

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

Słownik biobibliograficzny

Tom 6, N-P

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

Wydawnictwa
Szkolne
i Pedagogiczne
Spółka Akcyjna

N-P

tom szósty

<http://rcin.org.pl>

Słownik **Współcześni polscy pisarze i badacze literatury** jest wydawnictwem skierowanym do grona czytelników zainteresowanych literaturą, zwłaszcza badaczy, krytyków, wydawców, nauczycieli, bibliotekarzy, studentów.

Słownik zawiera pełne i aktualne informacje dotyczące życia i twórczości około 1800 autorów, którzy rozwijali twórczość po 1918 r. w kraju i na emigracji: poetów, prozaików, dramatopisarzy, krytyków literackich i teatralnych, eseistów, reportażyistów, tłumaczy, a także historyków i teoretyków literatury.

Na każde hasło składa się:

- biogram w ujęciu faktograficznym
- zestawienie twórczości, informujące o utworach opublikowanych w postaci książek, sztukach wystawianych na scenie, widowiskach i słuchowiskach radiowych
- wykaz ważniejszych studiów, artykułów i recenzji poświęconych twórczości autora hasłowego.

Tom 6 (N-P) zawiera 236 haseł, w tym m.in.: Zofia Nałkowska, Igor Newerly, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Jan Parandowski, Julian Przyboś, Teodor Parnicki.

Tom 7 (R-S) ukaże się w 2001 roku.

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

opracował zespół pod redakcją
Jadwigi Czachowskiej i Alicji Szałagan

tom szósty

N-P

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna
Warszawa 1999

<http://rcin.org.pl>

Praca przygotowana w Instytucie Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
w Pracowni Dokumentacji Literatury XX Wieku

Zespół autorski:

KATARZYNA BATORA, JADWIGA CZACHOWSKA, BEATA DOROSZ,
EWA GŁĘBICKA, MARIA KOTOWSKA-KACHEL,
BARBARA MARZĘCKA, ALICJA SZAŁAGAN, JOANNA ZAWADZKA

Tytuł dotowany przez Ministra Edukacji Narodowej

© Copyright by Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 1999

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne S.A., Warszawa 1999

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7; ISBN 83-02-07446-2 t. 6

<http://rcin.org.pl>

N

NADOLSKI Bronisław

1903-1986

Historyk literatury.

Urodzony 7 kwietnia 1903 we Lwowie; syn Włodzimierza Nadolskiego, nauczyciela, i Marii z Piotrowskich. W 1923 ukończył IX Państwowe Gimnazjum Klasyczne im. J. Kochanowskiego we Lwowie, następnie studiował filologię polską i klasyczną na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK). Przez dwa lata był młodszym asystentem Katedry Kultury Antycznej UJK. W 1928 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Nauczanie greczyzny w Polsce XVI wieku” (promotor prof. Ryszard Ganszyniec), po czym podjął pracę nauczycielską w gimnazjach w Rohatynie (1928-29) i we Lwowie (1929-39). Debiutował w 1929 rozprawą pt. „Rola Jana z Ludziska w polskim Odrodzeniu”, zamieszczoną w *Pamiętniku Literackim* (z. 2). Prace poświęcone literaturze XVI w. publikował m.in. nadal w *Pamiętniku Literackim* oraz w *Ruchu Literackim* (1930-35), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1934-39), *Przeglądzie Klasycznym* (1936). W 1934 został współpracownikiem Komisji Historii Literatury PAU, w 1937 członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie i sekretarzem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1935-37 nauczał języka polskiego i łacińskiego w Korpusie Kadetów nr I i redagował czasopismo kadetów *Orięta*. Był ponadto sekretarzem lwowskiego Zarządu Okręgowego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich oraz przewodniczącym Oddziału Lwowskiego Towarzystwa Polonistów RP. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu Lwowa do ZSRR, w 1940-41 był zatrudniony jako pracownik naukowy Instytutu Doskonalenia Nauczycieli. W czasie okupacji niemieckiej pracował fizycznie na kolei. Równocześnie prowadził studia nad czasopiśmiennictwem lwowskim w XIX w. i przedstawiał wyniki badań na tajnych zebraniach Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W 1944 przeniósł się do wsi Handzlówka pod Łańcutem, gdzie podjął tajne nauczanie. Od 1 września 1944 był nauczycielem, a w 1947-50 dyrektorem Gimnazjum i Liceum im. H. Sienkiewicza w Łańcucie. Prowadził przez kilka lat kursy gimnazjalne w Handzlówce. Założył w Łańcucie Towarzystwo Miłośników Twórczości Ludowej. Należał do PPS (od 1948 do PZPR). W 1949, na podstawie dorobku naukowego z zakresu studiów o literaturze polskiej okresu Odrodzenia, habilitował się na Uniwersytecie Łódzkim. W 1950 podjął pracę na Uni-

wersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu, pełnił funkcję prodziekana (1951-53), a następnie dziekana (1954-56) Wydziału Humanistycznego. Od 1951 był członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu i przewodniczył przez wiele lat Komisji Filologicznej tegoż Towarzystwa. W 1952-69 kierował Zespołową Katedrą Literatury Polskiej UMK. W tym samym czasie wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. W 1954 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W pracy badawczej zajął się poza problemami poezji polsko-łacińskiej epoki Odrodzenia kulturą umysłową i literacką Pomorza XVI i XVII w. W 1957 został członkiem Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. W 1957-77 redagował *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Filologia Polska*. W 1963 został profesorem zwyczajnym. W 1966-69 pełnił obowiązki prorektora UMK, a następnie (do 1973) dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UMK. Prowadził także wykłady z historii literatury polskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W 1966 założył i redagował przez trzy lata *Rocznik Toruński*. Współpracował z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”. Był radnym MRN w Toruniu i przewodniczącym Komisji Kultury. W 1967 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego I stopnia. Był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Po przejściu na emeryturę w 1973, kontynuował pracę naukową. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Oficerskim (1966) Orderu Odrodzenia Polski, tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1969), odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1970) oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976). Zmarł 29 grudnia 1986 w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przegląd wydawnictw polonistycznych. Lw.: *Filomata* [1937], 32 s., dod. *Filomaty* nr 94.
2. Kierunki rozwojowe dziejopisarstwa staropolskiego. Lw.: PWKS [1938], 70 s.
3. Rozkwit literatury narodowej w XVI wieku na tle życia umysłowego w Polsce. Lw.: PWKS 1938, 143 s.
4. Literatura galicyjska w pierwszej połowie XIX w. wobec austriackiej cenzury (na podstawie pozostałości po Archiwum Cenzorskim). Powst. 1942. Rkps.

Praca przedstawiona w czerwcu 1942 na tajnym zebraniu Tow. Nauk. we Lw. Inf.: *Spraw. TN w Tor.* 1952 z. 1/4 s. 37.

5. Geografia życia literackiego za Renesansu w Polsce. Powst. 1944. Rkps.

Praca przedstawiona w maju 1944 na tajnym zebraniu Tow. Nauk. we Lw. Inf. jak w poz. 4.

6. Życie i działalność naukowa uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermanna. Studium z dziejów Odrodzenia na Pomorzu. Tor., Łódź: PWN 1961, 160 s. Tow. Nauk. w Tor. *Pr. Wydz. Filol.-Filoz.*, 1.

7. Ze studiów nad życiem literackim i kulturą umysłową na Pomorzu w XVI i XVII wieku. Wr.: Ossol. 1969, 239 s. IBL PAN.

Zawartość: Walka o szkołę humanistyczną na Pomorzu Gdańskim w dobie Odrodzenia; Nauka i literatura na Pomorzu w dobie Odrodzenia; Problemy kultury umysłowej doby Odrodzenia na Pomorzu Gdańskim; Gdańsk literacki i naukowy za Odrodzenia; Walka o myśl Kopernika; Henryk Moller; Michał Retell – profesor gimnazjum gdańskiego; Bartłomiej Keckermann; Mochinger i Titius – profesorowie retoryki w Gdańsku; Wincenty Fabricius; Początki Odrodzenia w Toruniu; Pierwsi literańscy polemisi w Toruniu; Jan Krakowczyk – tłumacz Lutra; Henryk Stroband – protektor Odrodzenia w Toruniu; Introdukacja rektora Frieseego; Wydawnictwo pedagogiczne „Institutio Literata”; Ulyrk Schober, poeta-konrektor; Jan Rybiński; Bartłomiej Wilhelmj; Ruch wydawniczy w Toruniu.

8. Jan z Ludziska, pionier Odrodzenia w Polsce. Strzelno 1977, 16 s. PTTK.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Nauczanie greczyzny w Polsce XVI wieku. *Minerua Pol.* 1929 z. 2 s. 9-30 [fragm. rozprawy doktorskiej]. – Rola Jana z Ludziska w polskim Odrodzeniu. *Pam. Lit.* 1929 z. 2 s. 198-211. – Pokłosie lektury poezji Jana Kochanowskiego u Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1930 z. 2 s. 315-331. – Ze studiów nad twórczością Mikołaja Sępa Szarzyńskiego. *Pam. Lit.* 1930 z. 1 s. 1-25. – Humanistyczne mowy lekarza Piotra Gaszowica. *Pam. Lit.* 1931 z. 3 s. 454-472. – Demostenesowe natchnienie w „Turcykach” Orzechowskiego. *Pam. Lit.* 1932 z. 2 s. 162-178. – Sprawa motywów i kompozycji w „Trenach” J. Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1933 z. 2 s. 185-204. – Epoka stanisławowska wobec polskiego renesansu; Lwowskie czasopiśmiennictwo literackie w XIX wieku. W: Księga referatów [Zjazdu Nauk. im. I. Krasickiego we Lw.]. Lw. 1936 z. 2 s. 443-452; z. 3 s. 453-460. – Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. Zarys historii (1886-1936). *Pam. Lit.* 1936 z. 4 s. 687-728. – O nową syntezę literatury polskiej XVI wieku. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera. [Łódź 1949] s. 177-194. – Dokoła prac przekładowych w XVI wieku. *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2 s. 475-487. – Poezja polsko-łacińska w dobie Odrodzenia. *Odrodz. w Pol.* 1956 t. 4 s. 154-227. – Studia uniwersyteckie w Lejdzie Jana Nixdorffa. *Rocz. Gdań.* 1960/1961 s. 437-450. – Nauczanie

filozofii w gdańskim Gimnazjum Akademickim za profesury Bartłomieja Keckermanna. *Gdań. Zesz. Hum.* 1962 s. 321-331. – Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza w latach 1886-1944. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 s. 3-25. – Wyjazdy młodzieży gdańskiej na studia zagraniczne w XVII w. *Rocz. Gdań.* 1965 t. 24 s. 173-217. – Kultura umysłowa w Prusach Królewskich w XVI i XVII wieku. *Zesz. Nauk. UMK* 1965 nr 12 s. 81-113. – Karty z dziejów Odrodzenia w Toruniu; Rozwój kultury w Toruniu. (Stan obecny i postulaty). *Rocz. Tor.* 1966 t. 1 s. 7-36, 221-239. – Teatr szkolny gimnazjum toruńskiego w XVII i XVIII wieku. *Zesz. Nauk. UMK* 1966 nr 17 s. 117-158. – Działalność literacka Ulyrka Schobera. *Rocz. Tor.* 1967 s. 175-192. – Samorodna literatura chłopska w Ziemi Łańcuckiej. *Zesz. Nauk. UMK* 1967 nr 25 s. 131-177. – W siedemdziesięciolecie profesora Konrada Górskiego. *Zesz. Nauk. UMK* 1967 nr 25 s. 180-196. – Humanizm w murach Gimnazjum Toruńskiego. *Rocz. Tor.* 1969 s. 29-53. – Stan badań nad życiem kulturalnym na Pomorzu w dobie Odrodzenia. *Rocz. Kult. Kuj. i Pom.* 1970 s. 51-66. – Geografia życia literackiego w Polsce za Renesansu. Próba wprowadzenia do problematyki. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 2. Wr. 1973 s. 237-269. – Rola Gimnazjum Toruńskiego w dziejach kultury umysłowej na Pomorzu Gdańskim w dobie Odrodzenia. W: Księga Pamiątkowa Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego. T. 3. Tor. 1974 s. 197-217. – Triumphus Eloquentiae. Renesansowe triofo Wilhelma Gnaphiusa w Elblągu w r. 1540. *Rocz. Gdań.* 1974 t. 33 s. 5-20. – Roman Pollak badacz literatury staropolskiej. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1975 nr 66 s. 157-171. – Achacy Curaeus poeta gdański z czasów Zygmunta Augusta. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1977 nr 1 s. 1-19. – Polska a Prusy. Kontakty literackie i kulturowe do połowy XVIII wieku. W: Literatura staropolska w kontekście europejskim. Wr. 1977 s. 279-292.

Prace redakcyjne

1. Literatura polska. Wypisy dla klasy 8 szkoły średniej. Pod red. J. Borejszy. Ułożyli: S. Kawyn, ..., S. Wasylewski. Lw., Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1940, 279 s.

2. Jan Kochanowski. Życie, twórczość, epoka. Materiały zebrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PZWS 1960, 343 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1966.

Tu wstęp pt. „Drogi życia i twórczości Jana Kochanowskiego”, s. 7-51.

3. Wybór mów staropolskich. Wybrał i oprac. – Wr.: Ossol. 1961, 362 s. *BN I*, 175.

4. Studia nad Mikołajem Rejem. Twórczość i recepcja. W 400-lecie śmierci Mikołaja Reja 1569-

-1969. Praca zbiorowa pod red. ... Gdańsk, Wr.: Ossol. 1971, 194 s. Gdańskie Tow. Nauk. Wyd. I Nauk Społ. i Hum. Pr. Komis. Filol., 41.

5. Poezja renesansowa na Pomorzu. Wybór, wstęp i objaśn. ... Gdańsk: WM 1976, 278 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1979. — B. Nadolski. Bibliografia prac prof. dra B.N. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1979 nr 100.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — LP (Cz. Hernas).

Z. Lempicki. *Nowa Książ.* 1938 z. 6 [rec.: Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1936 z. 4]. — [Kierunki rozwojowe dziejopisarstwa staropolskiego.] H. Barycz. *Wiad. Hist.-Dydak.* 1939 z. 1; S. Heliński. *Kultura* 1939 nr 23; A. Skalkowski. *Nowa Książ.* 1939 z. 2. — [Jan Kochanowski. Oprac. ...] Cz. Niedzielski. *Pomorze* 1960 nr 16; J. Pelc. *Nowe Książ.* 1960 nr 14; M. Jastrun. *Nowa Kult.* 1961 nr 32. — [Wybór mów staropolskich. Oprac. ...] Z. Nowak. *Pam. Lit.* 1962 z. 4; J. Rytłówna. *Prz. Hum.* 1962 nr 4; S. Grygiel. *Ruch Lit.* 1963 nr 1. — T. Bieńkowski. *Pam. Lit.* 1967 z. 4 [rec.: Teatr szkolny gimnazjum toruńskiego w XVII i XVIII wieku. *Zesz. Nauk. UMK* 1966 nr 17]. — [Ze studiów nad życiem literackim i kulturą umysłową na Pomorzu w XVI i XVII wieku.] A. Borowski. *Ruch Lit.* 1969 nr 6; E. Kotarski. *Rocz. Gdań.* 1969 t. 28. — A. Żyga. *Profil* 1969 nr 1 [rec.: Samorodna literatura chłopska w Ziemi Łańcuckiej. *Zesz. Nauk. UMK* 1967 nr 25]. — [Ze studiów nad życiem literackim i kulturą umysłową na Pomorzu w XVI i XVII wieku.] T. Bieńkowski. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1970 t. 15; Z. Nowak. *Zesz. Hist.* 1970 z. 3/4. — [Studia nad Mikołajem Rejem. Pod red. ...] Z. Nowak. *Rocz. Gdań.* 1972 t. 32 z. 1; L. Adler. *Anzeiger für Slavische Philologie*, Graz 1974 s. 182-184. — [Poezja renesansowa na Pomorzu. Oprac. ...] J. Ślaski. *Poezje dawne przypomniane. Nowe Książ.* 1977 nr 7; Z. Nowak. *Rocz. Gdań.* 1978 z. 2; Z. Zielonka. *Prz. Hum.* 1978 nr 3. — A. Krzewińska. B.N. (7 kwietnia 1903-29 grudnia 1986). *Pam. Lit.* 1987 z. 4. — A. Krzewińska. B.N. (1903-1986) — badacz literatury staropolskiej, jej popularyzator i nauczyciel. *Polonistyka* 1988 nr 10. — Z. Nowak: In memoriam B.N. (1903-1986). *Rocz. Gdań.* 1988 z. 1.

M.K.K.

NADZIN Stanisław 1914-1970

Pierwotne nazwisko (do 1954): Guman; nazwiska Nadzin używał stale od 1943. Pseud.: Klemens Winicki; Latarnik radiowy; N. Stanisławski; S.N.; Stann; STANN. Prozaik, tłumacz.

Urodzony 28 sierpnia 1914 w Warszawie; syn Helmana Gumana, urzędnika, i Nadziei z Winickich. Uczył się w Gimnazjum im. M. Krzeczmara w Warszawie, tu w 1932 zdał maturę. Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim; w 1936 uzyskał magisterium. W czasie studiów był członkiem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Debiutował w 1936 reportażem pt. „Rybacy”, opublikowanym w *Nowej Wsi* (nr 10; podp. Stanisław Nadzin). W 1936-37 pracował jako urzędnik w Banku Dyskontowym w Warszawie. W tym czasie nawiązał współpracę z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. Pisywał też drobne utwory sceniczne dla Teatru Młodych w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej przebywał w Związku Radzieckim, gdzie początkowo praco-

wał w urzędach finansowych. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w 1941 był redaktorem gazet rejonowych w obwodach saratowskim i woroneńskim. Od lutego do kwietnia 1942 służył w armii radzieckiej w 337. zapasowym pułku piechoty w Baranowie, następnie ponownie pracował w redakcjach gazet rejonowych. W maju 1943, podejmując zawodową służbę wojskową, wstąpił do 1. Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki. Brał udział w bitwie pod Lenino, jako zastępca do spraw polityczno-wychowawczych dowódcy kompanii zwiadu. Od stycznia 1944 redagował gazetę frontową 1. Dywizji Piechoty pt. *Żołnierz Wolności* (tu w 1943-44 wiersze oraz proza w cyklu „Bohaterowie spod Lenino”), a następnie gazetę Sztabu Formowania Armii Polskiej w ZSRR, *Głos Żołnierza*. Należał do Związku Patriotów Polskich. Po wyzwoleniu Lublina, odkomenderowany do pracy w Polskim Radiu, w sierpniu 1944 otrzymał stanowisko zastępcy dyrektora naczelnego Polskiego Radia oraz kierownika działu audycji dla wojska. Następnie objął funkcję szefa Biura Prasowego przy Naczelnym Dowództwie Wojska Polskiego. Od 1944 był członkiem PPR (od 1948 PZPR) oraz członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1945 ożenił się z Wandą Gojawczyńską, córką pisarki Poli Gojawczyńskiej. Artykuły publikował w *Polsce Zbrojnej* (1945-48, też pod pseud. Klemens Winicki). W 1946 przez krótki okres pracował w Biurze Historycznym Wojska Polskiego w Warszawie. W 1946-50 był attaché wojskowym przy poselstwie polskim w Sztokholmie. W 1948 został awansowany na pułkownika. Po powrocie do Warszawy pracował w 1950-52 w Wydziale Prasowym Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego Wojska Polskiego. W 1952-66 był redaktorem naczelnym tygodnika *Żołnierz Polski*, na którego łamach publikował do 1959 recenzje, artykuły i tłumaczenia (podp. też: Stann, S.N.). Kierował (do 1968) Wojskową Agencją Fotograficzną. Za twórczość radiową (m.in. cykl „Wojenna pieśń polska na przestrzeni wieków” emitowany w 1959, 1960, 1963) otrzymał w 1964 nagrodę literacką Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W 1968 przeniesiony w stan spoczynku. Odznaczony m.in. Krzyżem Grunwaldu III klasy (1945), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1945) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1955). Zmarł 10 grudnia 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rok 1846. Utwór dramatyczny. Powst. ok. 1936. Druk fragm. *Nowa Wieś* 1936 nr 12 s. 12-13. Według inf. autora dramat zaginął.

2. Teatr wyobraźni. [Słuchowiska radiowe]. Wwa: F. Hoesick 1938, 179 s.

Zawartość: Nicolo Paganini. [Radio 1936; wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie Pol. Radia ok. 1936]; Historia jednej przyjaźni. [Radio 1945]; Trzeci maja. [Radio 1936]; Legenda o Walgierzu Wdalyń; Intryga; Żołnierz X. Przekł. franc. słuchowiska Historia jednej przyjaźni. Radio (Paryż) 1947 [inf. autora].

3. Opowiadania frontowe. Lubl.: Min. Inf. i Propagandy 1945, 9 s.

Zawartość: Wieś pod ziemią; Bojażń; Charakter; Pamiętnik; Dom; List; Wiara w zwycięstwo; Szczęście.

4. O bitwie pod Lenino. [Współaut.: J. Wachtel] M. Żurkowski. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 62 s.

S.N. podp.: N. Stanisławski. – Popularny zarys monograficzny bitwy.

5. Lenino. Montaż literacki w 2 częściach. [Współaut.: J. Wachtel] M. Żurkowski. Wwa: KiW 1949, 37 s. CRZZ w Polsce.

S.N. podp.: N. Stanisławski. – Zawiera połączone obszernym tekstem S.N.: „Balladę o pierwszym batalionie” L. Szenwalda, pieśń L. Pasternaka i A. Ważyka, fragm. dramatyczne wg noweli J. Pytlakowskiego „Bracia”

6. Wojsko Polskie. [Odczyt popularny]. Wwa: TWP 1952, 14 s., powiel.

7. Wojsko Polskie, zbrojne ramię narodu. Wwa: Wiedza Powsz. 1952, 44 s.

Dot. dziejów i charakteru Lud. Wojska Pol.

8. W rocznicę powstania Ludowego Wojska Polskiego. [Odczyt popularny]. Wwa: TWP 1954, 19 s., powiel.

9. Kamienny krater. [Powieść; współaut.:] J. Lewandowski. Wwa: MON 1963, 86 s.

Beletryzowana relacja popularnohistoryczna o szturmie na Berlin w 1945.

Przekłady

1. G. Bieriożko: Noc dowódcy. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 259 s.

Przekł. podp.: N. Stanisławski.

2. W. Wiszniewski: Optymistyczna tragedia. Sztuka w 3 aktach. Wwa: Współpraca 1949, 95 s. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1954. Przedr. pt.: Tragedia optymistyczna. W: Teatr radziecki. T. 2. Wwa 1967 s. 387-465.

Adapt.: radiowa: Radio 1973, – tv: TV 1975.

3. W. Iwanikowa: Niewidzialna potyczka. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1953, 40 s.

Przekł. podp.: N. Stanisławski.

4. A. Awdiejenko: Nad Cisą. [Powieść]. Wwa: MON 1956, 241 s.

Przekł. podp.: N. Stanisławski.

5. I. Dworeckij: Wzburzone fale. Sztuka w 3 aktach. Przekł. powst. ok. 1964.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 5.

6. W. Koczetow: Kąt padania. [Powieść]. Wwa: KiW 1971, 586 s.

7. S. Krutilin: Ukośny deszcz. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 163 s.

8. A. Szejn: W niewoli czasu. Wariacje na tematy Wsiewołoda Wiszniewskiego. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 3 s. 65-101. TV 1972.

Prace redakcyjne

1. Żołnierskie dni. Opowiadania. Red. ... Wwa: MON 1953, 269 s.

2. Tak rodziła się wolność. Wspomnienia uczestników walk o wyzwolenie Ojczyzny. Oprac. lit.: B. Czeszko i in. Red. lit. ... Wwa: MON 1954, 140 s.

3. Braterstwo. Wspomnienia i relacje z walk przeciwko hitlerowskiemu najeźdźcy. Red. [i wstęp:] ... Wwa: MON 1960, 303 s.

4. Antologia polskiego reportażu wojennego 1939-1945. Zebrał i przygot. do druku [oraz wstępem opatrzył] ... Wwa: MON 1962, 362 s.

5. Żołnierskim szlakiem. Antologia. Wyboru dokonał ... Wstęp: Z. Załuski. Wwa: MON 1967, 337 s.

Wybór pol. prozy o tematyce wojennej.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966; inf. rodziny 1997. – SWPP 2 (R. Loth). – PSB (U. Olech). – RL 1970 (J. Chudek).

W. Kubacki. *Wiad. Lit.* 1939 nr 22 [rec.: Teatr wyobraźni]. – [Tak rodziła się wolność. Red. ...] W. Górnicki: Kronika wielkich dni. *Zoł. Pol.* 1955 nr 2; J. Lider. *Zoł. Wol.* 1955 nr 9. – [Braterstwo. Red. ...] W. Sadkowski. *Tryb. Ludu* 1960 nr 285; [U. Pomorska-Miękusi] Up.: Świadeństwo prawdziwego braterstwa. *Głos Pr.* 1960 nr 234. – S. Szulczyński: Polski reportaż wojenny. *Prz. Wojsk. Ładownic* 1962 nr 6 [rec. oprac.: Antologia polskiego reportażu wojennego 1939-1945]. – [Żołnierskim szlakiem. Oprac. ...] Z. Dolecki: Mała encyklopedia walki. *Kierunki* 1967 nr 49; M. Krasicki: Przegląd firmowy. *Polityka* 1967 nr 51; T. Jankowska: Na wojnie i po wojnie. *Nowe Książ.* 1968 nr 5.

K.B.

NAGANOWSKI Egon

ur. 1913 – 2 000

Pseud.: E.; E.N.; Ens; N.; (N.); Sas.

Krytyk literacki, eseista, tłumacz.

Urodzony 31 marca 1913 w Innsbrucku (Austria); syn Aleksandra Naganowskiego, oficera wojska austriackiego, i Marity z domu von Holzschuher. Wczesne dzieciństwo spędził w Monachium. W 1920 wraz z rodzicami przyjechał do Polski. Uczęszczał do Gimnazjum im. I. Paderewskiego w Poznaniu. Po zdaniu matury w 1932, studiował początkowo prawo, a następnie polonistykę i germanistykę na Uniwersytecie Poznańskim; w 1939 uzyskał magisterium. Podczas studiów, w 1935 napisał pracę z pogranicza wiedzy o literaturze i psychologii pt. „Pojęcie egzotyizmu”, otrzymał za nią od Uniwersytetu brązowy medal (spaliła się w czasie powstania warszawskiego). W 1932-35 publikował przekłady z literatury niemieckiej i austriackiej

kiew w *Ilustracji Polskiej* (podp. Ens). W 1934 ożenił się z Ireną Biehler, studentką polonistyki, później tłumaczką. Po wybuchu II wojny światowej, wysiedlony z Poznania, przebywał w czasie okupacji niemieckiej w Warszawie. Pracował kolejno jako pomocnik buchaltera, korespondent, kierownik filii ogłoszeniowej, tłumacz i inkasent w fabryce bezcepek. Brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK. W 1942 aresztowany za posiadanie podziemnego pisma, przez dwa miesiące był więziony na Pawiaku. Walczył w powstaniu warszawskim, a po jego upadku został wywieziony do obozu jenieckiego w Grossborn, a następnie do Sandbostel, gdzie uczestniczył w organizowaniu imprez kulturalnych. W 1946 powrócił do Polski i zamieszkał w Poznaniu. W 1946-50 był referentem prasowym, a następnie kierownikiem Wydziału Propagandy Zarządu Głównego Polskiego Związku Zachodniego w Poznaniu. Artykuły, reportaże i recenzje z literatury niemieckiej publikował m.in. w *Polsce Zachodniej* (1946-49; podp. też: E., (N.), N., Sas), *Odrze* (1947-49), *Nowej Kultury* (1950-54), tygodniku *Widnokrąg* (dodatek *Gazety Poznańskiej*; 1951-55), *Życiu Literackim* (1951-57, z przerwami). Od 1950 należał do ZLP; w 1952-53, 1955-60 był prezesem Oddziału Poznańskiego. W 1951-56 kierował kolejno redakcją literacką i działem artystycznym rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu. Od 1955 był członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Obronców Pokoju, a od 1956 także członkiem Instytutu Zachodniego. W 1957 został zastępcą redaktora naczelnego rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu; w 1961 zwolniony ze względów politycznych, zajął się wyłącznie twórczością krytycznoliteracką, eseistyczną i przekładową. W 1963 jako stypendysta Ministerstwa Kultury i Sztuki przebywał w Austrii i we Włoszech. Został członkiem The James Joyce Foundation (Tulsa, Oklahoma w USA; 1963), Kuratorium der Internationalen Robert-Musil-Gesellschaft (Wiedeń), Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1964), Polskiego PEN Clubu (1968). W 1972 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Wrocławskim, na podstawie rozprawy „Opowiadania, nowele i dramaty Roberta Musila” (promotor prof. Marian Szyrocki). W 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1976 otrzymał wspólnie z Ireną Naganowską nagrodę Inter Nationes Kunstpreis (RFN) dla tłumaczy literatury niemieckiej, a w 1978 nagrodę Polskiego PEN Clubu. W 1981 był członkiem Zarządu Głównego ZLP i prezesem Oddziału Poznańskiego. W 1986 został członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, w 1989 Stowarzyszenia Autorów Dzieł Naukowych oraz SPP (1989-91 pełnił funkcję prezesa, w 1992 wybrany na prezesa ho-

norowego). W 1989 wszedł w skład Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, Lechu Wałęsie. W 1990 otrzymał nagrodę POLCUL Foundation (Australia), a w 1993 nagrodę ZAiKS-u za pracę przekładową. W 1996 rozpoczął współpracę z gdańskim *Przeglądem Politycznym*, zamieszczając na jego łamach cykl szkiców poświęconych literaturze austriackiej. Odznaczony m.in. Medalem Wojska (Londyn, 1948), Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Armii Krajowej (Londyn, 1984), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1990) oraz odznaczeniami austriackimi Medaille für Verdienste um Robert Musil (Klagenfurt 1984), Österreichisches Ehrenkreuz für Wissenschaft und Kunst I Klasse (1987), nadanym przez prezydenta Republiki Austrii. Mieszka w Poznaniu. *Zmarł 23 stycznia 2000 w Poznaniu.*

TWÓRCZOŚĆ

1. Wielkość Henryka Manna. [Szkic]. *Prz. Zach.* 1953 nr 4/5 s. 571-590. Wyd. osob. Pozn.: Inst. Zach. 1953, 22 s.
2. Anna Seghers. [Szkic]. [Wwa] 1954, 28 s. powiel. TWP. Wyd. 2 pt. Anna Seghers, wybitna pisarka niemiecka. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 58 s.
3. Twórczość Anny Seghers. [Szkic]. *Prz. Zach.* 1955 nr 5/6 s. 132-160. Wyd. osob. Pozn.: Inst. Zach. 1955, 58 s.
4. Brazylia w twórczości Jorge Amado. [Szkic]. Wwa 1955, 23 s., powiel. TWP.
5. Magiczny klucz. Opowieść o życiu i twórczości młodego Martina Andersena Nexö. Pozn.: WP 1958, 251 s.
6. Telemach w labiryncie świata. O twórczości Jamesa Joyce'a. Wwa: Czyt. 1962, 192 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 popraw. i uzup. 1971; wyd. 4 popraw. i rozszerz. Pozn.: Rebis 1997. Przekł. serb.-chorw.: Telemach u lavirintu sveta. [Przeł.] P. Vujičić Sarajevo 1986, — węgier.: Joyce. [Przeł.] J. Fejér Budapest 1975.
7. Robert Musil a polityka. [Szkic]. Pozn.: Inst. Zach. 1969, 22 s.
8. Robert Musil. [Szkic]. Pozn.: Inst. Zach. 1971, 21 s.
9. Robert Musil. [Praca historycznoliteracka]. Wwa: Czyt. 1980, 172 s.
10. Podróż bez końca. O życiu i twórczości Roberta Musila. Kr.: WL 1980, 494 s. Nagroda *Życia Lit.* w dziedzinie krytyki i eseistyki w 1980.
11. Młodzieńczy eros i inne wspomnienia z dawnych lat. Pozn.: Rebis 1992, 126 s. Zawartość: Zamierzchłe czasy; Pożegnanie z dzieciństwem; Lolita; Wannsee; Podwójny maturzysta; Irenka; Przepowiednia małego Dawidka; Wielka przygoda.

Przekłady (poz. 3-8, 10 wspólnie z I. Naganowską)

1. R. Brunngraber: Radium. Powieść o pierwiastku. Pozn.: Wydawn. S. Dippla 1937, 324 s.

2. W. Borchert: Pod drzwiami. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1959 nr 5 s. 53-84. Przedr. w: W. Borchert: Pod drzwiami. Wwa 1960 s.141-242. Wyst. Bydż., T. Kameralny 1969.

3. G. Grass: Kot i mysz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 183 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Gdańsk: WM 1982; wyd. 3 Gdańsk: Oskar 1996.

4. G. Saiko: Człowiek w sitowiu. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 434 s.

Tu wstęp E.N. pt. „Magiczny realizm G. Saiko”.

5. E. Langgässer: Droga przez moczary. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 275 s.

6. F. Dürrenmatt: Wizyta starszej pani. [Utwór dramatyczny]. W: Teatr. Wwa 1972 s. 225-355. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1977. Wyd. osob.: Wwa: PIW 1988, 101 s. Wyd. nast. łącznie z Fizyzy. Przel.: I. Krzywicka, J. Garewicz. Wwa: PIW 1995.

7. K. Dedecius: Polacy i Niemcy. Posłannictwo książek. Wstęp ... Kr.: WL 1973, 138 s.

8. H. von Doderer: Demony. Według kroniki radcy departamentu Geyreuhoffa. [Powieść]. T. 1-3. Wwa: PIW 1985, 363 + 298 + 420 s.

Nagroda miesięcznika *Lit. na Świecie* za najlepszy przekład w 1985.

9. K. Dedecius: Notatnik tłumacza. Przel.: J. Prokop, I. Naganowska, ... Wyd. 2 popraw. i rozszerz. Wwa: Czyt. 1988, 239 s.

10. T. Mann: Dzienniki. Wybór: M. Wydmuch, ... T. 1-3. Pozn.: Rebis 1995, 320 + 368 + 384 s.

Nagroda jury Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych za przekład i opracowanie w 1996.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1964, 1966, 1988, 1997. — E. Naganowski: Cnocne rozmowy z samym sobą. O „Dziennikach” Tomasza Manna. *Teksty Drugie* 1991 nr 3. — Wywiady: Powinniśmy ujawniać prawdę, choćby była najbardziej gorzka. Rozm. M. Luczak. *Nowe Życie* 1985 nr 19; Daję pierwszeństwo życiu. Rozm. M. Lengren. *Nowy Świat* 1992 nr 255; Mosty nad przepaścią. Rozm. R. Ciemiński. *Nowe Książki* 1993 nr 9; Poddany Franza Josefa. Rozm.: E. Obregowska-Piasecka i A. Niziołek. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 77; Wydobyć z tła ... Rozm. R. Grzela. *Literatura* 1998 nr 1.

SWPP 1. — U. Bzdawka, A. Dudziak: Poradnik bibliograficzny. Pozn.: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] 1993, 32 s.

[Magiczny klucz:] Z. Pędziński: Portretowanie pisarza. *Twórczość* 1959 nr 11; J. Ziomek: Klucz wcale nie magiczny. *Tyg. Zach.* 1959 nr 9. — [Telemach w labiryncie świata:] H. Bereza: Polski komentarz do Joyce'a. *Nowe Książki* 1963 nr 3; Z. Bienkowski: W labiryncie Joyce'a. *Twórczość* 1963 nr 8; L. Elektorowicz: Joyce — pisarz nieznan. *Życie Lit.* 1963 nr 8; Z. Pędziński: Portret Jamesa Joyce'a. *Tyg. Kult.* 1963 nr 2; A. Rogalski. *Kierunki* 1963 nr 12; L.W. Kabied: Joyce w przededniu polskiej edycji. *Współczesność* 1963

nr 21. — [Robert Musil. Wwa 1980:] W. Pogonowski: Wizerunek Musila. *Literatura* 1980 nr 43; A. Rogalski: Między krytycyzmem a fascynacją. *Nowe Książki* 1980 nr 19 [rec. też: Podróż bez końca]. — [Podróż bez końca:] T. Burek: Pan z dużą walizką. Robert Musil. *Pismo* 1981 nr 1 [rec. też: Robert Musil. Wwa 1980]; B. Dopart: Wszystko ofiarować, niczego nie potwierdzić. *Życie Lit.* 1981 nr 8; T. Komendant. *Twórczość* 1981 nr 2; A. Lewandowska. *Mies. Lit.* 1981 nr 8/9; T. Wroczyński: Robert Musil. *Prz. Hum.* 1981 nr 5. — [Młodzieńczy eros i inne wspomnienia z dawnych lat:] H. Gosk: „Belle époque”. *Nowe Książki* 1993 nr 9; S. Sterna-Wachowiak: Autobiograficzne nowelki N. *Tytuł* 1993 nr 2. — S. Sterna-Wachowiak: Cudowne naczynie eseju. Laudatio na osiemdziesięciolecie urodzin E.N. *Tyg. Pousz* 1993 nr 16. — A. Graff: Joyce w labiryncie. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 280 dod. *Książki* nr 12 [rec.: Telemach w labiryncie świata].

K.B.

NAGLEROWA Herminia 1890-1957

Podpisywała utwory też: Fiszówna.

Pseud.: Dr H.N.; Dr J. Stycz; h.n.; H.N.; Haen; hn; io; j.st.; J.St.; J.ST.; J. Stycz; J-a Stycz; (J-a Stycz); Jan Stycz; n; nh; (st.); (SO); (ST).

Powieściopisarka, nowelistka, publicystka.

Urodzona 28 października 1890 w Żaliskach pod Lwowem; córka Józefa Fischera i Klary z Mannów. Ukończyła studia historyczne na Uniwersytecie Lwowskim, następnie pracowała jako nauczycielka historii w szkołach średnich. Debiutowała w 1912 opowiadaniem pt. „Cień”, ogłoszonym w *Słowie Polskim* (nr 33; podp. Herminia Fiszówna). W 1915 w czasie przejściowego pobytu w Wiedniu, spowodowanego wydarzeniami wojennymi, publikowała swoje utwory w *Wiedeńskim Kurjerze Polskim*. Od 1918 ogłaszała liczne artykuły literackie i publicystyczne w lwowskich pismach *Gazeta Poranna* i *Wieczorna* oraz *Gazeta Luwowska*. Wyszła za mąż za Leona Naglera, prawnika w stopniu podpułkownika, później kierownika Inspekcji Komendy Głównej Policji Państwowej (zginął w 1939). W 1919 doktoryzowała się na Uniwersytecie Lwowskim na podstawie rozprawy pt. „Wyprawa Zaliwskiego 1833”. W tym samym roku przeniosiła się do Warszawy. Kontynuowała współpracę z *Gazetą Poranną* i *Wieczorną* (tu w 1919-20 i 1922 stały cykl artykułów o tematyce teatralnej pt. „Teatratria warszawska” podp. J. Stycz) oraz *Gazetą Luwowską* (tu w 1919-20 stała rubryka pt. „Teatry warszawska”, a w 1923 stały cykl pt. „List z Warszawy” podp. J. Stycz). W 1924 nawiązała stałą współpracę z *Echem Warszawskim* (1924-26; tu w 1924-25 recenzje w cyklu pt. „Wśród książek i czasopism”, w 1924-26 rubryka „Na pół serio”, w 1925-26 „Notatki literackie” podp. J. Stycz), a następnie z *Bluszczem* (1924, 1927-35, 1938; w 1927-30 stała rubryka recenzji pt. „Z teatrów” podp. J. Stycz), *Kobietą Współczesną* (1927-28, 1933-34), *Gazetą Polską* (1930-34), *Kurierem Porannym* (1932-35; tu w 1934 cykl recenzji pt. „Książki, które warto przeczytać”). Równocześnie

rozwinęła szeroką działalność społeczno-organizacyjną. W 1927-30 wchodziła w skład Zarządu ZZLP. Była członkiem zarządu, wiceprezesem i kierowniczką wydawnictwa prasowego Związku Obywatelskiej Kobiety. W 1933 redagowała informacyjno-propagandowy *Almanach Spraw Kobietych*, a w 1934-36 *Pracę Obywatelską*, organ Związku. Brała czynny udział w pracach Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939 udała się do Lwowa, zajętego wkrótce przez armię radziecką. Aresztowana przez NKWD w nocy z 23 na 24 stycznia 1940, spędziła szesnaście miesięcy w więzieniach: na Zamarstynowie (do lipca 1940) i w Horodni na Ukrainie (do marca 1941). Skazana na osiem lat łagru, przebywała kolejno w więzieniach: Kremieńczug, Syzran, Charków, Pietropawłowsk, Karabas, a następnie do czerwca 1941 w łagrze Burma w obwodzie karagandzkim w Kazachstanie. Na mocy amnestii w wyniku układu Sikorski-Majski została zwolniona z obozu i odesłana do Moskwy. Na początku 1942 wstąpiła do Pomocniczej Służby Kobiety przy Armii Polskiej; pracowała w dziale propagandy i prasy. Ewakuowała się wraz z wojskiem na Bliski Wschód; przeszła szlak bojowy 2. Korpusu Polskiego. W Egipcie ukończyła kurs oficerski i otrzymała stopień porucznika, a następnie kapitana. Kontynuując twórczość literacką, publikowała reportaże, wspomnienia i artykuły w czasopiśmie *Orzeł Biały* (Iran, Irak, Palestyna, Włochy, 1942-43, 1945), *Zew* (Iran, 1942), *W drodze* (Jerozolima, 1943). Redagowała *Poradnik dla Światlic i Światliczanek* (Irak, 1943) oraz miesięcznik Pomocniczej Służby Kobiety *Ochotnicza* (Palestyna, Egipt, Włochy, 1943-46). W 1945-46 współpracowała z wydawanym w języku włoskim w Rzymie kwartalnikiem *Iridion*, poświęconym kulturze polskiej i jej kontaktom z Włochami. W 1945 została odznaczona Krzyżem Zasługi z Mieczami. Od 1946 przebywała w Anglii. W 1947 zamieszkała w Londynie, gdzie prowadziła aktywną działalność organizacyjną i literacką. Pełniła funkcję wiceprezesa Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (ZPPnO). Była inicjatorką serii wydawniczej pt. *Pisarze Żywi* oraz jednym z inicjatorów Domu Pisarza w Londynie. W 1950 otrzymała nagrodę Komitetu Obywatelskiego Pomocy Uchodźcom Polskim w Wielkiej Brytanii, a w 1951 nagrodę ZPPnO za całokształt twórczości. Publikowała artykuły literackie i publicystyczne, recenzje literackie i wspomnienia w wydawanych w Londynie czasopiśmie *Wiadomości* (1947-57), *Nowa Książka* (1952), *Życie* (1952-53), *Orzeł Biały* (1954-56) oraz w *Dodatku Tygodniowym „Ostatnich Wiadomości”* (Mannheim, 1955). Zmarła 9 października 1957 w szpitalu St. Mary Abbots w Londynie; pochowana na Fulham North Cemetery w Richmond.

W 1959 ustanowiono literacką nagrodę im. H. Naglerowej, przyznawaną przez ZPPnO od 1961.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tajemnica. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Lw., T. Mieję. [?] 1917.

Podp.: J. Stycz.

2. Wyprawa Zaliwskiego 1833. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919 z. 1 s. 30-47, z. 2 s. 127-143, z. 3 s. 218-231, z. 4 s. 322-344, z. 5 s. 430-448, z. 6 s. 516-538, z. 7 s. 620-637, z. 8 s. 709-726, z. 9 s. 797-818, z. 10 s. 902-922, z. 11 s. 1029-1045, z. 12 s. 1156-1172.

Rozprawa doktorska.

3. Otwarte oczy. [Wiersze]. Wwa: Ignis [1921], 88 s.

Podp.: J. Stycz. — Cykle: Sobie; Porywy; Justitia; Plain-air; Lzy i śmiech Kupidyda.

4. Czarny pies. Powieść zaszczytnie wyróżniona [w konkursie im. G. Zapolskiej w 1924 we Lwowie]. Lw.: Lektor 1924, 240 s.

Podp.: J. Stycz.

5. Szare godziny. [Wiersze]. Wwa: Ignis [1924], 61 s.

Podp.: J. Stycz.

6. Człowiek z więziennej wieży. [Opowiadanie]. *Kur. Warsz.* 1926 nr 344-358. Przedr. zob. poz. 7. Wyd. osob. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1946, 83 s.

7. Motyw księżycy. [Opowiadanie]. Wwa, Kr.: Wydawn. J. Mortkowicza 1928, 142 s.

Zawartość: Motyw księżycy; Koszula Dejaniry; Człowiek z więziennej wieży [poz. 6].

8. Matowa kresa. [Opowiadanie]. Wwa: F. Hoesick 1929 [właśc. 1928], 259 s.

Zawartość: Matowa kresa; Za ramą lustra; Porażka; Zielony kufer; Niepotrzebne wzruszenie; Czyje ręce; Przepierzenie; Wesoly Błazek; Niebieski pokój.

Przekł. opowiadania Czyje ręce: estoń. [Przel.] B. Linde. *Oton*, Tartu 1930 nr z VIII, — franc. [Przel.] S. Jarciońska-Malinowska. *Revue Bleue*, Paryż 1930 nr z XII.

9. Zawalidroga. Powieść. *Bluszcz* 1929 nr 17-52, 1930 nr 1-14. Wyd. osob. Wwa, Kr.: Wydawn. J. Mortkowicza 1930, 360 s. Wyd. 2 Londyn: Gryf Publications 1957.

Przekł. franc.: Le trouble fête. *L'Homme Libre*, Paryż 1935 [druk w odcinkach].

10. Ludzie prawdziwi. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 64 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 [1936], wyd. 4 1937, wyd. 5 1938, wyd. 6 1939.

11. Obcy człowiek. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1935/1936. Rkps.

Planowane wystawienie sztuki w T. Nowym w Wwie nie doszło do skutku [inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971].

12. Krauzowie i inni. (Z cyklu: Kariery). Powieść. T. 1-3. Wwa: J. Morkowicz 1936, 320 + 275 + 278 s. Wyd. nast.: Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2. Korpusu AP [Armii Polskiej] 1946.

Cz. 1 zamierzonego cyklu powieściowego pt. „Kariery”. Przekł. ang.: [T.] J. Loves and ambitions. [Przet. A. Ciołkosz] J. Marek. [Tłum. przejr. i uzup.] H.C. Stevens. London 1954, wyd. nast.: Melbourne 1954, New York 1954.

13. Tu jest Polska. [Utwór dramatyczny w 4 aktach]. *Pol. Walcząca*, Londyn 1942 nr 52/53, 1943 nr 1-6. Praprem. Pol. Zespół Dram. w Bagdadzie 1943. Wyd. z podtyt.: Sztuka w 4 aktach. Oprac. T. Terlecki. Londyn: Gryf Publications 1968, 90 s.

14. Il pane. A cura di A.B. Domenica. [Włochy: b.w.] 1945, 18 [s.].

15. List otwarty do członkiń Rządu Wielkiej Brytanii i posłanek w Izbie Gmin z Labour Party. Rzym: Wyd. Prasy i Propagandy 2. Korpusu 1945, 4 s.

Wersja ang.: An open letter to the women members of Parliament of Great Britain and representatives in the House of the Labour Party. [Rome:] Polish Public Relations [1945], 12 s.

Dot. potrzeby rzeczywistego równouprawnienia kobiet oraz poszanowania praw człowieka w krajach środkowoschodniej Europy, głównie w Polsce, rządzonych przez reżimy komunistyczne.

16. Ludzie sponiewierani. Opowiadania z Rosji. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2. Korpusu 1945, 100 s.

Zawartość: Gieciwa; Śledztwo; Obłąd i polityka; Dunia; Chajlin w łagrze; Kazachstańskie noce; Chleb.

17. [Wspomnienia z pobytu w więzieniu w 1940]. Druk fragm.: *Wiadomości*, Londyn: „Rozmowy literackie” w śledztwie, 1947 nr 1 s. 1; Samopoczucie, 1947 nr 12 s. 1; Duch Borisa Pilniaka, 1947 nr 71 s. 2; Humor nie w porę, 1947 nr 80 s. 2; Kłamstwo, 1948 nr 11 s. 2; „Słone jezioro”, 1948 nr 41 s. 2; Przekroczone granice, 1948 nr 50 s. 1.

18. Za zamkniętymi drzwiami. [Cykl powieściowy].

[Cz. 1]. Sprawa Józefa Mosta. Londyn: Gryf Publications 1953, 301 s.

Druk fragm.: W inne czasy. *Kultura*, Paryż 1947 nr 1 s. 60-72; Czerwona linia. *Kultura*, Paryż 1948 nr 15 s. 69-86; Musiał wszystko powiedzieć. *Wiadomości*, Londyn 1949 nr 20 s. 1; Kłopoty z Elżbietą Millerową. *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 36 s. 2; Wizyty. *Życie*, Londyn 1950 nr 27 s. 3-4.

[Cz. 2]. Wierność życiu. Powst. 1957. Wyd.: Oprac. i wstępem opatrzył T. Terlecki. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1967, 237 s.

Data powstania wg inf.: W. Wahnout. O twórczości H.N. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 43.

19. Kazachstańskie noce. [Opowiadania]. Londyn: Veritas 1958, 223 s.

Zawartość: Kazachstańskie noce [por. 16]; Przekroczone granice [por. poz. 17].

20. Wspomnienia o pisarzach. Przygot. do druku: M. Danilewiczowa. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1960, 95 s.

Szkice powst. w pierwszej redakcji w 1944-1946 i druk w wydawanych we Włoszech czasop.: *Dz. Żoł. APW* [Armii Pol. na Wschodzie], *Na Szlaku Kresowej*, *Ochotnicza*, *Orzeł Biały*; W drugiej redakcji powst. w 1952-1957 i druk w czasop.: *Nowy Świat* (Nowy Jork), *Ostatnie Wiad.* (Mannheim), *Robotnik* (Londyn).

Zawartość: Sybirak — Legionista — Prezes [W. Sieroszewski]; Cierpienia i zwycięstwa pisarza [S. Żeromski]; Bezkompromisowy [A. Strug]; Pisać nie śpiesząc się [W. Berent]; Autor „Pałuby” [K. Irzykowski]; Przyjaciel z innego wymiaru [B. Leśmian]; Człowiek znika bez śladu [M. Jehanne-Wielopolska]; Czy nie za szybko zapominamy? [J. Kaden-Bandrowski]; Z rodu polskich humanitarystów [M. Dąbrowska].

Przekład

1. L. Perutz, P. Franck: Cud Ułama Singh'a. [Powieść]. Wwa: Bibl. Groszowa [1925], 158 s.

Przekł. podp.: J. Stycz.

Prace redakcyjne

1. Almanach spraw kobiecych. Informacje, postulaty, zagadnienia. Red. ... Wwa: Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet 1933, 239 s.

2. Mickiewicz żywy. Książka zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Red. i przedm. ... Londyn: B. Świdorski 1955, 236 s.

3. Wyspiański żywy. Książka zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Red. ... Londyn: B. Świdorski 1957, 230 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Rozmowa z H.N. o „Zawalidrodze”. Rozm. M. Morozowicz-Szczepkowska. *Świat Kobiecy* 1930 nr 12; Rozmowy z pisarzami. U. H.N. *Kultura* 1932 nr 18.

SWPP 1. — PSB (A. Hutnikiewicz). — LP (red.). — P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w 1957 r. *Kult. i Społ.* 1958 nr 3. — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

[Otwarte oczy:] S. Kołaczowski. *Prz.* Warsz. 1921 nr 1; I. Wieniewska: Wędrowki beduińskie. *Gaz. Wiecz.* 1921 nr 5663. — [Motyw księżycy:] H. Drzewiecki. *Wiad. Lit.* 1928 nr 36; S. Podhorska-Okołów: Na proggu niewiadomego. *Bluszcz* 1928 nr 22; M.J. Toporowski: Współczesna romantyczność. *Głos Prawdy* 1928 nr 246. — [Matowa kresa:] H. Drzewiecki. *Wiad. Lit.* 1929 nr 13; S. Podhorska-Okołów: Tragizm konieczności. *Bluszcz* 1929 nr 38. — [Zawalidroga:] S. Jarocińska-Malinowska. *Pam. Warsz.* 1930 nr 4/5; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 18. — M. Kuncewiczowa: Niedyskrepcje o niektórych pisarkach. *Kob. Współcz.* 1932 nr 37. — M.J. Wielopolska. *Kur. Poranny* 1934 nr 120 [rec.: Ludzie prawdziwi]. — [Krauzowie i inni:] J. Andrzejewski: W proggu cyklu powieściowego. *Prosto z Mostu* 1936 nr 14; E. Breiter: Dzieje rodziny galicyjskiej. *Wiad. Lit.* 1936 nr 15 [rec. t. 1]; E. Breiter: Powieść o triumfującym mieszczaństwie. *Wiad. Lit.* 1936 nr 45 [rec. t. 2-3]; S. Flukowski. *Droga* 1936 nr 7; S. Podhorska-Okołów: Powieść o dawnej Galicji. *Pol. Zbroj.* 1936 nr 119; K. Wyka: Mieszkańskie kariery. *Tyg. II.* 1936 nr 37, przedr. w tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967; S. Podhorska-Okołów: Afirmacja człowieka. *Bluszcz* 1937 nr 1. — [Lu-

dzie spiewierani.) J. Białowicz: Literatura polska wraca do prozy. *Na Szlaku Kresowej*, Włochy 1945 nr 7; G. Herling-Grudziński: Na krawędzi człowieczeństwa. *Orzeł Biały*, Włochy 1945 nr 29, przedr. w tegoż: Wyjścia z milczenia. Wwa 1993. — [Sprawa Józefa Mosta.] Z. Broncel: Więzienne „Noce i dnie”. *Kultura*, Paryż 1953 nr 12; J. Ostrowski: Powieść z prawdziwego zdarzenia. *Orzeł Biały*, Londyn 1953 nr 33; S. Zahorska: *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 32. — H.N. po angielsku. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 35 [omów. głosów prasy ang. dot. tłum. Krauzowie i inni, t. 1]. — Z. Kozarynowa: Pani Herminia. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 48. — S. Podhorska-Okołów: Wspomnienie o H.N. *Twórczość* 1957 nr 12. — L. Rubel: Śp. H.N. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 42. — T. Sułkowski: Laur dla „Krauzów”. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 48. — W. Wahnout: O twórczości H.N. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 43. — [Zawalidroga.] W. Wahnout. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1957 nr 238; H. Żurkowska. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 16/17. — Z. Kozarynowa: N. o pisarzach. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 48 [rec.: Wspomnienia o pisarzach]. — E. Kozikowski: H.N. W tegoż: Między prawdą a plotką. Kr. 1961. — K. Wierzyński: Wspomnienia H.N. o pisarzach dwudziestolecia. *Tydz. Pol.*, Londyn 1961 nr 12, przedr. w tegoż: Szkice i portrety literackie. Wwa 1990. — [Wierność życiu.] M. Czapska: Nie podnosząc głosu. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 28; M. Czuchnowski: Profil w złotych gałązkach. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 18; J. Surynowa-Wyczółkowska: Ostatnia książka Herminii. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 27; T. Terlecki: N. po dziesięciu latach. *Na Antenie*, Monachium 1967 nr 56. — [Tu jest Polska.] W. Günther. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1970 nr 54; S. Legeżyński. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1970 nr 25; I. Wieniewski: Dramat — dokument. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 8. — J. Surynowa-Wyczółkowska: H.N. *Głos Kobiet*, Londyn 1973 nr 72. — H. Stewierski: „Kazachstańskie noce”. W tegoż: Spotkanie narodów. Paryż 1984. — [R. Czarnicki] A. Wolyński: Zapomniana rocznica. *Obecność* 1987 nr 20, przedr. *Akces* 1988 nr 2. — B. Kazimierzcyk: Sprawa N. *Odrodzenie* 1988 nr 32. — W. Mikulec: Paradoks nieobecności H.N. W setną rocznicę urodzin. *Koniec Wieku* 1990 nr 1.

B.D.

NAGRABIECKI Jan ur. 1920

Pseud.: J.N., Stefan Wandana.
Poeta

Urodzony 28 listopada 1920 w Białymstoku; syn Stanisława Nagrabieckiego, oficera, po przejściu do rezerwy właściciela piekarni i cukierni, i Marii z Halcewicz-Pleskaczewskich. Wkrótce przeniósł się wraz z rodzicami do miejscowości Kraśne nad Uszą, następnie do Mołodeczna, potem do Żardeła, a w końcu, około 1907, zamieszkał w Wilnie. Tu uczęszczał kolejno do Gimnazjum oo. Jezuitów, Gimnazjum im. P. Skargi i eksperymentalnego Liceum i Gimnazjum im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich, w którym w 1939 zdał maturę. Po wybuchu II wojny światowej nadal przebywał w Wilnie. W okresie istnienia Republiki Litewskiej rozpoczął studia polonistyczne na tajnych kompletach Uniwersytetu Stefana Batorego (USB). Po włączeniu Litwy do ZSRR, studiował polonistykę na litewskim Uniwersytecie Wileńskim. W czasie okupacji niemieckiej powrócił na tajne studia USB. Równocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej na terenie Wilna i Wileńszczyzny, jako żołnierz Służby Zwycięstwu Polski, następnie Związku Walki Zbrojnej

i AK. Ukończył Konspiracyjną Szkołę Podchorążych w Dzielnicy „B” Garnizonu Wileńskiego i walczył w oddziałach partyzanckich na Wileńszczyźnie, najpierw w 1943 w oddziale „Kmicica” (porucznika A. Burzyńskiego), a od września 1943 do stycznia 1944 w 3. Brygadzie Partyzantów Wileńskich „Szczerbca” (kapitana G. Fróga). Odkomenderowany następnie do zadań specjalnych w Kierownictwie Dywersji na terenie Wilna, w kwietniu został aresztowany przez gestapo. Po ucieczce z więzienia, w lipcu 1944 brał udział w walkach o Wilno (operacja „Ostra Brama”). W tymże roku zawarł związek małżeński z Wandą Dukalską, pianistką i malarką. Wkrótce potem wyjechał w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Lublina. W 1945 podjął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). W tymże roku był współzałożycielem dwutygodnika *Zdrój* i następnie do 1947 członkiem jego redakcji; na łamach tego pisma debiutował w 1945 wierszem pt. „Witraż” (nr 3). W 1945 został też członkiem Klubu Literackiego, którego do 1946 był sekretarzem. W 1947 uzyskał magisterium na KUL i przeniósł się na stałe do Warszawy. Od tegoż roku był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; do rozwiązania Związku w 1983). Należał do PSL (od 1949 ZSL; do 1981). W 1947-48 był pracownikiem naukowym w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego oraz nauczycielem w II Państwowym Liceum Ogólnokształcącym. W 1948-50 pracował w redakcjach dodatków kulturalnych *Dziennika Ludowego: Niedziela na Wsi* (członek redakcji) oraz *Literacki Dziennik Ludowy* (redaktor naczelny). W 1950-52 redagował w Centralnej Rozgłośni Polskiego Radia audycje o tematyce kulturalnej dla wsi. W tym okresie był także kierownikiem literackim teatru rapsodycznego Nasz Teatr. Publikował wiersze, a także recenzje i artykuły na łamach m.in. czasopism *Wies* (1947-51, 1953), *Kamena* (1956-61, 1964-65) i *Orka* (1957-60). W 1952-53 pracował jako starszy radca w Departamencie Polityki Kulturalnej Ministerstwa Kultury i Sztuki. Równocześnie do 1954 był kierownikiem literackim w Wydziale Programowym Dyrekcji Naczelnej Przedsiębiorstwa Organizacji Imprez Artystycznych „Artos”, a w 1955-56 etatowym konsultantem literackim w Centralnym Zarządzie Imprez Estradowych. W 1958-60 redagował czasopismo TPD *Przyjaciel Dziecka*. W 1960-81 pracował ponownie w Ministerstwie Kultury i Sztuki, m.in. do 1966 jako starszy inspektor w Zespole do Spraw Teatru, a od 1973 jako starszy specjalista w Departamencie Teatru Muzyki i Estrady. Był członkiem Prezydium Zarządu Głównego Związku Teatrów Amatorskich (1960-66). Równocześnie pełnił w 1964-66 funkcję redaktora naczelnego pisma *Teatr Ludowy*. W 1970 został członkiem Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC).

Kontynuował twórczość literacką; oprócz wierszy pisał także teksty piosenek. Około 1977 wstąpił do Grupy Poetów i Malarzy „Łazienki”. Odbił wiele podróży zagranicznych po Europie, kilkakrotnie był we Francji. W 1988 został członkiem Stowarzyszenia Autorów Polskich, a w 1989 SPP. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (1944, 1966), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), Krzyżem Armii Krajowej (1970), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Partyzanckim (1976), Medalem Zwycięstwa i Wolności (1976) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hejnał. [Wiersze]. Lubl.: Lubel. Tow. Miłośników Książki 1947, 15 s.

2. Rozważania wiosenne. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952, 62 s.

3. Strofy wiślane. (1945-1956). [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 122 s.

Cykle: Wiersze z oddalenia; Śpiew ziemi; Strofy wiślane; Pod drzewem.

4. Gasnące linie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 60 s.

5. Piąte imię wiatru. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1970, 88 s.

6. Rozmowy horyzontów. Dwa poematy. Gdańsk: WM 1972, 87 s.

Zawiera poematy: Rwanie fal; Bo w te sosny wchodzę ...

7. Anna German. [Sylwetka]. Kr.: PWM 1974, 64 s.

8. Kamienne salta. [Wiersze]. Wwa: PIW 1974, 138 s.

9. Chmura słoneczna. [Wiersze]. Wwa: KAW 1979, 159 s.

10. Drzwi do ogrodu. [Wiersze]. Wwa: LSW 1986, 192 s.

Cykle: Drzwi do ogrodu; Portrety – ojciec z zeszytów szkolnych; Idę; Zarzecz; Bursztynową łzą (fragmenty); Bieg po trawie (miniatury poetyckie); Dedykacje, stylizacje, pastisze.

11. Bieg po trawie. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1989, 30 s. Zob. poz. 10.

12. Idąc na hasło. Zapiski partyzanta. Wwa: Pokolenie* 1989, 152 s. Wyd. 2 rozszerz. Wwa: Antyk 1997.

Wspomnienia z l. 1939-1945. — Na k. tytułowej również pseud. konspir.: „Wandal”.

13. Między nim a sobą. [Wiersze]. Wwa: Latona 1992, 63 s.

Tu m.in. cykl: W warszawskim zoo.

14. To ciemniej, to jaśniej. Wybór wierszy. T. 1-4. Wwa: Latona.

T. 1. Wertuję kwiaty jak książki. 1995, 144 s.

Zawiera wiersze z poz. 3-5, 8, 10, — nadto cykl: Urodzają Melpomeny.

T. 2. Godziny opisane skrzydłami ważek. 1995 [właśc. 1996], 122 s.

Cykle: Godziny opisane skrzydłami ważek; Cisza po dzwonach; Portrety i pejzaże; Ornitologia liryczna; Rozważania wiosenne; Chmura słoneczna.

T. 3. Radością są wydmy w smudze cienia. 1996, 151 s.

Cykle: Radością są wydmy w smudze cienia; Znicze polskiej obrony; Hejnał; Między Nim a sobą.

T. 4. Okolice rozpiętego marzenia. 1997, 133 s.

Cykle: Bieg po trawie; Wspinaczki wysokogórskie; Rwanie fal; Idę, jadę, płynę, lecę; Cieniem po ścianie ciszy; Elegie „Znikąd donikąd?”.

Prace redakcyjne

1. Do matki. [Antologia]. Wyboru wierszy dokonał i posł. opatrzył ... Wwa: LSW 1977, 318 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2, 1980, wyd. 3 1997.

2. Dziecku. [Antologia]. Wyboru wierszy dokonał i posł. opatrzył ... Wwa: LSW 1979, 380 s.

3. Ojcu. [Antologia]. Wyboru wierszy dokonał i posł. opatrzył ... Przedm.: Z. Bieńkowski. Wwa: LSW 1995, 367 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988, 1997. — SWPP 1. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).

B. Ostromecki: Nowości poetyckie. *Now. Lit.* 1948 nr 6 [rec.: Hejnał]. — Z. Lichniak: Nieporozumienia poetyckie. *Dzisiaj i Jutro* 1953 nr 9 [rec.: Rozważania wiosenne]. — A. Kamieńska: Jeden paradoks liryki. *Twórczość* 1957 nr 12 [rec.: Strofy wiślane]. — A. Śluci: W kręgu Czechowicza. *Tyg. Kult.* 1966 nr 12 [rec.: Gasnące linie]. — J. Zacharska: *Poezja* 1970 nr 9 [rec.: Piąte imię wiatru]. — [Rozmowy horyzontów:] K. Grela: „Miłość jak oś ziemską”. *Poezja* 1973 nr 9; W. Natanson: Morze i las. *Nowe Książ.* 1973 nr 7. — J. Żernicki: Oswajanie kamienia. *Poezja* 1974 nr 10 [rec.: Kamienne salta]. — [Do matki. Wybór ...] E. Biela: „Ona była moim wszystkim”. *Kierunki* 1977 nr 45; W. Rustecki: Święteczne bicie matek. *Kultura i Ty* 1977 nr 12; E. Pindór: Ona mi pierwsza pokazała księżyc. *Poglądy* 1978 nr 3. — W. Próchnicki: Dziecku poświęcone. *Życie Lit.* 1979 nr 39 [rec. wyboru: Dziecku]. — A. Szymańska: Kto świeci oczami? *Nowe Książ.* 1979 nr 23 [rec.: Chmura słoneczna]. — W. Natanson: Sekrety i geneza wiersza. *Sł. Powsz.* 1987 nr 138 [rec.: Drzwi do ogrodu]. — [To ciemniej, to jaśniej:] J.Z. Brudnicki: Pejzaże, portrety i dedykacje. *Wiad. Kult.* 1996 nr 45; M. Lalak: Ze słów dom układam. *Nowe Książ.* 1998 nr 5.

B.M.

NAJDER Zdzisław ur. 1930

Pseud.: bo-gro; Bogusław Grodzicki; Bronisław Lasocki; Marian Kowalski; Mateusz Kielski; n. Socjusz; Z.N.; zn. Historyk literatury, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 31 października 1930 w Warszawie; syn Franciszka Najdera, z zawodu krawca, i Józefy z Kowalskich. Dzieciństwo spędził w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i kontynuował naukę w szkole powszechnej. W 1944 zaczął uczęszczać na tajne komplety I klasy Gimnazjum im. J. Lelewela. Po

przebytej ciężkiej chorobie i operacji, wyjechał latem 1944 do rodziny na wieś pod Piotrków Trybunalski. Po zakończeniu działań wojennych, przeniósł się wiosną 1945 wraz z rodzicami do Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie kontynuował naukę w Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego. Działal aktywnie w ZHP. Debiutował w 1947 artykułem pt. „Wesele” – satyrą i ostrzeżeniem”, ogłoszonym na łamach *Młodej Rzeczypospolitej* (nr 7). W tymże roku powrócił wraz z rodzicami do Warszawy i uczył się w Liceum im. T. Rejtana. Po zdaniu matury w 1949, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1952 ukończył I stopień. Jednocześnie (1949-52) studiował filozofię u prof. Władysława Tatarkiewicza. W tym czasie rozpoczął twórczość krytycznoliteracką, publikując recenzje w tygodniku *Dziś i jutro* (1949-51) i w *Tygodniku Powszechnym* (1950-51, pod pseud. Bogusław Grodzicki). Usunięty w 1952 z UW, został zatrudniony jako młodszy asystent w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN w Pracowni Historii Literatury Epoki Pozytywizmu. W 1953 ożenił się z Krystyną Pawłowską, studentką polonistyki (rozwód 1963). W tymże roku podjął studia polonistyczne II stopnia; w 1954 uzyskał magisterium. Pracował nadal w IBL na stanowisku asystenta, a w 1955-57 starszego asystenta. Od 1956 należał do ZLP. Był działaczem Klubu Krzywego Koła, członkiem jego komisji programowej. W 1957-59 (ponownie w 1969-81) wchodził w skład zespołu redakcji miesięcznika *Twórczość*, kierował działem eseju; tu też publikował liczne artykuły i recenzje literackie oraz przekłady artykułów z języka angielskiego (1955-81, z przerwami). W 1957 jako stypendysta ZLP odbył trzymiesięczną podróż do Anglii i Francji, w związku z pracami nad życiem i twórczością Josepha Conrada. Po powrocie podjął pracę na UW w Katedrze Estetyki; w 1958-59 był starszym asystentem prof. W. Tatarkiewicza. W 1958 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1959-60 jako stypendysta Fundacji Forda odbył podróż naukową do Stanów Zjednoczonych, Anglii, Francji i Włoch. W tym czasie na skutek interwencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych został usunięty z uczelni, z zakazem prowadzenia zajęć dydaktycznych. W 1960-61 był członkiem zespołu redakcyjnego *Nowej Kultury* (w piśmie tym publikował wcześniej w 1953, 1957-58, 1960-61). Rozwijając twórczość krytycznoliteracką, ogłaszał nadto artykuły i recenzje, m.in. w *Życiu Warszawy* (1957-58), *Życiu Literackim* (1957-58, 1962-63), *Nowych Książkach* (1960-61, 1963-64) i *Współczesności* (1961, 1963). W 1961-63 studiował filozofię w Oxfordzie; tu w 1963 uzyskał stopień Bachelor of Letters z zakresu filozofii. W 1964-65 pełnił funkcję kierownika literackiego Państwowego Teatru w Gorzowie Wielkopolskim. W 1965 odbył

trzymiesięczną specjalistyczną kurację zdrowotną w Anglii. W tymże roku ożenił się z Haliną Carroll (z domu Paschalska), tłumaczką. W 1965-67 przebywał w Anglii i USA. W 1966-68 i 1970-72 wykładał literaturę polską, literatury porównawcze i filozofię na uniwersytetach amerykańskich: Yale University w New Haven, Columbia University w Nowym Jorku, University of California w Berkeley, University of California w Davis, Northern Illinois University w De Kalb oraz Stanford University w Stanford w Kalifornii. W 1970 doktoryzował się na UW na podstawie rozprawy pt. „Wartości i oceny” (promotor prof. W. Tatarkiewicz). W 1970-71 uczestniczył w tworzeniu The North American Study Center for Polish Affairs (Północnoamerykańskie Studium Spraw Polskich). W 1976 był współorganizatorem Polskiego Porozumienia Niepodległościowego. W tymże roku należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1976 otrzymał tytuł członka honorowego The Joseph Conrad Society (United Kingdom). W 1978 habilitował się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Życie Josepha Conrada Korzeniowskiego (1857-1900)”. Powstałe w tym czasie prace historycznoliterackie publikował m.in. w *Literaturze na Świecie* (1976-77), a artykuły polityczne w paryskiej *Kulturze* (1975-81, z przerwami; podp.: Bronisław Lasocki, Marian Kowalski). W sierpniu 1980 był ekspertem Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej. W październiku 1981 wyjechał do Oxfordu, gdzie przygotowywał angielskie wydanie biografii J. Conrada i prowadził zajęcia dydaktyczne. W tym czasie nadsyłał do *Twórczości* stały przegląd zawartości czasopism pt. „Anglia”. Po wprowadzeniu w grudniu 1981 stanu wojennego w Polsce, pozostał za granicą; był doradcą Biura Zagranicznego „Solidarności” w Brukseli. Na początku 1982 objął stanowisko dyrektora Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium (w politycznej publicystyce radiowej posługiwał się pseud. Mateusz Kielski). W 1982 otrzymał nagrodę publicystyczną im. J. Mieroszewskiego, przyznaną przez paryską *Kulturę* za publikowane na jej łamach artykuły; współpracę z tym miesięcznikiem kontynuował w następnych latach (1983-84, pod pseud. Socjusz). W 1983 Naczelną Prokuraturę Wojskową skierowała do Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego akt oskarżenia przeciw pisarzowi pod zarzutem szpiegostwa na rzecz Central Intelligence Agency (CIA); w wyniku zaoczego procesu został skazany na karę śmierci. Protest wobec tego wyroku podpisało 39 polskich intelektualistów mieszkających w kraju i na emigracji; z potępieniem wystąpiło również doroczne walne zebranie Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1985 został pozbawiony obywatelstwa polskiego. W marcu 1987

zrezygnował z pracy w Radiu Wolna Europa i przeniósł się do Francji. W 1988 wykładał literaturę polską i angielską w University of Michigan w Stanach Zjednoczonych. W 1989 był visiting fellow w St. Antony's College w Oxfordzie. W styczniu 1990, po formalnym wycofaniu oskarżeń, odzyskał polski paszport i w lutym tegoż roku powrócił do Polski. Objął funkcję przewodniczącego Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, Lechu Wałęsie, został też członkiem Rady Fundacji Obywatelskiej. W 1990-94 należał do zespołu redakcyjnego pisma *NaGłos*. W 1991 wszedł w skład Komitetu Doradczego Prezydenta Lecha Wałęsy. Był założycielem i pierwszym prezesem Klubu Atlantyckiego (1991-92) oraz Instytutu Obywatelskiego (1992-97). W 1992 pełnił funkcję szefa doradców premiera Jana Olszewskiego. W 1994 został prezesem nowo powstałego Polskiego Towarzystwa Conradowskiego. W 1997 został profesorem Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Opolskiego. Odznaczony przez rząd emigracyjny w Londynie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1983) oraz komandorią francuskiego Ordre de Mérite (1991). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nad Conradem. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1965, 234 s.

Szkice częściowo druk. w prasie lit. w 1957-1963. Zawartość: Wstęp; Nad Conradem; Conrad i IT.; Bobrowski; „Malajska trylogia” Conrada; „Lord Jim”; Trzy pory życia; Polityka w pismach Conrada; Conrad a Dostojewski; Igraszki losu; O „filozofii” Conrada; Conrad i teatr; Na tropach Conrada.

2. Wartości i oceny. [Studium estetyczno-metodologiczne]. Wwa: PIW 1971, 181 s.

Rozprawa doktorska.

Wersja ang.: Values and evaluations. Oxford: Clarendon Press 1975, 185 s.

3. Program Polskiego Porozumienia Niepodległościowego. Wwa: [b.w.*] 1976, 15 s. Wyd. nast. [b.m.w.* po VIII 1979].

Wyd. anonim. — Przedr. z *Tydz. Pol.*, Londyn 1976.

4. Życie Conrada-Korzeniowskiego. T. 1-2. Wwa: PIW 1980 [właśc. 1981], 441 + 445 s. Wyd. 2 Wwa: Alfa-Wero 1996.

Rozprawa habilitacyjna (druk. pod nieco zmienionym tytułem).

Nagroda dla Niezależnego Badacza, przyznana przez Modern Language Association of America w 1985, oraz nagroda im. Komandora K. Szczęsnego, przyznana przez Polski PEN Club w 1989.

Przekł. ang.: Joseph Conrad. A chronicle. [Przeł.] H. Carroll-Najder. New Brunswick 1983, wyd. nast. wyd. 2 tamże 1984; Cambridge, London 1984, — franco: Joseph Conrad. Biographie. [Przeł.] C. Cozzolino, D. Bellon. Paris 1992.

5. Ile jest dróg? [Szkice polityczne]. Paryż: Inst. Lit. 1982, 192 s.

Zawartość: Słowo wstępne; O potrzebie programu; Polityczne działania i programy; Dialog z [A.] Michnikiem; Źródła i tony; Ile jest dróg?; Teoria, wytyczne i spory; Polskie kwadratury koła; Gesty i praca; Spółka Scylla i Charybda; Teoria i polska jedność; Solidarność; Myśli o programie „Solidarność”; Rozwiązania trwałe a rozwiązania możliwe; Autoperswazja jako reakcja intelektualistów na przemoc; Przy zasadach stojmy.

6. Wymiary polskich spraw (1982-1990). [Szkice polityczne]. Wwa: Most 1990, 195 s.

Zawartość: Przedmowa; Wspomnienie o PPN-ie [Pol. Porozumienie Niepodległościowe]; Trzy wymiary polskich spraw; Teoria „mniejszego zła”; Klęska czy nowy etap walki?; Co kultura polska może dać światu?; Emigracja polityczna w 200-lecie Sejmu Czteroletniego; Notatki do bilansu siedmiu lat; Przeciw determinizmowi politycznemu; Sprawa polska a zagranica; Zachód patrzy na Polskę; Niepodległość; Naród jako wartość; Pozorne i prawdziwe choroby polskiej „opozycji”; Historii koniec, powrót, przyspieszenie?; Wiosna w listopadzie; Potrzeba wizji; Wspólnota Europejska na rozdźwięku; Sposoby używania demokracji; Nasze państwo.

7. Jaka Polska. Co i komu doradzałem. Wwa: Spotkania [1993], 379 s.

Wspomnienia oparte na prowadzonym przez Z.N. dzienniku i sporządzanych na bieżąco notatkach, podzielone na części zatytułowane: Zamiast wstępu: wspomnienie o PPN-ie; I. Przymusowa emigracja; II. Powrót; III. Szarpanina w Komitecie; IV. Kampania prezydencka Wałęsy; V. Z prezydentem spór o zasady; VI. Doradzanie prezydentowi; VII. Rady dla rządu; VIII. W obliczu próby; IX. Kiedy rząd? Jaki rząd?; X. Odzyskiwanie straconego czasu; XI. Pierwsze rady, frustracje i podróże; XII. W kleszczach; XIII. Prezydent w ataku; XIV. Teczki i katastrofa.

8. Z Polski do Polski poprzez PRL. [Szkice polityczne]. Wwa: Alfa-Wero 1995, 180 s.

Zawartość: Wstęp; Bitwa o umysł; Domicyl, czyli pośmiertna zemsta PRL-u; Polska polityka zagraniczna 1989-1993; bilans zamieć; Sowiecki ślad na polskich banknotach; Z Polski do Polski przez PRL; Nie wypełniony testament; PRL, czyli kultura fałszu; Po wyborach wrześniowych 1993, czyli Wiek Rozmądzania; Wielkość i upadek polskiej elity przywódczej.

9. Conrad – Polak, żeglarz, pisarz. [Autorzy:] ..., W. Perczak, B. Ryszewski. Tor.: UMK 1996, 57 s.
Tu Z.N.: Joseph Conrad jako pisarz europejski, s. 46-57.

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Conrad. *Twórczość* 1955 nr 10 s. 143-155. — O „Listach z podróży do Ameryki” Henryka Sienkiewicza. *Pam. Lit.* 1955 z. 1 s. 54-122 [próba monografii; praca magisterska]. — Teoria dramatu w pismach Edwarda Dembowskiego. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2 s. 133-149. — O „Listach z Afryki” Henryka Sienkiewicza. *Pam. Lit.* 1956 z. 4 s. 333-350. — Conrad w Marsylii. W: *Wspomnienia i studia o Conradzie*. Wwa 1963 s. 414-426. — The development of the Polish novel: function and structure. *Slavic Review*, Waszyngton 1970 vol. 29 nr 4 s. 651-662. — „Siostry” Conrada. *Teaksty* 1972 nr 4 s. 67-81; przekł. ang.: Conrad's „The sisters”. A grandiose failure. [Przeł.] H. Sikorski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1984 nr 3 s. 25-34, przedr. w: The Ugo Mursia memorial lectures. Milano 1988 s. 111-126. — Conrad a idea

honoru. *Twórczość* 1974 nr 8 s. 36-45; wersja ang.: W: *Theory and world fiction*. Lubbock 1974 s. 103-114. — Próby, poszukiwania, różterki. *Lit. na Świecie* 1974 nr 7 s. 4-65 [dot. J. Conrada]. — Conrad w przekładach Anieli Zagórskiej. W: *Przekład artystyczny*. Wr. 1975 s. 197-210. — Conrad and Rousseau. *Concepts of man and society*. W: Joseph Conrad. [Papers from the 1974 International Conference on Conrad]. London 1976 s. 77-90; wersja pol.: Conrad i Rousseau: koncepcja człowieka i społeczeństwa. *Libertas*, Paryż 1985 nr 2/3 s. 104-124. — Conrad-Korzeniowski we Lwowie i Krakowie. W: *Studia conradowskie*. Kat. 1976 s. 31-49. — Wallis i jego prace semiotyczne. *Kultura*, Paryż 1983 nr 4 s. 116-125. — Conrad in his historical perspective. W: *Critical essays on Joseph Conrad*. Boston 1987 s. 19-27. — Joseph Conrad after a century. *Cross Currents*, Ann Arbor 1988 nr 7 s. 217-227; wersja pol.: Conrad po stu latach. *Więź* 1992 nr 2 s. 57-66. — Conrad's Warsaw. W: *Conrad's cities*. Amsterdam, Atlanta 1992 s. 31-38.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Orzeszkowa, Sienkiewicz, Prus o literaturze. Wyboru dokonał, posł. i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1956, 470 s.

2. H. Sienkiewicz: Listy z podróży do Ameryki. Przedm. i oprac. ... Wwa: PIW 1956, 655 s.

3. Conrad's Polish background. Letters to and from Polish friends. [Wyd.] ... [Przeł.] H. Carroll. London: Oxford University Press 1964, VII, 313 s.

4. J. Conrad: Listy. Wybór i oprac. ... Tłum. H. Carroll-Najder. Wwa: PIW 1968, 513 s.

5. J. Conrad: Dzieła. Red. i wstęp ... T. 1-27. Wwa: PIW 1972-1974.

6. J. Conrad: Wybór opowiadań. Tłum.: A. Zagórska, H. Carroll-Najder. Oprac. ... Kr.: Ossol. 1972, LXXXV, 387 s. *BN II*, 171.

7. Conrad w oczach krytyki światowej. Wybór ... Słowo wstępne: H. Krzeczowski. Kalendarium życia i twórczości Josepha Conrada ... Wwa: PIW 1974, 798 s.

8. J. Conrad: Congo diary and other uncollected pieces. [Wyd. i komentarz] ... Garden City, New York: Doubleday 1978, VIII, 158 s.

9. J. Conrad: Lord Jim. Przeł. A. Zagórska. Wstęp i oprac. ... Wr.: Ossol. 1978, CXII, 466 s. *BN II*, 188. Wyd. 2 przejr. tamże 1996.

10. J. Conrad: Opowiadania wybrane. Wyboru dokonał ... Tłum.: H. Carroll-Najder, K. Tarnowska, A. Zagórska. Wwa: PIW 1978, 458 s.

11. Conrad under familial eyes. [Oprac.] ... [Przeł.] H. Carroll-Najder. Cambridge, England: Cam-

bridge University Press 1983, XXI, 282 s. Wyd. nast. Milano [1984?].

12. J. Conrad: The mirror of the sea; A personal record. [Wyd. i wstęp] ... Oxford, New York: Oxford University Press 1988, XXXVI, 194 s.

13. Wspólnota Europejska w oczach Polaków. Wybór publicystyki i dokumentów. [Wybór i oprac. ...]. Londyn: Polonia 1989, 222 s.

14. J. Conrad: Lord Jim. Przeł. A. Zagórska. Oprac. ... Wwa: Interart 1995, 414 s.

15. Conrad wśród swoich. Listy, dokumenty, wspomnienia. Wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: PIW 1996, 415 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1997. — Wywiady: Rozmowa z Z.N. Rozm. Redakcja „Kultura”. *Kultura*, Paryż 1982 nr 5; Czy Polaków stać na optymizm? Rozmowy ze Zdzisławem Najderem. Oprac.: W. Grotowicz, S. Oleś, Berlin [Zach.]: Pogląd 1988, 103 s. Wyd. nast.: Wr.: Kret* 1989; wyd. 2 [! Szczec.: Errata 1989; [Rozmowa z Z.N.]. Rozm. A. Krajewski. W tegoż: Kiedy Polska ... Wwa: Baza* 1989; O Conradzie i autorytetach. Rozm. B. Rogatko. *Dekada Lit.* 1991 nr 25; Życia nie wytrze się gumką. Rozm. J. Pleśzczyński. *Gaz. Wyborcza* 1993 nr 180; Z. Najder: „Kultura” — w mojej biografii. *Tyg. Solid* 1995 nr 15.

LP* po 1939 (R. Terlecki) r).

[Conrad's Polish background. Wyd. ...] J. Peterkiewicz: Conrad's double image. *Sunday Times*, Londyn 1964 nr z 24 V; V.S. Pritchett: Conrad the Pole. *New Statesman*, Londyn 1964 nr z 29 V; E.A.C. Bojarski, *English Studies in Africa*, Johannesburg 1965 t. 8 nr 1; E.A.C. Bojarski, *Polish American Studies*, Orchard Lake 1965 t. 22 nr 1/2; M. Kuncewicz, *Słavic Review*, Waszyngton 1965 nr 5. — [Nad Conradem:] Z. Lapiński. *Tyg. Pousz* 1965 nr 47; M. Sprusiński: Conrad — nasz współczesny. *Nowe Książ.* 1965 nr 15; S. Zabierowski: Książka o Conradzie. *Ruch Lit.* 1966 nr 2. — [Wartości i oceny] L. Budrecki: System wartościowań i sąd wartościujący. *Kultura* 1972 nr 16; M. Szpakowska: Aksjologia i krytyka. *Twórczość* 1972 nr 2. — B. Madajczyk: Z.N. — wybitny conradolog. (Literatura — tłumacz — odbiorca). *Dz. Bałt.* 1974 nr 71. — [Życie Conrada-Korzeniowskiego:] W. Billiński: Conrad — depresja endogenna? *Tu i Teraz* 1982 nr 15; J.J. Szczepański: Nagroda i spokój. *Tyg. Pousz* 1982 nr 48. — [Ile jest dróg?] B. Heydenkorn: Zbiór politycznych esejów. *Związkowiec*, Toronto 1982 nr 38; [L. Szaruga] Spectator: Kartki z notosu. *Wezwanie* 1982 nr 4. — A. Busza: Gruntowna biografia Conrada. *Kultura*, Paryż 1983 nr 6 [rec.: Życie Conrada-Korzeniowskiego]. — [Ile jest dróg?] A.C. Carls. *World Literature Today*, Norman 1983 nr 2; T. Dunin. *Puls*, Londyn 1983 nr 17. — J. Kowalski: „Zapalniczka”. Tajne akta MSW [Miaisterstwa Spraw Wewnętrznych]. Wwa: Iwar 1995, 202 s. — E. Morawiec: Problemy z Conradem. *Nowe Książ.* 1996 nr 10 [rec.: Życie Conrada-Korzeniowskiego]. — P. Żurawski. *Tyg. Solid* 1996 nr 4 [rec.: Z Polski do Polski poprzez PRL]. — B. Sulek-Kowalska: Mój Konradku. *Tyg. Solid* 1997 nr 7 [rec.: Życie Conrada-Korzeniowskiego; Conrad wśród swoich. Oprac. ...].

B.D.

NAJWER Ewa ur. 1933

Pseud.: D. Olejnik.
Poetka, prozalk.

Urodzona 6 stycznia 1933 w Stanisławowie; córka Adama Najwera, oficera policji (po wrześniu 1939

wieźń w Ostaszku, zamordowany przez NKWD), i Anieli z Barabaszów. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu terenów wschodnich RP do Ukrainiejskiej SRR, została w 1940 wywieziona wraz z matką do północnego Kazachstanu. W 1946 powróciła do kraju i zamieszkała w Bojanowie. Początkowo uczęszczała do gimnazjum w Bojanowie i w Rawiczu, a po przeniesieniu się w 1949 do Poznania, kontynuowała naukę w VIII Liceum Ogólnokształcącym, tu w 1951 zdała maturę. Następnie studiowała filologię polską na Uniwersytecie Poznańskim. Po uzyskaniu magisterium w 1955, pracowała jako nauczycielka w szkole podstawowej i średniej. Debiutowała w 1958 wierszem pt. „Godziny malowane”, opublikowanym na łamach studenckiego tygodnika *Uwaga* (nr 4). Wiersze, prozę i recenzje drukowała także m.in. w *Gazecie Poznańskiej* (1960-66, 1969-75), *Wiatrakach* (1962-66) i *Nurcie* (1965-66, 1968-74). Od 1965 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1981-83 pełniła funkcję wiceprezesa Oddziału Poznańskiego. W 1966-69 prowadziła na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wykłady i ćwiczenia z metodyki nauczania literatury polskiej. W 1971 uzyskała tam doktorat na podstawie pracy pt. „Zofia Nałkowska. Z zagadnień świadomości teoretycznej; powieść psychologiczna” (promotor prof. Jerzy Ziomek). W 1972 otrzymała nagrodę Ministra Oświaty i Wychowania. Kontynuowała twórczość literacką, publikując w tym czasie m.in. na łamach czasopisma *Gazeta Zachodnia* (1975-80) oraz nadal w piśmie *Nurt* (1978-80). W 1979 odeszła z zawodu nauczycielskiego. W latach osiemdziesiątych przewodniczyła sekcji literackiej Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W 1988 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku otrzymała nagrodę POLCUL Foundation (Australia). W 1989 została członkiem SPP. W 1992 otrzymała Nagrodę 3 Maja, przyznaną przez Niezależny Komitet Kultury w Poznaniu. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Świątorty. [Wiersze]. Pozn.: WP 1962, 52 s.

Nagroda Pełeryny, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku w 1963.

2. Sztuka niekochania. [Wiersze]. Pozn.: WP 1964, 53 s.

3. Odłot ziół. [Wiersze]. Pozn.: WP 1968, 79 s.

4. Kukielki i demony. [Wiersze]. Pozn.: WP 1970, 100 s.

5. Sardynki dla kota. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1971, 230 s.

Zawartość: Tajemnica; Sardynki dla kota; Ojciec; Pułapka ze szklą; Kołowaty [por. poz. 13].

6. Tańcząca w czerwieni. Opowiadania. Pozn.: WP 1973, 132 s.

Zawartość: Julian, czyli twórca skromny; Łukasz, czyli czarodziejstwo daremne; Eryk, czyli poszukiwanie tożsamości; Lechosław; Arminiusz; Atanazy, czyli pragnienie sławy; Stan pierwotny; Deska, która się hušta; Bożena; Prokop od Wielkiego Pieca; Trzej uczciwi ludzie; Anaklet, czyli psujec; Augustyna, czyli domatorka; Agata, czyli o niezręcznym czynieniu dobra; O czym marzy dziewczyna; Niewinne słabostki; Cudzoziemiec; Wychowanka; Ręce Anioła; Drzewo i sieć; Głos; Sylwia; Ilona; Wenanty, czyli prawdziwa przyjaźń; Kto się boi Teofili; Piaskowa; Światło bez blasku; Tańcząca w czerwieni; Waldemar; Bliźniacy; Starość Marii.

7. Sąd nad winnicą. [Wiersze]. Pozn.: WP 1974, 141 s.

Cykle: Na oścież zieleń; Taniec dookoła ula; Pod wędrowną gwiazdą; Godzina zero.

8. Lisie łładki. [Wiersze]. Pozn.: WP 1977, 98 s.

Cykle: Dziedziczne gry; Na otwartym sercu; Anglia 76; Nagrobki; Labirynt ze szklą.

9. Dardzielanie. [Powieść]. Pozn.: WP 1978, 298 s. Wyd. 2 tamże 1981.

10. Gorzkie tęcze. [Przedm.] P. Kuncewicz. Pozn.: WP 1979, 212 s.

Wybór wierszy z wcześniej wydanych tomów w cyklach: Leśne sady; Klejnot z dymu; Testy sytuacyjne; Labirynt.

11. Oczy bez powiek. [Powieść]. Kr.: WL 1980, 262 s.

12. Wiersze siódme. [Wiersze]. Pozn.: WP 1982, 83 s.

13. Kołowaty. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.] J. Kołodziejczyk. TV 1984. Por. poz. 5.

14. Z wilczym pasterzem. (Wiersze). [Kr.:] Libertas 1988, 32 s.

Cykle: Jerycho; Herkulanum.

15. Pożółkłe fotografie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1990, 55 s.

16. Ziemia ukradziona Bogu. Wiersze. Pozn.: SPP 1991, 64 s.

Przełł. ros.: Ech matuška-Rossija! ... [Przełł] A. Nechaj, Sankt-Peterburg 1993.

Prace redakcyjne

1. Turniej Jednego Wiersza „O Nagrodę Zielonej Wazy”. [Wybór:] ..., N. Chadzinikolau, J. Ratajczak. [Pozn.] 1971, [15] k. Pałac Kultury w Pozn., *Gaz. Pozn.*, Koło Młodych Oddz. Pozn. ZLP.

2. Którzy pamiętali słońce ... Almanach młodej poezji wielkopolskiej. [Wybór i notki o autorach] ... Pozn.: WP 1981, 143 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1998. — SWPP 2 (B. Winkłowa).

[Świątorty:] M. Grześczak: Cztery debiuty. *Tyg. Kult.* 1962 nr 35; Z. Pędziński: Debiutując autentycznie. *Pomorze* 1962 nr 21. — [Odłot ziół:] M. Orski. *Poezja* 1969 nr 4; H. Pustkowski: Chodzenie środkami możliwości. *Nurt* 1969 nr 8. — K. Chojńska: „Ciało zmieniam w słowo”. *Nurt* 1971 nr 5

[rec.: Kukulki i demony]. — [Sardyńki dla kota:] M. Bajero-wicz: Miłość dla nikogo. *Twórczość* 1972 nr 11; F. Fornalczyk: Przepowiedni o ludzkich marzeniach i obowiązkach. *Mies. Lit.* 1972 nr 5; Z. Kubikowski: W co się bawią młodzi? ... W poszukiwaniu. *Życie Lit.* 1972 nr 14. — [Tańcząca w czerwieniu:] F. Fornalczyk: Przepowiedni charakterologiczne niekoniecznie z natury. *Twórczość* 1974 nr 7; I. Furał: Portrety E.N. Mies. *Lit.* 1974 nr 9. — [Sąd nad winnicą:] T. Komendant: Rozmowa liryczna. *Nowy Wyraz* 1975 nr 4; J. Lichański: Liryka i chwila eschatologii. *Nurt* 1976 nr 10. — P. Kuncewicz: Kółko grania-ste, czyli o poezji E.N. *Fakty* 1978 nr 49. — [Dardzielanie:] F. Fornalczyk: Powrót do krainy dzieciństwa. *Fakty* 1979 nr 14; E. Kraskowska-Lange: Minione lęki i nadzieje. *Nurt* 1979 nr 11. — [Gorzkie tęcze:] A. Szymanowska: Nadto hojne „Gorzkie tęcze”. *Nowe Książ.* 1979 nr 22; M. Kakiel: „Walc z wazką w oparach chloroformu”. *Nowy Wyraz* 1980 nr 3. — [Oczy bez powiek:] A. Ogrodowczyk: O granicach sztuki w granicach przyzwoitości. *Nurt* 1981 nr 2; M. Walicka: Przemijająca powieść o okrucieństwie. *Twórczość* 1981 nr 3. — N. Zachajkiewicz: „Światło z ognia”. *Poezja* 1981 nr 9 [rec.: Gorzkie tęcze]. — [Wiersze siódme:] J. Biela: Poszukiwanie azylu. *Tyg. Kult.* 1982 nr nr 37; M. Krassowski: Poezja łagodnego słowa. *Nurt* 1982 nr 8; W. Natanson: Poezja niedostrzeżona. *Nurt* 1984 nr 2.

B.M.

NAŁKOWSKA Zofia

1884-1954

Podpisywała utwory też: Rygier-Nałkowska; R.-Nałkowska; Nałkowska-Gorzechowska.

Pseud.: a.a.; A.A.; aa; Andrzej Amster; J.B.; j.b.; Z.; Z.N.; Z.R.N.

Prozaik, dramatopisarka, publicystka.

Urodzona 10 listopada 1884 w Warszawie; córka Wacława Nałkowskiego, geografa, publicysty i pedagoga, oraz Anny z Safranków, nauczycielki i autorki podręczników geografii; siostra Hanny Nałkowskiej, rzeźbiarki. W 1885-86 przebywała z rodzicami w Lipsku, następnie mieszkała ponownie w Warszawie, a od 1895 okresowo także w rodzinnym domu „na Górkach” pod Wołominem (do sprzedania domu w 1937). Kształciła się początkowo w domu, a w 1898-1901 na pensji Anieli Hone w Warszawie, uczęszczała również na wykłady tajnego Uniwersytetu Łatającego. Od 1896 do końca niemal życia prowadziła dziennik (zachowany od 8 września 1899). W 1897 zaczęła pisać wiersze (pozostały rękopiśmienne tomiki pt. „Pierwociny” oraz „Nastroje i obrazy”). Debiutowała w 1898 utworem poetyckim pt. „Pamiętam”, opublikowanym w *Przeglądzie Tygodniowym* (nr 41), wiersze drukowała do 1908 także m.in. w *Głosie* (1901-04), *Ogniwie* (1903-04), *Prawdzie* (1904) i *Krytyce* (1904). W okresie nauki na pensji podejmowała też prace zarobkowe, przygotowując hasła do „Wielkiej encyklopedii powszechnej ilustrowanej”, recenzje i przekłady. Pierwszy utwór prozą, opowiadanie pt. „Orlica”, ogłosiła w 1903 w *Ogniwie* (nr 12). W 1904 wyszła za mąż za Leoną Rygiera, poetę, prozaika i pedagoga, z którym od 1906 przebywała w Kielcach. Współpracowała z redagowanym przez męża pismem *Echa Kieleckie* (1906-07). Działała w Stowarzyszeniu Kursów dla

Analfabetów. W 1906 odbyła podróż do Wiednia i Abbazi nad Adriatykiem (obecnie Opatija). W 1907 powróciła do Warszawy. Opowiadania, artykuły, tłumaczenia publikowała na łamach *Krytyki* (1907-09), *Tygodnika Ilustrowanego* (1907-08, 1922, 1924, 1926-28, 1931-32), *Sfinks*a (1908, 1913, 1915-17), *Świata (Romans i Powieść)* (1908, 1911, 1913-20, 1923, 1925, 1927-28, 1930-31, 1935). W czasie procesu Stanisława Brzozowskiego w 1909, angażowała się wraz z ojcem w obronę pisarza. W tymże roku rozstała się z mężem i wyjechała na rok do Krakowa. Wiosną 1910 podróżowała po Włoszech. W 1911-14, po śmierci ojca, mieszkała z matką i siostrą w domu „na Górkach”. Ogłaszała utwory m.in. także w *Nowej Gazecie* (1913-14). Po wybuchu I wojny światowej mieszkała w Warszawie; od listopada 1915 wykładała przez pewien czas historię literatury polskiej na kursie przygotowawczym na uniwersytet. Po odzyskaniu niepodległości pracowała w 1920-22 w Biurze Propagandy Zagranicznej przy Prezydium Rady Ministrów. W 1920 uczestniczyła w organizowaniu ZZLP, do 1921 była członkiem Zarządu, po 1928 kilkakrotnie pełniła funkcję prezesa bądź wiceprezesa Związku. W 1922 poślubiła podpułkownika Jana Tomasza Gorzechowskiego (rozstali się w 1929) i zamieszkała z nim w Zameczku pod Wilnem, a potem w Grodnie, gdzie pełnił funkcję dowódcy 3. dywizjonu żandarmerii. Podjęła działalność w tamtejszym Towarzystwie Opieki nad Więziami, będącym oddziałem warszawskiego Patronatu. W 1925 przebywała przez dwa miesiące z mężem w szwajcarskim uzdrowisku Leysin-Feydey. Od 1926 mieszkała w Warszawie. W tymże roku została wiceprezesem Polskiego PEN Clubu; w latach późniejszych pełniła też funkcję prezesa. Rozwijała twórczość literacką, ogłaszała prozę i artykuły m.in. w *Tygodniku Ilustrowanym* (1922, 1924, 1926-28, 1931-32), *Kobietie Współczesnej* (1923-31), *Wiadomościach Literackich* (1925-38), *Głosie Prawdy* (1926-29). Prowadziła salon literacki. Uczestniczyła w akcjach protestacyjnych przeciw represjonowaniu działaczy lewicowych i mniejszości narodowych oraz opozycji politycznej. W 1928 i 1929 wyjeżdżała do Francji, a w 1930 i w 1932 w związku z premierami zagranicznymi sztuk do Jugosławii, Czechosłowacji i Estonii, nadto w 1931 odwiedziła Grecję (w tymże roku ogłosiła „Listy z podróży” w *Expressie Wieczornym*). Od listopada 1932 do marca 1933 przebywała w Paryżu, kontynuując pracę nad powieścią „Granica”. Od tego roku była członkiem PAL oraz Zespołu Literackiego „Przedmieście”. W 1935 otrzymała Państwową Nagrodę Literacką, w 1936 Złoty Wawrzn PAL. Współpracowała w tym okresie z *Obliczem Dnia* (1936) oraz współredagowała z Bogusławem Kuczyńskim, z którym była związana także uczucio-

wo, miesięcznik literacki *Studio* (1936-37; tu krótkie recenzje literackie i teatralne podp.: a.a., A.A., j.b.). Po wybuchu II wojny światowej, opuściła we wrześniu 1939 Warszawę, do której powróciła po miesięcznej wędrowce na wschód. W okresie okupacji niemieckiej utrzymywała się z prowadzenia sklepiku tytoniowego i zaliczek otrzymywanych od Zbigniewa Mitznera, jako reprezentanta mającego powstać po wojnie wydawnictwa „Wisła” (m.in. na rozpoczętą wówczas powieść „Węzły życia”). Uczestniczyła w konspiracyjnym życiu literackim. Okresowo wyjeżdżała do domu swej przyjaciółki Zofii Villaume-Zahrtowej w Adamowiźnie pod Grodziskiem Mazowieckim, tam też była w czasie powstania warszawskiego. W lutym 1945 zamieszkała w Łodzi. Weszła w skład zespołu redakcji tygodnika *Kuźnica*. Działała w Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich. W maju 1945 została posłanką do Krajowej Rady Narodowej. Przewodniczyła Towarzystwu Przyjaźni Polsko-Francuskiej i jako jego przedstawicielka przebywała od stycznia do kwietnia 1946 w Paryżu. Kontynuowała pracę literacką i działalność w ZZLP (od 1949 ZLP) i Polskim PEN Clubie (została ponownie jego wiceprezesem). Fragmenty prozy publikowała m.in. w *Przekroju* (1947-48), *Nowej Kulturze* (1950-54) i *Twórczości* (1950, 1953). W 1947 została wybrana na posłankę do Sejmu Ustawodawczego. W 1948 uczestniczyła w Światowym Kongresie Intelktualistów w Obronie Pokoju we Wrocławiu. Od 1950 mieszkała w Warszawie. W 1952 została ponownie posłanką na sejm, uczestniczyła w pracach Komisji Kultury i Sztuki. Należała także do Komisji Upowszechniania Książki przy Ministerstwie Oświaty. Była działaczką Komitetu Obrońców Pokoju i Ligi do Walki z Rasizmem. W 1953 otrzymała Nagrodę Państwową za całokształt twórczości. Odnaczona m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1930), Sztandarem Pracy I klasy (1949), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1952). Zmarła 17 grudnia 1954 w Warszawie. Pośmiertnie odznaczona Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

W 1989 zostało otwarte Muzeum Zofii Nałkowskiej w Grodnie, a w 1992 Muzeum Zofii i Wacława Nałkowskich „na Górkach” w Wołominie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kobiety. Powieść. [Cz.] 1. Lodowe pola; [Cz.] 2. W czerwonym ogrodzie; [Cz.] 3. Pieśń miłości. Wwa: Księg. Powsz. 1906, 272 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: Książka 1912; wyd. 3 [cz.] 1 pt. Lodowe pola. Wwa: J. Mortkowicz 1927, 109 s. Przedr. całości zob. poz. 35 [1].

Pierwodr. Lodowe pola *Prawda* 1904 nr 5-13. Przekł.: ang.: Women, [Przel.] M.H. Dziewicki. New York 1920, — ros.: Żensčiny, [Przel.] E. Grigorovič. Moskwa 1907,

— słowac.: Ženy, [Przel.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1935).

2. Książę. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1907, 298 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: Książka 1912; wyd. 3 Wwa: Gebethner i Wolff 1929. Przedr. zob. poz. 35 [2].

Pierwsza wersja pt. Dalecy. (Kilka listów). [Współaut.: L. Rygiel. *Młodość* 1905 nr 1, 1906 nr 2-3.

Przekł.: niem.: Der Prinz. [Przel.] L. Goldscheider. Wien 1908, — słowac.: Knieža. [Przel.] S. Mečiar. Turčianský Svätý Martin 1935.

3. Rówieśnice. Powieść. *Sfinks* 1908 z. 3-8, 10-12. Wyd. osob. Wwa: Kasa Przeworności i Pomocy Warsz. Pomocników Księg., Gebethner i Wolff 1909, 388 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1911; Kr.: WL 1978. Przedr. zob. poz. 35 [10].

4. Koteczka, czyli białe tulipany. [Opowiadania]. Łw.: Księg. B. Połonieckiego, Wwa: E. Wende i sp. 1909, 193 s. Przedr. zob. poz. 35 [13].

Zawartość: Koteczka, czyli białe tulipany; Cudzoziemiec; Majorka; W szklanej trumnie; Małżeństwo; Zielone wybrzeże; Cierpienie; Dusze izolowane; Sclavae; Dzień ten; Właściciel zamku; Inne; Cnota; Rzeczywistości.

5. Narcyza. Powieść. Kr.: Książka 1910, 350, XXXV s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [ok. 1910]; wyd. ze wstępem H. Kirchner Kr.: WL 1967, wyd. 2 [!] tamże 1976. Przedr. zob. poz. 35 [12].

6. Noc podniebna. Nowela. Wwa: Książ. Lit. 1911, 48 s. Przedr. zob. poz. 7, 16, 32 (wyd. 2), 36. Przedr. też pt. Porachunki.

7. Lustra. Nowele. Kr.: Książka [1913], 154 s. Wyd. nast. Wwa: M. Arct 1919. Przedr. zob. poz. 35 [13].

Zawartość: Powrót do domu swego; Noc podniebna (scena malowana en grisaille) [poz. 6]; Róża Palatynu; Motywy (scena anachroniczna).

8. Węże i róże. Powieść. *Sfinks* 1913 nr 1-12. Wyd. osob. Kr.: Książka 1915, 304 s. Przedr. zob. poz. 35 [4].

Przekł. czes.: Hadi a róže. [Przel.] A. Balajková. Praha 1985.

9. Moje zwierzęta. Opowiadania. Wwa: J. Mortkowicz 1915, 58 s.

10. Tajemnice krwi. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1917, 146 s. Przedr. zob. poz. 35 [13].

Zawartość: Rękawice; Kochanka; Pour prendre congé; Motywy [poz. 7]; Tajemnice krwi; Tym żywi, że umrzeć nie mogą.

11. Hrabia Emil. Romans nowoczesny. *Świat (Romans i Powieść)* 1918 nr 1-41. Wyd. osob. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1920, 258 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1921. Przedr. zob. poz. 35 [3].

12. Charaktery. Wwa: Ignis 1922 [antydat. 1921], 72 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łw.: Książ. Atlas [1938]. Przedr. pt. Charaktery dawne zob. poz. 30, 35 [13].

Wyd. łącznie z poz. 29, 30 pt. *Charaktery; Medaliony*. Wwa: PIW 1995, 126 s.

Zawartość: Kamil albo marzycielstwo; Mężczyzna; Starość zgryźliwa; Marcja albo młoda dziewczyna; Malwina albo zrezygnowana; Dzieciństwo; Krzysztof albo sybaryta; Emilia albo roz targnienie losu; Rufin, czyli że trudno jest poznać samego siebie; Sylwia albo niedelikatność; Albin; Elwira albo młoda kobieta; To, co pociąga kobiety; Matylda albo sumienie sytych; Jacek; Janowa; Wiench; Cyryl albo niepewność; Stawa; Złamane serce; Bezinteresowna; Manswet albo o wpływie ciała na duszę; Chawa, czyli niemądra przysługa; Bazyli; Wawrzyniec; Agenor albo starość przykładna.

13. *Na torfowiskach*. [Powieść]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1922], 68 s.

Pierwsza wersja poz. 15.

14. *Romans Teresy Hennert*. Powieść dzisiejsza. *Świat (Romans i Powieść)* 1923 nr 1-30. Wyd. osob. Wwa: Ignis 1924, 235 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1927; wyd. 3 z przedm. S. Żółkiewskiego Łódź: Książka 1947; toż wyd. 4 Wwa: KiW 1949; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1954; Kr.: WL [1956]; wyd. 6 [!] Wwa: Czyt. 1965, wyd. 6[!]-11 tamże 1970-1986; wyd. 12 Kr.: KAW 1992. Przedr. zob. poz. 32, 35 [9].

Wyd. łącznie z poz. 24 pt. *Romans Teresy Hennert; Granica*. Wwa: Spółka Wydawn.-Księg. 1995, 427 s.

Przekł. czes.: Teresin román. [Przel.] E. Čech. Praha 1928, - niem.: Die Affäre der Teresa Hennert. [Przel.] K. Kelm. Leipzig 1989, - ros.: Roman Teresy Gennert. [Przel.] E. Gonzago. Moskwa 1926, - rum.: Dragostea Teresei Hennert. [Przel.] O. Zaičik. București 1979, - słowac.: L'úbošť Terézie Hennertovej. [Przel.] R. Turňa. Bratislava 1961, - ukr.: Roman Teresy Hennert. [Przel.] V. Strutynskij. Kiiv 1957, wyd. nast. Kiiv 1978, wyd. łącznie z przekł. poz. 24 pt. *Roman Teresy Hennert; Meza*. Kiiv 1957, toż 1985. Adapt.: tv: Adapt.: H. Chmielewska. TV 1963, - film.: Scenariusz: I. Gogolewski. Ekran. 1978, - radiowo: Radio 1961; Adapt.: I. Wisniewska, A. Zajaczkowski. Radio 1986.

15. *Dom nad łakami*. Powieść. Wwa: W. Czarski 1925, 160 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Książ.-Atlas [1937]; wyd. 3 Wwa: PIW 1947, wyd. 4 tamże 1953; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1986. Przedr. zob. poz. 32, 35 [5].

Rozszerzona wersja poz. 13.

Przekł. czes.: Dům nad loukami. [Przel.] H. Stachová. Wyd. łącznie z przekł. poz. 29 pt. *Dům nad loukami; Medaliony*. Praha 1984, - ros.: Dom nad łakami. [Przel.] J. Živova. W: Z. Nalkowska: *Izbrannoe*. Moskwa 1979, - słowac.: Dom nad lúkami. [Przel.] M. Babiaková-Bajová. [Turčianský Svätý Martin] 1948.

16. *Małżeństwo*. Nowele. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 156 s.

Zawartość: Narzeczeni [poz. 4 pt. *Koteczka, czyli białe tulipany*]; Nidoszły mezalians [poz. 7 pt. *Powrót do domu swego*]; *Małżeństwo* [poz. 4]; *Cnota* [poz. 4]; *Dzień ten* [poz. 4]; *Porachunki* [poz. 6 pt. *Noc podniebna*]; *Macierzyństwo* [poz. 7 pt. *Róża Palatynu*]; *Rozstanie* [poz. 7 pt. *Motywy*].

17. Choucas, Powieść internacjonalna. *Tyg. II*, 1926 nr 3-36. Wyd. osob. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1927, 233 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Książ.-

-Atlas [1937]; Wwa: Czyt. 1960, tamże wyd. 2 [!] 1968 [właśc. 1967]. Przedr. zob. poz. 35 [8].

Przekł. franc.: Choucas. [Przel.] F. Wyleżyńska, J. de France de Tersant. Paris [1936]. Adapt.: tv: Adapt.: J. Wilczek. TV 1961, - radiowo: Adapt.: K. Szner. Radio 1979.

18. *Księga o przyjaciółach*. [Autorki:] ..., J.M. Wielepolska. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1927, 178 s. Tu Z.N.: Górki; Mały zając; Kania; Blutek i Kania; Duży zając; W namiocie; Diana; Sarna. Przedr. zob. poz. 35 [13].

19. *Niedobra miłość*. *Romans prowincjonalny. Świat (Powieść i Nowela)* 1928 nr 1-17, 19-31, 33-34. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 276 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1930; wyd. 3 Lw.: Książ.-Atlas 1938; wyd. 4 Wwa: Wiedza 1946; wyd. 5 Wwa: KiW 1952, wyd. 2 [!] tamże 1975. Przedr. zob. poz. 32 (wyd. 2), 35 [7]. Por. poz. 26. Nagroda m. Łodzi w 1929.

Przekł. bułg.: Obiç. [Przel.] V. Genowska. Sofija 1948, - niem.: Verhängnisvolle Liebe. [Przel.] A. von Guttry. Hamburg 1936; Ungute Liebe. [Przel.] E. Däbritz. Berlin 1958, - serb.-chorw.: Zla ljubav. [Przel.] Z. Marković. Zagreb 1932, - słowac.: Planá láska. [Przel.] R. Žatko. Bratislava 1950, - włos.: L'amore cattivo. [Przel.] M. Rakowska, E. Fabietti. Milano 1944.

Adapt. radiowo: Adapt.: K. Kraśniewska. Radio 1986.

20. *Dom kobiet*. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1930. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 156 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Książ.-Atlas 1937. Przedr. w: *Antologia dramatu polskiego 1918-1978*. T. 1. Wwa 1981 oraz poz. 32, 35 [15]. Radio 1936. TV 1966.

Przekł. czes.: Dům žen. [Przel.] B. Vydra. Wyst. Praga, T. Nar. 1930; Dům žen. [Przel.] H. Teigová. Wyst. Praga, T. Rokoko 1979. Wyd. Praha 1979. Tv (CSRS) 1987, - duń.: *Wyst. Kopenhaga 1931*, - estoń.: *Naiste maia*. Wyst. Narva, T. Voitlei 1932, - franc.: *La Maison des Femmes*. [Adapt.] J. Kukulczanka. Tv (Paryż) 1968, - holend.: [Przel. z niem.] L. Tvevers. Wyst. Rotterdam 1958, - niem.: *Haus der Frauen*. [Przel.] V. Mika. Berlin [1974]; *Landhaus mit Damen*. [Przel.] Ch. Vogel. Berlin [1977]. Tv (RFN, Saara) 1977, - norw.: *Radio (Oslo) 1932*, - ros.: *Vdovy*. [Przel.] Z. Satalova. Moskwa 1976, - rum.: *Wyst. Bukareszt, T. Ion Vasilescu 1981*, - serb.-chorw.: *Kuća žena*. [Przel.] J. Benešić. *Wyst. Zagrzeb, Malo Kazalište 1930*, - słowac.: *Dom žen*. [Przel.] M. Stano. Bratislava 1957, wyd. nast. Bratislava 1974. Adapt.: radiowo: Adapt.: H. Nagórska. Radio 1933; Oprac. fragm.: J. Lorentowicz. Radio 1936; Adapt.: K. Salaburska. Radio 1970, - tv: Adapt.: M. Lazarkiewicz. TV 1987.

21. *Dzień jego powrotu*. Dramat w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1931. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 176 s. TV 1962. Przedr. zob. poz. 35 [15].

Przekł. ang.: *The day of his return*. [Przel.] M.C. Slomczanka. *Wyst. Birmingham, The Birmingham Repertory T. 1931*. *Wyd. London 1933*, - flamandzk.: *Den dag van de thuiskomst*. [Przel.] F.V. Toussaint van Boelaere. [Brugge 1934], - serb.-chorw.: *Dan njegova povratka*. [Przel.] J. Benešić. *Wyst. Zagrzeb, Malo Kazalište 1932* [inf.: Z. Nalkowska *Kultura 1932 nr 5*].

22. *Ściany świata*. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff [1931], 238 s. Przedr. zob. poz. 35 [13].

Zawartość: Rodzina Marcji; Zależności; Krzyk niesłyszany; Złoczyńcy; Ukojenie; Szczęście; Kobiety tam.

23. Między zwierzętami. [Opowiadania]. Lw.: PWKS 1934, 121 s. Przedr. zob. poz. 35 [13].

Zawiera z poz. 18: Mały zajac; Kania; Blutek i Kania; Duży zajac; Diana; Sarna, — nadto: Półmordek; Boy; Morus; Sens życia; Rodzeństwo; Czy Bogutek rozumie życie; Hamilkar; Błędy Morusa; Pies i kot; Nierozsądek Boya; Wunia; Konfrontacja; Wojaż; Jeż; Rozstanie; Zajac i królik; Diana i Joke; Nasza przyjaźń; Jej zwyczaj; Nida; Powrót Diany; Przy kominku. Przekł. ros. w wyborze: Moi zveri. [Przel.] G. Jazykova. W: Z. Nałkowska: Izbrannoe. Moskva 1979.

24. Granica. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1935], 390 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1936, wyd. 4 1939; wyd. 5 [Wwa:] Czyt. 1945, wyd. 6-22 tamże 1948-1971; Oprac.: W. Wójcik. Wwa: Ossol. 1971, XCV, 322 s. BN I, 204; wyd. 23 z posł. R. Matuszewskiego Wwa: Czyt. 1972, toż wyd. 24-26 tamże 1975-1978; wyd. 27, 29 z posł. H. Kirchner Wwa: KiW 1982-1986; wyd. 28 [!] z posł. R. Matuszewskiego Wwa: Czyt. 1988; Bydg.: Arcanum [1991]; wyd. 31 Wwa: Jota 1991; wyd. 32 z posł. R. Matuszewskiego Wwa: Czyt. 1993; Wwa: PIW 1993; ze wstępem H. Kirchner Wwa: Kama 1994; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1998. Przedr. zob. poz. 35 [11].

Wyd. łącznie z *Romans Teresy Hennert* zob. poz. 14.

Pierwotny tytuł: Schematy.

Przekł.: bułg.: Granica. [Przel.] M. Metodiev. Sofija 1971, wyd. 2 tamże 1981, — czes.: Hranice. [Przel.] J. Minaříková. Praha 1937, wyd. 2 [1938]; Hranice. [Przel.] A. Balajková. Wd. 2. Praha 1978, — estoń.: Piir. [Przel.] L. Skomorovska. Tartus 1937, — litew.: Riba. [Przel.] P. Juodelis. Vilnius 1960, — niem.: Die Schranke. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin 1958, wyd. nast. Leipzig 1966, — ros.: Granica. [Przel.] E. Živova. Moskva 1960, przedr. w: Z. Nałkowska: Izbrannoe. Moskva 1979, — rum.: Granița. [Przel.] E. Timofte. București 1975, wyd. nast. tamże 1978, — serb.-chorw.: Granica. [Przel.] D. Perović. Subotica 1956, — słowac.: Hranica. [Przel.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1946; Hranica. [Przel.] J. Gazdik. Bratislava 1977, — słoweń.: Meja. [Przel.] S. Šali. Maribor 1965, — ukr.: Межа. [Przel.] V. Strutynskij. Wyd. łącznie z przekł. *Romans Teresy Hennert* zob. poz. 14.

Adapt.: film: Scenariusz: ..., J. Lejtes, S. Urbanowicz, K. Severin-Zelwerowiczowa. Ekran. 1938; Scenariusz: J. Hen. Ekran. 1978, — radiowa: Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1959, — teatr.: Adapt.: B. Winnicka. Wyst. Koszalin, Słupsk, Bałtycki T. Dram. 1974, — tv: Scenariusz: J. Warmiński. TV 1970; Scenariusz: J. Bleszyński. TV 1984.

25. Noce Teresy. [Słuchowisko]. Radio 1935.

26. Renata Słuczkańska. Sztuka w 3 aktach na tle powieści „Niedobra miłość”. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 173 s. Praprem. pt. Niedobra miłość: Wwa: T. Nar. 1936. Por. poz. 19. Przedr. zob. poz. 35 [15].

27. Niecierpliwi. Powieść. *Gaz. Pol.* 1938 nr 221-296. Wyd. osob. Lw.: Książ.-Atlas 1939, 343 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1958, wyd. 3 tamże 1964. Przedr. zob. poz. 32 (wyd. 2), 35 [6].

28. Węzły życia. Powieść.

[T. 1]. *Odrodzenie* 1945 nr 13-37. Wyd. osob. [Wwa:] Czyt. 1948, 283 s. Wyd. 2 tamże 1950.

T. 2. *Twórczość* 1953 nr 11 s. 41-86, nr 12 s. 17-67. Wyd. osob. jako wyd. 2 Wwa: Czyt. 1954, 138 s.

Wyd. łącznie: wyd. 3 Wwa: Czyt. 1962, 451 s. Wyd. 4 tamże 1968. Przedr. zob. poz. 32 (wyd. 2), 35 [14].

Przekł. słowac.: Životné križovatky. [Przel.] M. Krošková. Bratislava 1980.

Adapt. radiowa: Radio 1978.

29. Medaliony. [Opowiadania]. [B.m.w.] 1946, 87 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Czyt. 1949, tamże wyd. 3-17 1952-1978; wyd. 18 Wwa: KAW 1982; wyd. 17 [właśc. 19] Pozn.: WP 1984; wyd. 20 Rzeszów: KAW 1988; wyd. 18 [!] Pozn.: WP 1990; wyd. 2 [!] Wwa: Kama 1993, wyd. nast. tamże 1994; Wwa: Morex 1993; wyd. 2 Wwa: Kama [1997]. Przedr. zob. poz. 32, 35 [13].

Wyd. łącznie z *Charaktery; Charaktery* ostatnie [poz. 30] zob. poz. 12.

Zawartość: Profesor Spanner; Dno; Kobieta cmentarna; Przy torze kolejowym; Dwójka Zielona; Wiza; Człowiek jest mocny; Dorosli i dzieci w Oświęcimiu.

Wyd. 15-17 [właśc. 19] 1976-1984 z posł. M. Sprusińskiego. Przekł.: czes.: Medaliony. [Przel.] H. Teigová. Praha 1950, wyd. nast. łącznie z przekł. *Dom nad łakami* zob. poz. 15, — esperanto: Medalionoj. [Przel.] T. Hodakowski. Varsovio 1957, — holend.: Medaillons. [Przel.] M. Hulsenboom. 's-Hertogenbosch 1994, — maced.: Medaljoni. [Przel.] T. Nikolovski. Bitola 1978; Medaljoni. [Przel.] S. Rozka. Ljubljana 1963, — niem.: Medaillons. [Przel.] H. Bereska. Berlin 1956, wyd. nast. Frankfurt am Main 1968, — ros.: Medal'ony. [Przel.] G. Jazykova. W: Sovremennye pol'skie povesti [T. 1]. Moskva 1974; przedr. w: Z. Nałkowska: Izbrannoe. Moskva 1979, — rum.: Profesorul Spanner. Medalioane. [Przel.] D. Telemac. C. Toiu. București 1956, — serb.-chorw.: Medaljoni. [Przel.] J. Benešić. Zagreb 1948, — słowac.: Medaliony. [Przel.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1949, — słoweń.: Medaljoni. [Przel.] S. Rozka. Ljubljana 1963, — węgier. [wybór]: Vollomás. [Przel.] L. Mészáros. Bratislava 1965, [Budapest] 1965, — wietn.: Những bức phù điêu. Hanoi 1964, — włos.: I ragazzi di Oświęcim. [Przel.] B. Meriggi. Roma 1955.

Adapt.: tv: opowiadania Profesor Spanner (łącznie z wierszami T. Różewicza) pt. *Sprawa profesora Spannera*: Adapt.: A. Hanuszkiewicz. TV 1965, — radiowe: Adapt.: L. Budrecki. Radio 1973; Adapt.: K. Strzałka. Radio 1979.

30. Charaktery dawne i ostatnie. [Wwa:] PIW 1948, 131 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1968. Przedr. zob. poz. 32 (wyd. 2), 35 [13].

Wyd. łącznie z *Charaktery; Medaliony* [poz. 29] zob. poz. 12.

Zawartość: Ser. 1 [poz. 12]. — Ser. 2 [częściowo druk *Przebrój* 1947]: Błażej albo człowiek bezbronny; Polikarp albo roztropna młodość; Weronika albo starość niepoważna; January albo mądrość uciążliwa; Eutyron albo obrzydliwość; Kamilla; Człowiek niewesoły; Gorycze twórczości; Zenobia; Niezgodna na siebie; Klomenski albo nieporozumienie; Macierzyństwo z wyboru; Placyd albo złudne pozory; Teodozja albo wrażliwość serca; Dydak albo krytyk nieuprzedzony; Lia albo córka miłująca; Niedobre poranki; Dionizy albo człowiek staroświecki; Joanna albo jedno życie niepowrócone, — od wyd. 2 poz. 32 dodane: Ramzes; Erwin; Romualda.

31. Mój ojciec. Wwa: NK 1953, 55 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1959. Przedr. pt. Życie wznowione zob. poz. 32 (wyd. 2).

Praca dla młodzieży o W. Nałkowskim.

32. Pisma wybrane. Wstępem poprzedził W. Mach. Wwa: Czyt. 1954, 782 s. Wyd. 2 rozszerz. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył W. Mach. Kom. red.: T. Breza, B. Kuczyński, W. Mach, J. Zawieyski. T. 1-2 tamże 1956, 700 + 776 s.

Zawartość: Ulice dawnych dni: Ulice dawnych dni (z powieści „Książę”) [poz. 2]; Narzeczeni (z tomu „Koteczka, czyli białe tulipany”) [poz. 4]; Odwiedziny (z powieści „Narcyza”) [poz. 5]; Mały zając (z tomu „Moje zwierzęta”) [poz. 9]; — Czasu istnienia jeszcze mostów nadwiślańskich (z tomu „Tajemnice krwi”) [poz. 10]; Pour prendre congé; Rękawice. — Romans Teresy Hennert [poz. 14]. — Charaktery dawne [poz. 12]; Bezinteresowna; Chawa, czyli niemądra przysługa; Albin; Kazik albo dzieciństwo [wcześniejszy pt. Dzieciństwo]; Janowa; Wiench. — Dom nad łąkami [poz. 15]. — Ściany świata [poz. 22]; Rodzina Marcji (fragmenty); Kobiety tam; Ukojenie. — Choucas (fragment) [poz. 17]. — Dom kobiet [poz. 20]. — Granica [poz. 24]. — Komentarz do „Granicy”. — Droga wrześniowa (z powieści „Węzły życia”) [poz. 28]. — Medaliony [poz. 29]. — Moje drogi: Spalone miasto; Szafirowe dziewczęta; Praga po wojnie; Autem na przelaj; Spotkanie; Zestawienie. — Charaktery ostatnie [poz. 30]; Rozwiązane wątpliwości [wcześniejszy pt. Teozofia albo wrażliwość serca]; Klementyna albo macierzyństwo z wyboru [wcześniejszy pt. Macierzyństwo z wyboru]; Błazej albo człowiek bezbronny; Dionizy albo człowiek staroświecki; Polikarp albo roztopna młodość. — Życie wznowione: Z materiałów książki o ojcu; Ostatnia noc. — Na dawnym miejscu życia. — Półwiecze: Wywiad; Przemówienie na jubileuszu 50-letnia pracy twórczej.

W wyd. 2 nadto w t. 1: Noc podniebna [poz. 6]. — Róża Palatyna (z tomu Lustra) [poz. 7]. — Nauczanie (z powieści „Równieśnice”) [poz. 3]. — Tajemnice krwi (z tomu „Tajemnice krwi”) [poz. 10]. — Żelawa (z powieści „Hrabia Emil”) [poz. 11]. — Charaktery dawne [poz. 12]; Męczynna; Starość zgrzyliwa; Malwina albo zreygnowana; Rufin, czyli że trudno jest poznać samego siebie; Sylwia albo niedelikatność; Albin; Matylda albo sumienie szych; Janowa; Wiench; Cyryl albo niepewność; Chawa, czyli niemądra przysługa; Bazyli; Agenor albo starość przykładna. — Między zwierzętami [poz. 23]; Półmordek; Hamikar; Konfrontacja; Wojaż; Jeż; Kania; Blutek i Kania; Duży zając; Diana [pod wspólnym tytułem: Diana; Diana i Joke; Nasza przyjaciółka]; Sarna. — Niedobra miłość [poz. 19]. — Niecierpliwi [poz. 27]. — W t. 2. Charaktery ostatnie [poz. 30, pominięto; Eutyfron albo obrzydliwość; dodano: Ramzes; Erwin; Romuald]. — Węzły życia. T. 1-2 [poz. 28]. — Życie wznowione [poz. 31 uzup. o fragm. nie druk.]. — Półwiecze: Z myśli o pisaniu.

33. Dzienniki. Powst. 1896-1954. Wyd.: Oprac., wstęp i komentarz: H. Kirchner. Wwa: Czyt. Z prac IBL PAN.

[T.] 1. 1899-1905. 1975, 442 s.

[T.] 2. 1909-1917. 1976, 511 s.

[T.] 3. 1918-1929. 1980, 495 s.

[T.] 4. 1930-1939. Cz. 1 (1930-1934), cz. 2 (1935-1939). 1988, 482 + 511 s.

[T.] 5. Dzienniki czasu wojny [1939-1945]. 1970, 505 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. 1972, 522 s., wyd. 3 1974; [wyd. zmien. i popraw.]

[T.] 5. Dzienniki. 1939-1944. 1996, 700 s.

Rkps dzienników pisanych w 1896-1954 (z wyjątkiem okresu od VI 1905 do II 1909) znajduje się jako depozyt w IBL PAN.

Zaginęły lub zostały zniszczone fragm. za l. 1896-1898, 30 V 1902-27 II 1903, jesień 1942.

Adapt. fragm.: radiowa: Dzienniki czasu wojny: Adapt. pt. Wyznania: Z Zawadzka. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radio* 1973 nr 1 s. 91-98, — t. v: Dzienniki czasu wojny: Adapt. pt. Urywki swego losu: M. Pałłasz. TV 1972. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 2 s. 77-90; Adapt. pt. O tożsamość twórcy: J. Hohensee. TV 1984. — teatr.: Niezasłużone różę. Adapt.: K. Łastawiecki. Gdynia, T. Dram. 1977; Scenariusz: M. Bączewska. Wyst. Wwa, T. na Targówku, Sala Kameralna 1986.

34. Widzenie bliskie i dalekie. Kom. red.: T. Breza, B. Kuczyński, W. Mach, J. Zawieyski. Wwa: Czyt. 1957, 516 s.

Tem przygotowany przez Z.N. w 1954 zawiera art., szkice lit. rec. lit. i teatr. oraz wywiady: O sobie: W obronie stylu; O sobie; Koń i ślizgawka; Pięćdziesięciolecie; Pisarze wobec dziesięciolecia; Z wypowiedzi prasowych — Jak zacieśniać współpracę z prasą codzienną. — O pisaniu: Widzenie bliskie i dalekie; Obrona słów; Pisana rzeczywistość; O wiedzy pisania; Pisarze polscy a Rosja Sowiecka; O pisaniu; Pisarz i krytyk; Mechanizm natchnienia; Nowe żądania; Zwierzenia; W związku z Wrocławskim Kongresem Intelektualistów; Powstanie sekcji twórczych ZLP; O dzisiejszych za ...; Życie i papier. — O innych: Kobieta w dziełach [A.] Świętochowskiego; O grzechu naśladowania; Szczęście [T. Mann]; O Karin Michaelis; Romans hrabiny d'Agoult; Moralność [S.] Przybyszewskiego; Tam, gdzie żyła i tworzyła Eliza Orzeszkowa; Przemówienie Z.N. delegatki Polskiego Klubu Literackiego na uroczystości odsłonięcia pomnika Elizy Orzeszkowej w Grodnie; Słowo wstępne do zbiorowego wydania dzieł Elizy Orzeszkowej; Miłość w „Lalce” [B. Prusa]; Przemówienie w Konstancinie na uroczystości przemianowania ulicy Witolda na Aleję Stefana Żeromskiego; Maria Baszkirew i Guy de Maupassant; Wspomnienie [o F. Halasie]. — O książkach [20 recenzji lit.]. — O teatrze [16 rec. teatr. oraz:] Różne teatry [dot. wystawień sztuk Z.N. przez różne teatry]; O słuchowiskach. — Dawne sprawy [dyskusja na łamach *Krytyki* w 1908]; Uwagi o etycznych zadaniach ruchu kobiecego, polem.: W. Miklaszewski: Kobieta wyzwolona a miłość, M. Turzyna: O miłość, I. Moszczeńska: W kwestii miłości, W. Miklaszewski: Jeszcze w sprawie „miłości”, Z. Nałkowska: Konkluzja. — Wspomnienia W domu [J. i J.] Dawidów; Sprawa St. Brozowskiego; Wspomnienia o sprawie Brozowskiego; Wspomnienie o [K.] Szymańskim. — Klamra: Mała ojczyzna; Znaki na wodzie; W namiocie; Grodno; Nad Niemnem; Między Dunajcem i Kamiencą; Spalone miasto; Odwiedziny; Na dawnym miejscu życia; Klamra; Z miasta mojego dzieciństwa. — Moje drogi: Wspomnienie z Nicei; Ludzie Zagrzebia; Pracownia Ivana Mestrovicia; Samotne wody; Wzdłuż dalekiego brzegu; Przed wyjazdem; Jaskółki wiedeńskie i wiedeński pocałunek; Zagrzeb; Na dziedzińcu klasztoru w Dubrowniku; Ateny w górze i w dole; Osiółki ateńskie. Bieg maratoński; Kobiety w Atenach; Znowu Zagrzeb; Tallin; Narva i Tartu; Droga morzem; Kraj na wyspie. Londyn i Edynburg; Wokoło morza; Drobiazgi o Czechosłowacji; Notatki z Moskwy. — Publicystyka [krótkie art. i wypowiedzi prasowe]. — Wywiady [z l. 1926-1950]. Autorka „Niedobrej miłości” o Zjeździe Literatów, Poznaniu i P.W.K. [Powszechnie] Wystawie Krajowej]. Rozm. A. Galis; Co mówi Z.N. o kobietach. Rozm. K. Alberti; O „Niedobrej miłości” i dobrej krytyce rozmowa. Rozm. M.J. Wielopolska; Rozm. S. Gel; Godzina z N. Rozm. DR H.S.: W krainę strąconych bogów. Rozm. W.L.P.; Rozmowa z Z.N. Rozm. K. Ożarowska; Rozm. M. Gołaszewska; Literatura w nowej Polsce; Wywiad radiowy.

35. Dzieła. Wwa: Czyt.

[1]. Kobiety. 1976 [właśc. 1977], 209 s. Zob. poz. 1.

[2]. Książę. 1976, 169 s. Zob. poz. 2.

[3]. Hrabia Emil. 1977, 235 s. Zob. poz. 11.

- [4]. Węże i róże. 1977, 242 s. Zob. poz. 8.
 [5]. Dom nad łąkami. 1978, 130 s. Zob. poz. 15.
 [6]. Niecierpliwi. 1978, 256 s. Zob. poz. 27.
 [7]. Niedobra miłość. 1979, 219 s. Zob. poz. 19.
 [8]. Choucas. Powieść internacjonalna. 1980, 152 s. Zob. poz. 17.
 [9]. Romans Teresy Hennert. 1980, 206 s. Zob. poz. 14.
 [10]. Rówieśnice. 1981 [właśc. 1982], 285 s. Zob. poz. 3.
 [11]. Granica. 1982, 315 s. Zob. poz. 24.
 [12]. Narcyza. 1982, 292 s. Zob. poz. 5.
 [13]. Opowiadania. [Cz. 1-3]. 1984, 1986, 1989, 256 + 117 + 259 s.
 Zawartość: [Cz. 1:] Koteczka, czyli Białe tulipany [poz. 4]; Lustra [poz. 7]; Tajemnice krwi [poz. 10]. — [Cz. 2:] Księga o przyjaciółach [poz. 18]; Między zwierzętami [poz. 23, pominięte: Rozstanie; Zając i królik; Diana i Joke; Nasza przyjaźń]. — [Cz. 3:] Charaktery dawne i ostatnie [poz. 12, 30]; Ściany świata [poz. 22]; Medaliony [poz. 29].
 [14]. Wężły życia. 1984, 347 s. Zob. poz. 28.
 [15]. Utwory dramatyczne: Dom kobiet; Dzień jego powrotu; Renata Śluczańska. Red. i nota wydawn.: Z. Mycielska-Golik. 1990, 429 s. Zob. poz. 20, 21, 26.
 36. Róża Palatynu. [Opowiadania]. Kr.: WL 1982, 143 s.
 Zawartość: Noc podniebna [poz. 6]; Róża Palatynu [poz. 7]; Rodzina Marcji [poz. 22]; Kobiety tam [poz. 22]; Profesor Spanner [poz. 29]; Przy torze kolejowym [poz. 29].
 37. Między Dunajcem i Kamienicą. Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. Woj. Ośrodka Kultury 1984, 30 s. Zob. poz. 34.

Przekłady i adaptacje

1. A. de Gerlache: Piętnaście miesięcy na Oceanie Antarktycznym. Wwa: *Naokoło Świata* 1903, 294 s.
 2. M. Karejew: Wskazówki do samokształcenia. T. 1. Wwa: Druk. P. Laskauer 1903, 189 s.
 3. M. Haberlandt: Nauka o ludach. Wwa: M. Arct 1907, 184 s. Wyd. nast. tamże 1913.
 4. M. Krleža: Baronowa Lenbach. Dramat w 2 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1933.
 5. J. Giraudoux: Judyta. Tragedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nowy 1936.
 6. A. Jossset: Elżbieta królowa, kobieta bez mężczyzny. Sztuka w 5 obrazach. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1939.
 7. Pani Bovary. 27 obrazów wg G. Flauberta w przeróbce scenicznej ... Wyst. Wwa, T. Malickiej 1939.
 Nadto według inf. w Dziennikach z dnia 14 II 1938 (Twórczość poz. 33) przekład utworu dramatycznego: H. Clerc: Le Beau métier [zagniony].

OPRACOWANIA (wybór)

- SWPP 1. — PP (M. Brykańska). — PSB (H. Kirchner). — LP (H. Kirchner). — J.Z. Brudnicki: Zofia Nałkowska. 1884-1954. Poradnik bibliograficzny. Wwa 1965, 44 s. Bibl. Nar. Inst. Bibliogr., wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1969, 58 s. — H. Bergander: Zofia Nałkowska. 1884-1954. Poradnik bibliograficzny. Wybór i oprac.: H. Bergander. Wr.: WIMBP [Woj. i Miej. Bibl. Publiczna] 1984, 25 s. — M. Gamdzky-Kłuźniak: Archiwum Nałkowskich w zbiorach Biblioteki Narodowej. *Biuł. Inf. Bibl. Nar.* 1995 [nr] 2.
 J. Lorentowicz. *Nowa Gaz.* 1906 nr 295 [rec.: Kobiety]. — [W. Feldman] W.F.: Z. Rygiel-N. *Krytyka* 1910 t. 2. — Z. Brodzki: Bajkowe nastroje. (Powieści Z. Rygiel-N.). W tegoż: Szkice społeczne i literackie. Wwa 1913. — K. Irzykowski: Powieści N. („Kobiety” — „Książę” — „Biała koteczka” — „Rówieśnice” — „Narcyza”). W tegoż: Czyn i słowo. Wwa 1913, przedr. w tegoż: Pisma. [T. 6]. Kr. 1980. — J. Lorentowicz: „Powrót do domu swego”. *Lit. i Szt.* 1914 nr 9 [rec.: Lustra]. — [Węże i róże:] M. Mann. *Książka* 1914 nr 8/12; K. Irzykowski. *Nowa Reforma* 1917 nr 51 [dot. też: Tajemnice krwi]. — J. Iwaszkiewicz. *Skamander* 1920 nr 3 [rec.: Hrabia Emill]. — E. Breiter. *Skamander* 1922 z. 18 [rec.: Charaktery]. — K. Irzykowski. *Wiad. Lit.* 1924 nr 3 [rec.: Romans Teresy Hennert]. — J. Lorentowicz: Współczesne autorki polskie. *Z.N. Pani* 1924 nr 1. — S. Napierski: *Z.N. Wiad. Lit.* 1925 nr 49 [rec.: Dom nad łąkami]. — C. Walewska. *Z.N. Jej trzy książki* ostatnie, jej typy kobiece. *Bluszc* 1925 nr 47-49. — [Choucas:] S. Napierski: Powieść internacjonalna N. *Wiad. Lit.* 1927 nr 15; A. Stawar. *Dziwnia* 1927 nr 2/3. — Z. Debiński: Z. N.-Gorzehowska. W tegoż: Portrety. Ser. II. Wwa 1928. — Cz. Wojeńska: *Z.N. Kob. Współcz.* 1928 nr 25-26. — [Niedobra miłość:] F. Araszkievicz. *Przełom* 1929 nr 7, przedr. w tegoż: Refleksy literackie. Lubl. 1934; E. Breiter: Obrona Pawła Blizhora. *Wiad. Lit.* 1929 nr 2. — S. Podhorska-Okolów: Twórczość Z.N. *Bluszc* 1929 nr 22. — I. Berma: Idea względności w powieściach N. *Chudła* 1930 nr 3928, przedr. w: Z. Nałkowska: *Dzienniki 1930-1939*. [T.] 4. Cz. 1. Wwa 1988. — J. Dąbrowski: *Z.N. Pam. Warsz.* 1930 z. 7. — [Dom kobiet:] M. Kuncewiczowa: Dom kobiet — dom nawiedzony. *Pam. Warsz.* 1930 z. 2; A. Nowaczyński: Zmowa kobiet w domu poganek. *ABC* 1930 nr 99; J.E. Skiwski: „Dom kobiet” jako książka. *Tyg. Il.* 1930 nr 40; A. Słonimski: Dwie premiery. *Wiad. Lit.* 1930 nr 13, przedr. w tegoż: Gwałt na Melpomenie. Wwa 1982. — [Dzień jego powrotu:] A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1931 nr 100, przedr. w: L. Eustachiewicz: Dwudziestolecie 1919-1939. Wwa 1983; K.L. Koniński: W tajnikach wybaczenia. *Mysł Nar.* 1931 nr 26, przedr. w tegoż: Pisma wybrane. Wwa 1955. — L. Pomirowski. *Gaz. Pol.* 1931 nr 236 [rec.: Ściany światła]. — [Dzień jego powrotu:] A. Słonimski: Dramat Nałkowskiej. *Wiad. Lit.* 1931 nr 17; T. Boy-Zelenki. W tegoż: Flirt z Melpomeną. Wieczór dziesiąty. Wwa 1932, przedr. w tegoż: Pisma. T. 23. Wwa 1965 [tu też rec.: Dom kobiet]. — Z. Hierowski: *Z.N.* — zapomniała poetka. *Kur. Lit.-Nauk.* 1933 nr 35. — H. Naglerowa: *Z.N. Kob. Współcz.* 1934 nr 2. — [Granica:] E. Breiter: „Dno jest inne”. *Wiad. Lit.* 1935 nr 42; K. Czachowski: Na temat „Granicy”. *N. Czas* 1935 nr 353; J.E. Skiwski. *Pion* 1935 nr 40, polem.: M. Kridl: Treść „Granicy”. *Tamże* 1935 nr 50; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1935 t. 208 nr 12; K. Wyka: Spór o „Granice”. *Czas* 1935 nr 306/307, przedr. w tegoż: Stara szuflada. Kr. 1967; S. Kołaczkowski: O granicy pretensjonalności. *Marcholi* 1935/1936 nr 3, przedr. w tegoż: Pisma wybrane. T. 1. Wwa 1968; L. Fryde. *Druga* 1936, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966. — W. Gombrowicz: O stylu *Z.N. Świat* 1936 nr 5, polem.: Z. Norblin-Chrzanowska: Co nas bardziej interesuje dzieło czy twórca. *Tamże* nr 9; W. Grubiński: I tak i nie. O literaturze, czytelnikach i krytykach. *Kur. Warsz.* 1936 nr 41; W. Gombrowicz: Grube nieporozumienie. *Świat* 1936 nr 11; Z. Norblin-Chrzanowska: Zakończenie dyskusji. *Tamże*, przedr. łącznie z polemiką w tegoż: Dzieła. T. 12. Kr. 1995. — B. Korzeniewski. *Pion* 1936 nr 7 [rec.: Renata Śluczańska, wyst. pt. Niedobra miłość].

- ka w twórczości Z.N. W: Po obu stronach granicy. Wr. 1972. — W. Maciąg: Jak być sobą? (O „Dziennikach” Z.N.). W tegoż: Żywi i współcześni. Wwa 1972. — A.Z. Makowiecki: Arcydzieło pisarskiej powściągliwości. *Literatura* 1972 nr 37 [dot.: Medaliony]. — W. Wójcik: Psychologia, realizm, poetyka — Z.N. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — M. Głowiński: „Tak jest dzwignie, tak jest inaczej”. *Teksty* 1973 nr 4 [dot.: Dzienniki czasu wojny]. — H. Kirchner: N. i Krleża. *Lit. na Świecie* 1973 nr 1, przekł. serb.-chorw. *Zbornik za Slavistiku*, Nowy Sad 1980 nr 19. — J. Śliżiński: Węzy Z.N. z Czechami. *Prz. Hum.* 1973 nr 3. — W. Wójcik: Zofia Nałkowska. Wwa: Wiedza Powsz. 1973, 432 s. — E. Krasniński: Wokół premiery „Domu kobiet”. (Listy z archiwum A. Szyfmana). *Pam. Teatr.* 1974 z. 3/4. — T. Walas: Wyznawanie rzeczywistości. *Literatura* 1974 nr 10. — E. Prąckowiak-Wiegandowa: Sztuka powieściopisarska Nałkowskiej. (Lata 1935-1954). Kr.: Ossol. 1975, 148 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.* — K. Jakowska: Ewolucja narracji w międzywojennych powieściach Z.N. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1975 nr 66. — A. Lisiecka: Portret artystki. W teście: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975 [dot.: Dzienniki czasu wojny]. — E. Pięnkowska: Zofia Nałkowska. Wwa: WSIP 1975, 375 s. *Bibl. Polonistyki*. — B. Wojciechowski: „Niedobra miłość” — romans eksperymentalny. *Prz. Hum.* 1975 nr 8. — W. Wójcik: Uwagi o kompozycji powieści Z.N. *Pr. Hum.* 1975 nr 4. — [Dzienniki. T. 1.] A. Baniewicz. *Kult. i Społ.* 1976 nr 2; [Z. Bienkowski] G. Traczyk: Dziennik, ratunek przed literaturą. *Twórczość* 1976 nr 2; M. Danilewicz Zielńska. *Kultura*, Paryż 1976 nr 1/2; T. Drewnowski: Pisarka w podlotku. *Polityka* 1976 nr 1; Z. Kozarynowa: Lustró Z.N. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1976 nr 47. — S. Mijas: Echa kieleckie. (Z.N. i Leon Rygiel). W tegoż: Ojczyzna w ojczyźnie. Łódź 1976. — [Dzienniki. T. 1.] B. Petrolin-Skowrońska: Szkice o sobie i innych. *Prz. Hum.* 1976 nr 5; J. Pieszczochowicz: Narodziny pisarki — narodziny kobiety. *Kultura* 1976 nr 14. — J.J. Pluta: Trzy lekcje historii — Z.N., Adolf Rudnicki, Tadeusz Borowski. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1976. — S. Majchrowski: „Węzy życia” w świetle „Dzienników czasu wojny”. *Acta Univ. Lodz.* 1977 nr 26. — P. Hertz: „Moja mądra dusza w moim ładnym ciele”. W tegoż: Miary i wagi. Wwa 1978 [rec.: Dzienniki. T. 1.]. — K.L. Paluch: Dzienników N. tom drugi. *Mies. Lit.* 1978 nr 1. — B. Petrolin-Skowrońska: Portret kobiety sławnej. *Literatura* 1978 nr 50 [dot.: Dzienniki]. — G. Rubanowa: Stilistyczne funkcje neklasycznej mowy w romani Z.N. „Meża”. *Problema Slov'janoznaustva*, Lw. 1978 nr 17. — J.W. Gomulicki, *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979 [rec.: Dzienniki. T. 2.]. — W. Lubaś: Kwiaty N. W: *Opuscula Polono-Slavica*. Wr. 1979. — H. Kirchner: Literatura rosyjska i radziecka w „Dziennikach” Z.N. *Studia Polono-Slavica-Orient*, 1980 nr 6. — B. Rogatko: Zofia Nałkowska. Wwa: PIW 1980, 193 s. — G. Matuszek: O modernistycznych wierszach Z.N. *Pam. Lit.* 1981 z. 3. — R. Matuszewski: Zaskoczona istnienie. W tegoż: Z bliska. Kr. 1981 [rec.: Dzienniki czasu wojny]. — K. Nowicki: W pierścieniu ognia. W tegoż: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981 [rec.: Dzienniki. T. 2.]. — B. Rogatko: Przymierze ze światem. (Z.N. raz jeszcze). *Zycie Lit.* 1981 nr 8 [rec.: Dzienniki. T. 3.]. — W. Wójcik: Z.N. o mitach politycznych II Rzeczypospolitej; „Chocasz”; Prace N. nad powieściami w świetle „Dzienników”; Uwagi o kompozycji powieści Z.N. W tegoż: Estetyzm, realizm, polityka. Kat. 1981. — [Dzienniki. T. 3.] M. Wyka: Jak się czuje sławę? *Pismo* 1981 nr 2, przedr. w teście: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989; H. Zaworska: Sztuka „bycia nieszczęśliwym”. *Twórczość* 1981 nr 3, przedr. w teście: Wczoraj i dzisiaj. Pozn. 1992, Szczerość aż do bólu. Wwa 1998. — J. Jakóbczyk: Zapotrzebowanie na realizm, czyli sfera napięć. (Wokół „Pokolenia Marka Świdry” Andrzeja Struga, „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego, „Romansu Teresy Hennert” Z.N. i „Generała Barcza” Juliusza Kadena-Bandrowskiego). *Pr. Nauk. UŚI* 1982 nr 612. — H. Kirchner: Rodzina człowiecza. (O „Niecierpliwych” Z.N.). *Twórczość* 1982 nr 1. — K. Jakowska: Z.N. (Narrator autorski funkcja stylistyki i kompozycji). W teście: Powrót autora. Wr. 1983. — W. Wójcik: Le rayonnement des lettres françaises. (Z.N. et le roman français). W: *Le renouvellement des techniques romanesques dans la littérature française 1920-1940*. Kat. 1983. — S. Burkot: Z.N. („Medaliony”). W tegoż: Proza powojenna 1945-1980. Wwa 1984. — J. Kolbuszewski: „Mały wysoko leżący horyzont ...”. (Zakopiański-tatrzański epizod Z.N.) [w 1909]. *Podtatrze* 1984 jesień-zima 1984. — G. Rubanowa: U poszukach istni i poroju i ta suspil'stvo. (Z.N.). *Problema Slov'janoznaustva*, Lw. 1984 nr 29. — M. Zakrzewska: Język i narracja „Medalionów” Z.N. a wy-mowa ideowa utworu. *Polonistyka* 1984 nr 7. — A. Laszowski: Młodość Z.N.; Głosy do „Dziennika” Z.N.; N. a sztuka życia. W tegoż: Literatura i styl życia. Wwa 1985. — K. Krasuski: Skąd się wzięły „Medaliony”. W: Studia o przemianach gatunkowych w powieści polskiej XX wieku. Kat. 1987. — W. Wójcik: W kręgu tradycjonalizmu i nowatorstwa — „Granica” Z.N. W: Arcydzieła literatury polskiej. T. 1. Rzeszów 1987. — [Dzienniki. T. 4.] B. Kazimierzczuk. *Kult., Osów., Nauka* 1988 nr 11/12; R. Matuszewski: Sława, miłość, cienie. *Zyg. Kult.* 1988 nr 52. — B. Rogatko: Świat Z.N. W tegoż: Linie przerywane. Łódź 1988. — K. Walc: Modliszki, pantery, sukki. *Zycie Lit.* 1988 nr 17. — J. Kalc-Hewetson: Moje życie fakira. *Puls* 1989 nr 42/43. — R. Matuszewski: Kobieta czterdziestolecia. *Twórczość* 1989 nr 4, przedr. pt. Tylko dla kobiet? w tegoż: Olsnienia i świadectwa. Wwa 1995 [rec.: Dzienniki. T. 4.]. — S. Musienko: Tworczostwo Zofii Nałkowskiej. Minsk: Nauka i Technika 1989, 203 s. — W. Nawrocki: „Romans Teresy Hennert”: „stracone pokolenie” w świecie rozpadających się wartości. *Kultura* 1989 nr 23. — J. Ratajczak: Młoda, gniewna N. *Nowe Książ.* 1989 nr 8. — M. Ingot: O „Medalionach” Z.N. *Polonistyka* 1990 nr 7. — L. Żuliński: Zofii Nałkowskiej „Granica”. Wwa: Jota 1990, 37 s. — Zofie Nałkowskiej poświęcaetajsa. Materiały naukowe konferencji 16-18 maja 1989 roku, Grodno, SSSR. [Red.] S. Musienko, S. Gabrusevič. Minsk: Polymija 1991, 176 s. — G. Herling-Grudziński: „Medaliony” N.; Nekrofilacje sanacyjne [dot.: Węzy życia]. W tegoż: Wyjścia z milczenia. Wwa 1993, wyd. nast. Wwa 1998. — B. Faron: „Obca” w Grodnie. Nadniemieckie lata Z.N. W: Od strony kresów. Kr. 1994, przedr. w teście: Spotkania i powroty. Wwa, Kr. 1995. — Z. Lipiec: Zofia Nałkowska „Medaliony” oraz Tadeusz Borowski „Opowiadania”. Radom: Sten 2 1994, 42 s. — M. Marcjan: Dzienniki czasu wojny i okupacji Z.N. i Marii Dąbrowskiej. Wybrane aspekty genologiczno-kompozycyjne (całość-fragment); H. Rubanowa: Sposób odtwarzania wydarzeń września 1939 r. w powieści „Węzy życia” Z.N. W: Druga wojna światowa w literaturze polskiej i obcej. Lubl. 1994. — M.J. Olszewska: Ucieczka od wolności bohaterów Z.N. Uwagi na marginesie „Hrabiego Emila”. W: Kategoria wolności w kulturach słowiańskich. Wwa 1994. — W. Budzyński: Dom nad łąkami. W tegoż: Świątynia przodków. Wwa 1995. — M. Gandyk-Kluźniak: Archiwum Nałkowskich w zbiorach Biblioteki Narodowej. *Biul. Inf. Bibl. Nar.* 1995 [nr] 2. — W. Wójcik: Problematyka obcości i wyobcowania we wczesnej twórczości N. *Pr. Polonist.* Ser. 50: 1995. — W. Wójcik: Z.N. refleksje o starości. W: Starość. Kat. 1995. — W. Bołeki: Poetycki model prozy w dwudziestolecu międzywojennym. Kr. 1996, passim. — G. Borkowska: Cztery drogi: regres, narcyzm, walka, sztuka; „Dziennik” Z.N. i „Dzienniki” Marii Dąbrowskiej. Lektura porównawcza. W teście: Cudzoziemki. Wwa 1996. — T. Chrościelewski: O Z.N., jej siostrze Hannie i o nas sprzed półwiecza. *Topos* 1996 nr 3. — M. Klecel: Powieść z centrum wojny. *Literatura* 1996 nr 11 [rec.: Dzienniki. T. 5.]. — E. Kraskowska: Niebezpieczne związki. Jeszcze raz o prozie Z.N. *Teksty Drugie* 1996 nr 4. — [Dzienniki. T. 5.] R. Matuszewski: „Być sobą — jest szczęściem”. *Nowe Książ.* 1996 nr 12; M. Dermalnowa: Mną widziana i mną doznana. *Twórczość* 1997 nr 2; A. Górnicka-Boratyńska: Noc własna i powszechna. *Res Publica Nowa* 1997 nr 4. — E. Kraskowska: Domownicy N. *Arkusz* 1998 nr 1. — J. Spైన: Motywacyjna funkcja paradoksu w powieści psychologicznej, Rzecz o plotce. W tegoż: Literatura w perspektywie psychologii. Tor. 1998. — H. Zaworska: Męstwo codzienne. W teście: Szczerość aż do bólu. Wwa 1998.

NAPIERSKI Stefan 1899-1940

Właściwe imię i nazwisko: Stefan Marek Eiger.

Krypt.: s.n.; S.N.; sn; sn

Krtyk literacki, poeta, tłumacz.

Urodzony 24 marca 1899 w Warszawie; syn Bolesława Eigera, fabrykanta, właściciela cementowni, i Diany z Silbersteinów. Uczył się w szkole Heleny Szalay-Sklodowskiej, następnie przez pewien czas w Niemczech, wreszcie w Gimnazjum Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie, tu zdał maturę. Od 1918 studiował polonistykę i germanistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W 1919-20 odbył służbę wojskową, po czym kontynuował studia w 1920/21 i później w 1928. Debiutował w 1920 wierszem pt. „Odzew”, opublikowanym w dzienniku *Naród* (nr 104). W 1922 ożenił się z Ireną Tuwim, poetką i tłumaczką (rozstali się w 1930). Od 1924 współpracował z tygodnikiem *Wiadomości Literackie*, w którym do 1934 prowadził dział recenzji poetyckich i zamieszczał omówienia nowości z poezji polskiej i zagranicznej, a sporadycznie także recenzje teatralne i filmowe (podp. też sn.). Uprawiał również twórczość prozatorską, aforystyczną i przekładową z literatury niemieckiej, francuskiej i angielskiej. Wiersze, artykuły, recenzje oraz przekłady ogłaszał m.in. w *Skamandrze* (1921-22, 1925-26, 1928, 1936-37), *Drodze* (1927-37), *Kurierz Literacko-Naukowy* (1930-37), *Kamienie* (1934-39; tu m.in. w 1936-37 recenzje w dziale „Przeгляд poezji”), *Miesięczniku Literackim* (1934/35-1935/36), *Okolicy Poetów* (1935-37), *Pionie* (1935-38), *Sygnalach* (1936-38). W 1937 był kierownikiem działu literackiego w piśmie *Bunt Młodych*. W 1938-39 wydawał i redagował miesięcznik *Ateneum*. Odbywał liczne podróże zagraniczne. Po wybuchu II wojny światowej, utracił w czasie oblężenia Warszawy cały swój dobytek i znalazł się w bardzo trudnej sytuacji materialnej. Późną jesienią 1939 został aresztowany i osadzony na Pawiaku. Zginął w 1940, prawdopodobnie rozstrzelany 2 kwietnia w Palmirach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

- Poemat. Wwa: Nakł. autora 1924, 87 s.
- Odjazd. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 80 s.
- Cienie na wietrze. [Aforyzmy i uwagi]. Wwa: F. Hoesick 1928, 137 s.
- Księżna Jurjewska. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Rój [1928], 62 s.
- List do przyjaciela. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1928, 69 s.
- List otwarty do p. M.J. Wielopolskiej. Wwa: Druk. Krajowa [1928], 8 s.

W ramach dyskusji na temat PAL.

7. Drabina. Wwa: F. Hoesick 1930 [właśc. 1929], 163 s.

Zawiera drobne utwory prozą.

8. Ziemia wolna. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930, 89 s.

9. Pusta ulica. [Aforyzmy]. Wwa: Bibl. Groszowa [1931], 164 s.

10. Poeta i świat. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1932, 89 s.

11. Obrazy z podróży. [Wiersze]. Wwa: Dom Książki Pol. 1933 [antydat. 1932], 83 s.

12. Od Baudelaire'a do nadrealistów. Przekłady i szkice z nowoczesnej literatury francuskiej. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 406 s.

Zawartość: Przedmowa. — [Szkice]: O aktualności Baudelaire'a; O samotności oraz o bankructwie psychologicznym [dot.: E. Estaunié]; O Prouście; Śladami Gide'a; Paul Morand; Zdemaskowanie Europy. (O powojennym przełomie kultury uczuć); O poezji Cocteau; Na marginesie „Thomas l'imposteur” Jana Cocteau; Rozmowa z Drieu la Rochelle'em; Rozmowa z Fernandem Divoire'em; Pierre Reverdy; Kosmos w ruchu [dot.: J. Giraudoux; Bella]; Pół godziny z Philippem Soupault; Święty bezład. (Na marginesie nadrealizmu) [dot. R. Crevela]; Tristan Tzara. — [Przekłady autorów:] J.A. Rimbaud, F. Jammes, P. Claudel, J. Cocteau, F. Divoire, B. Cendrars, G. Apollinaire, M. Jacob, P. Reverdy, L.P. Fargue, P. Eluard, T. Tzara.

13. Rozmowa z cieniem. Powieść. Wwa: Rój 1933, 267 s.

Cz. I planowanego cyklu pt. „Przemiany”.

14. Zapomniany polski modernista. Wwa: Skł. gł. Tow. Wydawn. 1936 [antydat. 1935], 58 s.

Szkic dot. W. Rolicza-Liedera

15. Ziemia, siostra daleka. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1936 [antydat. 1935], 88 s.

16. Elegie. Wwa: F. Hoesick 1937, 71 s.

17. Próby. [Wiersze, aforyzmy]. Wwa: F. Hoesick 1937, 145 s.

18. Chmura na czole. [Wiersze]. Wwa: Skł. gł. NK [1938], 82 s.

19. Wybór wierszy. Wybrał i posł. opatrzył L.B. Grzeniewski. Wwa: PIW 1962, 130 s.

20. Wiersze wybrane. Wybrał i oprac. P. Hertz. Wspomnieniami opatrzyli: J. Andrzejewski i in. Wwa: PIW 1983, 331 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 18, — nadto: Wspomnienia [o S.N.]: J. Andrzejewski: I coś, że przemija; P. Hertz: O S.N.; S. Pollak: Wspomnienie o S.N.; T. Terlecki: S.N. rozstrzelany przez Niemców w więzieniu w 1940 roku; A. Ważyk: W stronę Marka.

21. Aforyzmy. Wybór i wstęp: I. Maciejewska. Wwa: PIW 1984, 107 s.

22. Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i posł. opatrzył L.B. Grzeniewski. Wwa: LSW 1985, 139 s.

Przekłady

1. [A. Henschke] Klabund: Moreau. (Dzieje żolnierza). *Skamander* 1921 nr 4 s. 38-45, nr 5/6 s. 150-167, nr 7/9 s. 269-291. Wyd. osob. łącznie z: Klabund: Car Piotr. Powieść. Przeł.: I. Berman, W. Broniewski. Wwa: Rój 1930, 207 s.

2. E.M. Remarque: Na zachodzie bez zmian. [Powieść]. Wwa: Rój 1930 [antydat. 1929], 219 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1930; z posł. W. Szewczyka [Kat.] Stalinogród: Śląsk 1956, wyd. 2 [!] tamże 1960; wyd. 4 przejr. i popraw. Wwa: PIW 1967; wyd. 5 Kr.: WL 1974; wyd. 7 Wwa: Czyt. 1996.

3. R.M. Rilke: Elegie duinezyjskie. Przekł. autoryzowany ... przy współpracy W. Hulewicza. Wstęp: M. Thalmann. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 40 s.

Wyd. fragm. pt. Z „Elegii duinejskich”. W tłum. ... przy współpracy W. Hulewicza. [Anin: J.Z. Golski] 1985, [8] s.

Tekst w jęz. niem. i pol.

4. A. Strindberg: Eryk XIV. Dramat w 4 aktach. Przeł.: ..., I. Tuwim. Przekł. powst. ok. 1930. Inf.: L. Schiller: Teatr ogromny. Wwa 1961 s. 53.

5. W. Whitman: [Siedemdziesiąt pięć] 75 poematów. Przedm.: S. Hellsztynski. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz, Tow. Wydawn. 1934, 152 s.

6. Liryki francuscy. T. 1-2. Wwa: [Druk.] B-cia Drapczyńscy 1936, 1937, 178 + 172 s. Antologia przekładów poezji francuskiej.

7. Liryka niemiecka.

[T.] 1. [B.m.w.] 1936, 216 s., Bibl. *Kameny*, 5.

T. 2. Poeci niemieccy. Liryki niemieckiej t. 2. Wwa: [Druk.] B-cia Drapczyńscy 1937, 173 s. [Bibl. *Kameny*, 11].

Antologia przekładów poezji niemieckiej.

8. G. Büchner: Leonce i Lena. [Komedia w 3 aktach]. Wyd. w: Poeci niemieccy. Liryki niemieckiej t. 2. Wwa 1937 s. 130-163 [zob. Przekłady poz. 7]. Przedr. w: G. Büchner: Utwory zebrane, Wwa 1956. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1959. Radio 1969.

9. F. Wedekind: Demon ziemi. Dramat w 4 aktach. Przekł. powst. przed 1940.

Inf.: T. Terlecki: S.N. W: Straty kultury polskiej, 1939-1944. T. 1. Glasgow 1945.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. - PP (A. Szalagan). - PSB (K. Wyka). - LP (A. Biernacki).

[S. Baliński] stb. *Wiad. Lit.* 1926 nr 4 [rec.: Poemat]. - S. Baliński: Poezje S.N. *Wiad. Lit.* 1928 nr 14 [rec.: Odjazd]. - O. Forst-Battaglia. *Wiad. Lit.* 1928 nr 24 [rec.: Cienie na wietrze]. - K.W. Zawodziński. *Prz. Współcz.* 1928 t. 24 nr 69 [rec.: Odjazd]. - J. Liebert: Zakonspirowany romantyk. *Wiad. Lit.* 1930 nr 33 [rec.: Ziemia wolna]. - L. Fryde: S.N. „Pusta ulica”. *Droga* 1931 nr 12. - J.E. Skiński: Monologi N. *Wiad. Lit.* 1931 nr 22 [rec.: Drabina; Pusta ulica]. - W. Seby-

ła: Cierpienia młodych Wertherów. *Zet* 1932/33 nr 5 [rec. m.in.: Poeta i świat]. - Z. Czernik. *Rocz. Lit.* 1933 [rec.: Od Baudelaire'a do nadrealistów]. - L. Piwiński: Powieść N. *Wiad. Lit.* 1933 nr 42 [rec.: Rozmowa z cieniem]. - J.E. Skiński. *Wiad. Lit.* 1933 nr 22 [rec.: Od Baudelaire'a do nadrealistów]. - K.W. Zawodziński: Outsiderzy i maruderzy. *Prz. Współcz.* 1933 t. 14 nr 133, przedr. w tegoż: Wśród poetów. Kr. 1964. - L. Chwistek. *Rocz. Lit.* 1934 [rec. przekł.: W. Whitman: 75 poematów]. - c. topór: S.N. *Zagary* 1934 nr 3/4. - W. Bąk. *Pion* 1936 nr 28 [rec. przekł.: Liryka niemiecka]. - [Zapomniany polski modernista]. K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1936 nr 6; S. Czernik. *Okolica Poetów* 1936 nr 3. - H. Elzenberg. *Rocz. Lit.* 1936 [rec. przekł.: Liryki francuscy]. - J. Iwaszkiewicz: Zapomniany modernista. *Wiad. Lit.* 1936 nr 29 [rec.: Zapomniany polski modernista]. - J. Kott. *Prz. Współcz.* 1936 t. 57 nr 168 [rec.: Ziemia, siostra daleka]. - H. Michalski: Ceterum censeo. *Kultura* 1937 nr 9 [rec. przekł.: Liryki francuscy]. - H. Michalski: Wzięcie samego siebie. *Kultura* 1937 nr 39 [rec.: Elegie]. - A. Pleśniewicz: Książka dla nieliczących. *Kultura* 1937 nr 13 [rec.: Próby]. - [Elegie:] J. Zagórski: Outsider wydłuża krok. *Pion* 1937 nr 12 [dot. też: Próby]; K. Zawodziński: Liryka i epika wierszem. *Rocz. Lit.* 1937 [m.in. dot.: Elegie]. - J. Birkenmajer. *Nowa Książ.* 1938 nr 4 [rec.: Ziemia, siostra daleka]. - L. Fryde. *Orka na Ugorze* 1938 nr 1, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966. - [Elegie:] P. Hertz: Rozmowa z cieniem. (Szkic krytyczny). *Kamena* 1938 nr 5 [dot. też: Próby]; P. Hulka-Laskowski. *Nowa Książ.* 1938 nr 2. - P. Hulka-Laskowski. *Nowa Książ.* 1938 nr 10 [rec. przekł.: Liryki francuscy. T. 2]. - M. Jastrun: Przekłady z poetów niemieckich. *Wymiary* 1938 nr 5, przedr. w tegoż: Poezja i rzeczywistość. Wwa 1965 [rec. przekł.: Poeci niemieccy. Liryki niemieckiej t. 2]. - J.K. Weintraub. *Sygnaly* 1938 nr 51 [rec.: Chmura na czole]. - T. Terlecki: S.N. W: Straty kultury polskiej. T. 1. Glasgow 1945, przedr. w tegoż: Ludzie, książki i kulisy. Londyn 1960. - P. Hertz: Wspomnienie o S.N. W tegoż: Notatnik obserwatora. Łódź 1948, przedr. w: S. Napierski: Wiersze wybrane. Wwa 1983. - H. Mortkowicz-Olczakowa: Wspomnienie o M. Eigerze-Napierskim. W teje: Bunt wspomnień. Wwa 1959. - P. Hertz. *Nowa Kult.* 1962 nr 41 [rec.: Wybór wierszy]. - S. Piętak: Kibic. W tegoż: Portrety i zapiski. Wwa 1963. - W.P. Szymański: Pragnął napisać siebie. (O S.N.). *Tyg. Pousz.* 1963 nr 1. - W.P. Szymański: Współczesność i maska. (O „Ateneum” S.N.). *Wież* 1964 nr 7/8. - P. Hertz: Biblioteka S.N. W: Walka o dobra kultury polskiej. T. 1. Wwa 1970. - W.P. Szymański: „Oblicze współczesnego Europejczyka”. (O S.N.). W tegoż: Outsiderzy i słowiarze. Wr. 1973, przedr. w tegoż: Moje Dwudziestolecie 1918-1939. Kr. 1998. - S. Barańczak: Die künstlerische Übersetzung als „selbständiges” und als „gebundenes” Interpretationsobjekt. (Randbemerkungen Gottfried Benns). [Przel.] A. Haardt. *Die Welt der Slaven*, Monachium 1978 nr 1 [m.in. dot. przekł. S.N. wiersza pt. „Gesänge”]. - R. Nycz: Jamy słów. *Teksty* 1979 nr 3 [dot. wstępu S.N. do „Cienie na wietrze”]. - [Wiersze wybrane:] M. Jodłowski: Zapomniany Europejczyk. *Opole* 1983 nr 9; J. Marx: Piękny eskapizm. *Poezja* 1983 nr 9; F. Netz: Poeta przypominany. *Tak i Nie* 1983 nr 10; S. Sterna-Wachowiak: N. przypominany. *Twórczość* 1985 nr 2. - I. Maciejewska: S.N. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993. - J. Pasternak: Motyw samotności i śmierci w poezji S.N. W: W stronę dwudziestolecia. Rzeszów 1993. - J. Poradecki: Zgrabny syfilioty. Orfeusz S.N. W tegoż: Orfeusz poetów dwudziestego wieku. Łódź 1995. - L.B. Grzeniewski: Szkoła bezinteresowności. W tegoż: Mgły w stogu siana. Wwa 1996.

A.Sz.

NAPIÓRKOWSKI Remigiusz
ur. 1936

Prozaik, reportażysta, dramaturg.

Urodzony 5 grudnia 1936 w Łasewicach (pow. Maków Mazowiecki) w rodzinie chłopskiej; syn Ja-

na Napiórkowskiego i Kazimierzy z Milewskich. W 1947-51 przebywał w sierocińcu księży salezjanów w Jaciążku, następnie uczęszczał do Państwowego Liceum Pedagogicznego w Pułtusk. Po zdaniu matury w 1955, pracował do 1959 jako nauczyciel we wsi Dźwierzuty (pow. Szczytno). Debiutował w 1958 opowiadaniem pt. „Jesień i Mambo”, opublikowanym w miesięczniku *Warmia i Mazury* (nr 7); z pismem tym współpracował do 1964. W 1959 zamieszkał w Warszawie i rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim. Opowiadania oraz reportaże publikował m.in. w tygodniku *Współczesność* (1961-63) i w *Kulturze* (1963-74, z przerwami). W 1964 ożenił się z Alicją Chacińską (rozwód 1968). Od 1965 należał do ZLP. W 1965-70 odbył wiele podróży zagranicznych po Europie, Hongkongu, Korei i Japonii, z których reportaże ogłaszał w *Zyciu Literackim* (1965-76) oraz w *Tygodniku Kulturalnym* (1966-77). W 1969 ożenił się z Zofią Bogiel, anglistką. W 1975-76, zaproszony przez Fundację Japońską, przebywał ponownie w Japonii. W czerwcu 1976 podróżował po Alasce (USA). Mieszka w Malmö w Szwecji.

TWÓRCZOŚĆ

1. Biczownicy. Powieść. Powst. 1962. Druk fragm. *Współczesność* 1963 nr 13.

III nagroda w konkursie międzywydawniczym Min. Kultury i Sztuki w 1962.

2. Poszukiwanie sprawiedliwych. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1963, 153 s.

Dot. tematyki społ.-obyczajowej.

3. Jutro odpoczniesz. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 140 s.

4. Miejsca odzyskane. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1964, 128 s.

Dot. tematyki społ.

5. Nie będzie płkania. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 201 s.

6. Dobre niepokoje. [Powieść]. Wwa: MON 1965, 241 s.

7. Pacierze. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 110 s.

8. Politycy. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1965 nr 9 s. 5-24.

9. Susza. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1965 nr 3 s. 5-35.

10. Długość dni. [Opowiadania]. Wwa: MON 1966, 188 s.

Zawartość: Odpuszczanie grzechów; Żebracy; Dobre, okrutne morze; Długość dni; Odwiedziny; Źródło Jakuba; Przypowieść o miłości; Fizjologia nienawiści; Motyw cmentarny; Śny żółte i czerwone; Powrót.

11. Powroty. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1966, 163 s.

12. Studnia. [Reportaże]. Wwa: KiW 1966, 206 s. Dot. tematyki społ.

Adapt. radiowa reportażu Studnia: Radio 1966.

13. Wołanie o deszcz. [Powieść]. Kr.: WL 1966, 204 s.

14. Wyznawcy. [Utwór dramatyczny]. W: VI konkurs debiutu dramaturgicznego. Wwa 1967, s. 3-81, powiel.

I nagroda w VI konkursie na debiut dramaturgiczny, zorganizowanym przez T. Ateneum w Wwie w 1967.

15. Czas nie upływa. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 265 s.

Wyróżnienie w konkursie MON w 1967.

16. Ślepy. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1968 nr 3 s. 6-29.

17. Weselnicy. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 290 s.

18. My z Hirosimy. Powieść. Wwa: KiW 1970, 170 s.

19. Wierność. [Powieść]. Wwa: NK 1971, 208 s.

20. W Hongkongu i dalej. Wwa: KiW 1972, 206 s.

Reportaże z podróży do Azji Południowo-Wschodniej.

21. Kuszenie św. Antoniego. Opowiadania. Wwa: KiW 1973, 189 s.

Zawartość: Kuszenie św. Antoniego; Drapacze i poloniny; Za Niemen, za Niemen ...; Dziesięć dolarów; Bracia; Incydent w parku hrabiego Laryscha; Edyp; Pierwszy raz po wojnie; Nie ródźcie synów!

22. Ostatnia wieczerza. [Powieść]. Wwa: LSW 1975, 325 s.

23. Wyprawa po czarne runo. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 229 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978. — Wywiad: O ostatnich dwóch powieściach i o fizjologii pisania rozmawiamy z R.N. *Itd* 1964 nr 48.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

[Poszukiwanie sprawiedliwych:] K. Bosek: Reportaże N. *Współczesność* 1963 nr 14; S. Melkowski: Z sercem czułym — po Polsce. *Kultura* 1963 nr 24. — H. Berezna: Początek w krzyku. *Nowe Książ.* 1964 nr 19. W: Proza, poezja. Wwa 1964 [rec.: Nie będzie płkania]. — D. Gilić: Miejsca odnalezione. *Nowe Książ.* 1964 nr 14 [rec.: Miejsca odzyskane]. — A. Drawicz: N., czyli zyski i straty. *Sztand. Młod.* 1964 nr 273 [rec.: Nie będzie płkania]. — H. Kurowska: Miejsca, które odzyskać warto. *Warm. i Mazury* 1964 nr 5 [rec.: Miejsca odzyskane]. — H. Panas: Nie będzie płaczu. *Warm. i Mazury* 1964 nr 10 [rec.: Nie będzie płkania]. — E. Pawlak: Filozofia ludzkiego tworzenia. *Tyg. Kult.* 1964 nr 50 [rec.: Jutro odpoczniesz]. — J. Pięszczachowicz: Debiut kontrowersyjny. *Współczesność* 1965 nr 5 [rec.: Nie będzie płkania]. — Z. Zabicki: Angry-man przodownikiem. *Nowe Książ.* 1965 nr 4 [rec.: Jutro odpoczniesz]. — A. Dzieniszewska: Reporter upozwany. *Tyg. Kult.* 1966 nr 34 [rec.: Studnia]. — P. Kunczewicz: Perspektywy ucieczki. *Współczesność* 1966 nr 16 [rec.: Wołanie o deszcz]. — E. Martuszewski: Włec ta roztagniona powieść ... *Głos Olszt.* 1966 nr 251 [rec.: Powroty]. — E. Ozóg: W stronę koszar. *Nowe Książ.* 1966 nr 2 [rec.: Dobre niepokoje]. — E. Pawlak: Reportaż polski. *Nurt* 1966

nr 12 [dot. twórczości reporterskiej R.N.]. — J. Segiet: Strumień wspomnień. *Warm i Mazury* 1966 nr 11 [rec.: Powroty]. — J. Siewierski: Stylizacja na tematy wojenne. *Nowe Książ.* 1966 nr 21 [rec.: Długość dni]. — J. Siewierski: Nowa książka R.N. *Nowe Książ.* 1966 nr 8 [rec.: Wołanie o deszcz]. — Z. Zabicki: Klechda naturalistyczna. *Nowe Książ.* 1966 nr 1 [rec.: Pacierzel]. — Z. Zabicki: Reportaż „przekorny”? *Nowe Książ.* 1966 nr 14 [rec.: Studnia]. — [Weselnicy:] K. Głogowski: Mądrość słów a mądrość życia. *Kierunki* 1968 nr 33; W. Szwedowicz: Saga w anty-powieść zamieniona. *Nowe Książ.* 1968 nr 19; T.J. Żółciński: Żalobni weselnicy. *Tyg. Kult.* 1968 nr 41. — T. Szyma. *Mies. Lit.* 1969 nr 5 [rec.: Czas nie upływał]. — A.K. Waśkiewicz: Trzy pokolenia. *Kultura* 1969 nr 6 [rec.: Weselnicy]. — A. Chojnacki: Obsesje i stereotypy. *Tyg. Kult.* 1973 nr 38. — E. Mikołajczyk: Paszport w obie strony. *Nowe Książ.* 1973 nr 18 [rec.: Kuszenie św. Antoniego]. — [Ostatnia wieczera:] T. Fredro: Szmacianka. *Nowe Książ.* 1976 nr 17; W. Wyskiel: Kto się boi lady Crowthorn? *Mies. Lit.* 1977 nr 3.

K.B.

NARBUTT Jerzy ur. 1925

Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 12 października 1925 w Warszawie; syn Antoniego Narbutta, dziennikarza, i Stanisławy z Glińskich. Uczęszczał do prywatnej szkoły powszechnej Władysława Giżyckiego w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Po powstaniu warszawskim i ucieczce z transportu do obozu, ukrywał się we wsi Krasice pod Mostowem. W kwietniu 1945 powrócił do Warszawy i podjął pracę fizyczną na Poczcie Głównej. W 1947 zdał, jako ekstern, egzamin maturalny w Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Batorego. Od 1946, odmawiając ze względów politycznych służby wojskowej, ukrywał się pod zmienionym nazwiskiem. Został aresztowany latem 1953 pod Nowym Sączem i poddany kilkumiesięcznemu śledztwu. Po zwolnieniu, zagrożony ponownym aresztowaniem, od września tego roku do maja 1954 ukrywał się w szpitalu psychiatrycznym w Tworkach pod Warszawą. Następnie do 1959 prowadził kiosk na Poczcie Głównej w Warszawie. Debiutował w 1957 opowiadaniem pt. „Ludzie ze Starówki”, opublikowanym na łamach *Tygodnika Powszechnego* (nr 41); z pismem tym współpracował do 1980, ogłaszając artykuły, opowiadania i recenzje. Publikował również w innych pismach, m.in. w *Więzi* (1960, 1966-80) i *Znaku* (1960, 1971-72). W 1959-64 jako wolny słuchacz brał udział w seminarium doktoranckim prof. Władysława Tatarkiewicza w Katedrze Estetyki Uniwersytetu Warszawskiego. W 1968 został członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1971 członkiem ZLP. W grudniu 1975 należał do sygnatariuszy „Listu 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL, po czym został objęty zakazem druku. Współpracował z prasą niezależną drugiego obiegu, publikując wiersze, artykuły i recenzje na łamach *Zapisu* (1977-78), *Spotkań* (od 1978), *Opinii*

(od 1980), *Rzeczypospolitej* (od 1980). Brał udział w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej, organizowanych corocznie przez Komitet Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa Ogólnego. W 1981 został członkiem NSZZ „Solidarność” oraz członkiem Komitetu Więzionych za Przekonania przy NSZZ „Solidarność”. Był autorem tekstu pieśni pt. „Solidarni”. Organizował cykliczne spotkania poetyckie, w których uczestniczył (styczeń i luty 1981), w kościele oo. kapucynów przy ulicy Miodowej w Warszawie. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981, ukrywał się najpierw u rodziny na Pomorzu, a następnie w klasztorze oo. kapucynów w Serpelicach nad Bugiem i w Lubartowie. Współpracował m.in. z miesięcznikiem *W drodze* (1983-88) i z tygodnikiem *Ład* (1988-95; m.in. cykl felietonów „Moim nieskromnym zdaniem”). W 1989 został członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Debiut i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1965, 206 s.

Zawartość: Zielony wywiad; Szara godzina; Niedziela i poniedziałkowy wieczór; Dom rodzinny; Drzwi; Martin Edes; Ballada wiezienna; Chory; Szansa; Czerpanie sitem; To było jutro; Vivere in pace; Pijak; Sen; Rozmowa; Przypowieść; Debiut.

2. Znowu zakwitnie listopad. [Opowiadania]. Kr.: WL 1972, 171 s.

Zawartość: Babka, oficer i ja; Brat; Antek; Jak to właściwie jest?; Dzień ma dwie połowy; Między drugą a szóstą w niedzielę; Ona; Portret z krajobrazem; Ślady; Gdyby; On; Ten drugi; Znowu zakwitnie listopad.

3. W mieście wesele. [Opowiadania]. Kr.: WL 1973, 141 s.

Zawartość: W mieście wesele; Deszcz; Bal u senatora; W małym mieście; Człowiek za miastem; Koncert; W sano południe; Nocna przystopka; Trzy razy Julia; Trochę snu, trochę jawy; Skręcając w Żelazną; Benefis.

4. List nie wysłany pocztą. [Opowiadania]. Kr.: WL 1975, 90 s.

Zawartość: List wieczorny; List o świecie; List nie wysłany pocztą; Jadąc; Jeśliby ...; Obiad; Wizyta na Via Nonentana; Drewno; Tęsknota za Wenecją; Wywczas; Sobowtór; List pisany o północy; Na placu Hiszpańskim.

5. Ostatnia twarz portretu. [Powieść]. Powst. 1976. Wyd. Wwa: Bibl. Lit. i Hist.* 1981, 178 s.

Pierwotny tytuł: Okręt albo ostatnia twarz portretu.

6. Sól ziemi. [Wiersze]. [Wwa:] Bibl. Lit.* 1980, 19 s. Wyd. nast. [Wwa:] Wydawn. Pol.* 1985, 16 s.

7. Nasz jest ten dzień. [Wiersze]. Wwa: Bibl. Lit. i Hist.* 1981, 16 s.

8. Druga twarz portretu. [Opowiadania]. Kr.: WL 1982, 88 s.

Zawartość: Czarny król; Ta chwila; Panichida (Lamentacja Klujewa po śmierci Jesienina); Nim rozkwitną pałki białych róż; Ballada o śmierci szczęśliwej; Druga twarz portretu; Cześć w tym mieście; Dwie walki; Spory, tęsknoty; Tikie piękne wakacje; Ocalenie; Spotkanie; Spacer z królem.

9. Z ziemi polskiej, z ziemi włoskiej. [Opowiadania]. Kr.: WL 1983, 121 s.

Zawartość: Cz. 1. Z ziemi polskiej: Przebudzenie; Lunatyk; Przyjęcia; Gra; Korepetycje; Szarą godziną; Odjazd; Kola; Giżycki; Liga Obrony Pięknych Pań; Styczniowa data; Słowacki; Pierwszy koncert; Halina; Trochę miłości, trochę rozpusty; Fenomen „Zośka”; I znowu ... Varsovia urbs ...; Może być gorzej; Historia nie powtarza się; Sobowtór; Ein Stück Brot ...; W górach; Powroty; Śmiech obok grozy; Kosmyk z włosów Samsona; Chwile w krainie łagodności; W Laskach; Nocny bilans — Cz. 2. Z ziemi włoskiej: Poranki; Caffè „Greco”; Wizyta; Campo Verano; Siesta; Przedwojenność; Pensione „Sole”; Dwie „dyskusje”; Bez słowa; Sacco di Roma; U Świętego Piotra; Krystyna szwedzka; Pieta; Sistina; Styl; S. Andrea della Valle; Rzeczy drobne; Na stopniach autobusu; Wenecja.

10. Szkice historyczne w ujęciu polemicznym. Lubl.: SN* [Solidarność Nauczycielska] 1984, 19 s.

Zawartość: Wrzesień 1939 roku i jego geneza; Współpraca Stalina z Hitlerem i czwarty rozbiór Polski; Falszerstwa i nieudomowienia; Dane liczbowe o Polskim Ruchu Oporu; Decyzja wybuchu Powstania Warszawskiego. Autorstwo ustalone na podstawie informacji J.N.

11. Czarny król. Rzecz w dwu aktach. *Jasna Góra* 1988 nr 4 s. 33-47.

Dot. króla Jana Kazimierza.

12. Trochę wierszy. Wwa, Tarnów: Przyjaźń i Służba 1997, 78 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997. — Wywiady: Czy istnieje hymn „Solidarności”? Rozm. R. Popkowicz-Tajchert. *St. Powsz.* 1981 nr 129; Zawsze pisałem niezależnie. Rozm. R. Popkowicz-Tajchert. *St. Powsz.* 1981 nr 170.

[Debiut i inne opowiadania:] J. Hennel. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 33; R. Marszałek: Czytelnik w roli pisarza. *Twórczość* 1965 nr 11; M. Sprusiński: Samotność i sentymentalizm. *Życie Lit.* 1965 nr 39; T. Żółciński: Spóźniony debiut. *Współczesność* 1965 nr 19; M. Szpakowska: Obsesja i cień Jokasty. *Nowe Książ.* 1966 nr 7. — B. Ostromecki. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 44 [rec.: Znowu zakwitnie listopad]. — I. Furnal: Literatura jako ocalenie. *Mies. Lit.* 1973 nr 8 [rec.: W mieście wesele]. — W. Natanson: Zjawisko godne uwagi. *Twórczość* 1973 nr 8 [rec.: Znowu zakwitnie listopad]. — J. Pieszczałowicz: Trochę snu, trochę jawy. *Nowe Książ.* 1973 nr 22 [rec.: W mieście wesele]. — B. Rogalko: Legenda, sen i rzeczywistość. W kręgu listopada. *Życie Lit.* 1973 nr 17 [rec.: Znowu zakwitnie listopad]. — B. Ostromecki. *Więź* 1974 nr 3 [rec.: W mieście wesele]. — [List nie wysłany pocztą:] W. Ligeza: Peregrynacja włoska. *Odra* 1975 nr 12; W. Natanson: Głęboka sonda. *Nowe Książ.* 1975 nr 18; J. Tarczałowicz: Listy z Włoch. *Życie Lit.* 1975 nr 43. — [Druga twarz portretu:] H. Danilczyk: Żłuda łaskawsza od prawdy. *Tyg. Kult.* 1983 nr 38; A. Nasitowska: O tradycji — nietradycyjalnie. *Twórczość* 1983 nr 8; T.J. Żółciński: Różne twarze portretu. *Tu i Teraz* 1983 nr 9; P. Kaździela: Opowiadania N. *Nowe Książ.* 1984 nr 1; T. Wyszomirski: Czarny król. *Kierunki* 1984 nr 25. — Z. Skibiński: Spory i tęsknoty. O sztuce pisarskiej J.N. *Lad* 1994 nr 28. **M.K.-K.**

NATANSON Jacek ur. 1948

Imiona metrykalne: Jacek Krzysztof
Pseud.: Jacek K. Zaczekiewicz; Jacek Krzysztof Zaczekiewicz; Jacek Łasun; (jkn); JN; Krzysztof Zaczekiewicz.
Prozaik, poeta, satyryk.

Urodzony 21 listopada 1948 w Krakowie; syn Wojciecha Natansona, krytyka teatralnego i literac-

kiego, i Kazimierzy z Zaczekiewiczów, aktorki. Od 1962 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. J. Zamoyskiego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1966, studiował na Wydziale Handlu Zagranicznego Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie; w 1971 uzyskał magisterium. Nawiązał współpracę z prasą studencką. Debiutował jako prozaik opowiadaniem pt. „Od przystanku do przystanku”, opublikowanym w 1969 na łamach tygodnika *Za i przeciw* (nr 15; podp. Jacek Krzysztof Zaczekiewicz). W 1971-73 uczył się na Podyplomowym Studium Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1972 podjął pracę w dziale krajowo-reporterskim redakcji *Życia Warszawy*, najpierw na stanowisku młodszego redaktora, później redaktora (w 1975 zwolniony z pracy z powodów politycznych). W 1973 został członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). W 1977-90 należał do ZLP. W 1978 uzyskał stypendium doktoranckie na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW i w 1983 obronił pracę doktorską pt. „Tygodnik „Odrodzenie” 1944-1950”. W 1982-90 pracował w redakcji miesięcznika *Kultura, Oświata, Nauka* jako redaktor w dziale kultury. Wiersze, prozę, artykuły krytyczne publikował m.in. w *Szpilkach* (1975-80), *Poezji* (1979, 1981, 1983, 1986), *Życiu Literackim* (1979, 1981, 1983, 1985-86). W 1988 ożenił się z Emilią Michalak, polonistką. W 1991 został członkiem SPP. W 1993-95 pracował w prywatnej firmie handlowej. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mały bilard z grzybkim. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 125 s.

III nagroda w konkursie wydawn. Czyt. na debiut powieściowy w 1975.

2. Ostatnie cztery minuty. [Opowiadania]. Kr.: WL 1977, 159 s.

Zawartość: Micho i Lecho; Egzamin; Dni szczęścia; Próba odtworzenia; Folklor; Żabucha; Jak łowitem; Wojcieś w życie; Rysiek Mokry; Tajniki kobiecego serca; Pies cioci Zuli; Rowerzysta; Ambicja; Ostatnie cztery minuty; W sobotę u Misia.

3. Wspaniali. [Opowiadania]. Wwa: SiT 1983, 126 s.

Zawartość: „Dokąd jedziecie?”; Głupi żart; Ambicja [poz. 2]; Ostatnie cztery minuty [poz. 2]; Jak narkotyki; W Kominach Tylkowych; Konisie; Zbysiu; Wspaniali.

4. Złote Brighton. [Powieść]. Kr.: WL 1986, 217 s.

Nagroda mies. *Fantastyka* w 1986.

5. Tygodnik „Odrodzenie”. (1944-1950). Wwa: PWN 1987, 236 s.

Rozprawa doktorska.

6. Smutny był żart. [Powieść]. Szczec.: Glob 1989, 361 s.

7. Ucieczka z białego więzienia. [Powieść]. Wwa: Sator [1994], 349 s.

8. MIB. [Powieść]. Wwa: Sator 1995, 243 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

[Mały bilard z grzybkami:] M. Bajerowicz: Robal młodości. *Tydzień* 1976 nr 41; Z. Mentzel: Warszawiak i panny. *Polityka* 1976 nr 27. — K. Pysiak: Jest lepiej. *Nowe Książ.* 1977 nr 22 [rec.: Ostatnie cztery minuty]. — J. Stolarczyk: Przypadki człowieka bezmyślnego, czyli debiut. *Odra* 1977 nr 3 [rec.: Mały bilard z grzybkami]. — E. Czarnecka: Głos młodego. *Literatura* 1978 nr 7 [rec.: Ostatnie cztery minuty]. — [Wspaniali:] H. Danilczyk: Przewyższyć siebie. *Tyg. Kult.* 1983 nr 32; R. Niemiec: Temat sportowy. *Życie Lit.* 1983 nr 31. — [Złoty Brighton:] Z. Dolecki: W Złotym Brighton. *Kierunki* 1987 nr 14; T. Sołtan: Czy fantazja może prześladować? *Nowe Książ.* 1987 nr 9. — A. Buck. *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Tygodnik „Odrodzenie“]. — J. Koprowski: Książka o trudnym optymizmie. *Nowe Książ.* 1994 nr 12 [rec.: Ucieczka z białego więzienia]. — G. Filip. *Nowe Książ.* 1996 nr 7 [rec.: MIB].

M.K.-K.

NATANSON Wojciech 1904-1996

Pseud.: A. Sontana; ELBE; J.R.; Jan Rochowicz; L.B.; L.R.; L.W.; Ludwik Baranowski; N.; (N); (N.); (N.); (N.); (N.W.); (nat.); NN; W.; -W-; W.N.; (W.N.); (W.Na.); W. Nat.; W.W.; (wn); Wn; WN; (WN); Woj. N.; Wojc. Nat.; Wojnat.
Krytyk teatralny i literacki, eseista, tłumacz.

Urodzony 7 lipca 1904 w Krakowie; syn Władysława Natansona, fizyka i historyka nauki, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), i Elżbiety z Baranowskich; ojciec Jacka Natansona, prozaika, poety, uczęszczał do Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. W 1922-26 studiował prawo na UJ. Około 1923 zaczął ogłaszać pierwsze recenzje teatralne. W 1926 opublikował w krakowskiej *Gazecie Literackiej* artykuł pt. „Adam Mickiewicz a pacyfizm” (nr 21). Był działaczem, a także w 1925-26 przewodniczącym akademickiego Związku Pacyfistów. W 1928 uzyskał na UJ doktorat z prawa, na podstawie pracy pt. „Kontynentalizm i regionalizm międzynarodowy a Liga Narodów”. Następnie po ukończeniu Podchorążówki Piechoty w Zaleszczykach, kontynuował w 1929 studia w zakresie prawa i filologii francuskiej na Sorbonie w Paryżu. W 1931-34 pracował w Wydziale Samorządowym Krakowskiego Urzędu Wojewódzkiego. Pisywał do czasopism prawniczych. Od 1932 zajmował się głównie krytyką teatralną i literacką, publikując liczne recenzje w dzienniku *Czas*. W 1934 zamieszkał w Warszawie. W tymże roku ożenił się z Kazimierą Zaczekiewicz, aktorką. Kontynuował (do 1939) stałą współpracę z *Czasem* (też pod pseud.: Jan Rochowicz, W.N., Wojc. Nat.); kierował m.in. działem literackim oraz w 1935-36 prowadził stały dział pt. „Warszawskie wieczory teatralne”. Współpracował z pismem *Kino* (1936-39; podp. też: Jan Rochowicz, N., W.N.). Po wybuchu

II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939 jako oficer rezerwy w 33. Pułku Piechoty; uczestniczył m.in. w obronie Brześcia i w walkach na Lubelszczyźnie. Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Brał udział w działalności konspiracyjnej, pracując m.in. w 1941-44 w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK. Po upadku powstania warszawskiego przebywał od grudnia 1944 w Krakowie. Po wojnie był w 1945-46 kierownikiem literackim Starego Teatru w Krakowie i profesorem Studia Dramatycznego przy tym teatrze, oraz redaktorem pisma *Afisz Starego Teatru*. Redagował też pismo *Listy z Teatru* (1946-50). W 1945 został członkiem ZZLP (w 1946-47 członek Zarządu Głównego; od 1949 ZLP). Współpracował z Polskim Radiem jako autor felietonów literackich (1945-51). Rozwijał działalność pisarską, publikując liczne recenzje teatralne, literackie, artykuły, felietony i tłumaczenia z literatury francuskiej, m.in. w *Głosie Narodu* (1945; tu m.in. cykle felietonów pt. „Z rozważań teatralnych”, „Z życia kulturalnego”), *Dzienniku Polskim* (1945-47; podp. też: N., (nat.), W.N., W. Nat., Woj. N.), *Odrodzeniu* (1945-50; tu m.in. cykl pt. „Kronika francuska” podp. W.N.), *Tygodniku Powszechnym* (1945-48; podp. też W.N.), *Odrze* (1946-50, 1958-68; podp. też W. Nat.), *Teatrze* (od 1946; podp. też: J.R., L.B., Ludwik Baranowski, W.N.), *Twórczości* (1946-83; podp. też: J.R., L.B., L.W., W., W.N., WN), *Dzienniku Literackim* (1947-49; podp. też: -W-, W.N.), *Ilustrowanym Kurierze Polskim* (1947-69; podp. też W.N.), *Kurierze Godziennym* (1947-53; podp. też: W.N., (W.N.)), *Nowinach Literackich* (1947-48). W 1948-49 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Wiedza” oraz pełnił funkcję redaktora pisma *Scena i Widownia Warszawska*. W 1949 został kierownikiem literackim Teatru Śląskiego im. S. Wyspiańskiego w Katowicach, a w 1950-52 prowadził katowickie Studium Dramatyczne. W 1952 zamieszkał w Warszawie, podjął pracę w redakcji dwutygodnika *Teatr*, początkowo na stanowisku sekretarza, a w 1969-71 zastępcy redaktora naczelnego (tu też liczne artykuły i recenzje do 1981, m.in. cykl not z życia kulturalnego pt. „Pokróctce”). Publikował też w licznych programach teatralnych i czasopismach, m.in. w *Życiu Literackim* (1951-89, podp. też W.N.; tu w 1961, 1965 cykl pt. „Nowiny teatralne”), *Życiu Warszawy* (1951-89; podp. też: (WN), (W.N.), W.N., (wn), (W. Na.), W.W.), *Tygodniku Demokratycznym* (1953-57), *Nowej Kulturze* (1954-63; podp. też: W.N., Wojnat), *Orce* (1957-60, podp. też: (W.N.), (WN)), *Nowych Książkach* (1958-94; stała współpraca od 1989), *Stolicy* (1958-78 z przerwami; podp. też: L.B., (W.N.), W.N.), *Teatrze Ludowym* (1962-69; podp. też: L.B., W.N., (wn)), *Kulturze* (1964-74; podp. też W.N.), *Przeglądzie*

Humanistycznym (1964-76), *Roczniku Literackim* (1958-60, 1965-80: Dramat; 1958-60, 1963-66: Teatrallia), *Za i przeciw* (1964-86; podp. też: ELBE, W.N.), *Odgłosach* (1966-72; podp. też: (W.N.), W.N., (wn), W.W.). Równocześnie w 1954-55 wykładał historię teatru powszechnego w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (PWST) w Warszawie. W 1956-61 był kierownikiem literackim Teatru Ludowego w Warszawie. Brał czynny udział w działalności Polskiego PEN Clubu (1962-76 członek Zarządu Głównego) oraz ZLP (1967-70 prezes Głównego Sądu Honorowego, 1970-73 członek Głównej Komisji Rewizyjnej). W 1967 został sekretarzem generalnym Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), którego był współtwórcą, a w 1971 członkiem międzynarodowej Rady Wykonawczej tej instytucji. W 1968 wszedł w skład komitetu redakcyjnego pisma *Bulletin des Livres Nouveaux et Pièces de Théâtre*, na którego łamach w 1969 publikował recenzje, wspomnienia i artykuły (podp. też W.N.). W 1970-71 był kierownikiem działu literatury francuskiej w miesięczniku *Literatura na Świecie* (tu do 1981 artykuły i tłumaczenia podp. też W.N.), następnie wchodził w skład zespołu konsultacyjnego tego pisma. W 1971-88 jako członek Międzynarodowej Rady Wykonawczej SEC odbywał podróże zagraniczne do Włoch, Holandii, RFN, NRD, Grecji. Liczne felietony i recenzje drukował na łamach *Słowa Powszechnego* (1971-86; podp. też: (N.), (N.), (N.W.), (W.N.), (WN)), *Kierunkach* (1974-89), *Polonistycy* (1975-89), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1979-81; tu w 1980-81 cykl felietonów pt. „Punkt widzenia”), *Scenie* (1981-86). Otrzymał w 1973 nagrodę im. W. Pietrzaka, w 1985 za twórczość publicystyczną nagrodę im. W. Kętrzyńskiego, w 1986 za przekłady z literatury francuskiej odznaczenie francuskie „Chévalier des Arts et des Lettres”, a w 1989 nagrodę m.st. Warszawy. W 1985-91 był kierownikiem literackim w Teatrze Rozmaitości w Warszawie. W 1992 zrezygnował z przynależności do ZLP. W 1995 otrzymał nagrodę im. A. Bocheńskiego. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1970), Krzyżem Oficerskim (1967) i Krzyżem Komandorskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1982). Zmarł 2 sierpnia 1996 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kontynentalizm i regionalizm międzynarodowy a Liga Narodów. Powst. Kr. 1928. Druk fragm. pt.: Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do stałego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze. *Czas Prawnicze* 1931; odb. Kr. 1931, 20 s.; Traktaty lokaarneńskie. Wwa: Wydawn. *Prz. Polit.* 1932, 18 s. Rozprawa doktorska.

2. Chwyty i zachwyty. [Recenzje teatralne]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1934, 262 s.

3. Ludwik Solski. [Zarys monograficzny; współaut.:] J. Macierakowski. Wwa: Sztuka 1954, 39 s.

4. Karol Adwentowicz. [Zarys monograficzny]. Wwa: PIW 1955, 49 s.

5. Szkice teatralne. Kr.: WL 1955, 214 s.

Zawartość: Nieznany dramat Adama Mickiewicza [dot.: „Konfederaci barscy”]; Bitwa o „Mazepe” [J. Słowackiego]; „Powiedz wahać się myśli” [J. Słowacki; Horsztyński]; „Fantazy” [J. Słowackiego]; Osłe uszy Spodka [W. Szekspira; Sen nowy letniej]; Otello i Jago [W. Szekspira; Otello]; Dramat preromantyczny [P. Corneille; Cyd]; Nowe spojrzenie na Moliere; Alceste, przyjaźni ludzi [Molier; Mizantrop]; Szukajmy powodów [Molier; Mizantrop]; Jovet gra „Szkolę zón” [Molier] w Warszawie; Realizm Fredry rozbił schematy; „Śluby pańskie” [A. Fredry] jako pozorna sielanka; „Komedie serio” [A. Fredro; Wielki człowiek]; „O, sepie złowrogi ...” [A. Fredro; Dożywocie]; „Pan Damazy” [J. Blizińskiego]; „Głupi Jakub” [T. Rittera]; czyli poszlaki; Perspektywy „Małego domku” [T. Rittera]; Nie wzbogacajmy bogatych [J.A. Kisielewski; Karykatury]; Istotny problem „Przepióreczki” [S. Żeromskiego]; „Małżeństwo Kreczyńskiego” [A. Suchowo-Kobylińska]; Osamotnienie [M. Gorki; Bułyczow]; Wielka przenośnia [A. Czechow; Wśniowy sad].

6. Aleksander Zelwerowicz. [Zarys monograficzny; współaut.:] J. Macierakowski. Wwa: PIW 1957, 119 s.

7. Do trzech razy sztuka. [Szkice]. Kr.: WL 1958, 266 s.

Zawartość: „Dziady” [A. Mickiewicza] jako dramat biograficzny; O przewodni motyw „Kordiana” [J. Słowackiego]; O Marii Stuart [J. Słowackiego] w Warszawie; Ostatnie słowo poety [J. Słowacki; Beatrix Cenci]; „Dożywocie” [A. Fredry], czyli o trafności niezrozumiałego motu; „Wesele” [S. Wyspiańskiego] w roku 1955; O finał „Wesela” [S. Wyspiańskiego]; Jest pan człowiekiem okropnym” [S. Wyspiański; Listy]; „Świat się kończy” [dot. dramatu J. Kasprowicza]; Z powodu „Przepióreczki” [S. Żeromskiego]; Mijania, przemijania, powroty ... [dot. T. Rittera]; Jubileusz Jerzego Szaniawskiego; O „pechu” [J. Szaniawski; Kowal, pieniądze i gwiazdy]; Teatralne idee Osterwy; O „Domu kobiet” [Z. Nałkowskiej]; Tragedie niesmaku [Racine; Fedra]; Psychologiczne problemy „Otella” [W. Szekspira]; O aktualności Ibsena; Wielka rola Barszczewskiej [w „Norze” H. Ibsena]; Zdrowy rozsądek czy rozsądne szaleństwo? [B. Shaw; Święta Joanna]; Ionesco i jego „Anty-teatr”; „Wszystko było teatrem ...” [dot. twórczości F. Kafki]; Gościna Théâtre National Populaire; Ludożercy czy spadkobiercy? [Molier; Mieszczanin szlachcicem]; O języku dramaturgów; Sprawa umiaru.

8. Mieczysława Ćwiklińska. [Zarys monograficzny; współaut.:] J. Macierakowski. Wwa: PIW 1959, 89 s.

9. Godzina teatru. [Szkice]. Wwa: LSW 1962, 258 s.

Zawartość: Pojęcie i geneza teatru; O dramaturgii; Teatr bez dramaturgii; O różnych gatunkach dramaturgii; O budowie utworu dramatycznego; O języku dramaturgów; Sztuka aktorska; O inscenizacji i reżyserii; O zagadnieniach scenografii; O publiczności; Nasz udział w teatralnej kulturze; Adam Mickiewicz a scena polska; Artyzm Wyspiańskiego; Z dziejów polskiego teatru ludowego; O kabarecie, estradzie i rewii; Jak powstaje przedstawienie; O stylach teatralnych; O nowatorstwie i tradycji.

10. Adam Mickiewicz a scena polska. Wybór tekstów cz. 2: W. Renikowa. Wwa: CPARA 1964, 177 s.

Zawartość: W.N.: Adam Mickiewicz a scena polska [poz. 9] oraz A. Mickiewicza fragm. „Wykładów o literaturach słowiańskich”; Inscenizacje „Dziadów” z lat 1956-1963 w oczach krytyki [fragm. rec. i art.]: S. Furmanika, L. Jabłonkówny, W. Kubaćkiego, J. Maślńskiego, W.N.

11. Artyzm Wyspiańskiego. Wybór tekstów cz. 2: W. Renikowa. Wwa: CPARA 1964, 174 s.

Zawartość: W.N.: Artyzm Wyspiańskiego [poz. 9]; Cz. II. Spór o Wyspiańskiego [wybór recenzji z l. 1945-1963].

12. Stanisław Wyspiański. Próba nowego spojrzenia. [Monografia]. Pozn.: WP 1966, 243 s. Wyd. 2 tamże 1969.

13. Morstin. [Zarys monograficzny]. Wwa: Ag. Aut. 1967, 58 s.

Dot. L.H. Morstina.

14. Godzina dramatu. Eseje o teatrze i literaturze. Pozn.: WP 1970, 277 s.

Zawartość: Przedmowa; I. Zagadnienie „Mitów Polskich”; Dwie literatury — czy jedna? (Czyli problem okrucieństwa); Sfera cienia; Antyestetyzm; Krytyka a przypowieść o śniegu; Walka z mitami; Wspominam Boya. — II: Sarmatyzm przywrócony scenie; Gustaw pod portretem Zabłockiego; Wiecznie żywe źródła [A. Mickiewicz: Konfederaci barscy]; Tajemnice „Złotej Czaszki” [J. Słowackiego]; Nie tylko ironia [J. Słowackiego]; Tragedia wyboru [J. Słowackiego; Horsztyński]; Komizm „Fantazego” [J. Słowackiego]; Oczyma wyobraźni [dot. realizacji dramatów J. Słowackiego]; „Sen Srebrny Salomei” [J. Słowackiego]; Sprawa konsekwencji [Z. Krasiński: Irydion]; „Otworzyłem okna z drzeniem szkła ...” [C.K. Norwid: Za kulisami]; „Kleopatra” [C.K. Norwida], czyli Wtajemniczenia; Gobeliny, teatr Marionetek czy groteska [A. Fredro: Zemsta]; „Pan Jowialski” [A. Fredry] — komedia okrutna; Kogo kocha Elwira? [A. Fredro: Mąż i żona]; „Dylizans” [A. Fredry]; Nie tylko o Anne [A. Nalecz-Korzeniowski: Dla miłego grosza]; Bałucki dell'arte; Zapolska obok Prousta [G. Zapolska: Skiz]; Ocalona sztuka; Leń i „kaligraf” [W. Perzyński: Lekkomysłna siostra]; Splątanie tragiczne [L. Kruczkowski: Pierwszy dzień wolności]; Jerzy Szaniawski; Ptak i młodzieńcy [dot. dramatu J. Szaniawskiego]; Mrowisko i tarcza zegara [J. Iwaszkiewicz: Wesele pana Balzaka]; Miejsce i czas poezji [dot. twórczości T. Różewicza]. — III: „Cierpię — więc jestem” [dot. twórczości A. Strindberga]; Tragedia o kłesce króla [W. Szekspir: Rydzard II]; Na prawach snu [W. Szekspir: Sen nocy letniej]; Co uratować z pożaru? [dot. Moliera]; „Don Juan” [Moliera], czyli problem odwagi; Anatomia cierpienia [Molier: Szkoła żoni]; Poeta prawdy materialnej [H. Kleist: Książę Homburg].

15. Stefana Żeromskiego droga do teatru. [Studium]. Wwa: Czyt. 1970, 233 s. Wyd. 2 uzup. Wwa: WSIP 1976.

16. Szaniawski. [Zarys monograficzny]. Wwa: Ag. Aut., Dom Książki 1970, 84 s.

Przekł. franc.: Szaniawski. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Wwa 1976.

17. Z różą czerwoną przez Paryż. Kr.: WL 1970, 293 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zarys monograficzny dot. związków pol. pisarzy z Paryżem. Zawartość: Paryska przygoda Jana Kochanowskiego; Mickiewicz — paryskim pielgrzymem; Z różą czerwoną przez Paryż [o J. Słowackim]; „Cień jej chorągwi podartej kulami” [o C.K. Norwidzie]; Rekord Henryka Sienkiewicza [o tłum.

„Quo vadis” na jez. franc.]; Zapolska na drodze do sławy; Wielka Melpomena w salach Luwru [o S. Wyspiańskim]; Frankofilia Żeromskiego; Boy; Z międzywojennego dwudziestolecia [M. Pawlikowska-Jasnorzewska, J. Iwaszkiewicz, J. Brzeźkowski, J. Przyboś].

18. Świat Jerzego Szaniawskiego. [Monografia]. Łódź: WŁ 1971, 310 s.

19. Moje przygody literackie. [Recenzje]. Pozn.: WP 1972, 335 s.

20. Stanisław Wyspiański. [Monografia]. Wwa: PWN 1976, 150 s. Wyd. 2 tamże 1982.

21. Uśmiech i poezja Jana Sztudyngera. [Monografia]. Łódź: WŁ 1976, 175 s. Wyd. 2 tamże 1984. Nagroda *Zycia Lit.* w 1977.

22. Boy-Żeleński. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1978, 384 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1983.

23. Szczęście Syzyfa. [Monografia]. Kr.: WL 1980, 175 s. Dot. A. Camusa.

24. Sekrety fredrowskie. [Monografia]. Wwa: LSW 1981, 184 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Dot. Aleksandra Fredry.

25. Słowacki w oczach krytyka. [Recenzje teatralne]. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyki Uprawozwiechniania Kultury 1983, 152 s.

26. Hierarchie i sylwety. Wwa: LSW 1985, 226 s. Zawartość: I. O granicach hierarchii literackich. — II: Tyle zagadek [J. Iwaszkiewicz wobec sztuki teatru]; Los Lechonia; Niezwykłość Choromańskiego; Prekursor współczesności [L. Chwistek]; Myślenie zapalające uczucie [o poezji J. Przyboś]; O złożoności spraw prostych [o twórczości J. Sztudyngera]; „Co to za nieznamiona twórczość?” [dot. J. Wołoszynskiego]; Skromność nie popłaca [o twórczości A. Maliszewskiego]; O Tadeuszu Brezie; O Jerzym Zawieskim; Poezja Romana Kolonickiego; Stanisław Piętaś; O moim ojcu; Helena Wielowiejska [wspomnienie pośmiertne]; Iluminacje Krzysztonia. — III: Nowe spojrzenie na Moliera; Maupassant nieznanym; Rewolucja poetycka [o twórczości P. Verlaine'a]; Nasz przyjaciel Claudel; Na grudce ziemi [o F. Halasie]; Karel Krejčí [zasługi dla kultury polskiej]; „Droga od rozpacy do śmierci” [H. Kleist: Książę Homburg].

Przekłady

1. J. Verne: Łowcy meteorów. [Powieść]. Wwa: PIW 1949, 250 s. Wyd. nast. wyd. 2 Wwa: NK 1957, tamże: wyd. 3 1973, wyd. 4 1979.

2. A. France: Szkice literackie. Wybór i wstęp: M. Żurowski. Wwa: Czyt. 1951, 123 s.

3. T. Gautier: Kapitan Fracasse. [Powieść]. Wyd. skrócone dla młodzieży. Red., wstęp i objaśnienie: M. Żurowski. Wwa: NK 1951, 449 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1958, wyd. 5 1960, wyd. 6 1967, wyd. 7 1969, wyd. 8 1973, wyd. 9 1977, wyd. 10 1984, wyd. 11 1989, wyd. 12 1990.

4. P.A. Bréal: Huzarzy. Tragikomedie w 3 aktach. *Nowa Wieś* 1956 nr 16-19, *Teatr Lud.* 1962 nr 8/9. Wyst. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1972.

5. A. Camus: Caligula. Sztuka w 4 aktach. *Dialog* 1956 nr 7 s. 37-69. Wyd. osob. [b.m. 1956], 62 s. powiel. Wyst. Wr., Scena T. Kameralnego 1970. Przedr. w: A. Camus: Dramaty. Kr. 1987.

6. Stendhal: Racine i Szekspir. Wstęp i przyp.: A. Kotula. Wwa: PIW 1957, 599 s.

7. M.A. Allévy: Inscenizacja romantyczna we Francji. Przem.: Z. Raszewski. Wwa: PIW 1958, 211 s.

8. G. Feydeau: Dudek. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: J. Kukulczanka, ... Praprem. Białystok, T. im. A. Węgielki 1958. TV 1971.

Wyst. też pt. „Indor”.

9. J. Déval: Piekło Izabeli. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1966.

10. W. Weideli: Sprawa. (Sztuka w 3 scenach). *Teatr Lud.* 1968 nr 5 s. 19-33.

11. M. Aymé: Księżycowe ptaki. [Utwór dramatyczny]. TV 1969.

12. W. Weideli: Olsniewające słońce niesprawiedliwości. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 7 s. 38-75. TV 1974.

Prace redakcyjne

1. S. Jaracz: O teatrze i aktorze. Oprac. i wstęp ... Wwa: WAF 1962, 160 s.

2. J. Sztudynger: Supelki. Wybór fraszek i wstęp ... Kat.: Śląsk 1970, 106 s.

3. J. Sztudynger: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1974, 149 s.

4. T. Boy-Zeleński: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1975, 134 s.

5. J. Lechoń: Poezje wybrane. [Wybór i wstęp] ... Wwa: LSW 1977, 157 s.

6. P. Verlaine: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1978, 121 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1978, 1988; inf. rodziny 1998. — W. Natanson: Zasadki tłumaczeń. *Życie Lit.* 1971 nr 51, przedr. pt. O tłumaczeniu sztuk teatralnych. W: Przekład artystyczny. Wr. 1975. — Wywiady: „Krytyk powinien starać się zrozumieć, nie: potępić”. Rozm. B. Kazimierzczak. *Kierunki* 1977 nr 16; Przeciw letargowi. Rozm. S. Atlas. *Tyg. Kult.* 1984 nr 37; Świadek naszego stulecia. Rozm. B. Bielawska. *Słowo* 1994 nr 126.

SWPP 1. — PP (M. Brykalska).

[Chwyty i zachwyty:] J.A. Frasier: Chwyty zachwyty. *Gaz. Artystów* 1935 nr 22; K. Husarski: Tom szkiców teatralnych. *Wiad. Lit.* 1935 nr 9; Z. Leśnodorski. *Polonista* 1935 z. 2. — S. Marczak-Oborski. *Pam. Teatr.* 1956 z. 1 [rec.: Karol Adwentowicz]. — [Szkice teatralne:] [A. Stawar] Nemo: Recenzenci i krytycy teatralni. *Dialog* 1956 nr 5; E. Żytomirski: Po obu stronach rampy. *Twórczość* 1956 nr 6. — [Aleksander Zelwerowicz:] A. Brayer: Książka o Aleksandrze Zelwerowiczu. *Teatr i Film* 1957 nr 11; R. Górski. *Pam. Teatr.* 1958 z. 3/4. — Sz. Gąssowski: O największej z Trapszów. *Nowe Książ.* 1959 nr 16 [rec.: Mieczysława Cwiklińska]. — [Do trzech razy sztuka:] J. Koenig: Krytyk na co dzień. *Dialog* 1959 nr 2;

Z. Pędziński: Krytyk na widowni. *Kamena* 1959 nr 11. — [J. Spiegel] J. Got. *Rocz. Warsz.* 1960 [rec.: Mieczysława Cwiklińska]. — S. Hebanowski: Szkice teatralne W.N. *Teatr* 1961 nr 3 [rec.: Do trzech razy sztuka]. — [Godzina teatru:] H. Bieniewski: Popularyzacja teatru. *Twórczość* 1962 nr 4; A. Grodzicki. *Nowe Książ.* 1963 nr 6; H. Stefaniuk: Dwie cenne książki. *Kamena* 1963 nr 15/16 [dot. też oprac. S. Jaracz: O teatrze i aktorze]. — [Stanisław Wyspiański:] E. Kozikowski: Nowe spojrzenie na Wyspiańskiego. *Twórczość* 1966 nr 8; J. Piechocki: Nowa książka o Wyspiańskim. *Pomorze* 1966 nr 14; A. Wanat: Natanson o Wyspiańskim. *Nurt* 1966 nr 7; J. Kydryński: Próba nowego spojrzenia. *Życie Lit.* 1969 nr 8. — [Godzina dramatu:] A. Boska: Teatr i literatura. *Nowe Książ.* 1970 nr 18; W. Filler: N. teatr literacki. *Kultura* 1970 nr 22. — E. Miodońska-Brookes. *Pam. Lit.* 1970 z. 4 [rec.: Stanisław Wyspiański]. — [Z różą czerwoną przez Paryż:] Z. Florczak: Filia polskiej literatury — Paryż. *Nowe Książ.* 1970 nr 14; Z. Greń: Swobody pogranicza. *Życie Lit.* 1970 nr 29. — [Godzina dramatu:] J. Narbutt. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 43, przedr. *Więź* 1971 nr 9; S. Stabryła: Literatura i teatr. *Twórczość* 1970 nr 11. — [Stefana Żeromskiego droga do teatru:] S.W. Balicki: Teatr Żeromskiego. *Mies. Lit.* 1971 nr 11; M. Bełczyński-Rudnicka: W klimacie Żeromskiego. *Kamena* 1971 nr 18; L. Eustachiewicz: Dwie książki W.N. *Dialog* 1971 nr 1 [rec. też: Stanisław Wyspiański]; D. Knysz-Rudzka: Dramat idei, czyli obrona Żeromskiego. *Nowe Książ.* 1971 nr 11; J. Narbutt: Nowoczesność myśli niemodnej. *Więź* 1971 nr 9 [rec. też: Godzina dramatu]. — [Świat Jerzego Szaniawskiego:] L. Sokół: Szaniawski wciąż nieznan. *Nowe Książ.* 1971 nr 22; M. Bełczyński-Rudnicka: Teatr opromieniony poezją. *Kamena* 1972 nr 18. — [Moje przygody literackie:] J. Czyżkowski. *Nowe Książ.* 1972 nr 23; J. Narbutt. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 48. — S. Stabryła: Spór o Szaniawskiego. *Twórczość* 1972 nr 7 [rec.: Świat Jerzego Szaniawskiego]. — [Moje przygody literackie:] M. Pońnik. *Polonistyka* 1973 nr 6; A. Rogalski: Przygody literackie W.N. *Nurt* 1973 nr 1; S. Stabryła: Krytyka i wiedza. *Twórczość* 1973 nr 5; J. Wegner: Krytyk moralista. *Więź* 1973 nr 11. — [Z różą czerwoną przez Paryż:] J. Narbutt: Z Natansonem w Paryżu. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 47; W. Zechenter: Róża Paryża. *Życie Lit.* 1975 nr 38. — W. Studencki: O W.N. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu* 1976 nr 14 [dot. eseistyki W.N.]. — Z. Greń: Wielkość wyboru. *Życie Lit.* 1977 nr 39, przedr. w tegoż: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984 [rec.: Stanisław Wyspiański]. — [Uśmiech i poezja Jana Sztudyngera:] E.S. Kruszewski: Równieży. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 9; J. Rogoziński: Dwie strony medalu. *Literatura* 1977 nr 43; I. Smolka: Książka przyjaźnią pisana. *Nowe Książ.* 1977 nr 8. — [Boy-Zeleński:] J. Gondowicz: „Tak kochać potrafił być stróż”. *Nowe Książ.* 1978 nr 10; Z. Greń: Kariera. *Życie Lit.* 1978 nr 16, przedr. w tegoż: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984; T.J. Żółciński: Niewyjaśniona zagadka. *Argumenty* 1978 nr 22. — Z. Greń: N. *Życie Lit.* 1979 nr 27. — [Szczęście Syzyfa:] Z. Greń: Nad Camusem. *Życie Lit.* 1980 nr 37, przedr. w tegoż: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984; J.A. Szczepański: O Camusie po dwudziestu latach. *Nowe Książ.* 1980 nr 18; E. Kabat: Bardzo trudny heroizm. *Lit. na Świecie* 1981 nr 2; S. Tomala: Humanizm heroizmu cywilnego. *Mies. Lit.* 1981 nr 5. — [Sekrety fredrowskie:] Z. Greń: Aktualność Fredry. *Życie Lit.* 1982 nr 10; J. Marx: Między szkolaniem, snobizmem i dziwactwem. *Tyg. Kult.* 1982 nr 15; T. Syga: Fredro. *Stolica* 1982 nr 8. — Z. Greń: Krytyk w haremie. *Życie Lit.* 1983 nr 47 [rec.: Boy-Zeleński]. — Z. Greń: Słowacki dziś. *Życie Lit.* 1983 nr 35 [rec.: Słowacki w oczach krytyka]. — A. Boska: W stronę Fredry. *Nowe Książ.* 1983 nr 2 [rec.: Sekrety fredrowskie]. — Z. Greń: N. trzykrotnie. *Życie Lit.* 1984 nr 28. R. Popkiewicz-Tajchert: Teatrem urzeczony. *Kierunki* 1984 nr 28. — M. Troszyński: Juliusz Słowackiego teatr żywy. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [rec.: Słowacki w oczach krytyka]. — [Sekrety fredrowskie:] B. Riss: Fredro: literatura i teatr. *Kierunki* 1985 nr 6; W. Studencki. *Tyg. Pol.* 1984 nr 16. — H. Vogler: Lata osiemdziesiąte W.N. *Teatr* 1985 nr 2. — [Hierarchie i sylwetki:] J. Drzewucki: Hierarchizować znaczy porządkować. *Życie Lit.* 1986 nr 36; Z. Irzyk: N. — przyjaciel pisarzy. *Kierunki*

1986 nr 35; H. Pustkowski: Pytania o wartość. *Nowe Książki*. 1986 nr 6; T. Sołtan: Życie i gra wartości. *Sl. Powsz.* 1986 nr 104.

K.B.

NAUMOFF Jan

zob. OSTROWSKI-NAUMOFF Jan

NAWROCKA-DOŃSKA Barbara ur. 1924

Podpisywała utwory też: Nawrocka; Dońska.

Krypt.: BN.

Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 17 października 1924 w Warszawie; córka Jana Bodzińskiego, prokurenta Banku Gospodarstwa Krajowego, i Henryki ze Skupińskich. Uczęszczała do Gimnazjum Wandy Szachtmajerowej w Warszawie; w czasie okupacji niemieckiej kontynuowała naukę na tajnych kompletach tejże szkoły; w czerwcu 1944 zdała maturę. Równocześnie od 1942 należała do AK, przeszła szkolenie sanitarne i wojskowe dla łączniczek. Brała udział w powstaniu warszawskim jako łączniczka Komenady Placu Warszawa-Śródmieście i Warszawa-Południe. Po upadku powstania, uciekwszy z transportu, przebywała w Zakopanem, gdzie wyszła za mąż za Emila Nawrockiego, lekarza weterynarii (rozwód 1950). Po wyzwoleniu, pod koniec stycznia 1945 udała się do Krakowa i rozpoczęła studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. W tymże roku została członkiem Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych w Krakowie. W 1946 wyjechała do Warszawy, a następnie do Łódka-Zdroju. Studiowała zaocznie prawo na Uniwersytecie Warszawskim; w 1947 uzyskała magisterium. W 1950 powróciła do Warszawy i rozpoczęła aplikanturę w Prokuraturii Generalnej. W tymże roku zdała egzamin na wydział wokalny Szkoły Muzycznej im. K. Kurpińskiego w Warszawie. Była w tym czasie członkiem ZMP. Z powodu choroby płuc przerwała pracę zawodową oraz studia wokalne i do 1955 leczyła się w sanatoriach w Zakopanem i Otwocku. W tym czasie rozpoczęła twórczość literacką; w 1955 otrzymała II nagrodę w konkursie Polskiego Radia i Państwowego Instytutu Wydawniczego „Moje dziecię lat w Polsce Ludowej”. W tymże roku debiutowała opowiadaniem pt. „PPR”, opublikowanym w *Po prostu* (nr 10); od 1956 ogłaszała utwory prozą w *Życiu Literackim* i *Twórczości*. W 1957 została członkiem ZLP. W 1958 wyszła za mąż za Ryszarda Dońskiego, inżyniera, zarazem dziennikarza i publicystę (zmarł 1973). W 1962 została członkiem PZPR. Publikowała we *Współczesności* (1964-68) i *Kulturze* (1965-70), ogłaszając m.in. utwory prozą. W 1964-65 należała do Zarządu Głównego ZLP (pełniąc jednocześnie funkcję przewodniczącej komisji współpracy z Domem Książki). W 1966 ukończyła studium scenopisarstwa filmowego, organi-

zowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Naczelny Zarząd Kinematografii. W 1969-70 była zastępcą członka Komitetu Warszawskiego PZPR oraz członkiem jego Komisji Oświatowej. Równocześnie w 1968-74 współpracowała z *Trybuną Ludu*; publikowała tu recenzje, reportaże, publicystykę kulturalną i oświatową. W 1973 została członkiem SDP. W 1974 ukończyła roczne Studium Nauk Społecznych przy Stołecznym Ośrodku Propagandy Partyjnej (Wydział Filozoficzny). Prowadziła w tym czasie ożywioną działalność społeczną i kulturalną; była m.in. radną Dzielnicowej Rady Narodowej Warszawa-Śródmieście (1973-77) oraz członkiem Komisji Kulturalno-Oświatowej w tejże Radzie. W 1978-80 pracowała w redakcji *Naszej Trybuny* (m.in. prowadziła stały dział recenzji pt. „Film” oraz serie wywiadów z pisarzami), a w 1980-82 w redakcji *Trybuny Mazowieckiej*. W 1982 została członkiem SD PRL. W 1983-88 była członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP; w 1990 wystąpiła ze Związku. W 1990 została członkiem Związku Powstańców Warszawskich. Odbyła wiele podróży, m.in. do Francji, Szwajcarii, Włoch, Grecji, ZSRR, Egiptu, Izraela, Anglii, Hiszpanii, Belgii, Holandii, Syrii, Chin, Turcji, Tunezji, Maroka i na Kubę. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1968), Medalem za Warszawę (1976), Medalem Zwycięstwa i Wolności (1976), Warszawskim Krzyżem Powstańcym (1982), Odznaką Grunwaldzką (1983), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1993), Krzyżem Armii Krajowej (1995). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwie miłości. [Powieść]. Wwa: PIW 1956, 237 s.
2. Powszedni dzień dramatu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 169 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1964, wyd. 4 1969, wyd. 5 1974, wyd. 6 1976, wyd. 7 1982.
3. Pojedynek z pamięcią. Powieść. Wwa: Czyt. 1962 (właśc. 1961), 213 s.
4. Odlot za tydzień. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 187 s. Wyd. 2 tamże 1977.
5. Dobry wieczór, mister Godot. Wwa: Czyt. 1965, 218 s.
Wspomnienia z pobytu w Paryżu i Szwajcarii.
6. Gęsty las. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 292 s. Wyd. 2 tamże 1987.
7. Papięski topaz. Wwa: Czyt. 1967, 313 s.
Wspomnienia z podróży do Włoch i Grecji.
8. Próba sił. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1967.
Nagroda MRN w Krakowie w konkursie na utwór sceniczny o tematyce współcz. w 1967.

9. Akcja „Chirurg”. [Powieść; współaut.:] R. Doński. Wwa: Iskry 1968, 231 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Nagroda Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej i wydawn. Iskry w konkursie na powieść dot. Milicji Obywatelskiej w 1967. Przekł. bułg.: Operacja „Chirurg”. *Mladež*, Sofia 1976 nr 5-12, 1977 nr 1-7, — ros.: Operacja „Chirurg”. [Przel.] I. Smirnińska. *Molodaja Gwardija*, Moskwa 1973 nr 7-9.

10. Iryd. [Sztuka kryminalna; współaut.:] R. Doński. Wyst. TV 1968.

11. Tajemnicza katarynka. [Opowiadanie]. Wwa: Iskry 1968, 39 s.

12. Kolorowe sny Gosi. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1969, 58 s.

Przekł. ukr.: Barvysti sny malen'koj Gosi. [Przel.] Z. Penjuk. *Kiiv* 1971, wyd. 2 tamże 1972.

13. Przed godziną „W”. [Powieść]. Wwa: NK 1969, 229 s. Wyd. nast. tamże: wyd 2 1982, wyd. 3 1987.

14. Trolejbusem do galaktyki. Wwa: PIW 1969, 201 s.

Wrażenia z podróży po Syberii i Uzbekistanie.

15. Śmierć czarnoksiężnika. [Opowiadanie kryminalne; współaut.:] R. Doński. Wwa: Iskry 1970, 45 s. Przekł. niem.: Der Tod des Magiers. [Przel.] Ch. Jankowiak, J. Jankowiak. Berlin 1974.

16. Jak wulkan gorąca. [Reportaże z Kuby]. Wwa: Czyt. 1972, 246 s.

17. Zatrzymaj zegar o jedenastej. [Powieść]. *Zielony Sztaud*. 1972 nr 55-90. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1973, 195 s.

I nagroda w konkursie Milicji Obywatelskiej w 1972. Przekł.: łotew.: Apturi pulkseni uz vienpadsmiiten. [Przel.] V. Brangule. W: *Polu detektiva*. Rigā 1990, — niem.: Halt die Uhr um elf an. [Przel.] P. Laube. Berlin 1977.

18. Historia życia czarnego kota. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1974, 178 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1985.

19. Stolik z fotografią. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 338 s.

Wyróżnienie w konkursie KiW w 1975.

20. To nieprawda, że umarł Tristan. [Powieść]. Wwa: Iskry 1975, 201 s.

21. Spójrz na Rzekę, chłopcze. [Powieść dla młodzieży]. Powst. 1976. Wwa: Iskry 1977, 237 s. II nagroda w konkursie Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Pol. w 1976.

22. Ślubna suknia. [Opowiadania]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 144 s.

Zawartość: Wenera; Wielkanoc; Towarzysze broni: W południe. Karabin. Kochanka; Młyny; Nie ten; Wakacje ze Szpilka; Ślubna suknia; Twarze Piotra; Kotka; Niedokończona miłość — skończony weekend; Sprawa 2227/58; Wypadek; Drugi taki sam drań; Człapiński; Brydż; Spóźnione wagary; Wieczory obchód; Pies samopomocy chłopskiej.

23. Zatruty bluszcz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 146 s.

24. Złota czara. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1979, 175 s. Wyd. 2 tamże 1988.

25. Powrót Saszki. [Powieść]. Wwa: KiW 1983, 269 s.

26. Prywatny pamiętnik. [Wspomnienia]. *Kontrasty*, Białystok 1985 nr 2-12, 1986 nr 1-8. Wyd. osob. Wwa: KiW 1988, 306 s. Por. poz. 29.

27. Białe i czarne. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1987, 212 s.

28. Stara transeja. [Powieść]. Powst. 1988.

I nagroda w konkursie Wydawn. Spółdzielczego na utwór o tematyce spółdzielczej w 1988.

29. Prywatny pamiętnik. Część druga. Powst. przed 1990. Por. poz. 26.

Nagroda w konkursie Wydz. Kultury i Sztuki Urzędu m.st. Warszawy w 1990.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1979, 1988, 1997. — Wywiady: Pisarzem zostałam z przypadku ... Rozm. S. Sobol. *Zielony Sztaud*. 1972 nr 55; W powieści wpisuje się własne doświadczenie. Rozm. T.J. Zółciński. *Zwierciadło* 1983 nr 31. — Zaczął pisać w sanatorium. Rozm. [Red.]. *Sl. Powsz.* 1989 nr 84.

SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

J. Kwiatkowski: Szansa miłości. *Życie Warsz.* 1956 nr 37 [rec.: Dwie miłości]. — [Powszedni dzień dramatu:] H. Bereza: Powieść powszednia. *Nowe Książ.* 1961 nr 14; T. Lisicka: Bohater Powstania — łączniczka. *Życie Lit.* 1961 nr 35. — [Pojezynek z pamięcią:] J. Degler: O Ładku eksperymentalnie. *Odra* 1962 nr 9; M. Jarochońska: Romanse w kurortach. *Życie Lit.* 1962 nr 38; J. Korotyńska: Fotografie rodzinne. *Prz. Kult.* 1962 nr 41; W. Maciąg: Pojezynek i kodeksy. *Twórczość* 1962 nr 6. — [Odlot za tydzień:] S. Zieliński: Kotły parowe i miłość. *Nowe Książ.* 1964 nr 22, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1967; J.Z. Brudnicki: Homogenizacja i cierpienia młodego inżyniera. *Twórczość* 1965 nr 3. — [Dobry wieczór, mister Godot.] J. Katz: Swojski homo faber. *Życie Lit.* 1965 nr 6; H. Wilczkova: Paryż oczami turysty. *Nowe Książ.* 1965 nr 11. — [Gęsty las:] J.Z. Brudnicki: Okno na podwórzu. *Współczesność* 1966 nr 11; A. Cieński: Reportaż z lat ubiegłych. *Odra* 1966 nr 4; B. Kogut: Nowości prozy. *Życie Lit.* 1966 nr 26, przedr. w tegoż: Manowce. Pozn. 1969; R. Marszałek: Usługi literackie. *Twórczość* 1966 nr 11; A. Wanat: Rzeczywistość skrupulatnie oglądana. *Nurt* 1966 nr 6. — M. Fik: Wrażenia z Włoch i Grecji. *Nowe Książ.* 1968 nr 1 [rec.: Papięski topaz]. — J. Iwaszkiewicz: Cichy front. *Życie Warsz.* 1969 nr 142 [rec.: Przed godziną „W”]. — S. Zieliński: Nie da się opowiedzieć. *Kultura* 1969 nr 6 [rec.: Tajemnicza katarynka]. — M. Komar: Między Bucharą i kosmodromem. *Współczesność* 1970 nr 5 [rec.: Trolejbusem do galaktyki]. — J. Kurawicki: Wąchanie mentalnością. *Polityka* 1973 nr 5 [rec.: Jak wulkan gorąca]. — J. Siewierski: Damskie „kryminaty”. *Nowe Książ.* 1973 nr 22 [rec.: Zatrzymaj zegar o jedenastej]. — M. Warneńska: Kuba widziana na „gorąco”. *Mies. Lit.* 1973 nr 5 [rec.: Jak wulkan gorąca]. — A. Baranowska: Po wojnie. *Nowe Książ.* 1976 nr 18 [rec.: Stolik z fotografią]. — [To nieprawda, że umarł Tristan:] L. Bugajski: O miłości. *Nurt* 1976 nr 4; M. Łukasiewicz: Romans zły, ale z bezpiecznikiem! *Nowe Książ.* 1976 nr 10. — W.P. Kwiatek: Jednooki i ślepcy. *Nowe Książ.* 1978 nr 14 [rec.: Zatruty bluszcz]. — J. Maruszewski: Na larum wołam! *Nowe Książ.* 1978 nr 14 [rec.: Spójrz na Rzekę, chłopcze]. — [Złota czara:] A. Kowalski: Piękne intencje. *Nowe Książ.* 1980 nr 13; T.J. Zółciński: Żydowski król warszawskiego getta. *Mies. Lit.* 1980 nr 1. — [Powrót Saszki:] T. Wach: Tułaczka Rosjanina. *Nowe Książ.* 1984 nr 1; B. Domagalik: Uciekający przez rzekę czasu, czyli rzecz o Saszce Konstalowie. *Kontrasty*, Białystok 1985 nr 4. — [Białe i czarne:] R. Da-

szewicz: Białe i czarne. *Kontrasty*, Białystok 1987 nr 10; H. Kowalewska: Szara barwa zła, *Nowe Książ.* 1988 nr 7/8. – J. Koprowski: Pamiętnik N.-D. *Nowe Książ.* 1989 nr 10 [rec.: Prywatny pamiętnik].

E.G.

NAWROCKI Aleksander

ur. 1940

Krypt.: A.N.

Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 15 września 1940 w Bartnikach pod Przasnyszem w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Nawrockiego i Aleksandry z Wójcickich. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Przasnyszu; w 1960 zdał maturę. Od 1961 studiował na Uniwersytecie Warszawskim polonistykę (magisterium 1966), hungarystkę (magisterium 1971) i etnografię (do 1975). Należał w tym czasie do grup literackich: Orientacja Poetycka „Hybrydy” (1960-63), Klub Artystów Anarchistów (1963-66), Forum Poetów „Hybrydy” (1966-73) i Konfederacja Nowego Romanizmu (1973-75). Debiutował w 1965 wierszami (inc.) „Tu w cieniu studni ...” i (inc.) „Motyw ptaka przekreśla ...”, opublikowanymi na łamach tygodnika *Kultura* (nr 17). Wiersze i przekłady głównie poezji węgierskiej (od 1969), a później także literatury rumuńskiej, fińskiej i francuskiej, ogłaszał m.in. w *Współczesności* (1965-66, 1968, 1971) i *Literaturze na Świecie* (1971-75). W 1972-73 kontynuował studia jako wolny słuchacz na uniwersytecie w Budapeszcie. W 1973-74 był radcą do spraw literackich w Węgierskim Instytucie Kultury w Warszawie. Później pracował m.in. jako tłumacz delegacji węgierskich. Uczestniczył w kursach dla cudzoziemców na uniwersytetach węgierskich i w Letnim Uniwersytecie w Braszowie (Rumunia), przebywał też tam kilkakrotnie na stypendiach literackich, a także w Czechosłowacji, Bułgarii i Uzbekistanie. W 1975 ożenił się z Barbarą Jurkowską, pedagogiem. W tymże roku został członkiem ZLP. W 1976-81 pracował w dziale kulturalnym tygodnika *ZSMP Nowa Wieś*, na którego łamach drukował wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje. Równocześnie w 1976-88 był zatrudniony jako redaktor poezji i prozy współczesnej w Państwowym Wydawnictwie „Iskry”. Następnie do 1990 kierował redakcją literatury zagranicznej w Młodzieżowej Agencji Wydawniczej (MAW). W 1985 wszedł do prezydium Zarządu Głównego ZLP. W 1987 otrzymał nagrodę radcy ambasady węgierskiej za zasługi w zakresie tłumaczenia i popularyzacji węgierskiej literatury pięknej w Polsce. Wiersze, recenzje i przekłady ogłaszał m.in. w *Argumentach* (1981-89), *Tu i teraz* (1983-85), *Kulturze* (1985-90), *Życiu Literackim* (1985-89), *Kierunkach* (1986-90), *Okolicach* (1987-93). W 1990-92 pracował na stanowisku wiceprezesa Spółdzielni Wydawniczej Anagram, której był także współzałoży-

ciem. W 1992 zaczął prowadzić założone przez siebie wydawnictwo IBIŚ, zajmujące się głównie publikacją poezji. W tymże roku zaczął pracować jako polonista w szkołach średnich (od 1997 w Liceum Księgarskim). W 1992 został wiceprezeselem Oddziału Warszawskiego ZLP. Uczestniczył w organizowaniu życia kulturalnego na terenie województwa ciechanowskiego; w 1997 założył Oddział Ciechanowski ZLP i został jego honorowym prezesem. Wyróżniony m.in. w 1979 przez Ministerstwo Kultury Węgierskiej Republiki Ludowej odznaką „Za Kulturę Socjalistyczną” i polską odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rdzawe owoce. [Wiersze]. Wwa: Pax 1966, 22 s.

2. Obecność. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1969, 60 s.
Zawiera wiersz „Poeta” oraz cykle: Memento dla bazyliżka; Pięć erotyków; Rzadko uśmiecha się ...; Miejsce po śpiewie; Głosy i lutnia.

3. Święci ze snów i jarów. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1978, 92 s.

Zawartość: Dziewczyna i jastrząb; Wielkanoc; Zejście na ziemię; Wielkie rozwiązania; Zbawca; W rupieciarni; Powrót; Pani z białym fortepianem; Zegar; Znicz i pokuta; Nadgryzione jabłko; Na cmentarzu; Reportaż o zmarłym; Biała willa; Żeby była szczęśliwa.

4. Niebo cwałuje boso. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1979, 59 s.

5. Rokitne szczęście. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1983, 62 s.

6. Głogi. [Wiersze]. Wwa: KAW 1984, 83 s.

7. Za wczesny śnieg. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1986, 57 s.

Zawiera także przekł. wierszy E. Adya, P. Verlaine'a, J. Breda.

8. Widły śmiechu. [Wiersze]. Wwa: LSW 1987, 55 s.

9. Cień jego anioła. (Opowiadanie). Rzeszów: KAW 1988, 83 s. Wyd. 2 pt. Cień jego anioła, czyli Tajemnice kobiety. Wwa: IBIŚ 1995, 102 s.

10. Szamanizm i Węgrzy. Wwa: Iskry 1988, 190 s.

Popularna praca hist.

11. Nie twoje srebrniki. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1989, 164 s.

Zawartość: Nie dokończone pożegnania; Spotkanie z bajką; Jeśli mnie kochasz; Nie dokończone pożegnania; Nie twoje srebrniki; Asymetryczne szczęście; Książę na srebrnych łożach – Polski krajobraz; Goście zza polarnej gwiazdy; Dobrze oczy Freda; Żalu mój koleśny; Wiejski strip-tease; Aureola.

12. Jak zamordowano Imre Nagya? Wwa: Uniwers 1990, 157 s.

Popularna praca hist.

13. Dla zakochanych. [Wiersze]. Wwa: IBIŚ 1992, 80 s.

Wybór wierszy w przekł. serb.: Pobune. [Przel.:] A. Valčak, G. Valčak. Karlovac 1989.

Przekłady

1. A. József: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1975, 147 s.

2. P. Haavikko: Białe kamienie. Wybór wierszy. Wybór, wstęp i przekł.: B. Kłosek i ... Wwa: PIW 1978, 34 s.

3. Koń siedmionogi. Bajki węgierskie. Wybór i tłum. ... Wstęp: G. Ortutay. Wwa: LSW 1980, 185 s.

4. Trzecie oko. Poezja rumuńska. Ostrołęka: Klub Lit. „Narew” 1986, 24 s.

5. Bracia Polarnej Zorzy. [Bajki estońskie i fińskie]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 60 s.

6. G. Krúdy: Sindbad. [Opowiadania]. Wwa: Almapress 1988, 112 s.

7. E. Ady: Poezje. Wybór, wstęp i przekł. ... Wwa: IBIŚ 1997, s.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 3.

Prace redakcyjne

1. S. Petőfi: Poezje. Wybór, oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1971, 149 s.

Tu także m.in. przekł. A.N.

2. Pierwsza kwadra. Ciechanowski almanach poezji. Red. ... Wybór wierszy: E. Lewandowski, ..., A. Rejman. Ciechanów: Tow. Miłośników Ziemi Ciechanowskiej, WDK [Woj. Dom Kultury], Woj. Ośrodek KKMP 1981, 68 s.

3. F. Juhász: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1986, 97 s.

Tu także m.in. przekł. A.N.

4. A. Rybałko: Wilno, ojczyzna moja ... Wybór utworów ... Post.: Z. Jerzyna. [Wwa:] Libraria [1990], 27 s.

5. Niebo złote ci otworzę. Perły liryki europejskiej. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1992, 206 s. Wyd. 3 [!] także 1994.

Inne antologie z tego cyklu zob. poz. 7, 11, 14, 19, 21.

6. S. Arbatowski: Zegary wujka Antoniego. Pod red. ... Wwa: ZLP 1993, 18 s.

7. I tęsknię i pragnę. Perły liryki europejskiej. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1993, 147 s.

Inne antologie z tego cyklu zob. poz. 5, 11, 14, 19, 21.

8. B. Leśmian: [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1993, 84 s.

9. Safona: Pieśni. Przel. J. Brzostowska. Wstęp i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1993, 84 s.

10. R. Tagore: I w tobie tańczy poeta. [Wiersze]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1993, 82 s.

11. Złote sny i fioletoów żal. Perły liryki europejskiej. [Antologia]. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1993, 224 s.

Inne antologie z tego cyklu zob. poz. 5, 7, 14, 19, 21.

12. Ch. Baudelaire: Kwiaty zła. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1994, 93 s.

13. K.I. Gałczyński: Moje kochanie. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1994, 83 s.

14. Jest tylko Beatrycze. Perły liryki europejskiej. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1994, 224 s.

Inne antologie z tego cyklu zob. poz. 5, 7, 11, 19, 21.

15. M. Pawlikowska-Jasnorzewska: Pocałunki. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1994, 86 s.

16. J. Słowacki: Testament mój. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1994, 110 s.

17. K. Przerwa-Tetmajer: Ubiorę ciebie w błękit kwiatów ... [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1994, 86 s.

18. H. Poświatowska: Złota pogoda. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1995, 111 s.

19. Jesteś większa od nieba, większa od świata. Perły liryki europejskiej. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1996, 206 s.

Inne antologie z tego cyklu zob. poz. 5, 7, 11, 14, 21.

20. A. Mickiewicz: I tęsknię i pragnę. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1996, 150 s.

21. Laureaci Nagrody Nobla. Perły liryki europejskiej. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: IBIŚ 1997, 239 s.

Inne antologie z tego cyklu zob. poz. 5, 7, 11, 14, 19.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

[Święci ze snów i jarów:] M. Boni: Obrazek ze snu i jawy. *Literatura* 1977 nr 42; A. Myszkowski: Silva rerum, czyli irracjonalizm racjonalistyczny. *Nowy Wyraz* 1978 nr 1; A. Żmuda: Prawdziwi święci. *Profil* 1978 nr 10. — [Niebo cwałuje boso:] J.Z. Brudnicki: „Przy wielkim ogniu”. *Poezja* 1979 nr 7; Z. Mikolejko: Pod urokiem mitu. *Nowy Wyraz* 1979 nr 6; A. Szymanowska: Skromnie, bezpretensjonalnie. *Nowe Książ.* 1979 nr 16; M. Yopk-Zabiński: Boso, ale z fantazją. *Radar* 1979 nr 10. — W. Łęcki: Szczęście dla myślących. *Okolice* 1983 nr 10 [rec.: Rokitne szczęście]. — [Głogi:] J.Z. Brudnicki: Kwiaty i ciernie. *Nowe Książ.* 1985 nr 6; J. Marx: „Nieważne jest serce, ważne są posładki”. *Kultura* 1985 nr 26; E. Ślabik: Nie tylko o Stachurze. *Radar* 1985 nr 21; L. Żuliński: Między poezją a realnością. *Tu i Teraz* 1985 nr 9. — J. Marszałek: N. *Rzeczywistość* 1986 nr 47. — A. Grabowski. *Okolice* 1987 nr 2 [dot.: Głogi; Rokitne szczęście]. — [Za wczesny śnieg:] M. Jędrzejewski: Poezja ładu moralnego. *Argumenty* 1987 nr 14; S. Jurkowski: Outsider z wyboru. *Kierunki* 1987 nr 32; D.T. Lebiada: Czy poeta goryczy? *Nowe Książ.* 1987 nr 9. — G. Walczak: N. wyznanie wiary. *Nowe Książ.* 1988 nr 5 [rec.: Widły śmiechu]. — [Cień jego anioła:] E. Biela: Baśń z ikony rodem. *Profil* 1989 nr 6; A. Nowak: Baśń dla dorosłych? Zabawa literacka? *Nowe Książ.* 1989 nr 8.

NAWROCKI Witold

ur. 1934

Pseud.: Andrzej Wolan; Antoni Oleg; Danuta Olszowska; Łukasz Budny; Marcin Chojan; Maria Olszowska; Paweł Krzyżan; Paweł Orczyk; Tomasz Lorentz; W.N.; (W.N.); W. Naw.; W. Nawr.; WIN; wn.; (wn).
 Historyk literatury, krytyk literacki, tłumacz literatury czeskiej i słowackiej.

Urodzony 7 sierpnia 1934 w Poznaniu; syn Antoniego Nawrockiego, cywilnego pracownika technicznej obsługi lotnictwa wojskowego, i Wandy z Kandulów, urzędniczki. Do 1939 mieszkał w Poznaniu i we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej przebywał początkowo we Lwowie, włączonym do ZSRR, a od końca 1940 w Poznaniu, wcielonym do Rzeszy Niemieckiej. Od 1945 mieszkał we Lwówku Wielkopolskim. Do szkoły średniej uczęszczał w Nowym Tomyslu, a następnie w Sulechowie. Od 1949 był członkiem ZMP. Po zdaniu w 1951 matury, pracował jako nauczyciel i kierownik referatu w Wydziale Oświaty w Sulechowie, a w 1954-59 był kierownikiem sekcji języka polskiego w Ośrodku Metodycznym Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego w Katowicach. Równocześnie studiował polonistykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Katowicach; w 1958 uzyskał magisterium. Do 1962 pracował w WSP kolejno jako asystent i starszy asystent Katedry Literatury Polskiej. W 1959-63 wchodził w skład Podkomisji Śląskiej PAN, a w 1963-79 Komisji Historyczno-literackiej Śląskiego Instytutu Naukowego. W 1959 ożenił się z Marią Pajdówną, polonistką. W 1961 został członkiem PZPR. Debiutował w tymże roku artykułem pt. „Krytyka literacka w twórczości Gustawa Morcinka”, opublikowanym w księdze jubileuszowej „Gustaw Morcinek. W 70-lecie urodzin”. Liczne recenzje i artykuły zamieszczał następnie w wielu czasopismach, m.in. w *Poglądach* (1962-70); tu recenzje literackie i teatralne oraz stały felieton pt. „Ziemie Zachodnie i Północne”; w 1962-63 m.in. pod pseud.: Antoni Oleg, Danuta Olszowska, Paweł Orczyk, Tomasz Lorentz; w 1962-67 członek zespołu redakcyjnego), *Trybunie Robotniczej* (1962-80); tu w 1978-80 stały felieton pt. „Lektury”), *Kulturze* (1963-66; etatowy publicysta), *Miesięczniku Literackim* (1966-80; podp. też Paweł Krzyżan; 1966-70 członek kolegium redakcyjnego), *Życiu Literackim* (1964-85; 1971-85 członek zespołu redakcyjnego), *Nowych Książkach* (1967-81), *Trybunie Ludu* (1969-80; etatowy recenzent i publicysta kulturalny), *Nowych Drogach* (1976-89), *Zaraniu Śląskim* (1976-82 członek kolegium redakcyjnego). Jednocześnie w 1962-72 pracował w Wydawnictwie „Śląsk”, początkowo jako kierownik redakcji literackiej, a od 1967 zastępca redaktora naczelnego. Stworzył w tej oficynie serię *Biblioteka Pisarzy Czeskich i Słowackich*. Zaintere-

sował się wówczas tymi literaturami także jako historyk i krytyk literacki oraz tłumacz. W 1963 został członkiem ZLP (1969-71 wiceprezes Oddziału Katowickiego). Pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Lalek „Baniałuka” w Bielsku-Białej (1965-69) i Teatru Śląskiego im. S. Wyspiańskiego w Katowicach (1967-71, 1974-76). W 1971 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.) na podstawie rozprawy pt. „Gustaw Morcinek. Zarys twórczości” (promotor prof. Bogdan Zakrzewski). W 1972-81 pracował na Uniwersytecie Śląskim (UŚl.) w Katowicach; w 1973 został mianowany docentem UŚl. i kierownikiem Zakładu Teorii Kultury i Polityki Kulturalnej. W 1974-77 pełnił funkcję prodziekana, a w 1977-80 dziekana Wydziału Filologicznego UŚl. W latach siedemdziesiątych zainteresował się literaturą skandynawską; współpracował z Wydawnictwem Poznańskim przy opracowaniu *Serii Dziel Pisarzy Skandynawskich*. W 1974 otrzymał nagrodę redakcji *Trybuny Ludu* za osiągnięcia w dziedzinie krytyki literackiej oraz nagrodę im. P. Orszagha Hviezdoslava, przyznaną przez słowackiego ministra kultury za przekłady literatury słowackiej, w 1975 nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. W 1976 habilitował się na UWr. na podstawie rozprawy „Klasa, ideologia, literatura. Z problematyki związków literatury z ideologią”, za którą w 1977 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W tymże roku został wyróżniony nagrodą Ministra Kultury i Sztuki II stopnia, a w 1979 nagrodą Plakietą *Poglądów* i nagrodą Czeskiego Funduszu Literatury. Wchodził w skład Komitetu Słowiańszczyzny i Komitetu Nauk o Literaturze PAN (1976-88). Należał do Komitetu Nagród Państwowych (do 1989). W 1977-80 był członkiem egzekutywy Komitetu Miejskiego PZPR w Sosnowcu, a w 1980-83 członkiem i w 1982-83 sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Katowicach. W 1978-90 wykładał w Akademii Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym (KC) PZPR, w 1979-80 był również konsultantem w Instytucie Badań Podstaw Marksizmu i Leninizmu przy KC PZPR. Ponownie otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w 1981 (III stopnia) i w 1984 (I stopnia). W 1983 przeniósł się do Warszawy, gdzie objął funkcję kierownika Wydziału Kultury oraz wszedł w skład Komisji Kultury KC PZPR (do 1986). W 1983-89 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1984 został mianowany profesorem nadzwyczajnym; od listopada tego roku do 1988 sprawował funkcję dyrektora Instytutu Badań Literackich PAN. W 1984 otrzymał opolską nagrodę im. K. Miarki. W 1986-89 był redaktorem naczelnym tygodnika *Kultura*, w którym zamieszczał także liczne artykuły i recenzje (m.in. pod pseud. Łukasz Budny; tu także cykle pt. „O czym myślą

„niezależni?” w 1986 i „Co widziałem w Chinach” w 1987). W 1990 rozpoczął współpracę z miesięcznikiem *Dziś* (publikując tu m.in. pod pseud.: Marcin Chojan, Maria Olszowska, Andrzej Wolan). W 1993 podjął pracę w Piotrkowie Trybunalskim na Wydziale Zamiejscowym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski, czechosłowackim medalem im. J. Haška (1985) i przyznany przez NRD Banner der Arbeit-Stufe I (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Działalność oświatowa i literacka Juliusza Ligonia. Zarys naukowo-popularny. Kat.: Śląsk 1962, 68 s. Woj. Ośrodek Kult.-Oświat.

2. Jan Kupiec — poeta z Łąki. [Szkic biograficzny]. Kat.: Śląsk 1963, 70 s.

3. Dokument a literatura. Obraz literacki a obraz pamiętnikarski Ziem Zachodnich i Północnych. [Bydg. 1966], 20 s. XI Zjazd Pisarzy Ziem Zach. i Północnych, Bydg.-Tor. 26-29 I 1966. Przedr. zob. poz. 5.

4. Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967. [Autorzy:] M. Fazan, ... Kat.: Śląsk 1969, 304 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

Tu szkic W.N.: Katowickie środowisko literackie, s. 7-84.

5. Trwanie i powrót. Szkice o literaturze Ziem Zachodnich. Pozn.: WP 1969, 391 s.

Zawartość: Szkice do sytuacji: Trwanie i powrót; Dokument a literatura. (Obraz literacki a obraz pamiętnikarski Ziem Zachodnich i Północnych) [poz. 3]; W stronę historyzmu, czyli głosa do pewnych nieporozumień; Przeszłość i terażniejszość tematu. — Szkice do portretów: Dalekie i bliskie [dot. M. Dąbrowskiej]; O pisarstwie Gustawa Morcinka; Stanisław Wasylewski, czyli czterdzieści lat powodzenia; Ksawerego Pruszyńskiego spojrzenie na zachód i północ; Epik polskiego zachodu [dot. E. Pauksztly]; Zakłete rewiry codzienności [dot. H. Worcella]; Zwyczajność podniesiona do rangi historii [dot. I. Dowgielewicz]; Dramat nowego bohatera [dot. powieści B. Koguta]; Wyjście z kręgów mitów pokoleniowych [dot. twórczości T. Mikołajka]; Twórczość na skraju cienia [dot. W. Rogowskiego]; Zdzisław Hierowski. (1911-1967); Kaszubska sienkiewiczziada [dot. twórczości A. Necel]. Nagroda *Życia Lit.* w dziedzinie krytyki lit. w 1970.

6. Bratny. [Szkic]. Wwa: Ag. Aut. i Zjednoczenie Księg. 1972, 52 s.

Przekł. franc.: [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie 1973.

7. O pisarstwie Gustawa Morcinka. Kat.: Śląsk 1972, 247 s.

Rozprawa doktorska.

8. Nauki humanistyczne a środowisko twórcze. Cele, formy i warunki zintegrowanego działania kulturalnego w środowisku wielkoprzemysłowym. Kat.: UŚI. 1973, 6 s. UŚI., Śląski Inst. Nauk. w Kat. Referat na sympozjum naukowe „Rola nauk społecznych w humanizacji środowiska wielkoprzemysłowego”.

9. Klasa, ideologia, literatura. Z problematyki związków literatury z ideologią. Pozn.: WP 1976, 344 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Słowo wstępne. — Klasa i kultura: Klasa robotnicza i kultura; Polska pieśń rewolucyjna: poetyka i ideologia. — Ideologia a literatura; Inteligencja — ideologia — literatura; Perypetie ideowe prozy polskiej [po II wojnie światowej]; O przeszłości tematu pracy; Czy powieść o temacie pracy jest możliwa?; Klasyk prozy produkcyjnej [J. Wilczek: Nr 16 produkuje]; Pamiętka po czasach, które przemieniły II. Newerly; Pamiętka z Celulozy]; Epika chłopskiej rewolucji [dot. twórczości W. Machejka]; Bóldyn [J. Putramenta], czyli rozpad osobowości; Powieść produkcyjna i powieść o pracy. — Realizm socjalistyczny i awangarda: Realizm socjalistyczny. Problemy genezy, rozwoju i przemian w kontekście literatury czeskiej i słowackiej; Główne problemy współczesnych dyskusji o realizmie socjalistycznym; Otwarta koncepcja kultury socjalistycznej [L. Novomeský]; Uwagi o prozie: u nas i gdzie indziej. — Głosa końcowa.

Nagroda *Życia Lit.* w dziedzinie krytyki lit. w 1977; nagroda Tow. Krzewienia Kultury Świeckiej w 1978.

10. Paukszta. [Szkic]. Wstęp: F. Fornalczyk. Nota biogr. i bibliogr.: S. Drozdowski. Wwa: Ag. Aut., Czyt. 1976, 93 s.

11. Klasycy i współcześni. Szkice o prozie skandynawskiej XIX i XX wieku. Pozn.: WP 1980, 386 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1985.

Zawartość: Przedmowa. — I. Zagadnienia i tematy: Literatury krajów skandynawskich w Polsce; Literatury krajów skandynawskich na drodze do współczesności; Literatura islandzka; Nowsza literatura norweska; Sumienie narodów nieujarzmionych: norweska i duńska literatura czasu okupacji oraz obrachunki powojenne. — II. Czytając klasyków: Henrik Ibsen; Bjørnstjerne Bjørnson; Jens Peter Jacobsen; Alexander Lange Kielland; Jonas Lie; Gustav Wied; Selma Lagerlöf; Knut Hamsun; Henrik Pontoppidan. — III. Wśród współczesnych: Johan Bojer; Johan Falkberget; Olav Duun; Tom Kristensen; Strigrid Undset; Gunnar Gunnarsson; Halldór Laxness; Jacob Paludan; Eyvind Johnson; Toivo Pekkanen; Lars Ahlin; Kåre Holt; Jóhannes Helgi; Albert Dam; Nowele i opowiadania fińskie; Väinö Linna; W kręgu tradycji i nowatorstwa.

12. Kulturotwórcza rola „Trybuny Robotniczej”. [B.m.w.] 1980, 8 s.

13. Walka ideologiczna w sferze kultury po sierpniu 1980 roku. Materiał pomocniczy na zebrania ideologiczne POP [Podstawowej Organizacji Partyjnej]. Powst. 1980. Wyd. Wwa: KiW 1984, 35 s. Red. Publikacji Wyd. Ideologicznego KC [Kom. Centr.] PZPR.

Przekł. słowack.: Ideologický boj v oblasti kultury po auguste 1980. Bratislava 1980 (inf. autora).

14. Współczesność i historia. Z problematyki współczesnej literatury czeskiej i słowackiej. Kat.: Śląsk 1982, 439 s.

Zawartość: I. Literatura i świadomość narodowa: Stan i potrzeby badań nad literaturami krajów socjalistycznych; „We własnych oczach”; Ludovít Stur: słowacki mąż opatrnościowcy. (Na marginesie książki H. Janaszek-Ivaníčkovej pt. „Kochanek Sławy”). — II. O kształt i postawę literatury: Jaroslav Hašek; Stanisław Kostka Neumann; Juliusz Fučík; Milo Urban; Ján Červen. — III. Współczesność i historia: Komentarze do rozwoju czeskiej powieści historycznej; Proza o „słowackiej

drodze do wolności": Bohumil Hrabal; Pavol Horov; Andrej Plávka; Miroslav Válek; Vladimír Páral.

15. Czeska i słowacka literatura piękna w Polsce w latach 1945-1980. Dzieje recepcji i bibliografia. [Autorzy:] ..., T. Sierny. Kat.: Śląsk [1983], 303 s.

Tu W.N.: Cz. I. Czeska i słowacka literatura piękna w Polsce w latach 1945-1980. (Dzieje recepcji), s. 7-70.

16. Krajobraz literatury w czterdziestolecu. Wwa: KiW 1985, 38 s. Wyd. Kultury KC [Kom. Centr.] PZPR.

17. Szkice czeskie i słowackie. Z problematyki współczesnej literatury czeskiej i słowackiej oraz jej recepcji w Polsce w latach 1944-1984. Kr.: WL 1988, 317 s.

Zawartość: I. Szkice z dziejów procesu literackiego w Czechach i na Słowacji: Komentarze do rozwoju czeskiej powieści historycznej; Młoda proza słowacka. — II. Szkice do portretów literackich: Głosy do twórczości Jaroslava Haška; Jaroslav Havlíček; Frána Šrámek; František Svantner; Bohuslav Březovský; Karel Ptáček; Ivan Horváth; Ivan Habaj; Peter Jaroš. — Szkice do dziejów recepcji: Przekład i polityka kulturalna; Czeska i słowacka literatura piękna w Polsce w latach 1945-1980. Dzieje recepcji; Poezja polska w czeskich oczach; Czeskie motywy w prozie klasyka wiedeńskiego realizmu fantastycznego [dot. F. Rittera u Herzmanowskiego-Orlandala]; Polskie motywy w powieści historycznej Aleny Vrbovej; Twórczość Zdzisława Hierowskiego.

18. Polskie życie literackie w latach 1944-1959: postawy i wybory. Zarys problematyki. Wwa: Wydawn. ANS [Akad. Nauk Społ.] 1989, 204 s. Akad. Nauk Społ., Inst. Teorii Kultury i Polityki Kult.

Szkice i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Twórczość poetycka Jana Kasprowicz w czasie pobytu na Śląsku. *Zesz. Nauk. WSP w Katow. Pr. Hist.-lit.* 1962 s. 85-111. — Życie kulturalne Katowic w latach międzywojennych i w okresie Polski Ludowej. W: Katowice 1922-1972. Kat. 1973 s. 73-88. — Współczesna proza polska. (Zagadnienia i tematy). W: Literatura Polski Ludowej. Kat. 1977 s. 7-45. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 159. Literatura islandzka; Literatura norweska [rozd. VI-VIII]. W: Dzieje literatur europejskich. T. 2 cz. 2. Wwa 1983 s. 37-61; 90-106. — Ideologia i literatura. *Polonistyka* 1985 nr 7 s. 519-529. — „Niezależna literatura w politycznych służbach”. *Stud. Społ.-Polit.* 1987 nr 2 s. 233-249. — Polski dramat władzy w pismach Marii Dąbrowskiej. *No-we Drogi* 1989 nr 6 s. 123-135.

Wybory artykułów w przekł.: ros.: Klass, ideologia, literatura. *Spornik statej.* [Wybór i przekł.:] V. Chorev. Moskwa 1986, — słowac.: Literatura a spoločnosť. [Wybór, przekł. i wstęp:] J. Hvišč. Bratislava 1989.

Przekłady

1. S. Lichý: Fanfan Tulipan. [Utwór dramatyczny]. Przel.: W. Szczepanowska, ... Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego, T. Rozmaitości 1971.

2. P. Koyš: Pieśń o Słowacji. Bratislava: Slovensky Spisovateľ 1973, Kat.: Śląsk 1975, [50] s.

Tu także szkic W.N.: Słowacja.

3. J. Janáček: Śmierć Wallensteina. Tłum., wstęp i przyp. ... Kat.: Śląsk 1976, 327 s. Wyd. nast. tamże 1988.

4. D. Galský: Wielka gra Ferdynanda Lessepsa. Przel. i przyp. opatrzyl ... Kat.: Śląsk 1977, 225 s.

5. P. Horov: Podziemna rzeka. [Wiersze]. Przel.: ..., A. Piotrowski, J. Waczków. Wybór i wstęp ... Kat.: Śląsk 1978, 143 s.

6. M. Stingl: Indianie na wojennej ścieżce. [Praca popularnonaukowa dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1980, 229 s.

7. J. Hašek: Nieznane przygody dobrego wojaka Szwejka i inne opowiadania. Wybrał, przel. i wstępem opatrzyl ... Kat.: Śląsk 1989, 306 s.

8. A. Kuba, J. Hausman: Dzieje samochodu. Kat.: KAW 1989, 182 s.

9. J. Hašek: Dziwne i nieznane przygody dobrego wojaka Szwejka oraz inne opowiadania. Wybrał, przel. z czes. i oprac. ... Wwa: Verum 1995, 292 s.

Zob. też *Prace edytorskie* poz. 8, 10.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Szewczyk: Hanyś; Noc. [Poematy]. Wyd. 2. Do druku przgot. [i post. opatrzyl] ... Kat.: Śląsk 1963, 68 s.

2. Stefana Żeromskiego myśli o Ziemiach Zachodnich i Północnych. Wybór: ..., S. Wilczek. Kat.: Śląsk 1964, 56 s.

3. G. Morcinek: Miód w sercu i inne nowele. Wybór ... T. 1-2. Kat.: Śląsk 1966, 332 + 242 s. Wyd. 2 [w 1 tomie] tamże 1971.

4. G. Morcinek: Pokład Joanny. Wyd. 8. Post., przgot. do druku, przyp., słowniczek terminów górniczych ... Kat.: Śląsk 1966, 515 s. Wyd. 9-12 tamże 1969-1983.

5. Zachodem poszły dzieje. Antologia opowiadań o Ziemiach Zachodnich. Wybór: ..., A. Wasilewski. Wstęp i noty o autorach ... Pozn.: WP 1970, 728 s.

6. S. Wasylewski: Wspomnienia i szkice znad Warty. Przgot. z rkpsu do druku oraz opatrzyl przedm. i przyp. ... Pozn.: WP 1973, 259 s.

7. Dom z naszych rąk. Antologia opowiadań 1944-1974. Wybór i wstęp ... Kat.: Śląsk 1974, 426 s.

8. M. Válek: Cztery księgi niepokoju. Wybór i przedm. ... Przel.: A. Brosz [i in.]. Kat.: Śląsk 1974, 140 s.

Tu także m.in. przekł. W.N.

9. Z. Hierowski: Szkice krytyczne. Wstęp i wybór ... Kat.: Śląsk 1975, 486 s.

10. A. Plávka: Winobranie. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Przel.: J. Buras [i in.]. Kat.: Śląsk 1978, 150 s.

Tu także m.in. przekł. W.N.

11. F. Svantner: Piargi. [Opowiadania]. Przel. D. Mezza-Marusiaková. Wybór i wstęp ... Kat.: Śląsk 1980, 210 s.

12. Dzieło najżywsze z żywych. Antologia reportażu o Ziemiach Zachodnich i Północnych z lat 1919-1939. Wybrał teksty i napisał przedm. ... Pozn.: WP 1981, 445 s.

13. Literatura popularna, folklor, język. Pod red. ... i M. Walińskiego. T. 1-2. Kat.: UŚl. 1981, 145 + 221 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 434, 441.

14. Początek epepei. Antologia opowiadań o Ziemiach Zachodnich i Północnych. Wyboru dokonali: ..., A. Wasilewski. Wstęp ... Pozn.: WP 1981, 556 s.

15. G. Morcinek: Legendy i baśnie. Wyboru dokonał i posł. opatrzył ... (Dzieła wybrane). Kat.: Śląsk 1984, 308 s.

16. [B. Slencčiková] Timrava: Za kogo wyjść za mąż. [Opowiadania]. Przel. A. Czcibor-Piotrowski. Wybór ... Wstęp: H. Janaszek-Ivaničková. Kat.: Śląsk [1984], 261 s.

17. G. Morcinek: Opowiadania. Wyboru dokonał i posł. opatrzył ... Kat.: Śląsk 1985, 401 s.

18. J. Pilař: Eseje o poezji polskiej. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył ... Przel. A. Czcibor-Piotrowski. Wwa: PIW 1987, 319 s.

19. J.I. Kraszewski: Nad Sprewą. Obrazki współczesne. Tekst oprac. i przygot. do druku ... Wwa: Ryton 1992, 146 s.

Oprac. podp.: Andrzej Wolan.

20. Amor dziś moim hetmanem. Erotyki wszechne i wstydlive. Wybór i oprac. ... Wwa: Verum 1995, 190 s.

21. Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu. W przekł. L. Staffa. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama 1995, 230 s. Wyd. 3 [!] tamże [1996].

22. Pieśń o Rolandzie; Dzieje Tristana i Izoldy. (Odtworzył J. Bédier); F. Villon: Wielki Testament. Przel. T. Boy-Żeleński. Wstęp i przyp. ... Wyd. 2 [!] Wwa: Kama [1995], 357 s. Wyd. 3 tamże [1997].

23. H. Balzac: Ojciec Goriot. Przel. T. Boy-Żeleński. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kamena 1996, 254 s.

24. J. Bédier: Dzieje Tristana i Izoldy. W przekł. T. Boya-Żeleńskiego. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1996], 142 s.

25. „Płodny jest świat w występki”. Antologia polskiej libertyńskiej poezji erotycznej XVIII w.

Wybrał i przygot. do druku oraz wstępem i notami o autorach i pochodzeniu tekstu opatrzył ... Piotrków Trybunalski: Wydawn. Wyzd. Zamiejscowego Kieleckiej WSP 1996, 194 s. WSP im. J. Kochanowskiego w Kielcach Wyzd. Zamiejscowy w Piotrkowie Trybunalskim.

26. S. Żeromski: Opowiadania i nowele. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1996], 195 s.

27. P. Corneille: Cyd. Tragikomedia. Przel. J.A. Morsztyn. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1997], 126 s.

28. D. Diderot: Kubuś Fatalista i jego pan. Przel. T. Boy-Żeleński. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1997], 278 s.

29. J. Hašek: Przygody dobrego wojaka Szwejka podczas wojny światowej. Przel. P. Hulka-Laskowski. Wybór dla szkół i oprac. ... Wwa: Kama [1997], 484 s.

30. J. Kochanowski: Odprawa posłów greckich. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama 1997, 56 s.

31. J.U. Niemcewicz: Powrót posła. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1997], 101 s.

32. Wolter: Kandyd. W przekł. T. Boya-Żeleńskiego. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1997], 117 s.

33. M. de Cervantes: Don Kichot. Wybór dla szkół. Przel. E. Boyé. Wybór, streszcz., wstęp i przyp. ... Wwa: Kama 1998, 251 s.

34. E. Orzeszkowa: Nad Niemnem. Wstęp i przyp. ... Wwa: Kama [1998], 580 s.

Zob. też Przekłady poz. 5, 7, 9.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1985, 1998. — PP (A. Szalagan). — LP (red.). — S. Frycie: Bibliografia prac W.N. *Stud. i Mater. Polonist.* 1996 t. 2.

Z. Hierowski, *Zar. Śl.* 1963 nr 2 [rec.: Działalność oświatowa i literacka Juliusza Ligonia]. — M. Fazan, *Zar. Śl.* 1964 nr 3 [rec.: Jan Kupiec — poeta z Łąki]. — [Trwanie i powrót:] B. Kledzik: Literatura Ziemi Zachodnich, *Nurt* 1969 nr 12; M. Misiorny, *Zycie Lit.* 1969 nr 47; J. Termer, *Współczesność* 1969 nr 25; T.J. Żolciński: Literatura Ziemi Zachodnich czy literatura regionu, *Litery* 1969 nr 11; T. Błażejowski, *Osnowa* 1970 lato; J. Jastrzębski: Zgoda ..., M. Orski: ... i sprzeciw, *Odra* 1970 nr 4. — J. Kajtoch, *Zar. Śl.* 1970 nr 1 [rec.: Katowickie środowisko literackie]. — [Trwanie i powrót:] Z. Macuzanka: Ziemia Zachodnie — sprawa własna, *Kultura* 1970 nr 1; K. Nowicki: Szkic do sytuacji, *Mies. Lit.* 1970 nr 3. — [O pisarstwie Gustawa Morcinka:] L. Brożek: Książka o Morcinku, *Poglądy* 1973 nr 1; F. Fornalczyk: Klucz do pisarstwa Morcinka, *Nowe Książ.* 1973 nr 1, polem.; W. Nawrocki, *Tamże* 1973 nr 5. — [Klasa, ideologia, literatura:] T. Błażejowski: Społeczna służba literatury, *Odgłosy* 1976 nr 40; T. Bujnicki: Między ideologią a literaturą, *Zar. Śl.* 1976 nr 3; B. Gołębiowski: Proces dziejowy i tworzenie wartości, *Literatura* 1976 nr 26; B.S. Kunda: Literatura w nowym społeczeństwie, *Zycie Lit.* 1976 nr 47; B. Owczarek: Marksizm, kultura, literatura, *Mies. Lit.* 1976 nr 12; S. Skierski: Ideologia i literatura, *Nowe Książ.* 1976 nr 14. — [Klasycy i współcześni:] G. Szewczyk: Szkice o prozie skandynawskiej, *Nowe Książ.* 1980 nr 20; N. Honsza: Proza skandynawska, *Zycie Lit.* 1981 nr 3; A. Ogrodowczyk: Skandynawski rekoniesans, *Mies. Lit.* 1982

nr 8; Z. Ciesielski. *Zesz. Nauk UG. Stud. Scandoslavica* 1983 nr 5. — [Współczesność i historia:] L. Hensel: W cieniu wielkich literatur. *Nowe Książ.* 1983 nr 12; H. Janaszek-Ivanicková: Literatura i polityka. *Tu i Teraz* 1983 nr 12; B.S. Kunda: Panorama literatury czeskiej i słowackiej. *Żyćie Lit.* 1983 nr 19. — [Klasyki i współcześni:] H. Czubała: Społeczna wrzliwość prozy skandynawskiej. *Żyćie Lit.* 1986 nr 17; T. Wójcik: Klasyyczny wymiar Północy. *Mies. Lit.* 1986 nr 12. — S. Frycie: W.N. — historyk literatury i krytyk literacki. *Stud. i Mater. Polonist.* 1996 t. 2.

A.Sz.

NECEL Augustyn 1902-1976

Prozaik.

Urodzony 22 lipca 1902 w Chłapowie pod Władysławowem; syn Jana Necla, rybaka, i Franciszki z domu Lesnów. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Chłapowie, pracował w 1916-22 jako rybak łodziowy. Przyjaźnił się blisko z Franciszkiem Gojką, rybackim ludowym gawędziarzem kaszubskim. W 1919 uczestniczył w walce o polskość Kaszub; brał udział w antyniemieckiej akcji agitacyjnej. W 1922-24 odbywał służbę wojskową, a w 1924-28 pływał na statkach Marynarki Handlowej. Następnie był zatrudniony (do 1939) jako pracownik pomocniczy w Morskim Laboratorium Rybackim na Helu. Ożenił się z Agnieszką Kaletą. Debiutował w 1931 artykułem „O trudnościach naszego rybołówstwa” w czasopiśmie *Ryba Morska* oraz szkicem pisanym gwarą kaszubską w wydawnictwie zbiorowym Ligi Morskiej i Kolonialnej, wydanym z okazji trzynastolecia oswobodzenia Wybrzeża. W 1933-39 był radnym w gminie w Jastarni. W 1939 brał udział w kampanii wrześniowej jako kawalerzysta 4. Pułku Strzelców Konnych, następnie w czasie okupacji niemieckiej pracował jako rybak przybrzeżny. W 1941-43 uczestniczył w ruchu oporu w organizacji Gryf Pomorski oraz w szeregach AK (Grupa Północ). Po wojnie był rybakim na kutrze (do 1955). Działal społecznie w środowisku rybackim, m.in. jako radny kolejno w gminach w Helu, we Władysławowie oraz w Powiatowej Radzie Narodowej w Pucku, prezes Zrzeszenia Rybaków Morskich w Helu, współorganizator Banku Rybackiego w Gdyni, organizator Rybackiej Spółdzielni Zdrowia w Helu (1957). Należał do SD. Był członkiem naczelnych władz ZBoWiD oraz organizatorem koła tego związku we Władysławowie. Pełnił przez wiele lat funkcję ławnika w Sądzie Powiatowym w Pucku. Od 1952 był działaczem Frontu Jedności Narodu. Od 1954 publikował fragmenty powieści „Kutry o czerwonych żaglach” w piśmie *Rejsy* (nr 6, 45) i w *Dzienniku Bałtyckim* (nr 77). W 1956 został członkiem ZLP. W 1959 otrzymał nagrodę Ministerstwa Żeglugy za działalność społeczną i literacką, a w 1962 jako pisarz marynista nagrodę literacką im. M. Żaruskiego. Odznaczony m.in. Medalem Zwycięstwa i Wolno-

ści (1946), Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956), złotą odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1963) oraz Krzyżem Komandorskim Orderu św. Grzegorza nadanym przez papieża Pawła VI (1971). Zmarł 29 października 1976 we Władysławowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kutry o czerwonych żaglach. [Powieść]. Wstęp, słowniczek i oprac.: F. Fenikowski. Wwa: Czyt. 1955, 293 s.

Pierwotny tytuł: Ludzie od wiosel. — Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 3.

2. Saga o szwedzkiej heczy. [Powieść]. Oprac. lit., wstęp i objaśn.: F. Fenikowski. Wwa: LSW 1957, 326 s.

3. Maszopi. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 410 s. Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 1.

4. Okrętnicy spod Nordowej Gwiazdy. Wstęp, słowniczek i oprac. lit.: F. Fenikowski. Gdynia: WM 1959, 495 s.

Powieść biograficzna o Juliuszu Detlafie.

5. Krwawy sztorm. [Powieść]. Oprac. lit. i [wstęp:] F. Fenikowski. Gdynia: WM 1960, 399 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1964; wyd. 3 ze wstępem W. Nawrockiego Kat.: Śląsk 1969; wyd. 3 [!] Gdańsk: WM 1985.

Wyd. łącznie z poz. 7 pt. Krwawy sztorm; Złote klucze. Wstęp: W. Nawrocki. Oprac. lit.: F. Fenikowski. Wwa: LSW 1975, 532 s.

6. Z przeszłości Ziemi Puckiej. Puck: Wydawn. Kom. Obchodów 800-lecia m. Pucka 1960, 15 s., powiel.

7. Złote klucze. [Powieść]. Oprac. lit.: F. Fenikowski. Gdynia: WM 1962, 212 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1964; wyd. 3 Kat.: Śląsk 1969. Wyd. łącznie z Krwawy sztorm zob. poz. 5.

8. Łosoś wszechwładny. [Opowiadania]. Oprac. lit.: F. Fenikowski. Gdynia: WM 1963, 136 s.

Zawartość: Król Bałtyku zwycięża Kronprincesse; Idzie noc ...; Kur, Kaczor i łosoś; Gegen England ...; Pan Lachmund się bawi; Punky albo ... łosoś; Diabeł w puckim arbeidsamcie; W cieniu gilotyny; Robi się mglisto; Bunkry; Kiedy ramię wstają zorze ...; Komornik; Chłapowie w opałach; Ocalił ich łosoś.

9. W pogoni za ławicami. [Powieść]. Red. lit.: M. Jasik. Gdynia: WM 1966, 205 s.

10. Nie rzucim ziemi. Wstęp: A. Szomański. Oprac. lit.: I.B. Eysymontt. Wwa: Novum, Ars Christiana 1969, 210 s. Chrześcijańskie Stow. Społ. Beletryzowana relacja hist. o roli katolickiego duchowieństwa na Kaszubach w walce z germanizacją. Adapt. scen. pt. Jak Józef Żelk był cesarzem. *Bibl. Gdań.* 1976 z. 9 s. 62-70.

11. Wolność i niewola. [Powieść]. Wwa: LSW 1971, 453 s. Wyd. 2 tamże 1974.

12. Z deszczu pod rynnę. [Powieść]. Wstęp: L. Bądkowski. Wwa: Czyt. 1971, 275 s.

13. Haftowana bandera. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1972, 221 s.

14. Rewianie. [Powieść]. Oprac. lit. oraz wstęp: L. Bądkowski. Gdańsk: WM 1974, 156 s. Wyd. 2 Gdańsk: Czec 1998.

15. Demony, purtki i stolemy. Baśnie kaszubskie. Posł.: H. Kapeliś. Wwa: LSW 1975, 193 s. Zawiera 84 baśnie i legendy.

16. W niewoli białych purtków. Podania i gawędy z Wybrzeża. Posł.: H. Kapeliś. Wwa: LSW 1977, 179 s.

Zawiera wstęp A.N.: Zaczęło się od pomeranki, — 54 podania i gawędy, — oraz: Komentarze; Słowniczek wyrazów gwarowych i niezbędnych objaśnień rzeczowych; Źródła tradycji ustnej.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1974. — Wywiad: W domu za jeden połów ... Rozm. M. Jankowska. *Nasz Klub* 1972 nr 12.
SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — RL 1976 (J. Chudek).
F. Fenikowski: Kronikarz spod Rozewskiej Blizy. *Nowa Kult.* 1953 nr 26. — S. Marcinkowski: Literacki debiut rybaka. *Głos Wybrz.* 1955 nr 113 [rec.: Kutry o czerwonych żaglach]. — [Saga o szwedzkiej checzy]. J. Koźlikowski: Narodziny kaszubskiej sagi. *Tyg. Zach.* 1957 nr 23; R. Ostrowska: Sagi kaszubskie. *Twórczość* 1957 nr 12. — S. Pestka: „Maszopi” opowieść władysławowskiego rybaka. *Kaszëbë* 1958 nr 16. — [Okretnicy spod Nordowej Gwiazdy]. S. Dauksza: Okretnicy ... *Tyg. Mor.* 1959 nr 25; J. Znamierowski: Opowieść kaszubska. *Nowe Książ.* 1959 nr 16. — J. Makowski. *Pomorze* 1961 nr 1 [rec.: Krwawy sztorm]. — J. Kiedrowski. *Głos Wybrz.* 1962 nr 172 [rec.: Złote klucze]. — J. Makowski: O lososiu wszechwładnym. *Pomorze* 1964 nr 10 [rec.: Losos wszechwładny]. — L. Bądkowski: A.N. *Tyg. Kult.* 1966 nr 35. — E. Puzdrowski: Powrót do źródeł. *Pomorze* 1966 nr 11 [rec.: W pogoni za ławicami]. — W. Czubałowa: Konserwator uciekającego czasu. *Dz. Pol.* 1969 nr 284, przedr. w: *Życie Lit.* 1970 nr 26. — W. Krygier: *Za i Przeciw* 1970 nr 34 [rec.: Nie rzucim ziemi]. — P. De Laval: Rzędzian z 4 pułku Strzelców Konnych. *Nowe Książ.* 1971 nr 12 [rec.: Wolność i niewola]. — T. Grabowski: Był raz sobie Kaszub ... *Nowe Książ.* 1972 nr 8 [rec.: Z deszczu pod rynnę]. — M. Śliwiński: Kaszubska epopeja A.N. *Litery* 1972 nr 12. — J. Treder: Dialektyzacja w utworach A.N. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum. UG* 1973 z. 1. — M.A. Kowalski: Kaszubski Sienkiewicz spod rozewskiej blizy. *Tyg. Kult.* 1974 nr 46. — B. Czeszko: Baśnie spisane przez A.N. *Nowe Książ.* 1975 nr 14, przedr. w tegoż: *Marginalki*. Wwa 1979 [rec.: Demony, purtki i stolemy]. — M.A. Kowalski: Jem piśoł o Kaszëbach. *Kulisy* 1977 nr 10. — A. Staniszewski: W stronę Boldów i Gojkw. *Nowe Książ.* 1978 nr 11 [rec.: W niewoli białych purtków]. — A. Staniszewski. *Panorama Półn.* 1978 nr 17 [o życiu i twórczości A.N.]. — A. Bukowski: Dwa prozaicy kaszubszy: A.N. i J. Piepka. W: *Literatura Gdańska i Ziemi Gdańskiej w latach 1945-75*. Gdańsk 1979. — M.A. Kowalski: Kaszubski kronikarz. *Pomerania* 1980 nr 8/9. — [W. Kiedrowski] W.K.: A.N. zapomniany. *Pomerania* 1983 nr 1/2. — H. Skorowski: Ethos Kaszubów w twórczości literackiej A.N.; Maszopi czuli potrzebę bycia razem. *Pomerania* 1983 nr 5, 10. — A. Bukowski: Rybacy i okretnicy A.N. *Kal. Gdań.* 1984. — H. Skorowski: Moralność pracy. (Nad twórczością literacką A.N.); Wiara tworząca życie; Twórczość wyrosła z miłości. (W ósmą rocznicę śmierci A.N.). *Pomerania* 1984 nr 2, 5, 10. — H. Skorowski: Niektóre aspekty ethosu Kaszubów. Studium etologiczne na podstawie twórczości literackiej A.N. *Stud. Theologica Vars.* 1984 nr 1.

B. Tuńłowicz: ... a morze szumi jak dawniej. (Czy pamiętam N?). *Argumenty* 1986 nr 40. — P. Jaworski: Autentyzm. *Głos Wybrz.* 1987 nr 6. — E. Kochanowska: Z kaszubskiej checzy na Parnas. *W Kręgu Książ.* 1987 nr 8. **K.B.**

NEPOMUCKA Krystyna
ur. 1920

Podpisywała utwory też: Dworakowska; Nepomucka-Dworakowska.

Pseud.: Beata Lechicka; K.N.; Nep; NEP; Nepomucen Babuliewicz.

Powieściopisarka, autorka reportaży i felietonów.

Urodzona 31 marca 1920 w Warszawie; córka Stanisława Dworakowskiego, architekta, i Teresy Jądwi z Kisielewskich. Do szkół uczęszczała w Warszawie. W 1937 wyszła za mąż za Mieczysława Nepomuckiego, architekta (rozwód 1948). W 1939 zdała maturę w Gimnazjum Zofii Sierpińskiej. Podczas okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie, studiując przez blisko rok medycynę na tajnych kursach Uniwersytetu Warszawskiego. Zarabiała na życie udzielając korepetycji z języka niemieckiego. Pracowała nad powieścią „Bliźnięta znikąd” (zaginęła w czasie powstania warszawskiego). Od początku sierpnia 1944 przebywała w Grodzisku Mazowieckim. Po zakończeniu II wojny światowej powróciła na krótko do Warszawy. Pod koniec 1945, oddelegowana przez Ministerstwo Przemysłu Ciężkiego, wyjechała na Górną Śląsk, gdzie w Hucie „Pokój” w Nowym Bytomiu zajmowała się akcją socjalną, a następnie prowadziła referat propagandy i prasy. W 1945 została członkiem SDP. Wiosną 1946 przeniosła się do Chorzowa i pracowała w redakcji *Gazety Robotniczej* (w dziale terenowym), a jesienią tegoż roku wyjechała do Braniewa, jako korespondentka Zachodniej Agencji Prasowej. Następnie zamieszkała we Wrocławiu, gdzie w 1947-49 była kierowniczką Oddziału Dolnośląskiego Zachodniej Agencji Prasowej. W tym czasie zaczęła m.in. ogłaszać reportaże w *Kurierze Szczecińskim*. Pod koniec 1949 pracowała krótko w rozgłośni wrocławskiej Polskiego Radia, w dziale informacyjno-politycznym. Jednocześnie rozpoczęła studia na Wydziale Administracyjno-Prawnym Uniwersytetu Wrocławskiego i w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych (nie ukończone). W 1950 wyjechała do Olsztyna, była korespondentką *Kuriera Codziennego, Polski Zachodniej* i *Dziennika Zachodniego*. Debiutowała jako prozaik w 1954 fragmentem powieści „Precedensy” (wydanej potem pt. „Małżeństwo niedoskonałe”), ogłoszonym w „Almanachu literackim” (Państwowego Wydawnictwa „Iskry”). W 1957 przeniosła się do Warszawy, gdzie początkowo kontynuowała pracę w Zachodniej Agencji Prasowej, a od lutego 1958 do 1963 w redakcji tygodnika *Za i przeciw* (tu też zamieszczała reportaże i fragmen-

ty prozy). Następnie przez półtora roku nie pracowała etatowo, utrzymując się z publikacji prasowych ogłaszanych pod pseudonimem Beata Lechicka. Od 1961 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Przebywała przez kilka miesięcy w Anglii. Po powrocie, w połowie 1964 otrzymała stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki i przez pół roku zbierała materiały do powieści o tematyce wiejskiej w Starym Siole na Rzeszowszczyźnie. W tymże roku podjęła pracę w redakcji *Chłopskiej Drogi* w dziale społeczno-kulturalnym; w piśmie tym do 1977 publikowała artykuły, felietony, reportaże i wywiady. Wyjeżdżała kilkakrotnie do USA (m.in. na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku) oraz do Holandii (1966). W 1967 została członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1989 SPP. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1967) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dusza na skalpeli. [Powieść]. Powst. 1953-1958. Wyd. Wwa: LSW 1996, 416 s. Wyd. nast. tamże 1997.

Data powstania wg inf. autorki.

2. Małżeństwo niedoskonałe. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 443 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] LSW 1972, wyd. 3 tamże 1990.

Pierwotny tytuł: Precedensy. — Druk fragm.: Almanach literacki. Wwa 1954; *Za i Przeciw* 1957 nr 5/6, 18, 40/41; *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 13, 1958 nr 14/15, 23, 25. — Cz. 1 cyklu; cz. 2-6 zob. poz. 3, 5-7, 9.

Przekł. holend.: Het onvolmaakte huwelijk. [Przel.] W.A. Mayer. [Hoom] 1965.

3. Rozwód niedoskonały. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 269 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] LSW 1972, wyd. 3 tamże 1990.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3-6 zob. poz. 2, 5-7, 9.

Przekł. holend.: De onvolmaakte echtscheiding. [Przel.] W.A. Mayer. Hoorn 1967.

4. Ukłon w stronę cienia. [Cykl powieściowy].

[Cz. 1]. Obrączka ze słomy. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 221 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Anta [1993], tamże wyd. 3 popraw. i rozszerz. [1994], wyd. 4 1994.

[Cz. 2]. Krzew tamaryszku. [Powieść]. Wwa: Anta 1993, 231 s. Wyd. 2 tamże 1994.

[Cz. 3]. Nie wierzę w powroty. [Powieść]. Wwa: Anta [1993], 259 s. Wyd. 2 tamże 1994.

[Cz. 4]. Motyl z perłą. [Powieść]. Wwa: Anta 1994, 258 s.

5. Samotność niedoskonała. Powieść. Powst. 1968. Wyd. [Wwa:] LSW 1971, 365 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972; wyd. 3 1991.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2, 4-6 zob. poz. 2, 3, 6, 7, 9.

Adapt. radiowa: Szaber, bimber i miłość. Adapt. M. Komorowska. Radio 1970.

6. Miłość niedoskonała. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 389 s. Wyd. 2 tamże 1991.

Cz. 4 cyklu; cz. 1-3, 5, 6 zob. poz. 2, 3, 5, 7, 9.

7. Kochanek doskonały. [Powieść]. Wwa: LSW 1982, 409 s. Wyd. nast. tamże 1991.

Cz. 5 cyklu; cz. 1-4, 6 zob. poz. 2, 3, 5, 6, 9.

8. Florida story, czyli Anioł z sakiewką. [Powieść]. Wwa: Nowe Wydawn. Pol. 1991, 252 s. Wyd. 2 Wwa: Kom.-Pakt 1993.

9. Starość doskonała. [Powieść]. Wwa: LSW 1991, 260 s.

Cz. 6 cyklu; cz. 1-5 zob. poz. 2, 3, 5-7.

10. Mydło z łabędziem. [Powieść]. Wwa: Anta 1993, 221 s. Wyd. 2 tamże 1994.

11. Serafina i kochankowie. [Powieść]. Wwa: Anta 1996, 416 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

[Małżeństwo niedoskonałe:] K. Wierzyński: Rostworowski i N. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 28 [list do redakcji dot. fragm. Dzieciństwo. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 23]; H. Berza: Znak czasu. *Prz. Kult.* 1960 nr 39; M. Danilewiczowa: Pojęta wnuczka Zapolskiej. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 31; T. Lisicka: *Zycie Lit.* 1960 nr 39; K. Meloch: Wizja N. *Współczesność* 1960 nr 19; J. Siewierski: Książka irytująca. *Nowe Książ.* 1960 nr 13. — [Rozwód niedoskonały:] J. Hellenowa. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 27 [dot. też: Małżeństwo niedoskonałe]; A. Polańczyk. *Tyg. Kult.* 1962 nr 21; J. Siewierski: Debiutu ciąg dalszy. *Nowe Książ.* 1962 nr 13; M. Szypowska: Wszystko dla pań. *Nowa Kult.* 1962 nr 33; K. Meloch: Zanim nastąpi ciąg dalszy. *Współczesność* 1963 nr 2. — [Obrączka ze słomy:] J. Siewierski: Jeszcze raz o miłości. *Nowe Książ.* 1966 nr 23; [J. Szczypka] Obserwator: Fenomen, spazmy i wojna. *Kierunki* 1966 nr 50; J. Katz: Ta brzydka wojna. *Mies. Lit.* 1967 nr 11; Z. Kozarynowa: Słomiane małżeństwo. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 19; W. Tkaczuk: Z pogranicza. *Więź* 1967 nr 7/8. — [Samotność niedoskonała:] J. Siewierski: Opowieści koszmarniejsze części trzecia. *Nowe Książ.* 1971 nr 22; A. Litwinowicz: Co zrobić z N.? *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 10. — E. Biela: Miłości nie trzeba szukać. *Nadodrże* 1978 nr 20 [rec.: Miłość niedoskonała]. — Z. Rożkowicz: Donos na kobiety. *Tyg. Kult.* 1982 nr 23 [rec.: Kochanek doskonały]. — P. Kuncewicz: K.N. W tegoż: Leksykon polskich pisarzy współczesnych. Wwa 1995. — E. Nowacka: N. dziś. *Nowe Książ.* 1995 nr 2 [rec.: Mydło z łabędziem]. — P. Sliwiński: Nie wszystko wolno. *Nowe Książ.* 1997 nr 1 [rec.: Serafina i kochankowie].

E.G.

NEUMERT Stanisław ur. 1939

Właściwe nazwisko: Neunert.
Poeta.

Urodzony 5 maja 1939 we wsi Gulcz pod Czarnkowem (Poznańskie) w rodzinie chłopskiej; syn Franciszka Neunerta i Ludmiły z Ewertów. Po ukończeniu szkoły podstawowej pracował w gospodarstwie rolnym rodziców, które przejął w 1958. Rozwijał równocześnie amatorską działalność teatralną jako reżyser i aktor. Był członkiem ZMW. W 1960 roku rozpoczął naukę w Korespondencyjnym Technikum Rolniczym w Środzie pod Poznaniem.

W tymże roku debiutował wierszami: (inc.) „Merkury zabrał ostatnie deski mej trumny”, „Z dziejów świata”, „Dzień” i „Most przez kanał”, opublikowanymi na łamach tygodnika kulturalnego *Orka* (nr 35), i został członkiem KKMP. W następnych latach ogłaszał wiersze m.in. w czasopiśmie *Nowa Wieś* (1960-71), *Zarzewie* (1961-69), *Nadodrże* (1962-73, z przerwami), *Tygodnik Kulturalny* (1962-80), *Ziemia Nadnotecka* (1962-63, 1966-69, 1974 z przerwami), *Poezja* (1967-68). W 1963 został członkiem ZSL. W 1965 zawarł związek małżeński z Janiną Nowak. Po zdaniu w tymże roku matury rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; w 1967 przerwał studia z powodów rodzinnych. Od 1975 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Kontynuował twórczość literacką, ogłaszając wiersze m.in. nadal na łamach pism *Ziemia Nadnotecka* (1978-79), *Tygodnik Kulturalny* (1986-88) oraz w *Tygodniku Piłskim* (1980-84, 1986). W 1980 otrzymał nagrodę województwa pińskiego. W 1988 został członkiem nowego ZLP; w 1990 wystąpił ze Związku. Wyróżniony odznaką „Zasłużony dla Rolnictwa” (1974) i Złotym Krzyżem Zasługi (1981). Mieszka we wsi Gulcz.

TWÓRCZOŚĆ

1. Imię. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1965, 16 s.
2. Miejsce zmagañ. [Wiersze]. [Grafika i malarstwo:] H. Strumillo. [Wwa:] KKMP przy ZG ZMW, LSW 1965, 31 s.
3. Ujście. [Wiersze]. Pozn.: WP 1966, 57 s.
4. Źródła ziemi. [Wiersze]. Pozn.: WP 1972, 50 s. Adapt. teatr.: Wyst. Pozn., T. Poezji „Przedślowie” 1972.
5. Ku wzgórzom światła. Wwa: LSW 1977, 82 s. Nagroda im. S. Pietaka w 1977.
6. Popychane wiatrem. [Wiersze]. Pozn.: WP 1980, 111 s. Zawiera m.in. cykl: Miejsce zmagañ; Ujście; Źródła ziemi; Ku wzgórzom światła lpoz. 5; Uchylone furtki.
7. Pora odlotów. [Wiersze]. Piła: Nadnoteckie Tow. Społ.-Kult. 1989, 44 s.
8. Koń śpiewa rozwianą grzywą. [Wiersze]. Piła: Pracownia Lit. Atut 1992, 38 s. Wyd. z okazji imprezy pt. „Ognisko Poetyckie”: Czarnków 4-5 grudnia 1992.
9. Wszędzie jesteśmy w wierszach. [Wiersze]. Piła: Pracownia Lit. Atut 1994, 38 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997.

A.K. Waśkiewicz: Imiona codzienności. *Nurt* 1965 nr 4 [rec.: Imię; Miejsce zmagañ]. — [Ujście:] J. Ratajczak: Debiut N. *Współczesność* 1967 nr 15; M. Garbala: Poezja kulturowego rudymentu. *Agora* 1968 nr 19. — [Źródła ziemi:] J. Kajtoch:

Czarna księga ziemi. *Tyg. Kult.* 1972 nr 39; J. Marx: Orgia metafor. *Poezja* 1973 nr 10; A.K. Waśkiewicz: „J widziałem, jak ludzie odwracają się ode mnie” *Nowe Książ.* 1973 nr 1; E. Zyman: *Nadodrże* 1973 nr 5. — [Ku wzgórzom światła:] M. Sołtyś: Światło i echo. *Tyg. Kult.* 1978 nr 10; K. Gawarkiewicz: Rytmy i symbole. *Regiony* 1979 nr 1; K. Nowosielski: Poetyckość i chłopskie doświadczenie. *Nurt* 1979 nr 2. — [Popychane wiatrem:] B. Klepacka-Głowienka: Urodzajny zagon poezji. *Nurt* 1980 nr 11; L. Rola: Kształt ziemi. *Tyg. Kult.* 1980 nr 38. — Z. Triszka: Świat mały i duży. *Tyg. Kult.* 1984 nr 23. — Z. Bienkowski: Chłopskość. *Tyg. Kult.* 1987 nr 48. — S. Drajewski: Według własnego szyfru. *Autograf* 1990 nr 4/5. — D.T. Lebioda: Powab świata. W tegoż: *Przedślowie* wierszności. Bydż. 1998 [rec.: Wszędzie jesteśmy w wierszach].

B.M.

NEWERLY Igor 1903-1987

Pełna forma nazwiska: Abramow-Newerly.
Powieściopisarz.

Urodzony 24 marca 1903 w Białowieży; syn Mikołaja Abramowa, oficera armii rosyjskiej, i Teresy z domu Newerly, nauczycielki. Do 1915 mieszkał w Jabłonie, następnie, uchodząc przed armią niemiecką, wyjechał w głąb Rosji, do Penzy. W 1920 ukończył gimnazjum w Symbirsku. Od 1918 pracował we Wszechzwiązkowym Leninowskim Komunistycznym Związku Młodzieży (Komsomol), z którego w 1921 wystąpił. Od 1921 studiował prawo na uniwersytecie w Kijowie. Należał w tym czasie do organizacji Młodzieży Socjaldemokratycznej, co w 1923 spowodowało jego aresztowanie pod zarzutem działalności kontrrewolucyjnej i przerwanie studiów. W więzieniu przebywał kilka miesięcy, po zwolnieniu otrzymał nakaz zamieszkania w Odessie, gdzie przebywał do jesieni 1923. Pod koniec 1924, w trakcie powrotu do Polski, został aresztowany przez polską policję pod zarzutem szpiegostwa na rzecz ZSRR i osadzony w więzieniu w Ostrogu, skąd po około dwóch tygodniach został zwolniony na skutek interwencji wuja, Jana Newerlego. Następnie krótko przebywał pod Pułtuskim, w połowie 1925 zamieszkał w Warszawie. Przez pewien czas był bezrobotny, po czym pracował krótko jako stenograf, a w 1926 został sekretarzem Janusza Korczaka. W 1928-30 prowadził roboty ręczne w Domu Sierot przy ulicy Krochmalnej i w sierocińcu Nasz Dom na Bielanach. W 1930-32 studiował na Wydziale Nauk Społecznych Wolnej Wszechnicy Polskiej. W 1930 ożenił się z Barbarą Jarecką. W czerwcu 1930 przejął od J. Korczaka redakcję *Małego Przeglądu* (dodatek *Naszego Przeglądu*), który redagował do 1939. Był kierownikiem grupy literackiej WoTuM oraz współredagował jej pismo *Wolna Trybuna Młodych* (1937). Około 1938 rozpoczął twórczość powieściopisarską, pisząc powieść pt. „Nurt pod chłopskim brzegiem” (zaginęła). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował począ-

kowo jako szklarz w Społecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym. Od 1940 był prezesem Spółdzielni Zabawkarsko-Stolarskiej przy Robotniczym Towarzystwie Przyjaciół Dzieci (RTPD). W styczniu 1943 został aresztowany przez gestapo, był więziony na Pawiaku, następnie w obozach na Majdanku, w Oświęcimiu, Oranienburgu i Bergen-Belsen. Po oswobodzeniu przez wojska alianckie 15 kwietnia 1945, przebywał w Bordowick pod Lüneburgiem, gdzie uruchomił warsztaty stolarskie dla potrzeb gminy polskiej. W listopadzie 1945 powrócił przez Szczecin do Warszawy. Od grudnia pracował w Zarządzie Głównym RTPD w Warszawie, na którego polecenie zorganizował i prowadził do 1947 Instytut Produkcji (sprzętu szkolnego). W 1946-47 redagował czasopismo *Świat Przyszłości*. Od 1946 należał do PPS (od 1948 do PZPR). W 1946 był współzałożycielem i do 1966, z przerwami, przewodniczącym Komitetu Korczakowskiego; przygotowywał czterotomowy „Wybór pism” J. Korczaka (wyd. 1957-58). Debiutował jako prozaik w 1948 opowiadaniem pt. „Kolęda ludowa”, które otrzymało III nagrodę w konkursie radiowym, a następnie zostało opublikowane w antologii „Siedemnaście opowiadań”, w tymże roku opublikował w *Walcie Młodych* powieść dla młodzieży pt. „Chłopiec z Salskich Stepów” (nr 9-29). Od tego czasu zajmował się wyłącznie pracą literacką. W 1950 został członkiem ZLP; był wieloletnim opiekunem Koła Młodych oraz członkiem Zarządu Głównego, a od 1964 przez dwie kadencje prezesem Oddziału Warszawskiego Związku. W 1966, w proteście przeciw usunięciu z partii Leszka Kołakowskiego, wystąpił z PZPR. W 1980 wszedł w skład Zarządu Głównego ZLP. W 1979 za książki poświęcone J. Korczakowi otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów oraz Międzynarodową Nagrodę Literacką im. H.Ch. Andersena, w 1986 nagrodę kulturalną NSZZ „Solidarność” przyznaną przez Komitet Kultury Niezależnej, a w 1987 nagrodę im. J. Korczaka przyznaną przez towarzystwo jego imienia w Giessen (RFN). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1953), Krzyżem Komandorskim (1959) oraz Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1982) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1954), a także medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” (1983), przyznanym przez Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem w Jerozolimie. Zmarł 19 października 1987 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nurt pod chłopskim brzegiem. Powieść. Powst. 1939. Rkps zniszczony. [Inf. autora].

2. Chłopiec z Salskich Stepów. [Powieść]. Radio ok. 1948. Druk *Walka Młoda*. 1948 nr 9-29. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1948, 217 s. Wyd. nast.: tamże:

wyd. 2 1949, wyd. 3 1951, wyd. 4-6 1952, wyd. 7 1954, wyd. 8 1956, wyd. 9 1957, wyd. 10 1958, wyd. 11 1960, wyd. 12 1962, wyd. 13-14 1964, wyd. 15 1967, wyd. 16 1968 [właśc. 1967], wyd. 17 1970, wyd. 18 1972, wyd. 19 1974, wyd. 20 1977, wyd. 21 1979, wyd. 22 1982; Wwa: KAW 1982; wyd. 22 [!] Wwa: Czyt. 1988, [wyd. 24] 1997.

Od wyd. 19 z post. I.N.: Prawdziwe przygody autora i bohatera tej opowieści.

Przekł.: białorus.: Chłopiec z Salskich Stepów. [Przeł.] S. Michalčuk. Minsk 1964. — bułg.: Momčeto ot Salskite Stepi. [Przeł.] V. Smohovska-Petrova. Sofija 1955. — czes.: Chlapec ze Salských stepů. [Przeł.] J. Kravčík. Praha 1952; Chlapec ze Salských stepů. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1963. — hebr.: Ha-naar me-arvor ha-Kozakim. [Przeł.] I. Rabi. Tel Awiw 1964. — litew.: Vaikinas iš Salsko stepiu. [Przeł.] J. Pajausis. Vilnius 1959. — łotew.: Zens no Salskas stepem. [Przeł.] J. Lagano-vskis. Rīga 1958. — mold.: Vladimir din stepa Salskuluj. [Przeł.] A. Kozmesku. Kişineu 1960, wyd. nast. 1975. — niem.: Der Junge aus der Salzsteppe. [Przeł.] K. Harrer. Berlin 1952, wyd. nast. tamże pt. Der Junge aus der Salsker Steppe: wyd. 2 1959, [wyd. 3] 1970. — ros.: Paren' iz Sal'zkich Stepej. [Przeł.] Z. Satalova. Moskva 1957, wyd. nast.: Moskva 1958, Irkutsk 1959, Rostov 1959, Moskva 1966. — rum.: Băiatul din Stepele Salice. [Przeł.] S. Velea, A. Ștefănescu-Medeleni. București 1962. — słowac.: Chlapec zo salských stepi. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1955, wyd. 2 tamże 1974. — tadjycki: Čavone az daštchoi Sal'sk. [Przeł.] B. Nasriddinov. Dušanbe 1966. — tatarski: [Przeł. z ros.] G. Giljazov. Kazan' 1960. — turkmeński: [Przeł. z ros.] N. Agamyradov. Aşchabad 1961. — tuwiński: [Przeł. z ros.] M. Idam-Siurjun. Kyzyl 1961. — ukr.: Chłopcyna z Sal'skych Stepiv. [Przeł.] V. Zachidnyj. Kijiv 1965. — uzbek.: Rus doktori. [Przeł.] Ch. Ruzimatov. Taškent 1960. — węgier.: A puszta k fia. [Przeł.] G. Kerényi. [Budapest] 1955.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1978.

3. Archipelag ludzi odzyskanych. Opowieść historyczna z roku 1948. Wwa: Czyt. 1950, 315 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1951, wyd. 4 1952, wyd. 5 1952, wyd. 6 1953, wyd. 7 1954, wyd. 8 1955, wyd. 9 1965, wyd. 10 1967, wyd. 11 1968.

Państwowa Nagroda Literacka III stopnia w 1950.

Przekł.: czes.: Souostroví zachráněných. [Przeł.] J. Mazáková. Praha 1953. — niem.: Archipel der wiedergewonnenen Menschen. [Przeł.] A. Flierl, R. Flierl. Berlin 1951. — węgier.: Visszanyert emberek szigete. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1952 [właśc. 1953].

Adapt. teatr. pt. Mazurska historia. W: Ziemia Zachodnie. Materiały repertuarowe. Wwa 1959.

Wyd. osob. fragm. pt. Obrona placówki Plusk. Wwa: Czyt. 1950, 65 s.

4. Pamiętka z Celulozy. Powieść. Druk pt. Pamiętnik z Celulozy. *Twórczość* 1951 nr 10-12, 1952 nr 1-5. Wyd. osob. pt. Pamiętka z Celulozy. Wwa: Czyt. 1952, 518 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953, wyd. 5-7 1953, wyd. 8 1955; Wil.: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1955; wyd. 9 Wwa: Czyt. 1959, tamże wyd. 10 1961, wyd. 11 1963, wyd. 12 1966, wyd. 12 [właśc. 13] 1967, wyd. 14 1970, wyd. 15 1973, wyd. 16 1975, wyd. 17 1979, wyd. 18 1988; wyd. 18 [!] Wwa: Alfa 1988. Por. poz. 5.

Państwowa Nagroda Literacka I stopnia w 1952; w 1955 powieść znalazła się na liście dziesięciu najlepszych książek 10-lecia.

Przełk.: ang.: A night of remembrance. [Przeł.] I.R. Sues. Wwa 1957. — bułg.: Spomen ot „Celuloza”. [Przeł.] K. Georgieva. Sofija 1955. — chiński: I ke žen-ti tao lu. [Przeł.] Fu Wei yi. Pekin 1958. — chorw.: Celuloza. [Przeł.] W. Nowińska. Zagreb 1958. — czes.: Šťastný Bida. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1953, wyd. nast. tamże 1960, adapt. radiowa: [Przeł.] O. Rafaj. Radio (Praha) 1971. — jidysz: [tytułatura polska:] Droga towarzysza Bigdy. [Przeł.] L. Olicki. Wwa 1954. — niem.: Eines Menschen Weg. [Przeł.] A. Flierl, R. Flierl. Berlin 1953, wyd. 2 tamże 1959. — ros.: Pod frigijskiej zvezdoj. [Przeł.] V. Rakovskij. Moskva 1955; Pod frigijskoj zvezdoj. [Przeł.] E. Hessen. Moskva 1977. — rum.: Amintiri de la „Celuloza”. [Przeł.] V. Popescu. [București] 1955. — słowac.: Pamiatka z Celulozky. [Przeł.] Ž. Jablonská. Bratislava 1953. — słowen.: Zeta zorenja. [Przeł.] F. Vodnik. Ljubljana 1961. — ukr.: Pamiatka z fabryki „Celuloza”. [Przeł.] M. Pryhara. Kiv 1954. — węgier.: Egy boldog élet. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1953, wyd. nast. tamże: 1955, 1958, 1962, 1975. — wietn.: Ky niem vè nka máy xen-luy ló. [Przeł.] Hoàng Tuê. [Hanoi] 1962. — włos.: Il diario di Scesny. [Przeł.] A. Nivenstein. Roma 1955.

5. Celuloza. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Kawalerowicz. [Wwa:] Wytwórnia Filmów Fabularnych w Łodzi [1953], 206 k., powiel. Ekran. pt. Cz. 1. Celuloza. Cz. 2. Pod gwiazdą frygijską. 1954. Por. poz. 4.
Wyd. anonimowo.

6. Leśne morze. Powieść. Powst. 1954-1957. Pierwodr. pt. Szu-hai. *Zoł. Pol.* 1956 nr 1-20, 1957 nr 1-14. Wyd. osob. pt. Leśne morze. Pisownię nazw i wyrazów chińskich oprac. A. Jabłońska. Wwa: Czyt. 1960, 502 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1964, wyd. 4 1976, wyd. 5 1984; wyd. 6 uzup. Wwa: KAW 1989; Wwa: Czyt. 1997.
Przełk.: czes.: Lesní moře. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1964. — niem.: Das Waldmeer. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1969, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1982, wyd. 4 1987. — ros.: Lesnoe more. [Przeł.] M. Abkina. Moskva 1963. — ukr.: Prisoive more. [Przeł.] S. Kovganjuk. Kiv 1962.
Adapt. radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1976.

7. Lenin w Polsce. Jak w jednym miasteczku. [Scenopis; współaut.:] E. Gabrilowicz. Trzecia redakcja. Łódź: [b.w.] 1960, 208 k. powiel.

8. Samorząd uczniowski w systemie szkolnym Korczaka. [Autorzy:] ..., A. Kamiński, W. Żelazko. Wwa: NK 1962, 230 s.
Tu esej I.N.: Testamenty, s. 7-50.

9. Żywe wiązanie. [Wspomnienia o J. Korczaku]. Wwa: Czyt. 1966, 410 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971, wyd. 4 1978.
Przełk. czes.: Odkaz starého doktora. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1970.

10. Rozmowa w sadzie piątego sierpnia. [Opowieść o J. Korczaku]. Wwa: Czyt. 1978, 115 s. Wyd. nast. wspólnie z: O chłopcu z bardzo starej fotografii. [Wspomnienie]. Wwa: Czyt. 1984, 123 s.

Nagroda Prezesa Rady Ministrów I stopnia w 1979.

11. Zostało z uczyty bogów. (Prawie całość utworu). [Opowieść autobiograficzna]. [Wstęp:] A. Mencwel: Inne korzenie. *Meritum* 1981 nr 2 s. 2-226. Wyd. osob. Paryż: Inst. Lit. 1986, 320 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1986; [wersja ocenizowana]. Post.: A. Mencwel. Wwa: Czyt. 1988, 456 s., wyd. nast. tamże: 2 1989; wyd. 3 uzup. 1996.

Nagroda kulturalna „Solidarności” w 1986.

12. Za Opiwardą, za siódmą rzeką. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1985, 442 s. Wyd. 2 tamże 1991.

Zawartość: Hasło wywoławcze; Żejma; Wyspa dwojga samotnych; Nierentowna miłość; Jak dobrze czasem być wrogiem; Kasztelanka; Zmienienie; Spojrzenie z za rzeki; Kołeda ludowa; Moja załoga, różne szlaki i przygody; Auf Wiedersehen, Tschlowiek!; Opowieści z Dzikiego Zachodu; Mazurska historia.

Nagroda w plebiscycie Warszawskiej Premiery Literackiej [Miesiąca] w 1985, nagroda Funduszu Literatury oraz czasop. *Odra* w 1986.

Przełk. ros.: V minuty rokoyje. [Przeł.] E. Gessen. Moskva 1991.

Adapt. film. opowiadania Kasztelanka: Adapt.: M. Nowicki. Ekran. 1983.

13. Wzgórze błękitnego snu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1986, 502 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1987; wyd. 3 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994.

Nagroda im. J. Iwaszkiewicza wydawn. Czytelnik oraz nagroda w plebiscycie Warszawskiej Premiery Literackiej [Miesiąca] w 1987.

Przełk.: niem.: Der Hügel vom blauen Traum. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1990. — ros.: Sopka golubogo sna. [Przeł.] E. Gessen. Moskva 1989.

Przełkąd

1. E. Gjurupa: Ulica Anny Rudenko. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Dzieci Warszawy 1949.

Praca redakcyjna

1. J. Korczak: Wybór pism. Wybór i wstęp ... T. 1-4. Wwa: NK 1957-1958, 448 + 542 + 429 + + 632 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978. — I. Newerly: Jak pracowałem nad „Pamiętką z Celulozy”. [Wypowiedź na zebraniu Sekcji Prozy ZLP 13 III 1952 i na Kursie Korespondentów Poradni Lit. w Oborach 23 V 1952]. *Życie Lit.* 1952 nr 15. — Wywiady: Rozmowa z I.N. Rozm. S. Marynowicz. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 3; Rozmowa z Gorią po siedemdziesięciu latach. Rozm. J. Jastrzębowski. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 47.

SWPP I. — PP (E. Głębička). — LP (W. Maciąg). [Pamiętką z Celulozy:] M. Krupiński. *Prz. Powsz.* 1952 nr 12; A. Lam: O „Pamiętce z Celulozy” N. *Po Prostu* 1952 nr 49; P. Matuszewska. *Zesz. Wroc.* 1952 nr 3; A. Nofer: O „Pamiętce z Celulozy” i innych powieściach I.N. *Polonistyką* 1952 nr 5; J. Kott: Wielka powieść I.N. W tegoż: Szkice o literaturze współczesnej. Wwa 1954; J. Łukasiewicz: Pisarstwo mądrego nauczyciela. *Dziś i Jutro* 1954 nr 35. — R. Matuszewska: Książka, która pozostanie. W tegoż: Szkice krytyczne. Wwa 1954; Z. Lichniak: O sprawach ludzkich po ludzku. W tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955; H. Zaworska: O twórczości Igora Newerlego. Wwa: PIW 1955, 75 s. PAN IBL. — [Leśne morze:] H. Berezka. *Argumenty* 1960 nr 40; M. Danilewiczowa: Zaduma nad „Leśnym morzem”.

Wiedomości, Londyn 1960 nr 44; K. Koźniewski: Propozycje wychowawcze. *Polityka* 1960 nr 39; W. Sadkowski: W swoim żywiole. *Nowe Książ.* 1960 nr 20; Z. Żabicki: Pod unikiem tradycji. *Nowa Kult.* 1960 nr 35, przedr. w tegoż: Tradycja, styl, obyczaj, Wwa 1963, polem.; K. Koźniewski: Nieporozumienie. *Nowa Kult.* 1960 nr 39; S. Żółkiewski: Rzeczywiście nieporozumienie, *tamże* nr 39; B. Czeszko: Robinson z Mandżurii. *Prz. Kult.* 1961 nr 1; Z. Macuzanka: Piękna książka N. Polonistyka 1961 nr 2. — W. Maciąg: *Życie Lit.* 1962 nr 8 [dot.: Pamiętka z Celulozy]. — W. Maciąg: Przypoda i nauka życia. *Życie Lit.* 1962 nr 38. — L. Ivanova: *Inostrannaja Literatura*, Moskwa 1963 nr 7 [rec.: Leśne morze]. — A. Świerczyńska: Walory wychowawcze lektury „Chłopiec z Salskich Stepów”. *Polonistyka* 1963 nr 3. — W. Maciąg: I.N. *Tyg. Kult.* 1964 nr 8. — M. Hlasko: Piękni dwudziestoletni. *Kultura*, Paryż 1965 nr 11, 12, przedr. w tegoż: Piękni dwudziestoletni. Paryż 1966 i wyd. nast. — W. Maciąg: Proza I.N. W: Autorzy naszych lektur. Wr. 1965, przedr. w tegoż: Nasz chleb powszedni. Kr. 1966. — T. Burek: Poemat pedagogiczny. *Tyg. Kult.* 1966 nr 38. — [Żywe wiązanie:] B. Cywiński: Niepokorni. *Znak* 1966 nr 12; T. Drewnowski: Trochę zażyłości z utopistami. *Polityka* 1966 nr 32; H. Kirchner: N. o Korczaku. *Współczesność* 1966 nr 16; S. Pawłowicz: Dla nas ta „partytura”. *Życie Lit.* 1966 nr 33; J. Preger: Idea bez uniformu. *Twórczość* 1966 nr 11; Z. Żabicki: I.N. pamiętnik liryczny. *Mies. Lit.* 1966 nr 1. — Z. Żabicki: Epos natury. W: Proza ... proza ... Wwa 1966 [rec.: Leśne morze]. — A. Pisarew: Formiowny charaktera rewolucjonera v romane I.N. „Pod frigijskiej zvezdoj”. W: Narod i rewolucija v literaturie i ustnom tvorcestwie. Ufa 1967. — H. Zaworska: Człowiek i „homo rapax”. *Twórczość* 1967 nr 1 [rec.: Żywe wiązanie]. — W. Nawrocki: Pamiętka po czasach, które minęły. *Kultura* 1969 nr 9, przedr. w tegoż: Klasa, ideologia, literatura. Pozn. 1976 [rec.: Pamiętka z Celulozy]. — J. Szczypka: Żywe wiązania. W tegoż: Potwórka z polskiego. Wwa 1969. — P. Roguski: Proza I.N. *Literatura* 1972 nr 31. — M. Baranowska: W perspektywie korepcyj. *Teksty* 1973 nr 4 [dot.: Pamiętka z Celulozy]. — I. Maciejewska: Życ aktywne, żyć dla innych. *Literatura* 1975 nr 49. — N. Bogomolova: I.N. W: Pisateli narodnoj Pol'si. Moskwa 1976. — A. Wasilewski: Ludowy epos. W: O literaturze polskiej. Wwa 1976 [dot.: Pamiętka z Celulozy]. — H. Gosk: Pytania stawiam ludziom ... *Literatura* 1978 nr 22. — J. Maruszewski: *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Rozmowa w sadzie piątego sierpnia]. — I.D. Molnár: Die ungarische Romangestalt von I.N. *Slavica*, Debreczyn 1979 t. 16. — Z. Machwitz: *Kino* 1980 nr 1 [dot. filmu Celuloza]. — A. Mencwel: Żywe wiązanie. *Literatura* 1980 nr 45, przedr. w tegoż: Spoiwa. Wwa 1983. — R. Matuszewski: Prawdy i mity I.N. W tegoż: Z bliska. Kr. 1981. — [Zostało z uczy bogów:] M. Stepien. *Zdanie* 1982 nr 7; A. Michnik: Ginać odświeżnie. *Aneks*, Uppsala, Londyn 1984 nr 33, przedr. w tegoż: Polskie pytania. Paryż 1987. — A. Sobolewska: *Twórczość* 1984 nr 11 [rec.: Rozmowa w sadzie piątego sierpnia; O chłopcu z hardzo starej fotografii]. — [Za Opiwardą, za siódmą rzeką:] M.A. Kowalski: To, co minęło. *Tyg. Kult.* 1985 nr 49; J. Majcherek: „A rzeka płynię wzdłuż minionych brzegów ...”. *Twórczość* 1985 nr 9; M. Warneńska: Księga życia I.N. *Fakty* 1985 nr 33. — B. Czeszko: Za siedmioma rzekami, za siedmioma górami ... *Nowe Książ.* 1986 nr 12 [rec.: Wzgórze błękitnego snu]. — K. Dębnicki: Ludzie mojego życia. Wwa 1986 [dot. m.in. J. Korczaka i I.N.]. — [Za Opiwardą, za siódmą rzeką:] A. Drazwicz: W znaku ukośnego krzyża. *Powściągliwość i Pr.* 1986 nr 1; W. Odojewski. *Archipelag*, Berlin Zach. 1986 nr 1/2. — W. Odojewski. *Archipelag*, Berlin Zach. 1986 nr 12, przedr. pt.: N. odpowiada, co zostało z uczy bogów, w tegoż: Rapularz krytyczny. Łubł. 1994 [rec.: Zostało z uczy bogów]. — T. Wałas: Wędrowiec. *Odra* 1986 nr 3 [rec.: Za Opiwardą, za siódmą rzeką]. — R. Bieniecki: Zawłóciłość błękitnego snu. *Nurt* 1987 nr 4 [rec.: Wzgórze błękitnego snu]. — M. Boni: Ostatnie książki I.N. *Prz. Katol.* 1987 nr 47. — Z. Dolecki: I.N. *Kierunki* 1987 nr 46. — H. Gosk: Pisarz, który wierzy w człowieka. *Mies. Lit.* 1987 nr 4. — B.S. Kunda: O I.N. *Zdanie* 1987 nr 11. — J. Majcherek: O dobrych ludziach i zwi-

rzetach. *Twórczość* 1987 nr 3 [rec.: Wzgórze błękitnego snu]. — R. Matuszewski: Zmyslenie i prawda w prozie I.N. *Tyg. Kult.* 1987 nr 11. — A. Mencwel: Pan Igor. *Polityka* 1987 nr 44. — T. Miłkowski: I.N. (1908-1987). *Kultura* 1987 nr 44. — [B. Rogatko] Quidam: Polityka jest Iosem. *Miałop.* 1987 nr 18 [rec.: Zostało z uczy bogów]. — M. Stepien. *Zdanie* 1987 nr 2 [rec.: Wzgórze błękitnego snu]. — [J.J. Szczepański] J. Pawłowski: Dzieje wielkiego rozczarowania. *Kult. Niezależna** 1987 nr 29 [rec.: Zostało z uczy bogów]. — L. Żuliński: Błękitny sen o życiu. *Literatura* 1987 nr 3 [rec.: Wzgórze błękitnego snu]. — A. Braun: I.N. (1903-1987). *Więź* 1988 nr 3. — B. Noworolska: Wiązanie jednostki i społeczeństwa w twórczości I.N. *Człowiek i Światopogląd* 1988 nr 8. — [Zostało z uczy bogów:] [A. Nasiłowska] A.N.: Młodzieńczy głód. *Alm. Hum.** 1988 nr 13; [M. Pieczara] J. Podlaski. *Wzruszenie** 1988 nr 13; A. Werner: Portret komunisty z lat młodości. *Puls* 1988 nr 36; A. Barcikowski: Z perspektywy N. *Nowe Drogi* 1989 nr 11; H. Gosk: Smak przynajmniej zwanym życiem. *Mies. Lit.* 1989 nr 5; A.S. Kowalczyk: Wizerunek własny adepta rewolucji. *Znak* 1989 nr 2/3; J. Łukasiewicz: Co zostało z uczy bogów. *Nowe Książ.* 1989 nr 2; J. Marx: Słowo o wyprawie I.N. do krainy młodości. *Kultura* 1989 nr 23. — J. Marx: Człowiek z papieru. *Kultura* 1989 nr 14 [dot.: Pamiętka z Celulozy]. — H. Gosk: I.N. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — J. Termer: Zesłańca. Wwa 1990, passim. — J. Czarnomorska: Syberia sacra. O arkiadyjskiej problematyce powieści I.N. „Wzgórze błękitnego snu”. W: *Dwór mający w sobie osoby i mózgi rozmaite*. Pozn. 1991. — K. Orłós: Pamiętka z uczy bogów. *Rzeczpospolita* 1993 nr 147 [rec.: Zostało z uczy bogów]. — T. Winek: „Ucieczki z niebiańskich wzgórz ...”, czyli o twórczości I.N. *Stud. o Szt. Dziec.* 1994 nr 8. — A. Czyżak: I.N. — zawsze nauczyciel. W: *Tejże: Życiorysy polskie 1944-1989*. Pozn. 1997. E.G.

NĘDZA-KUBINIEC Stanisław 1897-1976

Podpisywał utwory też: Stanisław Nędza; Stanisław Nędza z Kościelisk.
Pseud.: Sęcek.
Poeta, prozak.

Urodzony 2 kwietnia 1897 w Kościelisku pod Zakopanem (przysiółek Nędzówka) w rodzinie chłopskiej; syn Stanisława Nędzy i Zofii ze Szczepaniaków, wnuczki Jana Krzeptowskiego (Sabaty). Ukończył cztery klasy szkoły ludowej Jadwigi Rajcher w Kościelisku. Debiutował w 1912 wierszem „Niespokojne wesele w Czarnym Borze”, ogłoszonym w dodatku czasopisma *Wieniec i Pszczółka* pt. *Cepy* (nr 9, pod nazwiskiem Nędza). Po wybuchu I wojny światowej, w sierpniu 1914 zgłosił się do Legionów Polskich; do wojska nie został przyjęty z powodu złego stanu zdrowia. W 1915 nawiązał współpracę z *Gazetą Podhalańską*, w której zaczął drukować wiersze i fragmenty poematów. W tymże roku, jako poddany austriacki został powołany do wojska i jako żołnierz 32. Pułku Piechoty walczył na froncie włoskim nad rzeką Piawą. Po przerzuceniu pułku na front rosyjski, walczył na Wołyniu, gdzie pod Beresteczkiem dostał się do niewoli. Jako jeńiec został odesłany do pracy w majątku na Ukrainie. Po wybuchu rewolucji październikowej przedostał się do Polski. W 1918-19 zamieszczał wiersze w *Gazecie Podhalańskiej*. W 1919 wstąpił do Wojska Polskiego i służył jako

kapral w 2. Pułku Strzelców Podhalańskich. Wzięty do niewoli pod Kijowem, zbiegł i tułał się po Związku Radzieckim (Kursk, Orzeł, Kaukaz, Kułbań, Krasnojarsk na Syberii, Moskwa). Po powrocie do kraju w 1922 został aresztowany i przez sześć miesięcy był więziony w twierdzy wojskowej w Przemyślu. W tymże roku ożenił się z daleką kuzynką Zofią Krzeptowską, wnuczką J. Krzeptowskiego (Sabały). Pracował jako rolnik i cieśla. Zajął się też twórczością literacką, drukując w pismach ludowych. Od lat trzydziestych podpisywał utwory nazwiskiem rodzimym Nędza-Kubiniec. Ponowił współpracę z *Gazetą Podhalańską*, w której publikował do 1935. Utwory poetyckie zamieszczał w następnych latach w *Piaście* (1935-39), *Prosto z mostu* (1935-37), *Zielonym Sztandarze* (1936-39), *Ziemi Podhalańskiej* (1936-37) i *Gazecie Podhala* (1938-39). Jednocześnie pracował społecznie w Związku Podhalańskim jako prezes miejscowego „Ogniska”. Był inicjatorem założenia Spółdzielczej Kasy Stefczyka, miejscowego koła Stronnictwa Ludowego oraz Wysokogórskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał na Podhalu; był związany ze strukturami podziemnymi, należał do Batalionów Chłopskich, za co otrzymał wyrok śmierci, wydany przez oddział „Ognia”. Po zakończeniu II wojny światowej mieszkał nadal w Kościelisku i kontynuował pracę społeczną i literacką. We współpracy z działaczami PPR zorganizował Stronnictwo Ludowe „Wola Ludu”; był jego prezesem w Nowotarskiem, wójttem i członkiem Rady Powiatowej. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1944-50 należał do komitetu redakcyjnego tygodnika *Wieść* (publikował tu do 1952), a w 1946-51 do redakcji reaktywowanej *Gazety Podhalańskiej* (w 1946-47 redaktor naczelny). Współpracował też z pismami *Wici* (1945-48), *Dziennik Literacki* (1946-47), *Gazeta Podhalańska* (1946-50), *Chłopi i Państwo* (1947-48), *Zielony Sztandar* (1949, 1952-55, 1957-58, 1972-73), *Życie Literackie* (stałe w 1951-55), *Dziennik Ludowy* (1957-59). Od 1957 współpracował stałe z tygodnikiem *Wieści* (m.in. pod pseud. Sęceki), a w następnych latach także z *Tygodnikiem Kulturalnym* (stałe od 1967), *Chłopską Drogą* (stałe od 1968). W 1957-60 był posłem na sejm. W tymże roku został pierwszym prezesem reaktywowanego wówczas Związku Podhalańskim. Pod koniec życia, z powodu niemal całkowitej utraty wzroku, wycofał się z działalności społecznej. Otrzymał literacką nagrodę Zakopanego (1957) i nagrodę WRN w Krakowie (1972). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1957) i Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1973). Zmarł 7 listopada 1976 w Zakopanem; pochowany na Cmentarzu Zasłużonych (Starym).

TWÓRCZOŚĆ

1. Na nową perć. [Wiersze]. Kościelisko: Nakł. Związku Podhalańsk. „Ognisko” 1936, 71 s.

2. Janosik. Poemat o zbójniku, który chciał porównać świat. Kr.: ZZLP, Oddz. Wiejski 1947, 116 s. Wyd. nast. Wwa: Wydawn. Lud. 1949.

3. Wybór wierszy. Wwa: LSW 1950, 102 s.

Zawiera cykle: Pierwociny; Na nowom [!] perć [poz. 1]; Poezja młodego Podhala; Wiersze różne.

4. Na czorsztyńskim zamku. Gawęda podhalańska. Wwa: LSW 1954, 104 s.

5. Sabałowe czasy. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1959, 235 s.

Zawartość: Jak to było dawniej pod Tatrami; Ród Gąsienicowy; Po sprawiedliwość; O pani starościnie Walewskiej i bursie na Ustupie; Ciakor; Nowsie; O kaplicy w Zakopanem; Radośniki u Ciakora.

6. Posiady na Groniku. [Powieść]. Wwa: LSW 1962, 161 s.

7. Mity halne. [Wiersze]. Wwa: LSW 1968, 73 s.

8. Wiersze i poematy. [Wwa:] LSW 1973, 384 s.

Tu m.in. poematy: Legenda Tatr. (Pieśń dramatyczna); Janosik. (Poemat o zbójniku, który chciał porównać świat); Lenin w Poroninie; Na czorsztyńskim zamku. (Gawęda podhalańska).

9. Uroczysko. [Wiersze]. Wwa: LSW 1977, 74 s.

10. Poezje wybrane. Wwa: LSW 1982, 114 s.

11. Do braci moik. Nowy wybór poezji. Wybrał i opatrzył przedm. J. Kolbuszewski. Kr.: Ofic. Podhalańska 1997, 195 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — Wywiady: Pługiem i piórem. Rozm. J. Grabowicz. *Nasz Klub* 1966 nr 10; Wizyta u S.N.-K. Rozm. [A. Piechowicz] A.P. *Il. Kur. Pol.* 1973 nr 239; Ludowe i narodowe. Rozm. W. Kawiniski. *Poezja* 1974 nr 4.

SWPP 1. — PP (E. Glebicka). — LP (W. Wnuk).

K.L. Koniński: Z idei i mitów ludowej kultury. *Prosto z mostu* 1936 nr 23, przedr. w tegoż: *Pisarze ludowi*. T. 2. Lw. 1938. — W. Skuza: Myśli i bezdroża chłopskiej literatury. *Młoda Myśl Lud.* 1936 nr 10 [rec.]; Na nową perć! — Z. Kałużyński: Fikcyjna rozmowa o N.-K. prowadzona przez poetę Piętaka i krytyka Lichańskiego. *Wieść* 1946 nr 2 [rec.]; Janosik! — W. Wnuk: Tematy na kamieniu się rodzą. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 16. — S. Lichański: Próba chłopskiej epopei. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 51; przedr. w: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956. — [Janosik:] S. Czernik: Poezja etnograficzna. *Twórczość* 1948 nr 1; E. Parthenay: Próba poezji epickiej. *Tyg. Pousz.* 1948 nr 12. — A. Kamieńska: Droga N.-K. *Wieść* 1950 nr 36, przedr. w tejże: *Pragnąca literatura*. Wwa 1964 [rec.]; Wybór wierszy. — [Janosik:] A.F. Kirlo-Nowaczyk: Uwagi o Janosiku”; L. Pokora: Poemat chłopskiego radykała. *Wieść* 1950 nr 36. — Z.R. Łagocki: Salon literacki — w góralskiej chacie. *St. Pousz.* 1952 nr 273. — S. Czernik: Chłopskie pisarstwo samorodne. Wwa 1954. — J.A. Fraski: Zakopane i jego artyści. *Orka* 1957 nr 14. — J. Hordyński: Uczeń Sabałowych nut. *Życie Lit.* 1957 nr 14. — S. Piętak: Poezja własna i piękna. *Dz. Lud.* 1957 nr 64. — Z. Podgórski: Piewca góralskiej „słobody”. *Orka* 1958 nr 26. — J. Szczawiej: Czar chłopskiego pióra, czyli Sabałowe czasy jak żywe. *Orka* 1959 nr 45. — [Sabałowe czasy:] W. Błachut. *Życie Lit.* 1960 nr 6; S. Lichański: Proza N.-K. *Nowe Książ.* 1960 nr 1. — [Posiady na Groniku:] J. Kajtoch:

Posiady u N.-K. *Więści* 1962 nr 16; S. Czernik: Saga spod Giewontu. *Tyg. Kult.* 1963 nr 8. — S. Czernik: S.N.-K. *Tyg. Kult.* 1964 nr 9. — P. Platek: Autorskie posiady S.N.-K. *Tyg. Kult.* 1966 nr 22. — J. Antoń: Gazda i poeta. *Więści* 1968 nr 45. — J. Szczawiej: Sława, tobie poeta! W tegoż: Krzesanie ognia. Wwa 1969. — A. Wasilewski: Poezi Podhala. *Więści* 1971 nr 4. — M. Pilot: Sabatowe czary, Kubińcowe czary. *Tyg. Kult.* 1972 nr 14. — J. Antoń: Poeta chłopskiej sprawy. *Więści* 1973 nr 50. — Z. Bienkowski: Epika. *Kultura* 1974 [rec.: Janosił; Na czorszyńskim zamku]. — W. Wnuk: Gazda z Kościeliska. W tegoż: Na góralską nutę. Wwa 1975. — M. Jagiello: S.N.-K. (1897-1976). *Literatura* 1976 nr 47. — M. Pilot: S.N.-K. *Tyg. Kult.* 1976 nr 47. — M. Jagiello: Chłopski trybun. *Nowe Książki*. 1977 nr 9 [rec.: Uroczysko]. — S. Podlewski: Bijące serce Podhala. *Za i Przeciw* 1977 nr 9. — J. Kolbuszewski jk. *Wierchy* 1978. — J. Kolbuszewski: Poezja S.N.-K. (T. Staichowi). *Podtatrze* 1982 jesień/zima. — J. Hłond: Gazda — poeta. (O twórczości S.N.-K.). *Życie Lit.* 1983 nr 355. — S. Lichański: Skald Podhala. (O twórczości S.N.-K.). *Tyg. Kult.* 1983 nr 18. — Z. Trziszka: Poetycki gazda. *Tyg. Kult.* 1986 nr 46. — A. Szopińska: Poeta z Nędzówki. *Dunajec* 1987 nr 25. — P. Wągiel: W kierkach do ZLP. W tegoż: Pług, pióro i pędzel. Wwa 1988.

E.G.

NIEDWOROK Adolf

ur. 1930

Krypt.: A.N.
Poeta, prozaik.

Urodzony 18 stycznia 1930 w Mechnicy pod Opolem; syn Ignacego Niedworoka, kolejarza, i Barbary z domu Knosata. Uczęszczał do niemieckiej szkoły powszechnej w Mechnicach. Przebywał tam nadal w czasie II wojny światowej. W 1942 podjął naukę w niemieckim gimnazjum (Burggymnasium) w Opolu. W marcu 1945 został ewakuowany w kierunku Austrii, skąd samodzielnie przedostał się na teren Niemiec. Przez kilka miesięcy pracował w ogrodnictwie przy jednym ze szpitali w Düsseldorfie. Związał się z miejscowym kołem niemieckich literatów i w 1947 debiutował na łamach tamtejszej prasy wierszem w języku niemieckim. W 1948 ze względów rodzinnych powrócił do Polski i rozpoczął naukę w Gimnazjum i Liceum Repolonizacyjnym w Opolu (języka polskiego do tej pory nie znał). W 1949 próbował przedostać się z powrotem do Niemiec; aresztowany, spędził rok w więzieniu. Następnie po odbyciu służby wojskowej pracował w kopalni Thorez (Donieckie Zagłębie Węglowe), a w 1952-54 jako robotnik w Państwowej Fabryce Wagonów (Pafawag) we Wrocławiu oraz przy budowie Nowej Huty. W 1953 debiutował w języku polskim wierszem pt. „Wies opolska”, opublikowanym na łamach tygodnika *Zolnierz Polski* (nr 10). W 1954-57 odbywał staż dziennikarski w *Trybunie Opolskiej*; następnie do 1967 był stałym współpracownikiem tego dziennika. Od 1955 należał do ZLP; w 1959 objął funkcję prezesa Oddziału Opolskiego. W 1958 otrzymał literacką nagrodę WRN w Opolu, a w 1959 nagrodę m. Krakowa za upowszechnianie kultury i sztuki w Opolu i na ziemi opolskiej. Wiersze, prozę i tłu-

maczenia drukował m.in. na łamach *Kalendarza Opolskiego* (1959, 1961-62, 1964-84, z przerwami), czasopism *Warmia i Mazury* (1959, 1963, 1967-70, 1973), *Życie Literackie* (1959-60, 1964, 1972), *Tygodnik Kulturalny* (1962-63, 1965-66), *Poglądy* (1963-67, 1969-70, 1975-76), *Opole* (1970-77, 1980, 1985) i *Poezja* (1970-71, 1975-76, 1979). Od 1967 zajmował się wyłącznie pracą literacką. Okresowo pracował w Instytucie Śląskim. Odznaczony m.in. medalem „Zasłużony dla m. Opola” (1965). W latach dziewięćdziesiątych opuścił Polskę i wyjechał do Niemiec.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opolskie słowa. [Wiersze]. Posł.: W. Szewczyk. Kat.: Śląsk 1957, 48 s.
 2. Przechodząca godzina. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1960, 79 s.
 3. Marzenia na gościńcu. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1961, 169 s.
 4. Promień i lęk. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1963, 59 s.
 5. Pamiętnik Ryszarda. Powieść. Kat.: Śląsk 1965, 132 s.
 6. Szare srebro dnia. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1968, 44 s.
 7. Otwieranie wnętrza. [Wiersze i proza poetycka]. Kat.: Śląsk 1972, 37 s.
 8. Magia rzeki. Wiersze. Kat.: Śląsk 1980, 46 s.
- Zawiera m.in. cykle: Z liryką podróżowanie; Wejrzenie Chronosa.

Przekład

1. J. Dopatka: U skraju lasu. [Wiersze; przeł. z niem.:] ..., M.J. Kononowicz, E. Martuszewski. Olsztyn: Pojezierze 1965, 29 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1968. — SWPP 2 (B. Winkłowa).
[Opolskie słowa:] B. Biernacka: Uwierzyć mi ... *Nowe Książki*. 1957 nr 7; T. Chrościelewski: Droga do ojczyzny odzyskanej. *Kronika* 1957 nr 19. — [Marzenia na gościńcu:] J. Falkowski: Pamiętnik nieznanego pokolenia. *Nowa Kultura* 1961 nr 50; Z. Kubikowski: Początek drogi. *Odra* 1961 nr 9. — [Przechodząca godzina:] R. Matuszewski: Za wierszami żywy człowiek. *Prz. Kult.* 1961 nr 12; T. Nowak: A.N. poeta myślicy. *Odra* 1961 nr 13; J. Zacharski: Dłaczego Andaluzja? *Odra* 1961 nr 2; Z. Zielonka: Jeszcze jedno świadectwo. *Twórczość* 1961 nr 5. — [Marzenia na gościńcu:] Z. Zielonka: Jaskółczy niepokój. *Twórczość* 1961 nr 12; J. Kajtoch: Trudne powroty. *Życie Lit.* 1962 nr 9. — A.K. Waśkiewicz: Dyskurs ze współczesnością. *Tyg. Kult.* 1964 nr 19 [rec.: Promień i lęk]. — Z. Zielonka: Gorzka wędrówka do źródła. Śląski portret literacki. *Poglądy* 1965 nr 16. — B. Biernacka: A.N. *Tyg. Kult.* 1966 nr 38. — [Pamiętnik Ryszarda:] O. Jędrzejczyk: Między literaturą a autobiografią. *Kultura* 1966 nr 12; B. Kogut. *Życie Lit.* 1966 nr 6; B. Żurkowski: Szczera książka N. *Odra* 1966 nr 4. — F. Fornalczyk: „Tamto co było jest wszystkim do czego wracamy”. *Warm. i Mazury* 1968 nr 4, przedr. w tegoż: Z. rodu poetów. Łódź 1969. — B. Biernacka: Zjawisko

samorodnej poezji N. W tejże: Style i postawy. Pozń. 1969. — S. Nyczaj: Poetycka droga A.N. *Współczesność* 1970 nr 19. — [Orwieranie wnętrza.] H. Jarzmański: Odcienie wyobraźni. *Nowe Książ.* 1972 nr 18; B. Żurakowski: Kłopot z „klasycyzacją”. *Tryb. Opol.* 1972 nr 256; E. Zyman. *Opole* 1973 nr 3; J. Żernicki: Otwieranie wnętrza. *Poezja* 1974 nr 2. — [Magia rzeki.] J. Feusette: Różowym grafitem. *Opole* 1980 nr 12; H. Kubicki: Między magią a maglem. *Tryb. Odrzańska* 1980 nr 157; M. Pytasz: Czyhanie na wiersz. *Poglady* 1980 nr 17; T. Złotorzycki: Indywidualiści i cukiernicy. *Nowe Książ.* 1981 nr 5. — S. Chaciński: Jego śląska piszczałka. *Opole* 1988 nr 3.

B.M.

NIEDZIAŁKOWSKA Wanda

zob. DOBACZEWSKA-NIEDZIAŁKOWSKA Wanda

NIEMOJOWSKI Jerzy

1918-1989

Pełne nazwisko: Kłosowski Niemojowski; do 1945 podpisywał utwory: Jerzy Kłosowski.

Pseud.: Płomień.

Poeta, eseista, tłumacz.

Urodzony 8 grudnia 1918 w Nowym Sączu; syn Izzydora Kłosowskiego, prawnika, i Stefanii z domu Uroda. Uczęszczał do I Gimnazjum Klasycznego im. J. Długosza w Nowym Sączu. Debiutował w 1934 w czasopiśmie międzyszkolnym *Zew Gór* (pod pseud. Płomień); publikował tu też w latach następnych (1935-36). Po zdaniu matury w 1937, studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Należał do Klubu Młodych Artystów Krakowa skupionego wokół pisma *Nasz Wyraz*. Powstałe w tym czasie wiersze publikował w *Trybunie Literatów i Artystów* (1938). Po wybuchu II wojny światowej brał udział jako ochotnik w kampanii wrześniowej 1939 i został wzięty do niewoli rosyjskiej. Po udanej ucieczce, przebywał w czasie okupacji niemieckiej w Nowym Sączu, gdzie uczęszczał na roczny kurs administracyjno-handlowy, a następnie przez półtora roku pracował jako buchalter. Równocześnie od 1941 brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Kontynuował twórczość literacką, pisząc powieść pt. „Mgła” i przygotowując m.in. tom wierszy „Wilczomlecz” (nie wydane). W marcu 1943 został aresztowany przez gestapo za udzielanie pomocy Żydom i przynależność do organizacji lewicowych. Do maja 1945 był więźniem obozów koncentracyjnych w Heidelbergu (Pustków), Sachsenhausen i Sangerhausen (Dora). Po wyzwoleniu jako oficer pracy cywilnej Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie przebywał w Niemczech w angielskiej strefie okupacyjnej, znaczną część czasu spędzając na kuracjach w szpitalach. Rozwijał twórczość literacką, publikując w czasopismach emigracyjnych *Defilada* (Belgia, 1946), *Dziennik Żołnierza I Dywizji Pancerniej* (Niemcy, 1946), *Tygodnik Polski* (Nowy Jork, 1946) i przygotowując m.in. tomy wierszy

„Krew”, „Małwy i krew”, „Zapach włosów”. W kwietniu 1947 ożenił się z Marią Sulimirską, późniejszą pisarką. W końcu tegoż roku przeniósł się do Anglii i w 1948 zamieszkał na stałe w Londynie. Został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Podjął studia w School of Foreign Trade and Port Administration w Londynie; w 1949 uzyskał dyplom. Następnie w 1949-54 studiował na wydziale ekonomicznym uniwersytetu londyńskiego. Przyjął obywatelstwo brytyjskie. Od 1951 (do przejścia na emeryturę) pracował jako urzędnik kolei brytyjskich. Był działaczem brytyjskich związków zawodowych. Kontynuował twórczość literacką; wiersze oraz przekłady poezji z języków obcych, głównie z angielskiego i hiszpańskiego, ogłaszał m.in. w londyńskich czasopismach emigracyjnych *Robotnik Polski* (1948, 1950-51), *Orzeł Biały* (1950-53, 1959, 1967), *Wiadomości* (1951-53, 1959, 1961-63, 1965, 1968), *Kontynenty-Nowy Merkuriusz* (1959-61), *Oficyna Poetów* (1966-67, 1976-77, 1979-80) oraz w paryskiej *Kulturze* (1960, 1962, 1964) i nowojorskich *Tematach* (1962-69, z przerwami). W 1959 otrzymał wyróżnienie w konkursie literackim ufundowanym przez Polaków z Wenezueli. Był krótko związany z londyńską grupą poetycką Kontynenty. Od 1965 publikował utwory poetyckie i przekłady w wielu czasopismach krajowych, m.in. we *Współczesności* (1965-66, 1969-70), w *Poezji* (1966-88, z przerwami), *Miesięczniku Literackim* (1970-89, z przerwami), *Literaturze* (1973, 1975, 1978). Odczytał wiele podróży po Europie. Od 1975 często przyjeżdżał do Polski. Zmarł nagle 31 marca 1989 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Taniec z pochodniami. Dramat w 3 aktach. Powst. 1938.

Sztuka złożona w Towarzystwie „Młody Teatr” w Warszawie, nie wystawiona (inf. autora).

2. Najkosztowniejszy poemat. Partie napisane. [Poematy]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przemysłowego 1946, 31 s.

Zawartość: Rapsod w sprawie Dźwiny; Ballada o podjętym spojrzeniu; Legenda o chłopcu-poecie.

3. Wyszywane orłami. Dramat [w 3 aktach wierszem]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przemysłowego 1946, 56 s.

4. Zmartwychwstania zabitych. Nivola. [Opowiadanie]. Przedm.: M. Lurczyński. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przemysłowego 1946, 62 s.

5. Anita. Dramat w 5 aktach wierszem. Powst. 1950. Druk w: Polski dramat emigracyjny 1939-1969. Antologia. Pozń. 1993 s. 211-315.

Nagroda specjalna Teatru „Nasza Reduta” w Chicago w konkursie na dramaty w 1952.

6. *Ismene*. [Dramat na tematy antyczne w 4 aktach wierszem]. Powst. 1954. Druk fragm.: Akt I, sceny 1-15. *Oficyna Poetów*, Londyn 1978 nr 3 s. 34-40 i sprost. 1979 nr 1 s. 48.

Data powstania wg inf. autora.

7. *Żrenice*. Dwa arkusze poezji. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1956, 58 s.

Arkusz I zawiera wybór poezji z nie opublikowanych wcześniejszych tomów [por. poz. 12]: *Małwy i krew*; *Kielichy z lodu*; *Obłedy pawie*; *Żyjące trawy*, — oraz utwory z zestawionych później tomów *Appassionata* [poz. 11] i *Epigramaty* [poz. 9]. — Arkusz II zawiera cykl: *Ręce zanurzone w śmierć*.

8. *Koncert na głos kobiecy*. [Poemat]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1960, 140 s. Wyd. nast. z podtytuł. *Biomachia*. Wwa: Czyt. 1967.

9. *Epigramaty*. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1963, 44 s.

10. *Karnet indygowłosej*. [Wiersze]. Kr.: WL 1970, 74 s.

Cykle: *Naśladowania z japońskiego*; *Księga Synah*; *Ekstrawagancje*; *Miary*.

11. *Appassionata*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 87 s.

Cykle: *Sześć różnych wierszy*; *Nekrozy*; *Szmaty*; *Dedykacje dla żony*; *Opowieści*; *Ręce zanurzone w śmierć* [poz. 7].

12. *Wiersze wczesne wybrane*. Wybór i wstęp: R. Matuszewski. Wwa: Czyt. 1983, 282 s.

Wybór wierszy z l. 1945-1952. — Cykle [z tomów, por. poz. 7]: *Zapach włosów*; *Ballady*; *Niepokoje*; *Doznania*. — *Małwy i krew*; *Małwy i taniec*; *Blaknący czas*; *Zygzak srebra*. — *Kielichy z lodu*; *Wieczna dziewczyna*; *Wiersze w znużeniu*; *Aniołom pieśni*; *Lodowce z ognia*; *Osiem twarzy nędzy*; *Dno modlitwy*. — *Obłedy pawie*; *Białowłosa*; *Kwiaty tragiczne*; *Nawroty ros*; *Listy dobijanego*; *Uderzenia*. — *Żyjące trawy*; *Rzeźby w smutku*; *Legenda*; *Słowo i wybuch*; *Okolice absurdu*; *Drzewo i trzciny grające*.

13. *Kawalkady piekła*. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1985, 127 s.

Cykle: *Abstrakcje*; *Pochód świateł*; *Zamykający się łuk*; *Stróż infernalny*; *Opowieści skazone*; *Szyderstwa*; *Nadzieje i gruz*.

14. *Posępne wino*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1993, 93 s.

Cykle: *Okrucieństwo wód*; *Zagubienia*; *Podmuch trucizny*; *Wygęte ostrza*; *Narożnik drwiny*; *Mówię do śmierci*.

Nadto (wg inf. J.N.) nie opublikowane tomy wierszy i poematy: *Wilczomlecz*. — *Mgła*. [Opowieść]. — *Duo* na tematy antyczne. [Opowieści o *Zaleukosie* i *Charondasie*]. — *Krew*. — *Powrót w Litwę*. *Wiersze i poematy* [ok. 125 s.]. — *Drzazgi kryształu*. *Poemat o Tońku Szafranu* w 48 sonetach [ok. 50 s.]. — *Psalmy na użytek wilczy*. *Poemat* [ponad 3000 wersów].

Przekłady

1. E. Pound: *Maska i pieśń*. Antologia poezji. Tłum. ... Wyd. wstępne skrócone. Monachium: E. Kottmeier, I.J. Kostecki 1960, 47 s. Por. poz. 5. Przekłady z „*Personae*” i „*Cantos*”.

2. *Ewokacje*. Krótka antologia poezji Ameryki lberyjskiej. [Oprac. i tłum. z hiszp. i portug.] ... Wwa: PIW 1968, 183 s.

3. I. Kostecki: *Surowe sonety*. Przel. i szkic o poecie napisał ... Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1976, 94 s.

4. T.S. Eliot: *Poematy*. [Wybór utworów]. Przekł. i szkic o teorii i praktyce przekładu poetyckiego ... Londyn: Nakł. prywatny 1978, 130 s.

5. E. Pound: *Poezje*. Wybrał, przel. [z ang.] i wstępem opatrzył ... Wwa: W. Pogonowski 1993, 224 s.

Prace redakcyjne

Zob. Przekłady poz. 2, 5.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1967, 1988; inf. rodziny 1997. — Wywiad: „... ponieważ jest właściwym wyrażeniem — pisarzem polski”. Rozmowa z J.N. [zarejestrowana w marcu 1988]. Rozm. M. Pytasz. *Kresy* 1993 nr 15.

SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska). — LP (red.). — [J. Zieliński] J. Kowalski: *Leksykon polskiej literatury emigracyjnej*. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990.

[Wyszywane orłami:] [M. Danilewicz] Szperacz: *Nowy talent*. *Skrzydła*, Londyn 1946 nr 11; *Polski dramat* wydany w Hanowerze. *Listy z Teatru* 1946 nr 4. — [Zrenice:] Z. Dolecki: *Wisła — Tamiza — Styks płyną blisko siebie*. *Kierunki* 1957 nr 26; A. Norbert: *Zrenice smutnego czasu*. *Współczesność* 1957 nr 8. — S. Rzesiowski: *Poezja kosztownych natchnień*. *Nowe Syg.* 1957 nr 33. — S. Legeżyński: *Armia Krajowa w twórczości J.N. Gaz. Niedz.*, Londyn 1959 nr 16. — [Koncert na głos kobiecy:] A. Czerniawski. *Kontynenty-Nowy Merk.*, Londyn 1962 nr 38; S. Legeżyński: *Tom utkany z cierpienia i wstrętu*. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1962 nr 16; S. Balbus: *O klasycyzmie i romantyzmie tudzież o duchu poezji*. *Życie Lit.* 1968 nr 13; A. Śluci. *Twórczość* 1968 nr 6. — [Ewokacje. Oprac. ...] A. Tchórzewski: *Ambicje i „ewokacje”*. *Współczesność* 1968 nr 23; A. Pałłasz: *Poezja Ameryki lberyjskiej*. *Nowe Książ.* 1969 nr 11; F. Śmieja. *Oficyna Poetów*, Londyn 1969 nr 4. — [Karnet indygowłosej:] S. Balbus. *Życie Lit.* 1971 nr 1; J. Kurowicz: *Tak ładnie, tak brzydko*. *Twórczość* 1971 nr 10, przedr. w tegoż: *Regiony wielkich i małych iluzji*. Wr. 1976. — S. Balbus: *Stylizacje, kontestacje, zwierzienia*. *Nowe Książ.* 1972 nr 5 [rec.: *Appassionata*]. — S. Dąbrowski: *Próba analizy krytycznoliterackiej jako próba interpretacyjnego pokonania hermetyzmu utworu poetyckiego*. (Na przykładzie wiersza J.N. „*Afrodyte*”). W: *O języku literatury*. Kat. 1981; przedr. pt. *Hermeneutyka przeciw hermetyzmowi* (J.N. „*Afrodyte*”) w tegoż: *Wiersz, zbiór, rozumienie*. Gdańsk 1983. — [Wiersze wczesne wybrane:] A. Bernat: *O wierszach N. Nowe Książ.* 1984 nr 6; M.E. Cybulska: *Ars poetica J.N. Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1984 nr 51. — A. Kaliszewski: *Orfeusze*. *Pis. Lit. Artyst.* 1985 nr 9 [rec.: *Kawalkady piekła*]. — R. Matuszewski: *Lektury poetyckie*. *Mies. Lit.* 1985 nr 9, przedr. pt. J.N. i jego „*Wiersze wczesne wybrane*” w tegoż: *Powroty i pożegnania*. Wwa 1987. — A. Szawerna-Dyrzka: *Status emigranta*. (O J.N. i jego poemacie „*Koncert na głos kobiecy*, *Biomachia*”). *Poezja* 1985 nr 11. — [Kawalkady piekła:] M.E. Cybulska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 3; J. Marx: *Szlauch w kroku*. *Kultura* 1986 nr 40. — A. Szawerna-Dyrzka: *Wody, płomień i historia*. (Mit i mitologizm w poemacie „*Koncert na głos kobiecy*, *Biomachia*” J.N.). W: *Wśród poetów współczesnych*. Kat. 1986. — W. Tkaczuk: *Anty-światy J.N. Nowe Książ.* 1986 nr 3 [rec.: *Kawalkady piekła*]. — B. Gutkowska: *J.N. heroika narodowa; Prolegomena do „Wyszywanych orłami” J.N.*; Z. Marcinów: *Uwagi o „Wierszach wczesnych” J.N.*; A. Szawerna-Dyrzka: *Poetyka „Epigra-*

matów" J.N. w świetle teorii i praktyki poetyckiej Ezry Pounda. W: Poezja i nostalgia. Kat. 1987. — Cz. Sobkowiak: Na ziemi jałowej. *Odra* 1988 nr 2. — Z. Lichniak: Nazwisko i zjawisko znaczące: J.N. W tegoż: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — R. Matuszewski: J.N. *Życie Warsz.* 1989 nr 79. — WK: J.N. (1918-1989). *Pis. Lit.-Artyst.* 1989 nr 6. — B. Gutkowska: Sprawa polska w „Anicie” J.N. W: W pejzażu ojczyzny i obczyzny. Kat. 1991. — J. Paszek: Poezja i wyobcowanie. O „Koncercie na głos kobiecy” N. W: Literatura a wyobcowanie. Lubl. 1991. — J. Ratajczak: Język — moja ojczyzna. (O pisarstwie J.N.). *Ogród* 1992 nr 3/4. — A. Szawerna-Dyrzka: Koncepcje słowa poetyckiego Wacława Iwaniuka, Jerzego Pietrkiewicza, J.N. W: Literatura emigracyjna 1939-1989. T. 1. Kat. 1994. — K. Górski: Mój Niemoj. *Regiony* 1997 nr 2.

B.D.

NIEMYSKA-RĄCZASZKOWA Czesława 1903-1974

Powieściopisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 18 lipca 1903 w Warszawie; córka Karola Niemyskiego, rzemieślnika, i Zofii z Wrońskich. W 1920 ukończyła Gimnazjum im. K. Hoffmanowej w Warszawie. Od 1921 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (absolutorium 1926). Od 1922 pracowała w świetlicach dla młodzieży robotniczej; w tym czasie zaczęła pisać utwory dla scen świetlicowych. Była członkiem Chrześcijańskiego Związku Akademickiego, później wchodziła w skład jego Rady Naczelnej. Pierwsze wiersze opublikowała w 1923 w czasopiśmie Związku *Nasze Drogi*; publikowała tu także w następnych latach, a w 1927 została redaktorem naczelnym pisma. W 1926-27 była słuchaczką Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej. Po wyjściu w 1927 za mąż za Antoniego Rączaszka, urzędnika samorządowego, opuściła Warszawę. Mieszkała następnie kolejno w Brześciu nad Bugiem, Grodnie, Białymstoku i Tomaszowie Mazowieckim, gdzie uczestniczyła w organizowaniu ruchu kulturalnego i oświatowego (m.in. jako członek Towarzystwa Przyjaciół Nauki, Literatury i Sztuki) oraz akcji w zakresie opieki społecznej. Ogłaszała felietony na tematy oświatowo-kulturalne w *Kobiecie Współczesnej* (1928-29). W 1936-39 współpracowała z Polskim Radiem w Warszawie i Łodzi; była autorką około 40 audycji radiowych, głównie dla dzieci. Podczas okupacji niemieckiej, wysiedlona z Tomaszowa Mazowieckiego, przebywała w Czeladzi na Śląsku, utrzymując się z pracy na roli. Nabawiła się wówczas choroby reumatycznej, która okresowo uniemożliwiała jej poruszanie się. Brała udział w organizowaniu prasy konspiracyjnej. Po wojnie mieszkała nadal w Czeladzi, a następnie przeniosiła się do Łodzi. W 1947-48 odbywała kurację zdrowotną w Szwajcarii i we Włoszech. W 1949 nawiązała ponownie współpracę z radiem jako autorka audycji dla dzieci i młodzieży. Od 1954 była członkiem ZLP. W latach sześćdziesiątych zaczęła pisać powieści historyczne

dla młodzieży. W 1971 przeniosiła się do Warszawy. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974) i Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Zmarła 30 grudnia 1974 w Warszawie; pochowana w Czeladzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Świt już blisko. Widowisko ludowe w 3 aktach. Powst. 1950. Wyd. w oprac. muz. J. Klukowskiego. Wwa: NK 1952, 130 s.

2. O jeżu zaklętym. [Baśń sceniczna dla dzieci]. Praprem. Wwa, Warsz. T. Objazdowy „Gnom” 1952.

3. Anka Opolanka. [Opowieść wierszem dla dzieci]. Radio 1957. Wwa: NK 1958, 24 s.

4. Przyjaciele. [Powieść historyczna dla dzieci]. Wwa: NK 1962, 138 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1977, wyd. 4 [!] 1985. Radio 1971.

5. Jadwiga i Jagienka. [Powieść historyczna dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 333 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971, wyd. 4 1975, wyd. 5 1980, wyd. 6 1986, wyd. 7 1997.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 6.

6. Te same gwiazdy. Powieść historyczna [dla młodzieży]. Wwa: LSW 1965, 369 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1985.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 5.

7. Z rybałtami po Mazowszu. [Powieść historyczna dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 257 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 Lubl.: WŁubel. 1978, wyd. 4 tamże 1987.

8. Historia o jeżu, kneziównie i kneziu. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 24 s.

9. Pierwsza w Europie. [Powieść historyczna dla młodzieży]. [Wwa:] LSW 1973, 508 s. Wyd. nast. z podtyt. Powieść z okresu Komisji Edukacji Narodowej, tamże 1980.

Pierwotny tytuł: Miotła na upiory. Suita powieściowa. (Inf.) M. Mitera-Dobrowolska: Cz.N.-R. — pisarka miłująca dzieci i młodzież. W: Szkice z literatury dla dzieci i młodzieży. Kat. 1981).

10. Ich tajemnice. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 209 s. Wyd. 2 tamże 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1966. — SWPP 2 (M. Brykałska). — PP (M. Brykałska). — PSB (J.Z. Białek). — RL 1974 (J. Chudek).

A. Jelicz: O królach, diabłach i poecie. *Nowe Książ.* 1967 nr 4 [rec.]; Te same gwiazdy. — M. Ruszczyk: Zanim nastal wiek oświecony. *Nowe Książ.* 1974 nr 14 [rec.]; Pierwsza w Europie! — J. Kowalczykówna: Zabawa, przygoda, historia ... *Nowe Książ.* 1979 nr 6 [rec.]; Ich tajemnice; Z rybałtami po Mazowszu. — M. Mitera-Dobrowolska: Cz.N.-R. — pisarka miłująca dzieci i młodzież. W: Szkice z literatury dla dzieci i młodzieży. Kat. 1981.

J.Z. 55

NIENACKI Zbigniew 1929-1994

Właściwe nazwisko: Nowicki.
Powieściopisarz, autor książek dla młodzieży, dramatopisarz.

Urodzony 1 stycznia 1929 w Łodzi; syn Jana Nowickiego, urzędnika, i Cecylii Daneckiej, nauczycielki. Podczas okupacji niemieckiej, w 1940 został wraz z rodziną wysiedlony z Łodzi na teren Generalnej Guberni i przebywał na wsi, w Słupi Skierniewickiej. Po wojnie powrócił do Łodzi, gdzie uczęszczał do szkoły średniej. W 1945 wstąpił do ZWM i był jego aktywistą. Debiutował w 1946 powieścią pt. „Związek poszukiwaczy skarbów”, drukowaną w tygodniku *Przyjaciel* (podp. Zbigniew Nowicki). Po zdaniu matury w 1948, w celu zebrania materiałów do powieści o dzieciach, był przez trzy miesiące wychowawcą w Domu Dziecka TPD w Szklarskiej Porębie. W tymże roku, zamierzając się zająć scenopisarstwem, podjął studia w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej (PWSF) w Łodzi (1948/49), a następnie we Wszechzwiązkowym Państwowym Instytucie Kinematografii (Wsiesojuznyj Gosudarstwennyj Institut Kiniematografii) w Moskwie, z czego po pół roku zrezygnował. Po powrocie do Łodzi, nie mogąc uzyskać zgody na kontynuowanie studiów w PWSF ani w żadnej innej uczelni, zajmował się twórczością literacką, pisał powieść „Chłopcy” (nie wydaną) i publikował liczne wiersze w tygodniku *Szpilki* (1950/51, podp. Zbigniew Nowicki). Od 1951 pracował w dziale rolniczym gazety *Głos Robotniczy*. Ożenił się z Heleną Dąbską. W 1957 nabył posiadłość wiejską na Mazurach we wsi Jerzwałd pod Morągiem, gdzie następnie mieszkał stale od około 1969 i, mając ukończony kurs rolniczy, prowadził gospodarstwo rolne. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, od 1957 publikował stale pod pseudonimem Zbigniew Nienacki. W 1958-63 należał do redakcji tygodnika *Odgłosy* (w piśmie tym kierował działem reportaży); na jego łamach ogłaszał liczne artykuły, recenzje, utwory prozą (1958, 1960-63, 1967-69; tu m.in. w 1969 cykl „Z dzienników”). W 1960 zaczął wydawać powieści dla młodzieży o przygodach Pana Samochodzika. W 1962 został członkiem PZPR. Od tegoż roku należał do ZLP. W 1962-65 był ławnikiem w Wydziale Karnym łódzkiego Sądu Wojewódzkiego, a w 1965-74 radnym WRN w Łodzi (jako członek jej Komisji Kultury i Sztuki). W 1964 zamieszczał liczne felietony w *Głosie Robotniczym*. Za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży otrzymał w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. W 1982 został członkiem Tymczasowej Rady Krajowej PRON. W 1983 został członkiem nowego ZLP i prezesem Oddziału Olsztyńskiego; od 1985 wchodził w skład Zarządu Głównego ZLP. Kontynuował twórczość literacką na łamach *Odgłosów*

(1983-86), *Szpilki* (1983-86; tu m.in. cykl felietonów pt. „Chata za wsią”) oraz *Tygodnika Kulturalnego* (1984-86). Wyróżniony m.in. odznakami „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1974) i „Zasłużony Działacz Kultury” (1975) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Zmarł 23 września 1994 w Jerzwałdzie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Związek poszukiwaczy skarbów. [Powieść]. *Przyjaciel* 1946 nr 32/33, 1947 nr 14.
Podp.: Zbigniew Nowicki.

2. Chłopcy. Powieść. Powst. 1951.
Powieść o domu dziecka. — Druk wstrzymano w ramach represji za przerwanie studiów w Moskwie (inf. autora w 1966).

3. Uroczysko. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 278 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łódź: WŁ 1968, wyd. 3 tamże 1971; wyd. 4 Olsztyn: Zodiak 1989.

4. Olbracht Łaski wojewoda sieradzki. Według monografii A. Kraushara. *Głos Rob.* 1958 nr 256-306.

Popularny zarys historyczny.

5. Worek Judaszów. [Powieść]. *Gaz. Pom.* 1958 nr 219-270; *Gaz. Tor.* 1958 nr 219-270; *Odgłosy* 1961 nr 36-51/52, 1962 nr 1-2. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1961, 143 s. Wyd. 2 tamże 1964. Por. poz. 28.
Wariant tytułu: Kryptonim: kryształowe zwierciadło.
Przekł.: czes.: Pytel Jidášci. [Przeł.] E. Teigová. Praha 1963, — niem.: Der Kristallspiegel. [Przeł.] V. Mika. Berlin 1967, wyd. nast. tamże: 1968, 1969, 1980, — orm.: [Przeł. z ros.] V. Balajan. Erevan 1969, — ukr.: Operacija „Krištaleve dzerkalo”. [Przeł.] J. Litvinenko. Kív 1977.

6. Zabójstwo Herakliusza Pronobis. [Powieść]. *Odgłosy* 1958 nr 1-9, 11-22.

Przeróbka na powieść dla młodzieży wyd. pod nazwiskiem Z. Nienackiego pt. Testament rycerza Jędrzeja. Olsztyn: Warmia [1997], 190 s. (tytuł grzbietowy: Pan Samochodzik i testament rycerza Jędrzeja), jest autorstwa Jerzego Szumskiego [pseud.] (inf.: M. Płatkowska: Nowy autor pisze nowe przygody. *Gaz. Wyborcza* dod. *Magazyn* 1998 nr 14).

7. Skarb Atanaryka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1960, 230 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lubl.: KAW 1989; Olsztyn: Warmia 1993; pt. Pan Samochodzik i skarb Atanaryka. Wwa: Świat Książki 1997.

Cz. 1 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 2-18 zob. poz. 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44-48.

8. Pozwolenie na przywóz lwa. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 319 s. Wyd. 2 Wwa: Res Polona 1990.

9. Tajemnicza laseczka. [Powieść]. *Głos Rob.* 1961 nr 221-280; *Tryb. Opol.* 1961 nr 268-308, 1962 nr 1-21. Wyd. osob. pt. Laseczka i tajemnica. Wwa: Czyt. 1963, 238 s. Wyd. 2 Łódź: Res Polona 1990, 207 s.

Przekł. czes.; Lasička. [Przeł.] J. Dohnal. Praha 1965.
– gruz.: Saidumlo selčosi. [Przeł.] M. Šamathava. Tbilisi 1970.

10. Termitiera. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1961. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1962.

Utwór wyróżniony w 1961 nagrodą T. Ateneum w Wwie za debiut dramatyczny oraz nagrodą MRN w Kr. w konkursie na utwór sceniczny o tematyce współczesnej.

11. Wąż morski. [Powieść]. *Głos Rob.* 1962 nr 161-213; *Głos Koszał.* 1962 nr 269-312, 1963 nr 2-15, *Tyg. Piotr.* 1986 nr 48-53, 1987 nr 1-41.

12. Golem. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1963.

13. Myszy. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1963. Inf.: *Odgłosy* 1963 nr 20.

14. Podniesienie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 145 s.

Przekł. ros.: Probużdenie. [Przeł.] Z. Šatalova. W: *Sovremennaja pol'skaja povest'*. Moskva 1964.

Adapt. teatr.: pt. Opowieść o Bielinku. Widowisko w 10 scenach na podstawie powieści ... Adapt. dramatyczna i uwagi insc.: H. Okraskowa. Wwa: CPARA 1966, 65 s., powiel., – radiowa pt. Bielinek: Radio 1980.

15. Styks. Sztuka w 1 akcie. TV 1963. Druk łącznie z J. Wasylkowski: *Węzeł rodzinny*. W: *Groteski sceniczne*. Uwagi insc.: J. Nowacki. Wwa: CPARA 1966, 63 s., powiel.

16. Wyspa Złoczyńców. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 289 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1979; wyd. 4 Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1980; wyd. 5 Łódź: KAW 1983; wyd. 5 [właśc. 6] Olsztyn: Pojezierze 1988, tamże 1990; Olsztyn: Warmia 1993; Wr.: Siedmioróg 1998. Zob. poz. 19.

Cz. 2 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 1, 3-18 zob. poz. 7, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44-48.

Przekł. ukr.: Ostriv zločynciv. [Przeł.] K. Glovac'ka. Kij 1967.

17. Z głębokości. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 170 s.

18. Sumienie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 186 s. Wyd. 2 Olsztyn: Zodiak 1989.

19. Wyspa Złoczyńców. Scenariusz filmowy. Ekran. 1965. Por. poz. 16.

20. Pan Samochodzik i templariusze. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 323 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1974; wyd. 4 Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1980, tamże: wyd. 5 1988, wyd. 6 1990; pt. Templariusze. Olsztyn: Warmia 1993; Wr.: Siedmioróg 1998. Por. poz. 31.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2, 4-18 zob. poz. 7, 16, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44-48.

Przekł. czes.: Pan Auťák a templáři [Przeł.] K. Bantů. Praha 1978. – słowac.: Pán Tragáčík a templári. [Przeł.] P. Čačko. Wyd. łącznie z przekł. poz. 27 pt. *Záhľadné príhody Pána Tragáčíka*. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1982. Wyd. nast. tamże 1989.

21. Z przygodą na ty. Scenariusz serialu telewizyjnego w 7 odcinkach. TV 1966-1967.

Odcinki: *Nauczka*; *W potrzasku*; *Potwór z Czarnego Jeziora*; *Biwak*; *Monety*; *Wyprawa odważnych*; *Czarny rycerz*.

22. Krwawa ręka. [Widowisko telewizyjne]. Powst. ok. 1967.

II nagroda w konkursie Nacz. Redakcji Programów Dziecięcych i Młodzieżowych TV na widowisko dla młodzieży w 1967.

23. Księga strachów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 278 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1973, wyd. 4 1975; wyd. 5 Pozn.: WP 1976; wyd. 5 [właśc. 6] Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1981; Wwa: NK 1987; Wwa: Alfa 1987; Olsztyn: Pojezierze 1989; Wwa: NK 1989; Olsztyn: Euro 1990; Wr.: Siedmioróg 1997.

Cz. 4 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 1-3, 5-18 zob. poz. 7, 16, 20, 27, 29, 32-37, 40, 44-48.

Przekł. orm.: [Przeł.] M. Grochol'skaja. Erevan 1971.

Adapt. radiowa: Radio 1973.

24. Liście dębu. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1967, 1969, 308 + 341 s. Wyd. 2 popraw i uzup. Lubl.: KAW 1990, 207 + 230 s.

T. 1 zatytułowany pierwotnie: *Święta miłość*, wyróżniony w 1966 II nagrodą Ziemi Łódzkiej w konkursie na powieść związaną tematem z walką partyzancką.

25. Dziewięć złotych naczyn. [Widowisko telewizyjne]. TV 1968.

26. Nekropolis. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Propozycji Pol. Sztuki Współcz. 1968.

27. Niesamowity dwór. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1969, 290 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1974, wyd. 4 1977; wyd. 3 [!] Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1981, tamże wyd. 4 1990; Olsztyn: Warmia 1993. Por. poz. 41.

Cz. 5 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 1-4, 6-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 29, 32-37, 40, 44-48.

Przekł. słowac.: *Strašidelný kaštieľ*. [Przeł.] P. Čačko. Wyd. łącznie z przekł. *Pan Samochodzik i templariusze* zob. poz. 20.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

28. Akcja Brutus. [Scenariusz filmowy]. Ekran. 1970.

Adapt. powieści *Worek Judaszów* zob. poz. 5.

29. Nowe przygody Pana Samochodzika. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 299 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Olsztyn: Pojezierze 1974; wyd. 3 tamże 1982; wyd. 4 Wwa: NK 1983; wyd. 4 [!] Olsztyn: Pojezierze 1990.

Cz. 6 cyklu; cz. 1-5, 7-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 32-37, 40, 44-48.

Przekł. ukr.: *Novi prigodi Samochodzika*. [Przeł.] O. Ljenik. Kij 1979.

30. Mężczyzna czterdziestoletni. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 244 s.

31. Pan Samochodzik i templariusze. [Scenariusz filmowy]. Ekran. 1971. Por. poz. 20.

32. Pan Samochodzik i zagadki Fromborka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 278 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1977; wyd. 3 Olsztyn: Pojezierze 1982; wyd. 4 [!] Wwa: NK 1983; wyd. 4 Olsztyn: Pojezierze 1990; Olsztyn: Warmia 1994. Cz. 7 cyklu; cz. 1-6, 8-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 33-37, 40, 44-48. Przekł. bułg.: Gospodin avtomobil i zagadkite na Frombork. [Przeł.] E. Pelovska. Sofia 1980. — słowac.: Pán Tragáčik a záhady Fromborku. [Przeł.] P. Čačko. Wyd. łącznie z przekł. poz. 34 pt. Pán Tragáčik a záhady Fromborku. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1983.
33. Pan Samochodzik i Fantomas. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1973, 334 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1978; wyd. 4 Olsztyn: Pojezierze 1982, wyd. 5 tamże 1990; Olsztyn: Warmia 1993. Cz. 8 cyklu; cz. 1-7, 9-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32, 34-37, 40, 44-48. Przekł. słowac.: Pán Tragáčik a Fantomas. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1986.
34. Pan Samochodzik i tajemnica tajemnic. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1974 nr 4-43, 45-48. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1975, 275 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1977; wyd. 3 Olsztyn: Pojezierze 1983; wyd. 4 Olsztyn: Euro 1992; Olsztyn: Warmia 1995. Cz. 9 cyklu; cz. 1-8, 10-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32, 33, 35-37, 40, 44-48. Przekł. czes.: Pan Auťák a pražské tajemsti. [Przeł.] K. Bártů. Praha 1982. — słowac.: Pán Tragáčik a tajomstvo nad tajomstvami. [Przeł.] P. Čačko. Wyd. łącznie z przekł. Pan Samochodzik i zagadki Fromborka zob. poz. 32. — węgier.: Autócska űr és a titkok titka. [Przeł.] G. Hárs. Budapest 1984. Adapt. tv: pt. Pan Samochodzik i praskie tajemnice. TV 1988.
35. Pan Samochodzik i Winnetou. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1976, 367 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Olsztyn: Pojezierze 1978, wyd. 3 tamże 1984; wyd. 4 Olsztyn: Euro 1992. Cz. 10 cyklu; cz. 1-9, 11-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-34, 36, 37, 40, 44-48. Przekł. czes.: Pan Auťák a Vinnetou. [Przeł.] K. Bártů. Praha 1987.
36. Pan Samochodzik i Niewidzialni. [Powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 321 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1986; wyd. 4[!] Olsztyn: Euro 1992. Cz. 11 cyklu; cz. 1-10, 12-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-35, 37, 40, 44-48. Przekł. słowac.: Pán Tragáčik a Neviditel'ni. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1988.
37. Pan Samochodzik i złota rękawica. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1978 nr 39-104. Wyd. osob. Wwa: NK 1979, 320 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; wyd. 3 Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1986; wyd. 4 Olsztyn: Euro 1992. Cz. 12 cyklu; cz. 1-11, 13-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-36, 40, 44-48. Harcerska Nagroda Literacka w 1980.
38. Uwodziciel. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1978, 424 s. Wyd. nast. tamże: 1979, 1980, 1988, 1991.
39. Raz w roku w Skiroławkach. T. 1-2. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1983, 352 + 371 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1987, wyd. 5 [!] 1990, 493 s. Nagroda Stow. Bibliotekarzy Pol. w 1985 (za 1984).
40. Pan Samochodzik i człowiek z UFO. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1985, 282 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Olsztyn: Pojezierze 1987; wyd. 3 Olsztyn: Euro 1991. Cz. 13 cyklu; cz. 1-12, 14-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 44-48. Przekł. słowac.: Pán Tragáčik a človek z UFO. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1990.
41. Pan Samochodzik i niesamowity dwór. [Scenariusz filmowy]. Ekran. 1986. Por. poz. 27.
42. Wielki las. [Powieść]. Wwa: PIW 1987, 415 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Lubl.: KAW 1988; wyd. 3 Olsztyn: Euro 1990.
43. Dagome Iudex. [Powieść]. T. 1-3. Olsztyn: Pojezierze 1989-1990, 235 + 296 + 267 s. Wyd. 2 pt. Historia sekretna. Łódź: Domina 1994. T. 1. Ja, Dago; t. 2. Ja, Dago Piastun; t. 3. Ja, Dago Władca.
44. Kapitan Nemo. [Powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Warmia 1993, 211 s. Cz. 14 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 1-13, 15-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 45-48.
45. Święty relikwiarz. [Powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Warmia 1993, 220 s. Wyd. nast. Wwa: Świat Książki 1997. Cz. 15 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 1-14, 16-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44, 46-48.
46. Dziwne szachownice. [Powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Warmia 1994, 195 s. Cz. 16 cyklu o przygodach Pana Samochodzika; cz. 1-15, 17-18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44, 45, 47, 48.
47. Pierwsza przygoda Pana Samochodzika. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Świat Książki 1996, 270 s. Cz. 17 cyklu; cz. 1-16, 18 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44-46, 48.
48. Nieuchwytny kolekcjoner. [Autorzy: ..., J. Szumski; powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Warmia 1997, 191 s. Autorstwa Z.N. ok. 90 s.; po jego śmierci powieść dokończył Jerzy Szumski [pseud.] (inf.: M. Piątkowska; Nowy autor pisze nowe przygody. *Gaz. Wyborcza* dod. *Magazyn* 1998 nr 14). — Tytuł grzbietowy: Pan Samochodzik i nieuchwytny kolekcjoner. Cz. 18 cyklu; cz. 1-17 zob. poz. 7, 16, 20, 23, 27, 29, 32-37, 40, 44-47. Kontynuacja cyklu przez Jerzego Szumskiego [pseud.] pt. Testament rycerza Jędrzeja (zob. przeróbka poz. 6) oraz Kindżał Hasan-beja. Olsztyn: Warmia [1997], 193 s. (tytuł grzbietowy: Pan Samochodzik i kindżał Hasan-beja).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1978. — Z. Nienacki: Sam na sam ze sobą. W: Zbigniew Nienacki. Olsztyn 1978; Jestem twórcą „odrzuconym”. *Tyg. Kult.* 1984 nr 3. — Wywiady: Literackie konfrontacje, czyli rozmowa ze Z.N. Rozm. A. Borowicz. *Warm. i Mazury* 1976 nr 12; Liczą się tylko książki i czytelnicy. Rozm. A. Borowicz. *Tyg. Kult.* 1977 nr 7; Nie zamierzam schlebzać gustom czytelników... Rozm. S. Bubin. *Dz. Zach.* 1985 nr 276; Zajrzyć do wnętrza. Rozm. J. Cechowski. *Odgłosy* 1988 nr 25; Nie lubię pruderii. Rozm. M. Załuski. *Nowości* 1993 nr 30.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

H. Rudnicki: Diabeł Kuwasa i S-ka. *Głos Rob.* 1957 nr 304 [rec.: Uroczysko]. — T. Papier: Wiecież co więcej? *Odgłosy* 1960 nr 23 [rec.: Skarb Atanaryka]. — H. Skrobiszewska: Sybir Polaków — inaczej. *Odgłosy* 1961 nr 37 [rec.: Pozwolenie na przywóz lwai]. — L. Beck. *Odgłosy* 1962 nr 13 [rec.: Termitiera]. — W. Jazdyński. *Odgłosy* 1962 nr 4 [rec.: Worek Judaszów]. — K. Siemiatycka: Ukłon w stronę nowoczesności. *Gaz. Białost.* 1962 nr 111 [rec.: Termitiera]. — A. Werner. *Twórczość* 1962 nr 12 [rec.: Worek Judaszów]. — R. Łoboda: Golem i glina. *Odgłosy* 1963 nr 47 [rec.: Golem]. — J. Panasewicz. *Odgłosy* 1963 nr 8 [rec.: Styks]. — [Podniesienie:] T. Papier: Legenda o roku 45. *Odgłosy* 1963 nr 20; J.Z. Brudnicki: W poszukiwaniu perspektywy. *Twórczość* 1964 nr 9. — B. Kogut: Nowości prozy. Z dna. *Życie Lit.* 1964 nr 46 [rec.: Z głębokości]. — K. Kuliczowska: Pouczająca włóczga. *Odgłosy* 1964 nr 38 [rec.: Wyspa Złoczyńców]. — P. Kuncewicz: Wolańcie w noc. *Odgłosy* 1964 nr 31 [rec.: Z głębokości]. — [Sumienie:] [J.B. Maj] Jamb: Wyrok śmierci. *Grom. Rol. Pol.* 1966 nr 68; W. Szwedowicz: Średnia powieść o średnim sumieniu. *Kultura* 1966 nr 11; S. Świątek: Dwuznaczność sumienia narratora. *Odgłosy* 1966 nr 9; H. Zaworska: Łatwość pisania. *Nowe Książ.* 1966 nr 7. — [Liście debiu:] J. Koprowski: Pierwszy tom trylogii Z.N. *Odgłosy* 1967 nr 47; Cz. Dziekanowski: W poszyciu za racją. *Nowe Książ.* 1968 nr 3; J. Kwieciński: Czy powieść polityczna? *Odgłosy* 1969 nr 12; A. Pałasz: „Liści debiu ciąg dalszy”. *Nowe Książ.* 1970 nr 5. — K. Kuliczowska: „Pan Samochodzik” i młodzież. *Nowe Książ.* 1971 nr 2 [rec.: Nowe przygody Pana Samochodzika]. — E. Kruk: Teśnota do niesklamanej baśni. *Gaz. Olszt.* 1972 nr 227. — G. Skotnicka: „Kryminal” i dydaktyka. *Nowe Książ.* 1973 nr 11 [rec.: Pan Samochodzik i Fantomas]. — E. Kruk: Tak samo lecz ciekawiej. *Gaz. Olszt.* 1975 nr 184. — T. Szyma: Współczesna przygoda. *Nowe Książ.* 1975 nr 14 [rec.: Pan Samochodzik i tajemnicza tajemnica]. — P. Adamczewski: Błada twarz się śmiać. *Kultura* 1976 nr 41 [rec.: Pan Samochodzik i Winnetou]. — H. Kurowska: Poletko „Pana Samochodzika”. *Panorama Półn.* 1977 nr 51/52. — [Pan Samochodzik i Niewidzialni:] W.P. Kwiatek: James Bond na Mazurach. *Nowe Książ.* 1977 nr 18; H. Panas: Literatura mniej poważna. *Gaz. Olszt.* 1977 nr 171. — T. Błażejowski: Miłość, seks i literatura. *Odgłosy* 1979 nr 40 [rec.: Uwodziciel]. — J. Maruszewski: Schemat ciągle świeży. *Nowe Książ.* 1979 nr 9 [rec.: Pan Samochodzik i złota rękawica]. — [Uwodziciel:] [E. Kruk] E.K.: Książka czytana z niechęcią. *Gaz. Olszt.* 1979 nr 105; A. Staniszeński: Pisarz — literatura — zabawa — literatura. *Warm. i Mazury* 1979 nr 7. — A. Staniszeński: „I znowu polski rycerz dumnie podejmie złotą rękawicę”. *Gaz. Olszt.* 1979 nr 158 [rec.: Pan Samochodzik i złota rękawica]. — W. Żukowski: Ściąganie na ziemię. *Nowe Książ.* 1979 nr 16 [rec.: Uwodziciel]. — [Raz w roku w Skiroławkach:] D. Passent: Głęboka jama. *Polityka* 1983 nr 47; A. Budzyński: N. wbia klin. *Nowe Książ.* 1984 nr 8; P. Glinkowski: Blizę Skiroławek. *Osnowa* 1984 nr 9/10; A. Godlewska: Skiroławki i recenzenci. *Rzeczywistość* 1984 nr 33; T. Olszewski: Nowe „Zmory”?; M. Rudzińska: Wieś odcieta od świata? *Tyg. Kult.* 1984 nr 32; H. Weber: Raz w roku? Nie! Codziennie! *Tu i Teraz* 1984 nr 14; T.J. Zolciński: W Skiroławkach strasy pozornie. *Fakty* 1984 nr 15; K. Metrak: Eros bez prasy albo miała baba koguta. *Literatura* 1985 nr 4. — E. Nowacka: Metempsychoza na drugiej półkuli. *Nowe Książ.* 1985 nr 9 [rec.: Pan Samochodzik i człowiek z UFO]. — [Wielki las:] B. Klukowski: Wielki las skiroławski.

Nowe Książ. 1987 nr 10; T. Olszewski: Tak wiwesejka zła. *Kultura* 1987 nr 27; E. Starosta: Naturalista z osłej ławki. *Życie Lit.* 1987 nr 30; S. Tomala: Aromat wielkiego lasu. *Mies. Lit.* 1987 nr 12. — M. Bujnicka: Jak uwodzić, czyli „Skiroławki” dialogiem podszycie. *Kultura* 1988 nr 20 [rec.: Raz w roku w Skiroławkach]. — K. Rzewuski: Drugie, trzecie dno „Wielkiego lasu”. *Księgarny* 1988 nr 2. — P. Czapliński: Młodzieżowy kryminal patriotyczny. *Res Publica* 1989 nr 9/12 [dot. cyklu o Panu Samochodziku]. — B. Walczak: Gdy w Kaliszu Ibraim panował. *Życie i Myśl* 1989 nr 11/12 [dot. Dagome Iudex]. — M. Bujnicka: O tym, kto z kim rozmawia w Skiroławkach. Dialog i dialogiczność. W: Bohater w kulturze współczesnej. Kat. 1990. — M. Bujnicka: Przestrzeń realna i przywołana w „Skiroławkach”. W: Poszukiwanie formuły powieści popularnej. W: Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku. Tor. 1990. — [Dagome Iudex:] L. Peters: Wymyślanie historii. *Gaz. Krak.* 1990 nr 239; B. Walczak: Osobliwe nazewnictwo powieści Z.N. „Dagome Iudex”. *Por. Jez.* 1990 z. 1. — E. Nowacka: Z.N. *Guliwer* 1995 nr 1. — M. Piątkowska: Nowy autor pisze nowe przygody. *Gaz. Wyborcza dod. Magazyn* 1998 nr 14.

K.B.

NIEPOKÓLCZYCKA Anna

zob. LISOWSKA-NIEPOKÓLCZYCKA Anna

NIEWIAROWICZ Roman
1902-1972

Pseud.: F. Decrès.

Dramatopisarz, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 15 stycznia 1902 we Lwowie; syn Tadeusza Niewiarowicza, inżyniera, i Heleny z Miłowskich, śpiewaczki operetkowej (występowała pod nazwiskiem Miłowska). Był uczniem III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie, szkole średnią ukończył w 1919 we Lwowie. Przez dwa semestry studiował prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Odywał służbę wojskową w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, prawdopodobnie przez jakiś czas przebywał w szkole kawalerii w Grudziądzu. W czerwcu 1921 rozpoczął pracę aktorską w Teatrze Małym we Lwowie. W tym samym roku przeniósł się do Krakowa i do 1923 występował w Teatrze im. J. Słowackiego, ucząc się gry aktorskiej u Józefa Sosnowskiego. W następnych sezonach występował głównie na scenach lwowskich i krakowskich, m.in. w 1925-31 ponownie w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie, w 1931/32 i 1936/37 w Teatrze Miejskich we Lwowie, w 1932/33 w Teatrze Polskim w Warszawie, w 1933/34 w Teatrze Miejskim w Bydgoszczy, w 1937-39 w Teatrze Letnim w Warszawie. Współpracował także z teatrem Polskiego Radia. Od 1927 był również reżyserem teatralnym. Debiutował jako dramatopisarz w 1928 komedią pt. „I co z takim zrobić” (pod pseud. F. Decrès). Pisał także recenzje teatralne w *Wileńskim Przeglądzie Artystycznym* (1936-37). Był członkiem ZZLP. Ożenił się z Ewą Mochnacką. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939, walcząc w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, na-

stepnie przeszedł wraz ze swoim oddziałem na Węgry. W końcu 1939 przedostał się z powrotem do Warszawy, gdzie mieszkał w czasie okupacji niemieckiej. Brał udział w działalności konspiracyjnej; był kierownikiem brygady kontrwywiadu Komendy Okręgu Warszawa Miasto Związku Walki Zbrojnej, a od 1942 Komendy Obszaru Warszawa AK. Kierował m.in. akcją wykonania wyroku za kolaborację na aktorze Igo Symie. W uzgodnieniu z władzami zwierzchnimi pracował równocześnie jako główny reżyser w warszawskim jawnym Teatrze Komedia (1940-42). Jego sztuki były wielokrotnie wystawiane w teatrach jawnych (także w reżyserii autora), a także w teatrach jenieckich. Aresztowany w maju 1943, początkowo był więziony na Pawiaku, a następnie w więzieniu na ulicy Łąckiego we Lwowie. Skazany na karę śmierci, po zmianie wyroku został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen. W obozie przygotował w 1944 inscenizację „Jasełek polskich” Andrzeja Wydrzyńskiego. Ostatnie miesiące wojny przebywał w obozie w Leitmeritz. Po wojnie mieszkał w Krakowie. Za działalność w jawnych teatrach w czasie wojny został, mimo protestów części środowiska teatralnego i byłych współpracowników działalności konspiracyjnej, pozbawiony przez sąd weryfikacyjny ZASP prawa zajmowania w teatrze stanowisk artystycznych na trzy lata i uprawnień organizacyjnych na rok. Jednak już w sezonie 1945/46 reżyserował w Teatrze Miejskim we Wrocławiu, a w następnych sezonach na scenach krakowskich. Związany był przede wszystkim z Teatrem im. J. Słowackiego, w którym był zatrudniony na etacie reżysera do przejścia na emeryturę w 1968. Reżyserował także w Polskim Radiu i Telewizji. Występował też jako aktor (m.in. w filmie), głównie w rolach komediowych i charakterystycznych. Był autorem scenariuszy filmowych. Sporadycznie publikował w *Tygodniku Powszechnym* i *Przekroju*. W 1959 został reaktywowany w prawach członka ZLP. W 1968 przeniósł się do Warszawy. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967). Zmarł 22 lipca 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. I co z takim zrobić. Komedia w 3 aktach. Praprem. Kr., T. Bagatela 1928. Ekran. Berlin 1933. Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. — Wyst. też pt. Miłość i boks. — Inf. o ekran.: E. Orzechowski: R.N. W: PSB.
2. Ludzie na sprzedaż. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. Bagatela 1933. Wyst. też pt. Kocham cie.
3. Kochanek — to ja! Komedia w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Rozmaitości 1934.

4. Opera w kratkę. Komedia muzyczna w 3 aktach z prologiem. Muz.: A. Hermelin, J. Mund. Teksty piosenek: M. Lisiewicz. Praprem. Lw., T. Wielki 1935.

5. Bunt automatów. Sztuka w 8 obrazach. Powst. 1936.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
Adapt. radiowa: Oprac. I. Osuchowska, Radio (Kr.) 1936.

6. Korespondent wasz donosi ... Reportaż w 7 listach. [Współaut.:] P. Otocki. Praprem. Lw., T. Wielki 1936.

7. Gdzie diabeł nie może. Komedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1937.

Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwie i w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

8. Dlaczego zaraz tragedia? Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1939.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

9. Znajda. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Komedia 1941. Por. poz. 12.

Wyst. też pt. Ich dwóch.

10. Mezalians. Komedia. Praprem. Wwa, T. Komedia 1942.

11. Skarb. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Starcki. Ekran. 1949.

Adapt. lit.: Skarb. (Opowieść filmowa). Na podst. filmu „Skarb” zrealizowanego wg scenariusza ... oprac. H. Przewoska. Przedm.: J. Toeplitz. Wwa: FAW 1951, 135 s.

12. Smarkula. Scenariusz filmowy na podstawie sztuki „Znajda” [Współaut.:] L. Buczkowski. Ekran. 1963. Por. poz. 9.

13. Żona dla Australijczyka. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Przybył. Ekran. 1964.

Adaptacja

1. Szatan z siódmej klasy. Scenariusz filmowy na podstawie powieści K. Makuszyńskiego: ..., M. Kanińska. Ekran. 1960.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1959.

SWPP 1. — PSB (E. Orzechowski). — SBTP. — RL 1972 (J. Chudek). — A.K. Kunert: R.S.N. W tegoż: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej. T. 1. Wwa 1987.

Sprawa działalności R.N. w okresie okupacji niemieckiej i dot. wyroku ZASP w 1947: R. Niewiarowicz: Kulisy „Komedii”. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 42. — R. Niewiarowicz: *Teatr* 1947 nr 1/2. — A. Wydrzyński: Sprawa R.N. (Artykuł pierwszej potrzeby). *Odra* 1946 nr 44. — (N): Wyrok — ale za co? *Odra* 1947 nr 6. — B. Korzeniewski: Sława i infamia. Wwa* 1988, wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. Londyn 1988, wyd. 2 [!] poszerz. Kr. 1992 [m.in. o R.N.], polem.: J. Hera: „Dlaczego ob. Korzeniewski kłamie?” *Zesz. Hist., Paryż-Wwa* 1996 z. 115.

K. Irzykowski. *Pion* 1935 nr 39, przedr. w tegoż: Recenzje teatralne. Wwa 1965 [rec.: I co z takim zrobić]. — [S.W. Balicki] s.w.bal.: Artyści na cenzurowanym: R.N. Aktor — reżyser — autor. *As* 1938 nr 22. — [Kochanek — to ja:] T. Boy-Zeleński: Pomysł fabrykanta smarów. *Kur. Poranny* 1938 nr 179; J.N. Miller. *Robotnik* 1938 nr 181. — S.W. Balicki: Pasażero-

wie z bagażem. *Dz. Pol.* 1946 nr 107 [rec.: Ich dwóch]. — A. Grzymała-Siedlecki: Kilka zdań o autorze „Znajdy”. *Progr. Teatru im. S. Jaracza*, Olsztyn, Elbląg 1957. — T. Kudliński: Jeden we trzech osobach — N. *Dz. Pol.* 1959 nr 243 [rec. Gdzie diabeł nie może; dot. też jubileuszul. — R.N. jubilat *Teatr* 1959 nr 22. — Z. Starowieyska-Morstinowa: Potrójny jubileusz. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 42. — S. Marczak-Oborski: Teatr czasu wojny 1939-1945. Wwa 1967 passim. — A. Brayer: Aktor, reżyser, komediopisarz. (Z dziejów teatru krakowskiego). *Echo Krak.* 1974 nr 7.

J.Z.

NIEWIDOWSKA Magdalena

zob. SAMOZWANIEC Magdalena

**NIEZKANOWSKI Stefan
ur. 1933**

Pseud.: S.S.; S.S.; Stefan Surmacki.
Historyk literatury.

Urodzony 10 lipca 1933 w Małodoszczu; syn Franciszka Niezkanowskiego, rolnika, i Janiny z domu Bem. Uczęszczał do Liceum im. S. Żeromskiego w Kielcach. Po zdaniu matury w 1951, studiował filologię polską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1955 uzyskał magisterium. W tymże roku debiutował artykułem pt. „Mikołaj Sęp Szarzyński – poeta baroku”, opublikowanym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 31). W 1955 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, a w 1956 członkiem współpracownikiem Towarzystwa Naukowego KUL. W 1955-57 uczestniczył w studiach aspiranckich, następnie pracował jako asystent na KUL. Artykuły i recenzje publikował m.in. w *Zeszytach Naukowych KUL* (1959-64, z przerwami), miesięczniku *Życie i Myśl* (1964-77, z przerwami), *Więzi* (1965-69, pod pseud. Stefan Surmacki) oraz w *Kierunkach* (1968-72). W 1962 uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim stopień doktora na podstawie rozprawy „O poezji Kaspra Miaskowskiego” (promotor prof. Juliusz Nowak-Dłużewski). W 1963 otrzymał stanowisko adiunkta na KUL. W tymże roku był założycielem (wspólnie z J. Nowakiem-Dłużewskim) Pracowni Staropolskiej Instytutu Wydawniczego „Pax”; w 1968-74 zajmował tu stanowisko pracownika naukowego, a w 1980-92 kuratora naukowego. W 1972 był jednym z inicjatorów wydawanej przez Pax serii *Silva Medii et Recentioris Aevi* (do 1979 członek kolegium redakcyjnego, w 1980 redaktor naczelny). W 1974 został zatrudniony jako adiunkt na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS). Za pracę dydaktyczną otrzymał w 1979 medal im. G. Piramowicza. W 1984 habilitował się na UMCS na podstawie pracy „O artyzmie poezji staropolskiej” i w 1985 uzyskał stanowisko docenta. W 1991 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1997 profesora zwyczajnego UMCS. Poza pracą naukową współpracował (od 1979) z Polskim Radiem.

W 1986 został członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego KUL oraz Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W 1990 objął funkcję prezesa Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Należy do członków założycieli Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej (od 1992). Odnznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1984) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1995). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O poezji Kaspra Miaskowskiego. Studium o kształtowaniu się baroku w poezji polskiej. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1965, 212 s.

Rozprawa doktorska.

2. O artyzmie poezji staropolskiej. Lubl.: UMCS 1983, 197 s. Przedr. zob. poz. 3.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: I. Średniowieczna liryka religijna; Matka Boska w poezji baroku i czasów saskich. — II. Początki baroku w poezji polskiej; Barokowa poezja polityczna; Staropolska epopeja historyczna. (Kształtowanie się pojęcia, drogi rozwoju). — III. Recepcja Reja w literaturze staropolskiej.

3. Studia i wizerunki. O poezji staropolskiej i jej badaczach. Wwa: Pax 1989, 233 s.

Zawiera z poz. 2: Średniowieczna liryka religijna; Matka Boska w poezji baroku i czasów saskich; Początki baroku w poezji polskiej; Barokowa poezja polityczna. Propozycje badawcze; Staropolska epopeja historyczna. (Kształtowanie się pojęcia, drogi rozwoju); Recepcja Reja w literaturze staropolskiej, — nadto: Rekonans badawczy; Henryk Sienkiewicz – badaczem staropolszczyzny; Juliusz Nowak-Dłużewski; Henryk Kowalewicz.

Studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: „Skarga Korony Polskiej” Wespazjana Kochowskiego. W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968 [właśc. 1967] s. 273-290. — Czy potrzebna jest dziś znajomość staropolszczyzny. *Życie i Myśl* 1973 nr 12 s. 52-62. — Przyczynek do dziejów folkloru zakonnego w XVII w. W: *Z przeszłości*. Wwa 1977 s. 151-174. — Dynastia literacka Kochanowskich. W: *Kochanowski. Z dziejów badań i recepcji twórczości*. Wwa 1980 s. 168-186. — Z badań nad czytelnictwem staropolskim na Lubelszczyźnie. W: *Z dziejów życia literackiego w Polsce XVI i XVII w.* Wr. 1980 s. 247-259. — Dwie tradycje nowożytnej liryki polskiej. (Kochanowski – Sęp). W: *Literatura polska w kulturze chrześcijańskiej Europy*. Lubl. 1983 s. 15-22; przekł. ang.: tłum. B. Marek. W: *Polish literature in the culture of Christian Europe*. Lubl. 1983. — Les noëls polonais. W: *Le Baroque en Pologne et en Europe*. Paris 1990 s. 235-254. — Barokowa kolęda polska. W: *Necessitas et ars*. T. 1. Wwa 1993 s. 113-122.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Kolędy polskie. Średniowiecze i wiek XVI. Red. J. Nowak-Dłużewski. T. 1. Teksty. Z rkpów

i starych druków przygot.: ..., J. Nowak-Dłużewski. Wwa: Pax 1966, 298 s.

Nagroda im. W. Pietrzaka dla zespołu edytorskiego w 1967.

2. Barok. Analogie — opozycje. Materiały Studenckiej Sesji Staropolskiej. Red. nauk. ... Lubl.: UMCS, Inst. Filologii Pol. 1979 [właśc. 1980], 134 s.

3. J. Nowak-Dłużewski: Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. Dwaj królowie rodacy. Wyd. [z rękopisu], oprac. i posł. opatrzył ... Wwa: Pax 1980, 262 s.

4. Jan Kochanowski w czterechsetlecie śmierci. Materiały z międzynarodowej sesji naukowej. Lublin, Zamość, Czarnolas 21-25 maja 1984. Red.: ..., J. Święch. Wstęp ... Lubl.: UMCS 1991, 304 s.

5. Między Wschodem a Zachodem. Cz. II. Piśmiennictwo pogranicza. Pod red. i ze wstępem: R. Łuznego i ... Wwa: PWN 1991, 356 s.

6. Nurt religijny w literaturze polskiego średniowiecza i renesansu. Red.: ..., J. Pelc. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1995, 410 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiad: Kołody polskie. Rozm. R. Kieraciński. WTK 1975 nr 51/52.

[O poezji Kaspra Miaskowskiego.] M. Korolko: Rozprawa o początkach baroku w poezji polskiej. *Ruch Lit.* 1966 nr 4; M. Sprusiński: Kaspra Miaskowskiego trzy wizerunki. *Nowe Książ.* 1966 nr 8. — [Kołody polskie. Oprac. ...] K. Górski: Pomnikowe wydanie polskich kołod. *Znak* 1968 nr 5; R. Polak: *Prz. Hum.* 1968 nr 3. — J.Ś. *Nowe Książ.* 1990 nr 4 [rec.]. Studia i wizerunki.

K.B.

NIKLEWICZOWA Maria 1892-1985

Do 1918 podpisywała utwory też: Maria Wydźdzanka. Pseud.: E.G.; Ewa Getko; M. Adogan; M. Adogański; M.N.; M. Nagoda; M.W.; (mn). Prozaik, autorka książek dla dzieci.

Urodzona 7 marca 1892 w Warszawie; córka Stanisława Wydźgi, rejenta, później przemysłowca, i Marii z domu Szlenkier. Do 1906 uczyła się prywatnie. Następnie wyjechała do Szwajcarii, gdzie uczęszczała przez rok do gimnazjum w Lozannie. W 1906 opublikowała list otwarty przeciw szerezeniu wśród dzieci wydawnictw sensacyjnych i kryminalnych, który (podpisany fikcyjnym nazwiskiem), ukazał się w piśmie *Feuille d'Avis de Lausanne*. Ukończyła dwuletnie seminarium nauczycielskie we Fryburgu, wybierając jako specjalność literaturę francuską i niemiecką. Zimą 1909/10 spędziła jako nauczycielka chorej młodszej siostry w Egipcie. W 1910 zdała maturę licealną w Krakowie, a w 1911 jako ekstern, maturę ośmioklasową rosyjską w Warszawie, gdzie w 1912 uzyskała patent nauczycielski i zdała dodatkowo egzamin z języka greckiego. Przez rok uczyła się w szkole gospodarczej. Debiutowała w 1913 wierszami pt. „Bezsilność”, „Das ende vom Lied”, „Blade królew-

ny”, „Dziwne chwile”, opublikowanymi w miesięczniku *Sfinks* (nr 11; podp. Maria Wydźdzanka). W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, przerwane wybuchem I wojny światowej. Pierwszy rok wojny spędziła na Polesiu, a w 1915-18 przebywała w Kijowie. Jako członek Związku Młodzieży Polskiej „Zet” kierowała pracą samokształceniową organizacji studenckiej Polonia, pracując jednocześnie na placówce pomocy wysiedleńcom, zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Pomocy Ofiarom Wojny na dworcu kijowskim. Później, ukończywszy kurs sanitarny PCK, szkoliła harcerzy w ratownictwie i opracowywała dla nich podręcznik pt. „Samarytanin”. W 1918 wyszła za mąż za Wacława Niklewicza, instruktora oświatowego i pełnomocnika na okręg wołyński z ramienia Polskiego Komitetu Obywatelskiego, i wyjechała wraz z nim do Żytomierza. W 1919 powróciła do Warszawy. W 1920 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W następnych latach rozwijała twórczość literacką, publikując wiersze, opowiadania, artykuły i korespondencje w *Prosto z mostu* (1935-36), *Bluszczu*, *Kurierze Warszawskim* (tu stała rubryka „Matki między sobą”), *Kobietcie Współczesnej*, *Świecie Kobiecym* (tu powieść). W 1937-39 redagowała w Warszawie piśmka dla dzieci pt. *Młody Polak* i *Dzwonki*. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Po upadku powstania i kilkumiesięcznym pobycie pod Bochnią, zamieszkała w Krakowie. W 1945-52 pracowała jako bajarka w Domach Kultury (głównie „Pod Baranami”); podejmowała się też opowiadania bajek chorym dzieciom w szpitalach. Kontynuowała twórczość literacką, publikując m.in. wiersze w *Przekroju* (1946-47; podp. Ewa Getko) i powieści kryminalne w *Echu Krakowa*. W 1949-50 zamieszczała artykuły o tematyce pedagogicznej w miesięczniku *Matka i Dziecko*. Opowiadania oraz wiersze publikowała w pismach dla dzieci *Świerszczyk Iskierki* (1951-55), *Świerszczyk* (1955/56, 1971-74, 1985-86, z przerwami, podp. też M.N.). Przez kilka lat zajmowała się pisaniem recenzji wewnętrznych z książek dla młodzieży na użytek Ministerstwa Oświaty. Zmarła 2 lipca 1985 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. To wszystko działo się naprawdę. Powieść dla wszystkich dzieci i dla niektórych dorosłych. Wwa: Perzyński, Niklewicz 1921, 94 s.

2. Opowiadanie o urwisie Antku i o Szkrabie, morskim chłopcu, oraz inne dziwne historie. Wwa: Perzyński, Niklewicz 1922, 62 s.

Zawartość: O urwisie Antku i o Szkrabie, morskim chłopcu; Co stary węgorz opowiedział Szkrabowi na pożegnanie; Jak Hanecka wędrowała do tatusia; Bajka o królownie z sercem złotej zmi.

3. Taniec poezji. [Wiersze]. Wwa: Perzyński, Niklewicz 1922, 173 s.

Cykle: Lot dzikich ptaków; Bańki mydlane; Mrok; Nasturcje w oknie; Posterunek; Jutrznia zaranna; Święto blasku; Melodie z mojej bajki, – nadto poematy; Rok tulaczy; O żelaznym pierścieniu.

4. Niewolnica. Powieść. T. 1-2. Wwa: S. Cukrowski 1935, 128 s. + s. 129-256.

Podp.: M. Nagoda.

5. Let's be friends. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: PZWS 1948, 20 s.

6. Dam sobie radę. Powieść dla dziewcząt. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 182 s.

7. Wróbel czarodziej. [Opowiadania]. Wwa: NK 1956, 68 s. Wyd. 2 tamże 1960.

Zawartość: Wróbel czarodziej; O tchórze, o kunie i o czarnej kurce; Pod maślakiem; Czerwony grzebyczek; Dlaczego lipa ma pachnące kwiaty i liście jak serca; Dary zajęczego króla; Szczerbatek; O Marcysi, co braciszka szukała; Orkiestra; Imieniny czarodzieja; Jak Szarusz ratował tęczę; Macocha.

Przekł. ang.: A sparrow's magic. [Przeł.] A. Tresselt. New York 1970.

8. Dary zajęczego króla. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1967, 52 s.

Zawartość: Wróbel czarodziej [poz. 7]; Dary zajęczego króla; Orkiestra; Imieniny czarodzieja; Jak Szarusz ratował tęczę; Bajka o księżycu; Kto uratował kanarkę; Chłopiec z muszli.

9. Hetman Kuba. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1967, 381 s. Wyd. 2 z podtyt.: Powieść historyczna z XVII w. Łódź: WŁ 1986.

10. Pamiętnik. T. 1-6. Powst. 1953-1967. Druk fragm.: *Za i Przeciw* 1967 nr 31-33, 35, 52/53; *Życie Lit.* 1969 nr 11.

Podp.: M. Wydzga-Niklewiczowa. – Masz. całości w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.; wybór pt. „Wspominam” złożony do druku przed 1985 w WL w Kr.

11. Wrócimy razem. [Powieść]. Wwa: NK 1970, 266 s. Wyd. 2 tamże 1985.

12. Dlaczego woda morska jest słona. Na podstawie ludowych wątków skandynewskich. [Opowiadanie]. Wwa: KAW 1980, 14 s.

13. O Bogdyńku. Baśń staropolska. [Wiersz]. Wwa: Pax 1986, 72 s.

14. Baśnie dla dzieci i niektórych dorosłych. Kr.: WL 1988, 126 s.

Zawartość: Słuchajmy baśni; Kolorowa świnka; Leśne dzwony; Ojcowe buty; Podróż na obłoku; Kolczatek; Poganiacz znad Nilu; Chłopiec z tonącej wyspy; Marysia i Tirlifirlibąbelka; Czarnoksiężka pałeczka; Jak Maciej gospodarował u smoka; Wędrownka po choince; Popołudnie u pani Dobroluby; Gdzie jest koniec świata; Bajka o Bajce.

Adapt. radiowe opowiadań: pt. Podróż na obłoku. Radio 1967, – pt. Leśne dzwony. Radio 1968.

15. Deszcz słów. [Wiersze]. Konsultacje lit., wybór i układ: M.J. Kawalko. Zamość: Nauczycielski Klub Lit. 1991, 24 s.

Ilustrowane książeczki dla dzieci z pojedynczymi wierszykami M.N. nakładem Wydawn. Książek Popul. w Kr. w 1949: Dziwy przyrody. – Jedziemy w świat. – Parowóz Jerzyka. – Podróż Kropelki.

Nadto (wg inf. M.N. z 1966) powieści, których nie odnaleziono, druk w czasopismach: przed 1939: Morze i dziewczyna. – To wszystko działo się naprawdę. – Wakacje, – po 1945 (powieści kryminalne podp. M. Adogan lub M. Adogański): Morderstwo nad Lemanem. – Porwanie we mgle. – Selene 384 000. (Powieść sensacyjno-naukowa). – Zatoka nieszczęśliwych kochanków.

Słuchowiska radiowe, m.in.: O dziwnym wujku czarodzieju. Radio 1968. – Agatka i Małgorzata. Radio 1973. – Łubianki z domku wróbl. Radio 1986.

Przekład

1. A. Steffen: Barabasz. Dramat w 4 aktach. Po-wst. ok. 1968.

Masz. w Muzeum Lit. im. A. Mickiewicza w Wwie.

Praca redakcyjna

1. Bajarka opowiada. Zbiór baśni całego świata. Oprac. ... Wwa: PZWS 1959, 373 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa; Bydg.: Społ. Kom. 1983; wyd. 3 Bydg.: Pomorze 1984; wyd. 4 Bydg.: Klub Miłośników Książki przy Księg. „Współczesna” 1989.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, inf. rodziny 1997.

[Z. Starowiejska-Morstinowa] zsm.: Będzie dobrze. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 41 [rec.: Dam sobie radę]. – [Bajarka opowiada. Oprac. ...] H. Skrobiszewska: Kopciuszek – barani kozuszek. *Nowe Książ.* 1960 nr 6; Z. Starowiejska-Morstinowa: Ludzie są dobrzy. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 12. – A. Jelicz: Przygody z dreszczykiem i bez. *Nowe Książ.* 1967 nr 19 [rec.: Hetman Kuba]. – A. Gass: Z lat wojny. *Nowe Książ.* 1971 nr 9 [rec.: Wrócimy razem]. – Z. Beszczyńska: Bajki spod znaku skrzata. *Nowe Książ.* 1980 nr 18 [rec.: Dlaczego woda morska jest słona]. – E. Nowacka: Patrz, Wincenty, na nas z nieba. *Nowe Książ.* 1986 nr 11 [rec.: Hetman Kuba].

K.B.

NIKOROWICZ Ignacy **1866-1951**

Pseud.: Arsa; Grzegorz Nicoreste; I.N.; Ig.N.; N.; nik; Nik; NW.; Zagłoba.
Dramatopisarz, powieściopisarz.

Urodzony 10 marca 1866 w Wiedniu; syn Józefa Nikorowicza, pianisty, kompozytora, i Apolonii z Kopystyńskich. Od 1868 przebywał w zakładach wychowawczych, początkowo w zakładzie św. Teresy we Lwowie i oo. jezuitów w Tarnopolu, a następnie u oo. jezuitów w Kalksburgu pod Wiedniem, gdzie rozpoczął naukę w gimnazjum. W 1883-84 ukończył IV klasę w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie. Był słuchaczem prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie na wydziałach filo-

ficznych uniwersytetów w Wiedniu i Paryżu. Pracę dziennikarską rozpoczął w 1888 w *Kurierze Krakowskim*, z którym współpracował do 1889. W 1892 redagował dwutygodnik *Świat*, a po przeniesieniu się do Lwowa tygodnik satyryczny *Zagłoba* (1894-95; pod pseud. Zagłoba). Artykuły i notatki dziennikarskie, a także felietony, recenzje, nowele i wiersze publikował m.in. w *Dzienniku Polskim* (1898, 1900), *Gazecie Lwowskiej* (1899), *Iris* (1899). Był sekretarzem *Słowa Polskiego*. Ożenił się ze Szczęsną (Felicją) Starkel. W 1903 przeniósł się do Warszawy, gdzie współpracował z redakcją *Kuriera Codziennego* (1904-05). Debiutował jako dramaturg w 1904 przeróbką powieści Wacława Gąsiorowskiego pt. „Pani Walewska”. Od 1908 mieszkał w Wiedniu i zajmował się pracą literacką. W czasie I wojny światowej był w 1915-16 sekretarzem i kierownikiem literackim teatru polskiego w Wiedniu, prowadzonego przez Ludwika Hellera, a potem Tadeusza Rittnera. W następnych latach nadsyłał felietony do *Robotnika* (1918; podp. Zagłoba) oraz był korespondentem wiedeńskim lwowskiego *Słowa Polskiego*. Napisał kilka mniejszych utworów scenicznych m.in. dla teatryków rozrywkowych. Pisał też w języku niemieckim drobne utwory sceniczne dla popularnego tygodnika *Familienblätter*. Dorywczo tłumaczył z języka niemieckiego, współpracował również z wytwórniami filmowymi, opracowując scenariusze i podpisy do filmów. Był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1930 otrzymał nagrodę literacką m. Lwowa, głównie za propagowanie kultury polskiej za granicą. Przyłączenie Austrii do Niemiec i wybuch II wojny światowej zmusiły go do opuszczenia Wiednia. Przebywał najpierw w Stanisławowie, a w 1941 przez Lwów wyjechał do Krakowa, gdzie mieszkał także po zakończeniu wojny. Zmarł 1 lipca 1951 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cenzor moralności. Komedja w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1907. Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

2. Jan Kiszocki. Powieść. *Słowo Pol.* 1911 nr 1-196. Wyd. osob. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1913, 204 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1926; wyd. 3 Lw.: Odrodzenie 1931.

Przekł. niem.: Jan Kiszocki. [Przeł.] F. Goldscheider. Wien 1922.

3. Człowiek z innej planety. Sztuka w 1 akcie. Powst. 1912. Wyd. Lw.: Odrodzenie 1927, 16 s. Przewr. zob. poz. 14.

4. W gołębniku. Komedja w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Miej. im. F. Skarbka 1912. Wyd. z inf. o urządzeniu sceny, z uwagami o grze i rekwizy-

tach. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego [1912], 84 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [ok. 1920]; wyd. 3 Lw.: Odrodzenie 1926. TV 1981.

Przekł. franc. i niem. (inf. autora).

5. Zimny wiatr. Nowele. Wiedeń: *Wiedeński Kur. Pol.* 1915, 38 s. Przewr. zob. poz. 14.

Zawiera utwory dramatyczne: Skarby; Ewa, — nadto opowiadania: Zimny wiatr; Tragedia na akacji; Wróg; Faun; Modlitwy z jednego życia; Drewniane serduszko; Morze.

6. Nowele. Przedm.: J. Geszwind. Wiedeń: Bibl. Pol. 1919. [Inf. autora].

7. Krwią i łzami. Powieść z zarania nowego szczęścia i ojczyzny. [Wiedeń:] Bibl. *Emigranta Pol.* 1922, 108 s. Wyd. nast.: [Lw.:] R. Hernicz, A. Hampel 1922; Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1926].

8. Noc poślubna. Sztuka w 1 akcie. Wiedeń: Inst. Wydawn. „Renaissance” [1922], 54 s.

Wyd. 2 skrócone pt. Adam i Ewa. Lw.: Odrodzenie [1927], 16 s.

Przekł. ros. (inf. autora).

9. Król Amortis. Sztuka antywojenna w 6 obrazach. Praprem. Lw., T. Wielki 1926. Druk fragm.: *Il. Kur. Codz.* 1925 nr 156; *Dz. Pozn.* 1926 nr 78, 80; *Kur. Warsz.* 1926 nr 38.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

10. Moralność przede wszystkim. Komedja w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Wielki 1926. Wyd. Lw.: Odrodzenie 1926, 93 s.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

11. Srebrny wóz. [Wiersze]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1926], 95 s.

12. Pożar ziemi. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 94 s.

13. Proces wadowicki. Kr. [ok. 1928]. [Inf. autora].

14. Nieśmiertelny kochanek. Lw.: Ossol.; Dom Książki Pol. 1929, 117 s.

Zawiera utwory z poz. 5, — nadto utwory dramatyczne: Nieśmiertelny kochanek; Człowiek z innej planety [poz. 3]; Gość z zapomnianego świata, — oraz opowiadania: Mężczyzna; Pstrąg; „To taka”; Róże z innego świata; Latawica; Dzwonnik; Samotna.

15. Loteryjka w niebie. Komedjka dla dzieci w 1 odsonie. Lw.: Odrodzenie [1932], 16 s.

16. W tęcej masce. Powieść. Kr.: S. Kamiński [1946], 179 s.

Nadto utwory nie opublikowane i zaginione: wg inf. I.N.: Orchidee. Sztuka współczesna w 3 aktach. Powst. 1907; Kościuszko w Rapperswil. Utwór dramatyczny w 5 aktach; Protest przyjaciół domu. Utwór dramatyczny; Szatzen. Utwór dramatyczny w 3 aktach; Dama z latarką. Jednoaktówka; Dzwonnik; Frezje i lewkonie; Stary i młody pan, — wg inf. M. Tyrowicz: I.N. W: PSB: Uświadomie-

nie seksualne. Utwór dramatyczny. Powst. 1909; Dama z latarką. Powieść. Powst. 1947; Człowiek. Utwór dramatyczny. Powst. 1950, — wg inf. L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 2. Wwa 1971; Julia. Komedia w 3 aktach. Powst. ok. 1907; Sześciobok Sfiantiego. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] H. Taëni.

Przekłady i adaptacja

1. Pani Walewska. Komedia historyczna w 5 odsłonach. [Wg powieści W. Gąsiorowskiego]. Wyst. Wwa, T. Nar. 1904. Druk fragm.: *Prz. Polit., Spot. i Lit.* 1906 nr 173.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. Przekł. ros.: [Przeł.] A. Kuprin. Wyst. Petersburg, T. Suworina 1911.

2. R. Gerling: Dziewczyna, której za żonę brać się nie powinno. Rady i wskazówki. Lw.: *Głos Wiedeński* [R. Hernicz, A. Hampel] 1922, 46 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i rozszerz. Wiedeń: *Prz. Pol.* [R. Hernicz] [ok. 1925]; Wwa: [Księg. Popul. 1928], tamże: wyd. 3 przejr. i rozszerz. 1931, wyd. 4 1934.

3. H. Bettauer: Miasto bez Żydów. Wwa: Renaissance [1923], 155 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [ok. 1925], wyd. 3 [1930], wyd. 4 [ok. 1935].

4. R. Gerling: Mężczyźni, którzy na mężów się nie nadają. Uwagi, porady i wskazówki. Wwa: M. Arct [1928], 161 s.

Wyd. skrócone: Wwa: Księg. Popul. [1928], 32 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — I. Nikorowicz: O człowieku, który otrzymał nagrodę literacką m. Lwowa. *Post. Św. Grzegorza* 1932 nr 1-2. SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (M. Tyrowicz). — LP (E. Rohozińska) — SBTP.

[Pani Walewska:] W. Bogusławski: Aktualność czy sztuka. *Bibl. Warsz.* 1906 t. 4; J.A. Kisielewski: Życie dramatu. *Mysł Pol.* 1906 nr 20. — S. Wasylewski: I.N. *Wiedeński Kur. Pol.* 1915 nr 216 [rec.: Zimny wiatr]. — M. Lisowski. *Wiek Nowy* 1922 nr 6176 [rec.: Krwią i łzami]. — H. Zbierzchowski: I.N. trzeci laureat nagrody literackiej m. Lwowa. *II. Kur. Pol.* 1930 nr 136. — S. Dąbrowski. *Progr. Teatru Rozmaitości*, Wwa 1964 [dot. dziejów scenicznych komedii „W gołębniku”]. — W. Zechenter: Autor „W gołębniku”. (Ze wspomnień). *Sl. Pousz.* 1970 nr 69. — M. Tyrowicz: I.N. dziennikarz i literat. *Zesz. Prasozn.* 1976 nr 4.

J.Z.

NIZIURSKI Edmund

ur. 1925

Prozait, autor książek dla dzieci i młodzieży, scenarzysta filmowych i telewizyjnych oraz słuchowisk.

Urodzony 10 lipca 1925 w Kielcach; syn Stanisława Niziurskiego, urzędnika państwowego, i Leokadii z Grethów. W 1937 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. J. Śniadeckiego w Kielcach. Po wybuchu II wojny światowej został wraz z rodziną ewakuowany na Węgry, gdzie przez rok szkolny 1939-40 uczył

się w gimnazjum polskim dla uchodźców w Balatonzamárdi. Odtransportowany z powrotem do kraju w 1940, pracował w Kielcach jako robotnik w Zakładach „Huta Ludwików”. W 1941 uciekając przed wywózką do Niemiec, ukrył się w majątku leśnym Jeleniec pod Ostrowcem Świętokrzyskim, gdzie pracował jako praktykant rolny. Równocześnie uczył się na tajnych kompletach w Ostrowcu, tam w 1943 otrzymał świadectwo dojrzałości. W tymże roku rozpoczął eksternistyczne studia prawnicze na tajnych kompletach w Jeleniu. Debiutował w 1944 wierszem pt. „Pielgrzymi”, opublikowanym w wydawanym przez AK w Ostrowcu *Biuletynie Informacyjnym*. Po wyzwoleniu kontynuował studia prawnicze na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (oddział w Kielcach), a następnie na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1947 uzyskał magisterium. Równocześnie studiował dziennikarstwo w Wyższej Szkole Nauk Społecznych w Krakowie (1946-47) oraz socjologię na Wydziale Humanistycznym UJ (1947). W 1947 zawarł związek małżeński z Zofią Barbarą Kowalską, studentką dziennikarstwa. W tymże roku wyjechał do Katowic, gdzie pracował jako praktykant w Wydziale Prawnym Izby Przemysłowo-Handlowej. W tym samym roku przeniósł się do Kielc, gdzie był aplikantem, a od 1949 referendarzem zespołu Prokuratury Generalnej RP. W 1949 zamieszkał w Warszawie i do 1952 pracował w redakcji tygodnika *Wież*, początkowo pełniąc funkcję sekretarza, a następnie redaktora działu młodzieżowego. Równocześnie rozwijał twórczość literacką głównie dla dzieci i młodzieży, publikując m.in. na łamach pisma *Płomyk* (1954-91, z przerwami). Od 1951 był członkiem ZLP (do 1989), od 1952 członkiem ZAiKS. W 1952 podjął współpracę z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. Był także autorem sztuk telewizyjnych oraz scenariuszy filmowych. W 1971-82 należał do PZPR. W 1972-75 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego, a w 1975-78 wiceprezesa zarządu Sekcji Literatury ZLP. W 1974-84 wchodził w skład Zarządu Głównego ZAiKS. W 1974 otrzymał Nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową dla dzieci i młodzieży, był także wielokrotnie nagradzany w konkursach literackich. W 1975 otrzymał Order Uśmiechu, przyznawany przez dzieci. W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1959) i Krzyżem Oficerskim (1970) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1973), Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP” (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gorące dni. Powieść. *Gaz. Pozn.* 1951 nr 193-300; *Sl. Ludu* 1951 nr 203-317. Wyd. osob. Wwa: PIW 1951, 251 s. Wyd. 2 tamże 1952.

2. W zapadłej wsi. [Reportaż]. Wwa: KiW 1953, 73 s.

3. Księga urwisów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1954, 454 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 t. 1-2 1955, wyd. 3 1956, wyd. 4 1958, wyd. 5 1960, wyd. 6 1962, wyd. 7 1964, wyd. 8 1965, wyd. 9 1966, wyd. 10 1969; wyd. 11 Kat.: Śląsk 1972, wyd. 12 tamże 1975; wyd. 11 [!] Wwa: NK 1978, tamże: 1983, 1988; pt. Pierwsza księga urwisów; Druga księga urwisów. [T. 1-2]. Wr.: Siedmioróg 1991; Wr.: Agencja „WK” 1997. Por. poz. 8 oraz Słuchowiska radiowe.

Nagroda Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży w 1955.

Przekł. chiński: Siao 'tao-tsi. [Przeł.] Li Tsia-szan. Szanghaj 1957, — czes.: Kniha uličníků. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1957, — litew.: Podauzų knyga. [Przeł.] G. Inodvalkytė. Vilnius 1957, — łotew.: Gramata par resgāciem. [Przeł.] R. Lugiņska. Rīgā 1960, — ros.: Kniga o sorvancach. [Przeł.] M.E. Abkina. Moskva 1957, — słowac.: Huncúti. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1957, — ukr.: Knyha pro bešketnykiv. [Przeł.] O. Fedosenko. Kiiv 1959.

4. Dzwonnik od świętego Floriana. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1955, 285 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1977.

Zawartość: Skarb Tuhaj Beja; Zeszyt Weroniki; Sekwestratorzy; Sierpniowa przygoda; Strajk; Adach i ja; Złodziej; Dzwonnik od świętego Floriana.

Przekł. ukr.: Dzvinnica sv. Floriana. Kiiv 1958.

5. Lizus. [Opowiadanie]. *Świat Młod.* 1956 nr 2-11. Przedr. zob. poz. 6. Wyd. osob. Wwa: NK 1966, 42 s. Por. poz. 25.

6. Lizus. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 173 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958; wyd. 3 1963.

Zawartość: Lizus [poz. 5]; Grubas [por. Słuchowiska radiowe]; Szkielet; Sprawa Klameta; Boisko.

Nagroda NK, Pol. Radia i ZNP za opowiadanie pt. „Sprawa Klameta” w 1953.

Przekł. litew.: Palaižunas. [Przeł.] I. Mazurkevičiūtė. Vilnius 1958, — mofd.: Lingel. [Przeł.] A. Kupca. Kišineu 1964, — ros.: Podliza. [Przeł.] V. Obolevič. Rostov nad Donem 1957, wyd. nast. Leningrad 1959, — ukr.: Pidlyza. [Przeł.] A. Sedyk. Kiiv 1958.

7. Śmierć Lawrence'a. [Opowiadania]. Wwa: MON 1956, 199 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Zawartość: Śmierć Lawrence'a; Mój sylwester wopowski; Papieros; Ksiuta w kuchni; Ksiuta w akcji; Ksiuta w porcie; Roczca hipoteza; Smak nienawiści; Tajemnica majora Czepigi. Przekł. czes.: Lavrencova smrt. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1960.

8. Tajemnica dzikiego szybu. Scenariusz filmowy. Ekran. 1956.

Adapt. powieści Księga urwisów, zob. poz. 3.

9. Lulu Koncewicz – broda i miłość. [Opowieść]. *Na Przelaj* 1958 nr 14-20. Wyd. osob. Wwa: NK 1959, 77 s. Przedr. zob. poz. 39.

10. Przysłań Eskulapa. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1958 nr 103-207; *Gaz. Pozn.* 1958 nr 108-206.

Wyd. osob. Wwa: MON 1958, 300 s. Wyd. 2 tamże 1962.

Przekł. czes.: Eskulapův přístav. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1960, wyd. 2 tamże 1963, — ukr.: Przystan Eskulapa. [Przeł.] S.V. Savkov. Kiiv 1960.

Adapt. przekł. czes.: tv (Praga) 1976.

11. Niewiarygodne przygody Marka Piegusa. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1959, 314 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1967; wyd. 4 Pozn.: WP 1973, tamże: wyd. 5 1974, wyd. 6 1977; wyd. 7 Wwa: KAW 1985; wyd. 8 Wwa: Alfa 1989; Wr.: Siedmioróg 1993, tamże 1994; Wwa: NK 1995; Wwa: Świat Książki 1996; Łódź: Literatura 1997. Por. poz. 26.

Nagroda Orle Pióro, przyznana przez czytelników *Plomyka* w 1970.

Przekł. czes.: Podivuhodná dobrodružství Marka Pihouna. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1965, wyd. 2 tamże 1969, — estoń.: Marek Pieguse uskumatud seiklused. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn 1963, wyd. 2 tamże 1966, — gruz.: Marek Pegusis aracveulebrivi tavgadasavali. [Przeł.] L. Boķeriam. Tbilisi 1966, — łotew.: Mareka Vasarraibumina neticamas dekas. [Przeł.] R. Lugiņskaja. Rīgā 1977, — ros.: Neverojatnyje priklučienija Marka Piegusa. [Przeł.] N. Dubov. Moskva 1962, wyd. 2 tamże 1992, — słowac.: Podivuhodné dobrodružstvá Marka Peháča. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1971.

12. Pięć manekiniów. [Powieść kryminalna]. *Expr. Wiecz.* 1959 nr 124-217. Wyd. osob. Wwa: MON 1959, 323 s.

13. Tysiąc talarów. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Wohl. Ekran. 1959.

14. Wielka heca. [Opowieść dla młodzieży]. Pierwodr. pt. Wielka heca na koloniach w Lulkach. *Plomyk* 1959 nr 25-28. Wyd. osob. Wwa: Ruch 1962, 43 s. Wyd. 2 tamże 1972. Przedr. zob. poz. 24.

15. Awantura w Nieklaju. Powieść [dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 343 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 3 Łódź: WŁ 1969; wyd. 4 Kat.: Śląsk 1975; wyd. 5 Wwa: NK 1980; wyd. 5 [!] Kat.: Śląsk [1983]; wyd. 7 tamże [1987]; Łódź: Akapit Press 1994; Wwa: NK 1995; Wwa: Philip Wilson 1998. Por. poz. 49.

Nagroda w konkursie NK w 1960.

Przekł. ukr.: Prygoda v Nieklai. [Przeł.] M. Rekun. Kiiv 1963.

16. Fałszywy trop. Opowiadanie [dla młodzieży]. Wwa: Ruch 1962, 56 s. Przedr. zob. poz. 24.

17. Kryptonim Nektar. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Jeannot. Ekran. 1963.

18. Sposób na Alcybiadesa. [Powieść dla młodzieży]. Radio 1963. Wyd. Wwa: NK 1964, 261 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 1971; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1972, tamże: wyd. 6 1974, wyd. 7 1977, wyd. 8 1980; wyd. 8 [!] Wwa: NK 1982; wyd. 10 Wwa: Czyt. 1985; wyd. 5 [!] Wwa: NK 1985, wyd. 10 [!] tamże 1986; wyd. 11 Wwa: Czyt. 1987; wyd. 14 Wwa: NK 1988, wyd. 15

tamże 1989; Wwa: Czyt. 1989; wyd. 16 Pozn.: WP 1990; Wwa: NK 1992, tamże: 1994, 1995; z posł. J. Kaniewskiego Pozn.: P-Ris 1996; Wwa: Świat Książki 1996. Por. poz. 27.

Powieść wyróżniona przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) wpisaniem na Listę Honorową H.Ch. Andersena.

Przekł. bułg.: Sposob za Alkiviada. [Przel.] L. Račeva. Sofija 1976, — czes.: Jak vyžrát na Alkibiada. [Przel.] A. Wagnerová. Praha 1974, — gruz.: [Przel. z ros.] Z. Leškašeli. Tbilisi 1973, — jotew.: Lidzeklis pret Alkibiadu. [Przel.] V. Melinovskis. Riga 1972, — niem.: Verschwörung gegen Alkibiades. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin 1968, — ros.: Sredstvo ot Alkiviada. [Przel.] M. Bruchnov. Moskva 1967.

Adapt. film. pt. Spona. Scenariusz: W. Tomczyk. Ekran 1998.

19. Salon wytrzeźwień. Powieść. Radio 1963. Wyd. Wwa: Czyt. 1964, 363 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1975, wyd. [4] 1979.

20. Równy chłopak i Rezus. [Opowiadanie]. Powst. przed 1964. Druk zob. poz. 21. Wyd. osob. Wwa: NK 1969, 34 s.

21. Nikodem, czyli tajemnica gabinetu. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 246 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Zawartość: Biała noga i chłopak z Targówka; Trzynasty występ [por. Słuchowiska radiowe]; Spisek słabych; Alarm na poddaszu; Siódme żebro; Nikodem, czyli tajemnica gabinetu; Diabli zjazd; Równy chłopak i Rezus [poz. 20].

22. Wyrąj. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 142 s. Por. poz. 29.

I nagroda w konkursie wydawn. MON ogłoszonym z okazji 20-lecia Lud. Wojska Pol. w 1964.

Przekł. czes.: Únos dr. Stajného. [Przel.] J. Vlášek. Praha 1965, — niem.: Der Fall Dr. Stajny. [Przel.] K. Kelm. Berlin 1972.

23. Ucieczka z Betlejem. [Utwór dramatyczny]. Wyst. TV 1965. Druk *Teatr Lud.* 1968 nr 10, wkł. s. 3-4. Przedr. w: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970.

II nagroda w konkursie na współcz. sztukę tv związana z 20-leciem Polski Ludowej w 1954.

24. Jutro klasówka. Opowiadania dla młodzieży. Kat.: Śląsk 1966, 218 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1970, wyd. 3 1973, wyd. 4 1982; wyd. 5 Łódź: 86 Press 1994.

Zawartość: Jutro klasówka [por. Słuchowiska radiowe]; Afera w „Złotym plastrze”; Wyspa Strachowica. — W wyd. 2 dodano: Wielka heca [poz. 14], Fałszywy trop [poz. 16].

25. Lizus. Widowisko telewizyjne. TV 1966.

Na podstawie opowiadania zob. poz. 5.

26. Niewiarygodne przygody Marka Piegusa. Scenariusz serialu telewizyjnego w 9 odcinkach. [Współaut.:] M. Waśkowski. TV 1966. Por. poz. 11.

27. Sposób na Alcybiadesa. Widowisko telewizyjne. TV 1966. Por. poz. 18.

28. Wakacje z intruzami. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Klas. „Scena Widziadło” 1966.

Nagroda w konkursie T. Klas., Stołecznej Rady Nar., Min. Kultury i Sztuki oraz TV na sztukę dla teatru młodzieży w 1966.

Przekł. ukr.: Neprošeni gosti. [Przel.] T. Sulym. Kiv. 1969.

29. Weekend z dziewczyną. Scenariusz filmowy: ... J. Nesfeter. Ekran. 1967.

Adapt. powieści Wyrąj, zob. poz. 22.

30. Siódme wtajemniczenie. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1969, 343 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1980, wyd. 4 [1984]; t. 1-2 Wr.: Siedmioróg 1992; Łódź: Literatura 1997.

Pierwotny tytuł: Twierdza Persil.

Przekł. czes.: Sedmé zasvěčení. [Przel.] A. Balajková. Praha 1972.

31. Klub włoczykiów, czyli Trzynaście przygód stryja Dionizego i jego ekipy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1970, 236 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1981, wyd. 4 1986; Wr.: Siedmioróg 1990; Łódź: 86 Press 1994, tamże 1996; Wwa: Philip Wilson 1998.

Przekł. słowac.: Klub tulákov. [Przel.] B. Sedláková. Košice 1983.

32. Trzech pancernych i pół. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1970, 51 s.

Nagroda w konkursie Wydawn. Harcerskiego oraz Gł. Kwatery ZHP w 1969.

33. Awans. [Utwór dramatyczny]. TV 1971. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 2 s. 57-72.

Nagroda w konkursie na współcz. sztukę tv w 1971.

34. Gry i zabawy Benona K. [Powieść]. Powst. 1972.

Nagroda w konkursie Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki, Koszalińskiego Tow. Społ.-Kult., Szczec. Tow. Kult. i *Warm. i Mazur* w 1973.

35. Naprzód, Wspaniali! [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1971, 307 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974; wyd. 3 Wwa: MAW 1977, wyd. 4 tamże 1979; wyd. 5 Łódź: 86 Press 1995.

36. Urząd zatrudnienia. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1972 nr 8 s. 14-31.

37. Wielka heca. [Opowieść]. Wwa: Ruch 1972, 47 s.

38. W potrzasku. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1973. Praprem. Wr., T. Współcz. 1974.

Pierwotny tytuł: Po zawale. — Nagroda w konkursie Festiwalu Pol. Sztuk Współczesnych we Wrocławiu w 1973.

39. Opowiadania [dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1973, 410 s. Wyd. 2 pt. Trzynasty występ. Opowiadania. Tamże 1976.

Zawartość: Od autora, — z poz. 6: Sprawa Klarneta; Grubas; Szkielet, — Lulu Koncewicz, broda i miłość [poz. 9], — z poz. 21: Równy chłopak i Rezus; Biała noga i chłopak z Targówka; Trzynasty występ; Alarm na poddaszu; Diabli zjazd; Nikodem, czyli tajemnica gabinetu; Spisek słabych; Siódme żebro.

Przekł. niem. opowiadania pt. Alarm na poddaszu: Alarm auf Dachboden. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin [1976], — sto-

w a.c. częściowy: Poplach v podstreši. [Przeł.] B. Sedláková. Košice 1981.

40. Awantury kosmiczne. [Powieść dla młodzieży]. *Plomyk* 1975 nr 1-23/24. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1978, 332 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; wyd. zmien. pt. Klejnoty śmierci, czyli tajemnica Awaramisów. Łódź: 86 Press 1994, 270 s.; pod tymże tytułem: Łódź: Literatura 1997.

41. Eminencje i bałfabancje. Powieść. Wwa: KiW 1975. Wyd. 2 tamże 1977. Por. Słuchowiska radiowe.

Nagroda w konkursie KiW i ZG ZLP na powieść poświęconą pol. tematyce współcz. w 1974, nagroda CRZZ w 1976.

42. Osobliwe przypadki Cymeona Maksymalnego. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1975, 243 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1977; wyd. 3 Lubl.: WLUbel. 1990; wyd. 4 pt. Niesamowite przypadki Cymeona Maksymalnego. Łódź: Literatura 1996.

Przełk. niem.: Cymeons seltsame Abenteuer. [Przeł.] K. Kelm. Wwa 1984.

43. A potem niech biją dzwony. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1976, 151 s. Wyd. 2 tamże 1978. Por. Słuchowiska radiowe.

44. Adelo zrozum mnie! [Powieść dla młodzieży]. *Plomyk* 1976 nr 1-22. Wyd. osob. Wwa: MAW 1977, 356 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1983; wyd. 3 Olsztyn: Pojezierze 1991; Łódź: 86 Press 1995.

45. Księga druhów. [Powieść dla młodzieży]. *Plomyk* 1978 nr 16-24, 1979 nr 2-11/12. Wyd. osob. pt. Szkolny lud Okulla i ja. Wwa: NK 1982, 284 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1988; wyd. 4 Kat.: Akapit 1993; Wwa: NK 1995.

Harcerska Nagroda Literacka w 1983.

46. Ta zdradziecka Julita Wynos. (Wakacyjna minipowieść *Plomyka*). [Wwa: NK] 1978, 24 s., wkł. do *Plomyka* nr 11/12. Wyd. nast. Wwa: MAW 1978, 62 s.

47. Gorączka w VII „A”. [Powieść dla młodzieży]. *Plomyk* 1982 nr 14-24, 1983 nr 1-12.

48. Nieziemskie przypadki Bubl i Spółki. [Powieść dla młodzieży]. *Plomyczek* 1983 nr 14-24, 1984 nr 1-9. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1987, 271 s. Wyd. 2 Olsztyn: Pojezierze 1991.

49. Tajemnica starego ogrodu. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Dziedzina. Ekran. 1983.

Adapt. powieści Awantura w Niektaju, zob. poz. 15.

50. Trzy godziny prawdy. [Opowieść]. Wwa: NK 1986, 83 s., dod. do *Plomyka* 1986 nr 3-13.

51. Strzała Barnarda. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1987, 40 s., wkł. do *Plomyka* 1987 nr 21-24. Wyd. osob. pt. Gwiazda Barnarda. Wwa: Iskry 1989, 133 s. Wyd. 2 zmien. pt. Tajemnica Dzikiego Uroczyska. Łódź: Literatura 1996.

52. Ten straszny wirus „Pi”. Wwa: Wydawn. Współcz. 1987, 37 s., wkł. do *Plomyka* 1987 nr 16-20.

53. Żaba, pozbijaj się! czyli siedem obłądnych dni Tomka Ż. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Prószczyński i S-ka 1992, 301 s. Wyd. 2 Łódź: 86 Press 1995.

54. Przygody Bąbla i Syfona. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: 86 Press 1993, 189 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1994; wyd. 3 Łódź: Literatura 1997.

55. Bąbel i Syfon na tropie. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: 86 Press 1994, 166 s. Wyd. 2 Łódź: Literatura 1997.

56. Pięć melonów na rękę. Łódź: Literatura 1996, 321 s.

57. Nowe Przygody Marka Piegusa. (Również niewiarygodne). [Powieść dla młodzieży]. *Gaz. Wyborcza* wyd. w Kr. 1993 nr 265-305; 1994 nr 6-293; 1995 nr 6-132. Wyd. osob.: Łódź: Literatura 1997, 352 s.

58. Sekret panny Kimberley. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1998, 231 s.

Słuchowiska radiowe, m.in: Dwie łuny. Radio 1952. — Wieś Nietulisko. Radio 1953. — Frankus bez serca. Radio 1954. — Ludzie i dudki. Radio 1954. — Tajemnica dzikiego szybu. Radio 1954 [por. Twórczość poz. 3]. — Koami z czarnej Morwy. Radio 1955. — Grubas. Radio 1956 [por. Twórczość poz. 6]. — Osy. Radio 1957. — Podróźni. Radio 1958. Druk *Dialog* 1958 nr 4 s. 79-92 [I nagroda w konkursie Pol. Radia w 1958]. Przełk.: czes.: Cestující. Wyst. tv (Koszyce) 1966; niem.: Die Reisende. Radio (Hamburg) 1958; serb.-chorw.: Radio (Zagrzeb) 1959. — Zanim rozproszą się cienie. Radio 1962. — Tytus i słabosilni. Radio 1967. — Pożegnanie z Grynderem. Radio 1969. — Trzynasty występ. Radio 1969 [por. Twórczość poz. 21]. — Jutro klasówka. Radio 1972 [por. Twórczość poz. 24]. — A potem niech biją dzwony. Radio 1974 [por. Twórczość poz. 43]. — Most. Radio 1975. — Eminencje i bałfabancje. Radio 1978 [por. Twórczość poz. 41].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1998. — E. Niziurski: To się zaczęło w sławnym mieście Kielcach. (Szkolne wspomnienia). *Plomyk* 1976 nr 23. — E. Niziurski: Pisarz o sobie. W: Edmund Niziurski. Kielce 1996. — Wywiady: Wesołość to potrzeba mojej duszy. Rozm. J. Koskowski. *Sztand. Młod.* 1995 nr 164; Nie lubię ugłaskanych czytaneł. Rozm. G. Sroczyński. *Życie* 1997 nr 9.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — NSLD (S. Frycie). — LP (K. Kuliczowska). — J. Jadach, M. Kąty: Bibliografia. W: Edmund Niziurski. Kielce 1996.

[Gorące dni:] A. Lam: Czwarte tomy. *Życie Lit.* 1952 nr 17; E. Naganowski: Ważny jest człowiek. *Nouva Kult.* 1952 nr 31. — [Księga urwisów:] A. Bukowska: Nad „Księgą urwisów”. *Nouva Kult.* 1954 nr 47; K. Kuliczowska: *Życie Lit.* 1955 nr 14. — K. Kuliczowska: Genialny pomysł Chryzostoma Chelawe-

**NIŻYŃSKI Marian Ludwik
1910-1943**

Pseud.: M. Strum.; M. Strumiłowski.
Poeta, dramatopisarz, malarz.

Urodzony 29 stycznia 1910 w Krakowie; syn Jana Niżyńskiego, żandarma austriackiego, potem chorążego Wojska Polskiego, i Marii z Sędzielowskich. Po ukończeniu w 1928 IV Gimnazjum Humanistycznego w Krakowie, studiował w 1928-32 w Akademii Sztuk Pięknych. W tym czasie był członkiem Akademickiego Koła Artystycznego Miłośników Dramatu Klasycznego. Rozpoczął także wówczas twórczość artystyczną jako literat i malarz, podjął też próby kompozytorskie. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Witraż na szybie”, ogłoszonym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 9; pod pseud. M. Strum.). Drukował tu wiersze również później (podp. M. Strumiłowski). W 1929 został członkiem ZZLP. Jesienią 1930 zorganizował eksperymentalny teatr amatorski Studio 30, w którym przygotowywał premierę własnego poematu dramatycznego pt. „Dalmino” (wobec sprzeciwu cenzury do premiery nie doszło, a teatr zlikwidowano). W 1932 przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował jako nauczyciel rysunku w Gimnazjum im. Władysława IV i jako grafik. W 1933-34 odbywał służbę wojskową w Podchorążówce w Krakowie. Ogłaszał recenzje, artykuły i wiersze w *Gazecie Literackiej* (1932-33), dwutygodniku *Zet* (1936-38) i *Pionie* (1936-39). Od 1935 pracował w Bibliotece PAL. W 1936 ożenił się z Krystyną Mikulską, pianistką. Od 1937 współpracował jako publicysta kulturalny z redakcją dwutygodnika *Mysł Polska*. Podczas okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Warszawie, a od końca 1939 w Krakowie. Utrzymywał się ze sprzedaży obrazów, wyrobów ceramicznych i zabawek, udzielał też lekcji rysunku. Kontynuował także pracę literacką, pisząc wiersze, utwory dramatyczne i prozę. Zginął przejechany przez niemiecki samochód 10 kwietnia 1943 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowieść o dzwonniku z portu Jaffa. [Wiersze]. Z 6 autolitografiami autora. Wwa: Skł. gf. Gebethner i Wolff 1929, 55 s.
2. Szkice. Poezji tom II-gi. Z litografiami autora. Kr.: Druk. Zakłady Artyst.-Litograficzne A. Pruszyński 1931, 33 s.
3. Dalmino. Poemat dramatyczny. Cz. 1. [Wwa: Zakłady Graf. 1932], 40 s. Cz. 2. Kr.: Druk. Pol. F. Zemanka 1933, 93 s.
4. Trzy mgły. Dramat w 4 aktach z prologiem. Praprem. Kr., T. Miej. im. J. Słowackiego 1935. Druk fragm.: *Czas* 1935 nr 310; *Il. Kur. Codz.* 1935

go. *Nowe Książ.* 1959 nr 20 [rec.: Niewiarygodne przygody Marka Piegusa]. — [Awantura w Nieklaju.] K. Kuliczowska: Rzeczy wesole i smutne. *Nowa Kult.* 1962 nr 36; J.B. Neveux: Réve-t-on encore en Pologne. *La Table Ronde*, Paryż 1963 nr 183. — H. Skrobiszewska. *Nowe Książ.* 1964 nr 9 [rec.: Nikodem, czyli tajemnica gabinetu] — H. Skrobiszewska: Czas literackich stylizacji. *Nowe Książ.* 1964 nr 11 [rec.: Wyraj]. — H. Skrobiszewska: Chłopcy są uprzywilejowani. *Nowe Książ.* 1964 nr 17 [rec.: Sposób na Alcibiadesa]. — [Salon wytrzeźwień.] J.B. Neveux. *La Table Ronde*, Paryż 1965 nr 205; Z. Mikulski: Trzeźwienie z mitów. *Kult. i Życie* 1965 nr 32 — B. Rogatko: Dwie powieści N. *Współczesność* 1965 nr 15 [rec.: Wyraj; Salon wytrzeźwień]. — K. Kuliczowska: E.N. *Tyg. Kult.* 1966 nr 37, przedr. pt. W kolektywie młodzieży. W teje: W szklanej kuli. Wwa 1970. — [Siódme wtajemniczenie.] H. Burkova: Gniopywice and elsewhere. *Polish Literature* 1970 nr 2/3; S. Zieliński: Holubce na beczce prochu. *Nowe Książ.* 1970 nr 6; S. Melkowski: Mali ludzie. *Pomorze* 1971 nr 1 — J. Papuzińska: Wyspa w Odrzywołach. *Nowe Książ.* 1972 nr 11 [rec.: Naprzód, Wspaniali!]. — J. Wegner: Makabreska E.N. *Tyg. Kult.* 1972 nr 43 [rec.: Salon wytrzeźwień]. — G. Skotnicka: W szkole, w internacie i na koloniach. *Nowe Książ.* 1973 nr 22 [rec.: Opowiadania]. — [Eminencje i bałlabancje.] A. Chruszczyński: Judyd nie Judyd. *Tyg. Kult.* 1975 nr 50; M. Łukaszewicz: Czemu to robisz, inżynierze? *Nowe Książ.* 1975 nr 22; Z. Mentzel: Nowa księga urwisów. *Polityka* 1975 nr 46. — B. Zaborowska. *Nowe Książ.* 1975 nr 12 [rec.: Sposób na Alcibiadesa]. — [Eminencje i bałlabancje.] M. Kabata: Inżynier Judyd. *Literatura* 1976 nr 21; J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1976 nr 3. — G. Skotnicka: Na marginesie kilku wznowień. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [rec.: Trzynasty występ]. — D. Dłaniński: Kto ma rację? *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Ta zdradziecka Julita Wynos]. — M. Łukaszewicz: Po wieku ćwierci. *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Księga urwisów]. — G. Skotnicka: Zabawa na 102. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec.: Adelo zrozum mniel]. — J. Maruszewski: Gruby cypek, chrząszcz, Gnat i inni ... *Nowe Książ.* 1979 nr 8 [rec.: Awantury kosmiczne]. — E. Zaleska. *Nowe Książ.* 1982 nr 2 [rec.: Szkolny lud, Okulla i ja]. — S. Frycie: Pisarstwo E.N. *Stud. Kiel.* 1986 nr 4, przedr. *Polonistyka* 1987 nr 2. — M. Kątny: E.N. W: Pisarze regionu świętokrzyskiego. T. 3. Kielce 1990. — E. Nowacka: Science fiction plus Adelo zrozum mniel! *Nowe Książ.* 1990 nr 11 [rec.: Gwiazda Bamar-da]. — [Zaba, pobieraj się!] A. Horodecka: Siedem szalonych dni. *Guliwer* 1993 nr 3; G. Skotnicka: E.N. droga do młodych czytelników. *Nowe Książ.* 1993 nr 2. — [Przygody Bąbla i Syfona.] A. Horodecka: Być detektywem super. *Guliwer* 1994 nr 2; B. Tylicka: Walka gogów z niewinnym ludem. *Nowe Książ.* 1994 nr 3. — J. Głowacki: O funkcji aluzyjnej nazw własnych w utworach E.N. *Jez. Pol.* 1995 z. 2. — A. Horodecka: Przygoda goni przygodę. *Guliwer* 1995 nr 2 [rec.: Bąbel i Syfon na tropie]. — A. Horodecka: Gdzie są awaramisy? *Guliwer* 1995 nr 3 [rec.: Klejnoty śmierci]. — M. Kątny: Sposób na Alcibiadesa Edmunda Niziurskiego. Kielce: GENS 1995, 40 s. — Edmund Niziurski. Materiały z sesji w 70 rocznicę urodzin. Kielce: WSP 1996, 154 s. [zawartość: Wstęp. — J.Z. Białek: Twórczość E.N. na tle literatury powojennej dla dzieci i młodzieży; M. Ostasz: „Holubce na beczce prochu” — sądy i opinie krytyki o pisarstwie E.N.; S. Frycie: Szkoła w beletryście fabularnej E.N.; G. Skotnicka: Przygoda w powieściach dla dzieci i młodzieży E.N. Rodzaje, struktura, funkcje; J. Paclawski: Kreaacja przestrzeni i czasu w prozie E.N. na wybranych przykładach; M. Kątny: Odbiorca w twórczości E.N.; M. Kątny: Science fiction w wydaniu E.N.; Z. Śliwka: Kieleckie realia w twórczości E.N.; I. Mityk: „Klub włóczykiów” E.N.; J. Detka: „Salon wytrzeźwień” E.N. — powieść o „upadłym lekarzu i „niepełnym” mieście”. — Pięć melonów na ręce.] J. Papuzińska: Gorączka złota. *Nowe Książ.* 1997 nr 3; G. Skotnicka: Antidotum na nudę i ponuractwo. *Guliwer* 1997 nr 2. — E. Nowacka: Spotkanie z dobrym znajomym. *Nowe Książ.* 1998 nr 3 [rec.: Niewiarygodne przygody Marka Piegusa; Nowe przygody Marka Piegusa. (Również niewiarygodne)].

B.M.

nr 312; *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 14; *Współczesność Pol.* 1935 nr 3; *Zet* 1935/36 nr 1. Wyd. osob. prologu pt. Trzy mgły. Apoteoza I. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1936, 32 s.

Nagroda w konkursie m. Krakowa na sztukę o Legionach Pol. w 1939. — Masz. autorski w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

5. Węciierz wieczorny. [Wiersze]. Wwa: Nakł. *Mysł Pol.* 1937, 64 s.

Cykle: Węciierz wieczorny; Rachunek sumienia; Czernia na wnetrzu.

6. Kawaler księżycowy. Zabawa krakowska w 3 aktach. Powst. 1938. Praprem.: Kr., dziedziniec Collegium Nowodworskiego 1939. Druk fragm.: *As* 1939 nr 24, 27; *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 23; *Tempo Dnia* 1939 nr 160. Wyd. osob. całości: Wstęp: S. Dziedzic, Bochnia: Prowincjonalna Ofic. Wydawn. 1991, 76 s.

Utwór powstał na zamówienie Krak. Konfraterni Teatralnej kierowanej przez T. Kudlińskiego. — Masz. autorski w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. — Wyst. na scenie zawodowej. Kr., T. Rozmaitości 1972.

7. Prawo bumeranga. Sztuka w 4 odsłonach. Powst. 1938.

Sztuka przyjęta do wystawienia w T. im. J. Słowackiego w Kr. w 1939. — Masz. autorski w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

8. Soła. [Wierszyk dla dzieci]. Powst. przed 1943. Wyd. w oprac. lit.: W. Brzezicki. Wwa: NK 1952, 31 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1959, wyd. 4 1972, wyd. 5 1973, wyd. 6 1976.

Od wyd. 4 W. Brzezicki występuje jako współautor.

Nadto utwory zagubione: wg inf. *Pol. Zbroj.* 1935 nr 104: Jubileusz manekina. Komedia. [Współaut.] M. Rusinek. Powst. ok. 1935. — wg inf. K. Niżyńska: Parch. Utwór dramatyczny. Powst. przed 1939; Wiersze dla dzieci. Z ilustr. autora. Powst. 1939; Spinka. Anegdotka sceniczna. Powst. 1942; Desant. Nowele sceniczne. Powst. 1943; Jeden taki na szczudłach. Dramat wierszem; Podszepcy św. Zofii. Powieść na tle autobiograficznym. Powst. ok. 1943.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. żony 1959. — SWPP 1. — PSB (K. Woźniakowski).

[Dalmino:] K. Czachowski: Trzy zajmujące debiuty. *Czas* 1933 nr 180; J.A. Galuszka: Wybitny talent. *Gaz. Lit.* 1932/1933 nr 7. — [Trzy mgły:] H. Krüger: Konkurs dramatyczny o czynnie legionowym. *Kur. Poranny* 1935 nr 84; K. Leczycki. *Gaz. Pol.* 1935 nr 338; [T. Sinko] T.S.: Dramatyczna oda do młodości. *Czas* 1935 nr 313. — A. Wałkowski: Z Teatru im. Słowackiego. *Głos Nar.* 1935 nr 311 [rec.: Trzy mgły]. — [Węciierz wieczorny:] S. Czernik. *Prosto z Mostu* 1938 nr 2; T. Dworak: Trup w akwarium, czyli poezje M.N. *Mysł Nar.* 1938 nr 3; S. Lichański: Glossy o antyrealizmie poetekim. *Pion* 1938 nr 12. — T. Sinko: Nowa wersja Twardowskiego. *Czas* 1939 nr 158 [rec.: Kawaler księżycowy]. — J. Braun: Poeta gorejący. *Zyg. Warsz.* 1947 nr 1. — K. Czachowski: M.N. *Warszawa* 1947 nr 4. — K. Czachowski: O M.N. W piątą rocznicę tragicznej śmierci poety. *Dz. Lit.* 1948 nr 15. — Z. Leśnodorski: Wśród ludzi mojego miasta. Kr. 1963, passim. — W. Zechenter: Poeta księżycowy. (W 25-lecie śmierci

M.N.). *Życie Lit.* 1968 nr 17. — W. Zechenter: Poeta księżycowy. *Sl. Powsz.* 1970 nr 29. — W. Zechenter: Autor „Kawalera księżycowego”. (W 30 rocznicę śmierci M.N.). *Dz. Pol.* 1973 nr 86. — T. Kudliński: Dawne i nowe przypadki „teatrala”. Kr. 1975, passim. — J. Wapiennik-Kossowicz. *Ruch Lit.* 1991 nr 6 [rec.: Kawaler księżycowy].

J.Z.

NOSKOWSKI Witold 1874-1939

Imiona metrykalne: Witold Jan Tadeusz.

Pseud.: B.N.; Comboy; Ego; gn.; (gn.); Ignotus; Jerzy Prawdziej; K.N.; Keryks; L.K.; In.; (In.); Łada; M.R.; (n); N.; Nos...ki; P.L.; Pertinax; R.Z.; (rz); Taper; Testis; True; W.L.; w.n.; (w.n.); W.N.; wf.; Wl.; Wl.L.; W. Łada; Wl. Łada; Włodzimierz Łada; wn; (wn).

Krytyk teatralny, literacki i muzyczny, autor tekstów kabaretowych.

Urodzony 10 marca 1874 w Warszawie; syn Władysława Noskowskiego, przyrodnika i dziennikarza, i Anieli z Komarnickich. Po śmierci ojca w 1881 zamieszkał wraz z rodziną u dziadka ze strony matki we Lwowie. Tam uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa. Jednocześnie uczył się solowego śpiewu u Władysława Bogdańskiego oraz gry na fortepianie u Stanisława Niewiadomskiego. Został członkiem lwowskiego chóru męskiego Echo. W 1892 zdał maturę i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Lwowskim, które ukończył w 1896. W czasie studiów był czynnym członkiem Czytelnicy Akademickiej, wygłaszał tu prelekcje o muzyce i teatrze. W okresie wakacyjnym pogłębiał wiedzę z zakresu muzyki u swojego stryja, kompozytora, Zygmunta Noskowskiego. W 1898-1900 odbywał studia wokalne w Moskwie, a potem w Mediolanie. Nie otrzymawszy, jak się spodziewał, umowy w teatrze operowym La Scala, zrezygnował z kariery śpiewaczki i powrócił do Krakowa, gdzie zajął się na stałe dziennikarstwem. Debiutował w 1898 artykułem pt. „Komu Bóg i wiara miła”, opublikowanym na łamach czasopisma *Głos Narodu* (nr 277; pod pseud. Keryks); ogłaszał tu do 1901 recenzje teatralne i muzyczne (także podp.: Ego, Łada) oraz prowadził rubrykę „Co niesie życie. Uwagi” (podp. Keryks); od kwietnia do września 1901 pełnił funkcję redaktora odpowiedzialnego. Następnie do 1902 był zastępcą redaktora naczelnego *Naszego Głosu*. Drukował też m.in. w *Głosie Literackim i Społecznym* (1900-01; podp. Wl.L.). W 1902-15 był zastępcą redaktora naczelnego dziennika *Czas*, w którym publikował recenzje muzyczne, plastyczne i artykuły polityczne. W 1904-16 współpracował z *Kurierem Warszawskim*, w którym prowadził dział korespondencji z Krakowa (podp. Włodzimierz Łada), a także publikował artykuły, głównie na tematy polityczne. Uczestniczył w życiu cyganerii krakowskiej. Był w 1905 współzałożycielem krakowskiego kabaretu artystów Zielony Balonik i współtwórcą (pod

pseud. Taper) jego programów, jako autor tekstów piosenek, szopek, muzyki, a również wykonawca. Zawarł związek małżeński z Leokadią Turowską (rozwód 1924). W 1913 ogłaszał artykuły w *Tygodniku Ilustrowanym* (podp. True). Od 1915 współpracował z *Głosem Narodu*, na którego łamach publikował recenzje literackie i teatralne (podp. też W.N.). Po zakończeniu I wojny światowej przeniósł się w 1918 do Warszawy. Początkowo pracował jako redaktor naczelny *Dziennika Powszechnego*. W maju 1921 wyjechał na krótko do Poznania, gdzie do 1922 redagował dział polityczny *Dziennika Poznańskiego*. Następnie powrócił do Warszawy, założył agencję telegraficzną East Express, której był pierwszym dyrektorem. Pracował też jako sprawozdawca sejmowy. Jednocześnie w 1922-25 prowadził w dzienniku *Przegląd Wieczorny* stały dział pt. „Z obozu tajnych celów”. W 1924 zawarł związek małżeński z Bronisławą Wojciechowską-Młodziejowską, aktorką. W sierpniu 1925 osiadł na stałe w Poznaniu, redagował dział kultury i sztuki w *Kurjerze Poznańskim*, dla którego pisywał systematycznie recenzje teatralne. Zajmował się sprawami opery i teatrów w Poznaniu; działał w Deputacji Teatralnej i Radzie Miejskiej. Współpracował, jako autor felietonów i audycji słowno-muzycznych, z powstałą w Poznaniu w 1927 regionalną rozgłośnią Polskiego Radia. W 1928-31 prowadził rubrykę „Życie teatralne” w tygodniku *Tęcza* (podp. W.N.). W 1937 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAŁ (odznaczenia nie przyjął). Po wybuchu II wojny światowej, w październiku 1939 został aresztowany w Poznaniu przez gestapo i wywieziony do Fortu VII, gdzie prawdopodobnie 1 listopada 1939 został zamordowany.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nieśmiertelność dźwięku. (Z historii instrumentu mówiącego: od fonografu do dzisiejszego pathéfonu). Kr.: Nakł. S. Grudzińskiego 1910, 16 s.
2. Waweł. Cykl wierszy satyrycznych do programu Zielonego Balonika pt. Zamknięcie IX Wystawy „Sztuki” w dniu 28 grudnia. Praprem. Kr., Jama Michalikowa 1905. Druk w art.: J. Michalik: Nieznane teksty „Zielonego Balonika”. *Pam Lit.* 1985 z. 2.

Cykl stanowi ilustrację do karykatur K. Frycza. — Zob. także inf. w art.: [W. Noskowski] Testis: Odnowienie Wawelu w piosenke. *Życie Pol.* 1914 z. 1 s. 86-92.

3. Szopka krakowska Zielonego Balonika. Wyst. Kr., Jama Michalikowa 1906.
Inf.: T. Weiss: Legenda i prawda Zielonego Balonika. Wyd. 2 przejr. i poszerz. Kr. 1987. Tamże fragm. tekstu.
4. Szopka krakowska Zielonego Balonika. Wyst. Kr., Jama Michalikowa 1907.
Inf. jak w poz. 3.

5. Szopka krakowska „Zielonego Balonika.” [Współaut.: T. Boy-Zeleński] Boy, T. Żuk-Skarszewski. Wyst. Kr., hotel Pod Różą 1908.
Inf. jak w poz. 3.

6. Szopka krakowska „Zielonego Balonika.” [Współaut.: T. Boy-Zeleński] Boy. Wyst. Kr., Jama Michalikowa 1911. Wyd. Kr.: Nakł. autorów 1911, 76 s. Przedr. fragm. w: T. Boy-Zeleński: Słówka. Lw. 1913 i wyd. nast.
W.N. podp.: Taper. — Na okł. 3, 4 nakł. po tytule: Wykonana po raz pierwszy w „Jamie Michalikowej” dnia 5 stycznia 1911.

7. W sprawie polskiej szkoły nauk politycznych. [Broszura]. Kr.: Tow. Pol. Szkoły Nauk Polit. 1911, 14 s.

8. Szopka krakowska „Zielonego Balonika” na rok 1912. [Współaut.: T. Boy-Zeleński] Boy. Wyst. Kr., Jama Michalikowa 1912. Wyd. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1912, 79 s. Przedr. fragm. w: T. Boy-Zeleński: Słówka. Lw. 1913 i wyd. nast.
W.N. podp.: Taper.

9. Ludzie i armaty. (Z podróży na front belgijski). [Reportaż]. Kr.: *Głos Nar.* 1918, 173 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (J. Młodziejowski). — WSB (K. Sroczyńska). — LP (J. Bartnicka).

[A. Nowaczyński] (a.n.): „Z obory tajnych celów”. *Mysł Nar.* 1923 nr 15. — J. Winiewicz: W.N. (1939). W: Straty kultury polskiej 1939-1945. T. 1. Glasgow 1945. — A. Grzymała-Siedlecki: W.N. *Życie Lit.* 1946 nr 7-8. — T. Roszkiewicz: W.N. *Spraw PTPN* 1963. — A. Grzymała-Siedlecki: Niepożegnani 1939-1944. W.N. *Za i Przeciw* 1966 nr 3, przedr. w tegoż: Nie pożegnani. Kr. 1972. — A. Mężyński: W.N. *Teatr* 1967 nr 18 [dot. krytyki teatr. W.N.]. — R. Pollak: W.N. W: Poznańskie wspominki w l. 1918-1939. Pozn. 1973. — S. Wasylewski: Dwaj Noskowscy, Witold i Zygmunt. W tegoż: Wspomnienia i szkice znad Warty. Pozn. 1973. — T. Weiss: Legenda i prawda Zielonego Balonika. Kr. 1976, wyd. 2 przejr. i poszerz. tamże 1987, passim. — D. Ratajczak: W.N. W teże: Fotel recenzenta. Witold Noskowski, J. Koller, K. Troczyński. Pozn. 1981 — D. Ratajczak: „Czas teraźniejszy recenzenta — czas teraźniejszy teatru”. W: Szkice o krytyce teatralnej. Kat. 1981. — J. Michalik: Nieznane teksty „Zielonego Balonika”. *Pam. Lit.* 1985 z. 2. B.M.

NOWACKA Ewa
ur. 1934

Krypt.: (a.c.); A.C.; E.N.

Prozaik, autorka powieści i słuchowisk dla młodzieży.

Urodzona 17 grudnia 1934 w Chorzowie; córka Jana Łazarowicza, inżyniera elektryka, i Jadwigi z Dębskich, inżyniera rolnika. W czasie II wojny światowej przebywała kolejno w Warszawie, Sierczowie, Ciechanowie i Rybnie. Po wojnie ukończyła szkołę podstawową w Jeleniej Górze, następnie uczęszczała do liceum ogólnokształcącego we Wrocławiu i do Liceum im. N. Żmichowskiej w Warszawie. Po zdaniu matury w 1953, studiowała filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim.

W czasie studiów drukowała swoje pierwsze opowiadania na łamach prasy studenckiej. Po otrzymaniu magisterium w 1958, pracowała jako nauczycielka języka polskiego w Czarowej. W 1959 opublikowała krótkie opowiadania pt. „Miłosierdzie” i „Okno” na łamach tygodnika *Kierunki* (nr 8; podp. Ewa Łazarowicz). W tymże roku wyszła za mąż za Kazimierza Nowackiego, inżyniera. W 1962 została członkiem PZPR. Podjęła pracę jako redaktor w Polskim Radiu, początkowo w Naczelnej Redakcji Programów dla Dzieci i Młodzieży, następnie w Redakcji Programów Oświatowych, a w końcu w Redakcji Literackiej. Od 1964 pisała liczne słuchowiska, adaptacje, montaże literackie i programy oświatowe, za które była wielokrotnie nagradzana. Równocześnie rozwijała twórczość prozatorską jako autorka opowiadań i powieści, także dla młodzieży. W 1969 została członkiem ZLP. Opowiadania drukowała m.in. na łamach *Plomyka* (1973-85), *Świata Młodych* (1975-77, 1980), *Plomyczka* (1983-90) i *Świeterszyczka* (1985-89). W 1975 otrzymała nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji, w 1980 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży, w 1981 nagrodę Orle Pióro, w plebiscycie dwutygodnika *Plomyk*. W 1985 rozpoczęła współpracę jako autorka recenzji z miesięcznikiem *Nowe Książki*. Od 1986 była członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego nowego ZLP, w 1990-96 członkiem Prezydium Zarządu Głównego i przewodniczącą Komisji Kwalifikacyjnej. W 1991 przeszła na emeryturę w Polskim Radiu i zajęła się wyłącznie pracą literacką. W 1993 nawiązała współpracę z *Gazetą Wyborczą* (tu w 1993-94 cykl esejów pt. „Bożęta i my”, w 1994-98 cykl felietonów pt. „Z kobietą przez wieki”). Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rok trzech cesarów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967 [właśc. 1966], 165 s.
2. Tysiąc soboli i jedna dziewczyna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 194 s.
3. Szubad żąda ofiary. [Powieść dla młodzieży]. Wiersze sumeryjskie z przekł. ang. tłum.: G.T. Lipszyc. Wwa: NK 1969, 224 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1989.
4. Heliogabal, wnuk Mezy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 289 s. Wyd. 2 tamże 1974.
5. Ursa z krainy Urartu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 286 s. Wyd. 2 tamże 1976. Adapt. radiowa: Adapt.: R. Brociek. Radio 1971.
6. Śliczna Tamit. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 255 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1988; wyd. 4 Wwa: Akapit 1993; Wr.: Siedmioróg 1997.
7. Kommodus i Marcja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 192 s.
8. Maria z tamtych lat. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1972, 225 s. Wyd. [2] tamże 1983.
9. Białe koź bogów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 225 s. Wyd. 2 tamże 1980. Przekł. słowac.: Biely kon bohov. [Przel.] H. Holinová. Bratislava 1990.
10. Jasiiek. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1974, 138 s. Wyd. 2 Wwa: MAW 1979.
11. Katar po burzy. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1974, 36 s. Przedr. zob. poz. 31.
12. W cieniu malwy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 221 s. Przekł. niem.: Im Schatten der Malve. [Przel.] H. Schumann. Berlin 1976. Adapt. radiowa: Adapt.: E. Stocka-Kalinowska. Radio 1975.
13. Wyśnione, skłamane. [Powieść]. Wwa: NK 1974, 236 s.
14. Duży, żółty, brzydki pies. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1975, 26 s.
15. Maksymin Trak. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 282 s.
16. Małgosia contra Małgosia. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 270 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1984, wyd. 4 1988, 1992; Kat.: Akapit 1993; Łódź: Hamal Books 1994; Wr.: Siedmioróg 1996, tamże 1997. Adapt. radiowa: Cz. 1-3. Radio 1981, — tv: Adapt.: T. Woronkiewicz. Cz. 1-3. TV 1976.
17. Może nie, może tak. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1975 nr 131-155/156; 1976 nr 1-11. Wyd. osob. Wwa: NK 1976, 222 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1977, wyd. [3] 1982; Wr.: Siedmioróg 1997. Przekł. słowac.: L'ubi — nel'ubi. [Przel.] M. Minariková. Bratislava 1980. Adapt. radiowa: Adapt.: E. Hartwig. Cz. 1-5. Radio 1981.
18. Coś o nich wiem. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1976, 29 s.
19. Gorzka cząstka pomarańczy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1976, 208 s. Przekł. niem.: Ein bitteres Stück Orange. [Przel.] B. Samborska. Wwa 1981. Adapt. radiowa: Adapt.: E. Hartwig. Cz. 1-2. Radio 1975.
20. Temat na pracę doktorską. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 232 s.
21. On i reszta. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1977, 23 s.
22. Prywatne życie entu Szubad. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 249 s.
23. Kilka miesięcy, całe życie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1978, 214 s. Wyd. 2 tamże 1981. I nagroda w konkursie NK na utwór lit. dla czytelnika w wieku 12-16 lat w 1977 oraz nagrody Międzynarodowego Kura-

torium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1980: wpisanie na Listę Honorową im. H.Ch. Andersena i Międzynarodowa Nagroda Literacka im. M. Gorkiego przyznawana przez sekcję krajów socjalistycznych.

Przekł.: czes.: Dům zarostlýmínem. [Przeł.] O. Hostovská. Praha 1982, — litew.: Keli mėnasiai — ištas gyvenimas. [Przeł.] J. Pilypaitis. Vilnius 1987, — ros.: Neskol'ko mesjacev — celaja žizn' [Przeł.] M. Vasile'va, V. Choreva. Moskva 1984.

24. Prezent na urodziny. Scenariusz widowiska telewizyjnego. Powst. ok. 1978.

III nagroda Naczelnej Redakcji Programów dla Dzieci i Młodzieży TV w 1979.

25. Burza w zlewomywaku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 246 s.

26. Dzień, noc i pora niczyja. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1980 nr 23-65. Wyd. osob. Wwa: NK 1981 [właśc. 1982], 253 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1986; Wr.: Siedmióróg 1995.

Nagrada im. J. Korczaka za książkę dla dzieci odznaczającą się wybitnymi walorami hum. i artyst. przyznana przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1983.

Przekł.: niem.: Tag, Nacht und Niemandszeit. [Przeł.] R. Matwin-Buschmann. Berlin 1985, — słowac.: Deň, noc a čas nikoho. [Przeł.] H. Benediková. Bratislava 1990. Adapt.: radiowa: Adapt.: E. Hartwig. Radio 1980, — tv: Adapt.: T. Worontkiewicz. TV 1983.

27. Jeden dzień żaczka. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1980, 26 s.

28. Wyścigowy rower. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1980, 23 s. Przedr. zob. poz. 31.

29. Słońce w kufuzy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1981, 194 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, 1995.

Harcerska Nagroda Literacka w 1983.

30. Złote i szare. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1986, 174 s.

I nagroda w konkursie NK na powieść historyczną w 1984.

31. Spotkania nie wiadomo z kim i inne opowiadania. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1987, 244 s. Wyd. nast. Łódź: Hamal Books 1994.

Zawartość: Katar po burzy [poz. 11]; Czerwona kula; Jeśli mnie kochasz ...; Co ja takiego zrobiłam?; Odjazd — szósta dziewczętka; Jutro, kiedy się spotkają ...; Dwa bilety do kina; Wyścigowy rower [poz. 28]; Z potrzeby serca; Trochę szczęścia na kartki; Ich dwoje; Sen trzeci; Kolorowe sny; Spotkanie nie wiadomo z kim.

32. W czepku urodzony. [Powieść]. Wwa: KAW 1987, 60 s.

33. Dwaj mężczyźni i ona. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Pol. Dom Wydawn. [1994], 179 s. Wyd. nast. Wr.: Siedmióróg 1995.

I nagroda w konkursie Pol. Ofic. Wydawn. BGW na powieść współcz. dla młodzieży w 1993.

34. Bożęta i my. Wwa: Orenda 1995, 87 s.

Esaje o demonach, druk. w 1993-1994 w *Gaz. Wyborczej*. Zawartość: Demony nieba, ziemi i wody; Demony domowe; Demony z zaświatów; Demony przyjazne lub groźne; Demo-

ny czy ludzie; Zamiast epilogu. Dytko na słomianych pajęcznych nogach.

35. Emilia z kwiatem lilii leśnej. [Powieść dla młodzieży]. Wr.: Siedmióróg 1995, 127 s.

36. As w rękawie. [Powieść dla młodzieży]. Wr.: Siedmióróg 1997, 119 s. Wyd. nast. tamże 1998.

37. Małe kochania, wielka miłość. [Powieść]. Wr.: Siedmióróg 1997, 151 s.

38. Byk Apis pozdrawia kotkę Pusię. [Opowieść dla młodzieży]. Wr.: Siedmióróg 1998; 79 s.

39. Proszę bilet na wieżę Babel. [Opowieść dla młodzieży]. Wr.: Siedmióróg 1998, 64 s.

40. Rogi Minotaura. [Opowieść dla młodzieży]. Wr.: Siedmióróg 1998, 78 s.

Słuchowiska radiowe (wg inf. E.N. ok. 200), m.in.: Pieśni kalinowe. Radio 1966. — Giewontowi ryczerze. Radio 1970. — Messer Dante Alighieri. Radio 1970. — Rok tysięcy dwieście czterdziesty i pierwszy. Radio 1971. — Rylec, piórko, czcionka. Radio 1971. — W bolesławowym grodzie. Radio 1971. — Synowie Odnowiciela. Radio 1972. — W atrium i na forum. Radio 1972. — Królewicz Kazimierz. Radio 1973. — W pierwszych słowach mego listu. Radio 1973. — Obiad z wujem docentem. Radio 1974. — W której ręce złota kula. Cz. 1-5. Radio 1974. — W refektarzu. Radio 1976. — Kłopoty z Kopciuszkiem. Radio 1977. — Pięć księstw, pięciu książąt. Radio 1977. — Drzewo jabłoni na wiosnę. Radio 1978. — Na zamku rycerskim. Radio 1978. — Podwójny portret w deszczu. Radio 1978. Wyd. w przekł. słowen.: Dvojni portret v dežju. [Przeł.] M. Poljanec. Ljubljana 1981. — Szczerzy ogonek. Radio 1979. — Skrzydlaty koń Pegaz. Radio 1982. — Herakles i wielogłowe psy. Radio 1984. — Prorok z pustyni [Mahomet]. Radio 1984. — Eufrat — Nil — Indus. Radio 1985. — Spotkanie nie wiadomo z kim. Radio ok. 1988 (inf. E.N.).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiady. Tworzę literaturę zwykłego dnia. Rozm. B. Nosal. *Tyg. Kult.* 1983 nr 4. — „Tak naprawdę to nigdy nie chciałam być pisarzem ...”. Rozm. A. Łazarowicz. *Sł. Powsz.* 1986 nr 109. — Czytało — czemu nie! Rozm. J. Bolek. *Guliver* 1993 nr 6.

LP (uzup.). — NSLD (K. Kuliczowska). [Rok trzech cesarów:] W. Chłodowski: Między Nerone, a Wespazjanem. *Kultura* 1967 nr 32; B. Królikowski: Antyk przybliżony? *Kamena* 1967 nr 5; E. Wipszycka: Jak to było za cesarów. *Nowe Książ.* 1967 nr 13. — A. Tarska: Tysiąc soboli, jedna dziewczyna i tylko jeden pomysł. *Echo Krak.* 1968 nr 217 [rec.: Tysiąc soboli i jedna dziewczyna]. — A. Jelicz: Zapomniana cywilizacja. *Nowe Książ.* 1970 nr 19 [rec.: Szabad żąda ofiary]. — [Heliogabal, wnuk Mezy:] S. Stabyła: Pamiętnik Julii Mezy. *Twórczość* 1971 nr 9; L. Winniczuk: U schyłku imperium rzymskiego. *Nowe Książ.* 1971 nr 7. — K. Kuliczowska: Historia — egzotyka — przygoda. *Nowe Książ.* 1972 nr 4 [rec.: Sliczna Tamit]. — I. Stachelska: Przez pryzmat wspomnień. *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 10. — S. Siekierski: Opowieść o Marii. *Nowe Książ.* 1973 nr 5 [rec.: Maria z tamtych lat]. — [Kommodus i Marcja:] S. Stabyła: Romans czy po-

wieść historyczna? *Nowe Książ.* 1973 nr 3; T. Parnicki: Rodowód literacki. Wwa 1974 [rozdz. X, XI]. — G. Skotnicka: Bardzo dawno i dziś. *Nowe Książ.* 1974 nr 9 [rec.: Biały koń bogów]. — M. Hryniewicz: U schyłku cesarstwa rzymskiego. *Nowe Książ.* 1975 nr 21 [rec.: Maksymin Trak]. — J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1975 nr 2 [rec.: W cieniu malwy]. — S. Zieliński: Gdy Sobieski był sultanem. *Nowe Książ.* 1975 nr 14, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Nr 6. Gawędy z pretekstem. Wwa 1978 [rec.: Małgosia contra Małgosia]. — A. Konkowski: Niepokoje napastowanego Don Juana. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [rec.: Temat na pracę doktorską]. — U. Krystyńska: Antyk w powieściach E.N. Meander 1977 nr 3. — M. Pełc: Głosy zza ściany. *Zycie Lit.* 1977 nr 4 [rec.: Temat na pracę dołtorską]. — J. Zacharska: Bogowie i ludzie. *Literatura* 1977 nr 46 [rec.: Prywatne życie entu Szubad]. — D. Dłaniana: Sprzedam ogród szczęśliwego człowieka. *Nowe Książ.* 1978 nr 12 [rec.: Kilka miesięcy, całe życie]. — M. Gierycz: Paradoxy prywatności. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec.: Prywatne życie entu Szubad]. — Z. Irzyk: Gadatliwe muzy. W tegoż: Królestwo literatów. Wwa 1978 [rec.: Temat na pracę doktorską]. — B. Czerniawska: Zlewozmywak dla zamoznych intelektualistów. *Nowe Książ.* 1979 nr 7 [rec.: Burza w zlewozmywaku]. — J. Maruszewski: W nowej szafie. *Nowe Książ.* 1980 nr 13 [rec.: Jeden dzień zaczał]. — I. Tessarowicz: Czas przeszły ożywny. *Nowe Książ.* 1983 nr 2 [rec.: Dzień, noc i pora niczyja]. — P. Kunczewicz: Zielona ballada. *Nowe Książ.* 1986 nr 11 [rec.: Złote i szare]. — I. Tessarowicz: W czepku urodzony. *Nowe Książ.* 1988 nr 2 [rec.: Spotkanie nie wiadomo z kim i inne opowiadania]. — Z. Beszczyńska: Romans, którego nie ma. *Nowe Książ.* 1994 nr 8 [rec.: Dwaj mężczyźni i ona]. — J. Korsak: W rusalczanym korowodzie, albo na wsi weselo. *Guliver* 1995 nr 3 [rec.: Emilia z kwiatem lilii leśnej]. — J. Ruzszała: N. wędrowki w przeszłość i terażniejszość. *Stup. Pr. Hum.* 1994 nr 12 a. — H. Lebecka: Bożeta i Emilia. *Nowe Książ.* 1996 nr 1 [rec.: Bożeta i my]. — G. Skotnicka: Którędy w przeszłość? *Nowe Książ.* 1998 nr 9 [rec.: Byk Apis pozdrowia kotkę Pusię; Proszę bilet na wieżę Babel].

B.M.

NOWAK Andrzej ur. 1944

Pseud.: aN.; (AN); Andrzej Borek-Fałęcki; Bernard Andrzejewski; Czesław Biel; (n.); (N).

Tłumacz, krytyk literacki.

Urodzony 18 lutego 1944 w Krakowie; syn Wacława Nowaka, pracownika handlu, i Aleksandry z Kowalskich. W 1958 rozpoczął naukę w IV Liceum Ogólnokształcącym im. T. Kościuszki w Krakowie. Po zdaniu matury w 1962, studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1967 uzyskał magisterium. Debiutował w 1969 przekładami prozy i poezji latynoamerykańskiej, opublikowanymi na łamach miesięcznika *Student* (nr 12). W 1967-76 był pracownikiem naukowym Instytutu Nauk Społecznych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, wykładał historię doktryn politycznych. Od 1972 był współpracownikiem, a w 1977-93 redaktorem w Wydawnictwie Literackim w Krakowie, przy którym współtworzył *Serię Prozy Iberoamerykańskiej* i *Serię Literatury Iberyjskiej*. W 1973 ożenił się z Romualdą Jarocką, romanistką. Tłumaczenia z literatury latynoamerykańskiej i iberoamerykańskich oraz z języka francuskiego, portugalskiego, katalońskiego, angielskiego, irlandzkiego, ro-

syjskiego, ukraińskiego i języka keczua, a także artykuły i recenzje zamieszczał m.in. na łamach *Nowego Wyrazu* (1973-80; podp. też (AN)) i *Literatury* (1976-89, z przerwami). Od 1976 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Za twórczość przekładową otrzymał w 1985 nagrodę Funduszu Literatry, którą przekazał w całości na fundusz nagrody im. W. Kragen. Od 1988 należy do Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich. W 1989 został członkiem SPP. Mieszka w Krakowie.

Przekłady

1. C. Alegria: Złoty wąż. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1973, 151 s.
2. K.E. Gudiño: Żeby cię lepiej zjeść. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1973, 197 s.
3. C.A. Bioy: Plan ucieczki. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 112 s.
4. R. González: I zawsze śmierć, jej szybki krok. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 184 s.
5. S.M. Otero: Kiedy chcę płakać – nie płaczę. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 184 s.
6. J.M. Arguedas: Yawar fiesta. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1975, 166 s.
7. C.A. Bioy: Wynalazek Morela. [Powieść]. Kr.: WL 1975, 93 s.
8. P.A. Usilar: Czerwony jastrząb. [Opowiadania]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1975, 182 s.
9. M. Vargas Llosa: Wyzwanie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976, 85 s.
10. M.A. Asturias: Niejąka Mulatka. [Powieść]. Kr.: WL 1977, 342 s.
11. S.M. Otero: Śmierć Honorii. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1977, 169 s.
12. J.M. Arguedas: Ludzka miłość. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1979, 167 s.
13. J. Lezama Lima: Raj. [Powieść]. T. 1-2. Kr.: WL 1979, 292 + 325 s. Wyd. 2 tamże 1989.
14. E. Cardenal: Poematy. Wybrał i przeł. ... Posł.: W. Jaworski. Kr.: WL 1980, 80 s.
15. E. Diego: Nazywanie rzeczy. [Wiersze]. Wybór i tłum.: M. Baterowicz i ... Posł.: M. Baterowicz. Kr.: WL 1980, 85 s.
16. C. Castellote: Łagodnie niczym mróz. [Wiersze]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1981, 25 s.
17. R. Fernández Retamar: W tym dziwnym, jakże dziwnym kraju. [Wiersze]. Wybór i przekł. — Kr.: WL 1982, 63 s.
18. J. Lezama Lima: Oppiano Licario. [Powieść]. Posł.: A. Komorowski. Kr.: WL 1982, 345 s.
19. A. Roa Bastos: Ja, najwyższy. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1982, 540 s.

20. M.A. Asturias: Bolesny piątek. [Powieść]. Kr.: WL 1983, 328 s.
21. J.L. Gonzáles: Wieczór, gdy znów staliśmy się ludźmi. [Opowiadania]. Kr., Wr.: WL 1983, 169 s.
22. A. Roa Bastos: Kurupi i inne opowiadania. Przekł. i posł. ... Kr., Wr.: WL 1984, 178 s.
23. S. Fernández: Ryby. [Powieść]. Kr., Wr.: WL 1986, 140 s.
24. J. Lezama Lima: Jaskółki i kraby. [Opowiadania]. Przekł. i posł. ... Kr.: WL 1986, 76 s.
25. G. Sainz: Koleżka Wilk. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Kr., Wr.: WL 1986, 320 s.
26. M. Twain: Tomek Sawyer za granicą; Tomek Sawyer detektywem. [Powieść]. Przel.: ..., B. Sławomirska. Posł. ... Kat.: Śląsk 1988, 244 s. Wyd. 2 uzup. Łódź: Akapit Press 1993; wyd. 3 Pozn.: Rebis 1997.
27. J. Lezama Lima: Nieosiągalne powraca. [Wiersze]. Wybór i przekł. ... Kr.: WL 1989, 78 s.
28. R.A. Anaya: Tortuga. [Powieść]. Przel.: ... i B. Sławomirska. Kr.: WL 1990, 325 s.
29. J. Cocteau: Opium. Dziennik kuracji odwykowej. Przel.: R. Nowak i ... Kr.: WL 1990, 229 s.
30. A. Hitchcock: Tajemnica zielonego ducha. Opowiedziana przez Roberta Arthura. [Powieść]. Przel.: ... i B. Sławomirska. Kr.: Cracovia 1991, 138 s.
31. B.M. Gill: Morderstwa przedszkolaka. [Powieść]. Pozn. 1991, 256 s.
32. N. Pileggi: Chłopcy z ferajny. [Powieść]. Tłum.: ..., B. Sławomirska. Kr.: Aramis 1991, 309 s. Przekł. podp.: Bernard Andrzejewski.
33. D. Scott: Wieży. [Powieść]. Tłum.: ... i B. Sławomirska. Gdańsk: WM 1991, 366 s.
34. G. Apollinaire: Dziewięćdziesiąt dziewięć dziewczic. [Powieść]. Posł.: J. Lisowski. Kr.: OL 1992, 107 s. Przekł. podp.: Czesław Biel. Nagroda Stow. Tłumaczy Pol. za najlepszy przekład w 1993.
35. M. Puzo: Czwarty K. [Powieść]. Przel.: ... i B. Sławomirska. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992, 495 s.
36. C. Fuentes: Zmiana skóry. [Powieść]. Przel.: M. Kaniowa, ..., J. Ortega. Posł. ... Pozn.: Rebis 1994, 460 s.
37. Lady [Isabella Augusta] Gregory: O świętym Brendanie-żeglarzu tudzież o innych świętych i bohaterach Irlandii. Przekł. i posł.: ..., B. Sławomirska. Kr.: OL 1994, 159 s.
38. M. Questin: Medycyna druidów. [Praca popularnonaukowa]. Przel.: R. Jarocka-Nowak i ... Przedm. ... Kr.: Kastel 1994, 196 s.
39. Chrétien de Troyes: Rycerz z wózka, czyli historia imię pana Lancelota. Przekł.: R. Jarocka-Nowak, ... Posł. ... Kr.: OL 1996, 110 s.
40. Chrétien de Troyes: Zdziwiająca historia o Ereku i Enidzie przez imię Chrétiena z Troyes kunstownie opisana. Przekł.: R. Jarocka-Nowak, ... Posł. ... Kr.: OL 1996, 85 s.
41. Bracia ochotni słać imię Chrysta ..., czyli garść okrucichów ze skarbca hiszpańskiej poezji nabożnej. Wybrał, przel. i krótkim wstępem opatrzył ... Kr.: OL 1997, 71 s.
42. L. Kostenko: I dzień, i noc, i mgnienie ... [Wiersze]. Wybrał, przel. z ukr. i posł. opatrzył ... Kr.: OL; Fundacja św. Włodzimierza 1997, 129 s.
43. Mabinogion: Pani na Źródlech, jako też inne historie z pradawnej Walii rodem. Przekł.: E. Nogiec, ... Wybrał i posł. opatrzył ... Kr.: OL 1997, 126 s. Zawartość: Manawydan, syn Llŷra; O tym, jak Culhwch o Olwenę zabiegał; Owain i Pani na Źródlech.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997. — Wywiady: Śledzić za autorem, który skacze. Rozm. N. Zachajkiewicz. *Dz. Pol.* 1975 nr 67; Jak świntuszyć po polsku? Rozm. W. Jurasz. *Czas Krak.* 1993 nr 278 [dot. tłum. G. Apollinaire'a: Dziewięćdziesiąt dziewięć dziewczic].

K.B.

NOWAK Tadeusz

1930-1991

Krypt.: (Not); NoT; NOT.
Poeta, prozaik.

Urodzony 11 listopada 1930 w Sikorzycach pod Dąbrową Tarnowską w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Nowaka i Honoraty z Miłkowskich. Szkołę powszechną ukończył w Sikorzycach, następnie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum w Tarnowie. Od 1946 działał w organizacjach młodzieżowych, najpierw w ZMW RP „Wici”, następnie w ZMP. Debiutował w 1948 wierszem pt. „Wies”, opublikowanym w *Wiciach* (nr 8). Od 1949 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1954 uzyskał magisterium. W 1952 został członkiem PZPR. W czasie studiów rozwijał twórczość literacką, ogłaszając wiersze w wielu czasopiśmie, m.in. w *Razem* (1948-49), *Dzienniku Literackim* (1949-50), *Twórczości* (1949-51, 1953-54), *Po prostu* (1950, 1952, 1954), *Dzienniku Polskim* (od 1950), *Echu Tygodnia* (1951-54), *Sztandarze Młodych* (1951-52), *Życiu Literackim* (od 1951), *Nowej Kulturze* (od 1952). W 1954 rozpoczął twórczość prozatorską, publikując reportaże pt. „Kiedy nasza wycieczka wyjechała za Wrocław” w *Gazecie Krakowskiej* (nr 131). W 1956 został członkiem ZLP. W 1960-61 należał do grupy literackiej Muszyna. Ożenił się z Zofią Iwańską. Od 1965 był nieprzerwanie redaktorem działu poezji w *Tygodniku Kulturalnym*. Należał do kolegium re-

dakcyjnego serii *Biblioteka Poetów XX Wieku* Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury otrzymał nagrodę WRN i MRN w Krakowie (1966, 1968). W 1967 był współzałożycielem i do 1972 członkiem grupy literackiej *Barbarus*. W 1977 przeniósł się na stałe z Krakowa do Warszawy. Od 1981 wchodził w skład Zarządu Głównego ZLP. W 1989 został członkiem Zarządu SPP. Za twórczość literacką otrzymał nagrodę im. Kościelskich w Genewie (1987) i nagrodę Funduszu Literatary (1989). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1967) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Zmarł nagle 10 sierpnia 1991 w Skierniewicach; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uczę się mówić. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 52 s.

2. Porównania. Wiersze. Kr.: WL 1954, 55 s.

3. Prorocy już odchodzą. [Wiersze]. Kr.: WL 1956, 59 s.

4. Jasełkowe niebios. [Wiersze]. Wwa: PIW 1957, 84 s.

Tu także przekłady 3 wierszy S. Jesienina.

5. Ślepe koła wyobraźni. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 50 s.

6. Psalm na użytek domowy. [Wiersze]. Kr.: WL 1959, 116 s. Przedr. zob. poz. 28.

Zawiera m.in. cykl: Z Jesienina.

7. Kolędy stręczyciela. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1962, 69 s.

Cykle: Ballady odpustowe; Wersety biblijne; Portrety; Kolędy.

8. Przebudzenia. [Opowiadania]. Kr.: WL 1962, 134 s. Wyd. łącznie z poz. 13 pt. Przebudzenia; W puchu alleluja. Wwa: LSW 1989, 238 s.

Zawartość: Wychodzenie ze snu; Zima; Między zwierzętami; Ballada złodziejska; Ballada pomyłonego; Ballada Chrystusika; Polowanie na anioła; Zabawy; Staw; Mojżesz; Przebudzenia; Dorastanie.

9. Obcoplemienna ballada. [Opowieść]. Wwa: LSW 1963, 171 s.

Przeł. bułg.: Čuždoplemenna balada. [Przeł.] I. B'lev. Plovdiv 1989.
Adapt. film.: Cóżes ty za pani. Scenariusz: T. Kijański. Ekran. 1979.

Wyd. łącznie z: Wybór opowiadań [poz. 18] pt. Obcoplemienna ballada; Opowiadania. Wwa: LSW 1977, 313 s.

10. Wiersze wybrane. Kr.: WL 1963, 187 s.

Wybór z tomów poz. 1-7.

11. Ziarenko trawy. [Wiersze]. Wwa: LSW 1964, 58 s.

Nagroda im. S. Piętaka w 1965.

12. Abecadło. [Wiersze dla dzieci]. [Muz.:] J. Garcia. Kr.: PWM 1965, 91 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1970, wyd. 4 1974, wyd. 7 [!] 1984.

13. W puchu alleluja. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1965, 167 s. Wyd. nast. łącznie z Przebudzenia zob. poz. 8.

Zawartość: Podróż do miejsca urodzenia; Latarnia; Muzykant; Osilek; Sad; Czytanie z oczu; Odwiedziny; Narodziny.

14. Takie większe wesele. [Powieść]. Kr.: WL 1966, 220 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1978.

Nagroda literacka Głowy Podwawelskiej oraz nagroda MRN i WRN w Krakowie w 1966.

Przeł. czes.: Harfy krále Davida. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1970.

15. W jutrzni. [Wiersze]. Wwa: PIW 1966, 54 s.

Cykle: Rany; Psalmi.

16. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Wwa: LSW 1967, 142 s. Wyd. nast. tamże 1987.

Wybór z tomów poz. 1-7, 11, 15 — Wstęp do wyd. 1 pt. Wejściowe drzwi, do wyd. 2 pt. Wiersze, wiersze.

17. A jak królem, a jak katem będziesz. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1968, 355 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1972; wyd. 4 [Wwa:] LSW 1972, tamże wyd. 4 [!] 1974, wyd. 5 1977, wyd. 6 [właśc. 7] 1980, wyd. 8 1987; wyd. 9 Kr.: WL 1993; Wwa: PIW 1995.

Nagroda im. S. Piętaka w 1969, nagroda Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w 1971.

Przeł.: bułg.: Ako b'deš kral ... ako b'deš palač. [Przeł.] V. Popova. Sofija 1981, — czes.: Až budeš králem, až budeš katem ... [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1976, wyd. nast. tamże: 1984, 1994, — hiszp.: Cuando seas rey, cuando seas verdugo. [Przeł.] A. Zuazo. La Habana 1985, — niem.: Und wenn du König, und wenn du Henker bist. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1980, wyd. nast. Leipzig 1984, — rum.: Si de fi crai, si de vsi fi calau. [Przeł.] I. Petrica. [București] 1987, — serb.-chorw.: Si de erai, si de vei fi calan. [Przeł.] I. Petrica. [Jugostawia] 1987, — słowac.: A keď kráľom, a keď katom budeš. [Przeł.] J. Gerbóc. Bratislava 1975, — węgier.: Ha király leszel, ha bakó leszel. [Przeł.] I. Fejér. Budapest [1972]. Adapt. teatr.: z podtyt.: Monodram. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1971, — Und wenn du König, und wenn du Henker bist. [Adapt. scen.:] M. Nyczok. Berlin 1975, — Adapt. K. Borowiec. Wyst. Kr., Stary T. (Scena przy ul. Sławkowskiej) 1995.

18. Wybór opowiadań. Wwa: LSW 1969, 205 s. Wyd. nast. łącznie z Obcoplemienna ballada zob. poz. 9.

Zawartość: z poz. 8: Wychodzenie ze snu; Ballada złodziejska; Ballada pomyłonego; Ballada Chrystusika; Polowanie na anioła; Zabawy; Staw; Mojżesz; Przebudzenia; Dorastanie, — z poz. 13: Podróż do miejsca urodzenia; Latarnia; Osilek; Czytanie z oczu; Odwiedziny, — oraz: Zimowy kożuch; Świńskie ucho; Willg; Polowanie z sokolem; Czerwone jabłko.

19. Diabły. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 253 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Nagroda Państwowa II stopnia w 1974.

Przeł.: czes.: Dablové. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1975, toż Bratislava 1975, — litew.: Velniai. [Przeł.] A. Antanavičius. Vilnius 1979, — ros.: Čerty. [Przeł.] S. Svjackij. Moskva 1976,

– ukr.: Čorti. [Przeł.] O. Ljenik. Kiiv 1981, – węgier.: Órdögfiak. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1975.

Wyd. nast. łącznie z poz. 23 pt. Diabły; Dwunastu. Kr.: WL 1977, 421 s.

20. Psalmi. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 62 s. Wyd. 2 tamże 1974. Przedr. zob. poz. 28.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w 1971 oraz Nagroda Państwowa II stopnia w 1974.

Adapt. teatr.: Psalmi i drewno. Wyst. Sosnowiec, T. Poetycki Elastik '70 1972, – tv: Psalmi. Tryptyk. TV 1973.

21. Bielsze nad śnieg. [Poezje]. Wwa: Czyt. 1973, 272 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1980. Przeł. czes.: Bělejší než snih. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1983.

22. Wybór wierszy. Przedm.: S. Balbus. Wwa: PIW 1973, 166 s. Wyd. 2 tamże 1979.

23. Dwunastu. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 205 s. Wyd. łącznie z Diabły zob. poz. 19.

Przeł. czes.: Dvanáct. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1977.

Adapt. scen.: Wyst. Gorzów Wielkop., Scena XX Wieku 1974.

24. Półbaśnie. [Powieść]. Wwa: LSW 1976, 325 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1986.

25. Prorok. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 209 s. Wyd. nast. tamże 1980.

Przeł. czes.: Prorok. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1980, – węgier.: Próféta. [Przeł.] E. Szenyán. Budapest 1979.

26. Nowe psalmy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 75 s. Przedr. zob. poz. 28.

27. Wiersze wybrane. Wwa: LSW 1978, 377 s. Wybór z tomów poz. 3, 4, 6, 7, 11, 15, 20, 26.

28. Psalmi wszystkie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 154 s.

Zawiera utwory z tomów poz. 6, 20, 26.

29. Wniebogłosy. [Powieść]. Kr.: WL 1982, 351 s. Wyd. nast. Wwa: Muza 1998.

Przeł. węgier.: Hogy zengett belé az ég Regény. [Przeł.] E. Szenyán. Budapest 1987.

Adapt. teatr.: Wyst. Wwa, Akademia Ruchu, oprac. T. Grupa [II Społ. Liceum na Mokotowie] 1994.

30. Zapisane na Dunajcu. [Wiersze]. Wybór i postł.: E. Węgrzyn. Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. Woj. Ośrodka Kultury 1987, 74 s.

31. Pacierz i paciorki. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1988, 110 s.

32. Modły jutrzenne – modły wieczorne. [Wiersze. Wyd. łącznie z:] S. Balbus: Poezja w czasie marnym. O metafizyce i historiozofii poezji Tadeusza Nowaka. [Komentarz do wierszy]. Kr.: OL 1992, 303 s.

Utwory T.N. na s. 5-96.

33. I co na niebie, i co jest na ziemi. Wiersze z lat 1949-1991. Wybór, układ i postł.: S. Balbus. Kr.: OL 1995, 230 s.

U góry okładki: W stronę słowa.

34. Będę wam cieniem. [Wiersze]. Wwa: Interart 1997, 107 s.

Wybory utworów w przekł.: czes.: Bělejší než snih. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1983, – maced.: Psalmi. [Przeł.] P. Nakovski. Prilep 1987, – niem.: Tadeusz Nowak (Poesiealbum). [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1989, – węgier.: Királyság. [Przeł.:] I. Agh [i in.]. Budapest 1984.

Przekład

1. S. Jesienin: Poezje. Wybrał i przeł. ... Postł.: S. Balbus. Kr.: WL 1975, 139 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1987.

Prace redakcyjne

1. J. Kochanowski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1970, 181 s.

Wstęp pt. Kochanie wieku.

2. Cz. Kuriata: Wiersze wybrane. Wyboru dokonał ... Wwa: LSW 1984, 187 s.

3. E. Węgrzyn: Na przełęczu. [Wiersze]. Wybór ... Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. Woj. Ośrodka Kultury 1992, 39 s.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1973, 1978. – Wywiady: Poetyckie lektury i pisarski dług wdzięczności. Rozm. M. Sprusiński. *Współczesność* 1968 nr 18; Bunt i mądrość ludzkiej wspólnoty. Rozm. R. Sulima. *Nowe Książ.* 1970 nr 16; Podróż do miejsca urodzenia. Rozm. Z. Taranienko. *Argumenty* 1970 nr 20, przedr. w tegoż: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Dom chłopski jak księga. Rozm. T. Krzemień. *Kultura* 1975 nr 4; Cale moje pisanie. Rozm. Z. Luchowska-Kuna. *Akcent* 1986 nr 4; Porządkowanie świata. Rozm. J. Koźbiel. *Tyg. Kult.* 1987 nr 13; Zapisywanie czysy. Rozm. J. Koźbiel. *Tyg. Kult.* 1988 nr 42; O chłopskim i poetyckim wędrowaniu. Rozm. K. Kania. *Literatura* 1992 nr 1 [wywiad z 1984].

SWPP 2 (B. Winkłowa). – PP (B. Winkłowa). – LP (S. Lichański). – J.Z. Brudnicki: Kalendarium publikacji i nagród T.N. W: Tadeusz Nowak, Wwa 1981. – B. Jancz-Kostuch: Tadeusz Nowak. Bibliografia w wyborze. Pozn.: Woj. Bibl. Publiczna 1985, 8 s.

[Uczę się mówić:] A. Kamińska. *Twórczość* 1953 nr 11; J. Łukasiewicz: Trudna sztuka poetyckiego mówienia. *Dziś i Jutro* 1953 nr 21; T. Bujnicki: Poezja młodości i optymizmu. *Po Prostu* 1954 nr 23; R. Matuszewski: Z widel Wisły i Dunajca. *Nowa Kult.* 1954 nr 15. – J. Trznadel. *Twórczość* 1954 nr 9 [rec.: Porównania], polem.: L. Herdegen: *O chuchaniu. *Życie Lit.* 1954 nr 49. – J. Błoński: *Po odejściu proroków. *Prz. Kult.* 1956 nr 17, przedr. w tegoż: Zmiana warty. Wwa 1961 [rec.: Prorocy już odchodzą]. – J. Kwiatkowski: *O krytyce poetyckiej i wierszach T.N. *Życie Lit.* 1956 nr 33, przedr. w tegoż: Klucze do wyobraźni. Wyd. 2 poszerz. Kr. 1973. – [Prorocy już odchodzą:] S. Lichański: Żywioł wyobraźni. *Twórczość* 1956 nr 10; – W. Maciag: *Doświadczenia poety. *Życie Lit.* 1956 nr 21 [dot. też: Uczę się mówić; Porównania]. – [Jaselkowe niebios:] K. Wyka: *O drobnotowarowych obrótach wyobraźni. *Twórczość* 1958 nr 5, przedr. w tegoż: Rzecz wyobraźni. Wwa 1959; J. Kwiatkowski: Bez sielanki. *Prz. Kult.* 1959 nr 3. – [Psalmi na użytek domowy:] S. Czernik: Nowe wiersze N. *Orka* 1960 nr 19; J. Kwiatkowski. Po-

¹ Teksty oznaczone gwiazdką * przedr. w: Tadeusz Nowak. Zbiór recenzji i szkiców o twórczości pisarza. Wwa 1981.

eja organiczna. *Twórczość* 1960 nr 7, przedr. w tegoż: Klucze do wyobraźni. Wyd. 2 poszerz. Kr. 1973 oraz w tegoż: *Magia poezji*. Kr. 1995; B. Ostromecki: "Psalm na użytek domowy. *Nowe Książki*. 1960 nr 6. — [Przebudzenia:] T. Burek: Najbliższej ziemi. *Twórczość* 1962 nr 11; Z. Kozarynowa. *Wiedomości*, Londyn 1962 nr 51/52; W. Natanson: Wydarzenie literackie. *Nowa Kult.* 1962 nr 35, przedr. w tegoż: *Moje przygody literackie*. Poznań, 1972; S. Pięta: "Odkrywcą. *Tyg. Kult.* 1962 nr 37; Z. Zabicki: W kramie Piotrusia Pana. *Nowe Książki* 1962 nr 18. — [Obcoplemienna ballada:] H. Berezka: Ballada dla ojca. *Nowe Książki* 1963 nr 10, przedr. w tegoż: *Szuka czytania*. Wwa 1966; T. Burek: U progę nowego romantyzmu. *Twórczość* 1963 nr 7; M. Czerniński: Uroczą metaopozycję. *Prz. Kult.* 1963 nr 21; A. Kamińska: Poezja i proza w książce T.N. *Tyg. Kult.* 1963 nr 24; J. Rogoziński: Realizm fantastyczny. *Współczesność* 1963 nr 11. — A. Kamińska: "Poezja T.N. *Twórczość* 1964 nr 7 [rec.: Wiersze wybrane]. — A. Kamińska: Chłopski nadrealizm. W tejże: *Pragnąca literatura*. Wwa 1964. — J. Kwiatkowski: O krytyce poetyckiej i wierszach T.N. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Wwa 1964. — J. Rogoziński: Imago T.N. *Współczesność* 1964 nr 2 [rec.: Wiersze wybrane]. — W.P. Szymański: Poezja scyty i palmisty. O lirycie T.N. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 52, przedr. w tegoż: *Outsiderzy i słowiarze*. Wr. 1973. — [Ziarenko trawy.] W.P. Szymański: Liryka uproszczona. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 39; P. Kunczewicz: "Genezis z kolorowego snu. *Współczesność* 1965 nr 5 [dot. też: *Kołady stręczycieli*]. — S. Lichański: "T.N. W tegoż: *Kuszenie Hamleta*. Wwa 1965. — [W puchu alleluja:] W.P. Szymański. *Współczesność* 1965 nr 13, przedr. w: *Proza, poezja* 1966. Wwa 1966; S. Zieliński: Śpiewający świętek. *Kultura* 1965 nr 23. — E. Balcerzan: "Poeta narratorem. *Nurt* 1966 nr 11 [rec.: *Takie większe wesele*]. — S. Barańczak: Kreator i odkupiciel. *Nurt* 1966 nr 12 [rec.: *W jutrzni*]. — [Takie większe wesele:] H. Berezka: *Powieść o wojnie*. *Tyg. Kult.* 1966 nr 27, przedr. w: *Proza, poezja* 1966. Wwa 1967; J. Jastrzębski. *Agora* 1966 nr 9; P. Kunczewicz: *Magia czy polityka*. *Współczesność* 1966 nr 17, przedr. w: *Proza, poezja* 1966. Wwa 1967; J. Pieszcachowicz: *Próba mitu*. *Życie Lit.* 1966 nr 21. — J. Rogoziński: "Proza poetów. (Szkieł do szkiców). *Mies. Lit.* 1966 nr 4. — J. Błonski: "In illo tempore. *Życie Lit.* 1967 nr 23. — J. Rostworowski: *Wiersze T.N. Wiedomości*, Londyn 1967 nr 49. — [W jutrzni:] W.P. Szymański: *Między barokiem a współczesnością*. *Życie Lit.* 1967 nr 4; B. Żurkowski: "Summa T.N. *Odra* 1967 nr 5. — [A jak królem, a jak katem będziesz:] H. Berezka: *Raj i zabijanie*. *Twórczość* 1968 nr 7, przedr. pt. *Proza poety*. W tegoż: *Prozaiczne początki*. Wwa 1971; F. Fornalczyk: *Krytyka, legenda, baśń*. *Tyg. Kult.* 1968 nr 29; W. Maciąg: *O królu i kacie*. *Nowe Książki* 1968 nr 13; J. Pieszcachowicz: *Literatura i mity*. *Mies. Lit.* 1969 nr 9, polem.: [A. Kijowski] *Dedal*. *Twórczość* 1969 nr 11; J. Pieszcachowicz, *tamże* 1970 nr 3. — J. Rogoziński: *Preteksty*. *Poezja* 1969 nr 3. — A. Dąbrowski: "Metaforyka T.N. W: *Studia z teorii i historii poezji*. Ser. 2. Wr. 1970. — M. Dąbrowski: *Świat metaforą opisany*. (O prozie T.N.). *Współczesność* 1970 nr 11. — J. Wegner: *Rzeczywistość bez granic*. *Więź* 1970 nr 6. — M. Wyka: *Hioh i czarodziej*. *Życie Lit.* 1971 nr 43 [rec.: *Psalm*]. — E. Petrus-Szmigielska: *Folklor w prozie T.N.* *Ruch Lit.* 1971 nr 4. — J. Pieszcachowicz: *Słowa pierwsze*. (O twórczości T.N.). *Tyg. Kult.* 1971 nr 30. — S. Balbus: *O poetyce "Psalmów" T.N.* *Twórczość* 1972 nr 1. — [Diabły:] S. Balbus: *Stara kobieta i cały świat*. *Mies. Lit.* 1972 nr 5; H. Berezka: *Wyzwanie*. *Tyg. Kult.* 1972 nr 22. — H. Berezka: *Wyobraźnia triumfująca*. W tegoż: *Związki naturalne*. Wwa 1972, toż w wyd. 2 zmien. i rozszerz. Wwa 1978, przedr. pt. *Wyobraźnia*. W tegoż: *Sposób myślenia*. T. 1. Wwa 1989. — J. Jastrzębski: *Podwójne widzenie*. *Odra* 1972 nr 4 [rec.: *Diabły*]. — M. Kaczmarski: T.N. *igranie ze słowem*. (Z problematyki lingwistycznej poezji T.N.). W: *Historycznoliterackie prace czwennicowe*. Lubl. 1972. — J. Prokop: *Sekretne pisanie T.N.* W tegoż: *Lekcja rzeczy*. Kr. 1972. — [Diabły:] J. Wegner: *Właśnie na przekór historii*. *Więź* 1972 nr 6; B. Zadara: "Zostaw nam z broni białą broń rozsądku". *Twórczość* 1972 nr 5. — S. Balbus: *Tradycja i kształty poezji*

T.N. *Zarys monograficzny*. *Opole* 1973 nr 4-5. — F. Fornalczyk: "Historia i magia poezji. *Nurt* 1973 nr 4 [rec.: *A jak królem, a jak katem będziesz*]. — S. Stabro: *Komedia pragnień*. *Akcent* 1973 nr 7 [rec.: *Bielsze nad śnieg*]. — Z. Bienkowski: "Chłopskość. *Twórczość* 1974 nr 11 [rec.: *Dwunastul*]. — J. Kajtoch: "Własnego rodu obce źdźbło". *Poezja* 1974 nr 7/8 [rec.: *Prorocy już odchodzą*]. — J. Kurowicki: "N. *Poezja* 1974 nr 9. — A. Mencel: *N. na rozdrożu*. *Mies. Lit.* 1974 nr 10 [rec.: *Dwunastul*]. — J. Pieszcachowicz: "Ekonom dzikiej wyobraźni". *Mies. Lit.* 1974 nr 7, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu*. Łódź 1991. — I. Smolka: *Świadomość mityczna*. *Twórczość* 1974 nr 6 [rec.: *Bielsze nad śnieg*]. — J. Vlašek: T.N. *Světová literatura*, Praga 1974 nr 1. — A. Krawczyk: *Frazeologia w powieści T.N. "Diabły"*. *Por. Jez.* 1975 nr 1. — J.Z. Brudnicki: *Logos i historia w prozie T.N.* *Mies. Lit.* 1976 nr 9. — J.Z. Brudnicki: *Proza poety*. *Poezja* 1976 nr 7/8. — R. Wójcik: *O języku "Diabłów" i "Dwunastu"*. T.N. *Zesz. Nauk. WSP w Szczecinie* 1976 nr 15. — J.Z. Brudnicki: *Barok psalmisty i koleśnika*. *Poezja* 1977 nr 5/6. — S. Stabro: *Bohater wykorzeniony*. *Student* 1977 nr 5, przedr. w tegoż: *Zamknięty rozdział*. Wwa 1994, oraz w tegoż: *Poezja i historia*. Kr. 1995. — J. Leończuk: *Motywy folklorystyczne i ich funkcje w prozie T.N.* *Zesz. Nauk. Uniu. Białost. (Hum.)* 1977 nr 4. — R. Sulima: "Rzecz o słowie i chlebie. *Nowe Książki* 1977 nr 3. — S. Tomaszewski: *Elementy kultury ludowej w poezji T.N.* *Acta Uniu. Łódz. Nauki Hum.-Społ. Ser. I* 1977 nr 26. — A. Zawada: *Trzynasty*. *Twórczość* 1977 nr 10 [rec.: *Prorok*]. — H. Zaworska: *Bajać czy milczeć?* *Twórczość* 1977 nr 2. — J.Z. Brudnicki: *Tadeusz Nowak*. Wwa: *PIW* 1978, 202 s. — S. Burkot: "Wysycelony od wewnątrz kłosaściami". *Mies. Lit.* 1978 nr 5 [rec.: *Prorok*]. — P. Dybel: *Na krzyżu gminnej wyobraźni*. *Twórczość* 1978 nr 3. — P. Dybel: "Zbuntowany prorok. *Kultura* 1978 nr 27, przedr. w tegoż: *Ziemy, słowni, cielesni*. Wwa 1988. — P. Dybel: *Zębiec w ciału*. *Nowe Książki* 1978 nr 19 [rec.: *Nowe psalmy; Wiersze wybrane*]. — M. Walicki: *N. Lit. Lud.* 1978 nr 4/6. — W. Wójtowicz: *O stylizacji w powieści "Dwunastki"*. T.N. W: *Temat wiejski w literaturze polskiej*. Rzeszów 1978. — S. Tomaszewski: *Magia w poezji T.N.* *Acta Uniu. Łódz. Hist. Lit. Ser. I* 1979 nr 47. — R. Triba-Wosik: *Tęsknoty arkaidyczne poezji T.N.* *Poezja* 1979 nr 7 [dot. głównie: *Psalm*]. — B. Żurkowski: *Autentyzm Arkadii*. *Twórczość* 1979 nr 7 [rec.: *Wiersze wybrane*], przedr. w tegoż: *Paradoks poezji*. Kr. 1982. — J.Z. Brudnicki: "N. a krytycy. *Mag. Kult.* 1980 nr 1. — S. Dąbrowski: *Uwagi przygotowawcze do tematu: Funkcja podmiotowa motywy religijnej w poezji T.N.* *Rocz. Hum.* 1980 nr 1. — E. Szmigielska: *Folklor w prozie Tadeusza Nowaka*. Rzeszów: *WSP* 1980, 124 s. — R. Triba-Wosik: *Funkcje tradycji w poezji T.N.* *Zesz. Nauk. WSP w Szczecinie* 1980 nr 34. — A. Zawada: *Kubek sklejonny, czyli archeologia wyobraźni*. *Lit. Lud.* 1980 nr 1/3. — J. Błonski: *Pieśniarz chłopskiego plemiennia*. W tegoż: *Romans z tekstem*. Kr. 1981. — A. Szymańska: *Wyobraźnia intonacyjna*. *Nowe Książki* 1981 nr 13 [rec.: *Psalm* wszystkie]. — Tadeusz Nowak: *Zbiór recenzji i szkiców o twórczości pisarza*. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył J.Z. Brudnicki. Wwa: *LSW* 1981, 321 s. [zawiera artykuły i recenzje druk. wcześniej, oznaczone gwiazdką *], nadto 20 drobniejszych recenzji oraz wybrane opinie T.N. o swoich książkach]. — B. Zadara: *Nowak*. [Przekł. ang. z pol.] Ch. Cenkalska. Warsaw: Authors Agency; *Czyt.* 1981, 63 s. — E. Borkowska: *Nasz dom, na styku epok*. *Mies. Lit.* 1982 nr 10 [rec.: *Wniebogłosy*]. — W. Mozel: *Kulturowy aspekt tradycyjnej społeczności lokalnej w wybranych utworach prozatorskich T.N.* *Zesz. Nauk. WSP w Szczecinie* 1982 nr 37 [dot.: *Takie większe wesele; A jak królem, a jak katem będziesz*]. — A. Pawłowska: *Elementy gwarowe w prozie T.N.* *Por. Jez.* 1982 nr 8, przedr. w *Pr. Filol.* 1982 t. 31. — S. Dąbrowski: *Dwa "obrazy" wspólnoty bosko-ludzko-zwierzęcej: poetycki (w lirycie T.N.) i biblijny*. W: *Inspiracje religijne w literaturze*. Wwa 1983. — J. Pieszcachowicz: *O pisaniu Księgi*. *Pismo* 1983 nr 1/2 [rec.: *Wniebogłosy*]. — K. Nowosielski: *Zdradliwa uroda ludowości*. W tegoż: *Rzyżko obecności*. Wwa 1983. — B. Zadara: *Pelny głos*. *Twórczość* 1983 nr 1 [rec.: *Wniebogłosy*]. — Z. Trziszka: *Po-*

eta znad Dunaju. (T.N.). W teżoż: Korzenie plebejusza. Wwa 1984. — J. Ługowska: Proza T.N. a problemy współczesnej literatury nurtu ludowego. W: Modele świata i człowieka. Lubl. 1985. — R. Sulima: Między zdradą a nostalgia. (Ewolucja twórczości T.N.). W teżoż: Folklor i literatura. Wwa 1985. — D. Weżowicz-Ziółkowska: O motywie „mocnego męża” w prozie T.N. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.* 1985 nr 710. — O. Cybienko: Koncepcja bohatera w powieści T.N. „Diabły”. [Przeł.] J. Aulak, M. Dobrogoszcz. *Prz. Hum.* 1986 nr 5/6. — S. Dąbrowski: Krag biblijny T.N. W: Biblia a literatura. Lubl. 1986. — K. Gąsiorowski: „Wojna w wędrującym raju. W teżoż: Fikcja realna. Wwa 1986. — S. Lichański: Rozkwitający kryształ. (O lirycie T.N.). W teżoż: Pisarstwo wsi i ziemi. Wwa 1986. — R. Sulima: Tadeusz Nowak. Zarys twórczości. Wwa: LSW 1986, 249 s. — A. Zawada: Mit czy świadectwo? W: Kultura, literatura, folklor. Wwa 1988. — S. Barańczak: Wiecznie otwarta rana. W teżoż: Przed i po. Londyn 1988 [rec.: Nowe psalmy]. — A. Lam: Rzeka ostrza ca sierp. W teżoż: Lupus in fabula. Kr. 1988. — K. Piękosz: Od „Psalmy” do „Pacierz i paciorków”. *Literatura* 1988 nr 11/12. — S. Setnik: *Poezja* 1988 nr 9 [rec.: Poezje wybrane]. — S. Balbus: Modlitwy z Ziemi Urlo. (O metafizyce i historiografii poezji T.N.). *Twórczość* 1989 nr 10, przedr. fragm. w: *Poezja w czasie marnym.* Kr. 1992. — S. Chwin: Jabłko Wallenroda. O powieści T.N. „Jak królem, a jak katem będziesz”. W teżoż: *Romantyczna przestrzeń wyobraźni.* Bydg. 1989. — B. Kaniewska: O sposobach i funkcjach mityzacji. Nowak — Myśliwski — Redliński. *Pam. Lit.* 1990 z. 3. — R. Sulima: T.N. W: *Literatur Polens.* 1944 bis 1985. Berlin 1990. — W. Myśliwski: T.N. *Polityka* 1991 nr 34. — R. Sulima: T.N. *Potop* 1991 nr 12. — S. Balbus: *Poezja w czasie marnym.* O metafizyce i historiografii poezji Tadeusza Nowaka. Kr.: OL 1992 s. 97-303. — M. Lubelska: Komedja intelektualna. *Znak* 1992 nr 450 [rec.: Modły jutrzeźne — modły wieczorne; S. Balbus: *Poezja w czasie marnym.*]. — W. Maciąg: *Dramat uwłaszczonego chłopca.* W teżoż: *Nasz wiek XX.* Wr. 1992 [dot.: Diabły; Drwunasto; Prorok]. — [Modły jutrzeźne — modły wieczorne; S. Balbus: *Poezja w czasie marnym.*] K. Piękosz: *Oczyść nas, ziemio.* *Literatura* 1992 nr 1. — M. Stala: *Dialog o poezji i czasie.* *Tyg. Powsz.* 1992 nr 30. — J.Z. Brudnicki: T.N. 1930-1991. *Sycyna* 1993 nr 1. — S. Burkot: *Odyś powracający.* O poezji T.N. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2. — A. Czabanowska-Wróbel: *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2 [rec.: Modły jutrzeźne — modły wieczorne; S. Balbus: *Poezja w czasie marnym.*]. — S. Dąbrowski: *Vox humana.* Biblia w lirycie Tadeusza Nowaka. *Studia i szkice.* Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1993, 241 s. — W.P. Szymański: T.N. — *chłopska mitość.* *Arka* 1993 nr 43, przedr. w teżoż: *Uroki dworu.* Wwa 1993, wyd. 2 Kr.: Arcana 1994. — S. Cygan: *Ekspresywa w „Proroku” T.N.* *Kiel. Stud. Filol.* t. 7: 1994. — B. Faron: *Dwie książki w jednej.* W teżoż: *Spotkania i powroty.* Wwa 1995 [rec.: Modły jutrzeźne — modły wieczorne; S. Balbus: *Poezja w czasie marnym.*]. — M. Semczuk: *Człowiek — człowiekowi ...?* *Tradycja biblijna we współczesnej poezji polskiej w swym negatywnym i pozytywnym obrazie.* *Prz. Hum.* 1995 nr 2 [dot. też poezji E. Stachury]. — J.A. Borzecki: *O powrotach, czyli o N. i sobie.* W teżoż: *Zraniony odłamkiem wiersza.* Kielce 1996. — B. Zadura: *„Po niebie plynie kra, biało wiecznie się ścina ...”.* W teżoż: *Daj mi tam, gdzie go nie ma.* Lubl. 1996. — M. Karwala: *Niewinny winowajca.* T.N. W teżoż: *Polska poezja współczesna po 1956.* Kr. 1998 [dot. wiersza: *Psalm codzienny*].

E.G.

NOWAK Zbigniew

ur. 1927

Krypt.: zeten.

Historyk literatury, bibliolog, edytor.

Urodzony 23 maja 1927 we Lwowie; syn Stanisława Nowaka, aspiranta Policji Państwowej, i Malwiny z domu Łazórko. W czasie II wojny światowej po włączeniu Lwowa do ZSRR w 1940 deportowa-

ny do Kazachstanu, w 1946 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał do Krzeszowic, gdzie w 1946-48 uczęszczał do gimnazjum. W 1948 zamieszkał w Krakowie i kontynuował naukę w Liceum Bibliotekarsko-Księgarskim. Po zdaniu matury studiował w 1950-53 polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1953 ożenił się z Kingą Cieślą, farmaceutką. Po ukończeniu studiów I stopnia w 1954, podjął pracę w Bibliotece Miejskiej w Gdańsku (od 1955 Biblioteka Gdańska PAN). Równocześnie od 1955 kontynuował studia magisterskie w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK); w 1958 uzyskał dyplom. Debiutował w tymże roku artykułem pt. „Sprawa kaszubska na Kongresie Słowiańskim w Pradze w 1848 roku”, opublikowanym na łamach czasopisma *Kaszëbë* (nr 13). W 1962 uzyskał tytuł bibliotekarza dyplomowanego. W 1966 na podstawie edycji „Kontreformacyjna satyra obyczajowa w Polsce w XVII w.” (promotor prof. Bronisław Nadolski) uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na UMK. Artykuły, rozprawy i recenzje publikował m.in. w *Roczniku Gdańskim* (1962-97, od 1981 zastępca redaktora naczelnego) i w roczniku Biblioteki Gdańskiej PAN *Libri Gedanensis* (od 1967; w 1968-75 członek redakcji, od 1992 przewodniczący komitetu redakcyjnego). W 1968 został członkiem I Wydziału Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, w którym pełnił funkcję zastępcy sekretarza generalnego (1973-93), przewodniczącego Międzywydziałowego Komitetu Wydawniczego (1973-93), redaktora *Sprawozdań Gdańskiego Towarzystwa Naukowego* (1974-93). W 1969 został członkiem SD (1981-84 wiceprzewodniczący Miejskiego Komitetu i przewodniczący Koła Oświaty i Kultury). Kontynuował pracę w Bibliotece Gdańskiej, od 1974 był kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych, w 1981 objął stanowisko wicedyrektora i w tymże roku dyrektora. W 1974 podjął pracę dydaktyczną w Zakładzie Nauki o Książce na Uniwersytecie Gdańskim (UG). W 1977 uzyskał stopień doktora habilitowanego na UG, na podstawie pracy pt. „Początki sztuki drukarskiej na Pomorzu w XV wieku”. W 1978 otrzymał stanowisko docenta w PAN. W 1981 wszedł w skład komitetu redakcyjnego „Słownika biograficznego Pomorza Nadwiślańskiego” (wyd. od 1992; wiceprzewodniczący, od 1991 przewodniczący); od 1984 należał też do komitetu redakcyjnego *Roczników Bibliotecznych* i „Słownika polskich towarzystw naukowych” (wyd. od 1978). W 1980 otrzymał nagrodę im. H. Radlińskiej za osiągnięcia w zakresie bibliotekoznawstwa, w 1984 nagrodę Sekretarza Naukowego PAN za udział autorski w „Historii Gdańska” (t. 2). W 1990 otrzymał tytuł profesora. W 1998 przeszedł na emeryturę. Został uhonorowany nagrodą im. A. Krawczyńskiego za współpracę ze

Stowarzyszeniem Księgarzy Polskich. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Kawalerskim (1986) i Krzyżem Oficerskim (1996) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Problematyka morska w piśmiennictwie polskim do końca XVIII wieku. Zarys bibliograficzny. [Gdańsk:] Stow. Bibliotekarzy Pol. Zarząd Okręgu Gdańsk 1973, 46 s.

2. Książka polska w dawnym Gdańsku. [Autorzy:] D. Majkowska, ..., M. Pelczar. Gdańsk: Woj. i Miej. Bibl. Publiczna w Gdańsku, Stow. Bibliotekarzy Pol. Oddz. „Trójmiasto” 1974, 102 s.

Tu Z.N.: Miejsce piśmiennictwa polskiego w kulturze Gdańska do 1793, s. 5-42.

3. Początki sztuki drukarskiej na Pomorzu w XV wieku. Gdańsk: Ossol. 1976, 230 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Wstęp: — Pierwsze półwiecze drukarstwa; Prusy Królewskie na przełomie dwóch epok; Książka w Prusach w dobie rękopiśmiennej; Import inkunabułów; Jakub Karweyssa — pionier drukarstwa na Pomorzu; Gdański epizod wędrownego drukarza Konrada Baumgarta; W poszukiwaniu kolebki drukarstwa polskiego. — Zakończenie.

4. Jan Dantyszek. Portret renesansowego humanisty. Wr.: Ossol. 1982, 312 s.

5. Konrad Baumgart i początki sztuki drukarskiej w Gdańsku w XV wieku. Gdańsk: Druk 1998, 206 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Jan Rybiński zapomniany poeta pomorski doby Odrodzenia. Przejrz. i uzupełn.: A. Świdorska. *Pam. Lit.* 1961 z. 4 s. 321-371. — Sylwetki gdańszczan w dziesięciu tomach „Polskiego słownika biograficznego”. *Rocz. Gdań.* 1962 s. 196-209. — Literatura sowizraliska wobec reformacji. *Pam. Lit.* 1965 z. 3 s. 18-32. — Gdański paszkwil antyjezuicki z 1586 roku. Początki literatury antyjezuickiej w Polsce. *Rocz. Gdań.* 1966 s. 51-71. — A. Hünefeld jako nakładca i drukarz Biblii Gdańskiej z 1632 roku. *Libri Gedanensis* 1967 t. 1 s. 35-53. — Kонтрреформacyjne adaptacje „Albertusów”. (Z dziejów formowania się satyrycznej poetyki kонтрреформacyjnej w Polsce XVIII wieku). *Pam. Lit.* 1967 z. 2 s. 363-385. — Kонтрреформacyjne parodie synodów protestanckich. (Z dziejów piśmiennictwa kонтрреформacyjnego w XVII w.). W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968 [właśc. 1967] s. 215-240. — Literackie natarcie kонтрреформacji na księdza Samuela Dambrowskiego. Z dziejów piśmiennictwa kонтрреформacyjnego w XVII w. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1968 s. 116-143. — Eliasz Kopijewicz, polski autor, tłumacz i drukarz świeckich książek dla Rosji w epoce wczesnego Oświecenia. *Libri Gedanensis* 1970 t. 2/3 s. 35-86. — Mikołaja Reja literacka służba reforma-

cji. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1970 s. 23-55. — Antyreformacyjna elegia Dantyszka o zagładzie Gdańska. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1971 s. 5-35. — Zdrada Hrehora Ościka i jej literacki obraz z 1580 roku; [Stanislaus Laurentii:] Lament nieszczęsnego Hrehora Ościka. W: *Miscellanea staropolskie*. T. 4. Wr. 1972 s. 87-120 [wydanie i komentarz]. — Kszysztof Celestyn Mrongowiusz jako zbieracz, znawca i krzewiciel piśmiennictwa staropolskiego. *Rocz. Gdań.* 1971 wyd. 1973 z. 2 s. 89-125. — Gdańska oficyna drukarska Guillemota-Hünefeldta w służbie polskiej reformacji; 1603-1652. *Rocz. Gdań.* 1973 wyd. 1975 z. 2 s. 21-67. — Losy pomorskich inkunabułów. *Bibl. Gdań.* 1975 nr spec. s. 9-32. — Pisma Jana Amosa Komensky'ego w zbiorach Biblioteki Gdańskiej. *Libri Gedanensis* 1972/1973 wyd. 1975 s. 45-108. — U źródle piętnastowiecznego drukarstwa na Pomorzu. W: *Dawna książka i kultura*. Wr. 1975 s. 38-55. — *Gazeta Powstania Polski* (Wwa 1794). *Libri Gedanensis* 1976 s. 209-228 [dot. nr 1, 2]. — Zapomniane wiersze o wojnie polsko-kozackiej ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej. *Libri Gedanensis* 1976 s. 211-229. — Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk jako warsztat badań księgoznawczych. *Stud. o Książ.* 1979 s. 137-154. — Pierwsze polskie informatory wyznaniowe na tle piśmiennictwa antyreformacyjnego z XVI wieku. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1979 z. 100. *Filol. Pol.* nr 16 s. 33-49. — Czynniki kulturotwórcze w Prusach Królewskich doby Odrodzenia. W: *Z dziejów życia literackiego w Polsce XVI i XVII wieku*. Wr. 1980 s. 39-69. — Biblioteka Zappio-Johannitana w Gdańsku. *Rocz. Bibl.* 1985 z. 1/2 s. 209-230. — Podręczniki szkolne w planach wydawniczych gdańskich oficyn drukarskich XV-XVI wieku. *Zesz. Nauk. UG. Pedagogika* 1985 z. 15 s. 33-44. — Biblioteczny epizod w życiu i twórczości Franciszka Sędzickiego. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-Lit.* 1987 nr 12/13 s. 223-232. — Inkunabuly w zbiorach gdańskich. W: *Kręgu Książ.* 1988 nr 11 s. 59-74. — Najstarsze gdańskie oprawy z XIV i XV wieku. W: *Kręgu Książ.* 1988 nr 10 s. 55-64. — Gdańsk jako ośrodek drukarski i wydawniczy do końca XVIII wieku. *Rocz. Gdań.* 1990 wyd. 1991 z. 1 s. 129-153. — Polityk, poeta i duchowny — Jan Dantyszek; Vates Polonus alias Rymarz — Mikołaj Rej. W: *Pisarze staropolscy*. Sylwetki. T. 1. Wwa 1991 s. 344-376, 474-547. — Udział miast Prus Królewskich i Książęcych w jubileuszu trzechsetlecia wynalezienia sztuki drukarskiej. *Btul. Bibl. Jag.* 1992 s. 137-161. — Życie kulturalne Gdańska w okresie I Rzeczypospolitej. *Gdań. Rocz. Kult.* 1992 s. 7-41. — Między barokiem a oświeceniem; Oświecenie w Gdańsku; Zmierzch świetności gdańskiej kultury w latach 1793-1814. W: *Historia Gdańska*. T. 3; 1655-1793. Gdańsk 1993 s. 279-317, 668-723, 206-225. — Szkoła Policyjna w Mostach Wielkich —

obrazy przywołane z pamięci. W: Szkolnictwo policyjne w latach 1918/1954. Słupsk 1995 s. 43-60. — Samuel Schelwig i początki bibliologii w Gdańsku w XVII wieku. *Libri Gedanensis* 1995-1996 s. 21-32. — Gdańszczanie na studiach w Królewcu w XVI i XVII wieku. *Rocz. Gdań.* 1997 z. 2 s. 121-134. — Ostatni wielki poeta polskiego renesansu – Szymon Szymonowicz; Zapomniany poeta pomorski – Jan Rybiński. W: Pisarze staropolscy. Sylwetki. T. 2. Wwa 1997 s. 430-480, 368-390. — Reinhold Curicke i jego dzieło na tle historiografii gdańskiej XIV-XVII wieku. W: Dyament w Koronie. Gdańsk 1997 s. 288-350. — Kilka uwag o odwiecznych dylematach bibliotek i bibliotekarzy. *Libri Gedanensis* 1993/1994 s. 5-16.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Jan Rybiński: Wiersze polskie. Oprac.: ..., A. Świdarska. Gdańsk: PWN 1968, XCVIII, 142 s.

2. Kontreformacyjna satyra obyczajowa w Polsce XVII wieku. [Oprac. edycji] ... Uwagi wstępne ... Gdańsk: Gdańskie Tow. Nauk., Wyd. I Nauk Społ. i Hum. 1968, 479 s.

3. Księga wpisów uczniów Gimnazjum Gdańskiego 1580-1814. Oprac. [i wstęp:] ..., P. Szafran. Wwa: PWN 1974, 566 s.

4. T. Bielawski: Myśliwiec. [Poemat; oprac.] ...; W. Odyniec: O myśliwcach Prus Królewskich. Olsztyn: Pojezierze 1980, LXI, 106 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Tu Z.N.: Echa myśliwskie w literaturze polskiej XVI wieku.

5. A. Donatus: Ars minor. Pierwsza książka drukowana w Gdańsku. Oprac. i wstęp ... Gdańsk: Zakłady Graf. 1981, [8] k.

6. Józef Wybicki: Myśli polityczne o wolności cywilnej. Edycję oprac. ... Wstęp: E. Roztworowski. Wr.: Ossol. 1984, 237 s. Gdańskie Tow. Nauk. Wyd. I Nauk Społ. i Hum. Komisja Badań nad J. Wybickim.

7. Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk. Dzieje i zbiory. Praca zbior. pod red. M. Babnis i ... Wr., Gdańsk: Ossol. 1986, 180 s.

8. M. Murinius: Kronika mistrzów pruskich. Wstęp i oprac. ... Olsztyn: Pojezierze 1989, 373 s.

9. Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego. Pod red. S. Gierszewskiego. T. 3. L-P, t. 4. R-Z. Pod red. ... Gdańsk: Gdańskie Tow. Nauk., Wydawn. Gdańskie 1997, 517 + 547 s.

10. Bibliotheca Senatus Gedanensis 1596-1996. Dzieje i zbiory. Red.: M. Babnis, ... Gdańsk: Bibl. Gdańska PAN 1998, 191 s., XXVIII tab.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997.

[Kontreformacyjna satyra obyczajowa w Polsce XVII wieku. Oprac. ...] J. Tazbir. *Kwart. Hist.* 1969 nr 4; H. Wisner:

Satyra kontreformacji. *Nowe Książ.* 1969 nr 18; A. Świdarska: Staropolska literatura kontreformacyjna. *Litery* 1970 nr 9; S. Tworek. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1970 t. 15. — [Jan Dantyszek:] J.Z. Lichański. *Gdań. Zesz. Hum.* 1985 nr 28; J. Maliek. *Zap. Hist.* 1986 z. 2; M. Banach. *Rocz. Gdań.* 1987 z. 1. J.Z.

NOWAK Zbigniew Jerzy 1919-1993

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 7 lipca 1919 w Łodzi; syn Franciszka Nowaka, nadkomisarza policji, i Rozalii ze Świąteckich. Po ukończeniu Gimnazjum im. T. Kościuszki w Kaliszu w 1937, podjął studia na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie; uczył się na wykładach z historii literatury, filozofii oraz historii. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w Wilnie. Kontynuował dorywczo studia, na wiosnę 1940 na tajnym seminarium prof. Konrada Górskiego. W 1940 przez parę miesięcy przebywał w litewskim więzieniu śledczym. Po włączeniu Republiki Litewskiej do ZSSR, na wiosnę 1941, krótko studiował na uniwersytecie litewsko-radzieckim w Wilnie. Po zajęciu Wilna przez Niemców przedostał się do centralnej Polski. Brał udział w działalności konspiracyjnej w szeregach AK, m.in. walczył w partyzantce w Miechowskiem i na Ziemi Proszowskiej jako żołnierz Batalionu Szturmowego „Suszarnia”. Odznaczony został Krzyżem Virtuti Militari V klasy oraz Krzyżem Walecznych. Po wojnie podjął w marcu 1945 studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1949 uzyskał magisterium. W grudniu 1950 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „O *Księgach narodu i pielgrzymstwa* Adama Mickiewicza” (promotor prof. Stanisław Pigoń). Jednocześnie w 1946-55 pracował na UJ, początkowo w Centrali Studium Słowiańskiego, następnie jako asystent Katedry Historii Literatury Polskiej. W 1951 ożenił się z Zofią Maślińską, polonistką i historykiem sztuki. Debiutował w 1952 referatem pt. „Elementy stylu *Ksiąg* Mickiewicza”, ogłoszonym w *Sprawozdaniach KUL* (nr 4). W 1952-55 współpracował nadto z Pracownią Języka Artystycznego Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN, kierowaną przez prof. Marię Renatę Mayenową, wykonując prace zlecone z zakresu kultury języka polskiego epoki Oświecenia. W 1955 przeniósł się do Katowic i podjął pracę jako adiunkt w tamtejszej Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP). Szkice historycznoliterackie, artykuły i recenzje publikował w *Poglądach* (1962-81), *Pamiętniku Literackim* (1963-81), *Ruchu Literackim* (1963-84) i *Zaraniu Śląskim* (1967-83). Współpracował też z redakcją „Polskiego słownika biograficznego” (12 haseł osobowych). W czerwcu 1968 został powołany na stanowisko docenta w przekształconym z WSP Uniwersytecie Śląskim (UŚI.). Zorganizował tu Wydział Humanistyczny

i w 1968 był jego pierwszym dziekanem. W 1969 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego III stopnia. W 1976-93 kierował na UŚL Zakładem Historii Literatury Staropolskiej, Oświeceniowej i Romantycznej. W marcu 1977 habilitował się w IBL PAN z zakresu tekstologii i edytorstwa, na podstawie edycji „Pism estetyczno-krytycznych” K. Brodzińskiego. W latach osiemdziesiątych wchodził w skład komitetu redakcyjnego „Dzieł” A. Mickiewicza wydawanych pod auspicjami Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza przez Spółdzielnię Wydawniczą „Czytelnik”. Przygotowywał studium monograficzne o Ignacym Chrzanowskim. W 1988 otrzymał tytuł profesora. W 1992 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1971), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1978). Zmarł 17 maja 1993 w Sosnowcu; pochowany w Solcu nad Wisłą.

TWÓRCZOŚĆ

1. O „Księgach narodu i pielgrzymstwa” Adama Mickiewicza. [Monografia]. Powst. ok. 1950. Wyd. pt. Ze studiów nad „Księgami narodu i pielgrzymstwa polskiego”. *Rocz. Hum.* 1961 z. 1 s. 5-124. Rozprawa doktorska.

2. Bibliografia prac Stanisława Pigonia.

[1]. 1908-1959. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigonia. Kr. 1961 s. 7-125.

[2]. 1959-1970. W: Stanisław Pigoń, człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 448-515.

3. Spis lektur dla studentów filologii polskiej. Oświecenie – Romantyzm – Teoria literatury. Zestawili: ... i I. Opacki. Kat.: UŚL. 1978, 37 s.

Wcześniej autorstwa Z.J.N. wykaz: Teoria literatury, Pseudoklasyzm – Preromantyzm; Romantyzm; Pozytywizm; Naturalizm. [Bibliografia]. W: Spis lektur dla studentów filologii polskiej. Kat. 1967 s. 37-39, 64-86. *Pr. Nauk. WSP.* Wyd. 2 zmien. także 1968 [tu nadto: Naukoznawstwo. Uczelnia wyższa. Metodyka pracy naukowej].

4. Wśród pisarzy i uczonych. Szkice historycznoliterackie. Kat.: Śląsk 1980, 350 s.

Zawartość: I. Z dziejów późnego Oświecenia: Współzawodnik Lindego [dot. A. Osieńskiego]; W sprawie autorstwa „Krótkiej wiadomości o Dziewicy Orleańskiej” [tłum. na jęz. pol. K. Brodziński]; Kazimierz Brodziński o baroku i pisarzach barokowych. – II. Mickiewicz i jego recepcja: Żołnierz w świecie poetyckim Mickiewicza. [Praca magisterska]; Kilka uwag o metaforyce „Ksiąg narodu i pielgrzymstwa polskiego”; O „Słowniku języka Adama Mickiewicza”; „Pan Tadeusz” w przekładzie Hermanna Buddensiega; Echa rocznicy Kristijonasa Donelaitisa [m.in. o jego poemacie „Pory roku” tłum. na jęz. niem. przez H. Buddensiegal. – III. W kregu Jerzego Szaniawskiego: Ze wspomnień o Jerzym Szaniawskim; „Żeglarz” Szaniawskiego; O esejach teatralnych Szaniawskiego; Leon Pietrzykowski [o życiu, twórczości i kontaktach z J. Szaniawskim]. – IV. Inni współcześni pisarze i badacze literatury: Problemy twórczości Gustawa Morcinka; Wizja epoki jagiel-

łońskiej [dot.: S.M. Kuczyński: Litwin i Andegawenka]; Piotr Grzegorzczak [wspomnienie pośmiertne]; Ze wspomnień o Stanisławie Pigoni. – V. Z teorii literatury: Wśród zagadnień metodologii badań literackich; O głównych zezach współczesnej genologii. Przekł. niem. szkicu: Żołnierz w świecie poetyckim Mickiewicza. *Mick. Blätter*, Heidelberg 1965 z. 28 s. 26-32.

5. Nad „Żmutom” Jarosława Marka Rymkiewicza. Kat. 1989, 14 s. *Pr. Kom. Nauk.*, 14. PAN Oddz. w Kat.

Studia i szkice w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Alojzy Osieński. Z dziejów „Bogactw mowy polskiej”. *Zesz. Nauk. WSP w Katow.* *Pr. Katedry Jęz. Pol. Sekc. Językozn.* 1959 s. 38-57. – Hasło „myśl” z „Bogactw mowy polskiej” Alojzego Osieńskiego. *Zesz. Nauk. WSP w Katow.* 1962 s. 53-76. – O Konradzie Górskim jako historyku literatury. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1969 s. 101-109. – Stanisław Pigoń (1885-1968). *PSB.* T. 26: 1981 s. 207-215. – Bibliografia prac Stanisława Zabierowskiego. W: Z teorii i praktyki pedagogicznej języka polskiego. T. 4. Kat. 1982 s. 215-226. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 510. – Stanisław Zabierowski – badacz i nauczyciel. W: Z teorii i praktyki pedagogicznej języka polskiego. T. 4. Kat. 1982 s. 203-214. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 501. – Jan Kochanowski w sądach Kazimierza Brodzińskiego. W: Jan Kochanowski. Twórczość i recepcja. T. 2. Kat. 1985 s. 40-57. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 696. – Kazimierz Brodziński wobec Biblii. W: Biblia a literatura. Lubl. 1986 s. 239-264. – Czesław Miłosz jako tłumacz Biblii. *Prz. Hum.* 1987 nr 7/8 s. 1-14. – O „Dwóch teatrach” Jerzego Szaniawskiego. W czterdziestolecie prapremiery krakowskiej. *Prz. Hum.* 1987 nr 5 s. 53-66. – Warszawskie lata Kazimierza Brodzińskiego. W: Kazimierz Brodziński i jego epoka. Tarnów 1988 s. 22-32. – O syntezie historycznoliterackiej Ignacego Chrzanowskiego. W: Szkice o dawnej książce i literaturze. Kat. 1989 s. 123-134. – Konrad Górski – człowiek i dzieło. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4 s. 51-68. – Konrad Górski jako edytor Mickiewicza. W: Problemy edytorstwa literatur słowiańskich. T. 1. Wr. 1991 s. 15-31. – Sztuka pisarska Ignacego Chrzanowskiego. W pięćdziesiąt rocznicę śmierci. *Prz. Hum.* 1991 nr 1 s. 43-51. – Rola łaciny w kulturze językowej epoki stanisławowskiej. *Filomata* 1992 nr 412 s. 499-513. – Z techniki homeryckiej w „Panu Tadeuszu”. *Filomata* 1993 nr 9 s. 117-127. – Jeszcze jeden kontekst do „Fatum” Norwida. *Stud. Norwidiana*, Lubl. 1994 t. 9/10 s. 125-131.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Spis lektury obowiązujący od maja 1947 roku na Studium Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Oprac. według

wskazówek prof. dr S. Pigonia. Zestawił Z. Wasilewski przy współudziale H. Lenarczykówny i ... Kr.: Wydawn. Koła Polonistów i Sławistów Studentów UJ 1947, 16 s.

2. K. Brodziński: Pisma estetyczno-krytyczne. Oprac. i wstępem poprzedził ... (Dzieła. Red.: S. Pigonia. T. 3-4). Wr.: Ossol. 1964, XVI, 447 + 347 s.

3. *Prace Historycznoliterackie*. T. 3. Red. ... Kat. 1972, 118 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 38.

4. Pięćdziesiąt lat Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach. Materiały sympozjum naukowego 20 i 21 października 1972. Red. nauk. ... Kat.: T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1976, 231 s.

5. *Prace Historycznoliterackie*. T. 11. Red.: ..., I. Opacki. Kat. 1978, 148 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 264.

6. Oświecenie i Romantyzm. Teksty do ćwiczeń z historii literatury polskiej dla studentów II roku filologii polskiej studiów dziennych i zaocznych. Wybór: I. Opacki, ... Kat.: UŚl. 1979, 206 s.

7. *Prace Historycznoliterackie*. T. 17. Podróż i historia. Z motywów literatury Oświecenia i Romantyzmu. Red.: ..., I. Opacki. Kat. 1980, 160 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 392.

8. Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej. Red. ... Kat.: UŚl. 1980. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 383, 384.

Cz. 1. Światopogląd, genologia, topika, 176 s.

Cz. 2. Motywy, inspiracje, recepcja, 180 s.

9. Jan Kochanowski. Twórczość i recepcja. T. 1-2. Pod red. ... Kat. 1985, 164 + 166 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 696.

10. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. Oprac. ... Dzieła. T. 4. Wwa: Czyt. 1995, 523 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1997. — B. Mazurkova: Bibliografia prac Z.J.N. W: Szkiec o literaturze dawnej i nowszej. Ofiarowane prof. Z.J.N. w 70 rocznicę urodzin. Kat. 1992.

[Ze studiów nad „Księgami narodu i pielgrzymstwa polskiego”. *Rocz. Hum.* 1961 z. 1.] J. Starnawski: Mickiewiczowskie Księgi Narodu i Pielgrzymstwa w nowym oświeceniu. *Twórczość* 1962 nr 2; S. Szczepański, *Pam. Lit.* 1965 z. 4. — [K. Brodziński: Pisma estetyczno-krytyczne. Oprac.: J.W. Gomułki. *Rocz. Lit.* 1964; A. Witkowska: Jakiego Brodzińskiego obecnie znamy? *Nowe Książ.* 1965 nr 11; R. Skręt. *Ruch Lit.* 1966 nr 1. — [Wśród pisarzy i uczonych:] W. Adamiec: Homo unius libri. *Nowe Książ.* 1981 nr 7; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1981 nr 4/5; B. Zeler. *Poglądy* 1981 nr 5. — J. Starnawski: Z.J.N. — badacz kompetentny. Z okazji jubileuszu. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2. — I. Bojerowa: Śp. Profesor dr hab. Z.J.N. *Jez. Pol.* 1994 z. 2. — K. Heska-Kwaśniewicz: Śląskie fascynacje prof. Z.J.N.; R. Ociczek: O Z.J.N., nauczycielu akademickim. W: Śląskie miscellanea. T. 6. Kr. 1994. — J. Starnawski: Z.J.N. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1993, wyd. 1994. — Z. Stefanowska: Z.J.N. *Blok-Not.* 1994 nr 11. — Cz. Zgorzelski: Z.J.N. *Pam. Lit.* 1994 z. 3. — P. Wilczek. Profesor Z.J.N. *Śląsk* 1998 nr 5.

NOWAK-DŁUŻEWSKI Juliusz 1893-1972

Pierwotne nazwisko (do 1938): Nowak.

Pseud.: a.g.; A. Gostecki; a.j.; a.k.; (a.k.); A.K.; a. kras.; al. gost.; Al. Gost.; al. kras.; Al. Kras.; Al. Krasien.; Al. Kras.; Aleks. Gostecki; Aleks. kras.; Aleks. Krasieniecki; Aleksander Gostecki; Aleksander Krasieniecki; Emge; J.N.; j.n.d.; J.N.D.; JND; St.W.; St. Więcl.; St. Wiewłowski; Stanisław Wiewłowski; Stanisław Wiewłowski.

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 31 marca 1893 w Goszczy (pow. miechowski); syn Wojciecha Nowaka, nauczyciela szkoły ludowej; i Felicji z Dłużewskich. W 1912 ukończył gimnazjum klasyczne w Kielcach. W 1913-17 odbywał studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W 1918-20 uczył języka polskiego, łaciny i historii w Wyższej Szkole Realnej w Kielcach. Ożenił się z Jadwigą Dłużewską. W 1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W tymże roku przeniósł się do Warszawy i do 1939 pracował jako nauczyciel języka polskiego, łaciny i historii w Gimnazjum Towarzystwa im. J. Zamoyskiego. Równocześnie aktywnie działał w Związku Zawodowym Nauczycieli Polskich Szkół Średnich; wchodził w skład Zarządu Kieleckiego, Zarządu Warszawskiego (1920-26), a w 1926-39 Zarządu Głównego; był członkiem kolegium redakcyjnego organu związkowego *Ogniu*. W 1927-38 pełnił funkcję redaktora odpowiedzialnego pisma młodzieży Gimnazjum Towarzystwa im. J. Zamoyskiego *Życie Szkoły*. Debiutował w 1929 artykułem pt. „Syzyfiana”, ogłoszonym na łamach *Pamiętnika Koła Kielczan*. W 1932 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Satyra polityczna Sejmu Czteroletniego” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). W 1932-39 był członkiem, a następnie przewodniczącym Komisji Pism Młodzieży Szkolnej w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; za tę działalność otrzymał w 1938 Złoty Krzyż Zasługi. Od 1935 przygotowywał rozprawę habilitacyjną; w roku szkolnym 1936/37 otrzymał w tym celu od Towarzystwa im. J. Zamoyskiego stypendium i urlop naukowy. W 1937-39 był członkiem Zarządu Koła Kielczan oraz redagował rocznik *Pamiętnik Koła Kielczan* (1937-38). Po wybuchu II wojny światowej, od października 1939 mieszkał w Kielcach, gdzie oficjalnie pracował jako urzędnik w przemyśle. Jednocześnie od 1940 prowadził naukę języka polskiego i łaciny na tajnych kompletach licealnych. W drugiej połowie 1943 zorganizował studium polonistyczne w kieleckiej filii Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodniej; wykładał tu poetykę, analizę dzieła literackiego i język staro-cerkiewno-słowiański. Po wyzwoleniu, od lutego 1945 zajmował się jako przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Sztuki zabezpieczaniem zbiorów sztuki i księgozbiorów z likwidowanych dworów na Kielecczyźnie oraz z powiatów

B.D.

miechowskiemu, olkuskiemu, koneckiemu i opoczyńskiemu w województwie krakowskim i łódzkim. Do 1947 pełnił funkcję pierwszego dyrektora Muzeum Świętokrzyskiego oraz Wojewódzkiej Biblioteki w Kielcach, które zostały utworzone na podstawie tych zbiorów. W tym czasie był pomysłodawcą i redaktorem serii *Biblioteka Muzeum Świętokrzyskiego*. Działał jako członek wojewódzkiej Rady Kultury i Sztuki, prezes Oddziału Kieleckiego ZLP, organizator i prezes Towarzystwa Przyjaciół Kielc. Jesienią 1947 powrócił do Warszawy i pracował do 1950 jako kierownik działu literackiego w redakcji dziennika Stowarzyszenia „Pax” *Słowo Powszechne*; tu publikował artykuły publicystyczne i literackie oraz recenzje (m.in. w 1948 cykl pt. „Z teki recenzenta” oraz stała rubryka pt. „Przegląd prasy” podp. krypt.: a.g.). Liczne artykuły i recenzje literackie ogłaszał też w tygodniku *Dziś i jutro* (1947-50, 1953). W 1950 wszedł w skład zarządu sekcji naukowej Stowarzyszenia Autorów „Zaika”. W 1950-53 był dyrektorem Prywatnej Męskiej Szkoły Ogólnokształcącej Stopnia Licealnego (później Liceum św. Augustyna). Równocześnie kontynuował pracę naukową; w 1951 habilitował się na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na podstawie rozprawy pt. „Stanisław Konarski”. W 1953-56 pracował jako zastępca profesora na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, wykładał literaturę staropolską. Jednocześnie pełnił funkcję kuratora Liceum św. Augustyna. W 1956 został mianowany profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego (UW) i podjął wykłady z historii literatury. Powstałe w tym czasie artykuły literackie publikował w czasopiśmie *Przegląd Humanistyczny* (1960-72, z przerwami), *Kierunki* (1960-71, z przerwami), *Życie i Myśl* (1961-70, z przerwami). Otrzymał dwukrotnie nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego (1961, 1962). W 1963 był wspólnie ze Stefanem Nieznanowskim założycielem Pracowni Staropolskiej Instytutu Wydawniczego „Pax”. Po przejściu w 1963 na emeryturę kontynuował pracę pedagogiczną i naukową, prowadząc na UW seminarium doktoranckie z zakresu literatury staropolskiej. W 1964 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka za całokształt twórczości. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1963). Zmarł 19 kwietnia 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Satyra polityczna Sejmu Czteroletniego. Kr.: Druk W.L. Anczyc 1933, VII, 233 s.

Podp.: J. Nowak. – Rozprawa doktorska.

2. Satyra polityczna konfederacji targowickiej i sejmu grodzieńskiego. Kr.: Druk W.L. Anczyc 1935, VII, 204 s.

Podp.: J. Nowak.

3. O rangę społeczną nauczyciela szkoły średniej. Kielce: Druk Z. Opałko 1945, 20 s. Przedr. poz. 10.

Podp.: Aleksander Gostecki.

4. Udział regionu kieleckiego w kulturze narodu. Kielce: [Druk] „Jedność” 1947, 87 s.

Zawartość: Epoka przedpiastowska i średniowiecze; Odrodzenie; Wiek XVII; Epoka stanisławowska; Czasy porobiorcze; Literatura piękna; Mecenat kulturalny.

5. Stanisław Konarski. Przedm.: K. Górski. Wwa: Pax 1951, 223 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Rozprawa habilitacyjna.

6. Poemat satyrowy w literaturze polskiej w. XVI-XVII. Z dziejów inicjatywy artystycznej Jana Kochanowskiego. [Wwa:] UW 1962, 210 s. powiel. *Pr. Wydz. Filol. UW*, nr 4. Z prac Katedry Hist. Lit. Pol. Przedr. poz. 9.

7. Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. Wwa: Pax.

[T. 1]. Średniowiecze. 1963, 152 s.

[T. 2]. Czasy Zygmunto-wskie. 1966, 423 s.

[T. 3]. Pierwsi królowie elekcyjni. 1969, 251 s.

[T. 4]. Zygmunt III. 1971, 438 s.

[T. 5]. Dwaj młodzi Wazowie. 1971, 387 s.

[T. 6]. Dwaj królowie rodacy. Wyd. [z rkpsu], oprac. i posł. opatrzył S. Nieznanowski. 1980, 262 s.

8. Bibliografia staropolskiej okolicznościowej poezji politycznej (XVI-XVIII). Wwa: Wydawn. UW 1964, VI, 208 s.

9. Z historii polskiej literatury i kultury. [Studia]. Wwa: Pax 1967, 284 s.

Zawartość: I: O społecznym charakterze literatury polskiej; Trwałe wartości literatury staropolskiej; Niektóre kłopoty polonistyki. – II: O polskich przekładach Biblii; Poemat satyrowy w literaturze polskiej w. XVI i XVII w. [poz. 6]; Stanisław Orzechowski – pisarz nieznanany; „Żywoty świętych” Piotra Skargi; Seminarium językowe dla publiczności. – III: O włoskich źródłach Oświecenia w Polsce i na Węgrzech; O datę startową literatury polskiego oświecenia; Periodyzacja polskiego oświecenia; Periodyzacja literatury stanisławowskiej; Kartka z dziejów kultury polskiego osiemnastowiecza; O Adamie Naruszewiczu, pocie panegirycznym; Postać reformatora [dot. H. Kollątaja]; Julian Ursyn Niemcewicz; Start poetycki Konrada Rylejewa; Mickiewicz żywy. – IV: Staropolska okolicznościowa literatura polityczna w rękopisach – jej charakter i postulaty wydawnicze; Staropolska anonimowa poezja polityczna; Formy religijne staropolskiej poezji politycznej; Gdańska poezja polityczna z czasów najazdu Gustawa Adolfa. – V: Adam Bęcickowski; Ignacy Chrzanowski, jakiego pamiętam. – VI: U źródeł regionalizmu; Region kielecki; Historia pewnej pracy w terenie; Książka podworska Kielecczyzny; Wespazjan Kochowski; Adolf Dygasiński; Matura Stefana Żeromskiego. – Studia drukowane w czasopiśmie i książkach zbiorowych w l. 1938-1966.

10. Studia i szkice. Bibliografię prac ... zebrał i zestawił S. Nieznanowski. Wspomnienie wstępne, przyp. oprac. i uzup. M. Korolko. Wwa: Pax 1973, 271 s.

Zawartość: Poezja polityczna w Europie i w Polsce; Dwutorowy nurt dawnej literatury polskiej; Retoryka a literatura pięk-

na; Rej moralista i humorysta; Pogłosy „Przemowy krótkiej do pościwego Polaka stanu rycerskiego” Mikołaja Reja w literaturze w. XVI i pierwszej połowy w. XVII; Zagadki twórczości Marcina Broniewskiego i Jana Szczęsnego Herburta. (Z dziejów literatury dawnej Rzeszowszczyzny); Szymon Szymonowicz o sprawach politycznych i literackich w „Sielankach”; Jak powstały „Kolędy polskie”; Barok w Polsce; Oryginalność literatury barokowej; Dynastia literacka Leszczyńskich. (Kartka z dziejów poezji okolicznościowej w Polsce w. XVII); Kamieniec i Buczacz [dot.: S. Makowiecki: Relacja Kamieńca ...; wiersze okolicznościowe W. Potockiego]; Nieco z kulis warsztatu literackiego Sienkiewicza [dot. źródeł historycznych „Trylogii”]; Ignacy Krasicki. (Człowiek i dzieło); Julian Ursyn Niemcewicz. (Portret literacki); Okolicznościowa poezja polityczna w dawnej Polsce. (Charakter tej poezji i dzieje badań nad nią); Inter arma non silent Musae; U źródeł regionalizmu literackiego w Polsce; Nowa monografia o Adolffie Dygasifskim [dot.: J.Z. Jakubowski: Zapomniane ogniwol; O Adolffie Dygasifskim, kieleckim pisarzu regionalnym; Pstrokaczina i hieroglify; O rangę społeczną nauczyciela szkoły średniej [poz. 3]; Piotr Grzegorzczak [wspomnienie pośmiertne]; Kursy uniwersyteckie w Kielcach (1943-1945); Dłaczego Kielce nie mają wyższej uczelni humanistycznej?; Kielecki incydent pomnikowy [S. Żeromskiego].

Studia i szkice w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Pierwsze gimnazjum humanistyczne w Polsce. (Gimnazjum pińczowskie w w. XVI). *Pam. Kola Kielczan 1930/31* s. 32-44. — O dawnym Rakowie. *Pam. Kola Kielczan 1932* s. 14-23. — Z poezji powstania kościuszkowskiego. W: *Prace historyczno-literackie*. Kr. 1936 s. 281-292. — Wywoda szpargałów. *Pam. Kola Kielczan 1936/37* s. 25-34. — Związek Święcony w Kielcach. Dzieje i literatura. *Pam. Kola Kielczan 1938* s. 3-15. — Próba rewizji poezji barskiej Kazimierza Kolbuszewskiego. *Pam. Lit.* 1950 s. 206-214. — Ze staropolskiej poezji politycznej. *Pam. Lit.* 1952 s. 548-563. — Region kielecki i jego wkład do kultury narodowej (koncepcja terminologiczna i jej uzasadnienie). *Lit. Lud.* 1957 nr 2 s. 3-11. — Kultura „krajowa” i jej pionierzy. *Zycie i Myśl* 1961 nr 3/4 s. 75-119. — W sprawie spornych autorstw dzieł literackich [z okresu Sejmu Czteroletniego]. *Prz. Hum.* 1961 nr 3 s. 99-108. — O polskiej historycznej pieśni ludowej wieku XVIII. *Lit. Lud.* 1967/68 wyd. 1970 nr 4/6 s. 93-101. — Elita Orderowa Jerzego Ossolińskiego. (Kartka z dziejów poezji politycznej w Polsce). *Rocz. Hum.* 1972 nr 2 s. 83-90. — Parodia w dziejach dawnej okolicznościowej literatury polskiej. W: *Literatura staropolska i jej związki europejskie*. Wwa 1973 s. 73-80. — Z okolicznościowej poezji politycznej w Polsce: konfederacja gołąbska. W: *For Wiktor Weintraub*. The Hague 1975 s. 307-318. — Polsko-węgierskie kontakty kulturalne i literackie w okresie wczesnego humanizmu. W: *Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich*. Wwa 1978 s. 63-69.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. *Poezja Powstania Kościuszkowskiego*. Zebrał oraz zaopatrzył wstępem i objaśn. ... Kielce: Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach 1946, LVIII, 147 s.

2. *Pamiętnik kielecki. Przeszłość kulturalna regionu*. Pod red. ... Kielce: Wyd. z zasiłku Funduszu Kultury Nar., MKiS [Min. Kultury i Sztuki] oraz Wyd. Nauki Min. Oświaty w ramach Świętokrzyskich Dni Kultury 1947, 317 s.

3. *Poezja Związku Święconego i rokосу Lubomirskiego*. Przygot. do druku, objaśnił i wstępem poprzedził ... Red. nauk.: J. Pietrusiewiczowa. Wr.: Ossol. 1953, XXIII, 316 s. IBL PAN.

4. S. Konarski: *Pisma wybrane*. Oprac. ... Wstępem opatrzył: Z. Libera. T. 1-2. Wwa: PIW 1955, 355 + 519 s.

5. S. Konarski: *Listy. 1733-1771*. Zebrał i oprac. ... Wwa: PWN 1962, 294 s.

6. Ignacy Krasicki. *Materiały zebrał i wstępem opatrzył ...* Wwa: PZWS 1964, 259 s. *Bibl. Polontystyki*.

7. *Kolędy polskie. Średniowiecze i wiek XVI*. Red. ... T. 1. Teksty. Z rkpsów i starych druków przygot.: S. Nieznanowski, ... Oprac. jęz. tekstów pol., wstęp, warianty, słownik: M. Karplukówna. T. 2. Opracowania. Oprac. muz., wstęp, komentarz: K. Wilkowska-Chomińska. Wwa: Pax 1966, XLV, 298 + 526 s.

Nagroda im. W. Pietrzaka dla zespołu edytorskiego w 1967.

8. P. Lewin: *Intermedia wschodniostowiańskie XVI-XVIII wiek*. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1967, 153 s. Kom. Słowianoznawstwa PAN.

9. *Polskie pieśni pasyjne. Średniowiecze i wiek XVI*. Red. i wstęp ... T. 1. Teksty i komentarze. Zebrał i oprac.: M. Korolko. Oprac. językowe: L. Puzynina, T. Dobrzyńska. Oprac. paleograficzne: H. Kawalewicz. T. 2. Oprac. muz.: J. Więckowski. Wwa: Pax 1977, 360 + 258 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (S. Nieznanowski). — LP (S. Nieznanowski). — RL 1972 (J. Chudek). — J. Kapuściński: *Bibliografia prac J.N.-D. 1927-1967*. W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968. — S. Nieznanowski: *Bibliografia prac J.N.-D. 1966-1972*. W: J. Nowak-Dłużewski: *Studia i szkice*. Wwa 1972.

[*Satyra polityczna Sejmu Czteroletniego*]: K. Kolbuszewski. *Pam. Lit.* 1934 z. 1/2; M. Dunajówna: *Rzecz o satyrze Sejmu Czteroletniego*. *Ruch Lit.* 1935 nr 2. — [*Satyra polityczna konfederacji targowickiej i sejmu grodzieńskiego*]: J. Duhm. *Kwart. Hist.* 1936; T. Mikulski. *Pion* 1936 nr 30. — [*Udział regionu kieleckiego w kulturze narodu*]: S. Borkiewicz: *Region kielecki*. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 45; [K. Tymieniecki] K.T. *Rocz. Hist.* 1948 z. 1; K. Tymieniecki: *Region kielecki*. *Odra* 1948 nr 14. — J. Ziomek. *Zesz. Wroc.* 1949 nr 1/2 [rec. oprac.: *Poezja Powstania Kościuszkowskiego*]. — [Stanisław Konarski]. J. Rostworowski. *Prz. Powsz.* 1951 nr 5/6; J.M. Święcicki: *Konarski żywy*. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 30; B. Suchodolski: *Idealistyczna monografia o Konarskim*. *Mysł Filoz.* 1953 nr 2. — J. Pelc. *Pam. Lit.* 1956 z. 4 [rec. oprac.: *Poezja Związku Święconego i rokосу Lubomirskiego*]. — B. Królikowski: *Przypominamy Kielcom*. *Kamena* 1963 nr 23/24. — J. Rytel. *Prz. Hum.* 1963 nr 2 [rec.: *Poemat satyrowy w literaturze polskiej w. XVI-XVII*]. — W. Błachut: *Polityka w poezji średnio-*

wiecznej. *Życie i Myśl* 1964 nr 31 [rec.: Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 1]. – S. Nieznanowski: J.N.-D. *Życie i Myśl* 1964 nr 3/4. – [Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 1.] W. Podgórski: Nowe spojrzenia na średniowiecze. *Życie i Myśl* 1964 nr 9; R. Sulima: O pierwocinach okolicznościowej poezji politycznej w Polsce. *Współczesność* 1964 nr 23; [S. Grzeszczuk] stg. *Ruch Lit.* 1965 nr 2; S. Nieznanowski. *Prz. Hum.* 1965 nr 5. – S. Herbst. *Kwart. Hist.* 1966 nr 2 [rec.: Bibliografia staropolskiej okolicznościowej poezji politycznej]. – [Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 1.] B. Kürbisówna. *Rocz. Hist.* 1966, L. Słęk. *Pam. Lit.* 1966 nr 4. – J. Maciszewski. *Stud. Źródlozn.* 1967 t. 12 [rec.: Bibliografia staropolskiej okolicznościowej poezji politycznej]. – [Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 2.] S. Nieznanowski: O literaturze politycznej „złotego wieku” w Polsce. *Życie i Myśl* 1967 nr 3; J. Pelc: Zygmuntofskie czasy w polskiej okolicznościowej poezji. *Prz. Hum.* 1967 nr 5; J. Starnawski: Tradycje poezji politycznej. *Ruch Lit.* 1967 nr 4. – [Kolejdy polskie. Oprac. ...] [A. Sutkowski] A.S. *Ruch Muzycz.* 1967 nr 18; A. Sutkowski. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 46; K. Górski. *Znak* 1968 nr 5. – J. Kapuścik: 75 rocznica urodzin prof. dra J.N.-D. *Ruch Lit.* 1968 nr 5. – [Z historii polskiej literatury i kultury:] B. Królikowski: Staropolszczyzna i regionalizm. (Jubileuszowy przegląd prac prof. J.N.-D.). *Prz. Hum.* 1968 nr 2; S. Nieznanowski: O kulturze i literaturze dawnej Polski. *Życie i Myśl* 1968 nr 3. – [Kolejdy polskie. Oprac. ...] R. Palester. *Na Antenie*, Monachium 1968 nr 60; R. Pollak. *Prz. Hum.* 1968 nr 3; R. Sulima. *Poezja* 1968 nr 2. – [Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 3.] S. Nieznanowski: Pierwsza elekcje w poezji. *Kierunki* 1969 nr 28; R. Sulima. *Poezja* 1969 nr 12; E. Szonert: Dzieje polskiej poezji politycznej. *Życie i Myśl* 1969 nr 10; R. Pollak: Staropolska poezja polityczna. *Nowe Książ.* 1970 nr 2; J. Starnawski: Trzeci tom syntezy dziejów poezji politycznej w Polsce. *Prz. Hum.* 1970 nr 1. – [Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 4.] L. Ludorowski: Ogniwo wielkiej tetralogii. *Życie i Myśl* 1971 nr 7/8; S. Nieznanowski: Zygmont III w poezji. *Kierunki* 1971 nr 45. – J.Z. Jakubowski: O tych, którzy niedawno odeszli. (Wspomnienia). *Kultura* 1972 nr 23. – J. Kapuścik: Laboriosus, czyli o J.N.-D. *Prz. Hum.* 1972 nr 5. – B. Królikowski: Prof. dr J.N.-D. *Zesz. Nauk KUL* 1972 z. 4. – S. Nieznanowski: Badacz emocji utrwalonych w słowie. (Wspomnienie o prof. J.N.-D.). *Życie i Myśl* 1972 nr 9. – J. Pelc: O J.N.-D. wspomnienie. *Prz. Hum.* 1972 nr 5. – J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1972 nr 2 [rec.: Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 4]. – W. Strzałkowski: Pożegnanie z Profesorem. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 45. – E. Szonert: Pożegnanie Profesora. *Kierunki* 1972 nr 18. – S. Nieznanowski: J.N.-D. *Pam. Lit.* 1973 z. 1. – J. Ślaski: O J.N.-D. (w rocznicę śmierci). *Przemiany* 1973 nr 4. – J. Ślaski: Okolicznościowa poezja polityczna z czasów Trylogii. *Nowe Książ.* 1973 nr 6 [rec.: Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 5]. – [Studia i szkice:] W.J. Podgórski: Pasja i uporem polonisty. *Twórczość* 1974 nr 11; T. Dworak: O tradycji literackiej. *Życie i Myśl* 1975 nr 1. – S. Nieznanowski. *Pam. Lit.* 1975 z. 1 [rec.: Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 3-5]. – M. Korolko: Finis coronat opus. *Nowe Książ.* 1981 nr 5 [rec.: Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce. T. 6]. – H. Kowalska: J.N.-D. *St. Powsz.* 1986 nr 49. – S. Nieznanowski: J.N.-D. W tegoż: Studia i wizerunki. Wwa 1989. – Z. Libera: J.N.-D. znawca literatury staropolskiej. W tegoż: *Uczni i nauczyciele*. Wwa 1995.

B.D.

NOWAK-WĘKLAROWA Jolanta ur. 1940

Poetka, prozaik.

Urodzona 9 grudnia 1940 w Ciszkwie pod Czarnkowie (Piłskie); córka Józefa Nowaka, technika gorzelnika, i Zofii z domu Ślusarczyk. W 1954-58

uczęszczała do Liceum im. Janka z Czarnkowa w Czarnkowie. Następnie przez rok pracowała w Szkole Podstawowej w Czarnkowie i jednocześnie ukończyła zaocznie Liceum Pedagogiczne w Rogoźnie Wielkopolskim. Od 1959 studiowała polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM). W 1962 wyszła za mąż za Zygmunta Węklara, lekarza. Po uzyskaniu w 1964 magisterium, pracowała jako polonistka w Liceum Ogólnokształcącym w Czarnkowie (do 1968) i w Szkole Podstawowej w Żydowie pod Gniezmem (do 1972). Uzupełniała w tym czasie swoje wykształcenie, kończąc dwuletnie Studium Podyplomowe Wychowania Obywatelskiego i Dziennikarstwa na Wydziale Prawa UAM (1968-70). Równocześnie rozwijała twórczość literacką. Debiutowała w 1967 wierszem pt. „Refleksja”, ogłoszonym w miesięczniku *Ziemia Nadnotecka*, w którym drukowała utwory poetyckie do 1969. Wiersze publikowała także m.in. w *Życiu Literackim* (1968-70) i *Tygodniku Kulturalnym* (1968, 1970, 1972). W 1972 zamieszkała w Wągrowcu, gdzie uczyła w Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Wielkopolskich (także po przejściu na emeryturę w 1989). W 1984 została członkiem ZLP. W 1984-85 współpracowała z *Tygodnikiem Piłskim*. W 1987 otrzymała nagrodę im. S. Czernika, przyznaną przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Kaliszu, oraz nagrodę Klubu Środowisk Twórczych „13” w Pile. W 1990 została redaktorem prywatnego dwutygodnika (od 1995 tygodnika) pt. *Głos Wągrowiecki*, nagrodzonego II (1993) i III (1994) nagrodą w Konkursie dla Lokalnej Prasy, zorganizowanym przez Fundację Instytut na rzecz Demokracji w Europie Wschodniej (IDEE), oraz dwukrotnie w konkursie „Prasa Lokalna – Demokracja Lokalna – Samorząd” (1994). Przy czasopiśmie tym utworzyła wraz z kolegami serię literacką *Biblioteka Głosu Wągrowieckiego*, wydawaną przez Agencję Wydawniczo-Reklamową *Głos Wągrowiecki*. W 1992 zaczęła prowadzić Ogólnopolskie Warsztaty Literackie dla Niepełnosprawnych w Ośrodku Rehabilitacji i Rekreacji w Wągrowcu. W tymże roku podjęła pracę również w Zespole Szkół Zawodowych w Wągrowcu. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1985), złotymi odznakami honorowymi „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Piłskiego” (1986), „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1986), „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Leszczyńskiego” (1989), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1995). Mieszka w Wągrowcu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Moje ręce*. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1970, 66 s. Zawiera m.in. cykl: Sonety nazywane: Tamte drogi porośnięte... W skrzyżowaniu ognia i wody.

2. Trwająca chwila. [Wiersze]. Pozn.: WP 1980, 57 s.

Cykle: Odliczanie roku; Pałuki; Ponad niepokój; Trwająca chwila.

3. Wstępuję w jesień. [Wiersze]. Pozn.: WP 1987, 91 s.

Cykle: Wstępuję w jesień; Wrzosowisko serca.

4. W twarzy obrazów. [Wiersze]. Piła: Klub Lit. Nadnoteckiego Tow. Społ.-Kult. 1988, 31 s.

5. Obdarzeni niebem i ziemią. [Wiersze]. Pozn.: WP 1990, 31 s.

6. Buntownice. Opowieści o miłowaniu. Piła: Muzeum Okręgowe 1991, 172 s.

Zawartość: Cezary; Urok; Nasze losy są jak znaki zapytania; Jaśnie Pani Kariera; Podróż w środku życia; Żerowisko; Ostatnia przysługa.

7. Lekcja z „Hamleta”. [Wiersze]. Pozn.: ZLP 1991, 35 s.

8. Przytul mnie Europo. (Wiersze z lat 1981-1989). Pozn.: ZLP 1991, 30 s.

9. Stroję się w sentymenty. [Wiersze]. Piła: Atut; Czarnków: *Nadnot. Echa* 1993, 38 s.

10. Między bliźniami rzek. [Wiersze]. Wągrowiec: Ag. Wydawn.-Reklamowa *Głos Wągrowiecki* 1994, 56 s.

11. Bukiet jubileuszowy. [Wiersze]. Wągrowiec: Ag. Wydawn.-Reklamowa *Głos Wągrowiecki* 1995, 44 s.

12. Spokój i niepokoje. [Wiersze]. Wągrowiec: Ag. Wydawn.-Reklamowa *Głos Wągrowiecki* 1995, 56 s.

13. Utracone raje. [Wiersze]. Wwa: IBIS 1997, 52 s.

14. Drzwi do człowieka. [Wiersze]. Pozn.: Wydawn. Wers 1998, 66 s.

15. W słowach i milczeniu. [Wybór wierszy]. Piła: Woj. Bibl. Publiczna 1998, 159 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Moje ręce:] L. Szaruga. *Poezja* 1970 nr 9; T. Walas: Gust i wyobraźnia. *Nowe Książ.* 1970 nr 23. — R. Borkowski. *Tyg. Piłski* 1980 nr 38 [rec.: Trwająca chwila]. — J. Ratajczak. *Rocz. Nadnot.* 1980, wyd. 1983 [omówienie twórczości poetyckiej]. — P. Cieleśz: Trwająca chwila niepokoju. *Fakty* 1986 nr 21 [rec.: Trwająca chwila]. — [Wstępuję w jesień:] T. Olszewski: Spowiedź kobiety. *Nowe Książ.* 1988 nr 4; J.B. Zimny: Studium kobiety. *Nurt* 1988 nr 9; S. Drajewski: Jestem w pół drogi”. *Życie i Myśl* 1989 nr 6. — [W twarzy obrazów:] M. Markowski: Pomysł i wykonanie. *Kultura* 1988 nr 30; E. Kurzawa: Przypisanie do ... *Nowe Książ.* 1989 nr 8.

A.Sz.

NOWAKOWSKI Jan 1908-1991

Krypt.: jn; n.
Historyk literatury, edytor.

Urodzony 1 maja 1908 w Sosnowcu; syn Jana Nowakowskiego, urzędnika, i Janiny z domu Leclerc

d'Ostin, nauczycielki języka francuskiego. W 1926 ukończył gimnazjum państwowe w Sosnowcu, następnie studiował filologię polską i romańską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1929 artykułem pt. „Żerowski a „Mare Polonium””, opublikowanym w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 41). Studia poboczne w zakresie literatury francuskiej uzupełniał w 1930 na uniwersytecie w Grenoble. W 1931 uzyskał magisterium z filologii polskiej i podjął pracę jako nauczyciel gimnazjalny w Wołkowysku, a następnie w Brześciu, gdzie od 1936 pełnił ponadto obowiązki dyrektora Centralnej Biblioteki Pedagogicznej Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego oraz był kierownikiem grupy metodycznej nauczycieli języka polskiego. W tym czasie publikował artykuły o tematyce pedagogicznej i społecznej, m.in. w czasopiśmie *Marchoń* (1936, 1938) i *Zrąb* (1936). W 1936 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAŁ. Przygotowywał też pod kierunkiem prof. Stefana Kołaczkiego rozprawę doktorską pt. „Początki krytyki socjologicznej w Polsce” (praca uległa zniszczeniu podczas wojny). W czasie okupacji niemieckiej, w 1940 zamieszkał w Warszawie. Uczestniczył w tajnym nauczaniu, m.in. uczył literatury polskiej w średnich szkołach technicznych czynnych w budynkach Wyższej Szkoły Budowy Maszyn i Elektroniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda. Kierował w Tajnej Organizacji Nauczycielskiej (TON) szkolnictwem średnim okręgu o kryptonimie „Puszcza”. Brał udział w powstaniu warszawskim. Po jego upadku przebywał w Rabce, gdzie został aresztowany. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Krakowie. Przez pewien czas był współredaktorem tygodnika *Orka*, a następnie powrócił do pracy w szkolnictwie, początkowo jako nauczyciel w II Liceum św. Jacka, a następnie jako wizytator szkół średnich Okręgu Szkolnego Krakowskiego. W 1947-50 uczył w IV Liceum im. H. Sienkiewicza. W 1950 rozpoczął pracę naukowo-dydaktyczną w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie. W 1951 uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy „Spór o naturalizm w Polsce” (promotor prof. Kazimierz Wyka). Od tegoż roku był stałym członkiem Zespołu Rzeczników w zakresie filologii polskiej przy Ministerstwie Oświaty. W 1954 otrzymał tytuł naukowy docenta i objął kierownictwo Katedry Historii Literatury Polskiej WSP. Ogłaszał rozprawy, m.in. w *Pamiętniku Literackim, Ruchu Literackim* (od 1959 członek komitetu redakcyjnego), *Roczniku Naukowo-Dydaktycznym WSP w Krakowie* (także redaktor naukowy zeszytów 11, 17, 24, 34, 36). W pracy naukowej zajmował się literaturą romantyzmu krajowego, naturalizmu i symbolizmu, a także zagadnieniami z zakresu dydaktyki szkoły wyższej w zakresie kształcenia polonistów nauczycieli.

W 1957-60 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN, w 1958-60 sekretarzem naukowym, a w 1961-63 zastępcą przewodniczącego Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. W 1959-63 pełnił funkcję dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego WSP, od 1964 był również przewodniczącym Senackiej Komisji Bibliotecznej, a później Rektorskiej Komisji WSP do Spraw Badań Naukowych. W 1959 wszedł w skład Rady Wydawniczej *Prac Historycznoliterackich* Oddział PAN w Krakowie (do 1980). W 1960/61 jako stypendysta UNESCO odbył podróż w celu przeprowadzenia badań naukowych i zapoznania się z organizacją szkolnictwa wyższego we Francji, Belgii, Włoszech i Szwajcarii. W 1962 został profesorem nadzwyczajnym. Od 1963 kierował studium doktoranckim przy Katedrze Historii Literatury Polskiej WSP. W 1966 wygłosił cykl wykładów o dramacie polskim pierwszej połowy XX w. na uniwersytecie w Sztokholmie. W 1967 i ponownie w 1969, 1974, 1978, 1985 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego za osiągnięcia w pracy dydaktycznej i naukowej. W 1969-78 był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Od 1970 wchodził w skład komitetu redakcyjnego „Korespondencji” M. Konopnickiej i rady redakcyjnej *Rocznika Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza*. W 1971 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Od tegoż roku do 1976 kierował Zakładem Literatury Polskiej WSP. Był członkiem Akademii Adama Mickiewicza w Bolonii, Zarządu Towarzystwa im. M. Konopnickiej (w 1972-75 wiceprzewodniczący), członkiem Komisji Nauk Pedagogicznych PAN i Polskiego Towarzystwa Współpracy Naukowej z Francją. W 1976-78 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Filologii Polskiej WSP. Po przejściu na emeryturę w 1978, pracował nadal do 1986 jako dydaktyk. W 1985 otrzymał doktorat honoris causa Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim (1961) i Krzyżem Komandorskim (1977) Orderu Odrodzenia Polski, tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1973), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1975), Złotą Odznaką m. Krakowa (1985). Zmarł 11 kwietnia 1991 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przymierze z ziemią. Ochrona przyrody a wychowanie. Kr.: Państw. Rada Ochrony Przyrody 1946, 23 s.

2. Historia literatury powszechnej. Literatura XIX wieku. Cz. I-III. Wwa 1949, 524 s., powiel.

Zawartość: Cz. I. Epoka romantyzmu; Cz. II. Wczesny realizm. (Między romantyzmem a realizmem); Cz. III. Między realizmem a irracjonalizmem.

3. Spór o Zolę w Polsce. Z dziejów pozytywistycznej recepcji naturalizmu francuskiego. Wr.: Ossol. 1951, 74 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

4. Poetycka lekcja Juliusza Słowackiego. (Recepcja poetyki Słowackiego w literaturze krajowej). Wwa 1959, 62 s., powiel. IBL Rok Słowackiego. Materiały z sesji naukowej 25-28 XI 1959. Przedr. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1961 z. 11 s. 11-50.

5. Historia w dramatach Stanisława Wyspiańskiego. Kr.: PWN 1968, 27 s. PAN Oddz. w Kr.

6. Teofil Lenartowicz i jego poezje. Kr.: PWN 1970, 25 s. PAN Oddz. w Kr.

7. Wyspiański. Studia o dramatach. Kr.: WL 1972, 196 s.

Zawartość: O niektórych cechach struktury dzieła Wyspiańskiego; Symbolizm i dramaturgia Wyspiańskiego; „Warszawianka”; „Lelewe!”; Pod znakiem mitu i historii. Kilka uwag o konstrukcji czasu i przestrzeni w „Nocy listopadowej”; Historia i mit w dramatach Bolesławowskich Wyspiańskiego; Obecność i wizja historii w dramatach Wyspiańskiego.

8. A ślad po mnie – pieśń złota ... Teofil Lenartowicz. [Monografia]. Wwa: PIW 1973, 378 s.

9. „Warszawianka” i „Noc listopadowa” Stanisława Wyspiańskiego. Wwa: WSiP 1975, 159 s. *Bibl. Analiz Lit.*

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Nauczanie jako sztuka. *Marcholt* 1938 s. 380-393. — „Germinal” [E. Zolil. Próba interpretacji. *Twórczość* 1954 nr 5 s. 119-147. — Pozory i prawda dzieła Rabelais’go. *Pam. Lit.* 1954 z. 1 s. 98-112. — „Lata spiskowe” Lenartowicza. *Pam. Lit.* 1955 z. 3 s. 54-89. — Z Lenartowiczowskich przemilczeń. W: Dziesięciolecie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie 1946-1956. Kr. 1957 s. 285-308. — Lenartowicz i jego „pieśń złota”. *Polonistyka* 1958 nr 3 s. 1-12. — Cyganeria Warszawska. (Między legendą a prawdą). *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2 s. 38-49. — Kraszewski i Lenartowicz. Dzieje przyjaźni. [Współaut.] W. Danek. *Pam. Lit.* 1961 z. 1 s. 39-75. — Osobowość nauczyciela polonisty a nauczanie literatury. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1962 z. 12 s. 41-56. — Persefona i Charon. Z młodopolskich motywów mitycznych. *Ruch Lit.* 1974 nr 3 s. 141-156. — Stanisława Wyspiańskiego „teatr ogromny” — imaginacji. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1980 nr 72 s. 7-18. — Nad „Powrotem Odyssa” [S. Wyspiańskiego] *Ruch Lit.* 1981 nr 2 s. 83-96; przedr. pt. Stanisław Wyspiański: Powrót Odyssa. W: *Dramat polski XIX i XX wieku*. Lubl. 1987 s. 187-201. — Moment sztuki w nauczaniu literatury. *Dydaktyka Lit.* 1982 t. 5 s. 7-20. — Listami pisany żywot „Lirnika”. (O listach Lenartowicza). *Ruch Lit.* 1986 nr 3

s. 199-214. — Krąg mitów „Nocy Listopadowej” [S. Wyspiańskiego] i osąd historii. *Polonistyka* 1987 nr 10 s. 739-748. — Stanislas Wyspiański et Maurice Maeterlinck. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Romanistyczne* 1987 z. 2 s. 47-60. — W mroku nocy listopadowej — o „Nocy listopadowej” Stanisława Wyspiańskiego. W: *Arcydzieła literatury polskiej*. T. 2. Rzeszów 1988 s. 165-182. — Między ironią a tragizmem. (Prawo ironii tragicznej w dziejach u Wyspiańskiego). *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1990 s. 73-92.

Prace redakcyjne

1. K. Kosiński: Historia literatury powszechnej i polskiej na tle dziejów kultury. Oprac. dydaktyczne ... Rok I. T. 1-2. Wwa: 3-letnie Zawodowe Kursy Księgarstwa przy Związku Księgarzy Pol. 1947, 75 + 77 + 155 s., powiel.

28 wykładów w 12 z.

2. H. Balzac: Ojciec Goriot. Powieść. Przeł. T. Żeleński-Boy. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1952, 299 s. Wyd. nast.: wyd. 6 [!] Wstęp i przyp. ... Tekst przejrzał J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1953; wyd. 2 uzup. Wr.: Ossol. 1954, tamże: wyd. 3 popraw. 1956, wyd. 4 popraw. 1958; wyd. 11 Tekst przejrzał i notą opatrzył J. Rogoziński. Przep. ... Wwa: Czyt. 1966, wyd. nast. tamże: wyd. 12 1968, wyd. 13 1971, wyd. 14 1972, wyd. 15 1974, wyd. 16 Posłowiem opatrzył J. Parvi. 1975, wyd. 17 1978, wyd. 18 1982, wyd. 19 1987.

3. H. Balzac: Eugenia Grandet. Przeł. T. Żeleński-Boy. Oprac. ... Tekst przejrzał J. Rogoziński. Wr.: Ossol. 1955, 219 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1960.

4. T. Lenartowicz: Wybór poezji. Oprac. [i wstęp] ... Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1956, CLXXXVIII, 384 s. *BN I*, 5. Wyd. 4 uzup. i popraw. tamże 1972

5. S. Wyspiański: Warszawianka; Leleweł; Noc Listopadowa. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1967, CXXVII, 380 s. *BN I*, 193. Wyd. 2 tamże 1974.

6. T. Lenartowicz: Poezje. Wybór. Wybór i oprac. ... Wwa: PIW 1968, 1105 s.

7. S. Wyspiański: Bolesław Śmiały; Skalka. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1969, XCI, 185 s. *BN I*, 198.

8. Spotkania nad Arnem. Konopnicka o Lenartowiczu. Wstęp i przyp. ... Wwa: LSW 1970, 161 s.

9. S. Wyspiański: Wesele. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Ossol. 1973, CVIII, 258 s. *BN I*, 218. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1981, wyd. 4 1984, wyd. 5 1987, wyd. 5 [!] 1994.

10. T. Lenartowicz: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. [Wwa]: LSW 1974 133 s.

11. T. Lenartowicz: O charakterze poezji polsko-słowiańskiej. Wstęp i oprac. ... Przeł. z włos. J. Ugniewska. Wwa: PWN 1978, 234 s.

12. E. Zola: *Germinal*. Przeł. K. Dolatowska. Wstęp i oprac. ... Wr.: Ossol. 1978, LXCVIII, 536 s. *BN II*, 189.

13. S. Wyspiański: *Achilleis*; Powrót Odysa. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1984, LXXII, 292 s. *BN I*, 248.

14. Maria Konopnicka. Pisma wybrane. Red. ... T. 1-4. Wwa: LSW 1988, 460 + 298 + 325 + 219 s. T. 1. Utwory poetyckie. Red.: M. Zięba; T. 2. Nowele. Red.: T. Budrewicz; T. 3. Utwory dla dzieci. Red.: J.Z. Białek; T. 4. Pisma krytycznoliterackie. Red.: J. Jarowiecki.

15. S. Wyspiański: *Legion*. Wr.: Ossol. 1989, LXXXVII, 172 s. *BN I*, 267.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1972, 1973, 1977, 1978, 1988. SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (red.). — J. Jarowiecki: Bibliografia prac prof. zw. dr. J.N. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-lit.* 1975 nr 56.

K. Wyka. *Pam. Lit.* 1951 z. 3/4 [rec.: Spór o Zolę w Polsce]. — [S. Wyspiański: Warszawianka; Leleweł; Noc Listopadowa. Oprac. ...] A. Witkowska: Wyspiański a powstanie listopadowe. *Nowe Książ.* 1967 nr 22; A. Wanat: Wyspiański w „Bibliotece Narodowej”. *Ruch Lit.* 1968 nr 2. — [T. Lenartowicz: Poezje. Oprac. ...] M. Romankówna. *Ruch Lit.* 1969 nr 5; M. Sprusiński: Odepchnięty z sławy i z powodzenia. *Nowe Książ.* 1969 nr 7. — L. Eustachiewicz: Studia o dramatach Wyspiańskiego. *Ruch Lit.* 1973 nr 5 [rec.: Wyspiański]. — M. Tyrowicz: Renesans Teofila Lenartowicza. *Twórzość* 1974 nr 11 [rec.: A ślad po mnie — myśl złota ...]. — A. Jopek: Od Wolkowskiego do Krakowa. (W siedemdziesięciolecie urodzin J.N.). *Więści* 1978 nr 45. — A. Jopek: Osobowość nauczyciela i polonisty. *Życie Lit.* 1978 nr 44. — A. Jopek: 50 lat pracy nauczycielskiej prof. dra J.N. Kr.: IFJ [Instytut Fizyki Jądrowej] 1982, 11 s. — A. Jopek: 75 lat życia i pół wieku działalności nauczycielskiej prof. dra J.N. *Ruch Lit.* 1983 nr 3/4. — M. Białota: Profesor J.N. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1991. — B. Faron: J.N. *Pam. Lit.* 1991 z. 4, przedr. pt. Nauczyciel nauczycieli w tegoż: Spotkania i powroty. Wwa 1995. — Z. Uryga: Profesor J.N. *Ruch Lit.* 1991 nr 4. — M. Zięba: Profesor J.N. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Bibliotekoznawcze* 1991 z. 6.

J.Z.

NOWAKOWSKI Marek ur. 1935

Pseud.: Seweryn Kwarc.
Prozaik, autor scenariuszy filmowych i słuchowisk radiowych.

Urodzony 2 kwietnia 1935 w Warszawie w rodzinie nauczycielskiej; syn Antoniego Nowakowskiego i Stanisławy z Jabłońskich. Do 1955 (z krótkimi przerwami) mieszkał we Włochach pod Warszawą, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej i gimnazjum. Przez kilka miesięcy uczył się też w gimnazjum w Ursusie. Podczas nauki w szkole średniej należał do ZMP. Po ukończeniu X klasy, w 1951 przerwał naukę na rok i w tym czasie pracował w Polskich Liniach Lotniczych „LOT” na Okęciu w Warszawie. W 1952 był etatowym pracownikiem

ZMP. Następnie ponownie uczęszczał do szkoły we Włochach; w 1953 zdał maturę. W tymże roku podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Po drugim roku studiów, przez pewien czas pracował jako pomocnik cieśli w kopalni Marcel w Radlinie. W 1957 opublikował na łamach *Nowej Kultury* (nr 31) opowiadanie pt. „Kwadratowy”, które uważa za właściwy debiut literacki. W 1958 ukończył studia prawnicze na UW. W tym samym roku ożenił się z Jolantą Zabarnik, adwokatem. Zajmował się pracą literacką, publikował liczne nowele i opowiadania w wielu czasopiśmie, m.in. w *Nowej Kulturze* (1957-59, 1961-62), *Współczesności* (1958-62, 1965), *Twórczości* (1958-78, z przerwami), *Polityce* (1960-74, z przerwami), *Więzi* (1961-81, z przerwami), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-74, z przerwami), *Kulturze* (1963-66) oraz *Światowidzie* (1963-67, 1969; tu cykle prozatorskie: w 1965 pt. „Afryka”, a w 1967 pt. „Notatki z Goa”). W 1965, jako scenarzysta Filmu Polskiego, wraz z ekipą Zespołu Filmowego „Kadr” odbył trzymiesięczny rejs frachtowcem do Afryki Zachodniej, a w 1967 ponad czteromiesięczny rejs do Indii i Pakistanu, przyznany mu przez Polską Żeglugę Morską za powieść „Marynarska ballada” (wyd. 1966). W 1968 dwukrotnie wyjeżdżał jako stypendysta do Jugosławii. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Od 1969 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; od grudnia 1980 wchodził w skład Zarządu Głównego). W 1970 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1972 przebywał w USA na stypendium International Writing Program w Iowa City. Kontynuując twórczość literacką, publikował prozę, scenariusze filmowe oraz teksty dramatyczne, m.in. w paryskiej *Kulturze* (1969-72, 1976-77 pod pseud. Seweryn Kwarce), *Tygodniku Powszechnym* (1969-73, 1976-80, 1985), *Dialogu* (1972-74) i *Literaturze* (1973-76, 1981). W 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL, oraz innych, kierowanych do władz apelii o przestrzeganie swobód obywatelskich i twórczych, w następstwie czego jego twórczość została objęta zakazem druku. W 1977 był jednym z założycieli niezależnego kwartalnika literackiego *Zapis* oraz członkiem jego redakcji. W tymże roku otrzymał nagrodę Internationales Kurzgeschichten Colloquium, a w 1983 nagrodę kulturalną „Solidarności” za 1981-82. W marcu 1984 został aresztowany i oskarżony o działalność na szkodę interesów PRL, we współpracy z zagranicznymi ośrodkami propagandowo-dywersyjnymi. Przeciw jego aresztowaniu protestowało 120 polskich pisarzy w liście do Prezesa Rady Ministrów PRL, Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, PEN Cluby w Niemczech, Danii i Ho-

landii, jury francuskiej nagrody Prix de la Liberté oraz paryski Klub Helsiński. Po zakończeniu śledztwa, w czerwcu 1984 uchylono areszt tymczasowy, a akt oskarżenia został wniesiony przez Wojskową Prokuraturę Garnizonową w Warszawie do Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego; dalsze postępowanie procesowe zostało uchylone na mocy amnestii, a w 1990 Najwyższy Sąd Wojskowy uchylił akt oskarżenia z braku dowodów winy. W 1984 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1988 otrzymał wyróżnienie honorowe „Solidarności” Pracowników Wydawnictw za twórczość po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce. Powstałe w latach osiemdziesiątych utwory prozą oraz artykuły literackie ogłaszał głównie w prasie emigracyjnej, m.in. w *Kulturze* (Paryż, od 1982 pod własnym nazwiskiem; m.in. w 1982 cykl pt. „Zapiski na gorąco”), *Pulsie* (Londyn, 1983-84, 1986-88) i *Zeszytach Literackich* (Paryż, 1985-86), a także w wydawanych w kraju poza cenzurą czasopiśmie *Arka* (1983), *Kultura Niezależna* (1985-88), *Krytyka* (1986) i *Obecność* (1986). W 1989 uczestniczył w zjeździe założycielskim SPP i został wybrany na członka Zarządu Głównego. W 1990 został członkiem Porozumienia ponad Podziałami. W 1993-94 publikował w *Życiu Warszawy* cykl felietonów pt. „Widziane z dołu”, a w 1997 cykl pt. „Słowa-kłucze. (Mały słownik PRL)” w *Rzeczypospolitej*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ten stary złodziej. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1958, 166 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 2 pt. Ten stary złodziej; Benek Kwaciarczyk tamże 1983, 380 s.
Zawartość: W komisariacie; Drewniaki – albo dziewczyna kapusia; Ten stary złodziej; Umierający paser; Porachunki garbusa; Tapeta; Ożenili ...; Fajara, czy jak go tam; W wolny wieczór; Cela osiemdziesiąta ósma; Trzyczwartak; Powrót; Kwadratowy; Przymałe buty.
2. Benek Kwaciarczyk. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1961, 196 s. Wyd. 2 łącznie z Ten stary złodziej zob. poz. 1.
Zawartość: Benek Kwaciarczyk; Chłop, który zmarniał; Złoto; Skarb w Srebrnym Jeziorze; Sielanka; Wyjazd; Józwa; Busio; Maniuf Kropa; Chamus; Interes.
Adapt. radiowa opowiadania Złoto: Radio 1970.
3. Silna gorączka. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1963, 217 s. Wyd. 2 tamże 1972.
Zawartość: Kocioł; Silna gorączka; Trzeci dzień; Niedziela; Popapraniec; Podrygi; Święta; Los.
Adapt. radiowa opowiadania Kocioł pt. Ładny współczesny; Radio 1965, – film. opowiadania Niedziela pt. Smak czekolady; Scenariusz: W. Kuligowski, P. Karpiński. Ekran. 1986.
4. Trampolina. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 164 s. Przekł. czes.: Trampolina. [Przeł.] M. Ditmarová. Praha 1967.

5. Zapis. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1965, 218 s. Zawartość: Zima; Młody inspektor PIH-u; Wojskowy zebrak; Na przystanku kolejki WKD; Tutejszy Meresjew; Głowa; Śmieszna historia; Sarkoma; Bar już zamknięty; Stacja benzynowa; „Czyżby ta inwazja mrozów ustępowała ...?"; Życiorys; Opowieści zimowe; Węglarze; Moja żona Anna; Wielki dzień żony krawca; Spółdzielnia; Na laweczce; Śmierć Floryna; Artyści; Rodzina; Dyspozytor; Pijak; Wariat; Pierwsza praktyka; W winiarni; Ucieczka; Obłęd; Przeszła zima.

6. Marynarska ballada. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 90 s.

7. Robaki. [Mikropowieść]. *Twórczość* 1966 nr 11 s. 9-62. Wyd. osob. Wwa: PIW 1968, 109 s. Przedr. zob. poz. 18.

8. Gonitwa. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1967, 204 s. Por. poz. 13.

Zawartość: Gonitwa; Opętana; Na boku; Chęć; On; Zebek; Wariata; Żle zorganizowane; Opowieść; Wysoki w okularach; Spacer; Pęcherz; Dziecinna Bużka.

9. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1969, 482 s. Zawiera z poz. 1: Umierający paster; Tapeta; Ożenili ...; Cella osiemdziesiąta ósma; Trzyczwartak; Kwadratowy, — z poz. 2: Benek Kwiciarz; Chłop, który zmarniał; Złoto, — z poz. 3: Kocioł; Popapraniec; Święta, — z poz. 5: Sarkoma; Artyści; Rodzina, — z poz. 8: Gonitwa; Opowieść; Dziecinna Bużka.

10. Przyszań. [Cykl opowiadań]. Wwa: Czyt. 1969, 138 s. Wyd. nast. Wwa: Inst. Wydawn. CRZZ 1972. Por. poz. 12.

Pierwotny tytuł: Osada.

Zawartość: Szyper Bosak; Magazynier Jasju; Trzej wspólnicy; Rodzina Zeberkiewiczza; Rybak Maruszko; Mały Cestek; Teraz.

11. Fart. Scenariusz filmowy. [Wwa: Tekst ok. 1970], 81 s., powiel.

12. Osada. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Sokołowska, S. Kokesz. Wwa: [Tekst] 1970, 51 s., powiel. Ekran. 1970.

Scenariusz na motywach opowiadań z tomu *Przyszań*, zob. poz. 10.

13. Gonitwa. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Z. Hübner. Ekran. 1971. Por. poz. 8.

14. Meta. Scenariusz filmowy. Dialogi i reż.: A. Krauze. Ekran. 1971.

Pierwsza emisja filmu w TV w 1981.

15. Mizerykordia. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 149 s. Por. poz. 16.

Mizerykordia, czyli krótki życiorys; Zdarzenie na delegacji; Teczka [por. poz. 17]; Miasteczko prohibicji; Pół stopy. Pół ośki; W sklepie; Przeclana; Grad; Zdarzenie z kierownikiem; Zgrywusy ...; Zimna Woda; Do zawodu i tak wróć ...; Człowiek z piwnicy, czyli opowieść o niezrozumieniu; Tu leży szalone serce ... czyli o poszukiwaniu miłości; Siedem czerwonych róż, czyli Benek Kwiciarz o sobie; Wilk; Mój stary; Zakochane gołąbki; Wróć i ucałuj moje ręce ...; Język.

Utwór wybrany w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę 1971 r. wydana w kraju.

Adapt. radiowe opowiadań: Siedem czerwonych róż, czyli Benek Kwiciarz o sobie pt. Siedem czerwonych róż: Radio 1969. — Tu leży szalone serce ... czyli o poszukiwaniu miłości pt. Tu leży szalone serce, oszalate aż na fioletowo:

Oprac.: A. Pruski. Radio 1969. — Zimna Woda: Oprac.: A. Pruski. Radio 1969.

16. Siedem czerwonych róż, czyli Benek Kwiciarz o sobie i innych. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Sztwiertnia, W. Adamek. Ekran. 1972.

Scenariusz na motywach opowiadań z tomu *Mizerykordia*, zob. poz. 15. — Tytuły poszczególnych części filmu: Teczka; Odmieniec; Palto; Zimna Woda; Kierownik Grad; Benek Kwiciarz.

17. Teczka. Scenariusz filmowy. *Kino* 1972 nr 11 s. 34-37.

Adapt. opowiadania z tomu zob. poz. 15.

18. Układ zamknięty. Opowiadania. Wwa: PIW 1972, 245 s.

Zawiera opowiadania z poz. 5: Obłęd; Stacja benzynowa; Artyści; Sarkoma, — oraz mikropowieści: Robaki [por. 7]; Zdarzenie w Miasteczku.

Adapt. film. opowiadania Zdarzenie w Miasteczku pt. Prognoza pogody; Scenariusz: A. Krauze. Ekran. 1982 (nagroda Gran Premio XXX Mostra Internazionale de Film d'Autore w San Remo w 1987).

19. Ratusz. Monolog telewizyjny. *Dialog* 1973 nr 3 s. 53-61.

Przeł. niem.: Radio (RFN) (inf. autora).

Adapt. radiowa: Radio 1973.

20. Śmierć żółwia. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1973 [właśc. 1974], 181 s.

Zawartość: Śmierć żółwia; Ratusz; Miłość do śmietnika; Przebić ten pęcherz; Jeździec donikąd; Nad wodą; Skok przez bajoro; Skorpion; Warum?; Jezioro; Ballada jarmarczna.

Adapt. radiowa opowiadania *Kiedy ranne wstają zorze* donikąd: Radio 1972. — film. opowiadania *Śmierć żółwia* pt. *Żółw*: Scenariusz: A. Kotkowski. Ekran. 1974.

21. Wrotek. [Utwór dramatyczny; współaut.:] J. Abramow-Newerly. *Dialog* 1973 nr 1 s. 5-14.

22. Gdzie jest droga na Walne? [Opowiadania]. Wwa: PIW 1974, 182 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Zawartość: Kiedy ranne wstają zorze ...; Pracusie; Jan Łuczywek; Widzę go, widzę ...; Gdzie jest droga na Walne?

Adapt. teatr. opowiadania *Kiedy ranne wstają zorze* łącznie z adapt. *Wesele raz jeszcze!* [por. 26]: Wyst. Wwa, T. Stara Prochownia 1981.

23. Grzybobranie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Czeski Cieszyń, Scena Pol. (wyst. w Jabłonkowie) 1974.

24. Raz Czabak z rana ... (Słuchowisko). *Dialog* 1974 nr 8 s. 39-47.

25. Sielanka. Wybór opowiadań. Wwa: PIW 1974, 253 s.

Zawiera z poz. 1: Ten stary złodziej; Tapeta; Drewniak ... albo dziewczyna kapusia, — z poz. 2: Benek Kwiciarz; Sielanka, — z poz. 3: Silna gorączka; Kocioł, — z poz. 5: Na przystanku kolejki WKD; Śmieszna historia; Wielki dzień żony krawca; Śmierć Floryna; Pijak; Ucieczka; W winiarni, — z poz. 8: Gonitwa; Dziecinna Bużka; On, — z poz. 15: Mizerykordia, czyli krótki życiorys; Teczka; Grad, — z poz. 22: Gdzie jest droga na Walne?

26. Wesele raz jeszcze! [Mikropowieść]. *Twórczość* 1974 nr 6 s. 8-54. Wyd. osob. Wr.: NZS* 91

[Niezał. Zrzesz. Studentów] 1981]. Wyd. nast. łącznie ze Zdarzenie w Miasteczku zob. poz. 39. Przedr. poz. 54.

Utwór wybrany w plebiscyście Radia Wolna Europa na najlepszą książkę 1981 r. wydaną w kraju.
Adapt. teatr.: pt. Wesele. Wyst. Czeski Gieszyn, Scena Pol. 1977; Adapt.: J. Krasieński. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1979; wyst. łącznie z adapt. Kiedy ranne wstają zorze zob. poz. 22.

27. Zaproszenie. Monolog radiowy. *Dialog* 1975 nr 9 s. 62-66. Praprem. Bydgoszcz, T. Grzymały 1987.

28. Kto to zrobił? [Mikropowieść]. *Kultura*, Paryż 1976 nr 1/2 s. 71-100, 1977 nr 3 s. 29-53, nr 7/8 s. 85-101. Wyd. osob. Wwa: NOWA* 1981, 72 s. Wyd. nast.: Wwa: Recontra* 1985; Chicago: Polonia 1987. Przedr. zob. poz. 54.

Pierwodr. podp.: Seweryn Kwarc.

29. Książę Nocy. Wwa: PIW 1978, 209 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1980; wyd. 3 Białystok: Versus 1990.

Zawiera mikropowieść: Książę Nocy, — oraz opowiadania: Stypa; Hades.

30. Chłopak z gołębiami na głowie. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1979, 168 s.

Zawartość: Chłopak z gołębiami na głowie; Stara ulica; Sezon; Młody w niebieskim kombinezonie; Dawny kumpel z Bud; W obliczu śmierci; Dawna niedziela; Prześladowca; Rudy kot; „Era”; Krajobraz; Epitafium; Boa dusiciel; Złoty blask; Dom przeznaczony do rozbiórki; Wigilia; Patoka; U fryzjera; Aloes; Nocny chłopiec; Martwa ulica; Wieczór autorski I; Wieczór autorski II; Wiosna; Tamto lato; Zimna łapa; Odmieniec; Pierwszy opatrunek; Nocny gość; Po drugiej stronie; Puste miejsce; Renata; Ulica Nowogrodzka; Z wysokości.

31. Głos z tego świata. (Słuchowisko). *Dialog* 1979 nr 11 s. 24-34.

Przekł. niem.: Radio (RFN) (inf. autora).

32. Lepszy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 146 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Nagroda Złote Koziołki na V Biennale Sztuki dla Dziecka w 1981.

33. Skąd ten krzyk? (Słuchowisko). *Dialog* 1979 nr 1 s. 58-63.

Przekł. niem.: Radio (RFN) (inf. autora).

34. Tutaj całować nie wolno. [Opowiadania]. Chicago: Polonia 1979, 88 s. Wyd. nast. tamże 1985.

Zawiera z poz. 15: Przecena, — z poz. 30: Prześladowca; Dawna niedziela; Krajobraz; Odmieniec; Nocny chłopiec; Wieczór autorski; Aloes; „Era”; Pierwszy opatrunek, — oraz: I wtedy pojawił się inżynier Skoczek; Coś dla partii; Autograf; Ważniactwo; Tutaj całować nie wolno; Przydział; Skarga; Październik; Ból; Uroczyste spotkanie; Budowa kościoła; Październik; Palto; Szaszłykarnia; Pokolenia; Wybaczcie staremu.

35. Swojacy. [Utwór dramatyczny; współaut.:] J. Abramow-Newerly. *Dialog* 1981 nr 10 s. 5-13.

Nagroda Komitetu do Spraw Radia i Telewizji w konkursie na współczesną sztukę telewizyjną w 1981.

36. Opowiadania wojenne. [Autorzy:] ..., K. Orłowski. Białystok: Białost. Ofic. Wydawn.* 1982, 30 s.

37. Opowieść o kocie Gacku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1982, 87 s. Wyd. nast. tamże 1990.

38. Raport o stanie wojennym. [Miniatury literackie]. Paryż: Inst. Lit.

[Cz. 1]. 1982, 99 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1982; Kr.: Bibl. Obserwatora Wojennego* 1984; Kr.: Bibl. Wolnej Myśli* 1984.

Zawartość: Stan wojny; Boże, zmiłuj się nad Wilnem!; Opowieść taksówkarza; Co mam zrobić?; Lancet; Sekretne oblicze; Nocny ront; Pralka; W autobusie; 2072 dni; Babilon upada!; Róg obfitości; Kanarek; Bufet; Szczur; Wizyta; Wróg; KPN; Rewizja; Help; Stoneczko; Składka; Srebrzysty ptak; Cień; Weryfikacja; Pusta tablica; Powielacz; Paw; Politolog; Głód prawdy; Pan Tosiek; Gadzio; Telefon zaufania; Pani Amalia Besarabo; Bukiet zapachów; Peruka; Przy kasie; Zawał; Kolporter.

Nagroda niezależnego kwartalnika lit. *Puls* w 1982, nagroda im. M. Grydzewskiego przyznana przez londyńskie *Wiadomości* w 1983, francuska nagroda Prix de la Liberté w 1983.

[Cz. 2]. 1983, 95 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Ofic. Pokątnych Edytorów Niezał.* 1983; pt. Raport o stanie wojennym ciąg dalszy ... [Wwa:] NOWA* 1983.

Zawartość: Świadomość określa byt, czyli 5 minut przed północą; Nowe życie; Drużyna gotowa do akcji; A jak tam u was było?; Wśród nocnej ciszy; Mała ulica; Wraże gniazdo; Jak to przeleciało!; Wiosenny spacer; Kundel; Rece dowodcy; Judasz na Placu Defilad; Czerwcowy krzyż; Nienawiść; Po robocie; Wzajemnie trudno; Rękawica ze stalowymi pazurami; Las; Letnia jazda pociągami; „Fly by LOT”; Beczka prochu; Monolog rencisty; Dobrana para; Emisariuszka szefa; Porządny człowiek; Spotkanie w kawiarni; Gipsowy kołnierz; Jasia; Nasz hydraulik; Miasto; Więzień stanu; Ścierwini; Ludziom i nadzorcom; Drukarzom; Tragarze sumienia; Studnia pamięci; Horda; Rachunek; Widmo.

Wyd. łączne cz. 1-2: Białystok: Versus 1990, 181 s.

Przekł. ang.: The canary and other tales of martial law. [Przeł.] K. Bronkowska, London 1983, wyd. nast.: Garden City 1984, — franc.: Chroniques clandestines d'un pays en guerre. [Przeł.] V. Verdier. Paris 1983, — holend.: De kanarie. Verhalen. [Przeł.] L. Schnack. Baarn 1986, — jap.: Warushawa fuyu-no-hibi. [Przeł.] K. Yukio [i in.]. Tōkyō 1983, — niem.: Karpfen für die Miliz. Satiren und Nachrichten. [Przeł.] M. Weber. München, Wien 1983, — norw.: Polen. Krigstilstand. [Przeł.] I. Lunde. Oslo 1983, — serb.-chorw.: Raport o ratnom stanju. [Przeł.] B. Rajčić. Beograd 1984, — szwedz.: Polen. Krigstillstand. [Przeł.] L. Ilke, L. Anderson. Stockholm 1982.

Adapt. radiowa: Stan wojny. (Słuchowisko według tekstów. Raport o stanie wojennym, Pies ślepca [poz. 49]). [Przeł.] M. Weber. Radio (RFN) 1984.

39. Wesele raz jeszcze!; Zdarzenie w Miasteczku. Wwa: PIW 1982, 142 s. Zob. poz. 26, 18.

40. Z cyklu: Zapiski na gorąco. [Miniatury literackie]. *Tyg. Maz.** 1982 nr 3, 4, 6, 7, 9. Wwa: Wydawn. Grup Polit.* 1986, 24 s. Por. poz. 42.

Zawiera z poz. 38 cz. 1: Powielacz; Nocny ront; Opowieść taksówkarza; Paw; Lancet.

41. Zakon Kawalerów Mazowieckich. [Opowiadania]. Wwa: Krag* 1982, 63 s.

Zawartość: Jeden dzień w Europie; Zakon Kawalerów Mazowieckich.

42. Zapiski na gorąco. [Miniatury literackie]. *Kultura*, Paryż 1982 nr 4 s. 24-44. Wyd. osob. [Wwa:] Wydawn. „Czarnego Licha” 1983, 22 s.

Zawiera z poz. 38 cz. 1: Stan wojny; Boże, zmiłuj się nad Wilnem; Opowieść taksówkarza; Co mam zrobić; Lancet; Sekretne oblicze; Nocny rant; Pralka; W autobusie; 2072 dni.

43. Życie hordy. [Opowiadanie]. *Puls** 1982 nr 19 s. 29-32. Wyd. osob. Wwa: SWN – Spół. Wydawn. Niezał.* 1984, 7 s. Przedr. poz. 52, 54.

44. Życiorys Tadeusza Nawalanego, czyli „Solidarność” ma głos. Słuchowisko radiowe Warszawa 1981. *Kultura*, Paryż 1982 nr 3 s. 35-53. Wyd. osob.: Wwa: [b.w.*] 1981 [właśc. 1982], 20 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Ofic. WE* [Wydawn. „Enklawa” 1983]. Wyd. osob. z 1981: anonimowo.

45. Notatki z codzienności. (Grudzień 1982-lipiec 1983). [Opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1983, 156 s. Wyd. nast.: [Wwa:] NOWA* [1984]; Wwa: Czyt. 1993.

Zawartość: Choinowe gałęzie; Chata za wsią; Optymistyczny Edzio; Dwukrotnie Rosja; Mietek Łapka *redivivus*; Po wycieczce u kolegi J.; Choroba; Panta rhei; Hotel-grobowiec; Biedni ludzie; Wysoka świadomość; Ligawki; Opowieść z bazaru; Urodziny Z.; Świnie pożary pawia; Petarda; Wyznania księdza M.; Portret; Sprawa Anny P.; Rewizja; Góra złota; Motorniczy; Wampir; Trzech; Teśnokota za prostym rozwiązaniem; Droga donikąd; Benek; U Dominikanów; Opowieść Maryli; Umschlagplatz; Rozmowy z Darkiem; Smakosz; Zygmunt; Gnädige Frau; Upalne dni; Biały helikopter; Błogostawieństwo ziemi; Wrona.

46. Dwa dni z Aniołem. [Opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1984, 147 s. Wyd. nast.: Wwa: Wega* [1985]; [b.m.w.*] 1985; Wwa: PoMost* 1988; Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1990.

Zawartość: Jeden dzień w Europie [poz. 41]; Dwa dni z Aniołem; Świadek; Widzenie; Piwnica.

47. RACHUNEK. [Miniatury literackie]. [Wwa:] Przedświt*, Warsz. Niezał. Ofic. Poetów i Malarzy* 1984, 13 s.

Zawartość: Kat; Ślad; Więzień stanu; Z nieba; Studnia pamięci; Niepokój sumienia; Tragarz sumienia; Materia nieożywiona; Ludziom i nadzorcom; Legenda; Ścierwnik; Rachunek; Schylek; Widmo; Miasto; Drukarzom; Głos śmierci.

48. „Osiem dni w Ojczyźnie”. Kr.: [b.w.*] 1985, 28 s.

Reportaż z podróży apostołskiej papieża Jana Pawła II do Polski w 1983.

49. Wilki podchodzą ze wszystkich stron. [Opowiadania]. Chicago: Polonia 1985, 120 s. Wyd. nast.: Łódź: Solidarność Walcząca* 1987; Wwa: PIW 1990, 130 s.

Zawartość: Widoki przed zachodem słońca; Dwa domy; List gończy; Widzenie opowiadanie inne niż w poz. 46); Drzwi; Wilki podchodzą ze wszystkich stron; Palto [poz. 34]; Mistrz dobrej roboty; Nieznany brat; Bonjour; Chłopiec i włóczęga; Ludzie; Pies ślepec; Nad jeziorkiem; Jej ciało; Dziupla; Kopniak; Major Cierni; Trybun; Krzywda; Sprawozdanie z wyjazdu w teren; Mgła. — W wyd. z 1990 nadto: Huzar na dzianecie; Uśmiech Łazarza; Z okna; Wiatr; Skarga.

Adapt. radiowa opowiadania Pies ślepec zob. poz. 38.

50. Grisza, ja ciebie skażu ... [Opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1986, 176 s. Wyd. nast.: Pozn.: SAWW 1990; wyd. zmien.: Wwa: NOWA* 1986, 98 s.; wyd. 2 Gliwice: Kos* 1988.

Zawartość: Amazonka; Wizerunek; Grisza, ja ciebie skażu ...; Zakon Kawalerów Mazowieckich [poz. 41]; Rozmowa; Globus. — W wyd. poza cenzurą pominięto opowiadania: Zakon Kawalerów Mazowieckich; Rozmowa.

51. Śmieciarz. Scenariusz serialu filmowego. [Współaut.:] J. Butrymowicz. Film w realizacji 1986.

52. Portret artysty z czasu dojrzałości. [Opowiadania]. Wwa: NOWA* 1987, 90 s. Wyd. nast. Wwa: Iskry 1989.

Zawiera z poz. 34: Coś dla partii; Październik; Szaszlykarnia; Paź królowej. — oraz: Mongoły; Ady to Niemcy ...; Sybir; Album; Wujek Kałasko; Wyciągnij spluwę i postrasz ją trochę!; Autorytet; Zebranie; Pod ziemią; Pomyłka; Przemoc; Gołąb; Tytoniowa sprawiedliwość; Oburzenie z powodu diabła; Fatalista; Nim do nich zadzwoni znów; Święte Miejsce; Sekretarz powiatowy; Zaproszenie; Mój Przyjaciel Pisarz; Pierwsze boje; Opowiadania krótkie: Kat. Niepokój sumienia. Legenda. Z nieba. Ślad. Portret artysty z czasu dojrzałości; Życie hordy [poz. 43].

W wyd. z 1989 pominięto: Opowiadania krótkie i Życie hordy.

53. Karnawał i post. [Szkice i opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1988, 189 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1989; Wwa: Iskry 1990.

Zawartość: Moi pisarze: Karnawał i post [dot. I. Babla, A. Czechowa, I. Bunina]; Elegia o umarłym świecie [dot. J. Rothal]; Pan Julian Wołoszynowski; Folwark zwierzęcy Gogoła; O „Wyroku na Franciszka Kłosa” [S. Rembeka]. — Salony i knajpy: Pod gwiazdami; Żydowski hrabia; Historia pewnej przyjaźni; Imperatyw; Przestroga; „Jubileuszowa”; „Kamieniołomy”; Sierota Europy. — Opowiadania: Śmierć; Fabuła.

54. Kto to zrobił? Wwa: Alfa 1990, 218 s.

Zawartość: Zdarzenie w Miasteczku [poz. 18]; Wesele raz jeszcze! [poz. 26]; Kto to zrobił? [poz. 28]; Życie hordy [poz. 43].

55. „Homo polonicus”. [Mikropowieść]. Wwa: Pomost 1992, 62 s.

56. Grecki bożek. [Opowiadania]. Wwa: Alfa 1993, 172 s.

Zawartość: Bożydar; Grecki bożek; Trzech z planem Marszala; Siła przebicia. — MSN: Marek Nowakowski. Bibliografia (wydawnictwa zwarte) [za l. 1958-1990].

57. Honolulu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1994, 114 s.

58. Od Benka Kwiciarza do Księcia Nocy. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1995, 228 s.

Zawiera z poz. 1: Ten stary złodziej; Umierający paser; Cela osiemdziesiąta osma; Kwadratowy. — oraz: Benek Kwiciarz [poz. 2]; Kociół [poz. 3]; Książę Nocy [poz. 29].

59. Powidoki. Chłopcy z tamtych lat. [Opowiadania]. Wwa: Alfa-Wero 1995, 262 s. Por. poz. 60, 61.

Zawartość: Rzeka; Tak się zaczynało; Świeczka; Sklep Masłochów; Szofer Gomułki; Dzikie Pola; Lodownia Paciorka; Chłopcy z tamtych lat; Telekom; Forty; Dom na Okólniku; Książę Niezłomny; Chwila; Dom Cwajnosy; Król Karnawału; Duchy z Samsona; Ludzie z EKD; Hipek; Jadzka i Parowóz; Czarowna noc; Bazar Różycykiego; Ludzie nad wodą; Tajemnica pana S.; Wózkarze [II]; Wózkarze [III]; Willa na Piłsudskiego;

Plasznik z Powązek; Zmysły; Wieczny tułacz; Towarzysze z bezpieczeństwa; Vivat Polonia; Dwie Teresy; Klub angielski na Foksal; Wariackie papiery; Mury i ludzie; Solista; Konie; Starzy cyrkowcy; U Artystów; Harpagon; Bokserzy; Jak ptaszek gniazdko wije ...; Kola; Portierzy; szatniarze, kelnerzy; Kadłubki, kulasy; Droga; Tajemniczy bywalec; Nieznajoma; Pamięci kozaków; Diabeł; Jeszcze o Księciu Nocy; Flamingo; Jednoręki artysta; Budka na „ciuchach”; Pigalak; Ostatnia enklawa; Stoi figus na pikiecie; Niech się świeci 1 Majaj; Nauczyciele na torach; Murzyni z Polonii; Obiady domowe na Chmielnej; Zapomniana bitwa; Dolce Vita; Artysta życia; Konec drogi; EKD; Magiczne oczy; CDT; Dziwni lokatorzy III; Dziwni lokatorzy III; Kotłownia; Polna; Był taki poranek.

60. Powidoki 2. Wspomnij ten dom na Gęsiówce ... [Opowiadania]. Wwa: Alfa-Wero 1996, 235 s. Por. poz. 59, 61.

Zawartość: Pierwsze lekcje; Dekadent; Późna Wigilia; Sylwester w „Wygodnej”; Kościół Świętej Barbary; Burmajster i inni; Przyjaciel artystów; Mamuńcia; Rzeźnicy piją byczą krew; Pochwała konia; Wspomnij ten domek na Gęsiówce! ...; Hala na Koszykach; Rebe; Pan Dunin Borkowski; Pogulajem!; Nie podszyci się, zgredzieli; Geometra; List z Daleka; Pogrobownicy; Pamięci dawnych fryzjerów; Bomba w górę; Dworzec Główny; Jeszcze o Dworcu Głównym; Neron z Zagórnej; Matuzalem; Historia pewnej firmy; Syn kilku ojców; Tajemne sygnały; Babcia z wnuczka; Coś zostało; Westalki; Ziemia Ignacego Marudy; Nasz dzielnicy. Nawet trawa nie wyrosł! ...; Złodzijska krew – tak się mówiło; Giełda na Królewskiej; Starszy syn szewca D.; Miron Białośzewski; Młodzi artyści na pustyni; Jontek; Muzy; Złoto wuja Tabaczka; Czerwony Pułk Warszawy; Kościół na wzgórzu; Pochwała magazynierów; Niezapomniany „Szhanghaj”; Przemiana; Nocne dziady; Figle losu; Znajomy z „Bristolu”; Krawiec Bitkowski; Jadzja Niepokonana; Archiwum Akt Dawnych; Archiwum Akt Nowych; Gęsiówka; Tajemnica Tadeusza Peipera; Pożegnanie harcownika; Bambusowa etażerka; Dawne Powązki; Zygmunt Poraj Szubiakiewicz; Echo; Ojciec i historia; Romantyczny księgowy; Poस्ताficy; Moje uniwersytety. Legitymacja III; Moje uniwersytety. Studium Wojskowe III; Moje uniwersytety. Tych dwoje III; Mały wielki świat.

61. Powidoki Marka Nowakowskiego. Scenariusz serialu telewizyjnego w 9 odcinkach. TV 1996.

Scenariusz na kanwie opowiadań z tomu Powidoki [poz. 59] i Powidoki 2 [poz. 60].

62. Tapeta i inne opowiadania. Wwa: Świat Książki 1996, 223 s.

Zawiera z poz. 1: Ten stary złodziej; Umierający paser; Cela osiemdziesiąta ósma; Kwadratowy; Tapeta; Trzywartak; W komisariacie, – z poz. 2: Benek Kwaciarczyk; Złoto; Busio; Maniś Kropa; Sielanka, – z poz. 30: Chłopak z gołębiem na głowie; Złoty blask; Wigilia; Rudy kot; Patoka; Z wysokości, – oraz: Umarły czas.

63. Fortuna liliputa. [Opowiadania]. Wwa: Alfa 1997, 436 s.

Zawartość: Sielanka [poz. 2]; Niedziela [poz. 3]; – z poz. 22: Jan Łuczyczyk; Pracusie; Gdzie jest droga na Walne?; – Hades [poz. 29]; Jeden dzień w Europie [poz. 41]; – nadto: Fortuna liliputa; Miasto.

64. Strzały w motelu „George”, czyli skarb Krwawego Barona. [Powieść]. Wwa: Most 1997, 107 s.

65. Powidoki 3. Warszawiak pilnie poszukiwany! [Opowiadania]. Wwa: Alfa 1998, 218 s.

Zawartość: Szaślakarnie; Milion bajerów; Szopenfeldziarze; Dawni księgarze; Cudotwórcza; Nowa Kaleidona; Noce starego łamignata; Poszukując dawnych „dółków”, komisariatów; Pa-

mięć dwóch małych uliczek; Szydery; Medytacje o życiu; Rosjanie w Warszawie; Jachtklub; Warszawiak pilnie poszukiwany!; Pamięci serdecznego druha; Matka i syn; Ostoja; Król węglarzy; Perkusja; Duch miejsca; Opowieść o nieprzejdanym ojcu; Salon Krywulca; Pechowcy; Romantyczna noc; Kaprys Rudego; Mesa; Stare i nowe; Siła Czarnego; Gdzieś na ulicy nie nazwane; Pielegrinarz Marian; Nasz legionista; Klan Ciurary; Historia placu; Pani Zefryna; Pekin; Zdobywcy serc; Ferdynand Bladiec; Niepokonane; Poemat o EKD; Wielka ryba; Militaryści; Świat Maurów; Robochop; Swoboda obyczajów; Ratusz; Willa Włochy; „Rybna” na Puławskiej; Pochwała Pragi; Baronet; Marynarz; Nasz mecenas; Panegiryk o jsach; Ostatnim czyścibutom; Okopy św. Trójcy; Opowieści z północnych mórz; Ach, co to był za ślub!; Pugilares; Dziewizna z Wedla; I tak patrzyli ...; Piękny kwiat; Julian Żebrowski; Budka „na ciuchach”.

66. Reda. [Powieść]. Wwa: ABC Future 1998, 123 s.

Słuchowska radiowe zob. poz. 24, 27, 31 33, 44 oraz m.in.: Kwaciarnia przy placu Teatralnym. Radio 1968. – Pod dachami Paryża. Oprac.: A. Pruski. Radio 1969. – Bormaszyna. Radio 1971. – Spowiedź. Radio 1972. – Osobliwa historia Radio 1974. – Brygada pościgowa. [Słuchowisko dokumentalne]. Radio 1984. – [Za głośno mówię, twierdzi pan ...] Ich rede zu laut, sagen Se ... [Przeł.] K. Staemmler. Radio (RFN) 1984.

Wybory utworów w przekł.: niem.: Kopf und andere Erzählungen. [Przeł.] K. Staemmler. Fankfurt am Main 1967; Die schrägen Fürsten. Canovengeschichten. [Przeł.] R. Fieguth. Berlin 1967; Steigt empor des Morgenrot ... [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1988; Skandal im Städtchen. [Przeł.] Ch. Eckert. Berlin 1992; osiem słuchowisk radiowych w przekł. K. Staemmlera z różnych opowiadań [inf. autora], – serb.-chorw.: Knez tmine i dvanaest priča. [Przeł.] B. Rajčić. Beograd 1966.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1969, 1997. – Wywiady: Mówi M.N. Rozm. K. Korotyńska. *Literatura* 1972 nr 27; Z M.N. w „Ujazdowskiej”. Rozm. Z. Umieński. *Kierunki* 1981 nr 7; Tylko w pisaniu czuję się wolny. Rozm. W. Wiśniewski. [Powst. 1983]. W tegoż: akcja polskiego. Wwa 1993; Jestem przeciwko partiom. Rozm. M. Nowakowski. *Kult. Niezależna* 1988 nr 45 [przed. wywiadu z belgradzkiego czasopisma *Književne Novine*, przeprowadzonego podczas pobytu M.N. w Jugosławii w 1987]; Tak sobie chodzę ... Rozm. B. Klukowski. *Nowe Książ* 1990 nr 8; Zarna dziura. Rozm. H. Zaworska. *Odra* 1991 nr 6; Szukam śladów zaginionego świata. Rozm. M. Łukasiewicz. *Nowe Książ* 1995 nr 6; Polska czeka na redzie. Rozm. G. Łęcka. *Polityka* 1998 nr 18.

SWPP 2 (B. Winkłowa). – PP (B. Winkłowa). – LP red.). – LP* po 1939 (M. Maziuk) mm). – MSN: M.N. Bibliografia. Zob. Twórczość poz. 56.

[Ten stary złodziej.] H. Bereza: Królestwo sprawiedliwości. *Twórczość* 1959 nr 3; S. Blaut: Fanatyk obserwacji. *Ty. Pousz.* 1959 nr 14; [M. Danilewiczowa] Szperacz: Szalekko i oko: Jeszcze jeden N. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 31; Z. Pędziński: Znaki tęsknoty. *Więź* 1959 nr 5, przedr. w tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Pozn. 1971. – [Benek Kwaciarczyk.] W. Maciąg: Wiech na serio. *Życie Lit* 1961 nr 33, przedr. w tegoż: Opinie i wróżby. Kr. 1963; K. Młoch. *Twórczość* 1961 nr 10. – [Silna gorączka:] H. Bereza: Bez złudzenia. *Twórczość* 1963 nr 10, przedr. pt. Stracone złudzenia,

w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966; J. Susuł. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 35. — [Trampolina:] H. Berezka: Prehistoria. *Twórczość* 1964 nr 10; J. Szpotkański: Temat zmarowiany. *Współczesność* 1964 nr 175. — J. Pieszczachowicz: M.N. *Współczesność* 1965 nr 17. — [Zapis:] J. Rohoziński: Różnice w widzeniu. Proza, poezja 1965. Wwa 1966; H. Zaworska: Udana książka o „nieudacznikach”. *Nowe Książ.* 1966 nr 3. — Z. Zabicki: Samograj marynarzki. *Mies. Lit.* 1966 nr 4 [rec.: Marynarzka ballada]. — Z. Zabicki: Święci apasze. W tegoż: Proza ... proza ... Wwa 1966 [dot.: Ten stary złodziej; Benek Kwiciarz]. — H. Berezka: Na boku. *Twórczość* 1967 nr 11, przedr. w: Proza, poezja 1967. Wwa 1968 [rec.: Goniwa]. — L. Herbst: Obsesja czy spowiedź. *Agora* 1967 nr 15 [rec.: Robakil]. — M. Podgórski: M.N. poszukiwania autentyzmu. *Więź* 1967 nr 1. — [Goniwa:] Z. Zabicki: Romantyzm ery „małej stabilizacji”. *Mies. Lit.* 1967 nr 11; W. Żukrowski: Goniwa krótkodystansowca. *Nowe Książ.* 1967 nr 19, przedr. w tegoż: Karambole. Wwa 1973. — H. Berezka: Dusza na dłoni. *Twórczość* 1968 nr 11 [rec.: Robakil]. — [J. Stempowski:] P. Hostowicz: Nowa książka M.N. *Na Antenie*, Monachium 1968 nr 65, przedr. w tegoż: Felietony dla Radia Wolna Europa. Wwa 1995 [rec.: Goniwa]. — K. Biskupski: Autentyczni bohaterowie i narrator outsider. *Współczesność* 1969 nr 5. — K. Mętrak: Piekło pokusy i jednoznaczności. *Mies. Lit.* 1969 nr 1 [rec.: Robakil]. — M. Sprusiński: Fabułka i chwile szczęśliwości. *Tyg. Kult.* 1969 nr 11, przedr. w tegoż: Między prawdą a zmyśleniem. Kr. 1978 [rec.: Robakil]. — A. Libera: „Robaczywy ścieg” M.N. *Mies. Lit.* 1970 nr 8 [rec.: Robakil]. — M. Podgórski: Wieloznaczny świat człowieka. *Kamena* 1970 nr 19. — M. Skwamnicki: *Twórczość* 1970 nr 3 [rec.: Przysań]. — M. Sprusiński: Sztuka opowiadań: Teatr faktów i scena życia. *Zycie Lit.* 1970 nr 2 [rec.: Opowiadania wybrane]. — H. Berezka: M.N. W tegoż: Prozaiczne początki. Wwa 1971. — [Mizerykordia:] M. Gumkowski: Miłosierdzie. *Twórczość* 1971 nr 11; S. Melkowska: Miłosierne okrucieństwo. *Mies. Lit.* 1971 nr 10. — K. Nowicki: Kto udaje bohatera. W tegoż: *Preraktacje*. [Wwa] 1971. — [Układ zamknięty:] H. Berezka: Baśniopisarstwo. *Tyg. Kult.* 1972 nr 35; A. Libera: Sprawa M.N. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 46. — K. Meloch: Wizerunek własny M.N. W teście: Zaproszenie do kochania. Lubl. 1972. — [Układ zamknięty:] Z. Mentzel: Układy zamknięte. *Pohyba* 1973 nr 2; K. Nowicki: Układ otwarty. *Fakty i Myśli* 1973 nr 4, przedr. w tegoż: *Diennik krytyczny*. Gdańsk 1981; M. Szpakowska: Miasteczko bez drzwi i okien. *Twórczość* 1973 nr 1. — S. Treugutt: Rygory spowiedzi. *Teksty* 1973 nr 4 [rec.: Robakil]. — S. Bardziejewska: Monodramy radiowe M.N. *Dialog* 1974 nr 2. — [Gdzie jest droga na Walne?:] H. Berezka: Zmyślenie i prawda. *Kultura* 1974 nr 21 [dot. też: Śmierć zółwia]; A. Hoffman: Odtwarzanie świata. *Więź* 1974 nr 10; A. Libera: Polska M.N. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 21. — K. Mętrak: W środku życia. *Kultura* 1974 nr 3. — [Śmierć zółwia: Gdzie jest droga na Walne?:] K. Nowicki: Niecodzienna codzienność. *Fakty* 1974 nr 21, przedr. w tegoż: *Diennik krytyczny*. Gdańsk 1981; M. Szpakowska: Rozpad. *Twórczość* 1974 nr 9. — K. Zaleski: Polskie chucie. *Teksty* 1974 nr 1. — A. Lisiecka: Wszyscy żyjemy poza prawem. W teście: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975 [dot.: Mizerykordia]. — A. Litwinowicz: Literatura marginesu. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 25 [rec.: Układ zamknięty]. — Z. Mentzel: Wokół 1975. *Twórczość* 1977 nr 3. — J. Kaczorowski: „Opowieść” M.N. — fenomenologia klimatu. *Rocz. Hum.* 1978 z. 1. — B. Kąkol: Składnia opowiadania M.N. „Ratusz”. *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.* 1978 nr 238. — I. Maciejewska: Zawieszenie pomiędzy. *Odra* 1978 nr 4. — K. Mętrak: Buszujący w średniowieczu. *Twórczość* 1978 nr 11 [rec.: Książki Nocy]. — H. Wróbel: Językoznawcze spojrzenie na „Układ zamknięty” M.N. W: W kręgu przemian polskiej prozy XX w. Wr. 1978. — [Książki Nocy:] A. Zagajewski: Jak smakuje N. *Zapis** 1978 nr 11; Z. Mentzel: Fotoplastikon zamknięty. *Polityka* 1979 nr 4. — K. Dziedziół: O językowych wyznacznikach spójności we współczesnej prozie polskiej. (Na podstawie dwóch utworów). *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.* 1980 nr 341 [dot.: Kocioł oraz M. Białoszewski: Zawal]. — [Chłopak z gołębiem na głowie:] M. Orski: Iluzje dawnych ulic. *Odra* 1980 nr 9; M. Szpakowska: Utopia z okolic placu

Trzech Krzyży. *Twórczość* 1980 nr 2. — L. Bugajski: Rzyko. *Nurt* 1981 nr 5, przedr. pt. Rzyko M.N., w tegoż: W gąszczu znaczeń. Kr. 1988. — A. Litwinowicz: Nostalgicznie przechadzki M.N. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 38 [rec.: Gdzie jest droga na Walne?; Chłopiec z gołębiem na głowie]. — M. Orski: Mitologie dawnych, patologie nowych dzielnic. *Odra* 1981 nr 3, przedr. w tegoż: Kontestator wśród narodowych znaków. Wr. 1989. — K. Dziedziół-Zabierowska: O wykorzystaniu metody socjolingwistycznej do badań nad stylem utworów M.N. *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.* 1982 nr 537. — [Wesele raz jeszcze!; Zdarzenie w Miasteczku:] S. Jurkowski: Wrażenie i groteska. *Tyg. Kult.* 1982 nr 24; J. Koprowski: Brzydota i piękno. *Perspektywy* 1982 nr 34. — J. Katz-Hewetson: Ludzie M.N. *Puls*, Londyn 1983 nr 18. — [Raport o stanie wojennym:] [J. Bocheński] Stan wojenny, margines i autor. *Nowy Zapis** 1983 nr 2; J. Katz-Hewetson: M.N. *Kultura*, Paryż 1983 nr 3; R. Kamiński: *Kontakt*, Paryż 1983 nr 3/4. — [M. Komar:] M. Janowski: Czy literatura stanu wojennego? *Krytyka** 1983 nr 15 [rec.: Zakon Kawalerów Mazowieckich]. — M. Mączyński: Funkcje potoku składniowego we współczesnej prozie polskiej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1983 nr 80. — E.B. Potulicki: The Poland of M.N. *The Polish Review*, Nowy Jork 1983 nr 3. — M. Szpakowska: Dokument. *Twórczość* 1983 nr 2 [rec.: Wesele raz jeszcze!; Zdarzenie w Miasteczku]. — T. Zachurski: Polamane skrzydła literatury. *Kontakt*, Paryż 1983 nr 11 [rec.: Raport o stanie wojennym]. — S. Burkot: M.N. (Opowiadania). W tegoż: Proza powojenna 1945–1980. Wwa 1984. — [Dwa dni z Aniołem:] M.E. Cybulska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1984 nr 49; B. Heydenkorn: Wczoraj, dziś i jutro. *Związkowiec*, Toronto 1984 nr 97. — A. Libera: M.N. (Everyday life under communism). *Modern Drama*, Downsview, Ontario (USA) 1984 nr 1. — S. Melkowska: I jeszcze raz od nowa: moralistyka. W tegoż: *Domena prozy*. Wwa 1984. — L. Szaruga: Nie! *Prz. Katol.* 1984 nr 7. — M.E. Cybulska: Kronikarz współczesności. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1985 nr 14 II. — J. Kajtoch: Anty-„Wesele”. W tegoż: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biała 1985 [dot.: Wesele raz jeszcze!]. — S. Kuryłło: „Powiem ci Grisza” ... *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1986 nr 221 [rec.: Grisza, ja ciebie skażu ...]. — [Dwa dni z Aniołem:] A. Litwinowicz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 46; M. Misiorow: Mont Blanc literatury polskiej. *Argumenty* 1986 nr 9. — [W. Odojewski:] W. Kondratowicz. *Archiwum*, Berlin [Zach.] 1986 nr 12, przedr. w tegoż: *Raptularz krytyczny*. Lubl. 1994 [rec.: Grisza, ja ciebie skażu ...]. — [P. Bratkowski:] M. Mokotowski: O twórczości M.N. *Metrum** 1987 nr 1. — [Grisza, ja ciebie skażu ...:] [L. Lewandowska:] Ocelot. *Wzruszenie** 1987 nr 12; J. Katz-Hewetson: „Galernik pióra”. *Puls*, Londyn 1987 nr 33. — R.K. Przybylski: Autor osaczony albo „Książki Nocy”. W tegoż: Autor i jego sobowtór. Wr. 1987. — [M. Czerwińska:] M.C.: Więcej niż powieść. *Kult. Niezależna** 1988 nr 40 [rec.: Wilki podchodzą ze wszystkich stron]. — [M. Maziuk:] M. Wojgienica: Rysy w portrecie. *Kult. Niezależna** 1988 nr 45 [rec.: Portret artysty z czasu dojrzałości]. — H. Berezka: Meandryczność. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989. — W. Jurasz: Nuda, woda, nic. *Arka** 1989 nr 27. — [Karnawał i post:] M. Romanowski: O sobie samym do potomności. *Res Publica* 1989 nr 8; J. Sennik: Raport o stanie powojennym? *Alces** 1989 nr 3/4. — J. Węgiełek: „Góra” i „Dół”, czyli o powołaniu inteligencji polskiej na przykładzie „Książki Nocy” M.N. *Res Publica* 1989 nr 9/12. — Z. Florczak: Ołówek M.N. *Nowe Książ.* 1990 nr 8. — [M. Maziuk:] M. Wojgienica: Nic na pewno. *Kult. Niezależna** 1990 nr 57 [rec.: Karnawał i post]. — M. Orski: Stylista w piaskownicy. *Odra* 1990 nr 2. — G. Ritz: M.N. (1955). W tegoż: *Die polnische Prosa 1956-1976*. Bern 1990. — K. Zabierowska: Składnia utworów M.N. *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.* 1990 nr 1980. — M. Adamiec: Nie ma żadnej drogi na Walne. *Tytuł* 1991 nr 1. — M. Orski: Folwark ludzki. *Prz. Powsz.* 1991 nr 4 [rec.: Dwa dni z Aniołem]. — M. Orski: M.N. „folwark zwierzęcy” *Opole* 1992 nr 4/6, przedr. *Kresy* 1994 nr 18 [rec.: „Homo polonicus”; Wilki podchodzą ze wszystkich stron]. — H. Zaworska: „Pieszczochy Europy” — o „Karnawale i poście” M.N. W teście: Wczoraj i dzisiaj. Pozn. 1992. — P. Cza-

plirski: Pożegnanie. *Tytuł* 1993 nr 2 [rec.: Grecki bożek]. — („Homo polonicus”). M. Łukaszewicz: „Homo Bombiacus”. *Nowe Książ.* 1993 nr 1; M. Orski: Homo polonicus według M.N. *Prz. Powsz.* 1993 nr 6. — M. Orski: „Papierowy świat” M.N. *Odra* 1993 nr 11 [rec.: Grecki bożek]. — J. Ignatowicz-Skowrońska: Środki językowostylistyczne w opowiadaniu M.N. „Książę Nocy”. W: Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny. Szczec. 1994. — L. Szaruga: M.N. W tegoż: Wobec totalitaryzmu. Wobec cenzur. Szczec. 1994. — H. Zaworska: Nasze mienawne oczy. W tegoż: Lustra Polaków. Łódź 1994 [dot.: Wilki podchodzą ze wszystkich stron]. — [Honolulu:] L. Bugajski: Honolulu i nic więcej. *Wiad. Kult.* 1995 nr 6; J. Jaremwicz: Wyzwolenie. *Nowe Książ.* 1995 nr 6; M. Jentys: Honolulu i nic więcej. *Sycyna* 1995 nr 5. — Z. Jaroński: Układy M.N. W: Sporne postaci polskiej literatury współczesnej. Następne pokolenie. Wwa 1995. — M. Łukaszewicz: Co widać w „Powidokach”? *Nowe Książ.* 1995 nr 6 [rec.: Powidoki]. — M. Orski: M.N.: zwierciadło Peirelu. W tegoż: A mury runęły. Wr. 1995. — [Powidoki 2:] M. Lalak: Dopelnienie. *Nowe Książ.* 1996 nr 6; H. Michalski: Powidoki. *Sycyna* 1996 nr 15 [dot. też: Powidoki]; M. Łukaszewicz: Drugi tom „Powidoków”. *Literatura* 1996 nr 6. — W. Schlott: Die stolzen und gedemütigten Alltagshelden. M.N. stenografische Prosa. W tegoż: Von der Darstellung des Holocaust zur „kleinen Apokalypse”. Frankfurt am Main 1996. — W. Chmielewski: Ludzie i miasto. *Nowe Książ.* 1997 nr 7 [rec.: Straty w motelu „George”, czyli skarb Krwawego Barona]. — A. Poprawa: Powroty (do) N. *Nowe Książ.* 1997 nr 5 [rec.: Fortuna liliputa]. — J. Strękowski: Tak trzymać! *Nowe Książ.* 1998 nr 7 [rec.: Powidoki 3; Reda].

B.D.

NOWAKOWSKI Tadeusz 1917-1996

Pseud.: t.n.; T.N.; T. Now.; „Taddy”; Tadeusz Olsztyński; Wuj Teofil.

Prozaik, reportażysta.

Urodzony 8 listopada 1917 w Olsztynie; syn Stanisława Nowakowskiego, historyka, dziennikarza, działacza niepodległościowego, i Emilii z Górków. Po przyznaniu Warmii na podstawie wyników plebiscytu z 1920 Niemcom, jego rodzina była zmuszona do opuszczenia tego regionu i przeniosła się do Bydgoszczy. Tam uczęszczał do Gimnazjum im. Marszałka Śmigłego-Rydza. Był redaktorem czasopisma międzyszkolnego *Ogniu*, na którego łamach publikował pierwsze utwory: wspomnienie z wakacji pt. „Czwórka w Rumunii” (1934 nr 2; podp. „Taddy”) i wiersz pt. „Białe szeństwo” (1935 nr 6). Po zdaniu matury w 1936 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. W 1937 otrzymał nagrodę w konkursie polonistycznym PAL za pracę o poezji skamandrytów. W 1938-39 ogłosił kilka wierszy w *Czerwonych Tarczach*; za opowiadanie „Ulica ciepła” otrzymał nagrodę w konkursie pisma na utwór o nędzy ludzkiej. Współpracował z grupą młodzieży związanej z lewicą PPS. Po wybuchu II wojny światowej, walczył podczas obrony Warszawy w oddziałach ochotniczych PPS. Drukował wiersze w wychodzących jeszcze we wrześniu 1939 dziennikach. W lutym 1940 został aresztowany przez gestapo we Włocławku za kolportowanie tajnych ulotek. Do końca wojny przebywał w więzieniach i obo-

zach niemieckich, m.in. w Inowrocławiu, Zwickau, Dreźnie, Elsnig-Vogelgesang i w Salzwedel. Po wyswobodzeniu przez armię amerykańską przenosił się do obozu dla uchodźców w Haren-Emc (Maczków) w Holandii. Uczył tu w polskim liceum. Rozwijał twórczość literacką, przysyłał opowiadania i wiersze do pism w Londynie i Paryżu. Jesienią 1946 wyjechał do Włoch, a następnie w 1947 z transportem 2. Korpusu Polskiego do Anglii. W 1946 ożenił się z Teresą Kiersnowską (rozwód 1956). Brał czynny udział w życiu społecznym i kulturalnym emigracji polskiej w Londynie, m.in. działał w Światowym Związku Polaków z Zagranicy, został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie i przez wiele lat pełnił obowiązki sekretarza zarządu. Utwory prozą ogłaszał w *Orle Białym* (Londyn, od 1946), *Tygodniu Polskim* (Londyn), *Kulturze* (Paryż, od 1946), *Wiadomościach* (Londyn, od 1947). Współpracował w 1950-52 z polską sekcją radia brytyjskiego (BBC). Od uruchomienia 3 maja 1952 Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (RWE; początkowo pod nazwą Głos Wolnej Polski) był jej pracownikiem. Przygotowywał codzienne komentarze polityczne i kulturalne, redagował magazyn „Panorama dnia”, pisał słuchowiska i cykle audycji historycznych i literackich, przeprowadzał wywiady (głównie pod pseud. Tadeusz Olsztyński). W 1953 był trzy miesiące w Stanach Zjednoczonych. W 1958 ożenił się z Danutą Anczakowską. Mieszkał kolejno w Paryżu, Villach, Merano, Monachium, Londynie, Sigtuna, Wenecji, w końcu osiedlił się na stałe w Monachium. Współpracował okresowo z radiem niemieckim (m.in. w 1976 cykl audycji o literaturze polskiej dla radia bawarskiego). Od 1959 należał do zachodniemieckiej grupy literackiej Gruppe 47, przewodniczył w 1964-65 PEN Club Center for Writers in Exile na RFN, Austrię i Szwajcarię, w 1966 został członkiem Bawarskiej Akademii Literackiej. Publikował artykuły głównie na temat literatury polskiej także na łamach prasy zachodniemieckiej, m.in. w *Die Zeit* (Hamburg), *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Der Monat* (Berlin), *Welt der Literatur* (Hamburg). Otrzymywał liczne nagrody literackie, m.in. Literary Atlantic Award Princeton University w USA (1963), Tukan-Kreis w Monachium (1966), nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1971), Fundacji im. A. Godlewskiej w Genewie (1977). W 1979-87 brał udział jako reporter w około trzydziestu podróży zagranicznych papieża Jana Pawła II (z wyłączeniem pielgrzymek do Polski, gdyż władze odmawiały mu wizy). W 1986 objął wraz z Włodzimierzem Odojewskim funkcję przewodniczącego powstałego w Monachium Klubu im. J. Mieroszewskiego. W 1987 przeszedł w RWE na emeryturę, ale do końca istnienia rozgłośni w 1994 pisał cotygodniowe felietony pt. „Przy ka-

wiarnianym stoliku". Później był prezesem Klubu Kombatanów RWE. Przewodniczył Radzie Narodowej Polskiej w Niemczech. Od 1990 był prezesem Stowarzyszenia na Rzecz Porozumienia Polsko-Niemieckiego oraz Fundacji Stowarzyszenia. Od 1990 odwiedzał Polskę. Był inicjatorem powstania, a potem prezesem i prezesem honorowym Światowego Związku Bydgoszczan. W 1991 otrzymał tytuł honorowego obywatela Olsztyna i honorowego redaktora *Gazety Olsztyńskiej* (którą w 1914-20 redagował jego ojciec). Został wyróżniony nagrodą Fundacji im. W. i N. Turzańskich (Kanada 1991) oraz nagrodą im. K. Wolskehla Bawarskiej Akademii Sztuk Pięknych (1992). W 1994 Rada m. Bydgoszczy przyznała mu tytuł honorowego obywatela. W 1995 zdecydował się przenieść do Polski i zamieszkać w Bydgoszczy. Odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1993). Zmarł 11 marca 1996 w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jasełka. [Londyn:] Świat. Związek Polaków z Zagranicy [1947], 29 s. Wyd. nast. tamże? wyd. 2 1948, wyd. 3 1949.

Inf. o wyd. 1, 2: MSPPNo. Wwa 1992.

2. Czarny dzień posła Garłacza. (Jednoaktówka wierszem). Londyn 1948.

Inf. jak w poz. 1.

3. Piękna nasza Polska cała. [Wodewil w 3 aktach]. Londyn: Wydawn. dla Polonii Zagranicznej Świat. Związku Polaków z Zagranicy 1948, 59 s.

4. Szopa za jaśminami. London: Polish Press Agency (Światpol) 1948, 125 s. Wyd. nast. Sztokholm: Polonica Förlag 1994.

Wspomnienia z pobytu w obozach niemieckich. — Nagroda Katolickiego Ośrodka Wydawn. „Veritas” w 1950.

Przekł. [wg inf. jak w poz. 1:] holend.: Amsterdam 1959. — niem.: Hamburg 1962, — włos.: 1962.

5. Czy pan mówi po polsku? (Jednoaktówka wierszem). Londyn 1949.

Inf. jak w poz. 1.

6. Pakt atlantycki a ... Polonia Amerykańska. [Artykuł publicystyczny]. [B.m.] USA: Komisja Współpracy z Poloniami w Innych Krajach Kongresu Polonii Amer. 1949, [8] s.

7. Piękny maju na Bugaju. (Jednoaktówka ze śpiewami i tańcami). Londyn 1949.

Inf. jak w poz. 1.

8. Przyczyna nieznaną. (Groteska w 3 aktach). [Wielka Brytania] 1949. *Por. Światl.* nr 101. Wyst. Londyn, Zespół Dram. „Devonia” 1954.

Inf. o wyd. jak w poz. 1.

9. Panna z drugiego piętra. (Powieść). [Londyn 1951], *Dz. Pol.* [Inf. autora].

10. Malarz mojego miasta. [O Marianie Faczyńskim]. [Londyn: Pol. YMCA w Wielkiej Brytanii 1953]. [Inf. autora].

11. Obóz Wszystkich Świętych. Powieść. Paryż: Libella 1957, 462 s. Wyd. nast.: Wwa: Pokolenie* 1989; Wwa: Czyt. 1990.

Niemiecka nagroda lit. przyznana przez jury „Kunstlergilde” z Esslingen nad Neckarem w 1960.

Przekł. ang.: Camp of All Saints. [Przeł.] N. Guterman. New York 1962, — fiń.: Pyhänmiesten Poloneesi. [Przeł. z niem.] E. Palsbo. Jyväskylä 1960, — holend.: Het Kamp Allerheiligen. [Przeł.] W.A. Maijer, H. von Der Klei. Amsterdam 1961, — niem.: Polonaise Allerheiligen. [Przeł.] A. Dross. Köln 1959, wyd. nast. München 1964, — turec.: Azizler Kampi. [Przeł.] Z. Selimoğlu. Istanbul 1977.

Adapt. teatr.: Adapt.: I. Bielska, M. Grabowski. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1991; Adapt.: A.M. Marczewski. Wyst. Bydg., T. Pol. 1994.

12. Syn zadżumionych. [Powieść]. *Kultura*, Paryż 1959 nr 1/2 s. 65-145. Wyd. osob. Paryż: Inst. Lit. 1959, 85 s. Wyd. nast. Wwa: Niezał. Inst. Wydawn.* 1981.

Przekł. niem.: Der Sohn. [Przeł.] A. Dross. W: T. Nowakowski: *Picknick der Freiheit*. Köln 1962, wyd. nast. Köln [ok. 1967]. Adapt. radiowa: B. Zeuner. Radio (Hamburg) 1963.

13. Zur geistigen Situation der polnischen Kultur vor und nach dem Oktoberaufstand 1956. Dortmund: Kulturamt der Stadt Dortmund [ok. 1960], 27 s.

14. Saga rodu Radziwiłłów. Powst. 1966. Druk fragm. *Wiadomości*, Londyn: Klejnocik z Ratyżbony. 1964 nr 51/52 s. 6/7; Radziwiłł w chałacie. 1965 nr 16/17 s. 4; Serce przez myszy pogryzione, czyli amok w rodzinie. 1965 nr 51/52 s. 12; Arkadia na gruzach ojczyzny. 1966 nr 37 s. 2. Rkps.

Przekł. niem.: Die Radziwills. Die Geschichte einer grossen europäischen Familie. [Przeł. z pol. rkpsu:] J. von Pilecki, J. Hahn. München: R. Piper [1966], 427 s. Wyd. nast.: tamże 1967, Stuttgart, Hamburg [1968]. [wyd. poszerz. i uzup.] München 1975.

Przekł. inny: ang.: The Radziwills. [Przeł.] T. Marberry. New York 1967 [inf. autora]; The Radziwills. The social history of a great European family. [Przeł. z niem.] E.B. Garside. [New York 1974].

15. Aleja Dobrych Znajomych. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1968, 396 s.

Zawiera szkie wspomnieniowe: O moim ojcu; O moim poloniście [F. Stopiel]; O moim zastępie; O znajomej z Podgórzej; O moim sierżancie; O moim imienniku [Z. Nowakowski]; O Janie Lechoni; O Tadeuszu Sułkowskim; O Janie Bielato-wiczu; O Juliuszu Sakowskim; O Wacławie Zbyszewskim; O znajomej w opłotkach; O Stefani Zahorskiej; O Stefanie Badenim; O Stanisławie Maciku; O Czesławie Straszewicz; O Aleksandrze Bregmanie; O Jewtuszence; O przygodnych znajomkach; O Alicji Lisieckiej; O innych amicyjach; O dobrym sąsiedzie; O [A.] Brychcie; O [A.] Adzubeju; O Zofii Romanowiczowej; O Antonim Stonimskim; O Janie Lechoni raz jeszcze; O Kazimierze Wierzyńskim; O kolebce i grobie.

16. Niestworzone rzeczy. Zbiór opowiadań. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1968, 436 s.

Zawartość: Wycieczka do Juraty; Diariusz; Przybysz z Kaukazu; Weronika i Polifem; „Hard core”; Pietia; Piknik wolności;

Kwiaty dla wojewody; Wyprawa wiedeńska; Grüss Gott; Macoszek; Emigrantitis.

Przeł. niem. opowiadań Piknik wolności; Wyprawa wiedeńska: Picknick der Freiheit. Gastspiel in Wien. [Przeł.] A. Dross. W: T. Nowakowski: Picknick der Freiheit. Köln 1962, wyd. nast. Köln lok. 1967].

17. Happy-end. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1970, 205 s.

18. Byle do wiosny. Powieść. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1975, 247 s.

Nagroda Radia Wolna Europa za najlepszą książkę 1975 r. wydaną na emigracji.

19. Wiza do Hrubieszowa. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1979, 167 s.

20. Reporter Papieża. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1980, 248 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1980, 299 s.

Reportaże z pielgrzymek papieża Jana Pawła II. Przeł. niem. Ich fürchte mich nicht. Die Reisen des Papstes. [Przeł.] J. von Pilecki. München 1982.

21. W bagażniku Jego Świątobliwości. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1981, 132 s. Wyd. nast. [Wwa: b.w.* 1982], 132 s.

Reportaż z pielgrzymki papieża Jana Pawła II na Daleki Wschód.

22. Volo papale. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 257 s. Wyd. nast.: [Wwa: b.w.* 1983]; [b.m.w.* 1984].

Reportaż z pielgrzymki papieża Jana Pawła II.

23. Na skrzydłach nadziei. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1984, 198 s. Wyd. nast. [Wwa: Pokolenie* 1987], 198 s.

Reportaże z pielgrzymek papieża Jana Pawła II.

Wyd. osob. reportażu Osiem dni w Ojczyźnie. Kr.: [b.w.] 1985, 28 s.

Reportaż z drugiej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski.

24. Boeing świętego Piotra. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1986, 236 s.

Reportaże z pielgrzymek papieża Jana Pawła II.

25. Kwiaty dla Pielgrzyma. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1987, 182 s. Wyd. nast. Wwa: Pokolenie* 1988.

Reportaże z pielgrzymek papieża Jana Pawła II.

26. Nie umiera się w Miami ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1991, 130 s.

27. Urzeczenie. Bydg.: Świadeństwo 1993, 87 s.

Słuchowiska radiowe nadane przez Rozgłośnie Pol. Radia Wolna Europa w Monachium, m.in. [inf.: K.W. Tatarowski: Pan Tadeusz przy mikrofonie. *Tygiel Kult.* 1996 nr 4]; Na śladach Mickiewicza — wędrówka po Paryżu. 1954. — U Fukiera na Starym Mieście. 1954. — Epopea wojenna ORP „Orzeł”. 1958. — Powstanie w Getcie Warszawskim. 1958. — Polacy w Bolonii. 1961. — Wyzwolenie

nie Bolonii przez 2. Armię gen. Andersa. 1961. — Pan Adam rozmawia z synem — ostatnia wigilia Mickiewicza w Paryżu. 1965. — Odzyskanie niepodległości. 1968. — Człowiek, który był diabłem. 1973 [o J. Stalinie].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966. — Wywiady: Emigracja jest dobrą przygodą. Rozm. R. Laudañski. *Tyg. Lit.* 1990 nr 11; Z języka nie można wyemigrować. Rozm. A. Baniewicz: *Rzeczpospolita* 1990 nr 256; Z taśmoteki Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Rozm. K.W. Tatarowski. *Tygiel Kult.* 1996 nr 4.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

[Obóz Wszystkich Świętych.] J. Przyboś] J.P.: Świetna powieść. *Prz. Kult.* 1957 nr 20; J. Sakowski: W niewoli cienia. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 26; Z. Starowieyska-Morstinowa: Dwa lata po wojnie. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 21; H. Wandowski. *Tyg. Zach.* 1957 nr 51/52; R. Wraga. *Syrena*, Londyn 1957 nr 21; J.J. Lipski: Uczeń klasyków i jego kompleksy. *Twórczość* 1958 nr 2; W. Bronski-Pampuch: Polonaise der Unbelehrbaren. *Der Monat*, Berlin 1959 nr 134; G. Hagen: Aus der Perspektive von DP's. *Literatur-Rundschau*, Kolonia 1959 nr 161; H. Piontek: *Polnische Inferno — Spur unserer Erdentage*. *Süddeutsche Zeitung*, Monachium 1959 nr 291. — [Picknick der Freiheit; wybór w przekł. niem. zob. *Twórczość* poz. 12, 16.] D. Lattmann: *Hartes Buch. Kulturkritik*, Monachium 1960 nr z 3 II; H. Fink: Suche nach Wahrheit. *Die Welt*, Hamburg 1962 nr z 8 X. — [Obóz Wszystkich Świętych:] A. Kopkind: Against empty patriotism. *The Washington Post* 1962 nr z 9 XI; M. Levin. *The New York Times Book Review* 1962 nr z 7 X; Ch. Poore: Book of the times. *The New York Times* 1962 nr z 11 IX. — [Die Radziwills:] H.J. Netzer. *Kulturkritik*, Monachium 1966 nr z 5 XII; W. Görlitz: Mit polnischer Eleganz. *Welt*, Hamburg 1967 nr z 5 II; G. Mann: Sie zankten lateinisch. *Der Spiegel*, Hamburg 1967 nr 5, przekł. pol.: Klócili się po łacinie. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 11. — [Niestworzone rzeczy:] K. Brzozowska: Pamiętam, więc jestem. *Orzeł Biały*, Londyn 1969 nr 57; M. Chmielowiec: Kilka spostrzeżeń i zastrzeżeń, zachwyty i zarzutów. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 15; Cz. Dobek: Absalon bez ratowniczej kamizelki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 6. — [Aleja Dobrych Znajomych:] J. Fryling: Szkielet Pana Tadeusza. (Marginesy i dygresje). *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 11; [T. Zagórska] T. Karren: Rzeczy stworzone w Alei T.N. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 12; S. Kossowska: O pojedynku do pierwszej i ostatniej krwi. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 2. — J. Maurer. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 15 [rec.: Niestworzone rzeczy]. — W.A. Zbyszewski: O portretach T.N. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 13/14, nawiaz.: J. Sakowski: Wśród najlepszych przyjaciół. *Tamże* 1969 nr 16 [rec.: Aleja Dobrych Znajomych]. — [Happy-end:] [T. Zagórska] T. Karren: T.N. — Polska Ziółkowski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 11; M. Chmielowiec: „Happy-end” po roku. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 10; J. Kowalewski: Czy rzeczywiście ... happy-end? (Powieść T.N. o wolności i niewoli). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 4. — [Byle do wiosny:] J. Fryling: Włocławek — Rzym. (Dusza anielska i czerepy rubaszne). *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 44; L. Kielanowski: Labirynt zwany Polską. *Orzeł Biały*, Londyn 1976 nr 138. — [Reporter Papieża:] W.A. Zbyszewski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1980 nr 282; J. Mirewicz: Papież reportera. *Prz. Powsz.* 1981 nr 2. — S. Kossowska: Podróż z Papieżem. *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 20 [rec.: Reporter Papieża; W bagażniku Jego Świątobliwości]. — A. Bojarska: Proza T.N., czyli najpiękniejsze przekleństwa świata. *Kultura*, Paryż 1986 nr 11. — B. Kazimierzcyk: Casus: N. *Odrodzenie* 1988 nr 23. — [M. Pieczara] M.P.: Pielgrzym i jego cień. *Wezwanie** 1989 nr 15 [rec.: Kwiaty dla Pielgrzyma]. — [Obóz Wszystkich Świętych:] M. Orski. *Prz. Powsz.* 1991 nr 11; T.J. Żółciński: Polski Odys z Papenburga. *Metafora* 1990/91 nr 6/8. — B. Mamóń: Powrócił, aby umrzeć; M. Skwarnicki: Wspomnienie o T.N.

Tyg. Powsz. 1996 nr 12. — K. Orłós: Nie ma alternatywy dla nadziei. *Kultura*, Paryż 1996 nr 5. — K.W. Tatarowski: Pan Tadeusz przy mikrofonie. *Tygiel Kult.* 1996 nr 4 [dot. pracy w Rozgłośni Pol. Radia Wolna Europa].

A.Sz.

NOWAKOWSKI Zygmunt 1891-1963

Właściwe nazwisko: Tempka.

Pseud.: z.n.; Z.N.; Zyg. Now.; Zygmunt; (?).

Powieściopisarz, felietonista, publicysta.

Urodzony 22 stycznia 1891 w Krakowie; syn Błażeja Tempki, urzędnika, i Heleny z Nowakowskich, nauczycielki. Uczęszczał kolejno do Gimnazjum św. Jacka i do III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. W 1909 zdał egzamin maturalny i do 1912/13 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Uczestniczył w zajęciach krakowskiego Koła Miłośników Dramatu Klasycznego oraz uczył się aktorstwa w szkole dramatycznej Kazimierza Gabrielskiego. Debiutował jako aktor w 1910 w Teatrze Ludowym w Krakowie pod kierunkiem Edmunda Rygiera. Od 1911 do jesieni 1914 należał do zespołu Teatru Miejskiego im. J. Słowackiego. Występował na scenie pod nazwiskiem panińskim matki, które stało się nazwiskiem używanym stale w działalności pisarskiej i publicznej. Po wybuchu I wojny światowej służył w Legionach Polskich w randze chorążego, a następnie podporucznika. Przez krótki czas był na froncie, później pracował w biurze prasowym Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego w Piotrkowie Trybunalskim. Debiutował w 1915 na łamach *Dziennika Narodowego* szkicem pt. „Tadeusz Pawlikowski” (nr 145); w piśmie tym publikował artykuły i nowele do 1916, następnie współpracował z *Wiadomościami Polskimi* (1916-17). W lutym 1918 został internowany przez władze austriackie. Po uwolnieniu, od kwietnia tegoż roku występował ponownie w Teatrze Miejskim im. J. Słowackiego w Krakowie, grywał wielkie role z repertuaru romantycznego, a także postaci charakterystyczne. Prowadził również wraz z Marianem Jeduskim kursy dramatyczne w Krakowie. W 1920 doktoryzował się na Wydziale Filozoficznym UJ, na podstawie pracy „Józef Narzyski i komedia społeczna” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). Od tegoż roku zajmował się też reżyserią teatralną. W 1921-26 grał i reżyserował na różnych scenach Warszawy, Krakowa i Łodzi. Zaczął także pisać w tym okresie komedie. W 1926-29 był dyrektorem Teatru Miejskiego im. J. Słowackiego w Krakowie. Po konflikcie z Radą Miejską, w marcu 1929 zrezygnował z zajmowanego stanowiska. W sezonie 1929/30 występował gościnnie w Katowicach, w zespole Reduty, reżyserował także w Teatrze Wielkim w Wilnie. Od 1930 poświęcał się niemal wyłącznie pracy literackiej

i dziennikarskiej. W 1930-39 publikował cotygodniowe felietony o tematyce krakowskiej na łamach *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*. Współpracował również z pismami *Wiadomości Literackie* (1932-39), *Prosto z mostu* (1935-36), *Słowo* (1937-38). Był rzecznikiem wielu akcji charytatywnych i oświatowych, wiceprezesem klubu sportowego Cracovia i prezesem Związku Opieki nad Zwierzętami. W 1935 otrzymał nagrodę literacką m. Krakowa, a w 1937 Złoty Wawrzyn PAL (odznaczenia tego nie przyjął). Był związany z porozumieniem politycznym Front Morges. W 1938 został członkiem Stronnictwa Pracy. Po wybuchu II wojny światowej udał się do Lwowa, gdzie był współinicjatorem i pierwszym prezesem Komitetu Krakowskiego, który zajmował się prowadzeniem akcji pomocy żywnościowej, odzieżowej i mieszkaniowej dla uchodźców. W październiku 1939 przedostał się na Węgry, a stamtąd do Francji. Od stycznia 1940 do sierpnia 1941 był członkiem utworzonej we Francji Rady Narodowej. Został też powołany do Rady Teatralnej przy Ministerstwie Informacji. W styczniu 1940 wyjechał do Stanów Zjednoczonych i Kanady z misją prowadzenia akcji propagandowej wśród Polonii. Od marca 1940 wydawał wspólnie z Mieczysławem Grydzewskim *Wiadomości Polskie Polityczne i Literackie*, sprawując oficjalnie funkcję redaktora naczelnego. Po upadku Francji, w czerwcu 1940 przedostał się do Lizbony, a stamtąd do Londynu. Kontynuował współpracę z *Wiadomościami Polskimi*, publikując tam liczne artykuły i felietony (m.in. w 1940 cykl pt. „No parking”, w 1941 cykl pt. „Krótka historia Polski dla młodzieży angielskiej”) do zawieszenia pisma w lutym 1944 (m.in. w związku z jego artykułem pt. „O drugie «Niel», nr 6). Drukował także m.in. w *Dzienniku Polskim* (Londyn), *Dzienniku Żołnierza* (Szkocja), również po połączeniu tych pism w 1944 oraz w *Tygodniku Polskim* (Nowy Jork, 1943-45). Ogłaszał też liczne broszury polityczne. Po zakończeniu wojny pozostał w Londynie, gdzie kontynuował twórczość publicystyczną i literacką. W 1945-46 był prezesem Związku Artystów Scen Polskich za Granicą. Współpracował z wznowionym w Londynie tygodnikiem *Wiadomości* (wchodził też w skład jury nagrody tego pisma), *Dziennikiem Polskim* i *Dziennikiem Żołnierza* (od 1950 cotygodniowy felieton) oraz z wydawanymi w Stanach Zjednoczonych pismami *Dziennik Polski* (Detroit) i *Nowy Świat* (Nowy Jork). Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (w 1958 ze Związku wystąpił) i Związku Dziennikarzy RP. W 1952-56 i od 1961 wygłaszał w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa niedzielne gawędy z zakresu historii, literatury i kultury polskiej pt. „Wieczory pod dębem”. Brał udział w życiu społecznym i kulturalnym emigracji; współpraco-

wał z Teatrem Polskim w Londynie. W ostatnich latach życia ciężko chorował i znalazł się w trudnej sytuacji materialnej. W 1962 Marian Hemar zorganizował na jego rzecz zbiórkę pieniężną wśród Polonii. Zmarł 4 października 1963 w Londynie; zgodnie z jego ostatnią wolą, w lutym 1968 urna z prochami została przewieziona do kraju i złożona na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wymarsz. Nowela. *Czas* 1917 nr 202-239. Wyd. osob. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1917, 106 s. Wyd. 2 Kr.: Tow. Szkoły Lud. 1937 s.

2. Józef Narzymiński i komedia społeczna. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 124 s. Rozprawa doktorska.

3. Tajemniczy pan. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Komedia 1924.

Masz., 90 k. w Bibl. Śląskiej w Kat. Przekł. niem.: Wyst. pt. Der Herr aus dem Jenseits. Wiesbaden (inf. autora).

4. Puchar wędrowny. Komedia w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Nowy 1926.

Masz., 108 k. w Bibl. Śląskiej w Kat.

5. Kabała. 4 obrazy z prologiem i epilogiem. Powst. ok. 1928.

Data powstania wg: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971. — Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

6. Geografia serdeczna. [Feliety]. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 190 s.

Feliety druk. uprzednio w *Il. Kur. Codz.*

7. Przylądek Dobrej Nadziei. [Powieść]. *Tyg. Il.* 1931 nr 1-24, 26-40. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 330 s. Wyd. nast.: tamże: 1933, [ok. 1934], [1935], [1935], 1939; London: M.I. Kolin [1940]; Jeruzolima: Sekcja Wydawn. APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1944; London: Alma Book [1957]; Kr.: WL 1968; Wwa: NK 1975; Kr.: WL 1980, tamże 1984; Kat.: Śląsk 1990.

Przekł. ang.: The Cape of Good Hope. [Przeł.] K. Żuk-Skarszewska. London 1940, wyd. 2 tamże 1941, — chorw.: [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1939, — czes.: Mysł Dobre Nadeje. [Przeł.] J. Bečka. Praha 1937, — holend.: Kaap de Goede Hoop. [Przeł.] I. Cante-Kryloff, L.F.C. Cante. Maastricht 1937, wyd. 2 tamże 1938, — niem.: Ich und meine Brüder. [Przeł.] K. Fersen, R. Larras. Berlin [1939], — szwedz.: Godahopp-sudden. [Przeł.] E. Rivkin-Söderberg. Stockholm 1934. Adapt. radiowa: Adapt. T. Lipszyc. Radio 1986.

Wyd. skrócone: Wwa: NK 1993, 146 s.

8. Kucharz doskonały. [Feliety]. Wwa: Gebethner i Wolff 1932, 203 s.

Feliety druk. uprzednio w *Il. Kur. Codz.*

9. Start Edmunda Sulimy. Powieść. *Czas* 1932 nr 155-193. Wyd. osob. Kr.: Gebethner i Wolff 1932,

233 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1939; wyd. 4 London: Pol. Fundacja Kult. 1964.

Nagroda literacka m. Krakowa w 1935.

Przekł. chorw.: Start Edmunda Sulime. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1939, wyd. 2 tamże 1964.

10. Cuda teatru. [Opowiadanie dla dzieci]. Lw.: PWKS 1933, 29 s.

11. Książka zażaleń. [Feliety]. Kr.: [druk.] Tow. św. Michała Archanioła w Miejscu Piastowem 1933, 237 s.

Feliety druk. uprzednio w *Il. Kur. Codz.*

12. Niemcy à la minute. [Reportaż]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 186 s.

Dot. przewrotu polit. w Niemczech.

13. Pamięci Józefa Sosnowskiego. Kr.: Księg. S.A. Krzyżanowskiego 1933, 12 s.

14. Puchar Krakowa. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 64 s. Wyd. nast.: wyd. 2-8 tamże 1934-1939; London: [Druk.] S. Lewis 1945.

W wydaniu z 1945 dodany Epilog, dat. IV 1944.

Przekł. franc.: La coupe de Cracovie. Paris 1939.

15. Dzwonek niedzielny. [Feliety]. Wyd. 2 [!] Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 183 s.

Feliety druk. uprzednio w *Il. Kur. Codz.*

16. Rubikon. [Powieść]. *Tyg. Il.* 1934 nr 41-50. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff [1935]. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 [1937], wyd. 3 [!] 1939; London: M.I. Kolin 1941; [Bari:] Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1945; Kr.: WL 1990.

Przekł. chorw.: Rubikon. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1939.

17. W pogoni za formą. Wrażenia z pobytu w Moskwie. Lw.: K.S. Jakubowski 1934, 151 s.

18. Serce i bat. [Szkice]. Lw.: Macierz Pol. 1935, 70 s.

Zawartość: Słowo od autora. — O najwierniejszym psie; O prawach zwierząt; Wdzięczność ludzka; Święto wolności; Kraj, gdzie nie wolno zabić nawet motyla ...; Zwierzęta w służbie człowieka; O zwierzętach najnieczęśliwszych. — Założenie.

19. Stawiam bańki! ... [Feliety]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 234 s.

20. Wytatuowane serca. [Feliety]. Wwa: Gebethner i Wolff [1936], 237 s. Wyd. nast. Tel Awiw: „Przez Łądy i Morza” na Wschodzie 1944.

21. Złotówka Manoela. Opowiadania dla młodzieży. Wwa: Gebethner i Wolff 1936 [antydat. 1935], 215 s.

Zawartość: Jak wieża Mariacka z ratuszową tańcowały; Oj, nie traćwa nadziei; Savoir vivre; Wieś cudami słynąca; Jak Michał Morawa pobił króla; Pod błękitnym niebem Kalifornii; Johann Skiba; Masza ma dom; Józek Gwizdała; Kozy w Paryżu; Wicuś; Święto wolności; O najwierniejszym psie; Krokusy; Klar-net; Zemsta Andrzeja Bobra; Heród! ..., Heród! ...; Basso profondo; Złotówka Manoela.

22. Gałązka rozmarynu. Widowisko w 5 obrazach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1937. Radio 1938. Wyd. Lw.: Książ.-Atlas 1938 [antydat. 1937], 185 s. Wyd. nast.: Bari: Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1945, powiel.; London: Wydawn. Świat. Związku Polaków z Zagranicy 1945; Wwa: „Inspiracje”, ZG ZSMP, Zespół Kultury i Oświaty ZG RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1988.

Nagroda im. L. Reynela w 1937.

23. Lajkonik. [Felietyon]. Lw.: Książ.-Atlas [1938], 166 s.

24. Pani służba. Powieść. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 232 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; Budapeszt: Kom. Pol.-Ang. 1940, 77 s., powiel.

25. Z mojej pralni. [Felietyon]. [Wwa:] Gebethner i Wolff [1938], 283 s.

26. Błękitna kotwica. [Powieść]. Cz. 1. Wwa: Gebethner i Wolff 1939, 322 s.

27. Riksza warszawski. [Powieść]. *Dz. Żoł.*, Szkocja 1942 nr 177-202, 1943 nr 1-85.

28. Krucjata dziecięca. [Powieść; odcinki 1-81]. *Dz. Żoł.*, Szkocja 1943 nr 219-289, nr 291-303.

Ciąg dalszy powieści, w związku z połączeniem pisma z *Dz. Pol.*, został prawdopodobnie wydany osobno i rozestany czytelnikom.

29. Ty pójdziesz górą. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wielka Brytania, Lotnicza Czołówka Teatr. 1943.

Tekst zaginął.

30. Walka z nazwiskiem. [Felietyon]. Londyn: Wydawn. Konwentu Organizacji Niepodległościowych [1943], 2 k. Wyd. nast. konspir. [Wwa 1943].

31. Pędziwiatr. [Opowiadanie dla dzieci]. Duns: Caldra House 1945, 93 s. Wyd. nast.: Hanower: Wydawn. Pol. Związku Wychodźstwa Przymusowego 1945, wyd. 2 tamże 1945; Bari: Delegatura PCK przy 2. Korpusie 1946; Lippstadt lok. 1946].

32. Jesień i wiosna ludów. 1. W krainie „Common sense'u”; 2. „Habeas Corpus”. Londyn: [Pol. Min. Inf.] 1946, 36 s.

Nie wygłoszone odczyty dot. Pol. Korpusu Przystosobienia i Rozmieszczenia.

33. Mój Kraków. [Wspomnienia]. New York: Bibl. Pol. [1946], 47 s. Przedr. zob. poz. 42.

34. Na przystanku. List do nieznanego przyjaciela, płynącego do Anglii. Londyn: [Pol. Min. Inf.] 1946, 30 s.

35. Orzeł czy reszka? [Broszura polityczna]. Londyn: [Pol. Min. Inf.] 1946, 30 s.

Zawartość: I. Thank you. — II. Wiosna Ludów.

36. Trzy wspomnienia. Stanisław Stanisławski; Lucyna Kotarbińska; Stanisława Wysocka. [Szkocja:] Wydawn. Lit. Służby Opieki nad Żołnierzem

I Grupy] Dywizji] Pol.] Klorpus] [Przystosobienia] i [Rozmieszczenia] 1947, 28 s., powiel.

37. Wynajęci „Polacy”. [Publicystyka]. Londyn: [Pol. Min. Inf.] 1947, 43 s.

Zawartość: „Anglio, twoje dzieło!”; Tu l'as voulu ...; Zwycięstwo lorda How-How; Prezydent w masce; Nomina odiosa; Państwo policyjne; Walka byków z Hiszpanią; Plus catholique que le pape; „Its speaks for itself”; Bokser i menażer; Wojna ex post; Klasyczny przykład na „the Hand that fed gets bitten”; „Polak” pragnie przedłużyć okupację rosyjską w Polsce; Bez powrotu; Żdźbło w oku bliźniego; Kolosalny szubrawiec.

38. Z księgi zażeń pielgrzymstwa polskiego. Bruksela: „La Colonne” 1949, 156 s.

Artykuły polit. z l. 1941-1944. — Zawartość: Przedmowa. — Kwierowa gorka; W poszukiwaniu alibi; Zmiana garnituru; Listy perthkie; „The Polack will defend it”; Walka z nazwiskiem; To, o czym się nie mówi; Opuszczona od ducha; Scena obrotowa; O klucze innych miast; Dwa dzwony; Honor; Na początku było słowo; Błogosławieni cisi; Castrum doloris; O ziarno wielkości; Tylko cztery punkty; Polityka na wynos; Piatiletka pielgrzymstwa; Boży pokój; „Cóż tam, panie, w polityce”; Romantyczność; O drugie „Nie”.

39. Lajkonik na wygnaniu. Felietyonów sto i jeden (1950-1962). Londyn: Kom. Obchodu Jubileuszowego 1963, 471 s.

40. Wieczory pod dębem. Gawędy historyczne. Oprac.: L. Ciołkoszowa. Słowo wstępne: L. Kiełnowski. Londyn: Gryf 1966, 506 s.

Zawiera gawędy wygłaszane w Rozgłośni Pol. Radia Wolna Europa od 19 XII 1952: Jesteśmy Polakami; Z Zachodem; Burza wiosenna; Wawel i Skalka; Wiatr od morza; Bosy książę; Przedmurze chrześcijaństwa; Król niezłomny; Uczta Wierzyńska; Stopka królowej Jadwigi; Trąby Grunwaldu; Czerwony kapelus; Krew Jagiellońska; Kazimierzowice; Dzwon Zygmunta; Pater Patriae; Zaćmienie słońca; Słońce sławy; Król artysta; Złota podkowa; Rzeczpospolita wieczna; Skrzydła husarskie; Gorzkie zale; Król Staś; Honor Polaków; Raclawickie kosy; Ślad bosej stopy; Niech żyje cesarz; Oda do młodości; Do bron! Do bron!; Płomień powstania; Wielka emigracja. — Polska to jest wielka rzecz (Postowiec).

41. Lajkonik. Wybór felietyonów z lat 1931-1939. Oprac.: H. Markiewicz. Kr.: WL 1975, 596 s.

Zawiera wybór z poz. 6, 8, 11, 15, 19, 23, 25 oraz 21 felietyonów powst. w 1938-1939 dotychczas nie publikowanych.

42. Mój Kraków i inne wspomnienia. [Oprac.:] P. Kądziała. Wwa: „Interim” 1994, [134] s.

Zawartość: Mój Kraków [poz. 33]; Kraków w miniaturze; Artyści sceniczni [dot. Z. Czaplińskiej, L. Kotarbińskiej, S. Stanisławskiego].

Podręczniki szkolne

1. Piękna nasza Polska cała. Czytanka polskie dla V klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] S. Tync, J. Gołąbek. Wyd. 2 Lw.: Książ.-Atlas 1935. Wyd. nast. tamże: 1937, 1937 [właśc. 1938].

2. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Piękna nasza Polska cała” dla klasy V szkół powszechnych. [Współaut.:] S. Tync, J. Gołąbek. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1935, 63 s. Wyd. 2 tamże 1937.

3. Po szerokim świecie. Czytanka polskie dla VI klasy szkół powszechnych III stopnia. [Współaut.:] S. Tync, J. Gołąbek. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 287 s.

4. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Po szerokim świecie”. Dla VI klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] S. Tync, J. Gołąbek. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 63 s.

Przekład

1. E.H. Schrenzel: Bracia z całego świata. Mała etnografia. Tłum. [i przedm. opatrzył] ... Lw.: PWKS 1938, 296 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Bliźniński: Pan Damazy. Komedia konkursowa w 4 aktach. Oprac. [i wstępem opatrzył] ... Krak.: Spółka Wydawn. [1921], 158 s. *BN I*, 38. Wyd. 2 przejrz. tamże 1927.

2. M. Bałucki: Grube ryby. Komedia w 3 aktach oryginalnie napisana. Oprac. [i wstępem opatrzył] ... Krak.: Spółka Wydawn. [1926], 62 s. *BN I*, 95.

3. „Kraj, co się nigdy w myślach nie odmienia ...”. Wybór poezji. [Oprac. i wstęp: ...]. London: Kiosk Księg. „Ogniska Pol.” 1945, 38 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1958. – Wywiad: Tajemnice twórczości. VII. Z.N. [Rozm.] A. Jesionowski. *Prosto z Mostu* 1936 nr 38.

SWPP 1. – PP (H. Filipkowska). – PSB (H. Markiewicz). – LP (red.). – SBTP. – Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

[Józef Narzyski i komedia społeczna:] [W. Hahn] w.h. *Sl. Pol.* 1922 nr 166; S. Papée: Aktor o Józefie Narzyskim. *Prz. Poranny* 1922 nr 247; [T. Sinko] T.S. *Czas* 1922 nr 152; M. Kridl: Historia literatury polskiej. *Prz. Warsz.* 1924 nr 29. – [Tajemniczy pan:] T. Boy-Zeleński. W teoz: *Flirt z Melpomeną. Wieczór piąty*. Wwa 1925, przedr. w teoz: *Pisma T. 21*. Wwa 1964; A. Stonimski. *Wiad. Lit.* 1924 nr 18, przedr. w teoz: *Gwałt na Melpomenie*. Wwa 1982. – [Puchar wędrowny:] K. Irzykowski: *Sprawozdanie literackie. Robotnik* 1926 nr 193; F. Siedlecki: *Teatr. Gaz. Adm. i Policji Państw.* 1926 nr 30; J. Wołoszynowski. *Comediant* 1926 nr 17; T. Boy-Zeleński: *Premiera w Teatrze im. Bogusławskiego*. W teoz: *Flirt z Melpomeną. Wieczór siódmy*. Wwa 1928, przedr. w teoz: *Pisma T. 22*. Wwa 1964. – [Geografia serdeczna:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1931 t. 191; S. Baczyński: *Proza powieściowa. Polonista* 1932 z. 3. – [Przylądek Dobrej Nadziei:] K. Czachowski: *Nowe powieści. Kultura* 1932 nr 8; T. Sinko: *Książka o matce. Il. Kur. Codz.* 1932 nr 7; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1932 t. 193. – Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1932 t. 196 [rec.: *Kucharz doskonały*]. – [Start Edmunda Sulimy:] A. Grzymała-Siedlecki: *Następca „Komediantki”*. *Kur. Warsz.* 1932 nr 310; T. Sinko: *Wisiekcja – aktora. Kur. Lit-Nauk* 1932 nr 45; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1933 nr 11 [dot. też: *Przylądek Dobrej Nadziei*]. – A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1933 nr 116 [rec.: *Książka zażalen*]. – Z. Starowieyska-Morstinowa: *Z literatury powieściowej. Prz. Pousz.* 1933 t. 147 [rec.: *Start Edmunda Sulimy*]. – [Niemycy à la minute:] A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1933 nr 241; P. Hulka-Laskowski. *Tyg. Il.* 1933 nr 32. – J. Kaden-Bandrowski: *Polska i świat współczesny. Gaz. Pol.* 1933 nr 306 [rec.: *Puchar Krakowa*]. – [T. Sinko] T.S.: *Z.N. autorem szkolnym. Il. Kur. Codz.* 1933 nr 49. – [Dzwonek niedzielny:] A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1934

nr 222; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1934 z. 4. – [Rubikon:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1935 nr 5; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 4; S. Furmanik. *Pion* 1935 nr 8; J. Lorentowicz. *Z.N. i jego „Rubikon”*. *Świat* 1935 nr 25. – [Start Edmunda Sulimy:] J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1935 z. 8; I. Sławińska. *Pax* 1935 nr 15. – [Rubikon:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1935 t. 205; A. Wieczorkiewicz: *Ponury obraz dawnej szkoły galicyjskiej. Kur. Poranny* 1935 nr 21. – W. Borużka. *Wiad. Lit.* 1936 nr 10 [rec.: *Złotówka Manola*]. – [Stawiam banki:] K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1936 z. 3; A. Jesionowski. *Kultura* 1936 nr 8; S. Rogoż: *Felietony N. Wiad. Lit.* 1936 nr 18; P. Zdziechowski. *Bunt Młód.* 1936 nr 4. – H. Galle. *Nowa Książ.* 1937 z. 6 s. 331 [rec.: *Wytałowane serca*]. – [Gałązka rozmarynu:] A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1937 nr 311; S. Helsztyński. *Kultura* 1937 nr 48; K. Irzykowski. *Pion* 1937 nr 46; J.N. Miller. *Robotnik* 1937 nr 352; J. Parandowski. *Gaz. Pol.* 1937 nr 316; S. Pióh-n-Nowyżewski. *Warsz. Dz. Narz.* 1937 nr 312; A. Stonimski. *Wiad. Lit.* 1937 nr 48. – K.W. Zawodziński: *Świetny przykład sztuki powieściopiskarskiej. W teoz: Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich*. Wwa 1937. – W. Grubiński. *Nowa Książ.* 1938 z. 8 [rec.: *Gałązka rozmarynu*]. – A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1938 nr 170 [rec.: *Z. mojej pralni*]. – J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1938 nr 347 [rec.: *Pani służba*]. – I. Krzywicka. *Skamander* 1938 z. 90/92 [rec.: *Gałązka rozmarynu*]. – J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1938 z. 1 [rec.: *Wymarsz*]. – H. Michalski: *Teatr w poszukiwaniu czytelnika. Kultura* 1938 nr 2 [rec.: *Gałązka rozmarynu*]. – H. Michalski. *Kultura* 1938 nr 31 [rec.: *Lajkonik*]. – S. Rogoż: *Felietony N. Wiad. Lit.* 1938 nr 23 [dot.: *Lajkonik; Z. mojej pralni*]. – [Gałązka rozmarynu:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1938 t. 217; A. Stern: *Niedostrzeżone wywołanie. Film* 1938 nr 36. – A. Zahorska: *Gwiazdka Gebethnera i Wolffa. Kultura* 1938 nr 51/52 [rec.: *Pani służba*]. – T. Boy-Zeleński. *W. Murzyn zrobił ...* Wwa 1939, przedr. w teoz: *Pisma T. 27*. Wwa 1970 [rec.: *Gałązka rozmarynu*]. – [Błękitna kotwica:] E. Breiter. *Dyktatura miłości. Wiad. Lit.* 1939 nr 28; A. Grzymała-Siedlecki: *Według recepty Clemenceau. Kur. Warsz.* 1939 nr 147; W. Pietrzak. *Prosto z Mostu* 1939 nr 24; Z. Starowieyska-Morstinowa: *Książka o psychologii tłum. Kultura* 1939 nr 30. – S. Mackiewicz: *Stara znajoma. Wiad. Pol.*, Londyn 1941 nr 4 [rec.: *Przylądek Dobrej Nadziei*]. – J. Sakowski: *„Gałązka rozmarynu”*. *Dz. Pol. i Dz. Zol.*, Londyn 1955 nr 15, przedr. w teoz: *Asy i damy. Paryż 1962*. – T. Nowakowski: *O moim imieniu*. *Extra cracoviam non est vita. Wiadomości*, Londyn 1963 nr 49, przedr. w teoz: *Aleja Dobrych Znanych*. Londyn 1968. – A. Pragier: *N. – pisarz polityczny. Wiadomości*, Londyn 1963 nr 49. – Z. Starowieyska-Morstinowa: *Pod włos*. (O Z.N.). *Tyg. Pousz.* 1968 nr 8. – W. Żukrowski: *Niedawne krakowskie wielkośći. Nowe Książ.* 1968 nr 18, przedr. w teoz: *Karambole*. Wwa 1973 [rec.: *Przylądek Dobrej Nadziei*]. – J. Bielatowicz: *Odrożona słuchawka. W teoz: Literatura na emigracji*. Londyn 1970. – T. Kudliński: *Ach, te aktory. W teoz: Dawne i nowe przypadki „teatrala”*. Kr. 1975. – [Lajkonik. Wybór.] J.P. Pruszyński: *Żurnalista straszliwy*. – *N. Nowe Książ.* 1975 nr 23; D. Nałęcz. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1977 nr 1; J. Doliński: *Felieton o felietonie, czyli fenomen Z.N. Życie Lit.* 1978 nr 51. – S. Zieliński: *Kabotaż. Nowe Książ.* 1980 nr 15 [rec.: *Przylądek Dobrej Nadziei*]. – G. Sinko: *Dwie „Gałązki rozmarynu”*. *Teatr* 1983 nr 3 [dot. wyst. *Gałązki rozmarynu z 1937 i 1983*]. – W. Natanson: *O Z.N. inaczej. Kierunki* 1988 nr 27. – W. Natanson: *Fenomen Z.N. Życie Lit.* 1988 nr 18. – M. Ziolkowska-Sobecka: *Po tamtej stronie Rubikonu. Kultura* 1988 nr 44. – [Rubikon:] J. Wierzyński: *Powieść o latach szkolnych. Nowe Książ.* 1991 nr 8; O. Sawa: *Piekło zwane młodością. Gulluer* 1992 nr 2. – M. Ziolkowska-Sobecka: *Z.N. – pisarz zapomniany. Stud. i Mater. Polonist.* 1994. – [Mój Kraków i inne wspomnienia:] A. Czachowska: *Wymyślone miasto. Twórczość 1995 nr 5*; P. Kempny: *Kraków – podróż sentymentalna. Nowe Książ.* 1995 nr 2. – R. Habielski: *Niezłomny z Krakowa. Kresy* 1996 nr 27. – K. Stepiński: *Dekonstrukcja reportażu. Z.N. „Niemycy à la minute”*. W: *Fabularność i dekonstrukcja*. Lubl. 1998.

M.K.K.

NOWICKA-JEŻOWA Alina

ur. 1946

Historyk literatury.

Urodzona 24 maja 1946 w Zakopanem w rodzinie nauczycielskiej; córka Kazimierza Nowickiego i Katarzyny z Witowskich. Od dzieciństwa mieszkała w Nowym Sączu i tu uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Konopnickiej oraz do Szkoły Muzycznej im. F. Chopina. Po zdaniu matury w 1963, studiowała filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W 1968 ukończyła magisterium i rozpoczęła pracę jako stażystka na Wydziale Filologicznym UJ. W tymże roku wyszła za mąż za Mariana Jeża, inżyniera. Studia doktoranckie odbywała w 1969-70 na UJ; kontynuowała je na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutowała w 1970 artykułem pt. „Mikołaj Grodziński, pierwszy polski uczeń G.B. Marina”, opublikowanym w *Zeszytach Naukowych UJ, Prace Historycznoliterackie* (z. 17). W 1973 została zatrudniona na stanowisku starszego asystenta na Wydziale Filologii Polskiej i Słowiańskiej UW i przeniosła się na stałe do Warszawy. W 1974 doktoryzowała się na UJ na podstawie pracy „Pieśni, tańce i padwany. Z historii staropolskich gatunków literackich” (promotor prof. Tadeusz Ulewicz), w tymże roku objęła stanowisko adiunkta na UW. W 1987-88 odbywała staż naukowy w Instytucie Badań Literackich PAN. W 1989 habilitowała się na UW na podstawie rozprawy „Homo viator – Mundus – Mors. Studia z dziejów eschatologii w literaturze staropolskiej” i w 1990 otrzymała stanowisko docenta. Równocześnie pracowała na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL), kierując Katedrą Literatury Staropolskiej (1991-93). W swojej pracy badawczej zajmowała się literaturą i kulturą staropolską (głównie historią idei) oraz zagadnieniami komparatystycznymi. W 1992 otrzymała na UW stanowisko profesora nadzwyczajnego. W tymże roku była członkiem redakcji rocznika *Polono-Slavica*. W 1993-96 pełniła funkcję dyrektora Instytutu Literatury Polskiej UW. W 1994 została kierownikiem zespołu Badań Literackich nad Kulturą i Literaturą Epok Dawnych na UW, a w 1996 także Zakładu Literatury i Kultury Epok Dawnych. W 1994 brała udział w stworzeniu interdyscyplinarnego pisma *Barok*, następnie do 1996 była członkiem jego redakcji. Była także okresowo wykładowcą Studium Podyplomowego, Studium Zaocznego Filii UW w Białymstoku oraz Polonicum. Uczestniczyła w pracach Komisji Ekspertów do Spraw Wydziałów Filologicznych, w Radzie Programowej Studiów Licencjackich i Podyplomowych oraz w Komisji Oceniającej Wydziału Polonistyki UW (od 1997 wiceprzewodnicząca Komisji). W 1996 została przewodniczącą Rady Naukowej Instytutu Literatury Polskiej i Katedry Kultury Pol-

skiej UW oraz przewodniczącą Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, a także członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz Rady Naukowej Zakładu Badań nad Literaturą Religijną KUL. W tymże roku brała udział w pracach komitetu organizacyjnego Zjazdu Polonistów. Uczestniczyła w posiedzeniach Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Wykładała na uniwersytetach w Rzymie, Mediolanie, Genui, Urbino, Padwie, Pizie, Neapolu i Poczdamie. Zajmowała się także popularyzacją wiedzy, m.in. w ośrodkach kształcenia nauczycieli, w audycjach radiowych i telewizyjnych. W 1997 weszła w skład Rady Naukowej Ośrodka Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej UW. W tymże roku zainicjowała serię wydawniczą *Nauka o Literaturze Polskiej za Granicą*. Wyróżniona wielokrotnie nagrodą Rektora UW. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Madrygały staropolskie. Z dziejów liryki miłosnej w epoce Renesansu i Baroku. Wr.: Ossol. 1978, 126 s. PAN IBL.

Fragment rozprawy doktorskiej.

Zawartość: Pieśni, tańce i padwany w świetle polsko-włoskich związków kulturowych; Problematyka badań gatunkowych pieśni staropolskich; Z dziejów madrygału w Europie XIV-XVII stulecia; Erotyk madrygałowy w muzyce staropolskiej i poezji XVI-XVII wieku; Barokowy madrygał marynistyczny; Madrygały w popularnym repertuarze pieśniowym XVII wieku. — Uwagi końcowe. — Aneks: Teksty [madrygały pol. i włos. autorów].

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1979.

2. Homo viator – Mundus – Mors. Studia z dziejów eschatologii w literaturze staropolskiej. T. 1-3. Wwa: Wyd. Polonistyki UW 1988, 161 + 352 + + 225 s.

Rozprawa habilitacyjna — T. 1. Medytacja eschatologiczna w literaturze XVI-XVIII w.; t. 2. Protestancka i humanistyczna pieśń refleksyjno-żałobna; t. 3. Katolicka pieśń o śmierci — tradycje i drogi rozwojowe.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1990.

3. Pieśni czasu śmierci. Studium z historii duchowości XVI-XVIII wieku. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1992, 478 s. KUL. Zakład Badań nad Literaturą Religijną.

Zawartość: Słowo wstępne. — Cz. I. Protestantyzm: Uwagi o metodzie interpretacji pieśni staropolskich; Teksty refleksyjno-żałobne w kancjanatach duchownych XVI-XVIII w.; Pieśni o śmierci w życiu społecznym, religijnym i literackim protestantów; Doctrina mortis. Treści refleksyjne pieśni na tle teologii i filozofii człowieka; Na drogach heterodoksji. Próba interpretacji treści wyznaniowych; Problematyka literacka protestanckich pieśni o śmierci. — Cz. II. Humanizm. Pieśni czarnońskie dedykowane Persefoni: Kochanowski i protestanci, „Fragmenta” poetyckie przesłane Krzysztofowi Radziwiłłowi. — Cz. III. Katolicyzm doby sarmatyzmu: Katolicka pieśń o śmierci w kulturze religijnej społeczeństwa polskiego; Jezuita dydaktyka dobrej śmierci, „Policarpus redivivus”. Medytacja eschatologiczna w katolickich pieśniach o śmierci i jej średnio-wieczne dziedzictwo; Quid ergo est homo? — Zakończenie.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1993.

4. Sarmaci i śmierć. O staropolskiej poezji żałobnej. Wwa: PWN 1992, 339 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Człowiek wobec kresu. — Piśmiennictwo teologiczno-duszpasterskie upowszechniające sztukę dobrej śmierci; Medytacja o śmierci w poezji renesansowej; „Smutne zabawy” poetów doby porenesansowej; Sarmacki kształt barokowej literatury funeralnej; Świat, ciało, śmierć w sarmackich pieśniach refleksyjno-żałobnych.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: O twórczości i życiu Mikołaja z Grodna Grodzieńskiego, poety i publicysty XVII w. *Zesz. Nauk. UJ* 1971 z. 21 s. 9-25. — Liryka miłosna Jana Kochanowskiego a madrygałowa pieśń romańska. (Obserwacje porównawcze). *Prz. Hum.* 1978 nr 2 s. 105-119. — Siedemnastowieczne erotyki z kodeksu rękopiśmiennego „Historiae Jagellonicae” Mikołaja Grodzieńskiego. (Zbiory rewindykowane w zasobach Biblioteki Narodowej w Warszawie [z tekstami erotyków]). W: *Miscellanea staropolskie*. Wr. 1980 s. 155-222. — Wilanki staropolskie. (Społeczna i literacka problematyka mody wiejskiej). W: *Z dziejów życia literackiego w Polsce XVI i XVII w.* Wr. 1980 s. 129-182. — Siedemnastowieczna poezja funeralna w kręgu tradycji renesansowej. (Przekształcenia i przewartościowania). W: *Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej*. Wr. 1984 s. 193-210. — Staropolskie padwany na dobranoc. (Z problematyki sarmatyzmu). *Ruch Lit.* 1984 nr 5/6 s. 367-380. — Le lyrisme mélîque vieux polonais et ses liens européens. [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 15: 1986 s. 57-79. — „Treny” Jana Kochanowskiego jako źródło funeralnej poezji baroku. *Acta Univ. Lodz.* 1986 s. 9-29. — „U Boga każdy błazen”. W: *Jan Kochanowski 1584-1984. Epoka – Twórczość – Recepja*. T. 1. Lubl. 1989 s. 425-444. — La tradizione medievale nei canti riflessivo – funebri del tardo Barocco. W: *La percezione del Medioevo nell'epoca del Barocco*: Polonia; Ucraina; Russia. *Atti del Congresso tenutosi a Urbino, 3-6 luglio 1989. Ricerche Slavistiche*, Rzym 1990 s. 193-216. — Związki umysłowe Mazowsza z Krakowem w dobie Renesansu. W: *Cracovia litterarum*. Kr. 1991 s. 543-578. — Feniks w popiołach. Uwagi o kulturze religijnej drugiej połowy XVII wieku. W: *Literatura i kultura polska po „potopie”*. Wr. 1992 s. 121-138. — La fête de la mort et son reflet dans la littérature funéraire polonaise du XVII et du XVIII siècles. [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 25: 1992 s. 7-43. — Morsztyn i Marino. Architektura konceptu. Powst. przed 1992. Druk w wersji poszerz. i zmien. pt. Morsztyn i Marino — poeci dwóch kultur. *Barok* 1994 s. 31-48; przekł. włos.: Morsztyn e Marino. *L'architettura del concetto*. Przeł. L. Marinelli. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1992-1993 s. 41-69.

— Niepróżnujące próżnowanie staropolskiego transлятора. W: *Necessitas et ars*. T. 2. Wwa 1993 s. 85-98. — Bazylianie na Kresach — pośrednicy między kulturą oficjalną a ludową. W: *Literatura i instytucje w dawnej Polsce*. Wwa 1994 s. 58-78. — *Le controversie letterarie di Jan Kochanowski con le figure della cultura protestante*. [Przeł.] G. Tomassucci. W: *Il Rinascimento in Polonia. Atti dei Colloqui Italo-Polacchi 1989-1992*. Napoli 1994 s. 201-226. — Profilo non umanistico della cultura rinascimentale. [Przeł.] M.G. Pelagia. W: *Il Rinascimento in Polonia. Atti dei Colloqui Italo-Polacchi 1989-1992*. Napoli 1994 s. 351-394. — Tradycja średniowieczna w religijności katolickiej XVI wieku. Próba spojrzenia ogólnego. W: *Nurt religijny w literaturze polskiej*. Lubl. 1994 s. 187-220. — Dyskusja z platońską koncepcją miłości w poezji barokowej. W: *Literatura polskiego baroku. W kręgu idei*. Lubl. 1995 s. 413-438. — Nabożna rozmowa świętego Biernata z Panem Jezusem nowo narodzonym Dzieciątkiem — tekst z kręgu mistyki cysterskiej. W: *Literatura i kultura polskiego średniowiecza*. Wwa 1995 s. 179-205. — Poezja jezuicka po Sarbiewskim. *Zarysy dróg twórczych*. W: *Nauka z poezji Macieja Kazimierza Sarbiewskiego*. SJ. Wwa 1995 s. 165-188. — *Pytania o barok AD 1995*. W: *Wiedza o literaturze i edukacja. Księga referatów Zjazdu Polonistów*, Wwa 1996 s. 191-222. — Sonet polski od Kochanowskiego do Morsztyna — zarysy dróg twórczych. Cz. 1-2 powst. przed 1996. Druk cz. 1: *Ruch Lit.* 1997 nr 4; przekł. włos.: Il sonetto di Jan Andrzej Morsztyn – mariniasta. [Cz. 1-2]. [Przeł.] M. Kopicka, A. Ceccherelli. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1996 s. 148-181.

Przekład

1. L. Marinelli: Polski Adon. O poetyce i retoryce przekładu. [Przeł.:] ..., L. Marinelli. [Red. i posł.] ... Wwa: Świat Lit. 1997, 255 s. *Nauka o Lit. Pol. za Granicą*, 1.

Prace redakcyjne

1. *Komedyja rybałtowska nowa*. Wstęp i komentarze ... Wwa: Czyt. 1988, 89 s.

2. *Prace z literatury polskiej i czeskiej na XI Międzynarodowy Kongres Sławistów w Bratysławie*. Pod red. J. Pelca i ... Wwa: Wydawn. UW 1992, 148 s.

3. *Necessitas et ars*. Studia staropolskie dedykowane Profesorowi Januszowi Pelcowi. T. 1-2. Red.: B. Otwinowska, ..., J. Kowalczyk, A. Karpiński. Wwa: Semper 1993, 157 + 150 s.

4. *Literatura polskiego baroku*. W kręgu idei. Referaty z konferencji zorganizowanej przez Katedrę Literatury Staropolskiej KUL, Kazimierz nad Wisłą, 18-22 X 1993. Pod red. ..., M. Hanusiewicz i

A. Karpińskiego. Lubl.: Wydawn. KUL 1995, 476 s. Wyd. Nauk Hum.

5. K. Miaskowski: Zbiór rytmów. Wyd. ... Wwa: Wydawn. IBL 1995, 494 s. IBL PAN, Stowarzyszenie „Pro Cultura Litteraria”.

6. Barok. (Studia 1965-1995). Bibliografia. Oprac: A. Pawlak, M. Strykowska. Pod red. nauk. [i ze wstępem] ... Wwa 1996, 154 s. UW. Wyd. Polonistyki.

7. Przekład literacki. Teoria – Historia – Współczesność. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej w stulecie urodzin Jana Parandowskiego. Uniwersytet Warszawski 23-25 października 1995. Red.: ..., D. Knysz-Tomaszewska. Wwa: PWN 1997, 411 s.

8. Literatura i nauka o języku. Encyklopedia szkolna. Kom. red.: ... [i in.]. Wwa: WSiP 1995, 911 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997, 1998.

[Madrygały staropolskie:] J. Kotarska. *Pam. Lit.* 1979 z. 4; J. Ślaski. *Nowe Książki* 1979 nr 12; A. Borowski. *Ruch Lit.* 1980 nr 2. – M. Włodarski. *Pam. Lit.* 1990 z. 3 [rec.: Homiawtor – Mundus – Mors]. – E.Z. Wichrowska. *Nowe Książki* 1993 nr 9 [rec.: Sarmaci i śmierć]. – Z. Pasek. *Znak* 1994 nr 4 [rec.: Pieśni czasu i śmierci]. – [Sarmaci i śmierć]. R. Świątkiewicz. *Ruch Lit.* 1994 nr 5/6; M. Włodarski. *Barok* 1994 nr 1 [dot. też: Pieśni czasu śmierci].

B.M.

NOWICKI Andrzej 1909-1986

Podpisywał utwory też: Andrzej Siła-Nowicki.

Pseud.: A.N.; A. Now.; (A. Now.); an.; andr.; Andr.; Andrew Nowhisky; Andrzej Smutny; Jędrzej Novus; N.O.W.I.C.K.I.; Novus; O.F.; of; Of.; (Of); OF; (ppor. A.N.).
Poeta, satyryk, tłumacz.

Urodzony 29 grudnia 1909 w Warszawie; syn Jana Nowickiego, adwokata, i Zofii z domu Gawin-Niesiołowska. Od 1920 uczęszczał do Szkoły Mazowieckiej w Warszawie. W 1930 zdał maturę w gimnazjum męskim Towarzystwa Szkoły Mazowieckiej. Ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambowie. W 1931-33 studiował prawo, a następnie do 1935 polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie od 1930 współpracował z tygodnikiem satyrycznym *Cyrylik Warszawski*, był także zastępcą redaktora tego pisma. Należał do Grupy Satyryków Cyrylika, brał udział w wieczorach autorskich Grupy, także w okresie gdy formalnie przestała istnieć po zamknięciu tygodnika we wrześniu 1934 i kontynuowała działalność na łamach dodatku literackiego *Kuriera Porannego*. W grudniu 1935 wraz ze Zbigniewem Mitznem i Erykiem Lipińskim założył tygodnik satyryczny *Szpilki* i do 1938 był członkiem jego redakcji; zamieszczał tu do 1939 wiersze i opowiadania (m.in. w 1934 podp. Andrzej Smutny). Publikował

również w 1935 w pismach *Kurier Poranny* (felietony z cyklu „Duby smalone”) i *Prosto z mostu*. Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk humorystycznych i satyrycznych (częściowo wspólnie z Zuzanną Ginczanką), pisał także teksty dla warszawskich kabaretów, m.in. dla teatryku 13 Rzędów i Café Club. Ożenił się z Marią Fiderer. Po wybuchu II wojny światowej w 1939, brał udział w kampanii wrześniowej. 6 października dostał się do niewoli niemieckiej i do lutego 1945 przebywał w obozach jeńców wojennych kolejno w Weilburgu, Osterode i Woldenbergu. Uczestniczył w obozowym życiu kulturalnym. W Weilburgu z Jerzym Michałowskim, Henrykiem Rostworowskim i Kazimierzem Rudzkim współorganizował jeniecki kabaret literacki. W Woldenbergu był współzałożycielem grupy Zaulek Literacki, która wydawała arkusze poetyckie i urządziła wieczory autorskie. Powstałe w obozie wiersze jego autorstwa, m.in. „Kriegsgefangenenpost”, „Warszawa” krążyły jako utwory anonimowe wśród jeńców i w okupowanym kraju. Były też drukowane (podp. głównie: Novus, O.F., OF), m.in. na łamach antologii „Oflag IX B” wydawanej w 1939-40 w obozie w zeszytach oraz w czasopiśmie *Za drutami* (Arnswalde, 1940-41) i *Poradnik dla Świetlic Żołnierskich* (Wielka Brytania, 1942-43). Po powrocie do kraju, w lutym 1945, zamieszkał w Łodzi i nawiązał współpracę z dziennikiem *Rzeczpospolita* i tygodnikiem *Szpilki*. Objął na pewien czas funkcję kierownika literackiego Teatru Żołnierza w Warszawie. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od października 1945 do 1948 przebywał w Londynie jako korespondent agencji prasowej Polpress (od 1946 Polska Agencja Prasowa, PAP). Następnie pozostał na emigracji. W 1956 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Podjął ponownie pracę w *Szpilkach*, do przejścia na emeryturę w 1979 był stałym członkiem redakcji tego tygodnika, zamieszczał tu do końca życia liczne wiersze satyryczne, tłumaczenia wierszy i prozę (w 1966 też pod pseud. Jędrzej Novus). Wiersze i prozę publikował również na łamach tygodnika *Świat* (1956-66, z przerwami; tu w 1956 cykl „Wiersze londyńskie”). W 1957 ożenił się z Ireną z Wasilewskich Zymsovą. Współpracował z Polskim Radiem jako autor utworów satyrycznych, słuchowisk i adaptacji (także dla dzieci i młodzieży). Został kilkakrotnie wyróżniony nagrodami Komitetu do Spraw Radia i Telewizji w dziedzinie twórczości radiowej (1960, 1963, 1965). Dla Telewizji Polskiej przygotował m.in. cykl „Bajki dla dorosłych” (nagrada Radiokomitetu i Złoty Ekran w 1977). Zajmował się także pracą przekładową. Wyróżniony m.in. złotą odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” (1966), Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Pol-

ski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976). Zmarł 9 kwietnia 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygody pana Piorunkiewicza. [Scenariusz filmowy; współaut.:] S.E. Cękański, S. Dygat wg pomysłu T. Dołęgi-Mostowicza. Powst. przed 1939.

Realizację filmu przerwał wybuch wojny. Inf.: S. Janicki. Polskie filmy fabularne. Wwa 1990 s. 135.

2. Warszawska szopka polityczna. [Autorzy:] Ś. Karpiński, J. Minkiewicz, ..., J. Pomianowski. Maski: J. Zaruba. Praprem. Wwa, T. Artystów „Critcot” 1939.

Grane 7 IV-30 VIII 1939.

3. Jajko Kolumba. Komedja muzyczna w 5 aktach. [Współaut.:] S. Flukowski, L. Natanson, ..., H. Rostworowski. Powst. 1941. Praprem. Woldenberg, Zespół Oflagu II C 1941. Wyst. w wersji przerobionej Kr., Stary T. 1946. Druk fragm. aktu I *Dz. Pol.* 1946 nr 34 s. 6-7.

4. Jaselka jenieckie. Praprem. Woldenberg, Oflag II C, Teatr kukielkowy 1942. [Inf. autora].

5. Mały. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Woldenberg, Zespół Oflagu II C 1942.

I nagroda w konkursie dramatycznym ogłoszonym w 1941 w Oflagu II C w Woldenbergu

6. Obóz jeńców II C. [Fraszki]. Woldenberg: Wyd. staraniem Pol. YMCA 1943, [8] k.

Podp.: Andrzej Siła-Nowicki.

7. Podróż do świętej ziemi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1945, 47 s.

Zawiera wiersze powst. w 1939-1945 w obozie jenieckim.

8. Warsztat. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 170 s.

Zawiera wiersze w cyklach: 1930-1939; 1939-1945; 1945-1957, oraz przekłady wierszy: T.S. Eliota, E. Leara, L. Carrolla, P.J. de Berangera.

9. Pan Anatol szuka miliona. [Scenariusz filmowy; współaut.:] K.T. Toeplitz. Ekran. 1959.

10. Ballady i anse. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 128 s.

Cykłe: Ballady i anse; Ballady kapitańskie oraz radiowa komedia muzyczna Cyrk zakochanych.

11. Zemsta korsykańska. Scenariusz telewizyjnego widowiska lalkowego. [Współaut.:] J. Wilińska. TV 1972.

W cyklu pt. „Refleksje na dobranoc”.

12. Zabawa w słowa. Wybór satyr z lat 1933-1973. Wwa: Czyt. 1975, 120 s.

13. Dobranoc dla dorosłych. [Satyry; autorzy:] J. Wilińska, F. Derecki, ... Wwa: Wydawn. RTV 1977, 213 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Tu A.N.: Sarenka; Sieroca doła; Królewskie zamię; O ciekawym królu; Szewczyk Połatajko; Kariera pięknej dziewczyny;

Prawo wyboru; Nowy nabytek; Bohater mimo woli; Oslepiająca piękność. — Wspólnie z J. Wilińską: Księżniczka na grochu; W jesienną noc; Odcięta placówka; Jubileusz; Tajemnice haremu; Lekarskie sumienie; Król i astrolog; Nagroda; Pieniążek; Wczasy na jachtach; Straszliwa niepewność; Głupstwo; Czarodziejski kufer; Rozpieszczone bóstwo.

14. Okragły rok. [Wiersz dla dzieci]. Studzianki: Arka 1987, [12] s.

15. Płaczący żubr. [Wiersz dla dzieci]. Studzianki: Arka 1987, 12 s.

Przekł. bułg.: Placęšcijat bizon. [Bułgaria po 1990].

Sluchowiska radiowe oryginalne, m.in.: Cyrk zakochanych. Radio 1957. Druk *Dialog* 1957 nr 8 s. 64-77. — Nieznośna melodyjka. Radio 1957. — O trzech miłościach. Radio 1957. — Antrakt. Radio 1958. — Bumbarajo. Radio 1958. — Krzyżówka. Radio 1959. — Potentat. Radio 1959. — Droga do sławy. Radio 1960. — Mechaniczne panienki. Radio 1960. — Scenki urlopowe. Radio 1960. — Zabawa w tragedię. Radio 1960. — Ząb szczęścia. Radio 1960. — Bajka o bajce. Radio 1962. — Dziadek kolejowy. Radio 1962. — Arkanda. Radio 1963. Druk *Dialog* 1963 nr 10 s. 39-44. — Reżyser prywatny. [Współaut.:] J. Wilińska. Radio 1963. — Stary antyczny zegar. *Dialog* 1963 nr 10 s. 44-48. — Szantaż. [Współaut.:] J. Wilińska. Radio 1963. — Historia zamierzcłha. [Współaut.:] J. Wilińska. Radio 1964. — Państwo stugłowe. Radio 1966. — Zbuntowana bajka. Radio 1966. — Trzej chłopcy. Radio 1968. — Demeter i Persefona. Radio 1974. — Wyprawa po złote runo. Radio 1975. — Dedal i Ikar. Radio 1976. — Dwa śmiechy. [Współaut.:] J. Wilińska. Radio 1980. — sluchowiska adaptowane zob. Przekłady poz. 5, 6, 17-19, 24.

Przekłady i adaptacje

1. K. Grahame: Wspomnienia z krainy szczęścia. Wybór opowiadań. Wwa: NK 1958, 149 s.

2. Księga nonsensu. Rozsądne i nierozsądne wierszyki wymyślone po angielsku przez E. Leara, L. Carrolla, H. Grahama, J.H.P. Belloc, W. de la Mare'a, A.A. Milne'a i T.S. Eliota napisane po polsku przez ... i A. Marianowicza. Wwa: PIW 1958, 139 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. Wwa: WAiF 1975, wyd. 3 tamże 1986.

3. D. Thomas: Pod mlecznym lasem. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1958 nr 4 s. 49-78. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1959.

4. W. Saroyan: Zabawa jak nigdy. (Sztuka w 5 aktach). Tłum.: ..., K. Tarnowska. *Dialog* 1959 nr 8 s. 50-94. TV 1973. Wyst. Pozn., T. Nowy 1976.

5. E. Linklater. Wiatr z księżycy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1960, 231 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1971.

Adapt. radiowa pt. Przygody Dory i Flory: Adapt. ... Radio 1970.

6. S.N. Ghose: Skaczące gazele. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 185 s.

Adapt. radiowa pt. Chłopiec i słoń: Adapt. ... Radio 1967.

7. A. Judach: Tomek z dziurą w bucie. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1961, 89 s. Wyd. 2 tamże 1973.

8. E. Lear: Dong, co ma świecący nos i inne wierszyki pana Leara Edwarda. Wwa: NK 1961, 58 k. Wyd. 2 tamże 1973.

9. C. Macinnes: Zupelnie pocztakujący. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KiW 1961, 242 s.

10. J. Steinbeck: Zagubiony autobus. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 398 s.

11. J. Steinbeck: Pastwiska niebieskie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1962, 283 s. Wyd. 2 tamże 1966.

12. J.M. Falkner: Diament Mohuna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 263 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1968; wyd. 3 Rzeszów: KAW 1991.

13. E.W. Hildick: Ptaszek Jones. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 134 s.

14. E. Morris: Drewniany talerz. [Sztuka w 2 aktach, 4 odsłonach]. Tlum.: ..., K. Tarnowska. TV 1968. Wyst. Kr., T. Lud. 1975. Druk *Scena* 1983 nr 9-12.

15. S. Bellow: Korzystaj z dnia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 186 s. Wyd. 2 tamże 1978.

16. R. Graves: Mity starożytnej Grecji. Wwa: NK 1969, 132 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, 1994, 1996.

17. T.S. Eliot: Wiersze o kotach. Wwa: NK 1970, 16 k.

Adapt. radiowa pt. Koty pana Eliota: Adapt. ... Radio 1982.

18. E.W. Hildick: Tropiciele. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 136 s.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1972.

19. A. Pröysen: Małenka pani Flakonik. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 145 s.

Adapt. radiowa pt. Przygody pani Flakonik: Adapt. ... Radio 1971.

20. A. Pröysen: Pajacyk i stare zabawki. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1971, 20 s.

21. G.B. Shaw: Cezar i Kleopatra. [Utwór dramatyczny]. Tlum.: ..., K. Tarnowska. TV 1972.

22. M. De Jong: Sydraczek. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 150 s.

23. G. Greene: Ustępny kochanek. [Utwór dramatyczny]. Tlum.: ..., K. Tarnowska. TV 1973.

24. E.W. Hildick: Wzywam Czterech Tropicieli. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 120 s.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1974.

25. S. Joslin: A co ty byś wtedy zrobił? (Podręcznik etykiety dla młodych pań i panów, który służyć może jako przewodnik w codziennym życiu towarzyskim). Wwa: NK 1975, 24 s.

26. C. Sloan: Pan Plamka i jego kot. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1975, 16 s.

27. A. Moorehead: Australijski dramat. [Szkice podróżnicze]. Wwa: Iskry 1976, 292 s.

28. M. Burkett: Lato borsuka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 139 s.

29. A. Proysen: Znowu pani Flakonik. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1979, 120 s.

30. E. Lear: Takie Coś. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1987, 41 s.

31. Czarny humor dla dzieci. [Wiersze]. [Tlum. z ang.: A. Marianowicz, ...]. Wwa: GiG, Spółka z o.o. 1990, [22] s.

Tu w tłum. A.N. wiersze E. Leara, A.E. Housmana.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1958, 1978. — Wywiady: Rozmowa z A.N. miłośnikiem Warszawy. [Rozm.] L. Gradstein. *Stolica* 1958 nr 5; Historia jednej piosenki. [Rozm.] A. Kornacka. *Expr. Wiecz* 1982 nr 211.

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska).

[Podróż do świętej ziemi:] P. Hertz: Wiersze A.N. *Kuźnica* 1945 nr 17; J. Zagórski: W bursztynie. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 44. — M. Piwińska: Wokół słuchowisk A.N. *Dialog* 1963 nr 10. — R. Matuszewski: Do A.N. (Zagajenie wieczoru autor-skiego). W tegoż: *Z bliska*. Kr. 1981. — R. Gronski: Stary Poeta. *Polityka* 1986 nr 16. — R. Matuszewski: O A.N. (1909-1986). *Tyg. Powsz.* 1986 nr 18.

M.K.K.

NOWICKI Krzysztof 1940-1997

Krypt.: K.N.; (kem); (ken); KEN; O.F.; (Of); OF; OP.
Poeta, prozaik, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 6 marca 1940 w Opsie na Wileńszczyźnie; syn Bohdana Nowickiego, lekarza, i Kiry z Hübszmanów, nauczycielki. Po zakończeniu II wojny światowej, zamieszkał w 1945 wraz z rodziną w Bydgoszczy. Uczęszczał do VI Liceum Ogólnokształcącego, a w ostatnim semestrze do Liceum dla Pracujących. Po zdaniu matury w 1957, studiował polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Debiutował w 1957 wierszem (inc.) „Ciężkie powieki, senna głowa ...”, opublikowanym na łamach kulturalno-literackiego dodatku czasopisma *Nowa Wieś* (nr 41). Wiersze, artykuły i recenzje ogłaszał następnie m.in. na łamach tygodnika *Pomorze* (1959-68; tu m.in. w 1964 cykl pt. „Literatura ziemi bydgoskiej”). W 1959-63 był członkiem Grupy Poetyckiej „Wymiary”, a w 1962-68 Bydgoskiej Grupy Poetyckiej „Wiatrak”. W 1961 zawarł związek małżeński z Danutą Pawłowską, matematyczką. Od tegoż roku należał do PZPR. Od 1962 był członkiem SDP (do rozwiązania Sto-

warzyszenia w 1982). Po ukończeniu studiów w 1962, przez krótki czas pracował jako instruktor kulturalno-oświatowy w Wojewódzkim Domu Kultury w Bydgoszczy, a następnie do 1965 jako redaktor w redakcji literackiej rozgłośni bydgoskiej Polskiego Radia. Równocześnie współpracował z wieloma czasopismami jako krytyk literacki, m.in. z *Tygodnikiem Kulturalnym* (1962, 1964, 1966-77; tu m.in. w 1969-72 cykl pt. „Pertrakcje”), *Wiatrakami* (1962-68), *Literami* (1964-70), *Kulturą* (1965-69), *Poezją* (1966-71), *Życiem Literackim* (1966-81), *Współczesnością* (1967-71), *Nurtem* (1968-71) i *Miesięcznikiem Literackim* (1969-81, z przerwami). Od 1965 wchodził w skład zespołu redakcyjnego dwutygodnika *Fakty i Myśli*, w 1973 po przekształceniu się pisma w tygodnik *Fakty* został jego kierownikiem literackim, a w 1976-83 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego; ogłaszał tu do 1984 liczne artykuły i recenzje (m.in. w 1974-82 cykl felietonów literackich pt. „Dziennik krytyczny”). Od 1966 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; od 1969 wiceprezes Oddziału Bydgoskiego). W 1968 otrzymał za twórczość krytyczną nagrodę Pióra, przyznaną przez Radę Naczelną ZSP, a w 1969 za całokształt twórczości nagrodę WRN w Bydgoszczy. Wiersze, prozę, artykuły drukował w tym czasie także m.in. w *Twórczości* (1973-76, 1980-83) i *Literaturze* (1974-78, 1980). W 1989 został członkiem SPP. W tymże roku za działalność literacką otrzymał nagrodę miesięcznika *Fakty*. W 1992-94 publikował na łamach *Gazety Regionalnej* cykl felietonów pt. „Pod światło”, a w 1993-97 na łamach dwumiesięcznika literackiego *Topos* cykl felietonów pt. „Listy z Sopotu”. W 1996 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku otrzymał nagrodę Prezydenta Bydgoszczy dla najlepszego twórcy kultury w mieście. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1974). Zmarł 30 marca 1997 w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zbliżenia. [Wiersze]. Gdynia: WM 1963, 55 s.
2. Przy słowie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1965, 43 s.
3. Droga do ojca. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1967, 166 s.
Zawartość: Życiorys; Ślub; Pożegnania; Rekonstrukcje; Nieobecny; Tajemnice; Sylwester; Droga do ojca.
4. Główna przegrana. [Powieść]. Wwa: LSW 1967, 175 s.
III nagroda LSW i ZG ZMW w konkursie na debiut prozatorski w 1967.
5. Układ. [Wiersze]. [Pozn.:] WP 1968, 20 s.
Współwyd. z czterema innymi tomikami pod wspólnym tytułem: *Wiatraki II*. Almanach bydgoskiej grupy poetyckiej.
6. Tętno. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 227 s.

7. Komentarze. [Wiersze]. Kr.: WL 1970, 69 s.
Cykle: Fragment wieczoru autorskiego; Gniazdo; Genealogia; Pogotowie.

8. Pertrakcje. Szkice i felietony literackie. [Wwa:] LSW 1971, 373 s.

Druk. w czasopismach w l. 1965-1970. — Nagroda im. S. Pięta w 1972.

9. Orfeusze. Opowiadania. Wwa: LSW 1973, 251 s.

Zawartość: Bądź pozdrowiony; Stary gołąb kwitnie; Eurydyka; Warcaby; Głosy.

10. Południe trzydziestoletnich. [Wiersze]. Tor.: Studenckie Centrum Kult. „Od Nowa” 1975, [12] k.

11. W tej chwili. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 88 s.
Lekcja języka; Domowe ogniska. (Sielanki); Popielec. (Elegie); Południe trzydziestoletnich.

12. W imię ojca i syna. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1978, 202 s.

Zawartość: Powrót Prezydenta; Wszyscy święci; Koronacja. (Dla Zdzisława); Dzielnica; Wielki Brodacz.
Nagroda LSW z okazji 30-lecia działalności oraz ZLP w konkursie na powieść lub tom opowiadań w 1977.

13. Do przytomności. Wiersze wybrane i nowe. Pozn.: WP 1980, 140 s.

14. Dziennik krytyczny. Gdańsk: KAW 1981, 322 s.

Wybór felietonów lit. w tygodniku *Fakty* w l. 1974-1978.

15. Audiencja. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1982, [24] s.

Przełk. ang.: Audience. [Przeł.] Z. Reszelewski. [Nowa Zelandia] 1985.

16. Pięć dni Lemuela Gulliwera. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1983 nr 6 s. 24-50. Praprem. Wwa, T. Nar., T. Mały 1985.

Adapt. tv: TV 1986.

17. Po imieniu. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1983, 77 s.

18. Śmierć Gulliwera. [Powieść]. Wwa: LSW 1983, 105 s.

19. Wagon z miejscami do leżenia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 148 s.

20. Było święto. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1985, 197 s.

Zawartość: Kopernik, — Martwa natura: Kino „Pomorzanin”; Stadion „Gwiazdy”; Hotel „Po Orlem”; Las Gdański, Kawiarnia „Telmena”; Dom Sztuki; Bydgoszcz Wschód; Apteka „Pod Łabędziem”; Wiadukt nad torami; Śmietnisko; Solanki; Sesja; Według regulaminu; Martwica; Kamienny globus; Apel; Granatowa gabardyna; Akademia.

21. Było święto. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1986 nr 5/6 s. 83-105.

22. Ostatni kwartał. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: Czyt. 1987, 191 s.

23. Bez tytułu. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1991, 34 s.

24. Przetoka. Szczec.: Glob 1992, 103 s.

Zawiera dwa wiersze, opowiadanie oraz korespondencję K.N. z osobą o inicjałach Z.K. na temat powstawania książki.

25. Dziś są twoje urodziny. Scenariusz dla jednej aktorki. *Dialog* 1994 nr 4 s. 5-12.

26. Drugie życie. [Eseje]. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1995, 81 s.

Zawartość: Pożar; Zaraza; Przypis; Próznia; Natura rzeczy; Głodomór; Strażnik; Pokutnik; Podróżny; List do Franza Kafki; Ostatni.

27. Od rzeczy. [Proza poetycka]. Powst. 1996.

Inf.: K. Hoffman w: K.N.: Drugie życie. Zob. poz. 26.

Przekłady i adaptacje

1. Montaż poetycki. „Pamiętam gwałtowne losy ...”. [Przeł. z ros.] ... Bydgoszcz: Woj. Ośrodek Instrukcyjno-Methodyczny Woj. Domu Kultury 1964, 26 s.

2. Wzdłuż Wisły. [Montaż poetycki]. Powst. ok. 1964. Bydgoszcz: Woj. Dom Kultury. [Inf. autora].

3. „Jaki to dzień?”. [Montaż; współaut.:] A. Baszkowski. Wyst. Bydgoszcz. 1965. [Inf. autora].

Prace redakcyjne

1. Głód języka. [Antologia; wybór:] ..., J.L. Ordan. Bydgoszcz. 1974, 44 s., powiel. Koło Młodych przy Oddz. ZLP w Bydgoszcz, Tow. Przyj. Sztuki w Bydgoszcz.

2. Próba wyobraźni. Almanach poezji szczecińskiej. Wiersze wybrał i przedm. opatrzył ... Poznań: WP 1978, 167 s.

3. Trzeba iść. [Wiersze]. Wybór ... Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult.; Zarząd Oddz. ZLP 1979, 16 s.

4. J. Wach: Po sobie. [Wiersze]. [Wybór i wstęp] ... Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1982, 22 s.

5. Z. Pruss: Ze słuchu. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1982, 22 s.

6. T. Oszubski: Zostawiliśmy skrzydła w szatni. [Wiersze]. [Wstęp i wybór] ... Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1984, [28] s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988; inf. rodziny 1997.

M. Orski: To nie wiara lecz rezygnacja. *Litery* 1966 nr 5 [rec.: Przy słowie]. — [Droga do ojca; Główna przegrana:] J. Biernacki: Główna przegrana. *Nowe Książ.* 1968 nr 7; D. Knysz-Rudzka: Czas i pamięć lub wędrówka po omacku. *Mies. Lit.* 1968 nr 5. — K.M. Krasucki: Między pokoleniami — w poszukiwaniu biografii. *Agora* 1968 nr 20 [rec.: Główna przegrana]. — B.S. Kunda: Mówię potocznie trzymając się zdarteń. *Odra* 1968 nr 12 [rec.: Droga do ojca]. — S. Melkowski: Sklep i klub, biuro i pióro. *Twórczość* 1968 nr 5; przedr. w tegoż: *Oczekiwania i zapowiedzi*. Łódź 1980 [rec.: Główna przegrana; Droga do ojca]. — J. Biernacki: O formie. *Nowe Książ.* 1970 nr 1 [rec.: Tętno]. — T. Błażejewski: Wydłużanie pamięci. *Nadodrże* 1970 nr 6 [rec.: Droga do ojca]. — J.Z. Maciejewski: K.N. *Pomorze* 1970 nr 23. — [Tętno:] S. Melkowski. *Tyg. Kult.* 1970 nr 31; W. Sadkowski. *Współczesność* 1970 nr 3. — T. Walas: Zródła i miary poezji. *Nowe Książ.* 1971 nr 1 [rec.: Komentarz]. — [Petraktacje:] J.Z. Brudnicki: Krytyka narratorem. *Nowy Wzrost* 1972 nr 5, przedr. w tegoż: *Wiek*

prozy. Wwa 1979; W. Chofodowski. *Tyg. Kult.* 1972 nr 13; M. Dąbrowski: Trudne petraktacje. *Twórczość* 1972 nr 11; A.K. Waśkiewicz: Z chaosu w chaos. *Nowe Książ.* 1972 nr 9. — [Orfeusz:] W. Maciąg: Nie znamy winnych. *Życie Lit.* 1973 nr 36; J. Piesszchachowicz: ... „Każdy ma swojego Lelucha” ... *Twórczość* 1974 nr 8. — [W tej chwili:] M. Chrzanowski: Lekcja języka K.N. *Nowe Książ.* 1976 nr 21; K. Lisowski: „Spojrzeń rzeczowo na świat”. *Życie Lit.* 1977 nr 10. — K. Rodowska: W imię ojca, syna i dziada. *Regiony* 1979 nr 4 [rec.: W imię ojca i syna]. — Z. Dumowski: Człowiek odnaleziony w sobie samym. *Nurt* 1980 nr 3. — H. Bereza: Czytane w maszynie. *Graniczność. Twórczość* 1981 nr 6, przedr. w tegoż: *Obroty*. Wwa 1996 [rec.: Śmierć Gulliwer]. — [Do przytomności:] T. Skutnik: Współobecność. *Twórczość* 1981 nr 9; J. Marx: Latając metafory. *Poezja* 1982 nr 9. — K. Metrak: Pod włos. *Radar* 1983 nr 20. — D. Ulicka: O życiu i śmierci Gulliwera. *Mies. Lit.* 1984 nr 8/9 [rec.: Śmierć Gulliwera]. — B. Osterloff: Lepiej poczytać Swifta. *Teatr* 1985 nr 8 [rec.: Pięć dni Lemuela Gulliwera]. — T. Błażejewski: Krytyk czasu. *Twórczość* 1987 nr 10 [rec.: Literatura jak literatura. Łódź 1987 [rec.: Dziennik krytyczny]. — T. Błażejewski. *Życie Lit.* 1988 nr 14 [rec.: Ostatni kwartał, Było święto]. — J. Lukosz: Pułapka istnienia. *Twórczość* 1992 nr 10 [rec.: Przetoka]. — K. Piękosz: Ars moriendi ars vitae. *Literatura* 1992 nr 10 [rec.: Bez tytułu]. — J. Łukasiewicz: Obrachunek. W tegoż: *Rytm, czyli powinność*. Wr. 1993 [rec.: Ostatni kwartał]. — [Drugie życie:] A. Chojceki: Kim jest człowiek. *Topos* 1995 nr 7/8; M. Jentys: Rozpacz człowieka. *Sycyna* 1995 nr 22. — D.T. Lebiada: Przesiadek wieczności. O poezji i prozie K.N. W tegoż: *Przesiadek wieczności*. Bydgoszcz. 1998.

B.M.

NOWICKI Zbigniew

zob. NIENACKI Zbigniew

NOWOBIELSKA Hanka 1912-1992

Właściwe imiona i nazwisko: Jarosława Janina Fiutowska. Inny pseud.: Hanka. Poetka.

Urodzona 11 maja 1912 w Łuczanych pod Lwowem w rodzinie nauczycielskiej; córka Jana i Marii Łukasiewicz. W 1915 przeniosła się wraz z rodziną na Podhalę. W 1920 zamieszkała na stałe we wsi Białka Tatrzańska pod Nowym Targiem. Do szkoły powszechnej uczęszczała kolejno w Brzegach, Białce, Krakowie oraz do klasy szóstej i siódmej u sióstr klarysek w Starym Sączu. Uczyła się też w Szkole Gospodarstwa Domowego w Kuźnicach pod Zakopanem. Pierwszy swój wiersz pt. „Tęsknota” opublikowała w 1936 w piśmie *Oreodownik* (nr 71; podp. Hanka). W piśmie tym w 1936-37 oraz w *Gazecie Podhalańskiej* w 1938-39 ogłaszała liczne wiersze i gawędy. W 1937 wyszła za mąż za Józefa Fiutowskiego, artystę rzemieślnika. Po zakończeniu II wojny światowej mieszkała nadal w Białce. Publikowała wiersze m.in. w *Gazecie Podhalańskiej* (1946-47), *Wieściach* (1957-60), *Tygodniku Kulturalnym* (1964-67, 1970-72, 1974-77, 1979, 1981) i *Chłopskiej Drodze* (1970-80, 1983, 1986). Należała do Międzywojewódzkiego Klubu Pisarzy Ludowych w Lublinie, Stowarzyszenia

Twórców Ludowych (od 1965) oraz od 1968 do Grupy Literackiej „Gronie”. Otrzymała wiele nagród i wyróżnień literackich, m.in. nagrody Towarzystwa Miłośników Ludowej Kultury i Sztuki Góralskiej (1961, 1966), nagrodę Międzywojewódzkiego Klubu Pisarzy Ludowych, Wydziału Kultury WRN w Lublinie i Wojewódzkiego Domu Kultury (1966), nagrodę Stowarzyszenia Twórców Ludowych (1970), nadto w 1973, 1978 oraz 1980 nagrody w Ogólnopolskim Konkursie Literackim im. J. Pocka. Była członkiem honorowym Związku Podhalań (od 1984). Otrzymała odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Złoty Krzyż Zasługi (1977) oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1988). Zmarła 3 lutego 1992 w Białce Tatrzańskiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kukułecka. Wybór wierszy. Wybór, oprac. i posł.: K. Górski. [Wwa]: LSW 1970, 55 s.

Zawiera wiersze m.in. z cyklu „Mój świątek”.

2. Ugwarzania z kotem. [Wiersze]. Wybór, oprac., posł.: J. Kajtoch. Słowniczek wyrazów gwarowych: K. Tęczar. Malowanki na szkłe: H. Roj-Kozłowska. Wwa: LSW 1980, 149 s.

Zawiera wiersze m.in. z cyklu Mój świątek; Ugwarzania z kotem.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1997. — Wywiad: Poezja — mój własny świat. Rozm. J. Łapka. *Za i Przeciw* 1968 nr 27.

LP (R. Sulima).

5. Sierotwiński: Liryka H.N., poetki Skalnego Podhala. *Sprawy PAN* Kr. 1962. — S. Sierotwiński: Liryka H.N. na tle literatury ludowej. *Roczn. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-Lit.* 1963 z. 17. — W. Jankowerny: Góralskie strofy. *Tyg. Kult.* 1964 nr 10. — E. Rosiak: „Duzok w życiu napisała wierszy”. *Głos Młodz. Wiej.* 1967 nr 11. — [Kukułecka:] A.R. Fajfer: Kukułecka H.N. *Tyg. Kult.* 1971 nr 22; T. Klak: Kukułecka kuka ... *Kamena* 1971 nr 6; E. Rosiak: „Kukułecka” H.N. *Zielony Sztańd.* 1971 nr 17; R. Wójcik: Podhalańska „Kukułecka”. *Chłop. Droga* 1971 nr 7. — R. Wójcik: „Wierszami płacę podatek”. (Przedstawiamy laureatów nagrody artystycznej imienia Jana Pocka). *Chłop. Droga* 1973 nr 8. — W. Wnuk: Poetka z Białki Tatrzańskiej. W tegoż: Na góralską nutę. Wwa 1975. — K. Siemiatycka: „Fces wiedzieć, jak pisem wiersze?”. *Kult. i Życie* 1980 nr 48. — [Ugwarzania z kotem:] S. Stanuch: Wielki hambit H.N. *Dz. Pol.* 1980 nr 275; E. Chudziński: Nie myśl, że ja nie wiem. *Gaz. Krak.* 1981 nr 54. — W. Turant: Poetyckie gazdowanie. *Katolik* 1986 nr 11. — A. Brzozowska-Krajka: O twórczości poetyckiej H.N. *Podtatrze* 1987 nr 1/2, przedr. pt. O modelu poezji H.N. *Twórc. Lud.* 1987 nr 3. — M. Jentys: Pomnożyć serca dostatek. O H.N. *Sycyna* 1995 nr 10.

M.K.-K.

NOWOSIELSKI Kazimierz ur. 1948

Pseud.: J.P.; Jan Pióro, K.N.; Stanisław Notecki.
Poeta, krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 18 marca 1948 we wsi Rybno na Kujawach; syn Antoniego Nowosielskiego i Heleny z

Frątczaków, rolników. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Sompólnie; w 1966 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej, przekształconej w 1970 w Uniwersytet Gdański (UG). Debiutował w 1970 wierszami pt. „Dialog”, „Skorupy”, „Mój mały morderca” i „Stara Kaszubka”, opublikowanymi na łamach pisma *Litery* (nr 12); drukował tu z przerwami do 1974. W 1971 uzyskał magisterium i przez rok pracował jako nauczyciel w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Chojnicach. W 1972 zawarł związek małżeński z Marią Sierońską, studentką filologii polskiej. W tymże roku podjął pracę jako asystent na UG, początkowo w Instytucie Filozofii i Socjologii, a od 1973 w Zakładzie Literatury Współczesnej Instytutu Filologii Polskiej. Kontynuował twórczość literacką, Wiersze, recenzje, artykuły i przekłady drukował m.in. w czasopiśmie *Nurt* (1973-80, z przerwami), *Pomerania* (1974, 1976, 1983, 1985), *Twórczość* (1974, 1977-85, z przerwami) i *Nowy Wyras* (1977-81, z przerwami). Od 1978 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1980 obronił na UG rozprawę doktorską pt. „Doświadczenie biograficzne i powieść chłopska” (promotor prof. Maria Janion) i objął stanowisko adiunkta. Od 1980 należał do NSZZ „Solidarność” (do 1994). W czasie stanu wojennego współpracował z prasą wychodzącą poza cenzurę, m.in. z czasopiśmie *Podpunkt*, którego był współtwórcą i redaktorem (w 1983-89 pisał tu felietony i recenzje pod pseud.: J.P., Jan Pióro, Stanisław Notecki). W 1985 otrzymał za wkład w łączenie środowisk artystycznych nagrodę „Wiązania”, przyznaną przez grupę artystów z Dominikańskiego Ośrodka Duszpasterstwa Akademickiego w Gdańsku, a w 1988 nagrodę POLCUL Foundation (Australia). W 1989 został członkiem SPP; w 1989-90 pełnił funkcję prezesa Oddziału Gdańskiego. W 1991-92 wchodził w skład zespołu redakcyjnego kwartalnika literackiego *Tytuł*, a od 1993 współpracował z kwartalnikiem kulturalnym *Topos*. W 1994 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Historia, natura, sacrum we współczesnej poezji polskiej”. Poza działalnością historycznoliteracką kontynuuje twórczość poetycką. Należy do Towarzystwa Filozoficznego i Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1996 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka, przyznaną przez Stowarzyszenie Civitas Christiana za poezję o wysokich walorach chrześcijańskich. Mieszka w Gdańsku-Oliwie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miejsce na brzegu. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1975, 76 s.

2. Stan skupienia. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1977, 70 s.

Nagroda Gdańska Książka Roku, przyznana przez Klub Krytyki Lit. przy Oddz. Gdańskim ZLP w 1978.

3. Dotkliwa obecność. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1981, 66 s.

4. Codzienna zapłata. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1983, 72 s.

5. Ryzyko obecności. Doświadczenie biograficzne i powieść chłopska. Wwa: LSW 1983, 248 s.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Wstęp. — Stanisława Czernika wizje i sentymenty. — Między prawdą życia i prawdą literatury [dot. twórczości prozatorskiej S. Piętaka]. — Poetyka świata przejrzyściego [dot. realizmu socjalistycznego]. — Naturalizm zideologizowany [dot. twórczości J. Kawalca]. — Chłopska realność w prozie Józefa Mortona. — Zdradliwa uroda ludowości [dot. twórczości T. Nowaka]. — Egzystencja i wyobraźnia [W. Myśliwski: Nagi sad; Pałac]. — Ludowy i ludzki widnokrąg [dot.: E. Redliński: Konopielka]. — Zakończenie.

6. Najbliższa dal. Z wierszy dawnych i nowych. Gdańsk: Gdańskie Ofic. Wydawn. 1989, 82 s.

Nagroda w konkursie XIII Międzynarodowego Listopada Poetyckiego w 1990.

7. Uparte oddychanie. [Wiersze]. Wwa: LSW 1989, 74 s.

8. Wiersze wybrane. Wstęp: J. Łukasiewicz. Gdańsk: WM 1990, 174 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2, 7, — nadto: Z wierszy nowych. Nagroda im. M. Sępa-Szarzyńskiego w 1990.

9. Przestrzeń oczekiwania. Historia, natura, sacrum we współczesnej poezji polskiej. Gdańsk: Wydawn. UG 1993, 216 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Strojenie instrumentów. Uwagi o poezji i sakralności słowa; Hołobowe wołanie Józefa Wittlina; Zatarty nomos. O przestrzeni przemiany we współczesnych poezjach Miłosza; Ziemia Wypnania — Ziemia Nadziei. Z rozważań nad ruchomymi granicami Miłoszowego świata; Wyprawa po inne światło. O poezji Mieczysława Jastruna; Święty drzewostan. Uwagi o naturze i transcendencji w poezji Jarosława Iwaszkiewicza; Sutanna i dziewanna. O poezji Jana Bolesława Ozoga; Oko i cud. Pozanaoczny świat w późnej twórczości Przybosa; Pęknięty dzwon. O funkcji niektórych motywów religijnych w poezji Mieczysława Czychowskiego; Zawierające oczekiwanie. O poezji Anny Kamińskiej; Stawić stopę na wodzie. O poezji Jana Twardowskiego. — Zakończenie.

10. Wilga i deszcz. [Wiersze]. Gdańsk: Marpress 1994, 56 s.

11. Z księgi darów. [Wiersze]. Gdańsk: Marabut 1997, 65 s.

Nagroda „Media Książce”, przyznana przez Dz. Balt., Radio Plus, TV Gdańsk w 1997.

Rozprawy i szkice w czasopiśmie, m.in.: Bolesław Leśmian i konteksty. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum. UG. Pr. Hist.-lit.* 1976 nr 4 s. 45-59. — O prozie Juliana Kawalca. *Teksty* 1980 nr 2 s. 137-150. — Zdradliwa uroda ludowości. *Twórczość* 1981 nr 12 s. 101-114 [dot. prozy T. Nowaka]. — Ludowy i ludzki widnokrąg. *Pam. Lit.* 1982 z. 1/2 s. 125-143 [dot.: E. Redliński: Konopielka].

Prace redakcyjne

1. Nowy transport posągów. Wiersze młodych poetów gdańskich. [Wybór:] Z. Joachimiak, ..., S. Rosiek. Gdańsk: WM 1977, 255 s.

2. M. Czychowski: Wiersze wybrane. Wstęp i wybór ... Gdańsk: WM 1985, 228 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiad: Najbliższa dal. Rozm. A. Staniszewski. *Gaz. Olszt.* 1992 nr 208.

[Miejsce na brzegu:] Z. Majchrowski. *Poezja* 1976 nr 9; A. Nowak: Przeczucie, szaleństwo. *Literatura* 1976 nr 44; W.J. Ziemiński: Istnieć — okropny strach. *Tyg. Kult.* 1976 nr 12; Z. Zygm.: Poetycki wiatr od morza. *Życie Lit.* 1976 nr 15. — [Stan skupienia:] B. Klepacka-Głowińska: Stan skupienia. *Nurt* 1978 nr 9; A. Mrozowska: Gdańska książka roku. *Bibl. Gdań.* 1978 nr 3; R. Biliński: Ustalanie tożsamości. *Odra* 1979 nr 7/8; P. Czartolomny: Czwartry stan skupienia. *Fakty* 1979 nr 11. — J. Sochoń: „Z ludzkiego serca uczynić dom boski ...”. *Poezja* 1979 nr 4 [rec.: Stan skupienia]. — A. Nowak: Osobowość i niezależność. *Nowy Wzrost* 1980 nr 11. — [Dotkliwa obecność:] M. Yoph-Zabiński: Dzieciństwo mężczyzny. *Tyg. Kult.* 1981 nr 42; T.J. Żółciński: Rachunek z obecnością. *Fakty* 1981 nr 19; W. Ligeża: Naprawdę być. *Twórczość* 1982 nr 6. — A. Nowak: Cena przepołowionej twarzy. (O poezji K.N.). *Radar* 1983 nr 17. — [Ryzyko obecności:] K. Kuczkowski: Poszturchiwanie „niedotykalnych”. *Nurt* 1984 nr 10; T.J. Żółciński: Kłeska powieści chłopskiej. *Radar* 1984 nr 22. — W. Ligeża: „Chodzę po ludziach, by odwiedzać siebie”. *Twórczość* 1985 nr 4 [rec.: Codzienna zapłata]. — P. Kowalski: Dwa razy o nurcie chłopskim. *Regiony* 1986 nr 1/4 [m.in. rec.: Ryzyko obecności]. — P. Szewc: Słowa na świadectwo. *Radar* 1987 nr 6. — A. Bichta: Dialog niesfingowany. *Twórczość* 1990 nr 9 [rec.: Uparte oddychanie]. — K. Pieńkosz: Cud pomnażania. *Literatura* 1990 nr 12 [rec.: Najbliższa dal]. — A. Szymańska: Miłosierdzie słowa. *Prz. Powsz.* 1990 nr 9 [rec.: Uparte oddychanie]. — M. Adamiec: Ja poetycki ciulacz. *Tyg. Lit.* 1991 nr 13/14 [rec.: Wiersze wybrane]. — S. Dąbrowski: Ciągłe w porze rozstrzygnięć. *Odra* 1991 nr 1 [rec.: Uparte oddychanie]. — B. Zeler: Historia, Natura, Sacrum. *Tytuł* 1993 nr 4 [rec.: Przestrzeń oczekiwania]. — K. Kuczkowski: Poeta „prawd najcichszych”. *Topos* 1994 nr 3/4 [rec.: Wilga i deszcz]. — W.P. Lorkowski: Oczekująca przestrzeń. *Topos* 1994 nr 5/6 [rec.: Przestrzeń oczekiwania]. — A. Szymańska: Miłość najbliższego. *Prz. Powsz.* 1994 nr 5 [rec.: Najbliższa dal]. — [Z księgi darów:] W. Ligeża: Nadprzyrodzona konkretność trwania. *Nowe Książ.* 1997 nr 6; K. Maliszewska: Bolesna hojność przemijania. *Topos* 1997 nr 2; E. Nawrocka: Pełnia i zmurszenie. *Tytuł* 1997 nr 2; K. Pieńkosz: Nadprzyrodzona konkretność. *Sycyna* 1997 nr 69; A. Szymańska: Wszystkie cuda sekund. *Prz. Powsz.* 1997 nr 6.

B.M.

NOYSZEWSKI Stanisław 1891-1941

Używał też nazwiska: Pióhun-Noyszewski.

Pseud.: Brodziej; N.; S.; S.N.; St.N.; St. Noy; St. P.-N.; Stan. P. Prozaik, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 30 lipca 1891 w Kielcach; syn Józefa Noyszewskiego, właściciela nieruchomości, i Kazimiery z Saskich, ciotecznej siostry Stefana Żeromskiego. Od 1902 uczęszczał do państwowego gimnazjum w Kielcach. W 1905 uczestniczył w strajku szkolnym, po czym przeniósł się do polskiej szkoły handlowej pod dyktando Albina Kowalczyńskiego, którą ukończył w 1910. Następnie wyjechał do

Wiednia i podjął studia ekonomiczne w tamtejszej Akademii Handlowej. Debiutował w 1911 nowelą pt. „Pour passé le temps”, opublikowaną na łamach *Gazety Kieleckiej* (podp. Brodzic). Po powrocie do kraju, w 1912 pracował w cukrowni w Lublinie. W 1913-14 należał do zespołu redakcyjnego *Gazety Lubelskiej*. W 1914 przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował w Centrali Cukrowniczej. W czasie I wojny światowej współpracował z *Gazetą Poranną 2 grosze*, publikując artykuły polityczne oraz wiersze i recenzje teatralne (1915-19; m.in. w 1916-18 cykl recenzji pt. „Teatr i muzyka”). Po odzyskaniu niepodległości, w 1919-28 był referentem prasy zagranicznej w Prezydium Rady Ministrów. W 1928 został przeniesiony na emeryturę i zajął się pracą publicystyczną i literacką oraz gromadzeniem materiałów do biografii Stefana Żeromskiego. Pod koniec lat dwudziestych był administratorem literackim *Gazety Warszawskiej*; w dzienniku tym publikował następnie artykuły, nowele i recenzje teatralne (1931-34). W 1935-39 był stałym współpracownikiem *Warszawskiego Dziennika Narodowego*, w którym m.in. prowadził dział krytyki teatralnej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Pracował w biurze Rady Głównej Opiekuńczej, kierując sekcją pomocy dla literatów. Brał udział w tajnej działalności Stronnictwa Narodowego. Aresztowany przez gestapo 17 maja 1941 i więziony na Pawiaku, 23 lipca został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie 21 grudnia 1941 zmarł.

TWÓRCZOŚĆ

1. Akordy. Poezje. Wwa: [Druk.] L. Bruś 1916, 152 s.
2. Powstańcy. Powieść. Wwa: Kasa Przewoźności i Pomocy Warsz. Pomocników Księg., Gebethner i Wolff 1916, 260 s.
3. Henryk Sienkiewicz, wielki powieściopisarz i obywatel. Wwa: Wydawn. im. M. Brzezińskiego 1917, 41 s. Wyd. 2 także 1924.
4. Dziennik człowieka niepotrzebnego. Powieść. Wwa: Kasa Przewoźności i Pomocy Warsz. Pomocników Księg. 1918, 179 s.
5. Upadek Janki Brzeskiej. Powieść. Lubl.: Nakł. K. Kotlarskiego 1923, 176 s.
6. Baronowa Inborn. Powieść. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1925, 246 s. Wyd. 2 Wwa: Nakł. Bibl. „Nasza Książka” 1926.
7. Stefan Żeromski. Dom, dzieciństwo i młodość. Wwa: J. Morkowicz 1928, 374 s.
8. Trzy panny z Kurzelowa. Opowieści świętokrzyskie. Wwa: Druk. F. Wyszynski i S-ka 1934, 310 s.

Zawartość: Trzy panny z Kurzelowa; Stary szambelan; Infulat i woźnica; Święcone w Krzywosękach; Zle oczy.

9. Brewerie. [Opowiadania]. Wwa: Druk. F. Wyszynski i S-ka 1935 [antydat. 1934], 246 s.

Zawartość: Turkus; Pogrzeb dziadunia; Pelargonie; Stryj Teodor; Transakcja; Jedenasta szynka; Nad Weretyją; Panna Idalia; Kontredans; Lajdak; Z Szydłowa do Końskich.

10. Żeromski a marksści. Zarys ewolucji społeczno-politycznej. *Warsz. Dz. Nar.* 1936 nr 317-320, 323-326, 330-335, 337, 339-342, 344-349. Wyd. osob. pt. Zarys myśli polityczno-społecznej Stefana Żeromskiego. Wwa: Bibl. Pol. 1937, 94 s.

11. Saga rodu Niegolewskich. Powieść. Powst. przed 1939.

Rkps spłonął we wrześniu 1939 w lokalu redakcji *Warsz. Dz. Nar.* (inf.: PSB).

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (J. Kądziela). — LP (red.).

[E. Czekalski] E.C.: Z literatury. *Romans i Powieść* 1916 nr 45 [rec.: Powstańcy]. — [H. Naglerowa] J. Stycz; Notatki literackie. *Echo Warsz.* 1925 nr 345 [rec.: Baronowa Inborn]. — [Stefan Żeromski:] J. Birkenmajer. *Pam. Lit.* 1928 z. 2; R. Blüth. *Pol. Zbroj.* 1928 nr 1; [P. Hulka-Laskowski] phl. *Pologne Littéraire* 1928 nr 18; J. Kallenbach: Młodość Żeromskiego. *Nouva Reforma* 1928 nr 47; S. Kołaczkowski. *Wład. Lit.* 1928 nr 14; J. Parandowski: Młodość Żeromskiego. *Sl. Pol.* 1928 nr 98; L. Płoszewski. *Ruch Lit.* 1928 nr 4; M. Kröll. *Prz. Współcz.* 1929 t. 29; J.E. Plomiński. *Slavische Rundschau*, Praga 1929 nr 5. — A. Grzymała-Siedlecki: Z recenzyjnego stołu. *Kur. Warsz.* 1934 nr 355 [rec.: Brewerie]. — [Trzy panny z Kurzelowa:] A. Grzymała-Siedlecki: Z świętokrzyskich soków. *Kur. Warsz.* 1934 nr 99; L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1934. — [Zarys myśli polityczno-społecznej Stefana Żeromskiego:] S. Cywiński: Żeromski jako polityk. *Słowo* 1937 nr 85; J. Krzyżanowski. *Rocz. Lit.* 1937, E. Śluccki: Endecy kradną Żeromskiego. *Dz. Lud.* 1937 nr 152; K. Wyka. *Nouva Książ.* 1937 z. 10. — J. Krzyżanowski: S.P.-N. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4. — S. Eile: Błędy i niecisłości w książce P.-N. *Pam. Lit.* 1960 z. 1 [dot.: Stefan Żeromski]. — Z.J. Adamczyk: S.P.-N. jako komentarz i biograf Stefana Żeromskiego. *Zesz. Kiel.* 1973. — S. Mijas: Kuzyn Żeromskiego (S.P.-N.). W tegoż: *Ojczyzna w oczymie. Łódź 1976.* — A. Gołda: „Powstańcy” S.P.-N. a „Wierna rzeka” Stefana Żeromskiego. *Stud. Kiel.* 1985 z. 4.

B.D.

NUROWSKA Maria

ur. 1944

Powieściopisarka

Urodzona 3 marca 1944 w Okółku pod Sejnam; córka Stanisława Rudziejewskiego, leśnika, i Ireny z Sieńkowskich, dziennikarki. Uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego w Piszcu. Po zdaniu matury w 1962, studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1974 uzyskała w trybie zaoocnym magisterium. Pracowała m.in. jako stewardessa i modelka. W 1966 wyszła za mąż za Jacka Nurowskiego, inżyniera mechanika (rozwód 1971). Debiutowała w 1973 utworem pt. „Opowiadania z życia: List. Tydzień” na łamach *Przekroju* (nr 1452). Opowiadania i fragmenty powieści publikowała m.in. w *Literaturze* (1974, 1986, 1988-90) i *Kulturze* (1975, 1981). Od 1977 była

członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1989 została członkiem SPP. W 1993 podjęła współpracę jako felietonistka z miesięcznikami *Pani* i *Playboy* (cykl „One”). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nie strzelać do organisty. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1975, 185 s.

Zawartość: Gdzie jest Gapa?; Nowina; Kasak; Stary; Nie strzelać do organisty; O Krasulę chodzi ...; Wdowa wiatrów; Męskie sprawy; Układ; Długopis; Ingles; Bańka miodu; Sprawiedliwość; Zmyłka; Pogrzeb; Motor; Ostatnie tango w Krutyni.

2. Moje życie z Marlonem Brando. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 176 s. Wyd. 2 Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1990.

3. Po tamtej stronie śmierci. [Powieść]. *Twórczość* 1976 nr 6 s. 7-51, nr 7 s. 10-53. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1977 [właśc. 1976], 163 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1980; wyd. 4 [!] Wwa: NOWA 1992. Przedr. zob. poz. 15.

Nagroda literacka przyznana przez R. Miłczewskiego-Bruno w 1978.

Przekł. flamandzki: Aan de andere kant de dood. [Przel.] H. Heese. 1993 (inf. autorki), — niem.: Jenseits ist der Tod. [Przel.] M. Fricke. Reinbek bei Hamburg [1981], wyd. 2 Frankfurt am Main 1997 (inf. autorki).

Adapt.: film.: Śnić we śnie. Scenariusz: J. Anderman. Ekran. 1979, — radiowa: Adapt.: J. Anderman. Radio 1979.

4. Wyspa na lądzie. [Powieść]. Wwa: LSW 1979, 313 s.

5. Białe tango. Serial telewizyjny w 8 odcinkach. [Współaut.:] J. Anderman. Ekran. 1981.

6. Reszta świata. [Powieść]. Wwa: LSW 1981, 346 s.

Przekł. niem.: Das Mädchen im Elfenbeinturm. [Przel.] B. Pitschmann. Berlin 1985.

7. Kontredans. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983 [właśc. 1984], 217 s. Wyd. 2 Wwa: NOWA 1993.

Przekł. słoweń.: Contre danse. [Przel.] D. Dominkuš. Ljubljana 1989.

8. Sprawa honorowa. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1984, 57 s.

9. Dawka. Słuchowisko radiowe. *Dialog* 1985 nr 1 s. 5-18. Radio 1985.

10. Na koszt własny. Scenariusz filmowy. *Dialog* 1986 nr 7 s. 65-85.

11. Innego życia nie będzie. [Powieść]. Wwa: PIW 1987, 126 s. Wyd. 2 Wwa: NOWA 1993, 162 s. Przedr. zob. poz. 15.

Przekł. niem.: Ein anderes Leben gibt es nicht [Przel.] A. Lempp. wyd. 2-4 Frankfurt am Main 1994, 1997, — ros.: 1997 (inf. autorki), — węgier.: Egy életünk van. [Przel.] I. Fejér. Budapest 1992.

12. Małżeństwo Marii Kowalskiej. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1987 nr 3 s. 5-49. Praprem. Pozn., T. Pol. 1989.

13. Postscriptum. [Powieść]. Kr.: WL 1989, 148 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NOWA 1991; wyd. 3 Wr.: Siedmioróg 1998.

Przekł. flamandzki: Postscriptum voor Anna en Miriam. [Przel.] H. Heese. 1995, — franc.: Post-scriptum pour Miriam et Anna. [Przel.] L. Dyèvre. Paris 1993, — niem.: Postscriptum für Anna und Miriam. [Przel.] A. Lempp. Frankfurt am Main 1991, wyd. nast. tamże: 1994, 1996.

Adapt. tv: Przerwa w podróży. Adapt. ... TV 1991.

14. Hiszpańskie oczy. [Powieść]. Wwa: Alfa 1990, 218 s. Wyd. nast.: wyd. zmien. [i uzup.] Wwa: NOWA 1992, tamże 1995.

Przekł. flamandzki: Spaanse ogen. [Przel.] G. Rasch. 1994 (inf. autorki), — łotew.: Spanu Acis. [Przel.] I. Birzvalka. 1992 (inf. autorki), — niem.: Spanische Augen. [Przel.] A. Lempp. Frankfurt am Main 1993, wyd. nast. tamże: 1993, 1995, 1996, — szwedz.: Spanska ögon. [Przel.] J.H. Swahn. [Stockholm] 1991.

15. Dwie kobiety. [Powieści]. Wwa: Alfa 1991, 298 s.

Zawartość: Po tamtej stronie śmierci [poz. 3]; Innego życia nie będzie [poz. 11].

16. Listy miłości. [Powieść]. Wwa: Alfa 1991, 180 s. Wyd. 2 zmien. Wwa: NOWA 1993.

Przekł. ang. (inf. autorki), — chiński: 1993 (inf. autorki), — flamandzki: Brieven der liefde. [Przel.] G. Rasch. 1994, — franc.: Un amour de Varsovie. [Przel.] Ch. Jezewski, D. Autrand. Paryż 1996, wyd. 2 tamże 1997 (inf. autorki), — koreań. (inf. autorki), — niem.: Briefe der Liebe. [Przel.] A. Lempp. Frankfurt am Main 1992, wyd. nast. 2-8 tamże 1992-1995; Wien 1994, — ros.: 1997 (inf. autorki).

17. Panny i wdowy. Scenariusz serialu telewizyjnego w 5 odcinkach. TV 1991. Por. poz. 18.

Adapt. film.: Ekran. 1991.

18. Panny i wdowy. [Powieść]. Wwa: NOWA 1991-1993. Por. poz. 17.

Cz. 1. Zniewolenie. 1991, 199 s. Wyd. nast. tamże 1992.

Cz. 2. Poker. 1991, 239 s.

Cz. 3. Piołun. 1992, 237 s.

Cz. 4. Czyściec. 1992, 234 s.

Cz. 5. Zdrada. 1993, 292 s.

Przekł. niem.: Freulein und Witven. [Przel.] I. Wolf. Berno 1997 (inf. autorki), — ros.: 1997 (inf. autorki).

19. Gry małżeńskie. [Powieść]. Wwa: NOWA 1994, 252 s.

Przekł. flamandzki: Huwelijkspeel. [Przel.] G. Rasch. 1994 (inf. autorki), — niem.: Ehespiele. [Przel.] A. Lempp. Frankfurt am Main 1995.

20. Rosyjski kochanek. [Powieść]. Wwa: WAB 1996, 260 s.

21. Wiek samotności. [Powieść]. T. 1-2. Wr.: Siedmioróg 1996, 374 + 398 s.

22. Tango dla trojga. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1997, 166 s.

23. Miłośnica. [Powieść biograficzna]. London: Puls 1998, 234 s.

Dot. Krystyny Skarbek.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 9, nadto m.in.: Egzamin wstępny. [Współaut.:] J. Anderman. Radio 1977. — Telefon. Radio 1977. Druk w: Drzewo jabłoni na wiosnę. Wwa 1979 s. 177-193. — Wigilia. Radio 1978. — Decyzja. Radio 1979. — Oferta. Radio 1981. — Radio Taxi. Radio 1981. Druk *Teatr Pol. Radia* 1981 nr 2 s. 42-54. — Sala. Radio 1981. — Życie od początku. Radio 1982. — Góra. Radio 1984. — Jedyne wyjście. Radio 1986. — Obraz. Radio 1986. — Romans ze znakiem zapytania. Radio 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiady: Dojść do słowa. [Rozm.] H. Zaworska. *Odra* 1988 nr 7/8; Pisuję tylko bestsellery. [Rozm.] W. Kallicki. *Gaz. Wyborcza* 1991 nr 282; Być normalnym. [Rozm.] J. Syski. *Literatura* 1988 nr 11; Nie można przeżyć życia wbrew własnej biologii. [Rozm.] I. Bodnar. *Przekrój* 1996 nr 47.

[Nie strzelać do organisty:] M. Bujnicka: Rzeczywistość strawestowana. *Życie Lit.* 1976 nr 38; A. Chruszczyński: Koniopielka zdarza się raz. *Tyg. Kult.* 1976 nr 17; B.S. Kunda. *Życie Lit.* 1976 nr 11, przedr. w tegoż: Dwa pejzaże świata. Wr. 1982; M. Milewski: Bajka i życie. *Literatura* 1976 nr 16; J. Pieszczachowicz: Strzelanie do różnych tarcz. *Nowe Książ.* 1976 nr 16. — [Moje życie z Marlonem Brando:] E. Kozarzewska: Samotność z Marlonem Brando. *Literatura* 1977 nr 17; Z. Lichniak. *Śl. Pousz.* 1977 nr 188; J. Opalski: Marlon Brando po polsku. *Życie Lit.* 1977 nr 10; A. Sulikowski: Cień matki, cień śmierci. *Twórczość* 1977 nr 7; A.R. Zieliński: Jej życie z Marlonem Brando. *Nowe Książ.* 1977 nr 5. — [Po tamtej stronie śmierci:] A. Chruszczyński: Odwaga. *Tyg. Kult.* 1977 nr 44; B. Kunda. *Nadodrże* 1977 nr 18, przedr. w tegoż: Dwa pejzaże świata. Wr. 1982; I. Furnal: Matka i córka. *Mies. Lit.* 1978 nr 2; E. Nowicka: Po tamtej stronie miłości. *Nowe Książ.* 1978 nr 4. — [Wyspa na lądzie:] L. Bugajski: Spodziewany unik. *Mies. Lit.* 1980 nr 7; A. Czachowska: Latwo zmarować pomysł. *Nowy Wzrost* 1980 nr 5. — H. Zaworska: Wojna uczyć. *Kultura* 1980 nr 30. — L. Bugajski: Przemiana. W: Następni. Wwa 1982 [dot.: Nie strzelać do organisty; Moje życie z Marlonem Brando; Po tamtej stronie śmierci]. — [Kontredans:] M. Chrzanowski: Między Warszawą a Białoteką. *Życie Lit.* 1984 nr 36; D. Brylska: Dramat bezosobowości. *Mies. Lit.* 1985 nr 5; J. Majcherek: Trójkąt w stanie wojennym. *Twórczość* 1985 nr 4. — A. Czachowska. *Twórczość* 1988 nr 5 [rec.: Innego życia nie będzie]. — R. Bednarczyk: Powrót do muru straceń. *Życie Lit.* 1989 nr 34 [rec.: Postscriptum]. — K. Pysiak: Stany bliskie dewiacji. *Polityka* 1989 nr 43. — K. Kęszicka: Liczba podwójna. *Mies. Lit.* 1990 nr 1 [rec.: Postscriptum]. — G. Borkowska: Replika kiczu, czyli Zapolska działa. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1991 nr 11. — J. Kobus: Między ustami a brzegiemi Amuru. *Gaz. Wyborcza* 1992 nr 9 [rec.: Panny i wdowy. Zniwolenie]. — J. Rurawska: Fenomen Nurowskiej, czyli kłopot z bogactwem. *Nowe Książ.* 1992 nr 1 [dot.: Dwie kobiety; Panny i wdowy; Listy miłości]. — K. Koźniewski: Kruki będą wciąż głodne. *Polityka* 1994 nr 13 [rec.: Panny i wdowy. Zdrada]. — I. Iwasów: W Paryżu, czyli nigdzie. *Nowe Książ.* 1997 nr 3 [rec.: Rosyjski kochanek].

M.K.K.

NYCZAJ Stanisław

ur. 1943

Krypt.: S.N.; SN.
Poeta, autor książek dla dzieci.

Urodzony 9 stycznia 1943 w Nowicy pod Kałuszem; syn Michała Nyczaja, nauczyciela, i Kazimie-

ry z domu Machnik. Uczęszczał do szkoły muzycznej, skończył siedem klas fortepianu, a od 1957 do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Konopnickiej w Opolu. Po zdaniu matury w 1961, studiował filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu. Debiutował w 1964 wierszami pt. „Dorośli” i „Z podróży”, opublikowanymi w piśmie studenckim *Nasze Sprawy* (nr 2). Od tegoż roku ogłaszał wiersze także na łamach *Trybuny Opolskiej* (do 1967). W 1965 ożenił się z Reną Marciniak, poetką (rozwód 1977). Uczestniczył aktywnie w działalności KKMP (1964-77). W 1966 uzyskał magisterium i do 1970 był nauczycielem języka polskiego w Zespole Szkół Przemysłu Skórzanego „Otmęć” w Krapkowicach. W 1967-72 otrzymał wiele nagród w konkursach literackich. Wiersze, artykuły i recenzje publikował w *Głosie Nauczycielskim* (1969-74, z przerwami), *Tygodniku Kulturalnym* (1969-75, z przerwami), *Przemianach* (1971-87, z przerwami; podp. też S.N.). Był redaktorem miesięcznika *Opole* (1970, tu też liczne utwory do 1977) oraz sekretarzem redakcji *Kwartalnika Nauczyciela Opolskiego* (1970-72). W tym czasie (1970-72) pełnił też funkcję sekretarza Zarządu Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Opolu. W 1972 przeniósł się do Kielc, gdzie podjął pracę na Politechnice Świętokrzyskiej, początkowo jako redaktor i kierownik Działu Wydawnictw, następnie wykładowca filozofii (1975-79 i 1981-85). W 1973-76 był członkiem kolegium wydawniczego *Literackiej Biblioteki „Przemian”*, a w 1979-81 redaktorem miesięcznika *Przemiany*. Brał aktywny udział w pracach ZNP (od 1961 członek); w 1973 został prezesem Kielecko-Radomskiego Nauczycielskiego Klubu Literackiego. W 1978 ożenił się z Ireną Ciak, nauczycielką. W 1979 został członkiem ZLP. Za działalność literacko-publicystyczną otrzymał w 1982 nagrodę Funduszu Nauki i Kultury im. S. Staszka. W 1983 został redaktorem w Oddziale Wydawnictwa Łódzkiego w Kielcach, a w 1985 redaktorem i konsultantem w Ośrodku Kultury Literackiej. Jako redaktor brał udział w przygotowywaniu m.in. serii *Biblioteka Świętokrzyska*, *Biblioteka Poetycka* Wydawnictwa Łódzkiego, serii *Arkusze Poetyckie*, serii almanachów pt. *Bazar* (od 1974) oraz pt. *Słowo* (1994). W 1983 i w 1988 otrzymał nagrodę Wojewody Kieleckiego. W 1984-86 prowadził zajęcia i seminaria z zakresu kultury współczesnej na Politechnice Świętokrzyskiej. Wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje zamieszczał w *Literackim Głosie Nauczycielskim* (1983-88) oraz w miesięczniku *Okolice* (1986-87); w 1988 został członkiem rady redakcyjnej tego pisma. W 1990-93 był prezesem Oficyny Wydawniczej Ston w Radomiu, prowadzonej wraz z Teresą Opoką. Od 1994 prowadzi wraz z żoną, Ireną Nyczaj, Oficynę Wydawniczą Ston 2

w Kielcach. W wydawnictwie tym redaguje serie: *Biblioteka Nauczycielskiego Ruchu Literackiego*, *Biblioteka Satyry*, *Twórczość Młodych*; nadto, jako redaktor prowadzący uczestniczy w pracach kolegium wydawniczego serii literackiej, któremu przewodniczy Piotr Kuncewicz. W 1995 podjął współpracę z miesięcznikiem *Ikara*. W listopadzie 1996 został prezesem Oddziału Kieleckiego nowego ZLP. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1973) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1987). Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przerwany sen. Wiersze. [Wwa:] KKMP przy ZG ZMW, LSW [1968], 33 s.

2. Gry z naturą. [Wiersze]. Kielce: Zarząd Woj. ZSMW, Wyd. Oświaty, Wychowania i Kultury Urzędu Miejskiego, Klub Lit. 1975, 55 s.

3. Najcichsza odwaga. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1977, 46 s.

Nagroda mies. *Przemiany*.

4. Głos w dyskusji. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1978, 62 s.

Cykle: Uczucia rozumne; Antrak; Krok w krok za sobą.

5. Pisarze Kielecczyny. Informator. [Współaut.:] S. Rogala. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

6. Tęsknota za nadzieją. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1983, 56 s.

Cykle: Tęsknota za nadzieją; Groteski liryczne; W nadziei – bezradnie.

7. Globus – łobuz. [Wiersz dla dzieci]. Kielce: WŁ 1985, 16 s.

8. Puls. Poemat dramatyczny. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1988, 55 s.

I nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim ZG ZNP w 1988.

9. Cudowny śnieg. [Opowiadanie dla dzieci]. Kielce: Dom Książki 1989, [24] s. Wyd. 2 Radom: Ofic. Wydawn. Ston 1990.

10. Pierwsza dziecięca wyprawa w Kosmos. [Opowiadanie dla dzieci]. Radom: Ofic. Wydawn. Ston 1990, [16] s.

11. Wiersze dla ciebie. Kr.: Miniatura 1990, 64 s.

12. Morski wiatr. [Wiersze dla dzieci]. Radom: Ofic. Wydawn. Ston 1991, [16] s.

13. Mówiąc do siebie. Groteski liryczne, aforyzmy, fraszki, wiersze biesiadne. Kielce: DCF 1994, 68 s.

14. Tęczowy świat. [Wiersze dla dzieci]. [Zagran.:] Bogart 1994, 46 s. Wyd. nast.: wyd. zmien. z podtyt. Wiersze i opowiadania. Kajetanów 1994; wyd. 2 [!] Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1996.

15. Wiersze wybrane. Łódź: WŁ 1994, 172 s.

Nagroda Świętokrzyska Premiera Literacka w 1995 (za 1994).

16. Przygody kucyka. [Opowiadanie dla dzieci]. Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1995, [24] s.

17. Psia rodzinka. [Opowiadanie dla dzieci]. Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1995, [20] s.

18. Żarty na stół. Wiersze biesiadne, fraszki, aforyzmy, groteski liryczne. Z kolażami I. Nyczaj i posł. T. Szejwa. Wyd. 2 [!] Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1995, 98 s.

19. W zawiąłym krajobrazie świata. Laureaci „Świętokrzyskiej Premiery Literackiej” 1993-1995. [Autorzy:] B. Garboś, ..., S. Rogala. Wybór poezji w oprac. S. Żaka. Kielce: Marka 1997, 152 s.

Adaptacje

1. Wigilie. Scenariusz ... Wyst., Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1984.

Spektakli oparty na tekstach poetów kieleckich.

2. Gimnazjalista. (Na motywach „Dzienników” S. Żeromskiego). Wyst. Kielce, Estrada 1984.

Prace redakcyjne

1. Człowiek i środowisko. Materiały z sesji naukowej Instytutu Śląskiego. Red. ... Opole: Inst. Śląski 1973, 245 s.

2. Bazar. [Almanach literacki]. Kielce.

[T. 3]. Almanach Kieleckiego Klubu Literackiego ZNP. Red. ... Wyd. Zarząd Okręgu ZNP oraz Ośrodek Usług Pedagog. i Socjalnych w Kielcach 1981, 145 s.

[T. 4]. [Almanach literacki]. Wyboru dokonali: ... – poezja, S. Rogala – proza i dramat. Łódź, Kielce: WŁ 1988, 189 s.

[T. 5]. Almanach literacki nauczycieli. Wyboru dokonali: ..., T. Opoka. Radom, Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 1993, 407 s.

[T. 6]. Almanach literacki. Wyboru dokonali: K. Cel, ... Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1995, 281 s.

3. Politechnika Świętokrzyska. Osiągnięcia i możliwości naukowo-badawcze. Oprac. ... Kielce: Politechnika Świętokrzyska 1983, 76 s.

4. H. Morawski: Światłocienie. [Wiersze]. Wybór ... Radom: WDK [Woj. Dom Kultury] przy współudziale Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. [1984], [16] s.

5. S. Pięta: Pisma. Oprac. i słowo wstępne ... Red. i przedm.: S. Lichański. T. 1-2. Wwa: LSW 1986, 604 + 348 s.

[T.] 1. Poezje zebrane, aneks, przypisy; [T.] 2. Utwory rozproszone, inedita, przypisy.

6. W ogrodach ognia. Almanach Nauczycielskiego Klubu Literackiego im. J. Czechowicza. Cz. 1.

Poezja. Wstęp ... Lubl.: Nauczycielski Klub Lit. 1990, 158 s.

7. Mała księga przysłów polskich. Red. i wstęp ... Radom: Ofic. Wydawn. Ston 1993, 272 s. Wyd. 2 także 1994.

8. Księga powieści i powiastek polskich. W wyborze i układzie ... Wstęp ... Kielce: DCF 1994, 238 s.

9. W. Malicki: Bez mitu. [Wywiad; rozm.] ... Kolaże: I. Nyczaj. Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1995, 86 s.

10. A.A. Zych: Psalmi emigracyjne. Posł. i red. ... Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1995, 55 s.

11. E. Szulborski: Krawędzią urwiska. Kolaże: I. Nyczaj. Wybór i posł. ... Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1996, 107 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997, 1998. — Wywiady: Uparcie szukał własnej drogi. Rozm. T. Olszewski. *Okolice* 1987 nr 5; Bez fałszywej skromności. Rozm. J. Molda. *Lit. Głos Naucz.* 1988 nr 1; Impuls nie powinien przejść mimo. Rozm. L. Żuliński. W: L. Żuliński: *Między wierszami*. Kielce 1997.

[Przerwany sen:] J. Nowakowski: Szachownice uczuć. *Profile* 1968 nr 4 [dot. też: J. Kubas: *Podpromiel*; M. Jodłowski: *Budzony z jawy*. *Kontrasty* 1969 nr 4. — [Gry z naturą:] M. Jodłowski: *Pagórek możliwości*. *Opole* 1975 nr 11; A. Lenartowski: *Depcząc uparcie w miejscu*. *Nowe Książki* 1976 nr 8; J.A. Grochowiński. *Poezja* 1978 nr 3. — [Głos w dyskusji:] T. Błażejowski: *Głos poety*. *Przemiany* 1979 nr 3; D. Chrościelewska: *Aklamacja*. *Odgłosy* 1979 nr 26. — Z. Mikotejko: *Reguła — rzecz święta*. *Nowa Wieś* 1979 nr 1 [rec.: Najcichsza odwaga]. — E. Zyman: „... A nie wiersz liryczny”. *Przemiany* 1980 nr 12. — [Tęsknota za nadzieją:] L. Żuliński: *Wszczęta stręcha*. *Przemiany* 1983 nr 11; H. Duda: *Na wielu piętrach labiryntu*. *Kwart. Naucz. Pol.* 1984 nr 4. — M. Kucner: *O potrzebie samostanowienia*. *Słowo* 1984 [dot.: Najcichsza odwaga]. — M. Józefacka: *Mowa zaklęć i obrazów*. *Lit. Głos Naucz.* 1987 nr 2. — B. Truchlińska: *„Na przekór wątpliwości sobie”*. (O poezji S.N.). *Słowo*. II *Almanach Literacki*. Łódź 1987, przedr. w: *Między afirmacją a sceptycyzmem*. Kielce 1995. — J. Termer: *Ćwiczenia dramatyczne*. *Przemiany* 1988 nr 6 [rec.: Puls]. — J.Z. Brudnicki: *Nyczaj biesiadny*. *Wiad. Kult.* 1996 nr 14 [rec.: Żarty na stół].

K.B.

NYCZEK Tadeusz

ur. 1946

Pseud.: Maja Krzyk; Rayska; (t); T.N.; (TAD); ten; (ten); Woyski; — wspólnie z Janem Poprawą: Jan Tasak. Krytyk literacki, teatralny, plastyczny.

Urodzony 1 sierpnia 1946 w Krakowie; syn Stanisława Nyczka, inżyniera elektryka, i Marii z domu Bajer, prawniczki. W 1960-65 uczęszczał do Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie. Po zdaniu matury studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1970 uzyskał magisterium. W 1970/71 kontynuował studia na wydziale reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie. Od 1969 uprawiał stale publicystykę literacką, teatralną, a także z zakresu plastyki; za swój debiut uważa artykuł pt. „Ta nienawistna miłość

(E. Bryll: poezja – dramatyczność – teatr)”, opublikowany w *Twórczości* (1969 nr 2). Od tegoż roku współpracował z czasopismem *Student*, w którym do 1970 zamieszczał stały felieton literacki, a w 1971-77 prowadził działy kulturalny i literacki. Publikował artykuły także w *Życiu Literackim* (od 1970) i w dzienniku *Echo Krakowa* (od 1973; tu do 1980 stały felieton literacki). Zajmował się działalnością teatrów studenckich, towarzyszył im w podróży zagranicznych (w 1973 był z Teatrem „Kalambur” w Austrii, w 1974 z Teatrem STU w Holandii, w 1976 z teatrem Pleonazmus we Francji i Niemczech). W 1975-79 był współkierownikiem literackim Teatru im. J. Kochanowskiego w Opolu. Od 1975 należał do SDP (do zawieszenia Stowarzyszenia w 1981). W 1977 otrzymał nagrodę Pióra w dziedzinie krytyki przyznaną przez Zarząd Główny SZSP. W 1977-79 publikował liczne recenzje i artykuły w *Miesięczniku Literackim*, współpracował też z *Dialogiem* (od 1980; w 1984-87 stały felieton). Od 1980 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W tymże roku założył wspólnie z Janem Polkowskim i Andrzejem Sulikowskim nielegalne Wydawnictwo ABC, które po ogłoszeniu stanu wojennego w grudniu 1981 przestało istnieć. W 1981 był jednym ze współzałożycieli miesięcznika *Pismo*, w którym pełnił funkcję sekretarza redakcji; w tymże roku został także współredaktorem czasopisma *Sztuka*. W tym też roku otrzymał nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP. W 1982-89 był redaktorem niezależnego czasopisma *Arka*, ogłaszał tu do 1992 także artykuły (pod pseud. Rayska w wydaniu krajowym i Woyski w wydaniu paryskim). W 1983 pracował w charakterze kierownika galerii w Teatrze STU w Krakowie. W 1984 założył wraz z Maciejem Szybistym i następnie razem z nim prowadził galerię sztuki *Inny Świat* (do 1992). Publikował recenzje teatralne w *Przeglądzie Powszechnym* (1985-87). W 1987 przebywał przez pół roku w Australii. W 1988 ożenił się z Dorotą Kaźmierską, historykiem sztuki. W 1989 otrzymał nagrodę literacką im. B. Sadowskiej. Współpracuje od 1989 z *Gazetą Wyborczą*; od 1995 prowadzi stały felieton pt. „Lektury obowiązkowe” w jej dodatku *Książki*. W 1992-97 był kierownikiem literackim Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie. Od 1996 publikował w czasopiśmie *Znak* cykl pt. „Kroniki krakowskie”. W 1997 został dyrektorem artystycznym firmy PRO ARTE, zajmującej się produkcją programów telewizyjnych. Wyróżniony Złotą Odznaką SZSP (1975) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1977). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bolestaw Leśmian. [Szkic]. Wr.: Ossol. 1976, 37 s.

2. Teatr „Pleonazmus”. [Monografia]. Wwa: MAW 1979, 109 s.

3. Pełnym głosem. Teatr studencki w Polsce 1970-1975. Kr.: WL 1980, 299 s.

Zawiera części: Z lotu ptaka; Festiwałe; Od Spadania do Delirium Tremens; Z perspektywy.

4. Lakierowanie kartofla i inne teksty teatralne. Kr.: WL 1985, 245 s.

Teksty druk. w 1979-1980 w *Dialogu*. — Zawartość: Prolog; Oni u nas [S. Mrozek: Dom na granicy, Kr., T. Groteska]; Akwariu [Sofokles: Król Edyp. Opole, T. im. J. Kochanowskiego]; Życie grać [Dziesięć portretów z czajką w tle według Antoniego Czechowa, Kr., Stary T.]; Così fan tutte [W. Bogusławski: Cud mniemany, czyli Krakowiacy i górale. Gdynia, T. Muz.]; Everyman z tęczką [i Dekameron według Giovanniego Boccaccia. Wwa, T. Nar.]; Niedobór [T. Różewicz: Przyrost naturalny. Wr., T. Współcz.]; Auto da fé [Odzyskać przepłakane lata. Studencki T. Jedynka przy Radzie Uczelnianej SZSP UG]; Frontem do mas [Trzeci program (prawie rewia)]. Wwa, T. Syrena; Sen trupa [B. Urbankowski: Mochnacki — sny o Ojczyźnie. Pozn., T. Pol.]; Voluptas ujarzmiona [Heracles y Hebe. Kr., T. Muz., Wrocławski T. Pantomimy]; Pierwsza opowiada, trzecia pisze [J. Piekarska według B. Leśmiana: Cudowna lampa Aladyna. Rabka, T. Lalek „Rabcio”]; Nieadekwatny [J. Stwora: Nadspodziewany początek bankietu. Wwa, T. Horyzont]; Notatnik jurora [dot. VI Cieszyńskich Spotkań Teatrów Małych Form]; Duchy w pokoju; Wieczór autorski Miłosza [Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego]; Malarz kwestarzem [K. Wojtyła: Brat naszego Boga. Kr., T. im. J. Słowackiego]; Kawaleri i chamy [E. Chudziński, K. Jasiński: Donkichoteria. Kr., T. STU]; Lakierowanie kartofla [E. Bryll: Kołoda-nocka. Gdynia, T. Muz.]; Wieża Babel [S. Mrozek: Pięszko. Wwa, T. Dram.]; Tak zwana panorama, czyli epilog.

5. Powiedz tylko słowo. Szkic o poezji „Pokolenia 68”. Wwa: Wydawn. Przedświt* 1985, 233 s. Wyd. pt. Powiedz tylko słowo, Szkice literackie wokół „Pokolenia 68”. [Londyn:] Polonia 1985, 148 s.

Zawiera szkice z l. 1971-1981: Świat przedstawiony (I): Świat przedstawiony (I) [poezja pol. 1968-1975]; To, co jest, i to, czego nie ma [J. Kornhauser, A. Zagajewski: Świat nie przedstawiony]. — Język w świecie: W płonące windzie słów [dot. K. Karaska]; Grudzień 1977 ...; Komunikaty, listy, wyznania [dot. A. Zagajewskiego]; Daliśmy się złapać na lep poezji [dot. J. Kornhausera]; Ucieczka od wolności [dot. J. Kornhausera]; Druga cegiełka do tematu ... [dot. S. Stabro]; — Świat w języku: W czas powodzi, czas oczyszczenia [dot. R. Krynickiego]; Głos z planety Fantasmagorii [dot. R. Krynickiego]; Wolność słowa [dot. S. Barańczaka]. — Język kontra świat: Co słychać w Polsce [J. Polkowski: To nie jest poezja]. — Etyka i kultura: Dziesięć lat później [dot. A. Zagajewskiego]; Etyka życia, etyka literatury [dot. S. Barańczaka]. — Świat przedstawiony (II): lo poezji 2. połowy lat siedemdziesiątych.

6. Emigranci. [Szkice literackie]. [Kr.:] OL* 1988, 245 s. Wyd. równoległe: Londyn: Aneks 1988, 146 s.

Zawartość Od autora. — Bach na dachu Łubianki (Aleksander Wat); Od egzystencji do esencji (Jan Kott); Obrona tradycji (Sławomir Mrozek); Kot w mokrym ogrodzie (Adam Zagajewski); Strony obcości (Stanisław Barańczak).

7. Zdzisław Beksiński. [Album]. Wwa: Arkady 1989, 142 s. Wyd. 2 tamże 1992.

Przeł.: ang.: [Przeł.] J.A. Bałdyga. Wwa 1992, — niem.: [Przeł.] J. Kawecki. Wwa 1992.

8. Rozbite lustro. (Teksty przy teatrze). [Felietony i recenzje teatralne]. Wwa: Czyt. 1991, 249 s.

Teksty w większości druk. w *Piśmie* (1983), *Dialogu* (1983-1987), *Prz. Pouisz.* (1984-1986).

9. Jerzy Nowosielski. [Album]. [Współaut.:] J. Małecki, D. Kaźmierska-Nyczek. Wwa: Arkady 1992, 125 s.

10. Pióra orle, pawie, gęsie. [Szkic w:] S. Wypiański: Wesele. Lekcja literatury z ... Kr.: WL 1996 s. 5-37.

11. [Dwadzieścia dwa razy] 22 × Szymborska. Pozn.: a5 1997, 166 s.

Analizy wybranych wierszy.

12. Plus nieskończoność. Trzy tercety krytyczne na poezję, teatr i malarstwo oraz solo na głosy mieszane. Kr.: WL 1997, 239 s.

Zawartość: Zbigniew Bienkowski (1913-1994); Miłobędzka: pokrewne, osobne; Zagajewski: ogień i wiatr; Konstanty Puzyna (1929-1989); Grabowski: sarmacka awangarda; Lupa: udręka, ekstaza i złe sny; Jerzy Stajuda (1936-1992); Lebenstein: historia świata; Beksiński: fotografie wewnętrzne; Waniek: wędrowki Hermes.

Apdaptacje i przekład

1. G. Chaucer: Opowieści kanterberyjskie. Przeł. H. Preczkowska. Adapt. ... Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1976.

2. L. Tołstoj: Śmierć Iwana Iljicza. Przeł. J. Iwaszkiewicz. Adapt. ... TV 1980.

3. M. Krleža: Bankiet w Blitwie. Przeł. M. Krukowska. Adapt. pt. Blitwo, ojczyzna moja ... TV 1992.

4. A. Ostrowski: Nasz człowiek. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1994; TV 1996.

Prace redakcyjne

1. Humps and wings. A selection of Polish poetry since '68. [Oprac.] ... [Przeł.] B. Rostworowski. [Ilustr.] J. Sawka. San Francisco, Los Angeles: Red Hill Press 1982, 79 s.

2. Teatr STU. Analizy, interpretacje, konteksty, świadectwa odbioru, autobiografia, autokomentarze, dokumentacja, ikonografia. Red.: E. Chudziński, ... Wwa: MAW 1982, 208 s.

Tu T.N.: Rewolta, sen, pożegnanie młodości, s. 29-50; Kawaleri i chamy, s. 77-87; STU w obrazkach, s. 131-139.

3. S. Mrozek: Małe prozy. [Wstęp, wybór oraz układ tekstów i grafik] ... Kr.: OL 1990, 163 s.

4. J. Kott: Pisma wybrane. Wybór i układ [oraz wstęp] ... T. 1-3. Wwa: Krąg 1991, 334 + 422 + + 485 s.

T. 1. Wokół literatury; T. 2. Teatr czytany; T. 3. Fotel recenzenta.

5. Określona epoka. Nowa Fala 1968-1993. Wiersze i komentarze. Antologia poezji. Wybrał, ułożył i skomentował ... Kr.: OL 1994, 479 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1998. — Wywiad: Wolność, nierówność, niedowiarstwo. Rozm. W. Wierchowska. W teje: Sąd nieocenzurowany, czyli 23 wywiady z krytykami sztuki. Łódź 1989. — Nie skacze po brzuchu. Rozm. A. Rudnicka. *Rzeczpospolita* 1997 nr 166.

S. Barańczak: Krytyka jeszcze istnieje. *Zapis* 1977 nr 4 [rec.: Świat jeszcze istnieje]. — [Pełnym głosem.] M. Klecel: Wzloty i upadki teatru studenckiego. *Nowe Książ.* 1981 nr 13; M. Szpakowska: N. jaki był. *Dialog* 1981 nr 6; G. Zlatkes: Głos za późno wydany. *Więź* 1981 nr 6. — B. Carpenter. *World Literary Today*, Oklahoma 1983 nr 3 [rec.: Humps and wings]. — [Powiedz tylko słowo:] [W. Bolecki] J. Malewski: Powiedzieć tylko słowo. *Kult. Niezależna* 1985 nr 11-12. — W. Mischke: Inny świat. *Sztuka* 1986 nr 2 [dot. galerii sztuki współcz. T.N. i Macieja Szybista w Kr.]. — L. Bugajski: Laker trzyma, kartofel zgnił. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 8 [rec.: Lakerowanie kartofla]. — [Powiedz tylko słowo:] [K. Rutkowski]

A. Rembowski: Głosy z planety fantasmagoria. *Kontakt*, Paryż 1986 nr 1; L. Szaruga: Pokolenie. *Obecność* 1986 nr 13. — M. Jodłowski: Kartofel bez mundurka. *Opole* 1987 nr 10 [rec.: Lakerowanie kartofla]. — [Emigranci:] T. Komendant: Bramy raj. *Twórczość* 1989 nr 4; W. Ligeza: Inni emigranci. *Arka* 1989 nr 25; E. Morawiec: „Emigranci” — odeszcia i powroty. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 3. — P. Gruszyński: Ciężkie życie fachowca. *Res Publica* 1991 nr 11/12 [rec.: Rozbite lustro]. — J. Sieradzki: N. i „szkofa eseistów”. *Dialog* 1991 nr 7. — [Określona epoka:] J. Drzewucki: Nowej Fali przygoda z poezją i polityką. *Twórczość* 1995 nr 5; L. Szaruga. *Kultura*, Paryż 1995 nr 5; M. Wyka: Pewne pokolenie. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 10. [Plus nieskończoność:] J. Mayer: „Włożyłem kapelusz do klatki i wyszedłem w ptaku na głowie”. *Teatr* 1997 nr 5; E. Morawiec: Jak tancerz. *Nowe Książ.* 1997 nr 6. — P. Łuszczkiewicz: 22 stop-klatki. *Nowe Książ.* 1998 nr 4 [rec.: 22 × Szyborska].

J.Z.

O

OBARSKI Marek
1947-1997

Pseud.: Adam Dybowski; Adam Wykusz; Kieran Donegal; M. Ob.
Poeta, prozaik, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 2 lipca 1947 w Poznaniu w rodzinie nauczycielskiej; syn Adama Obarskiego i Zdzisławy z Dybowskich. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kasprzaka w Poznaniu. Debiutował w 1962 wierszami (m.in. cyklem pt. „Z *Modlitw*”), opublikowanymi na łamach pisma *Przewodnik Katolicki* (nr 29); drukował tu też w latach następnych. Po zdaniu matury w 1966, podjął studia w zakresie filologii angielskiej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (nie ukończone). Wiersze, prozę i recenzje publikował na łamach m.in. czasopism *Nadodrże* (1965-74 z przerwami, 1980, 1981, 1986), *Nurt* (1969-71, 1977), *Fakty i Myśli* (1970-73), *Fakty* (1973-85, z przerwami). Od 1971 należał do ZLP; był członkiem zarządu Oddziału Poznańskiego. W 1974-79 prowadził Teatr Kwitnącej Trawy przy Klubie Medyka „Aspirynka” w Poznaniu, w którym wystawiał liczne misteria poetycko-muzyczne. W 1982 zawarł związek małżeński z Aleksandrą Zaworską, malarzką. Kontynuował twórczość literacką oraz przekładową z języka angielskiego. Wiersze, prozę, recenzje i tłumaczenia drukował w tym czasie m.in. nadal w miesięczniku *Nurt* (1980-88; tu w 1986 cykl felietonów pt. „Gra iluzji”); w 1985-90 kierownik działu literatury polskiej) oraz na łamach czasopisma *Tygodnik Kulturalny* (1980-84), *Głos Wielkopolski* (1983-86), *Gazeta Poznańska* (1984-86), *Pismo Literacko-Artystyczne* (1985-89) i *Okolice* (1986). W 1988 otrzymał nagrodę Funduszu Litera-

tury. W 1989-90 pracował w redakcji pisma *Sztuka dla Dziecka*, w 1990-92 jako redaktor w Domu Wydawniczym Rebis, a w 1992-94 w redakcji kwartalnika kulturalnego *Europa*. W 1995-96 prowadził w Poznaniu w Miejskim Domu Kultury nr 2 warsztaty literackie dla dzieci, nawiązujące do twórczości zainspirowanej filozofią zen. Następnie zajął się wyłącznie twórczością przekładową i literacką. Wyróżniony m.in. Odznaką Honorową m. Poznania (1984), odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1985), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986). Zmarł 20 maja 1997 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zatopione piszczałki. [Wiersze]. Pozn.: ZSP 1969, powiel. [Infl. autora].

W cyklu „Witryna poetycka” Klubu „Od Nowa”.

2. Kultury. Spotkanie literackie przy kominku.

3. Wsie wilków. [Wiersze]. Pozn.: WP 1971, 84 s.
Cykle: Wsie wilków; Otwieranie kamieni; Obracanie jesionu; Zwabiona w rzeźbę (1965-1967).

4. Prześwietlenie lotu. [Wiersze]. Pozn.: WP 1978, 59 s.

Cykle: Prześwietlenie lotu; Podróż ze szronu; Niedzwiedź.

5. Ciało chmury. [Wiersze]. Pozn.: WP 1983, 96 s.

Zawiera wiersz „Ślady”, — oraz cykle: Ciało chmury; Duch skrzelnicy; Cień; Pojmane żrenice.
Medal Młodej Sztuki w 1984.

6. Tańczący gronostaj. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1985, 194 s.

Zawartość: Słoneczny zbieg; Wskreszenie psa; Słoneczny Zbieg; Czarny Świerszcz; Bergoro; Kieszeń pełna bocianów;

Zimorodki; Prośba do szczyprawki. — Sowie jasełka: Puszysta; Szczupakowate buty; Czas uklei; Sowie jasełka: Jaskółczycha; Barania Mogiła. — Tańczący gronostaj: Tańczący gronostaj; Luty; Po śmierci Morozka; Biała kuna. Nagroda im. S. Piętaka w 1985.

7. Kwiat płodu. [Wiersze]. Pozn.: WP 1987, 82 s. Cykle: Kwiat płodu; Otarz; Podziemna; Żar kulisty.

8. Słomiany Olbrzym. [Powieść]. Pozn.: WP 1987, 134 s.

9. Leśny oltarz. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1989, 177 s.

Zawartość: Noc jaskółki: Koniarek i zakopane drewno; Starucha; Gęsiarka; Kołęda; Noc jaskółki. — Leśny oltarz: Zielona wyrocznia; Legenda; Chlebowa studnia; Leśny oltarz; Grób w jesionie. — Pastuszka kretów: Pastuszka kretów; Bielik; Kopyśka Ropuchy.

Przekłady

1. C.C. Moore: W noc wigilijną. [Bajka]. Pozn.: Rebis 1992, [32] s. Wyd. nast. tamże: 1993, 1994.

2. Nadchodzi Gwiazdka. Książeczka kołęd i wierszy. Przeł. [z ang.] ... Wybór polskich kołęd: T. Zysk. Pozn.: Rebis 1992, [32] s. Wyd. nast. tamże 1993.

3. D.M. Thomas: Ararat. [Powieść]. Pozn.: Rebis 1993, 170 s.

4. J. Kerouac: Włóczędzy Dharmy. [Powieść]. Pozn.: Rebis 1994, 236 s.

5. I. MacEwan: Betonowy ogród. [Powieść]. Pozn.: Zysk i S-ka 1994, 143 s.

6. A. Norton: Planeta Voodoo. [Powieść]. Pozn.: Rebis 1994, 99 s.

7. W. Wharton: Wieści. [Powieść]. Pozn.: Zysk i S-ka 1994, 251 s.

8. D. Wingrove: Chung Kuo. Księga II: Złamane koło. [Powieść]. T. 1-2. Pozn.: Rebis 1994, 1995, 280 + 357 s.

[T.] 1. Sztuka wojenna; [T.] 2. Szczypta popiołu.

9. T. Hughes: Pieśni czterech pór roku. [Wiersze]. Pozn.: Zysk i S-ka 1995, 91 s.

10. S. Plath: Upiorny Jaś i biblia snów. [Opowiadania]. Przeł.: T. Biedroń, ..., T. Truszkowska. Pozn.: Zysk i S-ka 1995, 221 s.

Tu w przekł. M.O.: Upiorny Jaś i biblia snów; Pięćdziesiąty dziewiąty niedzwiedź; Inicjacja: W górach.

11. J. Kerouac: Wizje Gerarda. [Powieść]. Pozn.: Rebis 1996, 129 s.

12. Mała księga mądrości sufich. [Wybór:] J. Bal-dock. Pozn.: Zysk i S-ka 1996, 48 s.

13. Mała księga mądrości zen. [Wybór:] J. Bal-dock. Pozn.: Zysk i S-ka 1996, 48 s.

14. Mała księga tao te ching. [Wybór i przekł. z chińskiego:] J.R. Mabry. Pozn.: Zysk i S-ka 1996, 48 s.

15. J.D. Walters: Zrób to od razu! Porady na każdy dzień roku. Pozn.: Zysk i S-ka 1996, 127 s.

16. A. Watts: Tao strumienia. Współpraca Al-Chung-liang Huang. Pozn.: Zysk i S-ka 1996, 189 s. Praca popularnonaukowa.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1997. — Wywiady: Prywatne odpowiedzi. Rozm. G. Banaszekiewicz. *Okolice* 1986 nr 7/9; Poszukiwania. Rozm. T. Wyrwa-Krzyżński. *Radar* 1987 nr 17.

R. Bruno-Milczewski: Smutny wilk o błękitnej sierści. *Tyg. Kult.* 1973 nr 45 [rec.: Wsie wilków]. — [Prześwietlenie lotu:] K. Pienkosz: W stronę poezji czystej i wszechogarniającej. *Poezja* 1978 nr 9; A. Staniszewski: „Przeszyty słonecznym promieniem” zygzakowatej „ciemności”. *Nowy Wyraz* 1979 nr 1. — [Ciało chmury:] Z. Chojnowski: Krąg ciemności i zwierząt. *Tyg. Kult.* 1984 nr 16; K. Derdowski: Czyżby? *Nurt* 1984 nr 8. — [Tańczący gronostaj:] K. Cwikliński: Ekologia i śmierć. *Nurt* 1985 nr 10; M. Kościelski: Wielki las. *Tyg. Kult.* 1985 nr 46; D.T. Lebioda: Pod okiem złego Boga. *Kultura* 1985 nr 25; T. Olszewski: Uroczyska i rojsty. *Tyg. Kult.* 1985 nr 30; W. Jamrozak: Tajemnice dzieciństwa. *Okolice* 1986 nr 7/9. — T. Likner: Kluczem słowa do świata poezji. *Okolice* 1986 nr 7/9. — Z. Łukasiewicz: Ciemny świat leszczyńskiego chłopca. *Nadodrże* 1986 nr 26 [rec.: Tańczący gronostaj]. — [Kwiat płodu:] K. Kuczkowski: Znaleźć kamień filozoficzny. *Nurt* 1987 nr 6; D.T. Lebioda: Poezja podskórnego drzenia. *Fakty* 1987 nr 22. — J. Marszałek: Obarski. *Rzeczywistość*. 1987 nr 6. — [Kwiat płodu:] K. Szymoniak: Życie pełne śmierci. *Okolice* 1987 nr 9; J.B. Zimny: Spojrzenie przestrzeni. *Nadodrże* 1987 nr 10; K. Derdowski: Próba pojednania. *Pis. Lit.-Artyst.* 1988 nr 1; S. Fryc: Dążenie Natury. *Okolice* 1988 nr 4. — I. Janowska: W mrocznym świecie dzieciństwa. *Nowe Książ* 1988 nr 10 [rec.: Słomiany Olbrzym]. — K. Kuczkowski: Ucieczka w magię. O prozie M.O. *Nurt* 1988 nr 10. — D.T. Lebioda: Zwierzę, śmierć, reinkarnacja. *Życie Lit.* 1988 nr 34 [rec.: Słomiany Olbrzym]. — T. Olszewski: Dorzecza śmierci. *Nowe Książ*. 1988 nr 3 [rec.: Kwiat płodu]. — K. Cwikliński: Metamorfozy. *Twórczość* 1989 nr 1 [rec.: Słomiany Olbrzym]. — I.S. Fiut: Poeta fizjologii bytu. *Życie Lit.* 1989 nr 13, przedr. w tegez: Światy poetów. Kr. 1996 [rec.: Kwiat płodu]. — E. Borkowska: Magiczna tkanka świata, czyli Metafizyka biologii. *Autograf* 1990 nr 4/5 [rec.: Słomiany Olbrzym]. — [Leśny oltarz:] W. Jamrozak: Piękno i groza. *Głos Wielkop.* 1990 nr 286; K. Kuczkowski: Dziwna uroda zła. *Literatura* 1991 nr 2; D.T. Lebioda: Przyjaźń i prapoczątek. O poezji i prozie M.O. W tegez: Przedśniek wieczności. Bydg. 1998. **B.M.**

OBERTYŃSKA Beata 1898-1980

Pseud.: Marta Rudzka; Rahm Tilly. Poetka, nowelistka.

Urodzona 18 lipca 1898 w Storożce pod Skolem, w okolicy Stryja; córka Wacława Wolskiego, inżyniera i współwydawcy lwowskiego dziennika *Słowo Polskie*, i Marii z Młodnickich (Maryli Wolskiej), poetki; wnuczka malarza Karola Młodnickiego, siostra malarki Anieli (Leli) z Wolskich Pawlikowskiej. Dzieciństwo i wczesną młodość spędziła we Lwowie; w tym czasie wyjeżdżała z rodzicami do Włoch, Francji i Portugalii. Kurs szkoły średniej przerabiała w domu, zdając egzamin jako eksternistka. Debiutowała w 1925 wierszem pt. „Z pokłonem”, ogłoszonym w *Słowie Polskim* (nr 353). W 1933 zdała egzamin w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej i do 1937 występowała w Te-

atrach Miejskich we Lwowie (pod pseud. Anna Różycka). Była członkiem ZASP. Równocześnie rozwijała twórczość literacką, publikując wiersze i artykuły w wielu czasopismach, m.in. w *Mysli Narodowej* (1929-30, 1934-38), *Świecie Kobiectym* (1930-32), *Prosto z mostu* (1935-36). Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu Lwowa do ZSRR, w lipcu 1940 została aresztowana przez NKWD i osadzona w lwowskim więzieniu Brygidki. Stąd, przeroszona do różnych więzień (Kijów, Odessa, Charków, Chersoń, Starobielsk, Artiomowsk, Tuła, Moskwa, Kotas, Koźwa), została ostatecznie zesłana do łagru w miejscowości Loch-Workuta. Po zwolnieniu w 1941 na mocy układu Sikorski-Majski, okrężną drogą (obejmującą trzymiesięczny pobyt w kołchozie pod Bucharą) dotarła do formującej się w Kazachstanie Armii Polskiej i wstąpiła ochotniczo do Pomocniczej Służby Kobiet, z którą ewakuowała się na Bliski Wschód. Przeszła szlak bojowy 2. Korpusu Polskiego wiodący przez Iran, Palestynę, Egipt i Włochy. Powstała w tym czasie wiersze i fragmenty prozy drukowała m.in. w czasopiśmie *Gazeta Polska* (Jerozolima, 1942-43), *Ku wolnej Polsce* (Palestyna, 1942), *Orzeł Biały* (Iran-Palestyna, 1942-43; tu w 1943 cykl pt. „Listy z podróży”), *Ochotnicza* (Palestyna-Egipt-Rzym, 1943-45; tu w 1944 cykl pt. „Listy z podróży”), *W drodze* (Jerozolima, 1943), *Dziennik Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (Włochy, 1944), *Junak* (Jerozolima, 1944-45). W 1944 zamieszkała w Londynie, gdzie kontynuowała twórczość literacką. Za działalność pisarską otrzymała w 1950 nagrodę Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas”. Wiersze, prozę, wspomnienia oraz przekłady poezji angielskiej i francuskiej publikowała w wielu czasopiśmie emigracyjnych, głównie w wydawanych w Londynie: *Życie* (1950-55), *Wiadomości* (1958-78, z przerwami), *Głos Kobiet* (1968, 1970-74), *Gazeta Niedzielną* (1968-74, 1976, 1978) i *Przegląd Powszechny* (1972-77). Była członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1967 otrzymała nagrodę *Przeglądu Powszechnego* oraz Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii w konkursie na utwór poetycki o Najświętszej Maryi Pannie, w 1974 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1976 została uhonorowana złotym medalem – nagrodą Grona Przyjaciół Poezji Polskiej w Detroit, z okazji dwustulecia USA i olimpiady w Montrealu. Zmarła 21 maja 1980 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gitara i tamci. [Opowiadania]. Lw.: Bibl. Medycka 1926, 491 s.

Zawartość: Wielki Piątek; Pierwszy pan; Topieliczka; W oberży; Komedianci; U tancerza; Cyrulik; Po drodze; Pan Teofil; Lokaj baronowej; Sława; Dziwo-pani; Na rozstaju.

2. Pszczoły w słończniku. [Wiersze]. Lw.: Bibl. Medycka 1927, 77 s.

3. O Braciach Mroźnych. Sen kalendarzowy. Napisyany przez ... Wymalowany przez L. Pawlikowską. Medyka: Bibl. Medycka 1930, 37 s.

Adapt. teatr.: Wyst. Zespół Młodzieży Junackiej Szkoły Kadetów i Szkoły Młodszych Ochotniczek na zakończenie kursu dla świetliczanek w Quartina-Camp Barbara koło Gazy w 1943.

4. Głóg przydrożny. [Wiersze]. Wwa: Bibl. Medycka 1932, 85 s.

5. Klonowe motyle. [Wiersze]. Medyka: Bibl. Medycka 1932, 86 s.

6. Tamta. Dramat. Powst. ok. 1933.

Inf. wg anonsu na książce: Ziarnka piasku [poz. 13].

7. Siedem żon Sinobrodego. (Pantomima). [Współaut.:] A. Pawlikowska. Wwa: Druk. Wspólcz. 1934 [antydat. 1933], 19 s.

8. Faustyna. Opowieść. Jerozolima: Wydawn. W *Drodze* 1943, 92 s. Przedr. pt. W zamkniętych oczach zob. poz. 13.

9. Novenna [!] do Matki Boskiej Zwycięskiej. Jerozolima: Sekcja Wydawn. APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1944, 143 s. Ośrodek Wydawn. Księdza Biskupa Polowego.

Wyd. anonimowe. – Na okł. tytuł: Pamiątka z Ziemi Świętej. Zawartość: Wstęp; List Pasternski Księżu Biskupów – J. Gawliny i K. Radońskiego; Nowenna do Matki Boskiej Zwycięskiej; Litanie do Matki Boskiej Zwycięskiej; Krucjata Różańcowa do Matki Boskiej Zwycięskiej.

10. Otawa. Wiersze dawne i nowe. Przedm.: J. Pilatowa. Jerozolima: Sekcja Wydawn. Jednostek Wojska na Środkowym Wschodzie] 1945, 112 s. Wyd. Kultury i Prasy D[owództwa] Jednostek Wojska na Środkowym Wschodzie].

11. W domu niewoli. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2. Korp[usu] Armii Pol. 1946, 354 s. Wyd. nast.: Chicago: Grono Przyj. [druk *Dz. Związk.*] 1968; Wwa: Krąg* 1981; Wr.: Aspekt* 1987; wyd. 3 [!] Londyn: Veritas 1988; Wwa: Pax 1991.

Wyd. 1 oraz wszystkie przekł. podp.: Marta Rudzka. – Wspomnienia z okresu pobytu w radzieckich więzieniach i obozach.

W wyd. Chicago 1968 nadto: Wiersze wybrane, związane tematycznie z opowieścią „W domu niewoli”.

Przekł. holend.: Workuta. [Przel. z niem.] W. von Voont. Bussum 1948, wyd. nast. Torgerloo 1948, – niem.: Workuta. Weg zur Knechtenschaft. Zürich 1948, – szwedz.: Dödsbaten på den förtryckta floden. [Przel. z niem.] J. Gerland. Stockholm 1948.

12. Miód i piołun. [Wiersze]. Powst. przed 1957. Wyd. Londyn: Veritas 1972, 236 s.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 6. – Zawiera cykle: Na miodzie; Na piołunie; Z domu niewoli; Biada!; Na cztery wiatry; Po tężowym moście; Lniane i konopne; Z przypliwem; Nawiane wiatrem; Czas.

Nagrada Fundacji Lanckorońskich oraz Stow. Pol. Kombatantów w 1972.

13. Ziarnka piasku. Opowiadania i nowele. Londyn: Veritas 1957, 259 s.

Zawartość: Storożka; Hryń i Antonia; Ziarnka piasku; Babka; W zamkniętych oczach [poz. 8]; O straszonym karle.

14. O królewiczu Samotku. Groteska sentymentalna dla żadnego wieku. Londyn: Veritas 1958, 63 s.

15. Ballada o chorym księżycu. [Wiersze]. Londyn: Veritas 1959, 83 s.

16. Skarb Eulenburga. [Powieść]. Powst. w l. 50. Druk *Gaz. Niedz.*, Londyn 1984 nr 18-52/53, 1985 nr 1-51/52, 1986 nr 1-51/52. Wyd. osob. z posł. Z.E. Wałaszewskiego. T. 1-2. Londyn: Veritas, 1987, [1988] 293 + 285 s. Wyd. nast. z posł. M. Baranowskiej. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1993.

Inf. o dacie powstania z posł. Z.E. Wałaszewskiego w r. 2 wyd. Londyn 1988. — Druk w *Gaz. Niedz.* 1984 nr 18-26 pod pseud. Rahm Tilly; tu też konkurs redakcji dla czytelników na podanie nazwiska autora; od nr 27 pod nazwiskiem B.O.

17. Plebania, której nie było. [Poemat]. [Brighton:] Collegium Marianum 1971, 31 s.

18. Quodlibecik. W: M. Wolska, ...: Wspomnienia. Wwa: PIW 1957, 219-576.

19. Anioł w Knapie. [Utwór sceniczny w 1 akcie]. Londyn: Veritas [1977], 31 s.

20. Perły — wiersze. Brighton: Collegium Marianum 1980, 32 s.

21. Wiersze wybrane. Wybór: M. Sprusiński. Wstęp i nota wydawn.: A.Z. Makowiecki. Wwa: PIW 1983, 202 s.

Zawiera wiersze z poz. 2, 4, 5, 10, 12, — oraz: Z wierszy nie drukowanych i rozproszonych.

22. Betlejemski zajazd. [Wiersze]. Wybór: W. Ligęza. Kr.: Znak 1986, [16] s.

23. Grudki kładzidla. [Wiersze]. Przedm.: Z.E. Wałaszewski. Londyn: Veritas 1987, 98 s. Wyd. inne [nieco zmien.]: Wybór, [wstęp] i oprac.: W. Ligęza. Kr.: Znak 1987, 130 s.

24. Skrząca libella. Wybór i [wstęp:] W. Ligęza. Kr.: Miniatura 1991, 61 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 5, 10, 12, niektóre utwory publikowane w prasie emigracyjnej oraz kilka pierwodruków z archiwum poetki.

Przekłady

1. H. Ghéon: Droga krzyżowa. [Modlitwy i rozważania religijne]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1934], 47 s.

2. Z. Ilińska: Wichry w zbożu. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 82 s.

Wiersze pisane w jęz. pol. i ang.; wiersze ang. tłum. B.O.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964. — Poeści mówią: B.O. *Lwow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1933 nr 71.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — LP (M. Lipska). — LP* po 1939 (R. Przybylski) rp. — [J. Zieliński] J. Kowalski: Lekcyon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Gitarra i tamci; Pszczoły w słoneczniku:] I. Pannenkowa: Bardzo smutna sprawa; Jak to było. *Warszawianka* 1926 nr 140; [L. Pomirowski] LP.: Nad książką. *Głos Prawdy Lit.* 1927 nr 38 [rec.: Pszczoły w słoneczniku]. — [Z. Wasilewski] Z.W. *Mysł. Nar.* 1931 nr 1 [rec.: O Braciach Mroźnych]. — J. Gamska-Lempicka: Lwów poetycki. Motyle i głogi. *Sl. Pol.* 1932 nr 331 [rec.: Głóg przydrożny; Klonowe motyle]. — [P. Grzegorzcyk] P.G.: Wiersze B.O. *Gaz. Warsz.* 1932 nr 338. — [Klonowe motyle:] K.W. Zawodziński. *Rocz. Lit.* 1932; J. Birkenmajer. *Polonia* 1933 z. 2, S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 14 [dot. też: Głóg przydrożny]. — K.L. Koniński: Poeści medycy. *Mysł. Nar.* 1935 nr 31. — J. Białatowicz: Wiersze B.O. *Kur. Pol. w Bagdadzie* 1943 nr 104. — [Faustyna:] J. Białatowicz: Zwycięstwo kobiet. *Dz. Żoł. APW* [Armii Pol. na Wschodzie] 1943 nr 87; Z. Bronceł: Ucieczka z więzienia. *W Drodze, Jeruzolima* 1943 nr 11. — T. Terlecki: Poezja B.O. *W Drodze, Jeruzolima* 1945 nr 6. — J. Białatowicz: B.O. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 19, przedr. w tegoż: Literatura na emigracji. Londyn 1970, *Europa** 1988 nr 3. — K. Ganther: Funkcja składni w ukształtowaniu rytmicznym utworu na materiale „Ballada o chorym księżycu” B.O. London: White Eagle 1964, 51 s. PUNO. Wyd. Hum. — [W domu niewoli:] K. Brzozowska: Książka o wojnie wytoczonej człowieczeństwu. *Orzeł Biały*, Londyn 1970 nr 69; Z. Stahl: Książki o Rosji — zawsze poczytane. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1970 nr 25. — [Plebania, której nie było:] Z. Kozarynowa: Wyobrażona plebania. *Głos Kob.*, Londyn 1971 nr 58; J. Pluta. *Tyg. Pousz.* 1971 nr 38; B. Przytusi. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 23. — [Miód i piołun:] B. Miązek: O poezji B.O. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 40, przedr. pt. O poezji Bieńkowskiej i O. w tegoż: Teksty i komentarze. Londyn 1983 [dot. też: D. Bieńkowska: Pieśń suchego języka; M. Rzeszczyńska-Stypńska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 20. — Z.E. Wałaszewski: „Uczyłeś mnie oczami pić miód”. (O poezji B.O.). *Gaz. Niedz.*, Londyn 1972 nr 52/53. — J. Heydzianka-Pilatowa. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1977 nr 47 [rec.: Anioł w Knapie]. — L. Kielanowski: B.O. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 24. — A. Bańkowska: B.O. *Płomyk* 1982 nr 1. — [Wiersze wybrane:] A. Bernat: Klimaty. *Nowe Książ.* 1984 nr 4; M.E. Cybulska: Kartofliko. *Tydz. Pol.*, Londyn 1984 nr 19. — I. Galisńska: Jest we mnie coś ze stojącej wody. *Lad* 1984 nr 17/24. — [P. Kładzidla] PK. *Więź* 1984 nr 7 [rec.: Wiersze wybrane]. — Z. Rogalska: Poezja B.O. *Związkowiec*, Toronto 1984 nr 91. — H. Siewierski: W domu niewoli. W tegoż: Spotkanie narodów. Paryż 1984. — [Wiersze wybrane:] M. Wyka: Poetyka i lzy. *Twórczość* 1984 nr 11; J. Kajtoch: Poezja tęsknota. W tegoż: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biała 1985. — J. Olszak: B.O. — poetka krajoznawcy. *Rocz. Przemys.* 1988. — T. Zaniewska: Smutek istnienia. *Kierunki* 1988 nr 29. — A. Baranowska: Mogłicie być Grotgerami. *Kultura* 1989 nr 51/52. — [E. Krzemińska] E. Kamińska: Matka i córka. O poezji Maryli Wolskiej i B.O. *Tu, Teraz** 1989 nr 76. — Z. Lichniak: O B.O. W tegoż: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — W. Ligęza: B.O. świadectwa z domu niewoli. *Kult. Niezależna* 1990 nr 59. — W. Ligęza: „Rok polski” w liryce B.O. *Pam. Lit.* 1990 z. 1. — M. Bojarska: Biedne ludzkie stado! *Nowe Książ.* 1992 nr 2 [rec.: W domu niewoli]. — H. Gosk: Z innej bajki. *Nowe Książ.* 1994 nr 8 [rec.: Skarb Eulenburga]. — I. Sariusz-Skapska: Upadek Paryża. *Kresy* 1994 nr 4 [dot.: W domu niewoli oraz G. Herling-Grudziński: Inny świat]. — Z.E. Wałaszewski: Twórczość dramatyczna B.O. W: Teatr i dramaty polskiej emigracji 1939-1989. Poznań 1994. — I. Jokiel: „Męczysz się — głupie serce — nie wiadomo po co ...”. (B.O.). W: Kocham, więc jestem. Częstochowa 1995. — K. Kralkowska-Gątkowska: Topos ziarna w poezji B.O. W: „Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny ...”. *Łódź* 1995.

OBIDNIAK Karol 1923-1992

Dramatopisarz.

Urodzony 4 listopada 1923 w Krośnie; syn Eugeniusza Obidniaka, ludwisarza, i Wiktorii z domu Żółkoś, krawcowej. Do szkoły powszechnej, a następnie do gimnazjum uczęszczał w Krośnie. Po wybuchu II wojny światowej zgłosił się ochotniczo do wojska i wraz z rozproszonymi oddziałami, dowodzonymi przez porucznika Mariana Kolka, przeszedł na Węgry. Początkowo przebywał w obozie dla internowanych w Balatonboglár, a później w Balatonzamárdi, gdzie uczył się w liceum polskim. W 1940 przedostał się do Francji i wstąpił do 2. Dywizji Strzelców Pieszych, odbył kurs przeciwpancerny w Grenville. Po upadku Francji został wzięty do niewoli i przebywał od czerwca 1940 do września 1941 w stalagu XVII B w Gneixendorf pod Kremsem w Austrii. Zdołał stamtąd uciec do Francji, gdzie uczył się przez rok w Liceum im. C.K. Norwida w Villard Lans. W październiku 1942 przedostał się do Hiszpanii; zatrzymany przez gwardię cywilną, został osadzony w obozie koncentracyjnym Miranda de Ebro. Po zwolnieniu na skutek głodówki protestacyjnej więźniów Polaków, w styczniu 1943 wyjechał do Anglii. Wstąpił do lotnictwa, ukończył kursy lotnicze w Huckenall i Brighton, a następnie w 1944 szkołę nawigacyjną w Toronto oraz Wyższą Szkołę Nawigacji na Wyspie Księcia Edwarda w Kanadzie, a także Podchorążówkę Kawalerii Zmotoryzowanej w Szkocji. Po zakończeniu wojny w 1945 rozpoczął studia aktorskie w Royal Academy of Dramatic Art w Londynie. W 1946 powrócił do Polski. W 1947-50 kontynuował studia w Państwowej Wyższej Szkole Aktorskiej w Krakowie. Należał do ZWM (1947-48), a potem do Związku Akademickiego Młodzieży Polskiej (1948-56). Od 1950 pracował jako aktor w Teatrze Polskim w Poznaniu (1950-52), w Teatrze Miejskim w Świdnicy (1952), w Teatrze Dolnośląskim w Jeleniej Górze (1952-55), w Teatrze im. A. Mickiewicza w Częstochowie (1955-58), w Teatrze Powszechnym w Łodzi (1958-62), Teatrze im. W. Bogusławskiego w Kaliszu (1962-66), Teatrze im. S. Jaracza w Łodzi (1967-75). W 1956 ożenił się z Danutą Kłopotką, aktorką. W tym czasie rozpoczął twórczość dramatyczną. Debiutował w 1960 sztuką pt. „Pokój pełen dymu”, pisał także słuchowiska dla Polskiego Radia. Utwory dramatyczne, prozę i reportaże ogłaszał m.in. w *Odgłosach*. Od 1968 należał do ZLP. W 1970 został członkiem PZPR. W 1975/76 współorganizował, utworzony pod patronatem Oddziału Łódzkiego ZLP, Teatr Otwarty przy Estradzie Łódzkiej, zamknięty w 1976 przez władze administracyjne. W 1977 był dyrektorem do spraw artystycznych Stowarzyszenia

„Dom Środowisk Twórczych” w Łodzi. W 1981-82 pełnił funkcję kierownika artystycznego i reżysera Teatru im. J. Tuwima w Łodzi. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1979). Zmarł 25 listopada 1992 w Łodzi; pochowany w Krośnie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Goście hotelu „Du Parc”. [Utwór dramatyczny; współaut.:] J. Wędrychowski. Powst. 1956. Praprem. Kr., T. Lud. 1975. Wyd. Łódź: WŁ 1983, 66 s. Data powstania wg inf. autora.

2. Pokój pełen dymu. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1960.

3. Dark Glory. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1962.

4. Człowiek człowiekowi. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1963.

5. Z nieba na ziemię. Dramat w 2 aktach. Powst. 1964.

Data powstania wg inf. autora. – Nagroda w konkursie T. Rozmatości i Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m.st. Wwy z okazji 70-lecia odzyskania niepodległości w 1988.

6. Dziewczyna z manekinem. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1965.

7. Bereziacy – reportaż sceniczny. Scenariusz ... Oprac. dramaturgiczne: R. Sykała. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1968.

Nagroda Srebrna Łódka ufundowana przez Tow. Przyjaciół Łodzi za najlepszy spektakl roku w teatrach łódz. w 1968.

8. Jak zostać generałem. Wspomnienia szeregowca. Łódź: WŁ 1970, 209 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1986.

9. Wielka nieznajoma. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1970. Wyd. ze słowem wstępnym T. Jędruszczaka Łódź: WŁ 1986, 47 s.

Według inf. autora wyst. jako przedstawienie zamknięte 13 V 1970.

10. Tryptyk erotyczny. Komedia w 3 aktach. Powst. 1976.

Data powstania wg inf. autora.

Przekł. czes.: Experiment. Wyst. Cheb, Zapadočeské Divadlo 1978.

11. Ostatni lot Rudolfa Hesse. [Utwór dramatyczny]. Łódź: WŁ 1984, 59 s.

Nadto drobne utwory dramatyczne druk. w tygodniku *Odgłosy*: Żart na dwie osoby. 1973 nr 17 s. 11. – Miłość. 1974 nr 7 s. 8. – Rozwiązanie. 1974 nr 10 s. 11.

Adaptacje

1. M. Fornalska: Pamiętnik matki. Adapt. scen. ... Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1965.

III nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1965.

2. Bóg się rodzi, moc truchleje. Wybór tekstów
Wyst. Łódź, T. im. J. Tuwima 1982.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1970, 1988, 1989. — K. Obidniak: Moje wtajemniczenia. *Progr. Teatru Powsz.*, Łódź 1960 z III.

SWPP 2 (A. Szafagan).

[Pokój pełen dymu:] J. Kellner. „Dlaczego nikt nas nie rozumie”. *Teatr* 1960 nr 13; J.N. Miller. *Głos Pr.* 1960 nr 109. — [Dark Glory:] S. Kaszyński: „Dark Glory”, czyli umiejętność wzruszania. *Odgłosy* 1961 nr 42; J. Koenig: Łódź na co dzień. *Nowa Kult.* 1962 nr 5. — A. Kasperowicz: Droga do Polski. *Teatr* 1965 nr 11 [rec. adapt.: M. Fornalska: Pamiętnik matki]. — [Bereziacy:] W. Karczewska: Teatr powszechny i żywy. *Kultura* 1968 nr 22; J. Klossowicz: Wstęp dramatu. *Polityka* 1968 nr 16; R. Łoboda. *Odgłosy* 1968 nr 18; M. Wawrzekiewicz: Łódzki „sezon polityczny”. *Współczesność* 1968 nr 10; A. Wróblewski: Lekcja historii. *Teatr* 1968 nr 10. — [Jak zostać generałem:] B. Dudziński: Wspomnienia szeregowca. *Odgłosy* 1970 nr 30; J.H. Wiśniewski: Chłopców na żołnierskim szlaku. *Osonowa* 1970 zima. — J. Panasewicz: Zapowiadało się tak interesująco. *Odgłosy* 1985 nr 30.

A.Sz.

OBORSKI Stanisław

zob. MARCZAK-OBORSKI Stanisław

ODOJEWSKI Włodzimierz

ur. 1930

Właściwe imiona i nazwisko: Włodzimierz Jan Jasiński-Odojewski.

Pseud.: (f); F.; (j); (o); (O); odj; (odj); (r.b.); (t); (w); W.K.; (w.o.); W. Od.; Waclaw Kondratowicz; (wk); (z.r.).

Prozaik, autor słuchowisk radiowych i widowisk telewizyjnych, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 14 czerwca 1930 w Poznaniu; syn Stanisława Jana Jasińskiego-Odojewskiego, muzyka, kompozytora piosenek (pod pseud. Stanley Jasinsky), właściciela wydawnictwa muzycznego „Tempo”, i Genowefy Marii z domu Zawodnay, nauczycielki. W 1936 rozpoczął naukę w prywatnej szkole Collegium Marianum w Poznaniu. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Kłedzku (pow. gnieźnieński), gdzie reaktywował tajną drużynę harcerską im. Mieszka I, a w 1943 jakiś czas u krewnych na Podolu (pow. Trembowła). W lipcu 1944 aresztowany przez gestapo, przebywał do października w więzieniu w Gnieźnie. Po zakończeniu wojny kontynuował naukę w szkole średniej; 11 listopada 1946 uczestniczył w zorganizowanych przez młodzież obchodach Święta Niepodległości, po czym zagrożony aresztowaniem, był zmuszony do zmiany szkoły; w 1948 zdał maturę w Gimnazjum i Liceum im. Mieszka I w Szczecinie. Pierwsze wiersze drukował w 1947 w szczecińskim miesięczniku szkolnym *Młoda Myśl*; za właściwy debiut uważa wiersze pt. „Zachód w słońcu” i „Biała przejażdżka”, ogłoszone w 1948 w *Tygodniku Wyrzeża* (nr 45). W 1948-50 studiował ekonomię polityczną, a następnie socjologię na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; w 1953 uzyskał absolutorium. Od 1948 był członkiem PPS (później

PZPR); w 1958 wystąpił z partii. Podczas studiów współpracował z prasą poznańską; w 1949-51 był redaktorem w *Gazecie Poznańskiej*. Debiutował jako prozaik w 1951 powieścią „Wyspa ocalenia”, nadaną na antenie Polskiego Radia. W 1952-54 współpracował z tygodnikiem *Po prostu*. W 1954 ożenił się z Janiną Bystrzycką, studentką muzykologii. W 1956-59 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego pisma społeczno-kulturalnego *Tygodnik Zachodni*, w którym ogłaszał także teksty z zakresu publicystyki społeczno-kulturalnej. Rozwijając twórczość literacką, publikował wiersze i prozę w wielu czasopismach, m.in. w *Twórczości* (1957-58), *Nowej Kulturze* (1958-60, 1962), *Współczesności* (1958-67), *Życiu Literackim* (1958-59, 1961-62, 1966). Na początku 1960 przeniósł się do Warszawy i podjął pracę w Polskim Radiu, gdzie w 1961 objął stanowisko kierownika Studia Współczesnego Teatru Polskiego Radia. Współpracował z miesięcznikiem *Więź* (1961-68, z przerwami). W 1965 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku otrzymał nagrodę Polskiego Radia i Telewizji za całokształt twórczości radiowej, a w 1966 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Po wydarzeniach marcowych 1968 został usunięty z kierowniczego stanowiska w Polskim Radiu. W 1971 wyjechał do Paryża na zaproszenie Francuskiego PEN Clubu, a stamtąd w połowie tegoż roku do Berlina Zachodniego, gdzie podjął studia jako stypendysta Akademii der Künste. Jesienią 1972 przeniósł się do Monachium i rozpoczął pracę w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (RWE). W 1972-94 prowadził dział kulturalno-literacki RWE; od 1984 był doradcą do spraw kultury prezydenta RWE; na antenie radiowej prowadził cotygodniową „Kronikę kulturalną” oraz audycję literacką „Na czerwonym indeksie”. W maju 1973 uzyskał w RFN azyl polityczny. Od 1973 był członkiem oddziału dla emigrantów Niemieckiego PEN Clubu. Kontynuując twórczość literacką, ogłaszał prozę, artykuły i recenzje literackie w czasopiśmie emigracyjnych, m.in.: *Wiadomości* (Londyn, 1973, 1975-81; od 1977 wchodził w skład jury nagrody pisma), *Kultura* (Paryż, 1973-86, z przerwami), *Orzeł Biały* (Londyn, 1975-85, z przerwami), *Archipelag* (Berlin Zach., 1984-86; także pod pseud. Waclaw Kondratowicz), oraz w pismach wydawanych w kraju poza zasięgiem cenzury: *Puls* (1978-89, z przerwami), *Arka* (1984, 1986, 1992) i *Most* (1986). Współpracował z emigracyjnym czasopiśmie ukraińskim *Widnowa* (Monachium, Filadelfia, 1979-85). W 1985 otrzymał nagrodę literacką im. Z. Herta przyznawaną przez paryską *Kulturę*. W 1980-89 był przez trzy kadencje członkiem Rady Narodowej RP w Londynie. W 1982-86 był międzynarodowym ekspertem podkomisji socjalnej Association for the Study of the World Refugee

Problem przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Liechtensteinie. W 1986 objął wraz z Tadeuszem Nowakowskim funkcję przewodniczącego powstałego w Monachium Klubu im. J. Mieroszewskiego. W 1989 został członkiem SPP. W tymże roku otrzymał nagrodę im. S. Vincenza, a w 1991 nagrodę miesięcznika *Odra* za twórczość prozatorską. W 1996, po śmierci T. Nowakowskiego, przejął obowiązki prezesa Klubu Kombatantów RWE. W 1997 został przewodniczącym Rady Głównej Fundacji Sienkiewiczowskiej. W 1998 otrzymał za całokształt twórczości nagrody Polskiego PEN Clubu, Fundacji Turzańskich z Toronto oraz nagrodę W.S. Reymonta. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1994). Mieszka w Monachium.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyspa ocalenia. [Powieść]. Powst. 1950. Radio 1951. Wyd. Wwa: Czyt. 1964, 261 s. Wyd. nast. z przedm. T. Burka Białystok: Versus 1990.

Nagroda Młodych im. T. Borowskiego w 1951. Przekł.: ang.: No island of salvation. [Przeł.] D.J. Welsh. London [1965], toż pt. Island of salvation, New York 1965 [tłumacz otrzymał w 1966 honorowe odznaczenie im. M. Kistera ufundowane przez Roy Publishers w Nowym Jorku], — czes.: Ostrov záchraný. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1966, — fiń.: Tomu ja tuhka. [Przeł.] Y. Varpio. Jyväskylä 1968, — niem.: Adieu an die Geborenheit. [Przeł.] G. Hagenau. Frankfurt am Main 1966, — węgier.: Menedék-sziget. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1966.

2. Opowieści leskie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1954, 158 s.

Zawartość: Brzeg; Wzgórze 511; Zła noc; Wilki; Pułapka; Politycy; Wiatraki.

3. Upadek Tobiasza. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955, 121 s.

Zawartość: Zielony kraj; Uśmiech; Stare drzewo i młody las; Nieporozumienie; Na zalewiskach; Kłopoty sąsiadów; U studni; Któż to pojmie; Spotkania; Basalyga, czyli o człowieku myślącym; Noc; Kamienie; Upadek Tobiasza; Stawy; O pożytku śmiechu; Gołoborze; Derka; O mądrości drzew.

4. Dobrej drogi, Mario; Kretowisko. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 157 s.

5. Spisek Czarnych Orłów. [Powieść historyczna dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1957, 322 s.

6. Żeglarze króla jegomości. [Opowiadania historyczne dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 126 s.

Zawartość: Bunt załogi na „Arce Noego”; Sztorm; W pułapce; Bitwa u kolobrzkiej rewy; Pościg.

7. Bez dogmatów. Eseje, dialogi i pamflety. Powst. 1957-1958. Masz., 130 s.

Tom publicystyki społeczno-kulturalnej, zawiera teksty druk. wcześniej w *Zyg. Zach.*; wydanie książkowe w Wydawn. Poznańskim zostało wstrzymane przez cenzurę. — Masz. w Muzeum im. J.I. Kraszewskiego w Pozn.

Zawartość: Aby sobą być; Troska; Zaciskając pięści; W obliczu ...; Powiaśka z morałem; Katarzyna; Buniu; Notatki literackie; Niecierpliwość prawem; Wczoraj i dziś; O poufałość;

Nieporozumienie; O przyjaźni; Wiktoryna; Przedziwna rozmowa nocą; Przemiany; Cienie o świecie; Wypalone wnętrza; Czy jeden „z nich”?; Zwierzenie; Kilka myśli o robocie; Obsesjonista; Mikołaj; Notatki właściwie o niczym; dwugłos o władzy; Zmrużenie oczu.

8. Białe lato. Powieść. Pozn.: WP 1958, 153 s.

9. Codzienna ściana płaczu. [Opowiadania]. Powst. 1957-1958. Masz., 201 s.

Wydanie w Wydawn. Poznańskim zostało wstrzymane przez cenzurę. — Masz. w Muzeum im. J.I. Kraszewskiego w Pozn. Zawartość: Niech przyjdzie śmierć [druk w poz. 14]; Potem będzie łatwiej [druk w poz. 14]; List [druk w poz. 28]; Ja i on; Znużenie; Na przystani; Nim raz drugi wstanie świt [druk w poz. 14]; Melodramat; Wesole miasteczko; Po tamtej stronie oceanu [druk w poz. 14]; Droga; Tamten świat; Codzienna ściana płaczu; Powrót [druk w poz. 11].

10. Miejsca nawiedzone. [Powieść]. Łódź: WŁ 1959, 164 s.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie literackim WŁ w 1959.

Przekł.: ang.: The dying day. [Przeł.] M.I.A. Michael. New York [1964], — niem.: Zwischenreich. [Przeł.] G. Hagenau. Frankfurt am Main 1962, — włos.: Interregno. [Przeł.] A.M. Raffo. Milano 1965.

11. Kwarantanna. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1960, 264 s. Wyd. nast. ze wstępem S. Barcia Lubl.: Wydawn. FIS 1993.

Zawartość: Opowiadania: Powrót [poz. 9]; Syzyf, czyli bliski bogom; Ocalenie; Pogrzebany; Jeźdźcy; Kwarantanna I; Wycekiwanie; Lumnal; Sezon w górach; Kwarantanna II; Ahaswer. — Prozy z miejsc nawiedzonych: Placz; Koniec opowieści; Sen bohatera.

Przekł.: niem.: Quarantäne. [Przeł.] G. Hagenau. München 1963, — szwedz.: Quarantene. [Przeł.] M. Astrand. Stockholm 1963.

12. Małe zepsute mechanizmy. Powieść. Powst. 1960. Masz., 300 s. Druk fragm. *Współczesność* 1961 nr 2 s. 6-7.

Masz. całości w posiadaniu autora.

13. Lekcja tańca. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Radio 1962. Druk zob. poz. 18.

II nagroda na festiwalu Międzynarodowej Organizacji Radia i Telewizji (Organisation Internationale de Radiodiffusion et Télévision, OIRT) w Pradze w 1964.

Przekł.: czes.: Radio (Praga) 1964, — ros.: Radio (Moskwa) 1965.

14. Zmierzch świata. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1962, 249 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1966, wyd. 3 1995.

Zawartość: Chwila gałązki wawrzynu; Odmowa; Exodus; Zmierzch świata; Wiry; Po tamtej stronie oceanu [poz. 9]; Kiedy tańczy powróżca; Zmierzch secesji; Niech przyjdzie śmierć [poz. 9]; Ucieczki; Stacja; Dopiero przed północą; Nim raz drugi wstanie świt [poz. 9]; Potem będzie łatwiej [poz. 9]; Marsz, marsz; Upał. — W wyd. 2 pominięto opowiadania: Niech przyjdzie śmierć; Potem będzie łatwiej, — dodano opowiadanie: Będzie znów upalny dzień.

Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1966.

Przekł.: czes.: Soumrak sveta. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1965, — franc.: Le crépuscule d'un monde. [Przeł.] J. Ritt, J. Trabuc. Paris 1966, — turec.: Alaca Karanlık. [Przeł.] M. Keskinoglu. Istanbul 1975, — węgier.: Exodus. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1967.

15. Wielki człowiek. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Radio 1963. Druk zob. poz. 18.

Nagroda literacka ZAiKS-u i Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1963.

Przeł.: ang.: Radio (Londyn) 1965, — czes.: Radio (Praga) 1966.

16. Patrzymy na siebie. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Powst. przed 1964. Druk zob. poz. 18. TV 1965 (łącznie z Dziwna dziewczyna [poz. 23] i Bardzo udane lato [poz. 21]), Radio 1967. Przedr. zob. poz. 32.

17. Punkt zwrotny. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. TV 1964. Druk zob. poz. 18.

18. Punkt zwrotny. Wybór sztuk jednoaktowych. Uwagi insc.: J. Gruda. Scenogr.: I. Zaborowska. Wwa: CPARA 1964, 98 s.

Zawartość: Lekcja tańca [poz. 13]; Punkt zwrotny [poz. 17]; Patrzymy na siebie [poz. 16]; Wielki człowiek [poz. 15].

19. Ich dziwne zabawy. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Powst. przed 1965. Druk zob. poz. 24. Radio 1969.

Nagroda Studia Współcz. T. Pol. Radia w 1964.

Przeł.: ang.: 1965, — czes.: 1965.

20. Pomyłki. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Powst. przed 1965. Druk zob. poz. 24. Przedr. zob. poz. 32.

21. Bardzo udane lato. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. TV 1965 (łącznie z Dziwna dziewczyna [poz. 23] i Patrzymy na siebie [poz. 16]). Druk zob. poz. 24. Radio 1967. Przedr. zob. poz. 32.

22. Czas odwrócony. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 121 s.

23. Dziwna dziewczyna. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. TV 1965 (łącznie z Patrzymy na siebie [poz. 16] i Bardzo udane lato [poz. 21]). Druk pt. Dziewczyna zob. poz. 24. Radio 1966.

24. Pomyłki. Wybór sztuk jednoaktowych. Oprac. dramaturgiczne i uwagi insc.: J. Gruda. Scenogr.: B. Jankowska. Wwa: CPARA 1965, 127 s.

Zawartość: Dziewczyna [poz. 23]; Ich dziwne zabawy [poz. 19]; Bardzo udane lato [poz. 21]; Pomyłki [poz. 20].

25. Coraz dalej, dalej ... [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Praprem. Wwa, T. Hybrydy 1966. Radio 1970.

26. Słodkie i słone morze. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperek” 1966. Radio 1970.

27. Zasypie wszystko, zawieje ... Powieść. Powst. 1967. Wyd. Paryż: Inst. Lit. 1973, 483 s. Wyd. nast.: [Kr.:] Margines* 1986; wyd. przejrz. i popraw. Wwa: Czyt. 1990; Wwa: PIW 1995.

Druk fragm.: *Mies. Lit.* 1967 nr 3 s. 4-17, nr 4 s. 17-23; *Twórczość* 1967 nr 1 s. 12-33; *Współczesność* 1967 nr 26 s. 6-7; pt. Odejsie. *Odra* 1968 nr 3 s. 39-48; *Więź* 1968 nr 9 s. 91-101; *Twórczość* 1969 nr 6 s. 45-68; pt. Ślepy strzał. *Odra*

1969 nr 6 s. 70-80; pt. Ona. *Odra* 1971 nr 10 s. 77-85; pt. Może istotnie wiesz więcej. *Odra* 1972 nr 10 s. 68-78.

Nagroda londyńskich *Wiadomości* i nagroda im. H. Naglerowej przyznana przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie w 1973, nagroda Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w 1974 oraz nagroda Szwedzkiego Kom. Katynskiego w 1976. Przeł.: franc.: Et la neige recouvrit leur trace. [Przeł.:] J. Riit, S. Radov, Paris 1973, — niem.: Katharina oder alles verwehen wird der Schnee. [Przeł.:] G. Hagenau, R. von Johanné, Wien, Hamburg 1977; Katharina oder alles verwehen wird der Schnee. [Wersja oprac. przez W.O. dla wyd. niem.; przeł.:] G. Hagenau, R. von Johanné, Berlin, Darmstadt, Wien 1978.

Adapt. tv pt. Tu się urodziłem: TV 1996.

Z przygotowywanej kontynuacji pt. Odejsz, zapomnieć, żyć ... druk fragm.: *Kultura*, Paryż 1980 nr 1/2 s. 71-102; *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 41/42 s. 1-3; pt. Etap. *Archipelag*, Berlin [Zach.] 1985 nr 7/8 s. 43-57, przedr. w: *Regiony* 1991 nr 3 s. 2-17.

28. Zabezpieczanie śladów. [Opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1984, 127 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1990.

Zawartość: List [poz. 9]; Bóg z tobą, synu [zob. poz. 33]; „J Duch się skupił w jedno ziarno”; Pod murem; Ku Dunyńskiemu Wzgórzu idzie las; W stepie, w ostach i burzanie.

29. Zapomniane, nieuśmierzone ... [Opowiadania]. Berlin [Zach.:] *Archipelag* 1987, 137 s. Wyd. nast.: [Kr.:] Margines* 1989; Wwa: PIW 1991.

Zawartość: Wir, Zapomniane, nieuśmierzone ...; Udany weekend; Nie mogąc uwierzyć jeszcze; Co słychać w ojczyźnie; Jeżeli jeszcze kiedyś będę ...

30. „Jedźmy, wracajmy ...”. Opowiadania. Kr.: Znak 1993, 236 s.

Zawartość: Nie można cię samego zostawić o zmierzchu; Godzina albo pół; Ostatnia zima przed potopem; Grzech; Spisane z pamięci; „Niech pan już idzie!”; Jedźmy, wracajmy ...; Zobaczył pokój, w którym umarł.

31. Raptularz krytyczny. Twórcy, dzieła, konteksty. Wybór, wstęp i red.: S. Barć. Lubl.: UMCS 1994, 175 s.

Zawartość: [Cz.] I. O twórcach. Szkice portretowe. Refleksje: Słowo o Eugeniu Montaleme (w 80-lecie urodzin pisarza); Wielki pisarz i humanista [T. Dery]; Aragon. Po śmierci; Powrót Céline'a; Jaroslav Seifert — Nagroda Nobla; Powrót kołaboranta [dot. P. Drieu la Rochelle]; Wasyl Stus — polityczny mord; Witold Wirpsza (1918-1985); Po śmierci [L.] Buczkowskiego; Józef Mackiewicz — po latach; W noc kiedy umarł ... [dot. J. Czapskiego]; — [Cz.] II. W kręgu literatury. Przekroje: Legalna i nielegalna literatura rosyjska; Polskie wątki i realia [we współcz. literaturze niem.]; Kobieta literatura zsyklowo-lagrowa; Pochwała felietonu; Dzieło Vincenza [dot.: S. Vincenz] Na wysokiej poloninie; O wierszach Włodzimierza Szmarbachowskiego. — W perspektywie utworu: Podsumowanie sędziwego poety [dot. E. Montalego]; Bestseller bestsellerów [dot. A. Moravia: Życie wewnętrzne]; „Nie-Czarodziejska (to) góra”, czyli o powieści Günthera Grassa „Der Butt”; Węgierska opowieść o Polakach [dot.: G. Kardos: Hová tüntek a katonák (Gdzie zniknęli żołnierze). Budapest 1971]; Węgierska powieść — europejskie wydarzenie [dot.: B. Hamvas: Karneval. Schicksalkatalog, Berno 1986]; Hold oddany Katalonii przez Orwella [dot.: G. Orwell: W holdzie Katalonii]; Uwagi zaniepokozonego czytelnika. (O II części Sołżenicynowskiej epepei) [dot.: Czerwone koło. Cz. III; Emigranci i emigracje [dot.: W. Trościanko: Nareszcie lata pokojul]; Dziennik — niedziennik [dot.: L. Tyrmand: Dziennik 1954]; Drugi tom „Mie-

sięcy" [K. Brandasy; Drobiazgi i suma [A.] Wata [dot.: Dziennik bez samogłosek]; Realizm dwuznaczny [dot.: A. Turczyński; Wypłuczysko]; Andrzeja Kuźniewicza „Mieszczaniny obyczajowe”; Nowelery opowiada, co zostało z uczy bogów; „Griza, ja Ciebie skazu ...” Marka Nowakowskiego.

32. Trzy szkice miłosne. *Dialog* 1994 nr 3 s. 12-39. Praprem. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1994. TV 1994.

Zawartość: Patrzymy na siebie [poz. 16]. Bardzo udane lato [poz. 21]. Pomyłki [poz. 20]. — Według inf. wstępnej W.O. można te utwory traktować jako całość, tj. jako utwór sceniczny w 3 aktach lub jako odrębne jednoaktówki.

33. Bóg z tobą, synu ... [Opowiadanie]. Lubl.: Wydawn. UMCS 1996, 34 s. Por. poz. 28.

34. Notatnik półprywatny. W kręgu kultury. [Szkice literackie]. Wybór, wstęp i red.: S. Barć. Lubl.: Wydawn. UMCS 1996, 173 s.

Zawartość: I. Perspektywy i pryzmaty: Tak zwany wandalizm w sztuce; Sztuka czasu faszyzmu [dot. wystawy pt. Sztuka Trzeciej Rzeszy, zorganizowanej we Frankfurcie nad Menem]; Witkacy na Zachodzie [dot. percepcji twórczości S.I. Witkiewicza]; Odzyskać zagrabione! [dot. polskich dóbr kulturalnych w ZSRR]; Kilka myśli o polityce kulturalnej i jej skutkach; Analfabetami łatwiej rządzić; Polacy czytają — ale co?; Język prasy — poinformowanie społeczeństwa; Nadgryziony gotowiec [dot. współcz. jez. pol.]; — II. Wokół sceny i ekranu: Postawa intelektualna — czyli o „Iluminacji” Zanusiego; Nie-wiedza — czy świadomy fałsz [dot. serialu pt. „Holocaust” nadanego w tv RFN w 1979]; O Beethovenie antytotalitarnym [dot. wyst. opery pt. „Fidelio” w Staatsoper w Stuttgarcie w 1985]; Teatr publicystyczny w Sowietach; Przedłużona śmierć dyktatora [dot. sztuki F. Dürrenmatta pt. „Die Frist” wyst. w Zurichu w 1977]; „Kochane ptaszki” [dot. sztuki J. Anouilha pt. „Chers oiseaux” wyst. w Paryżu w 1976]; Nie-wygodnie być pomnikiem [dot. sztuki V. Havla pt. „Largo desolato” wyst. w Akademietheater w Wiedniu w 1985]; Sztuka Witkacego w Monachium [dot. wyst. „Matki” w Kammerspiele w 1975]; Prapremiera „Historii” Gombrowicza [dot. wyst. w Marsthaltheater w Monachium w 1977]. — III. W stronę malarstwa: Malarstwo Hilarego Krzysztofiaka (próba syntezy); Wystawa J. Malczewskiego w Stuttgartu [w 1980]; Jerzy Stajuda — wszechstronna bujność ...; Antypolskie akcenty w malarstwie Samokisza; Obrazy Dürrenmatta [dot. wystawy w Neuchâtel w Szwajcarii w 1985]; Powrót Mikołaja Kałmakowa [dot. wystawy w Paryżu w 1986]. — IV. O literaturze i jej twórcach („appendix” do „Raptularza krytycznego”): Ksawery Pruszyński [nieco skrócona wersja słowa wstępnego do: K. Pruszyński: Wybór pism: 1940-1945, Londyn 1989]; Wspomnienie o Zygmuncie Jabłońskim (1920-1985); Na śmierć Horsta Bienka; Szlochowski plagiat [dot. powieści pt. „Cichy Don”]; Historia „Życia i losu” Wasilija Grossmana [wyd. Lozanna 1980]; Ostatni tom „Notatników” Camusa [wyd. Paryż 1989].

35. Oksana. [Powieść]. Wwa: *Twój Styl* 1999, 568 s.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Nastroje [dwa mikrosluchowiska: Wahania. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 2 s. 5-13; Spóźnione spotkanie. Radio 1961]; przekł. serb.-chorw.: Radio (Belgrad) 1965 [II nagroda na Międzynarodowym Festiwalu Słuchowisk w Belgradzie w 1965]. — Złudzenia. Radio 1961. — Nikt nigdy nie przyjdzie. Radio 1966; przekł. węgier.: Radio (Budapeszt) 1966 [III nagroda na festiwalu Międzynarodowej Organizacji Radia i Telewizji (OIRT) w Budapeszcie w 1966].

— Nikt mnie nie woła. Przekł. czes.: Radio (Praga) 1967. — Patrzymy na siebie. Radio 1967. — Jedyna szansa. Przekł. węgier.: [Przeł.] G. Kerényi. Radio (Budapeszt) 1968. — Na drodze. *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 2 s. 15-25. Radio 1970. — Niezdecydowanie. Radio 1969. — J. Iwaszkiewicz: Dzień listopadowy. Adapt. ... *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 2 s. 51-62. — Także liczne słuchowiska w przekł. hebrajskich, hiszpańskich i portugalskich.

Wybory opowiadań w przekł. holend.: Sisyphus of de man die dicht bij God stand. [Przeł.] K. Maris. Gravenzande 1963; Ahasverus. [Przeł.] Z.S. Herman. Utrecht, Antwerpen 1965. — niem.: Ahasver. [Przeł.] G. Hagenau. Frankfurt am Main 1961; Luminal. [Przeł.] G. Hagenau. Hamburg 1961; Erwartung. [Przeł.] G. Hagenau. Frankfurt am Main 1962; Sisyphus oder der Gottnahe. [Przekł. zbior.]. Wien 1962; Die Rettung und andere Noellen. [Przeł.] G. Koziol. München 1965.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1992, 1997, 1998. — Wywiady: Rozmowa z W.O. Rozm. T. Nowakowski. *Na Antenie*, Monachium 1973 nr 118; Jeżeli jeszcze kiedyś wrócę ...”. Rozm. B. Mamont. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 50; Emigracja jest jak ból, który oczyszcza. Rozm. R. Żelazny. *Literatura* 1990 nr 11; Literatura to świat uformowany przez talent. Rozm. W. Wiśniewski. [Wywiad przeprowadzony w 1991, druk w:] W. Wiśniewski: Lekcja polskiego. Wwa 1993; Zapomniane, przywołane ... Rozm.: A. Szostkiewicz, M. Okoński. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 28; „W poszukiwaniu urody świata”. Z W.O. rozm. Z.W. Fronczek. *Nowe Książ.* 1994 nr 4; Inna opowieść, inni ludzie. Rozm. D. Jaworski. *Arkusz* 1997 nr 5.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Półnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — A. Słowik: Włodzimierz Odojewski. Zestawienie bibliograficzne. Kiel: Wój. Bibl. Publiczna 1993, 44 s.

[Opowieści leskie:] L. Grzeniewski: Rozważania i krytyki, czyli „Opowieści leskie”. *Po Prostu* 1955 nr 12 B. Kogut: Trudna sztuka opowiadania. *Nowa Kult.* 1955 nr 27, przedr. w tegoż: Własne i cudze. Pozn. 1957 [dot. też: Upadek Tobiasz]. — F. Fenikowski: Dwie książki o żeglarskich królach Zygmunta III. *Nowe Książ.* 1957 nr 15 [rec. Spek Czarnych Orłów; Żeglarskie króla jęzomości]. — [Białe listy] [L. Elektorowicz] L.E. Współczesność pozorna. *Życie i.* 1958 nr 23; J. Stawiński: Jaskółka? *Twórczość* 1958 nr 11. — [Miejsca nawiedzone:] E. Bryll. *Współczesność* 1959 nr 24 A. Kowalska: Po ile miłość? *Kierunki* 1959 nr 48. — B. Wodowski: Autentyzm i inne sprawy. (W związku z prozą W.O.) *Współczesność* 1959 nr 1. — S. Błaut: Eksploatacja próżni. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 28 [rec.: Kwarantanna]. — S. Błaut: (bietyczna dobrego pisania. *Więpie* 1960 nr 3 [rec.: Miejsca nawiedzone]. — B. Danek: Eksperyment schematyczny. *Twórczość* 1960 nr 2 [rec.: Miejsca nawiedzone]. — [Kwarantanna] H. Jirchner: O., czyli imitacje. *Nowa Kult.* 1960 nr 28; J.J. Lipski: „Jeśli to wszystko było jawą, a nie snem ...” *Twórczość* 1960 nr 5; J. Łukasiewicz: Portret nawiedzonego. *Współczesność* 1960 nr 16. — [Zmierch świata:] M. Bagiński. *Tyg. Powsz.* 196 nr 34; H. Berez: Z dna ludzkich piekieł. *Prz. Kult.* 196 nr 20, przedr. pt. Pamięć w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966. — B. Drozdowski: O. *Panorama Półn.* 1963 nr 17 przedr. w tegoż: Epoka i reszta. Wwa 1967. — [Zmierch świata.] P. Kuncewicz: O., czyli apokalipsa nawiedzonej wobraźni. *Współczesność* 1963 nr 8; W. Sadkowski: Naśladowanie z Faulknera. *Kultura* 1963 nr 1; H. Berez: Młodość Odojew-

skiego. *Nowe Książki*. 1964 nr 21, przedr. pt. Pamięć w tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966 [dot. też: Wyspa ocalenia]. — T. Burek: W.O. *Współczesność* 1964 nr 6. — Ł. Ligęza: Estetyczny koniec świata. *Więź* 1964 nr 3 [rec.: Zmierzch świata]. — B. Rogatko. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 50 [rec.: Wyspa ocalenia]. — J. Katz: Thriller egzystencjalny. *Życie Lit.* 1965 nr 52 [rec.: Czas odwrócony]. — [Wyspa ocalenia: J. Łukasiewicz: Pożegnanie Czupryni. *Współczesność* 1965 nr 4; W. Maciąg: Brutalność i estetyka. *Życie Lit.* 1965 nr 1; J. Swastek. *Polish American Studies*, Michigan 1965 nr 2; A. Tomir. *Na Antenie*, Londyn 1965 nr 30; Z. Bienkowski: Ten raj jest piekłem. W tegoż: Modelunki, Wwa 1966. — J. Niecikowski. *Kultura* 1966 nr 6 [rec.: Czas odwrócony]. — Z. Żabicki: Męki Syzyfa. W tegoż: Proza ... proza ... Wwa 1966 [dot.: Miejsca nawiedzone; Zmierzch świata]. — L.C. Moody. *The Polish Review*, Nowy Jork 1967 nr 1 [rec.: Wyspa ocalenia]. — R. Vednock. *The Polish Review*, Nowy Jork 1967 nr 4 [rec.: Zmierzch świata]. — I. Nagurski. *Slavic Review*, Nowy Jork 1969 nr 2 [rec.: Wyspa ocalenia]. — [Zasypie wszystko, zawieje ...] J. Mackiewicz: Literatura kontra faktologia. *Kultura*, Paryż 1973 nr 7/8, polem. W. Odojewski. *Tamże* nr 9; A. Litwinowicz: Wielkie obseje W.O. *Tydz. Pol.*, Londyn 1974 nr 25; J.R. Krzyżanowski: Kuniczak and O. (Two structural models of a novel). *Association for the Advancement of Polish Studies*, Cambridge Springs 1978 nr 1. — J.R. Krzyżanowski: The land of no salvation. *The Polish Review*, Nowy Jork 1978 nr 2, przedr. w wersji pol. pt. Tam, gdzie nie ma ocalenia w tegoż: Legenda Somoziery i inne prace krytyczne. Wwa 1987 [dot.: Zmierzch świata; Wyspa ocalenia; Zasypie wszystko, zawieje ...]. — B. Heydenkorn: Wczoraj, dziś i jutro. *Związkowiec*, Toronto 1984 nr 97 [rec.: Zabezpieczanie śladów]. — M. Janion: Ocalenie przez rozpacz. W: *Literatura źle obecna*. Londyn 1984. — J.R. Krzyżanowski: Czas w powieści W.O. *Archipelag*, Berlin [Zach.] 1984 nr 6 [dot.: Zasypie wszystko, zawieje ...]. — J.R. Krzyżanowski: Dwie Katarzyny. *Pam. Lit.*, Londyn 1984 t. 8 [dot. cyklu powieści kresowych W.O.]. — J.R. Krzyżanowski: O. a źródła. *Archipelag*, Berlin [Zach.] 1985 nr 9/10. — [Zabezpieczanie śladów.] [M. Zieliński] R. Kowalski: Pamięć pisarza. *Puls*, Londyn 1984/85 nr 24; [W. Skalmowski] M. Broński: Pamięć zbrodni i wyobraźnia. *Kultura*, Paryż 1985 nr 10; L. Szaruga: Pamięć. *Obecność* 1985 nr 11. — M. Barącz-Konieczniak: „Z woli bogów gniewnych ...”. *Res Publica* 1988 nr 11. — [S. Mazurek] J. Jarosławski: Zmierzch koliszczyzny. (Polska i Ukraina w „Zasypie wszystko, zawieje ...” W.O.). *Alm. Hum.** 1988 nr 9. — E. Wiegand: Andrzej Stojowskiego i W.O. „szlachetkie apokalipsy”. W tegoż: *Austria felix*, czyli o micie Galicji w polskiej prozie współczesnej. Poznań 1988. — [W. Bolecki] J. Malewski: Przeszłość jako żywa rana. W tegoż: *Wdziałem wolność w Warszawie*. Londyn 1989. — M. Janion: Cierń i róża Ukrainy. *Znak* 1989 nr 9. — L. Szaruga: Metafizyka pamięci. *Kult. i Życie* 1989 nr 20. — M. Barącz: Kresowa opowieść. *Polityka* 1990 nr 46 [dot. cyklu powieści kresowych oraz tomu *Zabezpieczanie śladów*]. — B. Rogatko: Sztuka pamiętania. *Dekada Lit.* 1990 nr 5 [rec.: Zabezpieczanie śladów]. — A. Szymańska: Siła bezsilności. *Prz. Powsz.* 1990 nr 10 [rec.: Zapomniane, nieuśmierzone ...]. — Z. Bienkowski: Odojewszczyzna. *Nowe Książki*. 1991 nr 2 [rec.: Zasypie wszystko, zawieje ...; Zabezpieczanie śladów; Zapomniane, nieuśmierzone ...]. — A. Czachowska: Przekłete dziedzictwo. *Twórczość* 1991 nr 4 [rec.: Zabezpieczanie śladów]. — H. Gosk: Wyrazić świat i cały jego mit. (O prozie W.O.). *Polonistyka* 1991 nr 2. — S. Mazurek: W.O. a kultura poezji i eseju. *Kult. Niezależna* 1991 nr 68 [rec.: Zasypie wszystko, zawieje ...]. — P. Michałowski: Powrót O., czyli etyka pogranicza. *Nowe Książki*. 1991 nr 11/12 [rec.: Wyspa ocalenia]. — A. Szymańska: Memento. *Kresy* 1991 nr 6 [rec.: Zabezpieczanie śladów]. — W. Tomasiak: O literaturze bliska wczepiania. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2. — S. Zalewska: Pamięć i czas w opowiadaniach W.O. *Roczn. Hum.* 1991/1992 t. 39/40 z 1 [dot.: Zabezpieczanie śladów; Zapomniane, nieuśmierzone ...]. — L. Hul: Mistyfikacje pamięci. *Kresy w twórczości W.O. W: Studia i szkice o literaturze współczesnej*. Olsztyn 1992. — I. Iwasiów: Istnienie jako opo-

wiadania. *Kresy* 1992 nr 12. — P. Kempny: Samotność i pamięć. *Dekada Lit.* 1992 nr 7 [rec.: Zapomniane, nieuśmierzone ...]. — T. Komendant: Krótki tekst o długiej książce o zabijaniu. *Twórczość* 1992 nr 3 [rec.: Zasypie wszystko, zawieje ...]. — M. Orski: Ślady zabezpieczone. *Prz. Powsz.* 1992 nr 1 [rec.: Zabezpieczanie śladów]. — A. Więckowski: Metafizyka pamięci. *Odra* 1992 nr 4. — M. Gawrychowska-Sowul: „Polskość” i „ukraińskość” w prozie Józefa Łobodowskiego i W.O. W: *Kategoria narodu w literaturach słowiańskich*. Wwa 1993. — Hadaczek: Metafizyka kresów W.O. W tegoż: *Kresy w literaturze polskiej XX wieku*. Szczecin 1993. — I. Iwasiów: Aksjologiczne funkcje opowiadania historii. (Wokół prozy W.O.). *Zesz. Nauk. Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1993 nr 5. — I. Iwasiów: Historia, śmierć i miłość. Próba antropologicznego wyjaśnienia okrucieństw w twórczości W.O. W: *Z warsztatu badawczego humanistyki*. Szczecin 1993. — I. Iwasiów: Początek i rozwinięcie, czyli porządek i chaos w twórczości prozatorskiej W.O. W: *Formy i strategie wypowiedzi narracyjnej*. Toruń 1993. — P. Kempny: „...Jeśli spojrzeć za siebie wstecz”. O prozie W.O. *Dekada Lit.* 1993 nr 17. — D. Krzywicka: Apologia namiotności — „Wyspa ocalenia” W.O. W tegoż: *Penetracja*. Kr. 1993. — [Jedźmy, wracajmy ...] A. Niewiadomski: Literatura i historia. Węzeł z widocznymi splatami. *Znak* 1993 nr 11; P. Czaplinski: Tego nie da się opowiedzieć. *Kresy* 1994 nr 1. — [Zasypie wszystko, zawieje ...] A. Fabianowski: Ukrainada. *Twórczość* 1994 nr 3; M. Ingot: „Zasypie wszystko, zawieje ...” W.O. Rzecz o utracie Kresów. W: *Polska powieść XIX i XX wieku*. T. 2. Lubl. 1994. — I. Iwasiów: Antropologia wojny w cyklu podolskim W.O. Rzecz o wędrownych fantazmatach. W: *Druga wojna światowa w literaturze polskiej i obcej*. Lubl. 1994; przedr. pt. Rzeczywistość antropologiczna w cyklu podolskim W.O. Rzecz o wędrownych fantazmatach w: *Fantastyka, fantastyzm, fantazmaty*. Gdańsk 1994. — I. Iwasiów: Kresy w twórczości Włodzimierza Odojewskiego. Próba feministyczna. Szczecin: Jota 1994, 172 s. — L.M. Koźmiński: Oswoić ból życia. *Odra* 1994 nr 1 [rec.: „jedźmy, wracajmy ...”]. — J.R. Krzyżanowski: Kreowany świat Kresów W.O. *Pam. Lit.* 1994 z. 4. — M. Łukasiewicz. *Nowe Książki*. 1994 nr 4 [rec.: Kwarantanna]. — M. Orski: Między Erosiem a Thanatosem. *Prz. Powsz.* 1994 nr 6 [rec.: „jedźmy, wracajmy ...”]. — E. Szczepkowska: „Ruch jest tylko inną postacią bezruchu”. Z problematyki opisu w „trylogii kresowej” W.O. W: *Teksty, konteksty, interpretacje Olsztyn 1994*. — J. Chłosta: Dlaczego Kresy? Ukraina saga W.O.; E. Szczepkowska: „Szkielety napełnione powietrzem”. O symbolicze w prozie W.O. W: *Kresy i pogranicza*. Olsztyn 1995. — A. Fabianowski: Wierze w literaturę. *Nowe Książki*. 1995 nr 5 [rec.: Raptularz krytyczny]. — D. Sosnowska: Historia podprogowa w „Zasypie wszystko, zawieje ...” W.O. *Kresy* 1995 nr 2. — A. Werner: To piekło nie jest rajem. W: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Następne pokolenie. Wwa 1995. — J. Chłosta: Egzystencjalna potrzeba wędrówki w zbiorze opowiadań „Jedźmy, wracajmy ...” W.O. W: *Podróżujący Polacy w XIX i XX wieku*. Olsztyn 1996. — T. Czarska: Postać Pawła Woynowicza w „cyklu podolskim” W.O. *Zesz. Nauk. Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1996 nr 8. — I. Iwasiów: Rzekomy egzystencjalizm. O recepcji wczesnej twórczości W.O. W: *Pogranicza*. Granice. Ograniczenia. Lubl. 1996. — E. Kasperski: Legitymizacja: najważniejszy problem powieści (O eposie W.O. „Zasypie wszystko, zawieje ...”). W: *Literatura i różnorodność*. Wwa 1996. — M. Rabizo-Birek: Zejście w dolinę „Wyspa ocalenia” W.O. jako powieść inicjacyjna. W: *W stronę współczesności*. Rzeszów 1996. — S. Sterna-Wachowiak: O krzepi. *Nowe Książki*. 1996 nr 9 [rec.: Notatnik półprywatny]. — P. Sliwiński: Miary i sensy. *Arkusze* 1996 nr 7 [rec.: Raptularz krytyczny]. — E. Szczepkowska: Ziemia „błogosławiona” i „przeklęta”. O tradycji polskiego poematu opisowego w „cyklu podolskim” W.O. W: *Gatunki literackie*. Olsztyn 1996. — H. Zaworska: Wszyscy są winni. *Literatura* 1996 nr 3 [rec.: Zmierzch świata]. — M. Bednarz: Z zagadnień konstrukcji postaci w prozie W.O. *Zesz. Nauk. WSP w Rzesz. Hist. Lit.* 1997 z. 3. — D. Jaworski: „Kraj wakacyjny”. W: *Poznaniacy II*. Poznań 1997. — M. Orski. *Arkusze* 1997 nr 8 [rec.: Zmierzch świata].

ODROWAŻ-PIENIAŻEK Janusz ur. 1931

Pseud.: J.O.P.; J.O.-P.; (J.O.-P.); Jacek Orpieński; O.P.; O. Porycki; ol. por.; Olgierd Porycki; olpor.; por.; (por.).
Prozaik, historyk literatury.

Urodzony 2 lipca 1931 w Opatowicach pod Radziejowem w rodzinie ziemiańskiej; syn Ludwika Odroważy-Pieniązka i Heleny z Korybut-Daszkiwiczów. W czasie okupacji niemieckiej wysiedlony z Opatowic na teren Generalnej Guberni, od grudnia 1939 przebywał wraz z matką w Warszawie, tu ukończył szkołę powszechną i rozpoczął naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie mieszkał we Włocławku, uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. J. Długosza; w 1949 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1952 uzyskał dyplom zawodowy ze specjalnością bibliotekarską. Nie zakwalifikowany na magisterskie studia polonistyczne, kontynuował studia w 1953-54 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (dyplom magisterski w zakresie filologii polskiej uzyskał w 1960 na UW), a w 1953/54 studiował także rusycystykę na UW. Debiutował w 1949 na łamach dodatku młodzieżowego *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach* artykułem pt. „Próba krytyki literackiej” (nr 41) oraz opowiadaniem pt. „Nałóg” (nr 301). W tym samym czasie rozpoczął pracę publicystyczną i krytycznoliteracką, współpracując ze *Słowem Powszechnym* (1949-51), z tygodnikiem *Dziś i jutro* (1950-51), z miesięcznikiem *Przegląd Powszechny* (1951-53; tu pod pseud.: Jacek Orpieński, Olgierd Porycki), z *Tygodnikiem Powszechnym* (1951-53). W 1952 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (w 1982 wszedł w skład Zarządu Głównego). W 1954-69 stale publikował felietony, reportaże i korespondencje z podróży w *Ilustrowanym Kurjerze Polskim*. W 1954-56 był sekretarzem komitetu redakcyjnego Wydania Jubileuszowego „Dzieł” A. Mickiewicza. W 1956-72 był zatrudniony w Pracowni Edytorstwa i Dokumentacji Naukowej Literatury XIX w. Instytutu Badań Literackich PAN. Odbił w tym okresie wiele podróży zagranicznych, m.in w 1956 do Skandynawii, w 1957-59 i 1964 do Paryża, gdzie badał w Bibliotece Polskiej materiały dotyczące A. Mickiewicza i Wielkiej Emigracji (w 1957-59 publikował w *Ilustrowanym Kurjerze Polskim* korespondencje z Paryża), w 1958 do Anglii. W 1958 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Książki (1971-73 wiceprezes, 1973-75 prezes Zarządu, 1975-77 wiceprezes, 1977-79 członek Zarządu Oddziału Warszawskiego). W 1959 przebywał w Turynie we Włoszech, opracowywał archiwalia ze zbiorów Attilio, Marii i Mariny Begeyów. W 1962 został członkiem ZAIKS (1993-97 przewodniczący sekcji autorów dzieł literackich i od 1993 członek prezydium). Od 1964

należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; od 1975 wchodził w skład Zarządu Głównego). W 1965 ożenił się z Izabellą Romanowską, polonistką. W tymże roku odbył podróż szlakiem literatów zesłańców (Gustawa Zielińskiego i Adolfa Januszkiewicza) przez Syberię do Kazachstanu i republik Azji Centralnej (cykl reportaży z tej podróży opublikował w *Ilustrowanym Kurjerze Polskim* w 1965-66 oraz w tygodnikach *Stolica* i *Poznań świat*). W 1967-91 pełnił funkcję sekretarza komitetu redakcyjnego „Dzieł wszystkich” A. Mickiewicza. Od lutego do września 1968 przebywał jako stypendysta Université de Montréal w Kanadzie, następnie był przez dwa miesiące w Meksyku i na przełomie 1968/69 w Stanach Zjednoczonych. W 1969 został członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1991 przewodniczący Komisji Rewizyjnej). W 1972 objął stanowisko dyrektora Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza i redaktora naczelnego wydawnictwa periodycznego *Blok-Notes Muzeum Literatury*. W tymże roku został członkiem Polskiego Komitetu Narodowego Światowej Rady Muzeów, a po utworzeniu w 1977 Międzynarodowego Komitetu Muzeów Literackich (ICLM/ICOM; w 1977-83, 1989-95 członek prezydium, od 1995 prezydent). Od 1973 był członkiem Rady Programowej Muzealnictwa przy Ministrze Kultury i Sztuki. W 1975-87 i od 1994 wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Literatury Polskiej UW i Biblioteki Narodowej (1977-92). W 1975 został członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC; od 1986 członek Zarządu Oddziału Polskiego), a w 1976 członkiem zagranicznym Accademia di Storia e Letteratura Polacca e Slava „Adamo Mickiewicz” w Bolonii. W 1981 był ponownie w Kanadzie i USA na zaproszenie Université Laval w Quebec, kolejny raz odwiedził Kanadę i USA w 1988, a Kanadę także w 1992 i 1999, w tym też roku Australię. W 1981 objął funkcję redaktora naczelnego czasopisma *Muzealnictwo*. W 1983 otrzymał za działalność muzealną nagrodę m.st. Warszawy. Wchodził w skład Narodowej Rady Kultury (1983-89). W 1984 został członkiem Stowarzyszenia Autorów Dzieł Naukowych, w 1990 Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, w 1991 Polskiego Towarzystwa Heraldycznego i Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej (1992-95 wiceprezes Zarządu Głównego, od 1995 prezes oddziału warszawskiego). W 1989 był członkiem założycielem Fundacji Kultury Polskiej (1989), od 1996 członkiem rady Warszawskiej Fundacji Kultury. W 1990 został członkiem SPP (od 1996 wiceprezes, od 1999 prezes Zarządu Głównego). W 1994 został przewodniczącym Komitetu Obchodów Dwusetnej Rocznicy Urodzin A. Mickiewicza. Otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za sztukę edytorską w 1998. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), odznaką „Zasłużony Działacz

Kultury" (1975), złotą odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” (1977), Dyplomem Zasługi Académie International des Sciences de l’Homme du Canada przyznany przez Institut des Civilisations Comparées de Montréal (1982), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowiadania paryskie. Wwa: Czyt. 1963, 126 s. Wyd. nast. pt. Coctail u księżny Georgijew. Opowiadania paryskie, wyd. 2 rozszerz. Kr.: WL 1971, 234 s., wyd. 3 tamże 1972; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1978, wyd. 5 tamże 1988.

Zawartość: Ta staruszka; Dyskretna sprawa Łarisy Strogoff; Okrutna zemsta Michelle; Ostrygi — poławiacze i amatorzy; Sezon w Kafajce „Old Navy”; Eliza albo Tryumf cnoty; Oladki albo samobójstwo Bogumila; Gilotylna Marii Antoniny. — W wyd. 2 nadto: Coctail u księżny Georgijew; Niedziele panny Kuropatnickiej; Pani Zofia albo historie niestworzone; Maczeta Piotra de Brazza. Adapt. radiowa opowiadania Dyskretna sprawa Łarisy Strogoff: Radio 1984.

2. Teoria fal. [Proza poetycka]. Kr.: WL 1964, 46 s.

3. Ucieczka z ciepłych krajów. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1966, 165 s. Przedr. zob. poz. 6.

Zawartość: Ucieczka z Sewilli; Okazja do Casablanki; Dziura w dywanie Marmusza; Maczeta Piotra de Brazza [poz. 1]; Na cara Simeona; Wielki romans w Bucharze; Cyfra.

4. Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Rejestr uzupełniony bibliografią. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1968, XXI, 269 s. IBL PAN.

5. Małżeństwo z Lyndą Winters albo Pamiątka po Glorii Swanson. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 126 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1980; wyd. 4 Wwa: KiW 1984.

6. Party na calle Guatemala. [Opowiadania]. Kr.: WL 1974, 159 s.

Zawiera poz. 3, — oraz opowiadania: Młotek z kości słoniowej; Party na calle Guatemala; Trójśkok olimpijski. Tom uznany przez Radio Wolna Europa za najlepszą książkę wydaną w kraju w 1975.

7. Gustaw Zieliński. [Sylwetka]. Strzelno: PTTK 1976, 15 s.

8. Wielki romans w Bucharze. Kr.: WL 1984, 182 s.

Zawiera z poz. 1: Sezon w Kafajce „Old Navy”; Coctail u księżny Georgijew; Niedziele panny Kuropatnickiej; Maczeta Piotra de Brazza, — z poz. 3: Ucieczka z Sewilli; Dziura w dywanie Marmusza; Wielki romans w Bucharze, — z poz. 6: Trójśkok olimpijski.

9. Mit Marii Chapdelaine. [Opowiadanie]. Wwa: Iskry 1985, 107 s.

10. Polonika zbierane po świecie. [Szkice]. Wwa: Iskry 1992, 196 s.

Zawartość: Towianica w Turynie i Warszawie; Pamiątki polskie na zamku Montrésor; Muzea Adama Mickiewicza na świecie; Muzeum Adama Mickiewicza w Stambule; Drzewo Adama; W kregu mistyfikacji; Szlakiem Mickiewicza po Paryżu współczesnym; Paryskie mieszkania Słowackiego; Rejestr bieliżny Adama; Polak w Pirenejach w roku 1835 (z „Dziadami” Mickiewicza w kieszeni); Tłusty wierszyk Mikołaja Mickiewicza; Tropy do Pragi; Niedyskrecje lirnika ukraińskiego; Nieznana relacja o koronacji Stanisława Augusta; Podwójne życie paryskie Kajetana Niepowi; Korespondencja literacka Sybarka; Sylwetka „Pocziwego Kirgiza”; Z waszyngtońskiego archiwum Adama Gurowskiego; Ambicje, zbiory i dary Eugeniusza Kucharskiego; Bohdan Olgierd Jeżewski; Allan Kosko.

11. Mickiewicziana zbierane po świecie. Wwa: Iskry 1998, 200 s.

Zawiera studia z poz. 10 [z wyjątkiem: Nieznana relacja o koronacji Stanisława Augusta; Podwójne życie paryskie Kajetana Niepowi; Z waszyngtońskiego archiwum Adama Gurowskiego; Ambicje, zbiory i dary Eugeniusza Kucharskiego; Bohdan Olgierd Jeżewski; Allan Kosko], — nadto: Mickiewicz w „Panteonie” Nadara; Pierwodruk „Pana Tadeusza”; Gęba za łatkę; Mickiewiczowski Adolf; Moje przygody ze znakomitym tłumaczem „Pana Tadeusza” i polonofilem Pawłem Cazinem.

Nadto artykuły i prace edytorskie w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Nieznane puszkinianum polskie. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2 s. 168-178. — Rękopisy literackie w Bibliotece im. Zielińskich w Płocku. W: *Miscellanea z okresu romantyzmu.* Wr. 1956 s. 298-325. — Listy Stefana Witwickiego do Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1961 z. 4 s. 557-576. — Listy Aleksandra Chodźki do Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 s. 253-294. — Materiały niemcewiczowskie w Bibliotece Polskiej i w Muzeum Mickiewicza w Paryżu. W: *Miscellanea z lat 1800-1850.* Wr. 1963 s. 151-197. — Zatrzymany do życia. Listy literackie Ignacego Orpiszewskiego do Gustawa Zielińskiego (1835-1843). *Blok-Not. Muz. Mick.* 1963 nr 2 s. 41-117. — Zbiory rodzinne Towiańskich; Archiwum Begeyów w Turynie. *Blok-Not. Muz. Mick.* 1963 nr 2 s. 199-226, 226-244. — Geneza i historia Muzeum Literatury. *Blok-Not. Muz. Lit. im. A. Mick.* 1988 nr 9 s. 299-326. — *Miscellanea mickiewiczowskie.* *Blok-Not. Muz. Lit. im. A. Mick.* 1988 nr 9 s. 253-271. — Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. *Rocz. Warsz.* 1992 s. 165-186. — *Miscellanea mickiewiczowskie.* *Blok-Not. Muz. Lit. im. A. Mick.* 1994 nr 11 s. 77-100. — Działalność Aleksandra Janty-Poczyńskiego. W: *Polskie środowiska twórcze na emigracji we Francji wrzesień 1939-czerwiec 1940.* Wwa 1995 s. 127-136. — *Les archives „varsoviennes” de Paul Cazin et quelques souvenirs personnels.* [Przeł.] A. Szczepanek. W: Paul Cazin. *Diariste, épistolier, traducteur.* Varsovie 1997 s. 97-107.

Prace redakcyjne

1. Mickiewicz. Siedem odczytów. Oprac. i przyp. ... Wwa: Czyt. 1956, 182 s.

Autorzy odczytów: J. Krzyżanowski, Z. Libera, S. Pigoń, J. Przyboś, H. Wolpe, S. Zółkiewski.

2. G. Zieliński: Kirgiz i inne poezje. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1956, 225 s.

3. K. Frankowski: Moje wędrówki po obczyźnie. Paryż. Cz. 1-2. Oprac. i wstęp [oraz wybór] ... Red.: W. Zawadzki. Teksty franc. przeł. I. Rogozińska. Wwa: PIW 1973, XX, 267, XXXV + 275, XLVIII s.

4. Cztery nieznane listy Adama Mickiewicza. 1830-1852. Oprac. ... [Przeł.] A. Trznadel-Szczepanek. Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1987, 43 s.

Tekst w jęz. pol. i franc.

5. A. Mickiewicz: „Żadne żaby tak pięknie nie grają jak polskie”. Nieznany autograf karty „Pana Tadeusza”. Oprac. ... [Przeł. na franc.] A. Trznadel-Szczepanek. Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1987, [9] k.

Karta tytułowa i tekst również w jęz. franc.

6. Mickiewicziana w zbiorach Tomasza Niewodniczańskiego w Bitburgu. Wwa: Arkady.

[Cz. 1]. Teksty odczytali M. Danilewicz Zielińska i T. Niewodniczański. Red. nauk. i posł. ...; oprac. i komentarz: M. Danilewicz Zielińska. 1989, 283 s.

[Cz. 2]. Wiersze w Albumie Moszyńskiego. Red. nauk. ... 1993, 330 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1974, 1978, 1989, 1997. — Wywiady: Nie rozdziel włosa na czworo. Rozm. A. Schiller. *Tyg. Kult* 1988 nr 43; Strażnik dobrej wiedzy. Rozm. J. Janowska-Woźniak. *Nowe Książ.* 1998 nr 12.

SWPP 2 (B. Winklowska). — PP (B. Winklowska). — LP (uzup.).

[Opowiadania paryskie:] H. Bereza: Hobby. *Nowe Książ.* 1963 nr 17; M. Danilewiczowa: Paryski gabinet osobliwości. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 30; J. Preger: Debiut przewrotny. *Twórczość* 1963 nr 11. — [Ucieczka z ciepłych krajów:] M. Komar: Antykwaryusz z Buchary. *Współczesność* 1968 nr 22; R. Marszałek: Podróż literacka. *Nowe Książ.* 1968 nr 22; H. Zaworska: Jak zostać podróżnikiem. *Twórczość* 1969 nr 4, przedr. w teście: Spotkania. Wwa 1973; H. Niedzielski. *Books Abroad*. Norman, Oklahoma 1970, 4. — [Małżeństwo z Lyndą Winters albo Pamiątka po Glorii Swanson:] H. Zaworska: „Vive la bagatelle!” *Twórczość* 1971 nr 10, przedr. w teście: Spotkania. Wwa 1973; W. Żukrowski: Opowieści dobrze ułożonego. *Nowe Książ.* 1971 nr 14 [dot. też: Coctail u księżny Georgijew]; T. Szyma: Historie niestworzone. *Miesz. Lit.* 1972 nr 4 [dot. też: Coctail u księżny Georgijew]. — S. Zieliński: Torreador korespondencyjny. *Nowe Książ.* 1975 nr 5 [rec.: Party na calle Guatemala]. — [Mit Marii Chapdelaine:] W. Jesionowska: Między gawędą a mitem. *Nowe Książ.* 1986 nr 5; H. Zaworska: „Emilia Plater w objęciu chuliganów”. *Twórczość* 1986 nr 7. — [Polonika zbierane po świecie:] J. Dużyk. *Ruch Lit.* 1992 nr 4; J. Wierziński: Polska w świecie. *Nowe Książ.* 1992 nr 9.

J.Z.

OFIERSKI Jerzy ur. 1926

Pseud.: J.O.; Ojot; Zygmunt Klima. Prozaik, satyryk.

Urodzony 11 stycznia 1926 w Ostrowie Wielkopolskim; syn Stanisława Ofierskiego, kupca, i Zofii z

Czarnuszewiczów. Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Piłsudskiego w Ostrowie Wielkopolskim. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 został wysiedlony wraz z rodzicami na tereny Generalnej Guberni i mieszkał początkowo w Tomaszowie Mazowieckim, a następnie przebywał na Lubelszczyźnie, gdzie pracował jako robotnik rolny. W styczniu 1944 wstąpił do oddziału partyzanckiego Narodowych Sił Zbrojnych, dowodzonego przez „Cichego” (Wacława Piotrowskiego), a w sierpniu tegoż roku do oddziału Batalionów Chłopskich „Oster” we wsi Wandalin pod Zawichostem. Po wyzwoleniu tych terenów wstąpił w 1944 ochotniczo do Wojska Polskiego; w 1945 został promowany na oficera. W tymże roku zdał małą maturę w Gimnazjum dla Dorosłych w Inowrocławiu, a w 1947 dużą maturę w Liceum Handlowym w Kaliszu. Debiutował w 1945 nowelą pt. „Wygon”, opublikowaną na łamach dodatku literackiego dziennika *Robotnik Kujawski*; w następnych latach drukował tu felietony satyryczne. Po zdemobilizowaniu w 1949, rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu; po dwóch latach studia przerwał. W tym okresie aktywnie uczestniczył w działaniach Związku Akademickiego Młodzieży Polskiej (ZAMP) i ZMP (członek zarządu okręgu). W 1950-52 był kierownikiem literackim *Głosu Wielkopolskiego* (drukował tu także felietony i humoreski m.in. pod pseud.: Ojot, Zygmunt Klima). W 1952 zawarł związek małżeński z Wandą Baścik, absolwentką Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego. W tymże roku został zwolniony z *Głosu Wielkopolskiego* i skreślony z ZAMP. Wówczas rozpoczął działalność satyryczno-estradową, współpracując jako autor i aktor z Poznańskim Teatrem Satyryków, a po przeniesieniu się w 1954 do Warszawy, z Teatrem Estrada (obecnie Teatr Komedia), Teatrem Estrada na Skarpie, Teatrem Buffo i Teatrem Syrena. Współpracował także jako autor i wykonawca z Polskim Radiem (m.in. w programie „Podwieczorek przy mikrofonie”) i Telewizją, wykonując monologi jako sołtys Kierdziołek. Był założycielem kabaretu literackiego „U Kierdziołka”, mieszczonego się w Domu Chłopa; przedstawił tu dwa programy: „Odpust Absolutny” i „Och ... Chłapkowice”. Felietony, humoreski i opowiadania drukował m.in. na łamach czasopism *Karuzela* (1971-72), *Przekrój* (1971, 1973, 1976-80), *Zielony Sztandar* (1971-76, 1980), *Szpilki* (1977-80). W 1975 został członkiem ZLP. Odbił wiele podróży artystycznych, m.in. do krajów Europy Zachodniej, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Izraela i Australii, gdzie z własnym zespołem, którego był kierownikiem artystycznym, dawał liczne recitale dla tamtejszej Polonii. W 1997 został honorowym obywatелеm Ostrowa Wielkopolskiego. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), medalem „Polonia z Macierzą” (1973), Krzyżem Ka-

walerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985), Krzyżem Partyzanckim (1995), Krzyżem Czynu Narodowego (1995). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nie wychylać się. Scenariusz. [Współaut.:] Cz. Szpakowicz. Praprem. Wwa, T. Estrada na Skarpie 1955.

2. Cie choroba. [Monologi satyryczne]. Wwa: Czyt. 1964, 171 s.

3. Ze stołka sołtysa Kierdziołka. [Monologi satyryczne]. Wwa: Czyt. 1966, 178 s.

4. Party u Kierdziołka. [Monologi satyryczne]. Wwa: Czyt. 1967, 134 s.

5. Odpust absolutny. Scenariusz. [Współaut.:] Cz. Szpakowicz. Praprem. Wwa, Kabaret „U Kierdziołka” 1969.

6. Za Kierdziołkową miedzą. [Monologi satyryczne]. Wwa: Czyt. 1970, 143 s.

7. Nie było słońca tej wiosny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 184 s. Por. poz. 13.

8. Nie zdałeś matury, poruczniku. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 198 s.

9. U sołtysa zabawa. [Monologi satyryczne]. Wwa: LSW 1974, 91 s.

10. Zstąpiłeś na Broadway, Mesjaszu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977 [właśc. 1978], 186 s.

11. Błędy i wybaczenia. Utwory pisane w latach 1974-1981. [Monologi satyryczne]. Wwa: Czyt. 1982, 171 s.

12. Matysiakowie. Powieść radiowa. [Współaut.:] J. Janicki, D. Pótorzycka, J. Domagalik. Radio 1982 odcinek 1321-1360, 1983 odcinek 1361-1412. Powieść realizowana w odcinkach cotygodniowych od 1956.

13. Nie było słońca tej wiosny. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Janicki. Ekran. 1983. Por. poz. 7.

14. Cie choroba, ale się porąbało. [Monologi satyryczne]. Wwa: Adam 1992, 110 s.

15. Taniec błaznów na okrągłym stole. [Powieść]. Wwa: BGW 1992, 185 s.

16. W imię ojca. [Powieść]. Wwa: IBIŚ 1996, 386 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978, 1997. — Wywiad: Co z Kierdziołkiem. Rozm. J. Piasecki. *Tyg. Kult.* 1985 nr 2. PP (E. Głębička).

A. Stawczyk: U Kierdziołka. *Tyg. Kult.* 1969 nr 23 [rec.: Odpust absolutny]. — [P. Kwiatkowski] (paki): Party u Kierdziołka. *Nowa Wieś* 1971 nr 12. — K. Głogowski. *Kierunki* 1972 nr 19 [rec.: Nie było słońca tej wiosny]. — R.M. Groński, J. Wittlin: Alfabet polskiej rozrywki. J.O. *Teatr* 1972 nr 16. — [Nie było słońca tej wiosny.] S. Melkowski: Mocne, ale za czułościowe. *Tyg. Kult.* 1972 nr 24, przedr. w teżoż: Domena prozy. Wwa 1984; J. Osica: Inny O. *Nowe Książ.* 1972 nr 11. — J. Wagner: Bohater odrealniony. *Nowe Książ.* 1974 nr 22 [rec.: Nie zdałeś matury, poruczniku]. — [Nie było słońca tej wiosny.] J. Walc: Zaskakujący debiut. *Polityka* 1974

nr 13; K. Woźniakowski: Wieś nadal powabna. *Życie Lit.* 1974 nr 6. — [Nie zdałeś matury, poruczniku.] K. Woźniakowski: Trzy egzaminy porucznika Czarnuszewicza. *Życie Lit.* 1974 nr 43; J. Walc: Czekamy na poprawkę. *Polityka* 1975 nr 14. — T. Błażejowski: O obyczajach naszego wieku. *Życie Lit.* 1978 nr 27 [rec.: Zstąpiłeś na Broadway, Mesjaszu]. — [Błędy i wybaczenia.] J. Koprowski: Błędy i wybaczenia, czyli o trzech satyrykach. *Nowe Książ.* 1983 nr 5; J. Piasecki: Niepoważny, mądry Kierdziołek. *Tyg. Kult.* 1983 nr 16. — H. Kowalska: „Ze stołka sołtysa Kierdziołka” — do literatury. *Sl. Powsz.* 1986 nr 27. — [W imię ojca.] J. Koprowski: Powieść J.O. *Wiad. Kult.* 1997 nr 23; E. Nawój: Według Wacka. *Nowe Książ.* 1997 nr 7. B.M.

OGRODZIŃSKI Wincenty Stefan 1884-1945

Pseud.: St. Ogr.; W. Ogr.; W. Ogrodz.

Badacz piśmiennictwa polskiego na Śląsku, filolog klasyczny.

Urodzony 5 kwietnia 1884 w Nowej Wsi Narodowej pod Krakowem; syn Jana Ogrodzińskiego, rzemieślnika, i Anny z Terasów; ojciec Władysława Stefana Ogrodzińskiego, prozaika. W 1904 ukończył IV Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie, a następnie do 1908 studiował filologię klasyczną i historię literatury polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W tym czasie współpracował z tajnym Związkiem Młodzieży Polskiej „Zet”; brał udział w kolportażu nielegalnych wydawnictw na terenie zaboru rosyjskiego. Po zdaniu egzaminów nauczycielskich w 1908, pracował jako nauczyciel w Przemyślu, a od 1909 w Nowym Targu. Od 1908 był członkiem Polskiego Towarzystwa Filologicznego. Podczas I wojny światowej wstąpił do Legionów Polskich na terenie Nowego Targu, po czym służył w II Brygadzie Legionów pod dowództwem Józefa Hallera; uczestniczył w kampanii karpackiej. W grudniu 1917 objął stanowisko dyrektora prywatnego gimnazjum polskiego w Dolinie pod Stanisławowem. W tymże roku ożenił się z Władysławą Lechowską. W 1918 został aresztowany przez władze ukraińskie i osadzony w więzieniu w Tarnopolu. Po wyjściu na wolność podjął pracę w gimnazjum w Nowym Targu. Brał udział w akcji polskiej na Spiszu i Orawie, związanej z ustanowieniem południowej granicy Polski. W 1924 zamieszkał w Katowicach i był wizytatorem szkół średnich w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. Wyjeżdżał do Paryża, Hagi i Genewy, jako reprezentant Polski w sprawach szkolnictwa mniejszości narodowych w Lidze Narodów i Trybunale Międzynarodowym. Odbiwał podróże naukowe do Francji, Włoch, Grecji i Niemiec. W 1927 założył Śląskie Koło Filologiczne (oddział Polskiego Towarzystwa Filologicznego) i był jego wieloletnim prezesem. Od 1927 publikował liczne rozprawy i artykuły w *Kwartalniku Klasycznym* (do 1931) i *Eosie* (do 1936). W 1928 był współzałożycielem nauczycielskiego Koła Polonistów (śląski oddział Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza oraz Miło-

śników Języka Polskiego) i śląskiego Towarzystwa Literacko-Artystycznego, od 1930 brał aktywny udział w pracach Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku jako członek zarządu. W związku z zaangażowaniem w działalność polityczną w Narodowej Demokracji, został w 1931 przeniesiony na wcześniejszą emeryturę. Zamieszkał w Krakowie (1932) i zajął się badaniami nad piśmiennictwem śląskim. Od 1935 był członkiem Komisji Filologicznej i Komisji Historii Literatury PAU, współpracownikiem Komitetu Wydawnictw Śląskich oraz „Polskiego słownika biograficznego”, członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku oraz Instytutu Śląskiego. Należał do włoskiego towarzystwa filologicznego im. Dantego Alighieri. W 1936-39, z ramienia Narodowej Demokracji był radnym m. Krakowa. Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Lwowa, ale na początku 1940 powrócił do Krakowa, tu spędził okupację niemiecką. W 1940-43 pracował społecznie w Polskim Komitecie Opiekuńczym, a następnie w Radzie Głównej Opiekuńczej. Kontynuował prace badawcze nad dziejami piśmiennictwa śląskiego. W 1943-44 wykładał historię literatury polskiej na tajnym Uniwersytecie Jagiellońskim. Zmarł 20 września 1945 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Plubiusz Vergilius Maro. Lw.: *Filomata* 1933, 152 s.

2. Związki duchowe Śląska z Krakowem na przełomie wieków XVIII i XIX. [Odczyt]. Kat.: Kasa im. Mianowskiego; Inst. Popierania Nauki 1935, 49 s.

3. Stan i potrzeby nauki polskiej w zakresie piśmiennictwa śląskiego. W: Stan i potrzeby nauki polskiej o Śląsku. Kat. 1936 s. 209-291; odb. Kat.: Druk. K. Miarki 1936 [właśc. 1935], 83 s.

4. Dzieje Dzielnicy Śląskiej „Sokoła”. Kat.: Związek Tow. Gimn[astycznych] „Sokół” 1937, 264 s.

5. O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, przedstawiciel „Młodej Polski” w prozie górnośląskiej. Kat.: *Roczn. TPN na Śl.* 1938, 202 s.

6. Dzieje piśmiennictwa śląskiego. T. 1. Kat.: Inst. Śląski 1946, 213 s. Wyd. 2. Cz. 1-2. Przygot. L. Brożek i Z. Hierowski. Kat.: Śląsk 1965, 435 s.

Wyd. 1 zawiera rozdziały: Literatura ludowa; Średniowiecze; Epoka humanizmu; Epoka reformacji i kontrreformacji; Epoka Lompy i Stalmacha. — Dodatek: Materiały biograficzne, — w wyd. 2 nadto: Epoka rozkwitu piśmiennictwa śląskiego. (1869-1902); Piśmiennictwo śląskie w okresie pełnego odrodzenia narodowego.

Przekłady

1. Homer: Iliada. Księga II w. 484-877 i księga III. Nowy Targ: *Spraw. Gimn[azjum] w Nowym Targu*; Druk. I. Borka 1911, 27 s.

2. Horacy: Pieśni wybrane. Nowy Targ: *Spraw. Gimn[azjum] w Nowym Targu*; Druk. I. Borka 1912, 42 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. [J.N.] Jaroń: Z pamiętnika Górnoślązaka oraz inne wiersze liryczne. Wydanie zbiorowe. Przygot. do druku i wstępem poprzedził ... Kat.: Tow. Przyj. Nauk 1932, 255 s.

2. J. Bock: „Nauka domowa” i wyjątki z „Agendy”. Oprac. [i wstępem poprzedził] ... Kat.: Inst. Śląski 1935, XLI, 54 s.

3. N. Bonczyk: Pisma poetyckie. T. 1-3. Kat.: Inst. Śląski.

T. 1. Stary kościół miechowski. [Poemat]. Wyd. 4 krytyczne. Oprac. i wstępem poprzedził ... 1936, LXXX, 266 s.

T. 2. Góra Chełmska. (Poemat). Oprac. [i wstępem poprzedził] ... 1938, CXLII, 189 s.

T. 3. Drobne utwory i przekłady. W 1939 w druku.

Tom przygotowany do wyd., nie ukazał się drukiem.

4. K. Winter: *Fabrilium Silesiae officinarum fodinarumque descriptio et denotatio brevis*. (Kuzniec Śląskich i kopalń opis oznaczenie krótkie). Tekst łaciński wraz z przekł. pol. A. Kowalkowskiego. Wyd. krytycznie i oprac. ... Kat.: Inst. Śląski 1937, XXXIII, 43 s.

Tu także: M. Severus: *Carmen commendaticium*. (Wiersz pochwalny). Tekst łac. wraz z przekł. pol. A. Kowalkowskiego wyd. krytycznie i oprac. ...

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (M. Fazan). — LP (red.).

R. Ganszyniec, J. Lewański: W.O. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4. — S. Skimina: W.O. *Eos* 1940/1946 nr 1/2. — [Dzieje piśmiennictwa śląskiego:] T. Mikulski. *Sobótka* 1946, 2 półroczce; S. Papée. *Odrodzenie* 1946 nr 47; [J. Korpała] j.k. *Życie Nauki* 1947 nr 13/14; J. Lewański: Powojenne opracowania piśmiennictwa śląskiego. *Pam. Lit.* 1947; R. Pollak: Dzieje polskiego życia literackiego na Śląsku. *Prz. Zach.* 1947 nr 3; T. Bujnicki. *Poglądy* 1966 nr 19; S. Grzeszczuk. *Zar. Śl.* 1966 nr 4; Cz. Hernas. *Nowe Książ.* 1966 nr 9. — A. Ross: Profesor i ... palenie kalendarzy. *Tryb. Opol.* 1966 nr 257. — Z. Hierowski: Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939. Kat. 1969, passim. — A. Pryszczewska-Kozolub: Wincenty Ogrodziński — historyk piśmiennictwa śląskiego. Opole: [b.w.] 1969, 106 s. — J. Zaremba: W.O. twórca pierwszej syntezy piśmiennictwa śląskiego. *Poglądy* 1971 nr 13. — D. Rott: O. synteza dziejów piśmiennictwa śląskiego. *Śląsk* 1998 nr 4.

E.G.

OGRODZIŃSKI Władysław Stefan ur. 1918

Pseud.: Stefan Sulima; W.O.; W. Stefanowski.
Publicysta, prozaik.

Urodzony 2 czerwca 1918 w Dolinie pod Stanisławowem; syn Wincentego Stefana Ogrodzińskiego, filologa klasycznego, nauczyciela gimnazjalnego i badacza piśmiennictwa śląskiego, oraz Władysławy

z Lechowskich. Uczęszczał do szkoły średniej w Katowicach (do 1932) i do V Państwowego Gimnazjum im. J. Kochanowskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1935 studiował prawo, a od 1937 historię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Równocześnie od 1935 pracował jako bibliotekarz w PAU w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie, gdzie od 1940 pracował w Zakładach Sodowych Solvay, początkowo jako robotnik, a następnie urzędnik. Aresztowany przez gestapo w 1943, przez kilka miesięcy przebywał w więzieniu przy ulicy Montelupich i w obozie oświęcimskim. Zwolniony w końcu 1943, powrócił do pracy w Zakładach Sodowych Solvay. Po wojnie kontynuował studia historyczne na UJ; w 1951 uzyskał magisterium. Równocześnie w 1945-52 pracował jako radca w sekretariacie generalnym PAU, a następnie jako asystent i później adiunkt w Zakładzie Historii Kultury Materialnej (Zakład Archeologii Polski) PAN w Krakowie. Debiutował w 1946 reportażem pt. „Na krańcach”, ogłoszonym w *Odrze* (nr 20; podp. Stefan Sulima); w tygodniku tym publikował recenzje i artykuły do 1949. Działal społecznie w Towarzystwie Przyjaciół Mazurów i Warmiaków w Krakowie (1946-49, wiceprezes) i w ZNP (1949-55, wiceprezes, a później prezes Rady Zakładowej Organizacji Związkowej przy Placówkach PAN); W 1948 ożenił się z Sabiną Bilską, lekarzem (zmarła 1972). W 1956 zamieszkał w Olsztynie, gdzie został zatrudniony jako adiunkt w Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego, a w 1957-60 był kierownikiem Wydziału Kultury Prezydium WRN. Liczne artykuły, recenzje, fragmenty utworów publikował zwłaszcza w piśmie *Warmia i Mazury* (1955-85, podp. też Stefan Sulima); w 1960-68 członek rady redakcyjnej), *Głosie Olsztyńskim* i jego dodatku *Archipelag* (1955-66) oraz w *Życiu Literackim* (1962-73, z przerwami; podp. też Stefan Sulima) i *Pomorzu* (1964-66, 1969-70). W 1957 wszedł w skład kolegium redakcyjnego kwartalnika *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. Współpracował również z rozgłośnią olsztyńską Polskiego Radia (tu cykl audycji pt. „Rozmowy o kulturze” w 1957-60, felietony literackie w 1965-66) oraz z rozgłośnią Polskiego Radia w Warszawie. Od 1958 był redaktorem naczelnym *Rocznika Olsztyńskiego* (do 1983). Kontynuował działalność społeczną, był m.in. sekretarzem generalnym Społecznego Komitetu Obchodów Grunwaldzkich (1958-60), członkiem Rady Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki (1958-65), członkiem Prezydium Wojewódzkiego Komitetu Jedności Narodu w Olsztynie (od 1958). W 1960 został członkiem ZLP (w 1962-72 członek zarządu, w 1975-81 wiceprezes Oddziału Olsztyńskiego). W 1960-62 pełnił funkcję dyrektora programowego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”. W 1961-

-81 był prezesem Zarządu Oddziału Warmińsko-Mazurskiego PTTK (od 1968 nadto członek Zarządu Głównego); w 1964 otrzymał Złotą Odznakę PTTK. W 1963-70 był współorganizatorem i sekretarzem generalnym Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego oraz dyrektorem biura Zarządu Głównego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” (1965-67). Za upowszechnianie kultury otrzymał w 1965 nagrodę WRN w Olsztynie. Od 1970 do przejścia na emeryturę w 1983 był dyrektorem Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. W 1974 ożenił się z Jadwigą Dukaczewską, ekonomistką. W 1982 został członkiem Prezydium Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a w 1983 wszedł w skład Komitetu Wykonawczego oraz w skład Rady Krajowej PRON. W 1983-89 był także przewodniczącym Rady Wojewódzkiej PRON w Olsztynie. W 1983 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. W 1990 został sekretarzem i redaktorem *Biuletynu Towarzystwa Naukowego im. W. Kętrzyńskiego*. Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (1958), złotą odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1960), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1963), Krzyżem Kawalerskim (1960) i Krzyżem Komandorskim (1978) Orderu Odrodzenia Polski, Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ziemia odnalezionych przeznaczeń. *Odra* 1946 nr 33, 35-41, 43-46; 1947 nr 2-3, 5-6. Wyd. osob. Pozn.: Wydawn. Zach. 1947, 221 s. Wyd. 2 zmien. Olsztyn: Pojezierze 1979.

Podp.: Stefan Sulima. — Reportaże z Mazur i Warmii, wyróżnione nagrodą literacką czytelników *Odry* w 1949.

Zawartość: Ziemia odnalezionych przeznaczeń; Wymowne pogranicze; Tragizm uciemnionych dusz; Wdowa po bojowniku; Gietrzwałd zwycięski; Buńczuczny tatko [A. Samulowski; por. poz. 5]; Laboratorium polskości; Oko w oko z Malborkiem; Żywe kamienie; Nad zagubionym grobem Niebieskiego Kanonika; Ostatnie rozdroże; U kresu wędrówki.

2. Gietrzwałd. Zapomniane sanktuarium na Ziemiach Odzyskanych. Kr.: Litodruk 1947, 46 s. Wyd. 2 bez podtytuł. Kr.: Nakł. autora 1949.

Podp.: Stefan Sulima.

3. Feliks Nowowiejski z Barczewa na Warmii. [Album]. Tekst ... Układ graf.: H. Skurpski. Olsztyn: Prez. WRN, Wyd. Kultury 1957, 18 k.

4. Lidzbark Warmiński. [Album]. Tekst ... Oprac. fot.: E. Kupiecki. Oprac. graf.: T. Galewski. Wwa: Arkady 1958, 57 s.

5. Warmiński „Tatko” z Gietrzwałdu. W trzydziestą rocznicę zgonu Andrzeja Samulowskiego. Olsztyn: Pojezierze 1958, 48 s. Przedr. zob. poz. 9. Por. poz. 1.

Tytuł na okł.: Andrzej Samulowski.

Zawartość: Nasz „tatko”; Trzeźwy marzyciel; Ten – który „robił Polskę na Warmii”; Gdy ważyły się szale; Orzeł biały nad Gietrzwałdem; Zmartwienia gietrzwałdzkiego żandarma; Dzień

triumfu i klęski; Tragiczny pamiętnik; Ja z Gietrzwałdu się nie ruszę; Strażniczka wiecznego znicza, — nadto: Wydarzenia [kalendarium]; Utwory; Pamiętki.

6. Grunwald 1410-1960. [Autorzy:] ..., S.M. Kuczyński. Olsztyn: Pojezierze 1959, 64 s.
Tu szkic W.O. pt. „Wielkość Grunwaldu”, s. 47-64.

7. Ignacy Pietraszewski, uczony „Warmijczyk” z Biskupca. W 90 rocznicę zgonu. Olsztyn: Pojezierze 1960, 28 s.

8. Literatura o Warmii i Mazurach. 1945-1960. (Próba zarysu). Olsztyn: ZLP 1960, 47 s., powiel.
Referat wygł. na Zjeździe Pisarzy, Przyjaciół Warmii i Mazur w Olsztynie, 13 X 1960.

9. W cieniu samotnych wież. [Gawędy historyczne dot. Warmii]. Przedm.: W. Szewczyk. Olsztyn: Pojezierze 1962, 209 s.

Na k. tytułowej także pseud. Stefan Sulima.
Zawartość: W cieniu samotnych wież; Pantofle księdza biskupa; Ostatnie dni księstwa; Plomień i mrok; Dragoman z Biskupca; A w Bredynku krwawa woda; Serce pozytywisty; Warmiński Taiko Ipoż. 5; Profesor i strzechy.

10. Ruch literacki na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Olsztyn 1965, 32 s.

Referat wygł. na VIII Zjeździe Pisarzy Ziemi Zach. i Północnych w Olsztynie, 21-23 V 1965.

11. Olsztyńskie środowisko humanistyczne. Zadania i perspektywy. Olsztyn: Pojezierze 1968, 15 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego, Stow. Społ.-Kult. „Pojezierze” w Olsztynie.

12. Śladem Wojciecha Kętrzyńskiego. [Współaut.:] S. Badowski. Olsztyn: Wyd. Kultury Prez. WRN 1968, 20 s.

13. Krajobraz z tarniną. [Powieść]. Łódź: WŁ 1969, 409 s.

14. Olsztyn i okolice. Przewodnik. [Autorzy:] A. Andrusikiewicz, Z. Kolendo. Oprac. kartograficzne: B. Lemisiewicz. Wwa: SiT 1970, 85 s. Wyd. 2 także 1976.

15. Warmia i Mazury w świetle nauk społecznych 1945-1969. Olsztyn 1970, 22 s., powiel. XXV lat Polski Ludowej na Warmii i Mazurach 1945-1970. Sesja Nauk. w Olsztynie. Sekcja Oświaty i Kultury. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

16. [Czterechsetpięćdziesięciolecie] 450-lecie Hołdu Pruskiego. Katalog wystawy. [Współaut.:] B. Kuczała. Olsztyn: [b.w.] 1975, 13 s.

17. Jan Lubomirski – zbieracz folkloru. Olsztyn: Muzeum Warmii i Mazur 1975, 14 s.

18. Kultura ludowa Olsztyńskiego wczoraj i dziś. [Informator]. Wystawa Muzeum Mazurskiego w Olsztynie, Kaliningradzkie Okręgowe Muzeum Krajoznawcze. Tekst: ... i M. Wesołowska. Wstęp: P. Sokołowski. Olsztyn: Muzeum Mazur. 1975, 48 s.
Teksty w jęz. pol. i ros.

19. Proporzec z Białym Barankiem. [Powieść]. Łódź: WŁ 1975, 435 s.

20. Muzeum Warmii i Mazur w latach 1874-1977. Olsztyn: Muzeum Warmii i Mazur 1978, 32 s.

21. Po święcie Rozesłania. [Powieść]. Łódź: WŁ 1979, 258 s. Wyd. 2 Olsztyn: Pojezierze 1986, 237 s.

22. Nad jeziorem. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1980, 273 s.

23. Siłę słuszości mamy. Rzecz o Domu Polskim w Olsztynie. Olsztyn: Pojezierze 1980, 112 s.

24. Przypomniane piórem. [Szkice]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1982, 334 s.

Zawartość: „Lecz nikt nie zgładzi dnia tego pamiętki”; Kosmolog i potomni; Pochwała Lidzbarka; Nad podobizną Wojciecha Kętrzyńskiego; Oskar Kolberg i Mazury; Pozytywista z warmińskiego zaścianka [ksiądz W. Barczewski]; Jeszcze jedna droga do Polski [o F. Nowowiejskim]; Wejście w środowisko. (O literaturze Warmii i Mazur 1945-1960); Ruch literacki nad Odrą i Bałtykiem (1945-1964) [o literaturze Ziemi Zach. i Północnych]; Warmiński Janko Muzykant [J. Lubomirski]; Słowo o Janie Boenigku; „Jesteśmy w pół drogi ...”; Teksty w większości druk. w 1959-1979.

25. Ulica zwana Bystrą. [Opowiadania]. Olsztyn: Pojezierze 1985, 300 s.

Zawartość: Adam; Mgła; Plac karuzeli; Rozstaje; Za progiem.

26. Za gwiazdą betlejemską. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1989, 321 s.

Prace redakcyjne

1. Poezja ludowa Warmii. Wybór ... Kr.: Tow. Przyj. Mazurów i Warmiaków 1949, 16 s., powiel.

2. Bursztynowym szlakiem. Warmia i Mazury w prozie i poezji. Oprac. ... Wybór tekstów: ..., W. Późny. Wstęp: E. Paukszta. Olsztyn: Pojezierze 1963, 415 s.

Tu też utwory W.O. podp.: Stefan Sulima.

3. O. Kolberg: Mazury Pruskie. Z rękopisów oprac.: ..., D. Pawlak. (Dzieła wszystkie. T. 40). Wr.: PWM, LSW 1966, XLIV, 676 s. Pol. Tow. Ludoznawcze pod opieką nauk. PAN.

Tu też autorstwa W.O. wstęp pt. „Mazury Pruskie” O. Kolberga.

4. W. Barczewski: Kiermaszy na Warmii i inne pisma wybrane. Wyd. i wstępem poprzedził ... Olsztyn: Pojezierze 1977, 280 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1958, 1974, 1988. — W. Ogrodzinski: Życie osobiste i przykład. *Tyż. Kult.* 1984 nr 40. — Wywiad: „Dopiero jesteśmy w pół drogi ...”. Rozm. J. Bryliński. *Gaz. Olszt.* 1983 nr 190.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — D. Piątkowska: Bibliografia prac W.O. za lata 1946-1986; J. Sikorski: W.O. [Biografia]. *Rocz. Olszt.* 1989.

[Ziemia odnalazionych przeznacz.:] [W. Szewczyk] Jacek Brzym. *Odra* 1947 nr 40; S. Helsztyński: Ożywcza książka. *Robotnik* 1948 nr 38. — [W cieniu samotnych wież:] J. Dużyk:

Opowieści o polskiej Warmii. *Nowe Książ.* 1962 nr 18; Z. Kubikowski. *Odra* 1962 nr 11. — T. Stepowski. W.O. (Stefan Sulima). *Sl. na Warm. i Mazurach* 1963 nr 34. — J. Reichman. *Prz. Orient.* 1966 nr 4 [rec.: Ignacy Pietraszewski, uczoney „Warmijczyk” z Biskupca]. — [Krajobraz z tarniną:] J.M. Giggis. Odcisk ubrudzonych dłoni. *Nowe Książ.* 1970 nr 13; J.Z. Maciejewski. Krajobrazy polskie. *Mies. Lit.* 1970 nr 5; E. Martuszewski. Biografia apolitycznego inteligenta. *Pomorze* 1970 nr 9; [H. Panas] L. Jankowski. *Warm. i Mazury* 1970 nr 3; Z. Skibiński. W poszukiwaniu nowego bohatera. *Odgłosy* 1970 nr 3; G. Szweczyk. Wojenne szczęście pechowca. *Poglądy* 1970 nr 9; Z. Trziszka. Rozkwitający krajobraz. *Tyg. Kult.* 1970 nr 10. — [Proporzec z Białym Barankiem:] Z. Zielonka. Krajobraz średniowieczny. *Nowe Książ.* 1975 nr 17; K. Koźniewski. Powieść krzyżacka. *Polityka* 1976 nr 7. — F. Fornalczyk. Świadomość dziedzictwa. O prozie olsztyńskiego środowiska pisarskiego. Olsztyn 1978, passim. — A. Staniszewski. Nazajutrz po birwie. *Nowe Książ.* 1979 nr 20 [rec.: Po święcie Rozesłania]. — D. Bienkowska. Obcy nie wśród obcych. *Nowe Książ.* 1980 nr 24 [rec.: Nad jeziorem]. — [Ziemia odnalezionych przeznaczeń:] A. Staniszewski. Po trzydziestu dwóch latach ... *Fakty* 1980 nr 42; W. Bienkowski. *Stud. Hist.* 1981 nr 3. — [Siłę słuszości mamy:] L. Smolka. *Sobótka* 1981 nr 3; A. Staniszewski. Historia Domu Polskiego. *Nowe Książ.* 1981 nr 2. — M. Warneńska. Z ziemi pięknej i gorzkiej. *Fakty* 1981 nr 11 [rec.: Nad jeziorem]. — H. Panas. Jak to było po Grunwaldzie. *Gaz. Olszt.* 1983 nr 113 [rec.: Po święcie Rozesłania]. — [Przypomniane piórem:] A. Staniszewski. Dalej aktualne. *Kontrasty* 1983 nr 6; W. Bienkowski. *Stud. Hist.* 1984 nr 2. — K. Lenkiewicz. Nie umiem stać na uboczu. *Warm. i Mazury* 1985 nr 6 [dot. działalności społecznej] W.O. — [Ulica zwana Bystrą:] E. Starosta. Rozbitki wśród repatriantów. *Fakty* 1985 nr 47; S. Stanuch. Opowieści znad Łyny. *Nowe Książ.* 1986 nr 6. — Z. Warski. *Rzeczywistość* 1987 nr 18 [rec.: Po święcie Rozesłania]. — J. Chłosta. Pisarstwo wzbogacone działaniem. *Kierunki* 1988 nr 23.

K.B.

OKĘCKA-BROMKOWA Maryna ur. 1922

Właściwe imię: Maria.
Krypt. (mo-b).

Prozaik, poetka, zbieraczka tekstów folklorystycznych

Urodzona 26 czerwca 1922 w Uściługu na Wołyniu; córka Bronisława Okęckiego, leśniczego, i Heleny z Pomianowskich, nauczycielki. W 1935-37 uczęszczała do Gimnazjum ss. Niepokalanek w Maciejowie na Wołyniu, a następnie (1937-39) do Liceum Gospodarstwa Wiejskiego ss. Niepokalanek w Jazłowcu pod Buczaczem. Po wybuchu II wojny światowej przebywała we Lwowie, włączonym do ZSRR; w 1941 uczęszczała na kursy bibliotekarskie i gastronomiczne. W czasie okupacji niemieckiej pracowała od 1942 w Instytucie Behringa, produkującym szczepionki przeciwtyfusowe. Od października 1943 do czerwca 1944 była więźnią przy ulicy Łąckiego. Po wkroczeniu Armii Czerwonej wyjechała w ramach tzw. akcji repatriacyjnej w 1945 do Katowic, a następnie do Bytomia, gdzie zatrudniła się jako sekretarka w Bytomskich Zakładach Budowy Maszyn. W 1949 przeniosła się do Barczewa i pracowała tam jako sekretarka w Centrali Dostaw Drzewnych Przemysłu Węglowego. W 1950 zamieszkała w Olsztynie i była referentką w Banku

Investycyjnym. Debiutowała w 1956 wierszem pt. „Rodzinne fotografie”, ogłoszonym na łamach pisma *Warmia i Mazury* (nr 3). Od tegoż roku publikowała wiersze i prozę w czasopiśmie, m.in. w *Po prostu* (1956), *Słowie na Warmii* (1956, 1958-60), *Warmii i Mazurach* (1956, 1958-59, 1963, 1965, 1969, 1980). W 1956-82 pracowała jako redaktorka w dziale literackim rozgłośni Polskiego Radia w Olsztynie, łącząc dziennikarstwo ze zbieraniem i opracowywaniem tekstów ludowych. Była autorką wielu reportaży radiowych i audycji folklorystycznych, m.in. cyklicznych „Z gawędą i pieśnią przez kraj” oraz „Kroniki zbieracza folkloru”. W 1967 wyszła za mąż za Bohdana Bromka, radiowca. Wraz z nim w 1962-82 prowadziła w Programie I Polskiego Radia audycję „Tropami ludzi i pieśni”, wyróżnioną nagrodami Komitetu do Spraw Radia i Telewizji w 1966 i 1968 oraz nagrodą Złoty Mikrofon w 1971. Utworzyła taśmotekę pieśni ludowych, gawęd i opowiadań (tzw. Archiwum Folkloru). Organizowała izby regionalne i leśne na Warmii i Mazurach. W 1963 została członkiem SDP. W 1966-81 należała do PZPR. Od 1971 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1972-76 pełniła funkcję wiceprezesa Oddziału Olsztyńskiego. Działała w Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym „Pojezierze”. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność”. W 1982 przeszła na emeryturę. W 1983-86 współpracowała z pismem katolickim *Posłaniec Warmiński*, publikując tam liczne wiersze. W 1989 została członkiem SPP. Wyróżniona m.in. odznakami „Zasłużona dla Warmii i Mazur” oraz „Zasłużony Działacz Kultury” (1970), Złotym Krzyżem Zasługi (1972), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977). Mieszka w Olsztynie i Sępłatach pod Olsztynem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z kolankiem i bez. [Gawędy myśliwskie z Mazur i Warmii]. Olsztyn: Pojezierze 1965, 213 s.

Zawartość: Mazurski Zagłoba; Spokój, Miki, ja nie kłamie; Boy, przywitaj panią; O wilczej miłości i faszerywanich jaskach; Tata i Bucfać; Dzięk za moja flintą; Zmęczony miłościa; Testament pisany rapaciami; I zadał w bawoli róg; Kasza na sypko i wilki; Wszystkiemu winne pchły; Machnęłam kozła; Legenda o Kulasie; Hola, już po mnie; Zamiast duchów; Anglik, kac i Fermanel; Szalik na wilki; Gdzie diabeł mówi dobranoc; Myśliwski bigos; Panna Jola gryzie firanki; Byk ryczy w mikrofon; Od autorki; Słowniczek fowiecki.

2. Sekretarzyk babuni. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1970, 219 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; Białystok: KAW 1994.

3. Święto od cholery, czyli Gawęda współczesna. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1976, 262 s.

4. Historia rodziny z Marciszek. [Powieść]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1979, 402 s.

5. Kresowe Madonny. [Wiersze]. Kr.: 1983. Wyd. nast.: Bartoszyce: Dom Kultury 1991; Kr.: Nakł. autorki 1996, [32] s. [Miejsca wyd. wg inf. autorki].

6. Sanktuarium Tarnorudzkiego Jezusa Miłosierznego w Zielonce Pasłęckiej. [Przewodnik]. Olsztyn: Warmińskie Wydawn. Diecezjalne 1989, 45 s.

Zawartość: Wstęp. — Tułacza droga Pana Jezusa Miłosierznego z Tarnorudy. — Z dziejów kościoła i parafii w Zielonce Pasłęckiej. — Pieśń przy odsłanianiu obrazu. — Pieśń przy zastłaniu obrazu. — Pieśń do Pana Jezusa. — Koronka do Najświeższego Jezusa wstawionego cudami w kościele tarnorudzkim. — Ofiarowanie koronki. — Spis literatury.

7. Ballada o żołnierzu z Bartoszyca. [Reportaż literacki, wiersze]. Bartoszyce: Dom Kultury 1992, 28 s. [Inf. autorki].

Dot. księdza Jerzego Popiełuszki.

8. Oberża polska. [Satyra współczesna]. Kr.: Nakł. autorki 1993, 36 s. Wyd. nast. tamże 1996. [Daty wyd. wg inf. autorki].

9. Kurtyna w górę. [Reportaż literacki]. [B.m.w.]: Nakł. autorki 1994, 115 s. [Inf. autorki].

10. Deszczem wiatr podszły sukmanę. [Wiersze]. [B.m.w.]: Nakł. autorki 1995, 31 s. [Inf. autorki].

11. Ekologiczny song: 1956-1996. [Wiersze]. [B.m.w.]: Nakł. autorki 1996, 31 s.

Prace redakcyjne

1. Nad jeziorem bajka śpi. [Teksty mazurskich i warmińskich bajek ludowych]. Oprac. ... Olsztyn: Pojezierze 1962, 237 s. Wyd. 2 tamże 1979.

2. Śpiewa wiatr od jezior. [Pieśni ludowe Warmii i Mazur]. Zebrała, oprac. i wstępem opatrzyła ... Wwa: LSW 1966, 413 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997. — Wywiad: „Za dużo ciekawych ludzi poznałam, by o nich nie pisać”. Rozm. H. Judzińska. *Gaz. Olszt.* 1979 nr 105.

LP (T. Oracki).

T. Stępowski: Dobra książka. *Śl. Powsz.* 1965 nr 210 [rec.: Z kolankiem i bez]. — E. Martuszczyński: „Śpiewa wiatr od jezior”. *Tyg. Kult.* 1966 nr 52 [rec. oprac.: Śpiewa wiatr od jezior]. — J. Siewierski: Polowanie. *Nowe Książ.* 1966 nr 16 [rec.: Z kolankiem i bez]. — J. Ligeża. *Zar. Śl.* 1967 nr 3 [rec. oprac.: Śpiewa wiatr od jezior]. — E. Martuszczyński: Nie tylko sekretarzyk. *Pomorze* 1970 nr 17 [rec.: Sekretarzyk babuni]. — E. Biela: Spowiadam się tobie, wiosko warmińska ... *Tyg. Kult.* 1976 nr 38 [rec.: Święto od cholery]. — J. Sokółowski: Pojemność gawędy. (Szkic o twórczości M.O.-B.). *Warm. i Mazury* 1976 nr 11, 1977 nr 1. — [Historia rodziny z Marciszek:] H. Panas: Książki „Pojezierza”. *Gaz. Olszt.* 1980 nr 66; A. Staniszczyński: Żyli sobie Wincuk i Genowefa ... *Nowe Książ.* 1980 nr 8. — A. Sodula: M.O.-B. „Sekretarzyk babuni” bez cenzury. *Borussia* 1995 nr 10.

M.K.-K.

OKOŁÓW Leonard

zob. PODHORSKI-OKOŁÓW Leonard

OKOŁÓW Stefania

zob. PODHORSKA-OKOŁÓW Stefania

OKOŃ Jan ur. 1940

Pseud.: Janusz Stejna.

Historyk literatury i teatru, edytor.

Urodzony 20 marca 1940 w Korczowie (pow. Biłgoraj); syn Marcina Okonia, kowala, i Anieli z Gierułów. W 1953-57 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Biłgoraju. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Po ukończeniu w 1962 studiów rozpoczął staż asystencki, a w 1963 studium doktoranckie przy Katedrze Historii Literatury Polskiej UJ. W tym czasie uczestniczył w zajęciach filologii słowiańskiej i filologii klasycznej UJ. Debiutował w 1963 szkicem pt. „Chesterton żywy”, opublikowanym w miesięczniku *Znak* (nr 9; pod pseud. Janusz Stejna). W tymże roku ożenił się z Joanną Wędrichowską, językoznawcą. W 1965 ogłosił na łamach *Pamiętnika Literackiego* (z. 3) pierwszy artykuł naukowy pt. „Teatralia w zbiorze Adama Wolańskiego”. W 1968 uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy „Dramat i teatr szkolny jezuitów w Polsce wieku XVII w świetle programów teatralnych” (promotorzy prof. Stanisław Pi-goń, prof. Tadeusz Ulewicz). W 1968-73 pracował w Oddziale Starych Druków Biblioteki Jagiellońskiej na stanowisku adiunkta bibliotecznego, a po zdaniu w 1970 egzaminu specjalistycznego, dyplomowanego adiunkta bibliotecznego. Opracowywał m.in. opisy do „Katalogu poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej”. W 1970 został członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. W 1971 przebywał na miesięcznym kursie języka i kultury włoskiej w Rzymie. W tymże roku oraz powtórnie w 1981 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. W 1973 rozpoczął pracę na stanowisku adiunkta w Instytucie Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP) w Krakowie i do 1978 zajmował się organizacją zaocznych i stacjonarnych studiów bibliotekoznawczych, utworzeniem Zakładu Bibliotekoznawstwa przy Instytucie Filologii Polskiej oraz przekształceniem go w Samodzielny Zakład Bibliotekoznawstwa WSP. W 1976 otrzymał dyplom Ministra Kultury i Sztuki za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury. W 1977-78 brał udział w pracach Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej przy Ministrze Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. W 1978 habilitował się w WSP na podstawie pracy pt. „Epika romansowa Samuela Twardowskiego” i w 1980 otrzymał tamże etat docenta. W 1981-85 był lektorem języka polskiego w Università degli Studi w Mediolanie. W 1987-90 był wicedyrektorem Instytutu Filologii Polskiej WSP w Krakowie. W 1990 został członkiem Komisji Neolatynistycznej

Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, a od 1991 wiceprzewodniczył Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie (do 1995). W 1991 został profesorem. W 1992 zainicjował powstanie Zakładu Kultury i Literatury Staropolskiej WSP, a następnie do 1994 nim kierował. W tymże roku został członkiem komitetu redakcyjnego *Ruchu Literackiego*. W 1994 objął kierownictwo Katedry Literatury Staropolskiej i Nauk Pomocniczych na Uniwersytecie Łódzkim. Do 1996 pracował równocześnie w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. W tymże roku został członkiem Société Internationale d'histoire Comparée du Th atre, de l'Opéra et du Ballet w Paryżu oraz Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku.* Wr.: Ossol. 1970, 458 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Wstęp. — Programy teatralne; Inscenizacje parateatralne; Teatr; Zakończenia. — Aneksy: Wykaz programów; Wykaz pełnych tekstów szruk jezuickich z w. XVII; Wykaz przedstawień w historii kolegiów; Wątki wspólne w inscenizacjach kolegiów polskich i obcych (wybór); Biografie autorów.

2. *Literatura staropolska i Oświecenia. Przewodnik przedmiotowy dla słuchaczy I roku jednolitych studiów magisterskich dla pracujących. Kierunek: Filologia polska. Przedmiot: Historia literatury polskiej do roku 1918.* Kr.: WSP 1975, 21 s.

3. *Epika romansowa Samuela Twardowskiego.* Powst. 1978.

Rozprawa habilitacyjna.

4. *Mikołaj z Wilkowiecka i jego „Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim”.* [Program teatralny]. Kr.: T. Lud. 1989, 14 s.

Rozprawy i szkice w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: O kilku przekazach tekstu ... [Mikołaja z Wilkowiecka *Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*]. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1965 t. 3 s. 49-86. — Teatralia w zbiorze Adama Wolańskiego i nieznanne materiały do dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. *Pam. Lit.* 1965 z. 3 s. 167-178. — W sprawie autorstwa kodeksu dramatycznego Jagiellońskiego 2384. *Pam. Lit.* 1967 z. 1 s. 185-204. — Z zagadnień baroku w szkolnym dramacie jezuickim w Polsce wieku XVII. W: *Dramat i teatr.* Wr. 1967 s. 9-27. — Poetyka Sarbiewskiego i niektóre problemy baroku w dramacie szkolnym jezuitów w Polsce wieku XVII. *Zesz. Nauk. UJ* 1968 nr 168 s. 41-66. — Spór o autorstwo „Historii o chwalebnym Zmartwychwstaniu”. *Zesz. Nauk. UJ* 1968 nr 168 s. 25-40. — Rękopiśmienne teatralia staropolskie w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej: W kregu Akademii Krakowskiej; Po-

pularny dramat religijny; Szkolna scena jezuicka; *Dramat literacki.* *Biul. Bibl. Jag.* 1970 nr 1/2 s. 89-131. — Autorzy tekstów dramatycznych w rękopisie 182 Biblioteki Jagiellońskiej. *Biul. Bibl. Jag.* 1971 nr 1/2 s. 105-132. — Pigiłonowe spotkania ze staropolszczyzną. W: Stanisław Pigoń, człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 195-206. — „Dafnis” i „Paskwalina”. (Z problemów epiki romansowej Samuela Twardowskiego). *Ruch Lit.* 1975 nr 5 s. 303-317. — „Nadobna Paskwalina” wobec „Dafnidy”. (Z problemów genetycznych epiki romansowej Samuela Twardowskiego). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1978 z. 68 s. 9-44. — Życiowy profil poety. (O drodze twórczej Karola Wojtyły). *Znak* 1982 nr 6 s. 556-578. — Narrator i narracja w „Nadobnej Paskwalinie” Samuela Twardowskiego. *Ruch Lit.* 1984 nr 1/2 s. 67-81. — Odsiecz wiedeńska Jana III w staropolskim teatrze szkolnym. *Pam. Teatr.* 1984 z. 1/2 s. 103-112. — O polonistyce uniwersyteckiej we Włoszech. *Ruch Lit.* 1985 nr 2 s. 127-138. — Intermedium polskie XVII wieku. Próba typologii. *Pam. Lit.* 1986 z. 1 s. 101-138. — Barokowy dramat i teatr szkolny w Polsce. Wśród zadań publicznych i religijnych. W: *Popularny dramat i teatr religijny w Polsce.* Lubl. 1990 s. 7-26. — „Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim” na tle misterium rezurekcyjnego; *Jezuicka scena religijna w Polsce XVII w.* W: *Dramat i teatr religijny w Polsce.* Lubl. 1991 s. 57-71, 73-97. — *Pomiędzy realnością a symbolem. (Obraz Wisły w poezji staropolskiej).* *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1991 s. 27-41. — *Wokół genezy sztuki o Bracie Albercie.* *Zesz. Nauk. KUL* 1991 nr 1-2 s. 147-157. — *Humanistyczna droga do Europy. (Na marginesie korespondencji Erazma z Polakami).* W: *Listowne Polaków rozmowy. List łacińskojęzyczny jako dokument polskiej kultury XVI i XVII wieku.* Wwa 1992 s. 22-37. — *Wariacje na lutnie; Odrzucić miłość. Filomata* 1992 nr 408 s. 126-137, 145-154. — *Teatr jezuicki w Polsce: między swojskością a cudzoziemszczyzną.* W: *Jezuici a kultura polska.* Kr. 1993 s. 227-241. — *Wschód na Zachodzie? (Obraz Orientu w teatrze szkolnym doby baroku).* W: *Unia brzeska, geneza, dzieje i konsekwencje w kulturze narodów słowiańskich.* Kr. 1994 s. 200-217. — *Nad brulionem: „Brata Alberta”.* W: *Servo Veritatis. Spotkania naukowe poświęcone myśli Jana Pawła II.* T. 2. Kr. 1996 s. 203-223. — *Prolegomena teatrologiczne do „Komunii duchownej świętych Borysa i Gleba.”* *Krak. Zesz. Ukrainoznawcze* 1996-1997 s. 31-43. — *Twórca polskiego misterium — Mikołaj z Wilkowiecka.* W: *Pisarze staropolscy. Sylwetki.* T. 2. Wwa 1997 s. 208-248. — *„Narodziny wyznawców” Karola Wojtyły.* W: *Benedyktyńska praca.* Kr. 1997 s. 39-50. — *O cyklu w literaturze staropolskiej. (Wprowadzenie).* *Ruch Lit.* 1997 nr 4 s. 477-489.

Prace redakcyjne

1. Mikołaj z Wilkowiecka: Historia o chwalebny Zmartwychwstaniu Pańskim. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1971, CVII, 298 s. *BN I*, 201.

2. S. Twardowski: Dafnis drzewem bobkowym. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1976, XCVIII, 222 s. *BN I*, 227.

3. K. Wojtyła: Poezje i dramaty. Wybór i układ z upoważnienia autora: M. Skwarnicki, J. Turowicz. Red. filol. ... Słowo wstępne: M. Skwarnicki. Kr.: Znak 1979, 408 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986 [właśc. 1987], wyd. 3 1998.

4. M.K. Sarbiewski: Liryki oraz Droga rzymska i fragmenty Lechiady. Przeł. T. Karyłowski. Oprac.: M. Korolkow, ... Wwa: Pax 1980, 665 s.

5. S. Twardowski: Nadobna Paskwalina. Oprac. ... Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1980, XCI, 269 s. *BN I*, 87.

6. Staropolskie pastorałki dramatyczne: antologia. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1989, LXXX, 375 s. *BN I*, 269.

7. Dramaty eucharystyczne jezuitów XVII wieku. Oprac. [i wstęp] ... [Wwa:] Pax 1992, 244 s., [25] k.

8. Literatura staropolska. Przewodnik bibliograficzny dla studentów filologii polskiej. Oprac.: R. Mazurkiewicz, ... Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1995, 36 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1998.

9. G. Marino: Liryki miłosne. (Wybór). Wybór, wstęp i oprac. ... Łódź: ŁTN [Łódz. Tow. Nauk.] 1996, 54 s.

10. Z kołędą przez wieki. Kołеды w Polsce i w krajach słowiańskich. Red.: T. Budrewicz, S. Koziała, ... Kr., Tarnów: WSP, Biblos 1996, 610 s.

11. Rzym polskim piórem opisany. Antologia. Oprac. ... Kr.: Wydawn. Zakonu Pijarów 1997, 390 s.

12. Liturgia a literatura. Księga referatów międzynarodowej sesji naukowej. Łódź 14-17 maja 1996. Pod red. ... przy współpracy M. Kwiek i M. Wichowej. Łódź: WŁ 1998, 362 s.

13. Włochy a Polska. Wzajemne spojrzenia. Księga referatów międzynarodowej sesji naukowej w Uniwersytecie Łódzkim 15-17 kwietnia 1997. Pod red.: ..., przy współpracy M. Kurana i M. Kwiek. Łódź: WŁ 1998, 382 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1997.

T. Bienkowski: *Ruch Lit.* 1971 nr 6 [rec. Dramat i teatr szkolny]. — B. Wojdowski: W kręgu tradycji misteryjnych: *Nowe Książki*, 1971 nr 20 [rec. oprac.: Mikołaj z Wilkowiecka: Historia o chwalebny Zmartwychwstaniu Pańskim]. — R. Mazurkiewicz: Staropolskie dramaty eucharystyczne. *Znak* 1993 nr 6 [rec. oprac.: Dramaty eucharystyczne jezuitów XVII wieku. — IZ kołędą przez wieki. Red.: J. Smosarski: Z kołęd

wyrosłiśmy. *Wież* 1996 nr 11-12; J. Doschek: *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, Wiedeń 1997; L. Dzięgiel: Jak długo z kołędą? *Znak* 1997 nr 6. — W. Walecki: *Ruch Lit.* 1997 nr 3 [rec. oprac.: G. Marino: Liryki miłosne]. **J.Z.**

OKOŃ Longin Jan
ur. 1927

Pseud.: (J); (J.O.); Jan Koling; (jd); jol.; (jol); L.J.O.; L.J. Olizarowski; L.O.; Leon Jan Nogikoń; Leon Jorun; (-ljo-); Ljo; (Ljo); (oj)
Poeta, prozaik, autor powieści dla młodzieży.

Urodzony 20 grudnia 1927 we wsi Świerzczów (pow. chełmski); syn Stanisława Okonia, rolnika, później robotnika, i Marianny z domu Flejmer, krawcowej. Od 1928 mieszkał w Chełmie, gdzie od 1936 uczył się w szkole powszechnej, a w czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach. W 1942-44 pracował nadto w zakładzie fryzjerskim. Pisał patriotyczne wiersze, które następnie rozwieszał w formie ulotek na murach miasta. Po wojnie ukończył gimnazjum i liceum pedagogiczne w Chełmie; w 1949 zdał maturę. W 1946-48 był członkiem ZMW RP „Wici”; na łamach tygodnika *Wici* debiutował w 1948 wierszem pt. „Zapach chleba” (nr 28). W 1948-49 należał do ZMP, a następnie do PZPR (wystąpił w 1988). W 1949-53 współpracował ze *Słowem Powszechnym* (podp. też: Leon Jorun, L.J. Olizarowski). W 1949-54 był kierownikiem szkół podstawowych w powiecie chełmskim, kolejno w Poniatówce, Leńciszówce i Świerzach. Prowadził amatorskie teatry uczniowskie oraz zespoły teatralne z młodzieżą pozaszkolną. Działal jako instruktor i harcmistrz w ZHP (do 1982). W 1951 ożenił się z Marią Janiną Paziak, nauczycielką. W 1955-60 pracował jako podinspektor szkolny, a w 1960-65 jako zastępca inspektora szkolnego, w Wydziale Oświaty Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Chełmie. Równocześnie brał czynny udział w życiu kulturalnym i literackim Chełma. Był organizatorem (1955), a następnie przewodniczącym Grupy Literackiej „Pryzmaty” (do 1965 oraz w 1968-83). Współorganizował zjazdy twórców ziemi chełmskiej, konkursy recytatorskie. Rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze, prozę, artykuły i przekłady, m.in. w *Kurjerze Lubelskim* (1959-80); tu też pod pseud.: Jan Koling, Leon Jorun), *Kamienie* (1961-67), dodatku *Sztandaru Ludu* pt. *Kultura i Życie* (1962-68), *Głosie Nauczycielskim* (1969-74). Otrzymał wiele nagród na konkursach poetyckich. W 1959-61 był przewodniczącym zarządu Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Chełmskiej. W 1960-79 pełnił funkcję redaktora naczelnego *Ziemi Chełmskiej*. W 1960-63 uczęszczał na zaoczne studium nauczycielskie ze specjalnością filologia polska w Kielcach. W 1965 zaczął studiować polonistykę i pedagogikę na Uniwersytecie

Warszawskim (UW); w 1970 uzyskał magisterium z pedagogiki. Równocześnie w 1965-68 pracował jako nauczyciel w Szkole Podstawowej nr 3 w Chełmie. W 1966-68 pełnił funkcję sekretarza propagandy Komitetu Powiatowego PZPR w Chełmie. Od 1968 (do przejścia na rentę w 1982) był dyrektorem Zespołu Szkół Zawodowych nr 4 im. K.A. Jaworskiego. W 1968 został członkiem Literackiego Klubu Nauczycielskiego im. J. Czechowicza w Lublinie. W 1968-71 był przewodniczącym Powiatowego Zarządu Ligi Ochrony Przyrody w Chełmie, a w 1970-75 członkiem Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego w Lublinie. Za całokształt pracy nauczycielskiej i społecznej otrzymał nagrody Ministra Oświaty i Wychowania (1972 II stopnia, 1977 I stopnia) oraz przyznany przez dzieci Order Uśmiechu (1977). Od połowy lat siedemdziesiątych pisał powieści dla młodzieży o tematyce indiańskiej. W 1977 został honorowym członkiem Międzynarodowego Ruchu Obrony Praw Indian. W 1980 został członkiem ZLP (1981-83 członek zarządu Oddziału Lubelskiego, 1983-95 przewodniczący Komisji Rewizyjnej; 1986-89 członek Komisji Zagranicznej Zarządu Głównego ZLP w Warszawie; od 1995 prezes Oddziału Lubelskiego). Wiersze, artykuły, recenzje, eseje oraz opowiadania zamieszczał głównie w *Tygodniku Chełmskim* (1980-86). W 1981-83 był prezesem Klubu Zasłużonych Działaczy Kultury województwa chełmskiego. W 1982 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki oraz nagrodę Kuratora Oświaty i Wychowania. Współorganizował Stowarzyszenie Wisła-Odra i w 1983-87 był prezesem Wojewódzkiego Zarządu. W 1986 zamieszkał w Lublinie. Odznaczony m.in. Krzyżem Zasługi ZHP (1967), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1978), medalem „Za Zasługi dla Województwa Chełmskiego” (1984), Krzyżem Kawalerskim (1979) i Krzyżem Oficerskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Łzy serca. [Wiersze]. Wwa: Książ. Młodych 1949, 52 s.
Według inf. autora część nakł. pod pseud.: Leon Jan Nogikoń.
2. Odpryski. [Wiersze]. Wwa: Książ. Młodych 1949, 18 s.
3. Nuty wieczorne. [Wiersze]. Rzeszów: Nowy Nurt 1958, 16 s.
Podp.: Leon Jorun (Longin Jan Okoń).
4. Pejzaże Chełmszczyzny. [Wiersze]. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1960, 16 s.
5. Barwy dni. [Wiersze]. Wwa 1964, 11 s.
Odb. autorska z publikacji pt. „Wiersze poetów chełmskich”.

6. Cienie czasu. [Wiersze]. [Lubl.]: Bibl. *Kameny* 1965, 16 s.

7. Kroki słoneczne. [Wiersze]. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1965, 24 s.

8. Melodie strun. [Piosenki]. Wwa: Zjednoczenie Pol. Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych 1967, 32 s.

Zawiera teksty z nutami.

9. Rapsod na śmierć lotnika Markina. Chełm 1967, [4] k.

10. Legendy chełmskie. [Opowiadania]. Przedm.: J. Kajtoch. Lubl.: WŁubel. 1969, 128 s. Wyd. nast. tamże: wyd. zmien. pt. *Opowieści niedźwiedziego grodu* 1973, 222 s., toż 1979.

Zawartość: Biały niedźwiedź; Obrona Chełma; Wyrznięcie; Z ręki syna; Pustelnik; Sielista; Przebiegły szmaciarz; Wyprawa po skarb; Niezwykła przygoda Szymczaka. – W wyd. nast. nadto: Tatarskie branki; Przedziwne skrzyptki Jakuba; Bohaterski kapitan; Wesoły młynarz; Spełniony sen mściciela.

11. Łowienie świtu. [Wiersze]. Wwa: LSW 1969, 77 s.

12. Drążyłem noc. [Wiersze]. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1971, 24 s. Przedr. zob. poz. 19.

13. Flet. [Wiersze]. Grafika: T. Scibior. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1972, 31 s.

Dni Kultury Chełmskiej. Katalog wystawy publikacji lit. oraz malarstwa i grafiki regionu chełmskiego, wrzesień 1972.

14. Nie ma ciszy. Poemat. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1972, 15 s.

15. Osiągnięcia literackie Czesława Twardzika. [Chełm:] Lit. Klub Nauczycielski 1974, 15 s.

16. Tecumseh. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1976, 284 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1981, wyd. 3 1986, wyd. 4 1989.

Cz. 1 trylogii indiańskiej; cz. 2, 3 zob. poz. 18, 20. – Nagroda im. B. Prusa II stopnia w 1977.

17. Niezwykłe dzieje pięknej Anny. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1978, 176 s.

Zawartość: Wieszczyarz znad Prypecy; Niemce; Wojciech z Kalisza; Szwedzi pod Rawą; Niezwykłe dzieje pięknej Anny; Kamionkowsky tkacze; Lubartów w ogniu; Klęska czy zwycięstwo?; Dusza rzeźbiarza; Czterdziesty czwarty.

18. Czerwonoskóry generał. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1979, 288 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1984, wyd. 4 1989.

Cz. 2 trylogii indiańskiej; cz. 1, 3 zob. poz. 16, 20.

19. Mroki ziemi. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. na zlecenie Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1979, 49 s. Zawiera m.in. poz. 12.

20. Śladami Tecumseha. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1980, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1987, wyd. 4 1989.

Cz. 3 trylogii indiańskiej; cz. 1, 2 zob. poz. 16, 18.

21. Pryzmaty. Chełmska grupa literacka 1956-1981. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej [1981], 7 s.

22. Płonąca preria. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: W Lubel. 1986, 277 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1989.

23. Pamięć śpiewających rzek. [Wiersze]. Lubl.: W Lubel. 1987, 108 s.

Zawiera cykl: U źródeł; Na motywach indiańskich, — nadto przekłady wierszy A. Błoka, D. Debeljanowa, M. Gronskiego, L. Janowa, M. Maszary, S. Szczipaczowa, M. Tanka, T. Tiutczewa, J. Utkina, E. Dowsona, L. Hughesa, H.N. Pratt.

24. Miłość silniejsza niż śmierć. [Opowiadania]. Lubl.: KAW 1988, 174 s.

Zawartość: Bohaterscy rybacy; W obronie uprowadzonych; Zdrajca; Na ulicach Włodawy; Tragiczna miłość; Pod Żyrzynem; Lwy; Na zwycięskim szlaku.

25. Przełęcz Grozy. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: KAW 1990, 261 s.

26. Kamień i nadzieja. [Wiersze]. Red. i post.: M.J. Paziak. Wwa: Sztuka 1992, 53 s.

27. Połysk bursztynu. [Wiersze]. Wybór i post.: M.J. Paziak. Lubl.: Ofic. Poetów 1993, 64 s.

Zawiera cykl: Z pożogi; Wierzbowy flet; Ślady na tęczy, — oraz: Z zagajników wznuszeń [przekł. wierszy M. Lermontowa, S. Jesienina, N. Ogariowa, A. Błoka, I. Wazowa, B. Okudźawy, L. Hughesa, B. Seegera].

28. Muszla cykad. [Wiersze]. Lubl.: Lubel. Ofic. Wydawn. 1996, 44 s.

29. Imiona miłości. [Wybór opowiadań]. Lubl.: KAW 1997, 273 s.

Zawiera z poz. 10: Bohaterski kapitan; Sielista, — z poz. 17: Wojciech z Kalisa; Kłeska czy zwycięstwo?; Niezwykłe dzieje pięknej Anny; Lubartów w ogniu, — z poz. 24: W obronie uprowadzonych; Zdrajca; Tragiczna miłość; Pod Żyrzynem; Lwy.

30. Przekleństwo Inków. [Powieść historyczna]. Kielce: Ofic. Wydawn. Ston 2 1998, 289 s.

Nadto szkice biograficzne wyd. w Chełmie przez Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej: Portret Kazimierza Eugeniusza Steszuka. 1982, 15 s. — Portret Leszka Eliaszczyka. 1982, 11 s. — Portret Stanisława Skibińskiego. 1982, 11 s. — Portret Czesława Twardzika. 1983, 16 s. — Portret Kazimierza Janczykowskiego. 1983, 15 s. — Portret Kazimierza Andrzeja Jaworskiego. 1983, 16 + 16 s. — Portret Wawrzyńca Berezeckiego. 1983, 16 s. — Portret Władysława Kuchty. 1983, 16 s. — Portret Zenona Waśniewskiego. 1983, 15 s. — Portret Jana Szczawieja. 1985, 16 + 16 s.

Prace redakcyjne

1. Przysłowia ludu chełmskiego. Zebrał i oprac. ... Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1971, 16 s.

2. Zwierciadło. Jednodniówka. Red. ... 1972.

3. Ludowe zagadki chełmskie. Zebrał i oprac. ... Chełm: Lit. Klub Nauczycielski 1975, 24 s.

4. L. Eliaszczyk: Smyczkiem po tęczy. [Wiersze]. Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1979, 32 s.

5. Strofy nadziei. Almanach. [Oprac.:] ... Chełm: Stow. Miłośników Ziemi Chełmskiej 1982, 100 s.

Zawiera wiersze poetów środowiska chełmskiego, m.in. członków chełmskiej Grupy Literackiej „Pryzmaty”.

6. I.I. Gąsiorowski: W tańcu żurawi. [Wiersze]. Wybór i post. ... Łódź: Ofic. Poetów 1993, 64 s.

7. S. Popek: Wenus leżąca. Wybór i wprowadzenie ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1996, 100 s.

8. J. Gutowski: Światła i cienie. [Wiersze]. Wybór i post. ... Lubl.: Lubel. Ofic. Wydawn. 1997, 48 s.

9. Wiązanie światłem słowa. Antologia współczesnej poezji. Wybór, wstęp, biogramy ... Lubl.: ZLP, Oddz. w Lubl., KAW 1997, 308 s.

Zawiera wiersze poetów zrzeszonych w Oddz. Lubelskim ZLP:

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997, 1998. — Wywiady: Honorowy Indianin w Lublinie. Rozm. T. Jasiński. *Kamena* 1987 nr 26; Z Chełma do Arizony. Rozm. L. Gnot. *Sztand. Ludu* 1987 nr 296; Wojownicy i wydawcy. Rozm. M. Maciolek. *Tawacin* 1993 nr 3.

W. Michalski, J. Zareba: Longin Jan Okoń pisarz i społecznik. [Chełm:] Lit. Klub Nauczycielski 1974, 15 s. — W. Czernic: W obronie amerykańskich Indian. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [rec.: Tecumseh]. — S. Długolecki: Pedagog — pisarz — regionalista. *Nowa Szk.* 1978 nr 10. — J. Frenkel: Tecumseh — skacząca puma. *Wiadomości*, Wr. 1979 nr 43 [rec.: Czerwonoskóry generał]. — T. Gwardak: Stare dzieje. *Kamena* 1979 nr 3 [rec.: Niezwykłe dzieje pięknej Anny]. — [Czerwonoskóry generał:] J. Kowalczykówna: Indiańskie dramaty. *Nowe Książ.* 1979 nr 15; M. Siwska: Powieść dla (byłej) młodzieży. *Tu i Teraz* 1983 nr 22. — J. Zareba: Portret Longina Jana Okonia. [Cz. 1]. Życie i twórczość; [Cz. 2]. Sady i opinie. Chełm: Woj. Dom Kultury 1983, 16 + 16 s. — W. Michalski: Wyluskuje barwy zdziwienia. (O lirycy L.J.O.). *Lit. Głos Naucz.* 1986 nr 3. — J. Kajtoch: Antywestem. *Gaz. Krak.* 1987 nr 21 [rec.: Płonąca preria]. — Z. Kościński: Przeszłość Ameryki na nowo odczytana. (O powieściach indiańskich L.J. Okonia). Chełm: Woj. Dom Kultury 1987, 12 s., przedr. w: Polska powieść historyczna XX wieku. Lubl. 1990. — Z. Mikulski: Zapis poetyckiego autentyczności. *Sztand. Ludu* 1988 nr 41 [rec.: Pamięć śpiewających rzek]. — Z. Kościński: Spotkania z historią w prozie L.J.O.; W. Wołyński: O poezji L.J.O. W: Almanach Nauczycielskiego Klubu Literackiego im. J. Czechowicza. Cz. 2. Lubl. 1992. — S. Rogala: Longin Jan Okoń. [Szkic monograficzny]. Kielce: Gens 1997, 115 s. — S. Błaszczuk: Generali literatury. *Dz. Chełm.* 1998 nr 3.

K.B.

OKOŃSKA Alicja 1910-1990

Podpisywała utwory też: Alina Ruckaber-Okońska.

Krypt.: A.O.

Prozaik, krytyk.

Urodzona 27 czerwca 1910 we Lwowie; córka Jana Ruckabera, prawnika, i Leonii ze Słomskich. Uczęszczała do szkół średnich kolejno we Lwowie,

Poznaniu i Warszawie, gdzie od 1925 uczyła się w Gimnazjum Żeńskim C. Plater-Zyberkówny. Po zdaniu matury w 1929, przez jeden semestr studiowała na wydziale malarskim w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. Z powodu choroby studia przerwała i w 1930 wstąpiła na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego (UW); w 1935 uzyskała absolutorium z zakresu historii sztuki i archeologii. Debiutowała w 1931 esejem pt. „Beethoven”, opublikowanym na łamach miesięcznika *Stowarzyszenia Młodzieży Akademickiej Iuventus Christiana* (nr 1; podp. Alicja Ruckaberówna). Uczyła się śpiewu w Konserwatorium Warszawskim, występowała na estradzie i dawała recitale wokalne w Polskim Radiu. W 1935 wyszła za mąż za Tadeusza Ludwika Okońskiego, porucznika marynarki, i zamieszkała w Gdyni. Po wybuchu II wojny światowej (mąż zginął w obronie Helu), została wysiedlona z Gdyni i przebywała w Warszawie, gdzie utrzymywała się z pracy chałupniczej i występów na koncertach w kawiarniach i mieszkaniach prywatnych. Po upadku powstania warszawskiego mieszkała od października 1944 w Zakopanem, a później w Krakowie. W 1945 pracowała w banku i nagrywała pieśni dla Polskiego Radia w Krakowie. W 1945-50 była członkiem Związku Muzyków Polskich. W 1946 przeniosła się do Poznania, występowała nadal w radiu i na estradzie. W 1948 znalazła zatrudnienie w Operze Wrocławskiej na etacie kierownika pracowni plastycznej. W 1949 powróciła do Warszawy i do 1957 pracowała jako starszy radca, a następnie inspektor Centralnego Zarządu Oper i Filharmonii w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1950 uzyskała magisterium z historii sztuki na UW. Uprawiała także malarstwo; w 1957 wystawiła w warszawskiej Kordegardzie obrazy z cyklu „Szkice operowe i baletowe”. Współpracowała z Instytutem Badań Literackich PAN jako autorka wykonywanych na zlecenie prac dotyczących dramaturgii młodopolskiej. Artykuły i recenzje na temat muzyki, dramatu, sztuki i kultury ogłaszała m.in. na łamach *Muzyki* (1960-62), *Za i przeciw* (1966-68, 1972-74, 1978, 1983), *Przeglądu Humanistycznego* (1967-68, 1971, 1973-74). W latach sześćdziesiątych zaczęła publikować opowieści biograficzne, głównie dotyczące malarzy. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk. W 1965 obroniła na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie pracę doktorską pt. „Scenografia Wyspiańskiego” (promotor prof. Kazimierz Wyka). W 1969 została członkiem ZLP. W 1972 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. W 1976 wstąpiła do Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego. Była członkiem jury nagród im. Brata Alberta. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1972). Zmarła 30 kwietnia 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rycerz błękitnej fali. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Propagandowe J. Kraśnego 1936, 19 s.

Podp.: Alina Ruckaber-Okońska.

2. Tajemniczy znak? [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Propagandowe J. Kraśnego 1937, 19 s.

3. Wyspiański a opera. [Rozprawa]. Powst. Inowrocław 1959. Masz., 113 k.

Zawartość: Wstęp. — Dramat poetycki a muzyka; Młodzieńcze zainteresowania muzyczne; Wyspiański a Wagner; Zagraniczne doświadczenia operowe; Stosunek do muzyki jako wyraz nowych teorii artystycznych; Muzyczność wyobraźni twórczej Wyspiańskiego; Pierwsze libretta i dramaty operowe; Wpływ elementów opery na późniejsze dzieła. — Zakończenie.

Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwie.

4. Scenografia Wyspiańskiego. Wr.: Ossol. 1961, 323 s.

Rozprawa doktorska.

5. Jak Marcin malował Warszawę? Powieść biograficzna o Marcinie Zaleskim. Wwa: NK 1964, 151 s.

6. Adam Chmielowski. Brat Albert. [Biografia]. Wwa: Pax 1967, 266 s.

7. Paleta z mazowieckiej sosny. Powieść biograficzna o Ludomirze Benedyktowiczu. [T. 1]-2. Wwa: NK 1968, 1971, 254 + 262 s.

8. Stanisław Wyspiański. Wwa: Wiedza Powsz. 1971, 479 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1991.

Popularna monografia.

Przełt. ros.: Vyspjan'skij. [Przeł.] M. Demakinaj. Moskwa 1977.

9. Malarstwo polskie. [Szkice biograficzne]. Wwa: NK 1976, 262 s.

Zawartość: Wstęp. — Zofia z Fredrów Szeptycka; Anna Bilińska-Bohdanowicz; Maria z Nostitz-Jackowskich Wasilkowska; Aniela Pająkówna; Zofia Stankiewiczówna; Maria Podlewska; Olga Boznańska; Irena Łuczyńska-Szymanowska; Zofia Lubańska-Stryjeńska.

10. Rozmowy z panią Micią [Mieczysława Cwiklińska]. [Autorzy:] ..., A. Grzybowski. Wstęp: R. Szydłowski. Wwa: LSW 1976, 443 s.

Tu A.O.: Rozmowy z panią Micią, s. 13-354, — nadto: A. Grzybowski: Ostatnie podróże pani Mici.

11. Na mil sześć tysięcy. O życiu i malarstwie Bolesława Czedekowskiego. [Opowieść; autorki:] H. Muszyńska-Hoffmannowa, ... Łódź: WŁ 1978, 217 s.

Tu A.O.: Twórczość, s. 126-217.

12. Żywoty pań malujących. Wwa: NK 1981, 233 s.

Zawartość: Panie malujące profesjonalnie i dla przyjemności. — Anna Rajeczka Gault de Saint-Germain; Anna z Krasiczych

Charczewska; Anna z Tyszkiewiczów Potocka-Wasowiczowa; Delfina z Komarów Potocka; Maria Wodzińska-Skarbkowa; Pia Górska; Monika Zeromska.

13. Spotkania z ludźmi niezwykłymi. [Wspomnienia]. Łódź: WŁ 1983, 281 s.

Zawartość: Przywołani wspomnieniami: Jan Ruckaber, Kazimierz Wyka; Ewa Bandrowska-Turska; Mieczysława Cwiklińska; Adam Grzymała-Siedlecki; Janusz Warnecki; Ludwik Hieronim Morstin; Edward Bender; Jan Zygmunt Jakubowski; Kazimierz Michałowski. — Ci, z którymi kontakt trwa: Wiktor Dega; Maria Kuncewiczowa; Elżbieta Barszczewska; Halina Auderska; Stani Zawadzka; Janusz Benedyktowicz; Nina Andrycz; Andrzej Łapicki; Henryk Czyż.

14. Świadectwo: ksiądz Edward Szwejnica. [Biografia]. Wwa: Novum 1983, 131 s.

15. Marcin Zaleski. Malarz Warszawy. Wwa: KAW 1990, 78 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Wyspiański a muzyka. *Muzyka* 1960 nr 2 s. 54-68, nr 3 s. 96-115. — Wpływ opery na dramaty Słowackiego. *Muzyka* 1960 nr 4 s. 97-120; 1961 nr 1 s. 114-134, nr 2 s. 90-108; 1962 nr 2 s. 103-116. — Adam Grzymała-Siedlecki — krytyk literacki i kierownik literacki teatru krakowskiego. W: Adam Grzymała-Siedlecki. W 70-lecie pracy twórczej. Kr. 1966 s. 5-25. — Maciej Szukiewicz. W: OLP. Ser. 5 t. 2. Wwa 1967 s. 245-267. — Tadeusz Pawlikowski. *Prz. Hum.* 1968 nr 5 s. 51-66. — Twórczość dramatyczna Lucjana Rydla. *Prz. Hum.* 1968 nr 3 s. 81-97. — Wyspiański i opera. *Prz. Hum.* 1969 nr 1 s. 41-54. — Dramaty Kasprowicza. *Prz. Hum.* 1971 nr 5 s. 103-117. — Adam Grzymała-Siedlecki. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 511-548.

Prace redakcyjne

1. A. Grzymała-Siedlecki: Ludzie i dzieła. Wybór ... Wstęp: J. Krzyżanowski. Kr.: WŁ 1967, 423 s.

2. A. Grzymała-Siedlecki: Z teatrów warszawskich 1926-1939. Wybór: M. Kakiet, ... Oprac.: M. Kakiet. Wwa: WAiF 1972 [właśc. 1971], 326 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978, ok. 1988.

[Adam Chmielowski:] R. Szpor: Portret człowieka. *Kierunki* 1967 nr 27; H. Wesolowski: Brat Albert. *Sł. Powsz.* 1967 nr 143. — [A. Grzymała-Siedlecki: Ludzie i dzieła. Wybór ...] W. Chotodowski: Krytyczna profesja Siedleckiego. *Mies. Lit.* 1968 nr 4; S. Kruk: Eseistyka Grzymały. *Współczesność* 1968 nr 19; T. Weiss: Ludzie i dzieła Młodej Polski. *Ruch Lit.* 1968 nr 3. — [Paleta z mazowieckiej sosny:] M. Iwaszkiewicz. *Nowe Książ.* 1969 nr 19; H. Skrobiszewska: Pasje i siła woli. *Wychowanie* 1969 nr 5, przedr. w tejsze: Literatura i wychowanie. Wwa 1973. — [Stanisław Wyspiański:] J. Grzelak: *Przeszłość i teraźniejszość. Odgłosy* 1971 nr 25; J. Dużyk: Znowu o Wyspiańskim. *Twórczość* 1972 nr 11. — A. Boska. *Nowe Książ.* 1976 nr 14 [rec.: Rozmowy z panią Mieciał]. — [Malarki polskie:] M. Dwernicki: Żywoty pań malujących. *Nowe Książ.* 1976 nr 12; A. Radko. *Poglądy* 1976 nr 10. — J. Piechowski: Dama z paletą. *Nowe Książ.* 1981 nr 13 [rec.: Żywoty pań malujących].

OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA Aleksandra ur. 1932

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzona 22 października 1932 w Emilianowie pod Warszawą; córka Jana Stawiarskiego, prawnika, urzędnika, i Kazimierzy z Rostów, urzędniczki. Dzieciństwo spędziła w Michalinie pod Warszawą. Jesienią 1939 zamieszkała na stałe w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej uczęszczała do szkoły powszechnej. Po wojnie uczyła się w XVI Żeńskim Gimnazjum i Liceum im. S. Sempołowskiej; w 1950 zdała maturę. Następnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1953 wyszła za mąż za Jana Okopienią, studenta polonistyki (rozwód 1961). W 1955 uzyskała magisterium i w tymże roku została asystentem w nowo utworzonej Katedrze Teorii Literatury UW. Debiutowała w 1957 napisanym wspólnie z Michałem Głowińskim i Januszem Sławińskim podręcznikiem „Wiadomości z teorii literatury”. W 1960-63 prowadziła nadto ćwiczenia i wykłady z poetyki i teorii literatury w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W 1961 wyszła za mąż za Janusza Sławińskiego, historyka literatury. Uczestniczyła w organizowaniu życia naukowego, m.in. ogólnopolskich konferencji teoretycznoliterackich (od 1962). W 1964 uzyskała doktorat na podstawie rozprawy „Rodzaje wiersza nieregularnego i wolnego w poezji Mickiewicza, Słowackiego i Norwida” (promotor prof. Kazimierz Budzyk, po jego śmierci funkcję promotora przejął prof. Zdzisław Libera). W 1969 została członkiem komitetu redakcyjnego wielotomowego wydawnictwa „Poetyka. Zarys encyklopedyczny”. W 1971 zrezygnowała z pracy na UW i została zatrudniona w Pracowni Poetyki Historycznej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN w Warszawie. Nadal łączyła pracę badawczą z działalnością dydaktyczną, prowadząc zajęcia z doktorantami i podejmując prace nad programem nauczania teorii literatury na studiach wyższych i w szkole średniej. W 1973 weszła w skład komitetu redakcyjnego serii Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej (KNoLP) pt. *Rozprawy Literackie*. W 1973-83 pracowała w Komitecie Głównym Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. W 1978-94 poza pracą w IBL prowadziła zajęcia z teorii literatury na Wydziale Wiedzy o Teatrze oraz (od 1981) na Wydziale Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej. W 1981 została członkiem NSZZ „Solidarność”. W 1981-83 oraz 1987-95 była członkiem KNoLP PAN, w 1981-86 i od 1990 członkiem Rady Naukowej IBL. W 1985 habilitowała się na podstawie rozprawy „Semantyka wypowiedzi poetyckiej. Preliminarium” na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i w 1986 otrzymała w IBL stanowisko docenta. W 1989 została członkiem Towarzystwa

Popierania i Krzewienia Nauk. Za pracę dydaktyczną otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1989) oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej (1991). W 1994 została kierownikiem Studiów Doktoranckich w IBL PAN. W 1998 otrzymała tytuł profesora. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomości z teorii literatury. [Współaut.:] M. Głowiński, J. Sławiński. Red.: K. Budzyk. Wwa: PZWS 1957, 311 s.

2. Zarys teorii literatury. [Współaut.:] M. Głowiński, J. Sławiński. Wwa: PZWS 1962, 507 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. tamże 1967, 543 s. Z prac Katedry Teorii i Historii Literatury UW i IBL PAN, wyd. 3 tamże 1972; wyd. 4 Wwa: WSiP 1975, tamże: wyd. 5 1986, wyd. 6 popraw. 1991.

Wyd. 2 zmien. i poszerz. o rozdział „Główne elementy struktury dzieła literackiego”.

3. Wiersz nieregularny i wolny Mickiewicza, Słowackiego i Norwida. Wr.: Ossol. 1964, 137 s. IBL PAN. Katedra Teorii Literatury UW.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Uwagi wstępne. Romantyczny wiersz nieregularny wobec regularnego; I. Wiersz nieregularny wobec wiersza sylabicznego; II. Wiersz nieregularny wobec wiersza sylabotonicznego; III. Pozycja tonizmu; IV. Wiersz wolny; Wyjaśnienia końcowe.

4. Czytamy utwory współczesne. Analizy. [Autorzy:] T. Kostkiewiczowa, ..., J. Sławiński. Wwa: PZWS 1967, 271 s. IBL PAN.

5. Słownik terminów literackich. [Autorzy:] M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, ..., J. Sławiński. Wr.: Ossol. 1976, 577 s. Oprac. w IBL PAN. *Vademecum Polonisty*. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i rozszerz. 1989, wyd. 3 popraw. i rozszerz. 1998. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1977.

6. Semantyka wypowiedzi poetyckiej. Preliminarja. Wr.: Ossol. 1985, 202 s. PAN IBL. Wyd. 2 Kr.: Universitas 1998.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: I. Semantyka wypowiedzi: O postaciach znaczenia wypowiedzi. — II. Semantyka relacji osobowych: Semantyczny paradygmat form osobowych; Jak formy osobowe grają w teatrze mowy?; Relacje osobowe w literackiej komunikacji; Semantyka „ja” literackiego. — III. Semantyka związków słownych: Metafora bez granic; Tekstowe wskaźniki znaczenia wyraża. (Na przykładzie poezji K.K. Baczyńskiego); Jak opisać znaczenie słowa?; Słownik kontekstów DRZEWA. (Opracowany na materiale poezji K.K. Baczyńskiego).

Nagroda im. A. Brücknera Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 1987.

Przekł. art.: Jak formy osobowe grają w teatrze mowy? franc.: [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*. Wr. T. 12: 1984. — Relacje osobowe w literackiej komunikacji. hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Crterios*, Hawana 1985/1986, — serb.-chorw.: [Przeł.] G. Chamot-Ćulig. *Umjetnost Ritjeđi* 1974 nr 2/4, w: Književna komunikacija. Zagreb 1979, — słowac.: [Przeł.] P. Winczer. *Slovenská Literatúra*, Bratislava 1972 nr I, — włos.: [Przeł.] R. Faccani. W: *La semiotica nei Paesi slavi*. Milano 1979.

7. Podręczny słownik terminów literackich. [Autorzy:] M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, ..., J. Sławiński. Wwa: Open 1993, 285 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-9 1994-1996, wyd. 10 zmien. 1997.

Rozprawy, studia i artykuły w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Wiersz awangardowy. Podstawy, granice, możliwości. W: *Pół wieku poezji polskiej*. Konferencja naukowa IBL (Warszawa 28-30 XI 1963). Wwa 1963, 27 s., powiel., przedr. w wersji zmien. pt. Wiersz awangardowy dwudziestolecia międzywojennego. (Podstawy, granice, możliwości). *Pam. Lit.* 1965 z. 2 s. 425-446.

— Wiersze nieregularne w poezji romantycznej. W: *Z teorii i historii literatury*. Wr. 1963 s. 69-97.

— Pomysły do teorii wiersza współczesnego. (Na przykładzie poezji Przybosa). W: *Styl i kompozycja*. Wr. 1965 s. 167-188.

— Rola konwencji w procesie historycznoliterackim. W: *Proces historyczny w literaturze i sztuce*. Wwa: PIW 1967 s. 61-80. IBL PAN, przedr. w: *Teoria literatury*. Materiały pomocnicze. Łódź 1978 s. 442-458, w: *Wybór materiałów źródłowych z teorii literatury*. Gdańsk 1983 s. 202-221; przekł. czes.: *Česka Literatura*, Praga 1967 nr 2, — niem.: [Przeł.] R. Fieguth. W: *Literarisches Kommunikation*. Kronberg/Taunus 1975. [Przeł.] B. Schymon. W: *Positionen polnischer Literaturwissenschaft der Gegenwart*. Berlin 1976, — serb.-chorw.: [Przeł.] B. Rajčić. *Polja*, Nowy Sad 1986 nr 32, — słowac.: W: *Slovo, význam, dielo*. Bratislava 1972 s. 454-472.

— A. Naruszewicz. Filzanka. W: *Liryka polska*. Interpretacje. Kr. 1966 s. 62-72. — *Sny i poetyka*. *Teksty* 1973 nr 2 s. 7-23. — Pomysły do teorii wiersza współczesnego. W: *Z przemian wiersza polskiego*. Wyd. 2 uzup. Kr. 1974 s. 172-193. — *Sztuka monologu wewnętrznego*. („Jak być kochaną” K. Brandysa). W: *Nowela, opowiadanie, gawęda*. Wwa 1974 s. 379-396, przekł. słowac. wersji wcześniejszej. W: *O interpretacji umeleckého textu*. Bratislava 1968 s. 137-155. — *Hipoteza jedności*. (Glosa do interpretacji „Kosmosu” [W. Gombrowicz]). *Teksty* 1976 nr 3 s. 102-118, przedr. pt. *Wielkie bergowanie, czyli hipoteza jedności „Kosmosu”*. W: *Gombrowicz i krytycy*. Kr., Wr. 1984 s. 693-706. — *Sztuka interpretacji jako przedmiot nauczania*. W: *Ogólnopolska Olimpiada Literatury i Języka Polskiego*. Wwa 1980 s. 109-119. — *Teoria literatury w kształceniu polonistów*. *Teksty* 1980 nr 2 s. 115-135. — „Przedmieście” jako inna „Piosenka o końcu świata”. *Przyczynek do opisu sztuki poetyckiej Cz. Miłosza*. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 s. 217-231. — *Teoria wypowiedzi jako podstawa komunikacyjnej teorii dzieła literackiego*. *Pam. Lit.* 1988 z. 1 s. 165-181, przedr. w: *Nowe problemy metodologiczne literaturoznawstwa*. Kr. 1992 s. 102-119. — *Teoria literatury*. W: *Język polski*. (Vademecum maturzysty). [Współaut.:] J. Sławiński.

Wwa 1992 s. 330-376, przedr. w wyd. nast. oprac. i rozszerz. Wwa 1996.

Prace redakcyjne

1. Formy literatury popularnej. Studia pod red. ... Wr.: Ossol. 1973, 238 s. PAN IBL.

2. Przestrzeń i literatura. Studia. Red.: M. Głowiński i ... Wr.: Ossol. 1978, 333 s. PAN IBL.

3. Studia o metaforze. Cz. 2. Red.: M. Głowiński i ... Wr.: Ossol. 1983, 267 s. PAN IBL.

4. J. Abramowska: Polska bajka ezopowa. Red. ... Pozn.: Wydawn. Nauk. UAM 1991, 382 s. PAN IBL.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

S. Makowski: Nowy podręcznik teorii literatury. *Polonistyka* 1958 nr 3 [rec.: Wiadomości z teorii literatury]. — T. Bujnicki, S. Jaworski. *Pam. Lit.* 1964 z. 2 [rec.: Zarys teorii literatury]. — I. Sławińska. *Pam. Lit.* 1967 z. 4 [dot. m.in. art.: Pomysły do teorii wiersza współczesnego. W: Styl i kompozycja. Wr. 1965]. — J. Baluch. *Życie Lit.* 1968 nr 8 [rec.: Czytamy utwory współczesne]. — J. Kmita. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 [dot. m.in. art.: Rola konwencji w procesie historycznoliterackim. W: Proces historyczny w literaturze i sztuce. Wwa 1967]. — J. Paluszewski. *Polonistyka* 1968 nr 1 [rec.: Zarys teorii literatury]. — S. Sawicki. *Pam. Lit.* 1977 z. 2 [dot. m.in. art.: Relacje osobowe w literackiej komunikacji. W tejże: Semantyka wypowiedzi poetyckiej. Wr. 1985]. — [Słownik terminów literackich]: B. Pięczka. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1982 nr 1; H. Pustkowski. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1982 nr 1. — J. Paszek. *Pam. Lit.* 1985 z. 3 [rec. pracy red.: Studia o metaforze]. — [Semantyka wypowiedzi poetyckiej]: R. Nycz. *Przel. T. Stróżynski. Literary Studies in Poland*, Wr. T. 20: 1988; D. Ulicka: Smaki semantyki. *Mies. Lit.* 1988 nr 4; S. Wysłouch. *Pam. Lit.* 1988 z. 1.

K.B.

OLBRYCHSKA Klementyna

zob. SOŁONOWICZ-OLBRYCHSKA Klementyna

OLCHA Antoni

1914-1978

Właściwe imiona i nazwisko: Antoni Władysław Mirek. Pseud.: A.O.; (ac); (am); Ant. O.; (c); ma; -ma-; Oracz; W. Wieloch; Wik Wieloch. Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 21 listopada 1914 we wsi Naprawa pod Jordanowem w rodzinie chłopskiej; syn Augustyna Mirka i Agnieszki z Medesów. W 1933 ukończył Seminarium Nauczycielskie w Jordanowie. Około 1930 rozpoczął twórczość poetycką. W 1933 opublikował tom „Spod strzechy”. W tymże roku był wydawcą, a w 1934 także redaktorem odpowiedzialnym organu Związku Literatów Ludowych, miesięcznika *Wieś, Jej Pieśń* (tu w 1934 debiutował artykułem pt. „Materializm czy idealizm”, nr 3/4), następnie do 1936 redaktorem jego kontynuacji *Nowa Wieś*. W pismach tych, a także w *Poprostu* (1935-36) i *Leuarze* (1935-36) publikował utwory poetyckie, artykuły i reportaże. Od 1934 należał do Oddziału Wiejskiego ZZLP (od 1949 ZLP). Prowadził działalność kulturalno-oświatową na Podkar-

paci. Należał do Stronnictwa Ludowego. W 1936 wziął udział w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 służył ochotniczo w jednym z oddziałów frontowych. Następnie przebywał w Wilnie. Po włączeniu Republiki Litewskiej do ZSRR pracował jako dziennikarz w *Prawdzie Wileńskiej*; w piśmie tym od stycznia do marca 1941 zamieścił kilka artykułów. Po wkroczeniu w czerwcu do Wilna wojsk niemieckich, poszukiwany przez gestapo, przedostał się do Warszawy, gdzie pracował jako ogrodnik i woźnica. Od 1943 ukrywał się na Podhalu. Po wyzwoleniu był organizatorem i kierownikiem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zakopanem. Uczestniczył w organizowaniu akcji przesiedleńczej matorolnych chłopów z Podhala na Ziemię Zachodnie, do wsi Nowa Naprawa, założonej w ramach tej akcji. Od 1946 przez cztery lata studiował na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Kontynuował działalność publicystyczną; w 1945-50 należał do komitetu redakcyjnego tygodnika *Wieś* oraz był redaktorem naczelnym czasopism *Chłopi* (1945-47), *Rolnik Polski* (1947-49), *Praca Świetlicowa* (1952-57), *Orka* (1957-61), *Teatr Ludowy* (1962-65); z pismem tym współpracował do 1968). Został członkiem ZSL. Od 1955 działał we władzach Polskiego PEN Clubu, do 1964 w komisji rewizyjnej, a w 1964-72 jako członek Zarządu. W 1957 został przewodniczącym Komisji Polonii Zagranicznej TRZZ. Wiersze, reportaże, artykuły i przekłady wierszy zamieszczał m.in. w *Orce* (1957-60; tu m.in. w 1957-58 cykl reportaży z podróży po Brazylii pt. „Wrażenia i profile”), *Zielonym Sztandarze* (1961-69) i *Tygodniku Kulturalnym* (1962-73). W 1960 został członkiem Zarządu Głównego ZLP. Był członkiem Société Européenne de Culture w Wenecji i członkiem korespondentem Academia das Letras w Kurytybie w Brazylii. W 1964 został prezesem Zarządu Głównego Związku Teatrów Amatorskich. Od 1965 był dyrektorem programowym w Komitecie do Spraw Radia i Telewizji, a w 1968-72 pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu. W 1968 ukończył Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Po rozwodzie z Wiktorią Jasińską, w 1970 ożenił się z Zofią Morawską. Od tegoż roku był radcą kulturalnym Ambasady PRL w Belgradzie. Ze względu na współpracę z ośrodkami polonijnymi wiele podróżował, m.in. w 1957-66 wyjeżdżał kilkakrotnie do Ameryki Południowej, także do Bułgarii (1963), Danii (1966), ZSRR (1969). W 1965, za upowszechnianie kultury otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Kawalerskim (1945), Krzyżem Oficerskim (1954) i Krzyżem Komandorskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski oraz Złotą Odznaką TPPR (1967). Zmarł 24 listopada 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spód strzechy. Chłopskie strofy. Jordanów: Związek Literatów Lud. w Jordanowie 1933, 16 s.

2. Przed świtem. Poezje. Przedm.: M. Czuchnowski. Naprawa: Związek Literatów Lud. 1935, 31 s. Po konfiskacie nakład 2 (inf. autora).

3. Nowa Naprawa. [Reportaż]. [Wwa:] Czyt. 1946, 164 s.

4. Wieś pisząca. [Współaut.:] M. Kafel. Kr.: Czyt. 1946, 141 s.

Zawiera studium o czasopiśmie *Wieś, Jej Pieśń* oraz antologię tekstów w działach: Publicystyka „Wsi, Jej Pieśni”; Proza; Poezja; Z listów do „Wsi, Jej Pieśni”; Krytyka. — Pisarz chłopski w odrodzonej Polsce.

5. Moje pole. Poemat. Fragm.: *Wieś* 1945 nr 18; *Chłopi* 1947 nr 36/37; *Dz. Lud.* 1947 nr 228; *Kłosa* 1947 nr 6; Almanach Literacki Oddziału Wiejskiego ZZLP. Kr. 1948 s. 68-70; *Chłop. Droga* 1948 nr 18; *Dz. Pol.* 1948 nr 133; *Młoda Wieś* 1948 nr 8.

6. Rad. Promienie na usługach ludzkości. Film i powieść z prawdziwych zdarzeń. Maria Curie-Skłodowska, jej życie i wiekopomne dzieło. Opowiedział na tle filmu i dokumentów ... *Rol. Pol.* 1948 nr 1-29.

7. Zwierciadła. Wiersze. Wwa: Czyt. 1948, 28 s.

8. Most nad urwiskiem. Powieść. *Rol. Pol.* 1948 nr 151-152, 1949 nr 1-122. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: Wydawn. Lud. 1949, 218 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: LSW 1951, tamże: wyd. 2 [!] 1954, wyd. 3 1973.

Przekł.: czes.: Most nad strżi. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1951, — słowac.: Mostnad priepast'ou. [Przeł.] J. Bányky. Bratislava 1952.

9. We wsi podzwigniętej z popiołów. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 38 s.

Dot. spółdzielni produkcyjnej w Rajsku.

10. Książka — twój przyjaciel. Wersja dla wsi. [Odczyt]. [Wwa: 1954], 18 s., powiel.

11. Bażowski wśród swoich. Komedja w 3 aktach. [Współaut.:] A. Naborowska. Wwa: RSW „Prasa” 1957, 68 s.

12. Rok 1329. Sztuka w jednym akcie z prologiem i epilogiem. Wwa: *Pr. Świetl.* 1959, 46 s. Radio 1960. Przedr. w: Na scenę. T. 1. Pozn. 1960 s. 6-50.

I nagroda w konkursie TRZZ i ZLP w 1959.

13. Szumią dęby nad Iguassu. [Pamiętnik z podróży po Brazylii]. Wwa: LSW 1959, 247 s.

14. Wiosenna ziemia. Wybór wierszy. Wwa: LSW 1960, 82 s.

15. Różne strony czasu. [Wiersze]. Wwa: LSW 1961, 57 s.

16. Literatura piękna i Ziemia Zachodnie. [Szkic]. Wwa: TRZZ 1965, 22 s.

17. Społeczny ruch artystyczny na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Wwa: TRZZ 1965, 28 s.

18. Żywe ogniwa. Szkice i sylwetki. Wwa: LSW 1965, 252 s.

Zawartość: Czas i pieśń (*Wieś, Jej Pieśń i Nowa Wieś*); Jantek z Bugaja [A. Kucharczyk]; Emil [E. Dziedzic]; Pamiętnikarze; Przyjaciel ludzi najprostszych [J. Wiktor]; J. Cierniak; Książka chłopca-wychodźcy [książki działaczy społ. wychodźstwa]; Poeta Polonii brazylijskiej [W. Browicz].

19. Kamień i skrzydło. Szkice. Wwa: LSW 1967, 217 s.

Zawartość: Kamień i skrzydło [dot. XXVIII Kongresu PEN Clubu w Londynie w 1956]; List do „Panoramy” śląskiej; Bubiakowie z Tamanduzinha; Słoneczny kontynent; Śladami „Pana Balcera” [o emigracji pol. w Brazylii]; Polski produkt w Brazylii; Kamienny ptak; Nad Amstela [dot. współpracy kulturalnej pol.-holend.]; Początek nowego dialogu [dot. pol.-duń. spotkania pisarzy w Louisiamie]; Północne drogi [dot. tematyki skandynawskiej w literaturze pol.]; Nad Wilią i Niemnem; Portret współczesnej kobiety [w literaturze]; Nie jesteśmy sami [dot. Ziemi Zachodnich]; Nad piastowskich szlakach; Wspólne sprawy Polaków [dot. V Tygodnia Ziemi Zachodnich]; Berliński Apel Pisarzy [z 23 XI 1961]; Wiosna 1964 [dot. imprez kult. i lit.]; Tematy polonijne [w literaturze]; Tradycje i perspektywy wymiany literackiej z zagranicą; Kultura polska w świecie.

20. Oko delfina. [Wiersze]. Wwa: LSW 1968, 89 s. Cykle: Bezokoliczniki; Różne strony czasu; Żyjąc na niby; Flety.

21. Wiktor. [Sylwetka]. Wwa: Ag. Aut. 1968, 66 s.

22. Brazylijskie profile. Wwa: LSW 1971, 252 s. Wrażenia z podróży do Brazylii w l. 1957, 1958-1959 i 1963.

23. Ozga Michalski. [Sylwetka]. Wwa: Ag. Aut. 1971, 48 s.

24. Lustra potoku. Szkic do dziejów społeczno-gucho kulturalnego na wsi. [Wwa:] LSW 1972, 220 s.

25. Niepokój wiosennej zieleni. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 233 s.

26. Centkiewiczowie. [Sylwetki]. Wwa: Ag. Aut. 1973, 35 s.

27. Szczerbce, flety i kołaczce. Wybór wierszy z lat 1933-1968. Lubl.: WŁubel. 1977, 63 s.

28. Antoni Olcha (1914-1978). [Wiersze]. Wwa: *Kult. i Ty* 1980, 32 s.

29. Czas i słowo. [Wiersze]. Słowo wstępne: R. Marciniak. Wwa: LSW [1981], 181 s.

Cykle: Chałupy, naprzód!; Idący przez świat; Bezokoliczniki; Różne strony czasu.

Prace redakcyjne

1. Oni walczyli o Polskę Ludową. Wybór utworów dla świetlic na rocznicę strajków i buntów chłopskich. Zebrali i oprac.: ... i W. Olszewski. Wwa: LSW 1952, 239 s.

2. A. Kucharczyk: Wybór utworów. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1954, 190 s.

3. J. Ozga-Michalski: Lutnia wiejska. Wybór poezji. Do druku przygot., przedm. i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1954, 200 s.

4. E. Dziedzic: Wybór poezji i prozy. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1955, 182 s.

5. Nowa wieś. Wypisy dla szkół mechanizatorów rolnictwa. Wwa: PWSZ 1955, 124 s.

6. W. Breowicz: Wybór utworów. T. 1. Wiersze; T. 2. Trzy etapy. Pamiętnik. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1956, 76 + 351 s.

7. Dni kultury ukraińskiej 1-9 październik 1956. Publicystyka, poezja, proza, satyra, dramat, taniec, pieśni. Antologia. Red. ... Wwa: Pr. Świetl. 1956, 279 s.

8. W. Breowicz: Ślady Piasta pod piniorami. Szkic z dziejów wychodźstwa polskiego w Brazylii. [Oprac. i] Posł. ... Wwa: Polonia 1961, 256 s.

9. W kręgu Sobótki. Proza i poezja o Dolnym Śląsku. Wybór i przyp. ... Kat.: Śląsk 1962, 234 s.

10. J. Cierniak: Źródła i nurty polskiego teatru ludowego. Wybór pism, inscenizacji i listów. Oprac. i słowo wstępne ... Wwa: LSW 1963, 446 s.

11. Wiersze o naszym czasie. Antologia. Wwa: RSW „Prasa” 1965, 60 s.

12. Emigracja polska w Brazylii. 100 lat osadnictwa. Księga jubileuszowa. Wybór ... Wwa: LSW 1971, 551 s.

Tu także: Bibliografia prasy i piśmiennictwa (1892-1970).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — A. Olcha: A na samym początku były opowiadania matki ... *Tyg. Kult.* 1967 nr 8 [odpowiedź na ankietę]. — Wywiad: Redaktor *Orki* A.O. o Brazylii. *Tryb. Maz.* 1959 nr 56.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (red.).

[Przed świtem] E. Bładowski: Poezja rewolucyjna. *Akcja Lit.* 1935 nr 4; L. Szenwald: Poeta chłopski. *Leuar* 1935 nr 9. — [Nowa Naprawa:] L.M. Bartelski: Między powieścią a reportażem. *Dziś i Jutro* 1946 nr 25; Z. Kałużyński: „Nowa Naprawa” A.O. na tle kryzysu powieści współczesnej. *Wies* 1946 nr 27/28. — J.M. Orlik: A.O. (Sylwetki pisarzy chłopskich). *Wici* 1946 nr 32. — [Wies pisząca:] S. Lichański: Pozyteczna książka. *Wies* 1946 nr 48; A. Kamińska: „Pragnąca literatura”. *Wies* 1947 nr 49/50, przedr. pt. Chalupy napród! W teście: Pragnąca literatura. Wwa 1964. — Z. Lichniak: Poezja chłopiska. A.O. *Prz. Powsz.* 1949 t. 228 nr 9. — A. Włodek: Wiersze A.O. *Dz. Lit.* 1949 nr 22. — [Most nad urwiskiem:] J. Preger: Niewykorzystany temat. *Nowa Kult.* 1950 nr 2; H. Wielowieyska. *Dz. Lit.* 1950 nr 22; A. Lam. *Twórczość* 1951 nr 2. — S. Czernik: Pisarstwo chłopskie w okresie międzywojennym. W tegez: Chłopskie pisarstwo samorodne. Wwa 1954. — [Bazowski wśród swoich:] W. Natanson. *Teatr* 1956 nr 10; J. Szczawiej: Jarzębiny kwitną na ugorach. *Teatr* 1958 nr 16. — [Szumią dęby nad Iguassu:] W. Breowicz: Piękna książka o Brazylii. *Nowa Kult.* 1959 nr 42; J. Chochłowski: Polacy pod Krzyżem Południa. *Nowe Książ.* 1959 nr 23; W. Natanson: Nowa książka A.O. *Twórczość* 1959 nr 12. — J. Szczawiej: Olcha. W tegez: Owoc dobrego i złego. Wwa 1959 [rec.: Most nad urwiskiem]. — J. Wiktor: Jesteście pełni miłości. *Orka* 1959 nr 36 [rec.: Szumią dęby nad Iguassu]. — [Wiosenna zic-

mia:] S. Czernik. *Orka* 1960 nr 45; W. Natanson. *Życie Lit.* 1960 nr 51; J. Brzostowska. *Twórczość* 1962 nr 9 [dot. też: Różne strony czasu]. — [Różne strony czasu:] S. Czernik. *Tyg. Kult.* 1962 nr 8; E. Martuszewski: Różne strony tego samego poety. *Życie Lit.* 1962 nr 18; W. Natanson. *Nowa Kult.* 1962 nr 7. — J. Preger: A.O. *Tyg. Kult.* 1964 nr 14. — A. Wolny. *Kwart. Opol.* 1964 nr 1 [rec. oprac.: W kręgu Sobótki]. — B. Bartoszewicz: A.O. twórca i działacz. *Kult. i Ty* 1965 nr 11. — [Żywe ognia:] W. Natanson. *Twórczość* 1966 nr 3; R. Sulima. *Współczesność* 1966 nr 15. — R. Sulima: O poezji A.O. *Teatr Lud.* 1967 nr 5. — S. Melkowski: W oku delfina. *Tyg. Kult.* 1968 nr 51/52 [rec.: Oko delfina]. — [Kamień i skrzydło:] W. Natanson: Nowa książka O. *Twórczość* 1968 nr 8; M. Pilot: Szkice i refleksje. *Tyg. Kult.* 1968 nr 10; J. Termer: Na tematy polonijne ... *Nowe Książ.* 1968 nr 17. — A. Hamerliński: Żywe ognio tradycji ze współczesnością. *Tyg. Kult.* 1969 nr 11. — R. Sulima: Poezja mądrości i doświadczenia. *Nowe Książ.* 1969 nr 2 [rec.: Oko delfina]. — [Niepokój wiosennej zieleni:] A. Hamerliński: Z międzywojennego dwudziestolecia. *Tyg. Kult.* 1972 nr 29; K.K. Pysiak: Autentyzm i poezja. *Nowe Książ.* 1972 nr 15. — Z. Wójcik: Profile serdeczne. *Tyg. Kult.* 1972 nr 11 [rec.: Brazylijskie profile]. — B. Gołębiowski: Cenny przyczynek. *Nowe Książ.* 1973 nr 18 [rec.: Lustra potoku]. — W. Natanson: Korzenie zjawisk. *Twórczość* 1973 nr 6 [rec.: Niepokój wiosennej zieleni]. — L. Pazdzierski, D. Swagel: A.O. i selo u polskiej književnosti. *Revija*, Osijek 1973 nr 1. — L. Pazdzierski: Selo u polskoj književnosti i njegov bard. A.O. *Nova Dumka*, Vukovar 1973 nr 4. — A. Szczyński: „Lustra potoku”. *Tyg. Kult.* 1973 nr 12. — [S. Adamczyk] St.A.: A.O. *Tyg. Kult.* 1978 nr 49. — J. Kurek: Poeta z Naprawy. *Tyg. Kult.* 1979 nr 23. E.G.

OLCZAK Janusz 1941-1991

Prozaik, poeta, felietonista.

Urodzony 24 czerwca 1941 w Stołpcach pod Nowogródkiem w rodzinie urzędniczej; syn Aleksandra Olczaka i Luby z Niżników. W 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał wraz z rodzicami do Skwierzyny na Ziemiach Zachodnich. Tu uczęszczał do liceum ogólnokształcącego. Po zdaniu matury w 1958 przez rok studiował historię w Studium Nauczycielskim w Gorzowie Wielkopolskim. W 1959 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1961 wzięł urlop dziekański i wyjechał do Turoszowa, gdzie przez pół roku pracował jako murarz, meliorant oraz stróż. Następnie odbywał zasadniczą służbę wojskową, a po jej ukończeniu, pracował w 1963-66 jako nauczyciel na terenie województwa zielonogórskiego. W 1967 podjął ponownie studia polonistyczne, na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). W 1968 zawarł związek małżeński z Haliną Płoszaj, polonistką. Debiutował w 1972 utworami prozą pt. „Amerykanin”, „Pierwsza wyprowadzka”, „Portki dla wójta”, „Syn szczęścia”, opublikowanymi na łamach dwutygodnika *Nadodrze* (nr 6). Po uzyskaniu magisterium w 1971, przez parę miesięcy pracował w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL. W 1972-77 mieszkał na przemian w Skwierzynie i Lublinie, po czym już na stałe w Lublinie. W 1976 został członkiem ZLP. Utrzymywał się wyłącznie z pracy literackiej, pi-

sząc powieści i opowiadania (także dla młodzieży). Wiersze, prozę, felietony ogłaszał m.in. na łamach czasopism *Kamena* (1972-86; tu od 1983 cykl felietonów pt. „Kajet literacki”), *Nadodrze* (1972-85), *Fakty* (1973-79). W 1986 drukował na łamach czasopisma *Kurier Lubelski* cykl felietonów pt. „Bezkrwawe łowy”. Był laureatem wielu konkursów literackich. W 1988 otrzymał nagrodę kulturalną Prezydenta Lublina. Zajmował się także malarstwem. Odznaczony m.in. złotą odznaką „Za Zasługi dla Województwa Gorzowskiego” (1976), srebrną odznaką „Zasłużony dla Lublina” (1987). Zmarł 17 maja 1991 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Białe kołnierzyki. [Opowiadania]. [Wwa:] LSW 1972, 233 s.

Zawartość: Białe mankiety; Melioracja, czyli baśń o ulepszeniu; Krag zbrodni; Białe kołnierzyki. Nagroda w konkursie LSW, ZG ZMW i ZG ZLP na debiut prozatorski o tematyce współcz., szczególnie wiejskiej w 1972.

2. Uniwersytety i wampiry Chorążego Liszaja. [Opowiadania]. Powst. ok. 1972. Wyd. Lubl.: Laser-Gráfico 1990, 84 s.

Wyróżnienie w konkursie LSW, ZG ZMW i ZG ZLP na debiut prozatorski o tematyce współcz., szczególnie wiejskiej w 1972.

3. Baśń o wielkim Marandzie. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1974, 280 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 9, 17.
Nagroda im. B. Prusa w 1976.

4. Siwe skrzydła. Opowiadania. Pozn.: WP 1975, 209 s.

Zawartość: Z Krzyża zdjęty; Hymen na Rejenta i Raptusiewiczównę; Słonina, mój wierny uczeń; Siwe skrzydła; Niesympatyczny człowiek w bezowym berecie; Prelekcja tam i z powrotem; Powrót z wujem; Cyd, Szymena i sklep rybny mojego wuja; Jętką jednodniówka.

5. Wilcze dni. [Powieść]. Wwa: LSW 1975, 252 s. Wyd. 2 tamże 1977.

II nagroda w konkursie LSW na powieść młodzieżową w 1974.

6. Biedny diabeł. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1976, 214 s.

Zawartość: Numizmaty; Białe i czarne kruki; Wystawa kopernikańska.

7. Szeryf. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1976, 170 s.

8. Znajomi i nieznajomi z ulicy Chłodnej. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1976, 175 s.

9. Jubileusz Marandy. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1977, 245 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 3, 17.

10. Szydł pisany antykwą. Powieść. Pozn.: WP 1977, 164 s.

11. Urlop dziekański Odysa. [Powieść]. Wwa: Iskry 1978, 219 s.

12. [Trzysta sześćdziesiąt pięć] 365 pór roku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1979, 210 s.

13. Wieże magistratu, czyli Worek (turystyczny), w którym aptekarz wszystkie swoje gorzkie i mdłe pigułki przechowuje — szukając nawet tego, co było w średniowieczu, a także wszystkiego innego i co zawsze jest do odnalezienia. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1979, 179 s.

14. Peregrynacje z wilkołakiem. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1980, 291 s.

15. Spaceruje pielgrzymów. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1981, 220 s.

Nagroda w konkursie Wydawn. Pojezierze w 1979 na powieść lub tom opowiadań ukazujących przemiany społ. w PRL.

16. Okolice Skwierzynne. [Wiersze]. Gorzów Wielkop.: Bibl. Lit. Gorzowskiego Tow. Kultury [1982], 16 s.

17. Wesele Marandy. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1983, 229 s.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 3, 9.

18. Mój autoportret z Saskią. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1986, 45 s. Wyd. 2 tamże 1986.

19. Baśnie lubuskie. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1988, 31 s.

Zawartość: O kusym diable i skwierzyńskich babach; Wielkie czyny szewczyka z Międzyrzecza; O dobrych wróżkach i cudownym chłopcu z Bledzewa.

20. Czarne i czerwone. [Wiersze]. Lubl.: Norbertinum 1990, 31 s.

21. Vivat król. [Szkice dramatyczne]. Lubl.: Ofic. Wydawn. Fundacji Solidarności Regionu Środkowoschodniego 1990, 48 s.

Zawartość: Waclaw IV; Karol VI; Końcówka „Cyda”; Epilog sprawy Brzozowskiego na Polach Elizejskich.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — J. Olczak: Optymizm i groteska w „Marandzie”. *Kamena* 1983 nr 21. — Wywiady: Pomiedzy Skwierzyną a Lublinem. Rozm. A. Siatecki. *Nadodrze* 1984 nr 9; Literatura jest pamięcią zbiorową narodu. Rozm. L.J. Okoń. *Sl. Powsz.* 1989 nr 10.

[Białe kołnierzyki:] Z. Łukasiewicz: Wewnątrz i trochę z boku. *Twórczość* 1973 nr 11; B.A. Palus. *Regiony* 1973 nr 3; T. Polanowski. *Kamena* 1973 nr 11; K. Świągocki: Wesołe Mondo Cane. *Tyg. Kult.* 1973 nr 14. — T. Błażejowski: Groteski ciąg dalszy. *Nadodrze* 1975 nr 22 [rec.: Wilcze dni]. — [Baśń o wielkim Marandzie:] T. Błażejowski. *Nadodrze* 1975 nr 10; A. Has: Zabawa w baśń. *Nowy Wyraz* 1975 nr 1; Z. Łukasiewicz: Baśń i rzeczywistość. *Twórczość* 1975 nr 2. — Z. Łukasiewicz: Olczak. *Kamena* 1975 nr 10. — K. Nowicki: Dzieciństwo bez zobowiązań. *Twórczość* 1975 nr 8 [rec.: Wilcze dni]. — T. Błażejowski: Pisarstwo J.O. *Nadodrze* 1976 nr 12. — [Siwe skrzydła:] D. Moroz-Namysłowska. *Nurt* 1976 nr 10; T.J. Żółciński: Godzinne życie prowincjusza. *Tyg. Kult.* 1976 nr 34. — W. Michalski: Co nowego u O.? *Nadodrze* 1976/77 nr 25/26 [rec.: Znajomi i nieznajomi z ulicy Chłodnej]. — T. Błażejowski: Marandy ciąg dalszy. *Nadodrze* 1978 nr 25/26 [rec.: Jubileusz Marandy]. — J.Z. Maciejewski:

Wszystko na sprzedaż. *Literatura* 1978 nr 8 [rec.: Szyld pisaną antykwa]. — [Urlop dziekański Odysa:] E. Biela: Wyznania żelaznego studenta. *Kamena* 1978 nr 18; E. Pochroń: Urlop od odpowiedzialności. *Tyg. Kult* 1978 nr 28. — K. Kamińska: Świat z perspektywy Skwierzyny, czyli o twórczości J.O. Ziem. *Gorz.* 1979 nr 1. — J. Maruszewski: 365 zadatków na problem. *Nowe Książ.* 1979 nr 18 [rec.: 365 pór roku]. — G. Łatuszyński: O Kubie lokajczyku i Kościuszcze naczelniku. *Literatura* 1980 nr 39 [rec.: Peregrynacje z wilkołakiem]. — Cz. Markiewicz: Pielgrzymi są zmęczeni. *Nadodrże* 1982 nr 11 [rec.: Spacerzy pielgrzymów]. — M. Kowalska-Maslowska: Poeta czy wierszokleta? *Nadodrże* 1983 nr 18 [rec.: Okolice Skwierzyny]. — Z. Łukaszewicz: Trzecie spotkanie z Marandą. *Kamena* 1983 nr 14 [rec.: Wesele Marandy]. — S. Stanik: Mój autoportret. *Sl. Powsz.* 1987 nr 25 [rec.: Mój autoportret z Saskią].

B.M.

OLCZAKOWA Hanna

zob. MORTKOWICZ-OLCZAKOWA Hanna

OLECHOWSKI Jan

1917-1956

Pseud.: J.O.; St. Korczeń.

Poeta, publicysta.

Urodzony 1 stycznia 1917 w Zwiahlu (obecnie Nowogród Wołyński) na Ukrainie w rodzinie inteligentnej, która po rewolucji rosyjskiej 1917 przenieśli się do Polski. Wcześniej stracił ojca. Dzieciństwo spędził w Piórkowie pod Opatowem, gdzie od 1919 matka pracowała jako nauczycielka. Po zdaniu matury w gimnazjum w Lublinie, podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, których nie ukończył. W czasie studiów debiutował w 1934 wierszem pt. „Rachunek sumienia”, ogłoszonym w miesięczniku księży pallotynów *Rodzina Polska* (nr 10). W tym czasie przystąpił do Organizacji Narodowo-Radykalnej „Falanga” i współpracował jako publicysta literacki z organami tego ruchu *Przebój* (1935) i *Przełom* (1938). Rozwijając twórczość literacką, ogłaszał wiersze i artykuły w czasopiśmie *Wielka Polska* (1935), *Kultura* (1936), *Sprawy Otwarte* (1939) i przede wszystkim *Prosto z mostu* (1939). Na początku 1939 wraz z muzykiem Bronisławem Kopczyńskim założył i współredagował dwutygodnik literacki *W natarciu*, w którym także publikował swoje utwory. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w stopniu plutonowego podchorążego. Aresztowany przez wojska radzieckie w październiku 1939, spędził dwa lata w więzieniach i łagrach pod Murmańskiem i w okolicach Archangielska, skąd dwukrotnie podejmował próby ucieczki. Po zwolnieniu w 1941 na mocy układu Sikorski-Majski, dotarł do formującej się w Kazachstanie Armii Polskiej i wraz z nią przeszedł na Bliski Wschód. Był dowódcą działonu w 6. batalionie 2. Korpusu Polskiego, oficerem oświatowym oraz w 1943 w Tel Awiwie redaktorem działu literackiego *Dziennika Żołnierza*. W kampanii włoskiej 1943-44 walczył w stopniu podchorążego

w 2. Brygadzie Strzelców Karpackich; brał udział w bitwie o Monte Cassino. Powstałe w tym czasie wiersze i artykuły literackie drukował w prasie wydawanej na szlaku wojennej wędrowki, m.in.: *Ku wolnej Polsce* (Palestyna-Egipt, 1942), *Kurier Polski w Bagdadzie* (1943), *Dziennik Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (Tel Awiw-Kair-Włochy, 1943-44), *Goniec Karpacki* (Irak-Palestyna-Włochy, 1943-44), *Orzeł Biały* (Buzułuk-Jangi Jul-Irak-Iran-Palestyna-Włochy, 1943-45), *Ochotniczka* (Palestyna-Egipt-Rzym, 1944), *Na szlaku Kresowej* (Włochy, 1945). Po zakończeniu działań wojennych pracował w Oddziale Kultury i Oświaty Armii Polskiej w Rzymie. W Rzymie podjął studia polonistyczne i rusycystyczne na tamtejszym uniwersytecie. W tym okresie ożenił się. Wiersze oraz przekłady z poezji obcej publikował we włoskim czasopiśmie *Iridion* (1945-46) oraz w londyńskich *Wiadomościach* (1946-48). W 1947 przeniósł się do Londynu, gdzie kontynuował studia rusycystyczne w School of Slavonic Studies tamtejszego uniwersytetu. W 1950 wraz z poetą Czesławem Bednarczykiem zainicjował działalność wydawnictwa Oficyna Poetów i Malarzy. W 1952 przeprowadził się z rodziną do Nowego Jorku. Od 1954 pracował jako dziennikarz i komentator polityczny Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Artykuły i recenzje literackie ogłaszał w londyńskim *Życiu* (1953) oraz paryskiej *Kulturze* (1954). Zmarł 1 kwietnia 1956 w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Prosta jak sosna wyrosnąć! ... Poezje. Przedm.: W. Sznarbachowski. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2. Korpusu 1944, 36 s.

Przekł. włos.: [Przeł.] C. Verdiani. *Iridion*, Rzym 1945-1946.

2. Chwila nocna. Poezje 1945-1950. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1950, 44 s.

Ukazało się 319 egz. numerowanych.

3. Wiersze wybrane. Pośl.: L. Eustachiewicz. Wwa: Pax 1963, 83 s.

Zawiera także wiersze druk. tylko w prasie żołnierskiej.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (M. Tyrowicz). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990.

[Prosta jak sosna wyrosnąć:] J. Bielatowicz: Poezja bez krytyki. *Dz. Żoł. APW* [Armii Pol. na Wschodzie] 1945 nr 87; G. Herling-Grudziński: Liryka bezradna. *Orzeł Biały*, Rzym 1945 nr 12. — [Chwila nocna:] A. Bogusławski: Dwugłos artystów. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 136 [dot. też ilustracji Z. Turkiewicza]; T. Nowakowski: Poeci zaczynają się ruszać. *Orzeł Biały*, Londyn 1950 nr 30. — J. Bielatowicz: J.O. *Kultura*, Paryż 1956 nr 9, przedr. w tegoż: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970. — W. Sznarbachowski: J.O. — poeta uczuć prostych. *Kultura*, Paryż 1966 nr 6. — Z. Lichniak: Odnaleziony J.O. W tegoż: *Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji*. Wwa 1989.

B.D.

OLESIK Klemens

1918-1992

Pseud.: Daniel Olszyna; Jacek Zwoleń; Juvenis; K.O.; Klemens Dąbrowa; Kwas; Promyk.

Poeta, prozaik, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 1 sierpnia 1918 w Zwoleniu pod Kielcami w rodzinie robotniczej; syn Wojciecha Oleksika i Marianny z Kwiatkowskich. Po ukończeniu w 1932 szkoły podstawowej w Zwoleniu, pracował przez krótki okres kolejno na poczcie, jako posłaniec w kancelarii adwokackiej, jako pomoc biurowa i w szpitalu we Włodawie. W tym czasie, wspólnie z kolegą Klemensem Kowalskim, wydawał w rękopisie pismo pt. *Dzwon Zwolenia*; ogłaszał tu swoje młodzieńcze wiersze, felietony oraz nie dokończoną powieść pt. „Czarna ręka”. W 1935-37 odbywał nowicjat w klasztorze Księżki Misjonarzy Świętej Rodziny w Górcie Klasztornej. Publikował wiersze i opowiadania na łamach wydawanego tam miesięcznika *Posłaniec Świętej Rodziny*. W 1937 przeniósł się do Warszawy, gdzie pracując dorywczo m.in. jako korepetytor, gонец, sprzedawca gazet, uczęszczał na kursy maturalne F. Asta i uzyskał małą maturę. Ogłaszał utwory dla dzieci w *Małym Kurierze*. W czasie II wojny światowej przebywał w Zwoleniu. Kontynuował naukę na tajnych kompletach, równocześnie sam był nauczycielem i pracował w spółdzielni rolniczej. Brał udział w działalności konspiracyjnej jako żołnierz Batalionów Chłopskich, a od 1945 AK, przez pół roku był w partyzantce w oddziale „Huragana”. Wydawał wtedy pisaną przez siebie w całości gazetkę oddziału *Podchorążak*, w której drukował m.in. teksty piosenek. Po wojnie początkowo mieszkał nadal w Zwoleniu i uzupełniał naukę w zakresie gimnazjalnym. Po otrzymaniu w 1946 świadectwa dojrzałości, wydane przez Komisję Kwalifikacyjną w Kielcach, rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Poznańskim (nie ukończone). Równocześnie pracował zarobkowo i kontynuował twórczość literacką. Wiersze i opowiadania drukował m.in. na łamach czasopism *Ilustrowany Kurier Polski* (1945-46, 1948-51), *Wieś* (1945-53), *Głos Wielkopolski* (1947-48, 1950-51), *Plomyk* (1947-49), *Plomyczek* (1949-50, 1959, 1961-62, 1966, 1968, 1970). Od 1948 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP, do rozwiązania Związku w 1983; w 1950-52 opiekun Koła Młodych przy Oddziale Poznańskim). W 1952-54 mieszkał w Warszawie, a następnie w Wiertlu na Mazurach, gdzie m.in. pracował jako drwal. W 1957 roku przeniósł się na stałe do Olsztyna i do 1960 jako autor słuchowisk, felietonów i reportaży współpracował z redakcją literacką Polskiego Radia. W 1956-77 ogłaszał liczne wiersze, artykuły i opowiadania w piśmie *Warmia i Mazury*; w 1959-63 był członkiem kolegium redakcyjnego. W 1957 redagował w *Słowie na War-*

mi kolumny poetyckie oraz (pod pseud. Jacek Zwoleń) pisał artykuły o młodych poetach olsztyńskich. W 1957-63 pełnił funkcję sekretarza Oddziału Olsztyńskiego ZLP i był sekretarzem Ogólnopolskiego Komitetu Obchodów Setnej Rocznicy Urodzin Michała Kajki. W 1959 otrzymał nagrodę literacką WRN w Olsztynie. W 1963-83 pełnił funkcję sekretarza Klubu Literatury Regionalnej przy ZLP. Był członkiem Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”. W 1974 otrzymał nagrodę *Warmii i Mazur* za wybitne osiągnięcia w twórczości artystycznej i kulturalnej. W 1981-83 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Olsztyńskiego ZLP. Od 1985 współpracował z dwutygodnikiem *Posłaniec Warmiński*. Był laureatem regionalnej nagrody im. M. Lengowskiego ufundowanej przez Stowarzyszenie „Pax”, przyznanej za całość twórczości literackiej. W 1989 otrzymał papieski medal „Benemerenti”, przyznany przez Stolicę Apostolską. W 1989 został członkiem SPP. Wyróżniony m.in. złotą odznaką honorową „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1962), Odznaką Honorową „Pojezierza” (1966), Złotym Krzyżem Zasługi (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Zmarł 28 sierpnia 1992 w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spalone mosty. (Powieść z ostatnich lat). *Dz. Powsz.* 1946 nr 149-210; *Wola Ludu* 1946 nr 260-301, 1947 nr 1-11.

Podp.: Daniel Olszyna.

2. Zbrodnia Pawła Zadury. (Powieść o słabości i bohaterstwie człowieka). *Dz. Powsz.* 1946 nr 261-296.

Podp.: Klemens Dąbrowa.

3. Wiersze. Wwa: Samopomoc Chłopska 1948, 46 s.

4. Zbudowali miasto duże. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 31 s.

5. Powołanie Daniela. [Powieść]. Wwa: LSW 1953, 194 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1954; wyd 2 [!] rozszerz. Wwa: Iskry 1961, 294 s.

6. Czarownica znad Beldan. [Baśnie]. Wwa: NK 1959, 171 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. tamże 1968, 212 s.; wyd. 2 [!] Olsztyn: Pojezierze 1984; Wwa: KAW 1989.

Zawartość: Czarownica znad Beldan [por. poz. 10]; O czarzie z Tałckiego Bagna, który chciał zostać kowalem; Pierścien królowej; O tym, że góra z górą się nie zejdzie, ale człowiek człowieka zawsze odnajdzie; O trzech braciach wędrownikach i smoku wielogłowym; O złym czarowniku i pięknej królowej; U Kłobuka chleb laskawy; O dziewczęce ze złotymi warkoczami i o królewiczu; Królowa jezior; O diablach z czarnej wyspy; Panna wodna z Zamordeja; Jak majster szwewski Samuel Kurtys zdobył duże dukaty; O smętku dobrym duchu krainy jezior; O królowej, pastusku i cudownej fujarce.

– W wyd. 2 dodano: Legenda o diamentowym pierścieniu [zob. poz. 11]; O królewicu, który szczęście rozdawał, Opowieść o Tałckim Bagnie; Dobrze i źle przygody parobka Roztropka [zob. poz. 8].

Nagroda literacka WRN w Olsztynie w 1960.

Adapt. radiowa opowiadania Czarownica znad Beldan: Radio 1979.

7. Ma Agata geś Siodłątą. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: LSW 1959, 46 s.

8. Dobrze i źle przygody parobka Roztropka. [Baśń]. *Płomyczek* 1959 nr 11 s. 298-303. Wyd. osob. Olsztyn: Pojezierze 1962 [właśc. 1963], 31 s. Przedr. zob. poz. 6 (wyd. 2).

9. Drzewo życia. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1961 [właśc. 1962], 66 s.

Cykle: Pożegnanie z aniołem; Dymy, – nadto poemat: Drzewo życia.

10. Książę złotej muszli. (Baśń mazurska). [Współaut.]: E. Bernstein. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jarczka 1961. Druk *Warm. i Mazury* 1962 nr 6 s. 7-13. Przeróbka scen. baśni Czarownica znad Beldan por. poz. 6.

11. Legenda o diamentowym pierścieniu. [Baśń]. Olsztyn: Pojezierze 1963, 32 s. Przedr. zob. poz. 6 (wyd. 2).

12. Cmentarz w lesie. Powieść. Olsztyn: Pojezierze 1964, 148 s. Wyd. 2 łącznie z Krzak jałowca zob. poz. 17.

13. Spalony. Powieść. [Wwa:] LSW 1967, 201 s. Wyd. nast. Olsztyn: Pojezierze 1981.

14. Notatnik reszelski. Piórkiem: H. Skorupski, piórem: ..., S. Polom. Olsztyn: Pojezierze 1968, [8] k.

Tu wiersz K.O.: Zamek w Reszlu.

15. Pięć poematów. Olsztyn: Pojezierze 1970, 44 s.

Zawiera poematy: Stacje; Ślady polne; Drzewo życia; Trzciny; Druga księga poematu, – nadto wiersz linc. | Ja nie mam domu ...

16. Wywołań mnie z lasu. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1973, 129 s.

17. Krzak jałowca. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 125 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 12 pt. Krzak jałowca tamże 1984, 227 s.

18. Naszyjnik księżniczki Warmy. Baśń sceniczna w 3 aktach. Fragmenty. [Współwyd. z:] S. Srokowski: Kroki. Dramat w 2 aktach. Fragmenty. Wstęp: J. Segiet. [Olsztyn:] Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Olsztynie. [1978], [16] s. Wkl. do *Warm. i Mazur* 1978 nr 8.

Nagroda specjalna Wojewody Olsztyńskiego w ogólnopolskim konkursie na sztukę współcz. „Olsztyn 77” w 1978.

19. Krewni mojej matki. [Opowiadania]. Olsztyn, Białytyk: Pojezierze 1982, 112 s.

Zawartość: Początek dnia; Była niedziela; Stryjenka Krociu; Duchy na Kirkucie; Ubranie; Wyprawa w świat z wiklinowym

kuferkiem; Pożar; Władek Chała; Steficia i Adam; Motek; Twarze; Krewni mojej matki; Na Pradze; Ze wspomnień redaktora; Będziemy przychodzić tu nocą; Piękny wakacyjny dzień; Omam.

20. Pył tamtych dróg. [Wiersze]. Reprodukacje prac B. Stefanowa. Olsztyn: Pojezierze 1984, 76 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, ok. 1968, 1975, 1978, 1988. – SWPP 2 (F. Lichodziejewska). – PP (F. Lichodziejewska). – LP (T. Oracki). – NSLD (B. Tylicka).

B. Wojdowski: „Powołanie Daniela” – O. *Życie Lit.* 1954 nr 27. – [Drzewo życia:] E. Martuszewski: Samotność i zaangażowanie. *Tyg. Kult.* 1962 nr 27; S. Czernik: Wiersze K.O. *Twórczość* 1963 nr 3; Z. Pędziński: Próbowanie człowieka. *Pomorze* 1963 nr 3. – [Cmentarz w lesie:] E. Bernstein: Arkadia i historia. *Pomorze* 1965 nr 8; J. Segiet: Tragedie świadomości w sercu puszczy. *Warm. i Mazury* 1965 nr 6. – [Spalony:] A. Hamerliński: Ostatnia szansa Daniela. *Tyg. Kult.* 1968 nr 24; H. Zaworska: Stan niepokoju. *Twórczość* 1968 nr 11. – F. Fomalczyk: „Tamto co było, jest wszystkim do czego wracam.” W tegoż: Z rodu poetów. Łódź 1969. – [Pięć poematów:] E. Kruk: Tesknota do Arkadii. *Gaz. Olszt.* 1970 nr 24; J. Sokołowski. *Warm. i Mazury* 1970 nr 6. – J. Segiet: W kręgu literatury biograficznej. *Warm. i Mazury* 1972 nr 12 [rec.: Spalony]. – J.B. Ożóg: Drzewo życia. W tegoż: Mój autentyzm. Kr. 1975 [rec.: Drzewo życia]. – J. Segiet: Niepokoje moralne. *Warm. i Mazury* 1975 nr 9, wkl. – J. Sokołowski: Ludzie z wielkiego lasu. Repertorium z literatury. *Warm. i Mazury* 1975 nr 2 [rec.: Cmentarz w lesie]. – J. Segiet: Poeta, prozaik, bajkopisarz. (Portret pisarza). *Gaz. Olszt.* 1977 nr 114. – [Krzak jałowca:] A. Borycki: Powrót do wielkiego lasu. *Literatura* 1978 nr 16; K. Brakoniecki: Niemoc i istnienie. *Warm. i Mazury* 1978 nr 2. – T. Chróścielewski. *Odgłosy* 1978 nr 7 [rec.: Krzak jałowca]. – F. Fomalczyk: Świadomość dziedzictwa. Olsztyn 1978, passim. – [Krzak jałowca:] A. Hamerliński: Dwie decyzje. *Tyg. Kult.* 1978 nr 6; G. Skok: Drogi poznania. *Warm. i Mazury* 1978 nr 2; A. Staniszewski: Male ciche Obersee. *Nowe Książ.* 1978 nr 6; S. Wronski: Konwencja skonwencjonalizowana. *Fakty* 1978 nr 2. – A. Staniszewski: Wojna widziana oczami dziecka w twórczości Henryka Panasa, K.O. i Erwina Kruka. W: Świat w oczach dziecka. Olsztyn 1979. – A. Staniszewski: Dezintegracji motyw zbanalizowany. Suplement 1981 s. 49-60 [dot. m.in. prozy K.O.]. – A. Staniszewski: Dusze mojej pamięci. *Fakty* 1982 nr 34. – J. Roslan: Ucieczki i powroty. *Tyg. Kult.* 1983 nr 9 [rec.: Krewni mojej matki]. – W. Katarzyński. *Gaz. Olszt.* 1985 nr 221 [rec.: Pył tamtych dróg]. – T. Olszewski: Krzak gorejący. *Tyg. Kult.* 1985 nr 11 [rec.: Krzak jałowca]. – J. Segiet SEG: Nad wielkim lasem. *Gaz. Olszt.* 1985 nr 34 [rec.: Cmentarz w lesie]. – S. Chaciński: Jego ślaska piszczałka. *Opole* 1988 nr 3. – J. Segiet: Pod urokiem mazurskiej ziemi. *Gaz. Olszt.* 1988 nr 281. – Z. Chojnowski: Arka wspomnień. *Kierunki* 1989 nr 3.

B.M.

OLEŃDZKA-FRYBESOWA Aleksandra ur. 1923

Podpisywała utwory też: Frybesowa.

Krypt.: A.F.; A.O.F.; (af); aof.

Poetka, tłumaczka, eseistka.

Urodzona 25 listopada 1923 w Kawęczynie (pow. Łuków); córka Romana Ołędzkiego, inżyniera rolnika, i Krystyny z Ryxów, inżyniera ogrodnika. Od 1934 uczęszczała do Prywatnego Gimnazjum i Liceum im. C. Plater-Zyberkówny w Warszawie, w 1938 uzyskała matłą maturę. W czasie okupacji niemieckiej mieszkając w Oltarzewie pod Warsza-

wą, zdała w 1941 maturę jako eksternistka na tajnych kompletach tejże szkoły. Od 1941 była łączniczką AK. W 1941/42 uczyła się prywatnie języków obcych i stenografii oraz pracowała w gospodarstwie ogrodniczo-nasiennym swoich rodziców. W 1942/43 uczęszczała do Miejskiej Szkoły Handlowej Edwarda Lipińskiego w Warszawie, a następnie mieszkać ponownie w Oltarzewie, uczyła się języków obcych i udzielała korepetycji. Od kwietnia do czerwca 1944 studiowała polonistykę (I trymestr) na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Warszawie. Brała udział w powstaniu warszawskim jako łączniczka z oddziałami AK w Puszczy Kampinoskiej. Po upadku powstania, zimą 1944/45 przebywała w Sielcu (pow. Grójec), gdzie udzielała prywatnych lekcji. W maju 1945 podjęła studia polonistyczne (II i III trymestr) na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Jesienią 1945 powróciła do Warszawy i kontynuowała studia na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1949 uzyskała magisterium. W czasie studiów była członkiem Kręgu Starszoharcerskiego „Kuźnica” oraz należała do Sodaliji Mariąńskiej. Debiutowała w 1947 wierszem pt. „Narodziny”, ogłoszonym w czasopiśmie *Warszawa* (nr 5). W 1948-50 pracowała jako redaktorka w Wydziale Audycji Wymiennych z Zagranicą Polskiego Radia. W 1949 została członkiem Sekcji Tłumaczy Polskiego PEN Clubu. W 1950 wyszła za mąż za Stanisława Frybesa, później historyka literatury. W 1950-52 pracowała jako redaktorka w Państwowym Instytucie Wydawniczym. Rozwijając twórczość literacką, publikowała wiersze, artykuły i recenzje literackie oraz przekłady z literatury obcych, m.in. w czasopismach *Warszawa* (1946-50), *Tygodnik Warszawski* (1947, 1949), *Głos Katolicki* (1948-49), *Tygodnik Powszechny* (1948-53, 1956-86, 1989, 1994) i *Więź* (1959-94, z przerwami). Od 1957 była członkiem Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie. W 1964-65 pracowała jako redaktorka w piśmie *Mozaika Angielsko-Rosyjska*. W 1965-70 przebywała w Paryżu w związku z pełnionymi przez męża funkcjami maître de conférences associée na Sorbonie i dyrektora Ośrodka Kultury Polskiej. W tym czasie odbyła podróże do Hiszpanii, Włoch, Grecji, Holandii i Belgii. Eseje o sztuce zachodniej Europy, recenzje z wystaw paryskich oraz wiersze i przekłady z literatury francuskiej ogłaszała głównie w *Przeglądzie Humanistycznym* (1963, 1967), *Poezji* (1966, 1968, 1971, 1974) i *Miesięczniku Literackim* (1969-80, z przerwami). W 1968 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1971-90 pracowała w redakcji miesięcznika *Literatura na Świecie*, początkowo jako redaktor, a następnie kierownik działu literatur romańskich; tu też ogłaszała liczne przekłady, głównie z literatury francuskiej, ale także hiszpańskiej i niemieckiej. Od 1972 była członkiem ZLP

(do rozwiązania Związku w 1983). Powstałe w tym czasie wiersze, eseje i przekłady publikowała w czasopismach *Znak* (1972-94, z przerwami), *Teksty* (1973, 1975, 1977), *W drodze* (1974-88, z przerwami), *Nurt* (1978, 1980-81) i *Rocznik Literacki* (tu w 1980-83 opracowanie działu „Literatura francuska”). W 1989 została członkiem SPP. W 1992 otrzymała nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie za dorobek przekładowy i rozpowszechnianie literatury francuskojęzycznej, a w 1993 nagrodę Pro Helvetia dla tłumaczy literatury szwajcarskiej. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Okno na wiatr. [Wiersze]. Wwa: PIW 1963, 57 s.

2. Powrót w korzenie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 98 s.

Cykle: Otwórz ziemię; Lituj się; Miejsce prawdziwego czekania; Idąc szybko; Powrót w korzenie.

3. Z Paryża – w przeszłość. Wędrowki po Europie. Kr.: WL 1973, 357 s.

Szkice i eseje z podróży po Francji, Hiszpanii i Holandii dot. zabytków sztuki.

Zawartość: Sztuka romańska i człowiek współczesny: Otwieranie i pierwsze urzeczenie; Sainte-Engrâce i wielokształtność sztuki romańskiej; Zanim narodził się gotyk; Widzenie razem; Bliski świat symboli; Mosty abstrakcji. – Droga na Południe: Pierwsze konfrontacje; Święta góra i drzewo życia; Lwy z Serrabone; Valdediós i hiszpańska twarz gotyku; Tajemnica mozarabskiego łuku; Alhambra, czyli nie jestem stad. – Wielkie wystawy paryskie: 300 lat gotyku; Paryż podziwia kościoły Finlandii; W świetle Vermeera; Rocznica Baudelaire'a; Pierre Bonnard – zachwycenie światłem; Świat symboli Chagalla. – Lekcja holenderska: Van Eyck, Memling i symboliczne widzenie; Lekcja holenderska; Dywagacje o martwej naturze.

4. Trochę więcej być. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 97 s.

Cykle: Akrobacje; Navigare necesse est; Pokusa stąpienia na dno naturalne; Eurydyka w nas; Sennik; Biografia z przebudzeń.

5. W głąb labiryntu. Wędrowki po Europie. Kr.: WL 1979, 343 s.

Szkice i eseje z podróży po Francji, Hiszpanii i NRD dot. zabytków sztuki.

Zawartość: I Szlaki wędrowek: Dziedzictwo Wizygotów; Ambicje Asturii; Pielgrzymi z muszlą; Kolumny w zbożu; Kolumna stojących węży. – II. Miejsce człowieka: Miejsce człowieka; Rycerz z książką; Bociąno na wieżach. – III. Do centrum labiryntu: Oculus w podpiwniczkim kościele; Manuskrypt z Gerony i przestrzeń zamieszkała; Od koła kosmicznego do Koła Fortuny; W głąb labiryntu; Przeciw labiryntom; Jeszcze starszy labirynt. – IV. Widziane w drodze: Prywatny wybór z Galerii Dreźnieńskiej; Niespokojne czasy Cranacha; George de La Tour – płomień święcy i tajemnica; Gaudi – lekcja zbiorowej wyobraźni; Gaudi i Barcelona.

6. Akty strzeliste Jonasza. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 77 s.

Cykle: Pasterz; Akty strzeliste Jonasza; O złudzeniach podróży; Dalszy ciąg; Narew i topola; Trochę złotej słomy.

7. Patrząc na ikony. Wędrowki po Europie. Kr.: WL 1989, 307 s.

Szkice i eseje z podróży po Jugosławii, Rumunii, Bułgarii i Włoszech dot. zabytków sztuki.

Zawartość: I. Na Wschodzie i na Zachodzie: Słońce gwiaździstego nieba; Krzyż przez stulecia; Całun i cisza; Od kapitełów z Cluny do bałkańskiego (*choro*). — II. Bułgaria. Nad brzegami Strumy i w Rylskich Górach: Odpustowy kogucik — bizantyjski kanon i ludowość fresków w Zemenie; Błękit i zieleni na wieży Chrela; Tysiąc lat ikony bułgarskiej. — III. Rumunia. Na zielonej Bukowinie: Kościół-arka; Malowany kościół w Humorze. — IV. Jugosławia. W stronę Ochrydu: Patrząc na ikony; Sklep z mozaikami; Kurbinowskie anioły; Czerwona Niobe i czas proroków; Mali Święci Lekarze; Cerkiew Świętych Archaniołów; Stolica Mądrości; Klimentowe ikony.

8. Odrastanie słów. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1990, 94 s.

Cykle: Portret; Pamięć; Tu i teraz; Jest się bliżej tego, co jest; Jak mówić.

9. Program na starość. [Wiersze]. Kr., Wwa: Miniatura 1991, 63 s.

Cykle: Coraz więcej i coraz mniej; Horoskopy; Obfitość; Za ścianą.

10. Drogami średniowiecznej Europy. [Eseje]. Kr.: Znak 1997, 299 s.

Zawiera z poz. 3: Sztuka romańska i człowiek współczesny; Na Południe; Przez Hiszpanię; Tajemnica mozarabskiego łuku, — z poz. 5: Dziedzictwo Wizygotów; Ambicje Asturii; Pielgrzymi z muszlą; Kolumny w zbożu; Przeszłość zamieszkała: Kolumna stojących węży; Manuskrypt z Gerony i przestrzeń zamieszkała; Oculus w podpiwniczym kościele; Miejsce człowieka; Rycerz z książką; Do centrum labiryntu; Od koła kosmicznego do Koła Fortuny; W głąb labiryntu; Przeciw labiryntom; Jeszcze starszy labirynt.

11. Kto mówi. [Wiersze]. Wwa: Pax 1997, 114 s.

Cykle: Venite adoremus; Niepełnym głosem; Ze świata; Album rodzinne; Dzieja się rzeczy.

Przekłady

1. J.M. Ferreira de Castro: Emigranci. Powieść. [Wwa:] PIW 1950, 295 s. Wyd. 2 tamże 1952.

2. W. Godwin: Kaleb Williams. [Powieść]. Pośl.: I. Dobrzycka. Wwa: PIW 1954, 463 s.

3. S. de Beauvoir: Mandaryni. [Powieść]. Tłum.: ... i E. Krasnowolska. T. 1-2. Wwa: PIW 1957, 547 + 506 s.

4. E. Zola: Jego ekscelencja pan minister Rougon. (Rougon-Macquartowie. Historia naturalna i społeczna rodziny za Drugiego Cesarstwa. T. 6). Wwa: PIW 1957, 374 s.

5. P. La Mure: Miłość nie jedno ma imię. [Powieść]. Wwa: PIW 1958, 575 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1959, wyd. 4 1969, wyd. 5 1973; wyd. 2 [!] Wwa: Muza 1993.

6. Wesole przygody leniwego smoka i inne opowiadania. Tłum. z ang.: ..., B. Kopelówna, Z. Sroczynska. [Przedm.:] T. Lechowska. Wwa: PIW 1960, 336 s.

7. W.S. Cather: Dom pana profesora. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 246 s.

8. G. Green: Trąd. [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 280 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1972, wyd. 4 1976, wyd. 5 1979.

9. R. Maritain: Wielkie przyjaźnie. [Wspomnienia]. Tłum.: ..., E. Krasnowolska, M. Wańkowiczowa. Kr.: Znak 1962, 325 s.

10. O złotym zółwiu. Bajki birmańskie. [Wybór i oprac. lit.:] Htin Aung Maung. Tłum. [z ang.] ... Wstęp: J. Krzyżanowski. Wwa: PIW 1963, 288 s.

11. O. Lewis: Sanchez i jego dzieci. Autobiografia rodziny meksykańskiej. Wwa: PIW 1964, 695 s.

12. E. Morin: Duch czasu. Pośl.: J. Wejroch. Kr.: Znak 1965 [właśc. 1966], 201 s.

Obraz kultury światowej w dobie obecnej (połowa XX w.).

13. S. Weil: Świadomość nadprzyrodzona. Wybór myśli. Wybór i przyp.: J. Nowak. Wwa: Pax 1965, 358 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1996.

14. M.A. Ruff: Baudelaire. [Biografia]. Wwa: PIW 1967, 270 s.

15. A. de Saint-Exupéry: Poczta na Południe. [Powieść]. Wyd. łącznie z tegoż: Pilot wojenny; List do zakładnika. Przeł. A. Cierniakówna. Przedm.: R. Caillois. Wwa: PIW 1968 s. 27-131.

Wyd. nast. wspólnie z innymi opowiadaniem A. de Saint-Exupéry'ego w przekł. innych tłumaczy.

16. M.A. Asturias: Zwierciadło Lidy Sal. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1970, 135 s.

17. P. Valéry: Estetyka słowa. Szkice. Wybór ... Tłum.: D. Eska, ... Wstęp: M. Żurowski. Wwa: PIW 1971, 292 s.

18. G.D. Painter: Marcel Proust. Biografia. T. 1-2. Wwa: PIW 1972, 391 + 500 s.

19. E. Guillevic: Wewnątrz. Poezje. Wyboru dokonala i przeł. ... Wwa: PIW 1979, 74 s.

20. Z. Krasinski: Korespondencja. [Cz.] 8. Listy do Henryka Reeve. Tłum. z franc. ... Oprac., wstępem, kroniką i notami opatrzył P. Hertz. T. 1-2. Wwa: PIW 1980, 737 + 727 s.

21. S. Weil: Wybór pism. T. 2. Wwa: Krąg* 1983 s. 351-528.

T. 1 w tłum. i oprac. Cz. Miłosza. — T. 2 w tłum. i oprac. A.O.-F. zawiera art. pochodzące z książek: „Oppression et liberté” [Ucisk i wolność, wyd. Paryż 1955], „Ecrits de Londres” [Pisma londyńskie, wyd. Paryż 1957], „Ecrits historiques et politiques” [Pisma historyczne i polityczne, wyd. Paryż 1960].

22. J. Guittou: Dziennik 1952-1964. Wyboru dokonala i przeł. ... Wwa: Pax 1984, 374 s.

23. A. de Saint-Exupéry: Twierdza. [Powieść]. Wwa: Pax 1985, 475 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1990, wyd. 3 1998.

Nagroda Stow. Tłumaczy za najlepszy przekład roku w 1987.

24. S. Weil: Myśli. Wybór, post. [i tłum.] ... Wwa: Pax 1985, 233 s.

25. P.O. Walzer: Żywoty Świętych z Jury. Przeł. [z franc. i post.] ... Wwa: Pax 1991, 264 s.

26. Współcześni poeci francuscy, których nie znamy. Wybór, przekł. i wstęp ... Kr.: Miniatura 1994, 134 s.

27. D. de Rougemont: List otwarty do Europejczyków. Wstęp: M. Król. Wwa: Pax 1995, 183 s. Wyd. nast.: Wwa: Volumen 1996.

28. A. de Saint-Exupéry: Zapiski z czasu wojny. Pozn.: W Drodze 1998, 251 s.

Prace redakcyjne

1. A. Fredro: Pan Geldhab. Komedia w 3 aktach. Małą kronikę życia i twórczości oprac. W. Lewik. Przyp. opatrzyła ... Wwa: PIW 1953, 98 s.

2. J. Lemański: Wybór bajek. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1956, 173 s.

3. J. Galsworthy: Saga rodu Forsyte'ów. [Tekst w red. ... i E. Krasnowolskiej]. T. 1-3. Wwa: „Da Capo” 1992, 430 + 428 + 382 s.

Zob. też Przekłady poz. 17, 19, 21, 22, 24, 26.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1997.

J. Łukasiewicz: *Tyg. Pousz.* 1963 nr 46 [rec.: Okno na wiatr]. — [Powrót w korzenie.] T. Wałas: Głos kobiety. *Nowe Książ.* 1970 nr 15; J. Zacharska: Wiersze O.-F. *Poezja* 1970 nr 9. — [Z Paryża — w przeszłość.] R. Cyganowska. *Znak* 1974 nr 9; J. Łukasiewicz: Plon wyboru. *Odra* 1974 nr 6; J.S. Pasierb: Zmysł uczestnictwa. *Tyg. Pousz.* 1974 nr 13; J. Rogoziński: Patrząc i opisując. *Literatura* 1974 nr 37; T. Dunin-Wąsowicz: *Mówią Wieki* 1975 nr 7. — [W głąb labiryntu.] E. Biela: Wyznacznom sztuki. *Fakty* 1979 nr 45; T. Komendant: Symetria i labirynt. *Twórczość* 1979 nr 12; J. Pawlas: Pielgrzymka w głąb kultury. *Nowe Książ.* 1979 nr 17; M. Zalewski: Wędrowka w labirynt. *Literatura* 1979 nr 30; W.K. Janota: Poszukiwanie źródeł. *Poglądy* 1981 nr 3. — S. Jurkowski: Wyobraźnia i refleksja. *Tyg. Kult.* 1982 nr 26 [rec.: Akty strzeliste Jonasza]. — T. Komendant: Piszę, że piszę. *Lit. na Świecie* 1982 nr 5/6 [rec. przekł.: E. Guillevic: Wewnątrz]. — S. Sterna-Wachowiak: „Koło w kole”. *Twórczość* 1983 nr 11 [rec.: Akty strzeliste Jonasza]. — [Patrząc na ikony:] J.S. Pasierb: W stronę ikon. *Więź* 1991 nr 4; Z. Skrok: „Pirackie” podróże na szlakach ikony. *Nowe Książ.* 1991 nr 11/12. — A. Szymańska: Nieobecna obecność. *Prz. Pousz.* 1993 nr 2 [rec.: Odrastanie słów; Program na starość]. — K. Rodowska: To lubię. *Lit. na Świecie* 1995 nr 1/2 [rec.: Współcześni poeci francuscy, których nie znamy. Oprac. ...]. — [Drogami Średniowiecznej Europy:] P. Borek. *Więź* 1997 nr 10; J.Z. Lichański: Średniowiecze, czyli odrzucony obraz. *Nowe Książ.* 1997 nr 10 [dot. też: S. Bratkowski: Wiosna Europy]. — I. Smolka. *Prz. Pousz.* 1998 nr 5 [rec.: Kto mówi].

B.D.

OLSZAŃSKA Maria ur. 1915

Pełna forma nazwiska: Olszańska-Krotkiewska.

Krypt.: mo.

Tłumaczka, autorka powieści.

Urodzona 4 sierpnia 1915 w Warszawie; córka Władysława Mossakowskiego, właściciela cukierni

(zmarł w 1916), i Eugenii z domu Kaluszka. W 1924-30 mieszkała we Włodzimierzu Wołyńskim, gdzie jej matka pracowała w straży więziennej. Tam też uczyła się do Państwowego Gimnazjum im. M. Kopernika. Po powrocie rodziny do Warszawy, kontynuowała do 1934 naukę w prywatnym Seminarium Nauczycielskim Zofii Wołowskiej, a następnie w Państwowym Seminarium Nauczycielskim im. E. Orzeszkowej; w 1935 zdała maturę. Następnie po rocznej bezpłatnej praktyce, pracowała dorywczo jako nauczycielka szkół prywatnych oraz udzielała korepetycji. Jednocześnie na zasadach wolnego słuchacza studiowała w 1936-38 historię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1938/39 uczyła w szkole podstawowej Zofii Sadkowskiej. W okresie okupacji niemieckiej mieszkała w Warszawie, prowadząc wraz z matką, wówczas strażniczką więzienia na Pawiaku-Serpii, działalność konspiracyjną (w ramach komórki „998” Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrywiadu Oddziału Informacyjno-Wywiadowczego Komendy Głównej AK). Do wiosny 1944 pracowała jako bileterka w teatrze Złoty Ul, wykorzystywanym jako tajny punkt kontaktowy. W czerwcu 1944 wyszła za mąż za Jana Olszańskiego, prawnika (zginął w tymże roku). Zagrożona aresztowaniem, ukrywała się krótko poza Warszawą i wróciła do stolicy tuż przed wybuchem powstania warszawskiego. Po jego upadku została wywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a następnie do Ravensbrück. Wiosną 1945 za pośrednictwem Szwedzkiego Czerwonego Krzyża została ewakuowana do Szwecji, gdzie spędziła trzy lata. Do kraju wróciła w 1948 i rozpoczęła studia polonistyczne na UW. Równocześnie pracowała jako urzędniczka w Państwowych Zakładach Pomocy Szkolnych, a następnie w Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. Po ukończeniu studiów i uzyskaniu w 1952 magisterium, podjęła pracę w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, gdzie pracowała początkowo jako redaktorka w dziale polskiej literatury dla młodzieży, a od 1955 do przejścia na emeryturę w 1976, w dziale literatury germańskojęzycznych, zajmując się zwłaszcza literaturą skandynawską. Debiutowała w 1961 opowiadaniem pt. „Filiżanki”, opublikowanym na łamach pisma *Orka* (nr 32). Od 1963 zajmowała się tłumaczeniami z języka szwedzkiego. W 1967 ukończyła kurs szwedzkiego języka, literatury, historii i wiedzy o społeczeństwie dla studentów cudzoziemców organizowany na uniwersytecie w Sztokholmie. W 1968 zawarła związek małżeński z Witoldem Krotkiewskim, artystą muzykiem. Od 1968 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1989 została członkiem SPP. W 1980-92 była członkiem NSZZ „Solidarność”. Wyróżniona odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971). Mieszka w Warszawie.

1. Zwykły dzień. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 222 s.

Przekłady

1. J. Ekström: Termin mija o północy. [Powieść kryminalna]. *Głos Rob.* 1963 nr 200-270, pt. Termin minął o północy. *Tryb. Rob.* 1963 nr 200-257. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1963, 246 s.

2. H.K. Rönblom: Senator wraca. [Powieść kryminalna]. Wwa: Iskry 1963, 206 s.

3. P. Wästberg: Na czarnej liście. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 329 s.

4. S. Lidman: Bagienne maliny. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 265 s.

5. Losy ludzkie. Opowiadania i nowele szwedzkie. Wybór i oprac.: Z. Łanowski. Przekł.: ..., Z. Łanowski, I. Wyszomirska. Pozn.: WP 1965, 444 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. tamże 1979.

Tu w tłum. M.O.: T. Aurell: Wikary; J. Bergman: Czy może mnie pan wyleczyć, doktorze?; J. Fridegård: Święta noc; L. Göransson: Mój przyjaciel z dachu; B.-E. Höjjer: Johan Blom wytrzyma; T. Jonsson: Cichy wieczór; E. Josephson: Tego lata; H. Martinson: Kanały i Atlantyki; M. Martinson: Mój debiut; S. Siwertz: Ostatnia fregata. — W wyd. 2 nadto: S. Claesson: List do Pedera; M. Ekström: Wspaniale; L. Gyllensten: Zabójstwo świętego Mikołaja.

6. K.A. Schwartzkopf: Więźniowie lodów. [Powieść]. Wwa: NK 1966, 98 s.

7. S. Siwertz: Selambowie. [Powieść]. Pozn.: WP 1966, 424 s.

8. M. Waltari: Niebezpieczna gra. [Powieść]. *Sztand. Ludu* 1967 nr 56-88. Wyd. w: M. Waltari: Krwawy ślad. Przel. A.M. Linke. Niebezpieczna gra. Wwa: Iskry 1968, 278 s.

9. S. Lidman: Z pięcioma brylantami. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 272 s.

10. A. Lindgren: Mio, mój Mio. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 149 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1992; wyd. 4 1997.

11. V. Meri: Korzenie na wietrze. [Powieść]. Pozn.: WP 1968, 227 s.

12. N.O. Franzén: Agaton Sax i porwany Mister Lispington. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1969, 120 s.

13. E. Unnerstad: U tatusiowej mamy. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 225 s. Wyd. 2 tamże 1973.

14. M. Wine: Zastrzelono lwa. Wybór nowel i opowiadań. Pozn.: WP 1970, 207 s.

15. A. Lindgren: Lotta z ulicy Awanturników. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1971, 50 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1992, wyd. 3 1997.

16. B. Trotzig: Między niebem a morzem. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 173 s.

17. E. Unnerstad: Z babcią do Petersburga. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 173 s.

18. Kość słońiowa. Nowele szwedzkie. Wybór: Z. Łanowski. Przekł.: ..., Z. Łanowski. Wwa: Czyt. 1972, 261 s.

Tu w przekł. M.O.: S. Delblanc: Noc generała. — W. Kyrklund: Jaś i Małgosia; Walec parowy. — P. Rådström: Samotność dorastania; Mleczarnia. — P.O. Sundman: Pomywacz; B. Trotzig: Barbara.

Wyd. osob. opowiadania B. Trotzig: Barbara łącznie z: L. Görling: Przygoda w branży wydawniczej. Przel. Z. Łanowski pt. Barbara. Opowiadania szwedzkie. Wwa: KiW 1974, s. 7-90.

19. A. Lindgren: Dlaczego kapiesz się w spodniach, wujku? [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1972, 274 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 pt. My na wyspie Saltkråkan 1990.

20. H. Martinson: Droga do Klockrike. [Powieść]. Pozn.: WP 1972, 292 s.

21. V. Wahlstedt: Nikt nie wierzy Aslakowi. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1972, 149 s.

22. L. Ahlin: Wielkie Zapomnienie. Pierwsza książka Zachariasza. [Powieść]. Pozn.: WP 1972, 308 s.

23. P.Ch. Jersild: Do cieplejszych krajów. [Powieść]. Pozn.: WP 1973, 159 s.

24. A. Lindgren: Detektyw Blomkvist. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1973, 138 s. Wyd. 2 tamże 1993.

25. M. Sjöwall, P. Wahlöö: Śmiejący się policjant. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 277 s. Wyd. nast. Wwa: Reporter 1992.

26. I. Fjell: Joachim Lis, detektyw dyplomowany. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1974, 157 s.

27. I. Bergman: Sceny z życia małżeńskiego. [Dramat]. Przekł.: ... i K. Sawicki. Pozn.: WP 1975, 161 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1990.

28. V. Moberg: Jedź dziś nocą! [Powieść]. Pozn.: WP 1975, 288 s.

29. E. Johnson: Czasy jego wysokości. [Powieść]. Pozn.: WP 1976, 478 s.

30. M. Sjöwall, P. Wahlöö: Człowiek z Säffle. [Powieść]. Pozn.: WP 1976, 178 s.

31. B. Trotzig: Oskarzenie. [Powieść]. Wwa: Pax 1976, 110 s.

32. I. Brattström: Mamy boksera. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1977, 98 s.

33. P.O. Enquist: Piąta zima magnetyzera. [Powieść]. Pozn.: WP 1977, 213 s. Wyd. nast. Wwa: Reporter 1991.

34. B. Rosengren: Svampe i jego kot Buse. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1977, 68 s.

35. S. Dagerman: Weselne kłopoty. [Powieść]. Pozn.: WP 1978, 204 s.
36. O. Högstrand: Zamaskowana zbrodnia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 233 s.
37. P.G. Evander: Ponaddziałki z Fanny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1979, 284 s.
38. M. Sjöwall, P. Wahlöö: Zamknięty pokój. [Powieść]. Pozn.: WP 1980, 329 s. Wyd. 2 tamże 1990.
39. J. Ekström: Maurowie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 238 s.
40. E. Gistedt: Od operetki do tragedii. Ze wspomnień szwedzkiej gwiazdy operetki warszawskiej. Wwa: Czyt. 1982, 151 s.
41. V. Moberg: Emigranci. [Powieść]. Pozn.: WP 1982, 381 s.
42. J. Ekström: Taniec ognia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1984, 234 s.
43. V. Moberg: Imigranci. [Powieść]. Przekł.: ... i H. Thylwe. Pozn.: WP 1987, 341 s.
44. P.O. Sundman: Opowieść o Sámie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1987, 236 s.
45. J. Ekström: Węgorz ryba pożądana. Powieść kryminalna. Pozn.: WP 1988, 173 s.
46. S. Stolpe: Królowa Krystyna. [Biografia]. Wwa: PIW 1988, 533 s.
47. P. Wahlöö: Ciężarówka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1989, 317 s.
48. J. Ekström: Kwiaty dla Róży. [Powieść]. Pozn.: WP 1990, 299 s.
49. M. Sjöwall, P. Wahlöö: Jak kamień w wodę ... Opowieść z życia policji. [Powieść]. Pozn.: WP 1990, 246 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

H. Skrobiszewska: Zwierciadło lat czterdziestych. *Nowe Książ.* 1962 nr 21.

M.K.-K.

OMILJANOWICZ Aleksander
ur. 1923Pseud.: A. Nowicz.
Prozaik.

Urodzony 8 maja 1923 we wsi Remienkin na Suwalszczyźnie w rodzinie chłopskiej; syn Piotra Omiljanowicza i Bronisławy z domu Nowel. Do wybuchu II wojny światowej uczył się w gimnazjum w Suwałkach. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Suwałkach, należał od 1940 do podziemnej grupy dywersyjno-wywiadowczej Związku Walki Zbrojnej. W lipcu 1941 został aresztowany przez gestapo i po dwudziestu miesiącach śledztwa był więziony kolejno w Suwałkach, Königsberg-Neubau, Koronowie, Nowogar-

dzie, Berlinie, Dessau, Cosvingu, Magdeburgu oraz w obozie Strahgut pod Magdeburgiem. W listopadzie 1944 uciekł z obozu i przedostawszy się na front wschodni wstąpił ochotniczo do armii radzieckiej. Brał udział w walkach frontowych i jako wywiadowca wykonywał zadania na tyłach armii hitlerowskiej (odznaczony m.in. radzieckim medalem „Za Побiedu nad Germaniu”). W 1945 został ranny. Po zakończeniu wojny przez kilka miesięcy pracował w radzieckiej komisji do ścigania zbrodniarzy hitlerowskich, utworzonej przez dowództwo I Białoruskiego Frontu. Następnie wstąpił do Wojska Polskiego, gdzie służył do wiosny 1949, jednocześnie się ucząc. Od 1953 pracował jako dziennikarz w redakcji *Głosu Koszalińskiego*. W 1956 przeniósł się do Białegostoku i do 1973 był zatrudniony w *Gazecie Białostockiej* jako publicysta działu kulturalnego. W 1956 ogłaszał w wydawanym w języku białoruskim w Białymstoku czasopiśmie *Niva* artykuły publicystyczne dotyczące wydarzeń na tym terenie w czasie II wojny światowej i po jej zakończeniu. W 1957 został członkiem SDP. Pierwszy utwór prozą pt. „Agent gestapo nr 32” ogłosił w 1958 na łamach *Gazety Białostockiej* (nr 159-183; wyd. pt. „V-mann „Karol 32” w 1960). W następnych latach drukował opowieści dokumentalne, opowiadania i reportaże związane z II wojną światową. Od 1962 należał do ZLP. Był członkiem okręgowej Komisji Badań Zbrodni Hitlerowskich w Białymstoku i ZBoWiD. W 1972-73 odbył roczną podróż po Ameryce Południowej, z której reportaże zamieszczał w 1974 w *Gazecie Białostockiej* w cyklu pt. „Daleka wyprawa”. Za całokształt pracy publicystycznej i literackiej otrzymał dwukrotnie nagrodę WRN w Białymstoku (1960, 1965), za publicystykę na tematy okupacyjne nagrodę Zarządu Głównego SDP (1967) i Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa (1967). W 1974 otrzymał Dyplom Ministra Kultury ZSRR, a w 1975 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. W 1979-80 odbył ponownie podróż do Ameryki Południowej. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (1946), brązowym medalem „Zasłużonym na Polu Chwały” (1946), złotą odznaką „Zasłużony Białostoczyczyźnie” (1982) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Mieszka w Białymstoku.

TWÓRCZOŚĆ

1. V-mann „Karol 32”. [Opowieść dokumentalna]. Pierwodr. pt. Agent gestapo nr 32 *Gaz. Białost.* 1958 nr 159-183. Wyd. osob. Wwa: MON 1960, 95 s.

2. Było to nad Czarną Hańczą. Wwa: MON 1960, 143 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1973. Zob. też poz. 14.

Opowieść dokumentalna o ruchu oporu na Suwalszczyźnie podczas okupacji hitlerowskiej.

3. Wyrok. Olsztyn: Pojezierze 1961, 174 s. Wyd. nast.: wyd. 2: Wwa: MON 1970, wyd. 3 także 1976. Zob. też poz. 14.

Opowieść dokumentalna o działalności Henryka Mereckiego w czasie II wojny światowej. Przekł. ros.: V tylu vraga. [Przeł.:] V.A. Glazov, P.K. Kostikov, V.A. Svetlov. Moskwa 1975.

4. Ziemia białostocka przypomina. Przedm.: T. Cieślak. Lubl.: WŁubel. 1965, 157 s.

Wydawn. albumowe dot. II wojny światowej na Białostoczczyźnie.

5. Kryptonim „Tajne”. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1966, 189 s.

Zawartość: Sybirak; Pozostawiony trop; Zamach na „Błękitą”.

6. „Sauer” W-1149. [Opowiadanie]. *Gaz. Białost.* 1966 nr 6-72. Wyd. osob. Lubl.: WŁubel. 1970, 92 s.

7. Barykada. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1968, 179 s.

Zawartość: Decyzja; „Inspekcja” linii obronnej; Celnych strzał; Widmo śmierci; Noc wigilijna; Wieczór najmilszych wspomnień; Uderzenie w pruskie gniazdo; Majowe zobowiązanie; Daleki zwiad; Kuber; Barykada; Zbrodnia Ryszarda Zawały.

8. Duch Białowieży. [Powieść]. Pierwodr. pt. Tajemnice sztabu „Horn”. *Gaz. Białost.* 1969 nr 149-305. Wyd. osob. Lubl.: WŁubel. 1971, 341 s. Wyd. nast.: także: wyd. 2 1973, wyd. 3 1977; wyd. 4 Białystok: KAW 1989.

Przekł.: czes.: Přizrak Břlověžského přelasa. [Przeł.:] I. Dvořáková. Praha 1975, — ros.: V Belovežskoj pušče. [Przeł.:] V.V. Anisimov [i in.]. Moskva 1978, — rum.: Fantona din cordi Białowiezei. [Przeł.:] A., N. Mareş. Iași 1982. Adapt. radiowa: Adapt.: K. Strzałka. Radio 1974 [8 odcinków].

9. Sens życia. [Opowiadania]. Wwa: MON 1971, 288 s.

Zawartość: Jeniec; Tajemnica Piotra Bergera; „Inspekcja” [poz. 7]; Odwet; Koniec komanda śmierci; „Wśród nocnej ciszy ...”; Partyzancka wigilia; Duch z Czerwonego Bagna; Łącznik; Operacja „Goldap”; Krzak leśniczyny; Gwiazdkowy „upominek”; Tajemnica pruskich lasów; Bezdroża; Wyrok będzie ogłoszony jutro ...; Książeczka wojskowa; Sens życia.

Przekł.: niem.: opowiadania Duch z Czerwonego Bagna; Das Gespenst vom Roten Moor. [Przeł.:] R. Matz. Berlin 1975, — ros.: Smysl žizni. [Przeł.:] P.K. Kostikov [i in.]. Moskva 1973.

10. Mafia. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1973, 154 s.

11. Stalowy szlak. Wwa: MON 1973, 282 s.
Dot. przeżyć wojennych pracowników kolei w czasie II wojny światowej.

12. Tropiąc cienie. [Opowiadania]. Wwa: MON 1975, 362 s.

Zawartość: Pozostawiony trop; Sprawa kryptonim „Jäger”; Operacja „Gustaw”; Wojenna miłość; Polowanie na „wilkołaki”; Koń; Zamach na „Błękitą” [poz. 5]; Wyznanie; Patnik; Trzeci powrót.

13. Zanikające echa. Wwa: MON 1977, 513 s.
Wyd. 2 także 1979 [właśc. 1978].

Wspomnienia z l. 1939-1945 w cyklach: Pamiętny wrzesień; Śladami ludobójców; Podziemny front; Żołnierze lasów; Czerwone gwiazdy; Krew bratnia. Nagroda Ministra Obrony Narodowej w 1978.

14. Cienie powracają. Wwa: MON 1982, 268 s.

Wyd. łączne: Było to nad Czarną Hańczą [poz. 2]; Wyrok [poz. 3].

15. Argentyńska mozaika. [Reportaże z podróży do Argentyny]. Wwa: MON 1984, 497 s.

Nagroda Wojewody Białostockiego łącznie z poz. 16 w 1987.

16. Szpiegowski nokturn. [Opowiadania]. Wwa: MON 1985, 235 s.

Zawartość: Tajemnicze gniazdo; Hotel Heilige Hubert; Stopnie zdrady. — Nagroda zob. poz. 15.

17. Azyl w dżungli. [Powieść]. Wwa: MON 1989, 326 s.

18. Duch zemsty. [Powieść]. Wwa: Bellona 1991, 327 s.

Wybór utworów w przekł. ros.: V Belovežskoj pušče. Povest'. Rasskazy. [Przeł.:] V.V. Anisimov [i in.]. Moskva 1978 [zawiera poz. 8 oraz wybór z poz. 5, 12].

Praca redakcyjna

1. Listy spod gilotyiny. [Wybór], wstęp i oprac. ... Lubl.: WŁubel. 1964, 87 s.

Listy członków ruchu oporu na Suwalszczyźnie skazanych na śmierć.

Adapt. teatr.: Wyst. Białystok, Studencki Kabaret „Kontrasty” 1965.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1988, 1997. — Wywiady: Początkiem jest zawsze konkret. Rozm. [K. Marszałek] K. Mar. *Kontrasty*, Białystok 1969 nr 9; Rozm. D. Sidorowski. *Gaz. Współc.* 1973 nr 143.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

R. Kraśko: Sprawiedliwy wyrok. *Gaz. Białost.* 1961 nr 256 [rec.: Wyrok]. — K. Pysiak: O szpiegach i wojnie. *Nowe Książ.*

1972 nr 13 [rec.: Duch Białowieży; Sens życia]. — K. Przybysz. *Nowe Książ.* 1976 nr 1 [rec.: Tropiąc cienie]. — J. Jastrzębski: Potrzeba kultu i konieczność myślenia. *Kontrasty*,

Białystok 1979 nr 3 [rec.: Zanikające echa]. — A. Pawluczuk: Anatomia brawury i zdrady. (O pisarstwie A.O.). *Kontrasty*,

Białystok 1979 nr 2; polem.: A. Omiljanowicz *Kontrasty*, Białystok 1979 nr 3. — K. Bizuniewicz: Szpiegowski tryptyk. *Kontrasty*,

Białystok 1986 nr 5 [rec.: Szpiegowski nokturn]. — K. Konecka: Na tropie dokumentów. *Kontrasty*, Białystok 1990 nr 3. — W. Pazdur: W poszukiwaniu azylu. *Nowe Książ.*

1990 nr 4 [rec.: Azyl w dżungli]. J.Z.

OPACKI Ireneusz ur. 1933

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzony 5 sierpnia 1933 w Czortkowie (Tarnopolskie); syn Józefa Opackiego, nauczyciela gimnazjalnego, i Heleny z domu Jurasek. W czasie II wojny światowej przebywał w Czortkowie, a po jej zakończeniu przyjechał w 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Gliwic, gdzie uczęszczał do

gimnazjum i liceum. Od 1953 studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1958 uzyskał magisterium. Debiutował w 1955 artykułem pt. „Czy jest konieczna nauka ekonomii politycznej”, ogłoszonym w dodatku *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach* (nr 136/1). Po studiach pracował do 1973 w II Katedrze Literatury Polskiej KUL. Pierwszą pracę naukową pt. „Genealogia a historycznoliterackie konkrety” ogłosił w 1959 w *Zagadnieniach Rodzajów Literackich* (nr 1). Artykuły naukowe i popularnonaukowe dotyczące przede wszystkim poezji okresu romantyzmu i dwudziestolecia międzywojennego oraz problemów teoretycznoliterackich publikował m.in. w *Kamieniu* (1957-88), *Zeszytach Naukowych KUL* (od 1959), *Pamiętniku Literackim* (od 1960), *Rocznikach Humanistycznych* (od 1960). W 1966 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie na podstawie rozprawy „O przenikaniu się konwencji gatunkowych w poezji” (promotor prof. Kazimierz Wyka). W tymże roku został członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. W 1972 habilitował się w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN na podstawie pracy „Poezja romantycznych przełomów.” W tym samym roku został członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W 1973 powrócił na Śląsk, gdzie podjął pracę na Uniwersytecie Śląskim (UŚ), początkowo jako docent w Instytucie Filologii Polskiej, od 1974 jako kierownik utworzonego przezeń Zakładu Teorii Literatury, wicedyrektor Instytutu Filologii Polskiej oraz prodziekan Wydziału Filologicznego. W 1974 założył w Sosnowcu oddział Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, którego został prezesem (1976 członek Zarządu Głównego). Wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN (od 1975), Zespołu Programowego Ministra Oświaty i Wychowania (1975-78), Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach (od 1976; 1980-88 jej przewodniczący). Otrzymał nagrody Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III (1976) i II (1980) stopnia. W 1977 uzyskał tytuł profesora i został wicedyrektorem Instytutu Literatury i Kultury Polskiej UŚ. (do 1987). W tymże roku objął stanowisko redaktora serii *Prace Historycznoliterackie Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, m.in. od 1978 tomów studiów z cyklu „Skamander”. W 1980-81 był przewodniczącym Rady Programowej Wszechnicy Górnośląskiej, a w 1981-82 prorektorem UŚ. W 1982 zaczął redagować serię *Historia Literatury* wydawaną przez UŚ. W 1983 został kierownikiem Zakładu Teorii Literatury UŚ. W 1984 objął funkcję prezesa Towarzystwa im. Z. Kossak w Cieszynie (1984-93 prezes Zarządu Głównego). W 1987-90 był dziekanem Wydziału Radia i Telewizji UŚ. W 1991 został dyrektorem Instytutu Nauki o Literaturze Polskiej UŚ. Odzna-

czony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979). Mieszka w Sosnowcu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ewolucje balladowej opowieści. Zagadnienia narratora i narracji w balladzie lat 1822-1920. Lubl. 1961, 97 s. Tow. Nauk. KUL. KUL. Wyd. Nauk Hum.

Zawartość: Wstęp. — Spotkania z nieznanym światem; Romantyczne kształty dziwów; W powstańczym mundurze; Ballada jakich wiele; Przez pryzmat baśni; Komentarz do ballad Leśmiana. — Zakończenie.

2. Ballada. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 7. Cz. 1. Z. 1.). [Autorzy:] Cz. Zgorzel-ski, ... Red.: M.R. Mayenowa i Z. Koczyńska. Wr.: Ossol. 1970, 180 s. PAN IBL.

Tu I.O.: Ballada literacka — opis gatunku, s. 5-52.

3. Poezja romantycznych przełomów. Szkice. Wr.: Ossol. 1972, 198 s. IBL PAN. Przedr. zob. poz. 6.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Zamiast wstępu; Człowiek w sonetach przełomu; Słowackiego „równania z jedną niewiadomą”; Pomnik i wiersz; „Ewangelija” i „nieszczeście”. Nagroda KUL w 1972.

4. Ruch konwencji. Szkice o poezji romantycznej. Autorzy: ..., A. Opacka. Kat.: UŚ. 1975, 208 s. *Pr. Nauk. UŚ. w Katow.*, 97.

Tu I.O.: Narrator i świat nieznan. Kształt i funkcje dramatyzacyjne narratora w polskiej balladzie epickiej; Z zagadnień cyklu sonetowego w polskim romantyzmie.

5. Spis lektur dla studentów filologii polskiej. Oświecenie — Romantyzm — Teoria literatury. Zestawili: Z.J. Nowak i ... Kat.: UŚ. 1978, 37 s.

6. Poetyckie dialogi z kontekstem. Szkice o poezji XX wieku. Kat.: Śląsk 1979, 365 s.

Zawartość: Uroda i żaloba czasu. Romantyzm w liryce Bolesława Leśmiana; Dramat narodowej wyobraźni. Wokół „Karmazynowego poematu” Jana Lechonia; Mówione rytmem. O „Zadymce” Juliana Tuwima; Gwiazdy pierwsze. O liryce Jana Brzechwy; Elegia optymistyczna. O poezji Krzysztofa K. Baczyńskiego; Potrójny wiersz. O „Śmierci Mickiewicza” Jana Lechonia.

7. „W środku niebokręga”. Poezja romantycznych przełomów. Kat.: Para 1995, 325 s.

Zawiera szkice z poz. 3, — oraz: „W środku niebokręga”. O „Balladach i romansach” Mickiewicza; W sztabuchu Marii Wodzińskiej; Rapsod ostatni, rapsod pierwszy; Romantyczna, Epopeja. Narodowa. Z epilogiem? Mickiewiczowskie „czucie czasu”.

8. Król Duch, Herostrates i codzienność. Szkice. Kat.: Para 1997, 361 s.

Zawartość: Dramat narodowej wyobraźni. Wokół „Karmazynowego poematu” Jana Lechonia; Rousseau mieszczańskiego dwudziestolecia. „Samotność” i „wspólnota” w międzywojennej poezji Juliana Tuwima; Mówione rytmem. O „Zadymce” Juliana Tuwima; Gwiazdy pierwsze. O liryce Jana Brzechwy; Elegia optymistyczna. O poezji K.K. Baczyńskiego; Potrójny wiersz. O „Śmierci Mickiewicza” Jana Lechonia; Przemiany teraźniejszości. O poezji Stanisława Balińskiego; Lechoń i polskie mity.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Genologia a historycznoliterackie konkrety. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1959 nr 1 s. 91-96, przedr. w: Genologia polska. Wwa 1983. — Słowackiego wiersz „pałacy i okropnej prawdy”. *Zesz. Nauk. KUL* 1959 nr 3 s. 71-87. — Uwagi o liryce rzymsko-drezdeńskiej [A. Mickiewicza]. *Polonista* 1960 nr 12 s. 47-96. — Krzyżowanie się postaci gatunkowych jako wyznacznik ewolucji poezji. *Pam. Lit.* 1963 z. 4 s. 349-389, przedr. w: Problemy teorii literatury. T. 1. Wr. 1967. — Narrator i świat nie znany. (Kształt i funkcje dramatyzacyjne narratora w polskiej balladzie epickiej). Powst. 1964. Druk *Rocz. Hum.* 1968 nr 1 s. 29-65; przekł. niem.: Die Gestalt und dramatisierende Funktion des Erzählers in der polnischen epischen Ballade. [Przeł.] M. Urbanowicz. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1964 nr 2 s. 72-108. — Badania nad polską literaturą romantyczną w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. *Rocz. Hum.* 1969 nr 1 s. 31-47. — Bolesław Prus „Z legend dawnego Egiptu”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 88-112. — Od „Karmazynowego poematu” do „Wolności tragicznej”. (Problematyka mitów narodowych w poezji Skamandra — zarys). W: Studia romantyczne. Kat. 1978 s. 5-38. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 242. — Liryka punktów widzenia, (O poezji H. Poświatowskiej). [Współaut.:] J. Piotrowiak. W: Z poezji XX wieku. Kat. 1978 s. 56-81. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 328. — Król-Duch, Herodes i Juliusz. (Trzy spotkania liryki ze Słowackim). *Pam. Lit.* 1981 z. 3 s. 197-215. — Spór o realia „Piłsudskiego” Jana Lechonia. *Pam. Lit.* 1984 z. 3 s. 400-416. — Problematyka narodowa w twórczości Jana Lechonia, Paryż 1939-1940. W: Polskie środowiska twórcze na emigracji we Francji wrzesień 1939-czerwiec 1940. Wwa 1995 s. 89-109. — Liryka i narodowe mity. W: Wiedza o literaturze i edukacja. Wwa 1996 s. 327-347.

Prace redakcyjne

1. Ballada polska. Oprac. [i wstęp:] Cz. Zgorzelski przy współudziale ... Wr.: Ossol. 1962, LXXXV, 844 s. *BN I*, 177.

2. Skamander. Pod red. ... Kat.: UŚI. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 240, 502, 508, 677, 730, 880, 1150, 1170, 1378, 1504.

[T. 1.] Studia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich. 1978, 247 s.

T. 2. Studia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich. Ser. 2. 1982, 163 s.

T. 3. Studia o poezji Juliana Tuwima. 1982, 181 s.

T. 4. Studia o twórczości Stanisława Balińskiego. Pod red. ... i M. Pytasza. 1984, 154 s.

T. 5. Studia o twórczości Kazimierza Wierzyńskiego. Pod red. ... i R. Cudaka. 1986, 200 s.

T. 6. Studia o twórczości Antoniego Słonimskiego. Pod red. ... przy współudziale A. Węgrzyniaka. 1988, 211 s.

T. 7. Szkice o twórczości Jana Lechonia. 1991, 129 s.

T. 8. Szkice i interpretacje. 1991, 148 s.

T. 9. Twórczość Jarosława Iwaszkiewicza. Interpretacje. Pod red. ... przy współudziale A. Nawareckiego. 1993, 107 s.

T. 10. Studia i szkice. Red. ... przy współudziale J. Piotrowiaka. 1995, 132 s.

3. *Prace Historycznoliterackie*. T. 11. Red.: Z.J. Nowak, ... Kat. 1978, 148 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 264.

4. Oświecenie i Romantyzm. Teksty do ćwiczeń z historii literatury polskiej dla studentów II roku filologii polskiej studiów dziennych i zaocznych. Wybór: ..., Z.J. Nowak. Kat.: UŚI. 1979, 206 s.

5. *Prace Historycznoliterackie*. T. 17. Podróż i historia. Z motywów literatury Oświecenia i Romantyzmu. Red.: Z.J. Nowak, ... Kat. 1980, 160 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 392.

6. Literatura i historia. Interpretacje. Pod red. T. Bujnickiego i ... Wwa: PWN 1982, 212 s., *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 594.

7. Studia o twórczości Słowackiego. Kat.: UŚI. 1982, 160 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 536.

8. *Prace Historycznoliterackie*. T. 20. O literaturze i teatrze. Red.: E. Udalska, ... Kat. 1984, 140 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 635.

9. *Prace Historycznoliterackie*. T. 21. O literaturze romantycznej. Pod red. ... Kat. 1984, 166 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 664.

10. Studia skamandryckie i inne. Pod red. ... i T. Stępnia. Kat.: UŚI. 1985, 158 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 676.

11. Studia o twórczości Józefa Wittlina. Pod red. ... Kat.: UŚI. 1990, 112 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 1104.

12. Szkice o twórczości Wacława Iwaniuka. Pod red. ... przy współudziale Z. Mokranowskiej. Kat. UŚI. 1992, 137 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 1285.

13. Studia slavistica et humanistica in honorem Nullo Minissi. Pod red.: ..., A. Wilkonia, J. Żurawskiej. Kat.: Wydawn. UŚI. 1997, 374 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983. — PP [J. Piñera].

J. Trzmadłowski. *Pam. Lit.* 1962 z. 4 [rec.: Ewolucje balladowej opowieści]. — E. Balcerzan. *Pam. Lit.* 1971 z. 3 [rec.: Ballada]. — [Poezja romantycznych przełomów:] Z. Stefanowska. *Pam. Lit.* 1973 z. 1; Cz. Zgorzelski: Książka o przełomach w poezji romantycznej. *Ruch Lit.* 1973 nr 5. — T. Makles. *Pam. Lit.* 1978 z. 2 [rec.: Ruch konwencji]. — [Poetyckie dialogi z kontekstem:] Z. Kloch. *Pam. Lit.* 1980 z. 3; E. Lewartowska-Herrman: Sztuka analizy historycznoliterackiej. *Prz. Hum.* 1981 nr 7/9. — T. Makles. *Pam. Lit.* 1981 z. 1

[dot. m.in. art.: Rousseau mieszczańskiego dwudziestolecia. W: Skamander. Kat. 1978]. — A. Nawarecki: Skarb w Srebrnym Jeziorze. O sztuce retorycznej I.O. W: Znajomym gościńcem. Kat. 1993. — A. Węgrzyniakowa: Romantyzm w interpretacjach. *Śląsk* 1995 nr 1 [rec.: „W środku niebokręga”]. — M. Kisiel: Mit, gest, człowiek. *Śląsk* 1998 nr 2 [rec.: Król Duch, Herostrates i codzienność].

J.Z.

OPALEK Mieczysław 1881-1964

Pseud.: Halkar; Jan Lwowiec; L-sz; Lemiesz; Lwowiec; m.o.; M.O.; m-o; (m-o); M. Op.; Michał Kowalski; Miecz.; Miecz. O.; Mieczysław O.; op.; Op.; Rafael.
Poeta, publicysta, badacz kultury i dziejów książki.

Urodzony 9 września 1881 we Lwowie; syn Józefa Opalka, nauczyciela szkoły ludowej, i Petroneli Pauliny z Malców. Od 1887 uczęszczał do Szkoły św. Anny, a następnie od 1893 do Gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie; po śmierci ojca w 1896 przeniósł się do lwowskiego Seminarium Nauczycielskiego. Debiutował w 1900 wierszem pt. „Marzenie”, opublikowanym w *Tygodniku Narodowym* (nr 58; podp. Rafael). W 1901 ukończył seminarium i rozpoczął pracę nauczycielską w Szkole im. S. Staszica. Był współzałożycielem (1902) i pracownikiem Czytelni im. J. Słowackiego Towarzystwa Szkoły Ludowej (TSL) oraz Koła TSL im. T. Kościuszki, a od 1905 członkiem Sekcji Wschodniej Zarządu Głównego TSL. Współorganizował Ognisko Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych we Lwowie (1906). Uzyskał dyplomy uprawniające do nauczania języków, historii i geografii w szkołach pospolitych (1906) i wydziałowych (1907). W 1906-08 jako wolny słuchacz studiował polonistykę na Uniwersytecie Lwowskim. Należał do Związku Strzeleckiego. Podczas I wojny światowej pracował od 1915 w Departamencie Organizacyjnym Naczelnego Komitetu Narodowego w Oświęcimiu i Krakowie, od 1917 w Archiwum Wojskowym Legionów Polskich. Drukował w tym okresie wiersze i artykuły na łamach *Gazety Polskiej* (1915-16) i kalendarza *Legionisty Polskiego* (1916). W lutym 1918, po rozwiązaniu Legionów został internowany w Witkowicach pod Krakowem. W 1919 zgłosił się ochotniczo do służby wojskowej i prowadził dział biblioteczny w Uniwersytecie Żołnierskim. Drukował wiersze i szkice historyczne w piśmie *Placówka* (1918-20). Następnie kontynuował pracę pedagogiczną w szkołach powszechnych we Lwowie, od 1928 jako kierownik. Działał w ZNP Szkół Powszechnych; był autorem słów pieśni pt. „Pieśń Związkowa”, uchodzącej za hymn Związku. Równocześnie zajmował się twórczością literacką. Liczne artykuły, szkice historyczne, felietony, recenzje, wiersze i nowele publikował m.in. na łamach *Wieku Nowego* (1919-30, z przerwami; tu m.in. cykle wierszy: w 1926 „Słówka dla pań”, w 1927 „Lwów w ry-

mach”), *Lwowskich Wiadomości Muzycznych i Literackich* (1925-30), *Słowa Polskiego* (1925-27, 1931-33; tu m.in. w 1925 ze zbiorów „Gawędy o dawnej Polsce” i „U bibliopolów lwowskich”, w 1926 cykl „W dawnym teatrze”, w 1928 „W starym kantorku”), *Kuriera Literacko-Naukowego* (1938-39). Był bibliofilem, gromadził książki z dziedziny humanistyki oraz drzeworyty i litografie z XIX w., nadto pamiątki z I wojny światowej. Należał do krakowskiego Towarzystwa Miłośników Książki, był współzałożycielem Towarzystwa Miłośników Książki we Lwowie (1925) i jego wieloletnim sekretarzem. Uczestniczył w organizacji wystaw, a także trzech zjazdów bibliofilskich we Lwowie (1925-28). Popularyzował turystykę i krajoznawstwo, działał w Polskim Towarzystwie Tatrzańskim (od 1926) i Polskim Towarzystwie Krajoznawczym. W 1930-33 redagował *Kronikę Powiatu Rohatyńskiego*, regionalne czasopismo wydawane przez Koło TSL w Rohatynie, a w 1934-08 *Przegląd Nauczycielski*. Był członkiem Komisji dla Dziejów Oświaty i Szkolnictwa PAU. W 1936-38 pełnił funkcje prezesa Zarządu Okręgu ZNP we Lwowie. W 1935 otrzymał Srebrny Wawryzn PAL za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej. W latach II wojny światowej mieszkał nadal we Lwowie, pracując przy porządkowaniu materiałów ikonograficznych w Archiwum Miejskim. Równocześnie zajmował się tłumaczeniem poezji Heinricha Heinego i pisanem esejów. W ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał w 1945 na teren Rzeszowszczyzny, gdzie do 1946 pracował przy zabezpieczeniu księgozbiorów podworskich w Przeworsku i Dzikowie, a następnie, do 1947 był wizytatorem Kuratorium Okręgu Szkolnego w Rzeszowie do spraw czytelnictwa i samokształcenia. Po przejściu na emeryturę w 1947 pracował przez rok jako bibliotekarz i kustosz muzeum w Łańcucie, a potem nauczyciel kontraktowy w Liceum dla Pracujących w Przemyślu (1948-51). Od 1952 zajmował się wyłącznie pracą literacką. Mieszkał w Rytrze na Sądecczyźnie (1951-56), w Łaskach pod Jasłem (1956), Kobyłe pod Fryszakiem (1956-57), we Fryszaku (1957-60) i w Nowym Sączu (od 1960). W 1957 otrzymał nagrodę województwa rzeszowskiego za pracę badawczą i publicystyczną w dziedzinie wiedzy o książce. W 1961 został członkiem honorowym Towarzystwa Miłośników Książki. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1931) i Medalem Niepodległości (1937). Zmarł 6 maja 1964 w Nowym Sączu.

TWÓRCZOŚĆ

1. W dzień Bożego Narodzenia. Lw.: Druk. Pośpieszna 1908, 30 s.

Inf.: S.J. Gruczyński: M.O. (1881-1964). Szkic biobibliograficzny. *Rocz. Bibl.* 1966 z. 1/2 s. 197.

2. Dzieciom polskim na gwiazdkę w wielkim roku wojny 1915. [Wiersze i opowiadania]. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar. 1915], 45 s. Wyd. nast. pt. Dzieciom polskim na gwiazdkę w wielkim roku wojny 1916. Kr. [1916].

Zawiera wiersze oraz opowiadania: Boże Narodzenie w roku 1915; O polskich Legionach; Na czatach; Przy kolumnie Legionów.

3. Kolumna Legionów. [Artykuł]. Kr.: Kom. *Kolumny Legionów* 1915, 14 s.

4. [Pamiętki polskie]. Z. 1-3. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.], Z. 4. Lw.: Druk. Jakubowski i Sp.

Z. 1. Pamiętkowe odznaki i medale polskie z r. 1914/1915. Z rysunkami autora. 1915, 24 s.

Z. 2. Pamiętki polskie 1914-1915. Odznaki, medale, plakiety, pierścionki. Z rysunkami autora. 1916, 27 s.

Z. 3. Pamiętki polskie 1914-1917. Odznaki, medale, plakiety. 1916, 79 s.

Z. 4. Pamiętki polskie. Odznaki Obrońców Lwowa i kresów wschodnich. 1920, 20 s.

5. Próba bibliografii polskich druków wojennych 1914-1915. Kr.: Druk. Lud. 1916, 47 s.

6. W dworku na Litwie. Z lat dziecinnych Józefa Piłsudskiego. [Wiersze]. Kr.: Druk. Lud. 1917, 31 s.

Wstęp M.O. pt. „Józef Piłsudski”, s. 5-7.

7. Bohaterski Lwów. Szkice i nastroje z czasów oblężenia Lwowa w r. 1919. Lw.: Druk. Krajowa Sz. Bednarskiego 1919, 30 s.

Zawartość: Strzały na miasto; Arsenał królewski; Z dawnych kronik; Artyleria lwowska; Kościół załogi; Żelazny szary krzyż; U nas inaczej; Bazylika lwowska; Widma z płomieni i dymu; Wielkopoleanie.

8. Białe Orły. Rzecz o godle i barwach państwa polskiego. Lw.: Red. *W Obronie Ojcz.* 1921, 30 s.

9. Exlibris Rudolfa Mękickiego. Zebrał i opisał ... Lw.: *Exlibris* 1922, 18 s.

10. Gdy Alkar kochał Eminę. Obrazki z epoki berdeimeierowskiej. Lw.: Ossol. 1924, 207 s.

Zawartość: Przedmowa autora. — Styl zacisza domowego; W przytulnym wnętrzu; Różnobarwna mozaika; Koturny, błazeńskie dzwonki i czarnoksiężka szkatułka; Pisarze i książki; Świątynia przyjaźni; Od miniatury i sylwetki do dagerotypu i fotografii; Na skrzydłach pieśni.

11. Kosodrzewina. [Wiersze]. *Lwow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1927 nr 7-8. Wyd. osob. Lw.: *Lwow. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1927, 47 s.

12. Biłiopolie lwowskie. [Szkice historyczne]. Lw.: Koło Lwowskiego Związku Księgarzy Pol. 1928, 79 s.

Zawartość: I. W Polsce niepodległej; II. Po roku 1772; III. Po roku 1863.

13. Roksolana. [Szkic]. *Kron. Pow. Rohatyńskiego* 1928 nr 1 s. 8-12. Wyd. osob. Lw.: Nakł. autora i red. *Kron. Pow. Rohatyńskiego* 1928, 14 s. Druk bibliofilski.

14. Stare księgi, stare wina. [Szkice]. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1928, 62 s.

Zawartość: Bukiniści; Imci Pan Karol Bogusław Pfaff. Kalendarze „podług lwowskiego horyzontu wyrachowane”.

15. Sto trzydzieści lat wśród książek. Lwowscy antykwarze Iglowie. 1795-1928. [Szkic]. Lw.: Tow. Miłośników Książki we Lw. 1928, 32 s.

16. W dziesięciolecie niepodległości państwa polskiego. Przemówienie na uroczyste obchody. Lw. 1928, 4 s.

Inf. jak w poz. 1 s. 206.

17. Obrazki z przeszłości Lwowa. Lw.: Tow. Miłośników Przeszłości Lw. 1931, 104 s. Wyd. nast. łącznie z: F. Jaworski: Królowie polscy we Lwowie. Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1990 s. 1-104.

Zawartość: Na co patrzył w ciągu wieków lewek ratuszowy; Kupido we Lwowie; W dawnej winiarni Imci Pana Korniakta; W wigilijny wieczór; Lwowskie Alleluja w R.P. 1794; Historia kamawalowa z roku 1806; Na wyboistym bruku; Świętojurskie jarmarki; Pod urokiem wspomnień; Człedź Gutenberga; Na zapomnianym cmentarzu; Smaragdy Lwowa.

18. Zapomniane palety. [Szkice]. W: *Studia Lwowskie*. Lw.: Tow. Miłośników Przeszłości Lw. 1932 s. 313-344.

Zawartość: Pierwsza wystawa; Malarze scenicznych sztuk; Zapomniane palety.

19. O trębaczach krakowskim i jego hejnałach. Opowieść wigilijna. Lw.: Druk. Bibliofilski 1933, 16 s.

20. Szkoła kolejowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego we Lwowie. Lw.: Kierownictwo i Koło Rodzicielskie Szkoły Kolejowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego 1933, 38 s.

Zawartość: [Szkic dot. historii szkoły]; Wypisy z kroniki szkolnej 1876-1920; Spis protektorów, członków komitetu szkolnego i nauczycieli szkoły kolejowej; Frekwencja 1866-1933.

21. Echa bibliofilstwa w poezji. [Gawędy]. Lw.: Tow. Miłośników Książki 1934, 34 s.

Zawartość: W półmroku bibliotek; Czar starej książki; Dusza książki; U księgarzy i bukwinistów; Złota bajka dzieciństwa; Święta rocznica.

Wyd. osob. fragm. pt. W półmroku bibliotek. Wwa 1940, 7 s.

Praca dyplomowa w Szkole Przemysłu Graficznego w Wwie.

22. Rok polski. [Wiersze]. Lw.: Nakł. autora i Druk. Urzędniczej 1934, 15 s.

23. Gawędy o dawnej szkole. Lw. 1935, 190 s.

Zawartość: Gdy rządził „Sprachzeichen”; Rebelia studentów Liceum lwowskiego w r. 1807; Sub umbra alarum tuarum; Rozmaitości szkolne; Z tajemnic starych katalogów; W krakowskim liceum św. Anny; Po krótkotrwałej wiosnie ludów; W łunach 1863 roku; Pierwsi regionaliści; Z historii ławki szkolnej; Szkolna Marsylianka.

24. W cichym dworku przed laty. [Opowiadanie]. Lw.: Druk. Urzędnicza 1935, 10 s.

25. Był cudny dzień trzeciego maja. Obrazek sceniczny w 1 odsłonie z tańcami i śpiewami. Lw.: ZG TSL [Tow. Szkoły Lud.] 1937, 12 s.

26. Jak jedzą bibliofile. [Gawędy]. Lw. 1939, 18 s. Druk bibliofilski.

27. Wierszowane abecadło. Lw. 1944, 8 s. Druk konspir.; podp.: Michał Kowalski. Inf. jak w poz. 1 s. 214.

28. Czarodziejskie ziele. Baśń sceniczna w 3 aktach. Wyst. Przeworsk, Kółko Amatorskie przy Tow. Muz. im. S. Moniuszki, 1946.

Inf. o wyst.: R. Opalek: Wspomnienie o moim ojcu. *Profil* 1970 nr 10 s. 26. — Masz., 49 s. w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.

29. Drzeworyt w czasopiśmie polskich XIX stulecia. [Szkic]. Wr.: Ossol. 1949, 69 s.

30. Litografia lwowska 1822-1860. [Szkic]. Wr.: Ossol. 1958, 107 s.

31. O Lwowie i mojej młodości. Kartki z pamiętnika 1881-1901. Powst. 1958. Wyd. Posł.: J. Trzynadłowski Wr.: Ossol. 1987, 218 s.

Inf. o dacie powstania na masz. zachowanym w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.

32. Ze wspomnień bibliofila. Wr.: Ossol. 1960, 166 s.

Zawartość: „Pociecho moja ty, książeczko” — W międzywojennym dwudziestolecu. — Zabawki wierszem i prozą. — Książki na tułaczce. — Lwowscy antykwarze: Trzy T: Tomanek, Tomasiak, Tuleja; Książki i serce; Sielanka antykwarza; „Polska będzie!”, Na straganach Brucka; Makulatura.

Nadto bibliofilskie wydania pojedynczych wierszy: Na oswobodzenie Lwowa. (22 czerwca 1915). Oświęcim 1915, 3 s. — Pamiętka z pogrzebu śp. Stanisława Kaszubskiego (Króla), oficera I Brygady Legionów Polskich, straconego przez Moskali dn. 7 lutego 1915 r. w Pilźnie. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1915, 4 s. — Wiecha nad stołem bibliofilów w „Zakopanem” we Lwowie. Lw. [1924], 1 s. — Na anniversary imienia pana Franciszka Prus-Biesiadeckiego w dniu 3 grudnia roku pańskiego 1928. Lw.: [Nakł. autora i ilustratora] 1928, 7 s. — Życzenia imienninowe dla Franciszka Biesiadeckiego. Lw.: Druk. Uniwersytecka 1929. — Kazimierzowi Tyszkowskiemu w dniu imiennin R.P. 1930 — komilitoni. Lw.: F. Biesiadecki 1930, 4 s. — Mistrzowi Aleksandrowi Semkowiczowi, którego w dniu 23 Februaru A.D. MCMXXX poświęcił progę i kąty domu własnego przy ulicy Kadeckiej Nro 36 we Lwowie, wielkim sumptem wystawionego, zaczem dla służnej ochrony ksiąg cennych warownym murem obwiedzionego, życzenia z okazji owej składają komilitoni. Lw.: F. Biesiadecki 1930, 4 s. — „W sylwe-

strową dziwną noc ...”. Lw.: Ossol. [1930], 2 s. — Ossolineum. Lw.: Ossol. [1931], 2 s. — Panu Fr. Prus-Biesiadeckiemu. Lw.: [Nakł. autora, 1931], 2 s. — „Boże, wspieraj nam Rudolfa [Mękickiego]”. Lw.: F. Biesiadecki 1932, 2 s. — Lwów, *Sł. Pol.* 1932 nr 73. Wyd. osob. Lw.: Bibliofile Lwowscy 1932, 14 s. — O sławetnym zakonie bibliofilskim, tegoż orderach, tytułach. Poema napisane przez ..., Lwoczycza. Kr.: Druk. Muzeum Przemysłowego 1932, 9 s. — Panu Franciszkowi Prus-Biesiadeckiemu w święto patrona dnia 3 grudnia 1931 roku. [Życzenia]. Lw. 1932, 3 s. — Stare kantyczki. Lw.: Ossol. 1932, 4 s. — Bibliofil. (Druk imienninowy dla Pana Franciszka Biesiadeckiego). Lw.: M. Opalek; R. Mękicki 1933, 7 s. — Stulecie „Pana Tadeusza”. (1834-1934). Lw.: Ossol. 1933, 2 s. — „Ponieważ słuszną i godziwą jest rzeczą ...”. [Życzenia imienninowe dla A. Knota]. [Lw. 1944, druk konspir.], 1 s. — Do Kazimierza Witkiewicza w Krakowie. [B.m.] Krak. Ofic. Białego Kruka 1962, 1 k. — Ossolineum. Wr.: Ossol. 1978, 2 s. — Lwów. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela, Bibl. Gł. UMK 1990, 11 s.

Utwory nie publikowane, zachowane w masz. w zbiorach Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.: Dawna Warszawa w malarstwie, w grafice, w ilustracji, 147 k. — Gawędy o lwowskich antykwarzach, 130 k. — Na chromym Pegazie, 113 k. — O podróżach dylizansami w XVIII i XIX w., 49 k. — Patos i groteska, 103 k. — Przy dawnych kasztach drukarskich, 83 k. — Spoza spłowiełej kurtyny. O teatrach w Polsce w XVIII i XIX w., 46 k. — Szlakami krajoznawstwa polskiego, 135 k. — To i owo o Przeworsku grodzie Leliwy, 54 k. — W ogrodzie imion niewieścich, 105 k. — Warszawa. Zarys historiografii, 569 k. — Nadto przekłady z autorów: H. Heine, J. Herwegh, K. Holtei. — Zob. też zestawienie w: S.J. Gruczyński: M.O. (1881-1964). Szkic biobibliograficzny. *Rocz. Bibl.* 1966 z. 3/4 s. 216-217.

Prace redakcyjne

1. Tarcze Legionów 1914-1917. Oprac. i przedmową zaopatrzył ... Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1917, 74 s.

2. Stulecie „Pana Tadeusza” [A. Mickiewicza]. Materiały do urządzenia uroczystości w szkołach, stowarzyszeniach, świetlicach żołnierskich itp. Wwa: NK 1934, 87 s.

3. Deklamacje, śpiewy i inscenizacje na uroczystości szkolne. *Kal. Naucz.* 1935 s. 199-286. Odb. Wwa: NK [1936].

4. Pamiętka uroczystości odbytych w Przeworsku w dniu 28 września 1946 roku z okazji dwudziestopięciolecia Polskiego Związku Zachodniego. Jednodniówka. Przeworsk: Zarząd Obwodowy P[ol-]

skiego] Związku Złachodniego] pod red. ... 1946, 4 s.

5. E. Skrodzki: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1962, 385 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (S.J. Gruczyński). — SPKP (S. Karczewska). — S.J. Gruczyński: M.O. (1881-1964). Szkic bibliograficzny, *Rocz. Bibl.* 1966 z. 1/2.

M. Rolle. *Gaz. Łwow.* 1929 nr 18 [rec.: Sto trzydzieści lat wśród książek]. — J. Woźniakowski: Drzeworyt zapomniany. W mateczniku polskiej sztuki. *Tyg. Pousz.* 1949 nr 43 [rec.: Drzeworyt w czasopiśmie XIX stulecia]. — M. Klinowska. *Nowe Książ.* 1961 nr 4 [rec.: Ze wspomnień bibliofila]. — M. Tyrowicz: M.O. *Małop. Stud. Hist.* 1966 z. 3/4. — [O Lwowie i mojej młodości:] J. Grygiel: Kraj lat dziecińczy. *Nowiny* 1988 nr 67; M. Hryniewicz: Pamiętnik niedokończony. *Nowe Książ.* 1988 nr 5. — I. Krawczykowska: O lwowskim „uroczym gawędziarzu”. *Sł. Pousz.* 1991 nr 209. **M.K.-K.**

ORACKI Tadeusz ur. 1930

Krypt.: (ot); T.O.; to.
Historyk literatury, folklorysta, edytor.

Urodzony 23 grudnia 1930 w Warszawie w rodzinie robotniczej; syn Michała Orackiego i Eugenii z Krzyżewskich. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, tu uczył się w niższej szkole handlowej oraz przez półtora roku na tajnych kompletach gimnazjalnych. Od 1943 brał udział w działalności konspiracyjnej Szarych Szezegów. Po upadku powstania warszawskiego został wywieziony do obozu pracy przymusowej w Limbach w Saksonii, gdzie pracował jako robotnik w zakładach włókienniczych. Po zakończeniu wojny, w lipcu 1945 zamieszkał w Ostródzie i kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum (do 1947), następnie w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym o profilu matematyczno-przyrodniczym. Należał do ZHP (do 1948). Po uzyskaniu matury w 1950, studiował do 1953 filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Gdańsku. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego studenckiego Koła Naukowego Polonistów (1952-53). Debiutował w 1951 artykułem pt. „Rady wójta z Wolborza. Gdańsk przed rocznicą Modrzewskiego”, opublikowanym w dodatku *Dziennika Bałtyckiego* pt. *Rejsy* (nr 165). Publikował artykuły i recenzje, głównie w *Słowie na Warmii i Mazurach* (1952-73). Od 1953 pracował jako nauczyciel i bibliotekarz najpierw w Liceum Pedagogicznym w Szczytnie koło Olsztyna, następnie w 1954-61 w Liceum Pedagogicznym w Ostródzie, gdzie też w 1961-71 kierował biblioteką Studium Nauczycielskiego. Równocześnie w 1956-57 kontynuował zaocznie studia filologiczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, następnie zaś w 1963 ponownie w WSP w Gdańsku; w 1965 uzyskał magisterium. Artykuły i recenzje zamieszczał w *Gło-*

sie Olsztyńskim (1955-60, w dodatkach *Świat i My, Rzeczywistość, Archipelag, Życiu Olsztyńskim* (1955-58), *Warmii i Mazurach* (1955-64), *Głosie Nauczycielskim* (1957, 1960, 1966), *Komunikatach Mazursko-Warmińskich* (od 1958), *Przeglądzie Historyczno-Oświatowym* (od 1960), *Kierunkach* (1967-75). Od 1957 był stałym współpracownikiem redakcji wydawnictw encyklopedyczno-słownikowych Państwowego Wydawnictwa Naukowego, a od 1962 „Polskiego słownika biograficznego”. Był członkiem Komisji Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ostródzie (1956-58). Uczestniczył w pracach wielu towarzystw społecznych i naukowych, m.in. Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1951; w późniejszych latach także członek Zarządu Wojewódzkiego w Olsztynie), Warmińsko-Mazurskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego (1956-58), Polskiego Towarzystwa Historycznego (od 1957; do 1964 członek Zarządu Oddziału Wojewódzkiego w Olsztynie), Towarzystwa Naukowego w Toruniu (od 1961), Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” (od 1961). W 1953-80 należał do ZNP; od 1957 przez kilka lat wchodził w skład Zarządu i Prezydium Sekcji Bibliotekarskiej przy Zarządzie Okręgu Związku w Olsztynie. W 1956 był założycielem i do 1958 prezesem Klubu Młodej Inteligencji w Ostródzie oraz członkiem Rady Okręgowej Klubów Młodej Inteligencji w Olsztynie, w 1957 był współzałożycielem i pierwszym prezesem Zarządu TRZZ w Ostródzie, także przez kilka lat członkiem Rady Okręgowej TRZZ w Olsztynie. Należał do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (od 1958 członek Zarządu Wojewódzkiego i Prezydium Stowarzyszenia w Olsztynie). Czterokrotnie otrzymał nagrodę dydaktyczną Kuratora Okręgu Szkolnego w Olsztynie. W 1970 uzyskał doktorat w WSP w Gdańsku na podstawie rozprawy pt. „Recepcja w Polsce twórczości laureatów literackiej nagrody Nobla w latach 1901-1968 (na przykładzie literatury niemieckiej, szwajcarskiej oraz literatury skandynawskiej)” (promotor prof. Andrzej Bukowski). Od tegoż roku był zatrudniony jako adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego (UG). W 1971-78 mieszkał w Mławie i pracował na stanowisku kierownika Stacji Naukowej Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych w Warszawie (do 1975); w 1973-75 wchodził w skład Rady Naukowej Ośrodka. W 1977 uzyskał habilitację za całokształt dorobku naukowego ze szczególnym uwzględnieniem książki pt. „Rozmówiłbym kamień ... Z dziejów literatury ludowej oraz piśmiennictwa regionalnego Warmii i Mazur w XIX i XX wieku”; w 1979 otrzymał stanowisko docenta w tymże Instytucie. W 1978 przeniósł się na stałe do Gdańska. W tymże roku został członkiem Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, a w 1979 Polskiego To-

warzystwa Nautologicznego w Gdyni. W 1984-87 publikował stale w dodatku literackim *Głosu Wybrzeża* pt. *Delta*. Od 1985 był członkiem zespołu redakcyjnego *Zeszytów Naukowych Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego (Prace Historycznoliterackie)*. Uczestniczył w pracach nad przygotowaniem „Encyklopedii Warmii i Mazur” jako członek komitetu redakcyjnego i autor licznych artykułów. Był członkiem Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie (od 1984 przez dwie kadencje), a po jego reorganizacji w 1990 został członkiem zarządu i prezydium Towarzystwa Naukowego im. W. Kętrzyńskiego, od 1993 zaś był przez dwie kadencje wiceprezesem zarządu Towarzystwa. Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN w Warszawie (od 1985 przez dwie kadencje). W 1987 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (do 1990). Od tegoż roku wchodził też w skład IX Komisji Problemowej PAN do spraw współpracy naukowej z akademiami krajów socjalistycznych. W 1987-95 był członkiem Stowarzyszenia Autorów Polskich. W 1988 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1997 został członkiem komitetu redakcyjnego „Słownika biograficznego Pomorza Nadwiślańskiego”. Za pracę pisarską i społeczno-kulturalną otrzymał regionalną nagrodę im. M. Lengowskiego ufundowaną przez Stowarzyszenie „Pax” (1985). Odznaczony m.in. złotą odznaką honorową „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1967), Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z przeszłości Ziemi Ostródzkiej. Ostróda: Prez. MRN [1959], 15 s.

2. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Od połowy XV w. do 1945 roku. Wwa: Pax 1963 [właśc.] 1964, XL, 328 s.

3. Twórcy i działacze kultury w województwie olsztyńskim w latach 1945-1970. Materiały biograficzne. Olsztyn: Pojezierze 1975, 214 s.

Zawiera 63 biogramy; bibliogr. przy hasłach.

4. Rozmówiłbym kamień ... Z dziejów literatury ludowej oraz piśmiennictwa regionalnego Warmii i Mazur w XIX i XX wieku. Wwa: LSW 1976, 386 s.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1977.

5. Z dziejów Ostródy, Dąbrówna i Miłomłyn. Olsztyn: Pojezierze 1976, 71 s.

6. Zasłużeni dla Mazowsza w XIX i XX w. Sylwetki działaczy społecznych i politycznych oraz twórców kultury, nauki i oświaty. Ciecha-

nów: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. 1977, 239 s.

Tytuł okładki: Leksykon sławnych Mazowszan.

7. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku). Wwa: Pax 1983, 349 s.

Stanowi integralną całość z poz. 8.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1985.

8. Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku. T. 1-2. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie. Olsztyn: Pojezierze 1984, 1988, XXXVI, 168 + 255 s.

Stanowi integralną całość z poz. 7.

Nagroda naukowa II stopnia Instytutu Zachodniego w Poznaniu w 1985 oraz nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1989.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Mazurzy i Warmiacy jako profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1818-1831. *Kom. Mazur.-Warm.* 1961 nr 4 s. 528-557. — Sylwetki polskich nauczycieli i organizatorów szkolnictwa na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920-1939. *Kom. Mazur.-Warm.* 1961 nr 2 s. 253-273. — Książka polska na Warmii i Mazurach w latach 1850-1945. W: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Olsztynie 1946-1961. Olsztyn 1962 s. 59-74 — Jan Liszewski — nauczyciel i działacz warmiński. (1852-1894). *Prz. Hist.-Ośw.* 1962 nr 3 s. 463-474. — Krzysztof Kaldenbach — zapomniany miłośnik języka i kultury polskiej. (Przyczynek do dziejów piśmiennictwa polskiego w Królewcu w XVII wieku). *Kom. Mazur.-Warm.* 1965 nr 2 s. 185-196. — Sylwetki wybitnych Olsztyniaków. W: Szkice olsztyńskie. Olsztyn 1967 s. 299-312. — Michał Lengowski — działacz ludowy i poeta warmiński. (1873-1967. Zarys życia i działalności). *Rocz. Dziej. Ruchu Lud.* 1969 nr 11 s. 332-343. — [Hasła (30) w:] Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972. — Zbiory przysłów mazurskich H. Frischbiera. *Lit. Lud.* 1973 nr 4/5 s. 83-99. — Folklor ustny. (Uwagi wstępne. Bajki Mazur i Warmii i ich związek z wierzeniami. Realizm i tematyka społeczna bajek. Historia w bajkach. Współczesność w bajkach. Kilka uwag o teatrze ludowym na Warmii i Mazurach. Drobną twórczość ustną). W: Kultura ludowa Mazurów i Warmiaków. Wr.: Ossol. 1976 s. 441-484. — Z zagadnień biografistyki Warmii i Mazur. *Kom. Mazur.-Warm.* 1980 nr 3 s. 437-449. — Mazury i Warmia w okresie 1800-1914. W: Dzieje folklorystyki polskiej. 1864-1918. Wwa 1982 s. 420-489. — Obrachunki warmińsko-mazurskie. Feliks Nowowiejski ze „zniezmężonej” Warmii. W: Supplement. Almanach olsztyńskich środowisk twórczych 1983. Olsztyn 1983 s. 26-44. — Bogdana Su-

chodolskiego wizja kultury polskiej. *Kom. Mazur.-Warm.* 1988 nr 3/4 s. 403-415. — [Hasła (55) w:] Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego. T. 1-4. Gdańsk 1992-1997. — Krzysztof Kaldenbach — poeta z Królewca. (1613-1698). W: Królewiec a Polska. Olsztyn 1993 s. 89-97. Sztuki Hermanna Sudermannna na scenach polskich. (1890-1960). W: Munera Litteraria Richardo von Weizsäcker a Philologis et Historicis Universitatis Gedanensis oblata. Wr. 1993 s. 95-103. — Bibliografia historii Mławy i powiatu do 1945 r. *Stud. i Mater. do Dziej. Ziemi Zawkrzeńskiej* t. 2: 1996 s. 11-107.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Poezja ludowa Warmii i Mazur. Antologia. Wybrał i oprac. ... Wwa: Pax 1957, 335 s.

2. M. Kajka: Zebrałem snop plonu ... Wybór utworów wydany w setną rocznicę urodzin poety. Oprac. i wstęp: J. Jasiński, ... Wwa: LSW 1958, 386 s.

Tu studium J. Jasińskiego i T.O.: Polskie tradycje Ziemi Elckiej, s. 11-53, oraz: Wykaz prac i artykułów o M. Kajce, s. 378-383.

3. M. Zientara-Malewska: Działacze spod znaku Rodła. Wstęp, oprac. i przyp. ... Olsztyn: Pojezierze 1974, 136 s.

4. Ostrów Mazowiecka. Z dziejów miasta i powiatu. Kom. red.: ... [i in.]. Red.: S. Russocki. Wwa: KiW 1975, 569 s.

5. Mądrzejszy Mazur niż diabeł. Zbiór przysłów i wyrażeń przysłówowych polskich z terenu Warmii i Mazur. Oprac. ... Olsztyn: Pojezierze 1977, 146 s.

6. Polska w pieśni i poezji Mazurów i Warmiaków. Antologia. [Wybór i wstęp] ... Wwa: LSW 1980, 191 s.

7. M. Kajka: Z duchowej mej niwy ... Wiersze zebrali i oprac.: J. Jasiński, ... Olsztyn: Pojezierze 1982, LXXI, 283 s.

Tu studium T.O.: Niektóre zagadnienia z życia i twórczości Michała Kajki, s. V-LXIX; bibliogr. s. [LXX-LXXXII].

8. E. Sukertowa-Biedrawina: Jak Konopka diabła wypędzał. Bajki mazurskie. Zebrał, oprac. i post. opatrzył ... Olsztyn: Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego; Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego 1994, 119 s.

9. Jak Mazurowi diabeł matkę dał. Bajki Warmii i Mazur. Gdańsk: Wydawn. UG 1995, 232 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1995. — Wywiady: Życiorys człowieka pracowitego. Rozm. T. Stepowski. *Sl. na Warm. i Mazurach* 1970 nr 8; Historia nie ma martwych liter. Rozm. Z. Wirski. *Sl. na Warm. i Mazurach* 1979 nr 42; Niepogodzony z bezsenssem istnienia. Rozm. M. Barański. *Gaz. Olszt.* 1998 nr 163.

Z. Smółcha: T.O. W: Bibliografia publikacji nauczycieli województwa olsztyńskiego za lata 1945-1985. Olsztyn 1991 s. 168-176. — T. Wajsbrot: T.O. W: Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988. Olsztyn 1991 s. 69-71.

[Poezja ludowa Warmii i Mazur. Oprac. ...] S. Lichański: W kręgu twórczości ludowej. *Nowe Książ.* 1957 nr 23; E. Martuszewski: O książce „Poezja ludowa Warmii i Mazur”. *Warm. i Mazury* 1957 nr 39; W. Chojnacki. *Kom. Mazur.-Warm.* 1958 nr 1, polem.: T. Oracki. *Tamże* nr 2; J. Chranicki. *Stud. i Mater. do Dziej. Wielkop.* t. 1: 1958; Z. Lietz. *Prz. Zach.* 1958 nr 1. — W. Kupiszewski. *Lit. Lud.* 1959 nr 3/4 [rec. oprac.: M. Kajka: Zebrałem snop plonu]. — [Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Od połowy XV w. do 1945 roku.]: [A. Wakar] A. Rawka: Tysiąc nazwisk. *Warm. i Mazury* 1964 nr 9; P. Grzegorzcyk: Nowe słowniki biograficzne. *Ruch Lit.* 1965 nr 4; M. Tyrowicz. *Prz. Hum.* 1965 nr 4; Z. Lietz. *Zap. Hist.* 1967 nr 1; H. Keferstein. *Rocz. Olszt.* 1968. — T. Swat. *Kom. Mazur.-Warm.* 1974 nr 1 [dot.: Zbiory przysłów mazurskich H. Frischbiera. *Lit. Lud.* 1973 nr 4/5]. — [Rozmówiłbym kamień ...] H. Kapelusz. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979; E. Martuszewski: Dyskusje nad książką T.O. *Kom. Mazur.-Warm.* 1976 nr 4. — [Twórcy i działacze kultury w województwie olsztyńskim w latach 1945-1970.] E. Martuszewski. *Kom. Mazur.-Warm.* 1976 nr 2; T. Matulewicz: Plon przedwcześnie. *Warm. i Mazury* 1976 nr 3. — [Rozmówiłbym kamień ...] T. Swat. *Kom. Mazur.-Warm.* 1976 nr 3; B. Czeszko: O czym szumią dęby. *Nowe Książ.* 1977 nr 4; J. Jasiński. *Stud. Hist.* 1977 z. 4. — E. Martuszewski. *Kom. Mazur.-Warm.* 1977 nr 2 [dot.: Folklor ustny. W: Kultura ludowa Mazurów i Warmiaków. Wr. 1976]. — [Mądrzejszy Mazur niż diabeł. Oprac. ...] H. Kapelusz. *Rocz. Lit.* 1977 wyd. 1980; E. Martuszewski. *Kom. Mazur.-Warm.* 1977 nr 3/4; A. Staniszewski: Lepiej dmuchać niż chuchać. *Nowe Książ.* 1977 nr 23; W. Szymborska. *Życie Lit.* 1977 nr 28, przedr. w tejsze: Lektury nadobowiązkowe. Cz. 2. Kr. 1981; M. Walichnowska. *Mówią Wieki* 1977 nr 9. — M. Waliński: Z dziejów regionalizmu warmińsko-mazurskiego. *Regiony* 1977 nr 2 [rec.: Rozmówiłbym kamień ...]. — A. Staniszewski. *Gdań. Zesz. Hum.* 1980 nr 27. — A. Staniszewski: Nowa antologia T.O. *Kom. Mazur.-Warm.* 1982 nr 1/2 [rec. oprac.: Polska w pieśni i poezji Mazurów i Warmiaków], polem.: T. Oracki. *Tamże*; J. Tuczynski. *Warm. i Mazury* 1982 nr 4. — A. Staniszewski. *Kom. Mazur.-Warm.* 1983 nr 2/3 [dot.: Mazury i Warmia w okresie 1800-1914. W: Dzieje folklorystyki polskiej, Wwa 1982]. — W. Magnuszewski: Głosy do przysłów mazurskich. *Stud. i Mater. WSP Ziel. Góra* 1984 nr 13 [dot.: Zbiory przysłów mazurskich H. Frischbiera. *Lit. Lud.* 1973 nr 4/5]. — [Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku).] A. Staniszewski: Kto był kim na Warmii i Mazurach. *Nowe Książ.* 1984 nr 9, polem.: T. Oracki. *Tamże* 1985 nr 1; [A. Szwarz] A.S. *Prz. Hist.* 1984 nr 4; J. Trawczyński. *Palestra* 1984 nr 11. — [Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku. T. 1.] S. Achremczyk. *Kom. Mazur.-Warm.* 1985 nr 3/4; J. Tuczynski. *Nautologia* 1985 nr 2 [dot. (też: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)).] J. Wrzesiński. *Kom. Mazur.-Warm.* 1985 nr 3/4. — [Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku).] J. Jasiński. *Zap. Hist.* 1986 nr 3; W. Steffen: Kilka sprostowań i uzupełnień do „Słownika [...]”. *Kom. Mazur.-Warm.* 1986 nr 3/4, polem.: T. Oracki. *Tamże* [A. Szwarz] A.S. *Acta Poloniae Historica* t. 53: 1986. — T. Cieślak. *Stud. i Mater. do Dziej. Wielkop. i Pomorza* 1987 t. 16 nr 2 [rec.: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)]. — J. Chłosta: Biografistyka T.O. *Kierunki* 1989 nr 12. — T. Cieślak. *Stud. i Mater. do Dziej. Wielkop. i Pomorza* 1989 t. 17 nr 1 [rec.: Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku. T. 1.]. — T. Linkner: Bajki z Warmii i Mazur. *Lit. Lud.* 1996 nr 4/5 [rec. oprac.: Jak Mazurowi diabeł matkę dał; E. Sukertowa-Biedrawina: Jak Konopka diabła wypędzał].

ORDAN Jerzy Lesław

ur. 1934

Właściwe imię i nazwisko: Jerzy Malczyński.

Inne pseud.: J.L.O.; (J.L.O.); Jerzy Lesławski; Jerzy Nadro; JOL; Jotelo; Podglądacz. Prozaik, poeta.

Urodzony 11 maja 1934 w Pińsku; syn Piotra Malczyńskiego, nauczyciela, i Marianny z Rumińskich, urzędniczki. Podczas II wojny światowej przebywał w Śniadowie pod Łomżą. W 1945 zamieszkał w Lipnie (Włocławskie), tu w 1948 podjął naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. R. Traugutta. Po zdaniu matury w 1952 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W okresie nauki w szkole średniej i na studiach należał do ZMP. Po uzyskaniu w 1956 magisterium pracował jako nauczyciel języka polskiego w Liceum Ogólnokształcącym w Aleksandrowie Kujawskim, a później w Zasadniczej Szkole Zawodowej nr 1 w Toruniu, w której następnie prowadził bibliotekę szkolną. W 1956-58 należał do Klubu Młodych Twórców Literackich, założonego w Toruniu przez Jerzego Leszina-Koperskiego, oraz do grupy studenckiej Helikon (1956-57). Debiutował w 1959 wierszem „Trzy Marie”, opublikowanym w dodatku *Gazety Pomorskiej* pt. *Sporzelenia* (nr 66), a jako prozaik w 1959 opowiadaniem „Stary belfer”, na łamach *Pomorza* (nr 23). W 1959 ożenił się z Jadwigą Dubiellą, nauczycielką. Od tegoż roku uczestniczył w działalności KKMP przy Zarządzie Głównym ZMW (przez pewien okres jako członek Rady Krajowej). W 1959-63 był związany z toruńską Grupą Poetycką „Wymiary”, a w 1960-71 z Orientacją Poetycką „Hybrydy”. Wiersze, recenzje, artykuły i opowiadania publikował m.in. w *Ilustrowanym Kurierze Polskim* (1959-62), *Pomorzu* (1959-71), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-65). Od 1962 był wielokrotnym laureatem konkursów poetyckich. Był przewodniczącym Klubu Literackiego „Pomorze”. W 1966-68 organizował Toruńskie Maje Poetyckie. Od 1968 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); przez dwie kadencje wchodził w skład zarządu Oddziału Bydgoskiego. W 1968-73 był kierownikiem literackim w Państwowym Teatrze Lalki i Aktora „Baj Pomorski” w Toruniu. W 1970-71 brał udział w redagowaniu dodatku kulturalnego *Życia Włocławka* pt. *Tematy*, na którego łamach publikował artykuły (podp. też Jerzy Nadro). Od 1974 pracował jako dziennikarz w bydgoskim tygodniku społeczno-kulturalnym *Fakty*, w którym publikował wiersze, artykuły, recenzje i opowiadania (podp. też: Jerzy Lesławski, J.L.O., JOL, Jotelo; tu w 1982 opowieść dokumentalna pt. „Przypadki żywota zwyczajnego”, nr 14-22). Współpracował też z dziennikiem toruńskim *Nowości* (1974; tu m.in. felietony pod pseud. Podgląd-

dacz). W 1980 otrzymał nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. W 1984 zrezygnował z pracy dziennikarskiej i do przejścia na emeryturę w 1986 był nauczycielem języka polskiego w Szkole Podstawowej w Świerczynkach pod Toruniem. W 1989 został członkiem SPP. W 1992 został współredaktorem toruńskiego miesięcznika *Przegląd Artystyczno-Literacki*. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1983). Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ciało ziemi. [Wiersze]. Gdynia: WM 1964, 46 s.
 2. Poza rzeczy. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1967, 35 s.
 3. Opowieści pana Koncertmistrza. Tekst poetycki ... Cz. 1. S. Prokofiew: Piotruś Wilk; Cz. 2. C. Debussy: Pudełko z zabawkami. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski”. 1969.
 4. Jeziora niespokojne. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1972, 65 s.
 5. Pieśń o rzece. Fragmenty. [Wiersze]. Tor.: UMK 1975, 10 s. Studenckie Centrum Kult. „Od Nowa”. *Wiecz. Poetyckie*, 12.
 6. Rekolekcje. [Wiersze]. Gdańsk, Bydg.: WM 1975, 53 s.
- Cykle: Rekolekcje; Piękna karlica.
7. Jakby kto chciał wiedzieć ... [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1977, 129 s.

Zawartość: O psie z czerwoną kokardą; Jak Wasilak oddał karabiny; Jak Jasiu od Kubałów do partyzantów poszedł; Jak trzech szukało komendanta; Jaki był Guziński; Jak Wincenty miał dużo szczęścia a mniej rozumu; Jak to było ze starą Katarzyną; Jak się okazało kto zdradca; Jak się „Kinga” uratowała; Jak jeden bawił się z Niemcami w chowanego; Jak uciekliam z kota; Jak mnie żandarm w rękę pocałował; Jak zginął Dziadek; Jak Nowiński wrócił na słowo niemieckie; Jak Polus wjował na swoją rękę; Jak nam żandarmy wódkę wypili; O Szalonym Jasiu; Jak brałim niemieckich zakładników; Jak Kazik do domu przyciągnął; Dlaczego zginął Marciniak; Jak chowalim Henusia; O studni, co jest za grobowiec; Jak Helka podkradła Niemcom baterie; O psie wziętym do niewoli; Jak się nie udało Barbelowi; Jakem zabił jednego Niemczura; O sześciu zbitych pod lasem; Jak Małgośka znalazła niemieckiego uciekańca; Jak Bryła nie mógł żyć bez roboty i bez partyzantowania; Jak Zieliński odnalazł „Barnabę”; O liście, co jest za święty obrazek; Dlaczego Jasiu Szczęsny nie gada; Jak z Bernackim mogło być; Za co Puchalski siedział; Kiedy naprawdę skończyła się wojna; Jak jeden przeżył swoją śmierć.

8. Małe przyjęcie. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1977.

Nagroda w konkursie Urzędu m. Łodzi, Oddz. Łódzkiego ZLP i WŁ w 1977.

9. Już po południu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1980, 98 s.
10. Jeszcze jedno lato. [Powieść]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1982, 183 s.
11. [Sto] 100 lat Towarzystwa Śpiewu „Halka” w Bydgoszczy 1883-1983. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1983, 59 s.

12. Chłopiec. [Powieść]. Gdańsk, Bydgoszcz: WM 1984, 156 s.

13. Późna podróż. [Poemat]. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1991, 23 s.

14. Wielka dłoń świata. Wiersze dawne i nowe. Bydgoszcz: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1994, 132 s. Bibl. Oddz. Bydgosko-Toruńskiego SPP.

Prace redakcyjne

1. Państwowy Teatr Lalki i Aktora „Baj Pomorski” w Toruniu. Dwudziestopięciolecie. Red. ... Tor. 1972, 46 s.

2. Głód języka. [Antologia; wybór]: K. Nowicki, ... Bydgoszcz, 1974, 44 s., powiel. Koło Młodych przy Oddz. ZLP w Bydgoszcz, Tow. Przyj. Sztuki w Bydgoszcz.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997. — Wywiad: „Nad kartką papieru jest się samotnym”. Rozm. M. Kruczkiewicz. *Nowości* 1988 nr 122.

K. Nowicki: Kłopoty z programem. *Pomorze* 1964 nr 22 [rec.: Ciało ziemi]. — [Poza rzeczy:] A. Stucki. *Pomorze* 1967 nr 23; L. Bakula: Wyzwolenie z rzeczy. *Tyg. Kult.* 1968 nr 38; J. Jucewicz: Obsesje naszych czasów. *Współczesność* 1968 nr 10 [dot. też: Ciało ziemi]; A.K. Waśkiewicz: Niepełna realizacja programu. *Litery* 1968 nr 1, przedr. w teżej: Modele i formuła. Wr. 1978; M. Orski: W teżej: Zmowa obojętnych i inne szkice. Wr. 1973. — A.K. Waśkiewicz: Porządek w definicjach? *Poezja* 1973 nr 5 [rec.: Jeziora niespokojne]. — [Rekolekcje:] J. Kryszak: Poetyckie rekolekcje. *Fakty* 1975 nr 51/52; [J. Sokołowski] (jer): Rekolekcje, czyli stan wewnętrznego skupienia. *Warm. i Mazury* 1976 nr 6. — [Jakby kto chciał wiedzieć ...:] A. Borycki: Zdziwienie i zaduma. *Gaz. Pom.* 1978 nr 80; S. Wronski: Anegdota i stylizacja. *Fakty* 1978 nr 14. — K. Nowicki: Jak umierają wiersze. *Fakty* 1981 nr 2 [rec.: Już po południu]. — [Jeszcze jedno lato:] H. Panas. *Gaz. Olszt.* 1982 nr 244; S. Jurkowski: Jeszcze jeden słowotok. *Tyg. Kult.* 1983 nr 17. — M. Lalak: Chłopięcość. *Nowe Książ.* 1985 nr 6 [rec.: Chłopiec]. — [Wielka dłoń świata:] M. Strzyżewski. *Twórczość* 1995 nr 9; A. Swietlik: „Wobec rzeczywistości”. *Nowe Książ.* 1995 nr 3.

K.B.

ORŁOŃ Marian 1932-1990

Pierwotne nazwisko: Wendzonka. Pseud.: M.O.; Marianek; MOR. Prozaik, autor książek dla dzieci

Urodzony 23 lipca 1932 w Ludwinowie (pow. Goścyni); syn Piotra Wendzonki, urzędnika gminnego, i Józefy z domu Kaczmarek. W 1945-46 uczył się w szkole podstawowej w Pępowie, w 1947-49 w Małym Seminarium Zagranicznym w Poznaniu, a następnie w Liceum Pedagogicznym w Krotoszynie. Po zdaniu matury w 1951, pracował przez rok jako nauczyciel w Szkole Podstawowej w Wilkowie Polskim. W 1952-54 odbywał zasadniczą służbę wojskową w Zgorzelcu i Wrocławiu; w ostatnich miesiącach służby pracował jako dziennikarz w *Żołnierzu Ludu*. W 1954-65 był nauczycielem w Szkole Podstawowej nr 21 w Poznaniu. W 1957 opublikował w *Przewodniku Katolickim* opowiadanie pt. „Oleńka” (nr 7), które uważał za właści-

wy debiut literacki; z piśmem tym współpracował do 1971 (też pod pseud.: Marianek, MOR). Równocześnie od 1957 studiował historię na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ożenił się z Marią Sobiak. Po uzyskaniu magisterium w 1964, kierował biblioteką (1965-81), a następnie (do przejścia na emeryturę w 1982) ośrodkiem informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej w Instytucie Ochrony Roślin w Poznaniu. W 1969 został członkiem ZLP. Rozwijając twórczość literacką dla dzieci, publikował liczne opowiadania, fragmenty powieści, wiersze zwłaszcza w *Płomyczku* (1968-86; od 1978 członek rady redakcyjnej), *Jutrzence* (1970-86), miesięczniku *Ogniuwo* (1971-75), *Świerszczyku* (1971-84, z przerwami), *Dziatwie* (1973-86, z przerwami). W 1970-75 był sekretarzem Komisji Literatury dla Dzieci i Młodzieży przy Zarządzie Głównym ZLP; w 1975-80 jej członkiem. W 1971 otrzymał nagrodę Wielkopolskiej Chóragwi Harcerzy dla „Ulubionego pisarza dzieci i młodzieży”. W 1972-81 był sekretarzem Oddziału Poznańskiego ZLP. W 1974-81 prowadził tzw. czwartki literackie, organizowane przez Bibliotekę im. E. Raczyńskiego w Poznaniu. W 1979 otrzymał nagrodę wojewódzką za wybitne osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury, a w 1981 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości literackiej dla dzieci i młodzieży. W 1983-86 zamieszczał cykl opowiadań w piśmie *Mały Gość Niedzielny*. Wyróżniony Odznaką Honorową m. Poznania (1974), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1976) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Zmarł 12 grudnia 1990 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. O myszce Klementynie, pajęczku Bazylim i Ziemiakczowych Braciach. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1966, [10] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 2 [właśc. 3] 1975.

2. Ami znaczy przyjaciel. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, 24 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974; wyd. 2 [właśc. 3] Wwa: KAW 1980.

Adapt. radiowa: Radio 1968.

3. Poczekaj do jutra. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, 29 s. Przedr. zob. poz. 16.

4. Ostatnia przygoda detektywa Noska. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 130 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 10 pt. Detektyw Nosek, Czarna Broda i porywacze. Wwa: KAW 1984, 142 s.

Adapt. radiowa: Radio 1968.

5. Zawisza Błady. [Opowiadania]. Wwa: Ruch 1968, 43 s.

Zawartość: Dziobaty; Muzykant; „Mam młodego wielbłąda ...”; Zawisza Błady; Chrabąszcz; Złodziej.

6. Przegrana Szerłoka. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1970, 46 s. Przedr. zob. poz. 16.

Przekł. lotew. wyd. łącznie z poz. 16: Riga ok. 1981.
Adapt. radiowa: Radio 1972.

7. Szansa Pigmeja. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1970, 48 s. Wyd. 2 tamże 1973. Przedr. zob. poz. 16.
Adapt. radiowa: Radio 1970.

8. Tajemnica Jacka Karasia. [Opowiadanie]. Wwa: Ruch 1971, 50 s.

Przekł. niem.: Das Geheimnis des Jacek Karas. [Przeł.] M. Bester. Wwa 1976.

9. Próba odwagi. [Powieść]. Wwa: Ruch 1972, 112 s. Wyd. 2 Pozn.: WP 1978.

10. Detektyw Nosek i porywacze. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1973, 116 s. Wyd. nast. łącznie z Ostatnią przygodą detektywa Noska zob. poz. 4.

11. Kartki z ostatniej ławki. [Powieść]. Pozn.: WP 1973, 78 s. Wyd. 2 tamże 1988.

12. Mój kochany pan pies. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Ruch 1975, 38 s. Wyd. 2 tamże 1977.
Zawartość: Mój kochany pan pies; Dziobaty [poz. 5]; Z łapą po skarby; Zegnaj, Kłębusi!

13. Pisane łapą. Z psiego przełożył ... [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1975, 64 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1978, wyd. 4 1984.
Adapt. teatr.: Wyst. Kat., T. Młodego Widza 1980.

14. Florentynka. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1976, [12] k. Wyd. 2 tamże 1979.

15. Jak detektyw Nosek zadziwił Lipki Nowe. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1976, 86 s.

16. Odważni chodzą nocą. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1976, 79 s.

Zawartość: Odważni chodzą nocą; Poczekaj do jutra [poz. 3]; Przegrana Szerłoka [poz. 6]; Szansa Pigmeja [poz. 7]; Szkolna zabawa.
Przekł. lotew. zob. poz. 6.

17. W mieście króla Marcepana. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1981, 22 s.

18. Wielki dzień osiołka Barnaby. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1983, 22 s.

19. Wierni do końca. [Opowieść dokumentalna]. Łódź: Wydawn. Salezjańskie 1984, 104 s.

20. Zbuntowana orkiestra. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1984, 23 s.

21. Zwariowane dzieciaki. [Opowiadania dla dzieci]. Pozn.: WP 1984, 31 s.

Zawartość: Zwariowane dzieciaki; Przygoda z zegarkiem; Biedny Pimpus!; „Do mojej Mamy w szpitalu”; Jak zdobyć babcię?; „Mam młodego wiewłada ...” [poz. 5]; Nalesnik à la Jacek.

22. Komu kundelek, komu? [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1986, 22 s.

23. Legendy i podania polskie. [Współaut.]. J. Tyszkiewicz. Wwa: PTTK „Kraj” 1986, 191 s. Wyd. 2 tamże 1990.

24. Babcia Kluczykowa. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1989, 31 s.

25. Odmieniec. [Opowiadania dla dzieci]. Pozn.: WP 1989, 46 s.

Zawiera z poz. 5: Zawisza Błady; Muzykant; Złodziej; — nadto: Odmieniec; Zorina; Nie płacz, Dziobaty!; Gołębie pana Brozka; „Mogę Ci dać tylko te kwiaty ...”.

26. Pozwolił ptakom śpiewać. Opowieści o świętych. [Dla dzieci]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1989, 239 s.

27. Uczeń kuglarza. [Powieść dla dzieci]. Wwa: Pallot. 1989, 101 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiady: Dostrzegać małe dramaty w idyllicznym świecie dziecka. Rozm. U. Kaczkowska. *Gaz. Zach.* 1979 nr 30; Krasnoludki są potrzebne. *Tydzień* 1979 nr 18; Nie byłem sam. Rozm. P. Szewc. *Nowe Książ.* 1996 nr 1.

E. Jusztal: Dla najmłodszych. *Nowe Książ.* 1972 nr 5 [rec.: O myszce Klementynce, pajczku Bazylim i Ziemiaczkowych Braciach]. — J. Papuzińska: Puste miejsce. *Nowe Książ.* 1973 nr 2 [rec.: Próba odwagi]. — E. Zaleska: Serialu część trzecia. *Nowe Książ.* 1976 nr 20 [rec.: Jak detektyw Nosek zadziwił Lipki Nowe]. — K.M. Bujwid: O wszystkim po trochu. *Nowe Książ.* 1977 nr 5 [rec.: Odważni chodzą nocą]. — S. Grabowski. *Nowe Książ.* 1977 nr 18 [rec.: Florentynka]. — Ł. Niepan: Tego ja chcę, który najdzie i ugoni. *Nowe Książ.* 1977 nr 11 [rec.: Pisane łapą]. — R. Wachowiak: Strategie dydaktyczne. (O pisarstwie M.O.) *Nurt* 1978 nr 3. — [Wielki dzień osiołka Barnaby:] G. Górnicki: Wielki dzień osiołka. *Fakty* 1983 nr 21; M. Różycki: cdn. ... *Tyg. Kult.* 1983 nr 22. — P. Szewc: K.O. *Nowe Książ.* 1996 nr 1.

K.B

ORŁOŚ Kazimierz ur. 1935

Pseud.: Maciej Jordan.

Prozaik, autor słuchowisk radiowych.

Urodzony 26 grudnia 1935 w Warszawie; syn Henryka Orłosa, pracownika naukowego w dziedzinie leśnictwa, i Seweryny z Mackiewiczów, nauczycielki; siostrzeńcem pisarzy i publicystów Stanisława i Józefa Mackiewiczów. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał początkowo nadal w Warszawie; w 1941-43 przebywał z rodzicami w Dąbrówkach pod Łańcutem, a w 1944 ponownie w Warszawie. Po zakończeniu wojny mieszkał krótki okres w Łodzi, po czym powrócił do Warszawy, gdzie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. T. Reytana; w 1953 zdał maturę. Następnie przez dwa lata uczył się samodzielnie i zarabkował korepetycjami. Od 1955 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1958 opowiadaniem pt. „Dziewczyna z łódki”, opublikowanym na łamach *Twórczości* (nr 9). W 1959 ożenił się z Teresą Czerniewicz, absolwentką ogrodnictwa w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Po uzyskaniu w 1960 magisterium, pracował w 1961 kil-

ka miesięcy jako prawnik w Kombinacie Górniczo-Energetycznym „Turów” w Turosszowie. Następnie zajmował się przez pewien czas wyłącznie twórczością literacką. Opowiadania, reportaże i utwory dramatyczne ogłaszał w wielu czasopiśmie, m.in. w *Twórczości* (do 1969), *Współczesności* (1959-63), *Orce* (1960-61; tu m.in. cykl reportaży pt. „Drogami Turosszowa”), *Życiu Literackim* (1962-63), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-69). W 1963 pracował niedługo okres jako asystent do spraw socjalnoprawnych w Szpitalu Psychiatrycznym w Pruszkowie, następnie do 1966 jako radca prawny w dyrekcji budowy elektrowni wodnej „Solina” nad Sanem (po zakończeniu budowy odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi), a w 1969 w elektrowni ciepłej „Kozienice” (w okresie budowy). Kontynuował działalność pisarską. W 1966 został członkiem ZLP. Od 1967 zajmował się także twórczością radiową, był kilkakrotnie nagrodzony w konkursach na słuchowiska radiowe. W 1970 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od tegoż roku pracował w Redakcji Słuchowisk Radiowych Polskiego Radia, a od 1972 także w dziale reportaży tygodnika *Literatura*. W 1973, po opublikowaniu przez Instytut Literacki w Paryżu jego powieści „Cudowna melina”, został zwolniony z pracy w obu tych miejscach i objęty przez cenzurę zakazem druku. W 1973-76 był zatrudniony jako prawnik w bazie Warszawskiego Przedsiębiorstwa Robót Drogowych w Ignacowie pod Piotrkowem Trybunalskim. W 1977-81 współredagował niezależne pismo *Zapis*. Od 1981 był członkiem Zarządu Głównego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W latach osiemdziesiątych drukował prozę, recenzje i artykuły m.in. w czasopiśmie wydawanych poza cenzurą, w *Nowym Zapisie* (w 1982-83 członek zespołu redakcyjnego) i *Kulturze Niezależnej* (1987-89), oraz londyńskim *Pulsie* (od 1982 z przerwami). Od 1988 współpracował z Radiem Wolna Europa (do jego likwidacji w 1994). W 1989 został członkiem SPP i wszedł w skład zarządu. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Między brzegami. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1961, 147 s. Por. poz. 2.

Zawartość: Zielone i srebrne; Narzeczony Rozalii; Wyspa; Wujek Julek; Mały i diabeł; Szewc Filip; Między brzegami; Dziewczyna z łódki; Koto.

2. Między brzegami. Scenariusz filmowy na wątkach własnych opowiadań ... Ekran. 1963. Por. poz. 1.

3. Koniec zabawy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1965, 129 s.

Zawartość: Obrazek; Pokój; Polowanie; Panna Stasia; Jatka; Lustro; Domek drwali; Koniec zabawy; Dziecko ojca i matka; Nieobecny.

Nagroda im. S. Piętaka w 1966.

Adapt. film. opowiadania Dziecko ojca i matki pt. Znak. Scenariusz: I. Kamieńska. Ekran. 1973 [film nie wszedł na ekrany].

4. Ruchome piaski. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Ślesicki. Ekran. 1968.

Tytuł roboczy: Imię ojca. — Wyróżnienie na międzynarodowym festiwalu filmowym w Rio de Janeiro w 1969.

5. Ciemne drzewa. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1970, 194 s.

Zawartość: Wesele Józka; Upał; Gałązki klonu; Samotność mężczyzny; Staszek Nędza; Ciemne drzewa; Między ludźmi; Chłopiec z gołębiami; Krótka historia miłosna; Spotkanie w październiku; Ciężkie przeżycie; Powrót nad rzekę; Otwórz i zamknij drzwi.

Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie za r. 1970.

6. Piranie. Utwór dramatyczny. Powst. ok. 1972. TV 1997.

Wyróżnienie w konkursie Festiwalu Pol. Sztuk Współcz. we Wr. w 1972.

7. Cudowna melina. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1973, 178 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1989, wyd. 2 tamże 1989. Wyd. łącznie z Historia „Cudownej meliny” zob. poz. 12.

Niezależna Nagroda Literacka Prozaików za r. 1974.

Przełt. wg inf. autora: franc.: Une fine planque. [Przełt.] J.-Y. Erhel. *Continent*, Paryż 1980 nr 6, — ros.: [Przełt.] N. Gorbanevskaja. *Kontinent*, Paryż 1977.

8. Trzecie kłamstwo. Powieść. Paryż: Inst. Lit. 1980, 328 s. Wyd. nast. Wwa: Iskry 1990.

9. Opowiadania wojenne. [Autorzy:] M. Nowakowski, ... [Białystok:] Białost. Ofic. Wydawn.* 1982, 30 s.

Tu K.O.: Stań pod murem; Nie przechodź na czerwonym.

10. Pustynia Gobi. Opowiadania. London: Puls 1983, 99 s. Wyd. nast.: [Wwa:] NOWA* 1983; Wwa PoMost* 1989.

Zawartość: Zona cieśli; Drzewo Pana Jezusa; Nauczyciel muzyki; Czerwone kalosze; Pragnienie; Ostatnie polowanie na grubego zwierza; Gałązka bzu; Gdzie drzewa szumia do snu; Święci tańczą na łąkach; Etylek-metylek; Za tych, co rządzą; Druciany lis; Drugie wrota w las; Nie przechodź na czerwonym [poz. 9]; Stań pod murem [poz. 9]; Wojna w górach.

Wyd. osob. opowiadania Gałązka bzu. [B.m.:] Ofic. Poetów i Pisarzy* 1981.

11. Przechwalnia. [Powieść]. London: Puls 1985, 108 s. Wyd. nast.: Wwa: Przedświt* 1985; Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW [1990].

12. Historia „Cudownej meliny”. Paryż: Inst. Lit. 1987, 155 s. Wyd. łącznie z poz. 7 pt. Historia „Cudownej meliny”; Cudowna melina. Wwa: NOWA* 1988, 326 s. Toż wyd. nast.: wyd. 2 Białystok: Ver-sus 1990; Wwa: Świat Książki 1997.

Nagroda „Solidarności” za r. 1988, przyznana przez Kom. Kultury Niezależnej.

13. Drugie wrota w las. [Wybór opowiadań]. Wwa: Iskry 1992, 228 s.

Zawiera z poz. 1: Dziewczyna z łódki; Narzeczony Rozalii, — z poz. 3: Polowanie; Pokój; Koniec zabawy; Dziecko ojca

y matki, — z poz. 5: Gałązki klonu; Upał; Samotność mężczyzny; Staszek Nędza; Ciemne drzewa; Między ludźmi; Chłopiec z gołębiem; Otwórz i zamknij drzwi, — z poz. 9: Stań pod murem; Nie przechodź na czerwonym, — z poz. 10: Żona cieśli; Drzewo Pana Jezusa; Nauczyciel muzyki; Czerwone kasłose; Pragnienie; Gałązka bzu; Święci tańczą na łąkach; Etylek-metylek; Ostatnie polowanie na grubego zwierza; Za tych, co rządzą; Druciany lis; Drugie wrota w las, — nadto: Wszystkiego najlepszego; Krzyż Powstańczy; Wyspa koników polnych.

14. Zimna Elka. [Opowiadania]. Wwa: Morex 1995, 90 s.

Zawartość: Sprawa do załatwienia; Wielbłąd; Duży i mały Łoga; Ból; Zimna Elka; Pamięć; Prosty rachunek; Wszystkiego najlepszego; Pani Maria; Krzyż Powstańczy [poz. 13]; „Nie czekaj, pomóż”; Śmierć na motorynce; Leśniczy Sobota; Rozmowa o gwiazdach; Wyspa koników polnych [poz. 13]; Lepiej nic nie mów.

15. Niebieski szklarz. [Opowiadania]. Kr.: WL 1996, 186 s.

Zawartość: Śmierć cygańskiego króla; Niebieski szklarz; Chłopcy z „Albatrosa”; Zimorodek.

16. Święci tańczą na łąkach. [Opowiadanie]. Lubl.: Wydawn. UMCS 1996, 35 s. Zob. poz. 10.

Sluchowska radiowe, m.in.: Szczur. Radio 1968 [wyróżnienie w konkursie Nacz. Red. Lit. Pol. Radia i Telewizji w 1967]. — Ciemne drzewa. Radio 1970 [por. Twórczość poz. 5]. — Dom. Radio 1970. Druk *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 3 s. 41-52 [wyróżnienie w konkursie Nacz. Red. Lit. Pol. Radia w 1970]. — Upał. Radio 1970. Druk *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 1 s. 63-70 [por. Twórczość poz. 5]. Adapt. tv: Upał. Scenariusz filmu telewizyjnego: A. Krauze. *Kierunki* 1970 nr 25 s. 6-7 [tu omyłkowo jako współaut. K.O.]. — Brydżysci. Radio 1971. Druk *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 4 s. 87-96. Przedr. w: Teatr wyobraźni. Wwa 1974. — Czarna pani. Radio 1971. — Gra w milczenie. Radio 1971 [II nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowisko współcz. w 1971]. Druk *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 3 s. 45-55, przedr. *Dialog* 1971 nr 6 s. 35-42. Przekł.: franc. Radio France Culture 1972; słowac. Radio (Bratysława) 1972. — Człowiek z plasteliny. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 4 s. 57-68. — Ogłoszenie matrymonialne. Radio 1980. Adapt. tv łącznie ze słuchowiskami; Pokój 312; Odpowiem na wszystkie pytania pt. Tryptyk: Scenariusz: U. Urbaniak. TV 1996. — Wybory pana burmistrza. Radio 1996. — Pokój 312. Radio 1997. Adapt. tv zob. Ogłoszenie matrymonialne. — Pierwsza naiwna. Radio 1997.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1978, 1989, 1997. — Wywiady: Trzeba być realistą. Rozm. M. Kowalski. *Tyg. Solid* 1981 nr 12; Ci wspólniali opozycjonści. Rozm. H. Zaworska. *Literatura* 1990 nr 10; Kraj trochę obcy. Rozm. K. Masłoń. *Rzeczpospolita* 1996 nr 71 dod. *Plus-Minus* nr 12; Nie byłem sam. Rozm. P. Szewc. *Nowe Książ.* 1996 nr 1.

SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska).

[Między brzegami:] H. Berezka: Sympatyczny debiut. *Nowe Książ.* 1961 nr 16, przedr. w art. Młodość i wiek męski w te goz: Prozaiczne początki. Wwa 1971, w art. Sprzymierzenie w tegoz: Związki naturalne. [Wwa] 1972; T. Wróblewska. *Orka* 1961 nr 40; M. Wyka: Mały realizm i filozofia. *Twórczość* 1962 nr 1. — H. Berezka: Brutalność. *Nowe Książ.* 1966 nr 5, przedr. w art. Młodość i wiek męski w te goz: Prozaiczne początki. Wwa 1971, w art. Sprzymierzenie w tegoz: Związki naturalne. [Wwa] 1972 [rec.: Koniec zabawy]. — S. Lichański: Poezja sumienia. *Tyg. Kult.* 1966 nr 21. — S. Melkowski: Okrucieństwo. *Twórczość* 1966 nr 3, przedr. w te goz: Domena prozy. Wwa 1986 [rec.: Koniec zabawy]. — [Ciemne drzewa:] Z. Dolecki: Średni realizm i trochę poezji. *Kierunki* 1970 nr 15; J.Z. Maciejewski: Przypowieść współczesna. *Mies. Lit.* 1970 nr 8. — M. Podgórski: Nieważne jest to życie nasze? *Kamena* 1970 nr 11. — B. Zadura: Rzetelnie w tonacji szarej. *Twórczość* 1970 nr 9. — H. Berezka: Sprzymierzenie. W te goz: Związki naturalne. [Wwa] 1972 [dot.: Między brzegami; Koniec zabawy; Ciemne drzewa]. — [Cudowna melina:] Cz. Dobek: Jeszcze o „Cudownej melinie”. *Kultura*, Paryż 1973 nr 9; J. Grzymkowski: Popluwanie. *Barwy* 1973 nr 5; J. Katz: Oczyszczyć to miejsce, w którym żyjesz. *Kultura*, Paryż 1973 nr 7/8; W. Wirpsza: Gogolowski składniki. *Kultura*, Paryż 1973 nr 4; J. Switalski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1974 nr 3/4. — [Trzęcie kłamstwo:] J. Katz-Hewetson: Widziane z dołu. *Kultura*, Paryż 1980 nr 6, polem.: B. Toporska: W obronie O. Tamze 1980 nr 9. — R.K. Wilson: „A marvelous hangout” or „Dead souls” revisited. *World Literature Today*, Norman 1980 nr 3. — [Pustynia Gobi:] A. Więkowski: Wielbłąd a literatura polska. *Archipelag*, Berlin Zach. 1983 nr 5; [M. Kunowska-Porebna]. *Solid. Naucz.* 1984 nr 26/27; M.R. *Alm. Hum.* 1984 nr 1/2; [A. Jurewicz] (jota). *Podpunkt* 1986 nr 7. — [Przechodnia:] M. Majewski: Jalowy bieg. *Archipelag*, Berlin Zach. 1986 nr 10/11; [W. Skalmowski] M. Broński: „Przerwa w spożyciu”. *Kultura*, Paryż 1986 nr 11. — [A. Kaczyński] L. Bober: „... ale pan znów naubliżał władzy ludowej”. *Kult. Należna* 1988 nr 38 [rec.: Historia „Cudownej meliny”]. — [Cudowna melina:] [W. Bolecki] J. Malewski: Jak zostać pisarzem politycznym (w PRL). W te goz: Widziałem wolność w Warszawie. London 1989; K. Mętrak: Melina. *Literatura* 1989 nr 8, przedr. w te goz: Krytyka — twórczość przekłeta. Wwa 1995; S. Tomala: triumf realizmu. *Nowe Książ.* 1990 nr 2/3. — [Trzęcie kłamstwo:] Z. Bauer: Notatki z szarości. *Nowe Książ.* 1991 nr 2; M. Orski. *Prz. Powsz.* 1991 nr 6; B. Rogatko: Nierzeczywista rzeczywistość. *Dekada Lit.* 1991 nr 11. — B. Krzywicka: „Bede mówić prawdę i tylko prawdę ...” — o twórczości K.O. W te goz: Penetracja. Kr. 1993. — L. Szaruga: K.O. W te goz: Wobec totalitaryzmu. Kostium kościelny w polskiej prozie: Wobec cenzury. Szczec. 1994. — H. Zaworska: Życie na niby. W te goz: Lustra Polaków. Łódź 1994. — M. Orski: K.O. Socrealizm na odwrót. W te goz: A mury runęły. Wr. 1995. — [Niebieski szklarz:] Z. Florczak: Ta gorzka pogoda. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 19; M. Jęty: Wyspa koników polnych. *Twórczość* 1996 nr 8 [dot. też: Zimna Elka]; M. Orski: Magia peelerowskich inspiracji. *Nowe Książ.* 1996 nr 1. — W. Schlott: Die Normalität von Gewalt. Korruption und Erpressung — das Erzählwerk von K.O. W te goz: Von der Darstellung des Holocaust zur „kleinen Apokalypse”. Frankfurt am Main 1996. — [Zimna Elka:] K. Lisowski: Dwie strony medalu. *Rzeczpospolita* 1996 nr 65 dod. *Plus-Minus* nr 12; P. Szewc: Lustró realizmu. *Nowe Książ.* 1996 nr 11. — P. Graf: Literatura i przemoc, czyli zło w twórczości Jana Komolki i K.O. W: Śladami człowieka książkowego. Pozn. 1997.

A.Sz.

ORŁOWSKI Władysław 1922-1989

Krypt.: (O); W.O.; W. Orł.; Wład.; (wo).
Dramatopisarz, prozaik, krytyk teatralny.

Urodzony 27 czerwca 1922 w Warszawie; syn Mieczysława Orłowskiego, lekarza, i Elżbiety z domu

Abałdajew. Do szkół uczęszczał w Łodzi. Od 1934 uczył się w Gimnazjum i Liceum im. M. Kopernika. W czasie okupacji niemieckiej został z matką wysiedlony z Łodzi i przebywał w Warszawie. Kontynuował naukę na tajnych kompletach, kierowanych przez Władysława Giżyckiego; w 1940 uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie mieszkał w Dębnie pod Tarnobrzegiem i utrzymywał się z pracy w firmie budowlanej. Był żołnierzem AK, brał udział w powstaniu warszawskim. Po jego upadku przebywał w obozach jenieckich w Lansdorf (Łambinowice), Augsburgu i Grosselfingen, skąd uciekł w połowie grudnia 1944 i powrócił do kraju. W lutym 1945 zamieszkał w Łodzi, gdzie pracował początkowo jako korektor w redakcji dziennika *Rzeczpospolita*. Debiutował w tymże roku „Wspomnieniami”, ogłoszonymi w czasopiśmie *Na straży* (nr 48). Od kwietnia do listopada 1945 służył w Wojsku Polskim. Następnie rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Łódzkim; w 1948 uzyskał magisterium. Równocześnie pracował (do 1955) w *Dzienniku Łódzkim* kolejno jako reporter, kierownik działu, sekretarz redakcji; drukował tu także artykuły, recenzje teatralne i felietony (także pod krypt. Wład.). W 1946 został członkiem Związku Zawodowego Dziennikarzy (później SDP). W 1953 ukończył roczny kurs przy Ośrodku Szkolenia Dziennikarskiego w Warszawie. W 1954 ożenił się z Haliną Radzikowską, lekarką. W 1954-55 publikował także recenzje literackie i teatralne w *Łódzkim Expressie Ilustrowanym*. Od 1955 należał do PZPR (do ok. 1968). Od listopada 1955 do września 1956 pełnił funkcję redaktora naczelnego *Kuriera Szczecińskiego*, a następnie do 1958 redaktora naczelnego *Expressu Ilustrowanego*. Od 1958 stale publikował w tygodniku *Odgłosy* (m.in. systematycznie recenzje z teatrów łódzkich oraz od 1967 omówienia programu telewizyjnego w rubryce „Tele-objektów”), a w 1959-68 także w *Głosie Robotniczym*. W 1959-62 był redaktorem naczelnym Łódzkiego Ośrodka Telewizyjnego, po czym w 1962 objął stanowisko naczelnego redaktora Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi. Debiutował w 1961 jako dramaturg sztuką pt. „Sprawiedliwość w Kioto”, wydrukowaną w *Dialogu* (nr 4). Pisał również słuchowiska radiowe i od połowy lat siedemdziesiątych powieści. W 1962-72 wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi. W 1964 został członkiem ZLP (1964-66 wiceprezes Oddziału Łódzkiego). W tymże roku otrzymał nagrodę Towarzystwa Przyjaciół Łodzi za recenzje teatralne ze scen łódzkich. W 1965-68 był radnym, pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Kultury i Sztuki w Radzie Narodowej m. Łodzi. W 1967-68 wchodził w skład kolegium redakcyjnego miesięcznika filmowego *Kamera*. W 1970

uzyskał w Instytucie Sztuki PAN doktorat na podstawie rozprawy „Podstawowa problematyka adaptacji filmowych i telewizyjnych tekstów literackich na wybranych przykładach” (promotor prof. Jerzy Toeplitz). Pracował jako konsultant programowy w Teatrze Nowym w Łodzi i jako kierownik literacki Teatru Ziemi Łódzkiej (1973-79). Recenzje i artykuły na temat teatru ogłaszał także w *Scenie* (1974-79) i *Teatrze* (1976-81). Od 1975 był prezesem Oddziału Wojewódzkiego Towarzystwa Kultury Teatralnej w Łodzi. Po ogłoszeniu w 1981 stanu wojennego został komisarzem wojskowym zawieszono Oddziału Łódzkiego ZLP, w 1983 prezesem Oddziału Łódzkiego nowego ZLP, a w 1985 członkiem Zarządu Głównego Związku. W 1987 otrzymał nagrodę m. Łodzi. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955), Odznaką Honorową m. Łodzi (1961), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Medalem Zwycięstwa i Wolności 1945 (1974). Zmarł 5 stycznia 1989 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sprawiedliwość w Kioto. (Przypowieść sceniczna). *Dialog* 1961 nr 4 s. 34-49. Praprem. Łódź, T. Nowy 1961. TV 1963. Radio 1981.

Intermedia do sztuki pt. Opowieści japońskie. *Przekrój* 1961 nr 866 s. 8.

2. Jutro Berlin. (Sztuka w 3 aktach). Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1963. TV 1967.

Druk w skrócie autoryzowanym z uwagami insc. B. Darłakówny. *Mater. Repert.* 1964 nr 1 s. 7-29. Druk w nowej wersji *Scena* 1975 nr 3 s. 52-64.

II nagroda Ministra Obrony Nar. w dziedzinie teatru w 1963.

3. Piąty lot. (Sztuka w 2 aktach, 3 odsłonach). *Dialog* 1965 nr 12 s. 18-44. Praprem. Łódź, T. Nowy 1968.

Adapt. radiowa: Adapt. W. Opalek. Radio 1966.

4. Ballada partyzancka. [Widowisko plenerowe; współaut.:] T. Szewera, M. Wawrzekiewicz. Łódź 1967.

Nagroda zespołowa Ministra Obrony Nar. III stopnia w 1967, zespołowa nagroda teatr. MRN w Łodzi za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury w 1968.

5. Siedem dni prezydenta. (Sztuka telewizyjna). TV 1968. Druk *Dialog* 1968 nr 10 s. 5-17. Przedr.: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970.

III nagroda w konkursie na scenariusz widowiska tv o tematyce współcz. w 1968

6. Późne życzenia noworoczne. [Utwór dramatyczny]. TV 1971.

7. Spektakl w teatrze Forda. [Utwór dramatyczny]. TV 1971. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 2 s. 73-95.

Przekł. słowac. tv (Bratysława) 1972.

8. Z książki na ekran. Łódź: WŁ 1974, 250 s.
Rozprawa doktorska nt. problematyki adaptacji filmowych i telewizyjnych tekstów literackich.
9. Nie ma sprawy. [Utwór dramatyczny]. TV 1975. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1976 nr 2 s. 30-54.
10. Cudza miłość, cudze cierpienie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 225 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1985.

11. Szczere wyznaczenie Zbigniewa K. Monodram. Powst. 1976.
Wyróżnienie w Ogólnopolskim Konkursie na Monodram w 1976. Inf.: *Scena* 1976 nr 11 s. 56.

12. Każdy chwyt dozwolony. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Ziemi Łódz. 1977.

13. Idę razem z wami. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 211 s.

14. Kaskader. [Monodram]. *Scena* 1979 nr 2 s. 43-45.

III nagroda w Ogólnopolskim Konkursie na Monodram w 1979.
Przekł. bułg. Wyst. Sofia 1984.

15. Urodzinowy wieczór. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 115 s.

16. Dynastia bez herbu. [Powieść]. Łódź: WŁ 1981, 189 s.

Wyróżnienie w konkursie na powieść związaną z przemysłem lekkim, zorganizowanym przez Związek Zawodowy Pracowników Przemysłu Włókienniczego, Odzieżowego i Skórzanego w Łodzi, ZG ZLP i Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1977.

17. Niezwykłe przygody Józefa. [Powieść]. Łódź: KAW 1982, 113 s.

18. Wołanie z pustej przestrzeni. [Powieść]. Łódź: WŁ 1982, 201 s.

19. Józef Arkusz - przyroda badana kamerą. [Szkic]. Łódź: [b.w. 1983], 16 s.

Zawiera art. nt. pracy, filmografię i wykaz nagród J. Arkusza.

20. Tajna misja Hipoteusza Grippy i gadatliwego psa Artakserksesa. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] W.M. Orłowski. Łódź: KAW 1986, 168 s.

21. Odlamki. [Powieść]. Łódź: KAW 1987, 200 s.

Nadto słuchowiska radiowe, m.in.: Papua. Radio 1972. - Romeo i Julia w ramionach kolektywu. Radio (Łódź) 1972. - Sprawa Calasa. Radio (Łódź) 1973. - Ta jedna noc. Radio (Łódź) 1973. - Wędrująca dusza księcia Berwick. Radio 1973. - Kwitną jabłonie. Radio (Łódź) 1974. - Król zostaje żebrakiem. Radio 1977. - Ten dobry człowiek z torbą na ramieniu. Radio 1979.

Adaptacje teatralne

1. L. Leonow: Złota karetka. TV 1960.
2. H. Cobb: Ścieżki chwały. TV 1962.
3. S. Żeromski: Wierna rzeka. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1963.

4. Z. Uniłowski: Wspólny pokój. TV 1964.

5. J. Hašek: Przygody dobrego wojaka Szwejka. Wyst. Łódź, T. 7¹⁵ 1965.

6. J. Wawrzak: Linia. Wyst. Łódź, T. Ziemi Łódz. 1974.

7. S. Żeromski: Ludzie bezdomni. Wyst. Łódź, T. Ziemi Łódz. 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974. - Wywiad: Mam poczucie skromności. Z W.O. rozm. J. Panasewicz. *Odgłosy* 1977 nr 47. SWPP 2 (A. Szalagan).

J. Rymkiewicz. *Odgłosy* 1961 nr 28 [rec.: Sprawiedliwość w Kiotol. - S.E. Bury: O pięknej Inez i berlińskim wyroku. *Wroc. Tyg. Katolików* 1963 nr 43 [rec.: Jutro Berlin]. - [Sprawiedliwość w Kiotol.] Z. Podgórzec. *Ekran* 1963 nr 4; R. Szydłowski. *Radio i Telew.* 1963 nr 4. - [Piąty lot.] R. Łoboda: Co słycać w dramaturgii łódzkiej? *Odgłosy* 1968 nr 30; [A. Wróblewski] A.W.: Piąty i ostatni lot. *Teatr* 1968 nr 14. - [Z książki na ekran:] M. Gumkowska: Film czy literatura. *Nowe Książ.* 1974 nr 15; W. Wierzewski: Raz jeszcze o niebezpiecznych związkach. *Film* 1974 nr 13; M. Mielcarek: Adaptować czy nie. *Nurt* 1975 nr 1. - F. Rajczak: W.O. *Odgłosy* 1975 nr 22. - M. Prejs: Takie sobie zwyczajny dom. *Mies. Lit.* 1977 nr 10 [rec.: Cudza miłość, cudze cierpienie]. - E. Żmudzka: Gra pozorów. *Teatr* 1977 nr 26 [rec.: Każdy chwyt dozwolony]. - J. Koprowski: Powieść o Łodzi. *Nowe Książ.* 1981 nr 17 [rec.: Dynastia bez herbu]. - T. Błażejewski. *Odgłosy* 1983 nr 12 [rec.: Wołanie z pustej przestrzeni]. - [M. Kucner] Z. Cieplicki: Geszefet prezesa. *Przedsiuit* 1984 nr 2. - D. Ulicka: Totus mundus agit. *Mies. Lit.* 1986 nr 12 [rec.: Cudza miłość, cudze cierpienie]. - [Odlamki:] T. Błażejewski: Czterdzieści lat później. *Odgłosy* 1987 nr 21; C. Lezeński: „Odlamki” na nowo sklecone. *Nowe Książ.* 1987 nr 9.

A.Sz.

ORSKI Mieczysław ur. 1943

Pseud.: Łukasz Janowski; M.Or.; (M.Or.); (mor); (MOR).
Krytyk literacki, poeta.

Urodzony 8 kwietnia 1943 we Lwowie; syn Aleksandra Orskiego, prawnika, i Bronisławy z Janowskich. W 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej jego rodzina przeniosła się do Krakowa, a następnie do Sopotu. Od 1957 uczęszczał do tamtejszego I Liceum Ogólnokształcącego. W 1959-62 był członkiem Gdańskiej Grupy Młodych i Szkoły Grafomanów. Debiutował w 1961 wierszem pt. „Katedra w Łomży”, opublikowanym w dwutygodniku *Pomorze* (nr 4), wyróżnionym rok wcześniej II nagrodą w konkursie literackim Wydziału Kultury MRN w Białymstoku. Po zdaniu w 1961 matury, studiował filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). Podczas studiów nawiązał współpracę z prasą literacką, ogłaszając wiersze, przekłady poezji angielskiej, artykuły i recenzje m.in. na łamach *Liter* (1962-67), *Odry* (od 1964), *Współczesności* (1965-67). Należał do kręgu studenckiej grupy literackiej Orientacja Poetycka „Hybrydy” w Warszawie. W 1965 współredagował miesięcznik Wrocławskiego Koła Polonistów *Głosy*.

Liczne eseje, artykuły, recenzje literackie i teatralne publikował też na łamach *Poezji* (1966-71), *Twórczości* (od 1968), *Wiadomości Wrocławskich* (1970-74, 1978), *Opola* (1972-81, 1983, 1986-90, 1992-93). W 1966 uzyskał magisterium na UW. i do 1972 pracował w redakcji *Słowa Polskiego*, kolejno jako redaktor działu terenowego, miejskiego, a następnie kulturalnego. Był współpracownikiem Teatru Kalambur (1967-70), m.in. kierował w 1967 biurem prasowym I Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Studenckich we Wrocławiu. W 1968 ożenił się z Haliną Wyrzykowską, montażystką telewizyjną. W 1969-82 i od 1989 był członkiem SDP. W 1972 został sekretarzem redakcji miesięcznika *Odra*, w którym nadal drukował liczne recenzje i artykuły. Od 1974 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983), pełnił funkcje m.in. sekretarza, opiekuna Koła Młodych i wiceprezesa Oddziału Wrocławskiego (od 1980). Współorganizował Legnickie i Oleśnickie Dni Poezji oraz Turnieje Poezji im. R. Wojaćzka we Wrocławiu. W 1977 przebywał na stypendium literackim w Norwegii. W 1980-89 należał do NSZZ „Solidarność”. W 1981-83 współpracował z Teatrem Współczesnym we Wrocławiu. W 1986 przebywał przez trzy miesiące w Londynie, na zaproszenie Koła Ułanów Pułku Jazłowieckiego. W 1989-95 był stałym komentatorem literackim Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. W 1989 został członkiem SPP (pełnił obowiązki wiceprezesa zarządu Oddziału Wrocławskiego w 1989-91 i członka zarządu od 1992) i Polskiego PEN Clubu. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką m. Wrocławia. W 1991 objął funkcję redaktora naczelnego *Odry*. W 1992 brał udział jako wykładowca w zajęciach Uniwersytetu Letniego Instytutu Jana Pawła II w Rzymie. W 1996 został konsultantem literackim Wrocławskiego Teatru Lalek. Współpracuje stale m.in. z *Przeglądem Powszechnym* (od 1989), *Kresami* (od 1995), *Arkuszem* (od 1996). Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1988). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyspa. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1966, 45 s.

Tu m.in. cykle: Wyspa; Ci, którzy odchodzą; Zdarzenia; Nagie morze.

2. Zmowa obojętnych i inne szkice. Wr.: Ossol. 1973, 204 s.

Zawartość: Miary heroizmu: Tragiczni i napiętnowani [dot. prozy T. Borowskiego i A. Rudnickiego]; Wobec historii [dot. K. Brandysa]; Romantyczny proletariusz [dot. bohaterów prozy J. Andrzejewskiego, J. Strykowski, K. Brandysa, W. Zalewski]; Przepisani przeszłości [dot. prozy, m.in. S. Dygata, T. Konwickiego, J.B. Ozoga, J. Kawalca, E. Brylla]. — Maminsynki epoki stabilizacji: Trójkąt Augustyna [dot.: A. Augustyn: Mój przyjaciel Staszek, Obrona Arkadyjczyka; K. Traciewicz: Za siódmą górą; E. Biela: Pasażel; Madejowe łożo [dot.:

R. Samsel: Tęsknota dorosłych; B. Madej: Uczta; R. Miernik: Ciosanie; B. Zagórski: Tatuowani]; Trzy propozycje [dot.: A. Twerdochleb: Gwiazda sezonu; J. Pluta: Pas; R. Napiórkowski: Wołanie o deszcz]. — Ocalenie Arkadii: Helm z papieru [dot.: S. Kryśka: Helm z papieru; T. Nowak: Takie większe wesele; B. Latawiec: Nie widziałam tak długiej chorągwi]; Ucieczka niedaleko [dot.: Z. Kubikowski: Bezpieczne małe miły; Cz. Kuriata: Galop do wielkiego lasu; R. Danecki: Kropka oceanu; B. Zadura: Lata spokojnego słońca; B. Fac: Ucieczka niedaleko]; Przeciw pamięci [dot.: N. Gall: Nie otworzą się drzwi sezamu; E. Drzewińska: Osmi krąg]. — Zmowa obojętnych: Przeciw produkcyjnemu [dot.: W. Nawrocki: Trwanie i powrót; S. Grobór: Miejsce na ścianie; L. Wantuła: Urodzenie w dymach; W. Kaczocha: W słońcu, w deszczu; K. Rudnicki: Sprawa]; Powracający schemat [dot.: J. Surdykowski: Powracający z morza; Cz. Czerniawski: Wielki rejs; K. Rado-wicz: Portrety z zagłowego płotna]; Powieść stypendialna, powieść konkursowa [dot.: M. Szyppowska: Władro pełne nieba; E. Iwanicki: Zmowa obojętnych]. — Epopeja polskiego osadnictwa [dot. Z. Trziszki]. — Proza 1970. — Rzemieślnicy słowa: Wschody nad Podlasie [dot.: A. Kazberuk: Arka bezładna; B. Tondos: Skrawki zgrzebne; B.J. Balcerowicz: Śladem słońca; Cz. Kondraciuk: Kojarzenie snu; J. Tyrankiewicz: Po drugiej stronie słońca; Z. Marcinkowska: Źródła biją z ziemi; J. Frydrykiewicz: Owoc milczenia]; W kręgu małego liryzmu [dot.: H. Wolniak: Horyzont; B. Michnik: Siedząc tak w głębi; L. Kielkowski: Topografie serdeczne; J.B. Kos: Zbliżenia; A. Przybylski: Zapowiedź podróży; E. Dyczek: Miejsce doznań]; W labiryncie kultury [dot.: J. Hohensee: Podróż; A. Nawrocki: Różawe owoce]. — Kraina płynnego zera. — O „Czerwonej Róży” i zaangażowaniu w poezji [dot. zbioru: Poeci Czerwonej Róży]. — Poeci Orientacji Hybrydy. — Ku formule romantycznej. — W kręgu sprawdzonych konstelacji lirycznych. — Lira i język.

3. Etos lumpa. Szkice literackie. Wr.: Ossol. 1978, 126 s.

Zawartość: I. Parodia i drwina. Etos lumpa. Smutna indywidualność. Fragmenty większego świata. — II. Kto się boi Marka Arensa? [dot. prozy S. Dygata]; Wpisani w Worcestera [dot. prozy H. Worcestera]; Udręka stabilizacji [dot. prozy T. Mikołajka]; Błogosławiony kształt ojcowizny [dot. prozy J. Kawalca]; Ziemia i jej cienie [dot. prozy J.B. Ozoga]; Miasto wsią podsyte [dot. prozy Z. Trziszki]; Ballada [dot. Z. Zakiewicz: Dolina Hortensji]; Naiwny realizm [dot. prozy J. Pluty]; Obsesja rzeczy [dot. prozy S. Pasternaka]. — III. Znaki czasu [dot. poezji M. Jastruna]; „Co wtedy dojrzałem, odejrzalem teraz” [dot. poezji J. Przybosa]; W poszukiwaniu wyobraźni wywołanej [dot. poezji J. Brzękowskiego]; Krajobrazy liryczne [dot. poezji M. Jachimowicza]; Czas przestrzeni [dot. poezji B. Żurakowskiego].

4. Zamarznięty ocean. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 33 s.

Cykle: Zmierzech Arkadii; Krystalizacje; Reportaże.

5. Kontestator wśród narodowych znaków. [Szkice literackie]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1989, 136 s.

Zawartość: Od autora. — Dolina, rzeka, Hypnos [dot. prozy T. Konwickiego]; Czas przesyłny nie zamknięty [dot. prozy W. Terleckiego]; Realna, krucha tkanka „niereczywistości” [dot. prozy K. Brandysa]; Podróż w głąb jaźni [dot.: J. Krzysztof: Obłęd]; W sieci intrzy [dot.: J. Żylińska: Gwiazda spadająca]; Mitologie dawnych, patologie nowych dzieł [dot. prozy M. Nowakowskiego]; Chłopcy wojny [dot. prozy T. Mikołajka]; Kontestator wśród narodowych znaków; Powrócić do praw odwiecznych [dot. poezji B. Żurakowskiego]; Nowa kracja realizmu; Rytuały reedukacji; Kordian na Pieskowej Skale.

6. A mury runęły. Książka o nowej literaturze. Wr.: Wydawn. W. Bagiński 1995, 145 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1997.

[Wyspa:] M. Czerwińska: „...Ptaki łowią w sieć wyrazów...”. *Litery* 1967 nr 5; K. Nowicki: W sieci wyrazów. *Poezja* 1968 nr 2. — [Zmowa obojętnych i inne szkice:] B.S. Kunda: Podręczny katalog grzechów krytyka. *Nowy Wyraz* 1973 nr 9; K. Nowicki: Krótki kurs myślenia o literaturze. *Twórczość* 1973 nr 9; T. Szerch: Krytyk otwarty. *Odra* 1973 nr 9; L. Bugajski: Pamiętajmy o „małym realizmie”. *Nurt* 1974 nr 5. — [Etos lumpa:] L. Bugajski: Rzeczywistość społeczna — rzeczywistość literacka. *Twórczość* 1978 nr 11; W. Jurasz: Świat przedstawiany i przedstawiający. *Życie Lit.* 1978 nr 47; A. Myszkowski: Radość syntezy. *Nowy Wyraz* 1978 nr 12. — J. Feusette: Liryka krystaliczna. *Opole* 1981 nr 8 [rec.: Zamarnięty ocean]. — J. Łukasiewicz: Tradycje domowe. Trzy książki krytyczne. *Odra* 1990 nr 6 [rec.: Kontestator wśród narodowych znaków]. — [A mury runęły:] H. Gosk: Prezentacja czy polemika? *Nowe Książ.* 1995 nr 12; D. Nowacki: A mury stoją. *Nowy Nurt* 1995 nr 25, polem.: S. Dłuski: Dystans jest duszą piękna. *Nowy Nurt* 1996 nr 1. — S. Sterna-Wachowiak: Krytyk — akuszer. *Nowe Książ.* 1997 nr 2 [rec.: Autokreacje i mitologie].

M.K.K.

ORTWIN Ostap 1876-1942

Właściwe imię i nazwisko: Oskar Katzenellenbogen.

Inne pseud.: J.H.; Jacek Hoplit; O.K.; Ort.; Ortow.; Ost. Ort.; Ostap; ył; (,0).

Krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 23 listopada 1876 w Tłumaczu we wschodniej Galicji; syn Henryka Katzenellenboga, inżyniera, dyrektora cukrowni, i Marii z Katzenellenbogenów. Uczęszczał do ośmioklasowej Wyższej Szkoły Realnej w Stanisławowie. Po zdaniu matury w 1894, studiował prawo i nauki polityczne początkowo na Uniwersytecie Lwowskim, a w 1896/97 w Wiedniu, skąd nadsyłał drobne korespondencje pt. „Listki wiedeńskie” do *Echa Muzykalnego, Teatralnego i Artystycznego* (1896 nr 47, 49; 1897 nr 4, 10, drukowane anonimowo lub podp. O.K.). Następnie kontynuował studia prawnicze ponownie we Lwowie. Brał aktywny udział w działalności Kółek Czytelni Akademickiej: Filozoficznego i Literackiego (w 1898/99 przewodniczący). Należał do Stowarzyszenia Kształcącej się Młodzieży „Zjednoczenie”. Debiutował jako krytyk w 1899 studium pt. „Maurycy Zych”, opublikowanym na łamach organu samokształceniowego ruchu promienistych *Promień* (nr 6). Należał do skupionej wokół domu Maryli Wolskiej, tzw. Zaświecia, grupy młodzieży artystycznej Planetycy (Leopold Staff, Józef Ruffer, Antoni Stanisław Mueller). Po ukończeniu studiów w 1900, odbywał praktykę adwokacką w Stanisławowie i we Lwowie. W 1904-06 studiował ponownie na Uniwersytecie Lwowskim filozofię i historię literatury. Rozwijał też działalność krytyczną, wygłaszając liczne odczyty w Związku Naukowo-Literackim i współpracując z czasopismami, m.in. z *Krytyką* (1902-04, 1907; też pod pseud. Ost. Ort.), warszawskim *Przeglądem Tygodniowym* (1902 cykl

173

Zawartość: Literatura po 1989: A mury runęły; Między „hańbą domową” a „czarną dziurą”. — Nowa proza i „nowa proza” lat osiemdziesiątych: Od mitologii historii do metafikcji; W azylu estetycznej nirwany Peerelu; Dalszy ciąg zabaw przyjemnych, ale mało pożytecznych. — Lata dziewięćdziesiąte: strona etyki: Marek Nowakowski: zwierciadło Peerelu [dot.: Dwa dni z Aniołem; Wilki podchodzą ze wszystkich stron; Homo polonicus]; Janusz Anderman: kraj zredukowanego świata [dot.: Brak tchu; Kraj świata]; Kazimierz Orłoś: socrealizm na odwrót [dot.: Trzecie kłamstwo]; Krystyna Kofta: z perspektywy Kandidy, przez okulary Zoli [dot.: Pawilon małych drapieżców]; Zyta Oryszyn: inicjacja w czasach „hańby” [dot.: Czarna iluminacja; Madam Franksenztal; Historia choroby, historia załoby]; Tadeusz Siejak: dezenterować z Peerelu [dot.: Dezenter]; Bogusława Latawiec: w „ciemni” przeszłości [dot.: Ciemnia]; Stanisław Bieniasz: wśród intryg historii [dot.: Ucieczka]. — Lata dziewięćdziesiąte: strona estetyki: Piotr Szewc: w „korlorze wiecznym” [dot.: Zagłada]; Grzegorz Musiał: wśród „kuzynów Lafcadią” [dot.: Czeska bizuteria]; Stefan Chwin: mitologie czasów zniewolenia [dot.: Krótka historia pewnego żartu]; Paweł Huelle: egzotyczne misterium życia [dot.: Opowiadania na czas przeprowadzki]; Andrzej Turczyński: ballada z kategorii [dot.: Chłopiec na czerwonym koniu]; Andrzej Bart: historia w buduarze [dot.: Rien ne va plus]; Krzysztof Myszkowski: gry w pasję [dot.: Pasa według świętego Jana]; Janusz Rudnicki: życie groteski [dot.: Można żyć!]; „Nie” na trzy głosy (Andrzej Stasiuk, Krzysztof Derdowski, Kazimierz Brakoniecki) [dot.: A. Stasiuk: Mury Hebronu; K. Derdowski: Znikanie; K. Brakoniecki: Zeszyty Jednego].

7. Autokreacje i mitologie. (Zwięzły opis spraw literatury lat 90). Wr.: Okis [Ośrodek Kultury i Sztuki] 1997, 62 s.

Zawartość: Od „bruLionu” do klasycyzmu ponowoczesności. — Dziesięć próz na sześciolocie: Stefan Chwin: tren gdański [dot.: Hanemann]; Natasza Goerke: w ponowoczesnej wieży Babel [dot. prozy N. Goerke]; Zbigniew Kruszyński: strumień zbiorowej świadomości [dot.: Schwedenkräuter]; Krzysztof Myszkowski: w kozim rogu iluzji i schematów [dot.: Pasa według świętego Jana; Kozio róg]; Feliks Netz: magiczny tygiel bytu [dot.: Urodzony w święto zmarłych]; Janusz Rudnicki: od autentyzmu do groteski [dot.: Można żyć; Cholerny świat]; Tomek Trzyzna: niepokojące uczennicy Marysi [dot.: Panna Niki]; Andrzej Stasiuk: alegoryczne theatrum wspólnoty [dot.: Mury Hebronu; Biały kruk; Opowieści galicyjskiej]; Olga Tokarczuk: rojenia modernistyczne [dot.: E.E.]; Magdalena Tulli: mitologie miejskiego molocha [dot.: Sny i kamienie].

Adaptacje sceniczne

1. Futurystykon. [Scenariusz]. Wyst. Wr.: T. Kalamur 1967.

Montaż poezji futurystów polskich.

2. T. Konwicki: Kronika wypadków miłosnych. Adapt. scen. ... Wyst. Wr., T. Współcz. 1981.

3. J. Swift: Podróż Guliwera. Przekł. anonimowy z 1784. Adapt. scen.: K. Braun, ... Wyst. Wr., T. Współcz. 1983.

Prace redakcyjne

1. Imiona istnienia. Antologia młodej poezji dolnośląskiej. Wybór i oprac.: K. Maliszewski, ... Wr.: Okis [Ośrodek Kultury i Sztuki] 1997, 144 s.

2. Czas opowiadania. Almanach młodej prozy dolnośląskiej. Wybór i oprac.: A. Matuszkiewicz, ... Wr.: Okis [Ośrodek Kultury i Sztuki] 1998, 208 s.

„Ze Lwowa” podp. Ostap). W 1903 redagował tygodnik *Małpie Zwierciadło*, w którym publikował (pod pseud. „0”) stały felieton pt. „Głosy teatralne”. Od tego roku uczestniczył w lwowskim ruchu wydawniczym, współpracując z firmą Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego początkowo jako recenzent wewnętrzny, a od 1905 jako kierownik działu wydawniczego; doprowadził m.in. do druku dzieł Stanisława Brzozowskiego i realizacji serii przekładów z pogranicza krytyki i filozofii pod redakcją L. Staffa *Symposion* (25 tomów do 1915). W 1907-08 był recenzentem teatralnym lwowskiego organu Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej *Głos*, a w 1908 nadto współpracownikiem tygodnika *Nasz Kraj*. W tymże roku ożenił się z Różą Frenkel. W 1908-09 występował w obronie S. Brzozowskiego, oskarżanego o współpracę z rosyjską ochroną. Po wybuchu I wojny światowej został powołany do wojska austriackiego i pracował w sądzie polowym kolejno w Morawskiej Ostrawie i we Lwowie. W listopadzie 1918 zgłosił się do Wojska Polskiego i został przydzielony do pracy w Sądzie Wojskowym we Lwowie. Po przejściu do rezerwy w 1922, kierował biurem propagandy prasowej Międzynarodowych Targów Wschodnich; za zasługi w organizowaniu Targów otrzymał w 1930 Złoty Krzyż Zasługi. Równocześnie kontynuował działalność krytycznoliteracką i odczytową. W 1921-22 redagował założony przez siebie dodatek *Kuriera Lwowskiego* pt. *Tydzień Literacki* (tu też ogłosił kilka artykułów i wiersze pod pseud. Jacek Hoplita). Współpracował z *Przeglądem Warszawskim* (1922-24). Za działalność sprawozdawczo-krytyczną otrzymał w 1925 nagrodę Związku Wydawców Polskich. W następnych latach koncentrował się przede wszystkim na pracy badawczej, przygotowując monografię L. Staffa i wybory poezji Jana Kasprowicza i Kazimierza Przerwy-Tetmajera do serii *Biblioteka Narodowa* (prac tych nie ukończył), a później zajmując się teoretycznymi i metodologicznymi problemami krytyki. Od 1934 uczestniczył w konwersatorium prowadzonym na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie przez prof. Romana Ingardena i w zebrańach sekcji estetyki Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Brał czynny udział w organizowaniu życia literackiego i kulturalnego jako członek lwowskiego ZZLP (1920-25 członek zarządu, 1925-31 wiceprezes, a następnie prezes); organizował wieczory dyskusyjne, tzw. poniedziałki (ok. 200), na których m.in. wygłaszał odczyty. Od 1934 był wiceprezesem Zarządu Głównego ZZLP. W 1935 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAŁ. Po wybuchu II wojny światowej pozostał we Lwowie i, działając jako prezes ZZLP, starał się zorganizować pomoc dla pisarzy. Po rozwiązaniu Związku przez władze radzieckie, nie uczestniczył w życiu literackim. Podczas okupacji

niemieckiej nie chciał się ukrywać. W kwietniu 1942 został aresztowany przez gestapo i zastrzelony. (Dokładna data śmierci nie jest znana).

TWÓRCZOŚĆ

1. Lemiesz i szpada przed sądem publicznym. W sprawie Stanisława Brzozowskiego. [Broszura polityczna; autorzy:] K. Irzykowski, ... Lw.: Nakł. autorów 1908, 47 s. Przedr. całości w: K. Irzykowski: Czyn i słowo oraz Fryderyk Hebbel jako poeta konieczności; Lemiesz i szpada przed sądem publicznym; Prolegomena do charakterologii. (Pisma). Kr. 1980.

Zawartość: I. [Tekst K. Irzykowskiego]; II. [Tekst O.O., s. 21-41; przedr. zob. poz. 3]; III. Dorobek literacki „Szpiega”. (Bibliografia) [pism S. Brzozowskiego].

2. Próby przekrojów. Ze studiów nad teatrem, liryką i powieścią 1900-1935. Ze słowem wstępnym J. Kleinera i W. Kozickiego. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1936, XII, 392 s. Przedr. uzupeł. zob. poz. 3.

Wyd. przez Kom. Jubileuszowy 30-lecia działalności O.O. z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Zawartość: I. Ze studiów nad dramatem: Ibsen w rozwoju dramatu; Utopie w dramacie; O teatrze tragicznym; Konstrukcja teatru Wyspiańskiego; O „Wyzwoleniu” Wyspiańskiego; O „Skalce” Wyspiańskiego; Krasieński w „Legionie” Wyspiańskiego; O samobójstwie rzekomych Odysa słów kilkoro; Moment dziejowy w „Warszawiance” Wyspiańskiego; Wizjonerstwo w dramatach Wyspiańskiego; Misterium życia i śmierci u Wyspiańskiego; O „Skarbie” Staffa: 1. Przed premierą, 2. Po premierze, 3. Jeszcze jeden komentarz [pierwodr.], — II. Ze studiów nad liryką: O liryce i wartościach lirycznych; Leopold Staff: „Szumiąca muszla”; Bolesław Leśmian: „Łąka”; Józef Ruffler: „Postanie do dusz”; Eugeniusz Małaczewski: „Pod lazurową strzechą”; Ludwik Maria Staff (Jan Strzemie): „Zgrzebną kantzyczką”; Julian Tuwim: „Wierszy tom 4”; Maria z Kossaków Pawlikowska: „Niebieskie migdały”; Antoni Stoniński: „Godzina poezji” i „Droga na Wschód”; Maryla Wołska: „Dzbanek malin”; Henryk Zbierzchowski: „Twórczość liryczna”; U podstaw „staffizmu”; O gazdostwie Kasprzewiczowskiej „Księgi ubogich”; Podstawy liryki Kasprzewicza. — III. Ze studiów nad powieścią: O stylu i metodzie „Oziminy”. Przyczynek do teorii powieści [pierwodr.]; Żywe fikcje; „Zazdrość i medycyna” [M. Choromański]. — Zakończenie: Samoistność krytyki literackiej

3. Pisma krytyczne. Wwa: PIW.

[T.] 1. O Wyspiańskim i dramacie. Oprac. i szkicem biogr. poprzedziła J. Czachowska, 1969, 475 s.

[T.] 2. Żywe fikcje. Studia o prozie, poezji i krytyce. Oprac.: J. Czachowska. Wstęp: M. Głowiński, 1970, 426 s.

Pisma obejmują zawartość poz. 2 oraz studia i artykuły z czasopism; w t. 1: „Achilleis” St. Wyspiańskiego; „Sędziowie” Wyspiańskiego; Zagadnienie tragizmu w twórczości Wyspiańskiego; Metamorfozy „Legendy” i w „Legendzie” Wyspiańskiego; Jedna z dwóch „Legend” Wyspiańskiego, — oraz 35 drobniejszych tekstów w dziale: Artykuły, recenzje, głosy teatralne, — w t. 2: O prawdę w sztuce; Maurycy Zych; Psychologizującemu estetykowi w odpowiedzi [dot. art. H. Życzynskiego: Spór o metodę rozbioru literackiego]; U schyłku stulecia [dot. twórczości J. Kasprzewicza]; Współczesna liryka polska [pierwodr.]; Romantyka codzienności; Efmerydy; „Wolność tragiczna” [K. Wierzyńskiego]; Z propedeutyki krytyki literac-

kiej; Z antynomii krytyki literackiej. Konkretność i abstrakcyjność. — Aneks: Lemiesz i szpada przed sądem publicznym [poz. 1]; Przedmowa do „Głosów wśród nocy” St. Brzozowskiego; O zdaniach i celach naszego księgarstwa; Hasło i odzew [art. programowy w dod. *Kur. Łow.* pt. *Tydz. Lit.*]; O literackich zaściankach; W. Pietrzak: Rozmowy patetyczne. Ostap Ortwin [wywiad]; Z mojego warsztatu. — J. Czachowska: Bibliografia prac Ostapa Ortwina.

Przekłady

1. A. Menger: Nowa nauka o państwie. Przekł. z upoważnienia autora. Wyd. 2 przejr. i popraw. Łw.: Pol. Tow. Nakł. 1904, XVI, 371 s. Wyd. 2 przejr. i popraw. także 1907.

Przekł. opublikowany anonimowo.

2. W. Sombart: Socjalizm i ruch społeczny. Przekł. z 5., na nowo oprac. wydania. Łw.: Wydawn. Pol. [1907], 384 s.

Przekł. opublikowany anonimowo.

3. O. Weiniger: Płeć i charakter. Rozbiór zasadniczy. Łódź: L. Fiszer 1911, XX, 463 s. Wyd. nast.: wyd. 2 także 1921; wyd. 3 t. 1-2 Wwa: Bibl. Dzieł Nauk. 1926, także 1932, 1935; wyd. ze wstępem G. Kunigiel, posł. J. Prokopiuka Wwa: Sagittarius 1994.

4. G.T. Masaryk: Słowianie po wojnie. Przel. i wstępem zaopatrzył ... Łw.: Spółka Akcyjna Wydawn. 1924, 51 s.

5. I. Turgieniew: Ojcowie i dzieci. Powieść. Przejrzał i poprawił ... Wyd. wznowione. Łw.: Ateum 1925, 267 s.

Przekł. podp.: J.H.

Prace edytorskie

1. S. Brzozowski: Głosy wśród nocy. Studia nad przesileniem romantycznym kultury europejskiej. Z teki pośmiertnej wyd. i przedm. poprzedził ... Łw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1912, XI, 377 s.

2. S. Brzozowski: Pamiętnik. Fragmentami listów autora i objaśn. uzup. ... Łw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1913, 219 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

O Ortwin: Z mojego warsztatu. *Łwów Lit.* 1937 nr 7, przedr. w: O. Ortwin: Pisma krytyczne. T. 2. Wwa 1970. — Wywiad: W. Pietrzak: Rozmowy patetyczne. O.O. *Czas* 1936 nr 345, przedr. w: O. Ortwin: Pisma krytyczne. T. 2. Wwa 1970.

SWPP 1. — PP (J. Czachowska). — PSB (A. Hutnikiewicz). — Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. (E. Udalska). — LP (J. Czachowska). — J. Czachowska: Bibliografia prac O.O. W: O. Ortwin: Pisma krytyczne. T. 2. Wwa 1970.

J. Lechoń: Prawda poety a prawda krytyka. O niektórych recenzentach. Z powodu wierszy Marii Pawlikowskiej. *Wiad. Lit.* 1924 nr 6. — K. Irzykowski: Walka o treść. Wwa 1929 s. 245-248, 264-265, przedr. w tegoż: Pisma. Kr. 1976. — [Próby przekrojów:] K. Wyka: Wielka krytyka. *Gaz. Pol.* 1936 nr 176, przedr. w tegoż: Stara szuflada. Kr. 1967; K. Czachowski: O liryce i lirykach. *Pol. Zach.* 1937 nr 73, przedr. w tegoż: Pod piórem. Kr. 1947; J. Dürr: *Nowa Książ.* 1937 nr 1. — T. Hollender: Człowiek — instytucja. *Wiad. Lit.*

1937 nr 51. — [Próby przekrojów:] W. Korabiowski: Fanatyk metody. *Pion* 1937 nr 6; M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1936 wyd. 1937; B.W. Lewicki: Przekrój żywej sztuki. *Łwów Lit.* 1937 nr 3; S. Rogoż: Krytyk wysokiej miary. *Wiad. Lit.* 1937 nr 3; E. Krassowska. *Ateum* 1938 nr 3. — T. Terlecki: O.O. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 2. Glasgow 1945, przedr. w tegoż: Ludzie, książki, kulisy. Londyn 1960. — M. Frenkel: Słowo o O.O. *Odra* 1946 nr 16, przedr. w tegoż: Marszruty i manowce półwiecza. Kat. 1960. — R. Ingarden: O.O. *Prz. Filoz.* 1946 z. 3/4. — J. Kleiner: O.O. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4, przedr. w tegoż: W kręgu historii i teorii literatury. Wwa 1981. — D. Gromska. *Stud. Philosophica* 1948 t. 3. — A. Grzymała-Siedlecki: Najdawniejszy przyjaciel Staffa. W: Księga pamiątkowa ku czci Leopolda Staffa 1878-1948. Wwa 1949, przedr. nieco zmien. w tegoż: Nie pożegnani. Kr. 1972. — A. Korczyński: Rozprawa nad życiem i śmiercią O.O. *Wiadomości*, Londyn 1949 nr 39 [dot.: A. Rudnicki: Wielki Stefan Konecki. W tegoż: Szekspir. Wwa 1948]. — M. Dźwiniel: Teatr tragiczny O.O. *Proscenium* 1963 nr 2. — E. Kozikowski: O.O. W tegoż: Więcej prawdy niż plotki. Wwa 1964. — L. Staff: Do O.O. Oprac.: J. Czachowska, W: L. Staff: W kręgu literackich przyjaźni. Listy. Wwa 1966 s. 5-185 [tu też omów. kontaktów O.O. ze Staffem]. — S. Vincenz: Rzeczywistość urojona. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 18, przedr. w tegoż: Tematy żydowskie. Londyn 1977, Po stronie dialogu. T. 2. Wwa 1983. — [Pisma krytyczne. T. 1:] [J. Timoszewicz] (vit). *Teatr* 1969 nr 23; M. Fik. *Le Théâtre en Pologne* 1970 nr 12. — A. Wanat: „Dogmatyka dramatyczna” O.O. *Dialog* 1970 nr 12. — J. Michałik: Twórczość Ibsena w sądach krytyki polskiej 1875-1906. Wr. 1971 s. 129-131. — T. Szyma: Lekcja krytyki. *Współczesność* 1971 nr 13 [rec.: Pisma krytyczne. T. 2]. — B. Dziemidok: Teoria tragedii w estetyce okresu Młodej Polski (1890-1918). W: Studia z dziejów estetyki polskiej 1890-1918. Wwa 1972 [m.in. o O.O.]. — M. Podraza-Kwiatkowska. *Pam. Lit.* 1972 z. 1 [rec. Pisma krytyczne. T. 1-2]. — B. Rogatko: Optymistyczna tragedia O.O. W tegoż: Utopia Młodej Polski. Łódź 1972. — B. Dziemidok: Teoria postawy estetycznej w polskiej estetyce okresu międzywojennego. *Stud. Estet.* 1974 t. 11 [m.in. o O.O.]. — J. Czachowska, M. Głowiński: O.O. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977. — M. Głowiński: Deux critiques littéraires sur Ibsen. (Ortwin — Brzozowski). W: Swedish-Polish literary contacts. Konferenser 3. Stockholm [1979]. — J. Kowalczyk: O.O. Poszukiwanie tożsamości. *Prz. Hum.* 1985 nr 1/2. — Z. Miedziński. *Zycie Lit.* 1986 nr 47. — J. Kowalczyk: O.O. — próba rekonstrukcji postawy krytycznej. W: Historia i kultura. Wwa 1987. — A. Tokarska: Ostap Ortwin jako krytyk teatralny. *Prz. Artyst.-Lit.* 1997 nr 6.

J.Cz.

ORYSZYN Zyta ur. 1940

Właściwe imiona i nazwisko: Zyta Anna Kaczyńska.
Inne pseud.: Anna Oryszyn; Wałbrzyszanin.
Prozaik.

Urodzona 16 sierpnia 1940 w Zagórz pod Sano-kiem; córka Józefa Bartkowskiego, ślusarza, nauczyciela zawodu, i Leokadii z domu Oryszczyn. Do szkoły podstawowej i średniej uczęszczała w Wałbrzychu. Debiutowała w 1957 opowiadaniem pt. „Obcy człowiek”, opublikowanym w łamach *Trybuny Wałbrzyskiej* (nr 11; podp. Zyta Bartkowska). Po zdaniu matury studiowała w 1957/58 w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie. Następnie podjęła studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim; w 1970 uzyskała magisterium. W 1962 wyszła za mąż za Edwarda Stachurę, poetę (rozwód 1972).

W 1964-66 należała do ZSP. W 1967 pracowała jako korektorka w Polskiej Agencji Prasowej. W 1968-70 jako Anna Orszyn drukowała w tygodniku *Za i przeciw* recenzje i relacje z podróży do Meksyku. Od 1969 ogłaszała utwory prozą. Od 1972 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Po 1976 nawiązała współpracę z prasą wychodzącą poza cenzurą, publikując m.in. w *Zapisie*. W 1979-81 była zatrudniona jako redaktorka w Instytucie Prasy i Wydawnictw „Novum”. W 1980 została członkiem NSZZ „Solidarność”. W 1981 pracowała jako dziennikarka w *Tygodniku Solidarność*. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981, współpracowała z prasą niezależną, z *Tygodnikiem Wojennym*, *Wezwaniem*, PWA [Przegląd Wydarzeń Agencyjnych], a w 1984-91 współredagowała miesięcznik literacki *Kultura Niezależna*. W 1989 pracowała ponownie w redakcji wznowionego *Tygodnika Solidarność*. W tymże roku została członkiem SPP, a w 1994 Polskiego PEN Clubu. W 1996 zawarła związek małżeński z Andrzejem Kaczyńskim, dziennikarzem. Opowiadania i felietony ogłaszała w latach dziewięćdziesiątych m.in. w *Odrze i Rzeczypospolitej* (w dziale „Nauka i technika”). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Najada. [Powieść]. *Twórczość* 1969 nr 5 s. 9-78. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1970, 152 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Nagroda im. W. Macha za najlepszy debiut powieściowy w 1970.
Przekł. węgier.: Lidérc. Regény. [Przel.] E. Szenyán. Budapest 1977.

2.2. Melodramat. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 223 s.

II nagroda w dziale prozy w konkursie literackim o nagrodę im. J. Czechowicza w 1970.

Przekł. węgier.: Melodrama. [Przel.] R. Gimes. [Budapest 1973].

3. Gaba-Gaba, czyli 28 części wielkiego okrętu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 367 s.

4. Czarna iluminacja. [Powieść]. Wwa: NOWA* 1981, 63 s. Przedr. zob. poz. 7.

5. Madam Frankensztajn. [Powieść]. [Wwa:] Przedświt* 1984, 52 s. Przedr. zob. poz. 7.

6. Historia choroby, historia żałoby. [Powieść]. Wwa: PoMost 1990, 83 s. Przedr. zob. poz. 7.

7. Historia choroby, historia żałoby. [Powieści]. Wwa: PoMost 1992, 253 s.

Zawartość: Czarna iluminacja [poz. 4]; Madam Frankensztajn [poz. 5]; Historia choroby, historia żałoby [poz. 6].

Przekłady

1. V. Messori: Raport o stanie wiary. Z Księdzem Kardynałem Josephem Ratzingerem rozmowa

Vittorio Messori. Kr., Wwa: Michalineum 1986, 174 s.

Przekł. filol. z włos. Z.O., weryfikacja i uzupełn. przekł.: J. Chrapęk, oprac. językowe i red.: J. Klecel.

2. H. Ngor: Kambodżańska odyseja. Dokument. [Przel. ...]. Wwa: PoMost* 1989, 299 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1990, 397 s.

3. J.-H. Rosny: Agonia. [Powieść]. Wwa: LSW 1997, 78 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

[Najada:] R. Sulima: Kunsztowny cień problemu. *Nowe Książ.* 1970 nr 23; J. Termer: Debiut nagrodzony. *Kultura* 1970 nr 42; J. Wegner: Wyrastanie z młodopolskich tradycji. *Współczesność* 1970 nr 21; K. Nowicki: Najady, czyli niepokój. *Mies. Lit.* 1971 nr 1. — A. Baranowska: Ucieczka w obraz. *Kultura* 1972 nr 21 [rec.: Melodramat]. — H. Bereza: Szansa. W tegoż: Związki naturalne. Wwa 1972 [rec.: Najada]. — [Melodramat:] H. Bereza: Życie i śmierć. *Twórczość* 1972 nr 4; M. Dąbrowski: Druga powieść Z.O. *Mies. Lit.* 1972 nr 4; Z. Macuzanka: Szalona, jawna rzeczywistość. *Nowe Książ.* 1972 nr 3; J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1972 nr 4; A. Zieniewicz: Niestety — melodramat. *Nowy Wyrzaz* 1972 nr 3. — L. Bugajski: Trzy części. *Literatura* 1973 nr 22 [dot.: Najada; Melodramat; Gaba-Gaba]. — [Gaba-Gaba:] M. Dąbrowski: Psychologizm Z.O. *Twórczość* 1973 nr 8; T. Nyczek: Śliwkowa suknia babki. *Odra* 1973 nr 7/8; M. Szymbist: Mit wiecznego powrotu. *Mies. Lit.* 1973 nr 6; J. Walc: Szkoda gabać! *Polityka* 1973 nr 13; N. Zachajkiewicz: Kostium historyczny — maska współczesna. *Życie Lit.* 1973 nr 30; A. Lisiecka: Wielki okręt. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 47. — S. Dubisz: Pisarze trzeciego pokolenia nurtu ludowego. Z.O. „Najada”. W tegoż: Stylizacja gwarowa w polskiej prozie trzydziestolecia powojennego. Wr. 1985. — [J. Zieliński] J.Z.: I dlacego ciągle o Katyniu ciu? *Alm. Hum.* 1986 nr 4 [rec.: Czarna iluminacja]. — [Historia choroby, historia żałoby:] A. Kister: Świat, który osacza. *Kresy* 1991 nr 6; M. Orski: Choroba historii, analiza żałoby. *Pośp* 1991 nr 13. — M. Orski: Zarazona Murti-Bingiem. *Prz. Pousz.* 1991 nr 12 [rec.: Czarna iluminacja]. — [Historia choroby, historia żałoby:] L. Bugajski: „Na gruzowisku”. *Twórczość* 1993 nr 3; I. Janowska: Czarne iluminacje. *Nowe Książ.* 1993 nr 1; D. Krzywicka: Łzy czyste, łzy rzęśnięte. W tegoż: Penetracja. Kr. 1993; M. Orski: Jak hartowała się stal. *Odra* 1993 nr 5; M. Orski: Z.O.: inicjacja w czasach „hańby”. W tegoż: A mury runęły. Wr. 1995.

M.K.-K.

ORZELSKA Ewa

zob. DĄBROWSKA-ORZELSKA Ewa

ORZEŁ Stanisław 1911-1978

Prozaik.

Urodzony 19 marca 1911 we wsi Chybice (pow. iłżecki); syn Jana Orła, rolnika, i Józefy z domu Zieja. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Chybicach. Następnie ukończył dwuletni kurs Preparandy Nauczycielskiej w Suchedniowie i pięcioletnie Seminarium Nauczycielskie w Ostrowcu Świętokrzyskim. W 1931-32 był nauczycielem języka polskiego i kierownikiem szkoły żydowskiej Mizrahi w Ostrowcu Świętokrzyskim, potem do 1936 uczył

w szkołach podstawowych powiatu kobryńskiego na Polesiu. W 1936-39 studiował w Szkole Nauk Politycznych w Wilnie. W czasie II wojny światowej, po włączeniu ziemi wileńskiej do ZSRR, był nauczycielem w szkole białoruskiej w Rokitnicy. W czasie okupacji niemieckiej, od lipca 1941 przebywał w Brześciu nad Bugiem, gdzie pracował w różnych zawodach, m.in. jako robotnik, a także księgowy w przedsiębiorstwie wyrobów mięsnych. Brał udział w pracy konspiracyjnej jako członek Związku Walki Zbrojnej, następnie AK. Ożenił się z Bronisławą Stalą. W 1944 przyjechał do wyzwoleńcego Tarnobrzega, gdzie pracował początkowo jako sekretarz Inspektoratu Szkolnego, a w 1947-52 nauczyciel Liceum Ogólnokształcącego. Debiutował w 1949 fragmentem pamiętników pt. „Dzieciństwo”, zamieszczonym na łamach tygodnika *Wies* (nr 5); w piśmie tym publikował do 1951. W 1952-57 przebywał na bezpłatnym urlopie przeznaczonym na twórczość literacką. We wrześniu 1957 rozpoczął pracę w Kopalniach i Zakładach Przetwórczych Siarki „Siarkopol” w Machowie pod Tarnobrzegiem. Początkowo pracował w dziale wywłaszczeń, od 1960 w dziale organizacji zarządzania, a w 1968 objął funkcję redaktora gazety zakładowej *Starka*. W 1959 został członkiem ZLP. Brał czynny udział w życiu społecznym, m.in. był radnym, członkiem Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, zastępcą przewodniczącego Towarzystwa Miłośników Ziemi Tarnobrzęskiej, przewodniczącym Powiatowego Komitetu Obrońców Pokoju, wiceprzewodniczącym Frontu Jedności Narodu i Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Tarnobrzęskiej. W 1976 przeszedł na emeryturę. Wyróżniony odznaką „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego”, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarł 14 stycznia 1978 w Rzeszowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pod Łysicą. [Powieść]. Wwa: LSW 1951, 309 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1964.
2. Kamienista droga. [Powieść]. Wwa: LSW 1954, 326 s.
3. Chmurne lata. [Powieść]. Wwa: LSW 1956, 296 s.
4. Zbój świętokrzyski. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 452 s.
5. Ziarno i ciernie. [Powieść]. Powst. 1976.

Według inf. żony S.O. utwór przyjęty do druku w LSW w 1977.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1974, 1978. — Wywiady: Spod Łysicy do siarki. Rozm. [F. Pipała] (frap). *Widnokrąg* 1964 nr 5; Rozmowy z pisarzami. Rozm. W. Olszewski. *Chłop. Droga* 1968 nr 41.
SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

[Pod Łysicą:] J. Trznadel. *Nowa Kult.* 1951 nr 46; M. Zmi-grodzka: Wstęp do biografii biedniaka. *Wies* 1951 nr 41. — T. Stanis. Szkolne lata. *Now. Rzesz.* 1956 nr 191 [rec.: Chmurne lata]. — F. Pluta: Elementy gwarowe w powieści „Pod Łysicą” S.O. W tegoż: Gwara w utworach współczesnych pisarzy pochodzenia północnomalopolskiego. Wr. 1971. — H. Obrzud: O chybyckim Orle. (Literackie szlaki) *Przemiany* 1973 nr 8. — J. Łysakowski: Pożegnanie pisarza. *Nowiny* 1978 nr 17. — M.A. Eyp.: S.O. (W drugą rocznicę śmierci). *Profil* 1980 nr 1. — T. Zych: Ambasador kultury. *Tyg. Nadwiślański* 1998 nr 8.

K.B.

OSEKA Janusz ur. 1925

Pseud.: Dominik Bellergal; J.O.; (J.O.); Jan Ochota; O. Satyryk, prozaik.

Urodzony 19 września 1925 w Warszawie; syn Mariana Oseki, inżyniera budowlanego, i Janiny z Iwańskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i kontynuował naukę na tajnych kompletach; w 1944 zdał maturę. Po wojnie podjął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim; w 1949 uzyskał magisterium i do 1951 odbywał aplikanturę. Równocześnie w 1948-53 pracował jako dziennikarz. W 1950 został członkiem SDP. Debiutował w 1951 reportażem pt. „Wołga-Don to serce Kanału”, opublikowanym w piśmie *Świat Młodych* (nr 45) oraz jako satyryk w 1953 opowiadaniem pt. „Niezwyczajny murzyn”, zamieszczonym w *Szpilekach* (nr 8). W tymże roku podjął pracę etatową w redakcji *Szpilek* (do 1955). W 1954 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznaną przez SDP. Liczne opowiadania satyryczne, reportaże i felietony publikował m.in. w czasopismach *Przyjaźń* (1952-55), *Po prostu* (1953-54), *Szpileki* (1953-86; podp. też: Dominik Bellergal, Jan Ochota), *Świat* (1954-68, z przerwami; tu w 1967-68 stała rubryka satyryczna pt. „Kronika kulturalna”), *Trybuna Robotnicza* (1957, 1959-70), *Trybuna Ludu* (1958-59; tu m.in. rubryka „Mikrotrybunka ludu”), *Przekrój* (1958-59; tu stałe rubryki humorystyczne w 1958 pt. „Moda z bąbelkami”, w 1959 pt. „Nasz stały korespondent z Marsa J.O. donosi ...”), *Kurier Polski* (1961-67, z przerwami; podp. też: J.O., (J.O.), (O)); tu w 1961 rubryka „Korniszon polski”, w 1961-62, 1965-67 stała rubryka satyryczna pt. „Kronika kulturalna”), *Światowid* (1963-70). W 1959 ożenił się z Joanną Płońską. Współpracował z Polskim Radiem w programie „Radiowa Spółdzielnia Satyryków”. W 1955 występował w kabarecie Szpak w hotelu Bristol, następnie w teatrach Buffo i Syrena, a w 1956-59 czytał swoje teksty w objazdowym teatrze Waga-bunda, z którym jeździł również po Czechosłowacji, USA, Kanadzie i Izraelu. Od 1957 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1965 ożenił się z Marią Magdaleną Krasicką, technikiem

poligrafem. W 1969 otrzymał nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W 1971-77 publikował skecze i teksty utworów dramatycznych w miesięczniku *Scena*. W 1980 wznowił współpracę z Polskim Radiem, występując w „Podwieczorku przy mikrofonie”. W 1983-90 należał do nowego ZLP. W 1985 otrzymał nagrodę im. J. Bruna. W 1996 zamieszczał opowiadania satyryczne w *Sztandarze Młodych*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1985) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przełom w Bulwie. [Opowiadania i humoreski]. Wwa: Czyt. 1955, 134 s.

Zawartość: I. Obrazki nie na wystawie; Styl życia; Wieczór w parku; Pobielał; Karzelki; Nieustraszona krytyka; Ludzkie podejście; Chłuba miasta; W ramach łączności; Dom bez braków; Zabrałem głos; Bajki pouczające; Inspekcja; Pałaca sprawa; Miły chłopiec; Poemat szaleotwórcy; Dyskusja o książce; Zebrańie; Kłeska Obwarzanka; Okólnik; Przysługa; Czujne oko; Były dyrektor; Zażalenie; Wykopki; Sprawozdanie; Dziwne zdarzenie; Agitacja; Lekcja przyrody; Złotowicz; Wentylator — II. Skrzyżcie pióra: W sprawie niedocenionej twórczości; Słowniczek filmowy; Jak pisałem opowiadanie dla prasy; Tajemnica reportażysty; Opowiadanie nieschematyczne; Utwór; Bohaterski Pała; Harmonogram; Przełom w Bulwie. — III. Po imieniu: Na czasach „Orbisu”; Spółdzielczy kułak; Droga do dobrobytu; Sam na sam z Eugenią Palej.

2. Cyrk pcheł. [Humoreski i skecze]. Wwa: Czyt. 1957, 153 s.

Zawartość: Taniec na linie; Ufność; Ile jest 2x2; Prośby; Ogłoszenie; Kasia; Problem dorosłych; Skarga; Rewelacja; Pogawędka; Demon hazardu; Maszyna; Towarzyszka Barbara Ubryk; Miły człowiek; Sytuacja bez wyjścia; Cyrk pcheł — Miłość Arlekina; Komunikat w sprawie stworzenia kobiety; Spacer wiosenny; Pocalunek o zmiroku; Przygoda miłosna; Rozpustnik; Przysługa; Siła woli; Erytyk — Parada Dziwołagów; Szczerść; Dalekowzroczny; Opinia; Wielki człowiek; Historia makabryczna; Wyjazd za granicę; Atrakcja; Metody propagandy; Spotkanie; Salomoni; Urząd; Zakąła; Przyjazd Marsjan; Humorysta; Pogoda ducha; Wykład o szkodliwości alkoholu; Pies ministra; Pocalunek filmowy; Świat w Kurzychkpkach; Życie pozagrobowe; Ważny gość.

3. Ucho zyrafy. Wybór utworów satyrycznych. Wwa: Iskry 1958 [właśc. 1959], 156 s.

Zawiera z poz. 1: Pobielał, Wieczór w parku, — z poz. 2: Wyjazd za granicę; Dalekowzroczny; Pogoda ducha; Przygoda miłosna; Erytyk; Przysługa; Spacer wiosenny; Ogłoszenie; Metody propagandy; Pogawędka; Ważny gość; Przysługa; Spotkanie; Demon hazardu; Atrakcja; Sytuacja bez wyjścia; Historia makabryczna; Cyrk pcheł; Problem dorosłych; Ile jest 2x2; Prośby, — nadto: Komunikat; Mózg elektronowy; W sprawie krasnoludków; Ucho zyrafy; Czy tak powinna wyglądać turystyka?; Najkrótsze nowelki II-IV; Wizyta u ministra; Rady utrwajające życie; Korzyść materialna; Posada; Problem; Relacja; Trybuna Wagabundy; W domu powieszzonego; Tam, gdzie mnie nie ma; Skrzydła; Król wrócił; Ogłoszenie III.

4. Moje bardzo dziwne przygody. Pisał własnoręcznie ... Wwa: Iskry 1960, 109 s.

Zawartość: Osoblive zajęcie; Kurier generalski; U ludożerców; Szlakiem traperów; Tratwa rozbitków; Sztuczni ludzie; Na pustyni; Wojna z małpołudami; Rezerwat milionów; Kraina cen-

taurów; Niezwykły las; Duchy starego zamczyska; Polowanie na kajmaki; ZOO; Podstępna kradzież ciała; Niedole błędnego rycerza; Gród złodziei; W szponach złotego ciela; Czyścicie; Śladami Noego; Kuracja; Stowarzyszenie zbawców ludzkości; O niektórych mankamentach podwójnego życia; Igraszki z zegarem; Dwór Kadaweruwiczów; Przejazdka jachtem; Wehikuł czasu; Uczeń tyrańca; Ostatnie przygody u kresu wędrówki. Przekł. niem. częściowy: Mein Doppellben und andere kuriose Geschichten. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1973.

5. Kpiny zza kurtyny. [Wybór skeczów i monologów]. Wwa: LSW 1966, 122 s.

Zawiera z poz. 2: Wykład o szkodliwości alkoholu; Ważny gość, — z poz. 6: Szkolne lata; Pożar; Artykuł deficytowy; Rachunek; Wystawa dziecięcych robótek ręcznych; Biuro obsługi samobójców, — Relacja [poz. 3], — nadto: Od autora; Pranuł bohatera; Poker; W sklepie monopolowym; W restauracji; Reportaż z dancingu; Inteligentny człowiek; W sklepie; Dialog sentymentalny; Złota rybka; Ubezpieczenie urlopowe; Urząd wielobranżowy; Czynniki wychowawczy; Napad; Salon samochodowy; Reklama; Główna wygrana; Gazda; Głos z megafonu; Sztuczny człowiek; Włamanie; Elektronowy szef; Papier maszynowy.

6. Kronika pewnej planety. [Humoreski i satyry]. Wwa: Iskry 1966, 142 s.

Zawartość: Tęcza; Snobizm; Skandal z powietrzem; Kronika pewnej planety; Spotkanie z prezesem; Echo; Album; Rachunek; W kawiarni; Pożar; Pan Roger; Mądre psy; Księga pamiatkowa; Szkolne lata; Wykopalko; Dziwny przypadek antypodysty; Marsjanie; Kronika towarzyska II-IV; Pod palmą; Wir; Sposób; Zdarzenie w ciemnej uliczce; Artykuł deficytowy; Pod wpływem alkoholu; Brylanty; Zagadka arytmetyczna; Wystawa dziecięcych robótek ręcznych; Opowieść wigilijna; Biuro obsługi samobójców; Dziewczynka z zapalkami; Dobra opinia; Polowanie; Spotkanie w kawiarni; Ostatni strzał; Raport nr 4/V/61; Wspinaczka; Przed zaśnieciem; Podsumowanie.

7. Teatryk Janusza Oseki. Tekst ... Scenariusz: S. Grodzińska. TV 1967.

8. Głos ze studni. [Satyry]. Wwa: Iskry 1968, 127 s.

Zawartość: Głos ze studni; Przyszłość naszej ojczyzny; Po co się starać; Notatnik kulturalny II-IV; Półki nie jest za późno; Kradzione cięci; Sposób na rakiety; W restauracji; Kronika towarzyska II-III, poz. 6]; W trosce o reprezentację; Plaża; Nowelka miłosna; Na planie; Rozmówki z cudzoziemcem; Wypadek samolotowy; Wypychanie ptaków; Zegar z kukułką; Reklamujemy klientów; Staruszek; Przygoda na obiedzie; Prośby; Ambitna twórczość; Wyjątkowa okazja; Pamiętnik speleologa; Katar; Gazda [poz. 5]; Krewny z zagranicy; Szewc; Diabeł; Cuduś; Zbrodnia przy Placu La Roulette; Ciężka doła; Wyjazd na preretraktację; Moje urzędowanie; Interwencja.

9. Dramaty na raty. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: LSW 1969, 121 s.

Zawiera z poz. 8: Wypychanie ptaków; Na planie; Zegar z kukułką; Interwencja; Plaża; Nowelka miłosna; Wypadek samolotowy; Kradzione części, — Wykopalko [poz. 6], — nadto: Od autora; W hotelu; Kolejka; Podrecznik; Sprzyjająca okoliczność; Falszywy alarm; Centrala matrymonialna; Most; Pan dyrektor się bawi; Dziura w dachu; Przejazd strzeżony; Sprawozdanie radiowe z meczu; Genialny artysta; Biuro pocieszania samobójców; Wezwanie; Bilet na bal; Wszystko dla skoczków; Po przyjęciu; Reklamujemy klientów; Na wsi wesele; Dziwna przygoda; Morderca; Trudne dziecko; Koło ratunkowe; Strażnik; Kulturalny wieczór.

Adapt. r. d. i. o. w. opowiadania: Kulturalny wieczór Radio 1967.

10. Kantmaszynka. [Utwór dramatyczny]. TV 1971.

11. Człowiek w ścianie. [Utwór dramatyczny]. TV 1972. Druk zob. poz. 18.

12. Hipis w ortalionie. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: LSW 1972, 147 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Zawartość: Na całego; Wyczerpująca praca; Niepokojące obawy; Kłeski żywiołowe; Rura; Hipis w ortalionie; Pijak; Kontrola estetyki; Dziura w chodniku; Miliony; Zmieszczacz; Bójka; Rozmowa ze złodziejem; Kraksa; Gruczoły łzowe; Między piętrami; Oświadczyzny; Lekcja kultury; Kilka pytań; Uproszczony system reklamacji; Punkt usługowy; W sklepie sportowym; Willa pani Dziedzic; Gubałówka; Język. (Sztuka w IX scenach).

13. Wilkołak. [Widowisko dla dzieci]. TV 1972.

14. Kto ma oczy z korka. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Iskry 1973, 167 s.

Zawartość: W ciemnej uliczce; Przygoda; W labiryncie uczuć; Kronika towarzyska; Bylem cudzoziemcem; W ekskluzywnym klubie; Cocktail; Gra rur; Kronika kulturalna; Kozuch; Telefon zaufania; Tydzień trzeźwości; Osobnik idealny; Cena uprzejmości; Kronika urzędowa; Dwoch na torach; Wycieczka za miasto 2050; Margines; Kronika kryminalna; Recenzja; Brak powodu do zmartwień; Chory człowiek; Ogłoszenia i komunikaty; Trasa tranzytorowa; Po urlopie; Przygoda na plaży; Niebezpieczeństwa podróży; Kronika wypadków; Bieg przez Pałac Wilanowski; Powieść produkcyjna; Samochód; Kronika wynalazków; Dialog; Biometeorologia; Sweter angielski; Słuby; Tramwaj w oku; Kto ma oczy z korka.

15. Łapa niedźwiedzia. [Utwór dramatyczny]. Radio 1973. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 2 s. 69-82. Przedr. w: *Teatr wyobraźni*. Wwa 1977; *Teatr satyry*. Sztuki komediowe współczesne dla teatrów żywego planu. Radom 1983 oraz w poz. 18, 21.

16. Śmierć w Żlebie Kirkora. [Powieść]. Wwa: Iskry 1973, 46 s.

17. Pod oknem. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1974. Druk zob. poz. 18.

18. Człowiek w ścianie. [Utwory dramatyczne]. Wwa: LSW 1974, 111 s.

Zawartość: Człowiek w ścianie [poz. 11]; Łapa niedźwiedzia [poz. 15]; Pod oknem [poz. 17].

19. Echo w remoncie. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Iskry 1976, 149 s.

Zawartość: Echo w remoncie; Egzamin; Posada; Biegiem; Łamigłówka; Alert; Krasnoludek; Pod semaforem; Kandydat; Wiązania; Dzień bez chamstwa; Dziura; Dyskusja; Tajemniczy facet; Fajka jest zdrowia; Dziewczynka bez zapafek; Inne pokolenie; Nie wydziwiać; Świadek; Przy windzie; Grzyb; W pociągu; Jutro motoryzacji; Rośliny nas nie lubią; Bdź; Rozmyślenia przy opadaniu. — Fragmenty prozy: Proza nowoczesna; Proza produkcyjna; Proza kryminalna; Proza fantastyczna; Proza szpiegowska; Proza urzędowa; Specjalizacja; Wulkan.

20. Uśmiechnij się. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1977, [6] k.

21. Tramwaj w oku. [Humoreski i opowiadania satyryczne]. Wwa: Iskry 1978, 217 s.

Zawartość: Rekord; Obsługa; Spotkanie z twórcą; Nowa forma turystyki; Telefon pocieszenia; Agencja nie sprawdzonych in-

formacji donosi [I-VI]; O ciemnej uliczce; Wycieczka; Przyjaciele murzynów; Tłum; Wspomnienie o rozgarnionej kelnerce; Okropność; Wspinaczka; Wizyta; Posada; Szwedzi; Po co się starać?; Punkt informacyjny; Rachunek; Przygoda; Terrarium; Reportaż z dancingu; W polu; Dyskusja w parku; O nieużyteczności kompetentnych; Tydzień trzeźwości; Domek dla złodziei; Nietypowa pora; Chory człowiek; Na planie; Plaża; Pożar; Statystyka; Interwencja; Bieg przez Pałac Wilanowski; O równe prawa dla lunatyków; Przygoda na plaży; Margines; Jedenaście ruchów; Życie na stojąco; Wczasy; W kawiarni; Tęcza. — [Teksty dialogów:] Rura; W hotelu; Przy windzie; Kradzione części. — Dialog; Odrzucone z eksportu; Łapa niedźwiedzia [poz. 15]; Miejsce częstych wypadków; Koncesja; Badania; Tramwaj w oku.

22. Milionowe słowo. [Felietony i utwory satyryczne]. Wwa: Iskry 1983, 256 s.

Zawartość: Pomysł na opowiadanie; BEZP; Kasa uczciwości; Flirt wczasowy; Ponury na plaży; Pełnia zadowolenia; Nowa metoda; Rozmowy urlopowe; Bajka; Przed bałem; Dojście; Pieniądz ekstra; Specjalność konsumenta; Szersza perspektywa; Akcja „Zima”; Mieszkanie do wynajęcia; Bezkonfliktowy; Okazja; Rybolin; Gwiazdka naczelnika; Dzień automobilisty; Zły sen; Zagadka; Awaria; Za ścianą; Bruderszafft; Krzyżująca niesprawiedliwość; Wobec wieczności; Dwaj bracia; Bumerang; Autobus; W sklepie z zabawkami; Felieton dla wszystkich; Ojciec chrzestny; Sceny balkonowe; Akcja „PP”; Widok na Dziewczynkę; Przeoczenie; Maszyna; Przykład do naśladowania; Wyjaśnienie (Teraz przedstawie ...); Wyjaśnienie (W związku z ...); Dola wycieczkowicza; Niezwykłe wydarzenie; Paproć; Graty; Kosmici; „Trójkat bermudzki”; Rozmowa z psem; Przypadek pana Z.; Najważniejsze pytanie; Wulkan; Coś tu nie gra; Milionowe słowo.

23. Tego nie było w TV. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Iskry 1987, 243 s.

Zawartość: Krzyk tonącego; Chwiejna równowaga; Luz; Ryzyko; Projekt aneksu do ustawy regulującej prawo spadkowe w zakresie dziedziczenia miejsc w kolejkach społecznych do sklepów meblowych; Inspektor przyszedł; Złota rączka; Kontrola; Tego nie było w TV; Nagroda; Pomysł; Reforma; Szczerłość; Tego nie było w TV; Wszystko jasne; Człowiek w sklepie; Na schodach; Parahydraulik; Eksperyment; Dziura w płocie; Hasło; Konsultacja; Bioenergo projekt; Przy półlitrowce; Analiza; Zmiana; Spotkanie ze spekulantem; Akcja P; Notatka; Lekarz radzi; Myślenie ekonomiczne; Protest; Wille; Błędne koło; Dziadek; Rozmowa; Hasło „Rąbanka”; Na balu; Sylwester w „Europie”; Uzdrowiacz; Inwestycja; Ziarno kawy; Rozliczenie; Tego nie było w TV; Określona sytuacja; Kowalscy?; Dzień Trzeźwego Kierowcy; Garnitur; Tik nerwowy; Dewaluacja; Smutna humoreska; Gwiazdka; Dlaczego?; Tłum; U chorego; Manipulacja na plaży; Wywiad z czcigodnym młodzieńcem; Pies; Zaproszenie; Izba wytrzeźwień; Węgorz; Tajemnica; Próba terroru; Zagraniczny krewny; Chłopi; Petraktacja; Hiena kryzysu; Rozmowa z chorym; Włamywacz; Młodość; Rury; Atrapy; Służąca; W banku; Przyszydł; Nie tylko meteorologia; Sen; Biorytm; Dziwna rozmowa; Kuracja; Konkurs Chopinowski; Gra; Uroczystości; Usterki; Dziecko; Betonowa pustynia.

Wybory utworów w przekł.: niem.: Mann mit heiterem Gemüt. Humoresken und Satiren. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1977. — ros.: Ucho żirafa. Satiričeskie rasskazy. [Przeł.] N. Labkovskij. Moskva 1959; Časy s kukuškoj. [Przeł.] N. Labkovskij. Moskva 1972. — słowack.: Vypchávání vtákov. Zborník humoru a satiry [...] [Przeł.]: J. Kamienistý, I. Verner. Bratislava 1970.

Nadto słuchowiska radiowe, m.in.: Rožen. Radio 1974. — Powrót z zaświatów. Radio 1975. — Dwa

tysiące na minutę. Radio 1978. — Pałace zagadnienie. Radio 1979.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1997. — Wywiad: Na fali odnowy ... Rozm. J. Kleyny. *Szpilki* 1986 nr 17.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

[A. Marianowicz] (j.r.): Debiut O. *Szpilki* 1955 nr 35 [rec.: Przelom w Bulwie]. — [Cyrk pcheł:] J. Kuniński: Pchły bardzo kaśliwe. *Nowe Książ.* 1957 nr 7; M. Samozwaniec. *Now. Lit.* 1957 nr 6. — [Ucho żyrafy:] [B. Biernacka] B.B.: Ucho żyrafy w Galluxie. *Nowe Książ.* 1959 nr 5; [Z. Kubikowski] Z.K.: W Bulwie znów zastój. *Odra* 1959 nr 12. — A. Jarecki: Polowanie na kajmaki. *Prz. Kult.* 1961 nr 12 [rec.: Moje bardzo dziwne przygody]. — [Kronika pewnej planety:] K. Janicki: Śmieszne lecz prawdziwe. *Sztand. Ludu* dod. *Kult. i Życie* 1966 nr 41; M. Sprusiński: Wdzięk satyryczny. *Nowe Książ.* 1967 nr 2 [rec. też: J. Jurandot: Moja tforczość]. — B. Sowińska: Gienkim piórkiem. *Życie Warsz.* 1969 nr 69 [rec.: Głos ze studni]. — E. Wąsilk: Dziewczynka z zapalniczką. *Literatura* 1976 nr 52 [rec.: Echo w remoncie]. — I. Tessarowicz-Pakula: Świadome wentyle. *Nowe Książ.* 1984 nr 5 [rec.: Milionowe słowo; dot. też: R.M. Groński: Satyra kłamiel].

K.B.

OSIECKA Agnieszka 1936-1997

Krypt.: AOS.

Poetka, autorka tekstów piosenek, utworów dramatycznych, widowisk muzycznych, utworów dla dzieci, prozaik.

Urodzona 9 października 1936 w Warszawie; córka Wiktora Osieckiego, muzyka, pianisty i kompozytora muzyki rozrywkowej, i Marii ze Sztechmanów, bibliotekarki. Podczas okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. Po powstaniu warszawskim została wraz z rodzicami wywieziona do obozu pracy w St. Pölten w Austrii, gdzie przeżywała do zakończenia wojny. Następnie powróciła do Warszawy. Tu od 1948 uczęszczała do Gimnazjum im. M. Curie-Skłodowskiej. W 1952 zdała maturę i rozpoczęła studia dziennikarskie na Uniwersytecie Warszawskim; w 1956 uzyskała magisterium. Należała w okresie studiów do ZMP. Praktykę dziennikarską odbywała od 1954 w *Głosie Wybrzeża*; na łamach dodatku tego dziennika pt. *Dziewiąta Fala* debiutowała reportażem pt. „Druha młodość* Neptuna” (1954 nr 30). Drukowała tu nadto artykuły i recenzje teatralne do 1960. Publikowała także m.in. w *Po prostu* (1955-57) i *Sztandarze Młodych* (1955-59), a później również w *Nowej Kulturze* (1958-62), *Radarze* (1958-86; tu m.in. w 1982-83 cykl „Spis tęsknot”, a w 1986 cykl pt. „Obrazki Pana Boga”), *Polsce* (1959-67). W 1955 nawiązała stałą współpracę ze Studenckim Teatrem Satyryków (STS) w Warszawie jako autorka skeczów i tekstów piosenek; pierwsze utwory zamieściła w przedstawieniu „Myślenie ma kolosalną przyszłość”; była również członkiem Rady Artystycznej STS (do sezonu 1973/74). Wyjeżdżała z zespołem teatru także zarobkowo do zachodniej Europy (głównie do Francji i Anglii). Zaprzyjaźniła się z kręgiem pracowników paryskiej *Kultury*. Od

1957 studiowała reżyserię w Szkole Filmowej w Łodzi, w 1961 uzyskała absolutorium. Wyszła za mąż za Wojciecha Frykowskiego (rozwódni). Od 1961 współpracowała z Telewizją Polską w zakresie programów satyryczno-rozrywkowych (m.in. serie programów w 1964-70 „Listy śpiewające” i w 1977-79 „Sentymenty”). Od 1962 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1962-63 była asystentem reżysera w wytwórni filmowej. W 1963-69 pracowała jako redaktor w Radiowym Studiu Piosenki Literackiej. Była autorką licznych tekstów piosenek (ok. 2000; m.in.: „Mój pierwszy bal”, „Kochankowie ze ulicy Kamiennej”, „Piosenka o okularnikach”, „Niech no tylko zakwitną jabłonie”, „Na całych jeziorach ty”, „W żółtych płomieniach liści”, „Damą być”, „Małgoska”, „Nie spocznijemy”, „Niech żyje bal”), z których wiele uzyskiwało nagrody radiowe, a także m.in. na festiwalach piosenki w Opolu i w Sopocie. Teksty piosenek publikowała w czasopismach, m.in. w *Radiu i Telewizji* (1960-69), *Śpiewamy i tańczymy* (1960-85), *Zwierciadło* (1960-69), *Zarzewiu* (1961-70), *Id* (1963-68), *Przekroju* (1964-69; tu także felietony i reportaże, a w 1969 rubryka „Mini ką Agnieszki Osieckiej”); w 1965 otrzymała nagrodę Srebrnego Fafika, *Nowej Wsi* (1966-76), *Szpilkach* (1970-81). W 1966 poślubiła Wojciecha Jesionkę, archeologa (rozwódni). W 1967/68 przebywała w Stanach Zjednoczonych na stypendium Fundacji Forda. Współpracowała (od 1968) z kabaretem Pod Egidą Jana Pietrzaka. W latach siedemdziesiątych była związana z Danielem Passentem, publicystą, felietonistą, satyrykiem. Wiele podróżowała po Europie, a także kilkakrotnie po Stanach Zjednoczonych. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych prozę, felietony i recenzje publikowała m.in. w *Magazynie Rodzinnym* (1982-92; tu stały cykl pt. „Zabawy popufne”), *Polityce* (tu w 1988-91 cykl pt. „Galeria potworów”), nowojorskim piśmie *Kariera*, dodatku *Życia Warszawy* pt. *Ex Libris* (1993-96; m.in. cykl „Czytała”) oraz w *Elle*. Współpracowała z Festiwałem Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu i Olsztyńskimi Spotkaniami Zamkowymi Poezji Śpiewanej. W 1989 została członkiem SPP. Od 1994 była związana z prowadzonym w Sopocie przez André Hübnera-Ochodło Teatrem Atelier, dla którego przygotowywała teksty piosenek i adaptacje. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1979) i pośmiertnie Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 7 marca 1997 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szopa Betlejemska, czyli Jasełka Polskie Narodowe na Rok Bieżący. Teksty piosenek: A. Jarecki, ... Muz.: E. Pałłasz. Praprem. Wwa, STS 1958.

2. Samo życie. [Trzy jednoaktówki; autorzy:] A. Jarecki, ... Praprem. Wwa, STS 1960.

Zawartość: A. Jarecki: Nowoczesny sierota; Samozgon; A.O.: Orcio i Yale.

3. Oskarżeni. Faktomontaż w 2 częściach. [Współaut.:] A. Jarecki. Praprem. Wwa, STS 1961.

Druga wersja z muz. J. Abramowa. Wyst. tamże 1961. – Wyst. też pt. Nie daj się złapać.

Przekł. chorw. fragm.: [Przeł.] D. Saula. W: Polska satira. Zagreb 1964.

4. Przesada. [Wodewil]. TV 1961.

5. Kolory. Piosenki estradowe. Oprac. muz.: E. Pałłasz. Wwa: LSW 1962, 242 s.

6. Opera spod ciemnej gwiazdy. [Libretto operowe]. Muz.: A. Sławiński. Powst. 1962. Druk fragm. *Przekrój* 1963 nr 968. Praprem. Wwa, Filharmonia 1964.

7. Niech no tylko zakwitną jabłonie. [Widowisko muzyczne]. Oprac. muz.: A. Mundkowski. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1964.

I nagroda Min. Kultury i Sztuki na festiwalu sztuk współcz. we Wrocławiu. Wyst. też pt. Piosenka prawdę ci powie.

8. Dzień dobry, Eugeniuszu. [Powieść dla dzieci]. Powst. 1966. Wyd. Wwa: NK 1969, 94 s.

Pierwotny tytuł: Na glinianych skrzydłach. – Nagroda specjalna NK w konkursie na powieść dla dzieci i młodzieży w 1966.

Przekł. ros.: Zdravstvuj, Evgenij. [Przeł.] V. Prichod'ko. Moskwa 1972.

9. Zamienię księżyc na parę butów. [Sztuka estradowa]. Praprem. Rzeszów, T. Słowa „Meluzyna” 1966.

10. Zupelnie jak w piosence. Kompozycje estradowe. [Autorzy:] ..., J. Abramow, A. Jarecki. [Wybór i] oprac.: T. Łepkowska. Wwa: CPARA 1966, 141 s.

11. Apetyt na czereśnie. Romans z życia sfer normalnych. Muz.: M. Matecki. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1968. TV 1975.

Przekł. bułg.: Apetit na čereši. [Przeł.] N. Georgiev. [Wiersze tłum.] K. Sevov. Wyst. Sofia, T. Sofija 1970. Wyd. Sofija 1970, – czes.: Wyst. Hradec Králové, T. Vítezného Února 1977, – greck.: Lachitara gia kierasia. [Przeł.] I. Mavroidi. [Wiersze i piosenki:] A. Manou. [Muz.]: M. Aleksiadis. Wyst. Ateny, grupa teatr. Aksana w pociągu na boczny stacji Rouf 1997, – łotew.: Kišu garša jeb Divi vienā kupejā. [Przeł.] J. Osmanis. Riga 1987, – niem.: Appetit auf Frühkirschen. [Adapt.]: W. Heinitz. [Przeł.] W. Hein. Berlin 1971. Wyst. Berlin 1973. Radio (RFN) 1973, – ros.: Vkus čereśni. [Przeł.]: A. Satrov, B. Okudźava. Wyst. Moskwa, Moskowskoj T. „Sovremennik” 1969; Vkus čereśni. [Przeł.] Z. Satalova. [Pieśni tłum.] B. Okudźava. Muz.: M. Dunaevskij, B. Okudźava. Moskwa 1970, – słowack.: Chut' na črešne. [Przeł.] L. Jánsky. Bratislava 1973, – węgier.: Wyst. Budapeszt, Operetka 1978.

12. Gwiazdy i winogrona. Ballada w 2 aktach na motywach greckich w oprac. muz. M. Sewena. Muz.: M. Theodorakis. Praprem. Wwa, PWST 1969. Przekł. bułg.: Wyst. Sofia, Dramatičen T. Sofija 1982.

13. Głaz, motyl i śmierć. Baśń muzyczna. Radio 1970. Wersja tv pt. Guśla 70 – czyli Motyl, Głaz i Śmierć. TV 1970.

14. Gościnny występ. Widowisko muzyczno-satyryczne. Teksty: ..., Z. Fedeci, A. Jarecki. Praprem. Wwa, STS 1970.

15. Listy śpiewające. [Cykl telewizyjnych programów poetycko-satyrycznych]. TV 1964-1970.

Wyst. w wyborze: Rzeszów, Estrada Poetycka przy WDK [Woj. Domu Kultury] 1972; Zabrze, T. Nowy 1996.

Wyd. w wyborze: Listy śpiewające. Wwa: Czyt. 1970, 224 s.

Zawartość: Pijany zając; Dobra pamięć; Wielki biały okręt; Wystarczy mocno zacisnąć powieki; Myny do lustra; Pieniądze na bilet; Byłe nie o miłości.

Wyd. wyboru tekstów piosenek z nutami: Listy śpiewające. W różnych układach wokalnie-instrumentalnych. [Muz.]: A. Sławiński. Kr.: PWM 1971, 49 s.

16. Łotryce. [Utwór dramatyczny]. Muz.: W. Osiecki. Radio 1970. Wyst. Wwa, STS 1974. TV 1976.

Przekł. bułg.: Wyst. Sofia, Dramatičen T. Sofija 1983.

17. Trzynogi. [Widowisko estradowe]. TV 1970.

18. Zabiłam ptaka w locie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 177 s. Wyd. nast. Łódź: Parnas 1992.

19. Dixie. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1972, 46 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1975.

Adapt. teatr.: Scenariusz, teksty piosenek i rez.: B. Kierc. Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1975, – film. pt. Łatwizna: Scenariusz filmu krótkometrażowego; W. Matuszewski. Ekran. 1984.

20. Dziś straszy. Sztuka w 2 aktach z beatem. Muz.: A. Zieliński. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1972. TV 1977.

21. Zielnik śpiewający. [Widowisko estradowe]. TV 1972.

22. Chleb. [Widowisko telewizyjne]. TV 1973.

23. O człowieku, który miał jedną nogę krótszą. Monodram. [Autorzy:] ..., H. Bardijewski. Praprem. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1973.

24. Wzór na diabelski ogon. Wwa: NK 1974, 175 s.

Opowieść popularnonaukowa dla młodzieży.

25. Pantoflisko. [Utwór dla dzieci; współaut.]: D. Passent. Wwa: KAW 1975, 20 s.

Przekł. ang.: Thursday and Friday. [Przeł.] J. Brodzki. Wwa 1975, – niem.: Pantoffeliers Traum. [Przeł.] M. Wolczacka. Wwa 1975.

26. Najpiękniejszy z całej wsi. Dramat w 2 aktach. Praprem. Bydg., T. Pol. 1976. Druk *Scena* 1977 nr 4 s. 40-48.

Nagroda Urzędu Woj. w Bydgu, red. *Faktów* i T. Pol. w Bydgu za utwór dramatyczny w 1976.

27. Sztuczny miód. [Wiersze i teksty piosenek]. Wwa: Czyt. 1977, 179 s.

Zawiera utwory w działach: Nie ma szatana; W złotych płomieniach liści; Gdzie ja mieszkam; Kiedy piszę na brzezynie; Róbmy coś.

28. Imionnik z kwiatem. [Wiersze]. Wwa: KAW 1979, [128] s.

29. Masaż twarzy. (Monolog sceniczny w 1 akcie). *Scena* 1979 nr 2 s. 45-48. Radio 1981.

Wyróżnienie w Ogólnopolskim Konkursie na Monodram w 1979.

30. Sentymenty. [Cykl programów poetycko-satyrycznych]. TV 1977-1979.

Wyd. w wyborze: Sentymenty. [Wiersze i teksty piosenek]. Tor.: C & T 1996, 110 s.

Zawartość: Zamiast wstępu: Nie żałuję [wiersz]. — [Utwory w działach:] To nasze ostatnie bolero ...; Gdzie to jest ...; Drugi taki naród; Taka ścieżka poprowadź. — Jezeli jest [wiersz].

31. Spotkania liryczne: Szeptanka. [Widowisko estradowe]. TV 1980.

32. Wada serca. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1981, 53 s.

33. Przygody Błękitnego Rycerzyka. Scenariusz filmu rysunkowego: L. Marszałek, L. Mech. Teksty: ..., L. Mech. Ekran. 1983.

34. Zaszumiło jesienią. [Utwór dla dzieci]. Gdańsk: KAW 1984, [24] s.

35. Kolęda myszki. [Wiersz dla dzieci]. Gdańsk: KAW 1985, [24] s.

36. Szpetni czterdziestoletni. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1985, 215 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Adapt. radiowa: Oprac.: B. Helbrecht. Radio 1985, — tv: TV 1985.

37. Żywa reklama. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1985, 243 s.

Zawiera wiersze w działach: Towary ze znakiem „ku”; Towary przecenione, czyli Prze-boje; Towary niewycenione, czyli Towary niedocenione; Towary liryczne; Towary komiczne; Towary kosmiczne; Towary dynamiczne, czyli „Tańce polskie”.

38. Szczególnie małe sny. [Opowiadanie dla dzieci]. Gdańsk: KAW 1986, [32] s.

Adapt. tv: TV 1994.

39. Biała bluzka. [Opowiadanie]. Powst. przed 1987. Wyd. Kr.: WL 1988, 126 s.

Zawiera też Posłowie liryczne [2 wiersze].

Adapt. teatr. w formie monodramu: Adapt.: M. Umer. Oprac. muz.: J. Bogacki. Wykonanie: K. Janda. 1987.

40. Znajomi znajomych. Sztuka z piosenkami. *Dialog* 1987 nr 11/12 s. 5-46. Praprem. Gdynia, T. Miej. 1991.

41. Ach, ubogi żłobie, czyli jasełka '87. [Współaut.] M. Domański. Praprem. Wr., T. Współcz. 1988.

42. Dama z walizką. [Utwór dramatyczny]. Muz.: J. Woy-Wojciechowski. Praprem. Elbląg, T. Dram. 1988.

43. Ptakowiec. [Utwór dla dzieci]. Kat.: KAW 1988, 34 s.

44. Czarna wiewiórka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1989, 110 s.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Celmer-Zajączkowski. Radio 1989.

45. Salon gier. [Powieść]. Wwa: Iskry 1990, 126 s.

46. Śpiewające piaski. [Wiersze i teksty piosenek]. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1990, 191 s.

Zawiera utwory w działach: Dziobaki. Piosenki dziecięce, o dzieciach i dla dzieci; Okularnicy. Piosenki z epoki STS-u i z początku lat sześćdziesiątych; Listy śpiewające i inne piosenki i wiersze z czasów „naszej małej stabilizacji”. Południe lat sześćdziesiątych; Niech żyje dobra robota! „Do-ro, do-ro, rumuńskie dezodor”. Te słodkie lata siedemdziesiąte; Pijmy wino za kolegów. Lata osiemdziesiąte.

47. Zabawy poufne. [Felietony]. Kat.: KAW 1990, 188 s.

Druk. wcześniej w *Mag. Rodzinnym*.

48. Rozmowy w tańcu. [Wspomnienia]. Wwa: Tenten 1992, 196 s.

Ilustr. licznymi fot., m.in. A.O. — Nagroda literacka M. Ginter za najlepsze wspomnienia ogłoszone w 1992.

49. Fotonostalgia. Znani i lubiani w obrazie i anegdocie. [Współaut.:] Z. Nasierowska. Wstępem opatrzyła: B. Wachowicz. Wr.: Astrum 1993, 308 s.

50. Na początku był negatyw. Wwa: Tenten 1996, 199 s.

Zawiera fot. A.O. wraz z komentarzami i wspomnieniami.

51. Kochankowie z ulicy Kamiennej. Spektakl na podstawie utworów i scenariusza ... Praprem. Grudziądz, Akad. Sztuk Wizualnych 1997.

52. Darcie pierza. [Utwór dramatyczny]. Red.: J.S. Buras. Praprem. Sopot, T. Atelier im. A. Osieckiej 1998.

Teksty piosenek i skecze w następujących przedstawieniach STS: Myślenie ma kolosalną przyszłość. 1955. — Agitka. 1956. — Czarne przegrywa — czerwone wygrywa. 1956. — Siódmy kolor czerwieni. 1957. — Bal maskowy. 1958. — Idź na spacer, Alegorio. Rewia piosenek. 1958. — Szopa Betlejemska, czyli Jasełka Polskie Narodowe na Rok Biejący. 1958. — Trzeba mieć ciało. Rewia. 1959. — Uśmiechnięta twarz młodzieży. Rewia. 1959. — [Trzydzieści] 30 milionów. Rewia. 1962. — Wszystko co nasze. Rewia. 1963. — Mnie nie jest wszystko jedno. 1964. — Orły z filtrem. Rewia. 1965. — Marsz do kąta. Program składany. 1967. — Raz się żyje. Składany program satyryczny. 1969. — J. Jarecki: Wódka, wódeczko. Widowisko ze śpiewami

i tańcami. 1969. — Gościnny występ. Program składany. Radio 1970. — Idzie nowe. 1972. — Piosenki kolegi. Składanka słowno-muzyczna. 1973.

Teksty piosenek i wiersze do innych utworów: A. Makarewicz: Piramidalny bohater. Muz.: M. Świącicki. Wyst. Wwa, T. Syrena 1962. — Małżeństwo z rozsądku. Scenariusz filmowy: K. Gruszczyński. Teksty piosenek ... Muz.: J. Matuszkiewicz. Ekran. 1966. — L. Gershe: Motyle są wolne. [Utwór dramatyczny]. Przeł. A. Frąckiewicz. Teksty piosenek ... Wyst. Bydż., T. Pol. Scena Kameralna 1982. — K. Sienkiewicz: Haftowane gałgany. Wiersze ... Wwa: MAW 1988, 84, [28] s. — I.B. Singer: Sztukmistrz z Lublina. Tłum. K. Szerer. Adapt.: M. Komar. Oprac. tekstu: J. Szurmiej. Teksty pieśni ... Muz.: Z. Konieczny. Wyst. Wr., T. Współcz. 1986. — Apetyt na śmierć. Według 2 jednoaktówek E. Albee'ego. Piosenki ... Muz.: Z. Konieczny. Wyst. Sopot, T. Atelier 1995. — Wilki. Musical wg powieści I.B. Singera „Wrogowie”. Teksty piosenek ... Muz.: Z. Konieczny. Wyst. Sopot, T. Atelier 1995. — Zjazd koleżeński. Rewia satyryczna. Scenariusz: R. Prac. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1995. — Do dna. Na podstawie jednoaktówek L. Pietruszowskiej: Cinzano; Urodziny Smirnowej. Songi: ..., P. Gintrowski. Wyst. Sopot, T. Atelier im. A. Osieckiej 1997.

Wydania tekstów piosenek z nutami: Zupełnie jak w piosence. [Muz.: W. Osiecki:] Ostoja. Kr.: PWM 1960, [2] s. — Mój pierwszy bal. [Muz.:] F. Leszczyńska. [Kr.:] PWM 1961, 21 s. Wyd. 2 [współwyd. z:] Kalinowe serce. [Muz.:] J. Wasowski. Słowa: T. Urgacz. Tamże 1962. — Piosenka o okularnikach. [Muz.:] J. Abramow. [Współwyd. z:] Jeśli chcesz, proszę wstąp. [Muz.:] J. Kaszycki. Słowa: T. Śliwiak. Kr.: PWM 1963, 7 s. — O czym marzą dziewczęta? [Muz.:] A. Salamon. [Współwyd. z:] Złota pomarańcza. [Muz.:] H. Skalska. Słowa: H. Kołaczowska. Wwa: CPARA 1964, 8 k. — Flirt. [Muz.:] E. Pałłasz. Wwa: WAiF 1965, 2 s. — Wysłałam i nie wróciłam. Ballady i piosenki. Kr.: PWM 1965, 45 s. — Dzień dobry, to ty. [Muz.:] A. Kurylewicz, R. Orłow. Wwa: WAiF 1966, [2] s. — Ballada z filmowej serii telewizyjnej Czterej pancerni i pies. [Muz.:] A. Wałaciński. [Kr.:] PWM 1967, [2] k. — Dookoła noc się stała. [Muz.:] A. Sławiński. [Współwyd. z:] O jesieni inaczej. [Muz.:] Z. Jeżewski; Tak to bywa w Zakopanem. [Muz.:] J. Pasierb-Orland. Słowa: K. Winkler. Kr.: PWM 1967, 19 s. — Od pierwszego wejrzenia. [Muz.:] A. Sławiński. Kr.: PWM 1967, [3] s. — Z cyganką ślubu nie bierzcie. [Muz.:] H. Blum. Wwa: Izomorf 1969, 3 s. Wyd. nast. 1985, tamże 1985. — Diabeł i raj. [Muz.:] K. Gaertner. Wwa: Izomorf 1973, [3] s. Przekł. niem.: Der Teufel sitzt vom Paradies. [Przeł.] I. Branoner. Leipzig 1974. — Ja się żenię. [Muz.:] T. Kierski. [Współwyd. z:] Nie zawsze kwit-

ną różę. [Muz.:] M. Kosicki. Kr.: PWM 1973, 6 k. luźnych w obwolicie. — Małgoška. [Muz.:] K. Gaertner. [B.m. 19]73 COPIA, [2] k. — Dwa wesela. [Muz.:] J. Mikuła. Przekł. niem.: Mary Lou. [Muz.:] J. Mikuła. Leipzig 1975. — Ludzkie gadanie. [Muz.:] S. Krajewski. [B.m.w. 19]76, [2] k. — Księżyc frajer. [Muz.:] T. Kierski. [Współwyd. z:] Znajoma z mola. [Muz.:] W. Żochowski. Słowa: Z. Kuthan, D. Kuthan. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1977. — Nie spocniemy. [Muz.:] S. Krajewski. Przekł. czes.: Kdo ví, proč láska odchází. Praha [1978]. — Białe zeszyty. Kr.: PWM [1990], 72 s. [zawiera teksty piosenek z muz. różnych kompozytorów].

Libretta baletów: Tytania i osioł. (Opowiadanie w 9 rozdziałach tańcem). Powst. 1966. Wyst. w ramach wieczoru baletowego pt. „Polskie balety”. Muz.: Z. Turski. Choreografia: J. Jarzynówna-Sobczak. Gdańsk, Opera 1967 [tekst w programie do przedstawienia]. Przekł. ang.: Titania and Donkey. Story in 9 chapters performed as a dance. Score. [Muz.:] Z. Turski. Wwa: Authors' Agency 1966, 146 s. [tekst też w jęz. niem.]. — Reanimacja. Muz.: J. Skrzek. Wyst. Gdańsk, Opera 1976.

Adaptacje

1. Ptaki. Sztuka w 3 aktach według Arystofenesa. Adapt.: A. Jarecki. Piosenki ... Wyst. Wwa, T. Dram. 1960.

2. Śnieżycą. Dramat muzyką wyrażony na motywach „Śniegu” S. Przybyszewskiego. Tekst ... Muz.: Z. Konieczny. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1992.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, ok. 1976. — SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (M. Brykańska).

[Oskarżeni:] W. Falkowska: Oj, psują się obyczajnie Panie Redaktorze, psują ... *Prawo i Życie* 1961 nr 25, polem.: A. Osiecka. *Tamże* 1962 nr 1, W. Falkowska. *Tamże*: F. Jeżewski: PitaVal 60. *Współczesność* 1961 nr 4; S. Treugutt: Sądowny montaż w STS-ie. *Prz. Kult.* 1961 nr 3. — K.T. Toeplitz: Szmaciany amor. *Prz. Kult.* 1962 nr 47 [rec.: Kolory]. — [A. Wróblewski] A.W.: „Oskarżeni” po raz drugi. *Teatr* 1962 nr 3. — [Niech no tylko zakwitną jabłonie:] W. Filler: Rewia na dwudziestolecie. *Kultura* 1964 nr 26; A. Jarecki: *Sztand. Młod.* 1964 nr 293. — I. Kellner: Cierpki smak „Czeresni”. *Teatr* 1968 nr 24 [rec.: Apetyt na czeresnie]. — K. Kuliczowska: „List śpiewający” do dzieci. W teje: W szklanej kuli. Wwa 1970 [rec.: Dzień dobry, Eugeniuszu]. — K. Nowicki: Debiut w scenach i refrenach. *Nowe Książ.* 1971 nr 1 [rec.: Zabilam ptaka w locie]. — K. Meloch: Piosenka jest dobra na wszystko. W teje: Zaproszenie do kochania. Lubl. 1972. — A. Wróblewski: Szpetni czterdziestolenni. *Literatura* 1977 nr 7. — M. Pęczak: Poeci, poetki ... *Literatura* 1981 nr 39. — [Szpetni czterdziestolenni:] K. Mętrak: Piękni pięćdziesięcioletni. *Literatura* 1985 nr 6, przed. w tegoż: Krytyka — sztuka przekleta. Wwa 1995; Z. Pietrasik. *Polityka* 1985 nr 15. — J. Rogoziński. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985 [rec.: Wada seriala]. — [Szpetni czterdziestolenni:] T. Błażejewski: Był bal. *Mies. Lit.* 1986 nr 6; J. Miodek: Język lat pięćdziesiątych w „Szpetnych czterdziestolennich” A.O. *Jez. Pol.* 1986 nr 1/2; W. Zwiniogrodzka: Dawnych wspomnień czad. *Dialog* 1986 nr 5/6; J. Katz-Hewetson: Był sobie raz ... *Puls*, Londyn 1987/8 nr 36.

— M. Dłużyk-Marciniak: „Zabawa Pana Boga”? *Nowe Książki* 1989 nr 7 [rec.: Biała bluzka]. — [Na początku był negatyw:] K. Mastoń; E. Sawicka. *Rzeczpospolita* 1996 nr 195; K.T. Toeplitz. *Wiad. Kult.* 1996 nr 41. — J. Abramow-Newerly; Agnieszka. *Kultura*, Paryż 1997 nr 4. — M. Cisto: Wyrazicielka tęsknot, uczuć i etosu inteligencji; A. Drawicz: „J znow do widzenia”. Pamięci A.O.; I. Gajda-Zadworna: A.O. poetka codzienności. *Życie Warsz.* 1997 nr 58. — T. Lada, J. Wakar: Bo ja jestem, proszę pana, na zakręcie ... Oceany A.O. *Życie Warsz.* 1997 nr 201. — H. Malecha: Nasza Agnieszka. *Więź* 1997 nr 5. — K. Mastoń: Tak blisko od serca do papieru. Krucho świat A.O. *Rzeczpospolita* 1997 nr 63. — I. Misiak: Kobieta O. nie przegrywa. *Odra* 1997 nr 7/8 [rec.: Salon gier; Rozmowy w tańcu]. — K.T. Toeplitz: Zabawki Pana Boga. *Wiad. Kult.* 1997 nr 11. — L. Ostalowska, P. Smoleński: To nie mój pies, ale moje łóżko. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 101 dod. *Magazyn* nr 18 [reportaż zawierający wypowiedzi rodziny i znajomych A.O.]. — J. Chojceka: Teatr z morzem w tle. *Teatr* 1998 nr 10 [rec.: Darcie pierza].

A.Sz.

OSIŃSKI Zbigniew

ur. 1939

Krypt.: Z.O.

Teatrológ, krytyk teatralny.

Urodzony 11 maja 1939 w Poznaniu; syn Kazimierza Osńskiego, inżyniera mechanika, i Kazimierzy z domu Mikołajczak. Do szkół uczęszczał w Poznaniu; od 1953 uczył się w IX Liceum Ogólnokształcącym im. F. Płaskowickiej. Po zdaniu matury w 1957, studiował polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM). Był członkiem Koła Naukowego Polonistów. Debiutował w 1961 artykułem pt. „Inscenizacje „Opery za trzy grosze” Bertolda Brechta w polskim teatrze dwudziestolecia”, opublikowanym w *Przeglądzie Zachodnim* (nr 5). Od tegoż roku był członkiem PZPR (do 1980). W 1962 uzyskał magisterium i rozpoczął pracę w Katedrze Teorii Literatury UAM, początkowo jako asystent (do 1964), następnie starszy asystent. Współpracował ze studenckim klubem Od Nowa, był też w zespole redakcyjnym czytanej gazety *Struktury*. Artykuły i recenzje teatralne zamieszczał m.in. w wydawanym przez Teatr Polski w Poznaniu czasopiśmie *Proscenium*, do którego zespołu redakcyjnego należał w 1963-67, miesięczniku *Nurt* (1965-70), *Miesięczniku Literackim* (1966-72) i *Odrze* (1968-70). W 1966 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Inscenizacje dramatów Stanisława Wyspiańskiego w Teatrze Lwowskim pod dyktando Wilama Horzycy (1932-1937)” (promotor prof. Zygmunt Szweykowski) i otrzymał stanowisko adiunkta. Studia i rozprawy z zakresu historii i teorii teatru ogłaszał m.in. w *Pamiętniku Teatralnym* (od 1965), *Zagadnieniach Rodzajów Literackich* (od 1966). W 1966-67 współpracował z Teatrem Ósmego Dnia w Poznaniu, w którym wyreżyserował „Warszawiankę” według S. Wyspiańskiego. W 1968 otrzymał nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP. W 1969-76 brał udział w pracach Sekcji Teatralnej przy Radzie Naczelnej ZSP i Ra-

dzie Głównej SZSP. W 1970 przeniósł się do Warszawy i kontynuował pracę naukową w Zakładzie Teorii Literatury Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1970-71 wchodził w skład redakcji miesięcznika *Dialog*, tu też publikował artykuły. W 1973-77 był kierownikiem literackim Starego Teatru im. H. Modrzejewskiej w Krakowie. W 1974 został członkiem Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITT); w 1975-82 przewodniczył Sekcji Nowego Teatru przy Polskim Ośrodku ITI. W 1975 został przeniesiony do nowo powstałej Katedry Kultury Polskiej UW. W 1977-84 towarzyszył działalności Ośrodka Praktyk Teatralnych „Gardzienice”. W 1979 habilitował się na UW na podstawie rozprawy „Teatr Laboratorium Jerzego Grotowskiego. Historia i światopogląd”. W 1980-90 pracował na stanowisku docenta, a od 1991 profesora UW. W 1984 został członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Le Théâtre en Pologne* (do 1989). W 1989 opracował koncepcję działającego od początku 1990 Ośrodka Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych we Wrocławiu, którego pracami kierował, w czerwcu 1991 został jego dyrektorem artystycznym i naukowym. W 1993 objął kierownictwo Zespołu Teatru i Filmu (od 1997 Zespół Teatru) w Katedrze Kultury Polskiej na Wydziale Polonistyki UW. W 1996 otrzymał tytuł profesora. W 1997 wszedł w skład Rady Programowej *Przeglądu Artystyczno-Literackiego*. Wiele podróżował, m.in. z teatrami studenckimi na międzynarodowe festiwale teatralne, z Teatrem Laboratorium i z Ośrodkiem Praktyk Teatralnych „Gardzienice”. Był konsultantem naukowym dokumentalnych filmów telewizyjnych o Teatrze Laboratorium (1980), Konradzie Swinarskim (1981) i Ryszardzie Cieślaku (1994). Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1970) i Złotym Krzyżem Zasługi (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatr Dionizosa. Romantyzm w polskim teatrze współczesnym. [Szkice]. Kr.: WL 1972, 390 s. Zawartość: Od autora. — Teatr Wyspiańskiego a Polski Teatr Monumentalny; O dwu inscenizacjach „Achilleis”; Pierwsze „Wyzwolenie” Horzycy (1935) wobec wcześniejszych inscenizacji dramatu Wyspiańskiego; W poszukiwaniu teatru Wilama Horzycy; Doktryna twórcza Teatru Laboratorium; „Akropolis” w Teatrze Laboratorium; „Książę Niezłomny” Jerzego Grotowskiego; Teatr Swinarskiego; „Nie-Boska komedia” w inscenizacji Konrada Swinarskiego; Współczesny polski „teatr mityczny”. — Aneks: Zestawienie prac teatralnych Wilama Horzycy; Zestawienie prac teatralnych Jerzego Grotowskiego; Zestawienie prac teatralnych Konrada Swinarskiego; Prace w teatrze telewizji; Post scriptum. Nagroda *Mies. Literackiego* w 1973.

2. Laboratorium Grotowskiego. [Współaut.:] T. Burzyński. Wwa: Interpress 1978, 149 s.

Przekł.: ang.: Grotowski's Laboratory. [Przeł.] B. Taborski. [Wwa] 1979. — franc.: La Laboratoire de Grotowski. [Przeł.]

H. Nienuchalski. [Wwa] 1979, — niem.: Das Theater Laboratorium Grotowskis. [Przeł.] B. Ostrowska. [Wwa] 1979.

3. Grotowski i jego Laboratorium. [Monografia]. Wwa: PIW 1980, 409 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Przeł. ang. (zmien.): Grotowski and His Laboratory. [Przeł.:] L. Vallee, R. Findlay. New York 1986.

4. Repertuar Teatrów Miejskich we Lwowie pod dyktando Wilama Horzycy 1932-1937. Wwa: IS PAN 1992, VIII, 148 s.

5. Grotowski wytycza trasy. Studia i szkice. Wwa: Wydawn. Pusty Obłok 1993, 363 s.

Zawartość: Pierwsza inicjacja Jerzego Grotowskiego; Widz w Teatrze Laboratorium; Grotowski i Teatr Laboratorium wobec kultury Orientu; Tradycja Konstantego S. Stanisławskiego w Reducie (1919-1939) i Teatrze Laboratorium (1959-1984); Tradycja Reduty u Grotowskiego i w Teatrze Laboratorium; Utopia praktykowana. Na przykładzie wypowiedzi Grotowskiego: „Święto” i „Przedświadczenie Góra. Project: the Mountain of Flame”; Grotowski wytycza trasy: od Dramatu Obiektywnego (1983-1986) do Sztuk Rytualnych (od 1985); Kronika działalności twórczej Jerzego Grotowskiego i jej recepcji (1986-1992).

Przeł. szkiców: Grotowski wytycza trasy: od Dramatu Obiektywnego (1983-1986) do Sztuk Rytualnych (od 1985); ang.: [Przeł.] A. Herron, H. Filipowicz. *The Drama Review*, Nowy Jork 1991 nr 1, przedr. w: The Grotowski sourcebook. Londyn, Nowy Jork 1997, — fiń.: [Przeł.] M. Puukko, P. Oy. W: J. Grotowski: Hän ei ollut kokonainen. Teksteja vuositella 1965-1969. Helsinki 1993, — hiszp.: [Przeł.] E. Fediuk [przy współpracy] C. Pollastrelli. *Máscara*, Meksyk 1992/1993 nr 11/12, — jap.: [Przeł.] S. Yoshigami. *Poronika*, Tokio 1992 nr 3, — ukr.: [Przeł.] M. Škaraban. *Kultura i Żittie*, Kijów 1995, — Tradycja Reduty u Grotowskiego i w Teatrze Laboratorium: włos.: *Teatro e Storia*, Bolonia 1990 nr 2, — Widz w Teatrze Laboratorium: hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Criterios*, Hawana 1994 nr 31.

6. Ośrodek Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych 1990-czerwiec 1996 — The Centre of Studies on Jerzy Grotowski's Work and of the Cultural and Theatrical Research 1990-June 1996. Wr.: Ośrodek Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych 1996, 102 s.

Wyd. bez nazwiska Z.O. — Tekst w jęz. pol. i ang. (przeł.: M. Mozdzińska-Nawotka, A. Głazek).

Zawartość: Ośrodki kulturowe w Polsce lat dziewięćdziesiątych. Na przykładzie Ośrodka Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych we Wrocławiu w latach 1990-1994; Kronika działalności publicznej Ośrodka w latach 1990-1994 [!] [Współaut.:] B. Chojak; Imprezy i seminaria o Jerzym Grotowskim, Teatrze Laboratorium oraz Ośrodku poza siedzibą we Wrocławiu. [Współaut.:] B. Chojak, M. Hepel, Z.O.

7. Samotność Osterwy. Co dalej w badaniach nad Osterwą i Redutą? Gorzów Wielkopolski: T. im. J. Osterwy, Wydawn. Artyst.-Graf. „Arsenał” 1997, 31 s.

Tu też suplement zawierający fragm. tekstów J. Osterwy.

8. Teatr „13 Rzędów” i Teatr Laboratorium „13 Rzędów”. Opole 1959-1964. Kronika-Bibliografia. Opole: Galeria Sztuki Współcz., Wydawn. Uniw. Opol. 1997, 221 s.

9. Jerzy Grotowski. Źródła, inspiracje, konteksty. Gdańsk: słowo/obraz terytoria 1998, 411 s.

Zawartość: „Laboratorium” Jerzego Grotowskiego; Pierwsze laboratorium teatralne Grotowskiego. Studenckie Koło Naukowe, 1951-1959; Ryszard Cieslak — dzisiaj. Niektóre ślady i inspiracje; „Teatr przestrzezi” Jerzego Grotowskiego i Jerzego Grotowskiego; Raporty kasowe Teatru Laboratorium 13 Rzędów. Opole 1964; Grotowski wobec gnozy; Grotowski w Collège de France. Lekcja pierwsza, 24 marca 1997; Jerzy Grotowski w karykaturze; Trzydziestolecie Odin Teatret. Refleksje po pobycie w Holstebro, 29 września-3 października 1994; Kantor i Grotowski: dwa teatry, dwie wizje.

Przeł. art.: „Laboratorium” Jerzego Grotowskiego: fotow.: [Przeł.] B. Silina. *Teatra Vestnesis*, Ryga 1996 nr 2 s. 21-25. — „Teatr przestrzezi” Jerzego Grotowskiego i Jerzego Grotowskiego: a ng. w: The Labyrinth Called Theatre. [Katalog wystawy]. Kr. 1994.

Wybór szkiców w przeł. słowac.: Jerzy Grotowski: od „divadla predstaveni” k rituálnym hrám. [Przeł.] L. Kiss. Bratislava 1995.

Rozprawy, studia i zestawienia repertuarowe w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Spektakl teatralny w świetle teorii informacji. [Współaut.:] E. Balcerzan. Powst. 1964. Wyd. w: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 1. Wr. 1974 s. 228-252, toż w wyd. 2 uzup. Wr. 1976, przedr. w: Problemy teorii dramatu i teatru. Wr. 1988; przeł.: niem.: [Przeł.] H. Orłowski. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1966 z. 2 s. 65-88; 1967 z. 1 s. 122-131, przedr. w: Literaturtheoretische Modelle und kommunikatives system. Kronbergis 1974, — serb.: [Przeł.] M. Stojčev. *Pozorište*, Tuzla 1973 nr 1-2. — Inscenizacje Wilama Horzycy. *Pam. Teatr.* 1965 z. 2 s. 153-162, wersja popraw. i uzup.: Spis prac teatralnych Wilama Horzycy. *Pam. Teatr.* 1989 z. 2/4 s. 409-416. — O lwowskiej inscenizacji „Marcholta” [J. Kasprowicza]; Zestawienie inscenizacji dramatów Kasprowicza [1890-1965]. *Proscenium* 1965 [nr 13] s. 66-78, 79-87. — O niektórych elementach języka teatru Wilama Horzycy. *Proscenium* 1965 [nr 12] s. 7-17. — Dramaty Jana Kasprowicza na scenach polskich. W: Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szweykowskiemu. Wr. 1966 s. 597-613. — Teatr Erwina Axera. *Proscenium* 1966/1967 nr 18 s. 22-32. — Przekład tekstu literackiego na język teatru. (Zarys problematyki). W: Dramat i teatr. Wr. 1967 s. 119-156. — Krytyka nie pogodzona ze sobą. *Odra* 1968 nr 6 s. 27-34, przedr. w: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 3. Wr. 1974 s. 507-516. — Radziecka awangarda teatralna okresu Wielkiej Reformy a Polski Teatr Monumentalny. *Zesz. Nauk. UAM (Hist.)* 1968 nr 9 s. 447-470. — „Powrót Odysa” [S. Wypiańskiego] w inscenizacji Wilama Horzycy i Andrzeja Pronaszki. *Zesz. Teatr.* 1968/1969 nr 1 s. 7-14. — Le „symbolisme du centre” au théâtre de Wilam Horzyca. [Przeł.] A. Labuda. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1969 z. 1 s. 61-88. — Polski Teatr Monumentalny a radziecka awangarda teatralna. *Mies.*

Lit. 1969 nr 1 s. 53-63. — Leon Chwistek jako teoretyk awangardowego teatru. *Mies. Lit.* 1970 nr 6 s. 33-42. — Interakcja sceny i widowni w teatrze współczesnym. W: Z teorii teatru. Wwa 1972 s. 47-101, przedr. w: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 3. Wr. 1978 s. 59-79. — Konwencja i antykonwencja w Teatrze Laboratorium. *Teksty* 1972 nr 3 s. 33-47. — O scenariuszu teatralnym. *Mies. Lit.* 1972 nr 1 s. 46-55. — Z problematyki scenariusza teatralnego. W: Wprowadzenie do nauki o teatrze. T. 2. Wr. 1976 s. 157-199. — Prace reżyserskie i scenograficzne Konrada Swinarskiego. (Spis premier 1953-1975); Publikacje Konrada Swinarskiego. (Artykuły, wywiady, szkice scenograficzne, rysunki. 1953-1978). *Pam. Teatr.* 1979 z. 1 s. 53-91, 92-104, przedr. popraw. i uzup. w: J. Walaszek: Konrad Swinarski. Wwa 1991. — Światopogląd Grotowskiego i Laboratorium. *Dialog* 1979 nr 1 s. 111-124; przekł. estoń.: [Przeł.] A. Kurtina. *Looming*, Tallin 1980 nr 12. — Ośrodek Praktyk Teatralnych Gardzienice. W: Teatr wobec tradycji ludowych. Lubl. 1980, 12 s. [materiały z sesji, składki w obwolu]. — Gardzienice: praktykowanie humanistyki. W: Sztuka teatralna. Parateatr II. Wr. 1982 s. 36-51. — „Gusła”. Krótki opis (nie zapis) spektaklu; Wyprawa włoska '81; Uwagi o Gardzienicach. *Dialog* 1983 nr 2 s. 128-144. — Waclaw Radulski (1904-1983); Spis prac reżyserskich i publikacji Waclawa Radulskiego. *Pam. Teatr.* 1984 z. 1/2 s. 15-54, 55-70. — L'analyse du texte dramatique dans le théâtre „Reduta” de Juliusz Osterwa et Mieczysław Limanowski. W: Le texte dramatique la lecture et la scène. Wr. 1986 s. 51-65; wersja pol. popraw. i zmien.: Analiza tekstu dramatycznego w Reducie (1919-1939) Juliusza Osterwy i Mieczysława Limanowskiego. W: Dramat i teatr dwudziestolecia międzywojennego. Wr. 1992 s. 195-217. — La tradition de Stanislavski au „Théâtre Reduta” et au „Théâtre Laboratoire”. *Bouffonneries*, Montreuil 1989 nr 20/21 s. 85-90. — Mieczysław Limanowski, 1876-1948. Kronika życia i twórczości. *Pam. Teatr.* 1990 z. 1/2 s. 13-100. — La tradizione di Reduta in Grotowski e nel Teatro Laboratorio. [Przeł.] M. Fabbri. *Teatro e Storia*, Bolonia 1990 nr 2 s. 259-300. — Waclaw Radulski — „polskość nieprzekroczona”? W: Między Polską a światem. Wwa 1992 s. 57-68. — Hebrajskie Studio Dramatyczne w Wilnie (1927-1933). Powst. 1993. Przekł. hebr. [Przeł.] S. Werses. W: Between Two World Wars. On the Cultural Life on the Jews in Poland in its Three Languages. Jerusalem 1997 s. 128-153 [ang. wersja k. tytułowej]. — O emigracyjnej twórczości Waclawa Radulskiego i jego obecności w polskim teatrze po roku 1945. W: Teatr i dramaty polskiej emigracji 1939-1989. Pozn. 1994 s. 54-64. — Inspiracje Jungowskie w teatrze dwudziestego wieku. Rekonesans. *Prz. Artyst.-Lit.*

1997 nr 9 s. 22-43. — Wiedza o antycznych misteriach i teatrze starogreckim jako inspiracja dla teatru XX wieku. Na przykładzie Reduty i Teatru Laboratorium. W: Siew Dionizosa. Wwa 1997 s. 99-114. — Polska recepcja Artauda. *Dialog* 1998 nr 3 s. 131-139.

Adaptacja

1. S. Wyspiański: Warszawianka. Oprac. ... Wyst. Pozn., T. Ósmego Dnia 1967.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Z teorii teatru. Materiały z sesji teatralnej Poznań 1970. Red. nauk. ... Wwa: COMUK [Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury] 1972, 183 s.

2. M. Limanowski, J. Osterwa: Listy. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1987, 223 s.

Tu wstęp Z.O.: Wstęp, s. 5-85.

3. J. Grotowski: Teksty z lat 1965-1969. Wybór i red.: J. Degler, ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1989, 222 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1990.

Przekł. fiń.: J. Grotowski: Hän ei ollut kokonainen. Teksteja vuosilta 1965-1969. [Przeł.]: M. Puukko, P. Oy. Helsinki 1993.

4. J. Osterwa: Reduta i teatr. Artykuły, wywiady, wspomnienia 1914-1947. Teksty zebrali: ..., T.G. Zabłocka. Oprac. i przygot. do druku ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1991, 432 s.

5. M. Limanowski: Duchowość i maestria. Recenzje teatralne 1901-1940. Zebrali, oprac. i wstępem opatrzyli ... Wwa: IS PAN 1992, 705 s.

Tu wstęp Z.O.: Ku teatrowi Mieczysława Limanowskiego, s. 5-29.

6. Zygmunt Molik. [Monografia]. Red. merytoryczna [i wstęp] ... Wr.: Ośrodek Badań Twórczości Jerzego Grotowskiego i Poszukiwań Teatralno-Kulturowych 1992, 48 s.

7. M. Limanowski: Był kiedyś teatr Dionizosa. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: IS PAN 1994, 295 s. Tu wstęp Z.O.: Mieczysław Limanowski — dzisiaj; Ważniejsze daty z życia i twórczości Mieczysława Limanowskiego 1876-1948, s. 5-44, 45-91.

8. Siew Dionizosa. Inspiracje Grecji antycznej w teatrze i dramacie XX wieku w Europie Środkowej i Wschodniej. Rekonesans. Red.: J. Axer, ... Oprac. nauk.: M. Borowska. Wwa: Wydawn. D i G 1997, 243 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1997. — Wywiady: Gdzie jest Grotowski. Rozm. J. Stempień. *Życie Warsz.* 1988 nr 123 dod. *Kult. i Życie* nr 9; Moja topografia wewnętrzna. Rozm. M. Zielińska. *Didaskalia* 1995 nr 6; Tęsknota do teatru serio. Rozm. J. Tyszką. *Opcje* 1997 nr 4.

[Teatr Dionizosa:] S.W. Balicki. *Mies. Lit.* 1973 nr 9; J. Ciechowicz: Z.O. widzenie teatru. *Teksty* 1973 nr 5; A. Falkie-

wicz: Świadectwo teatru. *Nurt* 1973 nr 12; L. Kleberg: Dionysos i Polen. *Teatrets Teoriti og Teknikk*, Holstebro 1973 nr 20; L. Sokół: Kłopoty z teatrologią. *Nowe Książki* 1973 nr 11. — [Laboratorium Grotowskiego:] R. Temkine: Il y a vingt ans, Grotowski ... *La Pensée*, Paryż 1980 nr 210; H. Filipowicz. *Slavic and East European Journal*, Nowy Jork 1981 nr 3. — [Grotowski i jego Laboratorium:] J. Kelera: Dzieło o Grotowskim. *Dialog* 1980 nr 12; M. Boni: Reszta jest droga. *Prz. Hum.* 1981 nr 7/9; J. Degler: „Grotowski” O. *Mies. Lit.* 1981 nr 3; K. Braun: Gdzie jest Grotowski? *Odra* 1986 nr 11 [dot. ang. wersji książki]; K. Sielicki: Książka O. w USA. *Teatr* 1986 nr 9. — Z. Greń: Teatr zamknięty. *Mitografia. Życie Lit.* 1987 nr 31 [rec.: M. Limanowski, J. Osterwa: Listy]. — [J. Grotowski: Teksty z lat 1965-1969. Wyd. ...] M. Pieczara: Utopia teatralna Jerzego Grotowskiego. *Dialog* 1990 nr 12; K. Pless: Aktywna nieobecność. *Opinia* 1990 nr 35; E. Grygiel: Teatr jako opuszczony już dom. *Nowe Książki* 1992 nr 2-3. — [Grotowski wytycza trasy:] K. Sielicki: Starzec i chłopiec w jednej osobie. *Spotkania* 1993 nr 20; J. Ostaszkiwicz: Legenda tras Grotowskiego. *Prz. Hum.* 1994 nr 2; J. Chodunowa: Dwie książki o Eżi Grotowskim. *Moskowskiej Nabudiatel*, Moskwa 1995 nr 1-2. — B. Śmięgielski: Horzyca i Lwów. *Nowe Książki* 1994 nr 1 [rec.: Repertuar Teatrów Miejskich we Lwowie pod dyrekcją Wilama Horzyca 1932-1937]. — [M. Limanowski: Duchowość i maestria; Był kiedyś teatr Dionizosa. Wyd. ...] G. Niziołek: Goślarz. *Didakalia* 1995 nr 6; M. Prussak: Marzytel czy praktyk? Jak czytać Mieczysława Limanowskiego. *Dialog* 1995 nr 8. — D. Jaworski: Z.O. ur. 1939, teatrológ. „Teatr jako wehikuł”. W: *Poznaniacy. II. Portretów kopa i trochę*. Poznań 1997.

J.Z.

OSMAŃCZYK Edmund Jan 1913-1989

Imiona metrykalne: Edmund Antoniusz; imienia Jan używał od 1939.
Pseud.: Druh Miatek; E.O.; Jan Gor; Jan Krzemiński; O.
Prozaik, publicysta, poeta.

Urodzony 10 sierpnia 1913 w Jagielnie pod Strzeliem na Dolnym Śląsku; syn Ryszarda Osmańczyka, agronoma, i Felikszy z Szulców. Nauki początkowe pobierał w szkole niemieckiej. W 1925-32, otrzymał stypendium im. S. Żeromskiego, uczył się w Gimnazjum Księży Marianów w Warszawie. Od 1928 redagował szkolne piśmiśko *Ogniwą. Pismo Uczniowskiej Rzeczypospolitej Bielańskiej*, a od kwietnia 1931 *Wiadomości Bielańskie*, w których debiutował w 1931 wierszem pt. „Słówka małeńkie” (nr 3), a jako publicysta w 1932 recenzją sztuki K.H. Rostworowskiego „Niespodzianka” pt. „Zniszczyła kilka tysięcy dolarów” (nr 4); publikował tu także drobne artykuły. Po zdaniu matury wyjechał w 1932 do Berlina, gdzie studiował nauki polityczne, historię i dziennikarstwo w Hochschule für Politik i na uniwersytecie Fryderyka Wilhelma, skąd w 1934 został relegowany za odmowę wstąpienia w szeregi Związku Studentów Rzeszy. W czasie studiów, wspólnie z Heleną Lehr, redagował wydawane w Berlinie pismo *Młody Polak w Niemczech* (1932, publikował także pod pseud. Druh Miatek; tu m.in. ogłosił „Pieśń Rodła”, hymn Związku Polaków w Niemczech), a w 1933 dziennik *Naród* (Herne w Westfalii); zagrożony aresztowaniem, wyjechał na krótko do Paryża, później

do Marsylii, gdzie zamierzał kontynuować studia. Następnie zamieszkał w Opolu, gdzie w tymże roku objął redakcję pisma *Nowiny Codzienne* (1933/34). Był działaczem Związku Polaków w Niemczech; od 1935 pracował w Centrali Prasowej Związku. Od tegoż roku redagował tajnie w Opolu „Leksykon Polactwa w Niemczech” (wydany do litery P). W tym czasie był stałym korespondentem polskiej prasy zagranicznej. Od stycznia 1937 pełnił funkcję redaktora odpowiedzialnego, a od kwietnia 1938 redaktora naczelnego pisma *Polak w Niemczech*. W 1938, jako obywatel III Rzeszy otrzymał powołanie do odbycia sześciotygodniowego przeszkolenia wojskowego w 67. Pułku Piechoty pruskiej w Spandau pod Berlinem. Od tegoż roku był kierownikiem polskiej Centrali Prasowej Związku Polaków w Niemczech, z siedzibą w Berlinie. W 1938 otrzymał Nagrodę Poetycką Śląska. W 1939 ożenił się z Rutą Kutzmer (rozwód 1961). Aresztowany przez gestapo w styczniu 1939 w Berlinie, został zwolniony po protestach Syndykatu Dziennikarzy Polskich i do sierpnia ukrywał się pod przybranym nazwiskiem Eduard Asmanky. Po ucieczce do Polski, pracował w biurze tłumaczy Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, a po wybuchu II wojny światowej, do 29 września 1939 w tajnym Polskim Radiu (pod nazwiskiem Jan Gor). Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie (pod nazwiskami Jan Gor i Jan Krzemiński) i pracował w Zarządzie Miejskim. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu literackim. W połowie maja 1943 został aresztowany przez gestapo i osadzony na Pawiaku, gdzie był więziony pod nazwiskiem Jan Gor; po około dwóch tygodniach został zwolniony na skutek starań związku „Społem”. W czasie powstania warszawskiego 1944 był od 9 sierpnia do 2 października w redakcji programowej radiostacji powstańczej Polskie Radio; tu też (pod pseud. Jan Gor) prowadził komentarze. Po upadku powstania przebywał w Krakowie. Aresztowany przypadkowo przez gestapo 6 stycznia 1945, był krótko przetrzymywany w więzieniu przy ulicy Montelupich, następnie w obozie w Prądniku. Po wyzwoleniu utworzył w Krakowie Komitet Obywatelski Polaków Śląska Opolskiego i Wrocławskiego (następnie przeniesiony do Katowic), w którym kierował działem prasowym; był twórcą projektu tygodnika tego stowarzyszenia *Nowiny* (napisał i zredagował nr 1). Należał do ZZLP od 1945 (od 1949 ZLP; do 1982) i SDP (1946-81). Wznowił pracę dziennikarską; od marca 1945 był korespondentem wojennym przy 1. Armii Wojska Polskiego w *Dzienniku Polskim* (tu też pod krypt. O) i *Rzeczypospolitej*. Brał udział w wyzwoleniu Opolszczyzny i Gdańska oraz w walkach o Berlin. Był stałym korespondentem wydawnictw prasowych Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” na

okupowane Niemcy (1945-51). W 1951-53 mieszkał w Szczecinie, następnie przeniósł się do Warszawy. Był posłem ziemi szczecińskiej na sejm (1952-56). Jako korespondent zagraniczny Polskiego Radia i Polskiej Agencji Prasowej (1945-69) był korespondentem na Konferencji Poczdamskiej, na procesie norymberskim, na konferencji Wielkich Mocarstw we Francji, Wielkiej Brytanii, ZSRR oraz Sesji Organizacji Narodów Zjednoczonych w USA; relacjonował konferencję indochińską w Genewie (1954), następnie przebywał w Moskwie (1956), Waszyngtonie (1957-59), Nowym Jorku (1960), Rio de Janeiro (1961-63), Meksyku (1964-68). W tym czasie publikował m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1945-48), w *Życiu Warszawy* (od 1945), *Przekroju* (tu w 1946 cykl pt. „Sprawy Polaków”), *Świecie* (od 1951) i *Przeglądzie Kulturalnym* (od 1952). W 1956 został członkiem prezydium zarządu SDP. W 1957-61 był posłem ziemi opolskiej na sejm. W 1961 został członkiem Polskiego PEN Clubu i ufundował prywatną nagrodę w dziedzinie reportażu pod nazwą „Osman”. Ożenił się z Jolan-tą Klimowicz, dziennikarką (1961). Po zaprzestaniu pracy korespondenta zagranicznego, od 1969 mieszkał stale w Warszawie; był ponownie posłem ziemi opolskiej na sejm (1969-84). W 1975 został wpisany do Księgi Ludzi Zasłużonych dla Województwa Opolskiego. W tymże roku otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W 1978 przyznano mu Nagrodę Państwową I stopnia za twórczość publicystyczną oraz nagrodę im. J. Łangowskiego za twórczość związaną z Opolszczyzną. Od marca 1979 przez rok był członkiem Rady Państwa. W 1984-88 pełnił funkcję prezesa ZAIKS. Przez wiele lat był członkiem Rady Naczelnej ZBoWiD. Kontynuował współpracę z czasopismami, m.in. publikując w miesięczniku *Opole* (tu m.in. w 1987-88 cykl pt. Historia Kongresu Polaków w Niemczech). Zamieszczał artykuły i wspomnienia w *Tygodniku Powszechnym* (od 1986), *Ładzie* (od 1987), *Odrze* (od 1988) i *Znaku* (od 1988). W 1988 otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. Od marca do kwietnia 1989 brał udział w obradach „Okrągłego stołu”; był członkiem Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność”; w tymże roku został wybrany na senatora RP z listy Komitetu. Był inicjatorem powołania i przewodniczącym senackiej Komisji do Spraw Emigracji i Polonii Zagranicznej. Za twórczość publicystyczną otrzymał m.in. Nagrodę Państwową II stopnia (1955), nagrodę im. B. Prusa (1970), nagrodę Polskiego Radia i Telewizji (1975), nagrodę im. G. Morcinka (1982). Odnznaczony m.in. orderem Virtuti Militari V klasy (1939), Złotym Krzyżem Zasługi (1950), Krzyżem Oficerskim (1952) i Krzyżem Komandorskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem

Sztandaru Pracy II klasy (1961), oraz – na pięćdziesięciolecie Związku Polaków w Niemczech – Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1972). Zmarł 4 października 1989 w Warszawie; pochowany przy kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wolność jest słoneczna. [Wiersze]. Opole: Druk. *Nowin* 1937, 64 s. Por. poz. 2.

Cykle: Złe miasto; Włóczęga; Młodość; Walka; Polska wieczna, mocna i bogata.

Tom skonfiskowany przez władze niem. na Śląsku.

2. Walka jest zwycięska. [Wiersze]. Kat.: Inst. Śląski 1945, 59 s.

Cykle: Wolność jest słoneczna [częściowy przedr. poz. 1]; Fragmenty. Wiersze z lat 1939-1945.

3. Hans Schneider. Słuchowisko. Radio 1945. Wyd. osob. z podtyt.: Dialog dramatyczny. Przygot. do druku: Z. Hierowski. Kat.: ZZLP Oddz. Śląski 1946, 15 s.

Druk w wersji skróconej: *Odra* 1945 nr 2.

4. Sprawy Polaków. [Szkie publicystyczne]. *Przebieg* 1946 nr 63-65, 67-69, 72-74. Wyd. osob. Kat.: AWiR 1946, 159 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 3 [!] 1947, wyd. 4 1948, wyd. 5 1948; wyd. 6 z przedm. J. Szczepańskiego. Kat.: Śląsk 1982, tamże: wyd. 7 [1983], wyd. 8 [1986].

Zawartość: Sprawa osobista. [Wstępl. – Czy dorównamy?; Rewolucja, w której nie wzięliśmy udziału; Granica upływu krwi; Most czy przepaść; Jeszcze most i jeszcze przepaść; Antypolonizm; Niemcy; Prawda o Niemcach; Łużyce; Praca! Praca! Praca! Nagroda *Odry* w 1947.

5. Dokumenty pruskie. [Szkie publicystyczne]. [Wwa:] Czyt. 1947, 182 s.

Zawartość: Norymberga; 5 listopada 1937; Historia III Rzeszy; Pamiętniki Hansa Franka; Von dem Bach-Zelewski; Sztab generalny; List Hindenburga; Testament Hitlera; Głosy demokratycznych Niemiec; Źródła Czwartej Rzeszy.

6. Dowody prowokacji. (Nieznane archiwum Himmlera). [Szkie]. [Wwa:] Czyt. 1951, 47 s.

7. Młode Niemcy. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1951, 162 s.

8. Niemcy 1945-1950. Liczby, fakty, daty, komentarze. Wwa: KiW 1951, 269, VIII s.

9. Notatki korespondenta. (Reportaże). Wwa: Czyt. 1951, 111 s.

10. Na zachód od Odry i Nysy. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1952, 226 s.

11. Nowa księga dżungli. Opowiadanie historyczne z początku drugiej połowy XX wieku. *Świat* 1952 nr 36-40. Wyd. osob. Wwa: NK 1953, 87 s. Wyd. 2 tamże 1954. Przedr. zob. poz. 20.

12. O książkach i ludziach. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1952, 165 s.

13. Podróż po Polsce Zachodniej. [Reportaż]. [Wwa:] Czyt. 1952, 75 s.

14. Publicystyka w kraju budującym socjalizm. Wwa: Czyt. 1952, 123 s.

15. Siedem gawęd. O dwóch światach, dwóch epokach, dwóch Mickiewiczach i jednej miłości. [Wwa:] PIW 1952, 108 s. Wyd. 2 tamże 1953.

Pisane na Zlot Młodych Przdowników – Budowniczych Polski Ludowej w dn. 22 VII 1952.

16. Śląsk w Polsce Ludowej. [Szkice publicystyczne]. Wwa: PIW 1953, 277 s.

Przekł. ros.: Silesija w Narodnoj Pol'se. [Przeł.] Cz. Wolski, L. Jakovlev. Moskva 1955.

17. Azja w Genewie. Zapiski korespondenta. Wwa: PIW 1955, 243 s.

Reportaże z Konferencji Genewskiej 26 IV-21 VII 1954.

18. Na wielkiej konferencji warszawskiej. [Reportaż]. Wwa: KiW 1955, 77 s.

Dot. warszawskiej Konferencji Państw Europy dla zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa – maj 1955.

19. Powrót. (1939–1942). [Szkice publicystyczno-historyczne]. Wwa: [b.w.] 1955, III, 658 s. + Przypisy 659–957 s. Masz. powiel.

Stanowi cz. 1 zamierzonej większej całości, cz. 2: Dorobek [dot. 1. 1945–1955], cz. 3: Sąsiedzi [dot. polskich stosunków międzynarodowych]; cz. 2–3 w 1955 w przygot., nie ukazała się drukiem.

Cz. 1 zawiera rozdziały: Od Autora. — Punkt wyjścia; Droga do września; Zaleszczycki kondukt; Skutki; Noc i mgła; Polska, ale jaka?

Masz. cz. 1 w Bibl. Nar. w Wwie.

20. Z notatnika reportera. Reportaże. Gawędy. Opowiadania. Wyboru dokonał [i przedm. opatrzył] Z. Hierowski. Stalinogród [Kat.]: Śląsk 1955, 388 s. Tu m.in. opowiadania: Laur; Nowa księga dżungli [poz. 11].

21. Świat, w którym żyjemy. Wnioski z podróży do ZSRR i USA. Kat.: Śląsk 1957, 63 s.

Nagroda Klubu Publicystyki Międzynarodowej w 1959.

22. Listy z USA. [Publicystyka]. Kat.: Śląsk 1960, 237 s.

Wybór publicystyki radiowej i prasowej z l. 1957–1959.

23. Współczesna Ameryka. Wwa: Czyt. 1960, 344 s. Wyd. 2 uzup. z podtyt.: Stany Zjednoczone Ameryki. Wwa: LSW 1962.

24. Ciekawa historia ONZ. Wwa: Iskry 1963, 581 s. Wyd. 2 uzup. z podtyt.: W Nowym Jorku nad Wschodnią Rzeką; Mała Encyklopedia ONZ, tamże 1965, 681 s.

Wyrońnienie w konkursie o nagrodę Czerwonej Róży Klubu Studentów Wyrzeża „Zak” w Gdańsku w 1966.

25. Był rok 1945 ... [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1970, 570 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1977, wyd. 5 [!] 1980, wyd. 4 [właśc. 5] zmien. 1985.

Nagroda CRZZ w 1972.

Przekł. ros.: Był god 1945 ... [Przeł.] J. Nemčinskij. Moskva 1975.

26. Chwalebna wyprawa na Berlin. [Wspomnienia]. Wwa: KiW 1970, 165 s. Wyd. 2 tamże 1971.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej I stopnia w 1971.

27. Nasza Europa. [Publicystyka]. Pozn.: WP 1971, 245 s.

Wybór art. w działach: 1945–1970; Dwie Europy; Czy istnieją Niemcy?; Polska ostro myśląca i ostro pracująca?

28. Polacy spod znaku Rodła. [O Związku Polaków w Niemczech; współaut.:] H. Lehr. Wwa: MON 1972, 317 s.

29. Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ. Wwa: PWN 1974, XV, 1104 s.

Wersja hiszp.: Enciclopedia mundial de relaciones internacionales y Naciones Unidas. Przeł. ... Mexico: Fondo de Cultura 1976, XXIII, 1236 s. Por. poz. 33.

Wersja ang.: The encyclopedia of the United Nations and international agreements. [Przeł.] ... Philadelphia; London: Taylor and Francis 1985, XV, 1059 s. Wyd. 2 New York, Philadelphia 1990.

30. Rzeczpospolita Polaków. [Szkice publicystyczne]. Wwa: PIW 1977, 282 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawiera działy: Sprawy Polaków po 30 latach; Sprawy Europy po 30 latach; Pokój; Chleb i wolność.

Nagroda w plebiscycie „Polskie książki roku 1977” oraz nagroda Ministra Obrony Narodowej I stopnia i nagroda honorowa Kowadelko krakowskiego Klubu Twórców i Działaczy Kultury „Kuźnica” w 1977.

31. El compromiso histórico polaco [Polski kompromis historyczny]. [Szkice]. Powst. przed 1978. Przeł. z rkpsu A. Rossa. Masz. 283 s.

Zawiera działy: Indice; El compromiso histórico polaco; Problemas polacos; Problemas europeos; La paz el pan y la libertad.

Tekst w arch. J. Klimowicz-Osmańczyk.

32. Wierszem. Wstęp: W. Szewczyk. Opole: Opole. Tow. Kult.-Oświat. 1978, 31 s.

33. Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych. Wwa: Wiedza Powsz. 1982, 680 s. Wyd. 2 z przedm. J. Perez de Cuellara tamże 1986. Por. poz. 29.

34. Kraj i emigracja. Mowy sejmowe posła ziemi opolskiej. Opole: Inst. Śląski 1983, 96 s.

35. Wisła i Kraków to Rodło. [Wspomnienia]. Wwa: NK 1985, 216 s.

36. Polska i Izrael. [Esej historyczny]. Paryż: Kontakt 1988, 85 s. Wyd. nast. [Kr.:] Wszehnicna Spół.-Polit.* 1989.

37. Podział środkowej Europy w oczach Polaka. [Szkic]. Opole: Inst. Śląski 1988, 51 s.

Wyd. na prawach rkpsu w 99 egz.

38. Siła kraju i emigracji. Myślenie na przełomie epok. Nowy Jork: Bicentennial Publishing Corp.

1988, 259 s. Wyd. nast. Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW [1990], 192 s.

Dot. zagadnień polityki międzynarodowej i spraw gospodarczych.

39. Wrocławski tryptyk. Wwa.: Nakł. Przyjaciół 1988, [34] s.

Zawiera przemówienia na uroczystości wręczenia doktoratu honoris causa UW: W Leopoldinum; W Instytucie Historii; W kościele św. Marcina. Druk bibliofilski w 35 egz.

40. Matka Boska Radosna, patronka Polaków spod znaku Rodła. Paryż: Spotkania 1989, 126 s.

41. Niezłomny proboszcz z Zakrzewa. Rzecz o Księdzu Patronie Bolesławie Domańskim. Posł.: J. Borzyszkowski. Dokumentacja archiwum „Rodła”; H. Lehr. Wwa.: Czyt. 1989, 383 s.

Biografia prezesa Związku Polaków w Niemczech.

42. Trzy Europy. [Szkice]. Wwa 1989, 50 s. powieł.

Masz. przygot. do wyd. w oficynie MOST* w 1989. — Zawiera działy: Przyspieszony bieg historii; Sprawa Niemiec w końcu XX w. w oczach Polaka; Niemcy — Polska; Bilans po 50 latach; Trzy Europy, o które warto bić się. — Masz. w arch. J. Klimowicz-Osmańczyk.

43. Wielkie rozłączenie: Polska — Niemcy, Polska — Rosja. Posł.: B. Wierzbiański. Wwa: Bicentennial Publishing Corp. 1989, 51 s. Wyd. nast. Kr.: Wszechnica Społ.-Polit.* 1989.

44. To trzeba opowiedzieć. Dziennik z powstania 1944. Wstęp: J. Klimowicz-Osmańczyk. Wwa: Bellona 1994, 200 s.

Tu też wiersz E.J.O.: Matce, której syn zginął w Powstaniu.

Prace redakcyjne

1. Leksykon Polactwa w Niemczech. [A-P]. [Red. i wstęp] ... Berlin: Związek Polactwa w Niemczech 1939, 635 s. Wyd. nast. [fototypiczny] z przedm. ... Wwa: PWN 1973, XVIII, 635 s.

2. Niemiecka satyra antyfaszystowska. [Antologia]. Oprac.: A. Marianowicz, ... Wwa: Czyt. 1951, 143 s.

3. E.E. Kisch: Klasyce dziennikarstwa. Arcydzieła sztuki dziennikarskiej. Wybór, układ [i wstęp] ... Wwa: MON 1959, 522 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1988. — E. Osmańczyk: Moje wiersze z lat walki. *Kwart. Opol.* 1960 nr 4. — E. Osmańczyk: Sprawy Polaków. *Kontrasty* 1982 nr 1. — Wywiady: Ciekawość świata. Rozm. J. Radomińska. *Kultura* 1974 nr 20; My, Polacy, musimy pracować w dwójnasób. Rozm. B. Kruk. *Nadodrze* 1981 nr 4; O nowym spojrzeniu na historię Nadodrza w XX wieku. Rozm. M. de Hernandez-Paluch. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 27 [tu także dane biogr. E.O.].

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (red.). — R. Kapalka; Edmund Jan Osmańczyk. Bibliografia w wyborze. Opole: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] 1992, 27 s.

[Wolność jest słoneczna:] R. Kolonicki: Serce nieposkromione. *Pion* 1937 nr 45; M. Pazdro: Poeta słońcem pijany.

Zar. Śl. 1938 nr 4; J. Wiktor: Jak ojciec myśmy Polakami i tak zostaniem? — po wiek wieków. *Polacy za Granicą* 1938 nr 4; Z. Hierowski: Poeta spod znaku Rodła. *Fantana* 1939 nr 7/8. — Z. Hierowski: Nowe poezje. *Odra* 1945 nr 8. — Z. Hierowski: E.O. W tegoż: 25 lat literatury na Śląsku. *Kat.* 1947. — [Sprawy Polaków:] R. Matuszewski: O książce E.O.; J. Szczepański: W trosce o przyszłość Polski. *Kuźnica* 1947 nr 8. — T. Drewnowski: *Twórczość* 1951 nr 10 [rec.: Młode Niemcy]. — [Siedem gawęd:] J. Bocheński. *Nowa Kult.* 1952 nr 35; L. Grzeniewski. *Twórczość* 1952 nr 11. — K. Koźniewski: Publicystyka E.J.O. *Śl. Lit.* 1952 nr 3/4. — A. Sowiński. *Twórczość* 1952 nr 5 [rec. oprac.: Niemiecka satyra antyfaszystowska]. — M. Czerwiński: Książka dnia. *Prz. Kult.* 1953 nr 28 [rec.: Nowa księga dzungli]. — Z. Lichniak: Publicysta twórczych form. *Dziś i Jutro* 1953 nr 40. — K. Słotwiński: Blyskawiczny wywiad z Polską Zachodnią. *Śl. Lit.* 1953 nr 5 [rec.: Podróż po Polsce Zachodniej]. — [Śląsk w Polsce Ludowej:] K. Popiołek. *Kwart. Hist.* 1954 nr 2; S. Ziemia. *Sobótka* 1955 nr 1/2. — S.W. Balicki: Ludzie „Dziennika Polskiego” zapamiętani wczoraj i widziani dziś. *Zesz. Prasozn.* 1964 nr 3. — K. Koźniewski: „Więcej Osmańczyka, mniej ...”. *Polityka* 1966 nr 34. — R. Wasita: E.J.O. *Tyg. Kult.* 1966 nr 41. — W. Szewczyk: Sprawy Polaków. *Poglądy* 1969 nr 4. — W. Szewczyk: O zapisy r. 1945. *Opole* 1970 nr 5 [dot.: Był rok 1945 ...; Chwalebna wyprawa na Berlin]. — A. Trepiński: Zbiory warszawskie. *Poglądy* 1971 nr 12 [dot. archiwum E.O.]. — [Rzeczpospolita Polaków:] B. Czeszko: Raport o strukturze Polaków. *Nowe Książ.* 1977 nr 14; Z. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1977 nr 30; Z. Zielonka: O Rzeczy Najważniejszej. *Opole* 1977 nr 9; A. Brożek: Sprawy Polaków po trzydziestu latach. *Regiony* 1978 nr 1. — L. Gudyś: E.O. — pisarz opętany Polską. *Kwart. Opol.* 1978 nr 2. — R. Hajduk: Życie znaczone sprawami Polaków. *Opole* 1978 nr 9. — A. Gasperowicz: Pisane sercem i umysłem. *Alm. Pol.* 1979. — [J. Kofman] W. Mart: Rzeczpospolita Polaków czy Rzeczpospolita O. *Krytyka** 1979 nr 4 [rec.: Rzeczpospolita Polaków]. — F. Piątkowski: Rządzić się rozumem. [Opisanie E.J.O.]. *Kontrasty* 1979 nr 3 [tu też fragm. wypowiedzi E.J.O.]. — F. Lipowski: Odezwia z 1946 r. *Nowe Książ.* 1982 nr 3 [rec.: Sprawy Polaków]. — [M. Podkowiński] M. Pod.: Encyklopedia ONZ E.O. *Rzeczpospolita* 1982 nr 121. — E. Męcnycki: E.J.O. *Prasa Pol.* 1983 nr 8. — J. Pająk: O poezji E.O. *Kwart. Nauzc. Opol.* 1984 nr 2. — J. Rutkiewicz: Co się popsuło? *Odra* 1984 nr 1 [rec.: Kraj i emigracja]. — J. Szczepański: Angielska encyklopedia O. *Prz. Tyg.* 1985 nr 43 [rec.: The encyclopedia of the United Nations and international agreements]. — J. Marszałek: Osmańczyk: *Rzeczywistość* 1986 nr 40. — [Był rok 1945 ...] F. Ociepka: Spraw Polaków ciąg dalszy. *Nowe Książ.* 1986 nr 4 [dot. też: Wista i Kraków to Rodło]; J. Szperkowicz. *Odra* 1986 nr 5. — Z. Rudny. *Kultura* 1988 nr 3 [rec.: Sprawy Polaków]. — S. Bratkowski: Osmańczyk. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 46. — J. Szczepański: E.J.O. (1913-1989). *Polityka* 1989 nr 42. — W. Szewczyk: O widzenie Polski. *Życie Lit.* 1989 nr 44. — W. Zukrowski: Obrachunki i wspomnienia. W tegoż: Rozmowy o książkach. Wwa 1989 [dot.: Był rok 1945 ...]; — Edmund Jan Osmańczyk. 1913-1989. Materiały sesji naukowej, zorganizowanej w pierwszą rocznicę śmierci. (Opole 16 listopada 1990). Opole: WSP 1993, 61 s. [Zawiera: A. Topol: E.O. jako działacz społeczno-narodowy; J. Przewłocki: Problem niemieckości w myśli politycznej E.J.O.; J. Kryś: Działalność Związku Polaków w Niemczech w publicystyce E.J.O.; L. Kuberski: Sorabistyka w publicystyce J.E.O.; J. Pająk, K. Wysockańska: Służebne wierzowanie E.J.O.; J. Mika: Działalność parlamentarna E.J.O.; A. Lenartowicz: Zakres badań działalności publicznej E.J.O.]; — J. Mika: Osobowościowość kwalifikacje E.O. na posła Ziemi Opolskiej. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist.* 1993 nr 29. — M.J. Kwiatkowski: O — żołnierz z mikrofonem. *Odra* 1994 nr 9. — S. Ziarko: Działalność dziennikarska E.O. w środowisku polskim w Niemczech do wybuchu II wojny światowej. *Zesz. Nauk. Politechniki Opol. Nauki Społ.* 1996 z. 42. — K. Goldbergowa: Moje przгыdy z „Ciekawą historią ONZ”. *Literatura* 1997 nr 5. — S. Ziarko: E.J.O. w opiniach naukowców. *Zesz. Nauk. Poli-*

techniki Opol. Nauki Społ. 1997 nr 45. – J. Prokop: O. między pozytywizmem i kolaboracją. W tegez: Lata niły-Polski. Kr. 1998.

E.G.

OSSENDOWSKI Ferdynand Antoni 1876-1945

Podpisywał też utwory imionami: Antoni; Antoni Ferdynand. Pseud.: A. Mzura; F.A.O.; F.O.; Feranto; Mark Certvan. Prozaik, autor książek dla młodzieży, publicysta.

Urodzony 27 maja 1876 w Lucynie pod Witebskiem; syn Marcina Ossendowskiego, lekarza, i Wiktorii z Bortkiewiczów. W dzieciństwie mieszkał kilka lat w miejscowości Załużę w guberni pskowskiej, a od 1884 w Kamieńcu Podolskim, gdzie rozpoczął naukę w rosyjskim gimnazjum klasycznym. Ukończył gimnazjum w Petersburgu, dokąd przeniósł się jego rodzina. W latach szkolnych był redaktorem uczniowskich pisemek i podjął pierwsze próby literackie. Po zdaniu matury w 1895, studiował chemię na wydziale matematyczno-przyrodniczym uniwersytetu w Petersburgu; w 1900 uzyskał dyplom. Brał udział w uniwersyteckich wyprawach naukowych w góry Ałtaju, na zachodni kraniec Kaukazu, nad limany Dniestru, Jenisej, w okolicy Bajkału, na południe Rosji, do obwodu donieckiego; opisy tych podróży wydał w 1897 i 1899 w języku rosyjskim. Angażował się też w czasie wakacji jako pisarz okrętowy i w ten sposób opłynął prawie całą Azję. W tym okresie miał napisać powieść „Chmura nad Gangesem”, która otrzymała nagrodę petersburskiego Towarzystwa Literackiego. Od 1899 kontynuował studia w zakresie chemii i fizyki na Sorbonie w Paryżu. Odbył w tym czasie kilka podróży po zachodniej Europie. W 1901 powrócił do Rosji i wykładał jako docent w Instytucie Technicznym w Tomsku oraz pracował w probierni i poradni technicznej przy laboratorium przetopu złota, wykonywał również badania dla potrzeb kolejnictwa i armii. Rozprawy dotyczące wyników badań w tych dziedzinach publikował głównie w rosyjskich czasopismach fachowych. Po wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej w 1904, otrzymał zadanie odszukania i przystosowania do potrzeb armii surowców mineralnych i roślinnych, występujących na Dalekim Wschodzie. Zorganizował w Harbinie bazę poszukiwań terenowych i Centralne Laboratorium Techniczne. Odbywał wiele podróży. Był sekretarzem władzy wostockiej filii Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego. W 1905 zaangażował się w działalność rewolucyjną w Mandżurii i został wybrany na przewodniczącego Rewolucyjnego Komitetu Naczelnego. Aresztowany w Harbinie i skazany na półtora roku twierdzy, został zwolniony przed czasem w październiku 1907. Nie mógł początkowo znaleźć stałego zajęcia. W 1908 był przez kilka miesięcy dyrektorem fabryki asfaltu, brykietów i betonu.

Około 1909 zamieszkał ponownie w Petersburgu. Zaczął zarobkować jako dziennikarz i literat, pisał do bulwarowych czasopism, wydał drukiem kilka powieści w języku rosyjskim. Współpracował z pismami rosyjskimi (podp. też A. Mzura): *Peterburskiej Listok*, *Večernyje Vremia*, *Birżewyje Wedomosti* (współredaktor), oraz polskimi: *Slowo* (współredaktor), *Dziennik Petersburski* (w 1909-12 redaktor naczelny). Publikował też w pismach o charakterze przemysłowo-handlowym, ogłaszał broszury z tego zakresu. Pracował okresowo m.in. jako dyrektor Związku Przemysłowców Złota i Platyny w Petersburgu i redaktor organu prasowego Związku (do 1917). W 1916 był członkiem międzysojuszniczej konferencji ekonomicznej w Paryżu. W 1917 dzięki pomocy Likwidacyjnej Komisji do Spraw byłego Królestwa Polskiego, działającej w Piotrogradzie, uzyskał wraz z żoną Anną (z pochodzenia Rosjanką; rozwód przed 1923) obywatelstwo polskie. Od maja 1918 przebywał na Syberii, do 1919 wykładał chemię oraz geografii ekonomiczną na Politechnice i w Akademii Rolniczej w Omsku. W tym też okresie miał być zastępcą dyrektora Kancelarii Kredytowej i redaktorem rządowych *Wiadomości Finansowych i Przemysłowo-Handlowych*. W 1918-19 brał udział w aferze szpiegowskiej związanej z ujawnieniem tzw. dokumentów Sissona, mających wskazywać na współpracę przedstawicieli bolszewików z wywiadem niemieckim. Pełnił funkcję doradcy technicznego w armii admirała Aleksandra Kołczaka, a po jej likwidacji wraz z kilkunastoosobowym oddziałem byłych oficerów tej armii przedostał się przez Azję Centralną do Mongolii, gdzie miał pełnić rolę emisariusza politycznego „białych”. W tym okresie poznał barona Romana Ungerna von Sternberga, oficera rosyjskiego, który z dowodzonymi przez siebie oddziałami tzw. białej gwardii wkroczył w 1921 do Mongolii i ogłosił się chanem (w związku z tą znajomością powstały pewne legendy wokół życia i śmierci pisarza). Po krótkim pobycie we Władywostoku, gdzie w czerwcu 1921 został ponownie wybrany na sekretarza Oddziału Wschodniego Towarzystwa Geograficznego, udał się do Japonii, współpracował tu z misją amerykańską, studiującą rynek azjatycki. Następnie podróżował po Stanach Zjednoczonych. Kontynuował twórczość literacką (kilka opowiadań i szkiców pisanych w tym okresie ukazało się w nowojorskim dzienniku *Nowy Świat* w 1923-24). W czerwcu 1922 powrócił do Polski. Zamieszkał w Warszawie i do 1924 był profesorem Polskiej Wolnej Wszechnicy i Szkoły Sztabu Generalnego, wykładał geografii ekonomiczną i polityczną w Wyższej Szkole Handlowej oraz w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Ponadto był w tym okresie konsultantem w sprawach przemysłu wojennego przy Ministerstwie Spraw Wojskowych

oraz w sprawach azjatyckich w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. W 1923 poślubił Zofię Iwanowską-Płoszko, skrzypaczkę, profesora Konserwatorium Muzycznego w Warszawie. W tymże roku odbył wraz z nią podróż do Hiszpanii i do Afryki Północnej, a w 1925-26, wraz z zaproszonym jako preparator pisarzem Kamilem Giżyckim, podróż do Afryki Zachodniej. Z tej podróży wysyłał reportaże do pism zagranicznych. Rozwijał intensywnie pracę literacką jako autor prozy podróżniczej, a potem też historycznej, głównie dla młodzieży. Współpracował z wieloma czasopismami, w których ogłaszał utwory prozą, artykuły, relacje z podróży, felietony, m.in. z *Kurierem Warszawskim* (1923-39), *Rzeczpospolitą* (1923-25), *Swiatem* (1923-25), *Słowem Polskim* (w 1926 „Listy z podróży”), *ABC* (1927-30; tu rubryka „Na widnokręgu” podp. także Feranto), *Ilustrowanym Kurierem Codziennym* (1929-36; w 1929 cykl artykułów „Tu i ówdzie”), *Plomykiem* (1934/35-1937/38), *Echami Leśnymi* (1935), *Obrońcą Kultury* (1939). W 1926 został członkiem komitetu redakcyjnego przy Polskim Klubie Turystycznym, a w 1928 jego wiceprezesem. W 1929 podróżował po Bliskim Wschodzie (Syria, Mezopotamia, Palestyna). W 1932-33 wykładał w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W 1933 został prezesem Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy, w tymże roku otrzymał nagrodę Towarzystwa. Należał do Polskiego PEN Clubu. Odbywał wędrowki połączone z polowaniami na Podkarpaciu, Huculszczyźnie, Podolu i Polesiu. Był członkiem komitetu redakcyjnego pisma *Łowiec Polski*. Należał m.in. do Towarzystwa Rozwoju Ziemi Wschodnich, Towarzystwa Przyjaciół Huculszczyzny oraz do Towarzystwa Polsko-Francuskiego. W 1936 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL za zasługi na polu literatury podróżniczej. W 1937 redagował *Wiadomości Warszawskie*, a w 1938 *Film – Romany* (publikował tu pod pseud. Feranto). Był prezesem wydawnictwa Znicz. Należał do międzynarodowej organizacji o charakterze pacyfistycznym All Peoples Association (APA). Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Utrzymywał się z handlu i zarządzania kilkunastoma domami żydowskimi na Pradze. Kontynuował twórczość literacką, pisał powieści (tylko jedna z nich została po wojnie wydana). Od 1943 brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek Stronnictwa Narodowego; kierował Kołem Pedagogicznym Wydziału Wychowania i Propagandy, później zaczął organizować Koło Literackie. Od połowy 1944 mieszkał w Żółwinie pod Warszawą. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1935) oraz odznaczeniami francuskimi: Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej (1927) i Palmami Akademickimi. Zmarł 3 stycznia 1945 w szpitalu w Grodzisku Mazowieckim; pochowany na cmentarzu w Milanówku.

TWÓRCZOŚĆ¹

1. Ljudskaja pyl'. [Powieść]. [Sankt Peterburg] 1909. Wyd. nast. pt. V ljudskoj pyli. Sankt Peterburg 1911, 191 s.

Wyd. 1 podp.: Mark Čertvan. Według inf. Z. Michałowskiego (Tajemnica Ossendowskiego. Wwa 1990 s. 63) obszerne fragm. tej powieści znalazły się w Od szczytu do otchłani, poz. 12.

2. Ženščiny, vostavšija i pobeždennija. Fantastičeskaja povest. Moskva: Naši Dni 1915, 153 s.

Wersja pol.: Zbuntowane i zwyciężone. Powieść fantastyczna. Wwa: Inst. Wydawn. Inwalidów Wojennych i Byłych Wojskowych [1925], 151 s. Wyd. nast. Rzeszów: Resovia 1990.

3. Mirnyje zavojevateli. Povest iz žizni i dejatelnosti nemeckich špionov v Rossii. Petrograd 1915.

Inf.: A. Guttry, J. Muszkowski: Książka polska za granicą (w językach polskich). Wwa [1933].

4. Cień ponurego wschodu. (Za kulisami życia rosyjskiego). Wwa: Książki Ciekawe [1923], 153 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Bibl. Dzieł Wyborowych [1927]; Wwa: Wrota 1990.

Zawartość: Przedmowa. — Mroczne cienie wsi; Szukanie skarbow; Truciele; Pogaństwo; Wiedźmy; Echa dalekiej przeszłości; „Śmiały przemyśl”; Władcy morza; W mroku pałaców; Czarne cienie; Kobieta i dzieci; Zamordowanie Romanowych, ruch mistyczny; „Dawni bogowie” w kulcie chrześcijańskim; Ofiarna krew; Najprostszy z bogów; Diabeł tam sprawa swój bał; Fetyszizm słowa.

Przekł.: ang.: The shadow of the gloomy east. [Przeł.] F. Bauer Czarnomski. London 1925, wyd. nast.: [New York] 1925, London lok. 1926]. — duń.: Det mørke ostens skygger. [Przeł. z ang.] O. Wadsted. København 1925. — franc.: L'ombre du sombre Orient. [Przeł.] R. Renard. Paris 1924, wyd. nast.: Paris 1926, Paris 1928. — hiszp.: La sombra ateradora del Este. [Przeł. z ang.] J. Dubón. Madrid 1925, wyd. nast.: Madrid 1930, Santiago [przed 1933]. — niem.: Schatten des dunkeln Ostens. [Przeł.] A. Propper. Wien 1924, wyd. 2 tamże 1924; Schattenbilder aus dem neuen Russland. [Przeł. z ang.] H. Klepeter. Wien 1928. — węgier.: A sötét kelet árnyéka. [Przeł. z ang.] J. Balassa. Budapest [1932]. — włos.: L'ombra dell'Oriente tenebroso. [Przeł.] A. Koltoński. Milano 1928.

5. Najwyższy lot. Z niedawnych czasów wielkiego porwy. [Opowiadania]. Wwa: Książki Ciekawe [1923], 246 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Poznań: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1929], wyd. 3 tamże 1935.

Zawartość: Matka; Socjał; Czuwaj; Czarownik w opałach; W kolegium św. Ludwika; Z daleka przybył; Wyrwana karta; Tablice w Jaśle; „Wykują jeden dzień mody”; Kapral Zosia; Jeden z siedmiu; Pastuch; „Stary”; Superbus; „Wujcio”; German Olczak; Wierność bojowa; Potomek carów; Porwany; Chyrowiak; Dziwna przepowiednia; Szwoleżer – ochotnik; Zaronana mogiła; Chłopskie serce; Loluś – grajek; A było ich 134-ech; Na szczyście Tannu-Ofu; Mechanik ze Lwowa.

6. Przez kraj ludzi, zwierząt i bogów. (Konno przez Azję Centralną). Wwa: Gebethner i Wolff

¹ Pominieto publikacje podane w opisie niem. w książce „Um Ferdinand Ossendowski” (Frankfurt am Main 1925), których nie udało się potwierdzić w innych źródłach bibliograficznych ani pol. bibliotekach.

[1923], 345 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [ok. 1924], tamże 1925; wyd. pt. Ludzie, zwierzęta, bogowie. [T.] 1. Męczeńska włóczęga; [T.] 2. Przez kraj szatana; [T.] 3. Krwawy generał. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1929], tamże [1930]; pt. Zwierzęta, ludzie, bogowie. Pośl.: K. Tur. Białystok: Łuk 1991.

Wyd. osob. [Cz.] 1. Wwa: Wydawn. Słowo* 1986, 183 s.

Na wyd. w przekł. ang. L. Stanton Palen jest podany jako współpracownik (In collaboration with).

Przekł.: ang.: Beasts, men and gods. [Współpraca:] L. Stanton Palen. New York [1922], wyd. nast.: London 1923, New York 1923, New York [1925], London 1926, Sydney 1926, London 1928, New York 1928, New York [1931], — bułg.: Zverove, čoveci i bogove. [Przeł.] Iv.P.Iv. Sofija 1928, — czes.: Zemí lidí, zvířat a bohů. [Przeł.] M. Hynais. Praha 1925, wyd. nast. pt. Krajem lidí, zvířat a bohů. Praha 1926; Lidé, zvířata, bohové. [Przeł.] F. Vondráček. (Vybrané spisy. [T.] 10. Práha) 1932, — duń.: Vilddyr, Mennesker og Guder. [Przeł. z ang.] O. Wadsted. København 1925, — fiń.: Eläimiä, ihmisiä ja jumalia. [Przeł.] E. Palola. Helsinki 1924, — franc.: Bêtes, hommes et dieux. [Przeł. z ang.] R. Renard. Paris 1924, wyd. nast.: Paris 1925, Paris 1926, Paris 1932, Paris 1961, Paris 1969, — hiszp.: Bestias, hombres, dioses. [Przeł.] G. Guasp. Madrid [1924], wyd. nast.: Madrid 1930, Santiago 1932, Santiago 1936, Buenos Aires 1946, Mexico 1962, Madrid 1964, — holend.: Dieren, Menschen, Gaden. Den Haag 1924; Dieren, Menschen en Goden. [Przeł.] N. Rost. 's-Gravenhage 1926, — lotew.: Swehn, zilweki un deewi. [Przeł.] R. Krodgers. Rigá 1924, — niem.: Tiere, Menschen und Götter. [Przeł. z ang.] W. von Dewall. Frankfurt am Main 1923, wyd. nast.: Frankfurt am Main 1924, Frankfurt am Main [1937], München 1955, — portug.: Brutos, homens e deuses. [Przeł.] J. Jobim. Rio de Janeiro 1927; Bestas, homens e deuses. [Przeł. z franc.] A. Auersperg. São Paulo 1972, — rum.: Animale, oameni și zei. [Przeł.] M. Romanica. Iași 1994, — serb.: Životinje, ljudi i bogovi. Zagreb 1924, — słowac.: Ľudia, zvieratá, bohovia. [T. 1-3]. [Przeł.] J. Holý. Turčiansky Svätý Martin 1941-1942, — słowen.: [Przeł.] J. Moder. Ljubljana 1942, — szwedz.: Odjur, människor och gudar. [Przeł. z ang.] T.W. Förmger. Stockholm [1923], — węgier.: Állatok, Emberek és Istenek. [Przeł. z ang.] A. Sajó. Budapest [przed 1933], — włos.: Bestie, uomini e dei. [Przeł. z ang.] T. Diambra. Milano 1925; Bestie, uomini, dei. [Przeł.] G. de Turris. S. Fusco. Roma 1973.

7. W ludzkiej i leśnej kniei. Wwa: Gebethner i Wolff [1923], 392 s.

Pierwotny tytuł: Moje przygody na Dalekim Wschodzie [Infn na brudnopisie utworu zachowanym w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwii]. — Wspomnienia z podróży gł. po Syberii.

Przekł.: ang.: Men and mystery in Asia. [Współpraca:] L. Stanton Palen. London 1924, wyd. nast. New York [1924], — czes.: W džungli lidí a lešů. Praha 1925, — duń.: Asiens vidunderlige verden. [Przeł.] O. Vadsted. København 1924, — fiń.: Vilissä [dässä]. [Przeł. z ang.] E. Palola. Helsinki 1925, — franc.: L'homme et le mystère en Asie. [Przeł. z ang.] R. Renard. Paris 1923, wyd. nast.: tamże: 1925, [1932], pt. Asie fantôme. Paris 1995, wyd. nast. Paris 1996, — hiszp.: El hombre y el misterio en Asia. [Przeł. z ang.] J. Dubón. Madrid [1925], wyd. nast. tamże 1930; El hombre y el misterio en Asia. [Przeł. z ang.] I. Vázquez. México 1985, — holend.: In der wildernissen van Azië. [Przeł.] T. Easton. 's-Gravenhage 1926, — niem.: In den Dschungeln der Wälder und Menschen. [Przeł.] W. von Dewall. Frankfurt am Main 1924, — szwedz.: Asiens underbara värld. [Przeł. z ang.] T.W. Törnberg. Stockholm 1924, — węgier.: Ázsiai titkok, ázsiai emberek. [Przeł. z ang.] A. Sajó. Budapest [1925],

— włos.: L'uomo e il mistero in Asia. [Przeł. z ang.] T. Diambra. Milano 1926.

8. Cud bogini Kwan-Non. Z życia Japonii. [Opowiadania]. Pozn.: K. Rzepecki. 1924, 198 s. Przedr. zob. poz. 27.

Zawartość: Cud bogini Kwan-Non; Serce złotego człowieka; Mali-San, Przed obliczem Buddy; Wielkie serce małej gejszy; Jutro ...; Harakiri; Stara szabla; Tajfun; Buszido; Wykleta wyspa; Taniec miecza; Tajemnica północnej świątyni; Lotosy.

Przekł.: niem.: Japanische Erzählungen. [Przeł.] A. Propper. Wien 1924.

9. Nieznanym szlakiem. Nowele. Pozn.: K. Rzepecki 1924, 121 s. Wyd. nast. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera 1930.

Zawartość: Nieznanym szlakiem; Krzyk urwany; Wołanie krwi; Złota rzeka; Uchul; Na Olchonie. — W wyd. 2 nadto: Rusalka z Waagsó; Reporter; Amburne; Mulat; Poważny żart; Lzy małej Żorżety; Jutrenka; Samotny; Serce pod habitem.

10. Za chińskim murem. Romans. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1924], 262 s.

Przekł.: czes.: Za čínskou zdi. [Przeł.] F. Vondráček. (Vybrané spisy. [T.] 6). Praha 1931, — franc.: Derrière la muraille chinoise. [Przeł.] R. Renard. Paris 1927, — hiszp.: Más allá de la Gran Muralla. [Przeł. z ang.] A. Balbin. Madrid [przed 1933], — niem.: Hinter Chinas Mauer. Dresden 1929, — węgier.: Kínai rejtelmek. [Przeł.] A. Sajó. Budapest [1930].

11. Żywy Buddha. Dramat w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1924.

12. Od szczytu do otchłani. Wspomnienia i szkice. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 364 s. Wyd. 2 pt. Dzieje burzliwego okresu. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1934].

Według inf. Z. Michałowskiego (Tajemnica Ossendowskiego. Wwa 1990 s. 63) w tym tomie znalazły się obszernie fragm. Ludzka pył, poz. 1.

Zawartość: 1. W krwawym zamęcie: Groźne zwiastuny; W wirze wypadków [w wyd. 2 pt. Na Sungari]; Do lasu [w wyd. 2 pt. W lasach]; Horyzont w chmurach; Dwa napady; Nowe przygody. — 2. Nowa burza: Krwawa powódź; Budzący się wulkan; Widma śmierci; W oczekiwaniu sądu; Sąd i wyrok; Eldorado więzienne; Nieznane nikomu tragedie; Wielkie zmiany. — 3. W kurzawie ludzkiej: Poza życiem; Baryn da nakiczku; „Szonowy staruszek”; „Ruchoma gielda”; „Elfy”; „Książę więzienia”; Miłość w kajdanach; Monte Carlo więzienne; Straszna noc i promienny poranek; Stara i nowa kurzawa; Moja matka; Poezja męki; Bunt; Wolny; Niech będzie błogosławione życie. — W wyd. 2 opuszczono: w cz. 1: Horyzont w chmurach, w cz. 2: Budzący się wulkan; Wielkie zmiany, w cz. 3: Monte Carlo więzienne.

Przekł.: ang.: From president to prison. [Współpraca:] L. Stanton Palen. London 1925, New York [1925], — duń.: Fra praesident til fange. [Przeł. z ang.] O. Wadsted. Nørregade 1926, — franc.: De la présidence à la prison. [Przeł. z ang.] R. Renard. Paris 1926, wyd. nast. Paris [1933], — hiszp.: De presidente a la cárcel. [Przeł.] J. Dubón. Madrid 1924, — holend.: Van President tot Gevangene. [Przeł.] W.J.A. Roldanus. 's-Gravenhage 1927, — niem.: Im Sibirischen Zuchthaus. [Przeł.] W. Dewall. Frankfurt am Main [1926], — szwedz.: Fjårran östern. [Przeł. z ang.] B. Hammarskröld. Uppsala 1926, — węgier.: Véres napok, Cári Rabok. [Przeł.] A. Sajó. Budapest 1926.

13. Orlica. Powieść z życia górali wysokiego Atlasu. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1925],

184 s. Wyd. nast. z podtytułu: Powieść marokańska; wyd. 2 Poznań: Wydawn. Pol. R. Wegner [1928], wyd. 3 tamże [ok. 1930]; [Niemcy:] Wydawn. Pol. R. Wegner [1948]; z podtytułu: jak w wyd. 1 Wwa: Iskry 1957.

Przekł.: ang.: The lioness. New York [1929], — czes.: Oričce. [Przeł.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 3). Praha 1930, — franc.: La lionne. Paris 1928; Tchar Aziza. Roman marocain. [Przeł.] R. Renard. Paris 1929, — hiszp.: łącznie z poz. 27: Leones del Rif y geishas del Japon. [Przeł.] R. Cansinos-Assens. Madrid [przed 1933], — niem.: Die Löwin. [Przeł.] C.H. Pollog. Dresden 1927, — włos.: L'Aquilessa. [Przeł.] A. Koltowski. Milano 1928.

14. Po szerokim świecie. Nowele, obrazki i szkice z podróży. Wwa: Dom Pol. 1925, 101 s.

Zawartość: Moja podróż po Afryce; Kniakiatrja; Mekka afrykańskiego Islamu; Ślepy Arab; W Saharze; Trzy epoki; Myśli o Afryce Północnej; Rozmachi amerykański; Król świata; Argali.

15. Toreador w masce i inne opowieści. Poznań: [Druk.] Concordia [1925], 80 s.

16. Czarny czarownik. Krótka opowieść o długiej wyprawie do Afryki. *Kur. Czer.* 1926 nr 148, 150-154, 156-166. Wyd. osob. z podtytułu: Relacja z wyprawy do Afryki 1926 r. Wwa: Rój [1926], 94 s.

17. Płomienna północ. Podróże po Afryce północnej. Marokko. Lw., Poznań: Wydawn. Pol. 1926, 438 s. Wyd. 2 tamże 1927.

Przekł.: ang.: The fire of desert folk. [Przeł.] L. Stanton Palen. London [1926], wyd. nast. New York 1926, — czes.: Plamenná půlnoc. [Przeł.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 7). Praha 1931, — franc.: Le Maroc enflammé. [Przeł.] R. Renard. Paris 1927, wyd. nast. Paris 1928, — hiszp.: Fuego en el Deserto. [Przeł. z ang.] J. Dubón. Madrid [1925], — holend.: Het vlammande Afrika. [Przeł.] C.C. Bender. Amsterdam [po 1926], — niem.: Flammendes Afrika. [Przeł. z ang.] C.H. Pollog. Dresden 1926, wyd. nast.: Dresden 1927, Berlin [1929], — węgier.: A sivarag népe. [Przeł.] J. Balassa. Budapest [przed 1933].

18. Pod smaganiem samumu. Podróże po Afryce Północnej. Algieria i Tuniszja [!]. T. 1-3. Lw., Poznań: Wydawn. Pol. 1926, 1-128 + 129-256 + 257-334 s. Wyd. 2 tamże 1927.

Pierwotny tytuł: Pod tchnieniem samumu [inf. na brudnopisie utworu zachowanym w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie].

Przekł.: ang.: The breath of the desert. [Przeł.] L. Stanton Palen. London [1926]; Oasis and Simon. The account of a journey through Algeria and Tunisia. [Przeł.] L. Stanton Palen. New York 1927, — czes.: Pod ślehy samumu. [Przeł.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 8). Praha 1931, — franc.: Sous le fuet du simoun. [Przeł.] R. Renard. Paris 1928, — hiszp.: En el País de los Oasis del Simun. [Przeł. z ang.] J. Dubón. Madrid [1925], — niem.: Unter dem Gluthauch der Wüste. [Przeł. z ang.] O. Marbach. Dresden 1927, wyd. nast. Berlin [1929], — węgier.: A Szahara lelke. [Przeł. z ang.] J. Balassa. Budapest [1929].

19. Biały kapitan. Powieść. *Wielkop. Ilustracja* 1927 nr 4-52, 1928 nr 1-20. Wyd. osob. Poznań: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1928], 315 s. Wyd. nast.: tamże [1939]; Poznań: WP 1958; Kr.: Ofic. Cracovia 1990.

Przekł.: czes.: Bílý kapitán. [Przeł.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 1). Praha 1930, — franc.: Le capitaine blanc. [Przeł.] C. Bobrowska, R. Renard. Wyd. łącznie z przekł. poz. 34 pt. Les navires égarés; Le capitaine blanc. Paris 1936, wyd. nast. oddzielnie? [B.m.] 1948, — hiszp.: El capitán blanco. [Przeł.] R. A. Quiroga. Madrid 1930, wyd. nast. [Madrid 1948], — włos.: Il Capitano Bianco. [Przeł.] L. Kociemski. Milano 1930.

20. Huragan. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1927], 127 s. Wyd. nast. Poznań: Druk. Dz. Pozn. 1933.

Zawiera z poz. 9: Mula; Amburne; Na Olchonie; Nieznanym szlakiem, — nado: Huragan; Los „Królewskiej żony”; Pomysł „Białych Diabłów”; Zbrodnia szeryfa z Balasor. — W wyd. nast. opuszczono: Mula; Amburne; Na Olchonie; Nieznanym szlakiem, dodano: Wichery.

21. Niewolnicy słońca. Podróż przez zachodnią część Afryki podzwrotnikowej w 1925/1926. T. 1-2. Poznań: Wydawn. Pol. [1927], 228 + + 230-503 s.

Przekł.: ang.: Slaves of the sun. [Przeł.] H.C. Stevens. London [1928], wyd. nast. New York [1928], — chorw.: Robovi sunca. [Przeł.] Z.S. Kalinić. Zagreb 1928, — franc.: Esclaves du soleil. [Przeł.] R. Renard. Paris 1931, — hiszp.: Los esclavos del sol. [Przeł.] R. Cansinos-Assens. Madrid [przed 1933]; Esclavos del sol. [Przeł.] T. de Souza. Madrid 1964, — niem.: Sklaven der Sonne. [Przeł.] O. Marbach. Dresden 1928, — węgier.: A nap rabslózái. [Przeł.] J. Révay. Budapest [1931].

22. Wśród czarnych. [Szkice i notatki z Afryki]. Lw., Wwa, Kr.: Ossol. 1927, 252 s.

23. Na skrzyżowaniu dróg. Nowele i szkice. Tczew: Inst. Wydawn. Szkoły Morskiej 1929 [właśc. 1928], 158 s.

Zawartość: Echa tajemniczej krainy; Olimp dżungli afrykańskiej; Zwierzęta i ludzie; Zwierzęta w Afryce; Przed „aparatem telewizyjnym”; Łowcy; Dziwak; Budrys; „Duch puszcz”; Hiszpanka Gwandolina; Kłopoty Milamediego; Toreador w masce [poz. 15].

24. Pięć minut do północy. Powieść. Poznań: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1928], 284 s.

Przekł.: franc.: Le premier coup de minuit. [Przeł.] R. Renard. Paris [1934].

25. Pod polską banderą. Powieść. *Kur. Warsz.* 1928 nr 61-171. Wyd. osob. z podtytułu: Powieść historyczna z czasów Króla Zygmunta III. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1929 [właśc. 1928], 295 s.

Przekł.: czes.: Pod polsko u vlajkou. [Przeł.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 9). Praha 1931.

26. Sokół pustyni. Powieść. *Tęcza* 1928 nr 1-30. Wyd. osob. Poznań, Wwa: Księg. i Druk. św. Wojciecha [1928], 221 s.

Przekł.: czes.: Sokol pouště. [Przeł.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 2). Praha 1930, — franc.: Le faucon du désert. [Przeł.] R. Renard. [Paris 1931], — hiszp.: El halcón del desierto. [Przeł.] J. Campo Moreno. Madrid 1931, wyd. nast. Santiago 1933, Madrid 1936; Halcón del desierto. [Przeł. z ang.] J. Boguná. Barcelona 1948; El halcón del desierto. [Przeł. z ang.] R. Cansinos Assens. Wyd. łącznie z przekł. poz. 27 pt. Geishas del Japon; El halcón del desierto. Madrid 1948.

27. Szkarłatny kwiat kamelii. Opowieści z życia Japonii. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1928, 221 s.

Zawiera opowiadania z poz. 8, — nadto: Szkarłatny kwiat kamelii; Na ścieżkach Fudzi.

Przekł. hiszp.: Geishas del Japón. [Przet.] R. Cansinos Assens. Wyd. łącznie z przekł. Sokół pustyni zob. poz. 26, wyd. łącznie z przekł. Orlica zob. poz. 13.

28. Lenin. Powst. ok. 1928. Wyd. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1930, 471 s. Wyd. nast.: wyd. 2-3 tamże 1930; [b.m.w.* 1986]; Chicago, Wwa: Andy Grafik 1990; Wwa: Alfa 1990; Wwa: Maj 1990.

Przekł. ang.: Lenin, god of the goddess. [Przet.] G. Macdonald. [London] 1931, wyd. nast.: New York [1931], London 1932, — czes.: Lenin. [Przet.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 4). Praha 1930, wyd. 2 (Wybrane spisy. [T.] 5) tamże 1930, — franc.: Lénine. [Przet.] P. Kleczkowski, R. Renard. Paris 1932, — hiszp.: Lenin. [Przet.] F.A. y Vives. Madrid 1930, wyd. nast. Santiago 1933, Santiago 1936, Buenos Aires 1946, — jap.: Haikyosha Lennin. [Przet.] T. Kimura. Tōkyō 1933, wyd. pt. Shsetsu, Renin. [Przet.] K. Kimura. Tōkyō 1979, — niem.: Lenin. [Przet.] A.E. Rutra. Berlin 1930, — serb.: Lenjin. [Przet.] M. Pavlović. Beograd [1934], — słowen.: Lenin. [Przet.] F. Bradač. Ljubljana 1931, — węgier.: Lenin. [Przet.] G. Torday. Budapest [1930], — włos.: Lenin. [Przet.] L. Kociemski. Milano 1928, wyd. nast. tamże 1929, 1931, Milano 1959, Roma [1976].

Lenin. Postscriptum. *Wiad. Lit.* 1930 nr 14. Wyd. osob. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera 1930, 30 s. Odpowiedzi na zarzuty krytyki w stosunku do książki.

29. Wańko z Lisowa. Powieść historyczna z XIII w. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1929 [antydat. 1928], 335 s.

30. Życie i przygody małpki. (Pamiętnik szympansczki „Kaški”). Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1929 [antydat. 1928], 228 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1935]; wyd. 4 [!] Wr.: Książ.-Atlas 1947; wyd. 2 [!] Wwa: Spółka Wydawn.-Księg. 1990.

Przekł. ang.: Memoirs of a little monkey. A diary of the chimpanzee Ket. London 1930; The life story of a little monkey. The diary of the chimpanzee Ket. New York 1930, — chorw.: Život i doživljaji majmunčeta. Dnevnik male šimpanze Kaške. [Przet.] J. Benešić. Zagreb 1929, wyd. nast. Zagreb 1954, — czes.: Život a příhody opičky. [Przet.] F. Vondráček. Praha 1931, — franc.: Kett, journal d'un chimpanzé. [Przet.] R. Renard. Paris [1931], — hiszp.: Diario del chimpancé Kate. [Przet.] z ang.] I.L. Valencia. Madrid 1929, — niem.: Tagebuch einer Schimpansin. Wien 1929, — słowac.: Život a príhody šimpanzky. [Przet.] R. Kl'áčko. Turčianský Svätý Martin 1935; Život v džungli. [Przet.] L. Randovalský. Bratislava 1947, — słowen.: Življenje in prigode male opice. [Przet.] R. Molé. *Zvonček*, Lublana 1929 nr 31-33, — węgier.: Egy csimpánzkisasszony naplója. [Przet.] G. Torday. Budapest [1930].

31. Lisowczy. Powieść historyczna. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1929], 277 s. Wyd. nast. Wwa: Libra 1990.

Pierwotny tytuł: Szlakiem ortów [inf. na brudnopisie utworu zachowanym w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie].

32. Wicher. Powieść. *Kur. Warsz.* 1929 nr 327-358.

33. Mali zwycięzcy. (Przygody dzieci w pustyni Szamo). Powieść. Lw.: Książ.-Atlas 1930 [antydat. 1929], 187 s. Wyd. nast.: tamże 1938; Gdańsk: Kot 1990, tamże [1991]; Wwa: LSW 1991.

Przekł. czes.: Mali vítězové. [Przet.] F. Vondráček. Praha 1932, — hebr.: Hammachim hakatanim. [Przet.] S. Skulski. Tel Awiw [1960], — słowac.: Mali víťazi. [Przet.] M. Stano. Bratislava 1946.

34. Okrety zbłąkane. [Powieść]. *Wielkop. Ilustracja* 1930 nr 50-52; 1931 nr 1-23. Wyd. osob. Kr.: Udziałowa Spółka Wydawn. 1932, 324 s.

Przekł. czes.: Lodi zbloudilě. [Przet.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 12). Praha 1934, — franc.: Les navires égarés. [Przet.] C. Bobrowska, R. Renard. Wyd. łącznie z przekł. Biały kapitan zob. poz. 19.

35. Czaa-Ra. Opowieść północna. Wwa: M. Art 1931 [antydat. 1930], 135 s.

Przekł. czes.: Čao-Ra. [Przet.] F. Vondráček. Praha 1931.

36. Gasnące ognie. Podróż po Palestynie, Syrii, Mezopotamii. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1931], 357 s.

Przekł. hiszp.: Les fuegos moribundos. [Przet.] M. Rawicz. Madrid 1931.

37. Iskry spod młota. Powieść współczesna. *Il. Kur. Codz.* 1931 nr 146-360, 1932 nr 1-21. Wyd. osob. T. 1-2. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1936], 316 + 332 s.

T. 1. Kuszenie kamienia; T. 2. Ogień wykrzesany.

38. Syn Beliry. Powieść. *Kur. Warsz.* 1931 nr 94-182. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Pol. 1932, 240 s. Wyd. nast.: pt. Tajemnica płonącego samolotu tamże 1936; Lubl.: KAW 1991.

Przekł. czes.: Syn Belirin. [Przet.] F. Vondráček. (Wybrane spisy. [T.] 11). Praha 1932, — franc.: Le fils de Béla. [Przet.] B. Szybek, R. Renard. Paris [1934].

39. Trębacz cesarski. Powieść z 1830-1831. Miejsce Piastowe: Wydawn. Tow. św. Michała Archanioła 1931, 293 s.

40. Zagończyk. Powieść historyczna, Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1931, 199 s.

41. Zwierzyniec. [Powieść dla młodzieży]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1931], 213 s.

Przekł. franc.: La ménagerie. [Przet.] C. Bobrowska, R. Renard. Paris [1933].

42. Daleka podróż bocka. [Opowieść dla młodzieży]. [Wwa:] Druk. Polska Zjednoczona [1932], 95 s.

43. Echo Sahary. Powieść filmowa. Powst. 1932. Brudnopis, 132 k., zachowany w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie. Adapt. film: Głos pustyni. Scenariusz: E. Bodo. Ekran. 1932.

44. Narodziny lalki. [Opowieść dla młodzieży]. [Wwa:] Druk. Polska Zjednoczona [1932], 92 s.

45. Przygody Jurka w Afryce. [Opowieść dla młodzieży]. [Wwa:] Druk. Polska Zjednoczona [1932], 81 s.

46. Słoń Birara. Powieść dla młodzieży. Kr.: Udziałowa Spółka Wydawn. 1932, 280 s. Wyd. nast.: Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1938]; Wwa: NK 1958, wyd. 2 [!] tamże 1990.
Przekł. czes.: Słoń Birara. [Przeł.] F. Vondráček. Praha 1935.
47. Staś emigrant. [Opowieść dla młodzieży]. [Wwa:] Druk. Polska Zjednoczona [1932], 96 s.
48. W krainie niedźwiedzi. [Opowieść dla młodzieży]. [Wwa:] Druk. Polska Zjednoczona [1932], 93 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Dom Książki Pol. 1936 [antydat. 1935]; wyd. 4 [!] Wwa: Bibl. Pol. 1938 [antydat. 1937], tamże: wyd. 5 1939 [antydat. 1938], wyd. 6 1939.
Przekł. czes.: Po stopach losů. [Przeł.] F. Vondráček. Praha 1937, – niem.: Im Land der Bären. Baden-Baden 1938, wyd. nast. tamże 1946, – słowac.: V ríši medveďov. [Przeł.] P. Halaša. Turčianský Svätý Martin 1942.
49. Brat Walenty. Powieść. *Przew. Katol.* 1932 nr 39-52; 1933 nr 1-13.
50. Milioner „Y”. Powieść o dzielnym murzynku-sierocie. Lw., Wwa: Książ.-Atlas [1933], 207 s.
Przekł. chorw.: Milijunar „Y”. [Przeł.] Z. Marković. Zagreb 1933, – czes.: Z džungle za ocean. [Przeł.] F. Vondráček. Praha 1936.
51. Cadyk Ben Beroki. [Powieść]. Powst. 1934. Wyd. Białystok: Białowieża 1992, 227 s.
Data powstania wg inf. na brudnopisie powieści zachowanym w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
52. Słoneczny mit. [Powieść]. *Ilustracja Pol.* 1933 nr 40-52; 1934 nr 1-10.
53. Afryka. Kraje i ludzie. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 71 s. Wyd. 2 tamże [1937].
54. Nauczycielka. Powieść. *II. Kur. Codz.* 1934 nr 33-116. Wyd. osob. Pozn.: R. Wegner [1936], 283 s. Wyd. nast. Kr.: Cracovia 1991.
55. Polesie. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1934], 206 s. *Cuda Pol.*
56. Pożółkły list. Powieść. Wwa: Bibl. *Tyg. II.* 1934, 252 s.
57. Złoto czerwonych skał. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Nowa Literatura 1934, 32 s.
58. Mocni ludzie. Powieść. Lw.: Książ.-Atlas [1935], 190 s. Wyd. nast.: tamże [1938]; Wr.: Książ.-Atlas [1946].
59. Skarb wysp Andamańskich. Powieść dla młodzieży. Wwa: Bibl. Pol. 1935, 229 s.
Pierwotny tytuł: Tajemnica wysp Andamańskich [inf. na brudnopisie utworu zachowanym w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie].
Przekł. czes.: Poklad ostrovi Andamanských. [Przeł.] F. Vondráček. Praha 1938.
60. W polskiej dżungli. Powieść. Wwa: PWKS 1935, 256 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1938, wyd. 3 1939.
61. Aldo. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: R. Wegner [1936], [16] s.
62. Bajeczki niebajeczki. Częstochowa: A. Gmachowski i S-ka 1936, 32 s.
63. Czarnoskórka. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
64. Dimbo. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
65. Drobnoludki i inne dziwy. [Bajki]. Częstochowa: A. Gmachowski i S-ka [1936], 29 s.
66. Grzmot. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
67. Huculszczyzna. Gorgany i Czarnohora. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], 229 s. *Cuda Pol.* Wyd. nast. z post. R. Reinfussa Wr.: Ossol. 1990.
68. Kosmacz. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
69. Kraczką. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
70. Miś i Chocha. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
71. Na dalekich morzach. Powieść. Powst. 1936. Brudnopis, 147 k., zachowany w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.
72. Na straży. Powieść. *Mały Dz.* 1936 nr 259-321.
73. Popielatka. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
74. Puszcze polskie. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], 234 s. *Cuda Pol.* Wyd. 2 z post. Z. Kossak Londyn: Tern (Rybitwa) Book 1953.
75. Rudy zbój. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
76. Szympaniczka. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1936], [16] s.
77. Młode wino. Powieść współczesna. [Wwa:] *Dz. Poranny* [1937], 429 s.
78. Postrach gór. Powieść. Wwa: *Wiarus* 1937, 292 s.
79. Szanchaj [!]. Powieść współczesna. T. 1-2. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1937], 347 + + 356 s.
Pierwotny tytuł: Widmo Szanchaju [inf. na brudnopisie utworu zachowanym w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie].
80. Biesy. Powieść. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [ok. 1937], 255 s.
81. Carmelita. Film wytwórni Paramount Picture. Opowiedział ... Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1938, 14 s.
F.A.O. podp.: Feranto.

82. Gdy kwitną bzy. Film wytwórni Metro-Goldwyn-Mayer. Opowiadanie ... Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [19]38, 14 s.

F.A.O. podp.: Feranto.

83. Orły podkarpackie. Powieść. Przemysł: *Pobudka* 1938 [antydat. 1937], 110 s.

84. Pierścień z krwawnikiem. Powieść. Kr.: Firma A. Piasecki, Fabryka Czekolady [1938], 255 s. Wyd. w adapt. tekstu na podstawie wyd. z r. 1938 A. Nastulanki Wwa: Dom Wydawn. Sz. Szymański 1993, 228 s.

85. Płynne złoto. Film wytwórni Paramount Picture. Opowiadanie ... Pozn.: R. Wegner [19]38, 14 s. F.A.O. podp.: Feranto.

86. Pod sztandarami Sobieskiego. Powieść (historyczna). Wwa: *Pobudka* 1938, 144 s.

87. Wisła. Wwa: *Vistula* [1938], 14 s. Na okł. tytuł: „Vistula”, Wisła do morza.

88. Zygzyki. [Powieść]. *Dz. Pozn.* 1938 nr 272-360; 1939 nr 1-48.

89. Cztery cuda Polski. [Wwa:] Związek Rezerwistów [1939], 22 s. Artykuł propagandowy.

90. Karpaty i Podkarpacie. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegnera [1939], 258 s. *Cuda Pol.*

91. Warszawa. Powieść. Powst. 1941. Brudnopis, 582 + 524 + 107 k., zachowany w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

92. Willa przy szosie. Powieść. Powst. 1942. Brudnopis, 197 + 184 + 189 + 183 + 184 k., zachowany w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

93. Azja. Monografia geograficzna. Powst. 1943. Brudnopis (z inf. o rozpoczęciu pracy w 1933), 486 k. oraz masz. t. 1 zachowane w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

94. Jasnooki łowca. Powieść dla młodzieży. Powst. przed 1945. Wyd. Kr.: T. Gieszczykiewicz 1946, 300 s.

95. Wacek i jego pies. Opowiadanie dla młodzieży z czasów ostatniej wojny. Powst. przed 1945. Wyd. Pozn.: Seminarium Zagraniczne 1947, 288 s. Wyd. nast. Wwa: Omega 1989.

Wybory utworów w przekł.: czes.: Tureckem do asijských dálav. Praha 1924; Vybrané spisy. [Przeł.] F. Vondráček. [T.] 1-7, 9-12. Praha 1930-1931, zob. poz. 6, 10, 13, 17-19, 25, 26, 28, 34, 38, - hebr.: Al gedot ha-Niger. [Przeł.] S. Skulski. Tel Awiw 1953, wyd. 2 Tel Awiw 1962, - hiszp.: La última hora. [Przeł. z ang.] A. Lázaro Ros. Madrid 1932, - szwedz.: På de stova videterna. Sibiriska och japanska noveller. [Przeł.] J. Palmén. Stockholm 1925, - turec.: Hayvanlar, insanlar, ve tanrlar. [Przeł.] N. Baydar. Ankara 1943.

Praca redakcyjna

1. Wypisy polskie. Dla 6 klasy szkół powszechnych 3 stopnia. [Autorzy wyboru:] B. Powski, ..., J. Czechowicz, M. Kotarbiński. Lw.: Ossol. 1938, 286 s.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Wywiady: A.O. o sobie. Rozm. [K. Czachowski] k.c.z. *Wiad. Lit.* 1925 nr 4; Przygody mojego życia. *Nowy Dz.* 1928 nr 343-345; Na szlakach życia, pracy i przygód pisarza. U F.A.O. *Naokoło Świata* 1934 nr 120.

SWPP 1. - PP (A. Szalagan). - PSB (W.S. Michałowski). - LP (red.). - Um Ferdinand Ossendowski. Frankfurt am Main 1925 [tu m.in. spis w jęz. niem. prac nauk. i lit. F.A.O.]. - A. Niewiadomski, A. Smuszkiewicz: F.A.O. W tychże: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990.

[Przez kraj ludzi, zwierząt i bogów:] J. Krzyżanowski. *Prz.* *Warsz.* 1923 nr 25; [B. Bourdon] *Atta. Prz. Powsz.* 1924 t. 161 [dot. też: Cień ponurego wschodu; W ludzkiej i leśnej kniei]. - E. Breiter. *Świat* 1924 nr 16 [rec.: Żywy Buddha]. - [W ludzkiej i leśnej kniei:] E. Czekalski: Tajemnymi szlakami rozstajnych dróg północnej Azji. *Świat* 1924 nr 11; J. Domaniewski: Dzieło „naukowe” prof. dr O. *Wiad. Lit.* 1924 nr 22. - A. Bzowiecki: Sven Hedin contra O. *Wiad. Lit.* 1924 nr 44 [omów. polem. dot. książek F.A.O.]. - A. Stonimski. *Wiad. Lit.* 1924 nr 15, przedr. w tegoż: Gwałt na Melpemnie. Wwa 1982 [rec.: Żywy Buddha]. - [W. Stpiczyński] W.S.: Wyjaśnienie w sprawie tzw. prof. O. *Głos Pracy* 1924 nr 39. - T. Boy-Zeleński. W tegoż: Flirt z Melpemną. Wieczór piąty. Wwa 1925, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 21. Wwa 1964 [rec.: Żywy Buddha]. - S. Hedin: Ossendowski und die Wahrheit. Leipzig: F.A. Brockhaus 1925, 111 s., omów.: M. Friedrichsen. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, Wr. 1925 t. 1 z. 1. - A. Nehring. *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, Wr. 1925 t. 1 z. 1. [rec.: Cień ponurego wschodu]. - Um Ferdinand Ossendowski. Ferdinand Antoni Ossendowski. Zur Authentizität. Prüfer und Zeugen. Frankfurt am Main: Frankfurter Societäts-Druckerei 1925, 165 s. - [A. Stawar] ej. *Wiad. Lit.* 1926 nr 15 [rec.: Orlica]. - J.S. Bystron. *Prz. Współcz.* 1927 nr 64 [rec.: Wśród czarnych]. - [Cień ponurego wschodu:] [H. Drzewiecki] hr. *Wiad. Lit.* 1927 nr 37; G. Huisman. *Revue de France*, Paryż 1927 nr z 1 VII.

- P. Morand. *Nouvelles Littéraires*, Paryż 1927 nr z 25 VI [rec.: Żywy Buddha]. - J.M. Rybard: Podróż O. *Wiad. Lit.* 1927 nr 3 [rec.: Płomienna północ; Pod smaganiem samum]. - O.F. Battaglia: Sur les livres africains. *Nouvelles Littéraires*, Paryż 1928 nr z 2 VI. - P. Hulka-Laskowski: O. w Afryce. *Wiad. Lit.* 1928 nr 29 [rec.: Niewolnicy słońca]. - M. SmolarSKI: O. w oświetleniu krytyki zagranicznej. *Tęcza* 1928 nr 1. - [Pięć minut do północy:] H. Drzewiecki: Powieść pacyfistyczna. *Wiad. Lit.* 1929 nr 8; J. Lorentowicz: Zaduma o duży narodów. *Lit. i Szt.* 1929 nr 9. - [Lenin:] S. Besser: „Płomienie” [S. Brzozowski], „Przedwiośnie” [S. Żeromski] i „Lenin” [F.A.O.] trzy rewolucyjne powieści w oświetleniu filozoficznym. Wwa: [Druk Wydawn., Kalisz] 1930, 31 s.; S. Furmanik. *Tydz. Pol.* 1930 nr 3; K. Grzybowski: O Leninie. *Prz. Współcz.* 1930 t. 32, polem.: K. Grzybowski, F.A. Ossendowski. *Tamże*; J. Lorentowicz: Opowieść o nowym Tamerlanie. *Dz. Pol.* 1930 nr 147; J.E. Skiński. *Tyż. Il.* 1930 nr 7, odpowiedź na polem. F.A.O.: Postscriptum zob. Twórczość poz. 28. J.E. Skiński: Ty sierzdzisz, Jupiter - i stało byt, ty nie praw. *Wiad. Lit.* 1930 nr 16; [A. Stawar] S. *Mies. Lit.* 1930 nr 7. - P. Hulka-Laskowski: Podróż do Ziemi Świętej. *Wiad. Lit.* 1931 nr 24 [rec.: Gasnące ognie]. - J. Pogonowski: Syn Beliry w twórczości F.A. Ossendowskiego. Wwa: W. Bobiński 1932, 16 s. - E. Breiter: Dwie powieści pacyfistyczne. *Wiad. Lit.* 1936 nr 30 [rec.: Iskry spod młota; dot. też: M. Leszczyńska-Mittelstaedt: Fratecol. - T. Dybczyński. *Nowa Książka* 1936

¹Inf. o rec. i polem. w dziennikach zagranicznych zob. SWPP 1.

z. 8 [rec.: Puszcze polskie]. — Z. Starowiejski-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1937 t. 216 nr 10 [rec.: Szanchaj]. — H. Galle. *Nowa Książ.* 1938 nr 10 [rec.: Skarb wysp Andamańskich]. — J. Miśniakowska: „Nieszczęsna Halko...”. *Kultura* 1938 nr 5 [rec.: Nauczycielka]. — K. Wyka. *Nowa Książ.* 1938 nr 1 [rec.: Szanchaj]. — [Biesy:] K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1939 nr 4; A. Rogalski. *Kultura* 1939 nr 9. — M. Tongwin: Ostatnia powieść F.O. *Głos Katol.* 1948 nr 2 [rec.: Wacek i jego pies]. — [Puszcze polskie:] Z. Nowakowski. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1954 nr 262; M.K. Pawlikowski. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 19. — I. Hirszowicz: Dokumenty Sissona i A.F.O. *Spr. Miedzynar.* 1956 nr 8. — W. Kotwicz: Jeszcze raz w sprawie O. *Prz. Orient.* 1972 nr 2 [nie druk. wcześniej rec. z 1926, omów.: *Przez kraj ludzi, zwierząt i bogów; W ludzkiej i leśnej kniei oraz polemik dot. twórczości F.A.O.*, w tym S. Hedina: Ossendowski und die Wahrheit]. — W.S. Michałowski: Testament barona [R. Ungerna von Sternbergal. [Wwa.] LSW 1972, 195 s., wyd. nast. tamże; wyd. 2 zmien. i uzup. [Wwa] 1973, wyd. 3 1977 [m.in. o F.A.O.]. — Z. Mitosek: Powieść i stereotypy. Próba interpretacji powieści A.F.O. „Pięć minut po północy”. W: *Formy literatury popularnej*. Wr. 1973. — L. Bazyłow: O w Urdze, O w opinii obcych historyków. W tożo: *Historia Mongolii*. Wr. 1981. — W.S. Michałowski: A.F.O. *Twórczość* 1979 nr 1. — W. Michałowski: Tajemnica Ossendowskiego. [Biografia]. Przedm.: T. Świętochowski. Montreal, Toronto 1983. 136 s., wyd. nast. Wwa: Alfa 1990. — R. Destan: Zwierzęta, bogowie i skarb barona. *Profile* 1989 nr 11. — P. Kitrasiewicz: Geniusz nienawiści klasowej. *Po Prostu* 1990 nr 3. — V. Starcev: Nienapisany roman Ferdynanda Ossendowskiego. Sankt-Peterburg: Minerva 1994, 260 s. [dot. sprawy dokumentów Sissona]. — A. Chruszczyński: Geniusz grafomanii. Rzecz o Antonim Ferdynandzie Ossendowskim [I]. Bydż. WSP 1995, 78 s. — G. Piotrowski: Powieść biograficzna F.A.O. pt. „Lenin”. *Zesz. Nauk. WSP w Bydż. Stud. Filol.* 1996 nr 40.

A.Sz.

OSTAŃKOWICZ Czesław 1910-1982

Pseud.: Cz. Ost.; Konrad Sław; Konrad Truskolawski; Ost; (Ost); Sław.

Prozaik, autor wspomnień.

Urodzony 5 grudnia 1910 w Pogranicznej (Mandżuria), gdzie po upadku powstania styczniowego został zesłany jego dziadek, a następnie osiedliła się rodzina; syn Antoniego Ostańkowicza, oficera, i Wandy z Truskolawskich. Po przyjeździe do Polski uczył się w gimnazjum matematyczno-przyrodniczym w Kaliszu, następnie ukończył Korpus Kadetów w Chełmnie i Oficerską Szkołę Piechoty. W tym okresie redagował w Komorowie gazetkę *Rzeczpospolita Chorażacka*. Debiutował w 1925 wierszem opublikowanym na łamach kaliskiego pisemka *Świt*. Od 1928 był członkiem redakcji czasopisma *Auto i Turystyka*; drukował tu także swoje utwory (opowiadanie pt. „Kapuśniak pani Anki” otrzymało w tymże roku II nagrodę w konkursie młodych). Studiował dziennikarstwo w Wyższej Szkole Dziennikarstwa w Warszawie i w Institut pour Journalistes w Brukseli. Po studiach pracował jako reporter i publicysta w redakcjach Domu Prasy w Warszawie. Równocześnie zajmował się szermierką i w 1937-39 wyjeżdżał za granicę jako reprezentant szermierczej drużyny Polski. We wrześniu 1939, po wybuchu II wojny światowej do-

wodził kompanią Brygady Robotniczej Obrony Warszawy (BROW) i współpracował z wydawaną przez nią *Gazetą Obłężniczą* (pod pseud.: Ost, Sław). Po zajęciu Warszawy założył konspiracyjną grupę Związku Walki Zbrojnej BROW i redagował wydawany przez nią biuletyn. Aresztowany w maju 1940 wraz z całym zespołem gazety, był więziony na Pawiaku i w alei Szucha. Następnie przebywał w obozach koncentracyjnych kolejno w Oświęcimiu (styczeń 1941-marzec 1942), Birkenau (do marca 1943), Buchenwaldzie (do października 1944), Holzen-Hecht (do marca 1945), Bergen-Belsen (do kwietnia 1945). Uczestniczył aktywnie w obozowym ruchu oporu i życiu kulturalnym. Pisał w tym okresie wiersze (kazały wśród więźniów), był kierownikiem literacko-artystycznym polskiej sekcji Teatru Międzynarodowego w Buchenwaldzie. Po wyzwoleniu obozu w Bergen-Belsen założył *Biuletyn Belsen*. Należał do Polskiego Komitetu Obozowego; był kierownikiem Sekcji Dziennikarsko-Prasowej. Po zakończeniu wojny przebywał w Belgii i redagował *Polaka w Belgii*. Kontynuował twórczość literacką, pisząc opowiadania oparte na obozowych przeżyciach. Zawarł związek małżeński z Krystyną Madeyską, wówczas oficerem angielskim. W 1947 wrócił do Polski i zamieszkał we Wrocławiu. Pracował jako nauczyciel szermierki oraz jako dziennikarz. Artykuły, wspomnienia, reportaże i recenzje drukował m.in. na łamach czasopisma *Słowo Polskie* (od 1946; w 1947-54 członek kolegium redakcyjnego), *Zwierciadło* (1946, 1948-50), *Dziś i jutro* (1955-56), *Nowe Sygnaty* (1956-57; członek kolegium redakcyjnego) *Odra* (1958-60, 1963, 1969; w 1956-60 członek kolegium redakcyjnego). W 1947 został członkiem kandydatem ZZLP (od 1949 ZLP); w 1954 skreślony z listy, w 1956 został przywrócony w prawach członka kandydata ZLP. Działal aktywnie w ZBoWiD. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (dwukrotnie w 1939), Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Krzyżem Partyzanckim, odznaką „Budowniczy Wrocławia” (1964) oraz medalami belgijskimi „Respistante” i Protecteur des Prisoniers res Politiques. Zmarł 31 grudnia 1982 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Liściom jesiennym. [Wiersze]. Łódź 1936. [Inf. autora].

2. Z półsłońcem w herbie. [Powieść dla młodzieży]. Tor. 1939. [Inf. autora].

3. Czarna z komanda Bayer. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1958, 144 s.

Zawartość: Czarna z komanda Bayer; Ryby; Hiszpan z bloku Zugangów; Sabotaż; Wrona; Noc ojca Symforiana; Mocna rzecz; Kulisy; Quatre apertifs; Audiencja; Butony; Łodziarz; Joachim Lelewel; Leśni; Klondyke; Szczury; Stacja docelowa; Zdarzenie; Trzecia sprawa z wokandy; Polityczna; Zegarek;

No pasaran! (Październik 1956); W łaźni; Krzyż kapitana Mażewskiego.

4. Sprawy zwykłych ludzi. [Reportaże]. [Przedm.]: Z. Kubikowski. Wr.: Ossol. 1959; 210 s.

Reportaże dot. Dolnego Śląska.

5. Dziwny normalny świat. Opowiadania. Łódź: WŁ 1962, 135 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1966, 161 s.

Zawartość: Zwycięzcy; „Dobry Devy”; Taniec; Głodni; Pas; Porażeni; Wolność; Żydówka; Markiz Gigolo; Powrót; Glukoza braci Roth; Tel; Listy; Brukiew; Krawat; Kabała; Cena milczenia; Slimaki; Samosiejka; Europa szczęśliwa; Kwadrans; Bohaterowie roku Dons; Świadkowie; Fotolobuz; — w wyd. 2 dodano z poz. 3: Czarna z komanda Bayer; Lodziarz; Joachim Leleweł; Zegarek; W łaźni; — nadto: Kolczyki.

6. Bagaże pełne niepokoju. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1966, 132 s.

Zawartość: Literatura „Anus mundi”; Deszcz; Mord; Prorocy; Facharbeiter; Rękawiczka; Bar „Ocean”; Rasizm; Operacja; Granica Europy; „Tor”; Canterbury; Portret Hirondele; Jan „w Oleju”; Piłka; Morska śmierć; Rocznice; Pretensja; Miłość; Tango Birkenau.

7. Ziemia parująca cyklonem. Łódź: WŁ 1967, 277 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Wspomnienia z pobytu w więzieniach i obozach niem. w czasie II wojny światowej. Ciąg dalszy wspomnień zob. poz. 8.

8. Straszna góra Ettersberg. Łódź: WŁ 1968, 291 s.

Wspomnienia z pobytu w obozach niem. w czasie II wojny światowej. Początek zob. poz. 7.

9. Porażeni nie chcą umierać. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1973, 276 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Zawiera z poz. 3: Hiszpan z bloku Zugangów; Czarna z komanda Bayer; W łaźni; Zegarek; Joachim Leleweł; Lodziarz; Butony; Stacja docelowa; Mocna rzecz; Leśni; Zdarzenie; Szczury; — z poz. 5: Głodni; Porażeni; Pas; Zwycięzcy; „Dobry Devy”; Powrót; Taniec; Markiz Gigolo; Żydówka; Bohaterowie roku Dons; Europa szczęśliwa; Krawat; Slimaki; Kabała; Brukiew; Fotolobuz; Kwadrans; Glukoza braci Roth; Listy; Tel; Cena milczenia; — z poz. 6: Literatura „Anus mundi”; Deszcz; Mord; Prorocy; Bar „Ocean”; Operacja; Granica Europy; Canterbury; „Tor”; „Hirondele”; Jan „w Oleju”; Piłka; Tango Birkenau; Rękawiczka; — nadto: Za rasizm. (Opowiadanie „dipisa”); Businessman.

10. Strofy pawiaćkie. [Wiersze]. Wr.: [Ossol.] 1980, [36] s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966.

W. Dzieduszycki: Czcigodny jubilat, czyli ćwierć wieku reportażu. *Odra* 1958 nr 7. — [Czarna z komanda Bayer:] D. Wojaczyński: Oni przeżyli Oświęcim. *Odra* 1958 nr 37; M. Głowińska: Pozory autentyku. *Twórczość* 1959 nr 3; S. LiCHAŃSKI: *Nowe Książ*. 1959 nr 4; A. Przywieczerski: W poszukiwaniu utraconego dzieciństwa. *Sl. Powsz.* 1959 nr 34; M. Sprusiński: Echa okupacji. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 12; J. Trznadel: Historia umiera w naszych oczach. *Nowa Kult.* 1959 nr 46. — [Sprawy zwykłych ludzi:] L. Gordon: Wątpliwy pomnik. *Nowe Książ*. 1960 nr 8; T. Żychiewicz: *Tyg. Powsz.* 1960 nr 27. — [Dziwny normalny świat:] Z. Kubikowski. *Odra* 1962 nr 5; S. Wygodzki: Jeszcze raz tematyka obozowa. *Nowe Książ*. 1962 nr 13. — M. Orski: Bagaże przemyczone z lagru.

Odra 1967 nr 2 [rec.: Bagaże pełne niepokoju]. — J. Łukasiewicz: Wspaniali z Auschwitzu. *Odra* 1968 nr 5 [rec.: Ziemia parująca cyklonem]. — [Straszna góra Ettersberg:] J. Biernacki: W imię nadziei. *Kultura* 1969 nr 9; P. Kuncewicz: Konrad Wallenrod, czyli Lagerkapo. *Fakty i Myśli* 1969 nr 5; E. Polak. *Kultura* 1969 nr 11. — K. Nowicki: Porażenie. *Odra* 1974 nr 5 [rec.: Porażeni nie chcą umierać]. — S. Srokowski. *Opole* 1980 nr 7 [rec.: Strofy pawiaćkie]. — R. Marciniak: Oni zjedli. *Tu i Teraz* 1982 nr 23 [rec.: Porażeni nie chcą umierać]. — Pożegnanie Cz.O. *Spr. i Ludzie* 1983 nr 1 [podp.: wrocławscy literaci].

B.M.

OSTASZEWICZ Kazimierz

zob. KAZ-OSTASZEWICZ Kazimierz

OSTASZEWSKI Tadeusz

ur. 1929

Pseud.: Rajmund Oset; T.O.; T. Ost.; Tadeusz Rajski. Prozaik.

Urodzony 2 stycznia 1929 w Białymstoku; syn Edwarda Ostaszewskiego, urzędnika, i Jadwigi z Piątkowskich, nauczycielki. Od 1932 mieszkał w Mszczonowie pod Warszawą, gdzie spędził lata okupacji niemieckiej. Po wojnie przeniósł się w 1946 wraz z rodzicami do Mrągowa, tu uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego. Po zdaniu matury w 1948, zatrudnił się jako urzędnik w Starostwie Powiatowym. Od 1949 mieszkał w Olsztynie i do 1954 pracował na różnych stanowiskach w Urzędzie Wojewódzkim. Równocześnie w 1949-51 studiował prawo w olsztyńskiej filii Wydziału Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 1948 należał do PZPR. W 1954-57 pracował jako dziennikarz *Głosu Olsztyńskiego*. Debiutował w 1954 na łamach tygodniowego dziennika jako prozaik opowiadaniem pt. „Wiosna” (nr 176-179, 182-184). W tymże roku ukończył studium dziennikarskie przy Ośrodku Kształcenia Dziennikarzy w Warszawie. Od 1958 pracował w redakcji *Panoramy Północy*. W 1971 otrzymał nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”. W 1972 zaczął publikować powieści kryminalne. W 1973 przeniósł się do redakcji *Gazety Olsztyńskiej*, w której pracował do 1982, uprawiając publicystykę, reportaże i felietonistykę (tu m.in. w 1979-80 cykl felietonów pt. „Z mojego notosu” podp. T.O.). Współpracował okresowo z miesięcznikiem *Warmia i Mazury* (tu m.in. w 1984-85 cykl felietonów pt. „Konsultacje rodzinne”). Odbił liczne podróże po Europie i Afryce Zachodniej. W 1986 został członkiem ZLP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kuźnia szatana. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1972, 230 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd 2 [!] 1989.

2. Cygaro marki Prima. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1974, 178 s.

3. Mgła. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1975, 191 s.

4. Śmierć prokuratora Kanta. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 184 s.

Przekł. słowacki: Smrt prokuratora Kanta. [Przeł.] J. Heroldová. Bratislava 1983.

5. Tragiczny chrzest. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1979, 167 s.

6. Gdzie jest Małgorzata Doll? [Powieść]. *Dz. Pojezierza* 1983 nr 74-157. Wyd. osob. Olsztyn: Pojezierze 1985 [właśc. 1986], 206 s.

7. Kantorek Felicji. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1983, 241 s.

8. Jak kot. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 304 s.

9. Celuloidowy demon. [Powieść]. Olsztyn: Mastrpress 1997, 180 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

J. Patola: Kpt. Rajski znnowu na widowni. *Warm. i Mazury* 1976 nr 7 [rec.: Mgła]. — [Śmierć prokuratora Kanta.] J. Jantar: Rajski w akcji. *Warm. i Mazury* 1977 nr 8; W.P. Kwiatek: Jednooki i ślepcy. *Nowe Książki*. 1978 nr 14. — W. Pawłowski: Zły duch „Oriona”. *Literatura* 1979 nr 41 [rec.: Tragiczny chrzest].

M.K.-K.

OSTROMĘCKI Bogdan

1911-1979

Pseud.: B.O.; B. Ostr.; Michał Pomian; (O).

Poeta, prozaik, eseista, autor słuchowisk, tłumacz.

Urodzony 12 lipca 1911 w Kowalu pod Włocławkiem; syn Jana Ostromęckiego, urzędnika, i Marii z Kasińskich. W 1920 przeprowadził się wraz z rodziną do Kalisza (tu uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. T. Kościuszki), a następnie do Zduńskiej Woli, gdzie w 1930 ukończył Państwowe Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego. W tymże roku rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Podczas studiów wstąpił do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej (był członkiem do 1939) oraz brał udział w pracach Koła Polonistów. W 1934 uzyskał magisterium i do 1937 odbywał aplikację sądową w Warszawie. Od 1938 pracował w Departamencie Nauki i Szkół Wyższych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Debiutował w 1939 na łamach poznańskiej *Kultury* wierszami pt. „Ręce”, „Światło”, „Łaska”, „Narodziny” (nr 36). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował w sklepie. Od 1943 brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK (m.in. w Biurze Informacji Prasowej). Studiował polonistykę na tajnych kursach Uniwersytetu Ziem

Zachodnich i uczestniczył w konspiracyjnych wieczorach literackich, na których prezentował swoje wiersze. Po powstaniu warszawskim i pobycie na wsi w okolicach Grójca, w lutym 1945 powrócił do Warszawy i od maja tegoż roku do 1948 pracował w Ministerstwie Odbudowy, najpierw jako radca prawny, później w dziale propagandowo-prasowym. Rozwijał twórczość literacką. Wiersze, artykuły i recenzje publikował na łamach wielu czasopism, m.in. *Tygodnika Powszechnego* (1945-50, 1958-59, 1972, 1977-79), *Odry* (1946-47, 1958-59), *Tygodnika Warszawskiego* (1946-49), *Warszawy* (1946-48, 1950), *Życia Literackiego* (1946, 1951-53, 1955-74, z przerwami), *Arkony* (1947-48), *Stolicy* (1947-65, z przerwami). W 1946-47 należał do warszawskiej grupy literatów katolickich Próg, której był współzałożycielem, później również współredaktorem i współautorem kolumny literackiej tej grupy najpierw w *Odnowie*, a potem w *Tygodniku Warszawskim*. Współpracował też w tym okresie z redakcją czasopisma *Nowiny Literackie*. W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1948 ożenił się z Martą Nowosad, aktorką. W 1949 rozpoczął pracę w Redakcji Audycji Poetyckich Polskiego Radia, najpierw jako redaktor, a od 1956 do przejścia na emeryturę w 1976 jako jej kierownik. Uprawiał różne formy twórczości radiowej, pisał słuchowiska poetyckie, felietony i reportaże. Został kilkakrotnie wyróżniony nagrodami Polskiego Radia za teksty słuchowisk i nagrodą Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1964) w dziedzinie twórczości radiowej. Wiersze, reportaże, artykuły, recenzje i przekłady z literatur słowiańskich, literatury francuskiej, hiszpańskiej i niemieckiej publikował m.in. w czasopiśmie *Radio i Świat* (1950, 1954-57, 1963), *Twórczość* (1950-55, 1961-68, 1971-77), *Nowa Kultura* (1952-63, z przerwami), *Nowe Książki* (1957-61), *Radio i Telewizja* (1958, 1962-67), *Więź* (1962-79, z przerwami), *Współczesność* (1962-68), *Kultura* (1965-74, 1978), *Poezja* (1966-79), *W drodze* (1974-79). Wiersze dla dzieci publikował w *Świerszczyku* (1954, 1956, 1959-63, 1968-69, 1971, 1979) i *Płomyczku* (1959-83, z przerwami). W 1971-76 był kierownikiem literackim Operetki Warszawskiej. W 1972 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka. Należał do Polskiego PEN Clubu (od 1968) i Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC; od 1973). Brał udział w pracach ZLP jako członek Komisji Statutowej (1973-75) i członek Zarządu Głównego (od 1975). Był współtwórcą idei Duszpasterstwa Środowisk Twórczych i współorganizatorem pierwszych Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Odnaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Oficerskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Zmarł 8 stycznia 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Popiół niepodległy. [Wiersze]. Wwa: Rodzina Pol. 1947, 77 s.

Cykle: Światło nad ruiną [powst. 1942-1943]; Tym, którzy przeszli [powst. 1944-1946].

2. Domy nad Wisłą. Powieść dla młodzieży. Wwa: KiW 1950, 252 s.

Przekł. niem.: Häuser an der Weichsel. [Przel.] E. Wach. Berlin 1953.

3. Ludzie rusztowań. [Reportaże]. [Współaut.:] M. Krajewski. Wwa: KiW 1950, 173 s.

4. Nasza droga. [Opowiadanie dla dzieci] Wwa: KiW 1950, 14 s.

5. Młoda Warszawa. Sztuka w 3 aktach, 6 odsłonach. [Współaut.:] M. Serkowska. Praprem. Pozn., T. Młodego Widza 1951. Radio 1951. Wyd. Wwa: NK 1952, 112 s.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w konkursie na utwór sceniczny dla T. Młodego Widza w 1951.

6. Muzyka nad Młynowem. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952, 75 s.

Zawiera m.in. cykl: Muzyka nad Młynowem.

7. Narodziny miasta Nowe Tychy. [Reportaże beletryzowanej]. Wwa: KiW 1952, 52 s.

8. Reportaż z miasta młodości. [Wwa:] Czyt. 1952, 46 s.

Dot. odbudowy Warszawy.

9. Wędrowcy czasu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1958, 60 s.

10. Wieża z ziarenek maku. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 51 s.

11. Dach świata. [Partytura]. Do słów ... [Muz.:] W. Rudziński. Przekł. na niem. W. Wirpsza. Kr.: PWM 1961, 77 s. Por. poz. 14.

Tekst w jęz. pol. i niem.

12. Ptaki u słonych źródeł. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 57 s.

13. Znak planety. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 65 s.

14. Dach świata. [Wiersze]. [B.m.w.] 1971, 7 s. Por. poz. 11.

Tekst w jęz. pol. i ang. pt. „Roof of the world”. [Przel.] J. Poraska.

15. Lirnicy, trubadurzy i tyrteje. [Eseje]. Wwa: LSW 1972, 398 s.

Zawartość: Od autora; Noc florencka [dot. T. Lenartowicz]; Prokurator narodu [dot. K. Ujejskiego]; Kawaler Gwiazdy Wyrwałości [dot. K. Balińskiego]; „Warszawski Mefisto” [dot. W. Wolskiego]; „Pieśniarz zapadłych okolic” [dot. W. Syrokomli]; „Niech mi nie kładą pamięci kamienia” [dot. M. Romanowskiego].

Nagroda na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1973 za najlepszy tom esejów o poezji.

16. Sulamita. Opera w 1 akcie, 5 obrazach. Libretto ... [Muz.:] W. Rudziński. Kr.: PWM 1972, 139 s. Na k. tytułowej także tytuł w jęz. ang.: Shulamite.

17. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1972, 295 s. Zawiera m.in. cykl: Inskrypcje polskie. (Nowe wiersze).

18. Laury i pioluny. [Eseje]. Łódź: WŁ 1974, 207 s.

Zawartość: Pióropusz Minerwy [dot. C. Godebskiego]; Wiersz ostatniej nocy [dot. S. Konarskiego]; „Niech mi nie kładą pamięci kamienia” [poz. 15].

19. Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. [Wwa:] LSW 1975, 171 s.

20. Twój głos na każdej drodze. [Wiersze]. Wwa: Pax 1977, 71 s.

21. Cedr. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1982, 53 s.

22. Dom odnaleziony. [Wiersze]. Wstęp: J. Twardowski. Wybór i oprac.: T.K. Ostromecki. Wwa: Pax 1986, 162 s.

Zawiera m.in. wiersze dotąd nie publikowane.

Wydania tekstów piosenek z nutami, m.in.: Na Wiśle. [Muz.:] M. Andrzejewski. Wwa: Czyt. 1952, 3 s. — Piosenka o parku młodości. [Muz.:] H. Swolkień. [Wwa:] Czyt. 1953, 4 s. — Podarek. [Muz.:] F. Rybicki. [Wwa:] Czyt. 1953, [4] k. — Znak pokoju. [Muz.:] W. Szpilman. Wwa: Czyt. 1953, [4] k.

Słuchowiska radiowe oryginalne, m.in.: Podróż na Wschód. Radio 1953. — Spotkanie mazurskie. Radio 1953; Szlakami Marco Polo. [Współaut.:] J. Zaleski. Radio 1954. — Śpiewające wzgórze. Radio 1957. — Dialog i milczenie. Radio 1960. — Pole widzenia. Radio 1960. — Światło milczenia. Radio 1960. — Odkrycie Mongolii. Radio 1961. — Romans u kaskady. Radio 1963. — Świadek. Radio 1963. — Czysty przelot. Radio 1964. — Morze Jedności Odnalezionej. Radio 1964. — Pierwszy chleb. Radio 1966. — Piękny mój Cicerone. Radio 1967. — Wrzesień. Radio 1970. — słuchowiska adaptowane: J. Seferis: Drozd. Radio 1966. — W. Majakowski: Obłok w spodniach. Radio 1967. — B. Leśmian: Nieznana podróż Sindbada Żeglarza. Radio 1968. — K.I. Gałczyński: Bal u Salomona. Radio 1969. — A. Malczewski: Maria. Radio 1970. — J.U. Niemcewicz: Dzienniki. Radio 1972. — L. Szenwald: Scena przy strumieniu. Radio 1972. — F.G. Lorca: Zielnik snów. Przel.: W. Słobodnik, J. Ficowski. Radio 1973. — J. Zagórski: Pancerni. Radio 1973. — G. Apollinaire: Prześliczna rudowłosa. Radio 1974. — W. Syrokomla: Gawędy gminne. Radio 1976.

Adaptacja i przekłady

1. G.F. Händel: Samson. [Oratorium]. Przel. ... Wyst. Wwa: Filharmonia Nar. 1963.

2. Odprawa posłów greckich. Opera w 1 akcie. Libretto ... wg tragedii J. Kochanowskiego. [Muz.:] W. Rudziński. Tłum. i adapt. tekstu franc. do muz. I. Wiskida. Kr.: PWM 1967, 88 s. Radio 1964. Praprem. Kr., Miej. T. Muz. 1966.

Nagroda w konkursie muzycznym w Monte Carlo w 1963. Tekst w jęz. pol. i franc.

3. Ch. Peguy: Poezje. Wybór, oprac. i przekł. oraz szkic wstępny ... Wwa: Pax 1978, 146 s.

4. A. Berg: Wozzeck. [Libretto]. Przel.: ..., H. Czyż. Wyst. Wwa, T. Wielki 1984.

Prace redakcyjne

1. Nazim Hikmet: Pieśń pijących słońce. Poezje. Wybór: M. Łabecka-Koeczerowa. Oprac. i wstęp ... Wwa: Iskry 1956, 197 s.

2. L. Szenwald: Wiersze liryczne. Wybór i układ ... Wwa: PIW 1964, 167 s.

3. L. Szenwald: Młodość niezwyknięta. Wybór poezji. Wyboru dokonał ... Wwa: MON 1966, 86 s.

4. J. Laforgue: Poezje. Wybór, oprac. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1972, 150 s.

5. Cz. Janczarski: Wiersze wybrane. Wybrał i wstępem opatrzył ... Kr.: WL 1974, 179 s.

6. M. Romanowski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1974, 146 s.

7. K. Krahelska: Wiersze. Wybrał i wstępem opatrzył ... Nota biogr.: J. Bury-Zaleska. Wwa: PIW 1978, 110 s.

8. Każdej nocy, każdego dnia. Antologia polskiej liryki religijnej. T. 1-3. Oprac., wstęp ... Wwa: Prz. Powsz. 1988, 254 + 270 + 191 s.

Zob. też Przekłady poz. 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1978. — Wywiady: B.O. — o swojej pracy i twórczości. [Rozm.] A. Idzikowska. *Stolica* 1965 nr 46; Poezja jest wyzwaniem i wezwaniem ... [Rozm.] Z. Dolecki. *Kierunki* 1972 nr 35; Literatura powinna kształcić w człowieku nowe władze poznawcze — mówi B.O. [Rozm.] Z. Seweryn. *Sl. Powsz.* 1972 nr 47; Poezja i radio. [Rozm.] D. Walczak. *Radio i Telew.* 1974 nr 21; Wracam do fascynacji polskością. (Rozm. z B.O.). [Rozm.] H. Murza-Stankiewicz. *Wiadomości*. 1975 nr 39; Na tropach poetyckich tradycji. [Rozm.] T.J. Żółciński. *Fakty* 1976 nr 14; Trwały ślad bezkresnej równiny. Rozmowa z B.O. [Rozm.] H. Murza-Stankiewicz. *Poezja* 1977 nr 9.

SWPP 1. — PP (M. Brykańska). — LP (R. Matuszewski) — RL 1979 (A. Biernacki).

[Popiół niepodległy] H. Kamieniecka: Poeci grupy „Próg”. *Dziś i Jutro* 1947 nr 14/15 [dot. też: J. Kierst; Plomien nad czolem]; A. Kowalkowski: Plomien na popiołach. Jerzy Kierst i B.O. z warszawskiej grupy „Próg”. *Il. Kur. Pol.* 1947 nr 141; A. Madej: Poezja głębokiego nurtu. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 44; A. Włodek: Nowości poetyckie. *Now. Lit.* 1947 nr 11. — S. Krzemień: Książka o brygadzie młodzieżowej. *Nowa Kult.* 1951 nr 22 [rec.: Domy nad Wisłą]. — [Muzyka nad Młynowem]. S. Lichański: Nowe poezje. *Dziś i Jutro* 1953 nr 12; W. Maciąg: O wierszach B.O. *Życie Lit.* 1953 nr 18. — [Wędrowcy czasu]. L.M. Bartelski: Spóźniony turysta. *Nowa Kult.* 1958 nr 32; B. Biernacka: Turyści we wszechświecie. *Nowa*

Książ. 1958 nr 10; Z. Dolecki: Refleksje z lirycznych podróży. *Kierunki* 1958 nr 32; J. Kwiatkowski: Retoryka, retoryka, ukłwa dynamika. (Recenzje zryżliwe). *Życie Lit.* 1958 nr 42; R. Sliwoni. *Współczesność* 1958 nr 21. — [Wieża z ziarnek maku]. Z. Dolecki: Poezja podwójnych obrazów. *Kierunki* 1961 nr 12; J.A. Frasiak. *Życie Lit.* 1961 nr 12; S. Lichański: Walka o treść. *Twórczość* 1961 nr 12. — J. Lau. *Kultura* 1965 nr 21 [rec.: Ptaki u słonych źródeł]. — B. Biernacka: B.O. *Tyg. Kult.* 1966 nr 42. — J.J. Lipski: Powrót melodii. *Twórczość* 1966 nr 9 [rec.: Ptaki u słonych źródeł]. — [Znak planety]. L.M. Bartelski: Wypalone morza wybrazni. *Kultura* 1968 nr 47; M.J. Borkowska. *Poezja* 1968 nr 12; K. Nowicki: Dawność wyswietlona w słowie. *Współczesność* 1968 nr 16; M. Wyka: Liryka niepomieci tragicznej. *Życie Lit.* 1968 nr 33; W. Natanson: Filozofia i rzeźba. *Twórczość* 1969 nr 5, przedr. w tegoż: *Moje przygody literackie*. Pozn. 1972; M. Sprusiński: Nad książkami. Ziemia — planeta niepokoju. *Odra* 1969 nr 3. — [Wybór wierszy]. Z. Biernacki: W nurcie. *Kultura* 1973 nr 13; S. Jurkowski: Inskrypcje człowiecze. *Życie i Myśl* 1973 nr 12. — B. Kazimierzczak: Przypomnienie zapomnianych. *Kierunki* 1973 nr 25 [rec.: Lirnicy, trubadurzy i tyrtelje]. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1973 nr 11 [dot. cyklu: Inskrypcje polskie]. — [Lirnicy, trubadurzy i tyrtelje]. W. Natanson: Przede wszystkim o Tyrteljach. *Twórczość* 1973 nr 8; J. Tutinas: O „Lirnikach, trubadurach i tyrteljach”. *Nowe Książ.* 1973 nr 10; M. Dąbrowski: Pokolenie zaprzęsłe. *Mies. Lit.* 1974 nr 2. — J. Pieszczałowicz: Patos i ból istnienia. *Twórczość* 1974 nr 1, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu*. Łódź 1991 [rec.: Wybór wierszy]. — J. Kwiatkowski: Z powrotem do Plutarcha. W tegoż: *Notatki o poezji i krytyce*. Kr. 1975 [rec.: Laury i piólu]. — A. Taszowski: O. *Poezja* 1975 nr 6. — W. Natanson: Konsekwentni. *Twórczość* 1975 nr 8 [rec.: Laury i piólu]. — S. Sterna-Wachowiak: Panoptikum czasu, przestrzeni i ruchu. *Twórczość* 1977 nr 2 [rec.: Wybór wierszy]. — S. Stanik: Żarliwy głos poety. *Kierunki* 1978 nr 39 [rec.: Twój głos na każdej drodze]. — A. Gronczewski: Liryka „zranionej ciszy”. *Poezja* 1979 nr 4, przedr. w tegoż: *Initiały i testamenty*. Wwa 1984. — L. Jabłonkówna: O B.O. *Więź* 1979 nr 11/12. — [A. Kamieńska] A.K.: B.O. (1911-1979). *Twórczość* 1979 nr 5. — L. Marjańska: Twarz poety. (Wspomnienie o B.O.). *Literatura* 1979 nr 8. — K. Pieńkosz: Między milczeniem a mową. (O poezji B.O.). *Tyg. Kult.* 1979 nr 19. — W. Tkaczuk: B.O. — poeta polskiej syntezy. *Za i Przeciw* 1979 nr 5. — [Cedr]. S. Jurkowski: Powrót do wyciętych drzew. *Tyg. Kult.* 1982 nr 16; A. Czachowska: Aby stać się domem. *Więź* 1983 nr 5; W.P. Szymański: Tom ostatni. *Twórczość* 1983 nr 7. — S. Jurkowski: Powrót do nie porzuconych drzew. *Kierunki* 1984 nr 50. — [Dom odnaleziony]; Z. Łączkowski: „Odwróćcie ku życiu”. *Sl. Powsz.* 1986 nr 75; J. Stepien: Pod okiem Boga. *Kierunki* 1986 nr 20; J. Drzewucki: Tajemnica i paradoks. *Życie Lit.* 1987 nr 18; W. Szturc: Wiersze mistyczne. *Nowe Książ.* 1987 nr 1. — Z. Biernacki: Hej koleś, koleśka ... *Tyg. Kult.* 1988 nr 52 [rec. oprac.: Każdej nocy, każdego dnia].

M.K.K.

OSTROWSKA Eda ur. 1959

Właściwe imię: Edwarda.
Poetka, prozaika.

Urodzona 9 sierpnia 1959 w Sławatyczach pod Białą Podlaską w rodzinie robotniczo-rolniczej; córka Michała Ostrowskiego i Eugenii z Kozakiewiczów. W 1972 przenieśli się wraz z rodzicami do Włodawy, tu uczęszczała do Liceum im. T. Kościuszki. Debiutowała w 1977 wierszem pt. „Przychyłł ciębie ...”, opublikowanym na łamach pisma *Kamena* (nr 15). Po zdaniu matury w 1978, studiowała bibliotekoznawstwo na Uniwersytecie

im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1983 otrzymała absolutorium i rozpoczęła pracę jako bibliotekarka w szkole podstawowej w Lublinie. Równocześnie rozwijała twórczość literacką. Wiersze i prozę poetycką drukowała m.in. w *Twórczości* (1979, 1981, 1984-85). W 1985 została członkiem ZLP. W 1988 przeszła na rentę. Mieszka w Mysłowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ludzie, symbole i chore kwiaty. Lubl.: WLu-bel. 1981, 91 s.

Zawartość: Neurastenia [cykl wierszy]; Bez rytuału. (Listy) [proza poetycka].

Nagroda im. J. Czechowicza III stopnia łącznie z poz. 3, przyznana przez Oddz. Lubel. ZLP w 1984.

2. Oto stoję przed tobą w deszczu ciała. [Proza poetycka]. Wwa: Iskry 1983, 179 s.

3. Smugi pieprzu. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1983, 61 s.

Nagroda im. J. Czechowicza III stopnia łącznie z poz. 1, przyznana przez Oddz. Lubel. ZLP w 1984.

4. Tajemnica I bolesna. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 41 s.

Nagroda im. J. Czechowicza III stopnia łącznie z poz. 5, przyznana przez Oddz. Lubel. ZLP w 1989.

5. Małmazja. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1988, 94 s.

Nagroda Artystyczna Młodych im. S. Wyspiańskiego w 1989 oraz nagroda im. J. Czechowicza III stopnia łącznie z poz. 4, przyznana przez Oddz. Lubel. ZLP w 1989.

6. Letycja u miecznika. [Wiersze]. Rzeszów: KAW 1990, 110 s.

Cykle: Letycja i cietrzew; Letycja i derkacz; Gać

7. Psalmi. Lubl.: Norbertinum 1990, 54 s.

Nagroda im. J. Czechowicza II stopnia, przyznana przez Oddz. Lubel. ZLP w 1991.

8. Krew proroków (na twoich rękach). [Wiersze]. [Posł.:] J. Fert. Lubl.: Norbertinum 1994, 43 s.

9. Parszywe nasienia Abrahama. [Wiersze]. Lubl.: Norbertinum 1996, 44 s.

Zawiera m.in. cykl: Pełnokrwisty epizodzik bieszczadzki.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiad: Niedzisiejsza. Rozm. E. Statuch. *Stand. Młod.* 1984 nr 94.

[Ludzie, symbole i chore kwiaty:] A. Koziołkiewicz: I nie wiem, kto był bliższy prawdy. *Kamena* 1982 nr 17; S. Rustin. *Radar* 1982 nr 16. — M. Jentys: Z ostrego bólu ... *Twórczość* 1984 nr 7 [rec.:] Oto stoję przed tobą w deszczu ciała]. — [Smugi pieprzu:] T. Olszewski: Gdzie pieprz rośnie ... *Tyg. Kult.* 1984 nr 22; J. Tulik: „... zaczyna się poezja” *Życie Lit.* 1984 nr 27. — T.J. Żółciński: „Mystyfikacja talentu” *Radar* 1984 nr 21 [rec.:] Oto stoję przed tobą w deszczu ciała]. — P. Ela: Od rzeczy do rzeczy. Komu Eda da? *Fakty* 1985 nr 18. — A.Z. Kowalczyk. *Kur. Lubel.* 1985 nr 14 [rec.: Smugi pieprzu]. — [A. Kowalski] ak: Wieczór autorski E.O. *Radar* 1986 nr 11. — K. Dziekanowski, K. Pawlak: Czar i zaspokojenie. (Psychoanaliza poezji erotycznej i seksualnej). *Poezja* 1988 nr 7 [m.in. analiza wiersza pt. Mężczyzna mój spod zna-

ku psa]. — [Tajemnica I bolesna:] K. Lisowski: Poezja „skandalicznie” osobista. *Nowe Książ.* 1988 nr 7/8; A. Nawrocki: ... poczeta z kurzawy i płonącej wody. *Kultura* 1988 nr 25. — T.J. Żółciński: Ja jestem tą ... *Nowe Książ.* 1989 nr 12 [rec.:] Małmazja]. — J. Fert: Bez cenzury. *Akcent* 1991 nr 4. — J. Fert: Psalmi pustynne. *Twórczość* 1991 nr 10 [rec.: Psalmi]. — K. Kuczowski: Przygody lelka i lasiczki. *Nowe Książ.* 1991 nr 7 [rec.: Letycja u miecznika].

B.M.

OSTROWSKA Ewa
ur. 1938

Imiona metrykalne: Ewa Maria.

Pseud.: Brunon Zbyszewski; E.O.; eo.

Prozaik, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 24 grudnia 1938 w Nowej Wilejce pod Wilnem; córka Ferdynanda Ospalec-Ostrowskiego, inżyniera geodety (zginął 1940 w Katyniu), i Ireny z Kondrackich, polonistki. Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945 przyjechała w ramach tzw. akcji repatriacyjnej na Warmię i zamieszkała w Ornecie. Następnie przeniosła się do Łodzi, gdzie w 1956 ukończyła XII Liceum Gogolewskiego, chemika (rozwód 1958). W 1960-63 studiowała socjologię na Uniwersytecie Łódzkim. Debiutowała w 1963 w tygodniku *Odgłosy* opowiadaniem pt. „Sprzedająca kwiaty” (nr 24); z pismem tym współpracowała stale do 1975, publikując reportaże i artykuły oraz redagując dział recenzji telewizyjnych. W 1964 poślubiła Wacława Jażdżyńskiego, powieściopisarza (rozwód 1971). W 1964-70 pracowała w redakcji *Sztandaru Młodych* jako korespondent terenowy. Zamieszkała reportaże w *Argumentach* oraz w *Faktach i Myślach*, uzyskała za nie kilka nagród i wyróżnień. W 1975 otrzymała Odznakę Honorową m. Łodzi. W 1977 przeniosła się do wsi Ogródek na Suwalszczyźnie, gdzie zajęła się prowadzeniem gospodarstwa rolnego. W 1978 wyszła za mąż za Henryka Wyszmułkę, plastyka (rozwód). Kontynuowała pracę literacką, za którą otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1984). W 1988 powróciła do Łodzi i podjęła pracę w redakcji *Odgłosów*. W 1992 przeniosła się do wsi Wierzbiny pod Orzyszem na Suwalszczyźnie. Podjęła współpracę z redakcją suwalskiego tygodnika *Krajobrazy*. Mieszka w Wierzbiniach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tort urodzinowy. [Opowiadania]. [Łódź:] WŁ 1965, 156 s.

Zawartość: Dom; Bukiety wiejskie; Dalekie podróże; Rekonstrukcje pejzażu; Outsider; Romantyk na skalę powiatu; Opętanie Barbary; Niedaleko pada jabłko od jabłoni?; Tort urodzinowy; Ala ma kota; Anna w krainie czarów; Oczekujące; Nekrolog; Sprzedająca kwiaty.

2. Pierwszy dzień tygodnia. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 183 s.

3. Nim jabłoń zdziczeje. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 151 s.

Adapt. radiowa: Adapt.: T. Ostojki. Radio 1971.

4. Ptaki na niebie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1968, 136 s.

5. Gdzie winą jest duża ... [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 217 s.

6. Przygody króla Gucia i króla Maciusia. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1972, 178 s. Wyd. 2 tamże 1974.

7. Ścigany przez samego siebie. [Powieść kryminalna]. Łódź: WŁ 1972, 251 s.

Podp.: Brunon Zbyszewski.

Adapt. film. w serialu tv pt. 07 zgłoś się: Scenariusz: K. Szmagier. Ekran. 1983.

8. Między nami niebotyczne góry. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 175 s.

Adapt. film: Justyna. Adapt.: G. Zalewski. Ekran. 1979 (cz. 2 dyptyku; cz. 1 pt. Dorota), - tv: Dwie rundy. Adapt.: M. Wortmann. TV 1976.

9. O Królu Cukrowym, Marcepanowej Królewnie, Piernikowym Paziu i kucharce Pelasi. [Dla dzieci]. Łódź: WŁ 1975, 131 s.

10. Pamiętaj o Róży. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 271 s.

Przełt.: czes.: Vzpomen si na Ruži. [Przeł.] J. Kolečko. Praha 1981, - słowac.: Nezabudni na Ružu. [Przeł.] J. Heroldová. Bratislava 1981.

11. Długa lekcja. [Powieść]. Wwa: MAW 1979, 344 s.

Harcerska Nagroda Literacka w 1979.

Przełt.: czes.: Lekce pro život. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1987, - słowac.: Dlhá hodina. [Przeł.] J. Heroldová-Znášiková. Bratislava 1987.

12. Śniła się sowa. [Powieść]. Wwa: LSW 1979, 275 s.

Druk pt. Śmierć Jesienina. *Zielony Sztaud*. 1978 nr 47-69; druk przerwano po protestach czytelników (inf. autorki).

Adapt. teatru: Adapt.: K. Kaczmarek. Wyst. Zabrze, T. Nowy im. G. Morcinka (Scena Jednego Aktora) 1984.

13. Co słyhać za tymi drzwiami. [Powieść]. Wwa: MAW 1982, 215 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Nagroda im. M. Gorkiego przyznana przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1983.

14. Księżniczka i wszy. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1983, 26 s.

15. Mama, Kaśka, ja i gangsterzy. [Powieść]. Łódź: KAW 1984, 182 s.

16. W tej sali nie ma złodziei. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1987, 34 s.

17. Wizyta. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. TV 1987.

18. Bociany zawsze wracają do gniazd. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1988, 287 s.

19. Głupia jak wszyscy. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1988, 49 s.

20. Zabić ptaka. [Powieść]. Wwa: Interpress 1990, 204 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Podglądanie życia. Rozm. Z. Dudek. *Zielony Sztaud*. 1978 nr 47; Chcę zmusić czytelnika do refleksji. Rozm. M. Garbolińska. *Głos Rob.* 1988 nr 110.

W. Szwedowicz: Jeszcze reportaż czy już literatura? *Nowe Książ.* 1965 nr 20 [rec.: Tort urodzinowy]. - [Pierwszy dzień tygodnia.] K. Nowicki: Ku przestrodze. *Życie Lit.* 1967 nr 14; S. Świontek. *Odgłosy* 1967 nr 16; M. Wiśniewska: Skazani na siebie. *Nowe Książ.* 1967 nr 7. - B. Dudziński: Ci z Landwarowa. *Odgłosy* 1969 nr 3 [rec.: Nim jabłoń zdziczeje]. - [Ptaki na niebie:] F. Fornalczyk. *Osnowa* 1969 lato [dot. też: Nim jabłoń zdziczeje; Tort urodzinowy]; B. Klukowski: Pod skrzydłami opiekuńczego uczucia. *Odgłosy* 1969 nr 8. - B. Dudziński: Opowieść o niedobrej matce. *Odgłosy* 1971 nr 15 [rec.: Gdzie winą jest duża ...]. - J. Segiet: W kręgu literatury biograficznej. *Warm. i Mazury* 1972 nr 12 [rec.: Nim jabłoń zdziczeje]. - J. Kowalczykówna: Nie tylko dla dzieci. *Odgłosy* 1973 nr 3 [rec.: Przygody króla Gucia i króla Maciusia]. - [Między nami niebotyczne góry:] B. Nawrocka-Dońska: Małe życie małych ludzi. *Odgłosy* 1974 nr 21; J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1974 nr 5. - S. Majchrowski: E.O. *Odgłosy* 1975 nr 24. - T. Błażejewski: Literatura społecznej troski. *Życie Lit.* 1978 nr 18 [rec.: Pamiętaj o Róży]. - M.M. Szargan: E.O. *Odgłosy* 1978 nr 47. - R. Binkowski: Dom nad jeziorem. *Odgłosy* 1979 nr 28. - [Śniła się sowa:] T. Błażejewski: Sowa, symbol namietności. *Odgłosy* 1979 nr 45; A. Gołab: Tylko dramat? *Tyg. Kult.* 1979 nr 50 [rec.: Śniła się sowa]. - J. Maruszewski: Trzy córki i wiele komplikacji. *Nowe Książ.* 1979 nr 14 [rec.: Długa lekcja]. - A. Bernat: Jeszcze się taki nie urodził, co by z nami wygrał. *Nowe Książ.* 1980 nr 6 [rec.: Śniła się sowa]. - I. Bolek: Ważne sprawy dziewcząt i chłopców. *Nowe Książ.* 1983 nr 8 [rec.: Księżniczka i wszy]. - I. Tessarowicz: Donos na codzienność. *Nowe Książ.* 1983 nr 8 [rec.: Co słyhać za tymi drzwiami]. - I. Tessarowicz-Pakuła: Śmiesz, tumani, przestrasza ... *Nowe Książ.* 1984 nr 6 [rec.: Mama, Kaśka, ja i gangsterzy]. - I. Bolek: Rodowodowi i kundlowaci. *Nowe Książ.* 1989 nr 11 [rec.: Bociany zawsze wracają do gniazd].

E.G.

OSTROWSKA RÓŻA 1926-1975

Pseud.: Kołodziej; o.r.; r.o.; (ro).
Prozaik, krytyk teatralny.

Urodzona 1 września 1926 w Wilnie; córka Wiktora Piotrowicza, urzędnika państwowego, specjalisty do spraw wyznaniowych, i Jadwigi z Wokulskich, nauczycielki, doktora filozofii. Do szkoły powszechnej uczęszczała w Wilnie. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu Wilna do Państwa Litewskiego rozpoczęła naukę w Państwowym Gimnazjum im. E. Orzeszkowej. W okresie Litewskiej SRR uczęszczała do Państwowego Gimnazjum Polskiego, a w czasie okupacji niemieckiej kontynuowała naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych i licealnych. Po wojnie, w maju 1945 zdała maturę. Jesienią tegoż roku w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechała wraz z matką do Poznania, gdzie w 1945-47 studiowała polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. W 1947 wyszła za mąż za aktora Konrada Leszka Ostrowskiego i przeniosła się do Gdyni. Debiutowała

w 1948 opowiadaniem pt. „Itka Feigus”, nagrodzonym II nagrodą w ogólnopolskim konkursie literackim Polskiego Radia i opublikowanym w czasopiśmie *Radio i Świat* (nr 31). W 1950-52 oraz 1953-55 pracowała w rozgłośni gdańskiej Polskiego Radia, początkowo jako redaktor audycji literackich, a następnie kierownik redakcji literackiej. Od 1954 była redaktorem radiowego kabaretu literackiego pt. „Oberża pod Neptunem”. Na antenie radiowej ogłaszała liczne słuchowiska, recenzje teatralne, felietony i opowiadania. Od 1953 należała do ZLP (w różnych okresach wchodziła do zarządu Oddziału Gdańskiego). W 1956 była redaktorem w gdańskim oddziale czasopisma kulturalnego *Ziemia i Morze*, wydawanego w Szczecinie. W 1956 otrzymała nagrodę literacką Gdańska za całokształt twórczości. W 1957-60 prowadziła redakcję gdańskiego przedstawicielstwa bydgoskiego pisma kulturalnego *Pomorze*; tu też w 1955-64 (z przerwami) publikowała prozę oraz artykuły i recenzje teatralne, prowadziła stały felieton pt. „Kłuka znad Bałtyku” (podp. Kołodziej) oraz w 1958 cykl gawęd pt. „Droży sąsiedzi”. W 1957-59 pracowała również w Wydawnictwie Morskim jako recenzentka i konsultantka. W 1960-62 pełniła funkcję kierownika literackiego Teatru Wybrzeże. W 1960-68 pisała felietony przedpremierowe do *Głosu Wybrzeża*. W 1962 przebywała na cztero-miesięcznym stypendium we Francji. W 1963 zamieszkała w Gdańsku-Wrzeszczu; część roku spędzała we Wdzydzach na Kaszubach. Związała się z Klubem „Pomerania” przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim; publikowała fragmenty prozy w piśmie regionalnym *Kaszëbë*. W 1963-69 ponownie była kierownikiem literackim Teatru Wybrzeże; ze stanowiska tego została zwolniona za poparcie udzielone protestującym studentom w wypadkach marcowych 1968. Za działalność teatralną została nagrodzona regionalnymi wyróżnieniami: Orderem Stańczyka (1965) i Medalem Stolema (1969). Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1965). Zmarła 23 marca 1975 w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Premiera. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 253 s.

Zawartość: Dziesięcioro przykazań siostry Imeldy; Premiera; Ornat.

2. Wyspa. [Powieść]. Gdynia: WM 1960, 207 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1965, wyd. 4 1972.

Nagroda literacka Gdyni w 1961.

Przekł. czes.: Ostrov zapomniani. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1972.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1974.

3. Bedeker kaszubski. [Współaut.:] I. Trojanowska. Gdynia: WM 1962, 346 s. Wyd. nast. tamże:

wyd. 2 poszerz. i uzup. 1974, wyd. 3 z suplementem 1978 [właśc. 1979].

4. Siódme piętro. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1964, 114 s.

Zawartość: Niebieski kapelus; Pewien obiad; Kroki „Ondiny”; Opowiadanie Wandy; Patrz Kościuszko na nas z nieba; Filip, czyli kropła krwi.

5. Mój czas osobny. Red.: A. Walczak. Gdańsk: WM 1977, 186 s.

Zawartość: Mój czas osobny [nie dokończona powieść, nad którą autorka pracowała w l. 1972-1973; pierwotny tytuł: Wolczynki]; Notatki i inne materiały [związane z pracą nad powieścią], — oraz: O Róży wspomnienia przyjaciół: L. Bądkowski: Fragment portretu; Z. Florczak: O Różyczce; J. Goliński: Ochrzcił ją Róża; M. Stomczyński: [inc.] „Wieczór/Wilcze oczy świeczek na cmentarzu ...” [wiersz]; Z. Szymański: Ty mnie już nigdy nie zaprosisz w gości ... [wiersz]; I. Trojanowska: Róży strona wdzydzka; W. Woroszyński: W blasku. Książka uznana za Gdańską Książkę Roku 1977 w plebiscycie ogłoszonym przez Klub Krytyki Literackiej przy Oddz. ZLP w Gdańsku.

Adaptacje

1. K. Makuszyński: Przygody Koziołka-Matołki. Adapt.: ... i J. Morawska. Praprem. Gdańsk, T. Aktora i Lalki „Miniatura” 1958.

2. J. Tuwim: Kwiaty polskie. Adapt. scen.: ..., K. Łastawiecki. Praprem. Sopot, T. Wybrzeże 1962.

3. W. Broniewski: To ja — dąb. [Wieczór poezji]. Oprac. dramaturgiczne ... Praprem. Sopot, T. Wybrzeże 1963.

4. E. Hemingway: Komu bije dzwon. Tłum. B. Zieliński. Adapt.: ..., J. Goliński. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1964.

Przekł. słowac.: Komu zwnoi umierák. [Przeł.] J. Vdoják. Bratislava 1965, powiel., — węgier. (inf. autorki).

5. Anonim Gdański: Tragedia o bogaczu i Łazarzu. Oprac. dramaturgiczne: ..., T. Minc. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1968.

6. S. Żeromski: Przedwiośnie. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1969.

Adaptacja została wystawiona pod nazwiskiem Zbigniewa Florczaka, gdyż autorkę dotykały wówczas represje po wypadkach marcowych (inf. rodziny).

7. Świat na opak wywrócony. [Utwór dramatyczny].

Utwór oparty na tekstach pol. poezji barokowej z XVII w. Rkps (inf. rodziny).

Praca redakcyjna

1. S. Kujawa: Spacerkiem po głębinach. Oprac. lit. ... Gdynia: WM 1965, 170 s.

Populary album o florze i faunie morskiej.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974; inf. rodziny 1975. — Wywiady: Z R.O. rozm. R. Wasita. *Panorama Półn* 1960 nr 32.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — RL 1975 (J. Chudek). — M. Bukowska-Schiellmann: R.O.

W: Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. Wwa 1994.
 [Premiera:] B. Dudziński: Pierwsze próby. *Kronika* 1956 nr 14; F. Fornalczyk: Czy nowa książka gdańskiej pisarki? *Ziem. i Morze* 1956 nr 10; W. Sadkowski: Ciekawa zapowiedź. *Tryb. Lud.* 1956 nr 256. — [Wyspa:] K. Meloch: Róża o miłości. *Współczesność* 1960 nr 12; H. Zaworska: Powieść o zakochaniu. *Nowe Książ.* 1960 nr 8; B. Daneł: Opowieść o przegranej bohatera. *Twórczość* 1961 nr 1; F. Fornalczyk: Wyspa dobrych ludzi. W tegoż: *Znaki życia*. Pozn. 1961. — [Bedeker kaszubski:] L. Bądkowski: Próba nowej literatury pomorskiej. *Pomorze* 1962 nr 17; J. Makowski: *Pomorze* 1962 nr 19; D. Żmij. *Nowe Książ.* 1962 nr 12. — [Siódme piętro:] K. Lastawiecki: Melancholijne „Siódme piętro”. *Litery* 1964 nr 8; S. Pestka: Inny Paryż. *Pomorze* 1964 nr 17. — Z. Dolecki: Arkadia inna niż w legendzie. *Kierunki* 1968 nr 11 [m.in. dot.: Wyspa]. — L. Bądkowski; R.O. *Pomerania* 1975 nr 2. — B. Czeszko: Cudze chwalice, swego nie znacie. *Nowe Książ.* 1975 nr 6 [rec.: Bedeker kaszubski]. — I. Trojnowska: Związał nas „Bedeker kaszubski”. *Ziem. Gdań.* 1975 nr 110. — W. Woroszyński: Jeszcze powroty i rozstania. *Więź* 1975 nr 6, przedr. w tegoż: *Na kurczącym się skrawku i inne zapiski z kwartalnym opóźnieniem*. Londyn 1984 [dot. R.O. i A. Stuckiego]. — L. Bądkowski: Była z nami. *Pomerania* 1976 nr 4. — T. Żółciński: Życie do tytu. *Zwierzciadło* 1977 nr 50 [rec.: Mój czas osobny]. — J. Bachórz: Izolda z Wyspy. (O „Wyspie” R.O. Fragmenty impresji). *Punkt* 1978 nr 1. — [Mój czas osobny:] L. Bądkowski: Czas przeszły. *Zycie Lit.* 1978 nr 1; M. Seler: Intymnie. *Literatura* 1978 nr 24; T. Skutnik: Jej czas osobny. *Odra* 1978 nr 10; M. Woźniak: Szukanie tamtej ziemi. *Punkt* 1979 nr 8. — W. Ceglowski: Jej czas osobny. *Punkt* 1980 nr 10. — E. Kochanowska: R.O. w teście: Odeszli w cień. Gdańsk 1981. — J. Bachórz: O pisarstwie R.O. (Rozmyślanie); M. Czermińska: Autobiografizm w twórczości R.O. i Z. Żakiewicza. W: *Literatura Gdańska i Ziemi Gdańskiej w latach 1945-1975*. T. 2. Gdańsk 1986. — M. Bukowska: Świat teatru R.O. *Gdań. Rocz. Kult.* 1987 t. 10. — R. Witkowski: Motyw wileński w twórczości R.O. *Autograf* 1989 nr 6/8.

B.D.

OSTROWSKI Jerzy 1897-1942

Powieściopisarz, autor książek dla młodzieży.

Urodzony 9 stycznia 1897 w Chodlu na Lubelszczyźnie; syn Stanisława Ostrowskiego, urzędnika, i Zofii ze Stokowskich. W 1906-14 uczęszczał do polskiego prywatnego gimnazjum męskiego w Lublinie, w tym czasie należał do Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. Brał udział w I wojnie światowej jako oficer w szeregach armii rosyjskiej; ranny w lipcu 1917, leczyl się w szpitalu. Po powrocie do Polski w 1918 należał do Polskiej Organizacji Wojskowej. Brał udział w rozbrajaniu Niemców w Lublinie. Wyjeżdżał na Góry Śląsk, gdzie brał udział w przygotowaniach do powstania. W 1919 studiował krótko na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a w 1919-21 nauki ekonomiczno-polityczne na Uniwersytecie Poznańskim. Był wiceprezesa Związku Młodzieży Niepodległościowej. Pierwsze artykuły drukował w 1920 w tygodniku poznańskim *Sprawa Polska*. Debiutował w 1922 opowiadaniem drukowanymi w *Gazecie Administracji i Policji Państwowej* „Komisarz Rdest” (nr 29-32, 34-35), „Narodziny bohatera” (nr 38-42) i „Filozofia” (nr 46-51). W 1921 krótko pracował jako sekretarz w redakcji poznańskiego *Przeglądu Porannego*. W tymże roku ożenił się z Ewą Szelburg, powieściopisarką (rozwód 1926). Od lipca 1922 był nauczycielem w Państwowym Seminarium Męskim w Kielcach. Następnie uzyskał płatny urlop i od września 1922 do sierpnia 1923 studiował w Instytucie Pedagogicznym w Warszawie. W tym czasie redagował pismo harcerskie *Czuj duch*. W 1923/24 pracował jako nauczyciel w gimnazjum w Skolimowie, a następnie w 1924/25 jako zastępca dyrektora Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Mławie. Po obronie pracy dyplomowej w czerwcu 1925, został mianowany dyrektorem Państwowego Seminarium Męskiego w Wymyślinie pod Lipnem; funkcję tę pełnił do grudnia 1926. Publikował liczne prace dotyczące problemów wychowania i organizacji szkoły średniej. Tworzył prozą, reportaże i artykuły ogłaszał w *Świecie* (1927, 1929-30) i *Zrębnie* (1931, 1933-34). W lutym 1927 na zlecenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP) wyjechał do Brazylii, gdzie przez półtora roku pełnił obowiązki naczelnego inspektora oświatowego. Po powrocie do kraju objął w 1928 stanowisko dyrektora gimnazjum w Równem. W styczniu 1930 otrzymał tytuł profesora gimnazjalnego, a w lutym tegoż roku wszedł w skład komisji ministerialnej do oceny lektur dla młodzieży, w czerwcu zaś został mianowany pro-wizorycznym urzędnikiem V stopnia w Wydziale Programowym MWRiOP. Od sierpnia 1930 mieszkał w Wilnie i był wizytatorem szkół w Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Od 1931 współpracował z Polskim Radiem, tu prowadził poradnik wychowawczy dla młodzieży oraz ogłaszał słuchowiska. Ponadto w 1932 redagował pismo dla młodzieży *Ster*. Był członkiem ZZLP. Od stycznia 1933 był dyrektorem II Państwowego Liceum i Gimnazjum Męskiego im. S. Sobieskiego w Rzeszowie; uczył w nim także propedeutyki filozofii, języka polskiego, historii i geografii. W 1934 ożenił się z Ewą Mróz, nauczycielką (potem profesor językoznawstwa). Współpracował z tygodnikiem *Prosto z mostu* (1937-38; tu m.in. cykl reportaży pt. „Widły Wisły i Sanu”). W styczniu 1939 na zlecenie MWRiOP wyjechał do Kanady, by zbierać materiały do książki o życiu tamtejszej Polonii. Wobec zbliżającej się wojny przerwał swój pobyt i w lipcu powrócił do kraju. Uczestniczył w organizowaniu pierwszych komórek ruchu oporu w Rzeszowie. Aresztowany przez gestapo w październiku 1939, został zwolniony po trzech tygodniach na skutek starań rodziny. Wyjechał do Nowego Sącza, skąd pod koniec listopada próbował przedostać się na Węgry. Aresztowany pod Muszyną, do marca 1940 przebywał w więzieniu w Nowym Sączu, następnie w Wiśniczu. W połowie czerwca tego roku

został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a w 1942 do Mauthausen-Gusen, gdzie 24 listopada 1942 zmarł.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sobieradek. [Powieść]. Powst. 1922. Wyd. Wwa: K. Wojnar [1925], 176 s.

Data powstania pod tekstem.

2. Obok życia. Powieść. *Gaz. Adm. i Policji Państ.* 1923 nr 9-37. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff [1924], 219 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1958.

3. Gromada – światem włada. Historia przedhistoryczna. Wwa: Wyd. Propagandowy Związku] Pol. Stow. Spółzyców 1924, 60 s.

4. Chorągiew na dachu. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1925], 340 s.

5. Sztandar na maszcie. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff [1925], 275 s.

6. Żywa szkoła. Zarys organizacyjny i metodyczny przyszłej szkoły średniej. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 268 s.

Praca dyplomowa.

7. Kobuz. Powieść. Druk pt. Jazoneja. Powieść egzotyczna. *Świat (Powieść i Nowela)* 1929 nr 18-42. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 243 s.

8. Ziemia Świętego Krzyża. (Brazylia). Wwa: Gebethner i Wolff [1929], 188 s.

9. Cathangara Król Botokudów. Powieść. *Tęcza* 1930 nr 27-43. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1931], 223 s.

10. Brazylia. [Wydawnictwo popularne dla młodzieży]. Lw.: Książ.-Atlas [1933], 111 s.

11. Najjaśniejsza Rzeczpospolita. Rozważania o służbie obywatelskiej młodzieży. Lw.: PWKS 1933, 102 s.

12. Polscy konkwistadorzy. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: *Pol. i Świat Współcz.* 1934, 95 s.

13. Bogoburcy. Dramat. Powst. 1935. Praprem. Wil., T. na Pohulance 1939.

II nagroda w konkursie dramatycznym PAL w 1935.

14. Tyberiusz. Dramat. Powst. ok. 1937. Druk fragm.: *Prosto z Mostu* 1937 nr 3 s. 5.

15. Polscy Robinsonowie. [Powieść]. *Plomyk* 1935/1936 nr 1-19.

16. Wiercipięta, Profesor i Placek. *Plomyk* 1936/1937 nr 1-40.

17. Historie przedhistoryczne. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1938, 235 s.

Zawartość. Przedmowa. – Mhum – Wielki leń; Nieznośny Cocco-poco; U-Bruu i jego pasierb; Złotliwa rusalka; Massa-Bum i Fitumitu; Hipik i Hihik; Kamień „Ajaj” i dół „Ijoj”; Zębate kółka; Huc-liposztl i 12 czarowników.

18. Realizacja wychowania obywatelskiego w szkole. Wwa: NK 1938, 89 s.

19. Widły Wisły i Sanu. [Reportaż]. Druk fragm. *Prosto z Mostu* 1937 nr 52 s. 3, nr 55 s. 2, nr 56 s. 3; 1938 nr 1 s. 8, nr 7 s. 2. Wyd. osob. Wwa: Rój 1938, 232 s.

Prace redakcyjne

1. Myśli o wychowaniu. Zebrał ... Wwa: W. Hulewicz [1924], 120 s.

2. Budujemy milej Ojczyźnie dom. Czytanka dla 7 klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] J. Zaremba. [Lw.:] PWKS 1937, 336 s.

3. U nas w Polsce. Czytanka dla klasy V szkół powszechnych 2 i 3 stopnia. [Współaut.:] J. Zaremba. Lw.: PWKS 1937, 261 s.

4. Pięknie być człowiekiem. Czytanka dla klasy 6 szkół powszechnych 3 stopnia. [Współaut.:] J. Zaremba. Lw.: PWKS 1938, 264 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady. Literaci wileńscy. Rozm. P. Krzowski. *Rodz. Pol.* 1934 nr 1; U autora „Bogoburców”. Rozm. S. Telega. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 45; Dwa dramaty o Tyberiuszu. Rozm. S. Telega. *Prosto z Mostu* 1937 nr 3.

SWPP 1. – PP (E. Głębička). – PSB (A. Jopek).

[Obok życia:] Z. Kisieliwski: Nowy talent powieściopisarSKI. *Robotnik* 1924 nr 26; H. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1924 t. 162. – [Chorągiew na dachu; Sztandar na maszcie:] E. Breiter: Orzeł i liszka. *Wiad. Lit.* 1925 nr 39 [dot. też: Sobieradek]; S. Kołaczkowski: Czas uderzyć w strunę drugą. *Tyg. Il.* 1925 nr 46 [dot. też: Obok życia]; T. Łopalewski: Proporzec na wieży. *Tyg. Wil.* 1925 nr 13; H. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1926 t. 169. – [Żywa szkoła:] W. Jankowski. *Wiad. Lit.* 1927 nr 19; I. Moszczeńska: Z literatury. *Szk. Powsz.* 1927 nr 2. – [Ziemia Świętego Krzyża:] S. Kołaczkowski. *Droga* 1929 nr 5; M.B. Lepecki: Zła książka o Brazylii. *Wiad. Lit.* 1929 nr 27. – [Kobuz:] K. Czachowski: Powieść o Brazylii. *Czas* 1931 nr 286. – [Cathangara Król Botokudów:] A. Grzymała-Siedlecki: Nad brzegami Itajahy. *Kur. Warsz.* 1931 nr 159; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1931 t. 191; H. Zahorska: Polska powieść egzotyczna. *Rzeczpospolita* 1931 nr 177. – S. Baczyński. *Polonia* 1932 nr 3 [rec.: Cathangara Król Botokudów]. – L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1932 nr 14 [rec.: Kobuz]. – [Historie przedhistoryczne:] S.W. Balicki: Z myślą o młodzieży. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 20; A. Jesionowski. *Kultura* 1938 nr 26. – R. Kosela: Ołów na piorze. *Prosto z Mostu* 1938 nr 26 [rec.: Widły Wisły i Sanu]. – A. Przyboś: J.O. *Prz. Hist.-Ośw.* 1949 z. 5 (skład rozrzucony, odbitka szrotkowa w Bibl. Jagiel.). – [Obok życia:] J. Łatuszyńska: Nieudany powrót syna marmotrawnego. *Nowe Książ.* 1958 nr 8; J. Wyka: Debiut złodzięca kończy się dożywciami. *Argumenty* 1958 nr 13. – R. Dzieszyński: Z Brazylii w widły Wisły i Sanu. *Widnokrąg* 1968 nr 29 [rec. Widły Wisły i Sanu], nawiąz.: F. Kotula. *Tamże* nr 31. – J.B. Ożóg: Pedagog z krwi i kości. *Rocz. Woj. Rzecz.* 1968. – J. Grygiel: Ucieczka z galicyjskiej nędzy. (Śladami dawnych reportaży). *Widnokrąg* 1969 nr 11. – J.B. Ożóg: Pod terrorem wroga. Przejęcia wojenne i okupacyjne. W tegoż: Na mojej drodze. Kr. 1971. – J. Musiał: Droga do zapomnienia. *Profile* 1977 nr 9, 10, 12. – A. Piątek: Mieli wtedy osiemnaście lat. *Nowiny* 1979 nr 244. – T. Jalmużna: Kierunki aktywności pedagogicznej J.O. Zesz. *Nauk. Wych. Hum. UG (Pedagogika)* 1980 t. 10. – Z. Becker: J.O. 1897-1942 – wychowawca pierwszego pokolenia inteligencji chłopskiej na Mazowszu (we wspomnieniach współczesnych). *Not. Płoc.* 1982 nr 2/3.

OSTROWSKI-NAUMOFF Jan 1901-1986

Imiona metrykalne: Jan Jordan; pierwotne nazwisko: Naumoff. Podpisywał też utwory nazwiskiem: Ostrowski.

Pseud.: J.J.; J. Jordan; J.N.O.; (J.N.O.); J.O.; (J.O.); J.O.N.; (J.O.N.); J. O-ski; J. Ostr.; Jan Jordan; jon; Jon; (n); (o); O.; O.N.; (O.N.); O-ski; on; (on); On; (On); ON; Pen; (Pen).

Krytyk teatralny, publicysta, historyk filozofii, tłumacz.

Urodzony 26 kwietnia 1901 w Paryżu; syn Petko (Piotra) Naumoffa, artysty muzyka (skrzypka), i Leokadii Marii z Ostrowskich, artystki malarki. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Paryżu. W 1912 przyjechał do Warszawy i tu w 1920 ukończył Gimnazjum im. S. Staszica. W tymże roku brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Od grudnia 1920 studiował na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej (do 1923) i Wydziale Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego; w 1930 uzyskał absolutorium. Debiutował w 1921 artykułem „O nowej sztuce. Z metodyki czynu”, opublikowanym w czasopiśmie młodzieżowym *Czyn* (nr 6). Od 1922 pracował jako dziennikarz w Polskiej Agencji Telegraficznej (PAT), do 1930 w redakcji centralnej w Warszawie. Współpracował z wydawnictwem Witolda Hulewicz i Kazimierza Paszkowskiego, przygotowując w 1923-24 trzy tomy do serii *Miniatury*. Publikował m.in. w *Kurierze Warszawskim* (1925-29). W 1931-34 przebywał w Berlinie jako zastępca korespondenta PAT, a następnie powrócił do pracy w redakcji centralnej w Warszawie. Był członkiem Syndykatu Dziennikarzy Warszawskich (od 1929) oraz Verein Ausländischer Presse w Berlinie (1930-34). Współpracował (od 1934) z *Kurierem Porannym*, w którym ogłaszał recenzje i artykuły, a w 1936-39 prowadził felieton filozoficzny. Zajmował się też zagadnieniami choreografii; artykuły dotyczące tańca widowiskowego publikował w *Wiedzy i Życiu* (1938-39) i *Życiu Sztuki* (1938). Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Rumunii, gdzie należał do redakcji *Biuletynu Codziennego Komitetu Obywatelskiego*, a później (do czerwca 1940) pracował w Biurze Prasowym Ambasady Polskiej w Bukareszcie. W 1940-42 służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich, a w 1943-46 w 2. Korpusie Polskim. Należał do zespołów redakcyjnych czasopism wojskowych: *Ku wolnej Polsce* (Palestyna, 1940-42), *Orzeł Biały* (Bliski Wschód, Włochy, od 1942), *Dziennik Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (Palestyna, Egipt, 1943-44), *Polska Parada* (Egipt, 1943), w których publikował też liczne recenzje, artykuły i reportaże (pod pseud.: Jan Jordan, J. O-ski, O.N., On). Za służbę prasową w 2. Korpusie otrzymał Brązowy Krzyż Zasługi z Mieczami. W 1946 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, w 1947 Związku Dziennikarzy RP. W 1947-49 przebywał w Brukseli i był

sekretarzem redakcji oraz redaktorem działu kulturalnego tygodnika *Orzeł Biały*. W 1949 wraz z redakcją tego pisma, której był członkiem do 1950, przeniósł się do Londynu. Z *Orłem Białym* współpracował do 1986, publikując (głównie pod pseud.: J. Jordan, J.O., J.O.N., (On), J. Ostr.) recenzje teatralne, artykuły oraz liczne sprawozdania i notatki dotyczące wydarzeń kulturalnych (m.in. w 1950-54 stała rubryka „Życie kulturalne w kraju i na obczyźnie”, podp. (n) lub anonimowo). Recenzje i artykuły ogłaszał też w wydawanych w Londynie pismach *Poradnik Świetlicowy* (później *Poradnik Kulturalno-Oświatowy*, 1949-58), *Życie* (1950-52), *Dziennik Polski* i *Dziennik Żołnierza* (1953-60; w 1953-55 wchodził w skład zespołu redakcyjnego). Od 1952 był członkiem Instytutu Badania Zagadnień Krajowych. W 1954 ożenił się z Heleną Żurkowską, pisarką i dziennikarką. W następnych latach kontynuował twórczość krytyczną i równocześnie podjął studia z zakresu filozofii na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. W 1961 uzyskał magisterium, a następnie przygotował pracę doktorską pt. „Alfred Espinas — précurseur de la pratiqueologie. Ses antécédens et ses successeurs” (wyd. 1973). Od 1963 był członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie i w *Rocznikach* tego Towarzystwa ogłaszał rozprawy naukowe z zakresu historii filozofii i prakseologii (1958/59, 1967/68, 1968/69); publikował także w czasopismach krajowych, w *Ruchu Filozoficznym* (1962, podp. Jan Jordan, 1970) i *Rozprawach Filozoficznych* (1969). Od 1970 należał do Polskiego Towarzystwa Historycznego w Wielkiej Brytanii. Po 1970 publikował recenzje teatralne i artykuły (m.in. dotyczące historii teatru emigracyjnego) nadal w *Orle Białym*, a także w innych czasopismach wydawanych w Londynie, w *Gazecie Niedzielnej* (1971-86), *Oficynie Poetów* (1973-80), *Wiadomościach* (1976-80), *Przeglądzie Powszechnym* (1977-82). Zmarł 10 grudnia 1986 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

Poza pracami z zakresu historii filozofii i prakseologii napisał:

1. Dramatopisarstwo. W: *Literatura polska na Obczyźnie 1940-1960*. T. 1. Londyn 1964 s. 187-208 i odb.

2. Dwadzieścia pięć lat teatru polskiego na Obczyźnie 1939-1964. Powst. ok. 1970. Druk fragm.: Narodziny polskiego teatru żołnierskiego w Rosji. *Orzeł Biały*, Londyn 1978 nr 1308-1311, 1314, 1316; Czołówka Teatralna Brygady Karpackiej. *Zesz. Hist.*, Paryż 1979 nr 49; Teatr Dramatyczny II Korpusu lw Iraku, Palestynie, Włoszech. *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 1356; 1982 nr 1357, 1358, 1361; 1983 nr 1369, 1371, 1378; 1984 nr 1380;

Pierwsze występy teatru polskiego za granicą w 1939 r. [w Rumunii]. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 8; Polski Teatr Dramatyczny w Paryżu w 1940 r. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 29-30; Emigracyjny teatr dramatyczny w Anglii [po 1945]. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1984 nr 2, 7, 13, 21, 23, 29, 32, 39; 1985 nr 1, 5, 38; 1986 nr 31; Początki Teatru Dzieci i Młodzieży „Syrena” [w Londynie]. *Orzeł Biały*, Londyn 1984 nr 1381-1390; Teatr kukielkowy [o „Teatrze Malowanym” w Londynie 1963-1964]. *Orzeł Biały*, Londyn 1986 nr 1406.

Praca przygotowana w masz. na zlecenie ZASP w Londynie (inf.: J. Ostrowski. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 8).

3. Od biografii do biografiki. Londyn: Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie 1972, 11 s.

Przekład

1. R. Jouvenel: Dziennikarstwo w 20 lekcjach. Przeł. [...]. Przedm. ... Wwa: Dom Książki Pol. 1927, 93 s.

Przeł. podop.: Jon.

Prace redakcyjne

1. Napoleon: Myśli. Oprac. [...]. Wwa: Hulewicz i Paszkowski 1923, 79 s. Miniatury.

Oprac. podop.: Jon.

2. [Dwieście] 200 paradoksów. Oprac. ... Wwa: Hulewicz i Paszkowski [1924], 123 s. Miniatury.

3. O. Wilde: Paradoksy i bons mots. Oprac. ... Wwa: Hulewicz 1924, 158. Miniatury.

4. Pochwała wesołości. [Antologia; oprac. ...]. Wwa: Bibl. Wesołych i Sensacyjnych Opowieści 1926, 128 s.

Oprac. podop.: Jon.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1974. — J. Ostrowski. *Pam. Lit.*, Londyn 1978 t. 2. — J. Ostrowski: Moja droga do filozofii. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1982 nr 2.

SWPP 2 (J. Czachowska)

J. Mirewicz. *Prz. Powsz.*, Londyn 1982 nr 5 [przemówienie na jubileuszu 80-lecia urodzin J.O.].

J.Cz.

OSZAJCA Waclaw ur. 1947

Pseud.: Ja Nad; Jakub Nadbystrzycki; JaNad; Tadeusz Cieśla; X.W.O.

Poeta, eseista

Urodzony 28 września 1947 we wsi Żwiartów pod Zamościem w rodzinie chłopskiej; syn Tadeusza Oszajcy i Marianny z Wawrętych. Po zdaniu w 1965 matury w Liceum Ogólnokształcącym im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim, studiował teologię w Lubelskim Seminarium Duchownym oraz na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). Równocześnie po otrzymaniu w 1971 świę-

ceń kapłańskich pełnił funkcję wikariusza kolejno w Niedzwiczy Kościelnej, Lublinie (1974-77) i Lubartowie. W 1975 uzyskał na KUL licencjat z teologii pastoralnej. Prowadził ćwiczenia z homiletyki w Wyższym Seminarium Duchownym w Siedlcach. Debiutował w 1974 wierszem pt. „Tęsknota”, opublikowanym w miesięczniku *Msza Święta* (nr 7/8; podp. X.W.O.); numer ten zawierał również homilie i modlitwy jego autorstwa. Utwory poetyckie ogłaszał w następnych latach m.in. na łamach pism *W drodze* (1976-77, 1979, po 1985), *Kamena* (1976-77, 1980), *Literatura* (1978, 1980). W 1978-81 pełnił obowiązki dyrektora Domu Rekolekcyjnego w Łabuniach pod Zamościem. W 1978-83 był członkiem Grupy Literackiej „Zamoście”, działającej w ramach Zamojskiego Ośrodka KKMP przy Zarządzie Wojewódzkim ZSMP, a od 1979 należał do grupy poetów katolickich Signum. Otrzymał I nagrodę w Konkursie Młodego Twórcy, organizowanym w 1979 w Zamościu. W 1981 powrócił do Lublina i do 1986 był duszpasterzem środowisk akademickich. Odbił wiele podróży, m.in. do Ziemi Świętej, Bułgarii, Grecji, Związku Radzieckiego, Włoch, Francji. W 1981 został kapelanem NZS, pełnił też funkcję duszpasterską w czasie strajków organizowanych w 1981 na Politechnice, na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz w Międzywydziałowym Instytucie Nauk Społeczno-Politycznych. Po wprowadzeniu w grudniu 1981 stanu wojennego, zajmował się jako Przewodniczący Lubelskiego Komitetu Pomocy Internowanym i Represjonowanym organizacją akcji pomocy. Współpracował z prasą niezależną (pod pseud. JaNad, a także w 1988 pod pseud. Tadeusz Cieśla cykl artykułów pt. „Uwaga słowo” w *Solidarności Leszczyńskiej*). Liczne wiersze ogłaszał nadto w miesięczniku *Akcent* (1981-82, 1984-86, 1988, 1990-91), w *Małym Gościu Niedzielnym* (1982-86) i *Gościu Niedzielnym* (1983-86). W 1987 wstąpił do zakonu Towarzystwa Jezusowego i odbył nowicjat w Kaliszu i Gdyni. W 1988-92 pełnił obowiązki duszpasterza w Jezuickim Ośrodku Kultury Chrześcijańskiej w Poznaniu. W 1989 został członkiem SPP. W 1990 otrzymał Nagrodę Kultury Niezależnej im. 3 Maja, a w 1991 nagrodę poetycką im. J. Czechowicza. W 1991-92 pracował w poznańskiej rozgłośni radia „Merkury”, prowadząc niedzielne audycje kulturalno-religijne. W 1992-94 mieszkał w domu zakonnym w Toruniu i prowadził nocną audycję w prywatnym radiu „Gra”. W 1993 otrzymał nagrodę lokalnego dodatku *Gazety Wyborczej*, Feliks, a w 1994 nagrodę literacką im. S. Piętaka. W 1994-95 przebywał w Jastrzębiej Górze i pracował w gdańskim katolickim radiu „Plus”. Następnie przeniesiony do Warszawy został redaktorem naczelnym miesięcznika *Przegląd Powszechny*, wydawanego

przez Prowincję Wielkopolsko-Mazowiecką Towarzystwa Jezusowego. Współpracuje z Polskim Radiem i Telewizją oraz Sekcją Radia Watykańskiego. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zamysł. [Wiersze]. Lubl.: ZLP Oddz. w Lubl., Koło Młodych Pisarzy 1979, 46 s.

2. Z głębi cienia. [Wiersze]. Lubl.: WLubel. 1981, 86 s.

Nagroda im. J. Czechowicza, przyznana przez Oddz. Lubel. ZLP w 1984.

3. Listy ze strajku. [Wiersze]. Wwa: WNOPiM*; Przedświt* 1983, 15 s.

Podp.: Jakub Nadbystrzycki.

4. Łagodność domu. [Wiersze]. Lubl.: WLubel. 1984, 102 s.

Zawiera m.in. cykl: Franciszek z Asyżu; W pracowni Mariana Malarza; Traktaty.

5. Naszyjnik umiłowanego. [Wiersze]. Wr.: OTO [Ośrodek T. Otwartego] „Kalambur” 1984, 18 s. Przedr. zob. poz. 9, 14.

Tomik w tece pt. „Wiersze”, zawierającej tomiki innych autorów.

6. ...Ty za blisko, my za daleko... Wybór wierszy. Lubl.: Duszpasterstwo Akademickie* 1985, 160 s.

Zawiera m.in. cykle: W pracowni Mariana Malarza [poz. 4]; Franciszek z Asyżu [poz. 4], — oraz poemat Maria.

7. Po pięćdziesięciu latach Edyta Picht-Axenfeld w Polsce. Podróż muzyczna. Edith Picht-Axenfeld in Polen nach fünfzig Jahren. Musikalische Reise. [Poemat]. Tłum. M. Zähres. Freiburg: GFPS 1988, 16 s. Wyd. nast. zmien. tamże 1988.

Tekst w jęz. niem. i pol.

8. Die Erde über dem Kopf, den Himmel unter den Füßen: Gedichte. [Przeł.] M. Zähres. Köln: Treff-Punkt, Ost-West-Verl. 1989, 86 s.

Tekst w jęz. niem. i pol. — Zawiera cykle: uśmiechnął się Bóg; ty za blisko my za daleko; zakwitły mleczce; cierpliwie szczęśliwa kobieta; kasztany dzieciństwa koniki; kopytami wydarzeń.

9. Mnie się nie lękaj. [Wiersze]. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1989, 99 s.

Zawiera m.in. cykl: Naszyjnik umiłowanego [poz. 5].

10. Biblia na każdy dzień. [Biblia dla dzieci]. Lubl.: Epideixis 1991, [194] s. Wyd. nast. tamże 1992.

11. Rozmyślajmy dziś ... [Rozmyślania religijne]. Pozn.: Pallot. 1991, 187 s.

12. Śladami Nieznanego. Rozmowy o Jezusie. Wwa: Ofic. Prz. Pousz. 1991, 94 s.

13. Juda przyjdzie ostatni i inne wiersze. Z rys. J. Marciniaka. Pozn.: Kanwa, Ośrodek Kultury

Chrześcijańskiej przy Kościele Księży Jezuitów, Związek Pol. Plastyków w Pozn. 1992, 27 s.

14. Powrót Uriasza i inne wiersze. Wybór i wstęp: P. Urbański, P. Cieślak. Szczec.: Wydawn. Barbara 1992, 70 s.

Zawiera m.in. cykle: Traktaty [poz. 4]; Święty Franciszek z Asyżu; Powrót Uriasza; Naszyjnik umiłowanego [poz. 5]; Jak milczales, tak mów.

15. Droga Krzyżowa. [Rozważania]. Wr.: ANKO 1993, 14 s.

16. Nie chowa się światła. Myśli na rok liturgiczny ABC. Kr.: Wydawn. WAM 1994, 234 s.

17. Z dnia na dzień. [Wiersze]. Tor.: Wyd. Kultury, Turystyki i Sportu Urzędu Miejskiego 1994, 31 s.

18. Przy świecy i ogarku. (Rozmowy, eseje, szkice). Wstępem poprzedził S. Sterna-Wachowiak. Pozn.: SPP 1995, 204 s.

Zawartość: S. Sterna-Wachowiak: Pukanie do Bożych drzwi. (Wstęp). — [Wywiady z W.O.]: „Przychodzi czas świadków” Rozmowa J. Grzegorzycy; Przy świecy i ogarku. Rozmowy J. Kubla; Ze Zwartowa, ze Wschowy, między Wschodem i Zachodem. Rozmowa S. Sterna-Wachowiaka. — Szkice: Mistyka ciała [dot.: Pieśń nad Pieśniami]; Słowo, jego hipostaza i sakramentalność; Kultura jest wcieleniem Królestwa Bożego; Źródła poezji; Nouwen [dot. H.J.M. Nouwena]. — Nadto teksty radiowych audycji poetyckich oraz wiersze.

19. Zebrane po drodze. [Wiersze]. Kr.: Wydawn. WAM 1998, 72 s.

Wybory utworów w przekł. niem.: zob. Twórczość poz. 8, — ros.: K ziemle obetovannoj. [Przeł.] V. Basyrov. Chmelnickij 1992.

Nadto libretta: Wyjście z mroku. [Na sopran i kwartet smyczkowy]. [Muz.] R. Bukowski. Pracykonanie 1983; Na 50-lecie kanonizacji św. Andrzeja Boboli. [Muz.] Z. Bernat. Pracykonanie 1988.

Przekłady

1. A.L. Lönnqvist: Jedną drogą. [Wiersze]. Przekł. ze szwedz.: A. Kołaczkowski, ... Lubl.: Kerygma 1992, 164 s.

Tekst w jęz. szwedz. i pol. Por. Przekłady poz. 2.

2. A.L. Lönnqvist: Smala stigar. Wąskie ścieżki. Przekł.: A. Kołaczkowski, I. Policastro. Parafraza poetycka cz. I-IV ..., cz. V-VIII T. Polanowski. Wstęp, wybór i oprac.: R. Montusiewicz. Lubl.: Norbertinum 1995, 169 s.

Tekst w jęz. szwedz. i pol.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiady: Przejrzysta barwność. [Rozm.] B. Chmiel. *Prz. Pousz* 1987 nr 3; Nie wypaść z sensu. [Rozm.] W. Pankowski. *Gaz. Wyborcza*, wyd. A [Bydż., Piła, Tor., Włocławek] 1994 nr 101, dod. *Gaz. Region*; Musi być odpowiedź. [Rozm.] P. Szewc. *Rzeczpospolita* 1996 nr 243.

[Zamyśl:] A.W. Pawluczuk: Zważenie i nadzieja. *Akcenci* 1980 nr 2; J. Twardowski: O wierszach księdza] W.O. *Wież* 1980 nr 6. — J.B. Ozóg. *Zycie Lit.* 1982 nr 11, toż w *Za*

i Przeciu 1982 nr 15 [rec.: Z głębi cienia]. — J. Sochoń: Poezja wiary. *Akcent* 1982 nr 4 [m.in. o W.O.I. — [Z głębi cienia:] J. Stolarczyk: Zwykłe piękno. *Odra* 1982 nr 11; W. Zieliński: Z głębi człowieka. *Prz. Tjg.* 1982 nr 35. — E. Isakiewicz: Poezja dopełnieniem kapłaństwa. *Tjg. Pol.* 1983 nr 49. — A. Mazierski: Z głębi cienia. (O poezji księdza W.O.). *Lad* 1983 nr 6. — P. Szewc. *Radar* 1983 nr 8 [rec.: Z głębi cienia]. — A. Babuchowski. *Katolik* 1985 nr 43 [rec.: Łagodność domu]. — B. Eysymont: „Łagodność domu” W.O. *Za i Przeciu* 1985 nr 36. — E. Glumińska: Szept łagodny. *Przew. Katol.* 1985 nr 51/52 [rec.: „Ty za blisko, my za daleko ...]. — [Łagodność domu:] E. Kurzawa. *Nowe Książ.* 1985 nr 9; Z. Łączkowski: „...bo poezja jest wielką ciszą”. *Sl. Pousz.* 1985 nr 116, przedr. w teżej: Poezja nie zniewolona, czyli Spacerkiem przez sacrum i profanum. Wwa 1997; K. Pieńkosz: Poeta pielgrzymujący. *Literatura* 1985 nr 8; P. Szewc: Poetycka pełnia. *Tjg. Pousz.* 1985 nr 48. — W. Michalski: Niech powróci łagodność wspólnego domu. *Tjg. Pol.* 1985 nr 31. — B. Wróblewski: Moralne światło i cień. W teżej: Wydziedziczenie i kompleksy. Lubl. 1985 [dot.: Z głębi cienia]. — M. Kania: Głos ukrytego w cieniu. *Lad* 1986 nr 4. — [„Ty za blisko, my za daleko ...] Z. Łączkowski: Księdza W.O. rozmowy z innymi ... *Sl. Pol.* 1986 nr 7. — P. Matywiecki: Poezja wielkoduszności. *Pouściągłość i Pr.* 1986 nr 2/3. — S. Sterna-Wachowiak: Poezja słów pierwszych. *Twórczość* 1986 nr 9 [rec.: Łagodność domu]. — P. Szewc: „Dźwigać grzech aż do nawrócenia”. *Prz. Pousz.* 1986 nr 7/8 [dot.: Naszyjnik umiłowanego; „Ty za blisko, my za daleko ...]. — A. Staniszeński: Ojciec W.O. *Gaz. Olszt.* 1993 nr 27. — P. Urbanski: Czy Judasz może być zbawiony? (Apokryf według W.O.). *Akcent* 1993 nr 1/2. — A. Nieradko: W świetle miłości. O poezji W.O. *Akcent* 1994 nr 3/4. — S. Stanik: Poeta-ksiądz czy ksiądz-poeta? *Nowe Książ.* 1994 nr 2 [rec.: Powrót Uriasz]. — M. Cisło: Poezja jest dla mnie religią. *Res Publica Nowa* 1995 nr 7/8 [rec.: Z dnia na dzień]. — K. Cwikliński: Osobowość zwielokrotniona. *Nowe Książ.* 1996 nr 7 [rec.: Przy świecy i ogarku]. — A. Szymańska: Bezpieczne związki. *Odra* 1996 nr 4 [rec.: Z dnia na dzień]. — Z. Chojnowski: Kontemplacja i działanie. *Borussia* 1997 nr 14 [rec.: Przy świecy i ogarku]. — B. Chrzastowska: „Wierzę wierszem”. O poezji kapłańskiej. W Religijne aspekty literatury polskiej XX wieku. Lubl. 1997. — S. Sterna-Wachowiak: Czy diabeł lubi pobożność? *Nowe Książ.* 1998 nr 12 [rec.: Zebrane po drodze].

M.K.K.

OTWINOWSKA Barbara ur. 1924

Pseud.: Nikodem Janicki.
Historyk literatury.

Urodzona 11 czerwca 1924 w Toruniu; córka Stefana Otwinowskiego, inżyniera, i Zofii z Górskich. Dzieciństwo spędziła w Toruniu oraz w majątkach Świack (Suwalskie) i Koroszczyn (Białkopodlaskie). Od 1937 mieszkała we Lwowie, gdzie do 1939 uczęszczała do Gimnazjum ss. Urszulanek. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie, tu kontynuowała naukę na tajnych kompletach Gimnazjum ss. Nazaretanek i w maju 1944 uzyskała maturę. Od 1943 była żołnierzem AK. Uczestniczyła w powstaniu warszawskim jako łączniczka i sanitariuszka; została odznaczona Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Po upadku powstania, wywieziona na roboty do Niemiec, powróciła jeszcze w czasie działań wojennych do Warszawy. Od kwietnia 1945 do stycznia 1946 pracowała jako urzędniczka w Starostwie Grodzkim

Śródmiejsko-Warszawskim. Równocześnie jesienią 1945 rozpoczęła na Uniwersytecie Warszawskim (UW) studia polonistyczne; równolegle studiowała romanistykę. W maju 1947 została aresztowana i wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego skazana na trzy lata więzienia; przebywała w więzieniu na Mokotowie w Warszawie oraz w Fordonie. Po wyjściu na wolność w lipcu 1950, podjęła we wrześnie przerwane studia polonistyczne na UW; w 1952 uzyskała magisterium. Równocześnie w 1951 została zatrudniona w Instytucie Badań Literackich (IBL), początkowo na pracach zleconych przy gromadzeniu materiałów do „Bibliografii zawartości literackiej czasopism XIX i XX w. (do 1939)”, od listopada 1952 na etacie referenta w dziale administracyjnym, następnie od 1953 na etacie pracownika naukowego w Dziale Historii Języka Artystycznego, później w Pracowni Historii Literatury XVII Wieku: w 1953-55 jako asystent, 1955-56 starszy asystent, 1956-62 adiunkt. Od listopada 1957 do grudnia 1958 należała do ZBoWiD. Po zdaniu w 1962 specjalistycznego egzaminu, pracowała na etacie starszego dokumentalisty dyplomowanego. W 1967 doktoryzowała się w IBL PAN na podstawie rozprawy pt. „V. Fabriciusa *Disquisitio de formis styli variis* (1619) wobec XVI i XVII-wiecznych sporów o style prozy” (promotor doc. dr hab. Czesław Hernas). W 1975 habilitowała się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Język – naród – kultura. Antecedencje i motywy renesansowej myśli o języku” i w 1977 otrzymała tytuł docenta. W 1981 została kierownikiem Pracowni Historii Literatury Renesansu i Baroku, którą prowadziła do 1993. Pełniła funkcję sekretarza zespołu redakcyjnego edycji „Dzieł wszystkich” J. Kochanowskiego. Od 1985 wchodziła w skład Rady Naukowej IBL PAN. W 1986 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. Jest członkiem stowarzyszeń International History for the History of Rhetoric w Zurychu (od 1988), Accademia Adamo Mickiewicz w Bolonii (od 1989), Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego (od 1990), Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1992), Stowarzyszenia im. Stanisława ze Skarbimierza (od 1993). Od 1992 jest redaktorem naczelnym pisma *Nike (Biuletyn Środowiska Fordonianek)*. W 1994 przeszła na emeryturę. W 1995 otrzymała nagrodę im. J. Górskiego, przyznaną przez Towarzystwo Miłośników Historii. Była autorką wystawy pt. „Więźniowie polityczni w PRL w latach 1944-1956”, otwartej w grudniu 1996 w Muzeum Niepodległości w Warszawie. Odnaczona m.in. Medalem za Warszawę 1939-1945 (1964), Krzyżem Armii Krajowej (Londyn, 1985), Warszawskim Krzyżem Powstańczym (1987), Krzyżem Więźniów Politycznych 1939-1989 (1996). Mieszka w Warszawie.

1. Walka o język w literaturze staropolskiej. Art.: M.R. Mayenowa. Bibliogr.: ..., L. Pszczołowska, J. Puzyńska. W: Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia. Materiały. Oprac.: K. Budzyk, R. Pollak, S. Stupkiewicz. Wwa 1954 s. 375-458. Wyd. osob. jako wyd. 2 rozszerz. z adresem wydawn.: M.R. Mayenowa: Walka o język w życiu i literaturze staropolskiej. Bibliogr. oprac.: ..., L. Pszczołowska, J. Puzyńska. Wwa: PIW 1955, 212 s. PAN IBL.

W wyd. osob. bibliogr. na s. 33-213.

2. Modele i style prozy w dyskusjach na przełomie XVI i XVII wieku. Wokół toruńskiej rozprawy Fabriciusa z 1619. Wr.: Ossol. 1967, 225 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

3. Język, naród, kultura. Antecedencje i motywy renesansowej myśli o języku. Wr.: Ossol. 1974, 288 s. IBL PAN.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Wstęp. — I. Antyk: Humanizm starożytnej kultury i jej renesansowa recepcja; Geneza mowy; Arche — zasada mowy; Rzym; „biegły w dwujęzycznej mowie” i tendencje do emancypacji łaciny. — II. „Biblia” i patrystyka: Chrześcijańska historia mowy; W kręgu chrześcijańskiej paidei. — III. Średniowiecze: Wielość i jedność; Koncepcje „Polski” w kronikach średniowiecznych. — IV. Renesans: Dwa kultury językowe XVI stulecia. (Renesans narodów i języków); Przeszłość i teraźniejszość języka polskiego: entogeneza — geografia — klasyfikacja lingwistyczna; Sacramentum linguae Latinae; W aurze renesansowego entuzjazmu: walka o język literacki; Apoteoza języka narodowego; Formy pracy nad językiem; W sojuszu z reformacją. — Zakończenie.

Nagroda naukowa im. A. Brücknera Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 1975.

Studia i szkice w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Rola dydaktyki językoznawczej Komeńskiego w Polsce XVII wieku. W: Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej. Wr. 1963 s. 190-218. — Elogium — „Flos floris, anima et essentia” poetyki siedemnastowiecznego panegiryzmu. W: Studia z teorii i historii poezji. Wr. 1967 s. 148-184; wersja franc.: L'éloge — délicieuse „invention” de la poésie d'esprit au XVIIe siècle. W: Barocco fra Italia e Polonia. Wwa 1977 s. 193-209. — Imitacja — eklektyzm — spontaniczność. *Stud. Estet.* 1967 s. 25-38. — „Concours discordia” Sarbiewskiego w teorii konceptyzmu: Sarbiewski wobec tradycji i współczesności. Zgodność ekstremów. Gracián i Pellegrini. W świetle typologii „De acuto et arguto”. „Concours discordia et discors concordia” u następców. *Pam. Lit.* 1968 z. 3 s. 81-110. — Udział Reformacji w rozwoju nauki polskiej. W: Wkład protestantyzmu do kultury polskiej. Wwa 1970 s. 150-199. — Mikołaj Rej w walce o literacki język narodowy. W: Mikołaj Rej. Wr. 1971 s. 29-49. — „Geśi” i „leda co” w teo-

rii językowliterackiej Reja. *Pam. Lit.* 1972 z. 1 s. 127-158. — Problemy języka jako wyraz kształtowania się świadomości narodowej w literaturze Renesansu. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 1. Wr. 1972 s. 155-222. — Cyceronianizm polski. W: Literatura staropolska i jej związki europejskie. Wwa 1973 s. 99-130. — Imitacja. Zarys problematyki i ewolucja pojęcia. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 2. Wr. 1973 s. 381-458. — Od „manieri” do „stylu”. (Paragon sztuki i literatury). W: Estetyka, poetyka, literatura. Wr. 1973 s. 77-118. — Polski dwugłos o języku narodowym w kościele. (Hozjusz — Frycz). W: Andrzej Frycz Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia. Wr. 1974 s. 131-163. — Der „gemeine Mann” als Adressat der volkssprachlichen Literatur in der Renaissance. [Przeł.] G. Jonas. W: *Renaissanceliteratur und frühbürgerliche Revolution*. Berlin 1976 s. 194-202. — [Hasła:] Dowcip; Geniusz; Gust; Imaginacja; Naśladowanie (Mimesis); Natura [współaut.] H. Hinz; Retoryka. W: Słownik literatury polskiego Oświecenia. Wr. 1977 s. 73-78, 161-167, 194-201, 210-215, 353-360, 360-367, 590-599. — „Homo metaphoricus” w teorii twórczości XVII w. W: Studia o metaforze. Wr. 1980 s. 31-56. — Humanistyczna koncepcja „otium” w Polsce na tle tradycji europejskiej. W: Studia porównawcze w literaturze staropolskiej. Wr. 1980 s. 169-186. — Niech Sarmacę swymi pieśniami przystroję. W: Kochanowski. Z dziejów badań i recepcji twórczości. Wwa 1980 s. 355-362. — Wyras „ojczyzna” na przestrzeni życia i twórczości Jana Kochanowskiego. *Poezja* 1980 nr 8/9 s. 52-67. — Rzecz o „sympatii i antypatii” Stanisława Herakliusza Lubomirskiego. W: Stanisław Herakliusz Lubomirski. Wr. 1982 s. 101-122. — Po co manieryzm? (Przegląd stanowisk). W: Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej. Wr. 1984 s. 97-109. — „Wciąż nowa Minerwa”. Próba kwalifikacji retoryki barokowej. W: Retoryka a literatura. Wr. 1984 s. 41-55. — La „ars historica” en Pologne aux XVIe et XVIIe siècles. *Europa Orientalis*. Rzym 1986 z. V s. 49-63. — Le Lipsianisme en Pologne aux XVIe et XVIIe siècles. *Ecrits scientifiques*. Traductions. [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 15: 1986 s. 43-56. — Sen w poezji Jana Kochanowskiego. W: Jan Kochanowski. T. 1. Lubl. 1989 s. 399-413. — I bolognesi nella letteratura del Rinascimento polacco. W: *Laudatio Bononiae*. Bologna, Varsavia 1990 s. 310-323. — Na słupie koronę zawieśmy złotą ... W: *Filologia e letteratura nei paesi slavi*. Roma 1990 s. 265-280. — Ziemianin czy dworzanin? A może osoba? (Jeszcze o autoportrecie Mikołaja Reja). W: *Munera Polonica et Slavica*. Udine 1990 s. 185-196. — Karta duszy tworzącej. O niektórych kategoriach estetycznych polskiego

baroku. W: *Literatura i kultura polska po „Potopie”*. Wr. 1992 s. 91-103. — Edytorstwo staropolskie Juliana Krzyżanowskiego. W: *Ignis ardens*. Wwa 1993 s. 250-260. — Mignon francuskiej poezji na sarmackim dworze. W: *Necessitas et ars*. T. 2. Wwa 1993 s. 5-12. — Henryk Sienkiewicz „Litwo” et sa Lithuanie. W: *La via dell'Ambrà dal Baltico all'Alma Mater*. Bologna 1994 s. 379-391. — O manierystycznej perswazji myśli nowe i nie nowe. *Ogród* 1994 nr 3 s. 152-163. — La conscience de la communauté européenne dans les théories et dans les méthodes de recherche sur l'ethno-génèse et la glotto-génèse au temps de la Renaissance. W: *La nascita dell'Europa per una storia delle idee Fra Italia e Polonia*. Firenze 1995 s. 105-113. — Metafizyka Pana na Ujazdowie. W: *Religijność literatury polskiego baroku*. Lubl. 1995 s. 201-219. — Powietrzne nic. W: *Literatura polskiego baroku w kręgu idei*. Lubl. 1995 s. 297-312. — Przemocą obalały panujący ustrój. W: *Więźniowie polityczni 1944-1956. Niepodległość i Pamięć* 1997 nr 1 z. 1 s. 87-112. — Więzień — Jerzy Braun. W: *Więźniowie polityczni 1944-1956. Niepodległość i Pamięć* 1997 nr 1 z. 2 s. 287-306.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Wypowiedzi o języku i stylu w okresie staropolskim. (Do połowy XVIII w.). Oprac.: ..., J. Puzynina pod red. M.R. Mayenowej. Wr.: Ossol. 1963, XIV, 841 s. IBL PAN.

2. J. Kochanowski: *Dzieła polskie*. T. 1-2. Oprac.: J. Krzyżanowski. Skolacjonowała ... Wyd. 5. Wwa: PIW 1967, 636 + 357 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 6 1969, wyd. 7 1972.

3. M. Krowicki: *Chrześcijańskie a zartobliwe namipnienie; Adhortatio; Obraz a konterfekt własny antykrystów*. Oprac. [i wstęp:] ... i J. Tazbir. Adhortatio przygot. do druku I. Lichońska. Wwa: PWN 1969, XXIX, 87 s. IFIS PAN.

4. Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej. Pod red. ... i J. Pelca. Wr.: Ossol. 1984, 343 s. IBL PAN.

5. Retoryka a literatura. Praca zbiorowa pod red. ... Wr.: Ossol. 1984, 224 s. IBL PAN.

6. Jan Kochanowski. 1584-1984. Epoka, twórczość, recepcja. Pod red. nauk. J. Pelca oraz P. Buchwald-Pelcowej i ... T. 1-2. Lubl.: WLibel. 1989, 556 + 446 s.

7. Słownik literatury staropolskiej. (Średniowiecze, Renesans, Barok). Pod red. [i wstęp] T. Michałowskiej przy udziale ..., E. Sarnowskiej-Temeriusz. Wr., Wwa, Kr.: Ossol. 1990, 976 s. *Vademecum Polonisty*.

Tu także 25 haseł B.O.: Afekty; Ars metrica; Cyceronianizm; Czytelnictwo [współaut.] W. Korotaj; Elogium; Figury; Gramatyka; Humanizm [współaut.] E. Sarnowska-Temeriusz; Ima-

ginacja [współaut.] E. Sarnowska-Temeriusz; Imitacja; Ingenium; Iudicium; Język narodowy; Koncept; Magia [współaut.] E. Sarnowska-Temeriusz; Manieryzm; Mimesis [współaut.] E. Sarnowska-Temeriusz; Mowa; Okres retoryczny; Platonizm [współaut.] E. Sarnowska-Temeriusz; Retoryka; Sentencja; Słowniki; Tropy; Wymowa.

8. J. Kochanowski: *Dzieła wszystkie*. Wyd. sejmowe. Red. nac.: J. Woronczak. T. 4. Pieśni. Oprac.: M.R. Mayenowa i K. Wilczewska przy udziale ... oraz M. Cytowska. Wr.: Ossol. 1991, 849 s.

9. *Literatura i kultura polska po „Potopie”*. Pod red. nauk. ... i J. Pelca, przy współudziale B. Fałkiewicz. Wstęp: J. Pelc. Wr.: Ossol. 1992, 239 s. IBL PAN.

10. I. Tomalakowa: *Wiersze więzienne*. Oprac. i wstęp ... Wwa: [Wydawn. kserograficzne] 1992, 179 s.

11. *Necessitas et ars*. Studia staropolskie dedykowane Profesorowi Januszowi Pelcowi. Pod red. ..., A. Nowickiej-Jeżowej, J. Kowalczyka, A. Karpińskiego. T. 1-2. Wwa: Semper 1993, 157 + 184 s.

12. I. Tomalakowa: *Drugi brzeg. Wiersze wojenne i więzienne*. Red.: ..., E. Zawacka. Tor.: Fundacja „Arch. Pomor. AK” 1994, 210 s.

Wiersze zebrały i do druku przygot. ... i A.K. Tomalak-Rezuto.

13. *Przeciwko złu. Wiersze i piosenki więzienne 1944-1956*. Zebrała i oprac. oraz wstępem poprzedziła ... Wwa: Akces 1995, 488 s.

14. *Polacy wobec przemocy 1944-1956*. Pod red. ... i J. Żaryna. Wprowadzenie i dopełnienie ... Wwa: Spotkania 1996, 383 s.

15. J. Kochanowski: *Dzieła wszystkie*. Wyd. sejmowe. Red. nac.: J. Woronczak. T. 7, cz. 2: *Proza*. Oprac.: B. Kreja, ..., M. Szymański. Wr.: Ossol. 1997, 530 s.

16. *Więźniowie polityczni 1944-1956. Niepodległość i Pamięć* 1997 nr 1 z. 1-2. Red. nac.: A. Starwarz. Red. nauk. ... Wwa: Muzeum Niepodległości 1997, 192 + 410 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. — Wywiad: Przyszło ciemne i złe, ale muza nie zamilkła. Z prof. B.O. rozm.: M. Starzyńska, J. Kordaszewicz. *Życie Warsz.* dod. *Niedziela*, 1995 z 15-16 VII.

T. Bienkowski. *Odrodzenie i Reformy w Pol.* 1969 t. 14 [rec.: Modele i style prozy w dyskusjach na przełomie XVI i XVII wieku]. — [Język, naród, kultura:] J. Krzyżanowski. *Pam. Lit.* 1975 z. 3; I. Wieniewski. *Język w kulturze narodu. Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1977 nr 188. — [Przeciwko złu. Oprac. ...] A. Mieszkowska. *Obrona przed złem — poezja. Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1995 nr 148; A. Mieszkowska. *Przerwane milczenie. Nowe Książ.* 1995 nr 8; J.R. Krzyżanowski. *O potrzebie poezji. Prz. Pol.*, dod. kult. *Nowego Dz.*, Nowy Jork 1996 z 11 I. — E. Kotarska. *Panorama pięknych. Gaz. Wyborcza* 1996 nr 289. — [Polacy wobec przemocy 1944-1956. Oprac. ...] M. Wiśniewska. *Powracająca fala. Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1996 nr 98; K. Kosiński. *Pierwsze lata Polski Ludowej. Więź* 1997 nr 12.

OTWINOWSKI Stefan 1910-1976

Pseud.: S.O.; S. OTW.; Sok.; (Sok); SOK; Stef; Władysław Podrobek.

Powieściopisarz, dramatopisarz, eseista.

Urodzony 3 marca 1910 w Pyzdrach pod Kaliszem; syn Stanisława, farmaceuty, właściciela apteki, i Ludomiły z Królikowskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Asnyka w Kaliszu. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką; w 1929 otrzymał przeznaczoną dla uczniów nagrodę im. J. Kasprowicza. Debiutował w 1931, w szkolnym miesięczniku *Sztubak*, wydawanym przez Koło Literacko-Naukowe „Kalina”, artykułem pt. „Sport i literatura” oraz wierszem pt. „Suterena” (nr 4; podp. Stef). Po uzyskaniu matury w 1931, przez trzy lata studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. Uczył się też tańca w Operze Warszawskiej. Występował jako aktor w kabaretach i teatrach rewijowych, m.in. w Teatrze 8³⁰. W 1934-35 należał do Klubu Artystycznego „S”. Debiutował w 1934 opowiadaniem pt. „Świąteczny śnieg”, ogłoszonym na łamach katowickiej *Polonii* (nr 3665); w tymże piśmie publikował do 1935. W 1936 nawiązał stałą współpracę z *Czasem*, publikował też w *Kurjerze Porannym* (1937-38). W 1937 został członkiem ZZLP. W tymże roku ożenił się z Ewą Zychówną, studentką dziennikarstwa. W 1938 otrzymał nagrodę literacką m. Kalisza im. A. Asnyka. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Krótko był sprzedawcą książek w kawiarni „Pod kogutem”. Brał udział w konspiracyjnym życiu literackim. Pracował nad powieścią pt. „Czas nieludzki”. Po upadku powstania warszawskiego krótko przebywał w Zalesiu. Następnie zamieszkał na stałe w Krakowie. W sezonie 1946/47 był kierownikiem literackim Starego Teatru, w sezonie 1947/48 pełnił tę funkcję wspólnie z Ludwikiem Hieronimem Morstinem. Fragmenty prozy, artykuły, felietony i recenzje ogłaszał m.in. w *Odrodzeniu* (1945-47), *Twórczości* (1945-47), *Od A do Z* (1946, 1952-55) i *Kuźnicy* (1946-49; tu także stały felieton pt. „W Krakowie (Listy)”). Brał czynny udział w pracach ZZLP (od 1949 ZLP); w 1947 i stałe od 1951 (przez 25 lat) był prezesem Oddziału Krakowskiego ZLP i członkiem Zarządu Głównego. W 1949-50 należał do redakcji *Dziennika Literackiego*. W 1951 był współzałożycielem i od początku istnienia pisma (do 1976) redaktorem działu prozy w *Życiu Literackim*; ogłaszał tu m.in. cykle felietonów pt. „Listy z Krakowa” (1964) i „Notes krakowski” (od 1965). Jednocześnie w 1952-56 był kierownikiem literackim, aktorem i konferansjerem krakowskiego Teatru Satyryków. Od 1957 współpracował z *Dziennikiem Polskim*. Wiele wyjeżdżał za granicę, m.in. do Albanii i Bułgarii (1955),

Włoch (1956), Finlandii i na Węgry (1964) oraz do Czechosłowacji i Niemiec (1966). W 1960 otrzymał nagrodę literacką m. Krakowa, w 1965 Złotą Odznakę m. Krakowa, w 1967 nagrodę MRN w Krakowie w dziedzinie upowszechniania kultury, w 1969 nagrodę literacką Ministra Kultury i Sztuki II stopnia, a w 1976 nagrodę *Życia Literackiego*. Był wieloletnim członkiem Komisji Kultury Rady Narodowej m. Krakowa. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1970), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Zmarł nagle 30 stycznia 1976 w Krakowie. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Życie trwa cztery dni. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1936, 212 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: WL 1959, tamże: wyd. 3 1977, wyd. 4 1986.
2. Marionetki. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1938, 225 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1958.
3. Dziwacy. Powieść. *Czas* 1939 nr 47-113.
4. Odwiedziny. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1939. Druk aktu II z komentarzem E. Otwinowskiej. *Życie Lit.* 1981 nr 5 s. 9-10.
Masz. (podp.: Władysław Podrobek) w czasie okupacji niem. znajdował się w zbiorach Z. Mitznera, następnie w archiwum żony, Ewy Otwinowskiej.
5. Czas nieludzki. Powieść. Kat.: Ofic. Wydawn. [1946], 130 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1961, tamże 1964.
6. Nagrobek. [Powieść]. [Łódź:] Książka 1946, 143 s.
7. Wielkanoc. Dramat w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. im. Wojska Pol. 1946. Wyd. z przedm. M.M. Borwiczka Kr.: Centr. Kom. Żydów Pol. 1946, 91 s.
Nagroda literacka Funduszu Kultury Nar. (Woj. Nagroda Artyst. Kr.) w 1946.
8. Dobra wróżba. Komedya w 3 aktach. Praprem. Kr., Stary T. 1948. Druk fragm.: *Dz. Lit.* 1947 nr 26 s. 1-2; *Twórczość* 1947 nr 10 s. 17-26.
9. Srebrna podkowa. Nowela filmowa. [Współaut.:] W. Mach. *Echo Tyg.* 1949 nr 1-10.
10. Traktor i dziewczyna. Krotkowiec ze śpiewkami w 3 aktach. [Współaut.:] T. Kwiatkowski, W. Mach. Praprem. Kr., Stary T. 1949. Druk fragm. pt. Miłość i pszczoly. *Dz. Lit.* 1949 nr 31 s. 2.
Inna wersja tytułu: Motoryzacja w Strękowcinie. — Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
11. Dni Krakowa. Rzecz sceniczna w 3 odsłonach. *Dz. Lit.* 1950 nr 42 s. 1, 5, nr 43 s. 4.
12. Rapsod. [Libretto]. Muz.: P. Perkowski. Wyst. Kat., Opera Śląska 1950.

13. Spotkania z uśmiechem. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1952, 113 s.

Zawartość: Przedmowa. – W powiatowym mieście; Pierwsze dachy; Siłownia na widokreğu; Świąteczny dzień; Inżynier butów; Gniew poety; Trudny uczeń; Wakacje; Sport na wsi; Spotkania z uśmiechem.

14. Moje okolice. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1954, 117 s.

Zawartość: Wiosna; Kuźnia; Pięćdziesiątka; Czerwony goździk; Romeo; Lampa naftowa; Wysoko; Franuś; Zaplecze.

15. Gwiazdy i ziemia. Sztuka w 4 aktach. Kr.: WL 1955, 135 s.

16. Julia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1957, 248 s. Wyd. 2 tamże 1959.

Przekł. bułg.: Julija. [Przeł.] M. Metodiev. Sofija 1962. Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1960.

17. Niedyskrecje i wspomnienia. Kr.: WL 1957, 231 s.

Zawartość: Listy [do *Kuźnicy*]. – Próby do autobiografii: Nie, nie jest to w porządku ..., czyli jak nie zostałem aktorem; Jak zostałem pisarzem?; Inna cyganeria; Literatura i życie (próba rachunku); W rocznicę Pruszkowa; Wspólny los; Ciemność trwa; Nadzieje i rozczarowania; Literaci zdrowi i chorzy. – Szkice do portretów: Warszawski początek; Antoni Fertner; Serdeczny człowiek; Zofia Nałkowska; Wielka strata [dot. A. Żelwerowicza]; Humor filozoficzny. – W Albanii i na morzach. – I bliższe podróże kształca: „Ładujcie teatr na furgony” [dot. Teatru Satyryków w Kr.]; Stara redakcja, hotel robotniczy, Maśliński i nocne życie Częstochowy; Repertuar i cukierni; Tematy zakopiańskie; Nowa miłość; Notatki z Zielonej Góry.

18. Cicha leśniczówka. Opowiadania. Kr.: WL 1963, 125 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Zawartość: Lampa naftowa [poz. 14]; Wakacje [poz. 13]; Odwiedziny [poz. 4]; Pan Ambróży; Cicha leśniczówka; Dalekie łądy; Pięćdziesiątka [poz. 14]; Dickens; Renifery; Delfiny; Uzdrowsko.

19. Samosąd. [Powieść]. Kr.: WL 1966, 163 s.

Wyd. 2 łączne z poz. 21, 25 pod wspólnym tytułem: Własna wina. Kr.: WL 1973, 335 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 21, 25.

20. Pacjent z parasolem. [Słuchowisko]. Radio 1967. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 2 s. 9-26. Por. poz. 23.

21. Okoliczności łagodzące. Powieść. Kr.: WL 1968, 208 s. Wyd. 2 łączne z: Samosąd; Świadek nieoczekiwany zob. poz. 19.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 19, 25.

22. Pamiętki i herezje. [Feliety literackie]. Kr.: WL 1968, 225 s.

Dot. życia lit. Krakowa. – Zawartość: Listy do Wilka [W. Machal]. Rok 1964; Rok 1965; Myśli o nieobecnych. Po zgonie Wilhelma Macha. – Notes krakowski: Lata 1965-1966 [druk uzupełniony w *Życiu Lit.*].

23. Pacjent. Sztuka w 4 aktach. *Dialog* 1969 nr 10 s. 5-30. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1970. Por. poz. 20.

Adapt. tv: TV 1980.

24. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1970, 159 s.

Zawiera z poz. 14: Romeo; Pięćdziesiątka, – z poz. 18: Pan Ambróży; Dalekie łądy; Renifery; Delfiny; Dickens; Cicha leśniczówka, – oraz: Mój kawiarniany pies; Sarna w miasteczku.

25. Świadek nieoczekiwany. [Powieść]. Kr.: WL 1971, 193 s. Wyd. 2 łączne z: Samosąd; Okoliczności łagodzące zob. poz. 19.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 19, 21.

26. Szansa. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1972 nr 1 s. 5-30. Praprem. Łódź, T. Nowy 1980.

27. Notes krakowski. [Feliety]. Kr.: WL 1975, 354 s.

Zawiera teksty druk. w 1967-1972 w *Życiu Lit.*

28. Stworzeni dla siebie. Opowiadania. Kr.: WL 1976, 151 s.

Zawartość: Nic więcej nie udało się ustalić; Miłosierdzie; Plakać ze szczęścia; Wywoływanie duchów; Spaść z drzewa; Stworzeni dla siebie.

29. Nic więcej nie udało się ustalić i inne opowiadania. Wybór: J. Kajtoch. Kr.: WL 1982, 267 s.

Zawiera z poz. 13: Wakacje, – z poz. 14: Pięćdziesiątka; Romeo; Lampa naftowa, – z poz. 17: Nie, nie jest to w porządku ..., czyli jak nie zostałem aktorem?; Jak zostałem pisarzem?; – z poz. 18: Cicha leśniczówka; Dalekie łądy; Renifery; Uzdrowsko; Odwiedziny; Pan Ambróży, – z poz. 28: Nic więcej nie udało się ustalić; Miłosierdzie; Wywoływanie duchów; Spaść z drzewa; Stworzeni dla siebie, – oraz: Wczoraj; Naukowy traktat o szczęściu; Jadran; Spotkania.

30. Wywoływanie duchów. [Opowiadania]. Kr.: WL 1984, 141 s.

Zawartość: Cicha leśniczówka [poz. 18], – z poz. 28: Nic więcej nie udało się ustalić; Wywoływanie duchów; Stworzeni dla siebie, – z poz. 29: Naukowy traktat o szczęściu; Jadran.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1966. – Wywiady: Rozmowa z S.O. Rozm. J. Śpiewak. *Czas* 1938 nr 284; Rozmowa z S.O. Rozm. T. Chrzanowski. *Stolica* 1957 nr 25; Nie potrzebuję poznać, co to prowincja. Rozm. J. Marx. *Kierunki* 1973 nr 17.

SWPP 1. – PP (E. Głębička). – PSB (W. Maciąg). – LP (W. Maciąg).

[Życie trwa cztery dni:] J. Andrzejewski. *Prosto z Mostu* 1936 nr 28; W. Gombrowicz: "Wchłaniamy życie tylko przez nieliczne dni. Interesujący debiut beletrystyczny. *Kur. Poranny* 1936 nr 195, przedr. w tegoż: *Dziela*. T. 12. Kr. 1995; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1936 nr 10; A. Łaszowski: "Debiut pod znakiem śmierci". *Czas* 1936 nr 196; K. Wyka: Powieść o śmierci. *Gaz. Pol.* 1936 nr 278, przedr. w tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967; K. Irzykowski: Przekładaniec, kupa czy kompozycja? (Z powodu powieści O. i Buczkowskiego). *Pion* 1937 nr 7. – [Marionetki:] T. Breza: "Druga powieść O. *Ateneum* 1938 nr 4/5; W. Gombrowicz: "Kompleks aktorstwa u pisarza. *Kur. Poranny* 1938 nr 204, przedr. w tegoż: *Dziela zebrane*. T. 10. Paryż 1973 oraz w: *Dziela*. T. 12. Kr. 1995; A. Łaszowski: Powstanie człowieka. *Prosto z Mostu* 1938 nr 27; S. Napierski: Młoda proza. *Ateneum* 1938 nr 6. – [Czas nieludzki:] T. Breza: A jeżeli nie powieść, to co? *Kuźnica* 1946 nr 44, polem.; [K. Brandys] K.B.: Powieść – rzeka. *Tamże* nr 45; [K. Brandys] kb. *Tamże* nr 48. – J. Broszkiewicz:

¹ Teksty oznaczone gwiazdką * przedr. w: Sceptyk pełen wiary. Wspomnienia o Stefanie Otwinowskim. Kr. 1979.

- Pożegnanie z egzystencjalizmem. *Dz. Pol.* 1946 nr 216. — E. Csató. *Teatr* 1946 nr 5 [rec.: Wielkanoc]. — [Czas nieludzki:] M. Jarczyńska: Humanizm defensywny. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 36; W. Mach: "Człowiek w czasie nieludzkim. *Twórczość* 1946 nr 12. — [Wielkanoc:] R. Matuszewski. *Wiedza i Życie* 1946 nr 8; W. Natanson: Nowoczesny teatr poetycki. *Kamena* 1946 nr 6/7. — K. Wyka: Łęki, gesty, miejsca, czasy ... *Odrodzenie* 1946 nr 39, przedr. pt. Fiziologia strachu w tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948, wyd. 2 Wwa 1974, wyd. 3 Wwa 1989, oraz w: Szkie literackie i artystyczne. Kr. 1956 [rec.: Czas nieludzki]. — [Wielkanoc:] M.M. Borwicz: Tło historyczne. *Łódź Teatr*. 1946/1947 nr 1; H. Wielowiejska. *Listy z Teatru* 1946/1947 nr 7. — [Nagrobek:] L. Budrecki. *Kuźnica* 1947 nr 41; M. Jarczyńska: O „Nagrobku” O. *Twórczość* 1947 nr 3; K. Kuliczowska: Nagrobek czasominiomym. *Odrodzenie* 1947 nr 7. — [Dobra wróżba:] A.M. Swinarski. *Odrodzenie* 1948 nr 18; H. Wielowiejska. *Listy z Teatru* 1948 nr 21; E. Witkowska: „Dobra wróżba” nie jest zła. *Listy z Teatru* 1948 nr 23. — J.A. Szczepański: Uwagi o niektórych współczesnych dramaturgach polskich. *Teatr* 1949 nr 9. — [Spotkania z uśmiechem:] A. Kijowski. *Życie Lit.* 1952 nr 24; W. Sadowski: Notatki z wypraw w „teren”. *Nowa Kult.* 1952 nr 47; Z. Starowiejska-Morstinowa: Technika pointylistyczną. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 2. — W. Sadowski: Pisarz i jego okolice. *Życie Lit.* 1954 nr 49 [rec.: Moje okolice]. — L. Herdegen. *Życie Lit.* 1955 nr 20 [rec.: Gwiazdy i ziemia]. — W. Mach: Po próbie milczenia. *Nowa Kult.* 1955 nr 18 [rec.: Moje okolice]. — [Marionetki:] H. Berezka: Marionetki przeciw sobie. *Twórczość* 1958 nr 12; J.J. Lipski: Za kulisami. *Nowa Kult.* 1958 nr 23. — [Julia:] L. Elektorowicz: Pastelowa Julia. *Życie Lit.* 1958 nr 9; W. Mach: „Bańki, realizm i moral”. *Nowa Kult.* 1958 nr 5; W. Maciąg: Rozmowy o życiu. *Twórczość* 1958 nr 4; W. Sadowski: Książka niespodzianek. *Nowe Książ.* 1958 nr 5; Z. Starowiejska-Morstinowa: Między powieścią a reportażem. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 15; D. Danek. *Twórczość* 1959 nr 10; W. Maciąg: W kręgu młodzieńczych fascynacji. *Życie Lit.* 1959 nr 49; J.B. Ożóg: Powieść z prowincji. *Orka* 1959 nr 44. — S. Stanuch: Humanista na wygnaniu. *Życie Lit.* 1959 nr 24. — J.J. Lipski: Obiegujący debiut sprzed dwudziestu czterech lat. *Nowe Książ.* 1960 nr 4 [rec.: Życie trwa cztery dni]. — S. Wygodzki. *Orka* 1961 nr 18 [rec.: Czas nieludzki]. — S.W. Balicki: Ludzie „Dziennika Polskiego” zapamiętani wczoraj i widziani dziś. *Zesz. Praszon* 1964 nr 3. — L.B. Grzeniewski. *Kultura* 1964 nr 13 [rec.: Gicha leśnicówka]. — A. Hamerliński. *A.O. Tyg. Kult.* 1964 nr 13. — [Cicha leśnicówka:] Z. Kozarynowa. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 28; W.P. Szymański: „Lampa naftowa i młodość. *Więź* 1964 nr 5. — S. Zieliński: „Bukiećnik na urodziny. *Nowe Książ.* 1964 nr 3, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Nr 2. Wwa 1964 [rec.: Gicha leśnicówka]. — W. Maciąg: Powaby samotności. (O prozie S.O.). *Życie Lit.* 1965 nr 6, przedr. w tegoż: Nasz chleb powszedni. Kr. 1966. — W. Sadowski: Powieści i nowele O. *Nowa Szk.* 1965 nr 3. — L. Elektorowicz: Samosąd — nad kim? *Życie Lit.* 1966 nr 29 [rec.: Samosąd]. — Z. Greń: O. W tegoż: Książka nie napisana. Kr. 1966. — [Samosąd:] A. Hamerliński: Próba zyciorysu. *Tyg. Kult.* 1966 nr 41; W. Maciąg: Próba samosądu. *Twórczość* 1966 nr 10; M. Sprusiński: Czas samosądu. *Odra* 1966 nr 10; W.P. Szymański: Samosąd czy samoobrona? *Mies. Lit.* 1966 nr 3; W. Wnuk: W klimacie łagodnego sceptycyzmu. *Kierunki* 1966 nr 38; Z. Zabicki: „Samosąd i samourzeczenie. *Nowe Książ.* 1966 nr 15. — [Pamiętki i herezje:] A. Boska: Felietonista dobrotliwy. *Nowe Książ.* 1968 nr 23. — T. Lewandowski: Śladami współzycia czasów. *Nurt* 1968 nr 12. — W. Wyganowski: O S.O. *Życie Lit.* 1968 nr 5. — W. Zechenter: I znów książka o Krakowie. *Życie Lit.* 1968 nr 41 [rec.: Pamiętki i herezje]. — [Okoliczności łagodzące:] S. Balbus: Rzeczy duże i małe. *Życie Lit.* 1969 nr 27; Z. Jaroński: Zasady naczelne. *Mies. Lit.* 1969 nr 11; W. Maciąg: Życie jako okoliczności łagodząca. *Twórczość* 1969 nr 6. — W. Maciąg: „Być innym, szukać z życiem zgody”. *Życie Lit.* 1969 nr 29. — S. Melkowski: „Zycia działoziak. *Twórczość* 1969 nr 9 [rec.: Pamiętki i herezje]. — K. Metrak: Uzdrawisko wiary odwiecznej. *Kultura* 1969 nr 5 [rec.: Okoliczności łagodzące]. — K. Nowicki: „Czas ludzki. (O twórczości S.O.). *Współczesność* 1969 nr 16, przedr. w tegoż: Pertrakcje. [Wwa] 1971. — [Okoliczności łagodzące:] S. Stanuch: W atmosferze ciszy. *Współczesność* 1969 nr 8. — W. Łojek: Autotematyzm w powieściach S.O. *Zesz. Nauk. UŁ* 1970 nr 71. — M. Sprusiński: Nostalgiczna wyspa oczenia. *Życie Lit.* 1970 nr 44 [rec.: Opowiadania wybrane]. — [Świadek nieoczekiwany:] J. Gondowicz: Zmiełczy szatan. *Kultura* 1971 nr 27; D. Knysz-Rudzka: O wolności, samotności i czasie. *Nowe Książ.* 1971 nr 15 [dot. też: Opowiadania wybrane]; W. Maciąg: Miłość jako gra psychologiczna. *Życie Lit.* 1971 nr 23. — J. Termer: Samotność jako wartość. *Mies. Lit.* 1971 nr 4 [rec.: Opowiadania wybrane]. — L. Isakiewicz: Propozycja bestsellera. *Odra* 1972 nr 1 [rec.: Świadek nieoczekiwany]. — Z. Dolecki: Topografia i etyka. *Kierunki* 1974 nr 49. — [Notes krakowski:] J. Koprowski: Krakowskie kroniki O. *Nowe Książ.* 1975 nr 13; J. Opolski: Kraków melancholijny. *Życie Lit.* 1975 nr 44. — J. Andrzejewski: „Stefan. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 44. — [Stworzeni dla siebie:] J. Iwaszkiewicz: „Epitafium. *Życie Warsz.* 1976 nr 235; W. Maciąg: Wśród innych, wśród ludzi. *Życie Lit.* 1976 nr 45. — W. Maciąg: „Wtajemniczenia. *Życie Lit.* 1976 nr 13. — R. Matuszewski: „Od Klubu „S” do „Listów z Kuźnicy”. *Życie Lit.* 1976 nr 13. — M. Sprusiński: „Przygody człowieka eleganckiego. *Literatura* 1976 nr 20 [dot.: Własna winna]. — J. Zagórski: „Wspomnienie o S.O. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 15. — E. Lipiński: „Ucieczka i wojna. (Wspomnienie o S.O.). *Życie Lit.* 1977 nr 36, polem. E. Otrwinowska: Komentarz do „Ucieczki i wojny”. *Życie Lit.* 1977 nr 38. — S. Stanuch: S.O. teoria i praktyka samosądu. *Mies. Lit.* 1977 nr 6. — W. Zechenter: „Kolega prezes. *Życie Lit.* 1977 nr 5. — J.B. Ożóg: Jak świętych obcowanie. Wwa 1978, passim. — W. Wyganowski: O S.O. *Życie Lit.* 1978 nr 5. — Sceptyk pełen wiary. Wspomnienia o Stefanie Otrwinowskim. Wybór: E. Otrwinowska. Oprac. i noty biogr.: W. Maciąg. Kr.: WL 1979, 426 s. [zawiera teksty publikowane wcześniej w czasopiśmie, oznaczone gwiazdką *, oraz wybór listów do I. Bielińskiej z l. 1964-1976]. — H. Sztarzewicz: Spróbujmy jeszcze coś ustalić. (1-4). *Połud. Wielkop.* 1982 nr 2-5. — H. Danilczyk: Raz jeszcze zaznać siebie. (O twórczości S.O.). *Tyg. Kult.* 1985 nr 23. — W. Machajek, H. Vogler: Wspomnienia o S.O. *Życie Lit.* 1986 nr 5. — M. Pieczara: Obiektywizm. *Nowe Książ.* 1986 nr 7/8 [rec.: Wywoływanie duchów]. — J. Smulski: „Nagrobek” S.O. wobec przywołanego psychologizmu. *Acta UMK (Filol. Pol.)* 1989 nr 32. — E. Otrwinowska: Z kręgu Stefana. *Dekada Lit.* 1991 nr 22. — J. Smulski: Powieść o leku. („Czas nieludzki” S.O. wobec prozy o „powszednim dniu okupacji”). *Acta UMK (Filol. Pol.)* 1991 nr 33. — J. Smulski: Twórczość narracyjna Stefana Otrwinowskiego. *Tor.: Tow. Nauk.* 1993, 167 s. — S. Stanuch: Lekcja pamięci. (Rzecz o S.O.). *Wiad. Kult.* 1995 nr 5. **E.G.**

OWCZAREK Bogdan

ur. 1943

Historyk i teoretyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 14 marca 1943 w Sieradzu; syn Józefa Owczarka, ślusarza, i Janiny z domu Leśnik. Od 1956 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Sieradzu. Po zdaniu matury w 1960, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1965 uzyskał magisterium i podjął pracę asystenta na Wydziale Polonistyki UW. Debiutował w 1966 rozprawą „Antropologia kulturowa i badania strukturalne”, opublikowaną w *Studiach Socjologicznych* (nr 4). W 1966 ożenił się z Janiną Żygadło, socjologiem. Recenzje i artykuły zamieszczał m.in. na łamach *Nowych Książek* (1970-72) i *Miesięcznika Literackiego* (1971-89, z przerwami; od

1975 kierownik działu krytyki literackiej). Od 1971 należał do PZPR. W 1972-75 był lektorem języka polskiego na uniwersytecie w Århus (Dania). W 1974 uzyskał na UW doktorat, na podstawie rozprawy „Problemy semiotyki opowiadania” (promotor prof. Stefan Żółkiewski), i w tymże roku otrzymał stanowisko adiunkta. W 1983 na podstawie rozprawy „Twórczość i komunikacja literacka” uzyskał na UW habilitację. W 1984 został członkiem ZLP. W 1985-86 prowadził lektorat języka polskiego na Uniwersytecie P.J. Šafarika w Preszowie (Słowacja). W 1986 został docentem, a w 1993 profesorem w Instytucie Literatury Polskiej UW. W 1987 otrzymał wyróżnienie Funduszu Literatury. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowiadanie i semiotyka. O polskiej noweliście współczesnej. Wr.: Ossol. 1975, 207 s. PAN Kom. Nauk o Literaturze Pol.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Wprowadzenie; Asymetria tekstu narracyjnego; O przestrzeni narracyjnej; Słownik. Temat. Fikcja; Granice modelowania. Sprzeczności produkcji narracyjnej; Leopold Buczkowski. Narracja jako gra. Nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego III stopnia w 1977.

2. Twórczość i komunikacja literacka. Spór o podstawy literaturoznawstwa marksistowskiego. Wwa: Czyt. 1986, 317 s.

Szkice druk. w książkach i czasop. w l. 1978-1982.

Zawartość: Wstęp; przesłanki. — Dwa nurty w literaturoznawstwie marksistowskim; O ideologiczności literatury; Język, świadomość i ekonomia; Dialog i tekst; Aleksander Bogdanow, czyli u źródeł produktywizmu; Borys Arwatow i program sztuki produkcyjnej; Twórczość jako wytwórczość. Towar i sens; Od ideologii do fetyszyzmu; Praca, komunikacja i podwójny efekt literatury.

3. Poetyka powieści niefabularnej. Wwa: PWN 1999, 259 s. Wyższa Szkoła Hum. w Pułtusku.

Zawartość: Cz. I. Pojęcia; Cz. II. Formy; Cz. III. Strategie.

Artykuły i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Jednostka a kultura. *Kult. i Społ.* 1967 nr 3 s. 51-61. — „Heinz” J. Strykowski, czyli o poszukiwaniu. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 253-266. — Literaturoznawstwo, dialog, ideologia. *Prz. Hum.* 1977 nr 6 s. 3-17; przedr. w: Dialog w literaturze. Wwa 1978 s. 191-217; przekł. ang.: Study of literature. Dialogue. Ideology. *Dialectics and Humanism* 1978 nr 1 s. 161-169. — Literatura a technologia. *Regiony* 1977 nr 3 s. 97-111. — Pragmatyka literatury a marksizm. W: Problemy poetyki pragmatycznej. Wwa 1977 s. 119-126. — Marksizm – język – literatura. *Regiony* 1979 nr 3 s. 71-86; przedr. w: Bachtin. Dialog – język – literatura. Wwa 1983 s. 539-556. — Materializm historyczny, język, literatura; Borys Arwatow. (Kultura i produkcja). W: Marksizm, kultura, literatura. Wwa 1982, s. 27-48,

134-153. — Lukács a współczesny marksizm. *Mies. Lit.* 1985 nr 2 s. 76-84. — Literatura i komunikacja. (Współczesne zainteresowania socjologiczno-literackie). *Prz. Hum.* 1986 nr 11/12 s. 1-13. — Przemiany socjologii literatury. *Mies. Lit.* 1987 nr 10 s. 71-80. — Wprowadzenie do socjologii literatury współczesnej. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 7. T. 1. Wwa 1988 s. 231-240. — Radykalizm i utopia. *Mies. Lit.* 1989 nr 1 s. 77-88. — Leopold Buczkowski. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990 s. 259-270. — Narracja i fabuła. Ku poetyce antropologicznej. *Prz. Hum.* 1992 nr 2 s. 27-40. — O niearystotelesowskiej teorii opowiadania. W: *Kryzys czy przełom*. Kr. 1994 s. 209-218. — Współczesna polska niefabularna proza powieściowa. Próba opisu. *Pam. Lit.* 1996 z. 3 s. 61-82.

Prace redakcyjne

1. Marksizm i literaturoznawstwo współczesne. Antologia. Wybór i oprac.: A. Lam i ... Wstęp i notki o autorach oprac. ... Wwa: PIW 1979, 576 s.

2. Marksizm, kultura, literatura. Praca zbiorowa. Red.: ... i K. Rutkowski. Wwa: PIW 1982, 314 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Opowiadanie i semiotyka:] J. Kurowicki: Opowiadają nas prawidłowości. *Mies. Lit.* 1976 nr 3; S. Sterna-Wachowiak: Semiotyka opowiadania. *Twórczość* 1976 nr 6; R. Sulima: Praktyka i teoria literacka. *Nowe Książ.* 1976 nr 13. — [Marksizm i literaturoznawstwo współczesne. Oprac. ...] Z. Bazer: Nigdy za wiele dialogu. *Życie Lit.* 1980 nr 15; S. Magala: Dobrodziejstwo inwentarza. *Lit. na Świecie* 1980 nr 12; H. Markiewicz: Literatura jako produkcja i ideologia. *Mies. Lit.* 1980 nr 4; M. Zalewski: Dialektyka za kulisami. *Regiony* 1980 nr 4. — J. Strzemżalski. *Tu i Teraz* 1983 nr 46 [rec. oprac.: Marksizm, kultura, literatura]. — [Twórczość i komunikacja literacka:] A. Niewiadowski: Odczarować obraz świata. *Życie Lit.* 1986 nr 24; E. Czapelewicz: Stare literaturoznawstwo marksistowskie i nowe. *Prz. Hum.* 1987 nr 11; A. Miś: Nowe ujęcie estetyki marksistowskiej. *Stud. Filoz.* 1987 nr 8; J. Wojczakowski: Filozoficzne podstawy literaturoznawstwa marksistowskiego. *Edukacja Filoz.* 1987 nr 3.

K.B.

OZGA-MICHALSKI Józef
ur. 1919

Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 8 marca 1919 we wsi Bieliny pod Kielcami, w rodzinie chłopskiej; syn Władysława Michalskiego i Józefy z domu Kalwat. W 1939 ukończył Gimnazjum Humanistyczne w Kielcach; jako uczeń był członkiem Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici”. W 1937-39 należał do grupy poetyckiej Gołoborze w Kielcach. Debiutował w 1937 wierszem „Do Wosia”, zamieszczonym w międzyszkolnym piśmie *Liścienie*. W tymże roku zaczął publikować w *Zielonym Sztandarze*, a od 1938 w piśmie *Młodzi idą i Wici*. W 1938 został członkiem

Stronnictwa Ludowego. W czasie okupacji niemieckiej walczył na Kielecczyźnie w szeregach Batalionów Chłopskich. Współpracował też z Armią Ludową i partyzantką radziecką. Redagował w 1943-44 konspiracyjny tygodnik *Znicz*, wydawany we wsi Gacki pod Szydłowcem, i jego miesięczny dodatek poetycki *Promień*. W czerwcu 1944 został powołany na członka, utworzonej z inicjatywy PPR, tajnej Krajowej Rady Narodowej w Warszawie; w 1944-45 pełnił funkcję przewodniczącego terenowej Rady Narodowej w Kielcach. Jesienią 1944 nawiązał współpracę z wydawanymi w wyzwolonym Lublinie czasopismami *Wies* i *Zielony Sztandar*. Od 1947 był posłem na sejm, w 1952-56 sprawował funkcję wicemarszałka sejmu. Od 1948 mieszkał w Warszawie. W 1951 został członkiem Światowej Rady Pokoju. W 1955-80 piastował stanowisko wiceprezesa Naczelnego Komitetu ZSL. W 1957 został członkiem Rady Państwa. W tymże roku był współzałożycielem, a następnie członkiem komitetu redakcyjnego tygodnika *Orka*; od 1961, po zmianie tytułu pisma na *Tygodnik Kulturalny*, stale z nim współpracował, ogłaszając wiersze, utwory prozą i przekłady. W 1965-70 był prezesem Towarzystwa Polsko-Brazylijskiego. W 1972-76 zajmował stanowisko zastępcy przewodniczącego, a od 1980 członka Rady Państwa. W 1987 otrzymał nagrodę im. T. Kotarbińskiego, nagrodę im. S. Staszica oraz tytuł „Honorowy członek pamiętnikarstwa”, przyznany przez Towarzystwo Przyjaciół Pamiętnikarstwa. Odnaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1954), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1964), a także Orderem Odrodzenia Republiki Węgierskiej (1948) oraz Orderem Zasługi Republiki Włoskiej (1965). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Lysica gwarzy. Godki świętokrzyskie*. Kielce: Atelier Kropka 1938, 62 s. Przedr. zob. poz. 48.

Zawartość: O sistrzycach dwóch z Łysickiego pałacu; Leleń święty; O zboju Kaku; Kasper Ozga; Dziewka zamurowana; Carownica; Jamrozek z Bielin; Piękno dziewczka; Św. Ameryk; O św. Jonie w ołtorzu; Zdrada Janica; Grzegorzycy – Langiewicz.

2. *Oberek świętokrzyski*. [Wiersze]. Kielce: ZZPL 1945, 64 s.

3. *Poemat nowosielecki*. Przedm.: J.A. Król. [Kielce:] NKW SL [Nacz. Kom. Wykonawczy Stronnictwa Lud.]; druk. J. Łęskiego 1946, 38 s.

4. *O człowieku, czołgu i mieczu*. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Lud. 1949, 47 s.

5. *Parafialne zwierciadło*. [Wiersze]. Wwa: LSW 1950, 85 s.

6. *Ludowy potok*. Powieść. Wwa: LSW 1951, 254 s.

7. *W imię czego głosujemy*. Wystąpienie sejmowe w debacie nad ordynacją wyborczą. Wwa: LSW 1952, 31 s.

Zawiera również przemówienie A. Juszkiewicza.

8. *Z dziejów kartki wyborczej*. [Publicystyka]. Wwa: LSW 1952, 31 s.

9. *Niezwykła podróż*. [Reportaże z ZSRR]. Wwa: LSW 1953, 143 s. Wyd. 2 tamże 1954.

10. *Zjednoczone Stronnictwo Ludowe w walce o podniesienie produkcji rolnej*. Wwa: LSW 1953, 54 s. Zawiera również przemówienie A. Juszkiewicza.

11. *Lutnia wiejska*. Wybór poezji. Do druku przygot., przedm. i przyp. opatrzył A. Olcha. Wwa: LSW 1954, 200 s.

Zawartość: wiersze z tomów poz. 3, 4 oraz fragm. poematu Czernek i Anna [poz. 13].

12. *Nocna przygoda*. [Opowiadanie]. Wwa: LSW 1955, 50 s. Zob. poz. 15.

13. *Czernek i Anna*. [Poemat]. Wwa: LSW 1956, 194 s. Druk fragm. zob. poz. 11.

14. *O zadaniach ZSL*. [Autorzy:] ..., W. Kowalski. Wwa: LSW 1956, 46 s.

Tu J.O-M.: Tysiące byłych żołnierzy BCh [Batalionów Chłopskich] na to czekają, s. 33-47.

15. *Smutne i wesole*. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1956, 236 s.

Zawartość: Jaśko parcelant; Nocna przygoda [poz. 12]; U szewca; Meducki; Opowiadanie o moim dziadku; W areszcie; Śladem skargi; Z marszałkiem na wieńce; Kupiec i zakonnice.

16. *Kartki partyzanckie*. [Wiersze]. Wwa: LSW 1958, 91 s.

17. *Polska*. Poemat dla współczesnych. [Wwa:] LSW 1959, 52 s.

Przekł. bułg.: *Pesni na Połša*. [Przeł.] D. Panteleev. Sofia 1960.

18. *Światowid*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 76 s. Zawiera cykle: *Wiersze radzieckie*; *Wiersze włoskie*; *Wiersze czeskie*; *Wiersze bułgarskie*.

19. *Druga strona księżycy*. [Wiersze]. Wwa: LSW 1961, 71 s.

20. *Ballady*. Świętokrzyskie, kaukaskie, tatarskie, tureckie, chińskie. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1962, 30 s.

21. *Walc karnawałowy*. [Wiersze]. Wwa: LSW 1963, 30 s.

22. *Dzień stworzenia*. [Wiersze]. Wwa: LSW 1964, 42 s.

23. *Pełnia*. [Wiersze]. [Przedm.:] J. Przyboś: *Przykład ludowości poetyckiej*. Wwa: LSW 1965, 374 s.

24. *Wieczory na Lysej Górze*. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1966, 308 s.

Zawartość: *Godzina po burzy*; *W noc Bożego Narodzenia*; *Wieczór na Lysej Górze*; *Dobranoc*; *Nocna przygoda*; *Król*

dziadów; Peruka; Bóg nad szynkasem; Dusza i ciało; Koszty przemian; Opowiadanie o moim dziadku; Bracia; Utopiony chłopiec; Kowal bez zajęcia; Złodziej; Zaginiona geś; Stara dzwonnica; Szanowny Panieł; Zajac; Wilki; Polski pogrzeb; Siła solidarności; Stary proch; Skarb meczetu.

25. Poezje wybrane. Słowo wstępne autora. Wybór: W. Myśliwski. Wwa: LSW 1968, 167 s.

26. Ściernisko. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1968, 229 s.

27. Zielony Wezuwiusz. [Wiersze]. Lubl.: WLubel. 1968, 274 s.

Zawiera m.in. cykle: Nowe granice; Trzeci świat; Europa na prowincji.

28. Młodzik. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1969, 170 s. Wyd. 2 tamże 1970.

29. Czyściec. [Wiersze]. Wwa: LSW 1970, 304 s.

30. Sowizdrzał świętokrzyski. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1972, 403 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1988. Por. poz. 40.

31. Tytuł wypisany jest woskiem. [Utwór dramatyczny]. TV 1972.

32. Krajobraz rodzinny. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1973, 161 s.

Zawiera utwory z poz. 24: Zaginiona geś; Stary proch; Skarb meczetu; Zajac; Bracia; Bóg nad szynkasem; Dusza i ciało, — oraz: Przygoda w Alpach; Klucz tej przygody; Kradzież drzewa; Czeladnik nocy; Kto zje samę?; Myszy zjadły pieniądze; Ale nas porozabiał.

33. Ta-bądź. [Wiersze]. Wwa: PIW 1973, 118 s.

34. Do najjaśniejszej pani. [Wiersze]. Wwa: LSW 1975, 78 s.

Cykle: Do najjaśniejszej pani; W potrzasku; W niebo uderzył dzwon; Z ziemi włoskiej; Jasmin i kominiarz; Ocalenie; Czepiec w Dnieprze skąpany; A pani taka da ci wiare ...

35. Poezje wybrane. Wwa: LSW 1974, 414 s.

36. Sklepienia niebieskie. [Powieść]. Wwa: LSW 1974, 382 s.

37. Matnia. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1977 nr 2 s. 15-43.

38. Rajski oset. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 170 s.

39. Hejnał na pogodę. [Poematy]. Wwa: Czyt. 1978, 48 s.

Zawartość: Liście tej zawiei kart; Korona odległej zoologii zdarzeń; Moja miła; Kiedy nadchodzi radość; Tam w Nowogródku u poety; Dalej w drogę czas; Spichlerz wielkopolski.

40. Sowizdrzał świętokrzyski. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Klubka. Ekran. 1978. Por. poz. 30.

41. W kogo trafi grom. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 382 s.

Przekł. ros.: Kogo poraził grom. [Przeł.:] V. Burič. L.V. Vasilev. Moskva 1980.

42. Piołun i popiół. [Powieść]. Wwa: KAW 1979, 131 s.

43. Powrót z Litwy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1980, 69 s.

44. Dusze i manekiny. [Wiersze]. Wwa: LSW [1981], 66 s.

Zawiera cykle: Owoc Drzewa Zakazanego; Za wiare święta; Ziemia obiecana; Miłość i ojczyzna; Powrót do raju; Próba startu.

45. Czary miłosne. [Powieść]. Wwa: LSW 1983, 422 s.

46. Przygoda z Bibichanum. [Powieść]. Wwa: KAW 1983, 115 s.

47. Poezje wybrane. (III). Wybór i oprac. autora. Wstęp: T. Mocarski. Wwa: LSW 1984, 125 s.

48. Godki świętokrzyskie. [Opowiadania i wiersze]. Łódź: WŁ 1985, 105 s.

Zawiera poz. 1, — oraz: Oberek świętokrzyski — część II (1937-1939).

49. Ujawnienia. [Powieść]. Wwa: LSW 1988, 360 s.

50. Szklana góra. [Powieść]. Wwa: Graf-Punkt 1996, 216 s.

Nadto wybory utworów w przekł.: bułg.: Večeri na Lisa Planina. [Opowiadania]. [Przeł.] S. Nikolova-Gerdžikova. Sofija 1978; Vkus't na vseki sezon. [Wiersze]. [Przeł.] P. Karaangov. Sofija 1979; Godenicata na b'lgarina. [Przeł.] P. Karaangov. Varna 1980, — czes.: Bodlak z raje. [Przeł.] L. Stepan. Praha 1985, — hiszp.: Los cardos del paraiso. [Przeł.] M. Dembowska. Lima 1980, — litew.: Begalybe. [Przeł.] A. Dabulskis. Kaunas 1980, — ros.: Polnolunie. [Wiersze]. [Przeł.:] O. Ivinska, A. Revič, I. Bogdanova, P. Żeleznov. Moskva 1967, wyd. nast. tamże 1986.

Przekłady

1. A. Korniejczuk: Kartka z dziennika. Dramat w 2 aktach. *Teatr Lud.* 1965 nr 7 s. 3-39.

2. Kalevala. Przekł. i oprac. filol. K. Laszecki, przekł. poetycki ... *Radar* 1966 nr 1-12; 1967 nr 1-12; 1968 nr 1-12; 1969 nr 1-12. Wyd. osob. ze wstępem ... Pośl.: M. i J. Bańczerowscy. Wwa: LSW 1974, 761 s. Wyd. 2 tamże 1980.

3. J. López Bermúdez: Tragedia Cuauhtemoka i Corteza. [Poemat]. Wwa: LSW 1966, 60 s.

4. P. Cappelen: Niewolnik Kark. [Utwór dramatyczny]. Przekł. poet. wg przekładu filol. S. Łęckiego ... Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1976.

Praca redakcyjna

1. Poeci świata Wietnamowi. Antologia. Zestawili: L. Lewin, ... Słowo wstępne: J. Iwaszkiewicz. Wwa: PIW 1968, 330 s.

Ank. 1957, 1997. — Wywiady: Piękno poezji musi służyć człowiekowi ... Rozm. J. Szczawiński. *Kierunki* 1973 nr 36, omów.: [J. Lobodowski] Szperacz: Baju-baju — będziesz w raju. *Tydz. Pol.*, Londyn 1973 nr 40; Rozmowa z J.O.-M. Rozm. H. Murza-Stankiewicz. *Poezja* 1976 nr 1; Zamurawic pobojojska. Rozm. M. Jarocka. *Argumenty* 1983 nr 42; Ziarno było plebejskie. Rozm. J.A. Borzecki. *Tyż. Kult* 1986 nr 16; Pożycie jedności ze swoją ziemią. Rozm. Z. Zdrojkowska. *Śl. Powsz.* 1988 nr 54.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (S. Lichański).

[Oberek świętokrzyski:] M. Grad: Chłopski żywioł w poezji. *Twórczość* 1946 nr 1; H. Vogler: Dwaj poeci chłopscy. *Odrodzenie* 1946 nr 16/17 [dot. też J.B. Ożoga]; J. Zagórski: Oberki ministerialne. *Tyż. Powsz.* 1946 nr 44. — S. Czernik: Pióro O.-M. *Orka* 1957 nr 29/30. — [Czernek i Anna:] J. Kwiatkowski: Kasprowicz czy Kuras? *Życie Lit.* 1957 nr 2; S. Lichański: Od gawędy do eposu. *Twórczość* 1957 nr 3. — J. Szczawiński: Czernek i Anna. W tegoż: Owoc dobrego i złego. *Wwa* 1959. — [Polska:] B. Biernacka: Marchołtowska szopka. *Nowe Książ.* 1960 nr 3; S. Czernik. *Orka* 1960 nr 8. — [Druka strona księżycy:] J.A. Frasiak. *Życie Lit.* 1961 nr 29; A. Kamińska: Obrazy nieba i ziemi. *Orka* 1961 nr 18; J. Preger. *Noua Kult.* 1961 nr 21; S. Czernik. *Twórczość* 1962 nr 3. — S. Adameczek: Poezja walcząca. *Teatr Lud.* 1964 nr 6. — R. Matuszewski: J.O.-M. *Tyż. Kult.* 1964 nr 11. — J. Preger: Poetycki traktat o współczesności. *Twórczość* 1964 nr 8 [rec.: Walc karnawałowy]. — [Pelnia:] A. Kamińska. *Tyż. Kult.* 1965 nr 23; S. Lichański: W guślarskim czarnokregu. *Twórczość* 1965 nr 9, przedr.: W: Proza, poezja 1965. *Wwa* 1966; W. Natanson. *Teatr Lud.* 1965 nr 6; J. Przybysz: Przykład ludowości poetyckiej. *Kultura* 1965 nr 5. — [Wieczory na Łysej Górze:] A. Hamerliński: Łysa Góra. *Tyż. Kult.* 1966 nr 31; T. Klak: Opowieści zasłyszane. *Kamena* 1966 nr 15. — [Scierńsko:] E. Bryll. *Nowe Książ.* 1968 nr 13; W. Natanson: Na ściernisku. *Życie Lit.* 1968 nr 42; R. Sulima: Najbliższe życia. *Kultura* 1968 nr 25. — A.K. Waskiewicz: Trzy pokolenia wobec tradycji. *Nowe Książ.* 1968 nr 18 [rec.: Poezje wybrane]. — M. Pilot: Na orbicie fantazji. *Tyż. Kult.* 1969 nr 36 [rec.: Młodzik]. — J. Rogoziński: Preteksty. *Poezja* 1969 nr 5, przedr. pt. O wierszach J.O.-M. w tegoż: Preteksty. *Wwa* 1985. — R. Sulima: Bohater nieheroiczny. *Nowe Książ.* 1969 nr 22 [rec.: Młodzik]. — J. Szczawiński: Słowa, które krzepiły walecznych. W tegoż: Krzesanie ognia. *Wwa* 1969. — R. Milczewski-Bruno: Poeta — „jedyńowładca”. *Student* 1971 nr 10. — A. Olcha: Ozga Michalski. *Wwa: Ag. Aut.* 1971, 48 s. — [Czyściciel:] R. Sulima: W głębi pogody. *Tyż. Kult.* 1971 nr 18; K. Zuchora: Ziemia ma zapach kobiety. *Nowe Książ.* 1971 nr 18. — [Sowizdrzał świętokrzyski:] H. Bereza: Dwa światy. *Tyż. Kult.* 1973 nr 37; S. Gołębiowski: Realizm z fantazją. *Tyż. Kult.* 1973 nr 15; J. Iwaszkiewicz: Mity świętokrzyskie. *Życie Warsz.* 1973 nr 210; T. Jodełka-Burzecki: Marchoń w roli Sowizdrzala. *Nowe Książ.* 1973 nr 6; A. Tatarkiewicz: Cnota, paproć, tajemnica. *Polityka* 1973 nr 21. — S. Burkot: Rozszerzenie krajobrazu rodzinnego. *Mies. Lit.* 1974 nr 5 [rec.: Krajobraz rodzinny]. — B. Drozdowski. *Poezja* 1974 nr 11 [rec.: Ta-bądź]. — R. Sulima: Człowiek półfamilijny. *Twórczość* 1974 nr 1 [rec.: Sowizdrzał świętokrzyski]. — W. Żukrowski: Pepek ojczyzny. *Nowe Książ.* 1974 nr 4 [rec.: Krajobraz rodzinny]. — H. Bereza: Dwa źródła. *Tyż. Kult.* 1975 nr 29 [rec.: Sklepienia niebieskie]. — M. Piechal: Poezja słów zwierciadlanych. *Tyż. Kult.* 1975 nr 11 [rec.: Ta-bądź]. — [Sklepienia niebieskie:] S. Burkot: O niebie i polityce, czyli o sobie. *Mies. Lit.* 1976 nr 6; F. Fornalczyk: ... Tu wszystko jest groteskowe i dwuznaczne”. *Twórczość* 1976 nr 5. — E. Kozarzewska: Muza optymistyczna. *Nowe Książ.* 1976 nr 3 [rec.: Do najjaśniejszej pani]. — S. Siekierski: Ujarmienie żywiołu. *Nowe Książ.* 1976 nr 2 [rec.: Sklepienia niebieskie]. — Z. Trziszka: Główny bohater „Sowizdrzala” — śmiech wyzwalający. *Argumenty* 1977 nr 45 [rec.: Sowizdrzał świętokrzyski]. — Z. Trziszka: Przysłodka człowieka refleksyjnego. *Argumenty* 1976 nr 46. — [W kogo trafi grom:] J.Z. Brudnicki: Homo po-

liticus. *Mies. Lit.* 1978 nr 7; F. Fornalczyk: Epicki poemat przą. *Tyż. Kult.* 1978 nr 11. — A. Konkowski: Być postusznym zegarom życia. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec.: Hejnał na pogodę; Rajski osed]. — S. Siekierski: Panorama wojny. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec.: W kogo trafi grom]. — Z. Trziszka: Człowiek familijny. *Argumenty* 1978 nr 52/53 [rec.: Sowizdrzał świętokrzyski]. — J. Witan: O.-M.: Jestem tu jakby w Soplicowie”. *Poezja* 1978 nr 7/8 [rec.: Hejnał na pogodę]. — J.Z. Brudnicki: Świętokrzyskie drogi. *Tyż. Kult.* 1979 nr 10 [rec.: Piolun i popiół]. — H. Wolny: Motywy folklorystyczne w prozie J.O.-M. W: II Dekada Literatury Kieleckiej. Kielce 1979. — Z. Trziszka: Chłopskość triumfująca J.O.-M. *Argumenty* 1980 nr 2. — T. Holda: Dziecięcy i młodzieżowy bohater prozy J.O.-M. W: Dziecko w literaturze współczesnej. Kielce 1981. — F. Nieuważny: Litwo, ojczyzno dobra. *Tyż. Kult.* 1982 nr 14 [rec.: Powrót z Litwy]. — H. Bereza: Rewindykacja. Czytane w maszynopisie. *Twórczość* 1983 nr 4, przedr. w tegoż: Obrot. *Wwa* 1996 [dot.: Czary miłosne]. — J.A. Borzecki: Plebejska przemieszłość (O twórczości J.O.-M.). *Tyż. Kult.* 1985 nr 85. — T. Pilch: Szat twórczy członków Rady Państwa. *Puls*, Londyn 1985 nr 27 [rec.: Przysłodka z Bibichanum]. — H. Weber: Czary mary. *Tu i Teraz* 1985 nr 1 [rec.: Czary miłosne]. — T. Holda: Góry Świętokrzyskie w twórczości J.O.-M. *Stud. Kiel.* 1986 nr 4. — A. Poppek, M. Prandota: „Gdyby sny zakorkować ...”. *Odrodzenie* 1986 nr 20. — S. Stanuch: Przysłodka wyobraźni wyzwolonej (O sposobach narracji w prozie J.O.-M.). *Mies. Lit.* 1987 nr 5. — A. Stronka: Piękna chłopska pamięć. *Odrodzenie* 1988 nr 49 [rec.: Ujawnienia]. — H. Wierczok: Stylizacja gwarowa w „Godkach świętokrzyskich” J.O.-M. *Por. Jez.* 1988 nr 4. — P. Wagieli: Pieśni buntu. W tegoż: Plug, pióro i pędzel. *Wwa* 1988. — H. Bereza: Kreacyjność. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. *Wwa* 1989 [dot.: Sowizdrzał świętokrzyski]. — [Ujawnienia:] J.A. Borzecki: Splacony dług. *Życie Lit.* 1989 nr 11; J. Pierzchała: Biografizm, czyli samokreacja pseudoboehaterska. *Mies. Lit.* 1989 nr 6. — H. Bereza: Niedosłowność. Czytane w maszynopisie. *Twórczość* 1990 nr 2 [dot.: Szklana góra]. — Z. Śliwka: Nobilitacja i rozrachunek. Problematyka ideowa w międzywojennej prozie pisarzy chłopskich regionu świętokrzyskiego. Kielce 1990, passim. E.G.

OŻOGOWSKA Hanna 1904-1995

Pseud.: H.; H.O.; H.R.; H. Romanowska; ha; Hanna Romanowska; O.H.; R.O.
Autorka utworów dla dzieci i młodzieży, tłumaczka.

Urodzona 20 lipca 1904 w Warszawie; córka Aleksandra Wesołowskiego, technika budowlanego, i Filipiny z Kowalskich. Nauki początkowe pobierała w prywatnej szkole polskiej w Warszawie. W 1914 wyjechała wraz z rodzicami do Piotrogradu, gdzie kontynuowała naukę w szkole polskiej; w 1918, po rozwodzie rodziców, powróciła z matką do Warszawy. Od września 1920 pracowała na wsi w Siedleckim jako nauczycielka w szkołach powszechnych. W tymże roku została członkiem ZNP. W 1923 zdała jako ekstern maturę w Lublinie, następnie w 1925-26 studiowała w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie; od września 1926 pracowała w szkolnictwie specjalnym w Łodzi. W tymże roku wyszła za mąż za Romana Ożogowskiego, nauczyciela w szkolnictwie specjalnym. W 1930 wyjechała na roczną praktykę pedagogiczną do Instytutu dr Decywoy w Brukseli. Po powrocie do Łodzi współpracowała od 1931 stale z *Płomykiem* i *Płomyczkiem*, w których publikowała

wiersze i opowiadania dla dzieci i młodzieży. W 1934-39 studiowała filologię polską w Wolnej Wszechnicy Polskiej, uzyskała magisterium i prawo nauczania w szkołach średnich. Jednocześnie kontynuowała pracę pedagogiczną. Działała w Zarządzie Oddziału Łódzkiego ZNP; w 1936 wzięła udział w strajku nauczycieli. Debiutowała w 1935 powieścią dla dzieci pt. „W gospodzie pod Łopianem”, opublikowaną w *Plomyczk* (nr 21-40). W czasie okupacji niemieckiej, wysiedlona z Łodzi, mieszkała we wsi Białynin pod Skierniewicami i pracowała jako ekspedientka w sklepie Spółdzielni Spożywców. Po wyzwoleniu powróciła do Łodzi, gdzie w 1945 otrzymała stanowisko dyrektora Liceum Pedagogicznego dla Wychowawczyń Przedшкоlnych. W marcu tegoż roku zorganizowała, pod egidą ZNP, redakcję czasopism *Plomyczek* i *Plomyk*; w 1952-69 była redaktorem naczelnym *Plomyka*. W 1945 rozpoczęła także stałą współpracę ze *Sztetterszczykiem*. W 1947 została członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1949-50 była radną WRN w Łodzi. Od 1950 należała do ZLP. W 1951 zrezygnowała z pracy w szkolnictwie i zajęła się twórczością literacką. Przeniosła się na stałe do Warszawy. W 1959 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci. Od 1968 była członkiem i jurorem Kapituły Orderu Uśmiechu, przyznawanego przez dzieci; w 1974 została odznaczona tymże Orderem. W 1972 wybrano ją na wiceprzewodniczącą Polskiej Sekcji Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY). Od tegoż roku pełniła funkcję przewodniczącej Komisji Literatury dla Dzieci w Zarządzie Głównym ZLP (do 1980). W 1978 została przewodniczącą rady redakcyjnej *Plomyka*. W 1983 weszła w skład Zarządu Głównego ZLP; w tymże roku powołano ją do Rady do Spraw Wychowania Kulturalnego Dzieci i Młodzieży przy Ministrze Kultury. Wielokrotnie wyjeżdżała za granicę, m.in. do Czechosłowacji (1957), na Litwę (1969), do Danii (1975) i Francji (1976). Za pracę literacką i działalność społeczną otrzymała m.in. Złotą Odznakę ZNP (1962), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1967), Nagrodę Państwową w dziedzinie literatury (1984), nagrodę m.st. Warszawy (1985) oraz tytuł honorowy „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1987). Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim (1967) i Krzyżem Komandorskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Zasługi ZHP (1974). Zmarła 26 kwietnia 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W gospodzie pod Łopianem. [Powieść]. *Plomyczek* 1935/1936 nr 21-40. Wyd. osob. Wwa: MAW 1986, 29 s. Wyd. nast. pt. Gospoda „Pod Łopianem”. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1987, [36] s. II nagroda w konkursie *Plomyczka* w 1935.

2. O ślimaku, co pierogów z serem szukał. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1950, 26 s.

3. Uczniowie III klasy. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1950, 76 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953.

Przełk. niem.: Die Schüler der 3 Klasse. [Przeł.] W. Koch. Berlin 1952.

4. Na Karolewskiej. [Powieść]. Wwa: NK 1951, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1956.

5. Swoimi słowami. [Opowieść]. Wwa: NK 1952, 80 s. Wyd. 2 tamże 1954.

6. Nową drogą przez nowy most. [Opowieść]. Wwa: NK 1953, 87 s.

7. Bajka o kłosku pszenicy. Wwa: NK 1955, [8] s.

8. W Marcelkowej klasie. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1955, 165 s.

9. Malowany wózek. [Wiersz]. Wwa: Czyt. 1957, [24] s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1985, wyd. 3 tamże 1988.

10. Marcinkowe wierszyki. Wwa: NK 1957, [16] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1985, wyd. 4 1991.

11. Złota kula. [Powieść]. Wwa: NK 1957, 165 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1962, wyd. 4 1966, wyd. 5 1969, wyd. 6 1971, wyd. 7 1972, wyd. 8 1975, wyd. 9 1978; wyd. 10 Wwa: MAW 1984, wyd. 11 tamże 1989; Wr.: Siedmioróg 1991; Łódź: Akapit Press 1997.

II nagroda w konkursie NK w 1957.

12. Tajemnica zielonej pieczęci. Powieść dla młodzieży. *Plomyk* 1956/1957 nr 11-24; 1957/1958 nr 1-8. Wyd. osob. Wwa: NK 1959, 325 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1964, wyd. 4 1969, wyd. 5 1971, wyd. 6 1974; wyd. 7 Łódź: WŁ 1979; wyd. 8 Wwa: NK 1980; wyd. 9 Wwa: MAW 1983; wyd. 10 Wwa: KAW 1988; wyd. 11 Wwa: NK 1991; Łódź: Akapit Press 1994.

Przełk. albań: Fshentësia e vulës së blertë. [Przeł.] N. Vinca. Prishtinë 1980, — chorw.: Tajna zelenog pečata. [Przeł.] N. Kuzmanić-Sverte. Zagreb 1976, wyd. nast. tamże: 1979, 1983, 1987, — serb.: Tajna zelenog pečata. [Przeł.] M. Krukovska. Sarajevo 1962, — słowac.: Tajomstvo zelenej pečate. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1961, — ukr.: Tajmnycja zelenoi pečatky [Przeł.] A. Palyvoda. Kiiv 1964.

13. Chłopak na opak, czyli Z pamiętnika pechowego Jacka. [Powieść]. Wwa: NK 1960, 217 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1978.

Wyd. łącznie z poz. 17 pt. Chłopak na opak, czyli Z pamiętnika pechowego Jacka; Raz, gdy chciałem być szlachetny. Wwa: NK 1975, 277 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1984; wyd. 3 Wwa: MAW 1988; Łódź: Akapit Press 1993.

Przekł.: litew.: Berniukas atžagariukas. [Przeł.] A. Liobytė. Vilnius 1962, — totew.: Pūistis Ačgarnītis jeb Nō neiksmīga Jacēka dienasgrāmata. [Przeł.] R. Lugiņska. Rīgā 1967, — mold.: Un bējat anapoda. [Przeł.] V. Bešļagē. Kišineu 1967, — ros.: Mal'čik-naoborot. Iz dnevnika Jacēka-neudačnika. [Przeł. skrócony] S. Tonkonogova. Moskva 1963, — słowen.: wyd. łącznie z przekł. poz. 17 pt. Narobe Fant. [Przeł.] Z. Škerlj-Jermenova. [Ljubljana] 1974, — ukr.: Chłopczyk šyvarat-navyvarat. [Przeł.] J. Bjaņanska. Wyd. łącznie z przekł. poz. 17 pt. Adnojcy, kali ja chaceu byc' vysakarodnym. [Przeł.] I. Rosina. Minsk 1978.

14. O królownie, która się bała, że jej korona z głowy spadnie. Wwa: Ruch 1960, 15 s. Wyd. 2 Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1984.

15. Scyzoryk i koledzy. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1960, 60 s.

16. Dziewczyna i chłopak, czyli Heca na 14 fajerek. [Powieść]. Wwa: NK 1961, 241 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 1966, wyd. 5 1970, wyd. 6 1974, wyd. 7 1976, wyd. 8 1978; wyd. 9 Wwa: MAW 1982, tamże wyd. 10 1987, wyd. 11 1988; wyd. 12 Wwa: NK 1990, tamże wyd. 13 1992; Łódź: Akapit Press 1995. Por. poz. 23.

Nagroda Orle Pióro w konkursie NK w 1960, nagroda w plebiscycie „Moja ulubiona książka” w 1979.

Przekł.: czes.: Děvče kluk anebo Zmatek nad zmatek. [Przeł.] O. Syrovátková. Praha 1974, — totew.: Meitene un zēns vai cirka numurs ar četrpadsmit plīts rinkiēm. [Przeł.] J. Osmanis. Rīgā 1987, — serb.: Djevojčica i djekac ili manguparija sve u šesnaest. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1962, wyd. nast. tamże: 1971, 1976, — słowac.: Dievča a chlapec alebo lapaĽstvo za všetky drobné. [Przeł.] O. Silnická. Bratislava 1990, — ukr.: Chlopec' čej divčinja? [Przeł.] O. Zarva. Kiiv 1969, — węgier.: Egy cány meg egy fiú. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest 1963.

17. Raz, gdy chciałem być szlachetny. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1963, 71 s. Wyd. łącznie z Chłopak na opak, czyli Z pamiętnika pechowego Jacka zob. poz. 13.

Przekł.: słowen.: zob. poz. 13, — ukr.: Adnojcy, kali ja chaceu byc' vysakarodnym. [Przeł.] I. Rosina. Minsk 1978 zob. poz. 13.

18. Koleżanki. [Opowiadanie]. Wwa: PZWS 1964, 48 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971.

19. Ucho od śledzia. [Powieść]. Wwa: NK 1964, 313 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1976, wyd. 6 1978, wyd. 7 1983; wyd. 7 [właśc. 8] Wwa: MAW 1985; wyd. 8 [!] Wwa: NK 1986, tamże wyd. 9 1988; wyd. 10 Wr.: Siedmioróg 1991; Łódź: Akapit Press 1993; Wwa: Świat Książki 1996.

Nagroda w konkursie im. H.Ch. Andersena, zorganizowanym przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1966.

Przekł.: bułg.: Dupka v moreto. [Przeł.] D. Dobrev. Sofija 1974, — litew.: Silkės ausis. [Przeł.] K. Uscila. Vilnius 1990, — totew.: Silkes auss. [Przeł.] J. Osmanis. Rīgā 1980, — niem.: Ein unruhiges Hans. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1970, wyd. nast. tamże 1978, — ros.: Čudojudo, Agneška i Apel'sin. [Przeł.] M. Landman, J. Kiselev. Moskva 1974, — rum.: Streche intr-o ureche! [Przeł.] D. Manu, V. Jeglinski. București

1969, — serb.: Malo sutra. [Przeł.] L. Rosić. Beograd 1990, — słowac.: Tajomná skryša. [Przeł.] O. Balegova. Košice 1986, wyd. nast. 1987, — ukr.: Vucho vid osledcja. [Przeł.] O. Meduščenko. Kiiv 1971, — włos.: Un orecchio d'aringa. [Przeł.] P.F. Paoli. Firenze 1971.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Jasińska. Radio 1968.

20. Ala i Dorotka. [Cykl opowiadań]. *Plomyk* 1966 nr 1-14, 19-24.

Podp.: ha.

21. Głowa na tranzystorach. [Powieść]. Powst. przed 1967. Wyd. Wwa: NK 1968, 272 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1976; wyd. 4 Pozn.: Wydawn. Pozn. 1979; wyd. 4 [właśc. 5] Wwa: NK 1982, wyd. 6 1986, wyd. 7 1988; wyd. 5 [właśc. 8] Wwa: MAW 1988; Wr.: Siedmioróg 1992. Cz. dalsza zob. poz. 22.

Wyróżnienie w konkursie NK w 1967; Premio Europeo 1968. Przekł.: czes.: Martin srší nápad. [Przeł.] J. Syrovátková. Praha 1980, — ros.: Ne golova, a Komp'juter. [Przeł.] N. Podol'skaja. Moskva 1982, — słowac.: Tranzistorová hlava. [Przeł.] M. Pridavková-Mináriková. Bratislava 1980, — ukr.: Golova na tranzystorach. [Przeł.] O. Meduščenko. Kiiv 1975.

22. Za minutę pierwsza miłość. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 221 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1983, wyd. 4 1987, wyd. 5 1989; wyd. 4 [!] Wwa: MAW 1990; wyd. 7 Wwa: Anagram 1991; Wwa: NK 1992; Łódź: Akapit Press 1994.

Początek zob. poz. 21.

Przekł.: czes.: Za minutu první láska. [Przeł.] J. Syrovátková. Praha 1984, — niem.: Fünf Minuten von der ersten Liebe. [Przeł.] K. Kelm. Wwa 1976, wyd. nast. tamże 1978.

23. Dziewczyna i chłopak. Scenariusz serialu telewizyjnego w 6 odcinkach. [Współaut.:] A. Olsen. Ekran. 1978. Por. poz. 16.

Wersja kinowa: Ekran. 1981.

24. Przygody Scyzoryka. [Opowiadania]. Wwa: MAW 1980, 116 s. Wyd. 2 tamże 1987.

61 krótkich opowiadań z tygodnika *Švierszczyk*.

25. Entliczki-penticzki. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1983, 58 s. Wyd. 2 w wyborze i układzie G. Kamińskiej, tamże 1987.

Zawiera cykle: Bajki — nie bajki; Zabawy i zabawki; Kwiatki, ptaki i zwierzaki; Rok się w koto kręci.

26. Szła koza do Pacanowa. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1985, 28 s.

27. Leśna muzyka. [Wiersz]. Wwa: KAW 1986, [16] s.

28. Lusterko dla każdej dziewczyny. [Felietyon]. Wybór i oprac.: G. Kamińska. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1987, 102 s.

Wybór z *Plomyka*.

29. Druga klasa — fajna klasa. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1989, 90 s.

30. Piórko do pióreczka. [Wiersze]. Lubl.: WLu-bel. 1989, [48] s.

Podręczniki i czytanki

1. Czytamy. I. [Współaut.:] Z. Batorowicz, E. Szelburg-Zarembina. Wwa: Czyt. 1945, 31 s. Wyd. 2 tamże 1945.
2. Ćwiczenia ortograficzne. [Współaut.:] Z. Batorowicz. Łódź: Wydawn. Okręgowej Spółdz. Nauczycielskiej.
— Na klasę II szkoły powszechnej. Cz. 1-2. 1945, 15 s.
— Na klasę III szkoły powszechnej. Cz. 1. 1945, 14 s.
3. Już czytamy. Na klasę I i II szkoły powszechnej. [Współaut.:] Z. Batorowicz, E. Szelburg-Zarembina. Łódź: Oddz. Grodzki ZNP 1945, 24 s. Wyd. nast. tamże 1946.
4. Nasza ojczyzna. [Współaut.:] Z. Batorowicz, E. Szelburg-Zarembina. [Wwa:] Czyt. 1945, 79 s. Wyd. nast. tamże 1946.
5. Piszmy poprawnie. [Współaut.:] Z. Batorowicz. Wwa: Czyt. 1945, 40 s.
6. Czytanka. [Współaut.:] Z. Batorowicz, E. Szelburg-Zarembina. Wwa: Gebethner i Wolff.
— Dla II klas miejskich i wiejskich szkół podstawowych. 1946, 143 s.
— Dla III klas miejskich i wiejskich szkół podstawowych. 1946, 153 s. Wyd. nast. tamże 1947.
— Dla IV klas miejskich i wiejskich szkół podstawowych. 1947, 268 s.

Przekłady i adaptacje

1. S. Michałkow: Idą przedszkolaki. Wwa: NK 1954, [8] s.
2. Psi zaprzęg i inne opowiadania. [Antologia]. Przel.: ... i J. Markowska. Wwa: NK 1955, 121 s.
3. G. Rodari: Gelsomino w Kraju Kłamczuchów. [Powieść]. Przekł. i oprac. ... Wwa: Czyt. 1962, 129 s. Wyd. nast.: Wwa: KAW 1978; Wwa: Alfa 1987.
Adapt. teatr.: Adapt.: P. Lejman. Wyst. Gdańsk, T. Lalki i Aktora „Miniatura” 1982.
4. M. Nosow: Wesole odwiedziny. Wwa: NK 1964, [10] s.
5. M. Nosow: Zagadka z gwizdkiem. Oprac. z jęz. ros. ... Wwa: NK 1964, [20] s.
6. W. Krapiwin: Skąd wieje wiatr. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 158 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 9 pt. Skąd wieje wiatr; Ludzie z fregaty „Afryka”. Wwa: NK 1972, 358 s. Wyd. 2 tamże 1988.
7. R. Moric: Oktawia leci setką. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1967, 81 s.
8. W. Krapiwin: Dzielny giermek Saszka. [Powieść]. Wwa: NK 1969, 186 s.
9. W. Krapiwin: Ludzie z fregaty „Afryka”. [Powieść]. Wwa: NK 1971 [właśc. 1970], 174 s. Wyd.

nast. łącznie z: W. Krapiwin: Skąd wieje wiatr zob. poz. 6.

10. O. Preussler: Malutka Baba-Jaga. [Powieść]. Z niem. oprac. ... *Świerszczyk* 1973 nr 1-20. Wyd. osob. pt. Malutka czarownica. Przel.: ... i A. Ożogowski. Wwa: NK 1976, 116 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1986, wyd. 4 1994.
Adapt. teatr.: Adapt.: K. Niesiołowski. Wyst. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1978, — radiowa: Cz. 1-4. Radio 1986.
 11. W. Krapiwin: Cień karaweli; Po kolana w trawie. [Powieści]. Wwa: NK 1974, 216 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 Wwa: LSW 1988.
 12. M. Nosow: Szalony odkurzacz. Adapt.: H. Kalita. Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora 1975.
 13. W. Miedwiediew: Do wesela się zagoi, czyli opowieść o najpierwszej miłości. *Świat Młod.* 1977 nr 58-69. Wyd. osob. Wwa: KAW 1980, 83 s.
 14. G. Holtz-Baumert: Trzy panie i ja. [Powieść]. Przel.: ... i A. Ożogowski. Wwa: NK 1978, 109 s.
 15. S. Aleksiejew: Nataszka. Opowiadania wojenne. Wwa: NK 1979, 26 s.
 16. O. Preussler: Mały duszek. [Opowiadanie]. Przel.: ... i A. Ożogowski. Wwa: KAW 1979, 88 s.
 17. W. Krapiwin: Chłopiec ze szpadą. [Powieść]. Wwa: KAW 1980, 252 s.
 18. W. Miedwiediew: Ciagle coś nowego. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1980, 102 s.
 19. S. Kozłow: Pory roku. [Opowiadanie]. Wwa: KAW 1982 [właśc. 1983], 28 s.
 20. R. Moric: Z myśliwskiej torby. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1982, 123 s.
 21. G. Holtz-Baumert: Cudowny grzyb. [Opowiadanie]. Przel.: ... i A. Ożogowski. Wwa: KAW 1985, 45 s.
 22. O. Preussler: Hubert w Wielkim Kapeluszu. Opowieść o krasnoludkach. Przel.: ... i A. Ożogowski. Wwa: NK 1986, 93 s. Wyd. 2 tamże 1993.
 23. S. Michałkow: Święto Nieposłuszeństwa. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1986, 63 s.
 24. S. Michałkow: Trzy świnki. Przel. ... Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora 1986.
 25. O. Preussler: Hubert i jego przyjaciel Kudłacz. Jeszcze jedna historia o krasnoludkach opowiedziana przez O. Preusslera. Przel.: ..., A. Ożogowski. Wwa: NK 1988, 100 s.
 26. O. Preussler: Lato Małego Wodniczka. Przel.: ... i A. Ożogowski. Wwa: Alfa 1990, 71 s.
- Praca redakcyjna
1. Wiersze dla najmłodszych. Wybór utworów dla wieku przedszkolnego. [Oprac.:] ..., W. Grodzieńska. Wwa: PZWS 1949, 135 s.

Ank. 1966, 1979. — Wywiady: Każdy odnajdzie swoją złotą kulę ... Rozm. B. Wachowicz. *Plomyk* 1971 nr 5; Najważniejszy jest czytelnik, ale ... Rozm. B. Dohnalik. *Tu i Teraz* 1984 nr 33; ... wraca jak echo. Rozm. M. Jarocka. *Argumenty* 1987 nr 50; Pisze się po to, żeby być czytany. Rozm. M. Kozikowska. *Guliver* 1994 nr 2.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (K. Kuliczowska).

W. Grodzińska. *Rocz. Lit.* 1955 wyd. 1956 [rec.: W Marcełkowej klasie]. — [Złota kula.] W. Gumpłowiczowa: Książki dla dzieci. *Zycie Szk.* 1958 nr 6; A. Korta: Dokąd się toczy „Złota kula”? *Nowe Książ.* 1958 nr 3. — W. Gumpłowiczowa: O książkach H.O. i Stefanii Szuchovej. *Zycie Szk.* 1959 nr 9. — K. Kuliczowska. *Nowe Książ.* 1959 nr 14 [rec.: Tajemnica zielonej pieczęci]. — H. Skrobiszewska: Satyra dla ośmiolatków. *Nowe Książ.* 1960 nr 18 [rec.: Chłopak na opak]. — K. Kuliczowska: Hece wesole i smutne. *Nowe Książ.* 1962 nr 36 [rec.: Dziewczyna i chłopak, czyli Heca na 14 fajerek]. — K. Nowicki: Kopicuszek na tronie. Z humorem. *Zycie Lit.* 1968 nr 32 [rec.: Głowa na tranzystorach]. — K. Kuliczowska: Zawsze z humorem. W tejsze: W szklanej kuli. Wwa 1970. — A. Sendela: H.O. *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 9. — G. Skotnicka: Pod serduszkami. *Nowe Książ.* 1973 nr 7 [rec.: Za minutę pierwsza miłość]. — K. Kuliczowska: Hanna Ozogowska. [Przeł. na jez. franc.] B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut. 1978, 49 s. — J. Maruszewski: Szeffowa znów wydała książkę. *Nowe Książ.* 1981 nr 9 [rec.: Przygody Szczyrzyka]. — J. Lisiecki: Książki godne Andersena. *Mołoty* 1983 nr 16 [rec.: Ucho od śledzia]. — M. Boratyńska: Pierwsza dama literatury młodzieżowej. *Ziel. Sztand.* 1984 nr 80. — B. Klukowski: Sztuka życia polega na docenianiu drobniaków. *Nowe Książ.* 1984 nr 10 [dot.: Chłopak na opak, czyli Z pamiętnika pechowego Jacka; Entliczki-pentliczki; O królowie, która się bała, że jej korona z głowy spadnie; Złota kula]. — L. Żuliński: Zielona pieczęć. *Kierunki* 1984 nr 33. — S. Rzepczyński: H.O., czyli różne oblicza hecy. *Szt. dla Dziec.* 1990 nr 5/6. — J. Lisiecki: Pani Hania. *Wiad. Kult.* 1995 nr 20. — A. Horodecka: Trzeba być przyjacielem młodych ... *Guliver* 1997 nr 5.

E.G.

OŻÓG Jan Bolesław 1913-1991

Pseud.: Jan Woś, Jan Zdeb; (jbo); Ludwik Stec; Sol; Sól.
Poeta, prozaik, eseista.

Urodzony 1 marca 1913 w Nienadówce pod Kolbuszową; syn Jakuba Ożoga, wiejskiego organisty, i Marii ze Zdebów. Uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. S. Sobieskiego w Rzeszowie. Po zdaniu matury w 1933, przez dwa lata studiował w Instytucie Teologicznym w Przemysłu. Debiutował w 1935 wierszem pt. „Dzień św. Bartłomieja”, opublikowanym w *Okolicy Poetów* (nr 1). W tymże roku ogłosił w *Tęczy* cykl wierszy pt. „Melodie lata” (nr 8). Z *Okolicą Poetów* współpracował następnie do 1939 jako jeden z przedstawicieli autentyzmu w poezji. Od 1936 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1939 uzyskał absolutorium. Rozwijając twórczość literacką, ogłaszał liczne wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje w pismach *Kamena* (1936-39), *Kurier Literacko-Naukowy* (1936-39), *Na szerokim świecie* (1936-39), *Czas* (1937-39), *Nasz Wyraz* (1937-39), *Pion* (1937-39). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Nienadówce, gdzie od 1943 prowadził tajne nauczanie na kom-

pletach licealnych. W tymże roku wstąpił do AK, walczył w powiecie kolbuszowskim. Ukończywszy tajną podchorążówkę, w 1944 brał udział w walkach partyzanckich w okolicach Warszawy, m.in. w bitwie pod Porębami Kupańskimi. Publikował utwory w krakowskim *Miesięczniku Literackim* (1942, anonimowo) oraz w ukazujących się na Rzeszowszczyźnie tajnych gazetkach *Na posterunku* (1943-44, pod pseud. Sól) i *Oracz* (1944, anonimowo). Po wyzwoleniu zorganizował we wrześniu 1944, wspólnie z Michałem Winogrodzkim, gimnazjum w Sokołowie Małopolskim, gdzie pracował też jako polonista. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; do stycznia 1990). W 1945-50 był nauczycielem w Gimnazjum i Liceum im. J. Kochanowskiego w Radomiu. W 1946 uzyskał magisterium na UJ. W tymże roku pracował w redakcji miesięcznika *Cychy*. Współpracował z czasopismami *Tygodnik Powszechny* (1945-52, także pod pseud.: Jan Zdeb, Ludwik Stec; stale od 1957), *Twórczość* (1945-46, 1953-55, stale od 1957), *Wiesć* (1945-47, 1952-54), *Tygodnik Warszawski* (1946-48), *Warszawa* (1946-48), *Odra* (1947-48), *Słowo Powszechnie* (1948-50). Od 1950 mieszkał w Krakowie. Ożenił się z Bronisławą Krudos. W 1950-51 pracował jako nauczyciel w Liceum Pedagogicznym w Bochni. Następnie zajął się wyłącznie pracą literacką, m.in. publikując w czasopismach *Zycie Literackie* (1951, 1953, stale od 1955), *Dziennik Polski* (stale od 1957), *Orka* (1957-61), *Więści* (1957-69), *Odgłosy* (1958-71), *Kierunki* (od 1959), *Gazeta Krakowska* (1961-73), *Tygodnik Kulturalny* (1962-88), *Współczesność* (1964-71), *Kultura* (1964-75), *Nurt* (od 1966), *Poezja* (1966-88), *Miesięcznik Literacki* (od 1971). Należał do redakcji pisma *Ziemia Kielecka* (1956-57). Od 1957 był członkiem ZSL. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką Ziemi Rzeszowskiej, a w 1967 nagrodę literacką Ministra Kultury i Sztuki II stopnia. Należał w 1967 do współzałożycieli Krakowskiej Grupy Literackiej „Barbarus”; był jej członkiem do 1972. Wiele wyjeżdżał za granicę, m.in. do Albanii, Związku Radzieckiego, Francji, Szwecji, Rumunii i na Węgry. W 1986 wszedł w skład zarządu Oddziału Krakowskiego nowego ZLP. Za twórczość literacką otrzymał m.in. nagrodę m. Krakowa (1977), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1985) oraz prywatną nagrodę im. F. Kotuli (1987). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Krzyżem Partyzanckim (1961), Krzyżem Kawalerskim (1967) i Krzyżem Oficerskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1985). Zmarł 1 marca 1991 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyjazd wnuka. [Wiersze]. Wwa: [*Okolica Poetów*] Druk. Lit. 1937, 45 s.

2. Prymicje. [Wiersze]. [Wwa:] F. Hoesick [1938], 7 s. *Ark. Poetyck.*

3. Ogier i makolągwa. [Wiersze]. Kr.: *Okolica Poetów* 1939, 48 s.

4. Kraj. Poezje. Kr.: ZZLP 1945, 30 s.

5. Muzea wiejskie. [Szkic]. Kr.: *Wieś* 1946, 8 s.

6. Jej Wielki Wóz. [Wiersze]. Kr.: ZZLP Oddz. Wiejski 1947, 116 s.

7. Świata planów. [Wiersze]. Wwa: *Czyt.* 1953, 54 s.

8. Anegdota wiejskie. [Wiersze satyryczne]. Kr.: WL 1954, 51 s.

9. Do łądu Dobrej Nadziei. [Wiersze]. Wwa: *Czyt.* 1956, 87 s.

10. Ścigani. [Powieść]. Kr.: WL 1956, 150 s.

11. Wiersze wybrane. Wwa: PIW 1957, 187 s.
Zawiera utwory z poz. 1-4, 7, 9.

12. Kula. [Powieść]. Wwa: LSW 1958, 152 s.
Wyd. łącznie z *Wiśniowa elegia* zob. poz. 53.

13. Zielony wiatr. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 114 s.
Cykle: Zielony wiatr; Wakacje na ojcowiznie; Tama ziemia; Pęknięta gwiazda.

14. Chustka. Opowiadania. Wwa: *Czyt.* 1959, 154 s.
Zawartość: Fabryka dachówek; Szerszenie; Złota siekierka; Miał kowal córkę; Amerykanin; Chustka; Dziunek; Głuchy Jantek.

15. Pani młoda. Poezje. Kr.: WL 1959, 70 s.

16. Gdzie powój woła. [Wiersze]. Wwa: PIW 1961, 49 s.

17. Odstępca. Opowiadania. Kr.: WL 1962, 117 s.
Zawartość: Tego samego dnia; Ucieczka; Odstępca; Kłamstwo; Bąk.

18. Popiół mirtowy i inne opowiadania. Wwa: *Czyt.* 1963, 145 s.
Zawartość: Udreka; Pożegnanie; Ostatni dzień maja; Młodszy brat; Wymoklak; Pod chmurą melancholii; Popiół mirtowy.

19. W dzień, gdy noc. [Wiersze]. Kr.: WL 1963, 71 s.

20. Dzikie jabłka. [Wiersze]. Wwa: LSW 1964, 98 s.
Cykle: Antyballada; Dzikie jabłka; Elegia zimowa; Bożyszczka.

21. Poezje wybrane. Wybór i oprac. J. Kwiatkowski. Kr.: WL 1965, 360 s.

22. Ucieczka. [Wiersze]. Lubl.: WLubel. 1965, 32 s.

23. Jemiola. [Wiersze]. Wwa: LSW 1966, 60 s.

24. Spokój. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 57 s.

25. Kalectwa. [Poezje]. Wwa: *Czyt.* 1968, 63 s.
Zawiera m.in. cykl: *Podróże*.

26. Mury. [Wiersze]. Kr.: WL 1968, 67 s.

27. Bracia. Powieść. Łódź: WŁ 1969, 175 s.

28. Kiedy ptaki odleciały. Opowiadania. Wwa: PIW 1969, 117 s. Przedr. zob. poz. 34.

Zawartość: Jedwabne pończochy; Dzień szukającego nocy; Iza; Dwa kręgaiki; Z dołu wapna; Kiedy ptaki odleciały.

29. Ziemia wielkanocna. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1969, 57 s.

30. Cienie ziemi. Opowieść. Wwa: LSW 1970, 128 s.

31. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Wwa: LSW 1970, 178 s. Wyd. tamże 1987.

32. Na mojej drodze. Wspomnienia. Kr.: WL 1971, 199 s.

Zawartość: Cz. I. Jak się to zaczęło? O Kadenie-Bandrowskim; Czernik i „Okolica Poetów”; O Stefanie Kołaczkowskim; Kraków przed wojną; Rozmowy z Przybosiem; O autorze „Kobiet i koni” [M. Czuchnowskim]; Jak to było z uroczą białą damą [dot. M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej]; Czechowicz o autentyzmie. — Cz. II. Pod terrorem wroga: Przejęcia wojenne i okupacyjne [dot. m.in. J. Ostrowskiego]; Kontakty z literackim Krakowem w czasie okupacji [m.in. z K. Wyką]; Konspiracja i partyzantka; Kiedy Machej był jeszcze poetą. — Cz. III. W nowej rzeczywistości: Jeszcze o autorze „Śrub” [J. Przybosiu]; O Iwaskiewicz; Jan Parandowski po wojnie; Mój Gałczyński; Wiczoż autorski Broniewskiego; Walka o autentyzm [m.in. dot. S. Czernika]; Po odejściu Piętaka; Jeszcze raz o Iwaskiewicz; Wspomnienie o Janie Śpiewaku; Jeszcze o Czerniku; Czernik nie żyje. Pretensje i satysfakcje. Jaki Czernik był naprawdę.

33. Oko. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1971, 59 s.

34. Wybór opowiadań. Wwa: LSW 1972, 319 s.
Zawiera z poz. 14: Miał kowal córkę; Chustka; Dziunek; Głuchy Jantek, — z poz. 17: Tego samego dnia; Ucieczka, — z poz. 18: Ostatni dzień maja; Wymoklak; Pod chmurą melancholii; Popiół mirtowy, — oraz poz. 28.

35. Poezje wybrane. Wwa: LSW 1973, 192 s.

36. Wyspa Barbarus. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 89 s.
Nagroda na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1974.

37. Mój autentyzm. [Szkice literackie]. Kr.: WL 1975, 201 s. Przedr. zob. poz. 48. Por. poz. 38.

Zawartość: Zasady i kanony: Jak się teoria rozwijała; Autentyzm wczoraj i dziś; Gdzie i jaka baza; Prawda i życie to jedno; Kanon przeżycia i co z tego wynika; O aspektach ideowych autentyzmu. — O pełnię ludzkiej treści: Dalszy ciąg rozmowy milczącej z Przybosiem; Wyznanie autentysty; Okolicie metafory; O formę i styl autentyzmu; Trzy luźne zapiski; Poeta to udzieliłkrotniony człowiek. — Wyznania: W obronie natury i ludzkich mitów; Mój najbardziej ulubiony wiersz [B. Leśmiana: „W malinowym chruśniaku”]; Jak powstaje wiersz. — Twarze autentystów. (Recenzje poetyckie). — Podsumowanie: Rozmowa z J.B.O. [Wywiad; rozm.] Z. Wawszczak.

38. O wierność z rzeczywistością i prawdę o człowieku. O autentyzmie literackim Kr.: [b.w.] 1975, [22] s. Por. poz. 37.

Zawiera art. druk. w *Życiu Lit.*, *Orce* i *Profilach* w l. 1956-1969: O wierność z rzeczywistością i prawdę o człowieku; Kanony i herezje; Od „Wiedeńskiego Koła” do Junga i Ranka; Gdzie żaby kują.

39. Na święto Kaina. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 57 s.
40. Strach. [Wiersze]. Wwa: PIW 1976, 122 s.
Cykle: Kiedy idę reszta dnia; Czerwone mleko; Codziennie Bóg umiera; Wspomnienia; Dzieje; Strach.
41. Elegia weselna i inne opowiadania. Wwa: MON 1977, 212 s.
Zawartość: Elegia weselna; Plebański ogród; W mroku wieczornym; Zdarzenie; Szczęście i los; Taniec; Odrąbana głowa; Roman.
42. Poezje zebrane. T. 1-2. Wwa: LSW 1977, 638 s.
Nagroda mies. *Poezja za 1977 r.*
43. Jak świętych obcowanie. Wspomnienia literackie. Wwa: LSW 1978, 126 s.
Zawartość: J. Sroga; Z. Fijas; O Filipowiczu; Smutna muza Miłosa; Zagórski; O Jastrunie; O Piechalu; Autor z Odcinka [W. Burek]; Portret Przybosia; Długowieczny prezes [S. Otwinowski]; Z. Bieńkowski; Czernik i autentycyści; Wspomnienie o Cz. Janczarskim; Książka-poeta [J. Twardowski]; Jak to było z Bursą; Harasymowicz i grupa „Barbarus”; J. Kawalec; Poeta mitów i magii [T. Nowaki]; Na Krupniczej.
44. Klinika. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 109 s.
45. Przejechane słońce. [Proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1978, 58 s.
46. Poezje. Wyboru dokonał autor. Przedm.: R. Matuszewski. Wwa: PIW 1979, 271 s.
47. Gdy wilk pije piwo. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1980, 61 s.
Cykle: W cieniu wieży Babel; Jabłko granatu (wiersze z Hiszpanii); Z rojem wieczornych komarów.
48. Wierność sobie i ziemi. Szkice o autentyczności. Kr.: WL 1980, 141 s.
Kontynuacja zbioru: Mój autentyzm [poz. 37]. Zawartość: Od autora. — Drogi: Wprowadzenie; Nasz XX wiek; Prapamięć; Autentyczny człowiek; Oddać treść przeżycia; Literatura a mity; O ludziach z pieców chlebowych; Mieszkaniec miasta i natura. — Wóz z narzędziami: Wprowadzenie; O rymach; Oksymoron dzisiaj; Psychizacja rzeczy martwych w personifikacji; Z metaforycznych metamorfoz; Piękne zdania a przekładnia; Epifora; Realiomontaż; Epanorthosis; Bańki o życiu. — Oblicza bliskich. [Recenzje literackie]. — Spojrzenie z daleka. Wierność sobie czy doktrynie? [Wywiad; rozm.] J.L. Ordan.
49. Ziemia marnotrawnych. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 73 s.
50. Konspekt zawału i inne opowiadania. Wwa: LSW 1982, 480 s.
Zawiera z poz. 14: Miał kowal córkę; Chustka; Głuchy Jantek, — z poz. 17: Tego samego dnia; Ucieczka, — z poz. 18: Ostatni dzień maja; Wymoklak; Pod chmurą melancholii; Popiół mirtowy, — z poz. 28: Jedwabne pończochy; Dzień szukającego nocy; Dwa kregalki; Z dołu wapna; Kiedy ptaki odleciały, — oraz: Prymicynna msza; Zając i pasterka; Zanim padł strzał; Waclaw z Siłzoru; Dziewczyna z żelazem; Prezent; Gdy front się łamał; Nie ma kościelnego rozvodu; Tych troje; Na dnie piękła; Powrót; Baba z patefonem; Konspekt zawału; Po pogrzebie.
51. Na ucho łopianowi. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 70 s.
52. Z obcymi autorami. Wspomnienia i lektury. Rzeszów: KAW 1982, 129 s.
Szkice z l. 1957-1980. — Zawartość: Spotkanie z poetą z Ukrainy [dot. L. Wysześlawskiego]; Rozmowa z poetą chorwackim [dot. B. Pavlovicia]; J. Steinbeck w Krakowie; Spotkanie z Andriem; Gość z Meksyku [R. Usigli]; Wspomnienie z Albanii [dot. współczesnych pisarzy albańskich]; U pisarzy w Moskwie; Z wizytą u Wysześlawskiego w Kijowie; W gościnie u młodego poety [dot. L. Tiomina]; Kijowskie rozmowy z Ukraincami; W Bułgarii z Hadzichristowem; Jugosłowiański poeta [S. Mihalici]; Zagrzebskie sympozjum [IV Zagrzebskie Rozmowy Literackie, 1971]; Przyjaciół Polski [M. Sławiček]; Mój Dostojewski; Nieodczigniony wizjoner w lirycie [S. Jesienin]; W. Stefański i jego proza; Nad przedczesną trumną w poezji [dot. J. Wolkera]; Okolice niebieskie [Ch.F. Ramuz]; Faulknerowski fascynacje.
53. Kula; Wiśniowa elegia. [Powieści]. Wwa: LSW 1983, 162 s. Zob. poz. 12.
54. Wieczorny wąż. [Wiersze]. Rzeszów: KAW 1983, 77 s.
Cykle: Zieleni się trawa; Chichot marzanny; Ciemny krąg; Motyle na morzu.
55. Z manowców na prostą drogę. [Szkice literackie i wywiady]. Łódź: WL 1983, 155 s.
Zawartość: Autentycyści dziś. — I. Autentyczne treści: Na „Wyspie Pingwinów” [A. France’a]; Poeta, czyli homo antyfaber; Szuka czysta; Teorie Junga i autentycyści; Ziemska matka. [Proza]; Wieś i chłop w mojej prozie; Wywiad dla WSP w Opolu; „Zielona krew naszego życia”. (Rozmowa K. Kani z J.B. Ożogiem); „Ogromne we śnie są moje ogrody” [Wywiad; rozm.] J. Baran; Człowiek i świat. — II. Szukanie formy i stylu: Ewolucja i przyszłość Awangardy; Jak powstaje wiersz; Poetycki debiut; Rozmowa z J.B. Ożogiem. [Wywiad; rozm.] W. Kawiński; O szczyrości; Z tajemnic wyobraźni mitycznej [także wiersze J.B.O.]; Nie nadużywajcie metafory; Narodzone. [Wiersz]. — III. Obrona książki „Mój autentyzm”: Nic i wszystko; Głos zdeptanego „dzikusa”; Odpowiedź na „Trzy słowa” [J.Z. Brudnickiego]; Jaka jest prawda. — IV. Podsumowania: Autentyzm czy co innego; O co mi chodzi; Jestem poetą współczesnym. [Wywiad; rozm.] S. Jurkowski; Wieloznaczność historii żywiołów. [Wywiad; rozm.] H. Murza-Stankiewicz; Pisarz i tradycja literacka. — Nadto drobne szkice dot. głównie autentyzmu.
56. Cisza. Wiersze z lat 1981-1983. Kr.: WL 1984, 71 s.
57. Lilie i pokrzywy. [Opowiadania]. Kr.: WL 1984, 113 s.
Zawartość: Elegia pastoralna; Odwiedziny; Gdzie przystanek; Skazaniec.
58. Z czterech kątów Europy. [Zapiski z podróży]. Powst. przed 1984.
Inf.: H. Bereza. *Obroty*. Wwa 1996 s. 39-40.
59. [Wybór wierszy]. Pośl.: Z. Mycielska-Golik. Wwa: Czyt. 1984, 127 s.
60. Gdzie świeci noc. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 75 s.
61. Na odpust Anielskiej. Groteski. [Wiersze]. Łódź: WL 1986, 67 s.
62. Kartki z dziką różą. [Szkice i artykuły]. Wwa: LSW 1987, 119 s.
Wybór z l. 1939-1985. — Zawartość: O pełnię człowieczeństwa. — Zagadnienia: Temat wsi w literaturze; Autentyzm na

tle współczesnych kierunków literackich; Literatura i kler. — Książki i życie. [Recenzje lit.]. — Zamknięcie: Rozlewiska; Ludowość i kryzys cywilizacji; Interesuje mnie człowiek autentyczny; Człowiek i światopogląd.

63. Ujawnienia. Liryka i epika. Wwa: PIW 1987, 83 s.

Zawiera wiersze oraz dwa przekłady z Horacego.

64. Pięć esejów. Pierwsze prace krytyczne. Rzeszów: KAW 1988, 108 s.

Zawartość: Nad zębami mamuta. Rzecz o stosunku Mickiewicza do paleontologii; Poezi i geologia; Spojrzenie Żeromskiego na ziemię; Idee i projekty Żeromskiego w zakresie górnictwa; O drogach kamieniach i minerałach w literaturze.

65. Zanim padł strzał. [Opowiadania]. Kr.: WL 1988, 165 s.

Zawartość: Dziunek [poz. 14]; Ostatni dzień maja [poz. 18], — z poz. 28: Jedwabne pończochy; Dwa kęgałki, — z poz. 50: Zanim padł strzał; Na dnie piekła.

66. Obrazy świata. Z poezji i prozy polskiej. Kr.: WL 1989, 191 s.

Zawartość: Od autora. — I. Literatura w nowej dobie: Prawda tkwi w człowieku; Współczesne kierunki literackie. — II. Książki. [Recenzje lit.]. — Ataki i interwencje.

67. Ziemia wojenna. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1990, 64 s.

68. Chlebowy dom. [Wiersze]. Red. i oprac.: J. Lubart-Krzysica. Przygot. i posł.: A. Kaliszewska. Kr.: Ofic. Konfraterni Poetów; Dom Kultury Pogórze 1997, 93 s.

Przekład

1. H.M. Enzensberger: Poezje. Wybór i wstęp: J. Prokop. Przel.: ..., J. Prokop. Wwa: PIW 1968, 53 s.

Prace redakcyjne

1. M. Szarek: Wiersze i proza. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1956, 185 s.

2. Okoliczanie. Antologia poezji polskiego autentyzmu. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1984, 161 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1966, 1978, 1979, 1988. — Wywiady: „Zielona krew naszego życia ...”. Rozm. K. Kania. *Życie i Myśl* 1977 nr 4; Życie odczuwam jako dramat. Rozm. K. Kania. *Życie i Myśl* 1986 nr 1/2; Autentysta. Rozm. Z. Trziszka. *Odrodzenie* 1987 nr 43. Zob. też *Twórczość* poz. 37, 48, 55.

SWPP 1. — PP (E. Głębička) — LP (R. Matuszewski). — Z. Sokół, A. Faber: *Twórczość poetycka J.B.O.* (Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa za lata 1931-1980). W: *Szkice o twórczości literackiej J.B.O.* Rzeszów 1982.

[Wyjazd wnuka:] S. Czernik: Sąd nad autentyzmem poetyckim. *Prosto z Mostu* 1938 nr 11; S. Lichański: *Płon* 1938 nr 8; J. Rogoziński. *Pióro* 1938 nr 1. — K.W. Zawodziński: Dwaj przedstawiciele autentyzmu (J.B.O. i J.A. Frasiak). *Wymiary* 1938 nr 4, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — J. Zagórski: Wiejski autentyzm sprzed wojny. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 4 [rec.]: Ogier i makolągwa. — [Kraj:] J. Spytkowski: Rozdroże stylu ludowego. *Więść i Państ.* 1946 nr 10;

H. Wielowiejska: W kraju poezji i rzeczy. *Twórczość* 1946 nr 3; J. Zagórski: Autentyzm skorygowany. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 4. — [Jej Wielki Wóz:] R. Hancyk: Pod znakiem idylli i groteski. *Wiadomości*, Londyn 1948 nr 41; S. Lichański: Liryzm magiczny. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 18. — [Światła planów:] L. Herdegen: Liryka O. *Życie Lit.* 1953 nr 39. — Z. Jastrzębski: Tęczy autentyzmu. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 31. — B. Ostrołęcki: „Zielony wiatr”. *Nowe Książ.* 1958 nr 14. — [Kula:] [S. Otwinowski] (Sok): Powieść poetycka. *Życie Lit.* 1958 nr 23; Z. Pędziński: Kula w sielance. *Orka* 1958 nr 34. — A. Stucki: Krynica poetyckich natchnień. *Orka* 1959 nr 43 [rec.: Pani młoda]. — A. Kamińska: Krzyk żalu wsi odchodzącej. W: *Tejże: Pragnąca literatura*. Wwa 1964. — T.Z. Bienkowski: Piękno szczegółu. *Kultura* 1965 nr 5, przedr. w tegoż: *Ćwierć wieku intymności*. Wwa 1993 [rec.: Dzikie jabłko]. — T. Burek: Poezje wycierpiane. *Teatr Lud.* 1966 nr 4. — J. Nowakowski: Poezi nizinnych pól. W: *Z tradycji kulturalnej Rzeszowa i Rzeszowszczyzny*. Rzeszów 1966. — J. Trzadek: Chlebny i trumienny. W: *W tegoż: Różne trzecie*. Wwa 1966. — Z. Bienkowski: W skali ziemskiej. W: *Proza, poezja*. Wwa 1968 [rec.: Spokój]. — M. Głowiński: Czytamy wiersze. *Tyg. Kult.* 1968 nr 5 [dot. wiersza: Homer]. — R. Krynicki: Spokojny niepokój. *Nurt* 1968 nr 4 [rec.: Spokój]. — [Mury:] J. Piesszaczowicz: Między naturą a cywilizacją: Miasto mityczne i straszne. *Życie Lit.* 1968 nr 22; B. Żurkowski: „Serce rozpaczało poprzez zielony czad”. *Poezja* 1968 nr 11. — J. Kwiatkowski: Sztuka dysonansu. (O poezji J.B.O.). W: *W tegoż: Remont pegazów*. Wwa 1969. — T. Nyczek: Krew tej ziemi. (O poezji J.B.O.). *Życie Lit.* 1969 nr 37. — J. Piesszaczowicz: Ziemia pragnień, udręczeń i snów. (O poezji J.B.O.). *Poezja* 1969 nr 10. — I. Smolka: Między negacją a afirmacją. *Twórczość* 1969 nr 7 [dot.: Kalecra; Mury]. — M. Sprusiński: Love and stark reality. *Polish Literature*, Wwa 1969 nr 6 [rec.: Kiedy ptaki odleciały]. — R. Sulima: Autentyzta katastrofista ... *Poezja* 1969 nr 5 [rec.: Kalecra]. — W.P. Szymański: Liryka ciemności. *Życie Lit.* 1969 nr 28 [rec.: Ziemia wielkanocna]. — M. Orski: O. widzenie wsi. *Twórczość* 1970 nr 9 [rec.: Ziemia wielkanocna]. — I. Smolka: Obrońca ziemi. (O poezji J.B.O.). *Współczesność* 1970 nr 16. — H. Berezka: Azył. (O twórczości J.B.O.). *Tyg. Kult.* 1971 nr 43. — F. Fornalczyk: O prozie J.B.O. *Profile* 1971 nr 5. — I. Maciejewska: Blaski i cienie. *Odra* 1971 nr 4 [rec.: Cienie ziemi]. — T. Nyczek: Szkic autobiograficzny. *Twórczość* 1971 nr 12 [rec.: Na mojej drodze]. — M. Orski: Ziemia i jej cienie. *Twórczość* 1971 nr 5, przedr. w tegoż: *Etos lumpa*. Wr. 1979 [rec.: Cienie ziemi]. — H. Berezka: Piewca chłopkości. W: *W tegoż: Związki naturalne*. [Wwa] 1972. — [Wybór opowiadań:] J. Biernacki: Z powierzchni pewnego nurtu. *Nowe Książ.* 1972 nr 19; M. Dąbrowski: Opowiada świat zwykły. *Tyg. Kult.* 1972 nr 51. — M. Dąbrowski: Etiudy wiejskie ... i szkice do portretów. *Nowe Książ.* 1972 nr 1 [rec.: Cienie ziemi, Na mojej drodze; Oko]. — A.K. Waśkiewicz: Apostata. *Twórczość* 1972 nr 4 [rec.: Oko]. — L. Bugajski: Wybór opowiadań O. *Twórczość* 1973 nr 2 [rec.: Wybór opowiadań]. — K. Grela: Nie wiem, gdzie ta ziemia. *Poezja* 1973 nr 12 [rec.: Wyspa Barbarus]. — J.Z. Maciejewski: Kraina „błogiego spokoju”? *Mies. Lit.* 1973 nr 5. — P. Dybel: Od autentyzmu do Freuda. *Nowe Książ.* 1974 nr 12 [rec.: Poezje wybrane. Wwa 1973]. — F. Fornalczyk: O J.B.O. ... na udry bogom — wierzę Ziemi”. W: *W tegoż: Znani i nieznani. Łódź* 1974. — W. Kawiński: Wróć w korzenie wierzbowe. *Poezja* 1974 nr 7/8 [rec.: Jemiola]. — A. Łaszowski: Narodziny wiejskiego Rimbayda. *Kierunki* 1974 nr 48. — M. Krassowski: Trzy ognia „Okolicy Poetów”. (O Stanisławie Czerniku, Józefie Andrzeju Frasiaku i J.B.O.). *Poezja* 1975 nr 6, przedr. w tegoż: *Granie sensu*. Wwa 1980. — M. Chrzanowski: Okrutny świat O. *Nowe Książ.* 1976 nr 18 [rec.: Na święto Kainala]. — R. Sulima: Poezja i wiedza tajemna. W: *W tegoż: Folklor i literatura*. Wwa 1976. — G. Traczyk: Poezja i poeta. *Twórczość* 1976 nr 12 [rec.: Na święto Kainala]. — P. Dybel: Poeta strachu i winy. *Nowe Książ.* 1977 nr 7 [rec.: Strach]. — K. Kania: Tajka zdumiewająca i kusicielskie. *Kierunki* 1977 nr 46. — E. Gajda: Elementy języka mówionego w wybranych opowiadaniach J.B.O. W: *Temat wiejski*

w literaturze polskiej. Rzeszów 1978. — J. Kornhauser: Przejści śmierci. *Kultura* 1978 nr 28 [rec.: Klinika]. — E. Loch: Elementy języka mówionego w wybranych opowiadaniach J.B.O. W: Temat wiejski w literaturze polskiej. Rzeszów 1978. — S. Stanuch: Liryka B.O. W tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — L. Żuliński: O najnowszych wierszach J.B.O. *Poezja* 1978 nr 7/8 [rec.: Klinika; Przejchane słońce]. — Z. Zygmata: Potwierdzenie programu. *Poezja* 1978 nr 1 [rec.: Na święto Kainala]. — M. Jakitowicz: Poszukiwanie rodowodu. (Mit wsi w poezji Czernika, J.B.O. i Frasiaka). *Lit. Lud.* 1979 nr 1/3. — E. Loch: Postacie kobiece w twórczości literackiej J. Przybosa i J.B.O. W: Kobiety Rzeszowszczyzny. Rzeszów 1979. — E. Balcerzan: Z chalupy. *Nowe Książ.* 1980 nr 6 [rec.: Poezje]. — S. Burkot: Poezja J.B.O. *Mies. Lit.* 1980 nr 9. — T. Nyczek: Apokalipsa według O. *Mies. Lit.* 1980 nr 8 [rec.: Gdy wilk pije piwo; Ziemia marnotrawnych]. — M. Dąbrowski: O poezji J.B.O. „... I trwała śmierć bez zmartwychwstania”. *Prz. Hum.* 1981 nr 1/2. — S. Jurkowski: „Wilki marnotrawne”. *Życie Lit.* 1981 nr 35 [rec.: Gdy wilk pije piwo; Ziemia marnotrawnych]. — [Konspekt zawatu i inne opowiadania:] Z. Andres: Fascynacje i obsesje. *Życie Lit.* 1982 nr 16; E. Biela: Nieplewione miłości w plewniakach. *Tyg. Kult.* 1982 nr 36. — Szkice o twórczości literackiej Jana Bolesława Ożoga. Zbiór artykułów i rozpraw pod red. E. Loch. Przedm. ... Rzeszów: Tow. Nauk. w Rzeszowie 1982, 287 s. [zawiera: J.B.O.: „Wracał będę piórem do ziemi rodzinnej”. — T. Ampeł: Językowy kształt barw w poezji J.B.O.; Z. Andres: Poszukiwanie oceniającej Arkadii; E. Gajdowa: Elementy dialektyczne w wybranych opowiadaniach J.B.O.; Z. Lisowski: Liryczny kształt miłości; E. Loch: Mity dzieciństwa w prozie J.B.O.; J. Nowakowski: Wokół symboliki kolorystycznej w poezji J.B.O.; W.P. Szymański: Ze źródeł wiejskiej alchemii. (Poezja J.B.O.); A. Zyga: Ożogowe rozumienie ludowości]. — J.K. Adamkiewicz: Świat zła i raj utracony. *Nurt* 1983 nr 9 [rec.: Na ucho łopianowi]. — [Gdy wilk pije piwo; Ziemia marnotrawnych.] Z. Andres: Poezja egzystencjalnych doświadczeń. *Poezja* 1983 nr 2; S. Lichański: Tryptyk apokaliptyczny.

Poezja 1983 nr 7 [dot. też: Przejchane słońce]. — T. Skoczek: Autentyzm Jana Bolesława Ożoga. Kr.: Wydawn. Akademickie 1984, 109 s. — I. Smolka: Poezja obsesji. W teście: Łęki, ucieczki, akceptacje. Wwa 1984. — K. Świegocki: Arkadia autentysty. *Mies. Lit.* 1984 nr 11/12. — K. Nowosielski: Czarna msza na ołtarzu natury. *Twórczość* 1985 nr 7/8 [rec.: Ciszal]. — Bereza: Czytane w maszynopisie. *Twórczość* 1985 nr 4 [rec.: Pięć esejoj]. — K. Pienkosz: Między pożądaniem a poznawaniem. *Literatura* 1986 nr 1 [rec.: Gdzie świeci noc]. — S. Lichański: Liryzm magnetyczny. W tegoż: Pisarstwo wsi i ziemi. Wwa 1986. — T. Błażejowski: Na szafiach autentyzmu. W tegoż: Literatura jak literatura. Łódź 1987. — R. Matuszewski: Autentysta. W tegoż: Powroty i pożegnania. Wwa 1987. — Z. Bienkowski: Pocąłunek Judasza. *Poezja* i niepoezja. *Tyg. Kult.* 1988 nr 27, przedr. w tegoż: Czwierć wieku intymności. Wwa 1993. — W. Natanson: Poetycka wielokrotność. *Nowe Książ.* 1988 nr 5 [rec.: Poezje wybrane. Wyd. 1987]. — K. Górski: Ożogowanie. *Regiony* 1989 nr 3. — T. Linkner: Obrazy świata J.B.O. *Życie Lit.* 1989 nr 40. — K. Nowosielski: Sutanna i dziewanna. *Akcent* 1989 nr 3, przedr. w tegoż: Przestrzeń oczekiwania. Gdańsk 1993. — L. Żuliński: Natus czy doctus? W tegoż: Mity konieczne. Łódź 1989. — J. Nowakowski: Obrońca natury i ludzkich mitów. O poezji i programach twórczych Jana Bolesława Ożoga. Rzeszów: WSP 1990, 164 s. — W.P. Szymański: Ostatni z autentystów. *Tyg. Pousz.* 1991 nr 11. — W. Ligeza: Ziemia i krew. *Twórczość* 1991 nr 3 [rec.: Ziemia wojenna]. — J. Pieszczachowicz: Zdradzona ziemia. W tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991 [dot.: Jemiola; Oko]. — I. Smolka: Ziemi oddany. *Potop* 1991 nr 2/3. — M. Jakitowicz: Chłopski nacjonalizm: Pietkiewicz i O. W tegoż: Dopelnienie obrazu. Szkice o autentyzmie. Tor. 1994. — J. Baran: „Ogromne we śnie są moje ogrody ...”. *Sycynia* 1996 nr 20. — H. Bereza: Czytane w maszynopisie. Skrzętność. W tegoż: Obroty. Wwa 1996 [dot.: Pięć esejoj; Z czterech kątów Europy]. — K. Świegocki: Świat poetycki J.B.O. W tegoż: Światopogląd poetów ziemi. Siedlce 1996.

E.G.

P

PACH Adam 1907-1980

Poeta, gawędziarz.

Urodzony 8 grudnia 1907 w Kasinie Wielkiej pod Limanową; syn Wojciecha Pacha, organisty, i Zofii z Krzeptowskich, spokrewnionej z Janem Krzeptowskim-Sabałą, gawędziarzem ludowym. W 1909 zamieszkał wraz z rodziną w Nowym Bystrem za Gubałówką, a następnie w Zakopanem, gdzie uczęszczał do szkoły ludowej. Po jej ukończeniu uczył się od 1919 w Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem; w 1923 otrzymał dyplom wydziału stolarskiego. Uzyskawszy uprawnienia czeladnicze, po okresie terminowania w warsztacie stolarskim i rzeźbiarskim Wojciecha Brzezi, podjął pracę w Fabryce Mebli „Strug”. Ukończył kursy sanitarne organizowane przez Polski Czerwonny Krzyż i po złożeniu egzaminów w Państwowym Zakładzie Higieny, został w 1929 zatrudniony jako kon-

troler sanitarny w Miejskim Urzędzie Sanitarnym w Zakopanem. Występował jako aktor w jasełkach i komediach wystawianych w latach dwudziestych przez amatorskie zespoły teatralne w Zakopanem oraz był członkiem chóru Echo Tarzańskie. Od 1928 wygłaszał publicznie układowe przez siebie wiersze, gawędy i odczyty o charakterze wspomnieniowym i historycznym; jego utwory krążyły także w przekazie ustnym. W 1938 ożenił się z Marią z Obrochtów. Podczas okupacji niemieckiej pracował jako dezynfektor miejski oraz kierownik zakładu kąpielowego i odswalalni. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej. Spisane teksty gawęd powstałych przed 1939 zostały spalone w czasie okupacji. Po wojnie pracował nadal w zakopiańskiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej (do przejścia na emeryturę w 1972). Równocześnie kontynuował twórczość literacką. Pierwszy wiersz pt. „Śmierć Bartusia Obrochty”

opublikował w 1946 na łamach *Gazety Podhalańskiej* (nr 8). W następnych latach pisał pieśni, koledy, sztuki i programy artystyczne związane z folklorem góralskim, był też choreografem tańców regionalnych. Współorganizował góralskie zespoły artystyczne, w 1946-53 kierował Zespołem Amatorskim Związku Zawodowego Leśników i Pracowników Przemysłu Drzewnego w Kościelisku, a następnie do 1957 prowadził Zespół im. J. Krzeptowskiego-Sabały przy Tatrzańkiej Spółdzielni Dzierwiarskiej w Zakopanem. W 1957-67 kierował Zespołem im. Klimka Bachledy przy zakopiańskim oddziale Związku Podhalań. Wraz z tym zespołem wyjeżdżał za granicę, m.in. na Węgry, do Bułgarii, USA i Kanady. W 1957 został prezesem reaktywowanego Związku Podhalań. Współorganizował Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem. Aktywnie działał w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych i Klubie Literackim w Zakopanem. Popularyzował literaturę, sztukę i gwara podhalańską, m.in. podczas wieczorów autorskich organizowanych w domach wczasowych i sanatoriach. Był autorem tekstów mów okolicznościowych, w tym pogrzebowych. Rzeźbił świątki, malował na szkle (jego prace prezentowano na wystawach). Należał do ZSL. Był radnym oraz członkiem Prezydium MRN w Zakopanem, a w 1957-58 członkiem Prezydium WRN w Krakowie. Otrzymał wiele nagród literackich, m.in. nagrody m. Zakopanem (1963, 1966, 1969), nagrodę Międzywojewódzkiego Klubu Pisarzy Ludowych, Wydziału Kultury WRN w Lublinie, *Kamieny*, Wydawnictwa Lubelskiego i Wojewódzkiego Domu Kultury (1966), nagrody w konkursie gawędziarzy ludowych „Sabałowe bajanie” (1967, 1977), w konkursie gawędziarzy i instrumentalistów ludowych (Bukowina Tatrzańska 1970, 1973), nagrodę w konkursie literackim w ramach XI Jesieni Tatrzańskiej (1972), w konkursie poetyckim im. J. Pocka (1974, 1976). Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Oficerskim (1977) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Zmarł 5 lipca 1980 w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Halny wiatr. Libretto operowe. Powst. ok. 1952.

Opera nie została ukończona z powodu śmierci kompozytora J. Maklakiewicza (inf.: W. Pienkowski. *Sl. Pousz.* 1952 nr 144).

2. Bajdy przy wotrze. [Autorzy:] ..., W. Jarzębowski. Wwa: NK 1957, 94 s.

Tu A.P.: Uśpiiony rycerz Giewont; O starodawnyk tatrzańskik ludziak; Co sie pod Tatrami w downyk lasak dzialo; Wantule; Jonosik; Gąsienica; O śpiącyk rycerzak i złotej kacce; Jako Sabała doktora Chałubińskiego golif; Jako lew królem był; Honorni gazdowie; Kuba pocciortz; Stary bac; Orla Pyrc; Po-

siady; Ślubno mowa; Strasydło; Jako Chramiosek wydar sie śmierzci; Jako Bartek Obrochta kozicom groł; Sumar; Wóz bez dyśła i konia; O tym, jako chłopcy żabe zjedli; Góralsko medycyna; Iskrzyk.

3. Zgrzebne październice. [Wiersze i gawędy]. Wstęp: R. Rosiak. Lubl.: WŁubel. 1976, 46 s.

Zawiera m.in. z poz. 2: Jako chłopcy bez chytróć żabe zjedli; Jako Chramiosek wydar sie śmierzci; Jako Sabała doktora Chałubińskiego golif; Ślubno mowa; Wóz bez dyśła i konia, — nadto: Babrosie; Dwie osoby boskie; Ka on był?; Legenda o Rogoźniku; Święci ze zakopiańskiego kościoła.

4. Drzewiej pod Giewontem. Pośł. i przyp.: T. Komorowska. Wwa: LSW 1977, 139 s.

Zawartość: Z minionej przeszłości [wstęp]. — Legendy i opowiadania z poz. 2: Uśpiiony rycerz Giewont; Co sie pod Tatrami w downyk lasak dzialo; O starodawnyk tatrzańskik ludziak; Gąsienica; Wantule; Kuba pocciortz; Jako Sabała doktora Chałubińskiego golif; Jako Bartek Obrochta kozicom groł; Honorni gazdowie; Orla Pyrc; Jako Chramiosek wydar sie śmierzci; Ślubno mowa; O tym, jako chłopcy żabe zjedli; Posiady; Strasydło; Sumar; Góralsko medycyna; Wóz bez dyśła i konia, — z poz. 3: Legenda o Rogoźniku; Święci ze zakopiańskiego kościoła; Dwie osoby boskie; Babrosie, — nadto: Zomek na skałce; Zbójnicki kościółek; Ranyberg; Wielki hetman zbójnicki Grzegorz Dzielski; Skąd sie wzieni śpiący rycerze?; Drzewiej pod Giewontem; Zbójnickie talary; Skarby z Cyganki; Jak cie wrony na gniazdo nie weznom, bedzie z tobie chłop; Osiem złotych talarów na wiano; O Lachu z Gdowa; Ka cień krzyzka padnie na świętego Jana; Zbójnicko chałpa; W Dolinie Kościeliskiej; Zły duk w Kościeliskak; Krzyż Wincentego Pola; Sabała; Jako sie Jedrkowe sumienie porusilo; Leśne prawo; Strzelba; Góralski doktor; Jak w Zokopane kolej budowali; O tym, jak Kornel Makuszyński gwarzył do pieska Alusia; Carownicy; Jako sie Józek Cysorz z niedzwiedziem spotkoł; Jako Gustaw Baniecki świętym został; Jako sie Józusiowi w dzień wigilijny baba odmieniła; Grzesyła urodom; Niemrawy turysta; Zdarzenie w Nowy Rok; Raj był w Pieci Stawak Polskik; Góralskie portki; Jako Wojtek ostał doktorem; Pchły; Stary bac; Sąsiedzi; Pomalu sie wlece; Z wierchową nutą w Hamaryce; Taty. — Zwyczaje I z tekstami piosenek: Chrzcziny; Kołysanki; Zabawy dziecięce; Śpiewki sieroce; Śpiewki pasterskie; Zaloty; Wicie różdżek; Wesele; Odpusty; Pogrzeb; Obrzędy wiosenne: Palmy; Kolatki i grzechotki. Pisanki; Śmigus-dyngus. Fakły; Zielone Święta. Redyk; Zwyczaje jesienne: Rafanie i miedlenie Inu. Posiady. Obrzędy budarskie. Zaduszki; Obrzędy związane z okresem świąt Bożego Narodzenia; Wigilia. Jaślikarze. Dzień Nowego Roku

5. W cornej izbie. Wieczornica góralska ułożona z wierszy i prozy poety Skalnego Podhala ... Zapis nutowy; J. Pasierb-Orland. Kr.: KAW, 1977, 44 s.

6. W siapawicach dziejowych. Od Samuela Zborowskiego do Juliusza Zborowskiego (1560-1960). Oprac. graf. E. Murawska. Wwa: LSW 1983, 384 s. Krótkie opowieści i notatki dot. historii Podhala, kultury mówionej i pisanej, obrzędowości, budownictwa, zdobnictwa oraz turystyki, taternictwa i ratownictwa górskiego.

Nadto widowiska regionalne wystawione przez zespoły amatorskie, m.in.: Bartusiowa śmierć; Na skalnej ziemi; Podłazy; Prządki; W Sabałowyk rok-kak [inf.: R. Rosiak, w: A.P.: Zgrzebne październice, s. 8], — oraz rękopisy dostępne w Muzeum Tatrzańskim im. dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem: Mowy pogrzebowe (i inne okolicznościowe), 101 k.; Życiorys Jana Obrochty.

Wydania tekstów pieśni z nutami: Zagrały fulorki. [Pastorałka]. [Muz.:] J. Pasierb-Orland, 4 s. Druk w: J. Pasierb-Orland: Pastorałki góralskie. Kr. 1968 s. 6-10. — Echa tatrzańskie. Suita na motywach góralskich. [Muz.:] M. Woźny, J. Pasierb-Orland. Kr.: PWM 1973, 27 s. — Msza góralska. [Muz.:] T.W. Maklakiewicz. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1989, 19 s.

OPRACOWANIA (wybór)

LP (W. Wnuk).

W. Wnuk: Adam spod Giewontu. W tegoż: Na góralską nutę. Wwa 1975. — I. Sikora. *Lit. Lud.* 1977 nr 1 [rec.: Zgrzebne październik]. — M. Jagiello: Góralskie legendy. *Nowe Książ.* 1978 nr 12 [rec.: Drzewiej pod Giewontem]. — R. Wójcik: A.P. *Chłop. Droga* 1980 nr 57. — T. Szczepanek: A.P. — przeprosiny pośmierne. *Chłop. Droga* 1980 nr 88 [dot. mów pogrzebowych]. — J. Kajtoch: „Byli chłopcy, byli ...”. *Gaz. Krak.* 1983 nr 115 [rec.: W siapawicach dziejowych]. — A. Zaczynski: Gawędziarz w cyfrowanych portkach. *Lit. Lud.* 1984 nr 1. — A. Brzozowska-Krajka: Stereotypy współczesnej ludowej poezji podhalańskiej. *Lit. Lud.* 1985 nr 1/2. — R. Sulima. *Lit. Lud.* 1986 nr 2 [rec.: W siapawicach dziejowych]. — R. Sulima: Ludowe zaświaty. (O mowach pogrzebowych A.P.). *Regiony* 1993 nr 4.

M.K.-K.

PACŁAWSKI Jan
ur. 1935

Historyk literatury.

Urodzony 14 lutego 1935 w Leszczawie Dolnej (Przemyskie) w rodzinie rolników; syn Józefa Paclawskiego i Marii z Horbów. Ukończył liceum pedagogiczne w Przemyslu; w 1955 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę, a od 1957 także filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1960 uzyskał magisterium w zakresie polonistyki. Po ukończeniu studiów pracował na Opolszczyźnie jako nauczyciel i dyrektor liceów ogólnokształcących dziennych i zaocznych w Głucholazach, Brzegu i Koźlu. W 1963 zawarł związek małżeński z Kazimierą Domaradzka, pedagogiem, pracownikiem naukowym (rozwód 1983). W 1967 doktoryzował się na UJ na podstawie pracy pt. „Twórczość literacka Karola Szajnochy” (promotor prof. Kazimierz Wyka). Został członkiem PZPR. Debiutował w 1969 artykułem pt. „Sprawy śląskie w pracach Karola Szajnochy”, opublikowanym na łamach *Kwartalnika Opolskiego* (nr 3/4). W tymże roku podjął pracę jako adiunkt w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Kielcach; w 1978-81 sprawował tam funkcję dziekana, a w 1982-84 oraz 1987-90 prorektora. W 1977 habilitował się w WSP w Krakowie na podstawie rozprawy pt. „Proza fabularna Ksawerego Pruszyńskiego”. W tymże roku został wyróżniony nagrodą Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (powtórnie w 1980, 1983, 1987). W 1979 otrzymał w WSP w Kielcach stanowisko docenta. W 1980 został redaktorem *Kieleckich Studiów Filologicz-*

nych. Otrzymał nagrodę pisma *Przemiany* za 1980. W 1984-85 i 1985-87 był członkiem Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W 1986 objął funkcję kierownika Zakładu Romantyzmu i Literatury Współczesnej w WSP w Kielcach. W 1988 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1994 profesora zwyczajnego WSP w Kielcach. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ksawery Pruszyński. [Szkic]. Wwa, Kr.: PWN 1974, 31 s. PAN Oddz. w Kr.

2. Literatura dla dzieci i młodzieży. [Szkice]. Kielce: WSP 1974, 208 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [l] zmien. i uzup. 1982.

Wyd. inne: [Autorzy:] ..., M. Kątny. Kielce: Wszechnica Świętokrzyska w Kielcach; Lud. Tow. Nauk.-Kult. w Wwie 1995, 196 s. Wyd. 2 tamże 1996.

Zawartość: Wstęp. — Książka i czasopismo w szkole; Wybrane zagadnienia z poetyki literatury dla dzieci i młodzieży; Zarys dziejów literatury dla dzieci i młodzieży. — W wyd. 3 dodano: Formy pracy z książką i czasopismem w przedszkolu. — W wyd. z 1995 autorstwa M. Kątnego: Literatura dla dzieci i młodzieży; Współczesne czasopisma dla dzieci i młodzieży; Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1980-1994.

3. Proza fabularna Ksawerego Pruszyńskiego. [Monografia]. Kielce: WSP 1975, 251 s.

Rozprawa habilitacyjna.

4. Twórczość literacka Karola Szajnochy. Wr.: Ossol. 1978, 144 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.*

Rozprawa doktorska.

5. Problemy kompozycyjne twórczości Józefa Mortona. Wwa, Kr.: PWN 1982, 236 s. Kieleckie Tow. Nauk.

6. O twórczości Juliana Strykowski. [Monografia]. Kielce: WSP 1986, 196 s.

7. Kronikarz żydowskiego losu. Szkice o twórczości Juliana Strykowski. Kielce: WSP im. J. Kochanowskiego 1993, 131 s.

8. Szkice o współczesnych twórcach literatury. Kielce: Wszechnica Świętokrzyska 1998, 277 s.

Zawartość: Gustaw Herling-Grudziński; Krzysztof Kąkolewski; Andrzej Lenartowski; Józef Morton; Wiesław Myśliwski; Ksawery Pruszyński; Julian Strykowski.

9. Powieści i eseje Juliana Strykowski. Kielce: WSP 1999, 286 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Tematyka słowniowa w pisarstwie Karola Szajnochy. *Kult. i Spol.* 1974 nr 4 s. 38-56. — Żeromski w świadomości pisarskiej Ksawerego Pruszyńskiego. W: O Stefanie Żerom-

skim. Kr. 1976 s. 147-156. — Odpisy a rękopis „Samuela Zborowskiego” Juliusza Słowackiego. *Stud. Kiel.* 1977 nr 3 s. 67-74. — Utwory literackie Ksawerego Pruszyńskiego. *Ruch Lit.* 1977 nr 2 s. 103-118. — Dziecko w prozie fabularnej Józefa Mortona. W: Dziecko w literaturze współczesnej. Kielce 1981 s. 34-54. — Krótkie formy fabularne Juliana Strykowski. *Prz. Hum.* 1982 nr 10/12 s. 53-75. — Reportaż na Kielecczyźnie po II wojnie światowej. *Rocz. Świętokrzysk.* 1983 t. 11 s. 99-128. — Wieś Mortona wobec historii. *Kiel. Stud. Filol.* 1983 s. 170-193. — Pisarstwo Karola Szajnochy a powieść historyczna w kraju w okresie romantyzmu. W: W kręgu zagadnień polskiej powieści historycznej XIX wieku. Lubl. 1984 s. 47-57. — Poniżdzie w twórczości Józefa Mortona. *Stud. Kiel.* 1986 s. 37-45. — Problematyka gatunkowa „Innego Świata” Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W: O Gustawie Herlingu-Grudzińskim. Kielce 1992 s. 103-113. — Wojna w utworach literackich Witolda Gombrowicza. W: Gombrowicz w regionie świętokrzyskim. Kielce 1992 s. 47-55. — Cyprian Kamil Norwid wobec powstania styczniowego. W: Rok 1963. Kielce 1993 s. 63-79. — „Skrzydła ołtarza” Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (Dylogia o samotności). W: O Gustawie Herlingu-Grudzińskim. II. Kielce 1995 s. 35-45. — Wpływ Karola Szajnochy na twórczość literacką Henryka Sienkiewicza. (Przegląd problematyki). W: Duktem czasów. Opole 1996 s. 221-230.

Prace redakcyjne

1. O Stefanie Żeromskim. Materiały z sesji naukowej Kielce 14-16 październik 1974. Red. nauk. [i wstęp] ... Kr.: PWN 1976, 248 s.

2. [Pierwsza] I Dekada Literatury Kieleckiej. Materiały z sesji. Red. nauk. [i wstęp] ... Kielce: WSP 1976, 188 s.

3. [Druga] II Dekada Literatury Kieleckiej. Józef Ozga-Michalski, Józef Morton, Jan Koprowski. Materiały z sesji WSP w Kielcach. Pod red. ... Kielce: WSP 1979, 134 s. Kieleckie Tow. Nauk.

4. Pisarze regionu świętokrzyskiego. Pod red. ... T. 1-8 Kielce: Tow. Nauk., WSP 1983-1998, 326 + 195 + 214 + 233 + 221 + 274 + 210 + 204 s.

5. Poeta z Czarnolasu. W czterechsetną rocznicę śmierci Jana Kochanowskiego. Zbiór rozpraw pod red. P. Buchwald-Pelcowej i ... Radom: Radomskie Tow. Nauk., WSP w Kielcach 1984, 165 s.

6. Gombrowicz w regionie świętokrzyskim. Materiały z sesji. Pod red. ... Kielce: WSP 1992, 130 s.

7. O Gustawie Herlingu-Grudzińskim. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej „Gustaw Herling-Grudziński. Pisarz i dzieło”. Kielce 25-27 września

1991. Pod red. I. Furnal i ... Kielce: WSP 1992, 175 s.

8. Edmund Niziurski. Materiały z sesji w 70 rocznicę urodzin. Red. nauk.: ..., M. Kątny. Kielce: WSP, Kieleckie Tow. Nauk. 1996, 154 s.

9. Żeromski na ekranie. [Szkieł. Red. nauk. ... Kielce: Kieleckie Tow. Nauk. 1997, 75 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998.

M. Bielski: Nowa twarz Pruszyńskiego. *Przemiany* Kielce 1976 nr 4 [rec.: Proza fabularna Ksawerego Pruszyńskiego]. — A.F. Grabski: Historyk jako pisarz. *Odgłosy* 1978 nr 21 [rec.: Twórczość literacka Karola Szajnochy]. — L. Hull: Między analiza, a synteza. *Pr. Hum.* 1983 nr 12 [rec.: Problemy kompozycyjne twórczości Józefa Mortona]. — L. Ludomirski: Pisarstwo Juliana Strykowski. *Przemiany* Kielce 1986 nr 10 [rec.: O twórczości Juliana Strykowski]. **B.M.**

PACZKOWSKI Jerzy 1909-1945

Pseud.: Dr N. Dek; Ed. Pliszka; Fryc; Gabriel; J. Elski; J.P.; Jerzy Paczko(ścisusko na nas z nieba); L. Rzyski; — wspólnie z Aleksandrem Janta-Polczyńskim: Aleksander Jerzy Janta Paczkowski. Poeta, satyryk.

Urodzony 16 stycznia 1909 w Warszawie; syn Ludwika Paczkowskiego, administratora majątku Guzów pod Żyrardowem, należącego do rodziny Sobańskich, i Ireny Wandy z Morońskich, nauczycielki muzyki i języka francuskiego. Dzieciństwo i młodość spędził w Warszawie, tu uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego Męskiego Ludwika Lorentza. W latach szkolnych należał do polskiej YMCA. W 1924 zaczął publikować pierwsze wiersze w szkolnym piśmie *Głos Młodzieży*; był członkiem komitetu redakcyjnego pisma. Po zdaniu matury w 1926, studiował krótko polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, następnie dziennikarstwo w Szkole Nauk Politycznych; w 1930 uzyskał magisterium. Równocześnie od 1926 pracował w redakcji tygodnika satyrycznego *Cyrułek Warszawski*, początkowo jako sekretarz redakcji, a w 1929-34 redaktor naczelny. Debiutował w 1927 wierszem „Sen Adama”, opublikowanym w *Skamandrze* (nr 5). Liczne wiersze, fraszki, felietony, humoreski i reportaże ogłaszał w *Cyruliku Warszawskim* (od 1930) i *Wiadomościach Literackich* (od 1930), a także w *Kulturze* (1931-32), *Gazecie Polskiej* (od 1933) i in. W maju 1934 założył Grupę Satyryków „Cyrulika Warszawskiego”, która organizowała następnie liczne imprezy kabaretowo-satyryczne i wieczory autorskie w kawiarni Instytutu Propagandy Sztuki. Ożenił się z Ireną Gabaud, kuzynką Juliana Tuwima. W 1935 wyjechał do Paryża na stypendium Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Od 1 grudnia 1936 był pracownikiem kontraktowym Ambasady Polskiej, w 1937-39 pełnił obowiązki attaché prasowego. W tym czasie nadsyłał

korespondencje z Paryża do *Kuriera Porannego*, *Expressu Porannego*, *Polski Zbrojnej*, *Wiadomości Literackich* i *Gazety Polskiej*. Po wybuchu II wojny światowej wstąpił jako ochotnik do Szkoły Podchorążych Piechoty w Coëtquidan w Bretanii, w czerwcu 1940 brał udział w kampanii francuskiej w szeregach 2. Pułku 1. Dywizji Grenadierów w stopniu plutonowego podchorążego. Walczył w obronie linii Maginota pod Lagarde w Lotaryngii, za co 30 października 1942 został odznaczony orderem Croix de Guerre avec Étoile d'Argent. Po kapitulacji, przedostał się jesienią 1941 do wolnej strefy Francji i zamieszkał w Grenoble, gdzie prowadził działalność kulturalno-oświatową w emigracyjnych ośrodkach polskich, m.in. należał do komitetu redakcyjnego *Materiałów do Prac Kulturalno-Oświatowych*, wydawanych przez polską YMCA we Francji. We wrześniu 1941 wstąpił do powstałej z inicjatywy Rządu RP w Londynie konspiracyjnej Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość; jako członek Kwatery Głównej i szef okręgu Grenoble organizował ruch oporu, najpierw w okręgu Grenoble, następnie okręgu Lens – Béthune – La Bassée na północy Francji, dokąd przybył w maju 1943. Był tu szefem konspiracyjnej grupy „Mazowsze”, liczącej 1500 członków. Wydawał konspiracyjne pisma *Walka* i *Sztandar* (publikował w nich pod konspiracyjnym pseud. Gabriel), był też autorem i wydawcą wielu odezwo i ulotek. Zaskoczony przez gestapo 28 lipca 1944 w lokalu tajnej stacji nadawczej w Angers, został uwięziony w Loos en Gohelle pod Lille, a następnie osadzony w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen-Oranienburg, skąd przewieziono go do obozu w Neuengamme, pracował przy budowie rowów przeciwczołgowych w Hamburgu. Zmarł z wycieńczenia 26 lutego 1945; miejsce pochówku nie jest znane. Tablicę pamiątkową wmurowano na cmentarzu w Montmorency pod Paryżem. Pośmiertnie mianowany majorem Wojska Polskiego i odznaczony orderem Virtuti Militari.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szopka polityczna 1931. [Współaut.:] M. He-mar, J. Lechoń, J. Tuwim przy współudziale K.[I.] Gałczyńskiego, Ś. Karpińskiego i ... Praprem. Wwa, Kino Colosseum 1931. Wyd. [Wwa:] Skł. gł. J. Dąb 1931, 70 s.

2. Na ostrzu noża. Satyry [z l. 1928-1934]. Wwa: F. Hoesick 1935, 133 s.

3. Współczesna literatura polska z perspektywy roku 1941. [Paryż:] Pol. YMCA 1942, 20 s., powiel. Referat wygł. na kursie instruktorów pol. YMCA 9 X 1941 w Alviagnac-les-Eaux.

4. Spotkanie z muzą. [Wiersze]. [Nicea:] U Tyszkiewiczów w Nicejskiej Filii jego Ofic. 1942, 35 s.

Wybór wierszy z l. 1931-1939; wyd. bibliofilskie w 150 egz. numerowanych.

5. Wiersze zebrane i Pierwsza bitwa. Poprzedzone słowem wstępnym J. Lechonia. Przedm.: I. Gałęzowska. Londyn: Orbis 1946, 68 s.

Zawiera wiersze z poz. 4, wiersze z l. 1939-1944 oraz opowiadanie: Pierwsza bitwa.

6. Poezje i satyry. Wwa: PIW 1958, 122 s.

Słowo wstępne J. Lechonia [przedr. z poz. 5].

7. Wiersze, których nie zdążyłem dokończyć. Wybór, układ i oprac.: W.J. Podgórski. Kr.: Sponsor 1994, 237 s.

Wyd. bibliofilskie, numerowane ze wstępem W.J. Podgórskiego pt. *Ars longa, vita brevis*.

Zawiera utwory z poz. 2, 4, 5, — oraz: 5 pieśni; Z utworów pominiętych w wydaniach książkowych; Inedita, — oraz: „Dziennik kpr. pchor. Czaplewskiego Józefa i plut pchor. Paczkowskiego Jerzego. Czerwiec — lipiec 1940 r.”. Spisywał ..., s. 32-40 [wyd. z autografu z archiwum siostry J.P., Z. Paczkowskiej-Borsukowej].

Nadto liczne teksty piosenek kabaretowych oraz pieśni i piosenek żołnierskich.

Praca redakcyjna

1. [Jedenasty listopada] 11 XI 1941. Jednodniówka. Komitet red.: J. Jaklicz, Cz. Chowaniec i ... Grenoble 1942, 335 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1 — PP (E. Głębička). — PSB (J. Stradecki). — LP (R. Matuszewski).

[Na ostrzu noża:] P. Hulka-Laskowski: *Nowa Książ* 1935 nr 8; W. Sebyla: *Rocz. Lit.* 1935; S. Napierski: *Droga* 1936 nr 11. — K. Beylin: *Piękne życie i bohaterka śmierć. Kur. Codz.* 1945 nr 134. — J. Meyszowicz: *W koczowanie. Odrodzenie* 1946 nr 43. — J. Minkiewicz: *Pamiętniki. Nowiny Lit.* 1947 nr 22, 23 [dot. „Cyrulika Warszawskiego”]. — J. Minkiewicz: *O J.P. Przekrój* 1948 nr 168. — S. Gogłuska: *J.P. poeta i żołnierz. Żoł. Pol.* 1958 nr 47. — J. Zaruba: *Debiut P. Szt. Młod.* 1958 nr 171. — A. Chciuk: *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 49, nawiaz.: A. Czara: *Dot. redaktora „Wiadomości” Tamże* 1962 nr 6. — [Poezje i satyry:] B. Biernacka: *Wznowienie w pełni zasłużone. Nowe Książ* 1958 nr 15; M. Głowiński: *O satyrach P. Twórczość* 1958 nr 8; J. Kwiatkowski: *Skamandryta w miniaturze. Prz. Kult.* 1958 nr 25; A. Międzyrzecki: *O P. Świat* 1958 nr 23; A. Nowicki: *P. Nowa Kult.* 1958 nr 27; I. Paczkowska: *O wiersze P. Wiadomości*, Londyn 1958 nr 28. — J. Brzękowskii: *W Krakowie i w Paryżu. Wspomnienia. Wwa* 1968. — S. Helsztyński: *Droga z Warszawy. O J.P. Stolica* 1973 nr 37. — M. Kraszevska: *Nieodżałowany poeta i przyjaciel J.P. Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1974 nr 264, nawiaz.: A. Czara: *Jeszcze o J.P. Tamże* nr 276. — J. Wittlin: *Ostatnia cyganeria. Londyn* 1974, passim. — M. Danilewicz: *Zielnińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Londyn* 1978, passim. — W. Smaszcz: *Mały skamandryta. Kultura* 1981 nr 3. — A. Janta-Polczyńska: *Gabriel. W tegoż: Lustra i reflektory. Wwa* 1982. — T. Wittlin: *Z wspomnieniem Jerzego i „Cyrulika”. W: Janta. Człowiek i pisarz. Londyn* 1982. — W.J. Podgórski: *O J.P., poecie bezdomnym. Stolica* 1986 nr 44, 46. — Z. Lichniak: *Pamięć o J.P. W tegoż: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa* 1989. — W.J. Podgórski: *„Pieśń była żywą krwią”. O piosenkach żołnierskich P. i Baczyńskiego. Polonistyka* 1988 nr 6. — E. Filippek: *Tak się podobało łosowi. Nowe Książ* 1995 nr 7 [rec.: Wiersze, których nie zdążyłem dokończyć].

E.G.

PAGACZEWSKI Stanisław 1916-1984

Krypt.: (sp); Stan Pag.; (Stan Pag.); (Stan. Pagacz.).

Prozaik, autor utworów dla dzieci i młodzieży, reportażysta, autor przewodników.

Urodzony 9 lipca 1916 w Krakowie; syn Juliana Pagaczewskiego, historyka sztuki, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), oraz Adolfiny z domu Till. Uczęszczał do Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie. Debiutował w 1933 wierszem pt. „Wschód słońca”, opublikowanym na łamach krakowskiego dziennika *Czas* (nr 1). Po zdaniu matury w 1934 rozpoczął studia polonistyczne na UJ; przez dwa lata studiował tam także historię sztuki. W czasie okupacji niemieckiej początkowo mieszkał w Cieżkowicach (Tarnowskie), gdzie zajmował się tajnym nauczaniem. W 1941 ożenił się z Janiną Olszowską. W tymże roku uzyskał magisterium w zakresie filologii polskiej na tajnym UJ. Zmuszony do ukrywania się przed gestapo, przeniósł się w 1943 do powiatu miechowskiego. W 1944 powrócił do Krakowa. Po zakończeniu wojny zajmował się pracą dziennikarską i literacką. W 1947 był członkiem zespołu redakcyjnego *Dziennika Polskiego* i tygodnika *Sport i Wczasy*, w 1948-50 sekretarzem odpowiedzialnym miesięcznika *Życie Nauki*, w 1950 kwartalnika *Ochrona Zabytków*, w 1954-56 pełnił funkcję kierownika działu reportażu *Tygodnika Powszechnego*. Równocześnie rozwijał od 1947 aktywną działalność w Polskim Towarzystwie Krajoznawczym (później PTTK). Od 1956 nie pracował etatowo, poświęcając się głównie twórczości dla dzieci i młodzieży. Prozę, artykuły, reportaże i wiersze drukował na łamach wielu czasopism, m.in. *Płomyka* (1949-80), *Tygodnika Powszechnego* (1950-56), *Więści* (1957, 1959, 1963, 1965-68; tu w 1965 cykl reportaży z Afryki), *Kierunków* (1959-62) i *Życia Literackiego* (1970-74). Współpracował także z Polskim Radiem jako autor słuchowisk, felietonów i reportaży oraz z Polską Telewizją jako autor programów o tematyce krajoznawczej (w 1963-66 cykl w 44 odcinkach pt. „Piękno Polski Południowej”). W 1959 został członkiem ZLP (w 1972-75 członek zarządu Oddziału Krakowskiego, w 1975-78 przewodniczący Komisji Rewizyjnej Oddziału), a w 1970 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1974 otrzymał nagrodę WRN w Krakowie w dziedzinie upowszechniania kultury. W 1974 wstąpił do SD (członek Komisji Kultury). Był współzałożycielem, a następnie członkiem Klubu Pisarzy SD im. B. Prusa. W 1978 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości dla dzieci i młodzieży oraz przyznany mu przez dzieci Order Uśmiechu, a w 1979 nagrodę im. G. Morcinka za całokształt twórczości literackiej. Odbił wiele podróży po Europie,

Afryce Północnej i Bliskim Wschodzie. Wyróżniony m.in. Złotą Odznaką PTTK (1956), odznakami „Zasłużony Działacz Kultury” (1975) i „Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej” (1977) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978). Zmarł 7 czerwca 1984 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zielona wędrowka. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 186 s.

2. Czerwony dzień, dzień z kalendarza. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1959, 331 s.

Zawartość: Syn; Chleb; Looping z wysiadaniem; Blizna; Strach; Koncentracja; Floksy; Kleska; Synowcowa hańba; Opowieść o Świeradzie; Klawikord; Jak staruszek Munser zamienił się w księżyc; Bunt armat; Foto-studio; Proxima Centauri; Umarli się nie śpieszą; Z notatnika włóczęgi; Szalas na Jaworzynie; Mgła; Śmierć Romka; Raj odzyskany; Czerwony dzień z kalendarza.

3. Diabelski kamień. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1961, 129 s. Wyd. nast. tamże 1966.

Zawartość: O Będkowskiej Dolinie i nieszczej dziewczynie; O dzielnym Maćku, Czarnej Przemśy i Będkowskiej Pustyni; Jak pani starościna Austriaków z Ojcowa wykurzyła; O tym jak mieszkańcy Sławkowa nie dali Krakowianom w kozł róg zapędzić; Jak powstała Lipnica; Kamienny grzyb; Lopian-Złotopień; Opowieść o Kasperku; O czarnym psie, węzłach i małej Małgosi; Diabelski kamień; Jaskinia na Bukowcu; Przygoda pasterki; O ziemnych duchach z Turbacza; Skamieniały zamek; Prządki; Uwięziony piorun.

4. Raj na kółkach. [Powieść dla młodzieży]. Gdynia: WM 1959, 168 s.

5. Nocne Marki. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1962, 149 s.

Zawartość: Upalne dni sierpnia; Strażnik rybacki; Nocne Marki; Trzy wieczory; Bunkier Zygryda.

6. Więźniowie skalnego grodu. Powieść dla starszych dzieci. Kr.: WŁ 1962, 154 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1986.

7. Dzień dobry Kaukazie. [Wrażenia z podróży]. Wwa: Wiedza Powsz. 1963, 202 s.

8. Opowieści znad granic. [Reportaże]. Wwa: MON 1963, 178 s.

Zawartość: Wstęp. — W Bieszczadach wojna; Strzały na Przegibku; Z workiem na plecach; O czym szumi Nysa; Bez paszportu w daleki świat; Na Bałtyku sztorom; Czolgi idą na Gdańsk; Stać! Tu służba graniczna!; „Gdy-27” wzywa pomocy.

9. Tajemnicza recepta. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1964.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 1.

10. Krople głogu. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: WŁ 1965, 65 s.

11. Porwanie Baltazara Gąbki. [Powieść dla dzieci]. Kr.: WŁ 1966, 249 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1975, wyd. 5 1983, wyd. 6 1989; wyd. 7 Wwa: Sagittarius 1994; Wr.: Siedmioróg 1997.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 19, 22.

Przekł.: franc.: L'enlèvement de Balthazar Eponge. [Przeł.] M. Sadowska-Daguin. Paris 1993. — jap.: Suponji kyōju. [Przeł.] D. Fukami. Tōkyō 1989. — słowac.: Unos Baltczára Hubku. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1988. — węgier.: Szivacs Baltázr Elrblása. [Przeł.] I. Nemere, I. Kelemen. Budapest 1988.

Adapt.: teatr.: Adapt.: A. Mieczkowski. Wyst. Wwa, T. Lałek „Guliwer” 1977. — tv: serial rysunkowy w 13 odcinkach TV 1970.

12. Wyprawa pod gęsią nóżką. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Adapt.: M. Gilizanka. Praprem. Kr., T. Rozmaitości. 1966.

13. Gospoda pod Upiorkiem. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1968, 176 s. Wyd. 2 tamże 1981. Por. poz. 25 i Słuchowska radiowe.

Adapt. teatr.: Adapt.: H. Ryl. Łódź, T. Arlekin 1970.

14. Anna z mórz południowych. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 194 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 17.

15. Bzdurki dla córki. [Dla dzieci]. Kr.: WL 1971, 58 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1991.

16. Spotkajmy się u wód. Kr.: WL 1972, 262 s.

Gawędy hist. dot. pol. uzdrowisk.

17. Księżniczka Soliny. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1973, 263 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 14.

18. Szkoła bez dzwonka. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 211 s.

19. Misja profesora Gąbki. Opowieść o nowej wyprawie. [Dla młodzieży]. Kr.: WL 1975, 225 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 11, 22.

Przekł. jap.: Suponji kyōju no shimei. [Przeł.] D. Fukami. Tōkyō 1989.

20. Znów idę na południe. Zdjęcia: H. Hermanowicz. Wwa: SiT 1979, 142 s.

Wspomnienia z wędrowek po Beskidach i Gorcach: Kilka słów wstępu. — Jak zostałem włóczęgą; Mój adres; Przez kraj nieznaną; Dwa spotkania z Turbaczem; O porębskim dumaniu [dot. W. Orkana]; Szalas na Suhorze; Sprawa Wojciecha Bednarza; Lopuszna w śniegu; Z dymem limierzy; Malarz Babiej Góry [dot. W. Fronta]; Bukiet, czyli traktat o zapachach; Przyjemnie tu było ...; Zapiski tyłmanowskie; Trudne dziecko gór; czar dwóch kółek i ... czar dwóch wiosel; Pożegnanie.

21. Oddalenie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976, 307 s.

Zawiera z poz. 2: Strach; Syn; Foto-studio; Proxima Centauri; Umarli się nie spieszą; Z notatnika włóczęgi. — z poz. 5: Nocne Marki; Bunkier Zygryda. — oraz opowiadania nowe: Oddalenie; Przełęcz; Wiaduki; Wiatr; Szalas na Jaworzynie; Trzy wieczory; Boczny tor; Samotność; Sklepik Pani Mansfeldowej; Spotkanie w Kazimierzu; Wieczór w Dobrogniewach; Weekend w Chartres; Mała piegowata dziewczynka; Pora wielkiego lęku; Zielone kropelki; Ogień.

22. Gąbka i latające talerze. [Powieść dla młodzieży]. Kr.: WL 1979, 222 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1986, wyd. 3 1989.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 11, 19.

Przekł. jap.: Suponji kyōju to UFO. [Przeł.] D. Fukami. Tōkyō 1989.

23. Z tobołkiem za Kraków. Kr.: WL 1979, 164 s.

Szkice dot. krajoznawstwa w XIX w.: Słowo od autora. — Pan Ambroży i okolice Krakowa; Wędrowni z kalendarzem na południk krakowski wyrachowanym; Od pustelni do mogiły; Mons Argentus alias Srebrna Góra; Franciszek i Julian, czyli dwaj panowie wśród skał doliny Promnika [dot. R. Karpińskiego i J. Niemcewicza]; Na skrzydłach „Pszczółki Krakowskiej”; Goście Pani Indykowej; Co się stało w Ojcowie na Zielone Święta 1860 roku; Wyprawa do Niepołomic; W oparach słonej wody; Podziemne atrakcje; Swoszowickie wody sławne; Romantyczni wędrowcy z węzłkami na plecach; Malownicze ruiny i smaczne piwo; Babiogórska peregrynacja Marii Steczkowskiej.

24. Przygoda na Rodos. [Powieść dla młodzieży]. Kr.: WL 1982, 179 s.

25. Kochajmy straszdyła. Scenariusz serialu filmu rysunkowego. [Współaut.:] R. Słabczyński. TV 1984. Por. poz. 26.

Na podstawie powieści „Gospoda pod Upiorkiem” (poz. 13).

26. Straszdyła. Scenariusz filmu rysunkowego. [Współaut.:] R. Słabczyński. Ekran. 1984.

Na podstawie serialu „Kochajmy straszdyła” zob. poz. 25.

Przewodniki i albumy krajoznawcze

1. Dolina Dunajca od Pienin po Jezioro Rożnowskie i Czechów. Wwa: Wydawn. Biura Turystyki Min. Komunikacji 1949, 62 s.

2. Przez Mogilany i Obidową do Zakopanego. Wwa: Wydawn. Biura Turystyki Min. Komunikacji 1949, 32 s. Wyd. 2 [zmien.] Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1952.

3. Beskidy. Wwa: NK 1950, 54 s.

4. Babia Góra, Gorce, Beskid Wyspowy. Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1951, 132 s.

5. Wycieczki i wczesny jednodniowy z Krakowa. Tekst ... Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1951, 15 s. Wyd. 2 poszerz. Wwa: SiT 1953, 30 s.

6. Okolice Krakowa. Przewodnik turystyczny. Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1952, 143 s.

7. Cz. Żelazny: Przewodnik wędkarski po województwie krakowskim. Część turystyczno-krajoznawczą oprac. ... Red.: A. Chowański. Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1952, 190 s.

8. Gorce i Beskid Wyspowy. Przewodnik narciarzki. Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1953, 38 s.

9. Okolice Makowa i Jordanowa. Zdjęcia: W. Gottlieb-Bogucki, J. Hauser, ... Wwa: Spółdzielczy Inst. Wydawn. „Kraj” 1953, 29 s.

10. Rabka i dolina Raby. Wwa: SiT 1953, 38 s.

11. Zabytkowe budowle Podhala. Wwa: SiT 1953, 62 s.

12. Wycieczki z Nowej Huty. [Autorzy:] ..., Cz. Bogusz, K. Sosnowski. Wwa: SiT 1954, 100 s.

Tu S.P.: Wśród przepaścistych ścian i turni; Wędrowka po jaskiniach; W dolinach podkrakowskich; Skala Kmity; Od romantycznych ruin do wielkiego kamieniołomu; Z wizytą u zwierząt; W Wąwozie Mnikowskim; Wśród lasów i wzgórz; Jedziemy nad górską rzekę; W głębinach kopalni.

13. Z biegiem Dunajca. Tekst ... Oprac. ilustr.: K. SAYSSE-Tobiczyk. Wwa: SiT 1954, 133 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. 1955, wyd. 3 1957.

Przekł. niem.: Dunajec der schönste polnische Bergfluss. Wwa 1954.

14. Jura Krakowsko-Częstochowska. Tekst ... Ilustr. i objaśnił K. SAYSSE-Tobiczyk. Wwa: SiT 1955, 158 s.

15. Z Krynicy do Tatr. [Autorzy:] ..., Z. Płonka. Wstęp oprac. J. Wojsznis. Część informacyjną oprac. F. Kędzior. Wwa: SiT 1955, 36 s.

Tu S.P.: Z Pienin do Tatr, s. 30-58.

16. W dolinie Sanu. Opowiadział ... Ilustr. A. Haupt. Wwa: SiT 1959, 153 s.

17. Na zielonej trawce pod Krakowem. Kr.: WAG 1962, 144 s.

18. Ziemia krakowska. Kr.: WAG 1962, 39 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Przekł. ang.: Kraków and its region. Poland. [Przeł.] A. Abrahamowicz. Kr. 1962, - franc.: La terre de Kraków. Pologne. [Przeł.] A. Nowak, H. Witkowski. Kr. 1962, - niem.: Das krakauer Land. Polen. [Przeł.] O. Dobijanka. Kr. 1962, wyd. 2 tamże 1967, - ros.: Krakowskaja zemlja. Pol'sha. [Przeł.] E. Tumidajskaja. Kr. 1962.

19. W krainie skał i zamków. [Tekst] ... Zdjęcia: H. Hermanowicz. Wwa: SiT 1963, 153 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Nadto scenariusz średniometrażowego filmu dokumentalnego: Z biegiem Dunaju. Ekran. 1948. [Inf. autoral].

Słuchowiska radiowe, m.in.: Diabelski kamień. Radio 1966; Córka marynarza. Radio 1968; Gospoda pod Upiorkiem. Radio 1970.

Praca edytorska

1. M. Bałucki: Grube ryby. Komedia w 3 aktach. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 93 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966, 1974, 1978 - S. Pagaczewski: Jak zostałem pisarzem? *Kierunki* 1974 nr 33. - Wywiady: Nie tylko o przygodach Baltazara Gąbki rozmawiamy z ... Rozm. I. Bobbé. *Sl. Powsz.* 1975 nr 182; Ulubiona „Dobranocka”. Rozm. E. Piotrkowicz. *Przyjaciółka* 1977 nr 22.

SWPP 2 (A. Szalagan). - PP (A. Szalagan). - NSLD (E. Zaleska). - RL 1984 (A. Biernacki).

A. Kortowa: Powieść czy przewodnik. *Nowe Książ.* 1957 nr 15. [rec.: Zielona wędrowka]. - [Czerwony dzień z kalendarza:] K. Brończyk: Czerwony dzień. *Kierunki* 1959 nr 19; S. Otwinowski, *Życie Lit.* 1959 nr 12; J. Preger: Było poszukiwaczy wielu ... *Tryb. Lit.* 1959 nr 9; W. Sadkowski: Opowia-

dania niedzielne. *Nowe Książ.* 1959 nr 7. - [Noce Marki:] W. Błachut: 3 książki P. *Życie Lit.* 1962 nr 41 [dot. też: Diabelski kamień; Więźniowie skalnego grodu]; D. Grlić: Daleko od frontu. *Nowe Książ.* 1962 nr 18; J. Susul: Opowiadania reportażysty. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 31. - [Kropki głogu:] E. Balcerzan] E.B.: Na czym polega łagodność opisów przyrody w „Kropkach głogu” S.P. *Nurt* 1966 nr 5; J. Witan: Ogrody Floksystanu. *Współczesność* 1966 nr 5. - [Gospoda pod Upiorkiem:] O. Jedrzejczyk: Strachy na ... dzieci. *Gaz. Krak.* 1968 nr 231; H. Skrobiszewska. *Wychowanie*. 1969 nr 6; przedr. w tejże: Literatura i wychowanie. [Wwa] 1973. - [Spotkajmy się u wód:] [J. Dużyk] jot: La belle epoque galicyjskich kurortów. *Twórczość* 1973 nr 1; A. Miklaszińska. *Życie Lit.* 1973 nr 7. - W. Jackowska: Księżniczka Soliny na wakacjach. *Nowe Książ.* 1974 nr 8 [rec.: Księżniczka Soliny]. - G. Skotnicka: Tajne nauczanie. *Nowe Książ.* 1974 nr 21 [rec.: Szkoła bez dzwonka]. - G. Skotnicka: Profesor Gąbka po raz drugi. *Nowe Książ.* 1976 nr 9 [rec.: Misja profesora Gąbki]. - [Oddalenie:] Z. Bauer: Nowości prozy. Temat na małe opowiadanie. *Życie Lit.* 1977 nr 48 [m.in. dot. S.P.]; K. Kania: Między nostalgia a tęsknotą. *Kierunki* 1977 nr 28. - J. Hartwig-Sosnowska: Tęsknota za księstwem Kraka. *Nowe Książ.* 1979 nr 14 [rec.: Gąbka i latające talerze]. - [Z tobołkiem za Kraków:] K. Kania. *Kierunki* 1979 nr 39; J. Kolbuszewski. *Życie Lit.* 1979 nr 24. - K. Kania: Zanurzyć się w zieleni, w cisze. *WTK* 1980 nr 9 [rec.: Znow idę na południe]. - E. Zaleska: Komu, komu ...? *Nowe Książ.* 1982 nr 2 [rec.: Przygoda na Rodos]. - J. Lohman: Pagaczewscy. *Kraków* 1984 nr 3 [historia rodu]. **B.M.**

PAJAK Henryk ur. 1937

Pseud.: Ameba; (ap); (H.P.); (pa); (Pa).
Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 15 lutego 1937 w Skarżysku-Kamiennej w rodzinie robotniczej; syn Wacława Pajaka i Anny z Michnowskich. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Skarżysku-Kamiennej; w 1957 zdał maturę. W 1958 zamieszkał w Lublinie i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. W tym okresie aktywnie uczestniczył w społecznym i literackim życiu studenckim: w 1959-62 należał do poetyckiej grupy Prom, w 1959 był redaktorem wydawnictwa A propos, w 1960 współredaktorem *Biuletynu Młodego Twórcy*. Debiutował w 1959 wierszami pt. „Rzuciłem kamień” i „Blues”, opublikowanymi na łamach dodatku *Sztandarze Ludu* pt. *Kultura i Życie* (nr 17); drukował tu z przerwami do 1969. Wiersze, prozę i artykuły ogłaszał w tym czasie także m.in. na łamach pisma *Kamena* (1960-84, z przerwami). W 1962 uzyskał magisterium i przez krótki okres pracował w Państwowym Domu Dziecka i Zarządzie Wojewódzkim Ligi Obrony Kraju. W 1963 zawarł związek małżeński z Michaliną Piątek. W 1963-66 był nauczycielem języka polskiego w Liceum Ogólnokształcącym im S. Staszica w Lublinie. W 1967-69 pracował jako dziennikarz w *Sztandarze Ludu*, a następnie w *Kurierze Lubelskim*. W 1971 został członkiem SDP i ZLP (1977-78 i 1981-89 prezes Oddziału Lubelskiego; od 1989 członek Zarządu Głównego ZLP). Był

wielokrotnie laureatem konkursów literackich. Za osiągnięcia w dziedzinie kultury otrzymał w 1980 nagrodę m. Lublina. W 1984-86 pracował jako dziennikarz w piśmie *Kamena*. W 1991 zaczął poza twórczością literacką publikować prace o charakterze publicystyki politycznej i historycznej. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zanim powrócę. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1965, 30 s.

2. Łos. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1969, 286 s.

3. Druga śmierć. [Powieść]. Wwa: KiW 1971, 231 s. Wyd. 2 Lubl.: WŁubel. 1981.

4. Pęknięty świat. [Powieść]. Wwa: KiW 1972, 246 s.

Pierwotny tytuł: Bunt. — Wyróżnienie w konkursie „Polska — ZSRR” w 1969, zorganizowanym przez *Tryb. Ludu*, Oddz. Katowicki ZLP, Zarząd Woj. TPPER i wydawn. Śląsk.

5. Zerwanie. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1976, 159 s.

Zawartość: Chowano Piotrowicza; Coś w tym jest; Pociąg odjechał; Nadbużański spleen; Ocumienie; Karol; Spłata; W samo południe; Ziarno od plew; Życie bez biegu; Zerwanie.

6. Posłuchaj, Moniko. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1977, 174 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Wyróżnienie w konkursie KiW i ZG ZLP na powieść lub tom opowiadań poświęconych pol. tematyce współcz. w 1974; nagroda im. B. Prusa w 1977.

7. Amen. [Powieść]. *Sztand. Ludu* 1989 nr 145-231. Wyd. osob. pt. Tam za snem. Gdańsk: Graf 1991, 240 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 9. — II nagroda w ogólnopolskim konkursie na powieść współcz. zorganizowanym przez Min. Kultury i Sztuki i ZG ZLP w 1988.

8. Za cieniem cień. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1989, 220 s.

9. Wolny. [Powieść]. Lubl.: Retro 1992, 287 s. Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 7.

10. Amen. [Wiersze]. Lubl.: Retro 1993, 72 s.

Nadto prace o charakterze publicystycznym wyd. przez wydawn. Retro w Lublinie: Skarżysko walczące. 1991. — Zbrodnie UB [Urzędu Bezpieczeństwa] — NKWD. 1991. — „Burtka” kontra UB. 1992, 279 s. — „Uskok” kontra UB [Urząd Bezpieczeństwa]. 1992, 206 s. — Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w 1944-1956. 1993. — Jastrząb kontra UB. 1993. — [J.] Urbana „Nie” w wojnie z kościołem katolickim. 1993, 160 s. — Za samostijną Ukrainę. 1993, 235 s. — Żelazny kontra UB. 1993, 280 s. — Konspiracja młodzieży szkolnej 1945-1956. 1994, 310 s. — Tajemnice włodawskiej bezpieki. 1995, 143 s.

— Zabijałem, aby żyć. Komandosa — mordercy opowieść z Afganistanu. [Wywiad]. 1995, 175 s. — Rządy zbirów. 1940-1990. [Współaut.] S. Żochowski. 1996, 388 s. — Strach być Polakiem. 1996. — Piąty rozbiór Polski. 1990-2000. 1998, 422 s. — Dwa wieki polskiej Golgoty. 1999.

Prace redakcyjne

1. H. Cybulski: Czerwone noce. [Wspomnienia]. Oprac. lit. ... Wwa: MON 1969, 376 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] tamże 1974; wyd. 5 zmien. Wwa: Bello-na 1990, 372 s.

2. Cz. Czaplicki (vel Chodkowski vel Rylski): Poszukiwany listem gończym. [Wspomnienia]. Oprac. ... Lubl.: Retro 1995, 319 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. — Wywiad: Z chłopca prezesa. Rozm. M. Gnot. *Kur. Lubel.* 1989 nr 20; „Amen” — koniec epoki. Rozm. P. Chromcewicz. *Sztand. Ludu* 1989 nr 231.

[Zanim powrócę:] A.K. Waśkiewicz: „Średnia statystyczna”. *Tyg. Kult.* 1966 nr 39; B. Zadura: Blaski i cienie pamięci i wyobraźni. *Kult. i Życie* 1966 nr 14. — [Pęknięty świat.] W. Dobrzyńska: H.P. rozrachunek z historią. *Nowe Książ.* 1972 nr 23; J. Gajewski: Wielki oczyszczający pożar. *Kultura* 1972 nr 25; W. Nawrocki: Na głównym szlaku do Ojczyzny. *Tryb. Ludu* 1972 nr 26; J. Sobczak: Z Pola Walki 1972 nr 3. — [Zerwanie:] H. Gosk: Pogranicze reportażu. *Literatura* 1976 nr 48; Z. Mikulski: Reportaż z wieku niezupełnie złotego. *Kamena* 1976 nr 23. — [Posłuchaj, Moniko:] [E. Biela:] Życie po dzwonku. *Kamena* 1977 nr 15; S. Harasimiuk. *Tyg. Kult.* 1977 nr 23; M. Różycy: Recepta na przetrwanie. *Literatura* 1977 nr 44. — Z. Łukaszewicz: Rozrachunek po latach. *Kamena* 1982 nr 3 [rec.: Druga śmierć]. — H. Gosk: Trudna sztuka interesującego opowiadania. *Nowe Książ.* 1991 nr 10 [rec.: Tam za snem]. — T. Polanowski: Na rozdrożu. *Akcent* 1993 nr 4 [rec.: Amen]. — E. Smyk: Poeta pamięta. *Tyg. Solid.* 1993 nr 27 [dot. prac publicystycznych]. — K. Koźniewski: Prawda niezamierzona. *Dziś* 1995 nr 4 [rec.: Konspiracja młodzieży szkolnej 1945-1956]. — J. Jacewicz: Polak — ofiara losu. *Wiad. Kult.* 1997 nr 21 [dot. prac publicystycznych].

B.M.

PALMA Kazimierz
ur. 1930

Pseud. używany w twórczości poetyckiej: Wanda Handzlik. Poeta, prozaik.

Urodzony 6 lipca 1930 w Kętach pod Oświęcimem w rodzinie chłopsko-robotniczej; syn Kazimierza Palmy i Jadwigi z domu Ficoń. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Mechanicznego w Bielsku-Białej; w 1949 zdał małą maturę. W 1952 zawarł związek małżeński z Wandą Handzlik. Następnie do 1955 służył w wojsku, początkowo w stopniu chorążego, a po przeszkoleniu w Oficerskiej Szkole Łączności w Zegrzu w stopniu podporucznika. W tym okresie zaczął pisać notatki i reportaże z życia pododdziału, drukowane na łamach czasopisma *Skryzydła Wolności*. W 1951 podjął pracę jako technik w Dziale Inwestycji Bielskich Zakładów Urządzeń Technicznych „Befaret”, a po ich połą-

czeniu w 1972 z Fabryką Maszyn Elektrycznych „Indukta”, pracował w Zakładzie Maszyn Elektrycznych i Motoreduktorów „Indukta”, następnie zatrudnił się w Zakładzie Doświadczalnym Dźwigów Samochodowych i Samojezdnych. W 1954 został członkiem PZPR. Debiutował w 1961 jako prozaik opowiadaniem pt. „Ciepły prostokąt kołdry”, opublikowanym na łamach tygodnika *Życie Literackie* (nr 14), oraz jako poeta wierszami pt. „Chrabąszcz” i „Pannonia”, ogłoszonymi w *Kierunkach* (nr 23; podp. Wanda Handzlik). W następnych latach drukował opowiadania i wiersze (pod pseud. Wanda Handzlik) także m.in. w *Życiu Literackim* (z przerwami do 1975), *Tygodniku Kulturalnym* (1963-64, 1966-69, 1979), *Współczesności* (1963-64, 1966) i *Twórczości* (1968-72). Od 1962 należał do KKMP. W 1968 ukończył dwuletnie Studium Psychologiczno-Socjologiczne na Wieczorowym Uniwersytecie Marksizmu i Leninizmu przy Komitecie Wojewódzkim PZPR w Katowicach. W 1968 został członkiem ZLP. Kontynuował zaocznie naukę w zakresie szkoły średniej i w 1972 zdał maturę. Od tegoż roku należał do Grupy Literackiej „Wyras”, powstałej przy Domu Kultury w Kętach. Po ogłoszeniu stanu wojennego wystąpił z PZPR (1982). W 1985-86 pracował na pół etatu jako instruktor w Domu Kultury w Kętach. Działal społecznie w Beskidzkim Towarzystwie Społeczno-Kulturalnym w Bielsku-Białej oraz w Towarzystwie Miłośników Kęt. Od 1986 redagował *Biuletyn Kulturalny* wydawany przez Dom Kultury i Towarzystwo Miłośników Kęt. W 1987 otrzymał nagrodę literacką im. G. Morcinka za całokształt twórczości. W 1988 był współzałożycielem oddziału Stowarzyszenia Autorów Polskich w Bielsku-Białej, a następnie jego wiceprezesem (do rozwiązania Stowarzyszenia w 1997). Odznaczony m.in. Brązowym Krzyżem Zasługi (1970), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1982), odznaką „Zasłużony dla Województwa Bielskiego” (1983). Mieszka w Kętach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przed świtem. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1964, 110 s.

Zawartość: Piasek; Wysoka góra; Facita; Gleason; Mokry łapacz iskier; Łamacz gąsek; Przed świtem; Balbina; Most; Ulica Słoneczna; Szmaragdy; Czółno; Sowa.

2. Unoszenie powiek. [Wiersze]. Kr.: WL 1968, 39 s.

Podp.: Wanda Handzlik.

3. Wypatrywanie kształtu. [Wiersze]. [Wwa:] Pax 1971, 20 s.

Podp.: Wanda Handzlik.

4. Około południa. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1977, 142 s.

5. Ołśnienia. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 50 s.

Podp.: Wanda Handzlik. — Cykle: Ballady; Uśmiechy; Erotyki; Rzeczy.

6. [Wiersze i fragment prozy]. [Kęty: Ośrodek Kultury M. i Gminy 1979], 8 s.

Podp.: Kazimierz Palma (Wanda Handzlik). — Fragm. prozy pt. Klementynka.

7. Po północy. [Powieść]. Kr.: WL 1979, 112 s.

8. Pod wieczór. [Opowiadania]. [Bielsko-Biała:] Beskidzka Ofic. Wydawn. BTK [Beskidzkiego Tow. Społ.-Kult.] 1988, 145 s.

Zawartość: Po prostu kula; Gabinet; Marsz na azymut; Słowo; Menażka; Pogranicza; Ciepły prostokąt kołdry; Astra; Śledztwo w sprawie Obywatela Legendy.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1998. — Wywiad: Praca jest trudnym tematem. Rozm. S. Bubin. *Dz. Zach.* 1987 nr 86.

[Przed świtem:] A. Drawicz: „Trzej jesteście i macie trzy drogi ...”. *Sztand. Młod.* 1965 nr 44; S. Melkowski: Trzej po debiucie. *Twórczość* 1965 nr 12, przedr. pt. Temat — robotnik. Nasze więc powszechnie. W tegoż: *Oczekiwania i zapowiedzi.* Łódź 1980 [m.in. rec.: Przed świtem]; J. Pieszczołowicz. *Współczesność* 1965 nr 12; W. Szwedowicz: Opowiadania sympatycznie niepoprawne. *Nowe Książ.* 1965 nr 4. — S. Melkowski: Wreszcie nowy głos. *Tyg. Kult.* 1968 nr 17 [rec.: Unoszenie powiek]. — M.A. Kowalski: Nie jestem literatem tylko autorem. *Tyg. Kult.* 1976 nr 27 [reportaż]. — [Około południa:] A. Borycki: Wojenne kompleksy. *Literatura* 1978 nr 39; K. Heska-Kwaśniewicz. *Poglądy* 1978 nr 11; M.A. Kowalski: W samo południe. *Tyg. Kult.* 1978 nr 5. — [Po północy:] T. Błażejewski: Prawda z legendą zmieszane. *Życie Lit.* 1979 nr 49; K. Heska-Kwaśniewicz: Książka, dziwna, nierealna, baśniowa. *Poglądy* 1979 nr 24; M.A. Kowalski: Zmagania z mitem. *Tyg. Kult.* 1979 nr 49; S. Gola: Dramat jednostki i przemijanie. *Podbeskidzie* 1980 z. VI. — S. Bubin: Warto o tożsamość zapytać człowieka ... (Opowieść o życiu i twórczości K.P.). *Dz. Zach.* 1984 nr 135.

B.M.

PANAS Henryk 1912-1985

Pseud.: A.M.Żył; E; (E); E.G.; E. Glon; el-em; eljot; Eljot; Eustachy Glon; H.P.; HP; Jan Kamionka; Ludwik Jankowski; Omega; P.R.; Quidam; Zastępca.
Prozaik, dramatopisarz, publicysta kulturalny.

Urodzony 4 stycznia 1912 we Lwowie w rodzinie robotniczej; syn Michała Panasa i Katarzyny z Markiewiczów. Od 1921 uczęszczał do IX Gimnazjum im. J. Kochanowskiego we Lwowie. Po zdaniu matury, studiował od 1929 historię na Uniwersytecie Jana Kazimierza; w 1933 uzyskał magisterium, następnie przez rok studiował prawo. W 1932 zawarł związek małżeński z Janiną Świtalską. Odbił służbę wojskową i od 1936 pracował jako nauczyciel historii w szkolnictwie średnim we Lwowie. Działal społecznie w lwowskich organizacjach i związkach sportowych, m.in. był członkiem klubu sportowego Pogoń i redagował jego *Miesięczny Biuletyn Sportowy* (1939). Brał udział w kampanii wrześniowej 1939, po czym powrócił do pracy w szkolnictwie we Lwowie, zajęty przez ZSRR. W sierp-

niu 1940 został aresztowany przez NKWD i wywieziony do Workuty. Po ogłoszeniu w 1941 paktu Sikorski-Majski, wstąpił do tworzonej w ZSRR Armii Polskiej, dostał przydział do 6. Samodzielnego Batalionu Dzieci Lwowskich. Wraz z 2. Korpusem przeszedł w 1942 na Bliski Wschód (Iran, Irak, Palestyna, Egipt). Służył w stopniu podporucznika (zakończył służbę w stopniu porucznika), pełnił m.in. funkcję dowódcy kompanii administracyjnej i oficera kulturalno-oświatowego. Debiutował w lutym 1944 wspomnieniem pt. „Święta na Łyczakowie”, ogłoszonym w *Dzienniku Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (nr 23); za swój właściwy debiut uważał opowiadanie pt. „Ucieczka”, opublikowane w maju tegoż roku na łamach wydawanego w Jerozolimie dwutygodnika *W drodze* (nr 9). Brał udział w kampanii włoskiej. Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Przez pewien czas zajmował się w obozie jenieckim Santa Jolanta repolonizacją żołnierzy pochodzenia polskiego, wziętych do niewoli z oddziałami niemieckimi. Po zakończeniu wojny uczył w polskich gimnazjach wojskowych w Alessano (Włochy) i Cannon Hall Camp (Anglia). W styczniu 1947 powrócił do kraju i zamieszkał we Wrocławiu. Początkowo był dyrektorem Kursów Przygotowawczych w Ośrodku Szkolenia Zawodowego Paławagu. Od września tego roku wykładał na Wydziale Pedagogicznym w Wyższej Szkole Muzycznej oraz w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych, a od 1949 w Wyższej Szkole Pedagogicznej. W 1950-51 był dyrektorem Liceum Elektrycznego. Brał czynny udział w życiu społecznym, pełniąc m.in. funkcję prezesa Zarządu Okręgu Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego oraz Zarządu Okręgu ZNP. W 1947 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1952 usunięty z partii i pozbawiony pracy we Wrocławiu, przeniósł się do wsi Kamionki pod Giżyckiem (woj. olsztyńskie), gdzie pracował jako kierownik szkoły podstawowej. W tym czasie podjął twórczość literacką; jego opowiadania otrzymywały nagrody na konkursach literackich. Rozpoczął współpracę z *Gazetą Olsztyńską*, na której łamach ogłaszał prozę. Po przywróceniu mu praw członka PZPR w 1955, zamieszkał w 1956 w Olsztynie, gdzie po krótkim okresie pracy w szkole podstawowej, zajął się wyłącznie pracą literacką. Został członkiem redakcji tygodnika *Warmia i Mazury* (od 1957 dwutygodnika, od 1958 miesięcznika), kolejno jako publicysta, sekretarz redakcji, a od 1958 do przejścia na rentę w 1971 – redaktor naczelny. Drukował tu liczne artykuły i recenzje (podp. m.in.: A.M.Żył, Eljot, Eustachy Glon, Jan Kamionka, Ludwik Jankowski, Quidam), a od 1974 cykl pt. „Notatki”. Kontynuował współpracę z *Gazetą Olsztyńską*, na której łamach ogłaszał liczne artykuły, felietony i recen-

zje, dotyczące plastyki współczesnej i literatury, od 1978 w cyklach „Sprawy bieżące” i „Sprawy (nie)bieżące”. W początkowych latach pisał obok prozy także utwory dramatyczne. Był w 1956 współzałożycielem Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”, w którym pełnił od 1970 funkcję wiceprezesa, a od 1981 prezesa. W 1958-62 przewodniczył Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Olsztynie. W 1960 został członkiem ZLP. W 1961-65 był redaktorem naczelnym Wydawnictwa „Pojezierze”. W 1963 otrzymał nagrodę Prezydium WRN w Olsztynie za działalność artystyczną i kulturalną, w 1972 nagrodę literacką *Warmii i Mazur*, w 1976 nagrodę Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej za wybitne osiągnięcia w rozwijaniu i upowszechnianiu kultury socjalistycznej. Od 1977 współpracował z białostockim miesięcznikiem *Kontrasty*, zamieszczając artykuły, recenzje i wspomnienia (publikował tu także „Wyznania pisarza”, dotyczące planowanej powieści o Władysławie Jagielle, 1984 nr 7-12, 1985 nr 1). W 1982 otrzymał nagrodę *Trybuny Ludu*, w 1983 nagrodę Drewnianego Świątka, przyznaną przez Olsztyński Ośrodek KKMP. W 1983-84 ogłaszał prozę w *Argumentach*. Wyróżniony m.in. złotą odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1962), Krzyżem Kawalerskim (1964), Krzyżem Oficerskim (1973) i Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 11 września 1985 w Olsztynie.

W 1987 SD PRL ustanowiło nagrodę im. H. Pannasa za twórczość dziennikarską i organizacyjną.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cień. Sztuka w 3 aktach. Gdańsk: Woj. Dom Twórczości Lud. 1959, 53 s.

II nagroda w konkursie Woj. Zarządu ZMW w Gdańsku, ZLP oraz Woj. Domu Twórczości Lud. i *Zarzewia* na sztukę dla zespołów wiejskich w 1958 – Inf. o wydaniu wg H.P.

2. Patrzymy w słońce. (Sztuka w 1 akcie). *Warm. i Mazury* 1959 nr 9 s. 13-19. Wyd. osob. Olsztyn: Pojezierze 1959, 34 s. Przedr. w: Na scenę. Teksty dla polskich zespołów teatralnych. T. 2, Pozn. 1960.

II nagroda w konkursie TRZZ i ZLP na jednoaktówkę dla Polonii zagranicznej w 1959 – Inf. o wyd. osob.: „Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego”. Olsztyn 1972 s. 101.

3. Bóg, wilki i ludzie. Opowiadania mazurskie. Olsztyn: Pojezierze 1960, 160 s.

Zawartość: Kanonenfutter 1944; Konfirmacja; Dwaj rybacy; Boże niewiniątka; Handel zamienny; Powrót; Inne; lepsze życie; Bóg, wilki i ludzie; Cicha woda; Ostatnie łowy; Gdzie jeszcze wierzą; Pociągi mijają się; Wieczorna godzina na skraju lasu; W podróży na Wyspy Szczaśliwe.

4. Kłopoty z dziewczyną. Sztuka w 3 aktach. Wwa: CPARA 1960, 26 s., powiel.

II nagroda w konkursie Rady Gf. Zrzesz. Lud. Zespoły Sportowe.

5. Oko w oko. Opowieści z dziejów MO [Milicji Obywatelskiej] na Warmii i Mazurach. Olsztyn: Pojezierze 1960, 190 s.

Tom wyd. anonim., autorstwo wg inf. H.P.
Zawartość: Rozkaz komendanta wojewódzkiego MO woj. olsztyńskiego [ppłk. B. Mroczkowskiego]; Do czytelników; Posterek Ukta czuwa; Detektyw z Babię; Krew na śniegu; La-to leśnych ludzi; Chłopskie epitafium; Zagończyk z Turośli; Trudne początki; Pościg przez sześć powiatów; Burzliwy lipcowy dzień; Był karabin we wsi; Młody wicher; Kto zabił; Okres stabilizacji wewnętrznej; Pięć wersji NN; Dopóty dzban wodę nosi; Podpalacz z Gietrzwałdu; Niemi świadkowie; Uciekinierzy; W obliczu nowych zadań.

6. Cierpki owoc. [Powieść]. Wwa: MON 1962, 315 s.

7. Na krawędzi nocy. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1963, 224 s. Przedr. zob. poz. 18.

Adapt.: radiowa: Adapt.: P. Napiórkowski. Radio 1966, – film.: Scenariusz: J. Oblamski. TV 1983.

8. Grzesznicy. [Powieść]. Powst. 1964. Wyd. Łódź: WŁ 1966, 372 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Pierwotny tytuł: Księgi mazurskie. – Wyróżnienie w konkursie WRN w Olsztynie, Oddz. ZLP i Stow. Społ.-Kult. „Pojezierze” na utwór o tematyce warmińsko-mazur. w 1964.
Adapt. radiowa: Adapt.: R. Olczak. Radio 1979.

9. Jutro o siódmej. Widowisko telewizyjne. Powst. przed 1965.

Nagroda w konkursie TV na współczesne widowisko z okazji 20-lecia Ziem Zachodnich w 1965.

10. Chłopiec z karabinem. [Powieść]. Wwa: MON 1966, 255 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1976, wyd. 4 1982.

Przełt. niem.: Der Junge mit dem Gewehr. [Przełt.] E. Schwarz. Berlin 1969.

11. Zagubieni w lesie. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1968, 289 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 2 [!] 1985.

12. Prawo wojny i inne opowiadania. Olsztyn: Pojezierze 1969, 267 s.

Zawartość: Pod niebem Italii; Żołnierz i włoska dziewczyna; Nic nie wiadomo; Oko w oko; Na przepustce; Kanonenfutter 1944 [poz. 3]; Prawo wojny; Czarna dola; Nóż; Figura. – Wypalone domy; Konfirmacja [poz. 3]; Dwaj rybacy [poz. 3]; Miłość; Litr nadziei; Urlop; Wypalone domy. – Tryptyk wodniacki; Człowiek z trąbką; Włos Izoldy; W podróży na Wyspy Szczęśliwe [poz. 3].

13. Prywatne życie Władysława Jagiełły. Olsztyn: Pojezierze 1969, 103 s.

Zawartość: Bitwa pod Grunwaldem [szkic historyczny oraz informacje turystyczne]; Zwycięzca spod Grunwaldu [szkic biograficzny].

14. Szczytno. Ziemia i miasto. [Album]. Tekst: ..., G. Leyding-Mielecki]. [Olsztyn:] Pojezierze 1971, [79] k.

15. Według Judasza. Apokryf. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1973, 253 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974 [właśc. 1975], wyd. 3 popraw. i uzupełn. 1985.

Nagroda tygodnika *Kultura* za 1973. Post. autora zob. poz. 22.

Przełt.: ang.: The gospel according to Judas. [Przełt.] M.E. Heine. London 1977, – bułg.: Evangelie ot Juda. [Przełt.] K. Mitova. Sofija 1988, – fiń.: Englit Judas. [Przełt.] M. von Zweigberg. Helsingborg 1981, – hiszp.: El evangelio según Judas. [Przełt.] M.B. Ortiz. Madrid 1978, wyd. nast. Barcelona 1986, – jap.: Yuda-ni yoreba. [Przełt.] M. Kohara. Tōkyō 1978, wyd. nast. tamże 1979, – ros.: Evangelie ot Judy. [Przełt.] I. Koltaševa. Moskva 1987, – słowac.: Podľa Judáša. [Przełt.] J. Marúsiak. Bratislava 1990, – szwedz.: Englit Judas. [Przełt.] O. Tizian, P. Eklund. Stockholm 1981, – włos.: Il Vangelo secondo Giuda. [Przełt.] R. Belletti. Roma 1981.
Adapt. teatr. (w formie monodramu): Oprac. i wykonanie: A. Tomecki. Wyst. Wwa, T. na Targówku, Sala Kameralna 1983.

16. Na rozstajnych drogach. [Powieść]. Łódź: WŁ 1974, 362 s.

17. Dwa pokolenia, czyli szkic o poetach okresu pionierskiego na Warmii i Mazurach. Olsztyn 1975, 19 s. powiel.

18. Krew na śniegu. [Powieść i opowiadanie]. Olsztyn: Pojezierze 1976, 271 s. Wyd. nast. tamże 1987.

Zawartość: Na krawędzi nocy [poz. 7]; Krew na śniegu [oprac. na nowo opowiadanie z poz. 5].

19. Brat Leśnego Diabła. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1978, 242 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Przełt. bułg.: Brat' na gorskija djavol. [Przełt.] D. Lau-Bukovska. Sofija 1988.

20. Powrót z krainy Tzemil. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 245 s.

21. Sprawy do przemysłienia. [Szkice]. Olsztyn: Pojezierze 1979, 254 s.

Zawiera szkice i felietony dotyczące kultury i literatury w rozdziałach: Aforyzmy, myśli, sentencje; Cywilizacja; Człowiek i jego sprawy; Fizyka; Historia; Kosmos; Literatura; Małżeństwo; Nauka; Osobiste; Religia; Poezja; O sztuce.

22. Rozstania. Szkic autobiograficzny. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1980, 175 s.

Wspomnienie z okresu dzieciństwa i młodości, na zakończenie dodane „Posłowie do *Według Judasza*” [poz. 15].

23. Jak mi było u Andersa. [Wspomnienia]. *Kontrasty*, Białystok 1982 nr 1-2, 1983 nr 1-11, 1984 nr 1-5. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1988, 232 s.

Tu włączone zostały także opowiadania: Kanonenfutter 1944 [poz. 3], – oraz z poz. 12: Oko w oko; Na przepustce; Prawo wojny; Czarna dola; Nóż.

24. Judasza dziennik intymny. [Powieść]. Pierwodr. skrócono: *Argumenty* 1983 nr 32, 42-52, 1984 nr 1-26. Wyd. osob. Olsztyn: Pojezierze 1985, 312 s.

Nagroda tygodnika *Fakty* w 1985.

25. Porytowe wzgórce. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1983, 349 s.

26. Opowiadania wybrane. Olsztyn: Pojezierze 1988, 323 s.

Zawiera z poz. 3: Kanonenfutter 1944; Boże niewiniątka; Handel zamienny; Powrót; Inne, lepsze życie; Bóg, wilki i lu-

dzie; Cicha woda; Ostatnie łowy; Gdzie jeszcze wierzą; Konfirmacja; Dwaj rybacy; Pociągi mijają się; Wieczorna godzina na skraju lasu; W podróży na Wyspy Szczęśliwe, — z poz. 12; Żołnierz i włoska dziewczyna; Nic nie wiadomo; Oko w oko; Na przepustce; Prawo wojny; Czarna dola; Nóż; Figura; Miłość; Litr nadziei; Urlop; Wypalone domy; Człowiek z trąbką; Włos Izoldy, — nadto: Ta chwila brzemiennea.

Prace redakcyjne

1. Olsztyńskie dzisiaj. (Zarys rozwoju gospodarczego). [Autorzy:] E. Bujdens, S. Gładziński, Z. Szuszkiewicz. Red. ... Olsztyn: Stow. Społ.-Kult. Pojezierze 1963, 220 s.

2. W służbie narodu na Warmii i Mazurach. XXV lat MO [Milicji Obywatelskiej] i SB [Służby Bezpieczeństwa]. [Autorzy:] ..., R. Wachowiec, T. Willan, W. Zamecki. Red. ... Olsztyn: Pojezierze 1969, 214 s.

Zawiera zarys historyczny, opowieści, reportaże.

3. A. Chętnik: Gadki kurpiowskie. Wybór: ..., H. Syska. Olsztyn: Pojezierze 1971, 133 s.

4. Z. Świerczyński: Wspomnienia adiutanta pułku. Oprac. ... Olsztyn: Pojezierze 1982, VIII, 109 s. Autor oprac. podop.: H.P.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1978. — H. Panas: Notatki: Moja droga do literatury. *Warm. i Mazury* 1982 nr 5-15, 1983 nr 1-5. — Wywiad: Ludzie i mit. Rozm. M. Łętowska. *Kultura* 1973 nr 45 [dot.: Według Judasza].

SWPP 2 (A. Szalagan). — PP (A. Szalagan). — LP (T. Oracki).
Z. Kubikowski: Próba regionalnego tematu. *Odra* 1961 nr 2 [rec.: Bóg, wilki i ludzie]. — Z. Macużanka: „Z olsztyńskiego podwórka ...”. *Nowe Książ.* 1963 nr 24 [rec.: Na krawędzi nocy]. — Z. Pedziński: Pan Kmicic wstaje z grobu. *Pomorz.* 1963 nr 1 [rec.: Cierpki owoc]. — J. Segiet: Od witalizmu do ...? *Warm. i Mazury* 1966 nr 5 [rec.: Grzesznicy]. — S. Melkowski: Partyzancka przygoda? *Tyg. Kult.* 1969 nr 19, przedr. w tegoż: *Oczekiwanie i zapowiedzi.* Łódź 1980 [rec.: Chłopiec z karabinem]. — M. Kosman: *Mówią Wtęki* 1970 nr 5 [rec.: Prywatne życie Władysława Jagiełły]. — J.H. Wisniewski: *Osnowa* 1970 zima [rec.: Prawo wojny i inne opowiadania]. — [Według Judasza:] Z. Dolecki: Apokryf współczesny. *Życie i Myśl* 1973 nr 10; J. Iwaszkiewicz: Apokryf. *Życie Warsz.* 1973 nr 180; K.K. Pysiak: Świat oszukiwany. *Literatura* 1973 nr 36; J. Szczyпка: Dwie niepoziewane książki. *Kierunki* 1973 nr 38; M. Adamczyk: Judas proditor? *Nurt* 1974 nr 12; S. Balbus: O mitach, ewangelii, Judaszu i nie napisanej książce. *P. Mag. Kult.* 1974 nr 3; L. Borski: Gruba kreska. *Nowe Książ.* 1974 nr 21; T. Dworak: Kwestie Judaszowe. *Życie i Myśl* 1974 nr 5; S. Grabska: Apokryf według H.P. *Więź* 1974 nr 1; A. Krawczuk: Wszystko o Judaszu. *Nowe Książ.* 1974 nr 1; M. Sprusiński: Aдекватni cherubini. *Literatura* 1974 nr 4, przedr. w tegoż: *Między prawdą a zmyśleniem.* Kr. 1978; A. Szulc: Złoty środek. *Polityka* 1974 nr 44; M. Walendowska: Historia pewnego sporu. *Życie i Myśl* 1974 nr 6 [omów. polem. dot. powieści w prasie]; A. Wiczorkowski: Człowiek zbuntowany. (Notatnik trudnego optymisty). *Mies. Lit.* 1974 nr 3; H. Zaworska: Sceptyk wśród fanatyków. *Twórczość* 1974 nr 1; T. Żychiewicz: Według P. *Tyg. Pousz.* 1974 nr 5; W. Bolecki: Teraz rozumiesz ... (O „Apokryfie” H.P.). *Nowy Wyraz* 1975 nr 4. — P. Kuncewicz: Zaczne zamiary. *Kultura* 1975 nr 7 [rec.: Na rozstajnych drogach]. — G. Sokółowska: Świat prostych uczuć? *Warm. i Mazury* 1975 nr 4. — [Według Judasza:] E. Swiderska. *Euhemer* 1976 nr 3; Z. Trziszka: Twórca niewinnego Judasza. *Argumenty* 1976

nr 25. — A. Staniszewski: Powroty i remanenty. *Odra* 1977 nr 3 [rec.: Krew na śniegu]. — [Powrót z krainy Tzemil:] T. Błażejewski: Zawal jako weryfikacja. *Literatura* 1978 nr 46; B. Dzitko: Proza H.P. *Warm. i Mazury* 1978 nr 12. — A. Staniszewski: Kasja i inni. *Nowe Książ.* 1978 nr 12 [rec.: Brat Leśnego Diabla]. — [Powrót z krainy Tzemil:] L. Bugajski: W krainie romansu. *Twórczość* 1979 nr 8; K. Paluch-Staszkiel: Trzeci zawal. *Mies. Lit.* 1979 nr 10. — Z. Trziszka: Współczesny apokryfista. *Mies. Lit.* 1979 nr 10 [rec.: Według Judasza]. — A. Urbański: Do przemyslenia ... *Nowe Książ.* 1979 nr 22 [rec.: Sprawy do przemyslenia]. — [Rozstania:] G. Łatuszyński: P. droga do ateizmu. *Nowe Książ.* 1980 nr 22; A. Staniszewski: Supplement do apokryfu. *Fakty* 1981 nr 11; Z. Trziszka. *Argumenty* 1981 nr 24. — J.A. Sokółowski: Panas. (Szkie o twórczości). Olsztyn: Pojezierze 1982, 117 s. — A. Staniszewski: Sprawy do przemyslenia. *Fakty* 1983 nr 4. — Z. Chojnowski: Wiara i rozum. O twórczości H.P. *Tyg. Kult.* 1985 nr 40. — K. Pysiak: H.P. (1912-1985). *Polityka* 1985 nr 40. — W. Zasada: Niespokojny duch. *Argumenty* 1985 nr 40. — [Według Judasza; Judasza dziennik intymny:] T. Błażejewski: Judasz jako sędzia. *Odgłosy* 1986 nr 19; J.Z. Brudnicki: Los dezertera. *Tyg. Kult.* 1986 nr 4; J. Termer. *Polonistyka* 1986 nr 4. — A.Sz.

PANKOWSKI Marian

ur. 1919

Krypt.: M.P.; (p).

Poeta, historyk literatury, dramatopisarz, prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 9 listopada 1919 w Sanoku; syn Władysława Pankowskiego, ślusarza, i Marii z Zielińskich. Uczęszczał do Gimnazjum Męskiego im. Królowej Zofii w Sanoku, w 1937 zdał maturę. Następnie, po ukończeniu Szkoły Podchorążych w Jarosławiu, rozpoczął w 1938 studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1938 fragmentem poematu „Las” pt. „Czytanie w zieleni”, ogłoszonym w *Sygnalach* (nr 48) i wyróżnionym w konkursie poetyckim pisma; w tygodniku tym, a także w *Naszym Wyrazie*, *Fantanie* i poznańskiej *Kulturze* publikował wiersze w 1939. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939 na odcinku Tarnów-Sadowa Wisznia. Wzięty do niewoli, zbiegł i przedostawszy się do Sanoka, pracował jako robotnik w fabryce wagonów. Brał udział w działalności konspiracyjnej, był członkiem Związku Walki Zbrojnej, a później AK. W marcu 1942 został aresztowany przez gestapo; był więziony kolejno w Sanoku i Tarnowie, a następnie w obozach w Oświęcimiu, Gross-Rosen, Nordhausen, Bergen-Belsen. Po wyzwoleniu w kwietniu 1945, przebywał do sierpnia w obozach dla byłych jeńców, po czym wyjechał do Belgii, gdzie podjął studia na Université Libre de Bruxelles. Kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze w pismach londyńskich *Wiadomości* (od 1946) i *Orzel Biały* (1947-49); wiersze i artykuły publikował też w pismach krajowych *Odrze* (1947-48), *Odrodzeniu* (1950) i *Twórczości* (1951). W 1950 otrzymał stopień licencjii en philologie et histoire orientales et

slaves i rozpoczął pracę jako lektor języka polskiego na uniwersytecie w Brukseli. W tymże roku ożenił się z Reginą Fern, studentką (w następnych latach profesor politechniki w Brukseli). W 1951-58 był członkiem komitetu organizacyjnego międzynarodowego Biennale Poezji w Knokke (Belgia). Zaczął publikować w języku francuskim. Wiersze, artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w wychodzącym w Brukseli czasopiśmie *Le Journal des Poètes* (1951-57). W 1953-57 prowadził stały dział recenzji poetyckich w paryskiej *Kulturze*. W tym czasie rozpoczął twórczość przekładową z języka francuskiego i niemieckiego na język polski oraz z polskiego na francuski. Artykuły, utwory prozatorskie i utwory sceniczne drukował m.in. w wychodzących w Londynie pismach *Kontynenty-Nouy Mercuriusz* (od 1960), *Tydzień Polski* (od 1964). Od 1962 współpracował z wychodzącą w Gandawie *Moderne Encyclopedie Der Wereld Literatuur*, opracowując noty bibliograficzne o polskich pisarzach współczesnych. Od 1958 wielokrotnie przyjeżdżał do Polski. W 1963 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W tymże roku uzyskał doktorat na podstawie rozprawy pt. „Leśmian – La révolte d'un poète contre les limites”, a w 1964 otrzymał stanowisko docenta. Kontynuował twórczość literacką, stale publikując w *Oficynie Poetów* m.in. liczne utwory dramatyczne. W 1976 został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1980 profesorem zwyczajnym i kierownikiem wydziału slawistyki na uniwersytecie w Brukseli, gdzie też wykładał literaturę polską. W 1994 otrzymał nagrodę literacką m. Sanoka. Odznaczony medalami belgijskimi *Officier de l'Ordre de Léopold II* (1961), *Commandeur de l'Ordre de la Couronne* (1971), *Grand Officier de l'Ordre de la Couronne* (1981), *La Croix Civique de la 1-ère Classe* (1981) i in. Mieszka w Brukseli.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśni pompejańskie. Bruxelles: R.-J. Stènuit 1946, 59 s.
2. Wiersze alpejskie. Bruxelles: R.-J. Stènuit 1947, 17 s.
Wyd. w 70 egz. numerowanych.
3. Couleur de jeune mêlèze. [Wiersze]. [Bruxelles]: La Maison du Poète 1951, 37 s.
4. Podpłomyki. [Wiersze]. Bruksela: Nakł. autora; druk. R.-J. Stènuit 1951, 66 s.
5. Cinquante années de poésie polonaise. Témoignages sur la Poésie de Demi-siècle. Bruksela 1952, 6 s.
Referat o poezji polskiej XX w., wygłoszony na pierwszym Biennale Poezji w Knokke.
6. Poignée du présent. [Wiersze]. Paris: Édition Caractères 1954, 26 s.

7. Smagła swoboda. [Eseje]. Paryż: Inst. Lit. 1955, 55 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1980.

Zawartość: Traktat pierwszy; Traktat wtóry; Traktat trzeci; Traktat czwarty; De arte poetica, traktat piąty i ostatni. Nagroda paryskiej *Kultury* w 1954 i londyńskiego *Merk. Pol.* w 1958.

Przeł.: franc.: Liberté vagabonde. [Przeł.] É. Destrée-Van Wilder. [Nîmes 1988], — holend.: De getaande vrijheid. [Przeł.] K. Lesman. [Haarlem] 1981.

8. Sto mil przed brzegiem. [Wybór wierszy]. Wwa: PIW 1958, 64 s.

9. Biwak pod gołym niebem. (Jasełka w 11 scenach). *Dialog* 1959 nr 10 s. 5-23. Przedr. zob. poz. 27, 39.

10. Matuga idzie. Przygody. [Powieść]. Bruksela: [b.w., nakł. autora] 1959, 226 s. Wyd. nast. z posł. S. Barcia. Lubl.: WLibel. 1983.

Wyd. 1 w 500 egz. jako druk prywatny.

Przeł.: franc.: Matuga ou un Polonais à l'aventure. [Przeł.] R. Hotterbeex. [Bruxelles] 1962; Matuga. Aventures. [Przeł.] R. Hotterbeex [wyd. pełne, przejr. przez É. Destrée-Van Wilder i M.P.]. Lausanne 1984, — holend.: Matuga komt. [Przeł.] P. Beers, P. Jacobs. Haarlem 1978, — niem.: Matuga kommt. [Przeł.] W. Tiel. Pfullingen 1972.

Adapt. teatr.: Przygody Matugi. Adapt.: J.W. Krzyszczak. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1986.

11. Bukenocie. [Opowiadanie]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1962, 43 s. Przedr. zob. poz. 25.

Przeł. holend.: Bukenocie. [Przeł.] P. Beers, P. Jacobs. *De Revisor*, Amsterdam 1975 nr 4, 6.

12. Kozak i inne opowieści. Bruksela: [Nakł. autora] Morel et Gypens 1965, 102 s.

Zawartość: Kozak; Pani rachmistrzowa; Opowieść noworoczna; Kawalerka na Ochędznej; Betty; Przyjaciele dzieci; Krawczyńni; Zaby i dziady.

Przeł.: franc.: Tout près de l'oeil. [Przeł.] M.-M. Castro. Lausanne 1974, — niem.: opowiadań: Kozak; Betty; Der Kosak und Betty. [Przeł.] W. Jörg, E. Schönig. Berlin 1985.

13. Królestwo. (Dramat w 2 aktach). *Kultura*, Paryż 1965 nr 7/8 s. 77-105. Przedr. pt. Król Ludwik. (Dramat w 2 aktach) zob. poz. 27, 39.

Przeł. franc.: Le Royaume. [Przeł.] Y. Lamy. Bruxelles 1966; pt. Le Roi Louis. [Przeł.] Y. Lamy, M.-M. Castro. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 1. Lausanne] 1972. Wyst. Genewa, T. La Comédie 1973.

14. Leśmian. La révolte d'un poète contre les limites. Bruxelles: Presses Universitaires 1967, 273 s. Rozprawa doktorska.

15. Teatrowanie nad świętym barszczem. [Utwór dramatyczny]. *Oficyna Poetów* 1968 nr 2 s. 33-44. Wyd. osob. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1968, 40 s. Przedr. zob. poz. 34, 39.

Przeł. franc.: Petit théâtre autour de la soupe de Noël. [Przeł.] N. Rénaud. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 1. Lausanne] 1972. Praprem. Charleroi, T. de l'Ancre 1985.

16. Chrabąszcze. (Widowisko narodowe choć wysane z palca). Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 33 s. Przedr. zob. poz. 34 oraz w: *Polski teatr emigracyjny 1939-1969*. Pozn. 1993 s. 857-891.

Praprem. Wr., Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1990.

Przekł. franc.: Les hannetons. [Przel.] A. van Crugten. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 1. Lausanne] 1972.

17. Brandon, Furbon i Spółka. (Widowisko zachodnioeuropejskie bez krzty kwaśnego mleka. [Utwór dramatyczny]. *Oficina Poetów*, Londyn 1971 nr 1 s. 31-41. Przedr.: *Dialog* 1974 nr 4 s. 5-21 oraz poz. 27. Wyst. Kalisz, T. Propozycji 1984.

Przekł. franc.: Brandon, Furbon et Cie. [Przel.] N. Rénaud. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 1. Lausanne] 1972. Wyst. Paryż, T. de Fortune 1973.

18. Granatowy Goździk. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1972, 110 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1975.

Przekł. franc.: Le gars de Lvov. [Przel.] É. Destrée-Van Wilder. [Arles] 1987.

19. Nasze srebra. (Widowisko dość głębokie). *Oficina Poetów*, Londyn 1973 nr 2 s. 33-41, nr 3 s. 41-48, nr 4 s. 41-48. Przedr. zob. poz. 34, 41.

20. Śmierć białej pończochy. [Utwór dramatyczny]. *Oficina Poetów*, Londyn 1974 nr 3 s. 29-43. Przedr.: *Dialog* 1976 nr 2. s. 5-25 oraz poz. 27. Praprem. Szczec., T. Pol. 1998.

Przekł. franc.: La mort d'un bas blanc. [Przel.] A. van Crugten. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 2. Lausanne] 1978.

21. Złote szczęki. [Utwór dramatyczny]. *Oficina Poetów*, Londyn 1975 nr 1 s. 17-28. Przedr. zob. poz. 27.

Przekł. franc.: Wyst. Paryż, T. de Fortune 1976; Les mâchoires d'or. [Przel.] A. van Crugten. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 2. Lausanne] 1978.

22. Nasturcje polują w Becaussines (prawie że komedia). *Oficina Poetów*, Londyn 1976 nr 3 s. 27-39. Przedr. zob. poz. 27.

Przekł. franc.: Capucines à Becaussines. [Przel.] A. van Crugten. W: M. Pankowski: Théâtre complet. [T. 2. Lausanne] 1978.

23. Nasz Julio czerwony. [Utwór dramatyczny o J. Słowackim]. *Oficina Poetów*, Londyn 1976 nr 1 s. 19-31. Druk fragm.: *Życie Lit.* 1976 nr 39 s. 10-11. Przedr. zob. poz. 27. Praprem. Wr., Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1987.

24. Bilet na zimowłą. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1979. Druk w: *Nasz Julio czerwony i siedem innych sztuk*. Londyn 1981 s. 267-301 [poz. 27].

25. Bukenocie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 156 s.

Zawiera z poz. 12: Kozak; Pani rachmistrzowa; Opowieść noworoczna; Kawalerka na Ochędzojnej; Betty; Krawczyni, — oraz: Bukenocie [poz. 11]; Herbata z cytryną; Lida. Przekł. holend.: Beukennotje en andere verhalen. [Przel.] P. Beers. Haarlem 1979.

Wyd. opowiadań Herbata z cytryną; Lida pt. Lida. Lubl.: Wydawn. UMCS 1998, 36 s.

26. Rudolf. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 88 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1984.

Przekł. ang.: Rudolf. [Przel.] J. Maslen, E. Maslen. Evanston, Illinois 1996. — franc.: Rudolf. [Przel.] A. van Crugten. Lausanne 1982. — holend.: Rudolf. [Przel.] E. Klapwijk. Haarlem 1984, wyd. nast. tamże 1987.

27. Nasz Julio czerwony i siedem innych sztuk. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1981, 301 s.

Zawartość: Biwak pod gołym niebem [poz. 9]; Król Ludwik [poz. 13]; Brandon, Furbon i Spółka [poz. 17]; Śmierć białej pończochy [poz. 20]; Złote szczęki [poz. 21]; Nasz Julio czerwony [poz. 23]; Nasturcje polują w Becaussines [poz. 22]; Bilet na zimowłą [poz. 24].

28. Pątnicy z Macierzyzny. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1985, 109 s. Wyd. nast. ze wstępem S. Barcia. Lubl.: WLubel. 1987.

Przekł. franc.: Les pèlerins d'Utérie. [Przel.] É. Destrée-Van Wilder. [Arles] 1986. — holend.: De pelgrims uit Uteria. [Przel.] E. Klapwijk. Haarlem 1986.

29. Bajki dla Marty. [Wiersze]. Lubl.: WLubel. 1986, [16] k.

30. Zygmunt August. Teatrowanie na użytek ludzi sceny i filmu. [Utwór dramatyczny]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1986, 106 s. Przedr. zob. poz. 34, 41.

31. Gość. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1987, 99 s. Wyd. nast. Lubl.: WLubel. 1989.

Przekł. franc.: Un viel avenir. [Przel.] É. Destrée-Van Wilder. [Paris] 1989.

32. Czarny bez. Druk w: *Teatrowanie nad świętym barszczem i pięć innych sztuk*. Londyn 1989 [poz. 34].

33. Ręce na szyję zarzucić. [Utwór dramatyczny]. Druk w: *Teatrowanie nad świętym barszczem i pięć innych sztuk*. Londyn 1989 [poz. 34]. Wyst. Kat., T. Śląski 1996.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki oraz Prezesa ZASP w 1996.

34. Teatrowanie nad świętym barszczem i pięć innych sztuk. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1989, 322 s.

Zawartość: Teatrowanie nad świętym barszczem [poz. 15]; Chrabąszcze [poz. 16]; Nasze srebra [poz. 19]; Zygmunt August [poz. 30]; Ręce na szyję zarzucić [poz. 33]; Czarny bez [poz. 32].

35. Ksiądz Helena. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1990. Druk *Ogród* 1992 nr 3/4 s. 64-108. Przedr. zob. poz. 41.

Data powstania pod tekstem.

36. Powrót białych nietoperzy. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1991, 122 s. Wyd. nast. Lubl.: WLubel. 1991.

Przekł. franc.: Le retour des chauves-souris blanches. [Przel.] É. Destrée-Van Wilder. Arles 1991.

37. Zielnik złotych śniegów. [Wiersze]. Wybór, przedm. i red.: S. Barć. Lubl.: Fis 1993, 115 s. Część wierszy tłum. z jez. franc. przez autora.

38. Putto. [Powieść]. Pozn.: Softpress 1994, 91 s.
Przekł. franc.: Putto. [Przeł.] É. Destrée-Van Wilder. Bruxelles 1995.

39. Teatrowanie nad świętym barszczem. Wybór utworów dramatycznych. Pośl.: K. Latawiec. Kr.: WL 1995, 211 s.

Zawartość: Biwak pod gołym niebem [poz. 9]; Król Ludwik [poz. 13]; Teatrowanie nad świętym barszczem [poz. 15]; Nasz Juliu czerwony [poz. 23].

40. Balustrada. [Opowiadanie]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1996, 79 s.
Wyd. w 180 egz. numerowanych.

41. Książd Helena. Wybór utworów dramatycznych. Kr.: WL 1996, 215 s.
Zawartość: Nasze srebra [poz. 19]; Zygmunt August [poz. 30]; Książd Helena [poz. 35].

42. Fara na Pomorzu. [Powieść]. Kr.: WL 1997, 164 s.

Przekł. franc.: Un presbytère en Poméranie. [Przeł.] É. Destrée-Van Wilder. Arles 1997.

Studia i rozprawy w czasopismach, m.in.: Dix ans de poésie polonaise 1945-1955. *L'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1957 t. 14 s. 257-390. — Leśmian, czyli bunt poety przeciw granicom. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 22, 33/34, 47. — Un symboliste polonais Bolesław Leśmian et les contes des Mille et une nuits. *Acta Orientalia Belgica*, Bruksela 1964 nr 1/2. — Eléments pour une approche de la littérature polonaise. *La Revue de l'Université de Bruxelles*, Bruksela 1966 nr 4 s. 1-12. — La poésie de Waclaw Rolicz-Lieder lue aujourd'hui. *L'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1966 t. 17 s. 221-236. — De la nature du néologisme dans une oeuvre littéraire. *L'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1968 t. 19 s. 153-168. — Le renouveau en Pologne d'après 1956 d'un genre littéraire désuet: les pensées. *La Revue de l'Université de Bruxelles*, Bruksela 1970 nr 4 s. 1-11. — Trans-Atlantique de Witold Gombrowicz une victoire de la rhétorique. *L'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1978 t. 21 s. 54-65. — Polska poezja nieokrzesa. (Próba określenia zjawiska). *Teksty* 1978 nr 4 s. 30-46, przekł. franc.: La poésie polonaise crue. *L'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1979 t. 23 s. 53-69. — La littérature et les arts, mémoire d'une nation. *Journée des Slavisants 1980-1981*, Bruksela 1982 s. 45-53. — Les courants littéraires et la polonité. *Journée des Slavisants*, Bruksela 1984 s. 65-71.

Wybory utworów w przekł. franc.: Théâtre complet. [T. 1-2]. Lausanne 1972, 1978 [t. 1: poz. 15, 17, 19; t. 2: poz. 16, 22, 23, 24]. — Le thé

au citron. Nouvelles. [Przeł.] M.-M. Castro. Arles 1989. — L'or funèbre. [Opowiadania]. [Przeł.] É. Destrée-Van Wilder. Arles 1993.

Przekłady

1. M. de Ghelderode: Hop Signor! Dramat w 1 akcie. *Kultura*, Paryż 1956 nr 11 s. 61-94.

2. Anthologie de la poésie polonaise du XV au XX siècle. [Przekł. i przyp.] ... [Wstęp:] C. Backvis. Aalter: A. de Rache 1961, 140 s.

3. B. Leśmian: Wiersze rosyjskie. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1961, 20 s.

Praca redakcyjna

1. W. Gombrowicz: Trans-Atlantisch. [Oprac.] ... [Przeł. z jęz. duń. i franc.] P. Beers. Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennepe 1977, 146 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1989. — Wywiady: Nie myśleć za czytelników. *Rozm. W. Maciąg. Życie Lit.* 1975 nr 40; Może ludziom potrzeba złоторогich jeleni. *Rozm. J. Biernacki. Literatura* 1978 nr 26; Z mojej krwi i z moich kości. *Rozm. K. Kalinowska. Życie Lit.* 1980 nr 43; Nie jestem pisarzem emigracyjnym. *Rozm. Z. Gebhard. Kultura* 1987 nr 2; Moja sanockość. *Rozm. J. Baran. Sycyna* 1994 nr 2.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (red.). — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991. — T. Korzeniowski: M.P. Twórczość. Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa. W: *Pisarska rozróżba*. Sanok 1990. — T. Korzeniowski: M.P. Twórczość; Kronika życia i twórczości. *Acta Pancoviana* t. 1: 1998.

[Pieśni pompejańskie.] Z. Florczak: Pompeja zakwitająca lipami. *Wiadomości*, Londyn 1947 nr 13; [J. Preger] japo: Pirat natchnienia czy Galemk. *Odrodzenie* 1947 nr 11. — Cz. Miłosz: Poeta polsko-francuski. *Kultura*, Paryż 1954 nr 12 [rec.: Poignée du présent. — [Smągła swoboda.] B. Czaykowski] B. Czay: Historia bardzo cudna. *Merk. Pol.*, Londyn 1955 nr 11; L. Herdegen: Jeszcze jedna tęsknota. W tegoż: *Zadania domowe*. Kr. 1956, polem.: K.A. Jeleński: Karpacka alchemia. *Kultura*, Paryż 1956 nr 1; [J. Bielatorowicz:] J.B.: Poezja prozą. *Życie*, Londyn 1956 nr 5; [K.A. Jeleński] A.N.: Z prasy krajowej. *Kultura*, Paryż 1956 nr 1; Z. Lichniak: Smągła uroda zdań dobrze zbudowanych. W tegoż: *Raptularz literacki*. Wwa 1957; J. Prokop: Wielka przygoda codzienności. *Twórczość* 1957 nr 10/11; J. Przyboś: O bezpośredniości i o wstydlivosti uczuć. *Prz. Kult.* 1957 nr 30. — [Sto mil przed brzegiem:] A. Kamińska: Z młodej poezji emigracyjnej. *Twórczość* 1959 nr 1; Z. Pędziński: W kregu Tuwima. *Kamena* 1959 nr 8/9; A. Stern. *Życie Lit.* 1959 nr 34; A. Szmidt: Emigracja i Przyboś. *Od Nowa* 1959 nr 17. — [Matuga idzie:] J. Bielatorowicz: Proza P. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 20; Z. Bieńkowski: Pamiętnik wyobcowania. *Twórczość* 1960 nr 9, przedr. w tegoż: *Modelunki*. Wwa 1966; Z. Grabowski: Matuga nie dochodzi. *Kontynenty-Nouy Merk.*, Londyn 1960 nr 18/19; Cz. Miłosz: *Diariusz paryski: Matuga z kacetów*. *Kultura*, Paryż 1960 nr 3; K. Zbyszewski: Książka zanurzona w abstrakcji. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1960 nr z 2 II. — [Anthologie de la poésie polonaise du XV au XX siècle. Przeł. ...] [Z. Bieńkowski] z.b.: *Antologia P. Twórczość* 1961 nr 10; J. Przyboś: Poezja polska po francusku. *Prz. Kult.* 1961 nr 36. — A. Czerniawski: *Kontynenty-Nouy Merk.*, Londyn 1963 nr 60. — J. Rostworowski: Proza, która jest poezją. *Ydźz. Pol.*, Londyn 1965 nr 43 [rec.: Kozak i inne opowieści]. — [M. Danilewiczowa] m.d.: *Działalność naukowa P. Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1966 nr 273. — [Z. Gren] A. Strumiłłowski: O wolności koczającej. *Życie Lit.* 1966 nr 8. — [Leśmian:] S. Legeżyński. *Wiadomości*, Londyn

1968 nr 35; W. Weintraub. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 29. — S. Frenkiel. P. sacrum theatrum. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 30 [rec.: Teatrowanie nad świętym barszczem]. — S. Kociak. M.P. et l'exil. *Le Monde*, Paris 1969 nr 2 10 V. — S. Frenkiel: O „Chrabąszczach” P. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 3. — P. Beets: Het verschijn tussden aardappelend en aardappelen. *Vrij Nederland* [Holandia] 1972 nr 2 18 XI. — Cz. Dobek: Anty-mistrz z Brukseli. *Oficyna Poetów* 1973 nr 1. — S. Kociak: Le théâtre de M.P. *Tyg. Pol. La Semaine Polonoise*, Paryż 1973 nr 22 [rec.: Théâtre complet. T. 1]. — B. Miązek: Jak rdzewiejemy, czyli o „Naszych srebrach” P. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 44. — [W. Skalmowski] M. Broński: Późny wnuk. *Kultura*, Paryż 1973 nr 11. — [Z. Bienkowski] b.: Skansen. *Twórczość* 1974 nr 3 [rec.: Granatowy Goździk]. — W. Górnicki: Dzieckiem podszyci. *Dialog* 1974 nr 4 [rec.: Brandon, Furbon i Spółka]. — [S. Kociak] S.K.: Un conteur ébloui neuf et libre M.P. *Tyg. Pol. La Semaine Polonoise*, Paryż 1974 nr 38 [rec.: Tout près de l'oeil]. — A. van Crugten: M.P., kozak i moralista. *Oficyna Poetów*, Londyn 1975 nr 3. — S. Frenkiel: Purytanizm i sprawa P. *Oficyna Poetów*, Londyn 1975 nr 1. — [Granatowy Goździk]: Z. Lichniak: M.P. w ojczyźnie-polszczyźnie. *Sl. Pousz.* 1975 nr 123; J. Tarczałowicz: Powrót nad San. *Życie Lit.* 1975 nr 47; T.J. Żółciński: Ballada o tęsknicie. *Tyg. Kult.* 1975 nr 29; [Z. Gołębiowski] G.: Lśnienie polszczyzny. *Twórczość* 1976 nr 6. — [Granatowy Goździk]: T. Nyczek: Gęba, pupa i Kieprua. *Mies. Lit.* 1976 nr 9, przedr. obszernych fragm.: *Oficyna Poetów*, Londyn 1976 nr 4; J. Pluta: „Gdzie się zaprzepęcały strone dziana ...”. *Twórczość* 1976 nr 2; J. Zieliński: Wieszczy — sztyderca. *Nowe Książ.* 1976 nr 22, przedr. w: *Oficyna Poetów*, Londyn 1977 nr 1. — A. Lisiecka: Między „Finnegans Wake” a Leśmianem. *Oficyna Poetów*, Londyn 1978 nr 2. — W. Maciąg. *Życie Lit.* 1979 nr 44 [rec.: Bukencocie]. — M. Pieczara: Pirotechniki i ogrodniki polszczyzny. *Mies. Lit.* 1980 nr 8 [rec.: Bukencocie]. — S. Sterna-Wachowiak. *Niur* 1981 nr 7 [rec.: Smągła swoboda]. — J. Zieliński: „Oficyna”. *Nowe Książ.* 1981 nr 10 [rec.: Rudolf]. — M.E. Cybulska: „Odwróćmy stronice ciemności”. (O „Rudolfie” M.P.). W tejże: *Tematy i pisarze*. Londyn 1982. — S. Barć: Twórczość M.P. w świetle głosów krytyki. W: *Polska literatura emigracyjna*. Lubl. 1983. — [Matuga idzie!]: B. Wróblewski: Tysiąc mil od Kartoflanii. *Polityka* 1983 nr 50; R. Chodźko: Strefy konfesji i kreacji. *Mies. Lit.* 1984 nr 11/12, przedr. w teoz: Ugorowanie i kartoflania. Białystok 1992. — Z. Greń: P. W teoz: Teatr zamknięty. T. 3. Kr. 1984 [rec.: Nasz Julo czerwony i siedem innych sztuk]. — J. Zieliński: Pierzaste korzenie kropiolki. *Twórczość* 1984 nr 2 [rec.: Matuga idzie!]. — [Rudolf] W. Pogonowicz: Biała rękawiczka. *Literatura* 1985 nr 2; J. Zychowicz. *Mies. Lit.* 1985 nr 1; Z. Bienkowski: Pan Profesor Matuga. *Nowe Książ.* 1986 nr 2. — S. Barć: Pielgrzymi z Kartoflanii. *Twórczość* 1988 nr 7 [rec.: Pątnicy z Macierzyzny]. — R. Gorczyńska: Furia słów M.P. *Kultura*, Paryż 1988 nr 7/8. — K. Kopka: Wszystkie nasze polskie sprawy. *Tyg. Kult.* 1988 nr 38. — [Pątnicy z Macierzyzny]: [K. Mętrak] km: Niedoceniony pisarz. *Literatura* 1988 nr 6; T. Wachi: Rozważania o pątnictwie. *Nowe Książ.* 1988 nr 11. — F. Pluta: Język „Granatowego Goździka” M.P. *Zesz. Nauk WSP w Opolu. Językozn.* 1988 nr 11. — Z. Greń: Jednaste przykazanie. *Życie Lit.* 1989 nr 22 [rec.: Teatrowanie nad świętym barszczem i pięć innych sztuk]. — C. Kubaszewski: Europejczyk w Kartoflanii. *Mies. Lit.* 1989 nr 6 [rec.: Pątnicy z Macierzyzny]. — Z. Lichniak: O M.P. W teoz: Mój skrowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — M. Graszewicz: Stereotyp i „trudna miłość”. O twórczości dramatycznej M.P. *Ze 1990 nr 7/8.* — Pisarska rozroba. W 70-lecie urodzin Mariana Pankowskiego. Sanok: Miejs. Bibl. Publiczna 1990, 132 s. [zawiera: M.P.: Scenariusz martwego dzieciństwa; S. Barć: Główne aspekty pisarstwa P.; K. Latawiec: Twórczość P. na tle tradycji kulturowej i przemian artystycznych literatury współczesnej; É. Destrée-Van Wilder: Odbiór twórczości M.P. na Zachodzie; W. Soltys: Środowisko kulturalne Sanoka w okresie międzywojennym 1918-1939]. — Wokół dramaturgii Mariana Pankowskiego. Wr.: Ośrodek Teatru Otwartego „Kalambur” 1990, 63 s. [zawiera m.in.: K. Latawiec: Nadrealny

wymiar rzeczywistości teatralnej M.P.; M. Graszewicz: Stereotyp kulturowy w twórczości dramatycznej M.P. jako wyraz tzw. „trudnej miłości”; M. Pytasz: M.P., czyli o przełamaniu tabu]. — A. Zawada: P. przeciw mitologii polskości. *Odra* 1990 nr 10. — S. Barć: Marian Pankowski. Poeta — prozaik — dramaturg. Lubl.: UMCS 1991, 181 s. — K. Latawiec: Wewnętrzne i zewnętrzne zdialogizowanie twórczości M.P. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Krak.*, Pr. Hst.-lit. 1992 nr 11. — K. Ruta-Rutkowska: Bunt metafizyczny. O dwóch dramatach M.P. *Ogród* 1992 nr 3/4 [dot.: Biwak pod gołym niebem; Złote szczęki]. — P. Rudzik: Dokąd wracają „Białe nietoperze”. *Odra* 1993 nr 12 [dot.: Powrót białych nietoperzy]. — K. Ruta-Rutkowska: „Książd Helena” M.P. jako rytuał kozła ofiarnego. *Ogród* 1993 nr 1/4. — K. Latawiec: Na scenie świata i teatru. O dramaturgii Mariana Pankowskiego. Kr.: Universitas 1994, 167 s. — R.K. Przybylski: Ciemności M.P. *Dialog* 1994 nr 1/2. — K. Ruta-Rutkowska: Postmodernistyczne teatrowanie M.P. *Ogród* 1994 nr 3. — Z. Fiszbak: Od ewokacji dzieciństwa do buntu przeciw emigracyjności. (Wczesna proza M.P.). *Pr. Polonist.* Ser. 50: 1995. — A. Fiut: Białe rękawiczki i herbata z cytryną. W teoz: Pytanie o tożsamość. Kr. [1995]. — M. Jentys: Gmerek Mistrza. *Sycyna* 1995 nr 4 [rec.: Putoł]. — J. Jakóbczyk: Sentymentalne prowokacje, czyli o prozie M.P. W: Szkiele polskich pisarzy emigracyjnych. Kat. 1996. — A. Krajewska: „Zapadanie świata”, czyli rzeczywistość zaprzeczona P. W teoz: Dramat i teatr absurdu. Pozn. 1996. — Ł. Pjewska: Poczujmy P. *Tygiel Kult.* 1996 nr 10/11. — R.K. Wilson: Rudolf. *World Literature Today Autumn* 1997 [USA]. — [Fara na Pomorzu]: G. Cotton: Le voyage du fils. *L'Express*, Bruksela 1997 nr 2 11 VII; S. Creuz: Quand l'Histoire passe à table. *L'Echo* 1997 nr 2 27 V; J. de Decker: Une semaine au purgatoire. *Le Soir*, Bruksela 1997 nr 2 21 V; A. Bagłajewski: Podróż na Pomorze. *Twórczość* 1998 nr 3; I. Twaśnów: Dwa oblicza historii. *Nowe Książ.* 1998 nr 3. — T. Chomiszczak: M.P. na Zachodzie. *Acta Pancoviana* t. 1: 1998.

E.G.

PAŃSKI Jerzy 1900-1979

Pseud.: Dr J.P. Zajaczkowski; Eustachy Bukraba; j.p.; J.P.; J.P. Zajaczkowski; J.S.; J. Stefanowski; Jerzy Stefanowski; j.p.; Spectator; Stefan Dmowski; Stefan Skarżyński; Stephen; Z. Tłumacz, krytyk literacki.

Urodzony 7 maja 1900 w Łodzi; syn Aleksandra Pańskiego, lekarza, i Róży z Seidemannów; brat Antoniego Pańskiego, filozofa, tłumacza Bertranda Russella, po II wojnie światowej emigracyjny literatę znanego jako Wacław Solski. W 1914 zamieszkał w Mińsku, skąd w 1918 powrócił do Łodzi. W 1921 zdał jako ekstern maturę w Warszawie. Następnie rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim, po dwu latach przeniósł się na polonistykę (studiów nie ukończył). Równocześnie w 1921-24 pracował jako statystyk ekonomista w Głównym Urzędzie Statystycznym i w Instytucie Gospodarstwa Społecznego. W 1925-31 był zatrudniony w prywatnym przedsiębiorstwie handlowym. Twórczość krytycznoliteracką rozpoczął w 1926, debiutując recenzją powieści I. Erenburga pt. „Miłość Joanny Ney”, zamieszczoną w *Gazecie Literackiej* (nr 17); na łamach tego pisma publikował do 1927 (m.in. cykle pt. „Dookoła teatrów warszawskich”, „Z teatrów warszawskich”). Równocześnie od 1926 (do 1939) był współpra-

cownikiem wydawnictwa Rój jako tłumacz, redaktor działu literatury francuskiej i recenzent współczesnej prozy polskiej. W 1930 był redaktorem czasopisma *Przekrój*, a w 1931-32 współpracownikiem redakcji *Przeglądu Socjalistycznego* (tu w 1932 felietony podp. Jerzy Stefanowski). W 1932-36 pracował ponownie w Głównym Urzędzie Statystycznym; prowadził prace badawcze w dziedzinie statystyki, pracując jednocześnie jako lektor i tłumacz w wydawnictwie Rój. Recenzje i artykuły ogłaszał w piśmie *Czarno na białem* (1937-39; też pod pseud. Stefan Dmowski; tu m.in. cykl recenzji pt. „Tydzień teatralny”) oraz w lwowskich *Sygnalach* (1938-39; tu recenzje w dziale „Teatry warszawskie”). Podczas II wojny światowej przebywał w Związku Radzieckim, pracował początkowo jako buchalter, a następnie w 1942-43 jako redaktor polskich audycji radiowych. W maju 1943 zamieszkał w Moskwie, był członkiem redakcji, a później redaktorem dwutygodnika *Nowe Widnokregi* (1942-45; tu artykuły, recenzje podp. m.in.: J.S., J. Stefanowski, Spectator, Stephen). Od 1945 był też redaktorem tygodnika *Wolna Polska* (1943-44; tu artykuły podp. m.in.: J.P., P., Stephen). Należał do Związku Patriotów Polskich i od 1944 (również w Moskwie) do PPR (od 1948 PZPR). W 1944 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1946 powrócił do Warszawy i objął stanowisko zastępcy dyrektora naczelnego Polskiego Radia (do 1952). Ożenił się z Romaną Halberstat. W 1947-48 publikował korespondencje w *Odrodzeniu* (pod pseud.: Dr J.P. Zajączkowski, J.P. Zajączkowski). W 1948-50 był prezesem Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, a w 1951-53 dyrektorem Centralnego Zarządu Teatrów. W 1954-56 pełnił funkcję radcy Ministra Kultury i Sztuki. W 1956 został sekretarzem generalnym Komitetu do Spraw Radiofonii. W 1957-62 był dyrektorem programowym Telewizji Polskiej. Kontynuował twórczość przekładową z języka rosyjskiego i francuskiego. W 1963 współpracował z *Życiem Warszawy* (tu cykl felietonów „Z notatek tetryka”). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1946) i Krzyżem Oficerskim (1955) Orderu Odrodzenia Polski oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1952). Zmarł 22 czerwca 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sprawa Dreyfusa. Wwa: Rój 1931, 95 s.

Podp.: Jerzy Stefanowski. — Szkic dot. historii procesu Alfreda Dreyfusa.

2. Bezrobocie wśród chłopów. [Współaut.:] L. Landau, E. Strzelecki. Przedm.: L. Krzywicki. Wwa: Inst. Gospodarstwa Spół. 1939, 262 s.

3. Telewizja i muzy. [Eseje]. Wwa: WAiF 1964, 176 s.

Zawartość: Radio z łucikiem; Kino w domu; Być przy tym; W służbie mas i businessu; Kuszenie muzy; Drogowskaz czy zwierciadło?; Guma do żucia; Amerykańska kultura masowa; Czy grozi nam kulturalna zagłada?; Problemy kultury masowej w Polsce; Czy telewizja jest sztuką?; Bajki teoretyków; Telewizja a film; Czas telewizyjny; Słowo i obraz; Życie na gorąco.

Przekłady

1. S. Lévy: O mój goju. [Powieść]. Wwa: Rój 1931, 219 s.

2. C. Aveline: Podwójna śmierć Fryderyka Belot. [Powieść]. Wwa: Rój 1934, 192 s.

Tłum. pod pseud.: Stefan Skarżyński.

3. A. Maurois: Instynkt szczęścia. [Powieść]. Wwa: Rój 1935, 220 s.

Tłum. pod pseud.: Stefan Skarżyński.

4. A. Maurois: Byron. Wwa: Rój 1937, 397 s.

5. G. Duhamel: Pustelnia Bièvres. (Kronika roku Pasquier. Cz. 5). [Powieść]. Wwa: Rój 1938, 293 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1958; Kat.: Książ. 1992.

6. J. Benoist-Méchin: Niemcy i armia niemiecka 1918-1938. [T.] 1-2. Wwa: Rój 1939, 333 + 340 s.

Tłum. pod pseud.: Stefan Skarżyński.

7. E. Hemingway: Biedni i bogaci. [Opowiadanie]. *Morze* 1955 nr 7-11.

8. S. Bagocki: Z Leninem w Krakowie. Wspomnienie. Wstęp i red.: A. Kozłowski. Wwa: KiW 1956, 71 s.

9. R. Sabatini: Kapitan Blood. Powieść o korsarzach siedemnastego wieku. Wwa: Iskry 1956, 290 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1968; wyd. 4 Wwa: Alfa 1986, tamże 1989; Wwa: Da Capo 1994.

10. R. Gary: Obietnica poranka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 483 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1991; wyd. 4 Wwa: Prószyński i S-ka 1998.

11. I. Erenburg: Trzynaście fajek. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1966, 240 s. Wyd. 2 tamże 1968.

12. Maksym Gorki. Materiały zebrał i wstęp: J. Lenarczyk. Tłum.: ..., J. Pomianowski, W. Zawadzki. Wwa: PZWS 1966, 399 s.

13. M. Cury: Krzesło w szczerym polu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 226 s.

14. S. de Beauvoir: Siłą rzeczy. [Autobiografia]. T. 1-2. Wwa: PIW 1967, 332 + 436 s.

15. W. Krapiw: Gwiazdy pod deszczem. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1967, 50 s.

16. W. Krapiw: Brat, co ma siedem lat. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 158 s.

17. W. Krapiw: Zielona planeta. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 52 s.

18. J.L. Krelin: Siedem dni tygodnia. Notatki chirurga. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 197 s.

19. M. Le Roy: Mówią wykopaliska. Życie starożytnego Rzymu. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: PWN 1968, 177 s.

20. H. Szirajewa: Dziewczyna z legendy. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1969, 125. Wyd. 2 tamże 1976.

21. R. Escarpit: Rewolucja książki. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: PWN 1969, 211 s.

22. R. Gary: Zjadacze gwiazd. Powieść. Wwa: Czyt. 1970, 364 s.

23. P. Grimal: Miasta rzymskie. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: PWN 1970, 122 s.

24. R. Merle: Zwierzę obdarzone rozumem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 601 s.

25. M. Feraoun: Syn biedaka. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 133 s.

26. F. Knorre: Jagódkowe Oczy. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1972, 180 s.

27. M.M. Zoszczenko: Niebieska księga. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Czyt. 1972, 563 s.

28. J. Cayrol: Obce ciała. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 156 s.

29. K. Kovaldzi. Opowieści limańskie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 370 s.

30. R. Merle: Za szybą. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 461 s.

31. L. Andriejew: Śmierć Gulliwera. Nowele. Przeł. i posł. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1975, 485 s.

32. Ch. Frank: Noc amerykańska. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 401 s. Wyd. 2 Wwa: Da Capo 1994.

33. A.S. Suworin: Dziennik. Przeł. z ros. oraz przedm., notami i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1975, 631 s.

34. R.V. Pilhes: Bazyliżek. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 405 s.

35. V.G. Rasputin: Żyć i pamiętać. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 276 s. Wyd. 2 tamże 1979.

36. Baptiste: Wakacje we Francji. [Powieść]. Wwa: NK 1978, 174 s.

Prace redakcyjne

1. N. Czernyszewski: Wybór pism ekonomicznych. Wwa: PWN 1956, 663 s.

2. Kultura Polski Ludowej. Wybór fotografii z lat 1945-1955. [Album]. Układ treści ... Układ graf.: Cz. Wielhorski. Red.: O. Morawski, S. Neumark. Wwa: Sztuka 1956, [264] s.

3. A. Czechow: Moje życie i inne opowiadania. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1979, 372 + 441 s.

4. A. Czechow: Wańka i inne opowiadania. Wybrał ... Wwa: NK 1984, 133 s.

Zob. też Przekłady poz. 33.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966. — SWPP 1. — RL 1979 (A. Biernacki). [Telewizja i muzy.] A. Klimowicz: Telewroźby. *Nowe Książki* 1965 nr 3; R. Marszałek: Lekture filmowe: Wizyta w fabryce. *Dialog* 1966 nr 6 [rec. też: J. Toeplitz: Film i telewizja w USA]; L. Pijanowski: Pierwsza, pionierska. *Ekran* 1965 nr 9; T. Pszczolowski. *Radio i Telew.* 1965 nr 23.

K.B.

PAPÉE Stefan 1897-1981

Pseud.: Sp.; St.P.; Stef; (Stef); Stef.; (Stef.); stp. Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 10 kwietnia 1897 w Krakowie; syn Maksymiliana Papée, weterynarza, i Julii z Rybczyńskich. Uczył się w gimnazjum klasycznym w Krakowie. W tym czasie redagował miesięcznik dla młodzieży *Znicz*; debiutował tu artykułem pt. „Mój ideał. Pisma młodzieży polskiej” (1912/13 s. 122-124). W 1915 zdał maturę. Zamierzając poświęcić się karierze scenicznej, uczęszczał przez rok do szkoły dramatycznej, prowadzonej przez Kazimierza Gabrielskiego w Krakowie (szkoły tej nie ukończył). Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W 1916 publikował recenzje w pismach *Na przelocie* i *Czas* (podp. St.P.). W 1919 uzyskał na UJ stopień doktora filozofii na podstawie pracy pt. „Komizm i humor w twórczości Henryka Sienkiewicza”. W 1919-20 był nauczycielem języka polskiego w Radomsku. W 1920 zamieszkał w Poznaniu, gdzie do 1922 był lektorem języka polskiego na Uniwersytecie Poznańskim. W 1921-35 pracował też jako nauczyciel, a następnie dyrektor szkół średnich w Poznaniu. W tym czasie opiekował się amatorskim teatrem szkolnym. Rozwijał działalność krytycznoliteracką: w 1921 prowadził stały dział „Nowe książki” w *Dzienniku Poznańskim*, w którym następnie stale współpracował do 1936 (podp. też: Stef., St.P.), w 1922-29 kierował działem literackim w *Przeglądzie Porannym* (podp. też Stef.). Recenzje teatralne i literackie, korespondencje i artykuły ogłaszał nadto m.in. w pismach *Teatr i Kino* (1921-23), *Wiadomości Literackie* (1925-27, 1931-32, 1936), *Życie Teatru* (1925-27), *Gazeta Zachodnia* (1929-31; w dziale „W teatrach” podp. Stef.). W 1924 ożenił się z Jadwigą Załuską. W 1929-30 kierował założonym przez siebie Teatrem Szkolnym Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego. W 1930-35 był prezesem Wielkopolskiego Związku Teatrów Ludowych w Poznaniu. W 1933-34 redagował *Bibliotekę Szkoły Powszechnej* Państwowych Wydawnictwa Książek Szkolnych. Za szerzenie zamilowania do literatury polskiej otrzymał w 1935 Srebrny Wawrzyn PAL. W 1935-37 był wizytatorem szkół średnich w Kato-

wicach, a w 1937-39 we Lwowie. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal we Lwowie. W 1940-41 uczył w szkołach radzieckich z polskim językiem nauczania. Uczestniczył też w pracach komisji programowej i podręcznikowej. Podczas okupacji niemieckiej brał udział w tajnym nauczaniu. Po ponownym zajęciu Lwowa przez ZSRR przewodniczył Komisji Programowej w Instytucie Doskonalenia Nauczycieli. W kwietniu 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał do Krakowa, gdzie podjął pracę wykładowcy w liceum pedagogicznym oraz w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Kontynuował działalność literacką, ogłaszając artykuły i recenzje w *Dzienniku Polskim* (1946-49; podp. też Stef.), *Odrodzeniu* (1946-47), *Dzienniku Literackim* (1947-50, podp. też Stef; tu w 1947 cykl recenzji „Powieści, do których wracamy”), *Życiu Szkoły* (1948-55, podp. też St.P.; tu w 1952-53 stały dział pt. „Z czasopism literacko-społecznych”). W 1949-51 kierował Wojewódzkim Ośrodkiem Dydaktyczno-Naukowym Języka Polskiego. W 1954 prowadził wykłady w Studium Nauczycielskim, a w 1956 wykładał historię teatru i dramatu w Wyższej Szkole Teatralnej. Uczestniczył w pracach Krakowskiego Związku Teatrów Amatorskich. W tym czasie publikował w *Teatrze* (1956-65) i *Teatrze Ludowym* (1958-68). Odnznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1931) oraz Złotą Odznaką przyznaną przez Klub Miłośników Teatru przy Krakowskim Domu Kultury (1968). Zmarł 23 kwietnia 1981 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Henryk Sienkiewicz jako humorysta. Pozn.: F. Gutowski 1921, 159 s. Wyd. 2 Lw.: PWKS 1939. Rozprawa doktorska.
2. Teatr Stefana Żeromskiego. [Szkic]. Pozn.: Druk. Poznańska 1926, 32 s.
3. Misteria balladowe Emila Zegadłowicza. [Szkic]. Pozn.: Druk. Poznańska 1927, 48 s.
4. Bernard Chrzanowski. [Szkic monograficzny]. Pozn.: Fiszer i Majewski, Księg. Uniwersytecka 1928, 57 s.
5. Kwiaty na ugorze. Rzecz o współczesnej kulturze Wielkopolski. Pozn.: Fiszer i Majewski 1929, 206 s.
6. Drogi i cele teatru szkolnego. [Szkic]. Pozn.: Wydawn. Szkolne 1930, 96 s.
7. Stanisława Wysocka. [Szkic monograficzny]. Pozn.: J. Kugliń 1930, 55 s.
8. Szkoła Kochanowskiego. 1530-1930. [Szkic]. Pozn.: Wydawn. Szkolne 1930, 53 s.
9. Teatr współczesny. Premiery poznańskie. [Recenzje]. Pozn.: J. Jackowski, Księg. Uniwersytecka 1931, 160 s.

10. Profesor Ignacy Mościcki, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Lw.: PWKS 1933, 32 s. Wyd. nast. tamże 1938.

11. Wielkopolska wczoraj i dziś. [Praca popularnonaukowa]. Lw.: PWKS 1933, 234 s.

12. Prolog Molierowski. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., T. Pol. 1935.

13. Zarys dziejów i działalności Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. J. Słowackiego w Poznaniu. Pozn.: Dyr. Prywatnego Seminarium Żeńskiego 1935, 23 s.

14. Drogi odrodzenia teatru. [Szkic]. Kat.: ZNP 1936, 20 s.

15. Pogląd na świat młodzieży licealnej. [Szkic]. Lw.: Książ.-Atlas 1939, 46 s.

16. „Krzyżacy” Henryka Sienkiewicza. [Szkic historycznoliteracki]. Lubl.: Lamus 1946, 19 s.

17. Okres lat 1918-1947. W: A. Mazanowski, M. Mazanowski: Obraz literatury polskiej. Wyd. 8. T. 2. Kr.: Przełom 1947 s. 685-862. Wyd. osob. pt. Współczesna literatura polska 1918-1947. Szkic informacyjny. Kr.: Przełom 1948, 184 s.

18. „Quo vadis” Henryka Sienkiewicza. [Szkic historycznoliteracki]. Lubl.: Lamus 1947, 42 s.

19. Walka Sienkiewicza o Ziemię Zachodnie. [Szkic]. Pozn.: Inst. Zach. 1947, 86 s.

20. Sienkiewicz wielki czy mały? [Praca historycznoliteracka]. Kr.: M. Kot 1948, 111 s.

21. Leonard Bończa-Stępiński. [Szkic monograficzny]. Wwa: PIW 1966, 97 s.

22. Życie teatralne Krakowa w XIX w. [Szkic]. Kr.: PWN 1966, 35 s.

23. Teatr polski w okresie międzywojennym. [Szkic]. Kr.: PWN 1969, 33 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. [Dwadzieścia] XX lat Rzeczypospolitej Polskiej. 1918-1938. Materiały zebrał ... Lw.: PWKS [1939], 237 s.
2. Krasicki, Naruszewicz, Wybicki, Mickiewicz. Wybór lektur z literatury polskiej na kl. VII. Kr.: S. Kamiński 1945, 39 s. Wyd. 2 popraw: 1946.
3. A. Mickiewicz: Grażyna. Powieść litewska. W oprac. [i ze wstępem] ... Kr.: S. Kamiński 1945, 58 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1947.
4. J.U. Niemcewicz: Powrót posła. Komedia w 3 aktach. W oprac. [i ze wstępem] ... Kr.: S. Kamiński 1945, 86 s. Wyd. 2 tamże 1946.
5. S. Szymonowicz: Żeńcy. Na tle literatury staropolskiej oprac. [i posł. opatrzył] ... Kr.: S. Kamiński 1945, 22 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1946, wyd. 3 popraw. 1947.

6. Tadeusz Kościuszko w literaturze polskiej. Antologia. 1746-1946. Kr.: S. Kamiński 1946, 142 s.

7. J. Kochanowski: *Treny*. W oprac. [i z przedm.] ... Kr.: S. Kamiński 1947, 33 s.

8. J. Kochanowski: *Odprawa posłów greckich*. W oprac. [i z przedm.] ... Kr.: S. Kamiński 1948, 36 s.

9. J. Korzeniowski: *Kollokacja*. [Powieść]. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1952, 242 s.

10. Literatura starożytności, średniowiecza, Odrodzenia i Oświecenia. Antologia literatury powszechnej. Cz. 1. Wwa: PZWS 1957, 223 s.

11. Gramy Fredrę. *Wieczornica o życiu i twórczości Aleksandra Fredry*. Oprac. ... Wwa: LSW 1957, 105 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1963. — SWPP 1. — PP (E. Głębińska).

N. Cieszyński. *Prz. Powsz.* 1922 nr 153/154 [rec.: Henryk Sienkiewicz jako humorysta]. — J. Birkenmajer. *Ruch Lit.* 1927 nr 9 [rec.: *Misteria balladowe Emila Zegadłowicza*]. — M. Sobieski: *Życie kulturalne Wielkopolski*. *Wiad. Lit.* 1929 nr 8 [rec.: *Kwiaty na ugorzel*]. — F. Płażek: *Książka o Stanisławie Wysockiej*. *Prz. Współcz.* 1930 nr 35 [rec.: *Stanisława Wysocka*]. — F. Płażek: *O teatrze poznańskim*. *Prz. Współcz.* 1931 nr 39 [rec.: *Teatr współczesny*]. — K. Górski. *Rocz. Hist.* 1933 nr 2 [rec.: *Wielkopolska wczoraj i dziś*]. — [R. Matuszewski] m.: *Mazanowskjada*. *Kuźnica* 1947 nr 47 [rec.: *Współczesna literatura polska 1918-1947*]. — T. Mikulski. *Zesz. Wroc.* 1947 nr 3 [rec.: *Walka Sienkiewicza o Ziemię Zachodnią*]. — T. Mikulski. *Pam. Lit. R.* 37: 1947 [rec.: *Sienkiewicz wielki czy mały?*]. — S. Helsztyński: *Echa roku sienkiewiczowskiego*. *Warszawa* 1949 nr 3 [dot. prac S.P. o H. Sienkiewicz]. — J. Kijas: *Zapowiedź monografii o Sienkiewiczu*. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 1 [rec.: *Sienkiewicz wielki czy mały?*]. — M. Wierczyński: *Krzywdy braci Mazanowskich*. *Kuźnica* 1949 nr 8 [rec.: *Współczesna literatura polska 1918-1947*]. — [Leonard Bończa-Stępiński] W. Blachut: *Kartki z historii*. *Życie Lit.* 1967 nr 34 [rec. też: *Życie teatralne Krakowa w XIX w.*]; W. Natanson. *Prz. Hum.* 1967 nr 5. — [Życie teatralne Krakowa w XIX w.] W. Natanson: *Kraków teatralny*. *Teatr Lud.* 1967 nr 6; [J. Spiegel] J. Got. *Pam. Teatr.* 1967 z. 3/4. — Z. Wilski. *Pam. Teatr.* 1968 z. 1 [rec.: *Leonard Bończa-Stępiński*]. — T.Z. Bednarski. *Życie Lit.* 1981 nr 34 [wspomnienie pośmiertne]. **K.B.**

PAPIER Tadeusz

1914-1991

Pseud.: Józef Łosin; Kronikarz; Krzysztof Martyniński; P.; T.P.; Tadeusz Dyszewski; Tadeusz Martyniński; tp.; TP. Prozaik.

Urodzony 9 lipca 1914 w Busku-Zdroju (woj. kielecki); syn Józefa Macieja Papiera, rolnika, sekretarza gminy Szczytniki, i Stanisławy z Dyszewskich. Od 1928 uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Kielcach (przemianowane następnie na im. S. Żeromskiego). W 1933 był współzałożycielem i sekretarzem redakcji pisma młodzieżowego *Młodzi idą*, w którym zamieszczał pierwsze utwory literackie. Po zdaniu matury w 1934, odbył roczną służbę wojskową na Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy Piechoty w Jarosławiu

(w 1937 został mianowany podporucznikiem rezerwy). Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W 1938 był sekretarzem redakcji *Orka na Ugorze*. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w zgrupowaniu gen. Franciszka Kleeberga. W czasie okupacji niemieckiej przebywał we wsi Janina-Strzałków i uczestniczył w tajnym nauczaniu na kompletach gimnazjalnych i licealnych. W 1944 ożenił się z Heleną Grochowską. W lutym 1945 przeniósł się do Lublina, a wkrótce potem zamieszkał w Łodzi, gdzie podjął pracę w redakcjach tygodników *Chłopi* (1945) oraz *Wieś* (do 1950; sekretarz redakcji i redaktor techniczny). W piśmie *Wieś* debiutował w 1945 reportażem pt. „Gmina Kamień. (Monografia środowiska wiejskiego)” (nr 4, 9), a następnie do 1953 publikował opowiadania, reportaże, recenzje (m.in. pod pseud.: Józef Łosin, Krzysztof Martyniński, Tadeusz Dyszewski, Tadeusz Martyniński). W 1945 nawiązał też współpracę z łódzką rozgłośnią Polskiego Radia, ogłaszając m.in. felietony z cyklu „Okolice kultury”. W 1946 został członkiem Oddziału Wiejskiego ZZLP (od 1949 ZLP). Był także sekretarzem technicznym redakcji pisma *Łódź Teatralna* (1949) i redaktorem w Korespondencyjnym Gimnazjum i Liceum ZMP (1949-50). W 1950-55 pracował jako redaktor Działu Programowego Wytwórni Filmów Fabularnych (redaktor dramaturgiczny), a następnie kolejno w redakcjach czasopism *Łódź Literacka* (1954), *Kronika* (1955-58; redaktor korespondencji terenowej i redaktor techniczny), *Odgłosy* (1958-69, sekretarz redakcji; podp. też: P., T.P.). W pismach tych, a także w *Głosie Robotniczym* (1955-70; tu w 1966-68 felietony z cyklu „Zapiski kronikarza” podp. Kronikarz) i *Tygodniku Kulturalnym* (1964-87, z przerwami) publikował liczne opowiadania, reportaże, fragmenty powieści, artykuły. Od 1954 jako członek zarządu Oddziału Łódzkiego ZLP pełnił kolejno funkcje skarbnika, sekretarza, a od 1964 wiceprezesa. W 1965 otrzymał nagrodę literacką WRN w Łodzi. W 1966-67 był sekretarzem redakcji kwartalnika *Osnowa*, a od 1968 kierownikiem redakcji społeczno-politycznej w Wydawnictwie Łódzkim (do przejścia na emeryturę w 1974). Równocześnie rozwijał działalność kulturalną i społeczną na terenie Łodzi i województwa, współpracując ze Związkiem Samopomocy Chłopskiej, związkami zawodowymi (w 1970-80 był członkiem społecznej Komisji do Spraw Kultury i Oświaty przy Zarządzie Głównym Związku Zawodowego Pracowników Przemysłu Włókienniczego), z wydziałami kultury Miejskiej i Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi i w Kielcach, Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Wojewódzkim Towarzystwem Upowszechnienia Kultury oraz TPPR. Za całokształt działalności literac-

kiej i społecznej otrzymał w 1983 nagrodę m. Łodzi. Odznaczony m.in. Odznaką Honorową m. Łodzi (1961), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1966), Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1975) i Krzyżem Komandorskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 28 grudnia 1991 w Łodzi.

TWORCZOŚĆ

1. Morga ziemi. Opowiadania. Wwa: LSW 1952, 54 s.

Zawartość: Gromada zwycięża; Morga ziemi.

2. Kowale. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 189 s.

Zawartość: Wróblowie; Nowator; Kowale; Przełomowy dzień Piotra Gwiazdy.

3. Nad Wisłą i Pilicą. [Reportaże; autorzy:] T. Konwicki, ... Wwa: KiW 1953, 55 s.

Tu T.P.: Spotkania na trasie Pilica-Łódź, s. 26-55.

4. Nowe skiby. [Powieść]. Wwa: LSW 1954, 155 s.

5. Swaty. Opowiadania. Wwa: LSW 1954, 75 s.

Zawartość: Swaty, Wiano, Honorka.

6. Diabeł w Żywocicach. [Powieść]. Wwa: LSW 1955, 120 s.

7. Zielony szlak. [Reportaże]. Łódź: WŁ 1960, 162 s.

Dot. życia chłopów w PRL.

8. Dwa wygnania. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1961, 162 s.

Zawartość: Dwa wygnania; W Zapolicach.

9. Magdalena w nocy. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1962, 172 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1980, wyd. 4 1985.

Zawartość: Magdalena w nocy; Magdalena o rannej godzinie; Mecenasy; Dziewczyna i korzeń bzu; Krzywy Diabeł szuka dziewczyny; Ach, Maria!

Wyd. osob. opowiadania: Magdalena w nocy łącznie z poz. 15 pt. Magdalena w nocy; Diablica z Mediolanu. Łódź: WŁ 1985, 222 s.

10. Powtórna śmierć Boryny. [Powieść]. Łódź: WŁ 1965, 147 s. Wyd. nast. tamże 1982.

Nagroda literacka woj. łódzkiego w 1965.

11. Dziadek i Róża. [Powieść]. Łódź: WŁ 1968, 120 s.

Nagroda w konkursie Wyd. Kultury WRN w Łodzi i Wł. w 1966.

12. Narodziny Gerty. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 131 s.

13. Opowieść o zaginionym żołnierzu. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Lud.* 1969 nr 1 s. 17-28.

14. Z zapisków kronikarza. [Szkiecy]. Łódź: WŁ 1969, 199 s.

Zawartość: Moje przygody; Nie czekam na króla; Melanie i Agaty; Inny świat w Konopnicy; Spotkanie z bohaterem powieści; Na przykład Kocina; Oddani książce; Czas nauczyciela; Spotkanie z rodziną Reymonta; Seminarium w Dobrzelinie; Twarzą w twarz; Obrazy z życia; Wstęp do powieści; Dwie miłości; Temat bliski sercu; Nowe przymierze; Wakacje nad morzem; Wyprowadzenie do Polski; Rzeszów i Łódź; Miejsce nad Wisłą i Odrą; Miasto Łódź i wieś Knady; Nasz styczeń; Spotkanie w „Feniksie”; Zaangażowani; Jestem włókniarzem; Wysłuzeni; Wierność i przyjaźń; Starzy ludzie z fabryki; Przyczynek do życiorysu poety [S. Czernika]; Wieczór z poetą [M. Piechalem]; Twórcy ludowi; Gdzie się kończy miasto?; Dług wdzięczności. — Pierwodr. części szkiców w *Głosie Rob.* 1966-1968 w cyklu: Zapiski kronikarza.

15. Diablica z Mediolanu. [Powieść]. Łódź: WŁ 1973, 174 s. Wyd. nast. łącznie z *Magdalena* w nocy zob. poz. 9.

16. Ogrodnik i panna. [Utwór dramatyczny w 18 scenach]. *Scena* 1974 nr 4 s. 47-54.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie lit. „Ziemia Stefana Żeromskiego” w 1975.

17. Łowicz. [Album]. [Tekst:] S. Marat, ..., G. Rajchert. Zdjęcia: E. Hartwig. Wwa: LSW 1975, 104 s.

18. Ciche jeziora. [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 150 s.

19. Cienie na piaskowej górze. [Powieść]. Wwa: LSW 1976, 181 s.

20. Ballada Floriana Florka. (Historia wyjęta z kronik strażackich). *Scena* 1978 nr 2 s. 48-56.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie na utwór sceniczny dot. tematyki pozarniczej w 1977.

21. Anita. [Powieść]. Łódź: WŁ 1979, 130 s.

22. Wiktoria i generał. [Powieść]. Wwa: LSW 1980, 172 s.

23. Opowieści Melanii. [Powieść]. Wwa: LSW 1983, 443 s.

24. Szum jodły w mieście. [Powieść]. Łódź: WŁ 1984, 152 s.

25. Moje Lipce. [Powieść]. Wwa: LSW 1986, 214 s.

26. Rodzina Szafranców. [Powieść]. Łódź: KAW 1988, 193 s.

Adaptacje

1. Młodość Jasia Kunefała. Scenariusz. TV 1969. Według powieści S. Piętaka: Młodość Jasia Kunefała.

2. Wesele Boryny. Widowisko teatralne. Wyst. Łódź, Opole, Białystok, T. Estrada 1969. Druk *Scena* 1970 nr 2 s. 22-30.

Według powieści W. Reymonta pt. „Chłopi” i zapisów folklorystycznych.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1988, 1989. — T. Papier. *Odgłosy* 1979 nr 40. — Wywiad: Nie ma tematów nieciekawych. Rozm. A. Marciniak. *Głos Rob.* 1989 nr 225.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

J. Koprowski: Proza T.P. *Panorama* (dod. Dz. Łódz.) 1953 nr 30. — I. Maciejewska: *Wież* 1953 nr 41 [rec.: Kowale]. — S. Czernik: Notatnik z zielonego szlaku. *Orka* 1961 nr 10 [rec.: Zielony szlak]. — A. Hamerliński: Propozycja. *Nowe Książki* 1961 nr 21 [rec.: Dwa wygnania]. — [Magdalena w nocy] D. Głirlic. *Nowe Książki* 1963 nr 3; A. Hamerliński. *Tyg. Kult.* 1963 nr 8; W. Rymkiewicz: Niesentymentalni bohaterowie. *Odgłosy* 1963 nr 1. — [Powtórna śmierć Boryny:] B. Duziński: Saga chłopskiego rodu. *Odgłosy* 1965 nr 28; B. Hamera: Wskreszenie fotografii. *Tyg. Kult.* 1965 nr 35. — B. Hamera: Granice świata. *Tyg. Kult.* 1968 nr 51/52 [rec.: Dziadek i Róża]. — [Narodziny Gerty:] J. Kwieciński: Saga mazurskiego rodu. *Odgłosy* 1969 nr 37; E. Martuszeński: Salto mortale. *Warm. i Mazury* 1969 nr 10. — [Dziadek i Róża:] A. Postołow: Opowiadania T.P. *Osnowa* 1969; J.H. Wiśniewski. *Odgłosy* 1969 nr 3. — Z. Wójcik: Ku ojczyźnie polszczyźnie. *Tyg. Kult.* 1969 nr 45 [rec.: Narodziny Gerty]. — Z. Ski-biński. *Odgłosy* 1970 nr 14 [rec.: Z zapisków kronikarza]. — W. Jażdżyński. *Odgłosy* 1977 nr 5 [rec.: Cienie na piaskowej górze]. — J. Skuczyński: Książeczka prawie ... *Literatura* 1977 nr 20 [rec.: Ciche jeziora]. — J. Rzymowski. *Odgłosy* 1979 nr 30 [dot. życia i twórczości T.P.]. — T. Błażejowski: Między prawdą a legendą. *Odgłosy* 1980 nr 7 [rec.: Anita]. — T. Chrościelewski: Kraj piękny i czysty T.P. *Głos Rob.* 1981 nr 76. — J. Koprowski: Upominam się o T.P. *Nowe Książki* 1981 nr 8 [rec.: Wiktoria i general]. — T. Błażejowski: T.P. — szkic do portretu. *Odgłosy* 1985 nr 33. — A. Biała: Poszukiwanie rodowodu. *Przemiany* 1986 nr 2 [dot.: Opowieści Melania; Szum jodły w miesieci]. — A. Biała: Magdy i „Kosa” dzieje grzechu. *Przemiany* 1986 nr 6 [dot.: Magdalena w nocy; Diablica z Mediolanu]. — P. Bratkowski: Rekonstrukcja. *Tyg. Kult.* 1986 nr 50 [rec.: Moje Lipce]. — J. Lewandowski: Diablica i Magdalena. *Tyg. Kult.* 1986 nr 25 [dot.: Magdalena w nocy; Diablica z Mediolanu]. — D. Ulicka: Zakorzenie. *Mies. Lit.* 1987 nr 5 [rec.: Diablica z Mediolanu]. — C. Antosik: Motywy autobiograficzne w „Borynowskim” cyklu powieściowym T.P. *Stud. Kiel.* 1992 nr 3.

K.B.

PAPUGA Jan 1915-1974

Pseud.: Zmas.
Prozaik.

Urodzony 16 lutego 1915 we wsi Żbyszek pod Piotrkowem Trybunalskim; syn Wawrzyńca Papugi, robotnika włókniarza, i Bronisławy z Troszczyńskich. Od 1917 mieszkał w Łodzi, gdzie po ukończeniu szkoły podstawowej pracował jako tragarz, a następnie listonosz. W tym czasie zetknął się z ruchem komunistycznym. W 1934 wstąpił ochotniczo do morskiego Dywizjonu Lotniczego w Pucku, później został skierowany do Podoficerskiej Szkoły Lotniczej w Sądkiem pod Radomiem, z której został usunięty na skutek podejrzenia o przynależność do Komunistycznego Związku Młodzieży Polski. W 1935 przedostał się nielegalnie do Konstancy w Rumunii i podjął pracę marynarza na statku „Polonia”. Następnie służył we flocie handlowej i rybackiej. Wybuch II wojny światowej w 1939 zastał go na kutrze flotylli rybackiej, która zawinęła do Göteborga. Wraz z grupą polskich marynarzy zszedł pod koniec września ze statku i pozostał w Szwecji. Około 1941 zaczął pisać pierwsze utwory literackie. Wkrótce powrócił do służby na morzu, najpierw na statkach alianckich,

a od połowy 1942 do końca 1943 na statkach polskich (m.in. pływał w konwojach do Stanów Zjednoczonych, Kanady i na Pacyfiku). Debiutował w 1943 na łamach londyńskich *Wiadomości Polskich* opowiadaniem pt. „Zderzenie” (nr 8). Od 1944 przebywał przeważnie w rezerwie w Londynie, gdzie należał do lewicowej organizacji Jedność i Czyn. W 1944 służył kilka miesięcy na statku „Kraków”, w 1945 przez miesiąc na „Sobieskim”, następnie został zwolniony ze względów politycznych. Brał udział w pracach Związku Marynarzy Polskiej Marynarki Handlowej. Opowiadania i wspomnienia publikował w londyńskim piśmie *Nowa Polska* (1944-45). W 1945 powrócił do kraju i zamieszkał w Łodzi, skąd w 1947 przeniósł się do Szczecina. Od tegoż roku należał do PPR (od 1948 PZPR). W 1947 został też członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Rozwijał twórczość literacką, publikując opowiadania na łamach *Głosu Szczecińskiego* (1948-50). Pracował też dorywczo jako robotnik. W 1949 otrzymał nagrodę literacką m. Szczecina. W 1951-52 odbył rejs do Chin, po którym fałszywie oskarżony politycznie, został odsunięty od pracy na morzu. W 1958 pływał jako marynarz pokładowy na fińskim motorowcu „Otto H.”. Ożenił się z Ireną Kaczmarczyk. Kontynuował twórczość literacką, publikując opowiadania, korespondencje, reportaże m.in. w *Głosie Szczecińskim* (1959-73, z przerwami), *7-mym Głosie Tygodnia* (1963-70, z przerwami), *Kulturze* (1964-66), *Spojrzeniach* (1971-74). W latach tych podejmował wielokrotne próby założenia domów pracy twórczej dla pisarzy z całego kraju, najpierw na wyspie Karsibór na Zalewie Szczecińskim, potem kolejno w Bieszczadach i nad Zalewem Szczecińskim. W 1966 odbył jako pasażer rejs do Afryki, podczas którego zbierał też materiały do planowanej powieści pt. „Papierowa dżungla” (wyd. 1982). Zmarł 2 stycznia 1974 w Szczecinie.

W 1979 z inicjatywy Oddziału Szczecińskiego ZLP został ogłoszony Ogólnopolski Otwarty Konkurs Literacki im. J. Papugi na małe formy prozatorskie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Najpiękniejszy rejs. [Opowiadania]. Londyn: Orbis 1945, 147 s. Wyd. nast. pt. *Szczyry morskie*. (Sea Rats). Wwa: Książka 1946.

Zawartość: Zburzony dom; Zderzenie; Wieczera wigilijna; Przerwan poker; Kapitan z Kurskiej guberni; Najpiękniejszy rejs; „Pole”; Sea Rats; Jego małeńka Vera; Burzyciel; Safari, Konwój.

2. Czterech z „Albatrosa”. Powieść. Powst. 1949. Druk fragm.: Dwie przygody. *Szczecin* 1947 nr 5/6; Decyzja. *Tyg. Wybraz.* 1948 nr 44, 45; Płytkie wody, Statua Wolności i piwo. *Głos Szczec.* 1949 nr 4, 88, Wyd. osob. pt. *Okrutny świat*. Szczecin: KAW 1987, 391 s.

3. Przebudzenie. Powieść. Powst. ok. 1954. Druk fragm. pt. Na chińskim brzegu. *Życie i Kult.* 1954 nr 24.

Inf. o powstaniu: PSB.

4. Guadalajara! Guadalajara! [Opowiadania]. Pozn.: WP 1965, 185 s.

Zawartość: Początek topografii; Aluś; Guadalajara! Guadalajara!; Pasek; Psikus; Błogosławiony bezwstydział; Singiarsz.

5. Rio Papagaio. [Opowiadania]. Wstęp: M. Misiorny. Gdańsk: WM 1969, 248 s.

Zawartość: Korale dla Pekii; Rio Papagaio; Wybory; Nieszczęsne portki; Kto?; Oceany; Powrót na morze; Gorzala; Kaczy dół; Tajemnica milionów; Ulisses XX wieku.

6. Papierowa dżungla. [Powieść]. Powst. 1966-1974 [nie dokończona]. Wyd. osob. Szczec.: KAW 1982, 326 s.

Dot. zamiaru J.P. przejścia pieszo od Duali w Kamerunie do Kenii. — Nagroda (pośmiertnie) im. M. Borzymowskiego w 1983 oraz nagroda m. Szczecina w 1984.

7. Oceany, oceany ... [Wybór opowiadań]. Wybór i słowo wstępne: S. Telega. Pozn.: WP 1975, 210 s.

Zawartość: „Pole” [poz. 1], — z poz. 4: Guadalajara! Guadalajara!; Singiarsz, — z poz. 5: Rio Papagaio; Kaczy dół; Gorzala; Powrót na morze; Oceany, — nadto: Faktoria literacka; Uroczysko; Bieszczadzka kuracja; Wspólnota; Jeszcze raz.

8. Singiarsz. [Wybór opowiadań]. Kr.: WL 1983, 147 s.

Zawartość: „Pole” [poz. 1], — z poz. 4: Guadalajara! Guadalajara!; Singiarsz, — z poz. 5: Oceany; Kaczy dół; Gorzala, — z poz. 7: Wspólnota; Jeszcze raz.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954. — Wywiad: Trzy czwarte świata. Rozm. W. Daniszewski. *Tyg. Mor.* 1970 nr 19.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (S. Telega). — RI 1974 (J. Chudek).

[Szczury morskie:] T. Konwicki: Na szlakach Londona. *Odrodzenie* 1946 nr 48; A. Kotula. *Kuźnica* 1947 nr 19. — K. Gaertig: Morze J.P. *Odra* 1958 nr 1. — J. Tryglaw: Romantyzm proletariusa. *Kur. Szczec.* 1965 nr 249. — M. Misiorny: J.P. *Odra* 1966 nr 6. — [Guadalajara! Guadalajara!] W. Nawrocki: Reminiscencje z morskiej odysei. *Poglądy* 1966 nr 3; B. Nosal: Poza czasem i rzeczywistością. *Nowe Książki* 1966 nr 4, polem. B. Chocianowicz: Sąd Nosal nad P. 7-*my Głos Tygodnia* 1966 nr 14. — E. Puzdrowski: Robotnik słowa. *Pomorze* 1966 nr 19. — S. Telega: Drugi debiut J.P. *Tyg. Mor.* 1966 nr 5 [rec.: Guadalajara! Guadalajara!]. — W. Borsuk: Na morzu i na ładzie. *Nasz Klub* 1968 nr 8. — [Rio Papagaio:] A. Borycki: Słoneczne brzegi Rio Papagaio. *Pomorze* 1969 nr 23; B. Czeszko: Rzeką J.P. *Nowe Książki* 1969 nr 15, przedr. w tegoz: Marginalki. Wwa 1971; B. Hamera; Czytałem P. *Tyg. Kult.* 1969 nr 32, przedr. *Litery* 1969 nr 8; E. Moskałówna. *Litery* 1969 nr 7; T. Grabowski: Trzecia książka J.P. *Twórczość* 1970 nr 2. — E. Kuźma: Między maturą a kulturą. *Spojrzenia* 1971 nr 1 [dot. twórczości J.P.]. — Z. Dziuba: Pisarz, maryniści, kolega. *Głos Szczec.* 1974 nr 4 [wspomnienie pośmiertne]. — [Oceany, oceany ...] Z. Bauer: Nie tylko oceany. *Życie Lit.* 1975 nr 35; K. Nowicki: Oceany literatury. *Twórczość* 1976 nr 4, przedr. w tegoz: Dziennik krytyczny. Gdańsk 1981; W. Rogowski: Prekursor szczecińskiej marynistyki. *Głos Szczec.* 1978 nr 72. — A. Babiński: Ciągłe to samo. *Głos Szczec.* 1983 nr 45 [rec.: Papierowa dżungla]. — M.M. Czar-

niecki: Poszukiwacz piękna w okrutnym świecie. *Okolice* 1983 nr 5/6. — H. Danilczyk: Drogi do pokonania. *Tyg. Kult.* 1983 nr 52/53 [rec.: Singiarsz]. — P. Kunczewicz: Rio desperado. *Okolice* 1983 nr 5/6. — [Papierowa dżungla:] M. Misiorny. *Tryb. Ludu* 1983 nr 48; A. Pawlik: Nagi w dżungli. *Życie Lit.* 1983 nr 21. — M. Yoph-Zabiński: Papagaio. *Okolice* 1983 nr 5/6. — [Okrutny świat:] A. Babiński. *Głos Szczec.* 1987 nr 26; J. Kajtoch: Inedita. *Gaz. Krak.* 1987 nr 222 [rec. też: T. Dofęga-Mostowicz: Kiwony]; S. Zawisliński: Urzekający świat J.P. *Tryb. Ludu* 1987 nr 131.

K.B.

PAPUZIŃSKA Joanna ur. 1939

Pełna forma nazwiska: Papuzińska-Beksiak. Teksty podpisywała też: Beksiak; Papuzińska-Beksiak. Pseud.: Brzan Jechwa; Zofia Wędrych.

Historyk literatury, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 3 stycznia 1939 w Warszawie; córka Stanisława Papuzińskiego, pedagoga, i Zofii z Wędrychowskich, bibliotekarki. Uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. K. Hoffmanowej w Warszawie. Po zdaniu matury w 1955, studiowała dziennikarstwo na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Należała do ZMP. Debiutowała w 1956 opowiadaniem o Januszu Korczaku pt. „Człowiek o gorącym sercu”, opublikowanym na łamach dwutygodnika *Świat Młodych* (nr 87). W 1957 zawarła związek małżeński z Januszem Beksiakiem, ekonomistą. Po uzyskaniu w 1961 magisterium, pracowała do 1963 w Wydawnictwie Harcerskim, następnie przez rok w bibliotece dla dzieci. W 1964 rozpoczęła studia doktoranckie na Wydziale Psychologii i Pedagogiki UW. Od tegoż roku współpracowała jako autorka audycji i słuchowisk dla dzieci z Redakcją Dziecięcą Polskiego Radia. Wiersze, opowiadania dla dzieci drukowała m.in. w czasopiśmie *Świerszczycy*. Publikowała nadto artykuły i recenzje, dotyczące literatury dla dzieci i młodzieży na łamach m.in. *Nowych Książek* (od 1967) i *Życia Szkoły* (1977-80, z przerwami). W 1969 uzyskała na UW doktorat, na podstawie rozprawy pt. „Czasopisma dziecięce jako społeczny instrument wychowania” (promotor prof. Bogdan Suchodolski). Od 1976 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Weszła w skład kolegium redakcyjnego „Encyklopedii dla dzieci” wydawnictwa Wiedza Powszechna. W 1979 otrzymała za twórczość krytycznoliteracką dla dzieci nagrodę Srebrne Koziołki, przyznaną na Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu. W 1981 habilitowała się na Wydziale Psychologii i Pedagogiki UW na podstawie rozprawy pt. „Inicjacje literackie”. W 1982 rozpoczęła pracę w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW (później Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych). Od 1980 była członkiem NSZZ „Solidarność”. Publikowała w czasopismach wychodzących poza cenzurą, m.in. w 1986-89 współredagowała z Krystyną Starzewską piśmko dla dzieci *Okienko*, drukowała tu

swoje utwory anonimowo lub pod pseudonimem Brzan Jechwa. Prowadziła w swoim mieszkaniu salon kultury niezależnej, w którym odbywały się odczyty, pokazy filmowe, spotkania literackie i polityczne oraz działał teatr domowy. Oprócz pracy dydaktyczno-naukowej w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, kierowała od 1986 Zespołem Naukowo-Badawczym Literatury dla Dzieci i Młodzieży Instytutu Literatury Polskiej UW. W 1989 została członkiem SPP (weszła także w skład Zarządu Głównego Stowarzyszenia), a w 1991 członkiem International Research Society for Children's Literature. W 1991 była twórcą, a następnie redaktorem naczelnym dwumiesięcznika poświęconego książce dla dzieci *Guliwer*; drukowała tu także artykuły, m.in. pod pseudonimem Zofia Wędrych; za stworzenie tego pisma otrzymała Medal im. J. Korczaka (1994) i nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1996). Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1989). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Umiemy czytać. [Podręcznik]. Wwa: PZWS 1972, 175 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: WSiP 1974, tamże: wyd. 4 1976, wyd. 5 1977 wyd. 6 zmien. 1979; wyd. 7 1979, wyd. 8 1980, wyd. 9 1984.

2. Wychowawcza rola prasy dziecięcej. Wwa: PWN 1972, 250 s.
Rozprawa doktorska.

3. Czytania domowe. [Poradnik dla rodziców]. Wwa: NK 1975, 240 s.

4. Inicjacje czytelnicze. Problemy pierwszych kontaktów dziecka z książką. II Biennale Sztuki dla Dziecka. Pozn.: [b.w.] 1975, 17 s., powiel.

5. Inicjacje literackie. Problemy pierwszych kontaktów dziecka z książką. [Studia]. Wwa: WSiP 1981, 216 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Wstęp. — Inicjacja literacka jako proces kształtowania się potrzeb czytelniczych; Rodzina; Instytucja wychowawcza; Grupa rówieśnicza; Literatura dziecięca; Pozaksiążkowe formy upowszechniania literatury; Literatura dziecięca w ręku dorosłych; Wnioski. Dalsze tereny badawcze.

6. Zatopione królestwo. O polskiej literaturze fantastycznej XX wieku dla dzieci i młodzieży. [Studia]. Wwa: NK 1989, 204 s.

Zawartość: Od autorki — Myśli o zatopionym królestwie; Czym jest fantastyka?; Drogi rozwojowe literatury fantastycznej w Polsce do roku 1939; Drogi rozwojowe literatury fantastycznej w Polsce po roku 1945; Sen i jego funkcje w literaturze bajecznej; Leśne utopie; Dom w baśni; Wędrowcy i tułacz; Miasto, maszyna i nowe wspaniałe światy; Dziwożony i dziwomęże; Misterium łakomstwa; Składniki podkultury dziecięcej w baśni; Zabawa z czasem; Autotematyzm baśni; Krainy trwogi i ciemności; Dobro zwyciężskie.

7. Książki, dzieci, biblioteka. Z zagadnień upowszechniania czytelnictwa i książki dziecięcej. Wwa: Fundacja „Książka dla Dziecka” 1992, 100 s.

Zawartość: Wstęp. — Przemiany książki dziecięcej; Inicjacja literacka w świetle nowych poglądów; Jak przyciągnąć czytelnika; Animacja w bibliotece; Ruch społeczny na rzecz książki dziecięcej; Informacje o książce dziecięcej; Współpraca międzynarodowa; Kształcenie animatorów książki dziecięcej. — Aneks: Instytucje i ośrodki badawcze związane z książką dziecięcą [wykaz].

8. Dziecko w świecie emocji literackich. [Studium]. Wwa: Stow. Bibliotekarzy Pol. 1996, 113 s.
Tytuł równoległy w jęz. ang.: Child in the world of literary emotions.

Rozprawy i artykuły w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Tradycje społeczno-wychowawcze polskiej prasy dziecięcej; Książka dla najmłodszych jako inspirator zabawy. W: Pół wieku przyjaźni z dzieckiem i szkołą 1921-1971. Wwa 1972 s. 146-157; 173-170. — Literatura dziecięca jako „szkoła lektury”. W: Czytelnictwo w kształceniu i wychowaniu szkolnym. Pozn. 1982 s. 5-14. — Literatura dla dzieci i młodzieży — pojęcie i problemy klasyfikacji; Poezja; Literatura społeczno-obyczajowa; literatura historyczna; Egzotyka. Podróże. Przyroda; Literatura popularyzacyjna; Współdziałanie literatury dla dzieci i młodzieży z innymi środkami przekazu; Formy pracy z książką. W: Literatura dla dzieci i młodzieży w procesie wychowania. Wwa 1978 s. 28-40; 75-97; 98-113; 114-125; 126-139; 161-177; 197-221. — Współczesne problemy książki i czytelnictwa. W: Kultura literacka w przedszkolu. Wwa 1983 s. 196-220. — Wartości a przemoc w literaturze dziecięcej i recepcji czytelniczej. W: Wartości literatury dla dzieci i młodzieży. Pozn. 1985 s. 182-195. — Składniki melodramatyczne w folklorze dziecięcym. W: Poezja dla dzieci — mity i wartości. Wwa 1986 s. 71-84. — Zastosowanie motywów onirycznych w polskiej fantastyce dla dzieci i młodzieży. *Stud. o Szt. dla Dziecka* 1990 z. 5 s. 39-51. — Heroiczne i prometejskie postacie dziecięce. W: Mit dzieciństwa w sztuce młodopolskiej. [Wwa 1992] s. 119-129. — Teatr dźwięków, czyli muzyczność poezji dla dzieci. W: Dziecko i jego światy w poezji dla dzieci. Szczec. 1994 s. 90-99. — Polska literatura dziecięca w latach dziewięćdziesiątych. W: Młody czytelnik w świecie książki, biblioteki i informacji. Kat. 1996 s. 95-105. — Podkultura dziecięca w twórczości Janusza Korczaka. W: Janusz Korczak. Pisarz — wychowawca — myśliciel. Wwa 1997 s. 157-167.

Utwory dla dzieci i młodzieży

1. Tygryski. Wwa: NK 1966, [6] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1982, wyd. 4 1985.
Przełt. hiszp.: Los Tigrecitos. [Przeł.] A. Gadomska Rodes. Wwa 1987.

2. Pims, którego nie ma. Wwa: NK 1967, 30 s. Wyd. 2 tamże 1975.

3. Nasza mama czarodziejka. Wwa: NK 1968, 36 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1978, wyd. 4 1982, wyd. 5 1986, wyd. 6 1988, wyd. 7 1991, wyd. 8 1992, wyd. 9 1994, wyd. 10 1996, wyd. 11 1997.

Przekł. białorus.: Naša mam čaraunica. Apovesć – kazka. [Przel.] A. Vol'skaga. Minsk 1982.

4. Ściana zaczarowana. Wwa: NK 1969, [14] k. Wyd. 2 tamże 1974.

5. Śniegowa przygoda. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1969, [6] k.

Przekł. niem.: Das Abenteuer im Schnee. [Przel.] H. Węclawska. Wwa: NK 1972.

6. Agnieszka opowiada bajkę. Wwa: NK 1970, 1970, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1975, wyd. 4 1978, wyd. [5] 1983, wyd. 6 1986.

Przekł. bułg.: Agneška rozkazva prikazka. [Przel.] L. Račeva. Varšava 1985, – czes.: Agneška rozpráva rozprávku. [Przel.] V. Štítnická. Varšava [1981], wyd. nast. tamże [1983], 1985.

7. Lisek Maciuś. Wwa: Ruch 1971, [12] k.

8. A gdzie ja się, biedniutenki podzieję? [Opowieść]. Wwa: NK 1972, 92 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1981, wyd. 3 wspólnie z poz. 14, 19 pt. Rokiś, zob. poz. 23.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 14, 19.

9. Czarna łąpa. Powieść kolonijna. Wwa: NK 1975, 92 s.

10. Wierszyki domowe. Wwa: NK 1978, 31 s.

11. Pomysł. Wwa: NK 1980, [12] k.

12. Uśmiechnięta planeta. Wwa: MAW 1980, 53 s.

13. Wędrownie wierszyki. Wwa: KAW 1980, [18] k.

14. Rokiś wraca. [Powieść]. Wwa: NK 1981, 101 s. Wyd. nast.: wyd. 2 wspólnie z poz. 8, 19 pt. Rokiś, zob. poz. 23; Wr.: Siedmioróg 1997.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 8, 19.

15. Jesienna przygoda. Wwa: NK 1982, [12] s.

16. Wędrowcy. [Opowieść]. Wwa: NK 1983, 86 s. Wyd. 2 tamże 1988.

17. Czarna jama. Studzianki: Arka 1984, 12 s.

18. Ja. Studzianki: Arka 1984, [12] s. Wyd. nast. tamże 1985.

19. Rokiś i kraina dachów. [Powieść]. Wwa: NK 1984, 98 s. Wyd. nast.: wyd. 2 wspólnie z poz. 8, 14, zob. poz. 23; Wr.: Siedmioróg 1997.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 8, 14.

20. Placek zgody i pogody. Wwa: NK 1985, 20 s.

21. Teatryk domowy „Lufcik” ma zaszczyt przedstawić szopkę noworoczną 1988 do użytku

rodzinnego i towarzyskiego. [Szopka noworoczna. Wwa: Wydawn. Społ. KOS*] 1987, 7 s. Wyd. anonim.

22. Bajka o smoku niewawelskim. Napisana bez wiedzy i zgody K.M. [K. Makuszyńskiego]. Wwa: Niezal. Pismo Dzieci „Okienko”; [Wwa:] Wydawn. Społ. KOS* 1988, 13 s.

Wyd. anonim.

23. Rokiś. [Powieści]. Wwa: NK 1988, 224 s.

Zawiera: A gdzie ja się, biedniutenki podzieję? [poz. 8]; Rokiś wraca [poz. 14]; Rokiś i kraina dachów [poz. 19].

24. Szumikraj. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Fundacja „Książka dla Dziecka” 1993, 46 s.

25. Darowane kreski. [Wspomnienia z dzieciństwa]. Wwa: Atena 1994, 112 s.

26. Skrzydlatek. Łódź: Literatura 1998, 24 s.

Prace redakcyjne

1. J. Cwirko-Godycki: Jak pokonać czarownicę. Matematyka – logika. Oprac. lit. ... Wwa: KAW 1975, 44 s. Wyd. 2 tamże 1975 [I].

Przekł. ang.: How to outwit a witch. The author's mathematical ideas and story retold by ... [Przel.] M. Orkan-Łęcki. Wwa [1978], – czes.: Jak přeštit čarodějnici. [Przel.] J. Jilek. Warsaw 1982.

2. Opowieści domowe. Antologia wierszy i prozy dla dzieci. Zebrała ... Wwa: KAW 1979, 132 s.

3. Uśmiechnięte słowa. Opowiadania dla dzieci. Wybór tekstów: ..., U. Przybyszewska. Wwa: KAW 1982, 140 s.

4. Wartości literatury dla dzieci i młodzieży. Wybrane problemy. Praca zbiorowa. Pod red. ... i B. Żurakowskiego. Wwa, Poznań: PWN 1985, 311 s.

5. Mit dzieciństwa w sztuce łódzkiej. [Szkice]. Red. nauk. ... Wwa: NK 1992, 128 s.

6. Przegląd twórczości literackiej dzieci ze szkół Ochoty (od 1995) Ochoty i Włoch. [Red.:] ... i A. Brzywca. Wwa: Klub Nauczyciela.

Jaki chcę, żeby był świat. I Przegląd [...] 1993, 87 s.

Mój dom, moja szkoła, dzielnica. II Przegląd [...] 1994, 111 s.

„To co najważniejsze.” III Przegląd [...] 1995, 87 s.

Cztery pory roku. IV Przegląd [...] 1996, 104 s.

„Warszawa jest moja i ja jestem jej”. V Przegląd [...] 1997, 76 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. – Wywiady: „Jesteśmy dosyć zafocani ...”. Rozm. *Polonistyka* 1991 nr 8; Do płaczu i do śmiechu. Rozm. A. Paciorek. *Rzeczpospolita* 1993 nr 78; Dziecko jest tajemnicą. Rozm.: Z. Beszczyńska, I. Bolek. *Nowe Książ.* 1996 nr 6.

NSLD (M.M. Kwiatkowska).

H. Skrobiszewska: Nowe wiersze i dawne melodie. *Nowe Książ.* 1968 nr 4 [rec.: Pims, którego nie ma]. – A. Błachow-

ski: O prasie dla dzieci. *Nowe Książ.* 1973 nr 11 [rec.: Wychowawca rola prasy dziecięcej]. — A. Gass: Diablik w wiewzowcu. *Nowe Książ.* 1973 nr 3 [rec.: A gdzie ja się, biednuteńki podzieję?]. — S. Grabowski: Na użytek domowy. *Nowe Książ.* 1979 nr 9 [rec. wyboru: Opowieści domowe]. — Z. Beszczyńska: Wszystko jest prawdą. *Nowe Książ.* 1981 nr 14 [rec.: Uśmiechnięta planeta]. — Inicjacje literackie: K. Kuliczowska: „Wrastanie” w kulturę. *Nowe Książ.* 1981 nr 14; T. Sławikowska: Czym skorupka za młodu nasiąka...? *Opole* 1981 nr 7. — S. Grabowski: Dwie antologie. *Tu i Teraz* 1983 nr 22 [m.in. rec. wyboru: Uśmiechnięte słowa]. — A. Karlińska-Włodarczyk: O problemach pierwszych kontaktów dziecka z książką. *Dydaktyka Lit.* 1983 t. 6. [rec.: Inicjacje literackie]. — Z. Beszczyńska: „Magia zaczyna się w domu”. *Nowe Książ.* 1984 nr 10 [rec.: Rokiś i kraina dachów]. — D. Dłaban: Na niby i naprawdę. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [m.in. rec.: Wędrowcy]. — G. Leszczyński: Rakowata tkanka dziecięcego lęku. *Nowe Książ.* 1985 nr 6 [rec.: Czarna jamal]. — G. Leszczyński: Sto lat baśni polskiej. *Nowe Książ.* 1990 nr 5 [rec.: Zatopione królestwo]. — J. Wojciechowski: Nasiąkanie skorupki. *Nowe Książ.* 1993 nr 3 [rec.: Książki, dzieci, biblioteka]. — M. Musierowicz: Frywolitki (26), czyli ostatnio przeczytałam książkę. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 5 [rec.: Darowane kreski]. — B. Bialkowska: „Książęta uczuć”. *Nowe Książ.* 1996 nr 6 [rec.: Dziecko w świecie emocji literackich].

B.M.

PARANDOWSKI Jan 1895-1978

Krypt.: j.p.; J.P.; jp.; (jp); P.
Powieściopisarz, eseista, tłumacz.

Urodzony 11 maja 1895 we Lwowie w rodzinie inteligentkiej; syn Jana Parandowskiego i Julii z Parandowskich. Uczęszczał do IV Gimnazjum Klasycznego im. J. Długosza we Lwowie. Debiutował w 1912 artykułem pt. „Znaczenie narodowych wieszczów”, zamieszczonym w lwowskim piśmie *Polskie Uniwersum* (nr 6); w piśmie tym drukował do 1914. W tym czasie publikował też w dzienniku *Przegląd* (1913-14). Po zdaniu matury w 1913, rozpoczął studia w zakresie filozofii, filologii klasycznej, archeologii, historii sztuki i literatury polskiej na Uniwersytecie Lwowskim. W 1913 i 1914 odbył dwie podróże po Włoszech. Po wybuchu I wojny światowej przebywał początkowo we Lwowie, następnie wysłany jako jeńiec cywilny w głąb Rosji okresowo uczył w szkołach w Saratowie i Woroneżu. Po powrocie do Lwowa nawiązał współpracę z pismem *Gazeta Lwowska* (1918-21) i *Placówka* (1918-19). W 1920 podjął ponownie studia uniwersyteckie i w 1923 uzyskał magisterium z filologii klasycznej i archeologii. W 1921 był jednym z organizatorów ZZLP we Lwowie i został sekretarzem Zarządu. W 1922-24 pełnił funkcję kierownika literackiego wydawnictwa H. Altenberg we Lwowie; w tym czasie redagował serię przekładów z literatury klasycznych *Pan* oraz wspólnie ze Stanisławem Wasylewskim serię *Wielcy Pisarze*. Jednocześnie w 1922-23 wykładał literaturę powszechną w Szkole Dramatycznej Franciszka Frąckowskiego. Opowiadania, szkice literackie, recenzje teatralne, przekłady publikował w czaso-

pismach, m.in. w *Gazecie Porannej* (1921-22), *Rzeczypospolitej* (1922), *Tygodniku Ilustrowanym* (od 1922), *Wiadomościach Literackich* (od 1924). W 1924-26 odbył podróże literacko-naukowe do Francji, Grecji i Włoch. W 1925 ożenił się z Ireną Helzel. Współpracował w 1927-29 z tygodnikiem *Tęcza* (tu m.in. w 1928-29 cykl esejów pt. „Tajemnice Rzymu”). W 1929 przeniósł się do Warszawy. W 1930 redagował wspólnie z Ludwikiem Hieronimem Morstinem miesięcznik *Pamiętnik Warszawski*, na którego łamach publikował recenzje w cyklu „Krytyka i rozważania” (1929-30) i w dziale „Noty”. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu, w 1931 wszedł w skład jego zarządu. Od 1931 publikował artykuły i recenzje w *Gazecie Polskiej* (w 1937-38 stałe recenzje teatralne). Wiosną 1932 podróżował po Grecji, rozpoczął wówczas pracę nad „Dyskiem olimpijskim”. W 1933 został wybrany na prezesa Polskiego PEN Clubu. Od tam brał czynny udział w pracach tej organizacji, reprezentując wielokrotnie Polskę na kongresach międzynarodowych. W 1935 rozpoczął współpracę z Wydziałem Literackim Polskiego Radia, w którym od 1936 pełnił funkcję zastępcy kierownika, oraz z redakcją zarysu encyklopedycznego współczesnej wiedzy i kultury „Świat i Życie” (wydawanej przez Książnicę-Atlas we Lwowie), do którego pisał artykuły dotyczące kultury antycznej. W 1936 zwiedził Argentynę i Brazylię. W tymże roku otrzymał na XI Olimpiadzie w Berlinie brązowy medal za książkę „Dysk olimpijski” i Złoty Wawrzyn PAL za wybitną twórczość literacką. W następnym roku wygłaszał w Paryżu odczyty na zaproszenie Société des Gens de Lettres. W 1937-38 redagował w Państwowym Wydawnictwie Książek Szkolnych serię *Wielcy Ludzie*. W 1939 był ponownie we Francji i wygłaszał odczyty w Metz, Strasburgu, Grenoble, Nicei i Marsylii. Po wybuchu II wojny światowej próbował z rodziną bezskutecznie przedostać się do Lwowa, dotarł do Lublina i wiosną 1940 powrócił do Warszawy. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu kulturalnym. W 1942 wyjechał z rodziną z Warszawy i zamieszkał we wsi Planta pod Opatowem. W czasie powstania warszawskiego spłonęło jego archiwum literackie wraz z rękopisami nie wydanych utworów. Jesienią 1944 krótko przebywał w Tarnobrzegu, a następnie w Ciechankach pod Lublinem. Po zakończeniu wojny przeniósł się w 1945 do Lublina i objął jako profesor zwyczajny katedrę kultury antycznej, a następnie literatury porównawczej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL; do 1950). W tymże roku został członkiem korespondentem, a w 1948 członkiem zwyczajnym Warszawskiego Towarzystwa Naukowego. Współpracował z *Tygodnikiem Powszechnym* (od 1945), *Meandrem* (od 1946), *Twórczością* (od 1946). Równocześnie wznowił swoją

działalność jako prezes Polskiego PEN Clubu, zorganizował na nowo jego działalność na terenie kraju po przerwie wojennej. W 1946 był kierownikiem literackim Teatru Miejskiego w Lublinie. W 1948 wchodził w skład Komitetu Polsko-Francuskiego, który zorganizował Światowy Kongres Intelktualistów w Obronie Pokoju we Wrocławiu. W tymże roku przeniósł się do Warszawy. Zainicjował, zorganizowane przez Polski PEN Club w 1950-53 trzy serie Studium Przekładowego, którego materiały zostały opublikowane w książce pt. „O sztuce tłumaczenia” (wyd. 1955). Od 1954 redagował w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” serię przekładów z literatury antycznej. Był członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), okresowo wchodził do Rady Wykonawczej Stowarzyszenia. W 1958 współorganizował Międzynarodowy Zjazd Tłumaczy w Warszawie. W 1962 został wiceprezesem Federacji PEN Clubów. W 1964 otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia. W tymże roku był sygnatariuszem „Listu 34” uczonych i pisarzy w obronie wolności słowa. W 1966 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1975 został wyróżniony za całokształt twórczości przez Radio Wolna Europa. W 1976 otrzymał tytuł doktora honoris causa Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej KUL. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim (1954), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1959) i Krzyżem Wielkim (1965) Orderu Odrodzenia Polski, Sztandarem Pracy I klasy (1963), francuską komandorią orderu Arts et Lettres (1972) za twórczość literacką i wkład w rozwój kontaktów polsko-francuskich. Zmarł 26 września 1978 w Warszawie.

W 1988 z inicjatywy żony, Ireny Parandowskiej, została ufundowana nagroda im. J. Parandowskiego, przyznawana przez Polski PEN Club.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rousseau. Szkic literacko-filozoficzny. *Przełęcz* 1913 nr 2/4; odb. Lw.: [druk.] W.A. Szykowski 1913, 64 s. Przedr. zob. poz. 33.

2. Bolszewizm i bolszewicy w Rosji. Lw.: H. Altenberg [1920], 159 s. Wyd. 2 Londyn: Puls 1996.

3. Antinous w aksamitnym berecie. *Gaz. Lwow.* 1920 nr 279-291. Wyd. osob. Lw.: Wydawn. H. Altenberga 1921, 82 s. Przedr. zob. poz. 33.

Opowieść o O. Wildzie.

4. W odmetach bolszewizmu. Lw.: Wydawn. Książek dla Wszystkich 1920, 16 s.

5. Rzym czarodziejski. Powst. 1922. Wyd. Lw.: Spółka Akcyjno-Wydawn. 1924, 62 s. Prelekcja wygł. we Lwowie 7 XII 1922.

6. Eros na Olimpie. [Opowiadania i szkice literackie]. Lw.: H. Altenberg [1924], XII, 208 s. Wyd.

nast.: wyd. 3 Wwa: KiW 1978; wyd. 2[!] Wwa: Czyt. 1993. Przedr. zob. poz. 27, 29.

Zawartość: Przedmowa. — Eros na Olimpie; Najjaśniejszy sator; Cudowne jaje; Czar-ziele; W sieci; Romans z bykiem; Amfitrion; Trzynasta praca Heraklesa; Syn Drzewa; Dziwna historia o bożku Panie; Zwycięski pochód Dionizosa. Przekł. ros.: Eros na Olimpe. [Przeł.] S. Popov. Moskwa 1991.

7. Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian. Lw.: H. Altenberg 1924, 252 s. Wyd. nast.: wyd. nowe tamże 1927; wyd. 3 Lw.: PWKS 1932; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1950, tamże: wyd. 6 popraw. i uzup. 1953, wyd. 7 1955, wyd. 8 1959, wyd. 9 1960, wyd. 10 1962, wyd. 11 1965, wyd. 12 1967, wyd. 13 1969 [właśc. 1968], wyd. 14 1972, wyd. 15 1975, wyd. 16 1978, wyd. 17 1979; wyd. 18 Wwa: Iskry 1982, wyd. 19 tamże 1984; wyd. 20 Pozn.: WP 1987, tamże: wyd. 21 1988, wyd. 22 1989, wyd. 23 1990; wyd. 24 Wwa: Czyt. 1990; Kr.: Dom Książki 1992.

Przekł. hebr.: Mitologyah. [Przeł.] D. Lazar. Tel Awiw 1952, wyd. nast. tamże: 1954, 1958, 1962, — fotew.: Mitologija. [Przeł.] J. Osmanis. Riga 1976, — ros.: Mifologija. [Przeł.] N. Dubov. Moskwa 1971, — słowac.: Mýtologija. [Przeł.] J. Marušiak. Bratislava 1980, — ukr.: Mifologija. [Przeł.] O. Ljenik. Kiiv 1977
Adapt. radiowa fragm.: Herakles. Adapt.: Z. Zawadzka. Radio 1974.

8. Aspazja. [Szkic]. Lw.: H. Altenberg [1925], 59 s. Przedr. zob. poz. 27, 29.

Przekł. ros.: Aspasija. [Przeł.] G. Jazykova. Wyd. łącznie z przekł. Dysk olimpijski; Petarka [poz. 26] zob. poz. 16, przedr. w: J. Parandowski: Izbrannoe. Moskwa 1981.

9. Dwie wiosny. [Opowiadania]. Lw.: Ossol. 1927, VII, 175 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 3 Pozn.: Wielkopol. Księg. Wydawn. 1946; Wwa: PIW 1952, wyd. 2 [!] tamże 1953. Przedr. zob. poz. 27, 29.

Zawartość: Arcymorze; W Atenach; Stolica niebieska; Droga mistyczna; Złote Mykeny; Jaskinia węży; Z Aten do Olimpii; Kalimera; Agnus Castus; Wyspa słońca; Dom nad winnicą.

10. Karol Miarka. [Opowiadanie]. W: J. Balicki, S. Maykowski: Będziem Polakami. Lw.: Ossol. 1928 s. 172-178. Wyd. osob. wspólnie z: P. Górską: Ze wspomnień o J. Chełmońskim. [B.m.] Szkocja 1945, 20 s., powiel. *Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żoł. J/WWB [Jednostek Wojska w Wielkiej Brytanii]*, 28.

11. Ossolineum. 1827-1927. [Szkic]. W: J. Balicki, S. Maykowski: Będziem Polakami. Lw.: Ossol. 1928 s. 355-359. Wyd. osob. Lw.: Ossol. 1928, 12 s. Przedr. w: Zakład im. Ossolińskich. 1827-1856. Wr. 1956 oraz poz. 20.

12. Gustaw Flaubert. *Pam. Warsz.* 1930 z. 2 s. 3-24. Wyd. osob.: [Wwa:] Czyt. 1948, 45 s. Przedr. zob. poz. 17, 24, 27, 29.

13. Król życia. Lw: H. Altenberg 1930, 311 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Rój 1937; wyd. 3 Wwa: E. Kuthan 1948; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1963, tamże:

wyd. 3 1971, wyd. 4 1977; wyd. 6 Wwa: Iskry 1984. Przedr. zob. poz. 27, 29.

Powieść biograficzna o O. Wildzie.

Przekł.: bułg.: Car na života. [Przel.] L. Račeva, Sofija 1986, — chorw.: Kralj života. [Przel.] J. Benešić, Zagreb 1955, — czes.: Kralj života. [Przel.] J. Bečka, Praha 1939, — ros.: Korol' žizni. [Przel.] E. Lysenko, W: J. Parandowski: Izbrannoe. Moskva 1981, wyd. łącznie z przekł. Alchemia słowa; Petrarca [poz. 26] zob. poz. 23, — słowac.: Kral' života. [Przel.] I. Mačuda, Bratislava 1949.

14. Wojna trojańska. Opowiedziana dla młodzieży według Iliady Homera. Lw.: PWKS [ok. 1930], 78 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937 [antydat. 1936]; Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1946, tamże: wyd. 2 1947, wyd. 2 (!) 1948; Wwa: Iskry 1956, tamże 1958.

Wyd. łącznie z: Przygody Odyszeusza [poz. 18] pt. Wojna trojańska. Wyd. 4 Wwa: Iskry 1961, 122 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 4 (!) 1967, wyd. 5 1976; pt. Przygody Odyszeusza; Wojna trojańska zob. poz. 18.

15. Kultura klasyczna w zarysie. [Współaut.:] J. Szczepański. Lw.: Ossol. 1931, VIII, 465 s.

16. Dysk olimpijski. [Powieść]. Tyg. II. 1932 nr 1-18, 20-27, 29-47. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 298 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1934, wyd. 3 1938, wyd. 4 [ok. 1939]; wyd. 3 (!) Jerzolim: Wydawn. „W Drodze” 1944; wyd. 4 Wwa: Gebethner i Wolff 1946, wyd. 6 tamże 1948; wyd. nowe Wwa: PIW 1953, tamże: wyd. 2 (!) 1953, wyd. 9 1957, wyd. 10 1964, wyd. 11 1968, wyd. 8 1972 (!), wyd. 9 1975; wyd. 10 Wwa: Czyt. 1977; wyd. 11 Wwa: Iskry 1987. Przedr. zob. poz. 29.

Brazowy medal na XI Olimpiadzie w Berlinie w 1936.

Przekł.: ang.: The olympic discus. [Przel.] A.M. Malecka, S.A. Walewski, London 1939, wyd. nast. New York 1964, — czes.: Olympijský disk. [Przel.] V.J. Kosnar, Praha 1937; Olympijský disk. [Przel.] B. Křemenák, Praha 1972, — litew.: Olimpijos diskas. [Przel.] D. Urbas, Vilnius 1984, — niem.: Der olympische Diskus. [Przel.] A. Loeffle, Zürich 1950, wyd. nast.: Berlin 1958, Bonn 1963, Bonn 1964, Bonn [1978], — ros.: Olimpijskij disk. [Przel.] S. Larin. Wyd. łącznie z przekł. Aspazja. [poz. 8]; Petrarca [poz. 26] pt. Olimpijskij disk. Moskva 1979; Olimpijskij disk. [Przel.] V. Akonow, J. Lotovskij, Moskva 1980, wyd. łącznie z przekł. Alchemia słowa zob. poz. 23, — rum.: Discul olimpic. [Przel.] E. Visinolu, București 1986, — serb.: Disk olimpijski. [Przel.] P. Vujičić, Beograd 1963, — słowac.: Olympijský disk. [Przel.] R. Turňa, Bratislava 1975, — węgier.: Olimpia túze. [Przel.] M. Bába, Budapest 1963.

Adapt. radiowa: Gałazka oliwna. Adapt.: B. Horowicz. Radio 1936.

17. Odwiedziny i spotkania. [Eseje literackie]. Wwa: Rój 1934 [antydat. 1933], 238 s. Przedr. zob. poz. 29.

Zawartość: Gustaw Flaubert [poz. 12]; Anatol France; Tadeusz Zieliński; Rocznicą Kochanowskiego; „Faraon” [B. Prusa]; Remarque; Zdrada klerków; W obronie Zachodu.

18. Przygody Odyszeusza. Według „Odysei” Homera opowiedziana dla młodzieży ... Lw.: PWKS [ok. 1935], 102 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938

[antydat. 1937]; z podtyt.: Opowiadanie dla młodzieży według „Odysei” Homera. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1946, tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1949; Wwa: KAW 1982; Rzeszów: KAW 1987.

Wyd. łącznie z: Wojna trojańska zob. poz. 14; pt. Przygody Odyszeusza; Wojna trojańska: Wwa: NK 1994, 107 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1995, wyd. 3 1997, wyd. 4 1998.

19. Niebo w płomieniach. Powieść. Gaz. Pol. 1935 nr 260-361, 1936 nr 2-18. Wyd. osob. Wwa: Rój 1936, 355 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937; wyd. 3 [Wwa:] Czyt. 1947, tamże: wyd. 4 1949, wyd. 5 1955, wyd. 6 1959, wyd. 7 1962, wyd. 8 1963, wyd. 9 1964, wyd. 10 1967, wyd. 11 1970, wyd. 12 1973, wyd. 13 1976; wyd. 13 (!) Wwa: Iskry 1978; wyd. 14 Wwa: NK 1979; wyd. 14 Wwa: Czyt. 1981, wyd. 17 tamże 1985, wyd. 18 tamże 1988; Londyn: Puls 1994. Przedr. zob. poz. 27, 29.

Przekł.: bułg.: Nebeto v plamaci. [Przel.] M. Metodiev, Sofija 1960, — chorw.: Nebo gori. [Przel.] J. Benešić, Zagreb 1941, 1956, — czes.: Nebe v plamenech. [Przel.] F. Bicek, Praha 1937, — franc.: Le ciel en flammes. Lausanne 1979, — litew.: Liepsnojanis dangus. [Przel.] D. Urbonas, Vilnius 1973, — litew.: Debesis liesmas. [Przel.] J. Laganovskis, Riga 1972, — niem.: Himmel in Flammen. [Przel.] V. Mika, Berlin 1957, wyd. nast. tamże 1960, — ros.: Nebo v ognie. [Przel.] E. Lysenko, Moskva 1969, przedr. w: J. Parandowski: Izbrannoe. Moskva 1981, — rum.: Cerul in flăcări. [Przel.] A. Orleanu, E. Timofte, București 1973, — słowac.: Nebo v plamehoch. [Przel.] J. Marušiak, Bratislava 1961, — ukr.: Nebo plomienije. [Przel.] B. Gavriškiev, L'viv 1978, — węgier.: Pusztuló egek. [Przel.] R. Gimes, Budapest 1976.

20. Trzy znaki zodiaku. [Opowiadania historyczne]. Wwa: Rój 1938, 244 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939 [antydat. 1938]; wyd. 2 (!) Pozn.: Druk. św. Wojciecha 1945, wyd. 2 tamże 1947; wyd. nast. Wr.: Ossol. 1972. Przedr. zob. poz. 28, 29.

Zawartość: Przedmowa. — Egea; Wieniec olimpijski; Modlitwa Arystydesa; Wesele greckie; Dzień królewski; Dom na Palatynie; Uczta Lukullusa; Horacy w Atenach; W kamieniołomach; Nowa godzina historii; Msza św. Stanisława; Dante; Z dziejów Konstantynopola; Mały Kopernik; Liść wawrzynu; Z dworu Zygmunta Augusta; Luneta Galileusza; Koniec teatru „Pod Kulą Ziemią”; Początek; Encyklopedyści; Przymierze z morzem; Ossolineum [poz. 11]; Rozmowa pod cyprysami; Papież błogosławi.

Przekł. niem.: Drei Tierkreiszeichen. [Przel.] O.F. Babler, Bonn 1961.

21. Literatura a współczesność. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1946, 15 s. Wyd. 2 tamże 1947.

Odczyt wygł. 24 VI 1945 na KUL.

22. Godzina śródziemnomorska. [Opowiadania i szkice]. Wwa: Gebethner i Wolff 1949, 238 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1956, wyd. 3 tamże 1970. Przedr. zob. poz. 29.

Zawartość: Między lampą a świtem; Słup miłowy; Rodecki; Rozmyślania kwietniowe; [W.H.] Roscher; Max von Trott; Pokój wigilijny; Pokłon Trzech Króli; Spotkanie wśród gwiazd [por. poz. 51]; Rozmowa z cieniem; Godzina śródziemnomorska — W wyd. z 1956 nadto: Ostatnia podróż Odyszeusza; w wyd. 3 nadto: Lascoux.

Przekł. niem.: Mittelmeerstunde. [Przeł.] E.M. Szarota, E. Dieckmann. Berlin 1960, wyd. nast. Bonn 1969.

23. Alchemia słowa. [Studium]. Wwa: Gebethner i Wolff 1951, 365 s. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. Wwa: Czyt. 1956, tamże: wyd. 2 rozszerz. 1957, wyd. 3 rozszerz. 1961, wyd. 4 rozszerz. 1965, wyd. 5 1976, wyd. 6 1986; Wwa: Prószyński i S-ka 1998.

Przekł. bułg.: Alchimija na slovoto. [Przeł.] M. Metodiev. Sofija 1983. — ros.: Alchimija slova. [Przeł.] A. Sipovič. Moskwa 1972, wyd. łącznie z przekł. Dysk olimpijski [poz. 16]. Alchimija slova; Olimpijskiy disk. Moskwa 1982; łącznie z przekł. Król życia [poz. 13]; Petrarka [poz. 26] pt. Alchimija slova; Petrarka; Korol žizni. Moskwa 1990. — serb.: Alhemija reči. [Przeł.] S. Nikolić. Beograd 1964. — słowack.: Alchimija slova. [Przeł.] J. Marušák. Bratislava 1972. — ukr.: Alchimija slova. [Przeł.] J. Popsuenko. Kijv 1991.

24. Szkice. [Ser. 1]. Wwa: PIW 1953, 242 s. Przedr. zob. poz. 29. Por. poz. 46.

Zawartość: Od autora. — Moje początki literackie; Olimpijskie prace i dni; Otwarte drogi; Pochwała waz greckich; Nad Cezarem; Oktawia; Apulejusz; Listy Teofilakta Symokaty; Home-ryckie boje; O znaczeniu i godności tłumacza; Mowa na XXI Kongresie Pen-Clubów; Książka i pokój; Leonardo da Vinci; Wiktor Hugo; Gustaw Flaubert [poz. 12]; Dwaj historycy; Recenzje [teatralne] 1937-1938 [pierwodr. w *Gaz. Pol.*].

25. Zegar słoneczny. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1953, 136 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1954; wyd. 3 1958 [właśc. 1959], wyd. 4 1963, wyd. 5 1968, wyd. 6 1974, wyd. 7 1978. Przedr. zob. poz. 29.

Zawartość: Gil; Błażek; Fonograf; Róża i pióro; Niebieskie rachunki; Lolo; Dziadek malowany; Szatas Robinsona; Złota nić; Powrót bajek; Ławki; Przy lampie naftowej; Tableau. — W wyd. 2 nadto: Babie lato; Festyn; Smuga lodu; Kraszewski; Ziemia, nasza ojczyzna; Mona Lisa; Kolyśanka. Przekł. bułg.: Sl'nčev časovnik. [Przeł.] L. Račeva. Sofija 1988. — franc.: Le cadran solaire. [Przeł.] P. Cazin i in. Paris 1961. — niem.: Die Sonnenuhr. [Przeł.] E.M. Szarota. Bonn 1965. — ros.: Solnečne čas. [Przeł.] G. Jazykova. W: J. Parandowski: Izbrannoe. Moskwa 1981. Adapt. radiowa: Adapt. Z. Zawadzka. Radio 1970.

26. Petrarka. [Szkic]. *Twórczość* 1954 nr 12 s. 17-53, 1955 nr 1 s. 28-45, nr 5 s. 35-54, nr 6 s. 10-31. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1956, 192 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1975.

Uznana przez emigrację za najlepszą książkę w kraju w 1956. Przekł. litew.: Petrarka. [Przeł.] O. Micute. Vilnius 1961. — niem.: Der Sohn des Verbannten. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1977. — ros.: Petrarka. [Przeł.] V. Borisov. Wyd. pt. Olimpijskiy disk łącznie z przekł. Aspazja [poz. 8]; Dysk olimpijski zob. poz. 16; pt. Alchimija slova; Petrarka; Korol žizni łącznie z przekł. Król życia [poz. 13]; Alchemia slova, zob. poz. 23.

27. Pisma wybrane. Wwa: Czyt. 1955, 728 s.

Zawartość: I. Powieści i większe utwory: Niebo w płomieniach [poz. 19]; Król życia [poz. 13]; Dwie wiosny [poz. 9]; Eros na Olimpie [poz. 6]. — II. Opowiadania, eseje i szkice: Aspazja [poz. 8]; Gustaw Flaubert [poz. 12]. — z poz. 20: Wieniec olimpijski; Modlitwa Arystydesa; Dzień królewski; W kamieniołomach; Liść wawrzynu; Koniec teatru „Pod Kulą Ziemską”; Przymierze z morzem. — z poz. 22: Spotkanie wśród gwiazd; Roscher; Rozmyślenia kwietniowe. — z poz. 24: Pochwała waz greckich; Nad Cezarem; Leonardo da Vinci;

Książka i pokój. — z poz. 25: Fonograf; Róża i pióro; Lolo; Szatas Robinsona; Powrót bajek; Kraszewski; Przy lampie naftowej; Tableau; Kolyśanka. — nadto: Czereśnia; Rusalka czu- bade. — III. Z warsztatu: Koniec stulecia [fragm.]; Księżyc nad Świdrem (Opowiadanie z zamierzonego tomu wspomnień); Fragmenty nie zatytułowane jeszcze powieści „Powrót do życia” [poz. 37]. Południe i wieczór. Dzwonek szkolny.

28. Opowiadania. Antyk i Renesans. Wwa: NK 1956, 200 s.

Zawiera z poz. 20: Egea; Wieniec olimpijski; Modlitwa Arystydesa; Wesele greckie; Dzień królewski; Dom na Palatynie; Horacy w Atenach; W kamieniołomach; Z dziejów Konstantynopola; Mały Kopernik; Liść wawrzynu; Z dworu Zygmunta Augusta; Koniec teatru „Pod Kulą Ziemską”. — nadto: Czereśnia [poz. 27].

29. Dzieła wybrane. T. 1-3. Wwa: Czyt. 1957, 744 + 770 + 493 s.

T. 1. Król życia [poz. 13]; Dysk olimpijski [poz. 16]; Niebo w płomieniach [poz. 19]. — T. 2. Eros na Olimpie [poz. 6]; Dwie wiosny [poz. 9]; Trzy znaki zodiaku [poz. 20]; Godzina śródziemnomorska [poz. 22]; Zegar słoneczny [poz. 25]. — T. 3. Aspazja [poz. 8]; Odwiedziny i spotkania (Seria pierwsza) [poz. 17]; Szkice [poz. 24]; Odwiedziny i spotkania. (Seria druga): Arystofanes; Upadek cywilizacji starożytnej; Dante [poz. 20]; Praca nad Petrarką; Szekspir; Idąc ulicą św. Ducha, [J.] Conrad; Spotkanie z Joycem; Zapiski poufne Fran- cea; Dwa przemówienia.

30. Podróże literackie. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1958, 277 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1968.

Zawartość: Przedmowa. — Burza nad Adriatykiem; Bagno di Tiberio; W Antypodach; Stefan Zweig; Rąbek Afryki; Kongres Paryski; Między Renem a Rodanem; Nazajutrz po wojnie; Wśród sosn i granitów; W kraju Ibsena; H.G.W. [H.G. Wells]; Paryż 1946; Weneckie debaty; W Amsterdamie; Wycieczka do Kopenhagi. — W wyd. 2 nadto: W gościnie u Szkotów; W Brukseli; SEC [Société Européenne de Culture; Stowarzy- szenie Kultury Europejskiej]; W Weimarze.

31. Z antycznego świata. Wwa: Iskry 1958, 130 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1978; Wwa: Prószyński i S-ka 1998.

Praca popularnonaukowa dot. starożytnej Grecji i Rzymu.

32. Mój Rzym. Pozn.: Pallot. 1959, 141 s. Wyd. 2 Wr.: Ossol. 1970.

33. Juvenilia. Wwa: PIW 1960, 344 s.

Zawartość: Przedmowa. — [J.J.] Rousseau. Szkic literacko-filo- zoficzny [poz. 1]; Chelidon; Wielkanoc w Pompejach; Spod mnisiego kaptura; Ostatni dzień ślepego Toma; Marmur, który duszę w sobie chowa; Rozmowa z Sokratesem; Dusza złota i kamień probierczy; Minnesaengierski pieśń watek złoty [loc.:] J. Szujski; Królowa Jadwiga; Cesarz Kaligula [K.H. Rostworow- skiego]; Ten, co ma skrzydła motyla; Salome [O. Wilde*]; Antinous w aksamitnym berecie [poz. 3]; Rzym czarodziejski [poz. 5]; Człowiek i książka [o A. Fransiel]; Lepianka mędrca [o A. Fransiel]; O zrozumieniu „nowej sztuki”; Wróble; Poezja śmierci [o poezji J. Mirskiego]; Partia szachów; Nauzykaa.

34. Olimpijczycy. Wwa: SIT 1960, 112 s.

Przekł. ang.: Olympic athletes. Warsaw 1960. — franc.: Les athlètes olympiques. [Przeł.] P. Cazin. Varsovie 1960.

35. Wspomnienia i sylwety. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1960, 264 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Zawartość: O przyjaźni; Leopold Staff; Biedronka [dot. J. Kadena-Bandrowskiego]; Dom na Harendzie [dot. J. Kasprowi-

czal; Nie jesteśmy już razem, przyjaciele; Julian Tuwim; Boy [Zelenski]; Witold Hulewicz; Julian Ejsmond; Józef Jędrzejko; Aleksander Brückner; A passionate pilgrim [o J. Bołoz Antoniewicz]; [G.] Papini; Władysław Witwicki; Juliusz Kleiner; Jerzy Kowalski; Ryszard Gansiniec; Wspomnienia ossolińskie [rec. książki S. Lempickiego]; Zjazd koleżeński; Paul Cazin; Dar „Popiołów” [S. Żeromskiego]; Zdetronizowany „król życia” [S. Przybyszewski]; Ostatni tom [S.] Tarnowskiego [dot. Historii literatury polskiej]; Cywilizacja książki; Kalisz; Tysiąc lat łaciny; Pierwszy siew mowy polskiej [o Psalterzu floriańskim]; O pamięć Stanisława Augusta; Rocznica Krasieńskiego [Zygmunt]; Antyk i ja; „Eos”; Świątynie w Paestum; Sarkofagi; Katakumby w Palermo; Zdobywca Janiny [Zygmunt Minejko]; Trzecia wiosna.

36. Medea. (Dramat w 3 aktach). *Dialog* 1961 nr 10 s. 5-20. Praprem. Złota Chochława, T. im. A. Mickiewicza 1964. TV 1964.

37. Powrót do życia. [Powieść]. Poznań: Pallot. 1961, 206 s. Wyd. 2 Wwa: PIW 1972.

Przekł. franc.: Retour à la vie. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1973.

38. Grecja. [Album]. Tekst ... Zdjęcia i oprac.: Z. Parandowski. Wwa: SiT 1962, 116 s. Wyd. 2 także 1965.

39. Kazimierz. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: Z. Parandowski. [Wwa:] SiT 1962, [2], 16, 7, [3] s.

Tekst w jęz. ang., franc. i niem.

40. Wrześniowa noc. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1962, 94 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 rozszerz. 1965; wyd. 3 1968, wyd. 4 1976.

Przekł. ros.: Sentjabr'skaja noc'. [Przeł.] K. Starosel'skaja. W: J. Parandowski: Izbrannoe. Moskwa 1981.

41. Kiedy byłem recenzentem. Wwa: WAiF 1963, 256 s.

Recenzje druk. w *Gaz. Luow.* 1919-1921, *St. Pol.* 1929, *Gaz. Pol.* 1938-1939.

42. Luźne kartki. Wr.: Ossol. 1965, 227 s. Wyd. 2 rozszerz. także 1967, 305 s.

Wspomnienia z l. 1944-1963.

43. Akacja. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1967, 113 s.

Zawartość: Akacja; ***; Grzegorz z Sanoka; Szambelan; Filemon i Baucis; Katalog; Przymierze; Figliuolo; Assunta; Corso; Zielony Jaś; Gromadza i Kurpianor; O zmierzchu; Encyklopedia; Koniec stulecia.

44. Mały Kopernik. Tor.: Tow. Bibliofilów im. [J.] Lelewela 1968, 21 s. Zob. poz. 20.

Druk bibliofilski.

45. Rzym. [Album]. Wstęp i teksty ... Oprac. graf.: Z. Parandowski. Wwa: SiT 1968, 43 s.

Przekł. franc.: Rome. [Przeł.] J. Lisowski. Wwa 1968.

46. Szkice. Ser. 2. Wwa: PIW 1968, 226 s. Por. poz. 24.

Zawartość: Przy rannej świecy [o A. Mickiewicz]; Wspomnienie „Wielkiej utraty” II. Franki dot. A. Mickiewicza; Poczet królów polskich [J. Matejki]; Kazimierz znad Wisły; Muzeum Literatury [w domu J. Kraszewskiego w Wwie, projekt]; Oba-

chunki fredrowskie [T. Boya-Zełęńskiego]; Ludwik Hieronim Morstin; Mieczysław Treter; Stanisław Maykowski; Stanisław Witkowski; Z dymem [nt. własnego zniszczonego rkpśu nie wydanej książki o Rzymie]; Losy kilku przekładów [książek J.P.]; W przymierzu z czytelnikiem; Conrad [poz. 29]; Rabin-dranath Tagore; G.B.S. [lipiec 1956, w stulecie urodzin G.B. Shaw'a]; Hipolit Taine; Raj i samotność [D. Defoe]; Miski Edypa; Rzecz dzieje się na Lesbos [przedm. do pol. przekładu powieści S. Myrivilisa]; Ja, Klaudiusz [R. Gravesa]; Szaleństwo cesarów; Powieść nie umiera.

47. Książka i pokój. [Esej]. Kat.: Ofic. Muzeum im. Przyppkowskich Jędrzejów 1975, [4] s. Zob. poz. 24, 27.

Druk bibliofilski w osiemdziesiątą rocznicę urodzin J.P.

48. O miłości do ksiąg. Lubl.: Uniw. im. M. Curie-Skłodowskiej 1975, 6 s.

Przemówienie na zebraniu Kom. Porozumiewawczego Krajowych Towarzystw Bibliofilskich w Wwie.

49. Pod zamkniętymi drzwiami czasu. [Opowiadanie i eseje]. Wwa: Czyt. 1975, 100 s.

Zawartość: Pod zamkniętymi drzwiami czasu; O renesansie; Latarka Diogenesa; Szekspir [poz. 29]; Poeta i szczęście; Szczerść i literatura; Boy [T. Żelenski]; Filozofia; Służba nocna [wspomnienia z pracy w red. *Gaz. Luow.* w 1921]; Urbaniła; Ostatni; Pod Neptunem.

50. Refleksje. Wr.: Ossol. 1975, 160 s.

Dziennik lit. z l. 1966-1973.

51. Złota nić. [Opowiadania]. Powst. przed 1978. Wyd. Kr.: WL 1988, 211 s.

Zawiera z poz. 25: Gil; Fonograf; Niebieskie rachunki; Festyn; Dziadek malowany; Złota nić; Mona Lisa, — z poz. 43: Akacja; Szambelan; Figliuolo; Corso, — Pod Neptunem [poz. 49]; Wrześniowa noc [poz. 40], — z poz. 22: Rodecki; Max von Trot; Godzina śródziemnomorska, — oraz: Kennkarte; Strzęp mapy; Treblinka, ville d'eaux.

Nadto wybór utworów w przekł. ros.: Izbrannoe. [Wybór:] O. Smirnova. [Przeł.]: G. Jazykova, E. Lysenko, K. Starosel'skaja. Moskwa 1981 [zawiera poz. 8, 13, 19, 25, 40].

Przekłady

1. R. Maran: Batuala. Prawdziwa powieść murzyńska. [Lw.:] Lector „Romania” Bukarest 1923 [antyd. 1922], 139 s.

Inf. wydawcy: J. Mayer: Zapomniany przekład. *Życie Lit.* 1986 nr 39.

2. A. Czechow: Opowieść nieznanego. *Dz. Lud.* 1924 nr 174-231. Wyd. osob. Wwa: Nakł. Bibl. Groszowej [1927], 153 s.

Współwyd. z A. Czechow: W parowie. Pod red. A. Lange. Przeł.: A.W.

3. R. Roland: Danton. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1924.

4. H.G. Wells: Historia świata. Lw.: H. Altenberg 1924, 336 s. Wyd. nast.: Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1935]; wstępem i przyp. J.K. Palczewskiego. Wr.: Ossol. 1978, LXXV, 386 s. *BN* II, 195, także: wyd. 2 1983, wyd. 3 1985.

5. C. Farrere: Nowi ludzie. Powieść. Lw.: Lektor 1925, 338 s.

6. T. Gautier: Klub haszyszystów. Wwa: Bibl. Groszowa [ok. 1925], 158 s. Przedr. zob. poz. 13.

7. Longus: Dafnis i Chloe. Sielanka miłosna. Lw.: Ateneum 1925, 172 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1948; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1962. Wyd. 1 pod nazwiskiem tłumacza.

8. H. de Montherlant: Ludzie areny. Wwa: Rój 1930, 255 s.

9. Einhard: Życie Karola Wielkiego. Przekł., wstęp i objaśn. ... Wwa., Lw.: PWKS 1935 [antydat. 1934], 87 s. Wyd. nast. Wstęp i objaśn. A. Gieysztor. Wr.: Ossol. 1950, XXXVII, 73 s. *BN* II, 59.

10. C.I. Cezar: O wojnie domowej. Przekł., przedm. i przyp. ... Wwa: Czyt. 1951, 141 s. Wyd. 2 tamże 1990.

11. Homer: Odyseja. Wwa: Czyt. 1953, 410 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1956; Wwa: PIW 1959; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1964, tamże: wyd. 5 1965, wyd. 6 1967, wyd. 7 1969, wyd. 8 1972, wyd. 9 1981, wyd. 10 1989; Wwa: Prószyński i S-ka 1998. Nagroda ŻAIKS-u za przekład w 1961. Adapt. tv pt.: Powrót do Itaki. Scenariusz M. Magdziej. TV 1968. — teatr: Adapt. V. Stankovskij. Wyst. Kr., T. Lud. 1986; Adapt. K. Miłobędzka, K. Braun. Wyst. Wr., Wrocławski T. Lalek 1979.

Wyd. skrócone pt.: Wybór z „Odysei” Homera. Tekst grecki z przekł. ... Wstępem i objaśn. opatrzyli: Z. Madyda, J. Safarewicz. [Wwa:] PWN 1956, 422 s.

12. Teofilak Symokata: Listy. Przel. z jęz. grec. na łac.: M. Kopernik. Tekst łac. i grec. ustalił R. Gansiniec. Na jęz. pol. przel. ... Wiersz W. Korwina przel. L.H. Morstin. Przedm.: R. Gansiniec. [Wwa:] PWN 1953, XIX, 173 s.

13. T. Gautier: Stopa mumii i inne opowiadania fantastyczne. Wybrał i posł. opatrzył J. Parvi. Przel.: E. Bąkowska, K. Dolatowska, ... Wwa: PIW 1980, 276 s.

Tu w przekł. J.P.: Klub haszyszystów (poz. 6); Powtórne wcielenie [Avatar].

Praca redakcyjna

I. Pisarze świata Mickiewiczowi. Głosy współczesnych pisarzy zaproszonych przez PEN Club polski. [Wybór i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1962, 237 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1952, ok. 1964. — Wywiady: Rozmowa z J.P. Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 5; Mam swoją busolę: wiarę w człowieka. Rozm. B. Sowińska. *Zycie Warsz.* 1965 nr 57; Pen Club, „Elektra” i uliczka św. Ducha. *Litery* 1972 nr 7; Bliskość i czas. Rozm. Z. Taranienko. *Literatura* 1975 nr 35, przedr. w: Z. Taranienko: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986. SWPP 1. — PP (M. Brykańska). — LP (R. Matuszewski).

J. Witlin: Dwie monografie. *Wiad. Lit.* 1924 nr 8 [rec.: Mitologia]. — [Dwie wiosny:] M. Dąbrowska. *Kob. Współcz.* 1928

nr 10; J.A. Gałuszka: Klejnot prozy polskiej. *Tęcza* 1928 nr 7; J. Iwaszkiewicz. *Wiad. Lit.* 1928 nr 3. — [Król życia:] K. Bukowski: Polska powieść o Oskarże Wildzie. *Prz. Lit.* 1930 nr 7/8; M. Dąbrowska. *Kob. Współcz.* 1930 nr 25; [J. Iwaszkiewicz] Eleuter. *Wiad. Lit.* 1930 nr 13; [J. Kretz] J. Mirski: Nowa książka J.P. Luow. *Wiad. Muzycz. i Lit.* 1930 nr 5/6. — [Dysk olimpijski:] S. Flukowski. *Droga* 1933 nr 5; P. Hulka-laskowski. *Tyg. Il.* 1933 nr 14. — [Odwiedziny i spotkania:] S. Adamczewski: Książka „wielokrotna”. *Wiad. Lit.* 1934 nr 7; S. Flukowski: Eseje P. Pion 1934 nr 19; S. Napierski. *Droga* 1934 nr 3. — [Niebo w płomieniach:] J. Andrzejewski: Płomienie bez ognia. *Prosto z Mostu.* 1936 nr 38; E. Breiter: Walka z Bogiem o Boga. *Wiad. Lit.* 1936 nr 28. — K. Czachowski: Klasyczna powieść laureata XI Olimpiady. *Żmiaz* 1936 nr 217 [rec.: Dysk olimpijski]. — [Niebo w płomieniach:] J. Krzyżanowski. *Pion* 1936 nr 51/52; W. Kubacki: Płonące niebo Teofila. *Gaz. Pol.* 1936 nr 207, przedr. w tegoż: Lata terminowania. Kr. 1963; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1936 z. 8; S. Kawyn: Wiara i czyn. *Luów Lit.* 1937 nr 1. — [Król życia:] T. Parnicki: Nowe spojrzenie na „Króla życia”. *Luów Lit.* 1937 nr 8; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1938 z. 2. — [Trzy znaki zodiaku:] M. Piechal. *Gaz. Pol.* 1938 nr 266; W. Pietrzak. *Prosto z Mostu* 1938 nr 46; T. Zieliński. *Wiad. Lit.* 1938 nr 46. — E. Sawrymowicz. *Polonista* 1946 nr 4/6 [rec.: Gajna trojańska; Przygody Odysusza]. — S.J. Kołodziejczyk: Wąwody o przeszłości. *Twórczość* 1947 z. 2 [rec.: Dwie wiosny; Trzy znaki zodiaku]. — W. Baciewiczówna: Piękny essay P. Warsza 1948 nr 10 [rec.: Król życia]. — [Niebo w płomieniach:] W. Jedlicki: Wiara i historia. *Wiś* 1948 nr 27; J. Kulczycka-Saloni: Wzniesienie powieści P. Kuźnica 1948 nr 41 [dot. też: Dysk olimpijski]; A. Sowiński: Perspektywy na „Niebo w płomieniach”. *Now. Lit.* 1948 nr 10. — A. Starowieyska-Morstinowa: Oberża pod gwiazdami. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 37 [rec.: Godzina śródziemnomorska]. — Z. Starowieyska-Morstinowa: Poeta wielkiego spokoju. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 15/16. — K. Górski. *Prz. Powsz.* 1950 nr 6 [rec.: Godzina śródziemnomorska]. — [Alchemia słowa:] A. Gohubiew. *Tyg. Powsz.* 1951 nr 20; K. Górski. *Znak* 1952 nr 4. — M. Plezia: Nareszcie polski Cezar. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 42 [rec. przekł.: C.] Caesar: O wojnie domowej. — S. Łoś: „Odyseja P.”. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 20 [rec. przekł.: Homer: Odyseja]. — J. Iwaszkiewicz: P. *Nowa Kult.* 1955 nr 23. — J. Krzysztofi: „Daj ci koniec złotej nici ...” *Dziś i Jutro* 1955 nr 23. — Z. Libera: Jubileusz J.P. *Polonistyka* 1955 nr 4. — S. Łoś: P. „Dwie wiosny” i „Dysk olimpijski”. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 22. — Z. Starowieyska-Morstinowa: Słowo laskawe i kojące. W tegoż: Kalejdoskop literacki. Wwa 1955. — J. Susut: Książka skuteczna. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 22 [rec.: Alchemia słowa]. — A. Wat: Z jubileuszu J.P. *Twórczość* 1955 nr 7. — T. Breza: Teofil podpala miasto. W tegoż: Notatnik literacki. Wwa 1956, przedr. w tegoż: Nelly. O kolegach i o sobie. Wwa 1970 [rec.: Niebo w płomieniach]. — S. Lichański: Wtajemniczenia. W tegoż: Literatura i krytyka. Wwa 1956 [rec.: Dwie wiosny]. — M. Strzałkawa: Petrarka żywy. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 15 [rec.: Petrarka]. — [Dzieła wybrane:] L. Winniczuk: W kręgu wiecznie żywego antyku. *Nowe Książ.* 1957 nr 13; W. Maciąg: Podróż do Arkadii. *Twórczość* 1958 nr 8. — Z. Najder: P., czyli dola klasyka. *Twórczość* 1958 nr 9. — R. Zengel: Dzieło imponujące. *Współczesność* 1958 nr 21, przedr. w tegoż: Mit przygody i inne szkice literackie. Wwa 1970. — [Mój Rzym:] J. Iwaszkiewicz: Rzym. *Zycie Warsz.* 1960 nr 164; W. Natanson: Nowa proza P. *Twórczość* 1960 nr 3. — K. Stawicka: Dwa polskie przekłady Odysei. *Rocz. Hum.* 1960 nr 2 [dot. też przekł. J. Wittlina]. — E. Wójcikówna: Główne tendencje artystyczne w twórczości J.P. *Rocz. Hum.* 1960 nr 1. — [Juwenilia:] Z. Falkowski: Retrospekcja klasyka. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 21; L. Gomulicki: W poszukiwaniu utraconego czasu. *Nowe Książ.* 1961 nr 7. — T. Terlecki. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 47 [rec.: Wspomnienia i sylwety]. — K. Wierzyński: „Juwenilia” mojej przyjaźni z P. *Tydz. Pol.*, Londyn 1961 nr 38, przedr. w tegoż: Szkice i portrety literackie. Wwa 1990. — [Powrót do życia:] T. Burek: Odmiany bohatera. *Twórczość* 1962 nr 6; S. Zieliński: Nowy Teofil, czyli niespodzianka. *Nowe Książ.* 1962 nr 3.

— J. Kulig: Między dwoma światami. (50 rocznica twórczości J.P.). *Tyg. Powsz.* 1963 nr 20. — M. Sienkiewicz: J.P. *Życie Lit.* 1963 nr 26. — A. Bromberg: Przypoda J.P. *Kultura* 1964 nr 3. — A. Kijowski: J.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 16. — [Luźne kartki:] A. Klimowicz: Lampa naftowa. *Nowe Książ.* 1965 nr 11; W. Natanson: Luźność a harmonia. *Twórczość* 1965 nr 10; T. Żychiewicz: *Tyg. Powsz.* 1965 nr 27. — W. Natanson: Z powodu „Wrześniowej nocy”. *Twórczość* 1966 nr 10. — T.J. Żółciński: Od antyku po współczesność. (O eseistyce J.P.). *Więź* 1966 nr 9. — A. Gięski: Akacjowy czas. *Odra* 1967 nr 7/8 [rec.: Akacja]. — Z. Kozarynowa: P. rozpamiętuje. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 47 [rec.: Luźne kartki]. — E. Kozikowski: Parandowski. Wwa: Ag. Aut. 1967, 57 s., toż przekł. ang.: [Przel.] Ch. Cenkańska. Warszawa 1977. — [Akacja:] S. Lichański: Nad nowelami P. *Nowe Książ.* 1967 nr 11; J. Susul: *Tyg. Powsz.* 1967 nr 30. — [Szkice:] R. Marszałek: Zegar słoneczny bez rysy. *Twórczość* 1968 nr 8; T. Szaja. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 26; Z. Zabicki: Estetyka P. *Nowe Książ.* 1968 nr 22. — B. Biliński: Nad rzymskim albumem. *Mies. Lit.* 1969 nr 11 [rec.: Rzym]. — M. Kaniewska: *Polonistyka* 1969 nr 5 [rec.: Niebo w płomieniach]. — J. Prokop: W poszukiwaniu utraczonego czasu. *Współczesność* 1970 nr 18, przedr. w: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972, wyd. 2 tamże 1974. — B. Sadkowski: P. a Wilde. *Prz. Hum.* 1970 nr 1. — G. Harjan: Jan Parandowski. New York: Twayne 1971, 160 s. — J.B. Ożóg: J.P. po wojnie. W tegoż: Na mojej drodze. Wr. 1971. — S. Stabryła: Rozmowy z Wiecznym Miastem. *Nowe Książ.* 1971 nr 13 [rec.: Mój Rzym]. — S. Velea: J.P. W: Studii de literatura universală și comparată. București 1971. — [Trzy znaki zodiaku:] W.J. Kasiński: Pod gwiazdami zodiaku. *Nowe Książ.* 1972 nr 19; S. Stabryła: Między fikcją a historią. *Twórczość* 1972 nr 12. — W. Studencki: Alchemik słowa. (Rzecz o Janie Parandowskim). Cz. 1-2. Opole: WSP 1972, 1974, 151, 137 s. — Z. Libera: J.P. w kręgu tradycji klasycznych. *Literatura* 1973 nr 28. — I. Walas: Alchemia kultury. *Literatura* 1974 nr 14. — M. Gluzińska: Świat książek w twórczości J.P. *Rocz. Bibl.* 1975 z. 3/4. — [A. Grajewski] K. Narutowicz: Olimpijczyk. *Życie i Myśl* 1975 nr 9. — Z. Kozarynowa: Lwówianin i Krakowianin z latarką Diogenesa. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 51 [rec.: Refleksje]. — A. Sulikowski: Zaufać sobie i swemu istnieniu. *Więź* 1976 nr 7/8 [rec.: Pod zamkniętymi drzwiami czasu]. — M. Kielska-Żukowska: Jeszcze raz o J.P. *Meander* 1977 nr 7/8. — Z. Kubiak: Klasyk polskiej prozy. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 51, przedr. w tegoż: Jak w zwierciadle. Wwa 1985. — T. Parnicki: Spotkania. (Wspomnienia o J.P.). *Kultura* 1978 nr 41. — A. Świderkówna: Antyk żywy. *Nowe Książ.* 1978 nr 10 [rec.: Z antycznego świata]. — J. Żuławska: Szlachetne konsekwencje pisarstwa. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 51. — J. Danielewicz: J.P. — piewca kultury antycznej. *Filomata* 1979 nr 326. — I. Jokiel: O strukturze „Dwóch wiosen”. *J.P. Pr. Nauk. WSP. Częst. Filol. Pol.* 1979 nr 2. — L. Kielanowski: Pamięci J.P. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 13. — Z. Libera: J.P. *Polonistyka* 1979 nr 2. — K. Michałowski: Wspomnienie o J.P. *Meander* 1979 nr 2. — J.S. Pasięrb: Pisarz wielkiego umiaru. *Znak* 1979 nr 10. — S. Stabryła: Urzeczenie antykiem. (Szkic o J.P.). *Meander* 1979 nr 2. — J. Starnawski: J.P. (1895-1978) jako profesor literatury porównawczej. *Ruch Lit.* 1979 nr 4. — M. Szarmach: J.P. (1895-1978). *Filomata* 1979 nr 326. — K. Święgocki: J.P. mit śródziemnomorski. *Mies. Lit.* 1979 nr 1. — J. Wojciechowski: Znak kolibra. *Nowe Książ.* 1979 nr 1 [rec.: Eros na Olimpi]. — Z. Libera: J.P. (1895-1978). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1978, wyd. 1980. — I. Wieniewski: Pisarz urzeczony antykiem. *Filomata* 1980 nr 334. — A. Witkowska: Z zagadnień teorii eseju (na przykładzie twórczości J.P.). *Ruch Lit.* 1981 nr 2. — I. Parandowski: Dzień Jana. (Wspomnienia żony). Wwa: Iskry 1983, 203 s. — M. Marjanik: Zdania jednoczone we werbalne w języku polskim i rosyjskim. (Na materiale powieści J.P. „Niebo w płomieniach” i jej rosyjskiego przekładu). *Stud. i Mater.* 1984 nr 15. — S. Zabierowski: J.P. „Godzi-na śródziemnomorska”. (Próba interpretacji). *Ruch Lit.* 1984 nr 4, przedr. w tegoż: Dziedzictwo Conrada w literaturze polskiej. Kr. 1992. — J.Z. Lichański: Wtajemniczenia i refleksje.

Szkic monograficzny o Janie Parandowskim. Łódź: WŁ 1986, 141 s. — J. Mayer: Zapomniany przekład. *Życie Lit.* 1986 nr 39 [dot. przekł.: R. Maran: Bataua]. — I. Ewertowska-Kłaja: Überlegungen zu drei galizischen schulromanen polnischer Autoren. W: Galizien — eine literarische Heimat. Pozn. 1987. — M. Kozłowski: Oddech czasu — o „Dysku olimpijskim”. *Okolice* 1988 nr 5/6. — A. Międzyrzeczki: Własny czas: własne prawa. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 46. — D. Kretowska: J.P. Życie i twórczość. Tor: Woj. Bibl. Publiczna i Książ. Miej. im. M. Kopernika 1989, 13 s. — Z. Kubiak: J.P. pisarz polski. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 8. — Z. Libera: Świat książek J.P. Wwa: Czyt. 1989, 15 s. — Z. Libera: J.P. — mistrz literackiego eseju. *Twórczość* 1994 nr 3. — Z. Kubiak: Dziedzic europejskich wieków. *Rzeczpospolita* 1995 nr 110. — K. Dybiak: Pionier sowietologii. *Rzeczpospolita* 1996 nr 94. — Z. Libera: J.P. *Więź* 1996 nr 6. J.Z.

PARNICKI Teodor 1908-1988

Krypt.: p.t.; (p.t.); t.p.; (t.p.); T.P.
Powieściopisarz.

Urodzony 5 marca 1908 w Charlottenburgu, na przedmieściach Berlina; syn Bronisława Parnickiego, inżyniera, i Augustyny z Piekarskich. W 1911 wyjechał wraz z rodzicami do Rosji, mieszkał w Moskwie, Kijowie i Baku, a po wybuchu I wojny światowej w Ufie, dokąd rodzina otrzymała nakaz przeniesienia się (tu w 1918 zmarła jego matka). W 1918 wstąpił do Korpusu Kadetów i wraz z nim został ewakuowany do Władywostoku, skąd uciekł i samotnie przedostał się w 1920 do Charbinia. Pozostawał tu pod opieką kolonii polskiej. W 1927 ukończył polskie Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Charbinie. Pierwsze studium pt. „Henryk Sienkiewicz a Aleksander Dumas (ojciec)” ogłosił w 1928 w wychodzącym w Charbinie *Tygodniku Polskim* (nr 302-305). Po powrocie w 1928 do kraju studiował polonistykę, anglistykę oraz orientalistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie (studiów nie ukończył). Na drugim roku studiów został członkiem zarządu Studenckiego Koła Polonistów i współautorem wydawanych przez Koło wespół z Bratnią Pomocą jednodniówek. Od 1928 ogłaszał artykuły o tematyce głównie literackiej i orientalistycznej, recenzje, opowiadania oraz nowele, m.in. w *Słowie Polskim* (do 1930), *Lwowskim Kurierze Porannym* (1929-30), *Gazecie Polskiej* (1931-39), *Kurierze Lwowskim* (1932-34), *Kurierze Literacko-Naukowym*, dodatku *Kuriera Powszechnego* (1933-38), *Przeglądzie Powszechnym* (1933-38), *Wiadomościach Literackich* (1934-37), *Drodze* (1935-36), *Kulturze* (1938-39). Przez krótki czas brał udział w redagowaniu miesięcznika *Wczoraj-dziś-jutro* (w 1933); pozostawał w kontakcie z grupą młodych pisarzy lwowskich skupionych wokół tego pisma. Od 1933 wygłaszał corocznie na UJK cykle wykładów o literaturze rosyjskiej i jednocześnie prowadził od 1934 działalność odczytową w wielu miastach. W 1933 został członkiem ZZLP we Lwowie (od 1938 członek Zarządu

Głównego Związku). W 1934 ożenił się z Elżbietą Jackowską (rozwód ok. 1954). W 1939 jako stypendysta PAL podróżował po Europie, m.in. do Bułgarii, Grecji i Włoch. W sierpniu 1939 powrócił do Lwowa i przebywał tam po wybuchu II wojny światowej i zajęciu tych terenów przez ZSRR. W styczniu 1940 został aresztowany i wywieziony do Kazachstanu. Zwolniony po zawarciu paktu Sikorski-Majski i nawiązaniu stosunków dyplomatycznych z ZSRR, pracował od sierpnia 1941 w Ambasadzie Polskiej w Kujbyszewie, początkowo pełnił funkcję zastępcy attaché prasowego, a następnie attaché kulturalnego. W 1941-42 był członkiem redakcji, a następnie redaktorem odpowiedzialnym wydawanego tam tygodnika Polaków w ZSRR, *Polska*. Na wiosnę 1943 wyjechał wraz z personelem ambasady do Teheranu, a stamtąd przez Irak, Syrię i Liban do Jerozolimy. Kontynuował twórczość literacką. Na początku 1944 przyjechał na wezwanie rządu polskiego do Wielkiej Brytanii, po pół roku został mianowany attaché do spraw kultury poselstwa w Meksyku; funkcję tę pełnił do lipca 1945. Następnie pozostał w Meksyku i poświęcił się pracy literackiej i łączącymi się z nią badaniami nad historią i kulturą starożytną. Utrzymywał się z honorariów autorskich i pomocy materialnej organizacji polonijnych. W 1951 otrzymał Katolicką Nagrodę Literacką przyznaną przez Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas” w Londynie, w 1952 nagrodę Związku Polaków Gruzlików w RFN. W 1955 ożenił się z Eleonorą Winczewską-Grygiel. W 1957 ufundował stypendium dla młodego pisarza w kraju. W 1963 przyjechał na pół roku do Polski na zaproszenie Instytutu Wydawniczego „Pax”. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka i nagrodę paryskiej *Kultury*. W 1965 ponownie odwiedził kraj. W 1966 został reaktywowany w prawach członka ZLP. W 1967 przeniósł się na stałe do Polski i zamieszkał w Warszawie. W 1971 otrzymał ponownie nagrodę literacką im. W. Pietrzaka, a w 1972 Nagrodę Państwową I stopnia. W 1972/73 wygłosił w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego cykl wykładów na temat swojej twórczości. W 1978 otrzymał nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość oraz działalność radiową i telewizyjną, w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną. W 1983 został mianowany doktorem honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W 1984 otrzymał ponownie Nagrodę Państwową I stopnia oraz nagrodę Funduszu Literatury, w 1985 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, a w 1988 nagrodę literacką Centralnego Komitetu SD. Od 1988 wchodził w skład Fundacji Kultury Polskiej. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968), Orderem Sztandaru Pracy

I klasy (1978), Odznaką Honorową m. Poznania (1984), tytułem honorowym „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1986). Zmarł 5 grudnia 1988 w Warszawie.

W 1998 zostało założone w Katowicach Towarzystwo Literackie im. T. Parnickiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Trzy minuty po trzeciej. [Powieść]. *Lwow. Kur. Poranny* 1929 nr 414-604, 1930 nr 1-23.

2. Rozkaz nr 94. Powieść. Powst. ok. 1931.

Nagroda w konkursie literackim stowarzyszenia Opieka Polska nad Rodakami za Granicą w 1931 (inf. autora).

3. Czan-Tso-Lin. [Opowieść dla młodzieży]. *Wwa: Rój* [1932], 61 s.

4. Hrabia Julian i król Roderyk. [Powieść]. Powst. 1934. Druk fragm.: Potęga sztuki. *Sygnaly* 1934 nr 10-11. Druk całości z podtyt. Powieść historyczna. *Posł.*: W. Sadkowski. Pozn.: WP 1976, 179 s.

Powieść napisana na konkurs *Il. Kur. Codz.* w 1934 (inf. autora).

5. Mandżuko. (Walka o wschód). Sztuka w 6 odsłonach. Praprem. Łódź, T. Popul. 1934.

6. Aecjusz, ostatni Rzymianin. Powieść historyczno-biograficzna. *Wwa: Rój* 1937, 310 s. *Wyd. nast.*: Nowy Jork: Roy Publishers 1945, tamże [ok. 1946]; *wyd.* 3 *Wwa: Pax* 1956, tamże: *wyd.* 4 1957, *wyd.* 5 1967, *wyd.* 6 1977; *wyd.* 7 *Wwa: Bellona* 1995. *Przedr. zob. poz. 25.*

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 16.

Przekł.: bułg.: Aecij, poslednijat rimljanin. [Przeł.] D. Dobrev. *Sofija* 1978, — estoń.: Aetius, viime roomlane. [Przeł.] A. Raid. *Tallinn* 1972, — niem.: Aetius, der letzte Römer. [Przeł.] F. Griese. *Frankfurt am Main* 1989, — ros.: Aecij, poslednij Rimljanin. [Przeł.] Ju. Abyzov. *Moskva* 1969, — węgier.: Aetius, az utolsó Római. [Przeł.] L. Dobos. *Budapest* 1982.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. *Radio* 1979.

7. Srebrne orły. Powieść historyczna. T. 1-2. Jerozolima: Wydawn. W Drodze 1944, 1945, 353 + 272 s. *Wyd. nast.*: *wyd.* 2 z podtyt. Powieść z przełomu wieków X i XI. *Wr.*: Książ.-Atlas 1949; *wyd.* 3 *Wwa: Pax* 1956, tamże: *wyd.* 4 1957, *wyd.* 5 1960, *wyd.* 6 1964, *wyd.* 7 1966; *wyd.* 8 *Wwa: Czyt.* 1967; *wyd.* 9 *Wwa: Pax* 1975, *wyd.* 10 tamże 1985.

Przekł.: bułg.: Srebrni orli. [Przeł.] K. Mitova. *Sofija* 1987, — czes.: Stříbrní orli. [Przeł.] J. Simonides. *Praha* 1982, — ros.: Serebrjanye orly. [Przeł.] Ju. Abyzov. *Moskva* 1982.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. *Radio* 1966, — tv: Scenariusz: S. Szlachtycz. *Film* w realizacji w 1976-1977.

8. Słowo i ciało. Powieść z lat 201-203. Powst. 1953. *Wyd.* *Wwa: Pax* 1960, 685 s. *Wyd. nast.* tamże: *wyd.* 2 1974. *Przedr. zob. poz. 25.*

Data powstania wg inf. autora.

Przekł. franc.: Le verbe et la chair. [Przeł.] A. Wyss. *Lausanne, [Paris]* 1995.

P

9. Koniec Zgody Narodów. Powieść z roku 179 przed narodzeniem Chrystusa. T. 1-2. Paryż: Inst. Lit. 1955, 308 + 293 s. Wyd. nast. Wwa: Pax 1957, tamże: wyd. 4 [!] 1968. Przedr. zob. poz. 10, 25. Przekł. franc.: La fin de „L'Entante des peuples”. [Przeł.] E. Czachorowska. Montricher 1991. Adapt. radiowa: Śledztwo w sprawie Leptynesy. Adapt.: W. Billip. Radio 1978. — Koniec Zgody Narodów. Cz. 1-22. Adapt.: B. Prządka. Radio 1984.
10. Dzieła wybrane. Wwa: Pax 1958.
[T. 1]. Koniec Zgody Narodów. Powieść z roku 179 przed narodzeniem Chrystusa. Wyd. 2 [właśc. 3], 664 s. Zob. poz. 9.
[T. 2]. Opowiadania. 117 s.
Zawartość: Ludzie i bogi; Epos; Człowiek i naród; Imperator; Hrabia Julian [poz. 4]; Taka sobie dziewczyna; Kochali ją; Miłość i płaszcz; Krzywoprzyświeca; Lew ugodzony grottem; Zła wroźba; Bracia; Biała róża; Geniusze; Skok Alvarada. — Opowiadania z l. 1932-1934, druk. głównie w *Kur. Łwow.*
11. Twarz księżycy. [Trylogia]. Wwa: Pax.
Cz. 1. (Powieść z wieków III-IV). 1961, 401 s.
Cz. 2. (Opowieść bizantyńska z roku 450). 1961, 517 s. Wyd. 2 tamże 1967.
Cz. 3. 1967, 570 s.
Tom bez podtytułu.
12. Nowa baśń. [Cykl powieściowy]. Wwa: PIW.
Cz. 1. Robotnicy wezwani o jedenastej. Objasn. oprac. A. Jelicz. 1962, 277 s. Wyd. 2 tamże 1972.
Cz. 2. Czas siania i czas zbierania. Posł.: A. Jelicz. 1963, 437 s.
Cz. 3. Labirynt. 1964, 334 s.
Cz. 4. Gliniane dzbany. 1966, 430 s.
Cz. 5. Wylęgarnie dziwów. 1968, 353 s.
Cz. 6. Palec zagrożenia. 1970, 619 s.
13. Tylko Beatrycze. Powieść historyczna. Wwa: Pax 1962, 410 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1971, wyd. 4 1973; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1977; Wwa: PIW 1995. Przedr. zob. poz. 25. Adapt. tv: Scenariusz: S. Szlachtycz. TV 1975.
14. I u możnych dziwny. Powieść z wieku XVII. Wwa: Pax 1965, 418 s. Przedr. zob. poz. 25.
15. Koła na piasku. Powieść z roku 160 przed narodzeniem Chrystusa. Wwa: Pax 1966, 335 s. Przedr. zob. poz. 25.
16. Śmierć Aecjusza. Powieść z lat 451-457. Wwa: Pax 1966, 427 s. Wyd. 3 Wwa: Bellona 1995. Przedr. zob. poz. 25.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 6.
17. Zabij Kleopatrze. [Powieść]. Wwa: Pax 1968, 445 s. Przedr. zob. poz. 25.
18. Inne życie Kleopatry. Powieść z wieku XIX. Wwa: Pax 1969, 458 s.
Powieść uznana przez Rozgłośnie Pol. Radia Wolna Europa za najlepszą książkę w 1970.
19. Muza dalekich podróży. Powieść. Wwa: Pax 1970, 650 s. Przedr. zob. poz. 25.
20. Tożsamość. Powieść. Wwa: Czyt. 1970, 393 s.
21. Przeobrażenie. Powieść. Wwa: Czyt. 1973, 649 s.
22. Rodowód literacki. [Wstęp:] J.Z. Jakubowski. *Mies. Lit.* 1973 nr 1-8, 11-12. Wyd. osob. Wwa: Pax 1974, 225 s. Por. poz. 26.
Zawiera wersję skróconą (I-XIII) cyklu wykładów wygl. w 1972/1973 na UW.
23. Stałiśmy jak dwa sny. [Powieść]. Wwa: Pax 1973, 682 s.
24. Sam wyjdę bezbronny. Powieść historyczno-fantastyczna w trzech częściach. Posł.: A. Polkowski. Wwa: Pax 1976, 686 s. Przedr. zob. poz. 25. Nagroda Państwowa I stopnia (łącznie z poz. 28) w 1984.
25. Dzieła. Wwa: Pax 1977-1989.
[1]. Aecjusz, ostatni Rzymianin. Wyd. 6. 1977, 310 s. Zob. poz. 6.
[2]. Szkice literackie. Wstęp: Z. Lichniak. 1978, LXXII, 218 s.
Zawartość w działach: Twarzą ku wschodowi; Poszukiwacze Boga u kresu swych dróg [w lit. ros.]; O humanizmie katolickim; Humanizm katolicki.
[3]. Śmierć Aecjusza. Wyd. 2 1978, 427 s. Zob. poz. 16.
[4]. I u możnych dziwny. Wyd. 2. 1980, 418 s. Zob. poz. 14.
[5]. Koniec Zgody Narodów. Wyd. 4. 1981, 664 s. Zob. poz. 9.
[6]. Słowo i ciało. Wyd. 3. 1981, 685 s. Zob. poz. 8.
[7]. Muza dalekich podróży. Wyd. 2. 1982, 650 s. Zob. poz. 19.
[8]. Rozdwojony w sobie. Powst. przed 1983. Wyd. zob. poz. 28.
[9]. Tylko Beatrycze. Wyd. 6. 1983, 410 s. Zob. poz. 13.
[10]. Sam wyjdę bezbronny. Wyd. 2. 1985, 686 s. Zob. poz. 24.
[11]. Zabij Kleopatrze. Wyd. 2. 1986, 445 s. Zob. poz. 17.
[12]. Koła na piasku. Wyd. 2. 1989, 335 s. Zob. poz. 15.
26. Historia w literaturę przekuwana. Prolog: J.Z. Jakubowski. Wwa: Czyt. 1980, 426 s. Por. poz. 22.
Cykl wykładów (I-XXIII) nt. powieści historycznej oraz nt. własnego piarstwa wygl. na UW.
Nagroda *Mies. Lit.* w 1980.
27. Dary z Kordoby. Powieść na tle przełomu lat 1018 i 1019. Pozn.: WP 1981, 421 s.
28. Rozdwojony w sobie. [Powieść]. Wwa: Pax 1983, 476 s. Zob. poz. 25 (8).
Nagroda Państwowa I stopnia (łącznie z poz. 24) w 1984.
29. Sekret trzeciego Izajasza. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1984, 786 s.

30. [Dzienniki]. Powst. przed 1988. Wyd. fragm. pt. Wyjątki i wyimki z Dzienników z lat 1980-1984 oraz 1987 i 1988. Oprac. W. Sadkowski. *Lit. na Świecie* 1993 nr 1/3 s. 403-521.

31. Kordoba z darów. Powieść na tle dziejów XI wieku. Pozn.: WP 1988, 352 s.

32. Opowieść o trzech Metysach. T. 1-2. Powst. przed 1988. Wyd. Wwa: Noir sur Blanc 1994, 493, 338 s.

T. 1. Raczej jednak oni; t. 2. Raczej ja.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1988. — Wywiady: Atlas wyobraźni historycznej. Rozm. M. Sprusiński. *Nowe Książ.* 1970 nr 23; Rozmowa z T.P. Rozm. W. Jamrozak. *Nurt* 1971 nr 1; „Przełastem szukać wzorów”. Rozm. W. Sadkowski. *Lit. na Świecie* 1974 nr 4; T.P. (O swojej twórczości). Oprac. W. Jamrozak. *Nurt* 1988 nr 3; „Uparłem się, aby być pisarzem polskim”. Rozm. Z. Lichniak. *Kierunki* 1988 nr 10.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — LP (M. Czermińska). — LP* po 1939 (j) [J. Łukasiewicz]. — A. Niewiarowski; T.P. W: A. Niewiarowski, A. Smuszkievicz: *Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej*. Pozn. 1990.

[Aecjusz, ostatni Rzymianin] J. Andrzejewski: Powieść Parnickiego. *Prosto z Mostu* 1937 nr 37; T. Banaś: Na zakreście historii. *Sygnaly* 1937 nr 35; M. Krüger: Powieść o Aecjuszu. *Pion* 1937 nr 47; T. Sinko: Powieść o „Ostatnim Rzymianinie”. *Kur. Lit.-Nauk* 1937 nr 37; E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1938 nr 5. — [Srebrne orły:] H. Markiewicz: O „Srebrnych orłach” T.P. *Odrodzenie* 1947 nr 29; G. Herling-Grudziński: Powieści historyczne P. *Wiadomości*. Londyn 1948 nr 47/48 [dot. też Aecjusz, ostatni Rzymianin]; R. Kiernowski: *Obraz Polski Piastowskiej*. *Twórczość* 1949 nr 7; A. Gołubiew. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 4, przedr. w tegoż: *Świadczenie przemian*. Kr. 1974; A. Poleska: *Ścieżka olbrzyma*. *Życie*, Londyn 1950 nr 52/53. — [J. Stempowski] P. Hostowicz: Notatnik niespiesznego przechodnia. *Kultura*, Paryż 1954 nr 5 [rec. rkpsu: *Słowo i ciało*]. — M. Czuchnowski; *Koniec urody powieści?* (Kilkanaście uwag o nowej książce T.P.). *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1956 nr 12 [rec.: *Koniec Zgody Narodów*]. — P. Jasienica: Duch powszechności. *Nowe Książ.* 1957 nr 5 [rec.: Aecjusz, ostatni Rzymianin; Srebrne orły; Koniec Zgody Narodów]. — P. Jasienica: T.P.: Srebrne orły. W tegoż: *Ślady potyczek*. Wwa 1957. — [Koniec Zgody Narodów:] H. Berezka: Powieść już nie tylko historyczna. *Twórczość* 1958 nr 6, przedr. pt. *Historia*. W tegoż: *Sztuka czytania*. Wwa 1966. — J. Łukasiewicz: *Republika mieszanów*. *Więź* 1958 nr 1. — J. Maziarzy: *Pochwała intelektu*. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 20. — [J. Stempowski] P. Hostowicz: Notatnik niespiesznego przechodnia. *Kultura*, Paryż 1958 nr 9 [rec.: *Koniec Zgody Narodów*]. — W. Billip: *Nad powieściami T.P.* *Twórczość* 1959 nr 6. — A. Hamerliński: *Matematyka literatury*. *Od Nowa* 1959 nr 1. — J.M. Świąćci: *Z historii filozofii średniowiecza*. (Na marginesie „Srebrnych orłów” T.P.). *Aten. Kapł.* 1959 z. 1-3. — [Słowo i ciało:] H. Berezka: *Credo P. Twórczość* 1960 nr 5; J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 50; W. Maciąg: *Nowa powieść P.* *Życie Lit.* 1960 nr 15. — Z. Zielonka: *Wielka przygoda literatury*. *Więź* 1960 nr 9. — [Twarz księżyc:] K. Brończyk: *Antypowieść T.P.* *Życie i Myśl* 1961 nr 7/8; S. Podhorska-Okolów: *Mędzecz czy sofista*. *Twórczość* 1961 nr 9; H. Berezka: *O naturze spełnień*. *Prz. Kult.* 1962 nr 15. — T. Burek: *Świat niewymierny T.P.* *Twórczość* 1962 nr 6 [rec.: *Twarz księżyc*]. — T. Cieślakowska: *Istnienie i nieistnienie bohatera jako chwyt kompozycyjny powieści T.P.* „Słowo i ciało”. *Zesz. Nauk. UŁ Nauki Hum.-Spot.* 1962. Ser. 1. Z. 25. — A. Kijowski: *Twórczość 1962* nr 10 [rec.: *Nowa baśń*]. — J. Łukasiewicz: *Oblicze księżyc*. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 23 [rec.: *Twarz księżyc*. Cz. 1, 2]. — J. Łukasiewicz: *Spór o tożsamość człowieka*. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 51/52 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 1, 2]. — E. Sarnowska:

Antyczne tworzywo współczesnej powieści. (Twórczość T.P.). *Meander* 1963 nr 2/3. — Z. Szpotański: T.P. *Znak* 1963 nr 4. — H. Berezka: T.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 15. — W. Billip: *Historia i poezja*. *Nowe Książ.* 1964 nr 2 [rec.: *Tylko Beatryczel*]. — W. Billip: *Opowieść o heroizmie myślenia*. *Nowe Książ.* 1964 nr 3, 19 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 2, 3]. — P. Kunczewicz: *Wielkość i niedza T.P.* *Współczesność* 1964 nr 7, przedr. w: *Samotni wobec historii*. Wwa 1977. — M. Sprusiński: T.P. *Życie Lit.* 1964 nr 3. — H. Berezka: *Powieść P.* *Tyg. Kult.* 1965 nr 35, przedr. w: *Proza, poezja*. Wwa: 1966 [rec.: *I u moźnych dziwny*]. — T. Burek: *Nowe piękno*. *Twórczość* 1965 nr 4 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 1-3]. — T. Cieślakowska: *Pisarstwo T.P.* Wwa: Pax 1965, 269 s. — [I u moźnych dziwny:] J. Łukasiewicz: *Powrót Zagłoby*. *Ucieczka do „eposu”*. W tegoż: *Zagłoba w piekle*. Wwa 1965; Z. Szpotański. *Więź* 1965 nr 11. — R. Wasuta: *Historia jednego świata*. *Polska* 1966 nr 9. — [Śmierć Aecjusza:] H. Berezka: *Dalszy ciąg dzieła P.* *Tyg. Kult.* 1967 nr 24; J. Błoński: *Aecjusz albo o niepoznawalności historii*. *Tyg. Kult.* 1967 nr 46 [dot.: Aecjusz, ostatni Rzymianin]. — J. Łukasiewicz: *Twórczość 1967* nr 4 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 4]. — J. Łukasiewicz: *Twórczość 1967* nr 12 [rec.: *Śmierć Aecjusza*]. — [Kola na piasku:] J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 1; W. Maciąg: *Nietrwale ślady człowiecze*. *Twórczość* 1967 nr 2; M. Szpakowska: *Niemożliwość historii*. W: *Proza, poezja*. Wwa 1967. — E. Sarnowska: *Mity i alienacja*. *Mies. Lit.* 1967 nr 7 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 4]. — J. Stempowski: T.P. *Powst. 1967*. *Druk Arka** 1988 nr 21. — T. Burek: *Jeszcze nie pełnia*. *Twórczość* 1968 nr 6 [Twarz księżyc. Cz. 3]. — W. Jamrozak: *Przeciw uroszczeniom literatury*. *Nurt* 1968 nr 2 [rec.: *Śmierć Aecjusza*]. — M. Jankowiak: *Sztuka narracji w powieściach historycznych T.P.* Tor. 1968, 48 s. *Zakład literatury XX w.* UMK; [BL PAN, przedr. w: *O prozie polskiej XX wieku*. Wr. 1971. — J. Łukasiewicz: *Baśń o naszym — nienaszym świecie*. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 37 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 5]. — W. Maciąg: *The historical novel as investigation. An recit historique, sous forme d'enquête judiciaire*. *Pologne Littéraire*, Wwa 1968 nr 1 [dot.: *Kola na piasku*]. — E. Sarnowska: *Baśń nad baśniami*. *Nurt* 1968 nr 12 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 5]. — W. Jamrozak: *Dramat historii — dramat powieści*. *Nurt* 1969 nr 8 [rec.: *Zabij Kleopatrze*]. — K. Mętrak: *Rzecz o przemienieniu Polski w świadomości*. „Srebrne orły” T.P. *Kultura* 1969 nr 28, przedr. w: *Krytyka twórczości przekłeta*. Wwa 1995. — J. Piesszchachowicz: *Tropami P.?* *Twórczość* 1969 nr 9. — Z. Szpotański. *Więź* 1969 nr 1 [rec.: *Twarz księżyc*]. — P. Trzebuchowski: *Alchemia słowa T.P.* *Życie i Myśl* 1969 nr 5 [rec.: *Zabij Kleopatrze*]. — J. Litwinek: *Poglądy T.P. na powieść historyczną (1928-1939)*. *Acta Univ. Wratisl.* 1970 nr 131. — J. Łukasiewicz: *Ostatni tom „Nowej baśni”*. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 48 [rec.: *Nowa baśń*. Cz. 6]. — W. Sadkowski: *Parnicki. Wprowadzenie w twórczość powieściopisarską*. Wwa: Ag. Aut. 1970, 59 s.; też w jęz. ang.: [Przeł.] A. Dobrowolski. *Tamże* 1978. — S. Barańczak: *Dowód tożsamości*. *Twórczość* 1971 nr 9, przedr. w: *Ironia i harmonia*. Wwa 1973. — [Tożsamość:] J. Gondowicz: *„Tożsamość” do ustalenia*. *Kultura* 1971 nr 16; W. Jamrozak: *Głosa do P.* *Nurt* 1971 nr 9. — W. Łojek: *Polska powieść historyczna dwudziestolecia jako wyraz nowej świadomości literackiej: Rewizja przeszłości; Człowiek w konflikcie z historią; Nowe ujęcie biografii historycznej*. *Pr. Polonist.* Ser. 27. 1971. — A. Polkowski: *Klucze do królestwa T.P.* *Życie i Myśl* 1971 nr 9. — S. Stabryła: *Autobiografia na głosy*. *Twórczość* 1971 nr 6 [rec.: *Muza dalekiej podróży*]. — M. Szybist: *Doktryna twórcza i sztuka T.P.* *Życie Lit.* 1971 nr 21. — [W. Skalmowski] M. Broński: *Muza T.P.* *Kultura* 1972 nr 4. — M. Czermińska: *Czas w powieściach P.* Wr.: Ossol. 1972, 134 s. — M. Czermińska: *Księgi rodu mieszanów — T.P. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1972, wyd. 2 tamże 1974. — J. Łukasiewicz: *W dalekiej podróży*. *Nurt* 1972 nr 1. — Z. Mocarska: *Aluzje literackie w powieści T.P.* *J u moźnych dziwny**. *Zesz. Nauk. UMK* 1972 nr 48. — M. Sprusiński: *Labyrinth świata T.P.* *Literatura* 1972 nr 23; przedr. w tegoż: *Między prawdą a zmyśleniem*. Kr. 1978. — M. Dąbrowski: *Zapasy z P.* *Twórczość* 1973 nr 12 [rec.: Sta-

liśmy jak dwa sny]. — W. Karpiński: W poszukiwaniu tożsamości. *Twórczość* 1973 nr 5 [rec.: Tylko Beatrycze]. — M. Szybist: P. i sprawa polska. *Teusty* 1973 nr 4. — M. Czermińska: Teodor Parnicki. Wwa: PIW 1974, 209 s. — A. Golubiew: Dziedzictwo w literaturze. W tegoż: Świadkowie przemian. Kr. 1974 [rec.: Srebrne orły]. — [Przeobrażenie:] J. Gondowicz: Lubic P.? *Nowe Książki*, 1974 nr 3; B. Zadura: Koło za kołem, koło za kołem... *Twórczość* 1974 nr 8. — A. Chojnacki: P. w labiryncie historii. Wwa: PWN 1975, 270 s. — [Rodowód literacki:] J. Łukasiewicz: P. i powołanie pisarza. *Twórczość* 1975 nr 5; M. Ziółek: P. przekuwanie historii w literaturę. *Mies. Lit.* 1975 nr 4. — W. Jamrozik: Co to jest powieść historyczno-fantastyczna. *Nurt* 1976 nr 8. — A. Konkowski: Zdanie przemienione w wizję. *Nowe Książki* 1976 nr 22 [rec.: Hrabia Julian i król Roderik]. — E. Sarnowska-Temenuk: Powieściopisarz historyczny. (O twórczości T.P.). W: *Lektury i problemy*, Wwa 1976. — A. Archeusz: Legat wiekistej zagadki. *Nowe Książki*, 1977 nr 12 [rec.: Sam wyjde bezbronny]. — K. Dybiak: Krytyczna działalność powieściopisarza. (O krytyce literackiej T.P. w latach 1928-1938). *Pam. Lit.* 1979 z. 3. — T. Bujnicki: Powieść historyczna wśród prądów epoki. („Aecjusz, ostatni Rzymianin” T.P.). W tegoż: *Sienkiewicz i historia*. Wwa 1981. — M. Jankowski: Pierwsza faza autotematyzmu w twórczości T.P. *Zesz. Nauk WSP w Byd. Stud. Filol.* 1981 z. 11. — [Dary z Kordoby:] W. Jamrozik: Język jako klucz do historii. *Nurt* 1982 nr 2; L. Rola: Popisy krasomówcze. *Twórczość* 1982 nr 5. — W. Skalmowski: History as fiction. (The novels of T.P.). W: *East European Literature*. Berkeley 1982. — F. Sowa: Uwagi o składni powieści T.P. *Pr. Nauk. USL w Katow.* 1982 nr 537. — Z. Bauer: Autonomografia. *Nowe Książki*, 1984 nr 2 [rec.: Rozdwojony w sobie]. — K. Dąbkowska: Zrozumieć P. *Kult., Ośw., Nauka* 1984 nr 4. — A. Marzec: Powieść dla siebie. *Mies. Lit.* 1984 nr 2, przedr. w: *Co jest w człowieku*. Łódź 1993 [rec.: Rozdwojony w sobie]. — B. Bakula: Powieść autotematyczna i dialog. O kreacji autora i postaci literackiej w „Przeobrażeniu” T.P. *Stud. Polonist.* 1985 [t.] 13. — M. Jankowski: Przemiany poetyki P. Bydg. Wydawn. Uczelniane WSP 1985, 173 s. — A. Chojnacki: Historia, która opowiada się sama. *Mies. Lit.* 1986 nr 7. — J. Ślósarska: Czas w twórczości T.P. *Pr. Nauk. USL w Katow.* 1986 nr 741. — A. Izdebska: Problemy poznania w wybranych powieściach T.P.; D. Szajnertowa: Przyczynek do genealogiczno-warsztatowej charakterystyki twórczości T.P. (dramatyzacja powieści). W: *Problemy polskiej powieści historycznej po 1939 roku*. Bydg. 1987. — W. Jamrozik: „Róża, co wół wychyliła”. O „Końcu Zgody Narodów” T.P. *Nurt* 1988 nr 3. — E. Jedrzejko: Modalizacja wypowiedzi w prozie T.P. (na przykładzie powieści „Koniec Zgody Narodów”). *Prz. Hum.* 1988 nr 4/5. — J. Pieszczałowicz: Migotliwe światy P.; „Bunt narkomana przeciw narkotykołowi”. W tegoż: *Na widnokręgu historii*. Kr. 1988. — M. Czermińska: Z Mandzurii do Lwowa, z Jerozolimy do Meksyku. *Prz. Katol.* 1989 nr 51. — J. Łukasiewicz: Gwiazda P. *Odra* 1989 nr 12. — Z. Trzaska: Najdziwniejszy wśród dziwnych. *Mies. Lit.* 1989 nr 6. — [W. Skalmowski] F. Broński: T.P., 1908-1988. *Kultura*, Paryż 1989 nr 4. — M. Marcejan, M. Salska-Kaca: Film historyczny a powieść historyczna — adaptacja telewizyjna „Tylko Beatrycze” T.P. W: *Polska powieść historyczna XX wieku*. Lubl. 1990. — J. Termer: T.P. — pytania zadawane historii — i powieści. *Literatura* 1990 nr 3. — A. Lebkowska: T.P. Niekończąca się powieść. W tegoż: *Fikcja jako możliwość*. Kr. 1991. — J. Łukasiewicz: Historia jako autobiografia. *Dekada Lit.* 1991 nr 23. — K. Uniłowski: Metaliteratura w pisarstwie P. *Pam. Lit.* 1991 z. 2. — W. Maciąg: Wysokie koszty wylaniania się idei. T.P. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — J. Ślósarska: Trzecia Rasa. W tegoż: *Rozum, transcendencja i zło w literaturze*. Wwa 1992 [rec.: Słowo i ciało]. — S. Szymutko: Zrozumieć P. Kat.: *Gnome Books* 1992, 231 s. — M. Brzostowicz: Apokryf rodzinny — autobiografia inaczej. (Hanna Maleska — Zofia Kossak — T.P.). *Ruch Lit.* 1993 nr 6. — R. Koziołek: Co to jest Z.? Postać literacka w przestrzeni intertekstualnej P. „I u moich dziwny”. *Pam. Lit.* 1994 z. 1. — M. Otorowski: Czytelnikom P. Nad maszynopisem dzienników. *Ogród* 1994 nr 3. — S. Szymutko: Źródło,

czyli tekstu historii ciąg dalszy: na przykładzie „Końca Zgody Narodów” T.P. *Pam. Lit.* 1994 z. 2. — I. Gielata: Przerazający triumf trywialności. (O „Tylko Beatrycze” P.); R. Koziołek: U progu lektury albo kto zasługuje na piekło P.; S. Szymutko: Czytanie P. (Na przykładzie „Słowa i ciała”). *Fa-Art* 1995 nr 2. — J. Łukasiewicz: Spowiedź, śledztwo i psychoanaliza. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 11 [rec.: Opowieść o trzech Metytaschl]. — K. Uniłowski: Człowiek, który był pisarzem. *Twórczość* 1995 nr 10 [rec.: Opowieść o trzech Metytaschl]. — S. Szymutko: P. — ostatni pisarz bytu. W: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Wwa 1996. — K. Uniłowski: Odstęp, czyli gramatologia partyjska. (Wstęp do interpretacji „Słowa i ciała” T.P.). W: *Przełomy*. Rok 1956. Kat. 1996. — S. Szymutko: P.: między historią a literaturą. Od „Aecjusza, ostatniego Rzymianina” do „Słowa i ciała”. *Pam. Lit.* 1997 z. 1.

J.Z.

PASIERB Janusz Stanisław 1929-1993

Poeta, eseista, historyk sztuki.

Urodzony 7 stycznia 1929 w Lubawie na Pomorzu; syn Jana Pasierba, filologa klasycznego, nauczyciela gimnazjalnego, i Janiny z Tomaszewskich, nauczycielki. Od 1934 mieszkał w Tczewie. Po wybuchu II wojny światowej, został wraz z rodziną wysiedlony z Tczewa i zamieszkał w domu dziadków w Żabnie pod Tarnowem. Uczęszczał do szkoły handlowej w Tarnowie; jednocześnie uczył się na tajnych kompletach. W 1945 kontynuował naukę początkowo przez parę miesięcy w I Gimnazjum im. K. Brodzińskiego w Tarnowie, a następnie po powrocie do Tczewa, w tamtejszym liceum ogólnokształcącym. Debiutował w 1946 artykułem pt. „Jedność narodowa”, opublikowanym na łamach pisma młodzieży szkół średnich *Młode Życie* (nr 2). Po zdaniu matury w 1947, rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Chełmińskiej w Pelplinie. Należał do drużyny harcerskiej Milites Christi (drużynowy) przy Komendzie Hufca ZHP w Pelplinie. Od 1950 (z przerwą w 1953-58) współpracował z *Tygodnikiem Powszechnym*, ogłaszając liczne artykuły, recenzje i felietony. W 1952 otrzymał święcenia kapłańskie i rozpoczął pracę jako wikariusz początkowo w parafii św. Mikołaja w Grudziądzu, a następnie do 1954 w parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Redzie; był prefektem w szkole podstawowej w Ciechocinie. Równocześnie od 1954 studiował zaocznie historię sztuki i polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, a od 1955 historię sztuki w Akademii Teologii Katolickiej (ATK) w Warszawie; w 1956 uzyskał magisterium. W tymże roku został członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Następnie odbywał w ATK studia doktoranckie. W 1957 uzyskał doktorat z teologii (z historii sztuki kościelnej) na podstawie rozprawy „Życie i twórczość Hermanna Hana” (promotor ksiądz prof. Antoni Kwieciński). W 1958-60 studiował w Papieskim Instytucie Archeologii Chrześcijańskiej w Rzymie, w 1959

uzyskał licencjat z archeologii. W 1961-63 kontynuował studia na Uniwersytecie Kantonalnym we Fryburgu w Szwajcarii. W 1963 w Papieskim Instytucie Archeologii Chrześcijańskiej uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Das private Studegebuet der ersten christlichen Jahrhunderte” (promotor prof. Leo C. Mohlberg). W tymże roku powrócił do Polski; został mianowany profesorem historii sztuki w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie oraz adiunktem w ATK w Warszawie. W 1964 habilitował się na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy pt. „Problemy ideowe i formalne pomorskich i wielkopolskich przedstawień Koronacji Madonny w XVII w.”. W 1965 został mianowany docentem i kierownikiem Katedry Historii Sztuki Kościelnej w ATK oraz profesorem homiletyki w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie. W tymże roku został redaktorem naczelnym działu pt. „Archeologia chrześcijańska” w „Encyklopedii katolickiej” KUL. Był autorem wielu prac i artykułów z zakresu historii sztuki i teologii drukowanych w czasopiśmie polskich (m.in. w *Więzi* i *Znaku*) oraz zagranicznych. W 1966 objął funkcję prodziekana Wydziału Teologicznego ATK. W tymże roku został członkiem Komisji Episkopatu Polski do Spraw Sztuki Kościelnej, której w 1970-89 był sekretarzem, a od 1989 wiceprzewodniczącym, wchodził też w skład Komisji do Spraw Wydawnictw. Od 1968 był członkiem zespołu redakcyjnego *Studiów Pelplińskich*. W 1970 rozpoczął współpracę z Biurem Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku (od 1975 Ośrodek Odnowy Dóbr Kultury, od 1981 Gdański Ośrodek Dokumentacji Zabytków). W 1971 zaczął ogłaszać utwory poetyckie, debiutował wierszem pt. „Notatka o powrocie jesienią”, opublikowanym na łamach *Tygodnika Powszechnego* (nr 18). W następnych latach publikował wiersze m.in. nadal w *Tygodniku Powszechnym*, *W drodze* (1973, 1983-85), *Twórczości* (1974, 1982, 1984, 1987) i *Naszej Rodzinie* (Paryż; 1979, 1980-83; tu w 1982-83 cykl pt. „Kartki z notatnika”), *Poezji* (1981-87), *Kulturze* (Paryż; 1982-87). W 1972 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego oraz stanowisko profesora ATK. Był stałym przedstawicielem ATK w COCTI i w Fédération Internationale des Universités Catholique (FIUC). W 1972 wszedł w skład Komitetu Nauk o Sztuce PAN (1982-83 członek prezydium). Dwukrotnie otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki za szczególne osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych (w 1973 III stopnia, w 1975 II stopnia). W 1975 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Był koordynatorem działań Episkopatu i władz państwowych w dziedzinie ochrony zabytków. Należał do Komisji Ochrony Zabytków Zarządu Głównego Stowarzyszenia Historyków Sztuki

(od 1977), Komisji do Spraw Opieki Konserwatorskiej nad Obrazem Jasnogórskim (od 1974), a w późniejszych latach także Papieskiej Ochrony Dziedzictwa Artystycznego i Historycznego Kościoła (od 1990) oraz Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Sztuki. Wchodził w skład redakcji czasopisma *Teka* (od 1975) i *Studia Claromontana* (od 1981). W 1981 został członkiem Rady Programowej Instytutu Sztuki PAN. W 1982 objął funkcję Prałata Honorowego papieża Jana Pawła II. W tymże roku otrzymał tytuł profesora zwyczajnego i objął funkcję kierownika Katedry Historii Sztuki Starożytnej i Średniowiecznej ATK, a w 1987 kierownika Katedry Historii Sztuki Średniowiecznej i Nowożytnej ATK (do 1992). W 1985 został członkiem korespondentem Papieskiej Międzynarodowej Akademii Maryjnej. W 1989 otrzymał doroczną nagrodę Funduszu Literatury za twórczość poetycką. W tymże roku został członkiem komitetu założycielskiego SPP, a następnie członkiem SPP (od 1991 przewodniczący Głównego Sądu Koleżeńskiego). Należał do zespołów redakcyjnych pism *Nasza Przyszłość* (od 1984) i *Przegląd Katolicki* (od 1988). Wchodził do Rady Programowej Wydawnictwa Diecezjalnego w Pelplinie (od 1989; od 1992 przewodniczący Rady). W 1991 otrzymał tytuł honorowego obywatela m. Tczewa. W 1992 został członkiem Rady Kultury przy Prezydencie RP. Brał aktywny udział w życiu literackim i kulturalnym, m.in. wygłaszał odczyty naukowe i popularyzatorskie dotyczące problematyki sztuki, kultury i literatury, uczestniczył w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej w Warszawie oraz współpracował z Klubami Inteligencji Katolickiej. Wygłaszał także prelekcje i wykłady za granicą, m.in. na uniwersytetach w Waszyngtonie, Nowym Jorku, Montrealu, Ottawie, Rzymie, Mediolanie, Moguncji, Tybindze, Fryburgu, Paryżu. Nadto należał do wielu świeckich i kościelnych stowarzyszeń i organizacji polskich i międzynarodowych, m.in. do Warszawskiego Towarzystwa Naukowego, Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków (od 1991 członek honorowy), do Europejskiej Akademii Nauki i Sztuki (ASAE), Europejskiego Centrum Kultury (CEC), Commissione Per Gli Scritti di Karol Wojtyła, Istituto des Sacro Romano Impero, Polskiego Komitetu Narodowego (ICOMOS). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), złotą odznaką „Za Opiekę nad Zabytkami” (1974), tytułem honorowym „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1989), Medalem im. B. Chrzanowskiego przyznany przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie (1989), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1990). Zmarł 15 grudnia 1993 w Warszawie; pochowany w Pelplinie.

W 1996 Klub Inteligencji Katolickiej w Grudziądzu ustanowił ogólnopolską nagrodę im. księdza

J. Pasierba za wybitne osiągnięcia w dziedzinie literatury i sztuki.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Albercie Schweitzerze – człowieku i myślicielu. [Szkic]. Pelplin 1950, 52 s.

2. Człowiek i jego świat w sztuce religijnej renesansu. Wwa: ATK 1969, 126 s.

3. Czas otwarty. [Eseje]. Pozn.: Pallot. 1972, 305 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974; wyd. 3 Pelplin: Wydawn. Diecezjalne 1992.

Zawartość: Przedmowa Autora. – Rozpoczęcie. – Czas zamknięty i czas otwarty; Czas Boga i czas człowieka; Czas przyścia; Czas próby; Czas przejścia; Czas pieśni; Czas obecności; Czas Kościoła; Czas zbawienia; Czas umierania i życia. – Zakończenie.

4. Miasto na górze. [Eseje o sztuce i kulturze]. Kr.: Znak 1973, 312 s.

Zawartość: I: Erazm z Rotterdamu; Mikołaj Sep Szarzyński; Albert Schweitzer; Franciszek Sawicki; Le Corbusier; Dag Hammarskjöld; Jan XXIII; Jerzy Zawiejski; Paweł VI i Jean Guilton. – II: Na początku była kultura; Chrześcijaństwo, etyka, sztuka; Kultura religijna odrodzenia; Sobory o sztuce; Teoria sztuki sakralnej po Vaticanum II; Szansa nowoczesności w Kościele; Sztuka afrykańska a chrześcijaństwo; Antynomie kultury współczesnej w świetle Konstytucji; Gaudium et spes; Absolutna przyszłość kultury. – Miasto na górze.

5. Malarz gdański Hermam Han. Wwa: PWN 1974, 307 s.

Rozprawa doktorska.

6. Kategoria przestrzeni. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 150 s.

Cykle: Lustra; Starsze od nas wszystkich; Notatki sycylijskie; Lato hiszpańskie (1973); Z bliska.

7. Things Ultimate and other poems. Rzeczy ostatnie i inne wiersze. [Przeł.] Ch. Lambert. London: Poets' and Painters' Press 1980, 100 s.

Cykle: Szukanie; Echa; Rzeczy ostatnie. – Tekst w jęz. pol. i ang.

8. Szkice o kulturze. Pelplin: Zakład Małej Poligrafii 1982, 70 s.

9. Światło i sól. [Eseje]. Paryż: Editions du Dialogue 1982, 301 s. Wyd. nast. popraw. tamże 1983.

Zawartość: Słowo wstępne. – Cz. I: [z poz. 4:] Na początku była kultura; Antynomie kultury współczesnej; Absolutna przyszłość kultury, – nadto: Kościół a aktualne przemiany kultury polskiej. – Cz. II: [z poz. 4:] Erazm z Rotterdamu; Albert Schweitzer; Dag Hammarskjöld; Jan XXIII. – Cz. III: Czas Jakuba, – [z poz. 3:] Czas przyścia; Czas próby; Czas przejścia; Czas Kościoła. – Cz. IV: Panna wierna; Między Socho i Azeką; Książd – istota nieznaną; Z notatnika

10. Zdejmovanie pieczęci. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1982, 123 s.

Zawiera także przekłady wierszy autorów: H.M. Enzensberger, F. Garcia Lorca, S. Quasimodo.

11. Pionowy wymiar kultury. [Eseje]. Kr.: Znak 1983, 151 s.

Zawartość: Wstęp. – Sytuacja człowieka we współczesnej kulturze; Teologia i kultura współczesna; Człowiek współczesny wobec Ewangelii; Religijność i sztuka; Liturgia jako dzieło sztuki; Chrześcijańskie korzenie Europy Słowian; Kultura polska wczoraj i dziś; Polska i Kościół; Miejsce kaznodziejstwa w kulturze polskiej; Wizerunek Polaków; Modlitwa współczesnych Polaków; Matka Boska Częstochowska w kultcie i kulturze polskiej; Sługa kultury narodowej [prymas S. Wyszyński]; Pomnik i narzędzie kultury [„Encyklopedia katolicka”]; Książd – pracownik kultury; Prorokowanie i świadectwo.

12. Wiersze religijne. Pozn.: Pallot. 1983, 118 s. Wyd. osob. wiersza Noli me tangere. Wwa: [b.w.] 1984, [4] s.

13. Od kaznodziejstwa do homilii. [Szkic]. Pelplin: Zakład Małej Poligrafii 1984, 50 s.

14. Czarna skrzynka. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 166 s.

Cykle: Czarna skrzynka 1981-1982; Poczucie rzeczywistości; Lekcja oceanu lato 1980; Chiostru 1981; Dni i zajęcia.

15. Gałęzie i liście. Pozn.: Pallot. 1985, 357 s. Wyd. nast. Pelplin: Wydawn. Diecezjalne 1993.

Wspomnienia z l. 1943-1979.

16. Koziorożec. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1988, 135 s.

17. Wiersze wybrane. Wybór i oprac.: J. Sochoń. Pośl. R. Przybylski. Wwa: Wydawn. Archidiecezji Warsz. 1988, 408 s.

Zawiera także wiersze wcześniej nie publikowane w cyklach: Haiku (1982-1983); Wiersze z Miasta (1984-1985); Wiersze z domu i drogi (1984-1985); Wiersze z Ziemi Świętej (1985).

18. Wnętrze dłoni. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1988, 160 s.

Cykle: Prawo ciężenia, Miasto; Wyspa.

19. Doświadczenia ziemi. [Wiersze]. Kr.: Znak 1989, 74 s.

20. Skrzyżowanie dróg. Pozn.: Pallot. 1989, 315 s. Wyd. nast. Pelplin: Wydawn. Diecezjalne 1994.

Zawartość: Dziennik 1980-95. – Stacje [rozważania religijne]: Absculta; Adwent 1984; Stacja XIII; Zmartwychwstanie.

21. Morze, obłok i kamień. [Wiersze]. Kr.: Miniatura 1992, 70 s.

22. Butelka lejdejka. [Wiersze]. Powst. przed 1993. Wwa: Czyt. 1995, 55 s.

23. Obrót rzeczy. Rok 1991. [Dziennik]. Pozn.: Pallot. 1993, 217 s.

24. Ten i tamten brzeg. [Wiersze]. Wwa: Tikkum 1993, 96 s.

25. Puste łąki. [Wiersze]. Wwa: Palabra 1994, 88 s.

Cykle: Puste łąki; Niemożliwa miłość; Ufność czy most. – Nadto tekst księdza J. Sochoń: Ufność eschatologiczna. Nagroda literacka „Pro libro legendo”, przyznana przez gdańskich bibliotekarzy w 1995.

26. Po walce z aniołem. [Wiersze]. Pośl. i wybr.: J. Sochoń. Wwa: Pax 1996, 176 s.

27. Poezje wybrane. Wybór, wstęp i oprac.: B. Kuczera-Chachulska. Wwa: LSW 1998, 147 s.

Prace dotyczące zabytków i albumy

1. Ochrona zabytków sztuki kościelnej. Wwa: ATK 1968, 167 s. Wyd. nast.: [Pozn.:] Pallot. 1971; wyd. popraw. i uzup.: Wwa: Tow. Opieki nad Zabytkami 1995.

2. Katedra w Pelplinie [Folder]. [Tekst] ... Gdynia 1973, 12 s.

3. Pelplin. [Monografia; współaut.:] J. Ciemnoński. Wr.: Ossol. 1978, 333 s.

4. Skarby Jasnej Góry. [Album]. [Tekst:] ..., J. Sammek. Wwa: Interpress [1981], 147 s. Wyd. nast. tamże: zmien. i rozszerz. [1985], wyd. 3 1987, wyd. 4 1989, wyd. 5 1991.

Przekł.: ang.: The Shrine of the Black Madonna at Częstochowa. [Przeł.] B. Piotrowska. Warszawa 1985, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1985, wyd. 3 1989, wyd. 4 1991, — niem.: Das Kloster Jasna Góra und seine Kunst sammlungen. Wwa [1989], wyd. 2 tamże 1991.

5. Katedra w Pelplinie. Pelplin 1982, 15 s. Słowo wstępne biskupa chełmińskiego M. Przykuckiego.

Przekł. niem.: Der Dom zu Pelplin. Pelplin 1982.

6. Katedra w Pelplinie. [Folder; słowo wstępne biskupa pelplińskiego J. Szlagi]. Pelplin: Wydawn. Archidiecezjalne 1993, 23 s.

Przekł.: ang., niem.

7. Pelplin i jego zabytki. Wwa: Interpress; Pelplin: Wydawn. Diecezjalne 1993, 118 s.

Praca redakcyjna

1. Ikonografia nowożytna sztuki kościelnej w Polsce. T. 1. Maryja Matka Chrystusa. T. 2. Maryja Orędowniczka Wiernych. Pod red. [i ze wstępem] ... Wwa: ATK 1987, 165 + 170 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — Wywiad: Kościół domem dla wszystkich. Rozm. M. Lehnert. *Więź* 1995 nr 2.

J. Mandziuk: Bibliografia prac ks. prof. dra hab. J.S.P. *Saeculum Christianum* 1994 nr 1. — B. Wiśniewski: Kalendariusz życia i twórczości księdza profesora J.S.P.; H. Mross: Publikacje księdza profesora J.S.P. W: Pomorskie drogi ks. Janusza Pasierba. Pelplin 1994.

[Czas otwarty:] T. Zychiewicz: J.P., czyli przekleństwo erudycji. *Tyg. Pousz* 1972 nr 49; K. Śliwiński: Sakrament walki. *Więź* 1973 nr 6. — [Miało na gorze:] S. Wilkanowicz: O humanistach i o humanizmie chrześcijańskim. *Tyg. Pousz* 1973 nr 37; J. Wołkowski: Chrześcijański świat kultury. *Zycie i Myśl* 1974 nr 5. — [Kategoria przestrzeni:] A. Oledzka-Frybesowa: Przestrzeń sztuki i przestrzeń człowieka. *Więź* 1978 nr 9; M. Skwamicki. *Tyg. Pousz* 1978 nr 18; J. Sochoń: Z powodu przestrzeni. *Poezja* 1978 nr 9; F. Kamecki. W *Droźde* 1979 nr 5; P. Szewc: Poezja dzisiaj. *Nowy Wyrz* 1980 nr 1; R. Matuszewski: Obecność mitów. W teoz.: Z bliska. Kr. 1981.

— [Zdejmovanie pieczęci:] B. Maj: Świadek kłęski. *Znak* 1982 nr 12; K. Pienkosz: Znow barbarzyńca w Ogródzie? *Tyg. Kult.* 1982 nr 16; Z. Dolecki: Gdziekolwiek jesteś ... *Kierunki* 1983 nr 9. — A. Kamińska. *Tyg. Pousz* 1984 nr 26 [rec.: Wiersze religijne]. — K. Kłopotowski. *Prz. Pousz* 1984 nr 7/8 [rec.: Pionowy wymiar kultury]. — [Zdejmovanie pieczęci:] R. Matuszewski. *Twórczość* 1984 nr 5, przedr. pt. A może lepiej się nie odrochiwać, w teoz.: Powroty i pożegnania. Wwa 1987. — Pienkosz: Przez ogień. *Literatura* 1984 nr 3 [rec.: Wiersze religijne]. — J. Sochoń: Poezji troskliwa pokora. *Prz. Pousz* 1984 nr 2. — J. Sochoń: Próba szczerości. *Poezja* 1984 nr 5 [rec.: Zdejmovanie pieczęci]. — R. Matuszewski. *Mies. Lit.* 1985 nr 9 [rec.: Wiersze religijne]. — [Galezie i liście:] M. Borska: Podróż prawie sentymalna. *Prz. Katol.* 1986 nr 24; K. Buczyński „Wśród słów czuje się lepiej ...”. *Zycie i Myśl* 1986 nr 3/4 [dot. też: Pionowy wymiar kultury]. — J. Drzewucki: Kultura, wiara, poezja, czyli „wejdź do zakamarków gdzie są ciasne przejścia”. *Poezja* 1986 nr 6 [rec.: Zdejmovanie pieczęci]. — J. Gromek: „Wędrujące drzewo”. *Tyg. Pousz* 1986 nr 19 [rec.: Galezie i liście]. — A. Nasilowska: Poeta transkontynentalny. *Twórczość* 1986 nr 6 [rec.: Czarna skrzynka]. — P. Szewc: Dotykając wieczności. *Prz. Pousz* 1986 nr 5 [rec.: Galezie i liście]. — R. Przybylski: Poezja wiary tragicznej. *Prz. Katol.* 1987 nr 32/33. — J. Sochoń: Szczerość i maska. *Autograf* 1989 nr 4. — A. Wierciński. *Akcent* 1990 nr 3 [rec.: Wiersze wybrane]. — A.K. Olszewski: J.S.P. (1929-1993). *Rocz. TNW* 1993. — P. Wojciechowski: Poezja przekraczająca horyzonty. *Prz. Katol.* 1993 nr 26. — B. Chrzastowska: Spotkania z poetą i kapłanem. — J.P. *Zesz. Karmelitkańskie* 1994 nr 1. — J.Z. Lichański: „Twoje imię święci nie tylko modlitwa ...”. *Nowe Książ.* 1994 nr 8 [rec.: Ten i tamten brzeg]. — Z. Mocarska-Tycowa: Potrzeba poezji, czyli miłości. *Prz. Artyst. — Lit.* 1994 nr 6 dod. — W. Oszałka: Falowanie rzeczywistości. *Więź* 1994 nr 6 [rec.: Obrót rzeczy. Rok 1991]. — E. Polak: Historia kamienia. *Nowe Książ.* 1994 nr 8 [rec.: Morze, obłok i kamień]. — J. Sochoń: Obroty życia. *Nowe Książ.* 1994 nr 8 [rec.: Obrót rzeczy. Rok 1991]. — Pomorskie drogi ks. Janusza Pasierba. Praca zbior. pod red. B. Wiśniewskiego. Pelplin: Bernardinum 1994, 424 s. [Zawartość: Wstęp. — B. Wiśniewski: Ks. J.P. — człowiek kultury. — „Dać świadectwo” — teksty wspomnieniowe. — Mała ojczyzna pomorska. Antologia tekstów Ks. J.P. — Wiersze dedykowane pamięci Ks. J.S.P. — Interpretacje: M. Mikulska: Być posłańcem; M. Ogonowska: Poeta wiary i miłości; T. Krzykowski: Droga do Emaus]. — J. Drzewucki: Jesteś tutaj kim jesteś. *Twórczość* 1995 nr 1 [rec.: Ten i tamten brzeg]. — Ksiądz Janusz St. Pasierb. Kapłan, poeta, człowiek nauki. Materiały z sesji w pierwszą rocznicę śmierci. (Pelplin — Wyższe Seminarium Duchowne. 15 grudnia 1994). Pelplin: Bernardinum 1995, 39 s. [Zawiera m.in.: E. Piszczyk: Człowiek Kościoła i diecezji; A.K. Olszewski: Postać świata nauki; J. Sochoń: Geografia zbawienia. (Kilka uwag o eseistyce i poezji księdza J.P.); S. Frankiewicz: Człowiek wpływający na kształt kultury; J.B. Szłaga: Słowo pasterza diecezji pelplińskiej; W.A. Niewęglowski: Homilia podczas Mszy Św. żałobnej w I rocznicę śmierci Ks. Prof. J.P.). — A. Malinowska: „Na samym dnie kielicha”. *Więź* 1995 nr 2 [rec.: Ten i tamten brzeg]. — J. Sochoń: Szczerość i maska. (O wierszach księdza J.S.P.). W teoz.: U drzwi Godot Wwa 1995. — A. Nasilowska: Religijność poetycka. *Nowe Książ.* 1996 nr 4 [rec.: Butelka lejdejska]. — A. Pethé: „Młodzi — ogłuszeni przez miłość” — w poezji J.S.P. *Polonistyka* 1996 nr 1. — Wstępujący na wzgórze. Wspomnienia o Ks. Januszu St. Pasierbie. Praca zbior. pod red. M. Wilczek. Pelplin: Bernardinum 1996, 431 s. [Zawiera wspomnienia m.in. A. Gieysztor, J. Miodka, J. Śliwińskiej, ks. J. Twardowskiego, J. Hartwig, A. Międzyrzeczek, K. Zanussiego, W. Woroszyńskiego, B. Wachowicz, P. Wojciechowskiego, ks. J. Sochoń, ks. W.A. Niewęglowski]. — Z. Łączkowski: Intelkt i wielki dar intuicji; Kapłan, twórca, poeta. W teoz.: Wolność nie zniewolona, czyli spacerkiem przez sacrum i profanum. Wwa 1997. — K. Nowosielski: Książki i znaki kultury. *Nowe Książ.* 1997 nr 5 [rec.: Po walce z aniołem].

PASTERNAK Leon 1909-1969

Pseud.: Cyk-Cyk; Figa z makiem; Kalas; (l.p.); Maria Grzelak; (Napo)Leon (Bona)Pasternak; Roch Kowalski.
Poeta, satyryk, dramatopisarz, tłumacz.

Urodzony 12 sierpnia 1909 we Lwowie; syn Józefa Pasternaka, urzędnika, i Róży z Hirschhornów. Uczył się w gimnazjum klasycznym we Lwowie; maturę zdał w 1927 jako ekstern. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Nieznajomej dziewczynie”, ogłoszonym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 35). Wraz ze Stanisławem Jerzym Lecem i Janem Śpiewakiem utworzył we Lwowie grupę młodych poetów lewicowych. Utrzymywał kontakty z ruchem komunistycznym, współpracując z legalnymi przybudówkami KPP. W 1930 zorganizował we Lwowie studencki, wkrótce zamknięty przez władze, teatrzyk cieni, dla którego sam napisał tekst o charakterze szopki politycznej. W 1931 był współzałożycielem pisma powstałego z inspiracji Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy, *Tryby* (po ukazaniu się w lipcu pierwszego numeru pismo zostało zawieszono). Jednocześnie pracował jako pomocnik redaktora technicznego lwowskiego dziennika *Wiadomości*. W tymże roku przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował jako biletier. Prowadził działalność polityczną (współorganizował strajk kinematograficzny) i literacką. W 1932 został członkiem ZZLP. Był też członkiem efemerycznej Asocjacji Pisarzy Proletariackich. Należał do tajnego zespołu redakcyjnego inspirowanego przez KPP dwutygodnika literackiego *Lewar* (1933-35). Od 1935 systematycznie współpracował z tygodnikiem *Szpilki*, zamieszczając tam utwory satyryczne. W 1936 wspólnie z S.J. Lecem i Lucjanem Szenwaldem założył robotniczy kabaret literacki Teatr Pektaków, zlikwidowany przez policję po trzech tygodniach. W tym czasie został członkiem KPP. Kilkakrotnie aresztowany po 1932 za działalność komunistyczną, przebywał około pięciu lat w więzieniach, m.in. dwukrotnie w 1937 i od 1938 w Berezie Kartuskiej. Wybuch II wojny światowej w 1939 zastał go w Berezie, skąd wydosławszy się po ucieczce załogi policyjnej, przedostał się do zajętego już przez Armię Czerwoną Lwowa. Ożenił się z Ryszardą Hanin, aktorką (rozwód 1956). Włączył się aktywnie do organizowanego przez władze ukraińskie życia literackiego. Od października 1939 do czerwca 1941 pracował w redakcji *Czerwonego Sztandaru* i kierował powstałym przy tej gazecie teatrzykiem politycznym „Gazeta Sceniczna”. W grudniu 1939 został członkiem Organizacji Pisarzy Lwowskich Związku Pisarzy Zachodniej Ukrainy, a we wrześniu 1940 został przyjęty do Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy i wszedł w skład zarządu oddziału lwowskiego. Był wspólnym

Aleksandrem Hawrylukiem i Alterem Kacizne kierownikiem literackim Teatru Domu Twórczości Ludowej i Klubu Pisarzy m. Lwowa. Należał w 1940-41 do zespołu opracowującego podręczniki dla szkół polskich. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej przedostał się z armią radziecką do Moskwy. Pracował w redakcji miesięcznika *Nowe Widnokrepi*, prowadząc dział poezji, do 1943 ogłaszał też wiersze. Następnie został ewakuowany do Ufy, a potem do Kazania. Od listopada 1941 pracował w redakcji audycji polskich przy Ukraińskim Komitecie Radiowym w Saratowie, a następnie przy Wszechzwiązkowym Komitecie Radiowym w Kujbyszewie, ogłaszał tu satyryczne utwory antyhitlerowskie. W 1943 publikował liczne utwory w piśmie *Wolna Polska*. W maju tegoż roku wstąpił ochotniczo do I. Dywizji im. T. Kościuszki i był oficerem polityczno-wychowawczym. W gazecie tej Dywizji, *Żołnierzu Wolności*, publikował wiersze. Założył z Julianem Pappé w Sielcach nad Oką teatrzyk kukielkowy I. Dywizji Piechoty, do którego sam pisał teksty. W czerwcu 1943 został mianowany kierownikiem teatru I. Dywizji, a w listopadzie, po połączeniu z teatrem I. Korpusu i powstaniu Teatru I. Armii, jego kierownikiem literackim. Z teatrem tym współpracował w różnej formie do 1948. Był autorem około 300 tekstów pieśni żołnierskich, które zyskały dużą popularność (m.in. „Oka”). Po wyparciu armii niemieckiej w 1944, przebywał w Chełmie i Lublinie. Był do listopada kierownikiem Resortu Kultury i Sztuki Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego oraz redaktorem pisma humorystyczno-satyrycznego *Staniczyk* (nr 1-5). W sierpniu 1944 wszedł w skład Komitetu Organizacyjnego ZZLP. W 1945 przeniósł się do Łodzi, gdzie wraz z S.J. Lecem i Jerzym Zarubą wznowił i do 1946 redagował tygodnik *Szpilki*. Po zdemobilizowaniu w 1948 w stopniu porucznika, zamieszkał na stałe w Warszawie i poświęcił się wyłącznie pracy literackiej; przekładał m.in. piosenki z języka rosyjskiego. Od tegoż roku był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1952 został członkiem PZPR. W 1957 ożenił się z Zofią Małgorzatą Gutowską. W 1958 otrzymał literacką nagrodę Ministerstwa Obrony Narodowej II stopnia. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1966). Zmarł 14 października 1969 w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. Naprzeciw. Poezje. Wwa: Wydawn. Bilion 1935, 39 s.
2. Dzień pochmurny. Poezje. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1936, 22 s.

3. Bereza. Dramat. Realizacja radiowa fragm. Lw. 1940.

Rkps zaginiony. Inf. o utworze: *Czer. Sztand.* 1940 nr 327, *Sztand. Wol.* 1940 nr 23.

4. Wiersze wybrane. Kijów, Lwów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1941, 55 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2 oraz wiersze nowe.

5. Do Polaków w mundurach niemieckich. [Odezwa]. [B.m.w. ok. 1944], [2] s.

Ulotka druk. z adnotacją: Ulotka ta służy jako przepustka przy przejściu do Armii Czerwonej.

6. Na stronę przejdź Czerwonej Armii! Przyjmą ciebie tu, jak brata. [B.m.w. ok. 1944], [2] s.

Ulotka zawierająca dwa wiersze.

7. Słowa z daleka. [Wiersze]. Moskwa: Związek Patriotów Pol. w ZSRR 1944, 18 s.

8. Lata powrotu (1939-1945). [Wiersze]. [Wwa:] Wydawn. Książka 1945, 32 s.

9. Piosenki żołnierskie (1940-1944). Lubl.: [Druk.] J. Pietrzykowski 1945, 64 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Łódź: Robotniczy Dom Kultury w Łodzi [1945]; Łódź: Czyt. [1945].

Zawartość: Oka; My na front; Idziemy; Pieśni Polski Podziemnej; Pieśń partyzancka; Przybyli powstańcy; Hej, ty Wiślo; Za Krakowem czarny las; Piosenka o Frycu; Klucz do Kaukazu; Niemcy za wodą; Kryśka na Frycka; Strachy na lachy; Saperzy; Córka, córka; Bał u saperów; Piosenka o szefie; Piosenka o kucharzu; Chór markierantów; Nasz porucznik; Fizylierki; Zakocharałem się w kapralu; Czy pamiętasz?; Marsz, — oraz przekłady piosenek radzieckich.

10. Rzeź niewiniątek. [Satyry]. [Wwa:] Czyt. 1947, 127 s.

Cykle: 1936-1939; Fraszki; Fraszki z życia pewnej damy; 1939-1945; Fraszki; Bruk emigracji (1942); 1945-1946.

11. Zasady i kwasy. Satyry. Wwa ok. 1947. [Inf. autora]. Wyd. 2 Wwa: J. Przeworski 1948, 60 s.

12. Linia życia. [Wiersze]. Łódź: ZZLP 1948 [ant. ydat. 1947], 78 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2, 4, 7, 8, — oraz cykl: Patrząc na Wołgę.

13. Strofy gniewu. [Wiersze]. [Wwa:] PIW 1949, 98 s.

Zawiera m.in. cykle: Strofy gniewu; Strofy drwiny, — oraz: Przekłady z [W.] Majakowskiego.

14. Trzeba było iskry. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1950. Druk pt. Ludzie jutra. Sztuka w 4 aktach. Fragm.: [akt I] pt. Ludzie bez jutra. *Nowa Kult.* 1950 nr 1 s. 5-6; [akt II] pt. Parowóz Nr 87432. *Przekrój* 1950 nr 278 s. 7-8. Druk całości: [B.m.w. ok. 1950], [55] s., powiel.

Pt. Trzeba było iskry. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1951. Wyd. z uwagami insc.: L. Zamkow. Wwa: Czyt. 1951, 81 s. Wyd. nast. Wwa: Wydawn. Związkowe 1951.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w konkursie na współczesną sztukę pol. w 1950.

Przekł. niem.: Lok PT-31. [Przel.] M. Janowski. Leipzig 1954.

15. [Wiersze]. Wwa: ZLP 1950, 15 s. *Ark. Poetycki*, 7.

16. Komuna miasta Łomży. [Powieść]. Pierwodr. pt. Sztandar przez kraty. *Expr. Wiecz.* 1952 nr 95-157. Wyd. osob. Wwa: MON 1952, 229 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 4 [!] 1954.

Wyd. 5 łącznie z wyd. 2 poz. 21 pt. Komuna miasta Łomży; Dzień zapłaty. Wwa: Czyt. 1966, 346 s.

Przekł.: ros.: Komuna goroda Łomżi. [Przel.] M. Ignatov, E. Kurbatov. Moskwa 1960, — rum.: Comuna din Łomża. [Przel.] N. Margeanu, E. Enesci-Timofte. București 1963.

Adapt. teatr.: Komuna miasta Łomży. Sztuka w 3 obrazach. Wg powieści ... oprac. A. Naborowska. W: A. Naborowska: Inscenizacje opowiadań i fragmentów powieści współczesnych pisarzy polskich. Uwagi insc.: A. Naborowska. Dekoracje R. Nowicki. Wwa: Czyt. 1955. Wyd. nast. współwyd. z S. Wygodzki: Pusty plac. Wwa 1958, 79 s. *Pr. Światl.* nr 10/11, wkl.; Kruszenie murów. (Sztuka w 4 aktach). Adapt.: B. Kurowski. Druk fragm. *Warm. i Mazury* 1967 nr 3.

17. Lira i satyra. Wybór wierszy. 1931-1951. Wwa: Czyt. 1952, 251 s.

Wiersze z poz. 1, 2, 7, 8, 10, 11, 13, — oraz cykle: Świat odmieniony (1949-1951); Uśmiech Iwa (1941-1951).

18. Pieśni i piosenki. [Wybór]. Wwa: MON 1952, 83 s. Przedr. poz. 32.

Zawartość: Oka; My na front; Idziemy; Miała matka trzech synów; Strachy na lachy; Naprzód, ludu roboczy!; No pasaran!; Całowałbym ...; Krakowiczek; Białe gołąb. — Przekłady pieśni narodów ZSRR.

Wyd. osob. poszczególnych piosenek z nutami: Naprzód ludu roboczy. Muz.: M. Drobner. Kr.: PWM 1951, 5 s. — Oka. Kr.: PWM 1979, [3] s.

19. Płynie Oka. [Obraz sceniczny]. Wyd. w: Skąd wolność szła. Trzy obrazy sceniczne. [Autory:] S. Artowski, J. Hen, ... Uwagi insc. oprac. K. Berwińska. Wwa: Czyt. 1953 s. 3-26. Wyd. osob. z podtyt. Widowisko w 3 aktach, 8 odślonach z intermediami. Wwa: MON 1954, 134 s.

20. Smutne ale prawdziwe. [Satyry]. Wwa: Czyt. 1954, 56 s. Wyd. 2 rozszerz. z podtyt. (1951-1956). Tamże 1957, 94 s.

21. Dzień zapłaty. [Opowiadania]. Wwa: MON 1956, 177 s. Wyd. 2 łącznie z Komuna miasta Łomży zob. poz. 16.

Zawartość: Gorące życie; Wyklęty; Jestem; Kierunek — Warszawa; Słownik; Pierwsza konna; Rudy, graj dalej.

22. Czas próby. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 90 s.

Zawiera też przekł. wierszy następujących autorów ros. i ukr.: I. Franko, A. Hawryluk, W. Majakowski, T. Szewczenko, W. Żukowski.

23. W marszu i na biwaku. [Wspomnienia i wiersze z l. 1939-1944]. Wwa: MON 1958, 263 s.

24. Figa z makiem z Pasternakiem. Wybór satyr. 1936-1958. Wwa: Iskry 1959, 179 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. z podtyt. 1936-1960. 1961, 187 s., wyd. 3 rozszerz. 1963, 221 s., wyd. 4 rozszerz. 1966.

25. Wiersze polityczne i inne. Wybór. Wwa: MON 1959, 137 s.

Zawiera wiersze z l. 1930-1959.

26. Gorzki chleb. [Opowiadania]. Wwa: MON 1961, 215 s.

Zawartość: Setka wódki; Romans podmiejski; Rudy, graj dalej [poz. 21]; Gorzki chleb.

27. Pierwsze kroki. [Scenariusz telewizyjny]. TV 1962. Druk *Dialog* 1962 nr 4 s. 19-33; z podtyt. Widowisko w 11 scenach. *Mater. Repert.* 1962 nr 2 s. 5-48. Wyd. w oprac. insc.-reż. J. Bratkowskiego. Wwa: LSW 1964, 94 s. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1964.

II nagroda w konkursie teatru TV z okazji 20-lecia powstania PPR. — Pierwotny tytuł: Płatne pacholki Rosji. Adapt. teatr. z podtyt. Sztuka w 7 obrazach. Adapt.: T. Lępkowska. Uwagi insc. i reż. K. Wydrzyńska. *Teatr Lud.* 1962 nr 2/3 s. 82-107.

28. Jeńcy. (Nowela filmowa). *Dialog* 1964 nr 5 s. 34-51. Por. poz. 29.

29. Lont; Jeńcy. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1964, 134 s.

Opowiadanie Jeńcy na podstawie noweli film. zob. poz. 28.

30. Album. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1965 nr 1 s. 5-32.

31. Mimo wszystko. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 109 s.

Cykle: Liryki; Satyry; [Fraszki]. — nado: Przekłady wierszy ros. autorów: A. Akwilew, W. Bokow, W. Dementiew, W. Karpeko, I. Liśnińska, W. Lifszyc, W. Musikow, G. Pagirow, W. Sidorow, S. Sorin, M. Swietłow, W. Szefer, M. Tank, E. Winokurow.

32. Wymarsz patrolu. Piosenki wojskowe. Red. muz.: E. Sojka. Wwa: Zarząd Kultury i Oświaty Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. 1968, 60 s., nuty. Por. poz. 18.

33. Pamięć. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 68 s.

Cykle: Liryka; Satyry; Fraszkki.

34. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1969, 280 s.

35. Gorące życie. Wybór opowiadań. Wybór: L.B. Grzeniewski. Wwa: MON 1976, 201 s.

Zawiera z poz. 21: Gorące życie; Wykłęty; Słownik; Pierwsza konna, — Jeńcy [poz. 29]; Setka wódki [poz. 26].

36. Ja się nie śmieję. [Wiersze satyryczne i fraszki z l. 1936-1968]. Wstęp: A. Marianowicz. Wwa: Iskry 1976, 119 s.

Nado w posiadaniu rodziny rękopisy utworów, m.in.: Za wcześniej na miłość. [Powieść]; Gorączka (Majaki) [nie ukończona proza wspomnieniowa, druk fragm. *Kultura* 1990 nr 8].

Prace redakcyjne

1. Polska poezja satyryczna 1919-1949. Wybór. Oprac.: ..., J. Śpiewak. T. 1-2. [Wwa:] PIW 1950, 261 + 256 s.

T. 1. 1919-1939; T. 2. 1939-1949.

2. Słowa żołnierskie. [Opowiadania]. Oprac. lit. ... Wwa: MON 1953, 378 s.

3. [Pierwszy] 1 Maja. Montaż literacko-muzyczny. *Pr. Świētł.* 1959 nr 4, wkł., 22 s.

4. A. Wolica: Wiersze wybrane. Zebrał i przedm. [opatrzył] ... Wwa: Czyt. 1961, 152 s.

5. Satyra prawdę mówi. 1918-1939. Wybór i oprac.: ..., Z. Mitzner. Wstęp: Z. Mitzner. Wwa: Czyt. 1963, 547 s.

6. Wiersz mój odniosę ludziom ... Wieczór poezji W. Broniewskiego. Oprac.: ..., R. Hanin. Wwa: Iskry 1963, 147 s.

7. Berezia. [Wspomnienia i wiersze]. Wwa: KiW 1965, 498 s.

Tu także wspomnienia i wiersze L.P.

8. [Pięćdziesięciolecie] 50-lecie Wielkiego Października. (Poezja, pieśń, proza). Materiały repertuarowe w wyborze ... Propozycje programowe: O. Koszutska, M. Tychowa. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1967, 495 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967. — Wywiad: L.P. Laureat nagrody MON. Rozm. B. Drodzowski. *Życie Lit.* 1958 nr 51/52.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (K. Woźniakowski). — LP (R. Matuszewski). — RL 1969 (J. Chudek).

[Naprzeciw:] E. Bładowski: Poezja rewolucyjna. *Akcja Lit.* 1935 nr 4; T. Terlecki. *Droga* 1935 nr 9; S. Pollak: Przewyciężony etap. *Lewar* 1936 nr 14. — Z. Mitzner: L.P. w więzieniu. *Robotnik* 1936 nr 120. — [Wiersze wybrane:] W. Rzymowski: L.P. droga do ojczyzny. *Prawda Wil* 1941 nr 108; H. Weber. *Nowe Widnokreśl.* Moskwa 1941 nr 5/6. — R. Matuszewski. *Kuźnica* 1945 nr 18 [rec.: Lata powrotu]. — A. Mikulko: Przynieśli na ustach. *Rzeczpospolita* 1945 nr 13 [omów. piosenek żołnierskich]. — [Lata powrotu:] H. Vogler: Poezja żołnierstwa i tęsknoty. *Odrodzenie* 1946 nr 24; J. Zagórski: Poezja wędrowki. *Tyg. Pousz.* 1946 nr 4. — [Rzeź niewiniątek:] H. Markiewicz: Satyry L.P. *Odrodzenie* 1947 nr 39; Z. Radek. *Kuźnica* 1947 nr 29. — E. Parthénay. *Tyg. Pousz.* 1948 nr 9 [rec.: Linia życia]. — J. Śpiewak: Satyry L.P. *Dz. Lit.* 1948 nr 1 [rec.: Zasady i kwasy]. — [Strofy gniewu:] J. Preger. *Kuźnica* 1950 nr 4; J. Śpiewak. *Twórczość* 1950 nr 9. — [Komuna miasta Łomży:] H. Berezia: Mobilizujący dokument walki. *Nowa Kult.* 1952 nr 32; W. Billip: Kronika z lat walki. *Wiś* 1952 nr 37; K. Kardyni: Tak walczyli komuniści. *Po Prostu* 1952 nr 42. — L. Krajce: Sztuka L.P. *Dziś i Jutro* 1952 nr 12 [rec.: Trzeba było iskry]. — [Komuna miasta Łomży:] A. Lam: Tak walczyli komuniści. *Życie Lit.* 1952 nr 22; S. Łastik. *Twórczość* 1952 nr 9. — L. Grzeniewski: Droga poetycka L.P. *Życie Lit.* 1953 nr 1 [rec.: Lira i satyra]. — G. Lasota: Liryka L.P. *Nowa Kult.* 1953 nr 26. — J. Przymanowski. *Twórczość* 1954 nr 11 [rec. oprac. Słowa żołnierskie]. — A. Dracwiński: Dokument liryczny. *Zoł. Wol.* 1959 nr 203 [rec.: Figa z makiem z Pasternakiem; Wiersze polityczne i inne]. — Z. Wzdredga. *Polonistyka* 1959 nr 4 [rec.: W marszu i na biwakul]. — J. Siewierski: Cztery opowiadania współczesne. *Nowe Książ.* 1961 nr 14 [rec.: Gorzki chleb]. — Z. Mrozińska:

Od Teatru 1. Dywizji do Teatru Wojska Polskiego. *Pam. Teatr.* 1963 z. 1/4. — A. Wasilewski: Pióro zaczepno-odporne. *Kultura* 1964 nr 48 [rec.: Lont; Jeńczy]. — J. Spiewak: Przyjaźnie i animozje. *Wwa* 1965, passim. — R. Matuszewski: L.P. *Tyg. Kult.* 1966 nr 45. — A. Chciuk: Satyra prawdę mówi ... *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 3. — K. Gąsiorowski: Suma historii i liryki. *Współczesność* 1969 nr 22. — J. Huszcza: Leon poeta i kpiarz. *Odgłosy* 1969 nr 45, przedr. w tegoż: *Opowieści w czarnych ramkach*. Łódź 1979. — T. Skurzyński: Liryka P. *Kultura* 1969 nr 42 [rec.: Wybór wierszy; Pamięć]. — S.R. Dobrowolski: „To ja, Leon”. *Mies. Lit.* 1970 nr 1. — J. Huszcza: Poeta i satyryk. *Poezja* 1970 nr 2. — W.M. Witek: „Na najpiękniejszym brzegu ...”. *Zycie Lit.* 1986 nr 18.

J.Z.

PASTERNAK Stanisław ur. 1937

Poeta, prozaik.

Urodzony 24 kwietnia 1937 w Gródku Jagiellońskim (pow. łowski) w rodzinie chłopskiej; syn Jana Pasternaka i Marii z domu Cieciora. W 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał wraz z rodzicami na Ziemię Zachodnie i osiadł w Łukaszowicach. Od 1952 uczęszczał do Technikum Mechanicznego we Wrocławiu. Po zdaniu matury w 1956, przez dwa lata pracował w Fabryce Maszyn Papierniczych w Cieplicach. W 1958 rozpoczął studia z zakresu historii sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.) oraz szkolenie w pilotażu szybowcowym. W tym też roku debiutował wierszami pt. „Okno”, „Sklep z zabawkami”, „Twój pokój, matko ...”, „Zegar”, opublikowanymi na łamach tygodnika *Odra* (nr 40); w piśmie tym ogłaszał wiersze oraz prozę do 1972. Po uzyskaniu magisterium w 1966, pracował jako asystent w Dziale Malarstwa Współczesnego w Muzeum Narodowym we Wrocławiu. W 1969 podjął pracę w Biurze Wystaw Artystycznych we Wrocławiu na stanowisku instruktora oświatowego. Równocześnie ukończył szkolenie w pilotażu samolotowym i uzyskał licencję pilota samolotowego zawodowego II klasy oraz instruktora samolotowego I klasy. W 1971 ożenił się z Heleną Hyla, chemiczką, pracownikiem naukowym UWr. W 1975 rozpoczął pracę w Aeroklubie Wrocławskim jako pilot wykonujący loty dla potrzeb rolnictwa; m.in. brał udział w kontraktach zagranicznych w Afryce. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowa i rzeczy. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1967, 44 s.

2. Modlitwy o Annę. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1969, 47 s.

3. Nieznajoma. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1969 [właśc. 1970], 122 s.

Zawartość: Rów; Nieznajoma; Dwie chwile; Koń; Człowiek; Za biurkiem; Brama; Czarny pies; Okno; Świat ciągnie się w kierunku lotu; Trzecia linia.

4. Zapamiętywanie nagiej córki. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1972, 161 s.

5. Elegie. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1975, 55 s.

6. Opinie. [Wiersze]. Świdnica: Pluton 1993, 67 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998.

J. Łukasiewicz: „Od rany – do ostrza”. *Odra* 1968 nr 2 [rec.: Słowa i rzeczy]. — [Nieznajoma.] M. Orski: Nieznajomość wyboru. *Wiadomości* 1970 nr 25; J. Pluta: Dojrzała proza. *Nadodrże* 1970 nr 22. — M. Orski: Obsesja rzeczy. *Twórczość* 1973 nr 3, przedr. w tegoż: *Etos lumpa*. Wr. 1978 [rec.: Zapamiętywanie nagiej córki]. — T. Komendant: Równonoc. *Nowy Wyraz* 1976 nr 1 [rec.: Elegie]. — [Opinie.] B. Frosztega: Człowiek po Karpowiczu. *Opcje* 1994 nr 2; B. Żurkowski: Człowiek w teście. *Odra* 1994 nr 1.

K.B.

PASZEK Jerzy ur. 1940

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 23 kwietnia 1940 w Czechowicach; syn Władysława Paszka, urzędnika, i Anieli z domu Paszek. W 1954-58 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Curie-Skłodowskiej w Czechowicach-Dziedzicach, tu zdał maturę. Od 1958 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1963 uzyskał magisterium. Następnie do 1965 pracował jako nauczyciel języka polskiego w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Tarnowskich Górach. Ożenił się w 1965 z Lucyną Kowalską, nauczycielką. W 1966-69 uczęszczał na studium doktoranckie Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN w Warszawie. Debiutował w 1968 referatem pt. „Funkcja archaizacyjna metaforyki „Popiołów”, wygłoszonym w Toruniu na konferencji poświęconej problematyce prozy polskiej XX w. W 1969-71 uczył języka rosyjskiego w Technikum Leśnym w Brynku i języka angielskiego w Technikum Odzieżowym w Tarnowskich Górach. W 1970 obronił w IBL rozprawę doktorską pt. „Metaforyka „Popiołów” Stefana Żeromskiego” (promotor prof. Henryk Markiewicz). Szkice i recenzje z zakresu historii literatury okresu Młodej Polski, teorii i praktyki badań stylistycznych, translatoologii i tekstologii publikował m.in. na łamach *Pamiętnika Literackiego* (od 1970), *Ruchu Literackiego* (od 1971), *Tekstów* (1972-81) i *Tekstów Drugich* (1990-91). W 1971-73 pracował jako adiutor w Dziale Wydawnictw Uniwersytetu Śląskiego (UŚL) w Katowicach. W 1973 otrzymał stanowisko adiunkta w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Cieszynie, będącej Filią UŚL. W 1975 przeniósł się na UŚL, gdzie pracował w Instytucie Literatury i Kultury Polskiej. W 1975 został członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach (w 1990-96 jej przewodniczący); w 1988 wszedł w skład komitetu redakcyjnego serii *Spotkania z Literaturą*, wydawanej przez tę Komisję. Należał

do zespołu autorskiego „Bibliografii piśmiennictwa polskiego na Śląsku. „Śląsk Korbut” (t. 2. „Bibliografia piśmiennictwa polskiego na Śląsku XVII i XVIII w.”; wyd. 1980). W 1977 habilitował się w UJ na podstawie rozprawy pt. „Styl powieści Wacława Berenta” i w 1978 otrzymał stanowisko docenta UŚI. W 1987 został profesorem nadzwyczajnym. W 1985 objął funkcję kierownika Zakładu Historii Literatury Poromantycznej na UŚI. W 1987-90 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Filologicznego UŚI. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Mieszka w Tarnowskich Górach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Metaforyka „Popiołów” Stefana Żeromskiego. Powst. 1970. Masz., 320 s.

Masz. rozprawy doktorskiej w Bibl. IBL PAN w Wwiv.

2. Stylistyka. Przewodnik metodyczny. Kat.: UŚI. 1974, 216 s.

Zawartość: Wprowadzenie. — I. Fonostylistyka: Harmonia naśladowcza; Instrumentacja głoskowa (na przykładzie twórczości W. Berenta, J. Joyce’a, J. Przybosa, A. Puszkina i S. Żeromskiego). — II. Logostylistyka: Neologizm; Archaizm; Gwara; Obrazowanie (tropy); Synonim i homonim; Wieloznaczność; Składnia; — III. Ideostylistyka: Mowa pozornie zależna; Cudze słowo; Słowa — klucze; Stylizacja; Aluzja literacka — Bibliografia.

3. Wiedza o literaturze na użytek szkoły. Powst. 1974. Masz. powiel., 18 s.

Materiały Konferencji „Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa” zorganizowanej przez IBL PAN w dn. 18-22 XI 1974. Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwiv.

4. Styl powieści Wacława Berenta. Kat.: UŚI. 1976, 136 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 140.

Zawartość: Cz. I: O ekspresji dźwiękowej „Żywych kamieni”; O wieloznaczności w „Ozimini”; O stylizacji w „Próchnie”. — Cz. II: Tajemnica stylu „Próchna”; „Próchno” — „Popioły” [S. Żeromskiego] — „Pałuba” [K. Irzykowskiego]; paralela stylistyczna; Berent a Joyce.

5. Sztuka aluzji literackiej: Żeromski — Berent — Joyce. Kat.: UŚI. 1984, 172 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.*, 641.

Zawartość: Wstęp. — Aluzje literackie w „Popiołach” [S. Żeromskiego]; „Popioły” jako źródło aluzji; Aluzje literackie w „Próchnie” [W. Berenta]; „Próchno” jako źródło aluzji; Aluzje literackie w „Ulissiesie” [J. Joyce’a]; „Ulissies” w literaturze polskiej; Funkcje aluzji literackich w powieściach Żeromskiego, Berenta, Joyce’a. — Zamknięcie. — Aneks: Aluzja literacka w liryce; Aluzja literacka w dramacie; Motywy żywych kamieni w twórczości Wyspiańskiego i Berenta.

6. Wacław Berent — pisarz elitarny. Wr.: Ossol. 1990, 39 s. *Pr. Komis. Hist.-lit. PAN Oddz. w Katow.*

Opracowanie dla celów szkolnych.

7. Gustaw Herling-Grudziński. Kat.: Śląsk 1992, 88 s.

Popularna monografia pisarstwa G. Herlinga-Grudzińskiego oraz wybór recenzji.

8. Tekst i styl „Popiołów”. Wr.: Ossol. 1992, 93 s. *Pr. Komis. Hist.-lit. PAN Oddz. w Katow.*

9. Przeczytacie „Ferdynandurke” [W. Gombrowicza]. Szkolna encyklopedia języków Ferdynandurki. [Współaut.:] F. Mazurkiewicz. Kat.: Książ. 1998, 154 s.

Opracowanie dla celów szkolnych.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Symbol naczelny „Popiołów” Żeromskiego. *Pam. Lit.* 1971 z. 3 s. 51-84. — Funkcja archaizacyjna metaforyki „Popiołów” [S. Żeromskiego]. W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971 s. 9-38. — „Ów halcyjon”. *Teksty* 1972 nr 3 s. 91-107. — Danae Żeromskiego. *Teksty* 1974 nr 1 s. 71-84. — O polisemii „Oziminy” Berenta. *Pam. Lit.* 1975 z. 1 s. 167-190. — Humor w „Popiołach” Żeromskiego; Polifoniczność „Oziminy” Berenta. W: Lekture i problemy. Wwa 1976 s. 150-163; 164-175. — „Nadziemska moc wyobraźni”. (O metaforyce Żeromskiego na przykładzie „Popiołów”). *Pr. Nauk. UŚI w Katow.* 1977 nr 162 s. 9-28. — „Świat ognia” w literaturze lat 1890-1918. W: Młodopolski świat wyobraźni. Kr. 1977 s. 133-190. — Irzyżące aluzje „Próchna”. *Pam. Lit.* 1978 z. 4 s. 279-296. — Jak powstawało „Próchno” [W. Berenta]. W: W kręgu przemian polskiej prozy XX wieku. Wr. 1978 s. 5-26. — Artysta w powieści katastroficznej. W: Katastrofizm i awangarda. Kat. 1979 s. 7-22. — Styl Struga. W: Proza Andrzeja Struga. Wwa 1981 s. 111-122. — Zasadki tekstu „Popiołów”. *Pam. Lit.* 1981 z. 1 s. 223-254. — Stylistyczna problematyka nowelistyki Sienkiewicza. W: Henryk Sienkiewicz. Tradycja — kreacja — styl. Kat. 1982 s. 26-52. — Iwaszkiewicz i Joyce. O dwóch próbach literackiej fugi. *Twórczość* 1983 nr 2 s. 82-91 [dot.: J. Iwaszkiewicz; Wieczór u Abdona; J. Joyce; Ulisses]. — ABC semantyki tekstu „Latarnika”. W: „Latarnik” Henryka Sienkiewicza — interpretacje. Kat. 1984 s. 120-137. — Berent i naturalizm. W: Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu. Wr. 1984 s. 241-255. — „Beatrycze” — „Telimena”. (Eros i styl w „Dziennikach” Żeromskiego). *Rocz. Świętokrzys.* 1985 s. 53-67. — „Motory” i pornografia. W: Szkice o twórczości Emila Zegadłowicza. Rzeszów 1985 s. 99-109. — O trzech polskich przekładach „The waste land” Eliota. *Poezja* 1985 nr 10 s. 9-28. — Polotny staffizm Wierzyńskiego. W: Studia o twórczości Kazimierza Wierzyńskiego. Kat. 1986 s. 7-27. — „Popioły” — źródło a tekst. W: Teoretyczne aspekty powieści historycznej. Kat. 1986 s. 93-108. — O bibliofilstwie Berenta. *Stud. Bibl. UŚI* 1988 t. 2 s. 56-69. — O starzeniu się tekstów literaturoznawczych. *Teksty Drugie* 1990 nr 5/6 s. 49-61. — Poezja i wyobcowanie. O „Koncercie na głos kobiecy” Niemojowskiego. W: Literatura a wyobcowanie. Lubl. 1990 s. 131-143. — Scrabble. *Teksty Drugie* 1990

nr 3 s. 145-152. — Styl Vincenza. *Ruch Lit.* 1991 nr 5 s. 499-509. — Impresjonizm w Młodej Polsce. *Stylistyka* 1993 t. 2 s. 69-86. — Kicz i styl. *Stylistyka* 1994 t. 3 s. 124-134. — Obcy i Berent. *Pr. Polonist.* Ser. 50: 1995 s. 123-137.

Prace redakcyjne

1. Młoda Polska. Wybór tekstów do ćwiczeń z historii literatury. Przygot. i wybór ... Kat.: UŚI. 1977, 184 s.

2. W. Berent: Próchno. Oprac. [i wstęp] ... Wr., Kr.: Ossol. 1979, XCV, 388 s. *BN I*, 234. Wyd. 2 zmien. tamże 1998, LXXXIX, 354 s.

3. Studia o Zegadłowiczu. Pod red. ... Kat.: UŚI. 1982, 141 s. *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.*, 468.

4. Studia o Berencie. Pod red. ... Kat.: UŚI. 1984, 144 s. *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.*, 659.

5. S. Żeromski: Pisma zebrane. Pod red. Z. Golińskiego. Ser. 2. [T.] 9-11. Popioły. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1988, 274 + 287 + 414 s.

6. Studia o twórczości Elizy Orzeszkowej. Pod red. ... Kat.: UŚI. 1989, 150 s. *Pr. Nauk. UŚI. w Katow.*, 1058.

7. Od Hugo do Witkiewicza. Poetyki, manifesty, komentarze. Red. ... Wwa: Fundacja Astronomii Pol. 1993, 640 s.

8. S. Żeromski: Popioły. Oprac. tekstu... Wstęp i bibliogr.: I. Maciejewska. Komentarz: A. Achmatowicz. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1996, CXV, 509 + 574 s. *BN I*, 289.

9. S. Żeromski: Syzyfowe prace. Z opracowaniem szkolnym. Wstęp i objaśn. ... Kat.: Książ. 1997, 309 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1988, 1998.

[Styl powieści Wacława Berenta:] R. Nycz. *Pam. Lit.* 1977 z. 4; M. Zaczynski. *Ruch Lit.* 1979 nr 1. — [W. Berent: Próchno. Oprac. ...] W. Głowala: Berent dla trzech. *Teksty* 1980 nr 1; J.T. Baer: The life of the nation and its cultural continuity: Recent scholarship and new edition of Wacław Berent. *Antemurale*, Rzym 1984/85 s. 125-38. — [Sztuka aluzji literackiej: Żeromski — Berent — Joyce:] J.T. Baer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1986 nr 1 [dot. też red.: Studia o Berencie]; W. Bolecki. *Pam. Lit.* 1987 z. 1. — I. Sikora. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 [rec. red.: Studia o Berencie]. — J.T. Baer: Wacław Berent — a writer for our time. *The Polish Review*, Nowy Jork 1992 nr 2 [dot. m.in.: Wacław Berent — pisarz elitarny]. — J.T. Baer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1994 nr 1 [rec.: Tekst i styl „Popiołów”]. — J.T. Baer. *The Polish Review*, Nowy Jork 1994 nr 2 [rec.: Gustaw Herling-Grudziński].

M.K.-K.

PASZKIEWICZ Mieczysław ur. 1925

Poeta, eseista, historyk sztuki.

Urodzony 10 lutego 1925 w Linowie (Sandomierskie); syn Ludwika Paszkiewicza i Janiny z Hor-

czaków. Uczęszczał do Gimnazjum Księżki Marianny na Bielanych w Warszawie. Debiutował w 1939 poematem prozą pt. „Nokturn”, ogłoszonym na łamach lubelskiego *Głosu Literackiego*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Janowie Lubelskim i brał udział w konspiracji jako żołnierz Narodowej Organizacji Wojskowej. Aresztowany w lutym 1941, był przez cztery lata więźniem obozów koncentracyjnych, najpierw w Oświęcimiu, a od czerwca 1942 w Mauthausen-Gusen. Tu w lipcu 1944 uzyskał nagrodę tajnego zespołu literackiego w konspiracyjnym konkursie poetyckim. Po wyzwoleniu w maju 1945 dostał się do Włoch i wstąpił do 2. Korpusu Polskiego. W 1946 zamieszkał w Anglii. W 1952-55 studiował grafikę w Regents Polytechnic School of Art. Należał do organizatorów grupy poetyckiej Kontynenty. W 1955 założył wraz z Ludwikiem Angerem miesięcznik *Merkuriusz Polski* i w 1955-56 był członkiem komitetu redakcyjnego pisma. W 1957 otrzymał Nagrodę Młodych im. S. Strońskiego, przyznawaną przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1959 wchodził w skład komitetu redakcyjnego londyńskiego tygodnika *Życie*. Publikował wiersze, prozę i artykuły literackie w *Orle Białym* (Londyn, 1956-67, z przerwami; tu m.in. w 1956 cykl pt. „Notatnik podróży hiszpańskiej”, a w 1966 obszerny artykuł przeglądowy w 4 częściach pt. „Humor staropolski”). W 1963-71 był członkiem komitetu redakcyjnego wydawanych w Buenos Aires i Paryżu *Materiałów do Biografii, Genealogii i Heraldyki Polskiej*. Współpracował z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”, do którego opracował przeszło 60 życiorysów emigrantów. W 1968-87 był wykładowcą historii sztuki w Extra-Mural Department University of London. Jednocześnie w 1972-76 prowadził wykłady z zakresu historii sztuki na uniwersytecie w Cambridge. Kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze, prozę poetycką, artykuły literackie i przekłady poezji angielskojęzycznej w *Oficynie Poetów* (Londyn, 1967-74), *Wiadomościach* (Londyn, 1968-80, z przerwami; tu w 1978-80 cykl rozważań estetyczno-filozoficznych pt. „Rozmowy z Dariuszem”) i w *Gazecie Niedzielnej* (Londyn, 1968-87, z przerwami; tu w 1977-87 cykl reportaży pt. „Notatnik podróży”). W 1969 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1984 doktoryzował się w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie na podstawie rozprawy pt. „Tematyka polska w twórczości Stefana della Belli” (promotor prof. Andrzej Ryszkiewicz). Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zmiany. [Wiersze]. Londyn: Związek Pisarzy Pol. na Obczyźnie 1957, 32 s. *Ark. Poetycki*, 2.

2. Kratochwil. Essays on the artist. [Autorzy:] ..., Z.E. Wałaszewski, Z. Ławrynowicz. Londyn: Veritas [1970], 89 s.

Wersja pol.: Kratochwil. Szkice o Artyście. [Autorzy:] ..., Z.E. Wałaszewski, Z. Ławrynowicz. Londyn: Veritas [1971?], 89 s.

Zawiera trzy szkice poświęcone polskiemu artyście malarzowi emigracyjnemu, Marianowi Kratochwilowi. — Tu M.P.: Bezbarwne ocalenie, s. 35-58.

3. Zrywając kwiaty w Stabie. [Eseje]. Kr.: WL 1977, 200 s.

Zawartość: Wstęp. — Ekstaza i plotki; Zrywając kwiaty w Stabie; Miłość, czyli najstarszy polski poemat proza; Bajki opowiadane w Sienie; Odejsie na pustynię; Uroda grzechów głównych; Rozebrane anioły w tańcu; Pokusa nadmierności; Odjazd na wyspę, której nie ma; Kaprysy śródziemnomorskie; Dojrzałe letnie popołudnie; Pogańska radość; Jakub walczący z aniołem; Śmierć w teatrze zabawek; Ostatni z romantyków; Niebezpiecznie jest wiedzieć; O naturze smoków, czyli o nie-pokoju; In tenebris clarus; Syrena herbem twym zwodzica.

4. Kamień i muszla. Notatnik podróży. [Szkice]. Londyn: Veritas 1979, 72 s.

Zawartość: Ankara, Bogazköy — Hattusas; Kapadocja: Göreme, Soganli, Zelve, Ihlera; Konia; Kasz; Kalkan; Ksantos; Patara; Fethiye; Köycegiz — Kaunos; Halikarnas (Bodrum); Sardis (Sartmustafa); Smyrna (Izmir). — Druk. wcześniej w *Gaz. Niedz.*, Londyn.

5. Gorejący kamień. Notatnik podróży. [Szkice]. Kr.: WL 1980, 402 s.

Zawartość: Wstęp; Pod złotym nieboskłonem; Siedem Kościołów Azji; Przez uchylone odrzwia; Puste groby; Spowiedź anioła; Cień kolumny; Powroty i srebrny lis; Zaczarowany las — Brocéliande; Granice Burgundii; Brat podróżnych — iberyjski wiatr; Tu jest twój dom; Uśmiech śródziemnomorski; Kamienie wydarte ziemi wracają; Umiar nadmiaru; Gorejący kamień; Anioł i pielgrzym; Pocałunek kamienia; Ziemia mówi ziemi; Ciemnym mocom mówią; Niel; Kolałka u północnych drzwi; Wzniosłość bliska ziemi; Strone wzgórze; Sztuczna wierzba; Popielata twarz nieba; Polowanie ze zwierciadłami; Wrzosowiska. — Druk. wcześniej w *Gaz. Niedz.*, Londyn.

6. Granice Europy. (Notatniki podróże). Londyn: Veritas 1982, 316 s.

Zawartość: [I.] Ave atque vale: Antalia; Myra; Kekowa — Dolachiste Simena; Telmessos; Mylasa (Milas); Euromos; Bodrum; Knidos; Magnesia ad Sipylu (Manisa); Smyrna. — [II.] Initum et finis: Shropshire; Bewcastle — Ruthwell; Dumfries; Sweetheart Abbey; Mark Mote; Dundrennan Abbey; Castle Haven; Trusty's Hill; Cairnholm; Whitehorn; Kirkcaldine; Newton Stewart; New Galloway; Nith Bridge; Dumfries; Redmirer Moor, Yorkshire. — [III.] Za Rubikonem: Cesena; Rimini; Urbino; Ankona; Monte Conero — Santa Maria di Portonovo — Sirolo — Numana; Palazzo Ross; Fermo; Ripatransone; Ascoli Piceno; San Giovanni in Venere; Gargano; San Giovanni Rotondo; Monte Sant Angelo; Santa Maria di Siponto; Apulia; Barletta; Trani; Bitonto; Bari; Brat Ogień; Brat Cesarz; Monopoli; Egnazia; Brindisi; Santa Maria di Cerrate; Lecce; Rocco Vecchia; Otranto; Porto Badisco; Manduria; Taranto; Castel del Monte; Canossa di Puglia; Campomarino; Lanciano; Sulmona; San Clemente a Casauria; Rocca di Calascio; Bommarco; Bazzano; L'Aquila; Gran Sasso d'Italia; Spoleto; Tempo di Clitunno; Gubbio. — [IV.] Ucieczka do Egiptu: Giza; Sakkara; Memfis; Muzeum Egipskie — Kair; Stary Kair — Muzeum Koptyjskie — Cytadela — Stary Uniwersytet; Aleksandria; Abydos; Dendera; Luksor (Teby); Karnak; Teby Zachodnie; Muzeum w Luksorze; Edfu (Idfu); Kom-Ombo; Asuan; Kamieniołomy w Asuan;

File; Abu Simbel; Klasztor św. Symeona; Kubbet-el-Hawa; Kolsysze wagon. — Druk. wcześniej w *Gaz. Niedz.*, Londyn.

7. Opowiadania jońskie. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1984, 141 s.

Zawiera wiersze ułożone w częściach: Drzewo niewiadomości; Opowiadania jońskie; Testament pisany po ciemku.

8. Ziemia obiecana innym. [Eseje]. [Londyn:] Veritas 1985, 200 s.

Zawartość: Klio chodzi zautkami: Kortona; Sant Anglio; Abbazia di Farneta; Jezioro Trzymięfisko; Perugia; Ipogeo dei Volturni; Spello; Bevagna; Montefalco; Santa Illuminata; Todi; Foligno; La Pieve di Castel Rinaldi; Carsulae — San Gemini; San Pietro in Valle; Sad wędrowny; Terni — Narni — Visciano; Chieti; Pianella; Musculo; Loreto Aprutino; Atri; Amiternum — San Vittorino; Fossa; Gra w zamku. — Ziemia obiecana innym: Amman; Gerasa (Dżerasz); Śmierć poety; Madaba; Bora Nebo; Kerak; Zamek Montreal (Szobak); Petra; Madaba — Dżerasz; Kalaat al Rabad (Ajlun); Gadara (Umm Keis); Azrak; Kasr al Amra; Umm al Dżimal; Damaszek; Palmira; Damaszek — Lotnisko; Cypr: Larnaka — Kiti; Pyrga — Klasztor Stavrovouni; Ayia Napa; Idalion (Dali); Nikozja; Kaurion; Królestwo archeologów; Yerokipos; Pafos; Ayios Neofytos — Zatoka Korralowa; Troodos; Petra tou Romiou; Pani z Pafos. Nagroda Związku Pisarzy Pol. na Obczyźnie w 1986.

9. Śladem Antygony. [Szkice]. Lubl.: FIS 1993, 170 s.

Zawartość: Od autora. — O sztuce upadania; Spadkobierca Cezara; Śladem Antygony; Hadriana wiersz do własnej duszy; Pole bitewne; Pisane ze smutku; Pochwała wieloznaczności; Miłość rzeczy; Gliniana nieśmiertelność; Drugi brzeg; Powrót bajki; Kuzynki; „Balladyna” J. Słowackiego w Zawichoście [wspomnienie z dziecinstwa o amatorskim przedstawieniu teatralnym]; Nad Lemanem; Z notatnika; Dziecko i Anioł; Pamięć serca; Obwód koła [dot. twórczości T.S. Eliota]; Postać śmierci; Rozmowy z Daniszem I-XII.

10. Rozmowy z Saszą. [Opowiadania]. Lubl.: Norbertinum 1994, 192 s.

Zawartość: Zezowata przyjaźń. — Rozmowy z Saszą: O grzechu pierworodnym i nieśmiertelności; O nowej drodze; Gdy o szczęście chodzi ...; Rozmowa zaczęta w wannie; O miłości; Sasza chce być akterem; W ogrodzie; O pajaku i polnych kwiatkach; W czasie burzy; O ludziach i o liczbie mnogiej; O wolności, czyli kraina marzeń; O zabijaniu ptaków; Ponownie o zabijaniu ptaków; O odjazdach; O cnotce; O kryjówce, czyli romantyczności; O niebycie i o wyobraźni; Przed lustrem; O semantyce i o szczęściu; Nagana wyjazdów; Polowanie na węże; Vale et me ama!; O niedoskonałości; O wrzoscach i o raju; Ogród ma katar; Cudzoziemiec; Bajka; Kotom wstęp wzbroniony!; O rzekach babilońskich; O talerzu; Wuj lampart; O kantoru; O zabawie w słowa; O sprawiedliwości; O Księzycu; O przymiotach i wadach wody; Wizyta generała; Rozmowa wielkanośna; Zaczynając od papugi; O nauce Pawłowej; O ufnosci; O ptokach; O liczbie bardzo mnogiej; O różach i ostatnim słowie; Wielka tajemnica; Wierzyć? Ufać?; O bezinteresowności; Kocie modły; Przekora; O przegrywaniu bitew; O herbie „Uduś” i o wielkim łowczym; Wizyta w katedrze; O kocim poście i o mruczeniu; Ktoś w tym domu kradnie; Łęki. — Na darmo [wiersz].

11. Przebudzenie jesienią. [Wiersze]. Lubl.: Norbertinum 1995, 28 s.

12. Byt niemy. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1996, 119 s.

Zawiera wiersze w częściach: Byt niemy; Puls ziemi; Zagłada rzeczy, — oraz przekłady wierszy: „Interludium” A.Ch. Swin-

burne'a, „Wiek dziewiętnasty i później” W.B. Yeatsa, „Pochwała Tiburu i Tarantum” z Horacjusza.

Prace z zakresu historii sztuki i muzealnictwa

1. European costume. Designed and printed by ... London: School of Art, The Polytechnic 1954, [11] s.

2. Muzeum Polskie. Londyn: Katolicki Ośrodek Wydawn. Veritas.

T. 1. Z. 1. 1969 [właśc. 1968], 47 s.

T. 1. Z. 2. 1970 s. 49-94.

T. 1. Z. 3. 1972 s. 97-142.

T. 1. Z. 4. 1973 s. 145-192.

T. 1. Z. 5. 1975 s. 193-271.

Dodatek do T. 1 [1977] s. 273-275.

T. 2. Z. 1 (6). 1977, 61 s.

T. 2. Z. 2 (7). 1978 s. 65-112.

Wyd. nast T. 1. Z. 1-5 [całość w okł. 1968, właśc. 1975], 275 s.

3. Alien's certificattes in the Public Record Office - polonica (1826-1852). *Antemurale*, Rzym 1975 [nr] 19 s. 159-263.

4. Tematyka polska w twórczości Stefano della Belli. Cz. 1-2. *Rocz. Hist. Szt.* 1984 t. 14 s. 187-261, 1985 t. 15 s. 55-128. Rozprawa doktorska.

Prace redakcyjne

1. Stefano della Bella: Wjazd wspaniały posłów polskich do Paryża a.d. 1645. [Album]. Oprac., wstępem i komentarzami opatrzył ... Londyn: Zrzesz. Studentów i Absolwentów Pol. na Uchodźstwie (!) 1956, 31 s., 12 k. tab.

2. M. Kratochwil: Szkicownik kresowy. 10 reprodukcji. Oprac. graf. i wstęp ... Londyn: Zrzesz. Studentów i Absolwentów Pol. na Uchodźstwie 1958, [2] s., 20 tab.

3. Katalog Wystawy Historycznej w Stulecie Powstania Styczniowego. Zbiory ks. Józefa Jarzębowski. Tekst oprac.: M. Danilewiczowa, ..., z pomocą H. Smoleńskiej i H. Starzyckiej. Londyn: Tow. Przyjaciół Fawley Court 1964, 142 s.

4. Jacek Malczewski w Azji Mniejszej i w Rozdole. Wstępem zaopatrzył i katalog oprac. ...; Londyn: Skt. gł. Bibl. Pol. 1972, 72 s. Fundacja z Brzezia Lanckorońskich.

Wersja ang.: Jacek Malczewski in Asia Minor and in Rozdół. Londyn: Fundacja Lanckorońskich 1973.

5. Droga życia Józefa Piłsudskiego. Red. i układ albumu: Z.E. Berek i ... Wstęp: S. Skwarczyński. Londyn: Wydawn. Funduszu im. A. Piłsudskiej 1977, 272 s.

6. The Polish cartography 16th-17th centuries. Exhibition catalogue to commemorate the opening

of the Polish Library new premises at the Polish Social and Cultural Centre, 18th-21st May 1977. [Londyn 1977].

7. Polskie więzi kulturalne na obczyźnie. Pod red. ... Londyn: Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie 1986, 240 s. *Pr. Kongresu Kult. Pol.*, t. 8.

8. Z. Leszczy: Herby rodów polskich. Wyd. w oprac. ... i J. Kulczyckiego; spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej. Londyn: Orbis Books 1990, 480 s., LXXXXVIII tab.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. - *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 6.

Z. Hładki. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1979 nr 37 [rec.: Kamień i muszla]. - M. Soltysik: Rzecz o poezji w sztuce. *Mies. Lit.* 1979 nr 2 [rec.: Zrywając kwiaty w Stabiel]. - [Gorejący kamień:] Z. Florczak: „W ogrodzie europejskiej kultury”. *Nowe Książ.* 1981 nr 13; K. Młynarczyk: „Goreją kamienie pod stopami”. *Poglądy* 1981 nr 15. - A. Młodzianowski: Klio i inne chodzą zaulkami pod rękę z M.P. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1983 nr 6 [rec.: Granice Europy]. - A. Młodzianowski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 32 [rec.: Kamień i muszla]. - M.E. Cybulska: Bursztyn. *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 51 [rec.: Opowiadania jõeskie]. - A. Witk: Poeta przedwczorajszego dnia. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1985 nr 44 [rec.: Ziemia obiecana innym]. - A. Poprawa: Wędrowny eremita. *Odra* 1986 nr 6 [rec.: Opowiadania jõeskie]. - [T.] Terlecki o P. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1986 nr 27 [rec.: Ziemia obiecana innym]. - Z.E. Wąsawski: M.P. *Pam. Lit.*, Londyn 1987. - H. Gosk: „Myślałem, że bajka to ładnie opowiedziana prawda ...”. *Nowe Książ.* 1995 nr 2 [rec.: Rozmowy z Saszą].

B.D.

PATEY-GRABOWSKA Alicja
ur. 1937

Pseud. wspólny ze Stanisławem Żaluskim: Aleksander Grey. Poetka, autorka utworów dla dzieci.

Urodzona 24 lipca 1937 w Warszawie; córka Kazimierza Romana Grabowskiego, psychologa, nauczyciela (zginął w Katyniu), i Stanisławy z domu Stec, nauczycielki. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie (także w czasie powstania warszawskiego). Po zakończeniu wojny mieszkała przez pewien okres we Włochach pod Warszawą, gdzie ukończyła liceum ogólnokształcące. Następnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1958 zawarła związek małżeński z Tadeuszem Patey, architektem (rozwód 1971). Po uzyskaniu w 1961 magisterium, pracowała początkowo jako instruktorka do spraw kultury w Młodzieżowym Domu Kultury w Warszawie, a następnie jako wykładowca-konsultant literatury polskiej w oświacie dla dorosłych, m.in. w Technicznych Zakładach Naukowych w Warszawie. Debiutowała w 1961 wierszami pt. „W lesie”, „Marcowe gody”, „Rozstaje” i „Paradoks” na łamach *Almanachu Młodych* (wyd. 1960/61). Była członkiem KKMP. W 1961-63 należała do kręgu sympatyków Zespołu Literackiego „Grupa Warszawska”. Utwory poetyckie, recenzje, a później także prze-

klady (z języka serbsko-chorwackiego, ukraińskiego, serbołużycznego, rosyjskiego, niemieckiego i francuskiego) publikowała m.in. w czasopismach *Tygodnik Kulturalny* (1962-70, z przerwami), *Kultura* (1966-87, z przerwami), *Barwy* (1969-87, z przerwami), *Głos Nauczycielski* (1971-79, z przerwami), *Życie Literackie* (1975-79, 1982, 1986, 1987) i *Kierunki* (1980-86, 1988-89). W 1970-72 uczęszczała na seminarium doktoranckie z socjologii na UW. Od 1977 była członkiem ZLP (do 1990). W 1978 roku wyszła za mąż za Jana Steffena, profesora medycyny. W 1978-80 prowadziła dział recenzji w piśmie *Gromada-Rolnik Polski*. Podjęła działalność popularyzatorską w zakresie literatury polskiej, wygłaszając prelekcje i odczyty na terenie kraju i za granicą. W 1980 została członkiem Oddziału Polskiego Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC) i Mazowieckiego Towarzystwa Kultury. W 1986-87 redagowała dział poezji i prowadziła porady z zakresu kultury języka w czasopiśmie *Spółdzielczość w Szkole*. W maju 1987 przebywała w RFN na stypendium literackim Fundacji R. Boscha na zaproszenie Karla Dedeciusa. W 1989 została honorowym członkiem korespondentem Międzynarodowej Akademii Literatury, Sztuki i Nauki „Di Pontzen” w Neapolu. W tymże roku otrzymała nagrodę Srebrny Wieniec, przyznaną przez tę Akademię. W 1993 weszła w skład zespołu redakcyjnego miesięcznika Stowarzyszenia Civitas Christiana pt. *Integracje*. W 1996 została uhonorowana tytułem Wielka Dama za twórczość literacką, przekładową oraz propagowanie poezji kobiecej przez Akademię Literatury i Sztuki „La Crisalide” w Katanii we Włoszech, a w 1997 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za całokształt twórczości literackiej, z uwzględnieniem twórczości dla dzieci. W 1999 została członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z kręgu. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1968 [właśc. 1967], 37 s.

2. Adam – Ewa. [Wiersze]. Wwa: LSW 1975, 66 s.

Wyd. osob. wierszy: Ode złego (Akt strzelisty); Adam – Ewa, z nutami: 2 pieśni. Na mezzosopran i fortepian. [Muz.:] Z. Bargielski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1985, 12 s.

Tekst w jęz. pol. i niem.

3. Ściana. [Utwór dramatyczny; współaut.:] S. Załuski. Praprem. Wwa, Dom Literatury 1975. Wyd. w wersji poszerz. zob. poz. 7.

III nagroda w konkursie na współczesną sztukę teatralną, przyznana m.in. przez Gdańskie Tow. Przyjaciół Sztuki w 1975.

4. Drzewo od wewnątrz. Wiersze i bajki. Wwa: KAW 1979, 89 s.

5. Kołysanka. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: KAW 1981, [24] s.

6. Oto ja – kobieta. Wybór liryki miłosnej. Wwa: LSW 1983, 67 s.

7. Mur. „Ściana” i „Przykazania” dwie komedio-farsy (polityczne i nie tylko ...). [Współaut.:] S. Załuski. Powst. 1985. Wyd. Wwa: Grapio 1995, 114 s. Por. poz. 3.

Podp.: Aleksander Grey. – I nagroda w konkursie na sztukę dramatyczną dla teatru amatorskiego, przyznana przez Krak. Dom Kultury „Pałac pod Baranami” w 1985.

8. Rana ziemi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1983, 58 s.

9. Przygoda Kropelki. [Wiersze dla dzieci]. Lubl.: WLibel. 1988, [16] s. Wyd. 2 tamże 1989.

Przekł. ukr.: Prigodi kraplinki. [Przeł.] T. Slobodjanjuk. Kiv 1991.

10. Zwierzyniec. Bajki, satyry, epigramy. Wwa: LSW 1988, 67 s.

11. Przed snem. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Mozaika – Interlibro 1990, [16] s.

12. Wigilijny wieczór. [Opowieści i wiersze dla dzieci]. Wwa: Interlibro 1990, [16] s.

13. Krasnoludki, gnomy, elfy, skrzaty i trolle. Przedziwna historia. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Adam 1991, 19 s. Wyd. 2 [w nowym oprac.] Łódź: Literatura 1998, 23 s.

14. Przygody lalki Babi i pajacyka Koko. [Opowieść dla dzieci]. [Wwa:] Adam [1992], 16 s.

15. Sen poetów. Il sogno dei poeti. [Przekł. wierszy na włos.:] I. Conti. Wwa: Grapio 1996, 30 s. Tekst w jęz. pol. i włos.

16. Znamię czasu. [Wybór wierszy]. Wybór: Z. Irzyk. Pośl.: W. Smaszcz. Wwa: Pax 1997, 110 s. Zawiera m.in. Wiersze nowe.

17. Oda do ciała. [Wybór wierszy]. Wwa: LSW 1998, 90 s.

Zawiera też wiersze nowe.

18. Opowiedz miłość. [Wybór wierszy]. Wwa: Grapio 1997, 123 s.

Zawiera też wiersze nowe.

Przekład

1. W. Neumann: Wintergespräch. Zimowe rozmowy. [Wiersze]. Przekł. i oprac. ... Wwa: Grapio 1996, 96 s.

Prace redakcyjne

1. Ja i ty. Antologia wierszy miłosnych polskich poetek współczesnych. Wybór [i wstęp] ... Wwa: MAW 1982, 95 s.

2. Krzyk o świecie. Katyń w poezji. Wybór: ..., S. Melak. Wwa: Wydawn. Królowa Apostołów 1992, 80 s.

3. W imię miłości ... Antologia wierszy miłosnych poetek polskich. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: Adam 1995, 207 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1995, 1998. — Wywiady: Poezja jest ocaleniem — mówi A.P.-G. Rozm. Z. Seweryn. *St. Powsz.* 1981 nr 6; Z. A.P.-G. o poezji kobiecej i twórczości w życiu kobiety. Rozm. E. Domańska. *Rodzina* 1985 nr 9; Katyńscy. Rozm. J. Siedlecka. *Solidarność* 1989 nr 10; Szukając śladów ojca. Rozm. T. Ujazdowska. *Tydz. Pol.* Londyn 1991 nr 7.

[Z kręgu:] Z. Jerzyna: Oto ja — kobieta. *Kultura* 1968 nr 15; B. Ostromecki. *Głos Naucz.* 1968 nr 47; B. Biernacka: Krag rysowany ogniem. *Tyg. Kult.* 1969 nr 9; M. Orski. *Poezja* 1969 nr 8. — [Adam — Ewa:] W. Natanson: Poezja kobieca — i nie tylko kobieca. *Nowe Książ.* 1976 nr 8; J. Weber. *Tyg. Kult.* 1976 nr 27; A. Zieniewicz: Puchu marny ... *Literatura* 1976 nr 8. — [Drzewo od wewnątrz:] J. Biernacki: Człowiek od wewnątrz. *Nowe Książ.* 1980 nr 8; S. Jurkowski: Drzewo się rozrasta. *Nowy Wyrz.* 1980 nr 3; B. Maj: Wiersze i bajki. *Tyg. Kult.* 1980 nr 4; W. Natanson: Dojrzwianie wiersza. *Zycie Lit.* 1980 nr 5. — L. Żuliński: Dlaczego ogórek nie śpiewa? *Tyg. Kult.* 1982 nr 13 [m. in. rec.: Kołysanki. — [Rana ziemi:] S. Jurkowski: Rana szczerowca. *Zycie Lit.* 1983 nr 40; W. Natanson: Poetycka szczerłość. *Kierunki* 1983 nr 15. — W. Natanson: Jak na pałacie. *Nowe Książ.* 1984 nr 3 [rec.: Oto ja — kobieta]. — A. Raczyńska: „Czytelne i jawne z daleka”. *Poezja* 1984 nr 8 [rec. oprac.: Ja i ty]. — A. Łaszowski: Sylwetki poetów. Zagadka kobiecości. *Kierunki* 1988 nr 32. — [Zwierzytniec:] A. Gnarrowski: Kamień filozoficzny. *Zycie Lit.* 1989 nr 17; W. Natanson: Nowe tony. *Nowe Książ.* 1989 nr 7; [S. Stabro] St.S.: Człowiek w skórze wilka. *Kierunki* 1989 nr 8. — J. Narbutt: Moim skromnym zdaniem. Fakty i słowa. *Lad* 1993 nr 5 [rec. oprac.: Krzyk o świcie]. — M. Krassowski: Dobrze. *Wiad. Kult.* 1995 nr 40 [rec. oprac.: W imię miłości ...]. — G. Pietruszewska-Kobiela: Ja — ćma — kobieta — miłość (A.P.-G.). W: Kocham, więc jestem. Czestochowa. 1995. — W. Papierska: O poetyckiej magii A.P.-G. *Bibl. w Szk.* 1996 nr 4. — [Znamie czasu:] E. Biela: Kobiecość. *Topos* 1997 nr 4; M. Krassowski: Poetka miłości. *Wiad. Kult.* 1997 nr 21; W. Wantuch: Cienka kreska. *Nowe Książ.* 1997 nr 10. — [Oda do ciała:] M. Bocian: Lęk i zachwycenie. *Akant* 1998 nr 4; T. Lebiada: Obnażone ciało. *Akant* 1998 nr 12.

B.M.

PATKOWSKI Maciej ur. 1936

Pierwotne imiona i nazwisko do 1960: Andrzej Maciej Łazoryk.

Prozaiik, scenarzysta filmowy.

Urodzony 14 listopada 1936 w Toruniu; syn Włodzimierza Łazoryka, oficera zawodowego, po wojnie na emigracji, i Karoliny z Patkowskich, nauczycielki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i okolicy. W 1948 zamieszkał z matką we Wrocławiu, tu w 1954 zdał maturę w VI Liceum Ogólnokształcącym, a następnie podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Podczas studiów zajął się dziennikarstwem i twórczością literacką, nawiązał współpracę z prasą studencką. Był członkiem zarządu Koła Młodych przy Oddziale Wrocławskim ZLP. W 1954 ogłosił list na temat młodzieży, biorąc udział w dyskusji na łamach tygodnika *Nowa Kultura* (pt. „Młodzi o sobie”, nr 15; podp. Maciej Łazoryk). W 1956 był współzałożycielem tygodnika studentów *Poglądy*;

w 1956-57 wchodził w skład redakcji oraz zamieszczał tam liczne artykuły, recenzje i prace literackie (podp. Maciej Łazoryk, a od 1957 także Maciej Patkowski). Na łamach tego pisma opublikował też w 1957 teatralną farsę polityczną pt. „Marks wraca jeszcze raz” (nr 3), którą uważa za właściwy debiut literacki. Po uzyskaniu w 1960 magisterium, uczęszczał na studium doktoranckie z prawa międzynarodowego. Równocześnie kontynuował twórczość literacką. Od 1960 należał do ZLP. W 1963 przebywał przez kilka miesięcy w Stanach Zjednoczonych. W 1966 przeniósł się do Warszawy. W 1968 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1969 spędził kilka miesięcy w Paryżu; w 1969-72 kilkakrotnie wyjeżdżał do Stanów Zjednoczonych; okresowo mieszkał tam pełniąc funkcję redaktora odpowiedzialnego tygodnika *Czas*, wydawanego przez Zjednoczenie Polsko-Narodowe. W 1970 ożenił się z Małgorzatą Szymczyk, wówczas asystentką na Wydziale Chemii Uniwersytetu Warszawskiego. W 1972 osiadł na stałe w Stanach Zjednoczonych. Początkowo pracował jako kierownik taksówki w Nowym Jorku, następnie współpracował z biurem podróży, w którym udzielał porad prawnych. Później zajmował się pośrednictwem w handlu nieruchomościami. Od 1978 prowadzi (i jest właścicielem) hospicjum w Lake Ronkonkoma. W 1998 przyjechał do Polski. W 1999 został członkiem SPP. Mieszka w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Harmonijka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 287 s. Por. poz. 3, 6.

2. Skorpiony. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 222 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 3 pt. Południe; Skorpiony. Wwa: Iskry 1962, 273 s.

Przekł. estoń.: Skorpionid. [Przeł.] A. Kurtina. Tallinn 1963, — niem.: Skorpione. [Przeł.] H. Sauer. Bautzen 1961, wyd. 2 tamże 1962, — orm.: [Przeł.] R. Ovsepjan. Erevan 1977, — ros.: Skorpiony. [Przeł.] I. Šimanskaja. Moskva 1962, — ukr.: Skorpiony. [Przeł.] M. Pryhara, A. Dobrovol'skij. Kijv 1961.

3. Harmonijka. Scenariusz filmowy. [Współaut.] K. Kutz. Powst. ok. 1960. Por. poz. 1.

Scenariusz nie został zatwierdzony do produkcji (inf. autora).

4. Południe. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 113 s. Wyd. 2 łącznie ze Skorpiony. Zob. poz. 5.

Nagroda *Nowej Kult.* w 1960.

Przekł. ros.: Polden'. [Przeł.] Z. Šatalova. W: *Sovremennaja pol'skaja povest'*. Moskva 1964.

5. Szklana góra: Scenariusz filmowy. [Współaut.] P. Komorowski. Ekran. 1960.

Adapt. powieści Południe zob. poz. 4.

6. Harmonijka. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1962. Por. poz. 1.

7. Jutro wyrok. Sztuka w 4 obrazach. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1962. Wyd.: Oprac. dramaturgiczne i uwagi insc.: T. Łepkowska. Wwa: CPARA 1964, 80 s.

8. Sobótki. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 264 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1965. Por. poz. 10.

Nagroda w konkursie literackim Ossol. i Oddz. Wrocławskiego ZLP z okazji 15-lecia Ziem Zachodnich w 1961 oraz nagroda Ministra Kultury i Sztuki III stopnia za twórczość artystyczną w 1963.

Adapt. teatr.: A jednak dom ... Sztuka w 3 aktach, 6 obrazach oparta na wątkach powieści ... Dramatyzacja i uwagi insc.: T. Łepkowska. Wwa: CPARA, 88 s.

9. Dworzanin. Brulion Henryka Pattee. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 156 s.

10. Sobótki. Scenariusz filmowy. Ekran. 1966.

Adapt. powieści Sobótki zob. poz. 8.

11. Człowiek w tajnej misji. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 229 s.

12. Podchorążacka miłość. [Powieść]. Wwa: MON 1967, 156 s.

13. Wyroku nie będzie. [Utwór dramatyczny]. TV 1967.

14. Autobus do Radości. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 211 s.

15. Grający pomnik. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Bydgoszcz, T. Pol. 1968. TV 1969.

Wyrocznie w konkursie TV na widowisko o tematyce współcz. w 1968.

16. We dwoje nad rzeką. Sztuka współczesna w 4 obrazach. Uwagi insc.: J. Bratkowski. Wwa: CPARA 1968, 40 s.

Adapt. radiowa: Adapt.: K. Białek. Radio 1968.

17. Drewniany most. (Sztuka w 3 aktach). *Master. Repert.* 1969 nr 2 s. 7-51.

18. Strzały w schronisku. [Powieść]. Wwa: Iskry 1969, 156 s. Por. poz. 20.

Nagroda w konkursie Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej i Wydawn. Iskry w 1967.

Przekł. czes.: Vystřfely v horské chatě. [Przeł.] K. Málek. Praha 1973.

19. Polowanie na kozła. [Opowiadanie]. Wwa: Iskry 1970, 38 s.

20. Kocie ślady. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: P. Komorowski. Ekran. 1971.

Adapt. powieści Strzały w schronisku zob. poz. 18.

21. Tajemniczy gość. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Ruch 1971, 62 s.

22. Mały diabeł z Batignolles. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 134 s.

Nadto słuchowska radiowe, m.in.: Skorpiony. Radio 1961. — We dwoje nad rzeką. Radio 1968. — Szlakiem M/s Batory. Cz. 1-6. Radio 1972.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska).

[Skorpiony:] W. Leopold: Uwaga! Nowy pisarz! *Polityka* 1959 nr 46; T. Lutogiewski: Nowe nazwisko. *Odra* 1959 nr 48. — [Harmonijka:] B. Bak: Apokalipsa, czyli o „Harmonijce”. *Odra* 1960 nr 6; J. Dziuba: Losy ludzi prawdziwych. *Kierunki* 1960 nr 27 [dot. też: Skorpiony]. — A. Kijowski: Bohaterowie i ofiary. *Prz. Kult.* 1960 nr 1 [rec.: Skorpiony]. — [Harmonijka:] A. Klimowicz: Koncert na „Harmonijce”. *Nowe Książ.* 1960 nr 4 [dot. też: Skorpiony]; G. Lasota: Propozycja P. *Polityka* 1960 nr 13; T. Łubiński: Dwa razy P. *Twórczość* 1960 nr 5 [dot. też: Skorpiony; polem.: J. Wilhelmi: Wycieczki w niedawną przeszłość. *Tryb. Ludu* 1960 nr 155]; W. Mach: P. — obiecująca znajomość. *Orka* 1960 nr 16. — [Skorpiony:] R. Matuszewski: Tragedia pilota „wysokiego napięcia”. *Nowa Kult.* 1960 nr 3; Z. Pedziński: Ze słownika literackiego epoki. *Współczesność* 1960 nr 2, przedr. w teżej: Z notatnika szeregowego recenzenta. *Pozn.* 1971. — [Harmonijka:] Z. Pedziński: P. bardziej autentyczny? *Współczesność* 1960 nr 7; J. Preger: Zmęczeni młodzi ludzie. *Nowa Kult.* 1960 nr 23; J. Wilhelmi: Czy tylko kwestia gustu? *Tryb. Ludu* 1960 nr 101; E.M. Zaworski: Odnalezienie rzeczywistości. *Nowa Kult.* 1960 nr 16 [dot. też: Skorpiony]. — [Południe:] A. Klimowicz: P. contra P. *Nowe Książ.* 1960 nr 23; T. Lutogiewski: Próba współczesności. *Odra* 1960 nr 50; T. Burek: Porażony umysł. *Twórczość* 1961 nr 4; A. Lisiecka: Kryteria i realizacje. (Nagrody i wyróżnienia *Nowej Kultury* w 1960 r.). W teżej: W krainie czarów. Wwa 1961. — [J.J. Szczepański] JJS: „Szklana góra”. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 4 [rec.: Szklana góra]. — [Południe:] P. Kajewski: Od „Południa” do „Szklanej góry”. *Odra* 1961 nr 1; A. Wasilewski: Czy może istnieć socjalistyczna Courthous-Mahlerowa? *Prz. Kult.* 1961 nr 17, przedr. w teżej: Cywilizacja i literatura. Kr. 1969; A. Wilkoń: Z powieści popularnej. *Życie Lit.* 1961 nr 4. — W. Wystup: Zamiast epopei? *Odra* 1963 nr 6 [rec.: Sobótki]. — J. Bajdor: Honorowa porażka. *Odra* 1964 nr 10 [rec.: Dworzanin]. — H. Kirchner: M.P. *Współczesność* 1964 nr 3. — [Dworzanin:] R. Marszałek: P. kolekcja problemów. *Współczesność* 1964 nr 165; A. Werner: W kierunku perpetuum mobile. *Nowe Książ.* 1964 nr 14. — A. Werner: Laureat. *Twórczość* 1964 nr 2 [rec.: Sobótki]. — T. Burek: M.P. *Tyg. Kult.* 1966 nr 43. — [Człowiek w tajnej misji:] R. Sulima: Nowa powieść P. *Nowe Książ.* 1967 nr 19; D. Knysz-Rudzka: Opowieść w technicolorze. *Współczesność* 1968 nr 1. — [Autobus do Radości:] A. Łaszowski: Wielki temat współczesny. *Kierunki* 1968 nr 38; R. Marszałek: Czyn rozsądny, sen spokojny. *Nowe Książ.* 1968 nr 16. — T. Burek: M.P. Pisarz punktualny. W teżej: Zamiast powieści. Wwa 1971. — E. Zaleska: Francuskie ścieżki Polaków. *Nowe Książ.* 1972 nr 23 [rec. m.in.: Mały diabeł z Batignolles].

M.K.K.

PAUKSZTA Eugeniusz 1916-1979

Krypt.: E.P.; (E.P.); ep; P-a.

Powieściopisarz, publicysta, autor książek dla młodzieży.

Urodzony 9 sierpnia 1916 w Wilnie; syn Edgara Paukszty, urzędnika, i Zofii z domu Budzko. Ukończył Gimnazjum im. A. Mickiewicza, po czym studiował prawo na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W 1938 zaczął publikować reportaże w prasie oraz w rozgłośni wileńskiej Polskiego Radia (m.in. cykl pogadank pt. „Przechadzki po Wilnie”). Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w stopniu podchorążego. Następnie przebywał na Wileńszczyźnie. W czasie okupacji niemieckiej (od czerwca 1941) należał do Związku Walki Zbrojnej, później AK i brał udział w akcjach dy-

wersyjnych. W sierpniu 1942 został aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu na Łukiszkach w Wilnie, a następnie w obozie koncentracyjnym w Prawianiszkach pod Kownem. Jesienią 1943 zbiegł z obozu i kontynuował działalność konspiracyjną i partyzancką w I. Pułku im. Bolesława Chrobrego AK. Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1944). Po zajęciu Wileńszczyzny przez wojska radzieckie został w styczniu 1945 aresztowany przez NKWD i zesłany do Donieckiego Zagłębia Węglowego, gdzie pracował jako górnik w kopalni. Po powrocie do Wilna w grudniu tegoż roku wyjechał w ramach tzw. akcji repatriacyjnej do Polski i zamieszkał w Gliwicach. Do sierpnia 1946 był sekretarzem zarządu obwodu Polskiego Związku Zachodniego i radnym Miejskiej Rady Krajowej. W tym czasie rozpoczął współpracę z wieloma czasopismami literackimi i społecznymi, m.in. z *Arkoną* (do 1948), *Głosem Wielkopolskim* (od 1946), *Dzisiaj i jutro* (do 1950), *Nowinami Opolskimi* (1946-47), *Polską Zachodnią* (do 1949). W 1947 przeniósł się do Poznania, gdzie w Zarządzie Głównym Polskiego Związku Zachodniego objął kierownictwo najpierw Wydziału Zagranicznego, potem Wydziału Załudnienia i Ekonomii Ziem Odzyskanych, a w 1948-50 był kierownikiem literackim Biura Wydawniczego Państwowego Instytutu Wydawniczego. Jednocześnie do grudnia 1947 był zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Polska Zachodnia*, a w 1947-50 stałym korespondentem tygodnika *Odra*. Artykuły, recenzje i utwory prozą publikował w 1947-49 m.in. w *Tygodniku Powszechnym* i *Słowie Powszechnym*. W 1950 został członkiem ZLP. W 1951 rozpoczął stałą współpracę z *Expressem Poznańskim* (tu w 1951-53 dział recenzji i felieton tygodniowy „Echa kulturalne Poznania”, w 1959-61 cykl pt. „Felietony”). W 1950-53 studiował historię i polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (studiów nie ukończył). Ożenił się z Anną Klukowską. Powróciwszy do Poznania, był w 1953-55 prezesem Oddziału Poznańskiego ZLP, pełnił też funkcję radnego i przewodniczącego Komisji Kultury WRN. Od 1957 był członkiem prezydium Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu (od 1971 wiceprzewodniczący). Kontynuował współpracę z *Głosem Wielkopolskim* (tu m.in. w 1958-79 stały tygodniowy felieton pt. „Z książką na ty”, w 1960-61 także cykl pt. „Listy ze Starej Brody”). Za twórczość literacką otrzymał m.in. nagrodę Ziemi Lubuskiej (1957), Wielkopolską Nagrodę Literacką (1961), nagrodę m. Poznania (1965, 1974), nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1965). Od 1966 należał do Rady Kultury przy ministrze kultury i sztuki. W 1968 otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia. W 1973 został prezesem Oddziału Poznańskiego Stowarzyszenia

Marynistów Polskich. W tymże roku należał do współzałożycieli kwartalnika *Kronika Wielkopolska*, którego następnie został redaktorem naczelnym, oraz nawiązał stałą współpracę z pismem *Tydzień* (tu m.in. od 1976 stały cykl felietonów literackich). W 1977 został prezesem Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego, był także członkiem komisji do badań regionalnych przy poznańskim oddziale PAN oraz członkiem Instytutu Zachodniego. Wiele wyjeżdżał za granicę, m.in. do Grecji i Turcji (1965), kilkakrotnie do NRD oraz w 1978 do RFN. W 1975 otrzymał nagrodę literacką Prezesa Rady Ministrów oraz medal „Za wybitne zasługi w rozwoju piśmiennictwa kulturalnego na Warmii i Mazurach”, a w 1976 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki i nagrodę WRN w Poznaniu. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1961) i Krzyżem Komandorskim (1965) Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur”, londyńskim Krzyżem Armii Krajowej (1970), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1974), Krzyżem Partyzanckim (1976), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977) oraz pośmiertnie Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1979). Zmarł nagle 20 maja 1979 w Inowrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przechadzki po Wilnie. Dwanaście pogadank. Radio (Wil.) 1939.
2. Aspekt moralny sprawy łuzycyckiej. [Artykuł]. Pozn.: [b.w.] 1946, 8 s., powiel.
3. Zagadnienia kulturalne Ziem Zachodnich. Pozn.: Pol. Związek Zach. 1947, 34 s.
4. Trud ziemi nowej. Powieść. Pozn.: Księg. Ziem Zach. 1948, 488 s.
Wyróżnienie w konkursie literackim tygodnika *Odra* w 1948.
5. Trzecia zmiana. Powieść. Pozn.: Albertinum 1949, 229 s.
6. [Pięćdziesiąt] 50 lat młodości. [Powieść o dr J. Żniniewicz]. *Expr. Pozn.* 1951 nr 166-311. Wyd. osob. pt. *Opowieść o zwycięskiej starości*. Pozn.: Czyt. 1953, 478 s.
7. Srebrna łąwica. [Powieść]. Światła nad Marami. *Expr. Pozn.* 1952 nr 149-282. Wyd. osob. Wwa: PIW 1953, 311 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 cz. 1-2 1954, wyd. 3 1974, wyd. 4 1978, wyd. 5 1980.
Cz. 1 cyklu powieściowego o Mazurach; cz. 2 zob. poz. 9.
8. Kartki z Ziemi Lubuskiej. Wstęp i oprac. tekstu: W. Żukrowski. Wwa: NK 1954, 246 s. Przedr. zob. poz. 13.

Zawartość: Od autora: *** [Inc.] Krążąc z odczytami po Ziemiach Odzyskanych ...; Wieleci; Gdy gniew się rozpałał ...; Szczury księcia Bolesława; Królewski Popielec; Wielmoża

Wincenty; Misja Johanna von Elbing; Bunt u sukienników; Eskapada namiestnika Prokopa; Partyzant; Jako pan Pasek z druhami za Odrę maszerował; Taddeo z Zielonej Góry; Ostatni żołnierz Rzeczypospolitej; Pruskie rugi.

9. Lody pękają. [Powieść]. Wwa: PIW 1955, 388 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1978, wyd. 4 1980.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 7.

10. Noc jak dzień. [Powieść]. Wwa: PIW 1955, 295 s.

I nagroda w konkursie WRN w Poznaniu w 1955.

11. Zatoka Żarłocznego Szczupaka. *Dz. Zach.* 1956 nr 209-310, 1957 nr 1-11. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1957, 413 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1970, wyd. 4 1973, wyd. 5 1983; wyd. 6 Pozn.: WP 1989.

12. Znaki ogniste. Powieść historyczna z połowy XV wieku. Wwa: LSW 1956, 441 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Śląsk 1965; wyd. 3 Lubl.: WŁubel. 1979; wyd. 4 Pozn.: WP 1986.

13. Czarownica z Zielonej Góry. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1957, 456 s. Wyd. 2 tamże 1959.

Zawiera opowiadania z tomu poz. 8, — oraz: Od autora. — W międzyrzecznym eremie; Zbojcka warownia; Krwawa sukcesja; Gorzowskie swary; Czarownica z Zielonej Góry; Brandenburskie Victorie; Chłopskie boje; Jak chłop z Połupina przechrzył Fryderyka Wielkiego; Ranek ślepego bibliotekarza; Pod Kargową; Polenkönia.

14. Opowieści niecodzienne. Pozn.: WP 1957, 363 s.

Zawartość: I. Godło żubrzego rogu; Księgarnia w zaułku; Portret; Nocny szkic; Fortepian Stasia. — II. Zwykła rzecz; Miłość lasu; Ostatni z Wielkiego Turzycowiska; Komarz; Z zasłyszanych gawęd ludowych; Zmarzlak; Na rojstach; Juliuszka. — III. Grzech księdza Romana; Krawędź dwu światów.

15. Straceńcy. Powieść historyczna z XVII w. Cz. 1. Welawa; Cz. 2. Trybun królewski. Wwa: MON 1957, 379 + 471 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1978, wyd. 4 1985.

16. Gdzie diabeł mówi dobranoc. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 413 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1968, wyd. 4 1981; wyd. 4 [!] Wwa: MON 1985; wyd. 5 Wwa: Iskry 1988.

Przekł. ukr.: Tam, de kozam rogy pravljat'. [Przeł.] O. Fedosenko. Kiiw 1974.

17. Pogranicze. [Powieść]. Wwa: LSW 1961, 532 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1965, wyd. 4 1972, wyd. 5 1976.

18. Wszystkie barwy codzienności. Powieść. Pozn.: WP 1961, 517 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2. T. 1-2. 1964, wyd. 3 1973, wyd. 4 1976, wyd. 5 1979.

19. Znak złotwia. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 267 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1979; wyd. 4 Pozn.: WP 1986.

20. Warmia i Mazury. [Album]. Fot.: S. Arczyński. Teksty ... Wwa: SiT 1962, 155 s.

21. Wiatrołomy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1962, 293 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1986.

Przekł. czes.: Polomy. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1965.

22. Buntownicy. Powieść historyczna z XVII w. Cz. 1. Beczka Danaid; Cz. 2. Desperat. Wwa: MON 1963, 323 + 435 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1977, wyd. 4 1988.

23. Spowiedź Lucjana Skobiela. Powieść. Pozn.: WP 1963, 186 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1968, wyd. 4 1980; wyd. 4 [!] Wwa: MON 1988.

24. Wrastanie. [Powieść]. Wwa: PIW 1964, 576 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 t. 1-2 1966, wyd. 3 1976, wyd. 4 1979; wyd. 5 z posł. W. Nawrockiego Pozn.: WP 1988.

25. Spod szczęśliwej gwiazdy. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1965, 308 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1974, wyd. 4 1978.

Zawartość: Karp Ciarocha; Wilczy pomiot; Miłość lasu [poz. 14]; Spod szczęśliwej gwiazdy; Szewski poniedziałek; Krzyk nad służą; Na rykowisko nie pojechałem; Miłość zawsze nadchodzi w porę; Ostatni z wielkiego turzycowiska; Matnia; Noc przy bindudze.

26. Ziemia Lubuska. [Album]. Układ i red.: A. Olejnik. Współpraca: J. Okopień. Teksty ... Fot.: S. Arczyński [i in.]. Pozn.: WP 1965, 166 s.

27. Po burzy jest pogoda. [Powieść]. Wwa: MON 1966, 467 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej oraz nagroda w konkursie CRZZ i *Głosu Pr.* w 1966.

28. Ich trzech i dziewczyna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 174 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 popraw. 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1974, wyd. 5 1978, wyd. 6 1986; wyd. 7 Pozn.: WP 1990.

Przekł. niem.: Die drei und das Mädchen. [Przeł.] H. von Albrecht. Berlin 1978, — ukr.: Troje i divčina. [Przeł.] O. Fedosenko. Kiiw 1981.

29. Przejaśnia się niebo. [Powieść]. T. 1. Zabite miasto; T. 2. Kwiaty na pogorzeli. Pozn.: WP 1967, 549 + 522 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1972, wyd. 4 1974, wyd. 5 1976, wyd. 6 1984.

30. Złote korony księcia Dardanów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 365 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Śląsk 1972, tamże: wyd. 3 1975, wyd. 4 1980, wyd. 5 1986.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 35.

31. Wichry wśród kolumn. Impresje greckie. Pozn.: WP 1969, 298 s.

Zawartość: Przywitanie z Helladą; Salonickie doznanie; Bogowie i ludzie; Dafne z doliny Tempe i centaury Piloniu; Od Termopil do Delfy; Prawda wiecznych Aten; We władzwie

Minosa; Na ziemi Achajów; Wokół Peloponezu; Od Mesolion po Meteore; Macedoński szlakiem.

32. Minarety bez czarzałów. [Wrażenia z podróży do Turcji]. Pozn.: WP 1970, 423 s.

Zawartość: Zaczynamy od Yesilurtu; W mitycznym kręgu Leandry i Sympleydy; Wiosniara uroda bizantyzyzmu; Ostatni, co tak poloneza wodzą ...; Orient z polskim kolorkiem; W kręgu dawnej Propontydy; Dardanos zrodził Priama ...; Egejskim szlakiem; Siesta pod Halikarnasem; Pierwszy smak Anatolii; Śródziemnomorska idylla; Anatolijskie doznania; Świata Anki; Zümruel Anka.

33. Warmia i Mazury. [Opowieści historyczne i krajoznawcze]. Kat.: Śląsk 1970, 214 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawartość: W pomroce dziejów; Cień krzyżackich kaszteli; Świt polskich przeznaczeń; Rumieńce warmińskiej ziemi; Słońce nad grunwaldzkim błoniem; A w tych borach olsztyńskich; Twierdzą nam każde polskie słowo; Przemienię wieki, a myśmy ostali; Aż wszedł posiew.

34. Młodość i gwiazdy. Powieść. Pozn.: WP 1972, 385 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1975, wyd. 4 1978, wyd. 5 1980, wyd. 6 1983.

35. W cieniu hetycznego sfinksa. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1972, 358 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1980, wyd. 4 1986.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 30.

36. Zawsze z tej ziemi. [Powieść]. Wwa: MON 1976, 372 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1982.

Praca redakcyjna

1. Odzyskane gniazda. Proza i poezja o Ziemi Lubuskiej. Wybór ... Pozn.: WP 1963, 363 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1978. — Wywiady: Rozmowa z pisarzem Ziemi Odzyskanych. Rozm. J. Nowak-Dłużewski. *Sl. Powsz.* 1948 nr 333; Trud nowego życia. Rozm. M. Warneńska. *Naprzód* 1956 nr 23/24; Droga przez sprawy polskie. Rozm. K. Rodowska-Wiesiołowska. *Tydzień* 1974 nr 41; Nazwano mnie uśmiechniętym realista. Rozm. R. Gołębiowska. *Tyg. Kult.* 1976 nr 36; Pomost. Rozm. Z. Syczewska. *Kultura* 1976 nr 44.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (W. Maciąg). — B. Jancz-Kostuch, R. Schröder, U. Bzdawka: Eugeniusz Pauksza. Poradnik bibliograficzny. Pozn.: Woj. Bibl. Publiczna 1985, 41 s.

[Trud ziemi nowej] J. Dobraczyński: Książka nie dla recenzentów. *Dziś i Jutro* 1948 nr 5; S. Helsztyński. *Odra* 1948 nr 9/10; K. Koźniewski: Rozpoczął Pauksza ... *Odrodzenie* 1948 nr 5; J. Preger: Powieść o Ziemiach Zachodnich. *Kuznica* 1948 nr 18; W. Szewczyk: Dzieją się rzeczy piękne. *Odra* 1948 nr 25. — [Trzecia zmiana] J. Dobraczyński: Powieść o wielkim piecu i nocnej zmianie. *Dziś i Jutro* 1950 nr 6; P. Jasienica: Nieznany robotnik. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 3; Z. Lichniak: Casus: P. *Dziś i Jutro* 1950 nr 24; M. Warneńska: Nie romantyczna „bujda” lecz reakcyjne kłamstwo, czyli od tapczana do Floriana. *Po Prostu* 1950 nr 16. — L. Prorok: Nad powieścią o zwycięskiej starości. *Dziś i Jutro* 1952 nr 9 [sprawozdanie z dyskusji w Sekcji Prozy ZLP nad powieścią: Opowieść o zwycięskiej starości]. — J. Krausowa: Czy współczesna powieść? *Nowa Kultura*. 1953 nr 40 [rec.: Srebrna ławica].

— B. Mamoń: Uśmiechnięty realista. *Dziś i Jutro* 1953 nr 48. — [Srebrna ławica:] W. Szewczyk: Droga przez Mazury. *Zycie Lit.* 1953 nr 28; R. Wasita: Zbyt łatwy uśmiech w stronę życia. *Nowa Kult.* 1953 nr 24. — Z. Zabicki. *Zycie Lit.* 1954 nr 15 [rec.: Opowieść o zwycięskiej starości]. — R. Wasita: Sensacja i temat współczesny. *Twórczość* 1955 nr 9 [rec.: Lody pekałaj]. — L.M. Bartelski: Zmarnowane możliwości. *Nowe Książ.* 1957 nr 4 [rec.: Zatoka Żarłocznego Szczupaka]. — [Straceńcy:] Z. Pędziński: Koncept i wykonanie. *Pomorze* 1957 nr 14; J. Skórnicki: Nowa powieść E.P. *Zycie Lit.* 1957 nr 34. — M. Biskup. *Mówią Wieki* 1958 nr 3 [rec.: Znaki ogniste]. — J. Ziomek. *Tyg. Zach.* 1958 nr 12 [rec.: Straceńcy]. — J. Ziomek. *Tyg. Zach.* 1958 nr 21 [rec.: Opowieści niecodziennych]. — S. Durski: Reedukacja chuligana. *Nowa Kult.* 1959 nr 24 [rec.: Gdzie diabeł mówi dobranoc]. — T. Lisicka: Najlepiej kaliber. *Zycie Lit.* 1959 nr 27 [rec.: Gdzie diabeł mówi dobranoc]. — A. Hamerliński. *Nowe Książ.* 1961 nr 17 [rec.: Znak żółwia]. — T. Jodelka: Wielka przegrana. *Twórczość* 1960 nr 8 [rec.: Straceńcy]. — T.H. Nowak: E.P. *Kron. M. Pozn.* 1961 nr 4. — A. Berezka. *Odra* 1962 nr 6 [rec.: Pogranicze]. — F. Fornalczyk. *Rocz. Lubus.* 1962 [rec.: Znak żółwia]. — A. Hamerliński: Tryptyk babimojski. *Nowe Książ.* 1962 nr 3 [rec.: Pogranicze]. — [Wszystkie barwy codzienności:] A. Hamerliński: Panorama małego miasta. *Nowe Książ.* 1962 nr 7; J. Koprowski. *Rocz. Lubus.* 1962 [dot. też: Pogranicze]. — K. Meloch: 1900 stron E.P. *Współczesność* 1962 nr 12. — R. Wasita: Heroizm i życie codzienne. *Nowa Kult.* 1962 nr 20 [rec.: Pogranicze]. — S. Zieliński: Wiatrołomy. *Nowe Książ.* 1962 nr 22. — M. Bogucka: „Sprawa Kalksteina”. *Nowe Książ.* 1963 nr 22 [rec.: Buntownicy]. — D. Cirić: Polska mozaika. *Nowe Książ.* 1964 nr 4 [rec.: Spowiedź Lucjana Skobiela]. — A. Hamerliński: E.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 17. — [Spowiedź Lucjana Skobiela]. — W. Kogut. *Zycie Lit.* 1964 nr 1; J. Mańkowski. *Tyg. Kult.* 1964 nr 11; Z. Pędziński. *Tyg. Kult.* 1964 nr 13. — J.Z. Brudnicki: Tryptyk literacki. *Twórczość* 1965 nr 3 [rec.: Wrastanie]. — D. Cirić. *Nowe Książ.* 1965 nr 15 [rec.: Spod sześciu gwiazd]. — [Wrastanie:] M. Czerwińska. *Litery* 1965 nr 2; W. Maciąg. *Zycie Lit.* 1965 nr 9; J. Pięszczachowicz. *Zycie Lit.* 1965 nr 28. — S. Zieliński: P. z wędką i trójłufką. *Kultura* 1965 nr 16 [rec.: Spod sześciu gwiazd]. — [Po burzy jest pogoda:] A. Dzienniszewska. *Nowe Książ.* 1967 nr 9; Z. Jaroński: Z dużej chmury mały deszcz. *Mies. Lit.* 1967 nr 9. M. Świątecki: Odbicie procesów integracyjnych na terenie Warmii i Mazur w twórczości E.P. i H. Panasa. *Spraw. z Dział. i Pos. Nauk. Ośr. Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego* 1967 nr 6. — [Przejaśnia się niebo:] J. Kajtoch: Wczoraj i dzisiaj Nadodrza. *Mies. Lit.* 1968 nr 7; K. Koźniewski: Wierny kronikarz. *Polityka* 1968 nr 18; K. Kuliczowska: Film panoramiczny. *Nowe Książ.* 1968 nr 1; J. Mańkowski: Kwiaty na pogorze. *Tyg. Kult.* 1968 nr 5. — H. Skrobiszewska: Młodzi bohaterowie. *Nowe Książ.* 1968 nr 1 [rec.: Złote korony księcia Dardanów]. — S. Zieliński: Panorama P. W tegoż: Proza, poezja. [4]. Wwa 1968 [rec.: Przejaśnia się niebo]. — F. Fornalczyk: Świadek wielkiej wędrówki. (O twórczości E.P.). *Współczesność* 1969 nr 6. — W. Nawrocki: Epik polskiego Zachodu. W tegoż: Trwanie i powrót. Pozn. 1969. — J. Tazbir. *Mówią Wieki* 1969 nr 9 [rec.: Buntownicy]. — J. Biernacki: Pisarstwo na obałuneku. *Nurt* 1971 nr 8. — [Minarety bez czarzałów:] J. Dolniński: Mieszanka kiermaszowa. *Zycie Lit.* 1971 nr 23; Z. Flisowski: Turcja. *Nowe Książ.* 1971 nr 6. — J. Opalski: Co lubi czytelnik. *Zycie Lit.* 1972 nr 40 [rec.: Młodość i gwiazdy]. — D. Walczak: W cieniu bywa goraco. *Nowe Książ.* 1973 nr 8 [rec.: W cieniu hetycznego sfinksa]. — S. Jurkowski: Człowiek, historia, przyroda. *Kierunki* 1975 nr 29. — L. Wiekuński: Pasje E.P. *Perspektywy* 1975 nr 45. — W. Nawrocki: Pauksza. Wstęp. F. Fornalczyk. Nota biograf. i bibliogr.: S. Drozdowski. Wwa: Ag. Aut.; Czyt. 1976, 93 s. — J. Mańkowski. *Kron. M. Pozn.* 1976 nr 1. — W. Nawrocki: Nowa powieść E.P. *Nowe Książ.* 1976 nr 18 [rec.: Zawsze z tej ziemi]. — J. Mańkowski: E.P. (1916-1979). *Kron. M. Pozn.* 1979 nr 4. — J. Mańkowski: Był optymistą ...; A. Sroga: Przyjaciel, żołnierz; S. Stopień: Program dwóch „za” i dwóch „przeciw”. *Nurt* 1979 nr 11.

— A. Siatecki: Kiedy my żyjemy. *Nadodrże* 1983 nr 10.
 — R. Brzezińska: Wrastanie. (W 5 rocznicę śmierci E.P.). *Kierunki* 1984 nr 27. — M. Sinicka: Twórczość E.P. i jej funkcjonowanie w środowisku zielonogórskiej młodzieży. *Prz. Lubus* 1984 nr 1/2. — F. Fornalczyk: Piewca polskiego Zachodu. *Panorama* 1985 nr 50. — F. Fornalczyk: Przerwany, nie dokończony życiorys. O E.P. *Kron. Wielkop.* 1988 nr 1. — K. Goldbergowa: Przemijanie. *Literatura* 1989 nr 10. — G. Strauchold: Kresowy komentator spraw zachodnich. *Rzecz o publicystyce E.P. w latach 1946-1948.* *Borussia* 1997 nr 14.

E.G.

PAUSZER-KLONOWSKA Gabriela 1908-1996

Pseud.: G. Klaner, G.P.; gp.; O. Łaniewska.
 Prozaik, tłumaczka.

Urodzona 26 czerwca 1908 w Warszawie; córka Zygmunta Pauszera, urzędnika, i Bronisławy z domu Galis. Uczęszczała na prywatną pensję Wiktorii Jędrzyzkowskiej; w 1926 zdała maturę. Następnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutowała w 1925 recenzją książki F. Araszkiewicza pt. „Bolesław Prus i jego ideały”, ogłoszoną w *Wiadomościach Literackich* (nr 92; podp. gp.); za właściwy debiut uważała artykuł pt. „Dlaczego Prus?”, opublikowany w tymże piśmie w 1932 (nr 1). W 1930 uzyskała magisterium i do 1937 pracowała jako nauczycielka w Gimnazjum Zofii Kaleckiej w Warszawie. Równocześnie współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk biograficznych dla młodzieży (1930-39). W 1932 wyszła za mąż za Stefana Klonowskiego, nauczyciela i tłumacza. Artykuły, prozę ogłaszała w tym okresie m.in. na łamach czasopism *Wiadomości Literackie* (1929-33, 1937), *Iskry* (1934/35-1935/36) i *Sygnaly* (1938-39). W 1936 została członkiem ZZLP. We wrześniu 1939 wyjechała do Kowla, włączonego do Ukraińskiej SRR. Pełniła tu w 1940-41 funkcję sędziego ludowego. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w czerwcu 1941 ewakuowała się do Baskirii i tam w tatarskiej wsi pod Ufą była nauczycielką języka rosyjskiego. W 1944 została członkiem PPR (od 1948 PZPR). Od tegoż roku pracowała w Moskwie jako redaktor działu wydawniczego w Komitecie do Spraw Dzieci Polskich oraz jako tłumaczka w Wydawnictwie Literatury w Językach Obcych. W 1946 wróciła do Polski i zamieszkała na stałe w Warszawie. Nadal była członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Kontynuowała twórczość prozatorską i przekładową z języka rosyjskiego na łamach czasopism, m.in. *Płomyka* (1949, 1958-59, 1965-68, 1977), *Życia Literackiego* (1963, 1966, 1975-76, 1980-81, 1985) i *Stolicy* (1967, 1974-76). W 1950-76 należała do TPRP. W 1958-62 była redaktorem działu dla dzieci w tygodniku *Kraj Rad*. W 1961-71 pracowała jako tłumacz i redaktor w Studiu Napisów Filmowych. Była członkiem wielu towarzystw: TPD (1958-76), Stołecznego Komitetu Frontu Jedno-

ści Narodu i Społecznego Funduszu Budowy Szkół (1959-62), Towarzystwa Przyjaciół Warszawy (1960-76), Towarzystwa Przyjaciół Dzieci im. K. Jeżewskiego (od 1961), Towarzystwa Polsko-Włoskiego (1970-76). W 1967-69 wchodziła w skład zarządu Koła Literatury dla Dzieci i Młodzieży przy ZLP. W 1985 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości dla młodych czytelników. Odbiła wiele podróży zagranicznych, m.in. do ZSRR (1957, 1959, 1964, 1976), na Węgry (1963), do Rumunii (1965), Francji i Szwajcarii (1967), Bułgarii (1968), do Włoch (1970, 1980), NRD (1972), RFN (1973) i Kanady (1985). Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim (1969) i Krzyżem Oficerskim (1985) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1974), odznaką „Przyjaciół Dziecka” (1978), złotą odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” (1984). Zmarła 30 września 1996 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gandhi, prorok Indyj. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Universum [1933], 63 s.

Podp.: G. Klaner.

2. Tomasz Alva Edison, król wynalazców. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Universum [1933], 63 s.

Podp.: O. Łaniewska.

3. Roosevelt, dyktator Ameryki. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Universum [1934], 63 s.

Podp.: G. Klaner. — Dot. F.D. Roosevelta.

4. Tajemnica śmierci Mickiewicza. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Universum [1934], 63 s.

Podp.: G. Klaner.

5. Ludwik Pasteur – pogromca śmierci. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Rój [1935], 63 s.

6. Budowali most. Sztuka w 3 aktach. [Dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Dzieci Warszawy 1948.

7. Zawierucha. [Opowiadania]. Wwa: NK 1955, 57 s.

Zawartość: Rezeda; Zawierucha.

Przeł. baszkirski: [Przeł.] S. Nasyrov. Wyd. w tomie pt. Mōhābbāt zob. poz. 15.

8. Pani Eliza. Opowieść o Elizie Orzeszkowej. Wwa: NK 1958, 213 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1960; wyd. 4 Wwa: LSW 1973; wyd. 5 popraw. Wwa: Czyt. 1981, wyd. 6 tamże 1989.

Wyd. łącznie z poz. 9 pt. Pani Eliza; Światło znad Niemna. Opowieść O Elizie Orzeszkowej. T. 1/2. Wwa: LSW 1963, 395 s. Wyd. nast. tamże 1967.

Cz. 2 zob. poz. 9.

9. Światło znad Niemna. Opowieść o Elizie Orzeszkowej. Wwa: NK 1961, 230 s. Wyd. nast. wspólnie z Pani Eliza zob. poz. 8.

Cz. 1 zob. poz. 8.

10. Śmierć w Agawie. [Powieść sensacyjna]. *Śl. Pol.* 1963 nr 104-137.

11. Trudne życie. Opowieść o Bolesławie Prusie. Wwa: LSW 1963, 425 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. i rozszerz. Lubl.: WŁubel. 1969, 389 s., tamże: wyd. 3 1975, wyd. 5 1981.

12. W cieniu naleczowskich drzew. Opowieść o Bolesławie Prusie. Lubl.: WŁubel. 1964, 214 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1975.

13. Historie nie wymyślone. [Opowieści]. Wwa: LSW 1966, 331 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1976, wyd. 4 1985.

Zawartość: Triumf Krzysztofa Kolumba; Metalowe skrzydła Leonarda da Vinci; Ruszył z posad ziemię [dot. M. Kopernika]; Za siódmą górą, za siódmą rzeką [dot. M. Lomonosowa]; „Locomotion” albo narodziny kolei [dot. J. Stephenson]; Ludwik Pasteur – pogromca śmierci [poz. 5]; Światło z Menlo Parku [dot. T.A. Edisona]; Czarodziej sadów [dot. I. Miczurina]; Droga ku gwiazdom [dot. K. Ciołkowskiego]; Maria [Skłodowska] i Piotr [Curie]. – Zyciorysy [przedstawionych postaci]. Przekł. białorus.: Njavydumnyja гісторыі. [Przeł.] J. Bjańska. Minsk 1975.

14. Zwykle sprawy niezwykłych ludzi. [Opowieści i wywiady]. Lubl.: WŁubel. 1967, 290 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1978.

Zawartość: Od autora. – O Elizie Orzeszkowej: Szlakiem Orzeszkowej; Nieznane dzieje Florentego Orzeszki; Zwykła historia – rozwód; „Judenmutter”; Ponad rządami nienawiści ...; Dzieje pewnego plagiatu [dot. M. Rodziewiczówny]; Portrety z portretem Orzeszkowej; Wspomnienia prof. Stanisława Kościółkowskiego. – O Bolesławie Prusie: Nad albumem starych fotografii; Pani Głowacka [Oktawia z domu Trembińska]; Nieudany pupil Bolesława Prusa albo domniemany prototyp Izabeli Łęckiej [W. Hulanicki i K. Hulanicka]; Ostatnia miłość [dot. A. Sacewiczowej] i J. Bogusza „Pameczka”; Ostatnie wakacje w Milanówku 1911; Śladami „Placówki”; Spór o pomnik Mickiewicza (w Krakowie i w Warszawie); Wuj Oleś i ciocia Głowasta (Rozmowa z panią J. Juszkiewiczową); Naleczowskie wspomnienia (Rozmowa z inż. Z. Puławskim); Wspomnienia Vladimirusa Sakas-Sackaviciusa (1893-1963); Silva rerum, czyli rzecz o notatkach Bolesława Prusa. – W wyd. 2 dodano do części „O Elizie”: „Król kirgiski” – czyli prototyp Andrzeja Korczyńskiego z „Nad Niemnem”; Nieznane listy Elizy Orzeszkowej do „Maniusi sybiraczki”; – do części „O Bolesławie Prusie”: W Raperswilu; Na marginesie filmowej wersji „Faraona”.

15. Miłość. Opowiadania. [Wwa:] LSW 1972, 104 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1977; wyd. 3 popraw. i rozszerz. Wwa: MAW 1985 [właśc. 1986], 122 s.

Zawartość: Rezeda [poz. 7]; Miłość; Mój przyjaciel – zwykły Małaj; Buran; Serce matki; Moje gospodarstwo; W Baszkirii po piętnastu latach.

Przekł. baszkirski [Przeł.] S. Nasyrov. Wyd. łącznie z poz. 7 pt. Mòhàbbat. Ufa 1961.

16. Polska, jego miłość. Opowieść o Julianie Ursynie Niemcewiczu. Lubl.: WŁubel. 1973, 529 s. Wyd. 2 tamże 1987.

W metryce wyd. z 1973 mylnie wyd. 2.

17. Pani na Puławach. Opowieść o Izabeli z Flemmingów Czartoryskiej. Wwa: Czyt. 1978, 414 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1988.

18. Moje miłe zwierzaki. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1983, 165 s.

Zawartość: Pierwsze radości i pierwsze smutki; Tytan; Ropsik i Kicia; Miła para kanarków; Mój przyjaciel Bijon; Diablik, syn Lucypera; Dżong – terrorysta; Smutek przemijania; Miłość zdradzona; Baran, kot i kura (wspomnienia z lat wojny); Gołąb Czarus – skrzydlaty rodak warszawski; Słów kilka o grzechu nietolerancji; Carissima de Sica.

19. Piękny Potocki. [Powieść o I. Potockim]. Wwa: Czyt. 1984, 360 s.

20. Rapsodia warszawska. Opowieść o Ignacym Wyssogocie Zakrzewskim prezydencie Warszawy. Wwa: NK 1987, 253 s.

Wyróżnienie w konkursie *Zycia Lit.* na prozatorski utwór literacki o tematyce hist. dla dzieci od 10 do 14 lat w 1984.

Sluchowiska radiowe wg inf. autorki: Mała Ziunia. Radio 1936 [dot. E. Orzeszkowej]. – Kraj lat dzieciennych. Radio 1937 [dot. A. Mickiewicza]. – Pan Majster. Radio 1937. – Ludwik Pasteur – dobroczyńca ludzkości. Radio 1937 [por. Twórczość poz. 5]; przekł.: duń.: Radio (Kopenhaga) 1937, – łotew.: Radio (Ryga) 1937. – Wielka uczona – Maria Skłodowska-Curie. Radio 1937. – Tomasz A. Edison. Radio 1938. – Wielki samouk – Jerzy Stephenson. Radio 1938. – Pułaski w Ameryce. Radio 1938. – Rycerz Panna. Radio 1939. – Triumf Krzysztofa Kolumba. Radio 1939. – Dwie przysięgi. Radio 1946. – Bitwa o Grunwald. Radio 1948. – Śpiączka – czarny sen Afryki. Radio 1948. – Łaska generała. Radio 1949. – Premiera. Radio 1983.

Przekłady i adaptacja

1. L. Leonow: Najazd. Sztuka w 4 aktach. Moskwa: Wydawn. Literatury w Jez. Obcych 1946, 117 s.

2. F. Panfiorow: Walka o pokój. Powieść. T. 1. Przekł.: ..., J. Fleszner. Moskwa: Wydawn. Literatury w Jez. Obcych 1947, 333 s. Wyd. 2 pt. Oni walczyli o pokój. Wwa: MON 1951, 267 s.

3. Doktor Piotr. Sztuka w dwóch osłonach według S. Żeromskiego. Wwa: Agtif [Ag. Teatr. i Film. ZAiKS] 1949, powiel.

Wyróżnienie w konkursie na sztukę świetlicową Min. Kultury i Sztuki w 1949 (inf. autorki).

4. M. Gorki: Foma Gordiejew. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Wwa: KiW 1951, 294 s. Wyd. nast. w: M. Gorki: Pisma. T. 3 1955.

5. M. Garin-Michajłowski: Przypowieści koreańskie. Wwa: KiW 1952, 69 s.

6. I. Erenburg: Dziewiąta fala. Powieść. Wiersze w przekł. L. Lewina i Z. Bieńkowskiego. Wwa: Czyt. 1953, 587 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [T.] 1-3 1954; wyd. 3 w: M. Gorki: Dzieła wybrane t. 3. 1955.

7. W. Katajew: Za władzę Rad. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 541 s.

8. W. Kawierin: *Otwarta księga. Powieść*. T. 3. Poszukiwania i nadzieje. Wwa: Czyt. 1958, 353 s.

9. A. Bek: *Kilka dni i odwód generała Panfilowa*. [Powieść]. Przeł.: ..., S. Klonowski. Wwa: MON 1961, 336 s.

10. A. Uptis: *Liść na wietrze*. [Powieść]. Przeł.: ..., S. Klonowski. Wwa: Czyt. 1961, 304 s.

11. S. Biriuzow: *W ogniu dział*. [Powieść]. Przeł.: ..., S. Klonowski. Wwa: MON 1962, 339 s.

12. K. Fiedin: *Ognisko*. [Powieść]. Przeł.: ..., S. Klonowski. Wwa: PIW 1963, 424 s.

13. I. Christenko: *Nastusia*. [Powieść]. Wwa: Iskry 1978, 213 s.

Prace redakcyjne

1. Wolna i sprawiedliwa. Wypisy na klasę V szkoły średniej. Moskwa: Kom. do Spraw Dzieci Pol. w ZSRR przy Lud. Komisariacie Oświaty Ros. Federacyjnej SRR 1945, 355 s.

2. Wolna i sprawiedliwa. Wypisy dla klasy VI szkoły podstawowej. Wwa: Wiedza 1947, 334 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1949.

3. Jednością silni. Wypisy dla klasy VII szkoły podstawowej. Wwa: Wiedza 1948, 424 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1949.

4. Dzień dzisiejszy. Wypisy dla klasy V szkoły podstawowej. Wwa: NK 1949. Wyd. nast.: wyd. 2 zmian i popraw. tamże 1950, wyd. przy współpracy K. Lausza. Wwa: PZWS 1951, tamże: 1952, wyd. 3 [!] 1953, wyd. 4 1954, wyd. 5 popraw. 1955, wyd. 6 1956 [właśc. 1955].

5. Z jednego strumienia. Nowele. Pod red. i z przedm. E. Orzeszkowej. [Wyd. 2]. Słowo wstępne i przyp. ... Wwa: LSW 1960, 385 s. Wyd. 1 Wwa 1965.

6. Ostatnia miłość w życiu Bolesława Prusa. Odnalezione listy oprac. i wstępem poprzedziła ... Wwa: PIW 1962, 119 s.

7. Wspomnienia o Lucjanie Szenwaldzie. Red. ... Wwa: PIW 1963, 385 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1988, 1989. — Wywiady: Rozmowy z pisarzami. G.P.-K. Rozm. S. Stanik. *Kierunki* 1979 nr 18; *Przeszłość nie umiera*. Rozm. T. Zaniewska. *Kierunki* 1988 nr 32; *Wierzę w lepsze czasy*. Rozm. T. Zaniewska. *Kur. Poranny* 1992 nr 56.

SWPP 1. — PP (E. Głębička).

K. Kuliczowska: *Życie jak powieść*. *Nowe Książ.* 1958 nr 11 [rec.: Pani Eliza]. — K. Kuliczowska: *Nad strumieniami życia*. *Nowe Książ.* 1961 nr 20 [rec.: Światło znad Niemna]. — S. Treugutt: *Powieść o pani Elizie*. *Prz. Kult.* 1961 nr 49 [rec.: Pani Eliza]. — J. Lis: *Ostrożnie z pochopnymi wnioskami*. *Kierunki* 1962 nr 24 [rec. oprac.]. *Ostatnia miłość w życiu Bolesława Prusa*. — Z. Macużanka: *Na fali wspomnień*. *Nowe Książ.* 1963 nr 19 [rec. red.]. *Wspomnienia o Lucjanie Szenwaldzie*. — [Trudne życie] S. Melkowski: *Prus „fabularyzowany”*. *Kultura* 1964 nr 9; W. Nawrocki: *Manowce prozy bio-*

graficznej. *Życie Lit.* 1964 nr 17; E. Pieścikowski: *Życie prywatne Bolesława Prusa*. *Nowe Książ.* 1964 nr 8. — [W cieniu należycowskich drzew]. J. Preger: *Książka jak kwiaty*. *Tyg. Kult.* 1964 nr 52; J. Biernacki: *Opowieść o Prusie*. *Kultura* 1965 nr 1; W. Billip: *O człowieku dobrym i mądrym*. *Nowe Książ.* 1965 nr 9; M. Knothe: *„Prus żywy”*. (O książkach G.P.-K.) *Polonistyka* 1965 nr 2 [dot. też: *Trudne życie*]; W. Nawrocki: *Nowości biografistki*. *Ostatnie lata Bolesława Prusa*. *Życie Lit.* 1965 nr 18, polem: G. Pauszer-Klonowska; W. Nawrocki: *Korespondencja*. *Prus prywatny czy nie*, tamże nr 24; [J. Szczyplak] *Obserwator*: *Straszny tato Pameczka*. *Kierunki* 1965 nr 26. — A. Jelicz: *Biografie — powieść historyczna*. *Nowe Książ.* 1966 nr 13 [rec.: *Historie nie wymyślone*]. — [Zwykłe sprawy niezwykłych ludzi] Z.J. Adamczyk: *Zwykłe sprawy Orzeszkowej i Prusa*. *Polonistyka* 1968 nr 8; A. Dzienszewska: *O Prusie i Orzeszkowej*. *Nowe Książ.* 1968 nr 8. — J. Lis: *Prusomania recidiva*. *Kierunki* 1968 nr 3 [rec.: *W cieniu należycowskich drzew*]. — T. Klak: *Opowieść o Prusie*. *Kamena* 1969 nr 16 [rec.: *Trudne życie*]. — M. Knorr. *Kult.* i *Życie* 1971 nr 4 [rec.: *W cieniu należycowskich drzew*]. — A. Sendeka: *O wojnie i miłości*. *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 5 [rec.: *Miłość*]. — J. Łojek: *Jedyna wielka miłość pana Juliana Ursyna*. *Nowe Książ.* 1974 nr 10 [rec.: *Polska, jego miłość*]. — [T. Kubicki] *Salonowiec*: *Sam na sam z Prusem*. *Nadodrże* 1976 nr 8 [rec.: *W cieniu należycowskich drzew*]. — J. Łojek: *Spowiednik by nie uwierzył*. *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: *Pani na Puławach*]. — G. Leszczyński: *Zwierzęta wokół nas*. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [rec.: *Moje miłe zwierzątka*]. — [Piękny Potocki] M. Hryniewicz: *I piękny i wielki?* *Nowe Książ.* 1985 nr 1; W. Kania: *Piękni i szpetni Potoccy*. *Opole* 1985 nr 9. — E. Nowacka: *Nowe Książ.* 1987 nr 9 [rec.: *Rapsodia warszawska*]. — I. Krawczykowska: *O Julianie Ursynie Niemcewicz*. *Sl. Powsz.* 1988 nr 25 [rec.: *Polska, jego miłość*].

B.M.

PAWŁAK Antoni ur. 1952

Pseud. A.P.; Adam Wrzeszcz; Jacek Jasiński. — wspólnie z Marianem Terleckim: Joachim Rybka. Poeta, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 4 sierpnia 1952 w Sopocie; syn Jerzego Pawłaka, prawnika i ekonomisty, i Barbary z Jasińskich, księgowej. Uczęszczał do VI Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku; w 1972 zdał maturę. W 1968-70 należał do ZMS. Od 1970 był związany z Duszpasterstwem Akademickim prowadzonym przez dominikanina Ludwika Wiśniewskiego przy kościele św. Mikołaja w Gdańsku. W 1972 został z grupą kolegów skazany na półtora roku więzienia w zawieszeniu na dwa lata za produkowanie i rozlepianie ulotek, nakłaniających do bojkotowania wyborów do sejmu. Debiutował w 1973 wierszami pt. „Być może to wszystko ...”, „Było to chyba w 1926”, opublikowanymi na łamach miesięcznika *Litery* (nr 10). Wiersze i prozę, felietony i recenzje publikował następnie (także wspólnie z Marianem Terleckim pod pseud. Joachim Rybka) na łamach m.in. *Więzi* (1974-79) i *Studenta* (1975-76). W 1974 rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim, po roku usunięty z tej uczelni, studiował do 1981 historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej (ATK) w Warszawie (studiów nie ukończył). W tym czasie, mimo że był studentem ATK, został powołany do odby-

cia zasadniczej służby wojskowej (1976-78). Publikował wiersze i artykuły na łamach wydawanych poza cenzurą czasopism *Puls* (1977-82; w 1978-80 członek redakcji) i *Zapis* (1978-81). W 1979 został przewodniczącym Koła Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP. W tymże roku zawarł związek małżeński z Dorotą Grzywaczewską, nauczycielką angielskiego. W sierpniu 1980 uczestniczył w strajku w Stoczni Gdańskiej. Od tegoż roku był członkiem NSZZ „Solidarność” (do 1990). Od marca 1981 pracował w Komisji Kultury Regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność”, gdzie pełnił funkcję redaktora naczelnego dwutygodnika *IKS-Informator Kulturalny Solidarności*. We wrześniu 1981 był członkiem redakcji oficjalnego dziennika I Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” *Głos Wolny*. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 został internowany i do 13 lipca 1983 przebywał kolejno w Białoleczu, Jaworzu i Darłównu. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1983-89 pracował w katolickim miesięczniku *Powściągliwość i Praca* (1987-89 sekretarz pisma); w 1988-89 był członkiem Towarzystwa Powściągliwość i Praca. Współpracował też z paryską *Kulturą* (1984-86; pod pseud. Adam Wrzeszcz) oraz prasą wydawaną poza cenzurą, m.in. z *Wezwaniem* (1985, 1988; tu pod pseud.: Adam Wrzeszcz, Jacek Jasiński i wspólnie z M. Terleckim: Joachim Rybka). W 1988 uczestniczył w reaktywowaniu tygodnika *Po prostu*. W 1989 należał do komitetu założycielskiego SPP, następnie został członkiem Stowarzyszenia. W 1989-90 był redaktorem i felietonistą niezależnego tygodnika *Przegląd Wiadomości Agencyjnych PWA*. Od 1989 pracował w dzienniku *Gazeta Wyborcza*, początkowo jako redaktor prowadzący wydania, a w 1991-93 jako kierownik działu kultury i szef comiesięcznego dodatku *Gazeta o Książkach*. Należał do Ruchu Obywatelskiego – Akcja Demokratyczna (ROAD). W 1993 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od tegoż roku pracował w dzienniku *Super Express*; w 1993-94 był redaktorem prowadzącym wydania, a w 1994-97 kierownikiem magazynu *Super Express – Weekend*. Od stycznia 1997 do marca 1998 był konsultantem norweskiego koncernu prasowego Orkla Media Magazines Sp. z o.o. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czynny całą dobę. [Wiersze]. Gdańsk: Państw. Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Gdańsku; Gdańskie Tow. Przyj. Sztuk 1975, [12] k.
2. Książeczka wojskowa. [Publicystyka]. *Zapis* 1979 nr 9 s. 41-80. Wyd. osob.: Kr.: Wydawn. Pacyfistyczne* 1981, 34 s. Wyd. nast.: Opole: Aneks* 1981; Wr.: Świt* 1981.
Wyd. rozszerz. Kielce: Jopa 1991, 199 s.

3. Między murami. [Wiersze]. Wr.: [b.w.*] 1979. *Bibl. „Agory”*.
4. Czy jesteś gotów ... [Wiersze]. Wwa: Głos* 1981, 40 s.
5. Obudzimy się nagle w pędzących pociągach. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1981, 55 s.
6. Portret wspólny. [Współaut.:] M. Terlecki. Gdańsk: Młoda Polska* 1981, 75 s.
Zawiera felietony druk. głównie w czasop. lit. w 1975-1977.
7. „Trzęsą się portki pętkom”. *Bratniak** 1980 nr 24. Wyd. osob. [Wr.:] Niezał. Wydawn. „Wrocław”* [1981], 9 s.
Reportaż z procesu D. Kobzdej i T. Szczudłowskiego w Sądzie Rejonowym w Gdańsku 11 VII 1980.
8. Grypsy. [Wiersze]. Wwa: [b.w.*] 1982.
9. Brulion wojenny (grudzień 1981-grudzień 1982). [Wiersze]. [Kr.:] OL* 1983, 39 s. Wyd. nast. Wwa [b.w.*] 1983.
Zawiera m.in. poemat Brulion wojenny.
10. Cztery poematy. [Posł.: T. Komendant] A. Prawicki. Gdańsk: [b.w.*] 1983, 29 s.
Zawiera poematy: Ponad siły; Przejście wzbronione; Dojrzwanie; Brulion wojenny (poz. 9), – oraz wiersz: Modlitwa polska.
11. Wbrew nam. [Wiersze]. Kr.: Świt* 1983, [12] k.
12. Każdy z was jest Wałęsą. [Współaut.:] M. Terlecki. [Paryż:] Spotkania 1984, 106 s. Wyd. nast.: Wwa: Przedświt* 1984, 82 s.; wyd. 2 [!] Gliwice: Wokół Nas 1990.
Wspomnienia i dokumenty związane z przyznaniem Lechowi Wałęsie Pokojowej Nagrody Nobla w 1983.
13. Powtórka. [Wiersz]. Wwa: [b.w.*] 1984, [4] s. Wyd. w 100 egz.
14. [Wiersze]. Bydg.: Pomorze 1984, 75 s.
Cykle: Wielka rodzina (1974-1978); Czy jesteś; Listy; I śmierć, wiele śmierci.
15. Zmierch i grypsy. [Wiersze]. Tom przygot. i zilustrowany przez red. *Wydma*. [Wwa:] WNOPiM*, Przedświt* 1984, 19 s.
16. Trudny wybór wierszy. Schwierige gedicht – Auswahl. Wybór: K.W. Tatarowski. [Posł.:] A. Guher. Berlin: Veto 1987, 76 s.
Tekst w jęz. pol. i niem.
17. Zamiast. [Wiersze]. Jelenia Góra: Klub „Gęba” 1989, 20 s.
18. Długie noże, krótkie sukienki. [Wybór wierszy]. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1990, 70 s.
19. Kilka słów o strachu. (1983-1985). [Wiersze]. Kr.: OL 1990, 50 s.
20. Nasze kobiety się starzeją. [Wiersze]. Kr.: OL 1995, 26 s.

21. Zmarli tak lubią podróże. [Wierszel. Kr.: OL 1998, 38 s.

Prace redakcyjne

1. [Tysiąc dziewięćset siedemdziesiąt] 1970 grudnia. „Czy umiałeś przeżyć, zrozumieć i zapamiętać rzeczy, które Cię spotkały.” Red.: M. Terlecki, ... Gdańsk: Młoda Polska* 1980, 19 s. Wyd. nast. z przedm. M. Bienkowskiego Gdańsk: BIPS* 1980. Zesz. *Inf. BIPS* [Biura Inf. Prasowej „Solidarność”].

Antologia wierszy dot. Grudnia 1970.

2. Obywatel i prawo. [Red.: A. Dorniak, ...]. Gdańsk: BIPS* 1984, 50 s. Zesz. *Inf. BIPS* [Biura Inf. Prasowej „Solidarność”].

OPRACOWANIA (wybor)

Ank. 1998. — A. Pawlak: Życiorys równoległy. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 80. — Wywiady: *Boy Gazety Wyborczej*. Rozm. P. Szafarz. *Tyg. Gdań.* 1990 nr 40: Nikt nas nie kocha. Rozm. K. Varga. *Nowy Nurt* 1995 nr 22.

[Czynny całą dobie! Z.W. Śmigiełski: Patrzenie sobie w oczy. *Odra* 1976 nr 2; K. Wójcicki: Debiut roku 75. *Więź* 1976 nr 1; W. Zawistowski: Poezja a autopsja. (Kilka uwag na temat wierszy A.P.). W: *Próby literackie*. Gdańsk 1976. — M. Stala: A.P. *Student* 1981 nr 8. — [Obudzimy się nagle w pędzących pociągach.] W. Bolecki: P. — homo viator. *Twórczość* 1982 nr 7; P. Bratkowski. *Radar* 1982 nr 25; K. Nowicki: Sezon w poezji. *Fakty* 1982 nr 10; R. Gawłowski: Przepisywane w pośpiechu. *Opole* 1983 nr 1; T. Złotorzycki: Okoliczności czy okoliczniki. *Nowe Książ.* 1983 nr 3. — [W. Bolecki] W.B.: Poezja polska po 13 grudnia 1981. *Alm. Hum.* 1984 nr 1/2 [m.in. rec.: Brulion wojenny]. — T. Nyczek: Milczące demonstracje. W: W stronę wiersza. *Wwa* 1984 [dot. wiersza: Przez moje miasto]. — J. Sochoń: Apokaplipsa P. *Więź* 1984 nr 5 [rec.: Obudzimy się nagle w pędzących pociągach]. — R. Twardoń: Jak przechrztył nicosć. *Tak i Nie* 1985 nr 48 [rec.: [Wierszel. 1984]. — R. Bednarczyk: A.P. — katastrofizm nadziei. *Tak i Nie* 1986 nr 19. — W. Bolecki: Elegie o sobie samym. *Twórczość* 1986 nr 2 [rec.: [Wierszel. 1984]. — W. Pazdur: Świadkowie apokalipsy. *Prz. Powsz.* 1986 nr 7/8 [rec.: Obudzimy się nagle w pędzących pociągach]. — A. Kaliszewski: Niecierpliwa poezja wzruszenia. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 3 [rec.: [Wierszel. 1984]. — K. Biedrzycki: Książeczka. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 29 [rec.: Książeczka wojskowa]. — [Nasze kobiety się starzeją.] J. Sochoń: Dwadzieścia trzy kartki z życiorysu. *Nowe Książ.* 1996 nr 2; L. Szaruga: Kartki z życiorysu. W tegoż: *Powrót poetów*. Kr. 1997. **B.M.**

PAWLIKOWSKA-JASNORZEWSKA

Maria

1891-1945

Imiona metrykalne: Maria Janina.

Podpisywała utwory też nazwiskami: z Kossaków Pawlikowska; Kossak-Pawlikowska; Pawlikowska; Jasnorzewska; Kossak-Jasnorzewska; Jasnorzewska-Pawlikowska.

Pseud.: Baba; L.K.

Poetka, dramatopisarka.

Urodzona 24 listopada 1891 w Krakowie; córka Wojciecha Kossaka, malarza, i Marii z Kisielniczych; wnuczka Juliusza Kossaka, malarza, siostra Magdaleny z Kossaków primo voto Starzewskiej secundo voto Niewidowskiej, autorki satyrycznej

(pseud. Magdalena Samozwaniec) i Jerzego Kossaka, malarza, stryjeczna siostra Zofii Kossak, powieściopisarki. W dzieciństwie ciężko chorowała i na skutek niewłaściwego leczenia pozostała jej niewielka ułomność. Odebrała staranne wykształcenie domowe; studiowała także samodzielnie przyrodonoznawstwo, filozofię i literaturę. Pierwsze wiersze zaczęła pisać około 1911. W 1915 poślubiła Władysława Janotę Bzowskiego, porucznika armii austriackiej, cesarskiego szambelana, z którym wyjechała najpierw do Mödling pod Wiedniem, a potem do Weisskirchen (Hranice) na Morawach (małżeństwo unieważnione 1919). Po około roku powróciła do Krakowa. Uczęszczała jako wolny słuchacz na Akademię Sztuk Pięknych, malowała akwarele. W 1919 wyszła za mąż za Jana Gwalberta Henryka Pawlikowskiego, prozaika, znawcę historii i folkloru Podhala, tatarnika, i zamieszkała w domu „Pod Jedłami” na Kozłcu w Zakopanem (rozwód 1929). Debiutowała w 1922 na łamach prasy, ogłaszając w *Skamandrze* (z. 23/24) wiersze pt. „Śpiew słowika”, „Słowik i świt” i „Po cóż jechać do Turcji?”; drukowała tu utwory poetyckie także w następnych latach (1922-23, 1925-26, 1928, 1935-38). Była zaprzyjaźniona z poetami z kręgu grupy Skamandra. Wiersze drukowała też m.in. w *Bluszczu* (1923-39, z przerwami), *Wiadomościach Literackich* (1924-39, z przerwami), *Świecie* (1925-30), *Cyruliku Warszawskim* (1927-30), *Czasie* (1930-35). Od 1924 zajmowała się również twórczością dramatyczną (głównie komediową). W latach dwudziestych napisała we współpracy z zaprzyjaźnionym Stanisławem Ignacym Witkiewiczem prawdopodobnie dwa dramaty, które zaginęły. Po rozstaniu z mężem (ok. 1921), powróciła do domu rodziców w Krakowie, w związku z pracą literacką często przebywała w Warszawie. Około 1927 nawiązała korespondencję, a później w czasie pobytu w Paryżu bliską znajomość, z znanym wówczas lotnikiem i poetą portugalskim José Manuelem Sarmiento de Beires. Odbывала podróże po Europie i Afryce Północnej. W 1931 zawarła w Poznaniu związek małżeński ze Stefanem Jerzym Jasnorzewskim, porucznikiem lotnictwa, z którym mieszkała początkowo w Krakowie, następnie w garnizonie przy lotnisku w Irenie pod Dęblinem i w Warszawie. W 1935 otrzymała Złoty Wawrzyn PAL za wybitną twórczość literacką. Była członkiem Polskiego PEN Clubu. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 przedostała się wraz z mężem przez Zaleszczyki, Bukareszt, Włochy, Lyon do Paryża. W 1940 została członkiem Rady Teatralnej w Ministerstwie Informacji Rządu RP. W tymże roku zaczęła publikować wiersze w wychodzących w Paryżu pismach *Polska Walcząca* i *Wiadomości Polskie*. Po upadku Francji ewaku-

owała się do Wielkiej Brytanii. Mieszkała początkowo w Londynie, a potem w Blackpool, gdzie znajdował się ośrodek zapasowy lotnictwa polskiego. Kontynuowała twórczość poetycką, przygotowując nowe tomy wierszy (jeden z nich pt. „Bagienne niezapominajki” zaginął u wydawcy) i ogłaszając liczne utwory nadal w wychodzących teraz w Londynie tygodnikach *Polska Walcząca* (do 1943) i *Wiadomości Polskie* (do 1943) oraz m.in. w *Nowej Polsce* (1942-44). Ciężko chorowała, od 1944 przebywała głównie w szpitalu w Manchesterze (Holt Radium Institute, Christie Hospital). Zmarła 9 lipca 1945 w Manchesterze; pochowana na miejscowym cmentarzu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niebieskie migdały. [Wiersze]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 96 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.
2. Różowa magia. Poezje. Lw.: H. Altenberg 1924, 46 s. Wyd. nast. Koszalin: Fundacja Ochrony Książki. Wydawn. U. Kurtiak i E. Ley 1994. Przedr. zob. poz. 40, 63.
W 1994 druk bibliofilski.
3. Szofer Archibald. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1924. Druk *Swiat (Romans i Powieść)* 1924 nr 45-52. Przedr. zob. poz. 50.
4. Kochanek Sybilli Thompson. Fantazja przyzłości w 3 aktach. Praprem. T. im. J. Słowackiego 1926. Druk zob. poz. 50.
5. Pocałunki. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1926, 46 s. Wyd. nast.: [Lubl.] Dom Kultury Zagłębia Miedziowego 1984; Wwa: WAiF 1984; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1985; Białystok: Łuk 1997. Przedr. zob. poz. 40, 63.
Wyd. WAiF bibliofilski.
6. Bracia syjamscy. Komedja fantastyczna wierszem w 3 aktach. Druk fragm.: *Cyrylik Warsz.* 1927 nr 15-16; III Almanach „Świata Kobiecego”. Lw. 1928. Wyd. zob. poz. 50.
7. Dancing. Karnet balowy. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 42 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1958, Wwa: WAiF 1983.
W 1983 druk bibliofilski.
8. Wachlarz. Zbiór poezji dawnych i nowych. Wwa: F. Hoesick 1927, 110 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.
9. Cisza leśna. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1928 [antydat. 1927], 37 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.
10. Paryż. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929 [antydat. 1928], 58 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.
Cykle: Paryż: Wiersze hiszpańskie; Duchy; Córka Jana.
11. Profil białej damy. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 52 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.

Cykle: Biała dama; Seans na dzień morza; Serapion i Thais; Marcowa ballada; Plyty Carusa.

12. Egipska pszenica. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1932. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1932. Druk zob. poz. 50. TV 1994.
Data powstania wg A. Bolecka: Nota edytorska do poz. 50.
13. Mrówki. (Myrmeis). Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1932. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1936. Druk fragm.: *Czas* 1934 nr 312, *Il. Kur. Codz.* 1937 nr 312, *Wiad. Lit.* 1937 nr 14. Druk całości zob. poz. 50.
Data powstania wg inf. jak w poz. 12. — Masz. redakcji pierwotnej pt. „Ksawery musi mieć syna” w posiadaniu J. Czachowskiej (Wwa, IBL PAN).
Adapt. radiowa: Adapt.: E. Ziemiała. Radio 1986.
14. Rezerwat. Farsa w 3 aktach. Powst. przed 1932. Praprem. TV 1968. Druk *Dialog* 1979 nr 3 s. 5-38. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1984. Przedr. zob. poz. 50.
Data powstania wg inf. jak w poz. 12.
15. Skarb w płomieniach. Komedja w 3 aktach. Powst. przed 1932. Druk zob. poz. 50. TV 1997.
Data powstania wg L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971.
16. Zalotnicy niebiescy. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1932. Praprem. Wwa, T. Mały 1933. Wyd. [Kr.:] Koło Wydawn. „Teraz” 1936, 82 s. Przedr. zob. poz. 50.
Data powstania wg inf. jak w poz. 12. Tam też inf. o pierwotnym tytule: Korkociąg.
Adapt. radiowa: Adapt.: B. Prządka. Radio 1976.
17. Surowy jedwab. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1932, 48 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.
18. Powrót mamy. Komedja w 3 aktach. Powst. ok. 1932. Praprem. Wwa, T. Nowy 1935. Druk zob. poz. 50.
Data powstania wg inf. jak w poz. 12. Tam też inf. o pierwotnych tytułach: Jesienne fiołki; Horrendum; Rycerski tato.
Adapt. radiowa: Adapt.: K. Salaburska. Radio 1966.
19. Śpiąca żałoga. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1933, 50 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.
Nagroda ZZLP w 1935.
20. Dowód osobisty. Komedja w 3 aktach. Powst. przed 1934. Praprem. pt. Dowód osobisty Zebrzydowieckich Wwa, T. Nowy 1936. Radio 1970. Druk zob. poz. 50.
Data powstania wg inf. jak w poz. 12. Tam też inf. o tytule pierwotnym: Pletwy. Wyst. też pt.: Dowód osobisty rodziny Zebrzydowieckich; Dowód osobisty rodu Zebrzydowieckich. III nagroda w konkursie dramatycznym PAL w 1935.
21. Nagroda literacka. Komedja w 4 aktach. Powst. przed 1934. Praprem. Wwa, T. Nowy 1937. Data powstania wg inf. jak w poz. 12. Tekst zaginął.
22. Balet powojów. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1935, 64 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.

Cykle: Balet powojów; Szelest makówki.
Nagroda m. Krakowa w 1937.

23. Biedna młodość. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1936.

Tekst zaginął (inf. jak w poz. 12).

24. Pani zabija pana. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1936.

Tekst zaginął (inf. jak w poz. 12).

25. Krystalizacje. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1937, 75 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.

Cykle: Róże dla Safony; Stońcu w hołdzie; Akwatyki; Ruiny; Erotyki; O zachodzie; Skrzydła wewnętrzne; Szmaragdy; Do Wenus.

26. Złowrogi portret. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1937. Nowa emisja Radio 1973. Druk zob. poz. 50.

27. Baba-Dziwo. Tragikomedya w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1938. Druk *Dialog* 1966 nr 10 s. 5-39. Przedr. w: Antologia dramatu polskiego 1918-1978. Wwa 1981 oraz poz. 50.

28. Gąsiornica. Sztuka w 5 aktach. Powst. przed 1939. Druk zob. poz. 50.

Data powstania wg inf. jak w poz. 12. Tamże inf., że L. Simon (Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971) notuje ten utwór pt. „Słoneczko”. Masz. z poprawkami autorki w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr. datowany jest na 1930, ale są też dane, że M.P.-J. pracowała nad nim w 1939.

29. Dewaluacja Klary. Komedya w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1939. Druk zob. poz. 50. Wyst. pt. Nagroda Młodych TV 1961.

30. Popielaty welon. Fantazja sceniczna w 9 obrazach. Praprem. pt. Szary welon Wwa, T. Nar. 1939. Druk *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 24-31. Przedr. zob. poz. 50.

31. Szkicownik poetycki. *Wiad. Lit.* 1938 nr 22, 24-25, 28-29, 32-34, 36-39, 41, 44-45, 48-49, 51; 1939 nr 2, 9, 24, 35, 37. Wyd. osob. Wwa: Tow. Wydawn. (J. Mortkowicza) 1939, 167 s. Zob. też poz. 35. Przedr. zob. poz. 40, 63.

32. Gołąb ofiarny. Zbiór wierszy. Glasgow: Książ. Pol. [1941], 38 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.

Cykle: Modlitwy; Wzruszenia; Pamiętki; Wojno, cóżś ty za pani ...

33. Róża i lasy płonące. [Wiersze]. London: M.I. Kolin [1941], 32 s. Przedr. zob. poz. 40, 63.

34. Czerolistna koniczyna albo szachownica. Zbiór czterowierszy. Powst. 1940-1942. Wyd. T. Terlecki. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 115 s.

Tom ułożony przez M.P.-J., nie został wyd., być może wszedł później do zaginionego tomu pt. „Bagienne niezapominajki”. Wiersze z tego tomu były druk. w 1942-1944 w większości w ramach cyklu „Rubayaty wojenne” I-VI (dwa nie były publikowane). Publikacja zawiera również podobiznę masz. z rękopiśmiennymi uwagami poetki.

35. Szkicownik poetycki. [III]. *Wiad. Lit.* 1939 nr 37, *Wiad. Pol.*, Paryż (od lipca 1940 Londyn) 1940 nr 3, 5, 11; 1941 nr 23, 33, 51/52; 1942 nr 23; Imię tej wojny. [Wiersz; później druk. pt. O miłości rodzinnej]. *Pol. Walcząca*, Londyn 1942 nr 52/53; pt. Szkicownik wojenny. *Nowa Pol.*, Londyn 1943 z. 2, 6; *Wiad. Pol.*, Londyn 1943 nr 12, 38. Wyd. fragm. zob. poz. 39, wyd. całości zob. poz. 62, 63. Zob. też poz. 31.

36. Listy 1940-1945. Zebrał, wstępem i przyp. opatrzył P. Kądziela. Wwa: Interim 1994, 91 s.

Zawiera listy do S. Balińskiego, J. Harasowskiej, J. Hulewicza, J. i A. Słonimskich, T. i T. Terleckich, J. Tuwima.

37. Ostatnie notatniki. Powst. 1942-1945. Pierwodr. w oprac. T. Terleckiego *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 51/52/53. Przedr. zob. poz. 62.

38. Wiersze wybrane. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył A. Słonimski. Wwa: Czyt. 1954, 122 s.

39. Ostatnie utwory. Zebrał i oprac. T. Terlecki. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1956, 123 s. Wyd. nast.: [B.m.w.* 1979]; Wwa: Most 1993, wyd. 2 krajowe tamże 1996. Przedr. zob. poz. 40, 63.

Zawiera utwory z l. 1940-1945, m.in. w cyklach: Ostatnie utwory; Wiersze o liściach; Szkicownik poetycki (VI); Rubayaty wojenne (II-III); Szkicownik wojenny (IX); Trzy rubayaty o miłości; Rubayaty wojenne (V-VI); Szkicownik poetycki (X); Oburzenie, czyli kanarek legendarny a niesprawdzony.

40. Poezje. Zebrała: M. Wiśniewska. Przedm.: A. Mauersberger. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1958, 530 + 470 s. Wyd. 2 uzup. Zebrała i oprac. M. Wiśniewska tamże 1974, 622 + 550 s.

Zawiera obok wcześniej druk. tomów także: Ostatnie utwory; Wiersze rozproszone; Przekłady: z H. Vacarescu, z A. de Noailles; Z puścizny pośmiertnej. – W wyd. 2 dodano: Wiersze rozproszone: Juwenilia; Z cyklu: Niewolnica; Wiersze z czasopism. – Przekłady z Antoia Ślązaka (Angelus Silesius). – pominięto błędnie w wyd. 1 przypisy M.P.-J. wiersz pt. „Lizbona”.

41. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1964, 143 s. Wyd. nast. tamże: 1966, wyd. 3 1968.

42. Wiersze. Wybór i wstęp: S. Flukowski. Wwa: PIW 1967, 361 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1981, wyd. 4 1987.

43. Wybór poezji. Oprac. [i wstęp]: J. Kwiatkowski. Wr.: Ossol. 1967, CXIV, 289 s. BN I, 194. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1969, wyd. 3 rozszerz. 1972, wyd. 4 1980, wyd. 5 przejrz. i uzup. przez M. Podrażę-Kwiatkowską i A. Łebkowską 1998, CXXIV, 308 s.

44. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: J. Zacharska. [Wwa:] LSW 1968, 168 s.

45. Etiudy wiosenne. Wwa: Czyt. 1976, 52 s. Wiersze z l. 1911-1912 oraz dwa cytowane za M. Samozwaniec (Zalotnica niebieska. Kr. 1973).

46. Wybór wierszy. Wybór: M. Wiśniewska. Pośl.: R. Matuszewski. Wwa: Czyt. 1978, 452 s.

47. Akwatyki. [Wybór i wstęp:] P. Kuncewicz. Gdańsk: WM 1980, 112 s.

48. [Wybór wierszy w:] E. Bończak-Hańderek – malarstwo. Katalog wystawy. Bielsko-Biała: BWA [Biuro Wystaw Artyst.] 1980, [10] k.

49. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1985, 413 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Wyd. na podstawie: Poezje. Wyd. 2 zob. poz. 40.

50. Dramaty. Zebrała i oprac.: A. Bolecka. Wstępem opatrzył S. Treugutt. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1986, 809 + 775 s.

Zawartość: T. 1: Szofer Archibald [poz. 3]; Kochanek Sybilli Thompson [poz. 4]; Bracia syjamscy [poz. 6]; Skarb w płomieniach [poz. 15]; Mrówki [poz. 13]; Egipska pszenica [poz. 12]; Rezerwat [poz. 14]; Zalotnicy niebiescy [poz. 16]. – T. 2: Powrót mamy [poz. 18]; Dowód osobisty [poz. 20]; Złowrogi portret [poz. 26]; Baba-Dziwo [poz. 27]; Popielaty welon [poz. 30]; Gąsiornica [poz. 28]; Dewaluacja Klary [poz. 29].

51. Poezje. Wyboru dokonała i wstępem opatrzyła M. Józefacka. Lubl.: W Lubel. 1986, 418 s. Wyd. 2 tamże 1988.

52. Salamandra. [Wybór wierszy]. Wybór: J. Krzyżanowski. Szczec.: Glob 1986, 141 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Wyd. na podstawie: Poezje. Wyd. 2 zob. poz. 40.

53. Kwartet żeński. Kazimiera Iłkiewiczówna; Maria Pawlikowska-Jasnorzevska; Wisława Szymborska; Ewa Lipska. Wiersze. Dwie wariacje w instrumentacji K. Dedeciusa. Wybór i tłum.: K. Dedećius. Pozn.: WP 1987, 162 s.

Teksty w jęz. pol. i niem. Wiersze M.P.-J. i ich przekł. s. 30-81.

54. Tańczący koliber. [Wybór wierszy]. Wybór: M. Józefacka. Wwa: Iskry 1988, 239 s.

55. Liryki. Wybór i wstęp: S. Gola. Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. 1989, 102 s.

56. Mam oczy na skrzydłach. Wiersze. Wybór i postł.: R. Stiller. Wwa: NK 1989, 94 s.

57. Zanurzcie mnie w niego. Wiersze wybrała M. Matyka-Sadajowa. Kr.: Miniatura 1990, 46 s.

58. Królowa burz wiosennych. Juwenilia. [Wiersze]. Koszalin: Fundacja Ochrony Książki 1991, 121 s.

Druk bibliofilski.

59. Wiersze wybrane. Bielsko-Biała: Profile 1991, 87 s.

Wyd. na podstawie: Poezje. Wyd. 2 zob. poz. 40.

60. Kiedy kocham ... Postł.: P. Kuncewicz. Wyboru dokonał: J. Gawlik. Wwa: Wydawn. S.R. 1993, 117 s.

61. Magia pocałunków. W 100 rocznicę urodzin poetki. Wiersze wybrała i wstępem opatrzyła J. Marciniak. Wwa: Anagram 1993, 176 s.

62. Ostatnie notatniki; Szkicownik poetycki II. Tor.: Algo 1993, 122 s.

Zawiera art. T. Terleckiego: Podzwonne [pierwodr. 1950] oraz poz. 37, 35.

63. Poezje zebrane. Oprac.: A. Madyda. Wstępem opatrzył K. Ćwikliński. T. 1-2. Tor.: Algo 1993, 626 + 569 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. i popraw. 1994, wyd. 3 1997.

Zawiera obok wcześniej druk. tomów także: Wiersze rozproszone; Przekłady poetyckie (autorów): H. Vacarescu, A. de Noailles; Anioł Szlak. – W wyd. 3 pominięto błędnie przypisaną M.P.-J. w wyd. 1-2 wiersz pt. „Święta Agnieszka”.

64. Portret z łezką. Poezje. Wybór: L. Kiełkowski. Bielsko-Biała: Profile 1993, 274 s.

65. Być kwiatem? ... Wybór wierszy i szkiców poetyckich. Wybór, wstęp i oprac.: W. Bolecki. Wwa: Świat Książki 1994, 286 s.

66. Nić babiego lata. [Wybór wierszy; autorki:] ..., B. Ostrowska, H. Poświatowska. Wwa: Interart 1994, 111 s. Wyd. 2 tamże 1996.

Utworki M.P.-J. s. 41-85.

67. Pocałunki. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac.: A. Nawrocki. Wwa: IBiS 1994, 86 s.

68. Ranna kobiecość. [Wybór wierszy]. Wybór i wstęp: A. Gronczewski. Wwa: EM-TA 1994, 127 s.

69. To nie było wszystko. Red. i wybór wierszy: T. Kwiatkowski. Wwa: Wydawn. S.R. 1994, 89 s.

70. Wiersze. [Wybór]. Tor.: C & T Editions 1994, 119 s.

71. Erotyki. [Wybór wierszy]. Wstęp: E. Dunaj-Kozakow. Wybór, oprac. i nota biogr.: J. Kwiek-Osiowska. Kr.: Sponsor 1995, 200 s.

72. Zapomniane pocałunki. [Wybór wierszy]. Wybrała i wstępem opatrzyła M. Koperska. Wwa: Anagram 1995, 255 s.

73. Najpiękniejsze wiersze. [Wybór]. Wwa: bis 1996, 62 s.

74. Poezje wybrane. Wybrała i wstępem poprzedziła M. Buczkówna. Wwa: PIW 1996, 521 s.

75. Świat na słonce Bożej. [Wybór wierszy]. Wybór i postł.: W. Smaszcz. Wwa: Pax 1996, 131 s.

76. Erotyki. [Wybór wierszy]. Wybór: A. Janko. Wwa: Prószyński i S-ka 1997, 98 s.

77. Nie widziałam cię już od miesiąca ... [Wybór wierszy]. Wstęp i wybór: B. Zadura. Wyd. 2 [l]. Lubl.: Multico 1997, 130 s.

78. Poezje. Wyboru dokonał J. Drzewucki. Wwa: Muza 1997, 309 s.

79. Listy do przyjaciół i korespondencja z mężem. (1928-1945). Oprac. i wyd.: K. Olszański. Kr.: Wydawn.: „Kossakiana” 1998, 895 s.

Zawiera listy m.in. do J. Harasowskiej, J. Hulewicz, R. Jędrzejewskiego, A. Stonimskiego, T. Terleckiego, A. Weissowej.

80. Tęsknoty szalone. Liryki. Wybór i wstęp: B. Drozdowski. Wwa: KiW 1998, 180 s.

Wyd. wierszy w oprac. muz. z nutami: Dwie pieśni. Op[us] 14. 1. Pokłon. 2. Kochanka. Teksty: ..., L. Staff. [Muz.:] P. Perkowski. Wwa: Tow. Wydawn. Muz. Pol. 1933, 6 s. Wyd. nast. Kr.: PWM 1947. — Róże dla Safo. [Muz.:] F. Nowowiejski. Kr.: PWM 1947, 14 s. — Teka białowiejska op[us] 56. 1. Ryś w borze. Słowa: J. Karpiński. 2. Dąb rażony piorunem. Słowa ... 3. Taniec na uroczysku. Słowa: K. Jeżewski. [Muz.:] F. Nowowiejski. [Kr.:] PWM 1953, 32 s. — [Dwanaście] 12 wierszy. [Muz.:] J. Szajna-Lewandowska. Wwa: Ag. Aut. 1974, 38 s.

Utworki zaginione: Ostatnia godzina Heleny Pfeiffer. [Utwór dramatyczny; współaut.:] S.I. Witkiewicz. Powst. ok. 1925 [inf.:] J. Czarnik: Spółka autorska Witkacy-Pawlikowska. *Dialog* 1987 nr 1]. — Koniec świata. [Komedia; współaut.:] S.I. Witkiewicz. Powst. ok. 1929 [inf.:] M. Samozwaniec: Maria i Magdalena. Kr. 1956 i wyd. nast., wg J. Czarnika istnieje możliwość, że chodzi o poprzedni utwór]. — [Sztuka o rodzinie Skłodowskich. Powst. przed 1939. Inf. A. Bolecka (zob. poz. 50) na podstawie 2 s. masz., zachowanych w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.]. — Gdy łubin zakwita. Komedia. Powst. ok. 1939 [premiera miała się odbyć XI 1939 w T. Nowym w Wwie; inf. M.P.-J. w korespondencji z J. Harasowską w 1941 zob. poz. 36]. — Bagienne niezapominajki. [Wiersze]. Powst. ok. 1943 [tom miała wydać działająca w Londynie firma M.I. Kolin, która uległa likwidacji, a masz. zagubiono; inf. m.in. poz. 36 s. 64].

Wybory wierszy w przekł. ang.: Woman. [Wybór, przekł. i ilustr.:] B. Misztal. [Lubl. 1988]; Woman in love. [Wybór, przekł. i ilustr.:] B. Misztal. [Lubl. 1988], — bułg.: Zasada. [Przeł.] S. Stiplieva. [Sofija] 1936, — czes.: Profil białej damy. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1981, — ros.: Stichi. [Przeł., wybór i wstęp:] V. Britaniński. Moskva 1981, — serb.-chorw.: Pesme. [Wybór, przekł. i przedm.:] P. Vujičić. Beograd 1969, — słowac.: Ruže pre Sapfo. [Przeł., wstęp i oprac.:] G. Gafriková-Slavkowská. Bratislava 1984, — węgier.: Csókok. [Przeł.] L. Lakatos. [Budapest 1989].

Montaże i adaptacje tekstów M.P.-J., m.in.: Rozmowa z sercem. Oprac.: B. Ostromecki. Radio 1955. — Róże dla Safony. Wyst. Kr., T. Rapsodyczny 1959. — Kwiatami ku niebu. Wybór i układ: M. Pałasz. TV 1968. — Nietrwala i trwozna. Scenariusz: A. Lutosławska-Jaworska i J. Burski wg listów i utworów ... TV 1970. — Zagubiony tancerz. Słuchowisko poetyckie oparte na listach i wierszach ... i J.G.H. Pawlikowskiego. Radio 1973. — Wielki wóz. Adapt. scen.: A. Lutosławska-Jaworska. *Scena* 1976 nr 8 s. 44-48 [montaż wierszy i korespondencji M.P.-J. z J.G. Pawlikowskim].

— Kwietnik. Program poetycko-muzyczny. Scenariusz: J. Ratajczak, S. Mroczkowski. TV 1981. — Ja. Scenariusz: E. Chodkowska. TV 1983. — Kto chce, bym go kochała. Wybór, układ i interpretacja: J. Bryniarska. Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pomor., Mała Scena Prezentacja 1983. — Czarownice. Scenariusz: A. Malicki. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1984. — ... Bo na cóż życie bez miłości. Scenariusz: B. Kuligowska. TV 1993. — „Zapomniałam, że jestem kobietą”. Monodram M. Barelkowskiej na podstawie utworów ... Wyst. Kr., T. Buckleina 1994.

Przekład

1. J. Sarment: Lord i Hiszpanka. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Mały 1936.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Rozmowa z M.P. i Magdaleną Samozwaniec. *Rozm. W Zechenter. Gaz. Lit.* 1926 nr 11/12; P. M.J.-P. o „Egipskiej pszenicy” i teatrze eksperymentalnym. *Rozm. W Natanson. W tegoż: Chwyty i zachwyty. Kr.* 1934.

SWPP 1. — PP (M. Brykałska). — PSB (J. Kwiatkowski). — LP (J. Kwiatkowski). — Z.R. Witkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

O. Ortwin. *Prz. Warsz.* 1923 nr 23, przedr. w tegoż: *Próby przekrojów*, Lw. 1936, Pisma krytyczne. [T.] 2. Wwa 1970, polem.: J. Lechoń: Prawda poety a prawda krytyka. O niektórych recenzentach. Z powodu wierszy M.P. *Wiad. Lit.* 1924 nr 6 [rec.: Niebieskie migdały]. — R. Bergel: M.P. W tegoż: *Dwadzieścia lat teatru*. T. 5. Współczesny Kraków literacki. Cz. 1. Liryki. Kr. 1924. — [Szofer Archibald:] W. Brumer. *Dz. Pol.* 1924 nr 241, przedr. w tegoż: *Tradycja i styl w teatrze*. Wwa 1986; J. Lechoń. *Wiad. Lit.* 1924 nr 43; J. Lorentowicz. *Expr. Poranny* 1924 nr 291, przedr. w tegoż: *Współczesny teatr polski*. T. 2. Wwa 1935; T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wcześór piąty*. Wwa 1925, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 21. Wwa 1964. — [Pocatunki] M. Dąbrowska. *Bluszcz* 1926 nr 31; L. Pomiroński. *Głos Prawdy Lit.* 1926 nr 32; A. Stern. *Wiad. Lit.* 1926 nr 33, przedr. w tegoż: *Głód jednoznaczności i inne szkice*. Wwa 1972. — S. Napierski: Śpięjące żdźbła. *Wiad. Lit.* 1927 nr 14 [rec.: Wachlarz]. — [T. Peiper] T.P. *Zwrotnica* 1927 nr 12, przedr. w tegoż: *O wszystkim i o czymś jeszcze*. Kr. 1974 [rec.: Pocatunki]. — K.W. Zawodziński: Poetki. *Prz. Współc.* 1928 t. 27 nr 80, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — K. Czachowski: M.P. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 49. — I. Krzywicka: O poezji M.P. *Wiad. Lit.* 1929 nr 1, przedr. pt. Syrena w teje: Sekret kobiety. Wwa 1930. — K.W. Zawodziński. *Pam. Warsz.* 1929 z. 1, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964 [rec.: Paryż]. — K.W. Zawodziński. *Prz. Współc.* 1931 t. 37 nr 108 [rec.: Profil białej damy]. — [Surowy jedwab:] [S. Flukowski] S.F. *Droga* 1932 nr 5; S. Napierski: Poezja P. *Wiad. Lit.* 1932 nr 28. — W. Sinko: Egipska pszenica — zwykuję. *Czas* 1932 nr 233. — W. Sebyła. *Pion* 1933 nr 11 [rec.: Śpiąca załoga]. — [Zalotnicy niebiescy:] A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 56, przedr. w tegoż: *Gwałt na Melpomenie*. Wwa 1982; K. Wierzyński. *Gaz. Lit.* 1933 nr 352, przedr. w tegoż: *W garderobie duchów*. Lw. 1938; T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Reflektorem w serce*. Wwa 1934, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 25. Wwa 1968. — [Egipska pszenica:] A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1934 nr 42; K. Wierzyński. *Gaz. Pol.* 1934 nr 275; T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Romanse cieniów*. Wwa 1935, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 25. Wwa 1968. — K. Irzykowski. *Pion* 1935 nr 39, przedr. w tegoż: *Recenzje teatralne*. Wwa 1965 [rec.: Powrót mamy]. — Z. Mianowska: M.P.-J. (Laureatka Nagrody Związku Zawodowego Literatów). *Pion* 1935 nr 19. — [Balet powojów:] B. Miciński: Nowości poetyckie. *Prsto*

- z *Mostu* 1935 nr 28, przedr. w tegoż: *Pisma*. Kr. 1970; W. Sebyła. *Pion* 1935 nr 40; K.W. Zawodźński. *Wiad. Pol.* 1935 nr 34, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — T. Boy-Zełęński. W tegoż: *Perfumy i krew*. Wwa 1936, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 26. Wwa 1969 [rec.: Powrót mamyl. — K. Irzykowski: Młodość biedna czy zuchwała? (O słuchowisku M.J.)]. *Pion* 1936 nr 1/2, polem.: J.E. Skiński: *Amplifon* 1. *Pion* 1936 nr 17 [rec.: Biedna młodość]. — K. Irzykowski. *Pion* 1936 nr 31, przedr. w tegoż: *Recenzje teatralne*. Wwa 1965 [rec.: Pani zabija pana]. — K. Irzykowski. *Pion* 1936 nr 42, przedr. w tegoż: *Recenzje teatralne*. Wwa 1965 [rec.: Dowód osobisty]. — S. Napierski. *Droga* 1936 nr 2/3 [rec.: Balet powojów]. — K. Piotrowski. *Wiad. Lit.* 1936 nr 50 [rec.: Mrówkil. — [Dowód osobisty.] A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1936 nr 44; K. Wierzyński. *Gaz. Pol.* 1936 nr 277, przedr. w tegoż: *W garderobie duchów*. Lw. 1938. — K. Irzykowski: *Satyra, zagadka czy pomyłka*. *Pion* 1937 nr 16, przedr. w tegoż: *Recenzje teatralne*. Wwa 1965 [rec.: Nagroda literacka]. — R. Koloniewicz: „Staroświecka młoda pani z Krakowa”. O poezji M.J.(P.). *Pion* 1937 nr 24. — [Krystalizacja:] H. Michalski. *Pion* 1937 nr 48; K.W. Zawodźński: *Nowa lekcja sztuki poetyckiej*. *Wiad. Lit.* 1937 nr 42, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — S.W. Balicki. *Tempo Dnia* 1938 nr 346, przedr. *Dialog* 1966 nr 10 [rec.: Baba-Dziwo]. — K. Błęszński: *Krystalizacja czystej poetyckości*. *Ska-mander* 1938 nr 90/92 [rec.: Krystalizacja]. — T. Boy-Zełęński. W tegoż: *Krótkie spieści*. (Wrażen teatralnych seria szesnasta). Wwa 1938, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 26. Wwa 1969 [rec.: Dowód osobisty Zebrzydowieckich]. — [Baba-Dziwo:] Z. Jachimiec. *Il. Kur. Codz.* 1938 nr 348, przedr. *Dialog* 1966 nr 10; [M. Kanfer] M.K.: *Psychopatologia dyktatury*. *Nowy Dz.* 1938 nr 343, przedr. *Dialog* 1966 nr 10. — J. Kott. *Życie Lit.* 1938 nr 3 [rec.: Krystalizacja]. — S. Podhorska-Okołow. M.P.-J. W teście: *Kobiety piszą ...* Wwa 1938. — T. Sinko: *Gdy kobieta będzie dyktatorka*. *Czas* 1938 nr 345, przedr. *Dialog* 1966 nr 10 [rec.: Baba-Dziwo]. — K. Wyka. *Nowa Książ.* 1938 nr 5 [rec.: Krystalizacja]. — T. Boy-Zełęński. W tegoż: *Murzyn zrobił ...* (Wrażen teatralnych seria siedemnasta). Wwa 1939, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 27. Wwa 1970. — [Popielaty welon:] T. Boy-Zełęński: *I na fizyków deszcz pada*. *Kur. Poranny* 1939 nr 103; S. Helsztyński. *Kultura* 1939 nr 20. — Z. Starowieyska-Morstinowa. *Kultura* 1939 nr 3 [rec.: Baba-Dziwo]. — K. Wierzyński: *Poezja polska na emigracji*. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 41. — S. Baliński: *Krok w nieskończoność*, przedr. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 47; Z. Nowakowski: *Czarnoksięznica*; T. Terlecki: *Ruina poetyckiego klasycyzmu*. W: *Wiek klasyczny*. Londyn 1946. — M. Piechał: *O M.P.-J. Warszawa* 1947 nr 6, przedr. w tegoż: *Żywe źródła*. Wwa 1972. — T. Terlecki: *Podzwonne za M.P. Wiadomości*, Londyn 1950 nr 52/53, przedr. w: M. Pawlikowska-Jasnorzevska: *Ostatnie notatniki*; *Szkicownik poetycki* II. Tor. 1993. — J. Paczuski: *O poezji M.P. Tyg. Powsz.* 1953 nr 2. — *O poezji M.J.-P.*: J. Przybos, przedr. w tegoż: *Linia i gwar*. T. 2. Kr. 1959; J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1954 nr 45. — [Ostatnie utwory:] A. Czerniawski. *Kultura*, Paryż 1956 nr 9; J. Przybos. *Prz. Kult.* 1956 nr 47, przedr. w tegoż: *Linia i gwar*. T. 2. Kr. 1959. — M. Głowiński, J. Sławiński: *Sapho słowianin*. *Twórczość* 1956 nr 4. — M. Samozwaniec: *Maria [J.-P.] i Magdalena [Samozwaniec]*. [Wspomnienia]. Kr.: WL 1956, 506 s., wyd. nast.: tamże: wyd. poszerz. 1958, 546 s., wyd. 3 1959, wyd. 4 1960, wyd. 5 1964, wyd. 6 1970, wyd. 7 1970; wyd. 8 Szczec.: Glob 1987, wyd. 9 tamże 1989; wyd. 10 Pruszków: Włbet 1992. — T. Lisiewicz: „Wyganka”. *Wspomnienie o M.P.-J. Wiadomości*, Londyn 1957 nr 2. — A. Kamińska: *Polska Safona*. *Nowe Książ.* 1958 nr 11. — S. Lichanski: *Róża dla polskiej Safony*. *Tryb. Lit.* 1958 nr 24, przedr. w tegoż: *Cienie i profile*. Wwa 1967. — H. Mortkowicz-Olczakowa: *J.-P. W teście: Bunt wspomnień*. Wwa 1959. — A. Reykowska: *O poezji M.P.-J. Polonistyka* 1959 nr 3. — M. Jastrun: *Safo słowianka*. W tegoż: *Między słowem a milczeniem*. Wwa 1960. — J. Kwiatkowski: *Janusowe oblicza natury*. (O poezji M.P.-J.). W tegoż: *Szkie do portretów*. Wwa 1960. — A. Sandauer: *Skończona z historią*. *Prz. Kult.* 1961 nr 44. — A. Sandauer: *P. na tle prądów kulturalnych epoki*. *Prz. Hum.* 1962 nr 6, przedr. w tegoż: *Samobójstwo Mitrydatesa*. Wwa 1968, *Poezi trzech pokoleń*. Wyd. 4 rozszerz. [Wwa] 1973, *Poezi czterech pokoleń*. Kr. 1977. — Z. Starowieyska-Morstinowa: *Lilka*. W teście: *Gi, których spotkałam*. Kr. 1962. — P. Kunczewicz: *Miejsce P.* [Wwa 1963], 23 s. — Z. Leśnodorski: *Przy placu Juliusza Kossaka*. W tegoż: *Wspomnienia i zapiski*. Cz. 2. *Wśród ludzi mojego miasta*. Kr. 1963. — M. Józefacka: *Krystalizacja dramatycznej*. (Komedia M.P.-J.). A. Lisowska: *Rola konkretna w poezji Juliana Tuwima i M.P.-J.* *Rocz. Hum.* 1965 nr 1. — M. Józefacka: *Maskarada Phyllis*, czyli o komediach P. *Dialog* 1965 nr 11. — K. Wyka: *J.* 9 lipca 1945. *Życie Lit.* 1965 nr 28, przedr. w tegoż: *Wędrując po tematach*. T. 2. Kr. 1971, *Odeszli*. Wwa 1983. — M. Wyka: *M.P.-J. W: Autorzy naszych lektur*. Wr. 1965. — Z. Bieńkowski: *Sprzecznosci P.* W tegoż: *Poezja i niepoezja*. Wwa 1967. — B. Jedy-nak: *Elementy groteski w komediach M.P.-J.* *Spraw. ETN* 1967 nr 7. — M. Samozwaniec: „Baba-Dziwo”; *Ziomek: Szczawio-we żony i „Baba-Dziwo”*. *Zesz. Teatr.* 1967 nr 3. — J. Zacharska: *Miniatyry poetyckie P. w „Pocatlunkach”*. *Prz. Hum.* 1967 nr 2. — U. Dzióbaltowska-Chciuk: *Elementy stylizacyjno-jezykowe w poezji M.P.-J.* *Spraw. ETN* 1968 nr 4. — P. Kunczewicz. *Tyg. Kult.* 1968 nr 8 [dot. wiersza: *Nokturn starej pan-ny*]. — I. Maciejewska: *Renesans P.* *Nowe Książ.* 1968 nr 6 [rec.: *Wybór poezji*]. — J. Pieszczachowicz: *Stonka kobieta-lkar*. *Życie Lit.* 1968 nr 8. — J. Zacharska: *Renesans P.* *Poezja* 1968 nr 6 [rec.: *Wybór poezji*]. — B. Obertyński: *Lilka*. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 47. — A. Siomkajłówna: *Pam. Lit.* 1969 z. 2, polem.: J. Kwiatkowski. *Tamże* 1970 z. 1 [rec.: *Wybór poezji*]. — M. Wyka: *Liryka P.* *Twórczość* 1969 nr 4. — J. Zacharska: *J. ani lilii wodnej*. *Poezja* 1969 nr 10 [analiza wiersza]. — E. Bedzińska: *Kraków w twórczości M.P.-J.* *Rocz. Bibl. PAN w Krak.* 1970. — *Poezja* 1970 nr 7 [tu: M. Buczkówna: *Maya w ogrodzie słów*; M. Piechał: *„Skrzydła wewnętrzne”*, przedr. w tegoż: *Żywe źródła*. Wwa 1972; J. Zacharska: *„Ofiara migotania, milośnica brylantów”*]. — A. Siomkajłówna: *Kilka uwag o wierszach M.P.* *Rocz. Hum.* 1971 nr 1. — E. Balcerzan: *Trzy warianty*. W tegoż: *Przez znaki*. Pozn. 1972 [dot. gl.: *Dancing*. *Karnet balowy*]. — P. Kunczewicz: *Staroświecka pani z Krakowa*. *Poezja* 1972 nr 11. — M. Samozwaniec: *Zalotnica niebieska*. Kr.: WL 1973, 401 s., wyd. 2 Szczec.: Glob 1988, wyd. 3 Kr.: WL 1992 [wspomnie-nia dot. M.P.-J.]. — A. Kamińska: *Lęk przed nieskończonością*. (M.P.-J.: *Historia o admirał*). W teście: *Od Leśmiana*. Wwa 1974 [analiza wiersza]. — A. Siomkajłówna: *Dowcip po-etycki M.P.-J.* *Prz. Hum.* 1974 nr 8. — A. Słonimski: *Lilka [M.P.-J.] i Madzia [M. Samozwaniec]*. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 11, przedr. w: *O Magdalenie Samozwaniec*. Kr. 1979, w tegoż: *Ciekawość*. Wwa 1981. — A. Słonimski: *M.P. W tegoż: Alfabet wspomnień*. Wwa 1975, wyd. 2 tamże 1989. — T. Wałas: *Utopia kobiecości*. *Nowe Książ.* 1975 nr 16. — K. Białek: *M.J. pi-sze sztuki*. *Dialog* 1979 nr 3. — J. Kwiatkowski: *M.P.-J. W: OLP*. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979. — A. Dziesięwska: *Zielnik po-etycki M.P.-J.* (Przeład motywów kwiatowych w twórczości obejmującej lata 1904-1928). *Poezja* 1980 nr 5. — A. Baranowska: „Daj mi miłość”. W teście: *Kraj modernistycznego czerpienia*. Wwa 1981. — E. Czapliewski: *Wdzięk P.* W tegoż: *Poezja jako dialog*. Wwa 1981. — J.W. Gomulicki: „Szczypczykami pod łupę”. (Fraszka tekstołogiczna). W tegoż: *Zygak-kiem*. Wwa 1981 [dot. wiersza: *Koń*]. — R. Matuszewski: *Krok w nieskończoność poezji*. W tegoż: *Z bliska*. Kr. 1981. — M. Pruska-Carroll: *Poetry of M.P.-J.* *The Polish Review*, Nowy Jork 1981 nr 2. — P. Kunczewicz: *Biologia czuła i okrutna*. (M.P.-J.). W: *Poezi dwudziestolecia międzywojennego*. T. 2. Wwa 1982. — S. Dąbrowski: *Nadzieje rozpaczy*. (M.J.-P.: *Mi-łość*). W tegoż: *Wiersz, rozbiór, rozumienia*. Gdańsk 1983 [analiza wiersza inc.: *Wciąż rozmyślasz ...*]. — M. Ruszczyńska: *Funkcje aluzji literackiej w poezji M.P.-J.* *Stud. i Mater.* 1984 nr 13. — B. Geciarska: *Wiedza i Życie* 1985 nr 11 [dot. twórczości dramaturgicznej]. — M. Stepien: „Smutna krakowianka, rodem spod Wawelu”. *Krakow* 1985 nr 3. — J. Piotrowski: *The symbolic function of concrete objects in the poetry of Anna Achmatova (1910-1925) and M.P.-J. (1922-1937)*. Rus-

sian *Literature*, Amsterdam 1985 nr 4. — J. Tyeński: Słodko-gorzki Eros niebieskomigdalnej Safony. *Poezja* 1985 nr 7/8. — M.M. Baranowska: „I jakże ty zrobisz krok w nieskończoność?”. (Ja* liryczne M.P.-J.). *Ruch Lit.* 1986 nr 4. — A. Niewiadomski: Kochać i traćć ... (O poezji Leopolda Staffa i M.P.-J.). *Życie Lit.* 1986 nr 43. — T. Olszewski: Eros i Atena. O poezji M.P.-J. *Tyg. Kult.* 1986 nr 2. — J. Czarnik: Spółka autorska Witkacy-P.; K. Pysiaki: P.; Farsy i dwudziestolecie. *Dialog* 1987 nr 1. — M. Wańcówski: Anatomia smutku. (O „Fotografii” M.P.-J.). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1990 nr 28. — M.V. Besrodnij: Watch the birdie! *Stud. Lit. Pol.-Slav.* [T.] 1: 1993. — E. Borkowska: „La précieuse” robi krok w nieskończoność. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1993 nr 34 [dot.: Ostatnie utwory; Ostatnie notatniki; Szkicownik poetycki III]. — G. Hurnikowa: „Biegnę tam w myślach moich ...”. O wierszach emigracyjnych M.P.-J. W: *Znajomym gościem*. Kat. 1993. — M. Jentys: Cancer uteri. *Twórczość* 1993 nr 11 [rec.: Ostatnie notatniki]. — A. Nawarecki: Akwatyki, woda i przedmioty M.P.-J. W tegoż: *Rzeczy i marzenia*. Kat. 1993. — A. Węgrzyńska: M.P.-J. W: *Literatura emigracyjna 1939-1989*. T. 1. Kat. 1993. — E. Hurnikowa: O jednej wojnie nudnej niesłychanie ... *Zesz. Hist. WSP w Częst.* 1994 z. 2 [dot. gł. wiersza pt. „Babcia”]. — G. Maroszczyk: „Pod umówionym jaworem ...” — aluzja literacka w tekście „Laura i Filon” M.P.-J. W: *Liryka polska XX wieku*. Kat. 1994. — K. Olszańska: Trzecie pokolenie w linii Wojciecha: Maria i Magdalena Kossaków. W tegoż: *Niepospolity ród Kossaków*. Kr. 1994. — D. Ulicka: Znana i nieznan. *Nowe Książ.* 1994 nr 10 [rec.: Ostatnie utwory]. — E. Balcerzan: „Wiersz zbyt kunsztowny z wyrazów składanych dorywczo”. *Polonistyka* 1995 nr 6 [dot. twórczości epigramatycznej]. — A. Czachowska: Koniec świata. *Twórczość* 1995 nr 6 [rec.: Listy 1940-1945]. — E. Hurnikowa: Natura w salonie mody. O międzywojennej liryce Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Wwa: PIW 1995, 292 s. — M. Krassowski: Babą być!!! *Wiad. Kult.* 1995 nr 28. — A. Nasilowska: Ekologiczna P. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 29. — I. Iwasów: Oblicza „Ja” — o świadomości bohaterki dramatu M.P.-J.; B. Zielińska: M.P.-J.: „Zapis choroby”. Agonia jako upokorzenia. W: *Stulecie Skamandrytów*. Kr. 1996. — M. Morawska-Borysewicz: Kategoria groteski w „Babie-Dziwo” M.P.-J. *Stud. i Mater.* 1996 [z.] 9. — A. Pajdzińska: Językowe mechanizmy budowania puenty. (Na przykładzie „Pocaulunków” M.P.-J.). *Polonistyka* 1996 nr 4. — M. Rawiński: Mito-burcza komedio-groteska w teatrze M.P.-J. *Akcent* 1996 nr 2. — M. Semczuk: Anna Achmatowa — M. P.-J. paralele nie tylko poetyckie. *Prz. Hum.* 1997 nr 2 s. 69-78. — E. Truskiewicz: Pocaulunki. *Wiad. Kult.* 1997 nr 15. — J. Weinberg: „Laura i Filon” i „Śniadanie na trawie”. Z rozważań nad sielanką nowoczesną w poezji i malarstwie. *Ruch Lit.* 1997 nr 4. **A.Sz.**

PAWLIKOWSKI Jan Gwalbert Henryk 1891-1962

Pseud.: Bąk; J.G.H.P.; J.G.P.; J.G.P. (jun.); Lis; Piotr Szarzyński. Prozaik.

Urodzony 13 lipca 1891 w Medyce pod Przemysłem; syn Jana Gwalberta Pawlikowskiego, właściciela majątku Medyka, ekonomisty, historyka literatury, i Wandy z Abramowiczów; młodszy brat Michała Pawlikowskiego, poety i publicyisty. Uczył się prywatnie w domu. Od wczesnej młodości uprawiał twórczość literacką; debiutował w 1907 nowelką opublikowaną w *Slouie Polskim* (podp. Lis). Po zdaniu eksternistycznie matury w 1909 we Lwowie, studiował przez rok przyrodę na Uniwersytecie Lwowskim, a w 1911-13 w Akademii Rolniczej w Dublanach. W 1910-12 ogłaszał prozę i wiersze w wydawanym przez brata, Michała Pawli-

kowskiego, czasopiśmie *Lamus* (pod pseud.: Bąk, Piotr Szarzyński). W 1913-14 odbył jednoroczną ochotniczą służbę w wojsku austriackim. Stacjonował głównie na Węgrzech, gdzie był instruktorem jazdy, a także okresowo na froncie karpackim i wołyńskim. W 1916 uzyskał zwolnienie z wojska, aby zarządzać majątkiem rodzinnym. Zamieszkał jednak w Zakopanem; w następnym roku uczestniczył m.in. w organizowaniu zawodów narciarskich, w których też sam brał udział w zjeździe i skokach. W 1919 ożenił się z Marią z Kossaków (primo voto Bzowska, później znana jako Pawlikowska-Jasnorzewska), poetką. W tymże roku wstąpił do Wojska Polskiego (1. Pułk Artylerii Górskiej) i był instruktorem w Kompanii Wysokogórskiej Brygady Strzelców Podhalańskich. W 1920 pełnił funkcję oficera łącznikowego przy alianckiej komisji wojskowej nadzorującej przygotowania do plebiscytu na Spiszu i Orawie. W 1921 przez rok studiował nauki polityczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Jesienią 1921 wyjechał za granicę z zespołem tańca artystycznego Rity Sacchetto (Augustowej Zamoyskiej) i brał incognito udział w spektaklach jako wykonawca tańców groteskowych w stylizowanych maskach. Po powrocie do kraju w 1922 mieszkał przeważnie w Zakopanem, w domu „Pod Jedłami” na Kozińcu. Brał udział w życiu artystycznym i kulturalnym środowiska zakopiańskiego. Studiował historię i folklor Podhala, przyswoił sobie starą gwara góralską. Uprawiał taternictwo i narciarstwo. Był członkiem Komisji Przewodnictwa Tatrzańskiego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, członkiem Klubu Wysokogórskiego, Pogotowia Ratowniczego. W 1929, po przeprowadzeniu rozwodu, ożenił się z Walerią Kontchepką, Austriaczką, tancerką z zespołu Rity Sacchetto i zamieszkał w swym majątku Książce pod Przemysłem. W 1931 otrzymał honorowe członkostwo Związku Górali w Zakopanem. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i pracował jako księgowy w przedsiębiorstwie transportowym. Po wojnie powrócił do Zakopanego. W 1947-50 jako znawca góralszczyzny i Tatr współpracował z Filmem Polskim, był autorem i współautorem scenariuszy filmów dokumentalnych, m.in. „Podhale w zimie”, „Tatry w zimie”, „Budownictwo na Skalnym Podhalu”. Opracowywał dla Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem bibliografię Tatr i Podhala. Pomimo postępującego kalectwa spowodowanego złym zoperowaniem złamania nogi i artretyzmem deformującym, kontynuował twórczość literacką, publikując studia, artykuły i prozę poświęconą sprawom Tatr i góralszczyzny, m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (od 1948) i *Wierchach* (1959, 1962). Zmarł 26 stycznia 1962 w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Historia prawdziwa Michała Jarca. [Opowiadanie]. *Lamus* 1912 s. 56-102.

Podp.: Piotr Szarzyński.

2. Bajda o Niemrawcu. Z drzeworytami W. Skoczyłasa. Medyka: 1928, 149 s. *Bibl. Medycka* opus 5. Wyd. nast.: Oprac. tekstu i red.: R. Hennele. Kr.: WL 1968, 173 s.

Wstęp J.G.H.P. do utworu pt. Niemrawiec. *Lamus* 1909 s. 161-164 (podp. Bąk).

3. Studia i szkice podhalańskie. Przygot. do druku przed 1962.

Zawartość: O domu „Pod Jedlami” i jego chrzestnym ojcu; Przekleństwo zaklamania; Jak to było ongi, a jako jest dzisiaj; Moi sąsiedzi; O początkach i nazwie Zakopanego; Stosunki prawno-gospodarcze na Podhalu. (Rys historyczny); O zbójnictwie; Wstęp do wydania pieśni góralskich; Nieporozumienie (o gwarze w literaturze); O tańcu góralskim; Pasterstwo na Podhalu. — Studia częściowo druk. w *Wierchach*; masz. całości w Arch. Pawlikowskich w Zakopanem (inf. M. Pawlikowski, 1967).

4. Cisonie. [Powieść]. Druk fragm.: *Tyg. Powsz.*: Profesora Wawry gawęda o ojcowej młodości, 1948 nr 1-3; Gdzieś za Skrzypnem ..., 1952 nr 13; Na Cisoniowym brzyku, 1953 nr 3-6. Wyd. całości: Wstęp: M. Pawlikowski. Kr.: Znak 1983, 246 s. Całość zrekonstruowana z fragmentów. — Tom zawiera też opowiadanie: O szwagracz z Bańskiej. Pierwodr. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 16-18.

Przekłady

1. P. Lowell: Dusza Dalekiego Wschodu. Lw.: H. Altenberg 1922, 128 s.

2. J.W. Goethe: Faust. Cz. 1. Przekł. powst. przed 1962.

Rkps w Arch. Pawlikowskich w Zakopanem (inf. w: Prywatne Archiwum Pawlikowskich (Medyckie). Dossier informacyjne. [B.m. przed 1966]).

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. M. Pawlikowskiego 1967. — PSB (W.H. Pański). — RL 1962 (P. Grzegorzcyk). — J. Zdebski: Cmentarz Zasłużonych w Zakopanem. Wwa, Kr. 1983 [m.in. biogram J.G.H.P.].

[Bajda o Niemrawcu:] Z. Dębicki: *Kur. Warsz.* 1928 nr 265; W. Kozicki: *Słowo Pol.* 1928 nr 292; A. Schroeder: *Czas* 1928 nr 53; [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk* 1928 nr 45; [Z. Wasilewski] W. *Mysł Nar.* 1928 nr 23. — J.M. Rytard: Świat podhalański skarbcem kultury polskiej. *Głos Prawdy* 1929 nr z 18 VIII. — W. Witwicki: Biblioteka Medycka. *Wiad. Lit.* 1929 nr 38. — W. Bodnicki: Róże od Safony. *Życie Lit.* 1962 nr 10 [wspomnienie pośmiertne]. — Z. Kozarynowa: J.G.H.P. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 39. — Z. Starowieyska-Morstinowa: Medyka. W teście: Ci, których spotykałam. Kr. 1962 [m.in. o J.G.H.P.]. — [J. Woźniakowski]: J.G.H.P. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 6. — [Cisonie:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 43; W. Wnuk: *Kierunki* 1963 nr 36; S. Zieliński: Z domu „Pod Jedlami”. W tegoż: Wycieczki balonem. Nr 2. Wwa 1964. — S. Pigoń: Uwłaszczenie literackie chłopca. W tegoż: *Drzewiej i wczoraj*. Kr. 1966 [dot. m.in. Cisonie]. — [Bajda o Niemrawcu:] J. Kolbuszewski. *Taternik* 1969 nr 2; T. Szaja. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 6. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. Wwa 1970. — F. Mantel: Polscy Medyceusze. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 20. — W. Macheta: Tatrzy i ludzie w literaturze. *Podiatryze* 1975

zima. — W. Macheta: Z Medyki do Tatr. (Tradycje literackie w rodzinie Pawlikowskich). *Podiatryze* 1975 wiosna. — W. Macheta: Zapomniany klejnot. *Podiatryze* 1975 lato [dot.: Bajda o Niemrawcu]. — W. Macheta: Zmierzc tatrzańskie legendy. *Podiatryze* 1975 jesień/zima. — M. Jagiełło: Pawlikowscy w Tatrach. *Kultura* 1977 nr 22. — M. Krajewski: Dzieje Medyki. Rzeszów 1982, passim.

J.Cz.

PAWLIKOWSKI Michał
1887-1970

Pseud.: Baryton; g.s.; Jan Jazłowiecki; M.M.; M. Mediceus; M.P.; M. Pwl.; Marek; O.P.; op.; Paweł Szechyński; Piotr Ponisz; pm.

Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 2 marca 1887 w Wiedniu; syn Jana Gwalberta Pawlikowskiego, właściciela majątku Medyka pod Przemyślem, ekonomisty, historyka literatury, i Wandy z Abramowiczów; starszy brat Jana Gwalberta Henryka Pawlikowskiego, prozaika. Uczył się prywatnie w domu; w 1903/04 uczęszczał do Gimnazjum III w Krakowie. Debiutował w 1905 wierszem pt. „Nad dolinami”, opublikowanym (pod pseud. Baryton) w „Jednodniowce literackiej” wydanej przez Komitet Samopomocy Narodowej Młodzieży Polskiej w Krakowie. Po zdaniu matury w Gimnazjum św. Anny w Krakowie w 1905, studiował historię sztuki i literaturę porównawczą na Uniwersytecie Lwowskim; w tym czasie ogłosił kilka prac z zakresu badań literackich (m.in. „Czwarty autograf „Genezis z Ducha” J. Słowackiego. *Pamiętnik Literacki* 1909). W 1910 złożył pracę doktorską pt. „Literatura i sztuka jako wyraz obiektywnych i subiektywnych pierwiastków w odczuwaniu przyrody” (do doktoratu nie doszło). W tymże roku rozpoczął studia w Akademii Rolniczej w Dublanach (nie ukończone), odbywał też praktyki w prowadzeniu gospodarstw rolnych i leśnych. Kontynuował twórczość literacką, głównie na łamach założonego przez siebie w 1908, a następnie redagowanego do 1914 kwartalnika literacko-artystycznego *Lamus*, w którym publikował recenzje (pod pseud.: Marek, M.P., M. Pwl.) i przekłady, m.in. fragmentów „Iliady” (1909, 1912/13) oraz wspólnie z Marylą Wolską fragmentów „Rubayat” O. Chayyama (1911/12). Zajmował się też sprawami organizacyjno-finansowymi oficyn wydawniczych: w 1909/10 prowadził we Lwowie Towarzystwo Wydawnicze założone przez Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe (SDN), w 1912-14 Księgarnię Wydawniczą H. Altenberg, Seyfarth, E. Wende i Sp. (jako spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością), a na początku 1914 objął kierownictwo wydawnictwa Księgarni E. Wende w Warszawie i „Książka” w Krakowie, z zamiarem utworzenia syndykatu wydawniczego. Ożenił się z Marią Seweryną Trojacką (zmarła 1923). Po wybuchu I wojny światowej został z ramienia SDN kierownikiem wydziału informacyjnego Centralnego Komitetu Naro-

dowego, który następnie jako sekcja wschodnia wszedł w skład Naczelnego Komitetu Narodowego. Po wkroczeniu wojsk rosyjskich do Lwowa redagował tygodnik *Zjednoczenie* (1915 nr 1-3), podpisany formalnie przez Stanisława Grabskiego. W połowie tego roku ewakuował się do Kijowa, gdzie prowadził biuro opracowujące materiały historyczno-polityczne dla Komitetu Narodowego Polskiego w Piotrogradzie. W 1917 redagował w Kijowie dwutygodnik polityczny *Przegląd Polski*; w piśmie tym, a także w wydawanej w Moskwie *Gazecie Polskiej* publikował liczne artykuły. W tym czasie został członkiem Ligi Narodowej, a w 1918 z jej ramienia członkiem Rady Polskiej Zjednoczenia Międzypartyjnego i sekretarzem generalnym Rady w Moskwie. We wrześniu 1918 powrócił do kraju i był sekretarzem Biura Archiwalnego przy Komisji Rządzącej we Lwowie. W 1920 w czasie wojny polsko-bolszewickiej redagował pismo wojskowe *Poczta Polska*. W 1924 ożenił się z Anią Wolską, malarką, córką Wacława i Maryli (poetki), i w tymże roku osiadł na stałe na wsi; prowadził własne gospodarstwo w Medyce, gospodarstwo ojca (Starzowa) i brata (Kniaźyce) oraz zajmował się interesami nafiarskimi masy spadkowej teścia. Rozwijał nadal działalność polityczną, jako członek Stronnictwa Chrześcijańsko-Narodowego, Obozu Wielkiej Polski (od 1926) i Stronnictwa Narodowego (od 1928). Liczne artykuły polityczne ogłaszał głównie na łamach *Myśli Narodowej* (1929-38, pod pseud. Piotr Ponisz). Równocześnie kontynuował prace literackie i wydawnicze. Założył własne wydawnictwo *Bibliotekę Medycką*, w której wydawał utwory członków rodziny i własne (1925-29). Liryki, szkice wspomnieniowe, gawędy historyczno-literackie publikował m.in. w czasopiśmie *Wierchy* (1923-24, 1928, 1932, 1935), *Myśl Narodowa* (od 1929), *Prosto z mostu* (1935-36, 1938; tu też pod pseud.: Jan Jazłowiecki, Piotr Ponisz), *Warszawski Dziennik Narodowy* (1936-37). Po wybuchu II wojny światowej w 1939 przedostał się przez Lwów (tu przewiózł część zbiorów rodzinnych) i Rumunię do Włoch, gdzie objął funkcję prezesa Prymasowskiego Komitetu Pomocy Moralnej Uchodźcom na Węgrzech i w Rumunii oraz kierownika dokumentacji Rządu Polskiego w Paryżu. W 1944 publikował wiersze i artykuły w *Orle Białym*. W 1946 osiadł w Londynie, gdzie założył i prowadził Instytut Kultury Polskiej (w 1948-53 ponad 300 prelekcji). Współpracował z czasopiśmiem emigracyjnym wydawanym w Londynie, m.in. z *Życiem* (1949, też pod pseud. Piotr Ponisz), *Wiadomościami* (od 1949, też pod pseud. Paweł Szechyński), *Myślą Polską* (1955-57, też pod pseud. Piotr Ponisz). Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, współpracownikiem Komisji Historyczno-Filozoficznej Wydziału Huma-

nistycznego Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie oraz Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Od 1957 często przyjeżdżał do Polski, gdzie zajmował się głównie tworzeniem Archiwum Pawlikowskich w domu rodzinnym „Pod Jedłami” na Kozłcu w Zakopanem oraz przygotowaniem do druku pamiętnika i kroniki rodzinnej. Zmarł 15 listopada 1970 w Londynie na skutek wypadku samochodowego; pochowany w 1971 na Cmentarzu Zasłużonych w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiosenny gość. [Wiersze]. Lw.: Księg. H. Altenberga 1906, 53 s.

2. Zbójnicy. [Opowiadanie]. *Wierchy* 1923 s. 210-217. Przedr. w: J. Kasprówicz, W. Orkan, ...: *Tatrzańska baśń*. Hamburg [ok. 1945], s. 11-21, powiel.

3. Jagnieszka. Przez A. i M. Mediceusów a to jest pseudonymów malowana i pisana. [Medyka:] 1925, [23] k., 6 k. tab. *Bibl. Medycka* opus 1.

Tytuł okł.: Jagnieszka, Abo o Pannie na niedziedziu tako iachala w Krakowie mieście historia osobliwa przed wiekami mnogimi zaszychana y wspomniona nynie de novo koszlawym opowiedana jezykiem y malo cudnymi pokazana obrazami przez M. y A. Mediceusów, abo inaczej Pseudonimów. – Ilustrowała A. Mediceus (A. Pawlikowska).

4. Harfa Eola. Fragmenta poetyckie. *Medyka* 1930, 59 s. *Bibl. Medycka* opus 7.

5. Okna. [Wspomnienia literackie].

Ser. I. *Medyka* 1934, 109 s. *Bibl. Medycka* opus 11.

Zawartość: Zwierzenia poety; O Maryli Wolskiej; Wspominki o Kasprówiczu; Lekcja „Króla Duchy”; Kultura narodowa.

Ser. II. *Medyka* 1936, 150 s. *Bibl. Medycka* opus 14.

Zawartość: Pod Jedłami; Dysputa o rymach. – Dumania archiwalne: Koncert; „Godzina myśli”; Ujejski; Bija w tarabany [przedr. zob. poz. 8].

Cz. nast. „Dumań archiwalnych”: Fuimus. *Teżca* 1938 nr 1.

6. Hymny strzeliste.

[Cz. 1]. Wierzę w jednego Boga. Poemat z „Hymnów strzelistych” pierwszy. *Medyka* 1934, 19 s. *Bibl. Medyckiej* opus 12 a. Wyd. 2 z przedm. Z. Zalewskiego. Londyn [1950].

Przekł.: czes. (fragm.) [inf. autora]. – włos.: Credo in unum Deum. Poema 1ª degli „Inni ardenti”. [Przel.] E. Damiani. Roma 1944.

[Cz. 2]. Różaniec. (Poemat z „Hymnów strzelistych drugi”). Powst. 1939. Druk fragm. *Myśl Nar.* 1934 nr 53.

Poemat oddany do druku w 1939, nie wyd. z powodu wybuchu wojny (inf. M.P.).

7. Góry i człowiek. (Rozdział z historii kultury). [Wwa:] Liga Ochrony Przyrody w Wwie, *Bibl. Medycka* w Medyce i Zakład Tow. św. Michała Arch-

niola w Miejscu Piastowem 1939, 107 s. *Bibl. Medyczna* opus 15.

Druk fragm.: Człowiek w obliczu gór. (Ustęp z historii kultury). Wyjątek z większej całości. *Prz. Współcz.* 1934 nr 147/148 s. 23-58; odb. Kr. 1934.

8. Bijań tarabany. (Gawędy dla swoich). Wyd. w: Okna. Ser. II (zob. poz. 5). Wyd. 2 poszerz. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2, Korpusu 1945, 59 s.

9. Dwa światy. Londyn: Veritas 1952, 497 s.

Według słowa wstępnego książka jest skrótem pracy gotowej w 1944 r. — Zawartość: Cz. I (zasadnicza): 1. Problem. Cywilizacja Ustalenie pojęcia; Cywilizacja europejska? 2. Europa i Azja w mroku czasów; 3. Dwa źródła światopoglądów; 4. Dziedzictwa narodów europejskich; 5. Nauka. — Cz. II (pomocnicza): 6. Co to jest naród? 7. Co to jest „rasa”? Pokłosie.

10. Change your bodies. [Powieść fantastyczno-naukowa]. Powst. przed 1970.

Rkps; inf.: PSB (R. Skręt, A. Szklarska-Lohmannowa).

11. Pamiętniki. Medyka – Kraków – Zakopane. Kr.: WL 1998, 367 s.

Publicystyka polityczna

1. Wczorajszy okop. Lw.: H. Altenberg 1921, 113 s.

Wybór art. z 1. wojny 1914-1918. — Zawartość: Od autora; O potrzebie rewizji podstaw; Dzieje legionu [wschodniego]; Wrócimy; Pomniejszyciele Ojczyzny; Nożycie się odezwały; Organy życia; List otwarty do WP. S.P.; Polskie Górne Węgry; Kultura pruska; Hasło; Sprawa Gdańska; Na Nowy Rok 1920; Wróg; Plebiscyt w Galicji.

2. Kościół a naród i państwo. [B.m.w.] Druk. Centr. Pozn. 1936, 36 s.

3. Sprawa żydowska w Polsce ze stanowiska narodowego i katolickiego. Częstochowa: A. Gmachowski 1938, 93 s.

Przekł. niem. (bez zgody autora): Die Jugendfrage in Polen vom nationalen und katholischen Standpunkt. Berlin [1939], powiel.

4. Co to jest naród? Londyn: Stronictwo Nar. 1952, 32 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Malownicza Polska. Ziemia krakowska. 35 zdjęć z natury podług fotografii T. Rzący. Wyd. i przedm. opatrzył ... Lw.: H. Altenberg 1920, [3] s., 17 tab.

2. J. Słowacki: Król Duch. Wyd. zupełne, komentowane. Ułożył i komentarzem opatrzył J.G. Pawlikowski. Brzmienie tekstów i rękopisów ustalił ... Lw.: H. Altenberg.

Ser. I. Z. A. T. I. Teksty. 1924, 144 s.

Ser. II. Z. A. T. I. Teksty. 1924, s. 145-336.

Ser. III. Z. A. T. I. Teksty. 1925, s. 337-512.

Ser. IV. Z. A. T. I. Teksty. 1925, s. 513-608.

3. Arthur i Wanda. Dzieje miłości Arthura Grotgera i Wandy Monné. Listy, pamiętniki ilustrowane licznymi, przeważnie nieznanymi dziełami artysty.

Podali do druku: M. Wolska, ... T. 1-2. Medyka, Lw.: Bibl. Medyczna 1928, 484 + 367 s. *Bibl. Medyczna* opus 4.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — SWPP 1. — PP (J. Czachowska). — PSB (R. Skręt, A. Szklarska-Lohmannowa). — RL 1970 (J. Chudek). — J. Zdebski: Cmentarz Zastuszonych w Zakopanem. Wwa, Kr. 1983 [m.in. biogram M.P.].

[Wiosenny gość:] [F. Gwiżdż] Fel. Gw. *Tydzien* 1906 nr 44; W. Gostomski. *Książka* 1909 nr 1. — [J. Słowacki: Król Duch. Wyd. ...] J. Birkenmajer: Wzorowe wydanie „Króla Ducha”. *Mysl Nar.* 1926 nr 9; M. Kridl. *Pam. Lit.* 1927 z. 1/2. — [Jagnieszka:] W. Kozicki: Stylowa książka. *Sl. Pol.* 1927 nr 93; W. Witwicki. *Wiad. Lit.* 1929 nr 38. — [Harfa Eola:] S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 41; [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1930 nr 24; T. Terlecki. *Sl. Pol.* 1930 nr 269. — J. Bielatowicz. *Głos* 1935 nr 1 [rec.: Okna]. — [Wierzę w jednego Boga:] J. Bielatowicz: Polskie wyznanie wiary. *Głos* 1935 nr 6; T. Dworak: „Hymn strzelisty” M.P. *Gaz. Warsz.* 1935 nr 115; K.L. Koniński: Między stoicyzmem a chrześcijaństwem. (O poemacie religijnym P.). *Mysl Nar.* 1935 nr 37, 38. — K.L. Koniński: O kulturze narodowej. *Zet* 1935 nr 21 [rec.: Okna]. — K.L. Koniński: Poeci medycy. *Mysl Nar.* 1935 nr 31, 32, przedr. w tegoż: *Pisma wybrane*. Wwa 1955. — [Wierzę w jednego Boga:] W. Sebyła. *Rocz. Lit.* 1935 s. 26-27; W. Nowosad: Poeta wiary. *Prosto z Mostu* 1936 nr 24. — [Okna:] H. Michalski: Z zakresu krytyki i polonistyki. *Kultura* 1937 nr 50; J. Birkenmajer. *Nowa Książ.* 1938 z. 2. — S. Józefowicz. *Mysl Nar.* 1939 nr 19 [rec.: Góry i człowiek]. — [Dwa światy:] J. Jarzębowski. *Życie*, Londyn 1952 nr 18; T. Felsztyn: Nić Ariadny. *Życie*, Londyn 1953 nr 26; K.A. Jeleński: „My szlachta od Jafeta”. *Kultura*, Paryż 1953 nr 4; S. Mackiewicz: Dwa światy. *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 30; W.W. *Mysl Pol.* 1953 nr 217. — M. Samozwaniec: Zakopane. W teście: Maria i Magdalena. Kr. 1956. — S. Sierotwiński: „Lamus” (Środowisko literackie, dzieje i zawartość czasopisma). *Zesz. Nauk UJ* 1963 nr 59. — M. Krajewski: Rapsod powstańczej epopei. *Życie Przemys.* 1968 nr 40 [rec. oprac.: Arthur i Wanda]. — M. Krajewski: Wkład Pawlikowskich w życie kulturalne Ziemi Przemyskiej W: Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. Przemysł 1969. — J. Olszak: Medycykie tusculum nie tylko poetów. *Rocz. Przemys.* 1970 s. 519-540. — W. Wnuk: Rozmówiani w gwarze. W tegoż: *Ku Tatrom*. Wwa 1970. — T. Bielecki: M.P. (1887-1970) *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 20. — Z. Kozarynowa: Służba sprawom ważniejszym od siebie. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1971 nr 53. — F. Mantel: Polscy Medycy. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 20. — S. Mękowski. *Rocz. Pol. Tow. Nauk na Obczyźnie*, Londyn 1970/1971 t. 21. — W.H. Paryski: Michał z Koziańca. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 30. — J. Reychman: Peleryna, ciupaga i znak tajemny. Kr. 1971, passim. — K. Rychlewski: S.p. M.P. z Medyki. *Horyzonty*, Paryż 1971 nr 177/179. — A. Trepiński: Pożegnanie M.P. *Twórczość* 1971 nr 11. — W. Macheta: Z Medyki do Tatr. (Tradycje literackie w rodzinie Pawlikowskich). *Podtatrze* 1975 wiosna. — W. Jagiello: Pawlikowscy w Tatrach. *Kultura* 1977 nr 22. — M. Krajewski: Dzieje Medyki. Rzeszów 1982, passim. — J. Olszak: M.P. *Rocz. Przemys.* 1990 t. 27.

J.Cz.

PAWLIKOWSKI Michał Kryspin 1893-1972

Pseud.: Crispi; Dr Bonifacusz; Dr Typs; F; Fin; Fin Kryspin; Inż. L.M.; M.; M.K.P.; Vieux Chasseur; W.L.F. Prozaik, publicysta.

Urodzony 6 listopada 1893 w Mińsku Litewskim¹ w rodzinie ziemiańskiej; syn Kazimierza Pawli-

¹ Miejsce urodzin wg inf. autora (ank. 1967); wg PSB był nim majątek Pućków.

kowskiego, właściciela majątku Pućków pod Bobrujskiem, adwokata, i Tekli ze Świętorzeckich. Uczęszczał do państwowego gimnazjum w Mińsku Litewskim. W tym czasie opublikował kilka felietonów w wileńskim *Kurierze Krajowym* i opowiadań w *Tygodniku Wileńskim*. Po zdaniu matury w 1913, studiował do 1917 prawo na uniwersytecie w Piotrogradzie. Ogłaszał wiersze i szkice w *Dzienniku Piotrogradzkim* (1916) i *Dzienniku Mińskim* (1917-18). Po zajęciu Mińska przez władze polskie pełnił w 1919-20 funkcje sekretarza w Komendzie Miasta i urzędnika Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich. W maju i czerwcu 1920 służył jako szeregowiec w 19. Myśliwskiej Eskadrze Lotniczej; urlopowany z wojska z powodu choroby, pracował od marca 1921 w Urzędzie Wojewódzkim w Brześciu Litewskim. Następnie ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim; w 1923 uzyskał magisterium. Od 1924 mieszkał w Wilnie i pracował w Urzędzie Wojewódzkim. Artykuły prawnicze ogłaszał w *Gazecie Administracji i Policji Państwowej* oraz w *Wileńskim Przeglądzie Prawniczym*. Równocześnie zajmował się twórczością publicystyczną. Był stałym współpracownikiem dziennika *Słowo* redagowanego przez Stanisława Cata-Mackiewicza, w którym to piśmie publikował od 1924 liczne felietony, artykuły i notatki (też pod pseud.: Dr Typs, Fin, Inż. L.M., M.K.P., M., Vieux Chasseur, W.L.F.). Jako zamiłowany myśliwy prowadził stałą rubrykę „Piórka z kaczego ogona”. W 1925-38 był sekretarzem, a potem wiceprezesem Towarzystwa Łowieckiego Ziem Wschodnich (później Towarzystwa Łowieckiego Województwa Wileńskiego); od 1926 redagował organ Towarzystwa pt. „Gdzie to, gdzie zagrały trąbki myśliwskie? ...” wydawany jako dodatek *Słowa*. W 1934 wszedł w skład zarządu Polskiego Związku Stowarzyszeń Łowieckich. Publikował prace poświęcone łowiectwu m.in. w piśmie *Łowiec Polski*. Za działalność na polu łowiectwa otrzymał w 1930 Złoty Krzyż Zasługi. Pod koniec 1938 został kierownikiem oddziału w Urzędzie Wojewódzkim w Toruniu. W 1939 redagował dodatek wileńskiego *Słowa* pt. *Słowo Myśliwskie*. Był żonaty ze Stefanią Podhajską (zmarła ok. 1943). Po wybuchu II wojny światowej ewakuowany wraz z pracownikami Urzędu do Dubna, był krótko aresztowany przez władze sowieckie; po zwolnieniu dotarł do Wilna, gdzie w okresie Państwa Litewskiego pisywał do wydawanej przez Józefa Mackiewicza *Gazety Codziennej*. W maju 1940 przedostał się do Szwecji i w poselstwie polskim w Sztokholmie redagował pismo informacyjne *Wiadomości Polskie*. Od marca 1943 przebywał w Londynie i pracował w Ministerstwie Odbudowy Administracji Publicznej. Ożenił się z Liselotte Avellis, Austriaczką. W 1949 przeniósł się do Sta-

nów Zjednoczonych, gdzie od 1951 pracował na wydziale slawistyki University of California w Berkeley jako lektor języka polskiego i rosyjskiego. Równocześnie zajmował się twórczością literacką i publicystyczną. Prozę, felietony, artykuły i recenzje publikował w wydawanych w Londynie czasopismach emigracyjnych *Lwów i Wilno*, *Wiadomości* (od 1949; tu m.in. 1958-72 cykl felietonów „Okno na Rosję”), *Dziennik Polski* i *Dziennik Żołnierza* (1961-72; tu m.in. 1964-69 cykl „W oczach Ameryki”), *Tydzień Polski* (1964-72) oraz w paryskiej *Kulturze* (1953, 1956-59, 1966-70). W 1962 otrzymał na uniwersytecie w Berkeley tytuł honorowego wykładowcy języka i literatur słowiańskich. W tymże roku przeszedł na emeryturę. W 1966 uzyskał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Był członkiem korespondentem Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku. Zmarł nagle na atak serca 30 maja 1972 na wyspie Maui na Hawajach i tam został pochowany.

TWÓRCZOŚĆ

1. Prawo łowieckie. Komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalendarza myśliwskiego. Wil.: Policyjny Klub Sportowy 1929, IV, 92 s.

2. Sumienie Polski. Rzecz o Wilnie i kraju wileńskim. Londyn: Związek Ziem Północno-Wschodnich RP 1946, 44 s.

3. Dzieciństwo i młodość Tadeusza Irteńskiego. Powieść. Londyn: B. Świdorski 1959, 551 s.
Pierwotny tytuł: Bajka.

4. Wojna i sezon. Powieść. Paryż: Inst. Lit. 1965, 309 s.
Kontynuacja poz. 3. — Nagroda londyńskich *Wiadomości* w 1966.

5. Brudne niebo. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1971, 190 s.

Wybór 31 szkiców z ok. 500 napisanych w l. 1946-1969. Zawartość: Od autora. — Przed potopem: Jak okręt na morzu; Puszcza Hołubińska; Do was przyjeżdża na łowy; Rapsod turowski; Kolorowa baśń leśna; Ze strzelbą w futerał; Archijrejskie miliony; Filozofia łowiectwa. — Szwecja: Przyjechałem na trzy dni. — Anglia: Bogowie łakną krwi; Pochwała głupstwa; Anatomia wspomnień; Żubrówka; Rozmyślenia słowicze; Komplex Wulkana. — Ameryka: Wilno w Harlemie; Felieton polityczny; Salon kolorowy; Dipisi; „W dwadzieścia lat później”; Pod brudnym niebem. — Klusuję w matecznikach „Literaturoznawstwa”. Wstęp do teorii literatury; Braciom zza Berезyny [dot.: F. Czarnyszewicz: Nadberezyni]; Droga do piekła [dot.: J. Mackiewicz: Droga donikąd]; Arkusz futurystyczny [w związku z „Arkuszami poetyckimi” zamieszczonymi w paryskiej *Kulturze* w 1950]; Powieść o rosyjskim Dreyfusie [dot.: J. Mackiewicz: Sprawa pułkownika Miasojedowa]; O pewnym pseudo-best-selerze [dot.: J. Kosiński: Malowany ptak]; Zoszczenko; Jesteśmy zgubieni [dot. współczesnej powieści kryminalnej]; Duchy na strychu [dot. S. Mackiewicz: Stanisław August]; Sprawa Prochorowa [dot. twórczości M. Gogola].

6. Pamiętnik emigracyjny Tadeusza Irteńskiego. Druk fragm.: *Wiadomości*, Londyn: Dubno. 1964

nr 43; Jadwiga płaci alimenty. 1965 nr 11; Sundbyberg. 1968 nr 38; Stockholm. 1972 nr 34.

Kontynuacja poz. 4. — Powieść nie dokończona.

Praca redakcyjna

1. Myślistwo wschodnie. Księga pamiątkowa towarzystwa wschodniego. Red. ... Wil.: Tow. Łowicze Kiem Wschodnich w Wil. 1935, 52 s.

Tu też M.K.P.: Poezja niefortunnych toów, s. 25-30.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska). — PSB (W.H. Paryski). — J. Kowalik: American writers, publishers and journalists of polish origin in California. *Migrant Echo*, San Francisco 1975 nr 3.

[Dzieciństwo i młodość Tadeusza Irteńskiego.] S. Mackiewicz: Geniusz miejsca i czasu. *Kierunki* 1958 nr 28; J. Mackiewicz: Ostatnie dni Wielkiego Księstwa. *Kultura*, Paryż 1960 nr 4; S. Mackiewicz. *Kierunki* 1960 nr 8; R. Smal-Stocki. *Books Abroad*, Oklahoma 1960 nr z lata; P. Zaremba. *Syrena-Orzeł Biały*, Paryż, Londyn 1960 nr 24; E.M. Zaworski: Archeologia szlachecka. *Nova Kult* 1960 nr 23, polem: M.K. Pawlikowski. *Kultura*, Paryż 1960 nr 9; K. Zbyszewski: Pogodne wspomnienia o pogodnych czasach. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 11; J. Mackiewicz. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 23. — [Wojna i sezon:] M. Czapska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 32; J. Mackiewicz: Wtrącenia do przekroczonego czasu ... *Kultura*, Paryż 1965 nr 9, sprost.: J.O. Sokolowski, *tamże* nr 12. — [Pamiętnik emigracyjny Tadeusza Irteńskiego; fragm. *Wiadomości*, Londyn 1965.] Sprost. i polem. *tamże*. Z. Szczeptański. 1965 nr 19; W. Łozorajtyś, nr 44; M.K. Pawlikowski, nr 51/52; K. Trebicki, J. Giertych, W. Zyndram-Kościałkowski, nr 51/52; T. Kiersnowski, S. Mackiewicz, P. Mohortyński, W. Panuciewicz, A. Stambrowski. 1966 nr 10. — [Wojna i sezon:] S. Mackiewicz: ... i słuchali dalekiego gonu sześciu ogarów. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 7; Cz. Jeśman: Głossa do P. Orzeł Biały, Londyn 1967 nr 31. — J. Fryling: M.K.P. na 75-e urodziny. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 17. — G. Struve: 75-lecie M.K.P. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 4. — [Brdne niebo:] H. Jankowska: Białe obłoki na brudnym niebie. *Orzeł Biały*, Londyn 1971 nr 89; Cz. Jeśman: Nostalgia bez łezki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 48. — N. Ułjanow. *Notyż Żurnal*, Nowy Jork 1971 nr 102 [dot.: Dzieciństwo i młodość Tadeusza Irteńskiego; Wojna i sezon]. — J. Fryling. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1972 nr 28. — K.Z. Trzy wcielenia M.K.P. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 159. — J. Mackiewicz: Najnowsza książka M.K.P. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 7, polem: J. Łobodowski: Worek Judaszów. *Przec. z angrestem!* *Tamże* nr 13/14 [dot.: Brdne niebo]. — J. Mackiewicz: M.K.P. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 34. — J. Maurer: Pan Michał. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 34. — G. Struve: Pamięci przyjaciela i kolegi. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 196. — G. Struve: Przyjaciel M.K.P. Tłum. J. Łobodowski. *Wiadomości* 1972 nr 34. — J. Surnyowa-Wyczółkowska: Na tropie lat minionych. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 48 [rec: Brdne niebo]. — W. Lewandowski: Zasadzać głuźca. Rytuał wtajemniczenia: Wańkowicz, Pawlikowski, Miłosz. *Teksty Drugie* 1992 nr 6. — M. Ządnecka: „Duch przygody” i koniec szlacheckiej jedności. W tejże: W poszukiwaniu utraconej ojczyzny. *Obraz Litwy i Białorusi w twórczości wybranych polskich pisarzy emigracyjnych* [...]. Uppsala 1995.

J.Cz.

PAWŁOWICZ Bohdan

1899-1967

Pseud.: B.P.; BEP; Kazimierz Łukiański. Powieściopisarz, felietonista.

Urodzony 2 lutego 1899 w Warszawie; syn Kazimierza Pawłowicza, inżyniera ceramika, i Heleny

z Jełowickich. W 1901-03 mieszkał w Dąbrowie Górniczej, w 1903-07 w Korwinowie pod Częstochową, a następnie ponownie w Warszawie, gdzie uczęszczał do Szkoły Realnej im. S. Staszica. W 1911-13 przebywał w sanatorium dla dzieci w Leysin w Szwajcarii. Po powrocie do Polski został członkiem 1. Drużyny Skautowej im. J. Poniańskiego w Zakopanem. Od 1914 należał do Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) oraz do niepodległościowej Organizacji Młodzieży Narodowej. W 1915 wstąpił do Batalionu Warszawskiego 1. Brygady Legionów Polskich. W lutym 1917 został słuchaczem szkoły podoficerskiej POW. Aresztowany jako „peowiak”, od marca do czerwca 1918 przebywał w niemieckim więzieniu śledczym w Warszawie. W listopadzie 1918 zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego. Po odbyciu skróconego kursu Szkoły Podchorążych Piechoty, został mianowany podporucznikiem. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920; w czasie działań wojennych pod Grodnem w październiku 1920 został ranny w rękę. Debiutował w 1921 na łamach *Żołnierza Polskiego* wierszem pt. „Jakem maszerował” (nr 67) i opowiadaniem zatytułowanym „Szarża artylerii” (nr 69). W październiku 1921 został przeniesiony do rezerwy. W 1922-24 kontynuował naukę na Kursach Maturalnych dla Byłych Wojskowych w Szkole im. M. Reja w Warszawie, po czym zdał egzamin maturalny w Gimnazjum Ziemi Mazowieckiej. Jednocześnie w 1922-23 uczęszczał do Szkoły Malarstwa Blanki Mercer (później pracownia B. Mercer w Szkole Malarstwa im. W. Gersona). W 1923 jako delegat Głównej Kwatery ZHP wziął udział w rejsie do Brazylii żaglowego statku szkolnego „Lwów” Szkoły Morskiej w Tczewie. Pozostał tam przez rok i m.in. w Kurytybie prowadził harcerski kurs instruktorski. W 1924 ożenił się w Kurytybie z Wandą Salmonowicz. Po powrocie do Polski, studiował w 1924-27 w Akademii Sztuk Pięknych (ASP) w Warszawie, w Pracowni Malarstwa prof. Tadeusza Pruszkowskiego. W tym czasie pełnił funkcję prezesa towarzystwa Bratnia Pomoc ASP oraz był delegatem do Centrali Akademickich Bratnich Pomocy. W 1925-29 współpracował stale z dziennikami *Głos Praudy* i *Przedświt* oraz piśmie *Siew* (tu w 1925 cykl pt. „Za oceanem. Wiązanka wrażeń i wspomnień z Brazylii”). Był działaczem Ligi Morskiej i Rzecznej, a następnie Ligi Morskiej i Kolonialnej (sekretarz Rady Głównej) oraz Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego (sekretarz generalny, a w 1928-29 dyrektor), a także Instytutu Naukowego Emigracyjnego i Kolonialnego (zastępca sekretarza); w organizacjach tych zajmował się głównie sprawami Polonii zagranicznej. Należał do współzałożycieli Związku Pionierów Kolonialnych. Od lutego 1929 do stycznia 1934 pracował jako inspektor okręgowy w Urzędzie

Emigracyjnym; w tym czasie odbył trzydzieści trzy podróże oceaniczne na statkach koncesjonowanych w Polsce do przewozu emigrantów do Ameryki Południowej i Kanady. W 1931 był redaktorem naczelnym pisma *Wychodźca*. W tym samym czasie nawiązał współpracę z Polskim Radiem, gdzie wygłaszał prelekcje na tematy morskie i południowoamerykańskie, głównie w ramach cyklu „Przez lądy i morza”. W styczniu 1934 objął stanowisko kierownika Wydziału Wiadomości Radiowych w Polskim Radiu w Warszawie. Od 1 maja do 31 lipca 1935 pełnił funkcję dyrektora rozgłośni lwowskiej Polskiego Radia, a 1 września tegoż roku został dyrektorem rozgłośni łódzkiej. Rozwijał własną twórczość radiową, pisząc wiele sztuk i słuchowisk, w 1935-39 był autorem stałej audycji pt. „Tygodniowe rozmowy z radiosłuchaczami”. Przygotował do wydania dwa zbiory opowiadań: „Sztorm w La Manche” oraz „Szarża artylerii” (rękopisy zniszczone we wrześniu 1939). Artykuły i opowiadania o tematyce morskiej i podróżniczej publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Kurjerze Polskim w Argentynie* (Buenos Aires, 1934-35), *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1934, 1937; tu w 1934 cykl reportażyowy pt. „Naokoło Atlantyku. Szkice z podróży”), *Czasie* (1935). W 1938 objął stanowisko dyrektora Rozgłośni Wielkiego Pomorza (studia radiowe w Toruniu, Bydgoszczy i Gdyni). W lipcu 1939 wyjechał na urlop statkiem M/s Chrobry do Argentyny. Wybuch II wojny światowej zastał go w brazylijskim porcie Pernambuco. Podjął próbę powrotu do Polski, do Marsylii przypłynął już po zakończeniu działań wojennych w Polsce. Udał się do Paryża, gdzie od 1 listopada 1939 pełnił funkcję szefa Referatu Radiowego w Ministerstwie Spraw Wojskowych. Prowadził codzienny program wojskowy dla Polski z radia francuskiego Paris, Toulouse, Marseille. W wydawanym we Francji tygodniku *Polska Walcząca* prowadził stałą kolumnę zatytułowaną „Tydzień na morzu” (tu też wiele innych artykułów m.in. pod pseud. Kazimierz Łukiański). Po klęsce Francji, przybył w czerwcu 1940 do Wielkiej Brytanii i został skierowany do 3. Dywizjonu Artylerii Lekkiej w Szkocji. Od początku 1941 pozostawał w dyspozycji szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej (KMW), a w marcu tegoż roku powierzono mu funkcję kierownika Referatu Prasowego KMW. W lutym 1942 został przeniesiony w stopniu porucznika rezerwy do Marynarki Wojennej. W maju 1942 jako korespondent wojenny wziął udział w rejsie ORP Garland do Murmańska i Archangielska. Za udział w bitwie z Luftwaffe został odznaczony Krzyżem Walecznych. Rozwijając twórczość literacką, kontynuował cykl artykułów przeglądowych pt. „Wojna na morzu” we wznowionym piśmie *Polska Walcząca* (Londyn, 1942), napisał komentarz do

polskiej wersji filmu pt. „Podnosimy kotwicę”; w 1940-43 wygłosił też kilkadziesiąt odczytów i felietonów w sekcji polskiej radia BBC (Londyn). W listopadzie 1942 został przeniesiony do dyspozycji szefa Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza. Od sierpnia 1943 do zakończenia wojny kierował placówką wywiadowczą w Brazylii, oficjalnie zatrudniony na stanowisku pomocnika attaché wojskowego przy Poselstwie RP w Rio de Janeiro. W lipcu 1945 ponownie został przeniesiony do dyspozycji szefa KMW. Od września tegoż roku redagował biuletyn *Fakty* (w formie powielaczowej wydawany w Rio de Janeiro do 1947). Zdemobilizowany w lutym 1947, pozostał na emigracji w Brazylii. W 1946-53 był delegatem Zarządu Głównego Stowarzyszenia Polskich Kombatantów (SPK) na Brazylię. W 1947 pracował jako dozorca na budowie Niteroy pod Rio de Janeiro, a w 1948-49 jako referent radia w Amerykańskiej Firmie Ogłoszeniowej w Rio de Janeiro. W 1949-53 był współwłaścicielem i dyrektorem firmy handlowej, importującej z Belgii koks i węgiel, działającej początkowo w Rio de Janeiro, a następnie w Buenos Aires. Po upadku firmy, w końcu 1953 wyjechał na stałe do Stanów Zjednoczonych. Początkowo przebywał w Nowym Jorku, gdzie przygotowywał polskie audycje radiowe dla radiostacji W.H.O.M., wygłaszał odczyty oraz publikował w polskiej prasie, m.in. w *Dzienniku dla Wszystkich* (Buffalo, tu od lutego do maja 1955 codzienny felieton satyryczny pt. „Z biegiem czasu”), *Nowym Świecie* (Nowy Jork, od 1955), *Ameryka Echo* (Chicago, tu w 1958 stała rubryka „Buffalo, N.Y. i okolica” lub „Wiadomości z Buffalo i okolicy”, podp. początkowo: „Od własnego korespondenta”, a od numeru 6 nazwiskiem redaktora; w 1958-67 felieton „Droga życia”, w 1958-60 jako tekst cotygodniowy, a następnie już mniej regularnie). W 1953-56 pełnił funkcję członka Zarządu Samopomocy Marynarki Wojennej Oddział Nowy Jork. We wrześniu 1956 zamieszkał w Buffalo, gdzie pracował w rozgłośni radiowej W.H.L.D. i do 1962 prowadził wykłady z zakresu kultury i literatury polskiej oraz języków nowożytnych (polskiego, niemieckiego i rosyjskiego) w Canisius College. W 1957 otrzymał doktorat honoris causa w dziedzinie literatury i kultury Le Moyne University w mieście Syracuse. Był wiceprezesa Koła Buffalowskiego SPK i honorowym członkiem Związku Oficerów Marynarki Handlowej. Następnie osiedlił się na stałe w Silver Springs w stanie Floryda. Wraz z żoną pracował w biurze świadczącym usługi typu „research”, tj. wyszukiwanie i gromadzenie dokumentacji dla pisarzy i innych zleceniodawców. Odznaczony m.in. Medalem Niepodległości i Brytyjskim Medalem Wojennym 1939-1945, Medalem Republiki Brazylijskiej „Barão Rio Branco” za udział w korpusie dyplomatycznym Rio de

Janeiro podczas wojny 1943-45. Zmarł 28 maja 1967 w drodze z Nowego Jorku do Silver Springs; pochowany na cmentarzu All Souls w Pleasantville w stanie Nowy Jork.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szary człowiek. Tydzień dusz, tydzień ludzi, tydzień szarego człowieka. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1923, 139 s.

2. Pod polską banderą. Wrażenia z podróży na żaglowcu przez Atlantyk. Kurytyba: Związek Tow. Pol. „Kultura” 1924, 88 s.

3. Franek na szerokim świecie. Przygody na pokładzie statku szkolnego „Lwów” i w Brazylii. [Powieść dla młodzieży]. *Płomyk* 1924/25 nr 14-43. Wyd. osob. z podtyt. *Przygody na morzu i na lądzie*: Wwa, Łódź: NK 1928 [antydat. 1927], 159 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejr. i popraw. 1935, wyd. 3 przejr. i popraw. z oryginalnymi zdjęciami autora 1938 [właśc. 1937], wyd. 4 1939; wyd. z podtyt. *Przygody na morzu i lądzie*. Pierwsza podróż okrętu szkolnego „Lwów”: Monachium: „DP-Express” 1946; wyd. z przedm. S. Ludwiga Gdańsk: KAW 1984.

Adapt. radiowa pt. *Na szerokim świecie*: Radio (Łódź) 1937.

Przekł. ang.: 1946.

4. Morze. [Wiersze]. Wwa: Pionier 1929, 29 s.

5. Córka latarnika. Opowieści egzotyczne. Wwa: Pionier 1930 [antydat. 1929], 154 s.

Zawartość: Córka latarnika – opowieść bohatera; Na południu i północy – opowieść powszednia; Przygoda na parowcu „Yapure” – opowieść złośliwa; Kurier z San José – opowieść niesamowita; Szarokrajski delegat – opowieść komiczna; Tajemnica szkuneru „Istjerman” – opowieść sensacyjna; Jak liść jesienny na wietrze – opowieść tragiczna; W starym kraju – opowieść serdeczna.

6. Pionierzy. Powieść (o pracy polskiej w Brazylii). Wwa: Pionier 1930, 485 s. Wyd. nast. pt. *Wojciech Mierzwa w Paranie*: Lw.: Książ.-Atlas 1938.

Cz. 2 zob. poz. 11.

Adapt. radiowa fragm. powieści: Radio (Wwa) 1930.

7. Chłopiec z piniorowych lasów. Powieść. Lw.: Wwa: Książ.-Atlas [1934], 191 s.

8. Załoga. Ostatnia podróż parowca „Barbara”. Powieść. Wwa: Bibl. Pol. 1935, 216 s.

9. Kolorowe serce. Powieść. Wwa: Bibl. Pol. 1936, 159 s.

10. W słońcu dalekiego południa. Szkice z podróży. Wwa: Bibl. Pol. 1937 [antydat. 1936], 198 s. Zawartość: W hiszpańskim koście. (Z Vigo do Barcelony wszerz półwyspu Iberyjskiego); Śpiewak z Camogli. (W stołecznej Italii); Powitanie Nowego Świata (Kubańska śmierć); Mejco! (Cztery doby w Meksyku); Meksykańskie miasto bogów. (Wizja pośród piramid); Przygoda w Rio de Janeiro. (Miasto kontrastów); Serce ginącej puszczy. (W dziewiczym lesie Północnej Parany); Biali i kolorowi. (Na leśnych koloniach Północnej Parany); Samochodem przez górskie bezdro-

za. („Kresy” Południowej Parany); Kolonia za Górami Nadziei. (U polskiego osadnika w Paranie); Trzy pokolenia w Paranie. (Karczma na rozdrożu); Sancta Catharina. (Polska wyspa na niemieckim morzu); Wielkanoc w Bahii. (Najdziwniejsza z przygód włóczęgi); Wiosna bezrobotnych w Buenos Ayres; Na szerokim Atlantyku. (Ze wspomnień „inspektora okrętowego”).

11. Wyspa świętej Katarzyny. Powieść. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 363 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 6.

Adapt. radiowa fragm. powieści pt. *Niemowa*: Radio (Wwa) 1935.

12. Przez ocean do Polski walczącej. Paryż: Kohorta 1940, 62 s.

Opis podróży z Buenos Aires do Francji, częściowo na pokładzie pol. statku „Chrobry”, na początku II wojny światowej w 1939.

13. W eskorcie konwoju. [Cykl reportażowy]. *Pol. Walcząca*, Londyn 1942 nr 34, 36, 37, 39, 42, 44, 48, 51. Wyd. osob. pt. *Kartki z pamiętnika konwoju do Rosji* (O.R.P. Garland). Londyn: 1943. Por. poz. 14.

Przekł. ang.: O.R.P. Garland in convoy to Russia. The record of a Polish destroyer on her journey from Great Britain to Murmansk and Archangel in the spring of 1942. [Przeł.] J.M. Aldridge, M. Peczkowski. Mitcham: Surrey Press 1943, 79 s.

14. Krew na oceanie. Kartki z pamiętnika w konwoju do Rosji. New York: Fregata Publ. 1955, X, 169 s. Wyd. nast.: Wwa: Ofic. Wydawn. 1991.

Rozszerzona wersja poz. 13.

15. Serce na dłoni. Słów parę o profesorze dr Arturze Pruden Coleman i o Pani Marion Moore Coleman. [Stany Zjednoczone: b.w.] 1967, 8 s.

16. Kurki wodne znad Guaiba. [Powieść]. *Tydz. Pol.* (dod. *Nowego Dz.*), Nowy Jork 1974 nr 179-198; 1975 nr 202-253; 1976 nr 254-263.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. – B. Pawłowicz: Wspomnienia z dzieciństwa; Koniec dzieciństwa i młodość zbrojna. *Kronika*, Londyn 1966 nr 51/52, 1967 nr 12/13.

SWPP 1. – PP (E. Głębička). – PSB (J. Pertek).

[Pionierzy]: L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1929 nr 49; W. Rosiński. *Morze* 1929 nr 11; L. Pomirowski: Wśród nowych książek. *Kur. Poranny* 1930 nr 85. – K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 8 [rec. Chłopiec z piniorowych lasów]. – [K. Kuryluk] K.K. Polska powieść morska. *Nowe Czasy* 1935 nr 21 [rec.: Załoga]. – I. Nałęcz: Sylwetka pioniera egzotyki w Polskim Radio. *Kur. Poranny* 1935 nr 199. – [W słońcu dalekiego południa]: [Z. Rabska] Z.R. *Kur. Warsz.* 1936 nr 350; [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 8. – S. Furmanik: Powieść o polskich kolonistach. *Gaz. Pol.* 1938 nr 123 [rec.: Pionierzy: I. Wojciech Mierzwa w Paranie; II. Wyspa św. Katarzyny]. – J. Meissner: Książki dla dzieci i młodzieży. *Nowa Książ.* 1938 z. 10 [rec.: Kolorowe serce]. – [Pionierzy: I. Wojciech Mierzwa w Paranie; II. Wyspa św. Katarzyny]: H. Michalski: Powieść o wychodźtwie. *Dz. Pozn.* 1938 nr 213; [Z. Rabska] Z.R.: Kronika literacka. *Kur. Warsz.* 1938 nr 100. – J. Ginsbert: Reportaż o „Garlandzie”. *Pol. Walcząca*, Londyn 1944 nr 11. – A. Ford: Sylwetki paryskie: B.P. *Narodowiec*, Lens-Paryż 1940 nr 60. – H. Skrobiszewska: Chłopcy z charakterem. W teście: Literatura i wychowanie. Wyd. 2. Wwa 1982 [dot. m.in.: Franek na szerokim świecie].

PAŹNIEWSKI Włodzimierz

ur. 1942

Pseud.: Andrzej Zawieja; Obserwator; W.P.; (W.P.); wp; (wp).
Prozaiik, poeta, eseista.

Urodzony 29 listopada 1942 w Bobrownikach (Włocławskie); syn Stanisława Paźniewskiego, nauczyciela, i Franciszki z Koczyńskich. Uczęszczał do liceum ogólnokształcącego o profilu pedagogicznym w Toruniu. Po zdaniu matury w 1961 studiował polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu; w 1964 był członkiem grupy literackiej Zestroje. W tymże roku debiutował wierszami pt. „Bogowie odchodzą”, „My, ludzie”, opublikowanymi w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 46). W 1966 uzyskał magisterium. Rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze, recenzje i artykuły na łamach m.in. *Pomorza* (1967-72), miesięcznika *Poezja* (1971-76), *Poglądów* (1972-77), *Trybuny Robotniczej* (1976-81); podp. też: (wp), (W.P.), W.P.; tu w 1979 cykl felietonów pt. „Refleksje i uwagi”, *Twórczości* (1979-90); podp. też W.P.). W 1972-81 należał do katowickiej grupy poetyckiej Kontekst. W 1975 ożenił się z Ireną Orlińską, ekonomistką. Wiersze, artykuły, felietony i eseje publikował w almanachu *Studia* (1981-84), w piśmie *Katolik* (1982-86; podp. też W.P.), miesięczniku *Literatura na Świecie* (1977-79, 1985-88) oraz w *Res Publice* (1987-90). Za twórczość eseistyczną otrzymał w 1988 nagrodę literacką im. B. Sadowskiej oraz w 1989 nagrodę im. K. Pruszyńskiego, przyznawaną przez Polski PEN Club. W 1990-95 był redaktorem naczelnym *Dziennika Zachodniego* w Katowicach. Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z ostatniej chwili. [Wiersze z l. 1966-1970]. Wwa 1973, 32 s. *Generacje*, ser. 3 t. 5.

Nagroda w konkursie Ogólnopolskiego Seminarium Lit. „Debiuty poetyckie-73” w 1974.

2. Wiersze dla zaginionych bez wieści. [Wiersze]. Tor.: Studenckie Centrum Kultury „Od Nowa” 1975, [10] k.

3. Komiks metafizyczny. [Powieść]. Powst. 1979. Inf.: H. Bereza: W labiryncie. (Czytane w maszynopisie). *Twórczość* 1979 nr 8.

4. Życie i inne zajęcia. [Szkice literackie]. Powst. 1979. Wwa: PIW 1982, 168 s.

Data powstania wg inf. jak w poz. 3. Zawartość: Dwadzieścia trzy wiersze; Kakania; Ostatni spór o istnienie Boga; Wzór na wątpliwość; Późny barok; Tematy amerykańskie; Rozstawne zaprzęgi; Dopelnienie bliższe i dalsze; Cztery miliony florenów; Mesjasz na wakacjach w Truskawcu; Zapach maści tygrysię; Złudzenie Monte Carlo. Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1983.

5. Krótkie dni. [Powieść]. Wwa: PIW 1983, 215 s.

Nagroda im. J. Iwaszkiewicza w 1985.

Przeł. franc.: L'Automne des jours. [Przeł.] E. Morin-Aguilar. Wwa 1998.

6. Proszę się rozejść. Uwaga: czytanie surowo wzbronione. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: Bibl. „Obserwatora wojennego” 1983, 23 s. Wyd. nast. Kat.: Wydawn. Pol.* 1986.

Podp.: Andrzej Zawieja.

7. Czyste szaleństwo. [Opowiadania]. Kr., Wr.: WL 1984, 73 s.

Zawartość: Walizka; Lato; Ojciec; Panichida; Uzdrowisko; Supermarket; List; Mutacja.

8. Klasówka z pamięci. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1988, 226 s.

Nagroda sekcji polskiej Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1989 (za rok 1988), nagroda Funduszu Literatury w 1989 oraz medal na Biennale Twórczości dla Dzieci.

9. Zaraz wracam. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1989 nr 10, s. 5-43.

10. Gramatyka rozproszenia. Sosnowiec: Offmax 1995, 183 s.

Zawiera szkice w działach: Dwa dzienniki [dot. H. Elzenberga]; Prokop z Cezarei; Drohobycz w Jerozolimie; Dział damskiej bielizny; Ostryga wiedeńska; Gramatyka rozproszenia; Ziele angielskie; Podróż na kresy; Whisky z czajnika.

11. Deportacja ogrodu. Eseje. Kat.: Muzeum Śląskie 1996, 190 s.

Zawartość: Pięć esejów o nikczemności; Błędne sumienie; Podarunek Junga; Cegły na budowę Wieży Babel [dot. A. Koestlera]; Furka historii; Drzewo Porfiriusza; Dzieje trzeciego markizatu [dot. W. Raleigha]; Wargha habsburska [dot. powieści „Demony” H. von Doderera]; Ulica filozofów [dot. L. Wittgensteina]; Europa ze starych fotografii; Wilki Siergieja Konstantynowicza [Pankiewa]; Fado o niepewności; Mr Isherwood przesiada się [dot. Ch. Isherwooda]; List do Dylana Thomasa; Hart [dot. L. Harta]; Żart bogów [dot. „A Study of History” A.J. Toynbee’ego]; [D.] Lawrence; Prawo Naipaula [dot. V.S. Naipaula]; Pruski krok; Markiz de Custine [dot. A. de Custine’a]; Machorka; Sceny; Wielkie uzurpacje; Przypadek doktora Servaciusa; Jestem czasownikiem [dot. R. Buckminstera Fullera]; Fortepian Johna Cage’a; Posoka patriotyzmu [dot. E. Wilsona]; Śpiew hormonów [dot. H. Millera]; Malamud i inni [dot. B. Malamuda]; Powieść drogi; Campus novel; Poszłość; Pieniądz mówi; Rozmowa z [H.] Elzenbergiem; Pola kartoflane [dot. prozy D. Vogela]; Mit wileński; Bilet do Buczacza [dot. J. Adamskiego]; [H.] Józewski; Pał [dot. sztuki T. Słobodzianka „Car Mikołaj”]; Róbcie długi artyści [dot. „Marii” A. Malczewskiego]; [A.] Twardowski; Piecioksiąg [dot. powieści W.S. Kuniczaka „The Thousand Hours Day”]; Baczyński; Chwile z przybyszami; Muzyka północy [dot. malarza i kompozytora M.K. Ciurlionisa]; Girstupis [dot. pisarza litew. V.S. Giry]; Deportacja ogrodu.

12. Światła mijania. [Opowiadania]. Kat.: Tow. Zachęty Kultury 1996, 98 s.

Zawartość: Sen; Poczekalnia; Wieczór; Szpital; Dom; Jesień; Wypadek; Panichida [poz. 7].

13. Skoro świt. [Powieść]. Kat.: Książ. 1997, 300 s.

14. Biustonosz Marylin Monroe. Kat.: Górnosłaska Ofic. Wydawn. SA 1998, 190 s.

Zawiera 62 szkice.

15. Kólnierz Słowackiego. [Eseje]. Kr.: Arcana 1999, 263 s.

Zawiera 82 eseje dot. współczesnej cywilizacji i jej kulturowych uwarunkowań, w częściach: I. Kultura pszenicy; II. Stawrogin przyjeżdża jutro; III. Diabelski tuzin; IV. Czas okrężny; V. Epoka na krześle elektrycznym; VI. Pocałunek kontynentalny.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Dojść do słowa. Rozm. H. Zaworska. *Odra* 1989 nr 1; Nie zagadać życia. Rozm. W. Turant. *Integracje* 1992 nr 28; Palcem po mapie. Rozm. E. Szopa. *Śląsk* 1998 nr 6.

[A. Wirpszał L. Szaruga: Komunikat „z ostatniej chwili”, *Nadodrze* 1974 nr 25/26 [rec.: Z ostatniej chwili]. – [Życie i inne zajęcia:] H. Bereza: W labiryncie. *Twórczość* 1979 nr 8, przedr. w tegoż: *Bieg rzeczy*; Wwa 1982 [rec. tez: Komiks metafizyczny (masz.); L. Żuliński: Wszystko już było. *Tu i Teraz* 1982 nr 14; W. Jaworski. *Życie Lit.* 1983 nr 1; P. Kuncewicz: Bajka o pięknym świecie. *Prz. Tyg.* 1983 nr 4; A. Sobolewska: Podróż do Kakanii. *Twórczość* 1983 nr 5. – T. Błażejowski: Trzy oblicza świata. *Odgłosy* 1984 nr 36. – [Krótkie dni:] M. Błażejowska: Ostatnie dni. *Prz. Tyg.* 1984 nr 29; L. Bugajski: Cytaty z pamięci. *Życie Lit.* 1984 nr 29, przedr. w tegoż: *Strategia ślimaka*. Wwa 1988 [rec. tez: Czyste szaleństwo]; M. Fazan: „Krótkie dni”, czyli kolorowa baśń o pograniczu. *Katow. Alm. Kult.* 1984; B. Gryszkiewicz: Kraina Don Kichotów. *Mies. Lit.* 1984 nr 11/12; T. Olszewski: Kronika minionego świata. *Tyg. Kult.* 1984 nr 34; K. Powowski. *Archipelag* 1984 nr 6. – J. Ryszkowski: Życie i czyste szaleństwo. *Tyg. Kult.* 1984 nr 23 [rec.: Czyste szaleństwo]. – [Krótkie dni:] T. Sołtan: Gdy wszystko się oddala ... *Kierunki* 1984 nr 16; W. Woroszyński: P. Włęcz 1984 nr 7; Z. Bieńkowski: Ballada o Krzemieniu. *Tyg. Pousz.* 1985 nr 19; P. Kądziała: Mitologizacja kresów wschodnich. *Nowe Książ.* 1985 nr 5. – E. Kamińska: Esej jako przypowieść w książce W.P. „Życie i inne zajęcia”. *Bibl. Zach.-Pom.* 1986 nr 2/3. – W. Kajtuch: Długie dni czystego szaleństwa. *Pis. Lit.-Aryst.* 1986 nr 5 [rec.: Czyste szaleństwo]. – D. Pawelec: Czas przeszły niezapomniany. *Życie Lit.* 1986 nr 53 [rec.: Książka z pamięci]. – M.M. Szczawiński: Epoki autoportret trumienny (O „Krótkich dniach” W.P.). *Tak i Nie* 1986 nr 1. – B. Zielińska: Poetyka szczegółu w „Krótkich dniach” W.P. *Zes. Nauk. Untw. Szczec.* 1993 nr 5. – D. Nowacki: Rozproszone, zebrane, cenne. *Twórczość* 1995 nr 10 [rec.: Gramatyka rozproszenia]. – A. Bałajewski: Jestem człowiekiem wyrażonym ... *Nowe Książ.* 1996 nr 9 [rec.: Świata mijania]. – [Deportacja ogrodu:] J. Drzewucki: Obrona przypadku. *Twórczość* 1996 nr 11; A. Ziemiński: Małe smakowitości. *Nowe Książ.* 1996 nr 7. – [Skoro świt:] M. Orski: Historia – farsa. *Nowe Książ.* 1997 nr 9; D. Nowacki: Powieść – donos? *Twórczość* 1998 nr 1. – P. Szewc: Pejcz i szpicruta. *Nowe Książ.* 1998 nr 7 [rec.: Biustonosz Marylin Monroe].

K.B.

PEIPER Tadeusz
1891-1969

Imiona metrykalne: Jan Tadeusz.

Pseud.: Jan Alden; Jan Badyński; Marian Bielski; Tadeusz O.; Wojciech Dugiel.
Poeta, prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 3 maja 1891 w Podgórzu (obecnie dzielnica Krakowa); syn Marka Peipera, adwokata, w latach późniejszych wiceburmistrza Podgórza, i Marii Elżbiety z Eisnerów, primo voto Tarlińskiej. Nauki początkowe pobierał w Podgórzu, następnie uczęszczał do II Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. W latach szkolnych zetknął się z kółkami młodziweży socjalistycznej. W 1909-10

studiował filozofię i estetykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), a w 1911 na uniwersytecie w Berlinie. Po powrocie do Krakowa podjął studia na Wydziale Prawa UJ (semestr 1911/12), po czym w 1912/13 (drugi semestr) oraz 1913/14 (semestr pierwszy) studiował ponownie na Wydziale Filozoficznym UJ (filozofia, historia sztuki). W tym czasie, około 1914 rozpoczął twórczość poetycką. Następnie wyjechał do Paryża, aby słuchać wykładów Henri Bergsona. Po wybuchu I wojny światowej został internowany przez Francuzów jako obywatel austriacki, wkrótce jednak otrzymał zgodę władz na wyjazd do Hiszpanii. W 1915-20 mieszkał w Madrycie, utrzymując kontakty m.in. z tamtejszą kolonią polską oraz miejscowym środowiskiem artystycznym. Opanowawszy biegle język hiszpański, od 1917 zamieszczał artykuły publicystyczne i literackie m.in. w ukazujących się w Madrycie piśmiech *El Sol* (tu też debiutował artykułem pt. „Calderon en Polonia”, 1917 nr z 24 grudnia), *España, La Lectura, La Publicidad*. Zaczął też nadsyłać artykuły do prasy krajowej; pierwszą publikacją był artykuł pt. „Sprawa rolwa w Hiszpanii”, ogłoszony w 1917 w *Kurjerze Luowskim* (nr 354). W 1921 powrócił do kraju i zamieszkał w Krakowie. Kontynuował współpracę z prasą hiszpańską, przysyłając korespondencje o tematyce politycznej, dotyczące głównie sprawy śląskiej. Rozpoczął współpracę z prasą krakowską. Zbliżył się do krakowskiego środowiska artystycznego; wziął m.in. udział w otwarciu klubu futurystów Galka Muszkatołowa. Razem z Leonem Chwistkiem tworzył krakowski komitet wydawanego w Warszawie pisma literackiego *Nowa Sztuka* (1921-22). Był założycielem i teoretykiem grupy poetów Awangarda Krakowska; od maja 1922 redagował jej organ prasowy, pismo *Zwrotnica* (1922-23 i od 1926 do czerwca 1927; ukazało się 12 numerów). W piśmie tym publikował artykuły programowe oraz wiersze (pod pseud.: Jan Alden, Jan Badyński, Marian Bielski, Wojciech Dugiel). W 1927, z powodu kłopotów materialnych, podjął pracę lektora w krakowskiej Księgarni Powszechnej. Wiersze, recenzje, artykuły i przekłady publikował m.in. w czasopiśmie *Świat* (1925-30), *Głos Literacki* (1928-29), *Kwadręga* (1928-30), *Robotnik* (1931-32), *Kurier Poranny* (stale w 1932-35), *Czas* (1933-39), *Pion* (1933-38), *Sygnaly* (1936-37). Brał udział w dyskusjach organizatorów Teatru Artystów „Cricot”. W 1936 wyraził solidarność z tezami Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie. Razem z Ludwikiem Pugetem współorganizował towarzystwo kulturalne w Krakowie (powstało w grudniu 1938, nie rozpoczęło jednak działalności). Po wybuchu II wojny światowej, w listopadzie 1939 przedostał się do Lwowa, włączonego do ZSRR; otrzymał pracę w Ossolineum (w tym czasie filia Biblioteki Ukrainkiej

Akademii Nauk w Kijowie). W styczniu 1940 został aresztowany przez NKWD, razem z Władysławem Broniewskim i Aleksandrem Watem, i przewieziony do więzienia na Łubiance w Moskwie. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w 1941, został ewakuowany do Saratowa. Po zwolnieniu w końcu tego roku, przebywał w Kujbyszewie. Pisał wspomnienia z przeżyć 1939 roku. W 1942-44 ogłosił cztery drobne artykuły w *Nowych Widnokregach* i *Wolnej Polsce*. W czerwcu 1943 został delegatem na Zjazd Związku Patriotów Polskich w Moskwie i wszedł w skład Zarządu Głównego. W sierpniu i wrześniu 1944 wyjeżdżał do Jakucka w celu zbierania poloników. W tymże roku powrócił do Polski; początkowo przebywał w Lublinie, następnie przeniósł się do Łodzi. Od maja 1945 mieszkał w Krakowie. Nawiązał współpracę z czasopismami, m.in. publikował recenzje teatralne w *Odrodzeniu* (1945-48) i *Twórczości* (1945-52). W 1949 przeniósł się do Warszawy. Współpracował bliżej z *Teatrem* (1947-54) i *Tygodnikiem Powszechnym* (1949, 1954-55). Pisał pamiętniki, pracował nad książką o tańcach góralskich i nad książką o teatrze Tadeusza Pawlikowskiego (nie wydane). Około 1957, na skutek nasilającej się choroby psychicznej, wycofał się z życia literackiego. Kontynuował pracę pisarską, nie podejmując jednak współpracy z wydawnictwami i czasopismami. Zmarł 10 listopada 1969 w Warszawie.

W 1970 wrocławskie Ugrupowanie Literackie '66 ufundowało nagrodę poetycką im. T. Peipera.

TWÓRCZOŚĆ

1. „A”. [Wierszel. Rys.: M. Kisling. Kr.: *Zwrotnica* 1924, 30 s. Przedr. zob. poz. 17 [t. 4], 19.

Tu m.in. zrekonstruowane wiersze z l. 1914-1923.

2. Żywe linie. Poezje. Rys.: J. Gris. Kr.: *Zwrotnica* [1924], 23 s. przedr. zob. poz. 17 [t. 4], 19.

3. Nowe usta. Odczyt o poezji. Lw.: Ateneum 1925, 67 s. Przedr. zob. poz. 17 [t. 1], 19.

Zawartość: I. Inc. I. „Przemilczenia, którymi nasza krytyka ...”. — I. Tworzenie romantyczne. II. Poezja jako budowa: Poezja. Poemat. Rytm i rym. — III. Nowe tworzenie.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Kryszak. Praprem. Tor., T. T. Peipera 1971, — adapt. wspólnie z poz. 7: Nowe usta. Na przykład. Adapt.: J. Kryszak. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1977.

4. Szósta! Szósta! Utwór teatralny w 2 częściach. Kr.: *Zwrotnica* 1925, 43 s. Praprem. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1974. Przedr. zob. poz. 17 [t. 4].

5. Raz. Poezje. Wwa: F. Hoesick 1929, 59 s. Przedr. zob. poz. 17 [t. 4].

Zawartość: Przedmowa. — Ze; Upadek; Kwiaty ulicy; Chwila ze złotą; Flaszka; Zwyczaj dolara; Na plaży; Dancier; Wyjazd niedzielnny; Zemsta; Kronika dnia.

Adapt. teatr.: L. Gwit. Oprac. lit.: J. Kryszak. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego (T. Jednego Aktora) 1970.

Wyd. osob. poematu Na plaży. Oprac. i wstępem opatrzył A.K. Waśkiewicz. Gdańsk: WM 1982, 47 s.

Zawiera też: Aneks: Spektakl postępu: Gdynia. [Artykuł].

6. Tędy. Wwa: F. Hoesick 1930, 419 s. Przedr. zob. poz. 17 [t. 1], 19.

Zawiera 56 artykułów o poezji, głównie druk. w *Zwrotnicy* w 1922-1929: 1. Punkt wyjścia; Miasto. Masa. Maszyna; Wczesność. — 2. Metafora teraźniejszości; Droga rymu; Rytm pierwotny Droga kultury, Oddalenia współbrzmień rymowych. Oddalenia znaczeń. Po igraszkach sztuka. A automatyzm? Wielki dylemat; Rytm nowoczesny; Rozbijanie tworzydeł. — 3. Poezja ciała; Sport a piękno; Żołądek a kultura; Teraźniejszość i materia; W tworach ludzkich wielbimy człowieka; Hierarchia pracy. — 4. Kamedułam sztuki; Także inaczej; Gdzie prawda? Wywiad Stefana Flukowskiego; Sztuka dla wtajemniczonych? Sztuka a proletariatu; Sztuka proletariatu. Sztuka w proletariacie. Sztuka proletariatu. Sztuka proletariatu. — 5. Futuryzm: Założenia życiowe. Walka z muzeum. Poezja molekułów i elektronów. Burzenie składni i logiki. Dynamizm. Dynamizm w poezji. Dynamizm w plastyce; W Bauhausie. — 6. Teatr na wawelskim dziedzińcu; O nowy gest w teatrze; „Semafor”; „Habima”; Fakielki teatralne; Czysta forma w teatrze. Po książce St.I. Witkiewicza „Teatr”; Szósta! Szósta!; Bliska nam część I-sza „Dziadów”; Książę Niezłomny na placu; Może rzadkość teatru; Szopka. — 7. Cyrk. — 8. Ku specyficzności kina; Autonomia ekranu; O statyzmie; Film barwny; Komizm ekranowy. — 9. Radiofon; Radio w piśmie artystycznym; Wpływ radiofonu na muzykę; Radio adwokat. — 10. Nowe formy w drukarstwie. — 11. Gdzie jest ten przeciwnik?; Po pierwszym zeszytach „Zwrotnicy”; O jedności; O bojowości; O nowości; Nowa polskość polskiej sztuki. Przeciwko stanowisku Żeromskiego w „Snoibizmie i postępie”; Kwiatki; Uniwersalizm; Praca a natchnienie; Nie geżery. Geższel; Poezi bez idei poetyckiej; Antychamityzm; Komizm, dowcip, metafora. — 12. Zakończenie.

7. Na przykład. Poemat aktualny. Kr.: [b.w.] 1931, 36 s. Wyd. nast. zob. poz. 17 [t. 4], 19.

Utwór dot. sprawy brzeskiej uległ konfiskacie w lutym 1931, uchylonej po rozprawie sądowej w kwietniu 1931, przywróconej przez Sąd Apelacyjny w maju 1931.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Kryszak. Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. (Scena Małych Form) 1972; adapt. wspólnie z Nowe usta zob. poz. 3.

8. Skoro go nie ma. Utwór teatralny w 3 aktach. Wwa: Rój 1933, 94 s. Przedr. zob. poz. 17 [t. 4]. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1973.

Przekł. czes.: Jako by nebyl. [Przel.] R. Mecnarowski. Praha 1976, — niem.: Wenn er nicht da ist. [Przel.] R. Buschmann. Berlin 1975.

9. Stary mąż młodej żony. [Szkic o „Mazepie” J. Słowackiego]. Kr.: *Czas* 1933, 19 s.

10. Poematy. [Kr.]: Koło Wydawn. „Teraz” 1935, 175 s. Przedr. zob. poz. 19.

Zawiera utwory z tomów poz. 1, 2, 5, — oraz: Oczy nad miastem; Telegram.

11. Ma lat 22. Powieść. (Z serii „Poprzez lata”). [Kr.]: Koło Wydawn. „Teraz” 1936, 388 s. Przedr. zob. poz. 17 [t. 3].

12. Pierwsze trzy miesiące. Pamiętnik [z IX-XI 1939]. Powst. Kujbyszew 1941-1943. Druk fragm.: Przyczyny klęski. *Nowe Widnokregi*, Kujbyszew

1943 nr 15; Czy Kraków porzucić? *Odrodzenie* 1946 nr 18; Z epizodów wrześnieowych: *Odrodzenie* 1946 nr 36, 38, *Dz. Pol.* 1946 nr 244, 258, 272; *Dz. Lit.* 1949 nr 35, 36, 39, 40; Pierwsze trzy miesiące. *Warszawa* 1949 nr 6; z przedm. ... *Odra* 1974 nr 2-9. Wyd. osob. całości zob. poz. 17 [t. 5].

13. Krzysztof Kolumb odkrywca. Powieść. Wwa: Czyt. 1949, 264 s. Wyd. 2 także 1949. Przedr. zob. poz. 17 [t. 3].

14. Księga pamiętnikarza. [Dziennik z l. 1956-1957; fragm.]. Wyd. i oprac.: A. Gronczewski. *Poezja* 1972 nr 1 s. 3-21; fragm. ze wstępem S. Rośka. Maski. T. 1. Gdańsk 1986 s. 275-312.

15. Wybór wierszy. Wyboru dokonał J. Leszcin-Koperski. Wwa: Universitas 1972, 31 s.

16. Myśli o poezji. Przedm.: J. Brzękowski, J. Kurek. Kr.: WL 1974, 170 s.

Zawartość: Myśli o poezji; Nowa radość wyobraźni; O dźwięczności i rytmiczności; Zapiski o prawach poezji; O współczesnej poezji polskiej. (Odpowiedź na ankietę *Okołicy Poetów*); Jeszcze to ...; Bardziej szczegółowo, ale nie za bardzo; Czterdzieści i cztery. (Fragment); Wiązania; Pyski; Twórcy obraznie; Trzeba czasem ...; Tyle nieporozumień; Wśród poetyckich możliwości.

17. Pisma. Kr.: WL.

[T. 1]. Tędy; Nowe usta. Przedm., komentarz, nota biogr.: S. Jaworski. Oprac. tekstu: T. Podoska. 1972, 442 s. Zob. poz. 3, 6.

[T. 2]. O wszystkim i jeszcze o czymś. Artykuły, eseje i wywiady. (1918-1939). Przedm., komentarz, bibliogr.: S. Jaworski. Oprac. tekstu: T. Podoska. 1974, 676 s.

Zawiera działy: Myśli o poezji; Z kraju Calderona (1918-1920); Pod znakiem *Zwrotnicy* (1921-1927); W Krakowie i w Warszawie (1928-1931); Między „Esplanadą” a Kawiarnią Plastików; Nowe myśli o poezji (1934-1939).

[T. 3]. Powieści: Ma lat 22; Krzysztof Kolumb odkrywca. Przedm., komentarz: S. Jaworski. Oprac. tekstu: T. Podoska. 1977, 616 s. Zob. poz. 11, 13.

[T. 4]. Poematy i utwory teatralne. Przedm., oprac. tekstu, komentarz: A.K. Waśkiewicz. Utwory „Z dróg wojennych” oprac. i komentarzem opatrzył S. Jaworski. 1979, 821 s.

Zawartość: Poematy. (Zbiór) [poz. 1, 2, 5, 7]. — oraz: Fragmenty; Że [poz. 5] — Kronika dnia. 1928 — Z dróg wojennych. [Poematy]. — Wiersze z powieści „Ma lat 22” — fragmenty. — Utwory teatralne [poz. 4, 8]. — Przekłady: Wiersze; F. Lope de Vega: Pies ogrodnika [Przekład poz. 1].

[T. 5]. Pierwsze trzy miesiące. Oprac. tekstu: S. Góra. 1990, 497 s. Zob. poz. 12.

18. Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i notą opatrzył K. Karasek. Wwa: LSW 1978, 134 s.

19. Pisma wybrane. Oprac.: S. Jaworski. Wr., Kr.: Ossol. 1979, LXXX, 386 s. *BN 1*, 235.

Zawartość: Tędy [poz. 6]; Nowe usta. Odczyt o poezji [poz. 3]. — Późniejsze artykuły: Nowa radość wyobraźni; Przedmowa [do tomu: Poematy. Kr. 1935]. „A” [poz. 1]; Żywe

linie [poz. 2]; Raz [poz. 5]; Na przykład. Poemat aktualny [poz. 7]; Poematy [z poz. 10]; Oczy nad miastem; Telegram.

20. Poematy rozkwitające. [Wiersze i poematy]. Bielsko-Biała: Profile 1993, 110 s.

Tu m.in. poematy z poz. 5: Na plaży; Dancing; Wyjazd niedzielny; Zemsta. (Zarys poematu); Że; Kronika dnia.

21. Sam chcę nadać sobie imię. [Wiersze]. Wybrał i wstępem opatrzył J. Koperski. Wwa: Anagram 1993, 191 s.

Przekład

1. F. Lope de Vega: Pies ogrodnika. Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1948. Wyd. Wwa: PIW 1956, 194 s. Przedr. zob. Twórczość poz. 17 [t. 4].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — Wywiady: Gdzie prawda? Rozm. S. Flukowski. *Kwadruga* 1928 nr 2; W ambasadzie awangardy. Rozm. M. Czuchnowski. *Głos Narodu* 1929 nr 122; Rozmowa z T.P. Rozm. M. Piechal. W tegoż: Rozmowy o pacyfizmie. Wwa 1930; Rozmowa z T.P. Rozm. H. Wielowiejska. *Orka na Ugorze* 1938 nr 21.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (S. Jaworski). — LP (S. Jaworski). — RL 1969 (J. Chudek). — A.K. Waśkiewicz: Bibliografia [T.P.]. *Oficyna Poetów*, Londyn 1968 nr 4, uzupeł. i sprost. *Tamże* 1969 nr 1. — S. Jaworski: Bibliografia twórczości krytycznej i publicystycznej T.P.; Bibliografia spuścizny po T.P. W: T. Peiper. Pisma. [T.] 5. Kr. 1974.

K. Irzykowski: Likwidacja futuryzmu. *Wiad. Lit.* 1924 nr 5, przedr. w tegoż: Słoń wśród porcelany. Wwa 1934, Pisma. T. 2. Kr. 1976. — [A.] S. Napierski: Poezja tzw. „nowej sztuki”. *Wiad. Lit.* 1924 nr 11; J. Przyboś: Poezja „Zwrotnicy”. *Gaz. Poranna* 1925 nr 7539. — J.N. Miller: Zwiotczałe usta. *Wiad. Lit.* 1926 nr 10 [rec.]: Nowe usta. — K. Irzykowski: Metaphoritis i złota plomba. W tegoż: Walka o treść Wwa 1929, przedr. w tegoż: Pisma. T. 3. Kr. 1976. — S. Napierski: Astronom w mrowisku. *Wiad. Lit.* 1929 nr 21 [rec.]: Raz! — S. Wygodzki: „Sztuka współczesna” — idealna utrzymanka. *Głos Lit.* 1929 nr 16. — K.W. Zawodziński: O poetyce P. *Pam. Warsz.* 1930 z. 6. — M. Piechal: Twórcze podstawy nowego rymowania. *Pam. Warsz.* 1930 z. 9. — [Tędy:] A. Stawar. *Mies. Lit.* 1930 nr 12. — K. Irzykowski: Burmistrz marzeń niezamieszkałych. *Wiad. Lit.* 1931 nr 1, przedr. w tegoż: Słoń wśród porcelany. Wwa 1934, Pisma. T. 2. Kr. 1976. — [Tędy:] J. Kurek: Ostatni etap. Nowa poetyka. *Linia* 1931 nr 1. — S. Napierski: Poezja społeczna. *Wiad. Lit.* 1932 nr 32 [rec.]: Na przykład! — J. Brzękowski: Poezja integralna. Wwa 1933, przedr. w tegoż: Wyobraźnia wyzwolona. Wwa 1967. — M. Czuchnowski: W głąb awangardy. *Robotnik* 1933 nr 260-297 z przerwami. — [Skoro go nie ma:] S. Adamczewski. *Roczn. Lit.* 1933. K. Irzykowski: Dramaty książkowe. *Pion* 1934 nr 14. — J. Brzękowski: Talmudystom P. *Gaz. Artystów* 1935 nr 17, przedr. w tegoż: Szkice literackie i artystyczne 1925-1970. Kr. 1978. — K. Czachowski: O poezji T.P. *Czas* 1935 nr 287. — K. Irzykowski: Noli iurare domine Przyboś in verba Peiperi. (Wycieczki w lirykę IV). *Pion* 1935 nr 5. — K. Irzykowski: Jeszcze raz ucieczka w kontekst. *Pion* 1935 nr 19. — J. Kott: Drogi awangardy poetyckiej w Polsce. *Prz. Współcz.* 1935 nr 161. — K.W. Zawodziński: Pegaz to nie samochód bezkolowy. *Skamander* 1935 nr 33, przedr. w tegoż: Z pism ... Wśród poetów. Kr. 1964. — A. Laszowski: P. *Czas* 1936 nr 354. — [Ma lat 22:] W. Gombrowicz: Antypoetyczne drobiazgi poety. *Kur. Poranny* 1936 nr 184, przedr. w tegoż: Dzieła. T. 12. Kr. 1995; K. Irzykowski: Baśń o samym sobie. *Pion* 1936 nr 34. — J. Putrament: P. na nowo odkryty. *Poprostu* 1936 nr 11 [rec.]: Poematy. — F. Siedlecki: Likwidując P. Z zagadnień formy wierszowej. *Skamander* 1936 nr 70. — M. Chmielowiec: Obrona poety P. *Sygnaly* 1937 nr 33.

- J. Przyboś: Jak oceniam literaturę dwudziestolecia. *Twórczość* 1947 nr 4. — W. Rymkiewicz: Spiżowa skorupa i ludzka postać. *Kuźnica* 1949 nr 26 [rec.: Krzysztof Kolomb odkrywcą]. — J. Kurek: Futuryzm i awangarda. *Życie Lit.* 1957 nr 24. — Z. Nałkowska: Ma lat 22. W teje: Widzenia bliskie i dalekie. Wwa 1957. — J. Przyboś: Dwie sztuki T.P. *Dialog* 1957 nr 11 [dot.: Szosta! Szosta! Skoro go nie ma]. — J. Kwiatkowski: Wiza przeciw równaniu. *Życie Lit.* 1958 nr 3. — J. Sławiński: Poetyka i poezja T.P. *Twórczość* 1958 nr 6, nawiąz.: J. Przyboś: Z teorii poznania lirycznego. *Twórczość* 1958 nr 10. — P. Wierzbicki: Trzy młodości. *Współczesność* 1958 nr 19. — J. Przyboś: „Zwrotnica” T.P.; Dwie sztuki T.P. W tegoz: Sens poetycki. Kr. 1963, wyd. 2 Kr. 1967; przedr. szkicu „Zwrotnica” T.P. w tegoz: Cyganeria i polityka. Wwa 1964. — J. Klossowicz: Próby dramatyczne awangardy dwudziestolecia [dot. też *Zwrotnicy*]. — P. Kunciewicz: T.P. *Tyż. Kult.* 1964 nr 21. — A. Lam: Idea wyboru. *Prz. Hum.* 1964 nr 5. — J. Przyboś: Próba nowego rodzaju. (O poetyce T.P.). *Życie Lit.* 1964 nr 13. — B. Bienkowski: Anty-P. *Kultura* 1965 nr 51. — Z. Bienkowski: Jedna myśl P. *Kultura* 1965 nr 47. — S. Jaworski: T.P. jako teoretyk pierwszej Awangardy. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. Wwa 1965. — J. Kucharczyk: Pierwiastki filmowe w twórczości literackiej T.P. i Jalu Kurka. *Kwart. Film.* 1965 nr 1. — S. Piętał: P., jakiego znam przed wojną. *Współczesność* 1965 nr 21 [wspomnienie]. — J. Sławiński: Koncepcja języka poetyckiego awangardy krakowskiej. Wr. 1965, passim. — J. Ambroszko: T.P. koncepcja dramatu. *Acta Univ. Wratisl.* 1966. — J. Brzękowiński: P. i „Zwrotnica”. W tegoz: W Krakowie i w Paryżu. Wwa 1968. — T. Burek: 1905, nie 1918. *Twórczość* 1968 nr 12 [dot. też S. Brzozowskiego]. — B. Czaykowski: Poetyka P. — uwagi krytyczne. *Oficyna Poetów*, Londyn 1968 nr 4. — S. Jaworski: U podstaw awangardy. Tadeusz Peiper, pisarz i teoretyk. Kr.: WL 1968, 301 s., wyd. 2 przejr. i uzup. 1980. — R. Krynicki: Los prekursora. *Oficyna Poetów*, Londyn 1968 nr 4. — A.K. Waśkiewicz: Projektant nowej konstytucji poetyckiej. *Litery* 1968 nr 10. — J. Przyboś: „Miód noszą na paznokciach ci, którzy krzesząc tworzyli”. *Współczesność* 1969 nr 20. — W.P. Szymański: „Tyle mówił, co znaczył”. (O poezji T.P.). *Poezja* 1969 nr 10. — A. Turowski: Strzeżniński o poezji. *Poezja* 1969 nr 5 [dot. poglądów W. Strzeżnińskiego nt. futurizmu polskiego, głównie T.P. w l. 1929-1933]. — B. Czaykowski: T.P. *Kultura*, Paryż 1970 nr 5. — R. Matuszewski: T.P. *Twórczość* 1970 nr 1. — Z. Bienkowski: Peiperizm dzisiaj. *Twórczość* 1971 nr 8. — C.M. Casas: T.P. a ultraizm hiszpański. *Współczesność* 1971 nr 13. — W.P. Szymański: Świadomość estetyczna polskiej awangardy. O „Zwrotnicy”. Kr.: PWN 1971, 36 s. — M. Chmielowiec: Z pamięci i ku pamięci. *Wiedomości*, Londyn 1972 nr 39 [dot. też J. Przybosia]. — J. Kryszak: Przemawia do gromad ludzkich ... Uwagi o teatralizacji utworów T.P. *Nouy Wyraz* 1972 nr 6. — J. Kryszak: Kres poetyckich doświadczeń T.P. (Wokół „Kroniki dnia”). *Ruch Lit.* 1972 nr 4. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1972 nr 4 [dot.: Księga pamiętnikarza]. — W. Natanson: O T.P. W tegoz: Moje przygody literackie. Pozn. 1972. — W. Natanson: Teatr T.P. *Teatr* 1970 nr 3. — M. Piechal: Rewelator nowej poetyki. W tegoz: Żywe źródła. Wwa 1972. — A. Stern: Twórcza zdanń rozkwitających. (O poezji T.P.). W tegoz: Głód jednoznaczności i inne szkice literackie. Wwa 1972. — H. Walińska: Systemy T.P. *Litteraria* 1972 nr 4, toż: *Nouy Wyraz* 1972 nr 4. — S. Jaworski: Zajęcie broszury pt. „Na przykład”. (Poemat T.P. przed Sądem Okręgowym w Krakowie). *Pam. Lit.* 1973 z. 4 [teksty dokumentów dot. konfiskaty z komentarzem]. — J. Kryszak: Poeta, który „wskazując świat”, wskazuje załaganie czynów. *Poezja* 1973 nr 2. — A. Łaszowski: P. *Mies. Lit.* 1973 nr 8. — G. Makowiec: W Madrycie — P. i inni. *Życie Lit.* 1973 nr 21, nawiąz.: [J. Maślinski] M.A. Stybs: P. i w ogóle. *Tamże* nr 35. — R. Matuszewski: Szkice burmistrz marzeń nie zamieszkałych. *Literatura* 1973 nr 2 [rec.: Wybór wierszy. Wwa 1972]. — J. Pieszczachowicz: Walizka odnaleziona. *Mies. Lit.* 1973 nr 5. — W.P. Szymański: Od metafory do reportażu. (Poezja T.P.). W: Neosymbolizm. Kr. 1973, przedr. w tegoz: Moje Dwudziestolecie 1918-1939.
- Kr. 1998. — A.K. Waśkiewicz: „Opadłe płatki kwiatu”. (T.P. „poezje pierwsze”). *Poezja* 1973 nr 3, przedr. w tegoz: W kręgu „Zwrotnicy”. Kr. 1983. — A.K. Waśkiewicz: „Wół rzeźni i róż”. (O erotyce T.P.). W tegoz: Rygor i marzenie. *Łódź* 1973, przedr. w tegoz: W kręgu „Zwrotnicy”. Kr. 1983. — J. Bocheńska: Polska myśl filmowa do r. 1939. Wr. 1974, passim. — A. Łaszowski: Ostatnie lata P. *Kierunki* 1974 nr 5. — R. Matuszewski: „Niestety, życie moje układał czar...”. *Odra* 1974 nr 2 [dot. Pierwsze trzy miesiące]. — H. Spasowska: „Kronika dnia” i „Na przykład” T.P. wobec koncepcji „literatury faktu” i „nowej rzeczywistości”. *Litteraria* 1974. — A. Ważyk: Pięćdziesiąt lat temu — ptak z węgla. *Twórczość* 1974 nr 7. — A. Zagajewski: Budowniczy P. *Odra* 1974 nr 2, nawiąz.: [J. Łobodowski] Szperacz: Pseudonimy i anonimy. *Tyż. Pol.*, Londyn 1974 nr 10. — W. Bolecki: „Dlaczego pan mnie nie rozumie?” (Nie tylko o Witkacym). *Nouy Wyraz* 1975 nr 11. — M. Kossakowska: Budowanie jest najbliższe mojemu myśleniu. *Mies. Lit.* 1975 nr 5 [dot. poglądów estetycznych T.P.]. — M. Wyka: W Peiperówni. *Nurt* 1975 nr 1. — P. Drozdowski: O aktualności P. *Poezja* 1976 nr 5. — S. Jaworski: Milczenie T.P. *Dialog* 1976 nr 7, przedr. w tegoz: Odnajdywanie świata. Kr. 1984. — S. Lee: P. i Majakowski. *Ruch Lit.* 1976 nr 3. — B.S. Kunda: Powieści: „Ma lat 22”; „Krzysztof Kolomb odkrywcą”. *Życie Lit.* 1977 nr 24 [rec.: Pisma. T. 3]. — K. Karasek: Peiper — poeta. *Odra* 1978 nr 6 [rozszerz. wersja przedm. do Poezji wybranych. Wwa 1978]. — T. Klak: Czasopisma awangardy. Wr. 1978, passim. — E. Kosieradzka: Metakrytyka literacka i artystyczna T.P. *Litteraria* 1978. — A. Lam: Odkrycia i fobie P. — pamiętnikarza. *Mies. Lit.* 1978 nr 4. — J. Pieszczachowicz: Mity i niespodzianki awangardy. *Kultura* 1978 nr 16. — K. Rudzińska: Między awangardą a kulturą masową. Wwa 1978, passim. — Z. Rytko: Les arts plastiques dans le programme théorique de T.P. W: Poésie et peinture du symbolisme au surréalisme en France et en Pologne. Wwa 1978. — S. Sterna-Wachowiak: P. powieściopisarz. *Odra* 1978 nr 12. — S. Jaworski: T.P. o teatrze młodopolskim. W: Jan August Kisielewski i problemy dramatu młodopolskiego. Rzeszów 1980. — M. Kossakowska: Polskie tendencje purystyczne. W: Teoria awangardy francuskiej. Wr. 1980 [dot. programu artystycznego T.P.]. — J. Kryszak: Powrót do źródeł. *Nouy Książ.* 1980 nr 3 [rec.: Pisma. T. 4]. — J. Kryszak: „Mogę jedno: wskazywać na Czas...”; J. Kurek: Jak interpretować „MMM”? A.K. Waśkiewicz: Czytany na nowo. *Życie Lit.* 1980 nr 9. — A.K. Waśkiewicz: P. kanoniczny. *Twórczość* 1981 nr 11. — J. Kryszak: Poeta „urojonej perspektywy”. W: Poezi dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1982. — B. Żurawski: Barok „na rusztowaniach”. W tegoz: Paradoks poezji. Kr. 1982. — B. Carpenter: T.P. w tegoz: The poetic avantgard in Poland, 1918-1939. Londyn 1983. — R.W. Kluszczyński: Kino i film w teorii sztuki T.P. W: Problemy awangardy. Kat. 1983. — H. Olschowsky: P., Malewicz i Bauhaus. [Przeł.] W. Sawicki. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 1. — T. Klak: Ptak z węgla. (T.P. pejzaż urbanistyczny). W tegoz: Ptak z węgla. Kat. 1984. — K. Karasek: Poeta głuchej przyszłości. W tegoz: Poezja i jej sobowtór. Wwa 1986. — Tadeusz Peiper: W Maski. T. 1. Gdańsk 1986 s. 229-368 [zawiera: J. Hartwig: Nieznajomy; W. Kragen: Twarz Jego zastygła w tragiczną maskę. (Wspomnienie o T.P.); S. Rosiek: Biografia niejasna i częściowo niejawna; S. Rosiek: Księga, cierpienie i śmierć [dot.: Księga pamiętnikarza]; A.K. Waśkiewicz: Teczka dokumentów personalnych T.P.; Księga ze skóry i wnętrza. [Dyskusja nad „Księgą pamiętnikarza” z udziałem autorów: S. Chwin, M. Czemińska, M. Janion, K. Karasek, Z. Majchrowski, K. Nowosielski, S. Rosiek]; — nadto: Słownik egzystencji. Zestawił: S. Rosiek. Komentarz: S. Rosiek. Porządek alfabetu, porządek życia]. — A. Gronczewski: Droga do Czarnego. *Mies. Lit.* 1987 nr 5, przedr. w tegoz: Obiad na ruinach. Wwa 1992. — K. Jakowska: P. i Joyce, Jasiński i Dos Passos. *Ruch Lit.* 1987 nr 2. — E. Post-iracka: T.P. „Szosta Szosta!” als Drama und Programm. *Die Welt der Slaven*, Monachium 1987 nr 1. — R.K. Przybylski: Autor zdradzony, albo „Ma lat 22”. W tegoz: Autor i jego sobowtór. Wr. 1987. — E. Guderian-Czaplińska: Przykład P. *Dialog* 1989

nr 5. — S. Rosiek: Konflikt przeciwstawnych marzeń. Spotkanie P. z romantyzmem. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-Lit.* 1989 nr 15. — Z. Bauer: Bliski jak sąsiedzi. *Integracje* 1990 nr 26. — M. Klecel: Wojenna schizofrenia. *Nowe Książ.* 1992 nr 5 (rec.: Pierwsze trzy miesiące). — Z. Majchrowski: Słowem wyrazić pozasłowic. Krytyka teatralna T.P. W: *Krytyka teatralna XX wieku*. Wr. 1992. — S. Jaworski: T.P. 1891-1969. W: *OLP. Ser. 6 t. 3. Kr.* 1993. — T. Klak: Stolik T.P.; „Moja kampania recytatorska”, P. i jego odbiorcy. W tegoż: *Stolik Tadeusza Peipera*. Kr. 1993. — G. Ostasz: W cieniu „Herostatesa”. Rzeszów 1993, *passim*. — J. Tuszewski: Maszyna wkroczyła do sztuki. *Akcent* 1993 nr 3. — T. Klak: Śląskie sprawy T.P. *Ann. Silesiae* 1995 nr 25. — Z. Majchrowski: Utopia teatralna T.P. W tegoż: *Gombrowicz i cień wieszczą oraz inne eseje o dramacie i teatrze*. Gdańsk 1995. — W. Bolecki: Poetycki model prozy w dwudziestolecu międzywojennym. Kr. 1996, *passim*. — H. Konicka: Czy konstruktivism był konstruktywny? Uwagi o teorii sztuki T.P. *Teksty Drugie* 1996 nr 6. — K. Rodowska: Hiszpański ultraizm po polsku. (Z T.P. w roli głównej). *Lit. na Świecie* 1996 nr 3. — M. Tarnogórska: Konstruktivistyczny model T.P. W tegoż: *Poemat międzywojenny*. Wr. 1997.

E.G.

PELC Janusz ur. 1930

Imiona metrykalne: Janusz Stefan.
Krypt.: J.P.; J.S.P.
Historyk literatury.

Urodzony 5 września 1930 w Warszawie; syn Andrzeja Wacława Pelca, urzędnika, i Józefy Heleny z Ziółczyków. W okresie okupacji niemieckiej i po zakończeniu II wojny światowej mieszkał nadal w Warszawie. Ukończył tu w 1949 Gimnazjum i Liceum im. A. Mickiewicza. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1953 uzyskał magisterium. Debiutował w tymże roku artykułem o A. Fryczu-Modrzewskim pt. „Wielki bojownik o postępie i czołowy myśliciel polskiego renesansu”, opublikowanym w *Polonistyce* (nr 5). W 1950 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1978 członek Zarządu Głównego i Sądu Honorowego). W czasie studiów pracował początkowo w szkolnictwie, a od 1952 w Pracowni Komitetu Redakcyjnego „Dzieł” Frycza-Modrzewskiego przy PAN. W 1955 został przeniesiony do Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN na stanowisko starszego asystenta w Dziale Literatury Staropolskiej (później w Pracowni Historii Literatury XVII w., następnie w Pracowni Historii Literatury XVI w.). W 1956 został mianowany adiunktem. Artykuły i recenzje naukowe publikował m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1955), *Przeglądzie Humanistycznym* (od 1959), *Odrodzeniu i Reformacji w Polsce* (od 1960) i w *Twórczości* (od 1960). W 1961 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „Z zagadnień artystycznych tradycji Jana Kochanowskiego w poezji polskiej schyłku XVI i początku XVII wieku” (promotor prof. Kazimierz Budzyk). W 1964 został członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W tymże roku ożenił się z Pauliną Buchwald, historykiem lite-

ratury. W 1966 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Zbigniew Morsztyn, arianin i poeta” i otrzymał stanowisko docenta. Poza pracą w IBL PAN prowadził od 1957 zajęcia dydaktyczne na UW (z przerwą w 1968-69), a w 1969-73 na Uniwersytecie Łódzkim. W 1968/69 wykladał historię kultury polskiej w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. W 1969 został członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Od tegoż roku do 1992 wchodził w skład komitetu redakcyjnego wydawanej przez IBL PAN serii *Studia Staropolskie* (był jej sekretarzem, a od 1976 zastępcą redaktora naczelnego), w 1970-78 redagował serię *Problemy Literatury Staropolskiej*. Od 1972 należał do Rady Naukowej IBL PAN (do 1990) i Biblioteki Kórnickiej PAN (do 1981) oraz był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (do 1993). W 1972-81 był członkiem rady redakcyjnej *Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej*, a w 1973-90 rady redakcyjnej *Literary Studies in Poland*. W 1975 jako stypendysta rządu belgijskiego prowadził w Belgii, Holandii i we Francji badania porównawcze nad europejskim renesansem i barokiem. W 1976 został profesorem nadzwyczajnym. Od tegoż roku kierował Pracownią Literatury Renesansu i Baroku IBL PAN, a po przejściu w 1981 do pracy na UW został kierownikiem Zespołu Literatury Staropolskiej, od 1983 kierownikiem Zakładu Literatury Staropolskiej i Oświecenia Instytutu Filologii Polskiej. Od początku istnienia brał udział w pracach Komitetu Redakcyjnego Wydania Sejmowego „Dzieł wszystkich” Jana Kochanowskiego i Komisji Badań nad Renesansem PAN. W 1977-81 był członkiem Międzynarodowej Asocjacji do Spraw Badań i Upowszechniania Kultur Słowiańskich przy UNESCO, a od 1978 International Comparative Literary Association. W 1980 zaczął redagować źródłową serię *Cochanoviana*. W 1980 został członkiem Zamojskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w 1982 członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, w 1983 członkiem założycielem Stowarzyszenia Autorów Dzieł Naukowych, w 1984 członkiem Komitetu Słowiańszczyzny PAN. W 1985 został mianowany profesorem zwyczajnym. W tymże roku wszedł w skład komitetu redakcyjnego międzynarodowej serii *Emblemata et Symbola* wydawanej w Holandii. W 1987 objął przewodnictwo Komisji Edytorsko-Tekstologicznej Międzynarodowego Komitetu Sławistów. W 1990 został członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1991 czynnym członkiem PAU. W 1994 objął funkcję redaktora naczelnego półrocznika *Barok*. Prowadził wykłady z historii literatury w Istituto Universitario Orientale w Neapolu w 1989, 1992 i 1996 oraz na uniwersytecie La Sapienza w Rzymie w 1992 i 1996. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1978). Mieszka w Warszawie.

1. Jan Kochanowski w tradycjach literatury polskiej. Od XVI do połowy XVIII w. Wwa: PIW 1965, 434 s.

Rozszerzona redakcja rozprawy doktorskiej.

Zawartość: Cz. 1. Z dziejów sławy poety; Cz. 2. Poezja polska od XVI do połowy XVIII wieku wobec dziedzictwa twórczości J. Kochanowskiego.

2. Zbigniew Morsztyn, arianin i poeta. [Monografia]. Wr.: Ossol. 1966, 419 s.

Rozprawa habilitacyjna.

3. „Treny” Jana Kochanowskiego. [Studium]. Wwa: Czyt. 1969, 332 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Zawiera również wybór utworów J. Kochanowskiego i innych poetów oraz prac historycznoliterackich różnych autorów dot. trenów.

4. Obraz – słowo – znak. Studium o emblematkach w literaturze staropolskiej. Wr.: Ossol. 1973, 279 s. IBL PAN.

Zawartość: Wstęp. – Narodziny nowożytnej emblematyki; Początki renesansowej emblematyki w Polsce; Od renesansu do baroku; Przemiany emblematyki barokowej; Pod przemożnym wpływem heraldyki; Między poezją a sztukami plastycznymi.

5. Zbigniew Morsztyn na tle poezji polskiej XVII w. [Studium]. Wwa: Wiedza Powsz. 1973, 338 s.

6. Jan Kochanowski. Szczyt renesansu w literaturze polskiej. Wwa: PWN 1980, 582 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawiera części: Zarys biografii; Twórczość wczesna a już dojrzała; Wśród wielkich i nieustających poszukiwań twórczych; Nagroda Polonicus Primus; Strofika Jana Kochanowskiego. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1981.

7. Europejskość i polskość literatury naszego renesansu. Wwa: Czyt. 1984, 642 s.

Zawartość: Słowo wstępne. – I. Prądy – style – kierunki rozwoju; Renesans – Humanizm – Reformacja; Początki i rozwój renesansu w literaturze polskiej. (Pokolenia – ośrodki – wewnętrzne cezury); Muza łacińska – muza polska. – II. Meta-morfozy twórców i ich pisarstwa; Dialog i wizerunek, czyli o rozwoju twórczości Mikołaja Reja; Jana Kochanowskiego „Kamienne rękawiczki” i Proteusowe przemiany; Renesansowy manifest Szymona Szymonowicza. – III. Toposy – symbole – kategorie – gatunki. (Ich rodowody, powinowactwa, przemiany): „Poetyka nescio quid blandum, spirans”, Dorównać Orfeuszowi; Ironia i autoironia; Fraszka polska XVI wieku tere-nem kształtowania się liryki nowożytnej; Kilka myśli o przestrzeni i o czasie. – Europejska i polska ...

Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego I stopnia w 1985.

8. [Jan Kochanowski, poeta Renesansu]. Powst. przed 1986.

Przekł. franc. pt.: Jan Kochanowski. Poète de la Renaissance (1530-1584). Przel. J. Arnold-Moricet. Paris: UNESCO 1986, 105 s.

Zawartość: Préface. – La Renaissance polonaise; La vie de Jan Kochanowski; Un poète jeune et pourtant accompli; L'Orphée polonais; Poète lyrique avant tout. – Bibliographie sélective.

Wyd. pol. w wersji rozszerz. pt. Jan Kochanowski, poeta Renesansu. Wwa: Czyt. 1988, 196 s.

Zawartość: Renesans w Polsce; Dzieje życia poety; Wczesna dojrzałość; Polski Orfeusz; Przede wszystkim poeta liryk; Cztery wieki dziejów sławy. – Bibliografia utworów J. Kochanowskiego, przekł. i oprac.

9. Renesans w literaturze polskiej w kontekście europejskim. Wwa: Wydawn. UW 1988, 150 s.

Zawiera części: Rozważania wstępne; Renesans w Europie, ogólny zarys dziejów i główne przemiany; Renesans w literaturze polskiej; Druga faza dominacji renesansu w literaturze polskiej 1543-okolo 1565. Pod znakiem dialogów, polemik, prób formułowania programów odnowy; Apogeum renesansu w literaturze polskiej; Zmierzch renesansu w literaturze polskiej, 1590-ok. 1614.

10. Il Classicismo rinascimentale di Jan Kochanowski e Łukasz Górnicki. Napoli 1989, 22 s. Przedr. w: Il Rinascimento in Polonia. Napoli 1994.

Wersja pol.: Renesansowy klasycyzm Jana Kochanowskiego i Łukasza Górnickiego. *Prz. Hum.* 1990 nr 7 s. 13–25.

11. Barok – epoka przeciwieństw. Wwa: Czyt. 1993, 358 s.

Zawiera części: Przełom wieków XVI i XVII. Perspektywy polskie i europejskie; Dynamika rozwoju i periodyzacja polskiej literatury barokowej; Wielorakie wymiary barokowej wyobraźni; Barokowe metamorfozy emblematyki i ikonologii; Sarmatyzm a barok; Polski „wiek rękopisów”; Barok a nasza współczesność.

12. Literatura renesansu w Polsce. Wwa: Semper 1994, 294 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Zawiera rozdziały: Wprowadzenie do problematyki; Renesans w Europie. Spojrzenie perspektywiczne, główne przemiany; Pierwociny renesansowego humanizmu i renesansu w Polsce; Pierwsza faza wyraźnej dominacji renesansu (około 1510-1543); Druga faza dominacji renesansu (1543-okolo 1565). Pod znakiem dialogów, polemik, prób formułowania programów odnowy; Apogeum renesansu (I); Apogeum renesansu (II); Twórcy współcześni dziełu Jana Kochanowskiego; Zmierzch renesansu w literaturze polskiej. Lata 1590-ok. 1614; Zamknięcie.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Wielki bojownik o postęp i czołowy myśliciel polskiego renesansu. *Polonistyką* 1953 nr 5 s. 22-31. – Chronologia fraszek Jana Kochanowskiego. W: Ze studiów nad literaturą staropolską. Wr. 1957 s. 143-204. – Tekst literacki w okresie staropolskim. (Próba wstępnego zarysu problematyki). *Prz. Hum.* 1959 nr 3 s. 71-82. – Stanisława Samuela Szemiota „Satyr prosty” ad instar „Satyra” Kochanowskiego. W: Miscellanea staropolskie. I. Wr. 1962 s. 96-105. – W sprawie szesnastowiecznych wydań „Psalterza Dawidów” [J. Kochanowskiego]. (Kilka uwag i uzupełnień). *Pam. Lit.* 1962 z. 4 s. 528-542. – Potomstwo „Satyra” Jana Kochanowskiego w poezji polskiej od XVI do połowy XVIII wieku. *Pam. Lit.* 1963 z. 4 s. 267-311. – Przemiany monologu lirycznego w poezji polskiej schyłku XVI-XVII wieku. W: Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej.

- Wwa 1963 s. 110-129. — Teksty Jana Kochanowskiego w kancjonach staropolskich XVI i XVII wieku. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1963 s. 212-248. — Renesansowy manifest Szymona Szymonowica. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1964 s. 105-138. — Oświeceniowa polemika ze staropolskim Satyrem. W: *Miscellanea z doby oświecenia*. [T. 1]. Wr. 1965 s. 5-21. — Zbigniew Morsztyn. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1965 s. 141-185. — Szymonowiciana. Sprawa kanonu polskich poezji Szymona Szymonowica. W: *Miscellanea staropolskie*. [T. 2]. Wr. 1966 s. 18-98. — Europejski i polski kontekst „Emblematów” Zbigniewa Morsztyna. W: *Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego*. Tor. 1967 s. 197-207. — Fraszka polska XVI wieku terenem kształtowania się liryki nowożytnej. W: *Studia z teorii i historii poezji*. Ser. 1. Wr. 1967 s. 88-125. — Liryka polska XVII wieku. (Wstęp do problematyki). *Prz. Hum.* 1967 nr 1 s. 65-82. — Zapomniane wiersze Daniela Naborowskiego. *Pam. Lit.* 1967 z. 1 s. 205-221. — Emblematy staropolskie. Wstęp do problematyki. [Studium]. Powst. 1968; przekł. ang.: Old Polish emblems. Introduction to the problem. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1970 z. 2 s. 21-53. — Patriotyczny poemat ariańskiego wygnańca. (Rzecz o „Sławnej Wiktorii nad Turkami” Zbigniewa Morsztyna). W: *Kultura i literatura dawnej Polski*. Wwa 1968 [właśc. 1967] s. 291-317. — Renesansowa koncepcja człowieka w „Trenach” Jana Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1968 z. 3 s. 55-79. — Kochanowski i Kantemir. Z dziejów wędrówek Satyra – moralisty w literaturach europejskich. W: *Europejskie związki literatury polskiej*. Wwa 1969 s. 99-119. — Rękopiśmienna wersja „Sobótki” Jana Kochanowskiego. W: *Miscellanea staropolskie*. [T.] 3. Wr. 1969 s. 9-53. — Rola emblematów oraz konstrukcji im pokrewnych w twórczości Mikołaja Reja. *Pam. Lit.* 1969 z. 4 s. 65-101. — Kontreformacja, sarmatyzm a rozwój literatury polskiej (od renesansu do baroku). W: *Wiek XVII. Kontreformacja – Barok*. Prace z historii kultury. Wr. 1970 s. 95-174. — Optymizm i tragizm człowieka renesansu. W: *O literaturze polskiej*. Wwa 1971 s. 32-44. — Rola i znaczenie pisarzy ariańskich w literaturze polskiej XVII wieku. W: *Wokół dziejów i tradycji arianizmu*. Wwa 1971 s. 107-125. — Renesans w literaturze polskiej. Początki i rozwój; Sarmatyzm a barok. W: *Problemy literatury staropolskiej*. Ser. 1. Wr. 1972 s. 29-104, 105-153. — Wiersze Jana Kochanowskiego w rękopisie Osmolskiego a wczesne wydania hymnu „Czego chcesz od nas Panie ...”. W: *Miscellanea staropolskie*. [T.] 4. Wr. 1972 s. 36-79. — Polish literature of Renaissance Epoch. W: *Poland – the land of Copernicus*. Wwa 1973 s. 163-192. — Europejskość i swojskość literatury polskiego renesansu. W: *Literatura staropolska i jej związki europejskie*. Wr. 1973 s. 29-56. — Literatura polskiego Odrodzenia a prądy umysłowe epoki. W: *Andrzej Frycz Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia*. Wr. 1974 s. 7-27. — Czarnoleśka Arkadia Jana Kochanowskiego. W: *For Viktor Weintraub*. Essays in Polish literature, language and history presented on the occasion of his 65th birthday. The Hague-Paris 1975 s. 319-332. — Europejska i polska. (O literaturze doby renesansu w Polsce). *Człow. i Światopogląd* 1975 nr 2 s. 78-97. — Jana Kochanowskiego wycieczka do Francji. *Pr. Polonist.* Ser. 32: 1976 s. 93-103. — Barok a nasza współczesność. *Poezja* 1977 nr 5/6 s. 3-15. — Les métamorphoses de l'emblématique et de l'iconologie à l'époque du Baroque. W: *Barocco fra Italia e Polonia*. Wwa 1977 s. 155-177. — Bohaterowie literaccy a wzorce osobowe w czasach polskiego renesansu oraz baroku. W: *Problemy literatury staropolskiej*. Ser. 3. Wr. 1978 s. 5-44. — Poezja łacińska w Polsce XVI wieku. *Prz. Hum.* 1978 nr 5 s. 25-44. — Jana Kochanowskiego „Poetica nescio quid blandum spirans”. W: *Studia z dziejów literatury i piśmiennictwa*. *Acta Univ. Nicolai Copernici*, 1979 z. 100 *Filol. Pol.* nr 16 s. 83-99. — Jan Kochanowski. (Przemiany świadomości twórcy). *Biul. Kwart. Radom. Tow. Nauk.* 1979 t. 16 z. 4 s. 10-20. — Les origines des emblèmes Renaissance en Pologne. [Przeł.] L. Grobelak. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 3: 1979 s. 95-110. — Orfeusz pisarzy renesansowych. *Pam. Lit.* 1979 z. 1 s. 53-90. — Barok – epoka przeciwieństw. W: *Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej*. Kat. 1980 s. 13-27. — Los człowieczy i poezja w ujęciu Jana z Czarnolasu. *Rocz. Świętokrzys. Kiel. Tow. Nauk.* 1981 s. 63-73; przedr. *Poezja* 1981 nr 4 s. 10-17. — O kolokwialności we „Fraszkach” Jana Kochanowskiego. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.* 1981 nr 459 s. 49-62; przedr. w: *O języku literatury*. Kat. 1981 s. 37-50. — Problemy periodyzacji twórczości Jana Kochanowskiego a periodyzacja literatury polskiego renesansu. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1982 s. 5-17. — „Ut pictura poesis erit”. (Między teorią a praktyką twórców). W: *Słowo i obraz*. Wwa 1982 s. 49-72. — Wokół „Adverbiorum moralium”. W: *Stanisław Herakliusz Lubomirski*. Pisarz – polityk – mecenas. Wr. 1982 s. 123-135. — Inspiratorska rola Jana Kochanowskiego jako twórcy literatury narodowej w krajach słowiańskich i ościennych w dobie baroku. W: *Z polskich studiów slawistycznych*. Ser. 6 cz. 2. Wwa 1983 s. 167-175. — Zamoyski i poeci z nim związani. W: *Czterysta lat Zamościa*. Wr. 1983 s. 47-65. — Jan Kochanowski i jego miejsce w polskim renesansie. *Twórczość* 1984 nr 9 s. 29-42. — „Kamienne rękawiczki” Jana Kochanowskiego po latach. W: *Poeta z Czarnolasu*. Radom 1984 s. 23-36. — Jan Kochanowski i renesans w Polsce. W: *450 rocznica urodzin Jana Kochanowskiego, 1530-1980*. Zielona Góra 1985

s. 7-26. — Przemiany świadomości poetyckiej Jana Kochanowskiego. W: Jan Kochanowski i kultura Odrodzenia. Wwa 1985 s. 58-75. — Twórcy epoki renesansu o przestrzeni i o czasie. *Pr. Polonist.* Ser. 41: 1985 s. 87-95. — Jan Kochanowski – creatore della poesia nazionale polacca. W: Jan Kochanowski, poeta rinascimentale polacco. *Conferenze* 1985 nr 91 s. 95-105. — Jan Kochanowski's Proteus. W: *Studia Slavica Mediaevalia et humanistica* Riccardo Picchio dicata. Roma 1986, t. 2 s. 559-572. — Donat i Pryscjani – notatki do dziejów semiotyki średniowiecznej; Kiedy bywają „złote jesienie” i co to w procesie rozwoju kultury znaczy. W: *Problemy wiedzy o kulturze*. Wr. 1986 s. 95-102; 257-261. — Miejsce Biblii w tradycji według twórców literatury polskiego renesansu. W: *Biblia a literatura*. Lubl. 1986 s. 131-152. — Renesans w literaturze europejskiej i polskiej. *Prz. Hum.* 1986 nr 7/8 s. 1-31. — Średniowiecze, renesans i barok w badaniach historycznoliterackich od roku 1918. W: *Rozwój wiedzy o literaturze polskiej po 1918 roku*. Wwa 1986 s. 17-91. — Z dziejów literatury renesansu w Polsce. W: *Polska w epoce odrodzenia*. Wyd. 2 zmien. Wwa 1986 s. 455-514. — Dynamika rozwoju literatury i kultury czasów baroku w Polsce (wprowadzenie do problematyki). W: *Kultura polska a kultura europejska*. Wwa 1987 s. 147-158. — The parallel between two poets of the European Renaissance. Jan Kochanowski and Luis de Camoes. *Slav. Orient.* 1987 nr 3/4 s. 807-813. — Jan Kochanowski, creator of Polish national literature and Renaissance in Poland. W: *The Polish Renaissance and its european context*. Bloomington 1988 s. 321-342. — Humanizm renesansowy w literaturze polskiej. Początki i dalsze fazy rozwoju. W: *Z polskich studiów slawistycznych*. Ser. 7. [T.] 1. Wwa 1988 s. 241-253. — Wartości kultury polskiej i jej miejsce. *Prz. Hum.* 1988 nr 12 s. 81-91. — The Europeaness and Polishness of the Polish Renaissance. [Przeł.] M. Paczyńska. *Dialectics and Humanism* 1990 nr 2 s. 65-78. — Problemy badań literatury okolicznościowej Rzeczypospolitej szlacheckiej. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1990 s. 91-106. — Teoria edytorstwa w konfrontacji z praktyką. Podstawy krytycznego wydania w teorii oraz w praktyce edytorów literackich tekstów polskich z XVI i XVII wieku. *Prz. Hum.* 1990 nr 12 s. 23-33. — Cenzura i autocenzura w literaturze polskiej doby renesansu i baroku. (Wprowadzenie do problematyki). *Stud. Polonist.* 1990/91 s. 127-140. — Jana Kochanowskiego świat fraszek. W: *Filiologia e litteratura nei paesi slavi*. Roma 1990 s. 281-288. — Kochanowski a wyprawa inflancka z roku 1557 (i jeszcze o „przyrębanym do miecza rycerzu”). *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1991 s. 89-102. — Barok w polskiej literaturze. *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4 s. 33-49. — Dorobek, potrzeby i perspekty-

wy edytorstwa literackich tekstów staropolskich. W: *Problemy edytorskie literatur słowiańskich*. Wr. 1991 s. 57-79. — Barok polski wśród baroków innych ludów słowiańskich. W: *Prace z literatury polskiej i czeskiej na XI Międzynarodowy Kongres Sławistów w Bratysławie*. Wwa 1992 s. 7-23. — Jan Kochanowski wobec tradycji antycznej i wobec współczesnej sobie kultury europejskiej. *Ogród* 1992 nr 3/4 s. 168-184. — Gli orizzonti dell'immaginazione nella letteratura del barocco polacco. [Przeł.] L. Marinelli. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1992/1993 t. 39/40 z. 2 s. 167-192. — Europejskość literatury polskiej doby renesansu i baroku. *Odrodz. i Refor. w Pol.* 1993 s. 47-58. — Kontynuacje i tradycje baroku w dobie polskiego oświecenia. [Współaut.] P. Buchwald-Pelcowa. *Prz. Hum.* 1993 nr 4 s. 99-103. — Widnokreśli świata i wszechświata w literaturze polskiego baroku. *Prz. Hum.* 1993 nr 3 s. 59-77. — Na początku był Porękowicz – 100 lat badań literatury baroku w Polsce. *Barok* 1994 nr 1 s. 7-29. — Jan Kochanowski fra tradizione antica e cultura europea del suo tempo. W: *Il Rinascimento in Polonia*. Napoli 1994 s. 279-300. — Emblematy, książki emblematyczne. Problemy teorii a praktyka twórców. *Barok* 1996 nr 1[5] s. 32-58. — Ogrody jako miejsca szczęśliwe. *Barok* 1997 nr 1 [7] s. 11-33.

Prace redakcyjne

1. J. Kochanowski: *Fraszki*. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1957, LXXVI, 166 s. *BN I*, 163. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1980, wyd. 2 [!] 1991, wyd. 3 przejr. 1998.

2. Sz. Szymonowicz: *Sielanki i pozostałe wiersze polskie*. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1964, CXIV, 236 s. *BN I*, 182.

3. J. Kochanowski: *Treny*. Oprac. ... Wyd. 12 zmien. Wr.: Ossol. 1969, CXI, 114 s. *BN I*, 1. Wyd. nast. tamże: wyd. 13 zmien. 1972, wyd. 14 zmien. 1978, wyd. 15 zmien. 1986.

4. *Wiek XVII – kontrreformacja, barok*. Prace z historii kultury. Red. ... Wr.: Ossol. 1970, 380 s. IBL PAN.

5. M. Rej: *W czterechsetlecie śmierci*. Praca zbior. pod red. T. Bienkowskiego, ... i K. Pisarskiej. Wr.: Ossol. 1971, 292 s. IBL PAN.

6. *Problemy literatury staropolskiej*. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. IBL PAN.

Ser. 1. 1972, 551 s.

Ser. 2. 1973, 512 s.

Ser. 3. 1978, 329 s.

7. *Literatura staropolska i jej związki europejskie*. Prace poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów w Warszawie w roku 1973. Red. ... Wwa: Ossol. 1973, 338 s. IBL PAN.

8. Z. Morsztyn: Wybór wierszy. Oprac. ... Kr.: Ossol. 1975, CVII, 397 s. BNI, 215.

9. J. Kochanowski: Poezje. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1979, 550 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1993, wyd. 4 1998.

10. J. Kochanowski: Treń. Oprac. i posł. ... Wwa: Czyt. 1980, [34] s.

Zawiera także fotokopię edycji „Trenów” z r. 1583.

11. Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej. Pod red. B. Otwinowskiej i ... Wr.: Ossol. 1984, 343 s. IBL PAN.

12. Cochanoviana. Red. ... Wr.: Ossol.

[T.] 1. Źródła urzędowe do biografii Jana Kochanowskiego. Wyd. i oprac.: M. Gorbaczowa, W. Urban. 1985, 360 s.

[T.] 2. Materiały do dziejów twórczości Jana Kochanowskiego z lat 1551-1625. Wyd. i oprac. M. Korolko. 1986, 288 s.

13. Jan Kochanowski. 1584-1984. Epoka, twórczość, recepcja. Pod red. nauk. ... oraz P. Buchwald-Pelcowej i B. Otwinowskiej. T. 1-2. Lubl.: W Lubel. 1989, 556 + 446 s.

14. Problemy edytorskie literatury słowiańskich. Pod red. ... i P. Buchwald-Pelcowej. Wstęp ... T. 1. Wr.: Ossol. 1991, 264 s.

15. Literatura i kultura polska po „Potopie”. Pod red. nauk. B. Otwinowskiej i ..., przy współudziale B. Fałęckiej. Wstęp ... Wr.: Ossol. 1992, 239 s. IBL PAN.

16. Prace z literatury polskiej i czeskiej na XI Międzynarodowy Kongres Słowistów w Bratysławie. Pod red. ... i A. Nowickiej-Jeżowej. Wwa: Wydawn. UW 1992, 148 s.

17. Nurt religijny w literaturze polskiego średniowiecza i renesansu. Red.: S. Niewiadomski, ... Wstęp ... Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1994, 410 s.

18. Literatura i kultura polskiego średniowiecza. Człowiek wobec świata znaków i symboli. Red. nauk.: P. Buchwald-Pelcowa, ... Wwa: Wydawn. Fundacji „Historia pro Futuro” 1995, 333 s.

19. Autor – Tekst – Cenzura. Prace na XII Kongres Słowistów w Krakowie. Red.: ..., M. Prejs. Wwa: Wydawn. UW 1998, 292 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978, 1989, 1998.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (red.). — A. Czyż, E. Ressel: Bibliografia prac Profesora J.P. za lata 1952-1992. W: *Necessitas et ars*. T. 1. Wwa 1993.

S. Grzeszczuk *Pam. Lit.* 1957 z. 4 [rec. oprac.: J. Kochanowski: Fraszki]. — J.M. Rymkiewicz: Polskie sielanki. *Nowe Książ.* 1964 nr 17 [rec. oprac.: Sz. Szymonowicz: Sielanki i pozostałe wiersze polskie]. — [Jan Kochanowski w tradycjach literatury polskiej.] [J. Kultunakowa] J.K.: O tradycjach czarnoleskich. *Nurt* 1966 nr 5; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1966 nr 9; T. Syga: Kochanowski i współczesność. *Stolica* 1966 nr 7. — [Zbigniew Morsztyn, arianin i poeta.] Z. Kukulski: Najfor-

tunniejszy z Morsztynów. *Nowe Książ.* 1967 nr 6; E. Matuszewski. *Kom. Mazur.-Warm.* 1967 nr 1/2; D.J. Welsh. *Canadian Slavonic Studies*, Berkeley — Los Angeles 1967 nr 3; M. Giergielewicz. *Books Abroad*, Oklahoma 1968 nr 2; J. Sokołowska. *Odrodz.* i *Refor. w Pol.* 1968 t. 13. — [„Treny” Jana Kochanowskiego.] A. Guzek: Monografia „Trenów” Kochanowskiego. *Polonistyka* 1969 nr 6; Z. Nowak: U źródeł nowożytnej liryki polskiej. *Nowe Książ.* 1969 nr 18; H. Dziechcińska. *Odrodz.* i *Refor. w Pol.* 1970 t. 15. — [J. Kochanowski: Treń. Oprac. ...] Z. Nowak: Kochanowski ... poeta żywy. *Nowe Książ.* 1970 nr 7; J. Starnawski: Monografia „Trenów”. *Ruch Lit.* 1970 nr 2, sprost. H. Markiewicz, tamże nr 4. — [Zbigniew Morsztyn na tle poezji polskiej XVII w.:] W. Blachut: Patriotyczna muza arianiego egzulanta. *Mies. Lit.* 1973 nr 12; J. Ślaski: O Zbigniewie Morsztynie i poezji polskiej XVII wieku. *Nowe Książ.* 1973 nr 20. — [Obraz — słowo — znak:] T. Bienkowski. *Pam. Lit.* 1974 z. 1; J.Z. Lichański. *Mies. Lit.* 1974 nr 11. — J. Ślaski: Wiersze Zbigniewa Morsztyna. *Nowe Książ.* 1975 nr 23 [rec. oprac.: Z. Morsztyn: Wybór wierszy]. — E. Carpenter. *Slavic Review. American Quarterly of Soviet and East European Studies*, Menasha, Wisconsin 1976 nr 1 [rec. red.: Problemy literatury staropolskiej. T. 1, 2. Literatura staropolska i jej związki]. — A. Kozak: Uwagi na marginesie badań nad emblematyką. *Biul. Hist. Sz.* 1976 z. 4 [rec.: Obraz — słowo — znak]. — A. Nowicka-Jeżowa: Europejskie związki literatury staropolskiej. *Poezja* 1977 nr 5/6 [rec. red.: Literatura staropolska i jej związki europejskie]. — M. Prejs: „Moja muza jest domowa”. *Poezja* 1977 nr 5/6 [rec. oprac.: Z. Morsztyn: Wybór wierszy]. — E. Kotarski. *Pam. Lit.* 1979 z. 2 [rec. red.: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 3] — [Jan Kochanowski:] J. Ślaski. *Nowe Książ.* 1980 nr 18; E. Kotarski. *Pam. Lit.* 1981 z. 4; J. Rytel: Nowa synteza twórczości Jana Kochanowskiego. *Prz. Hum.* 1981 nr 10/12; A. Sajkowski. *Odrodz.* i *Refor. w Pol.* 1982 t. 27; J. Snopek. *Helikon*, Budapest 1983 nr 29. — [Europejskość i polskość literatury naszego renesansu:] E. Kotarski. *Pam. Lit.* 1985 z. 4; J. Ślaski: Europejskość i rodzimość literatury polskiego renesansu. *Nowe Książ.* 1985 nr 12; T. Bienkowski. *Odrodz.* i *Refor. w Pol.* 1986. — E. Kauer. *Pam. Lit.* 1986 z. 2 [rec. red.: Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej]. — A. Czyż: Francuska monografia o Kochanowskim. *Prz. Hum.* 1987 nr 10 [rec.: Jan Kochanowski. Poète de la renaissance]. — [Europejskość i polskość literatury naszego renesansu:] Z. Nowak. *Prz. Hum.* 1987 nr 4; A. Czyż. [Przeł.] Z. Leśńska. *Literary Studies in Poland*, Wr. t. 19: 1988. — [Renesans w literaturze polskiej w kontekście europejskim:] A. Borowski. *Pam. Lit.* 1990 z. 1; W. Stec: Renesans polski w kontekście europejskim. *Polonistyka* 1990 nr 2-3. — P. Stepień. *Pam. Lit.* 1992 z. 3 [rec. oprac.: J. Kochanowski: Fraszki]. — [Barok — epoka przeciwieństw:] M. Borowska: Tradycja literacka baroku a współczesność. Rozważania na temat „wyobraźni barokowej”. *Szt. i Filoz.* 1994 t. 8; A. Karpiński: Na drodze do syntezy. *Ogród* 1994 nr 1; T. Obiedzińska. *Barok* 1994 nr 2; W.J. Podgórski: Od baroku do „Baroku”. *Nowe Książ.* 1994 nr 12. — [Literatura renesansu w Polsce:] J. Rytel: Nowa synteza literatury renesansowej. *Ogród* 1994 nr 4; E. Kotarski. *Pam. Lit.* 1995 z. 4; Z. Nowak. *Prz. Hum.* 1995 nr 1. — P. Stepień, Z. Nowak. *Pam. Lit.* 1995 z. 1 [rec.: Barok — epoka przeciwieństw].

J.Z.

PELC Władysław ur. 1906

Pseud.: Antoni Kożuchowski.

Poeta.

Urodzony 27 czerwca 1906 w Wysokiem Mazowieckiem; syn Emiliana Pelca i Cezarii z Sokoliaków. Do 1926 mieszkał z rodziną w Mandzurii, najpierw w Buchedu, później w Charbinie, gdzie uczęszczał do Prywatnego Gimnazjum Koeduka-

cyjnego Humanistycznego im. H. Sienkiewicza. W 1924 nauczał języka polskiego na dodatkowych lekcjach i kursach organizowanych przez to gimnazjum. Po zdaniu w 1926 matury, przyjechał do Polski i podjął studia polonistyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Debiutował w 1927 utworem prozą pt. „Obrazki kresowe. Dwór”, ogłoszonym na łamach wydawanego w Charbinie *Tygodnika Polskiego* (nr 277). W 1929/30 przebywał w Chinach na kilkumiesięcznym stypendium Towarzystwa Polsko-Chińskiego w Warszawie. Po ukończeniu w 1931 studiów, pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, początkowo w Konsulacie RP w Charbinie, a następnie w Ambasadzie RP w Paryżu. W czasie II wojny światowej przebywał we Francji. W 1940-44 działał we francuskim ruchu oporu, za co został odznaczony *Croix de Guerre*. W tym okresie zaczął ogłaszać utwory poetyckie w polskich czasopismach wydawanych za granicą: *Wrócimy* (Camp de Livron koło Caylus pod Tulużą, 1940, 1942), *Wiariusz Polski* (Lille-Lyon, 1942), *Wiadomości Polskie* (Londyn, 1942) i *Goniec Obozowy* (Münchenbühsee w Szwajcarii, 1944). Po wojnie kontynuował pracę literacką, publikując wiersze i przekłady poezji i prozy angielskojęzycznej, francuskiej, rosyjskiej, ukraińskiej i chińskiej w czasopismach *Horyzonty* (Paryż, 1964-71) i *Nasza Rodzina* (Paryż, 1982-84). Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Adwent. [Wiersze]. [Nicea:] U Tyszkiewicza w Nicejskiej Filii jego Ofic. 1942, 35 s.
Dat.: jesienią 1941.

2. Abecadło. Tekst ... Ilustr.: W. Stefanowska. [Dla dzieci]. Nicea: [b.w.] 1942, [24] k.
Odb. litograficzna pisma ręcznego.

3. Jak Luluś miasto zbudował. [Dla dzieci]. Nicea: Ofic. Nicejska S. Tyszkiewicza 1942, 12 s.

4. Trzej Chińczycy. Tekst ... Ilustr.: W. Stefanowska. [Dla dzieci]. Nicea: [b.w.] 1944, [9] k.
Odb. litograficzna pisma ręcznego.

5. Lato miłościwe. [Poemat]. Florencia: Florencia Ofic. Tyszkiewiczów 1951, 46 s.

6. Kropla mirry. [Wiersze]. Paryż: [Horyzonty] 1961, 29 s., powiel.

7. Źródło świętego They'a. [Poemat]. Paryż: Société d'Éditions Internationales 1966, 29 s.

8. Epifanie. [Wiersze]. Paryż: Édition du Dialogue 1970, 23 s.

9. Wedle porządku Melchizedeka. [Poematy]. Paryż: Édition du Dialogue 1977, 45 s.

Zawartość: I. Opowieść o Księdzu Aleksandrze; II. Książę Rzymu; III. Kutubia.

10. Chingan. [Wiersze]. Paryż: Édition du Dialogue 1982, 29 s.

11. Sungari (rzeka sosnowego kwiatu). [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1986, 60 s., powiel.

Zawiera cykl: Pożegnanie Chingan; Szkoła nad Sungari; Słowo o Marszałku.

12. Sine smugi. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1987, 17 s.

13. Słowa pamięci z dni minionych. Album Heleny. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1987, 26 s., powiel.

14. Bagulnik, Z teki Heleny. [Wiersze]. Paryż: Nakł. autora 1988, 115 s., powiel.

15. Czas przemienienia. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1990, 67 s.

Zawiera cykl: Tren; Rue Ravignan; Rozumieć sercem; Ballady; Rzeczpospolita.

16. Ognie pielgrzymie. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1993, 25 s.

17. Serca proste. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1994, 21 s.

18. Minęło wczoraj. [Wiersze]. Paryż: [Nakł. autora] 1995, [23] s.

Przekłady

1. [R. Schutz:] Walka ludzi pokoju. Paryż: Édition du Dialogue 1974, 125 s.

Na k. tytułowej autor: Brat Roger [imię zakonne].

2. Bernard, św.: O łasce i wolnej woli. Spolszczył ... Paryż: [Nakł. tłumacza] 1988, 87 s.

3. Bernard, św.: O miłości Boga. Spolszczył ... Paryż: [Nakł. tłumacza] 1988, 63 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Z. Nowakowski: Płomyczek na wygnaniu. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 39 [rec.: Jak Luluś miasto zbudował]. — J.A. Teslar: Echa miłościwego lata. *Życie*, Londyn 1951 nr 45 [rec.: Lato miłościwe]. — J. Rostworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 17 [rec.: Źródło świętego They'a]. — Z. Lichniak: Parę przybliżeń poetyckich. W teozof: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989 [m.in. o W.P.]. **B.D.**

PELCOWA Paulina

zob. BUCHWALD-PELCOWA Paulina

PEREPECZKO Andrzej

ur. 1930

Prozaik, autor reportaży historycznych o tematyce marynistycznej.

Urodzony 5 czerwca 1930 we Lwowie; syn Floriana Perepeczki, oficera zawodowego, i Wilhelminy z Tabęckich, z wykształcenia nauczycielki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie w 1942-44 uczęszczał na tajne komplety do Gimnazjum im. Stefana Batorego. W 1944-45 nale-

zał do Szarych Szeregów. Po wojnie kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum Żeńskim w Radomsku; w 1946 zdał małą maturę. Następnie uczył się w Liceum Budowy Okrętów w Gdańsku, a w 1949/50 studiował na trzecim (ostatnim) roku Wydziału Mechanicznego Państwowej Szkoły Morskiej, uzyskał dyplom oficera mechanika okrętowego. W 1950-53 był członkiem załóg maszynowych statków pełnomorskich Polskich Linii Oceanicznych (przeszedł przez wszystkie szczeble okrętowej służby mechanicznej od palacza do mechanika wachtowego). Pozbawiony ze względów politycznych prawa pływania na statkach i wysiedlony z Wybrzeża, odbywał w 1953-55 zastępczą służbę wojskową w batalionie pracy w kopalniach węgla kamiennego na Śląsku. W 1953 ożenił się z Lucyną Pióro, nauczycielką. Po powrocie do Gdańska pracował w 1955-61 jako konstruktor w Centralnym Biurze Konstrukcji Okrętowych, a w 1961-62 jako konstruktor projektant siłowni okrętowych w Zakładzie Konstrukcji Okrętów na Politechnice Gdańskiej. Równocześnie studiował wieczorowo na Wydziale Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej; w 1962 uzyskał tytuł magistra inżyniera budowy okrętów w specjalności siłownie okrętowe. Debiutował w 1960 broszurą pt. „Korsarskie rajdy”, wydaną w cyklu Wydawnictwa Morskiego pt. *Miniatury Morskie*; w cyklu tym publikował liczne broszury również w latach następnych. Od 1962 był członkiem i aktywnym działaczem Związku Zawodowego Marynarzy i Portowców (do 1980). W 1962 podjął pracę wykładowcy w Państwowej, a następnie Wyższej Szkole Morskiej (WSM) w Gdyni; w 1968 został starszym wykładowcą w Zespole Okrętowych Maszyn i Urządzeń Pomocniczych. Od 1963 pływał na statkach polskich i zagranicznych, gdzie wykładał, prowadził zajęcia laboratoryjne, organizował praktykę zawodową studentów, osiągając także stanowisko starszego mechanika w dziale maszynowym. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Opowiadania, reportaże, fragmenty powieści publikował m.in. w *Tygodniku Morskim* (1962-74, z przerwami), piśmie *Morze* (1966, 1972-73, 1979-80) oraz w *Głosie Wybrzeża* (1968-80, z przerwami). Za całokształt działalności literackiej otrzymał w 1970 nagrodę marynistyczną im. M. Żaruskiego. W tym też roku został członkiem ZLP. W 1972 był przewodniczącym, a później członkiem Komitetu Redakcyjnego przy Dziale Wydawnictw w WSM w Gdyni. W 1979-84 pełnił funkcję wicedyrektora Studium Doskonalenia Kadr Oficerskich WSM w Gdyni, a od 1980 był także docentem kontraktowym w Instytucie Technicznej Eksploatacji Siłowni Okrętowych. W 1987 uzyskał dyplom morski oficera mechanika I klasy. W 1988 został profesorem, a w 1990 dziekanem Wydziału Mechanicznego w

WSM. Odznaczony m.in. srebrną (1969) i złotą (1972) odznaką „Zasłużony Pracownik Morza”, Złotym Krzyżem Zasługi (1976) oraz odznaką honorową „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1981), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1989), brązowym (1991) i srebrnym (1993) medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1991) oraz Krzyżem Armii Krajowej (1994). Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

Oprócz 13 podręczników i skryptów akademickich dotyczących urządzeń okrętowych oraz książek popularnoteknicznych opublikował:

1. Kurs na świt. [Powieść]. Gdynia: WM 1966, 225 s.

Nagroda w konkursie Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki w 1966.

2. Opowieści z mesy. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1967, 229 s. Wyd. 2 Gdańsk: WM 1972.

Zawartość: Z tamtej strony; Nim zagrały mandoliny; Opowieści z mesy; Sylwester; Szyfr; Antagoniści; Borsalino; Jonasz; Dobrrra torrrba; Stary; Wyścig; Wycieczka; Strach; Rekin; Awaria; Rotterdam 19.37; Wacht.

3. Listy z morza. [Powieść]. Gdynia: WM 1968, 201 s.

Adapt. tv.: Scenariusz: W. Wojciechowski. TV 1973. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1974 nr 1 s. 59-83.

4. Z obu stron ... [Powieść]. Gdańsk: WM 1969, 182 s.

5. Chłopcy z Morskiej Szkoły. [Powieść]. Gdańsk: WM 1974, 234 s.

6. Dzika Mrówka i tam-tamy. [Powieść dla młodzieży]. Gdańsk: WM 1977, 263 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; wyd. 3 Łódź: Cypniew 1996.

Nagroda w plebiscycie „Czterdzieści książek czterdziestolecia” w 1984 za cykl o Dzikiej Mrówce. Por. poz. 8, 10, 12, 13.

7. Drugi. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 176 s.

Wyróżnienie w konkursie Spółdz. Wydawn. „Książka i Wiedza” w 1974, wyróżnienie w konkursie Oddz. Gdańskiego ZLP w 1980 oraz w Konkursie Wielkopolskiego Tow. Kult.

8. Dzika Mrówka pod żaglami. [Powieść dla młodzieży]. Gdańsk: WM 1981, 222 s. Wyd. nast. Łódź: Cypniew 1996.

Nagroda zob. poz. 6.

9. Oni dwaj przez ten cały rejs. [Powieść]. Gdańsk: KAW 1983, 188 s.

10. Podwodny świat Dzikiej Mrówki. [Powieść dla młodzieży]. Gdańsk: WM 1983, 202 s.

Nagroda zob. poz. 6.

11. Wojtek Warszawiak. [Powieść dla dzieci]. Wwa: MAW 1984, 177 s.

12. Dzika Mrówka i Jezioro Złotego Lodu. [Powieść dla młodzieży]. Gdańsk: WM 1986, 189 s.

Nagroda zob. poz. 6.

13. Dzika Mrówka i tajemnica U-2002. Gdańsk: WM 1987, 207 s.

Nagroda zob. poz. 6.

14. Pana Jędrusia wyprawa po zielone runo. [Powieść dla młodzieży]. Gdańsk: WM 1989, 203 s.

15. Pięciu z szalupy nr 3. [Powieść]. Gdańsk: Graf 1991, 157 s.

Reportaże i szkice historyczne o tematyce marynistycznej

1. Bój o Atlantyck. Gdańsk: WM 1972, 296 s. Wyd. 2 Wwa: Lampart 1995.

2. Wojna za kregiem polarnym. [Współaut.:] W. Kon, J. Pertek. Gdańsk: WM 1973, 259 s.

3. Biała fregata. Kronika „Daru Pomorza” 1929-1972. Gdańsk: WM 1974, 207 s. Wyd. 2 Gdynia: Wydawn. Wyższej Szkoły Morskiej 1994.

Nagroda literacka im. J. Conrada w 1974.

4. O panowanie na Morzu Śródziemnym. [Współpraca:] J. Piwowski, W. Supiński. Gdańsk: WM 1974, 249 s.

Relacje z walk w II wojnie światowej.

5. Das Buch vom Schiff. Technik der Seeschiffe in Nord und Bild. [Współaut.:] R. Dopatka. Berlin: Transpress Verlag 1978, 216 s. Wyd. 2 tamże 1979. Przekł. ros. (wg inf. autora): [Przeł.] N.A. Grigoriewoj, N.W. Sitowoj. Leningrad 1981.

6. Komandosi w akcji. [Szkice historyczne]. Gdańsk: WM 1978, 255 s. Wyd. 2 tamże 1982.

7. Od Mers el-Kebir do Tulonu. Gdańsk: WM 1979, 299 s.

8. Coronel i Falklandy. [Szkice historyczne]. Gdańsk: WM 1990, 206 s. Wyd. 2 pt. Triumf i kłeska admirała von Spee. Wwa: Lampart 1996.

9. Szkoła Morska. Tczew – Gdynia 1920-1969. Gdynia: Wydawn. Wyższej Szkoły Morskiej 1992, 273 s.

10. Bitwa u ujścia Rio de La Plata. Wwa: Lampart 1994, 111 s.

Przekł. czes. (wg inf. autora): [Przeł.] J. Polivka. Praha 1996.

11. Podwodni komandosi. Gdańsk: Oskar 1994, 243 s.

12. „Dar Młodzieży”. Gdynia: Wydawn. Wyższej Szkoły Morskiej 1995, 110 s.

Przekł. (wg inf. autora): ang.: [Przeł.] B. Gostyńska, – niem.: [Przeł.] G. Kubik.

13. Morze Śródziemne w ogniu. Wwa: Lampart 1995, 303 s.

14. Wyższa Szkoła Morska w Gdyni. Kronika lat 1969-1994. Gdynia: Wydawn. Wyższej Szkoły Morskiej 1995, 356 s.

15. Konie trojańskie III Rzeszy. [Dzieje niem. krążowników pomocniczych]. Wwa: Lampart 1996, 252 s.

16. Victoria Cross kapitana Roope'a. Łódź: Cypniew 1997, 117 s.

17. Wojna samotnych krążowników. Wwa: Lampart 1997, 207 s.

Nadto 32 broszury w cyklu *Miniatury Morskie* wyd. w 1960-1974 przez Wydawn. Morskie w Gdyni i w Gdańsku w seriach: *Dziwy Morza*; *Epizody z Drugiej Wojny Światowej na Morzu*; *Epizody z Dziejów Żeglugi*; *Epizody Wojen Morskich*; *Pod Korsarską Bandera*.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998. – Wywiady: O temacie morskim z A.P. Rozm. E. Moskałówna. *Głos Wyrbr.* 1979 nr 111; Zamknięty rozdział. Rozm. A. Kietrys. *Głos Wyrbr.* 1996 nr 146.

[Kurs na Świt:] H. Chmielowski: Zwierciadło przeżyć. *Tyg. Mor.* 1967 nr 9; B. Czarnocki. *7-my Głos Tygodnia* 1967 nr 13; J. Makowski: Nowy interesujący debiut marynistyczny. *Pomorze* 1967 nr 12; M. Misiorny: Obok tematu politycznego. *Głos Wyrbr.* 1967 nr 36. – [Opowieści z mesy:] K. Czerek. *Litery* 1968 nr 4; J. Mazurczyk: Opowieści z morza. *7-my Głos Tygodnia* 1968 nr 14; M. Misiorny. *Głos Wyrbr.* 1968 nr 201. – [Listy z morza:] J. Makowski: Listy intymne z morza. *Pomorze* 1969 nr 9; E. Moskałówna. *Litery* 1969 nr 3. – J. Makowski: Order czy paragraf? *Pomorze* 1971 nr 4 [rec.: Z obu stron ...]. – J. Skuczyński: Opowieści marynarza. *Nowe Książ.* 1974 nr 8 [rec.: Chłopcy z Morskiej Szkoły]. – P.P. Wieczorkiewicz: Kolebka nawigatorów. *Nowe Książ.* 1974 nr 20 [rec.: Biała fregata]. – J. Maruszewski: Na koniu, pieszo i okrętem. *Nowe Książ.* 1977 nr 17 [rec.: Dzika Mrówka i tam-tamy]. – M. Sokołowska: Rozmaitych opowieści ciąg dalszy. *Nowe Książ.* 1984 nr 12 [rec.: Podwodny świat Dzikiej Mrówki]. – M. Sokołowska: Bliźnięta znów w akcji. *Nowe Książ.* 1986 nr 12 [rec. m.in.: Dzika Mrówka i Jezioro Złotego Lodul. – K. Turo: Twórczość literacka A.P. W: Literatura gdańska i ziemi gdańskiej po roku 1945. T. 2. Gdańsk 1986. – M. Sokołowska. *Nowe Książ.* 1987 nr 11 [rec.: Dzika Mrówka i tajemnica U-2002]. – A. Kietrys: Morski świat A.P. *Głos Wyrbr.* 1989 nr 156.

K.B.

PERTEK Jerzy 1920-1989

Pseud.: Anton Proch; Antoni Proch; (j.p.); J.P.; (J.P.): Jerzy Kaper; jkp; (jotpe); jp; (jp); Kazimierz Czarski; Ryszard Proch; Ryszard Prochoń; Stefan Lefort. Pisarz marynisty, publicysta.

Urodzony 26 marca 1920 w Czersku (pow. Chojnice); syn Antoniego Pertka, handlowca, działacza społecznego i niepodległościowego, i Marii z Niedźwiedzińskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Poznaniu; w 1937 zdał maturę. Następnie rozpoczął studia w Akademii Handlowej, przerwane w 1939 wybuchem wojny. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, Radomiu i Łowiczu, pracował jako robotnik, urzędnik, księgowy. W tym czasie zaczął kompletować zbiór wycinków z prasy niemieckiej oraz z tajnie publikowanych polskich źródeł i prasy podziemnej o tematyce morskiej. W marcu 1945 powrócił na

stałe do Poznania, gdzie rozpoczął pracę w Zachodniej Agencji Prasowej (ZAP), jako kierownik archiwum wycinków. Debiutował w listopadzie 1945 w *Biuletynie Zachodniej Agencji Prasowej*. W 1946 opublikował pierwszą książkę pt. „Wielkie dni małej floty”. Od tegoż roku po zrobieniu aplikantury dziennikarskiej pracował w ZAP jako publicysta (do 1949; podp. też Ryszard Prochoń). W 1947 ożenił się z Heleną Balwierczak. Pracował jako redaktor w Wydawnictwie Zachodnim i Morskim (1946), w Wydawnictwie Ligi Morskiej (1950), w Wydawnictwach Komunikacyjnych (1952) i w Wydawnictwie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1954-58) oraz w redakcji *Rocznika Gdańskiego* (1955). Kontynuując pracę publicystyczną i literacką, zwłaszcza o tematyce morskiej i dziejach polskiej floty, publikował artykuły i szkice m.in. w *Morzu* (1952-79; podp. też: Stefan Lefort, Kazimierz Czernski), *Rejsach* (1952-54), *Biuletynach Prasowych Polskiej Agencji „Interpress”* (1957-67; podp. też: Antoni Proch, Jerzy Kaper), *Głosie Wybrzeża* (1966-78, z przerwami), *Tygodniku Morskim* (1966-74; tu w 1966-69 cykl „Słowniczek polskich ludzi morza”), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1966-78), *Trybunie Robotniczej* (1968-74, z przerwami), *Głosie Szczecińskim* (1969-73), *Pobrzeżu* (1969-74). Za publikacje z dziedziny marynistyki otrzymał w 1959 Gdańską Nagrodę Marynistyczną. W 1965 został członkiem ZLP. W tymże roku za cykl „Polacy na morzu w latach II wojny światowej” oraz za książkę „Polacy na szlakach morskich świata” otrzymał nagrodę marynistyczną im. M. Żaruskiego. W 1968 otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej II stopnia za twórczość w zakresie historii polskiej marynarki wojennej oraz nagrodę m. Poznań i województwa poznańskiego za upowszechnianie kultury. Od 1969 opracowywał do „Polskiego słownika biograficznego” życiorysy ludzi morza, zwłaszcza oficerów Marynarki Wojennej. Kontynuował twórczość literacką, ogłaszając artykuły, wspomnienia, reportaże historyczne na łamach *Tygodnia* (1973-75), *Związkowca* (Toronto, 1973-75) oraz pisma *Wprost* (1983-84). Za twórczość literacką i dziennikarską o tematyce morskiej otrzymał w 1974 nagrodę literacką im. J. Conrada. Był członkiem Stowarzyszenia Marynistów Polskich, Polskiego Towarzystwa Nautologicznego, Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, Instytutu Zachodniego w Poznaniu, członkiem założycielem Międzynarodowego Instytutu Kultury Morskiej (ICMAR), członkiem honorowym Ligi Morskiej (1982). Odznaczony m.in. złotą odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1961), Krzyżem Kawalerskim (1971), Krzyżem Oficerskim (1978) i Krzyżem Komandorskim (1985) Orderu Odrodzenia Polski, medalem „W obronie morskich granic Polski Ludowej” (1985). Zmarł 8 lipca 1989 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pod polską banderą wojenną. Rys. w tekście: T. Eichler, Cz. Borowczyk. Pozn.: Wydawn. Zach. 1946, 45 s.
Dot. działań pol. floty wojennej na Zachodzie w l. 1939-1945.
2. Wielkie dni małej floty. Przedm.: W. Steyer. Pozn.: Wyd. Zach. 1946, 190 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 rozszerz. 1947; wyd. 3 nowo oprac. Mapki i szkice: M. Neumann. Sylwetki okrętów: S. Woźniak. Dane techniczne: J. Miciński. Pozn.: WP 1958, 510 s., tamże: wyd. 4 1959, wyd. nowe t. 1-2 1962, 217 + 221 s., wyd. 2 masowe 1967, wyd. 7 1972, wyd. 8 1976, wyd. 9 1981, wyd. 10 1987, wyd. 11 1990. Wyd. w nowej wersji zob. poz. 31.
Dot. działalności Pol. Marynarki Wojennej w l. 1939-1945. — Cz. 1 cyklu „Polacy na morzu w latach II wojny światowej”; cz. 2, 3 zob. poz. 8, 12.
Książka uznana w plebiscycie czytelników *Morza* za najlepszą książkę wojenno-morską w 20-lecie PRL w 1965; nagroda Dowódcy Marynarki Wojennej w 1965.
3. Polska Marynarka Wojenna. Oprac. graf.: Cz. Borowczyk, A. Krakowski. Pozn.: Wydawn. Zach. 1947, 21 k.
Album dla młodzieży zawierający rysunkowy opis dziejów Pol. Marynarki Wojennej w l. 1939-1945.
4. Władcy głębin. Historia rozwoju, opis budowy i działania okrętów podwodnych. Rys.: E. Karłowski. Przekrój okrętu podwodnego: S. Woźniak. Wwa: Wydawn. Ligi Morskiej 1951, 82 s.
5. Niewidzialne okręty. Wwa: MON 1953, 54 s.
Wyd. na zlecenie Ligi Przyj. Żołnierza. — Dot. sztuki maskowania okrętów.
6. Pod polską banderą wojenną na Zachodzie 1939-1945. Wwa: MON 1957, 55 s.
Dot. działalności pol. floty wojennej w l. 1939-1945.
7. Polacy na szlakach morskich świata. Gdańsk, Wr.: Ossol. 1957, 662 s. Gdańskie Tow. Nauk.
Przełt. ang.: Poles on the high seas. [Przeł.] A.T. Jordan. Wr. 1978.
8. Druga mała flota. Dane techniczne statków Polskiej Marynarki Handlowej: J. Miciński. Sylwetki statków: S. Koliński. Mapki i szkice: M. Neumann. Pozn.: WP 1959, 357 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1968, wyd. 3 rozszerz. 1973, wyd. 4 popraw. i uzup. 1983.
Dot. działalności Pol. Marynarki Handlowej.
Cz. 2 cyklu „Polacy na morzu w latach II wojny światowej”; cz. 1, 3 zob. poz. 2, 12.
9. Wojna morska 1939-1945. [Monografia; autorzy:] ..., W. Supiński. Szkice i mapki: M. Neumann. Pozn.: WP 1959, 438 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1961. Por. poz. 27.
Tu J.P.: cz. 2. Bitwa o Atlantyk; cz. 3. Wojna na Morzu Śródziemnym; cz. 4. Działania niemiecko-radzieckie; Kronika wojny morskiej 1939-1945.

10. Dzieje ORP „Orzeł”. [Monografia]. Plany „Orła”: S. Woźniak. Gdynia: WM 1961, 150 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 3 Gdańsk: WM 1972; wyd. 4 Gdańsk: Gdański Dom Wydawn. 1998.
11. Od Wielkiej Karaweli do 19-tysięczników. Szkice z dziejów morskich Gdańska. Gdynia: WM 1963, 187 s.
12. Pod obcymi banderami. Pozn.: WP 1963, 233 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1984.
Dot. losów pol. marynarzy i żołnierzy walczących na jednostkach alianckich. — Cz. 3 cyklu „Polacy na morzu w latach II wojny światowej”; cz. 1, 2 zob. poz. 2, 8.
13. Tradycje Polski na morzu. [Odczyt]. Wwa: Zach. Ag. Prasowa 1963, 31 s., powiel.
14. Zwycięstwo pod Oliwą. 1627. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1963, 50 s. Wyd. 2 tamże 1963.
15. „Burza” weteran atlantyckich szlaków. [Monografia]. Plany „Burzy”: S. Woźniak. Mapki: M. Trocha. Gdynia: WM 1965, 170 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Gdańsk: WM 1970; pt. ORP „Burza”. Wwa: Bellona 1992.
16. Od Reichsmarine do Bundesmarine. 1918-1965. Mapki i szkice: M. Olejnik. Pozn.: WP 1966, 420 s.
Praca monograficzna dot. dziejów niem. marynarki wojennej.
17. Morze w ogniu. [Studium historyczne]. Cz. 1. 1939-1942. Na frontach i za kulisami wojny morskiej. Mapki: L. Fijał. Cz. 2. 1942-1945. Pozn.: WP 1970-1971, 350 + 388 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. 2 [właśc. 3] popraw. i uzup. Wwa: Lampart 1996, 565 s.
Nagroda Srebrna Książka 1970 r. w plebiscycie czytelniczym *Głosu Wielkop.* na najpopularniejszą książkę pisarza środowiska poznańskiego w 1971.
18. Zbrodnie hitlerowskiej Kriegsmarine w II wojnie światowej, ich ściganie oraz stan badań. [Szkic]. Wwa: Gł. Komenda Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce 1970, 39 s., powiel.
19. Korsarze wyruszają na morza i oceany. Pozn.: WP 1973, 152 s. Wyd. 2 tamże 1982.
Dot. korsarskiej działalności niem. okrętów nawodnych i podwodnych w l. 1939-1940.
20. Królewski statek „Batory”. [Monografia]. Gdańsk: WM 1975, 293 s. Wyd. 2 tamże 1979.
Nagroda literacka im. J. Conrada w 1974.
21. Napaść morską na Danię i Norwegię. Pozn.: WP 1975, 161 s. Wyd. 2 tamże 1986.
22. Od Dunkierki do Dakaru. Pozn.: WP 1978, 205 s. Wyd. 2 tamże 1987.
Dot. losów franc. Marine Nationale od maja do września 1940.
23. Rajdy niemieckich pancerników. Pozn.: WP 1979, 186 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1989.
Dot. korsarskich operacji niem. pancerników w l. 1940-1942.
24. Polacy na morzach i oceanach. [Monografia]. T. 1. Do roku 1795. Pozn.: WP 1981, 723 s.
25. Bitwy konwojowe na arktycznej trasie. Pozn.: WP 1982, 197 s.
Dot. operacji konwojowych na szlaku arktycznym do Murmańska i Archangielska.
26. „Barbarossa” na morzu 1941-1942. Pozn.: WP 1983, 174 s.
27. Bitwa o Atlantyk. [Współaut.:] P. Wieczorkiewicz, A. Broniarek. Wwa: KAW 1984, 79 s. Por. poz. 9.
28. Pacyfik w ogniu. [Szkic]. Wyd. łącznie z: A. Wolny, A. Broniarek: Działania wojenne na ładzie. Wwa: KAW 1984, 79 s.
29. Zatopienie „Scharnhorsta” i „Firpitz”. [Szkic]. Pozn.: WP 1985, 178 s.
30. Marynarze generała Kleeberga. Wwa: KiW 1986, 238 s.
Dot. działalności Flotyli Pińskiej.
31. Mała flota wielka duchem. Pozn.: WP 1989, 623 s.
Nowa wersja książki pt. *Wielkie dni małej floty* [poz. 2].
32. Na Bałtyku, w Arktyce i na Morzu Czarnym. [Szkice]. Pozn.: WP 1989, 226 s.
Nadto 26 broszur w cyklu *Miniatury Morskie* wyd. w 1958-1971 przez Wydawn. Morskie w Gdyni i w Gdańsku w seriach: *Polskie Okręty Wojenne w Latach 1920-1945*, *Polskie Tradycje Morskie*, *Epizody z Dziejów Żeglugi*.

OPRACOWANIA (wybor)

- Ank. 1966, 1975. — Wywiady: Jeszcze jeden jubileusz. Rozm. E. Koczarowski. *Litery* 1965 nr 4; Pod polską banderą na morzach świata. Rozm. D. Wernic. *Kierunki* 1972 nr 51/52. SWPP 2 (P. Lichodziejewska). — R. Schröder: Jerzy Peretek. Poradnik bibliograficzny. Pozn.: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] 1986, 37 s.
[Wielkie dni małej floty:] P. Jesienica: In mari vasto. *Tyg. Pousz.* 1947 nr 17; F. Jordan. *Dz. Pol.* 1947 nr 21. — B. Miazgowski: Koniec złej legendzie. *Nowe Książ.* 1957 nr 25 [rec.: Polacy na szlakach morskich świata]. — J. Makowski: Historia dni chwały. *Pomorze* 1958 nr 9 [rec.: Wielkie dni małej floty]. — B. Miazgowski: Prawda przeciw mitom. *Morze* 1958 nr 5 [rec.: Polacy na szlakach morskich świata]. — M. Olszewski: Naśladownictwo zalecon! *Tyg. Zach.* 1958 nr 15 [rec.: Wielkie dni małej floty]. — [Polacy na szlakach morskich świata:] Z. Pędziński: Vademecum polskiej marynistyki. *Il. Kur. Pol.* 1958 nr 87; K. Górski. *Zap. Hist.* 1958/59 t. 24 z. 1; G. Labuda. *Rocz. Gdań.* 1958/59 t. 17/18. — D. Steyer. *Zap. Hist.* 1958/59 z. 1 [rec.: Wielkie dni małej floty]. — E. Kosiarsz: Na marginesie „Wojny morskiej”. *Prz. Mor.* 1959 nr 12. — [Druka mała flota:] E. Kosiarsz: Polska Marynarka Handlowa w drugiej wojnie światowej. *Prz. Mor.* 1959 nr 10; J. Makowski. *Pomorze* 1960 nr 7; W. Pogoda: Udział polskiej marynarki handlowej w drugiej wojnie światowej. *Wojsk. Prz. Hist.* 1960 nr 1. — J. Reychman: O dawnym podróżnictwie polskim na Wschodzie. *Prz. Orient.* 1960 nr 2 [rec.: Polacy na szlakach mor-

skich świata). — D. Steyer. *Roczn. Gdań.* 1960/61 s. 472-474 [rec.: Druga mała flota]. — [Dzieje ORP „Orzeł”]. B. Romanowski. *Prz. Mor.* 1961 nr 12; J.S. Bartlewicz. *Roczn. Gdań.* 1962 t. 21; W.A. Kosiński-Lorenz. Książka o dziejach okrętu R.P. „Orzeł”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1962 nr 5. — [Pod obcymi banderami]. [W. Mężnicki]. M.D. *Dz. Balt.* 1963 nr 297; M. Spychalski. Trylogii część trzecia. *Gaz. Pozn.* 1963 nr 189; E. Kosiarz. Polacy pod obcymi banderami. *Prz. Mor.* 1964 nr 2. — [T. Bolduan] (T. Bol.). *Litery* 1967 nr 3 [rec.: Od Reichsmarine do Bundesmarine]. — [„Burza” weteran atlantycznych szlaków]. M. Locki. *Prz. Mor.* 1965 nr 7/8; L. Paszkowski. ORP „Burza”. *Tyg. Pol.*, Londyn 1965 nr 9; L. Paszkowski. Weteran atlantycznych szlaków. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 12. — B. Pękala. ORP „Orzeł” i jego wojenna odyseja. *Pomorze* 1967 nr 8 [rec.: Dzieje ORP „Orzeł”]. — D. Steyer. *Prz. Zach.* 1967 nr 2 [rec.: Od Reichsmarine do Bundesmarine]. — J. Wadowski. Flota wielka duchem. *Morze* 1968 nr 12 [rec.: Druga mała flota]. — [Morze w ogniu]. Z. Flisowski. Epizody morskiej wojny. *Nowe Książ.* 1970 nr 20; J. Kawski. *Tryb. Rob.* 1970 nr 100. — M. Pelczar. J.P. — marynista ostatniego ćwierćwiecza. *Litery* 1971 nr 7. — Z. Flisowski. Epizody wielkiej wojny na morzu. *Morze* 1972 nr 4 [rec.: Morze w ogniu, 1942-1945]. — J. Kawski. *Tryb. Rob.* 1972 nr 127 [rec.: Wielkie dni małej floty]. — J. Osica. Okrucy morskiej epopei. *Nowe Książ.* 1972 nr 7 [rec.: Morze w ogniu]. — W. Radzi-szewski. Kronikarz morskiej chwały *Bandera* 1972 nr 6. — G. Kurkiewicz. Ocean w czterech ścianach zamknięty. *Horizont* 1973 nr 7/8. — [Królewski statek „Batory”]. M. Ruszczyk. Z Batorium na szerokim świecie. *Nowe Książ.* 1975 nr 18; J. Nik. Wszystko o „Batorium”. *WTK* 1976 nr 8. — M. Koszur. A to morze właśnie. *Morze i Ziemia* 1981 nr 1. — [Polacy na morzach i oceanach]. L. Prorok. Kronika morskich obieżyświatów. *Tyg. Kult.* 1981 nr 49; J. Tazbir. Polacy i morze. *Nowe Książ.* 1981 nr 18; W. Odyniec. *Zesz. Nauk. Umw. Gdań.* 1982 nr 12. — B. Sowińska. Naprawdę i na niby. *Życie Warsz.* 1982 nr 195 [rec.: Bitwy konwojowe na arktycznej trasie]. — W. Pater. *Wojsk. Prz. Hist.* 1988 nr 3 [rec.: Marynarze generała Kleeberga]. — M. Koszur. J.P. — marynista uparty. *Morze* 1989 nr 10. — T. Skutnik. Piewca polskiej floty. *Dz. Balt.* 1989 nr 160. — Z. Flisowski. Autor „Wielkich dni małej floty”. *Pol. Zbroj.* 1994 nr 156. — A. Kmiecik. P. wobec powieści historycznych Rychlińskiego. (W świetle korespondencji pisarzy). *Zesz. Nauk. WSP Bydg. Stud. Filol.* 1995 z. 38. — W. Pater. Zsoby archiwalne Izby Pamięci J.P. w Poznaniu. *Nautologia* 1995 nr 2.

K.B.

PETECKI Bohdan

ur. 1931

Pseud.: Bohdan Danek; hp; Jan Artur Bernard. Powieściopisarz, autor słuchowisk radiowych.

Urodzony 5 lipca 1931 w Krakowie; syn Mieczysława Peteckiego, zawodowego wojskowego (officera), i Jadwigi z domu Aksman, nauczycielki muzyki. W dzieciństwie mieszkał w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał z matką w Krakowie. Po wojnie mieszkał przez trzy lata w Oświęcimiu, gdzie uczęszczał do Gimnazjum oo. Salezjanów. Następnie uczył się w Liceum Ogólnokształcącym im. Jana III Sobieskiego w Krakowie. Debiutował w 1951 wierszem pt. „Rubikon”, drukowanym w dodatku *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach* (nr 1; podp. Bohdan Danek). Po zdaniu w 1951 matury studiował orientalistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Był członkiem ZMP. W 1956 uzyskał magisterium i przez dwa lata wykonywał pracę zlecane dla Komisji Orientali-

stycznej PAN w Krakowie. Jednocześnie studiował filozofię na UJ. W 1959 zamieszkał w Katowicach, gdzie rozpoczął pracę w lokalnej rozgłośni Polskiego Radia, dla której przygotowywał reportaże i słuchowiska. Pracował kolejno w Redakcji Oświatowej, Redakcji Publicystyki, kierował Redakcją Informacji i Działem Publicystyczno-Informacyjnym. Ożenił się z Janiną Rogowską, publicystką radiową. W 1961 został członkiem PZPR. W 1968 objął stanowisko zastępcy redaktora naczelnego Ośrodka Telewizji Polskiej w Katowicach. Wyemitowane w tymże roku widowisko telewizyjne pt. „Niespodziewany gość”, uważa za swój właściwy debiut. W 1969 zaczął publikować powieści kryminalne (podp. Jan Artur Bernard), a w następnych latach głównie fantastycznonaukowe. W 1972 powrócił do pracy w katowickiej rozgłośni radiowej jako pierwszy zastępca redaktora naczelnego. W 1975 został zastępcą redaktora naczelnego tygodnika ilustrowanego *Panorama*. Od 1976 należał do ZLP. Od 1978 zajmował się wyłącznie pracą literacką. W 1981 przewodniczył Wojewódzkiej Radzie Kultury w Katowicach. W 1986-89 był wiceprezesa Oddziału Katowickiego nowego ZLP. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niespodziewany gość. Widowisko sensacyjne. TV 1968.
2. Noc Robin Hooda. [Powieść]. *Sl. Pol.* 1969 nr 135-192. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1970, 157 s. Podp.: Jan Artur Bernard i jako współaut. J. Petecki. Adapt. radiowa: Radio 1971.
3. Telefonował morderca. [Opowiadanie]. Wwa: Iskry 1969, 45 s. Podp.: Jan Artur Bernard.
4. W połowie drogi. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 244 s.
5. Żmije złote i inne. [Powieść]. *Gaz. Zach.* 1971 nr 85-148. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1972, 175 s. Podp.: Jan Artur Bernard. Przekł. słowac.: 1975 (inf. autora).
6. Strefy zerowe. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 268 s. Wyd. 2 uzup. i popraw. tamże 1983. Przekł. słowac.: Hulové pásmo. [Przeł.] S. Drug. Bratislava 1976.
7. Ludzie z Gwiazdy Feriego. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1974, 210 s.
8. Tylko cisza. [Powieść]. Wwa: Iskry 1974, 246 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1986.
9. Operacja wieczność. [Powieść]. Wwa: Iskry 1975, 264 s. Wyd. 2 tamże 1988.

10. „Rubin” przerywa milczenie. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1976, 169 s. Wyd. 2 tamże 1982.

11. Messier 13. [Powieść]. Wwa: Iskry 1977, 257 s.

Przekł. węgier.: [Przel.] J. Cibok. [Budapest 1981].

12. Sola z nieba północnego. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1977, 273 s. Wyd. 2 tamże [1985].

13. X-1, uwolnij gwiazdy! ... [Powieść]. Wwa: NK 1977, 312 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Przekł. słowac.: X-1, neunăšaj hviezdy! [Przel.] F. Uváček. Bratislava 1987.

14. Kogga z czarnego słońca. [Powieść]. Wwa: Iskry 1978, 249 s.

15. Prosto w gwiazdy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1978, 251 s.

16. Królowa Kosmosu. [Powieść]. Wwa: NK 1979, 289 s.

17. Wiatr od Słońca. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 156 s. Wyd. 2 tamże 1985.

18. Bał na pięciu księżycach. [Powieść]. Wwa: NK 1981, 300 s. Wyd. 2 tamże 1988.

19. Pierwszy ziemianin. Bajka totalna. [Powieść]. Wwa: Iskry 1983, 192 s.

20. Tysiąc i jeden światów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 209 s. Wyd. 2 tamże 1991.

21. Tu Alauda z Planety Trzeciej. [Powieść]. [Kat.: Śląsk [1988], 214 s.

22. Tak, co przyszedł z góry. [Powieść]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1995, 300 s.

Nadto słuchowska radiowe, m.in.: Niespodziewany gość. Radio 1968. — Strzał w ogrodzie. Radio 1968. — Wspólniczka. Radio 1969. — „A.B.C.” ... dwadzieścia cztery. Radio 1978.

Przekłady

1. B.S. Martin: Krótkie życie Juffie Kane. [Powieść]. Przel.: ..., K. Petecka-Jurek. Kat.: Książ. 1997, 569 s.

2. D. Steel: Raz w życiu. [Powieść]. Przel.: ..., K. Petecka-Jurek. Wyd. 2 Kat.: Książ. 1997, 345 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — A. Niewiadomski: B.P. W: A. Niewiadomski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990.

A. Widera: Fantazja-przygoda. *Poglądy* 1975 nr 1 [rec.: Tylko cisza]. — W.P. Kwiatek: Zabawa z podtekstem. *Nowe Książ.* 1977 nr 11 [rec.: X-1, uwolnij gwiazdy! ...]. — B. Czarniawska: Rodzima science, importowana fiction, a może odwrotnie ... *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec. m.in.: Prosto w gwiazdy]. — J. Maruszewski: Nastolatki w kosmosie. *Nowe Książ.* 1979 nr 16 [rec.: Królowa Kosmosu]. — A. Wójcik, M. Engländer: Old Shatterhand na gwiazdnej prelii. W tychże: Budowniczości gwiazd. [T.] 1. Wwa 1980. — M. Oramus: Żebyś ty jeszcze gotować umiała ... *Prz. Techniczny* 1983 nr 32 [rec.: Strefy zerowej]. — E. Brzoza: Po przygodzie do gwiazd, czyli różne twarze Kosmosu. *Nowe Książ.* 1984 nr 9 [rec.: Ty-

siąc i jeden światów]. — M. Oramus: Wyposażenie osobiste. *Prz. Techniczny* 1984 nr 10 [rec.: „Rubin” przerywa milczenie]. — J. Świąder: Ufo w Górku. *Nowe Książ.* 1989 nr 5 [rec.: Tu Alauda z Planety Trzeciej].

J.Z.

PETELENZ-LUKASIEWICZ Jacek

zob. LUKASIEWICZ Jacek

PETERKIEWICZ Jerzy

zob. PIETRKIEWICZ Jerzy

PETERSOWA Zofia 1902-1955

Prozaik, tłumaczka, publicystka.

Urodzona 15 lipca 1902 w Warszawie; córka Norberta Majdego, architekta, i Eweliny z domu Rosental. Po zdaniu matury w gimnazjum Zofii Kurmanowej w Warszawie, studiowała psychologię oraz nauki ekonomiczne na Wyższych Kursach Społeczno-Handlowych. Skończyła też roczny kurs w Instytucie Higieny Psychiczej z uprawnieniami pielęgniarki społecznej. W 1921 wyszła za mąż za Fryderyka Petersa, pracownika firmy Schlenker. Od 1923 pracowała w Towarzystwie Opieki nad Więźniami, tzw. Patronacie, następnie została członkiem Zarządu Oddziału Warszawskiego i Zarządu Głównego Towarzystwa. Jako kurator prowadziła Dom Dziecka (dla dzieci więźniów) w Radości oraz dom poprawczy dla dziewcząt na Okęciu w Warszawie. Równocześnie od 1928 rozwijała twórczość literacką, tłumacząc z języka niemieckiego powieści i opowiadania. W tymże roku została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Była inspektorem objazdowym wszystkich oddziałów Patronatu, a przez jedenaście lat (do 1939) pełniła funkcję kuratora więzienia mokotowskiego w Warszawie. W 1933 za działalność społeczno-oświatową wśród więźniów otrzymała Złoty Krzyż Zasługi. Publikowała opowiadania, felietony i artykuły przeważnie o tematyce społecznej w *Kurierze Porannym* (1931-32), w redagowanym i wydawanym przez siebie *Tygodniku Kobiety* (1936) oraz w piśmie *Kobieta w Świecie i w Domu* (1937). Podczas okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie; poszukiwana przez gestapo za działalność społeczną, musiała się ukrywać. Kontynuowała twórczość literacką, przygotowując tomy opowiadań „Ścieżkami w głąb” (zniszczony w 1944) i „Światła we mgle”. W czasie powstania warszawskiego została wywieziona do obozu przejściowego, skąd uciekła po dwóch miesiącach. W marcu 1945 zamieszkała w Łodzi. W 1945-50 była kierownikiem Inspektoratu Kulturalno-Oświatowego „Czytelnika”, a w 1950-52 dyrektorem wojewódzkiego zarządu Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Rozwijała twórczość przekładową z języka rosyjskiego i niemieckiego, a także

twórczość oryginalną; opowiadania, artykuły, felietony drukowała w *Dzienniku Łódzkim* (1945-47), *Głosie Ludu* (1945-48), *Głosie Robotniczym* (1945-46, 1948) i w *Kronice* (1955-56). W 1952 podjęła pracę w rozgłośni Polskiego Radia w Łodzi, początkowo jako redaktor odpowiedzialny Redakcji Audycji Literackich, a od czerwca 1953 jako kierownik artystyczny tej rozgłośni. Była autorką licznych reportaży i słuchowisk radiowych. Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarła 8 grudnia 1955 w Łodzi; pochowana na Cmentarzu Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Światła w mgłę. Powst. 1942. Rkps, [69] k. Wspomnienia z dzieciństwa w formie 16 opowiadań. Rkps w Bibl. Nar. w Wwie.
2. Wrzesień Warszawy 1939. Reportaż. Wwa: E. Kuthan 1946, 168 s.
3. Odwet. Opowieści okupacyjne. Łódź: Księg. Nauk. 1947, 139 s.
Zawartość: Nieporozumienie; Odwet; Przełomowy dzień Burska; Raz nie tak; U zbiegu dni; Jak nazwać; Dzięki echom; Pogrzeb; Siły; Wybór.
4. Licyrzepa, duch gór. Bajka dla młodzieży. Wwa: Wiedza 1948, 129 s.

Przekłady

1. A. Munthe: Księga z San Michele. [Powieść autobiograficzna]. Przekł. z niem. ... powst. 1928. Wyd. Wwa: J. Przeworski 1933, 413 s. Wyd. nast.: tamże: toż wyd. 2, wyd. 3 1934, wyd. 4 1935, wyd. 5 1936, wyd. 6 1938; wyd. 8 [właśc. 7] Wwa: Galster, Lauter, Rutkowski 1946, wyd. 9 tamże 1948; wyd. 10 Wwa: Ex Libris 1948, wyd. 11 tamże; Kat.: Śląsk 1962, tamże 1963; wyd. 3 [!] Wwa: Pax 1973; wyd. 4 Kat.: Śląsk 1986; wyd. 2 [!] Wwa: Alfa 1993.
Inf. o powstaniu wg Z.P. (ank. 1953).
2. V. Baum: Ludzie w hotelu. Powieść. Wwa: Bibl. Groszowa 1930, 406 s. Wyd. nast.: T. 1-2. Wwa: Bibl. Kur. Pol. 1936; T. 1-2. Wil.: Bibl. Kur. Wil. 1936; Wwa: Bibl. Groszowa [ok. 1936]; przekł. porównany, popraw. i uzup. przekładem K. Szyszkowskiej Wwa: PIW 1986, wyd. 2 [!] tamże 1992.
3. V. Baum: Studentka. [Powieść]. *Nasz Prz.* 1930 nr 281-361; 1931 nr 1-25. Wyd. osob. Wwa: Alfa 1931, 264 s. Wyd. nast. tamże: 1935, 1938.
4. A. Thomas: Cathérine zostaje żołnierzem. [Powieść]. Wwa: Alfa 1931, 335 s.
5. S. Zweig: Maria Antonina. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1933, 498 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1939, wyd. 4 1948; Kat.: Śląsk 1984, tamże 1990.

6. I. Bunin: Wieś. [Opowiadania]. Wwa: J. Przeworski 1934, 321 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1959, tamże 1979.

Zawartość: Wieś; Suchydół.

Przedr. opowiadań: Suchydół, w: I.A. Bunin: Czara życia i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1957, — Wieś łącznie z opowiadaniem: Miłość Miti. Przeł. S. Pollak; Suchodoły. Przeł. J. Iwaszkiewicz pt. Wieś. Wwa: LSW 1985.

7. M. Jelusich: Juliusz Cezar. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1934, 446 s.

8. V. Baum: Plac Paryski. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Aktora 1935.

9. R. Katz: Pogodne dni wśród brunatnych ludzi. [Opowieść reportażowa]. Wwa: J. Przeworski 1935 [antydat. 1934], 268 s.

10. A. Schweitzer: Wśród czarnych na równiku. [Powieść]. Wwa: Świat 1935, 262 s. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Prenumeratorów Kur. Porannego 1938.

11. H. Fallada: Czyż nie ma powrotu? Powieść. T. 1-2. Wwa: M. Fruchlman 1936, 570 s. Wyd. nast. Wwa: MON 1958.

12. M. Jelusich: Don Juan. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1936, 389 s.

13. R. Katz: Włóczęga dookoła świata. [Reportaż]. Wwa: J. Przeworski 1936, 347 s. Wyd. 2 tamże 1938.

14. R. Katz: Iskrczący się Daleki Wschód. [Reportaż]. Wwa: J. Przeworski 1937 [antydat. 1936], 302 s.

15. E.C. Corti: Cesarzowa Elżbieta. [Biografia]. Wwa: J. Przeworski 1938 [antydat. 1937], 402 s.

16. R. Katz: Żniwo wędrowek. [Reportaż]. Wwa: J. Przeworski 1938, 306 s.

17. J. Knittel: Teresa Etienne. Powieść. Wwa: Powsz. Tow. Wydawn. 1939, 348 s.

18. J. Knittel: Wyzwolenie Teresy Etienne. Powieść. Wwa: Powsz. Tow. Wydawn. 1939, 319 s.
Ciąg dalszy poz. 17.

19. S. Zweig: Gwiazdy ludzkości. [Opowiadania]. Wwa: J. Przeworski 1939, 219 s. Wyd. nast. Wwa: Wiedza 1948.

20. S. Zweig: Magellan. [Powieść]. Wwa: J. Przeworski 1939, 358 s. Wyd. nast.: tamże 1949; Wwa: KiW 1957; wyd. 2 [!] Kat.: Śląsk 1984.

21. S. Zweig: Niecierpliwosć serca. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1939, 400 s. Wyd. nast.: wyd. popraw. Wwa: PIW 1963, tamże 1975, 1988; Wwa: Muza 1994.

22. J. Krymow: Statek Derbent. Powieść. *Głos Rob.* 1945 nr 13-128.

23. A. Seghers: Bunt rybaków z Santa-Barbara. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1950, 82 s. Przedr. w:

A. Seghers: Bunt rybaków i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1953, A. Seghers: Opowiadania. Wwa: PIW 1955.

24. A. Serafimowicz: Opowiadania. Wwa: KiW 1950, 312 s.

Zawartość: Kawka; Geśi; Szrapnel; Zwrotniczy; Kałuża zmij; Mały górnik; Zając; Bomby; Życie leśne; Mysie królestwo; Trzej przyjaciele; Szperacze; Halina; Dwie śmierci; Długos. — Przedr. części opowiadań: zob. poz. 32, 39.

25. L. Tołstoj: Wojna i pokój. [Powieść]. T. 1-4. Wwa: Czyt. 1950-1951, 444 + 469 + 493 + 434 s. Wyd. 2 T. 1-4. Tamże 1955.

26. M. Frischauf: Szary człowiek. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1951, 255 s.

27. D. Furmanow: Bunt. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 340 s.

28. D. Furmanow: Czerwony desant. [Opowiadania]. Wwa: MON 1951, 94 s.

29. I. Kratt: Droga do morza. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: KiW 1951, 86 s.

30. J. Mihaly: Obrońca brata swego. Powieść. Wwa: PIW 1951, 207 s.

31. N. Popow: Bitwa pod Borodino. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 146 s.

32. A. Serafimowicz: Na krze oraz inne opowiadania. Wwa: KiW 1951, 184 s.

Zawiera z poz. 24: Zwrotniczy; Kałuża zmij; Mały górnik; Bomby; Leśne życie. — oraz: Na krze; Wróbla noc; Pod ziemią; Nikita; Step i morze.

33. K. Stanisławski: Moje życie w sztuce. Wwa: KiW 1951, 429 s. Wyd. nast. w: K. Stanisławski: Piśma. T. 1. Wstęp: H. Szletyński. Przyp.: H. Bieniewski. Wwa: PIW 1954.

34. E.E. Kisch: Wylądowałem w Australii. [Reportaż]. Wwa: MON 1952, 314 s. Wyd. 2 tamże 1957.

35. M. Aleksiejew: Żołnierze. Powieść. Wwa: MON 1953, 298 s.

36. J. Breżan: Na miedzy rośnie zboże. [Opowiadania łużyckie]. Tłum. z niem. ... Wwa: Czyt. 1954, 221 s.

37. J. Breżan: Urodziny Krestana Serbina. [Powieść]. Tłum. z niem. ... Wwa: Czyt. 1954, 302 s.

38. H. Marchwitza: Powrót Kumiaków. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 512 s.

39. A. Serafimowicz: Utwory wybrane. T. 1-2. Tłum.: J. Brodzki, ... Wwa: PIW 1956, 602 + 584 s. Tu w tłum. Z.P. z poz. 24: w t. 1: Zwrotniczy; Mały górnik; Bomby; Życie leśne; Trzej przyjaciele; Dwie śmierci. — nadto: Na gapę; Zwiadowcy; Dryblas. — w t. 2: z poz. 24: Mysie królestwo; Halina.

40. H. Sichrowsky: Indie bez osłonek. [Szkice publicystyczne]. Tłum.: ..., M. Gero. Wwa: PIW 1957, 351 s.

Nadto (wg ankiety w ZLP z 1950) przekłady: Sz. Asz: Otucha ludu. Wyd. Wwa: J. Przeworski 1939 [nakład skonfiskowany przez prokuraturę]. — R. Katz: Wódka, kokaina i lamy. [Reportaż]. Wyd. Wwa: J. Przeworski. 1939 [nakład spalony we wrześniu 1939]. — E.C. Corti: Ród Wittelsbachów [gotowy nakład zniszczony przez Niemców w Drukarni Narodowej w Kr.], — oraz nie opublikowane z powodów politycznych: L. Haag: Garść prochu. Przekł. powst. w 1950 [złożony do wydawn. „Prasa Wojskowa”]. — Antonow: Rozmowy ze Stanisławskim. Przekł. powst. w 1951 [złożony do wydania w Inst. Sztuki Teatr.].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — Z. Petersowa, S. Pollak: O sztuce przekładu. *Tydzień* 1947 nr 2.

SWPP 1. — PSB (C. Gajkowska).

[Wrzesień Warszawa 1939:] [K. Beylin] (kar.b.): Literatura na usługach wspomnień. *Kur. Codz.* 1946 nr 34; [P. Jasienica] jas: Reportaż z dni krwi i chwały. *Tyg. Pousz.* 1946 nr 26; S. Lichański: Próba nowej prozy. *Wiś* 1946 nr 12; E. Szuster. *Kuźnica* 1946 nr 13; D. Szustrówna. *Książ i Kult.* 1946 nr 7/9; K. Truchanowski: Krystalizacja nowej prozy. *Głos Rob.* 1946 nr 104; J. Wyszomirski] *Wysz. Dz. Łódz.* 1946 nr 76. — G. Timofiejew. *Młodzi Idą* 1948 nr 25 [rec.: Licyrzepa]. — J. Koprowski: O tłumacze „Wojny i pokoju”. *Il. Kur. Poranny* 1950 nr 63. — Cz. Schabowski: Z.P. *Głos Rob.* 1950 nr 69. — [Marian Piechal] M.P.: Z.P. *Kronika* 1956 nr 1 [wspomnienie pośmiertne].

K.B.

PETRAŻYCKA-TOMICKA Jadwiga 1863-1931

Podpisywała utwory też nazwiskiem: Tomicka.

Pseud.: Matka.

Autorka szkiców literackich, publicystka.

Urodzona w 1863 w Kołtająewie (gubernia witebska) w Rosji; córka Józefa Petrażyckiego, uczestnika powstania styczniowego, i matki z domu Czarnocka; siostra prawnika i socjologa Leona Petrażyckiego. Uczyła się w Warszawie. Następnie przeniosła się do Lwowa. Wyszła za mąż za Józefa Tomickiego, inżyniera. Przez kilka lat pracowała jako nauczycielka języka polskiego i geografii w Zakładzie Naukowym dla dziewcząt Wiktorii Niedziałkowskiej. Rozwinęła działalność oświatową w Miejskich Zakładach Elektrycznych we Lwowie (których jej mąż był dyrektorem). Zorganizowała tam przedszkole, tzw. kooperatywę spożywczą, a w 1899 założyła dla pracowników Elektrowni Miejskiej bibliotekę i wypożyczalnię książek, które prowadziła do 1924. Debiutowała w 1901 artykułem pt. „Rodzina. Córki próżnujące”, opublikowanym w piśmie *Biesiada Literacka* (t. 51 nr 23; pod pseud. Matka). Od 1906 należała do Towarzystwa Szkoły Ludowej, współpracowała także przy założeniu kilku jego oddziałów w Galicji. W 1908 podjęła działalność w lwowskim oddziale Polskiego Związku Równouprawienia Kobiet Polskich, pełniąc funkcje przewodniczącej i wiceprzewodniczą-

cej oraz członka Komisji Rewizyjnej. W 1908 weszła w skład Komitetu Reformy, dążącego m.in. do przyznania kobietom biernego i czynnego prawa wyborczego. Pracowała również w Kobięcym Komitecie Pracy Oświatowej. W listopadzie 1911 doprowadziła do utworzenia Komitetu Polskiego w Międzynarodowej Federacji Związków Równouprawnienia Kobiet. Równocześnie, propagując ideę spółdzielczości wśród kobiet, założyła w kwietniu 1912 Ligę Kooperatystek Polskich. W 1913 brała udział w Międzynarodowym Kongresie Kobiet w Budapeszcie. Od tego czasu była stałą korespondentką z Polski w organie Międzynarodowej Federacji Związków Równouprawnienia Kobiet pt. *Jus Suffragii*. Szkice literackie, reportaże z podróży i artykuły dotyczące ruchu kobiecego ogłaszała od 1911 głównie na łamach lwowskich dzienników *Wiek Nowy* (1909-22), *Gazeta Wieczorna* (1911-13), w której prowadziła dodatek pt. *Przegląd Kobiety, Kurier Lwowski* (1913, 1915). Podczas I wojny światowej, w 1915 współdziałała w zorganizowaniu lwowskiego koła Ligi Kobiet, która m.in. opiekowała się rodzinami legionistów. W następnych latach doprowadziła do utworzenia oddziałów Klubu Politycznego Postępowych Kobiet we Lwowie (1921) i w Krakowie (1926), który został połączony w 1928 ze Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet (pod jej kierownictwem). Była skarbniczką lwowskiego ZZLP. Po przeniesieniu się w 1925 do Krakowa, pracowała w zarządzie Muzeum Etnograficznego na Wawelu oraz prowadziła stały dodatek pisma *Nowa Reforma* pt. *Głos Kobiety*. Współpracowała z Kołem Polskiego Stowarzyszenia Kobiet z Wyższym Wykształceniem i ze Stowarzyszeniem Służby Obywatelskiej w Krakowie. W 1930 była współorganizatorką polskiego udziału w międzynarodowej Wystawie Pracy Umysłowej w Nowym Jorku. W 1931 zainicjowała wydawnictwo seryjne pt. *Życiorysy Zasłużonych Kobiety*. Zmarła 17 lipca 1931 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szkice skandynawskie. Lw.: Gubrynowicz i Syn 1913, 171 s. Wyd. 2 Kr.: Gebethner i Wolff 1927.

Zawartość: Skandynawizm; Trzy genialne kobiety w literaturze szwedzkiej: 1. Fryderyka Bremer, 2. Selma Lagerlöf, 3. Ellen Key; Kongres w Kristianii; Storching; Od Eide do Gudvangen; Trondheim; Muzeum Thorvaldsena; Nowa Głiptoteka; Skodsborg; Helsingör-Elsinor.

2. Z dziejów kobiety polskiej. 4 odczyty. Lw.: Gubrynowicz i Syn 1914, 96 s.

3. W życiu i w literaturze. [Szkice]. Lw.: Gubrynowicz i Syn 1916, 142 s.

Zawartość: W życiu i w literaturze; Mija (Żeromski „Wierna rzeka”); Z powodu „Wiernej rzeki”; Marceli Prévost: „Listy do mężatki Frani”; Sylwetki z VII-go międzynarodowego kongresu kobiet w Budapeszcie w roku 1913; Kartka z historii ko-

biety skandynawskiej; Z dziejów kultury perskiej; Hojny dar. (P. Chmielowski: „Autorki polskie wieku XIX”, „Kobiety Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego”).

4. Biblia na Wawelu. [Szkice]. Kr.: G. Gebethner 1917, 108 s. Wyd. 2 tamże 1919.

Zawartość: Wilanów; Łazienki; Na tle wspomnień z Warszawy; Ci, którzy odeszli; Capri; Z Sorrento do Pesto: Tivoli; Willa Adrijana; Palatyn; Biblia na Wawelu.

5. Rozmyślenia o sztuce. [Szkice]. Lw.: Wydawn. Pol. 1918, 171 s. Wyd. 2 Kr.: Gebethner i Wolff 1929.

Zawartość: Sztuka nieodłączną towarzyszką ludzkości; Źródłem i celem sztuki jest życie; Sztuka a przyroda; Sztuka a etyka; Demokratyzacja sztuki; Sztuka narodowa; Sztuka a krytyka; Sztuka a nauka.

6. Konopnicka w świetle własnych utworów. [Szkic monograficzny]. Kr.: G. Gebethner i Ska 1920, 124 s.

7. Słowo i obraz. [Szkice]. Kr.: G. Gebethner 1921, 32 s.

Zawartość: Słowo i obraz; Raffaello Sanzio da Urbino; O sztuce japońskiej; „Wpływy rosyjskie na duszę polską”. (Książka M. Dziedziuchowskiego); Czynniki etyczne w utworach Żeromskiego.

8. Mistycyzm Konopnickiej. [Szkic]. Lw.: Lud. Spółdz. Tow. Wydawn. 1924, 19 s.

9. Kobieta w piśmiennictwie polskim (po rok 1863). [Szkic]. Kr.: W.L. Anczyc 1927, 36 s.

Podp.: Jadwiga Tomicka.

10. O „Żywych kamieniach”. [Szkice]. Kr.: Gebethner i Wolff 1928, 104 s.

Zawartość: 1. „Żywe kamienie” Wacława Berenta; 2. „Katedra Bogarodzicy w Paryżu” Wiktora Hugo; Pomniki; Smetek (Stefan Żeromski: „Wiater od morza”); W kraju ariów; Mistycyzm Konopnickiej [poz. 8].

11. W służbie obywatelskiej i w służbie społecznej. [Szkic]. Kr.: W.L. Anczyc 1929, 16 s.

Dot. Heleny Witkowskiej.

12. Dr Józefa Joteyko. [Szkic biograficzny]. Kr.: Wydawn. Stow. „Służba Obywatelska” 1931, 17 s.

13. Związek Równouprawnienia Kobiet we Lwowie. Przyczynek do historii równouprawnienia kobiet w Polsce. [Szkic]. Kr.: Gebethner i Wolff 1931, 32 s.

Przekład

1. L. Petrażycki: O prawa dla kobiet. Tłum. z jęz. ros. ... Lw.: Wydawn. Pol. 1919, 13 s.

Przekł. podp.: J. Tomicka.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (M. Tyrowicz).

W. Krzyżanowska: Nowe wydawnictwa. *Na Posterunku* 1917 nr 7 [rec.: W życiu i literaturze]. — [J. Dickstein-Wieleżyńska] J.D.: Piśmiennictwo polskie. *Tydz. Pol.* 1921 nr 24 [rec.: Konopnicka w świetle własnych utworów]. — [C. Walewska] C.W.: Z książek. *Bluszczy* 1926 nr 2 [rec.: Mistycyzm Konopnickiej; Biblia na Wawelu]. — [C. Walewska] C.W.:

Z książek. *Kob. Współcz.* 1927 nr 20 [rec.: Szkice skandynawskiej]. — J.Z.: Nowe wydawnictwa. *Lwów: Wiad. Muzycz. i Lit.* 1927 nr 5 [rec.: Kobieta w piśmiennictwie polskim] — I. Wieniewska: Z powieści. *Lwów: Wiad. Muzycz. i Lit.* 1928 nr 11 [rec.: O „Żywych kamieniach”]. — S. Bujak-Boguska: J.P.-T. (Wspomnienie pośmiertne). *Kob. Współcz.* 1931 nr 34. — Jadwiga Petrazycka-Tomiczka. (Rzeczniczka równouprawnienia kobiet). Kr.: P. Madejski 1932, 21 s. [Zawiera: H. Willman-Grabowska: Słowo wstępne; H. Witkowska: Praca społeczna i polityczna J.P.-T.; S. Tatarówna: J.P.-T. jako literatka i publicystka].

K.B.

PETRYKOWSKI Tadeusz 1921-1983

Pseud.: P. Tryk; „Paprzyca”; Szymon Paprzyca; T.P.; Tim Pet. Dramatopisarz, prozaik.

Urodzony 2 sierpnia 1921 w Kaliszu w rodzinie nauczycielskiej; syn Wacława Petrykowskiego i Zofii z Sikorskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. T. Kościuszki, a potem do Gimnazjum im. A. Asnyka w Kaliszu; w 1939 zdał maturę. W 1934-37 był członkiem ZHP, a od 1938 Komitetu Porozumiewawczego Młodzieży Demokratycznej w Kaliszu. Debiutował w 1938 opowiadaniem pt. „Śmierć dzięgi”, ogłoszonym w kaliskim czasopiśmie młodzieży szkolnej *Czyn i Słowo* (nr 1), publikował tu do 1939 (podp. też „Paprzyca”). W tym czasie napisał także minipowieść „Cztery zachody” (zaginęła). Po wybuchu II wojny światowej, wziął udział w kampanii wrześniowej 1939 w szeregach kaliskiego Batalionu Obrony Narodowej. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Kaliszu i pracował jako subiekt, a potem robotnik. Po zakończeniu wojny przeniósł się do Torunia, gdzie podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. Równocześnie pracował jako księgowy, a potem nauczyciel. Ożenił się z Marią Całkosińską. Po uzyskaniu w 1950 magisterium, był przez trzy lata bibliotekarzem w Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu. Od 1948 współpracował z rozgłośnią Polskiego Radia w Toruniu; w 1954-65 należał do kolegium redakcyjnego tej rozgłośni i ogłaszał audycje dla dzieci i młodzieży szkolnej, reportaże, a także recenzje teatralne. Publikował też opowiadania i felietony w miejscowej prasie, m.in. w *Nowym Torze*, *Gazecie Pomorskiej*, *Ilustrowanym Kurjerze Polskim*. W 1950-52 był sekretarzem Koła Młodych przy Oddziale Bydgoskim ZLP. W 1954-55 kierował zespołem teatralnym Okręgowego Szpitala Garnizonowego w Toruniu. W tym czasie zaczął pisać utwory dramatyczne i adaptacje dla teatrów lalkowych. Działal w terenowym Komitecie Frontu Jedności Narodu w Toruniu. W 1958 otrzymał nagrodę artystyczną m. Torunia. Od sezonu 1959/60 do 1967/68 był kierownikiem literackim Teatru Lalki i Aktora „Baj Pomorski” w Toruniu. W 1959 został członkiem ZLP. Od tegoż roku współpracował z tygodnikiem *Pomorze*,

w którym drukował opowiadania, wiersze i recenzje teatralne z lokalnych teatrów. W 1962 założył kabaret literacki Teatr Transadantyk przy Klubie ZMS „Iskra” w Toruniu. W 1963-64 był konsultantem artystycznym zespołu Czarne Berety przy Pomorskim Okręgu Wojskowym w Bydgoszczy. Od 1965 należał do SD; był zastępcą przewodniczącego komisji kultury Wojewódzkiego Komitetu (WK) SD w Bydgoszczy, współzałożycielem Koła SD Pracowników Kultury i Sztuki, Klubu Pisarzy SD im. B. Prusa, zastępcą kierownika Wydziału do Spraw Ideowo-Wychowawczych przy WK SD w Toruniu. W 1965-70 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Polskiego w Bydgoszczy, w 1971/72 Teatru Ziemi Pomorskiej w Grudziądzu, a w 1972-78 ponownie kierownika artystycznego Teatru Lalki i Aktora „Baj Pomorski” w Toruniu. W 1978 przeszedł na rentę. W 1979 współredagował w piśmie *Nowości* kolumnę pt. „Forum literackie”. Był stałym recenzentem teatralnym rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy. W ostatnich latach życia zajmował się głównie twórczością poetycką. Zmarł 29 marca 1983 w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Krzyż i jaszczurka. Sztuka historyczna w 5 obrazach. [Współaut.:] H. Bychowska. Praprem. Bydg., T. Ziemi Pomor. 1955. Druk fragm. *Pomorze* 1955 nr 1 s. 13-14.

Adapt. radiowa: Adapt.: K. Białek. Radio 1966.

2. [Pięć do zera] 5:0 dla Homera. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1956.

Inf. autora w liście do ZG ZLP z 1958.

3. Serwus Joanna. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1957.

Inf. jak w poz. 2.

4. Toruń. [Album]. Oprac. graf.: J. Muchorski. Red.: Z. Tyszcza-Kotecka. Wwa: SIT 1957, 135 s.

5. [Intermedia do sztuki:] G. Gozzi: Turandot. Tłum. E. Zegadłowicz. Wyst. Tor., T. Ziemi Pomor. 1959. Druk fragm. *Pomorze* 1959 nr 4 s. 3.

6. Karolinka. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1962, 98 s.

Zawartość: Karolinka; Czwartek cały w słońcu; Głód; Imieniny; Czarna róża; Siromacha; Rozkosz; Künstlerleben; Kariera szczeniaka; Krystyna i Ewa; Krzyk zielonej nocy; Nagrobek; Któręgokolwiek dnia; Brama; Uśmiech z ogłoszenia.

7. Podwodny alarm. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. przed 1962.

Wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki, Stołecznej Rady Nar. w porozumieniu z ZLP na sztukę lalkową w 1964.

8. Piernikowy błazen. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomor.” 1965. TV 1967.

Przełt. ros.: Wyst. Moskwa, T. Lalek „Zavronok” 1970.

9. Śpiąca królewna. [Utwór dramatyczny dla dzieci; współaut.:] S. Płonka-Fischer. Praprem. Bydg., T. Pol. 1965.

10. Licho z Gardna. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. przed 1971. Praprem. Słupsk, T. Lalki „Tęcza” 1974.

II nagroda w konkursie T. Lalki „Tęcza” w Słupsku na pełnospektaklową sztukę lalkową w 1971.

11. Słońce w kropce. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem., Wr., T. Lalek 1973.

Inne wersje tytułu: Gdy słońce było w kropce; Spisane z księżyca.

12. Profesor Filutek sądzi. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomor.” 1977.

Podp.: Szymon Paprzyca.

13. Kto wie, czy był Poświst Niezguła. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. przed 1983.

Wyóżnienie w konkursie na widowisko dla dzieci o tematyce związanej z Toruniem z okazji 750-lecia miasta w 1983.

14. Nabój dla kaprala. [Powieść]. Łódź: WL 1983, 198 s.

Podp.: Szymon Paprzyca.

15. Toruń niewiarygodny. Tor.: Toruńskie Tow. Kultury 1983, 88 s.

Praca dot. historii Torunia.

16. Płonące kamienie. [Wiersze]. Powst. ok. 1983. Wyd. Kalisz: Woj. Dom Kultury 1988, 14 s.

17. Pod drzwiami. [Wiersze]. Powst. ok. 1983. Wyd. Wybór i red.: J. Kryszak. Tor.: Toruńskie Tow. Kultury 1994, 30 s.

Adaptacje

1. F. Milciński: Przygody gwiazdki. Przeł. H. Hiriakow. Adapt. ... Wyst. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomor.” 1963.

2. J. Vladislav: Znaleziony kufer. Przeł. i oprac. ... Wyst. Nowa Huta, T. Lud. 1968.

Prace redakcyjne

1. [Czwarty] IV Festiwal Teatrów Polski Północnej Toruń 8-21 czerwca 1962. Red. ... Tor. 1962, 60 s.

2. [Trzeci] III Festiwal Teatrów Lalek Polski Północnej Toruń 8-13 VI 1962. Red. ... Tor. 1962, [24] s.

3. Festiwal teatrów Polski Północnej. Kom. red.: E. Csató i in. Red. tekstów ... Wwa: WAI F 1963, 61 s.

Tu także T.P.: Kronika, s. 34-48.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975. — SWPP 2 (A. Szałagan). — RL 1983 (A. Biernacki).

[Karolinka:] J. Speina. *Pomorze* 1963 nr 2; H. Vogler: Pistolet startera. Zdemaskowana współczesność. *Życie Lit.* 1963 nr 15. — J. Speina: T.P. *Pomorze* 1970 nr 16. — S. Melkowski: T.P. *Warm. i Mazury* 1983 nr 16. — J. Rochowiak: T.P. *Fakty* 1985 nr 39. — M.M. Kozłowski: Tam każdy ptak był swój, kaliski ... *Ziem. Kalis.* 1986 nr 51/52.

A.Sz.

**PĘDZIŃSKI Zbigniew
1928-1967**

Pseud.: J.P.; Jan Celer; Jan Stefański; js.; p; T. Faytt; Tytus Faytt; Z.P.; Zb.; Zb.P; ZP.
Krytyk literacki.

Urodzony 7 kwietnia 1928 w Sierakowie Wielkopolskim; syn Władysława Pędzińskiego, urzędnika państwowego, oraz Marii z domu Faytt (primo voto Pieńkowska). Był chory od urodzenia na chorobę Little'a (porażenie mięśni rąk i nóg oraz strun głosowych). Mieszkał kolejno w Międzychodzie i w Poznaniu. W czasie okupacji niemieckiej wysiedlony z Poznania, w 1940 zamieszkał w Siedluchach, gdzie uczył się na tajnych kompletach Gimnazjum Ogólnokształcącego im. B. Prusa. W 1946 powrócił do Poznania i kontynuował naukę w IV Państwowym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. św. Marii Magdaleny; w 1947 zdał maturę. Następnie rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Poznańskim; uczęszczał też na seminaria z filozofii i socjologii. W 1948-49 był słuchaczem Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Poznaniu. Od 1950 otrzymywał stypendium naukowe Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki. W 1951 uzyskał dyplom magistra. W 1953 ożenił się z Danutą Koszewską, polonistką. Debiutował w 1952 recenzją książek Wacława Kubackiego „Arcydramat Mickiewicza” i „Palmira i Babilon”, opublikowaną w *Przeglądzie Powszechnym* (nr 3). Ogłaszał liczne recenzje i artykuły m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1953-58), *Dziś i jutro* (1954-56; podp. też Z.P.), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1954-56). W 1955 został członkiem ZLP. W tymże roku rozpoczął pracę w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN; tu pod kierunkiem prof. Zygmunta Szweykowskiego brał udział w przygotowywaniu edycji komedii Józefa Blizińskiego, a w 1962 był zatrudniony na stanowisku adiunkta dokumentacji naukowej. Równocześnie rozwijał twórczość krytycznoliteracką oraz publicystyczną (obejmującą m.in. problematykę religijną, moralną i rehabilitacji inwalidów). Publikował w *Kamieniu* (1956-67), *Twórczości* (1956-67), *Ilustrowanym Kurierze Polskim* (1957-63), *Pomorzcu* (1957-67), *Przewodniku Katolickim* (1957-67; podp. też T. Faytt), *Za i przeciw* (1957-61), *Więzi* (1958-67), *Współczesności* (1958-67), *Homo Dei* (1959-66; tu stała współpraca pod pseud.: Jan Celer, Tytus Faytt), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-67), *Literach* (1964-67) i w *Odrze* (1964-67). Jako

krytyk i felietonista współpracował z Polskim Radiem. Był działaczem katolickim związanym z poznańskim oddziałem *Więzi*. Współpracował z wydawnictwem „Pallottinum”, przygotowując bibliografię zawartości polskich czasopism katolickich w PRL. Zmarł 8 kwietnia 1967 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Historia dziesięciozłotkowca w Polsce. Powst. 1954.

Praca wykonana na zlecenie IBL. Masz. w Bibl. IBL.

2. Dalecy i bliscy. Szkice literackie. Pozn.: Pallot. 1957, 258 s.

Zawartość: Przedmowa. — Spotkanie z Bogiem: Zagadnienie literatury katolickiej; Przeciw sloganom w katolicyzmie [A. Gotbiew: Listy do przyjaciela]; W poszukiwaniu tajemnicy świętości [M. van der Meersch: Mata święta Teresa]; Spotkanie z Bogiem [P. Lagerkvist: Barabaszy]; Rozważania nad „Krystyną córką Lavransa” [S. Undset]; Każdy ma prawo do człowieczeństwa [R. Schneider: Oskarżenie]; Walka o prawdę własnego życia [G. Bernanos: Zakłamanie; Radość]; Antropologia w paradoksach [G.K. Chesterton: Żywy człowiek]; Chrześcijańskie źródła postępowości Mickiewicza; Ewolucja poetycka Jerzego Lieberta; Liryka religijna Kazimierza Iłkowińskiego; Nad krzyżowymi kronikami Zofii Kossak; Człowiek wśród dzieł [H. Malewska: Żelazna korona]; Aluzja do współczesności [W.J. Grabski: Rapsodia świniacka]; Opowiadania Jerzego Zawieyskiego; Sekret miłości [J. Krzysio: Sekret]. — Pisarze wśród wojen: Dwudziestolecie. [Z. Uniłowski: Dwadzieścia lat życia]; Przed potopem [W. Pietrzak: Lot jaskółek]; O krok od Sienkiewicza [dot. K. Pruszyńskiego]; Strzępki czasów pogardy [T. Konwicki: Rojsty; T. Różewicz: Opadły liść]; Inteligent a sprawa polska [J.J. Szczepański: Portki Odysasa; Polska jesień]; Poprzedz trudny, ludzki konflikt [dot. Z. Nałkowskiej]; Porachunki z rzeczywistością [dot. J. Putramenta]; Świadek swojej epoki [dot. A. Rudnickiego]; Samotność przed świtem [dot. J. Andrzejewskiego]. — Przeklęta i jedyna: Nad okrucami lirycznej wazy [dot.: Antologia liryki greckiej]; Któżaś to miłość poety? [dot. L. Staffa]; Nowe treści i dawna poetyka [K.A. Jaworski: Wiersze wybrane 1939-1945]; Poeta i nieśmiertelność [dot. M. Jastruna]; Smutna poezja [dot.: Najwybitniejsi poeci emigracji współczesnej. Antologia]; Gniotąca lekkość pozoru ... [Z. Herbert: Struna światła].

3. Eksmisja z Olimpu. Wstęp: T. Mazowiecki. *Więź* 1967 nr 11/12 s. 9-43; nadb. Wwa 1967.

Teksty z nie dokończonego tomu szkiców krytycznych. Zawartość: [Wstęp autora]. — Dookoła „złotego ciela” realizmu, Odmawiając sprawiedliwości widzianemu światu, Tematy „okresu minionego”.

4. Z notatnika szeregowego recenzenta. Wybór i postł.: J. Łukasiewicz. Pozn.: WP 1971, 197 s.

Szkice i recenzje druk. w czasopiśmie w l. 1954-1967. Zawartość: 1. Świadek swojej epoki: Non omnis moriar? ... [J. Iwaszkiewicz]; Dramaturgia Jerzego Zawieyskiego; Syn ziemi [W. Bąk]; Świadek swojej epoki [poz. 2]; Kartki na wietrze [A. Rudnicki: Pył miłosny (Niebieskie kartki)]; Gdzieś w Polsce [T. Konwicki: Sennik współczesny; W. Mach: Agnieszka córka Kolumba]; Mocując się z konterfektem [J.J. Szczepański: Motyl]; Uroki agnostyka [K. Brandys: Romantyczność]; Listy do pani Z.; Rozbiór człowieka [K. Brandys: Sposób bycia]; Kleśki polskiego outsidera [R. Bratny: Szczyśliwi torturowani]. — 2. Krytyk na co dzień: O krytyce i krytykach; Krytyk na co dzień [W. Maciąg: Opinie i wroźby]; Literatura i krytyk [S. Lichański: Literatura i krytyka]; Recenzja zazdrośna [S. Zieliński: Wycieczki balonem, No 2]; Agonia liberata [A. Sandauer]; Drogę i rozdroża krytyka [A. Rogalski: Literatura i cywilizacja];

Profile i preteksty]; W kręgu literackiej apologetyki [Z. Lichniak: Szkic do portretu J. Dobraczyńskiego]; Dokoła Wojtka (Rzecz o Wojciechu Żukrowskim); Literacka topografia. — 3. Powieść dnia powszedniego: Samotność nie jest banałem [B. Kogut: Kalina]; I coś dalej, dobry człowieku? [L. Prorok: Grzechy dobrych ludzi, Drabina Jakubowa]; Polskie, ludzkie sprawy [L. Dowgielewicz: Krajobraz z topola]; Borykając się z tematem [J. Gałuszka: Na drogach czasu]; Tęsknoty do spełnienia [R. Samsel: Tęsknota dorosłych]; Uczą i piszą [E. Góra, F. Kirlo-Nowaczyk]; Rybak o rybakach [A. Necel: W pogoni za ławicami]; Czy zarządzić rejonizację powieści obyczajowej?; Baryka staje się Dułskim [A. Zeyland: Czas przeszedł obok]; Nad czasopismami Stanisława Jerzego Leca. — 4. W kręgu debiutów: Znaki tęsknoty [M. Nowakowski: Ten stary złodziej]; Ze słownika literackiego epoki [M. Patkowski: Skorpiony]; Kleśka narcyza [K. Kleczkowska: Jutro nie będę tajemnicą]; Debiut debiutowi nierówny [E. Stachura: Jeden dzień]; Mocując się z krzepą [M. Pilot: Sień; Opowieści świętojańskie]; Od czego uciec nie można [B. Fac: Ucieczka niedaleko]; Szukając [E. Balcerzan: Pobyt]; Powieść poetycka [B. Latawiec: Nie wdziałam tak długiej chorągwi]; Ubaw po pachy [K. Orłoś: Koniec zabawy]. — Eksmisja z Olimpu. Tematy „okresu minionego” [poz. 3].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1967.

SWPP 2 (A. Szałagan). — PP (A. Szałagan). — PSB (J. Łukasiewicz). — RL 1968 (J. Chudek).

[Dalecy i bliscy:] Z. Jastrzębski: O krytyku. *Kamena* 1957 nr 7/8; J. Ziomek: Bezdroża krytyki doktrynerskiej. *Tyg. Zach.* 1957 nr 24; S. Blaut: Dzień powszedni krytyka. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 8. — P. Bystrzycki: Z.P. *Nurt* 1967 nr 6. — L. Prorok: Z.P. *Współczesność* 1967 nr 9. — A. Siemianowski: Z.P. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 23. — [Z notatnika szeregowego recenzenta:] K. Nowicki: Nieodczytanie krytyka. *Tyg. Kult.* 1971 nr 48; T.J. Żółciński: Pożegnanie z krytykiem. *Współczesność* 1971 nr 23; K. Dylbiak: K.D.: Notatnik heroicznego recenzenta. *Twórczość* 1972 nr 1; S. Lichański: Pożegnanie z Z.P. *Więź* 1972 nr 4; L. Prorok: Przypomnienie krytyka. *Odra* 1972 nr 2; E. Szonert: Notatnik krytyka. *Kierunki* 1972 nr 13; M. Sprusiński: Przypomnienie Zbyszka. *Literatura* 1978 nr 1. — A. Siemianowski: Przewyższył samego siebie. W: Byli wśród nas. Pozn. 1978.

K.B.

PIASECKA Zofia

zob. POSMYSZ Zofia

PIASECKI Jan
1913-1985

Imiona metrykalne: Jan Dobroslaw.

Pseud.: J.P.; (J.P.); Jadwiga Piasecka; (P); Zygmunt Milanowicz.

Autor powieści dla młodzieży i utworów dramatycznych.

Urodzony 13 lutego 1913 w Warszawie; syn Franciszka Piaseckiego, krawca, i Bronisławy z Bartosiaków. Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Zamoyskiego, a następnie do Gimnazjum im. J. Poniatowskiego w Warszawie. W 1931 zdał maturę i rozpoczął studia na polonistyce i romanistyce Uniwersytetu Warszawskiego; w 1935 uzyskał magisterium w zakresie filologii polskiej. Następnie uczestniczył w dwuletnim studium doktoranckim prowadzonym przez prof. Józefa Ujejskiego; zamierzonej monografii o Józefie Błazińskim nie napisał. W 1937 ukończył Prywatną Jednoročną Koedukacyjną

Szkołę Bibliotekarską Zarządu Miejskiego m.st. Warszawy i w następnym roku zaczął pracować w wypożyczalni Biblioteki Publicznej. Debiutował w 1938 opowiadaniem pt. „A la Proust”, wydrukowanym (pod pseud. Jadwiga Piasecka) w tomie pt. „Staroświecki sklep”, zawierającym utwory nagrodzone w konkursie ogłoszonym przez *Wiadomości Literackie* i firmę cukierniczą E. Wedel. W tym czasie rozpoczął współpracę z dwumiesięcznikiem *Przewodnik Literacki i Naukowy*. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i po zamknięciu Biblioteki Publicznej pracował od 1940 w Dzielnicowym Biurze Zarządu Miejskiego m.st. Warszawy jako inspektor aprowizacyjny. Po upadku powstania warszawskiego przebywał w Pruszkowie. Uczestniczył w akcji zabezpieczania i wywożenia z Warszawy zbiorów muzealnych i bibliotecznych. W marcu 1945 podjął ponownie pracę w Bibliotece Publicznej w Warszawie, jako kierownik Działu Uzupelnień. Będąc pełnomocnikiem Ministerstwa Oświaty, uczestniczył w sprowadzeniu wywiezionych przez okupanta księgozbiorów bibliotek warszawskich oraz m.in. w zabezpieczaniu bibliotek podworskich. Równocześnie w 1945-49 pełnił funkcję sekretarza generalnego reaktywowanego po wojnie Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. W 1946-49 wchodził w skład zespołu redakcyjnego kwartalnika *Przewodnik Literacki i Naukowy*, w którym publikował recenzje. Od 1947 należał do PPS (od 1948 PZPR). W 1948-49 studiował w Państwowej Wyższej Szkole Higieny Psychicznej w Warszawie. W 1949 rozpoczął pracę w Polskim Radiu jako kierownik Redakcji Prozy; przez krótki czas był sekretarzem Redakcji Słuchowisk, współorganizował Program III. Pisał liczne audycje literackie. Od lipca 1949 do marca 1950 był redaktorem miesięcznika *Bibliotekarz*. W 1960 ożenił się z Zofią Posmysz, prozaikiem, autorką słuchowisk radiowych. W 1965 został członkiem ZLP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1969) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarł 10 marca 1985 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mikołaj Kopernik. (Sceny z życia): W Podwawelskim Grodzie; Mąż wolnego ducha; W Lidzbarcu. *Pr. Świetl.* 1953 nr 6-9.

Uwagi insc. R. Matlaka, tamże nr 6 s. 102-103.

2. Spotkamy się „Pod Parasolami”. Wodewil w 6 odsłonach. Teksty piosenek: B. Ostromecki, R. Sadowski, Z. Zawadzka, S. Ziembicki. Muz.: W. Szpilman, H. Swolkień, J. Wasowski. Uwagi insc.: Z. Wiktorczyk. Wwa: Czyt. 1953, 98 s.

3. W Gołkowie straszny. Wodewil. Teksty piosenek: Z. Kuniński, ..., Z. Wiktorczyk. Muz.:

W. Szpilman. Uwagi insc. oprac. Z. Wiktorczyk. Wwa: Czyt. 1953, 105 s.

Wyst. przez zespoły amatorskie.

4. Portret z konwalia. [Powieść biograficzna o M. Koperniku]. Wwa: NK.

[T. 1]. Portret z konwalia. 1956, 339 s.

T. 2. Fromborskie niebo. Powst. przed 1959.

Wyd. łącznie pt. Portret z konwalia. T. 1. Italska wiosna; T. 2. Fromborskie niebo. 1959, 342 + + 516 s. Wyd. nast. w 1 tomie tamże: wyd. 3 1967, wyd. 4 1973.

Przekł. czes.: Podobizna s konvalinkou. [Przeł.] R. Vyhřal. Praha 1977.

5. Skrzyżowane berła. [Powieść historyczna dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 342 s.

6. Tymeek wieloryb. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1964, 232 s.

Przekł. ros.: Tymeek-kit. [Przeł.] A. Taran. Moskwa 1968. — ukr.: Tymeek-kit. [Przeł.] Je. Rytvienko. Kij 1983.

7. Zakopany miecz. [Powieść]. Wwa: NK 1971, 294 s.

8. Człowiek za drzwiami. [Powieść]. Wwa: Iskry 1982, 288 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974. — SWPP 2 (A. Szalagan).

[Portret z konwalia:] W. Blachut: Portret aż nadto wyrazisty. (Powieść biograficzna o Koperniku). *Życie Lit.* 1959 nr 19; J. Broszkiewicz: Konwalia i dydaktyka. *Prz. Kult.* 1959 nr 37; J.E. Plomiński: Renesans Kopernika we współczesnej prozie polskiej. *Życie i Myśl* 1960 nr 11/12; J. Żylińska. *Nowa Kult.* 1960 nr 30. — W Blachut: Powieść o krakowskiej Akademii. *Życie Lit.* 1961 nr 35 [rec.: Skrzyżowane berła]. — D. Walczak: By sięgali po miecz. *Nowe Książ.* 1972 nr 7 [rec.: Zakopany miecz]. — [Człowiek za drzwiami:] J. Koprowski: Kara za zdradę. *Perspektywy* 1983 nr 28; J. Termer. *Polonistyka* 1983 nr 5. — K. Kolińska: Janek. *Stolica* 1985 nr 17.

J.Z.

PIASECKI Sergiusz

1901-1964

Pseud. konspir.: Kira; Konrad; Suez.
Powieściopisarz.

Urodzony 1 kwietnia 1901 w Lachowiczach (pow. Baranowicze) na Białorusi; nieślubny syn zruszczonego Polaka, Michała Piaseckiego, naczelnika poczty rosyjskiej, i Klauдії Kukałowicz, służącej, której nazwisko nosił do jedenastego roku życia. Wychowywany przez ojca, posługiwał się wyłącznie językiem rosyjskim i uczęszczał do rosyjskich gimnazjów najpierw w Mińsku Litewskim i Bobrujsku na Białorusi, a następnie w głębi Rosji we Włodzimierzu nad Kłajmą i Pokrowie. W okresie nauki szkolnej podejmował pierwsze próby pisarskie w języku rosyjskim. Jako uczeń siódmej klasy za pobicie inspektora gimnazjum i gospodarza klasy trafił do więzienia dla nieletnich, skąd uciekł do Moskwy, gdzie uczestniczył w wypadkach rewo-

lucji październikowej. Zwerbowany do białoruskiej antybolszewickiej organizacji Zielony Dąb, przeniósł się do Mińska, w sierpniu 1919 walczył po stronie zajmujących miasto oddziałów polskich i został ranny. Następnie przyjechał do Warszawy, gdzie ukończył dziewięciomiesięczny kurs Szkoły Podchorążych Piechoty. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920, walcząc po stronie polskiej w ochotniczych formacjach białoruskich. Zdemobilizowany w maju 1921, w sierpniu 1922 został agentem cywilnym polskiego wywiadu wojskowego, tzw. II Oddziału, na terenie Związku Radzieckiego, głównie radzieckiej Białorusi. Jednocześnie zajmował się działalnością przemysłową, stanowiącą początkowo alibi dla działań szpiegowskich. Po starciach band przemysłowych spędził 21 miesięcy w więzieniu w Nowogródku. Ranny w innej bójce przemysłowej ponownie trafił do więzienia i w 1926 został wydany z wywiadu. Starał się o wyjazd do Legii Cudzoziemskiej, ale na przeszkodzie stanął fakt, że był oficerem rezerwy. Ubiegał się także o pracę w wywiadzie francuskim, ale nie został przyjęty. Za udział w napadzie na kolejkę konną w pobliżu Waliszek na trasie Lida-Grodno w jesieni 1926, został skazany przez sąd doraźny w Wilnie na karę śmierci przez rozstrzelanie, zamienioną następnie w wyniku wstawiennictwa II Oddziału na 15 lat więzienia. Przebywając w więzieniach kolejno w Rawiczu, Koronowie i na Świętym Krzyżu, opanował biegle język polski i w 1934 rozpoczął twórczość literacką, pisząc powieści „Piąty etap” i „Droga pod mur” (późniejszy tytuł „Żywot człowieka rozbrojonego”); artykuły i fragmenty powieści były publikowane w 1937 w czasopiśmie *Slowo, Sygnaly, Wiadomości Literackie*, a w 1938 w tygodniku *Comoedia*. Dzięki interwencji grona pisarzy, z Melchiorom Wańkiewiczem na czele, został przedterminowo zwolniony z więzienia 2 sierpnia 1937. Chory na gruźlicę, nabytą w więzieniu, leczyl się w Otwocku, a następnie w Zakopanem. Od grudnia 1937 do marca 1938 mieszkał u Wandy z Wołowiczów Roycewiczowej w majątku Rohotna w Nowogródzkim. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 został przydzielony jako oficer do Korpusu Ochrony Pogranicza. Następnie przebywał na Wileńszczyźnie, ukrywając się. W czasie okupacji niemieckiej był członkiem Związku Walki Zbrojnej, a później AK (w stopniu podporucznika, pseud.: Kira, Konrad, Suez), działał w egzekutywie wykonującej wyroki śmierci wydane przez podziemne sądy (sam wyroków nie wykonywał). W 1943 został odznaczony przez dowództwo AK Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami za odwagę w akcji. Po wojnie, 30 kwietnia 1946 pod nazwiskiem Jan Tomaszewicz, a później Aleksander Kisielewski, nielegalnie wyjechał z Polski i przez Czechosłowację i Niemcy, gdzie w obo-

zie przejściowym w Meppen spędził dwa tygodnie, dotarł do Włoch. Przebywał w ośrodkach 2. Korpusu Polskiego w Como, Cadenabia i Belagio. We wrześniu 1946 rozpoczął starania o oficjalne przyjęcie do 2. Korpusu we Włoszech, jednak spotkał się z odmową Komendy Wojskowej w Rawennie. Dzięki pomocy M. Wańkowicza, późną jesienią 1946 wypłynął okrętem wojskowym wraz z żołnierzami 2. Korpusu z Neapolu do Glasgow. Zatrzymał się w przejściowych obozach wojskowych w Bury, Blackpool, a później w Oulton. Zdemobilizowany w sierpniu 1947, zamieszkał w Londynie. W tymże roku został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1948 odbył podróż do Holandii, na zaproszenie dyrektora jednej z rozgłośni radiowych. W 1953 przeniósł się do Hastings, a w kwietniu 1955 osiadł na stałe w St. Leonards-on-Sea w hrabstwie Sussex. Utrzymywał się z pracy fizycznej. Publikował fragmenty prozy i artykuły w prasie emigracyjnej, m.in. w londyńskich czasopiśmie *Wiadomości* (1947-58), *Życie* (1952), *Tydzień Polski* (1960-61), a także w wydawanych w Stanach Zjednoczonych piśmie *Dziennik Polski* i *Tydzień Polski*. W 1958 wystąpił ze Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie na znak protestu przeciw nagrodzie dla Czesława Miłosza. Od początku 1964 przebywał w szpitalu w St. Leonards-on-Sea, następnie w lecznicach londyńskich i w polskim szpitalu w Penley w Walii, gdzie zmarł na raka 12 września 1964; pochowany na St. Helen's Borough Cemetery w Hastings (Sussex).

TWÓRCZOŚĆ

1. Piąty etap. [Powieść]. Powst. 1934. Wyd. Wwa: Rój 1938, 406 s. Wyd. 2 tamże 1938.

Wyd. w skrócie łącznie z Bogom nocy równi zob. poz. 4.

Inf. o dacie powstania wg: R. Demel: *Sergiusz Piasecki 1901-1964. Życie i twórczość*. Tencarola 1986.

Ciąg dalszy zob. poz. 4.

Przełt.: duń.: Graensen. Af en Spions Dagbog. [Przeł.] E. Westh Neuhard. København 1943, — hiszp.: La quinta etapa. [Przeł.] G. i L. Gossé. Barcelona [1948], — szwedz.: Femte etappen. [Przeł.] E. Anckarsvärd. Stockholm 1939, — włos.: Wyd. łącznie z przełt.: Bogom nocy równi zob. poz. 4.

Adapt. radiowa fragm. powieści: Radio (Kat.) 1938.

2. Żywot człowieka rozbrojonego. Opowieść. Powst. 1934. Wyd. Londyn: B. Świdorski 1962, 396 s. Wyd. nast. Wwa: Libra 1990.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1. — Pierwotny tytuł: Droga pod mur.

Przełt.: hiszp.: Peor que en el frente. [Przeł.] M.T. Toral. Mexico 1963, — holend.: Onderwereld. [Przeł.] W.A. Mayer. Hoom 1967, — niem.: Strassenballade. [Przeł.] H. Goerke. Köln 1960, — włos.: Peggio che al fronte. [Przeł.] M. Czubek Grassi. Milano 1958.

3. Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy. [Powieść]. Powst. 1935. Wyd. Wwa: Rój 1937, 410 s. Wyd.

nast.: tamże; wyd. 2 1937, wyd. 3 z przedm. M. Wańkownicza 1938; Londyn: Gryf 1947; [wyd. zmien.] Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1969; Kr.: „X” 1987; [Kr.:] Cracovia 1990; z notami i posł. W. Boleckiego Wwa: Świat Książki 1994. Przedr. zob. poz. 15.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

Przekł.: ang.: *Lover of the Great Bear*. [Przeł.] J. Mann. London 1938, — czes.: *Mileneec hvázd*. [Przeł.] J. Janouch. [Cz.] 1-2. Praha 1938; Zurich 1980, — duń.: *Under Karlsvogen*. [Przeł.] E. Westh Neuhard, R. Heltberg. København 1939, — franc.: *L'amant de la Grande Ourse*. Paris [1940]; [Przeł.] J. Kochan. Montricher 1992, — hiszp.: *El enamorado de la Osa Mayor*. [Przeł.] J. Farrán y Mayoral. Barcelona 1944, wyd. nast. tamże: 1955, 1969, 1971, 1973, 1974, 1979, 1980 [właśc. 1979], 1982, 1986, — holend.: *Waar het vrije leven lokt*. [Przeł.] W. Tokarski. Amsterdam 1948, — litew.: [Przeł.] J. Petrenas, P. Tanulis. [Przekł. powst. przed 1939, nie wydany z powodu wybuchu II wojny światowej], inf. autora, — niem.: *Der Geliebte der Grossen Bärin*. [Przeł.] G. Walzel. Köln 1957, wyd. nast.: Stuttgart [1958], Hamburg 1959, Frankfurt am Main 1961, Wien 1961, Köln 1962, München 1963, tamże 1971, Köln 1975, München 1978, Köln lok. 1979], tamże: 1986, 1996, — norw.: *I pakt med Store Bjørn*. [Przeł.] G. Leistikov, M. Dahl. Oslo 1940, — szwedz.: *Under Karlavagnen*. [Przeł.] E. Söderberg. Stockholm 1938, — włos.: *L'amante dell'Orsa Maggiore*. [Przeł.] E. Bocca Radomska, G.G. Severi. [Przedm.] M. Wańkownicza. [Milano] 1942, wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1942, [wyd. 3] 1942, 1944, 1945, 1946, 1948, 1949, 1953, 1954, 1955, 1957, 1960, 1964, 1965, 1970, 1971, 1973, 1974, 1983. — Według inf. autora ogółem przekłady na szesnastu językach.

Adapt.: film.: *Scenariusz: Vancini*. Ekran. (Włochy) 1972, — tv: serial (7 odcinków). Reż.: A.G. Majano. Tv (RAI, Włochy) 1983.

4. *Bogom nocy równi*. [Powieść]. Powst. 1938. Wyd. Wwa: Rój 1939 [antydat.: 1938], 369 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; Gdańsk: Graf 1989; Kr.: „X” 1989; Wwa: Gryf* 1989. Przedr. zob. poz. 15.

Wyd. w skrócie łącznie z Piąty etap [poz. 1] pt. *Bogom nocy równi*. Londyn: Modern Writing 1950, 416 s.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

Początek zob. poz. 1.

Przekł.: szwedz.: *Mörkrets makter*. [Przeł.] E. Anckarsvärd. Stockholm 1940, — włos.: *Wyd. łącznie z przekł. poz. 1 pt. La spia*. [Przeł.] S. Tronzano Usiglio. Milano 1955, wyd. nast. tamże 1956. — Według inf. autora również przekł. hiszp.

5. *Jabluszeko*. [Powieść]. Powst. 1941-1944. Wyd. Rzym: Inst. Lit. 1946, 257 s. Wyd. nast. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Cz. 1, cz. 2 i 3 zob. poz. 6, 7.

Przekł.: franc. zob. poz. 7, — hiszp.: *La canción de los landrones*. [Przeł.] L. Wróbel Rzedowski. Barcelona 1954, — włos.: *La piccola mela*. *Wyd. łącznie z przekł. Spojrzę ja w okno ...* [poz. 6] i *Nikt nie da nam zbawienia ...* zob. poz. 7. — Według inf. autora również przekł. szwedz.

6. *Spojrzą ja w okno ...* [Powieść]. Powst. 1941-1944. Wyd. Rzym: Inst. Lit. 1947, 253 s. Wyd. nast.: Wwa: Gryf 1990; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

Cz. 2; cz. 1, 3 zob. poz. 5, 7.

Przekł. łącznie z przekł. *Jabluszeko* [poz. 5] i *Nikt nie da nam zbawienia ...* [poz. 7], franc., szwedz., włos. zob. poz. 7. — Według inf. autora również przekł. hiszp.

7. *Nikt nie da nam zbawienia ...* [Powieść]. Powst. 1946. Wyd. Rzym: Inst. Lit. 1947, 284 s. Wyd. nast.: Wwa: Gryf 1990; Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1990; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 5, 6.

Przekł.: franc.: łącznie z *Jabluszeko* [poz. 5], *Spojrzą ja w okno ...* [poz. 6] pt. *D'arcans et de brume*. [Przeł.] J. Kochan. Paris 1995, — hiszp.: *Nadie se salva*. [Przeł.] E. de Juan. Barcelona 1955, — szwedz.: *Goda och dälga människor*. [Przeł.] A. Reenstierna. Stockholm 1947 [rozdz. 1-7 stanowi przekł. rozdz. 9-15 powieści „*Spojrzą ja w okno*”; rozdz. 8-21 stanowi przekł. powieści „*Nikt nie da nam zbawienia ...*”], — włos.: *Nessuno ci dara la salvezza*. *Wyd. łącznie z przekł. Jabluszeko* [poz. 5], *Spojrzą ja w okno ...* [poz. 6] pt. *Nessuno ci salva*. [Przeł.] E. Bocca-Radomska, L. Mercatalli. Vol. 1-2. Milano 1947, wyd. nast. tamże: 1962, 1977.

8. *Sto pytań pod adresem „obecnej” Warszawy*. List otwarty do redaktora naczelnego tygodnika „*Odrodzenie*” Karola Kuryluka. Rzym, Londyn: [K.] Breiter 1947, 27 s.

9. [Siedem] 7 pigulek *Lucyfera*. [Bajka satyryczna proza]. Londyn: Modern Writing 1948, 188 s. Wyd. 2 [właśc. 1 krajowe] Wwa: Alfa 1990. Por. poz. 12.

10. *Zapiski oficera Armii Czerwonej*. [Powieść]. Powst. 1946-1950. Druk fragm. pt. *Zapiski oficera. Łwów i Wilno*, Londyn 1949 nr 125-129, 132, 134, 135, 137, 147; *Polish Daily News*, Detroit 1949. Wyd. osob. Londyn: Gryf 1957, 202 s. Wyd. nast.: Wwa: Niezał. Inst. Wydawn.* 1981; [Wwa: b.w.* 1984]; Wwa: Wydawn. Grup Polit., Wydawn. Margines* 1985; [Wwa:] SOWA* [Studentcka Ofic. Wydawn.] 1985; Białystok: Wydawn. Północno-Wschodnie* 1989; [Kr.: b.w.* 1989]; Wwa: Recto* 1989; Wwa: Antyk* [198?]; Gdańsk: Graf 1990; Wwa: Libra, Planeta 1990.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

Przekł.: hiszp.: *Radio (Madryt)*, XII 1949 i II 1950, — węgier.: *Egy város tiszt naplója*. [Przeł.] A. Szalai. Szombathely 1992.

Adapt. teatr.: Adapt.: A. Jakimiec. Wyst. Białystok, T. Dram. im. A. Węgierki 1992; Adapt.: R. Krzyszycha. Wyst. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1992.

11. *Adam i Ewa*. [Powieść]. Powst. 1955. Druk *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1963 nr 161-285.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

12. *The devil in disguise*. Scenariusz filmowy. Powst. 1955.

Na podstawie: 7 pigulek *Lucyfera* [poz. 9]. — Inf. o dacie powstania wg: R. Demel. *Nowe Książ.* 1997 nr 2.

13. *The forgotten melody*. Scenariusz filmowy. Powst. 1955.

Na podstawie opowieści S.P.: *Strzępy legendy. Wiadomości*, Londyn 1949 nr 21. — Inf. o dacie powstania jak w poz. 12.

14. Wieża Babel. [Cykl powieściowy]. Londyn: Pol. Fundacja Kult.

[Cz. 1.] Człowiek przemieniony w wilka. Powst. 1958-1961. Wyd. 1964, 318 s. Wyd. nast.: Kr.: „X” 1988; z post. K. Polechońskiego Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Inf. o dacie powstania jak w poz. 1.

[Cz. 2.] Dla honoru organizacji. 1964, 316 s. Wyd. nast.: Kr.: „X” 1988; Wwa: CIR 1990; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

[Cz. 3.] Upadek wieży Babel – nie ukończona. Przekł. włos. łącznie cz. 1 i 2: La torre di Babele. [Przel.] F. Wars. [Milano] 1967.

15. Dzieła zebrane. Londyn: Orbis.

[T. 1.] Bogom nocy równi. Powieść. Wstęp: [R. Demel] R.D. 1985, 409 s. Zob. poz. 4.

[T. 2.] Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy. 1985, 511 s. Zob. poz. 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. – S. Piasecki: List. *Wiad. Lit.* 1937 nr 34. – Wywiady: Talent, który wybuchł w więzieniu. Dziesięć minut rozmowy z S.P. Rozm. W.J. *Dz. Lud.* 1937 nr 214; Rozmowa z „Kochankiem Wielkiej Niedźwiedzicy”. Co mówi S.P. po opuszczeniu murów więzienia na Świątym Krzyżu. *Expr. Poranny* 1937 nr 215; Gejzer wytrysnął w celli więziennej. Druga rozmowa z S.P. *Expr. Poranny* 1937 nr 216; Wywiad z autorem „Kochanka Wielkiej Niedźwiedzicy”. Rozm. *Chicot. Słowo* 1938 nr 145; „Adam i Ewa”. Rozmowa Lektora z Autorem. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1963 nr 158; „Prawda jest podstawa dobra”. Rozm. J. Kowalewski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 14 [dot. powieści: Człowiek przemieniony w wilka].

SWPP 1. – PP (R. Loth). – PSB (red.). – LP (uzup.). – RL 1964 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986. – Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

S.W. Balicki. *Kur. Lit.-Nauk* 1937 nr 36 [rec.: Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy]. – J. Borejsza: Prawda S.P. *Dz. Lud.* 1937 nr 268. – [Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy] E. Breiter: W świecie zbrodni i nędzy. *Wiad. Lit.* 1937 nr 32; K. Czachowski: Narodziny talentu. *Pion* 1937 nr 33; A. Jesionowski: Życie w mrokach. *Kultura* 1937 nr 32; W. Kragen: Człowiek z nieprawdziwego zdarzenia. *Ster* 1937 nr 35; J. Krzyżanowski: Nowe odmiany powieści autobiograficznej. *Gaz. Pol.* 1937 nr 258, 259; K. Kuryluk: Romantyczna epopeja przemytników. *Robotnik* 1937 nr 211; M. Wańkowicz: „Wielka Niedźwiedzica świeci w okna więzienne”. *Wiad. Lit.* 1937 nr 23. – E. Breiter: Wspomnienia agenta wywiadu. *Wiad. Lit.* 1938 nr 25 [rec.: Piąty etap]. – K. Czachowski: Powieść polska w 1936/7. W tegoż: Najnowsza polska twórczość literacka oraz inne szkice krytyczne. Lw. 1938 [in. in. dot.: Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy]. – [I. Fik] Feak: Ludzie marginesu. *Albo – Albo* 1938 nr 6. – [Piąty etap.] J. Kaden-Bandrowski: Od pamiętnika do powieści. *Gaz. Pol.* 1938 nr 118; L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1938. – P. Śledziński: Personifikacja niesamowitości. *Comœdia* 1938 nr 3. – [Bogom nocy równi.] E. Breiter: Wspomnienia agenta wywiadu. *Wiad. Lit.* 1939 nr 10; A. Krysińska: Co dała kultura? Na marginesie twórczości S.P. *ABC* 1939 nr 118. – P. Hulka-Laskowski: S.P. *Sygnaly* 1939 nr 61. – F. Goetel. *Wiadomości*, Londyn 1948 nr 34/35 [rec.: 7 pigulek Lucyfera]. – F. Goetel: Bogowie nocy. *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 11 [rec.: Bogom nocy równi]. – P. Heciak. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 19 [rec.: Zapiski oficera Armii Czerwonej]. – S. Wóycicki: Przez czarne okulary *Orzeł Biały*, Londyn 1962 nr 50 [rec.: Żywot człowieka rozbrojonego]. – [Dla honoru organizacji:] Cz. Dobek: Polski James Bond.

O twórczości S.P. *Orzeł Biały*, Londyn 1964 nr 5; M. Hemar: Trzecia seria książek Polskiej Fundacji Kulturalnej. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 42 [dot. m.in. S.P.]. – M. Hemar: Czytelnik przemieniony w wilka. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 81 [rec.: Człowiek przemieniony w wilka]. – J. Kowalewski: To może ostatni romantyk. *Tydz. Pol.* Londyn 1964 nr 40. – [Człowiek przemieniony w wilka:] K. Zbyszewski: Wilno pod okupacją w oczach S.P. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 48; P. Lysek *Books Abroad*, Oklahoma 1965 t. 39 nr 1. – [Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy:] J. Kowalewski: Literatura – kochanka S.P. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 6; J. Mackiewicz: S.P. i jego Niedźwiedzica. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 20; R. Orwid-Bulicz. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1970 nr 113. – A. Pragier: Kilka wspomnień o S.P. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 26. – Z. Kozarynowa: Wielka Niedźwiedzica na polskim niebie. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1973 nr 122. – M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej Paryż 1978. – Z. Stłaba: S.P. – „wicekról granicy”. *Stołba* 1982 nr 34. – R. Wasiak: Wieczne pióro dla więźnia. (M. Wańkowicz i S.P.). *Opole* 1983 nr 8. – F.L. Smieja: C.J. Cela and the case of S.P. W: Essays in honour of Brian Tate from his colleagues and pupils. Nottingham 1984. – A. Zaczynski: Więzień zakochany w gwiazdach. *Przemiany* 1984 nr 11 [rec.: Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy]. – R. Demel: Sergiusz Piasecki 1901-1964. Życie i twórczość. Zarys monograficzny. Tencarola: Sergiusz Piasecki Dec'd Trust 1986, 90 k. – M. Stepien: S.P. *Zycie Lit.* 1986 nr 6. – A. Zaczynski: Kochanek gwiazd. *Zycie Lit.* 1986 nr 16. – Z. Nosal: Ślad Wielkiej Niedźwiedzicy. *Przemiany* 1987 nr 8. – B. Baczyński: S.P. i ... Pascual Duarte; K. Polechoński: „Kształciłem się z ksiąg zycia”. Szkic do biografii S.P. *Odra* 1990 nr 3. – J. Jarosławski: Żywot człowieka uzbrojonego. *Kult. Niezależna* 1990 nr 57. – J. Węgiełek: Trylogia złodziejska S.P. *Tyg. Lit.* 1990 nr 12 [dot.: Jabłuszko; Spójrzcie ja w okno ...; Nikt nie da nam zbawienia ...]. – K. Polechoński: Międzywojenna twórczość S.P. (na tle ówczesnych tendencji literackich). *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1991 t. 30. – K. Polechoński: Ulaskawić więźnia! Sprawa S.P. na łamach prasy lat 1937-1939. W: Wiary i słowa. Wr. 1994. – B. Hadaczek: „Bogom nocy równi”. O bohaterach powieści S.P. *Zesz. Nauk Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1995 z. 7. – K. Polechoński: Międzywojenna krytyka literacka wobec powieści S.P. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1995 t. 34. – R. Demel: [Fragment nieznannej biografii S.P.]. *Nowe Książ.* 1997 nr 2.

B.D.

PIASECKI Stanisław 1900-1941

Pseud.: Arenartus; Janicki (sp); st.p.; St.P.; Staszek; (stop); Stop.

Powieściopisarz, publicysta, krytyk.

Urodzony 15 grudnia 1900 we Lwowie; syn Eugeniusza Piaseckiego, lekarza, nauczyciela wychowania fizycznego, i Gizeli z Szelińskich. Uczęszczał do Prywatnego Gimnazjum Realnego w Zakopanem. W 1912-16 należał do skautingu. Po zdaniu matury w 1917, studiował przez dwa lata architekturę na Politechnice Lwowskiej. W 1918 służył w Kompanii Wysokogórskiej. Debiutował w 1919 artykułem pt. „Dlaczego bronimy Tatr”, opublikowanym w czasopiśmie *Zołnierz Polski* (nr 25). W tymże roku, po objęciu przez ojca Katedry Wychowania Fizycznego i Higieny Szkolnej na Uniwersytecie Poznańskim, przeniósł się na Wydział Prawno-Ekonomiczny tegoż uniwersytetu. W 1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, a następnie w akcji plebiscytowej na Górnym Śląsku

i w trzecim powstaniu śląskim. Od 1921 był działaczem organizacji Młodzież Wszechpolska, współredagował też miesięcznik młodzieży narodowej *Akademik*. W 1922 przebywał krótko w Wilnie i pracował w redakcji *Dziennika Wileńskiego*. Po uzyskaniu magisterium w 1925, przeniósł się w 1926 do Warszawy. Działal w Obozie Wielkiej Polski (OWP). Zajął się zawodowo pracą dziennikarską, publicystyką i krytyką literacką. W 1926 pracował krótko w *Gazecie Warszawskiej*, organie Związku Ludowo-Narodowego. W 1927 był redaktorem pisma *Wieś i Dwór*. W tymże roku został współpracownikiem dziennika *ABC*, w którym w 1930-35 prowadził stały dział recenzji teatralnych. W 1928 był współzałożycielem dziennika *Wieczór Warszawski*; w tymże roku rozpoczął współpracę z *Gazetą Krakowską*. W 1928 ożenił się z Ireną Religioni, śpiewaczką operową. Po rozwiązaniu w 1933 OWP, był związany ze środowiskiem Obozu Narodowo-Radykalnego. W 1929 powrócił do *ABC* i został sekretarzem redakcji. W 1932-34 prowadził stały dodatek dziennika *ABC* pt. *ABC Literacko-Artystyczne*, a w 1935 wraz z Wojciechem Wasiutyńskim założył własny tygodnik *Prosto z mostu*; po ustąpieniu z funkcji redaktorskich w *ABC* i *Wieczorze Warszawskim*, kierował piśmie jako redaktor naczelny do 3 września 1939, jednocześnie prowadząc stały dział recenzji teatralnych. Był inicjatorem *Biblioteki „Prosto z mostu”*, w której wydawał też własne utwory. Artykuły, głównie polityczne, zamieszczał nadto w *Głosie Pracy Polskiej* i *Warszawskim Dzienniku Narodowym*. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w Warszawie i podjął działalność konspiracyjną. W październiku 1939 powołany został w skład Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego i Komendy Głównej Organizacji Wojskowej stronnictwa (później Narodowej Organizacji Wojskowej); był też kierownikiem wydziału propagandy. Od grudnia 1939 redagował centralny organ stronnictwa, tygodnik *Walka*. Założył kawiarnię „Arkadia”, w której zatrudniał literatów. Aresztowany przez gestapo 4 grudnia 1940 i osadzony na Pawiaku, z więzienia przysyłał w formie grypsów artykuły do *Walki*. Zginął 12 czerwca 1941 w zbiorowej egzekucji w Palmirach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Związek białej tarczy. T. 1. Na tropie kłosań; T. 2. W potrzasku. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1929], 200 + 215 s.
2. Szerokie dusze. Powieść współczesna. *ABC* 1931 nr 257-380; 1932 nr 2, 4-15.
3. Prosto z mostu. Wwa: Rój 1934 [właśc. 1933], 222 s.

Artykuły literackie druk. w 1929-1933, głównie w dzienniku *ABC*. Dzisiejszość literacka: Narodziny nowego stylu; Wielka

krzywdy. „Tak się mówi, ale tak się nie pisze” [dot. W. Perzyskiego]; O roku ów ... [dot. J. Wołoszynowski: Rok 1863]; Teraźniejszość w historii [dot.: S. Szpotański: Wróżka]; Mocny człowiek [dot.: T. Dolega-Mostowicz: Kariera Nikodema Dymy]; Epopeja rodziny Niechciców [M. Dąbrowska: Noce i dnie]; O „Zadrości i medycynie” [M. Choromański]; Ikkos i Sotion; Goetel o Indiach [F. Goetel: Przez plonący Wschód]; Powrót do rzeczywistości [dot. m.in.: H. Boguszewska: Ci ludzie; P. Gojawczyńska: Powszedni dzień]; Bonzownictwo [dot. W. Berenta]; Poezja marki: Staff. — Pion: Mecenas Skiwski; Zuzie maszerują [dot. literatury feministycznej]; Szpila w zielony balonik [dot.: K. Irzykowski: Beniaminek]; Nowy, wspaniały świat [A. Huxleya]; Wiemy, że nic nie wiemy; Od Acharda do ... Hitlera [dot.: M. Achard: Mistigri]; Od uniwersalizmu do imperializmu [dot.: J.N. Miller: Na gruzach Grenady]; Na chłopski rozum. — Walki: Dziadowanie. Dołój uczyony [dot. Instytutu Popierania Twórczości Literackiej]; Bój o Styków; Inflacja książki; Tajemnica śmierci Mickiewicza. Sensacja trucieliska. Ochotnik Levy; Martwa nagroda [dot.: W. Berent: Wywłaszczenie muz]; Sprawy przyziemne [zagadnienia bytowe literatów].

4. Prawo do twórczości. Szkice społeczno-literackie. Wwa: *Prosto z Mostu* 1936, 300 s.

Artykuły publicystyczne druk. w 1934-1936 w dodatku literackim do *ABC* i w *Prosto z Mostu*: Od autora. — I. Prawo do twórczości; Produkcjonizm, styl i moda; Tajemnica 48 chromosomów [dot.: J. Frostig: Psychiatrial; Pogrzeb Newtona; Z pieca na łeb; Latający dywan; Imperializm idei; Cenzur wieku; Myśli o prawie; Podróż międzyplanetarna; Słowo i treść; Sprawa najważniejsza z ważnych; Odpzew; W młodych oczach [dot. publicystyki W. Wasiutyńskiego]; Jesteśmy polonofilami; Mocarstwo i cudzołilstwo; Czytając list pasterski. — II. Podróż bez hamulców [dot.: L.F. Céline: Podróż do kresów nocy]; Chłopy idą [dot.: S. Młodziejewicz: Gamy i pejzaje]; Literatura chłopska rozwija się [dot. pisma *Wieś, Jej Pieśń*]; Kawiarniane cenzury; Wsi spokojna, wsi wesola ... [dot.: W. Burek: Droga przez wieś]; Bezsporne i sporne [dot.: L. Kruczkowski: Pawie pióra]; Ofensywa jednolitego frontu [dot. Zjazdu Pracowników Kultury we Lwowie w 1936]; Front sowiecki i front polski; Dwie prawdy [dot.: M. Wańkiewicz: Szczęście lata]; Taka sobie czytanka [dot. podręcznika szkolnego J. Balińskiego i S. Maykowskiego]; Wawrzyn akademicki przedstawia się; Cook, Pontus de la Gardie i „Było tak” [dot.: J. Wołoszynowski: Było tak]; Ofensywa dębaczy [dot.: A. Świętochowski: Genealogia teraźniejszości].

OPRACOWANIA (wybór)

- SWPP 1. — PP (E. Głębiaka). — PSB (J.J. Terej).
 [J. Rembelski] R. *Mysł Nar.* 1929 nr 37 [rec.: Związek białej tarczy]. — [Prosto z mostu:] B. Dudziński: Składek literackich część druga. *Robotnik* 1934 nr 37; A. Grzymala-Siedlecki: Z bojowego odcinka literatury. *Kur. Warsz.* 1934 nr 53; M. Kridl. *Wiad. Lit.* 1934 nr 40; J.N. Miller: Bez antenatów i kontusza. *Robotnik* 1934 nr 325; J.E. Skiwski: Fałszywy tupet i prawdziwa uległość. *Gaz. Pol.* 1934 nr 14. — J.E. Skiwski: Ideologia na wynos. *Pion* 1934 nr 6. — J.E. Skiwski: Na Berdyczów. *Pion* 1934 nr 9. — [Prosto z mostu:] J. Birkenmajer. *Prz. Powsz.* 1935 t. 206; J. Kulczycka: Czekamy na nową literaturę. *Ruch Lit.* 1935 nr 4/5. — W. Raduski: Kim jest P. *Leuar* 1935 nr 13. — [Prawo do twórczości:] A. Jesionowski: Dookoła zagadnień polskiej współczesności literackiej. *Kultura* 1936 nr 23; T. Makowiecki. *Roczn. Lit.* 1936; S. Rogoziński: Radykalizm na rozdrużu. *Wiad. Lit.* 1937 nr 6. — W. Wasiutyński: Ludzie nowego pokolenia: S.P. *Słowo* 1938 nr 243. — K. Złobowski: S.P. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 1. Glasgow 1945. — J. Dobraczyński: O S.P. *Dzis i Jutro* 1946 nr 46. — J. Waldorff: Trudne bohaterstwo. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 41, polem.: I. Piasecka, W. Piasecki: W sprawie S.P. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 45. — J. Waldorff: Był czy nie był? *Tyg. Powsz.* 1947 nr 1.

– W. Wasutyński: S.P. *Mysł Pol.* 1953 nr 222. – F. Goetel: Gra w nieznanie. W tegez: Czasy wojny. Londyn 1955. – J. Dobraczyński: Wspomnienie o Staszku. W tegez: Gra w wybijanego. Wwa 1962, przedr. w tegez: Tylko w jednym życiu. Wwa 1970. – P. Grzegorzczak: S.P. *Zesz. Prasozn.* 1966 nr 4. – J. Grydzewski: Bohaterski koniec S.P. *Wladomosci*, Londyn 1968 nr 19. – A. Grzymała-Siedlecki: S.P. W tegez: Nie pożegnani. Kr. 1972. – L. Wanat: Pisarze na Pawiaku. *Kierunki* 1973 nr 33. – K. Koźniewski: Intelktualista w amoku. W tegez: Historia co tydzień. T. 1. Wwa 1976. – M. Kowalski: *Politechnik* 1977 nr 15 [dot.: Związek białej tarczy]. – P. Strzelecki: Literackie oblicze tygodnika „Prosto z mostu”. *Pr. Polonist.* Ser. 36: 1980 [dot. red. działalności S.P.]. – D. Grzegorek: „Trybuna Teatralna” S.P. W: Krytycy teatralni XX wieku. Wr. 1992. – D. Fox: S.P. W: Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. Wwa 1994. – M. Urbanowski: Prawo do wielkości. *Frona* 1996 nr 6.

E.G.

PIASECKI Zdzisław

ur. 1932

Imiona metrykalne: Zdzisław Franciszek.
Historyk literatury.

Urodzony 16 września 1932 w Horodle na Lubelszczyźnie; syn Bolesława Piaseckiego, urzędnika samorządu gminnego, i Apolonii z Kuczkowskich, nauczycielki. Dzieciństwo spędził wraz z rodziną na Wołyniu. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Horodle, tu przez dwa lata uczęszczał do szkoły powszechnej i uczył się na tajnych kompletach. W 1945-49 uczył się w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum Ogólnokształcącym im. Królowej Jadwigi w Horodle. W tym czasie należał do ZHP. Po wysiedleniu rodziny we wrześniu 1950 z Horodia ze względu na działalność ojca w PSL, mieszkał w Lewinie Brzeskim i kontynuował naukę w szkole ogólnokształcącej w Brzegu; w 1951 zdał maturę. W tymże roku podjął studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) we Wrocławiu. W okresie studiów należał do ZMP. W 1954, po ukończeniu studiów pierwszego stopnia i uzyskaniu kwalifikacji uprawniających do nauczania języka polskiego, został zatrudniony w Liceum Ogólnokształcącym w Myśluborzu. W tymże roku zawarł związek małżeński z Dorotą Smyczek, polonistką. Równocześnie z pracą w szkole kontynuował w 1956-59 studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.; w 1960 magisterium). W 1960 przeniósł się do Raciborza i podjął pracę w Technikum Ekonomicznym. W 1961 wstąpił do PZPR. Debiutował w 1963 artykułem pt. „Ondraszek – bohater śląskiego ludu”, opublikowanym w *Kwartalniku Nauczyciela Opolskiego* (nr 1). Od 1964 odbywał studia doktoranckie w WSP w Opolu, a w 1967 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Problematyka zbójnicka w literaturze polskiej” (promotor prof. Władysław Studencki). W tymże roku podjął pracę w Studium Nauczycielskim w Raciborzu. W 1970 został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Historii Literatury Polskiej WSP w Opolu i został

członkiem Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1973 zamieszkał na stałe w Opolu. W 1974 został mianowany starszym wykładowcą oraz prodziekanem Wydziału Filologiczno-Historycznego WSP w Opolu. Otrzymał nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego III stopnia (1974, 1978, 1981, 1986). W 1982 habilitował się na UWr. na podstawie rozprawy pt. „Stanisław Witkiewicz. Młodość i wczesny dorobek artysty” i w 1983 otrzymał stanowisko docenta w WSP w Opolu; w 1987-93 pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego. W 1990 został profesorem nadzwyczajnym w Instytucie Filologii Polskiej WSP w Opolu. W 1993 otrzymał tytuł profesora. W tymże roku objął stanowisko kierownika Zakładu (od 1995 Katedry) Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski. W 1993-97 kierował jako prodziekan Studium dla Pracujących na Wydziale Filologiczno-Historycznym WSP i Uniwersytetu Opolskiego. W 1996 podjął współpracę z dwumiesięcznikiem społeczno-kulturalnym *Strony* i wszedł w skład Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN w Warszawie. W 1997 został dziekanem Wydziału Filologicznego. W 1998 został profesorem zwyczajnym w Uniwersytecie Opolskim. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Medalem Uniwersytetu Opolskiego (1995). Mieszka w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Byli chłopcy, byli ... Zbójnictwo karpackie – prawda historyczna, folklor i literatura polska. [Monografia]. Kr.: WL 1973, 344 s.

Zmien. wersja rozprawy doktorskiej: Problematyka zbójnicka w literaturze polskiej. Masz. 1967.

2. Stanisław Witkiewicz. Młodość i wczesny dorobek artysty. Wwa, Wr.: PWN 1983, 258 s. WSP w Opolu.

Monografia za l. 1851-1884.

3. Ondraszek. Prawda i mity o najgłośniejszym zbójniku śląskim. [Studium]. Opole: Inst. Śląski 1986, 90 s.

4. Stanisław Witkiewicz w „Wędrowcu” Artura Gruszeckiego. [Studium]. Opole: WSP im. Powstańców Śląskich w Opolu 1992, 154 s.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Zbójnicki bohater ludowy i społeczne podłoże jego apologii. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu* 1969 z. 5 s. 63-85. – Juwenilia literackie Stanisława Witkiewicza. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1973 z. 11 s. 39-59. – Zainteresowanie ludem góralskim i jego kulturą umysłową w literaturze polskiej czasów Staszica i Goszczyńskiego. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1973 z. 9 s. 81-102. – Inedita Stanisława Witkiewicza.

Spraw. Opol. TPN 1974 s. 51-72. — „Wędrowiec” z lat 1884-1887. (Z dziejów powstania, działalności i upadku pisma w świetle wspomnień i nie wydanych listów S. Witkiewicza). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1976 z. 14 s. 75-94. — Stanisław Witkiewicz (człowiek i twórca) wobec rewolucji 1905-1907. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1978 z. 16 s. 65-81. — Jeden z najpierwszych w narodzie. (Stanisław Witkiewicz w sądach sobie współczesnych). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1980 z. 18 s. 115-140. — „Próba czyścica”. (O odbiorze dorobku artystycznego Stanisława Witkiewicza w latach międzywojennych). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1981 z. 20 s. 79-116. — Witkiewicz i Sygietyński. (Dzieje ich przyjaźni i współpracy literackiej). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1981 z. 19 s. 47-77. — Recepcja piarstwa Stanisława Witkiewicza po 1945 r. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1982 z. 21 s. 45-67. — Dorobek plastyczny Stanisława Witkiewicza (do 1884 r.) i jego odbiór w polskiej krytyce artystycznej. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1983 z. 22 s. 19-42. — Instytucje kulturalne związane z rozwojem i upowszechnianiem literatury polskiej na Opolszczyźnie w latach 1945-1980. *Mater. Stud. Opol.* 1986 z. 59 s. 5-50. — Nad manuskrytem „Wspomnień” Kiejstuta Matlakowskiego. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1990 z. 28 s. 37-57. — O „Matejce” Stanisława Witkiewicza i nie tylko. Na podstawie nieznanych listów artysty do Tadeusza Pinięgo. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1993 z. 31 s. 153-166. — Wczesne związki Stanisława Witkiewicza z Zakopanem i góralszczyzną podhalańską. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1993 z. 33 s. 5-25. — „Lwowski” inedita Franciszka Nowickiego. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1994 z. 34 s. 37-49. — Henryk Sienkiewicz i Stanisław Witkiewicz: z dziejów przyjaźni. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1995 z. 35 s. 71-85. — Zakopiańscy przyjaciele i znajomi Stanisława Witkiewicza. Na podstawie nieznanych listów autora „Na przełęczy”. *Wierchy* 1995 s. 59-82. — Adam Chmielowski (Brat Albert) i Stanisław Witkiewicz. Bardziej znane i nieznanne karty z dziejów ich przyjaźni. W: *Duktem czasów. Opole* 1996 s. 231-248. — Bezkompromisowy Kresowiec (karta z nieznannej twórczości publicystycznej Józefa Karola Potockiego). W: *Společno-cywilizacyjny wymiar edukacji. Opole* 1996 s. 59-72. — Henryk Sienkiewicz o swojej twórczości literackiej. Na podstawie listów autora „Bez dogmatu” do Jadwigi Janczewskiej. W: *Spotkania Sienkiewiczowskie. Opole* 1996 s. 227-258. — Tytusa Chałubińskiego związki z Tatrami i Zakopanem (wraz z jego stałymi mieszkańcami). *Zesz. Nauk. Uniw. Opol. Filol. Pol.* 1996 z. 37 s. 43-55. — Dzieje pośmiertnej „sławy” Stanisława Witkiewi-

cza. W: Stanisław Witkiewicz. Człowiek-artysta-myśliciel. Zakopane 1997 s. 413-446. — Nie opublikowane listy Stanisława Witkiewicza do syna. *Zesz. Nauk. Uniw. Opol. Filol. Pol.* 1997 z. 38 s. 99-113. — Stanisław Witkiewicz i Kazimierz Tetmajer we wzajemnych o sobie opiniach. *Rocz. Podhal.* 1997 s. 113-130. — Listy Henryka Sienkiewicza do Stanisława Witkiewicza – ich walory dokumentacyjne i literackie; Nie ogłoszone listy o autorze „Ogniem i mieczem” Marii z Sztetkiewiczów Sienkiewiczowej. W: Henryk Sienkiewicz. Biografia. Twórczość. Recepcja. Lubl. 1998 s. 59-78; 43-57.

Prace redakcyjne

1. Z badań nad literaturą i sztuką drugiego pokolenia pozytywistów polskich. Studia i szkice. Red. i wstęp ... Opole: Opol. Tow. Przyj. Nauk, Wyzd. II Języka i Literatury 1992, 240 s.

2. W. Studencki: Ze wspomnień. Przygot. do druku i posł. opatrzył ... Opole: Modex 1994, 186 s.

3. Spotkania Sienkiewiczowskie. Praca zbior. pod red. ... Opole: Uniw. Opol. 1997, 400 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998.

[Byli chłopczy, byli ...] A. Baranowska: Żywoty opryszkowskie. *Nowe Książ.* 1973 nr 19; Z. Bąk: Wokół janosikowych mitów. *Opole* 1973 nr 12; W. Błachut: *Zycie Lit.* 1973 nr 45; J. Dużyk: Literackie echa zbrojnicwa karpackiego. *Twórczość* 1973 nr 12; L. Stomma: *Tyg. Pousz.* 1973 nr 51/52; J. Kolbuszewski: Monografia zbrojnicwa karpackiego. *Lit. Lud.* 1974 nr 1; T. Komorowska: *Pam. Lit.* 1974 nr 3; J. Zacharska: Monografia zbrojnicwa karpackiego. *Prz. Hum.* 1974 nr 4; J. Majda: *Ruch Lit.* 1975 nr 6. — [Stanisław Witkiewicz:] J.J. *Nowe Książ.* 1983 nr 10; A. Pryszczewska-Kozłob: „Chmurna” młodość Witkiewicza. *Opole* 1984 nr 3. — [Ondraszek:] F. Januszkiewicz: Uroki folkloru i regionu. *Rzeczpospolita* 1986 nr 267; J. Kolbuszewski: Popularna praca o Ondraszku. *Lit. Lud.* 1988 nr 1. — E. Korepta. *Kwart. Opol.* 1994 nr 1 (rec. oprac.: Z badań nad literaturą i sztuką drugiego pokolenia pozytywistów polskich).

M.K.-K.

PIĄTKOWSKI Jerzy

ur. 1943

Poeta.

Urodzony 8 kwietnia 1943 w Nowym Brzesku; syn Mieczysława Piątkowskiego, urzędnika, i Emilii z domu Zosel, urzędniczki. Uczęszczał do Technikum Budowy Silników Samolotowych we Wrocławiu, a następnie do Liceum Ogólnokształcącego im. Jana III Sobieskiego w Krakowie; w 1964 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W czasie studiów pracował najpierw społecznie jako bibliotekarz w Wypożyczalni Książek Instytutu Filologii Polskiej UJ, a następnie studiując eksternistycznie, przez trzy miesiące był zatrudniony w sekretariacie Instytutu Filologii Polskiej. Debiutował

P

w 1968 wierszem pt. „Wyzwolenie”, opublikowanym w piśmie *Student* (nr 5; I nagroda w Turnieju „Wielkiej Sowy” w klubie Nowy Żaczek). Od tegoż roku należał do Koła Młodych Pisarzy przy ZLP. Był też współzałożycielem i do 1972 członkiem grupy poetyckiej Teraz, działającej w Krakowie pod patronatem ZSP przy studenckim klubie Pod Jaszczurami. W 1971 ożenił się z Jadwigą Cwiakalą, anglistką. Wiersze i tłumaczenia z literatury belgijskiej, holenderskiej, palestyńsko-arabskiej i norweskiej zamieszczał na łamach *Życia Literackiego* (1971-80). W 1973-74 był kierownikiem w Klubie Fryzjerów „Fala”. Następnie pełnił funkcję instruktora w Wydziale Kultury Urzędu Dzielnicowego Śródmieście (po roku pracy zwolniony). Pracował m.in. jako inspektor do spraw emisji i koordynacji programu w krakowskim ośrodku telewizyjnym, zastępca dyrektora do spraw programowych w Studenckim Centrum Kultury „Rotunda”. W 1974-90 był redaktorem w oddziale krakowskim Instytutu Prasy i Wydawnictwa „Novum”. Od 1975 (do ok. 1985) pracował w redakcjach krakowskiego oddziału tygodnika *Za i przeciw* (tu wiersze w 1975, 1978) oraz krakowskiego miesięcznika *Hejnal Mariacki*. W tym czasie (od 1975) pełnił też społecznie funkcję kierownika literackiego w Studenckim Centrum Kulturalnym „Pod Jaszczurami”, m.in. organizował wiele turniejów poetyckich „O Jaszczurowy laur”. W 1978-79 był stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz w 1980 stypendystą Prezydenta m. Krakowa. Od 1979 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Wiersze publikował w *Poezji* (1984, 1987-88). W 1988 otrzymał stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki na opracowanie antologii pt. „Panorama liryki polskiej 1886-1986” (nie wydana). Następnie prowadził działalność gospodarczą, m.in. był właścicielem trzech sklepów, współwłaścicielem Wydawnictwa „Cassiopeia” i zajmował się usługami brokerskimi. W 1998 podjął pracę bibliotekarza w Dyrekcji Śródmiejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jak ryba na ostatnią wieczerzę. [Wiersze]. Kr.: WL 1976, 47 s.

2. Gwiazda wędrowna. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 67 s.

Zawiera m.in. poematy: Poeci; Wizja i bunt; Z. Conrada Aikena.

3. Cztery strony nieboskłonu. [Wiersze]. Wwa: Novum 1980, 44 s.

Zawiera m.in. poemat: Cztery strony nieboskłonu.

4. Skazywani na osobność. [Wiersze]. Kr.: WL 1981, 76 s.

Zawiera cykl: Skazywani na osobność; Obcowanie; Wychodzę naprzeciw.

5. Lęk czuwania. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1985, 65 s.

6. Ścieżka legendy. [Wiersze]. Kr.: Alma-Art 1988, 39 s.

Zawiera m.in. poematy: Jeszcze jedna kadencja (fragmenty); Na skarpie Tihany

7. Człowiek jedynie. [Wiersze]. Kr.: Alma-Art 1990, 48 s.

Zawiera cykl: Człowiek jedynie; Wędkarstwo.

8. Serce węża. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Cracovia 1996, 80 s.

9. Wróżby niepojętego świata. [Wiersze]. Kr.: Baran i Suszyński 1997, 88 s.

10. [Trzydzieści dwa] 32 utwory. [Wybór wierszy]. Kr.: Śródmiejski Ośrodek Kultury 1998, 84 s.

11. Zabawa na 102 limeryki. [Wiersze]. Kr.: Yard 1998, 106 s.

Prace redakcyjne

1. [Dwunasty] XII Krakowskie Dni Poezji. Oprac. i red. ... Kr.: Krak. Dom Kultury „Pałac pod Baranami” 1987, 64 s.

2. Studencki almanach poetycki. 1980-1987. Red.: ... i T. Skoczek. Kr.: ZSP 1987, 209 s.

3. [Trzynasty] XIII Krakowskie Dni Poezji. Oprac. i red. ... Kr.: Krak. Dom Kultury „Pałac pod Baranami” 1988, 51 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998, 1999.

[Jak ryba na ostatnią wieczerzę:] M. Batorowicz: Ognisko wiersza. *Nowy Wyraz* 1976 nr 11; S. Kryśka: Poeta na własnej młodości powieszony. *Sztand. Młod.* 1976 nr 156; S. Stabro: Mądrość goryczy. *Mąg. Kult.* 1977 nr 2; Z. Zygma: Doludźkie ukierunkowania J.P. *Poezja* 1978 nr 2. — [Gwiazda wędrowna:] T. Komendant: Mrówki faraona. (Jak w rodzinie). *Nowy Wyraz* 1979 nr 1; K. Pieńkosz: Trafić do własnych drzwi. *Za i przeciw* 1979 nr 4; S. Stanik: Czekając na Sindbada. *Kierunki* 1979 nr 1. — T. Złotorzycki: Między snem a nierealnością. *Nowe Książ.* 1981 nr 17 [rec.: Skazywani na osobność]. — L. Żuliński. *Za i przeciw* 1981 nr 34 [rec.: Cztery strony nieboskłonu]. — [Lęk czuwania:] D.T. Lebiada: „Jęki, lęki, obsesje”. *Zycie Lit.* 1985 nr 50; S. Jurkowski: Gra z rzeczywistością. *Tyż. Kult.* 1986 nr 7; R. Twardoń: Pokonać strach. *Fakty* 1986 nr 31. — T. Skoczek: J.P. ścieżka legendy. W tegoż: W kręgu metafizyki, chaosu i konwencji. Bochnia 1993.

K.B.

PIECHAL Marian

1905-1989

Pseud.: Andrzej Stalowy; m.p.; M.P.; (M.P.); m-p; O.; P.M.; (P.M.); Tytus Gorzeń; Wiesław Drzewicz; Z. Oścień; Zygmunt Oścień.

Poeta, krytyk literacki, satyryk.

Urodzony 24 sierpnia 1905 w Łodzi w rodzinie robotniczej; syn Józefa Piechala i Agaty z domu Drzazga. W 1912-14 przebywał w Czycie na Syberii, dokąd ojciec został zesłany przez władze car-

skie za działalność niepodległościową. Po śmierci ojca, w 1914 powrócił z matką do Polski i zamieszkał we wsi Rusiec, gdzie rozpoczął naukę. Od 1920 mieszkał w Łodzi i uczęszczał do Gimnazjum Miejskiego im. J. Piłsudskiego. W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką, pierwsze publikacje zamieszczał w szkolnym *Almanachu Literackim*; w 1924 opublikował wiersz pt. „Przed pomnikiem Adama Mickiewicza” w warszawskim piśmie *Biesiada* (nr 5). Po zdaniu w 1927 matury, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1931 uzyskał magisterium. W 1928 należał do współzałożycieli warszawskiej grupy literackiej Meteor, działającej do 1930 i wydającej w 1928 pismo o tej samej nazwie (ukazały się trzy numery; drukował tu pod pseud. Wiesław Drzewicz). W 1929-31 był związany z warszawską grupą Kwadryga i publikował w jej organie. Swoje utwory ogłaszał ponadto m.in. w *Drodze* (1928-31, 1934-37), *Głosie Porannym* (1929-39; tu też artykuły i recenzje pod pseud.: Tytus Gorzeń, Wiesław Drzewicz), *Pamiętniku Warszawskim* (1930-31). W 1931 powrócił na stałe do Łodzi. Był inicjatorem i pierwszym prezesem Łódzkiego Klubu Literackiego i współredagował pismo *Prądy* (1931-32). Wiersze, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Tygodniku Ilustrowanym* (1932-37), *Sygnalach* (1933-36), *Pionie* (1934-38), *Gazecie Polskiej* (1935-39) i *Okolicy Poetów* (1935-39). W 1934 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od 1935 współpracował z łódzką rozgłośnią Polskiego Radia jako autor licznych słuchowisk. W tymże roku ożenił się z Marią Bochniewicz, nauczycielką (rozwód 1951). Odbiwał liczne podróże: w 1935 do Austrii, Włoch i Francji, w 1937 do Szwajcarii i Francji. Od 1938 pracował w redakcji pisma *Odnowa*; w 1939 był jego redaktorem naczelnym (tu też artykuły pod pseud. Andrzej Stalowy). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939; dostał się do niewoli niemieckiej i został osadzony w obozie jenieckim w Altengrabow pod Magdeburgiem. Wysłany na roboty do Ostrzeszowa Wielkopolskiego, w listopadzie tegoż roku zbiegł i przedostał się do Łodzi, następnie do Krakowa. Od kwietnia 1940 do stycznia 1945 przebywał w majątku Morstinów Pławowice pod Miechowem. Brał udział w tajnym nauczaniu oraz w 1943-44 w działalności konspiracyjnej jako członek Batalionów Chłopskich, podległych AK Kraków-Południe; pełnił funkcję oficera oświatowego. Po wycofaniu się Niemców, powrócił do Łodzi. W lutym 1945 objął funkcję naczelnika Wydziału Literacko-Teatralnego Polskiego Radia (do 1947). Od 1945 należał do PPS (od 1948 PZPR). Wiersze, artykuły i przekłady ogłaszał w licznych czasopiśmie, m.in. w *Dzienniku Łódzkim* (stałe od 1945; w 1948 recenzje teatralne podp. M.P., w 1954-56

też pod pseud. Zygmunt Oścień), *Warszawie* (1946-48), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Odrodzeniu* (1948-50), *Wsi* (1948-53), *Nowej Kulturze* (1952-62). W sezonie 1949-50 był kierownikiem literackim Teatru Komедии Muzycznej „Lutnia”. Pracował w zarządzie łódzkiego oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1953 ożenił się z Krystyną Henneberg, urzędniczką. W 1954 otrzymał za całokształt twórczości nagrodę literacką im. J. Tuwima, przyznaną przez Radę Narodową m. Łodzi. Brał czynny udział w pracach Frontu Jedności Narodu w Łodzi (1956-69). Działał w zarządzie Oddziału Łódzkiego ZLP; w 1961-68 był jego prezesem, a następnie członkiem Komisji Rewizyjnej Zarządu Głównego Związku. W 1956-57 redagował dział poezji dwutygodnika *Kronika*; w piśmie tym, a także w *Karuzeli* (1956-58) publikował artykuły, felietony i recenzje (pod pseud. Zygmunt Oścień). Od 1958 współpracował stałe z tygodnikiem *Odgłosy*; w 1960-66 należał do redakcji tego pisma (tu w 1960-66 cykl pt. „Sedno rzeczy”). W 1966-69 był redaktorem naczelnym czasopisma *Osnoua*. Jednocześnie pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru ⁷15 (1960-69) i Teatru im. S. Jaracza (1966-69). Odbił liczne podróże do Jugosławii, Rumunii, Bułgarii, ZSRR (1961-66). Od 1965 współpracował z *Poezją*; po przeniesieniu się w 1969 do Warszawy był zastępcą redaktora naczelnego tego miesięcznika (1968-72; tu m.in. w 1971-72 cykl esejów teoretycznoliterackich pt. „Propozycje”). W 1968 otrzymał Państwową Nagrodę Literacką II stopnia. W 1973 został redaktorem działu poezji w *Miesięczniku Literackim*. Za twórczość poetycką otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka (1983) i nagrodę miesięcznika *Poezja* (1987). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1955), Krzyżem Oficerskim (1965) i Krzyżem Komandorskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Medalem 40-lecia Stowarzyszenia „Pax” (1986). Zmarł 8 grudnia 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Krzyk z miasta. Wiersze. Wwa: Bibl. *Meteora* 1929, 78 s.

2. Rozmowy o pacyfizmie. Zebrał ... z przedśłowiem E. Schrürera. Wwa: Pionier 1930, 74 s. Przedr. zob. poz. 31, 46.

Rozmowy z J. Wittlinem, A. Stojimskim, P. Hulka-Laskowskim, T. Peiperem, W. Broniewskim, – oraz: Epilog od autora.

3. Elegie całopalne. [Wiersze]. Wwa: Inst. Lit. 1931, 55 s.

4. Garść popiołu. [Poemat]. Wwa: Inst. Lit. 1932, 29 s. Wyd. nast. z przedm. J. Kawałca [Wwa: PIW] [1971].

Adapt. teatr.: Wyst. Wr., T. Poezji „Sylaba” 1967.

5. Anioł i Jakub. Trzy dialogi o Adamie Skwarczyńskim. Dialog pierwszy i drugi. *Pion* 1934 nr 18, 26; Dialog trzeci. *Droga* 1935 nr 1. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. Droga 1935, 72 s.

6. Srebrna waga. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1936, 30 s.

7. O Norwidzie. [Szkice]. Wwa: Rój 1937, 205 s.
Praca magisterska.
Zawartość: Ideowe źródło twórczości Norwida; Norwid wobec wypadków 1848 r.; „Pieśń a praktyczność”; Zasada oryginalności twórczej; Norwid wobec Żydów; Kobieta w życiu i twórczości Norwida; Teoria czynu narodowego; Mitologia piękna; Norwid dawniej a dziś; Wielkość Norwida.

8. Misterium o św. Cecylii. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pławowice, T. Domowy Morstinów ok. 1943.

9. Hrabia von Staufenberg, czyli koniec tyranów. Blitz tragedia polityczna w 3 aktach z prologiem w piekle. Powst. 1944. Druk zob. poz. 18.

10. Raj na ziemi i inne wierszyki dla dzieci. Wwa: Prasa Demokratyczna 1947, [12] s.

11. Wybór poezji. Wwa: Czyt. 1952, 223 s. Wyd. 2 tamże 1955.

Zawiera wiersze z poz. 1, 3, 4, 6, – oraz nowe cykle: Godziny nieśmiertelne (1939); Rzecz słowicza (1929-1945); Z rozgromu (1939-1945); Wiersze powojenne (1945-1952).

12. Nowa wiosna. Wiersze. Wwa: Czyt. 1954, 123 s.

13. Konkury. Komedia w 3 aktach. Praprem. Łódź, T. Ziemi Łódz. 1955.

14. Szkice węgierskie. [Wiersze]. Powst. 1956. Wyd. w oprac. i z posł. Z. Skibińskiego. Łódź: SPP; Miejs. Bibl. Publiczna im. J. Piłsudskiego 1990, 15 s.

Wiersze przeznaczone były do tomu Ognie [poz. 15]; skonfiskowane przez cenzurę, zostały wydane z ocalałej szczytki korektorskiej, autoryzowanej przez M.P. w 1986.

15. Ognie. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1957, 30 s. Por. poz. 14.

16. Wiersze. Łódź: WŁ 1958, 398 s.
Zawiera utwory wybrane z poz. 1, 3, 9, 10, 12, – oraz wiersze nowe w cyklu: Mowa milczenia (1958).

17. Diabeł za skórą. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1959, 135 s.

Cykle: Satyry; Parodie; Dobrym towarzyszom gwoli; Też to znamy; Fraszkli.

18. Małpy w kąpielu, czyli Śmiechy histeryczne nad przepaścią głupoty ludzkiej a oraz i różne pocieszne rzeczy w prozę, wiersz, aforyzm i dialog ujęte, tudzież inne figle słowne i superaty humoru dla rozweselenia pocziwego czytelnika z własnej głowy wydobył i do druku z przyzwoleniem zdrowego rozsądku zapodał ... [Łódź:] WŁ 1961, 184 s.

Zawiera m.in. poz. 9.

19. Miasto nadziei. [Wiersze]. Wybór i przyp.: S. Kaszyński. Słowo wstępne: S. Skwarczyńska. [Łódź:] WŁ 1964, 84 s.

20. Miara ostateczna. [Wiersze]. Przedm.: J.Z. Jakubowski. [Łódź:] WŁ 1965, 383 s.
Zawiera też przekłady z różnych języków.

21. Punkt oparcia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 58 s.

22. Być. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 87 s.

23. Pelagia, uczennica diabła, czyli Sedno rzeczy. [Felietony]. Łódź: WŁ 1969, 280 s.

Zawiera 62 felietony, druk. wcześniej w *Odgłosach i Kronice*, dot. literatury i sztuki, m.in. poświęcone następującym pisarzom: M. Braun, W. Broniewski, J. Conrad, S. Czernik, W. Faulkner, K.I. Gałczyński, E. Hemingway, J. Kochanowski, T. Peiper, W. Sebyła, A. Strug, E. Szymanski, G. Timofiejew, S. Żeromski.

24. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Nota biogr.: J. Wróblewska. Wwa: LSW 1970, 160 s. Wyd. nast. pt. Poezje wybrane. (II). Wstęp: Z. Skibiński. Wwa: LSW 1987.

25. Sokrates, indyk i żółdek. [Satyry]. Łódź: WŁ 1971, 353 s.

26. Żywe źródła. Szkice literackie. Wwa: LSW 1972, 330 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Zawartość: Od autora. – Praojciec poezji polskiej [M. Rejl]; Enigmaty Sepa-Szarzyńskiego; Najbardziej współczesny, czyli Norwid; Andrzej Niemojewski, prekursor poezji rewolucyjnej; O Żeromskim; Reymont, epik łódzki; Wyspiański i wartości ogólne; Wyspiańskiego twórczości istota liryczna; Wyspiańskiego pochwała mowy polskiej; Leopold Staff; O Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej; „Skrzydła wewnętrzne” Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej; O Julianie Tuwimie; Gałuszka cyprysu, czyli o poezji Kazimierza Wierzyńskiego; O Janie Lechońcu; Rewelator nowej poetyki [T. Peiper]; „Ten Józef Czechowicz”; Skamander i Żeromski.

27. Poezje. Słowo wstępne: J. Rogoziński. Wwa: PIW 1973, 214 s. Wyd. 2 ze słowem wstępnym J. Poradeckiego tamże 1981.

28. Skąd ich ród. (Suita poetycka. Obraz I-VI). *Mater. Repert.* 1973 nr 2 s. 57-76.

29. Mit Pigmaliona. Rzecz o Norwidzie. Wwa: PIW 1974, 338 s.

Układ w działach: Wiek Norwida; Dzieje recepcji; Mit Pigmaliona; Twórczość przekładowa; Norwid a współczesność; Epilog – dialog o czytelności Norwida; Aneksy.

30. Moje imperium. [Wybór wierszy]. Łódź: WŁ 1975 [właśc. 1976], 220 s.

31. Poezja i coś więcej. [Szkice literackie]. Łódź: WŁ 1975, 275 s. Przedr. zob. poz. 46.

Zawiera artykuły druk. w 1930-1954: Początek i progres *Metaora*; Drugi krok *Kwadręty*; *Prądy* albo trzecie ogniwo; Nowe rymowanie; Liryzm w dramacie; Marginalia poetyckie [m.in. dot. grupy Skamander]; Społeczne adresy poezji współczesnej; Poezja wobec wojny i pokoju; Tuwim i Gałczyński po latach; Klucz do poezji; Poezja i coś więcej. – Aneksy: Rozmowy o pacyfizmie [poz. 2]; Epilog od autora. – Listy [od 35 autorów].

32. Propozycje poetyckie. [Szkice literackie]. Kr.: WL 1975, 164 s. Przedr. zob. poz. 46.

Zawiera szkice druk. w *Poezji w 1969-1972: Notatka wstępna*. — Inwentyzm; Programy i manifesty, teorie i doktryny; Granice poezji; Punkt zerowy poezji; Natura słowa; Nowatorstwo i nowinkarstwo; Antypoezja; Poezja pozasłowna; Poezja lingwistyczna; Międzysłowie; Przesady poetyckie; „Taki wiesz, jaki słuchacz”; Przesądów poetyckich ciąg dalszy; Wynalazek i odkrycie; Poezja nie jest, poezja się staje ...; Przepis na arcydzieło; Biopoezja; Poezjozofia; Istota nowatorstwa; Lexis i logos; Sens poezji; Nauka czytania poezji; Wiersz ze znakiem jakości; Dialektyka poetycka; Poezja w przestrzeni i czasie; Czy poezja to tylko gra słów?; Słowa i rzeczy; Sprawa inspiracji; O rewolucjonizmie w poezji; Poezja i niepoezja.

33. Ogień i popiół. [Poemat autobiograficzny]. Posł.: S. Kaszyński, H. Pustkowski. Łódź: WL 1976, 57 s. Przedr. fragm. zob. poz. 38.

Adapt. teatr.: Adapt.: M.M. Szargan. Praprem. Łódź, Państw. Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna 1978.

34. Dzień i epoka. Wybór wierszy 1925-1975. Wwa: Czyt. 1978, 506 s.

35. Wiatr od Wisły. Poemat. Wwa: PIW 1978, 52 s.

36. Ziemia trójrzeczna. (Fragment). [Folder poetycki]. Sieradz – Rusiec – Zduńska Wola: Woj. Dom Kultury w Sieradzu 1979.

37. Góra Ocalenia. [Wiersze i poematy]. Kr.: WL 1981, 71 s.

Zawiera cykl: Niepokój pokoju; Cykl Karastański, — oraz poemat: Tetralog historyczny.

38. Marian Piechal. [Wybór poezji]. Posł.: Z. Mycielska-Golik. Wwa: Czyt. 1982, 127 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 3, 12, 15, 16, 19-22, 30, oraz fragm. poz. 33.

39. Na karuzeli. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: NK 1984, [24] s.

40. Cztery poematy. Przedm.: L. Żuliński. Wwa: KAW 1985, 131 s.

Zawartość: Gaśń popiołu [poz. 4]; Ogień i popiół [poz. 33]; Wiatr od Wisły [poz. 35]; Tetralog historyczny [poz. 37].

41. Światło wewnętrzne. [Wiersze]. Wwa: Pax 1985, 83 s.

Cykle: Wiersze; Suty poetyckie.

42. Słowne istnienie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1986, 85 s.

43. Telefon bez drutu. [Wiersz dla dzieci]. Szczec.: Glob 1986, [16] s.

44. Wiek trzech epok. Wybór wierszy z lat 1927-1983. Wwa: Czyt. 1986, 383 s.

Zawartość: Uwagi autora, wiersze z poz. 1, 3, 6, 9, 10, 12, 13, 19-22, 30, 37, — oraz: Wiersze ostatnie.

45. Miasto Troiste. [Wiersze]. Łódź: WL 1988, 174 s.

46. O poezji i czymś więcej. Szkice literackie. Wwa: PIW 1988, 485 s.

Zawiera szkice z poz. 2, — przedr. poz. 31, 32, — oraz nowe szkice: Kierunki i grupy poetyckie w dwudziestolecu międzywojennym; Pierwsze źródła poezji.

47. Trudne słowa. [Wiersze dla dzieci]. Szczec.: Glob 1989, [16] s.

48. Wiersze ostatnie. Wybór i oprac.: Z. Skibiński. Łódź: SPP; Tow. Przyj. Książki 1992, 53 s. Zob. poz. 44.

49. Liryki. Wybór i słowo wstępne: Z. Skibiński. Wwa: Latona 1994, 200 s.

Przekłady

1. L. Tołstoj: Zmartwychwstanie. [Powieść]. (Dzieła, t. 11). Wwa: Wydawn. Gutenberga [1928], 268 s.

2. S. Bytowoj: Wiosna na Kamczatce. [Powieść]. Wwa: KiW 1951, 186 s.

3. W. Katajew: Ja, syn ludu pracującego. Powieść. Wwa: LSW 1951, 136 s.

4. W. Winnikow, W. Kraft, W. Tipot: Swobodny wiatr. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, Państw. T. Nowy 1951.

5. N. Szpanow: Podżegacze. [Powieść]. T. 1 przeł.: ... i S. Powołocki, t. 3 przeł.: ..., S. Powołocki i T. Żeromski. Wyd. 2. Wwa: KiW 1952, 226 + 410 s.

T. 2 przeł. S. Damrosz.

6. M. Lermontow: Izmań-Bej. [Poemat]. W: M. Lermontow: Wybór poezji. T. 2. Wwa: PIW 1956 s. 69-120.

7. Carmina Burana. Cantiones profane. Wybór i układ: C. Orff. Przekł. i wstęp ... Posł.: E. Sarnowska-Temeriusz. Szczec.: Glob 1988, 105 s.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 2.

Prace redakcyjne

1. F. Preszeren: Poezje. Wybór, oprac. i przyp. ... Wstęp: B. Borko. Wwa: PIW 1965, 161 s. Wyd. nast. pt.: Poezje wybrane. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1976, 138 s.
Tu także przekł. M.P.

2. Ch. Baudelaire: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1970, 148 s.
Tu także przekł. M.P.

3. M. Rej: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1971, 151 s.

4. Antologia poezji słoweńskiej. Wybrał i oprac. ... Wstęp: J. Magnuszewski. Kr.: Ossol. 1973, XLIX, 336 s. *BN II*, 177.

5. C.K. Norwid: Poezja i dobroć. Wybór z utworów. Oprac. ... Wwa: PIW 1977, 763 s. Wyd. nast.: wyd. 2 powiększone. Wybrał, wstępem i przyp.

opatrzył ... Wwa: PIW 1981, wyd. 3 oprac. i przedm. ... Szczec.: Glob 1983.

6. A. Oppman: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1979, 131 s.

7. E. Słoński: Wybór wierszy. Oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1979, 233 s. Wyd. nast. pomniejszone pt. Poezje wybrane. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: LSW 1988, 118 s.

8. W. Rolicz-Lieder: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1982, 146 s.

9. A. Niemojewski: Wybór wierszy. Oprac. ... Wwa: PIW 1983, 201 s.

10. W. Broniewski: Poezje wybrane (II). Wybór i wstęp ... Wwa: LSW [1989], 170 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964. — Wywiady: Poezji nie można programować. Rozm. L. Kamiński. *Literatura* 1976 nr 48; Jakos inaczej ... Rozm.: J. Duma, K.M. Sienawska. *Kultura* 1986 nr 13.

SWPP 1. — PP (E. Głębiacka). — LP (red.).

[Krzyk z miasta:] S. Napierski: Wola uczucia. *Wiad. Lit.* 1929 nr 43; S. Gołab: Młody krytyk o młodym poecie. *Echo Tyg.* 1930 nr 6. — [Elegie całopalne:] J. Birkenmayer: Poezje. *Polonista* 1932 nr 4; K.W. Zawodziński: Nowi poeci ojczyzny. *Prz. Współcz.* 1932 t. 40, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — [Garsć popiołu:] K. Czachowski: Poezja współczesna. *Gaz. Pol.* 1933 nr 169; J. Czechowicz: Garsć popiołu. *Zet* 1933 nr 2, przedr. w tegoż: *Wyobraźnia stwarzająca*. Lubl. 1972; R. Kolonicki: Zagadnienie bieżące. *Wiedza i Życie* 1933 nr 1. — G. Timofiejew: Poezja M.P. *Polonista* 1933 nr 3. — [Anioł i Jakub:] K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 nr 8; T. Makowiecki. *Rocz. Lit.* 1935; L. Fryde: Wachlarz poetycki. *Tyg. II* 1936 nr 3. — [Srebrna waga:] L. Fryde: P. Wachlarz poetycki. *Tyg. II* 1936 nr 36; J. Janowski: Karpiński — Bąk — P. *Kultura*, Pozn. 1936 nr 12; W. Kubacki: Poezje P. *Gaz. Pol.* 1936 nr 233; K.W. Zawodziński: „Lecz ty spomnisz, wnuku”. *Wiad. Lit.* 1936 nr 50, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — T. Czapczyński: M.P. *Pr. Polonist.* Ser. 1. 1937, odb. — [Srebrna waga:] J. Kott: Poetyckie profile. *Prz. Współcz.* 1937 t. 63; S. Napierski: Wiersze P. *Sygnaty* 1937 nr 25. — [O Norwidzie:] J. Krzyżanowski. *Rocz. Lit.* 1937; H. Michalski: Z zakresu krytyki i polonistyki. *Kultura* 1937 nr 50; K. Czachowski: Norwid P. *Pion* 1938 nr 9; S. Czernik: P. o Norwidzie. *Prosto z Mostu* 1938 nr 38; W. Kubacki. *Wiad. Lit.* 1938 nr 32. — S. Skwarczyńska: Poezja M.P. *Kultura* 1938 nr 5. — K.W. Zawodziński: Liryka polska w dobie jej kryzysu. Wwa 1939, passim. — [Wybór poezji:] G. Timofiejew: Droga poety. *Łódź Lit.* 1954 nr 1; M. Głowiński: Przemiany M.P. *Twórczość* 1955 nr 8. — B. Biernacka: Nowości satyryczne. *Nowe Książ.* 1959 nr 13 [rec.: Diabeł za skórą]. — B. Ostromecki: Poezje M.P. *Nowe Książ.* 1959 nr 6 [rec.: Wierszel]. — J. Szczawiński: Syn łódzkich tkaczy. W tegoż: *Owoc dobrego i złego*. Wwa 1959. — Z. Pezdziński: Przech pryzmat serca. *Kamena* 1960 nr 17 [rec.: Wierszel]. — S. Kaszyński: Poeta konsekwentny. *Twórczość* 1962 nr 12 [rec.: Wiersze]. — J.B. Ozóg: „Garsć popiołu” P. *Tyg. Kult.* 1967 nr 50, przedr. w tegoż: *Kartki z dziką różą*. Wwa 1987. — S. Lichański: M.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 26. — A. Włodek: O poezji M.P. *Życie Lit.* 1967 nr 21 [rec.: Miasto nadziei]; Miara ostateczna; Punkt oparcia. — [Punkt oparcia:] J. Witan: „Głos mój uwiły z trosk tej ziemi ...”. W tegoż: *Proza, poezja*. Wwa 1967 oraz w tegoż: *Piękna plejada*. Wwa 1980; M. Wyka: O poezji P. — historycznie. *Twórczość* 1967 nr 4. — A. Włodek: M.P. *Życie Lit.* 1968 nr 30. — B. Maison: O po-

wszechnej niepewności. (Analiza wierszy M.P.). *Poezja* 1969 nr 3. — [Być:] W.P. Szymański: „W naturę głębi ...”. *Poezja* 1969 nr 9; M. Wyka: Retoryka odnowiona: Jak być poetą. *Życie Lit.* 1969 nr 38. — [Pelagia, uczennica diabła, czyli Sedno rzeczy:] M. Dąbrowski: Sedno rzeczy. *Nowe Książ.* 1970 nr 24; T. Klak: O życiu i poezji. *Kamena* 1970 nr 6. — K. Nowicki: Krytyka pisania wierszy. *Osnowa* 1970 wiosna. — B. Ostromecki. *Twórczość* 1970 nr 10 [rec.: Być]. — A. Łaszowski: Granice poezji M.P. *Poezja* 1971 nr 5. — R. Lubas: Odświeżenie pamięci. *Poezja* 1972 nr 7 [rec.: Garsć popiołu]. — J. Rogoziński: O wierszach M.P. *Życie Lit.* 1972 nr 37, przedr. w tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — E. Balcerzan: Znacznostwo jako krytyka. *Teksty* 1972 nr 6 [rec.: Propozycje poetyckie]. *Poezja* 1971-1972. — [Żywe źródła:] [J. Koprowski] J.K.: Żywe źródła. *Literatura* 1973 nr 30; J. Fert: P. źródła żywe. *Kamena* 1974 nr 6. — [Poezje:] A. Konkowski: Poetyckie znaki Zodiaku. P. *Poezja* 1974 nr 2; A. Biskupski: Pytanie o ludzką transcendencję. *Mies. Lit.* 1975 nr 4, przedr. w tegoż: *Tym jest jeszcze poezja*. Łódź 1980. — J. Duk: M.P. *Odgłosy* 1975 nr 26. — L. Kamiński: Norwid — nasz współczesny. *Nowe Książ.* 1975 nr 1 [rec.: Mit Pigmaliion]. — L. Kamiński: Poetyckie znaki zodiaku: P. *Poezja* 1975 nr 10 [rec.: Poezja i coś więcej]. — E. Kasperski: P. i 13 autoportretów Norwida. *Mies. Lit.* 1975 nr 5 [rec.: Mit Pigmaliion]. — J. Kornhauser. *Lit. na Świecie* 1975 nr 6 [rec. oprac.: Antologia poezji słoweńskiej]. — W. Olszewski: Słowo blyszczy w ciemności. *Kierunki* 1975 nr 27 [rec.: Mit Pigmaliion]. — Z. Darasz. *Ruch Lit.* 1976 nr 3 [rec.: Antologia poezji słoweńskiej]. — [Propozycje poetyckie:] P. Dybel: Propozycje P. *Nowe Książ.* 1976 nr 4; I.Z. Gołębiowski zet. *Twórczość* 1976 nr 4; M. Kucner: Poezja i jej przedmiot. *Mies. Lit.* 1976 nr 12, przedr. w tegoż: *Egzystencja i kreacja*. Łódź 1980 [dot. też: Poezja i coś więcej]. — [Moje imperium:] K. Paluch. *Życie Lit.* 1976 nr 40; A. Chruszczyński: Ogień i popiół. *Nowe Książ.* 1977 nr 3; M. Kucner: Poezja — miara ostateczna. *Literatura* 1977 nr 26. — A. Rogalski: Nad Norwidem. *Życie i Myśl* 1977 nr 11 [rec. oprac.: C.K. Norwid: Poezja i dobroć]. — J. Rogoziński: Mieszczaniny poetycko-obyczajowe. *Literatura* 1977 nr 3 [rec.: Poezja i coś więcej]. — Z. Skibiński: Świat powszechniej analogii. *Odgłosy* 1977 nr 16 [rec.: Ogień i popiół]. — M. Ślaviček: Cudowny początek. *Nowe Książ.* 1977 nr 12 [rec. oprac.: F. Preszteren: Poezje]. — J.B. Ozóg: O P. W tegoż: *Jak światych obcowanie*. Kr. 1978. — J. Poradecki: Być więcej, być lepiej. *Literatura* 1978 nr 19. — J.Z. Jakubowski: Rodowód liryczny M.P. W tegoż: *Porozmawiamy o poezji*. Wwa 1979. — R. Lubas: Droga poetycka M.P. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Krak.* 1979 nr 68. — Z. Skibiński: Problem wyboru tradycji. (Na przykładzie poezji M.P.). *Poezja* 1979 nr 11/12. — Z. Skibiński: P. Księga Natury. *Mies. Lit.* 1980 nr 8. — K. Świegocki: Wiatr od Wisły. *Literatura* 1980 nr 9. — S. Jurkowski: Historia, naród i tradycja. *St. Powsz.* 1982 nr 5 [rec.: Góra Ocalań]. — [Poezje. Wyd. 2:] J. Koprowski: Wiersze M.P. *Nowe Książ.* 1982 nr 1; K. Paluch-Staszkiel. *Tętno. Mies. Lit.* 1982 nr 9. — Z. Skibiński: Nadzieje i zwątpienia. (O poezji Mariana Piechała. Łódź: WL 1982, 230 s. — Z. Lichniak. *St. Powsz.* 1983 nr 226. — J. Marx: Garsć popiołu — o poezji M.P. W tegoż: *Grupa poetycka „Kwadruga”*. Wwa 1983. — Z. Skibiński: Wizja poetycka miasta w twórczości M.P. *Osnowa* 1983 nr 1/2. — M. Kucner: M.P. dochodzenie do suwerenności poetyckiej. *Miscellanea Łódź.* 1984 nr 3. — A. Biskupski: Zewnątrz ciemności. *Nowe Książ.* 1986 nr 12 [rec.: Cztery poematy; Światło wewnętrzne]. — G. Leszczyński: *Nowe Książ.* 1987 nr 1 [rec.: Telefon bez drutu]. — W. Próchnicki: Epoka P. *Życie Lit.* 1987 nr 18 [rec.: Wieki trzech epok]. — IO poezji i czymś więcej:] A. Borowa: Corona optima. *Kultura* 1988 nr 29; B. Faron: Powtórka z P. *Życie Lit.* 1988 nr 34; T. Jodelka-Burzecki: Coś więcej M.P. *Kierunki* 1988 nr 36. — J. Drzewicki: Rewolucja, cywilizacja i dramat istnienia. *Poezja* 1988 nr 2. — I. Galińska: „Słowa krwią klejone”. *Drogouskazy* 1988 nr 9/10. — J. Poradecki: M.P. W. OLP. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993. — A. Biskupski: „Najpiękniejsze z wszystkich światła imion”. Interpretacja „Dytyrambu” M.P. *Miscellanea Łódź.* 1994 nr 1.

PIECHOWSKI Jerzy
ur. 1936

Imiona metrykalne: Jerzy Jan
Krypt.: J.J.P.
Prozaik, eseista.

Urodzony 31 marca 1936 w Płocku; syn Wacława Piechowskiego, dyrektora syndykatu rolnego i banku, oraz Wiktorii z domu Andrzejczak, guwernantki. W sierpniu 1939 zamieszkał w Warszawie, gdzie przebywał też w czasie okupacji niemieckiej. Po wojnie uczęszczał do prywatnego wówczas Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. M. Reja; w 1953 zdał maturę. Następnie studiował filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim; w 1960 uzyskał magisterium. Debiutował w 1957 artykułem o literaturze współczesnej pt. „Drugie dno rozpaczy”, opublikowanym w *Kierunkach* (nr 27). W następnych latach rozwijał twórczość literacką, publikując artykuły, recenzje, fragmenty powieści, m.in. nadal w *Kierunkach* (do 1975), *Słowie Pouszechnym* (1957-58, 1966-71, z przerwami) oraz w miesięczniku *Życie i Myśl* (1958-66, z przerwami; podp. też J.J.P.). W 1958 otrzymał ufundowane przez Teodora Parnickiego stypendium dla młodego pisarza, który podjąłby się napisania powieści historycznej z okresu starożytności („Cień sprawy”, Wyd. 1962). W 1960 przez trzy miesiące pełnił funkcję redaktora naukowego Zachodniej Agencji Prasowej. Od 1963 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1967 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka. W tymże roku ożenił się z Bogusławą Zofią Ancuta, ekonomistką. W 1969 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Jako stypendysta duńskiego Ministerstwa Kultury i Oświaty, dwukrotnie przebywał w Danii (1972, 1976). W 1989 otrzymał nagrodę Funduszu Literatury. W tymże roku został członkiem SPP. Kontynuuje działalność literacką i publicystyczną, ogłaszając recenzje, felietony o dziełach sztuki, artykuły i eseje m.in. w czasopismach *Tygodnik Solidarność* (1989, 1994-97), *Przegląd Katolicki* (1994-95), *Nowe Książki* (1995-97). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cień sprawy. [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 404 s.
2. Dawny Babilon i współczesny Irak. Wwa: KiW 1963, 263 s.
Zawiera szkice w częściach: I. Mezopotamia w szacie współczesnej; II. Dzieje najdawniejsze; III. Zagadka Sumerów; IV. Starożytny Babilon; V. Nowa potęga z Północy; VI. Odrodzenie Babilonu; VII. Co się zrodziło w Międzyrzeczu?; VIII. Mezopotamia schodzi w cień; IX. Odrodzenie w Islamie; X. Najciemniejszy okres w dziejach Mezopotamii; XI. Przedostatni akt; XII. Czym ma być Irak.
3. Sekretarz Piłata. [Powieść]. Wwa: Pax 1966, 279 s.

4. Drzewo gorczycy. [Powieść]. Wwa: Pax 1968, 198 s.
5. Rzym płonie. [Powieść]. Wwa: Pax 1969, 241 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1980.
Przekł. czes.: Řím v plamenech. [Przeł.] Z. Koutenská. Praha, Vyšehrad 1978, — niem.: Rom brennt. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1974.
6. Znak salamandry. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 349 s. Wyd. 2 tamże 1972.
7. Gwiazdy z kraju północy. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 282 s. Wyd. 2 tamże 1973.
Przekł. niem.: Die Anfechtungen des Domherrn Nicolaus. [Przeł.] K. Wolff. Berlin 1974. Wyd. nast. tamże 1978.
8. Świadkowie i truciele. [Powieść]. Wwa: Pax 1972, 195 s. Wyd. 2 tamże 1976.
9. Źrenice mroku. [Powieść]. Wwa: Pax 1973, 179 s.
10. Trzecia pokusa. [Powieść]. Wwa: Pax 1974, 252 s.
Przekł. niem.: Die dritte Versuchung. [Przeł.] K. Wolff. Berlin 1977.
11. Spotkanie z Minotaurem. [Powieść]. Wwa: Pax 1975, 255 s.
12. Dumni i niezawiaśli. [Opowiadania historyczne]. Wwa: KAW 1977, 171 s.
Zawartość: Echnaton, czyli marzycielstwo; Cola di Rienzi, czyli władza; Tomasz More, czyli odwaga; Giordano Bruno, czyli wizja; Maksymilian Robespierre, czyli doktryna; Konrad Rylejew, czyli uczciwość; Romuald Traugott, czyli samotność.
13. Pittakos błazen. [Powieść]. Wwa: Pax 1978, 212 s.
14. Las, w którym straszys. [Powieść]. Wwa: KAW 1980, 110 s.
15. Dym czarnych świec. [Powieść]. Wwa: KAW 1981, 175 s.
Przekł. niem.: Schwarze Kerzen auf dem Wawel. [Przeł.] K. Wolff. Berlin 1985, wyd. 2 Lipsk 1997.
16. Rycerze Wielkiej Gry. [Powieść]. Kr.: WL 1981, 220 s.
17. Imię tego zdrajcy. [Powieść]. Kr.: WL 1982, 215 s.
18. Dzień w ogrodzie czasu. [Szkice]. Wwa: NK 1984, 269 s.
Zawartość: Patrząc na dyskobola; Co mówią rzymskie gemmy; Cenniejszy niż złoto; Maniera czy tajne szyfry; Król Cyrus w Sarmacji Europejskiej; Rubens maluje portret Władysława Wazy; Taniec i gra ze śmiercią; Przygody starego obrazu; Holenderska scena rodzajowa; Gwałt na królowej Annie; Sentymentalne zabawy; Chińszczyzna dla Europy; Komoda z Soplkowa; Dłaczek monachijczy; Na tropach eksperymentu; Polska pieta.
19. Być przy ogniu. [Powieść]. Łódź: WL 1986, 161 s.
20. Druga twarz. [Powieść]. Kr., Wr.: WL 1986, 160 s.

21. Gra królów. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1986, 187 s.

22. Zemsta bogini Isztar. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1986, 184 s.

23. Gra o duszę diabła. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1988, 160 s.

24. Pałac szklanej kuli. [Szkice]. Wwa: NK 1988, 262 s.

Zawartość: Śmierć płaci denara; Ambicje i upiory; Myszy w ruinach; Pałac szklanej kuli; Żądło templariuszy; Biały Orzeł i bomba zegarowa; Podróż po galaktyce; Seans z czarnym kotem; Głowa pod pachą; Architektura „Potopu”; Dziewice i maseczki; Kanclerz miał sobowtóra?; Złote czasy Augusta; Palic albo plawic; Katon w miniaturze; Biedaczek Kościuszko.

25. Prorok czy dyktator? Kat.: Śląsk 1988, 140 s. Biografia J. Kalwina.

26. Teodozja odchodzi. [Powieść]. Łódź: WŁ 1989, 171 s.

27. Aleja starych grabów. [Opowiadania]. Wwa: Głos 1991, 152 s.

Zawartość: Jerzy. Strzał w ciemności; Eugeniusz. Zjawy na wrzosowiskach; Romek. Wiatr ze stepów; Krystyna. Czas zbierania kamieni.

28. Ukryte światła herbów. [Szkice]. Wwa: NK 1991, 190 s.

Zawartość: Chwościk w paradyzie; Barwy i kształty Ognia; Księżyc, gwiazdy i strzały; Rozbite lustra; Tajemnice Rózy; Powierzchnie i otchłanie Wody; Moce i rozkosze Ziemi; Znaki Powietrza; Dwa światy; Niedźwiedź dla dziewczycy; Runy i czary.

29. Edgar Cayce – wizjoner z Kentucky. [Biografia]. Milanówek: Warsztat Specjalny 1992, 175 s. Wyd. nast. z podtytuł. Wizjoner nowej ery: Wwa: Hel; Total 1994; Wwa: Orion 1997.

30. Grymas Mony Lisy. Sztuka, skandale, afery. [Szkice]. Wwa: Rytm 1992, 178 s.

Zawartość: Wybuch uczuć czy premedytacja?; Duch z sarmackiego portretu; Depozyt, który przysechł; „Magdalena” przynosi śmierć; Złoty interes; Modliszki; Obserwator antykwariatu; Zwykłe świństwo; Fatalny portret; Wyrok śmierci; Jak zdobyć szmal?; Śmiech niewolnika; Okno starej kamienicy.

31. Śmierć tańczy poloneza. [Powieść]. Łódź: WŁ 1992, 160 s.

32. Herby, magia, mity. [Szkice]. Wwa: Medium 1995, 156 s.

Zawartość: Pierścień, krew i żelazo; Ludzie żelaza; Legenda herbu Dębno; Miłość w kręgu alchemii; Godło i mit przyjaźni; Rycerz, lew i potwory; Waśnie i zbrodnie; Tajemne liczby i życie drzew; Wzgórza Rzymu i wojny krzyżowe; Twierdza w ataku i obronie; Noc świętego Huberta.

33. Symbol i mit starożytnej Grecji. Wwa: Medium 1995, 215 s.

Zawartość: Podróż po złote runo; Spotkanie z Minoturem; Historia o Pegazie; Perseusz i Meduza; Żelazna dłoń przeznaczenia; Mit i wizja przestrzeni nieba; Miłość ożywia kamień; Miłość zwycięża śmierć; Miłość u bram świata zmarłych; Miłość w kręgu cienia; Miłość w kręgu kłopotów; Narodziny bogów i ludzi; Herakles i jego prace; Zazdrość i zemsta; Glupo-

ta i cierpienie; Orestes i jego erynie; Wojna o piękną Helenę; Ofiara Antygony; Złocisty wąż Asklepiosa; Plejada mniejszych bóstw; Gniew i miłość bogów.

34. Mity starożytnego Rzymu. Wwa: Medium 1996, 193 s.

35. Swedenborg. Życie i wizja. Wwa: Orion; OM 1997, 127 s.

Przekład

I. A. Schweitzer: Życie. [Szkice filozoficzne]. Wwa: Pax 1964, 78 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1989, 1998. — Wywiady. Rozm. S. Jończyk. *Życie i Mysł* 1967 nr 11/12; Nie być wysypiskiem ... Rozm. G. Łatuszyński. *Prz. Tyg.* 1993 nr 20; Wycieczka w labirynt mitu. Rozm. J. Habiera. *Stand. Młod.* 1996 nr 230.

S. Jończyk: Debiut J.J.P. *St. Powsz.* 1962 nr 273 [rec.: Cień sprawy]. — [Sekretarz Piłata]: S. Lichański: Między Parnickim a Sienkiewiczem. *Twórczość* 1967 nr 12; Z. Umiński. *Tyg. Katol.* 1967 nr 17. — [Drzewo gorczycy]: A. Brzózka: Rozstrzygnięta konfrontacja. *Kierunki* 1969 nr 5; W. Kalinowski: Odpowiedź banalna. *Współczesność* 1969 nr 2; J. Pięszczachowicz: Tropami Parnickiego? *Twórczość* 1969 nr 9. — [Rzym plonie!]: S. Stabryła: *Neron* 69. *Twórczość* 1969 nr 11; D. Szafrańska: Początki chrześcijaństwa w tryptyku powieściowym J.P. *St. Powsz.* 1969 nr 98 [dot. też: Sekretarz Piłata; Drzewo gorczycy]; T.J. Żółciński. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 29; W. Billip: Paralele. *Nowe Książ.* 1970 nr 7. — [Znak salamandry]: K. Głogowski: Między historią a dniem dzisiejszym. *Kierunki* 1970 nr 21; A. Jelic: Metamorfozy powieści historycznej. *Nowe Książ.* 1970 nr 23; S. Stabryła: Rozum i siła. *Twórczość* 1971 nr 2. — M. Hryniewicz: Ostatni Piastowie mazowieccy. *Nowe Książ.* 1972 nr 22 [rec.: Świadkowie i trucielle]. — [Gwiazdy z kraju północy]: S. Jończyk: Przemianie i trwałość. *Kierunki* 1972 nr 18; P. Knothe: Wiem, że nic nie wiem. *Nowe Książ.* 1972 nr 12. — J. Tarcałowicz: Młyny historii. (Kontynuacje Parnickiego). *Życie Lit.* 1973 nr 37 [rec.: Świadkowie i trucielle]. — Z. Bauer: Na bezdrożu wiary. *Życie Lit.* 1974 nr 44 [rec.: Trzecia pokusa]. — S. Jończyk: Dramat współczesnego Prometeusza. *Kierunki* 1974 nr 16 [rec.: Żrenice mroku]. — M. Łukaszewicz: My, humaniści. *Nowe Książ.* 1974 nr 21 [rec.: Trzecia pokusa]. — W. Maciąg: Szatańskie praktyki uczonego. *Nowe Książ.* 1974 nr 2 [rec.: Żrenice mroku]. — A. Polkowski: Intelektualista w kościele. *Życie i Mysł* 1974 nr 11 [rec.: Trzecia pokusa]. — J. Szczypka: Medytacje w kolorach. *Kierunki* 1974 nr 42, przedr. w tegoż: *Przypomnienia*. Wwa 1975 [charakterystyka twórczości J.P.]. — Z. Bauer: Dwie twarze egoizmu. *Życie Lit.* 1975 nr 51/52 [rec.: Spotkanie z Minoturem]. — S. Stabryła: Trzy wcielenia Pittakosa. *Nowe Książ.* 1978 nr 10 [rec.: Pittakos blazen]. — J. Jordan: Dreszczowiec à la Piechowski. *Nowe Książ.* 1980 nr 13 [rec.: Las, w którym strasz]. — M. Ruszczyk: Wszystko i nic. *Nowe Książ.* 1981 nr 14 [rec.: Rycerze Wielkiej Gry]. — W. Jesionowska: Książka niespełnionych nadziei. *Nowe Książ.* 1987 nr 1 [rec.: Gra królów]. — J. Moron: Inna twarz. *Życie Lit.* 1987 nr 21 [rec.: Druga twarz]. — W. Sawicki: Gra. *Życie Lit.* 1987 nr 32 [rec.: Być przy ogniu]. — B. Kaczkowska: Pisarstwo inspirujące. *Nowe Książ.* 1989 nr 10 [rec.: Pałac szklanej kuli]. — S. Stanik: Gra z historią. *Nowe Książ.* 1989 nr 1 [rec.: Gra o duszę diabła]. — S. Stanik: Za kulisami historii. *Nowe Książ.* 1990 nr 1 [rec.: Teodozja odchodzi]. — M. Bartkiewicz: Tajemnice heraldyki. *Nowe Książ.* 1992 nr 10 [rec.: Ukryte światła herbów]. — K. Rodowska: Z perspektywy pałacu. *Nowy Świat* 1992 nr 59 [rec.: Aleja starych grabów]. — K. Głogowski: Zamęt, sztuka i krew. *Pol. Zbroj.* 1993 nr 60 [rec.: Grymas Mony Lisy]. — A. Tokarczyk: Na tropach mitu. *Nowe Książ.* 1995 nr 7 [rec.: Symbol i mit staro-

zytnej Grecji. — M.A. Kowalski: Kiedy zawyła wilczyca. *Nowe Książki*. 1996 nr 10 [rec.: Mity starożytnego Rzymu].

K.B.

PIEKARSKI Kazimierz

1893-1944

Imię pierwotne: Irydion; imiona metrykalne (po chrzcie w wieku szkolnym): Kazimierz Stanisław Kostka

Pseud.: A.; A.B.; A.J.; Ir.; K.P.; R.; R.L.; Szymon Starowolski.

Historyk książki, bibliolog, bibliograf

Urodzony 30 marca 1893 w Tirgu-Jiu w Rumunii; syn Witolda Roli-Piekarskiego, publicysty, tłumacza dzieł K. Marksa, działacza Wielkiego Proletariatu, i Klotyldy z Wróblewskich. Uczył się w Zakładzie Naukowo-Wychowawczym oo. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, następnie w gimnazjach we Lwowie i Stanisławowie. W 1911 przerwał naukę. Brał udział w konspiracyjnych pracach młodzieżowych organizacji niepodległościowo-socjalistycznych. Będąc członkiem tajnego Związku Młodzieży Socjalistycznej (1913-14), a następnie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galiacji i Śląska Cieszyńskiego, działał do 1914 w zawodowych związkach robotniczych. W 1915 jako ekstern zdał maturę w Gimnazjum św. Anny w Krakowie i wstąpił na Uniwersytet Jagielloński (UJ). Studiował filologię słowiańską; w 1921 uzyskał absolutorium. Przygotowywał pod kierunkiem prof. Jana Łosia rozprawę doktorską o nosówkach w języku polskim (praca nie została ukończona). Równocześnie w 1917-20 pracował jako asystent w Bibliotece AU (później PAU), porządkując rękopisy i stare druki. W 1919 opublikował na łamach *Prac Komisji Językowej Akademii Umiejętności* (nr 4) pierwszą rozprawę pt. „Przegląd wydawnictw średniowiecznych zapisek i rot przysięg sądowych z ksiąg grodzkich i ziemskich”. W tymże roku podjął w ramach prac krakowskiego koła Związku Bibliotekarzy Polskich poszukiwania inkunabułów, starych druków i opraw. W 1920 ożenił się z Marią z Horodyskich. W lipcu 1920 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Po zwolnieniu pracował od grudnia 1920 do czerwca 1921 na stanowisku asystenta w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Następnie do czerwca 1922 przebywał w Moskwie jako ekspert delegacji polskiej w Mieszanej Komisji Specjalnej dla rewindykacji zbiorów bibliotecznych i archiwalnych. Po powrocie do Krakowa rozwijał pracę badawczą i organizacyjną w zakresie bibliofilstwa i bibliotekoznawstwa. Działał w wielu stowarzyszeniach, m.in. w Towarzystwie Miłośników Książki (członek Zarządu), Towarzystwie Miłośników Języka Polskiego (1920-22 sekretarz), Towarzystwie Miłośników Opraw (1926). Współorganizował I Zjazd Bibliofilów Polskich (1925); pisał i redagował żartobliwe wydawnictwa bibliofilskie (w tym w 1925, pod pseud. Szymon Starowol-

ski 13 numer *Przewodnika Bibliograficznego*). W 1924-29 wraz z Aleksandrem Birkenmajerem redagował pismo Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie, *Exlibris*. W 1925 został zatrudniony na stanowisku bibliotekarza w Dziale Starych Druków Biblioteki Jagiellońskiej, gdzie utworzył dział cymeliów. Zainicjował zestawianie centralnych katalogów znajdujących się w Polsce druków XV i XVI w., zbierał materiały dokumentacyjne w zakresie proveniencji i opraw. Publikował prace z zakresu historii drukarstwa, starych opraw, dzieł introligatorstwa i drzeworytu książkowego. W 1927-28 redagował pismo *Silva Rerum* (tu w 1925-30 zamieszczał liczne artykuły w cyklu pt. „Marginalia”). W 1927 uzyskał na UJ stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy pt. „Pierwsza drukarnia Floriana Unglera 1510-1516”. W tym czasie został powołany na skład Komisji Historii Literatury Polskiej PAU (1925), Komisji Językoznawstwa PAU (1928), Komisji dla Dzieł Oświaty i Szkolnictwa w Polsce PAU (1930). W 1930 za zasługi na polu księgoznawstwa, czytelnictwa i bibliofilstwa został odznaczony Wielką Wstęgą Orderu Białego Kruka. W tymże roku jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej przebywał w Pradze, prowadząc poszukiwania poloników w tamtejszych bibliotekach. W 1931 przeniósł się do Warszawy, gdzie objął stanowisko kustosa Działu Starych Druków w Bibliotece Narodowej. W 1935 został przewodniczącym Państwowej Komisji dla Centralnego Katalogu Inkunabułów w Polsce oraz członkiem Państwowej Rady Muzealnej, w 1936 członkiem korespondentem Wydziału I (językoznawstwa i Historii Literatury) Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1937 habilitował się w zakresie bibliologii i bibliografii na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tymże roku otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL za krzewienie czytelnictwa. W 1937-39 prowadził na UW wykłady z bibliografii i bibliologii. Zajmował się także opracowaniem układu graficznego książek. W 1939 został członkiem korespondentem Wydziału Filologicznego PAU. W okresie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował jako kustosz Biblioteki Narodowej. W 1939 zdołał potajemnie umieścić w Bibliotece Narodowej księgozbiór Biblioteki PAL. Od 1941 do przejścia na emeryturę w 1943 kierował III Oddziałem Staatsbibliothek Warschau, obejmującym zbiory specjalne w gmachu Biblioteki Krasieńskich na Okólniku. Równocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej, gromadząc tajne druki i materiały dla przyszłej rewindykacji zbiorów, oraz uczestnicząc w naradach komisji powołanej do opiniowania w sprawach bibliotecznych, archiwalnych i muzealnych. W związku z postępującą chorobą przebywał w 1942 w Osieku pod Łowiczem. Po krótkim pobycie w szpitalu

w Warszawie od wiosny 1943 ponownie mieszkał w Łowickim, gdzie pracował m.in. nad rejestrowaniem starych druków biblioteki kolegiackiej w Łowiczu oraz inwentaryzacją archiwum Kapituły Łowickiej. Kartoteki i prace powstałe w czasie wojny, a także te powstałe wcześniej spłonęły wraz ze zbiorami Biblioteki Krasiańskich i Biblioteki Narodowej w czasie powstania warszawskiego w 1944. Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1936). Zmarł 7 lutego 1944 w Łowiczu; w marcu 1948 zwłoki zostały ekshumowane i złożone na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przegląd wydawnictw średniowiecznych zapisek i rot przysięg sądowych z ksiąg grodzkich i ziemskich. Kr.: AU 1919, 101 s. *Pr. Komis. Jęz. Akad. Umiejętności*, 4.

2. Inwentarz inkunabułów bibliotek polskich. Ser. 1. Kr.: Krak. Koło Bibliotekarzy Pol. 1925, 42 s.

3. Le livre en Pologne au XVe siècle et l'état actuel des études sur ce livre. (Communication faite au Congrès International des Bibliothécaires et des Bibliophiles à Paris 1923). Cracovie: Société des Amis du Livre; Paris: Gebethner i Wolff 1925, 11 s.

4. Marginalia. [Cz.] I-XII. *Silva Rerum* 1925-1927. Odb. Kr.: TMK [Tow. Miłośników Książki] 1925-1928.

Podp.: K.P.

I. *Silva Rerum* 1925 z. 1; odb. Kr. 1925, 11 s.

Zawartość: Niemiecy drukarze na obczyźnie w XV stuleciu; Niemiecki sygnet drukarski XV wieku; Monachijskie pierwodruki; Twórczość S. Noakowskiego; Exlibris w sowieckiej Rosji.

II. *Silva Rerum* 1925 z. 2; odb. Kr. 1925, 24 s.

Zawartość: Nowy kalendarz Jacobejusa; Bibliografia inkunabułów; Jeszcze o drukarzach niemieckich na obczyźnie w XV stuleciu; Bibliographie des Bibliotheks — u. Buchwesens; Miniaturzyści i iluminatorzy poznańscy XV w.; *Kwartalnik Historyczny*; Katalog wydawnictw Polskiej Akademii Umiejętności; Mitteilungen von J. Halle, Antiquariat; J. Rosenthal Katalog 81; Biblioteka Narodowa w Filipopolu.

III. *Silva Rerum* 1925 z. 3; odb. Kr. 1925, 21 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata; F. Dostojewski; Wielki inkwizytor; *Przewodnik Bibliograficzny*; *Kwartalnik Historyczny* 1924; Niespodzianka; Dwa listy A. Bielowskiego.

IV. *Silva Rerum* 1925 z. 4; odb. Kr. 1925, 26 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata; Wl. Peret; Opisy monastyrskich bibliotek XVII w.; Kurschners Deutscher Gelehrtenkalendar; Wystawa druków urządzona staraniem Koła Nauk. Uczniów Gimn. Miej. w Łodzi; Biblioteka Gómiczego Instytutu w Leningradzie; W spadku po carskiej Rosji.

V. *Silva Rerum* 1925 z. 5; odb. Kr. 1925, 31 s.

Zawartość: Bibliographica w rachunkach Duchaków krakowskich XVI w.; Bibliographica nova et emendata; Index Bibliographicus; Salomon w roli Aleksandra Wielkiego; Włoska oprawa dla Andrzeja Czarnkowskiego; Wystawa oprawy książki.

VI. *Silva Rerum* 1925 z. 6; odb. Kr. 1926, 63 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata 17-19; Książka w handlu zagranicznym Polski; Zaklęcia przeciw złodziejom

książek; Bibliofilska dedykacja z 1584 r.; Książka w handlu zagranicznym Czechosłowacji; Dr. I. Collijn; J. Kallenbachowi ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej dawni uczniowie; S.P. Koczorowski; Coup d'oeil sur l'histoire de la bibliographie en Pologne; Congrès International des Bibliothécaires et des Bibliophiles tenu à Paris du 3 au 9 avril 1923; Fumagalli G.; La bibliografia; Jeszcze o „Index Bibliographicus”; Sztuki piękne 1924-1925; Sprawozdanie Tow. Nauk. we Lwowie; Polski Przegląd Kartograficzny.

VII. *Silva Rerum* 1927 z. 1, 2; odb. Kr. 1927, 37 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata nr 20-22; Inkunabuły i druki polskie XVI w. w Bibliotece OO. Franciszkanów we Lwowie; Sowizdrzał w światowej literaturze; Kraushar; Warszawa historyczna i dzisiejsza; Badania polskiego drzeworytu książkowego; Zaklęcia przeciw złodziejom książek (II).

VIII. *Silva Rerum* 1927 z. 3, 4; odb. Kr. 1927, 29 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata nr 23-24; Polonica XVI wieku w bibliotekach opactw cysterskich w Mogile i w Szczyrzycu; Książka w sowieckiej Białorusi.

IX. *Silva Rerum* 1927 z. 5; odb. Kr. 1927, 35 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata nr 25; Inkunabuły i polonica XVI wieku w Bibliotece Katedralnej we Lwowie; Data śmierci Jana Hallera; Dalsze wiadomości o bibliotece Anzelma Ephoryna.

X. *Silva Rerum* 1927 z. 6/7; odb. Kr. 1927, 45 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata nr 25-33 [winno być: 26-33]; Inwentarz Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego z 1819 r.; Z korespondencji introligatorów XVI w. (I). Założony list pani introligatorowej z 1545 r.; Biblioteka klasztoru Duchaków Sandomierskich w r. 1652; Girolamo Savonarola; Predica dell'arte del ben morire. Berlin 1926; Tytus Działyński w odpowiedzi Wiszniewskiemu; Zaklęcia przeciw złodziejom książek (III).

XI. *Silva Rerum* 1927 z. 8/9; odb. Kr. 1927, 51 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata nr 34-37; Luźne uwagi o drzeworycie polskim XVI wieku. (I). Na marginesie „Dziejów malarstwa w Polsce” F. Kopey; Kilka uwag o działalności Hieronima Wietora. (I). Początki działalności; Z korespondencji introligatorów XVI w. (II). List z zamówieniem na oprawy z 1541 r.

XII. *Silva Rerum* 1927 z. 11/12; odb. Kr. 1928, 27 s.

Zawartość: Bibliographica nova et emendata nr 38-40; Dedykacje autorskie w zbiorze druków XVI w. Biblioteki Kórnickiej.

5. Sygnety polskich drukarzy, księgarzy i nakładców. Zbiór podobizn zebranych przez K. Hałacińskiego i ... Zapowiedź wydawnicza. Kr.: Koło Miłośników Exlibrisu 1925, 16 s.

Dot. Prace redakcyjne poz. 4.

6. Trzy drzeworyty z zaginionego wydania Sowizdrzała. Opatrzył tekstem ... Kr.: Druk. UJ 1925, 14 s.

Podp.: K.P. — Wyd. na prawach rkpśu dla uczestników I Zjazdu Bibliofilów Pol. w Kr.

7. Pierwsza drukarnia Floriana Unglera 1510-1516. Chronologia druków i zasobu typograficznego. Kr.: [Druk. W.L. Anczyca i S-ki] 1926, 109 s.

Rozprawa doktorska.

8. Do miłośników książki. (Superexlibrisy polskie od XV do XVIII wieku). [Prospekt wydawniczy]. Kr.: 1929, [4] s.

9. Katalog Biblioteki Kórnickiej. T. 1: Polonica XVI wieku. [B.m.]: Bibl. Kórnicka 1929 [antydat. 1933], 229 s. Wyd. 2 [rozszerz.; b.m.] 1934, 334 s.

10. Nagana polskiego drukarstwa. Kr.: Nakł. autora [1929], 11 s.

Przemówienie wygł. w krakowskim radiu XII 1928.

11. Bibliografia dzieł Jana Kochanowskiego. Wiek XVI i XVII. Kr.: PAU 1930, XII, 68 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1934, 82 s.

12. Katalog Biblioteki Horynieckiej XX. Ponińskich. Cz. 1. Inkunabuły i polonica XVI wieku. [Współaut.:] A. Kawecka-Gryczowa. Wwa: Bibl. Nar. 1936, XII, 81 s.

13. Katalog inkunabułów Biblioteki Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu. Na podstawie materiałów ... oprac. A. Kawecka-Gryczowa. Wr.: Ossol. 1956, XXIV, 136 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Katalog księgarski drukarza augsburskiego Jana Baemlera z r. około 1486. *Exlibris* 1922 z. 4 s. 61-72. — Fragmenty dwu zaginionych dialogów Mikołaja Reja. *Prz. Współcz.* 1923 t. 6 s. 3-18. — Drobiazgi bibliograficzne. I-II. *Exlibris* 1924 z. 5 s. 23-35. — Materiały do dziejów biblioteki Zygmunta Augusta. [Współaut.: F. Biesiadki]. *Exlibris* 1924 z. 5 s. 38-48. — Odkrycie „Volsiany” w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Stylus Rerum* 1929 z. 6/9 s. 127-141. — O zadania i metody badań proveniencyjnych. Marginalia do pracy R. Kotuli „Właściciele rękopisów i starodruków zbiorów Z. Czarnieckiego”. *Prz. Bibl.* 1929 z. 3 s. 388-415. — Rękopiśmienne dedykacje autorskie XVI wieku. [Ser. I, nr 1-147]. *Prz. Bibl.* 1929 z. 2 s. 173-190. — Uwagi o chronologii wydań statutów sejmowych z czasów Zygmunta Starego. *Prz. Bibl.* 1929 z. 4 s. 478-495. — Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej. Inwentarz przybytków z lat 1900-1927. [1]. Nr 1-75. *Prz. Bibl.* 1930 z. 1 s. 42-50. — Miscellanea bibliograficzne. 1-6. *Prz. Bibl.* 1930 z. 3-4 s. 328-339; 415-443. — Książka w Polsce XV i XVI wieku. W: Kultura staropolska. Kr. 1932 s. 352-384. — Fragmenty czterech nieznanych wydań „Marchońta”. *Pam. Lit.* 1935 z. 3/4 s. 481-520. — Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej. Inwentarz przybytków z lat 1900-1935. [2]. Nr 76-187. *Prz. Bibl.* 1936 z. 2 s. 84-99. — Druki stare. *Biul. Przybytków. Bibl. Nar. J. Piłsudskiego w Warszawie*. 1938 nr 1-2 s. 36-47. — Studia bibliograficzne. *Spraw. PAU* 1939 t. 44 nr 1 s. 3-16.

Nadto katalogi aukcji i wystaw: Aukcja 32 polskich ekslibrisów XVIII i XIX wieku dnia 1 marca 1927 r. Kr.: Koło Miłośników Ekslibrisu przy TMK

[Tow. Miłośników Książki] w Krakowie 1927, [4] s. — Katalog drugiej aukcji ekslibrisów i pieczętek bibliotecznych od XVI do XX wieku. Z 19 podobiznami. Kr.: Koło Miłośników Ekslibrisu przy TMK [Tow. Miłośników Książki] 1927, [8] s. — Katalog wystawy rękopisów i druków polsko-węgierskich XV i XVI wieku. [Współaut.: A. Birkenmajer; podp.: A.B. i K.P.]. Kr.: Tow. Przyj. Bibl. Jagiel. 1928, 19 s. — Katalog wystawy rękopisów i druków przyrodniczo-lekarskich XIII-XIV wieku. [Współaut.: A. Birkenmajer]. Kr.: Tow. Przyj. Bibl. Jagiel. 1928, 28 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Kochanowski: Pieśni trzy: O wzięciu Połocka; O statecznym słudze R.P.; O uczciwej małżonce. Kr.: Zakład Reprodukcyjny Fototechnicznej St. Welanika 1926, [16] s.

Podobizna fototypiczna druku M. Szarffenbergera (Warszawa 1580), przygotowana na II Zjazd Bibliofilów Pol. w Wwie.

2. Memoriał o początku i sukcesie papierni prądnickiej. Wyd. i poprzedził słowem wstępnym ... Kr.: Muzeum Przemysłowe 1926, 34 s., przedr. w: *Papiernie w Polsce XVI wieku: prace Franciszka Piekosińskiego, Jana Ptaśnika, ...* Wr. 1971.

Druk na II Zjazd Bibliofilów Pol. w Wwie.

3. Pięć podobizn wybranych z druków warszawskich wędrowniej tłoczni Mikołaja Szarffenbergera z Krakowa typografa J.K.M. Kr.: Druk. Sztuka 1926, 14 s.

Inf.: H. Lipska: Bibliografia prac K.P. W: Studia nad książką poświęcone pamięci K.P. Wr. 1951.

4. Sygnety polskich drukarzy, księgarzy i nakładców. Zbiór podobizn i oryginalnych odbić, zebranych przez K. Hałacińskiego i ... Z. 1-3. Kr.: Koło Miłośników Ekslibrisu przy Tow. Miłośników Książki w Kr. 1926-1929, [2] s., 30 tab. + [1] k., 31-60 tab. + [1] k., 61-90 tab. Wyd. 2 Wwa: WAI 1986.

5. Superexlibrisy polskie od XV do XVIII wieku. [Zebrane przez ...]. Z. 1: Tab. 1-40. Kr.: Nakł. autora 1929, [11] s.

6. Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Wyd. ... Z. 1-2. Wwa: Nakł. autora, Kom. Organizacyjny IV Zjazdu Bibliotekarzy Pol. w Wwie 1936-1937. Wyd. 2 przejr. i uzup. A. Kawecka-Gryczowa. Wr.: Ossol. 1963, 1968. IBL PAN. Bibl. Nar.

Z. 1. Kasper Hochfeder 1503-1505. 1936, 10 s., tab. 1-28. Wyd. 2 przejr. i uzup. Przygot. M. Błońska. 1968.

Tu K.P.: Kasper Hochfeder. Kraków 1503-1505, s. 1-10.

Z. 2. Jan Haller 1505-1525. 1937, [2] s., tab. 29-60. Wyd. 2 przejr. pod red. A. Kaweckiej-Gryczowej. 1963.

7. J. Tuwim: Cztery wieki fraszki polskiej. Układ graf. ... Drzeworyty i zdobniki wybrano z zasobu typograficznego tłoczni polskich w. XVI i XVII. Wwa: J. Przeworski 1937, XXXI, 524 s.

8. J.S. Bystron: Komizm. Układ graf. ... Lw.: Książ.-Atlas 1939 [1938], 540 s.

Ponadto współredagował żartobliwe wydawnictwa bibliofilskie, m.in.: *Colloquium Thassicii*. Kr. 1926; Trzynasty numer „Przewodnika Bibliograficznego” przełamany z polecenia naczelnego redaktora Szymona Starowolskiego. Niebylec [właśc. Kr.] 1926; Nieurzędowy wykaz druków z niewiadomego dnia i miesiąca r. 1934 do użytku służbowego Peowiaczek. (Wwa 1934).

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (M. Kotowska). – PSB (S. Konarski). – SPKP (A. Kawecka-Gryczowa). – A. Śródka: K.P. W tegoż: Uczeń polscy XIX-XX stulecia. Wwa 1997. – H. Lipska: Bibliografia prac K.P. W: Studia nad książką poświęcone pamięci K.P. Wr. 1951.

H. Hleb-Koszańska. *Alma Mater Vilnensis 1930 z. 9* [rec.: Bibliografia dzieł Jana Kochanowskiego]. – Z. Mocarski. *Nowa Książ.* 1937 z. 2 [rec.: Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej]. – A. Birkenmajer. *Nowa Książ.* 1938 z. 4 [rec. wyd. Polonia typographica saeculi sedecim]. – H. Barycz: K.P. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4. – A. Birkenmajer: K.P. *Kwart. Hist.* 1946 z. 3/4. – W. Borowy: Wspomnienie, przedr. w tegoż: Studia i rozprawy. Wr. 1952. A. Gryczowa: Dzieło K.P., J. Wegner: Wspomnienie o pracy naukowej K.P. w Łowickiem (1942-1944). W: Studia nad książką poświęcone pamięci K.P. Wr. 1951. – A. Kawecka-Gryczowa: Radość i tragizm w życiu K.P. W: Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego. Wr. 1974. – S. Kubów: K.P. W tegoż: Sylwetki polskich bibliologów. Wr. 1983. – H. Tadeusiewicz. *Pr. Polonist.* Ser. 42; 1986 [rec.: Bibliografia dzieł Jana Kochanowskiego]. – H. Tadeusiewicz: K.P. jako bibliograf dzieł Jana Kochanowskiego. *Stud. o Książ.* 1989 t. 18.

M.K.-K.

PIENIAŻEK ODROWAŻ Janusz

zob. ODROWAŻ-PIENIAŻEK Janusz

PIEPKA Jan ur. 1926

Pseud.: Antón; Macej Wanoga; Staszków Jan; Wanożków Antón; Wanózków Anton; Wroszów Stasz. Prozaik, poeta, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 8 lutego 1926 we wsi Łebno pod Wejherowem; syn Bazylego Piepki, rolnika, i Łucji Kreft, położnej. Od 1928 mieszkał z rodzicami we wsi Starzyn pod Puckiem, tu ukończył szkołę podstawową. Od 1939 pracował w tartaku w Starzynie. W 1942 został wcielony do batalionów roboczych Wehrmachtu i był przenoszony kolejno do Niemiec, Holandii, Belgii, Francji, Włoch oraz ponownie do Niemiec. Po zakończeniu II wojny światowej i ucieczce z obozu dla cudzoziemców pod Hamburgiem, przebywał w obozie dla przesiedleńców w Lubece. W grudniu 1945 powrócił do Starzyna. Ukończył dwuletni kurs nauczycielski w Liceum Pedagogicznym w Wejherowie i w 1948 podjął pracę na-

uczycielską w szkole podstawowej w Starzynie. W 1950-52 był kierownikiem szkoły w Gnieździe pod Puckiem. W 1951 ożenił się z Teresą Kolek. Od 1950 należał do Kola Młodych przy Oddziale Gdańskim ZLP. Debiutował w 1952 wierszem pt. „Powiostka – nie powiostka”, drukowanym w *Ref-sach* (nr z 21/22 IX); z pismem tym współpracował do 1958. Zwolniony z pracy w szkole, przeniósł się w 1953 do Sopotu i zatrudnił jako dziennikarz w tygodniku pracowników rybołówstwa *Rybak Morski* (do 1956, tu pod pseud.: Antón, Staszków Jan, Wanożków Antón, Wanózków Anton, Wroszów Stasz.; m.in. publikował stałe gawędy w gwarze kaszubskiej w rubryce pt. „Z wędrowek Wanózkowego Antóna”). Od 1956 zajmował się wyłącznie pracą literacką, ogłaszając wiersze i powieści pisane zarówno gwarą (podp. Staszków Jan), jak i językiem literackim, m.in. na łamach *Dziennika Bałtyckiego* (1953-59, 1969-86; tu w 1969-70 cykl wierszy dla dzieci pt. „Śmieszki-pocieszki” oraz cykl felietonów „Rozmowy z Cieszkim”), tygodnika *Kaszëbë* (1957-61; tu także pod pseud. Macej Wanoga) oraz w gdańskim radiu. W 1956-66 był radnym WRN w Gdańsku. W 1957 współuczestniczył w zakładaniu Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego (1970-73 członek Zarządu Głównego). W 1958 został członkiem ZLP (1960-63 i od 1972 pełnił różne funkcje w zarządzie Oddziału Gdańskiego ZLP). Wchodził w skład Ogólnopolskiego Komitetu Pokoju (1962-66) i Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu. Od 1967 był członkiem Stowarzyszenia Marynistów Polskich (1970-77 członek zarządu oddziału). Współpracował m.in. z *Pomeranią* (1969-81; tu m.in. wiersze pod pseud. Staszków Jan), *Głosem Wybrzeża* (1976-86; tu m.in. cykl felietonów „Listy z przydroża”, „Myśli z przydroża”). Otrzymał nagrodę literacko-artystyczną m. Gdańsk (1959), nagrodę Remus przyznaną przez Oddział Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki w Wejherowie (1969), nagrodę Wojewody Gdańskiego (1973), nagrodę Prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch” (1983). W 1983-86 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury, a w 1985 Wojewódzkiej Rady Kultury. W 1987-88 pełnił funkcję prezesa Oddziału Gdańskiego nowego ZLP oraz zastępcy prezesa do spraw literackich Gdańskiej Oficyny Wydawniczej. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1973), odznakami „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), „Zasłużony Pracownik Morza” (1975). Mieszka w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nasze stronë. Wybór wierszy i opowiadań kaszubskich. [Autorzy: ..., L. Roppel] Pięć Tóna. Wstęp: L. Bądkowski. Uwagi o dialekcie kaszubskim i pisowni kaszubskiej: L. Roppel. Wwa: LSW 1955, 204 s.

J.P. podp.: Staszków Jan. — Autorstwa J.P. cykl wierszy pt. Serdeczne strofki oraz opowiadania: Chceme le se posmioc; Co sportowe — to sportowe; Dwa parté; Dziwne zastryki; Epidemijó; Porachunek; Serdeczny śmiech; W świąteczne dni; Wędzarzenie, — nadto obrazek sceniczny; Daréńk.

2. Purtkowe stegny. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 209 s.

Zawartość: Purtkowe stegny; Jaszkwiszczce; Vonburgamowa kaplica; Za wodę; Druga miłość Haneska; Gustkowa ucieczka; Cena jednej marki; Jak daleko Józefowe kule nosiły; Biało-czerwone flagi.

3. Hanesk. [Powieść]. Wwa: Iskry 1957, 371 s.

4. Nienawiść. (Powieść kryminalna). *Kaszëbë* 1959 nr 4-9.

5. Stojedna chwilka. [Wiersze, satyry, obrazek sceniczny]. Słowo wstępne i słowniczek: L. Roppel. Gdynia: WM 1961, 102 s.

Podp.: Jan Piepka (Staszków Jan).

Zawiera cykle wierszy: Stojedna chwilka; Chojné smętne szëmią; Miłosne chwilci; Polne chwilci, — nadto: Za pól dëtka-smiùchu szczëpka. [Satyry]; Daréńk [poz. 1].

6. Ponjida. [Powieść]. Powst. ok. 1966.

III nagroda w konkursie Oddz. Szczec. ZLP oraz Woj. Wydziałów Kultury w Szczecinie i Koszalinie na utwór na temat morza i Pomorza Zach. w 1966.

7. Szumiące wrzosey. [Powieść]. Gdynia: WM 1967, 251 s. Wyd. 2 Gdańsk: WM 1972.

Wyróżnienie w konkursie Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki, Oddz. Gdańskiego ZLP, WM w 1966 oraz Medal Stołema przyznany przez Klub „Pomerania” przy Zrzesz. Kaszub.-Pomor. w 1968.

8. Choróbsko. Komedja. Gdańsk: Zarząd Gł. ZKP [Zrzesz. Kaszub.-Pomor.] 1968, 49 s. Dod. *Biul. Zrzesz. Kasz.-Pom.* Praprem. Ossowo, zespół amatorski przy Domu Kultury 1969.

J.P. podp.: Staszków Jan.

9. Dzierzby w głogach. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 222 s.

III nagroda w konkursie Wydawn. MON na powieść lub tom opowiadań na temat II wojny światowej i współcz. życia wojska w 1967 oraz Order Stańczyka, honorowe wyróżnienie *Liter* w 1969.

10. Ciszta. [Powieść]. Wwa: MON 1970, 314 s.

Pierwotny tytuł: Droga przez ciszę.

11. Kaszëbë. Scenariusz: R. Ber. Dialogi ... Ekran. 1970.

J.P. występował w filmie jako aktor, za rolę otrzymał w 1970 nagrodę Remus, przyznaną przez Oddz. Gdańskiego Tow. Przyj. Sztuki w Wejherowie.

12. Wieża z domem. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1974, 221 s.

13. Komu przypisano miłość ... [Powieść]. Gdańsk: WM 1976, 181 s.

14. Torbus i reszta zgrai. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1978, 170 s.

15. Czulość słowa. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1980, 74 s.

Cykle: Wiem; Która jesteś.

16. Kamiszczci. [Wiersze]. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. Oddz. Miej. 1983, 66 s.

Podp.: Staszków Jan.

17. Moja kotka, mój kot. [Wiersze dla dzieci]. Wybór: S. Pestka. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1983, 48 s.

Podp.: Staszków Jan (Jan Piepka).

18. Cień słońca. [Powieść dla dzieci]. Wwa: MON 1984, 231 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1998. — J. Piepka: Moja stegna do kaszubskiej liryki. *Regiony* 1985 nr 1/4. — Wywiady: Morskie wiatry gonić w głąb kraju. Rozm. S. Sierecki. *Wiecz. Wybrz.* 1975 nr 47; Morskie dopływy mowy polskiej. Rozmowa z J.P. W: M.A. Kowalski: Poszukiwanie tożsamości. Wwa 1976; Wrócić do świata wyobraźni dziecka. Rozm. T. Zwierzchowska. *Wiecz. Wybrz.* 1979 nr 18.

SWPP 2. — PP (A. Szałagan). — LP (A. Bukowski).

Z. Polsakiewicz: Jeszcze o ludowości. *Nowy Tor* 1956 nr 18 [rec.: Purtkowe stegny] — [Hanesk:] F. Fenikowski: Pod znakiem Smętka. *Nowe Książ.* 1957 nr 19; J. Stępowski: Kaszub o Kaszubah. *Now. Lit. i Wyd.* 1957 nr 15. — S. Pestka: Poeta naszych stron. *Kaszëbë* 1959 nr 18. — J. Kiedrowski: Z kaszubskiej gleby. *Głos Wybrz.* 1963 nr 76. — J. Tepli: Dzierzby powrócą do gniazd. *Nowe Książ.* 1968 nr 19 [rec.: Dzierzby w głogach]. — B. Kubicki: Droga między ludzi. (Portret pisarza). *Litery* 1969 nr 5. — I. Trojanowska: J.P. — pisarz kaszubski. *Chłop. Droga* 1971 nr 95. — T. Worono. *Litery* 1971 nr 4 [rec.: Ciszal]. — I. Trojanowska: Spłacanie długu. *Głos Wybrz.* 1972 nr 6. — M. Woźniak: Między tradycją a nowoczesnością. *Litery* 1973 nr 9. — E. Puzdrowski: „Malincki świat” Staszkowego Jana. *Pomerania* 1975 nr 4. — M. Boduszynska-Borowikowa: Tryptyk kaszubski: Regionalizm J.P. *Pomerania* 1978 nr 2. — R. Karwacki: Opowieści J.P. o niezłomnym Kaszubie. *Pomerania* 1978 nr 4. — R. Karwacki: Kaszubskie widzenie świata w utworach J.P. *Pomerania* 1978 nr 4, 5. — A. Bukowski: Dwaj prozaicy kaszubszy A. Necel i J.P. W: Literatura gdańska i Ziemi Gdańskiej w latach 1945-1975. T. 1. Gdańsk 1979. — J. Samp: Pieski świat i dziecięcy optymizm. *Pomerania* 1979 nr 3 [rec.: Torbus i reszta zgrai; Wieża z domem]. — J. Drzeżdżon: „Która jesteś ...”. *Nurt* 1981 nr 8 [rec.: Czulość słowa]. — J. Drzeżdżon: Gadki J.P. *Pomerania* 1981 nr 2. — M. Sokołowska: Rozmaitych opowieści dalszy ciąg. *Nowe Książ.* 1984 nr 12 [rec.: Cień słońca]. **M.K.-K.**

PIERZCHAŁA Jan ur. 1921

Pseud.: Andrzej Radko; Jan Radko; J.P.; Jap.; JAP.; JOH; JP; Rad.; Roch; Zastępca.
Prozaik, poeta, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 26 września 1921 w Jaworznie; syn Jana Pierzchały, górnika, i Balbiny z domu Radko. Po ukończeniu w 1938 gimnazjum w Chrzanowie, uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Sosnowcu. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Jaworznie, gdzie pracował początkowo jako robotnik w kopalni węgla (1941-43), a następnie w Zarządzie Nieruchomości (1943-44) i w zakładzie slusarskim. Po zakończeniu wojny kontynuował naukę w Liceum Pedagogicznym w Chorzowie (1945-46).

W tym czasie zaczął rozwijać twórczość literacką. Debiutował jako poeta w lipcu 1945 w audycji „Kwadranś poetycki” na antenie Polskiego Radia w Katowicach; na łamach prasy pierwszy wiersz pt. „Nasz wiek” opublikował w 1946 w tygodniku *Zwierzciadło* (nr 2). W tymże roku zdał maturę i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. Równocześnie od 1946 wykładał język polski na kursach wstępnych Politechniki Wrocławskiej i pracował jako sekretarz redakcji *Zeszytów Wrocławskich* (1947-49). Należał do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej oraz Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego i Literatury we Wrocławiu. W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W tymże roku ożenił się z Hanną Balcerską, polonistką i psychologiem. W 1950 uzyskał magisterium i objął stanowisko dyrektora programowego wrocławskiej rozgłośni Polskiego Radia. W tymże roku został członkiem PZPR. W 1951-53 pełnił funkcję prezesa Oddziału Wrocławskiego ZLP. W 1953 przeniósł się do Katowic, gdzie kierował redakcją społeczno-polityczną Wydawnictwa „Śląsk” (1954-56). W 1956-59 przebywał w Berlinie Wschodnim jako attaché kulturalny (w stopniu II sekretarza) Ambasady PRL w NRD. Po powrocie do kraju pracował do 1960 w redakcji magazynu niedzielnego *Trybuny Robotniczej*; publikował tu do 1974 prozę i artykuły. W 1968, po rozwodzie, ożenił się z Barbarą Powroźnik, ekonomistką. W 1968-71 pełnił funkcję prezesa Oddziału Katowickiego ZLP. Współpracował z *Dziennikiem Zachodnim* (1959-84 z przerwami; tu m.in. w 1973 felietony podp.: JAP., Roch) i *Zaraniem Śląskim* (1960-73). W 1962-81 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego dwutygodnika *Poglądy*; ogłaszał tu także prozę, przekłady wierszy i prozy z języka niemieckiego, liczne artykuły i recenzje. Opiekował się grupą twórców wywodzących się ze środowiska robotniczego, skupionych wokół pisma. W 1962 został członkiem Zarządu Wojewódzkiego TPPR w Katowicach. Był członkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Katowicach (1962-68), zastępcą członka Komitetu Centralnego PZPR (1964-68) oraz radnym MRN w Sosnowcu. Zajmował stanowisko kierownika literackiego Teatru Dramatycznego im. A. Mickiewicza w Częstochowie (1964-65) i Teatru Zagłębia w Sosnowcu (1966-97). Otrzymał wiele nagród, m.in. nagrodę WRN w Katowicach (1963), nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (1974), nagrodę Złote Pióro *Dziennika Zachodniego* (1975). W 1973 podjął współpracę z *Tygodnikiem Kulturalnym*, na którego łamach ogłaszał do 1984 prozę i felietony. Po przejściu w 1981 na emeryturę kontynuował twórczość literacką. W 1983 otrzymał nagrodę *Trybuny Ludu*. W 1983-90 należał do nowego ZLP; do 1989 pełnił funkcję prezesa Oddziału Katowic-

kiego Związku. Był w 1986 współzałożycielem i następnie prezesem Klubu Pisarzy Zagłębia Dąbrowskiego w Sosnowcu. W 1986-89 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury (sekcja teatru). Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru Pracy II (1963) i I (1987) klasy, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1963), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Sosnowcu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Kat.: Wydawn. ZZLP, Oddz. Śląski 1948, 15 s.

Zawiera m.in. poemat *Drzewiorz* i cykl *Wyznania*.

2. *Dziewczyna*. [Powieść]. [Wwa]: Czyt. 1952, 279 s.

3. *Noce bez światła*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 259 s. Wyd. 2 tamże 1956.

4. *Rozstanie i powrót*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1957, 397 s.

5. *Anastazy Kowalczyk*. Opowieść biograficzna. Kat.: Śląsk 1962, 114 s. Por. poz. 11.

6. *Antykwarjat przy ulicy Barbarossy*. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1962, 169 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1974.

Zawartość: *Samotni nocą*; *Panna Luedeking*; *Sybilla*; *Antykwarjat przy ulicy Barbarossy*; *Białe koszule*; *Marfija*.

Adapt. teatr. opowiadań *Białe koszule*; *Panna Luedeking*; *Marfija* pt. *Antykwarjat przy ulicy Barbarossy*. Adapt.: A. Pisarek. Wyst. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1965.

7. *Legenda Zagłębia*. [Szkice]. Kat.: Śląsk 1962, 237 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1971, 372 s.

Zawartość: *Od autora*. — *Ziemia i ludzie*; *Nad Czarną Przemszą i Brynicą*; *Cześć obywateli*; *Z najstarszych kronik proletariatu*; *Rewolucyjny odgłos bojowy*; *Wiosenna burza*; *Dotrzyście nam wierności!*; *Połączenie niepożądane*; *Ostatnia walka*; *Legenda Zagłębia* [dot. m.in. literatury poświęconej Zagłębiu Dąbrowskiemu].

Zawartość wyd. 2: *Ziemia i ludzie*; *U żywych źródeł kultury*; *Baśnie i opowieści Czarnej Przemszy*; *Śladami świętości*; *U progu epoki*; *Na przełomie wieku*; *Ostatnia walka*; *Legenda Zagłębia* [dot. m.in. literatury poświęconej Zagłębiu Dąbrowskiemu]; *Poprzednicy GKS Zagłębie*; *Posiew Zaranja*; *W Polsce Ludowej*.

8. *Dzień z nocą na trzy podzielony*. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1964, 199 s. Por. poz. 9.

II nagroda w konkursie na powieść nt. życia górników, zorganizowanym przez Min. Górnictwa i Energetyki, ZG Związku Zawodowego Górników i Wydawn. Śląsk przy współudziale ZLP w 1964.

Przełt. ros.: *Dni i noći na tri časti deljenyje*. [Przeł.] E. Szpak. Kat. 1967.

9. *Gorąca linia*. Scenariusz filmowy. Ekran. 1965. Adapt. powieści *Dzień z nocą na trzy podzielony* zob. poz. 8. Pierwotny tytuł scenariusza: *Wielki las*.

10. *Czarny Anioł*. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1966.

11. *O niezłomnym pieśń*. (Rapsod o życiu Anastazego Kowalczyka). Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1967. Por. poz. 5.

12. O temat robotniczy, o temat pracy. Na przykładzie Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. [Referat]. Kat.: Zjazd Pisarzy Ziem Zachodnich i Północnych 1968, 23 s.

13. Krzak gorejący. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1972, 348 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1979, wyd. 4 1987. Por. poz. 15.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1973.
Przekł. czes.: Hořící keř. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1979.

14. Zgoda. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1973. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 2 s. 95-107. Przedr. w: *Budujemy drugą Polskę. Materiały repertuarowe*. Wwa 1974.

Wyróżnienie w konkursie Nacz. Red. Programów Lit. Pol. Radia w 1972.

15. Czerwone i białe. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] P. Komorowski. Ekran. 1975.

Adapt. powieści *Krzak gorejący* zob. poz. 13.

16. Przeczekaj deszcz. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1975, 164 s.

Zawartość: Musisz mieć też imię męskie; Przełamaj duży, okragły chleb; Przeczekaj deszcz; Jak błogo, jak cicho; W ośniewającym blasku dnia; Przenigdy.

17. Jak krótkie lato. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 341 s. Wyd. 2 tamże 1985.

18. Opasani ciemnością. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1983, 133 s.

19. Nieproszona. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1984.

20. Prawdziwy zabytek dawniejszego wieku. O Hipolicie Kownackim ze Sławkowa. 1761-1854. [Szkic biograficzny]. Kat.: Woj. Bibl. Publiczna 1988, 102 s.

21. Z ciemni podskórnej. Kat.: Śląski Fundusz Lit. 1992, 86 s.

Szkice o współcz. pisarzach urodzonych w Zagłębiu Dąbrowskim: S. Krawczyku, J. Krzysztofczyku, T. Urgaczcu.

Adaptacje

1. J. Kaden-Bandrowski: *Czarne skrzydła*. Wyst. Sosnowiec, T. Zagłębia 1978.

2. A. Fredro: *Ożenić się nie mogę*. Oprac. dram. ... Wyst. Sosnowiec, T. Zagłębia 1982.

Prace redakcyjne

1. Siedemdziesiąt lat Państwowego Teatru Zagłębia w Sosnowcu 1897-1967. Praca zbior. pod red. ... Sosnowiec: Kom. Obchodu Jubileuszu 70-lecia [Państw.] Teatru [Zagłębia] 1967, 133 s.

2. A. Niemojewski: *Polonia irredenta*. [Poezje]. Oprac. i wstęp: ... Wr.: Ossol. 1972, 184 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

3. W. Nowina Stacherski: *Non omnis moriar*. Poezje. Oprac. i wstęp: ... Wr.: Ossol. 1974, 150 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

4. Państwowy Teatr Zagłębia w Sosnowcu 1897-1978. Jubileusz 80-lecia Teatru Zagłębia w Sosnowcu. Red. ... Sosnowiec: T. Zagłębia 1978, 47 s.

5. Teatr w Zagłębiu Dąbrowskim. Jubileusz 85-lecia PTZ [Państwowego Teatru Zagłębia] w Sosnowcu. Praca zbior. pod red. ... Sosnowiec: Woj. Fundusz Rozwoju Kultury, T. Zagłębia 1982, 78 s.

Tu także J.P.: *Teatry Zagłębia a regionalna kultura teatralna*, s. 7-36.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1966, 1978, 1979, 1988, 1998. — J. Pierzchała: *Pisarz i światopogląd*. *Tyg. Kult.* 1983 nr 15 [odpowiedź na ankietę]. — Wywiady: *Tradycja a regionalizm*. [Rozm.] J. Karkoszka. *Tryb. Rob.* 1985 nr 75; *Rozpocznaj wartości*. [Rozm.] J. Górdzialek. *Opcje* 1994 nr 4.

SWFP 1. — PP (E. Głębička). — LP (M. Fazan).

T. Mikulski: *Wiersze J.P. Odra 1948 nr 49* [rec.: *Wiersze*]. — [Dziewczyna:] S. Dębicki: *Powieść o dziewczynie*. *Wieś* 1953 nr 8; A. Lam: *Debiut J.P. Nowa Kult.* 1953 nr 19; K. Słotwiński: *Nowa powieść o ziemiach odzyskanych*. *Śl. Lit.* 1953 nr 6/7; H. Wandowski: *Powieść o PGR-ze*. *Nowy Tor* 1953 nr 6, toż *Życie Lit.* 1953 nr 14/15. — [Noce bez światła:] J. Kelera. *Nowa Kult.* 1954 nr 47; J.J. Lipski. *Życie Lit.* 1954 nr 31. — I. Sławińska. *Tryb. Rob.* 1960 nr 252 [rec.: *Rozstanie i powrót*]. — W. Zukrowski. *Odra* 1962 nr 7/8 [rec.: *Antykwarjat przy ulicy Barbarossy*]. — K. Olszewski: *Spotkania z dniem wczorajszym*. *Poglądy* 1963 nr 12 [rec.: *Legenda Zagłębia*]. — [Dzień z nocą na trzy podzielony:] W. Leszczyński: *Psychologiczna powieść o pracy*. *Odra* 1964 nr 12; S. Wilczek: *Powieść o górniczym trudzie*. *Poglądy* 1964 nr 23; W. Maciąg: *Portret górniczego kolektywu*, R. Samsel: *Nowa cecha Zagłębia*, W. Proza, poezja 1964. Wwa 1965; J. Wegner: *Nad kopalnią nie świeci słońce*. *Twórczość* 1965 nr 3.

— R. Szewczyk: *Psychologia, ironia i głębszy sens*. *Poglądy* 1970 nr 12 [rec.: *Antykwarjat przy ulicy Barbarossy*]. — F. Fornalcyk: *Typowy przypadek wyjątkowy*. *Poglądy* 1972 nr 19 [rec.: *Krzak gorejący*]. — B. Lubosz. *Poglądy* 1972 nr 6 [rec.: *Legenda Zagłębia*]. — [Krzak gorejący:] R. Samsel: *Nadzwyczajny los bohatera*. *Kultura* 1973 nr 19; A. Widera: *Najlepsza z książek J.P. Opole 1973 nr 5*; H. Zaworska: *Niepoczytywy żywot człowieka poczciwego*. *Twórczość* 1973 nr 1; F. Netz: *Nad „Krzakiem gorejącym”*. *Panorama* 1974 nr 10. — [Przeczekaj deszcz:] A. Hamerliński: *Zderzenia*. *Tyg. Kult.* 1975 nr 40; A. Zejman: *Zaproszenie do refleksji*. *Poglądy* 1975 nr 17; A. Baranowska: *Ten drugi człowiek*. *Nowe Książ.* 1976 nr 4. — J. Górdzialek: *Wielkie wołanie*. O prozie J.P. *Tyg. Kult.* 1980 nr 32. — [Jak krótkie lato:] B. Rogatko: *Faustyczny powrót do krainy młodości*. *Poglądy* 1980 nr 21; E. Zyma: *W poszukiwaniu tożsamości*. *Fakty* 1980 nr 33; J.T. Żółciński: *Wpisany w miasto*. *Życie Lit.* 1980 nr 29. — [Jak krótkie lato:] W. Nawrocki: *Poszukiwanie tożsamości*. *Nowe Książ.* 1981 nr 1; A. Ogrodowczyk: *Alegoria w rozpadzie*. *Mies. Lit.* 1981 nr 8/9. — [Opasani ciemnością:] J. Górdzialek: *Dramat nieegzystencjalny*. *Spr. i Ludzie* 1984 nr 7; T. Kijonka: *Czas wyboru*. *Tak i Nie* 1984 nr 7. — W. Wójcik: *W pejzażach J.P. Śląsk* 1996 nr 11.

M.K.-K.

PIESZCZACHOWICZ Jan ur. 1940

Pseud.: Andrzej Nagórny; j.p.; J.P.; (J.P.); Jan Kulig; jot; (jp); (JP); (P.); Wiesław Stomianowski.
Krytyk literacki i teatralny, eseista.

Urodzony 10 stycznia 1940 w Koprzywnicy pod Sandomierzem; syn Stanisława Pieszcachowicza, technika melioracji, i Genowefy z domu Kulig, na-

uczycielki. W 1954-58 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Sandomierzu, następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1963 uzyskał magisterium. Uczęszczał też na zajęcia z historii i teorii filmu. Należał do ZMP (1954-56) i ZSP (1958-63). Był wiceprezesa Koła Naukowego Polonistów UJ (1961-63). Podczas studiów rozpoczął twórczość poetycką i krytycznoliteracką. W 1962 opublikował na łamach *Tygodnika Powszechnego* pierwszy artykuł poświęcony B. Prusowi pt. „Klasyk współczesny” (nr 21); drukował tu następnie do 1965 liczne recenzje pod pseudonimem Jan Kulig. W tymże roku otrzymał II nagrodę w konkursie *Współczesności* na debiut krytycznoliteracki za tekst „Mit pokolenia dodanego krytykowi” (nr 17). Współpracował z tygodnikiem *Życie Literackie* (1962-71, 1975-80 z przerwami). W 1963-64 był zatrudniony jako korektor w Wydawnictwie Literackim w Krakowie. W 1964-68 pracował jako asystent i uczęszczał na studium doktoranckie w Katedrze Literatury Polskiej UJ. W tym czasie był też kierownikiem literackim Teatru 38. Od 1965 zamieszczał stale recenzje teatralne w dzienniku *Echo Krakowa*. Artykuły, szkice krytycznoliterackie i recenzje ogłaszał na łamach *Kultury* (1966-70, 1975-81), *Miesięcznika Literackiego* (1967-90; tu m.in. w 1973-76 cykl szkiców pt. „Modele i modyfikacje”) i *Nowych Książek* (1967-92; tu m.in. w 1974-76 cykl recenzji pt. „Starty i kontynuacje”, w 1978-80 cykl „Pegaz na rozdrużu”). Był współzałożycielem, sekretarzem redakcji (1967-71), następnie zastępcą redaktora naczelnego (1972-74) i redaktorem naczelnym (1974-76) miesięcznika *Student*. W 1969-71 pracował w Redakcji Literatury i Dramatu Telewizji Polskiej w Krakowie, redagując programy o charakterze publicystyki kulturalnej, m.in. cykle „Spotkania z poezją”, „W pracowniach krakowskich pisarzy”. W 1970 został członkiem ZLP. W 1971 ożenił się z Marią Prorok. Od 1971 publikował również w *Tygodniku Kulturalnym* (tu m.in. w 1985-86 cykl felietonów pt. „Mediacje”). Za krytykę literacką otrzymał nagrodę Pióra, przyznaną przez gdański Klub Studentów Wybrzeża „Żak” (1971). W 1971 został członkiem PZPR. W 1972-74 pracował jako wykładowca literatury współczesnej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Od 1974 należał do SDP (od 1990 SD RP). W 1976-80 pełnił obowiązki zastępcy redaktora naczelnego Wydawnictwa Literackiego, od 1981 był członkiem Rady Programowej Wydawnictwa. W 1976-83 sprawował funkcję prezesa zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1978 otrzymał nagrodę *Życia Literackiego* w dziedzinie eseistyki, krytyki literackiej i reportażu. W 1978-96 publikował artykuły i recenzje w *Polityce*, a w 1980-86 ponownie artykuły i recenzje w *Echu Krakowa* (m.in. cykl felieto-

nów „Czytane na nowo”). Był współzałożycielem (1981), a następnie do 1983 redaktorem naczelnym miesięcznika literackiego *Pismo*, rozwiązanego w stanie wojennym. W 1989 przebywał w Nowym Jorku na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej, zajmując się badaniem literatury emigracyjnej i współpracując z nowojorskim *Nowym Dziennikiem* (liczne artykuły). Pracował w redakcjach czasopism *Literatura* (1983-90), *Kraków* (1984-91), *Przekrój* (1985-95; od 1991 na stanowisku zastępcy redaktora naczelnego, w którym publikował felietony z cyklu „Okolice literatury”, kontynuowane w miesięczniku *Literatura* (od 1997)). W 1984 został członkiem Stowarzyszenia Autorów Polskich. W 1984-90 należał do nowego ZLP. Artykuły, recenzje i felietony publikował w tygodniku *Tak i nie* (1987-90) oraz *Przeglądzie Tygodniowym* (1991-92). W 1995 został redaktorem naczelnym Oficyny Wydawniczej Fogra. W 1996 otrzymał nagrodę im. K. Wyki przyznaną przez wojewodę krakowskiego i prezydenta m. Krakowa za twórczość w zakresie eseistyki i krytyki literackiej. Wyodróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1980). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na widnokręgu historii. Szkice literackie. Kr.: WL 1988, 415 s.

Zawartość: Historia prawdę ci powie ... „Wzdłuż strumieni wracać do źródeł” [dot.: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna]; Bohaterowie współczesni; Plomienie i popioły [dot. S. Brzozowskięol; Kształty przemijania [dot. H. Malewskiej]; Mit starowiku [dot. S. Vincenza]; Historyczna sielanka wielkopolska [dot. A. Gruszekiej]; Największa przygoda Antoniego Gołubiewa [dot.: A. Gołubiew: Największa przygoda mojego życia; Kazimierzówka]; Wzelski faktów i przedziwo wyobraźni [dot.: J.J. Szczepański: Kipul; Mistrz i jego uczeń [dot. T. Parnickiego i J. Plechowskięol]; Humanista i historia [dot.: K. Wyka: Wędrując po tematach]. — Okolica romantyzmu: Wygnańca filozofia [dot.: M. Straszewska: Życie literackie Wielkiej Emigracji we Francji 1831-1840]; Harfiarze, siewcy, jasnowidze, szamani ... [dot.: J. Kamionkova: Życie literackie w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku]; Słowianie i sielanki [dot.: A. Witkowska: Sławianie, my lubim sielanki ...]; Polowanie przed burzą [dot.: J. Maciejewski: Przedburzowcy]; „Wódz spraw przegranych” [dot.: T. Łubiński: Czerwonobiał]; Krzyk i milczenie [dot.: W.P. Szymański: Chwila bez godziny]; „Tragiczne i barbarzyńsko” [dot.: J. Iwaszkiewicz: Zarudziel; Opętani przez historię [dot.: J. Zawieyskiego]; W lesie historii [dot. W. Terlecki: Rośnie las]; Ikar anielski i tragiczny [dot.: J.J. Szczepański: Wyspa]; Czego się boi Krzysztof J.? [dot.: J. Krzysztoń: Obłęd]; Przybysz do krainy zła [dot.: J. Strykowski: Przybysz z Narbony]; Filozofia kłeski [dot.: W. Zaleski: Ostatni postój]; „Troche snu, trochę jawy” [dot.: J. Narbutt: W mieście wesele]. — Polacy i inni: Świat a sprawa polska [dot.: Sąsiedzi i inni. Red. A. Garlicki]; Jak nas widzą, tak nas piszą [dot.: Cudzoziemcy o Polsce. Zebrał i oprac. J. Gintell. „Ach te polskie dzieje ...” [dot. E. Bryllal]; „Nie, nie na wieki ci tęsknić w niewoli ...” [dot.: Dźwięki kruszonych oków. Wybór i oprac. B. Białokozowicz]; Jak być matym narodem? [dot.: We własnych oczach. Red. H. Janaszek-Ivanickova]. — Historia i polityka: Z dziejów legiionowego pokolenia [dot.: A. Strug: Pokolenie Marka Świdyl]; Dyżma i inni [dot.: T. Dołęga-Mostowicz:

Kariera Nikodema Dyzmy; J. Rawicz: Doktor Lokietek i Tata Tasienka; Buster Keaton po polsku [dot.: A. Stojowski: Kanońki]; Powaby wielkiego urlopu [dot.: A. Kuśniewicz: Witraż]; Człowiek nie zaczyna się dziś ... [dot.: W. Zalewski: Czarne jagody]; Spojrzenie z dołu [dot.: M. Skwarnicki: Marcin]; S. Tuubiński: Ballada o Januszkę; H. Lothamer: Dlaczego tak, dlaczego nie!; „Wśród zawitych labiryntów” [dot.: J. Andrzejewski: Miazga]; Teśknota do „Kamiennych tablic” [W. Żukrowskiego]; Owidiusz nad Wisłą [dot.: J. Bocheński: Nazo poeta]. — Echa wojny [dot.: S. Horak: Pustelnia; Z. Brzozowski: W miasteczku, które jak ogród Andersena ...; M.Z. Bordo-wicz: Orkiestrantry]; Dwudziesta siódma rewolucja Kapuścińskiego [dot.: R. Kapuściński: Szachnyszach]. Nagroda Funduszu Literatury w 1989.

2. Pegaz na rozdrożu. Szkice o poezji współczesnej. Łódź: WŁ 1991, 482 s.

Zawartość: Na rozdrożu: Pokolenia i poetyki [dot.: antologii Kolumbowie i współcześni]; Poezi i krytycy, czyli wieża Babel [dot. antologii Debiuty poetyckie 1944-1960. Wiersze, autointerpretacje, opinie krytyczne]. — Odejsie strażników ładu; Książę poetów [dot.: J. Kwiatkowski: U podstaw liryki Leopolda Staffa, I. Maciejewska: Leopold Staff. Lwowski okres twórczy]. — Wędrowka przez epoki [dot. K. Ilakowiczówny]; Mapa zmiennej pogody [dot. J. Iwaszkiewicz]; Antynomie czasu [dot.: M. Jastrun: W biały dzień]. — Jaki klasykczym?; Marmury i popioły [dot. P. Hertz: Spiewnik podróży i domowy]; „Poeta jest drozdem” [dot. J.M. Rymkiewicz]; Słowa wielokrotnie [dot.: T. Kubiak: Los wielokrotnie; Kraina pierwsza]; Ucieczki daremne [dot.: J. Horodyński: Koncert włoski; Błędne koło]; „Szare światło pod powieką” [dot.: B. Ostromecki: Wybór wierszy]; Anglosaskie echa [dot.: M. Sprusiński: Popołudnie; M. Wawrzkiwicz: Orzech i nimfa; B. Taborski: Lekcja trwająca]. — Poetycka mitologia codzienności [dot.: M. Skwarnicki: Rdza; A. Zelenay: Biała krynica; J. Pollakówna: Korzyści podróży]. — Ironia, paradoks i głębsze znaczenie: Szyf i piekło poezji [dot. W. Szymborskiej]; Przygody sceptycznego racjonalisty [dot. Z. Herberta]; W krainie „świętego luzu” [dot.: J. Twardowski: Nie przyszedłem pana nawracać]; „Zez demurgiczny” [dot. S.J. Leca]; Dom gorzkiej młodości [dot.: E. Lipska: Dom spokojnej młodości]; Na wpół żartem ... [dot.: L. Herdegen: Wiersze]. — Podróż do kresu poezji: W szorstkich objęciach rzeczywistości [dot.: T. Różewicz: Na powierzchni poematu i w środku]; Hiob heroiczny [dot. M. Białoszewskiego]; Spirale wszechbytu [dot.: S. Czachorowski: Wierzcza ludzka]; Poezja wśród skrajności [dot. W. Wirszyl]. — Żegnanie Arkadii: Zdradzona ziemia [dot. J.B. Ożoga]; „Ekonomi dziękuję wyobraźni” [dot. T. Nowaka]; „W baśni stronie” [dot. J. Haraśmowicz]; Romantyzm w XX wieku [dot. J. Zycha]; Autentysta w krainie robotów [dot.: W. Faber: Otwieranie liści]; Dłużnik nadziei [dot. T. Śliwiaka]; „Poeci! Nie uciekajcie w lasy” [dot.: M. Grześczak: Wiersze wybrane]; W rytmie słońca — i cienia [dot. U. Koziół]; Harmonia i dysharmonia [dot. S. Grochowiaka]; „Na połowie drogi ...” [dot.: R. Śliwonik: Wyrzędaż]; Poezja na wygnaniu [dot. A. Kamińskiej]; Poezja dramatycznego szepu [dot. B. Szymańskiej]. — W poszukiwaniu buntownika: Poeta mówi „nie” [dot.: T. Borowski: Poezje]; Zdzieranie maski [dot.: A. Bursa: Utwory wierszem i prozą]; Poeta i mity [dot. R. Wojaczka]; Ucieczka z „poet-klubu” [dot.: E. Stachura: Przystępuję do ciebie]; Nowa rzeczywistość w poezji [dot.: L.A. Moczulski: Nawracanie stracha na wróble]. — Podróż do granic poezji [dot. książki zbior.: Spór o poezję].

3. Walka z niebytem. (O poezji Haliny Poświętowskiej). Bochnia: Prowincjonalna Ofic. Wydawn. Exartim 1992, 62 s.

4. Koniec wieku. Szkice o literaturze. Wwa: KJW 1994, 271 s.

Zawartość: Od Autora. — Spadkobiercy „ziemi obiecanej”; W pułapce naturalizmu [dot. E. Zoli]; Polski Daumier [dot.:

W. Reymont: Ziemia obiecana]; Oswajanie Molocha [dot. nauki i sztuki w XX w.]; Wyzwanie dla „milczenia wszechświata” [dot. S. Lema]; Prawdy i zmyślenia Huxleya [dot. A. Huxleya]; Walizka odnaleziona [dot. T. Peiperla]; Wyspa Utopia i jej przeciwnicy; Z dzieł Dobrego Dzikusa; Czy praca zwycięża wszystko?; Metamorfozy wsi; Przygody folklorystyki; Czar podróży; Morskie opowieści; Magia gór; W kręgu literatury popularnej; Smak egzotyki; Krwawe spejale [dot. powieści kryminalnej]; W zwierciadle Psyche; Twarze Erosa; Pochodnia Tanatosa; Tylko człowiek potrafi się śmiać ...; Młodym być, i więcej nie ...; Mit Galicji; Antyczne dziedzictwo; Różne barwy emigracji; Hej, koleś, koleś ...; Muzy i wojna; Historia prawdę ci powie ...; Odmiany nadziei i rozpacz; Koniec wieku.

5. Wygnaniec w labiryncie XX wieku. Poetyckie rodowody z dwudziestolecia. Kr.: WŁ 1994, 275 s.

Zawartość: „Pstro, pstrawo, pstrakato ...”, czyli antynomie futurizmu polskiego; W pogoni za „irrealną gwiazdą” (Anatol Stern); Wygnaniec w labiryncie wieku (Aleksander Wat); Poetycki mit Jakuba Szeli (Bruno Jasiński); Awangardzista w krainie historii (Adam Ważyk); Z dzieł „trudnego przemyra” [dot. awangardy poetyckiej okresu międzywojennego]; Między grą a poznaniem, czyli o paradoksy pokrewieństw [dot. poezji kręgu symboliczno-nadrealistycznego]; „Wędrowiec krajów dalekich” (Jan Brzękowski); „Świat, nieskończona odpowiedź ...” (Julian Przybós); „Syn pół niesforny i dziki” (Marian Czuchnowski); Liryka przetrzeźniona (Marian Jachimowicz); Od katastrofizmu do „komputerii” (Jerzy Zagórski); „Zawieja form” (W stronę Józefa Czechowicza).

Prace redakcyjne

1. Popularna encyklopedia powszechna. Red. nac. ... T. 11-16. Kr.: Fogra 1996, 1997, 301 + 301 + 380 + 378 + 364 + 364 s.

2. T. Śliwiak: Uwierzyłem w człowieka. [Wiersze]. Red. ... Kr.: Ofic. Konfraterni Poetów 1996, 248 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1999. — Wywiady: Bez dworskiego zgłędu. Rozm. K. Kania. *Kierunki* 1981 nr 29; Smutek międzyepoki. Rozm. J. Baran. *Gaz. Krak.* 1996 nr 28.

[Na widnokręgu historii:] R. Bednarczyk. *Tak i Nie* 1988 nr 29; B. Faron: Historia, romantyzm, polityka. *Życie Lit.* 1988 nr 39; T.J. Zółciński: Historia czytana książkami. *Nowe Książ.* 1988 nr 11; K. Kania: Pisarz i krytyk w labiryncie historii. *Kierunki* 1989 nr 26; W. Pawłowski: Twarzą ku historii. *Literatura* 1989 nr 2. — [Walka z niebytem:] M. Kisiel: Zwycięska walka z niebytem. *Twórczość* 1993 nr 2; W.J. Podgórski: P. ujeżdżanie Pegaza. *Nowe Książ.* 1993 nr 6 [dot. też: Pegaz na rozdrożu]. — [Wygnaniec w labiryncie XX wieku:] B. Faron: „Zawioślano — latopędzi ...”. *Twórczość* 1994 nr 9; P. Majewski: Awangardowe rodowody. *Opcje* 1994 nr 4; Z. Bauer: Narodziny epoki. *Nowe Książ.* 1995 nr 1. — [Koniec wieku:] Z. Bauer: Skąd się wzięło to, co jest? *Nowe Książ.* 1995 nr 2; B. Faron: Wędrowka po tematach W tegoż: Spotkania i powroty. Wwa, Kr. 1995 [dot. też: Wygnaniec w labiryncie XX wieku].

M.K.-K.

PIEŚCIKOWSKI Edward ur. 1932

Pseud.: E.P.; p.; — wspólnie z Kazimierzem Młynarzem: Iksy. Historyk literatury.

Urodzony 13 sierpnia 1932 w Chodzieży; syn Romana Pieścikowskiego, urzędnika bankowego,

i Pelagii z domu Piosik. W czasie II wojny światowej przebywał w Chodzieży (włączonej do Rzeszy), pracując w niemieckim zakładzie kołodziej-skim. Po zakończeniu wojny uczęszczał od 1947 do Gimnazjum i Liceum im. św. Barbary w Chodzieży. W 1951 zdał maturę i następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.); w 1955 uzyskał magisterium. W tym czasie działał w studenckim ruchu naukowym, m.in. jako prezes Koła Naukowego Polonistów oraz przewodniczący Studenckiego Towarzystwa Naukowego przy UPozn. Debiutował w 1952 w dzienniku *Słowo Powszechne* notami reporterskimi i recenzjami z wystaw fotograficznych (podp.: p.); za właściwy debiut uważa recenzję książki J. Ga-luszki pt. „Trudne lata”, opublikowaną w 1955 w *Życiu Literackim* (nr 24). W 1954 rozpoczął pracę na UPozn. (od 1955 Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, UAM) jako zastępca asystenta Katedry Literatury Polskiej, następnie kolejno jako asystent i starszy asystent. W 1957 ożenił się z Witosławą Sikorską, bibliotekarką (zmarła 1990). Liczne artykuły i recenzje, głównie z zakresu literatury okresu pozytywizmu, a także felietony i recenzje filmowe zamieszczał m.in. w *Wybojach* (1956-57; tu m.in. magazyn ciekawostek pt. „Bazar Poznański” oraz wspólnie z K. Młynarzem artykuły podp. Iksy), *Twórczości* (1957, 1959, 1966, 1970, 1973), *Tygodniku Zachodnim* (1958-60), *Ruchu Literackim* (1961, 1967, 1970-73, 1984-85), *Nurcie* (1965-66, 1969, 1974, 1983, 1988). W 1962 uzyskał na UAM stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy pt. „Życie i twórczość Romana Zmorskiego” (promotor prof. Zygmunt Szweykowski) i stanowisko adiunkta. Jednocześnie w 1955-67 należał do zespołu przygotowującego w Instytucie Badań Literackich PAN publikację „Literatura pozytywizmu i Młodej Polski”. Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”. W 1963 został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (w 1967-70 był sekretarzem Komisji Filologicznej, w 1987-90 wiceprezesa, od 1996 członkiem honorowym). W 1965-71 kierował Studiami Zaocznymi Polonistyki w Punkcie Konsultacyjnym UAM w Szczecinie. W 1969 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Emancypantka i Emancypantki” Bolesława Prusa” i został mianowany docentem. W 1970-71 pełnił na UAM obowiązki zastępcy dyrektora Instytutu Filologii Polskiej, a w 1974-78 kuratora Zakładu Metodologii Nauczania Języka i Literatury Polskiej. W 1971-80 należał do Wojewódzkiego Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. W 1972 został członkiem komitetu redakcyjnego serii *Rozprawy Literackie i Materiały Literackie*. W 1972 i ponownie w 1981 i 1990 otrzymał nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

W 1973-75 był prodziekanem, a następnie do 1981 dziekanem Wydziału Filologicznego UAM. W 1973-77 pełnił funkcję wiceprezesa Poznańskiego Koła Towarzystwa im. M. Konopnickiej. W 1978-83, 1987-89, 1993-96 wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN. W 1980 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1984-85 pełnił funkcję prorektora UAM. W 1987-90 kierował Zakładem Historii Literatury Polskiej UAM. W 1991 został profesorem zwyczajnym. W 1996 objął kierownictwo Zakładu Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski UAM. W tymże roku ożenił się z Renatą primo voto Mathias z domu Jagodzińska, fizykoterapeutką. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1981). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poeta – tułacz. Biografia literacka Romana Zmorskiego. Pozn.: WP 1964, 172 s.

Rozprawa doktorska.

2. „Emancypantki” Bolesława Prusa. Wwa: PIW 1970, 210 s.

Rozprawa habilitacyjna.

3. Bolesław Prus. [Szkiec biograficzny]. Wwa: PWN 1977, 162 s. Wyd. 2 tamże 1985.

4. „Dzieci” Bolesława Prusa. Wr.: Ossol. 1980, 131 s. PAN. Kom. Nauk o Literaturze Pol. *Rozpr. Lit.*, 31. Z prac Inst. Filol. Pol. Uniw. im. A. Mickiewicza w Pozn.

5. Polskich pozytywistów „polityka własna”. Pozn.: Wydawn. Nauk. UAM 1983, 15 s. UAM w Pozn., Wykłady Inauguracyjne, 23.

6. Nad twórczością Bolesława Prusa. [Szkiec]. Pozn.: WP 1989, 234 s.

Zawartość: 1. Od „Chybionej powieści” do „Anielki”; Geneza „Omyłki” Bolesława Prusa; „Lalka” w kawałkach; „Emancypantka” i „Emancypantki”; Niezrealizowane pomysły literackie. – 2. Z dziejów recepcji twórczości Bolesława Prusa; Bolesław Prus – pisarz niepopularny. – 3. Wspomnienie o profesorze (Z. Szweykowski).

7. Bolesław Prus. Pozn.: Rebis 1998. 114 s.

Opracowanie dla celów szkolnych.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Opowiadania Stefana Żeromskiego w „Przeglądzie Poznańskim”. *Pam. Lit.* 1956 z. 3 s. 213-240. – Rugi pruskie w ujęciu ideowo-literackim Aleksandra Świętochowskiego. *Prz. Zach.* 1957 nr 4 s. 365-388. – Nad pozytywizmem w Wielkopolsce. *Zesz. Nauk. UAM. Filol.* 1958 nr 2 s. 125-139. – Józef Chociszewski 1837-1914. W: Wybitni Wielkopoleanie XIX wieku. Pozn. 1959 s. 357-378, wyd. 2 tamże 1969. – Romana Zmorskiego „Wieża siedmiu wódzów”. *Slav. Occid.* 1964

s. 143-165. — „Święto majowe” Romana Zmorskiego. *Slav. Occid.* 1965 s. 119-135. — Literatura. W: Dzieje Wielkopolski. T. 2. Pozn. 1973 s. 606-632. — Bolesława Prusa powieść „Tam! ...” („Z pamiętników niedołęgi”; „Zmarnowani”; „Nic nie ginie!”); Notatki Bolesława Prusa do utworu „Ze wspomnień cyklisty”; „Dziwni ludzie” Bolesława Prusa. W: Bolesław Prus. Wr. 1974 s. 7-30; 43-60; 147-160. — Henryka Sienkiewicza „Organista z Ponikły”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 79-87, wyd. 2 tamże 1979. — Stosunek pozytywistów do idei wyzwolenia narodu. W: Glosariusz 3. Od klasycyzmu. Wr.* 1987 s. 91-93; wyd. inne: W: Glosariusz. Od starożytności do pozytywizmu. Wr. 1992 s. 250-254, wyd. 2 tamże 1997. — Życie literackie Poznania w pierwszej połowie XIX wieku; Życie literackie Poznania w drugiej połowie XIX wieku. W: Dzieje Poznania w latach 1793-1945. [Cz. 1]. 1793-1918. Wwa, Pozn. 1994 s. 586-603; 604-619. — Roman Zmorski po latach. W: Nie tylko o Norwidzie. Pozn. 1997 s. 221-241 [dot. dramatu „Lesław”].

Prace redakcyjne i edytorskie

1. D.B. Kacnelson: Z dziejów polskiej pieśni powstańczej XIX wieku. Folklor powstania styczniowego. Przel. T. Zielichowski. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1974, 114 s. PAN Kom. Nauk. o Literaturze Pol.

2. Bolesław Prus. Materiały. Red. nauk. i [wstęp] ... Wr.: Ossol. 1974, 295 s.

3. K. Kardyni-Pelikanová: Kontakty literackie polsko-czeskie w dobie powstania styczniowego. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1975, 205 s. PAN.

4. Prus. Z dziejów recepcji twórczości. Wybór tekstów, oprac., wstęp i bibliografia przekł. ... Wwa: PWN 1988, 453 s.

5. Arcydzieła nowelistyki pozytywizmu. Wybór i posł. ... Szczec.: Glob 1989, 489 s. Wyd. 2 tamże 1992.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983, 1989. — PP (M. Kotowska).
[Poeta tufacz.] W. Billipi: Biografia literacka „cygana”. *Nowe Książ.* 1965 nr 2; F. Fornalczuk: Dziewięć chłop. *Twórczość* 1965 nr 9; M. Jakóbciek-Semkowowa. *Pam. Lit.* 1966 z. 2; S. Subotin. *Prilozi za knizevost. jezik, istoriju*, Belgrad 1966 z. 3/4. — [„Emancypantki” Bolesława Prusa:] D. Krysz-Rudzka: Na tropach „Emancypantek”. *Nowe Książ.* 1971 nr 7; H. Markiewicz: Sienkiewicz i inni. *Życie Lit.* 1971 nr 30. — M. Kabata: Archiwum Prusowskie. *Nowe Książ.* 1975 nr 1 [rec. oprac.: Bolesław Prus. Materiały.]. — W. Zukrowski: Mądrość, pobłażliwość, smutek. *Nowe Książ.* 1978 nr 11 [rec.: Bolesław Prus.]. — A. Siomkajlo. [Przekł.] L. Grobelak. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 6: 1980 [rec.: „Emancypantki” Bolesława Prusa]. — [Prus. Z dziejów recepcji twórczości. Oprac. ...] J. Rurawski: Prus i krytycy. *Świat Książ.* 1988 nr 5; B. Bobrowska: Wciąż nie ma legendy Prusa. *Prz. Hum.* 1989 nr 8/9. — D. Dominik: O Prusie raz jeszcze *Życie i Mysł* 1990 nr 3/4 [rec.: Nad twórczością Bolesława Prusa].

PIETRAS Zdzisław Stanisław 1927-1979

Prozaik.

Urodzony 27 października 1927 w Dębieńsku Wielkim (pow. Rybnik) w rodzinie nauczycielskiej; syn Romana Pietrasa i Marii z domu Stec. Okres okupacji niemieckiej spędził na Rzeszowszczyźnie, w Krakowskim i Kieleckim. W 1942 ukończył szkołę powszechną w Książnicach Wielkich, następnie kontynuował naukę na tajnych kursach gimnazjalnych. Pracował jako robotnik rolny. Po zakończeniu wojny powrócił w 1945 do Dębieńska i uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Koedukacyjnego w Mikołowie. W 1948 uzyskał maturę, po czym został powołany na rok do wojska. W 1949 rozpoczął pracę w Czulowskich Zakładach Papierniczych w Mikołowie jako korespondent handlowy. W 1951 przeniósł się do „Energomontażu” w Jaskowicach Śląskich. Debiutował w 1952 opowiadaniem pt. „Śsiedztwo. (Rzecz o «łotrach» na Gulgocie)”, opublikowanym w czasopiśmie *Gość Niedzielny* (nr 13). W tymże roku ożenił się z Kornelią Snopek. W 1955 rozpoczął pracę w katowickim oddziale *Słowa Powszechnego* jako redaktor terenowy. W tymże roku został członkiem Stowarzyszenia „Pax”, a w 1959 objął stanowisko referenta do spraw akcji odczytowej w Wojewódzkim Oddziale Stowarzyszenia „Pax” w Katowicach. W 1955-58 publikował w czasopiśmie *Kierunki*. Pełnił także w latach sześćdziesiątych funkcję kierownika oddziału rybnickiego „Pax” i był członkiem Rybnickiego Klubu Literackiego „Kontakty”. Rozwijał aktywną działalność społeczną, m.in. jako radny Powiatowej Rady Narodowej i WRN w Katowicach (1969-73). W 1967 został członkiem ZLP. W 1975 otrzymał nagrodę im. J. Ligonia, przyznana przez Stowarzyszenie „Pax”. Wyróżniony złotą odznaką „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego” (1973), Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Zmarł 26 czerwca 1979 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dramat świętojańskiej nocy. [Utwór dramatyczny]. W: Na scenę. Teksty dla polskich zespołów teatralnych. T. 5. Pozn.: Wydawn. Zach. 1961, s. 119-174.

2. Ćmy. [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 169 s.
Wyróżnienie w konkursie Pax dla debiutantów w 1961.

3. Monika. [Opowiadanie]. Wwa: Pax 1964, 106 s.

4. Dziewczyna z bukowego parku. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 247 s.

5. Sprawiedliwy z Wrocławia. Powieść o Henryku Probusie. Wwa: MON 1966, 202 s.

6. Dłaczego zamilkł. [Powieść]. Wwa: MON 1967, 229 s.

7. Obrona Niemczy 1017. Wwa: MON 1967, 155 s.

Opowieść hist. o Bolesławie Chrobrym.

8. Całym sercem. Wwa: MON 1969, 451 s.

Powieść hist. o Henryku IV Prawym.

9. Legnica 1241. [Opowieść historyczna]. Wwa: MON 1969, 147 s.

10. Ula i ty, Bernardzie. [Powieść]. Wwa: MON 1970, 167 s.

11. Mieszko II. 990-1034. [Praca popularna]. Wwa: MON 1972, 170 s.

12. Wolni i swawolni. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 504 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 13, 15.

13. Włódka z Brzeziewa. [Powieść]. Wwa: MON 1973, 433 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 12, 15.

14. Kazimierz Odnowiciel. Szkic. Kat.: Śląsk 1976, 221 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1979 [właśc. 1980].

15. Z głębin. [Powieść]. Wwa: MON 1976, 323 s.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 12, 13.

16. Bolesław Krzywousty. [Opowieść historyczna]. Kat.: Śląsk 1978, 244 s. Wyd. 2 tamże [1982].

17. Nadzieja. [Powieść]. Powst. przed 1979. Wyd. Wwa: Pax 1980, 113 s.

18. Narodziny miasta. [Widowisko telewizyjne; współaut.]: K. Rodowicz. Powst. przed 1979. TV 1980. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1980 nr 2 s. 23-61.

19. Ostatnie tygodnie, ostatnie dni, ostatnie godziny. [Widowisko telewizyjne; współaut.]: K. Rodowicz. Powst. przed 1979. TV 1981. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1981 nr 1 s. 5-39.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975. — Wywiad: Laureaci Nagrody im. J. Ligonia. Rozm. J. Jaśniak. *Sl. Powsz.* 1975 nr 118.

SWPP 2 (E. Głębicka). — RL 1979 (A. Biernacki).

M. Wiśniewska: To nie są bohaterowie. *Nowe Książ.* 1966 nr 19 [rec.: Dziewczyna z bukowego parku]. — W. Stanis: Miłość i polityka. *Poglądy* 1970 nr 14 [rec.: Ula i ty, Bernardzie]. — [Wolni i swawolni:] B. Lubosz: Piastowska powieść. *Poglądy* 1972 nr 13; J. Marx. *Kierunki* 1972 nr 31. — M. Hryniewicz: Za Mieszka II. *Nowe Książ.* 1973 nr 23 [rec.: Włódka z Brzeziewa]. — J. Kostrzewski: Sylwetka w mroku. *Zycie Warsz.* 1976 nr 2 [rec.: Kazimierz Odnowiciel]. — [Z głębin:] K. Pastuszewski: Kazimierza Odnowiciela trudy i niepokoje. *WTK* 1976 nr 9; J. Porębski: Powrót „Odnowiciela”. *Poglądy* 1976 nr 8. — [Kazimierz Odnowiciel:] J. Ruszczyc: Tajemniczy król. *Poglądy* 1976 nr 13; Z. Szpakowski. *Więź* 1976 nr 10. — S. Wilczek: S.P. *Poglądy* 1978 nr 5. — J. Górdziałek: Wychođenje z chaosu. *Poglądy* 1979 nr 19. — Z. Irzyk: Postawy. *Kierunki* 1980 nr 50 [rec.: Nadzieja]. — E. Budzyńska. *Katolik* 1984 nr 43.

PIETRKIEWICZ Jerzy ur. 1916

Od 1951 podpisuje utwory też: Peterkiewicz.

Pseud.: j.p.; J.P.; Paweł.

Historyk literatury, poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 29 września 1916 we wsi Fabianki na Ziemi Dobrzyńskiej w rodzinie chłopskiej; syn Jana Pietrkiewicza i Antoniny z Politowskich. W 1934 ukończył Gimnazjum im. J. Długosza we Włocławku, po czym studiował w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. Debiutował w 1934 wierszem pt. „Święto”, opublikowanym w czasopiśmie *Kuźnia Młodych* (nr 15). Był współpracownikiem tygodnika *Prosto z mostu* (1935-39) i działu literackiego dziennika *Polska Zbrojna* (1936-39). Wiersze, utwory prozą i artykuły publikował także w innych czasopismach, głównie w *Miesięczniku Literacko-Artystycznym* (1935), *Mysli Narodowej* (1936-38), *Tęczy* (1936-38), *Warszawskim Dzienniku Narodowym* (1937-39). Związany był z grupą pisarzy chłopskich, skupionych wokół *Okolicy Potów*, gdzie ogłaszał utwory do 1938. W tym też roku rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 przedostał się przez Rumunię do Francji. Po klęsce Francji przedostał się do Anglii. Przebywał w Londynie, a od 1941 studiował filologię angielską w St. Andrews University w Glasgow; w 1944 uzyskał stopień Master of Arts. Równocześnie kontynuował twórczość literacką; wiersze i prozę publikował w czasopismach *Jestem Polakiem* (Londyn, 1940), *Wiadomości ze Świata* (wyd. w Centrum Wyszkoła Lotnictwa w Manston-Blackpool, 1940-41), *Dziennik Żołnierza* (Szkocja, 1940-42). Współpracował z wydawanymi w Londynie dwutygodnikami *Mysł Polska* (1941-45) oraz *Skrzydła* (1944-49). Zaczął także publikować artykuły w języku angielskim, m.in. na łamach *Time and Tide* (Londyn, 1944-45). W 1944-47 kontynuował studia w zakresie literatury angielskiej w King's College University of London, w 1947 uzyskał doktorat za pracę porównawczą o formach liryki angielskiej i polskiej. W 1948 ożenił się z Christine Brooke-Rose, późniejszą pisarką. Od 1947 wykładał język polski w School of Slavonic and East European Studies w University of London, a od 1950 literaturę polską w tymże uniwersytecie. Rozwijał twórczość literacką i historyczno-literacką, publikując swoje utwory w pismach polskich, m.in. w wydawanych w Londynie *Dzienniku Polskim* (1946-50) i *Przeglądzie Polskim* (1946-47), paryskiej *Kulturze* (od 1948), *The Slavonic and East European Review* (Londyn, stale w 1948-79). Od 1951 utwory w języku angielskim, także powieści, publikował pod nazwiskiem Peterkiewicz. Stale współpracował z londyńskimi *Wiadomościami* (od 1960). W następnych latach stu-

J.Z.

dia, artykuły i recenzje ogłaszał też w pismach *Encounter* (Londyn, od 1957), *The Twentieth Century* (Londyn, od 1957), *Botteghe Oscure* (Rzym, od 1957), *Canadian Slavonic Papers* (Toronto, od 1959), *Times Literary Supplement* (Londyn, od 1961), *The Critic* (Chicago, od 1962), *The Sunday Times* (Londyn, od 1963), *The Listener* (Londyn, od 1966). W 1964 został profesorem nadzwyczajnym w University of London, następnie otrzymał profesorskie „personal chair”. W 1972-77 był kierownikiem Departamentu Języków i Literatur Słowiańskich na uniwersytecie w Londynie. W 1980 przeszedł na emeryturę. W tymże roku otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, a w 1994 nagrodę im. W. Pietrzaka, przyznaną przez Stowarzyszenie „Pax”. Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze o dzieciństwie. Wwa: Dom Książki Pol. 1935, 62 s.

2. Prowincja. Poemat. *Prosto z Mostu* 1935 nr 50-52, 1936 nr 1-2. Wyd. osob. Wwa: *Prosto z Mostu* 1936, 71 s.

3. Wiersze i poematy. Wwa: *Prosto z Mostu* 1938, 162 s.

Zawiera wiersze i poematy: Ziemia Dobrzyńska; Matka Boska; Konfesjonaty; Biało-czerwona legenda; Wyzwolone mity.

4. List otwarty do emigracji w Zaduszki. Londyn, 4 listopada 1940 roku. [Wiersz]. Londyn: Mildner 1940, [1] s. Przedr. zob. poz. 7.

5. Znaki na niebie. [Wiersze]. Londyn: Nakl. Przyjaciół 1940, [22] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1941; wyd. 3 Lubeka: SWL [Sekcja Wydawn. w Lubecel] 1946.

Zawiera cykl: 7 dni Stworzenia; Msza Święta.

6. Po chłopsku. Powieść. T. 1-2. Londyn: [Druk.] F. Mildner 1941, 159 + 161-331 s.

7. Pokarm cierpki. [Wiersze]. [Wstęp:] M.E. Rojek. Londyn: *Mysł Pol.* 1943, 35 s.

Zawiera m.in.: List otwarty do emigracji w Zaduszki [poz. 4].

8. Umarli nie są bezbronni. Opowiadania z życia pod okupacją niemiecką. Glasgow: Książ. Pol. 1943, 142 s.

Zawartość: Koń z supłem na ogonie; Der alte Copernicus; Za światłem gwiazdy; Chrystus zmartwychwstał w Działkini; Czarny ornat; Szpicel; Umarli nie są bezbronni; Civitas Gnezdu; Bandyci; Zakulnieckie relikwie; Dwa narodzenia; Strzały wielkanocne; Sprawa Jana Bruzdy; Zamieszkaż pod Królewcem; Pustelnik; Krzyżak; Sabotażysta; Owczarek; Łobuz; Witaj dostojny gościu; Czy pamiętasz?

9. Pogrzeb Europy. Liryki. Poematy. Essay o poezji. Londyn 1946, 62 s.

Zawartość: [Esej] Nowoczesność w tradycji. [Powst. 1945]. — [Poematy] Warsaw Concerto; Pogrzeb Europy. — [Wiersze z l. 1940-1945 w cyklach:] Ballady dobrzyńskie; Pokusy mistyczne; Etiudy; Sennik szatański.

10. Sami swoi. (Zdarzyło się w czasie żniw). Sztuka w 3 aktach. Praprem. Londyn, Ognisko Pol. 1949.

11. Sielanka stołeczna. [Poemat]. *Kultura*, Paryż 1952 nr 9 s. 57-62, odb. Wyd. osob. pt. Metropolitan idyll. [Przeł.] J.B. Singer. Sielanka stołeczna. London: Poets and Painters Press [Ofic. Poetów i Malarzy] 1997, 28 s.

Tekst wyd. osob. w jęz. pol. i ang.

12. The Knotted Cord. [Powieść]. London: Heinemann 1953, 267 s. Wyd. nast. New York: Roy [1953].

Nagroda Stowarzyszenia Pol. Kombatantów w 1954.

Przeł. duń.: Den lille munk. [Przeł.] E. Kernerup. København 1954.

13. Dwadzieścia lat poezji. (Wybór wierszy z lat 1934-1954). Z uwagą wstępną M. Pankowskiego. *Kultura*, Paryż 1955 nr 4 s. 48-63; odb.: Paryż: Inst. Lit. 1955, 30 s.

14. Loot and Loyalty. [Powieść]. London: Heinemann 1955, 190 s.

Przeł. niem.: Sold und Beute. [Przeł.] C. Meyer-Clason. Stuttgart 1957.

15. Future to let. [Powieść]. London: Heinemann 1958, 230 s. Wyd. nast. New York: Lippincott 1959.

Podp.: J. Peterkiewicz.

Fragm. w przeł. pol. B. Czaykowskiego: Dwa fragmenty z „Future to let”. (W jedności zguba; skok w tempie zwolnionym). *Kultura*, Paryż 1958 nr 12 s. 32-54.

16. Isolation. A novel in 5 acts. [Powieść]. London, Melbourne, Toronto: Heinemann 1959, 231 s. Wyd. nast.: London: Heinemann 1960; New York: Holt, Rinehart [1960]; London: New English Library 1961, London: Panther Books 1965.

Podp.: J. Peterkiewicz.

Przeł. pol.: Odosobnienie. Powieść w 5 aktach. Przeł. [z ang.] B. Bałutowa. Wwa: PIW 1990, 190 s.

17. The quick and the dead. [Powieść]. London: Macmillan 1961, 246 s.

Podp.: J. Peterkiewicz.

Przeł. pol.: Gdy odpadają łuski ciała. Przeł. [z ang.] A.H. Moskalowa. Wwa: LSW 1986, 251 s.

18. That angel burning at my left side. [Powieść]. London: Macmillan 1963, 185 s. Wyd. nast. London: Panther Books 1965.

Przeł. pol.: Anioł ognisty, mój anioł lewy. Przeł. z ang. M. Glińska. Wwa: Mart; Lubl.: Norbertinum 1993, 193 s.

Przeł. niem.: Der Angel, der zur meiner linken brennt. [Przeł.] R. Rocholl. München 1965.

19. Poematy londyńskie i wiersze przedwojenne. Paryż: Inst. Lit. 1965, 197 s.

Zawartość: Cz. 1. Wiersze z lat 1940-1953 [cykle:]; Ballady dobrzyńskie [poz. 9]; Pokusy mistyczne [poz. 9]; Przystanek 1944; Miniatury; Statyczne dziś względne. — Cz. 2. Wiersze z lat 1934-1939.

20. Inner circle. [Powieść]. London: Macmillan 1966, 185 s. Wyd. nast.: London: Macmillan 1966 [wyd. bibliofilskie]; London: Panther Books 1968.

Podp.: J. Peterkiewicz.

Przeł. pol.: Wewnętrzne koło. Przeł. [z ang.] A.H. Moskalowa. Wwa: LSW 1988, 224 s.

21. Green flows the bile. [Powieść]. London: Michael Joseph 1969, 156 s.

22. The other side of silence. The poet at the limits of language. [Studium]. London, New York, Toronto: Oxford University Press 1970, 128 s.

Podp.: J. Peterkiewicz.

Zawartość: Adolescent incantations; From Counter-magic to suicide; The mature activists; Language as experience; The witnesses; The robots and the lilies of the field; Silence; Sacrifice; The prophet's leap; The night journey; The failure of mystical verse; The swallow on the sundial.

23. Scena ma trzy ściany: 1. Misja. 2. Sam na sam. 3. Przypowieść. [Utwór dramatyczny]. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 51/52/53 s. 13-16. Wyd. osob. Londyn: *Wiadomości* 1974, 39 s. Przedr. w: *Polski dramat emigracyjny*. Pozn. 1993.

Podp.: J. Peterkiewicz.

24. The third Adam. [Studium]. London: Oxford University Press 1975, 243 s.

Podp.: J. Peterkiewicz. — Historia ruchu mariawickiego w Polsce.

Adapt. radiowa: Radio BBC (Londyn) 1978.

25. Kula magiczna. Wybór wierszy. Wstęp: A.H. Moskalowa. Wwa: LSW 1980, 150 s.

Zawiera części: Wiersze z lat 1934-1939; Wiersze z lat 1940-1952; Statystyczne dziś względne.

26. Siewna. [Poemat]. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1980 nr 8-11.

27. Literatura polska w perspektywie europejskiej. Studia i rozprawy. Przeł. [z ang.]: A. Olszewska-Marcinkiewicz, I. Sieradzki. Teksty wybrał, oprac. i przedm. opatrzył J. Starnawski. Wwa: PIW 1986, 363 s.

Zawartość: Literatura polska w perspektywie europejskiej; Jednoczesność w sekwencji: Model czasowy średniowiecznego utworu poetyckiego; Średniowieczna formuła snu w „Trenach” Kochanowskiego; Geniusz przekładu. „Godfrey” Fairfaxa (1600) w zestawieniu z polskim „Gofredem”; Sielanka — odwieczny towarzysz polskich poetów; Pamiętnikarz siedemnastowiecznej Polski [J. Pasek]; Krajewskiego Warszawa na księżycu [M.D. Krajewski]; Wojciech Zdzarzyński życie i przypadki swoje opisujący; Collins i Książnin. Paralela i jej tło; Metafora ruchowa w poezji Słowackiego; Dwa profetyczne płomienie; „Vade-mecum” Cypriana Norwida. Próba poezji dydaktycznej; „Wewnętrzna cenzura” w literaturze polskiej; Usprawiedliwiona kłeska w powieściach Bolesława Prusa; Horror, most horror [tekst wygłoszony w radio BBC 9 V 1980]; Patriotyczna drażliwość Conrad i Polska: Na setną rocznicę; Polska powieść psychoanalityczna z 1902 roku [dot.: K. Irzykowski; Paluba]; Począwoma struktura „Chłopów” Reymonta; Leśmian i Czechowicz. Dwa poeci niezaangażowani; Pseudoprorok zagłady „Nienasytienie” S.I. Witkiewicza w przekładzie Louisa Iribarne (Urbana 1978); Widelec i łęk. Wspomnienie o Gombrowiczu. — Studia druk. wcześniej

głównie w czasopiśmie *The Slavonic and East European Review* (Londyn).

Nagroda LSW w 1987.

28. Poezje wybrane. Postł.: A.H. Moskalowa. Wwa: LSW 1986, 113 s.

Zawartość: Spojrzenie metaforyczne. — Wiersze; Z poematu Msza Święta; Wiersze czasu wojny i powojenne.

Nagroda LSW w 1987.

29. Modlitwy intelektu. [Wybór wierszy]. Wybór i wstęp: S. Jurkowski. Wwa: Pax 1988, 78 s. Por. poz. 13.

Zawiera też poematy: Pogrzeb Europy [poz. 9]; Modlitwy intelektu.

30. In the scales of fate. An autobiography. London, New York: Marian Boyars Publishers Ltd. 1993, 232 s.

31. Wiersze dobrzyńskie. Przedm.: J. Twardowski. Wwa: Civitas Christiana 1994, 43 s.

32. Słowa są bez poręczy. [Wiersze]. Wybór ... Postł.: W. Smaszcz. Wwa: Pax 1998, 168 s.

Studia i artykuły w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Introducing Norwid. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1948 nr 68 s. 228-247. — A Polish 17th Century Diarist. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1954 nr 79 s. 438-448. — Confessions of a solitude addict. *Twentieth Century*, Londyn 1960 nr 168 s. 177-182. — Polish. *Eos*, [Holandia] 1965 s. 600-609 [o motywie spotkań i rozstań o świecie w poezji]. — Trust the trees. *Times Literary Supplement*, Londyn 1971 nr z 30 VII. — Simultaneity in Sequence. The time pattern of a Medieval Poem. W: For Wiktor Weintraub. The Hague 1975 s. 332-344. — Profil poetycki Karola Wojtyły. *Kultura*, Paryż 1980 nr 1/2 s. 198-210, przedr. w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992 s. 238-250.

Przekłady

1. Antologia liryki angielskiej. (1300-1950). Wybrał i przeł. ... Londyn: Veritas 1958, 237 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1987, wyd. 2 tamże 1997.

Teksty w jęz. ang. i pol. — Nagroda Funduszu Literary w 1988.

2. Five centuries of Polish poetry. 1450-1950. An anthology with introductions and notes ... [Wybrał i przeł.] ..., J.B. Singer. London: Secker and Warburg 1960, 154 s. Wyd. nast.: Philadelphia: Dufour 1962; wyd. 2 poszerz. pt. Five centuries of Polish poetry. 1450-1970. [Przeł.] ..., J.B. Singer, [przy współpracy] J. Stallworthy. London, New York, Toronto: Oxford University Press 1970, XXX, 137 s.; wyd. 3 Westport: Greenwood Press 1979.

J.P. podp.: J. Peterkiewicz.

3. K. Wojtyła: Easter vigil and other poems. [Wybór utworów]. London: Hutchinson 1979, 64 s. Wyd. nast.: Auckland: Hutchinson of New Zealand 1979; Richmond of Australia 1979, New York: Random House 1979; Richmond, Vic. Sydney Brisbane, Perth: Hutchinson 1979; London: Arrow Books 1980.

Przekł. podp.: J. Peterkiewicz.

4. K. Wojtyła: Collected poems. [Przekł., wstęp i przyp.] ... London: Hutchinson 1982, 191 s. Wyd. nast.: New York: Random House 1982.

Przekł. podp.: J. Peterkiewicz.

5. The place within. The poetry of Pope John Paul II. New York: Random House 1994. Wyd. nast. London: Hutchinson 1995.

6. K. Wojtyła: Poezje. Poems. Pośl.: K. Dybciak. Kr.: WL 1998, 311 s.

Tekst w jęz. pol. i ang. – Przekł. podp.: J. Peterkiewicz.

Praca redakcyjna

1. Polish prose and verse. [Antologia]. [Wybór i wstęp:] ... London: Athlone Press; University of London 1956, XLIX, 205 s. Wyd. 2 London: Athlone Press 1970.

Wstęp pt.: 150 years of Polish literature.

Zob. też Przekłady poz. 1-5.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1961, 1964, 1988. – Wywiady: Sześć powieści angielskich polskiego pisarza. Rozm. T. Terlecki. *Na Antenie*, München 1964 nr 7; J.P. From our special correspondent. *Times*, Londyn 1964 nr 9; Z.J.P. rozm. A. Moskalowa. *Pam. Lit.*, Londyn 1982 t. 5; Między dwoma lustrami ... Rozm. M. Glińska. *Nowe Książ.* 1988 nr 7/8; Rozmowa. Rozm. T. Terlecki. *Europa** 1988 nr 1; „To było centrum mojej świadomości”. Rozm. M. Glińska. *Kierunki* 1988 nr 25; Rozmowa druga: J.P. Rozm. F. Śmieja. W tegoż: Siedem rozmów o poezji. Toronto 1990; Pętle winy. Rozm. M. Pytasz. W: Londyn – Toronto – Vancouver. Lubl. 1993; „Na szalach losu”. Rozm. S. Kossowska. *Kultura*, Paryż 1994 nr 3; Liczy się rzeczywistość. Rozm. M. Jentys. *Sycyna* 1996 nr 22.

SWPP 1. – PP (E. Głębička). – LP (J. Wojnowski). – Z.R. Wilkiewicz: Polsische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. – M. Wilczyński: Bibliografia. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Polonist.* 1993 nr 18.

[Wiersze o dzieciństwie:] S. Czernik. *Okolica Poetów* 1935 nr 3; W. Sebyła. *Pion* 1935 nr 52; J. Twardowski. *Kuźnia Młod.* 1935 nr 12. – [Prowincja:] S. Czernik. *Okolica Poetów* 1936 nr 8; L. Fryde. *Wachlarz poetycki. Tyg. Il.* 1936 nr 36; A. Rudawski: Prowincja poetyczna. *Sygnaly* 1936 nr 20; P. Hulka-Laskowska. *Nowa Książ.* 1938 nr 2. – T. Bujnicki: Batalia o Pietrkiewicza. *Słowo* 1939 nr 161. – [Wiersze i poematy:] J. Dobraczyński: Najmłodszemu poecie. *Mysł Nar.* 1939 nr 26; Cz. Janczarski: O poezji i poetach. *Odnova* 1939 nr 2. – A. Laszowski: Nasi współcześni: J.P., który wypłynął wbrew gieldzie literackiej. *Merk. Pol.* 1939 nr 5. – A. Laszowski: Wiersze P. *Polityka* 1939 nr 2. – J. Lobodowski: Nowe poezje. *Mysł Pol.* 1939 nr 5 [rec.: Wiersze i poematy]. J. Maśliński: Dwa oblicza awangardy. *Comœdia* 1939 nr 2. – W. Pietrzak: Wiersze P. *Prosto z Mostu* 1939 nr 4. – [Znaki na niebie:] M. Gardner: A Polish poet. *Free Europe*, Londyn 1940/41 t. 3 nr 30; A. Bogusławski: Poezja polska na emigracji. *Dz. Pol.*, Londyn 1941 nr 365. – J. Olechowski: Poezja

gorzkiej młodości. *Dz. Żoł. APW* [Armii Polskiej na Wschodzie], Tel. Awiiw 1943 nr 38 [rec.: Pokarm cierpkim]. – T. Terlecki. *Wiadomości*, Londyn 1948 nr 23 [rec.: Sami swoi]. – [The knotted cord.] Z. Broncel: Najdalszy widnokrąg. *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 41, polem: J. Sakowski, nr 47; [K.A. Jeleński] KAJ: „English becomes Polish”. *Kultura*, Paryż 1953 nr 13; Krytyka angielska o powieści P. *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 35/36; B. Taborski: Ludowe do ludzkości. O prozie J.P. *Życie*, Londyn 1954 nr 24; F. Śmieja. *Życie* 1954 nr 45. – A. Czerniawski: O Boże, jeśli mało wart, człowieka zbaw przez wiersze. *Mercuriusz*, Londyn 1955 nr 7/8 [rec.: Dwadzieścia lat poezji]. – [Loot and Loyalty:] O. Scherer-Virski: Druga powieść angielska P. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 50; J. Torosiewicz. *Kultura*, Paryż 1956 nr 3. – [Polish prose and verse. Oprac. ...] Z. Folejewski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1957 nr 2/3; L.R. Lewitter. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1957 nr 85; W. Weintraub. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 21. – [Future to let:] [B. Czajkowski] ABE: „Przyszłość do wynajęcia”. *Kultura*, Paryż 1958 nr 12; S. Kossowska: Książka o nas. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 33; Z. Nowakowski: Krzywe zwierciadło. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1958 nr 151; [J. Sakowski] Kolektor: Powieść P. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 19; A. Busza. *Kontynenty*, Londyn 1959 nr 2. – [Isolation:] Z. Kosiński: Czwarta powieść P. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 49; H. Janecka. *Horyzonty*, Paryż 1960 nr 49. – O nowej powieści P. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 9 [głosy prasy ang. dot.: The quick and the dead]. – [M. Chmielowiec] Następca: Nowa powieść J.P. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 40 [rec.: That angel burning at my left side]. – M. Czajkowska: Anioł lewy P. *Kultura*, Paryż 1964 nr 10 [rec.: That angel burning at my left side]. – J. Bielatowicz: J.P. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 24, przedr. *Europa** 1988 nr 3. – [Poematy londyńskie i wiersze przedwojenne:] J. Niemojowski: Jestem jak postument z olowiu. *Oficyna Poetów*, Londyn 1966 nr 3; M. Czuchnowski: Jedna trzydziestka o „poematach londyńskich” J.P. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1967 nr 117. – [Inner circle:] [M. Chmielowiec] Następca: W oczach Zachodu. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 5 [głosy prasy ang.]; M. Czajkowska: Obrazy i znaczenia. *Kultura*, Paryż 1967 nr 3. – I. Scott-Kilvert: English fiction 1966. *British Book News*, Londyn 1967 nr 322. – M. Czajkowska: Czy w ślady Conrada? *Oficyna Poetów*, Londyn 1969 nr 3 [rec.: Green flows the bile]. – M. Danilewicz: „Inner circle” – siódma angielska powieść J.P. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 3. – J. Bielatowicz: J.P. W: Literatura na emigracji. Londyn 1970. – S. Kossowska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 27 [rec.: Green flows the bile]. – B. Taborski: Poeta u krainów języka. *Oficyna Poetów*, Londyn 1970 nr 2 [rec.: The other side of silence]. – K. Zbyszewski: Literatura polska po angielsku. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1970 nr 293. – [The other side of silence:] F. Śmieja: Cenna książka. *Związkowiec*, Toronto 1971 nr 22; D. Davie. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1972 nr 120. – A. Tauber-Ziółkowski: Zderzenie na schodach. *Oficyna Poetów*, Londyn 1974 nr 3. – Cz. Jeśman: „Ruch Odnowy” do góry nogami. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 309 [rec.: The third Adam]. – J. Ostrowski: Pogrobowiec dramaturgii emigracyjnej. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 1 [rec.: Scena ma trzy ściany]. – M. Sprusiński: Pięć wieków – pięćdziesięciu poetów. *Lit. na Świecie* 1975 nr 1 [rec. wyd.: Five centuries of Polish poetry 1450-1970]. – [The third Adam:] K. Zbyszewski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 258; J. Dobraczyński: „Trzeci Adam”, czyli historie Mariawitów. *Kierunki* 1976 nr 35, polem: [A. Tokarczyk] Spectator. *Argumenty* 1976 nr 38; J. Jasnowski. *Prz. Powsz.*, Londyn 1976 nr 5; W. Jaworski. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 12. – S. Andreski. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1978 t. 56 nr 1 [rec.: The third Adam]. – J. Garliński: J.P. – pisarz dwujęzyczny. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1981 nr 124. – S. Gołowacz, T. Krawczak. *Prz. Hum.* 1981 nr 3 [rec.: The third Adam]. – S. Kossowska: J.P. *Prz. Powsz.* 1981 nr 12. – [Kula magiczna:] S. Lichańska: Powrót P. *Tyg. Kult.* 1981 nr 15, przedr. w tegoż: Pisarstwo wsi i ziemi. Wwa 1986; W. Natanson: Paradoxy J.P. *Nowe Książ.* 1981 nr 19.

— J.B. Ożóg: Teorie Junga i autentyczności. *Tyg. Kult.* 1981 nr 20. — [Kula magiczna:] K. Pieńkosz: Powrót P. *Literatura* 1981 nr 26; M. Pytasz: P. *Poglądy* 1981 nr 8. — M. Jakitowicz: Młodzieńcze sny o potęgę. (O międzywojennej poezji J.P.). *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1982 nr 137. — H. Pustkowski. *Osnowa* 1982 nr 2 [rec.: Kula magiczna]. — B. Bałutowa: Powieść angielska XX wieku. *Wwa* 1983, passim. — M. Pilot: Laurka. *Tyg. Kult.* 1986 nr 40 [rec.: Po chłopsku]. — M. Pytasz: P. *Lit. na Świecie* 1986 nr 5 [o J.P. jako tłumaczul]. — [Literatura polska w perspektywie europejskiej:] J.Z. Lichański. *Nowe Książ.* 1986 nr 11; J. Starnawski: Studia historycznoliterackie J.P. *Prz. Hum.* 1986 nr 9/10; T.J. Żółciński: Od Kochanowskiego do Gombrowicza. *Kultura* 1986 nr 39. — L. Buczkowski, Z. Trziszka: Żywe dialogi. *Mies. Lit.* 1987 nr 11. — M. Półciński. *Nowe Książ.* 1987 nr 5/6 [rec.: Poezje wybrane]. — M. Pytasz: Gorzki pokarm. (Notatki na marginesie emigracyjnej liryki J.P.). W: Poezja i nostalgia. *Kat.* 1987 [dot.: Pokarm cierpkil]. — K.M. Sienawski: U kresu pojęć. *Kultura* 1987 nr 20 [rec.: Poezje wybrane]. — W. Weintraub. *Slavic Review*; Stanford 1987 nr 2 [rec.: Literatura polska w perspektywie europejskiej]. — A. Moskalówna: Autentyzm w twórczości J.P. W: *Literatura polska na obczyźnie*. T. 5. Londyn 1988. — [Literatura polska w perspektywie europejskiej:] M. Pytasz. *Pam. Lit.* 1988 z. 2; K. Świągocki. *Mies. Lit.* 1988 nr 4. — [Po chłopsku:] K. Świągocki: Zapomniana powieść. *Mies. Lit.* 1988 nr 8; K. Koźniewski: Czarna plama. *Mies. Lit.* 1989 nr 2/3 [rec.: Po chłopsku]. — Z. Lichniak: W stronę J.P.; P. dwujęzyczny; O poezji P. W teżoż: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. *Wwa* 1989. — M. Jentys: Przestrzenie dziwne. *Kierunki* 1989 nr 10, przedr. w teże: I światłem być, i zrenic. *Wwa* 1990. — M. Pytasz: J.P. — samotność odwagi. W: *Literatura a wyobcowanie*. Lubl. 1991. — Z. Trziszka: Polskie biografie: Chłopskość urzędnicza. *Mies. Lit.* 1990 nr 1. — S. Kossowska: Magiczna sztuka znikania. W teże: Galeria przodków. *Wwa* 1991. — J. Termer: Sensacja, erotyka i coś jeszcze. *Literatura* 1991 nr 10 [rec.: Odosobnienie]. — S. Kossowska: J.P. W: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992. — M. Wilczyński: Sylabizować magię aż po liter skraj ... W: *Pisarze emigracyjni*. Kr. 1993. — A. Fabianowski: Aniele boży, stróżu mój ... *Nowe Książ.* 1994 nr 3 [rec.: Anioł ognisty, mój anioł lewy]. — M. Jakitowicz: Chłopski nacjonalizm — P. i Ożóg. W teże: Dopelnienie obrazu. *Tor*, 1994. — [Anioł ognisty, mój anioł lewy:] M. Jentys: Nowy rodzaj tożsamości i anioły. *Twórczość* 1994 nr 6; J.F. Urbański: J.P. angelologia stosowana. *Akcent* 1994 nr 3/4; D. Niewiadowski: Z problematyki angelologicznej prozy J.P. W: *W stronę współczesności*. Rzeszów 1996. — [Metropolitan idyll. Sielanka stołeczna:] J. Koźmiński. Londyn, Jan i owce. *Nowe Książ.* 1998 nr 1.

E.G.

PIETRUSIEWICZ Jadwiga 1911-1977

Historyk literatury, dydaktyk.

Urodzona 2 kwietnia 1911 we wsi Kunice pod Opatowem; córka Walerego Pietrusiewicza, sędziego, i Walerii z domu Lippert. W 1929 ukończyła żeńskie gimnazjum humanistyczne Janiny Prysiewicz w Łodzi. Od 1930 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W czasie studiów działała w Kole Polonistów. W 1935 uzyskała magisterium. W tymże roku wyszła za mąż za Stefana Pietrusiewicza, inżyniera. W 1937/38 uczęszczała na Studium Pedagogiczne UW, po czym odbyła roczną praktykę w Gimnazjum im. M. Reja. Pracowała dorywczo w szkołach średnich Łodzi, m.in. w 1939 w gimnazjum Cecylii Waszczyńskiej. W 1939 opublikowała pierwszą pracę naukową pt.

„Setnik rymów duchownych» Sebastiana Grabowieckiego w zestawieniu z «Rime spirituali» di Gabriel Fiamma» w *Pracach Polonistycznych* (ser. 3; fragment pracy magisterskiej pt. „Artyzm Sebastiana Grabowieckiego”). Podczas okupacji niemieckiej przebywała początkowo w Łodzi, skąd została w lutym 1940 wysiedlona i zamieszkała w Warszawie. Uczyła na tajnych kompletach Gimnazjum im. M. Reja (1941-44). Była członkiem AK i jako sanitariuszka brała udział w powstaniu warszawskim. Po jego upadku przebywała w Szydłowcu pod Radomiem, gdzie zarobkowała, udzielając lekcji prywatnych. Od kwietnia do końca sierpnia 1945 pracowała jako nauczycielka w XII Gimnazjum Kodyfikacyjnym w Łodzi, po czym przeniosła się z rodziną do Warszawy. Uzyskała w 1946 dyplom nauczycielki szkół średnich. W 1946-47 była zatrudniona jako redaktorka w Polskim Radiu. Następnie współpracowała dorywczo ze Spółdzielnią Wydawniczą „Książka i Wiedza” (przy opracowaniu serii *Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych*) oraz z Państwowymi Zakładami Wydawnictw Szkolnych. W 1948 brała udział w organizacji Instytutu Badań Literackich (IBL), gdzie następnie pracowała do 1956, kierując od 1951 Działem Historii Literatury Staropolskiej. Równocześnie od 1949 prowadziła wykłady zleczone na UW. W 1950-51 przygotowywała odczyty i programy audycji szkolnych dla Wszelchnicy Radiowej. W 1953 weszła w skład komitetu redakcyjnego, wydawanej przez IBL, serii *Biblioteka Pisarzy Polskich* (ser. B). W 1954 otrzymała stanowisko zastępcy profesora w IBL, w 1955 etat wykładowcy, rok później stanowisko zastępcy profesora historii literatury polskiej na UW. Od 1961 pozostawała na etacie starszego wykładowcy na wydziale polonistyki UW. W 1974 otrzymała nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Po przejściu na emeryturę w 1975 prowadziła seminaria magisterskie na Studiach Zaocznych dla Pracujących. Była członkiem PZPR. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1967). Zmarła 15 marca 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Najwybitniejsi pisarze „złotego wieku” w literaturze polskiej. *Wwa*: CRZZ 1949, 72 s.

2. Historia literatury polskiej. Klasa 9. Cz. 1. *Literatura staropolska od początków piśmiennictwa do czasów saskich*. [Współaut.:] K. Budzyk. *Wwa*: PZWS 1951, 212 s. Wyd. nast. tamże z podtyt.: *Od początków piśmiennictwa do końca XVIII w.* [Współaut.:] K. Budzyk, Z. Libera. *W. Libera*: wyd. 2 1952, 372 s., wyd. 3 1953, wyd. 4 zmien. [Współaut.:] K. Budzyk, Z. Libera, W. Szyszkowski 1954, 315 s., toż wyd. 5-16 1955-1965.

W wyd. 1-3 współdziałał L. Kurdybachy.

3. Poezja polska epoki renesansu. [Współaut.:] A. Sajkowski, J. Ziomek. Wwa: PAN 1953, 53 s., powiel. Przedr. w: *Odrodzenie w Polsce. Materiały sesji naukowej PAN 25-30 października 1953 roku*. T. 4. Wwa 1956.

4. Mikołaj Rej na tle swojej epoki. Wwa: Wiedza Powsz. 1954, 48 s.

5. Historia literatury polskiej. Dla kl. 1 techników. Wwa: PWSZ 1956, 295 s. Wyd. nast. tamże z podtyt.: *Od początków piśmiennictwa do roku 1795*; wyd. 2 1957, wyd. 3 1958, wyd. 4-5 1960.

6. Średniowiecze; Renesans. [Współaut.:] J. Ryteł. W: *Literatura polska*. [T. 1]. *Od średniowiecza do pozytywizmu*. Wwa: PWN 1974 s. 17-57, 61-119. UW Inst. Filologii Pol. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977 [antydat. 1976], wyd. 4 1979.

7. Średniowiecze; Renesans. [Współaut.:] J. Ryteł. W: *Literatura polska*. T. 1. *Od średniowiecza do oświecenia*. [Współaut.:] Z. Libera, J. Ryteł. Wwa: PWN 1988 s. 9-47, 49-119. UW Inst. Literatury Pol. Wyd. 2 tamże 1989.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J.I. Kraszewski: *Powrót do gniazda*. [Powieść]. Oprac. ... Wwa: Książka 1947, 259 s.

2. J.Ch. Pasek: *Pamiętniki*. Oprac. ... Wwa: Książka 1948, 468 s.

3. *Wczoraj i dziś. Czytanka polskie dla gimnazjów zawodowych i ogólnokształcących*. Kl. I. [Współaut.:] J. Baculewski, K. Budzyk, A. Piorunowa. Wwa: PZWS 1948, 544 s.

4. *Literatura polska. Materiały pomocnicze dla klasy 9*. [Oprac.:] K. Budzyk, J. Dürr-Durski, J.Z. Jakubowski, Z. Libera, ... Wwa: PZWS 1950, 495 s. Wyd. [2] tamże 1951.

5. *Wypisy z literatury polskiej. Dla klasy 9*. [Autorzy:] ..., K. Budzyk, Z. Libera. Wwa: PZWS 1952, 391 s. Oprac. w IBL. Wyd. nast. 2-15 tamże 1953-1965.

6. *Poezja Związku Święconego i rokoszu Lubomirskiego*. Przygot. do druku, objaśn. i wstępem poprzedził J. Nowak-Dłużewski. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1953, XXIII, 316 s. IBL PAN.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

[Historia literatury polskiej. Klasa 9:] K. Wojciechowski. *Polonistyka* 1952 nr 4; J. Ziomek: *Literatura staropolska*. *Nowa Kult.* 1952 nr 45; tenże. *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2; B. Borkowski: *O pewnym zbyt trudnym podręczniku*. *Głos Naucz.* 1953 nr 47; H. Bartnicka. *Polonistyka* 1955 nr 1; [Herbert Z.] Patryk: *Proszę nie męczyć Kazia*. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 1; [J.Z. Słojewski] jzs. *Współczesność* 1958 nr 20. — W. Jurów: *J.P. Prz. Hum.* 1977 nr 7/8. — S. Makowski: *J.P. Roczn. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1977. — J. Ryteł: *J.P. Pam. Lit.* 1977 z. 3. — S. Makowski: *J.P.* 2 IV 1911-15 III 1977. *Kron. Warsz.* 1978 nr 1.

M.K.-K.

PIETRYK Edmund

ur. 1938

Dramatopisarz, prozaik, poeta.

Urodzony 9 kwietnia 1938 w Orańczycach na Wiłęszczyźnie; syn Jana Pietryka, kolejarza, i Janiny z Radziwińskich. Po zakończeniu II wojny światowej, w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przeniósł się wraz z rodzicami do Nowego Tomysła (Wielkopolska), gdzie uczęszczał do liceum ogólnokształcącego. Po zdaniu matury w 1956, studiował na Wydziale Aktorskim w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej i Filmowej (PWSTiF) w Łodzi. Debiutował w 1957 wierszami pt. „Miłość”, „Niepokój wieku dojrzewania”, „Zwierzenia zagubionego”, opublikowanymi na łamach dwutygodnika społeczno-kulturalnego *Kronika* (nr 11). W 1967 zawarł związek małżeński z Lilianą Osses, muzykiem (rozwód 1971). W 1960 uzyskał dyplom ukończenia PWSTiF i do 1964 pracował jako aktor w Teatrze Polskim w Poznaniu, a następnie do 1968 w Teatrze Współczesnym w Warszawie. W 1964 rozpoczął studia na Wydziale Reżyserskim w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Wiersze, prozę, artykuły drukował w tym czasie m.in. na łamach *Życia Literackiego* (1966-87), *Miesięcznika Literackiego* (1968-80, 1983, z przerwami) i *Poezji* (1969, 1971, 1976-79, 1982-84, z przerwami). W 1968 został członkiem ZLP. W tymże roku ukończył studia reżyserskie i zaangażował się jako reżyser i aktor do Teatru Ziemi Opolskiej w Opolu. Następnie pracował jako aktor w Teatrze im. J. Osterwy w Lublinie (1970/71), a od sezonu 1972/73 w Teatrze Nowym w Poznaniu. W 1972 zawarł związek małżeński z Anną Kinderman. Kontynuował twórczość literacką. Wiersze, prozę i artykuły drukował w tym czasie m.in. w *Opolu* (1970-86, z przerwami), *Kamienie* (1971-81, 1984-86), *Expressie Poznańskim* (1972-78), *Tygodniku Kulturalnym* (1977, 1979-83) i *Wprost* (1983-86). Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. Za twórczość literacką i radiową był wielokrotnie nagradzany. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977) i Odznaką Honorową m. Poznania (1980). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Dziesiątka*. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1961. Wyd. w oprac. i z uwagami insc. J. Nowackiego. Wwa: CPARA 1965, 95 s.

Nagroda w Krak. konkursie dramatycznym w 1961.

2. *Trzy i pół człowieka*. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1964. Praprem. Koszalin, Słupsk, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1966.

Nagroda w III konkursie debiutów dramatycznych T. Ate-neum w Wwie w 1963.

3. Ikonowe dzieci. [Wiersze i proza poetycka]. Pozn.: WP 1965, 41 s.

4. Po północy nie płacze. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gorzów, T. im. J. Osterwy 1966.

5. Szczerbate koleiny. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1967, 165 s.

Zawartość: Kto tańczy na wietrze; Stragany; Kadencja na obój; Uczta; Kartoflana macocha; Szczerbate koleiny; Opuchły portrek; Kofski płacz; Młode jagnię i groch z czosnkiem; Taka długa noc.
Nagroda LSW i ZG ZMW w konkursie na debiut prozatorski w 1967.

6. Wieczór białych tańców. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kielce, Radom, T. im. S. Żeromskiego 1968.

7. Hotel. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1969. Praprem. Opole, T. Ziemi Opol. 1970.
Nagroda w konkursie na utwór dramatyczny „Wiosna Opolska” w 1969.

8. Chilijska ostroga. Opowiadania. Wwa: LSW 1970, 269 s.

Zawartość: Czekoladka za dwadzieścia jeden; Widzenie u Piotra; Chłymicha; Chilijska ostroga; Jak pies; Taka krew trochę dzika; Cielec złoty; Kot ma pióra; Pszenciczny fan; Najpiękniejsza; Sabina.
Nagroda im. S. Piętaka w 1971.

9. Drugie życie. (Sztuka w 3 aktach). Powst. 1970?

10. Słone źródła. [Wiersze]. Lubl.: W Lubel. 1971, 41 s.

11. Szept brzoskwinowy. [Wiersze]. Pozn.: WP 1974, 88 s.

12. Złota uliczka. Opowiadania. Pozn.: WP 1974, 175 s.

Zawartość: Póki nie będzie słońca; Złota uliczka; Przepis na piernik; Podanie; „Śpiący Mietek” i drugi tom „Moby Dicka”; Grzeczny i w rączkę pocałuj.

13. Natychmiast szczęście. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1977, 194 s.

Zawartość: Kukul; Odbiór w kolorze; Natychmiast szczęście; Koniec sezonu; Wisielce; Matka, ale trochę inna; Błękit paryski; Herody i Dideroty; Los; Ta biała ściana; Grad, a potem ulewa; Taka niedziela, aż do samej śmierci; Chrzczyny.

14. Maraton sprintera. Opowiadania. Pozn.: WP 1978, 222 s.

Zawartość: Maraton sprintera; A ja mam dwie tatry; Renta prezydenta; Trzynasty miesiąc roku; Kłata; Głowa pod pachą; Grzech; Largo; Balkon; Szóste pudełko zapalek; Ołowiana godzina; Trędowata kapłanka; Sępy; Kolega z podwórka; Aukcja.

15. Palenie wrzósów. [Wiersze]. Pozn.: WP 1978, 110 s.

Zawiera m.in. cykle: Monologi; Zapiski z jesiennej podróży.

16. Złoty pas. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1979, 170 s.

Zawartość: Złoty pas; Wielki obiad; Miasto; O Mustafa, o Mustafa! ...; Słowik imperatora; Pierwsza generalna; Do dechy;

Wola życia; Terminus; Pogoń; Osiem stron świata; Schody mnie wykończyły ...; Reduta; Bazar; Na pozostałym obszarze ciepło i spokojnie; Nazwisko Klincz.

17. Stały fragment gry. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 177 s.

18. Człowiek, który jest poniedziałkiem. Opowiadania i elegie teatralne. Pozn.: WP 1986, 196 s.

Zawartość: Człowiek, który jest poniedziałkiem; Gwiazda, szmata, gwiazda; Cznyel, albo dziecko diabła; Szczer Poloniusza; Za grzech robiciele; Renegat albo tęczowa więź; Małpa; centaur, kontrafala; Głód harfiarza; Skrzydła Abbadona; Bociani sejm; Sen pelikana; Telefon do świętego Augustyna; Piwnica; Czarci topless; Anioł wiejski, anioł miejski.

19. Planeta Mamucia. Opowiadania. Łódź: WŁ 1986, 175 s.

Zawartość: Negatywy; Ruslan; Tańce potowieckie; Pierwszy grabarz; Konterfekt; Kordelia; Druga przepowiednia z Fatimę lub Proroctwo Michaldy; Jaźwiec; Rząd Macierzy lub scenariusz dla leż blazna; Planeta Mamucia; Trzeba tylko wstać żyć; Krawat; 6 K 119/83 albo desery Jimiego Hendrixa; Chleb na plecach; Niknij ... niknij ...; Marynarka; Punkt; Chińska dzielnica; But w zębach.

20. Nabój, Młotek, ten trzeci i ci pozostali. Scenariusz filmowy. Powst. ok. 1989.

Nagroda TV i Półtel w konkursie na współcz. scenariusz filmowy w 1989.

21. Nokturn. Wiersze. Nowy Tomyśl: BPMiG [Bibl. Publiczna M. i Gminy] 1996, 23 s.

22. Twarze. Wiersze. Nowy Tomyśl: BPMiG [Bibl. Publiczna M. i Gminy] 1996, 23 s.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Renta prezydenta. Radio 1976. — Izolatka. Radio 1977. — Koniec sezonu. Radio 1978. — Pogoń. Radio 1978. — Largo. Radio 1979. — Sypnięcie. Radio 1979. — Boję się dobrej samotności. Radio 1981. — Ballady o białym worku. Radio 1983. — Aukcja. Radio 1989. — Mongolski salon. Radio 1991. — Preludia. Radio 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998. — Wywiad: Życie nie obojętnie. Rozm. Z. Kościelak. *Głos Wielkop.* 1974 nr 29.

[Ikonowe dzieci.] F. Fornalczyk: W zmiłowisku życia i mody. *Gaz Pom.* 1966 nr 78; [R. Krynicki] R.K.: Liryka bezpośrednia. *Nurt* 1966 nr 5; J. Ratajczak: Pod znakiem „Zdroju”. *Współczesność* 1966 nr 5; Z. Jerzyna: Ukręmy leń retoryce. *Kultura* 1967 nr 5. — [Szczerbate koleiny:] S. Bednarek: Wyszczerebiona proza. *Agora* 1968 nr 19; Z. Jerzyna: Natrętna zdarzeń. *Kultura* 1968 nr 31; M. Wiśniewska: Zaiste, szczyrbate to koleiny ... *Nowe Książ.* 1968 nr 9; B. Zadura: Aktor i poeta jako prozaik. *Twórczość* 1968 nr 9, przedr. w tegoż: Radość czytania. Lubl. 1980; F. Fornalczyk: O lepszy i piękniejszy świat. *Mies. Lit.* 1969 nr 4 [dot. też: Ikonowe dzieci]. — M. Jodłowski: Boso, ale w ostrogach. *Opole* 1970 nr 6 [rec.: Chilijska ostroga]. — [Chilijska ostroga:] M. Karpiński. Ale, jeżeli, ewentualnie. *Kultura* 1971 nr 3; M. Orski: Z marginesu psychologicznego. *Twórczość* 1971 nr 7. — R. Wiśniewski: Wypracowanie domowe. *Kamena* 1971 nr 10. — F. Fornalczyk: Myśli z małej litery. *Nurt* 1972 nr 4 [rec.: Chilijska ostroga]. — J. Pluta. *Regiony* 1972 nr 12 [rec.: Słone źródła]. — F. Fornalczyk: „Żywi, fajni, surowi ludzie”; *Tyg. Kult.* 1975 nr 6 [rec.: Złota uliczka]. — K. Mętrak: Kredowe koła. *Kultura* 1975 nr 18 [rec.: Szept brzoskwinowy]. — A. Myszkowski: Mały realizm. *Nowy Wzrost* 1975 nr 3. — [Złota uliczka:]

B. Zadura: Statystyki. *Twórczość* 1975 nr 5; J. Pieszczachowicz: Starty i kontynuacje. *Nowe Książki* 1975 nr 10. — [Natchyniam się szczęściem!] I. Burzacka: Oczekiwanie i realizacja. *Literatura* 1977 nr 38; E. Biela: Dwa trafienia w Toto Lotka. *Nadodrże* 1978 nr 14; F. Fornalczyk: Życiowe przypadki pechowców. *Fakty* 1978 nr 6. — [Palenie wrzosew:] A.K. Waśkowski: Wchodząc w wiek średni. *Życie Lit.* 1978 nr 38; B. Klepacka-Głowińska: W murach handlowego miasta. *Nurt* 1979 nr 4. — [Złoty pas:] L. Bugajski: Falszywe złoto. *Nurt* 1980 nr 6; P. Siekierski: Świat z czarnego papieru. *Literatura* 1980 nr 10; B. Zadura: Trzecie rundy. *Twórczość* 1981 nr 1. — E. Staniewicz: Pasuje i ma luz. *Nurt* 1982 nr 2 [rec.: Stały fragment gry] — [Człowiek, który jest poniedziałkiem:] T. Olszewski: Maski i cierpienie. *Życie Lit.* 1985 nr 36; M. Gromadzińska: Poeta w teatrze. *Życie i Myśl* 1987 nr 1/2. — [Planeta Mamucia!] T. Olszewski: Ból egzystencji. *Życie Lit.* 1987 nr 7; E. Bednarz: Opowiadania teatralne. *Mies. Lit.* 1988 nr 2/3 [dot. też: Człowiek, który jest poniedziałkiem].

B.M.

PIETRZAK Włodzimierz 1913-1944

Pseud.: Andrzej Ados; Juliusz Wolden; Litterarius.
Poeta, prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 7 lipca 1913 w Warszawie; syn Ksawerego Pietrzaka, weterynarza, i Ewy z Kokowskich. Dzieciństwo spędził w Turku pod Kaliszem, tu uczył się w szkole powszechnej. Następnie uczęszczał do matematyczno-przyrodniczego Gimnazjum im. T. Kościuszki w Kaliszu. Od 1928 publikował (też pod pseud.: Andrzej Ados, Juliusz Wolden) utwory prozą, wiersze, artykuły publicystyczne, a także przeglądy prasy (podp. Litterarius) w miesięczniku *Świt*, wydawanym nakładem Bratniej Pomocy Uczniowskiej, który później współredagował. Po zdaniu matury w 1931, zapisał się na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW), jednak z powodu choroby płuc i konieczności leczenia w Zakopanem i Smukole podjął studia dopiero w 1932. Jako student brał udział w prawniczych turniejach krasomówczych oraz aktywnie uczestniczył w wieczorach poetyckich Koła Polonistów UW. W 1932 założył, wraz z Janem Kottem i Ryszardem Matuszewskim, Klub Artystyczny „S”, a w 1934-36 był jego prezesem. Po uzyskaniu w 1936 magisterium, podjął pracę w Urzędzie Funduszu Pracy. Równocześnie rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze, artykuły i recenzje w czasopismach, m.in. w *Pionie* (1933-37), *Kamienie* (1934-37) i *Okolicy Poetów* (1935-36). Od 1937 był aktywnym działaczem politycznym początkowo Obozu Narodowo-Radykalnego „Falanga”, a następnie utworzonego przez „Falangę” Związku Młodej Polski (ZMP), powiązanego z Obozem Zjednoczenia Narodowego (OZN). Współpracował z prasowym organem ZMP, *Młoda Polska*, a pod koniec 1937 objął stanowisko zastępcy redaktora naczelnego tego pisma. Pełnił funkcję kierownika Kursów Prelegentów w Organizacji Terytorialnej ZMP. Od listopada 1937 przez kilka miesięcy przebywał we Lwowie. Po rozłamie w ZMP w 1938 należał do czołowych działaczy fe-

deracji organizacji młodzieżowych Służby Młodych przy OZN. Od maja 1938 był stałym recenzentem tygodnika *Prosto z mostu*. W tymże roku ożenił się z Ireną Pietrzykowską, prawnikiem. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i uczestniczył w konspiracyjnej działalności kulturalnej i politycznej (pseud. Balk). Od wiosny 1940 redagował podziemne pismo *Pobudka*; tu też publikował swoje utwory do 1944. W 1941 związał się z Konfederacją Narodu (KN) i wchodził w skład jej kierownictwa. Pracował w redakcji organu prasowego KN *Nowa Polska*. W 1942-44 ściśle współpracował z pismem *Sztuka i Naród* i miał istotny wpływ na związane z nim środowisko młodych twórców. Był współinicjatorem Ruchu Kulturowego, który miał stać się bezpartyjną organizacją pracy nad rozwojem i upowszechnianiem kultury. W 1943, wraz z Mieczysławem Kurzyną, stanął na czele oddziału KN, zwanego Terenem Młodzieży KN, który wchodził później w skład oddziałów AK „Miotła” i „Czata 49”. W tymże roku został redaktorem *Nowej Polski* oraz objął kierownictwo Wydziału Propagandowo-Politycznego Organizacji Krajowej KN. Od jesieni 1943 pełnił funkcję szefa sztabu KN. W lipcu 1944 był współinicjatorem i współtwórcą adresowanego do delegata rządu londyńskiego memoriału, występującego przeciw koncepcji powstania. W powstaniu warszawskim miał pełnić funkcję adiutanta ppłk. Jana Mazurkiewicza. Ostatecznie walczył na Starym Mieście jako podchorąży w plutonie „Mieczyków” z batalionu „Czata 49”, którym później dowodził. Zginął 22 sierpnia 1944, ranny w głowę w walkach w okolicy ulicy Franciszkańskiej i Świętojerskiej, i tam został pochowany. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Walecznych i awansowany do stopnia porucznika. Po kilkunastu latach ekshumowane prochy zostały złożone w kwaterze powstańczej na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

W 1948 Instytut Wydawniczy Stowarzyszenia „Pax” ustanowił nagrodę im. W. Pietrzaka, przyznawaną corocznie za osiągnięcia naukowe, literackie, publicystyczne i dokonania artystyczne w dziedzinie muzyki, plastyki, teatru i filmu.

TWÓRCZOŚĆ

1. „S”. [Wiersze; autorzy:] ..., J. Kott, R. Matuszewski. Wwa: [F. Hoesick] 1934 [antydat. 1933], 66 s. *Bibl. Klubu Artyst. „S”*, 1.

Wiersze W.P. na s. 49-66.

2. Prawo drapieżne. [Wiersze]. Wwa: Skł. gł. Tow. Wydawn. 1936, 32 s. *Bibl. Klubu Artyst. „S”*, 4.

3. Lot jaskółek. [Powieść]. Powst. 1938-1944. Druk *Dziś i Jutro* 1948 nr 22-53; 1949 nr 1-2. Wyd. zob. poz. 4.

Jest to 5 tom zamierzonego cyklu pt. „Między Wschodem a Zachodem”. Rkps tomów 1-4 zagubiony. Ocalały fragmenty tomów pt. „Pasterb” i „Już nigdy nie powtórzę cię na pamięć” (t. 4) — inf. w nocy redakcji do wyd. z 1956 (zob. poz. 4 t. 2).

4. Z pism ... Pod red. Z. Lichniaka. Wwa: Pax.

[T. 1]. Rachunek z Dwudziestolecia. [Studia]. 1955, 223 s.

Tom przygotowany do druku przez autora. — Zawartość: O powołaniu pisarza; Mit bohatera; Omdlenie powieści; Kato-licyzm i powieść [dot. F. Mauriaca]; Dramat intelektualistów; Drogi polskiej powieści w XIX wieku; Diagnozy; Możliwości dydaktyzmu; O niezrozumiałości poezji [pierwodr. *Prz. Współcz.* 1936 t. 56]; Iwaszkiewicz; Nalkowska; Literatura chłopka; Od Barcza [J. Kadena-Bandrowskiego] do Nikodema Dyzmy [T. Dołęgi-Mostowicza]; Alchemia Stanisława [Ignacego Witkiewicza [dot. Nienascylenie]; Obrona pozy [pierwodr. *Pion* 1937 nr 14]. — Wszystkie studia druk. po 1945 w pi-ismach: *Dziś i Jutro* 1946-1948, *Nowiny Lit.* 1948, *Twórczość* 1946.

[T. 2]. Lot jaskółek. 1956, 269 s. Zob. poz. 3.

[T. 3]. Miscellanea krytyczne. 1957, 371 s.

Wybór rozpraw i recenzji druk. w l. 1934-1939 w czasop. *Prosto z Mostu*, *Kultura*, *Pion* i in. — Zawartość [Cz. I]. Kompetencje krytyka: O potrzebie postawy romantycznej; Przeciwnicy fetyzmu; Przeciwnicy fałszemu marzenia; Rozważania o szczerości; Testament Przełęczki; O perspektywach krytyki literackiej; Pisarz a krytyka; Krytyka i recenzja; O przewinach krytyki współczesnej; Fauna literacka; Między Wschodem i Zachodem; Główne i boczne nurty tradycji literackiej; Geografia literacka; Listy lwowskie; O przyszłość literatury chłopkiej; Panie na Parmasie [dot. tzw. literatury kobiecej]; Monsalwat [dot. powieści A. Górskiego]; Wielka samotność [S. Napierski: *Próby*]; Kobiety piszą [S. Podhorska-Okołów: *Kobiety piszą*; Z. Starowiejska-Morstinowa: *Twoje i moje dzieciństwo*]. — [Cz. II]. Z literatury obcych [m.in.]: Sumienie i odwaga [dot. J. Galsworthy'ego]. — [Cz. III]. Rozmowy: Rozmowy patetyczne [z O. Ortwinem]; Sąd nad klerkiem [z P. Dunin-Borkowskim]; Dzień u Juliana Przybosa; Po premierze „Niedobrej miłości” [z Z. Nalkowską]; U Choromańskiego po premierze; Godzina z Janiną Morawską. — [Cz. IV]. Poezja i dramaty [m.in.]: Kompetencje poety [dot. autentyzmu u S. Czernika i A. Łaszowskiego]; Ornaty *l'altissimo* poety [dot. J. Kasprzycza]. — [Cz. V]. Z beletrystyki polskiej [recenzje].

5. Skrzydła. Dramat w 3 aktach. Powst. 1943. Druk *Życie i Myśl* 1958 nr 42 s. 3-35.

6. Myśli. Wybór, układ, przedm.: Z. Lichniak. Wwa: Pax 1977, 58 s.

Zawiera wybór cytatów z publikowanej i nie publikowanej spuścizny W.P., tj. z pism krytycznoliterackich, powieści, dramatu, listów do żony i do matki.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (B. Winklowska). — PSB (Z. Lichniak). — LP (H. Urbas). — A.K. Kunert. Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939-1944. T. 3. Wwa 1991.

Księga o nagrodzie im. Włodzimierza Pietrzaka (1948-1972). Oprac. zespół pod red. Z. Lichniaka. Wwa: Pax 1978, 403 s. [Toż za lata] (1973-1977). Wwa: Pax 1981, 174 s.; [Toż za lata] (1978-1987). Wwa: Pax 1989, 282 s.

W. Kubacki: Tomiki Klubu „S”. *Gaz. Pol.* 1936 nr 276 [rec.: Prawo drapieżne]. — R. Matuszewski: O W.P. w drugą rocznicę śmierci. *Kuźnica* 1946 nr 34. — S. Ortwinowski: Inna cyganeria. *Kuźnica* 1946 nr 6, przedr. w tegoż: *Niedyskrecje i wspomnienia*. Kr 1957. — [A. Łaszowski] A. Zatopiński: Wspomnienie o W.P. *Dziś i Jutro* 1948 nr 12-14. — S. Podlewski: Raz jeszcze „Starówka”. *Dziś i Jutro* 1948 nr 7.

— S. Podlewski: Tragedia Balka. W tegoż: *Przemarsz przez piekło*. T. 1. Wwa 1949. — Z. Lichniak: Dążąc ku prawdzie. *Dziś i Jutro* 1951 nr 24. — [R. Matuszewski r.m.: Mit i żywy człowiek. *Nowa Kult.* 1951 nr 26. — J. Błoński. *Rocz. Lit.* 1955 [rec.: Rachunek z Dwudziestolecia]. — Z. Lichniak: W.P. w oczach przyjaciół. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 29. — Z. Lichniak: Skazany na szukanie. (Rzecz o Włodzimierzu Pietrzaku). Wwa: Pax 1955 s. 7-102 [wyd. jako luźna broszura pod wspólną okładką z: W. Pietrzak: *Z pism ...* Wwa 1955]. — [Rachunek z Dwudziestolecia] J. Błoński: Krytyka jako dialog. *Prz. Kult.* 1956 nr 13; W. Maciąg: Więzy historii. *Życie Lit.* 1956 nr 19. — [Lot jaskółek] Z. Pedziński: Przed potopem. *Kierunki* 1956 nr 25, przedr. w tegoż: *Dalecy i bliscy*. Pozn. 1957; A. Rogalski: W.P. — powieściopisarz. *St. Powsz.* 1956 nr 216. — W. Szymański: Rozmowa o P. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 11 [rec.: Rachunek z Dwudziestolecia]. — Z. Irzyk: W.P. *Życie i Myśl* 1967 nr 11/12. — Z. Irzyk: W.P. twórca, działacz, żołnierz. *St. Powsz.* 1967 nr 281. — J. Klis: Skrzydła. *Za i przeciw* 1970 nr 31. — A. Łaszowski: Przyjaźń z P. *Kierunki* 1974 nr 31, przedr. w tegoż: *Literatura i styl życia*. Wwa 1985. — Z. Lichniak: W XXX-lecie Nagrody im. W.P. *WTK* 1977 nr 49. — W gałęzce dymu, w ognia blasku ... Oprac. J. Szczyłka. Wwa 1977, passim. — Z. Lichniak: Kaliskie „Świty” W.P. *WTK* 1978 nr 48/49. — Z. Lichniak: Notatnik lektur W.P. *Kierunki* 1978 nr 49. — Z. Lichniak: Początki. (Z *juvenilium* W.P.). *Kierunki* 1978 nr 50. — T. Klak: W cieniu awangardy. W tegoż: *Katastrofizm i awangarda*. Kat. 1979 [m.in. o W.P.]. — M. Stepien: Pokolenie krytyków dwudziestolecia. *Ruch Lit.* 1983 nr 2 [dot. m.in. W.P.]. — J. Iwaszkiewicz: W.P. W tegoż: *Aleja Przyjaciół*. Wwa 1984. — T. Sołtan: „Balk”. *Kierunki* 1984 nr 35. — T. Sołtan: Więcej zaufania do wyobraźni ... (O życiu i myśli W.P.). *Kult., Osu., Nauka* 1984 nr 11/12, przedr. w tegoż: *Z rachunków mego pokolenia*. Wwa 1988. — J.M. Majchrowski: Silni, zwarci, gotowi. Myśl polityczna Obozu Zjednoczenia Narodowego. Wwa 1985 [m.in. o W.P.]. — S. Drajewski: „Dłaczego wszystko przybrało tak niemożliwy obrót?”. Szkic do portretu W.P. *Życie i Myśl* 1987 nr 9/10. — J. Zatorski: Odpowiedzialność i godność. W 40-lecie Nagrody im. W.P. *Zarzewie* 1987 nr 35.

B.D.

PIETRZYCKI Jan 1880-1944

Pseud.: J.P.; J.P. Tarnowianin; j. pietrz.; (j. pietrz.); J. Pietrz.; J. Pietrz.; Jan P.; Jan P-; Jan P. Tarnowianin; (j.p.); Kordian Sławita; p.; P.
Poeta, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 17 grudnia 1880 w Tarnowie w rodzinie inteligentnej; syn Ludwika Pietrzyckiego i Stanisławy z Szebestów. W 1891-99 uczył się w gimnazjum w Tarnowie, tu zdał egzamin maturalny. Debiutował w 1893 wierszem pt. „Nowe wydanie starych przysłów”, ogłoszonym w krakowskim czasopiśmie *Diabeł* (nr 11 dodatek; podp. J.P.); w piśmie tym publikował też w latach późniejszych (1897-99; także pod pseud. Jan P. Tarnowianin). W 1899 podjął studia z zakresu polonistyki, a także filologii germańskiej, romańskiej i klasycznej, historii sztuki i filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Od października tegoż roku współredagował akademickie czasopismo *Młodość*. W 1901 był sekretarzem Kółka Literackiego Studentów UJ. W tym czasie zaczął publikować wiersze, przekłady poezji, artykuły i recenzje, zwłaszcza w lwowskim *Przeglądzie Politycznym, Społecznym i Literackim* (1901-09) oraz w czaso-

pismach krakowskich *Krytyka* (1901-02), *Ilustracja Polska* (1901-03; tu m.in. w 1903 stały dział „Z teatru krakowskiego”), *Nowa Reforma* (od 1902; tu m.in. w 1903-04 cykl „List lwowski”). W 1902 uczył jako zastępca nauczyciela w gimnazjum w Nowym Sączu i w I Gimnazjum im. B. Nowodworskiego w Krakowie (1902/03). Po ukończeniu studiów w 1903 (uzupełniał je w późniejszych latach w Paryżu, Rzymie i Genewie) kontynuował pracę nauczycielską: w 1906 uczył w gimnazjum w Stanisławowie, a od 1907 w V Gimnazjum we Lwowie. Równocześnie rozwijał twórczość literacką i krytyczną; utwory poetyckie, liczne recenzje i korespondencje publikował w *Naszym Kraju* (1906-08; tu w 1907 cykl „Z nowości wydawniczych” i „Z sali odczytowej” pod pseud. j. pietrz.), *Słowie Polskim* (1906-13), *Gazecie Lwowskiej* (od 1908; tu w 1913-14 cykl „Listy krakowskie”), *Świecie* (od 1909), *Gazecie Porannej i Wieczornej* (1911-12), *Wiśle* (1912; tu cykl: „Muzyka we Lwowie”, „Z teatru lwowskiego” pod pseud. j. pietrz.), *Kurierze Warszawskim* (1913-14); współpracował nadal z *Nową Reformą* (tu m.in. w 1916 cykl „W Sz wajcarii” i „List znad Lemanu”, w 1918 cykl „Notatki z obczyzny”). Brał czynny udział w lwowskim życiu artystyczno-literackim. W 1910 stworzył, a następnie brał udział w prowadzeniu kabaretu literackiego Pionier. W 1911 był sekretarzem redakcji miesięcznika *Sztuka*. W 1912/13 wchodził w skład komisji artystycznej nadzorującej działalność objazdowego Teatru Premier. Był współorganizatorem i dyrektorem teatru marionetek Pionier. Interesując się filmem, próbował stworzyć w Kalwarii Zebrzydowskiej kinoteatr dla pielgrzymów, na wzór kinoteatru w Lourdes, gdzie miały być pokazywane sceny z życia Chrystusa. W 1919 powrócił do Krakowa. Pracował jako nauczyciel gimnazjalny, a w 1919-21 wykładał także historię teatru i teorię dramatu na kursach dramatycznych Mariana Jednowskiego i Zygmunta Nowakowskiego. W 1921 był prezesem ZZLP w Krakowie. Współpracował nadal z *Gazetą Lwowską* (do 1933; tu m.in. w 1919 cykl „Listy krakowskie” i „O teatrach krakowskich”), *Gazetą Poranną i Wieczorną* (do 1930; w 1919-20 cykl recenzji: „Z teatrów krakowskich” lub „O teatrach krakowskich”), *Kurierem Warszawskim* (1920-35; tu m.in. w 1919 cykl „O teatrach krakowskich”), tygodnikiem *Świat* (do 1932; m.in. w 1919 cykl recenzji „Z teatrów krakowskich”), *Nową Reformą* (do 1927; w 1920 cykl „Z moich wędrowek”), publikował wiele w *Gońcu Krakowskim* (1919-22; tu m.in. w 1919-20 cykl „Z teatru im. J. Słowackiego”, w 1925 cykl reportaży „Kolorowe wędrowki. Wrażenia i notatki”), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1919-34). W 1922 przeniósł się do Gdańska i na tamtejszej politechnice prowadził lektorat języka polskiego; w okresie później-

szym objął tam docenturę języka i literatury polskiej. W lipcu 1922 wykładał na publicznym kursie literatury polskiej, a we wrześniu tegoż roku utworzył Polski Uniwersytet Powszechny i objął jego kierownictwo. Był także inspektorem Gimnazjum Polskiego oraz należał do komitetu organizacyjnego Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki. Utworzył i redagował dodatek literacki *Gazety Gdańskiej* zatytułowany *Literatura i Sztuka*. Po zlikwidowaniu lektoratu przez władze niemieckie Wolnego Miasta Gdańska, powrócił w 1923 do Krakowa. W 1925 pracował jako nauczyciel gimnazjalny w I Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Krakowie, a następnie w Gimnazjum Żeńskim im. M. Konopnickiej w Samborze. Jednocześnie prowadził ożywioną działalność odczytową, wygłaszając systematycznie cykle prelekcji o twórczości współczesnych mu poetów Krakowa. W 1929 ponownie pełnił funkcję prezesa ZZLP w Krakowie. Podróżował do Włoch i Francji, gdzie propagował poezję polską oraz prowadził badania nad recepcją literatury polskiej za granicą. Liczne wiersze oraz wrażenia i reportaże z Włoch ogłaszał w krakowskim *Czasie* (1925-27, 1937-39). W 1936 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL, za wybitną pracę organizacyjną w dziedzinie literatury pięknej. W tymże roku został honorowym prezesem ZZLP w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie. Aresztowany przez Niemców w 1940, był do 20 czerwca tegoż roku więziony początkowo w więzieniu na ulicy Montelupich w Krakowie, a następnie w Wiśniczu. W listopadzie i grudniu 1940 publikował wiersze i artykuły w wydawanym przez okupanta dzienniku *Gońiec Krakowski*. Otrzymał w 1940 odznaczenie włoskie „Pro classica forma romana” oraz węgierskie. Zmarł 28 grudnia 1944 w przytułku dla ubogich przy klasztorze oo. kapucynów w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Srebrne przędze. Poezje (poświęcone Nieśmiertelnej pamięci Ad[ama] Mickiewicza w setną rocznicę jego urodzin). Tarnów: J. Pisz 1898, 35 s. Podp.: Kordian Sławita.
 2. Kyrie elejson. Kr.: [b.w.] 1899, 8 s.
 3. Poezje I. Wwa: Gebethner i Wolff 1901, 64 s.
 4. Prolog. Praprem. Kr. 1903.
- Utwór do muzyki M. Świerzyńskiego, napisany na otwarcie teatru Gabrieli Zapolskiej, tzw. Sceny Niezależnej
5. Refleksy światła. [Wiersze]. Lw.: Tow. Wydawn. 1905, 80 s.
Z rysunkami S. Wyspiańskiego.
 6. Bielecki. Na marginesie poematu Słowackiego. Nieznane zapiski o Słowackim. Lw.: Druk. „Polonia” 1908, 8 s.

7. Powstanie listopadowe w dramatach Stanisława Wyspiańskiego. Uwagi historyczne i literackie. *Prz. Polit., Spół. i Lit.* 1908 nr 206-214.

8. Kobieta i miłość w życiu Juliusza Słowackiego. Lw.: L. Chmielewski; Wwa: Księg. Powsz. 1909, 24 s.

9. Pan Brzeżan. Fragment historyczny z czasów Zygmunta Wazy; Madonna Ponińska. Legenda z XVII stulecia. Lw.: L. Chmielewski; Wwa: Księg. Powsz. 1909, 44 s. Przedr. zob. poz. 11.

10. Fragmenty. Wybór liryków. Lw.: Księg. L. Chmielewskiego 1914, 76 s.

11. Dzwon umarłych. Szkice historyczne. Lw.: Tow. im. P. Skargi [1916], 69 s.

Zawartość: Dzwon umarłych; Pan na Brzeżanach [poz. 9]; Madonna Ponińska [poz. 9]; Brat Rafał.

12. Orły i sepy. Strofy niezapomnianych dni 1918-1919. [Współaut.:] S. Przepolski, J. Rychter. Kr.: „Krakus” S. Przepolskiego [1919], [14] s.

13. O Bogu marmurowym. [Wiersze]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1921, 88 s.

14. P. Stachiewicz: Pięć zmysłów. [Album]. Tekst ... Kr.: Salon Malarzy Pol. [ok. 1921], [6] s., 5 tab.

15. Włoskie Madonny. [Wiersze]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1928, 48 s.

Przekłady

1. Anakreont: [Wiersze]. Lw.: Księg. Pol. B. Potonieckiego 1908, s. 16.

2. Safo: Fragmenty. Lw.: Druk. *Sl. Pol.* 1908, 15 s.

3. O Erosie i winie. Przekłady z Safony, Anakreonta i poetów polsko-lacińskich. Wyd. 2. Lw.: Księg. L. Chmielewskiego 1911, 34 s.

4. J. Kochanowski: Z elegji łacińskich ... Sambor: H. Wisenberg 1930, 16 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (A. Hutnikiewicz). — LP (A.Z. Makowiecki).

W. Hahn. *Rocz. (Lw.)* 1899 t. 22 [rec.: Srebrne przedziel. — [Poezje I:] A. Grzymata-Siedlecki] Sdł.: Wrażenia literackie. *Głos* 1901 nr 40; T. Sobolewski. *Krytyka* 1901 z. 10. — [Refleksy świata:] S. Maykowski: Felieton literacki. *Prz. Polit., Spół. i Lit.* 1904 nr 240; J. Lorentowicz. *Gaz. Pol.* 1905 nr 56; A. Mazanowski. *Prz. Powsz.* 1905 t. 86. — T. Pini. *Pam. Lit.* 1909 [rec.: Kobieta i miłość w życiu Juliusza Słowackiego]. — B. Pawłowski. *Pam. Lit.* 1910 [rec.: Powstanie listopadowe w dramatach Stanisława Wyspiańskiego. *Prz. Polit., Spół. i Lit.* 1908 nr 206-214]. — J. Bondrowski: Poezi lwowscy. *Świat* 1914 nr 2. — [O bogu marmurowym:] F. Hoesick: Ostatni parnasista. *Kur. Warsz.* 1921 nr 237; [F. Pik] F. Mirandola. *Gon. Krak.* 1921 nr 86; W. Bełza: Poeta włoskiego słowa. *Gon. Krak.* 1925 nr 86. — [Włoskie Madonny:] Z. Rab-ska. *Kur. Warsz.* 1928 nr 249; J. Sokolicz-Wroczyński: Poeta spłowiących barw. *Rzeczpospolita* 1928 nr 209; W. Szymański: Poeta Mandonn. *Wiek Nowy* 1928 nr 8181. — T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. *Lw.* 1933 [dot.: Poezje I; O bogu marmurowym]. — A. Waśkowski: Znajomi z tamtych czasów.

Kr. 1956. — Z. Ciesielski: Zasłużony dla Gdańska polonista. *Dz. Balt.* 1966 nr 180. — W. Zechenter: Krakowscy poeci zapomniani. *Życie Lit.* 1968 nr 25. — T. Bielak: Z odległości lat. Kr. 1979. — J. Albrecht: Poeta madonn. *Kraków* 1987 nr 3.

B.D.

PIĘTAK Stanisław 1909-1964

Pseud.: j.sz.; Leon Dębiec; p; (p); Patak; Piotr Pięta; S.st.; (St); St.P.

Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 3 sierpnia 1909 w Wielowsi pod Sandomierzem w rodzinie chłopskiej; syn Karola Pięta, cieśli, i Barbary z domu Jadaś; spokrewniony z poetą ludowym Ferdynandem Kurasiem. Od 1921 uczył się w Gimnazjum im. J. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, a po zdaniu matury w 1929, rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1929 zamieścił pod pseudonimami (m.in. Leon Dębiec) kilka drobnych opowiadań w *Roli*. Debiutował w 1930 artykułem pt. Władysław Orkan (podp. Piotr Pięta), ogłoszonym w piśmie uniwersyteckiej młodzieży wiejskiej *Znicz* (nr 10). W tymże roku opublikował opowiadanie pt. „Ostatni półkos” w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 30; z piśmie tym współpracował do 1939). Należał do akademickiego koła literacko-artystycznego Litart, a także nawiązał kontakty z poetami awangardy. Z powodu choroby i trudności materialnych przerwał w 1932 studia i powrócił do Wielowsi. W 1934 wyjechał do Warszawy, gdzie znalazł zatrudnienie jako korektor w piśmie młodzieżowych, a w 1936-37 był urzędnikiem sekretariatu ZZLP. Pracował w tym czasie nad powieścią „Szalona cyganeria” (tytuł późniejszy: „Targowisko biedy”; maszynopis nie zachował się). Wiersze, opowiadania i artykuły publikował w licznych czasopismach, m.in. w *Kamieniu* (od 1933), *Pionie* (od 1933), *Okolicy Poetów* (od 1935) oraz nadal w *Kurjerze Literacko-Naukowym*. W lecie 1939 powrócił do Wielowsi, skąd po wybuchu II wojny światowej udał się z falą uchodźców na wschód i przebywał w okolicach Zamościa. Powrócił do Wielowsi późną jesienią 1939. Od 1940 był sekretarzem zarządu w tamtejszej Spółdzielni Spożywców „Zarzewie”. Równocześnie prowadził tajne nauczanie, a także współpracował z grupą partyzancką AK „Odwet” (Jędrusie) oraz z miejscowymi oddziałami Batalionów Chłopskich. Po aresztowaniach wśród członków „Odwetu” w maju 1941, ukrywał się przed gestapo i wyjeżdżał m.in. do Warszawy (1943). Po wyzwoleniu był w 1944 członkiem Powiatowej Rady Narodowej w Tarnobrzegu. Zagrożony wyrokiem śmierci ze strony zbrojnego podziemia za uczestnictwo w realizacji reformy rolnej, w październiku tegoż roku wyjechał do Lublina i brał udział w pracach ZZLP (od

1949 ZLP). Na początku 1945 udał się do Krakowa, gdzie jako delegat Ministerstwa Kultury i Sztuki, współpracował przy organizowaniu krakowskich związków artystycznych. W marcu 1945 przeniósł się do Łodzi i do lutego 1946 był członkiem redakcji tygodnika *Wiesł*. W 1946 ożenił się z Aleksandrą Kosińską. Brał aktywny udział w działalności ZZLP; w 1945 był współorganizatorem Oddziału Wiejskiego ZZLP i do 1948 pełnił funkcję jego prezesa, w 1949-56 był kilkakrotnie prezesem Oddziału Łódzkiego, jednocześnie od 1951 członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1954-55 redagował dział prozy i poezji w piśmie *Łódź Literacka*, potem do 1956 w piśmie *Kronika*. W 1954 otrzymał nagrodę województwa rzeszowskiego za całokształt twórczości. Od 1956 mieszkał w Warszawie, gdzie został kierownikiem działu poezji w tygodniku *Orka* (przemianowanego w 1961 na *Tygodnik Kulturalny*). Za działalność społeczną został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), a za pracę literacką Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1953). Zmarł śmiercią samobójczą 27 stycznia 1964 w Warszawie.

W 1965 Zarząd Główny ZMW, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza oraz redakcje pism *Tygodnik Kulturalny* i *Regiony* ustanowiły nagrodę literacką im. S. Piętaka.

TWÓRCZOŚĆ

1. Alfabet oczu. [Wiersze]. Lubl.: *Dźwigary* 1935, 38 s.

2. Legendy dnia i nocy. [Wiersze]. [Wwa:] *Okolice Poetów* 1935, 22 s.

3. Bracia. Dramat współczesny w 4 aktach. Powst. 1936. Druk fragm.: *Czas* 1936 nr 159 s. 8-9; *Kur. Lit.-Nauk.* 1936 nr 26 s. III.

4. Ziemia odpływa na zachód. Poemat. Wwa: Bracia Drapczyńscy 1936, 22 s.

5. Młodość Jasia Kunefała. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1937 [właśc. 1938], 227 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 na nowo oprac. Łódź: Książka 1947; wyd. 4 Wwa: LSW 1956; wyd. z posł. S. Lichańskiego tamże 1965. Przedr. zob. poz. 49 (t. 3).

Wyd. łącznie z poz. 15 pt. Młodość Jasia Kunefała; Ucieczka z miejsc ukochanych. Wwa: LSW 1975, 451 s.

Nagroda Młodych PAL w 1938. — Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 8, 15.

Adapt. teatr.: Adapt.: T. Papier. TV 1969. Druk *Scena* 1973 nr 9 s. 40-46, — radiowa; fragm. łącznie z fragm. utworów Białowiejskie noce [poz. 8], Ucieczka z miejsc ukochanych [poz. 15] pt. Ucieczka z miejsc ukochanych. Adapt.: M. Komorowska. Radio 1974.

6. Obłoki wiosenne. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1938, 40 s.

7. [Poezje]. [Wwa: F. Hoesick 1938], 7 s. *Ark. Poetycki*, 2.

8. Białowiejskie noce. Powieść.

[Cz. 1]. Białowiejskie noce. Wwa: F. Hoesick 1939, 220 s. Wyd. nast. Wwa: Książka 1947. Przedr. zob. poz. 49 (t. 3).

Cz. 2. Nagi grom. Wwa: Książka 1947, 149 s. Przedr. zob. poz. 49 (t. 3).

Wyd. łącznie zmien. pt. Białowiejskie noce. Wwa: LSW 1958, 286 s.

Cz. 2 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 5, 15.

Adapt. radiowa fragm. zob. poz. 5.

9. Bohater bez chorągwi. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1942. Druk ze wstępem M. Piwińskiej. *Dialog* 1965 nr 4 s. 7-29. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1966.

Masz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza. — Inf. o dacie powstania pod tekstem.

10. Student Paweł. Poemat [w 29 częściach z epilogiem]. Powst. ok. 1943. Masz., 94 s.

Masz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

11. Chłopska rodzina. Sztuka dramatyczna w 4 aktach. Powst. 1945. Masz., 51 s.

Masz. z autografem autora i datą powstania pod tekstem w Bibl. T. Powsz. w Wwie.

12. Front nad Wisłą. Cykl opowieści. Wwa: Czyt. 1946, 181 s. Wyd. 1 [właśc. 2 zmien.] tamże 1966, 261 s.

Zawartość wyd. 1: Ostatnie noce; Adiunkt; Okupacja; Rozstanie; Zasadzka; Nagłe odwiedzin; Ostrzyżona; Niedola; Egzekucja; Lipiec 1944; Front nad Wisłą; Bitwa; Koniokrad; Kartka historii, — w wyd. z 1966: Luna; Maruderzy; Nagłe odwiedzin; Ostatnie noce; Bitwa; Imieniny; Front nad Wisłą; Koniokrad.

Adapt. radiowa: Adapt.: J. Pleśniarowicz. Radio 1968.

13. Dom rodzinny. [Wiersze]. Kr.: ZZLP Oddz. Wiejski 1947, 141 s.

14. Linia ognia. Poezje. Łódź: Książka 1947, 92 s.

15. Ucieczka z miejsc ukochanych. Powieść. Wwa: Książka 1948, 146 s. Przedr. zob. poz. 49 (t. 3).

Wyd. nast. wspólnie z Młodość Jasia Kunefała zob. poz. 5.

Cz. 3 trylogii; cz. 1, 2 zob. poz. 5, 8.

Adapt.: radiowa fragm. zob. poz. 5, — tv: Adapt.: J. Dziedzina. [Serial w 8 odcinkach]. TV 1989.

16. Lot dojrzałych dni. [Wiersze]. Wwa: ZZLP Oddz. Wiejski 1949, 76 s.

17. Luna. Powieść. Wwa: Wydawn. Lud. 1949, 220 s.

18. Ostatni półkos. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Lud. 1949, 146 s.

Zawartość: Przedmowa. — Ostatni półkos; Strajk fernali; Ślepe żywioły; Folwarczni emeryci; Korepetytor; Porachunki; Imieniny [poz. 12]; Katownia; Adiunkt [poz. 12]; Bitwa [poz. 12]; Pierwsza orka.

19. Burzliwa pora. Opowieść. Wwa: LSW 1950, 133 s. Przedr. zob. poz. 43. Wersja zmien. zob. poz. 28, 34, 49 (t. 5).
20. Wiersze wybrane. Wwa: LSW 1950, 148 s.
Cykle: Wiersze z lat 1932-1939; Swawolne i smutne powieści; Odnaleziony poemat.
21. Imię przyszłości. [Wiersze]. Wwa: KiW 1951, 53 s.
22. Wczoraj i dziś. Rolniczy Zespół Spółdzielczy w Grochowie. [Wspomnienia]. Wwa: KiW 1951, 30 s.
23. Wspólna dolina. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1951, 118 s.
Zawartość: Pierwsze starcie; Śmierć dziadka; Duszkiewicz; Lekcja; Dobroć bogacza; Wspólna dolina.
24. Stratowane ustronie. [Poemat]. *Twórczość* 1951 nr 6 s. 54-74. Wyd. osob. Wwa: KiW 1952, 50 s.
Adapt. radiowa: Adapt.: J. Pleśniarowicz. Radio 1974.
25. W Brzezinach. Opowiadanie o świetlicy gromadzkiej. Wwa: LSW 1952, 39 s. Wyd. 2 tamże 1952.
26. Bohaterska kronika. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 147 s.
Zawiera cykle: Wiersze liryczne, — Poematy: Baśń o małej Ani; Stratowane ustronie.
27. Po burzy. [Powieść]. Wwa: LSW 1954, 183 s. Przedr. zob. poz. 49 (t. 4).
28. Obce światy. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1955, 255 s.
Zawiera z poz. 12: Ostatnie noce; Bitwa; Adiunkt, — z poz. 18: Ślepe żywyoty; Ostatni półkos; Korepetytor; Strajk fernali; Folwarczni emeryci, — z poz. 23: Śmierć dziadka; Lekcja, — oraz: Burzliwa pora [wersja zmien. poz. 19]; Śmierć Joachima Kunefafa; Matka; Obce światy.
29. Przymierze z nowymi laty. [Wiersze]. Kr.: WL 1955, 59 s.
Wyróżnienie Biura Kultury i Oświaty Urzędu Rady Ministrów w 1955.
30. Bliski kraj. Powieść. Wwa: Czyt. 1956, 285 s. Przedr. zob. poz. 49 (t. 5).
31. Ciężkie lato. [Powieść]. Wwa: LSW 1956, 114 s. Przedr. zob. poz. 49 (t. 4).
32. Wybór poezji. Wwa: Czyt. 1956, 203 s.
Wiersze z poz. 1, 2, 4, 6, 12, 15, 20, 25, 28, — oraz: Wiersze z lat 1932-1939 [poz. 20]; Odnaleziony poemat.
33. Szczęście i cierpienie. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 54 s.
34. Upragnione losy. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1959, 280 s.
Zawartość: Burzliwa pora [wersja zmien. poz. 19]; Niebezpieczne spotkania; Córka; Obce światy; Upragnione losy.
35. Pośrodku żywiołów. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 62 s.
36. Matnia. Opowiadania. Wwa: LSW 1962, 182 s.
Zawartość: Maruderzy; Niebezpieczne spotkania [poz. 34]; Matnia; Kleska; Kula; Zbrodnia rodzinna; Cudza; Wieczorek dyrektora; Dwoje w ciemności; Pokusy i ostateczność.
37. Plama. [Powieść]. Wwa: LSW 1963, 146 s. Wyd. 2 [Wwa:] LSW 1975. Przedr. zob. poz. 49 (t. 5).
II nagroda w konkursie LSW i ZLP oraz w konkursie Złoty Kłosa dla twórców, Srebrny dla czytelników, zorganizowanym przez *Dz. Lud.*, Min. Kultury i Sztuki, ZMS i in. w 1962.
38. Portrety i zapiski. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1963, 185 s.
Dot. m.in. pisarzy: J. Andrzejewski, S.K. Baczyński, J. Czechowicz, H. Domański, B.L. Michalski, S. Napierski, M. Pawlikowska-Jasnorzewska, T. Peiper, J. Przyboś, A. Rzeczyca, S. Telega.
39. Zaklinania. [Wiersze]. Wwa: PIW 1963, 37 s.
40. Odmieniec. [Powieść]. Wwa: LSW 1964, 163 s. Wyd. 2 tamże 1977. Przedr. zob. poz. 49 (t. 4).
41. Poezje zebrane. Wwa: LSW 1964, 397 s.
42. Notatnik poetycki. Przedm.: A. Kamieńska. Wwa: LSW 1966, 82 s.
43. Opowiadania wybrane. Wybór i post.: W. Leopold. Wwa: LSW 1966, 439 s.
Zawiera z poz. 12: Ostatnie noce; Rozstanie; Nagle odwiedziły; Koniokrad; Bitwa, — z poz. 18: Ślepe żywyoty; Ostatni półkos; Strajk fernali; Folwarczni emeryci; Katownia; Pierwsza orka, — z poz. 28: Matka; Obce światy; Śmierć Joachima Kunefafa, — z poz. 34: Córka; Niebezpieczne spotkania, — z poz. 36: Cudza; Wieczorek dyrektora; Zbrodnia rodzinna; Dwoje w ciemności, — oraz: Burzliwa pora [poz. 19]; Wesele; Grzech.
44. Poezje. Wybór i przedm.: S. Lichański. Wwa: PIW 1966, 227 s.
45. Poezje pierwsze; Alfabet oczu; Legendy dnia i nocy; Ziemia odpływa na zachód; Obłoki wiosenne. Wstęp: J. Śpiewak. Wwa: LSW 1967, 151 s.
46. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: H. Michalski. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1969, 144 s.
47. Wybór poezji. Wwa: Czyt. 1975, 126 s.
48. Zbrodnia rodzinna. [Opowiadania]. Kr.: WL 1981, 106 s.
Zawiera z poz. 28: Śmierć Joachima Kunefafa; Matka, — oraz: Zbrodnia rodzinna [poz. 36].
49. Pisma. Pod red. S. Lichańskiego. [T. 1-5]. Wwa: LSW.
[Dział I]. Utwory poetyckie:
T. 1. Poezje zebrane, aneksy, przypisy. Przedm.: S. Lichański. Oprac. i słowo wstępne: S. Nyczaj. 1986, 604 s.
T. 2. Utwory rozproszone, inedita, przypisy. Oprac.: S. Nyczaj. 1986, 348 s.
[Dział III]. Utwory prozatorskie:
T. 3. Młodość Jasia Kunefafa; Białowiejskie noce; Nagi grom; Ucieczka z miejsc ukochanych. Oprac.

i przedm.: M. Dąbrowski. 1988, 441 s. Zob. poz. 5, 8, 15.

T. 4. Po burzy; Ciężkie lato; Odmieniec. Oprac. i posł.: M. Dąbrowski. 1988, 357 s. Zob. poz. 27, 31, 40.

T. 5. Burzliwa pora; Bliski kraj; Plama. Oprac. M. Dąbrowski. 1988, 474 s. Zob. poz. 19, 30, 37. Tekst opowieści Burzliwa pora oparty na zmien. wersji, opublikowanej w zbiorze poz. 28.

Prace redakcyjne

1. F. Kuraś: Wiersze i pamiętniki. Wybrał ... Wwa: LSW 1954, 116 s.

2. J. Czechowicz: Wiersze. Zebrał i do druku przygot.: ..., S. Pollak, J. Śpiewak. Wiersze dla dzieci zebrał i do druku przygot.: Cz. Janczarski. Przekł. z różnych jęz. zebrał i do druku przygot.: K.A. Jaworski. Wstęp: R. Rosiak. Lubl.: W Lubel. 1963, 511 s.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1951, 1957. — Wywiady: Rozmowa z S.P. Rozm. J. Śpiewak. *Twórczość* 1964 nr 4.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (T. Kłak). — LP (B. Faron). — RL 1964 (P. Grzegorzcyk), przedr. w: P. Grzegorzcyk: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986. — Z. Sokół: Bibliografia podmiotowa twórczości S.P.; J. Rospond: Bibliografia przedmiotowa o dorobku literackim S.P. W: Pięta, poeta i prozaik. Rzeszów 1969.

[Alfabet oczu:] H. Domiński. *Mies. Lit. i Szt.* 1934/35 nr 6; S. Czernik: S.P. *Okolica Poetów* 1935 nr 1; H. Michalski. *Zet* 1935 nr 20; B. Miciński. *Prosto z Mostu* 1935 nr 27; S. Napierowski. *Droga* 1935 nr 11 [dot. też: Legendy dnia i nocy]. — [Legendy dnia i nocy:] J. Czechowicz. *Mies. Lit. i Szt.* 1935/36 nr 4, przedr. w tegoż: Wyobraźnia stwarzająca. Lubl. 1972; K.A. Jaworski. *Kamena* 1936 nr 8/9. — [Ziemia odpływa na zachód:] B. Miciński. *Prosto z Mostu* 1936 nr 31; S. Napierowski. *Ziemia odpływa na zachód. *Kamena* 1936 nr 3; W. Sebyła. *Trzy poematy. *Prosto z Mostu* 1936 nr 31; J. Kott: Poetyckie profile. 3. Próby poematu. *Prz. Współcz.* 1937 nr 12. — [Młodość Jasia Kunefafa:] J. Czechowicz. *Czas* 1937 nr 340; W. Gombrowicz: Roztopiony w ludzi. *Kur Poranny* 1937 nr 327, przedr. w tegoż: Dzieła. T. 12. Kr. 1995. — W. Pietrzak: S.P. *Czas* 1937 nr 24. — J. Czechowicz: *Ziemia i poezja. *Pion* 1938 nr 8. — S. Czernik. *Okolica Poetów* 1938 nr 6 [rec.: Obłoki wiosenne]. — G. Herling-Grudziński: O S.P. *Orka* 1938 nr 3. — [Młodość Jasia Kunefafa:] J. Iwaszkiewicz: *Chłopski nadrealista. *Ateneum* 1938 nr 2; R. Kolonicki: Drzewo genealogiczne zakwita. *Pion* 1938 nr 6; H. Michalski: Przeciwność. *Młodość Jasia Kunefafa. *Kultura* 1938 nr 9; J. Putrament: Zaraza poetyckości. *Sygnaly* 1938 nr 41; J.K. Wende: Literacki problem wsi. *Epoka* 1938 nr 12; K. Wyka: Sprawa P. Nasz Wyrzaz 1938 nr 4. — H. Domiński: Pisarz prawdziwy. *Kur. Poranny* 1939 nr 82 [rec.: Białowiejskie noce]. — M. Jastrun: U poetów. *Wymiary* 1939 nr 11 [rec.: Obłoki wiosenne]. — J. Pietrzak: Powieści chłopskie. *Prosto z Mostu* 1939 nr 12 [rec.: Białowiejskie noce]. — J. Plesniarowicz: O poezji S.P. *Pion* 1939 nr 13. — J. Putrament: Wśród nowych powieści. *Sygnaly* 1939 nr 71 [rec.: Białowiejskie noce]. — A. Sandauer: *Młodość Jasia Kunefafa — wierszem. *Nowy Dz.* 1939 nr 42 [rec.: Obłoki wiosenne]. — [Front nad Wisłą:] T. Konwicki: Obrazki wsi wojennej. *Odrodzenie* 1946 nr 41; S. Czernik: *U korzeni rodzinnego domu. *Nowiny Lit.* 1947 nr 22. — H. Vogler: Front chłopskiej rzeczywistości. *Twórczość* 1947

nr 1 [rec.: Front nad Wisłą]. — [Dom rodzinny:] A. Włodek: Wiesz przeniesiona w legendę. *Dz. Lit.* 1947 nr 26 [dot. też: Linia ognia]; M. Buczkówna: O poezji S.P. *Kuźnica* 1948 nr 4; J. Kwiatkowski: Od wsi do wsi. *Twórczość* 1948 nr 7/8 [dot. też: Linia ognia]. — S. Lichański: Poezja S.P. *Pr. Polonist.* Ser. 6: 1948. — [Młodość Jasia Kunefafa; Białowiejskie noce; Uczestka z miejsc ukochanych:] A. Kamińska: Trylogia wiejska S.P. *Wies* 1949 nr 19; E. Korzeniowska: Naturalistyczna powieść o wsi. *Kuźnica* 1949 nr 25. — Z. Lichniak: Powieść chłopska. *Dziś i Jutro* 1949 nr 22 [rec.: Młodość Jasia Kunefafa]. — Z. Lichniak: Poezja chłopska. *Prz. Pousz.* 1950 nr 9. — Z. Lichniak. *Prz. Pousz.* 1950 nr 25 [rec.: Ostatni półkos]. — W. Maciąg: O twórczości S.P. *Życie Lit.* 1951 nr 10. — H. Michalski. *Twórczość* 1951 nr 11 [rec.: Imię przyszłości]. — [Przymierze z nowymi laty:] J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1955 nr 31; S. Lichański: *Piękno jej nie w barwie. *Nowa Kult.* 1955 nr 45; H. Michalski. *Rocz. Lit.* 1955. — J. Koprowski: Uwagi nad prozą P. *Nowa Kult.* 1956 nr 33 [rec.: Obec światy]. — S. Lichański: O epice P. W tegoż: Literatura i krytyka. Wwa 1956 [rec.: Stratowane ustronie]. — E. Pochroń: Recenzja zawiedzonego. *Życie Lit.* 1956 nr 23 [rec.: Bliski kraj; Ciężkie lato]. — [Wybór poezji:] R. Matuszewski. *Rocz. Lit.* 1956; S. Czernik: Nad P. *Orka* 1957 nr 16. — S. Legeżyński. *Horyzonty*, Paryż 1957 nr 14/15. — Z. Bienkowski: *O poezji S.P. *Twórczość* 1964 nr 4. — A. Kamińska: *Poeta młodości niespokojnej. W teże: Pragnąca literatura. Wwa 1964. — S. Lichański: S.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 20. — H. Berezka: Nad ostatnią twórczością S.P. *Tyg. Kult.* 1965 nr 5. — J. Koprowski: Nadrealista z Wielowsi. W tegoż: Ludzie i książki. [Łódź] 1965. — Z. Skuza: *S.P. obraz inteligencji. *Tyg. Kult.* 1965 nr 9. — J. Śpiewak: O poezji S.P. *Twórczość* 1965 nr 1, przedr. w tegoż: Pracowite zdziwienie. Wwa 1971. — S. Czernik: O poezji S.P. *Teatr Lud.* 1966 nr 3. — S. Lichański: O poezji S.P. *Poezja* 1966 nr 11. — J. Nowakowski: Poeci nizinnych pól. W: Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Rzeszów 1966. — Z. Bienkowski: S.P., poeta egzystencyjny. W tegoż: Poezja i niepoezja. Wwa 1967. — W. Iwanicki: *Niedoszły polski bard. *Kultura*, Paryż 1967 nr 4. — F. Fornalczyk: O prozie S.P. W tegoż: Przypisani tej ziemi. Pozń. 1968. — J. Huszcza: *Od wspólnego pokoju do oddzielności. *Osmowa* 1969, lato, przedr. w tegoż: Opowieści w czarnych ramkach. Łódź 1979. — J. Brzękowski: *Kilka uwag o twórczości S.P. W tegoż: Szkice literackie i artystyczne 1925-1970. Kr. 1970. — Stanisław Pięta, poeta i prozaik. Zbiór artykułów i rozpraw pod red. S. Fryciego. Rzeszów: Rzeszowski Tow. Przyj. Nauk, WSP w Rzeszowie 1970, 356 s. [Zawartość: S. Frycie: Słowo wstępne. — W kręgu zagadnień biograficznych: S. Frycie: S.P. we wspomnieniach; J. Półcwiartek: Powiązania pisarza z ruchem oporu w Tarnobrzeskim. — O sztuce poetyckiej: J. Nowakowski: Wokół „Barbarzyństwa” w poezji autora „Zaklana”; S. Gębala: Pełnia poetyckie P. — Wokół dorobku prozatorskiego: A. Niewolak-Krzywdka: Rzecz poetycka; W. Pasternak: Psychologia awansu społecznego; P. Żbikowski: Kilka uwag o narratore w powieściach powojennych; G. Ostasz: O świecie przedstawionym i technice narracji „Plamy”; A. Buss: Kilka uwag o modelu autobiograficznej powieści „Odmieniec”; E. Loch: O opowiadaniach S.P. — Próby dramatyczne: L. Forczek: U bram teatru ledwie uchylonych” — Z zagadnień języka i stylu: S. Reczek: O języku prozy S.P.] — Poeta ziemi rodzinnej. Zbiór wspomnień i esejów o Stanisławie Pięta. Przygot. do druku A. Kamińska i J. Śpiewak. Wwa: LSW 1970, 403 s. [Zawiera artykuły i recenzje drukowane wcześniej, oznaczone gwiazdką *, nadto teksty autorów: W. Babinicz, H. Berezka, T. Burak, W. Długosz, J.A. Frask, J.M. Gsiges, T. Goździkiewicz, W. Gralewski, H. Iwaszkiewicz, J. Iwaszkiewicz, Cz. Janczarski, A. Kamińska, S. Kluszczyński, J. Koprowski, S. Lichański, H. Michalski, A. Międzyrzecki, W. Mrozowski, F. Pięta, K. Pięta, T. Różewicz, W. Słobodnik, M. Sprusiński, W.P. Szymański, J. Śpiewak, S. Telega, A. Wilkoń]. — B. Faron: Stanisław Pięta. Kr.: PWN 1971, 278 s. — B. Faron: O cyklu „Kunefalowym”. *Tyg. Kult.* 1971 nr 4. — S. Gołębiowski: Poeta wielowiejski. *Poezja* 1971 nr 2. — H. Berezka: Męczennik wy-

¹ Teksty oznaczone gwiazdką * przedr. w: Poeta ziemi rodzinnej. Wwa 1970.

obraźni. W tegoż: Związki naturalne. Wwa 1972, przedr. pt. Męczeństwo. W tegoż: Sposób myślenia. Wwa 1989. — B. Faron: Ziemi przypisany. S.P. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — W. Natanson: S.P. W tegoż: Moje przyloty literackie. Pozn. 1972, przedr. w tegoż: Hierarchie i sylwety. Wwa 1985. — W.P. Szymański: Z doświadczeń głodu i wyobcowania. Poezja S.P. W tegoż: Neosymbolizm. Kr. 1973. — S. Lichański: S.P. *Poezja* 1974 nr 4. — M. Krasowski: Poezja „płomienia udreki”. *Poezja* 1975 nr 9, przedr. w tegoż: Granice sensu. Wwa 1980. — S. Nyczaj: Od prozy do poezji. Z badań nad twórczością S.P. *Stud. Kiel* 1975 nr 2. — S. Nyczaj: Z problemów warsztatu poetyckiego S.P. *Okolice* 1975 nr 3. — Z. Andres: Mitologia ziemi i dramaty konieczności. W tegoż: O prawdziwy obraz wsi. Rzeszów 1977 ldot.: Młodość Jasia Kunefalal. — M. Dąbrowski: Stanisław Pięta. Studium historycznoliterackie. Wwa: LSW 1977, 271 s. — J. Koprowski: W poczuciu krzywdy i osamotnienia. W tegoż: Przyjaciele i znajomi. Łódź 1977. — J. Kryszak: Katastrofizm ocalsający. Wwa 1978, passim. — S. Burkot: Powrót do P.P. *Mies. Lit.* 1979 nr 5, przedr. w tegoż: Marchołat na Parnasie. Wwa 1980. — S. Lichański: Czerpał z dni i snu ... *Tyg. Kult.* 1980 nr 25, przedr. w tegoż: Pisarstwo wsi i ziemi. Wwa 1986. — J. Koprowski: Mity rodzinne P. *Nowe Książ.* 1981 nr 19 lrec.: Zrodzenia rodzinna. — K. Nowosielski: Prawda życia i prawda literatury. (O prozie S.P.). *Ruch Lit.* 1981 nr 6, przedr. zmien. w tegoż: Ryzyko obecności. Wwa 1983. — M. Jakitowicz: Szela — bohater eposu chłopskiego. W: Pościąg w dziele literackim. Tor. 1982 ldot.: Rapsod barbarzyński; B. Jasieński: Słowo o Jakubie Szeli. — J. Nowakowski: W kręgu egzystencjalnych i poetyckich doświadczeń młodego P. *Prz. Hum* 1982 nr 23. — G. Kozimor-Skoczek: S.P. — biografia awansu; S. Nyczaj: Autobiografizm młodzieńczych wierszy P. *Okolice* 1983 nr 1/2. — J. Nowakowski: S.P. poezja czasoprzestrzeni. *Rocz. WSP w Rzesz.* 1983 nr 54. — J. Nowakowski: U źródeł poezji Stanisława Pięta. Rzeszów: Wydawn. Uczelniane WSP 1983, 344 s. — P. Wągiel: Umierał w osamotnieniu. *Rzeczywistość* 1983 nr 11. — J.A. Borzecki: Podróż ku czerni doskonałej. *Tyg. Kult.* 1984 nr 43, przedr. *Poezja* 1987 nr 2 oraz w tegoż: Zrany odłamkiem wiersza. Kielce 1996. — M. Dąbrowski: P., jakim go dziś widzimy. *Okolice* 1986 nr 7/9. — J. Nowakowski: Romans z żywiołami. *Tyg. Kult.* 1986 nr 50. — Z. Trziszka: Zasłużył na lepsze słowa. *Tyg. Kult.* 1986 nr 44. — S. Jurkowski: Wśród kwiatów ukryty. *Okolice* 1987 nr 5 lrec.: Pisma. T. 1-2]. — Z. Trziszka: Odpowiadanie S.P. *Mies. Lit.* 1987 nr 7/8. — [Pisma. T. 1-5:] R. Sulima: Powrót P. *Regiony* 1989 nr 2; P. Wągiel: Pióro ci zabrałiśmy ... *Okolice* 1989 nr 2; J. Nowakowski. *Regiony* 1990 nr 1; J.Z. Brudnicki: Państwo P. *Okolice* 1990/1991 nr 11/3. — A. Pogonowska: Wspomnienie o Staszku Pięta. *Okolice* 1990/1991 nr 11/3. — J. Stempowski: Matnia; Odmienniec. W tegoż: Felietony dla Radia Wolna Europa. Wwa 1995.

E.G.

PIGOŃ Stanisław 1885-1968

Pseud.: Chłop; Helota; (Helota); J. Zywar; J. Zywar; Jan Zywar; Jan Zywar; Kmieć; Lach Serdeczny; P.S.; P.St.; Piotr Niekłań; Podchorąży; Przygodny; S.P.; sp; St.P.; Stan.; Stanisław P.; Step; Step.; Witeź.
Historyk literatury, edytor, pamiętnikarz.

Urodzony 27 września 1885 w Komborni (Krośnieńskie) w rodzinie matorolnego chłopca; syn Jana Pigionia, trudniącego się także rzemiosłem, i Katarzyny z Rymarzów. W 1898-1906 uczęszczał do gimnazjum w Jaśle. Następnie do 1911 studiował filologię polską, a jako przedmioty poboczne również filologię klasyczną i germańską, na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Od jesieni

1906 brał aktywny udział w działalności założonego przez Wincentego Lutostawskiego stowarzyszenia Eleusis, m.in. wygłaszał odczyty, organizował kursy dla młodzieży robotniczej, prowadził tajną akcję oświatowo-narodową na Śląsku; od 1913 przewodniczył Zarządowi Głównemu stowarzyszenia. Debiutował w 1908 artykułami pt. „Słowacki w okresie przełomu”, „Po drodze do Monsalwatu”, „Polemika o Eleusis”, opublikowanymi w piśmie *Eleusis* (t. 3/4; podp. Helota). W 1908-09 odbył służbę wojskową w armii austriackiej. Z ramienia stowarzyszenia Eleusis redagował w 1910-14 miesięcznik poświęcony sprawom wstrzemięźliwości i wychowania narodowego *Iskra* (zamieszczał tu liczne artykuły oraz prowadził kolumnę „Ze skarbnicy wieszczów”; podp. m.in.: Kmieć, Lach Serdeczny, Step), a także redagował organ abstynencki *Młodzież* (podp. tu m.in.: Helota, Jan Zywar, Stanisław P., Podchorąży). Od 1909 uczył języka polskiego w szkołach, najpierw u oo. pijarów w Krakowie, a w 1911-14 w Prokocimiu, w tzw. Nowej Szkole. Był propagatorem idei skautingu; założył Prokocimską Drużynę Skautową im. Księdza S. Brzóska. Równocześnie od 1912 był asystentem Katedry Historii Literatury Polskiej UJ. W 1912-18 drukował artykuły w *Kurjerze Luwskim* (podp. m.in.: Jan Zywar, Jan Zywar). W 1913 ożenił się z Heleną Dulowską. Od tegoż roku ogłaszał rozprawy w *Pamiętniku Literackim*. W styczniu 1914 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy „O «Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego» Adama Mickiewicza” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). W tymże roku zdał egzamin na nauczyciela gimnazjalnego. Powołany do armii austriackiej w stopniu podchorążego artylerii, walczył w I wojnie światowej na frontach belgijskim, francuskim, a potem wołyńskim i włoskim. Po powrocie do kraju, od listopada 1918 do sierpnia 1919 brał udział jako oficer wojska polskiego w walkach o Lwów i o Przemyśl oraz na Śląsku Cieszyńskim. We wrześniu 1919 objął stanowisko docenta historii literatury polskiej na Uniwersytecie Poznańskim, równocześnie uczył w tamtejszym Gimnazjum im. św. Marii Magdaleny i w Wielkopolskiej Szkole Oficerskiej. Nawiązał wówczas współpracę z *Kurjerem Poznańskim* (1919-21). W 1920 walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, uczestniczył w bitwie warszawskiej. W 1921 habilitował się na UJ na podstawie rozprawy „Z epoki Mickiewicza. Studia i szkice” i w tymże roku przeniósł się do Wilna, gdzie jako zastępca profesora kierował Katedrą Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Stefana Batorego (USB). Wkrótce został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1924 profesorem zwyczajnym USB. W 1921/22 uczył języka polskiego w Państwowym Gimnazjum im. E. Orzeszkowej w Wilnie. Od 1921 wchodził w skład Komisji Historii Li-

teratury Polskiej PAU (od 1933 wiceprzewodniczący), Komisji Historii Filozofii PAU, Komisji dla Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce PAU (1929-33 sekretarz). Od tegoż roku był członkiem komitetu redakcyjnego Wydania Sejmowego „Dzieł wszystkich” A. Mickiewicza. W 1922 został wiceprzewodniczącym Wydziału I Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie (od 1926 sekretarz) i kuratorem Koła Polonistów Słuchaczy USB (od 1925 członek honorowy). Liczne naukowe artykuły i studia, dotyczące głównie literatury polskiej okresu romantyzmu i modernizmu oraz edytorstwa filologicznego i folklorystyki, ogłaszał m.in. nadal w *Pamiętniku Literackim* oraz w *Przeglądzie Warszawskim* (1922-25), *Przeglądzie Współczesnym* (1923, 1925-37) i *Ruchu Literackim* (od 1926). Popularne artykuły na tematy literackie drukował m.in. w *Dzienniku Wileńskim* (1922-30; podp. m.in. St.P.), *Głosie Narodowym* (1925-36) i jego dodatku *Tydzień* (1936-37), *Mysli Narodowej* (1926-39), *Teży* (1928-31, 1935-37). W związku z badaniami nad twórczością A. Mickiewicza wyjeżdżał do Paryża (1922, 1927, 1929). Pełnił funkcję prezesa ZZLP w Wilnie. Wraz z Marianem Zdziechowskim organizował w 1926 klub dyskusyjny zwany Środy Literackie (od 1929 spotkania odbywały się w tzw. Celi Konrada w dawnym klasztorze oo. bazylianów). W 1927-1928/29 był rektorem, a w 1928/29-1929/30 prorektorem USB. Redagował, wydawaną przez Koło Polonistów Słuchaczy USB, serię *Biblioteka Prac Polonistycznych* (1928-30), należał do komitetu redakcyjnego czasopisma krajowego poświęconego kulturze regionalnej byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego, *Źródło Mocy* (1930-31; od 1927 ogłaszał tu artykuły). W 1929 został wybrany na członka korespondenta PAU (od 1939 członek czynny). W 1930 przeniósł się do Krakowa, gdzie, mianowany profesorem zwyczajnym UJ, w kwietniu 1931 objął Katedrę Historii Literatury Polskiej. Był kuratorem Koła Polonistów Studentów UJ (1933-35, 1937-39) i stowarzyszenia Bratnia Pomoc Studentów UJ (1937-39). Opracowywał dział „Wznowienia literackie” do tomów *Rocznika Literackiego* za lata 1932-38. Ogłaszał w tym okresie artykuły także w *Gazecie Literackiej* (1932-34), *Kurierze Poznańskim* (głównie w 1935-39) i *Warszawskim Dzienniku Narodowym* (1935-37). Należał do komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (od 1933) i „Polskiego słownika biograficznego” (od 1937; także autor hasel). Redagował od 1936 serie *Biblioteka Pisarzy Polskich* i *Prace z Historii Literatury Polskiej*. W 1939 został wybrany do Rady Miejskiej m. Krakowa. Po wybuchu II wojny światowej, został 6 listopada uwięziony wraz z innymi profesorami UJ przez gestapo i wywieziony do obozu w Sachsenhausen. Zwolniony w lutym 1940, przebywał do jesieni te-

go roku w Komborni. Następnie powrócił do Krakowa; brał udział w działalności konspiracyjnej. Od wiosny 1941 do stycznia 1945 uczestniczył w nauczaniu na tajnym UJ, nadto od jesieni 1943 pełnił znowu obowiązki kuratora Bratniej Pomocy Studentów UJ oraz był prezesem działającego tajnie Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Chłopską. Równocześnie kontynuował własne badania naukowe, przygotowując prace na temat pisarzy ludowych. Po wycofaniu się Niemców z Krakowa, zajął się już w styczniu 1945 wznowieniem studiów polonistycznych na UJ. Kierował do 1955 Katedrą Historii Literatury Polskiej, a w 1953-60 także Zakładem Literatury Staropolskiej; do 1949 był nadal kuratorem Koła Polonistów. W 1946-51 wykladał również w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, kierował jej Sekcją Humanistyczną, a do 1948 sprawował także funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego. Równocześnie prowadził działalność redakcyjną i edytorską: był członkiem komitetu redakcyjnego Wydania Narodowego „Dzieł” A. Mickiewicza (1945-55), redagował w wydawnictwie Mieczysława Kota w Krakowie serię *Biblioteka Arcydzieł Poezji i Prozy* (1946-51), serię *Literatura – Krytyka. Biblioteka Naukowa* (1947-51), nadal należał do komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (1946-47; od 1953 członek Rady Redakcyjnej). Wybrany na przewodniczącego Komisji Historii Literatury Polskiej PAU, redagował od 1947 serię *Biblioteka Pisarzy Polskich*, a w 1948 serię *Z życia Literatury*. Zainicjował, a następnie kierował edycją „Pism” S. Żeromskiego (teksty przygotowywali od 1947 członkowie seminarium magisterskiego na UJ), przewodniczył komitetowi redakcyjnemu „Dzieł” K. Brodzińskiego (od 1951), przygotował edycję pism W. Orkana (wyd. od 1961). Działał na terenie oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Krakowie; w 1945-50 i 1958-60 był jego przewodniczącym, a w 1956 został członkiem honorowym Towarzystwa. W 1945-49 kierował wraz z Józefem Spytrowskim Instytutem Literatury Ludowej. W 1951 został wybrany na członka rzeczywistego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1952 mianowany członkiem tytułarnym PAN (od 1957 członek rzeczywisty PAN), działał w Komisji Historii Literatury Oddziału PAN w Krakowie. W 1952 został powołany na członka Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich (IBL). Uczestniczył w przedsięwzięciach naukowych IBL: był członkiem komitetu redakcyjnego serii *Biblioteka Pisarzy Polskich* (ser. B w 1953-68, ser. A w 1962-65) i wraz z Tadeuszem Mikulskim *Archiwum Literackiego* (od 1956), przewodniczył komitetowi redakcyjnemu „Słownika języka Adama Mickiewicza” (1954-61). Od 1953 był członkiem Rady Programowej Wydawnictwa Literackiego w Krakowie.

W 1955 otrzymał za działalność naukową Nagrodę Państwową I stopnia. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. Od 1957 wchodził w skład komitetu redakcyjnego kwartalnika *Literatura Ludowa*. Po przejściu na emeryturę w 1960, prowadził jeszcze do 1962 zajęcia dydaktyczne na UJ. Od 1960 wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN; przewodniczył Radzie Naukowej i Redakcyjnej, a także od 1963 był redaktorem naczelnym serii *Prace Komisji Historycznoliterackiej* i przewodniczącym Rady Redakcyjnej *Rocznika Komisji Historycznoliterackiej*. Przewodniczył Radzie Naukowej (1960-64) i Radzie Wydawniczej (1965-68) dwumiesięcznika *Ruch Literacki*. W 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. W tymże roku odbyła się uroczystość odnowienia jego doktoratu na UJ. W 1965 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, a w 1968 doktorat honoris causa na University of Chicago. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954) i Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1956). Zmarł 18 grudnia 1968 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego” A. Mickiewicza. Napisał ... Kr.: Gebethner i Sp. 1911, XI, 191 s. *Pr. Hist.-lit.*, 1. Rozprawa doktorska.

2. Do podstaw wychowania narodowego. Ze słowem wstępnym I. Chrzanowskiego. Kr.: Gebethner i Sp. 1917, VIII, 171 s. Wyd. 2 rozszerz. Lw.: Ossol. 1920, VIII, 246 s.

Zawartość: Przedmowa; O kulturę wsi polskiej; Stanisław Witkiewicz jako wychowawca narodu; Nauczanie historii literatury polskiej w wychowaniu narodowym; Jeszcze o nauczaniu historii literatury polskiej XIX w.; Wartości wychowawcze „Pana Tadeusza” [A. Mickiewicza]; Skauting polski wobec zadań wychowania narodowego; Wstrzemięźliwość a wychowanie narodowe; Z rozmyślań obozowych. Starym bukom lasów lotaryńskich. — W wyd. 2 dodano: Filomaci wileńscy; Żołnierstwo Mickiewicza; Wychowawcze momenty wojny.

3. Z epoki Mickiewicza. Studia i szkice. Lw.: Ossol. 1922, VIII, 520 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Dwie notatki o Fr. Karpińskim; 1. Echa „Trenów” w „Judyce” Karpińskiego. 2. Ostatnia miłość Franciszka Karpińskiego [F. z Koziębrowskich Puzynina]. Przyczynek do biografii poety; Oddźwięk procesu filaretów w twórczości J.U. Niemcewicza; Sprawa o matkę A. Mickiewicza; Historiozofia młodego Mickiewicza na tle literatury wieku Oświecenia; Idee St. Martina w „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego”; Przypuszczalny ślad Swedenborga w III części „Dziadów”; Zręby „Sprawy Bożej”. Źródła i pokrewieństwa kilku idei podstawowych towianizmu; „Biesiada” A. Towiańskiego i jej komentarz w IV kursie „Prelekcji paryskich” Adama Mickiewicza; Trud Słowackiego. Szkic syntezy; J. Słowackiego misterium o narodzeniu „Sprawy Bożej”; Symbol Pani Słonecznej w „Królu Duchu”; Ks. Edward Duński, sługa „Sprawy Bożej” Towiańskiego; Wewnętrzna konstrukcja „Legionu” [S. Wy-

spiańskiego]; O „Weselu” S. Wyspiańskiego; Na pograniczu epok.

4. Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego. Wil.: Wydawn. Księg. Stow. Nauczycielstwa Pol. 1924 [antydat. 1923], X, 236 s.

Zawartość: Przedmowa — 1823-1923; Przyjaźń rozdarta. Aleksander Chodźko i Tomasz Zan w przededniu procesu filareckiego; Bohaterski wiezień [A. Suzin]; W pościgu za tajnymi związkami filaretów z zagranicą; Strzępy młodzieńczej twórczości literackiej Tomasza Zana; „Pieśń filaretów” przed sądem; Cela Konrada. Przyczynek do topografii „Dziadów” części III; Przyjaźń filomacka w genezie III cz. „Dziadów”. — Dodatki: I. Wiadomość o aktach procesu filareckiego w archiwach wileńskich; Miscellanea archiwalne.

5. Ze studiów nad tekstem „Pana Tadeusza”. Trzy notatki. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1928, 45 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — O kilku kartach autografu; Egzemplarz korektowy; Egzemplarz z własnoręcznymi poprawkami Mickiewicza.

6. Z dawnego Wilna. Szkice obyczajowe i literackie. Wil.: Wydawn. Magistratu m. Wil. 1929, VIII, 167 s.

Zawartość: I. Dyletant osobliwy przed sądem uczonych. Sprawa Zoriana Dolegi Chodakowskiego w uniwersytecie wileńskim; Dodatek: I. Uwagi Jana Śniadeckiego nad rozprawą Z.D. Chodakowskiego. 2. Ks. A. Czartoryski do Sz. Małewskiego. — II. Projekt katedry języka litewskiego w dawnym uniwersytecie wileńskim [K. Kontrymal]. — III. Kłopoty księdza cenzora. Gawęda z dziejów prasy wileńskiej przed stuleciem [dot. ksiądz J. Kłagiewicz]. — IV. Z życia młodzieży akademickiej. — V. Wśród „żywych kamieni”. — VI. „Wstępne” książki. Kartka z dziejów procesu filareckiego [dot. podręczników księdza P. Chrzanowskiego i księdza O. Kopczyńskiego]. — VII. Sztambuch Maryli. — VIII. Postawa religijna młodego Mickiewicza. Na stulecie pierwszego tomu jego poezji. — IX. Przed odjazdem w „daleką, nieznaną drogę”. — X. Pierwsza wigilia wygnania. Fragment z życia Tomasza Zana w Orenburgu. — XI. Między Polską a Rosją. Z przeżyć uniwersyteckich Apollona Skalkowskiego. — XII. Szemierz obkurantyzmu. Z dziejów walki o szkołę polską przed stuleciem [ksiądz W. Marczyński]. — XIII. Jan Andrzej Ram, wileński neofita towianczyk. Garść szczegółów z późniejszych lat jego życia. — XIV. Słów kilka o tzw. Madonnie Mickiewicza w Dukaszach. — XV. Pierwszy pomysł pomnika Mickiewicza w Wilnie.

7. Do źródeł „Dziadów” kowieńsko-wileńskich. Wil.: Skł. gł. w Księg. św. Wojciecha 1930, 126 s. Przedr. zob. poz. 17.

8. „Pan Tadeusz”. Wzrost, wielkość i sława. Studium literackie. Wwa: Inst. Lit. 1934, 396.

Wyd. z zasiłku Funduszu Kultury Nar.

9. Sąd nad Polską w „Panu Tadeuszu”. Odczyt wygłoszony na publicznym posiedzeniu Polskiej Akademii Umiejętności dnia 16 czerwca 1934 r. Kr.: PAU 1934, 24 s. Przedr. zob. poz. 10, 22.

10. Na wyżynach romantyzmu. Studia historycznoliterackie. Kr.: Skł. gł. Kasa im. Mianowskiego 1936, 292 s.

Zawartość: U kolebki polskiej poezji mesjanistycznej. (Prócoro- two ks. Marka); Jan Kochanowski w aureoli wieszczka narodowego; Jan Kochanowski w sądach romantyków; Około jedne-

go przekładu „Oda do młodości”; Mickiewicz na rozdrożu 1831 r.; Orzeł i kruk w „Improwizacji” Konrada; Sąd nad Polską w „Panu Tadeuszu” [poz. 9]; Dramat dziejowy polsko-rosyjski w ujęciu Mickiewicza; Wieszczby Mickiewicza; Wątek balladowy w „Marii” Malczewskiego; Uwagi o prologu „Kordiana”; Kiedy Słowacki poznał Towiańskiego?; „Kościelisko” S. Goszczyńskiego. (Powstanie i zakrój pomysłu); Wątek Wernyhory w twórczości S. Goszczyńskiego; Chrystologia A. Towiańskiego; Towianizm Narczy Zmichowskiego; Michał Kubrakiewicz. Zapomniany pisarz polityczny na emigracji.

11. Stanisława Wyspiańskiego „Bolesław Śmiały”. [Kr.:] Wydawn. T. Mieję. [1937], [4] s.

12. Zręby nowej Polski w publicystyce Wielkiej Emigracji. Wwa: Wydawn. Inst. Lit. 1938, 66 s.

13. Na drogach i manowcach kultury ludowej. Szkice. Lw.: Spółdz. Wydawn. „Wieś” 1939 [antydat. 1938], 328 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Na progu; Sienkiewicz w nowej Polsce; I. Uwłaszczenie chłopca. W półwiecze „Chama” Orzeszkowej; U jednego źródła [ksiądz W. Błaszyński w twórczości W. Orkana i A. Górskiego]; Katarzyna Smreczyńska. Wspomnienie; U kolebki eposu góralskiego. K. Tetmajer i W. Orkan; Smutki młodego Orkana; Podłoże twórczości W. Orkana; Poglądy społeczne Orkana; Władysław S. Reymont. Rapsośd narodu; Zawzięty entuzjasta. Kilka słów o budowniczym i o wymiarach ideowych teatru ludowego [J. Cierński]; Wincenty Witos jako pisarz i mówca; Plony pisarstwa ludowego. — II. Podkopy pod kulturę ludową; „Nie rzucim ziemi!...”. W sporze o „Rotę” M. Konopnickiej słowa spokojne; Pisarze ludowi na manowcach doktryny; Diabeł miejski; Ugory literackie.

14. Z Komborni w świat. Wspomnienia młodości. Z przedm. F. Bujaka. Kr.: Wieś 1946, VIII, 274 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1946, wyd. 3 uzup. 1947; wyd. 4 rozszerz. Kr.: WL 1957; wyd. 5 z przyp. oraz indeksami Cz. Kłaka Wwa: LSW 1983 [właśc. 1984].

15. Zarys nowszej literatury ludowej. (Przed rokiem 1920). Kr.: Ossol. 1946, 238 s.

16. Wśród twórców. Studia i szkice z dziejów literatury i oświaty. Kr.: M. Kot 1947, 380 s.

Zawartość: I. W kręgu wileńskim: Księcia kuratora Adama Czartoryskiego troski o język i literaturę polską; Między kazalnica a łożo. Kampania przeciwmasońska w Wilnie 1817; Filomata na wygnaniu [J. Jeżowski]. — II. Wśród wróżbitów i mistyków: Przepowiednia Wernyhory; Adoracja Towiańskiego; Dwoista teozofia Bronisława Trentowskiego. — III. Wśród twórców: Sprawa o autorstwo „Karylli” [prawdopodobnie M. Baliński]; Szekspir w „Sonetach krymskich”; Czas akcji w „Panu Tadeuszu”; „Zdania i uwagi”; Zakonspirowany krytyk Mickiewicza i Krasieńskiego [W. Darasz]; Spór z T.T. Jeżem o pojmowanie Mickiewicza; Spojrzenie ku „Monsalwatowi” A. Górskiego; Nowy portret literacki Mickiewicza [S. Winda-kiewicz]; Słowacki pod pierwszym urokiem „Pana Tadeusza”; Wanda-Astrea [dot.: K. Gaszyński: Dzień 8 września 1831 w Krakowie]; Krasieński w „Zwolonie” Norwida; Cześnika z Rejentem pojedynk literacki. Fredro a Goszczyński; Oratorium wieszczce Sewerynie Goszczyńskiego; Jeszcze jeden protoplasta Imc pana Zagłoby [dot.: L. Szyrmer: Paliwoda]; Goście z zaświata na „Weselu” [S. Wyspiańskiego]; Karol Hubert Rostrowski.

17. Studia literackie. Kr.: M. Kot 1951, 301 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — U kolebki polskiej poezji me-szajicznej. (Proroctwo ks. Marka) [poz. 10]; Jan Kochanowski

w aureoli wieszca [poz. 10]; Jan Kochanowski w sądach romantyków [poz. 10]; Na pograniczu; Do źródeł „Dziadów” ko-wiśsko-wileńskich [poz. 7]; Mickiewicz wobec spisów gali-cyjskich w dobie powojnowej; Adama Mickiewicza „Skład zasad”; Wątek balladowy w „Marii” Malczewskiego [poz. 10]; Własny dramat Słowackiego; „Kościelisko” S. Goszczyńskiego [poz. 10]; Wątek Wernyhory w twórczości S. Goszczyńskiego [poz. 10]; Michał Kubrakiewicz [poz. 10]; „Święto majowe”. R. Zamorskiego poemat obrzędowy o Łużyczach; Stanisława Wyspiańskiego „Kłatwa” jako dramat obrzędowy.

18. Spuścizna literacka Aleksandra Fredry. Wwa: PIW 1954, 173 s. Przedr. zob. Prace edytorskie poz. 40 (t. 1)

19. Pierwszy zawiązek III cz. „Dziadów”. Wwa 1955, 22 s., powiel. Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN, Sekcja Historii Literatury i Języka.

20. W pracowni Aleksandra Fredry. Wwa: PIW 1956, 338 s.

Zawartość: Formowanie dzieła: Uwaga wstępna; Dwie redak-cje „Pana Jowialskiego”; Stumiony dysonans w „Ślubach pa-nieńskich”; Przemiany „Zemsty”; Jak wzrastało „Dożywanie”; Narodziny „Wielkiego człowieka do małych interesów”. — Między historią a baśnią: W gościnie u pana Majora [dot.: Damy i luzary]; Na bakier z historią; Proces o „Ostatnią wo-łę”; W kręgu „Pana Jowialskiego”. O „filozofii” pana Jowial-skiego; Ekskurs. Pana Jowialskiego facecja o Napoleonie; A przecież jakaś tam filozofia; Wątki tradycyjne. — Postawa społeczno-polityczna: Uwaga wstępna, Memoriał z r. 1844; Memoriał z r. 1846; Wystąpienia w r. 1848; Wieszczba poli-tyczna zaszczipiona na płonce pamfletu [dot.: Brytan Bryś].

21. Władysław Orkan. Twórca i dzieło. Kr.: WL 1958, 449 s.

22. Zawsze o Nim. Studia i odczyty o Mickiewi-czu. Kr.: WL 1960, 289 s.

Zawartość: Uwaga wstępna; Młody i żywy; Z niebieskich nar-afnśza piosenka; Starsza siostra Grażyna [„Żywiła”]; O powsta-niu i kompozycji fragmentu I cz. „Dziadów”; Zepsuty ton w piosence Gustawa; Pierwszy zawiązek III cz. „Dziadów”; Kiedy powstał „Ustęp” III cz. „Dziadów”; Sąd nad Polską w „Panu Tadeuszu” [poz. 9]; Wiadomości o drugiej części „Pa-na Tadeusza”; Metamorfozy „Historii przyszłości”; Program poli-tyczny „Pielgrzymka polskiego”; Czy to Mickiewicz? Kto jest autorem artykułu „O cerkwi rosyjskiej?” [W. Grzymała]; Dra-mat dziejowy polsko-rosyjski w ujęciu Mickiewicza [poz. 10]; Fundamenty ideowe Legionu [włoskiego z 1848]; „Wiek kle-ski”; Jak Mickiewicz tworzył.

Nagroda Oddz. PAN w Kr. w 1960.

23. Z ognia życia i literatury. Rozprawy. Kr.: Ossol. 1961, 475 s.

Zawartość: Kilka rysów osobowości Jana Jurkowskiego; Dra-mat o bazyliście Pulcherii w teatrze alumnatu ormiańskiego we Lwowie [dot.: A. Pidou: Sancta Pulcheria, Virgo et Impera-trix]; Działalność dramatyczna Piotra Krasuskiego. Kartka z dziejów piarskiego teatru konwiktowego; Ostatnie pogłosy misterium częstochowskiego [Mikołaja z Wilkowieckal]; Histo-ria jednego konkursu do katedry wymowy i poezji. Kartka z dziejów krytyki literackiej w Polsce [na Uniwersytecie Wi-leńskim w 1816]; Staszycowa oda do młodości; Konflikty i wę-zły społeczne w komediach Aleksandra Fredry; Fredrowiana: 1. Poniewierki archiwum domowego. 2. Czas milczenia. 3. Poprawka chronologiczna; Twórczość A. Fredry w sądach współczesnych: 1. Wróżba M. Mochnackiego. 2. Napastnicy i obrońcy [L. Borkowski, F.S. Dmochowski, J.I. Kraszewski]. 3. Dookoła jednego wywiadu [przeprowadzonego z A. Fredrą

w 1869 przez K.W. Wójcickiego); Jan Nepomucen Rembowski. Szkic biograficzny; Seweryn Goszczyński w sporze z Kołem „Sprawy”; Wincenty Pol pod obstrzałem demokratów [W. Heltmana i H. Ruszczyńskiego]; Ignacy Chrzanowski; Rzeźba wyrazu u Żeromskiego; 1. Gra oceanu; 2. Ballada o posterunkowym; Spiewak wielkości narodu. W pięćdziesiąt rocznicę śmierci Stanisława Wyspiańskiego; Z czego utkana została „Suknia Dejaniry” [Z. Kossak]; W dwudziestolecie skrytobóczego zamachu na Uniwersytet Jagielloński – Większość tekstów druk. wcześniej w czasopiśmie, tu zmien. i uzupełn.

24. Miłe życia drobiazgi. Pokłosie. Wwa: PIW 1964, 490 s.

Zawartość: Od Autora. – Początki pracy badawczej nad dziejami literatury polskiej; Sprawa przewodni Wernyhory pod lupą filologa; Kiedy „Ciotunia” [A. Fredry] wchodziła w świat ...; Aleksander Fredro w szkole Sterne’a; Aleksandra Fredry protektorat nad teatrem polskim we Lwowie; Uciec od rozpacy. Uwagi o nowych materiałach do twórczości i biografii Antoniego Malczewskiego; Mickiewicz wzorzec opracowania „Słownika języka polskiego”; Mickiewicz wśród ludzi; Dokument czy falsyfikat? Uwagi o „Dzienniku paryskim z r. 1853” Zofii Komierowskiej; Jeden czy dwa dramaty Słowackiego o Zawiszy Czarnym; Walka Słowackiego z towarzyszczyzną; Czy mamy całego „Króla Duchą”; Remanent liryków Zygmunta Krasińskiego; Z laboratorium filologa: I. Saligia? – Ki diabeł [dot.: M. Bielski. Komedja Justyna i Konstancji]. II. Littera, que nocet. Usterka tekstu w „Reducie Orzona”. III. „I koniki cicho dzwonią ...” [dot.: A. Mickiewicz. Te rozkwitłe świeżo drzewa ...]. IV. Czy Mickiewicz widział wygięty promień słońca? [polem. z J. Przybosiem o opis wschodu słońca w XI księdze „Pana Tadeusza”]. V. Pokąd sięga granica swobody redaktorskiej? VI. Kto jest redaktorem broszury „Słowa wieszce Polaka wyrzeczone roku MDCCCXLVI”? [A. Gieszkowski]. VII. Na tropach zatraconego poematu Norwida [„Cienie”]; U przyciesi „Szyfowych prac” (Stefan Żeromski – Roman Dmowski); Zygzyki przyjaźni (Jan Wacław Machajski – Stefan Żeromski); Niesamowite spotkanie literackie (Tadeusz Miciński – Wincenty Lutosławski); Poeta cudu istnienia i mądrości wieków [L. Staff]; Filomata naszych czasów [T. Tycł. – Wszystkie szkice (poza trzema) druk. wcześniej w czasopiśmie i książkach zbiorowych (niektóre zmien. i poszerz.).

25. Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr.: WL 1966, 446 s.

Zawartość: Cz. 1. Na pograniczu: Romantyczne marzenia o prakulturze; Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji [poz. 26]; Wołyńskie przewody – wiosenne święto zmarłych; Daleka droga cesarza Jowiniana; Przypadki w poszukiwaniu spuścizny po poetach ludowych; Cierniakowa nuta [dot. J. Cierniak]; Wincenty Witos jako pisarz i mówca [poz. 13]; Uwłaszczenie literackie chłopca. (I. „Cham” E. Orzeszkowej. 2. Podchłopi Dygasińskiego. 3. „Cisnie” J.G.H. Pawlikowskiego). – Cz. 2. Z laboratorium filologa: Antoni Malczewski z Schillerem w rękę; Źródło jednej przypowieści ks. Piotra [w III cz. „Dziadów” A. Mickiewicza]; O nowe wydanie podobizny autografu III cz. „Dziadów”; Na marginesie „Słownika” Mickiewiczowskiego; „Rym” Mickiewicza; Z ostatnich bajek Aleksandra Fredry; Z dziejów pieśni „Gdy naród do boju” [G. Ehrenberg]; Nie doceniona rola jednej premiery [„Kordiana” J. Słowackiego w 1899]; Sabałowa gęwa w „Popiołach” Żeromskiego. – Cz. 3. Oglądy i dociekania: Zielone lata „Ody do młodości”; Wiazanka Mickiewiczowska [dot.: M. Czapska: Szkice Mickiewiczowskie]; O „Pana Tadeusza” opus magnum [dot.: K. Wyka: Pan Tadeusz]; Seweryn Goszczyński w podwojach Uniwersytetu Jagiellońskiego; Złota myśl nad Katedrą Literatury Polskiej. (Na sześćsetlecie Uniwersytetu Jagiellońskiego); Ponad zgiełkiem weselnym [dot. L. Rydla]; Futur Zych [dot.: S. Żeromski: Mogiła]; Stefana Żeromskiego niespokojny sen o szpadzie; Głosy o związku przyjaźni S. Żeromskiego z E. Abramowskim; Hetman Żół-

kiewski u stóp Samuela Zborowskiego. (Z problematyki „Dumy o hetmanie”) [S. Żeromskiego]; Jak rozkwitła „Róża”? [S. Żeromskiego]; Pułapki na realistów.

26. Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji. Kr.: PWN 1966, 44 s. PAN Oddz. w Kr. Przedr. zob. poz. 25.

27. Wspominki z obozu w Sachsenhausen. (1939-1940). Wwa: PIW 1966, 75 s. Przedr. zob. poz. 29.

Na okł.: Häftling nr 5299.

28. Formowanie „Dziadów” części drugiej. Rekonstrukcja genetyczna. Wwa: PIW 1967, 147 s.

29. Z przedziwnej pamięci. Urywki wspomnień. Wwa: PIW 1968, 281 s.

Zawartość: Pokłosie wspomnień; Rozmiary i ciężary mojej wsi rodzinnej u schyłku doby pańszczyźnianej; Zmierzch porządku rodowego; Upiór w szkole [dot. szlacheckich stypendiów fundacyjnych w szkole galicyjskiej na przełomie XIX i XX w.]; Prymityw literacki i sceniczny Stefana Jaracza; W hołdzie mojej ziemi. Ekskurs historycznoliteracki o Fredrze; Kartki z pamiętnika (1914); Nieme nabożeństwo; Wielka przemiana [o studentach pochodzenia chłopskiego na UJ]; Wspomnienie o Augustynie Suskim; Piękne pocywanie [dot. recepcji H. Sienkiewicza na Podhalu]; Wizerunek dobrego kolegi. Wspomnienie o Stefanie Kolaczowski; Audycja na Zamku Warszawskim d. 30 marca 1939 r.; Ostatnie chwile Ignacego Chrzanowskiego; Wspominki z obozu w Sachsenhausen. (1939-1940) [poz. 27]; Trzy momenty. Na pochwałę Biblioteki Jagiellońskiej; Polonistyczne „nocne rodaków rozmowy”. – Na marginesie [szkic A. Górskiego o S.P. z 1959, zamieszczony przez redakcję. – Większość tekstów druk. wcześniej w czasopiśmie w 1928-1960, tu zmien. i uzupełn. Specjalne wyróżnienie Rozgłośni Pol. Radia Wolna Europa. Przekł. niem. fragm.: Erinnerungen an Sachsenhausen. [Przeł.] G. Kowol. Wien [1987].

30. Wiazanka historycznoliteracka. Studia i szkice. Posł.: M. Bizan. Wwa: PIW 1969, 391 s.

Zawartość: I. Mickiewicz; Sowiżrzańskie zabawki oratorskie w szkole konwiktovej XVIII wieku. (Aneks: Mowy konwiktovej); – Polska kariera piosenki litewskiej o nieczulej pastercie. (Aneks: Pieśń o Wandzie); Formowanie „Dziadów” części drugiej Rekonstrukcja genetyczna. – II. Fredro: Co tu kłopotu z tą „Ciotunią”; Zagadka memoriału politycznego Aleksandra Fredry z roku 1846; Do Warszawy dylżansem, a w Warszawie na pstrym koniu. Z dziejów recepcji Fredry; Czy okaleczyłem Aleksandra Fredrę? Z tajemnic osobowości twórczej Fredry; Skurcz cierpienia na masce Talii. (Aneks: Jan Lemański: Zamiast autobiografii) – III. Żeromski O grobowiec dla Juliusza Słowackiego w Tatrach. Z dziejów recepcji poety w okresie Młodej Polski. (Aneks: Listy wybrane [różnych pisarzy]); W mrokach konspiracji. Zabiegi M. Tatarowa koło S. Żeromskiego. (Aneks: Mikołaj Tatarow do Stefana Żeromskiego [2 listy]); Hajże na Miriama. – IV. Varia: Trzy słowa o Berencie; Julian Krzyżanowski. Wzrost i wymiary; Przemówienie prof. Stanisława Pigonia na uroczystości odnowienia doktoratu w dniu 24 listopada 1964 r.

31. Wprowadzenie w „Pana Tadeusza” [A. Mickiewicz]. Kr.: PWN 1969, 35 s. PAN Oddz. w Kr.

32. Na drogach kultury ludowej. Rozprawy i studia. Wybór i oprac. [oraz wstęp]: T. Jodełka-Burzecki. Wwa: LSW 1974, 663 s.

Zawartość: Zarys nowszej literatury ludowej; Podłoże i zapowiedzi; Publicystyka i pamiętnikarstwo; Czołowe indywidualności; Poezja ludowa i poeci. Gawęda ludowa i gawędziarze;

Dopowiedzenia; [Aneks:] Na marginesie antologii pisarzy ludowych [Pisarze ludowi. (Oprac.) K.L. Koniński]; Przygody w poszukiwaniu spuścizny po poetach ludowych [poz. 25]; Główne problemy literatury ludowej. — Na drogach kultury ludowej: Uwłaszczenie literackie chłopca. „Cham” E. Orzeszkowej; Podchłopi Dygasińskiego. „Ciszenie” J.G.H. Pawlikowskiego [poz. 25]; Z dziejów pieśni. „Gdy naród do boju” [poz. 25]; „Nie rzuci ziemi! ...” [poz. 13]; Stanisława Wyspiańskiego „Kłatwa” jako dramat obrzędowy [poz. 17]; Goście z zaświata na „Weselu” [poz. 16]; Sienkiewicz w nowej Polsce [poz. 13]; Władysław Stanisław Reymont — rapsod narodu [poz. 13]; Katarzyna Smreczyńska [poz. 13]; W łęskocie za eposem. Orkan i Tetmajer; Powieść o nędzy. („Komornicy” Orkana); Pieśń o ojcowiznie. („Drzewiej” Orkana); Poglądy społeczne Orkana [poz. 13]; Wincenty Witos jako pisarz i mówca [poz. 13]; Zawzięty entuzjasta. Kilka słów o budowniczym i o wymiarach ideowych teatru ludowego [poz. 13]; Gierniakowa nuta [poz. 25]. — Z perspektywy historii: Problem ludu narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji [poz. 26]; O kulturze wsi polskiej [poz. 2]; Z pobojowisk; Wieś po wojnie; Półwiecze ruchu ludowego w Polsce.

33. Poprzez stulecia. Studia z dziejów literatury i kultury. Wybór i oprac. [oraz słowo wstępne:] J. Maślanka. Wwa: PWN 1984, 763 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Z literatury i kultury staropolskiej: Jan Kochanowski w aureoli wieszczka [poz. 10]; Kilka rysów osobowości Jana Jurkowskiego [poz. 23]; Staszicowa oda do młodości [poz. 23]; U kolebki polskiej poezji mesjanistycznej. (Proroczo ks. Marka) [poz. 10]; Sprawa przepowiedni Wernyhory pod lupą filologa [poz. 24]. — II. Ze studiów nad Fredrą; Z tajemnic osobowości twórczej Fredry [poz. 30]; Konflikty i węzły społeczne w komediach Aleksandra Fredry [poz. 24]. — III. Pod urokiem romantyzmu: Polska kariera piosenki litewskiej o nieczulej pasterce [poz. 30]; Spojrzenie ku „Dziadów” części III; Rana na czołe Konrada [poz. 10]; Dramat dziejowy w ujęciu Mickiewicza [poz. 10]; Sąd nad Polską w „Panu Tadeuszu” [poz. 9]; Czas akcji w „Panu Tadeuszu” [poz. 16]; Program polityczny „Pielgrzymy Polskiego” [poz. 22]; „Wiek kłeski” [poz. 22]; Własny dramat Słowackiego [poz. 17]; Walka Słowackiego z towiańszczyzną [poz. 24]; Wątek balladowy w „Marii” Malczewskiego [poz. 10]; Oratorium wieszce Seweryna Goszczyńskiego [poz. 16]; Wątek Wernyhory w twórczości Seweryna Goszczyńskiego [poz. 10]; Z dziejów pieśni. „Gdy naród do boju” [poz. 25]. — IV. W kręgu Młodej Polski: Śpiewak wielkości narodu (W pięćdziesiątą rocznicę śmierci Stanisława Wyspiańskiego) [poz. 23]; Goście z zaświata na „Weselu” [poz. 16]; Hetman Żółkiewski u stóp Samuela Zborowskiego. (Z problematyki „Dumy o Hetmanie”) [poz. 25]; Stefana Żeromskiego niespokojny sen o szpadzie [poz. 25]; Jak rozkwitała „Róża”? [poz. 25]; Niesamowite spotkanie literackie. (Tadeusz Miciński — Wincenty Lutostawski) [poz. 24]. — V. Sylwetki: Karol Hubert Rostworowski. (Epitafium) [poz. 16]; Ignacy Chrzanowski [poz. 23]; Ostatnie chwile Ignacego Chrzanowskiego [poz. 29]; Wizenunek dobrego kolegi. (Wspomnienie o Stefanie Kołaczkowskim) [poz. 29]; Julian Krzyżanowski. (Wzrost i wymiary) [poz. 30]; Wincenty Witos jako pisarz i mówca [poz. 13].

34. Dialog korespondencyjny (1958-1968). [Autorzy:] M. Danilewiczowa, ... Do druku przygot., wstępem i komentarzem opatrzył Cz. Kłak. Rzeszów: Wydawn. WSP 1996, 515 s.

Oprócz korespondencji S.P. z M. Danilewiczową zawiera w „Dodatku” recenzje i wypowiedzi radiowe M. Danilewiczowej Zielińskiej, związane z S.P., nadto: S. Pigoń: Smutny bilans korespondencji Z. Krasńskiego. W stopiędziesiątą rocznicę urodzin Zygmunta Krasńskiego; J. z Putkamerów Żółtowska: Prawda o listach Krasńskiego; S. Pigoń: Cała prawda o wydaniu listów Krasńskiego do Delfiny Potockiej.

Studia i rozprawy w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Jakiego Mickiewicza znamy? Garść uwag o tekstach i fotografiach jego dzieł. *Prz. Warsz.* 1922 t. 3 s. 311-333. — Nieprawda i prawda o Celi Konrada. *Dz. Wil.* 1924 nr 46, 49-54, odb. rozszerz. Wil.: Księg. Stow. Nauczycielstwa Pol. 1924, 23 s. — Przyczynki do wydania i bibliografii pism S. Goszczyńskiego. *Pam. Lit.* 1925/26 s. 568-585. — La première partie des „Aieux” d’Adam Mickiewicz: sa genèse. *Revue des Études Slaves*, Paryż 1928 t. 8 z. 1/2 s. 5-45. — O Mickiewiczu i Towiańskim, tudzież o brązownikach i brązoburcy. Uwagi na czasie. *Mysł Nar.* 1930 nr 14-17, odb. uzup. pt. O brązach, brązownikach i brązoburcy. Wwa 1930, 39 s. [polem. z T. Boyem-Zeleńskim]. — O Mickiewiczowej „Historii przyszłości”. *Prz. Współcz.* 1931 t. 39 nr 14 s. 28-49. — Towiański na Litwie. *Prz. Współcz.* 1932 t. 42 s. 315-327, t. 43 s. 66-77. — Kilka uwag o wydaniach krytycznych nowszych tekstów literackich. *Pam. Lit.* 1935 s. 190-198, przedr. w: Z problemów edytorstwa i zagadnień wydawniczych. Cz. 1. Kr. 1981. — Z dziejów teatru szkolnego w Polsce w XVII. (O teatrze alumnatu ormiańskiego we Lwowie). *Pam. Lit.* 1938 z. 1 s. 72-103. — O kompozycji fragmentu I cz. „Dziadów”. *Pam. Lit.* 1956 z. spec. s. 169-182.

Prace edytorskie i redakcyjne (nie uwzględniono wydań poszczególnych utworów A. Fredry, A. Mickiewicza, W. Orkana, S. Żeromskiego opartych na edycjach krytycznych dzieł tych autorów przygotowanych przez S. Pigoń)

1. A. Mickiewicz: Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego. Wyd., wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Eleusis, 1911, XLII, 96 s.

2. K.M. Górski: Pisma literackie. Z badań nad literaturą polską XVII i XVIII wieku. Przedm.: K. Morawski. Tom do druku oprac., uzup. w tekście i w przypiskach przeprowadził ... Wwa: Gebethner i Wolff 1913, X, 754 s.

3. A. Mickiewicz: Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920], 135 s. *BN I*, 17. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejr. 1922, wyd. 3 przejr. 1924, wyd. 4 przejr. i uzup. [1924] [1926 i dodatkowy nakł. w 1929]; London: M.I. Kolin 1940; Jeruzolima 1943; Pittsburgh: Rada Polonii Amer. 1945; Paryż: Inst. Lit. 1982.

4. A. Towiański: Wybór pism i nauk. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1920], 168 s. *BN I*, 8. Wyd. 2 przejr. i rozszerz. tamże 1922.

5. Adam Mickiewicz o życiu duchowym. Z pism, przemówień i listów zebrał [oraz wstęp] ... Pozn. 1922, 136 s.

6. S. Tarnowski: O „Panu Tadeuszu”. Wyd. 2 do druku przysposobił ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 104 s.
7. T. Zieliński: Trzy studia: 1. Filarecka poezja Mickiewicza; 2. Uwagi nad „Grażyną”; 3. Melos w poezji Mickiewicza. Pod nieobecność autora przygotował ... Zamość: Z. Pomarański i Spółka 1922, 94 s.
8. L. Janowski: W promieniach Wilna i Krzemieńca. Zebrał, przygot. do druku, dedykacją i przedm. zaopatrzył ... Wstęp: A. Wrzosek, W. Horoszkiewiczówna. Wil.: Księg. J. Zawadzkiego 1923, XI, 271 s.
9. S. Goszczyński: Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842. Wyd. [i wstęp] ... Wil. 1924, 98 s. *Rozpr. i Mater. Wyzd. i TPN w Wil.* t. 1, z. 3.
10. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 w dwunastu księgach wierszem. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, CLX, 614 s. *BN I*, 83. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1929; Pittsburgh: Rada Polonii Amer. 1945; wyd. 3 [!] zmien. Wr.: Ossol. 1958, tamże; wyd. 4 zmien. 1962, wyd. 5 zmien. 1967, wyd. 6 1971, wyd. 7 1972, wyd. 8 1980, wyd. 9 [dodruk] 1982, wyd. 10 1994. Odb. wstępu pt. „O „Panu Tadeuszu”. Szkic syntezy. Kr. 1925. CLX s.
11. Autograf „Zdań i uwag” A. Mickiewicza. Wyd. [i wstępem poprzedził] ... Wil.: Tow. Przyj. Nauk w Wil. z zasiłkiem Wyzd. Nauki Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1928, 39 s. *Rozpr. i Mater. Wyzd. i TPN w Wil.* t. 2 z. 1.
12. Księga pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. T. 2. Dziesięciolecie 1919-1929. [Pod red. i ze wstępem ...]. Wil.: USB 1929 lantyd. 1931], 638 s.
13. A. Mickiewicz: Poezje. Wyd. przygot. ... T. 1-4. Lw.: Gubrynowicz i syn 1929, XII, 528 + + 280 + 319 + 327 s.
- T. 1. Poezje rozmaite, (1817-1854). Słowo wstępne ... Uwagi wyd. ... — T. 2. Grażyna; Dziadów cz. I, II i IV; Konrad Wallenrod; Gaiur. Uwagi wyd. ... — T. 3. Dziadów cz. III; Księgi narodu i pielgrzymstwa; Konfederaci barscy; Jakub Jasiński. Uwagi wyd. ... — T. 4. Pan Tadeusz. Uwagi wydawcy ...
14. W. Orkan: Dzieła. Pod red. ... [T. 1-7]. Kr.: W. Meisels 1932-1933; [T. 8-12]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936-1938. Wyd. nast. Wwa: Gebethner i Wolff 1947-1950.
- Tu S.P. post. lub notatki bibliogr. do każdego tomu.
- [T. 1]. Drzewiej. 1932, 229 s. Wyd. 4 1950.
- [T. 2]. Komornicy. 1932, 200 s. Wyd. nast.: wyd. 6 1947, wyd. 7 1948.
- [T. 3]. W rozstokach. T. 1-2. 1932, 233 s. Wyd. nast. 1938.
- [T. 4]. Herkules nowożytny i inne wesołe rzeczy. 1933, 204 s.
- [T. 5]. Miłość pasterska. Nowele. 1933, 209 s.
- [T. 6]. Nowele. Z przedm. K. Tetmajera. 1933, 191 s.
- [T. 7]. Nad urwiskiem. 1933, 213 s.
- [T. 8]. Czantoria i pozostałe pisma literackie. 1936, 298 s.
- [T. 9]. Drogią czwartaków i inne wspomnienia wojenne. 1936, 202 s.
- [T. 10]. Listy ze wsi i inne pisma społeczne. T. 1-2. [1936], 269 s.
- [T. 11]. Kostka Napierski. Powieść z XVII wieku. Wyd. 3 1948, XXVII, 284 s.
- [T. 12]. Pomór. Powieść. Wyd. 4. 1949, 214 s.
15. A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. Wyd. i zebrane staraniem Kom. Red. [Wyd. Sejmowe]. Wwa: Nakł. Skarbu RP 1933-1936.
- Udział edytorski S.P. w poszczególnych tomach:
- T. 2. Powieści poetyckie. Oprac.: J. Ujejski, ... 1939.
- Nakład sponął w 1944, zachował się jeden egz. korektowy.
- T. 4. Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812 w dwunastu księgach wierszem. Tekst ustalił W. Bruchnalski, dod. krytyczny przygot. ... 1934, 602 s.
- T. 5. Pisma prozaiczne polskie. Cz. 1. Oprac.: A. Łucki, ..., J. Rozwadowski, H. Życzynski. 1933, 472 s.
- T. 6. Pisma prozaiczne polskie. Cz. 2. Oprac.: ..., L. Płoszewski, K. Tymieniecki. 1933, 605 s.
- T. 7. Pisma prozaiczne francuskie przełożone. Cz. 1. Pisma estetyczno-krytyczne. Tłum.: A. Górski, J. Kowalski. Oprac.: T. Makowiecki, ..., L. Płoszewski, K. Tymieniecki, T. Zieliński. 1936, 535 s.
- T. 11. Przemówienia. Oprac. [i wstęp] ... 1933, 544 s.
- Odb. wstępu pt. „Adam Mickiewicz w Kole Sprawy Bożej”, Wwa 1932, 116 s.
- T. 14. Listy. Cz. 2. Oprac.: J. Czubek, ... 1940.
- Nakład sponął w 1944.
- T. 16. Rozmowy z Adamem Mickiewiczem. Zebrał i oprac. ... Przedm.: W. Mickiewicz. 1933, 560 s.
- Wersja w innym układzie tematycznym por. poz. 47.
16. Norwidiana: I. Garść listów C. Norwida; II. Rozprawa o historiozofii słowa; III. Listów C. Norwida garść druga; IV. Listów C. Norwida garść trzecia. Podał ... *Mysł Nar.* 1935 nr 20, 22-25, 28-30, 42-49; 1936 nr 7, 8, 10, 12, 14, 14, 17, 19, 21-23. Odb. uzup. pt. Cyprian Norwid: Słowo i litera w rozwoju dziejowym uważane. Garść listów z autografów zebrał i wyd. ... Wwa 1935 [właśc. 1936], 166 s.

17. Z korespondencji Cypriana Norwida. Listy do A. i Wł. Czartoryskich. Podał ... *Tydz., dod. Głosu Nar.* 1936 nr 11-12. Odb. Kr. 1936, 20 s.
18. S. Goszczyński: Listy. (1823-1875). Zebrał i do druku przygot. ... Kr.: PAU 1937, VII, 542 s. *PAU. Arch. do Dziej. Lit. i Ośw. w Pol.* Ser. 2, t. 4.
19. C. Norwid: Z korespondencji. Listy do Bronisława Zaleskiego. Do druku podał ... *Tydz., dod. Głosu Nar.* 1937 nr 4, 7, 12, 16, 17, 28-35. Odb. pt. Listy do Bronisława Zaleskiego. (1868-1879). Kr. 1937, 123 s.
20. B. Trentowski: Listy. (1836-1869). Zebrał i do druku przygotował ... Kr.: PAU 1937, VII, 557 s. *PAU. Arch. Komis. do Badania Hist. Filoz. w Pol.*, t. 6.
21. C. Norwid: Z korespondencji. Reszta listów do ks. W. Czartoryskiego. Do druku podał ... *Mysł Nar.* 1938 nr 47. Odb. pt. Reszta listów do ks. Władysława Czartoryskiego. Wwa 1938, 14 s.
22. I. Chrzanowski: Joachim Lelewel. Człowiek i pisarz. Do druku przygot. i przedm. poprzedził ... [Kr.:] Spółdz. Wydawn. „Czytelnik” 1946, 197 s.
23. A. Mickiewicz: Grażyna. Powieść litewska. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1946, 53 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948, wyd. 4 1949.
24. W. Orkan: Listy ze wsi i inne pisma społeczne. Wybór. Do druku przygot. i rozprawą wstępną poprzedził ... Wwa: Gebethner i Wolff 1946, XIX, 218 s.
25. J. Słowacki: Balladyna. Tragedia w 5 aktach. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1946, 179 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948.
26. J. Słowacki: Jan Bielecki; Ojciec zadumionych. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1946, 53 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1949.
27. A. Malczewski: Maria. Powieść ukraińska. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 63 s.
28. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. Powieść historyczna z dziejów litewskich i pruskich. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 75 s. Wyd. 2 tamże 1948.
29. W. Sieroszewski: Na kresach lasów. Powieść. (Krytyczne przygotowanie tekstu przeprowadził zespół członków Seminarium Historii Literatury Polskiej UJ pod kierownictwem ...). [B.m.:] Czyt. 1947, 245 s.
30. Wybór pisarzy ludowych. Cz. 1. Pamiętnikarze i publicyści; cz. 2. Poeci i gawędziarze. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1947, 1948, 303 + 320 s.
31. S. Żeromski: Pisma. Pod red. ... (Krytyczne przygotowanie tekstu przeprowadził zespół członków Seminarium Historii Literatury Polskiej UJ pod kierownictwem ...). T. 1-23, 26. [Wwa:] Czyt. 1947-1956.
- T. 1. Rozdziobią nas kruki, wrony ... [Opowiadania]. 1956, 216 s.
- T. 2. Opowiadania; Utwory powieściowe. 1949, 322 s.
- T. 3. Duma o hetmanie i inne utwory. 1949, 224 s.
- T. 4. Sen o szpadzie; Pomyłki i inne opowiadania. 1956, 285 s.
- T. 5. Wiatr od morza i inne utwory. 1949, 378 s.
- T. 6. Syzyfowe prace. Powieść współczesna. 1947, 246 s.
- T. 7. Promień. 1948, 150 s.
- T. 8. Ludzie bezdomni. Powieść. 1947, 370 s. Wyd. nast. tamże: 1948, 1949.
- T. 9-11. Popioły. Powieść z końca XVII i początku XIX wieku. T. 1-3. 1948, 272 + 288 + 290 s.
- T. 12-13. Dzieje grzechu. Powieść. T. 1-2. 1949, 330 + 273 s.
- T. 14. Uroda życia. Powieść. 1948, 394 s.
- T. 15. Wierna rzeka; Klechda. 1948, 154 s.
- T. 16-18. Walka z szatanem: 1. Nawracania Judasza. Powieść; 2. Zamieć. Powieść; 3. Charitas. Powieść. 1948, 310 + 242 + 361 s.
- T. 19. Przedwiośnie. Powieść. 1948, 342 s. Wyd. nast.; tamże 1949.
- T. 20. Róża. Dramat niesceniczny. 1955, 226 s.
- T. 21. Sulkowski; Turoń. 1950, 335 s.
- T. 22. Grzech. Dramat w 5 aktach. 1950, 97 s. Wyd. nast. w innej wersji: Grzech; Biała rękawiczka. 1956, 233 s.
- T. 23. Uciekła mi przepióreczka ... 1950, 127 s. Wyd. nast. w innej wersji: Ponad śnieg bielszym się stanie; Uciekła mi przepióreczka ... 1956, 246 s.
- T. 26. Wspomnienia. 1951, 205 s.
32. M. Konopnicka: O krasnoludkach i o sierotce Marysi. Wyd. 17. Tekst ustalił i do druku przysposobił ... [Wr.:] M. Arct, Kr.: T. Zapiór i Ska [1948], 254 s. Wyd. nast.; wyd. 3 [!] Wwa: NK 1954, tamże: 1948, wyd. 5 1957, wyd. 21 [!] 1958, z przedm. J. Porazińskiej 1964; Bydż.: Somix 1990.
33. A. Mickiewicz: Dzieła. Wydanie Narodowe. Teksty wyd. i oprac. staraniem kom. red. pod przewodnictwem L. Płoszewskiego. [Wwa:] Czyt. 1948-1955. Por. poz. 41.
- Udział edytorski S.P. w poszczególnych tomach:
- T. 3. Utwory dramatyczne w oprac. ... Frągm. franc. przeł. A. Górski. 1948, 489 s. Odb. offsetowa [Wwa:] Czyt. 1953 [właśc. 1952].
- T. 14. Listy. Cz. 1. W oprac. ... 1953, 579 s.
- T. 15. Listy. Cz. 2. W oprac. ... 1954, 623 s.
- T. 16. Listy. Cz. 3. W oprac. ... i L. Płoszewskiego. 1955, 683 s.
34. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. Wydanie ludowe. Oprac. ... Kr.: M. Kot. 1948, 355 s. Wyd. nast. tamże 1949.

35. H. Sienkiewicz: *Krzyżacy*. Powieść. T. 1-4. (Krytyczne przygotowanie tekstu przeprowadził zespół członków Seminarium Historii Literatury Polskiej UJ pod kierownictwem ...). Wwa: PIW (na zlecenia Kom. Upowszechniania Książki) 1948, 181 + 214 + 223 + 246 s. Wyd. nast.: t. 1-2 Wwa: PIW 1948, wyd. nowe tamże 1949.

36. H. Sienkiewicz: *W pustyni i w puszczy*. (Krytyczne przygotowanie tekstu przeprowadził zespół członków Seminarium Historii Literatury Polskiej UJ pod kierownictwem ...). [Wwa:] PIW; Czyt. [1948], 459 s. Wyd. nast.: tamże t. 1-2. 1948, 193 + 267 s., wyd. nowe tamże 1949.

37. J. Jurkowski: *Tragedia o polskim Scylurusię i trzech synach koronnych ojczyzny polskiej*. Kr.: PAU (wyd. z zasiłku Rady Ministrów i Min. Oświaty) 1949, 68 s.

38. W. Sieroszewski: *Zamorski diabeł*. (Jan-Gui-Tzy). (Krytyczne przygotowanie tekstu przeprowadził zespół członków Seminarium Historii Literatury Polskiej UJ pod kierownictwem ...). Wwa: Czyt. 1950, 235 s.

39. S. Żeromski: *Przedwiośnie*. Pośl.: H. Markiewicz. (Krytyczne przygotowanie tekstu przeprowadził zespół członków Seminarium Historii Literatury Polskiej UJ pod kierownictwem ...). Wwa: Czyt. 1950, 366 s. Wyd. nast. tamże: 1952, wyd. 9 1952, 1954, 1955.

40. A. Fredro: *Pisma wszystkie*. Wydanie krytyczne. Oprac. ... Wstępem poprzedził K. Wyka. T. 1-15. Wwa: PIW 1955-1980.

Komedie. Ser. 1:

T. 1. *Pan Geldhab; Zręczność i przekora; Mąż i żona*. 1955, 524 s.

Tu także S.P.: *Spuścizna literacka Aleksandra Fredry*, s. 345-525 (zob. *Twórczość* poz. 18).

T. 2. *Intryga naprędce; Nowy Don Kiszot; Cudzoziemszczyzna; Pierwsza lepsza; Odludki i poeta*. 1955, 356 s.

T. 3. *Damy i huzary; List; Nocleg w Apeninach; Nikt mnie nie zna; Przyjaciele*. 1955, 504 s.

T. 4. *Gwałtu, co się dzieje!; Śluby panieńskie*. 1956, 422 s.

T. 5. *Dylizans; Obrona Olsztyna; Pan Jowialski*. 1956, 448 s.

T. 6. *Zemsta; Ciotunia; Dożywocie; Rymond*. 1956, 556 s.

Komedie. Ser. 2:

T. 7. *Wielki człowiek do małych interesów; Wychowanka; Dwie blizny*. 1958, 456 s.

T. 8. *Co tu kłopotu!; Ożenić się nie mogę; Pan Benet; Lita & Compagnie*. 1957, 379 s.

T. 9. *Rewolwer; Godzien liitości; Teraz; Koncert; Z jakim się widzujesz, takim się stajesz; Świeczka zgąsta*. 1957, 434 s.

T. 10. *Jestem zabójcą; Z Przemyśla do Przeszowy; Ostatnia wola; Brytan-Bryś*. 1958, 453 s.

T. 11. *Wiersze*. Cz. 1. 1960, 458 s.

T. 12. *Wiersze*. Cz. 2. 1962, 660 s.

T. 13. Cz. 2. *Proza. Komentarz*. Oprac.: K. Czajkowska, ... 1969, 457 s.

T. 14. Cz. 1. *Korespondencja. Wybór i oprac. tekstów*: K. Czajkowska, ... Wstęp i komentarz: K. Czajkowska. 1976, 802 s.

T. 15. *Pisma polityczno-społeczne. Aneksy. Wstęp*: K. Czajkowska. Oprac. tekstów i komentarze: ..., K. Czajkowska. 1980, 426 s.

41. A. Mickiewicz: *Dzieła*. [Wyd. Jubileuszowe]. Kom. red.: J. Krzyżanowski, ..., L. Płoszewski, H. Wolpe, K. Wyka. T. 1-16. Wwa: Czyt. 1955. Por. poz. 33.

Udział edytorski S.P. w poszczególnych tomach: T. 3. *Utwory dramatyczne w oprac. ...* *Fragm. franc. przeł. A. Górski*, 537 s.

T. 14. *Listy*. Cz. 1. *Oprac. ...*, 639 s.

T. 15. *Listy*. Cz. 2. 1832-1844. *Oprac. ...*, 703 s.

T. 16. *Listy*. Cz. 3. *Oprac. ...*, L. Płoszewski, 750 s.

42. S. Żeromski: *Dzieła*. Pod red. ... Wstęp: H. Markiewicz. Wwa: Czyt. 1955-1966. Wyd. nowe tamże 1973-1974.

W wyd. nowym ciągła numeracja tomów.

Nowele i opowiadania:

T. 1. *Rozdziobią nas kruki, wrony ...* [Opowiadania]. 1956, 281 s. Wyd. nowe tamże 1973.

W wyd. nowym pt. *Rozdziobią nas kruki, wrony ...*

T. 2. *Opowiadania; Utwory powieściowe*. 1957, 325 s. Wyd. nowe tamże 1973.

T. 3. *Duma o hetmanie i inne opowiadania*. 1957, 229 s. Wyd. nowe tamże 1973.

T. 4. *Sen o szpadzie; Pomyłki*. 1957, 284 s. Wyd. nowe tamże 1973.

T. 5. *Wiatr od morza; Wisła; Międzymorze*. 1957, 373 s. Wyd. nowe tamże 1973.

Wyd. nowe pt. *Wisła; Wiatr od morza; Międzymorze*.

Powieści:

T. 1. *Szyfowe prace. Powieść współczesna*. 1956, 245 s. Wyd. nowe tamże 1973.

T. 2. *Promień*. 1955, 150 s. Wyd. nowe tamże 1973.

T. 3. *Ludzie bezdomni. Powieść*. 1956, 373 s. Wyd. nowe tamże 1974.

T. 4-6. *Popioły*. [T. 1-3]. *Powieść z końca XVII i początku XIX wieku*. 1956, 273 + 289 + 293 s. Wyd. nowe tamże 1974.

T. 7-8. *Dzieje grzechu*. [T. 1-2]. 1956, 326 + 274 s. Wyd. nowe tamże 1974.

T. 9. *Uroda życia*. 1956, 394 s. Wyd. nowe tamże 1974.

T. 10. *Wierna rzeka; Klechda domowa*. 1957, 157 s. Wyd. nowe tamże 1974.

T. 11-13. Walka z szatanem: [Cz. 1]. Nawracania Judasza. Powieść; [Cz. 2]. Zamieć. Powieść; [Cz. 3]. Caritas. Powieść. 1956, 305 + 242 + 362 s. Wyd. nowe tamże 1974.

T. 14. Przedwiośnie. 1956, 337 s. Wyd. nowe tamże 1974.

Dramaty:

T. 1. Róża. Dramat niesceniczny. 1956, 224 s. Wyd. nowe tamże 1975.

T. 2. Sułkowski; Turoń. 1956, 340 s. Wyd. nast. tamże: 1957, wyd. nowe 1975.

T. 3. Grzech; Biała rękawiczka. 1956, 233 s. Wyd. nast. tamże: 1957, wyd. nowe 1975.

T. 4. Ponad śnieg bielszym się stanę; Uciekła mi przepióreczka ... 1956, 248 s. Wyd. nast. tamże: 1957, wyd. nowe 1975.

Pisma różne:

T. 1. Wspomnienia. 1963, 218 s.

T. 2. Pisma literackie i krytyczne. 1963, 249 s.

Dzienniki. Wyd. 2 uzup. T. 1-7. Oprac. i przedm. opatrzył J. Kądziela. 1963, 1964, 1965, 1966, 1970, 311 + 409 + 309 + 337 + 305 + 365 + 717 s.

43. Miscellanea z okresu romantyzmu. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1956, 349 s. PAN IBL. *Arch. Lit.*, 1.

Tu w oprac. S.P.: Aleksandra Fredry memoriał polityczny z roku 1844, s. 64-90; C. Norwid: Szuka w obliczu dziejów jako syntetyki księga pierwsza: Récit d'un peintre d'histoire; Epizod, s. 140-162; 170-173.

44. Kronika życia i twórczości Mickiewicza. Pod red. ... Wwa: PIW 1957. PAN IBL.

T. 1. M. Dernałowicz, K. Kostenicz, Z. Makowiecka: Lata 1798-1824. 1957, 549 s.

T. 2. M. Dernałowicz: Od „Dziadów” części trzeciej do „Pana Tadeusza”. Marzec 1832-czerwiec 1834. 1966, 365 s.

T. 3. Z. Makowiecka: Brat Adam. Maj 1844-grudzień 1847. 1975, 518 s.

T. 4. K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów”. Styczeń 1848-grudzień 1949. 1969 [właśc. 1970], 681 s.

T. 5. K. Kostenicz: Ostatnie lata Mickiewicza. Styczeń 1850-26 listopada 1855. 1978, 616 s.

45. Miscellanea literackie 1864-1910. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1957, 486 s. PAN IBL. *Arch. Lit.*, 2.

Tu w oprac. S.P.: Listy Ignacego Maciejowskiego (Sewera) do Tadeusza Micińskiego oraz do Marii i Wacława Wolskich, s. 281-423.

46. N. Żmichowska: Listy. Pod red. ... T. 1-3. Do druku przygot. i komentarzem opatrzyła M. Romankówna. Wr.: Ossol. 1957, 1960, 1967, 774 + 723 + 779 s.

47. Adama Mickiewicza wspomnienia i myśli. Z rozmów i przemówień zebrał i oprac. ... Wwa: Czyt. 1958, 633 s.

Nowe oprac. Rozmowy z Adamem Mickiewiczem por. poz. 15 (t. 16).

48. K. Brodziński: Dzieła. Pod red. ... Wr. Ossol. 1959-1964.

Poezje. T. 2. Utwory nie wydane za życia poety. Oprac. i wstępem poprzedził Cz. Zgorzelski. 1959, 550 s.

Pisma estetyczno-krytyczne. T. 1-2. Oprac. wstępem poprzedził Z.J. Nowak. Wr.: Ossol. 1964, XXI, 447 s.

49. W. Borowy: O Norwidge. Rozprawy i notatki. Wyd. oprac. Z. Stefanowska. Konsultant nauk. ... Wwa: PIW 1960, 394 s.

50. W. Orkan: Dzieła. Wydanie zbiorowe. Red. zespolona pod kierownictwem: ..., M. Karaś, M. Rydlowa, J. Skórnicki. T. 1-12. Kr.: WL 1960-1972.

51. S. Żeromski: Dramatu akt pierwszy. Z autografu wyd. ... Wwa: Czyt. 1960, 87 s.

52. Z. Krasieński: Korespondencja. [T. 1]. Listy do ojca. Oprac. i wstępem poprzedził... Wwa: PIW 1963, 353 s.

53. W. Borowy: O Żeromskim. Rozprawy i szkice. Wyd. oprac.: Z. Stefanowska. Konsultant nauk. ... Wwa: PIW 1964, 331 s.

54. A. Mickiewicz: Do Młodości. Oprac. ... [Wwa: Muzeum A. Mickiewicza 1964], 63 s. *Blok-Not. Muz. Mick.*

55. A. Mickiewicz: Listy, dedykacje, notaty nie objęte wydaniem książkowym. Zebrał i oprac. ... Wwa: Czyt. 1964, 97 s.

56. Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1964, 533 s. IBL PAN. *Arch. Lit.*, 8.

57. W. Orkan: W roztokach. Powieść. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1965, LXXXI, 341 s. *BN I*, 188.

58. S. Kołaczkowski: Pisma wybrane. T. 1. Portrety i zarysy literackie. Oprac. ... Wwa: PIW 1968, 579 s.

59. W kręgu „Gofreda” i „Orlanda”. Księga pamiątkowa sesji naukowej Piotra Kochanowskiego w Krakowie, dnia 4-5 kwietnia 1967. Przewodniczący i red. nac. ... Red. nauk.: T. Ulewicz. Wr.: Ossol. 1970, 627 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 22.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — [S. Pigoń] Chłop: Wyznania Elsów o stosunku do Słowackiego. VIII. *Eleusis* 1909 t. 5 s. 236-238. — S. Pigoń: Moja działalność naukowa i nauczycielska podczas wojny 1939-1945. *Ruch Lit.* 1983 nr 6. — Wywiady: Pięćdziesiąt lat orki. Rozmowa z prof. S.P. Rozm. J. Susul. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 3. — Rozmowa z S.P. Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 50, przedr. w: W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981.

SWPP 1. — PP (J. Czachowska). — PSB (Z.J. Nowak). — LP (Z.J. Nowak). — BUP cz. 1. — A. Śródka: S.P. W tegoż: Uczeń polscy XIX i XX stulecia. Wwa 1997. — RL 1968 (J. Chudek). — Z.J. Nowak: Bibliografia prac S.P. 1908-1959. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pięgonia. Kr. 1961. — Z.J. Nowak: Bibliografia prac S.P. 1959-1969; J. Starnawski: Kronika życia i działalności S.P. W: Stanisław Pięgon. Człowiek i dzieło. Kr. 1972. — M. Połńska: Bibliografia prac S.P. 1970-1996. W: Non omnis moriar. Studia i szkice o Stanisławie Pięgoniu. Rzeszów 1997.

[O „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego” A. Mickiewicza.] J. Ujejski. *Pam. Lit.* 1911 z. 3/4; M. Kridl. *Bibl. Warsz.* 1912 t. 2, przedr. w tegoż: Krytyka i krytycy. Wwa 1923. — [Do podstaw wychowania narodowego:] J. Krzyp. *Prz. Powsz.* 1917 t. 138; A. Wojtkowski. *Prz. Ośw.* 1918 nr 7; I. Moszczeńska. *Szk. Powsz.* 1921 z. 1. — [Z epoki Mickiewicza.] I. Chrzczanowski. *Rzeczpospolita* 1922 nr 10; M. Kridl. *Prz. Warsz.* 1923 t. 3. — M. Kridl: S.P. o „Księgach pielgrzymstwa” i o Towiańskim. W tegoż: Krytyka i krytycy. Wwa 1923 [dot. m.in. oprac.: A. Towiański: Wybór pism i nauk. — [Głosy sprzed wieku:] S. Bednarski. *Prz. Powsz.* 1924 t. 163. — W. Borowy. *Warszawianka* 1924 nr 59; I. Chrzczanowski. *Rzeczpospolita* 1924 nr 31. — K. Czachowski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 28 [rec.: Z dawnego Wilna]. — [Do źródeł „Dziadów” kowieńsko-wileńskich:] Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1931 t. 48; K. Czachowski. *Wiad. Lit.* 1931 nr 24; J. Krzyżanowski. *Ruch Lit.* 1931 nr 6. — [A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. (Wyd. Śempelwe.) Oprac. m.in. ...:] A. Brückner. *Rocz. Lit.* 1933; Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1933 t. 199; M. Czapska. *Droga* 1933 nr 10; K.L. Koniński. *Prz. Współcz.* 1933 t. 46; H. Batowski. *Pam. Lit.* 1934 z. 1/2; M. Kridl. *Wiad. Lit.* 1934 nr 22; K. Górski. *Polonista* 1934 z. 1/2. — [„Pan Tadeusz”. Wzrost, wielkość i sława:] F. Bielak. *Polonista* 1934 z. 3/4; A. Brückner. *Pam. Lit.* 1934 z. 3/4; I. Chrzczanowski. *ABC Lit.-Artyst.* 1934 nr 14, przedr. w tegoż: Literatura a naród. lw. 1936; K. Czachowski: Nowa książka o „Panu Tadeuszu”. *Pion* 1934 nr 29; W. Kubacki. *Droga* 1934 nr 9; J.N. Miller. *Kamena* 1934 nr 10; M. Rzeuska. *Wiad. Lit.* 1934 nr 29; T. Sinko. *Prz. Współcz.* 1934 t. 49; J. Ujejski. *Pion* 1934 nr 46; A. Drogoszewski. *Ruch Lit.* 1935 nr 10. — [Na wyznacznik romantyzmu:] E. Krassowska. *Wiad. Lit.* 1936 nr 40; M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1936; A. Brückner. *Pam. Lit.* 1937. — [Na drogach i manowcach kultury ludowej:] J. Krzyżanowski, S. Skwarczyńska. *Rocz. Lit.* 1938; J. Obrebski. *Prz. Socjol.* 1938 t. 6; T. Sinko. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 49; S. Kołaczowski. *Polityka* 1939 nr 11; Z. Skwarczyński. *Życie Lit.* 1939 nr 2; J. Spytkowski. *Wiś i Państ.* 1939 nr 5. — [Z Komborni w świat:] [P. Hertz] ph. *Kuźnica* 1946 nr 11; W. Konopczyński. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 10; T. Mikulski. *Nauka i Szt.* 1946 nr 4; J. Piwowarczyk. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 9; J. Zathay. *Wiś i Państ.* 1946 nr 5. — [Zarys nowszej literatury ludowej:] Cz. Zgorzelski. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 44; S. Kasztelowicz. *Odra* 1947 nr 9; J. Krzyżanowski. *Nauka i Szt.* 1947 t. 5; W.J. Rose. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1947 nr 65 [dot. też: Z Komborni w świat]; Z. Skwarczyński. *Pam. Lit.* 1947. — M. Smereka. *Pam. Lit.* 1947 [rec.: Wśród twórców]. — J. Kleiner. W tegoż: Mickiewicz. T. 2. Lubl. 1948 s. 215-219 [dot.: „Pan Tadeusz”. Wzrost, wielkość i sława]. — T. Mikulski. *Zesz. Wroc.* 1948 [rec.: Wśród twórców]. — J. Kleiner. *Pam. Lit.* 1950 t. 39 [A. Mickiewicz: Dzieła. Wydanie Narodowe. T. 3]. — [A. Mickiewicz: Dzieła. Wydanie Narodowe. T. 15. Listy. Cz. 2. Oprac. ...:] J. Kleiner. *Nowa Kult.* 1955 nr 8; J. Krzyżanowski. *Nauka Pol.* 1955 nr 1; A. Lewak. *Pam. Lit.* 1955 z. 2; B. Zakrzewski. *Życie Lit.* 1955 nr 14. — J. Krzyżanowski: S.P. *Nauka Pol.* 1956 nr 2/3. — L. Płoszewski. *Pam. Lit.* 1956 z. 2 [dot.: A. Mickiewicz: Dzieła. Wydanie Narodowe. T. 15. Cz. 2. t. 3. Oprac. ...]. — [Władysław Orkan. Twórca i dzieło:] S. Blaut. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 33; A. Hutnikiewicz. *Pam. Lit.* 1958 z. 4. — J. Jacki. *Pam. Teatr.* 1958 z. 2 [rec. oprac.: A. Fredro: Pisma wszystkie]. — T. Syga: Czytając P. *Twórczość* 1958 nr 1 [rec.: Z Komborni w świat]. — W. Billip. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 [rec. red.: Miscellanea z okresu romantyzmu]. — M. Piszczkowski. *Pam. Lit.* 1959 z. 2 [rec. oprac.: A. Fre-

dro: Pisma wszystkie. Oprac. ...]. — M. Puchalska. *Pam. Lit.* 1959 z. 1 [rec. red.: Miscellanea literackie 1864-1910]. — J. Spytkowski: Monografia Orkana. *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2 [rec.: Władysław Orkan]. — [Zawsze o Nim:] S. Skwarczyńska. *Pam. Lit.* 1961 z. 2; T. Terlecki: Kult i poznanie. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 5; Cz. Zgorzelski: Nowa książka profesora P. *Zesz. Nauk. KUL* 1961 nr 2. — M. Danilewiczowa: Koncert na dwa fortepiany. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 10, przedr. w: Dialog korespondencyjny (1958-1968). [Autorzy:] ..., S. Pięgon. Rzeszów 1996 [rec.: Z ognia życia i literatury]. — Z. Libera: Profesor S.P. *Polonistyka* 1962 nr 3. — [Z ognia życia i literatury:] I. Mamcarz. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1962 t. 10; T. Terlecki. *Kultura*, Paryż 1962 nr 4; A. Witkowska: Książka o spójnych ogniwach. *Życie Lit.* 1962 nr 10; S. Treugutt. *Pam. Lit.* 1963 z. 3. — [Z Krasinśki: Korespondencja. II]. Oprac. ...] M. Janion: Dziennik romantyczny. *Nowe Książ.* 1964 nr 2; M. Tatar: Listy romantyków. *Ruch Lit.* 1964 z. 3; J. Timoszewicz: O Krasinśkim. Na marginesie korespondencji z ojcem. *Pam. Teatr.* 1964 z. 3; S. Treugutt: Krasinśkiego listy do ojca. *Twórczość* 1964 nr 3; W. Zajewski. *Prz. Hist.* 1964 z. 3. — E. Jankowski; Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1964 [rec. oprac.: A. Mickiewicz: Listy, dedykacje, notaty nie objęte wydaniem książkowym]. — [Mile życia drobniaki:] Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1964; A. Biernacki: „Pokłosie — to nie posład”. *Współczesność* 1965 nr 3; Z. Jakubowska. *Polonistyka* 1965 nr 5; S. Treugutt: Sumiennosc niewyrachowana. *Nowe Książ.* 1965 nr 5. — J. Kądziała: S.P. *Tyg. Kult.* 1966 nr 47. — Z. Libera; H. Markiewicz. *Rocz. Lit.* 1966 [rec.: Drzewiej i wczoraj]. — [Wspominki z obozu w Sachsenhausen:] J. Susul: Przypomnienie. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 45; M.M. Szpakowska: Wspomnienia humanisty z Sachsenhausen. *Twórczość* 1967 nr 2. — R. Sulima: Studia romantyka. *Ruch Lit.* 1967 z. 4 [rec.: Drzewiej i wczoraj]. — Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1967 [rec.: Formowanie „Dziadów” części drugiej]. — Cz. Zgorzelski: Sześćdziesiąt lat „służby” Profesora P. *Rocz. Lit. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1967, przedr. pt. Owoc pracowniczego żywota w tegoż: Mistrzowie i ich dzieła. Kr. 1983. — [Drzewiej i wczoraj:] M. Dermotowicz. *Pam. Lit.* 1968 z. 2; Z.J. Nowak: Studia romantyka. *Ruch Lit.* 1968 z. 4. — Z.J. Adamczyk: Wspomnienia profesora P. *Tyg. Kult.* 1969 nr 2 [rec.: Z przedziwa pamięci]. — S. Bąk: Profesor dr S.P. *Lud* 1969. — G. Gradowska: S.P. *Prz. Hum.* 1969 nr 4. — J. Kądziała: S.P. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 1. — K. Kosteniec: S.P. *Biul. Polonist.* 1969 z. 34. — [Z przedziwa pamięci:] Z. Libera: Przedziwo pamięci S.P. *Mies. Lit.* 1969 nr 3; S. Makowski: Pisarski testament P. *Polonistyka* 1969 nr 2. — H. Markiewicz: Filologia, „Nescio quid blandum spirans”. *Ruch Lit.* 1969 nr 5, przedr. w tegoż: Nowe przekroje i zbliżenia. Wwa 1974. — A. Mencil. *Pam. Lit.* 1969 z. 3 [rec. oprac.: S. Kołaczowski: Pisma wybrane. T. II. — Z.J. Nowak: Ze wspomnień o S.P. *Poglądy* 1969 nr 5. — E. Sawrymowicz: Filologia bez kaprysów. O S.P. *Kult. i Społ.* 1969 nr 3. — J. Susul: Profesor P. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 1, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. — T. Ulewicz: S.P. w Krakowie i w „Ruchu Literackim”. *Ruch Lit.* 1969 nr 5, przedr. w tegoż: Konterfekty, sylwetki, cienie. Kr. 1997. — T. Ulewicz: S.P. podzwonne. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1968 wyd. 1969, przedr. w tegoż: Konterfekty, sylwetki, cienie. Kr. 1997. — W. Weintraub: S.P. *Kultura*, Paryż 1969 nr 7/8, przedr. w tegoż: O współczesnych i o sobie. Kr. 1994. — D. Zamącińska: S.P. *Zesz. Nauk. KUL* 1969 nr 3. — A. Żyga: Ostatnie książki S.P. *Ruch Lit.* 1969 nr 5 [dot.: Drzewiej i wczoraj; Z przedziwa pamięci]. — K. Krejčí. *Slavia*, Praga 1970 nr 1. — Z. Stefanowska. *Pam. Lit.* 1970 z. 1 [rec.: Formowanie „Dziadów” części drugiej]. — J. Wyka: Profesorski autentyzm. *Twórczość* 1970 nr 2 [rec.: Z przedziwa pamięci]. — K. Wyka: S.P. *Nauka Pol.* 1970 nr 4. — K. Wyka: S.P. jako uczony. *Pam. Lit.* 1970 z. 1. — J. Maślanka: S.P. (1885-1968). Zarys biograficzny — kultura ludowa — problemy wsi. *Rocz. Dziej. Ruchu Lud.* 1971 nr 13. — E. Ostrowska: O językoznawczych pracach S.P. *Jez. Pol.* 1971 z. 5. — J. Starnawski: S.P. — temat niewyczerpany. *Twórczość* 1971 nr 7. — Stanisław Pięgon. Człowiek i dzieło. Charakterystyki, wspomnienia, materiały. Praca zbior. pod red. H. Markiewicza, M. Rydlowej,

- T. Ulewicz. Kr.: WL 1972, 532 s. [Zawartość: I. Charakterystyki: K. Wyka: S.P. Próba rekonstrukcji osobowości, przedr. w tegoż: Odeszli. Wwa 1983; J. Kwiatkowski: O pisarstwie S.P. Rekonasans; M. Dąbrowski: Pamiętnik S.P. Wstępna charakterystyka; M. Glowński: S.P. relacje o Sachsenhausen, przedr. w tegoż: Narracje literackie i nieliterackie. Kr. 1997; Z. Stefanowska: S.P. jako badacz Mickiewicza, przedr. w teź: Próba zdrowego rozumu. Wwa 1976; R. Skret: O badaniach S.P. nad polską literaturą romantyczną; M. Piszczkowski: Studia fremdowskie S.P.; H. Markiewicz: S.P. w kręgu Młodej Polski; J. Okoń: Pigiونية spotkania ze staropolszczyzną; J. Kucińska: S.P. jako badacz literatury ludowej; Z. Goliński: S.P., wydawca naukowy i tekstolog; J. Maślanka: S.P. jako wychowawca i pedagog. — II. Wspomnienia: J. Krzyżanowski: S.P. podzwonne, przedr. w tegoż: Na polach elizejskich literatury polskiej. Wwa 1997; R. Pollak: Wspominki serdeczne osnute na listach; H. Hleb-Koszańska: Garsń wspomnień uczniów wileńskich o profesora P.; Z. Markiewicz: O profesorze P. inaczej. Wspomnienia bardzo osobiste; Cz. Zgorzelski: Trzy rozmowy z Profesorem, przedr. w tegoż: Mistrzowie i ich dzieła. Kr. 1983; M. Romankówna: Wspomnienia z okresu studiów i lat wojny; F. Bielał: Inicjator Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Chłopską; I. Mikufa: Wspomnienia o profesorze S.P.; T. Ulewicz: Pożegnanie z Profesorem, przedr. w tegoż: Konterfekty, sylwetki, cienie. Kr. 1997. — III. Materiały. — K. Czajkowska. *Pam. Lit.* 1974 z. 3 [rec. oprac.: A. Fredro: Pisma wszystkie]. — M. Kowalski. *Tyg. Kult.* 1974 nr 43 [rec.: Na drogach kultury ludowej]. — A. Paluchowski: S.P. W: Portrety uczonych polskich. Kr. 1974. — K. Wyka: Wspomnienia pośmiertne o S.P. *Kron. Uj 1968-1970* wyd. 1974. — Cz. Hernas: P. o kulturze i literaturze ludowej. *Nowe Książ.* 1975 nr 6 [rec.: Na drogach kultury ludowej]. — K. Świerżowski: S.P. w krakowskim Oddziale Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1975. — R. Sulima: S.P. refleksje nad kulturą i literaturą ludową. W tegoż: Folklor i literatura. Wwa 1976. — A. Pigoń: Ze wspomnień o Stasiu. Przygot. K. Świerżowski. Kr.: staraniem Tow. Przyjaciół Książki i Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1978, 8 s. — F. Bielał: Inicjator Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Chłopską. W tegoż: Z odległości lat. Kr. 1979. — K. Czajkowska: Stanisław Pigoń uczony i wychowawca. Rzym: Pol. Inst. Kultury Chrześcijańskiej 1980, 20 s. — J. Krzyżanowski: Sprawa literatury ludowej. S.P. dorobek folklorystyczny. W tegoż: Szkice folklorystyczne. Kr. 1980. — J. Mayer: „Bliskiej mi ziemi śląskiej...”. *Pr. Komis. Hist.-lit.* 1980 nr 3. — Z. J. Nowak: Ze wspomnień o S.P. W tegoż: Wśród pisarzy i uczonych. Kat. 1980. — Z. J. Nowak: Pigiونية. *Ruch Lit.* 1983 nr 6. — Wokół Stanisława Pigiونية. Nad warsztatem naukowym i literackim Uczonogo. Red. nauk.: Cz. Klak. Rzeszów: KAW 1983, 189 s. [Zawartość: J. Starnawski: S.P. — Julian Kleiner. (Paralela); P. Żbikowski: Brązownik i brązoburca. Spór o S.P. z T. Żeleńskim o Mickiewicza; A. Niewolak-Krzywda: Między dokumentem a literaturą. (Z Komborni w świat); T. Ampel: Ludowe tworzywo leksykalne w pamiętnikach S.P.; Cz. Klak: Biblioteka i głosy S.P., przedr. w tegoż: Stanisław Pigoń. Rzeszów 1993; L. Forczyk: Księgozbiór S.P. w Bibliotece Głównej rzeszowskiej WSP; B. Koc: Pigiونية w Bibliotece Narodowej w Warszawie; E. Malicka: Spuścizna rękopiśmienna po S.P. w Bibliotece Jagiellońskiej; J. Mayer: O S.P. w pierwszym roku wojny — z zapomnianej książki włoskiej z 1949 r.; K. Zieliński: Związki S.P. z Jasłem. — Wspomnienia: Cz. Szetela: Mój profesor; M. Ingłot: Pod znakiem korzeni; Z. Wolf: Dedykacja; F. Kotula: Syn Podgórz; L. Forczyk: Studenckie wspominki. — Cz. Zgorzelski: Profesor wychowawca. W tegoż: Mistrzowie i ich dzieła. Kr. 1983. — Cz. Klak. *Nowe Książ.* 1984 nr 11 [rec.: Poprzedz stulecia]. — H. Markiewicz: Juliusz Kleiner i S.P. *Nauka Pol.* 1987 nr 5, przedr. w tegoż: Pożegnania. Kr. 1992. — T. Ampel: Słownictwo tkackie w stylu naukowym S.P. *Ann. UMCS* 1988. — K. Ratajska „Trud” życia młodego P. (S.P. w okresie przynależności do Eleusis). *Pr. Polonist.* Ser. 44: 1988. — S. Dąbrowski: Wspominkowy cykl sachsenhausenowski S.P. *Pam. Lit.* 1991 z. 3. — Cz. Klak: Stanisław Pigoń. Szkice do portretu. Rzeszów: WSP 1993, 187 s. [Zawartość: Szkice wstępny; Pigiونية „niebo w płomieniach”; Nad pamiętnikami; Warsztat. Uwagi o bibliotece i głosach Uczonogo; S.P. jako klasyk; Z Komborni... do Komborni. — Aneks: S. Pigoń: Nad Stochodem; S. Pigoń: Listy do rektora WSP w Rzeszowie]. — K. Pigoń: Stanisław Pigoń — Podpisałem z przekonaniem *List 34. Tyg. Pousz.* 1994 nr 14. — B. Faron: Orkanowie przesłanie. W tegoż: Spotkania i powroty. Wwa, Kr. 1995. — M. Danilewiczowa: [Artykuły i wypowiedzi radio-wo w:] Dialog korespondencyjny (1958-1968). [Autoryz.]..., S. Pigoń: Rzeszów 1996 [tu: Omówienie książki S.P. „Zawsze o nim”; Jubileusz prof. P.; Filologiczny majstersztyk. Nowa książka prof. S.P. o „Dziadów” części drugiej; Na wieść o zgonie prof. P.; Wspomnienie o prof. P. zmarłym przed piętnastu laty; S.P. w stulecie urodzin]. — B. Dopart: S.P. — pisarz; B. Dunaj: Pochodzenie a język — na marginesie pamiętników S.P. W: Ziemia krośnieńska w kulturze polskiej. Kr. 1996. — Non omnis moriar. Studia i szkice o Stanisławie Pigiونية. Pod red. Cz. Klaka. Rzeszów: WSP 1997, 235 s. [Zawartość: Cz. Klak: Słowo wstępne; bp E. Białogłowski: Homilia wygłoszona z okazji 25 rocznicy śmierci sp. prof. S.P.; Cz. Klak: Przemówienie na otwarciu auditorium im. S.P.; A. Sulikowski: Duchowość w narracjach S.P.; F. Ziejka: S.P. przygoda wielkopolska; J. Starnawski: Współpraca S.P. z Biblioteką Narodową w okresie redakcji Stanisława Kota; L. Bednarczuk: Uniwersytet Polski w Wilnie w czasach profesora Pigiونية i dziś; Z. Anders: „Manowce doktryny”. O sporze S.P. z radykalnym nurtem literatury ludowej; B. Faron: S.P. o Władysławie Orkanie; E. Malicka: Korespondencja profesora S.P. w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej; A. Niewolak-Krzywda: Kochanowski na warsztacie S.P.; T. Ampel: Z zagadnień spójności tekstów naukowych S.P.; B. Koc: Garska listów profesora S.P. z lat 1954-1964; M. Rydlowa: Profesor Pigoń. Wspomnienie]. — [Dialog korespondencyjny. 1958-1968:] M. Dematowicz. *Twórczość* 1997 nr 7; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1997 nr 5; S. Burkot. *Ruch Lit.* 1998 nr 1. — B. Dopart: Żak, uczony, siewca wiedzy. S.P. na Uniwersytecie Jagiellońskim; F. Ziejka: Nauce i ludziom przypisani. W: Intelgencja południowo-wschodnich ziem polskich. Kr. 1998. — F. Ziejka: S.P. odkrywanie Wielkopolski. W tegoż: Poeci, misjonarze, uczeni. Kr. 1998. A.Sz.

PILOT Marian ur. 1936

Krypt.: M.P.; (M.P.); MM; (MP); (p); (P); (P.M.).
Prozaik.

Urodzony 6 grudnia 1936 we wsi Siedlików (pow. Ostrzeszów); syn Jana Pilota, rolnika, i Marianny z domu Ślęk. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Ostrzeszowie. Debiutował w 1952 opowiadaniem nadesłanym na konkurs tygodnika *Pokolenie* pt. „Co mi dała Polska Ludowa? Co zrobiłem dla Polski Ludowej” (druk fragm. pt. „Decyzja” *Pokolenie* nr 29). Po zdaniu matury w 1953, studiował dziennikarstwo na Uniwersytecie Warszawskim; w 1957 uzyskał magisterium. Od 1954 należał do ZMP. Współpracował z redakcjami m.in. *Rolnika-Spółdzielcy* i *Agencji Robotniczej*. W 1958 przez kilka miesięcy pracował w dziale kulturalnym Polskiej Agencji Prasowej. Następnie był zatrudniony kolejno w redakcji *Wiadomości Filmowych* (1958-60) i w redakcji tygodnika *Na przelaj* (1960-67) jako kierownik działu kulturalnego. Ożenił się z Barbarą Głowacką. W 1960-66 był związany z KKMP istniejącym przy Zarządzie Głównym ZMW; był jednym z redaktorów wyda-

P

wanych przez ten klub zeszytów *Próby Literackie* (1960-61). Opowiadania, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1962-78; podp. też: MM, M.P., (MP), (P.M.), (P), (p); tu w 1971-72 cykl felietonów pt. „Róża wiatrów”), *Naszym Klubie* (1966-80; podp. też M.P.), *Kamienie* (1967-77). W 1967 został członkiem ZLP. W 1967-78 pełnił funkcję kierownika działu prozy *Tygodnika Kulturalnego*. Od 1972 należał do ZSL. W 1980-88 współpracował z czasopiśmie *Regiony* (tu w 1982-83, 1985-87, 1990 cykl felietonów pt. „Matecznik”). Równocześnie od grudnia 1981 pracował przez rok w redakcji filmów fabularnych Telewizji Polskiej, a od grudnia 1982 w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej jako główny specjalista w zakresie literatury pięknej. Był prezesem Klubu Kultury Chłopskiej (m.in. w 1984). W 1989 otrzymał nagrodę Funduszu Literatury w dziedzinie reportażu. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1979). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Panny szczerbate. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1962, 212 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawartość: Gaławan; Baniałuki; Cmentarne wiśnie; Trzykróć szczęśliwi królowie; Polowanie na psy nocą; Zabawa; Czeresniarz i dziewczyna; Rapt; Uciszenie; Sprawiedliwość; Panny szczerbate; Pani z wólcem; Raz, około Wielkiej Nocy; ... który do nas idzie; Koło.

2. Sień. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 176 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Nagroda im. S. Piętała w 1966.

3. Opowieści świętojańskie. Wwa: Czyt. 1966, 189 s.

Zawartość: Świętojańska pierwsza; Świętojańska druga. Adapt. radiowa opowiadania Świętojańska druga pt. Opowieść świętojańska. Adapt.: M. Komorowska. Radio 1967.

4. Majdan. [Powieść]. Wwa: LSW 1969, 300 s. Wyd. 2 tamże 1973.

5. Pantalyk. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1970, 180 s.

Zawartość: Ciżba; Dom; Oko; Jan Duda, Duda Jan i ja; Udar; Supernowak albo sądna maszyna; Szubienicznik; Pisana kura; Przemysł; Pantalyk; Moc szpetna; Koniec z końcem; Zmaza

6. Życie uczuciowe w ogródkach działkowych. [Utwór dramatyczny]. TV 1973. Druk w: Teatr rozrywkowy. Sztuki i widowiska z Teleszyjnego Teatru Rozrywkowy. Wwa 1975, s. 223-271.

7. Zakaz zwalaki. [Powieść]. Wwa: LSW 1974, 208 s.

8. Karzeł Pierwszy, król tutejszy; Tam, gdzie much nie ma ... [albo Brzydactwa]. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1976, 221 s.

Nagroda LSW za dzieła związane z życiem wsi i jej przemianami za 1976 r.

Adapt. teatr. opowiadania Karzeł Pierwszy, król tutejszy pt. Wesele bez panny młodej. Adapt. i reż.: J. Weksler. Wyst. Wr., T. Współcz. 1980.

9. Jednorożec. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 157 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Nagroda w konkursie LSW z okazji 30-lecia działalności i ZLP w 1977 oraz nagroda CRZZ w 1979.

10. W słońcu, w deszczu. Scenariusz serialu w 6 odcinkach. TV 1979. Por. poz. 13.

11. Ciżba. Opowiadania i opowieści. Wwa: LSW 1980, 342 s.

Zawiera z poz. 1: Czeresniarz i dziewczyna; Gaławan; Baniałuki; Koło; Sprawiedliwość; Uciszenie, — z poz. 5: Dom; Udar; Jan Duda, Duda Jan i ja; Szubienicznik; Pisana kura; Moc szpetna; Koniec z końcem; Ciżba; Przemysł. — Opowieść świętojańska (II) [poz. 3]; Tam, gdzie much nie ma albo Brzydactwa [poz. 8]. — nadto: Knebel; Papa Lepik [por. Słuchowiska radiowe].

12. Wykidajło. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1980, 221 s.

Zawartość: Wykidajło; Knebel [poz. 11]; List, post scriptum; Papa Lepik [poz. 11]; Łapki na myszy; Zamach; Podanie; Waga uchylna; Kolczasty drut; Zegarek; Moje głody; Cwiartka; Krótka, szczęśliwie; Roboty wykończeniowe; Koniec świata; Do końca; Ciępiący na zanik; Bez dostępu do morza; Nie załamujmy się.

13. W słońcu, w deszczu. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1981, 367 s. Por. poz. 10.

14. Bitnik Gorgolewski. [Powieść]. Powst. 1983. Wyd. Wwa: Czyt. 1989, 141 s.

Inf. o powstaniu: H. Berezka: Czytane w maszynopisie. *Twórczość* 1983 nr 12 s. 161-162.

15. Matecznik. [Szkice]. Wwa: LSW 1988, 147 s.

Zawartość: Ciało Ozyrysa; Skał dataż; Chłopia; Stella Polonia; fabułka; Nekanda; Widoki ze wzgórza; Garść piasku; W oku ptaka; Tu Babel-Centralna; Pozegnanie święta; Polak; Niemiec — dwaj bracia; Tam, gdzie źródła.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Uczulenie. Radio 1971. Druk *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 3 s. 13-22. — Iwan po latach. Radio 1972. — Przedwieczna praca Jana Lacha. Radio 1973. — Wykidajło. Wykidajka. Radio 1976. — Dyplomacja. Radio 1978. — Papa Lepik. Monodram. Radio 1978 [por. poz. 11].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1998. — M. Pilot: Opory i przeszkody. (Pisarz, życie, dzieła). *Tyg. Kult.* 1972 nr 8. — Wywiady: Lament nad chłopskością traconą. Rozm. M. Podgórski *Kamena* 1973 nr 7; Pantalykalny świat. Rozm. T. Krzemiński. *Kultura* 1978 nr 21; Księga słowa chłopskiego. *Grom. Rol. Pol.* 1994 nr 91.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). [Panny szczerbate:] W. Mach. *Nowa Kult.* 1963 nr 16, przedr. w tegoż: *Szkice literackie*. Wwa 1971; W. Maciąg. *Twórczość* 1963 nr 5; H. Vogler: Obserwacje i okrzyki. *Życie Lit.* 1963 nr 10; Z. Zabicki: Między Mroźkiem a Zolą. *Nowe Książ.* 1963 nr 6, przedr. w tegoż: *Proza ... proza ...* Wwa 1966. — H. Berezka: Prosi ludzie. *Tyg. Kult.* 1966 nr 5 [rec.: Sien]. — [Opowieści świętojańskie:] T. Burek: Mgła i pierwsze przełbyski jasności. *Twórczość* 1966 nr 11 [dot. też: Sien]; J. Łukasiewicz. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 30. — [Sien:] A. Stojowski:

W PGR tragedia antyczna. *Mies. Lit.* 1966 nr 4; Z. Żabicki: Co nowego w Cierlajnach? *Nowe Książ.* 1966 nr 10. — L.M. Bartelski: O prozie P. W tegoż: Proza, poezja. Wwa 1967 [rec.: Opowieści świętojańskie]. — M. Podgórski: Portret pisarza. *Kamena* 1967 nr 14. — F. Fornalczyk: Twórczość M.P. *Współczesność* 1968 nr 11. — [Majdan:] H. Bereza: Powieść sztyrca. *Twórczość* 1969 nr 9; E. Kuźma: Komplex Kordiana. *Głos Szczec.* 1969 nr 284; W. Maciąg Majdan — co to znaczy? *Nowe Książ.* 1969 nr 17. — [Pantalyk:] A. Budzyński: Co się w dudach zdarzyć może? *Tyg. Kult.* 1970 nr 27; W. Cholewicki: Przyprawianie twarzy. *Kultura* 1970 nr 25. — E. Pawlak: Ucieczka w próżnię. *Mies. Lit.* 1970 nr 3 [rec.: Majdan]. — S. Siekierski: Mamidtopis. *Nowe Książ.* 1970 nr 16 [rec.: Pantalyk]. — R. Sulima: Po ziemiach i konwencjach. *Tyg. Kult.* 1970 nr 7 [rec.: Majdan]. — [Pantalyk:] F. Fornalczyk: Wiedzie powieść, która cała niebywała. *Nurt* 1971 nr 3, przedr. w tegoż: *Młodzi, starsi ...* Pozn. 1976; B. Zadura: Stworzenie świata i feralna trzynastka. *Twórczość* 1971 nr 5, przedr. w tegoż: *Radość czytania*. Lubl. 1980. — [Zakaz zwalki:] W. Adamiec: W poszukiwaniu straconego sensu. *Nowe Książ.* 1975 nr 15; M. Bajerowicz: Odstepca. *Twórczość* 1975 nr 10; H. Bereza: W roli Antygony. *Tyg. Kult.* 1975 nr 8; J.Z. Brudnicki: Sumienie w drodze. *Mies. Lit.* 1975 nr 7; W. Lięga: Miazga. *Życie Lit.* 1975 nr 19. — [Karzeł Pierwszy, król tutejszy; Tam, gdzie much nie ma ...] H. Bereza: Wesele i pogrzeb. *Tyg. Kult.* 1976 nr 19; A. Borycki: Uroki stylizacji. *Fakty* 1976 nr 36; B. Dopart: Możliwość groteski. *Życie Lit.* 1976 nr 42; S. Siekierski: Niby groteskowe wesele. *Nowe Książ.* 1976 nr 13; W. Smaszcz: Wesele albo brzydactwa. *Literatura* 1976 nr 35. — J.Z. Brudnicki: W krzywym zwierciadle. *Literatura* 1978 nr 45 [rec.: Jednorozec]. — M. Dąbrowski: Majdan języka i kultury. *Literatura* 1978 nr 25. — B. Grzeszczuk: O stylu prozy M.P. (Funkcje stylistyczne środków leksykalnych i frazeologicznych). W: *Temat wiejski w literaturze polskiej*. Rzeszów 1978. — [Jednorozec:] J. Marx: Przed trybunałem sumienia. *Tyg. Kult.* 1978 nr 43; A. Borycki: Znaki zapytania. *Fakty* 1979 nr 5; L. Bugajski: Prawdy. *Odra* 1979 nr 4; M. Dąbrowski: Jak oprzeć się historii? *Mies. Lit.* 1979 nr 1. — Z. Dumowski: Pijany język w kwestii merytorycznej. *Nurt* 1979 nr 4. — [Wykidajło:] B. Krasiejko-Urbańska: Z perspektywy ogrodzenia. *Nowe Książ.* 1980 nr 13; G. Łatuszyński: Działkowa enklawa śmierci. *Fakty* 1980 nr 38; L. Bugajski: Ginąca enklawa. *Mies. Lit.* 1981 nr 4. — M. Dąbrowski: Małe formy P. *Nowe Książ.* 1981 nr 1 [rec.: Cizbal]. — H. Bereza: Fundamenty. *Twórczość* 1983 nr 12, przedr. w tegoż: *Obroty*. Wwa 1996 [rec.: Bitnik Gorgolewski]. — E. Eysymont-Zdanowicz: Ten zwykły piękny świat bez złudzeń. (O twórczości M.P.). *Tyg. Kult.* 1985 nr 3. — A. Bury: Realizm, żart i groza. O twórczości M.P. *Tyg. Kult.* 1985 nr 11. — S. Dubisz: Formy i funkcje archaizacji w zbiorze opowiadań M.P. pt. „Pantalyk”. *Pr. Filol.* 1986 t. 33. — A. Bury: Bohater na rozdrożu. *Więści* 1987 nr 35. — A. Bury: Śmierć — życie — miłość, czyli rozbestwienie prozy M.P. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 10. — H. Bereza: Rozrachunki. W tegoż: *Sposób myślenia*. T. 1. Wwa 1989 [dot. twórczości M.P.]. — [Matecznik:] L. Bugajski: Korzenie. *Życie Lit.* 1989 nr 5; B. Zadura: „Tam, gdzie źródła”. *Twórczość* 1989 nr 10. — A. Bury: Zaklęty krąg niemożności. O „Cizbie” M.P. W: *Małe formy prozatorskie*. Kat. 1990. — [Bitnik Gorgolewski:] B. Klukowski: Uciec od świni? *Nowe Książ.* 1990 nr 1; R. Sulima. *Regiony* 1991 nr 1; H. Zaworska: „Lelum-Polelum”. W: *Tejże: Wczoraj i dziś*. Pozn. 1992.

K.B.

PIOLUN-NOYSZEWSKI Stanisław

zob. NOYSZEWSKI Stanisław

PIOTROWSKI Andrzej

ur. 1931

Od 1980 podpisuje utwory nazwiskiem: Czibor-Piotrowski. Pseud.: a.p.; A.P.; (A.P.); A.St. Czibor; Adam Drzejski; Adela C. Pietrasik; Aglivi Piaghilvi; Agnieszka C. Prowdzka; Aleko

C. Petraszwilli; Alena C. Peredwesniana; Aleś C. Perepeczek; (an-il); Andreas C. von Peterweinde; Andrew C. Peters; Andrzej K. Węgierski; Anna C. Piernacka; Anton Podlipsky; ap; (ap); Aron C. Pinkason; Audrey Peters; Czech Anonim; Czesław A. Perski; Jacek Paluch; K.A.W.; (K.A.-W.); K.A. Węgierski; Katarzyna Tumidajaska; Krzysztof A. Węgierski; Krzysztof Andrzej Węgierski; Małgośka Paluszanka; P.; p(ap); pan; (pan); (Pan); Patrice C. Andrews; Peter C. Arbes; Petro C. Andriewskij; S.C.; Stanisław Czibor; U.T.A. von und zu Wengrowec-Wengrowsky. Poeta, tłumacz.

Urodzony 30 listopada 1931 we Lwowie w rodzinie lekarskiej; syn Eugeniusza Piotrowskiego i Wandy Zofii z Zienkiewiczów. W 1955 zamieszkał z rodzicami w Warszawie. Wybuch II wojny światowej w 1939 zastał go we Lwowie, gdzie spędzał wakacje. Pozostawał w tym mieście zajęty przez ZSRR do czerwca 1940, gdy został wraz z matką i bratem wywieziony najpierw do północno-wschodniej Rosji, a potem do Uzbekistanu. Uczył się w szkole rosyjskiej. Po śmierci matki w 1941, przebywał pod opieką polskiej rodziny, z którą po ogłoszeniu paktu Sikorski-Majski dotarł do Krasnowódzka, skąd w kwietniu 1942 wyjechał z Armią Polską do Iranu. W 1942-44 przebywał w zakładach opiekuńczych dla chłopców w Isfahanie, gdzie ukończył szkołę powszechną. Na przełomie 1944/45 przez Irak, Palestynę, Transjordanie i Egipt dotarł do Wielkiej Brytanii. Uczęszczał początkowo do Polskiej Szkoły Marynarki Handlowej (Polish Merchant Navy College) w Landywood pod Walsall (hrabstwo Staffordshire), a później do gimnazjów kolejno w Glasgow, Crieff, Bridge of Alan, Garelochhead. W 1947 powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie, gdzie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. S. Staszica. W 1950 wziął udział w opublikowanej na łamach *Odrodzenia* (nr 5) dyskusji uczniów tego liceum na temat poezji. Po zdaniu matury w tymże roku, studiował slawistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1955 uzyskał magisterium. Debiutował w 1951 wierszami pt. „Obrazki. I-IV”, ogłoszonymi w dodatku *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach* (nr 252 dod. nr 10; podp. A.St. Czibor). W następnych latach publikował wiersze, artykuły, recenzje, przekłady głównie z języka czeskiego i słowackiego, a także serbsko-chorwackiego, słoweńskiego, macedońskiego i angielskiego, m.in. w *Dziś i jutro* (1952-56). Od 1953 pracował w placówkach Stowarzyszenia „Pax”, początkowo w Redakcji Literackiej Instytutu Wydawniczego „Pax”, w której w 1956-57 był zastępcą kierownika, a następnie kierownikiem. W 1955 ożenił się z Romualdą Pegierską, slawistką (rozwód 1971). Od 1956 był członkiem ZLP (do 1989). W 1956 rozpoczął stałą współpracę z tygodnikiem *Kierunki*, na którego łamach zamieszczał (do 1988) recenzje, artykuły literackie, wiersze i przekłady. Brał udział w akcji odczytowej Paxu. W 1957 otrzymał Nagrodę Młod-

P

dych im. W. Pietrzaka za twórczość poetycką i przekładową. W 1958-60 pełnił funkcję sekretarza redakcji miesięcznika *Życie i Myśl*, w którym ogłaszał też utwory do 1969. Przebywał kilkakrotnie na stypendiach w Czechosłowacji (1960, 1975), także jako słuchacz Studia Academica Slovaca w Bratysławie (1969, 1970). W 1961-73 pracował ponownie w Instytucie Wydawniczym „Pax”. Następnie do 1974 kierował działem literackim *Wrocławskiego Tygodnika Katolików*. Od 1974 należał do SDP (do 1981). Od 1975 pracował w Redakcji Przekładowej Naczelnej Redakcji Wydawnictw dla Dzieci i Młodzieży w Krajowej Agencji Wydawniczej. W 1977 ożenił się z Lidą Klimczak, dziennikarką. Po przejściu na rentę inwalidzką w 1985, kontynuował twórczość poetycką i przekładową. Otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka (1984), słowacką nagrodę im. P.O. Hviezdoslava za przekłady i popularyzację literatury słowackiej w Polsce (1986) oraz nagrodę im. V. Nezvala przyznaną przez Radę Artystyczną czeskiego Funduszu Literatury (1988). W 1993-97 współpracował (pod licznymi pseudonimami) w czasopiśmie *Erotyka, Moja Zima, Moje Lato, Sexodrama*. W 1997 został członkiem SPP. Odznaczony czechosłowackim Srebrnym Medalem ze Wstęgą (1979). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Oczy śniegu*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1956, 83 s.
Cykle: Mała ballada; Spotkanie; Oczy śniegu.

2. *Przerażenia*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1959, 130 s.
Zawiera wiersz *My i anioł*, – oraz cykle: *Jodelkowy domek; Zakłęcie fletów; Ziarno ognia; Co cień odnalazł; Przerażenia*, – tu także przekłady wierszy autorów: S. Jesienin, S. Raiczko-wić, J. Wolker, A. Macek, J. Durych, H. Hořejší, K. Schulz, K. Bednář.

3. *Prośba o Annę. Opowieść w szesnastu snach*. Wwa: Pax 1962, 160 s.

4. *Nasze stwarzanie światów*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1963, 124 s.

Zawiera wiersz *Nasze stwarzanie świata*, – oraz cykle: *Cuda i Ballady; Motywy praskie; Oddech suszy; Panny pragnienia; Myjące umarłych; Podróż wewnątrz; Dopóki*, – tu także przekłady wierszy autorów: T.S. Eliot, J. Gabrielová, J. Hauková, V. Holan, S. Jesienin, O. Mikulášek, V. Nezval, M. Rufus, D. Thomas, J. Topol.

5. *Ballady o oboju*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1965, 120 s.

Zawiera cykle: *Ballady o oboju; Obrzędy; Wiersze mniej więcej miłosne*, – tu także przekłady wierszy autorów: K. Siktanc, V. Holan, T. Merton, Z. Renčová, M. Stefanović, V. Krmpotić, S. Daničková, D. di Prima, J. Hauková, M. Grznarová.

6. *Zuzanna w kąpielu*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1967, 78 s.

Cykle: *Powrót aniołów; Klecząc; Kochanie drzewa; W zreni-cach; Przystwojenia* [przekłady wierszy autorów: L. Dvořák, J. Hauková, J. Skácel, I. Wernischl].

7. *Do ziemi*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1969, 60 s.
Zawiera wiersz *Panichida (Cztery szkice)*, – oraz cykle: *Do ziemi; Modlitwy; Powroty; Wróżby; Krajobrazy*.

8. *Świadectwa*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1971, 54 s.
Zawiera wiersz *Mała litania do bezimiennych aniołów*, – oraz cykle: *Pory; Świadectwa; Pytania; Między brzegami; Przesłania*.

9. *Akt przy świecach. Wybór wierszy z lat 1956-1971*. Wwa: Pax 1976, 126 s.

10. *Po tobie*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1980, 101 s.
Cykle: *Treny; Prośby; Obrzędy; Zakłęcia; Legendy*.

11. *Zmowa umarłych*. [Wiersze]. Wwa: KAW 1982, 90 s.

Cykle: *Z kaliną we włosach; Lovosické elegie; Sny i horosko-py; Między słowami*, – tu także przekłady wierszy autorów: M. Straud, J. Seifert, O. Mikulášek, J. Hauková, F. Halas, J. Skácel.

12. *Jedyna, piękna i dobra*. [Wiersze]. Wwa: KAW 1986, [12] s.

13. *Przed zagładą*. [Wiersze]. Wwa: Pax 1987, 95 s.

Zawiera wiersz *Paradygmat*, – oraz cykle: *Haggady; Widze-nia; Przed zagładą; W czarnym promieniu*, – tu także prze-kłady utworów E. Jong; *Wiersze pani Eryki*.

14. *Myjące umarłych*. [Wybór wierszy]. Red. i wybór: K. Karasek. Wwa: Przedświt 1991, 112 s.

Zawiera także przekłady wierszy autorów: T.S. Eliot, D. Tho-mas, T. Merton, M. Strand, E. Jong, V. Nezval, J. Seifert, F. Halas, J. Zahradniček, O. Mikulášek, J. Hauková, J. Topol, I. Wernischl.

Przekłady

1. K. Schulz: *Pierścień królowej*. Opowiadania. Tłum. i szkic o autorze „Skrzydła anioła” napisał ... Wwa: Pax 1956, 267 s.

2. J. Durych: *Requiem*. [Opowiadania]. Tłum. i posł. ... Przedm. autora przeł. R. Pęgierska-Piotrowska. Wwa: Pax 1958, 107 s.

3. F. Halas: *Oczekiwanie. Wybór poezji. Wybór, tłum. i posł. ...* Wwa: Pax 1959, 151 s.

4. J. Zeyer: *Legendy o krucyfiksie. Przeł. i posł. opatrzył ...* Wwa: Pax 1959, 76 s.

5. T.S. Eliot: *Ziemia jałowa*. [Poemat]. W: T.S. Eliot: *Poezje wybrane*. Wwa: Pax 1960, 270 s. Wyd. 2 tamże 1988. Przedr. w: *Najsłynniejsze po-ematy XX wieku*. Kr. 1996. Radio 1975.

6. Č. Jefábek: *Cudowny powrót Fra Anselma*. [Opowieść]. Przeł. i posł. ... Wwa: Pax 1960, 134 s.

7. L. Aškenazy: *Kochankowie ze skrzyni*. [Opo-wieść]. Wwa: Czyt. 1961, 78 s.

8. F. Hrubin: *Dom, więz i rzeka*. [Opowiadania]. Słowo do czytelnika pol. tłum. R. Pęgierska-Pio-trowska. Wwa: Pax 1962, 167 s.

9. *Więcej niż miłość*. Opowiadania czeskie. Wy-brął, przeł. i oprac. ... Wwa: Pax 1964, 392 s.

10. J. Škvorecký: Legenda Emöke. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 81 s. Wyd. nast. pt. Emöke. Londyn: Pod Prąd 1984.
11. J. Weil: Życie z gwiazdą. [Powieść]. Przekł. i postł. ... Wwa: PIW 1965, 251 s.
12. L. Fuks: Pan Teodor Mundstock. [Powieść]. Wwa: Pax 1966, 243 s.
13. B. Hrabal: Lekcje tańca dla starszych i zaawansowanych. Tłum. [i wstęp] ... [Opowiadania]. Wwa: PIW 1967, 229 s. Wyd. 2 [poszerz.] tamże 1991, 590 s.
Zawartość: Bambini di Praga; Lekcje tańca dla starszych i zaawansowanych. – W wyd. 2 dodano: Postrzyżyny [poz. 41]; Taka piękna żałoba [poz. 48]; Skarby świata całego [poz. 57]; pominięto: Bambini di Praga.
14. F. Langer: Opowiadania filatelistyczne. Tłum. [oraz nota o autorze] ... Wwa: KiW 1968, 187 s.
15. L. Souček: Tajemnica ślepych ptaków. [Powieść]. Wwa: Iskry 1968, 286 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 21, 25.
16. R. Weiner: Sobowtóry. Opowiadania wybrane. Wybór, tłum. i przedm. ... Wwa: Pax 1968, 256 s.
17. B. Hrabal: Pociągi pod specjalnym nadzorem. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1969, 99 s. Wyd. nast.: Wwa: WAiF 1985; wyd. 3 Wwa: PIW 1986; Kat.: Videograf II 1997.
W wyd. z 1997 także A.P., J. Pilch: Dwa głosy o Hrabalu, s. 83-92.
18. Dramat kameralny. Muz.: B. Matuszczak. Tekst: T.S. Eliot. Kr.: PWM 1970, 16 s.
Tekst T.S. Eliota pt. „Próżni ludzie” w jęz. pol. i ang.
19. J. Fried: Pogłoska. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 163 s.
20. K. Sidon: Sen o moim ojcu. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 149 s.
21. L. Souček: Znak jeźdźca. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 245 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 15, 25.
22. G. Greene: Ministerstwo strachu. [Widowisko telewizyjne]. Cz. 1-2. TV 1971.
23. M. Fábry: Cień Białej Skały. Przeł.: Z. Mycińska-Golik, ... Wwa: MON 1972, 558 s.
A.P. podp.: Krzysztof A. Węgierski.
24. V. Hejl: Godzina astrologów. Przekł. powst. 1972.
Inf. o przekł.: *Now. Teatr.* 1972 nr 3.
25. L. Souček: Jezioro Słoneczne. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 349 s.
Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 15, 21.
26. V. Mertl: Ile jest smutków. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1973, 170 s.
27. V. Nezval: Ania Skrzatek i słomiany Hubert. Wyst. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1973.
28. J. Fischer: Jak redagowałem dziennik w Tennessee. [Widowisko telewizyjne wg opowiadania M. Twaina]. TV 1974.
29. N. Tanská: Puf i Muf. Wwa: NK 1974, 24 s. Wyd. nast. w: Domek z klocków. Wwa 1984.
30. M. Urban: Wołanie bez echa. Wybór opowiadań. Ze słowac. przeł. ... Wstęp: W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1974, 324 s.
31. V. Körner: Zagłada Poziomkowego Dworu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 146 s.
32. O. Pavel: Śmierć pięknych saren. [Opowiadania]. Przeł.: ..., J. Waczków. Wwa: PIW 1976, 217 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; ze wstępem ... wyd. 3 Kat.: Śląsk 1988; Wwa: Muza 1998.
Tu w przekł. A.P. cykl: Śmierć pięknych saren.
33. O. Kozák: Łowca w tajdze. [Reportaż]. Kat.: Śląsk 1977, 326 s.
34. V. Mertl: Tropy. [Powieść]. Wwa: Pax 1977, 179 s.
35. M. Stingl: W pogoni za skarbami Indian. [Reportaż]. Wwa: NK 1977, 200 s.
36. M. Zinnerová: Belfegor z Drewnianej Górki. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1977, 154 s.
37. P. Horov: Podziemna rzeka. [Wiersze]. Przeł.: W. Nawrocki, ..., J. Waczków. Wybór i wstęp ... Kat.: Śląsk 1978, 143 s.
38. Julietta. Libretto operowe: B. Martinu wg sztuki G. Neveux. Muz.: B. Martinu. Wyst. Łódź, T. Wielki 1978.
39. J. Švejda: Katastrofa. [Powieść]. Wwa: PIW 1978, 425 s.
40. B. Říha: Adam i Otká. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: KAW 1979, 111 s.
41. B. Hrabal: Postrzyżyny. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1980, 127 s. Przedr. zob. poz. 13 (wyd. 2).
42. V. Mertl: Dom między wiatrem a rzeką. [Powieść]. Wwa: Pax 1981, 250 s.
43. M. Válek: Pieśń o lesie. [Wiersz]. Fot.: J. Vlach, Z. Vlach. Kat.: Śląsk 1981, 192 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1984, wyd. 4 1985, wyd. 5 1985.
Album fot. Słowacji.
44. M. Zinnerová: Królowna z Krainy Czereśni. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1981, 20 s.
45. V.P. Borovička: Śmierć na zamówienie. Wybór i tłum. ... Wwa: KAW 1982, 197 s.
Popularna praca dot. przestępstw polit.
46. K. Jarunková: Niezwykłe przygody Mirka Falsolki. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: KAW 1982, 85 s.

47. M. Stavinoha: Piosenki z fabułą; Figurki z gagatu. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1982, 324 s.
48. B. Hrabal: Taka piękna żałoba. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1983, 208 s. Wyd. nast. Izabelin: Świat Lit. 1997. Przedr. zob. poz. 13 (wyd. 2).
49. V. Šikula: Majstrzy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 363 s.
Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 54, 60.
50. M. Stingl: Indiański płomień. [Opowiadania]. Wwa: NK 1983, 113 s.
51. L. Štúr: Wybór pism. Przeł.: H. Janaszek-Ivaničková, E. Madany, ... Oprac.: H. Janaszek-Ivaničková. Wr.: Ossol. 1983, LXXXIX, 452 s. *BN II*, 204.
52. V. Závada: Nocne czuwanie. [Wiersze]. Wybór i wstęp: J. Waczków. Przeł.: M. Grzeźczak, ..., J. Waczków. Kat.: Śląsk [1983], 199 s.
53. D. Machala, I. Machala: Hemingway reporter. [Biografia]. Kat.: Śląsk 1984, 433 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1989.
54. V. Šikula: Pelargonie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1984, 243 s.
Cz. 2 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 49, 60.
55. [B. Slenčíková] Timrava: Za kogo wyjść za mąż. [Opowiadania]. Wybór: W. Nawrocki. Wstęp: H. Janaszek-Ivaničková. Kat.: Śląsk [1984], 261 s.
56. S. Tkač: Ikony słowackie od XVI do XIX wieku. Wwa: Arkady; Bratysława: Tatran 1984, 204 s.
57. B. Hrabal: Skarby świata całego. [Opowieść]. Wwa: PIW 1985, 192 s. Przedr. zob. poz. 13 (wyd. 2).
58. V. Mertl: Rdzawy deszcz. [Powieść]. Wwa: Pax 1986, 345 s.
59. L. Milewa: Ziemia jest taka ogromna. [Wiersze dla dzieci]. Wybór: W. Medyńska. Przeł.: W. Medyńska, ..., L. Bardijewska. Wwa: NK 1986, 55 s.
60. V. Šikula: Wilma. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1986, 245 s.
Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 49, 54.
61. M. Válek: Wyprawa do Tramtarii. Wiersze dla dzieci. Przeł.: ... i J. Waczków. Kat.: Śląsk 1986, 79 s.
62. E. Chmelová: Baśnie z Wyspy Lanka. Posł.: J. Filipický. Wwa: Interpress 1987, 228 s. Wyd. 2 tamże 1991.
63. J. Pilař: Eseje o poezji polskiej. Wyboru doskonał i przedm. opatrzył W. Nawrocki. Przeł.: ... Wwa: PIW 1987, 319 s.
64. Baśnie z gór. Wybór i oprac.: E. Chmelová. Wwa: Interpress 1988, 212 s. Wyd. 2 tamże 1991.
65. V.P. Borovička: Mata Hari i inne. Wybrał i przeł.: ... Wwa: KAW 1988, 276 s.
Praca dot. historii szpiegostwa XX w.
66. V. van Gogh: Rysunki. [Album]. [Tekst:] M. Neumannová. Wwa: Arkady 1988, 205 s.
67. P. Jaroš: Tysiącletnia pszczoła. [Powieść]. Przeł.: ..., J. Waczków. Wstęp: W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1988, 454 s.
68. M. Karim: Długie, długie dzieciństwo. [Opowieść]. [Przeł. z ros.:] ..., I.L.B. Piotrowski. Wwa: KAW 1988, 221 s.
69. J. Slavík: Józef Czapek. [Album]. [Przeł.] ... Wwa: Arkady; Bratysława: Tatran; Berlin: Henschelverlag 1988, 15, [57] s.
70. F. Halas: Złoty młynek. [Wiersze dla dzieci]. Przeł.: ..., J. Waczków. Wwa: KAW 1989, [56] s.
71. J. Pilař: Piękny zawrót głowy. [Wybór wierszy]. Wybór: K. Lisowski. Przeł. i posł.: ... Kr.: WL 1989, 134 s.
72. B. Hrabal: Legenda o pięknej Julci i inne opowiadania. Wybór i tłum.: ... Kr.: WL 1990, 147 s.
73. Chiny. [Tekst:] A. Doležalová. Fot.: Z. Thoma. Wwa: KAW 1991, 127 s.
Album fot. Chin.
74. V. Erben: W zasięgu ręki. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1991, 287 s.
75. B. Hrabal: Zaczarowany flet. Wwa: Przedświt 1991, 134 s.
76. J. Lederer: Jan Palach. [Opowieść biograficzna]. *Literatura* 1991 nr 7-12; 1992 nr 1-5.
77. J. Seifert: Wszystkie uroki świata. Przypadki i wspomnienia. Przeł.: J. Bukowski i ... Wwa: PIW 1991, 554 s.
78. J. Škvorecký: Powrót porucznika Borówki. Reakcyjna powieść kryminalna. Wwa: Przedświt 1992, 182 s.
79. J.M. Sánchez Silva: Marcelino, chleb i wino. Legenda hiszpańska. Przeł. [ze słowac.] ... Wr.: Wydawn. św. Antoniego 1993, 93 s.
80. T. Baroková: Kiedy Bóg woła. Wr.: Wydawn. św. Antoniego 1994, 125 s.
Opowieść o św. Franciszku z Asyżu.
81. B. Hrabal: Nic, tylko strach. Listów do Kwiecińki księga druga. Wwa: Autograf 1994, 136 s.
82. Mysia kapotka i inne bajki słowiańskie. Ze zbiorów: P. Dobšínského. Wybrała i oprac.: E. Slobodová. Z jęz. słowac. przeł.: ..., J. Waczków. Wwa: Kalliope 1994, 120 s.
83. L. Pavlat: Osiem światel. [Legends i baśnie żydowskie]. Wwa: Grafag 1994, 194 s.

84. Z. Slabý, D. Lhotová: Bajkowy rok. 365 najpiękniejszych baśni i bajek. Wwa: Grafag 1994, 239 s.
85. M. Bouchner: Zwierzęta w przyrodzie. Najbardziej znane ptaki i ssaki oraz ich młode, które zamieszkują lasy, pola i wody. Wwa: Kalliope 1995, 118 s.
Dla młodzieży.
86. M. Day: Wielkie wydarzenia czasów biblijnych. Historie i podania ze Starego Testamentu. Wwa: Grafag 1995, 77 s.
87. K. Dickens: Oliver Twist. Opowiedział A. de Graaf. Wwa: Grafag 1995, 63 s.
88. H. Doskočilová: Jak Krecik uzdrowił myszkę. [Opowieść dla dzieci]. Ilustr.: Z. Miler. Wwa: Grafag 1995, 76 s.
89. B. Hrabal: Bambini di Praga. [Opowiadanie]. Wwa: Świat Lit. 1995, 142 s. Zob. poz. 13.
90. Księga przygód. Opowiedział: G. Kent. Ilustr.: E. Kincaid. Wwa: Grafag 1995, 92 s.
Zawiera opowiadania różnych autorów zaadaptowane dla dzieci.
91. M. Kuna: Wielcy kompozytorzy. Wwa: Grafag 1995, 64 s.
Sylwetki kompozytorów europejskich w oprac. dla młodzieży.
92. E. Kús, L. Knotková, J. Knotek: Zwierzęta w ZOO. Najpiękniejsze ssaki z całego świata i ich młode. Wwa: Kalliope 1995, 119 s.
Dla młodzieży.
93. E. Kús, M. Prelíková, J. Polák: Zwierzęta w domu i zagrodzie. Ulubieni mieszkańcy naszych zagród i domów oraz ich młode. Wwa: Kalliope 1995, 119 s.
Dla młodzieży.
94. M.-J. Maury: Tomek Sawyer. Tekst i ilustr. M.-J. Maury na podstawie M. Twaina. Wwa: Grafag 1995, [100] s.
95. M. Bouchner: Zostań tropicielem zwierząt. Śladami ssaków, gadów i owadów. Ilustr.: P. Procházka. Wwa: Kalliope 1996, 119 s.
Dla młodzieży.
96. M. Duříčková: Słoneczna dziewczynka. Bajki dla najmłodszych. Wwa: Grafag 1996, 61 s.
97. S. Kratochvil: Hipnoza kliniczna. Przel.: M. Czabak, ... Wwa: Wydawn. KR 1996, 246 s.
98. E. Petiška: Jak Krecik zdobył spodniki. [Opowieść dla dzieci]. Ilustr.: Z. Miler. Wwa: Grafag 1996, 63 s.
99. A. Sewell: Czarny rumak. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Grafag 1996, 90 s.
100. W krainie bajek i baśni. Wwa: Grafag 1996, 93 s.
101. J. Brukner: Dzień Krecika. [Wierszyk dla dzieci]. Ilustr.: Z. Miler. Wwa: Grafag 1997, [6] k.
102. V. Čtvrtek: Makowa panienka. [Opowieść dla dzieci]. Adapt.: H. Doskočilová. Wwa: Grafag 1997, 30 s.
103. V. Čtvrtek: Opowieści z mchu i paproci o Źwirku i Muchomorku. Ilustr.: Z. Smetana. Wwa: Grafag 1997, 133 s.
104. E. Petiška: Krecik i samochodzik. [Opowieść dla dzieci]. Ilustr.: Z. Miler. Wwa: Grafag 1997, 63 s.
105. H. Doskočilová: Krecik i orzeł. [Opowieść dla dzieci]. Ilustr.: Z. Miler. Wwa: Grafag 1998, 78 s.
106. H. Doskočilová: Krecik i zielona gwiazda. [Opowiadania dla dzieci]. Ilustr.: Z. Miler. Wwa: Grafag 1998, 86 s.
107. J. Patočka: Eseje heretyckie z filozofii dziejów. Przel.: ..., E. Szczepańska, J. Zychowicz. Wwa: Fundacja Aletheia 1998, 230 s.
Tu w przekł. A.P.: Glossy do „Esejów heretyckich”.
- Nadto od 1974 kilka przekładów i adaptacji drobnych książeczek dla dzieci wyd. przez KAW w *Serii z Wiewiórką*.
- Zob. też Prace redakcyjne poz. 2-5.
- Przekłady A.P. zaadaptowane w Polskim Radiu, m.in.: B. Hrabal: Cygańska romanca. Adapt.: K. Strzałka. Radio 1970. — J. Kot: Sprawa zamordowanej piernikarki. Przekł. i adapt. ... Radio 1970. — I. Bukovčan: Koleżeńska przysługa. Radio 1971. — D. Šajner: Takie piękny wieczór. Radio 1971. — E. Kočis: Spotkanie w pociągu. Radio 1972. — L. Luknar: Podróże bez powrotu. Radio 1972. — I. Bukovčan: Błąd profesora Jordana. Radio 1973. — M. Rafaj: Kawał ziemi. Radio 1973. — J. Křenek: Wieśniaczka. Radio 1974. — J. Mil'čak: Kot. Radio 1974. — V. Heyl: Godzina astrologów. Radio 1975. — J. Hudec: Pajęczna nóżka. Radio 1975. — N. Tanská: Lekcja angielskiego. Radio 1975. — R. Dobiáš: Źródłko. Radio 1976. — V. Klevis: Spotkanie po latach. Radio 1976. — N. Tanská: Co tydzień w czwartek. Radio 1976. — V. Bednár, T. Janovic: Pożyczona gitara. Radio 1978. — R. Dobiáš: Żelazny człowiek. Radio 1979. — B. Řiha: Jak wodniki udobruchały suma. Radio 1979. — H. Benešová: Historia wielce niemoralna. Radio 1981. — M. Rejnuš: Niezapomniany wieczór. Radio 1981. — K. Třebická: Ratujcie swoją córkę. Radio 1982. — D. Široký: Niech pierwszy rzuci kamień. Radio 1983. — S. Timko: Wielkie pranie. Radio 1983. — M. Zinnerová: Zgrzebną nitką. Radio 1983. — J. Pacovsky: To wprost nie do wiary, skąd się biorą czary ... Radio 1984.
- Prace redakcyjne
1. Łódzka Wiosna Poetów 1968. Przem.: Z. Lichniak. Wybrał... Wwa: Pax 1968, 79 s.

2. Królewskie wolne miasto. Opowiadania słowackie. Wybrał i oprac. ... Wwa: Pax 1969, 412 s.
Tu także m.in. przekł. A.P.

3. V. Nezval: Cudowny czarodziej. Wybór poezji. Wybór i wstęp: J. Baluch. Red. ... Wwa: PIW 1969, 160 s.

Tu także m.in. przekł. A.P.

4. Opowiadania pisarzy czeskich XX w. Wybór i [wstęp]... Wwa: NK 1977, 354 s.

Tu także m.in. przekł. A.P.

5. O. Mikulášek: Coś jest w powietrzu. [Wiersze]. Wybór ... Wstęp: J. Illg. Kat.: Śląsk 1985, 155 s.

Tu także m.in. przekł. A.P.

6. J. Hašek: Dole i niedole dzielnego żołnierza Szwajkera podczas wojny światowej. Przeł. J. Waczków. [Red. przekł. i przedm.] ... T. 1-2. Wwa: KiW 1991, 507 + 346 s.

Zob. też Przekłady poz. 3, 9, 16, 37, 45, 65, 72.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1976, 1978, 1988. — A. Piotrowski: Moje czeskie fascynacje. *Kierunki* 1968 nr 2.

SWPP 2 (A. Szalagan). — PP (A. Szalagan).

[Oczy śniegu] J. Szczyпка: Lyryka ambitna. *Wroc. Tyg. Kaitolików* 1956 nr 41; W. Szymański: Wołę oczy ludzkie. *Kierunki* 1956 nr 15; S. Lichański: Trzej poeci. *Twórczość* 1957 nr 6. — [Prośba o Annę:] Z. Irzyk: Anna z krainy marzeń ... *Sl. Powsz.* 1962 nr 253; M. Łyskanowski: Introspekcja poety. *Kierunki* 1962 nr 40; A. Werner: Zabawa w konie. *Twórczość* 1963 nr 3. — [Więcej niż miłość. Przekł. i wybór ...] E. Madany. *Nouwe Książ.* 1965 nr 3; W. Rutkiewicz: Prywatna antologia. *Współczesność* 1965 nr 2. — J. Styczeń: Ballady o miłości. *Kierunki* 1966 nr 21 [rec.: Ballady o objoju]. — T. Olszewski: Rozważania o śmierci. *Kierunki* 1970 nr 24 [rec.: Do ziemi]. — S. Jurkowski: We wnętrzu słowa. *Kierunki* 1977 nr 24 [rec.: Akt przy świecach]. — L. Żuliński: Zmowa kochających. *Tu i Teraz* 1983 nr 4 [rec.: Zmowa umarłych]. — S. Stanik: W przestrzeni słowa. *Sl. Powsz.* 1987 nr 97 [rec.: Przed zagładą]. — S. Stanik: W jednym sercu świat cały. *Kierunki* 1988 nr 3.

A.Sz.

PIOTROWSKI Kazimierz

1911-1983

Krypt.: K.P.

Tłumacz.

Urodzony 11 sierpnia 1911 we Lwowie; syn Tomasa Piotrowskiego, urzędnika pocztowego, i Marii z Niepołomskich; brat Mieczysława Piotrowskiego, prozaika i artysty plastyka. W dzieciństwie, w związku z obowiązkami służbowymi ojca, kilkakrotnie zmieniał z rodziną miejsca zamieszkania, przebywał m.in. w Nowym Sączu, Krakowie i Bydgoszczy, gdzie w 1929 ukończył gimnazjum humanistyczne. Następnie studiował przez trzy lata w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie i równocześnie prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1933 uzyskał magisterium z prawa, po czym odbył służbę wojskową w podchorążówce

artylerii. Od 1934 pracował w administracji skarbowej, od 1938 w Ministerstwie Skarbu. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 brał udział w kampanii wrześniowej w randze podporucznika w 9. Pułku Artylerii Lekkiej. Wzięty do niewoli, przebywał w oflagach na terenie Niemiec (Colditz, Prenzlau, Arnswalde, Gross Born, Sand Bostel). Po zakończeniu wojny pozostał w obozie wysiedleńców w Wentorf pod Hamburgiem. W 1946 pracował w Polskiej Misji Repatriacyjnej w Bad Oyenhausen, przeniesionej następnie do Bad Salzuffen (brytyjska strefa okupacyjna Niemiec), a od 1947 w Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie. Był oficerem prasowym i redagował *Słowo Polskie*, a następnie wspólnie z Janem Koprowskim *Wiadomości*, codzienny dodatek tygodnika *Nasze Życie*. W lipcu 1947 wrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Do 1949 był dyrektorem Biura Zrzeszenia Prawników Polskich i wchodził w skład Prezydium Zarządu Głównego tej organizacji. W 1948 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1949 był prezesem Zrzeszenia Prawników-Demokratów. W 1949-50 pełnił funkcję dyrektora departamentu nauki i szkolnictwa wyższego w Ministerstwie Oświaty. W 1950 należał do organizatorów SPATiF i był członkiem pierwszego Zarządu Głównego tej organizacji. Od tegoż roku do 1952 był dyrektorem programowym w Centralnym Zarządzie Teatrów, Oper i Filharmonii. Debiutował w 1951 przekładem z języka francuskiego książki Mao Tse-Thunga pt. „Strategia wojny rewolucyjnej w Chinach”. Od 1952 zajmował się wyłącznie pracą przekładową; tłumaczył prozę i utwory dramatyczne dla teatru i telewizji z literatury rosyjskiej, niemieckiej, a przede wszystkim anglojęzycznej. Od 1954 był członkiem ZLP, w latach sześćdziesiątych przewodniczył Komisji Zagranicznej Związku. Był nadto członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1960), Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI), International Writers' Guild, Comunità Europea degli Scrittori (COMES). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973). Zmarł 18 lutego 1983 w Warszawie.

Przekłady

1. Mao Tse-Thung: Strategia wojny rewolucyjnej w Chinach. Wwa: KiW 1951, 105 s.

2. A. Afinogienow: Dalekie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1952.

3. S. Alioszyn: Dyrektor. Sztuka w 3 aktach. Przeł.: ..., I. Bukowski. Wyst. Łódź, T. im. S. Jarczaka 1952.

4. J.F. Cooper: Pogromca zwierząt, czyli Pierwsza ścieżka wojenna. Przedm. ... Wwa: Iskry 1954, XIX, 408 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958 [właśc. 1959], wyd. 4 [!]1962, wyd. 5 1964, wyd. 6 1973.

Wyd. 7 skrócone Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1988, 357 s.; wyd. 8 skrócone Wwa: Iskry 1994.

Stanowi cz. 1 cyklu: Pięćksiąg przygód Sokolego Oka. Zob. Prace redakcyjne poz. 2.

5. J. London: [Nowele w:] Kawał pieczeni i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1955. Przedr. w tomach J. Londona: Serce kobiety. Wwa: KiW 1969; Miłość życia. Wwa: Iskry 1981, wyd. 2 tamże 1988; Wiara w człowieka. Wwa: Iskry 1981; Skarby Sezamu. Wwa: Iskry 1982.

6. M. Twain: Przygody Tomka Sawyer. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 232 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 3 [!] 1956, wyd. 4 1961, wyd. 5 1963, wyd. 5 [!] 1965, wyd. 6 1968, wyd. 7 1971, wyd. 9 1972, wyd. 8 [!] 1973, wyd. 11 1975, wyd. 12 1977, wyd. 13 1979, wyd. 14 1982, wyd. 15 1984, wyd. 16 1988; wyd. 16 [!] Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Przyj. Książek 1988, wyd. 2 tamże 1990; wyd. 17 Wwa: Iskry 1993; Wwa: Philip Wilson 1994; wyd. 18 Wwa: Iskry 1995, wyd. 19 tamże 1996.

7. J.K. Jerome: Trzech panów w łódce (nie licząc psa). [Powieść]. Wwa: Iskry 1956, 244 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1960; wyd. 3 Wwa: MAW 1986; wyd. 4 Wwa: KiW 1988.

Adapt. tv: Adapt.: O. Koszutska, L. Tychowa. TV 1960.

8. V.I. Niemirowicz-Danczenko: O teatrze. Wwa: PIW 1957, 158 s.

9. J. London: Bellew Zawierucha. [Powieść]. W: J. London: Dzieła wybrane. T. 4. Wwa: Iskry 1958 s. 215-446. Wyd. osob.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1959, 314 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 1962, wyd. 4 1970, wyd. 5 1977; wyd. 6 łącznie z: J. London: Biały Kieł. Przeł. A. Przedpeńska-Trzeciakowska tamże 1984, 366 s.

10. W. Hall: Błękitny patrol. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1959. TV 1966.

11. I. Stone: Jack London. Żeglarz na koniu. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 430 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 2 [!] 1969, wyd. 4 1976, wyd. 5 1997.

12. M.V. Gazzo: Kapelusze pełen deszczu. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. Dram. 1960. TV 1976.

13. W.M. Thackeray: Dzieje Pandenisa, czyli o jego sukcesach, klęskach, przyjaciółach i największym wrogu. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1960, 625 + 629 s. Wyd. 2 tamże 1982.

14. J. London: Krach na rynku jajczarskim. Powst. przed 1961.

Adapt. tv pt. Krach: Adapt.: H. Okraskowa. TV 1961. — radiowa: Adapt.: R. Olczak. Radio 1976.

15. J. London: Mała pani wielkiego domu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 278 s. Wyd. nast.:

wyd. 2 tamże 1965; wyd. 3 Wwa: Alfa 1984; Wwa: Prószyński i S-ka 1998.

16. E. O'Neill: Pożądanie w cieniu więzów. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Pol. 1961. TV 1983. Druk zob. poz. 69.

17. J.A. Lacour: Przed maturą. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1962.

18. E. O'Neill: Anna Christie. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., B. Zieliński. Wyst. Bydg., T. Pol. 1962. TV 1984.

19. E. O'Neill: Żałoba przystoi Elektryce. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1962. TV 1965. Druk zob. poz. 69.

20. R.P. Warren: Will Stark, czyli Wszyscy ludzie królestwa. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., B. Zieliński. Wyst. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1962.

21. K. Waterhouse, W. Hall: Billy kłamca. [Utwór dramatyczny]. Przeł. i adapt. ... Wyst. Bydg., T. Pol. 1962.

22. W. Gibson: Czarodziejka, czyli Cud w Alabamie. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., B. Zieliński. Wyst. Wr., T. Rozmaitości 1963.

23. H. Pinter: Dozorca. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., B. Zieliński. *Dialog* 1963 nr 2 s. 47-78. Wyst. Białystok, T. im. A. Wegierki 1965. TV 1979.

24. D. Turner: Pod własnym dachem. (Komedia w 3 aktach). Przeł. i adapt. ... Wyst. Wwa, T. Ate-neum 1963. Druk *Teatr Lud.* 1964 nr 7/8 s. 68-120. TV 1972.

25. T. Williams: Szklana menażeria. [Utwór dramatyczny]. TV 1963. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1966. Wyd. w: *Współczesny dramat amerykański*. T. 3. Wwa 1967 s. 129-222.

26. E. O'Neill: Daleko od Sodomy. [Utwór dramatyczny]. Przeł. powst. przed 1964. TV 1976. Druk zob. poz. 69.

Inf. o dacie powstania przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 1.

27. I. Shaw: Zamach. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1964. TV 1969.

28. F. Durbridge: Miłość jest złym doradcą. [Utwór dramatyczny]. Przeł. powst. przed 1965. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1973.

Inf. o dacie powstania przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 3.

29. Ch. Dyer: Wysoka stawka. [Utwór dramatyczny]. Przeł. powst. przed 1965.

Inf. o dacie powstania przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 2.

30. M. Frisch: Szewska pasja Filipa Hotza. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1965. Radio 1968. TV 1968. Druk z podtyt. *Farsa w 1 akcie. Lit. na Świecie* 1972 nr 10 s. 146-166.

31. J. Osborne: Nie do obrony. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1965 nr 7 s. 29-72. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1966. TV 1976.
32. M. Schisgal: Tygrys. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Miniatury 1965.
33. R.P. Warren: Nocny jeździec. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 439 s. Wyd. 2 tamże 1976.
34. C. Magnier: Paryżanin. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1966. TV 1973.
35. A. Miller: Incydent w Vichy. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. Dram. 1966.
36. M. Schisgal: Maszyny do pisania. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1966. TV 1980. Inf. o dacie powstania przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 5.
37. P. Shaffer: Królewskie polowanie na słońce. [Utwór dramatyczny]. Wyst. pt. Królewskie łowy słońca: Wr., T. Pol. 1968.
38. A. Wesker: Cztery pory roku. [Utwór dramatyczny]. Przekł. ..., R. Szydłowski. Przekł. powst. przed 1966. TV 1978. Inf. o dacie powstania przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 10.
39. T. Willis: Mocne uderzenie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1966.
40. J.F. Cooper: Czerwony korsarz. [Powieść]. Oprac. i przekł. ... Przyp.: Z. Grabowski. Wwa: Iskry 1967, 210 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1975, wyd. 4 1985, wyd. 5 1990.
41. E. Albee: Chwiejna równowaga. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1968.
42. W. Hall: Każdy z nich. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, Studencki T. „Verbum” 1968.
43. R. de Obaldia: Wiatr w gałęziach Sasafras. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i adapt. scen. ... Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1968.
44. P. Shaffer: Czarna komedia. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1968. TV 1976.
45. P. Shaffer: Niewinne kłamstwa. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1968.
46. K. Waterhouse, W. Hall: Babia Góra. [Utwór dramatyczny]. TV 1968.
47. J. Feiffer: Małe morderstwa. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Bydg., T. Pol. 1969. Druk *Lit. na Świecie* 1973 nr 4 s. 50-109.
48. P. Luke: Hadrian VII. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Dram. 1969.
49. A. Miller: Cena. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1969. TV 1971.
50. A. Miller: Wszyscy moi synowie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Pozn., T. Nowy 1969. TV 1973.
51. P. Shaffer: Tajny detektyw. [Utwór dramatyczny]. Wyst. łącznie z P. Shaffer: Czarna komedia. Przekł. ... Łódź, T. Powsz. 1969.
52. E. Albee: Wszystko w ogrodzie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1970.
53. F. Durbridge: Melissa. Widowisko telewizyjne w 3 cz. TV 1970. Por. poz. 86.
54. F. Durbridge: Szal. Widowisko telewizyjne w 3 cz. TV 1970. Por. poz. 63.
55. J. Whiting: Urodziny. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1970 nr 11 s. 59-104. Wyst. Łódź, T. Nowy 1971. TV 1977.
56. E. Albee: Mała Alicja. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1971.
57. M. Bond: Miś zwany Paddington. [Powieść]. Wwa: NK 1971, 184 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1988. Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3. zob. poz. 76, 81.
58. F. Durbridge: W biały dzień. Widowisko telewizyjne. TV 1971.
59. A. Husson: System Fabrizziogo. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1971. Inf. o dacie powstania przekł.: *J.M. Now. Teatr* 1971 nr 5.
60. G.B. Shaw: Pigmalion. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Opole, T. Ziemi Opol. 1971. TV 1971. Wyd. ze wstępem i przyp. E. Misiolka: Wwa: PIW 1981, 192 s. Wyd. 2 tamże 1986.
61. E. Caldwell: Dom na wzgórzu. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1972 nr 294-309; 1973 nr 1-26. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1973, 244 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1983; Wwa: Prószyński i S-ka 1995. Adapt. teatr.: pt. Lucjana (inf. autora).
62. F. Durbridge: Harry Brent. Widowisko telewizyjne w 3 cz. TV 1972. Por. poz. 78.
63. F. Durbridge: Szal w rękach mordercy. [Powieść]. *Tryb. Rob.* 1972 nr 168-213. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1973, 215 s. Por. poz. 54.
64. T. Frisby: Kłopoty z dziewczyną. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1972. Wyst. Wwa, T. Syrena 1983. Inf. o dacie powstania przekł.: *IK. Białek KB. Now. Teatr* 1972 nr 3.
65. A. Wesker: Korzenie. [Utwór dramatyczny]. TV 1972. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1976.
66. A. Wesker: Kuchnia. [Utwór dramatyczny]. Adapt.: J. Warmiński. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1972.
67. Fred wraca do Soho. [Musical]. Libretto: L. Bart. Przekł.: ... i L.J. Kern. Muz.: F. Norman. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1973.
68. E. O'Neill: Przyjdzie na pewno. Przekł.: ..., B. Zieliński. Przekł. powst. przed 1973. Wyst. Wwa, T. Dram. 1976. Druk zob. poz. 69.

69. E. O'Neill: Teatr. Wybór ... Przeł.: ..., M. Słomczyński, B. Zieliński. Wwa: PIW 1973, 903 s. Tu w przekł. K.P.: Cesarz Jones; Pożądanie w cieniu więzów [poz. 16]; Żałoba przystoi Elektryce [poz. 19]; Daleko od Sodomy [poz. 26]; Przyjdzie na pewno. Przeł.: ..., B. Zieliński [poz. 68].
70. W. Saroyan: Pewnego dnia o zmierzchu świata. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 197 s. Wyd. nast. Wwa: Muza 1997.
71. A. Shaffer: Zabawa w detektywa. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1973. Inf. o dacie powstania przekł.: *Now. Teatr.* 1973 nr 6.
72. E. Albee: Już po wszystkim. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1973. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1980. Inf. o dacie powstania przekł.: *Now. Teatr.* 1973 nr 6.
73. F. Durbridge: Nagle w domu. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Opole, T. Ziemi Opol. 1973.
74. D. Storey: Dom. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1973 nr 1 s. 40-76. Wyst. Bydgoszcz, T. Pol. 1974.
75. T. Williams: Kotka na rozpalonym blaszanym dachu. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczecin, T. Współcz. 1973.
76. M. Bond: Jeszcze o Paddingtonie. [Powieść]. Wwa: NK 1974, 177 s. Wyd. 2: Wwa: KAW 1988. Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 57, 81.
77. M. Brett: Na jedną kartę. [Utwór dramatyczny]. TV 1974.
78. F. Durbridge: Harry Brent. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1974 nr 137-210. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1975, 221 s. Por. poz. 62.
79. W. Gibson: Dwoje na huśtawce. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., B. Zieliński. Wyst. Kr., Stary T. 1974. TV 1976.
80. A. Ayckbourn: Wesołych świąt. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Dram. 1975.
81. M. Bond: Paddington daje sobie radę. [Powieść]. Wwa: NK 1975, 158 s. Wyd. 2: Wwa: KAW 1988. Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 57, 76.
82. Sh. Delaney: Zakochany lew. Widowisko telewizyjne. TV 1975.
83. A. Kopit: Buffalo Bill. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1975.
84. E.J. Mason, T. Willis: Epidemia zbrodni. Widowisko telewizyjne w 3 cz. TV 1975.
85. F. Durbridge: Brutalna gra. Widowisko telewizyjne. TV 1976.
86. F. Durbridge: Moja żona Melissa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 171 s. Por. poz. 53.
87. Ch. E. Israel: Weteran i pani. Widowisko telewizyjne. TV 1976.
88. Ch. Deyer: Wysoka stawka. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1977. Adapt. tv: Adapt. K. Meissner. TV 1977.
89. P. Levene: Ptak, który może zginąć. Widowisko telewizyjne. TV 1978.
90. Ch. Deyer: Queen Mary. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., Stary T. 1979.
91. E.J. Mason, T. Willis: Dni zemsty. Widowisko telewizyjne w 3 cz. TV 1979.
92. M. Bond: Olga Dapolga. [Powieść]. Wwa: NK 1980, 142 s.
93. G. Cooper: Wieczór z nieznanym. Widowisko telewizyjne. TV 1980.
94. O'Henry [właśc. W.S. Porter]: Opowiadania. Wybór, przekł. i przedm. opatrzył... Wwa: Iskry 1980, 494 s.
95. E. Caldwell: Epizod w Palmetto. [Powieść]. Wwa: KAW 1981, 192 s.
96. M. Doyle: Azyl. Widowisko telewizyjne. TV 1981.
97. J. Poncia: Bryan bardzo się zmartwi. [Utwór dramatyczny]. Radio 1981.
98. T. Rattigan: Głębokie, błękitne morze. Widowisko telewizyjne. TV 1981.
99. P. Shaffer: Amadeusz. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. na Woli 1981. TV 1993.
100. G.B. Shaw: Kandyda. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1981. TV 1984.
101. E. Caldwell: Ostatnia noc lata. [Powieść]. Wwa: KAW 1982, 143 s. Adapt. tv: TV 1986.
102. A. Ayckbourn: Jak się kochają. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1983. Wyst. też pt. Jak się kochają w niższych sferach.
103. Fantasticks. Musical. Libretto wg E. Rostanda: Romantyczni i teksty piosenek: T. Jones. Przekł. libretta ... Przekł. piosenek: W. Młynarski. Muz.: H. Schmidt. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1983.
104. J.R. MacDonald: Nazywam się Archer. [Opowiadania]. *Expr. Wiecz.* 1983 nr 27-115. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: Iskry 1986, 58 + 43 s.
105. E. Caldwell: Blisko domu. [Powieść]. Przekł. powst. przed 1983. Wwa: KiW 1985, 207 s. Wyd. 2 także 1988. Wyd. inne: Wwa: Prószyński i S-ka 1994.
106. E. Caldwell: Palec Boży. [Powieść]. Przeł.: ... i W. Piotrowska. Przekł. powst. przed 1983. Wwa: KAW 1986, 159 s. Adapt. tv: TV 1993.
107. W. Fairchild: Okup. Widowisko telewizyjne. Przekł. powst. przed 1983. TV 1993.

108. B. Harris: Biuro zleceń. Widowisko telewizyjne. Przekł. powst. przed 1983. TV 1984.

109. J.R. MacDonald: Pożegnalne spojrzenie. [Powieść]. Przekł. powst. przed 1983. *Kur. Szczec.* 1986 nr 140-249.

110. M. Medoff: Dzieci mniejszego Boga. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1983. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1989.

111. E.J. Moor: Bar Pod Morsem. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1983. Wyst. Wwa, T. na Woli 1994.

112. W.S. Porter: Pamiętnik złotego psa. [Opowiadania]. Wybrał, przeł. i przedm. opatrzył ... Wybór i przekł. powst. przed 1983. Wyd. skrócone. Wwa: Iskry 1989, 251 s.

Nadto wg inf. autora przekłady następujących utworów dramatycznych: J. Arden: Na własnych śmieciach; M. Bennett: Huśtawka [libretto musicalu]; P. Chayefsky: Matka; T. Frisby: Winien; A.R. Gurney Jr.: Dzieci; J. Masteroff: Kabaret; S. O'Casey: Junona i paw; T. Rattigan: Wersja Browninga; J. Rayburn: Od czegoś trzeba zacząć; D. Storey: Jubileusz; E. Winer: Anatomia morderstwa, — oraz sensacyjnych widowisk telewizyjnych Francisca Durbidge'a: Desperaci; Jaguar i lalka; Jak błyskawica.

Prace redakcyjne

1. J. London: Nowele. Wybrał i oprac. ... Wwa: Iskry 1954, 354 s. Wyd. 2 [T. 1-2] tamże 1956.

Tu w przekł. K.P.: Meksykanin.

2. J.F. Cooper: Ostatni Mohikanin. Opowieść z roku 1757. Przeł. T. Evert. Wiersze przeł. W. Lewik. Red. i posł. ... Wwa: Iskry 1955, 312 s.

Stanowi cz. 2 cyklu pt. Pięcioksiąg przygód Sokolego Oka. Cz. 1 zob. Przekłady poz. 4.

3. J. London: Dzieła wybrane. [Red.] ... T. 1-10. Wwa: Iskry 1957, 1958, 469 + 414 + 294 + 446 + 475 + 480 + 325 + 455 + 574 + 348 s.

T. 1. Nowele; t. 2. Nowele; t. 3. Nowele; t. 4. Biały Kiel, Bellew Zawierucha; t. 5. Martin Eden; t. 6. Żelazna stopa; Mieszkańcy otchłani; t. 7. Wilk morski; t. 8. Syn słońca; Jerry z wysp; Z „Podróży Snarka”; t. 9. Księżycowa dolina; t. 10. John Barleycorn, czyli wspomnienia alkoholika; Szkice autobiograficzne; Różne.

4. J. London: 30 nowel. Wybór ... Wyd. 2 [I] Wwa: Iskry 1966, 430 s.

Tu w przekł. K.P.: Małżonka króla; Napój Hiperborejów; Choroba samotnego wodza; Zamążpójście Lit-Lit; Złoty mak; Na południe od toru; Dom pychy; Wyznanie; Czym jest dla mnie życie.

5. J. London: Odszczepieniec. Opowiadania. Wybór ... Przeł.: A. Glinczanka, G. Karski, ... Wwa: KiW 1968, 115 s.

Brak podpisów tłumaczy pod opowiadaniem.

6. J. London: Za zdrowie wędrowca i inne opowiadania. Wybór ... Wwa: Iskry 1968, 492 s.

Tu w przekł. K.P.: Małżonka króla; Napój Hiperborejów; Zamążpójście Lit-Lit; Skarby Sezamu; Złoty mak; Wyznanie; Kochany Kleks; Dom pychy.

7. E. Caldwell: Najlepsze nowele. Wybór ... Wwa: Iskry 1984, 355 s.

Zob. też Przekłady poz. 69.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — RL 1983 (A. Biernacki).

L. Rola: O'Henry raz jeszcze. *Nowe Książ.* 1981 nr 7 [rec. przekł.: O'Henry: Opowiadania]. — J. Koprowski: Wspomnienie o K.P. *Tu i Teraz* 1983 nr 9.

J.Z.

PIOTROWSKI Mieczysław 1910-1977

Imiona metrykalne: Mieczysław Tadeusz.

Pseud.: M. Œwiartkowski; M.P.

Prozaik, artysta plastyk.

Urodzony 6 maja 1910 we Lwowie; syn Tomasza Piotrowskiego, urzędnika pocztowego, i Marii z Niepołomskich; brat Kazimierza Piotrowskiego, tłumacza. W dzieciństwie, w związku z obowiązkami służbowymi ojca, kilkakrotnie zmieniał z rodzinną miejscą zamieszkania, przebywał m.in. w Nowym Sączu, Krakowie i Bydgoszczy, gdzie uczęszczał do Miejskiego Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego im. M. Kopernika. Już w latach szkolnych zamieszczał swoje rysunki w *Dzienniku Bydgoskim* i *Pobudce*. Po zdaniu matury w 1928, studiował do 1931 w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie, a od 1930 w Akademii Sztuk Pięknych (ASP), gdzie kształcił się w pracowni malarstwa Felicjana Konarskiego oraz w pracowni grafiki Władysława Skoczylasa. Będąc jeszcze studentem ASP, nawiązał jako autor rysunków satyrycznych współpracę z czasopismami humorystycznymi, m.in. z *Cyrułikiem Warszawskim*, *Muchą*, *Szpilkami* i *Wróblami na Dachy*. W 1935 uzyskał dyplom Studium Pedagogicznego ASP. Zajmował się rysunkiem satyrycznym, karykaturą, ilustracją prasową i książkową. Ożenił się z Reginą Kańską, plastyczką. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Siedlcach i pracował jako nauczyciel techniki reklamy w miejscowym Gimnazjum Handlowym, brał też udział w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny mieszkał krótko w Łodzi, gdzie był wykładowcą i rektorem Wyższej Szkoły Filmowej. Następnie przeniósł się do Warszawy. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Twórczość literacką rozpoczął w tygodniku *Szpilki*, w którym w 1945 opublikował wiersz „Zapytano bibosza ...” (inc.; nr 1), a w 1946 prozę w prymaaprilisowym numerze pisma pod hasłem „Rysują literaci, piszą rysownicy” (nr 12). W następnych latach pisał m.in. powieści, utwory dramatyczne i utwory dla dzieci. Kontynuował rysunkową twórczość satyryczną, początkowo na łamach *Szpilek* (do 1953),

a następnie także m.in. *Różgi, Muchy* (tu pod pseud. M. Ćwiartkowski), *Kuźnicy, Walki Młodych, Trybuny Ludu* i tygodnika dla dzieci *Świerszczyk*. W 1947 został kierownikiem artystycznym tygodnika *Przyjaciel*. Współpracował jako ilustrator ze Spółdzielnią Wydawniczą „Czytelnik” i Instytutem Wydawniczym „Nasza Księgarnia”. Uczestniczył w licznych krajowych i międzynarodowych wystawach karykatury oraz ilustracji książkowej; był laureatem wielu nagród w tych dziedzinach. Ożenił się z Ireną Laskowską, aktorką. Otrzymał Nagrodę Państwową III stopnia (1950) za całokształt działalności w dziedzinie karykatury i I stopnia (1962) za ilustrację książkową, nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży w dziedzinie ilustracji książkowej (1956) oraz trzykrotnie nagrodę *Szpilęk* (1966, 1968, 1978). Prowadził stałą rysunkową rubrykę satyryczną w tygodnikach *Kultura* (od 1963) i *Literatura* (od 1973). W 1973 został członkiem ZLP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966) i Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1975). Zmarł 8 grudnia 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Ogrodnicy*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 586 s.
2. *Dziewczyna z dobrego domu*. Scenariusz filmowy. Ekran. 1962.
3. *Mężczyźni na wyspie*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Laskowski. Ekran. 1962.
4. *Szare Uszko*. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1963, [36] s. Wyd. nast.: Wwa: KAW 1975, wyd. 2 tamże 1978.
Przekł. ang.: The Grey Ear. [Przeł.] J. Brodzki. Wwa 1979, — niem.: Grauohrchen. [Przeł.] M. Bester. Wwa 1979.
5. *Ballada o dentyście*. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1966, [24] k.
6. *Złoty robak*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 623 s. Wyd. 2 tamże 1982.
7. *Plecami przy ścianie*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 314 s.
8. *Marsz*. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Stary T. 1973.
Przekł. niem. (inf. zony, I. Laskowskiej).
9. *Cztery sekundy*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 498 s. Wyd. 2 tamże 1981.
10. *Grzyby galopują na koniach*. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: KAW 1976, [8] k. Wyd. 2 tamże 1977.
11. *Melanchohia*. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Pol. 1976.
12. *Podróż Arysty przez Lotaryngię*. [Opowiadanie]. Druk fragm. *Twórczość* 1976 nr 3 s. 9-46. Wyd. całości: Wwa: Czyt. 1984, 70 s.
Przekł. ang. (inf. jak w poz. 8).

Adapt. tv: *Podróż Luizy*. Adapt.: T. Junak. TV 1978 [tytuł roboczy: *Podróż Arysty*].

13. *Co my wiemy o ludziach?* Kr.: WL 1977, 195 s.

Zawiera rysunki satyryczne oraz fragm. powieści „Ogrodnicy” [poz. 1] i „Złoty robak” [poz. 6].

Nadto w posiadaniu żony, Ireny Laskowskiej, masz. utworów dramatycznych: *Czerwona piłka*; *Karnawał*; *Śmierć pokojówki*, — oraz scenariusz filmowy: *Bijcie mnie*.

Albumy rysunkowe: *Karykatury „Dziennika Bydgoskiego”*. [Współaut.:] P. Griniów, J. Jędrzejczak. [Album]. Bydg.: [b. w.] 1929, 96 s. — *Das zweite Gesicht*. Karikaturen. Berlin: Eulenspiegel [1982], [95] s. — *Ja pana nie przerobię ...* Przedm.: A. Falkiewicz. Wwa: Czyt. 1985, [80] s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. zony, I. Laskowskiej 1998. — PSB (M. Zakrzewska).
[Ogrodnicy:] A. Rudnicki: Nowy człowiek w polskiej literaturze. *Świat* 1955 nr 41; S. Durski: Nie doceniony debiut. *Polityka* 1957 nr 8; K. Krzemuska: Bunt przemijającego pokolenia. *Życie Lit.* 1957 nr 2. — H. Skrobiszewska: Pedagogika serio i na wesoło. *Nowe Książ.* 1966 nr 23 [rec.: Ballada o dentyście]. — [Złoty robak:] S. Barańczak: Wielka synekdocha. *Nurt* 1969 nr 2, przedr. w tegoż: Ironta i harmonia. Wwa 1973; H. Bereza: Dzieło. *Nowe Książ.* 1969 nr 2; M. Sprusiński: Powieść amatorska. *Twórczość* 1969 nr 3, przedr. w tegoż: *Miedzy prawdą a zmyśleniem*. Kr. 1978. — [Plecami przy ścianie:] I. Maciejewska: Rzeczywistość poniżona. *Odra* 1971 nr 6; K. Nowicki: Teksty jak potrawy. *Tyg. Kult.* 1971 nr 11; B. Zadura. *Twórczość* 1971 nr 7; Z. Ziątek: O pułapkach życia. *Tyg. Kult.* 1971 nr 8. — A. Krasniński: *Nowe Książ.* 1977 nr 18 [rec.: *Co my wiemy o ludziach?*]. — [Cztery sekundy:] H. Bereza: Stwarzanie. *Twórczość* 1977 nr 3, przedr. w tegoż: *Sposób myślenia*. [T.] I. Wwa 1989; B. Domańska: Lekcja świadomości. *Literatura* 1977 nr 17; A. Baranowska: *Nowe Książ.* 1978 nr 6. — A. Kuśniewicz: Spoufalony z „matą rzeczywistością”. *Polska* 1978 nr 3. — H. Bereza: M.P. W tegoż: *Taki układ*. Wwa 1981. — H. Kajzar: „Marsz” M.P. W tegoż: *Nie drukowane*. Wr. 1984, przedr. w tegoż: *Z powierzchni*. Wwa 1984 [dot.: *Marsz*]. — [Podróż Arysty przez Lotaryngię:] K. Mętrak: P. raz jeszcze. *Radar* 1984 nr 50; S. Bereś: Nieśmiałość, czyli deportacja z Lotaryngii. *Twórczość* 1985 nr 6; L. Bugajski. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 6. — P. Czaplński: Metafizyka śmierci. (O rozterkach myślowych w powieściopisarstwie M.P.). *Twórczość* 1990 nr 6. — A. Falkiewicz: *Coś z mądrości i lenistwa, snu prawie*. *Świat pisarski M.P. Wr.*: Tow. Przyj. Polonistyki Wrocławskiej 1995, 219 s.

J.Z.

PIÓRKOWSKI Jerzy
1924-1990

Pseud.: Chram; J.Ch.; J.P.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 27 sierpnia 1924 w Warszawie w rodzinie nauczycielskiej; syn Juliana Piórkowskiego i Józefy z Wiśniewskich. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. T. Rejtana w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i brał udział w pracy konspiracyjnej w szeregach AK (używał pseud. Chram). Aresztowany przez gestapo, był więziony na Pawiaku. Walczył w powstaniu warszawskim, został odznaczony

Krzyżem Walecznych. Po wyzwoleniu studiował w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Debiutował w 1945 opowiadaniem pt. „Kutschera”, opublikowanym w tygodniku *Dziś i jutro* (nr 4). W 1945-47 był stałym współpracownikiem oraz członkiem kolegium redakcyjnego dwutygodnika *Pokolenie* i korespondentem dziennika *Polska Zbrojna*. W 1947 wstąpił do PPR (od 1948 PZPR). W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; okresowo członek zarządu Oddziału Warszawskiego i członek komisji wydawniczej Zarządu Głównego). Zawarł związek małżeński z Henryką Irmimą Chajkiewicz (rozwód). W 1952 pracował jako konsultant literacki w Wytwórni Filmów Dokumentalnych. Pełnił funkcję redaktora naczelnego czasopism *Dookoła świata* (1954-55), *Nowa Kultura* (1958; od 1951 współpracował z pismem jako autor, w 1956-58 był członkiem kolegium redakcyjnego), *Polska* wraz z obcojęzycznymi mutacjami (od 1959). W czasopiśmie tych publikował także prozę, felietony, recenzje i artykuły. W 1967 otrzymał nagrodę prezesa Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa” za osiągnięcia publicystyczne i edytorskie w miesięczniku *Polska*. W 1976-89 pełnił funkcję zastępcy redaktora miesięcznika *Twórczość*. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965). Zmarł 6 września 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Elektrownia walcząca. [Opowiadanie]. *Młodzi Idą* 1947 nr 42-45. Wyd. osob. Wwa: Płomienie 1947, 42 s.

2. Niepodlegli. [Opowiadania]. Wwa: Wiedza 1947, 219 s.

Zawartość: I. Chłopcy silni jak stal: Do poległego; Miłość; Cmentarz kalwiński; Kutschera; Hahn; Kapitan Ziuk ze Szkołki; Do matki; II. Wyzwolenie: Samotność; Korab; Chłopcy na wierzze; Jedna noc; Barykada śmierci; Śmierć majora Szaronia.

3. Życiorys wykuty kilofem. [Wwa:] Prasa Wojsk. [1947], 61 s. Wyd. nast. [Wwa: ok. 1950] Bezpłatny dod. dla prenumeratorów *Gromady*.

Dot. W. Pstrowskiego.

4. Nasze życie. Sztuka w 3 aktach. [B.m.w.] 1950, 77 s., powiel. Druk *Twórczość* 1951 nr 5 s. 92-103, nr 6 s. 128-152. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1951, 87 s. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1951.

5. Płomień nieustający. [Opowiadanie]. W: Opowiadania o Feliksie Dzierżyńskim. [Wwa:] Czyt. 1951 s. 107-184. Wyd. osob. [Wwa:] Czyt. 1952, 171 s.

Przekł. czes.: Plamen nehasnouci. [Współwyd. z:] T. Borowski: Rudyj māj. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1952.

6. Prawdziwa uroda życia. [Szkice publicystyczne]. Wwa: Iskry 1953, 71 s.

7. Miasto nieujarzmione. [Album]. Scenariusz i teksty ... Wwa: Iskry 1957, 131 s.

8. Warszawska lekcja europejskiej historii. Wwa: Czyt. 1984, 210 s.

Szkice dot. II wojny światowej. — Zawartość: Stronnik narodu polskiego [Szymon Askenazy]; Powrót; Wyzwanie majora Sucharskiego [dot. walk na Westerplatte]; Człowiek uparty, ludzie uparci [dot. S. Starzyńskiego]; Martwi, czy żywi; Kamień i cierpienie [dot. A. Kamiński: Kamienie na szaniec; film pt.: Akcja pod Aresenalem]; Kto wreszcie odpowie? Warszawska lekcja europejskiej historii [dot. twórczości K.K. Baczyńskiego i T. Borowskiego]; „Cena prawdy: Agaton” i jego przyjaciele [dot. wspomnień S. Jankowskiego]; Honor i myślenie [dot. wpływu idei romantyzmu na pokolenie wojenne]; O wiemej pamięci.

Prace redakcyjne

1. T. Borowski: Utwory zebrane. Ze wstępem W. Woroszyńskiego. Kom. red.: W. Woroszyński, T. Drewnowski, ... T. 1-5. Wwa: PIW 1954, 243 + 314 + 268 + 481 + 280 s.

2. Drogi do Polski. Wybór i oprac. ... Wwa: PIW 1974, 298 s.

Antologia wypowiedzi czytelników nadesłanych na ankietę mies. *Polska*.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1975. — Wywiady: Mamy przyjaciół. Rozm. K. Nastulanek. *Polityka* 1969 nr 15 [dot. pisma *Polska*]; Czy literatura nadąża za sercem? Rozm. J. Biernacki. *Literatura* 1981 nr 29.

SWPP 2 (A. Szalagan).

L.M. Bartelski: Bunt młodych. *Now. Lit.* 1948 nr 8 [rec.: Niepodlegli]; T. Drewnowski: Na boczniczy rozwoju literackiego. *Wies* 1948 nr 13/14; Z. Lichniak. *Sl. Powsz.* 1948 nr 112; J.B. Ozóg. *Warszawa* 1948 nr 3; J. Płazewski: Z powodu „Niepodległych”. *Po Prostu* 1948 nr 4; W. Woroszyński: Terazniejszość „Niepodległych”. *Po Prostu* 1948 nr 4. — W. Woroszyński, *Młoda Wieś* 1948 nr 5 [rec.: Zyciorys wykuty kilofem]. — [Nasze życie:] S. Marczak-Oborski: Pierwsza sztuka o górnikach. *Nowa Kult.* 1951 nr 43, polem. J. Lis: Już Zapolska ... *Tamże* nr 45; J. Perz. *Życie i Kult.* 1951 nr 12. — W. Bartoszewski: Powstanie warszawskie w książce i ilustracji. *Now. Lit.-Wydawn.* 1957 nr 12 [rec.: Miasto nieujarzmione]. — [Droga do Polski. Wybór ...] K. Goldbergowa: Spotkania z Polską. *Nowe Książ.* 1974 nr 20; J. Maziarzki: W oczach zachodu. *Polityka* 1974 nr 46. — [Warszawska lekcja europejskiej historii:] K. Mętrak] (RM): Polskie pytania. *Literatura* 1985 nr 6; A. Pasternak: Z półek wybrane. Poszukiwanie korzeni. *Sztand. Młod.* 1985 nr 33.

B.M.

PISARSKI Roman
1912-1969

Imiona metrykalne: Roman Maria Józef.

Pseud.: Józef Wolski; R.P.; Szczupak.

Autor książek oraz słuchowisk dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 25 marca 1912 w Stanisławowie; syn Alfreda Pisarskiego, prawnika, urzędnika kolejowego, i Bronisławy z Wolskich. Uczęszczał do szkół w Stanisławowie, Poznaniu (Gimnazjum im. I. Paderewskiego) i od 1929 ponownie w Stanisławowie, tu w 1932 zdał maturę w III Państwowym Gimnazjum im. S. Staszica. W 1932-38 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jana Kazimierza

we Lwowie. Debiutował w maju 1939 wierszem pt. „Granica”, opublikowanym w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 18). Po wybuchu II wojny światowej w 1939, pozostał na terenach Polski zajętych przez ZSRR. Do 1941 był kolejno pracownikiem kanalizacji miejskiej w Stanisławowie, drwalem w Karpatach Wschodnich, robotnikiem w zakładzie galwanizacji we Lwowie. W okresie okupacji niemieckiej pracował w tartaku w Surochowie nad Sanem, a następnie we Lwowie jako karmiciel wszy w Instytucie Behringa, produkującym szczepionki przeciwtyfusowe, i jako pracownik Wodociągów Miejskich. Po wkroczeniu do Lwowa Armii Czerwonej, powrócił na jakiś czas do pracy w Instytucie Przewidywusowym. Jesienią 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał do Polski i podjął pracę nauczyciela języka polskiego, historii i propedeutyki filozofii najpierw w Państwowych Liceach Ogólnokształcących Żeńskim i Męskim w Gliwicach (do 1946), następnie w liceach w Zabrze, Wrześni i od 1950 w Poznaniu. Nawiązał współpracę z rozgłośnią Polskiego Radia w Poznaniu. Równocześnie od 1945 kontynuował studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1946 uzyskał stopień magistra. Od 1948 publikował książki dla dzieci i młodzieży. W 1950 ożenił się z Janiną Teresą Miller. W 1952 porzucił pracę w szkolnictwie i zamieszkał w Toruniu. Podjął współpracę z pismami dziecięcymi *Płomykiem* (1952-53, 1956-57, 1960, 1966-68), *Świerszczykiem* (1952-69), *Misiem* (1953-69), *Płomyczkiem* (1953-69), publikował też w lokalnej prasie, m.in. w *Gazecie Toruńskiej* (1954-56; tu stały felieton podp. Szczupak) oraz pisał audycje dla rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy. W 1953 przeniósł się do Warszawy i zajął się wyłącznie twórczością literacką dla dzieci i młodzieży. Współpracował z Naczelną Redakcją Literacką Programów dla Dzieci Polskiego Radia jako autor licznych słuchowisk i popularyzator kultury języka (cykl audycji pt. „Przed mikrofonem Doktor Mów Dobrze”). Był twórcą tekstów wielu radiowych piosenek dziecięcych, publikowanych następnie w śpiewnikach szkolnych i harcerskich; w 1958 otrzymał za ten rodzaj twórczości nagrodę Komitetu Polskiego Radia. Pisał również reportaże i opowiadania dla dorosłych. W 1958 został członkiem ZLP. Zmarł 10 lipca 1969 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jeszcze Polska. [Zbiór legend i opowiadań historycznych dla dzieci i młodzieży]. Powst. przed 1948.

Wycofana w 1948 z drukarni przez cenzurę (inf. autora).

2. Pierwiastek ludowy i społeczny w piśmiennictwie polskim. (Wybór zagadnień z literatury). Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1948, 131 s.

3. Podróże małe i duże. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1953, 23 s. Wyd. nast.: Wwa: Ruch 1958, wyd. 2 [!] tamże 1960.

4. Pałac przyjaźni. Opowieść o Pałacu Kultury i Nauki im. Józefa Stalina. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1954, 21 s.

5. Piernikarze w Toruniu. Opowieść sceniczna w 3 aktach. Praprem. Bydg., T. Ziemi Pomor. 1953.

6. Domy, zamki, pałace. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1963, 32 s.

7. Sztuczny człowiek. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1966, 48 s. Wyd. 2 Wwa: WSiP 1974.

8. Wakacje w ZOO. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 124 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; Wr.: Siedmióróg 1994.

9. O psie, który jeździł koleją. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, 57 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1973; [Wwa: NK] 1980, wkł. do *Płomyczka* nr 20; wyd. 4 Wwa: KAW 1980, tamże: wyd. 5 1983, wyd. 6 1989; Wwa: Editions Spotkania 1992, tamże: wyd. 2 [!] 1993, wyd. 3 [1994]; Wwa: Kama 1995, wyd. 2 [!] tamże [1997].

10. Petros pelikan. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1971, 46 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Nadto drobne ilustrowane książeczki dla dzieci wierszem: Patrzcie dzieci samolot leci! Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, [8] k. — Port i morze. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, [8] k. — Baśń o cukrze i buraku. W: Trzy inscenizacje, Wwa 1953, s. 55-68. — Budowa. Wwa: NK 1953, [6] k. — Las. Wwa: NK 1953, [8] k. — Na stołeczku chleb w koszyczku, Wwa: NK 1953, [8] k. — W zaczarowanym sklepie. Wwa: Ruch, [16] k. — Rzekła rzepa rzepakowi. Wwa: Czyt. 1958, [20] k. — Szczęśliwy dzień. [Wwa:] Ruch [1958], [16] k. Wyd. 2 tamże 1959. — W lesie. Wwa: Ruch 1958, [16] k. — Fartuszek Irenki. Wwa: Ruch 1959, [16] k. [podp.: Józef Wolski]. — Opowieść o toruńskim pierniku. [Wwa:] Ruch [1960], [16] k. — Patrząc na pawia. Wwa: Ruch 1960, [16] k. — Sklep zegarmistrza. Wwa: Ruch 1960, [8] k. — Na łące i na płocie. Wwa: Ruch 1961, [8] k. — Opowieść o Lajkoniku. Wwa: Ruch 1961, [12] k. [por. słuchowiska]. — Rozmowa z lalkami. Wwa: Ruch 1961, [6] k. — Śmieszne historie. Wwa: Ruch 1961 [8] k. Wyd. 2 tamże 1967. — Glińiane kogutki. Wwa: NK 1962, [14] k. — Kolorowa gramatyka. Wwa: Ruch 1962, 24 s. — Małe murzyniátko. Wwa: Ruch 1962, [6] k. — Na Wronej ulicy. Wwa: Ruch 1962, [12] k. — Weseli astronauty. Wwa: Ruch 1962, [6] k. — Wyrwidąb i Waligóra. Wwa: Ruch 1962, [4] k. — Zielone serce. Wwa: Ruch 1962, [8] k. Wyd. 2 tamże 1966. — Jak się mieszka tu i tam? Wwa: Ruch 1963, [6] k. Wyd. 2 tamże 1965. — Prima aprilis. Wwa: Ruch 1966, [6] k. — Nasza biała myszka. Wwa: Ruch 1967, [18] k.

Sluchowiska radiowe oryginalne, m.in.: Opowieść o krakowskim Lajkoniku. Radio 1967 [por. drobne książeczki dla dzieci]. — Królewski dzwon. Radio 1968. — Szukamy wiosny. Radio 1968. — W górach i na Mazurach. Radio 1968. — Złota kaczka. Radio 1968. — Pszczoła królowej Bony. Radio 1969. — Strażacy. Radio 1969. — W oczach cudzych i własnych. Radio 1969. — Wieczorem w Starej Kamionce. Radio 1969. — Włóczykij Lampo. Radio 1969. — adaptowane: E. Hemingway: Niepokonany. Radio 1967. — Drwał, diabeł i dziecko. (Według baśni R. Zmorskiego). Radio 1969. — L. Kruczkowski: Kordian i cham. Adapt. fragm. Radio 1969. — R. Leighton: Kiddy dziecię obozu. Adapt. pt. Kiddie z pocztowego szlaku. Radio 1969. — L. Tołstoj: Hadzi Murat. Radio 1969. — Z. Umiński: Flibustierowie. Adapt. pt. O wolność Kuby. Radio 1969. — J.Ch. Pasek: Pamiętniki. Adapt. pt. Imię Pan Pasek opowiada. Radio 1970. — M. Zalewska: Młody wygnaniec. Radio 1970. — M. Reid: Więźniowie Himalajów. Radio 1973.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (A. Szałagan). — PSB (E. Brzoza). — RL 1971 (J. Chudek).

H. Skrobiszewska: Od bajki do przygody. *Nowe Książki* 1965 nr 4 [rec.: Wakacje w ZOO]. — H. Skrobiszewska: Emocje dla młodszych. *Nowe Książki* 1968 nr 7 [rec.: O psie, który jeździł koleją] — H. Skrobiszewska: Być pozytywnym. *Wychowanie* 1969 nr 13.

M.K.K.

PISZCZKOWSKI Mieczysław 1901-1981

Pseud.: (Int.), M.P.; Mieczysław P-ski; (p.); Sigma; Simplex. Historyk literatury, publicysta.

Urodzony 8 sierpnia 1901 w Mielnicy nad Dniestrem; syn Zygmunta Piszczkowskiego, administratora dóbr ziemskich, i Wandy z Piętkowskich. Uczęszczał do prywatnego realnego gimnazjum w Borszczowie (1912) oraz do Zakładu Naukowo-Wychowawczego oo. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem (1913-14). W 1915 uczył się w Wiedniu, następnie w 1916-19 w prywatnym Gimnazjum im. A. Mickiewicza we Lwowie. Po uzyskaniu matury w 1919, rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK). W 1920 pracował w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. W 1921-30 był asystentem (do 1928 młodszym asystentem) Seminarium i Katedry Filologii Polskiej UJK. W czasie studiów należał do organizacji Młodzież Wszechpolska. Debiutował w 1921 artykułem pt. „O uczciwe zasady w życiu akademickim”, ogłoszonym w *Słowie Polskim* (nr 300); z pismem tym współpracował następnie do 1927. Rozprawy, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1924), *Myśli Narodowej* (1925-32), *Ruchu Literackim* (1926-34). W 1924 uzyskał na UJK doktorat na

podstawie rozprawy pt. „Kształt i ruch w poezji Trembeckiego” (promotor prof. Wilhelm Bruchnałski). W 1925-29 wyjeżdżał w celach naukowych do Francji, Włoch i Niemiec. W 1925/26 jako stypendysta Ministerstwa Oświaty odbył studia na uniwersytecie w Paryżu i w École des Hautes Études Pratiques (uczęszczał na seminarium Fortunata Strowskiego). W 1927 studiował język i literaturę włoską na uniwersytecie w Perugii, w 1928 odbył podróż naukową do Niemiec. W 1930-31 prowadził lektorat języka polskiego na uniwersytecie w Rzymie i wykładał historię literatury polskiej w Instytucie św. Stanisława. Ożenił się z Janiną Tyszkowską. W 1931 został członkiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W 1933 habilitował się na UJK na podstawie rozprawy pt. „Moralisci staropolscy”. Od 1934 był członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W 1935 pełnił obowiązki sekretarza generalnego komitetu organizacyjnego i następnie Zjazdu Naukowego im. Ignacego Krasickiego. Pracę naukową łączył z dziennikarstwem (używał m.in. pseud.: Mieczysław P-ski, Sigma, Simplex); w 1935-39 był redaktorem literackim *Dziennika Polskiego* (tu też liczne artykuły i recenzje teatralne), współpracował również z *Kurierem Literackim* (1935), *Głosem Narodowym* i jego dodatkiem pt. *Głos Literacko-Narodowy* (1935-36). W okresie okupacji niemieckiej początkowo mieszkał w Krakowie i pracował w prywatnej wypożyczalni książek, następnie od 1941, po ukończeniu kursu handlowego, przebywał w Rzeszowie, gdzie uczył korespondencji w tamtejszej Szkole Handlowej. Po wyparciu Niemców w 1944 uczył również języka polskiego w Państwowym (wcześniej Prywatnym) Gimnazjum i Liceum Żeńskim w Rzeszowie. W 1946 zamieszkał na stałe w Krakowie i w 1947 otrzymał etat docenta na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), gdzie prowadził wykłady z literatury polskiej i historii literatury powszechnej. W 1946-50 wykładał też historię i teorię literatury w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Zajmował się literaturą staropolską oraz literaturą doby stanisławowskiej. W 1947-51 brał udział w pracach Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W 1949 został współpracownikiem Komitetu Filologii Zachodnioeuropejskiej PAU. Współpracował z krakowskim ośrodkiem Instytutu Badań Literackich PAN. W 1954 otrzymał tytuł docenta. W 1958 został członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie (wiceprzewodniczący w 1963-68). W 1959 został mianowany profesorem nadzwyczajnym Katedry Historii Literatury Polskiej UJ, następnie w 1960-71 kierował Zakładem Historii Literatury Staropolskiej. W 1960 podjął ponownie współpracę z *Ruchem Literackim*, ogłaszając tam liczne artykuły i recenzje. Był opiekunem Koła

Polonistów Studentów UJ (1963-68). W 1969 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1970 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego II stopnia. Był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej (1970-73). Po przejściu na emeryturę w 1971, prowadził wykłady zlecone i seminaria na Wydziale Filologicznym UJ. W 1975 wszedł w skład Rady Naukowej Instytutu Filologii Polskiej UJ. Zmarł 23 maja 1981 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kształt i ruch w poezji Trembeckiego. Lw.: Nakł. autora 1924, 72 s.

Rozprawa doktorska.
II nagroda w konkursie Związku Asystentów Wyższych Uczelni RP.

2. Józef Weyssenhoff, poeta przyrody. Lw.: Ossol. 1930 [antydat. 1929], 116 s.

3. O Janie Zahradniku. [Szkic]. Przedm.: I. Chrzanowski. Wwa: [Druk. Ossol.] 1932, 81 s.

4. Moralisci staropolscy. T. 1. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1933, 142 s.

Rozprawa habilitacyjna.
Zawartość: I. Problem moralności w literaturze; II. Rej; III. Kochanowski. — Zakończenie.

5. Przyczyny upadku Polski a chwila bieżąca. Lw., Wwa: Księg. Pol. B. Połoniecki 1934, 47 s.

Zawartość: Przedmowa. — Deklaracja ideowa „Organizacji Myśli Politycznej”; I. Stosunek do przeszłości; II. Literatura a polityka; III. Nowe tendencje polityczne.

6. Nowa konstytucja polska. Szkice polityczne. [Autorzy:] K. Hrabyk, ..., Z. Stahl. Lw.: Organizacja Myśli Polit. 1935, 81 s.

Tu M.P.: Demokracja polityczna i kultura; Główna zaleta nowej konstytucji.

7. Pisma Jana Żbiczycy. Lw.: Tow. Nauk., Min. W[yznań] R[eligijnych] i O[świecenia] P[ublicznego] 1937, 99 s.

8. Literatura antyczna grecko-rzymska w związłym zarysie. Kr.: PWN 1952, 124 s.

Skrypt uniwersytecki.

9. Literatura powszechna wieków średnich i Odrodzenia. W związłym zarysie. Kr.: PWN 1953, 135 s.

Skrypt uniwersytecki.

10. Słowacki a literatura Oświecenia. Wwa 1959, 19 s., powiel.

Rok Słowackiego. Materiały Sesji Naukowej z 25-28 listopada 1959.

11. Wieś w literaturze polskiego Renesansu. Kr.: UJ 1959, 158 s.

12. Zagadnienia wiejskie w literaturze polskiego Oświecenia. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 6, 9.

Cz. 1. Kr.: PWN 1960, 204 s.

Zawartość: Wstęp. — I. U schyłku doby staropolskiej; II. Literatura „stanisławowska”; III. Sentymentalizm.

Cz. 2. Wr.: Ossol. 1963, VIII, 176 s.

Zawartość: Wstęp. — I. Literatura agitacyjna u schyłku Rzeczypospolitej; II. Porozbiorowa faza polskiego Oświecenia; III. Porozbiorowa faza polskiego Oświecenia (ciąg dalszy); Uwagi końcowe i wnioski.

13. Ignacy Krasicki. Monografia literacka. Kr.: WL 1969, 544 s. Wyd. 2 przejr. i popraw. tamże 1975.

14. Ignacy Krasicki. Portret literacki. Kr.: PWN 1971, 36 s.

15. Wieś w literaturze polskiego baroku. Wr., Kr.: Ossol. 1977, 87 s. PAN Oddz. w Kr. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 36.

16. Literatura powszechna: wieki średnie, Odrodzenie, wiek XVII. Kr.: UJ, Inst. Filologii Pol. 1979, 149 s.

Skrypt uniwersytecki.

Nadto rozprawy i artykuły w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Ignacy Krasicki à la Rochefoucauld i La Bruyère. *Pam. Lit.* 1930 z. 4 s. 553-569. — Literatura staropolska jako twórczość warstwy posiadającej. *Pam. Lit.* 1934 z. 1/2 s. 1-12. — Pisma Jana Żbiczycy. *Arch. Tow. Nauk. we Lw.* 1937 Dział I t. 5 z. 3 s. 1-100. — Idylla pańsko-chłopska w literaturze polskiej. W: Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleina. [Łódź 1949] s. 195-212. — Kwestia chłopska i chłopci w teatrze polskiego Oświecenia. *Pam. Teatr.* 1952 z. 2/3 s. 37-62. — Wodewile Kniaźnina. *Pam. Teatr.* 1952 z. 2/3 s. 63-76. — Ze studiów nad Trembeckim. (Oda do Adama Naruszewicza). *Pam. Słow.* 1952 t. 3 s. 174-185. — Franciszek Bohomolec i jego komedie. *Pam. Słow.* 1954 z. 1 s. 28-44. — Niektóre zagadnienia nazewnictwa stylistycznego. *Onomastica* 1957 z. 1 s. 116-128. — Krasicki — epik wsi polskiej. *Zesz. Nauk. UJ. Filol.* 1957 nr 13 s. 89-143. — Stanisława Trembeckiego «Bajka o dwóch gołębiach». *Zesz. Nauk. UJ. Filol.* 1957 nr 1 s. 35-46. — Fredro a literatura Oświecenia. *Zesz. Nauk. UJ. Filol.* 1961 nr 36 s. 27-51. — Józef Pawlikowski i traktat „O poddanych polskich”. *Ruch Lit.* 1962 nr 2 s. 57-66. — Uwagi o „lamentach chłopskich”. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigońa. Kr. 1962 s. 183-192. — Wieś w twórczości Słowackiego. *Pam. Lit.* 1964 z. 1 s. 105-147. — Promieniowanie polskiego Oświecenia na literaturę I połowy XIX w. *Prz. Hum.* 1967 nr 2 s. 27-40. — W stronę liryki polskiego Oświecenia. *Ruch Lit.* 1968 nr 5 s. 273-282. — Ziemia przemyska w twórczości Ignacego Krasickiego. W: Kultura i literatura dawnej Polski. Wwa 1968 s. 575-589, przedr. w: Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej.

Przemysł 1969 s. 63-74, toż *Ruch Lit.* 1970 nr 6 s. 337-343. — Związki Ignacego Krasicckiego z Ziemią Przemyską [oraz] kilka uwag o bibliotece Ignacego Krasicckiego. W: *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemysł 1969 s. 31-43. — Wizja artystyczna świata w twórczości Stanisława Trembeckiego. *Pam. Lit.* 1970 z. 2 s. 101-118. — Studia fredrowskie Stanisława Pigionia. W: *Stanisław Pigoń, człowiek i dzieło*. Kr. 1972 s. 171-182. — Słowacki a literatura polskiego Oświecenia. *Ruch Lit.* 1973 nr 3 s. 134-145. — Jan Żabczyk i jego pisma w świetle nowych badań. *Ruch Lit.* 1979 nr 2 s. 77-88.

Prace redakcyjne

1. *Obrońcy chłopów w literaturze polskiej*. Cz. 1. *Obrońcy chłopów w literaturze staropolskiej*; Cz. 2. *Obrońcy chłopów w literaturze polskiej doby oświecenia i romantyzmu 1764-1864*. Zestawił i oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 68 + 110 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1951, 76 + 138 s.

2. *Wieś pańszczyźniana w literaturze polskiej w. XV-XIX*. [Antologia]. Oprac. i wstęp ... Wwa: LSW 1972, 268 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1958, 1963, 1978. — SWPP 1. — PP (E. Głębioka). — LP (red.).

S. Kawyn. *Ruch Lit.* 1927 nr 9 [rec.: Kształt i ruch w poezji Trembeckiego]. — A. Szczerbowski. *Ruch Lit.* 1930 nr 6 [rec.: Józef Weyssenhoff, poeta przyrody]. — B. Suchodolski. *Ruch Lit.* 1933 nr 7 [rec.: O Janie Zahradniku]. — [Moralisci staropolscy:] M. Rzeuska. *Wiad. Lit.* 1934 nr 47; A. Fei. Książka o moralistach staropolskich. *Ruch Lit.* 1935 nr 1. — Z. Abramowiczówna. *Eos* 1951 nr 2 [rec.: Literatura antyczna grecko-rzymska w zwięzłym zarysie]. — S. Grzeszczuk. *Pam. Lit.* 1961 z. 2 [rec.: Wieś w literaturze polskiego Renesansu]. — [Ignacy Krasiccki. 1969:] L. Eustachiewicz. Portret Krasicckiego. *Życie Lit.* 1970 nr 20; S. Grzeszczuk. Portret literacki Ignacego Krasicckiego. *Profil* 1970 nr 9; J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1970 nr 2; J. Nowak-Dłużewski. Monografia o Krasicckim. *Nowe Książ.* 1970 nr 10. — J. Maślanka. M.P. (Z okazji jubileuszu). *Ruch Lit.* 1971 nr 3. — [Wieś pańszczyźniana w literaturze polskiej w. XV-XIX. Oprac. ...] M. Dąbrowski. Literatura a wieś pańszczyźniana. *Nowe Książ.* 1972 nr 18; [W. Woźnowski] wawo. *Ruch Lit.* 1972 nr 5. — S. Grzeszczuk. *Ruch Lit.* 1977 nr 6 [rec.: Wieś w literaturze polskiego baroku]. — W. Woźnowski. *Ruch Lit.* 1982 nr 3/4. — S. Grzeszczuk. *Pam. Lit.* 1983 z. 2. — J. Maślanka. *Rocz. Komis. Hist.-Lit.* 1984.

M.K.-K.

PITERA Romuald

1901-1967

Utwory podpisywał też: R. Pitera (Ratepi); R. Pitera-Ratepi. Krypt. R.P.

Prozaik, autor wspomnień, tłumacz.

Urodzony 7 stycznia 1901 w Szufnarowej na Rzeszowszczyźnie w rodzinie nauczycielskiej; syn Andrzeja Pitery i Marii z Pawelców. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Szufnarowej uczęszczał do gimnazjum w Jaśle, a od 1917 do II Gimnazjum

w Rzeszowie. W 1916-18 był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Od 1 listopada 1918 do 9 września 1919 służył jako ochotnik w baterii zapasowej 1. Pułku Artylerii Polowej Legionów. Brał udział w walkach m.in. pod Przemysłem, Lwowem i nad Zbruczem. Po zdaniu matury w 1919, rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lwowskiej. Studia wkrótce przerwał, aby udać się w 1920 na Górną Śląsk, gdzie służył w POW. Działał na tym terenie w okresie plebiscytu, a następnie uczestniczył w drugim powstaniu śląskim jako adiutant na powiat (toszecko-gliwicki), a potem adiutant na powiat katowicki w Dowództwie Obrony Plebiscytu. W trzecim powstaniu śląskim był adiutantem podgrupy Walentego Fojkisa, potem 1. Pułku Piechoty, a od czerwca 1921 zastępcą dowódcy pułku, którym przejściowo dowodził w walkach o Górę św. Anny. W tym okresie używał pseudonimu Ratepi (anagram nazwiska). Po zdemobilizowaniu w lipcu 1921, kontynuował studia na Politechnice Lwowskiej. Debiutował w 1922 opowiadaniem satyrycznymi drukowanymi na łamach *Kuriera Lwowskiego*. Po uzyskaniu w 1925 absolutorium, pracował jako inżynier w koncernie Wspólnota Interesów S.A. w Katowicach. W tymże roku zawarł związek małżeński z Jadwigą Sroczyńską. W 1927-30 pisywał utwory satyryczne do czasopisma *Polska Zachodnia*. W tym okresie był współtwórcą kabaretu Rarytas. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 brał udział jako porucznik rezerwy w kampanii wrześniowej w szeregach Armii „Kraków”. Wzięty do niewoli niemieckiej, zbiegł i przedostał się do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego i dostał przydział do 6. Batalionu Centrum Szkół Piechoty w Coëtquidan. Po upadku Francji i ewakuacji w 1940 wojsk polskich do Anglii, służył w Szkocii w 2. Batalionie 1. Samodzielnej Brygady Strzelców (1941), a następnie w 3. Batalionie 1. Dywizji Grenadierów jako dowódca plutonu przeciwpancernego. W 1942 uzyskał bojowy znak spadochronowy. Od 1944 pracował w Centralnym Wyszczoleniu Grup Technicznych w Edynburgu. W tym czasie pisywał teksty do teatryku wojskowego. W styczniu 1945 został awansowany do stopnia kapitana. Po zakończeniu wojny powrócił do Polski w lutym 1946 i rozpoczął pracę w przemyśle, początkowo w „Żelazohurcie” w Bytomiu, następnie w „Centrostalu” w Katowicach, gdzie pełnił funkcję zastępcy naczelnego dyrektora. W lipcu 1949 został aresztowany pod zarzutem szpiegostwa i skazany na osiem lat więzienia; wyrok odbywał w Katowicach i Sosnowcu. W wyniku rewizji procesu został zwolniony w 1951. Następnie pracował jako inżynier w przedsiębiorstwie urządzeń dźwigowych, a od 1957 jako redaktor, w Wydawnictwie „Śląsk” w Katowicach oraz od 1958 w oddziale śląskim

Słowa Powszechnego. W 1959 przeniósł się do Warszawy i do 1966 pracował w Instytucie Wydawniczym „Pax”, najpierw na stanowisku dyrektora, a następnie od 1962 do przejścia w 1966 na emeryturę — redaktora. Rozwijał twórczość literacką głównie o charakterze pamiętnikarskim, tłumaczył też opowiadania z języka angielskiego. Prozę i przekłady drukował m.in. na łamach pisma *Kierunki* (1962-65). W 1964 został członkiem ZLP. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych, Krzyżem Niepodległości, Śląskim Krzyżem Powstańcym (1947), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966). Zmarł 9 grudnia 1967 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Tysiąc sto] 1100 najpotrzebniejszych słów angielskich z wymową i zasadniczymi objaśnieniami gramatyki (Dla użytku wewnętrznego). Oprac. tekstu ... Słownictwo pol.: A. Sylwester. Kat.: Woj. Kom. Postępowej Działalności Kult. i Gosp. przy Stow. „Pax” 1958, 49 s.

2. Czy Hitler mógł zdobyć Londyn? [Publicystyka]. Oprac. ... Wwa: Pax 1962, 144 s.

3. Życie na wyrost. Opowieść biograficzna. Przedmowa: W. Żukrowski. Wwa: Pax 1962, 397 s. Podp.: R. Piñera (Ratepi). — Dot. okresu dzieciństwa i udziału w powstaniach śląskich.

Adapt. radiowa wspólnie z poz. 5 pt. Gniew: Adapt.: C. Kwiecień. Radio 1970.

4. Podróżni z bronią. Opowieść biograficzna. Wwa: Pax 1963, 249 s.

Wspomnienia z okresu 1939-1945.

5. Gniew. Opowieść biograficzna. Wstęp.: W. Ryżewski. Wwa: MON 1965, 338 s.

Wspomnienia z okresu powstań śląskich. Adapt. radiowa wspólnie z poz. Życie na wyrost pt. Gniew. Adapt.: C. Kwiecień. Radio 1970 zob. poz. 3.

6. Winnica Joanny. Powieść. *Zielony Sztańd*. 1965 nr 44/45-102. Wyd. osob. Wwa: LSW 1965, 233 s.

7. Opowieść o leutnancie Sven Hasselu. Powst. przed 1967.

Rkps w zbiorach rodziny.

8. Samotny oddział. Opowieść biograficzna. Powst. przed 1967. Wwa: MON 1968, 262 s.

Dot. kampanii wrześniowej 1939

9. Trzydzieście dni. Powieść. Powst. przed 1967. [Wwa:] LSW 1968, 212 s.

Przekłady

1. Człowiek zza burty i inne opowiadania. Przeł.: Z. Krajewska i ... Kat.: Śląsk 1957, 32 s.

Tu w przekł. R.P.: W.W. Jacoba: Człowiek zza burty, A. Bierce: Halucynacje Stanleya Fleminga; wspólnie z Z. Krajewską: A. Bierce: Ślady stóp.

2. J.F. Powers: Śmierć faworyta. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1960, 220 s.

Praca redakcyjna

1. Pamiętnik powstańców śląskich. Przedm.: W. Szewczyk. Kom. red. T. Karczewski, ..., F. Szymiczek. T. 1. Kat.: Śląsk 1957, 219 s.

Tu także wspomnienia R.P.: Ze Lwowa na Śląsk, s. 87-91 (podp.: R. Piñera-Ratepi).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiady: Ludzie szukają w literaturze rozwiązania życiowych problemów — mówi *Słowa* R.P. Rozm. S. Jończyk. *Sl. Pousz*. 1964 nr 74; Związki żywe i trwałe. Rozm. J. Grygiel. *Widnokrąg* 1965 nr 40.

SWPP 2 (A. Szafagan). — PSB (A. Biernacki). — RL 1968 (J. Chudek).

Z. Irzyk: Opowieść o żołnierzu tułaczku. *Kierunki* 1963 nr 42 [Podróżni z bronią]. — [Życie na wyrost:] Z. Irzyk: W kręgu gawędy i historii. *Sl. Pousz*. 1963 nr 16; S. Jończyk: Literacki dokument historii. *Kierunki* 1963 nr 5; Z. Kozarynowa. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 22. — W.K.: „Podróżni z bronią”. *Wroc. Tyg. Katolików* 1963 nr 43. — A. Sylwester: Życie na wyrost. *Poglądy* 1963 nr 16. — [Winnica Joanny:] W. Nawrocki: Mity i schematy. *Poglądy* 1965 nr 16; D. Żmij: Biografia w mundurze. *Nowe Książ* 1965 nr 19 [dot. też: Gniew]. — [Gniew:] A. Sylwester: Opowieść biograficzna. *Poglądy* 1966 nr 9; M. Wrzosek. *Zar. Sl.* 1966 nr 2. — J. Grygiel: Życie na wyrost. *Now. Rzecz*. 1968 nr 5. — S. Zieliński: Pamiętać, ale jak? W tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1971 nr 4 [rec.: Samotny oddział].

B.M.

PIWIŃSKA Marta
ur. 1937

Pełna forma nazwiska: Piwińska-Tarn.
Krypt.: m.p.; M.P.; M. Piv.; mp; mp.; MP.
Historyk literatury, teatrolog.

Urodzona 7 kwietnia 1937 w Warszawie; córka Jerzego Piwińskiego i Eugenii z domu Zenert. W czasie okupacji niemieckiej przebywała początkowo w Warszawie, a po aresztowaniu rodziców, od 1941 na wsi w Lubelskiem. W 1945 wróciła do Warszawy. W 1946-47 przebywała wraz z matką w Paryżu, w 1948 w Rzymie. Po powrocie i aresztowaniu matki przebywała u rodziny w Chełmnie, gdzie uczęszczała do szkoły podstawowej. W 1952 powróciła do Warszawy. Uczęszczała do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. N. Żmichowskiej. Od 1954 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1958 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1956 recenzją książki K. Koźniewskiego pt. „Półchopek”, ogłoszoną w *Sztandarze Młodych* (nr 15). Recenzje teatralne i artykuły publikowała w dwutygodniku *Teatr* (1958-70) i miesięczniku *Dialog* (od 1961). W 1960 uczestniczyła w seminariach teatralnych przy festiwalu J. Vilara w Avignon. W 1964 rozpoczęła pracę w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, w Pracowni Historii Literatury Okresu Romantyzmu, początkowo jako asystent, od 1966 starszy asystent. Równocześnie współpracowała stale z *Dialogiem* (1964-70).

W 1965 przebywała na trzymiesięcznym stażu przy Université du Théâtre Sarah Bernhardt w Paryżu. W tymże roku wyszła za mąż za Adama Tarna, dramaturga i krytyka teatralnego, ówczesnie redaktora naczelnego *Dialogu*. W 1970 uzyskała tytuł doktora na podstawie rozprawy pt. „Spór o romantyzm a polski dramaturg współczesny” (promotor prof. Maria Janion), a następnie stanowisko adiunkta w IBL. Od 1974 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1982 prowadziła przez semestr zajęcia z historii dramatu w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie, a w 1993/94 również przez semestr zajęcia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1989 została członkiem SPP. W 1990 habilitowała się na podstawie rozprawy pt. „Romantyczna edukacja. Próba modelu”. W 1995 została mianowana profesorem. W 1996 otrzymała stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 1997 profesora w IBL PAN, gdzie kontynuuje pracę naukową. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Legenda romantyczna i szycery. [Szkielc]. Wwa: PIW 1973, 453 s.

Zawartość: Legenda romantyczna [obszerniej o „Dziadach” A. Mickiewicza]; Krytyka stosunek krytyki modernizmu i 20-lecia do romantyzmu; obszerniej o S. Brzozowskim, K. Irzykowskim i T. Boyu-Zełęńskim]; Szycery [nawiązania i polemiki z romantyzmem w I. II wojny światowej i w lit. współcz.: A. Trzebiński, T. Gajcy, W. Gombrowicz, S. Mrozek, T. Różewicz]. Nagroda naukowa im. T. Mikulskiego w 1974 przyznana przez IBL PAN.

2. Złe wychowanie. Fragmenty romantycznej biografii. Wwa: PIW 1981, 413 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Bez tytułu. — Dziecko. — Prowincja: Ogólne zaciemnienia; Na początek trzeba sobie złamać życie. — Zeszłowieczna nuda: Czytanie; Etiuda o zapomnianym dziwaku [„Edmund” S. Witwickiego]; Bohater siedzi na krawędzi; Wielka Nuda [E. de Sénancour; Oberman; B. Constant; Adolff]; Jak w powieści? Kordian [J. Słowackiego] na Mont Blanc, czyli za szerokie horyzonty. — Kwestia wieku: Ohydny uśmiech Woltera; Angielskie kazanie [E. Young]; Przedmowa w sytuacji bez wyjścia; Świat ducha; Dlaczego Mickiewicz nie ogłosił pierwszej części „Dziadów”; Fragment z dziennika stuttgartarckiego Chopina; Zabił się młody; Przyjaciel [„Godzina myśli” J. Słowackiego]; Pojedynek [„Eugenisz Oniegin” A. Puszkina]; Napoleon z lasu. — Próby na różny dystans: Kochana siostra; Ruina; Podróż jest niemożliwa, zgoda, ale w którą stronę jedziemy? Wschodnie maskarady; Szkocja albo dwuznaczność narodowych kolorytów [W. Scott]. — W ogrodzie.

3. Juliusz Słowacki od duchów. Wwa: PEN 1992, 502 s.

Zawartość: I. „Wszystko gada dziwnym, nowym językiem ...”: „I ziarno duszy nagie pozostało.” Późne wiersze Mickiewicza w świetle twórczości genezyjskiej Słowackiego; Słowacki słucha Lekcji szesnastej; Poeta i natchnienie; Słowacki w Pornic nad oceanem; Przez znaki; Słowacki i Allemande romantique; Szkic do portretu podwójnego; Lektura księgi; „Najdziwniejszy poemat literatury polskiej” „Samuel Zborowski” oraz dwie tak-

tyki romantyzmu. — 2. Notatki przy czytaniu „Króla-Ducha”: Może go nie ma? „Teraz, gdy piszę ...”; Inne projekty; Autor wpisał także i Słowackiego w oktawy; teraz na emigracji; „Teraz wiem ...”; Od ciemnych księgami do jasnowidzeń; „Pamiętam ...”; Romantyczna pamięć; Chaosy historii; Zniszczona powieść historyczna; Archeologia ducha; Rytm; W stronę Prousta, w stronę Dantego; Prześwity w czasie; Bez dystansu; Jakaś Atlantyda? Czy kłaniał się Duchowi Dziejów?

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Zbigniew Herbert i jego dramaty. *Dialog* 1963 nr 8 s. 84-95. — Wojenne debiuty dramatyczne. *Dialog* 1964 nr 7 s. 87-97. — Przed „Kartoteką” [T. Różewicz] i „Tangiem” [S. Mroźka]. *Dialog* 1967 nr 11 s. 81-108. — Mrozek the magical dialectician. *Drama at Calgary* 1969 t. 3 nr 3 s. 19-31. — Królowie i zbójnicy. *Dialog* 1970 nr 7 s. 130-142. — Odczyt o Polsce [S. Brzozowskiego]. *Osnowa* 1970 wiosna s. 87-97. — Bóg utracony i Bóg odnaleziony. (Buntownicy i wyznawcy). W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 1. Wr. 1971 s. 251-301. — Tragedia i romantycy. *Dialog* 1971 nr 7 s. 102-125. — Człowiek i bohater. Powst. 1973. Druk w: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 2. Wr. 1974 s. 47-100; przekł. ros. Problemy romantycznego geroja. W: Pol'skij romantizm i vostočnoslavian'skie literatury. Moskwa 1973. — Romantyczna nowa tragedia. W: Studia romantyczne. Wr. 1973 s. 109-157. — Boy a tradycja romantyzmu. *Człowiek i Światopogląd* 1974 nr 3 s. 10-29. — Więzień. Sztuka i życie praktyczne. W: Style zachowań romantycznych. Wwa 1986 s. 56-85. — Władysław Wężyk. W: OLP. Ser. 3 t. 2. Kr. 1988 s. 769-800. — Staropolska „sztuka budownicza” w „Panu Tadeuszu” [A. Mickiewicza]. *Roczn. Lit. Tow. im. A. Mickiewicza* 1990 s. 109-122. — Prelekcje o Polsce dla Zachodu. Mickiewicz — Miłosz. W: Mickiewicz. W 190-lecie urodzin. Białystok 1993 s. 377-393. — Twórczość dramatyczna Różewicza. Nowe napięcia dramatyczne na przykładzie „Odejsia głodomora”. W: Współczesna literatura polska lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Wwa, Lipsk 1993 s. 148-161. — Tradycja „złota” czy „papuzia”? Romantycy o polskiej poezji renesansowej. *Kresy* 1994 nr 17 s. 18-31. — Ballady i romanse [A. Mickiewicza]. *Teksty Drugie* 1995 nr 6 s. 32-43.

Prace redakcyjne

1. Miłość romantyczna. Wybór i posł. ... Kr.: WL 1984, 742 s.

2. J. Słowacki: Książd Marek. Oprac. ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1991, CXXXII, 138 s. BN, I 29.

3. A. Mickiewicz: Prelekcje paryskie. Wybór. Przekł. z franc. L. Płoszewski. Wybór, wstęp i oprac. ... T. 1-2. Kr.: Universitas 1997, 238 + 312 s.

4. J. Słowacki: Zachwycenie. Wiersze i poematy. Wybór i posł. ... Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1998, 243 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998.

[Legenda romantyczna i szydercy.] E. Morawiec. M.P. rewizje tradycji. *Teatr* 1973 nr 17; M. Szpakowska: Glosa anty-Fildora. *Twórczość* 1973 nr 11; S. Barańczak: Romantyzm – wieczna samokrytyka. *Dialog* 1974 nr 10; J. Ziomek. *Pam. Lit.* 1974 z. 1. – G. Królikiewicz: Romantyczne pasje i fobie. *Pismo* 1983 nr 5/6 [rec.: Złe wychowanie]. – T. Wałas: Tekst miłości romantycznej. *Twórczość* 1985 nr 2 [rec. red.: Miłość romantyczna]. – A. Kurska. *Pam. Lit.* 1993 z. 3/4 [rec. red.: J. Słowacki: Książd Marek]. – [Juliusz Słowacki od duchów:] G. Kociuba: „Roztajemniczenie Słowackiego” *Zesz. Lit.*, Paryż, Wwa 1993 nr 2; M. Troszyński. *Pam. Lit.* 1994 z. 1; D. Sosnowska: Czytając „Króla-Ducha”. *Znak* 1993 nr 4.

J.Z.

PIWIŃSKI Leon

1889-1942

Pierwotne nazwisko (używane do około 1914 także w druku): Pikula.

Krypt.: L.P.; lp.

Krytyk literacki, edytor.

Urodzony 2 lutego 1889 w Rudzie (Lubelskie); syn Józefa Pikuly, organisty, i Marceliny z Miłkowskich. Uczęszczał do gimnazjum w Siedlcach. Z powodu trudności materialnych rodziny, w 1905 przerwał naukę ukończywszy czwartą klasę gimnazjum. Edukację, w dużym stopniu samodzielnie, kontynuował w Warszawie, zarabiając jednocześnie na swoje utrzymanie. Egzaminy zdał w III Gimnazjum, nie uzyskał świadectwa dojrzałości. Debiutował w 1912 jako krytyk literacki recenzją powieści T. Micińskiego „Książd”, opublikowaną w *Echu Literacko-Artystycznym* (nr 8/9); ogłaszał tu następnie do 1914 przeglądy prozy, dramatu, poezji i eseistyki, prowadził też korektę i czuwał nad stroną językową pisma. Ożenił się z Bronisławą Staniszkową, aktorką (rozwidzeni). Interesując się od dzieciństwa muzyką, uczęszczał w 1914 na kursy Towarzystwa Muzycznego w Warszawie. Był pracownikiem Towarzystwa Ubezpieczeń „Salamanca”. Po 1918 pracował w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej. Był też urzędnikiem, a następnie sekretarzem generalnym w Warszawskim Towarzystwie Ubezpieczeń. Ożenił się z Wandą Konkowską (zmarła 1930). Między 1920 a 1930 przeprowadził prawnie, wraz z całą rodziną, zmianę nazwiska. Współpracował jako krytyk z *Przeglądem Warszawskim* (1921-25; tu recenzje w działach „Powieść”, „Przekłady i studia z literatur obcych”, „Literatura angielska”), *Przeglądem Współczesnym* (1926-29; tu pisywał w stałych działach: „Nowe wydawnictwa”, „Powieść polska”), *Światem Książki* (1928-29). W 1929 zrezygnował z pracy biurowej i zajął się twórczością krytyczną i edytorską. Publikował w następnych latach w *Wiadomościach Literackich* (1929-34, w tym okresie około 70 artykułów i recenzji; 1937-39), *Roczniku Literackim* (1932-38; tu stałe przeglądy w działach „Powieść” i „Literatura niemiecka”), *Nowych Książ-*

kach (1937-38; stałe recenzje w dziale „Literatura piękna”) i *Życiu Literackim* (1937-38; dział „Oceny i sprawozdania”). Został członkiem Klubu Literackiego i Naukowego (KLiN). W 1930 był współpracownikiem Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz Komisji Oceny Książek dla Młodzieży Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Współpracował ponadto z Instytutem Literackim. W Polskim Radiu recenzował na antenie nowości wydawnicze, a w 1939 został stałym pracownikiem Wydziału Literackiego. W 1935 był sekretarzem redakcji, a w 1936 redaktorem naczelnym tygodnika *Pion*, w którym ogłaszał liczne recenzje w dziale „Exlibris” (impresje krytyczne). Równocześnie zajmował się pracą edytorską, przygotowując wydania dzieł m.in. J. Słowackiego, Z. Krasieńskiego i A. Mickiewicza. W 1937 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL za wybitną twórczość naukową. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Od 1941 pracował w tzw. Miejskim Biurze Planowania Zarządu Miejskiego. Zmarł 1 grudnia 1942 w Warszawie.

Prace edytorskie

1. J. Słowacki: Dzieła. Pod red. M. Kridla i ... Przedm.: J. Lechoń. T. 1-24. Wwa: [Rola]; Bibl. Arcydział Literatury 1930-1931. Wyd. nast. T. 1-2 tamże 1937.

2. Z. Krasieński: Dzieła. Pod red. ... Z przedm. M. Kridla. T. 1-12. Wwa: Druk „Grafia”; Bibl. Arcydział Literatury 1931.

3. B. Ostrowska: Pisma poetyckie. Przedm. poprzedził J. Lechoń. Przygot. do druku i przyp. opatrzył ... T. 1-3. Wwa: J. Mortkowicz 1932, 218 + 173 + 180 s.

T. 1. Opale. Poezje; T. 2. Chusty ofiarne; Aniołom dźwięku; T. 3. ABC Polaka pielgrzyma.

4. J. Słowacki: Listy. Przygot. do druku ... T. 1-3. Wwa: 1932, 250 + 263 + 308 s.

5. Z. Krasieński: Dzieła. (Pisma wybrane). Układ i oprac. tekstu ... Przedm.: M. Kridl. Wwa: J. Przeworski 1933, 645 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [1937], wyd. 3 [1938].

Zawartość: Nie-Boska komedia; Irydion; Modlitwy; Noc letnia; Pokusa; Trzy myśli; Przedświt; Psalm przyszości; Ostatni; Poeta; Resurrecturis; Ułamek naśladowany z Głosy św. Teresy; Liryki i wiersze okolicznościowe nie drukowane za życia poety.

6. J. Słowacki: Dzieła. (Pisma wybrane). Układ i oprac. tekstu. ... Przedm.: M. Kridl. Wwa: J. Przeworski 1935, 576 s.

Zawartość: Liryka i wiersze różne. – Poematy: Mnich; Arab; Lambro; Duma o Waławie Rzewuskim; Godzina myśli; Ojciec zadumionych. – W Szwajcarii. – Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu. – Beniowski. – Genesiz z Ducha. – Odpowiedź na „Psalm przyszości”. (Do autora „Trzech psalmów”).

— Król Duch. — Dramaty: Maria Stuart; Kordian; Balladyna; Horstyiński; Mazepa; Lilla Weneda; Fantazy. (Nowa Dejanira); Złota Czaszka; Książd Marek; Sen srebrny Salomei; Książd Niezłomny; Samuel Zborowski.

7. A. Mickiewicz: Pisma poetyckie. Układ i oprac. tekstu. ... Przedm.: M. Kridl. T. 1-4. Wwa: J. Przeworski 1937 [antydat. 1936], 395 + 362 + 302 + 359 s.

T. 1. Ballady i romanse; Sonety; Sonety krymskie; Wiersze różne; T. 2. Żywila; Grażyna; Konrad Wallenrod; Gaur; Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego; Fragmenty dramatyczne; T. 3. Dziady; T. 4. Pan Tadeusz.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (B. Faron). — LP (red.).

S. Wasylewski, *Wiad. Lit.* 1933 nr 9 [rec. wyd.: J. Słowacki: Listy]. — W. Borowy: Wspomnienie o L.P. *Pam. Lit.* 1946 z. 3/4. — B. Faron: L.P. jako krytyk prozy narracyjnej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1963 nr 17. — B. Faron: 25-lecie śmierci L.P. *Twórczość* 1967 nr 12.

J.Z.

PIWOWAR Lech

1909-1940

Imiona metrykalne: Lech Józef.

Pseud.: (ar); L...ar; L.P.; L. Piw.; Lear; LEAR; Wandal.; (war).
Poeta, publicysta, krytyk teatralny.

Urodzony 7 lutego 1909 w Krakowie; syn Adama Piwowara, geologa, działacza niepodległościowego, później związanego z PPS, i Haliny z Czechowskich, nauczycielki. Dzieciństwo spędził w Dąbrowie Górniczej, następnie w Zabkowicach Będzińskich i Olkuszu. Uczęszczał do Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego w Olkuszu; w 1928 zdał maturę. Następnie zgłosił się jako ochotnik do Szkoły Podchorążych w Krakowie, a po jej ukończeniu odbył służbę wojskową w 1. Pułku Strzelców Podhalańskich i otrzymał stopień podporucznika rezerwy. W 1929 rozpoczął studia geologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), po roku przerwał je i podjął studia na Wydziale Filozoficznym UJ (studiował tu do 1933). Brał aktywny udział w akademickim życiu literacko-artystycznym Krakowa. W 1929-30 należał do Krakowskiego Klubu Literatów (przez pewien czas pełnił funkcję sekretarza). Był współzałożycielem, a następnie współredaktorem wydawanego przez Klub miesięcznika *Antena Literacka*; w 1929 na łamach tego pisma debiutował wierszem pt. „Smutek”, szkicem pt. „Indywidualizm a szkoły literackie” i notami w rubryce „Przeгляд wydawnictw” (nr 3). W 1931-35 należał do akademickiego Koła Literacko-Artystycznego „Litart”, a od 1934 pełnił funkcję sekretarza; na spotkaniach i wieczorach Koła recytował swoje wiersze, dostarczał tekstów do programów satyrycznych i parodystycznych, wygłaszał odczyty, brał udział w licznych dyskusjach, omawiał nowości literackie. Współpracował z Akademickim Kółem Artystycznym Miłośników Dramatu Klasycznego. Wiersze, artykuły, recenzje i wywiady z artystami

zamieszczał m.in. w *Naprzodzie* (1930-36), *Kurierz Literacko-Naukowy* (1931-34), *Ekspresie Zagłębiowskim* (1932, 1934, 1937; okresowo sekretarz literacki), *Gazecie Artystów* (1934), a po rozłamie w redakcji tego pisma w *Tygodniku Artystów* (1934-35; w 1935 redaktor odpowiedzialny). Od 1933 współpracował także z Teatrem Artystów „Cricot”, przez pewien czas jako kierownik literacki oraz autor tekstów, m.in. dla działającego przy tej scenie kabaretu Tam Tam. Około 1933 zbliżył się do grupy pisarzy lewicowych, angażując się bezpośrednio w działalność polityczną; uczestniczył w licznych wiecach, manifestacjach, publicznych dyskusjach, a także imprezach organizowanych przez KPP. W 1933 wszedł w skład redakcji inspirowanego przez KPP *Biuletynu Literackiego*. W 1933 należał do Polskiego Akademickiego Klubu Artystycznego, grupującego młodzież o lewicującej orientacji ideowej. Działał w Akademickim Związku Pacyfistów, Związku Niezależnym Młodzieży Socjalistycznej, Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom, w OMTUR oraz w Lidze Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W 1934 zapisał się do Szkoły Nauk Społecznych przy Wydziale Prawa UJ. W październiku 1935 wziął udział w II Zjeździe Pisarzy Ludowych i podpisał program Jednolitego Frontu Pisarzy Ludowych. W 1935-37 był członkiem koła literacko-artystycznego Volty. Ogłaszał artykuły, recenzje oraz przekłady poezji G. Apollinaire'a i V. Huidobro, m.in. w *Naszym Wyrazie* (1935, 1937-38) i *Sygnalach* (1936-38). W 1936-37 przebywał przez dłuższy okres w Warszawie; rozpoczął współpracę z wychodzącym tam tygodnikiem *Szpilki*. W 1937 redagował „Kolumnę literatury i sztuki” w dodatku *Krakowskiego Kuriera Wieczornego*. Około 1937 przeniósł się do Dąbrowy Górniczej. W styczniu 1939 podjął pracę w Okręgowej Izbie Kontroli Państwowej w Katowicach. Równocześnie kontynuował studia w Wyższym Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych w Katowicach. W lipcu 1939 ożenił się Wandą Markiewiczówną, malarką. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 został zmobilizowany do wojska i wraz z 74. Pułkiem Piechoty stacjonującym na Śląsku, brał udział w walkach z Niemcami, a następnie wycofywał się z oddziałami wojska na wschód. Po dostaniu się do niewoli sowieckiej, został osadzony w Starobielsku; tam powstały jego ostatnie wiersze. Zginął wiosną 1940.

TWÓRCZOŚĆ

1. Raj w nudnym zajeździe. Poezje. Pozn.: Wydawn. *Dwutygodnika Lit.* 1932, 42 s.

2. Śmierć młodzieńca w śródmieściu. [Wiersze]. Dąbrowa Górnicza: S.P. Święcki 1934, 32 s.

3. Co wieczór. Poezje. Kr.: Koło Wydawn. „Te-raz” 1936, 39 s. Wyd. 2 zmien. Kr.: S. Święcki [1937].

Wyd. 1 zostało skonfiskowane za wiersz pt. „Zdanie wiec-owe” i poemat „Budować”. W wyd. 2 usunięto te utwory i do-dano 11 nowych wierszy druk. wcześniej w czasop.

4. „Poszła Jadwiga na rydze”. Szopka polityczna. [Współaut.: A. Polewka, J. Stern, M. Jaremińska. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot” 1936.

5. Proletariat. 8 obrazów scenicznych. [Współaut.: L. Kruczkowski. Druk fragm.: *Robotnik* 1936 nr 36/37 s. 3, też *Naprzód* 1936 nr 37/38 s. 6. Praprem. fragm. Kr.: Stary T. 1936. Przedr. zob. poz. 12.

6. Opera rysowana i recytowana. [Współaut.: Z. Pronaszko. Praprem. Kr. T. Artystów „Cricot” ok. 1937.

Cz. 1 programu pt. Opera komiczna (inf.: J. Lau: Teatr Artystów „Cricot”. Kr. 1967).

7. Wieczór karykatur. [Współaut.: Z. Pronaszko. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot”. 1936. Druk pt. Karykatury zob. poz. 12.

Wyst. teł. Pt. Fraszkii piórka Pronaszki; używano także potocznie tytuł prof. Fraszkowski (inf.: T. Klak: L.P. W: Słownik polskich krytyków teatralnych. Wwa 1994). — Według inf. J. Laua (jak w poz. 6) do programu tego pisali także inni autorzy.

8. Wieczór parodii literackich. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot” ok. 1936.

Inf. T. Klak jak w poz. 7.

9. [Wiersze powstałe w obozie w Starobielsku X-XII 1939]. Druk: Apostrofa; Na pryczy. *Gaz. Pol. Jerozolima* 1943 nr 147; Z drogi. *Orzeł Biały* 1943 nr 24; Żołnierz, który kłęcz. W *Drodze*, Jerozolim. 1943 nr 5; Rysunki [fragm. cyklu]. W: Azja i Afryka. Palestyna. 1944.

Teksty wierszy zostały wyniesione z obozu przez J. Czapskiego.

10. Wiersze wybrane. Wybór i red.: J. Śpiewak. Przedm.: L. Kruczkowski. Wwa: Czyt. 1961, 189 s.

11. Wszędzie woła głos poezji. [Wiersze]. Wybór i oprac.: A. K. Waśkiewicz. Wwa: ZG SZSP 1975, 31 s.

12. Wiersze i wybór publicystyki. Oprac. i wstępem opatrzyła R. Lubas. Wr.: Ossol. 1978, 358 s.

Zawartość: Wiersze: Raj w nudnym zajeździe [poz. 1]; Śmierć młodzieńca w śródmieściu [poz. 2]; Co wieczór [poz. 3]; — Wiersze rozproszone [tu m.in. cykle:] Karykatury [poz. 7]; Rysunki. — Wiersze z Dąbrowy Górniczej [tu m.in. cykl:] Rysunki — Tłumaczenia [utworów G. Apollinaire’a, V. Huidobro]. — Publicystyka: Kieszonkowy podręcznik nowej poezji; U Leona Kruczkowskiego; Kwadrans ze Zbigniewem Pronaszka; Grupa Krakowska; Partia szachów z Józefem Jarema; Idąc z Marianem Czuchnowskim; À nous la liberté; Takie mają być biblioteki gminne; O nie znanym czytelniku; Gdzież nowe idee? (Teatr przed jutrem); Wielka sprawa sceny robotniczej; Nota do krytyków; Poezja bez przymiotników; Stare miasto młodych ludzi; Kronika książek [rec.: S. Helczyński: Od Szekspira do Joyce’a. Wwa 1939; Antologia współczesnej poezji

polskiej. 1918-1938. Oprac.: L. Fryde, A. Andrzejewski. Wwa 1939]; Oda do młodości; Artyści na Śląsku. Rozmowa z Czesławem Rzepińskim; Paweł i Gawęł, czyli rozmowa dookoła poezji. — Jan Śpiewak: Rozmowa z L.P. — L. Kruczkowski, ...: Proletariat. Fragment sceniczny [poz. 5]. Zob. też poz. 13.

13. Sztuka na gorąco. Szkice literackie. Zebrał i wstępem poprzedził T. Klak. Kat.: Śląsk 1987, 363 s.

Zawartość: Poezja bez przymiotników; Kieszonkowy podręcznik nowej poezji [poz. 12]; Awangardziści przeciw awangardzie; *Przemiany*; Idąc z Marianem Czuchnowskim; „Co wieczór”. Przedmowa; Poezja i nienawiść; Vincent Huidobro — poeta czysty; Norwid i teraźniejszość. Recytacje Władysława Woźnika w Reducie; Poezja bez przymiotników [poz. 12]; Kariera „żagarystów”; Gesie „Piłro”; Ostrożnie z Apollinaire’em; Apollinaire, poeta cywilizacji; Guillaume Apollinaire. W dwudziestolecie śmierci; Przeciw stanowisku Przybosa; Paweł i Gawęł. Rozmowy dookoła poezji; Kronika książek [poz. 12]; Jan Śpiewak: Rozmowa z L.P. [poz. 12]. — Teatr, który będzie jutro: Stary teatr przed jutrem. Rozmowa z Juliuszem Osterwą; Teatr eksperymentalny i scena robotnicza; Teatr, który będzie jutro [artykuł dyskusyjny]; Wielka sprawa sceny robotniczej [poz. 12]; „Cricot” teatr malarzy; Gdzież nowe idee? Teatr przed jutrem [poz. 12]; Kto tworzy teatr?; „Cricot” i „literatura”. — Malarstwo musi wyjść na ulicę; Kwadrans ze Zbigniewem Pronaszka [poz. 12]; Partia szachów z Józefem Jarema [poz. 12]; Malarstwo musi wyjść na ulicę! Rozmowa z Janem Hrynkowski; Nowa droga sztuki sowieckiej. Rozmowa ze Stefanią Zahorską; Grupa krakowska [poz. 12]; Znad stolika kawiarzaniego; Rozmowa w różowym kolorze. W pracowni Czesława Rzepińskiego; Wystawy warszawskie; Waliszewski; Drzwi otwarte. Rozmowa z Janem Wodyńskim; Artyści na Śląsku. Rozmowa z Czesławem Rzepińskim [poz. 12]. — Prawo do kultury; Indywidualizm a szkoły literackie; Trzy nagrody literackie za rok 1929; U Leona Kruczkowskiego [poz. 12]; Rozmowa z Georgette Camille; Książki Daszyńskiego; Literatura wśród ludzi; Rozmowa z Leonem Kruczkowskim; Umarł człowiek oszukiwany; W laurowym cieniu; „Tygodnik Artystów”; Prawo do kultury; Obecny wpływ; PEN-Club i idee; À nous la liberté [poz. 12]; Literatura bez człowieka; O nieznanym czytelniku; Chorągwie bankrutka, czyli sztuka na usługach dyktatorskiej rzeczywistości; Pisarze czy stolowe nogi; Kultura na uboczu; Nie ma młodości; Nota do krytyków [poz. 12]; Książki, których nie ma w księgarni; Oda do młodości [poz. 12]; Stare miasto młodych ludzi [poz. 12]; O bohaterstwie.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Rozmowa z L.P. Rozm. J. Śpiewak. Czas 1938 nr 298, przedr. w tegoż: *Przyjaźnie i animozje*. Wwa 1965, w: L. Piwowar: Wiersze i wybór publicystyki. Wr. 1978.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (M. Fazan). — OLP (J. Trznadel). — LP (red.). — ŚSB.

[Raj w nudnym zajeździe:] [T. Sinko] R: Wśród nowych książek. *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 37; S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 25. — [A. Polewka] T. Dzielski. *Gaz. Artystów* 1934 nr 7 [rec.: Śmierć młodzieńca w śródmieściu]. — [Co wieczór:] St. Czernik. *Okolica Poetów* 1938 nr 3; S. Lichański: Kolonista marzeń niezamieszkałych. *Pion* 1938 nr 15; H. Michalski: U awangardzistów. *Kultura* 1938 nr 32; J.K. Weintraub. *Sygnali* 1938 nr 44. — L. Kruczkowski: O L.P. W. L.P.: Wiersze wybrane. Wwa 1961, przedr. w tegoż: *Literatura i polityka*. T. 2. Wśród swoich i obcych. Wwa 1971. — [J. Bazarowski] J.B.: „Z drogi”. *Orzeł Biały*, Jerozolima 1943 nr 24 [dot.: Wiersze powstałe w obozie w Starobielsku X-XII 1939]. — [J. Bielatowicz] (t): L.P. *Kur. Pol. w Bagdadzie* 1943 nr 173. — J. Czapski: Wspomnienia starobielskie. [Rzym] 1944 i wyd. nast. [m.in. o L.P.]. — [Wiersze wybrane:] J. Pierzchała: L.P. i jego wiersze. *Życie Lit.* 1961 nr 30; H. Michalski. *Nouva Kult.* 1961 nr 39; J.Z. Jakubowski. *Polonistyka* 1962 nr 4.

– W. Torbus: O barwie jutra. *Poglądy* 1963 nr 14. – M. Fik-Augustyniak: L.P. *Poglądy* 1966 nr 3. – M. Wyka: O poezji L.P. *Twórczość* 1966 nr 2 [rec.: Wiersze wybrane]. – W. Torbus: Droga twórcza L.P. *Pr. Nauk. UŚL. w Katow.* 1969 nr 3. – W. Torbus: L.P. w kręgu poetyckiej i społecznej awangardy lat trzydziestych. W: *Literatura polska wobec idei rewolucyjnych XX w.* Wwa 1969. – S. Jaworski: Spotkania. *Nadodrże* 1976 nr 6, przedr. w tegoż: *Odnajdywania świata*. Kr. 1984 [rec.: Wszędzie woła głos poezji]. – R. Lubas: Dwie miłości twórcy i działacza. *Poglądy* 1976. – J. Kryszak: Katastrofizm oceniający. Wwa 1978 [m.in. o L.P.]. – [Wiersze i wybór publicystyki:] J. Pierzchała: Poeta z Zagłębia Dąbrowskiego. *Poglądy* 1978 nr 18; A. Urbański: Poezja nie spełnionej syntezy. *Nowe Książ.* 1978 nr 18; T. Bujnicki: Poeta, którego trzeba przypomnieć. *Zar. Śl.* 1979 nr 3. – T. Klak: „Wszędzie woła głos poezji”. W tegoż: *Ptak z węgla*. Kat. 1984. – T. Klak: Publicystyka literacka L.P. *Ruch Lit.* 1986 nr 2. – W. Warnęska: Pod niebem bez słońca. W tegoż: *Niegasnące ognie*. O pisarzach na Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim. Kat. 1987. – T. Klak: Z Zagłębia do Starobielska droga Lecha Piwowara. Kat.: PAN Oddz. w Kat. 1991, 40 s. – J. Trznadel: L.P. W: OLP. Ser. 6 t. 4 Kr. 1993. – T. Klak: L.P. W: *Słownik polskich krytyków teatralnych*. T. 1. Wwa 1994. – T. Klak: L.P. W: *Materiały do księgi zyciorysów ludzi kultury literackiej Zagłębia Dąbrowskiego*. Cz. 3. Kat. 1994. – *Związki Lecha Piwowara z Dąbrową Górnica*. W 80 rocznicę istnienia miasta. Zebrał i oprac. W. Starościk. Dąbrowa Górnica: Kawiarnia Lit. 1996, 31 s.

B.M.

PIWOWARCZYK Andrzej 1919-1994

Pseud.: Ludwik Siewierski; Piw; – wspólnie z Marią Piwowarczyk: Andrzej Maria Nadel. Prozaik.

Urodzony 14 października 1919 w Dąbrowie Górniczej; syn Józefa Piwowarczyka, elektromontera, i Marii z Dawidowiczów. W 1925 przeniósł się wraz z rodzicami do Radomia, gdzie uczęszczał do Gimnazjum im. J. Kochanowskiego. Był członkiem OMTUR, a później nielegalnego Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej. W 1937 na skutek dekonspiracji i represji policyjnych przerwał naukę i wyjechał z Radomia. Pracował jako uczeń zecer-ski, a następnie jako zecer w Drukarni Rolniczej w Poznaniu. Należał do grupy młodych pisarzy skupionych wokół Emila Zegadłowicza. Debiutował w 1938 poematem pt. „Nad Wisłą grają traktory” (skonfiskowany). Był współtwórcą, a następnie redaktorem naczelnym wydawanego w Radomiu miesięcznika literacko-społecznego pt. *Zagwie*. Wybuch II wojny światowej w 1939 zastał go w Skarżysku-Kamiennej, gdzie przebywał przez prawie całą okupację niemiecką. W tym okresie zarabiał na życie zajmując się handlem, pracując na poczcie jako roznosiciel gazet oraz jako robotnik w giserni w Skarżysku. Brał udział w pracy konspiracyjnej, współpracując do 1942 ze Związkiem Walki Zbrojnej, a od 1943 z Gwardią Ludową. Ostatni okres okupacji spędził na wsi pod Częstochową. W 1944 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W styczniu 1945 przyjechał do Lublina i rozpoczął pracę w redakcji *Głosu Ludu*. W 1947-52 przebywał w Pradze jako korespondent czaso-

pisem Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” oraz Robotniczej Agencji Prasowej; był tam przewodniczącym Międzynarodowego Klubu Dziennikarzy. Zawiązał związek małżeński z Marią Nadel, pisarką. Po powrocie do kraju był do 1955 pracownikiem tygodnika *Nowa Kultura*, w którym prowadził m.in. kronikę zagraniczną. Prozę, artykuły i przekłady z języka czeskiego i włoskiego drukował na łamach m.in. *Dziennika Zachodniego* (1949-57), *Kultury* (1953-55) i *Świata* (1953-59, z przerwami). W 1952 został członkiem ZLP. Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. Od połowy lat pięćdziesiątych pisał głównie powieści kryminalne. Zajmował się historią numizmatyki, był zbieraczem i znawcą starych zegarów. W 1965-69 redagował miesięcznik Polskiego Towarzystwa Archeologicznego pt. *Biuletyn Numizmatyczny*, którego był założycielem. W 1966 wystąpił z PZPR na znak protestu przeciw wykluczeniu z partii Leszka Kołakowskiego. W 1971 zamieszkał w Krakowie, a następnie przeniósł się do Suchej Średniej pod Pciemnem. Odznaczony m.in. medalem „Zasłużony dla Numizmatyki Polskiej”. Zmarł 11 grudnia 1994 w Myślenicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Nad Wisłą grają traktory*. [Poemat]. Przedm.: E. Zegadłowicz. Kr.: Sirinx 1938, 44 s. Nakł. skonfiskowano.

2. *Ogień na kopalni Zagłębia*. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1947. Praprem. Stępkorków, Zespół Kopalni „Edward” 1948.

1 nagroda w konkursie Związków Zawodowych w 1947.

3. *Podróż czechostowska*. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1952, 188 s.

4. *Pamiętnik przyjaciół*. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1955, 276 s.

5. *Kapitan Gleb opowiada*. [Cykl powieści kryminalnych].

Cz. 1. *Stary zegar*. Radio 1955. Druk pt. *Tajemnica starego zegara: Na Straży* 1956 nr 92-100; *Tryb. Maz.* 1956 nr 57-74. Wyd. osob.: Wwa: MON 1956, 65 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Przekł.: czes.: Staré hodiny. [Przeł.] A. Balajková. Wyd. łącznie z przekł. cz. 2 pt. *Staré hodiny; Královna?* Praha 1958, – niem.: Der Mörder lebt noch. [Przeł.] B. Späring. Berlin 1967.

Cz. 2. *Królewna?* Radio 1955-1956. Druk: *Łódz. Expr. Il.* 1956 nr 5-57; *Nasze Życie* 1956 nr 2-24; *Tryb. Maz.* 1956 nr 75-131. Wyd. osob.: Wwa: MON 1956, 182 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Przekł.: czes.: Královna? [Przeł.] A. Balajková, zob. wyd. łącznie z cz. 1, – niem.: Die Königin. [Przeł.] R. Matz. Berlin 1958, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1962, [wyd. 4] 1966, wyd[5] 1984, – słowac.: Královna. [Przeł.] M. Krašková. Bratislava 1960, – węgier.: Királynő? [Przeł.] M. Bába. Budapest 1958.

Cz. 3. Maszkary. Druk: *Gaz. Białost.* 1957 nr 32-128; *Gaz. Pozn.* 1957 nr 56-156; *Głos Koszalb.* 1957 nr 55-154; *Głos Szczec.* 1957 nr 40-131; *Głos Wyb.* 1957 nr 30-118; *Śl. Ludu* 1957 nr 36-109; *Tryb. Maz.* 1957 nr 26-95; *Tryb. Opol.* 1957 nr 50-139; *Zoł. Wol.* 1957 nr 27-81. Wyd. osob. Wwa: MON 1957, 253 s.

Przekł. czes.: Maškary. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1959, wyd. 2. także 1972.

Wyd. łączne cz. 1-3: Wwa: MON 1958, 500 s. Wyd. nast. także 1960.

6. Zginął człowiek. (Powieść kryminalna). *Dz. Zach.* 1957 nr 56-126.

7. Anthropoid atakuje. Wwa: MON 1959, 109 s. Opowieść dot. zamachu na R. Heydricha w 1942.

8. Drugi rzut. [Powieść]. Pierwodr. pt. Poczmistrz Scheibe. *Expr. Pozn.* 1959 nr 78-112; *Śl. Ludu* 1959 nr 216-263. Wyd. osob. Wwa: MON 1961, 121 s.

I nagroda w konkursie Kom. Organizacyjnego Obchodu 400-lecia Poczty Pol. i *Nowej Kult.* na utwór prozą.

9. Otwarte okno. [Powieść]. *Sztand. Młod.* 1961 nr 78/80 — 154. Wyd. osob. Wwa: MON 1961, 291 s. Wyd. 2 Wwa: Iskry 1968.

Przekł.: bułg.: Otvorenijat prozorec. [Przeł.] L. Conev. Sofija 1966, — czes.: Otevřené okno. [Przeł.] K. Málek. Praha 1965, — estoń.: Lahtine aken. [Przeł.] A. Kurtina. Tallinn 1973, — franc.: La fenêtre ouverte le capitaine Gleb chez les philatélistes. [Przeł.] M. Zahorska, S. Penso. Paris 1963, — litew.: Atdarās langas. [Przeł.] J. Pilypaitis. W. Nuotykiniai užbienio rašytojų kuriniai. Vilnius 1976, — lotew.: Atvērtais logs. [Przeł.] J. Laganovskis. Riga 1975, — niem.: Das offene Fenster. [Przeł.] K. Kelm. [Berlin] 1964, — słowac.: Otvorené okno. [Przeł.] A. Plevka. Bratislava 1966.

10. Jarmark znaczków. [Opowieści o znaczkach; współaut.: M. Piwowarczyk]. J. Wierzbowska. Wwa: NK 1966, 222 s.

11. Gdzie są te skrzynie. [Powieść dla młodzieży; współaut.: M. Piwowarczyk]. Wwa: NK 1968, 225 s.

Podp. pseud. wspólnym: Andrzej Maria Nadel.

Przekłady

1. J.B. Tito: Republika wolnych narodów. Przeł. [i wstęp] ... Kat.: Wyd. *Tryb. Rob.* 1946, 21 s.

2. A. Svoboda, A. Tučkova, V. Svobodova: Sprzeciw przeciwko Republice. Pośl.: J. Jurkiewicz. Wwa: Czyt. 1951, 225 s.

3. A. Zapotocký: Przyjdą nowi bojownicy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1951, 179 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (A. Szalagan).

E. Zegadłowicz. *Sygnaly* 1938 nr 53 [rec.: Nad Wisłą grają traktory]. — F.J.: Nowa Czechostowacja. *Nowy Świat* 1954 nr 12 [rec.: Podróż czechostowacka]. — [Pamiętnik przyjaciół:] L. Bartelski: Oczyma gazetempowca. *Nowa Kult.* 1955 nr 18;

J.Z. Słojewski. *Sztand. Młod.* 1955 nr 196. — [B. Dudziński] Lektor. *Kronika* 1956 nr 17 [rec.: Królowna?]. — M. Kosińska: Na tropach zagadek. *Tryb. Maz.* 1956 nr 120. — W. Sadkowski: Próba noweli detektywistycznej. *Tryb. Ludu* 1956 nr 209 [rec.: Stary zegar; Królowna?]. — [Maszkary:] A. Klimowicz: Przeciw schematowi. *Nowe Książ.* 1957 nr 14; J.S.: Z przygód polskiego Sherlocka Holmesa. *Now. Lit. i Wydawn.* 1957 nr 17; R. Stiller: Dobra sensacja nie jest zła. *Śl. Tyg.* 1958 nr 29 [dot też: Królowna?; Stary zegar]. — J. Zieliński: Czy kapitan Gleb istnieje naprawdę? *Dookoła Świata* 1958 nr 259. — O. Budrewicz: Baedeker warszawski. Kto jest kto? A.P. *Przekrój* 1960 nr 777. — J. Kwiryn: W szpitalu, na poczcie, na ładach i na morzu. „Suspense na poczcie”. *Nowe Książ.* 1961 nr 18 [rec.: Drugi rzut]. — A. Tarska: Kryminal z wydzwiękiem. *Echo Krak.* 1962 nr 41 [rec.: Otwarte okno]. **B.M.**

PLATÓWNA Stanisława 1924-1975

Właściwa forma nazwiska z domu: Rotter-Platówna; od 1952 Platówna-Kołodziej.

Prozaik, autorka utworów dla młodzieży.

Urodzona 14 lutego 1924 we Lwowie; córka Leopolda Rottera, technika dentysty, i Franciszki z Platów, śpiewaczki operowej. Do 1939 ukończyła we Lwowie dwie klasy gimnazjum. Po wybuchu II wojny światowej przebywała od 1940 pod okupacją niemiecką kolejno w Warszawie, w Łęczycy pod Bochnią, a od czerwca 1941 w Krakowie, gdzie do 1942 pracowała w Urzędzie Obwodowym w dzielnicy Dębniaki, przy wydawaniu kart żywnościowych. Jednocześnie kontynuowała naukę na tajnych kompletach; w 1944 zdała maturę. Od kwietnia do czerwca 1944 pracowała jako sanitariuszka (pseud. Nurt) w partyzanckim szpitalu zgrupowania AK Obwodu Biłgoraj. W czerwcu 1944 powróciła do Krakowa. Po wycofaniu się Niemców podjęła w marcu 1945 studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Debiutowała w 1948 opowiadaniem pt. „Morderca”, opublikowanym na łamach czasopisma *Trybuna Dolnośląska* (nr 38), wyróżnionym w ogólnopolskim konkursie na opowiadanie o tematyce okupacyjnej. W 1949 występowała jako aktorka w Teatrze Okręgowym Komisji Związków Zawodowych „Studio”. W 1950-52 pracowała jako cenzor w Wojewódzkim Urzędzie Kontroli Prasy. W 1951 uzyskała magisterium i na napisanie pracy doktorskiej otrzymała stypendium naukowe, z którego zrezygnowała po wyjściu w 1952 za mąż za Henryka Kołodzieja, prawnika (rozwód 1975). Następnie wyjechała z mężem do Wrocławia. W 1954 była bibliografem w Domu Książki. Przebywała przez niedługi okres w Wałbrzychu, gdzie była zatrudniona jako kierowniczka księgarni. W 1956 powróciła do Wrocławia i pracowała jako dziennikarka w dziale kulturalnym *Stowa Polskiego*, na którego łamach w 1958-62 zamieszczała recenzje muzyczne. Rozwijiała twórczość literacką, głównie dla młodzieży. W 1969 została członkiem ZLP. Utwory zamiesz-

P

czała m.in. na łamach pisma *Świat Młodych* (1971-72) oraz *Płomyk* (1972-73). Zmarła śmiercią samobójczą 14 grudnia 1975 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tajemnica trzech studni. Powieść dla młodzieży. Kr.: WL 1956, 310 s.

Adapt. teatr.: Adapt.: *Ler. Pr. w Świetl.* 1956 nr 5-6.

2. Cień Czarnej Pani. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1957, 181 s.

3. Zakamarki. Powieść kryminalna. Kat.: Śląsk 1958, 192 s.

4. Darek i pięciu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 206 s.

Adapt. radiowa autorki: Radio 1970.

5. Tomek, Ewa i inni. [Powieść dla młodzieży]. Pierwodr. pt. Gang z ulicy Brzeskiej. *Świat Młody* 1967 nr 48-75. Wyd. osob. Wwa: NK 1968, 206 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Wyróżnienie w konkursie NK na powieść dla dzieci i młodzieży w 1967.

Przekł. litew.: Tomekas, Eva ir kiti. [Przeł.] A. Liobyte. Vilnius 1975.

6. Niezwykle wakacje A.B.C. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 232 s. Wyd. 2 tamże 1973. Przekł. słowack.: Neobyčajné prázdniny A.B.C. [Przeł.] O. Silnicka. Bratislava 1978.

7. A jednak się kręci. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 253 s.

8. Chłopiec na polnej drodze. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 212 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1975.

Harcerska Nagroda Literacka w konkursie Gł. Kwatery ZHP dla autora wybitnej książki napisanej dla młodzieży w 1971.

9. Skok przez skórę. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 201 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Przekł. czes.: Skok přes kůži. [Przeł.] H. Sofrová. Praha 1977.

10. Mały wzywa kapitana. [Powieść dla młodzieży]. Powst. przed 1971. Wwa: NK 1972, 201 s. Wyd. 2 Pozn.: WP 1975.

Wyróżnienie w konkursie NK na powieść o tematyce współcz. w 1971.

Przekł. słowack.: Malý volá kapitána. [Przeł.] M. Wlachowska. Bratislava 1979, wyd. nast. tamże 1980.

Adapt. teatr.: Adapt.: A. Rettinger. Wyst. Opolo, Scena Lalkowa T. Ziemi Opol. 1971.

11. Telefon zaufania. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młody* 1972 nr 71-100. Wyd. osob. Wwa: NK 1973, 277 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1989.

12. Żegnaj, Zorbin! [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1974, 229 s.

13. W myślach, w sercu ... [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 297 s.

14. Marianna, Marysia, Misia. [Powieść dla młodzieży]. Powst. przed 1975. Wwa: NK 1976, 213 s.

15. Serce jak orzeszek. Powieść. Powst. przed 1975.

Inf.: PSB (B. Tylicka).

Przeróbka

1. Traviata. Muz.: G. Verdi. Libretto: A. Kitchmann. W przeróbce i adapt. ... i Z. Bilińskiego. Wyst. Wr., Opera Wrocławska 1960.

OPRACOWANIA (wybór)

PSB (B. Tylicka). — NSLD (B. Tylicka). — RL 1975 (J. Chudek).

[Tajemnica trzech studni] A. Cieński: Prosimy o barwę i ton. *Gaz. Rob.* 1956 nr 149; H. Dominiak: O tajemnicy i przywróconym dzieciństwie. *Tyg. Katol.* 1956 nr 7; K. Kuliczowska: Trzy studnie plus kolektyw. *Życie Lit.* 1956 nr 50; M. Warneńska [W.M.]. *Książ. dla Ciebie* 1956 nr 4. — [Z. Kubikowski] zk: Spadkobiercy Sherlocka Holmesa. Zakamarki. *Odra* 1958 nr 36. — [Tomek, Ewa i inni:] K. Nowicki: Kopciuszek na tronie. *Życie Lit.* 1968 nr 32 [m.in. dot. S.P.]; J. Papużyńska: Rodzina w różnych wersjach. *Nowe Książ.* 1968 nr 16; H. Skrobiszewska: Przeciw grupie. *Wychowanie* 1968 nr 8, przedr. w teście: Literatura i wychowanie. Wwa 1982. — J. Kowalczykówna: Skarby i wakacje. *Nowe Książ.* 1969 nr 12 [m.in. dot. Niezwykle wakacje A.B.C.]. — H. Skrobiszewska: Nowe książki dla młodzieży. Zwykłe życie i wielkie przygody we własnym domu i daleko. *Polonistyka* 1971 nr 4, przedr. pt. Socjologia dla młodszych w teście: Literatura i wychowanie. Wwa 1973 [rec.: A jednak się kręcił. — L. Borski: Coś z życia. *Nowe Książ.* 1972 nr 7 [rec.: Skok przez skórę]. — K. Kuliczowska: Samotność i wyobraźnia. *Nowe Książ.* 1972 nr 15 [rec.: Mały wzywa kapitana]. — E. Zaleska: Triumf współczesności, czyli o problemie ucieczek. *Nowe Książ.* 1973 nr 18 [rec.: Telefon zaufania]. — B. Zaborowska: Chwila szczerości. *Nowe Książ.* 1975 nr 8 [rec.: W myślach, w sercu ...]. — J. Hartwig-Sosnowska: Przepisy kulinarne i samo życie. *Nowe Książ.* 1976 nr 19 [rec.: Marianna, Marysia, Misia]. — B. Tylicka: W myślach, w sercu ... *Świat Młody* 1976 nr 30 [wspomnienie].

B.M.

PLATT Julian 1923-1997

Historyk literatury.

Urodzony 26 października 1923 w miejscowości Budziszczce pod Brasławiem na Wileńszczyźnie; syn Franciszka Platta, leśnika, i Marii z domu Żaba, nauczycielki. W 1935-39 uczęszczał do Prywatnego Gimnazjum Koedukacyjnego Stowarzyszenia Szkoły Średniej w Brasławiu. Po wybuchu II wojny światowej i wkroczeniu Armii Czerwonej na te tereny, został w 1940 wywieziony na Syberię i osiedlony w miejscowości Bojaryk pod Omskiem, gdzie pracował jako robotnik leśny. Na początku 1942 udało mu się dotrzeć do formującej się Armii Polskiej. Przydzielony do kompanii łączności 10. Dywizji Piechoty w miejscowości Ługowaja (Kazachstan), opuścił wraz z nią w marcu 1942 ZSRR i przeszedł przez Iran, Irak, Syrię do Palestyny, a następnie do Egiptu. W maju 1943 został skierowany na front włoski, gdzie z batalionem

łączności 3. Dywizji Strzelców Karpackich odbył w stopniu kaprala podchorążego cały szlak bojowy od Monte Cassino przez Anconę i Bolonię. W 1945-46 kontynuował naukę w zakresie szkoły średniej w zorganizowanym przez dowództwo 3. Dywizji Strzelców Karpackich Liceum Humanistycznym w Sarnano. Po zakończeniu wojny przebywał w Wielkiej Brytanii. W 1946 zdał maturę w liceum Bodney Air Field (hrabstwo Norfolk). W październiku 1947 powrócił do Polski i na krótko zamieszkał w Olsztynie, gdzie pracował jako referent w Polskiej Komunikacji Samochodowej. W 1948 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1952 uzyskał magisterium. Następnie pracował jako bibliotekarz w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Debiutował w 1954 artykułem pt. „Nieznane listy Stanisława Trembeckiego w „Zbiorze Jabłonny”, opublikowanym na łamach *Pamiętnika Literackiego* (z. 3). W 1962-72 pracował w Zakładzie Historii Literatury Polskiego Oświecenia w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN we Wrocławiu. W 1964 doktoryzował się na UWr. na podstawie rozprawy pt. „Adam Naruszewicz w „Zabawach Przyjemnych i Pożytecznych”. Cz. I Sielanki” (promotor prof. Władysław Floryan). W 1966-69 prowadził zajęcia dydaktyczne w Katedrze Literatury Polskiej UWr. Od 1972 pracował jako adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej UWr. W 1986 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1770-1777. Zarys monografii pierwszego polskiego czasopisma literackiego” i w 1987 objął stanowisko docenta w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego. Przygotowywał edycję „Pism zebranych” T.K. Węgierskiego. W 1992 otrzymał tytuł profesora. Odznaczony m.in. Krzyżem Monte Cassino, Medalem Zwycięstwa i Wolności (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Zmarł 15 marca 1997 w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sielanki i poezje sielskie Adama Naruszewicza. [Monografia]. Wr.: Ossol. 1967, 217 s. IBL PAN.

Rozszerz. wersja rozprawy doktorskiej.

2. „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1770-1777. Zarys monografii pierwszego polskiego czasopisma literackiego. Gdańsk: UG 1986, 325 s. *Zesz. Nauk. UG. Rozpr. i Monogr.*

Rozprawa habilitacyjna.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Trembeciana. *Pam. Lit.* 1956 z. 3 s. 151-174. — Pani kasztelanowa owrucka. Przyczynek do biografii Adama Naruszewicza. *Prz. Hum.* 1960 nr 1 s. 115-124. — Tadeusz Mostowski

jako wydawca. (Z problemów didaktów „polskich”). *Ze Skarb. Kult.* 1960 z. 1 s. 73-119 [z dodatkiem korespondencji T. Mostowskiego z A.K. Czarotoryskim, S.K. Potockim i in.]. Wokół sporu Trembeckiego z Brunetem. Listy Szymona Corticellego do króla Stanisława Augusta i Jana Komarzewskiego. *Ze Skarb. Kult.* 1960 z. 1 s. 225-232. — Karpieńsciana wileńskie. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. [T.] 2. Wr. 1965 s. 211-265. — Żywoć chudego literata. (Materiały z życia i twórczości Stanisława Szymańskiego); Masa spadkowa po Adamie Naruszewiczu. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. [T.] 3. 1969 s. 459-465; 323-371. — Łojko, Naruszewicz i inni. Sprawa odpowiedzi potencjom zaborczym; A. Naruszewicz w kręgu Biblioteki Załuskich. Fragmenty korespondencji A. Załuskiego i inne materiały. W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. [T.] 4. Wr. 1973 s. 183-193; 195-223. — Horacjanizm; Gerssneryzm; Tradycja literacka [współaut.] T. Kostkiewiczowa; Panegiryk. W: *Słownik literatury polskiego Oświecenia*. Wr. 1977 s. 202-206; 179-183; 734-742; 461-465. — Ziemiańska wizja szczęścia i Warszawa w poezji Oświecenia. *Pr. Hist.-lit. UG* 1993 nr 16 s. 233-246. — Topos marności w poezji polskiego Oświecenia. *Wiek Oświecenia* 1993 t. 9 s. 263-275. — Książka obca w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jej przekłady. 1650-1795. W: *Rozprawy z dziejów XVII wieku*. Tor. 1993.

Prace edytorskie

1. Korespondencja Adama Naruszewicza 1762-1796. Z papierów po L. Bernackim uzupełn. oprac. i wyd. ... Red. T. Mikulski. Wr.: Ossol. 1959 XVI, 611 s. PAN. Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich. Nagroda im. T. Mikulskiego przyznana przez IBL w 1960.

2. „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne”. (Warszawa 1770-1777). Wybór, oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1968 C. XVII, 514 s. *BN I*, 195.

3. Oświecenie: kultura — myśl. Pod red. ... Gdańsk: Wydawn. UG 1995, 356 s. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum.*, 17 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Korespondencja Adama Naruszewicza 1762-1796. Oprac. ...] E. Brańska, *Archeion* 1960 t. 33; S. Gracioti, *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1960 s. 302-305; E. Tomaszewska, *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1960 t. 2. — [Sielanki i poezje sielskie Adama Naruszewicza:] J.M. Bartnicka: O Naruszewiczu sielankopisarzu. *Nowe Książ.* 1967 nr 21; J.B. Nouveux, *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1967 nr 4; A.K. Guzek: Studia z okresu Oświecenia. *Prz. Hum.* 1969 nr 3. — [Zabawy Przyjemne i Pożyteczne]. Wybór ...] W. Woźnowski: Czasopisma Oświecenia. *Zesz. Prasozn.* 1970 nr 2; J. Śniadecki, *Rocz. Hist. Czas. Pol.* 1971 z. 3. — [Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1770-1777:] E. Aleksandrowska, *Pam. Lit.* 1987 z. 4; I. Łossowska, *Prz. Hum.* 1987 nr 6. — K. Maksimowicz: J.P. Roczn. *Tow. Lit. im. A. Mick.* 1996 s. 187-190. — M. Klimowicz: J.P. *Pam. Lit.* 1998 z. 1.

PLATTA Helena 1908-1979

Pełna forma nazwiska: Platta-Szorc.
Pseud.: H.P.; H.S.; Maria Biegusik; Maria Korbut.
Poetka, prozaik.

Urodzona 19 września 1908 w Kiejdanach na Żmudzi; córka Adama Platty, urzędnika bankowego, i Bronisławy z Rogala-Zawadzkich. W dzieciństwie mieszkała kolejno w Żytomierzu, Sewastopolu, Czerkasach i Kijowie. W 1920 przyjechała wraz z rodzicami do Polski; mieszkała początkowo w Warszawie, a po śmierci ojca w 1921 w Bydgoszczy, gdzie uczęszczała do Gimnazjum Jadwigi Rolbielskiej. Następnie uczyła się w gimnazjach ss. niepokalanek w Dębowej Łące koło Wąbrzeźna i w Szymanowie pod Warszawą. Debiutowała w 1924 wierszem pt. „Anna”, opublikowanym na łamach *Dziennika Bydgoskiego* (nr 23). Po zdaniu matury w 1929, rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie. W tym okresie uczestniczyła w działalności Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO) Koła Polonistów Słuchaczy USB. Z powodu trudnej sytuacji materialnej przerwała po roku studia i utrzymywała się z udzielania korepetycji. W 1932 zamieszkała w Lublinie i do 1939 pracowała jako sekretarz tamtejszego II Wydziału Karnego Sądu Okręgowego. Równocześnie kontynuowała przez jakiś czas studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i rozwijała twórczość literacką. W lipcu 1939 wyszła za mąż za Zygmunta Rozwadowskiego, asesora Sądu Okręgowego (zginął w tymże roku). W okresie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Lublinie. W 1941-42 pracowała w Sądzie Grodzkim. W 1943 poślubiła Jana Szorca, matematyka i muzyka. Uczestniczyła w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Po wojnie pracowała w Lublinie jako dziennikarka w gazecie *Sztandar Ludu* (1945-49); przez pewien okres była tu kierownikiem działu kulturalnego, a w 1945-48 prowadziła rubrykę pt. „Kolumna kobiety”, zamieszczała tu również artykuły i wiersze. Rozpoczęła także współpracę jako autorka słuchowisk i audycji literacko-dokumentalnych z rozgłośnią Polskiego Radia w Lublinie. W 1946 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP) i brała czynny udział w pracach Oddziału Lubelskiego (okresowo skarbnik, członek Komisji Rewizyjnej). Wiersze, opowiadania, felietony, reportaże drukowała na łamach wielu czasopism, m.in. *Gazety Lubelskiej* (1945-48; tu m.in. rubryka „Horyzont kobiety”, w 1949 członek zespołu redakcyjnego), *Kamery* (1947, 1952-66, 1970; w 1956-60 członek zespołu redakcyjnego), *Głosu Pracy* (1949-50) i *Kultury i Życia* (1952-54, 1957-58). Podejmowała pracę urzędniczą (dorywczo, z powodu choroby); pełniła funkcję zastępcy kierownika Wydziału Kultury i Sztuki MRN, referenta prasowego w okre-

gowej Radzie Związków Zawodowych. Działała w Lidze Kobiet. W 1964 otrzymała nagrodę literacką MRN w Lublinie za zasługi dla miasta i regionu. W 1965 zamieszkała w Warszawie. Kontynuowała pracę literacką. Była członkiem zarządu Towarzystwa Przyjaciół Warszawy. W 1978 otrzymała nagrodę literacką Towarzystwa Miłośników Lublina. Zmarła 9 maja 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kregi na szkle. [Wiersze]. Lubl.: Związek Literatów 1937, 59 s.

2. Księżycowy Lublin. [Wiersze]. Wwa: F. Hoessick 1938, 43 s.

3. Legenda Trybunału. Widowisko plenerowe. Praprem.: Lubl. 1939. [Inf. autorki].

4. Na krawędzi. Przędzalnia matki Nabożnej. [Powieść]. *Sztand. Ludu* 1947 nr 229-323, 329-331. Druk nie ukończony.

5. Czerwone akordy. Poezje. Lubl.: Tow. Miłośników Książki w Lubl. 1949, 37 s.

6. Dachy Lublina. [Wiersze]. Lubl.: LubelsW 1960, 28 s.

7. Wieki. Interludia lubelskie, 1. [Opowiadania]. Wstęp: H. Stefaniuk. Lubl.: WŁubel. 1962, 154 s.

Inne części cyklu zob. poz. 9, 11.

Zawartość: Lublin gród; Książowa oblubienica; Święty Dąb; Wójt — Maćko z Opatowa; Tatary; Powrót Zadorcy; Tryptyk Biernatowy; Jakuba Grapy bój ostatni; Archanielskie chóry Jana; Co widziała Lubenka; Niedokończony „pieśni”; Z Sulmierzkich optoków; Płewy z niebiańskich młynów; Zaraza w grodzie; Mistrza Hrabyka dzieło krwawe; Najwspanialszy dzwon; Przedziwny lekarz; Tajemnica Błażkowa; Przygody rajcy Matysa; Stanislaus Rex Lubliniensis.

8. Zielony chorał. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1968, 39 s.

9. Czasy. Interludia lubelskie. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1970, 131 s.

Inne części cyklu zob. poz. 7, 11.

Zawartość: Sceny (1765) [o J. Krasickim]; Pod Sławinkowską wierzba (1774-1790-1792); Książę Józef na Korcach (1809); Abecadło Chopina (1827); Grochowy wieniec (1861-1893); Pieśń i szabla (1807-1872) [o W. Polu]; Skrzypcowa panna (1860); Organista (1851-1929); Monolog serdeczny [o M. Kopnickiej]; Słowiańska gama (1927).

10. Biegnie górał, chłopiec młody sokół. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1974, 20 s.

11. Lata. Interludia lubelskie. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1977, 149 s.

Inne części cyklu zob. poz. 7, 9.

Zawartość: Nie mam żalu do nikogo, jeno do ciebie niebogo. (Pierwsze wystawienie opery „Halka” w Lublinie); Wernyhora; Apokalipsa nad Lublinem; Krewna bruku; Trzcina i modrzewie; Henryk Topola; W małym miasteczku; Suita lubelska; Symbol — tecza.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966. — Wywiad: Wierność miastu. Rozm. H. Pająk. *Kur. Lubel.* 1971 nr 84.

SWPP 2 (M. Brykalska). — RI 1979 (A. Biernacki).

[T. Sinko] R.: Wśród nowych książek. *Kur. Lit.-Nauk* 1937 nr 41 [m.in. rec.: Kregi na szkole]. — [K.A. Jaworski K.A.J.]: Walka o słowo. *Tydz. Lit.* 1949 nr 5 [rec.: Czerwone akordy]. — K. Janicki: Rymy dla Lublina. *Kult. i Życie* 1961 nr 9. — [Wiek] J. Kuczyńska: „Wiek” w Interludiach. *Kamena* 1962 nr 24; Z. Pędziński: Z literackiego Lublina. *Tyg. Kult.* 1963 nr 15 [m.in. rec.: Wiek]. — Z. Jakubik: Skazana na wiersze. *Kamena* 1964 nr 15. — [Zielony chorał] T. Klak: Moje lektury. *Kamena* 1969 nr 2; J. Zacharska: Lubelski chorał. *Poezja* 1969 nr 3. — T. Klak: Spotkanie w czasie. *Kamena* 1971 nr 1 [m.in. rec.: Czasy]. — Z. Mikulski: Odeszła, jest ... *Kamena* 1979 nr 13. — H. Pająk: Wspomnienie pośmiertne. *Kal. Lubel.* 1981.

B.M.

PLEŚNIAROWICZ Jerzy 1920-1978

Pseud.: (E); Ed.; J.Cz.; J.P.; J.Pl.; K.L.; Kronikarz; (Pl); (Y).
Poeta, tłumacz.

Urodzony 7 stycznia 1920 w Jekaterynosławiu na Ukrainie; syn Leona Pleśniarowicza, urzędnika bankowego, i Józefy z Radzikowskich. Od 1921 mieszkał w Lublinie. W 1929 rozpoczął naukę w Gimnazjum Męskim Spółki Cywilnej Szkoły Średniej „Szkoła Lubelska”, w 1931 przeniósł się do Państwowego Gimnazjum im. S. Staszica. Debiutował w 1936 wierszem pt. „daleko las”, opublikowanym na łamach szkolnego czasopisma *W słońce* (nr 1); drukował tu także recenzje i wywiady, należał do komitetu redakcyjnego pisma. Od 1937 ogłaszał wiersze, a także przekłady z języka ukraińskiego, m.in. w *Pionie* i *Kamencie*. W 1938 otrzymał pierwszą nagrodę w konkursie polonistycznym PAL dla maturzystów. Po zdaniu w 1938 matury, rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Został członkiem zarządu Koła Polonistów, uczestniczył w życiu literackim i teatralnym. Związany był z kręgiem poetyckim Józefa Czechowicza. W czasie okupacji niemieckiej początkowo mieszkał w Lublinie, gdzie pracował w Powiatowej Spółdzielni Rolniczo-Handlowej jako pracownik buchalterii i ekspedient. Od jesieni 1941 przebywał w Nałęczowie. W 1942 ukończył tu Szkołę Spółdzielczości Rolniczej im. Z. Chmielewskiego, a następnie pracował w niej jako nauczyciel języka polskiego i instruktor zajęć świetlicowych. Brał udział w działalności konspiracyjnej Batalionów Chłopskich na terenie województwa lubelskiego, uczestniczył w tajnym nauczaniu i organizacji imprez artystycznych. Prowadził też chór. Po wycofaniu się Niemców w sierpniu 1944 z Nałęczowa, współorganizował wydawanie lokalnej gazetki *Codzienne Wiadomości*. Wybrany w tym samym czasie na członka Tymczasowego Zarządu ZZLP, wkrótce zrezygnował z tej funkcji, pozostał członkiem Związku (do 1950). Od października 1944 mieszkał w Lublinie i do grudnia pracował jako referent w Resorcie Kultury i Sztuki Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodo-

wego. Następnie był zatrudniony w redakcji literackiej Polskiego Radia. Równocześnie od 1945 kontynuował studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL), w 1946 został prezesem Koła Polonistów KUL, w 1947-50 był młodszym asystentem II Katedry Historii Literatury Polskiej. W 1946 został na krótko aresztowany, w związku ze swoją działalnością konspiracyjną w latach okupacji. W 1946-48 pracował w *Gazecie Lubelskiej*, najpierw w jej dodatku kulturalnym, potem w dziale sportowym, wreszcie jako redaktor techniczny. Uczył też języka polskiego na Państwowych Kursach Pedagogicznych, a potem w Liceum Pedagogicznym dla Dorosłych. W tym czasie zaczął się interesować teatrem. W 1948-50 był zatrudniony w Delegaturze Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” w Lublinie jako kierownik artystyczny i reżyser Zespołów Żywego Słowa oraz wykładał w szkole dla instruktorów teatralnych. W 1950 pracował jako asystent reżysera w Teatrze im. J. Osterwy w Lublinie. W tymże roku wstąpił do PZPR. Przeniósł się do Krakowa, gdzie kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1953 uzyskał magisterium. Jednocześnie pracował jako kierownik artystyczny, reżyser i wykładowca artystycznych zespołów młodzieżowych przy Towarzystwie Wiedzy Powszechnej (1950-51), Wojewódzkim Domu Kultury Związków Zawodowych (1951/52, 1953/54), Krakowskiej Delegaturze Państwowej Organizacji Imprez Artystycznych „Artos” (1952/53, 1954/55). W 1951 ożenił się z Blanką Rusznik. W 1952-74 (z przerwą w 1954/55) pełnił funkcję kierownika literackiego Państwowego Teatru Ziemi Rzeszowskiej (od 1957 im. W. Siemaszkowej). W związku z tą funkcją zamieszkał w 1955 w Rzeszowie. Przygotowywał dla tej sceny adaptacje i przekłady sztuk, m.in. z języka rosyjskiego, ukraińskiego, słowackiego i czeskiego, a także reżyserował przedstawienia. Współpracował z działem teatru rozgłośni rzeszowskiej Polskiego Radia (w 1961-70 prowadził cykl „Gawędy teatralne”; publikował też liczne adaptacje słuchowisk, także w swoich przekładach). Publikował wiersze, przekłady (m.in. z literatury ukraińskiej, słowackiej, rosyjskiej, czeskiej, białoruskiej) i artykuły, głównie na tematy teatralne, w *Nowinach Tygodnia* (1952-53, 1955-61; tu w 1956 stałe felietony podp. Kronikarz), *Nowinach Rzeszowskich* (1953, 1957-63), *Kamencie* (1955-1968; w 1962-64 członek kolegium redakcyjnego), *Widnokregu* (1961-70). Był współinicjatorem Rzeszowskich Spotkań Teatralnych (organizowane od 1961). W 1961 otrzymał nagrodę WRN w Rzeszowie za upowszechnianie sztuki teatralnej oraz pracę w amatorskim ruchu artystycznym. W 1962 został ponownie członkiem ZLP. W 1963 zdał przed Państwową Komisją Egzaminacyjną eksternistyczny egzamin reżyserski. W 1963-

-64 przebywał jako stypendysta rządu francuskiego w Paryżu, gdzie studiował w Instytucie Teatralnym Sorbony oraz odbywał praktykę reżyserską w Théâtre National Populaire. Był też jako stypendysta na uniwersytecie w Bratysławie, pogłębiał wiedzę o literaturze i kulturze słowackiej. W 1967 został członkiem założycielem Oddziału Rzeszowskiego ZLP i przez rok pełnił funkcję jego prezesa. W 1967/68 wchodził w skład kolegium *Kwartalnika Rzeszowskiego*, a następnie w 1969-72 kolegium redakcyjnego miesięcznika *Profile*. W 1970 otrzymał ponownie nagrodę WRN w Rzeszowie, za twórczość literacką, a w 1974 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za działalność kulturalną. W 1974 przeszedł na emeryturę. Współpracował jako konsultant z Teatrem Lalki i Aktora „Kacperk” w Rzeszowie. W 1977 otrzymał nagrodę *Profilów* za całokształt twórczości. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1974). Zmarł 13 stycznia 1978 w Rzeszowie; pochowany w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Arkusze Poetycki* nr 20. Wwa: F. Hoesick 1939. Inf.: K. Pleśniarowicz: Jerzego Pleśniarowicza ślad pozostawiony. Kr. 1993.

2. *Śpiew pierwszy*. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1939, 28 s.

3. *Droga*. [Wiersze]. [B.m.w.] 1942.

Tomik wyd. konspir.; rozpowszechniany w Lubl. i Nałęczowie (inf. jak w poz. 1).

4. *Panna młoda z „Wesela”*. (Widowisko o Wandzie Siemaszkowej). Praprem. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1975.

5. *Kartki z dziejów rzeszowskiego teatru*. Przygot. do druku, uzup. repertuary i kalendarium oprac. K. Pleśniarowicz. Rzeszów: KAW, Państw. T. im. W. Siemaszkowej 1985, 510 s.

Zawartość: Cz. 1: Zapomniana tradycja. *Theatra Lubomirska*; *Melpomena w „Luftmaszynie”* [Teatr w Rzeszowie w XIX w.]; *W kręgu Rzeszowskiej „Reduty”* [1890-1939] s. 215. — Cz. 2: K. Pleśniarowicz: *Życie teatralne w Rzeszowie*. *Kalendarium 1830-1939*.

Nagroda literacka m. Rzeszowa w 1985.

6. *Ballada o ułanach i inne wiersze z lat 1936-1946*. Wstęp: S. Jaworski. Zebrał i przygot. do druku K. Pleśniarowicz. Kr.: WL 1987, 140 s.

Zawiera części: *Ballada o ułanach*; *Daleko las*; *Pieśni o zapomnieniu*; *Droga*; *Pióro nocy*; *Ballada o przemijaniu*; *Wiersze najwcześniejsze*.

Nadto powielone skrypty wyd. przez Poradnię Kult.-Oświat. Woj. Domu Kultury w Rzeszowie: *Zasady recytacji*. 1957. — *Praca aktora nad żywym słowem*. *Technika mowy w ćwiczeniach*. 1958. — *Kształcenie głosu*. 1958. — *Kultura Żywego Słowa*. 1959, 1960. [Inf. jak w poz. 1 s. 115].

Przekłady i adaptacje

1. A. Czechow: *Zabawne historie*. Wyst. Kr., Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1954.

2. *Hejnał wolności*. Montaż literacko-muzyczny. [Współaut.:] M. Rokoszowa. Kr.: Kom. Woj. Frontu Nar. 1954, 90 s.

3. *Pieśni Walki — Pieśni Zwycięstwa*. Wyst. Rzeszów, Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1960.

4. S. Michałkow: *Dzikusy*. (Żart sceniczny w 3 aktach). Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1960. Druk w wersji skróconej: *Teatr Lud.* 1961 nr 10 s. 554-580.

5. S. Hułak-Artemski: *Zaporozec za Dunajem*. [Opera komiczna w 3 aktach]. Oprac. libretta: M. Rylski. Przeł. ... Wyst. Rzeszów, Studio Operowe Woj. Domu Kultury 1960. Wyd. Rzeszów 1960, powiel.

6. W. Suchodolski: *Pociąg odejdzie o czasie*. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1960.

7. A. Uliński: *W Październiku*. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1960.

8. M. Gorki: *Matka*. Adapt. ... Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1961.

9. *„Świt nad Afryką”*. Montaż przekładów poetów afrykańskich. Wyst. Rzeszów, Estrada Poetycka Woj. Ag. Imprez Estradowych 1962.

10. A. Wołodin: *Pięć wieczorów*. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1964. Wyd. w: *Teatr Radziecki*. *Antologia*. T. 4. Wwa: PIW 1967 s. 341-421. TV 1986.

11. J. Edlis: *Gdzie jest Abel, brat twój*. *Sztuka w 2 częściach*. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1965.

12. D.A. Furmanow: *Czapajew*. Przeł. i oprac. ... Adapt.: M. Stehlik. Wyst. Wałbrzych, T. Dram. 1967.

13. L. Smoček: *Piknik*. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., J. Stokalska. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1967.

14. L. Zorin: *Warszawska melodia*. Radio 1967. Wyst. Elbląg, T. Dram. 1977.

15. J. Barcz-Iwan: *Dwaj*. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1968.

16. M. Holub: *Model człowieka*. [Wiersze]. Wybrał M. Grześczak. Przeł. ... Wwa: PIW 1969, 57 s.

17. *Z tej ziemi*. (Opowieści i reportaże). Scenariusz ... Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1971.

18. J. Przyboś: *Milczenie*. Scenariusz widowiska poetyckiego ... TV 1972.

19. Te trudne wiersze Przybosa ... Scenariusz widowiska poetyckiego ... Wyst. Wwa, T. Stara Prochownia 1972.

20. O. Zahradnik: Solo na kuranty. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Czeski Cieszyn, Scena Pol. 1973. Radio 1973. TV 1986.

Wyst. też. pt. Solo na bicie zegara.

21. E. Braginskij, E. Riazanow: Sylwestrowa przygoda. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Czeski Cieszyn, Scena Pol. 1974.

22. I. Bukovčan: Serce Luigiego albo Egzekucja tępych mieczem. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Ziemi Łódź. 1975.

23. L. Feldek: Botafoego. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperek” 1975.

24. V. Rozov: Cztery krople. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1976.

25. V. Šikula: Wakacje ze stryjem Rafaelem. [Powieść]. Przeł. ... Kat.: Śląsk 1976, 146 s.

26. J. Solovič: Zagmatwana sytuacja. [Utwór dramatyczny]. TV 1977.

27. L. Feldek: Botafoego w butach. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperek” 1980.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 3-5.

Prace redakcyjne

1. I. Dracz: Do źródeł. Wiersze. Wybór ... Wwa: PIW 1968, 49 s.

Tu także m.in. przekł. J.P.

2. Wiersze z Rzeszowskiego. Antologia. Wybór i oprac. ... Wstęp: R. Matuszewski. Lubl.: WŁubel. 1974, 506 s.

3. Antologia poezji ukraińskiej. Wybór: F. Nieuważny, ... Wprowadzenie: S. Kozak, F. Nieuważny. Wwa: LSW 1976 [właśc. 1977], 1062 s.

Tu także m.in. przekł. J.P.

4. M. Tank: Poezje wybrane. Wstępem poprzedził autor. Wybór ... Pośl.: A. Barszczewski. Wwa: LSW 1977, 156 s.

Tu także m.in. przekł. J.P.

5. V. Mihálik: Płomień i pocałunek. [Wiersze]. Wybór: ..., B.S. Kunda. Pośl.: B.S. Kunda. Kr.: WL 1978, 183 s.

Tu także m.in. przekł. J.P.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykańska) — PSB (B. Bał-Kamińska). — K. Pleśniarowicz: Prace literackie i teatralne J.P.: Bibliografia przekładów J.P. W tegoż: Jerzego Pleśniarowicza ślad pozostawiony. Kr. 1993.

[Śpiew pierwszy:] J. Czechowicz: Książki. Awangarda pójdzie dalej. *Kur. Poranny* 1939 nr 29; J. Śpiewak: Wśród poetów. *Sygnaty* 1939 nr 14. — Z. Mikulski: Jerzy z Lublina i z Rzeszowa. *Kamena* 1977 nr 26. — [Antologia poezji ukraińskiej. Red.: F. Nieuważny, ...] Z. Barański. *Nowe Książki*

1978 nr 20; B. Dohnalik: W tym szerokim stepie bujnie wolność rosta. *Lit. na Świecie* 1978 nr 11. — M.A. Lyp: J.P. — tłumacz i poeta. *Poezja* 1981 nr 1. — Z. Wawaszczak: J.P. — człowiek renesansowego formatu. *Profil* 1981 nr 1. — J. Baryłanka: Moje spotkania z J.P. (W czwartą rocznicę śmierci). *Profil* 1983 nr 1. — M. Polańska: Kilka uwag do bibliografii J.P. *Profil* 1984 nr 3. — [Kartki z dziejów rzeszowskiego teatru:] K. Świerczewska. *Nouiny* 1985 nr 269; C. Błońska. *Profil* 1985 nr 11. — F. Nieuważny: Poezja ukraińska w życiu J.P. *Lit. na Świecie* 1986 nr 8. — T. Chrościelewski: J.P. jakiego pamiętam. *Profil* 1987 nr 6. — Z. Kościński: Wspomnienie o „Promienistym”. *Akcent* 1987 nr 4. — B.S. Kunda: Najmłodszy z kręgu Czechowicza. *Profil* 1987 nr 6 [rec.: Ballada o ulanach i inne wiersze z lat 1936-1946]. — Z. Mikulski: Przewodnik i przewodnik. *Akcent* 1987 nr 4. — Z. Sokół: Cenna spuścizna. *Widnokrąg* 1987 nr 33 [dot. arch. przekł. J.P. w Bibl. Gł. WSP w Rzeszowie oraz bibliografia przekł.] — Z. Kałużyński: Misjonarz kultury. *Profil* 1988 nr 1. — K. Pleśniarowicz: Jerzego Pleśniarowicza ślad pozostawiony. [Szkieł biograficzny]. Kr.: SZKICe 1993, 165 s. [tu także wiersze i przekłady J.P.] — P. Michałowski: Kolumb z „drugiej awangardy”. *Nowe Książki* 1989 nr 5 [rec.: Ballada o ulanach i inne wiersze z lat 1936-1946]. — J. Grygiel: Rozmowa z nieobecny. *Nouiny* 1992 nr 70. — T. Chrościelewski: J.P. — w moich wspomnieniach. *Akcent* 1994 nr 3/4.

J.Z.

PLUTA Jerzy ur. 1942

Pseud.: (am); Amelia Żymła; (az); (j); J. Borgis; J.P.; (jp); (P); (pcz); Piotr Czyżyk; (pl); (pya); (PYA); Sulisław Pyarski. Prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 13 czerwca 1942 w miejscowości Łubie pod Gliwicami; syn Jana Pluty, kowala i ślusarza, i Róży z domu Polczyk. Od 1955 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Pyskowicach; w 1959 zdał maturę. W 1958-59 drukował notki reporterskie w *Nowinach Gliwickich* (podp. (pya)). W lipcu 1959 podczas tzw. akcji żniwnej koło Słupska uległ ciężkiemu wypadkowi i przez 13 miesięcy przebywał w szpitalach w Słupsku i Piekarach Śląskich (w 1960 przyznano mu rentę inwalidzką). Od 1959 należał do KKMP przy ZMW (do 1974). W 1960 podjął studia z zakresu filologii polskiej na Uniwersytecie Wrocławskim; w 1965 uzyskał magisterium. Debiutował w 1963 opowiadaniem pt. „Powrót syna marnotrawnego” i „Ryma”, zamieszczonymi w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 12). W 1963-74 należał do Koła Młodych przy Oddziale Wrocławskim ZLP. Od 1965 był członkiem PZPR (do 1980). W 1965-69 pracował na stanowisku bibliotekarza w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Opowiadania, artykuły, recenzje publikował m.in. w miesięczniku *Odra* (1963-85), *Kontrastach* (1967-71; podp. też: (am), Amelia Żymła, (P), (pcz), (pya), Piotr Czyżyk, Sulisław Pyarski; w 1967-71 członek kolegium redakcyjnego), *Nadodrze* (1968-78), *Sigmie* (1969-80; podp. też J. Borgis), wrocławskich *Wiadomościach* (1970-80; z przerwami; tu w 1978-80 cykl felietonów pt. „Zapiski zapoznanego wieszca”), miesięczniku *Nowy Wyrzaz* (1972-79, z przerwami;

podp. też (pya)). Był współinicjatorem i członkiem Ugrupowania Literackiego 66 (1966-71). W 1975 doktoryzował się na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie rozprawy pt. „Proza Henryka Worcella” (promotor doc. dr hab. Stanisław Pietraszko). Od tegoż roku był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1979-82 publikował opowiadania, artykuły, recenzje i tłumaczenia w *Tygodniku Kulturalnym* (podp. też Piotr Czyżyk). W 1989 został członkiem SPP. Od 1995 jest redaktorem i jedynym autorem pisma literackiego pt. *Przecinek. Małe Prozy i Marginalia Jerzego Pluty*. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), srebrną odznaką „Zasłużony dla Województwa Wrocławskiego i m. Wrocławia” (1979). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pas. Opowiadania. Wr.: Ossol. 1967, 125 s.

Zawartość: Pas; Kraina; Pierwsza wędrowka po kramie; Coś się stało. (Relacja o pewnym zdarzeniu); Studnia; Drewniak się zabił, czyli opowiadanie nieprzewrotne; Pomocnik brata; Chłopiec bez wad, czyli jak zabić królika; Zadanie; Andaluzja; Andaluzja, czyli opowiadanie nieegzotyyczne; W sprawie psa; Daleko mi do Wrocławia; Leśna. (U Sulka); Ta głupia dziewczyna. (U Sulka); No to przejdźmy na pomost. (Opowiadanie kryminalne); Już ja cię zgnoję; Ta, co się nie doczekała; Więcej światła; Ta, co chciała spać. (Zielona Góra – Wrocław).

2. Konie przejadają Polskę. Opowiadania i opowiadanki. Wr.: Ossol. 1974, 174 s.

Zawartość: Nie leżałem przecież ...; Lepiej kup sobie koze, a nie jedź wędzonych szprotek; Ona też cię kiedyś zgubi; A kobiety nie uderz nawet kwiatem; Proszę posuwać się do przodu; Najupalniejsza niedziela tegorocznego lata; Kłatka (dla Janusza Stycznia); Gdzieniegdzie białe i szare kamyczki; Klamra; Otóż jesteś wobec mnie zupełnie w porządku; Chyba deszczu nie będzie; Konie przejadają Polskę; Woly; Zachwalacz jamników; Kup duże kostki, nie zapomnij, kochanie; Topór za czterysta dziewięćdziesiąt zetów; To był ten dzień; Kontestatorek pokojowy (na dwie baterijki); Wieszaki.

3. Okruchy epopei. Proza Henryka Worcella. Wr.: Ossol. 1974, 251 s.

Rozprawa doktorska. – Nagroda im. S. Piętaka w 1975.

4. Sto czyżyków (i piórko rajskiego ptaka). [Powieść]. Wstęp: E. Balcerzan. Wr.: Ossol. 1978, 278 s. Wyd. 2 przezr. łącznie z: Piotr Czyżyk zasypia [poz. 5]. Kr.: WL 1988, 434 s.

Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1980.

5. Piotr Czyżyk zasypia. [Powieść]. Powst. 1983-1984. Wyd. zob. poz. 4 (wyd. 2).

Data powstania wg zapisu w pierwodr.

6. Melancholijka polonaise. (Wyznania człowieka marginesowego). [Opowiadania]. Wstęp ... Rys.: S.R. Korytko. Bydg.: Galeria Autorska J. Kaji i J. Solińskiego 1987, 34 s.

Wstęp podp.: Piotr Czyżyk. – Druk bibliofilski.

Zawartość: Monolog poranny: jakoś tam się wstaje; Kiedy stoję przy oknie; Tobie to dobrze; Gawrony; W moim mieszkaniu – przytulku; Nekrolog wzorcowy; Calkiem marginesowe

zdańka (1-8); Leżącego kopie się z prawdziwą przyjemnością; Jak tam siedzisz w fotelu; W snach jestem szybszy od; Umieram. „To idź do lekarza”; Zamiast cmentarza – park imienia (nie pamiętam); Jak będziesz narzekał, to się przeniosę do Janusza; Przeglądając encyklopedię; Jakże miłe słówka; Ile jeszcze przystanków do krematorium?; Moja maszyna do pisania „Erika”; Nieprzekorny podróżny; My chcemy tutaj; Jak dojeżdżać na dworzec?; Czyż nie tak powinien się odezwać; Zmęczonoooooonnnnaaaaaaa; Mówię do siebie (bez poklepywania); Mamusi, ten pan ma cztery nogi!; Przechodząc obok szpitala w pobliżu; Monolog wieczorny: jakoś tam się zasypia.

7. Stacja metra: Franz Kafka. Małe prozy dawne i nowe. Wr.: Okis 1994, 63 s. *Bibl. Wroc. Ser. II.*

Zawartość: Opowiadaj, wujku, no opowiadaj; Na skróty; Nóż osobisty; Judasz; Dwa albo trzy dzwonki; Odlatuję (na razie) łagodnie i próbnie; Tylko kamyczkiem; Wcale się nie boję; Nie dzwonię; Choć cham, to pięknie gra Chopina; Jabłko na biurku; Jedźmy, jedźmy, nikt nie czeka; Kubusiowi to dobrze; Zdechł, pijanica pod płotem; Długo tu już jestem?; Niech zdychają, niech się czolgają; Gdzie mieszka prezydent Bolesław Bieruż?; Napisy, o których nie wspominają (nie wiem dlaczego) nasi uczeni nawet w przypisach; Opowiadanko o żółci i nicości; Oryginał donosu na Wiktorię Dziedzic; Przystanek tramwajowy: KREMATORIUM; Stacja metra: FRANZ KAFKA; Monologi na wietrze; Śnił mi się Bruno; Czas się zegnać (po angielsku); Nie, Panie Prezydencie; Wykoleiłem się, niestety, także zdeklasowałem; Jak ci obowiązki służbowe pozwolą; Zadowolę się kilkukaratowym i chropawym; Śniła mi się Margaret Thatcher.

8. Przecinek. Małe prozy i marginalia Jerzego Pluty. Red. ... Wr.: [Nakł. autora].

Ser. I (minusowa) na prawach rkp. Z. 1-4 1995-1997, 120 s.

Ser. II dla zjadaczy kartofli i słow(n)ików. Z. 5, 1998, 16 s.

Dzieło autorskie J.P., który jest równocześnie redaktorem [podp.: Piotr Czyżyk], wydawcą i kolporterem „pisma”. – wyd. bibliofilskie.

Prace redakcyjne

1. Turniej poetycki „Ugrupowania Literackiego 66” dla uczczenia 25-lecia Polski Ludowej. Program oprac. ... Wr.: Klub Muz. i Literatury – Koło Młodych przy Oddz. ZLP 1969, 21 k., powiel.

Zawiera wstęp ... oraz wiersze, m.in.: M. Jodłowskiego, R. Krynickiego, R. Wojaczka, H. Wolniaka.

2. Pomosty III. Wrocławski Almanach Młodych. [Komitet red.: L. Isakiewicz, ...]. Wr.: Ossol. 1973, 331 s.

3. H. Worcell: Nocą, kiedy przychodzi świnia. Reportaże, artykuły, wypowiedzi. Wybór i oprac. ... Wr.: Ossol. 1976, 301 s.

4. H. Worcell: Dzieła wybrane. Wybór i oprac. ... T. 1-3. Wr.: Ossol. 1979, 650 + 536 + 788 s.

5. R. Milczewski-Bruno: Dam znać! Zdania, rysunki i kolaże – z listów do ... z lat 1961-1979. Wybór i oprac. ... Bydg.: Galeria Autorska J. Kaji i J. Solińskiego 1983, [32] s.

Wybór i oprac. podp.: J. Pluta i P. Czyżyk.

6. L. Buczkowski: Na nowo i poniekąd inaczej. (Fragmenty „prozy żywej”. Rysunki). [Katalog wy-

stawy rysunków L. Buczkowskiego]. Do druku przygot.: J. Kaja, ..., Z. Trziszka. Bydg.: Galeria Autorstwa J. Kaji i J. Solińskiego 1985, [32] s.

7. R. Milczewski-Bruno: Bruniana. Wiersze, rysunki. Nota edytorska ... Rys.: R. Milczewski-Bruno, B. Woortmann. Przygot. do druku: ..., J. Soliński. Bydg.: Galeria Autorstwa J. Kaji i J. Solińskiego 1985, [40] s.

Na prawach rkp. — Zawiera wiersze R. Milczewskiego-Bruno w jęz. pol. oraz w tłum. niem. P. Lachmanna lub B. Woortmann oraz teksty poświęcone poecie.

8. Żyłuję życie i wiersze. [Z korespondencji do ... z lat 1961-1979]. Powst. 1986. Oprac., wstępem i przyp. opatrzył ...

Publikacja oddana do wydawn. „Pomorz” w Bydg.; nie wydana. Rkps w posiadaniu autora.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998. — Wywiady: Nie czytuję książek modnych. Rozm. S. Srokowski. *Wiadomości* 1976 nr 30; Naigroźniejsze jest milczenie. Rozm. H.B. Klein. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1994 nr z 14 VII.

[Pas:] C. Leżeński: *Pas? Współczesność* 1967 nr 20; W. Szewczyk: *Z Łubia w wielki świat. Poglądy* 1967 nr 12. — M. Orski: *Naiwny realizm P. Odra* 1968 nr 1, przedr. w tegez. *Etos lumpa*. Wr. 1978. — [Konie przejadają Polskę:] Z. Łukasiewicz: *Piękne chropawe zdania. Nadodrze* 1974 nr 24; K. Nowicki: *Młoda proza. Fakty* 1974 nr 42; A. Więckowski: *Maluczkosć. Odra* 1974 nr 12; L. Bugajski: *Pierwsze „piękne chropawe zdania”? Twórczość* 1975 nr 5. — [Okruchy epopei:] L. Bugajski: *O prozie Worcella. Twórczość* 1975 nr 7; M. Głowiński: *Małe monografie. Literatura* 1975 nr 18. — A. Pańta: *Wehikuł czasu J.P. Oholce* 1975 nr 3 [rec.: Konie przejadają Polskę]. — [Okruchy epopei:] S. Bereś: *Addenda do epopei. Nadodrze* 1976 nr 3; S. Tomala: *Między biografią i literaturą. Nowy Wzraz* 1976 nr 7. — [Sto czyzyków (i piórko rajskiego ptaka):] K. Nowicki: *Dziennik czasu teraźniejszego. Fakty* 1978 nr 48; L. Bugajski: *Zwyczajne życie Piotra Czyżyka. Odra* 1979 nr 5. — L. Bugajski: *Wierność codzienności. Radar* 1979 nr 9, przedr. w tegez. *W gąszczu znaczeń. Kr.* 1988 [dot. twórczości J.P.]. — [Sto czyzyków (i piórko rajskiego ptaka):] M. Jodłowski: *Z Piotrusiem na dnie. Opole* 1979 nr 6; A. Kowalski. *Nowe Książ.* 1979 nr 3; J. Niemczuk: *Życie na papierze. Kultura* 1979 nr 20; R. Nycz: *Powszedni obraz życia. Tyg. Kult.* 1979 nr 20; B. Zadura: *Piotr Czyżyk, rocznik 1945. Twórczość* 1979 nr 8; A. Zieniewicz: *Traktat o przeciętności. Literatura* 1979 nr 3. — Z. Trziszka: *Z Łubia do Wrocławia. Prz. Tyg.* 1984 nr 22. — M. Dobrowolski: *Śnić życie. Rzecz o niektórych aspektach twórczości J.P. Śląsk* 1988 nr 10. — M. Kisiel: *Marginesowość. Życie Lit.* 1988 nr 30 [rec.: *Melancholia polonaise*]. — J. Łukasz: *Historia nieheroiczna. Twórczość* 1989 nr 7 [rec.: *Sto czyzyków (i piórko rajskiego ptaka); Piotr Czyżyk zasypiał.* — [Stacja metra: *Franz Kafka*:] D. Nowacki: *Okruszki epopei. Twórczość* 1994 nr 7; M. Orski: *Małe prozy Piotra Czyżyka. Prz. Powsz.* 1994 nr 11. — [Przecinek. Małe prozy i marginalia Jerzego Pluty:] J. Łukasz: *Pismo to człowiek. Sycyna* 1997 nr 19; B. Sola: *Zobaczono, przeczytane. Zesz. Lit.* 1997 nr 59; L. Bugajski: *Wśród czasopism. Twórczość* 1998 nr 5.

K.B.

PLĄŻEWSKI Leszek

ur. 1936

Prozaik, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 28 czerwca 1936 w Warszawie; syn Jana Plążeńskiego, urzędnika, i Lucyny z Basińskich,

studentki Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego (zmarła 1938). W 1951 rozpoczął naukę w Technikum Geodezyjnym w Warszawie. W IV klasie przerwał naukę i podjął pracę w fabryce kolejno jako kreślarz, ślusarz i tokarz. W 1952-60 uprawiał boks w warszawskim klubie Polonia. Po zdobyciu uprawnień technika geodezji w 1957, został pracownikiem terenowych ekip geodezyjnych. Debiutował w 1958 opowiadaniem pt. „Jutro porozmawiamy”, opublikowanym w dwutygodniku *Współczesność* (nr 21). Opowiadania publikował m.in. na łamach *Almanachu Młodych* 1960/61 (tu „Robota z telefonem”), *Tygodnika Kulturalnego* (1964-76, z przerwami), miesięcznika *Wiedza i Życie* (1966-67, 1970-72), *Zwierciadła* (1966-76, 1983-86, z przerwami), *ltd* (1968-73), *Kamery* (1970-74). W 1963-65 jako autor słuchowisk współpracował z Teatrem Miniatur Radiowych „Zwierciadło” Polskiego Radia. W 1966 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego. W 1967 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Obok twórczości prozatorskiej, od 1967 zajmował się również pisaniem scenariuszy filmowych. W 1968 ożenił się z Krystyną Sawicką, dekoratorem w teatrze (rozwód ok. 1973). W 1983-90 należał do Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1983-84 pracował jako asystent reżysera w Zespole Realizatorów Filmowych przy filmie pt. „Fetysz” w reżyserii Krzysztofa Wojciechowskiego. W 1989 został członkiem SPP. Kontynuował twórczość literacką, publikując opowiadania na łamach dwutygodnika *Sycyna* (1995-97) i dziennika *Rzeczpospolita* (1996-98). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ktoś za drzwiami. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1964, 148 s.

Zawartość: Bez skarbu; Dorota i noc; Spotkania poza parkiem; Dwie z pralni; Czasem przyjeżdżają goście; Pierwsza wypłata; Robota z telefonem; Człowiek, który narobił bałaganu; Hala fabryczna nocą; Zupełnie obcy; Wczorajszy dzień; Ktoś za drzwiami.

2. Kilka jesiennych dni. [Powieść]. Powst. przed 1967. Wyd. Wwa: Czyt. 1970, 169 s.

Data powstania wg inf. autora. Adapt. film: *Kilka jesiennych dni*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Kutz. Powst. 1968. Nie zrealizowany (inf. autora).

3. Cudowne dzieci. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1967, 189 s.

Zawartość: Cudowne dzieci; Jasna marynarka; Upalna niedziela; Kolega z hotelu; Golebnik; Na wysokości; Przed wyjazdem; Za granicą; Oczy; W rodzinie różnie bywa; Zmierch lata.

4. Szklany bokser. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1969, 149 s.

Zawartość: Wieczorowa; Jesienny wieczór; Randka przed sklepem rzeźnickim; Wigilia; Nad ranem; Szklany bokser; Pojednanie; W sobotę wieczorem; Służąca; Wizyta; W szpitalu; Na telewizji; Podwórze.

5. Piżama. Scenariusz filmowy. Ekran. 1971.

Na podstawie opowiadania Piżama [zob. poz. 9].

6. Niedziela Barabasa. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Kondratiuk. Ekran. 1972.

Na podstawie opowiadania Niedziela Barabasa [por. poz. 9].

7. Historia pewnej miłości. [Powieść]. *Tyg. Kult.* 1973 nr 22-32; *Odgłosy* 1978 nr 41-46. Wyd. osob. Wwa; LSW 1988, 206 s. Por. poz. 10.

8. Jabłka. Scenariusz filmowy. TV 1973.

Na podstawie opowiadania Kto kradnie owoce. *ltd* 1973 nr 25 s. 23 [por. poz. 14].

9. Niedziela Barabasa. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1973, 174 s.

Zawartość: *Wieczór z księżycem*; *Saturator*; Krótki romans Jędrka Kozy; Lekcja rysunków; Wkrótce sylwester; Rozmowa na korytarzu; Piżama [por. poz. 5]; Goście i śledzie; Włamywacze; Portret na ścianę; Po prostu Ary; Dyrektor; Węglowodan; Niedziela Barabasa [por. poz. 6]; Waga.

10. Historia pewnej miłości. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Wiszniewski. Powst. 1974. Ekran. 1984. Por. poz. 7.

Pierwotny tytuł: Szafio, przemów do mnie. – Film prezentowany na Festiwalu Filmów Fabularnych w Gdańsku w 1984. Inf. o ekran.: L. Płazewski. *Kino* 1985 nr 7.

11. Róg Brzeskiej i Capri. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Wojciechowski. Ekran. 1979.

12. Ładny charakter pisma. Komedia kryminalna. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Wojciechowski. Łódź: ŁDK [Łódz. Dom Kultury] 1981, 55 s. Ekran. pt. Prawo jest prawem. 1982.

13. Mrówki faraona. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1984, 168 s.

Zawartość: Brak połączenia; Gościnnie; Miraż; Mały, biały domek; Wycieczka statkiem; Mrówki faraona; Zgodnie z terminem; Długie popołudnie; Złote Piaski; Nuda przedmieścia; Nim zabłyśnie gwiazdka; Książki.

14. W towarzystwie szczura. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1988, 209 s.

Zawartość: Iglą; Kozaczki dla Moniki; Stary znajomy; Kto kradnie owoce [por. poz. 8]; Czapka z lisa; Pomylka; Kierownik Rembas; Ekonomisci; Jak z westernu; Czwarde piętro; W towarzystwie szczura; Awans; Na skrzydłach nadziei; Szatniarz; Sklepowa i reszta; Pies nigdy nie kłamie. Adapt. radiowa opowiadania Szatniarz: Radio 1992.

15. Ring. Scenariusz filmowy. TV ok. 1990 (inf. autora).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998.

[Ktoś za drzwiami:] A. Drawicz: Pierwsze wypłaty – pierwsze porowy. *Sztand. Młod.* 1964 nr 289; H. Zaworska: „Samo życie”. *Nowe Książ.* 1964 nr 21; J.Z. Brudnicki: Kierunek – miasto. *Współczesność* 1965 nr 4; Z. Łukasiewicz: Ktoś nowy. *Tyg. Kult.* 1965 nr 2; S. Melkowski: Współczesny młody robotnik o sobie samym. *Twórczość* 1965 nr 3, przedr. w te-

goż: *Oczekiwania i zapowiedzi.* Łódź 1980; Z. Pedziński: Nokaut stereotypów. *Wież* 1966 nr 11/12. – [Cudowne dzieci:] S. Melkowski: Jak być szczęśliwym? *Twórczość* 1967 nr 10, przedr. w tegoż: *Oczekiwania i zapowiedzi.* Łódź 1980; J. Pieszczechowicz: Dzień powszedni małej prozy. *Współczesność* 1967 nr 14; J.Z. Słojewski: Realizm mały i duży. *Kultura* 1967 nr 21; W. Szwedowicz: Okolice starszych kolegów. *Nowe Książ.* 1967 nr 9. – M. Karpiński: Jakos tak serdecznie. *Kultura* 1970 nr 39 [rec.: Kilka jesiennych dni]. – A. Gass: „Nie ustawaj w biegu”. *Kultura* 1970 nr 18 [rec.: Szklany bokser]. – M. Podgórski: Małe dotkliwe złudzenia. *Kamena* 1970 nr 21 [dot. życia i twórczości L.P.]. – [Szklany bokser:] J. Preger: Smutek miasta. *Twórczość* 1970 nr 2; W. Szwedowicz: Na trasie radzymińskiej kolejki. *Nowe Książ.* 1970 nr 1. – [Niedziela Barabasa:] Z.J. Adamczyk: Niedziela Barabaszów. *Tyg. Kult.* 1974 nr 3; J. Kopec: Smutek Barabasa. *Kultura* 1974 nr 3; B. Kazimierzczak. *Kierunki* 1974 nr 12; J. Marx: Samo życie. *Nowe Książ.* 1974 nr 7. – [Mrówki faraona:] A. Staniszewski: Marzenia. *Zycie Lit.* 1984 nr 40; H. Podgórska: Nuda przedmieścia. *Tyg. Kult.* 1984 nr 42; P. Bratkowski: Wysiedleni. *Literatura* 1984 nr 11; M. Pakciński: Reportaż z życia mrówek. *Kierunki* 1985 nr 4; K. Potyra: Rejterada. *Mies. Lit.* 1986 nr 4. – D.J. Majewska: Realistyczny bełkot. *Tak i Nie* 1989 nr 8 [rec. powieści: Historia pewnej miłości]. **K.B.**

PŁOMIENSKI Jerzy Eugeniusz 1893-1969

Pseud.: Eugeniusz Potęga; J.E.P.; j.e.pl.; J.E.P.I
Krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 13 sierpnia 1893 we Lwowie w rodzinie urzędniczej; syn Maksymiliana Flamma i Anny z Gottesmanów. W 1913 ukończył Cesarsko-Królewskie Gimnazjum w Stryju. Następnie przez dwa lata studiował literatury słowiańskiej i filozofię ścisłą w Wiedniu, po czym przeniósł się na Uniwersytet Lwowski, kontynuując studia w zakresie polonistyki, germanistyki i filozofii, z przerwami na służbę wojskową w armii austriackiej (w stopniu podchorążego). Po ukończeniu w 1919 studiów i uzyskaniu uprawnienia do nauczania w szkołach średnich, pracował jako nauczyciel w gimnazjach i seminariach nauczycielskich kolejno we Lwowie, Bochni, Włocławku, Zdobunowie, Radomiu, Katowicach, Samborze. Równocześnie zaczął ogłaszać prace z zakresu krytyki i historii literatury. Debiutował w 1920 recenzją pt. „Szkice z życia partykularza”, dotyczącą książki W. Gackiego pt. „Na posterunku”, opublikowaną na łamach *Kuriera Łódzkiego Ilustrowanego* (nr 26), w którym ogłosił w tymże roku nadto kilka artykułów. W 1921 drukował w *Głosie Porannym* cykl artykułów na temat „Rodowodu i dziejów kultu Mickiewicza”. W 1926 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Należał do Polskiego PEN Clubu. Artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Lwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (1927-33), *Gazecie Literackiej* (1927-33), *Polonii* (1929-30; tu pod pseud. Eugeniusz Potęga), *Slawische Rundschau* (1929-38). W 1930-32 był kierownikiem działu literatury polskiej w dwumiesięczniku *Przegląd Humanistyczny*, w którym ogłaszał studia i szkice

oraz w 1930 prowadził dział „Kronika literacka”. Od 1934 współpracował z miesięcznikiem *Wiedza i Życie*. W 1937 wraz z Karolem Ludwikiem Konińskim i Stanisławem Ignacym Witkiewiczem współorganizował wakacyjne kursy naukowo-literackie w Zakopanem. W 1938-39 w czasopiśmie *Skawa* zamieszczał w dziale „Z książek” przegląd nowości wydawniczych. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, Puławach, Zakopanem i w Lubelskiem, gdzie pracował jako urzędnik w Zarządzie Lasów Państwowych. Brał udział w tajnym nauczaniu i życiu literackim. Po wojnie początkowo mieszkał w Łodzi i współpracował z wydawnictwem „Czytelnik”. Następnie przeniósł się do Warszawy i pracował w 1946-47 w Ministerstwie Kultury i Sztuki, najpierw jako kierownik wydziału, a potem dyrektor Departamentu Literatury. W tym czasie publikował m.in. w *Nauce i Sztuce* (1946-47); także w dziale „Przeglądy”, *Odrodzeniu* (1948), *Wiedzy i Życiu* (w 1948 prowadził dział krytyczno-sprawozdawczy), *Tygodniku Powszechnym* (1949, 1951, 1955-56). W 1948 ożenił się z Adolfiną Kolczyńską, instruktorką oświaty ludowej i działaczką społeczną, i przeniósł się do Komorowa pod Warszawą. Był członkiem PZPR. Od 1949 współpracował z Komisją do Badań nad Historią Literatury i Oświaty w Polsce Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1950 został skreślony z listy członków ZLP (reaktywowany w prawach członka w 1957). W 1956 zamieszkał w Warszawie i odąd zajmował się wyłącznie pracą krytycznoliteracką. Artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Kierunkach* (1958-68). Prowadził ożywioną działalność odczytową. W 1961 założył Klub Literacki „Ognisko” przy ZLP, którego następnie został prezesem (klub zamknięty w 1967). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1959) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968). Zmarł 23 sierpnia 1969 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzieje dramatycznej twórczości Jana Augusta Kisielewskiego. Do źródeł polskiego dramatu modernistycznego. Poznań: Druk J.K. Trzebiński 1922, 32 s.

2. Problem pracy w „Przepióreczce” Żeromskiego. Refleksje krytyczno-polemiczne. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1926, 50 s. Wyd. 2 Wr.: Książ.-Atlas 1949.

3. Zapomniany krytyk. Tadeusz Dąbrowski jako krytyk literacki. Studium krytycznoliterackie. W: Księga pamiątkowa ku czci Tadeusza Dąbrowskiego. Wwa: Hoesick 1927 s. 13-40. Wyd. osob. Lw.: Ossol. 1927, 31 s.

4. Szukanie współczesności. Studia i glosy literackie. Wwa: F. Hoesick 1934, 221 s.

Zawartość: Przedmowa. — I. Z refleksji nad powojenną powieścią polską: T. Rittner: Duchy w mieście; S. Grabiński: Cień Balometa; S. Grabiński: Klasztor i morze; S.I. Witkiewicz: Pożegnanie jesieni; F. Goetel: Z dnia na dzień; J. Wiktor: Zwariowane miasto; M. Rusinek: Burza nad brukiem; Z. Grabowski: Cisy lasu i Twojej cisy. — II. Spuścizna literacka Tadeusza Dąbrowskiego: Uśmiechy wojny; Pamiętniki literackie. — III. Profile i portrety literackie: F. Mirandola; W. Berent jako pisarz społeczny; Herezjarcha mitu (W. Rogowicz). — IV. Zagadnienia literackie: Zagadnienie K. Irzykowskiego i Boya-Zeleńskiego; Szkoły literackie a indywidualność; O nową antologię; O autorytet krytyki; Wojna z dokumentami; Wulkan paradoksów; Doktryna a twórczość; Na bezdrożach literackich doktryn. — V. Glosy o książkach i pisarzach [o S. Wasylewskim, K. Wojciechowskim, J. Dickstein-Wieleżyńskiej, J. Brzostowskiej, J.E. Skińskim, J. Parandowskim i in.].

5. W kręgu polskiej irredenty. (O Edwardzie Dembowskim, Jakubie Szeli i rzezi galicyjskiej). Wwa: PIW 1946, XIV, 128 s.

Zawartość: Emisariusz. (O Edwardzie Dembowskim); Przedmowa; Przed wybuchem powstania krakowskiego w r. 1846; Epoka Edwarda Dembowskiego; Dzieciństwo i lata warszawskie Edwarda Dembowskiego; Edward Dembowski w Księstwie Poznańskim; Osobowość Edwarda Dembowskiego; Filozof i teoretyk społeczny; Historiografia austriacko-niemiecka o Edwardzie Dembowskim; Ironia dokumentów; Na marginesie rozprawy Michała Janika pt. „Zesłanie Jakuba Szeli na Bukowinę”; Falszeryzacja dziejowej; Rzeź galicyjska i biurokracja austriacka w świetle sądów i głosów austriacko-niemieckich. — Przygot. przez J.P. w latach 60. wyd. 2 uzup. i popraw. znajduje się w Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.

6. Twórcy bez masek. Wspomnienia literackie. Przedm.: A. Hutnikiewicz. Wwa: Pax 1956, 304 s.

Zawartość: W klanie młodopolskiej bohemy. (Franciszek Pisk-Mirandola); Na stopie wojennej z dwoma epokami. (Karol Irzykowski); Suweren polskiej fantastyki literackiej. (Stefan Grabiński); Renesansowy człowiek. (Stanisław Ignacy Witkiewicz); Quem dilu diligit. (Tadeusz Dąbrowski); Między warsztatem twórczym a namietnościami czynu społecznego. (Julia Dickstein-Wieleżyńska). — Nadto masz. pt. W kleszczach kompleksu prozy (o Emilu Zegadłowiczu). 40 s. w posiadaniu Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.

7. Polski „pontifex maximus” katastrofizmu. [Studium]. W: Stanisław Ignacy Witkiewicz. Człowiek i twórca. Wwa 1957 s. 177-266.

8. Meteor. Dramat historyczny w 2 aktach. Powst. przed 1969.

Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwie (inf.: P. Mitzner. *Pam. Teatr*. 1981 z. 1/2).

Nadto prace nie wydane, w zbiorach Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wr.:

1. Polska przedwojenna pod mikroskopem. Powst. 1946. Masz. 60 k.

Omówienie pracy E. Ścibora-Ryńskiego, poświęconej charakterystyce stosunków polskich w okresie międzywojennym.

2. Z zagadnień ludowych w literaturze polskiej. [Studia, eseje, szkice. Fragm. nie ukończonej monografii]. Powst. 1948. Masz. 87 k.

Przeróbki prac publikowanych w l. 1930-1940 w czasop. (z pewnymi wyjątkami), przygotowane do druku w formie książkowej.

3. Powieściowa typologia świata lekarskiego. Powst. 1949. Masz. 61 k.

Dot. książki M. Jarostawskiego „Szpital”.

4. Polski wkład do obcych kultur i obcych dziejów. [Rozprawa]. Powst. ok. 1959. Rkps i kopia masz. 62 k.

5. [Materiały pamiętnikarskie]. Powst. 1960-1969. Masz. 162 s.

Dot. okresu do 1919.

6. Ofensywa biopsychologiczna pod reflektorem humanistycznym. [Studia i eseje]. Powst. 1951-1955. Masz. 244 k.

Zbiór prac z l. 1929-1969 publikowanych we fragm. w czasop., planowany do druku w formie książkowej. Niektóre w kilku wersjach.

7. Portrety nieimaginacyjne. [Szkice na podstawie dawnych wspomnień]. Powst. 1966. Rkps 192 s.

Zawartość: Halina Dąbrowska; Tadeusz Kotarbiński; Stanisław Jerzy Lec; Tadeusz Peiper; Marian Piechal; Jerzy Bohdan Rychliński; Jan Wiktor.

8. Portrety i fakty. Opowieści o twórcach. [Szkice na podstawie własnych wspomnień]. Powst. 1966-1969. Masz. 255 k.

Zawartość: Na Termopilach męczeństwa narodowego. O Adamie Stawarskim: Krzyk zza grobu „oskarżam!”. (O Jerzym Pileckim); Egeria Karola Irzykowskiego. Halina Dąbrowska i Karol Irzykowski; Zongler drapieżnego aforyzmu (S.J. Lec); Człowiek na miarę plutarchową – o Tadeuszu Kotarbińskim; Władcy poetyckiego królestwa (Kazimiera Błakowiczówna) [nie dokończona].

9. Między krytyką literacką a historią literatury. [Recenzje, eseje, szkice]. Powst. 1951-1955. Rkps i masz. 237, 342 k.

Zbiór prac publikowanych w latach 40., 50. i 60. w czasop., poprzedzony wstępem i przygot. do wyd. w formie książkowej.

10. Na ścieżkach nowatorstwa literackiego. Proza J.M. Rytarda I-go dziesiątka międzywojennego 20-lecia. [69] k.

Prace redakcyjne

1. Księga pamiątkowa ku czci Tadeusza Dąbrowskiego. Red. ... Wwa: F. Hoesick 1927, 107 s.

2. Stanisław Ignacy Witkiewicz, Człowiek i twórca. Księga pamiątkowa pod red. T. Kotarbińskiego i ... Wwa: PIW 1957, 406 s.

Tu J.E.P.: Rozważania nad twórczością S.I. Witkiewicza, s. 5-9. Zob. też Twórczość poz. 7.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1966. — J.E. Płomiński: Próba autoportretu. *Kamena* 1970 nr 26.

SWPP 1. — PP (B. Winkłowa). — PSB (A. Hutnikiewicz). — LP (J. Degler). — RL 1969 (J. Chudek).

[Problem pracy w „Przeziębce” Żeromskiego:] F. Araszkiewicz: Krytyk rewizjonista. *Ziem. Lubel.* 1926 nr 290, przedr. w tegoż: Refleksy literackie. Lubl. 1934; J. Dickstein-Wieleżyńska: Problem pracy u Żeromskiego. *Prz. Współcz.* 1926 t. 18; [Cz. Jankowski] Cz.J.: Ostatni romantyk. *Słowa*

1926 nr 32. — [Zapomniany krytyk:] J.A. Gałuszka: Studium — rewelacja. *Polonia* 1927 nr 85; J. Dickstein-Wieleżyńska. *Prz. Współcz.* 1928 t. 24; S. Grabiński: O zapomnianym krytyku. *Tyg. II.* 1931 nr 13. — [Szukanie współczesności:] K. Czachowski. *Wiedza i Życie* 1934 nr 12; J. Birkenmajer. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10. — [W kręgu polskiej irredenty:] F. Araszkiewicz. *Zdrój* 1946 nr 12; J. Kleiner: Przypomnienie Edwarda Dembowskiego. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 36; L. Sobierajski: Ludzie, którzy się nie spotkali. *Wiesź* 1946 nr 47. — [Twórcy bez masek:] S. Lichański: Płomiński redivivus. *Twórczość* 1957 nr 2; J. Preger. *Nowe Książ.* 1957 nr 3. — [Stanisław Ignacy Witkiewicz. Red.: T. Kotarbiński i ...] [Z. Herbert] zb.: Profesor Pimko a Witkacy. *Twórczość* 1958 nr 6; A. Lam: Książka o Witkacym. *Nowe Książ.* 1958 nr 10; B. Mamoń: Książka o Witkiewiczu. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 18; A. Kijowski: Samobójstwo przez parodię. *Twórczość* 1960 nr 9. — J. Trzynadłowski: J.E.P. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1970 z. 2.

J.Z.

PŁONKA-FISZER Stanisław 1886-1969

Właściwe nazwisko: Płonka.

Pseud.: Fiszer.

Dramatopisarz.

Urodzony 22 lipca 1886 w Poznaniu w rodzinie robotniczej; syn Tomasza Płonki i Józefy z domu Langner. Po ukończeniu szkoły powszechnej odbył praktykę kupiecką i terminował w rzemiośle, najmował się do pracy jako robotnik przy pracach brukarskich i murarskich, pełnił też funkcje pomocnicze w teatrze. Od około 1907 występował jako aktor w Teatrze Polskim w Poznaniu. W sezonie 1910-12 grał okresowo na scenach niemieckich w Strasburgu i Bytomiu. Debiutował w 1911 opowiadaniem ogłoszonymi w katowickiej *Gazecie Robotniczej*. W 1911-12 przebywał w poszukiwaniu pracy w Bytomiu i Jeleniej Górze. W 1913 grał w zespole aktorów poznańskich, który pod dyktando Jana Langego występował w Berlinie. Zaczął wówczas używać pseudonimu Fiszer (od sezonu 1916/17 zamiennie z nazwiskiem). W 1914 ożenił się z Marią Roszkiewiczówną, aktorką i suflerką. W 1914-18 przebywał w Poznaniu występując w zespole, który grał w różnych salach, m.in. w Domu Królowej Jadwigi, i na scenach ogródkowych. W 1916 publikował w czasopiśmie *Życie* artykuły o teatrze poznańskim. W tym też czasie rozpoczęła twórczość dramatopisarską. W 1918/19 był zaangażowany do Teatru Polskiego, a w 1919/20 do Teatru Wielkiego w Poznaniu. Wziął udział w powstaniu wielkopolskim. Następnie w 1920-23 należał do zespołu Teatru Polskiego i Teatru Malego w Warszawie, w sezonie 1923/24 grał w Katowicach, gdzie debiutował też jako reżyser, w 1924/25 był w Teatrze Polskim w Wilnie, w 1925-27 kierował Teatrem im. A. Fredry w Warszawie, 1927-29 grał w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu. W 1929-36 przebywał w Poznaniu, zajmując się pracą literacką i występując w Teatrze Nowym i Teatrze Polskim. Przez trzy sezony (1936-39) brał udział w objazdach Teatru Reduta,

w którym też reżyserował niektóre spektakle. Pracował także jako reżyser w teatrach lalkowych: w 1937 w poznańskim teatrze Kuku, a w 1938 w teatrze Błękitny Pajac. W czasie okupacji niemieckiej wysiedlony z Poznania, przebywał w Warszawie i okresowo w Lublinie. Zarabkował zajmując się handlem. Prowadził założone przez siebie jawne teatryki dla dzieci: w 1940 teatrzyk pacynek Figlarny Kubaś i w 1942-44 teatrzyk dający przedstawienia w sali jawnego kabaretu Złoty Ul. W 1944 wystąpił w jawnym teatrze Wodewil. Po powstaniu warszawskim przebywał w Radomsku, a następnie w Krakowie. Po zakończeniu wojny powrócił do Warszawy. W sezonie 1945/46 należał do zespołu Miejskich Teatrów Dramatycznych, po czym powrócił do Poznania do Teatru Nowego (1946-49), a następnie do Teatru Polskiego (do przejścia na emeryturę w 1965). W 1953-57 był członkiem Zarządu Okręgowego Związku Pracowników Kultury w Poznaniu i działał w SPATiF. Był też czynny w ruchu amatorskim, w 1956-57 prowadził teatr świetlicowy Powiatowej Komendy Milicji Obywatelskiej (MO) w Jarocinie, a następnie Komendy Dzielnicowej MO w Poznaniu. W 1959 uzyskał formalne uprawnienia reżyserskie na podstawie egzaminu złożonego przed komisją ZASP w 1949. Ostatnie lata życia spędził w ośrodku dla emerytowanych aktorów w Skolimowie pod Warszawą. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965) i Odznaką Honorową m. Poznania. Zmarł 17 maja 1969 w Skolimowie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nowele. Pozn.: Wielkopol. Księg. Nakł. Wł. Wilaka 1914, 178 s.
2. Kołęda. Dramat w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1916.
Wyst. też pt. Wianek Zośki; Wesele Zośki. — Masz. w Bibl. Śląskiej w Kat.
3. Męczennica. Dramat z wielkiej wojny w 4 odsłonach. Pozn.: Księg. Wielkopol. 1917, 80 s.
4. Pod Dąbrowskim. Sztuka w 6 odsłonach. Pozn.: A. Wysocki 1918, 87 s.
5. Walka o mieszkanie. Krotowhila. Praprem. Wwa ok. 1920.
Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 2. Wwa [1971].
6. Złota kaplica. Legenda wojenna. Pozn.: W. Wilak [1920], 96 s. Wyd. 2 z podtyt. Misterium tamże 1936.
7. Kobieta zawsze znajdzie sposób. Komedia. Praprem. Wwa, T. im. A. Fredry 1926.
8. Hejnał. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. im. A. Fredry 1927.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.; Masz. wersji pt. „Echa” w Bibl. Śląskiej w Kat. — Na podstawie tej sztuki autor napisał powieść pod takim samym tytułem (inf. wg anonisu w książce: Groźba poz. 10).

9. Poczwarą i nimfa. Nowele. Pozn.: Bibl. „Pegaz” M. Załachowskiego [1933], 119 s.

Zawartość: Poczwarą i nimfa; Tajemnicze mieszkanie; Boże Narodzenie.

10. Groźba. Powieść. Pozn.: Księg. A. Cybulskiego [1934], 168 s.

Zawiera także powieść „Na kwaterze” — Według anonisu w książce powieść ok. 1934 została przerobiona przez autora na sztukę sceniczną w 4 odsłonach.

11. Gwiazdy nad chatą. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1934.

Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwie (inf.: P. Mitzner: Biblioteka Teatru Powszechnego w Warszawie. *Pam. Teatr.* 1981 z. 1/2).

12. Jak należy pisać na scenę? (Teoria i technika utworu scenicznego). Pozn.: Księg. Wł. Wilak 1937, 24 s.

13. Syrena. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. m.st. Wwy 1945.

14. Zakłete jezioro. Praprem. Pozn., T. Marionetek 1945.

15. Nieznani. Cztery akty z warszawskiego ruchu oporu. Powst. ok. 1950.

Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwie (inf. jak w poz. 11) i w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

16. Posiew i ofiary. Utwór sceniczny w 3 aktach. Wwa po 1945 (inf. jak w poz. 5).

17. Wiano. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1949. Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

18. Rozdroże. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Kuźnica 1954.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

19. Legion Mickiewicza. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1956.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

20. Poza kurtyną. Wspomnienia aktora. Wwa: Iskry 1959, 185 s.

Zbiór anegdot teatralnych.

21. Król Bajduś. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1962.

22. Nad Wisłą i nad Tamizą. Sztuka w 3 aktach. Powst. przed 1969.

Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwie (inf. jak w poz. 11).

23. Szklana góra. Powst. przed 1969. Praprem. Zabrze, T. Nowy 1971.

Nadto utwory nie opublikowane: zachowane w Bibl. Śląskiej w Kat.: Drużby. Dramat w 4 odsłonach; Rewia Leontyny. Sensacja w 3 aktach; Zbrukani. Tragikomedia w 7 odsłonach, — oraz wg inf.

autora: Przedtem i potem. Powieść. Powst. 1939; Dom przy ulicy Wielkiej. Powieść. T. 1-2. Powst. 1940-1944. — Przed ślubem. Dramat (wg inf. jak w poz. 5).

Adaptacje

1. Madonna Busowiska. Dramat w 7 odsłonach wg noweli W. Łozińskiego. Powst. 1917.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr i Bibl. Śląskiej w Kat.

2. Kopciuszek. Bajka w 3 aktach 4 obrazach wg braci Grimm. Wyst. Wwa, Teatrzyk dla Dzieci S. Płonki-Fiszera 1944.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

Nadto adaptacje sceniczne baśni wyst. przez Teatrzyk dla Dzieci S.P.-F. w Wwie w sali jawnego kabaretu Złoty Ul (wg J. Czachowska, M.K. Maciejewska, T. Tyszkiewicz: *Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej*, T. 3. Wr. 1986); w 1943 (IX-XII): Śnieżka; Złota kula; Czerwony kapturek; Jaś i Małgosia; Kubuś i Wojtuś; Śpiąca królewna; Święty Mikołaj; Zaczarowany worek; Dobra wróżka, — 1944 (I-V): Powrót królowej; Bombonierka; Król bandzioch; Sprzedawcy kwiatów; Zakłęta królewna; „Powrót taty” wg A. Mickiewicza.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — SWPP 1. — PSB (Z. Got). — RL 1969 (J. Chudek). — SBTP 2. — WSB (E. Szczawińska).

T. Boy-Zeleński. *Kur. Poranny* 1927 nr 114, przedr. w tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór ósmy*. Wwa 1929, Pisma. T. 22. Wwa 1964 [rec.: Hejnal]. — W. Filler: *Znamowana okazja. Teatr 1950 nr 22* [rec.: Poza kurtyną] — W.J. Ciesielski: *60-lecie pracy teatralnej. Teatr Lud.* 1969 nr 2 s. 55. — T.H. Nowak: *S.P.-F. Kron. M. Pozn.* 1970 nr 3. J.Z.

PŁOSZEWSKI Leon

1890-1970

Pseud.: elpe; Le-ski; Leski; P.L.
Historyk literatury, edytor.

Urodzony 12 sierpnia 1890 w Krakowie; syn Józefa Płoszewskiego, urzędnika pocztowego, i Antoniny z Fürbeków. Uczęszczał do II Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie, a od 1904/05 do I Gimnazjum im. K. Brodzińskiego w Tarnowie. Po zdaniu w 1908 matury, studiował do 1912 polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1912 rozprawą pt. „Trembecki jako tłumacz Tassa”, opublikowaną w *Pamiętniku Literackim* (z. 4). Latem tegoż roku wyjechał pod Fryburg w Szwajcarii, gdzie otrzymał pracę guwernera. W 1913 uczestniczył w kursie wakacyjnym na uniwersytecie w Grenoble, a w semestrze zimowym 1913/14 studiował na Faculté des Lettres na Sorbonie w Paryżu (m.in. uczęszczał na wykłady Gustawa Lanson'a i Daniela Morneta).

Od lutego 1915 pracował jako nauczyciel gimnazjalny. Uczył najpierw niedługo w polskim Gimnazjum Realnym Macierzy Szkolnej w Orłowej na Śląsku Cieszyńskim, następnie od października 1915 w IV Gimnazjum Realnym w Krakowie i od marca 1916 w Wyższej Szkole Realnej w Żywcu. W 1916 zdał państwowy egzamin nauczycielski w zakresie filologii polskiej i francuskiej. W sierpniu 1919 przeniósł się do Warszawy, gdzie był nauczycielem najpierw w Gimnazjum im. Stefana Batorego, a od 1925 w Gimnazjum im. M. Konopnickiej. Równocześnie prowadził działalność naukową w zakresie historii literatury i przede wszystkim edytorstwa, związanego z twórczością Adama Mickiewicza i Stanisława Wyspiańskiego. Od 1919 był współpracownikiem Komisji do Badań nad Historią Literatury Polskiej i Oświaty Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (TNW; w 1929-36 jej sekretarz); w 1922 został członkiem Podkomisji Książek Szkolnych z Języka Francuskiego, brał też udział w pracach Komisji Oceny Podręczników do Nauki Języka Polskiego TNW (od 1934 jako zastępca przewodniczącego). W 1922-39 należał do komitetu redakcyjnego Wydania Sejmowego „Dzieł wszystkich” A. Mickiewicza. W 1922-25 był członkiem redakcji *Przeglądu Humanistycznego*, w 1924-25 *Przeglądu Warszawskiego* (zamieszczał tu także stałe sprawozdania pt. „Ruch literacki w czasopiśmie”), a w 1925-31 *Przeglądu Pedagogicznego*. Współpracował też z czasopismami *Sprawy* Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich (1925-30; tu m.in. przeglądy prasy podp. P.L.) i *Ruch Literacki* (1926-31). W związku z pracami nad krytycznym wydaniem wykładów A. Mickiewicza w Collège de France, wyjeżdżał parokrotnie za granicę, głównie do Francji i Szwajcarii, m.in. w 1924, 1925, 1926, 1934/35 i 1938. Był jednym z inicjatorów powstania w 1928 Klubu Literackiego i Naukowego (KLIN) w Warszawie, w którym działał do 1939 jako jego sekretarz i prelegent. W 1929 został powołany na współpracownika Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. W 1931-34 kierował działem informacyjno-literackim pisma *Polonista*, którego był również współzałożycielem. W 1932 uzyskał stopień doktora filozofii na UJ na podstawie rozprawy „Fragmenty dramatyczne Wyspiańskiego” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). W 1934 ożenił się z Wiktoria Reiner, romanistką i pianistką. W tymże roku został członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie, a w 1936 członkiem korespondentem TNW. Należał też do Instytutu Literackiego Funduszu Kultury Narodowej. W 1935 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej. Był jednym z inicjatorów i organizatorów powstałego w 1937 Towarzystwa Polonistów RP, którego został prezesem, a w 1939 także członkiem redakcji, wydawa-

nego przez Towarzystwo, dwumiesięcznika *Życie Literackie*. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Uczył na tajnych kompletach Gimnazjum im. M. Konopnickiej i Gimnazjum im. Stefana Batorego, oficjalnie był zatrudniony jako nauczyciel korespondencji handlowej na kursach przygotowawczych szkół zawodowych II stopnia. Kontynuował także działalność badawczą nad wykładami paryskimi A. Mickiewicza (III i IV kursem „Prelekcji”) i drugim tomem listów S. Wyspiańskiego do L. Rydla, przygotował też w 1943 antologię „Warszawa w poezji polskiej”; prace te zaginęły częściowo w czasie powstania warszawskiego. Po upadku powstania przebywał w Tarnowie, gdzie podjął pracę w Gimnazjum im. K. Brodzińskiego. Jesienią 1945 zamieszkał na stałe w Krakowie i kontynuował prace edytorskie. W 1945-55 był przewodniczącym komitetu redakcyjnego Wydania Narodowego „Dzieł” A. Mickiewicza, w 1954-55 należał do komitetu redakcyjnego Wydania Jubileuszowego „Dzieł” A. Mickiewicza. Należał również do komitetu redakcyjnego „Słownika języka Adama Mickiewicza”. W 1956-60 był zatrudniony jako samodzielny pracownik naukowy w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN i od 1957 wchodził w skład Rady Naukowej IBL. W 1957 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego. Od tegoż roku kierował redakcją wydania „Dzieł zebranych” S. Wyspiańskiego. W 1960 przebywał przez dwa miesiące w Paryżu, zbierając materiały do edycji korespondencji S. Wyspiańskiego. W 1968 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Odznaczony jugosłowiańskim Krzyżem Kawalerskim Orderu św. Sawy V klasy (1955) oraz Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1956). Zmarł 9 lipca 1970 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ekspansja umysłowa Francji. [Rozprawa]. *Prz. Hum.* 1922 t. 1 s. 3-53; odb. Wwa 1922.

2. S. Wyspiański: Wesele. Objąsnienia. [Wwa 1936], XXIV s.

Częściowo zmien. przedruk z wyd. „Wesela” zob. Prace edytorskie poz. 1.

3. Wyspiańskiego „Wesele”. Wwa: Bibl. Pol. 1939, I s.

4. O Wydaniu Narodowym dzieł A. Mickiewicza. Wwa 1955, 33 s., powiel. Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza PAN. Przedr. *Pam. Lit.* 1956 z. 2 s. 317-340.

5. Stanisław Wyspiański 1869-1907. Wystawa jubileuszowa 1907-1957, grudzień 1957-listopad 1958. [Katalog]. T. 1. ...: Biografia; H. Blumówna: Plastyka. Kr.: Muzeum Nar. 1958, 191 s.

Studia i opracowania edytorskie w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Pierwsza redakcja

„Śpiewów historycznych” (z r. 1809) [Z.J. Niemcewicz]. *Pam. Lit.* 1916 z. 3/4 s. 276-285. — Przyczynki Mickiewiczowskie. [Cz. 1]-2. *Pam. Lit.* 1923 s. 213-221; 1924/1925 s. 294-306. — L'avant-dernière leçon d'Adam Mickiewicz au Collège de France. Texte inédit publié d'après les notes sténographiées et commenté par ... *Prz. Hum.* 1924 t. 3 s. 21-24. — Przegląd pism i not Towiańskiego z lat 1841-1848. *Pam. Lit.* 1924/1925 s. 332-345. — Wykład wstępny Mickiewicza w Collège de France. (Wydany z autografu wraz z uwagami krytycznymi). *Pam. Lit.* 1924/1925 s. 307-331. — Mickiewicz o ojczyźnie. *Ruch Lit.* 1929 nr 9 s. 257-264, nr 10 s. 300-305. — Słowacki w listach i zapiskach [L.] Niedźwiedzkiego. *Pam. Lit.* 1929 z. 4 s. 608-635. — Zagadka „Korespondencji z Palermo” Zygmunta Krasieńskiego. *Ruch Lit.* 1929 nr 4 s. 97-105. — Stanisława Wyspiańskiego „Orędzie”. *Silva Rerum* 1930 z. 1/3 s. 14-22. — Wieczność w notatniku. O „Księżdzie ubogich” Kasprowicza. W: Prace historyczno-literackie ku czci Ignacego Chrzanowskiego. Kr. 1936 s. 580-614. — Zagraniczne doświadczenia teatralne Wyspiańskiego. *Pam. Teatr.* 1957 z. 3/4 s. 461-510. — Marginalia do „Katalogu plastyki teatralnej Wyspiańskiego” [K. Nowackiego]. *Pam. Teatr.* 1958 z. 3/4 s. 507-520. — Mickiewicz w korespondencji i zapiskach Leonarda Niedźwiedzkiego. *Pam. Bibl. Kór.* 1958 t. 6 s. 189-285; nadb. [Kórnik 1959]. — Życiorys „Legendy” Wyspiańskiego. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigonia. Kr. 1961 s. 513-524. — Wyspiański w utworach Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1968 s. 77-91.

Przekład

1. A. Mickiewicz: „Trybuna Ludów”. W przekł. [z franc.] ... Z objaśn. A. Mauersbergera. (Dzieła. Wydanie Narodowe. T. 12). Wwa: Czyt. 1955, 455 s. Toż A. Mickiewicz: Dzieła. [Wyd. Jubileuszowe]. T. 12. Wwa 1955. Wyd. nast. tamże 1956.

Zob. też Prace edytorskie poz. 5 (t. 8, 9), 9 (t. 8-11, 13).

Prace edytorskie i redakcyjne

1. S. Wyspiański: Wesele. Dramat w 3 aktach. Oprac. ... Cz. 1. Tekst; cz. 2. Objąsnienia i przypisy ... Wwa: Bibl. Pol. [1928], 150 + 104 s. Wyd. nast.: tamże: 1930, [1938], 1939; Chicago: Rada Polonii Amer. 1945; [Wwa:] PIW 1948, ze wstępem K. Wyki tamże 1950, wyd. 3 [!] 1953; Tekst i uwagi o tekście oprac. ... Objąsń. oprac. T. Podoska. Kr.: WL 1956, 240 s.

Wyd. osob. objaśnień LP. zob. Twórczość poz. 2.

2. J. Słowacki: Balladyna. Tragedia w 5 aktach. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1929, 109 s.

Cz. 1. Teksty; cz. 2. Objąsnienia i przypisy.

3. S. Wyspiański: Zygmun August. Sceny dramatyczne. Tekst przygotował do druku [i opatrzył uwagami wydawcy] ... Wwa: Bibl. Pol. 1930, 110 s.

4. S. Wyspiański: Dzieła. Pierwsze wydanie zbiorowe. T. 6-8. W oprac. [i ze wstępem] ... Wwa: Bibl. Pol. Por. poz. 12.

T. 6. Fragmenty dramatyczne. 1931, LXXIX, 348 s.

T. 7. Rapsody; Parafrazy; Wiersze. [1932], LXXX, 427 s.

T. 8. Pisma prozą. 1932, LXXX, 540 s.

5. A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. Wyd. i zebrane staraniem Kom. Red. [Wyd. Sejmowe]. T. 6-9, Wwa: Nakł. Skarbu RP. Por. poz. 9, 10.

Udział edytorski L.P. w poszczególnych tomach:

T. 6. Pisma prozaiczne polskie. Cz. 2. Oprac.: S. Pigoń, ..., K. Tymieniecki. 1933, 605 s.

T. 7. Pisma prozaiczne francuskie przełożone. Cz. 1. Pisma estetyczno-krytyczne. Tłum.: A. Górski, J. Kowalski. Oprac.: T. Makowiecki, S. Pigoń, ..., K. Tymieniecki, T. Zieliński. 1936, 535 s.

T. 8. Literatura słowiańska. Wykłady w Collège de France. Kurs pierwszy. Rok 1840-1841. Tekst zrekonstruował, przeł. i oprac. ... 1939.

Nakład sponął w 1944; ocalał jeden egz. kompletny u S. Pignia i kilkanaście zdekompilowanych.

T. 9. Literatura słowiańska. Wykłady w Collège de France. Kurs drugi. Rok 1841-1842. Tekst zrekonstruował, przeł. i oprac. ... 1935, 543 s.

6. S. Wyspiański: Z korespondencji. Zebrał i wyd. ... Wwa: Kom. Wydawn. Koła Polonistów S.U.W. (Studentów UW) 1933, 61 s.

Zawartość: Cz. 1 [listy S. Wyspiańskiego:] Do Kazimierzostwa Stankiewiczów (1891); Do H. Opieńskiego (1896); Do S. Estreichera (1901); Do J. Kotarbińskiego (1901-1902); Do K. Czapelskiego i E. Kotarbińskiego (1901); Do Zarządu Towarzystwa Zachęty do Sztuk Pięknych w Warszawie (1903-1905); Do W. Feldmana (1904-1905); Do S. Böhema (1905); Do Artura Benisa (1905); Zamówienie księgarskie (1907). — Cz. 2: B. Ulanowski do firmy H. Altenberga (1902); L. Stępski do Wyspiańskiego (1903); J. Skąpski do J. Kotarbińskiego (1904); J. Skąpski do Wyspiańskiego (1904); A. Benis do Wyspiańskiego (1905); J. Kamper do Wyspiańskiego (1907); B. Szczurkiewicz do Wyspiańskiego (1907); E. Posiadłowski do Wyspiańskiego (1907); Pokłosie.

7. B. Chlebowski: Literatura polska porozbiorowa jako główny wyraz życia narodu po utracie niepodległości. Z rkpśu wyd. i przedm. poprzedził M. Kridl. Wyd. 2. Przejr. i dopełnił ... Lw.: Ossol. 1935, X, 616 s.

8. Korespondencja Stanisława Wyspiańskiego. Oprac.: J. Dürr-Durski i ... T. 1-4. Wwa 1939. Por. poz. 14.

Nakład uległ zniszczeniu w czasie II wojny światowej, ocalały jedynie egzemplarze korektowe.

9. A. Mickiewicz: Dzieła. Wydanie Narodowe. Teksty wyd. i oprac. staraniem kom. red. pod

przewodnictwem ... Przedm.: J. Przyboś. T. 1-16. [Wwa:] Czyt. 1948-1955. Por. poz. 5, 10.

Udział edytorski L.P. w poszczególnych tomach: T. 1. Wiersze. W oprac. W. Borowego [teksty] i ... [dod. krytyczny]. 1948, XVI, 519 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 1949, wyd. z tekstami przygot. przez W. Borowego, E. Sawrymowicza 1955. Odb. offsetowa Wwa: Czyt. 1953.

T. 2. Powieści poetyckie. Z objaśn. K. Górskiego. Tekst i uwagi o tekście przygot. ... 1948, 310 s.

T. 4. Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem. Tekst i uwagi o tekście przygot. ... Objasn. oprac.: J. Krzyżanowski. 1948, 442 s. Odb. offsetowa [Wwa:] Czyt. 1953 [właśc. 1952]; tamże 1953, 1954.

T. 5. Pisma prozą. Cz. 1. Pisma filomatyczne, estetyczno-krytyczne, opowiadania. Pisma franc. przeł. A. Górski. Teksty i uwagi o tekstach przygot. ... Objasn. oprac.: Z. Ciechanowska. 1950, 442 s. Wyd. 2 tamże 1952.

T. 6. Pisma prozą. Cz. 2. Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego; Pisma polityczne z l. 1832-1835. Pisma franc. przeł. A. Górski. W oprac. ... 1950, 259 s. Wyd. 2 tamże 1952.

T. 7. Pisma prozą. Cz. 3. Pisma historyczne; Wykłady lozańskie. Oprac.: J. Kowalski i ...; Pisma historyczne franc. przeł. A. Górski. Wykłady lozańskie zrekonstruował i przeł. J. Kowalski. Dod. krytyczny oprac. ... 1950, 308 s. Wyd. 2 tamże 1952.

T. 8. Literatura słowiańska. Kurs pierwszy. Półroczcie 1. W przekł. [z franc.] i oprac. ... 1952, 394 s.

T. 9. Literatura słowiańska. Kurs pierwszy. Półroczcie 2. W przekł. [z franc.] i oprac. ... 1952, 254 s.

T. 10. Literatura słowiańska. Kurs drugi. W przekł. [z franc.] i oprac. ... 1952, 468 s.

T. 11. Literatura słowiańska. (Wykłady w Collège de France). Kurs trzeci i czwarty. W przekł. [z franc.] i oprac. ... 1953, 576 s.

T. 13. Pisma różne. W oprac. ... Pisma franc. przeł.: T. Domański, A. Górski i ... 1955, 271 s.

T. 16. Listy. Cz. 3. W oprac. S. Pignia i ... 1955, 683 s.

10. A. Mickiewicz: Dzieła. [Wyd. Jubileuszowe]. Kom. red.: J. Krzyżanowski, S. Pigoń, ..., H. Wolpe, K. Wyka. T. 1-16. Wwa: Czyt. 1955. Por. poz. 5, 9.

Udział edytorski L.P. w poszczególnych tomach: T. 1. Wiersze. Teksty przygot.: W. Borowy i E. Sawrymowicz. Dod. krytyczny oprac.: ... i E. Sawrymowicz, 680 s.

T. 2. Powieści poetyckie. Tekst oraz uwagi o tekstach przygot. ... Objasn. oprac.: K. Górski, 290 s.

T. 4. Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812 we dwu-

nastu księgach wierszem. Tekst i uwagi o tekturze przygot. ... Objaśn. oprac.: J. Krzyżanowski, 473 s.

T. 5. Pisma prozą. Cz. 1. Pisma filomatyczne, estetyczno-krytyczne; Opowiadania. Teksty i uwagi o tekstach przygot. ... Objaśn. oprac.: Z. Ciechanowska. Pisma franc. przeł. A. Górski, 483 s.

T. 6. Pisma prozą. Cz. 2. Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego; Pisma polityczne z lat 1832-1835. Oprac. ... Pisma franc. przeł. A. Górski, 280 s.

T. 7. Pisma prozą. Cz. 3. Pisma historyczne; Wykłady lozańskie. Pisma historyczne franc. przeł. A. Górski. Wykłady lozańskie zrekonstruował i przeł. J. Kowalski. Pisma historyczne franc. przeł. A. Górski. Oprac. ..., 334 s.

T. 8. Literatura słowiańska. Kurs pierwszy. Półroczne 1. Przeł. [z franc.] tekst i objaśn. przygot. ..., 420 s.

T. 9. Literatura słowiańska. Kurs pierwszy. Półroczne 2. Przeł. [z franc.] tekst i objaśn. przygot. ..., 270 s.

T. 10. Literatura słowiańska. Kurs drugi. Rok 1841-1842. Przeł. [z franc.] tekst i objaśn. przygot. ..., 500 s.

T. 11. Literatura słowiańska. Wykłady w Collège de France. Kurs trzeci (Rok 1842-1843) i czwarty (Rok 1843-1844). Przeł. [z franc.] tekst i objaśn. przygot. ..., 627 s.

T. 13. Pisma różne. Oprac. oraz parafrazy z Emersona przeł. ... Inne pisma franc. przeł. A. Górski, 275 s.

T. 16. Listy. Cz. 3. Oprac.: S. Pigoń i ..., 750 s.

11. S. Wyspiański: Dramaty; Warszawianka; Kłątwa; Wesele; Wyzwolenie; Noc listopadowa. Tekst oprac. ... Przep. oprac.: T. Podoski. Kr.: WL 1955, 855 s.

12. S. Wyspiański: Dzieła zebrane. Red. zespoła pod kierunkiem ... T. 1-16. Kr.: WL 1958-1971. Z prac IBL. Por. poz. 4.

Wybór na podstawie Dzieł zebranych: S. Wyspiański: Wybór poezji. Wybór, oprac. i przedm.: A. Lempicka. W komentarzu wykorzystano oprac. ... Kr.: WL 1979, 90 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1987, 1994.

T. 1. Daniel; Królowa Polskiej Korony; Legenda I; Warszawianka. [Przedm.:] A. Lempicka. 1964, CXVI, 415 s.

Tu też L.P.: Źródła i zasady wydania „Dzieł zebranych” Stanisława Wyspiańskiego, s. 263-312, odb. Kr.: WL 1964, 52 s.; Uwagi o tekstach tomu 1, s. 313-408.

T. 2. Meleager; Protesilas i Laodamia; Kłątwa. 1958, 315 s.

T. 3. Leleweł; Legion. 1958, 255 s.

T. 4. Wesele. 1958, 305 s.

T. 5. Wyzwolenie. 1959, 255 s.

T. 6. Bolesław Śmiały; Legenda II; Skafka. 1962, 469 s.

T. 7. Akropolis; Achilleis. 1959, 427 s.

T. 8. Noc listopadowa. 1959, 315 s.

T. 9. P. Corneille: Cyd. Przeł. S. Wyspiański; Powrót Odysa; Sędziowie. 1960, 353 s.

T. 10. Fragmenty dramatyczne; Zygmunt August. 1960, 414 s.

T. 11. Rapsody; Hymn; Wiersze. 1961, 307 s.

T. 12. Inscenizacje. 1961, 303 s.

T. 13. Hamlet. 1961, 255 s. Wyd. nast. jako nadb. z pośl. ... tamże 1961.

T. 14. Pisma prozą; Juwenilia. 1966, 375 s.

Tu też L.P.: Dodatek krytyczny, s. 205-358, odb. fragm. pt. O nieznanym utworach Stanisława Wyspiańskiego. Kr. 1966, 44 s.

T. 15. Vol. 1-4. M. Stokowa: Monografia bibliograficzna [S. Wyspiańskiego]. 1967-1968, CVII, 293 + 501 + 446 + 341 s.

T. 16. Vol. 1. M. Stokowa: Kalendarz życia i twórczości 1869-1890 [S. Wyspiańskiego]. 1971, LIV, 285 s.

13. Wyspiański w oczach współczesnych. Zebrał, oprac. i komentarzem opatrzył ... T. 1-2. Kr.: WL 1971, 634 + 633 s.

L.P. zmarł w czasie pracy nad antologią; dokończyła redakcją M. Rydlowa; inf.: PSB (K. Czajkowska).

14. S. Wyspiański: Listy zebrane. W oprac. ..., J. Dürra-Durskiego i M. Rydlowej. Kr.: WL. Por. poz. 8.

[T. 1]. Listy Stanisława Wyspiańskiego do Lucjana Rydla. Cz. 1. Listy i Notatnik z podróży. Teksty listów oprac. ... i M. Rydlowa. Cz. 2. Dodatek krytyczny. Napisał ... i M. Rydlowa. 1979, 551 + 382 s.

[T. 2]. Listy Stanisława Wyspiańskiego do Józefa Mehoffera, Henryka Opieńskiego i Tadeusza Stryjeńskiego. Cz. 2. Dodatek krytyczny napisała M. Rydlowa z wykorzystaniem materiałów ... i J. Dürra-Durskiego. 1994, 495 s.

[T. 3]. Listy Stanisława Wyspiańskiego do Karola Maszkowskiego. Teksty listów oprac. M. Rydlowa. Komentarz napisała M. Rydlowa z wykorzystaniem materiałów ... i J. Dürra-Durskiego. 1997, 514 s.

15. A. Mickiewicz: Prelekcje paryskie. Wybór. T. 1-2. Przeł. z franc. i komentarz ... Wybór, wstęp i oprac.: M. Piwińska. Kr.: Universitas 1997, 238 + 312 s.

Wybór z poz. 10 t. 8-11.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1963. — L. Płoszewski: Moja droga do prelekcji Mickiewicza. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 52. — Wywiad: Przygoda z Wyspiańskim. *Rozm. J. Susul. Tyg. Powsz.* 1969 nr 6.

SWPP 1. — PSB (K. Czajkowska). — LP (J. Wojnowski). — RL 1970 (J. Chudek). — A. Śródka: L.P. W tegoż: *Uczni polscy XIX i XX stulecia*. T. 3. Wwa 1997.

[S. Wyspiański: Dzieła. T. 6-8. Wyd. ...] F. Bielak: Szósty tom „Dzieł” Wyspiańskiego. *Prz. Współcz.* 1932 t. 43 nr 28; Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1932 t. 196, 1933 t. 199; S. Pigoń. *Rocz. Lit.* 1932. S. Kolbuszewski. *Ruch Lit.* 1933 nr 4. — [A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. T. 6-9. Wyd. ...] A. Brückner: Wydanie Sejmowe Mickiewicza. *Rocz. Lit.* 1935,

J. Gołabek. *Nowa Książ.* 1936 nr 8; Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1937 t. 213 nr 2. — [A. Mickiewicz: Dzieła. Wyd. Narodowe. Red. ...] J. Kleiner: Wydanie Narodowe „Dzieł” Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1950; H. Batowski. *Pam. Lit.* 1953 z. 1, 3/4; K. Górski: Zagadnienie emendacji tekstów Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1954 z. 3; J. Kleiner: Wydanie Narodowe „Dzieł” Mickiewicza. *Nowa Kult.* 1955 nr 7/8; J. Krzyżanowski: Nowe wydanie „Listów” A. Mickiewicza. *Nauka Pol.* 1955 nr 1; A. Lewak; Z. Stefanowska. *Pam. Lit.* 1955 z. 2. — B. Frankowska: Stanisław Wyspiański i L.P. *Współczesność* 1966 nr 25 [rec. red.]. S. Wyspiański. Dzieła zebrane. — K. Górski: L.P. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1969. — K. Czajkowska: L.P. *Btł. Polonist.* 1970 nr 39. — J. Krzyżanowski. *Zycie Lit.* 1970 nr 32. — T. Ulewicz. *Ruch Lit.* 1970 nr 6. — K. Górski: L.P. *Pam. Lit.* 1971 z. 1. — W. Natanson: Profesor L.P. W tegoż: *Moje przygody literackie.* Pozn. 1972. — *Rocz. Komit. Hist.-lit.* 1972 [tu przemówienia wygłoszone na posiedzeniu Komisji poświęconemu pamięci L.P.: T. Ulewicz: Otwarcie posiadzenia; K. Czajkowska: L.P. — badacz Mickiewicza; E. Miodońska-Brookes: L.P. — edytor „Dzieł zebranych” Wyspiańskiego; Z. Czamy: L.P. — romanista; P. Bielak: L.P. — nauczyciel polonista, przedr. w tegoż: *Z odległości lat.* Kr. 1979]. — [Wyspiański w oczach współczesnych. Zebrał ...] J. Dużyk: Jaki był Wyspiański? *Twórczość* 1972 nr 3; Z. Greń: Pomnik Wyspiańskiego. *Nowe Książ.* 1972 nr 10.

A.Sz.

POCEK Jan 1917-1971

Właściwe nazwisko: Poczek.
Pseud.: J.P.; Jan Paprotny.
Poeta, publicysta.

Urodzony 4 maja 1917 w Zabłociu pod Puławami w rodzinie chłopskiej; syn Antoniego Poczka (zmarłego 1922) i Franciszki z domu Mańka. Ukończył siedmioklasową szkołę powszechną w Markuszowie (1929). Następnie pracował w rodzinnym gospodarstwie w Zabłociu. W tym czasie zaczął pisać pierwsze wiersze. Od 1932 działał w ruchu ludowym jako członek ZMW RP „Wici”, organizując prace samokształceniowe, wygłaszając referaty i recytując własne wiersze. W 1934/35 prowadził związek sąsiedzki Koła Młodzieży Wiejskiej (KMW) w Zabłociu. Debiutował na łamach prasy w 1935 wierszem pt. „Orka”, opublikowanym w tygodniku *Wici* (nr 15); z pismem tym współpracował do 1939. W 1938-39 pełnił obowiązki sekretarza Zarządu KMW. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Zabłociu, brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek IV Lubelskiego Okręgu Batalionów Chłopskich (BCh). Współpracował z chłopskimi pismami konspiracyjnymi wydawanymi na Lubelszczyźnie, m.in. od 1941 z pismem okręgu puławskiego BCh *Orle Ciosy* (był też autorem tytułu pisma i jego winietki). Od 1943 działał w tajnym Związku Pisarzy Chłopskich, od 1944 w grupie pisarzy ludowych Wieś Tworząca. Po zakończeniu wojny mieszkał nadal w Zabłociu. W 1945 został członkiem Koła Literatów Ludowych w Lublinie, następnie członkiem Oddziału Wiejskiego ZZLP (od 1949 ZLP). Wiersze ogłaszał w tym czasie m.in. w *Wiciach* (1945-47) i *Zdroju* (1945-46). W 1946-47 uczył się na Spółdzielczym

Kursie Korespondencyjnym. W 1948 ożenił się z Marianną Wiśniecką i osiadł w sąsiedniej wsi Kaleń, w gospodarstwie teściów. Dorywczo pracował na budowie, w piekarni, jako magazynier w gminnej spółdzielni w Markuszowie. W 1949-57 mieszkał w Warszawie, gdzie początkowo utrzymywał się z pracy fizycznej, następnie zatrudniony w dziale rolnym czasopisma *Gromada* (później *Gromada-Rolnik Polski*) opracowywał korespondencje z czytelnikami i publikował artykuły (podp.: J.P., Jan Paprotny). W 1949-50 odbył dziesięcioletni kurs w Ośrodku Szkolenia Dziennikarzy i po jego ukończeniu otrzymał uprawnienia dziennikarskie. Był członkiem SDP. W 1952 został członkiem PZPR. Zwolniony z pracy, w 1957 powrócił do Kalenia i mimo złego stanu zdrowia, spowodowanego przewlekłą gruźlicą, pracował na roli (otrzymał po długich staraniach rentę inwalidzką). Zajął się ponownie twórczością literacką, publikując m.in. w *Zielonym Sztandarze* (1957-71, z przerwami) i *Tygodniku Kulturalnym* (1965-68). W 1965 współorganizował, a następnie został wiceprzewodniczącym Międzywojewódzkiego Klubu Pisarzy Ludowych w Lublinie (później przekształconego w Stowarzyszenie Twórców Ludowych). Otrzymał wiele nagród literackich, m.in. Międzywojewódzkiego Klubu Pisarzy Ludowych, Wydziału Kultury WRN w Lublinie, *Kamery*, Wydawnictwa Lubelskiego i Wojewódzkiego Domu Kultury (1966), WRN w Lublinie (1967). Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (1969). Zmarł 26 czerwca 1971 w Kaleniu pod Puławami; pochowany w Markuszowie.

W 1971 redakcja *Chłopskiej Drogi* ustanowiła coroczną nagrodę artystyczną im. J. Pocka dla twórców ludowych za osiągnięcia w dziedzinie literatury lub plastyki, a Stowarzyszenie Twórców Ludowych zaczęło organizować dla swych członków konkurs poetycki o laur J. Pocka.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zgrzebne pieśni. [Wiersze]. Łódź: Lud. Inst. Kultury 1947, 32 s.
2. Małwy. [Wiersze]. Lubl.: W Lubel. 1963, 62 s.
3. Urodzaj cierpienia. Powieść. Powst. przed 1971. Rkps w postaci 12 zeszytów, 995 k., jest przechowywany w Muzeum Okręgowym w Lubl., Oddz. im. J. Czechowicza.
4. Wiersze. Wybór, oprac., posł.: J. Zięba. Wycianki: I. Dobrzyński. [Wwa: LSW 1973, 193 s. Zawiera także wiersze dotychczas nie publikowane.
5. Poezje. Wstęp, wybór i oprac.: A. Aleksandrowicz. Lubl.: W Lubel. 1980, 486 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zawiera wiersze (w tym dotychczas nie publikowane) w cyklach tematycznych: Święta ziemia rodzinna; Złote pola i kwiecieśne łąki; Ojczyzna woła o pomoc; Matka ma chodzić

w koronie z potu; Szumią kaliny, oj, szumią; Pieśń podobna do zboża; Odejsz od was musze, złote pszenice.

6. Głosy ziemi. [Wiersze]. Wybór, oprac., posł.: J. Zięba. Rzeźby; A. Fijałkowski. Wwa: LSW 1981, 178 s.

Zawiera wybór wierszy z rkpsów J.P. przechowywanych w zbiorach Muzeum Okręgowego w Lubli, Oddz. im. J. Czechowicza.

7. [Wybór wierszy]. [Współwyd. z:] S. Buczyński: I miłość i przymierze. Janowi Pawłowi II chłopcy polscy. Lubl.: Wydawn. Wiejskie im. W. Witosa* 1987, [24] s.

8. Poezje wybrane. Wybór, wstęp i nota biogr.: R. Sulima. Wwa: LSW 1988, 177 s.

Zawiera także wiersz dotychczas nie publikowany.

OPRACOWANIA (wybór)

PSB (T. Klak). — LP (red.)

J. Zięba: Jan Poczek: 1917-1971. Lubl.: Muzeum Okręgowo. Oddz. im. J. Czechowicza 1989, 50 s. [tu m.in. inf. o rkpsach utworów J.P. w zbiorach archiwalnych].

R. Stiller: Nieporozumienie i pośpiech. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 39 [rec.: Zgrzebne pieśni]. — T. Klak: Zgrzebne pieśni. *Kamena* 1960 nr 12. — A. Aleksandrowicz: O zgrzebnych pieśniach J.P. *Biul. Inf. Stow. Twórców Lud.* 1971 nr 2. — E. Rosiak: Poeta zasłuchany w melodii pół ... *Kal. Lubel.* 1973. — J. Kurowicki: Poezja jako święto. *Kontrasty*, Białystok 1974 nr 5. — R. Rosiak: Gdy aniołowie nosili granaty. *Kamena* 1975 nr 1 lo kołedach okupacyjnych J.P. — R. Sulima: Między mitem i metaforą. *Twórczość* 1975 nr 5, przedr. w tegoż: *Folklor i literatura*. Wwa 1985. — T. Klak: Zgrzebne pieśni. *Poezja* 1976 nr 1. — M. Dąbrowski: Wierszowane życie. *Noue Książ.* 1980 nr 8. — P. Matywiecki: J.P. — rzeźbiarz światów. *Tyg. Kult.* 1980 nr 31. — *Inf. Kult. Biul. Inf. Stow. Twórców Lud.* 1981 nr 5/6 (numer poświęcony J.P., zawiera m.in.: A. Aleksandrowicz: Świat poetycki J.P.; D. Niewiadomski: Kult J.P. w poezji ludowej; Z. Troczyński: Ze wspomnień o J.P.; R. Rosiak: Zwicznictwo miałem dzieciństwo i sponiewieraną młodość; K. Żurawska: Chodziłam z nim do szkoły; J. Stasiak: Dziewczynie o jasnych oczach; K. Poczek: Przecież ja z pisaniami nie utrzymałbym rodziny; A. Adamczyk: O J.P.; Z. Spasówka: Najbardziej lubił lato; M. Kijak: „Ojczyznę i matkę jest ziemia”; L. Pokora: Zasiągnięciem; J. Kupisz: Wspominając przyjaciela, — oraz około 40 wierszy J.P. w wyborze i oprac. H. Tomaszewskiego). — Z. Chojnowski: Biblia Ziemi. O twórczości J.P. *Tyg. Kult.* 1985 nr 7. — Z. Bienkowski: Rodowód. *Tyg. Kult.* 1988 nr 3.

M.K.-K.

PODHORSKA-OKOŁÓW Stefania 1884-1962

Pseud.: Dies Irae; igs.; Miles; (S.P.); (s.p.o.); S.P.O.; (S.P.O.); S.P.-O.; spo; (spo); (Spo); SPO; SPO.; (SPO); St.P.O. Poetka, prozaik, krytyk literacki i teatralny, tłumaczka.

Urodzona 7 sierpnia 1884 w Warszawie; córka Stefana Podhorskiego-Okoloła, nauczyciela, i Joanny z Żurkowskich, poetki. Ukończyła pensję Jadwigi Sikorskiej w Warszawie, po czym złożyła egzamin na patent nauczycielski. Następnie studiowała polonistykę na kursach Towarzystwa Wyższych Kursów Naukowych, mającego uprawnienia szkoły wyższej. W 1900-12 pracowała jako nauczycielka na pensjach żeńskich oraz udzielając prywatnych lekcji. Debiutowała w 1902 wierszem „Słoneczna

legenda”, opublikowanym w *Bluszczu* (nr 34); z pismem tym współpracowała do 1914. Wiersze, fragmenty prozy, szkice, artykuły i recenzje literackie oraz teatralne publikowała także w *Kurierze Warszawskim* (1903-14) i *Gazecie Warszawskiej* (1905, 1910-11; tu m.in. stały felieton o tematyce warszawskiej), *Mysli Polskiej* (1906-07), *Kurierze Liteuskim* (1906-12), *Głosie Warszawskim* (1908-09) i *Tygodniku Ilustrowanym* (1908-14; tu m.in. w 1911 nowela pt. „Do domu ojców”, wyróżniona w konkursie pisma). Około 1906 wyszła za mąż za nieznanego z imienia Łozińskiego. Od 1912 mieszkała na wsi w Siedleckim, kontynuując pracę literacką. W 1915-18 przebywała w Bobrujsku w Rosji, gdzie pracowała jako siostra miłosierdzia w szpitalu ziemstwa, z przerwą w 1916, gdy przez rok mieszkała na wsi na Mohylowszczyźnie. W 1919 przyjechała do Siedlec i uczyła historii i literatury w gimnazjach żeńskich. W 1920 została członkiem Oddziału Warszawskiego ZZLP (od 1949 ZLP; w 1926 weszła do Zarządu). Od 1921 mieszkała w Warszawie, gdzie kontynuowała pracę literacką i publicystyczną. Redagowała tygodnik *Bluszcz*, najpierw krótko w 1921-22, potem w 1926-39, prowadząc w nim także stały dział recenzji teatralnych. W tym czasie rozpoczęła twórczość przekładową. Nadto od 1925 była stałą współpracowniczką *Kuriera Czerwonego* (tu stały dział recenzji teatralnych). Wielokrotnie wyjeżdżała za granicę: do Francji, Włoch, Turcji, Jugosławii, Bułgarii, Islandii; podróże te relacjonowała następnie w reportażach, m.in. „Kalejdoskop paryski” (*Comeodia* 1926), „Wieczna młodość Stambułu” (*Naokoło świata* 1935), „Listy włoskie” (*Radio* 1927). W 1927-28 redagowała miesięcznik *Na fall*. Równocześnie kontynuowała współpracę z *Gazetą Warszawską* (do 1924), *Kurierem Warszawskim* (do 1928), *Tygodnikiem Ilustrowanym* (z przerwami do 1938) i *Pionem* (1933-36, 1939). Od 1928 stale współpracowała z Polskim Radiem, wygłaszając felietony teatralne, odczyty oraz audycje literackie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie, utrzymując się z renty inwalidzkiej i pracując dodatkowo jako sprzedawczyni w kiosku z książkami w kawiarni „Swann”. Przygotowywała przekład „Zdrady klerków” J. Bendy (zniszczony w 1944). Brała udział w konspiracyjnym życiu literackim. Kolportowała tajnie książki wśród wiejskich zespołów czytelniczych. W 1942, za pamiętnik z obrony Warszawy, otrzymała wyróżnienie w konkursie Komisji Propagandy Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK; fragmenty (podp. Dies Irae) zostały opublikowane w 1942 w wydanych konspiracyjnie antologiach „Pamiętniki z oblężenia Warszawy” oraz „Warszawa w ogniu”. Po upadku powstania warszawskiego (w którym uległy zniszczeniu przygotowane do druku: tom po-

ezji z lat 1920-35, wybór recenzji teatralnych 1926-39, tom korespondencji z podróży do Włoch i Turcji), zamieszkała w Częstochowie. Od połowy stycznia 1945 pracowała jako kierowniczka Biblioteki Miejskiej; prowadziła tamtejszy Klub Literatów i była lektorką języka rosyjskiego w Wyższej Szkole Administracyjno-Handlowej. W 1945-53 należała do Stronnictwa Demokratycznego. W kwietniu 1948 powróciła do Warszawy i zajęła się pracą literacką i publicystyczną. W tymże roku została członkiem SDP. Podjęła też pracę w redakcji pisma *Moda i Życie Praktyczne*, a w 1950-53 prowadziła dział kulturalno-artystyczny w *Kurierze Codziennym*. Równocześnie współpracowała jako recenzentka z wieloma czasopismami, m.in. z *Odrodzeniem* (1945, 1948-49), *Teatrem* (w 1946-58, z przerwami), *Nowinami Literackimi* (1947-48), *Stolicą* (1948-49, 1954-55, 1957-62), *Nową Kulturą* (1954-55), *Kamienią* (1955-61), *Twórczością* (1955-62). Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1956) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959). Zmarła 21 lipca 1962 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tarcza. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1919, 83 s.

Podp.: S. Podhorska-Okolów (Łozińska).

2. Kobiety piszą ... Sylwetki i szkice. Wwa: F. Hoesick 1938, 263 s.

Zawartość: Renesans Orzeszkowej; Bronisława Ostrowska; Maryla Wolska; Zofia Rogoszońska; Kazimiera Błakowiczówna; Maria Pawlikowska; Zofia Nałkowska; Maria Dąbrowska; Zofia Kossak-Szczucka; Maria Kuncewiczowa; Herminia Naglerowa; Ewa Szelburg-Zarembina.

3. Świliły Wojciech a Polska. W 950 rocznicę męczeństwa. [Częstochowa] 1947, 30 s.

4. Warszawa mego dzieciństwa. Obrazki. Wwa: Czyt. 1955, 229 s. Wyd. 2 tamże 1958.

Zawartość: Miasto wielkiego milczenia; Dom moich dziadków; Marmurowe kominki Marii Andrejewny; Panna Traugutt; Narozna kamienica, czyli dwie Jadwigi; Ulica Sienna; Na Marszałkowskiej; Warszawskie podwórce przed pół wiekiem; Stróż warszawski; Dawne targowiska Warszawy; Trąbka na ulicach Warszawy; Syrena bez bicepsów; Ogród Saski; Łazienki wczoraj i dziś; Niezapomniane ogrody; Źródła, studnie i fontanny; Cukiernie i kawiarnie; Warszawskie oryginały; Książki, księgarnie i biblioteki; Teatry warszawskie; Początki Filharmonii; Panoramy i wystawy; Stare miasto mojej młodości. — Druk w *Stolicy* w 1953-1955.

5. Podróże Mickiewicza. Wwa: Iskry 1957, 398 s. Zawiera działy: „Litwo, ojczyzno moja ...”; Między Bałtykiem a Euzyнем; Szlakami turysty; Śladem tułacza — pielgrzyma.

6. Bohater wielkiej przygody. [Powieść o W. Rzewuskim]. Wwa: Iskry 1960, 343 s.

Przekłady

1. P. Morand: Lewis i Irena. Powieść. Wwa: [b.w.] 1924, 227 s. Wyd. nast. tamże 1929.

2. A. Gerbault: Sam przez Atlantykę. [Powieść]. Wwa: Rój [1925], 141 s. Przedr. w: A. Gerbault: W pogoni za słońcem. Wwa: KiW 1957; Gdańsk: WM 1972.

3. H. Duvernois: Eunuch. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1927, 179 s.
Tytuł okł.: Opowieści.

4. C. Yver: Rąbek zastony. Nowele. T. 1-2. Wwa: Bluszc [1928], 145 + 149-373 s.

5. H. Duvernois: Gizela. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 190 s.

6. M. Prileżajewa: Młodość Maszy. Powieść. Wwa: NK 1950, 277 s. Wyd. 2 tamże 1953.

7. Czechow we wspomnieniach swoich współczesnych. Przeł.: ... i S. Bądkowska. Wwa: Czyt. 1960, 515 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957. — Wywiady: Szlakiem wspomnień. Rozm. M. Szypowska. *Stolica* 1958 nr 47; Niedzielny wieczór u S.P.-O. Rozm. M. Rojkowa. *Stolica* 1959 nr 51/52.

SWPP 1. — PP (E. Głębińska). — PSB (C. Gajkowska). — RL 1962 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986.

[Kobiety piszą:] J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1938 nr 270; J. Krzyżanowski. *Rocz. Lit.* 1938; K. Kuliczowska: Sylwetki autorek polskich. *Pion* 1938 nr 41; G. Timofiejew: Od Orzeszkowej do współczesnych. *Wymiary* 1938 nr 4; W. Zechenter: Kobieta pisząca o piszących kobietach i co z tego wynika. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 7. — [Warszawa mego dzieciństwa:] E. Jarra: Memorabilia warszawskie. *Horyzonty*, Paryż 1956 nr 3; J. Markiewicz: Cztery pory roku. *Il. Kur. Pol.* 1956 nr 49. — A. Mańkowska: S.P.-O. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 2. — A. Jellicz: Bohater wielkiej przygody. *Nowe Książ.* 1961 nr 3. — J. Krawczyńska: S.P.-O. *Prasa Pol.* 1962 nr 9. — B. Ostrowska: Droga pisarska S.P.-O. *Radio i Telew.* 1962 nr 32. — J. Rychlewski: Żegnaj miasto niespełnionych marzeń. *Kierunki* 1962 nr 31. — J. Reychman: Bohater wielkiej przygody. *Prz. Ośw.* 1966 nr 342. — K. Jabłońska: Ostatnia redaktorka „Bluszcza”. *Stolica* 1968 nr 50/51. — F. Goldschlag: „Powinowactwo z wyboru”. (Saga rodziny Rzewuskich). *Rocz. Pol. TN na Obczyźnie*, Londyn 1971 [dot. m.in.: Bohater wielkiej przygody]. — E. Wośik: Ostatnia redaktorka „Bluszcza”. *Stolica* 1983 nr 36. — S. Folfasiński: Częstochowa w życiu pani Stefani. *Stolica* 1984 nr 12.

E.G.

PODHORSKI-OKOŁÓW Leonard
1891-1957

Początkowo podpisywał utwory nazwiskiem rodzowym: Okolów.
Pseud.: Elpe; L.P.O.; L.P.-O.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 21 grudnia 1891 w majątku Rym (pow. słucki) w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Okołowa, poety i tłumacza, oraz Stefani z Babickich. Początkowo uczył się w domu, a w 1906-09 w Gimnazjum Wojciecha Górskiego w Warszawie. Następnie od 1910 mieszkał w Parnawie na Łotwie, gdzie zdał maturę. Debiutował w 1911 wierszem z cyklu „O zachodzie”, ogłoszonym w tygodniku *Świat*

(nr 45). W 1912 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Lwowskim. Powołany po wybuchu I wojny światowej do wojska rosyjskiego, przebywał kolejno w Nieświeżu i Nowousieńsku, gdzie w 1917 ożenił się z Elżbietą Ulanow. W tymże roku przeniósł się do Bobrujska i wstąpił do 1. Korpusu Polskiego. Po rozwiązaniu Korpusu powrócił do Warszawy; służył w Pułku im. Dzieci Warszawy. W 1922 wystąpił z wojska i do 1939 pracował w Zarządzie Miejskim na stanowisku kierownika Wydziału Kultury i Oświaty. Jednocześnie zajmował się twórczością literacką i przekładową. Wiersze, artykuły, przekłady wierszem i prozą z literatury rosyjskiej publikował w licznych czasopiśmie, m.in. w *Kurierze Polskim* (1920-24), *Skamandrze* (1921-37), *Wiadomościach Literackich* (1924-31). Około 1929 podjął badania nad życiem i twórczością Adama Mickiewicza; liczne prace dotyczące realiów mickiewiczowskich zamieszczał w *Tygodniku Ilustrowanym*, *Wiadomościach Literackich*, *Ruchu Literackim* i *Kurierze Warszawskim*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował w Wydziale Ewidencji Ludności. Kontynuował badania mickiewiczowskie, pracował nad tomem poezji „Księżyc nad Wolbromiem”. Równocześnie uczestniczył w konspiracyjnym życiu literackim. Po upadku powstania warszawskiego zamieszkał w Brwinowie, potem powrócił do Warszawy. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Od tegoż roku wchodził w skład komitetu redakcyjnego Wydania Narodowego „Dzieł” A. Mickiewicza. Ogłaszał liczne studia i artykuły m.in. w *Odrodzeniu* (1946-49), *Tygodniku Powszechnym* (1946-51), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Pamiętniku Literackim* (1948-56). W 1952-54 współpracował z Instytutem Badań Literackich PAN, m.in. biorąc udział w pracach nad „Słownikiem realiów mickiewiczowskich”. W 1955-57 był dyrektorem Muzeum A. Mickiewicza w Warszawie. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 4 stycznia 1957 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słoneczny śmiech. [Wiersze]. Lw.: Gubrynowicz i Syn 1912, 47 s.
2. Droga do Emaus. [Wiersze]. Wwa: Ignis 1923, [12] s.
3. Białoruś. Poezje. Wil.: L. Chomiński 1924, 27 s.
4. Księżyc nad Wolbromiem. [Wiersze]. Powst. 1940-1944. Druk zob. poz. 6.
Przygot. do druku w 1953 tom nie ukazał się; inf.: J. Rużyto-Pawłowska. *Pam. Lit.* 1957 z. 2 s. 604.
5. Realia mickiewiczowskie. [Studia]. T. 1-2. Wwa: PIW 1952, 1955, 265 + 136 s.

Zawartość: [T. 1]. Od autora. — Czy jednak nie w Zaosiu; Szczegóły z młodości Mickiewicza; „Pierwsze kochanie” Mickiewicza; Czeczot nieznan; Jan z Myszy; Przeoczone źródło „Dziadów” części IV; Jak powstał „Powrót taty”; Z tajemnic Świtezi; Zmyślenie czy rzeczywistość; Tajemnica bileciku Maryli; Romantyczna pamiątka; Mickiewicz w Solecznikach Wielkich; Testament Maryli; „Ludziłem despotę”; Nieznani „przyjaciele Moskale”; Czy nie koniec bałamutnej legendy?; „Prolog”, ale jaki?; Gdzie powstały „Dziady” drezdeńskie; Dwa drobniaki mickiewiczowskie. — T. 2. z podtyt.: Wpadam do Soplicowa: Słowo wstępne. — Przez Cząbrow czy przez Tuhanowicze, której droga do Soplicowa?; „Takie były zabawy, spory w one lata ...”; Pierwotwór Podkomorzego — Stefan Wereszczaka; Pierwotwór Sędziego — Sędzia Medard Rostocki; Pierwotwory Hrabiego, Książd Robak, Tadeusz i Zosia; Jak to było w Tuhanowiczach?; Zajazd cząbrowski w świetle dokumentów; „Czas morowy”; Kiedy wyszedł w świat „Pan Tadeusz”?

6. Wybór poezji. Oprac. i wstęp: S. Pollak. Wwa: PIW 1960, 241 s.

Tu m.in. wiersze z poz. 4.

Przekłady

1. [B. Sawinkow] W. Ropszyn: Koń wrony. [Powieść]. Przeł.: ..., J. Śnieżko-Peretiatkowicz. Wwa: Druk. Rotacyjna 1924, 136 s.
Przełk. wyd. anonimowo; inf. o autorstwie przekładu: L.P.-O.
2. M. Arcybaszew: Wrogowie. Sztuka w 3 aktach. Przeł. po 1924. Rkps [inf. autora].
3. L. Sabaniejew: Historia muzyki rosyjskiej. Przeł. w 1925-1928. Rkps [inf. autora].
4. W. Czajkin: W krainie czarownej baśni. Wrażenia z podróży do Japonii. Wwa: Dobro 1928, 105 s.
Przełk. wyd. anonimowo; inf. o autorstwie przekładu: L.P.-O.
5. Słodczy doczesnej miłości. [Antologia opowiadań]. Przeł.: ..., H. Skarbek-Peretiatkowiczowa. Wwa: Rój 1929, 159 s.
W przełk. L.P.-O. opowiadania autorów: M. Gumilow, W. Siryn, J. Zozula.
6. I. Turgieniew: Opowiadania. Wwa: Czyt. 1949, 62 s. Wyd. powiększone. Wwa: Czyt. 1949, 110 s.
7. M. Lermontow: Wiersze. Wwa: NK 1950, 30 s.
8. G. Skriebicki: Opowiadania myśliwego. Wwa: NK 1951, 137 s. Wyd. 2 tamże 1953.

Praca redakcyjna

1. Współczesna liryka rosyjska. Oprac.: ..., W. Denhoff-Czarnecki. Przedm. ... Wwa 1923.
Inf. autora. — Tu też w przełk. L.P.-O. wiersze W. Brusowa, A. Błoka, S. Jesienina, A. Achmatowej.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1951. — L. Podhorski-Okolów: Moja droga do Mickiewicza, *Twórczość* 1955 nr 11.
SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (C. Gajkowska). — P. Grzegorzczak: L.P.-O. *Kult. i Społ.* 1958 z. 3.
[Słoneczny śmiech]: W. Gostomski. *Książka* 1913 nr 8; [S. Wasylewski] Sigma. *Kron. Powsz.* 1913 nr 11. — [Droga do Emaus]: K. Bukowski: Najnowsze liryki pięciu poetów. *Wiek Nowy* 1923 nr 6576; J. Zahradnik: Pójźmy za Nim. *Śl. Pol.*

1923 nr 254. — [Białoruś:] J. Janowski: Pieśniarz Białorusi. *Głos Nar.* 1924 nr 202; J.N. Miller: Piewca Białorusi. *Kur. Pol.* 1924 nr 197; J. Zahradnik: Miniatury Mickiewicza. *Sl. Pol.* 1925 nr 119; [K.W. Zawodziński] K.W.Z. *Prz.* Warsz. 1925 t. 14 nr 41. — R. Brandstaetter: O zapomnianym świętym poecie. *Nowy Dz.* 1927 nr 294. — [Realia mickiewiczowskie:] A. Paluchowski: Notatnik uczącego szperacza. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 7; A. Piorunowa: W świecie realiów mickiewiczowskich. *Polonistyka* 1955 nr 6; S. Pigoń: O „Realiach mickiewiczowskich”. *Życie Lit.* 1956 nr 5; W. Weintraub: Trzy studia o Mickiewiczu. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 17. — [Z. Bienkowski] zb: L.P.-O. *Twórczość* 1957 nr 2. — [M. Danilewiczowa] Szperacz: Zgon L.P.-O. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 26. — K. Meloch: L.P.-O. *Prz. Hum.* 1957 nr 1. — S. Pollak. *Enc. Współcz.* 1957 nr 2. — S. Pollak: L.P.-O. *Nowa Kult.* 1957 nr 2. — J. Ruzycy-Pawłowska: L.P.-O. *Pam. Lit.* 1957 z. 2. — S. Pollak: L.P.-O. *Prz. Hum.* 1971 nr 4. — S. Pollak: L.P.-O. Bibliografię oprac. M. Pokrasenowa. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Wwa 1979.

E.G.

PODRAZA-KWIATKOWSKA Maria ur. 1926

Historyk literatury.

Urodzona 19 stycznia 1926 w Kołomyi; córka Franciszka Podraza, zawodowego wojskowego, i Apolonii z Krajewskich. Dzieciństwo spędziła w Żółkwi pod Lwowem. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 przebywała w Lwowie, gdzie w czasie okupacji niemieckiej uczęszczała na tajne komplety gimnazjalne i zdała maturę. Po wojnie, w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechała do Krakowa. Od 1945 studiowała filologię polską i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1951 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1947 recenzją „Ludzi stamtąd” M. Dąbrowskiej, opublikowaną na łamach pisma *Wies i Państwo* (nr 3; podp. Maria Podraza). W 1949 wyszła za mąż za Jerzego Kwiatkowskiego, polonistę (później historyka literatury i krytyka). W 1948-74 pracowała w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN; początkowo była zatrudniona (do 1951 na pracach zleconych) w krakowskiej Pracowni Bibliograficznej gromadzącej materiały do bibliografii zawartości czasopism polskich XIX w., którą kierowała w 1953-62, następnie przeszła do Pracowni Historii Literatury Okresu Młodej Polski. Zajął się m.in. edytorstwem poezji tego okresu. Studia i artykuły poświęcone poezji i krytyce Młodej Polski ogłaszała m.in. w *Pamiętniku Literackim*, *Tekstach*, *Twórczości*, *Ruchu Literackim* (od 1982 członek komitetu redakcyjnego), *Piśmiem*, *Dekadzie Literackiej*. W 1964 uzyskała na UJ doktorat na podstawie rozprawy pt. „Wacław Rolicz-Lieder” (promotor prof. Kazimierz Wyka). W 1966 przebywała na stypendium naukowym we Francji. W 1967 została członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. W 1970 uzyskała w IBL stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy pt. „Młodopolskie harmonie i dysonanse”; w tymże roku objęła kierownictwo Pracowni Literatury Młodej

Polski IBL w Krakowie. W 1972 została członkiem komitetu redakcyjnego serii IBL *Historia i Teoria Literatury. Studia*. W 1974 podjęła (na stanowisku docenta) pracę w Instytucie Filologii Polskiej UJ. Od 1978 redagowała, wspólnie z J. Kwiatkowskim (po jego śmierci w grudniu 1986 — samodzielnie), serię *Biblioteka Poezji Młodej Polski*. W 1981 objęła funkcję kierownika Zakładu Literatury Polskiej XIX Wieku Instytutu Filologii Polskiej UJ. W 1981-83 i 1993-95 była członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN. W 1982 została mianowana profesorem nadzwyczajnym, a w 1987 profesorem zwyczajnym UJ. W 1991-92 wykładała na uniwersytecie w Moguncji (RFN). W 1986 została przyjęta do utajnionego wówczas stowarzyszenia literatów, funkcjonującego legalnie od 1988 jako Stowarzyszenie Pisarzy Polskich. W 1993 została członkiem PAU oraz członkiem Polskiego Towarzystwa Komparatystycznego (od 1994 oddział International Comparative Literature Association). Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Krzyżem Kawalerskim (1984) i Krzyżem Oficerskim (1996) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1995). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wacław Rolicz-Lieder. Wwa: PIW 1966, 252 s. Rozprawa doktorska.

2. Młodopolskie harmonie i dysonanse. [Studia]. Wwa: PIW 1969, 285 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Od autorki. — Zagadnienie polskiego symbolizmu; Ideal jedności doskonałej. (O Antonim Langem jako krytyku); „Żyjąc w pięknie...”. (O Miriamie-krytyku); Tragiczna wolność. (O Marii Komornickiej); Gdzie umieścić Leśmiana? (Próba lokalizacji historycznoliterackiej); Symbolika kreacji artystycznej; Salome i androgyne. (Mizoginizm a emancypacja); Bóg, ofiara, clown czy psychopata? (O roli artysty na przełomie XIX i XX wieku).

Przeł. franc. art. Salome i androgyne. (Mizoginizm a emancypacja). [Przeł.] L. Grobelak. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7. 1981.

3. Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski. Teoria i praktyka. Kr.: WL 1975, 424 s. Wyd. 2 Kr.: Universitas 1994.

Zawartość: Wstęp. — Cz. I. Teoria symbolizmu. — Cz. II. Poetyckie realizacje: Wprowadzenie historycznoliterackie; Od alegorii do symbolu [„Postać”; Przepowiedni; Symbole-mity; Symbole „znaczące”; Symbole-klucze; Symbol genezyjski; Symbol architektoniczny; Zejście w głąb; Martwa natura]; Ekwivalencja symbolistyczna, czyli myślenie za pomocą obrazów [Uwagi ogólne; Transpozycja muzyki na słowo; Fabularne ekwiwalenty uczuciowe; Pejzaż wewnętrzny; Montaż asocjacyjny; Technika oniryczna; Porównanie; Identyfikacja; Podmiot liryczny w świecie fantastyki poetyckiej; Zagubienie desygnatu; Metafora; Połączenie synestezyjnej]; Próby przełamania konwencji językowej; Suggestia; Opis i narracja; Zakończenie. — Cz. III. Uzupełnienie: Symbolika kreacji artystycznej; Salome i Androgyne. Mizoginizm a emancypacja; Bóg, ofiara, clown czy psychopata? O roli artysty na przełomie XIX i XX wieku. Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1976.

Przekł. franc. rozdziału Teoria symbolizmu [wersja skrócona]: *Acta Univ. Wratisl.* 1982 s. 13-28.

4. Somnambulicy – dekadenci – herosi. Studia i eseje o literaturze Młodej Polski. Kr., Wr.: WL 1985, 484 s.

Zawartość: O Młodej Polsce: I. Przetomowe znaczenie literatury Młodej Polski; Pustka – otchłań – pełnia. Ze studiów nad młodopolską symboliką inercji i odrodzenia; Młodopolskie konstrukcje sobowótrowe; Homo militans i homo faber. O nurcie heroicznym w literaturze Młodej Polski; Somnambulicy. O młodopolskiej konwencji onirycznej; Schopenhauer i choć. – II. Inspiracje japońskie w literaturze Młodej Polski. Rekonesans; Pro et contra. Polscy krytycy o Gabrieli d'Annunzio. – III. Tragiczna wolność. (O Marii Komornickiej); „Giemność na nas uderza ...”. (O Stanisławie Korab Brzozowskim); Wieża z kości słoniowej i kazalnica, czyli między Des Esseintesem a Piotrem Skargą. (O Tadeuszu Micińskim); „Naga dusza” i „epoka mundurów”. (O Stanisławie Przybyszewskim); Gdzie umieścić Leśmiana? Próba lokalizacji historyczno-literackiej; Ideal jedności doskonałej. (O Antonim Langem jako krytyku); „Żyjąc w pięknie ...”. (O Miriamie-krytyku). – Nie tylko o Młodej Polsce: O muzycznej i niemuzycznej koncepcji poezji; Przyjeździe taki i ...; Memento mori i memento vivere. (O tańcu).

Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 1986 i wyróżnienie Funduszu Literatury w 1986.

Przekł. włos. art. Pro et contra. Polscy krytycy o Gabrieli d'Annunzio [Przekł. P. Marchesani]. W: D'Annunzio nelle culture dei paesi slavi. Venezia 1979.

5. Literatura Młodej Polski. Wwa: PWN 1992, 351 s. IBL PAN. *Dzieje Lit. Pol. Synteza Uniw.* Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1997, wyd. 3 1997.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1993.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Magnuszewski – Berent – Kaden. (Próba analizy nurtu stylistycznego). [Współaut.:] J. Kwiatkowski. W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigoń. Kr. 1961 s. 415-433. – Leśmianowy „czyn”. *Ruch Lit.* 1964 nr 5/6 s. 259-272. – Waclaw Rolicz-Lieder. 1866-1912. W: OLP. Ser. 1 t. 1. Wwa 1968 s. 448-472. – Symbolistyczna koncepcja poezji. *Pam. Lit.* 1970 z. 4 s. 91-138. – Maria Komornicka. (1876-1949). W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 393-416. – U źródeł dwudziestowiecznego autematyzmu. (Ze studiów nad poezją okresu Młodej Polski). W: Problemy literatury polskiej lat 1890-1939. Ser. 2. Wr. 1974 s. 223-260. – Wybrane wiersze Kazimierza Tetmajera. W: Literatura polska w szkole średniej. Wwa 1975 s. 320-334. – Badania nad literaturą okresu Młodej Polski. *Biul. Polonist.* 1976 nr 4 s. 66-83. – Kazimierz Wyka jako badacz literatury Młodej Polski. *Pam. Lit.* 1977 z. 1 s. 19-33, przedr. w: Kazimierz Wyka. Charakterystyki, wspomnienia, bibliografia. Kr. 1978 s. 76-92. – Zenon Przesmycki (Miriam). 1861-1944. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 7-38. – Stanisław Przybyszewski zur deutschen Literatur. W: Gebrauchsliteratur. Interferenz – Kontrastivität. Frankfurt am Main, Bern 1982 s. 89-98. – Sytuacja uwolnienia i zdobywania wolności. O jednym z młodopolskich symboli – kluczy. *Pam.*

Lit. 1988 z. 3 s. 43-75. – Wyobraźnia katastroficzna w literaturze Młodej Polski. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1990 [t.] 27 s. 61-72. – Le symbolisme belge et la littérature de la Jeune Pologne. W: Oeuvres et critiques 1993 R. 17 s. 171-190. – Młodopolska femina. Garść uwag. *Teksty Drugie* 1993 nr 4/6 s. 36-53. – Młodopolskie doświadczenie transcendencji. W: Stulecie Młodej Polski. Kr. 1995 s. 93-117. – Ibsenowska „prawda” w literaturze Młodej Polski. *Ruch Lit.* 1996 nr 2 s. 137-150. – Literarische Freundschaft, literarische Verwandtschaft. W: Waclaw Rolicz-Lieder und Stefan George. Gedichte – Briefe. Stuttgart 1996 s. 127-137. – Obraz Boga wśród światopoglądowych przemian Młodej Polski. (Na przykładzie poezji). *Ruch Lit.* 1997 z. 6 s. 779-798. – Stabilizacja czy nomadizm? Z problematyki domu w literaturze Młodej Polski. W: Obraz domu w kulturach słowiańskich. Wwa 1997 s. 107-119.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. W. Łoziński: Czarny Matwój. [Powieść]. Tekst do druku przygot., posł. i przyp. opatrzyła ... Kr.: WL 1954, 296 s. Wyd. nast. tamże 1956.

2. F. Nowicki: Wybór poezji. [Oprac. i wstęp] ... Kr.: WL 1960, 109 s.

3. W. Rolicz-Lieder: Wybór poezji. Wybór, wstęp, przyp., bibliogr. ... Kr.: WL 1962, 349 s.

4. Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1973, 731 s. *BN* 1, 212. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1977, 781 s.

5. Młodopolski świat wyobraźni. Studia i eseje. Pod red. ... Kr.: WL 1977, 417 s.

6. S.K. Brzozowski: Poezje zebrane. Oprac. ... Kr.: WL 1978, 111 s.

7. Jahrhundertwende. Die Literatur des Jungen Polen 1890-1918. Dichtungen, Szenen, Manifeste, Fragmente. [Wyd. i wstęp:] ... Leipzig, Weimar: Kiepenheuer 1979, 280 s.

8. Studia o Tadeuszu Micińskim. Pod red. ... Kr.: WL 1979, 454 s.

9. J. Kwiatkowski: Magia poezji. (O poetach polskich XX wieku). Wybór: ... , A. Lebkowska. Posł.: M. Stala. Kr.: WL 1995, 436 s.

10. Stulecie Młodej Polski. Studia. [Red. ...]. Kr.: Universitas 1995, 616 s.

11. M. Komornicka: Utwory poetyckie prozą i wierszem. Oprac. ... Kr.: WL 1996, 462 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983, 1988, 1998. – PP (M. Kotowska). – LP (red.).
[W. Rolicz-Lieder: Wybór poezji. Oprac. ...] P. Hertz. *Nowa Kult.* 1963 nr 18; W. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 44; A. Matuszyk: Krytyczne wydanie poezji zapoznanego modernisty. *Ruch Lit.* 1964 nr 2. – [Waclaw Rolicz-Lieder:] M. Jastrun: Rolicz-Lieder. *Poezja* 1966 nr 7; A. Reykowska: O Wa-

clawie Rolicz-Liederze. *Nowe Książ.* 1967 nr 5; M. Sienkiewicz: Dzieje poety-konstruktora. *Życie Lit.* 1967 nr 9; T. Weiss: Nowe studia o pisarzach Młodej Polski. *Ruch Lit.* 1967 nr 2 [dot. także: Myśl teatralna Młodej Polski; R. Taborski-Trzech dramatopisarzy modernistycznych]; J.J. Lipski. *Pam. Lit.* 1968 z. 4. — [Młodopolskie harmonie i dysonanse.] W.P. Szymański: Harmonie i dysonanse. *Życie Lit.* 1969 nr 50; J.Z. Brudnicki: Epoka literatury amorficznej czy stylowej. *Twórczość* 1970 nr 3; J. Michalik: Wokół młodopolskiego symbolizmu. *Ruch Lit.* 1970 nr 3; T. Weiss: Młodopolskie studia M.K. Mies. *Lit.* 1970 nr 1; T. Wróblewska: Dysonanse i harmonie. *Nowe Książ.* 1970 nr 2. — [Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski. Oprac. ...] B. Rogatko: Polskie dyskusje literackie. *Życie Lit.* 1974 nr 22; B. Potoczny: Młodopolskie programy i dyskusje. *Teksty* 1975 nr 3; B. Sikorowska. *Ruch Lit.* 1976 nr 6. — [Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski.] B. Potoczny: Poetyka symbolizmu. *Odra* 1976 nr 11; A. Sulikowska: Symbolika poezji młodopolskiej. *Twórczość* 1976 nr 8; T. Walas: Triumf pionierstwa. *Nowe Książ.* 1976 nr 10; B. Sikorowska. *Ruch Lit.* 1978 nr 1; J. Zieliński. *Pam. Lit.* 1978 z. 3. — [Studia o Tadeuszu Micińskim. Red. ...] M. Stala. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 7; 1980; M. Wyka: Tadeusz Miciński pisarz niebezpieczny. *Literatura* 1980 nr 15; J. Zieliński: Chaos i ład. *Twórczość* 1980 nr 8; T. Linkner. *Pam. Lit.* 1981 z. 1. — [A. Krzemiński] kż.: Młoda Polska w NRD. *Twórczość* 1983 nr 10 [rec. wyd.: Jahrhundertwende]. — [Somnambulatory – dekadenci – herosi:] A. Niewiadowski: Krajobrazy Młodej Polski. *Życie Lit.* 1985 nr 44; A. Borowicz: Dekadenci i modernści. *Poezja* 1986 nr 7/8; I.S. Fiut: Filozoficzne arche somnambulikow, dekadentów i herosów. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 3; A. Nowakowski. *Ruch Lit.* 1986 nr 2; T. Walas: W gąszczu Młodej Polski. *Twórczość* 1986 nr 10. — M. Stala: Sens wysiłku historyka literatury. Jubileusz prof. M.P.-K. *Dekada Lit.* 1991 nr 9. — [Literatura Młodej Polski.] W. Gutowski. *Pam. Lit.* 1993 z. 3/4; G. Leszczyński: Młoda Polska raz jeszcze. *Nowe Książ.* 1993 nr 4; B. Wierszyłowska. *Kwart. Opol.* 1993 nr 3; J. Krzysztoforska-Doschek. *Wiener Slavistische Jahrbuch* 1994 nr 1; T. Lewandowski: Sztuka syntezy. *Teksty Drugie* 1994 nr 1; F. Ziejka. *Ruch Lit.* 1994 nr 3/4. — [Stulecie Młodej Polski. Red. ...] Lektor: Spojrzenie wstecz. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 1; J. Wróbel. *Ruch Lit.* 1996 nr 3; G. Iglński. *Pam. Lit.* 1997 z. 3. — [M. Komornicka: Utwory poetyckie proza i wierszem. Oprac. ...] A. Czabanowska-Wróbel: Powrót Komornickiej. *Dekada Lit.* 1997 nr 2/3; Lektor: „Dziwna dusza i dziwne ciało”. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 10.

M.K.-K.

POGAN Józef

1905-1988

Prozak.

Urodzony 30 stycznia 1905 we wsi Jerzmanowice pod Ojcowem w rodzinie malorolnego chłopca; syn Jana Pogana i Zofii z Mrozowskich. Naukę zakończył na trzeciej klasie szkoły powszechnej. Od trzynastego roku życia pracował jako robotnik rolny. W 1927 ożenił się z Marią Brandys i zamieszkał we wsi Będkowice, gdzie uprawiał własną ziemię oraz wynajmował się do prac polowych. Należał do Koła Młodzieży Wiejskiej „Siew”, został wybrany na jego prezesa, zorganizował amatorskie kółko teatralne. Działal w miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej, był jej sekretarzem. Debiutował w 1938 wierszem pt. „Żałoba Polski”. W rocznicę zgonu Marszałka Józefa Piłsudskiego w *Życiu Strazackim* (nr 5). W okresie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Będkowicach; próbował rozwijać

pracę literacką. W 1944 pracował przez kilka miesięcy jako stróż nocny w majątku ziemskim w Więckowicach pod Krakowem. W maju 1945 wyjechał na Górny Śląsk i zamieszkał we wsi Halemba pod Katowicami. Zajął się prowadzeniem niewielkiego gospodarstwa i pracą literacką. Fragmenty powieści, opowiadania i artykuły publikował m.in. w *Orce* (1945-46; tu w 1945 cykl reportaży pt. „W śląskiej wsi”), *Wsi* (1945-53), *Dzienniku Ludowym* (1946-47), *Ogniwoch* (1946-49). W 1946-47 był redaktorem działu literackiego w *Zagrodzie Chłopskiej*. Należał do Stronnictwa Ludowego (od 1946; w 1946-47 kierownik Wydziału Propagandy w Zarządzie Wojewódzkim). W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; w 1949-50 przewodniczący Komisji Rewizyjnej). Od 1950 był członkiem PZPR. Od lutego do sierpnia 1950 kierował Świetlicą Górniczą w Bielszowicach pod Katowicami. W 1951 przeniósł się do Katowic, w tymże roku został wiceprezesem Oddziału Katowickiego ZLP. Jako prelegent współpracował z domami kultury i świetlicami, jako autor reportaży — z rozgłośnią Polskiego Radia w Katowicach. Otrzymał nagrodę literacką m. Katowice (1951). W 1953-55 pracował jako redaktor działu rolnego w *Dzienniku Zachodnim*, następnie jako kierownik literacki Opery Bytomskiej. Pełnił funkcję przewodniczącego Oddziału Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli w Katowicach, był też członkiem Prezydium Wojewódzkiego Zarządu Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej w Katowicach. W 1976 otrzymał odznakę „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego”. Od 1983 należał do nowego ZLP. Zmarł 14 marca 1988 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Głos. Poezje. Trembowla: Ogólnopolski Informator 1938, 22 s.
2. Ugory. [Powieść]. Powst. 1941. Wyd. Z życiorysem własnym autora. Słowem wstępnym poprzedził S. Pigoń. [Wwa:] Czyt. 1947, 190 s.
Inf. o dacie powstania wg inf. autora w książce Adapt. teatr. fragm.: To jest wielki grzech. Obrazek sceniczny wg powieści „Ugory”. Oprac. M. Lebkowski. *Młoda Wies* 1948 nr 15 s. 14-15.
3. Cierpki owoc. [Opowiadanie]. *Orka* 1945 nr 4-9. Wyd. osob. [Wwa ok. 1950], [2] s. Dod. Bezpłatny dla Prenumeratorów *Gromady*. Przedr. zob. poz. 6.
4. Dekret niebieski; Biedny i bogaty. Opowiadania. Łódź: Wydawn. Związek Samopomocy Chłopskiej 1946, 16 s. Przedr. zob. poz. 6.
5. Rodzina Ciemnych. (Dramat w 1 akcie). *Wies* 1946 nr 15-17.
6. Cierpki owoc. Nowele i opowiadania. Wwa: Książka 1948, 123 s.

Zawartość: Niedoleżne małżeństwo; Bogacz i jego towar; Służba; Kłotnia; Czarna godzina; Biedny i bogaty [poz. 4]; Cierpki owoc [poz. 3]; W kryjówce; Dusza skąpca; Nowy żywot; Panek; Pod wspólnym dachem.

7. Na głodnym zagonie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1950, 154 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1978. — SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (uzup.).
 J. Spytkowski: Samorodny talent prozaiczny J.P. *Wies* 1945 nr 20. — [Biedny i bogaty:] Z. Kałużyński: „Biedny i bogaty” J.P. *Wies* 1946 nr 1, polem. K. Wyka: Od Pogana do Balzaka, od Przybosa do Homera. Gawęda polemiczna. *Odrodzenie* 1946 nr 3. — [Ugory:] S. Lichański: Zaorywanie ugorów. *Warszawa* 1947 nr 10; J. Marszałek: Nad „Ugorami” P. *Wies* 1947 nr 26. — S. Pigoń: Pisarstwo J.P. *Odrodzenie* 1947 nr 7. — L. Sobierajski: Od ekonomii do polityki. *Wies* 1947 nr 26. — J. Falenciak: Rezerwy. *Wies* 1948 nr 32/33 [rec.: Cierpki owoc]. — A. Kamińska: Pisarz klasy biedniackiej. *Wies* 1948 nr 38/39, przedr. w tejsze: Pragnąca literatura. Wwa 1964. — S. Kozicki: Życie czy woda. *Po Prostu* 1948 nr 6 [rec.: Cierpki owoc]. — J. Pierzchała: Bedkowiec, wieś polska. *Kuźnica* 1948 nr 19. — [Ugory:] K. Wyka: Książki o wsi. *Twórczość* 1948 nr 6 [m.in. dot.: Ugory]; Z. Lichniak: Powieść chłopska. *Dziś i jutro* 1949 nr 24. — M. Kolińba: J.P. *Twórczość* 1950 z. 12 [rec.: Na głodnym zagonie] — M. Nowiński: Opowieść o biedniakach. *Wies* 1950 nr 39 [rec.: Cierpki owoc]. — A. Kamińska: P. — jakim jest. *Wies* 1951 nr 10. — S. Czernik: Relikty pisarstwa samorodnego w Polsce Ludowej. W teżoż: Chłopskie pisarstwo samorodne. Wwa 1954. — J. Krak, A. Mag: Na Parnas i z powrotem. *Kultury* 1959 nr 15. — J. Słota: Sława przemieniona, pozostał człowiek. *Dz. Lud.* 1959 nr 69. — S. Dubisz: Pisarze pierwszego pokolenia nurtu ludowego. J.P., „Ugory”. W teżoż: Stylizacja gwarowa w polskiej prozie trzydziestolecia powojennego. Wr. 1985.

M.K.-K.

POGONOWSKA Anna
 ur. 1922

Pseud.: Lucyna Oleska
 Poetka.

Urodzona 7 stycznia 1922 w Łodzi; córka Józefa Pogonowskiego, farmaceuty, i Eugenii z Gadzińskich. Do szkoły powszechnej i prywatnego gimnazjum Heleny Mikłowskiwej uczęszczała w Łodzi. Podczas okupacji niemieckiej została wysiedlona wraz z rodziną na teren Generalnej Guberni. Przebywała we wsi Tarnowska Wola (pow. Rawa Mazowiecka), a następnie pracowała jako robotnica leśna w nadleśnictwie Regny (pow. Tomaszów Mazowiecki). W tym czasie rozpoczęła twórczość literacką pisząc powieść „Na progu” (druk w 1947). Po wojnie powróciła do Łodzi, gdzie uczyła się w liceum humanistycznym. Debiutowała w 1945 wierszem pt. „Przeznaczenie”, opublikowanym w *Dzienniku Łódzkim* (nr 73). Po zdaniu matury w 1945 rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. W 1945-47 należała do Klubu Młodych przy Oddziale Łódzkim ZZLP. W 1946-47 uczestniczyła w seminariach organizowanych przez zespół redakcyjny *Kuźnicy*. W 1947 wyszła za mąż za Jerzego Oplustila, inżyniera architekta. W 1949 została członkiem ZLP. Po uzy-

skaniu magisterium w 1950, pracowała przez rok jako nauczycielka języka polskiego w Państwowym Technikum Budowlanym w Łodzi. Liczne wiersze publikowała m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (1952-55, 1958-59), *Dziś i jutro* (1953), *Odgłosach* (1958-66), *Twórczości* (1958-70), *Życiu Literackim* (1958-76), *Nowej Kulturze* (1960-63). W 1957 otrzymała stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki na wyjazd do Francji, a w 1962 do Włoch. W 1963 zamieszkała w Warszawie i do 1965 pracowała jako nauczycielka w szkołach średnich. Kontynuowała twórczość poetycką, publikując w *Wieżi* (1964-78, z przerwami), *Współczesności* (1964-71, z przerwami), *Poezji* (1965-70), *Tygodniku Kulturalnym* (1965-67), *Miesięczniku Literackim* (1970-79), *Tygodniku Powszechnym* (1971-79, 1981), *Literaturze* (1972-81, z przerwami). W 1975-82 przebywała kilkakrotnie w Maroku; m.in. brała udział w utworzeniu przy Ambasadzie Polskiej w Rabacie tzw. punktu konsultacyjnego w zakresie szkoły podstawowej i średniej, którym kierowała w 1975-76, ucząc też języka polskiego i historii. W 1979 otrzymała nagrodę im. Brata Alberta, przyznaną przez Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne za osiągnięcia w dziedzinie sztuki sakralnej. W 1985 publikowała wiersze w londyńskim piśmie *Zapis*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na progu. [Powieść]. Powst. 1940. Druk *Głos Pom.* 1947 nr 215-249.
 Podp.: Lucyna Oleska. Data powstania wg inf. autorki.
2. Węzły. [Wiersze]. Wwa: Książka 1948, 34 s.
3. Przemiany. [Wiersze]. Wwa: Pax 1951, 15 s.
4. Młodość okupacyjna. Gawęda. [Poemat]. Powst. 1953. Łódź: WŁ 1961, 37 s.
 Data powstania podana pod tekstem.
5. Kręgi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958, 143 s.
 Cykle: Kręgi; Liryka retoryczna; Piosenki; Obliczenia; Barwy i bryły.
6. Urzeczywistnianie. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1958, 38 s.
7. Gąszcze. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1961, 113 s.
 Cykle: Gąszcze; Piosenki i ballady; Średniowiecze; Tropy.
8. Konstrukcje. Powieść eseistyczna. Powst. 1961. Druk fragm.: Konstrukcje. *Życie Lit.* 1961 nr 20; *Babka. Tamże* nr 52; *Co dzień. Odgłosy* 1962 nr 23; *Pierwsza mitologia. Życie Lit.* 1962 nr 27.
 Data powstania wg inf. autorki.
9. Zbroja. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 87 s.
10. Na balkonie. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: NK 1968, [6] k. Wyd. 2 tamże 1971.
11. Ceremoniał. [Wiersze]. Wwa: PIW 1969, 121 s.

Cykle: Ceremoniał; Już oblok; Rondo; Śladem; Spętywanie; Gry; Tętno.

12. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1973, 338 s.
13. Wizerunek. [Wiersze]. Kr.: WL 1973, 87 s.
14. Wiersze wybrane. Wybór i wstęp autorki. Wwa: LSW 1977, 172 s.
15. Zaprzęg. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 88 s. Nagroda na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi 1980.
16. Wiersze inne. Łódź: WL 1980, 116 s.
17. Doświadczenia. Wybór wierszy religijnych. Wwa: Pax 1981, 103 s. Wyd. 2 tamże 1986.
18. Tylko wierszem. Szkice literackie. Łódź: WL 1984, 145 s.

Zawartość: Uwagi o pracy poetyckiej; Przeciwno „estetyce”; Na temat metody; Kryzys wyobraźni; Problem znaku i rzeczy; Kryzys poezji?; Znaczenie jako norma estetyczna; Uwagi o poezji; Na temat funkcjonowania literatury; Prawda – piękno – rzeczywistość; Wzniosłość; Świat jako dzieło sztuki?; Tylko wierszem; Ukierunkowanie tworzy formę; „Sprawa” Brzozowskiego; O poezji; Struktura pustki; Podział na gatunki literackie; Z dziennika lektury; 1963-1964-1969; Współczesność poezji Leśmiana; Anachoreta uznany [M. Białoszewski]; Poeta nieznanany [S. Dąbrowski]; O karykaturze meskości [dot. eseju Z. Bieńkowskiego]; O kobiecie, — nadto fragmenty szkiców druk. w czasopi.

19. Albo i albo. [Wiersze]. Wwa: PIW 1985, 92 s.
20. Wiersze wybrane. [Wyd. 1 w tej edycji]. Wwa: Czyt. 1987, 348 s.
21. Nie tylko o Sandomierzu. [Wiersze; autorki:] A. Kamińska, L. Marjańska, ... Sandomierz: Ofic. Jędrzejowska 1990, [12] s.

Tu wiersz A.P. pt. Spacer do kościoła Sandomierskich Męczenników.

Druk bibliofilski.

22. Kluczając za prawdą. [Wiersze]. Wwa: Nakł. autorki 1991, 92 s.

Cykle: Wiersze nowe; Publicystyka z szuflady

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1964, 1966, 1978, 1989, 1998. — Wywiady.

Rozm. Z. Dolecki. *Kierunki* 1978 nr 46; Rozmowa z poetką.

Rozm. B. Danowicz. *Tydzien* 1981 nr 38.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

L. Kuc. Dziedzina miniatury poetyckiej. *Tyg. Powsz.* 1949

nr 37 [rec.: Węzły]. — A. Gerard. *Dziś i jutro* 1951 nr 49

[rec.: Przemiany]. — S. Lichański. Nad wierszami A.P. *Dziś*

i jutro 1953 nr 2. — [Kregi:] J. Błosiński. Lustró. *Życie Lit.* 1958

nr 29; M. Głowiński. „Wykresłam formę mgłę ...”. *Twórczość*

1958 nr 9. — [Gąszenie:] B. Ostromecki. „Pomiędzy nocą a białą”.

Twórczość 1961 nr 12; A. Stern. Liryka filozoficzna. *Życie Lit.*

1961 nr 32; J. Waleńczyk. Poezja słowiczej ciemności. *Odgłosy*

1961 nr 18. — [Zbroja:] R. Matuszewski. Zbroja własna. *Życie Lit.*

1965 nr 31; W. Natanson. Lekarstwo na desperacjonizm. *Twórczość*

1966 nr 5, przedr. w tegoż: *Moje przygody literackie*. Pozn. 1972. — [Ceremoniał:] Z. Skibiński. W rytmie

natury. *Odgłosy* 1970 nr 12; I. Smolka. O „Ceremoniałe”. *Poezja*

1970 nr 7; T. Walas. Głos kobiecy. *Nowe Książ.* 1970 nr 15; B.

Biernacka. Dotknięcie króla Midasa. *Twórczość* 1971 nr 8. — [Wiersze wybrane. 1973:] J. Żernicka. Muzyka kameralna

i muzyka promieniodawa. *Poezja* 1974 nr 9; Ł. Żuliński. Wyrazić rzecz

dzisiejszą. *Nowe Książ.* 1974 nr 10, przedr. w tegoż: *Sztuka wyboru*. Wwa 1979 [dot. też: Wizerunek];

Z. Bauer. Węzły trudnego świata. *Życie Lit.* 1975 nr 8; T. Szyma-

na: Rzeźbienie snu. *Twórczość* 1975 nr 6. — [Zaprzęg:] B. Maj. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 50; P. Dybel. Między Wschodem

a Zachodem. *Nowe Książ.* 1979 nr 12; S. Jurkowski. Na poetyckim

rydwanie. *Literatura* 1979 nr 4; J. Neuberger. „Rzeczywistość jest

światłem ...”. *Opole* 1979 nr 8. — M. Siwek. Liryka i żywioł. *Kierunki*

1979 nr 40 [dot. twórczości A.P.]. — H. Zaworska. Uwienienie. *Twórczość*

1979 nr 8. — [Wiersze inne:] A.K. Borowa. „Różnie idąc”. *Nowe Książ.* 1980 nr 14; Z. Miko-

lejkó. Śen o różę. *Literatura* 1980 nr 46. — Z. Skibiński. O liryce A.P.

(Szkic rozpoznawczy). W: *Osnowa*. Łódź 1980. — S. Sterna-Wachowiak.

Stworzone. *Twórczość* 1984 nr 8 [rec.: Doświadczenia]. — [Tylko wierszem:] S. Jurkowski. Nie

tylko wierszem. *Życie Lit.* 1985 nr 5; Z. Chojnowski. Sztuka, poezja,

słowa. *Poezja* 1986 nr 5. — H. Czubała. Martwa natura. *Życie Lit.*

1986 nr 33 [rec.: Albo i albo]. — S. Jurkowski. Milczenie zaciąga

wiarę ... *Kierunki* 1986 nr 31 [rec.: Doświadczenia]. — [Albo i albo:] S.

Jurkowski. Po prostu być. *Kierunki* 1986 nr 12; P. Łuszczkiewicz. Poemat to

jak obraz. *Odgłosy* 1986 nr 14; W. Tkaczuk. Wierszem i nie-wierszem.

Nowe Książ. 1986 nr 4. — [Wiersze wybrane. 1987:] D. Heck. Mit

Syzyfa. *Twórczość* 1988 nr 8; G. Leszczyński. Poezja jest

przebudzeniem. *Nowe Książ.* 1988 nr 10. — P. Michałowski. Poezja

przypadku. *Nowe Książ.* 1992 nr 7/8 [rec.: Kluczając za prawdą].

K.B.

POKLEWSKA Krystyna ur. 1933

Imiona metrykalne: Krystyna Anna.

Krypt.: K.P.

Historyk literatury.

Urodzona 30 kwietnia 1933 w Warszawie; córka

Jana Ryszarda Wernera, inżyniera mechanika (po

1945 profesora Politechniki Łódzkiej), i Krystyny

Wiesławy z Choromańskich, absolwentki prawa.

W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal

w Warszawie. Od 1940 uczęszczała do Szkoły

Powszechnej im. C. Plater-Zyberkówny w Warszawie,

a w 1943-44 na tajne komplety gimnazjalne. Po

wojnie kontynuowała naukę w Gimnazjum im.

T. Rejtana (filia w Skolimowie), a od 1948 w V

Liceum im. M. Konopnickiej w Łodzi, tu w 1950 zda-

ła maturę. W 1949 została członkiem ZMP (do

1956). W 1950-53 studiowała polonistykę na

Uniwersytecie Łódzkim (UŁ), a następnie na Uniwer-

sytecie Warszawskim; w 1955 uzyskała magiste-

rum. W tymże roku wyszła za mąż za Tadeusza

Szczepana Poklewskiego, archeologa. Równocze-

śnie podjęła pracę nauczycielki początkowo w

Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym

w Konstancynie Łódzkiej, a od września 1955

w III Liceum Ogólnokształcącym im. T. Kościusz-

ki w Łodzi. W 1959 została zatrudniona na UŁ;

w 1959-63 jako asystent, w 1963-75 jako adiunkt.

Od 1960 pełniła funkcję sekretarza Komisji Historii

Literatury Wydziału I Łódzkiego Towarzystwa

Naukowego (do 1979) i następnie przewodniczącej

Komisji. Debiutowała w 1960 artykułem pt. „Re-

cepcja Słowackiego we Lwowie (1852-1870)”,

ogłoszonym w *Zeszytach Naukowych Uniwersyte-*

tu Łódzkiego (z. 16), w których publikowała też

w latach następnych. Artykuły i studia zamieszcza-

ła też m.in. w *Pracach Polonistycznych* (od 1962). W 1963 uzyskała doktorat na podstawie rozprawy pt. „Grupa pisarzy „Dziennika Literackiego” w latach 1857-1963” (promotor prof. Stefan Kawyn). W 1974 habilitowała się na podstawie rozprawy „Galicja romantyczna. 1816-1840.” W 1975 otrzymała stanowisko docenta. W tymże roku została powołana na członka zwyczajnego Łódzkiego Towarzystwa Naukowego oraz członka Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. W 1975-78 była także prodziekanem Wydziału Filologicznego do spraw studiów zaocznych, w 1979-81 wicedyrektorem Instytutu Filologii Polskiej oraz równocześnie kierownikiem Zakładu Współczesnej Literatury Polskiej. W 1978 została członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1984 członek zarządu oddziału w Łodzi). W 1977 i ponownie w 1978 otrzymała nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Od 1980 należała do NSZZ „Solidarność”. Po rozwiązaniu Instytutu Filologii Polskiej w listopadzie 1981 została kierownikiem Katedry Literatury Romantyzmu i Literatury Współczesnej oraz pełnomocnikiem dziekana do spraw dydaktyki na wydziale polonistyki (1981-95). W 1981 została redaktorką *Folia Litteraria*, w 1982 członkiem kolegium redakcyjnego *Prac Polonistycznych* (1987-97 redaktor naczelny). Pełniła funkcję kuratora Studenckiego Koła Naukowego Polonistów-Literaturoznawców (1972-78, 1982-90). W 1984 została redaktorem naukowym serii *Wiersze Polskie*, wydawanej do 1990 przez Wydawnictwo Łódzkie. W 1987-92 (przez dwie kadencje) wchodziła w skład Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN oraz Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (1987-89). W 1989 została członkiem Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W tymże roku otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1990 została profesorem zwyczajnym UŁ. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1976), Złotą Odznaką Uniwersytetu Łódzkiego (1978) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1990). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Galicja romantyczna. (1816-1840). Wwa: PIW 1976, 309 s. IBL PAN.

Rozprawa habilitacyjna

Zawartość: Zamierzenia. — Prolegomena; W promieniach Warszawy, w promieniach Wiednia; Galicyjscy rówieśnicy Mickiewicza. (O Towarzystwie Ćwiczącej się Młodzieży w Literaturze Ojczyźnej); Stanisław Jaszowski — popularyzator romantyczności; „Pamięć przemijający” Ludwik Piątekiewicz; W oczekiwaniu na romantyczny teatr; Spór o model literatury; W poszukiwaniu ducha narodu; Głosy z przeszłości i głosy o przeszłości; Między naturą a historią; Literatura na rozdrożach — Kontynuacja.

2. Aleksander Fredro. [Rozprawa monograficzna]. Wwa: Wiedza Powsz. 1977, 350 s.

3. Krew na śniegu. Rzecz o rabacji galicyjskiej w literaturze polskiej. Wr.: Ossol. 1986, 104 s. *Pr. Wyzd. I. Językozn. Nauki o Lit. i Filoz. ETN*, 86.

Zawartość: I. Zerwane więzy; II. Terroryzm i wściekła miłość ojczyzny. (Czy istniał literacki scenariusz rzezi?); III. Między rozpaczą a nadzieją. (O „Skargach Jeremiego” K. Ujejskiego); IV. Płonące dwory, czyli o rabacji i chłopkim buncie w powieści polskiej XIX wieku; V. Dramaty narodowej świadomości [S. Wyspiański: Wesele; W. Orkan: Ofiara; S. Żeromski: Turon]; VI. „To dobrze, krew się leje, z tego wypłynie Polska” [zakończenie].

Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 1987.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: *Recepcja Słowackiego we Lwowie w latach 1858-70*. W: *Sesja Naukowa ku czci Juliusza Słowackiego w Uniwersytecie Łódzkim 30 i 31 X. Łódź 1960*. — „Dziennik Literacki” wobec ogólnopolskiej dyskusji nad powieścią. *Zesz. Nauk. UE 1961 nr 20 s. 57-67*. — Jan Dobrzański. (1820-1886. Szkic biograficzny). *Pr. Polonist. Ser. 18: 1962 s. 141-160*. — W kręgu „Ziewonii” i „Dziennika Mód Paryskich”. (Z dziejów grup literackich w Galicji lat 1830-1848). *Zesz. Nauk. UE 1962 nr 25 s. 35-57*. — Inna „Szujskiego młodość”. (1853-1863). *Zesz. Nauk. UE 1964 nr 34 s. 63-79*. — Reportaż z pola walki w prasie galicyjskiej 1863-1864 roku. *Zesz. Nauk. UE 1964 nr 36 s. 51-60*. — Stanisław Jaszowski. (Z dziejów przełomu romantycznego w Galicji). *Pr. Polonist. Ser. 26: 1970 s. 145-168*. — Komedia Fredry wobec komedii Korzeniowskiego. *Pr. Polonist. Ser. 35: 1979 s. 81-94*. — „Na sprowadzenie prochów Napoleona” [J. Słowackiego]: romantyczne epicedium. *Pr. Polonist. Ser. 43: 1987 s. 151-159*. — O wpływach niemieckiej myśli i literatury okresu „burzy i naporu” na wczesny romantyzm polski. (1820-1830). *Beiträge zur Slavistik*, Frankfurt nad Menem, Berno, Nowy Jork 1987 t. 7 s. 217-230. — Mickiewiczowskie wariacje na horacjański temat. *Pr. Polonist. Ser. 44: 1988 s. 187-193*. — Między romantyzmem a pozytywizmem. (O grupie lwowskiego „Dziennika Literackiego” w latach 1856-1870). *Miscellanea Łódz. 1990 z. 1 s. 36-47*, przedr. w: *Literatura południa wieku. Wwa 1992 s. 9-27*. — „Pieśń stępowa” Juliusza Słowackiego. „Duma o Waławie Rzewuskim” wobec odmian gatunkowych dum. *Pr. Polonist. Ser. 49: 1994 s. 81-94*. — Ignacy Rzecki i Andrzej Rzeski. O wpływie powieści „Ci i tamci” Teodora Tomasa Jeża na epizod węgierski w „Lalce” Bolesława Prusa. *Pr. Polonist. Ser. 50: 1995 s. 77-89*.

Prace redakcyjne

1. S. Kawyn: *Literatura polska w kraju w latach 1831-1863*. Wykłady. Oprac.: ..., B. Stelmaszczyk. Łódź: PWN 1972, 149 s.

2. H. Sienkiewicz: *Latarnik*. Wstęp i komentarz: ... Wr.: Ossol. 1988, 39 s.

3. Dłaczego Herbert. Wiersze i komentarze. [Oprac. nauk. i techniczne: ... T. Cieślak, J. Wiśniewski]. Łódź: UŁ 1992, 110 s.

4. K. Ujejski: Wybór poezji i prozy. Wyd. 3 zmien. Oprac. ... Wr., Kr.: Ossol. 1992, 188 s. *BN I*, 37.

5. Twórczość Zbigniewa Herberta. Red. ... Łódź: Łódź. Tow. Nauk. 1993, 234 s. *Pr. Polonist. Ser.* 48.

6. H. Sienkiewicz: Quo vadis. [Powieść]. Wstęp i słownik ... Wr.: Ossol. 1994, 529 s.

7. T. Krzyżewski: Księga humoru lwowskiego. Komedia, fraszki, żarty, piosenki, karykatury. 1800-1944. W 50 rocznicę utraty Lwowa. Skróty maszynopisu i przygot. do druku ... Wwa: Ag. Wydawn.-Informacyjna „Iwar” 1995, 286 s.

Zawiera teorie, dzieje i antologię humorystyki lwowskiej.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998.

L. Kamiński: Romantyzm w Galicji. *Nowe Książ.* 1976 nr 20 [rec.: Galicja romantyczna]. — B. Sowińska: Fredro z przystawkami. *Zycie Warsz.* 1977 nr 123 [rec.: Aleksander Fredro] — [Galicja romantyczna:] M. Grzymala-Moszczyński. *Ruch Lit.* 1978 nr 3; K. Kardyni-Pelikánová. *Slavia*, Praga 1978 nr 2. — R. Mączyński: Profil A. Fredry. *Prz. Hum.* 1978 nr 1 [rec.: Aleksander Fredro]. — M. Tyrowicz. *Ruch Lit.* 1987 nr 6 [rec.: Krew na śniegu]

K.B.

POLANOWSKI Tadeusz

1922-1995

Pierwotne nazwisko: Neufeld, zmienione formalnie około 1955 na Polanowski.

Krypt.: T.; (t.p.); T.P.; TP.

Poeta, satyryk, dramatopisarz, tłumacz.

Urodzony 7 października 1922 w Warszawie; syn Stanisława Neufelda, adwokata, i Jadwigi z domu Grundzach. Od 1932 uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. W 1937-39 należał do półlegalnej Organizacji Młodzieży Socjalistycznej „Spartakus”. Po wybuchu II wojny światowej zgłosił się na ochotnika do oddziałów Przysposobienia Wojskowego. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał początkowo nadal w Warszawie i kontynuował naukę na tajnych kompletach Gimnazjum im. M. Reja; w 1940 zdał maturę. Został na krótko aresztowany przez gestapo. Był związany z socjalistyczną grupą konspiracyjną Barykada Wolności. Od grudnia 1940 mieszkał na terenie getta warszawskiego, utrzymywał się z pracy w Izbie Lekarskiej oraz udzielania korepetycji. Studiował tam przez pewien czas nauki przyrodnicze w Pedagogium, założonym przez Brunona Winawera. W sierpniu 1942 zdołał opuścić getto i ukrywał się u przyjaciół w Warszawie. Od wiosny 1944 pracował jako robotnik rolny w majątkach Badowo-Kłody i Badowo-Dańki pod Mszczonowem. Po wyzwoleniu tych terenów przeniósł się do Łodzi, gdzie pracował

w Spółdzielni Spożywców „Społem” oraz studiował ekonomię na Uniwersytecie Łódzkim. Latem 1945 zamieszkał w Warszawie. W tymże roku został członkiem PPS (od 1948 PZPR). Ukończył Szkołę Konsularno-Dyplomatyczną Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ) w Warszawie, a następnie pracował w 1946-47 w Ambasadzie Polskiej w Londynie. Po powrocie z tej placówki był zatrudniony w Wydziale Brytyjskim MSZ w Warszawie. Równocześnie studiował w Wyższej Szkole Służby Zagranicznej; w 1951 uzyskał magisterium z prawa międzynarodowego. Twórczość literacką rozpoczął około 1948 szopką satyryczną MSZ, zrealizowaną przez aktorów Teatru Nowego; na łamach prasy debiutował w 1949 wierszami pt. „O radzie w Bonn” i „List Pasterski”, drukowanymi w *Szpilkach* (nr 21). W 1951 wystąpił ze służby dyplomatycznej i zajął się wyłącznie twórczością literacką jako satyryk i tłumacz, początkowo poezji niemieckiej (m.in. H. Heinego i J.W. Goethego), a później także prozy, dramatów i utworów dla dzieci z języka angielskiego. Kontynuował współpracę ze *Szpilekami* jako autor utworów satyrycznych, felietonów, recenzji (tu m.in. w 1964 cykl pt. „Recenzje w pigułkach”) i przekładów z niemieckiego; był także w 1953-60 członkiem zespołu redakcyjnego; w 1956 zainicjował przyznawanie nagrody *Szpilek* dla studenckich teatrów satyrycznych, Stańczykowski Kaduceusz. Publikował też m.in. w *Expressie Wieczornym* (1949-56), *Musze* (1949-52), *Dzienniku Bałtyckim* (1951-53), *Przyjaźni* (1952-55), *Nowej Kulturze* (1953-58), *Świecie* (1953-56), *Gazecie Robotniczej* (1960-69), *Głosie Robotniczym* (głównie w 1960-63), *Światowidzie* (1962-68); od 1964 też recenzje teatralne) oraz utwory dla dzieci w *Płomyczku* (1960-68). Współpracował również z radiem (m.in. pisał od 1949 teksty do audycji „Muzyka i aktualności” oraz „Radio-„Szpilki”) i telewizją. Ożenił się ze Stanisławą, pedagogiem baletu klasycznego. W 1957 został członkiem ZLP. W 1968 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji jako współautor cyklu telewizyjnego pt. „Śpiewki stare, ale jare”. W 1970 wyemigrował z Polski najpierw do Danii, gdzie żona otrzymała pracę, a później do Szwecji i zamieszkał w Sztokholmie. Nauczył się języków skandynawskich, a następnie ukończył studia bibliotekarskie w Szwedzkiej Wyższej Szkole Bibliotekarskiej w Borås; w 1974 uzyskał dyplom na podstawie pracy poświęconej międzynarodowej bibliografii sztuki przekładu. W 1975-86 pracował jako bibliotekarz w Sveriges Utbildningsradio (Programy Oświatowe Szwedzkiego Radia i Telewizji). Został też tłumaczem przysięgłym z języka szwedzkiego. Kontynuował równocześnie twórczość literacką w języku polskim i szwedzkim. Od 1972 był członkiem Szwedzkiego Związku Pisarzy; działał w komisji do

spraw mniejszości i imigrantów. Należał też do Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w Londynie. Od 1974 drukował fraszki i wiersze na łamach tygodników londyńskich *Wiadomości* i *Tydzień Polski*. Publikował też swoje utwory w prasie szwedzkiej, często we własnych przekładach. Jeździł z wieczorami autorskimi po zachodniej Europie, Stanach Zjednoczonych i Australii. W latach osiemdziesiątych zaczął także współpracować z wydawanym w Melbourne *Tygodnikiem Polskim*. Zmarł 9 listopada 1995 w Sztokholmie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Herod i spółka. Szopka polityczna. [Współaut.:] W.L. Brudziński. [Wwa:] Wydawn. Zarządu Gł. ZMP Dział Oświat.-Szkoleniowy 1949, 61 s.

Na okł. tytuł: Z nowym rokiem.

2. Sen bumelanta. Szopka polityczna. [Współaut.:] W.L. Brudziński. W: Sen bumelanta. Materiały repertuarowe dla młodzieży zespołów świetlicowych. [Wwa:] Wydawn. Zarządu Gł. ZMP Dział Oświat.-Szkoleniowy 1950 s. 3-48.

3. O żartobliwej wnuczce. Rzecz przedstawiona pokrótce. [Satyra]. [Wwa:] WAG [1953], [8] s.

4. Kolce bez róż. [Wiersze i fraszki]. Wwa: Czyt. 1955, 79 s.

5. Taniec wśród łuków. [Wiersze i fraszki]. Wwa: Czyt. 1957, 159 s.

Tu także przekł. T.P. następujących autorów: F. Freiligrath, J.W. Goethe, H. Heine, G. Herwegh, G.E. Lessing, L. Uhland, G. Weerth.

6. Wybrałem fry-wolność. [Wiersze i fraszki]. Wwa: Czyt. 1961, 81 s.

7. Co to? [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1962, [18] k.

8. Chodzące kłatki. [Wiersze i fraszki]. Wwa: Czyt. 1964, 116 s.

Cykle: Procedury naszej ery; Recenzje w pigułkach; Nie przemęło z wiatrem; Widokówki; Miłość raz; Kwintesencje.

9. Mordercy i świadkowie. Dokument dramatyczny w 2 częściach. Praprem. Szczec., Scena T. Współcz. 1966. Druk pt, Dallas 12³⁰: *Jeune Cinéma + Théâtre*, Praga 1967 nr 2.

Dot. zamordowania prezydenta USA, J.F. Kennedy'ego w 1963.

Przekł. ang.: Dallas 12³⁰: *Jeune Cinéma + Théâtre*, Praga 1967 nr 2.

10. Tam-Tam. Komedja muzyczna w 3 aktach. Muz.: R. Czuby, P. Figiel, R. Orłow. Praprem. Wwa, Operetka 1967.

11. Fraszka ważka i nieważka. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1977, 63 s.

Cykle: Tu przypiał, tam przylatał; Amoralnie; Dom wariantów; Sztuka i sztuczki; Aleja zasłużonych; Cytaty i pisaty; Pot-pourri.

12. Juwenalia. Utwór dramatyczny w 10 odsłonach. Powst. po 1977.

Wersja szwedz.: *Tyst och stilla*. Przeł.: ..., G. Adolfsson. Praprem. [w formie teatru czytane] Sztokholm, Kulturhuset po 1977.

Inf. autora. — Utwór dot. zamordowania w 1977 krakowskiego opozycjonisty, studenta Stanisława Pyjasa.

13. Profesor Sterling. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] G. Adolfsson. Powst. ok. 1977.

Inf. żony.

14. Na pstrym koniu. Wiersze i fraszki. Sztokholm, Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1979, 131 s.

Zawiera cykle wierszy: Na pstrym koniu; Plenery; Pisane na wodzie, — oraz cykle fraszek: Atlasie, jak długo da się?; Gwiazda piętnowana.

15. Polonez na linie. Wiersze i fraszki. (1980-1982). Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 138 s.

16. Pi razy oko. Wiersze i fraszki. Sztokholm, Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1986, 128 s.

Cykle: Sąd idzie; Piraci na żywo; Antypody; Com napisał; Pi razy oko.

17. Hela Sanningen. Komedja dla młodzieży w 2 aktach. [Współaut.:] G. Adolfsson. Powst. 1988.

Inf. żony.

18. Z deszczu pod rynnę. Wiersze i fraszki. Sztokholm, Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1989, 112 s.

Cykle: Z deszczu pod rynnę; Mini-Baedeker; Album rodzinny; Jesteśmy odkryci; Od Reja do Miłosza; Różdżka i różga.

19. Itaka i owaka. Wiersze i fraszki. Wwa: Gebethner i ska 1992, 218 s.

Cykle: Eureka; Mini-Baedeker [poz. 18]; Plecak w sercu; Tańczy Klio; Las ruszył; Strach pierworodny; Pisane na wodzie.

20. Niderlandy bez Zagłoby. [Wiersze i fraszki]. [Wstęp:] J.R. Krzyżanowski. Wwa, Podkowa Leśna: Aula 1996, 103 s.

Cykle: Pijany statek; Złoty kołczan; O wilku mowa; Kosmiczne zasadzki.

Wydania tekstów piosenek z nutami: Dobry kumpel. (Grażyna). [Muz.:] W. Czerwiński. Wwa: WAI F 1965, [2] k. — Są zapomniane miasteczka ... [Muz.:] W. Czerwiński. Wwa: WAI F 1965, [2] k. [nagroda w konkursie ZAKR, TRZZ, Min. Kultury i Sztuki, Kom. do Spraw Radia i Telewizji na piosenkę o Ziemiach Zach. w 1965]. — Twist z białą damą. [Muz.:] W. Czerwiński. Wwa: WAI F 1966, [2] k.

Przekłady i adaptacje

1. R. Rolland: Wilki. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. 1957. [Inf. autora].

2. A. Jarry: Ubu skowany. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: A. Marianowicz, ... *Dialog* 1959 nr 3 s. 62-73.

3. M. Chase: Mój przyjaciel Harvey. [Komedia w 3 aktach]. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1960.

Wyst. też pt. Harvey.

4. R. Vincy, J. Valmy: Paszтет jakich mało. [Komedia]. Wyst. Wwa, T. Komedia 1960.

5. H.M. Tomlinson: Port przeznaczenia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 221 s.

6. A. Geelhaar, I. Meyer-Rey: U stracha w kieszce. [Utwór dla dzieci]. Berlin: Der Kinderbuchverlag; Wwa: NK 1964, [12] k.

7. A. Huxley: Dwie albo trzy gracie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 214 s.

8. R.E. Sherwood: Fortele pani Murray. Przekł. powst. 1964.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 60 s. 20-21.

9. S. Spewack: Mrówki i ludzie. [Utwór dramatyczny]. Przekł. i adapt. ... Wyst. Opole, T. Ziemi Opol. 1964.

10. F. Feld: Niewidzialna orkiestra. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1965, 60 s.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1969.

11. E. Kästner: Michałek z pudełka od zapalek. [Opowieść dla dzieci]. *Plomyczek* 1966 nr 22-24; 1967 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: NK 1966, 178 s.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1969.

12. V. Ferra-Mikura: Stanisław, Stach i Staszek. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1967, 44 s.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1969.

13. V. Ferra-Mikura: Zwierzyniec państwa Sztengłów. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1967, 112 s.

14. B. Malamud: Nowe życie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 551 s.

15. B.H. Bull: Wesołe cyfry. [Utwór dla dzieci]. Wwa: NK 1968, [12] k.

16. R. Wormser: Kowbojskie ostrogi. [Powieść dla dzieci]. *Świat Młod.* 1968 nr 97-104/105; 1969 nr 1-14. Wyd. osob. Wwa: NK 1970, 152 s.

17. J. Krüss: Latarnia na Skale Homarów. [Opowieść dla dzieci]. Przekł.: J. Nawrocka, ... Wwa: NK 1969, 129 s.

18. F. Feld: Papuga z Isfahanu. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 90 s.

19. F. Rodrian: O baranku, co spadł z nieba. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 22 s.

20. H. Heine: Sonety z Księgi pieśni. Sonette aus dem Buch der Lieder. Koszalin: Fundacja Ochrony Książki. U. Kurtiak i E. Ley. Wydawn. Artyst. 1993, 48 s.

Tekst. w jęz. pol. i niem.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 3.

Prace redakcyjne

1. Arsenał pieśni. Antologia niemieckiej pieśni rewolucyjnej XIX wieku. Wybrał, oprac., wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1954, 170 s.

Tu także m.in. liczne przekł. T.P. autorów: F. Freiligrath, A. Glassbrenner, H. Heine, G. Herwegh, R. Prutz, F. von Sallet, L. Uhland, G. Weerth, oraz utworów anonim.

2. R. Peynet: Zakochani. [Album]. Wybór, oprac. [i wstęp] ... Wwa: WAG 1958, 139 s.

3. Piórkiem przez stulecia. [Antologia fraszek]. Wybrał i oprac. lit. ... Ilustr.: M. Berezowska. Kr.: WAG 1958, XV, 102 s. Wyd. 2 popraw. i uzupeł. także 1963.

Tu także teksty i przekł. T.P.

4. Opowieści z różnych dróg. Opowiadania turystyczne. Wybór ... Przedm.: J. Putrament. [Wwa:] SiT 1968, 209 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1988; inf. żony 1998. — Wywiad: Niczego nie musieliśmy przecinać. Rozm. [A.K. Wróblewski] Ibis. *Życie Warsz.* 1990 nr 5.

SWPP 2 (A. Szałagan). — PP (A. Szałagan).

T. Nowak. *Życie Lit.* 1955 nr 46 [rec.: Kolce bez róż]. — O. Telecki: Przekładaniec i brak smaku. *Życie Lit.* 1964 nr 45 [rec. oprac.: Piórkiem przez stulecia]. — W. Nawrocki: Nowości satyry: Ridendo Castigat Mores. *Życie Lit.* 1965 nr 32 [rec.: Chodzące klatki]. — [Fraszka ważka i nieważka:] J. Ros: Mini-Mini. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 16; I. Wieniewski: O T.P. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 44. — [Na pstrym koniu:] N. Gros. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 45 [dot. też: Fraszka ważka i nieważka]; J. Ros. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 25.

— [Pi razy oko:] M.E. Cybulska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 23; J. Gawroński. *Tydz. Pol.*, Melbourne 1987 nr 1. — [Itaka i owaka:] L. Engelking: Powrót na Owake. *Życie Warsz.* 1992 nr 302, P. Michałowski: Między patosem a poczuciem humoru. *Nowe Książ.* 1993 nr 6. — A.S. Basiński: T.P. *Polish Kur. Zach.*, Perth 1996 nr 109. — N. Gross: Krytyk się nie boi. T.P. *Arch. Emigracji* 1998 z. 1.

A.Sz.

POLEWKA Adam 1903-1956

Pseud.: A.; A. Ladoń; A.P.; Adam-Adam; Adam Zadroń; Dr W.S.; P.A.; P.O.; Pad.; Polad.; Stary Nauczyciel; T.D.; T. Dzielski; Tad. Dzielski; Tad. Oskard; Tadeusz Dzielski; Tadeusz Oskard; W.S.

Prozaik, dramaturg, publicysta, tłumacz.

Urodzony 4 marca 1903 w Półwsiu Zwierzynieckim pod Krakowem; syn Antoniego Polewki, majstra budowlanego, i Anny z domu Wątrubek. W 1913 rozpoczął naukę w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, w 1917 przeniósł się do VII Gimnazjum Realnego. W listopadzie 1918 brał udział w akcji rozbrajania Austriaków, w 1920 jako ochotnik odbył trzymiesięczną pozafrontową służbę wojskową. W 1921 zdał maturę w VII Państwowym Gimnazjum Realnym i rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ). Po zaliczeniu dwóch lat przeniósł się na kierunek biologiczny Wydziału Filozoficznego. W 1923 przesował Akademickiemu Kołu Miłośników Dramatu

Klasycznego. Debiutował w 1925 na łamach dodatku *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* nowelką pt. „Pływająca dama” (nr 75). W tymże roku nawiązał współpracę z brukowym tygodnikiem *Oko*, w którym pod pseudonimem Adam-Adam publikował cykl felietonów pt. „Rzut «Okciem»”. Należał do Klubu Artystyczno-Literackiego „Helion” (w 1925/26 zastępca prezesa), a po jego rozwiązaniu, do akademickiego Koła Literacko-Artystycznego „Litart”. Był współzałożycielem, zastępcą redaktora naczelnego, redaktorem odpowiedzialnym (1927) organu „Litartu” – *Gazety Literackiej* (tu w 1926–32 liczne artykuły i recenzje sygnowane nazwiskiem i krypt.: A.P., Dr W.S., P.A.). W 1925/26 ukończył Studium Pedagogiczne UJ oraz w 1926 Instytut Towaroznawstwa Wyższej Szkoły Handlowej, dający uprawnienia do nauczania przedmiotów zawodowych w szkolnictwie handlowym. W 1926 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Rozpoczął współpracę z dziennikiem *Naprzód* (1927–32, tu stały felieton, liczne recenzje). W 1927 otrzymał absolutorium na UJ i został skierowany do pracy jako nauczyciel przedmiotów humanistycznych Wiejskiego Uniwersytetu Ludowego w Syczach. W 1928 wstąpił do PPS. W 1929 został przez Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego (TUR) powołany na stanowisko kierownika Teatru Robotniczego TUR w Sosnowcu. Utworzył działające przy teatrze „Współstudium dramatyczne”, na którym wykładał teorię i historię dramatu. Zajął się teatrem amatorskim, pisał artykuły poświęcone zagadnieniom teatru nieprofesjonalnego. Równocześnie rozwijał własną twórczość literacką, jako prozaik i dramaturg. W 1930 został odwołany ze stanowiska kierownika teatru. W 1930–31 przebywał we Francji, gdzie jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej prowadził badania nad polską emigracją i wygłaszał odczyty społeczno-kulturalne w polskich ośrodkach robotniczych. W 1931 powrócił do kraju. Ożenił się z Zofią Suchtą, absolwentką Wydziału Rolnego UJ, działaczką ludową. Pracował w szkolnictwie doksztalującym oraz wygłaszał prelekcje w ramach tzw. Powszechnych Wykładów UJ. W 1932 wstąpił z PPS i został członkiem KPP. W 1933 założył, wraz z L. Kruczkowskim i E. Rączkowskim, lewicowe czasopismo *Biuletyn Literacki*, w którym objął funkcję zastępcy redaktora naczelnego i sekretarza redakcji (pismo zostało zamknięte przez władze po ukazaniu się pierwszego numeru). Nawiązał współpracę z *Gazetą Artystów* (tu w 1934 artykuły i szkice literackie pod pseud.: A., A. Ładoń, P.O., T.D., Tadeusz Dzielski, oraz stała „Kronika tygodniowa” pod pseud. A. Ładoń). Włączył się ponownie w nieprofesjonalny ruch teatralny; w 1934 podjął współpracę z awangardowym Teatrem Artystów „Cricot”, początkowo jako konferansjer, następnie improwi-

zator i autor tekstów. Równocześnie był kierownikiem literackim scenki kabaretowej „Cricotu” – teatryku Tam-Tam i współautorem jej programu. Prowadził i był autorem programu kabaretu Bury Melonik. W 1935 na prośbę władz UJ dla potrzeb Polskiego Teatru Akademickiego „Poltea” ułożył oparte na tekstach staropolskich widowisko plenerowe pt. „Otrzęsiny”, wystawione w 1935 na dziedzińcu Collegium Maius. W 1936 towarzyszył Teatrowi jako opiekun artystyczny w tournée po Rumunii, Bułgarii, Jugosławii i Węgrzech. Zajął się tłumaczeniami utworów dramatycznych z literatury francuskiej i angielskiej. Tworzył popularne szopki polityczne i widowiska plenerowe. Wstąpił do SD (w 1939 członek zarządu okręgu krakowskiego). Wiosną 1939 podpisał umowę o współpracy teatralno-literackiej z Teatrem Ateneum w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 przedostał się do Lwowa, zajętego przez ZSRR. Otrzymał pracę w Ossolineum (w tym czasie filia Biblioteki Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie). Został deputowanym do Zgromadzenia Ludowego Ukrainy i członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. W 1940 zdecydował się na powrót pod okupację niemiecką. Zamieszkał wraz z rodziną początkowo w Krakowie na Dębnikach, gdzie utrzymywał się m.in. z wyrobu zabawek. Następnie pracował jako administrator pałacyku w Bronowicach Wielkich, skąd w 1941 wysiedlili go władze niemieckie. Przeniósł się do wsi Bienkowiec pod Myślenicami, gdzie utrzymywał się z pracy fizycznej i pisania podań. Brał udział w tajnym nauczaniu. Po wyzwoleniu w 1945, brał udział w parcelacji gruntów w Myślenickiem. Po powrocie do Krakowa zajął się działalnością polityczną i publicystyczną. W 1945 był krótko wizytatorem Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego do spraw oświaty pozaszkolnej, następnie do września 1946 naczelnikiem Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR); pełnił funkcję członka Komitetu Wojewódzkiego (1946–48), członka Komisji Kontroli Partii (1947–48). W 1945–48 wykładał w Wojewódzkiej Szkole Partyjnej. Był delegatem na II Zjazd PPR i Kongres Zjednoczeniowy, posłem do Krajowej Rady Narodowej (od 1945) i kolejnych sejmów (od 1947). Pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru im. J. Słowackiego (1945/46). W 1945/46 był wiceprezesem Zarządu Głównego ZZLP (od 1949 ZLP), następnie wiceprezesem Oddziału Krakowskiego (1945–50). W 1946 założył i był pierwszym redaktorem dziennika *Echo Krakowa* (tu w 1954–55 stały cykl felietonów). W tymże roku prowadził cykl codziennych improwizowanych pogadanek radiowych pt. „Nowe czasy, nowi ludzie”. Pracował jako kontraktowy wykładowca podstaw marksizmu-leninizmu w krakowskich

uczelniah artystycznych (w Akademii Sztuk Pięknych, Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej, Wyższej Szkole Pedagogicznej). Przewodniczył Komisji Kultury i Sztuki MRN. Współpracował ze *Szpilekami* (1947-56; tu w 1954-55 felietony w formie listów do Z. Mitznera pt. „Polewka do Szeląga”), *Gazetą Krakowską* i jej dodatkiem *Echo Tygodnia* (1949-56; tu w 1954-56 cykl felietonów na tematy aktualne) oraz *Życiem Literackim* (1951-56). Od 1952 współpracował z Teatrem Satyryków. W 1955 otrzymał nagrodę literacką MRN w Krakowie. W 1956 objął ponownie kierownictwo literackie Teatru im. J. Słowackiego. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1946), Orderem Sztandaru Pracy I i II klasy (pośmiernie). Zmarł 1 października 1956 w Krakowie.

Od 1975 przyznawana jest przez *Gazetę Krakowską* (przejęciowo przez *Gazetę Południową*) nagroda im. A. Polewki za najlepszą wypowiedź prasową związaną ze współczesnym życiem kraju.

TWÓRCZOŚĆ

1. Serce z czerwonego koralu. Opowieści o św. Mikołaju, Gwiazdce i Nowym Roku. Kr.: Bibl. Premiowa [1928], 118 s.

Zawartość: I. Opowieści o św. Mikołaju: Serce z czerwonego koralu; Kolorowe tzy; O tym jak Amarant i Fioleta szukali śladów św. Mikołaja. — II. O Gwiazdce: Powiastka o aniołku z szopki; O dobrym Herodzie, królu papierowym; Czerwony opłatek. — III. O Nowym Roku: Jak najcierpliwszy z świętych stracił świętą cierpliwość; Złota kartka; Opowieść najkrótsza; Słowo końcowe.

2. Cud. Powieść. *Naprzód* 1928 nr 263-299; 1929 nr 2-8. Wyd. osob. rozszerz. Kr.: Panteon [1930], 254 s. Por. poz. 3.

3. Cud. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Sosnowiec, T. Robotniczy TUR [Tow. Uniw. Robotniczego] 1928. Por. poz. 2.

4. Sacco i Vanzetti. [Faktomontaż]. Praprem. Sosnowiec, T. Robotniczy TUR [Tow. Uniw. Robotniczego] 1929.

Inf.: PSB (K. Woźniakowski).

5. Opowieści nie napisane. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot” 1935.

Utwór improwizowany (inf.: SBTP 2).

6. Otrzęsiny. [Widowisko plenerowe]. Praprem. Kr., Pol. T. Akademicki „Poltea” 1935.

Inf. jak w poz. 4.

7. „Poszła Jadwiga na rydze”. Szopka polityczna. [Współaut.:] L. Piwowar, J. Stern, M. Jaremianka. Praprem. Kr. 1936.

8. Herod i Ariowie. Rewia polityczna. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot” 1937. Druk fragm.: *Albo-Albo* 1938 nr 2; J. Lau: Teatr Artystów „Cricot”. Kr. 1969.

Masz. w zbiorach Bibl. Jagiel. w Kr.

9. Lajkonik, korporant i Hamlet. Szopka polityczna. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot” 1937.

Inf.: S. Żytyński: Szopki A.P. W: Cyganeria i polityka. Wwa 1964.

10. [Intermedia wierszem do:] A. Fredro: Mąż i żona. Praprem. Kr., T. Artystów „Cricot” 1938.

11. Igrce w gród wałą. Widowisko średniowieczne. Praprem. Kr., Barbakan 1938 (wyst. z okazji Dni Krakowa). Wyd. uzup. pt. Igrce w Barbakanie. Kr.: WL 1953, 92 s.

Wyst. też w 1939 w wersji zmienionej, o wymowie antyhitlerowskiej.

12. Dramat o królowej Bonie. Powst. 1939. Druk fragm. *Życie Lit.* 1953 nr 52.

13. O co chodzi w głosowaniu ludowym? Napisał ... Kr.: Druk. Nr 1 [1946], 15 s.

Broшуra propagandowa. Podp.: Stary Nauczyciel.

14. Kocham i nienawidzę. [Felietony]. Kr.: WL 1955, 246 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Felietony w cyklach: 1. Tradycje trzeba przewietrzyć; 2. „Obywatelowi” w odpowiedzi; 3. Listy do redaktora Szpilek.

15. Pieśń o Nowej Hucie. [Widowisko; współaut.:] W. Zechenter. Wyst. w l. 50. przez zespół „Kraکowiacy”.

Inf.: W. Zechenter: A.P. (W dziesiątą rocznicę śmierci). *Życie Lit.* 1966 nr 40.

Przekłady i adaptacje

1. Ali Baba i 40 rozbójników. Adapt. ... Wyst. Sosnowiec, T. Robotniczy TUR [Tow. Uniw. Robotniczego] 1930.

Inf. jak w Twórczość poz. 4.

2. H.Ch. Andersen: Nowe szaty cesarza. Adapt. ... Wyst. Sosnowiec, T. Robotniczy TUR [Tow. Uniw. Robotniczego] 1930?

Inf. jak w Twórczość poz. 4.

3. W. Shakespeare: Jak wam się podoba. Tłum. powst. ok. 1936. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1939 pt. To, co wam się podoba.

Rkps w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

4. Mistrz Piotr Pathelin. Farsa. Wyst. Kr., T. Artystów „Cricot” 1937. Druk: Tekst francuski z XV wieku spolszczył i przedm. poprzedził ... Kr.: Gebethner i Wolff 1938, 95 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1953.

Przekł. oparty na brulionowym prozatorskim i niepełnym przekładzie L. Pugeta; inf.: PSB (K. Woźniakowski).

5. S. Wyspiański: Wyzwolenie. Cz. I i III. Adapt.: J. Jarema, ..., W. Woźnik. Wyst. Kr., T. Artystów „Cricot” 1938.

6. W. Shakespeare: Wesołe kumoszki z Windsoru. Przekł. powst. ok. 1939.

Komedia miała być wystawiona w T. Artystów „Cricot” w Kr. w sezonie 1939/1940 (inf.: SBTP 2).

Praca redakcyjna

1. Dawne, dobre czasy, Wybrał i przedm. poprzedził ... Wwa: Książka 1947, 85 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1957. — SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (K. Woźniakowski). — LP (M. Stepiński). — SBTP 2. — P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986.

K. Czachowski. *Czas* 1929 nr 23 [rec.: Serce z czerwonego korala]. — [Cud.] K. Czachowski. *Czas* 1930 nr 5; L. Piwiński. *Wład. Lit.* 1930 nr 12. — J.E. Płomiński. *Lwów. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1930 nr 7/8. — T. Boy-Zeleński: Miły najazd Krakowian: Premiera w Teatrze Critot. Farsa o mistrzu Pathelinie. *Kur. Poranny* 1938 nr 314 [rec. przekł.: Mistrz Piotr Pathelin]. — L. Puget: Średniowieczny teatr komediantów w Barbakanie. *Il. Kur. Codz.* 1938 nr 160 [rec.: Igrce w gród wał. Wyst. 1938]. — W. Zechenter: Farsa o mistrzu Pathelinie. *Il. Kur. Codz.* 1938 nr 208 [rec.: Mistrz Piotr Pathelin]. — T. Boy-Zeleński: Maż i żona i profesor jako przyjaciel domu. *Kur. Poranny* 1939 nr 33 [rec. intermedium do: A. Fredro: Maż i żona]. — [Igrce w gród wał.]: L. Puget: Średniowieczny teatr komediantów w Barbakanie. *Il. Kur. Codz.* 1939 nr 156; K. Koźniewski. *Now. Lit.* 1947 nr 23; W. Natanson. *Odra* 1947 nr 32; T. Kudliński: Z teatrów krakowskich. *Tyg. Pousz.* 1947 nr 28. — [Igrce w Barbakanie:] O. Jędrzejczyk: Któż wypowie twoje piękno Krakowie prastary ... *Gaz. Krak.* 1953 nr 218; J. Kydryński: Na waganek nute. *Teatr* 1953 nr 19; W. Zechenter: „Igrce” — nareszcie w książce. *Życie Lit.* 1953 nr 44. — [Kocham i nienawidzę:] R. Kosiński: Niezobowiązująco o felietonach A.P. *Dz. Pol.* 1955 nr 193; S. Lichański: Esej i felieton. *Rocz. Lit.* 1955. A. Włodek: Gawędy A.P. *Życie Lit.* 1955 nr 38. — Z. Mitzner: Umarł święty felietonista. *Szpilki* 1956 nr 41, przedr. w tegoż: Spotkania. Kr. 1979. — K. Wyka; Peypatetyk z Krakowa. *Życie Lit.* 1956 nr 43, przedr. w tegoż: Odeszli. Wwa 1983. — W. Zechenter: A.P. i jego Kraków. *Życie Lit.* 1959 nr 24. — L. Kruczkowski: Wspomnienie żywe. *Życie Lit.* 1960 nr 25. — L. Kruczkowski: Miasto A.P., przedr. w tegoż: Literatura i polityka. Wwa 1971; Z. Polewkowa: Wspomnienia; S. Żytnyński: Szopki A.P. Wn: Cyganeria i polityka. Wwa 1964. — J. Kydryński: Próba portretu. Rzecz o Adamie Polewce. Kr.: WL 1969, 149 s. — W. Zechenter: Trzydzieści lat z ... *Mies. Lit.* 1970 nr 3. — B. Hoffmann: A.P., pierwsza rewolucja i czasy „Burego Melonika”. W tegoż: Nowe opowieści Hoffmanna. Rio de Janeiro, Tel Awiv 1971. — O. Jędrzejczyk: By rysów nie zatart czas. *Gaz. Polud.* 1976 nr 298, przedr. w tegoż: Niech Kraków zawsze Kraków znaczy. Kr. 1981. — J.R. Bujanski: Prolog A.P. *Życie Lit.* 1978 nr 47 [rec. przekł.: Mistrz Piotr Pathelin]. — [Kocham i nienawidzę:] O. Jędrzejczyk: Nasza książka. *Gaz. Krak.* 1985 nr 286; J. Kurowicki: Dlaczego tak? *Kultura* 1985 nr 27; J. Ciećkiewicz: Kraków przed czterdziestu laty. *Mies. Lit.* 1987 nr 5. — J.R. Bujanski: A.P. gdy kochał i nienawidził. W tegoż: Narodziny Zaczarowanej Dorozki. Kr. 1989. **M.K.K.**

POLKOWSKI Jan

ur. 1953

Poeta.

Urodzony 10 stycznia 1953 w Bierutowie; syn Zdzisława Polkowskiego, inżyniera rolnika, i Barbary ze Zbrojkiewiczów, inżyniera rolnika. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie — Nowej Hucie. Po zdaniu matury w 1972, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Działal w Studenckim Komitecie Solidarności i w Krakowskiej Oficynie Studentów (KOS, 1977-79). Debiutował w 1978 wierszami pt.

(inc.): „Ci, którzy idą bez lęku ...”, „Do M...”, „Raj”, „Wieczór autorski”, opublikowanymi w wydawanym poza cenzurą piśmie *Zapis* (nr 7). W 1979 ożenił się z Anną Petrycką, archeologiem. W 1981 założył wspólnie z Tadeuszem Nyczkim i Andrzejem Sulikowskim nielegalne Wydawnictwo ABC w Krakowie, które po ogłoszeniu stanu wojennego w grudniu 1981 przestało istnieć. Pracował także w Zarządzie Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność”. Kontynuował twórczość literacką, zamieszczając wiersze nadal w *Zapisie* (1980-81). Po ogłoszeniu stanu wojennego był internowany do lipca 1982. Publikował wiersze w czasopismach wydawanych poza cenzurą: *Wezwanie* (1982), *Nowy Zapis* (1983), *Szkłce* (1984), *Ogniwo* (1985), *Arka* (1986-87), a także w *Tygodniku Powszechnym* (1982-89), miesięczniku *Powściągliwość i Praca* (1984) oraz w wydawanym w Londynie kwartalniku literackim *Puls* (1984-85). W 1983 otrzymał nagrodę kulturalną NSZZ „Solidarność” (za lata 1981-82), a w 1985 nagrodę poetycką im. M. Sepa-Szarzyńskiego. W 1983-90 był redaktorem naczelnym pisma *Arka*, w 1983-97 jego wydawcą, w 1990-92 członkiem zespołu redakcyjnego. W 1990-96 pełnił funkcję redaktora naczelnego dziennika *Czas Krakowski*. W 1991 został przewodniczącym rady nadzorczej FILM S.A., a w 1993 przewodniczącym rady nadzorczej Polskiej Agencji Informacyjnej. W 1993 przez krótki czas był rzecznikiem prasowym rządu Jana Olszewskiego. W 1995 został członkiem rady programowej ośrodka telewizyjnego w Krakowie oraz członkiem Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. W 1996 objął funkcję prezesa Stowarzyszenia Samorządny Kraków. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. To nie jest poezja. [Wiersze]. Wwa: NOWA* 1980, 45 s. Wyd. 2 rozszerz. pt. Oddychaj głęboko. Kr.: ABC* 1981, 62 s.

Cykle: Kilka słów; Flaga topoce na wietrze; Uzasadnienie istnienia.

Nagrada Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1983. Przedr. fragm. zob. poz. 4, 6.

2. Ogień. Z notatek 1982-1983. [Wiersze]. Kr.: Półka Poetów* 1983, 31 s.

Cykle: Nowy Wiśnicz; Załęże; Nowa Huta. Przedr. fragm. zob. poz. 6.

3. Wiatr i liście. Wiersze. Kr.: Świt* [1984?]

Inf.: Bibliografia podziemnych druków zwartych z lat 1976-1989. Wwa 1995.

4. Wiersze. 1977-1984. Londyn: Puls 1986, 101 s. Zawiera fragm. poz. 1, 2. — nadto wiersze nowe.

5. Drzewa. Wiersze 1983-1987. Kr.: OL* 1987, 34 s. Przedr. zob. poz. 6.

Nagrada literacka im. B. Sadowskiej w 1989.

6. Elegie z tymowskich gór i inne wiersze. Kr.: Znak 1990, 115 s.

Zawiera fragm. poz. 1, 2, — poz. 5, — nadto cykl: Elegie z tymowskich gór.

Praca redakcyjna

1. Chwileczkę grabarze. Publikacja wydana z okazji premiery sztuki „Cmentarze” wg Marka Hłaski w Teatrze Kameralnym — luty 1981 r. Oprac. ... Kr.: Oś 1981, 28 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998.

[To nie jest poezja:] S. Barańczak: „Wyobraź sobie, że piszesz po polsku”. *Zapis* 1981 nr 18, przedr. w tegoż: Przed i po. Londyn 1988; J. Pilch: Wiersze J.P. *Echo Krak* 1981 nr 85. — [A. Wirpszał L. Szaruga: Powiedziałem wszystko. (O poezji J.P.). *Kontakty* 1984 nr 10. — T. Nyczek: Co słychać w Polsce. W tegoż: Powiedz tylko słowo. Londyn 1985 [dot.: To nie jest poezja]. — M. Zaleski: Poezja J.P. *Puls* 1985 nr 25. — Jan Błoński: Język właściwie użyty. O poezji J.P. *Res Publica* 1987 nr 3. — S. Barańczak: Niewidzialna ojczyzna. W tegoż: Przed i po. Londyn 1988, przedr. w: Literatura współczesna „zle obecna” w szkole. Wr. 1991 [dot.: Ogień]. — M. Stala: Dotknięcie losu. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 20, przedr. w tegoż: Chwile pewności. Kr. 1991 [rec.: Drzewa]. — M. Lukaszuk: To nie jest poezja. *Tyg. Lit.* 1990 nr 11 [rec.: Elegie z tymowskich gór]. — M. Stala: P., Machej, Świetlicki, Tekieli ... *Teksty Drugie* 1990 z. 1, przedr. w tegoż: Druga strona. Kr. 1997. — A. Mazur: Najwspanialszy ze smutków Europy. *Twórność* 1991 nr 4 [rec.: Elegie z tymowskich gór]. — A. Poprawa: Palimpsest P. *Kresy* 1990/1991 nr 4/5. — B. Urbankowski: Poezja na przełomie czterdziestolecia. *Polonistyka* 1991 nr 7 [dot. m.in. J.P.]. — A. Szurezak: O poezji J.P. W: Lekcje poezji w szkole średniej. Kielce 1992. — A. Niewiadomski: J.P. — „Tak nas powróciłeś cudem na Ojczyzny łono”. W: Wśród starych i nowych lektur szkolnych. Rzeszów 1994. — A. Kotliński: Półgłosem, szeptem, milcząc ... P. „Jęką Polski”. W: L. Hul, Z. Chojnowski, A. Kotliński: „Co nie jest wymówione zmierza do nieistnienia”. Interpretacje wierszy współczesnych. Olsztyn 1995.

K.B.

POLLAK Roman 1886-1972

Imiona metrykalne: Roman Teodor Ignacy.

Pseud.: Dr. R.P.; (Dr. R.P.): Jakub Pakos, Kazimierz Bałanda; p.; (p.); P.; (P.); P.R.; Piotr Feliks; R.; R.P.; (R.P.); R. Pol; R.R.; Rom. Pol.

Historyk literatury, edytor.

Urodzony 31 lipca 1886 w Jeleśni pod Żywcem; syn Teodora Pollaka, urzędnika kolejowego, i Eufemii ze Szczurkiewiczów. Uczęszczał do szkół ludowych w Podłężu i Niepołomicach, następnie w 1897-1905 uczył się w Gimnazjum im. Arcyksiężniczki Elżbiety w Samborze. Od 1904 był stypendystą funduszu Samuela Głowińskiego. W 1905 jako uczestnik wycieczki szkolnej zwiedzał Włochy. Po zdaniu w 1905 matury, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1910 artykułem „Wojna choćcimska” Potockiego a „Goffred” Tassa w przekładzie Kochanowskiego”, opublikowanym na łamach *Biblioteki Warszawskiej* (t. 3); w piśmie tym w następnych latach publikował dalsze rozprawy.

W tymże roku zdał egzaminy na stanowisko nauczyciela gimnazjalnego języka polskiego i filologii klasycznej i został mianowany zastępcą nauczyciela w Gorlicach. W październiku 1910 zgłosił się jako jednoroczny ochotnik do 13. Pułku Piechoty wojska austriackiego w Krakowie. Następnie w 1911-14 pracował jako nauczyciel w prywatnym polskim Gimnazjum Realnym im. J. Słowackiego w Orłowej na Śląsku Cieszyńskim. Brał udział w pracach towarzystwa Macierz Szkolna, propagował idee skautingu, był pionierem narciarstwa na tym terenie. W 1912 ożenił się ze Stanisławą Szczurkiewicz. Podczas I wojny światowej służył w 15. kompanii 4. batalionu 20. Pułku Piechoty Górskiej. Walczył na froncie rosyjskim, serbskim i włoskim. W okopach prowadził kursy dla analfabetów ze swego batalionu, kontynuował też badania nad recepcją T. Tassa w Polsce i nadsyłał rozprawy do *Pamiętnika Literackiego* (od 1916). W styczniu 1917 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Ze studiów nad „Goffredem” Tassa-Kochanowskiego. Uwagi nad formą poetycką przekładu. Część batalistyczna” (promotor prof. Stanisław Windakiewicz). Od wiosny 1917 służył na froncie wołyńskim, podkarpackim i ukraińskim. W październiku 1918 został ponownie mianowany zastępcą nauczyciela gimnazjum w Gorlicach; był tam nominalnie zatrudniony do sierpnia 1919. W istocie od listopada 1918 do marca 1919 służył w Wojsku Polskim w randze porucznika adiutanta 19. Pułku Piechoty na froncie spiskim. Organizował na Spiszu i Podkarpaciu komitety spisko-orawskie i prowadził w Nowym Sączu akcję oświatową wśród żołnierzy. W marcu 1919 osiadł w Poznaniu, był nauczycielem w Gimnazjum św. Marii Magdaleny (do 1923) i równocześnie wykładowcą historii literatury polskiej na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.) na stanowisku adiunkta (1919-22). Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (od 1919) i przewodniczącym Komisji Filologicznej tego Towarzystwa. Zmobilizowany ponownie, od sierpnia do grudnia 1920 uczył jako porucznik wykładowca w Wielkopolskiej Szkole Podchorążych Piechoty w Bydgoszczy. W 1922 habilitował się na UJ w Krakowie na podstawie monografii „Goffred” Tassa-Kochanowskiego”. W 1923 habilitacja została zatwierdzona w Poznaniu. W pracy naukowej zajmował się historią literatury polskiego odrodzenia i baroku, komparatystyką oraz edytorstwem naukowym. Rozprawy i szkice ogłaszał m.in. w *Kurjerze Poznańskim* (1923-35), *Przełądzie Współczesnym* (tu w 1924-38 omawiał naukowe i kulturowe stosunki polsko-włoskie w cyklu „Polonika włoskie”), a także nadal w *Ruchu Literackim* (1926-33) oraz w *Pamiętniku Literackim* (1929-35). W 1923 został skierowany przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Pu-

blicznego do Rzymu, w celu zorganizowania filologii polskiej na tamtejszym uniwersytecie oraz prowadzenia lektoratów języka polskiego i kultury na uczelniach włoskich. W pracy badawczej zajął się wówczas twórczością Adama Mickiewicza oraz neoromantyzmem. Publikował także w języku włoskim na łamach tamtejszej prasy literackiej. Propagował kulturę polską na terenie Włoch, m.in. redagując zeszyty w języku polskim czasopism *Rivista di Cultura* (1924 nr 1, 1926 nr 3) i *Rivista di Letterature Slave* (1926 nr 1, 1930 nr 3). Inspirował tłumaczenia utworów klasyki polskiej na język włoski. Z jego inicjatywy zostały powołane w 1928 Kursy Wakacyjne o Kulturze Polskiej dla Cudzoziemców (głównie Włochów). Był współtwórcą Istituto di Cultura Polacca Attilio Begey, który w 1930 rozpoczął swoją działalność przy uniwersytecie w Turynie. Zakładał Koła Przyjaciół Polski we Włoszech. Sprawował jako delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nadzór nad polonistyką we Włoszech. W 1928 został profesorem nadzwyczajnym i objął III Katedrę Historii Literatury Polskiej na UPOzn. Patronował działalności Koła Naukowego Polonistów UPOzn. W 1933 został profesorem zwyczajnym UPOzn. i objął kierownictwo I Katedry Historii Literatury Polskiej. W 1935 został wybrany na członka korespondenta Wydziału Filologicznego PAU. Od 1935 współpracował z „Enciclopedia di science, lettere et arti”. Prowadził wykłady w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie (1937) i w Łodzi (1938/39). W 1938 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL za twórczość naukową związaną z literaturą piękną. W okresie okupacji niemieckiej wysiedlony z Poznania, przebywał w Warszawie, gdzie oficjalnie zarabkował nauczaniem korespondencji handlowej w szkołach zawodowych. Równocześnie prowadził tajne nauczanie w szkołach średnich. W październiku 1940 wszedł do komitetu organizującego tajny Uniwersytet Ziem Zachodnich (UZZ), na którym od 1940 prowadził wykłady i ćwiczenia. W 1941 został dziekanem Wydziału Humanistycznego, w 1942/43 prorektorem, a w 1943-44 rektorem UZZ w Warszawie i jego filii w Częstochowie, Kielcach, Krakowie i Milanówku. Należał do Komitetu Samopomocy Pracowników UPOzn. Ogłaszał artykuły w podziemnym tygodniku kulturalno-artystycznym i oświatowo-szkolnym *Kultura Polska* (druk w 1943 z datą 1939; pod pseud.: Kazimierz Bałanda, Piotr Feliks, Jakub Pakos). Po upadku powstania warszawskiego przedostał się w październiku 1944 do Częstochowy, gdzie zatrudniony oficjalnie jako urzędnik w Zarządzie Miasta, kierował Kursami Akademickimi (kontynuacja UZZ), działającymi legalnie od stycznia 1945. W kwietniu 1945 powrócił do Poznania, gdzie objął katedrę historii literatury na UPOzn. W 1945/46

pełnił obowiązki prodziekana Wydziału Humanistycznego UPOzn. W 1946-52 należał do Komitetu Redakcyjnego, a w 1953-67 do rady redakcyjnej *Pamiętnika Literackiego*, w którym do 1969 publikował liczne artykuły, rozprawy i recenzje. Artykuły ogłaszał też w *Przeglądzie Zachodnim* (1945-49, 1954). Współpracował w 1945 z rozgłośnią poznańską Polskiego Radia jako autor cyklu wykładów. Od 1950 należał do komitetu redakcyjnego nowej edycji „Literatury polskiej” G. Korbuta (później „Bibliografia literatury polskiej według „Literatury polskiej” G. Korbuta”), przygotowywanej w Instytucie Badań Literackich (IBL); do 1965 kierował pracami nad częścią pierwszą „Piśmiennictwo staropolskie”. W 1950-55 wykładał literaturę polską okresu renesansu także w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Od 1952 wchodził w skład Rady Naukowej IBL. Za działalność naukową i dydaktyczną otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego (1952/53). Od 1953 kierował zespołem katedr historycznoliterackich na UPOzn., nadto w ich obrębie Zakładem Historii Literatury Staropolskiej. Wchodził w skład komitetów redakcyjnych serii wydawanych przez IBL: *Biblioteka Pisarzy Polskich* (od 1953) oraz *Archiwum Literackie* (od 1958). Był członkiem wielu towarzystw, Instytutu Zachodniego (od 1946), Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1951), Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku (od 1955), honorowym członkiem Instytutu Śląskiego (od 1968). Uczestniczył w pracach Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej, Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Wchodził w skład Rady Naukowej Biblioteki Kórnickiej. Od 1955 uczestniczył w organizowaniu studiów eksternistycznych w Szczecinie. Prace naukowe kontynuował po przejściu na emeryturę w 1960. W 1969 został doktorem honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1971 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Odznaczony m.in. włoskim Krzyżem Komandorskim Orderu Korony Włoskiej (1935) oraz dwukrotnie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1937, 1956), odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1969). Zmarł 23 lutego 1972 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyprowadzenie skautów śląskich przez Orawę i Tatrę na Spisz. Ze słowem wstępnym E. Romera. Lw.: Książ. Pol. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych, Wwa: Gebethner i Wolff 1919, VII, 160 s.

2. „Goffred” Tassa-Kochanowskiego. Pozn.: Druk. Zjednoczenia Młodzieży 1922, 269 s. Pozn.: Tow. Przyj. Nauk. *Pr. Komis. Filol.* T. 1 z. 2. Wyd. 2 przejr. i uzupeł. Wr.: Ossol. 1973.

Rozprawa habilitacyjna.

3. Pagine di cultura e di letteratura polacca. Roma: Istituto per l'Europa Orientale 1929, VIII, 215 s.

Zawartość: Prefazione. — Lezione inaugurale tenuta alla Sapienza il 17 gennaio 1924; i primi secoli della cultura polacca: Uno sguardo sul romanticismo polacco; La gioventù di Mickiewicz; Mickiewicz e la Russia; Słowacki e il suo „Kordian”; Sigismondo Krasinski e la sua „Non divina commedia”; Alcune caratteristiche della letteratura polacca; L'italianità nella cultura polacca.

4. Uroda morza w polskim słowie. Pozn. 1938. Wyd. nast. Pozn.: Wydawn. Zach. 1947, 32 s.

5. Polskie życie literackie przed rozbiorami. Średniowiecze, renesans, barok. Dwanaście odczytów radiowych. Radio 1945. Wyd. Pozn.: Księg. Ziemi Zach. 1948, 90 s.

6. Repetitorium z historii literatury polskiej. Średniowiecze. Renesans. Barok. Skrypt do użytku szkolnego ... Pozn.: [b.w.] 1946, 49 s.

7. Rola Ziemi Zachodnich w polskiej kulturze. Pozn.: Pol. Związek Zach. 1946, 14 s.

Z cyklu odczytów na „Tydzień Ziemi Odzyskanych” 2-5 V 1946.

8. Wśród literatów staropolskich. Wwa: PWN 1966, 662 s.

Zawartość: Przedmowa. — Zagadnienia periodyzacji historii literatury polskiej; Złota-Frowinus; Wstęp do wydania „Pism” Łukasza Górnickiego z r. 1961; Uwagi o języku polskim w „Dworzanie”; Dokoła pierwszej polskiej „nauki o języku”; Od Renesansu do Baroku. Uwagi z pogranicza literatury i sztuki; Uwagi o sciencyzmie; „Huta” Koździńskiego a pokrewne utwory obce; Tasso w Polsce; Triumfy „Goffreda” i ścieżki cierniste „Orlanda”; O harmonii głoskowej u Piotra Kochanowskiego; O listach Krzysztofa Opalińskiego do brata Łukasza; Morze w poezji staropolskiej; [M.] Borzymowski jako marynista; Stanisława Herakliusza Lubomirskiego „Pisma polityczne”; Suum cuique. Sprawa autorstwa „Pokuty w kwartanie”; Pasek i jego „Pamiętniki”; Barok w „Złocistej przyjaźni zdradzie” [A. Korczyńskiego]; Obserwacje psychologiczne w powieści Korczyńskiego; W kręgu zjawisk słuchowych; Zapomniane poematy; Kiowicz jako narrator; Jędrzeja Kitowicza „Opis” jako dzieło historyczno-obyczajowe; Szczytowe osiągnięcia literatury staropolskiej; Związki kultury polskiej z Włochami (do r. 1939); Poezja Warszawy; Rola ziemi zachodnich w kulturze polskiej.

9. Od renesansu do baroku. Wwa: PWN 1969, 332 s.

Zawartość: Z problemów kultury okresu porennesansowego; Elementy platońskie w „Dworzanie”; Górnickiego; Cicero w „Dworzanie”; Górnickiego; Bandello-Sowizdrzał i anegdoty Górnickiego; Sonety Broccarda i „Treny” Jana Kochanowskiego; Staropolski poemat o górnikach i hutnikach; „Polak w Śląsko”; „Odszukany” druk sowizdrzański; „Goffred” ad usum Delphini; Goffrediana; „Orland szalony” w przekładzie Piotra Kochanowskiego; Mickiewicz i „Orland szalony” Ariosta; Res interpretum Polonorum; Samuel Twardowski i jego „Nadobna Paśkwalina”; Stanisław Herakliusz Lubomirski. Szkic zyciorysu; Ze studiów nad powieścią Adama Korczyńskiego [„Złocista przyjaźni zdrada”]. Pamiętnik [Salomei Rusieckiej-Pilsztynowej].

Rozprawy i artykuły w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: „Wojna chocimska” Potockiego a „Goffred” Tassa w przekładzie Kochanowskiego a „Bibl. Warsz. 1910 t. 3 s. 468-495. — Nieznany poemat polski z w. XVII. *Bibl. Warsz. 1912*

t. 1 s. 492-539 [dot.: Obłężenie Jasnej Góry Częstochowskiej]. — Poezje Kochowskiego a „Goffred” Tassa-Kochanowskiego. *Bibl. Warsz. 1913 t. 2 z. 1 s. 68-92. — Ze studiów nad „Goffredem” Tassa-Kochanowskiego. Przebudowa przekładu. *Pam. Lit. 1916 z. 3/4 s. 238-255. — Ze studiów nad „Goffredem” Tassa-Kochanowskiego. Spolszczenia. *Pam. Lit. 1917 z. 1/2 s. 51-80. — Ze studiów nad „Goffredem” Tassa-Kochanowskiego. (Uwagi nad formą poetycką przekładu). *Pam. Lit. 1918 z. 1/2 s. 84-103. — Ze studiów nad „Goffredem” Tassa-Kochanowskiego. Uwagi nad formą poetycką przekładu. Część batalistyczna. *Rozpr. i Spraw. z Pos. Wydz. Filol. Akad. Umiejętności 1920 nr 4 s. 1-19. — Organizacja nauki we Włoszech. (Luźne uwagi). *Nauka Pol. 1925 s. 307-333. — Kultura polska we Włoszech. Refleksje i dezyderaty. *Prz. Współcz. 1930 nr 100/101 s. 285-297. — Nauka na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w roku 1929. W: Powszechna Wystawa Krajowa. T. 5. Pozn. 1930 s. 507-536. — „Obłężenie Jasnej Góry Częstochowskiej”. (Uwagi na marginesie pierwszego wydania). *Pam. Lit. 1931 z. 3 s. 424-438. — Wiedza o Polsce za granicą. Uwagi wstępne; Anglia; Belgia; Włochy. *Ośw. i Wychow. 1932 z. 3 s. 197-207, z. 4 s. 309-323, z. 5 s. 421-428, z. 7 s. 628-667. — Le legioni polacche a Roma nel 1798. *Atti della Societa Liguistica di Scienze e Lettere di Genova, Genua 1934 vol. XIII, fasc. 3 s. 1-12. — La fortuna del Tasso in Polonia. *Giornale Storico della Letteratura Italiana, Turyn 1939 s. 80-91 — O powstaniu warszawskim. (W drugą rocznicę wybuchu). *Prz. Zach. 1946 nr 7/8 s. 628-641. — Geneza i organizacja jednego humanistycznego seminarium. (Wspomnienia, uwagi, próby). W: Z zagadnień dydaktycznych wyższego szkolnictwa. Pozn. 1948 s. 61-75. — Tasso w Polsce. *Kwart. Neofil. 1955 z. 1/4 s. 15-31; przekł. włos.: [Przeł.] M. Bersano Begey. W: Torquato Tasso. Milano 1957 s. 737-755. — Krzysztof Opaliński w świetle listów do brata Łukasza. *Spraw. PTPN 1956 nr 2 s. 2-19. — Fragments du Journal de Waclaw Borowy. *Cahiers Pologne-Allemagne, Paryż 1960 nr 3 s. 70-85. — Problematyka polskiego baroku literackiego. W: Zjazd Naukowy Polonistów. Wr. 1960 s. 351-372. — „Intermedia ludrica” Dominica Rudnickiego. *Pam. Teatr. 1960 z. 3/4 s. 438-452. — Staropolski przekład „Orlanda szalonego” w edycji J. Czubka. W: Miscellanea staropolskie. Wr. 1962 s. 32-54. — Emblematy Anonima z początków XVII w. W: Miscellanea staropolskie. Wr. 1966 s. 113-131.****************

Przekład

1. A. Dygasiński: La feste della vita. Prima traduzione autorizzata del polacco di Enrico Damiani e ... Milano: Casa edit. Alpes 1927, 286 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

- X 1. T. Tasso: *Gofred albo Jerozolima wyzwolona* w przekładzie Piotra Kochanowskiego. W skróceniu. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1921], 196 s. *BN II*, 4. Wyd. nast.: wyd. 2 rozszerz. i uzupełn. tamże [1923] pt. „Jerozolima wyzwolona”, *XXXV*, 212 s.; wyd. 3 całkowite pt. *Gofred albo Jerozolima wyzwolona* przekładania Piotra Kochanowskiego. Na podstawie pierwodr. wyd., wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Wr.: Ossol. 1951, *LI*, 698 s. Por. *Twórczość* poz. 2.
- X 2. S. Twardowski: *Nadobna Paskwalina*. Oprac., wstępem i objaśn. zaopatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1926, *XXIV*, 158 s. *BN I*, 87.
- X 3. Ł. Górnicki: *Dworzanin polski*. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. [1928], *LXXXV*, 427 s. *BN I*, 109. Wyd. nast.: Wwa 1950; wyd. 2 [!] zmien. Wr.: Ossol. 1954.
- V 4. S.H. Lubomirski: *Piram i Tyzbe*. Z rkp. Bibl. Kórnickiej wyd. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1929, 40 s.
- V 5. W. Rożdżeński: *Officina ferraria* albo huta i warsztat z kuźniami szlachtetnego dzieła żelaznego. Poemat z roku 1612. Z unikatku Biblioteki Kapituły Gnieźnieńskiej wyd. ... Pozn.: Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. 1933, 57 s. Wyd. nast. [pełne]: Kat.: Wydawn. Inst. Śląskiego 1936, *XXV*, 113 s.; wyd. 2 [!] popraw. i uzupełn. tamże 1948.
Wyd. inne: Oprac.: ..., M. Radwan, S. Rospond. Wr.: Ossol. 1962, *XCIII*, 316 s. Inst. Śląski w Opolu, Śląski Inst. Nauk. w Kat.
- X 6. [S.H. Lubomirski] S.L.M.K.: *Trafunek nieszczęśliwy*. [Z rkp. wyd. i przedm. poprzedził] ... Pozn.: Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. [1935], 15 s.
Druk prywatny.
- X 7. J. Smolik: *Wiersze różne*. Z rękopisu wyd. ... Wwa: Wydawn. Kasy im. Mianowskiego 1935, *X*, 88 s.
- X 8. M. Borzymowski: *Morska nawigacja do Lubecka*. Z pierwodruku 1662 r. wyd. [i wstępem opatrzył] ... Gdańsk: Tow. Przyj. Nauki i Sztuki w Gdańsku 1938, *XXXIV*, 196 s. Wyd. nast. Gdańsk: WM 1971, 207 s.
Wyd. skrócone z wstępem i objaśn. ... Gdańsk: WM 1951, 146 s.
9. *Polak w Śląsko*. Anonimowy dialog z początku XVII w. Z unikatku Biblioteki Kórnickiej wyd. [i wstępem opatrzył] ... Kat.: Inst. Śląski 1939, *XVI*, 27 s. Wyd. nast. Kat.: Śląsk 1979.
10. K. Wojciechowski: *Dzieje literatury polskiej*. Z przedm. I. Chrzanowskiego. Wyd. 7 przygot.: ... i Z. Szwejkowski. Pozn.: Księg. Ziem Zach. 1947, 296 s. Wyd. nast. tamże 1948.
11. A. Korczyński: *Złocista przyjaźnią zdrada*. Z rękopisu Bibl. Nar. wyd. ... przy współudziale S. Saskiego. Kr.: PAU 1949, 126 s. *BPP*.
12. A. Korczyński: *Fraszki*. Z rękopisu po raz pierwszy wyd. i oprac. [raz wstępem opatrzył] ... Wr.: Ossol. 1950, *XXV*, 52 s. *BN I*, 134.
13. J. Kitowicz: *Opis obyczajów za panowania Augusta III*. Oprac. [i wstęp] ... Tekst po raz pierwszy wydany w całości. Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1951, *LXXVII*, 613 s. *BN I*, 88. Wyd. 3 przejrz. tamże 1970.
14. S.H. Lubomirski: *Wybór pism*. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1953, *CIV*, 278 s. *BN I*, 145.
15. *Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia*. (Materiały). Oprac.: K. Budzyk, ..., S. Stupkiewicz. Wwa: PIW 1954, 463 s. PAN IBL.
16. J.Ch. Pasek: *Pamiętniki*. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1955, 451 s. Wyd. 2-13 tamże 1963-1989.
17. *Poezja Polski Ludowej*. Antologia. Oprac.: ..., R. Matuszewski. Wwa: Czyt. 1955, 648 s.
18. S. Twardowski ze Skrzywny: *Dafnis w drzewo bobkowe przemieniła się*. Poemat. Reprodukacja fototypiczna [fragm. wyd. 1 z r. 1638 oraz całości wyd. 2 z r. 1661]. Objasnienia. Indeks wyrazów i form [raz wstęp bibliogr.]. Oprac.: ... i S. Saski. (Dzieła wszystkie. T. 2). Wr.: Ossol. 1955, 300 s. PAN IBL. *BPP*.
19. K. Opaliński: *Listy do brata Łukasza 1641-1653*. Red. i wstęp ... Tekst przygotował M. Pelczyński. Komentarz: M. Pelczyński, A. Sajkowski. Wr.: Ossol. 1957, *XLVIII*, 552 s.
20. S.R. Pilsztynowa: *Proceder podróży i życia mego awantur*. Wyd. z autografu Biblioteki Czartoryskich w Muzeum Narodowym w Krakowie. Red. i wstęp ... Tekst i przyp.: M. Pelczyński. Kr.: WL 1957, 330 s.
21. Ł. Górnicki: *Pisma*. T. 1-2. Oprac. ... Wwa: PIW 1961, 526 + 730 s.
22. *Miscellanea staropolskie*. Red. nauk. ... [T. 1]-4. Wr.: Ossol. 1962, 1966, 1969, 1972, 376 + 317 + 351 + 315 s. IBL PAN. *Arch. Lit.*
23. *Wybór tekstów do dziejów kultury Wielkopolski*. Teksty oprac.: Z. Boras i in. Red. ... Pozn.: WP 1962, 455 s.
24. *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*. [T.] 1-3. Piśmiennictwo staropolskie. T. 1-3. Oprac. zespół pod kierunkiem ... Wwa: PIW 1963-1965, 390 + 551 + 581 s.
Nagroda im. A. Brücknera przyznana przez Wyd. I PAN w 1965.
25. L. Ariosto: *Orland szalony*. [Poemat]. Przeł. z włos. P. Kochanowski. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1965, 499 s. *BN II*, 150.

26. Antologia pamiętników polskich XVI wieku. Wybór i oprac.: S. Drewniak, M. Kaczmarek. Red. ... Wr.: Ossol. 1966, LXXXVIII, 363 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (T. Witczak). — LP (A. Sajkowski). — BUP cz. 1. — A. Śródka: R.P. W tegoż: Uczeń polscy XIX-XX stulecia. Wwa 1997. — WSB (T. Witczak). — RL 1972 (J. Chudek). — T. Witczak: Materiały do bibliografii publikacji R.P. W: Munera litteraria. Księga ku czci Profesora Romana Pollaka. Pozn. 1962. — S. Chankowski: Nabytki Archiwum PAN w 1977. *Kwart. Hist. Nauki* 1978 nr 3/4 [prace R.P. oraz m.in. korespondencja wydawnicza, teksty wykładów, materiały do historii bibliotek polskich, szkolnictwa polskiego w zaborze pruskim przed I wojną światową, działalności R.P. we Włoszech, materiały do wspomnień o S. Pigiōni].

S. Vrtel-Wierczyński. *Pam. Lit.* 1912 z. 4 [rec.: Nieznany poemat polski z XVII w. *Bibl. Warsz.* 1912]. — J. Krzyżanowski. *Pam. Lit.* 1913 z. 4 [rec.: Poezje Kochowskiego a „Goffred” Tassa-Kochanowskiego. *Bibl. Warsz.* 1913]. — J. Krzyżanowski: Kto jest autorem „Obłężenia Jasnej Góry Czestochowskiej”? *Pam. Lit.* 1914/1915 z. 1 [rec.: Nieznany poemat polski z XVII w. *Bibl. Warsz.* 1912]. — I. Chrzanowski: Studia nad wiekiem XVI i XVII. *Prz. Warsz.* 1921 nr 1 [rec.: Ze studiów nad „Goffredem” Tassa-Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1918 z. 1/2]. — [„Goffred” Tassa-Kochanowskiego] A. Brückner: Historia i teoria literatury. *Książka* 1922 nr 8/12; I. Chrzanowski. *Rzeczpospolita* 1922 nr 261; T. Grabowski. *Kur. Pozn.* 1922 nr 184; J. Krzyżanowski. *Pam. Lit.* 1923. — A. Brückner. *Ruch Lit.* 1926 nr 3 [rec. oprac.: S. Twardowski: Nadobna Paskwalina]. — [L. Górnicki: Dworzanie polski. Oprac. ...] S. Grabiński: Nowe wydanie „Dworzanina polskiego”. *Głos Lit.* 1928 nr 19; M. Brahmaer. *Pam. Lit.* 1929 z. 2. — [S.H. Lubomirski: Piram i Tyzbe. Wyd. ...] A. Brückner. *Pam. Lit.* 1929 z. 3; J. Krzyżanowski. *Ruch Lit.* 1929 nr 8. — S. Lempicki. *Pam. Lit.* 1929 z. 1 [rec.: Cicero w Dworzanieli]. — Z. Ciechanowska: Na marginesie wydania „Piram i Tyzbe”. *Pam. Lit.* 1930 z. 1 [rec. wyd.: S.H. Lubomirski: Piram i Tyzbe]. — [Pagine di cultura e di letteratura polacca:] Z. Dębicki: Literatura polska w Italii. *Polonia-Italia* 1930 nr 5/6; T. Grabowski. *Kur. Pozn.* 1930 nr 118; G. Mauer: Włoskie studia prof. P. o literaturze polskiej. *Prz. Współcz.* 1931 t. 36. — L. Płoszewski. *Polonista* 1934 z. 1/2 [rec. wyd.: W. Rożdżeński: Officina ferraria [...]]. — [J. Smolik: Wiersze różne. Wyd. ...] S. Pigiōn: Wznawienie literackie. *Rocz. Lit.* 1935; M. Piechal. *Pion* 1936 nr 42. — [W. Rożdżeński: Officina ferraria [...]]. Wyd. ...] E. Klich: Krytyczne uwagi o drugim wydaniu Rożdżeńskiego „Officina ferraria”. *Pr. Filol.* 1937, W. Ogrodziński: Rozbiory i sprawozdania. *Rocz. TPN na Śl.* 1938 t. 8. — M. Pelczar. *Jantar* 1938 z. 2 [rec. wyd.: M. Borzymowski: Morska nawigacja do Lubeka]. — S. Papée: Staropolski poemat o hutnictwie. *Dz. Lit.* 1949 nr 8 [rec. wyd.: W. Rożdżeński: Officina ferraria [...]]. — T. Mikulski. *Zesz. Wrocł.* 1950 z. 3/4 [rec. wyd.: A. Korczyński: Fraszkil]. — T. Ulewicz. *Pam. Lit.* 1950 R. 39 s. 260-261 [rec. wyd.: A. Korczyński: Złociści przyjaźnią zdrada]. — [T. Tasso: Goffred albo Jeruzolima wyzwolona. Wyd. ...] M. Brahmaer. *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2; J. Starnawski: Nowe wydanie „Goffreda”. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 6. — J. Michalski. *Kwart. Hist.* 1954 nr 1 [rec. oprac.: J. Kitowicz: Opis obyczajów za panowania Augusta III]. — J. Pietrkiewicz. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1954 nr 79 [rec. oprac.: J.Ch. Pásek: Pamiętniki]. — [L. Górnicki: Dworzanie polski. Oprac. ...] J. Pelc. *Pam. Lit.* 1955 z. 3; R. Picchio. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1957 t. 5 s. 254-257. — T. Ulewicz. *Pam. Lit.* 1957 z. 1 [rec. oprac.: S.H. Lubomirski: Wybór pism]. — J. Rytłówna. *Prz. Hum.* 1962 nr 4 [rec. oprac.: L. Górnicki: Pisma]. — H. Borek. *Kwart. Opol.* 1963 nr 3 [rec. wyd.: W. Rożdżeński: Officina ferraria [...]]. — H. Piechowiak: Udział prof. R.P. w kształtowaniu stosunków kulturalnych polsko-włoskich. *Prz. Zach.* 1963 nr 6. — [Wśród literatów staropolskich:] Z. Książczak. *Poloni-*

styka 1967 nr 5; J. Pelc: Spotkania z literaturą staropolską. *Nowe Książ.* 1967 nr 17; J. Rytel: Smak literatury staropolskiej. *Mies. Lit.* 1967 nr 10. — [Antologia pamiętników polskich XVI w. Red. ...] J. Rytel: Pamiętniki z czasów Renesansu. *Mies. Lit.* 1967 nr 6; A. Witkowska: W kręgu Bellony i Abeony. *Nowe Książ.* 1967 nr 4. — [Wśród literatów staropolskich:] S. Nieznawski. *Pam. Lit.* 1968 z. 2; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1968 nr 6. — A. Sajkowski: R.P. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1968 s. 125-132. — [Od renesansu do baroku:] Z. Libera: Wędrowki w wiek XVII. *Nowe Książ.* 1970 nr 7; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1970 nr 5; S. Cynarski. *Kwart. Hist.* 1971 nr 4. — P. Buchwald-Pelcowa: R.P. *Polonistyka* 1972 nr 4. — M. Kaczmarek: Prof. R.P. uмиłowanie Śląska. *Kwart. Opol.* 1972 nr 4. — J. Krzyżanowski: Barok sercu najbliższy. *Kultura* 1972 nr 16, przedr. w: Wielcy humaniści polskiej. Wr. 1991. — J. Krzyżanowski: Pamięci R.P. *Por. Jez.* 1972 z. 7. — T. Witczak: R.P. *Pam. Lit.* 1972 z. 3. — L. Słowiński: Wspomnienie o profesorze R.P. *Kron. M. Pozn.* 1973 nr 3 — J. Śląski. *Nowe Książ.* 1973 nr 19 [rec.: „Goffred” Tassa-Kochanowskiego]. — E. Kotarski: Profesor R.P. jako badacz marynistyki polskiej. *Nautologia* 1974 nr 1/2. — K. Górski: R.P. — edytor; B. Nadolski: R.P. badacz literatury staropolskiej; B. Osmólska-Piskorska: R.P. — pedagog i dydaktyk. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1975 nr 66. — S. Pieczara: Profesor dr R.P. jako filolog i lingwista. *Spraw. PTPN* za III i IV kwartał 1972 nr 90 wyd. 1975. — A. Sajkowski: R.P. *Spraw. PTPN* za 1972 nr 89 wyd. 1975.

M.K.K.

POLLAK Seweryn 1907-1987

Pseud.: Adam Pawlicki; Jerzy Pawlicki; p.; Pawlicki; pol; S.P.; sp; Sp; Sp.; Swen; — wspólnie z Wandą Grodzieńską; Andrzej Poleński; — wspólnie z Mieczysławem Jastrunem; Wiesław Karzewski.

Poeta, tłumacz, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 10 stycznia 1907 w Warszawie; syn Grzegorza Pollaka, artysty malarza, i Marii z Sobolów; ojciec Joanny Pollakówny, poetki, historyka sztuki. W 1919 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. T. Rejtana, w 1920-25 uczył się w Gimnazjum im. J. Lelewela, następnie w Gimnazjum Władysława IV. Od 1924 należał do Związku Polskiej Młodzieży Socjalistycznej. Po zdaniu matury w 1927, studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. Brał aktywny udział w pracach Koła Polonistów. W 1934 uzyskał magisterium. W czasie studiów należał do Organizacji Młodzieży Socjalistycznej (OMS), potem do OMS „Życie” oraz do Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom. Debiutował w 1928 wierszem pt. „Miasto”, ogłoszonym w tygodniku *Pobudka* (nr 16). Po studiach pracował od lutego do lipca 1929 w Bibliotece Narodowej w dziale ekspedycji, następnie od maja 1930 do września 1932 w Zarządzie m. Warszawy, a od stycznia do marca 1939 w Izbie Skarbowej Okręgowej w Warszawie. Od 1929 był też sekretarzem i bibliotekarzem Stefana Napierskiego, a w 1938 sekretarzem redakcji wydawanego przez tego poetę i krytyka czasopisma *Ateneum*. W 1930 ożenił się z Wandą Grodzieńską, autorką książek dla dzieci i tłumaczką (zmarła 1966). W 1934-37 był członkiem Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W 1936 został członkiem ZZLP. Jako redak-

tor odpowiedzialny i jeden z kierowników literackich *Dziennika Popularnego* (od 1936), został aresztowany przy jego likwidacji w 1937 i pozostawał pod nadzorem policji. Publikował wiersze i recenzje w *Szpilkach* (1937-38, pod pseud. Swen) oraz w *Czarno na białym* (1938-39, pod pseud.: Adam Pawlicki, Jerzy Pawlicki). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i Zalesiu. Zarabiał na życie prowadząc w Piasecznie sklep z wyrobami alkoholowymi. Brał udział w konspiracyjnym życiu kulturalnym. W 1942 ogłosił anonimowo wiersz „Wysoki piorun” w wydawanym przez PPR piśmie *Przełom* (nr I). Po wyzwoleniu mieszkał w Łodzi. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1945 był wiceprezesa TPPR. Był redaktorem działu literackiego dziennika PPR *Głos Ludu*, a następnie *Głosu Robotniczego* (1945-48) oraz kierownikiem działu przekładów w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Jednocześnie w 1945-50 był członkiem zespołu tygodnika *Kuźnica*, w którym prowadził dział literatury rosyjskiej i narodów ZSRR. Od 1945 brał czynny udział w pracach ZZLP (od 1949 ZLP), pełniąc kolejno funkcje członka zarządu, sekretarza, prezesa Oddziału Łódzkiego (1947/48) i wiceprzewodniczącego Klubu Poetów. Od 1948 był członkiem zarządu Sekcji Tłumaczy Polskiego PEN Clubu. Po przeniesieniu się do Warszawy pełnił funkcję kierownika redakcji w tygodniku *Nowa Kultura* (1949-51); z piśmie tym współpracował następnie do 1963. W 1951-54 był konsultantem poetyckim Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Za działalność przekładową otrzymał Nagrodę Państwową III stopnia (1955). W 1957 był redaktorem naczelnym kwartalnika *Opinie*, poświęconego kulturze radzieckiej (zamknięte przez władze po dwóch numerach). Od tegoż roku stałe współpracował z *Rocznikiem Literackim*, omawiając literaturę ZSRR (1956-66, 1971-75). Przekłady, głównie z literatury rosyjskiej, ale też bułgarskiej, oraz wiersze i artykuły publikował w licznych czasopismach, zwłaszcza w *Przełomie Kulturalnym* (do 1962), *Współczesności* (do 1967), *Literaturze Radzieckiej* (do 1976), *Życiu Literackim* (stałe do 1979), *Twórczości* (stałe do 1985), a także w *Argumentach* (1958-66), *Polityce* (1958-67), *Dialogu* (od 1959), *Odrze* (od 1959), *Poezji* (1966-71). Wyjeżdżał kilkakrotnie do Bułgarii, Czechosłowacji, Rumunii, na Węgry, do ZSRR, a także do Włoch i Francji, gdzie na uniwersytetach w Paryżu i Tuluzie prowadził prelekcje o literaturze rosyjskiej. Za przekłady z poezji rosyjskiej otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu (1966). W 1967 wystąpił z PZPR w proteście przeciw usunięciu z partii Leszka Kołakowskiego. Od 1973 należał do zarządu Polskiego PEN Clubu. Ożenił się z Eugenią Siemaszkiewicz, pisarką i tłumaczką. W 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”,

wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Przekłady i artykuły zamieszczał w następnych latach m.in. w *Literaturze na Świecie* (od 1976) i *Więzi* (od 1981). W 1984 otrzymał nagrodę ZAIKS-u, Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1952) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarł 23 grudnia 1987 w Sopocie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Godzina życia. Poezje*. [Łódź]: Książka 1946, 64 s.

2. *Z zagadnień teorii przekładu poetyckiego*. Łódź 1949. Przedr. zob. poz. 6.
Inf. autora.

3. *Pocisk i słowo. 1947-1952*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952, 62 s.

4. *Wiersze wybrane i przekłady*. Wwa: Czyt. 1954, 219 s.

Zawiera utwory z tomu poz. 1, 3 oraz wiersze nowe i przekłady utworów 27 poetów rosyjskich, m.in. A. Błoka, S. Jesienina, M. Lermontowa, W. Majakowskiego, B. Pasternaka, A. Puszkina.

5. *Oka sieci*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1960, 69 s.

6. *Wyprawy za trzy morza. Szkice o literaturze rosyjskiej*. Wwa: Czyt. 1962, 306 s.

Zawartość: I. Anioł burzy [dot. A. Błoka]; Błok dramaturg; Jesienin i jego dramaty poetyckie; Majakowski w naszych oczach; Wakans dla poety. Notatki o poezji Borysa Pasternaka; Muzyka w poezji Borysa Pasternaka; „Izmy” i „schizmy” [dot. symbolizmu, akmeizmu, futuryzmu, imażynizmu i konstruktywizmu]; Dwa nurty Wołgi [dot. grupy Serapionowi Bracia]; Izaak Babel, czyli patos sceptyczny; Iwan Katajew, czyli utopia dobroci; Geograf krajów urojonych [dot. A. Grina]; Obseje moralisty [dot. L. Leonowa]. – II. Z zagadnień teorii przekładu poetyckiego [poz. 2]; O twórczości przekładowej Juliana Tuwima; Nad „Onieginem” (w przekładzie A. Ważyka); Mickiewicz w przekładach rosyjskich; Słowacki w przekładach rosyjskich.

7. *Przenikanie*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 54 s.

8. *Srebrny wiek i później. Szkice o literaturze rosyjskiej*. Wwa: Czyt. 1971, 349 s.

Zawartość: O poezji A. Achmatowej; O A. Achmatowej wspomnienie; Portret poetki [M. Cwietajewa]; Relacje [dot. B. Pasternaka]; Futuryści: Trzynasty Apostoł, Majakowski i teatr Meyerholda. Malarze – futuryści i Lef [Levyj Front Isskustw]; Utopia teatralna [P. Kierzenowa, właśc. P. Lebiediew]; Fizjologia rewolucji [dot.: W. Iwanow: Serapionowi Bracia]; Dwie powieści – dwa dramaty [W. Iwanow: Pociąg pancerny 14-69, M. Bułhakow: Biała Gwardia. Dni Turbinów]. Od literatury faktu – do epopei współczesności [M. Szołochow: Cichy Don]; W poszukiwaniu mitu bohatera. (Pierwsze dziesięciolecie twórczości Tichonowa); Rozpoznawanie czasu, czyli o nowatorstwie [symbolizm]; A. Wozniesiński, B. Achmadulina, E. Jewtuszenko, G. Ajgi, J. Brodski]; Wejście na scenę [A. Wozniesiński]; Niektóre problemy symbolizmu rosyjskiego a wiersze rosyjskie Leśmiana; Grand bal, czyli konsekwencje tradycji [Benediktow – Zabłocki – Tuwim]; Kształt poetyckich przyjaciół [o W. Broniewskim jako tłumaczku poezji A. Błoka, S. Jesienina, W. Majakowskiego, B. Pasternaka, B. Brechta, B. Piłniaka]; Obrona niemożliwości, czyli o tłumaczeniu poezji [dot. przekładów

utworu W. Majakowskiego „Obłok w spodniach”, dokonanych przez J. Tuwima i M. Jastrunaj; Tekst listu B. Pilniaka do W. Broniewskiego z r. 1935 w przekł. pol.

9. Niepokoje poetów. O poezji rosyjskiej XX wieku. Kr.: WL 1972, 255 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Niepokoje poetów; Aneks: O przekładach poezji XX wieku.

10. Bezsenność. Wiersze dawne i nowe. Kr.: WL 1975, 174 s.

Zawartość: Pożegnania lata (z nie wydanego zbioru 1939); — oraz wiersze z poz. 1, 3, 4, 7.

11. Lęk przestrzeni. [Wiersze]. Kr.: WL 1981, 70 s.

Zawiera też przekłady wierszy autorów: I. Annienski, M. Gumilow, S. Klyczkow.

12. Ruchome granice. [Studia i szkice literackie]. Kr.: WL 1988, 331 s.

Zawartość: I. O Waczesławie Iwanowic: Między mitem a symbolem. — O Aleksandrze Błoku: Uwagi o Błoku; Przeistoczenie Pięknej Damy; Blok symbolista i jego „Buda jarmarczna”; Blok o Polsce. — O Andrzeju Bielym: Nieprzypisany; W zamęcie. („Srebrny gołąb”); „Petersburg” Andrzeja Bielego. — O Annie Achmatowej: Męstwo. — O Borysie Pasternaku: O poezji Borysa Pasternaka; Wokół wierszy Jurija Żywago; O poglądach etycznych Borysa Pasternaka; O wczesnej prozie Borysa Pasternaka; O korespondencji Pasternaka. (Listy, ludzie, losy); Muzyka w poezji Pasternaka; Odkształcenie w przekładzie poetyckim. Wiersze polskie w przekładach Borysa Pasternaka; Relacja. — O Marynie Cwietajewej: Sztuka w świetle sumienia; Wysławiania Maryny Cwietajewej. (Wiersze do Błoka i Achmatowej). — II. O przekładzie poetyckim: Tekst autora a tekst tłumacza; Granice swobód; Ruchome granice; Broniewski w kręgu poezji rosyjskiej.

Przekłady

1. B. Pilniak: Ou'kej. Romans amerykański. Wwa: Mewa 1933 [właśc. 1934], 222 s.

2. W. Katajew: Czasie, naprzód! Powieść — kronika. Przel.: ... i W. Grodzieńska. Wwa: Mewa [1934], 285 s. Wyd. nast. z posł. ... Wwa: Iskry 1955.

W wyd. 1 część nakł. ukazała się pt. Naprzód czasie!

3. B. Pilniak: Korzenie japońskiego słońca. [Felietyon]. Wwa: Mewa [1934], 205 s.

4. Z nowej liryki rosyjskiej: Gumilow, Chliebni-kow, Pasternak. Wwa: Tow. Wydawn. 1936, 46 s.

5. A. Puszkina: Borys Godunow. [Utwór dramatyczny]. W: A. Puszkina: Dramaty. Łódź: Książka 1947 s. 47-160. Wyd. 2 Wwa: KiW 1950. Przedr. w: A. Puszkina: Utwory wybrane. Wwa: Czyt. 1950; Antologia dramatu rosyjskiego. [T.] 2. Wwa: Czyt. 1954; A. Puszkina: Utwory dramatyczne. (Dzieła wybrane. T. 4). Wwa: PIW 1954, wyd. nast. tamże 1956; A. Puszkina: Dzieła. T. 3. Wwa: PIW 1967. Wyst. Wwa, T. Pol. 1963.

Adapt. t v: Adapt. L. Adamik. TV 1981.

6. A. Puszkina: Gość kamienny. [Utwór dramatyczny]. W: A. Puszkina: Dramaty. Łódź: Książka

1947 s. 199-240. Wyst. Olsztyn, T. im. S. Jaracza 1949. Przedr. w: A. Puszkina: Dramaty. Wyd. 2 Wwa: KiW 1950; A. Puszkina: Utwory wybrane. Wwa: Czyt. 1950; A. Puszkina: Utwory dramatyczne. (Dzieła wybrane. T. 4). Wwa: PIW 1954, wyd. nast. tamże 1956; A. Puszkina: Dzieła. T. 3. Wwa: PIW 1967.

Adapt. tv: Adapt.: A. Szafranski. TV 1968.

7. A. Puszkina: Sceny dramatyczne: Skąpy rycerz; Mozart i Salieri. W: A. Puszkina: Dramaty. Łódź: Książka 1947 s. 163-198. Wyst. Lubl., T. Mieję. 1947. Wyd. nast. Wwa: KiW 1950. Przedr. w: A. Puszkina: Utwory wybrane. Wwa: Czyt. 1950; A. Puszkina: Utwory dramatyczne. (Dzieła wybrane. T. 4). Wwa: PIW 1954, wyd. nast. tamże 1956; A. Puszkina: Dzieła. T. 3. Wwa: PIW 1967.

8. A. Puszkina: Uczta podczas dżumy. [Utwór dramatyczny]. W: A. Puszkina: Dramaty. Łódź: Książka 1947 s. 241-252. Wyd. nast. Wwa: KiW 1950. Przedr. w: A. Puszkina: Utwory wybrane. Wwa: Czyt. 1950; A. Puszkina: Utwory dramatyczne. (Dzieła wybrane. T. 4). Wwa: PIW 1954, wyd. nast. tamże 1956; A. Puszkina: Dzieła. T. 3. Wwa: PIW 1967.

9. A. Puszkina: Dama pikowa. [Opowiadanie]. W: A. Puszkina: Opowieści. Wwa: KiW 1949 s. 235-268. Wyd. 2 tamże 1949. Przedr. w: A. Puszkina: Utwory wybrane. Wwa: Czyt. 1950; Nowela rosyjska XIX wieku. T. 1. Wwa: NK 1954. Wyd. osob. Wwa: PIW 1966, 53 s.; wyd. z posł. ... Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1988. Wyd. łącznie z: A. Puszkina: Opowieści świętej pamięci Iwana Pietrowicza Bielkina pt. Opowieści. Wwa: PIW 1985, 93 s.; A. Puszkina: Córka kapitana; Dama pikowa. Wwa: KiW 1989, 223 s.

W wyd. z 1989 opowiadanie Córka kapitana przel. T. Stępniewski.

10. A. Puszkina: Dubrowski. Powieść. W: A. Puszkina: Opowieści. Wwa: KiW 1949 s. 145-234. Wyd. 2 tamże 1949. Wyd. osob. Wwa: KiW 1950, 133 s. Przedr. w: A. Puszkina: Utwory wybrane. Wwa: Czyt. 1950; wyd. z posł. ... Wwa: Czyt. 1956. Przedr. w: A. Puszkina: Dzieła. T. 3. Wwa: PIW 1967.

Adapt. tv: Adapt.: L. Zamkow. TV 1970.

11. A. Puszkina: Opowieści. Przel.: ... i S. Strumph-Wojtkiewicz. Wwa: KiW 1949, 416 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949. Przedr. w: A. Puszkina: Opowieści. (Dzieła wybrane. T. 5). Przel.: ... i T. Stępniewski. Wwa: PIW 1954, Wwa 1956.

W przekł. S.P. 5 opowieści, m.in.: Dama pikowa [poz. 9] oraz powieść Dubrowski [poz. 10]; w wyd. 2 przekł. 8 opowieści.

12. G. Markow: Nad Juksą. [Powieść]. *Głos Szczec.* 1949 nr 235-270. Wyd. osob. T. 1-2. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 345 + 438 s. Wyd. nast.:

wyd. 2. T. 1-3. Wwa: MON 1952, wyd. 3 t. 1-2 tamże 1955.

Wyd. fragm. pt. Świt nad Juksą. Z powieści „Nad Juksą” wybrał i przeł. ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 131 s.

13. M. Sałtykow-Szczedrin: Kukły i ludzie. [Bajki i opowiadania]. Wwa: KiW 1950, 251 s.

14. Wesołe opowiadania. Opowiadania klasyków rosyjskich. Przeł.: ... i E. Mendelson. Wwa: KiW 1950, 70 s.

W przekł. S.P. opowiadania A. Czechowa, M. Gogola, M. Leskowa.

15. D. Błagoj: Aleksander Puszkina. [Wwa]: PIW 1951, 135 s.

16. Bracia Tur: Pałacyk w zaułku. Sztuka w 4 aktach, 9 odsłonach. Wwa: Czyt. 1951, 105 s. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1951.

17. M. Gorki: Mieszczanie. Sztuka w 4 aktach. Przeł.: ... i P. Hertz. Wyst. Wwa 1951. Wyd. [Wwa:] PIW 1951, 208 s. Przedr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa: Czyt. 1954; M. Gorki: Pisma. T. 4. Wwa: PIW 1955.

18. A. Radiszczew: Podróż z Petersburga do Moskwy. (Wybór). Oprac. i wstęp: W. Jakubowski. Wwa: KiW 1951, XXXV, 131 s. Wyd. nast. [pełne] w oprac. W. Jakubowskiego. Wr.: Ossol. 1954, CXIII, 288 s. *BN II*, 87.

19. M. Sałtykow-Szczedrin: Dzieje pewnego miasta. [Powieść]. Red. i przedm.: S. Fiszman. Wwa: KiW 1953, XIX, 249 s.

20. E. Tarle: Wojna krymska. T. 2. Przeł.: I. Piotrowska i ... Wwa: MON 1953, 615 s. T. 1 przeł. J. Hollender.

21. W. Majakowski: Pluskwa. Feeryczna komedia w 3 obrazach. *Życie Lit.* 1954 nr 20 s. 4-5, nr 21 s. 8-10. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1956. Wyd. osob. Wwa: PIW 1956, 82 s. Przedr. w: Teatr radziecki. Antologia. T. 1. Wwa: 1967; W. Majakowski: Utwory sceniczne. Przeł. i posł. ... Wwa: Czyt. 1985.

22. P. Pawlenko: Szczęście. [Powieść]. Przeł.: I. Piotrowska i ... Wwa: PIW 1954, 319 s.

23. N. Zarchi: Matka. Scenariusz filmu zrealizowanego przez W. Pudowkina. Przedm.: R. Dreyer. Wwa: FAW 1956, 81 s.

24. W. Grossman: Życie i losy. [Powieść]. T. 1. Za słuszną sprawę. Przeł.: I. Piotrowska i ... Wwa: MON 1957, 907 s. Wyd. nast. tamże 1959. Część nakładu wyd. 1 bez nazwisk tłumaczy.

25. A. Grin: Piekło odzyskane. [Opowiadania]. Przeł.: I. Piotrowska, ..., K. Pomorska. Wstęp ... Wwa: PIW 1959, XVIII, 453 s.

W przekł. S.P. 6 opowiadań oraz szkic wstępny pt.: Geograf krajów urojonych, s. V-XX.

26. A. Puszkina: Panna włościanka. [Utwór dramatyczny]. Adapt. scen.: M. Rokoszowa. Oprac. scenogr.: J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1959, 43 s.

27. I. Szelew: Kelner. [Powieść]. Przeł. i posł. ... Wwa: PIW 1960, 255 s.

28. I. Katajew: Żona i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1961, 198 s.

29. F. Dostojewski: Sobowtór i inne opowiadania. 1846-1848. (Z pism. T. 1). Przeł.: ... i G. Karcki. Wwa: PIW 1962, 403 s.

W przekł. S.P. 4 opowiadania.

Przedr. opowiadania Sobowtór w: F. Dostojewski: Dzieła wybrane. T. 3. Wwa: PIW 1984, wyd. 2 tamże 1987.

30. W. Gilarowski: Moje wędrówki. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 280 s.

31. I. Ilinskij: Pamiętnik aktora. Wwa: WaiF 1962, 381 s.

32. W. Chlebnikow: Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył J. Śpiewak. Przeł.: A. Kamieńska, ..., J. Śpiewak. Wwa: PIW 1963, 211 s.

33. W. Szkolowski: O prozie. Rozważania i analizy. [T.] 1-2. Wwa: PIW 1964, 351 + 510 s.

34. A. Płatonow: Utwory wybrane. Przeł.: I. Bajkowska, ..., R. Śliwowski. Wwa: Czyt. 1965, 286 s. W przekł. S.P. 5 opowiadań.

35. S. Jesienin: Kraina hultajów. [Poemat dramatyczny]. *Dialog* 1967 nr 10 s. 40-66; *Mater. Repert.* 1967 nr 4 s. 7-43. Wyst. wspólnie z: S. Jesienin: Pugaczow. [Poemat dramatyczny] pt. Nam nie drewno potrzebne, lecz kamień. [Montaż]: Wwa, T. Pol. 1967.

36. A. Błok: Dwunastu. [Poemat]. Przeł. powst. ok. 1968. Wyst. wspólnie z: Buda jarmarczna. Przeł. J. Zagórski: Będzin, T. Dzieci Zagłębia 1968. Wyd. osob. Wwa: WaiF 1987, 34, [78] s.

37. L. Grossman: Dostojewski. [Biografia]. Wwa: Czyt. 1968, 491 s.

38. A. Płatonow: [Opowiadania w:] Osada Pocztylińska. Przeł.: ..., R. Śliwowski. Wwa: Czyt. 1968, 466 s. Przedr. w: Gliniany dom i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1981, 428 s.

W przekł. S.P. 4 opowiadania.

39. M. Cwietajewa: Dom koło Starego Pimena. Szkice i wspomnienia. [Wybór]. Przeł.: W. Biełkowska i ... Wwa: PIW 1971, 437 s.

40. A. Remizow: Car Maksymilian. Na podstawie zapisu W. Bakryłowa. [Misterium]. *Dialog* 1971 nr 4 s. 49-85. Wyst. Wr., Studencki T. „Kalambur” 1972.

41. I. Bunin: [Opowiadania w:] Gramatyka miłości i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1972, 661 s. Wyd. 2 skrócone tamże 1976; Ciemne aleje i inne

opowiadania. Wwa: Czyt. 1980; Wieś; Miłość Miti. Wwa: LSW 1985; Niegdyś. Wwa: Czyt. 1986.

42. D. Gabe: Poczekaj, słońce. [Wiersze]. Wybór: A. Kamińska. Przel.: A. Kamińska i ... Wwa: PIW 1972, 62 s.

43. B. Pasternak: Drogi powietrzne i inne utwory. Przekł. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1973, 613 s.

44. Przybliżenia. Od Tiutczewa do współczesności. Wybór przekładów z poezji rosyjskiej. [Antologia poetycka]. Kr.: WL 1973, 439 s.

45. A. Biely: Petersburg. [Powieść]. Przekł. i postł. ... Wwa: Czyt. 1974, 548 s.
Postł. przedr. w: *Prz. Hum.* 1975 nr 2 s. 47-64.

46. M. Zabolocki: Wyspa Kesatpułgów. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1976, [16] s.

47. M. Cwietajewa; Po ludziach błądzą. [Montaż poetycki]. Przel.: W. Bieńkowska i ... Wybór i oprac.: M. Kościakowska, E. Otwinowska. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego, T. Miniatura 1978.

48. A. Biely: Srebrny gołąb. (Fragmenty). *Lit. na Świecie* 1980 nr 11 s. 114-303. Wyd. osob. całości z podtyt. Opowieść w siedmiu rozdzielach. Przekł. i postł. ... Wwa: Czyt. 1987, 396 s.

49. S. Kaputikian: Drzewo orzechowe. [Wiersze]. Wybór i wstęp: A. Pomorski. Przel.: A. Mandalian, ..., A. Pomorski. Wwa: PIW 1980, 48 s.

50. W. Szklowski: Eisenstein. [Biografia]. Wwa: WAiF 1980, 324 s.

51. I. Turgieniew: Rozmowa na gościńcu. W: *Kto jest kto. Rosyjskie jednoaktówki komediowo-satyryczne.* Wwa: Czyt. 1981 s. 68-98.

52. A. Błok: Utwory dramatyczne. Przel.: ... i J. Zagórski. Wybór i postł. ... Kr., Wr.: WL 1985, 234 s.

W przekł. S.P.: *Król na placu; Dialog; Nieznajoma; Róża i krzyż*, – tu także szkic S.P.: *Błok dramaturg.*

53. M. Zoszczenko: Punkt widzenia. Opowiadania i opowieści. Przel.: E. Siemaszkiewicz i ... Wybór i postł.: A. Drawicz. Wwa: Czyt. 1985, 544 s.
W przekł. S.P. i wspólnie z E. Siemaszkiewicz 77 opowiadań.

54. A. Bestuzew-Marlinski: Żeglarz Nikitin. Zdarzenie prawdziwe. [Opowiadanie]. Wstęp: J. Sałajczykowa. Gdańsk: WM 1987, 80 s.

55. Z liryki rosyjskiej XX wieku. Wwa: MAW 1987, 311 s.

Zawiera przekłady wierszy autorów: A. Achmatowa, A. Biely, A. Błok, W. Chlebnikow, M. Cwietajewa, M. Gumilow, S. Jesienin, W. Majakowski, O. Mandelsztam, B. Pasternak.

56. I. Annienski: Poezje. Wyboru dokonał, wiersze przel., wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1988, 122 s.

57. A. Achmatowa: Requiem. [Wiersze]. Przel.: ... i E. Siemaszkiewicz. Wwa: WAiF 1991, 125 s.

Zob. też *Prace redakcyjne* poz. 1, 2, 4, 12, 15, 17, 22, 24-28, 31, 35.

Prace redakcyjne

1. Dwa wieki poezji rosyjskiej. Antologia w układzie i oprac. M. Jastruna i ... Postł. opatrzył L. Gomolicki. Wwa: Czyt. 1947, XI, 487 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. 1951, wyd. 3 popraw. i rozszerz. 1954.

Tu też m.in. przekłady S.P. i M. Jastruna pod pseud.: Wiesław Karzewski.

2. Wieczornica poezji radzieckiej. Wstęp, red. i przekł. ... Wwa: Czyt. 1949, 73 s. Wyd. 2 tamże 1949.

3. Wiersze o Stalinie. Wybór wierszy poetów radzieckich. Ułożył i oprac. ... Wwa: Czyt. 1949, 73 s.

4. A. Puszkina: Wybór poezji. Oprac. i wstępem zaopatrzył ... Wwa: PZWS 1950, 151 s.
Tu także przekł. S.P.

5. I. Kryłow: Bajki wybrane. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: KiW 1951, 224 s.

6. Russkaja literatura. Wypisy. Oprac.: W. Gałecki, L. Gomolicki, W. Jakubowski, ... Wwa: PZWS.
– Dla klas VIII i IX. 1950, 397 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-10 1951-1960.

– Dla klasy X. 1950, 399 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-12 1951-1961.

– Dla klasy XI szkoły ogólnokształcącej. 1950. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-12 1951-1961.

7. Antologia poezji bułgarskiej. Oprac. i przedśłowiem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1954, 351 s.

8. J. Czechowicz: Wiersze wybrane. Zebrał, oprac. i wstępem opatrzyli ... i J. Śpiewak. Wwa: Czyt. 1955, 388 s.

9. Poezja Polski Ludowej. Antologia. Oprac.: R. Matuszewski, ... Wwa: Czyt. 1955, 648 s.

10. M. Sałtykow-Szczedrin: Szkice gubernialne. Przel. Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. Red. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1956, 556 s.

11. A. Błok: Poezje. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1957, 290 s. Wyd. 2 tamże 1967.

12. W. Iwanow: Opowiadania wybrane. Pod red. ... Wwa: MON 1957, 665 s.

Tu także przekł. S.P.

13. W. Majakowski: Poezje. Red.: M. Jastrun, ..., A. Stern, A. Ważyk. Wwa: Czyt. 1957, 770 s.

14. M. Rylski: Arkusz poetycki. Wybrał i oprac. ... Wwa: TPPER [1957], 15 s.

15. Stu trzydziestu poetów. Wybór poezji narodów radzieckich. Wybrał, oprac. i postł. opatrzył ... Wwa: PIW 1957, 746 s.

Tu także m.in. przekł. S.P.

16. W. Majakowski: *Poematy*. Red.: M. Jastrun, ..., A. Stern, A. Ważyk. Wwa: Czyt. 1959, 486 s.
17. W. Majakowski: *Utwory sceniczne; Proza*. Red.: M. Jastrun, ..., A. Stern, A. Ważyk. Wwa: Czyt. 1959, 544 s. *Przedr. dramatu Pluskwa* w: W. Majakowski: *Utwory sceniczne*. Wwa: Czyt. 1985.
W wyd. z 1959 w przekł. S.P.: *Tragedia*. Akt drugi: *Pluskwa*; *Ulotka reklamująca przedstawienie „Pluskwy”*; *Pluskwa*. [Artykuł W. Majakowskiego o utworze].
18. J. Tuwim: *Przekłady poetyckie*. (Dzieła. T. 4.). Oprac. ... Przep.: J. Stradecki. Wwa: Czyt. 1959, 597 s.
19. L. Podhorski-Okołów: *Wybór poezji*. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1960, 241 s.
20. *Książka radziecka w przekładach polskich*. Informacje i szkice. Red. ... Wwa: WAG 1961, 158 s.
21. B. Pasternak: *Poezje*. Oprac. i wstęp: ... Wwa: PIW 1962, 260 s.
Tu także m.in. przekł. S.P.
22. *Poezja polska 1914-1939*. Antologia. Wybór i oprac.: R. Matuszewski, ... Wwa: Czyt. 1962, 880 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1966, wyd. 3 poszerz. T. 1-2. 1984.
23. J. Czechowicz: *Wiersze*. Zebrał i do druku przygot.: S. Piętaś, ..., J. Śpiewak. *Wiersze dla dzieci* zebrał i do druku przygot.: Cz. Janczarski. Przekł. z różnych jęz. zebrał i do druku przygot.: K.A. Jaworski. Wstęp: R. Rosiak. Lubl.: WŁubel. 1963, 511 s.
24. A. Achmatowa: *Poezje*. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1964, 153 s.
Tu także m.in. przekł. S.P.
25. W. Majakowski: *Liryka*. Oprac. i wstęp: ..., A. Stern. Wwa: PIW 1965, 164 s.
Tu także m.in. przekł. S.P.
26. W. Majakowski: *Wam! [Wiersze]*. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1967, 157 s.
Tu także m.in. przekł. S.P.
27. M. Cwietajewa: *Poezje*. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1968, 295 s.
Tu także przekł. S.P.
28. A. Achmatowa: *Poezje wybrane*. Wybór i wstęp ... [Wwa:] LSW [1970], 184 s.
Tu także m.in. przekł. S.P.
29. *Spotkania z Czechowiczem*. Wspomnienia i szkice. Zebrał i oprac. ... Lubl.: WŁubel. 1971, 559 s.
Tu także szkic S.P.: *Poeta i mit*.
30. A. Biely: *Poezje*. Oprac. i słowem wstępnym opatrzył ... Wwa: PIW 1975, 292 s.
Wstęp pt. Nieprzypisany. — Tu także przekł. S.P.
31. *Pięciu poetów: Aleksander Blok*. Anna Achmatowa. Borys Pasternak. Włodzimierz Majakowski. Sergiusz Jesienin. Wstęp ... *Poezje Błoka, Achmatowej, Pasternaka i Majakowskiego* oprac. ... *Poezje Jesienina* oprac. Z. Fedeciński. Wwa: PIW 1975, 601 s.
32. *Przekład artystyczny. O sztuce tłumaczenia* księga druga. *Praca zbiorowa* pod red. ... Wr.: Ossol. 1975, 407 s.
Tu także szkic S.P.: *Granice swobod*.
33. A. Blok: *Poezje*. Wybór i posł. ... Kr.: WL 1981, 433 s.
34. M. Cwietajewa: *Poezje wybrane*. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1983, 178 s.
Tu też wstęp S.P.: *Sztuka w świetle sumienia*, — oraz przekłady.
35. W. Iwanow: *Poezje*. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1985, 314 s.
Zob. też *Przekłady* poz. 44.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978. — S. Pollak: *To, co dostrzega tłumacz. Za i Przeciw* 1967 nr 45. — Wywiady: S.P. o poezji rosyjskiej. *Rozm. [E. Boniecka] (EBON)*. *Kur. Pol.* 1961 nr 43; *Tłumaczenie to sprawa wyboru*. *Rozm. A. Sobiecka*. *Nadodrże* 1975 nr 22.

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — LP (R. Matuszewski).

[*Godzina życia*] Z. Kałużyński: *Poezja świadomej przemiany*. *Now. Lit.* 1947 nr 36; R. Matuszewski. *Kuźnica* 1947 nr 4. — P. Hertz: *Dwie mowy Rosjan*. W tegoż: *Notatnik obserwatora*. *Łódź* 1948 [rec. oprac.: *Dwa wieki poezji rosyjskiej*]. — [Pocisk i słowo:] S. Lichański: *Nowe poezje*. *Dziś i Jutro* 1953 nr 24; W. Maciąg. *Twórczość* 1953 nr 1; W. Sadkowski: *Poezja słów ważkich*. *Życie Lit.* 1953 nr 2. — [Antologia poezji bułgarskiej. Oprac. ...] Z. Kempf. *Pam. Słow.* 1954 nr 2; J. Śpiewak. *Twórczość* 1954 nr 4. — [Wiersze wybrane i przekłady:] J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1955 nr 24; W. Sadkowski: *Trud poety i trud tłumacza*. *Świat i Ludzie* 1955 nr 15. — [Stu trzydziestu poetów. Oprac. ...] S.R. Dobrowolski: *Nad księgą wielkiej poezji*. *Życie Partii* 1957 nr 11; A. Drawicz: *Antologia i realizm*. *Życie Lit.* 1958 nr 27. — [Oka sieci:] M. Głowiński: *Poezja refleksyjna*. *Twórczość* 1960 nr 12; M. Piechal: *Notatnik poetycki S.P.* *Noua Kult.* 1960 nr 48; A. Ślucki: *Klasyckość współczesności*. *Orka* 1960 nr 51. — [Wyprawy za trzy morza:] R. Przybylski: *Wprowadzenie do literatury rosyjskiej wieku XX*. *Nowe Książ.* 1962 nr 20; A. Ślucki. *Życie Lit.* 1962 nr 50. — [Poezja polska 1914-1939. Oprac. ...] Z. Bienkowski: *Księga Pamięćkowa*. *Noua Kult.* 1963 nr 7; J. Hartwig: *Książka ważna i oczekiwana*. *Nowe Książ.* 1963 nr 2; P. Hertz: *Z dziennika lektury*. *Noua Kult.* 1963 nr 2; W. Iwaniuk: *Antologia dwudziestolecia*. *Kultura*, Paryż 1963 nr 12. — A. Międzyrzecki: *Głosy z wielu stron*. *Nowe Książ.* 1963 nr 2 [rec. oprac.: B. Pasternak: *Poezje*]. — R. Śliwowski: *Szkice o literaturze rosyjskiej*. *Twórczość* 1963 nr 3 [rec.: *Wyprawy za trzy morza*]. — R. Matuszewski: *S.P. Tyg. Kult.* 1964 nr 27. — J. Śpiewak: *W tegoż: Przyjaźnie i animozje*. Wwa 1965. — [Przenikanie:] M. Wyka. *Tyg. Kult.* 1965 nr 51; P. Kuncewicz: *Sposób przenikania*. *Poezja* 1966 nr 5. — A. Ślucki: *Kształt poetyckich spraw*. O starych i nowych wierszach S.P. *Twórczość* 1966 nr 7 [rec.: *Przenikanie*]. — [Srebrny wiek i później:] A. Drawicz: *„Wyprawy” trwają nadal*. *Nowe Książ.* 1972 nr 8; P. Skórzyński: *Eseje S.P.* *Twórczość* 1972 nr 6. — J. Ziomek. *Literatura* 1975 nr 4/5 [rec. oprac.: *Przekład artystyczny*]. — A. Drawicz: *Biely, duch czasu podwójnie wywołany*. *Nowe Książ.* 1975 nr 15 [rec. przekł. i oprac.: A. Biely: *Petersburg; Poezje*]. — A. Drawicz: *Głos epoki w księdze*

wierszy: *Twórczość* 1975 nr 2 [rec.; Przybliżenia]. — [Bezsensowność] M. Chrzanowski: Wybór wierszy S.P. *Nowe Książ.* 1976 nr 4; S. Sterna-Wachowiak: Czuwanie. *Twórczość* 1976 nr 8. — A. Ważyk: O sztuce przekładu. *Lit. na Świecie* 1976 nr 12 [rec. oprac.: Przekład artystyczny]. — J. Litwinow. *Nurt* 1982 nr 6 [rec. oprac.: A. Błoki. Poezje]. — E. Batko: S.P., czyli profesor w sąsiedztwie. *Nowe Książ.* 1983 nr 1 [rec.: Lęk przestraszył. — K. Wysoczyńska: Polskie przekłady poezji rosyjskich słowianofilów. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Ros.* 1983 nr 23 [porównanie przekł. ... utworu A. Chomjakowa pt. Oda (Na polski bunt) i przekł. T. Motylskiego]. — A. Drawicz: Wiaćszław (trochę za bardzo) wspaniały. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 1 [rec. oprac.: W. Iwanow: Poezje]. — A. Galis: Nowe polskie „blokianum”. *Nowe Książ.* 1986 nr 6 [rec. przekł. i oprac.: A. Błoki: Utwory dramatyczne]. — A. Drawicz: O S.P. (1907-1987). *Zesz. Lit.*, Paryż 1988 nr 24. — L. Engelking: S.P. 1907-1987. *Lit. na Świecie* 1988 nr 3. — R. Matuszewski: Pożegnanie S.P. *Twórczość* 1988 nr 4. — R. Matuszewski: S.P. Wspomnienie. W dziesiątą rocznicę śmierci. *Gaz. Wyborcza* 1987 nr 297. — A. Drawicz: Granice ruchome i inne. *Odra* 1989 nr 12 [rec.: Ruchome granice]. — A. Pomorski: O S.P. (1906-1988). *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż, Mediolan 1998 nr 2. **E.G.**

POLLAKÓWNA Joanna ur. 1939

Pełna forma nazwiska: Pollakówna-Dłuska.
Pseud.: Dorota Barycz; J.P.; J.P.
Poetka, eseistka, historyk sztuki.

Urodzona 1 czerwca 1939 w Warszawie; córka Seweryna Pollaka, poety i tłumacza, oraz Wandy Grodzieńskiej, autorki książek dla dzieci i tłumaczki. W okresie okupacji niemieckiej przebywała w różnych miejscowościach pod Warszawą. Po upadku powstania warszawskiego mieszkała jakiś czas w Jazgarzewie pod Piasecznem, od marca 1945 w Łodzi, a od 1949 ponownie w Warszawie. Od 1952 uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. K. Świerczewskiego w Warszawie. Od tegoż roku należała do ZMP. Po zdaniu matury w 1956, studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutowała w 1957 wierszami pt. „Podróż” i „Alchemia”, ogłoszonymi w *Nowej Kulturze* (nr 10), publikowała tu utwory poetyckie także w następnych latach. Wiersze, a także przekłady z języka rosyjskiego publikowała nadto m.in. w *Współczesności* (1959, 1961, 1964), *Życiu Literackim* (1959, 1963, 1965), *Poezji* (1966, 1969-70), a utwory dla dzieci w *Świerszczyku* (1967-70). W 1961 uzyskała magisterium i podjęła pracę w Instytucie Historii Sztuki UW. W 1962 przeniosła się do Instytutu Sztuki (IS) PAN, którego była doktorantką do 1966. Uczestniczyła w przygotowywaniu „Słownika artystów polskich i obcych w Polsce działających” (t. 1-2, wyd. 1971, 1975). Ogłaszała również artykuły naukowe i eseje dotyczące historii sztuki w czasopismach specjalistycznych oraz wstępy do katalogów malarskich. W 1964 wyszła za mąż za Wiktora Dłuskiego, tłumacza i publicystę. Od 1965 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1970 doktoryzowała się w IS PAN na podstawie rozprawy „Formiści. Próba

monografii ruchu” (promotor prof. Julian Starzyński). W 1976 otrzymała nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Publikowała wiersze i szkice z historii sztuki, m.in. w *Kulturze* (1972-74, 1977), *Twórczości* (1973-74), *Tygodniku Powszechnym* (od 1978, z przerwami) i *Res Publice* (później *Res Publice Nowej*). W 1989 została członkiem SPP. W 1992 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie historii sztuki oraz nagrodę im. M. Sępa-Szarzyńskiego za całokształt dorobku twórczego. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dysonanse. [Wiersze]. W: *Zeszyty Poetyckie*. Wwa: Iskry 1961 k. [1-6].
Współwyd.: B. Loeb: Szkic do pejzażu, A. Ściegienny: Wiersze; Z. Zalewski: Gliniana krtań.
2. Przytąjenie barwy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 43 s.
3. Korzyści podróży. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 54 s.
4. Tytus Czyżewski. [Album]. Wwa: Ruch 1971, 93 s.
5. Żwir. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1971, 46 s.
Cykle: Od całości; Miejsca graniczne; O pejzażu.
6. Formiści. [Monografia]. Wr.: Ossol. 1972, 199 s. PAN IS.
7. Kółko graniaste. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1972, [18] k. Wyd. 2 Wwa: KAW, Ruch 1975.
8. W cieniu. [Wiersze]. Kr.: WL 1972, 38 s.
9. Lato szpitalne. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 51 s.
10. Marceli Szpak dziwi się światu. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1976, [12] k. Wyd. 2 tamże 1987.
11. Powolny pożar. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 57 s.
12. Malarstwo polskie. [5]. Między wojnami 1918-1939. [Album]. Wwa: Auriga 1982, 390 s.
13. Pytalik. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1982, [24] s. Wyd. 2 tamże 1989.
14. Wesele Luletki. [Opowiadanie dla dzieci]. Studzianki: Arka 1985, [24] s.
15. Generał bagniska. [Opowiadanie dla dzieci]. Studzianki, Supraśl: Arka 1986, [24] s. Zob. też poz. 13.
Z cyklu: Pytalikowa okolica.
16. Rodzaj głodu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1986 [właśc. 1987], 51 s.
17. Dziecko-drzewo. [Wiersze]. Kr.: OL 1992, 42 s.
Nagroda im. M. Sępa-Szarzyńskiego za całokształt dorobku twórczego oraz za tom dający się usytuować w kręgu szeroko rozumianych wartości chrześcijańskich w 1992.

18. Czapski. [Album]. Wwa: Krupski i Ska 1993, 149 s.
Tu J.P.: Malarstwo i życie, s. 5-34. — Tekst również w jęz. franc.

19. Myśląc o obrazach. [Eseje]. Wwa: Pavo 1994, 142 s.

Zawartość: Martwa natura z miedzianym kociolkiem [dot. J.B.S. Chardinal]; Spizarnia mistyczna [dot. S. Cotánal]; Święty Józef Cieśla [G. de la Toura]; Św. Franciszek Francisco de Zurbarana; Kwiaty Odilona Redon; Precyzja ciszy. O malarstwie Jana Spychalskiego (1893-1946); Olśnienia i medytacje [dot. J. Czapskiego]; Przez gestwinę dziwnej piękności [dot. A. Nacht-Samborskiego]; Ekstrakt widzialnego [dot. N. de Staël]; Zielony pejzaż. O obrazie Jerzego Nowosielskiego; Malarz starości ziemi [dot. J. Lebensteina]. Nagroda Cz. Miłosza w 1996.

20. Małomówność. Wiersze wybrane 1959-1994. Pośl.: P. Matywiecki. Wwa: Pavo 1995, 209 s.

Przekład

1. Ch. Sterling: Martwa natura. Tłum.: ..., W. Dłuski. Wwa: WAiF, PWN 1998, 367 s.

Prace redakcyjne

1. T. Czyżewski: Poezje wybrane. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1979, 113 s.

2. J. Czapski: Patrząc. [Szkice]. Z autoportretem i 19 rysunkami autora. Wybór i pośl. ... Kr.: Znak 1983, 405 s. Wyd. 2 w wyborze, z przedm. i pośl. ... tamże 1996.

3. Czapski, malarstwo i rysunki. 6 maja-28 czerwca 1986. Red. katalogu ... Wwa 1986, 33 s. Muzeum Archidiecezji Warszawskiej.

Tu także tekst J.P.: Być twarzą w twarz, s. 1-7.

4. J. Czapski: Dzienniki. Wspomnienia. Relacje. Oprac. ... Pośl.: K.A. Jeleński. [Kr.:] OL* 1986, 234 s. Wyd. nast. [rozszerz.] pt. Wyrwane strony. Oprac. ... przy współpracy P. Kłoczowskiego. Pośl. ... [Lausanne:] Les Editions Noir sur Blanc 1993, 333 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1974, 1989. — SWPP 2 (A. Szalagan).

J.J. Lipski: Cztery głosy *Twórczość* 1962 nr 10 [dot. m.in.: Dysonanse]. — [Przytępienie barwy:] J.J. Lipski. *Twórczość* 1963 nr 10; J. Rogoziński: Głos pełny. *Tyg. Kult.* 1963 nr 25; A. Słucki: Dwie poetki. *Współczesność* 1964 nr 5 [dot. też: B. Sadowska: Nad ogniem]. — [Korzyści podróży:] K. Metrak: „Cmy gonitwa śmiertelna ...”. *Kultura* 1967 nr 34; W.P. Szymański: W stronę metodologii. Ofiarowanie niepochwytności. *Życie Lit.* 1967 nr 44; J. Pieszczachowicz: Piękne przerażenia. *Twórczość* 1969 nr 5, przedr. pt. Poetycka mitologia codzienności w teozof: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991. — A. Jakimowicz: Czyżewski różnorodny i jednolity. *Nowe Książ.* 1972 nr 18 [rec.: Tytus Czyżewski]. — J.J. Lipski: Tyle z nas. *Twórczość* 1972 nr 2 [rec.: Żwir]. — J. Rogoziński: Preteksty. *Literatura* 1973 nr 7, przedr. pt. Preteksty. Wwa 1985. — H. Zaworska: „W rozterce skupionej”. *Twórczość* 1974 nr 5 [rec.: W cieniu]. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1975 nr 12, przedr. pt. Karta choroby w teozof: Felietony poetyckie. Kr. 1982 [rec.: Lato szpitalne]. — [Malarstwo

polskie. [5]. Między wojnami:] W. Błoński: Malarstwo przesuniętej rzeczywistości. *Tyg. Kult.* 1982 nr 36; T. Grzybkowska: Malarstwo dwudziestolecia międzywojennego. *Twórczość* 1983 nr 12; S. Rodziński: Ważna książka o polskim malarstwie. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 5. — [Rodzaj głodu:] I. Smolka: Czas mój obcy. *Res Publica* 1987 nr 5; P. Szewc: Naczynie bólu. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 30; A. Szymańska. *Prz. Powsz.* 1987 nr 10; K. Derdowski: Ten ból ... *Odra* 1988 nr 9; S. Jurkowski: Głowa i pleć. *Życie Lit.* 1988 nr 31; W. Ligeza: Pragnienie wielkiej ciemności. *Twórczość* 1988 nr 12. — M. Czerwiński: Esej o Czapskim. *Nowe Książ.* 1993 nr 5 [rec.: Czapski]. — [P. Sommer] Grudka Mróz: Kłasyka, o której nikt nie wie. *Res Publica* 1993 nr 3 [rec.: Marcei Szpak dziwi się światu]. — E. Grygiel: Zachwylenia i medytacje. *Kresy* 1994 nr 20 [rec.: Myśląc o obrazach]. — K. Nowosielski: Mgnieniomoment J.P. *Tytuł* 1994 nr 1 [rec.: Dziecko-drzewo]. — [Czapski:] S. Rodziński: Malarstwo i życie żarliwie. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 6; M. Ujma. *Tytuł* 1994 nr 4; M. Zagajczyk: Rozmyślenia o obrazach. *Zesz. Lit.*, Wwa, Paryż 1994 z. 47; M. Kitowska-Lysiak. *Znak* 1995 nr 8. — M. Kitowska-Lysiak: Pochwała malarstwa. *Znak* 1995 nr 1 [rec.: Myśląc o obrazach]. — [Małomówność:] J. Grądział: Rytm i sens. *Opcje* 1996 nr 4; J. Łukasiewicz: „W Twoją ciemną jasność ...”. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 13. — Cz. Miłosza: Realizm z podwojonym dnem. O nagrodzie dla J.P. *Rzeczpospolita* 1996 nr 77 [rec.: Myśląc o obrazach]. — [Małomówność:] K. Pieńkosz: Wiersze światłoczułe. *Sycyna* 1996 nr 8; L. Szaruga: „Wświecenie”. *Kultura*, Paryż 1996 nr 5 [dot. też: Myśląc o obrazach]; P. Śliwiński: Zmysły i sensory. *Res Publica Nowa* 1996 nr 7/8; I. Smolka. W teozof: Dziewięć światów. Wwa 1997; A. Szymańska. *Prz. Powsz.* 1997 nr 1.

A.Sz.

POLSAKIEWICZ Zdzisław 1928-1974

Pseud.: (biel); (Biel); Biel.; (pol); (pol.); Pol; (Pol.); (POL); (T. Biel.); Tadeusz Bielecki; (z.p.); Z.P.; (Z.P.); (Z. Pol.); (Z. POL.); (zp); (ZP).
Poeta, publicysta.

Urodzony 17 lipca 1928 w Bydgoszczy; syn Marianna Polsakiewicza, notariusza, i Marty z Kamińskich. Podczas okupacji niemieckiej został w 1939 wraz z rodzicami wysiedlony z Bydgoszczy i zamieszkał w Warszawie. Uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych; w 1944 zdał małą maturę. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej jako członek Szarych Szeregów. Walczył w powstaniu warszawskim w batalionie „Zośka”. Po upadku powstania przebywał do stycznia 1945 głównie pod Łowiczem. W 1945 powrócił do Bydgoszczy, gdzie kontynuował naukę w gimnazjum i w 1946 zdał maturę. W 1947 przeniósł się do Warszawy i podjął pracę reportera w redakcji *Wieczoru Warszawskiego*. Od tegoż roku studiował (do 1951) na Wydziale Społeczno-Politycznym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Ożenił się z Hanną Nowożeńską, dziennikarką (rozwód 1953). Kontynuował pracę dziennikarską w redakcji *Gazety Żołnierza* (1949-51) i w tygodniku *Przyjaciółka* (1951-55). Równocześnie zaczął uprawiać twórczość poetycką; debiutował w 1950 cyklem wierszy pt. „Migawki z Kongresu Pokoju”, opublikowanym w tygodniku *Nowa Kultura* (nr 30). Wiersze i artykuły zamieszczał następnie w tygodnikach *Wieść* (1950-54)

oraz *Przyjaciółka*. W 1955 zamieszkał w Bydgoszczy. Od tegoż roku (do 1960) pracował w redakcji *Gazety Pomorskiej*; na łamach tego pisma publikował w 1958-74, z przerwami (też pod pseud.: (biel), (POL), (pol.), (z.p.), (Z. Pol.), (ZP)). Wiersze, artykuły i recenzje drukował nadto m.in. w piśmiech *Nowy Tor* (1955-57), *Pomorze* (1955-72; podp. też: (Biel), (Z.P.)), *Spojrzenia* (1958-62), *Panorama Północy* (1960; tu cykl „Notatnik bydgoski”). W 1956-61 był kierownikiem literackim bydgoskiego kabaretu Wróbel. W 1960-68 należał do Bydgoskiej Grupy Poetyckiej „Wiatraki”, skupiającej się wokół dodatku literackiego tego pisma pt. *Wiatraki* (tu publikował w 1960-67 wiersze i artykuły, podp. też (T. Biel.)). Otrzymał kilka nagród w konkursach, m.in. na Bydgoskiej Wiośnie Poetyckiej (1962), Sympozjum Młodych Twórców Polski Północnej (1965). W 1960-69 pracował w redakcji pisma *Fakty i Myśli* (tu też w 1967-72 liczne artykuły i recenzje), a następnie w redakcji *Gazety Toruńskiej* w Toruniu i w Wojewódzkim Domu Kultury w Olsztynie. W 1968 ożenił się z Adrianą Szymańską, poetką (rozwód 1972). Był współorganizatorem Towarzystwa Przyjaciół Sztuki w Bydgoszczy. W 1970 został członkiem ZLP. Wiersze i recenzje ogłaszał także w *Głosie Pomorza* (1972-74) i w *Faktach* (od 1973). Zmarł 11 listopada 1974 w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Milczenie i czas. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Iskry 1966, 80 s.

Cykle: Wędrówki; Las; Poszukiwanie domu.

2. Ptaki nie muszą umierać. [Wiersze]. Wyd. w: W twoją stronę. *Wiatraki* II. Almanach bydgoskiej grupy poetyckiej. Pozn.: WP 1968, s. 75-97.

3. Na pamięć. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1969, 52 s.

4. Wiersze. Wybór i układ: A. Szymańska. Wstęp: Z. Bienkowski. Gdańsk, Bydg.: WM 1978, 134 s.

Zawartość: Milczenie i czas [fragm. poz. 1]; Na pamięć [fragm. poz. 3]; Wszystko jedno. Cz. 1, 2; Wiersze ostatnie, — nadto proza poetycka.

Praca redakcyjna

1. Pieśni Warmii i Mazur, Zebrali i oprac.: J. Lubomirski, S. Markiewicz. Wstęp i oprac. lit. ... Olsztyn: Wyd. Kult. Preż. WRN; ZW [Zarząd Woj.] Zjednoczenia Pol. Zespołów Śpiewaczy i Instrumentalnych; WDK [Woj. Dom Kultury] 1969, 29 s. Zawiera 21 anonimowych tekstów z nutami.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. A. Szymańskiej 1998. — PSB (S. Poreba).

[Milczenie i czas:] Z. Bienkowski: Sztuka szczerości. *Kultura* 1966 nr 18, przedr. w: Proza, poezja. Wwa 1967; W. Roszewski: Pamięć i czas. *Wiatraki* 1966 nr 17, A. Słucki: Cztery

wiatry znaczeń. *Pomorze* 1966 nr 15. — A.K. Waśkiewicz: Zachwył nieustający. *Pomorze* 1970 nr 1 [rec.: Na pamięć]. — J.A. Jucewicz: Z.P. — poeta pamięci. *Gaz. Pom.* 1975 nr 259. — [Wiersze:] Z. Mrozek: Epitaforium dla żywych. *Gaz. Pom.* 1978 nr 280; K. Nowicki: Żołnierz wyobraźni. *Fakty* 1978 nr 44, przedr. w tegoż: *Diennik krytyczny*. Gdańsk 1981. — K. Derdowski: Zapomniany poeta pamięci. *Fakty* 1983 nr 32. — Z. Mrozek: Pisarze Pomorza i Kujaw. *Z.P. Fakty* 1984 nr 50. — W. Trzeciakowski: Próba rozrachunku. (O poezji Z.P.). *Kujawy* 1984 nr 47.

K.B.

POŁCZYŃSKI JANTA Aleksander

zob. JANTA-POŁCZYŃSKI Aleksander

POŁOM Stefan

ur. 1938

Pseud.: (step); Step; (Step).

Poeta, prozaik.

Urodzony 10 grudnia 1938 w Toruniu; syn Jana Połoma, młynarza, i Marty z Wesolowskich. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Połczynie-Zdroju; w 1956 zdał maturę. Następnie studiował filozofię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. W 1956-57 należał do studenckiej grupy poetyckiej Helikon przy UMK, a w 1960-71 do kręgu Orientacji Poetyckiej „Hybrydy”. Debiutował w 1960 wierszami pt. „Jeziro królewskie” i „Das Augenlicht”, opublikowanymi na łamach czasopisma *Nowa Kultura* (nr 25). Po uzyskaniu w 1961 magisterium zamieszkał we Fromborku, gdzie do 1965 pełnił funkcję zastępcy kustosa w Muzeum Mikołaja Kopernika. Równocześnie był sekretarzem redakcji periodyku naukowego *Komentarze Fromborskie*. Wiersze, opowiadania, felietony drukował m.in. w czasopiśmie *Warmia i Mazury* (1963-84; tu w 1979-80 cykl recenzji literackich pt. „Amor librorum”), *Głos Olsztyński* (1961-69), a następnie od 1970 nr 80 w jego kontynuacji pt. *Gazeta Olsztyńska* (1970-80; tu cykle felietonów: w 1971, 1974 pt. „Nasze czasy”, w 1975-76 pt. „Rozmyślenia północne”, w 1977-80 pt. „Diennik literacki”). Należał do Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Pojezierze. W 1962 przeniósł się na krótko do Tykocina, a następnie zamieszkał w Olsztynie. W 1962-64 należał do Klubu Literackiego przy zarządzie wojewódzkim ZMS w Olsztynie, pełniąc funkcję jego przewodniczącego i redaktora biuletynu *Przemiany*. W 1965 zawarł związek małżeński z Jadwigą Wojstaw (rozwód 1974). W 1965-72 kierował działem poezji w redakcji literackiej olsztyńskiej rozgłośni Polskiego Radia. W 1968 został członkiem ZLP. W 1974 zawarł związek małżeński z Teresą Butajło, bibliotekarką. W latach osiemdziesiątych prowadził wspólnie z aktorami Teatru im. S. Jaracza w Olsztynie studium poetyckie z udziałem młodzieży ze szkół średnich. W 1983-88 pełnił funkcję sekreta-

rza Oddziału Olsztyńskiego nowego ZLP. Za twórczość literacką był wielokrotnie nagradzany; m.in. w 1985 otrzymał nagrodę Wojewody Olsztyńskiego za szczególne osiągnięcia w dziedzinie kultury i sztuki, a w 1987 nagrodę Czerwonej Róży, przyznawaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku, za całokształt pracy twórczej. Wyróżniony m.in. złotą odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1972), honorowym obywatelstwem Fromborka (1978), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980), Złotym Krzyżem Zasługi (1987), Odznaką Polskiego Towarzystwa Astronomicznego (1990). Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przymierze obłoków. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1963 [właśc. 1964], 61 s.

2. Śmierć Kopernika. Misterium poetyckie. *Komentarze Fromborskie* 1965 s. 75-86.

3. Włócznie. [Wiersze]. Wwa; PIW 1967, 61 s.

4. Notatnik reszelski. [Wiersze]. Piórkiem H. Skurpski, piórem K. Oleksik, ... [Olsztyn: Pojezierze] 1968, [8] k.

Tu poemat S.P.: Od wieków ciąży nad Reszlem

5. W cieniu sierpnia. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1971, 50 s.

6. Oratorium „De revolutionibus”. Muz.: T. Paciorkiewicz, poezje ... Prawykonanie Olsztyn, Orkiestra Symfoniczna im. F. Nowowiejskiego w 1973. Wyd. w wyborze i oprac. tekstów oraz pieśni ... Olsztyn 1973, 40 s. Państw. Orkiestra Symfoniczna im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie.

Tekst w jęz. łac., niem. i ros. — Nagroda regionalna im. M. Lengowskiego, przyznana przez Woj. Oddz. Stow. „Pax” w Olsztynie w 1974.

7. Źródła zapomnienia. [Wiersze]. Tor.: Studenckie Centrum Kult. „Od Nowa” 1975, [11] k.

8. Siódmy wspaniały świat roślin. [Opowiadania]. Olsztyn: Pojezierze 1977, 116 s.

Zawartość: Znak czasu; Siódmy wspaniały świat roślin; Wieczny ogień; Szkarłatne miasteczko; Przejazd; Sen o Adelajdzie; Karmiciel ptaków; Bulanka; Czekał, ja wróce; Białe konie; Alicja; Porcelana Fuerstenberg (W. Zagrodzkiej); Nokturn z morzem; Nokturn ze śniegiem; Wieczór w kurorcie (J. Żernickiemu, E. Stachurze, Z. Jerzyńce); Człowiek w hotelu; Hotel „Interpres”; Konwalie; Z lwicą.

9. Wierność. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1978, 70 s.

10. Wzgórze jasnówłosej. [Opowiadania]. Olsztyn: Pojezierze 1982, 194 s.

Zawartość: Katedra; Straże gwiazd.

11. Rok bez nieba. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1984, 67 s.

12. Dzień słońca. [Wiersze]. Reprodukcyjne prace A. Kaźmierczaka. Olsztyn: Pojezierze 1985, 72 s.

13. Tropem rodzinnych wezwań. Scenariusz filmu dokumentalnego. [Współaut.:] T. Śrutkowski. TV 1985.

14. Sen o Adelajdzie. Wybór opowiadań. Olsztyn: Pojezierze 1987, 266 s.

Zawiera z poz. 8: Sen o Adelajdzie (I. Krzywickiej); Przejazd; Karmiciel ptaków; Siódmy wspaniały świat roślin; Bulanka; Z lwicą; Szkarłatne miasteczko; Wieczny ogień; Hotel „Imperial”; Wieczór w kurorcie (J. Żernickiemu, E. Stachurze, Z. Jerzyńce); Nokturn z morzem; Nokturn ze śniegiem; Czekał, ja wróce; Porcelana Fuerstenberg (W. Zagrodzkiej), — z poz. 10: Straże gwiazd; Katedra, — oraz opowiadania nowe: Znak oczu; Znaki; Juliusz Sen Saturn; Tristycja; Bootes Oczekiwanie; Wyznanie.

15. Jezioro królewskie. Wybór wierszy 1963-1984. Olsztyn: Pojezierze 1988, 247 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1, 3, 5, 9, 11, — oraz poemat Kosmos.

16. Płonące zwierciadła. [Wiersze]. Pośl.: A.K. Waśkiewicz. Gdańsk: Marpress 1995, 86 s.

Nagroda przyznana przez Kapitułę im. Biskupa I. Krasickiego w 1995.

17. Las życia. Kantata na orkiestrę i głos sopranowy. Słowa ... Muz.: J.B. Lewandowski. Prawykonanie Olsztyn, Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w 1998.

Prace redakcyjne

1. Lubawa. Wraz z opracowaniem historycznym o zabytkach Lubawy i ich ochronie. Poezja ... Malarstwo: A. Kaźmierczak. Lubawa, Olsztyn 1977/1978, 47 s. Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Olsztynie; Woj. Konserwator Zabytków Urzędu M. i Gminy w Lubawie.

2. Krajobrazy sierpnia. Wstęp, wybór i oprac.: ..., J.A. Sokołowski. Olsztyn: [Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj.] 1978, [32] k.

3. Leśnictwo i łowiectwo. Wraz z opracowaniem historyczno-współczesnym rozwoju leśnictwa i łowiectwa na Warmii i Mazurach. Poezja ... Grafika: A. Kaźmierczak. Oprac. red.: ..., T. Śrutkowski. Olsztyn: Okręgowy Zarząd Lasów Państw.; Urząd Woj. Wyd. Kultury i Sztuki; PP [Przedsiębiorstwo Państwowe]; Pracownie Sztuk Plastycznych 1978, 81 s.

Zawiera także wiersze: R. Kosiora, E. Kruka, B. Lesmiana, J.M. Rymkiewicza, J.A. Sokołowskiego.

4. K. Przybyszewska: Przepustka do wiecznej wiosny. [Wiersze]. Red. ... Olsztyn: Ofic. Wydawn. ART [Akademii Rolniczo-Technicznej] 1996, 31 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998. — S. Połom: Z Hybryd do „Warmii i Mazur” *Warm. i Mazury* 1975 nr 5. — Wywiady: S.P. Rozm. J. Sokołowski. *Warm. i Mazury* 1972 nr 3; Nie budź mnie jeszcze. Rozm. W. Katarzyński. *Gaz. Olszt.* 1987 nr 101.

[Przymierze obłoków:] K. Nowicki: Przymierze z barokiem. *Pomorze* 1964 nr 11; J. Sokołowski: Poezja dystansu. *Warm.*

P

in *Mazury* 1964 nr 4; Z. Jerzyna: Poezja natury. *Kultura* 1965 nr 8. — [Włócznie:] Z. Jerzyna: Wysięk bez końca. *Kultura* 1967 nr 53; J. Segiet: Pamiętnik samotności. *Głos Olszt.* 1967 nr 299; M. Sprusiński: Sztuka pięknych gestów. *Życie Lit.* 1968 nr 12. — J. Sokolowski: Kierunek podróży. *Warm. i Mazury* 1968 nr 1. — A.K. Waśkiewicz: Powrót moderny? *Twórczość* 1969 nr 3 [rec.: Przymierze obłoków; Włócznie]. — Z. Polskiewicz: Różni i cenni. *Pomorze* 1972 nr 10 [rec.: W cieniu sierpnia]. — T. Śrutkowski: S.P. (Poezja poprzez osobowość). *Śl. Na Warm. i Mazurach.* 1972 nr 18. — A.K. Waśkiewicz. *Nowe Książ.* 1972 nr 14 [rec.: W cieniu sierpnia]. — J. Segiet: Poetyckie przeobrażenia. *Gaz. Olszt.* 1976 nr 25 [rec.: Źródła zapomnienia]. — J. Sokolowski: Poetyckie odosobnienie. *Warm. i Mazury* 1977 nr 4. — [Siódmy wspaniały świat roślin:] T. Swat: Opowieści kosmiczne. *Śl. Powsz.* 1977 nr 218; B. Domańska: Opowiadania S.P. *Literatura* 1978 nr 8; B. Dzik: Prawo wolności. *Warm. i Mazury* 1978 nr 1. — [Wierność:] A.K. Waśkiewicz: Wchodząc w wiek średni. *Życie Lit.* 1978 nr 38; Z. Złakowski: Nowości „Pojezierza” 1978 nr 10 [m.in. dot. S.P.]. — [J. Segiet] Seg.: Liryka miłości i krajobrazu. *Gaz. Olszt.* 1981 nr 222. — [Wzgórze jasnowłosej:] H. Panas: Dziwne przygody Juliusza. *Gaz. Olszt.* 1982 nr 173; A. Staniszewski: Znak Empedoklesa. *Tu i Teraz* 1982 nr 26, polem. M. Piotrowska: Wzgórek jasnowłosej. *Teraz* 1983 nr 1; J. Roslan: Ciąg dalszy. *Fakty* 1983 nr 3. — [Rok bez nieba:] H. Panas. *Gaz. Olszt.* 1984 nr 172; D. Kijek: „Architektura pojęcia”. *Okolice* 1985 nr 2. — J. Marszałek: Połom. *Rzeczywistość* 1987 nr 4. — A. Wójcik: Wprawki. *Kultura* 1988 nr 39 [rec.: Sen o Adelajdzie].

B.M.

POMIANOWSKI Jerzy ur. 1921

Pseud.: apsik; Dyonizy Aczkołwiek; Georges Marguerite; j.p.; J.P.; jeep; Jeep; jp; jp.; M. Kaniowski; Michał Kaniowski. POM; pst; Zastępcza; 44.
Prozaik, eseista, krytyk teatralny, ifumacz, scenarzysta.

Urodzony 13 stycznia 1921 w Łodzi; syn Stanisława Pomianowskiego, inżyniera włókniarza, i Janiny Lidii z domu Kliger, nauczycielki; wnuk A.B. Birnbauma, kompozytora, dyrygenta i kantora. brataneek Mieczysława Birnbauma (pseud. Mieczysław Binom), tłumacza z literatury rosyjskiej, m.in. twórczości I. Babla, siostrzeniec Heleny Gruszeckiej, aktorki. Uczęszczał do Polskiego Społecznego Gimnazjum Męskiego w Łodzi; od I klasy gimnazjalnej brał udział w działalności radykalnej młodzieży lewicowej. Po zdaniu matury w 1938, rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tymże roku debiutował szkicem pt. „Na śmierć Leśmiana”, ogłoszonym w tygodniku *Próby*. Rozpoczął współpracę z tygodnikiem PPS *Młodzi idą*, w którym zamieszczał stały felieton pt. „Szychem”; w piśmie tym, a także w *Szpilkach* publikował w 1938-39 również drobne teksty (pod pseud.: J.P., Dyonizy Aczkołwiek). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939 jako żołnierz 36. Pułku Legii Akademickiej. Ranny, przebywał w szpitalu w Łucku na Wołyniu, po wkroczeniu wojsk radzieckich został wywieziony do Donieckiego Zagłębia Węglowego, gdzie pracował w kopalni węgla Krasnopol. Z powodu choroby (żółtaczka) został przeniesiony do szpitala w Stalino; pozostał w nim po wyzdrowieniu i od jesieni 1940 pracował w prosektorium.

Równocześnie rozpoczął studia medyczne, które kontynuował następnie w Stalinabadzie (obecnie Duszanbe) w Republice Tadżyckiej. W 1944 został wezwany do pracy w Polskiej Agencji Prasowej Polpress w Moskwie (gdzie też kontynuował studia w Instytucie Medycznym), a następnie razem z armią Berlinga powrócił do Polski. W 1946 zamieszkał w Warszawie. W 1946 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Pod koniec 1946 wyjechał do Związku Radzieckiego jako korespondent kilku pism, m.in. *Kuźnicy*. Ukończywszy w 1947 w Moskwie studia w dziedzinie psychiatrii, do 1950 pracował w Ministerstwie Zdrowia w Warszawie, zajmując się zagadnieniami oświaty sanitarnej. Równocześnie rozwijał twórczość literacką, pisząc utwory dramatyczne, recenzje oraz dokonując przekładów z literatury rosyjskiej. W 1950-59 prowadził dział teatralny w *Nowej Kulturze*, a następnie do 1961 w tygodniku *Świat*. Jako korespondent tych czasopism wyjeżdżał do Włoch, Niemiec, Jugosławii, Francji, Belgii, Danii, Anglii i Szkocji. W 1952 ożenił się z Anną Rembacz, malarką. Po opublikowaniu w 1953 w *Nowej Kulturze* (nr 1) artykułu pt. „Teatr Brechta”, został objęty zakazem publikacji. W 1953-57 wykładał na Wydziale Dziennikarstwa UW. Od 1956 był członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyki Teatralnej w Paryżu. W sezonach 1959-61 był kierownikiem literackim Państwowego Teatru Narodowego w Warszawie; w 1961-68 pełnił tę funkcję w Zespole Realizatorów Filmowych „Syrena”. Otrzymał nagrodę WRN w Nowej Hucie (1961) oraz nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w dziedzinie teatru (1962). W 1965 został członkiem Sekretariatu Międzynarodowych Festiwalu Teatrów Publicznych we Florencji. W 1966 wystąpił z PZPR w związku z wydalaniem z partii Leszka Kołakowskiego. Po wydarzeniach marca 1968, pozbawiony możliwości pracy, wyjechał do Włoch, gdzie wykładał historię literatur słowiańskich na uniwersytecie w Bari. Współpracował w „Enciclopedia del teatro del 900” oraz w „British Encyclopedia”, opracowując liczne hasła dotyczące Polski i literatur słowiańskich oraz z czasopismami włoskimi, m.in. *Mondoperaio*, *Il Sabato*, *La Fiera Letteraria*. W 1966 zaczął publikować w paryskiej *Kulturze*, w której m.in. zamieszczał (pod pseud. Michał Kaniowski) przekłady z literatury rosyjskiej. W 1983 został profesorem literatury polskiej na uniwersytecie w Pizie. W 1987 ożenił się z Aleksandrą Kurczab, tłumaczką i reżyserem, córką pisarza Jana Kurczaba. Eseje, artykuły i przekłady publikował w czasopismach krajowych, m.in. w *Twórczości* (od 1988), *Res Publice* (od 1989), *Tygodniku Solidarność* (od 1989), *Pamiętniku Teatralnym* (od 1990). W 1994 przeniósł się na stałe do Krakowa. W 1998 był pomysłodawcą założenia

rosyjskojęzycznego miesięcznika *Kultura Polski* i został jego redaktorem naczelnym. Za twórczość przekładową otrzymał nagrodę ZAiKS-u (1988), nagrodę Polskiego PEN Clubu (1990) i nagrodę miesięcznika *Literatura na Świecie* (1992), za pracę publicystyczną nagrodę im. J. Mieroszewskiego (1998), przyznaną przez paryską *Kulturę*. Odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1998). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Warszawska szopka polityczna. Autorzy: Ś. Karpiński, J. Minkiewicz, A. Nowicki, ... Maski: J. Zaruba. Praprem. Wwa, T. Artystów „Cricot” 1939. Grane 7 IV-30 VIII 1939.

2. Faryzeusz i grzesznik. Komedia w 4 aktach. [Współaut.:] M. Wolin. Praprem. Wwa, T. Dram. 1948. Wyd. Wwa: Czyt. 1950, 111 s. Wyst. też pt. Faryzeusz i grzesznik, czyli dama z winogronem.

3. Nożyce się odezwą. Pamflet sceniczny. Powst. 1950. Druk: Akt I. *Przekrój* 1950 nr 268 s. 13-14; Akt. II. *Dz. Lit.* 1950 nr 25 s. 3-4.

4. Z widowni. [Recenzje teatralne i literackie]. Wwa: Czyt.

Ser. 1. Z widowni. 1953, 258 s. Wyd. 2 tamże 1955.
Recenzje z l. 1951-1952.

Ser. 2. Więcej kuraju. 1956, 250 s.
Recenzje z l. 1948-1955.

Ser. 3. Sezon w czyściu. 1960, 254 s.
Recenzje z l. 1956-1959.

Ser. 4. Anrakt. 1963, 259 s.
Recenzje z l. 1956-1962.

5. Koniec i początek. [Powieść]. *Expr. Wicz.* 1953 nr 255-293. Wyd. osob. Wwa: MON 1955, 177 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1961, wyd. 4 1965. Por. poz. 6.

Przełt. niem.: Ende und Anfang [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1966.

6. Godziny nadziei. Scenariusz filmowy i dialogi wg powieści Koniec i początek ... Ekran. 1955. Por. poz. 5.
Państwowa Nagroda Artystyczna II stopnia w 1955.

7. Szosa zaleszczycka. (Opowieść filmowa). [Współaut.:] W. Skulska. *Żoł. Pol.* 1955 nr 11 s. 19-21, nr 12/13 s. 22-24, nr 14 s. 20-22, nr 15 s. 26-29, nr 16 s. 25-28.

8. Wiano. Scenariusz na podstawie opowiadania M. Szuleckiej. *Dialog* 1962 nr 10 s. 20-52. Por. poz. 9.

Przełt. ros.: Pridanoe: [Wstęp:] J. Juzowskij. *Isskusstvo kino*, Moskwa 1963 nr 9 s. 98-126. Wyst. Humań, Lud. T. Amatorski 1964.

9. Wiano. Scenopis. [Współaut.:] J. Łomnicki. [Wwa:] Zespół Realizatorów Film. „Syrena” 1963, 219 s. Por. poz. 8.

10. Szkice warszawskie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1969.

Tytuł roboczy: Warszawiacy. — Cz. 1. Matura na Targowej na motywach opowiadania T. Borowskiego; Cz. 2. Rondo według opowiadania A. Bonarskiego.; Cz. 3. Gabloty według opowiadania A. Szczypiorskiego.

11. Isaak Babel. [Studium]. Powst. ok. 1973.
Przełt. włos.: Isaak Babel. [Przeł.] J. Dąbrowska. Firenze: La Nuova Italia 1973, 87 s.

12. [Przewodnik po współczesnej literaturze polskiej]. Powst. ok. 1973.
Przełt. włos.: Guida alla moderna letteratura polacca. Con annessa Antologia di poeti polacchi contemporanei. [Przeł.] P. Statuti. Roma: Bulzoni 1973.

13. [Złoto Midasa, albo pierwsze kroki teatru rosyjskiego. Studium].
Przełt. włos.: L'oro di Mida, ovvero i primi passi del teatro russo. Bari: Adriatica 1976, 42 s.

14. [Isaak Babel i teatr sycylijski. Studium].
Przełt. włos.: Isaac Babel e il teatro siciliano. Bari: Schena Editore 1985, 23 s.

15. Sodoma i Odessa. Wariacje, domysły i piosenki na temat „Opowiadań odeskich” Izaaka Babela. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1992. Wyd. Wwa: Czyt. 1993, 65 s.

Przełt. włos.: Sodoma e Odessa. Variazioni drammatiche su un tema di Isaak Babel. [Przeł.] R. Landau, P. Statuti. Firenze: La Giuntina 1992.

16. Biegun magnetyczny. Wybór wrażeń. [Szkice]. Przedm.: S. Bratkowski. Wwa: Krąg 1995, 280 s.

Zawartość: I. Z drogi: Sprawa polska a stoń; Zbójnicka modlitwa + list do „Trybuny Ludu”; Co piszą w Rzymie (na murach); Ruski miesiąc. — Z widowni (rec. teatr.).

17. Ruski miesiąc z hakiem. [Szkice publicystyczne i literackie]. Wstęp: J. Giedroyc. Posł.: J. Drzewucki. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1997, 273 s.
Zawartość: Ruski miesiąc; Ruski miesiąc [poz. 16]; Ruski miesiąc w Warszawie; Ruski miesiąc z hakiem. — Hak: Glossy do książki Herlinga-Grudzińskiego [„Upiór rewolucji”]; Struś a sprawa polska; Polakożerca [dot.: A. Sofzenicy: Archipelag GULag]; Kto przegrał tę wojnę; Jak rozmawiać z Rosją (nowe glossy do „Upiórów rewolucji”); Jak pomóc Rosji; Podać rękę Kozakowi; Ekshumacja; Tematy nie do odstąpienia; Znak skorpionia [dot.: W. Szentaliński: Wskreszone słowo]; Dwie Rosje.

Przekłady i adaptacje

1. E. Kapijew: Poeta. [Powieść]. Przeł., posł. i przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1948, 284 s. Wyd. 2 tamże 1949.

2. A. Czechow: Opowiadania. Przeł. ...; Wiśnio-woy sad. Przeł. T. Łopalewski. Wwa: Czyt. 1949, 251 s. Przedr. opowiadań w: A. Czechow: Opowiadania. Wwa: Czyt. 1950, 185 s.

3. E. Szwarc: Człowiek i cień. Bajka dla dorosłych w 3 aktach. Wwa: Czyt. 1951, 112 s. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1981. Przedr. zob. poz. 23.
4. W. Iwanow: Pociąg pancerny. Utwór sceniczny w 4 aktach, 8 obrazach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1952. Druk *Dialog* 1959 nr 10 s. 55-104. Przedr. w: Teatr radziecki. Antologia. T. 2. Wwa: PIW 1967.
5. L. Tołstoj: Płody edukacji. Komedia w 4 aktach. Wyst. Kr. T. im. J. Słowackiego 1952. Druk w: Antologia dramatu rosyjskiego. Od Turgeniewa do Gorkiego. [T.] 2. Wwa: Czyt. 1954 s. 149-216. Przedr. w: L. Tołstoj: Utwory dramatyczne. (Z pism). Wwa: PIW 1954; L. Tołstoj: Utwory dramatyczne. (Dzieła. T. 11). Wwa: PIW 1957.
6. A. Czechow: O szkodliwości palenia tytoniu. [Utwór dramatyczny]. W: A. Czechow: Wieczór literacki. Wwa: Czyt. 1954 s. 169-174. Przedr. w: A. Czechow: Utwory sceniczne. Wwa 1960. (Dzieła. T. 11). Wyst. TV 1971.
7. L. Tołstoj: Ciemna potęga, czyli „pazurek uwiązł – już po całym ptaszku”. Dramat w pięciu aktach. Druk w: L. Tołstoj: Utwory dramatyczne. (Z pism). Wwa: PIW 1954 s. 5-152. Przedr. w: L. Tołstoj: Utwory dramatyczne. (Dzieła. T. 11). Wwa: PIW 1957. Wyst. pt. Potęga ciemnoty. Wwa, T. Wspólcz. 1971.
8. L. Tołstoj: Żywy trup. Dramat w 6 aktach, 12 odsłonach. Wyst. Poz., T. Pol. 1954. Druk w: Antologia dramatu rosyjskiego. Od Turgeniewa do Gorkiego. [T.] 2. Wwa: Czyt. 1954 s. 106-148. Przedr. w: L. Tołstoj: Utwory dramatyczne. (Z pism). Wwa: PIW 1954; L. Tołstoj: Utwory dramatyczne. (Dzieła. T. 11). Wwa: PIW 1957. Wyst. TV 1970; Wwa, T. Nowy 1980.
9. A. Afinogenow: Dziwak. Sztuka w 4 odsłonach. *Dialog* 1956 nr 2 s. 29-59.
10. I. Babel: Zmierzch. Sztuka w 8 odsłonach. *Opinie* 1957 nr 1 s. 75-110. Przedr. *Dialog* 1960 nr 9 s. 87-108, Teatr radziecki. Antologia. T. 1. Wwa: PIW 1967 oraz zob. poz. 14, 32.
11. Dzień przyjęć doktora Antoniego Czechowa. Adaptacja, dramatyzacja i przekł. [różnych opowiadań A. Czechowa] ... *Zesz. Repert.* 1960 nr 1 s. 9-27. Wyst. pt. Doktor Antoni Czechow przyjmuje: Wwa, Estrada Domu Wojska Pol. „Miniatury” 1960. Wyd. osob. z podtyt. Widowisko komediowe. Ułożył ... Oprac. reżyserskie: A. Konic. Wwa: LSW 1965, 91 s.
Przekł. niem.: Dr Tschechows Sprechstunde. [Przeł.] J. Pilecki. Hamburg [1966].
12. N. Pogodin: Kremlowskie kuranty. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm.: Akt IV, odsłona 11, akt III, odsłony 7-9. *Zesz. Repert.* 1960 nr 2 s. 55-58, 61-75, 82-93. Wyd. osob. całości Wwa: KiW 1966, 175 s.
13. I. Babel: Zdrada. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. STS 1961.
14. I. Babel: Utwory wybrane. Wstęp ... Przeł.: M. Binom [M. Birnbaum], ... i in. Wwa: Czyt. 1964, 373 s. Wyd. nast.: wyd. rozszerz. tamże 1964, 568 s.; pt. Historia jednego konia. Wwa: Czyt. 1983, 559 s.
Zawiera wybór opowiadań m.in. ze zbiorów: Armia konna; Opowiadania odeskie; w wyd. 1 w przekł. J.P. 27 utworów oraz utwór dramatyczny „Zmierzch” [poz. 10], w wyd. z 1964 i z 1983 nadto dalsze opowiadania.
15. E. Szwarc: Smok. Baśń w 3 aktach. *Dialog* 1961 nr 6 s. 78-113. Wyst. (praprem. świątowa) Nowa Huta, T. Lud. 1961. Przedr. zob. poz. 23.
16. E. Szwarc: Nagi król. (Baśń sceniczna dla dorosłych). *Dialog* 1962 nr 5 s. 48-85. Wyst. Wr., T. Pol. 1971. Przedr. zob. poz. 23.
Wyst. też pt. Nowe szaty króla.
17. M. Bułhakow: Molière. (Zmowa świętoszków). [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 8 s. 56-82. Przedr. w: Teatr radziecki. Antologia. T. 1. Wwa 1967. Wyst. Zabrze, T. Nowy 1968.
18. E. Szwarc: Baśń o zmarnowanym czasie. [Utwór dramatyczny]. Przekład powst. przed 1965. Druk zob. poz. 23 s. 439-462.
19. E. Szwarc: Don Kichot. [Utwór dramatyczny]. Przekład powst. przed 1965. Druk zob. poz. 23 s. 465-529.
20. E. Szwarc: Klonowi bracia. [Utwór dramatyczny]. Przekład powst. przed 1965. Druk zob. poz. 23 s. 391-435. Wyst. pt. Dwa klony. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1969.
21. E. Szwarc: Najzwyklejszy cud. [Utwór dramatyczny]. Przekład powst. przed 1965. Druk zob. poz. 23 s. 247-317. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1972.
22. E. Szwarc: Rzecz o młodej parze. [Utwór dramatyczny]. Przekład powst. przed 1965. Druk zob. poz. 23 s. 321-387.
23. E. Szwarc: Baśnie dla dorosłych. [Utwory dramatyczne]. Przeł. i przedm. poprzedził ... Kr.: WL 1965, 523 s.
Zawiera przekłady poz. 3, 15-21.
24. N. Dumbadze: Gagatek. [Powieść]. Wwa: Iskry 1966, 192 s. Wyd. 2 tamże 1973.
25. Maksym Gorki. Materiały zebrał i wstępem opatrzył J. Lenarczyk. [Przeł.:] J. Pański, ..., W. Zawadzki. Wwa: PZWS 1966, 399 s.
26. M. Bułhakow: Szkarłatna wyspa. Dramat w 4 aktach z epilogiem. Przeł. i oprac. ... Wwa 1968, powiel. Wyd. z przedm. A. Drawicza Wwa: Krag* 1981, II, 59 s. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1981.

27. I. Babel: *Maria. Sztuka w 8 odsłonach*. Przekł. powst. przed 1971. Druk zob. poz. 28 s. 401-493. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1974.

28. I. Babel: *Utwory odnalezione. Zebrał, przeł. i postł. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1971, 516 s.*

Zawiera opowiadania, przemówienia i artykuły, życiorys, urywki dzienników i szkiców do „Armii Konej”, dwie opowieści filmowe: *Benia Krzyk* i *Błędne gwiazdy*, oraz utwór dramatyczny: *Maria* [poz. 27].

29. F. Iskander: *Półkociz*. [Powieść]. Wwa: Iskry 1971, 205 s.

30. A. Sołżenicyn: *Krąg pierwszy*. [Powieść]. T. 1-2. Paryż: Inst. Lit. 1972, 383 + 319. Wyd. nast.: [Kr.:] OL* 1989; wyd. nowe poszerz. Wwa: Czyt. 1996, 695 s.

Przekł. podp.: Michał Kaniowski.

31. A. Sołżenicyn: *Niewy ogłoszone przemówienie z okazji przyznania nagrody Nobla za rok 1970*. Paris: Richard 1972, 31 s.

Przekł. podp.: Michał Kaniowski. – Zawiera też: A. Sołżenicyn: *Memoriał do L. Breżniewa; Posłowie do „Memoriału”*. [Przeł.] J. Lewandowski.

32. I. Babel: *Opowiadania odeskie i inne*. Wwa: KiW 1973, 109 s. Wyd. nast. pt. *Opowiadania odeskie*. Przeł. ... *Od tłumacza ... Tamże 1997, 192 s.*

Wyd. z 1973 zawiera przekłady 7 opowiadań, wyd. z 1997 przekłady 13 opowiadań oraz utwór dramatyczny: *Zmierzch* [poz. 10].

33. M. Heller: *Świat obozów koncentracyjnych a literatura sowiecka*. Przedm.: G. Herling-Grudziński. Paryż: Inst. Lit. 1974, 323 s. Wyd. nast.: Wwa: Krąg* 1982; Paryż: Inst. Lit. 1983.

Przekł. podp.: M. Kaniowski

34. A. Sołżenicyn: *Archipelag Gułag. 1918-1956. Próba dochodzenia literackiego*. Wyd. z podtyt.: *Próba analizy literackiej*. [T. 1 cz.] 1-2, [T.] 2 [cz.] 3-4. [T.] 3 [cz. 5-7]. Paryż: Inst. Lit. 1974, 1975, 1978, 554 + 604 + 540 s. Wyd. nast.: [Cz.] 1-7. [Tor.:] TON* [1981]; [Cz.] 1a-1b-2. [Wwa: b.w.* 1981]; Cz. 2 [właśc. 1] [b.m.: *Wolna Polska** 1981]; [T.] 1-3. Cz. 1-7. Paryż: Inst. Lit. 1983; [T.] 1-2. Cz. 1-6. [Kr.:] *Niezal. Bibl. Krak.*, Wydawn. *Libertas** 1983-1984, 70 + 71-148 + 149-256 + 257-336 + 367-450 + 445-552 s.; [T.] 1-2. Wwa: *Ofic. Niezależnych** [19]83, 260 + 261-554 s.; [Cz.] 1-4. [T.] I-IV. Wr.: *Ag. Solidarności Walczącej** 1985, tamże [w wyborze] [Cz.] 1-2. 1986, 279 s.; wyd. z przedm. H. Bölla. [Cz.] 1-3, [T.] 1-2. Wwa: Wydawn. Grupy *Polit.** 1986; Wyd. 1 pełne krajowe. Cz. 1-7. T. 1-3. Wwa: *PoMost** 1988, 554 + 604 + 536 s.; [Cz.] 1-7, vol. 1-3 [Rzeszów:] *Lector** 1989; [T.] 1-3. Kr.: „x” 1989; Wwa: *Wres** 1989; T. 1-7, vol. 1-3; wyd. z podtyt.: *Próba dochodzenia literackiego*. T. 1-4 (w 2 vol.) Wwa: *Nowe Wydawn. Pol.* 1990, tamże t. 1-7 (w 3 vol.) 1990.

Wyd. osob. fragm.: *Wolny kraj*. [b.m.w.* ok. 1977], 24 s., toż [b.m.w.* 1981]; *Obozy pracy morderczej*. [Wr.?:] *Rozstaje** [1981], 22 s. nlb.; *Wolny kraj* [b.m.w.* 1981], 30 s.; *Wolny kraj*. Wr.: [b.w.*] 1981, 20 s.; *Archipelag Gułag. 1918-1956*. Wwa: [Unia Nowoczesnego Humanizmu* 1985], 99 s.; *Czterdzieści dni Kengiru*. *Archipelag Gułag część V rozdział XII*. Kr.: *Promieniści** 1984, 46 s.

Przekł. podp.: Michał Kaniowski.

35. A. Sacharow: *Mój kraj i świat*. Postł.: L. Kołakowski. Paryż: Inst. Lit. 1975, 89 s. Wyd. nast.: [Wwa:] *Alternatywy** [1984].

Przekł. podp.: M. Kaniowski.

36. A. Fredro: *Marito e moglie [Mąż i żona. Komedia w 3 aktach; przeł. na jęz. włos.] ...*, P. Statuti. [Włochy:] Edizioni RAI 1976, 72 s.

37. Pietrzyńska, czyli *Wańka-Olaboga*. *Scena 1977* nr 11 s. 53-56.

Tekst przeł. z rękps L.K. Rozenberga z 1902 r., zapis według dyktanda A. Łaszczewki, właściciela budy jarmarcznej.

38. A. Fredro: *La rivoltella [Rewolwer; przeł. na jęz. włos.] ...*, P. Statuti. [Włochy:] Edizioni RAI 1978, 102 s.

39. K. Wojtyła: *La bottega dell'orefice. Meditazioni sul sacramento del matrimonio che di tanto in tanto si trasformano in drama*. [Przed sklepem jubilera; przeł. na jęz. włos.] ... A. Kurczab. [Komentarz krytyczny] ... Roma: Libreria Editrice Vaticana 1979, 97 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2-4 1979, wyd. 5 1980.

40. *Pietruszka*. Według anonimowego tekstu ros. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Adapt.: W. Feleniczak. Wyst. Opole, T. Lalki i Aktora im. A. Smolki 1982.

41. M. Colucci: *Chimicy*. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1987 nr 1 s. 60-89.

42. I. Babel: *Dziennik 1920*. Przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: *Czyt. 1990*, 158 s. Wyd. nast. pełne: Wwa: *Twój Styl* 1998, 178 s.

W wyd. z 1998 wstęp J.P. pt.: *Historia spuszczonej z łańcucha*, s. 5-45.

43. I. Babel: *Portret własny*. *Opowiadania*. Bydg.: *Pomorze* 1994, 368 s.

44. A. Czechow: *Opowieści uciężne*. Wwa: *Rytm* 1994, 164 s.

45. *Kontrabanda*. Wybór przekładów wierszem. [Antologia]. Kr.: OL 1995, 54 s.

46. M. Bułhakow: *Don Kichot*. *Sztuka według Cervantesa w czterech aktach (10 odsłonach)*. Kr.: OL 1996, 95 s.

Prace redakcyjne

1. K. Wojtyła: *L'obrador de l'orfebre. Reflexions entorn del sagrament del matrimoni i que moltes*

vegades es transformen en drama. [Przed sklepem jubiler]. [Przet.] J. Santaulària. [Współpraca:] T. Malinowski. [Komentarz krytyczny:] ... Barcelona: Editions don Bosco 1979, 96 s.

2. A. Szczypiorski: *Messa per la città di Arras*. [Msza za miasto Arras]. [Przet.] C. Madonia. [Oprac.] ... Roma: Edizioni E/O 1983, 159 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1983, 1998. — Wywiady: Dramaturgia i teatr. Rozm. T. Lutogiewski. *Odra* 1959 nr 3; Z J.P. nie tylko o Bahlu. Rozm. H. Frenkiel. *Widnokrąg* 1967 nr 22; Polak — ochotnik. Z profesorem J.P. rozmawiają W. Beres i T. Fiałkowski. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 3; Wierzę w łagodną siłę perswazji. Rozm. M. Smeđer. *Dekada Lit.* 1996 nr 5.

SWPP 1. — PP (E. Głębińska).

[Faryzeusz i grzesznik:] S. Marczak-Oborski: Interesujący debiut. *Po Prostu* 1948 nr 3; J. Masliński: Faryzeusz i grzesznik, czyli dialektyka świata. *Scena i Widow.* Warsz. 1948 nr 10; I. Krzywicka: Stary grzesznik. *Robotnik* 1949 nr 280; F. Fornalczyk: Temat wcale nie biblijny. *Życie i Kult.* 1953 nr 6. — [Z widowni. Ser. 1:] S. Papée: Książki z frontu walki o teatr-idei. *Kamena* 1956 nr 3; E. Zytomirski: Po obu stronach rampy. *Twórczość* 1956 nr 6. — [Z widowni. Ser. 3:] A. Dobosz: Po „Sezonie w czyściu”. *Współczesność* 1960 nr 23; Z. Gren: Każdemu taki teatr. *Życie Lit.* 1960 nr 43, 47; J. Koenig: Raporty czytłocowe P. *DIALOG* 1960 nr 11; W. Natanson: Kultura — celem nadrzędnym. *Twórczość* 1960 nr 10; J.A. Szczepański: Szkice teatralne P. *Nowe Książ.* 1960 nr 17; S. Treugutt: P. „Sezon w czyściu”. *Prz. Kult.* 1960 nr 48; Z. Kalużyński: Teatr w życiu kaczki. *Nowa Kult.* 1961 nr 3, polem.: [A. Dobosz] Pustelnik z Krakowskiego Przedmieścia: Scena 61. *Współczesność* 1961 nr 3. — A. Grodzicki: Wirth i P. *Nowe Książ.* 1964 nr 17 [rec.: Z widowni. Ser. 4; dot. też: A. Wirth: Teatr, jaki mógłby być]. — W. Natanson: Nowe książki o teatrze. *Życie Lit.* 1964 nr 23 [rec.: Z widowni. Ser. 4]. — L. Eustachiewicz: Cztery tomy recenzji. *Dialog* 1965 nr 10 [rec.: Z widowni. Ser. 4]. — J. Koenig: J.P. *Tyg. Kult.* 1966 nr 44. — [E. Kabatc] E.K.: Włoski przewodnik po współczesnej literaturze polskiej. *Lit.* 1964 nr 7 [rec.: Guida alla moderna letteratura polacca]. — Sz. Laks: Archipelag w archipelagu. *Oficyna Poetów*, Londyn 1975 nr 2 [rec. przekł.: A. Solżenicyn: Archipelag GULag]. — [Biegun magnetyczny:] J. Zieliński: Teatr, zmysły i polityka. *Res Publica* 1989 nr 7; [W. Skalmowski] M. Broński: Magnetyzm umiaru. *Kultura*, Paryż 1995 nr 9; J. Godlewska: Wybór wrażeń. *Teatr* 1995 nr 11. — [Ruski miesiąc z hakiem:] K. Dziewanowski: Wtęże czasu i historii. *Kultura*, Paryż 1997 nr 11; M. Hen: Hak w ruskim miesiącu. *Nowe Książ.* 1997 nr 8.

E.G.

POMIROWSKI Leon

1891-1943

Pierwotne nazwisko, do około 1917; Pomper.

Pseud.: Civis, LP.; (p); P.

Krytyk literacki.

Urodzony 30 lipca 1891 w Warszawie w rodzinie kupieckiej; syn Daniela Pompera i Ewy z Fajnow. Za udział w strajku szkolnym w 1905 został aresztowany i na kilka miesięcy uwięziony na Pawiaku. Po ukończeniu w 1908 polskiej prywatnej szkoły średniej, studiował językoznawstwo i literaturę w Berlinie i na Sorbonie w Paryżu. W 1914 powrócił do kraju i pracował jako nauczyciel polonista w prywatnych gimnazjach warszawskich Kazimierza Nawrockiego i Zofii Matyskowej, Edwarda Ron-

talera, Anieli Werekkiej i w 1919-34 w gimnazjum Władysława Giżyckiego. Debiutował w 1916 poematem dramatycznym pt. „Odstępstwo” (podp. nazwiskiem rodzowym). W 1917 ożenił się z Marią Głowacką, psychologiem, asystentką Edwarda Abramowskiego. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 jako ochotnik. Pierwsze artykuły krytyczne ogłosił w 1924 w *Wiadomościach Literackich* i *Tygodniku Ilustrowanym*; z pismami tymi współpracował stale do 1928. Artykuły i recenzje publikował w tym czasie też w *Epoce* (1926-28) i *Głosie Prawdy* (1926-29). W 1928 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na podstawie rozprawy pt. „Doktryna a twórczość” (promotor prof. Juliusz Kleiner). W tymże roku wszedł w skład zarządu ZZLP. W następnych latach ogłaszał prace krytyczne, artykuły i recenzje w licznych czasopismach, m.in. w *Kurierze Porannym* (1929-31; recenzje w dziale „Wśród nowych książek”), *Pamiętniku Warszawskim* (1930; stałe recenzje w dziale „Krytyka”), *Gazecie Polskiej* (1931-39), *Kulturze* (1931-32), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1932; tu cykl artykułów pt. „Kryzys we współczesnej literaturze polskiej”, nr 5-11), oraz nadal w *Tygodniku Ilustrowanym* (1931-33) i *Wiadomościach Literackich* (1937-38). W 1932-34 wykładał historię dramatu w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej. W 1933-36 był kierownikiem literackim tygodnika *Pion*; z pismem tym współpracował następnie do 1939. W 1937 został kierownikiem literackim Teatru Narodowego przy Towarzystwie Krzewienia Kultury Teatralnej w Warszawie. W tymże roku otrzymał Złoty Wawrzyn PAL. Przed wybuchem II wojny światowej pracował nad tomem studiów krytycznych pt. „Człowiek w literaturze współczesnej” oraz książką teoretyczną o dramacie i powieści. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i brał czynny udział w konspiracyjnym ruchu politycznym i kulturalnym (pod pseud. Tadeusz Podoski). Należał do Komitetu Naczelnego Polskiego Związku Wolności; publikował w redagowanym przez siebie *Głosie Prawdy* (1939-43) oraz w konspiracyjnym czasopiśmie *Z dnia na dzień* (1941-42). Ukończył dwie książki: „Ludzie i mity” oraz „Studium o Waławie Berencie” (zniszczone w czasie powstania warszawskiego w 1944). Współpracował z Delegaturą Rządu RP na Kraj; był współorganizatorem komórki, zajmującej się łącznością z uwięzionymi na Pawiaku, zajmował się wyjaśnieniem sprawy oskarżonego o kolaborację Ferdynanda Goetla. Aresztowany 7 lipca 1942 przez gestapo i więziony początkowo na Pawiaku, w styczniu 1943 został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Majdanku, gdzie 31 marca 1943 zmarł na tyfus. Odznaczony pośmiertnie Złotym Krzyżem Zasługi.

W 1949 wdowa po pisarzu, Maria Pomirowska założyła przy ZLP Fundację im. L. Pomirowskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odstępstwo. Poemat dramatyczny w 3 aktach. Wwa: Druk. P. Laskauer [1916], 144 s.

Podp.: Leon Pomper.

2. Doktryna a twórczość. Rzecz o współczesnej krytyce, najnowszej prozie polskiej i dramacie. Wwa: J. Mortkowicz 1928, 209 s.

Zawartość: Krytyka krytyki; Krytyka społeczna; Krytyka formalna. — O istocie epiki i najnowszej prozie polskiej; O istocie epiki; Juliusz Kaden Bandrowski; O kulturę estetyczną; W szrankach europeizmu; Najnowsza proza polska. — Teatr — dramat: Człowiek i teatr; Liryka i epika w dramacie.

3. Nowa literatura w nowej Polsce. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 346 s. Por. poz. 4.

Zawartość: Przedmowa. — Cz. 1. Poezja: O istocie liryki; Poeci przedwojenni; Futuryzm; Futuryzm polski; Skamander; Poeci rewolucji; Regionaliści; Kwadryga; Poezja legionowa; Poza grupami; Poezja i poeci; Próba bibliografii utworów poetyckich z lat 1918-1933. — Cz. 2. Powieść. Zagadnienie formy; Realizm psychologiczny; Realizm opisowy; Powieść społeczno-obyczajowa. Powieść wojenna. Powieść historyczna. Powieść regionalna. Powieść faktograficzna. Powieść popularna. — Cz. 3. Dramat. — Współczesna literatura polska w szkole.

4. Walka o nowy realizm. [Studium]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 94 s.

Studium, wg inf. na odwrocie karty tytułowej tomu, będące wprowadzeniem do poz. 3. — Zawartość: O istocie współczesności; Zagadnienie współczesności w ogóle; O współczesności literackiej; Pomniejszanie współczesności. — Literatura przedwojenna: Próba syntetycznego ujęcia; Profile syntetyczne twórców Młodej Polski; Z walk o społeczeństwo, naród i Boga. — W walce o nowy realizm.

Przekład

1. Ch. de Peyret-Chappius: Szaleństwo. Sztuka w 3 aktach. Druk pt. Purpura dziewicy. *Kur. Poranny* 1938 nr 300. Wyst. Wwa: T. Nar. 1938.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (A. Biernacki). — SBTP. [Doktryna a twórczość] R. Blüth: Doktryna współczesności. *Wiad. Lit.* 1928 nr 37; O. Forst-Battaglia: Essai und literarische kritik. *Pologne Littéraire*, Wwa 1928 nr 25; S. Furmanik: Książka o krytyce. *Tyg. Il.* 1928 nr 39; E. Jedrkiewicz: Studia krytyczne. *Liwoi. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1928 nr 7/8; E. Płomieński: *Głos Prawdy* 1928 nr 269, przedr. w tegoż: Szukanie współczesności. Wwa 1934; J. Szepecht: O społeczne stanowisko krytyki. *Głos Lit.* 1928 nr 22-24; K. Irzykowski: Treść i forma. W tegoż: Walka o treść. Wwa 1929. — [Walka o nowy realizm:] M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1933 [dot. też: Nowa literatura w nowej Polsce]; A. Galis: Pierwsza próba syntezy współczesności literackiej. *Tyg. Il.* 1934 nr 9; T. Grabowski. *Prz. Powsz.* 1934 t. 202 [dot. też: Nowa literatura w nowej Polsce]; P. Hulka-Laskowski: Poszukiwanie syntezy. *Gaz. Pol.* 1934 nr 124. — K. Irzykowski: Literatura L.P. *Pion* 1934 nr 36 [rec.: Nowa literatura w nowej Polsce]. — [Walka o nowy realizm:] K. Irzykowski: O swoistą moralność literacką. *Pion* 1934 nr 24; S. Kawyn. *Polonista* 1934 nr 5; M. Kridl. *Wiad. Lit.* 1934 nr 31. — [Nowa literatura w nowej Polsce:] W. Kubacki: Estetyka czy kulturalizm. *Marchol* 1934/1935 nr 1; A. Słonimski: W beczie przez Niagarę. Wwa 1936. — J. Wy-

szomirski: Pamiętam cię, Leonie Blady. (Ze wspomnień okupacyjnych). *Now. Lit.* 1948 nr 38. — K. Irzykowski: Notatki z życia, obserwacje i motywy. Wwa 1964, passim. — E. Kozikowski: L.P. W tegoż: Więcej prawdy niż plotki. Wwa 1964. — A. Grzymała-Siedlecki: L.P. W tegoż: Niepożegnani. Kr. 1972. — J. Zawieyski: O L.P. W tegoż: Dobrze, że byli. Wwa 1974. — A. Galis: Spotkanie z L.P. W tegoż: Poszukiwacz prawdziwej rozmowy. Wwa 1977. — H. Markiewicz: Gdyby wojna nie wybuchła. *Życie Lit.* 1979 nr 35. — A. Jarosz. *Kult. i Życie* 1985 nr 15 [dzieje rodziny Pomirowskich]. E.G.

PONIATOWSKI Wiesław Józef

zob. PONITYCKI Józef

PONITYCKI Józef
1919-1980

Właściwe imiona i nazwisko: Wiesław Józef Poniatowski. Inne pseud.: Andrzej Sieniawa; j. (j); J.P.; (j. pon.); (jot); (jot.); — wspólnie z Beatą Zaborowską: (jot-bz). Prozaik, autor utworów dramatycznych oraz słuchowisk radiowych.

Urodzony 20 kwietnia 1919 w Sosnowcu; syn Antoniego Poniatowskiego, urzędnika, i Heleny z Hursów. W 1928-36 uczęszczał do Gimnazjum im. S. Staszica w Sosnowcu, tu zdał maturę. W 1938 rozpoczął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego oraz w Akademii Handlowej w Poznaniu. W tym okresie nawiązał współpracę z rozgłośnią Polskiego Radia w Poznaniu, dla której pisał felietony satyryczne. W czasie okupacji niemieckiej przebywał kolejno w Sosnowcu, Warszawie i Krakowie, utrzymując się z pracy fizycznej. Po zakończeniu wojny powrócił do Sosnowca. Pracował w 1945-47 w Wydziale Kultury i Sztuki MRN w Sosnowcu. Brał udział w organizowaniu tamtejszego Teatru Miejskiego i był do 1946 jego kierownikiem literackim. Uczestniczył też w organizacji Towarzystwa Muzycznego, średniej szkoły muzycznej, teatru dziecięcego oraz oddziału Związku Polskich Artystów Plastyków w rejonie Zagłębia. Ożenił się z Lesławą Wróblewską. Od 1947 współpracował z Polskim Radiem; był współautorem cyklicznych audycji regionalnych „Przy sobocie po robocie”, „Zaplanowali, wykonali”, „Komisja do spraw humoru” (1951-52), „U Karliczka brzmie pieśniaczka” i później „Radiowa czelodka” (1952-58; teksty do ok. 260 audycji), a także słuchowisk historycznych, humorystycznych i młodzieżowych. Debiutował drukiem w 1949 jako autor baśni dla dzieci, w następnych latach pisał m.in. opowiadania i wodewile. Od 1953 wchodził w skład Kolegium Artystycznego Teatru Satyry w Katowicach; w 1955-57 był kierownikiem artystycznym tej sceny; pisał także dla niej monologi satyryczne, skecze i widowiska estradowe. W 1959 został członkiem ZLP. Od 1972 kierował działem kultury katowickiego dziennika *Wieczór*, w którym publikował liczne artykuły, noty i recenzje tea-

tralne (podp. też: (j), (j. pon.), (jot), (jot.)). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955). Zmarł 17 kwietnia 1980 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kłopoty i radości. [Baśnie]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 47 s. Przedr. zob. poz. 4.

Zawartość: Dobra matka; Bohaterski jeź; Chora myszka; Zimowe zapasy.

2. O czym las stary gwarzy. [Baśnie]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 48 s. Wyd. nast. Rzeszów: Resovia 1991. Przedr. zob. poz. 4.

Zawartość: Królowa puszczy; Wędrowcy; Wielkie zawody śpiewacze; O tym jak ptaki kukułkę ukarać chciały.

3. Przedziwne ale prawdziwe. [Baśnie]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 40 s. Przedr. zob. poz. 4.

Zawartość: Lodowe kwiaty; W podziemnym ogrodzie; Kaktus także ma serce; Hultajska spółka.

4. Świat prawdziwych baśni. [Baśnie]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 168 s.

Zawartość: Tajemnice łąki [poz. 5]; O czym las stary gwarzy [poz. 2]; W wodzie i nad wodą [poz. 6]; Kłopoty i radości [poz. 1]; Przedziwne ale prawdziwe [poz. 3].

5. Tajemnice łąki. [Baśnie]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 31 s. Przedr. zob. poz. 4.

Zawartość: Burza; Wielka siejba; Kłopoty ziarna grochu; Zarłoczne liście.

6. W wodzie i nad wodą. [Baśnie]. Kr.: Wydawn. Książek Popul. 1949, 48 s. Przedr. zob. poz. 4.

Zawartość: Mała podróżniczka; Księżniczka jednej nocy; Władca srebrnego patacu; O żabce, która fruwać chciała.

7. Na przodeczku. Wodewil w 2 aktach. Powst. 1953.

II nagroda w konkursie Departamentu Szkolenia Zawodowego Min. Górnictwa na sztukę o tematyce werbunkowej do szkół górniczych w 1953.

8. Kaczmarek mo gowa. Przygody śląskiej czelodki. [Opowiadania]. Kr.: WL 1955, XII, 311 s.

Zawartość. Przedmowa. — Kaczmarkowe zolyty i inksze klyty; Kaj te krupnioki?; Kaczmarek mo gowa; Górnice błazny; Święteczne porządki; Kolendziorze; Kaczmarkowa koza; Wyszukbki; Pojedziemy na gon ...; Bumelant; Nasza marzanieczka; Na pszczyńskim zamku; Jedyń jedyn dla Kaczmarka; Koniec świata na Zołężu; Sierlok Holmes i jego pastuszek; Kawalerski wieczór; Francikowe wesele. — Opowiadania powst. na podstawie audycji rozgłośni Polskiego Radia w Kat. pt. „Radiowa czelodka”.

9. Wodewil hutniczy. Powst. przed 1955.

III nagroda w konkursie lit. zorganizowanym przez WRN i Oddz. ZLP w Kat. z okazji 10-lecia PRL w 1955.

10. Straszny Dziadunio. (Tragedia książąt pszczyńskich w 1 akcie z przyspiewkami i tańcami). *Śl. Lit.* 1956 nr 16 s. 155-166.

11. Szopka polityczna. Praprem. Kat., T. Satyry 1956.

12. Filip i Teresa. Wodewil górniczy w 3 aktach. [Współaut.:] R. Sadowski. Powst. przed 1958.

Powst. na zamówienie ZG Związku Zawodowego Górników. Inf. w ank. członkowskiej J.P. do ZLP.

13. Łosoś nie dziewczyna. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1958 [właśc. 1957], 236 s.

Zawartość: Latająca ryba; Klusownik; Głupi lin; Przecucie; Zaczarowany staw; Bohater; Robaczywa wiśnia; Łosoś nie dziewczyna.

14. Nie z tej ziemi. Widowisko estradowe. [Współaut.:] J. Nemo. Praprem. Kat., T. Satyry 1958.

15. Święta wojna. Scenariusz filmowy. Ekran. 1965.

16. Mecenaz Kowalski. [Cykliczne widowisko telewizyjne]. Cz. 1-10. TV 1966-1967.

Adaptacja

1. Wesele na Górnym Śląsku. Na motywach sztuki S. Ligonia. Wyst. Zabrze, T. Nowy im. G. Morcinka 1980.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (A. Szafagan). — RL 1980 (A. Biernacki).

S. Dąbrowski. *Kwart. Opol.* 1956 nr 2 [rec.: Kaczmarek mo gowa]. — M. Fazan. *Rocz. Katow.* 1983.

A.Sz.

POPLAWSKI August

zob. ROGALA Jan

POPOWSKA Jadwiga

1901-1983

Pseud.: Ewa; J.p.; (j.p.); J.P.; Joker; (j.p.); Skiz.
Poetka

Urodzona 18 lutego 1901 w Łodzi; córka Tadeusza Popowskiego, urzędnika, i Ewy ze Stępkowskich. Dzieciństwo spędziła w majątku rodziców Trojanowice w Kieleckiem. Uczyła się początkowo w domu, a następnie uczęszczała do siedmioklasowego Gimnazjum Henryki Domańskiej w Piotrkowie Trybunalskim, w którym zakończyła naukę w 1918. W 1920 przeniósł się z rodziną do Poznania. Ukończyła tam roczny kurs gospodarstwa domowego, a w 1922 zaczęła studiować jako wolny słuchacz polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. W 1925 pracowała jako urzędniczka w Polskim Czerwonym Krzyżu. W 1926-28 była korektorką, a potem recenzentką i felietonistką w *Gazecie Powszechnej*. Debiutowała w 1928 wierszami pt. „Cień”, „Spacer”, „W kościele”, drukowanymi w dodatku *Dziennika Poznańskiego* pt. *Życie Literackie* (nr 7). Utwory poetyckie publikowała także m.in. w *Tęczy* (od 1928). Była członkiem grupy literackiej Łoża. Od 1934 pracowała w redakcji *Dziennika Poznańskiego* najpierw w dziale lokalnym, a następnie od 1937 kierowała działem literatury, nauki i sztuki, w którym publikowała wiersze

sze, wywiady i felietony (podp. m.in.: (j.p.), J.P., Joker). Należała do ZZLP i Związku Dziennikarzy. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 kontynuowała z grupą kolegów wydawanie *Dziennika Poznańskiego* do momentu wkroczenia Niemców do miasta. W grudniu została wysiedlona z Poznania i przebywała w Piotrkowie Trybunalskim, a potem na wsi w Opoczyńskim. Brała udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK, pisała w tym czasie wiersze (pod pseud. Ewa). W 1947 wróciła do Poznania; podjęła pracę w Bibliotece Miejskiej im. Raczyńskich, a od 1950 w jej filiach dzielnicowych na Dębcu i w Szczepankowie. W 1956-60 kierowała działem korekty w redakcji *Tygodnika Zachodniego*, a następnie do przejścia na emeryturę w 1965 pracowała jako korektorka w redakcji nocy *Głosu Wielkopolskiego*. Równocześnie kontynuowała twórczość poetycką. Od 1959 należała do ZLP. Wyróżniona Odznaką Honorową m. Poznania (1971) i odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1976). Zmarła 18 lutego 1983 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przed nocą. [Wiersze]. Słowo wstępne: K. Troczyński. Drzeworyty: K. Taranczewski. Pozn.: J. Jachowski — Księg. Uniwersytecka 1937, 31 s. Nagroda Oddz. Poznańskiego ZZLP w 1938.
2. Wiersze. Wwa: Czyt. 1958, 59 s. Zawiera wiersze z poz. 1 oraz wiersze nowe.
3. Wołanie. Wybór wierszy 1937-1967. Słowo wstępne: B. Kogut. Pozn.: WP 1967, 80 s. Cykle: Przed nocą [poz. 1]; Potawiajcie min; Wróżby.
4. Wiersze zebrane 1937-1979. Pozn.: WP 1981, 97 s. Zawiera poz. 1-3 oraz Nowe wiersze.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1966, 1974. — SWPP 1. — RL 1983 (A. Biernacki).
 K. Troczyński: Najmłodszy poeci Poznania. *Dz. Pozn.* 1934 nr 7. — [Przed nocą.] S.W. Balicki: Wiersze z Poznania. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 51; B. Dudziński: Wśród poetów. *Naprzód* 1937 nr 357; K. Troczyński: „Przed nocą” J.P. *Dz. Pozn.* 1937 nr 163. — J. Koller: J.P. Laureatka nagrody Zw. Zaw. Literatów Pol. w Poznaniu. *Dz. Pozn.* 1939 nr 33. — A. Rogalski: J.P. *Tęcza* 1939 nr 3. — [Wiersze:] M. Grześczak: Poezja przemijająca. *Tyg. Zach.* 1958 nr 34; Z. Pedziński: Poetka. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 42. — [Wołanie:] J. Łukasiewicz: Wiersze z trzydziestolecia. *Nurt* 1968 nr 9; W.P. Szymański: Nieustająca potrzeba refleksji: Dziś są inne hafty. *Życie Lit.* 1968 nr 17. — B. Łatawiec: Przestrzenie wierszy J.P. *Nurt* 1976 nr 9. — W. Jamrozak: Los poety. *Nurt* 1987 nr 12.

A.Sz.

PORAJ-KOŹMIŃSKI Karol

zob. KOŹMIŃSKI PORAJ Karol

PORAY-BIERNACKI Janusz

zob. JASIEŃCZYK Janusz

PORAZIŃSKA Janina

1882-1971

Pseud.: B.Z.; B. Ziomkówna; Barbara Ziomkówna; Irpe; J.P.; J. Por.; Lublinianka; M.(A.) Swojakówna; M. Ziomkówna. Autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 29 września 1882 w Lublinie; córka Edwarda Porazińskiego, urzędnika bankowego, i Heleny z Saryusz-Bielskich. W dzieciństwie często przebywała u dziadków Bielskich we wsi Chrusty pod Łaskiem, gdzie miała okazję zetknąć się z kulturą ludową. Uczęszczała na pensję swojej stryjenki Natalii Porazińskiej w Warszawie i otrzymała świadectwo ukończenia szkoły średniej. Debiutowała w 1903 prozą poetycką pt. „Z życia kwiatów”, drukowaną w tygodniku *Wędrowiec* (nr 20). Po 1905 publikowała utwory dla dzieci (w tym drobne utwory sceniczne) w *Przyjacielu Dzieci* i *Wieczorach Rodzinnych*. Około 1906 wyjechała do Krakowa, gdzie ukończyła dwuletnie Wyższe Kursy dla Kobiet im. A. Baranieckiego, oraz studiowała przez trzy lata jako słuchaczka nadzwyczajna na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równocześnie ogłaszała utwory dla dzieci w *Promyku* (1909-10) i *Promyczku* (1910). Około 1911 powróciła do Warszawy i rozpoczęła pracę w redakcji pisma *Przyjaciel Dzieci*; w 1914 krótko przed wybuchem I wojny światowej objęła redakcję tego pisma. Publikowała też w piśmie dla kobiet *Tygodnik Mód i Powieści* (tu w 1913-14 stała współpracą z działem „Nasz dom”). W czasie wojny była tajną inspektorką szkolną na terenie powiatu blińskiego. W 1917 założyła wraz z Różą Brzezińską czasopismo dla młodzieży *Płomyk*, wydawane jako bezpłatny dodatek tygodnika *Zorza*. W 1919 rozpoczęła wieloletnią współpracę z pismami dla dzieci i młodzieży: *Płomykiem* (do 1934), *Płomyczkiem* (do 1934/35, z przerwami; tu też podp.: B. Ziomkówna, J.P., J. Por.) i *Moim Pisemkiem* (do 1924). W 1920 została członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1922-25 pracowała w wydziale szkolnictwa powszechnego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie. W następnych latach zajmowała się wyłącznie pracą literacką. W 1923 otrzymała pierwszą nagrodę Międzynarodowego Czerwonego Krzyża za wiersze dla dzieci. Pełniła funkcję redaktora naczelnego czasopism dziecięcych: *Płomyczek* (1927-34), *Słonko* (1934-39) i *Poranek* (1938-39). Ponadto wiersze, obrazy dramatyczne i bajki dla dzieci ogłaszała m.in. w *Młodzieży PCK* (1923-27; m.in. podp. J.P.), *Teatrze Ludowym* (1923-24) i *Wychowaniu Przedszkolnym* (1926-36, z przerwami). W 1935 weszła w skład zarządu nowo powstałego Towarzystwa Przyjaciół Teatru dla Dzieci. W 1937 otrzymała Srebrny Wawrzyn PAL za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej. W czasie okupacji

niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie i pracowała fizycznie. Uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Po powstaniu warszawskim przez jakiś czas przebywała w okolicach Krakowa. Po zakończeniu II wojny światowej powróciła do Warszawy i kontynuowała twórczość literacką. Zajmowała się także pracą przekładową z literatury skandynawskiej. Za całokształt twórczości dla dzieci otrzymała w 1950 nagrodę ZLP, w 1953 nagrodę Prezesa Rady Ministrów, a w 1957 nagrodę m.st. Warszawy. W 1969 została wyróżniona przez dzieci Orderem Uśmiechu. Pod koniec życia utraciła wzrok. Odznaczona Krzyżem Oficerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1966) Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1968). Zmarła 2 listopada 1971 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Krzywda nagrodzona. Komedyjka w 2 odsłonach. *Rozrywki dla Dzieci i Młodz.* 1911 nr 44-50. Wyd. osob. Wwa: Druk. W. Łazarski 1913, 41 s. Wyd. 2 Wwa: Oświata 1922.
2. W noc wiosenną. Baśń sceniczna w 3 odsłonach. Praprem. Nałęczów, plener 1912. Wyd. Wwa: Nakł. red. *Przyj. Dzieci* 1912, 93 s.
3. Małgosia w górach. Baśń sceniczna w 3 odsłonach dla odegrania przez dzieci lub też w szopce przez kukiełki. *Przyj. Dzieci* 1913 nr 43-49. Wyd. osob. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917, 40 s.
4. Leśne duszki. Bajeczki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917, 16 s.
5. Mały kosynerzy. Obrazek sceniczny w 2 odsłonach. Wwa: Księg. Lud. 1917, 48 s.
6. Mądra kurka. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: [Druk.] W. Łazarski 1917, 18 s.
7. Świnki podróżują. [Opowieść prozą]. Wwa: [Druk.] W. Łazarski 1917, 19 s.
8. O dziadku, co laźł po bobrze, aby mu się działało dobrze. Wwa: M. Arct 1918, 9 s.
9. O dziadku i babce, kogutku i kurce, lisie i wilku. Bajka. Wwa: M. Arct 1918, 13 s.
10. Przygoda koziołka. Wwa: M. Arct 1918, 11 s.
11. Baba Jaga. Baśń sceniczna w 4 odsłonach. *Plomyk* 1922 nr 15-22; 1923 nr 1-4. Wyd. osob. Wwa: Skł. gł. *Plomyk*, NK 1924, 46 s. Praprem. Wwa, T. Pol. 1924.
Wyd. książkowe zawiera też: Sposób wystawienia baśni „Baba Jaga” przez W. Małkowskiego.
12. W spalonym dworze. Opowiadanie z 1920. *Moje Pisemko* 1922 nr 19-53. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1923, 171 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [1925], wyd. 3 1929.
13. Czarodziejska fujarka. Bajka uscenizowana w 2 odsłonach. *Moje Pisemko* 1923 nr 3-10. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1923, 32 s. Praprem. Łódź, T. Mieję. 1927.
14. Dzwonki. Marsze, gry, zabawy i piosenki, deklamacje chóralskie, obrazki sceniczne. J. Chrzyszczewska – pomysł, układ i objaśn., ... – wiersze, W. Siewierski – muzyka. Wwa: Wydawn. Księg. J. Lisowskiej 1923, 116 s. Wyd. 2 przejrz. i popraw. tamże 1929.
15. Przybieżeli do Betleem. *Plomyk* 1923/24 nr 6-11. Wyd. osob. z podtyt. *Jasełka*. Wwa: M. Arct 1924, 71 s.
16. Kichuś majstra Lepigliny. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: M. Arct [1924], 157 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1925], wyd. 4 [!] 1929; Jeruzolima: Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1944; Bari: Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1945; wyd. 4 Wwa: NK 1946, tamże: wyd. 5 1948, wyd. 6 1956, wyd. 7 1958, wyd. 8 1962, wyd. 9 1973, wyd. 10 1974, wyd. 10 [!] 1981; Wr.: Siedmióróg 1997.
Adapt.: teatr: pt. Kichuś, czyli Przygody glinianego cudaczka. Widowsko w 3 aktach. Wg powieści ... Kichuś majstra Lepigliny. Oprac.: M. Karwatowa. Uwagi insc.: K. Sniadecka. Melodie piosenek: J. Grzyb. Dekoracje i kostiumy: B. Cybulska. Wwa: Wydawn. Związkowe 1959, 63 s., [161 s.]; Kichuś majstra Lepigliny. Cz. 1-2. Adapt.: A. Chodorowska, B. Grzymała-Stedlecki. TV 1957. Wyst. Wwa, T. Lalek Guliwer 1961, – radiowa: Adapt.: H. Krzyżanowska. Radio 1967.
17. W Wojtusiowej izbie. [Wiersze]. Wwa: M. Arct 1924, 55 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1925, wyd. 3 1927, wyd. 4 1928, wyd. 5 1938, [Budapeszt]: Bibl. Pol. 1942 powiel. [tekst wyd. na podstawie zapisu pamięciowego jednego z uchodźców pol. na Węgrzech]; wyd. pt. Wojtusiowa izba; wyd. 6 Wwa: M. Arct 1946, wyd. 7 tamże 1948; wyd. 8 Wr.: M. Arct, T. Zapiór i S-ka 1948; wyd. 9 Kr.: T. Zapiór i S-ka 1951; pt. W Wojtusiowej izbie: wyd. 5 Wwa: Czyt. 1956, tamże: wyd. 6 1958, wyd. 7 1959, wyd. 6 [!] 1960, wyd. 9 1961, wyd. 10 1962, wyd. 11 1968, wyd. 12 1977 [właśc. 1978], wyd. 13 1982; Pozn.: GMP [1992].
Tu m.in. Mruczkowe bajki: Gałgankowa laleczka, wyd. osob. zob. poz. 65, 77.
Przeł.: ang.: In Wojtus' little house. [Przeł. L. Merecka-Szczepanowicz] L. Merecka Borski. New York 1944, – ukr.: Małovani dzbanky. [Przeł.] M. Prygara. Kij 1967.
Adapt.: teatr: W Wojtusiowej izbie. Wyst. Tor., T. Kukielek „Zaczarowany świat” przy Przedszkolu Mieję. 1952, – tv: Adapt.: B. Radkowski. TV 1961.
18. Ucieszna historyjka o Fipciu. Wwa: PCK 1924, 19 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1926, wyd. 3 [1928].
19. Zaśnij, oczko! Bajka uscenizowana. *Moje Pisemko* 1924 nr 5-11. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1924, 40 s.

20. Dziewięć płaczek – nieboraczek. [Opowieść prozą i wierszem]. *Plomyczek* 1925/26 nr 35-40. Wyd. osob. Lw.: K.S. Jakubowski 1930, 24 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1948.

Przekł. ang.: 9 Cry-Baby Dolls. A folk tale adapted by [J. Butkowska-Bernhard] J.B. Bernhard. This adaptation of the Polish folk-tale is based on the version of ... New York [1945].

21. Moja Wólka. [Opowieść wierszem]. Wwa: Bibl. Pol. 1925, 45 s. Wyd. nast. New York: Roy [1942].

Przekł. ang.: My Village. [Przel. L. Merecka-Szczepanowicz] L. Merecka Borski. New York [1944].

22. Klimcia Straszek. Wwa: PCK [1926], 18 s.

23. Kopciuszek. [Bajka wierszem]. *Plomyczek* 1926/27 nr 1-8. Wyd. osob. Wwa: NK 1929, 55 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948, wyd. 4 1951, wyd. 5 1964. Przedr. zob. poz. 74.

Adapt. teatr.: Baśń o Kopciuszku. Wyst. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1965, – tv: Baśń o Kopciuszku. Adapt.: J. Dargiel. TV 1973, – radiowa: Radio 1973.

24. Pastereczka. [Wiersze]. Wwa: J. Lisowska [1927], 57 s.

25. Wesele Małgorzatkii. [Wiersz]. [Wwa: M. Arct 1927], [47] s. Wyd. nast.: Wwa: LSW 1958, tamże 1988.

Adapt. teatr.: Wesele Małgorzatkii. Insc. oprac.: J. Turowiczówna. Wwa: Związek Teatrów Lud. 1936, 43 s.; – Wesele Bronowickie. Oprac. i insc.: H. Liburski. *Głos Młodz. Wiew.* 1965 nr 11 s. 33-39.

26. Wesoła gromada. Opowiadanie z życia szkolnego. *Plomyk* 1927/28 nr 1-21. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1933 [antydat. 1932], 159 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1936 [antydat. 1935], wyd. 3 [1937], wyd. 4 [1938], wyd. 5 [1939], 1945.

Przekł. czes.: Veseli školáci. [Przel.] P.G. Skalanović. Trnava 1947.

27. Kolorowe obrazki ... Z wierszykami S. Baczyńskiej, ..., E. Szelburg. Wwa: Wydawn. *Plomyczka* 1929 [1928], 63 s.

Tu J.P.: Nocka mroźna; Na dudach; W świat!

28. Hej, z drogi! Wesoła książka o prawidłach chodzenia po ulicach. Wwa: NK 1931 [antydat. 1930], 63 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1932; Wwa: Czyt. 1965, wyd. 2 [!] popraw. tamże 1971.

Adapt. radiowa: Adapt.: W. Borudzka. Radio 1969.

29. O Franiu z Pogwizdowa. Według pogadanki K. Krajewskiej. [Opowieść prozą]. Wwa: Wydawn. *Plomyczka* 1931, 63 s.

30. Jaś i Kasia. Na motywach pieśni ludowej. [Wiersz]. Wwa: NK 1933 [antydat. 1932], 21 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1939, wyd. 4 1939 [właśc. 1943], wyd. 5 1946, wyd. 6 [1947], wyd. 7 1948, wyd. 2 [!] 1987. Przedr. zob. poz. 74.

31. Kto śpiewa, troski rozwiewa. Przysłowia i pogwarki polskie, opracowane dla młodzieży i dorosłych. Lw.: K.S. Jakubowski 1934, 110 s.

32. Psotny Morus. Przygody pieska. [Współaut.:] A. Świrszczyńska. Wwa: Wydawn. Tygodnika dla Dzieci *Słonko* 1936, 27 s.

J.P. podop.: B. Ziomekówna.

33. Balbina i gawron. [Opowieść prozą]. Wwa: Wydawn. Tygodnika dla Dzieci *Słonko* 1937 [antydat. 1936], 43 s. Wyd. nast. z podtyt. Zabawa rysunkowa. Wwa: Ruch 1957, tamże: [wyd. 3] 1959, wyd. 4 1959, 1960.

Wyd. z 1937 na karcie tytułowej podop.: J. Porazińska (B. Ziomekówna).

Przekł. niem.: Bärbel und die Krähe. [Wwa] 1959, – ros.: Bal'bina i grač. Wwa 1957, – węgier.: Marika ésa varjú. Wwa 1957.

34. Legendy. Lw.: PWKS [1937], 80 s.

Zawartość: Ucieczka; A było to tak; Jak Pan Jezus sierotkę poratował; Grzyby; Rajski obiad; Pani Jasna; O źródle wody żywej; Wagi świętego Michała; Święty Jerzy; Boży oracz; Ziemio, okaż sprawiedliwość swoją; Wola Boża; Nie płacz, Matko; Na weselu sieroty; O panu pysznym; Olsza.

35. Maciuś Skowronek. [Opowieść]. Lw.: PWKS 1937, 80 s. Wyd. nast.: wyd. 2: Wwa: NK 1946, tamże: wyd. 3 1948, wyd. 3 [!] 1957, wyd. 4 1959, wyd. 5 1961.

36. U króla gór. Opera dziecięca w 1 akcie. Muz.: S. Nawroski. Praprem. Wwa 1937.

Inf.: K. Michałowski: *Opery polskie*. Kr. 1954 s. 121.

37. Baśń o siedmiu krukach. Na wątkach baśni ludowej. Włocławek: Spółdzielcza Księg. Szkolna 1938 [antydat. 1937], 24 s. Wyd. 2 Lw.: M. Kowalski [1943].

38. Kozucha – kłamczucha. [Opowieść prozą i wierszem]. Wwa: M. Arct 1939, 52 s. Wyd. nast.: tamże 1946; Wwa: NK 1956, tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1983, wyd. 4 1984. Przedr. zob. poz. 49.

Adapt. tv: Adapt.: H. Antoszewski. TV 1958.

39. O dwunastu z Zapiecka. [Opowiadki]. Wwa: Czyt. 1946, 74 s.

Zawartość: O dwunastu z Zapiecka; U Barbarki pies myje garnki; O Weroni, która ląka kochała; Podarunek Małgosi; Jasia szuka pierścienka z niebieskim oczkiem; Agata nogą zamiata; Justysine gąski; Zosia zgubiła gąskę; Zuzia ma panny i ma kawalera; Entliczek petliczek Balbisi; Jak szukano igielki Hani; Bronia i skórzniak; Kasia i zajaczki; W noc Bożego Narodzenia.

Przekł. opowiadki Jak szukano igielki Hani: serb.: Hanina igla. [Przel.] S. Kovačević. Beograd 1959, – słoweń.: Hankina igla. [Przel.] U. Kraigher. Ljubljana 1959.

40. Borówka. [Powieść]. Wwa: Syrena 1947, 186 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z podtyt. Opowieść z czasów, gdy twój dziadek był małym chłopcem: Wwa: Czyt. 1970; Wwa: Votum 1992.

41. Boża ścieżka królowej Kingi. (Historia i legenda). Wr.: Dobra Książka [1947], 58 s.

42. Była sobie gąska. Wwa: NK 1947, 31 s.
43. Pleciugowe nowinki. [Wiersze]. Kr.: F. Pieczętkowski [1947], 56 s.
44. Siedzi srocza na płocie. [Sztuka dla teatru kukielkowego]. Praprem. Łódź, T. Lalek Faramuszka 1947.
45. O kurczątku, które miało 5 matek. [Opowieść wierszem i prozą]. Wwa: PZWS 1948, 47 s.
46. Do koła. [Autorzy:] ..., M. Kann, P. Denk [właśc. J. Cisar]. Wwa: Czyt.; Praha: Orbis 1950, [34] s.
Brak nazwiska J.P. na karcie tytułowej. – Wiersze dla dzieci oparte na pol. i czes. zabawach i pogwarkach dziecięcych oraz piosenkach lud.; wyd. w jęz. pol. i czes.
47. O babulce. [Opowieść prozą]. Wwa: NK 1950, 31 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954. Przedr. zob. poz. 49.
48. Złoty gołąb. [Autorzy:] ..., M. Kann, P. Denk [właśc. J. Cisar]. Wwa: Czyt.; Praha: Orbis 1950, [36] s.
Brak nazwiska J.P. na karcie tytułowej. – Wiersze dla dzieci oparte na pol. i czes. zabawach i pogwarkach dziecięcych oraz piosenkach lud.; wyd. w jęz. pol. i czes.
49. Bajdurki. [Opowieści prozą]. Wwa: NK 1952, 121 s. Wyd. 2 tamże 1954.
Zawartość: Ciachu-ciachu-ciach; Wiatrowa pogoda; Pięć i trzy; Kozucha kłameczucha [poz. 38]; Kogucik; Halaśnica; Tu-tu-tu; Orzechy w miechy; O babulce [poz. 47]; Tydrym; Ciekawy chochoł.
Adapt. radiowa opowiadania Ciekawy chochoł: Radio 1970.
50. Za górami ... za lasami ... Polskie baśnie ludowe. Wwa: NK 1952, 139 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1954, 203 s., wyd. 3 1954, wyd. 4 1956; Pozn.: GMP 1991.
Zawartość: Dwie Dorotki; Szewczyk Dratewka; Trzej synowie; Wielemożne słonko; Srebrna Kaletka; O dwunastu miesiącach; Popieluszka; Zaczarowana w żabkę; Szklana góra; Czardziejska księżka. – Nadto w wyd. 2: Siostra siedmiu kraków; Owczaryszek; Śpiewające drzewo.
Przełk. chiński: Cz'a ke-ti szu. [Przeł.] Liu Hua-lan. Pekin 1958. – czes.: Za lesy a za horami. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1954. wyd. nast. tamże: 1956, 1966.
Adapt. bajek: Szklana góra, Popieluszka, Zaczarowana w żabkę, Szewczyk Dratewka pt. Moje kino przedstawia bajki. Na podstawie bajek ... oprac. W. Borudzka. Wwa: FAW 1957, [8] k.
Adapt. radiowe poszczególnych baśni: Popieluszka. Adapt.: A. Wolfowa. Radio 1967; Siostra siedmiu kraków. Radio 1968; Srebrna Kaletka. Adapt.: E. Hartwig. Radio 1967; Szklana góra. Adapt.: K. Parnowska. Radio 1974.
51. Agata nogą zamiata. [Opowieść prozą]. Wwa: NK 1953, 13 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1955, wyd. 5! 1960, wyd. 6 1963, wyd. 7 1967. Zob. poz. 39.
Przełk. czes.: Jak Agata zameta. [Przeł.] M. Loewensteinová-Stryjová. Praha 1964.
Adapt. tv: TV 1958.
52. Koziołeczek. [Utwór dramatyczny wierszem]. Wskazówki reż.: J. Wilkowski. Muz.: J. Dobrzański.
- Projekty lalek: Z. Stanisławska-Howurkowa. Wwa: NK 1953, 55 s. Praprem. Wwa, T. Lalka 1953.
Tekst utworu na s. 3-9.
53. Niebieska dziewczynka. [Opowieść rymowaną prozą]. Wwa: NK 1953, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1985.
54. Smyku-smyku na patyku. Piosenki ludowe. Wwa: NK 1953, 61 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 rozszerz. 1960, 102 s., wyd. 4 1970.
Zawiera teksty wierszy w działach: Stary Roch siał groch; Krakowiaczek jeden; Kofysz mi się, kofysz; Tańcowała ryba z rakiem.
55. Kacperek. [Wiersze]. Wwa: NK 1954, [16] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1960, wyd. 4 1963, wyd. 5 1964, wyd. 6 1967, wyd. 7 1969. Przedr. zob. poz. 74.
56. Niezwykła podróż. Bajka filmowa. Ekran. 1955. Wyd. Wwa: FAW 1957, [12] k.
57. Psotki i śmieszki. Wybór wierszy z dawniejszych ksiązek. Wwa: NK 1955, 52 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1959, wyd. 4 1961, wyd. 5 1963, wyd. 6 1964, wyd. 7 1965, wyd. 8 1969, wyd. 9 1972, wyd. 10 1974, wyd. 11 1978, wyd. 12 1981; wyd. 13 Wwa: KAW 1987; Wwa: NK 1988; Białystok: KAW 1991; Wwa: Editions Spoknikania [1993], wyd. 2 tamże [1994]; Wwa: Siedmióróg 1994, wyd. nast. tamże: 1996, 1997; Wwa: PWW [Philip Wilson Warsaw] 1998. Przedr. zob. poz. 74.
Wyd. w wyborze łącznie z Szewczyk Dratewka zob. poz. 75.
Zawiera wiersze w działach: W chacie i przy chacie; W lesie; Na polu i na łące [tu m.in. Dorotka, wyd. osob. zob. poz. 76].
Adapt. radiowa: Adapt.: K. Parnowska. Radio 1969.
58. Trzy gadułki. [Wiersze]. Wwa: NK 1955, 35 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1962. Przedr. zob. poz. 74.
59. Za trzydziwiątą rzeką. Baśnie ludu polskiego. Wwa: NK 1955, 99 s. Wyd. 2 tamże 1956.
Zawartość: Gadające zwierciadelko; Kołowrotki samoprądk; Olbrzymoludy; Pasterz tysiąca zajęcy; Trzechsyn; Ptak Cezariusz; Pięć owieczek.
Przełk. litew.: Už devynių upių. [Przeł.] A. Žukauskas. Vilnius 1958.
Adapt. poszczególnych baśni radiowe: Olbrzymoludy. Radio 1969; Pasterz tysiąca zajęcy. Radio 1968. – tv: Gadające zwierciadelko. TV 1973; Ptak Cezariusz. Adapt.: K. Rybakowa. TV 1973.
60. Zuchwały strzyżyk. Polskie bajki ludowe o zwierzętach. Wwa: NK 1955, 57 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1958, wyd. 4 1960, wyd. 5 1963, wyd. 6 1965, wyd. 7 1967, wyd. 8 1986, wyd. 9 1989.
Zawartość: Zuchwały strzyżyk; Sprytna kózka; Czym go zjadł; Zielony kapelusik; Przyjacielska pomoc; Wpadł kogutek w pokrzywy i leży jak niezwywy; Zjadł, wypił, usnął się; Półtora-staaaaaa! ...; Wieczorne chóry; Byłoby to, było; Miała babka

pstrą kokoszkę; Na ukos kumotrze; Tu źie, a tu dobrze; Wilk i lis; Dwa niepowodzenia, a potem radość.

61. Dwie Dorotki. Bajka filmowa. [Opowieść wierszem]. Ekran. 1956. Wyd. Wwa: FAW 1957, [12] k. Por. poz. 62.

62. Dwie Dorotki. [Opowieść prozą]. Wwa: Ruch 1957, [16] k. Wyd. nast.: Wwa: NK 1964, tamże wyd. 2 [!] 1984; z podtyt. Baśń wielkopolska. [Wwa] 1985, *Przyjaciółka* wkł. do nr 9; wyd. 3 Wwa: NK 1988. Zob. poz. 50, por. poz. 61.

63. Fidyrganek. Wwa: Ruch 1957, [16] k.
Podp.: Barbara Ziomekówna, na odwrocie k. tytułowej; J. Porazińska.

64. Kto mi dał skrzydła. Rzecz o Janie Kochanowskim. Dla starszych dzieci. [Opowieść]. Wwa: Czyt. 1957, 558 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1960, wyd. 4 1962, wyd. 5 1963, wyd. 6 1964, wyd. 7 1966, wyd. 8 1967, wyd. 9 1968, wyd. 10 1969, wyd. 11 1972, wyd. 12 1974, wyd. 13 1977 [właśc. 1978], wyd. 14 1986; Wr.: Siedmioróg 1997.

Adapt. radiowe fragm.: Gdy zamieć hula za ścianą. Radio 1968; Wojciezka. Radio. 1968; Kulig w Czarnolesie. Adapt.: W. Borudzka. Radio 1970.

65. Mruczkowe bajki. Kr.: WAG 1957, [6] k. Zob. poz. 17.

66. Pan Twardowski w Czupidłowie. [Powieść dla dzieci]. Powst. przed 1958. Wyd. Wwa: Czyt. 1959, 152 s. Wyd. 2 tamże 1960.

Adapt. radiowa: Radio 1958.

67. Tajemnicze butki. Wwa: NK 1958, 72 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1965.

Przekł. jap.: Fushigi na kutsu. [Przeł.] U. Risako. Tōkyō 1968.

Adapt. radiowa: Na Wawelu przed wiekami. Radio 1969.

68. Czarodziejska księga. Baśnie, bajki, bajdurki. Wwa: NK 1961, 110 s. Wyd. nast. tamże z podtyt. Baśnie, bajki, bajdurki osnute na tematach gawędek ludu polskiego: wyd. 2 1966, wyd. 3 1970, wyd. 4 1985.

Zawiera z poz. 48: Ciachu, ciachu; Tydyrym, — z poz. 50: Czarodziejska księga; Szklana góra; Szewczyk Dratewka; Dwie Dorotki; Siostra siedmiu kruków; Owczaryszek, — z poz. 59: Ptak Cezariusz; Pasterz tysiąca zajęcy, — z poz. 60: Miała baba pstrą kokoszkę; Przyjacielska pomoc.

Przekł.: jap.: Senbiki no usagi to bokugo. [Przeł.] U. Risako. Wyd. 2 Tōkyō 1972, wyd. nast. tamże 1980.

69. I w sto koni nie dogoni. Gawęda o moim dzieciństwie. Wwa: Czyt. 1961, 187 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1970, wyd. 4 1973, wyd. 5 1988.

70. Była babuleńka. Utwór dramatyczny. Insc.: L. Dembiński. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1962.

71. Starodzieje. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1962, 92 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Zawartość: O Kraku sprawiedliwym, o smoku straszliwym, o królewiczu chwacie i niecnym bracie; Zagrmijcie dzwony ogromne, o Jej woli niezłomnej! I zapłacz, lutnio, rzewno nad Wandą, nad królową; O niecnym Popielu jakich w świecie niewielu, O matce zmarłej w ciszy i pomście myszy; O Ziemowicie ślepu i o wieszczym żrebcu.

72. Pamiętnik Czarnego Noska. Spisała ... Wwa: Czyt. 1964, 108 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1985.

73. Moja książeczka. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1967, 36 s.

74. Nad wiślaną wodą. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1971, 171 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Zawiera poz. 23, 30, 55, 57, 58.

75. Szewczyk Dratewka. [Baśń ludowa]. Wwa: NK 1973 [14] k. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1982; Wwa: 1982 *Przyj. Dzieciom*, wkł. do nr 38; wyd. 4 Wwa: NK 1986, tamże 5 1987, wyd. 6 1991, 1993; Białystok: KAW 1991; Wr.: Siedmioróg 1994, tamże 1997; Wwa: NK 1997. Zob. poz. 50.

Wyd. łącznie z wyborem z poz. 57 pt.: Szewczyk Dratewka; Psotki i Śmieszki. Wybór wierszy. Wwa: NK 1981, 16 s. Wkł. do *Płomyczka* nr 17.

Adapt.: radiowa: Radio 1975, — tv: TV 1977.

76. Dorotka. [Wiersz]. Wwa: KAW 1983, [16] s. Wyd. 2 tamże 1990. Zob. poz. 57.

77. Gałankowa laleczka. [Wiersz]. Wwa: KAW 1988, [16] s. Zob. poz. 17.

78. Wiersze. [Wwa] 1983, 8 s. *Przyj. Dzieciom*, wkł. do nr 17.

79. O dwunastu miesiącach. Baśń wielkopolska. [Wwa] 1985, 8 s. Wkł. do *Przyjaciółki* nr 9. Zob. poz. 49.

Nadto drobne utwory sceniczne w czasopiśmiech: *Wiecz. Rodzinne* 1905: Odważni tchōrze. Komedia w 1 akcie, dod.; Napad na zamek. Dramat w 3 odsłonach, dod. — *Przyj. Dzieci* 1906: Nowy rok. Fantazja sceniczna, nr 1, 2; W wiejskim dworku. Obrazek sceniczny w 1 akcie, nr 25-27. — *Rozrywki dla Dzieci i Młodz.* 1911: Krzywda nagrodzona. Komedia w 2 odsłonach, nr 44-50; Karzelki — Paluszki. Obrazek sceniczny w 1 akcie, nr 26. — *Moje Pisemko* 1919: W wiosenny ranek, nr 13; Poranek, nr 19; Na łące, nr 21, — 1920: Gąsiennice i motyle, nr 6; Pszczoły, nr 8, 24; Obiadek Jadwigi, nr 12; Ogródek Jadwisi, nr 21; Na jagody, nr 25; Lipy, nr 27; Oberek, nr 34. — *Wychow. w Przedszk.* 1926: W noc gwiazdkową, nr 12 [podp.: M.(A.) Swojakówna], przedr. w: Drobne obrazki sceniczne dla małych dzieci. Wwa 1933. — *Płomyk* 1928: Jak powstała plotka w wesolej gromadzie, nr 23 [podp.: B. Ziomekówna]. — *Słowo* 1935: Kasztankowa zabawa, nr 8 [podp.: B. Ziomekówna], — 1936: Już wakacje, nr 38 [podp.: B.Z.;

inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 2. Wwa 1971).

Wydania wierszy z nutami, m.in.: Pięć piosenek. [Muz.:] S. Niewiadomski. Lw. ok. 1910. — Pod kominem. [Muz.:] S. Wiechowicz. Pozn.: Wielkop. Związek Kół Śpiewaczy 1927, [3] s., wyd. nast.: Kr.: PWM 1954. — Wariacje II. (Mruczkowe bajki). [Muz.:] S. Wiechowicz. Wwa: Tow. Wydawn. Muz. Pol. 1934, 25 s., wyd. nast. pt. Mruczkowe bajki. Wariacje II. Kr. PWM 1948, tamże: 1953, 1967. — Powiewaj wiatrenku. [Muz.:] S. Wiechowicz. Pozn.: Wielkop. Związek Śpiewaczy [1938], 4 s., wyd. nast. Kr.: PWM 1955. — Stuku puku. [Muz.:] S. Wiechowicz. Pozn.: Wydawn. im. K.T. Barwickiego 1939, 3 s., wyd. nast. Kr.: PWM 1954. — Kołysanka. Melodia ludowa. Kr.: PWM 1952, 9 s., wyd. nast. tamże 1977. — Słomkowy łańcuszek i inne dziecinne utwory. [Muz.:] W. Lutostawski. Kr.: PWM 1952, 24 s., wyd. 2 tamże 1953. — Na glinianym wazoniku. [Muz.:] S. Wiechowicz. [Kr.:] PWM 1953, 68 s., wyd. nast.: tamże 1954, wyd. skrócone tamże 1956, 18 s. — Ta kolebka. Kołysanka. [Muz.:] S. Wiechowicz. Kr.: PWM 1958, 5 s. — Bajka iskiereki i inne piosenki dla dzieci. [Muz.:] W. Lutostawski. Kr.: PWM 1971, 26 s., wyd. nast. tamże: 1978, 1989.

Nadto: Z gwiazdą. Inscenizacja wierszy J.P.: Z gwiazdą; Nie ścinajcie gospodarzu. Oprac.: J. Turowiczowa; Zabawa jasełkowa. Wwa: Związek Teatrów Lud. 1934, 40 s.

Przekłady i adaptacja

1. S. Lagerlöf: Zamieniec. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1954, 31 s. Wyd. nast. tamże 1964.

2. Z. Topelius: Sampo Lappelill. Wybór i przekł. ... Wwa: NK 1957, 233 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1986.

3. Z. Topelius: Daleka podróż małego Lucka. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1958, 34 s. Wyd. nast. tamże 1968.

4. Z. Topelius: Skrzat z zamku Abo. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1969, 39 s.

5. Z. Topelius: Perła Adalminy. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1973, 30 s.

6. Kalewala. Epopeja fińska. Pieśni zebrali E. Lönnrot. Dla dzieci polskich oprac. ... Pośl.: K. Radziwiłł. Wwa: NK 1958, 299 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1985.

Przekł. czes.: Kalewala. Finski epos. [Przel.] M. Prádková-Minářková. Bratislava 1976.

Prace redakcyjne

1. Ziarno. Czytanki pierwsze dla dorosłych. [Antologia; współaut.: R. z Mokrzyckich Brzezińska]. Wwa: Księg. Pol. 1916, 176 s.

2. Mój elementarz. [Antologia; współaut.:] J. Chrzęszczewska. Wwa: Bibl. Pol. 1925, 120 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1926, wyd. 3 [1927], wyd. 4 [1928], wyd. 5 1929; wyd. 6: Wwa: NK 1931.

Mój elementarz. Uwagi dla nauczających. [Współaut.:] J. Chrzęszczewska. Wwa: Bibl. Pol. 1925, 47 s.

3. Pierwsze czytania dla szkół powszechnych. Cz. 3 dla oddziału 4. [Antologia; współaut.:] S. Rosowski. Lw.: K.S. Jakubowski 1927, 242 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1929, wyd. 3 1930, wyd. 4 1931.

4. Bądźmy lepsi i mądrzejsi. Czytanka dla 2 klasy miejskich szkół powszechnych. [Antologia; współaut.:] G. Brzezińska. Lw.: K.S. Jakubowski 1937, 180 s. Wyd. 2 tamże 1939.

5. Bądźmy lepsi i mądrzejsi. Czytanka dla 2 klasy wiejskich szkół powszechnych. [Antologia; współaut.:] G. Brzezińska. Lw.: K.S. Jakubowski 1937, 176 s.

6. Było i będzie. [Antologia; współaut.: E. [Szelburg-Zarembina, H. Januszewska. [B.m.]: Czyn. 1945, 109 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — SWPP I. — PP (E. Głębička). — PSB (J.Z. Białek). — LP (red.). — RL 1971 (J. Chudek).

S.U.: Dzieci w utworach J.P. *Wychow. w Przedszk.* 1934 nr 5; — K. Kuliczowska: Dziecko i książka. *Twórczość J.P.* podstawą dziecięcego księgozbioru. *Dz. Lit.* 1948 nr 25. — [Za górami ..., za lasami ...] I. Skowronkówna. *Wychow. w Przedszk.* 1953 nr 5; J. Żylińska: Baśnie polskie. *Nouva Kult.* 1953 nr 22. — B. Białkowski: O twórczości J.P. *Por. Bibl.* 1957 nr 2. — A. Korta: Nowe i piękne. *Nowe Książ.* 1957 nr 24 [rec.: Kto mi dał skrzydła]. — K. Kuliczowska: Eliksir pana Twardowskiego. *Nowe Książ.* 1959 nr 9 [rec.: Pan Twardowski w Czupidowie]. — J. Ficowski: Podróż do dzieciństwa. *Nowe Książ.* 1961 nr 10 [rec.: I w sto koni nie dogonił]. — J.Z. Białek: J.P. poezja dla dzieci. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Krak.* *Pr. Hist.-lit.* 1963 z. 17. — Z. Głodkowska: Podwójny jubileusz. *Głos Naucz.* 1963 nr 39. — H. Skrobiszewska: Od pięciu w górę. *Nowe Książ.* 1964 nr 16 [rec.: Pamiętnik Czarnego Noska]. — H. Skrobiszewska: J.P. *Tyg. Kult.* 1966 nr 46. — J. Kopeć: Stylizacja gwarowa w literaturze dla dzieci. *Spraw. Opol. TPN* (1966) ser. B nr 4, wyd. 1968. — K. Kuliczowska: Na nutę ludową. W tejsze: W szklanej kuli. Wwa 1970. — J.Z. Białek: J.P. *Życie Lit.* 1971 nr 52. — H. Skrobiszewska: J.P. nie żyje. *Por. Bibl.* 1971 nr 11/12. — H. Skrobiszewska: J.P. *Tyg. Kult.* 1971 nr 48. — H. Skrobiszewska: Pani J.P. *Polonistyka* 1972 nr 2. — H. Skrobiszewska: Dwie książki J.P. W tejsze: Literatura i wychowanie. [Wwa] 1973 [rec.: Borówka; I w sto koni nie dogonił]. — B. Żurkowski: Humor i komizm w wierszach J.P. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu.* *Hist. Lit.* 1975 t. 13. — J. Łęgowska: Sposoby wyzyskiwania folkloru w literaturze dla dzieci (na przykładzie J.P.). W: *Literatura ludowa i literatura chłopska.* Lubl. 1977. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 1-2. Wwa 1982, *passim.* — J.Z. Białek: J.P. W tejsze: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. Wyd. 2. Wwa 1987 oraz *passim.* — B. Daniszewski: J.P.: pisarka dla dzieci i młodzieży. Tor.: WBP i KMK [Woj. Bibl. Publiczna i Książ. Miejska im. M. Kopernika] 1989, 10 s. — A. Baluch: W Wojtusowej izbie. Figury znaczeniowe

w wierszach J.P. *Wychow. w Przedszk.* 1990 nr 6. — K. Heńska-Kwaśniewicz: O „Pamiętniku Czarnego Noska” J.P.; B. Kulka: Powrót do korzeni. *Guliver* 1993 nr 6 [rec.: Borówka].

J.Z.

POSMYSZ Zofia
ur. 1923

Podpisywała utwory też: Posmysz-Piasecka.
Prozaik, autorka słuchowisk, scenariuszy filmowych i widowisk telewizyjnych.

Urodzona 23 sierpnia 1923 w Krakowie; córka Antoniego Posmysza, kolejarza, i Stefanii ze Świerczyńskich. Uczęszczała od 1937 do szkoły handlowej w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Krakowie i kontynuowała naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. Pracowała jednocześnie w fabryce kabli w Krakowie-Płaszowie. Nawiązała tam kontakty z grupą młodzieży z kręgu Związku Walki Zbrojnej, z którą została aresztowana przez gestapo w kwietniu 1942. Po półtoramiesięcznym pobycie w więzieniu na ulicy Montelupich w Krakowie, została wywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a następnie, w związku z jego ewakuacją w styczniu 1945, do obozu w Ravensbrück i Neustadt Glewe. Po wyzwoleniu obozu powróciła w maju 1945 do kraju. Zamieszkała w Warszawie, gdzie pracowała początkowo w redakcji *Głosu Ludu* jako pomoc biurowa, a potem korektorka. W tymże piśmie debiutowała w 1945 wspomnieniami z obozu koncentracyjnego pt. „Znam katów z Belsen. Więźniarka z Oświęcimia opowiada o działalności oskarżonych w Lüneburgu” (nr 258; podp.: 7566). Jednocześnie uczyła się w Liceum Miejskim dla Dorosłych nr V. W 1946 rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. W tym okresie nadal pracowała kolejno jako korektorka w redakcji *Robotnika*, referent prasowy w Biurze Prasowym Zarządu Głównego TPPR, dziennikarka w miesięczniku *Przyjaźń*. Od 1948 należała do Związku Dziennikarzy Polskich (potem do 1981 do SDP). Po uzyskaniu magisterium w 1952, podjęła pracę w dziale oświatowym Polskiego Radia, w 1954 przeszła do redakcji reportaży w dziale literackim (w 1958 została kierowniczką). Debiutowała na antenie w 1954 reportażem pt. „O młodzieży z Garbowa i o książkach, które nie zblądziły”; od 1959 pisała też słuchowiska radiowe, od 1960 była współautorką i kierowniczką zespołu autorów powieści radiowej „W Jezioranach”. W 1960 wyszła za mąż za Jana Piaseckiego, prozaika. Od 1962 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1976 otrzymała nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za osiągnięcia autorskie w dziedzinie słuchowisk. W 1976 przeszła na rentę, rezygnując z pracy etatowej w radiu i z dalszego współuczestniczenia w pisaniu powieści radio-

wej „W Jezioranach”. Odbywała podróże po Europie; w 1985 spędziła pół roku w Stanach Zjednoczonych. W 1989 została członkiem SPP. Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Oficerskim (1970) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1973), Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Pasażerka z kabiny 45*. Słuchowisko radiowe. Radio 1959. Druk pt. *Pasażerka* zob. poz. 20. Por. poz. 2, 5, 6.

Przekł.: czes.: Radio (CSRS) 1962, — niem.: Die Passagierin. [Przel.] P. Ball. W: Hörspiele 8. Berlin 1968, — ros.: Radio (ZSRR) 1965.

2. *Pasażerka*. Widowisko telewizyjne. TV 1960. Por. poz. 5, 6.

Adapt. słuchowiska por. poz. 1.

3. *W Jezioranach*. [Powieść radiowa; współaut.:] W. Milczarek, A. Mularczyk. Radio 1960-1976.

Emisja raz w tygodniu; od września 1976 powieść kontynuowana bez udziału Z.P. — Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1964, nagroda zespołowa Złoty Mikrofon, przyznana przez tygodnik *Radio i Telew* w 1969.

Wersja beletrystyczna druk *Dz. Lud.*: Adapt.: Z. Drózd-Satanowska 1961-1965; [...], W. Milczarek, A. Mularczyk] Zespół Autorów Radiowych 1966-1970; B. Orłowska, W. Milczarek 1970 (od nr 63)-1976.

Druk w każdym numerze.

4. *Ave Maria*. Słuchowisko radiowe. Radio 1961. Druk zob. poz. 20. Por. poz. 23.

Przekł. niem.: Radio (NRD) 1973.

5. *Pasażerka*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 149 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1971; wyd. 4 Pozn.: KAW 1988. Por. poz. 1.

Wyd. łącznie z poz. 15 pt. *Pasażerka; Wakacje nad Adriatykiem*. Wwa: Czyt. 1980, 557 s.

Przekł.: bułg.: *Pasażerka*. [Przel.] D. Ikonov. Sofia 1965, — czes.: *Pasażerka*. [Przel.] B. Křemenak. Praha 1964, wyd. 2 tamże 1966, — gr u z.: [Przel.] A. Gabeskiriya. Tbilisi 1965, — jap.: *Pasajeruka*. [Przel.] S. Sato. Wyd. łącznie z tłum.: J. Andrzejewski: *Wielki Tydzień*; S. Grochowiak: *Trismus*. Tōkyō 1971, [wyd. 4] Tōkyō 1979, — kaz.: *Zolausy kelinsek*. [Przel.] S. Achmetov. Almaty 1986, — litew.: *Keleive*. [Przel.] J. Pilypaitis. Vilnius 1966, — łotew.: *Pasažiere*. [Przel.] I. Juhnevič. Rīgā 1966, — mołd.: *Pasažera*. [Przel.] A. Busujok. Kišineu 1966, — niem.: *Die Passagierin*. [Przel.] P. Ball. Berlin 1969, — orm.: [Przel.] K. Dallakjan. Erevan 1965, — ros.: *Pasażirka*. [Przel.] E. Gessen, V. Golovskij. Moskva 1964, przedr. w: *Sovremennaja pol'skaja povest'*, Moskva 1964. Adapt. teatr.: *Wyst. Krasnojarsk*, T. Junoga. Zritel'a 1967; *operowa: Passażirka. Opera v 2 dejstvijach*, 8 karinach s epilogom. [Muz.] M. Vajnborg. [Libretto:] Ju. Lukin, A. Medvedev. *Wyst. Moskwa, T. Bolšoj* 1968. *Wyd. Moskva* 1977, — rum.: *Pasagera*. [Przel.] A. Gabrielescu, M. Mihai. București 1967, — słowac.: *Cestujúca z kabiny č. 45*. [Przel.] V. Marušiaková. Bratislava 1965, — ukr.: *Pasażirka*. [Przel.] Ju. Popsuwna. *Wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Passażirka; Vidpustka na Adriatici*. Kiiv 1972, — węgier.: *Egy nő a ha-*

P

jón. [Przeł.] I. Mészáros. [Budapest 1963], wyd. nast.: [Budapest 1965], [Budapest 1967].

6. Pasażerka. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Munk. Ekran. 1963. Por. poz. 1.

7. Zanim mnie pani pozna. Słuchowisko radiowe. Radio 1964. Druk zob. poz. 20. Por. poz. 8. Przekł. niem.: Radio (NRD) 1965.

8. Przystanek w lesie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1965, 337 s.

Zawartość: Przystanek w lesie [adapt. słuchowiska W domku przy torze por. poz. 20]; Kartka ze sprawozdania [por. Słuchowiska]; Corrida; Szczęście panny Janiny [adapt. słuchowiska Zanim mnie pani pozna por. poz. 7].

9. Cierpkie głogi. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Weychert. Ekran. 1966.

Pierwotny tytuł: Klucz. — Adapt. opowiadania Szczęście panny Janiny por. poz. 8.

10. Może to dziś. Słuchowisko radiowe. Radio 1966. Druk *Teatr Pol. Radia* 1966 nr 12 s. 1-24. Przedr. zob. poz. 20.

Przekł. słowack.: Radio (CSRS) 1970.

11. Tor. Słuchowisko radiowe. Radio 1966. Druk w: *Teatr wyobraźni*. Wwa 1969 s. 315-342. Przedr. zob. poz. 20.

II nagroda w konkursie Pol. Radia z okazji 20-lecia Ziemi Zachodnich na słuchowisko współcz. w 1965.

12. Pałę Martina Edena. Słuchowisko radiowe. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 1 s. 57-83. Przedr. zob. poz. 20. Por. poz. 14.

Wyróżnienie w konkursie Naczelnej Red. Audycji Lit. Pol. Radia, w I etapie krajowym Międzynarodowego Konkursu Rozgłośni Praga-Warszawa-Zagrzeb na słuchowisko w 1967.

13. Wypłuty przez tęczę. Widowisko telewizyjne. TV 1968.

Wyróżnienie w konkursie na scenariusz widowiska telewizyjnego o tematyce współcz. w 1968.

14. Mały. Scenariusz filmowy. Ekran. 1970.

Adapt. słuchowiska Pałę Martina Edena zob. poz. 12.

15. Wakacje nad Adriatykiem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 243 s. Wyd. łącznie z Pasażerka zob. poz. 5.

Przekł.: czes. Prázdny na Jadranu. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1979. — niem. Urlaub an der Adria. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1985. — słowack.: Dovolenka na Jadrane. [Przeł.] M. Vlachovská. Bratislava 1973. — ukr.: Vidpustka na Adriatici. [Przeł.] V. Gzič'kij. Wyd. łącznie z przekł. Pasażerka zob. poz. 5.

Adapt. tv: Adapt. Dz. Półtorzycka. *Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 4 s. 69-84. TV 1975.

16. Nie za górą, nia za rzeką. Widowisko telewizyjne. *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 4 s. 51-72. TV 1972.

17. Dukty. Widowisko telewizyjne. *Teatr Pol. Telew.* 1972 nr 3 s. 55-74.

Inny tytuł: Pozwolenie na odstrzał.

18. Mikroklimat. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 267 s.

Nagroda w konkursie KiW i ZG ZLP na powieść o tematyce współcz. w 1974.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1975.

19. Drzewo do drzewa podobne. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 129 s.

Adapt. słuchowiska por. poz. 20.

20. Miejsce na ścianie. [Słuchowiska radiowe]. Posł.: Z. Macużanka. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 232 s.

Zawartość: Pasażerka [poz. 1]; Przy torze [pt. W domku przy torze. Radio 1960]; Ave Maria [poz. 4]; Zanim mnie pani pozna [poz. 7]; Tor [poz. 11]; Może to dziś [poz. 10]; Pałę Martina Edena [poz. 12]; Człowiek spod kaloryfera [Radio 1969; por. poz. 23]; Drzewo do drzewa podobne [Radio 1975; por. poz. 19]; Miejsce na ścianie [Radio 1976].

21. Cena. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 247 s.

Nagroda w konkursie LSW z okazji 30-lecia działalności oraz ZLP na powieść w 1977.

Przekł.: ros.: Cena. [Przeł.] S. Svjackij. Moskwa 1981. — słowack.: Cena. [Przeł.] M. Vlachovská. Bratislava 1982.

22. Człowiek spod kaloryfera. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 141 s.

Adapt. słuchowiska por. poz. 20.

23. Ten sam doktor M. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1981, 246 s.

Zawartość: Zengerin; Ave Maria [por. poz. 4]; Ten sam doktor M.

24. Wdowa i kochankowie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1988, 285 s.

25. Do wolności, do śmierci, do życia. Wwa: Wydawn. von borowiecky 1996, 101 s.

Opowieść wspomnieniowa dot. powrotu z obozu koncentracyjnego w Niemczech do Polski w maju 1945.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 1, 3, 4, 7, 10-12, 20 oraz m.in.: Kalwaria. Radio 1961 [II nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowisko współcz. w 1961]. — Kartka ze sprawozdania. Radio 1963 [por. Twórczość poz. 8]. — Ta właśnie ryba. Radio 1966 [nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w konkursie na słuchowisko o tematyce współcz. w 1966]. — Odpis dyplomu. Radio 1972. — Ta trzecia matura. Radio 1973. — Sad. Radio 1975. — Czy to temat. Radio 1977. — Koleżanka już podchodzi, proszę pana. Radio 1978. — Smak jedyny, nie do opisanego. Radio 1979. — Zabieg. Radio 1981. Druk *Teatr Pol. Radia* 1981 nr 1 s. 5-24. — Ufo nad „Parnasem”. Radio 1983. — Jasiu Loretański. Radio 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1978, 1988. — Wywiady: Niezapomniany numer telefonu. Rozm. G. Miller. *Tyg. Kult.* 1972 nr 8; W Jeżozianach i nad Adriatykiem. Rozm. M. Jarocka. *Argumenty* 1987 nr 20.

SWPP 2. — PP (A. Szalagan). — LP (H. Urbas).

[Pasażerka. Powieść.] Z. Macużanka. *Nouva Kult* 1962 nr 42; A. Piotrowski: Pasażerka bez bagażu. *Kierunki* 1962 nr 34; A. Buss: Decyzje, czyny, konsekwencje. *Odra* 1963 nr 1; M. Jarochońska: Pasażerka z bagażem. *Życie Lit.* 1963 nr 23. — [Przystanek w lesie.] M. Olszaniecka: Śladem reporterki ... *Kultura* 1965 nr 41; M. Fik: Opowiadania Z.P. *Nouwe Książ.* 1966 nr 2; M. Król: Opowieści z życia. *Twórczość* 1966 nr 2; T. Żółciński: Autentyzm wyrosły z reportażu. *Współczesność* 1966 nr 1. — K. Kozub: Na Jeziorany widok z miasta. *Tyg. Kult.* 1967 nr 8 [rec.: W Jezioranach]. — [Wakacje nad Adriatykiem.] I. Furnal: Szkoła życia. *Mies. Lit.* 1971 nr 9; W. Kaczochar: Spojrzenie na epokę pieców. *Tyg. Kult.* 1971 nr 22; Z. Macużanka: „Bliźniacza siostra „Pasażerki“”. *Nouwe Książ.* 1971 nr 9; W. Sadkowski: Pokusy alegoryczności. *Współczesność* 1971 nr 10. — Z. Macużanka: Reporterka — humanistka. *Tyg. Kult.* 1976 nr 50 [dot. słuchowisk]. — [Mikroklimat.] A. Baranowska. *Kultura* 1976 nr 4; R. Golebiowska. *Tyg. Kult.* 1976 nr 2; J. Termer. *Polonistyka* 1976 nr 4. — S. Bardjewska: Gniew i bunt. W tejże: Muza bez legendy. *Wwa* 1978 [dot. słuchowisk]. — J. Jaremcowicz: Słuchowska RiTV. *Nouwe Książ.* 1978 nr 11 [m.in. rec.: Miejsce na ścianie]. — [Cena:] W. Krzysztożek: Cena ucieczki, cena powrotu. *Literatura* 1978 nr 50; M. Łukasiewicz: Miasto przecenione. *Nouwe Książ.* 1979 nr 4; M. Ziółek: Walka o awans. *Mies. Lit.* 1979 nr 10. — Z. Umiński: Bardzo wielu kochanków. *Nouwe Książ.* 1989 nr 17 [rec.: Wdowa i kochankowie]. — J. Termer: Droga do życia. *Wiad. Kult.* 1997 nr 15 [rec.: Do wolności, do śmierci, do życia].

A.Sz.

POŚWIATOWSKA Halina 1935-1967

Imię metrykalne (urzędowo zmienione w 1961): Helena.
Poetka, prozaik.

Urodzona 9 maja¹ 1935 w Częstochowie; córka Feliksa Mygi, rzemieślnika, i Stanisławy z Ziębów. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Częstochowie i uczyła się w domu. Od 1945 na skutek powikłań po anginie (zapalenie stawów i wsierdza) cierpiała na poważną wadę serca. Z tego względu często przebywała w szpitalach oraz sanatoriach i nie mogła regularnie uczęszczać do szkoły (Gimnazjum „Nauka i Praca”, a potem Liceum im. J. Słowackiego); w 1955 zdała maturę w Liceum Korespondencyjnym w Częstochowie. W 1954 wyszła za mąż za Adolfa Poświatowskiego, studenta Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi, poznanego w sanatorium w Kudowie (zmarł na zawał serca w 1956). W 1956-58 przebywała z krótkimi przerwami w III Klinice Chorób Wewnętrznych w Krakowie, gdzie już wcześniej leczyła się u prof. Juliana Aleksandrowicza, pod którego opieką pozostawała do końca życia. Dzięki niemu poznała w tym okresie wiele osób ze środowiska literacko-artystycznego Krakowa. Debiutowała w 1956 wierszami „Człowiek z Annapurny” i „Szczęście”, opublikowanymi w *Gazecie Częstochowskiej* (nr 24); za swój właściwy debiut uważała wiersze pt. „Mogę się spełnić ...”, „Mówiłeś: masz rzęsy ...”, ogłoszone w 1957 w dwutugodniku *Zebra* (nr 12).

¹Według oświadczenia matki, Stanisławy Mygi, na świadectwie urodzenia podano błędnie jako miesiąc urodzenia lipiec.

W sierpniu 1958, dzięki zorganizowanej wśród Polonii amerykańskiej akcji zbierania funduszu na jej leczenie (zaangażowani byli w te działania m.in. Józef i Halina Wittlinowie), wyjechała do Stanów Zjednoczonych na operację serca. W oczekiwaniu na jej przeprowadzenie przebywała u rodziny, a potem w sanatorium fundacji Deborah Heart and Lung Center w Brown Mills (stan New Jersey). W listopadzie przeszła pomyślnie operację w Hahnemann Hospital w Filadelfii i po okresie rekonwalescencji zdecydowała się podjąć studia w USA. Otrzymawszy dwuletnie stypendium w Smith College w Northampton (stan Massachusetts), studiowała filozofię, literaturę i języki obce. Przed podjęciem studiów odbyła w lipcu 1959 kurs przygotowawczy na Columbia University w Nowym Jorku, gdzie w następnym roku zaliczyła także letni kurs filozofii. Nie przerwała twórczości poetyckiej (przygotowała tomik pt. „O uśmiechniętym tygrysie”, który nie ukazał się drukiem w tej postaci); zaczęła także tłumaczyć poezję z języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego, przełożyła też jednoaktówkę Edwarda Albee'ego pt. „The Zoo Story” (nie wystawiona). W maju 1961 otrzymała w Smith College dyplom Bachelor of Arts i po krótkiej podróży po Stanach Zjednoczonych, powróciła do Polski. Kontynuowała tu studia filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Równocześnie rozwijała twórczość literacką. Publikowała wiersze i prozę m.in. w *Życiu Literackim* i *Współczesności*. W 1962 została członkiem ZLP. W 1963 uzyskała magisterium pod kierunkiem prof. Romana Ingardena. Od października 1964 pracowała jako asystentka w Katedrze Filozofii Przyrody UJ. Rozpoczęła pracę nad rozprawą doktorską pt. „Etyczne zasady Martina Luthera Kinga w jego pismach i działalności antyrasistowskiej”, której promotorem została prof. Maria Ossowska. Latem 1966 spędziła dwa miesiące w Jugosławii (Opatija, Malij Lošnj, Rijeka, Korčula, Dubrownik). W październiku i listopadzie tego roku przebywała na stypendium rządu francuskiego w Paryżu. W kilka lat po pierwszej operacji powróciły (ok. 1962) problemy zdrowotne. Od czerwca 1967 przebywała w szpitalu początkowo w Krakowie, a od września w warszawskim Instytucie Gruźlicy, gdzie 3 października przeszła powtórna operację serca. Zmarła 11 października 1967 w Warszawie; pochowana na cmentarzu św. Rocha w Częstochowie. Pośmiertnie otrzymała za całokształt twórczości nagrodę Pierścienia, przyznawaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku.

W 1980 zainaugurowane zostały w Częstochowie coroczne Ogólnopolskie Konkursy Poetyckie im. H. Poświatowskiej (także pod nazwą Konfrontacje Poetyckie im. H. Poświatowskiej).

TWÓRCZOŚĆ

1. Hymn bałwochwalczy. [Wiersze]. Kr.: WL 1958, 90 s. Przedr. zob. poz. 21 (t. 1).

2. Dzień dzisiejszy. [Wiersze]. Kr.: WL 1963, 82 s. Przedr. zob. poz. 21 (t. 1).

Zawiera także przekłady wierszy następujących autorów: P. Éluard, L. Ferlinghetti, F. Garcia Lorca, J. Margolis.

3. Oda do rąk. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1966, 88 s. Przedr. zob. poz. 21 (t. 1).

Zawiera także przekłady wierszy następujących autorów: K. Kovič, E. Pound, J. Prévert, J. Udovič, S. Vegri (B. Vodopivec), D. Zajc.

Wyd. osob. 5 wierszy (Rozstanie jest ptakiem ...; Podziel się ze mną ...; Boże mój zmiłuj się nade mną ...; Rozcinam pomarańczę bólu ...; Zawsze kiedy chcę żyć, krzyczę) w oprac. muz.: Pięć pieśni. [Muz.:] T. Baird. [Przekł. na niem.] M. Kurecka. Kr.: PWM; London: J. & W. Chester Ltd. 1969, 28 s. [teksty w jęz. pol. i niem.]

4. Sąd nad Sokratesem. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1967. Pierwodr. *Mag. Kult.* 1975 nr 2 s. 9-11. Przedr. zob. poz. 21 (t. 3).

5. Opowieść dla przyjaciela. [Powieść]. Kr.: WL 1967, 249 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1990; Tor.: Wydawn. „Crime and Thriller” 1993; Kr.: WL 1994, tamże 1996. Przedr. zob. poz. 21 (t. 3).

Adapt. radiowa: Adapt.: H. Szof. Radio 1982.

6. Jeszcze jedno wspomnienie. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: WL 1968, 221 s. Przedr. zob. poz. 21 (t. 2).

7. Znajomy z Kotoru. [Opowiadanie]. *Życie Lit.* 1968 nr 46 s. 8-9. Przedr. zob. poz. 21 (t. 3).

Adapt. radiowa: Adapt.: M. Jankowska. Radio 1969.

8. Wiersze wybrane. Wstęp i wybór: J. Zych. Kr.: WL 1975, 383 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1987, wyd. 4 1989, wyd. 5 1992, wyd. 6 1993, wyd. 7 1995?

Zawiera wybór z tomów poz. 1-3, 6, — oraz: Wiersze z czasopism; Wiersze z rękopisów

9. Poezje wybrane. Wstępem opatrzył S. Stabro. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1976, 114 s.

10. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1976, 125 s.

11. Trzeba iść. [Wybór wierszy]. Wybór i postł.: E. Węgrzyn. Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. Woj. Ośrodka Kultury 1987, 60 s. Wyd. nast. pt. Już trzeba iść. Kr.: Miniatura 1989.

12. Jestem. Wybór [wierszy]. Wybór i postł.: B. Twerdochlib. Szczec.: Glob 1991, 115 s.

13. Rozcinam pomarańczę bólu. [Wybór wierszy]. Wybrała i wstępem opatrzyła R. Marciniak. Wwa: Anagram 1991, 172 s.

14. Jest cała ziemia samotności ... Liryki. Wybór: L. Kiełkowski. Bielsko-Biała: Profile 1993, 176 s.

15. Ogień zielonych księżyców. Poezje wybrane. Koszalin: P. Dybowski; Wydawn. U. Kurtiak i E. Leya 1993, 115 s.

Druk bibliofilski.

16. Wiersze. [Wybór]. Tor.: Crime & Thriller 1993, 287 s.

17. Wiersze nieznanne, wiersze zapomniane. Red.: M. Szulczyńska. Bydgoszcz: Świadectwo 1993, 80 s. Wyd. 2 tamże 1997.

Tom zawiera wiersze powst. 1956-1960, m.in. z tomu „O uśmiechniętym tygrysie”, przygotowanym przez H.P. w USA, który w tej postaci nie ukazał się drukiem, niektóre wiersze zostały włączone do innych tomów.

18. Nić babiego lata. [Wybór wierszy; autorki:] B. Ostrowska, M. Pawlikowska-Jasnorzewska, ... Wwa: Interart 1994, 111 s. Wyd. 2 tamże 1996.

Utwory H.P. s. 87-109.

19. Poezje zebrane. Oprac.: A. Madyda. Wstępem opatrzyła: G. Halkiewicz-Sojak. Tor.: Algo 1994, 647 s.

20. Złota pogoda. [Wybór wierszy]. Wybór i oprac.: A. Nawrocki. Wwa: IBIS 1995, 111 s.

21. Dzieła. Kr.: WL 1997-1998.

T. 1. Poezja 1. Wstęp: A. Nasiłowska. 1997, 393 s.

Zawartość: Hymn bałwochwalczy [poz. 1]; Wiersze z lat 1956-1958; Dzień dzisiejszy [poz. 2]; Wiersze z lat 1958-1962; Oda do rąk [poz. 3].

T. 2. Poezja 2. 1997, 298 s.

Zawartość: Jeszcze jedno wspomnienie [poz. 6]; Wiersze z lat 1963-1967; Bajka o sówce, która w dzień spać lubiła.

T. 3. Proza. Opowieść dla przyjaciela; Opowiadania; Dramat. 1998, 249 s.

Zawartość: Opowieść dla przyjaciela [poz. 5]; Notatnik amerykański, Niebieski ptak; Znajomy z Kotoru [poz. 7]; Sąd na Sokratesem [poz. 4].

T. 4. Listy. Red.: M. Rola, B. Górka. Współpraca: M. Porębska. Tłum. z jęz. ang. listów do C. Karpinski: M. Peretz. 1998, 503 s.

Zawiera listy H.P. do najbliższej rodziny oraz przyjaciół i znajomych.

22. Właśnie kocham ... Indeed I love. Wybór i przekł.: M. Peretz. Postł.: A. Nasiłowska. Kr.: WL 1997, 234 s.

Tekst w jęz. pol. i ang.

23. Jestem Julią. [Wybór wierszy]. Wybór i red.: M. Rola. Kr.: WL 1998, 85 s.

24. Oiseau de mon coeur ... Ptaku mojego serca ... Wybór i przekł.: I. Macor-Filarska, G. Sławiński. Postł.: I. Kiec. Kr.: WL 1998, 164 s.

Tekst w jęz. franc. i pol.

Przekład

1. J. Prévert: Katarynka. Przekł. powst. przed 1966. Druk zob. Twórczość poz. 3. Wyd. osob. Ko-

szalin: U. Kurtiak i E. Leya. Wydawn. Artyst. 1995, 22 s. Przedr. zob. Twórczość poz. 21 (t. 1).

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1970. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — PSB (B. Dopart). — LP (J. Zacharska). — RL 1967 (J. Chudek). — E. Derda: Halina Poświatowska. Bibliografia. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 11 s. Woj. i Miejski. Bibl. Publiczna w Częstochowie. — R. Kapalka: Halina Poświatowska. (1935-1967). Zestawienie bibliograficzne w wyborze. Opole: Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki. Dział Informacyjno-Bibliogr. 1995, 12 s.

Hymn bałwochwalczy: S. Grochowiak: Ciało. *Współczesność* 1959 nr 5; J. Kwiatkowski: Nowa miłość. *Twórczość* 1959 nr 7; A. Stern: Poezja młodych. *Życie Lit.* 1959 nr 43. — M. Sprusiński: Życie miłością. *Twórczość* 1964 nr 6 [rec.: Dzień dzisiejszy]. — J. Rogoziński: Monologi. *Współczesność* 1966 nr 21 [rec.: Oda do rąk]. — S. Grochowiak: Krzywdy. *Kultura* 1967 nr 44, przedr. w: „Ja minę, ty miniesz ...”. Wwa 1994 [wspomnienie pośmiertne]. — T. Nowak: H.P. *Tyg. Kult.* 1967 nr 48, przedr. w: „Ja minę, ty miniesz ...”. Wwa 1994. — K. Nowicki: Bardzo różne opowieści: Dla przyjaciela. *Życie Lit.* 1967 nr 28 [rec.: Opowieść dla przyjaciela]. — M. Orski: P. *Kultura* 1967 nr 33 [rec.: Oda do rąk]. — M. Skwamnicki: H.P. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 45. — T. Śliwka: H.P. *Życie Lit.* 1967 nr 43. — [Opowieść dla przyjaciela] W.J. Tkaczuk: Tętno. *Twórczość* 1967 nr 8; Z. Zabicki: Między tragedią a banałem. *Mies. Lit.* 1967 nr 8. — H. Kubicki: Ręce złożone do trenu. (Kilka uwag o poezji H.P.). *Agora* 1968 nr 19. — [Jeszcze jedno wspomnienie:] W.P. Szymański: „nikt nie wie, jak umierają ptaki”. (O poezji H.P. w pierwszej rocznicy śmierci — 11 X). *Życie Lit.* 1968 nr 40; J.M. Bartnicka: J. wąska struga deszczu upływamy w głąb ... *Nowe Książ.* 1969 nr 15; I. Smolka: Pochwała istnienia. *Twórczość* 1969 nr 2, przedr. w teście: Łęki, ucieczki, akceptacje. Wwa 1984; M. Sprusiński: Nie tylko wspomnienie. *Mies. Lit.* 1969 nr 2, przedr. w tegoż: Imiona naszego czasu. Kr. 1974; A.K. Waśkiewicz: P. *Tyg. Kult.* 1969 nr 6. — B. Markiewiczówna: Motyw śmierci w poezji H.P. *Zesz. Nauk. UJ* 1971 nr 271. — W. Bugaj: Nie pytaj, komu bije dzwon ... *Kamienia* 1972 nr 5. — S. Stabro: „Ja minę, ty miniesz, on minie”. (O poezji H.P.). *Poezja* 1974 nr 2, przedr. w tegoż: Zamknięty rozdział. Wwa 1994. — Z. Zygma: A ciało słowem się stało ... *Poezja* 1974 nr 7/8 [dot.: Hymn bałwochwalczy]. — P. Dybel: Między miłością a śmiercią. *Mies. Lit.* 1975 nr 11. — J. Piotrowski: Poetyckie studium człowieka i świata. (Liryka H.P.). *Rocz. Hum.* 1975 nr 1. — K.K. Pysiak: Asocjacje z motywem śmierci. *Nowe Książ.* 1976 nr 16. — E. Nowicka: „Moje serce jest władcą absolutnym”. (O poezji H.P.). *Tyg. Powsz.* 1976 nr 41. — K. Glondys: Kultura i zmysły. (W dziesiątą rocznicę śmierci H.P.). *Życie Lit.* 1977 nr 44. — M. Wyka: Miłość i wszystkie żywioły. *Mag. Lit.* 1977 nr 3. — S. Kot: Poezja lęku. *Poezja* 1978 nr 10. — J. Zacharska: „Paznokciami zacepiona w słowa”. *Poezja* 1978 nr 2. — A. Nasitowska: Ucieczka w życie. *Literatura* 1979 nr 29. — I. Opacki, J. Piotrowski: Liryka punktów widzenia. (O poezji H.P.). *Pr. Nauk. UŚL w Katow.* 1979 nr 328. — M. Sobieszkański: Światopogląd i jego obecność w utworze poetyckim. (Analiza wiersza H.P. „Wiersz o miłości”). *Litery** 1981 nr 3. — J. Aleksandrowicz: Gdy muzy zagrościły w klinice. W tegoż: Nie ma nieuleczalnie chorych. Wwa 1982, przedr. w: „Ja minę, ty miniesz ...”. Wwa 1994. — E. Isakiewicz: Oswajanie śmierci. *Akcent* 1985 nr 2/3. — M. Krassowska: Obsesja i refleksja. (O H.P.). *Życie Lit.* 1985 nr 34. — *Poezja* 1985 nr 2 [tu art. poświęcone H.P.]: J.Z. Brudnicki: Przypomnienie H.P.; E. Cichła-Czarniawska: Przyciąć chwilom imiona; J. Marx: Przeznaczenie to jeszcze nie los. (O poezji H.P.), przedr. w: *Kaskaderzy literatury*. Łódź 1986, wyd. 2 tamże 1990 oraz w tegoż: *Legendami i tragicznymi*. Wwa 1993; S. Stanuch: W kościółku serca. (O erotycznej poezji H.P.); B. Urbankowski: Wiersze bronią się same! — B. Dumowska: „Anegdota o istnieniu”. (Wokół liryków H.P.). *Pam. Lit.* 1986 z. 2. — M. Szulczyńska: „Nie popełniłam

zdrady”. *Rzecz o Halinie Poświatowskiej*. Kr.: WL 1990, 396 s. — J. Pięszczachowicz: Walka z niebytem. O poezji Haliny Poświatowskiej. Bohnia: Exartum 1992, 62 s. — M. Szulczyńska: Spragniony kot. *Metafora* 1993 nr 8/10. — „Ja minę, ty miniesz ...”. O Halinie Poświatowskiej. Wspomnienia, listy, wiersze. Zebrali i oprac.: M. Pryzwan. Wwa: Em-ka 1994, 410 s. [tom zawiera wybrane listy H.P. do różnych adresatów oraz wspomnienia o niej następujących osób: J. Adamski, J. Aleksandrowicz, T. Baird, L. Bank-Wyrobiec, T. Gierzyński, D. Górski, S. Grochowiak, R. Kłyś, A. Kott, M. Kwaśny, J. Lisiewicz, Z. Myga, S. Mygowa, T. Nowak, A. Orłowska, B. Panczenko-Kresowska, J. Pawłowski, J. Pięszczachowicz, S. Stanuch, J. Szarek, B. Szymańska-Aleksandrowicz, J. Tischner, L. Waluszewska, L. Zgoda, J. Zych, nadto fragm. listów do autorki opracowania dot. H.P.]: J. Kydryńskiego, I. Morawskiego, E. Orwinowskiej, Z. Piątka, I. Poświatowskiej, oraz wiersze poświęcone H.P. i Kalendarium życia i twórczości]. — I. Misiak: Erotyczna wyobraźnia H.P. *Twórczość* 1994 nr 10. — S. Podobińska, Ś. Świątkowa: Osobność języka poetyckiego H. Mygi-Poświatowskiej. *Pr. Nauk. Filol. Pol. WSP w Częst.* 1994 z. 4. — M. Wysocka: Granice Miłości. (H.P.). W: *Kocham, więc jestem*. Motyw miłości w poezji polskiej i niemieckojęzycznej. Częstochowa 1995. — M. Wysocka: Nagość kamienia. O wierszach H.P. poświęconych Stanom Zjednoczonym. *Pr. Nauk. WSP w Częst. Filol. Pol.* 1996 nr 6. — I. Kiec: Halina Poświatowska. Pozn.: Rebis 1997, 93 s. — M. Krassowska: Poetka kultury i natury. *Wiad. Kult.* 1997 nr 42. — H. Zaworska: Kot wygięty pragnieniem. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 276. — [Dziela. T. 1-4]: W. Wantuch: Pomiedzy instynktem a intelektem: Mój upór, moja miłość, mój ból; Pisanie sobą. *Nowe Książ.* 1998 nr 3, 7, 9; H. Zaworska. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 139 dod. *Książki* nr 6 [dot. t. 4]. — H. Zaworska: „Jest taki potwór”. W teście: Szczęście aż do bólu. Wwa 1998 [dot. listów H.P.]. — G. Borkowska: Nierozważna i nieromantyczna. *Tyg. Powsz.* 1999 nr 1 [dot.: *Dziela. T. 1-4*]. **A.Sz.**

POTEMKOWSKI Anatol ur. 1921

Pseud.: anpo; Anpo; (ap); Megan; mgr Butrynińska, bracia Soty i E. Walcenko; O. Bywatel; Ob.; OB. Satyryk, felietonista.

Urodzony 9 kwietnia 1921 w Konstantynopolu; syn Hieronima Potemkowskiego, prawnika, i Heleny z Hryniewieckich. Do 1926 przebywał w Turcji, gdzie ojciec jego pracował w poselstwie polskim. Następnie mieszkał w Łucku na Wołyniu. Uczył się w Gimnazjum i Liceum Humanistycznym im. T. Kościuszki; w 1939 zdał maturę. Podczas okupacji niemieckiej przebywał (od 1939) w Warszawie i pracował jako kierownik samochodowy w fabryce Perkun. Po upadku powstania warszawskiego został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Mauthausen. W maju 1945 powrócił do Warszawy i został zaangażowany do redakcji dziennika *Rzeczpospolita*; w piśmie tym debutował reportażem pt. *Jadę na ... Wschód!* (nr 211, 212); w 1946-49 publikował na jego łamach codzienny felieton pt. „Dziennik zażaleń”. Równocześnie w 1945-47 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1949 ożenił się z Aleksandrą Balcercowicz, filologiem angielskim, pracownikiem Archiwum Dokumentacji Mechanicznej. W tymże roku podjął pracę scenarzysty w Centralnym Urzędzie Kinematografii (do 1953). W 1950 został stałym

współpracownikiem tygodnika *Szpilki*, na którego łamach publikował liczne felietony satyryczne, recenzje, tłumaczenia (podp. też: mgr Butrynianka, bracia Sotyj i E. Walczenko; O. Bywatek; w 1948-50 cykl „Reklamacje”, w 1954-86 cykl humoresek pt. „Dziennik zażeń” podp. Megan, w 1959 cykl „Opowiadania ogólnokształcące”). Równocześnie w 1950 nawiązał współpracę z Polskim Radiem; w 1955-59 prowadził „Audycję „Szpilek”. Od 1959 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Felietony satyryczne zamieszczał także w piśmie *Kobieta i Życie* (tu w 1959 cykl pt. „Mężczyzna i życie”) i *Kurier Polski* (1961-62; tu w 1961 cykl pt. „Korniszon polski”). Za twórczość radiową i telewizyjną otrzymał w 1969 nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Humoreski prozą publikował w miesięczniku *Sam na sam z sobą* (w 1984 cykle pt. „Wieczór w «Kokosie»”, „Wynalazki i życie”, „Zagadki z życia”, w 1986 cykle pt. „Ludzie!! Co robicie!!”; „Znajomi z Kokosa”). W 1995-97 prowadził wraz z Marią Czubaszek i Wojciechem Młynarskim cotygodniową rubrykę satyryczną pt. „Kontra”, publikowaną na łamach *Sztandaru Młodych*, a od 1998 w *Życiu Warszawy*. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1985), mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Irena do domu. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Wilińska. Ekran. 1955.

2. Spotkania. [Felietony i humoreski]. Wwa: Czyt. 1957, 218 s.

Cykle: Życie i salon; Spotkania; Opowiadania zmyślone; Dziennik zażeń. — Pierwodr. *Szpilki* 1950-1957.

3. Wieczorem w Pilejce. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1975 nr 6 s. 48-55.

Wyróżnienie w I Ogólnopolskim Konkursie na program kabaretowy w 1975.

4. Kwartet na trzy osoby: mężczyznę, kobietę i chłopaka. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1976 nr 5 s. 48-51.

5. Wszystkie pieniądze świata. [Powieść]. Wwa: PIW 1983 [właśc. 1984], 290 s.

Adapt. tv. serial w 4 odcinkach w realizacji TV [inf. autora 1998].

6. Dorzecze. Powieść. Powst. 1989.

Utwór złożony do PIW, wydawnictwo odstąpiło od umowy, pozostały odbitki szrotkowe [inf. autora 1998].

Adaptacja

1. Włamywacze. [Komedia w 3 aktach wg utworu F. Karinty'ego i I. Majorosa „Wielki jubiler”]. Wyst. Wwa, T. Sensacji 1959.

Wybory humoresek i felietonów w przekł. ros.: *Štuŭnyj tovar. Jumeski, satiričeskie novelty, fel'etony*. [Przeł.] N. Labkovskij. Moskva 1961; *Kniška žalob*. [Przeł.] N. Labkovskij. Moskva 1965; *Zavsegdatai kafe „Kokos”*. [Przeł.] N. Labkovskij. Moskva 1985.

Śluchowiska radiowe, m.in.: *Skąd tyle prostactwa w tej dziewczynie*. Radio 1978. Druk z podtytułu. (Nowela filmowa). *Szpilki* 1980 nr 51/52 s. 12-21. — Most. Śluchowisko. *Dialog* 1978 nr 5 s. 23-28. Radio 1980 [wyróżnienie w konkursie „Wybieramy premierę roku” w 1981].

Praca redakcyjna

1. Visiifkaardid. Poola satiirivalimik. [Przeł.] U. Lijvaku. [Wybór i wstęp] ... Tallinn: EKPKK Kirjastus 1970, 112 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1998. — Wywiad: Przy pół czarnej z A.P. Rozm. A. Kudelski. *Radio i Telew.* 1959 nr 27.

SWPP 2 (E. Głębička).

B. Michalek: Ogonek nie rozchodzi się. *Prz. Kult.* 1955 nr 50 [rec. filmu: Irena do domu]. — [Z. Mitzner] (e.t.). *Szpilki* 1958 nr 12 [rec.: Spotkania]. — [Włamywacze, adapt. teatr.] R. Szydłowski. *Tryb. Ludu* 1960 nr 93; [L. Wojciechowski] (woj). *Expr. Wiecz.* 1960 nr 80. — Flesz: Ciężki dowcip. *Nowa Kult.* 1963 nr 7, polem.: A. Potemkowski. *Szpilki* 1963 nr 8 [dot.: Dziennik zażeń. *Szpilki* 1963]. — I. Szymańska. *Ekran* 1964 nr 18 [rec, adapt. tv: Włamywacze]. — [Wszystkie pieniądze świata.] I. Janowska: Szansa na powieść. *Nowe Książ.* 1984 nr 8; [A. Marianowicz] AMAR: Niespodzianka. *Szpilki* 1984 nr 36; J. Nieporowski: Więcej niż pieniądze. *Tyg. Kult.* 1984 nr 39.

K.B.

PREGER Janina 1915-1993

Krypt. j.p.; J.P.; (Jan); jp; Preg.; ps.
Krytyk literacki.

Urodzona 2 kwietnia 1915 w Arnsdorfie (obecnie Miłków) na Dolnym Śląsku; córka Stanisława Pregera, publicysty, i Marii z Krassowskich. Uczęszczała do gimnazjum w Zakopanem. Po zdaniu w 1932 matury, studiowała polonistykę i rusycystykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W czasie studiów pracowała jako bibliotekarka. Debiutowała w 1935 artykułem pt. „Sądy Tołstoja o Puszkynie. Na marginesie estetyki Tołstoja”, ogłoszonym w *Przeglądzie Współczesnym* (nr 160). Była członkiem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. W 1939 uzyskała magisterium i równocześnie ukończyła Studium Pedagogiczne UJ. W okresie okupacji niemieckiej mieszkała w Zakopanem. Jesienią 1939 pracowała w tamtejszym Gimnazjum Handlowym, a następnie brała udział w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu II wojny światowej pracowała przez rok jako nauczycielka w gimnazjum dla dorosłych i jako urzędniczka w Robotniczym Towarzystwie Przyjaciół Dzieci. Nale-

żała do PPR, następnie PPS (od 1948 do PZPR). W 1946 objęła posadę sekretarki w redakcji tygodnika *Odrodzenie*, mieszczącej się wówczas w Krakowie, pracowała w tym piśmie jeszcze jakiś czas po przeniesieniu redakcji do Warszawy, gdzie następnie zamieszkała na stałe. Była zatrudniona przez rok w dziale literackim Polskiego Radia, a następnie w 1948-52 w Państwowym Instytucie Wydawniczym. Współpracowała też kilka lat z kolegium redakcyjnym Działu Literatury Opisowej w wydawnictwie Książka i Wiedza. Równocześnie rozwijała twórczość krytycznoliteracką; liczne recenzje i artykuły, a także przekłady głównie z języka rosyjskiego oraz wiersze publikowała m.in. w *Odrodzeniu* (1946-50), *Twórczości* (1946-51, z przerwami), *Kuźnicy* (1948-50), *Radiu i Świecie* (1948-49), *Trybunie Ludu* (1949-50), *Nowej Kulturze* (1950-57, 1960-63), *Życiu Warszawy* (1953-55), *Życiu Literackim* (1954-64), *Głosie Pracy* (1956-57), *Orce* (1957-60), *Trybunie Literackiej* (1958-59; m.in. w 1959 cykl „Z pamiętnika recenzenta”; podp. też: j.p., J.P., (Jan), Preg.), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-67), *Kulturze* (1963-66), *Barwach* (1970-74). Od 1950 była członkiem ZLP. W 1960-75 pracowała w Redakcji Prozy Działu Literackiego Polskiego Radia. Wyróżniona m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarła 21 lipca 1993 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sądy Tołstoja o Puszkynie. Na marginesie estetyki Tołstoja. (Praca wykonana pod kierownictwem W. Lednickiego). *Prz. Współcz.* 1935 nr 160 s. 89-114, odb. [Wwa 1935].

2. Oblicze wojny z faszyzmem w prozie Polski Ludowej. [Wwa 1954], 90 k. Masz. w Bibl. IBL PAN.

3. Pożegnanie młodości. [Wiersze z l. 1946-1957]. Wwa: Czyt. 1958, 123 s.

Przekłady

1. A. Fiodorow: Podziemny komitet obwodowy działu. [Powieść]. Księga 1. Oprac. lit.: E. Bośniacki. [Wwa:] PIW 1949, 205 s. Wyd. nast. tamże: 1950, wyd. 3 1951.

Księga 2 w przekł. M. Borkowicz.

2. A. Bezymienski, I. Wajnberg: Dni powszednie fabryki; Nowy horyzont. Reportaże. Wybór i wstęp: W. Kiwliżo. Wwa 1956.

Prace redakcyjne

1. M. Gogol: Rewizor. Komedia w 5 aktach. Przeł. J. Tuwim. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 135 s. Wyd. 2 tamże 1950.

2. Wypisy z literatury pięknej dla podstawowych kursów szkolenia ideologicznego na wsi. Oprac. ... Wwa: KiW 1955, 447 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1989. – SWPP 1.
[Pożegnanie młodości:] B. Biernacka: Kilka debiutów. *Nowe Książ.* 1958 nr 14; J. Kwiatkowski: Wierszyki. *Prz. Kult.* 1958 nr 27; A. Ziemiński: Zmysły i polityka. *Życie Warsz.* 1958 nr 167. A.Sz.

PREYSS-WALDORFF Jerzy

zob. WALDORFF Jerzy

PRĘDSKI Artur

1900-1941

Właściwe imię i nazwisko: Adolf Pfeffer.
Inne pseud.: A.P.; A. Pr.; ap.; Apr.; Arrp.; Art. Prędski; p.; (p); P; r.-i.; r.i.; r.p.
Poeta, prozaik.

Urodzony 11 marca 1900 w Stanisławowie w rodzinie mieszczańskiej; syn Marka Pfeffera i Felicji z Goldstejnów. W 1911 rozpoczął naukę w II Gimnazjum w Stanisławowie. Po wybuchu I wojny światowej, uchodząc przed wojskami rosyjskimi, przebywał w Galicji Zachodniej, w Pisarzowej pod Limanową. Debiutował w 1915 wierszem pt. „Grób Legionisty”, opublikowanym w krakowskim dzienniku *Naprzód* (nr 467). W tymże roku (jako uczeń gimnazjalny) wstąpił do Legionów Polskich. Początkowo służył przypuszczalnie w II Brygadzie, potem do końca 1916 w 4. Pułku Piechoty „Czwartaki”. W tym czasie wydał pod pseudonimem Artur Prędski zbiorek poezji żołnierskich „Inter arma”. Zwolniony ze służby wojskowej prawdopodobnie z powodu problemów zdrowotnych, wyjechał w 1918 do Wiednia, gdzie zdał maturę i rozpoczął studia uniwersyteckie w zakresie historii literatury. Uczestniczył w życiu kulturalno-literackim kolonii polskiej w Wiedniu. Wygłaszał odczyty literackie, współpracował z czasopismami *Nowy Tygodnik Polski*, *Trybuna Polska* oraz z wydawnictwami zbiorowymi (liczne wiersze ogłosił zwłaszcza w księdze pamiątkowej „Szlakiem tufaczym”, Wiedeń 1919). W 1921 wyjechał do Niemiec. Przebywał początkowo w Weimarze studiując literaturę, następnie w Berlinie, gdzie pracował jako publicysta w prasie polskiej i niemieckiej. W tym czasie ukończył tom pt. „Symfonia o szerokiej ulicy” (nie wydany). W 1923 przeniósł się do Paryża i w następnych latach pisywał korespondencje z zakresu krytyki literackiej i sztuk plastycznych do pism polskich *Gazeta Literacka* (1926-27), *Wiek XX* (1928; podp. też A.P.), *Wiadomości Literackie* (1926-29; podp. też: ap., Art. Prędski) oraz do pism niemieckich. W 1925 ożenił się z Marią Beylin (primo voto Szper), dziennikarką. W 1929 po-

wrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Nawiązał stałą współpracę z *Echem Tygodnia* (1929-31; podp. też: A.P., Arp., p., r.i., A. Pr., -r.-i.) oraz *Kurierem Porannym* (1934-35). Po wybuchu II wojny światowej w 1939 przedostał się do Lwowa (zajętego przez Armię Czerwoną), gdzie podjął pracę w zakładzie stolarskim. Starął się w 1940 o przyjęcie do Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. Po zajęciu Lwowa przez wojska niemieckie, w lipcu 1941 został aresztowany i stracony.

TWÓRCZOŚĆ

1. Inter arma. [Wiersze]. Kr.: M. Mroczek 1916, 52 s.

Cykle: Inter arma; Trzy wiersze; Z mojej lutni; Z tułaczki doli.

2. Miecz przeciw duszy ... [Wiersze]. Wiedeń: Nakł. autora 1918, 12 s. Wyd. 2 tamże 1919.

Według inf. autora wyd. 1 zostało skonfiskowane.

3. Samarytanka. Szkice. Wiedeń: Literaria 1918, 37 s.

Zawartość: Samarytanka; Sub specie mortis; Bajka o zmierzchu; Teślakota; Odczyt; Z pamiętnika szaleńca; Finał.

4. Pieśni grajka wędrownego. [Wiersze]. Wiedeń: Goldschmidt 1919, 221 s.

5. Błękitna wyspa. [Wiersze]. Berlin: Nakł. autora 1921, 31 s.

6. Poezje. Wwa: F. Hoesick 1929, 35 s.

7. Stenogram życia. Opowiadanie. Powst. ok. 1931.

Inf.: L. André: O niewydanej książce. *Echo Tyg.* 1931 nr 8.

8. Alkohol. Powieść. Wwa: Wydawn. Współcz. 1932, 237 s.

9. Ciąg dalszy. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1932, 206 s.

10. Bełtowski zredukowany ... Powieść. Wwa: Słkns 1933, 256 s. Wyd. 2 tamże 1934.

11. Postój w Sulejowie. Powieść. Wwa: Dom Książki Pol. 1934 [antydat. 1933], 198 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Pitera) — PSB (K. Woźniakowski).

[Poezje.] [L. André] L.A. *Echo Tygodnia* 1929 nr 28; K. Czachowski: U poetów. *Lwów. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1929 nr 6; J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1929 nr 13. — [Alkohol:] F. Ciepliński. *Droga* 1932 nr 7/8; K. Czachowski. *Kultura* 1932 nr 19; K. Irzykowski: Dwie powieści P. *Wiad. Lit.* 1932 nr 33 [dot. też: Ciąg dalszy]. — [S. Lazarska] Stella Olgierd. *Dzień Pol.* 1932 nr 224 [rec.: Ciąg dalszy]. — L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1932 [dot.: Alkohol]. — [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 27 [rec.: Ciąg dalszy]. — [Bełtowski zredukowany ...] R. Kolonicki: Powieść o bezrobociu. *Wiedza i Życie* 1933 nr 4; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1933 nr 12; [T. Sinko] R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1933 nr 18; Z. Starowiejska-Morstinowa: Nowe powieści. *Prz. Powsz.* 1933 t. 198. — [M. Kanfer] M.K.: Świetna nowela. *Nowy Dz.* 1934 nr 228 [rec.: Postój w Sulejowie]. — A. Romanowski: „Starych ojców naszych szlakiem ...”. *Poezja II Brygady Legionów Polskich w latach 1914-1915. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1984 z. 50 [dot. m.in. A.P.].

PROKOP Jan ur. 1931

Pseud.: Czesław Paterczyk; H.W.; J.P.; M. Czech; Marian Czech; P.; Paweł Janowski; Tadeusz Marczak; — wspólnie z Bronisławem Mamonem: M.P.; P.M.
Historyk literatury, krytyk literacki, poeta.

Urodzony 16 lipca 1931 w Częstochowie; syn Henryka Prokopa, urzędnika bankowego, i Janiny z domu Głazek, nauczycielki. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 mieszkał nadal w Częstochowie. W 1949 ukończył Liceum im. R. Traugutta w Częstochowie i rozpoczął na Uniwersytecie Warszawskim studia w zakresie filologii romańskiej i polskiej, które od 1951 kontynuował na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1951 jako krytyk literacki felietonem pt. „Wiosenne porządki”, drukowanym w *Dziś i jutro* (nr 14). W 1953 ukończył na UJ trzyletnie studium filologii polskiej, a w 1955 uzyskał magisterium z filologii romańskiej. W 1954 ożenił się z Ursulą Dąmbską, romanistką. Od 1955 pracował w Krakowskiej Pracowni Reedykcji „Bibliografii Polskiej” K. Estreichera w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN. Rozprawy i studia naukowe drukował m.in. w *Ruchu Literackim* (od 1962) i *Pamiętniku Literackim* (od 1963). Artykuły, recenzje, wiersze i prozę poetycką publikował m.in. w *Twórczości* (1957-66), *Tygodniku Powszechnym* (1957-89) i *Znaku* (od 1958, z przerwami). W 1960 został pracownikiem naukowym Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN (do 1987). Od 1964 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1967 uzyskał doktorat w IBL PAN na podstawie pracy pt. „Z przemian ideowo-artystycznych w literaturze polskiej lat 1907-1917” (promotor prof. Kazimierz Wyka) i otrzymał stanowisko adiunkta. W tym czasie prace naukowe i krytyczne oraz utwory poetyckie ogłaszał w *Oficynie Poetów* (Londyn, 1967-70), *Poezji* (1967-70), *Życiu Literackim* (1967-71), *Tekstach* (1972-77). W 1972/73 przebywał na stypendium International Writing Program uniwersytetu w Iowa City w USA. Następnie przez trymestr wykładał literaturę polską na Université de Montréal w Kanadzie. W 1976 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Habilitował się w 1977 w IBL PAN na podstawie pracy pt. „Żywiół wyzwolony. Studium o poezji Tadeusza Micińskiego”. W 1977-87 prowadził wykłady na Università di Torino we Włoszech; w 1983 otrzymał tytuł profesora-associato tegoż uniwersytetu. Współpracował w 1979-87 z czasopismami emigracyjnymi *Aneks* (Londyn), *Kultura* (Paryż) i *Kontakt* (Paryż) oraz drukował także w wychodzących poza cenzurą *Arce*, *Kulturze Niezależnej*, *Miesięczniku Małopolskim*, *Pulsie* i *Zapisie* (pod pseud.: H.W., M. Czech, Marian Czech, Paweł Janowski, Tadeusz Marczak). W 1987 powrócił do Krakowa. W 1987-90 wykła-

dał na wydziale filologii romańskiej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Był członkiem zespołu redakcyjnego pisma *Arka* (1990-92), publikował w *Arcanach* (1995-97) i *Dekadzie Literackiej* (1991-93). W 1989 został członkiem SPP. W 1990 podjął pracę na stanowisku profesora w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. W 1993 otrzymał tytuł profesora. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Euklides i barbarzyńcy. Szkice literackie. Wwa: Czyt. 1964, 218 s.

Zawartość: Od Larbauda do Harasymowicza (z historii „dłuższych form” liryki); Marginalia do Przybosia; Poezja językoznawcza [dot. m.in. poezji S. Czyzka, Z. Bieńkowskiego, M. Białoszewskiego; na marginesie R. Jakobsena „Gramatyka poezji i poezja gramatyki”]; O niezrozumiałości w poezji; Georga Trakla podróż do piekieł; Przypisy do Rilkego. „Du-nesser Elegien”; Egzystencjalistyczne jądro ciemności; Gottfried Ben; Osip Mandelsztam albo dialogi z bożkiem historii; Wieszc sakralnej zbiorowości; Saint-John Perse; Poezja kryształczyna: René Char; Metafizyka i rzeczy: T.S. Eliot; Wiersze Donalda Finkela; Yves Bonnefoy: poszukiwanie transcendencji; Young angry man; Hans Magnus Enzensberger; Igraszki katastrofisty: Miron Białoszewski; Euklides i barbarzyńcy [dot. współczesnej poezji].

Wersje zmienione szkiców druk. w *Twórczości* w 1958-1962.

2. Z przemian w literaturze polskiej lat 1907-1917. Wr.: Ossol. 1970, 110 s. PAN Oddz. w Kr. Pr. Komis. Hist.-lit., 24.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Opozytacje ideologiczne okresu; Mistrzowie filozoficzni i literaccy; Informacje o nowych prądach artystycznych; Ku ekspresjonizmowi; Boy, Nowaczyński i sprawa „poetyki skandalu”; Ku klasycyzmowi.

3. Czaszka Guliwera. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 40 s.

4. Lekcja rzeczy. [Szkice literackie]. Kr.: WL 1972, 219 s.

Zawartość: Przyczynki do morfologii raju. Wprowadzenie; W kręgu sztuki naiwnej; Niepochwyćcień [dot. B. Leśmiana]; Wokół Zegadłowicza; Bunt słowiarza przeciw słowu [dot. J. Przybosia]; O poezji Anatola Sterna; Harasymowicz albo człowiek pierwotny; Harasymowicza ballada o przedmieściu; Sekretne pisanie Tadeusza Nowaka. — W krainie uniwersaliów [dot. twórczości M. Sępa-Szarzyńskiego, Sz. Zimorowicza, J.A. Morsztyna, D. Naborowskiego, A. Mickiewicza, K. Tetmajera, T. Micińskiego, H.M. Enzensbergera]; Składnia i metafizyka [dot. poezji baroku]; Sprawa nadrealizmu; Tadeusza Różewicza walka o oddech; Wisława Szymborska albo wstydlivość uczuć; Epitafium dla duszyczki [dot. Z. Herberta]; Rozbiegłe formy [dot. poezji „bezprzedmiotowej”]; Ogród znaczeń [dot. poezji A. Śluckiego]; O historii [dot. krytyki i historii literatury]; Lekcja rzeczy [H.M. Enzensbergera i R.M. Rilkego].

5. Ostatni rok życia i śmierć Kruzynki Reneville. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976, 99 s.

Zawartość: Kolczyk; Lisy; Ich dwoje; Ziemia pod stopą; Tor-sje; Deux calvas; Klucze; Most do nieba; Steam Laundry; Pajaczek; Trampki; Grochodrzew; Wilk; Zmysł udziału; Burza; Tsunami; Ostatni rok życia i śmierć Kruzynki Reneville.

6. Moja ziemská podróż. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 53 s.

7. Piękna Węgierka. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1978, 133 s.

Zawartość: Płyn, gliniaczku; Piękna Węgierka; Narodziny.

8. Żywiół wyzwolony. Studium o poezji Tadeusza Micińskiego. Kr.: WL 1978, 300 s.

Rozprawa habilitacyjna.

9. Szczególna przygoda żyć nad Wisłą. Studia i szkice literackie. Londyn: Polonia 1985, 174 s.

Zawartość: Od autora. — Szczególna przygoda żyć nad Wisłą [dot. odzwierciedlenia losów Polski, m.in. w utworach: S. Żeromskiego, A. Mickiewicza, K.K. Baczyńskiego]; Samosierra i Szliselburg [dot. obrazu bohaterstwa Polaków w literaturze]; Pod rodzinnym dachem [dot. funkcji rodziny i domu w twórczości m.in.: E. Orzeszkowej, B. Prusa, J. Żuławskiego, J.I. Kraszewskiego]; „O Matko Polko ...” [dot. obrazu kobiety — Polki w utworach m.in. Z. Krasnińskiego, J. Słowackiego, A. Mickiewicza]; Lody i wulkany [dot. ekspresji indywidualnym twórcy]; Z ziemi włoskiej do polskiej [o różnicach kulturowych Polaków i Włochów]; Po co Genet Sarmatom; „Ochłani rozchełznana” („Ustęp” Dziadów A. Mickiewicza); Jak nawrócić Rosję. („My i oni” Kraszewskiego); W królestwie tautologii. (Nacjonalizm i literatura); Zdziechowski, rewolucja, żydzi; Wśród muz i polityków [dot. funkcji artysty w XX w.]; Antynomie Miłosza [o problemie istnienia]; Młoda proza i „heglisizm” [dot. twórczości M. Hłaski, J. Andermana, A. Zagajewskiego]; Polska zniaczone albo lodowiec z gówna [dot. możliwości wypowiadania się w literaturze w 1949-1953]; Literatura dobrych manier [dot. sytuacji pisarza w polskiej rzeczywistości współczesnej]; Pióro i miecz; Pisarz, władza, czytelnik [dot. kontroli państwa nad literaturą]; Słowo święte i słowo sztuki [dot. mecenatu państwowego nad literaturą].

Przekł. niem. słowic „My i oni” J.I. Kraszewskiego: *Specimina Philologiae*, Monachium 1987 nr 23.

10. Przez podobieństwa. [Wiersze]. [Kr.:] Libertas 1989, 31 s.

11. Letteratura e nazione. Studi sull'immaginario collettivo nell'ottocento polacco. [Autorzy:] ..., K. Jaworska. [Torino:] Tirrenia Stampatori 1990, 203 s.

Tekst J.P. s. 5-88. — Zawiera też antologię poezji pol.

12. Parole partisans. Études littéraires. Cracovie: Viridis 1993, 53 s.

Zawartość: Mémoire amputée — manuels scolaires de littérature en France; Intelligentsia juive et le défi communiste — „La Grande Peur” de Julian Strykowski; Musée et transcendence; À l'ombre de la liberté belge — Juliusz Kaden-Bandrowski et son roman bruxellois; De Rivarol à Finkielkraut — masque d'ethnocentrisme.

13. Universum polskie. Literatura, wyobraźnia zbiorowa; mity polityczne. [Szkice literackie]. Kr.: Universitas 1993, 103 s.

Zawartość: Od autora. — Universum polskie; Rodzina pod zaborami; Nie masz pana nad ufana; Święte rany polskiego narodu; Kaplan z ludu wzięty; „Maraton” Ljejskiego a spor Europa-Azja; Zrozumieć Rosję (Mickiewicz-Miłosz); Komplex Europy.

14. Wyobraźnia pod nadzorem. Z dziejów literatury i polityki w PRL. [Szkice]. Kr.: Viridis 1994, 142 s.

Zawartość: Wprowadzenie. — Mity fundatorskie Polski Ludowej; Bat i marchewka albo o polityce kulturalnej; „Słoń Historii” i male narody — Miłosz o Baltach; „Nim będzie zapo-

mniany" – Brandys o Miłoszu; Polski Październik – „Dichtung und Wahrheit”; Obszary konfuzji – z historii intelektualnej PRL; Pocucie rzeczywistości jako opium; Dyskurs władzy w realnym socjalizmie; Eros rewolucji i totalitarna utopia; Powinności literatury polskiej; W potrzasku mitów? Czy upadek ładu? „Prośba” [Z. Herberta] niebohatera; Pokusa niepamięci: grzechy i zasługi PRL-owskich literatów.

15. Pisarze w służbie przemocy. [Szkice literackie]. Kr.: Viridis 1995, 112 s.

Zawartość: Od autora. – Z perspektywy ofiary; Wśród pisma-ków; Jerzy Borejsza; Jan Wiktor; Ksawery Pruszyński; Paweł Jasienica; Aleksander Bocheński.

16. Sowietyzacja i jej maski. PRL w latach stali-nowskich. [Szkice literackie]. Kr.: Viridis 1997, 160 s.

Zawartość: Dwa słowa o amnezji; Zawile dróżki kolaboracji; Polonista jako utrwalacz władzy ludowej; Dylematy Marii Dą-browskiej albo o fałszywej symetrii; Panfiorów o polskich kole-gach; Pierwsze podręczniki do polskiego; Heimatvertiebene: polska pamięć i niemiecka pamięć.

17. Lata niby-Polski, literatura–stalinizm–mity po-lytyczne. Kr.: Viridis 1998, 146 s.

Zawartość: Etyka i Klio. – I. Markiz Posa i jego potomstwa; proroczą Dziedzicowskiego; Goetel pod znakiem faszyzmu. – II. Lata niby-Polski; Żydzi w PRL; Dylematy Strykowskiego; Walka Piastów z Jagiellonami; Osmańczyk między pozytywizmem i kolaboracją. – III. Mit Rosji dzisiaj; Kanon literacki i pamięć zbiorowa.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: „Taczka occiarza” Merciera i jej recepcja w Teatrze Bogusławskiego. *Pam. Teatr.* 1954 z. 3/4 s. 179-199. – „Zemsta panny Urszuli” Dominika Magnuszewskiego. *Pam. Lit.* 1962 z. 4 s. 393-421. – O pierwszych polskich ekspresjonistach. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 1. Wwa 1965 s. 129-153. – Antoni Lange. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 421-436. – Raymond Queneau ou la présence au monde. *Kwart. Neofil.* 1971 nr 1 s. 11-24, też w wersji pol.: Raymond Queneau albo otwarcie na świat. *Poezja* 1972 nr 3 s. 46-56. – Prymitywizm w kręgu Czartaka. W: Problemy literatury polskiej lat 1890-1939. T. 1. Wr. 1972 s. 395-414. – W poszukiwaniu utraconego czasu – Jan Parandowski. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972 s. 475-489. – Miłośco do desygnatów. *Teksty* 1973 nr 6 s. 34-43. – „Ozimina” [W. Berenta] a sprawa polska. *Pam. Lit.* 1975 z. 1 s. 25-43. – Uwagi do poetyki nastrojowego symbolizmu. *Teksty* 1975 nr 2 s. 102-113. – Krytyk jako stwórca. *Teksty* 1976 nr 4/5 s. 86-94. – Lektura jako znak prestiżu. *Teksty* 1976 nr 6 s. 42-50. – Młodopolska utopia pozakodowej komunikacji. *Teksty* 1976 nr 2 s. 106-119. – Edward Porębowicz. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 253-263. – Poeta i rynek. W: Literatura polska i rosyjska przełomu XIX/XX wieku. Wwa 1978 s. 74-101. – Józef Wittlin. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 125-136. – W królestwie tautologii. (U początków nacjionali-

stycznego rozumienia literatury). *Wież* 1985 nr 4/6 s. 75-85. – Kościół i literatura. *Kult. Niezależna** 1987 nr 36 s. 3-15. – [Iwan Siergiejewicz] Gagarin w kręgu spraw polskich. *Slaw. Orient.* 1990 nr 1-2 s. 83-92. – Zrozumieć Rosję. *Znak* 1990 nr 2/3 s. 98-106 [dot. wątków ros. w lit. pol.]. – Polak cierpiący (z dziejów stereotypu). *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-lit.* 1992 z. 81 s. 75-85. – Mythes fondateurs stalinien en Pologne après 1945 – continuités et ruptures. *Myth et Nation*, Grenoble 1995 nr 15 s. 157-169. – Mit Rosji w dzisiejszej Polsce. W: Współcześni Słowianie wobec własnej tradycji i mitów. Kr. 1997 s. 183-193.

Przekłady

1. J. Leclercq: Katolicy i wolność myśli. Kr.: Znak 1964, 251 s.

2. W. Igielski, J. Pilch, N. Przyłęcki, Z. Rutkowski: La Basse-Silésie. Itinéraires touristiques. [Mapy:] K. Małecki. [Red.]: K. Szwejca. Kr.: WAG 1966, 207 s.

3. H.M. Enzensberger: Poezje. Wybór i wstęp ... Przeł.: J.B. Ożóg, ... Wwa: PIW 1968, 53 s.

4. K. Dedecius: Notatnik tłumacza. Przeł. ... Wstęp: J. Kwiatkowski. Kr.: WL 1974, 177 s. Wyd. 2 popraw. i rozszerz.: Przeł.: ..., I. i E. Naganowsy. Wstęp: J. Kwiatkowski. Wwa: Czyt. 1988, 239 s.

Prace redakcyjne

1. T. Boy-Zeleński: Obiad literacki. Proust i jego świat. Oprac.: J. Kott. Objasn. ... Pisma. Ser. II t. 13. Wwa: PIW 1958, 449 s.

2. Liryka polska. Interpretacje. Red.: ..., J. Sławiński. Kr.: WL 1966, 435 s. Wyd. 2 tamże 1971.

3. T. Miciński: Poezje. Oprac. i wstęp ... Kr.: WL 1980, 402 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zob. też Przekłady poz. 3.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. – SWPP 2 (M. Brykalska). – PP (M. Brykalska). [Euklides i barbarzyńcy:] Z. Bienkowski: Klucze. *Kultura* 1964 nr 46; J.J. Lipski: Między archetypami a rysunkiem gramatycznym. *Twórczość* 1965 nr 4; M. Sprusiński. *Nowe Książ.* 1965 nr 2; A. Czerniawski. *Kultura*, Paryż 1966 nr 5. – [Liryka polska. Red.]: R. Matuszewski: Sztuka interpretowania poezji. *Nowe Książ.* 1966 nr 18; W. Wirpsza: Coincidentio oppositorum. *Poezja* 1966 nr 11; E. Balcerzan. *Pam. Lit.* 1967 z. 1; M. Czermińska: Interpretacje: jakie i dla kogo? *Mies. Lit.* 1967 nr 3. – H. Filipkowska. *Pam. Lit.* 1971 z. 2 [rec.: Z przemian w literaturze polskiej lat 1907-1917]. – [Czaszka Guliwera:] H. Jerzmanński: Poezja zwątpienia. *Nowe Książ.* 1972 nr 10; J. Kornhauser: Fragmenty nieozdobne. *Twórczość* 1972 nr 4. – M. Baranowska: Rajski ptak nadrealizmu. *Nowy Wyrz.* 1973 nr 1/2 [rec.: Lekcja rzeczy]. – J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1973 nr 1 [rec.: Czaszka Guliwera]. – [Ostatni rok życia i śmierć Kruszyński Reneville:] M. Lubelska: Prawdziwe wejście do literatury. *Twórczość* 1978 nr 5; M. Prejs: Obumieranie. *Mies. Lit.* 1978 nr 5. – W. Gutowski. *Pam. Lit.* 1979 z. 2 [rec.: Żywiół wyzwolony]. – K.L. Paluch-

-Staszkiel: Temat na wielkie opowiadanie. *Mies. Lit.* 1979 nr 9 [rec.: Piękna Węgierka]. — [Zwycięstwo wyzwolony.] W. Wyskiel: Żywioł opisany. *Mies. Lit.* 1979 nr 2; T. Linkner: Psychodrama w poezji Tadeusza Micińskiego. *Poezja* 1980 nr 5. — S. Sterna-Wachowiak: Elephantiasis. *Twórczość* 1980 nr 1 [rec.: Moja ziemska podróż]. — J. Jedlicki: Baltazar: Gmeranie w jęstwie naszym. *Krytyka** 1987 nr 28/29 [rec.: Szczególna przystojność nad Wisłą]. — S. Barańczak: Dokument „amorficznej epoki”. W tegoż: *Przed i po. Londyn 1988* [rec.: Moja ziemska podróż]. — J. Dużyk: *Ruch Lit.* 1992 nr 1/2 [rec.: Letteratura e nazione. Studi sull'immaginario collettivo nell'ottocento polacco]. — [Universum polskie:] M. Urbanowski: Ojczyzna jako zadanie. *Arka* 1993 nr 48; K. Dudzianka: *Ruch Lit.* 1994 nr 1/2. — J. Kornhauser: Monada narodowa. W tegoż: *Międzyepoka. Kr.* 1995 [rec.: Szczególna przystojność nad Wisłą]. — G. Filip: Ciąg dalszy nastąpił. *Nowe Książ.* 1996 nr 7 [rec.: Pisarze w służbie przemocy]. — G. Filip: Na węzłowej stacji 50 lat temu. *Nowe Książ.* 1997 nr 8 [rec.: Sowietyzacja i jej maski].

J.Z.

PROMIŃSKI Marian 1908-1971

Do 1932 podpisywał się rodzowym nazwiskiem: Popper. Pseud.: Prom.
Prozaik, dramaturg, krytyk literacki.

Urodzony 15 sierpnia 1908 w miejscowości Turka nad Stryjem; syn Leona Poppera, lekarza weterynarii, i Jadwigi z domu Helin. Uczęszczał do gimnazjum w Przemyślu i Stanisławowie, gdzie w 1926 zdał maturę w II Gimnazjum Państwowym. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie; w 1930 uzyskał magisterium. Jednocześnie ukończył studia muzyczne w klasie fortepianu w Państwowym Konserwatorium. Debiutował w 1928 wierszem pt. „Czekam ...”, ogłoszonym w *Słowie Polskim* (nr 78; podp. Marian Popper); publikował tu do 1932 liczne wiersze i artykuły. W tym czasie pracował nad powieścią „Czerwony chleb”, której fragmenty publikował w prasie. W 1933-35 studiował prawo na UJK we Lwowie i w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Od 1933 należał do zespołu redakcyjnego *Sygnalów*; z piśmie tym współpracował do 1939. Wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje ogłaszał nadto m.in. w *Kurierze Literacko-Naukowym* (1935-36), *Nowych Czasach* (1935-36), *Pionie* (1935-39), *Skamandrze* (1935, 1939). W maju 1936 wziął udział w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. W 1937 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Odbył kilka podróży zagranicznych, m.in. w 1938 do Włoch, Egiptu, Australii, Jugosławii, Portugalii. W 1939 był członkiem redakcji lwowskiego dziennika *Express Wieczorny*. Podczas II wojny światowej przebywał w włączonym do ZSRR Lwowie; w czasie okupacji niemieckiej był administratorem domów. W 1940 ożenił się ze Stanisławą Marią Kudynowską. W marcu 1945 przyjechał do Krakowa i podjął pracę w Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej „Czytelnik”; organizował oddział wydawnictwa w Koszalinie (do 1949 był jego

dyrektorem). Równocześnie kontynuował twórczość literacką i krytyczną. Współpracował z tygodnikiem *Odrodzenie* (1945-48; tu m.in. w 1946 stały dział pt. „Kronika filmowa”). W 1947 wchodził w skład redakcji tygodnika *Przekrój* (tu m.in. recenzje literackie podp. Prom), w 1948 pracował krótko jako doradca literacki w Filmie Polskim. W 1949 został członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP. Opowiadania, fragmenty powieści, artykuły i recenzje ogłaszał w licznych czasopismach, m.in. w *Echu Tygodnia* (1949-55), *Od A do Z* (1951-55), *Życiu Literackim* (od 1951; tu liczne recenzje powieści francuskich i amerykańskich). W 1961 otrzymał nagrodę literacką m. Krakowa za całokształt twórczości. Wyjeżdżał do Egiptu (1958), następnie do Indii, Pakistanu i Zatoeki Perskiej (1961), Paryża i Londynu (1962), Stanów Zjednoczonych (1963), Kenii i Tanzanii (1965). Odnznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1957). Zmarł 19 stycznia 1971 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Czerwony chleb*. Powieść. Powst. 1929-1930. Druk fragm.: pt. Ksenia Pietrowna Łukiczewna. *Droga* 1935 nr 7 s. 628-640; Konferencja i życie. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 39; Atak rozpoczęty, godzina 11. *Wiad. Lit.* 1935 nr 27.
Data powstania wg inf. autora.

2. *Róże w betonie*. Opowiadania. Lw.: *Sygnaly* 1935, 152 s.
Zawartość: *Róże w betonie*; Prawie fachowiec; Timbert - podróżnik; Szczelina.

3. *Lüdigerowie*. Powieść. Cz. 1. Spojrzenie przez odwróconą lornetkę. Powst. 1935. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1938, 338 s. Wyd. nast. zmien. pt. *Król nie żyje, niech żyje król*. Kr.: WL 1959, 409 s.
Książka skonfiskowana w 1935 — Cz. 2. Powst. 1948. Rkps [inf. autora].

4. *Twarze przed lustrem*. Powieść. Kat.: Ofic. Wydawn. 1946, 360 s. Wyd. nasł. Kr.: WL 1958.

5. *Sąd nie śpi*. Dramat w 3 aktach. Powst. 1949. [Inf. autora]. Wyd. Kr.: WL 1957, 149 s.
Data powstania wg inf. autora.

6. *Cyrk przyjechał*. Powieść. *Przekrój* 1952 nr 360-385. Wyd. osob. Wwa: PIW 1953, 219 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1962, wyd. 2 [!] Kr.: WL 1968.

Adapt. film.: *Cyrk odjeżdża*. Scenariusz: J. Gieraltowski, K. Wierzbowski. Ekran. 1988.

7. *Opowieści sportowe*. Wwa: PIW 1952, 235 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 rozszerz. pt. *Bramkarz „Świętej Barbary”*. Wwa 1956.
Zawartość: *Druga — proszę! Bierz rekawicel!*; *Dziesięć kilometrów*; *Bramkarz „Świętej Barbary”*. — w wyd. 3 nadto: *Na szosie*.

Opowiadania: Druga — proszę!; Bierz rękawice! uzyskały III nagrodę w Literackim Konkursie Olimpijskim ZLP w 1952. Przekł. niem.: Der Torwart von Santa Barbara und andere Sportnovellen. [Przeł.] K. Foerster. Berlin 1953.

8. Pocztą lotniczą. [Opowiadania]. Kr.: WL 1953, 231 s. Wyd. 2 tamże 1955.

Zawartość: Bomba; Winda; Stary dom; Sajgon; Pocztą lotniczą.

9. Salamandra. [Opowiadania]. Kr.: WL 1956, 259 s.

Zawartość: Salamandra. — Opowiadania z niedawnej przeszłości: Toreador i mściciel; Garb; Sprawa godności; Szekspir w przedziale kolejowym. — Opowiadania bez daty: Plac gniewu; Zamierzchy głos. — Opowiadania bułgarskie: Rodak z Timowa; Kłasztor Preobrażeński; Rzymski Krok. — Opowiadania krótkie: Maj na kółkach; Złotousty; Uprzejmość starców; Temat; Piękna sztuka rozmowy; Tak się bawią wariaci; Spadkobierca Tenczyńskiego; Nasz naród jest oszczędny; Błagier; Martwa natura; Kręte schody; Przygoda w obcym domu; Krzywy obcas; Meloman; Przy dworcu; Płaszcz nie Gogola.

10. Atrament i krew. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1958, 556 s. Wyd. 2 tamże 1969.

Zawartość: Wojenka; wojenka; Bomba [poz. 8]; Garb [poz. 9]; Sprawa godności [poz. 9]; W przedziale kolejowym; Jaszczur i Lilianne; Amnogan. — Opowiadania zgryźliwe: Prawie fachowiec [poz. 2]; Plac gniewu [poz. 9]; Liryka, liryka ...; Platne od wiersza; Fidelio - i jestem podły; Salamandra [poz. 9]; — W tonacji molu; z poz. 9; Rodak z Timowa; Kłasztor Preobrażeński; Rzymski Krok. — oraz: Stary dom [poz. 8]; Prega. — Gladiatorzy; z poz. 7; Bramkarz „Świętej Barbary”; Na szosie. — Opowiadania krótkie; z poz. 9: Maj na kółkach; Uprzejmość starców; Temat; Piękna sztuka rozmowy; Tak się bawią wariaci; Spadkobierca Tenczyńskiego; Nasz naród jest oszczędny; Martwa natura; Kręte schody; Przygoda w obcym domu; Krzywy obcas; Meloman; Przy dworcu; Płaszcz nie Gogola.

11. Portret królowej Haczepsut. [Wrażenia z podróży do Egiptu]. Wwa: Iskry 1959, 162 s.

Zawiera części: Drobiazgi kairskie; Portret królowej Haczepsut; Wilk.

12. Rakieta „Piorun”. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Stary T. 1960. Druk pt. Rakieta Thunderbolt. (Sztuka w 2 aktach i 13 obrazach) zob. poz. 23.

III nagroda w konkursie Kom. do Spraw Radiofonii i ZLP.

13. Igraszki z klepsydrą. [Opowiadania]. Kr.: WL 1961, 276 s.

Zawartość: Obserwacje; Wilk; Fidelio — i jestem podły [poz. 10]; Dziewczynka i komandosi; Polak — Z opowiadań dawnych: Prawie fachowiec [poz. 2]; Timbert — podróżnik [poz. 2]; — oraz: Jeden dzień wojny; Igraszki z klepsydrą; Dum nil perenne cogitat; Ciałko; Gdzie twoje drzewo?; Kolegium; Łemkiewicz; Dwie drogi.

14. Sezon w Górach Jowiszowych. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 246 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1964; wyd. 3 Kr.: WL 1987.

15. Dawna przykra sprawa. (Sztuka telewizyjna). *Dialog* 1963 nr 4 s. 34-50. Przedr. zob. poz. 23.

16. Cena ciszy. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1964.

Przekł. czes.: wyst. 1964 (inf. autora).

17. Święto pułku. [Widowisko telewizyjne]. Powst. przed 1964.

Nagroda w konkursie TV z okazji 20-lecia PRL w 1964.

18. Kosmogonia. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Stary T. 1964. Druk pt. W jaskini albo Kosmogonia. (Komedia w 2 aktach) zob. poz. 23.

19. Marynarze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 174 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1975.

20. Niski pułap. [Utwór dramatyczny]. Wyst. TV 1964. Druk z podtyt.: Sztuka telewizyjna zob. poz. 23. Przedr. z podtyt.: (Sztuka w 2 aktach i 4 odsłonach). *Mater. Repert.* 1967 nr 2 s. 7-30.

21. Opowieści i opowiadania. Kr.: WL 1964, 372 s.

Zawartość: Opowieści: Bramkarz św. Barbary [poz. 7]; Salamandra [poz. 9]; Jaszczur i Lilianne [poz. 10]; Wilk [poz. 11]. — Opowiadania: z poz. 8: Bomba; Stary dom, — z poz. 9: Garb; Sprawa godności; Plac Gniewu; Rodak z Timowa, — z poz. 10: Amnogan; Prega; Fidelio - i jestem podły, — z poz. 13: Łemkiewicz; Kolegium; Gdzie twoje drzewo?; Dwie drogi, — oraz: Liryka, liryka ...; Pałac.

22. Romulus i Remus. (Dramat z okresu bajecznego). *Dialog* 1966 nr 11 s. 5-45.

23. Utwory sceniczne. Kr.: WL 1966, 233 s.

Zawartość: Rakieta „Piorun” [poz. 12]; Dawna przykra sprawa. (Sztuka telewizyjna) [poz. 15]; W jaskini albo Kosmogonia. (Komedia w 2 aktach) [poz. 18]; Niski pułap [poz. 20]; Zjazd koleżeńki. Sztuka w 3 aktach [poz. 24].

24. Zjazd koleżeńki. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1966. Druk zob. poz. 23. Wyst. TV 1969.

25. Druga Modrzejewska i inne opowiadania. Kr.: WL 1970, 250 s.

Zawartość: Z dzienników podróży: Wilk [poz. 11]; Pałac [poz. 21]; Boulevard Aupach. — Igraszki z klepsydrą; Zamierzchy głos [poz. 9]; — oraz z poz. 13: Gdzie twoje drzewo?; Łemkiewicz; Dwie drogi; Kolegium. — Cztery krótkie opowiadania: z poz. 13: Dziewczynka i komandosi; Ciałko; Polak; Dum nil perenne cogitat. — Z cyklu „Pamięć”: Druga Modrzejewska; Zarząd.

26. Bardzo długa podróż. [Powieść]. Kr.: WL 1971, 262 s.

27. Świat w stylach literackich. Szkice i recenzje. Wstęp, wybór i oprac.: M. Sprusiński. Przep.: M. Mirecka. Kr.: WL 1977, 308 s.

Zawartość: Powieści — nie ma; Awangarda prozatorska; Powieść i nowela reportażowa; Proza jest mową związaną; Talent wszechstronnie w sztuce; Świat w stylach literackich; Rzeczywistość i fikcja w dzisiejszej powieści; Powieść Prosta; Proust po polsku; Céline i prawo katastroficznego [dot.: Śmierć na kredyt]; Nowy Céline po polsku; Nowy Remarque [dot.: Drei Kameraden]; Powieść o wszystkim [dot.: A. i J. Kowalscy; Grucel]; Profesjonalizm w literaturze [dot.: H. Worcell]; Zaklęte rewiry; Doktor prywatny infantylizmu [dot.: W. Gombrowicz; Ferdynurke]; Drugi tom Schulza — „Sanatorium pod klepsydrą”; Sanatorium poza Styksem; Mity codzienności [dot.: A. Ważyk; Mity rodzinne]; Proza Dąbrowskiej [dot.: Ludzie stamtąd]; Chicago — nasze miasto [dot.: W. Motley; Zapukać do przygodnych drzwi]; O języku i noweliach amerykańskich; Piewca tragicznych głupców [E. Cald-

well]; W stronę V. Wolff; Psychoanalizy [N. Balchin: The fall of the sparrow]; Niespokojny Anglik [G. Greene: Spokojny Amerykanin]; Wołanie grobu [o twórczości P. Gascara]; Serce championa; Styl to człowiek [dot. E. Hemingway]; Joyce – przygoda osobista; Nad T. Mannem; Miłość, mądrość, śmierć; T. Mann i śmierć.

28. Na szosie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 68 s.

Zawartość: Liryka, liryka ... [poz. 21]; Na szosie [poz. 7]; Druga Modrzejewska [poz. 25].

29. Wybór opowiadań. Wyboru dokonała W. Oto-Weisowa. Kr.: WL 1979, 315 s.

Zawartość: z poz. 8: Bomba; Starý dom, — z poz. 9: Garb; Sprawa godności; Rodak z Timowa; Klasztor Preobrażski; Uprzejmość starców; Tak się bawią wariaci; Przygoda w obcym domu; Spadkobierca Tenczyńskiego; Meloman; Kręte schody; Krzywy obcas, — z poz. 10: Jaszczur i Lilianne; Amnogan, Fidelio – i jestem podły; Prega, — z poz. 13: Wilk; Lemkiewicz; Dziejczynka i komandosi; Gdzie twoje drzewo? Dwie drogi; Dum nil perenne cogitat; Kolegium, — Pałac [poz. 21], — Druga Modrzejewska [poz. 25].

Przekłady

1. S. Lewis: Małżeństwa. Powieść. Kat.: AWIR 1947, 367 s.

2. H. Modrzejewska: Wspomnienia i wrażenia. [Przeł. z ang.]. Kr.: WL 1957, 633 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1958, 1966. — M. Promiński: Życie — podróż bez radaru. *Życie Lit.* 1963 nr 43 [wprowadził w ankcie „Moje dwudziestolecie”]. — Wywiad [M.P. Rozm. W. Maciąg, *Życie Lit.* 1958 nr 35].

SWPP 1. — PP (E. Głębicka) — PSB (W. Maciąg).

[Róże w betonie:] H. Balk: Debiut pisarski M.P. *Gaz. Poranna* 1934 nr 10836; E. Breiter. *Wład. Lit.* 1934 nr 51. — [Lüdigerowie:] T. Banaś: Życie prawdopodobne. *Sygnaly* 1938 nr 50; A. Zahorska: Autentyzm w złym gatunku. *Kultura* 1938 nr 23. — [Twarze przed lustrem:] W. Baciewiczówna. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 37; B. Kamodziński: Pamiętnik doktora Borby. *Warszawa* 1947 nr 12; T. Kudliński: Kwiaty zła. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 10; H.E. Michalski: Poza dobrem i złem. *Odrodzenie* 1947 nr 24; H. Vogler: Prawda lustrzanego odbicia. *Twórczość* 1947 nr 3; F. Szuster: Bardzo zwyczajnie zwierciadło. *Kuźnica* 1948 nr 15; Cz. Wojęński. *Lewy Tor* 1948 nr 1/2. — [Opowieści sportowe:] L. Budrecki. *Twórczość* 1952 nr 10; S. Kisielewski: Tematy sportowe. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 37, przedr. w tegoż: Z literackiego lamusa. Kr. 1979; J.J. Lipski: Próba odrodzenia powieści sportowej. *Wies* 1952 nr 28; W. Mach: Sport w opowiadaniach P. *Nowa Kult.* 1952 nr 26; H. Vogler: Sport i trochę filozofii. *Życie Lit.* 1952 nr 13, przedr. w tegoż: Z notatek przemysłnika. Wwa 1957. — [Cyrk przyjechał:] W. Maciąg. *Twórczość* 1953 nr 12; K.T. Toeplitz: Dwie książki i kilka spraw. *Nowa Kult.* 1953 nr 49 [dot. też: Opowieści sportowe]; H. Vogler. *Życie Lit.* 1953 nr 49, przedr. w tegoż: Z notatek przemysłnika. Wwa 1957. — A. Kijowski. *Życie Lit.* 1954 nr 25, 27 [rec.: Początek lotnicza] — W. Natanson: Walka o godność cyrkową. *Kamena* 1954 nr 4 [rec.: Cyrk przyjechał]. — L. Grzeniewski: Pisarstwo kamery filmowej. *Twórczość* 1955 nr 9 [rec.: Początek lotnicza]. — [Salamandra:] L. Grzeniewski: Noweliстика P. *Życie Lit.* 1956 nr 51; Z. Pędziński: Piórkiem P. *Nowe Sg.* 1956 nr 8; J. Kwiatkowski. *Twórczość* 1957 nr 5. — Z. Chociłowska: Reportaż znad Nilu. *Nowe Książ.* 1959 nr 19 [rec.: Portret królowej Haczesput]. — A. Kijowski: Pisarz martwej natury. *Prz. Kult.* 1959 nr 15 [rec.: Atrament i krew]. — A. Klimowicz: Obsesja sprzed ćwierćwiecza. *Nowe Książ.* 1959 nr 21 [rec.:

Lüdigerowie. (Król nie żyje, niech żyje król)]. — J.J. Lipski: Zwierciadło nie Stendhalowskie. *Twórczość* 1959 nr 4 [rec.: Twarze przed lustrem]. — W. Maciąg: Proza antyliryka. *Życie Lit.* 1959 nr 50 [rec.: Król nie żyje, niech żyje król]. — [Atrament i krew:] J. Maciejewski: Od eksperymentu do psychologii. *Nowa Kult.* 1959 nr 35; W. Sadowski: Noweliści z prawdziwego zdarzenia. *Nowe Książ.* 1959 nr 1; J. Susuł: Opowiadania P. *Tyg. Powsz.* 1959 nr 9; A. Wilkoń: Nowele P. *Życie Lit.* 1959 nr 34. — L.B. Grzeniewski: Polski Butor? *Współczesność* 1960 nr 12, przedr. w tegoż: Weryfikacje. Wwa 1966 [rec.: Atrament i krew]. — [Król nie żyje, niech żyje król:] J. Bocheński: Nakład po konfiskacie. *Prz. Kult.* 1960 nr 2; J. Maciejewski: „L'Éducation sentimentale” M.P. *Twórczość* 1960 nr 10. — J. Maciejewski: Autoreportaż z wycieczki po temat. *Twórczość* 1960 nr 9 [rec.: Portret królowej Haczesput]. — [Igraszki z klepsydry:] L.B. Grzeniewski: Kafka dla motocyklistów. *Współczesność* 1961 nr 14; A. Wilkoń: Igraszki z tematem. *Życie Lit.* 1961 nr 52. — [Sezon w Górach Jowiszowych:] A. Kijowski: „Problem epoki”. *Prz. Kult.* 1962 nr 41; W. Maciąg. *Życie Lit.* 1962 nr 46; W. Natanson. *Nowe Książ.* 1962 nr 22; J. Preger. *Nowa Kult.* 1962 nr 48; P. Kuncewicz: Czarny sezon. *Twórczość* 1963 nr 1; S. Lichański. *Tyg. Kult.* 1963 nr 5. — W. Maciąg: M.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 23. — J.Z. Brudnicki: Przygody myślącego pisarza. *Twórczość* 1965 nr 8 [rec.: Opowieści i opowiadania]. — [Marynarze:] J.Z. Brudnicki: Morze po polsku. *Twórczość* 1965 nr 6; W. Maciąg. *Życie Lit.* 1965 nr 9; K. Nowicki: Pamiętnik do czytania. *Kultura* 1965 nr 28. — [Ułtówy sceniczne:] A. Pałasz: Racjonalista na wesoło. *Kultura* 1966 nr 36; J. Preger: Zmysł współczesności. *Tyg. Kult.* 1966 nr 47; Z. Żabicki: O P. i jego dramatach. *Dziadł.* 1966 nr 12; W. Maciąg: Dramaty dla zdolnych reżyserów. *Twórczość* 1967 nr 1. — K. Nowicki: Od dokumentu do zmyslenia. *Życie Lit.* 1968 nr 43 [rec.: Cyrk przyjechał]. — J. Termer: Powtórka z P. *Nowe Książ.* 1970 nr 23 [rec.: Druga Modrzejewska i inne opowiadania]. — W. Jaworski: Pożegnanie M.P. *Wiadomości.* Londyn 1971 nr 48. — O. Jędrzejczyk: Literatura i sport: P. na stadionie. *Tempo* 1971 nr 8. — W. Maciąg: M.P. *Życie Lit.* 1971 nr 5. — J.J. Szczepański: Sezon na Morzu Czerwonym. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 6. — [Bardzo długa podróż:] W. Maciąg: Co myśleć? Jak pisać? *Życie Lit.* 1972 nr 15; E. Rodé: Ostatnia powieść — ostatnia podróż. *Kultura* 1972 nr 16; S. Stabryla: Bardzo smutna podróż. *Nowe Książ.* 1972 nr 14. — [Świat w stylach literackich:] B. Dopart: Świat krytyczny M.P. *Życie Lit.* 1977 nr 51; B. Faron: Szkice o prozie XX wieku. *Nowe Książ.* 1977 nr 20; S. Sterna-Wachowiak: Analizmy, symbolizm i adekwatyzm. *Odra* 1978 nr 12. — S. Stanuch: Zadużki na Krupniczej. W tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978. — M. Mietkowska: Podróżowanie. *Literatura* 1979 nr 28 [rec.: Wybór opowiadań]. — E. Szary-Matywiecka: Książka — powieść — autotelematyzm. Wr. 1979, passim. — J. Tomkowski: Podróże P. *Tyg. Kult.* 1979 nr 32 [rec.: Wybór opowiadań]. — W. Maciąg: O M.P. *Puls* 1983 nr 4. — J. Smulski: „Ogień nie inaczej jako lód gasi”. (Salamandra) M.P. wobec prozy socrealistycznej. W tegoż: Pekanie lodów. Tor 1995. E.G.

PROROK Leszek 1919-1984

Imiona metrykalne: Leszek Tadeusz.

Pseud.: Ajaks; K. Miłkowski; (L.); LP.; (lp); (LP); Modrzew; Prozaik, esaista, dramaturg.

Urodzony 28 kwietnia 1919 w Warszawie; syn Józefa Proroka, księgowego, i Wandy z Miłkowskich. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum św. Wojciecha w Warszawie. W 1936-37 redagował gazetkę szkolną *Praca i Wiedza*; zamieścił tu pierwsze artykuły i opowiadania. Jako uczeń odbył wycieczki do Szwecji (1934) i Niemiec (1936). Po uzyskaniu

w 1937 matury, studiował przez rok mechanikę na Politechnice Warszawskiej, następnie (1938/39) nauki ekonomiczne na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.). W 1939 wydał obrazek historyczny „Dzień nad Motławą”. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie i pracował jako urzędnik firm prywatnych i równocześnie studiował (1941-43) prawo na konspiracyjnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich (UZZ). Brał udział w pracy konspiracyjnej jako członek najpierw Grupy Szańca związanej z Obozem Narodowo-Radykalnym, a następnie od 1942 Służby Cywilnej Narodu (SCN). Włączył się w ramach SCN w prace na rzecz programu Ziemi Zachodnich, prowadził akcje konspiracyjnych odczytów i wykładów dla słuchaczy UZZ w Warszawie, Częstochowie, Piotrkowie Trybunalskim. Walczył w powstaniu warszawskim w szeregach kompanii AK „Tadeusz” (batalion „Ruczaj”). Prowadził w tym okresie brulionowe notatki z przebiegu powstania. Ranny i ewakuowany wraz z powstańcym szpitalem w październiku 1944, wyskoczył z transportu w Częstochowie. Przejściowo przebywał w Radomiu. W 1945 skontaktował się z organizacją SCN i zgodnie z otrzymanym poleceniem wyruszył do Poznania, by przekazać archiwum organizacji, przeznaczone do Londynu. W Poznaniu objął kierownictwo formacji Armia Polska. Wiosną 1945 zaczął organizować w Poznaniu tajne wykłady i prelekcje. W lipcu 1945 został aresztowany i po kilkumiesięcznym śledztwie osadzony w więzieniu we Wronkach. Po amnestii w 1947 podjął ponownie studia prawno-ekonomiczne na UPozn.; w 1948 uzyskał magisterium. W tymże roku ożenił się z Marią Ciechanowicz, później nauczycielką. Został stypendystą Komisji Odbudowy Nauki przy Prezydium Rady Ministrów w dziedzinie prawa morskiego (1948-49). W marcu 1949 został powtórnie aresztowany i był więziony w Poznaniu przez półtora roku. Po uwolnieniu w sierpniu 1950, zajął się pracą dziennikarską i literacką. Jako autor pogadanek i felietonów kulturalnych współpracował z rozgłośnią gdańską (1948-49) i poznańską (1951-52) Polskiego Radia. Prozę, artykuły i recenzje zamieszczał m.in. w *Dziś i jutro* (1948, 1951-54), *Tygodniku Powszechnym* (1948, 1951-54), *Nowym Świecie* (1951, 1953-56, 1958-59). Od 1949 był członkiem kandydatem, a od 1955 członkiem zwyczajnym ZLP; działał w sekcji dramatu oraz prozy. W 1954-57 jako reprezentant ZLP był radnym MRN w Poznaniu, a w 1954-56 także przewodniczącym Komisji Kultury. W 1956-57 należał do kolegium redakcji szczecińskiego tygodnika *Ziemia i Morze*. Był członkiem Stowarzyszenia Marynistów Polskich. W 1957-58 sprawował funkcję dyrektora Teatru Łalki i Aktora „Marcinek” w Poznaniu. W tym czasie wchodził w skład kolegium miesięcznika *Teatr*

Lalek. W 1958-64 pracował jako kierownik literackiej redakcji teatralnej ośrodka poznańskiego Telewizji Polskiej. Liczne artykuły i recenzje teatralne zamieszczał m.in. w *Teatrze* (1956-66, z przerwami), *Expressie Poznańskim* (1955-58, 1961, 1963), *Gazecie Poznańskiej* (1955-56, 1961-65), *Pomorzu* (1955-70, z przerwami), *Życiu Warszawy* (1956-57, 1962, 1967, 1971-74; tu w 1956 cykl „Kartki z Poznania”, a w 1971 korespondencja ze Szwecji i Węgier), *Odrze* (1958-84, z przerwami), *Więzi* (1960, 1966-83, z przerwami), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-70, 1975-81; tu w 1978-79 cykl felietonów na temat teatru telewizji). Od 1958 należał do Polskiego PEN Clubu (w 1976-83 członek zarządu); w 1959-65 był członkiem Komitetu Porozumiewawczego Pisarzy Ziemi Zachodnich. W 1963-65 prowadził na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wykłady na temat estetyki teatru telewizji. W 1964 przeniósł się do Warszawy i kontynuował pracę literacką; interesował się szczególnie tematyką marynistyczną i twórczością Josepha Conrada. Odbił wiele rejsów statkami Polskiej Żeglugi Morskiej do portów Afryki, Europy, Azji i Ameryki Północnej (1962, 1966, 1967, 1969, 1971). Współpracował z tygodnikami *Morze* (1964-80), *Tygodnik Morski* (1965-70), *Życie Literackie* (1965-72), *Polityka* (1967, 1971-74, 1981), *Pobrzeże* (1969-70; tu w 1969 reportaże z podróży) oraz z *Miesięcznikiem Literackim* (1970-82, z przerwami). Pełnił funkcje sekretarza zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP (1972-78) oraz sekretarza Klubu Dramatopisarzy ZLP (od 1975). Organizował trzy Warszawskie Jesienie Poezji (1972-74). Należał do wielu klubów i stowarzyszeń, m.in. do Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI), Międzynarodowego Instytutu Kultury Morskiej (ICMAR), Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), Polskiego Klubu Conradowskiego. W 1973 został laureatem Wawrzynu Olimpijskiego Polskiego Komitetu Olimpijskiego w dziedzinie literatury. W 1974 został honorowym członkiem brytyjskiego Joseph Conrad Society. W tymże roku za całokształt twórczości o tematyce morskiej otrzymał nagrodę im. M. Żaruskiego. Od grudnia 1980 był wiceprezesem Zarządu Głównego ZLP; uczestniczył w pracach zespołu ZLP przygotowującego reformę oświatową w kraju. Brał udział w tajnej działalności Zarządu Związku po jego zawieszeniu w stanie wojennym. Działał w Duszpasterstwie Środowisk Twórczych. Pisał w tym czasie powieści. Wyróżniony m.in. odznakami „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), „Zasłużony Pracownik Morza” (1970) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarł 8 grudnia 1984 w Warszawie.

W 1998 została ustanowiona nagroda literacka im. L. Proroka.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzień nad Motławą. Obrazek historyczny. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1939], 51 s.

Fragm. książki pt. „Rzeczypospolitej diament koronny” (ok. 250 s.), nie przyjętej do druku przez Wydawn. Gebethner i Wolff w 1938; znaczna część nakładu obrazka została spalona przez Niemców na placu Wolności w Pozn. w 1939, część ukryta w tajnej składnicy Księg. św. Wojciecha odnaleziono w 1947 na terenie byłego getta w Warszawie (inf.: L.P.: Debiut gdański. W tegoż: Kępi wojska francuskiego. Wwa 1973).

2. Krewniacy. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1955, 210 s.

Zawartość: Bunkry; Gorliwość; Krewniacy; Wodewil dyrektora; Więcej światła; Kombineza; Willa „Waldfrieden”; Biała laska.

3. Fosforyna. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Pozn., T. Eksperymentalny Zespołu Artyst. „Kuznica” 1956.

Według inf. autora (w odpowiedzi na ankietę ZLP z 1952) było to pierwotnie libretto operowe przerobione na utwór dramatyczny.

4. Magnetyzm serca. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 189 s.

Zawartość: Kto rzuci kamieniem?; Sgraffito; Pasiak; Noc Demostenesów; Magnetyzm serca.

5. Ziarno kąkol. Powieść. Pozn.: Pallot. 1957, 419 s. Por. Słuchowiska radiowe.

Według inf. F. Fornalczyka (w: Poznań literacki 1964 s. 121-127) notatki brulionowe powstały w 1948, całość napisana w 1951/1952.

6. Suita w tonacji moll. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1958, 208 s.

Zawartość: Skarbiec Fu-Czenga; Ulica Szymona Pysia; Zmarowane widzenie; Bajka warszawska; Suita w tonacji moll; Obrączka. Fakt, Tragedia antyczna, Mężczyźni, Pierwsza utopia, Kometa.

7. Potop odwołany. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1961, 171 s.

Zawartość: Sygnet bez szlachetnego kamienia; Reszta jest milczeniem; Jak liść; Brankard; Wieczór wspomnień patriotycznych; Alicja w krainie chmur; Druga suita w tonacji moll; List; Ściana Edukacja niesentymalna, Piersień Polikratesa, Bibliofil. Osaczenie; Potop odwołany.

8. Powrót taty. Komedja w 3 aktach z prologiem i epilogiem. Praprem. pt. „Powrót Adama”: Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1961. TV 1962. Wyd. Wwa: LSW 1963, 113 s. Radio 1970.

9. Wyspiarze. Powieść. Wr.: Ossol. 1961, 161 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: WP 1965; wyd. 3 Wr.: Ossol. 1974, wyd. 4 Kr.: WL 1983.

W wyd. z 1974 dodano: L.P.: „Wyspiarze” ciąg dalszy ... Post. do 3 wyd. W. Nawrocki: Temat zachodni: Genealogia mitu i problemu.

Przełł. niem.: Die Inselbewohner [Przełł.] H. Sauer-Zür. Berlin 1978, wyd. 2 tamże 1982.

10. Chiton dla Laertes. [Miniatura dramatyczna w 1 akcie]. Praprem. Pozn., Spółdzielczy Amatorski

T. „Studio” 1962. TV 1963. Radio 1965. Druk *Scena* 1974 nr 8/7 s. 93-95. Przedr. zob. poz. 13, 49.

Przełł. niem.: 1963 (inf.: F. Fornalczyk w: Poznań literacki. Pozn. 1964 s. 127).

11. Tarantella. Powieść. Pozn.: WP 1963, 147 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1969.

Wyd. wspólnie z Koncert włoski [zob. poz. 19] pt. „Tarantella; Koncert włoski”. Kat.: Śląsk 1974, 240 s.

Przełł. słowac.: Tarantela pre Magdu. [Przełł.] V. Havránková. Bratislava 1977.

12. Drabina Jakubowa. Powieść. Wwa: Iskry 1964, 167 s.

13. Grzechy dobrych ludzi. Opowiadania 1948-1964. Pozn.: WP 1964, 252 s.

Zawartość: Cienie; Sgraffito [poz. 4]; Sygnet bez szlachetnego kamienia [poz. 7]; Suita w tonacji moll; Obrączka [poz. 6]; Fakt [poz. 6]; Tragedia antyczna [poz. 6]; Ściana [poz. 7]; Mężczyźni [poz. 6]; Skarbiec Fu-Czenga [poz. 6]; List [poz. 7]; Jak liść [poz. 7]; Ulica Szymona Pysia [poz. 6]; Grzechy dobrych ludzi; Zmarowane widzenie [poz. 6]; Willa „Waldfrieden” [poz. 2]; Reszta jest milczeniem [poz. 7]; Wieczór wspomnień patriotycznych [poz. 7]; Alicja w krainie chmur [poz. 7]; Brankard [poz. 7]; Przygoda w wielkim mieście; Potop odwołany [poz. 7]; — nadto miniatura dramatyczna: Chiton dla Laertes [poz. 10].

14. Gwiazdne wagary. [Sztuka lalkowa; współaut.:] J. Morawska. Praprem. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1964. TV 1966.

15. Problematyka morska w polskiej twórczości artystycznej. Wwa: Zach. Ag. Prasowa 1965, 27 s.

16. Okno dziwów. Rzecz o teatrze TV. [Szkice]. Wwa: LSW 1966, 140 s.

Zawartość: Telewizja nasza powszednia; Spojrzenie wstecz; Na pograniczu sztuk; Teatr wielkiej samotności; Na telewizyjnym afiszu; Polskie początki; Uczeń czarnoksiężnika; Objasnienia.

17. Łądy nieuniknione. Powieść. Wwa: Czyt. 1967, 207 s.

18. Tamta jesień. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1967, 149 s.

Zawartość: Tamta jesień [por. Słuchowiska radiowe]; Campeggio Villa Głoni; Kometa [poz. 6]; Ptaki; Dżungla; Bibliofil [poz. 7]; Ostatnia pamiątka po dziadku Wincentym; Debiut gdański; Osaczenie [poz. 7].

19. Wtajemniczenia. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1968, 248 s.

Zawartość: Magnetyzm serca [poz. 4]; Noc Demostenesów [poz. 4]; Koncert włoski [poz. 11], por. Słuchowiska radiowe].

20. Plemię Herostratesa. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1969, 206 s.

Zawartość: Średniowiejskie pozy; Plemię Herostratesa; Monolog o dialogu; Powszedni dzień kultury; W oczach „szarych młodzianków”; Między biurkiem a terenem; Konflikty stabilizacji; Głębie i mielizny. — Wokół szklanego ekranu: Sprawy najmłodszych widzów; Pogromca czy sojusznik; Przyszłość szkoły; Troski największych gazet.

21. Wielkie wody. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1969, 145 s.

Zawartość: Ocean; Trzy odwety; Smarownik; Wynikanie białe i czarne; Powrót do kraju; Spokojny głos z daleka; Echo Marsa, echo Amora; Dżu-dżu.

22. Czas stworzenia. Powieść. Wwa: Czyt. 1970, 276 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1980.

23. Letni sztorm i inne opowiadania. Wwa: LSW 1970, 364 s.

Zawiera z poz. 4: Sgraffito, — z poz. 6: Skarbiec Fu-Czenga; Zmarnowane widzenie; Kometa, — z poz. 7: Sygnet bez szlachetnego kamienia; Jak liść; Wieczór wspomnień patriotycznych; Potop odwołany; Brankard; Alicja w krainie chmur; Osaczenie, — z poz. 18: Tamta jesień, — nadto: Obrońca [por. Stuchowska radiowe]; Letni sztorm.

24. Felix culpa. Opowiadania. Wr.: Ossol. 1971, 236 s.

Zawartość: Pólcienie: Willa „Waldfrieden” [poz. 2]; Reszta jest milczeniem [poz. 7]. — Suita w tonacji moll: List [poz. 7]; Fakt [poz. 6]; Bibliofil [poz. 7]; Mężczyźni [poz. 6]; Sciana [poz. 7]; Tragedia antyczna [poz. 6]; Pierścień Polikratesa [poz. 7]; Dżungla [poz. 18]; Ptaki [poz. 18]; Edukacja niesentymalna [poz. 7]; Troska; Obrączka [poz. 6]. — Opowieści dalekie: Viking-bar; Felix culpa; Klientka; Fotel; Echo Marsa, echo Amora [poz. 21]; Spokojny głos z daleka [poz. 21]; Dżu-dżu [poz. 21]. — Sprawy rodzinne: Ostatnia pamiątka po dziadku Wincentym [poz. 18]; Pierwsza utopia; Debiut gdański [poz. 18].

25. Krzyżówka. [Powieść]. Wwa: LSW 1971, 227 s. Wyd. 2 tamże 1985.

26. Łądy nieuniknione. [Powieść]; Wielkie wody. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 334 s. Przedr. zob. poz. 43.

Zawiera wybór opowiadań z poz. 21: Ocean; Trzy odwety; Smarownik; Wynikanie białe i czarne; Powrót do kraju; Spokojny głos z daleka; Echo Marsa, echo Amora; Dżu-dżu, — nadto: Więźniowie.

27. Duża przerwa. [Słuchowisko]. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 1 s. 99-109. Przedr. w: *Teatr wyobraźni. Wybór słuchowisk radiowych.* Wwa 1974 oraz poz. 36.

28. Szkice bałtyckie i inne. Wr.: Ossol. 1972, 233 s.

Zawartość: Tradycje marynistyczne w literaturze polskiej; Pierwszy polski poemat morski [dot. M. Borzymowski; Morska nawigacja do Lubeka]; Głębie i mielizny [dot. bohatera literatury marynistycznej]; Wspominki o mostków kapitańskich; Wacht z Conradem; Zachariasz Werner i jego dramat bałtycki; Junker Thaddäus, czyli niemiecka drama o Tadeuszu Soplicy; O lutni kaszubskiej wspomnienie [dot. poezji F. Ceynowy i H.J. Derdowskiego].

29. Wielki zgiełk. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 196 s. Wyd. 2 tamże 1976. Por. poz. 39.

30. Kępi wojska francuskiego. Wwa: PIW 1973, 198 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Szkice wspomnieniowe dot. okresu szkolnego i powstania warszawskiego: Kępi wojska francuskiego; Lysy ksiądz miał mszę; Lekcja polskiego; Żadna prasa nie hańbi; Debiut gdański [poz. 18]; Notatnik powstańczy; Pierwsza utopia [poz. 24]; Ostatnia pamiątka po dziadku Wincentym [poz. 18]; Jak lek-komyślna kobieta.

31. Strefa słońca. Łódź: WŁ 1973, 206 s.

Reportaże z podróży do Afryki Południowej, Libanu i Syrii.

32. Smukły głos. [Słuchowisko]. *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 2/3 s. 42-51. Radio 1975. Przedr. zob. poz. 36.

Przekł. (wg inf. autora): ang.: Radio (BBC, Londyn) 1979, — niem.: Radio (NRD) 1977.

33. Zapiski psubrata. [Eseje]. Wr.: Ossol. 1975, 227 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1977, wyd. 3 poszerz. Wwa: Czyt. 1981, 391 s.

Zawartość: Wstęp. — „A czyńcie ja sobie poddana”; Intermedium I: Pasiak — Okrutnicy i obrońcy; Intermedium II: Ptaki — Okrutnicy i obrońcy (ciąg dalszy); Intermedium III: Pies Żegluga Wielkiej. — W naszym stadzie; Intermedium IV: Pies wilkiem patrzący. — Za oswojenie nadal odpowiedzialni; Epitafium dla przyjaciela. — W wyd. 3 dodano: Przedmowa autora do II wydania; Przedmowa autora do III wydania; Tygrysy; Bobby od szkockich franciszkanów.

34. Freja — zimna bogini miłości. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Stara Prochownia 1976. Druk poz. 36.

Przekł. ang.: [Przeł.] M. Wheeler. TV Londyn 1980, Radio (BBC, Londyn) 1980 (inf.: *Stolica* 1980 nr 17), — słowac.: Freja — studena bohyna lasky. [Przeł.] M. Andras. Bratislava 1981, powiel.

35. Jak liść. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1976, 177 s.

Zawartość: Jak liść [poz. 7]; Tamta jesień [poz. 18]; Bo u nas zawsze tak; Letni sztorm [poz. 23].

36. Freja — zimna bogini miłości. Mały teatr. [Utwór dramatyczny i słuchowiska]. Wr.: Ossol. 1977, 143 s.

Zawartość: Freja — zimna bogini miłości [poz. 34]; Smukły głos [poz. 32]; Duża przerwa [poz. 27]; Sto złotych. [Radio 1973]; Listy do Matyldy [poz. 37]; Chłopiec i dym. [Radio 1976].

37. Listy do Matyldy. Radio 1977. Druk *Teatr Pol. Radia* 1977 nr 1 s. 67-84. Przedr. zob. poz. 36.

38. Tsunami. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1977, 247 s.

Zawartość: Epitafium; Kometa [poz. 6]; Droga na skraj świata; Tsunami.

39. Wielki zgiełk. Utwór dramatyczny w 2 częściach. Praprem. Wwa, T. Nowy 1977. Por. poz. 29.

40. Nasze czujne spojrzenia. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1978, 172 s.

Zawartość: Zdziwienia: U nas zawsze o'kay; Tygrysy [poz. 33]; Trzy gesty; Ojcowanie; Nasze czujne spojrzenia; Narodziny Wenus; Sposób mojej żony; Mój sposób. — Znane okolice: Skarbiec Fu-Czenga [poz. 6]; Pożegnanie w Ostii; Bitwa pod Vignano; Szekspiriana.

41. Listy do Matyldy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1979, 146 s.

42. Balkony. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1980, 173 s.

Zawartość: Od autora. — Magnetyzm serca [poz. 4]; Koncert włoski [poz. 19]; Balkony.

43. Przyboje. [Powieści i opowiadania]. Wwa: Czyt. 1980, 682 s.

Zawartość: Wstęp. — Powieści: Łądy nieuniknione [poz. 26]; Letni sztorm [poz. 23]. — Opowiadania: z poz. 21: Ocean; Trzy odwety; Smarownik; Wynikanie białe i czarne; Powrót do kraju; Spokojny głos z daleka; Echo Marsa, echo Amora; Dżu-dżu, — z poz. 24: Viking-bar; Felix culpa, — z poz. 26: Więźniowie, — z poz. 40: U nas zawsze o'kay. — Esej: Głębie i mielizny [poz. 20].

44. Droga na skraj świata. [Opowiadania]. Kr.: WL 1981, 104 s.

Zawartość: Tamta jesień [poz. 18]; Droga na skraj świata [poz. 38]; Dżu-dżu [poz. 21]; Obrońca [poz. 23].

45. Tożsamość potrzebna jak cień. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1981 nr 3 s. 45-48. Radio 1981.

46. Smuga blasku. [Powieść o J. Conradzie]. [Wstęp] ... Wwa: Czyt. 1982, 264 s.

47. Widzę świat. [Opowiadania]. Wwa: NK 1983, 128 s.

Zawartość: Więcej światła [poz. 2]; Smutny dzień powszedni; Widzę świat.

48. Zbiegowisko. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1984, 364 s.

Zawiera z poz. 4: Sgraffito, — z poz. 6: Kometa; Ulica Szymona Pysia; Skarbiec Fu-Czenga, — z poz. 7: Wieczór wspomnień patriotycznych; Potop odwołany; Jak liść; Osaczenie; Alicja w krainie chmur; Brankard, — z poz. 18: Tamta jesień; Ostatnia pamiętka po dziadku Wincentym, — z poz. 23: Obrońca, — z poz. 38: Epitafium, — z poz. 33: Tygrysy, — z poz. 40: Ojcowanie; Nasze czujne spojrzenia; Narodziny Wenus; Trzy gesty; Mój sposób; Pożegnanie w Ostii; Bitwa pod Vignano; Szekspiriana.

49. Koniec motyla. Opowiadania dawne i nowe. Kr.: WL 1986, 176 s.

Zawiera z poz. 4: Kto rzuci kamieniem?, — z poz. 6: Obrączka; Fakt; Pierwsza utopia, — z poz. 7: List; Ściana; Bibliofil; Edukacja niesentymentalna, — z poz. 21: Smarownik; Spokojny głos z daleka; Trzy odwety, — z poz. 33: Bobby od szkockich franciszkanów, — nado: Pajęczyna; Koniec motyla; Wołanie o rodowód; Gospoda wiernych sług, — oraz miniatura dramatyczna: Chiton dla Laertesia [poz. 10].

50. Inicjacje conradowskie. [Szkice]. Kr.: Znak 1987, 153 s.

Zawartość: Wachty z Conradem [dot. recepcji twórczości J. Conrada w Polsce]; Conrad w moim warsztacie pisarskim; Naturaliter Christiana [dot. stosunku J. Conrada do religii]; Inicjacje conradowskie [dot.: Smuga blasku, poz. 46].

51. Pełny wiatr. [Opowiadania]. Szczec.: Glob 1987, 288 s.

Zawiera z poz. 21: Ocean; Trzy odwety; Smarownik; Wynikanie białe i czarne; Powrót do kraju; Spokojny głos z daleka; Echo Marsa, echo Amora; Dżu-dżu, — z poz. 23: Letni sztorm, — z poz. 24: Viking-bar; Felix culpa, — z poz. 26: Więźniowie, — z poz. 33: Pies Żegluga Wielkiej, — z poz. 35: Bo u nas zawsze tak, — nado: O'kay.

52. Smutne pół rycerzy żywych. Wspomnienia. Paris: Éditions Spotkania 1988, 121 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [przygot. J. Bierzyn] Wwa: NOWA* 1989; wyd. 3 Pozn.: Rebis 1996.

Wspomnienia z l. 1945-1950. — Zawiera także opowiadanie: Ściana [poz. 7].

53. Dziennik 1949-1984. Przedm.: J.J. Szczepański. Wstęp: J. Żaryn. Wybór: A. Baran. Kr.: Wydawn. Baran i Suszczyński 1998, 310 s.

Wstęp J. Żaryna pt. „L.P. — pisarz, człowiek”, s. 10-22.

Wybór opowiadań w przekł. białorus.: Zaruczal'ny pjarscenenak. [Przeł.] A. Klyska, T. Zaryska, V. Davgan. Minsk 1980.

Słuchowiska radiowe oryginalne, zob. Twórczość poz. 8, 10, 27, 32, 36, 37, 45, nado m.in.: Tamta jesień. Radio 1968 [por. Twórczość poz. 18]. — Koncert włoski. Radio 1969 [por. Twórczość poz. 19]. — Obrońca. Radio 1969 [por. Twórczość poz. 23]. — Morze i niebo. Radio 1972. — Fotel. Radio 1973 [por. Twórczość poz. 24]. — U nas zawsze o'kay. *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 4 s. 59-73. Radio 1974. — Zgoda. *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 2 s. 95-107. — Lopot żagla. Radio 1975. — Ziarno kółku. Radio 1975 [por. Twórczość poz. 5]. — Zwolnienie mam do niedzieli. Radio 1975. — Mój mały odchodzi. Radio 1977. — Plener. Radio 1978, — słuchowiska a d a p t o w a n e: A. Tołstoj: Upiory. Radio 1967. — A. Hertzdówna: Jesult o Białych Dłoniach. Radio 1968. — S.M. Saliński: Beniamin. Radio 1971.

Przekłady i adaptacje

1. Dziedzictwo Piastów. Rzecz o polskiej granicy zachodniej. [Wwa:] Nar. Inst. Wydawn. III 1944, 47 s.

Wyd. konspir.; podp.: Modrzew. — Przeróbka książki L. Neymana: Szaniec Bolesławów. Wwa 1941.

2. E. Labiche, E. Martin: Podróż pana Perrichon. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. Pol. 1959.

3. Pieśń o naszym morzu. Montaż dla amatorskich teatrów poezji. Wwa: LSW 1965, 56 s.

Wyróżnienie w konkursie lit. ogłoszonym przez Wyd. Kultury Prez. WRN w Pozn. i Oddz. Pozn. ZLP w 1962.

4. M. Maeterlinck: Książd Setubal. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. ok. 1972.

Inf. o przekł.: *Now. Teatr*, 1972 nr 5 s. 9-10.

Prace redakcyjne

1. Poeci i morze. Antologia poezji o morzu. Wybór, oprac. i wstęp ... Gdańsk: WM 1969, 212 s.

2. Polski morski noveli. [Oprac.] ... [Przeł.:] B. Biolcer, M. Atanasova, M. Metodiev. Varna: D'rzavno Izdatel'stvo 1972, 388 s.

3. S.M. Saliński: Utwory wybrane. Wyboru dokonali i wstępem opatrzył ... T. 1-2. Gdańsk: WM 1972, 453 + 453 s.

4. Warszawska Jesień Poezji. 25-30 IX 1972. Red. ... [Wwa: b.w. 1972], 24 s.

5. Warszawska Jesień Poezji. 24-28 IX 1973. Red. ... [Wwa: b.w. 1973], 48 s.

6. Warszawska Jesień Poezji. Red. ... [Wwa]: Wojsk. Zakład Kartograficzny [1974], 30 k.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — SWPP 1. — LP (red.). — RL 1984 (A. Bieracki).

[Krewnicy:] J. Lipiński. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 25; E. Misiulek: O prozie L.P. *Pomorze* 1955 nr 6; K. Nasulanek: Przedwcześnie. *Nowa Kult.* 1955 nr 30. — [Magnetyzm serca:] A. Krupianka: Opowiadania optymistyczne. *Pomorze* 1956 nr 6; A. Rogalski. *Sl. Powsz.* 1956 nr 180; Z. Pedziński: Serce i maska. *Kamena* 1957 nr 3. — [Ziarno kąkolu:] J. Stewierski: Powieść naturalistyczna. *Nowe Książ.* 1957 nr 20; S. Blaut: Pochwała skromności. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 11. — [Suita w tonacji moll:] S. Blaut: Przed powieścią. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 33; J. Ziomek: Rzemięsto to za mało! *Tyg. Zach.* 1958 nr 45. — [Potop odwołany:] A. Rogalski. *Gaz. Pozn.* 1961 nr 290; T. Burek: Proza niedużenie repliki. *Twórczość* 1962 nr 2; J. Degler: Nowele P. *Odra* 1962 nr 3. — [Wyspiarze:] F. Fornalczyk: Od „Ziarnka kąkolu” do „Wyspiarzy”. *Gaz. Pozn.* 1962 nr 100; J. Kolbuszewski. *Kwart. Opol.* 1962 nr 3/4; Z. Kubikowski: Noc w hotelu. *Odra* 1962 nr 2. — S. Lichański: Pisarz utajonych paradoksów. *Więź* 1962 nr 3 [rec.]; Potop odwołany. — [Wyspiarze:] J. Mańkowski: Książka pisana sercem ... *Tyg. Kult.* 1962 nr 26; E. Martuszewski: Powroty „wyspiarza”. *Pomorze* 1962 nr 20. — M. Misiorny. *Nowa Kult.* 1962 nr 14 [rec.]; Potop odwołany. — [Wyspiarze:] M. Misiorny. *Nowa Kult.* 1962 nr 14; Z. Starowieyska-Morstinowa: Przeszłość i teraźniejszość. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 23; Z. Zielonka: Wyspy wróciły do ładu. *Twórczość* 1962 nr 2. — A. Cieński: Na ziemi i w obłokach. *Odra* 1964 nr 4 [rec.]; Tarantella. — F. Fornalczyk. *Tyg. Kult.* 1964 nr 32 [rec.]; Drabina Jakubowa. — B. Kogut: Blaski i cienie młodości. *Życie Lit.* 1964 nr 9 [rec.]; Tarantella. — [Drabina Jakubowa:] Z. Pedziński: I coś dalej dobry człowieku? *Odra* 1964 nr 9 [dot. też: Grzechy dobrych ludzi]. — Z. Pedziński: L.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 19 [dot. też: Grzechy dobrych ludzi]; J. Rajtarczyk: Nowy sen Jakuba. *Współczesność* 1965 nr 1. — G. Bral. *Tyg. Mor.* 1967 nr 40 [rec.]; Łądy nieuniknione. — W. Natanson. *Prz. Hum.* 1967 nr 5 [rec.]; Okno dziwów — [Łądy nieuniknione:] J. Bieracki: Zapiski i marynista. *Nowe Książ.* 1968 nr 3 [dot. też: Tamta jesień]; A. Dzieniszewska. *Tyg. Kult.* 1968 nr 16; A. Dziegielewska. *Kierunki* 1968 nr 32. — [Tamta jesień:] E. Martuszewski: Trzy książki L.P. *Pomorze* 1968 nr 2 [dot. też: Okno dziwów; Łądy nieuniknione]; W. Nawrocki: Różne rodzaje współczesności. Psychologizm jako sposób opisu i poznania. *Życie Lit.* 1968 nr 8; Z. Zielonka: „Strzeżcie się oryginalnych tematów”. *Twórczość* 1968 nr 2. — J. Łukasiewicz: Rozmowy w przedziale imponderabilia. *Odra* 1969 nr 12 [rec.]; Plemię Herostratesa. — [Wielkie wody:] J. Wadowski: Temat równy nieskończoności. *Morze* 1969 nr 6; J.T. Żółciński: Opowieści z wielkich wód. *Tyg. Mor* 1969 nr 21. — E. Kuźma: Wiele — nie znaczy dobrze. *Głos Szczec.* 1970 nr 20 [rec.]; Plemię Herostratesa. — S. Telega. *Polityka* 1970 nr 38 [rec.]; Wyboru: Poeci i morze. — [Czas stworzenia:] M. Jodłowski: Czwarzy świat. *Opole* 1971 nr 7/8; Z. Kubikowski: Rozmyślenia podczas toaetu. *Odra* 1971 nr 10; J. Marx: Nowe książki L.P. *Nowe Książ.* 1971 nr 17 [dot. też: Felix culpa]; K. Nowicki: Pragnienie ładu. *Mies. Lit.* 1971 nr 7. — M. Orski: Poeci o morzu. *Poezja* 1971 nr 3 [rec.]; Wyboru: Poeci i morze. — F. Fornalczyk: Krzyżówka bez zawiloci. *Poglądy* 1972 nr 16 [rec.]; Krzyżówka. — [Czas stworzenia:] W. Sadowski: Półtorej powieści. *Twórczość* 1972 nr 1; Z. Zielonka: Misterium teatru i realia polskie. *Więź* 1972 nr 7/8. — T.J. Żółciński: Szkice marynistyczne L.P. *Pobrzeże* 1972 nr 40 [rec.]; Szkice bałtyckie i inne. — W. Maciąg: Zgiełk cokolwiek wyciszony. *Życie Lit.* 1973 nr 9 [rec.]; Wielki zgiełk. — J. Marx: Morska proza. *Życie Lit.* 1973 nr 30 [rec.]; Szkice bałtyckie i inne. — [Kępi wojska francuskiego:] T. Byrski: Nietławie wspomnienia. *Więź* 1974 nr 7/8; W.J. Kasiński: Druga matura. *Nowe Książ.* 1974 nr 14; S. Melkowski: Wspominki, dokumenty i fabuły. *Mies. Lit.* 1974 nr 9, przed.

w tegoż: Powód czytania. Wwa 1982 [dot. też: Wielki zgiełk]; J. Wegner: Trzy oblicza Warszawy. *Kultura* 1974 nr 4; T.J. Żółciński: Pozornie wspomnienia nie tak odległe. *Tyg. Kult.* 1974 nr 21; H. Kirchner: Warszawska autobiografia. *Kron. Warsz.* 1975 nr 2. — [Zapiski psubrata:] J. Gołębiwska: Ludzie i zwierzęta. *Mies. Lit.* 1976 nr 8; A. Szczygiński: Psubrata to brzmi dumnie. *Odra* 1976 nr 1; W. Woroszyński: Bsta elegia. *Więź* 1976 nr 4; B. Zadura: Nasi bracia mniejsi. *Twórczość* 1976 nr 4. — [Jak liść:] T. Chrościelewski: Nie jak liść. *Odgłosy* 1977 nr 10; A. Szymański: Roman, czyli w obronie banału. *Nowe Książ.* 1977 nr 3. — [Tsunami:] T. Chrościelewski: Czy marynarz w noc się bawi? *Fakty* 1978 nr 5; S. Lichański: L.P. — pisarz perfidny. *Mies. Lit.* 1978 nr 11. — Z. Zielonka: Zimna bogini miłości. *Nowe Książ.* 1978 nr 8. — [Nasze czujne spojrzenia:] T.J. Żółciński: Powtórka tematów. *Życie Lit.* 1978 nr 46; T. Byrski: Tajemnica spojrzenia. *Więź* 1979 nr 11/12; M. Prejs: Przeglądając się z życia. *Mies. Lit.* 1979 nr 3. — S. Lichański: Proza dnia powszedniego. *Tyg. Kult.* 1980 nr 51/52. — S. Lichański: Księga o ludziach i zwierzętach. *Nowe Książ.* 1981 nr 16 [rec.]; Zapiski psubrata. — Z. Florczak: Czujne spojrzenie. *Więź* 1982 nr 7. — [Smuga blasku:] Z. Florczak: Kapitan Korzeniowski. *Nowe Książ.* 1983 nr 4; P. Mroczkowski: Joseph Conrad w młodzieńczej smudze blasku. *Odra* 1983 nr 7/8; T.J. Żółciński: W cieniu smugi i blasku. *Nurt* 1983 nr 5. — J. Lewoń: Krzesanie prądów. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [rec.]; Widzę świat. — J. Łukasiewicz: *Odra* 1985 nr 6 [rec.]; Nasze czujne spojrzenia. — W.K. Siewierski: L.P. opowiadania stare i nowe. *Nowe Książ.* 1987 nr 3 [rec.]; Koniec motyla. — A. Gillon: W poszukiwaniu prawdziwego Conrada. Przel. S. Bławat. *Inf. Pol. Klubu Conradowskiego* 1986 [rec.]; Smuga blasku. — [Inicjacje conradowskie:] A. Błaskiewicz: Lektury na trudne czasy. *Twórczość* 1988 nr 10; J.Z. Lichański: Powrót do Conrada. *Nowe Książ.* 1988 nr 4; Z. Najder: Zbliżenia do Conrada. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 31; S. Zabierowski: L.P. spotkania z Conradem. *Odra* 1988 nr 9. — [Smutek pół rycerzy żywych:] A. Nasiłowska: Po latach. *Res Publica* 1989 nr 4; M. Pieczara: Świadectwo. *Kult. Niezależna* 1989 nr 56. — A. Rogalski: O L.P. w 5-lecie jego zgonu. *Kierunki* 1989 nr 51. — S. Zabierowski: Fascynacje conradowskie L.P. *Odra* 1993 nr 9.

M.K.K.

PRUSZKOWSKA Maria 1910-1973

Pełna forma nazwiska: Pruszkowska-Karwowska. Imiona metrykalne: Maria Zofia. Prozaik.

Urodzona 21 marca 1910 w Częstochowie; córka Gustawa Pruszkowskiego, urzędnika państwowego, i Marii z Sobrańskich. Uczęszczała do Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Warszawie; w 1930 zdała maturę. Uczyła się też przez kilka lat w szkole baletowej Tajanny Wysockiej. W 1930 rozpoczęła pracę w magistracie m.st. Warszawy jako urzędniczka. W 1932 przez semestr studiowała w Wyższej Szkole Dziennikarskiej. W 1934 wyszła za mąż za Witolda Karwowskiego (rozwód 1936). W 1935-36 uczyła się we Włoskim Instytucie Kultury w Warszawie. W 1937-39 studiowała na dwuletnim Studium Społeczno-Oświatowym przy Wolnej Wszechnicy w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie i pracowała w fabryce niemieckiej Bruhm-Werke. Po upadku powstania została wywieziona do pracy w Niemczech. Po zakończeniu II wojny światowej przebywała w obozie dla przesiedleńców w strefie

amerykańskiej Niemiec, potem we Włoszech, gdzie zajmowała się opieką społeczną w obozach, a następnie w Anglii, gdzie pracowała w kancjynie żołnierskiej i w warsztatach krawieckich. W 1947 powróciła do Polski. Zamieszkała w Warszawie, była zatrudniona kolejno jako urzędniczka opieki społecznej w Stołecznej Radzie Narodowej i w dziale socjalnym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1950 przeniosła się na krótko do Tczewa (tu po wojnie zamieszkali jej rodzice), a następnie na stałe do Sopotu. Pracowała jako urzędniczka w dziale opieki społecznej i w referacie kultury Zarządu Miejskiego (do 1952) oraz w Państwowej Szkole Sztuk Plastycznych. Debiutowała w 1957 opowiadaniem pt. „Cała załoga na pokład!”, opublikowanym w *Głosie Wybrzeża* (nr 311). W 1958 otrzymała nagrodę w konkursie *Turysty* na nowelę turystyczną. W 1958 przeszła na rentę i zajmowała się twórczością literacką. W 1962 została członkiem ZLP. Wyróżniona m.in. odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1971), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarła 30 kwietnia 1973 w Gdyni; pochowana w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przyślę panu list i klucz. [Powieść]. Gdynia: WM 1959, 178 s. Wyd. nast. tamże: wyd 2 1962, wyd. 3 1968, wyd. 4 1972.

2. O dwóch Wikingach i jednej Wikingowej. [Powieść]. Gdynia: WM 1961, 106 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1970.

3. Piękne dni Aranjezu. [Powieść]. Gdynia: WM 1962, 188 s. Wyd. 2 tamże 1965.

4. Głowa nie od parady. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] Z. Krippendorf. Wwa: NK 1964, 236 s.

5. Życie nie jest romanssem, ale ... [Powieść]. Gdynia: WM 1964, 185 s. Wyd. nast. tamże: wyd 2 1967, wyd. 3 1970 (właśc. 1971).

6. Kapitanówna. [Powieść; współaut.:] Z. Krippendorf. Gdynia: WM 1967, 275 s. Wyd. nast. Łódź: Wydawn. 86 Press 1995.

7. [Siedem] 7 babek, 1 dziadek. [Powieść]. Gdańsk: WM 1969, 225 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiad: Spotkanie z pisarką uśmiechu. Rozm. J. Szulczewski. *Ziem. Gdań.* 1971 nr 87.

SWPP 2 (A. Szałagan). — PSB (A. Bukowski). — RI 1973 (J. Chudek). — G. Skotnicka: M.P. (1910-1973). *Gdań. Roczn. Kult.* 1986 t. 9.

[Przyślę panu list i klucz:] J.K.: Od Kmicica do Ashley'a. *Nowe Książ.* 1959 nr 23; L. Paszkowski. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 48. — M. Czerwińska: Nowa książka M.P. *Litery* 1964 nr 10 [rec.: Życie nie jest romanssem]. — [Kapitanówna:] K. Mielnicki: Szukajmy moralu. *Tyż. Mor.* 1967 nr 50; J. Timen: Papierowe kapitanówny. *7-my Głos Tygodnia* 1967 nr 46; L. Prorok: Sprawy morza dla młodych. *Nowe Książ.*

1968 nr 11. — J. Kotlica: Siedem radości i jeden smutek. *Głos Wybrze.* 1969 nr 158 [rec.: 7 babek, 1 dziadek]. — J. Szulczewski: Kolorowe życie. *Bibl. Gdań.* 1973 nr 2.

J.Z.

PRUSZYŃSKI Ksawery
1907-1950

Imiona metrykalne: Franciszek Ksawery. Pseud.: Grabiec; Jeden z wielu; K.P.; K.P.; K.Pr.; K. Prusz.; KP; KP.; kspr; Kspr; Redaktor „Polski”; Roy de Coverley; X.P.; X. Prusz.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 4 grudnia 1907 w Wolicy Kierkiezynej pod Starokonstantynowem na Wołyniu w rodzinie ziemiańskiej; syn Edwarda Pruszyńskiego i Anny z Chodkiewiczów; brat Mieczysława, publicysty. Po wybuchu w 1917 rewolucji w Rosji musiał opuścić z matką i rodzeństwem rodzinny majątek, przebywał okresowo u rodziny (w Rzeźniówce, Strzelczyńcu, Niemirowie), a następnie od 1918 w Żytomierzu, gdzie rozpoczął naukę w gimnazjum męskim. W 1919 przyjechał z rodziną do Polski. Kontynuował naukę w Zakładzie Naukowo-Wychowawczym oo. Jezuitów w Bąkovicach pod Chyrowem; w 1927 zdał maturę. W tym okresie zaczął podejmować pierwsze próby literackie (zachowało się kilka młodzieńczych wierszy). Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; na trzecim i czwartym roku studiów pracował jako zastępca asystenta. W 1932 uzyskał absolutorium. Był prezesem Akademickiego Koła Kresowego (1927-30), następnie należał do uniwersyteckiej organizacji konserwatywnej Myśl Mocarstwowa (do 1933); pełnił funkcję prezesa w jej kole krakowskim. Debiutował w 1931 artykułem pt. „Głosy i glossy”, opublikowanym w łamach czasopisma związanego z tą organizacją *Civitas Academica*, wychodzącego jako dodatek *Czasu* (nr 1; podp. K.P.), był też jego współredaktorem. Drukował też m.in. w czasopiśmie *Dzień Akademicki*, a potem *Bunt Młodych* (od 1931; od 1937 pod zmienionym tytułem *Polityka*; podp. tu także Grabiec). Od 1929 zarabkował jako korektor w dzienniku *Czas*, w którym zaczął również ogłaszać drobne teksty (w rubryce „Ze świata”), a potem artykuły i reportaże (od 1931). W pierwszą podróż reporterską, sfinansowaną przez redakcję *Czasu* oraz *Dziennika Poznańskiego* i *Dnia Polskiego*, udał się w 1932 do Gdańska. W tymże roku przeniósł się do Wilna, gdzie otrzymał pracę w redakcji dziennika *Słowo* (publikował tu stale do 1939). W 1933 ożenił się z Marią Meysztowiczówną (rozwód 1948). W kwietniu tegoż roku odbył podróż do Palestyny. Na przełomie 1933/34 odbył praktykę w konsulacie polskim w Kijowie. W 1934 zamieszkał w Warszawie, w związku z objęciem funkcji stołecznego korespondenta *Słowa*. W 1933 wszedł do władz Zjednoczenia Zachowawczych

Organizacji Politycznych; w tymże roku został usunięty z Myśli Mocarstwowej po rozłamie w tej organizacji. W 1934-35 wydawał krótko wspólnie z Piotrem Duninem-Borkowskim, Stanisławem Vincenzem i Benedyktem Libermanem czasopismo *Problemy* (ukazały się cztery numery). Rozpoczął w 1934 współpracę z tygodnikiem *Wiadomości Literackie*, opublikował tu m.in. w 1936 cykl „Podróż po Polsce”, w 1936-37 reportaże z wojny domowej w Hiszpanii pt. „Listy z Hiszpanii” (przebywał tam jako korespondent tygodnika, uzyskawszy wizę na tereny kontrolowane przez rząd Republiki), w 1938 „Listy z Czechosłowacji”. W 1935 zaczął ponownie publikować w *Czasie* (też pod pseud. Grabiec; tu m.in. w 1936 „Listy z Polesia” i cykl felietonów „Co myśli wieś? – sześć pytań”), w 1936, po ukazaniu się pierwszych reportaży z Hiszpanii, dziennik wymówił mu współpracę. W 1938 przeniósł się do Krakowa, gdzie otrzymał pracę w redakcji *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*, publikował także w jego dodatku pt. *Kurier Literacko-Naukowy*. W 1938-39 podróżował jako dziennikarz do Niemiec, Czechosłowacji, Rumunii, Grecji i Stanów Zjednoczonych. W 1939 zakończył pracę nad książką na temat mniejszości ukraińskiej pt. „Wołyń” (maszynopis zaginał w czasie wojny). Po wybuchu II wojny światowej starał się bezskutecznie o przyjęcie do wojska. W październiku 1939 przedostał się przez Węgry, Jugosławię i Włochy do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego i ukończył podchorążówkę w Coetquidan. Publikował artykuły i reportaże w wychodzących we Francji pismach, m.in. w *Słowie* (1940) i *Wiadomościach Polskich* (od 1940). W 1940 brał udział w kampanii norweskiej w szeregach Brygady Podhalańskiej jako dowódca drużyny w stopniu kaprala podchorążego i został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po upadku Francji został ewakuowany wraz z wojskiem do Wielkiej Brytanii. Początkowo przebywał w obozie wojskowym w Szkocji, po czym urlopowany z jednostki, wyjechał do Londynu. Kontynuował twórczość reporterską i publicystyczną, drukował m.in. w wychodzących w Londynie *Wiadomościach Polskich* (do 1943; też pod pseud. Grabiec; tu m.in. w 1940-41 felietony z cyklu „Nasi nad Tamizą”) i *Nowej Polsce* (od 1941); publikował też broszury i artykuły w języku angielskim, m.in. na łamach *Free Europe* (tu pod pseud. Roy de Coverley) i *Dublin Review*. Po zawarciu w 1941 paktu Sikorski-Majski i nawiązaniu stosunków dyplomatycznych z ZSRR, został mianowany attaché prasowym Ambasady Polskiej w Moskwie, a potem w Kujbyszewie. Od grudnia tego roku był redaktorem odpowiedzialnym wydawanego w Kujbyszewie tygodnika Polaków w ZSRR, *Polska* (do końca czerwca 1942). Po przebyciu tyfusie, powrócił przez Bliski Wschód do Anglii

i prowadził nadal działalność publicystyczną i literacką. W 1944 walczył w 1. Dywizji Pancerniej w trakcie ofensywy aliantów w Normandii; ciężko ranny pod Falaise, do końca wojny przebywał na leczeniu; został odznaczony ponownie Krzyżem Walecznych. Po zakończeniu wojny powrócił w 1945 do Polski. Pracował od 1946 w służbie dyplomatycznej kolejno jako radca prawny Ambasady Polskiej w Waszyngtonie, radca prasowy stałej delegacji polskiej przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku, urzędnik Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie (1947-48; m.in. w lutym 1947 był z misją dyplomatyczną w Watykanie), poseł nadzwyczajny, minister pełnomocny Polski w Holandii (od wiosny 1948). Jednocześnie kontynuował twórczość literacką; opowiadania i reportaże drukował m.in. w tygodniku *Odrodzenie* (1946-48; tu m.in. w 1945, 1947 cykl artykułów „Dzieje emigracji londyńskiej”, w 1946-47 reportaże pt. „Podróże po nowej Polsce”). Zginął 13 czerwca 1950 w katastrofie samochodowej niedaleko wsi Rhynern pod Hamm na terenie RFN; pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

W 1975 Klub Reportażu SDP ustanowił nagrodę im. K. Pruszyńskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sarajewo 1914 – Szanghaj 1932 – Gdańsk 1932 [Reportaże]. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1932, 104 s.

2. Palestyna po raz trzeci. Reportaż z podróży. *Słowo* 1933 nr 133-201. Wyd. osob. Wil.: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1933, 175 s. Wyd. nast.: Wwa: Rój 1936; Wwa: Alfa 1990; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1996.

3. Podróż po Polsce. [Reportaże]. Wwa: Rój 1937, 199 s.

4. W czerwonej Hiszpanii. Pierwodr. częściowy pt. Listy z Hiszpanii. Od specjalnego wysłannika. *Wiad. Lit.* 1936 nr 24-26, 30, 32, 35, 37, 41, 43, 47, 49, 52-54; 1937 nr 7-13, 23, 25. Wyd. osob. Wwa: Rój 1937, 344 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1985; Wwa: Czyt. 1997.

Reportaże z wojny domowej w Hiszpanii.

5. Droga wiodła przez Narvik. Powieść. London: Kolin 1941, 251 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1945, tamże: wyd. 2 [!] 1946, wyd. 3 1946, wyd. 5 1948 [antydat. 1947]; Wwa: PIW 1956, tamże: wyd. 2 [!] 1958, wyd. 8 1984, wyd. 9 1986.

Przekł. hiszp.: La ruta era por Narvik. [Przeł.] J.S. de Sapio del Prado, Buenos Aires 1944.
Adapt. film.: Droga wiodła przez Narvik. Scenariusz filmowy. Z pism „...”, ułożył J. Hen. [B.m.w.] 1970, 99 k., – teatr.
Adapt.: J. Skotnicki. Wyst. Kr., T. Lud. 1969.

6. Księga ponurych niedopowiedzeń. Na marginesie książki gen. Mieczysława Norwida-Neugebauera „Kampania wrześniowa 1939 w Polsce” [London 1941]; 100 mil od prawdy. Na marginesie książki płk. Romana Umiaostowskiego „12 mil od Warszawy ... 30 mil od Paryża” [Edinburgh 1941]. London: Kolin 1941, VIII, 53 s. Wyd. nast.: Wwa: MON 1957, wyd. 2 tamże 1959.

7. [Polska inwazja]. Powst. przed 1941.

Gawędy dot. pobytu pol. oddziałów wojskowych w Szkocji. Przekł. ang.: Polish invasion. [Przeł. A.T. Lutostawski] P. Jordan. London: Minerva 1941, 112 s.

8. [Polska walczy]. Powst. przed 1941. Por. poz. 11.

Broszura dot. udziału Polaków w II wojnie światowej, przeznaczona dla czytelników w zachodniej Europie. Przekł. ang.: Poland fights back. [Przeł. A.T. Lutostawski] P. Jordan. London: Hodder & Stoughton 1941, 215 s. Wyd. nast. poszerz. z podtytuł. *From Westerplatte to Monte Cassino*. New York: Roy 1944, — portug.: *Os Poloneses voltam à luta*. [Przeł.] A. Rodrigues. Rio de Janeiro [1943].

9. [Tadeusz Kościuszko. Monografia]. Powst. przed 1943. Druk fragm.: Potomstwo diaka Kostii; Panowie Siechnowicy; Pan Ojciec i Pani Matka; Monachomachia; Tymoleon. *Wiad. Pol.*, Londyn 1943 nr 10, 12, 14, 19, 23, — Słońce Saratogi; West Point; Zagubiona zwrotka. *Nowa Pol.*, Londyn 1943 t. 2 z. 10, 12, t. 3 z. 7. Przedr. pt. Rozdziały z monografii o Kościuszcze zob. poz. 27 (t. 2).

10. Niedokończona podróż. Scenariusz i komentarz filmowy ... Ekran. 1943.

Film dokumentalny o gen. W. Sikorskim; wersję pol. czytał A. Stonimski. Przekł. ang.: *Unfinished journey*. A film script. Written by ... spoken by J.A. Gielgud, directed by E. Cękalski. London: Polish Film Unit [1944], [12] k.

11. Walczymy. Jerozolima: W Drodze [1943], 142 s.

Zmieniona wersja poz. 8, przeznaczona dla Polaków, którzy spędzili pierwsze lata wojny w ZSRR.

12. Wiadomości Polskie. Niepolityczne i nieliterackie. *The Polish News*. Nadzwyczajny dodatek na 1 kwietnia. [Współaut.:] A. Słonimski, W.J. Sol-ski. London [1943], [1-2] s.

Wyd. anonim.

13. [Generał Władysław Sikorski. Szkic]. Powst. ok. 1943/1944.

Pol. oryginał nie został odnaleziony. Przekł. hiszp.: *Masz*. w Bibl. Jagiel. w Kr., 187 k. (brak tytułu, nazwiska tłumacza i roku powstania)

14. Czarna brygada. Powst. ok. 1944. Druk *Literatura* 1979 nr 51/52; 1980 nr 1-6.

Wyd. łącznie z poz. 17 pt. Czarna brygada; Wspomnienia normandzkie. Przygot. do druku i wstępem opatrzył J. Roszko. Kr.: Sponsor 1994, 157 s. Reportaż z walk 1. Dywizji Pancерnej w czasie inwazji wojsk sprzymierzonych w Normandii w 1944. — Rkps bez tytułu

[obecnie w Bibl. Jagiel. w Kr.]; tytuł ustalił J. Roszko na podstawie listów K.P. z tego okresu.

15. Margrabi Wielopolski. 1803-1874. *Nowa Pol.*, Londyn 1944 z. 1-5. Wyd. osob. London: *Nowa Pol.* 1944, 64 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Czyt. 1946; wyd. 2 [!] z przedm. S. Mackiewicza Wwa: Pax 1957.

16. Russian year. The notebook of an amateur diplomat. New York: Roy 1944, 189 s.

Zbiór reportaży z czasów pracy K.P. w ZSRR.

Przekł. pol.: *Noc na Kremlu*. Przeł.: J. Roszko, M. Wójtowicz. Wstęp: J. Roszko. Wwa: Rój 1989, 183 s. Wyd. 2 tamże 1989.

17. Wspomnienia normandzkie. *Nowa Pol.*, Londyn 1944 t. 3 z. 9 s. 564-586. Przedr. zob. poz. 27 (t. 2). Wyd. łącznie z Czarna brygada zob. poz. 14.

18. Trzyznacie opowieści. Wwa: Czyt. 1946, 326 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1957, tamże 1957; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1972, tamże wyd. 5 1995.

Zawartość: Człowiek z rokokowego kościoła; Madonna Mikiłińska; Cosas de Polonia; Trębacz z Samarkandy; Spadochronowy witraż; Wiatraki z Ranley; O głowę murzyńskiego króla; Odejścia i powroty; Podrzucona książka; Różaniec z granatów; Gwiazda wytrwałości; Cień Gruzji; Ziętarowe skarby. Wyróżnienie tygodnika *Odrodzenie* w 1947.

Wyd. osob. poszczególnych opowiadań: Różaniec z granatów. Wwa: Varsovia 1991, 18 s. Wyd. nast. Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. [1993]. — Trębacz z Samarkandy. Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. [1993], 10 s.

Adapt. poszczególnych opowiadań: radio: Gwiazda wytrwałości. Adapt.: A.W. Piotrowski. Radio 1968. — Podrzucona książka. Adapt.: R. Śliwnik. Radio 1966; Adapt.: K. Strzałka. Radio 1972. — Trębacz z Samarkandy. Adapt.: S. Majchrowski. Radio 1968; Adapt.: Z. Orszulska. Radio 1971. — tv: Gwiazda wytrwałości. Scenariusz: A. Czałbowski. TV 1973. — Różaniec z granatów. Adapt.: Dz. Poforzycza. TV 1959; Scenariusz: J. Rutkiewicz. TV 1970. — film. opowiadania Ziętarowe skarby łącznie z *Pomiędzy wilki* [poz. 19], w *Gwiaździstej* [poz. 19]; *Droga jest daleka*. Adapt.: J. Wejroch. Ekran. 1963.

19. Karabela z Meschedu. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1948, 294 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1957; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1995.

Zawartość: Karabela z Meschedu; Sprawa Smagacza; Paliki; Opowieści szkockie; Krysta; Książka Ułaz; *Pomiędzy wilki*; W Giewałdowej.

Adapt. poszczególnych opowiadań: tv: *Opowieści szkockie*; *Wieczory generalskie*. Adapt.: W. Lesiewicz. TV 1959, — radio: *Sprawa Smagacza*. Adapt.: R. Śliwnik. Radio 1966, — film. opowiadań *Pomiędzy wilki*, w *Gwiaździstej* zob. poz. 18.

20. Opowiadania. [Wwa:] Czyt. 1948, 61 s.

Zawiera z poz. 18: Różaniec z granatów; Ziętarowe skarby, — z poz. 19: Paliki; Krysta; W Giewałdowej.

21. Wystawa Ziem Odzyskanych. [Katalog]. Tekst ... Wr. 1948, 47 s. Komisariat Rządu dla Spraw W.Z.O. [Wystawy Ziem Odzyskanych]. Przedr. zob. poz. 33 (t. 2).

22. Adam Mickiewicz. The life story of the greatest Polish poet. With a foreword by J. Lindsay. London: Fore Publications 1950, 76 s.

Przekł. chiński: A-dam Mi-sy-kai-wei-czi-czuan. [Przel.] Wang Tsung-yen. Pekin 1958.

23. Opowieść o Mickiewiczu. Radio 1949-1950 [czytana w odcinkach]. Druk wersji zmien. pt. Opowieść o Adamie Mickiewiczu. *Sf. Powsz.* 1955 nr 12, 14-18, 20-24, 26-36, 38-42, 44-48, 51-54, 57-60, 63-66, 69-72, 75-78, 81-84, 87-89, 91-95, 98-101, 104-107, 110-113, 116-119, 122-125, 128-130. Wyd. osob. Wwa: PIW 1956, 309 s. Wyd. 2 ze wstępem i przyp. J. Odrowąż-Pieniążka Wwa: Czyt. 1998.

Praca nie dokończona; w wyd. książkowym wykorzystano maszynopis rozdz. 1-12 z poprawkami K.P., brudnopis dalszego ciągu i wersję radiową [inf.: J. Skórnicki: K.P. ostatnia książka. *Życie Lit.* 1957 nr 7].

24. Opowieści. Wstęp: K. Koźniewski. Wwa: PIW 1955, 334 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1965, wyd. 4 1968, wyd. 5 1970, wyd. 6 1972, wyd. 7 1974, wyd. 8 1977, wyd. 9 1987.

Zawiera z poz. 18: Człowiek z rokokowego kościoła; Madona Mikulińska; Spadochronowy witraż; Wiatrak z Ranley; O głowę murzyńskiego króla; Odejsia i powroty; Podrzucona książka; Różaniec z granatów; Gwiazda wytrwałości; Trębacz z Samarkandy, — z poz. 19: Sprawa Smagacza; Paliki; Opowieści szkockie; Pomiedzy wilki.

25. Opowieści. Kr.: WL 1956, 490 s.

Zawiera z poz. 18: Człowiek z rokokowego kościoła; Madona Mikulińska; Spadochronowy witraż; Wiatrak z Ranley; O głowę murzyńskiego króla; Odejsia i powroty; Podrzucona książka; Różaniec z granatów; Gwiazda wytrwałości; Trębacz z Samarkandy, — z poz. 19: Paliki; Opowieści szkockie; Pomiedzy wilki; W Giewaldowej.

26. Opowieści. Wybór. Wwa: PIW 1961, 405 s.

Zawiera z poz. 18: Trębacz z Samarkandy; O głowę murzyńskiego króla; Odejsia i powroty; Podrzucona książka; Różaniec z granatów; Gwiazda wytrwałości; Zietarowe skarby, — z poz. 19: Karabela z Meschedu; Sprawa Smagacza; Paliki; Opowieści szkockie; W Giewaldowej.

27. Wybór pism publicystycznych. Wybór i przygot. do druku: Z. Haraschin-Gutkowska. [Wstęp:] K. Wyka. T. 1-2. Kr.: WL 1966, 479 + 615 s.

Zawiera wybór artykułów, reportaży, wspomnień, opowieści i recenzji w działach: T. 1 [z l. 1932-1939]: I. Podróże po Polsce: Gdańsk; Kraków; Śląsk; Warszawa; Wielkopolska; Wołyn i Polesie; Zakopane, — II. Publicystyka wiejska, — III. Sylwetki pisarzy, recenzje, felietony literackie, — IV. Zagadnienia różne, — V. Podróże po Europie: Podróże do Grecji, Czechosłowacji; Niemcy, — VI. Wrażenia zza oceanu, — VII. Aktualności polityczne, — VIII. Varia, — T. 2 [z l. 1940-1949]: I. Szkice i reportaże literackie. Wspomnienia. Opowiadania: Zapłata za wrzesień; Zaprośmy wszystkich; W Polsce było inaczej; Squadron leader Henneberg; Wspomnienia normandzkie [poz. 17], — II. Rozdziały z monografii o Kościuszcze [poz. 9], — III. Zagadnienia różne, — IV. Felietony z cyklu: „Naś nad Tamizą”, — V. Wybrane zagadnienia z publicystyki europejskiej, — VI. Dziariusz kończącej się wojny, — VII. Lot do kraju, — VIII. Opowieści — wspomnienia z lat 1939-1945: Strzechacz; Dni kołatania; Zrodzona we wrześnie; Gugenusz z Gandawy; Ulica Pruszyńskiego; Kapelan spod Narviku; Un petit coin de France; Saga o Income Taxe, — IX. Dzieje emi-

gracji londyńskiej, — X. Na Monte Cassino i w Narviku po latach, — XI. Artykuły literackie. Felietony. Recenzje, — XII. Podróże po nowej Polsce.

Adapt. radiowa opowieści Zrodzona we wrześnie; Gugenusz z Gandawy; Saga o Income Taxe; Trzy opowieści. Adapt.: K. Strzałka. Radio 1970.

28. Różaniec z granatów. Opowiadania. Wwa: KiW 1967, 75 s.

Zawiera z poz. 18: Podrzucona książka; O głowę murzyńskiego króla; Różaniec z granatów.

29. Podrzucona książka. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 65 s.

Zawiera z poz. 18: Trębacz z Samarkandy; Różaniec z granatów; Podrzucona książka.

30. Trębacz z Samarkandy i inne opowiadania. Wwa: MAW 1983, 49 s.

Zawiera z poz. 18: Trębacz z Samarkandy; Różaniec z granatów; Gwiazda wytrwałości.

31. Ziemia świętego Justa. [Eseje]. Nowy Sącz: Sądecka Ofic. Wydawn. Woj. Ośrodka Kultury [1986], 25 s.

Zawartość: O wóz i konia; Ziemia świętego Justa.

32. Wybór pism 1940-1945. [Artykuły publicystyczne]. Słowo wstępne: W. Odojewski. London: Polonia Book Fund Ltd. 1989, 214 s. Wyd. nast. Wwa: Rytm* 1989.

33. Publicystyka. Wybór tekstów: G. Pyka i J. Roszko. Wwa: PIW.

T. 1. Niezadowoleni i entuzjaści. 1931-1939. Wstęp: J. Roszko. Komentarz: D. Kołodziejczyk. 1990, 695 s.

Zawiera artykuły w częściach: Cz. 1. Początek drogi publicystycznej (od pierwszych publikacji do założenia własnego pisma — od roku 1931 do grudnia 1934), — Cz. 2. Redaktor „Problemów”. Między „Buntem Młodych” a „Wiadomościami Literackimi” (od grudnia 1934 do lipca 1936), — Cz. 3. Zdobycie samodzielności. Pobyt w Hiszpanii, okres bezrobocia, pracownik „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” w Krakowie (od lipca 1936 do września 1939).

T. 2. Powrót do Soplicowa. 1940-1948. Komentarz: D. Kołodziejczyk. 1990, 455 s.

Zawiera artykuły w częściach: Cz. 1. Pobyt we Francji i Anglii (od przedarcia się na Zachód z okupowanej Polski po porozumienia Sikorski-Majski — od października 1939 do sierpnia 1941), — Cz. 2. Pobyt w ZSRR (od września 1941 do artykułu „Wobec Rosji” z października 1942), — Cz. 3. W kręgu spraw rosyjskich, w ogniu polemik (od października 1942 do maja 1945), — Cz. 4. W obliczu nowej rzeczywistości (od powrotu do kraju do objęcia ambasady w Hadze — od września 1945 do września 1948) [tu m.in.]: Wystawa Ziem Odzyskanych [poz. 21].

34. Różaniec z granatów i inne opowieści. Białystok: KAW 1997, 112 s.

Zawiera z poz. 18: Trębacz z Samarkandy; Różaniec z granatów; Gwiazda wytrwałości; Zietarowe skarby, — nadto: Karabela z Meschedu [poz. 19].

35. Opowiadania. Wwa: PIW 1998, 391 s.

Zawiera z poz. 18: Człowiek z rokokowego kościoła; Madona Mikulińska; Trębacz z Samarkandy; Spadochronowy witraż;

Wiatraki z Ranley; Odejścia i powroty; Podrzucona książka; Różaniec z granatów; Cień Gruzji; Zietarowe skarby, — z poz. 19: Karabela z Meschedu; Sprawa Smagacza; Paliki; Książd Ulas; W Giewaldowej.

Wybór opowiadań w przekł. węgier. A szarmarkandi kőrös. [Przeł.] E. Szenyán. Budapest 1982.

Przekłady

1. A. Malraux: Nadzieja. [Powieść]. Wwa: Rój 1939, 469 s.

2. R. Martin du Gard: Rodzina Thibault. [Powieść]. T. 7. Lato 1914. T. 1-3. Wwa: Rój 1939, 246 + 308 + 341 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949-1950 (jako t. 3-4 cz. 1-2); wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1957 (jako t. 4-6), wyd. 3 także 1987 (jako t. 3-4).

W wydaniach powojennych opublikowane łącznie z Epilogiem w przekł. E. Fiszer.

Praca redakcyjna

1. Kraj lat dziecinnych. Red.: ..., M. Grydzewski. Londyn: Kolin 1942, 377 s. Wyd. 2 Londyn: Puls 1987.

Tu także wspomnienie K.P.: Na czarnym szlaku, s. 212-238.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (J. Paclawski). — LP (J. Paclawski).

W. Rogowicz. *Wiad. Lit.* 1932 nr 43 [rec.: Sarajewo 1914 — Szanghaj 1932 — Gdańsk 1932]. — [Palestyna po raz trzeci:] W. Giełżyński: Palestyna w oczach dziennikarza polskiego. *Wiad. Lit.* 1933 nr 51; W. Kubacki: Reportaż palestyński. *Gaz. Pol.* 1936 nr 283; S. Rogoż: Polski dziennikarz w Chalucy. *Wiad. Lit.* 1936 nr 28. — [Podróż po Polsce:] K. Sowiński: Przez ziemię i sprawy polskie. *Pion* 1937 nr 12; J.A. Król: Marzenia o Polsce. *Droga* 1937 nr 7/8; J. Mosdorf: Stacja odbiorcza. *Prosto z Mostu* 1937 nr 23; S. Rogoż: Odkrywca podróży. *Wiad. Lit.* 1937 nr 17. — [W czerwonej Hiszpanii:] F. Gill A. Drozd. *Sygnaly* 1938 nr 39; J. Mosdorf: Zagadnienia dwóch Hiszpanii. *Prosto z Mostu* 1938 nr 13 [dot. też: J. Gierzych: Hiszpania bohaterska]; S. Rogoż: Rewolucja w Hiszpanii wiecznej. *Wiad. Lit.* 1938 nr 7. — [Droga wiodła przez Narvik:] Z. Bohusz-Szyszko. *Wiad. Pol.*, Londyn 1941 nr 32, polem.; K. Pruszyński: Dwugłós o książce. *Tamże* nr 36; S. Mackiewicz. *Wiad. Pol.*, Londyn 1941 nr 25; Z. Broncel: Sens śmierci. *W Drodze* 1944 nr 17. — Z. Grabowski: Dwie angielskie książki P. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 3 [rec.: Poland fights back; Polish invasion]. — G.E. Hoover. *New Europe*, Nowy Jork 1944 nr 9 [rec.: Russian year]. — [Droga wiodła przez Narvik:] A. Gotubiew: Droga P. *Dziś i Jutro* 1946 nr 8; M. Jarczyński. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 28. — [Margrabia Wielopolski:] P. Jasienica: Mentor wierzgający. *Odnova* 1946 nr 18; S. Kieniewicz: Prawda margrabiego. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 32, sprost. nr 33; J. Sieradzi: Prawda z błędami. *Odrodzenie* 1946 nr 19. — K. Koźniewski: Wojenne pisarstwo K.P. (Przyczynek do jeszcze napisanej historii myśli emigracji „Jondyńskiej”). *Twórczość* 1947 nr 3. — [Trzynaście opowieści:] M. Kurzyńska: Wśród starych dróg i ścieżek przyszłości. *Dziś i Jutro* 1947 nr 11; Z. Starowieyska-Morsinowa: Wielki reportaż. *Prz. Powsz.* 1947 nr 12, przedr. w teście: Szukam człowieka. Kr. 1973 [rec.: Trzynaście opowieści]. — [Karabela z Meschedu:] Z. Lichniak. *Prz. Powsz.* 1948 nr 6; H. Markiewicz: Pod znakiem nieprzeczwyczonej tradycji. *Kuznica* 1948 nr 39; H. Vogler: Ostatni szlachcic polskiej literatury. Piękna sztuka opowiadania u K.P. *Dz. Lit.* 1948 nr 30, przedr. w teogo: Z notatek przemysłnika. Wwa 1957. — K. Wyka: Pogranicze powieści; Funkcja solidarnej pamięci. W teogo: Pogranicze powieści. Kr. 1948, wyd. 2 poszerz. Wwa 1974, przedr. w teogo: Szkice literackie i artystyczne. T. 2. Kr. 1956 [tu m.in. o: Droga wiodła przez Narvik; Trzynaście opowieści; Karabela z Meschedu]. — A. Bocheński: K.P. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 27. — J. Iwaszkiewicz: O K.P.; A. Słonimski: O K.P. *Nowa Kult.* 1950 nr 14. — R. Matuszewski: Droga tragicznie przetrwana. *Nowa Kult.* 1950 nr 13. — R. Matuszewski: Przez Narwik — dokąd? Trzynaście opowieści o żołnierskiej tułaczce. W teogo: Literatura po wojnie. Wwa 1950 [rec.: Droga wiodła przez Narvik; Trzynaście opowieści]. — K. Wyka: Droga pisarska K.P. *Dz. Lit.* 1950 nr 26/27-28, przedr. w teogo: Szkice literackie i artystyczne. T. 2. Kr. 1956, Wędrując po tematach. T. 2. Kr. 1971. — W.A. Zbyszewski: Wspomnienie o K.P. *Kultura*, Paryż 1950 nr 7/8, przedr. *Kresy* 1991 nr 6 oraz w teogo: Zagubieni romantycy i inni. *Tyg. 1992*. — S.M. Czarniecki: Czarodziej narracji i wzruszenia. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 28. — R. Wasita: Fakty i wyobraźnia. *Nowa Kult.* 1955 nr 43 [rec.: Opowieści. 1955]. — H. Kmita: „Wszystkie gońcące idejów ...”. *Dziś i Jutro* 1956 nr 1. — A. Rudnicki: Niebieskie kartki. Kr. 1956 [dot. m.in.: Karabela z Meschedu]. — A. Włodek: Hiszpania P. *Życie Lit.* 1956 nr 34 [rec.: W czerwonej Hiszpanii]. — S. Mackiewicz: Infelix esto. *Kierunki* 1957 nr 9, przedr. w teogo: Odeszli w zmierzchu. Wwa 1968, polem.; S. Żurowski: Gwoli ścisłości historycznej. *Kierunki* 1957 nr 13. — Z. Pedziński: O krok od Sienkiewicza ... W teogo: Dalecy i bliscy. Pozn. 1957. — J.J. Piechowski: O tragedii nieporozumienia. *Kierunki* 1957 nr 34 [rec.: Margrabia Wielopolski]. — M. Pruszyńska: Wspomnienia kibica; Poloneza czas zacząć — śmierć za węglem czyha; Wina nieumysłna; Casa Januari; Nasi goście z Saskiej Kępy. *Kierunki* 1957 nr 16, 24, 28, 39, 48 [wspomnienia żony K.P. o mężu]. — J. Skórnicki: K.P. ostatnia książka. *Życie Lit.* 1957 nr 7 [rec.: Opowieść o Mickiewicz]. — [Margrabia Wielopolski:] P. Jasienica: Obrona grzesznicy. *Twórczość* 1958 nr 3, polem.; J. Łojek: Apoteoza quinslingizmu, A. Bocheński: Analiza polityczna artykułu Jerzego Łojki. *Kierunki* 1958 nr 1, J. Gawroński: Agent czy kontrahent. *Tamże* nr 4, M. Pruszyński: Moje trzy groze w sprawie Wielopolskiego. *Tamże* 1958 nr 5, J. Łojek: W odpowiedzi sprzymierzeńcom i przeciwnikom, A. Bocheński: Drugi artykuł o Margrabim. *Tamże* 1958 nr 11. — B. Królikowski: „Polski Maro z Jasińskiego duszą”. *Kierunki* 1959 nr 41 [dot.: Droga wiodła przez Narvik; Trzynaście opowieści; Karabela z Meschedu]. — A. Pruszyńska: P. jako poeta. *Nowa Kult.* 1960 nr 25 [dot. młodzieńczej twórczości P., zawiera też teksty kilku wierszy]. — A. Kijowski: K.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 22. — M. Miszkini: Ideowo-społeczne i wychowawcze problemy nowelistyki K.P. *Polonistyka* 1965 nr 3. — [Wybór pism publicystycznych:] J. Hen: P. *Twórczość* 1966 nr 5; K. Koźniewski: Zabrakło głównego bohatera. *Polityka* 1966 nr 13; J. Łojek: Publicystyka K.P. *Kierunki* 1966 nr 17; A. Małachowski: Umiął myśleć prawdę. *Współczesność* 1966 nr 6; S. Rafałowicz: Publicystyka bez doktrynerstwa. *Życie Lit.* 1966 nr 18; M. Wierzyński: Konserwatysta oświecony. *Kultura* 1966 nr 14. — T.J. Żółciński: Droga wiodła do Polski. *Wież* 1966 nr 5. — L.M. Bartelski: Pisarz nadziei ... W teogo: W kręgu bliskich. Kr. 1967. — S. Józefowicz: K.P. (Propozycja wizerunku). *Życie i Myśl* 1969 nr 9. — W. Nawrocki: K.P. spojrzenie na zachód i północ. W teogo: Trwanie i powrót. Pozn. 1969. — J. Żurek: Rzeczy polskie. (O „Trzyestu opowieściach” K.P.). *Kultura* 1969 nr 21. — K. Hrabyk: Wspomnienia. (Pojedynek z K.P.). *Rocz. Hist. Czas.* Pol. 1971 nr 4. — E. Kościukiewicz: Koncepcja narratora w opowiadaniach K.P. *Ann. UMCS* 1970 wyd. 1972 t. 25. — E. Kościukiewicz: O czynnikach gawędowych w prozie K.P. *Ruch Lit.* 1972 nr 2. — Z. Ziątek: Ksawery Pruszyński. Wwa: PIW 1972, 208 s. — J. Żurek: Rzewuski naszej prozy. *Nowy Wyraz* 1973 nr 6. — J. Paclawski: Ksawery Pruszyński. Kr.: PWN 1974, 31 s. — J. Prokop: K.P. „Gwiazda wytrwałości”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974, wyd. 2 poszerz. Wwa 1979. — J. Paclawski: Proza fabularna Ksawerego Pruszyńskiego. Kielce: WSP 1975, 251 s. — A. Słonimski: K.P. W teogo: Alfabet wspomnień. Wwa 1975, wyd. 2 uzup. tamże 1989. — J. Paclawski: Zeromski w świa-

domości pisarskiej K.P. W: O Stefanie Żeromskim. Kr. 1976. — W. Władyka: Publicystyka polityczna neokonserwatystów w latach 1926-1935. *Roczn. Hist. Czas. Pol.* 1976 nr 4 [m.in. dot. K.P.]. — Z. Ziątek: Die Kriegserfahrung unter dem Gesichtspunkt zweier polnischer Traditionen: der historischen und der volksverbundenen. [Przel.] D. Scholze. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1976 nr 1. — J. Paclawski: Rola motywów hiszpańskich w twórczości literackiej K.P. *Przemiany*, Kielce 1977 nr 2. — J. Paclawski: Utwory literackie K.P. *Ruch Lit.* 1977 nr 2. — G. Pyka: Polityka w twórczości Ksawerego Pruszyńskiego. Wybrane zagadnienia. Kat.: *UŚL* 1981, 198 s. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 436. — E. Dylawski: P. czytany od nowa. *Perspektywy* 1982 nr 28. — K. Koźniewski: K.P., czyli o prawdziwą historię polskiej inteligencji. *Życie Lit.* 1982 nr 5. — T. Bujnicki: Od reportażu do opowiadania. (Szkic o twórczości K.P.). W: W kręgu dwudziestowiecznego realizmu. Kat. 1983. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 612. — A. Grajewska-K. Narutowicz: P. *Kult., Ośw., Nauka* 1984 nr 4. — M. Siembieda: Tropami K.P. *Opole* 1984 nr 1, 2, 9. — W. Władyka: Podróżnik. *Prasa Pol.* 1985 nr 2. — Z. Miedzkiński: W kręgu pisarstwa K.P. *Polonistyka* 1986 nr 7. — A. Michnik: Czerwona nić. W tegoż: Polskie pytania. Paryż 1987 [dot. art.: Wobec Rosji. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 40]. — [M. Stasiński] Bartosz Serwał: Hiszpańska wojna domowa a świat współczesny. (Uwagi na marginesie książki K.P.). *Krytyka* 1987 nr 23/24 [dot.: W czerwonej Hiszpanii]. — B. Klukowski: Droga wiodła do Polski. *Nowe Książ.* 1988 nr 3 [dot.: Opowiesci. 1955]. — J. Roszko: Publicysta z ukraińskim piórem. *Mies. Lit.* 1988 nr 6. — J. Roszko: Wypadek na autostradzie czy zamach? *Kontrasty* 1988 nr 2. — W. Skalmowski: Dwie książki P. *Puls* 1989 nr 42/43 [dot.: Wybór pism 1940-1945; Noc na Kremlu]. — K. Urban: Rozmowy K.P. w Watykanie. *Zesz. Nauk. Akad. Ekonomiczna w Krak.* 1989 nr 303. — R. Habielski: P. redivivus. *Więź* 1990 nr 9 [rec.: Wybór pism 1940-1945]. — J. Roszko: Apokryf P. *Polityka* 1990 nr 39 [dot. tzw. politycznego testamentu K.P., druk *Polityka* 1990 nr 35]. — J. Zieliński: Zawróćcie bieg krwi. *Zesz. Lit.*, Paryż 1990 nr 29 [rec.: Wybór pism 1940-1945]. — [Publicystyka. T. 1-2.] K. Masłoń: P. bez cenzury. *Rzeczpospolita* 1991 nr 52; K. Piątkowski: Myśleć niezależnie w czasie okrutnym. *Nowe Książ.* 1991 nr 8. — L.M. Krześniak: Publicystyka K.P. we Francji w latach 1939-1940. W: Polskie środowisko twórcze na emigracji we Francji września-czerwiec 1940. Wwa 1995. — J. Prokop: K.P. W tegoż: Pisarze w służbie przemocy. Kr. 1995. — I. Sariusz-Skapska: Hejnał pod Pamirem. *Kresy* 1995 nr 4. — J. Jaruzelski: K.P. Śmierć i testament. *Rzeczpospolita* 1996 nr 144, nawiąz.: E. Rożek: O „testamencie” K.P. *Tamże* 1997 nr 15. — S. Kossowska: Ksawery. *Kultura*, Paryż 1996 nr 9 [wspomnienia]. — M. Stepien: Któredy wiodła droga K.P. *Ruch Lit.* 1997 nr 3. — J. Kurski: Nie wielopolski po prostu polski. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 91. — F. Ryszka: Hiszpańska wojna domowa w oczach światłego konserwatysty. *Wiad. Kult.* 1998 nr 9. — I. Sikora: P. upudrowany. *Arcana* 1998 nr 4.

A.Sz.

PRUTKOWSKI Józef 1915-1981

Pierwotne nazwisko: Nacht.

Pseud.: J.O.; J.P.; J. Prut.; J.W.P.; J.W. Pan; Jacek Lond; Janina Olga; Józefa z Prutkowin; (jp); Katon; Lift-boy; Lift-Boy; Lwowska; P.W.J.; Prut; Rajaska; St. Rajaska; Stefania Rajaska; Wanda Lwowska.

Poeta, satyryk, felietonista.

Urodzony 18 stycznia 1915 w Aradzie (obecnie Rumunia); syn Karola Nachta, urzędnika, i Marii z Rafałowskich. Uczęszczał do III Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie. W tym czasie zajmował się sportem, był mistrzem Lwowa w dziesięcioboju. Debiutował w 1935 wierszem „Mój pogrzeb”,

opublikowanym w *Kuźni Młodych* (nr 8). W 1936-37 publikował wiersze w *Sygnalach* (podp. Józef Nacht), a od 1937 w *Przeglądzie Sportowym i Szpilkach*. W 1939 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Po wybuchu II wojny światowej w 1939 i włączeniu Lwowa do ZSRR, był od 1940 do czerwca 1941 aktorem i kierownikiem literackim Teatru Poezji i Satyry we Lwowie. Ogłaszał artykuły w *Czerwonym Sztandarze*. W czerwcu 1941 wyjechał w głąb ZSRR, nastąpił krótko w batalionie pracy w Kijowie, a następnie został osadzony w obozie pracy w Ulianowsku. Po zwolnieniu zamieszkał w 1943 w Orenburgu (obecnie Czkałow) i pisywał do wydawanych w Moskwie *Nowych Widnokregów* oraz do prasy rosyjskiej. Latem 1944 przyjechał do Lublina, gdzie wstąpił do I. Dywizji im. T. Kościuszki. W tymże roku nawiązał współpracę z *Odrodzeniem*, publikował wiersze i artykuły także w *Zwycięzcy* (1944-45) i *Polsce Zbrojnej* (1945). W styczniu 1945 został oddelegowany do Włocławka i Inowrocławia, z zadaniem zorganizowania tam życia społeczno-kulturalnego. W marcu tegoż roku został przeniesiony do Zarządu Polityczno-Wychowawczego I. Dywizji i skierowany do Zespołu Teatru I. Dywizji, którego został dyrektorem i reżyserem (potem Teatru I. Armii Wojska Polskiego); organizował występy i sam pracował jako aktor na szlaku bojowym do Berlina (zdemobilizowany w 1946). Latem 1945 zamieszkał w Katowicach, gdzie w 1945-47 redagował pismo satyryczne *Kocynder* (tu też liczne humoreski, wiersze, felietony, utwory satyryczne pod pseud. Jacek Lond, Janina Olga, Katon, Lift-Boy, Wanda Lwowska, Stefania Rajaska), był także kierownikiem literackim Domu Kultury Związków Zawodowych. Współpracował nadal z *Odrodzeniem* (do 1949), *Trybuną Robotniczą* (od 1945), *Odrą* (1945-49) i *Szpilekami* (od 1946; m.in. pod pseud.: J.W. Pan; tu też stały felieton pt. „Kronika sportowa”, potem do 1981 pt. „Sport”), publikując felietony sportowe i wiersze satyryczne. Ożenił się z Krystyną Kozłowską. W 1949 przeniósł się na stałe do Warszawy i do 1953 pełnił funkcję kierownika działu satyry politycznej w *Trybunie Wolności* (tu w 1952-53 stała rubryka satyryczna pt. „Oстрым piórem”), a od 1954 był kierownikiem artystycznym Estrady Domu Wojska Polskiego. Ponadto, jako autor utworów rewiowych, był związany z teatrem Syrena. Współpracował też z Artosem, potem Estradą oraz z Polskim Radiem (w audycji „Muzyka i aktualności”). W 1963 przebywał w Moskwie, gdzie m.in. redagował kabaret polityczny w moskiewskim radiu. W 1965 prowadził kabaret Małpa w Warszawie, następnie kabarety Kaktus, I jak Legia, Nastroje, a od 1974 kabaret Friko w kawiarni „Adria”. W 1974-76 opracowywał dla telewizji cykl programów pt. „Utwory dla moich przyjaciół”. Wyjeżdżał

wiele za granicę, prezentując programy satyryczne w środowiskach polonijnych Stanów Zjednoczonych, Kanady, Wiednia, Londynu, Paryża oraz w Związku Radzieckim. Odznaczony Krzyżem Oficerskim (1965) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 6 lutego 1981 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podział godzin. Wiersze. Ilustr.: L. Chwistek. Lw.: Księg. Lwow. 1936, 46 s.

Podp.: Józef Nacht.

2. Sondy. [Wiersze]. Lw.: Żyd. Tow. Artyst.-Lit. 1938, 23 s.

Podp.: Józef Nacht.

3. Nareszcie ... Wiersze. Włocławek: Druk. Wojsk. [1945], 14 s.

4. Od Lenino – do Berlina ... (Szlakiem Pierwszej Armii). [Wiersze]. [B.m.:] Zarząd Polit.-Wychowawczy 1. Armii 1945, 63 s.

5. Pamiętaj. Wiersze żołnierskie. [B.m.:] Wyd. Propagandy Zarządu Polit.-Wychowawczego 1. Armii [1945], 14 s.

6. Poemat o Generale. [B.m.w.:] Zarząd Polit.-Wychowawczy 1. Armii 1945, 15 s.

Dot. gen. S. Popławskiego.

7. Zaczęło się pod Lenino ... W rocznicę pierwszej bitwy. [Reportaż]. [Kat.:] *Tryb. Rob.* [1945], 21 s.

8. Cicha lipa. Wiersze. Kat.: AWIR 1946, 62 s.

9. Szukamy pana H. Żartobliwa opowieść awanturyczna. [Współaut.:] A. Baumgardten. Kat.: Ofic. Wydawn. 1946, 77 s.

10. Ostatnia kraksa. Opowieść sceniczna w 3 aktach. [Współaut.:] A. Baumgardten. Praprem. Sosnowiec, T. Miej. 1947.

11. Dwa sporty. [Felietyony]. Kat.: Wyd. Grodzki Przyjaźni Pol.-Radzieckiej [1948], 31 s.

12. Strofy olimpijskie. [Wiersze]. Kat.: *Odrodzenie* 1948, [2] s. Wyd. nast. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 19 s. Gł. Urząd Kultury Fizycznej.

Wyd. z okazji olimpiady w Londynie; wyd. 1948 nakł. autora, druk niesprzedany.

13. Wiersze. Słowo wstępne: J. Baranowicz. Kat.: ZZLP 1948, 15 s.

Podp.: Józef Nacht. – Nagroda literacka Oddz. Śląskiego ZZLP w 1948.

14. Opowieść o polskim saperze. [Wiersz]. Wwa: *Bibl. Rol. Pol.* 1949, 8 s.

15. Oстрым piórem. [Satyra]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 26 s.

16. Remilitaryzacja prusactwa. [Satyra polityczna]. [Wwa 1950], [8] s.

17. Do żywego. [Satyra]. Wwa: Czyn. 1951, 67 s.

18. Podżegaczom wojennym mówimy: nie! Teksty ... Ilustr.: B.W. Linke. Wwa: MON 1951, [20] s.

19. Wiersze dobre i złe, ale zawsze prawdziwe. Wiersze i satyry. Wwa: *Tryb. Wol.* 1951, 146 s.

20. Alfabet serdeczny. [Wiersze]. Wwa: Czyn. 1952, 131 s.

Zawiera cykl: Nocne spotkanie; Cyrk; MDM.

21. Oddaję głos. [Wiersze]. Wwa: Czyn. 1952, 15 s.

W związku z wyborami do sejmu w 1952.

22. Szopka polityczna. [Wwa:] WAG [1952], [8] s.

23. W sprawie miłości. [Wiersze]. Wwa: Czyn. 1952, 104 s.

Zawiera cykl: Geografia; Nauka; Kultura; Różne.

24. Złota polska jesień. [Wiersze]. Wwa: MON 1952, 50 s.

25. Toast lipcowy. [Wiersze]. Wwa: Czyn. 1954, 277 s.

26. Gdybym był Gogolem ... Wiersze satyryczne. Wwa: Czyn. 1955, 120 s.

27. Największa pieśniarka świata. Sztuka w 3 aktach. TV 1956.

28. Październik. [Poemat]. Wwa: MON 1956, 27 s.

29. Przygody zwierzątek. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Spółdz. Usług Plastycznych i Biurowych, Wojsk. Zakłady Graf.

[1]. Miś i lis na początek. 1956, [12] s.

[2]. Jak wilka potwora wsadzono do wora. 1957, [14] s.

[3]. O śwince i wilku i o urwisach kilku. 1957, [14] s.

[4]. Przyszła kryśka na wilka i liska. 1957, [14] s.

30. Misiu, pieski, prosię przedstawcie no się. Łódź: Łódz. Spółdz. Wydawn. 1957, [12] s.

31. Zastrzyk geniuszu. Sztuka w 3 aktach. TV 1956.

32. Udreki i mitregi misia niedołęgi. Łódź: Łódz. Spółdz. Wydawn. 1957, [12] s.

33. Do trzech razy sztuka. (Małżeństwo doskonałe). [Komedial]. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1958.

34. Apollo w Warszawie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, Kabaret Włoczęgów 1959.

35. Dziury w całym. [Satyra]. Wstęp: [S. Wiechecki] Wiech. Wwa: SIT 1959, 144 s.

36. Tancerz na linii. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1959, 124 s.

Zawiera cykl: Ja; Ty; On; My; Wy; Oni

37. Krótkie gadki olimpijskie. [Satyry]. Wwa: SiT 1960, 95 s.

38. Ogniem i mieczem. [Satyry]. Wwa: SiT 1962, 123 s.

39. Ściśle fajne. Wiersze stare i nowe. Wwa: Iskry 1962 [właśc. 1961], 122 s.

40. Anonim. [Wiersze]. Londyn: [b.w.] 1963, 15 s. Wyd. bibliofilskie z autografem autora.

41. Bez dystynkcji. [Wiersze satyryczne]. Wwa: MON 1965, 123 s.

Zawiera cykle: Zwycięstwo; Smak wolności; Smak miłości; Do gwiazd; Na starcie; Spóźnił – wolno czytać.

42. Mocna rzecz. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1965, 151 s.

Zawiera cykle: Pierwsza pięćdziesiątka; Powtórka z miłości; Alabama; Kibic; Rzeźpospolita poetów; Tylko na estradę; Remamenty; Chaftura i sztuka; Z ostatniej chwili.

43. Rzut oszczerstwem. [Utwory satyryczne]. Wwa: SiT 1965, 64 s.

44. Kult jednostki. [Wiersze satyryczne]. Wwa: MON 1966, 110 s.

Zawiera cykle: Zawody intelektualistyczne; Mecz do psychoanalizy; Jeszcze jedna setka; Od „A” do „Z” wedle alfabetu; Gdy przyjdzie zima satyryk wytrzyma.

45. Na brawo patrz!... Piosenki wojskowe. Wwa: Zarząd Kultury i Oświaty Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. 1966, 41 s.

46. Na miejsca, gotowi ... [Wiersze]. Wwa: MON 1967, 54 s.

Zawiera cykle: Strofy olimpijskie; PKOl; Dziesięciobój.

47. Wiersze niecenzuralne. [Satyry]. Wwa: Iskry 1968, 107 s.

48. Pro-zodiak. [Wiersze]. Wwa: MON 1971, 114 s.

49. Donosy z podpisem. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1972, 147 s.

Zawiera cykle: Oda do starości; Skrót obfitości; Niewąskie gardło; Poezjo, jesteś weteranem; Pars amandi; Smak miłości; Ciępienia starego walkowertera; Z ostatniej chwili.

50. Pierwsza sześćdziesiątka. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1975, 147 s.

Zawiera cykle: Sześć dych; Love investory; Dziwy natury; Zdrowy duch; Serce na podium; Skrót obfitości.

51. Kawał serca. [Wiersze satyryczne]. Kr.: WL 1977, 85 s.

Zawiera cykle: List do ciebie; Kalendarz wczorajszy; Kłeska zwycięska; Strofy olimpijskie (styczeń 1947); Dziesięciobój; Smak miłości.

52. Świetnik. [Utwory satyryczne prozą]. Wwa: Czyt. 1978, 150 s.

Tu m.in.: Samson i Dalila. Świetna sztuka w 3 aktach.

53. Alarm. [Wiersze]. [Wwa]: NOT [Nacz. Organizacja Techniczna] 1981.

54. Aria z asekurantem. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1982, 137 s.

Zawiera cykle: Dziwy kultury; Odiūm na podium; Zrozumiałość; Na przemiał; Lipiec; Kradzione tuczy; Z ostatniej chwili.

Nadto teksty piosenek, zob. poz. 45, oraz m.in.: [teksty piosenek do:] A. Fajko, G. Soddar: Dziewczęta z „Zorzy”. (Pięć przyjaciółek). Komedia muzyczna w 5 obrazach. Wyst. Kat., Państw. T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1951. – Piosenka dla własnego męża. Z repertuaru K. Jedrusik. Muzyk.: J. Matuzkiewicz. Wwa: WAiF 1965, [2] s. – Doping. Muzyk.: Z. Ciechan. Wwa: WAiF 1967, [8] s.

Przekłady

1. D.M. Backenroth: Eskapada szaleńców. Wspomnienia Chaluca. [Powieść]. Lw.: Nakł. autora 1939, 231 s.

Przeł. podp.: Józef Nacht.

2. M. Diakonow: Wesele z posagiem. Komedia w 3 aktach. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1951. Wyd. Uwagi insc. oprac. H.N. Bojarska. Oprac. muz.: M. Walmanowa. Wwa: Czyt. 1953, 169 s. Wyd. 2 tamże 1955.

3. A. Tokajew: Konkurenci. Komedia w 3 aktach. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Wyst. Bydż., T. Ziemi Pomor. 1951.

4. I. Prut: Fantazja. (Komedia w 1 akcie). Przeł.: ... i J. Minkiewicz. *Ty i Ja* 1962 nr 2 s. 9-12, 61-65.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. – Wywiad: Rozmowa z satyrykiem: Rozm. J. Budkiewicz. *Nowa Wieś* 1956 nr 21.
SWPP 1. – PP (E. Głębička).

Z. Hierowski: Nowe poezje. *Odra* 1945 nr 8 [rec.]: Od Lenino – do Berlina ...]. – Z. Hierowski: Satyry i frazki. *Odra* 1946 nr 38 [rec.]: Cicha lipa]. – S. Lichański: Poeci ziemi najwermiejszej. *Now. Lit.* 1948 nr 34 [rec.]: Wiersze]. – [Z. Mitzner] J. Szeląg. *Życie Lit.* 1951 nr 16 [rec.]: Do żywego]. – W. Sadkowski: U poetów satyryków. *Życie Lit.* 1953 nr 8 [rec.]: Alfabet serdeczny; W sprawie miłości]. – J. Kwiatkowski: Tragedia. *Życie Lit.* 1956 nr 18 [rec.]: Październik]. – B. Miecugow. *Życie Lit.* 1956 nr 11 [rec.]: Gdybym był Gogolem ...]. – J. Lau. *Kultura* 1966 nr 17 [rec.]: Mocna rzecz]. – J. Lau. *Kultura* 1967 nr 32 [rec.]: Na miejsca, gotowi ...]. – J. Siewierski: Uśmiechnięte książki. *Nowe Książ.* 1972 nr 23 [rec.]: Donosy z podpisem]. – E. Walczenko: Wszystko o J.P. *Szpilki* 1972 nr 29. – W. Żukrowski: Józio – lutnistka. *Nowe Książ.* 1972 nr 11 [rec.]: Pro-zodiak]. – W. Adamiec: Starsi panowie, starsi panowie ... *Nowe Książ.* 1976 nr 7 [rec.]: Pierwsza sześćdziesiątka]. – W. Filler: Elegia o Józku. *Perspektywy* 1981 nr 9. – [A. Marianowicz] (am): Więcej nie będzie? *Szpilki* 1982 nr 13 [rec.]: Aria z asekurantem]. – Z. Broniarek: Kalambyry J.P. *Szpilki* 1983 nr 3, polem.: Sz. Kobylński. *Szpilki* 1983 nr 5. – [K. Knapik] KK. *Szpilki* 1983 nr 6. – J. Wisniewski: Piszę donosik, biorę napiwek. *Tyg. Kult.* 1983 nr 16. – [A. Marianowicz] AMAR: P. *Szpilki* 1986 nr 5. – K. Prutkowska: Miłość do wieloobju. Oprac. J. Zabieglik. *Życie Warsz.* 1987 nr 189. – A. Kłyszyski: Ostatni z cyganerii. *Tak i Nie Śl.* 1988 nr 12. – W. Sokorski: Józiek z moich wspomnień. *Prasa Pol.* 1988 nr 3.

E.G.

PRZECZEK Gustaw 1913-1974

Pseud.: G.P.; gp; p.; (p); P; -pg-; (pg); Pg; PG; -Prz-; Przyjaciel.

Poeta, autor powieści i utworów dramatycznych dla młodzieży.

Urodzony 30 maja 1913 w Orłowej na Śląsku Cieszyńskim; syn Gustawa Przeczka, górnik, i Marii z Fierłów. Uczęszczał do szkoły ludowej w Orłowej oraz do szkoły wydziałowej w Łazach. W 1928-33 uczył się w seminarium nauczycielskim w Ostrawie. W tym czasie rozpoczął działalność literacką. Publikował od 1931 (też pod pseudonimem) wiersze, utwory dla dzieci oraz sztuki sceniczne dla zespołów amatorskich w prasie polskiej na Zaolziu: w *Dzienniku Polskim*, *Naszym Kraju*, *Naszym Piśmieku*, *Ogniwie*, *Prawie Ludu*. W 1932 otrzymał w konkursie poetyckim wyróżnienie za wiersz pt. „Bohaterem”, poświęcony pamięci lotników Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury (znany też jako „Kantata Bohaterem” z muzyką J. Gawłasa). Był współzałożycielem działającej przy drużynie harcerskiej w Ostrawie grupy literackiej HPC oraz grupy literackiej Olza w Łazach. Po uzyskaniu w 1933 dyplomu nauczyciela szkół polskich w Czechosłowacji, podjął pracę w prywatnej polskiej szkole wydziałowej w Bystrzycy nad Olzą. Został przewodniczącym gminnej Komisji Oświaty. Był reżyserem i aktorem amatorskiego zespołu teatralnego, dyrygentem Związku Chórów Polskich okręgu bystrzyckiego w Czechosłowacji oraz chórzystą Chóru Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji. Działal w polskim ruchu nauczycielskim i w harcerstwie. W 1937 został członkiem Śląskiego Związku Literacko-Artystycznego w Czeskim Cieszynie. W 1937-38 odbywał służbę wojskową, następnie objął posadę nauczyciela w polskiej szkole w Łazach. Po wkroczeniu Niemców na Zaolzie, przystąpił pod koniec 1939 do działalności konspiracyjnej. Aresztowany 12 kwietnia 1940 był więziony w Cieszynie i Sosnowcu, po czym osadzony w obozie koncentracyjnym w Dachau, a od maja 1940 w Mauthausen-Gusen, gdzie pracował w kamieniołomach. Współorganizował obozowe życie kulturalne; jego wiersze (niektóre z obozową muzyką) krążyły w Gusen w odpisach i w obiegu ustnym. Po wyzwoleniu obozu w maju 1945 powrócił na Zaolzie i w tymże roku zawarł związek małżeński z Jadwigą Waleczek. Podjął pracę w polskiej szkole wydziałowej w Trzyńcu, początkowo jako nauczyciel, a od 1951 do przejścia na emeryturę w 1970 jako dyrektor. Pełnił funkcję powiatowego metodyka i przewodniczącego sekcji języka polskiego przy władzach oświatowych powiatu trzynieckiego. Współpracowywał podręczniki i wypisy do nauki języka polskiego. Wchodził w skład komisji do spraw szkolnictwa przy ministrze

oświaty i szkolnictwa CSRS. Równocześnie kontynuował działalność literacką. W 1945-48 był członkiem Oddziału Wiejskiego ZZLP. Uczestniczył w pracach Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego (PZKO) w Czechosłowacji, współorganizował w 1947 Sekcję Literacko-Artystyczną PZKO, a następnie nią kierował. Od 1947 redagował zaolziańskie czasopisma dla polskich dzieci i młodzieży *Jutrzenka* (do 1951) i *Ogniwu* (pierwotny tytuł *Praca Szkolna*). W pismach tych ogłaszał także własne wiersze, powieści i sztuki sceniczne przeznaczone dla szkolnych teatrów oraz tłumaczenia wierszy i prozy z języka czeskiego, białoruskiego, rosyjskiego i węgierskiego. Od 1949 publikował na łamach czasopisma *Zwrot*, wydawanego przez Zarząd Główny PZKO, oraz od 1950 w *Głosie Ludu* (Ostrawa), zamieszczając tam liczne artykuły, wiersze i prozę. Współpracował z programem polskim Radia Ostrawa. W 1951 został członkiem Czechosłowackiego Związku Pisarzy. Jego wiersze były przekładane na język czeski i publikowane w prasie literackiej. Należał do Komunistycznej Partii Czechosłowacji, wchodził w skład Okręgowej Komisji Kontroli Partyjnej. Działal w Związku Bojowników Antyfaszystowskich. W 1954-60 był poseł do Zgromadzenia Narodowego CSRS. Na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych przewodniczył Komitetowi Redakcji Edycji Polskiej Wydawnictwa „Profil” w Ostrawie oraz redagował *Kalendarz Śląski* (zamieszczał tu również własne artykuły, wiersze i prozę). Należał do Grupy Literackiej 63 w Trzyńcu. Współpracował także z krajowymi pismami literackimi, m.in. z *Głosem Nauczycielskim* (1970-76). W 1970, 1971 brał udział w wakacyjnych kursach literackich organizowanych przez Klub Literacki ZNP, którego był członkiem. Odznaczony m.in. Złotą, Srebrną i Brązową Odznaką PZKO, czzechosłowackim Orderem „Za Zasługi w Odbudowie” (1954), Złotą Odznaką J. Fuczika (1955), Medalem Dwudziestopięciolecia Zwycięstwa Lutowego (1973). Zmarł 21 lutego 1974 w Hradec Kralove; pochowany w Trzyńcu (Czechy).

TWÓRCZOŚĆ

1. Białe róże. (Sztuczka w 3 aktach dla dzieci). *Nasze Piśmieku*, Frysztat 1934 listopad-grudzień. Nagroda w konkursie Rodziny Opiekuńczej w Orłowej.
2. Bohaterski chłopiec. [Powieść dla młodzieży]. *Nasze Piśmieku*, Frysztat 1937 wrzesień-1938 styczeń.
3. Róża i pokrzywa. Obrazek sceniczny w 1 akcie. *Nasze Piśmieku*, Frysztat 1938 czerwiec.
4. Pamiętając! [Wiersze]. *Dod. Głosu Ludu* 1945, 8 s. Przedr. zob. poz. 5.

Zawiera m.in. wiersz *Serce na kolczastych drutach* oraz fragm. poematu pt. *Na przełomie. Powst. Gusen 1943*.

5. Ponad życiem i śmiercią. Poemat z obozu koncentracyjnego Gusen. [Wiersze]. Powst. 1945. Masz. 33 s.

Masz. wierszy obozowych oraz powstałych w drodze powrotnej z obozu (dat.: Linz 1945) w posiadaniu córki, J. Przekzek, Wwa.

6. Serce na kolczastych drutach. Wiersze z obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen. Čes.[ky] Těšín: Nakł. autora 1946, 71 s.

Cykle: Serce na kolczastych drutach; Nad ciszami; A kiedy zabrzmi ...; Z lagrowej ulicy; Epilog.

7. Ondraszek. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. *Wiś* 1947 nr 31 s. 5-6.

II nagroda w konkursie ZLP w 1949.

8. Kamienna Golgota. Szkice z obozu koncentracyjnego. Czeski Cieszyn: Nakł. autora 1948, 175 s. Odb. *Głosu Ludu*.

9. Powiew wolności. Widowisko ludowe w pięciu obrazach. [Czeski Cieszyn:] Sekcja Lit.-Artyst. PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1948, 72 s.

Nagroda Woj. Rady Kultury w Kat. w 1948; inf.: J. Korzenny: Słowo wstępne. W: G. Przekzek: *Odnajdywanie siebie*. Ostrawa 1976.

10. Otwarte oczy. Powst. 1951.

Inf.: PSB (M. Fazan); tu też inf. o nagrodzie Min. Rolnictwa CSRS.

11. Ręka. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1951. Radio Ostrawa 1951.

Inf.: PSB (M. Fazan).

12. Drogi i ścieżki. Wiersze. Czeski Cieszyn: Pol. Związek Kult.-Oświat. 1958, 54 s.

Zawiera m.in. poemat *Bagnet i pieśń*, wyróżniony w konkursie wydawn. MON i ZLP w 1953.

13. Tajemnica pieczary. [Powieść dla dzieci]. *Ogniwo*, Czeski Cieszyn 1969 nr 1-4, 1970 nr 1-6. Wyd. osob. [Czeski Cieszyn 1970], 80 s. *Bibl. „Ogniwa”*.

Inny wariant tytułu: *Tajemnicza pieczara*.

14. Tędy szła śmierć. [Powieść]. Druk fragm. *Głos Ludu* 1969 nr 108-130.

Adapt. teatr.: Adapt.: K. Miczka. Wyst. Olbrachcice, Zespół Teatr. PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1971.

15. Wśród partyzantów. [Powieść dla dzieci]. *Ogniwo*, Czeski Cieszyn 1970 nr 1-4, 1971 nr 5-10. Wyd. osob. [Czeski Cieszyn 1971], 80 s. *Bibl. „Ogniwa”*.

16. Tarapaty młodych archeologów. [Powieść dla dzieci]. *Ogniwo*, Czeski Cieszyn 1971 nr 1-4, 1972 nr 5-10. Wyd. osob. [Czeski Cieszyn 1972], 80 s. *Bibl. „Ogniwa”*.

17. Wakacje „Apaczów” i „Utahów”. [Powieść dla dzieci]. *Ogniwo*, Czeski Cieszyn 1973/74 nr 1-10. Wyd. osob. [Czeski Cieszyn 1974], 80 s. *Bibl. „Ogniwa”*.

18. Odnajdywanie siebie. [Opowiadania]. Słowo wstępne oraz słowniczek wyrazów gwarowych oprac. red. J. Korzenny. Ostrawa: Profil 1976, 206 s. Zawartość: Poszukiwanie spokoju; Dziewczyna z pociągu; Pierwszy egzamin; Wina; Ostatni list; Pożegnania i powroty; Spotkanie; Lenin w Beskidach; Odnajdywanie siebie; Odgłos kroków; Niezwykła noc; Takie jedno życie; Pożar; Koncert życzeń; Śmiech; Niepokój; Krzyk; Most.

Nadto utwory dramatyczne przeznaczone dla amatorskich i szkolnych teatrów, m.in.: *Ziemia*. Powst. ok. 1933 [rkps zaginął podczas II wojny światowej; inf.: J. Korzenny: Słowo wstępne. W: G. Przekzek: *Odnajdywanie siebie*. Ostrawa 1976]; *Jaś Samochwał*. Powst. ok. 1934 [inf.: E. Rosner: G.P. (1913-1973). *Poglądy* 1974 nr 9]; — oraz wg inf. G.P. w: S. Zahradnik: *Z historii polskiego szkolnictwa w Trzyńcu*. [Trzyniec 1971]: *Złota wolność*. Praprem. Trzyniec 1946; *Poznajmy świat*. Praprem. Trzyniec 1947; *Marsz młodości*. Praprem. Trzyniec 1949; *O buntowniku Oszeldzie*. Praprem. Trzyniec 1955; *Baśń o kwiatach*. Praprem. Trzyniec 1961.

Podręczniki szkolne

1. Czytanki dla klasy VII szkół ogólnokształcących. [Współaut.:] kolektyw. Praha: Państw. Wydawn. Pedagog. 1954.

Inf. córki, J. Przekzek, Wwa.

2. Czytanki dla klasy VIII szkół ogólnokształcących. [Współaut.:] kolektyw. Praha: Państw. Wydawn. Pedagog. 1954.

Inf. jak w poz. 1.

3. Mowa polska 7. Podręcznik do nauki gramatyki z wymową i pisownią dla klasy siódmej. [Współaut.:] R. Folwarczny, F. Szymonik. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1956, 170 s.

4. Czytanki dla klasy VI szkół ogólnokształcących. [Współaut.:] R. Folwarczny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1957.

Inf. jak w poz. 1.

5. Czytanki dla klasy VII szkół ogólnokształcących. [Współaut.:] R. Folwarczny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1958.

Inf. jak w poz. 1.

6. Obrazki historyczne dla klasy piątej szkół ogólnokształcących. [Współaut.:] M. Kratochvil. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1958.

Inf. jak w poz. 1.

7. Czytanki dla klasy 8 i 9 dziewięcioletniej szkoły podstawowej. [Współaut.:] R. Folwarczny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1962.

Inf. jak w poz. 1.

8. Czytanki. Dla klasy 5 dziewięcioletniej szkoły podstawowej (z polskim językiem nauczania).

[Współaut.:] K. Cieñciała. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1965, 256 s. Wyd. 2 tamże.

9. Mowa polska 5. (Dla klasy piątej dziewięcioletniej szkoły podstawowej z polskim językiem nauczania). [Współaut.:] K. Cieñciała. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1965. Wyd. 2 popraw. tamże 1974, 198 s.

10. Czytanki dla klasy 6 dziewięcioletniej szkoły podstawowej (z polskim językiem nauczania). [Współaut.:] J. Korzenny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1966. Wyd. 2 popraw. tamże 1974, 236 s.

11. Czytanki dla klasy 7 dziewięcioletniej szkoły podstawowej z polskim językiem nauczania. [Współaut.:] J. Korzenny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1966, 201 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1974.

12. Wypisy dla klasy 8 dziewięcioletniej szkoły podstawowej z polskim językiem nauczania. [Współaut.:] J. Korzenny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1967, 202 s.

13. Wypisy dla klasy 9. Tymczasowy podręcznik dla klasy dziewiętej dziewięcioletniej szkoły podstawowej z polskim językiem nauczania. [Współaut.:] J. Korzenny. Praha: Státní Pedagogické Nakladatelství 1967, 269 s. Wyd. 2 tamże 1968.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. córki, J. Przeczek — PSB (M. Fazan).

J. Broda: Pierwsza polska książka na Zaolziu. *Pol. Zach.* 1947 nr 8, przedr. *Wiśń* 1947 nr 9 [rec.: Serce na kolczastych drutach]. — J. Kurzelewski: Od „Kamiennej Golgoty” po „Pochwałę życia”. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1957 nr 10. — E. Rosner: G.P. (1913-1973). *Poglady* 1974 nr 9. — P. Klon: Świat poetycki G.P. (Próba rozeznania). *Kal. Śl.* 1976. — [Odnajdywanie siebie:] K. Kaszper: Pułapki dydaktyzmu. *Głos Ludu*, Ostrawa 1977 nr 57; B.S. Kunda. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1977 nr 329. — W. Sikora: Doświadczanie. (Recenzowanie po latach). *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1982 nr 1 [rec.: Kamienna Golgota]. — W. Sikora: Świat poetycki G.P. W tegoż: Wielokropki. Kat. 1982. — S. Dobosiewicz: Mauthausen-Gusen. Poezja i pieśń wędrowny. Wwa 1983, passim. — W. Sikora: Debiut poetycki G.P. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1985 nr 11 [dot. wiersza G.P. „Bohaterom” oraz tomu „Pamiętajcie!”].

M.K.K.

PRZECZEK Wilhelm ur. 1936

Pseud.: (baj); Lech Borski, Lech Broda; Leszek Wilga; Lucyna Wiek; p.; -p-; (p); pr; Rencista; W.P.; -wil-; -wilk-; Wilk; (wip); (WIP); wp; (wp); — wspólnie z Bronisławem Bielaniem: Eustachy Ziółko; wspólnie z Janem Pyszko: Potok; wil-ja. Poeta, prozaik, autor utworów dramatycznych, publicysta.

Urodzony 7 kwietnia 1936 w Karwinie w Czechosłowacji; syn Adolfa Przeczka, górnik, i Agnieszki z domu Skorepova. Uczęszczał do Gimnazjum Pedagogicznego w Orłowej. Debiutował w 1953 wierszem pt. „Piosenka pokoju”, zamieszczonym na łamach gazetki młodzieży szkół średnich wydawanej w Czeskim Cieszynie pt. *Praca Szkolna* (nr 4). Po zdaniu w 1956 matury, pracował krótko

jako nauczyciel w polskiej szkole podstawowej w Suchej Górnjej. Od sierpnia 1956 do października 1958 odbywał służbę wojskową w armii czechosłowackiej, a po jej ukończeniu powrócił do pracy nauczycielskiej w polskich szkołach podstawowych w Karwinie (1958-60) i Bystrzycy nad Olzą (1960-64). W 1960 ożenił się z Jadwigą Buda, nauczycielką w polskich szkołach w Czechach. Od tegoż roku ogłaszał utwory dramatyczne dla teatrów szkolnych i amatorskich oraz liczne słuchowiska i audycje literackie dla programu polskiego Radia Ostrawa. W 1964-65 pełnił obowiązki inspektora do spraw kultury w Powiatowym Radzie Narodowej we Frydku-Mistku. W 1965-68 studiował politykę kulturalną w Wyższej Szkole Nauk Politycznych w Pradze. W 1967-68 pracował w Komitecie Okręgowym Komunistycznej Partii Czechosłowacji (KPCz) w Ostrawie, jako referent do spraw kultury i oświaty. W 1968 został zatrudniony na stanowisku redaktora w *Głosie Ludu* w Ostrawie. Od tegoż roku należał do KPCz. W 1969 z powodu publicznego protestu przeciw agresji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację, został wykluczony z partii i równocześnie zwolniony z pracy. Objęty zakazem druku w Czechosłowacji, publikował tomiki wierszy w Polsce. Liczne artykuły, felietony, wiersze, prozę oraz tłumaczenia poezji i prozy z języka czeskiego ogłaszał na łamach polskiej prasy literackiej wychodzącej w Czechosłowacji i w kraju, m.in. ostrawskiego *Głosu Ludu* (od 1956), cieszyńskiego *Zwrotu* (od 1958 do chwili obecnej; także pod pseud. Lech Broda; w 1978 cykl felietonów pt. „Pogaduszki”, podp. (wp)), *Ogniwa* (1970-73, 1977-87), *Życia Literackiego* (1971, 1977-86), *Opola* (1972, 1975-86), *Miesięcznika Literackiego* (1976-85). W 1970-77 pracował jako aktor, reżyser i kierownik literacki w Teatrze Lalek „Bajka” w Czeskim Cieszynie. W 1978-83 prowadził dział teatralny i czytelniczy w Zarządzie Głównym Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego (PZKO) w Czechosłowacji, mieszczącym się w Czeskim Cieszynie. Sprawował też funkcję kierownika literackiego Teatryku Poezji. W 1983 powrócił do pracy w szkolnictwie i uczył w szkole podstawowej w Jabłonkowie. Został członkiem wielu stowarzyszeń twórczych, m.in. Gminy Pisarzy Czeskich w Pradze (od 1989) oraz Gminy Pisarzy Morawsko-śląskich w Ostrawie i Brnie, SPP (od 1990), Syndykatu Dziennikarzy Czeskich (od 1991), Zrzeszenia Literatów Polskich w Republice Czeskiej (także jego współzałożyciel), Oddziału Opolskiego ZLP (od 1993), Górnośląskiego Towarzystwa Literatów w Katowicach. W 1992 przeszedł na rentę inwalidzką. Współpracuje stale z miesięcznikiem *Zwrot* i licznymi pismami czeskimi i słowackimi (m.in.: *Doktoran*, Praga, *Literarny Tyždennik*, Bratysława), w 1997 wszedł w skład

redakcji czasopisma *Alternativa-Nova* (Opawa). Otrzymał wiele polskich i czeskich nagród, m.in. Nagrodę Przepiórek za publicystykę literacką przyznawaną przez Czeski Fundusz Literacki w Pradze (1993), nagrodę artystyczną Wojewody Opolskiego (1995), nagrodę im. W. Hulewicza (1996). Odznaczony Złotym Medalem PZKO „Za Zasługi” oraz tytułem honorowym „Zasłużony dla Kultury Polskiej” (1997). Mieszka w Bystrzycy nad Olzą (Czechy).

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygoda na śniegu. [Utwór dramatyczny dla teatru szkolnego]. Praprem. Karwina 1960. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1962, 40 s.

Inf. autora.

2. Uwaga! Profesor! [Utwór dramatyczny dla teatru amatorskiego]. Praprem. Bystrzyca 1962. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1963, 50 s.

Inf. autora.

3. Każdy ma swego psikus. [Utwór dramatyczny dla teatru szkolnego]. Praprem. Kozarzyska 1966. Wyd. Czeski Cieszyn: 1971, 30 s.

Wyst. też pt. Psikus.

4. Dziewczynka z ilustracji. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek]. Praprem. Czeski Cieszyn, T. Lalek „Bajka” 1969. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.], 30 s.

5. Skrzyżowanie. [Proza poetycka; współaut.]. W. Sikora. Czeski Cieszyn: Zwrot 1969, 25 s. [Inf. autora].

Zawiera wspólne opowiadanie W.P. i W. Sikory pt. Skrzyżowanie, — oraz opowiadania W.P.: Gazeta; Kret; Krok; Paproć.

6. Falszywy brylant. [Utwór dramatyczny dla teatru szkolnego]. Praprem. Sucha Górna 1970. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1970.

Nagroda w ogólnostowackim konkursie na sztuki dla dzieci i młodzieży w Bratisławie w 1971 oraz wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki w Wwie w 1980.

Przekł. słowac.: Falošny briliant. [Przeł.] A. Sochor 1971. [Inf. autora].

7. Złotogłowiec. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek]. Praprem. Czeski Cieszyn, T. Lalek „Bajka” 1971. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1972, 40 s. [Inf. autora].

8. Hasabór. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek; współaut.]. K. Kaszper. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1974, 40 s. [Inf. autora].

9. Pluskacz i Mąciwoda. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek]. Praprem. Trzyniec, T. Groteska 1975. Wyd. Trzyniec: Dom Kultury 1987, 30 s.

Nagroda w konkursie na sztuki lalkowe w Żylinie w 1975.

Przekł. czes.: Cváhtal a Kalivoda. [Przeł.] P. Javorska 1975.

10. Drumla. [Widowisko poetyckie]. Praprem. Czeski Cieszyn, Teatrzyk ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1977. Druk scenariusza *Scena* 1979 nr 8 s. 46-48.

11. Czarna calizna. [Wiersze]. Kat.: Nakł. ZLP Oddz. w Kat. 1978, 20 s.

12. Śmierć pomysłu poetyckiego. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1980, 86 s.

Cykle: Śmierć pomysłu poetyckiego; Słowo otwarte; Zdumienia jabłka adamowego; W ostrogach świtu.

13. Wpisane w Beskid. [Wiersze]. Wybór i wstęp: E. Rosner. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1980, 31 s. Przedr. zob. poz. 29.

14. Szumne podszepty. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1982, 90 s.

Cykle: Trzeci krzyk koguta; Zdobywanie światła; Szumne podszepty; Na krawędzi.

15. Lufciorze. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Oldrzychowice, Zespół PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1985.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 18.

16. Księga urodzaju. [Wiersze]. Kr., Wr.: WŁ 1986, 61 s.

Zawiera m.in. cykle: Oblicze ognia; Oblicze ziemi.

17. Nauka wierności. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1986, 91 s.

Zawiera m.in. cykle: Widokówki z Pragi; Mapowanie wyobraźni; Świadek koronny, — oraz poemat: Pisane dymem.

18. Strzapato łyskula. [Komedial]. Praprem. Oldrzychowice, Jasiień, Górna Łomna, Kocobędz, zespoły amatorskie 1986. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1986. [Inf. autora].

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 15, 20.

19. Tercet. [Poemat]. Jędrzejów-Cieszyn: DJ-CCK „Desa” Jędrzejów-Cieszyńskie Centrum Kultury] 1986, 10 s. [Inf. autora].

Wyd. bibliofilskie.

20. A jak przidiesz między wróny. [Utwór dramatyczny dla teatru amatorskiego]. Powst. 1987.

Nie wyst. (inf. autora). — Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 15, 18.

21. Kazinkowe granie. [Powieść]. *Głos Ludu*, Ostrawa 1989 nr 40-82. Wyd. osob. Wwa: IBiS 1994, 133 s.

Nagroda Konsula Generalnego RP w Ostrawie Srebrne Spinki w 1996.

Przekł. czes.: Hudba z nebe. [Przeł.] H. Stachová. Opawa 1996.

22. Przeczucie kształtu. [Wiersze]. Ostrawa: Profil 1989, 97 s.

Zawiera wiersz pt. Zwierzenia wilka, — oraz cykle: Mapowanie przeżyć; Wernisaż; Dotykanie pamięci; Widokówki; Sprawy domowe.

23. Notatnik liryczny 1985-1990. [Wiersze]. [Wstęp:] S. Srokowski. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1990, 67 s.

Cykle: Pośpieszna podróż; Krakowskie Przedmieście; Miasto Żywej Wody.

24. Trzeci krzyk koguta. [Powieść]. *Głos Ludu*, Ostrawa 1990 nr 57-85.

25. Bluszcz. [Opowiadania]. *Głos Ludu*, Ostrawa 1991 nr 68-87. Wyd. osob. Czeski Cieszyn: Zrzesz. Literatów Pol. w RC [Republice Czeskiej] i Wydawn. Olza 1995, 116 s.

Zawartość: Wielki szlem Rabina; Bienale piwnej piany; Bluszcz; Rozmowa z obrazem; Cyganicha; Krzywa wieża wspomnień; Torpeda w Kamelii; Mat; Złosiwa rybka; Złote Piaski; Kometka Halleya w Tatrach; Sirzepywanie cienia; Kolaż w Piaście; Garb krawca Gawlika; Moulin Rouge; Depozytarium; Doktor Kagau; Białe siekacz; Jak wyjść ze skóry; Światło spod abażuru; Autosmok; Śmigłowiec.

26. Dym za paznokciami. (Wybór wierszy). Opole: Wydawn. Oddz. ZLP w Opolu – Ofic. Lit. Wers 1992, 218 s.

Zawiera cykle: Czarny pejzaż; Odrębna wspólnota; Ziemia z góry; Jak się nazywasz; Rzeczy zwykłe; Trzy piania kura; Księga zapisów lirycznych – Nadto wybrane recenzje utworów i bibliografia twórczości W.P.

27. Na ubitej ziemi. [Wiersze]. Jabłonków, Czechi: „Kawiarenka pod Pegazem” 1993, 70 s.

28. Dziewczyna z ostrogami. [Utwór dramatyczny dla teatru szkolnego]. Praprem. Trzyniec 1994. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.]. [Inf. autora].

29. Małe nocne modlitwy; Wpisane w Beskid. [Wiersze]. Cieszyn: Wydawn. Macierzy Ziemi Cieszyńskiej 1996, 82 s.

Zawartość: A. Humel: Twórczość poetka W.P. – jej cechy warsztatowe; Małe nocne modlitwy [wiersze z l. 1995-1996]. – E. Rosner: Wstęp; Wpisane w Beskid [poz. 13]. – Wybór recenzji utworów W.P.

30. Mapa białych płam. [Wiersze]. Český Těšín: Wydawn. Ing. Antoni Sochor junior 1995, 36 s.

Zawiera wiersze oraz wybrane recenzje utworów W.P.

Wybory utworów w przekł. czes.: Promlčený počť štěstí. [Wiersze; przeł.]: O. Bartos [i in.]. Karviná 1991; Břečtan a jiné strašidelné povídky. [Opowiadania; przeł.] H. Stachová. Karviná 1992; Bienále pivní pěny. [Opowiadania; przeł.] H. Stachová. [Olbrachcice] 1995; Krajina v kouři. [Wiersze; przeł.]: V. Jurina [i in.]. Ostrava 1996; Příliš pozdni mileneč. [Wiersze; przeł.] J. Zogata. Praha 1996; Intimní bedekr. [Wiersze; przeł.] L. Martinek. Praha 1998.

Przekłady i adaptacje

1. I. Bukovčan: Poszukiwania w chmurach. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., J. Pyszko. Wyst. Śmiłowice 1970.

2. Silny Kadłubiec. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek na motywach bajki J. Ondrusza]. Wyst. Czeski Cieszyn, T. Lalek „Bajka” 1975.

3. J. Jílek: Mój, moja, moje. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Czeski Cieszyn, Scena Pol. 1982.

4. J. Havlasek: Franciszek Kmocho, czeski muzykant. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1983.

5. Czyjo wina. [Utwór dramatyczny na podst. opowiadania A. Wawrosza]. Wyst. Zespół Amatorski w Łomnej Górnej 1984.

6. I. Wyczółkowska: Hadi kůže a jiné básně. [Wiersze]. Przeł.: ..., L. Waszková. Ostrava: Klub přátel krásné literatury a exlibris 1997, [17] k. Wyd. bibliofilskie.

Nadto przekłady z jęz. czes. (wg bibliogr. W.P. w: W. Przeczek: Na ubitej ziemi. Jabłonków, Czechi 1993); E. Göllner: Czarodziej. [Utwór dramatyczny]. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.]; J. Jílek: Jak umrzeć z miłości. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.]; J. Solovič: Królowa nocy na dachu. [Utwór dramatyczny]. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.]; Zahradník: Przedwczesna wigilia. Wyd. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.]; B. Klimova: Rozmowa z Bogiem. [Wiersze]. Przeł.: ..., L. Waszková. Ostrava: VMCG, oraz (wg inf. na obwołucie do: W. Przeczek: Małe nocne modlitwy; Wpisane w Beskid. Cieszyn 1996); A. Szyper: Život navzdory. [Wiersze]. Olbrachcice 1995; F. Henner: Tichý svědek. [Wiersze]. Wybór i tłum. ... Olbrachcice 1996.

Prace redakcyjne

1. Pamięci Jana Kubusza. Gnojnik: Stow. Rodziców i Przyj. Szkoły 1968. [Inf. autora].

2. A. Dostał: Struny powietrza. [Wiersze]. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1970, 30 s.

3. Piosenki ze scenki. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1972, 20 s.

4. Teatr Lalek „Bajka”. [Monografia]. Czeski Cieszyn 1973, 40 s.

5. Zaprosiny do stołu. Pokłosie Konkursów Jednego Wiersza 1974-1978. Red. ... Wstęp: B. Bielan. Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] [1978], 62 s.

6. Punkt zwrotny. Pokłosie Konkursów Jednego Wiersza 1978-1987. Red. ... Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] [1987], 84 s.

7. F. Nastulczyk: Czas i obecność. Czeski Cieszyn: Olza 1994, 50 s.

8. Pojednanie. Pokłosie Konkursów Jednego Wiersza 1988-1993. Red. ... Czeski Cieszyn: ZG PZKO [Pol. Związku Kult.-Oświat.] 1995, 71 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. — W. Przekcsek: Mój literacki rodowód. *Regiony* 1997 nr 1. — Wywiady: Nie tylko laur Miedzianego Amora. Rozm. J. Pyszko. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1985 nr 9; Rozmowa z pisarzem. Rozm. P. Przekcsek. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1986 nr 4; Bez kompleksu. Rozm. D. Nowicka. *Nowa Tryb. Opol.* 1996 nr 132.

B.S. Kunda: Wyobraźnia na usługach dydaktyki. (O sztukach dla dzieci W.P.). *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1971 nr 3. — B. Żurakowski: Czarny pejzaż W.P. *Zwrot*, Czeski Cieszyn 1979 nr 359 [rec.: Czarna calizna]. — B. Żurakowski. *Lit. Głos Naucz.* 1984 nr 2. — [Księga urodzaju:] J. Tulik: Topografia wrażeń. *Życie Lit.* 1986 nr 46; A. Dąbrowski: Zauroczenia Beskidami. *Nowe Książ.* 1987 nr 7/8. — [Nauka wierności:] P. Michałowski: Bezsilna magia pamięci. *Nowe Książ.* 1987 nr 10; K. Skorupa: Górnicy pejzaż. *Tak i Nie* 1987 nr 44; M. Bartnicki: Wiersze bez poezji. *Okolice* 1988 nr 4. — [Przeżycie kształtu:] H. Duda: Koncert poetycki opus 8 W.P. *Zwrot* 1990 nr 10, przedr. fragm. w: W. Przekcsek: Na ubitej ziemi. Jabłonków, Czechy 1993; Z. Łączkowski: Jeden jest polski język. *Sl. Powsz.* 1990 nr 11. — S. Srokowski: Nowy P. [rec.: Kazinkowe granie]; J. Urbanec: Poeta ziemi cieszyńskiej [rec.: Dym za paznokciami]. W: W. Przekcsek: Na ubitej ziemi. Jabłonków, Czechy 1993. — B. Żurakowski: Miejsce poezji. *Odra* 1994 nr 1 [rec.: Dym za paznokciami] — E. Rosner: W.P. Poetycki głos z Zaolzia. *Prz. Pol. (USA)* 1995 nr 16. — A. Szymańska: Głosy ziemi, głosy nieba. *Prz. Powsz.* 1995 nr 11, przedr. fragm. w: W. Przekcsek: Mapa białych plam. Český Tešín 1995 [rec.: Kazinkowe granie].

M.K.K.

PRZEDPELSKA-TRZECIAKOWSKA

Anna

ur. 1927

Pseud.: Zofia Poray.

Urodzona 5 lipca 1927 w Warszawie; córka Zbigniewa Przedpełskiego, inżyniera, i Stanisławy z Wędrowskich. Uczęszczała do Szkoły Powszechnej im. C. Plater-Zyberkówny w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej kontynuowała naukę w tajnych kompletach gimnazjalnych tej szkoły, ucząc się jednocześnie w szkole zawodowej tkacko-kilimiarzkiej. Od 1943 należała do AK; brała udział w powstaniu warszawskim jako sanitariuszka w szpitalu polowym. Po upadku powstania przebywała w Kielcach, gdzie po zakończeniu wojny w 1945 zdała maturę w Gimnazjum im. Królowej Jadwigi. Następnie powróciła do Warszawy i studiowała filologię angielską na Uniwersytecie Warszawskim; w 1950 uzyskała magisterium. W czasie studiów, od 1949 pracowała w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, początkowo jako korektorka, a w 1951-55 jako kierownik działu literatury angielskiej. W 1951 wyszła za mąż za Witolda Trzeciańskiego, ekonomistę. Debiutowała w 1953 przekładem powieści Ch. Dickensa „Życie i przygody Nicholasa Nickleby” (tłumaczonej wspólnie z Tadeuszem J. Dehnelem). Od 1954 należała do ZLP. Od 1955 zajmowała się wyłącznie pracą przekładową.

W 1964 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku prowadziła wykłady na temat recepcji literatury amerykańskiej w Polsce, na uniwersytetach w San Jose, Ann Arbor, w Ohio State University i Wayne State University, a w 1971 w Yale University w Stanach Zjednoczonych. W 1967-73 była sekretarzem Sekcji Tłumaczy Polskiego PEN Clubu. W 1973 otrzymała nagrodę Polskiego PEN Clubu za całokształt dorobku przekładowego. W 1972-78 pełniła funkcję przewodniczącej Klubu Tłumaczy Oddziału Warszawskiego ZLP; była współinicjatorką zorganizowania przez Klub Tłumaczy ZLP i redakcję *Literatury na Świecie* Seminarium dla Młodych Tłumaczy (1974). W 1975 i w 1978 przebywała w Anglii, w celu zbierania materiałów do biografii rodzeństwa Brontë. Od 1980 była członkiem Zarządu Głównego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W okresie stanu wojennego pracowała w Prymasowskim Komitecie Pomocy Uwięzionym. W 1988 weszła w skład zarządu Polskiego PEN Clubu, a w 1989 została członkiem SPP. Otrzymała nagrodę ZAiKS-u za osiągnięcia w dziedzinie przekładu (1989), odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1997). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na plebanii w Haworth. Dzieje rodziny Brontë. Wwa: Czyt. 1990, 382 s. Wyd. nast. Wwa: Prószyński i S-ka 1998.

Przekłady

1. Ch. Dickens: Życie i przygody Nicholasa Nickleby. [Powieść]. T. 1-2. Przeł.: T.J. Dehnel, ... Przedm.: R. Karst. Wwa: Czyt. 1953, 532 + 558 s. Wyd. nast. tamże 1971.

2. S. Nelson: Ochotnicy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 269 s.

3. J. London: Biały Kieł. [Powieść]. Wwa: Iskry 1955, 233 s. Wyd. nast.: tamże: 1956, 1958, (Dzieła wybrane, t. 4) 1958, wyd. 6 [!] 1964, wyd. 7 1975, wyd. 8 1978, wyd. 10 1981, wyd. 12 1992, wyd. 13 1993; Pozn.: Poddzielik-Raniowski i S-ka 1995; wyd. 14 Wwa: Iskry 1996; Wwa: NK 1997.

Wyd. wspólnie z: J. London: Zew krwi. Przeł. E. Romanowicz-Podoska. Wwa: Iskry 1967, 248 s., toż Wwa: Książ. 1989. — Wyd. wspólnie z J. London: Bellew Zawierucha. Przeł. K. Piotrowski pt. Biały Kieł; Bellew Zawierucha. Wwa: Iskry 1984, 366 s.

4. A.E. Coppard: Spacer w marzeniach. [Opowiadania]. Przeł.: ..., J. Zakrzewski. Wwa: Czyt. 1956, 208 s.

W przekł. A.P.-T. opowiadania: Biedak; Człowiek z wionoczelą; Judyta; Pięćdziesiąt funtów; Prasowacz; Strojne piórka; Zielony kaczorek.

5. J. Austen: Duma i uprzedzenia. [Powieść]. Pośl.: J.Z. Kubiak. Wwa: PIW 1957, 417 s. Wyd. nast.: tamże 1975; Wwa: LSW 1992; wyd. 4 Wwa: Prószyński i S-ka 1993, tamże 1996, 1997
6. J.B. Priestley: Zaczęło się w raju. Rozmowy o miłości i małżeństwie. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Przeł.: ..., A. Zawadzka. [B.m.w.] 1957, 92 s., powiel.
7. T.S. Eliot: Cocktail party. (Komedia). *Dialog* 1958 nr 5 s. 29-86. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1971. Przedr. w: T.S. Eliot: Wybór dramatów. Kr.: WL 1982.
8. G. Eliot: Młyn nad Flossą. [Powieść]. Przeł. i posł. opatrzyła ... Wwa: Czyt. 1960, 626 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982; Wr.: Ossol. 1991. *BN* II, 234 s.
9. E. Graham: Opowieść o Dickensie. Wwa: NK 1960, 293 s.
10. I. Levin, M. Hyman: Psie czasy, sierżancie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1961.
11. J. Austen: Perswazje. [Powieść]. Wwa: PIW 1962, 304 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [!] Wwa: Rytm 1993; Wwa: Prószyński i S-ka 1996.
12. J.B. Priestley: Niebezpieczny zakręt. [Utwór dramatyczny]. TV 1962.
13. W. Scott: Guy Mannering, czyli Astrolog. [Powieść]. Wiersze i motto przeł. W. Lewik. Wwa: NK 1962, 511 s. Wyd. 2 tamże 1975.
14. Ch. Dickens: Magazyn osobliwości. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Wwa: Czyt. 1963, 607 s. Wyd. 2 tamże 1988.
15. K. Robertson: Zaginiony brat. [Powieść]. Wwa: NK 1963, 156 s. Wyd. 2 tamże 1973.
16. A. Wesker: Ziemiaki do wszystkich dań. (Sztuka w 2 aktach, 23 scenach). Przeł.: ... i J. Skotnicki. *Dialog* 1963 nr 7 s. 34-64. Wyst. pt. Frytki do wszystkich dań. TV 1970.
17. H. Pease: Tajemnica Wzgórza Sygnalizacyjnego. [Powieść]. Wwa: NK 1964, 225 s.
18. R. Bradbury: Słoneczne wino. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 273 s.
19. E. Vos: Tańczący osioł. [Sztuka dla dzieci najmłodszych]. Piosenki przeł. A. Nowicki. Powst. 1965.
Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 4 s. 34.
20. W. Faulkner: Koniokrady. Wspomnienia. Wwa: Czyt. 1966, 440 s. Wyd. nast. Wwa: LSW 1992.
21. R. Sutcliff: Beowulf. [Epos rycerski]. Wwa: NK 1966, 66 s.
22. G. Roberts: Rejs w przetaku. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 188 s.
23. P. Miller: Żona dla pretendenta. Rzecz o Marii Klementynie Sobieskiej. Przedm.: A. Kersten. Wwa: Czyt. 1968, 197 s.
24. J. Saunders: Następnym razem zaśpiewam dla ciebie. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ... i K. Tarnowska. Wyst. Wwa, T. Kameralny 1968.
25. J. Arden: Ostatnie dobranoc Armstronga. [Utwór dramatyczny]. Wiersze przeł. F. Fenikowski. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1969.
26. D. Cusack: Czarna błyskawica. [Powieść]. *Przyjaciółka* 1969 nr 23-52, 1970 nr 1-10. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1970, 285 s.
27. J. Hogg: Wyznanie usprawiedliwionego grzesznika przez niego samego spisane. [Powieść]. Pośl.: H. Krzeczowski. Wwa: PIW 1969, 247 s.
28. W. Faulkner: Wściekłość i wrzask. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 481 s. Wyd. nast.: Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1995.
29. H. Arundel: Wysoki dom. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 111 s.
30. S. Levitt: Sprawa Andersonville. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1972 nr 12 s. 50-90. Wyst. pt. Proces o Andersonville. Łódź, T. Nowy 1974.
31. J. Patrick: Niecierpliwe serce. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1972.
32. E. Segal: Love story, czyli o miłości. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 135 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1989; Pozn.: Podsiadlik-Raniowski i S-ka 1992.
33. J. Conrad: W zawieszeniu. Powieść napoleońska. (Dzieła, t. 23). Wwa: PIW 1974, 271 s.
34. D.B. Petittclerc: Sprawa honoru. [Powieść]. *Głos Koszala*. 1974 nr 5-82. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1975, 267 s.
35. R. Anderson: Samotnik. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 7 s. 37-50.
36. J. Austen: Opactwo Northanger. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 234 s. Wyd. nast.: Wwa: Rytm 1993, wyd. 2 tamże 1995; Wwa: Prószyński i S-ka 1996.
37. A. Wesker: Groźba. [Utwór dramatyczny]. TV 1975.
38. G.M. Durrell: Moje ptaki, zwierzaki i krewni. [Powieść]. Przeł.: ... i A. Trzeciakowski. Wwa: Czyt. 1976, 274 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Prószyński i S-ka 1993, tamże 1994.
39. J. Austen: Rozważna i romantyczna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 385 s. Wyd. nast.: Wwa: Comfort 1992; Wwa: Prószyński i S-ka 1996, tamże 1997.
40. Z.K. Snyder: Kupidyn bez głowy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1977, 210 s.
41. K. Walker: Senne widziadła. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1977, 96 s.

42. I. Shaw: Hotel Świętego Augustyna. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 390 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Gdańsk: Phantom Press International 1993; wyd. 3 Kat.: Książ. 1996; Wwa: Świat Książki 1996.

43. G.M. Durrell: Nasza rodzina i inne zwierzęta. [Powieść]. Przeł.: ... i A. Trzeciakowski. Wwa: Czyt. 1981, 347 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Prószyński i S-ka 1993, toż 1994.

44. T.S. Eliot: Mąż stanu. [Utwór dramatyczny]. W: T.S. Eliot: Wybór dramatów. Kr.: WL 1982 s. 271-349. Wyst. pt. Lord Claverton. Wwa, T. Pol. 1985.

45. M. Frayn: W porządku alfabetycznym. [Utwór dramatyczny]. Wyst. TV 1994.

46. J. Austen: Mansfield Park. [Powieść]. Wwa: Prószyński i S-ka 1995, 453 s. Wyd. nast. tamże 1996, 1998.

47. Mądrość i dowcip Jane Austen. Wybrał i oprac.: M. Kerrigan. Przeł.: ..., J. Dmochowska, B. Kopeć. Wwa: Prószyński i S-ka 1998, 152 s.

Zob. też Praca redakcyjna.

Praca redakcyjna

1. Opowiadania pisarzy angielskich XIX wieku. Wybór, wstęp, oprac. i noty o autorach ... Wwa: NK 1971, 525 s.

Tu także przekłady opowiadań autorów: Ch. Dickens, W.M. Thackeray.

OPRACOWANIA

SWPP 2 (E. Głębička).

E.G.

PRZEMSKI Leon

1901-1976

Pierwotne imiona i nazwisko: Chaim Feiweł Löw.

Pseud.: Adam Przemski.

Prozaik, eseista.

Urodzony 5 listopada 1901 w Przemyślu; syn Mendla Löwa, blacharza, i Małki z domu Tischler. Od 1912 uczęszczał do II Gimnazjum im. K. Morawskiego w Przemyślu, z którego w 1918 został wydalony. W 1918-20 należał do żydowskiej organizacji młodzieżowej Haszomer Hacair w Przemyślu. W 1920 zdał maturę jako ekstern i następnie przez dwa lata zarabkował korepetycjami, aby zdobyć środki na dalszą naukę. Od 1922 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W 1926-27 uczęszczał na Studium Pedagogiczne w Krakowie i uzyskał uprawnienia nauczyciela szkół średnich. W 1927 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy „Tragizm treści osobistej w dramacie Norwida” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). Następnie pracował jako nauczyciel języka polskiego w gimnazjum koedukacyjnym doktora Axera w Częstochowie (1927/28) i w Żydowskim Gimnazjum Koedukacyjnym w Krakowie

(1928-39). Należał do Klasowego Związku Zawodowego Nauczycieli Szkół Ludowych i Średnich (1927-39). Uczestniczył w żydowskim życiu literackim i kulturalnym. Od około 1930 publikował liczne artykuły i studia w języku polskim oraz jidysz, poświęcone literaturze polskiej, współczesnej literaturze żydowskiej i zagadnieniom językoznawczym, m.in. w *Miesięczniku Żydowskim* (1930-34), tygodniku polityczno-społecznym i literackim *Opinia* oraz wydawanym w jidysz miesięczniku *Jiwo-Bleter*. Tłumaczył fragmenty „Iliady” Homera na jidysz. W 1934-36 należał do syjonistyczno-socjalistycznej organizacji Hitachdut i współpracował z tygodnikiem *Nasza Walka*. Pod koniec lat trzydziestych związał się z polską lewicą komunistyczną. Zaczął używać nazwiska Przemski. Ożenił się z Różą Fojer. Po wybuchu II wojny światowej przebywał na terenach zajętych przez Armię Czerwoną. W 1939-40 mieszkał w Przemyślu, gdzie uczył w szkole średniej, a następnie we Lwowie. Publikował w 1940 i 1941 prozę i recenzje książkowe na łamach *Czerwonego Sztandaru* (podp. Adam Przemski). Został członkiem Związku Pisarzy Radzieckich. W czerwcu 1941, po wkroczeniu do Lwowa wojsk niemieckich, zdołał wyjechać w głąb Związku Radzieckiego (żona i córki zostały zamordowane). Pracował do września 1942 jako nauczyciel języka niemieckiego w Wolsku nad Wołgą, następnie, od października, jako planista w fabryce ciężkich maszyn w Nowosybirsku. W maju 1943 zgłosił się ochotniczo do 1. Armii Wojska Polskiego; brał udział w bitwie pod Lenino, przeszedł szlak bojowy 1. Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki do Lublina. Pracował w redakcjach gazet frontowych: od stycznia 1944 był pracownikiem literackim *Żołnierza Wolności*, od lipca do 15 października 1944 kierował działem informacyjno-politycznym *Zwycięzcy*, następnie przeszedł do takiegoż działu w *Polce Zbrojnej* (tu w 1945 cykle felietonów pt. „Na marginesie” i „Głosy i odgłosy”). Po zakończeniu wojny pracował nadal w redakcji tego dziennika, do grudnia 1945 kierował jego działem informacyjno-politycznym, po czym pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego (do 1950). Jako korespondent gazety w 1946 przebywał w Paryżu, a w 1947 w Danii i Szwecji. W 1946 zamieszkał w Warszawie. W tymże roku został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Ożenił się z Hanną Ludmiłą Wiąrowską, redaktorką techniczną Państwowego Wydawnictwa Naukowego. Od 1950 należał do ZLP. W 1950-53 pracował na stanowisku kierownika działu międzynarodowego w *Żołnierzu Wolności*. W 1953 przeszedł do rezerwy (w stopniu podpułkownika). Wszedł w skład redakcji *Nowej Kultury* (tu do 1963 publikował liczne artykuły i recenzje); w 1955 był redaktorem naczelnym. Wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich

(1953-56). Zajął się twórczością dla młodzieży. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1947) i Krzyżem Komandorskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi (1952) i licznymi odznaczeniami wojskowymi. Zmarł 13 września 1976 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Żydzi w poezji odrodzonej Polski. *Mies. Żyd.* 1933 z. 7/8 s. 27-35, z. 7/8 s. 27-35, z. 9/10 s. 145-169; 1934 z. 1 s. 54-67, z. 3 s. 225-240. Odb. pt. Smok w słowiczym gnieździe. (Żydzi w poezji Odrodzonej Polski). Wwa: [Druk.] B-cia Wójcikiewicz 1934, 79 s.

Podp.: Chaim Lów.

2. Rzeczy, kraje, obyczaje. Obrazki z dziejów cywilizacji. Kr.: Księg. Powsz. [1939], 305 s. Wyd. 2 przejrz. i popraw. Łódź: Książka 1947.

Wyd. 1 podp.: Adam Przemski.

3. Henryk Kamieński. (Opowieść biograficzna). Wwa: PIW 1949, 267 s. Wyd. 2 tamże 1950.

Państwowa Nagroda Literacka II stopnia w 1950.

4. Szary jakobin. [Opowieść]. Wwa: MON 1951, 316 s. Wyd. nast. tamże: 1952, wyd. 2 [!] 1953, wyd. 3 1955, wyd. 4 1965.

Dot. Józefa Kozłowskiego. — Według inf. K. Woźniakowskiego w PŚB, jest to rekonstrukcja powieści powstałej w 1934-1938 i złożonej do druku w 1939. Masz. powieści zaginęła w czasie wojny. Druk fragm. pierwszej wersji: Mickiewicz i Koźmian. *Czer. Sztand.*, Lw. 1940 nr 348 [podp.: Adam Przemski].

5. Wrażenia z pobytu w NRD. Wwa: MON 1951, 61 s.

6. Edward Dembowski. [Biografia]. Wwa: PIW 1953, 257 s. Z prac IBL PAN.

7. Gwardia Lelewela. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1954, 62 s.

8. Barykada na ulicy Myrrha. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1955, 102 s. Przedr. zob. poz. 10.

9. Chłopiec z przedmieścia St. Antoine. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 82 s. Przedr. zob. poz. 10.

10. Gwardia Lelewela; Tajemnica cmentarza w Podgórzu; Chłopiec z przedmieścia St. Antoine; Barykada na ulicy Myrrha. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 272 s. Zob. poz. 7-9.

11. Na tropie słów i rzeczy. Wwa: Wiedza Powsz. 1962, 218 s.

Popularne szkice dla młodzieży z zakresu etymologii wyrazów.

12. Wielka przygoda kasztelanica. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 198 s. Dot. E. Dembowski.

13. Niespokojne życie. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 245 s.

Dot. J. Lelewela.

14. Fin de siècle po polsku. [Szkice popularnonaukowe]. Wwa: PIW 1966, 253 s.

Zawartość: Bilanse i horoskopy; Z perspektywy nadwiślańskiej; Zwierciadło życia [dot. rozwoju prasy na przełomie XIX i XX w.]; Skazani na literaturę [dot. m.in. H. Sienkiewicza, S. Przybyszewskiego, S. Wyspiańskiego]; Magia teatru [dot. teatru „Rozmaitości” w Wwie, teatru krakowskiego i lwowskiego ok. 1900 r.]; Trzy stolice; W domu i poza domem; Nowoczesna kobieta; Życie towarzyskie.

15. Opowieść o starym Źrsynie. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 238 s.

Dot. J.U. Niemcewicza.

16. Książę Józef — żołnierz doskonały. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 178 s.

Dot. J. Poniatowskiego.

17. Zrodzony do walki. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 141 s.

Dot. L. Mierosławskiego.

18. Gwiazda Beniowskiego. [Opowieść biograficzna dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 173 s.

Dot. M. Beniowskiego.

19. Opowieść o śpiewaku Justyny. Wwa: NK 1975, 156 s.

Dot. F. Karpińskiego.

Nadto artykuły i studia w czasopismach podp.: Chaim Lów, m.in.: Hebrajska awangarda poetycka. *Mies. Żyd.* 1931 z. 10 s. 309-325. — Dramat społeczny Lejwika. *Mies. Żyd.* 1932 z. 7-12 s. 413-424. — Stanisław Wyspiański a Żydzi. *Mies. Żyd.* 1932 z. 7-12 s. 221-237. — Rodowód Jankiela. (W 100-lecie Pana Tadeusza). *Mies. Żyd.* 1934 z. 5 s. 385-401.

Prace redakcyjne

1. Jaldei Izrael. Wypisy hebrajskie dla klasy pierwszej w szkołach średnich i piątej w szkołach powszechnych. [Współaut.:] N. Mifelew. Kr.: Wydawn. Związku Zawodowego Nauczycieli Żyd. Szkół Średnich 1932, [213] s.

Podp.: Chaim Lów.

2. H.Ch. Andersen: Bajki. Zebrał i oprac. ... Kr.: Księg. Powsz. 1938, 391 s.

Oprac. podp.: Adam Przemski.

3. K.B. Stolzman: Partyzantka; H. Kamieński: Wojna ludowa. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wyd. nowe Wwa: Prasa Wojsk. 1948, XXX, 172 s. Wyd. 2 tamże 1949.

4. Cudze piórka. Pastisz, persyflaż, parodia. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: Iskry 1970, 322 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954. — SWPP I. — PP (R. Loth). — PSB (K. Woźniakowski). — RL 1976 (J. Chudek).

N. Gross: Notatki izraelskie: Uzupelnienie do „Słownika współczesnych pisarzy polskich”. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 36/37.

[Henryk Kamiński.] S. Sandler: Powrót i spotkanie. *Wies* 1950 nr 44; R. Matuszewski: U źródeł polskiej tradycji rewolucyjnej. W tegoż: *Literatura na przełomie*. Wwa 1951. — [Szary jakobin:] J.A. Szczepański: Bruk o pomście wzywał. *Tryb. Ludu* 1951 nr 357; H. Zaworska: Szlakiem polskich jakobinów. *Wies* 1951 nr 29; M. Żmigrodzka: Powieść o powstaniu listopadowym. *Nowa Kult.* 1951 nr 35. — [Edward Dembowski:] M. Janion: Nowa książka o Dembowski. *Nowa Kult.* 1954 nr 1; Z. Stefanowska: W sprawie poglądów literackich Dembowskiego. *Życie Lit.* 1954 nr 2. — H. Zatorska: Prawdy żywotne. *Tryb. Wol.* 1959 nr 35 [rec.: Henryk Kamiński]. — [Na tropie słów i rzeczy:] W. Natanson. *Nowa Kult.* 1963 nr 3; Z. Cissowska. *Polonistyka* 1965 nr 2. — J. Baliński: „Stary Ursyn” dla młodych. *Współczesność* 1967 nr 24 [rec.: Opowieść o starym Ursynie]. — [Fin de siècle po polsku:] J. Iwaszkiewicz. *Życie Warsz.* 1967 nr 72; A. Makowiecki. *Kultura* 1967 nr 13; T. Weiss: Fin de siècle po warszawsku. *Mies. Lit.* 1967 nr 7. — J. Żurawicka. *Probl. Pol. Zagr.* 1967 s. 244-246 [rec.: Niespokojne życie]. — Z. Florczak: Antologia przedrzeźniactwa. *Nowe Książ.* 1971 nr 13 [rec. oprac.: Cudze piórka]. — E. Zaleska: Szalony bene natus. *Nowe Książ.* 1972 nr 19 [rec.: Gwiazda Beniowskiego]. — K. Juriewicz: Kochanek Krystyny. *Nowe Książ.* 1976 nr 5 [rec.: Opowieść o śpiewaku Justynie].

M.K.K.

PRZEWŁOCKA Irena

1911-1993

Utwory podpisywała też: Antonina Przewłocka. Prozaik, autorka utworów dla dzieci.

Urodzona 28 sierpnia 1911 w Haczanówce; córka Michała Dżogi, urzędnika, i Marii z Maksymowiczów. Uczęszczała do Gimnazjum Klasycznego im. S. Konarskiego w Złoczowie. Od 1931 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie; w 1935 uzyskała magisterium. Następnie kontynuowała pracę naukową; w 1936 uzyskała stopień doktora filozofii na podstawie pracy pt. „Tragizm Żeromskiego” (promotor prof. Juliusz Kleiner). W tymże roku wyszła za mąż za Wacława Przewłockiego. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Po zakończeniu wojny przeniosła się na Wybrzeże i zamieszkała w Sopocie. W maju 1945 rozpoczęła pracę w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku, jako inspektor od spraw organizacji życia społecznego. Debiutowała w 1946 reportażem pt. „I znowu jesteśmy w Bytowie”, opublikowanym w czasopiśmie *Wiatr od Morza* (nr 2; podp. Antonina Przewłocka). W 1950-51 pracowała w dzienniku *Głos Wybrzeża*, w którym drukowała także swoje utwory, a w 1951-52 w Wydawnictwie Morskim. W następnych latach nie pracowała etatowo, zajmowała się twórczością literacką. Od 1950 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1956-59 była prezesem Oddziału Gdańskiego ZLP. Brała udział w tworzeniu, a później w działalności sopockiego Klubu Li-

terackiego. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka opowiadań, reportaży, felietonów i słuchowisk. Prozę drukowała w tym czasie m.in. w *Płomyku* (1955/56-1959, 1961-69). Odbyla wiele podróży zagranicznych, m.in. do Afryki (1950), Izraela (1950), Włoch (1962), Kanady (1964, 1980), na Alaskę (1964), do Hiszpanii (1970), Wielkiej Brytanii (1970), Stanów Zjednoczonych (1980). W 1989 została członkiem SPP. Wyróżniona m.in. odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskie” (1967), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Zmarła 23 grudnia 1993 w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tragizm Żeromskiego. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1936, 96 s.

Rozprawa doktorska. — Inf. o wyd. autorki.

2. Miasto w ogniu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1949, 214 s.

3. Serce na trapie. [Powieść]. Powst. 1950.

III nagroda w konkursie ZLP na powieść współczesną w 1950.

4. Światło na maszcie. [Powieść]. Gdańsk: WM 1951, 377 s.

5. Z którego paragrafu? Gdynia: WM 1957, 305 s.

6. Złoty Jack. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1959, 379 s.

Zawartość: Złoty Jack; Lampart o głowie murzyna; Złoto na haldzie; Czarne niebo; „Allah przemieni cię w kamień”; Twarz Golema; John Błękitnieniec.

7. Błędne ognie nad Ukajali. [Powieść]. Gdynia: WM 1961, 317 s.

8. Szlak wielkiej przygody. Opowiadania dla młodzieży. Gdynia: WM 1961, 167 s. Wyd. nast.: wyd. 2 poszerz. tamże 1963, 217 s., wyd. 3 poszerz. Gdańsk: WM 1969, 242 s.

Zawartość: Na ratunek; Zła przygoda; Zlekceważył ...; Wielki dzień stoczni; Słowa i męstwo; Tajwan; Zołwia skorupa; Westerplatte w ogniu; Sztorm; Kto zawinił?; Ja tego nie chcę!; Cziko, — w wyd. 2 dodano: Takie buty; Kobra; Na pokładzie MS „Jan Matejko” do Japonii, — w wyd. 3 dodano: Zdarzyło się to na oceanie; Oferma; Ja ośmiornicy nie zjem; „Dżemima el-Fna” i przygoda na pustyni; Awantura na statku; Niebezpieczny gość; Opowieść dziadka Joego; Swawolny Dyzio i bęben, — pominięto: Na pokładzie MS „Jan Matejko” do Japonii.

9. Dom ze szkła. [Powieść]. Gdynia: WM 1965, 162 s.

10. Czciciele Kojota i Kruka. Gdynia: WM 1968, 240 s.

Reportaże z podróży do Ameryki Północnej.

11. Baśnie indiańskie. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1971, 62 s.

Zawartość: Kruk i przepaść siedmiu diabłów; Kruk i słońce; Kruk i Tęcza.

12. Dziecko diabła. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1971, 221 s.

Zawartość: Z czynie lufy wyleci śmierć; Dziecko diabła; Do-kończona symfonia; Ironia losu; Rozmowa, której nie było; Pierwszy papieros; Ucieczka do nikąd; Noc świętojańska; Mo-rze – dach świata; Nikt tego nie widział.

13. Zerwane pieczęcie. [Powieść]. Gdańsk: WM 1973, 408 s.

14. Niewidoczne ślady. [Powieść]. Gdańsk: WM 1980, 391 s.

15. W sercu kanadyjskiej puszczy. [Powieść dla młodzieży]. Gdańsk: WM 1986, 172 s.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Zagadkowy gość. Radio 1953. — Paweł Skuda. Radio 1954. — Twarz Golema. Radio 1959. — Trzymam cię mocno Afryko! Radio 1960. — Syn wroga. Radio 1963. — Nikt tego nie widział. Radio 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1975, 1988. — Wywiady: Siedem lat milczenia. Rozm. J. Szulczewski. *Bibl. Gdań. i Elb.* 1979 nr 4; Ślady na życiu. Rozm. E. Moskałówna. *Głos Wybrz.* 1981 nr 176.

SWPP 2 (A. Szalagan).

[B. Dudziński] bd. *Noua Kult.* 1951 nr 32 [rec.: Miasto w ogniu]. — [Z którego paragrafu?] Cz. Niedzielski. *Pomorze* 1958 nr 23; H. Wandowski: Szarzy ludzie i morze. *Pomorze* 1958 nr 3. — [Złoty Jack] S. Fleszarowa-Muskat. *Tyg. Mor.* 1959/60 nr 52; B.W. Święcicki. *Głos Wybrz.* 1960 nr 30. — [Błędne ognie nad Ukajali] M. Bochdan-Niedenthal: Książka o Ukajali. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 43 [zarzut plagiatu z książki M. Bochdan-Niedenthal: Ucayali — raj czy piekło nad Amazonką], polem: J. Hennel: Faktografie po literacku. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 36, L. Bądkowski, R. Ostrowska: ZLP wydaje wyrok. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 47; E. Piechocka: Wydarzyło się nad Ukajali. *Pomorze* 1962 nr 6. — J. Kiedrowski: Zafascynowana egzotyka. *Głos Wybrz.* 1963 nr 46. — W. Serafiński: Er-rare humanum est... czy literatów obowiązują znajomości realiów. *Problemy* 1963 nr 3 [rec.: Błędne ognie nad Ukajali]. — J. Termer: Egzotyka, codzienność i banal. *Nowe Książ.* 1966 nr 12 [rec.: Dom ze szklal. — J. Mazurczyk: Z Ameryki i z Mongolii. 7-my *Głos Tygodnia* 1968 nr 19 [rec.: Czciociele Kojota i Kruka]. — [Dziecko diabła.] J. Mazurczyk: Zwięzłość i melodramat. 7-my *Głos Tygodnia* 1971 nr 49; A. Wilkoń: Góry, morze i sprawy codzienne *Życie Lit.* 1972 nr 4 [m.in. dot. I.P.]. — R. Marciniak: Zachwianie równowagi. *Litery* 1973 nr 10 [rec.: Zerwane pieczęcie]. — E. Borkowska: Widma. *Czas* 1981 nr 6 [rec.: Niewidoczne ślady].

B.M.

PRZEŹDZIECKI Jerzy ur. 1927

Prozaik, dramaturg, autor scenariuszy filmowych i słuchowisk radiowych.

Urodzony 8 kwietnia 1927 w Sosnowcu; syn Jana Przeździeckiego, inżyniera, profesora Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej, i Marii z Szeligowskich, urzędniczki. W dzieciństwie mieszkał w Sosnowcu i Łagiewnikach. W 1940 przebywał w niemieckich obozach repatriacyjnych w Żurawicy i Pabianicach. Następnie mieszkał w Sosnowcu, Jeleśni i pracował kolejno jako sprzedawca, ślusarz, górnik. Zatrzymany przez Niemców, został wysłany do pracy w kopalni w Milwitz. W 1942-44 uczęsz-

czał na tajne kursy z literatury i języka angielskiego zorganizowane w mieszczańskim przy kopalni Stalagu VIII B. Od 1943 działał w konspiracji jako żołnierz AK (pseud. Witold). Po zakończeniu II wojny światowej uczył się w szkole średniej w Bytomiu, a od 1945/46 w Gimnazjum i Liceum dla Pracujących w Pruszkowie. W tym okresie był współorganizatorem Akademickiego Teatru na Wiśle w Warszawie. W czerwcu 1947 został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa i do października przebywał w więzieniu. W tymże roku zdał maturę i przez dwa lata studiował w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Równocześnie pracował jako tłumacz z języka angielskiego w Misji Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy (UNRRA) i w Ambasadzie Brytyjskiej. W 1949 zawarł związek małżeński z Olgą Jutkiewicz (rozwód 1968). W 1949-55 był wykładowcą w Państwowym Liceum Techniki Teatralnej w Warszawie. Debiutował w 1955 „Opowiadaniem festiwalowym”, opublikowanym na łamach czasopisma *Noua Cultura* (nr 46), nagrodzonym dyplomem honorowym Międzynarodowej Redakcji *Jeunesse du Monde* w konkursie literackim Festiwalu Młodzieży i Studentów w 1957 w Moskwie. W 1957-58 był konsultantem Ministerstwa Kultury i Sztuki do Spraw Teatru i Estrady. Rozwijał twórczość literacką w dziedzinie prozy, a później także dramatu. Współpracował z Polskim Radiem i Telewizją jako autor słuchowisk radiowych i sztuk telewizyjnych. Pisał także scenariusze filmowe. Był członkiem ZLP (1960-79); w 1964-68 członek Komisji Zagranicznej, 1968-72 członek zarządu Oddziału Warszawskiego, Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI); w 1964), Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC); od 1966). W 1965-71 wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie oraz redagował wydawany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki *Biuletyn Informacyjny*. Wielokrotnie przebywał na stypendiach i kursach zagranicznych, m.in. w Wielkiej Brytanii (w 1968 kurs literatury angielskiej na uniwersytecie w Edynburgu oraz w 1972 i 1980 stypendia British Council), Holandii (1973), USA (uczestnik International Writing Program na University of Iowa w 1974/75 i 1979/80), w RFN (1981, 1983, 1985), Francji (1980, 1982), Szwecji (1983, 1985, 1986), Austrii (uczestnik Salzburg Seminar w 1985). W 1970 został sekretarzem Sekcji Literackiej ZAiKS-u. W 1970 zawarł związek małżeński z Mirosławą Wojciechowską. W 1982 wszedł w skład Zarządu Klubu Dramatopisarzy ITI; okresowo był jego prezesem. W 1989 został członkiem komitetu założycielskiego SPP, a następnie członkiem SPP. W 1998 został wiceprezesem Polskiego Oddziału SEC. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1973). Mieszka w Warszawie.

1. Jaguar. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1959, 270 s.

Zawartość: Pies; Manneken pis; Mąż; Spacer; Jaguar; Kurs na Skibówki; Schronisko na Lisiej Górze; Jeszcze jeden do kochania.

Adapt. radiowa opowiadania Jeszcze jeden do kochania: Adapt.: R. Olczak. Radio 1979.

2. Dzień oczyszczenia. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1962. Druk *Głos Młodz. Wiej.* 1964 nr 1/2 s. 59-76. Por. poz. 3, 12.

Adapt. powieści Kres zob. poz. 3.

Przekł. ros.: Den' očiščeniĭa. P'esa v 3-ch aktach. Przel. V. Borisov. Moskva 1981.

3. Kres. [Powieść]. Wwa: MON 1962, 144 s. Por. poz. 2, 12.

Na podstawie opowiadania Schronisko na Lisiej Górze zob. poz. 1. — Nagroda w konkursie wydawn. MON w 1963. Przekł. ros.: Konec. [Przel.:] V. Golovska, S. Larin. Moskva 1965.

4. Wyrok. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Passendorfer. Ekran. 1962.

Na podstawie opowiadania Jeszcze jeden do kochania, zob. poz. 1.

5. Garść piasku. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1963. Druk *Dialog* 1963 nr 11 s. 5-33.

Przekł. ang.: [Przel.:] I. Conrad, P. Whitbread 1965, — franc.: [Przel.] L. Virol. Paris, Art Studio T. 1998 [inf. autoral], — hindi: Wyst. Kalkuta 1986, — ros.: Garst' peska. (Pesa v 3-ch aktach). Przel. L. Malaŕeva. Moskva 1976, — szwedz.: Göteborg, Boros T. [inf. autoral].

6. Ruchome kamyki. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1964, 173 s.

Zawartość: Ręce; Pod słońce; Wielki występ; Taniec na linie; Anonim; Smak słońca; Grzyby; Agnieszka; Lwia paszcza; Dach; Sława; Maniana; Nastupienie; Ulica; Tazza d'oro; Scenariusz; Rekwizyt; Kobieta pierwsza, czyli Wyzwolenie; Kobieta druga, czyli Początek złudzeń; Kobieta trzecia, czyli Czas. Wyróżnienie w konkursie literackim czasop. *Widnokręgi* w 1965.

Przekł. ang.: [Przel.:] ..., R. Tait. Edinburgh 1966.

7. Nasz przyjaciel Kain. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1965.

Przekł. ang.: Our friend Cain. [Przel.:] I. Conrad, P. Whitbread. London 1966.

8. Salon Paradis. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1966.

Inna wersja tytułu: Mordercy.

9. Wycinanki. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 9 s. 13-28. Por. poz. 26.

III nagroda w konkursie TV na widowisko telewizyjne o tematyce współczesnej.

Przekł. węgier.: IV (Budapeszt) 1971.

10. Ostatnie piętro. Sztuka w 3 aktach. Praprem.: Wwa, T. Pol., Scena T. Kameralnego 1969.

Przekł. totew.: Pedejais stávs. [Przel.] J. Osmanis. W: Atminų vakars. Rīgā 1987 s. 395-444, — nadto przekł. ang., bułg., niem. (NRD, NRF). [Inf.:] Sz. Gąssowski: Współcześni dramatopisarze polscy. Wwa 1979).

11. Rów. Sztuka w trzech aktach. Powst. 1969. Praprem. Wwa, T. Nowy, Scena Propozycji 1976. Wyd. Wwa: Czyt. 1981, 97 s.

Inf. o dacie powstania: [W: Natanson] W.N. *Bull. des Livres Nouveaux et Pièces de Théâtre* 1969 nr 1.

12. Dzień oczyszczenia. Scenariusz filmowy. Ekran. 1970.

Adapt. powieści Kres zob. poz. 3.

13. Brylant. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1971 nr 12 s. 32-52.

Przekł. bułg.: Wyst. Sofia, T. S' Lza i Smjach 1975, — niem.: Wyst. (NRD).

Adapt. radiowa: Adapt.: E. Stocka. Radio 1982.

14. Pejzaż z bohaterem. Scenariusz filmowy. Ekran. 1971.

15. Wariat. Sztuka w 2 aktach i wielu syntonomicznych obrazach. Wwa, T. Pol., Scena T. Kameralnego 1971.

Przekł. holend.: Wyst. Hilversum 1971, — niem.: Wyst. Saarbrücken, Saarländisches Stadttheater 1976 (RFN).

16. Zapalniczka. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 4 s. 69-85. Radio 1973. Przedr.: *Teatr Pol. Telew.* 1974 nr 3 s. 61-91 oraz poz. 27.

Najlepszy spektakl teatru radiowego w plebiscycie „Wybieramy premierę roku”, ogłoszony przez Naczelną Radę Programów Lit. Polskiego Radia w 1973.

Przekł. czes.: Zapaľovač. [Przel.] Z. Němcová. *Rozhlas ve Svete* (CSRS) 1975 nr 1.

17. Troje znad czarnej rzeki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 355 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1983. Por. poz. 23.

18. Jasność nocy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 333 s. Wyd. 2 tamże 1979.

19. Znak życia. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1977, 321 s.

20. Kot. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978, 196 s. Wyd. 2 tamże 1984.

21. Wypadek. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. im. J. Tuwima 1979. Por. poz. 24.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie na utwór dramatyczny o tematyce młodzieżowej w 1979.

Przekł. czes.: Uraz. Divadelní hra o 2 dejstvích. [Przel.] R. Mecnarovski. Praha 1980.

Adapt. tv: TV 1998.

22. Zakręt. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 180 s.

23. Zielone lata. Scenariusz filmowy. Ekran. 1980.

Adapt. powieści Troje znad czarnej rzeki zob. poz. 17.

24. Solistka. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk [1981] 155 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Adapt. utworu dramatycznego Wypadek zob. poz. 21.

25. Masz ochotę na miłość? [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1982. Praprem. Wwa, T. Rozma-
itości 1983.

Przekł. ang.: Love games. [Przeł.] B. Lewandowski. Wyst.
Londyn. Orange Tree Fringe T. 1982, wg inf. autora: Dakota
T. 1984, — niem.: Wyst. RFN 1983.

26. Punkt odniesienia. [Powieść]. Wwa: Czyt.
1982, 100 s.

Adapt. utworu dramatycznego Wycinanki zob. poz. 9.

27. Egzekucja. [Opowiadania i utwory drama-
tyczne]. Wwa: KiW 1983, 228 s.

Zawartość: Egzekucja; Schronisko na Lisiej Górze; Pies; Nastu-
plenie; Wycinanki [poz. 9]; Zapalniczka [poz. 16].

28. Lekcja gimnastyki. [Powieść]. Rzeszów: KAW
1984, 199 s.

29. Zapamiętanie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1984,
197 s.

30. Włamanie. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1986
nr 2 s. 28-54.

31. Sex shop. [Utwór dramatyczny]. Powst.
przed 1987.

Nagroda w konkursie na utwór dramatyczny lub widowisko
muz. związane z przeszłością lub życiem współcz. Płocka w
1987.

32. Bunkier. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed
1988.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę poświęconą
70-leciu odzyskania niepodległości w 1988. (Inf. autora).

33. Szał zamysłów. [Autobiografia]. Wwa: Dom
Wydawn. Szczepan Szymański [1994], 254 s.

34. Pasja. Sztuka w 2 aktach. *Dialog* 1996 nr 8
s. 5-38.

35. Wszystko gra. Sztuka w 2 aktach. Ekran. TV
1997.

Sluchowiska radiowe zob. Twórczość poz. 16
oraz m.in.: Agnieszka. Radio 1956. — Zatonięcie te-
atru. Radio 1957. — Garść piasku. Radio po 1963.
— Ćma. Radio 1967. — Mleczna droga. Radio 1968.
— Trzy dni historii. Radio 1968 [utwór wyróżniony
w plebiscytcie „Wybieramy premierę roku 1968”].
— Wycinanki. Radio po 1968. — Taśma. Radio
1974. — Romans. Radio 1983. — Tryptyk. Radio
1998.

Przekład

I. R. Harwood: Goście. (Monodram). *Dialog*
1973 nr 5 s. 36-49. TV 1976.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1998. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP
(M. Brykalska).

[Jaguarc] S. Lichański: Bardzo szlachetne intencje. *Nowe
Książki* 1960 nr 2; J. Preger: Z różnych kieszeni. *Orka* 1960
nr 5. — [Kres:] W Olszewska: Wojna, partyzantka, ideologia.
Tyg. Kult 1962 nr 16 [m.in. dot. J.P.]; Z. Żabicki: Grzechy po-
wzednie. *Nowe Książki* 1962 nr 8. — R. Marszałek: Roman-

-Fleuve z półfabrykatów. *Twórczość* 1964 nr 12 [rec.: Ruchu-
me kamyki]. — A. Wróblewski: Plody konsekwencji. *Teatr*
1964 nr 3 [rec.: Garść piasku]. — M. Jarochońska: Pastelo-
we kamyki. *Życie Lit.* 1965 nr 12 [rec.: Ruchome kamyki].
— W. Natanson: Niedostrzeżona okazja? *Kultura* 1965 nr 50
[rec.: Garść piasku]. — J. Segiet: Oczyszczeni w boju. *Głos
Olszt.* 1965 nr 25 [rec.: Dzień oczyszczenia]. — [Ostatnie pię-
tro:] J. Jakubowska: Coś z teatru — coś z życia. *Kultura* 1969
nr 47; A.Z. Makowiecki: Dla dorosłych czy dla młodzieży.
Teatr 1970 nr 1. — W. Filler: Wariat. *Kultura* 1971 nr 10.
— J. Głowacki: Infiltracja. *Dialog* 1972 nr 6 [rec.: Brylant].
— [Jasność nocy:] T. Michalkiewicz: Wojna i współczesność.
Literatura 1976 nr 46, polem.: J. Przeździecki. *Tamże* nr 51.
— J.E. Kucharski: Dla kogo ta książka? *Literatura* 1977 nr 37
[rec.: Troje znad czarnej rzeki]. — W. Natanson: Ambitna
powieść P. *Nowe Książki* 1977 nr 12 [rec.: Jasność nocy].
— Z. Sieradzka: Z łopatą w ręce i zamętem w głowie. *Teatr*
1981 nr 7 [rec.: Rów]. — T.J. Żółciński: Zabrakło punktu od-
niesienia. *Tu i Teraz* 1982 nr 28. — H. Thylwe: Opium czy
arszenik. *Teatr* 1983 nr 11 [rec.: Masz ochotę na miłość?].
— [Zapamiętanie:] S. Jurkowski: Fascynacje. *Tyg. Kult.* 1984
nr 42; W.K. Siewierski: O snach i o wojnie. *Nowe Książki*, 1984
nr 12 [dot. też: Kot; Egzekucja]; W. Strzemzański: Dużo nie-
prawdy i troszeczkę prawdy. *Tu i Teraz* 1984 nr 30; H. Zaw-
ślak: Dwa razy zle ... *Kierunki* 1985 nr 4 [dot. też: Kot];
J.R. Krzyżanowski: Tamta wojna jeszcze trwa. *Kultura*, Paryż
1986 nr 7/8. — W. Studencki: O twórczości prozatorskiej
J.P. *Spraw. Opol. Tow. Przyj. Nauk za 1982*. Ser. B nr 20
wyd. 1986.

B.M.

PRZYBORA Jeremi ur. 1915 — 2004

Humorysta, autor tekstów kabaretowych, piosenek, sluchow-
isk radiowych, widowisk telewizyjnych, prozaik.

Urodzony 12 grudnia 1915 w Warszawie; syn Ste-
fana Przybory, inżyniera, później przemysłowca,
i Jadwigi z Kozłowskich. Od 1924 mieszkał w ma-
jątku Miedzyń na Pomorzu i uczęszczał w 1925-26
do Gimnazjum im. M. Kopernika w pobliskiej Byd-
goszczy. Po powrocie do Warszawy, kontynuował
naucę w Gimnazjum im. M. Reja, w którym w
1933 zdał maturę. Następnie podejmował studia
kolejno w Akademii Nauk Politycznych, w Szkole
Głównej Handlowej i na anglistyce w Uniwersyte-
cie Warszawskim. W 1936 przerwał studia i przez
rok pracował jako korepetytor u rodziny Chrepto-
wiczów-Buteniewów, najpierw w majątku Szczor-
se pod Nowogrodkiem, a potem w Warszawie.
W 1937 wziął udział w konkursie na spikera radio-
wego, po którym został zatrudniony w Polskim
Radiu. Funkcję spikera pełnił także po wybuchu
II wojny światowej do momentu, w którym rozgło-
śnia warszawska zaprzestała działania. W okresie
okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warsza-
wie. W październiku 1939 ożenił się z Marią Bur-
ską, piosenkarką (rozwód 1958). Zarabkował po-
czątkowo jako pracownik Inspekcji Handlowej Zar-
ządu Miejskiego, potem przedsiębiorstwa hydrau-
liczno-kanalizacyjnego, następnie współwłaściciel
sklepu drogerijnego. W czasie powstania war-
szawskiego był spikerem Polskiego Radia, nadają-
cego przez stację nadawczą AK „Błyskawica”. Po

upadku powstania przebywał w okolicach Warszawy, a później w majątku Korytków w Opoczyńskim. W marcu 1945 wznowił jako spiker pracę w Polskim Radiu, najpierw bardzo krótko w Łodzi, od maja w Bydgoszczy, gdzie zaczął także pisać teksty m.in. do lokalnej audycji satyrycznej „Pokrzywy nad Brdą”. W 1947 został członkiem PPR (od 1948 PZPR; w 1957 wystąpił z Partii). W czerwcu 1948 powrócił do Warszawy, pracował w Polskim Radiu kolejno jako spiker, a potem reżyser w Teatrze Polskiego Radia i od 1955 w Redakcji Humoru i Satyry. W 1948-58 przy współpracy muzycznej Jerzego Wasowskiego prowadził satyryczny Teatr Eterek (rozpoczęty przy współudziale A. Marianowicza). Pisał nadto słuchowiska radiowe i teksty do innych własnych programów radiowych (m.in. do cykli: „My z Przyjacielem”, „Listy z podróży”, „Tryptyki”). W wielu programach sam występował, był też ich reżyserem. Po rozstaniu w 1951 z pierwszą żoną, związał się z Jadvigą Berens, dziennikarką radiową, którą poślubił w 1958 (rozwód 1965). W 1958 rozpoczął współpracę z Telewizją Polską jako autor programów kabaretowych (z muzyką J. Wasowskiego) i widowisk, a także ich wykonawca i reżyser. W 1966 przeniósł się na stałe do pracy w Telewizji, nie rezygnując przy tym z twórczości radiowej. Od 1965 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1968 ożenił się z Alicją Wirth, scenografką. Za twórczość radiową i telewizyjną otrzymał liczne nagrody, m.in. Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1965, 1969), Ministra Kultury i Sztuki III stopnia (1973), Złoty Mikrofon przyznany przez redakcję tygodnika *Radio i Telewizja* (1974), nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji I stopnia za całokształt twórczości (1979), nagrodę Super Wiktor (1992) za najciekawszy program telewizyjny 40-lecia Telewizji Polskiej (wraz z J. Wasowskim) – za „Kabaret Starszych Panów”. W 1997 został członkiem Rady stowarzyszenia ZAiKS. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1969), Krzyżem Oficerskim (1975) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1997) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie. *Imarł 4. marca 2004.*

TWÓRCZOŚĆ

1. Gburlet. [Słuchowisko i utwór estradowy]. Praprem. Bydg., Kawiarnia Artystów 1946.

2. Teatr Eterek. [Cykl satyrycznych słuchowisk radiowych]. Muz.: J. Wasowski. Radio 1948-1958.

Części cyklu wg inf. autora i danych arch. Pol. Radia: 1949: Słynne powiedzonka; List profesora Pęduski; Ciało i umysł; Kłopoty mieszkaniowe; Na wyrąf!; Kakadu; Wigilia. – 1950: Pocałunek murzyna; Bomba odorowa; Awantura w Bławatach; Przeprowadzka; Jak w rodzinie; Gdzie jest Mundzio; Dancing widmo; Wieczór przy głośniku; Sen Mundzia; Gwidon w tarapatach; Siedem życzeń głównych. – 1951: Pan Gwidon zagi-

nał; Skarby króla Zygmunta; Wielkie łowy. – 1952: Ofiara natchnienia; Letnia przygoda; Tajemnica uczucia. – 1953: Wielki jubileusz; Gość o północy; O strasznym wujaszku, czyli dary Mundzia. – 1954: Pierwszy bal; Gwiazd Trzepalko; Znow wiosna; Gdy kwitną jaśminy; Bezbłędny rycerz; Wracamy z wczasów; Pysznic; List. – 1955: W matni; Piosenki Teatru Eterek; Dozorca i róża. – 1956: Nieszczęśliwi muszą się lepiej odzywać; Satyra prawdę mówi; Dramatyczny koncert życzeń. – [Brak daty:] Eldolarado – 1957-1958: Dalszy ciąg nastąpi. [Powieści radiowa w odcinkach].

Wyd. w wyborze: Spacerek przez „Eterek”. Wwa: PIW 1957, 325 s.

Zawartość: Kłopoty mieszkaniowe; Na wyrąf!; Kakadu; Wigilia; Jak w rodzinie; Gdzie Trzepalko?; Gdy kwitną jaśminy; Znow wiosna; Bezbłędny rycerz; W matni; Dozorca i róża; Nieszczęśliwi muszą się lepiej odzywać; Dramatyczny koncert życzeń. Adapt. tv 5 słuchowisk: Dramatyczny koncert życzeń; Gdy kwitną jaśminy; Jak w rodzinie; Nieszczęśliwi muszą się lepiej odzywać; Znow wiosna. TV 1987.

3. Kabaret Starszych Panów. [Cykl satyrycznych widowisk telewizyjnych]. Muz.: J. Wasowski. TV 1958-1966. Emisja częściowo w nowej wersji pt. Kabaret jeszcze starszych panów. TV 1978-1981.

Części cyklu [w wersji pierwotnej]: Wieczór I. Popołudnie Starszego Pana; Wieczór II. Wieczór Starszego Pana; Wieczór III. Jesienna noc; Wieczór IV. Kaloryfeeria; Wieczór V. Druga wiosna; Wieczór VI. Smuteczek; Wieczór VII. Zielony karnawał; Wieczór VIII. Niepotrzebni mogą podejść; Wieczór IX. Zupełnie inna historia; Wieczór X. Niespodziewany koniec lata; Wieczór XI. Kwitnące szczeble; Wieczór XII. Nieznani sprawcy; Wieczór XIII. Przerwa w podróży; Wieczór XIV. Czternaście i trzy czwarte; Wieczór XV. Ostatni nawi; Wieczór XVI. Zaopiekujcie się Leonem! – nadto: Piosenka jest dobra na wszystko (II-III); programy złożone z wybranych piosenek z wcześniej nadanych wieczorów; zachował się tylko III z 1965. – Części cyklu nadane w 1978-1981 w nowej wersji [inf. autora i wg Kabaretu jeszcze starszych panów. Wwa 1980]: lutowy nagrany ponownie z powodu zagięcia pierwotnej wersji: Pierwszy Wieczór Wspomnień: Herbatka; Drugi Wieczór Wspomnień: Tajemniczy mecenas; Trzeci Wieczór Wspomnień: Noc pełna wiatru; Czwarty Wieczór Wspomnień: Smuteczek; Piąty Wieczór Wspomnień: Kaloryfeeria; Szósty Wieczór Wspomnień: Zielony karnawał; Siódmy Wieczór Wspomnień: Niespodziewany koniec lata; Jedenasty Wieczór Wspomnień: Kwitnące szczeble. – [nagrania pierwotne:] Wieczór dziewiąty – dziesiąty, dwunasty – szesnasty. Nagroda tygodnika *Ekran* w 1964, nagroda TV Super Wiktor w 1992.

Wyd. w wyborze: Kabaret Starszych Panów. Wwa: Czyt.

Wybór [1]. 1970, 197 s.

Zawartość: Jesienna noc; Smuteczek; Niespodziewany koniec lata; Druga wiosna; Nieznani sprawcy.

Wybór 2. 1973, 193 s.

Zawartość: Kaloryfeeria; Zielony karnawał; Przerwa w podróży; Niepotrzebni mogą podejść; Czternaście i trzy czwarte; Zaopiekujcie się Leonem!

Kabaret jeszcze starszych panów. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 536 s.

Zawiera teksty Wieczorów I-VII w nowej wersji i wieczorów XII, XIV, XV w pierwszej wersji.

Wersja radiowa: Kabaret Starszych Panów. Radio 1960-1964.

Części cyklu [wg inf. w arch. Pol. Radia]: Kaloryfeeria; Drugie lato; Piosenka jest dobra na wszystko; Zielony karnawał; Nie-

potrzebni mogą podejść; Smutek; Zupelnie inna historia; Niespodziewany koniec lata; Nieznani sprawcy; Przerwa w podróży.

Wyd. osob. tekstów piosenek z nutami: Embaras. Walc. Z telewizyjnego Kabaretu Starszych Panów. Wwa: Synkopa 1960, [2] k., wyd. nast. Kr.: PWM 1964. — Zmierzch. Slow-fox; Jesienna dziewczyna. Piosenka-fox. Z telewizyjnego Kabaretu Starszych Panów. Wwa: Synkopa 1961, [3] k. — Starsi panowie dwaj. 1-4. Kr.: PWM 1963, 1965, 1966, 1969, 37 + 43 + 36 + 47 s. — Wizyta Starszych Panów. 16 piosenek. Kr.: PWM 1972, 47 s.

4. Stokrotki ogrodnika Barnaby. [Widowisko telewizyjne]. TV 1961. Por. Słuchowiska radiowe.

5. Gdy miłość kończy się. Suita liryczno-groteskowa. TV 1962.

6. Listy z podróży. [Utwork satyryczne]. Wwa: Czyt.

[1]. Listy z podróży. 1964, 95 s.

[2]. Listy z podróży. Poczta druga. 1969, 82 s.

[3]. Dziecko szczęścia. Listy z podróży. Poczta trzecia. 1975, 84 s.

7. Upał. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Berens. Ekran. 1964.

8. Baśnie Szecherezadka. [Utwork satyryczne]. Wwa: Czyt. 1966, 111 s.

Zawartość: Baśnie Szecherezadka: Noilamgyp; Srebrny dzwoneczek; O człowieku, który chwalił dystrybucję. — Opowieści upalne: 1. Susza; 2. Tranzakcja; W El Khabel. — Polowanie na maciore api. — Fatalne uczucie pierwszego pilota. — Zemsta starego fotela. — Upiorny Sylwester. — Widok z balkonu. — Gosposia Czartorysiak. — Włocławek. — Ogród. — Dziewczyna pachnąca szczęściem. — Epuzer. — Dwugłos o mieście średniej wielkości. — Wielki Mamerdyner. — Na progu Nowego Roku: Opowieść dozorczy; Opowieść kominiarza; Opowieść listonosza. — Ogar; Grzybobranie; Skrzynki do pelargonii; Preludium B-moll; Zwierzenia przy psie; Deszcz. (Suita radiowa).

9. Divertimento. [Cykl satyrycznych widowisk telewizyjnych]. Muz.: J. Wasowski. TV 1966-1968.

Części cyklu: 1966: Divertimento Opus 1: C-Moll; Divertimento Opus 2: Podróżni; Divertimento Opus 3: Szelesty jesienne; Divertimento Opus 4: Sylwestrowe. — 1967: Divertimento c-moll; Divertimento Opus 5: Stomatologiczne; Divertimento Opus 6: Figle sklerozy; Divertimento Ma non troppo. — 1968: Divertimento Opus 6 [!]: Wizyty; Divertimento Opus 7: Dzikie lokator.

Wersja radiowa: Divertimento. Radio 1977.

Części cyklu [wg inf. w arch. Pol. Radia]: Jesienne szelesty; Sylwestrowe; Podróżni; Garden party [por. poz. 13]; Skrzypek z kwartetu Czastuszkiewicza [por. poz. 13].

10. Jedzcie stokrotki! Melodramacik warzywno-rodzinny. Muz.: J. Wasowski. Praprem. Wwa, T. Komedia 1966.

11. Deszczowa suita. Suita liryczno-groteskowa. TV 1967. Por. poz. 8 (tu pt. Deszcz).

12. „Balladyna 68”. [Widowisko telewizyjne]. Muz.: J. Wasowski. TV 1968. Druk zob. poz. 32. Por. Słuchowiska radiowe.

13. Kabaret Starszego Pana. [Cykl satyrycznych widowisk telewizyjnych]. Muz.: J. Wasowski. TV 1969-1970. Druk zob. poz. 26.

Części cyklu: Garden party, czyli Zabawa w krzakach. 1969 [wersja radiowa zob. poz. 9]; Skrzypek z kwartetu Czastuszkiewicza. 1970 [wersja radiowa zob. poz. 9]; Ścigana. 1970.

14. Mężczyzna do wzięcia. [Widowisko telewizyjne]. TV 1969. Druk zob. poz. 32. Por. poz. 30 i Słuchowiska radiowe.

15. Teatrzyk Jeremiego Przybory. [Widowisko satyryczne]. TV 1969.

16. Będzie weselej. [Widowisko kabaretowe]. TV 1971. Por. Słuchowiska radiowe.

17. Happy-end. [Widowisko telewizyjne]. TV 1971. Druk zob. poz. 32.

III nagroda w konkursie TV na oryginalny scenariusz widowiska telewizyjnego w 1970.

18. Miłość do magister Biodrowicz. [Słuchowiska radiowe]. Wwa: Czyt. 1972, 99 s.

Zawartość: Miłość do magister Biodrowicz [Radio 1959]; Dorota [Radio 1961]; Jak pokochaliśmy Przedszkolankę [Radio 1959]; Dwoch mężczyzn szło drogą służbową [Radio 1959]; Z pierwszą wizytą. Przekł. czes. utworu Dorota: Wyst. Praga, T. Rokoko 1963.

19. Ślepe uczucie doktora Wyprostka. [Utwór dramatyczny]. TV 1972. Druk zob. poz. 32. Por. Słuchowiska radiowe.

20. Dama z pieskiem. [Widowisko telewizyjne]. TV 1973. Por. poz. 31 oraz Słuchowiska radiowe.

21. Gołoledź. [Komedia; współaut.:] J. Wasowski. Praprem. Wwa, Kabaret Dudek 1973. Druk zob. poz. 32. Por. Słuchowiska radiowe.

22. X-333³. [Widowisko satyryczne]. TV 1973. Por. Słuchowiska radiowe.

23. Jedna, jedyna, wyśniona. [Widowisko telewizyjne]. TV 1974. Por. poz. 31 oraz Słuchowiska radiowe.

24. Teatr Nieduży Jeremiego Przybory. [Cykl telewizyjnych widowisk satyrycznych]. TV 1974-1980. Druk zob. poz. 32.

Części cyklu: Medea moja sympatia. Muzykał wg Eurypidesa. 1974 [por. Słuchowiska radiowe]; Książę ułomny. 1975 [por. Słuchowiska radiowe]; Definitywny upadek Prezesa. 1977; Departament trzynasty. 1980.

25. Opowieści Starszego Pana. [Cykl telewizyjnych widowisk satyrycznych]. Scenariusz i narracja ... Muz.: J. Wasowski. TV 1975-1978.

Części cyklu: 1975: Upiorny Sylwester; Natalia; Fotel; Ciotka Mizeria; Dziewczyna pachnąca szczęściem; Dziewanna, róża, gencjana; Nieszablonowa przysługa; Ogary; Misia; Dziecko szczęścia; Wirtuoz i Nieznajoma; Tajemniczy życliwy; Ogród. — 1976: W sercu jodłowej kniei; Pierwszy bal; Zemsta na pustyni; Wielki Kamerdyner; Skrzynki do pelargonii; Noc karnawałowa; Kraniak i Dziwalewicz; Mastodont; Syrenka; Miasto średniej wielkości; Dorothy; Strzyżenie. — 1977: Tajemnica pani Agaty; Dwoch panów w windzie i pies; Dzia-

dek Październik; Przyjęcie; W kuchni: Perła. — 1978: Pierwszy bal [por. poz. 2]; Kozioł wuja Hieronima; Golenie; Strzyżenie.

26. Divertimento. Wwa: Czyt. 1976, 233 s.

Zawartość: Od autora, — z poz. 9: Divertimento op. 2 „Podróżni”; Divertimento op. 3 „Jesiennie szelesty”; Divertimento op. 4 „Sylwestrowe”; Divertimento op. 5 „Stomatologiczne”; — poz. 13 pt. Divertimento op. 8 „Pani Hortensja” w trzech częściach: Cz. 1. „Garden party”, cz. 2. „Skrzypek”, cz. 3. „Ści-gana”. — Kabaret Starszych Panów; Wieczór XV. „Ostatni na- iwni” [poz. 3].

27. Pani X przeprasza. Widowisko rewiowo-kabaretowe. [Współaut. scenariusza:] X. Zaniewska. TV 1976. Por. Słuchowiska radiowe.

28. Stan spoczynku. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1976 nr 8 s. 48-56.

II nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Programów Kabareto- wych i Estradowych w 1975.

29. Mieszanka firmowa. [Wybór utworów]. Wwa: Czyt. 1977, 558 s.

Zawartość: Teatr Eterek [poz. 2]; Kłopoty mieszkaniowe [tu do tekstu z 1948 pisanego współ z A. Marianowiczem włączono fragm. audycji „Przeprowadzka” z 1950]; Bezbłędny rycerz; Gdzie Trzepakko. — Baśnie Szecherezadka [poz. 8]; Baśnie Szecherezadka; Noiilangy. Srebrny dzwoneczek. O człowieku, który chwalił dystrybucję; Zemsta starego fotela; Upiorny Sylwester; Ogród; Dziewczyna pachnąca szczęściem; Epuzer; Dwugłos o mieście średniej wielkości; Wielki Mamerdyner; Na progę Nowego Roku. (Opowiadania noworoczne panów; dozorczy, kominiarza, listonosza); Ogar; Skrzyńki do pelargonii; Zwierzenia przy psie. — Listy z podróży [wybór z poz. 6]. — Miłość do magister Biodrowicz [poz. 18]; Miłość do magister Biodrowicz; Dwóch mężczyzn szło drogą służbową; Z pierwszą wizytą. — Kabaret Starszych Panów [poz. 3]; Jesienna noc; Smutekcy; Niespodziewany koniec lata; Druga wiosna; Nieznani sprawcy; Czarnaśnie i trzy czwarte. — Divertimento: Divertimento op. 4 — Sylwestrowe [poz. 9]; Divertimento op. 5 — Stomatologiczne [poz. 9]; Divertimento op. 8: Garden party [poz. 13].

30. Uwiedziony. [Powieść satyryczna]. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 167 s. Wyd. 2 Gdańsk: L & L 1998.

Nowa wersja utworów Księżę ulomny [poz. 24] i Mężczyzna do wzięcia [poz. 14].
Adapt. teatr.: T. Jednego Aktora 1984 [monodram wykonywał J. Żelnik].

31. Ciociu, przestrasz wujka! Opowieści Starszego Pana. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 220 s.

Zawartość: Od Autora. — Opowieści krótsze: Ciociu, przestrasz wujka! (Opowieść zasłyszana nocą, w pewnym hotelu, za ścianą); Tajemniczy zyciwy [por. poz. 25]; Heteroseksualista; Kozioł ofiarny wuja Hieronima [por. poz. 25]; Misia [por. poz. 25]; Zemsta na pustyni. (Opowieść byłego spahisa) [por. poz. 25]; Wirtuoz i Nieznajoma [por. poz. 25]; Ponura libacja; Ponad puch lżejszy się stanę: Spotkanie z Cocoszką; Siostra Odorata od solenizantek; Zielony kabriolet — Opowieści dłuższe: Adagio i fuga; Jedna, jedyna, wyśniona. (Opowieść w dwunastu monologach) [por. poz. 23]; Wieczorny gość; Partita na skrzypce i kroki; W cieniu zakwitającej bezinteresowności; Dama z pieskiem [por. poz. 20]; Smutny walc.

32. Teatr nieduży. Wwa: Czyt. 1980, 309 s.

Zawartość: Adaptacje klasyki: Balladyna 68 wg Słowackiego spłycił oraz uprzyściplnił ... [poz. 12]; Medea, moja sympatia.

Libretto wg Eurypidesa [poz. 24]. — Sztuki obyczajowe: Ślepe uczucie mgra Wyprostka [poz. 19]; Mężczyzna do wzięcia [poz. 14]; Medea, moja sympatia (D.C.); Happy end [poz. 17]. — Musical: Gotoleż [poz. 21]; Medea, moja sympatia (Dokonczenie). — Sztuki kryminalne: Definitywny upadek Prezesa [poz. 24]; Departament trzynasty [poz. 24].

33. Piosenki, które śpiewałem sam lub z Przyjacielem. [Wybór tekstów piosenek]. Wr.: OTO [Ośrodek T. Otwartego] „Kalambur” 1990, 130 s.

34. Piosenki, które śpiewali inni. [Wybór tekstów piosenek]. Wr.: OTO [Ośrodek T. Otwartego] „Kalambur” 1991, 274 s.

35. Autoportret z piosenką. [Wspomnienia]. Wwa: ROK Corporation 1992, 183 s.

Tu też teksty piosenek z nutami.

36. Nieszczęśliwy wypadek podczas wniebowzięcia. [Wybór utworów satyrycznych]. [Kat.:] PIK 1994, 159 s.

Zawartość: Przedmowa, — z poz. 8: Baśnie Szecherezadka; Zemsta starego fotela; Fatalne uczucie pierwszego pilota; Polowanie na maciore api; Na progę Nowego Roku; Tryptyk Noworoczny [w poz. 8 pt. Opowieść dozorczy; Opowieść kominiarza; Opowieść listonosza]; Upiorny Sylwester; Skrzyńki do pelargonii; Wielki Mamerdyner; Dwugłos o mieście średniej wielkości; Widok z balkonu; Gospościa Czartorysiak; Ogar; Włocławek; Ogród; Epuzer; Zwierzenia przy psie, — z poz. 31: Na pustyni [w poz. 31 pt. Zemsta na pustyni]; Spotkanie z Cocoszką; Ciociu, przestrasz wujka!; Ponura libacja; Siostra Odorata od solenizantek; Tajemniczy zyciwy; Misia; Heteroseksualista; Wirtuoz i Nieznajoma; Kozioł ofiarny wuja Hieronima, — nadto: Nieszczęśliwy wypadek podczas wniebowzięcia.

37. Przymknięte oko opaczności. Memuarów część I-II; Zdążyć z happy endem. Memuarów część III. Wwa: Tenten 1994, 1998, 171 + 219 + 219 s.

W tekście też słowa wybranych piosenek i fragm. utworów J.P. Nagroda M. Ginter za najlepszą i najstaranniej wyd. pozycję memuarystyczną w 1994.

38. Wdowa po kwartecie smyczkowym. [Opowieści]. Gdańsk: L & L 1999, 216 s.

Zawartość: Opowieści nowe: Wdowa po kwartecie smyczkowym; Imię; Przerwana pieśń. — Opowieści z tomu: Ciociu, przestrasz wujka! [poz. 31].

Słuchowiska radiowe i programy kabaretowe zob. Twórczość poz. 2, 3, 9, 18, nadto m.in.: Mordercy czasu. Radio 1950. — Słowik bez dopłaty. Radio 1952 [wg humoreski P. Cvirki]. — Śmierć Ralfa Mitchela. Radio 1952. — O człowieku, który musiał kichać. Radio 1953. — Panna Zuzanna. Radio 1953. — Baśnie Szecherezadka. Radio 1954. — O człowieku, który zlitował się nad dyrektorem. Radio 1954. — W jesiennym parku. Radio 1954. — Bies Paskerwilów. Radio 1955 [parodia „Psa Bascervillów” A. Conan Doyle’a]. — Wieczór zimowy. Radio 1955. — Drobne ogłoszenia. Radio 1956. — Impresja deszczowa. Radio 1956. — Muzyka i wiadomości ogórkowe. Radio 1957. — Panowie o paniach. Radio 1958. — U państwa Wyrko-Gnic-

kich. Radio 1959. — Stokrotki ogrodnika Barnaby. Radio 1960. — W cichej fabryce piosenek. Radio 1960. — Aureola — wersja krótsza. Radio 1963. — Na progu Nowego Roku. Radio 1963. — Podróżni. Radio 1964. — Balladyna 68. Radio 1977. — Mężczyzna do wzięcia. Radio 1977 [por. Twórczość poz. 14]. — X-333³. Radio 1968 [por. Twórczość poz. 22]. — Dama z pieskiem. Radio 1970 [wyróżnienie w konkursie Naczelnej Red. Programu III na słuchowisko współczesne; por. Twórczość poz. 20]. — Gołoleń. Radio 1970 [por. Twórczość poz. 21]. — Będzie weselej. Radio 1971 [por. Twórczość poz. 16]. — Jedna, jedyna, wyśniona. Radio 1971 [por. Twórczość poz. 23]. — Non omnis moriar. Radio 1971. Druk *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 4 s. 87-95. — Nieszczęśliwy wypadek podczas wniebowzięcia. Radio 1972. Druk pt. Nieszczęśliwy wypadek podczas wniebowstąpienia. *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 3 s. 29-38, *Scena* 1973 nr 12 s. 44-48 [por. Twórczość poz. 41]. — Ślepe uczucie doktora Wyprostka. Radio 1972 [por. Twórczość poz. 19]. — Tryptyk myśliwski. Radio 1972. — Tryptyk z jedną wiadomą. Radio 1972. — Książę ułomny. Radio 1973 [por. Twórczość poz. 24]. — Smutny walc. Radio 1973. Druk *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 1 s. 62-74 [por. Twórczość poz. 31]. — W cieniu zakwitającej bezinteresowności. Radio 1975 [wyróżnienie w konkursie Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1975; por. Twórczość poz. 31]. — Zaczęło się od adagia. Radio 1975. — Zemsta starego fotela. Radio 1976 [por. Twórczość poz. 8]. — Medea moja sympatia. Radio 1977 [por. Twórczość poz. 24]. — Partita d-moll na skrzypce solo. Radio 1977. — Pani X. [Współaut.:] X. Zaniewska. Radio 1977 [por. Twórczość poz. 27]. — Requiem za departament. Radio 1977. — Serca o zmierzchu. Melodramat z końca lat 50. Radio 1977. — Widok przez lornetkę. Radio 1977. — Zuzanny i starzec. Radio 1977.

Wydania tekstów piosenek z nutami: Manilla. Rumba. [Muz.:] J. Wasowski. [Kr.:] PWM 1957, 24 k. — Zakochałem się niechący. Fokstrot. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] Kangur. [Muz.:] Z. Ługowski. [Kr.:] PWM 1957, 25 k. — Dla ciebie jestem sobą. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] Rude ćmy. Słowa: T. Urgacz. [Muz.:] H. Klejne. [Kr.:] PWM 1962, 9 k. — Nie pamiętam. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] Zawsze niech będzie słońce. Słowa: L. Oszańin. Tłum. H. Goworski. [Muz.:] A. Ostrowski. Kr.: PWM 1963, 4 s. — Zakochamy się tak, jak trzeba. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] Jaka radość żyć. [Muz.:] J. Papaj. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1983], [20] s.

Montaż piosenek: Pejzaż bez Ciebie. (Poświęcony J. Wasowskiemu). Scenariusz: W. Młynarski. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1985. — Zimy żal. Scena-

riusz: ..., M. Umer. Wyst. Wr., Festiwal Piosenki Aktorskiej 1989 [później wyst. Wwa, T. Rampa]. — Nie bójmy się uczuć. Według tekstów ... i muz. J. Wasowskiego. Wyst. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1992. — Samotny wieczór, czyli herbatka przy ognisku. Tekst i piosenki ... Muz.: J. Wasowski. Scenariusz: P. Dąbrowski. Wyst. Zakopane, T. im. S.I. Witkiewicza 1992.

Adaptacje

1. Żołnierz królowej Madagaskaru. Scenariusz filmowy: ..., J. Zarzycki wg farsy S. Dobrzańskiego i J. Tuwima. Ekran. 1958.
2. Alicja w Krainie Czarów. Tekst pol. do ilustr. W. Disneya ... Wwa: Egmont Polska 1994, 96 s.
3. Piotruś Pan. [Ilustr.:] W. Disney. Na motywach powieści J.M. Barriego napisał ... Wwa: Egmont Polska 1994, 96 s.
4. Książę i żebrak. Tekst pol. osnuty na pomysły M. Twaina do rys. [W.] Disneya napisał ... Wwa: Egmont Polska 1995, 112 s.
5. Arielka. Mała syrenka. [Ilustr.:] W. Disney. Na motywach baśni H.Ch. Andersena napisał ... Wwa: Egmont Polska 1996, 96 s.
6. Oliver i spółka. [Ilustr.:] W. Disney. Opowiada ... Wwa: Egmont Polska 1996, 112 s.
7. Robin Hood. Tekst pol. do rys. W. Disneya napisał ... Wwa: Egmont Polska 1996, 96 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1970, 1998. — Wywiady: Starsi panowie dwaj. W rozm. z K. Nastulanką. *Polityka* 1964 nr 12; Nie bywam w kabaretach ... Rozm. I. Wit-Kossowska. *Życie Lit.* 1994 nr 89; O humorze bezinteresownym. Z J.P. rozm. M. Łukasiewicz. *Nowe Książ.* 1995 nr 2.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (red.).

A. Jackiewicz. *Film* 1966 nr 34 [dot. Kabaretu Starszych Panów]. — R. Kosiński. Rzecz o humorze. *Życie Lit.* 1966 nr 35 [rec.: Divertimentol. — [Kabaret Starszych Panów:] A. Małachowski: Cylinder i proletariat. *Współczesność* 1966 nr 17; J.Z. Słojewski: Pożegnanie Starszych Panów. *Ekran* 1966 nr 33; [A. Słonimski] A.S.: Pożegnanie „Starszych Panów”. *Szpilki* 1966 nr 33; K.T. Toeplitz: Utopia J.P. *Kultura* 1966 nr 51/52. — A. Mostowicz: Los humorysty. *Ty i Ja* 1970 nr 10. — M. Kwiatkowski: Spacerek przez ETEREK. *Radio i Telew.* 1974 nr 13. — [Mieszanka firmowa:] J. Maruszewski: Uśmiech Starszego Pana. *Nowe Książ.* 1978 nr 4; B. Michalowska: Inteligentny relaks. *Polityka* 1978 nr 18. — B. Wykurz-Mantaj: Z okazji wznowienia „Kabaretu Starszych Panów”. *Literatura* 1979 nr 4. — [K.T. Toeplitz] KTT: Elek P. *Kultura* 1980 nr 12. — [Kabaret starszych panów.] E. Odachowska-Zielińska: Azy! *Nowe Książ.* 1981 nr 12; M. Wymuch: Manka na Tamce. *Kult i Życie* 1981 nr 29. — A. Wykurz-Mantajowa: Mądry dowcip. *Tyg. Kult.* 1981 nr 2. — E. Jedrzejko: O mechanizmach trawestacyjnych i ich funkcjach. (Na przykładzie trawestacji J.P.). *Jez. Artyst. Pr. Nauk UŚI w Katow.* 1990 nr 1082. — [Przymknięte oko opaczności. Cz. I.] M. Łukasiewicz: Sprawcy są znani. *Nowe Książ.* 1995 nr 2; L. Żuliński: Melancholia pogody. *Wiad. Kult.* 1995 nr 8. — [Przymknięte oko opaczności. Cz. II.] P. Goźliński: Chłopiec przedwojenny. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 93 dod. *Książki* nr 4; M. Radgowski: Drugie oko. *Nowe Książ.* 1998 nr 8. A.Sz.

PRZYBOŚ Julian 1901-1970

Pseud.: Bolesław Skieleń; Bolesław Skietień; J.P.; Jan Czyżyk; Julian Wgłableski; Kazimierz Kamas; Lesław Leski.
Poeta, eseista.

Urodzony 5 marca 1901 we wsi Gwoźnica Dolna pod Strzyżowem (woj. rzeszowskie); syn Józefa Przybosia, małego chłopca, i Heleny z Petyniaków, córki wiejskiego nauczyciela. Uczęszczał do czteroklasowej szkoły powszechnej w rodzinnej wsi. W 1912 rozpoczął naukę w II Gimnazjum w Rzeszowie, po roku przeniósł się do I Gimnazjum im. S. Konarskiego; wybuch I wojny światowej spowodował półtoraroczną przerwę w nauce. Debiutował w 1917 sonetem pt. „Wschód słońca”, ogłoszonym anonimowo w tajnym uczniowskim piśmie *Zaranie* (nr 2). Po powrocie do gimnazjum wstąpił w 1918 do konspiracyjnego kółka samokształceniowego, formalnie wchodzącego w skład Polskiej Organizacji Wojskowej. Brał udział w akcjach sabotażowych i dywersyjnych; uczestniczył wraz z ochotniczą kompanią studencką w walkach z Ukraińcami o Lwów i 17 grudnia tegoż roku został ranny w bitwie pod Sokolnikami; w 1919 otrzymał Odznakę Honorową „Orlą Lwowskich”. W styczniu 1919 powrócił do przerwanej nauki i w 1920 zdał egzamin maturalny. Uczestniczył jako ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej 1920; brał udział w walkach o Lwów, we wrześniu w bitwie pod Krasnem dostał się do niewoli sowieckiej, skąd udało mu się zbiec. Jesienią 1920 podjął studia filozoficzne i polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W 1921 wraz ze stryjcznym bratem, Stefanem Przybosiem, reaktywował na UJ Koło Literacko-Artystyczne, przekształcone wkrótce na Klub Artystyczny „Dionizy”, pod którego egidą w 1922 ukazał się almanach „Hiperbola”, zawierający m.in. cztery wiersze poety. W 1922 należał do grupy krakowskich poetów „negatywistów”. W tymże roku ogłosił w miesięczniku *Skamander* (nr 27) wiersz pt. „Cieśla”, który uważał za właściwy debiut poetycki. W 1923 ukończył studia (bez zdawania egzaminu końcowego) i podjął pracę jako „suplent” (nauczyciel z wyższym wykształceniem, ale bez dyplomu) w Państwowym Gimnazjum i Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Sokalu za Bugiem (woj. lwowskie). W tym czasie przystąpił do lewicowej grupy literackiej pod nazwą „F 24”, skupionej wokół *Almanachu Frontu 24 (Almanachu Nowej Sztuki)*, redagowanego przez Stefana Kordiana Gackiego. W 1923 poznał Tadeusza Peipera i podjął współpracę ze *Zurotnicą*, prasowym organem Awangardy Krakowskiej. W 1925 przeniósł się do Chrzanowa w Krakowskiem, gdzie uzyskał półtoraroczną urlop na przygotowanie się do egzaminu kwalifikacyjnego (który zdał w końcu 1926, a z pedago-

giki i psychologii w 1928). W 1925-27 uczestniczył w redagowaniu drugiej serii *Zurotnicy*, na której łamach opublikował ważne artykuły programowe i polemiczne (m.in. „Chamuly poezji”, 1926 nr 7). W listopadzie 1926 został nauczycielem kontraktowym w Państwowym Gimnazjum im. S. Staszica w Chrzanowie. We wrześniu 1927 zamieszkał w Cieszynie, gdzie pracował jako nauczyciel języka polskiego oraz propedeutyki filozofii i logiki w Gimnazjum im. A. Osuchowskiego, a od 1929 w Państwowym Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym. Rozwijał twórczość literacką, publikując utwory w wielu pismach, m.in. w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1925-26, 1939), *Głosie Literackim* (1928-30), *Europie* (1929-30), a przede wszystkim w wydawanym w Cieszynie kwartalniku *Zaranie Śląskie* (1929-30, 1933-34, 1937-38); w 1929-32 wchodził w skład redakcji tego pisma. W 1929-30 współpracował z piśmie *L'Art Contemporain – Sztuka Współczesna*, redagowanym w Paryżu przez poetę Jana Brzękowskiego i malarzkę Wandę Chodasiewicz-Grabowską. W 1930-35 należał do łódzkiej grupy „a.r.” („artystów rewolucyjnych” lub „artystów radykalnych”), skupiającej nowatorskich malarzy i poetów. W 1931-33, wraz z Jalu Kurkiem, redagował czasopismo awangardowe literackie *Linia*. W 1932 ożenił się w Katowicach z Bronisławą Koźdoniówną, studentką wydziału prawa UJ (rozwód 1960). Po 1933 patronował działalności młodych pisarzy, skupionych w warszawskim Klubie Artystycznym „S”, oraz krakowskich poetów związanych z piśmie *Nasz Wyraz*. W styczniu 1937 dzięki stypendium Funduszu Kultury Narodowej wyjechał na osiem miesięcy do Francji; w tym czasie odbył też dwutygodniową wycieczkę do Włoch. Po powrocie do kraju, w styczniu 1938 podjął ponownie pracę nauczyciela w cieszyńskim gimnazjum. Dzięki stypendium rządu francuskiego, w okresie od listopada 1938 do czerwca 1939 przebywał po raz drugi we Francji. Następnie odbył wędrowkę po Francji, Włoszech i Belgii, skąd powrócił w lipcu 1939. Poezje i artykuły z dziedziny teorii literatury i sztuk plastycznych publikował m.in. w czasopiśmie *Druga* (1933-35), *Płon* (1934-38), *Kamena* (1934-35, 1937-39), *Miesięcznik Literatury i Sztuki* (1935-36), *Okolica Poetów* (1935-36), *Czas* (1936-39) i *Nasz Wyraz* (1938-39). Wybuch II wojny światowej zastał go w Boguminie na Zaolziu, gdzie przebywał u rodziny żony, ewakuował się najpierw do Buczacza, potem do Rzeszowa, a następnie dalej na wschód. W październiku 1939 zamieszkał we Lwowie, przyłączonym do ZSRR. W grudniu tegoż roku podjął pracę w charakterze bibliotekarza w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich. W 1940 wchodził w skład Komitetu Mickiewiczowskiego, organizującego na Ukrainie obchody 85. rocznicy śmierci poety;

w tymże roku w piśmie *Czerwony Sztandar* opublikował artykuł o Adamie Mickiewiczu. Od września 1940 był członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. W 1941 należał do kolegium redakcyjnego *Almanachu Literackiego* i *Nowych Widnokręgów*. Po zajęciu Lwowa przez Niemców w czerwcu 1941, przez krótki czas pracował jako robotnik w ogrodach miejskich. W październiku tegoż roku został aresztowany przez gestapo pod zarzutem kolaboracji z NKWD. Zwolniony z braku dowodów opuścił Lwów, krótko przebywał w majątku Zwertów pod Żółkwią, a w grudniu 1941 osiadł w rodzinnej Gwoźnicy, gdzie do końca okupacji niemieckiej utrzymywał się z pracy na roli. Powstałe w tym czasie utwory poetyckie kolportował w formie zbiorów rękopiśmiennych lub wydanych konspiracyjnie, w czym pomagali mu Tadeusz Jęczalik i Adam Włodek, inicjatorzy podziemnej *Biblioteki Poetyckiej Krakowa*. Po wyzwoleniu Rzeszowa, w sierpniu 1944 pełnił funkcję kierownika Wydziału Informacji i Propagandy Urzędu Wojewódzkiego; pod koniec tegoż miesiąca podziemie antykomunistyczne dokonało nieudanego zamachu na jego życie. We wrześniu tegoż roku przeniósł się do Lublina, gdzie został członkiem Krajowej Rady Narodowej (KRN), a później zastępcą przewodniczącego Komisji Oświatowej przy KRN. Pełnił funkcję pierwszego prezesa reaktywowanego ZZLP. Należał do założycieli Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Wszedł w skład kolegium redakcyjnego tygodnika *Odrodzenie*, z którym w styczniu 1945 przeprowadził się do Krakowa. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Publikował wiersze, artykuły i przekłady z poezji francuskiej i niemieckiej w wielu czasopismach, m.in. w *Odrodzeniu* (1944-50), *Kuźnicy* (1945-47), *Twórczości* (1945-68, z przerwami). Od października 1947 przebywał w Szwajcarii jako poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny PRL. W 1948 został wiceprezesa Zarządu Głównego ZZLP (od 1949 ZLP; funkcję tę pełnił ponownie w 1963). W sierpniu 1951 został odwołany z placówki dyplomatycznej i do 1955 zajmował stanowisko dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Ogłaszał wiersze, przekłady poetyckie, artykuły i recenzje literackie, m.in. w *Nowej Kulturze* (1952-62, z przerwami), *Życiu Literackim* (1952-59, 1962-69) i *Dialogu* (1956-57, 1963). Latem 1955 przebywał ponownie we Włoszech i w Szwajcarii. W tymże roku przeniósł się do Łodzi, a następnie do Warszawy, gdzie wszedł w skład redakcji tygodnika *Przegląd Kulturalny* (tu m.in. „Oda do turpistów”, 1962 nr 45). W 1956-57 zabiegał bezskutecznie o utworzenie tygodnika *Rzecz*. W 1958 wystąpił z PZPR. W 1960 otrzymał nagrodę WRN w Rzeszowie za twórczość związaną z ziemią rzeszowską, a w 1964 Nagrodę Państwową I stopnia

za całokształt twórczości literackiej. W 1960 ożenił się z Danutą Kulą, plastyczką. W 1965-67 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika *Poezja*. W 1966 został wiceprezesa Polskiego PEN Clubu. Od 1968 należał do zespołu redakcyjnego *Miesięcznika Literackiego*. Wiersze, prozę, artykuły i recenzje literackie oraz przekłady poetyckie ogłaszał w tym czasie m.in. w czasopiśmie *Argumenty* (1959-62), *Kamena* (1960, 1962, 1964), *Współczesność* (1961-70, z przerwami), *Kultura* (1963-67), *Tygodnik Kulturalny* (1964-65, 1967, 1969-70), *Życie Warszawy* (tu w 1967 i 1969 cykl recenzji pt. „Książka miesiąca”), *Nowe Książki* (1967-68, 1970). W 1969 wobec pogarszającego się stanu zdrowia przeniósł się z Warszawy do Domu Pracy Twórczej w Oborach. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1964), Złotą Odznaką TPPR (1967), odznaką „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego” (1968). Zmarł nagle 6 października 1970 w Warszawie, przewodnicząc obradom II Międzynarodowego Zjazdu Tłumaczy Literatury Polskiej; pochowany w Gwoźnicy Górnej.

W 1971-89 wydziały kultury i sztuki urzędów wojewódzkich w Rzeszowie, Krośnie, Przemyślu i Tarnobrzegu oraz Przedsiębiorstwo Upowszechniania Prasy i Książki w Rzeszowie organizowały doroczny konkurs poezji współczesnej im. J. Przybosa „O Złoty Lemiesz”, a w 1973-89 przyznawano coroczną nagrodę literacką im. J. Przybosa, ustanowioną przez rzeszowski miesięcznik *Profile* i Wydział Kultury Prezydium WRN w Rzeszowie. Od 1984 w Gwoźnicy Górnej istnieje muzeum-skansen im. J. Przybosa.

TWÓRCZOŚĆ

1. Śruby. Poezje pisane w latach 1921-1924. Kr.: *Zurotnica* 1925, 32 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

2. Geometria pijana. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1924. Druk: wyd. z rkpśu A. Cierniakówna; nota edytorska: J.Z. Brudnicki. *Poezja* 1976 nr 10 s. 12-36. Przedr. zob. poz. 37 (t. 2).

3. Oburącz. Poezje. Kr.: *Zurotnica* 1926, [8] k. Przedr. zob. poz. 12, 16, 37 (t. 1).

4. W walce z „Walką o treść” K. Irzykowskiego. [B.m.]: *Szt. Współcz.*; Skł. gł. Księg. Z. Stuksa 1930, [4] s. Przedr. zob. poz. 19.

Druk ulotny jako wkładka do czasopisma *Szt. Współcz.* 1930 nr 3. Odpowiedź na art. K. Irzykowskiego: W obronie „Walki o treść”, *Wiad. Lit.* 1930 nr 31, który stanowił replikę na recenzję książki K. Irzykowskiego pt. „Walka o treść” zamieszczonej przez J.P. w *Szt. Współcz.* 1930 nr 2 s. 78.

5. Sponad. [Wiersze]. Cieszyn: K. Prochaska 1930, 30 s. *Bibl. „a.r.”*, t. 1. Wyd. nast. [jako reprint pierwodr.] Kr.: WL 1988, Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

6. W głąb las. Poezje. Cieszyn: Nakł. Bibl. „a.r.”; druk P. Mitreği 1932, 48 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

Zawiera poemat pt. Bogi, — oraz wiersze w cyklach: Tobie; Dalej brzoza; Widzę.

7. [Orzel i inne poezje]. [Wwa:] F. Hoesick 1938, [7] s. *Ark. Poetycki*, 1.

8. Równanie serca. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1938, 113 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

Cykle: Równanie serca; Pióro z ognia, — oraz poemat: Ścięcie jaworu.

9. Póki my żyjemy. [Wiersze]. Wyd. 1 koniec 1943. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. luty 1944 [*Bibl. Poetycka Krakowa*]; wyd. 3 rozszerz. Kr. maj 1944 [*Bibl. Poetycka Krakowa*]; Lubl.: ZZLP 1944; Kr.: WL 1977; ze wstępem li posł.] Z. Bieńkowskiego. Wwa: LSW 1989. Przedr. zob. poz. 12, 16, 37 (t. 1). Zbiór wierszy z l. 1939-1944. — Wyd. 1-3 konspir.: wyd. 1 rękopiśmienne wykonane przez J.P. w 20-30 egz.; wyd. 2 podop.: Julian Wgłableski; wyd. 3 podop.: Lesław Leski. — Wyd. Kr.: WL 1977 jako druk bibliofilski: podobizna edycji rękopiśmiennej.

Nagroda literacka Min. Kultury i Sztuki w 1945.

10. Arkusz poetycki. [Kr.: sierpień] 1944, [8] k., masz. [*Bibl. Poetycka Krakow.*]

Wyd. konspir.; druk anonim. — Zawiera 7 wierszy, głównie ze zbioru „Póki my żyjemy” [poz. 9].

11. Do ciebie o mnie. [Kr.: maj] 1944, [20] s., masz. [*Bibl. Poetycka Krakow.*]. Przedr. zob. poz. 12, 16.

Wyd. konspir.; podop.: Bolesław Skieleń.

12. Miejsce na ziemi. Zbiór wierszy z lat 1922-1944. [Kr.: listopad] 1944, [194] s., masz. Wyd. nast.: [Wwa:] Czyt. 1945, 159 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

Wyd. 1 konspir. w nakł. 8 egz.; druk anonim. — Zawiera cykle: Oburącz [poz. 3], — z poz. 6: Dalej brzoza; Tobie; Widzę, — z poz. 8: fragm. poematu: Ścięcie jaworu; Pióro z ognia; Równanie serca, — Póki my żyjemy [poz. 9]; Do ciebie o mnie [poz. 11].

Nagroda literacka m. Krakowa w 1946.

13. [Tysiąc dziewięćset czterdzieści cztery] 1944. [Kr.: ok. 1944], [26] k., masz. [*Bibl. Poetycka Krakow.*].

Wybór wierszy z l. 1941-1943. — Wyd. konspir.; podop.: Julian Wgłableski.

14. Wybór poezji. Wwa: KiW 1949, 111 s.

Wiersze z l. 1922-1949.

15. Czytając Mickiewicza. [Szkice]. [Wwa:] Czyt. 1950, 193 s. Wyd. nast.: wyd. 2 powiększone Wwa: PIW 1956, 277 s., tamże wyd. 3 powiększone 1965, 307 s..

Zawartość. Słowo ostateczne; Nowość potrząsa kwiatem. (Odczyt wygłoszony na Uniwersytecie Lwowskim w 1940); „Historia szlachecka”, czyli baśń; „Widzę i opisuję”; Recenzja „Konrada Wallenroda”; Ręce za lud walczące; Wiersz-placz; Żal rozrzućnika; Około „Dziadów” [1949]; Słaby i mocny wiersz.

W wyd. 2 dodano szkice: O strachach i o Maryli; Około „Dziadów” [1947]; Jak grać „Improwizację”; Najwyższy z czujących; Trzy wizje; Mickiewicz współczesny. (Przemówienie wygłoszone na inauguracji Roku Mickiewiczowskiego w Krakowie), — oraz: Dodatek: Humor i prostota. (Odpowiedź Wacławowi Borowemu) [polem. ze szkicem W. Borowego: Poeta przeobraża, *Tuórczość* 1948 nr 12]; Raca — wygięty promień [polem. z art. S. Pigonia: Czy Mickiewicz widział wygięty promień słońca, *Odrodzenie* 1948 nr 39(200)].

W wyd. 3 dodano szkice: Rogowej arcydzieło sztuki; [w części Dodatek:] „Pan Tadeusz” — Kazimierza Wyki.

16. Rzut pionowy. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1952, 206 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

Zawiera cykle: Oburącz [poz. 3], — z poz. 6: Dalej brzoza; fragm. poematu: Bogi, — z poz. 8: Pióro z ognia; Równanie serca, — Póki my żyjemy [poz. 9]; Do ciebie o mnie [poz. 11], — nadto cykl: Linią powietrzną.

17. Najmniejsi słów. Poezje. Materiały poetyckie. Objaśnienia. Kr.: WL 1955, 213 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 1).

Zawiera wybór wierszy z l. 1944-1954, — nadto: [Proza poetycka:] Nad Aarą; Na skraj; Zabobon; Jak ciężko; Odjechałem; Zakochana; Dzwony Berneńskie; Złoty obłok; Przerzeń górska; Z rozmowy. — Objaśnienia [Eseje]: Probiierz liryki; O pejzazu; Przeciw farbarzom; Przemienienie; Wracając z wystawy w Lucernie; Jeszcze o przekładzie; Jeszcze o mieszkaniu; Miejsce; Wiersze — niespodzianki; Stopa; Daphne; Piękności prozy; Różanopalca; Pradawny wiersz [dot.: Kalevala]; Grabschrift des Dichters [dot.: R.M. Rilke]; Odpowiednie rze czy słowo; Obelisk i ruch; Zapiski z grotty Macochy; Jak mówić wierszem; O rymie; O słuchu poetyckim; Nienapisany wiersz. — [Materiały poetyckie i rozprawki:] O naśladowaniu; Narodziny wiersza [dot. wiersza J.P. Łuk]; Krajobrazy rucho me; Z linii widnokregu; Z linii powietrznej.

18. Narzędzie ze światła. [Wiersze i proza]. Wwa: PIW 1958, 171 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 2).

Zawiera wiersze w cyklach Człowiek bez granic; Pióro z ognia. (Poezje z 1937 roku) [poz. 8]; O grosz. (Wiersze z lat 1927-1928); Głos o poezji, — [Proza:] Droga do Chojen; Z przechadzek; Okno; Liść i góry; Nad Lemana; Widzieć wszystko; Sława słoneczna; Ars miendi; Jednorozek; Obłoczność; Ogród w Bernie; Droga do Chojen; Annunziacjone; Świecić.

19. Linia i gwar. Szkice. T. 1-2. Kr.: WL 1959, 334 + 329 s.

Zbiór szkiców teoretycznych i krytycznych o poezji i malarstwie, druk w czasop. w l. 1926-1958.

T. 1: I. Idea rygoru; Człowiek w rzeczach; Człowiek nad przyrodą; W walce z „Walką o treść” K. Irzykowskiego [poz. 4]; O poezji integralnej; Styl „mówiony”; Kilka uwag; Dwie głosy; Przygody awangardy; Z teorii i praktyki poetyckiej; Na temat sztuki narodowej; Obowiązek artysty; Choroby liryzmu; Doświadczenie; Zamknięty krąg. — II. Temat malar ski; Przerzeń piechura i przerzeń ptaaka; Nowatorstwo Władysława Strzemińskiego; Realizm „rytmu fizjologicznego”; Strzemiński i Witkacy; Wnioski i propozycje; Nieco o realizmie w malarstwie; Widzenie ruchu; Nawijujemy do tradycji; O nowoczesności; Nowiny malarzkie; Ku naszemu widzeniu; Raj malarzki w Paryżu, czyli owies i ryż; Nowa przestrzeń; Przerzeń w malarstwie abstrakcyjnym. — III. Mickiewicz; Ta-ka pieśń — jest niemiernotność, w błękitu krainie; Zdumiewający poeta. — IV. Wobec dziesięciolecia 1944-1954; Czytając recenzje; Objaśnienia i sprostowania; Poezja i rewolucja.

T. 2: V. Poezja pieśni ludowej; Poezja ludowa dla poetów; Papsza i pieśń ludowa; O sprawie pisarstwa ludowego; O rozumieniu poezji. — VI. U czeskich i słowackich poetów;

Mijając pomnik; III Biennale poezji; Z powodu przekładu Pablo Nerudy. — VII. Dzieło Marii Dąbrowskiej; Leśmian po latach; O Józefie Czechowiczu; O Jasnorzewskiej-Pawlikowskiej; Ostatnie utwory Pawlikowskiej; Szelest papieru; Do poetów i krytyków na emigracji; O bezpośredniości i wstydlivości uczuć; Co nowego w najmłodszej liryce; Nowy poeta; Ku poezji powszechnej; Granice poezji. — VIII. z poz. 17: Probiez liryki; O pejzażu; Przeciw barbarzom; Przemienienie; Wracając z wystawy w Lucernie; O przekładzie; O mieszkaniu; Miejsce; Wiersze — niespodzianki; Stopa; Daphne; Piękności prozy; Różanopalc; Pradawny wiersz; Grabschrift des Dichters; Odpowiednie rzeczy słowo. — nadto: Treść a temat; Jeden to więcej niż trzy; Pierwsza rada; Ostatnia rada; Słodki słowik, srebrny księżyc; Przebudzenie; Premedytacja; Odwaga; Przywilej; Z erystyki; Pierwotne i wtórne; Poehlebstwo i uprzejmość; Loty; Morał; Godne uwagi; Wspomnienie uczuć; Ilustracje; O wersologii; Afekt i liryzm; „Burza uczuć”; Przyczynek do tez oczywistych; Ars longa; Łatwe i trudne; W drugiej osobie; Zadania prozy; Rym — asonans; Aleja w Grudnie; Bajka; Wielkie formy. — IX. z poz. 17: Obelisk i ruch; Zapiski z grotty Macochy; Jak mówić wiersze; O rymie; O słuchu poetyckim; Niemal napisany wiersz; O naśladowaniu; Narodziny wiersza. — nadto: Moje początki; Jak powstaje wiersz? — X. z poz. 17: Krajobrazy ruchome; Z linii powietrznej; Z linii widokowej. — nadto: Gwar.

20. Poezje zebrane. Wwa: PIW 1959, 495 s.

21. Próba całości. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1961, 72 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 2).

22. Więcej o manifest. [Wiersze]. Wwa: LSW 1962, 67 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 2).

23. Sens poetycki. Szkice. Kr.: WL 1963, 459 s. Wyd. 2 powiększ. T. 1-2 tamże 1967, 309 + 309 s.

Zawartość: I. Próba przybliżenia. (O zawodzie poety i malarza; Z „teorii poznania” lirycznego; O metaforze; Sens poetycki; Ułta da istotność [dot. powieści]. — II. Ja świat ... [dot. J. Słowackiego]; O „model” Słowackiego; Próba Norwida; Centrum polszczyzny [dot. M. Dąbrowskiej]; „Zwrotnica” Tadeusza Peipera; Dwie sztuki Tadeusza Peipera [dot.: Szóstka Szóstka; Skoro go nie ma]; Przyjaciel poetycki [dot. J. Brzokowskiego]; Młodzi „londyńczyki” [dot. pisarzy skupionych wokół pisma *Kontynenty-Nowy Merkuriusz*]. — III. Polskie kierunki w sztuce (Odczyt radiowy); „Nowoczesność” — co to jest? „Teoria widzenia” [Władysław Strzemińskiego]; Nowy Stażewski [dot. wystawy prac H. Stażewskiego w Galerii Kordegarda w Warszawie]; Sztuka abstrakcyjna, jak z niej wyjąć? [dot. II Wystawy Sztuki Nowoczesnej w 1957]; Kierunek: sztuka pozaabstrakcyjna [dot. malarstwa Z. Stanka]; Uwaga! Sztuka dziecka. (Na marginesie książki Suchodolskiego) [dot. B. Suchodolski; O pedagogice na miarę naszych czasów]; Fałszywe sygnały nowości; Jaka będzie sztuka przyszłości. — IV. O pojęciu awangardy; Przeciw-sztuka; Porównanie. (Odpowiedź na ankietę) [dot. współczesnej poezji polskiej, rosyjskiej, hiszpańskiej, angielskojęzycznej]; Kilka spostrzeżeń [dot. współczesnej literatury polskiej]; Poezja a człowiek jutra [dot. IV Biennale Poezji w Belgii]; Od samokrytyki do krytyki; Na lini poetyckiej; Przeciwko wszytkojedynictwu, czyli o szmirze ipolem. ze szkicem Z. Kałużyńskiego; Walka z cieniem, czyli ze szmirą, druk. *Nova Kultura* 1956 nr 51/52]; Do Młodych; Ciąg dalszy rozmowy; Potrzeba posiadania przeciwnika. — V. O Rillem; Czytając Supervielle’a; Leśmian jako eseista [dot.: B. Leśmian; Szkice literackie]; Antologia Borowego [dot.: Od Kochanowskiego do Staffa]; „Dziewiec Muz” [dot. ostatniego tomu poezji L. Staffa]; „Odyseja” [J.] Wittlina; Majakowski po polsku; Salvatore Quasimodo; Poematy Bieńkowskiego [dot.: Trzy poematy]; Liryka Kasprowicza. — VI. Zapiski bez daty: Dla czytelnika idealnego. Samokrytyka. Cierpienie i brzydota. Słuchając mowy dziecka. Na Monte Bré. Pół na pół. Skróć jednego manifestu. Aposiopsis. Gdyby można dowieść. Jeszcze o prozaiku i poecie. Pośpiech wyobraźni.

Miara. Zabawne i uroczyste. Słowo. Szlifierz w Wenecji. Wielka wstęga orderu poezji z gwiazdą. „Die Entstehung”. Język obcy. Wodospad w Giessbach. Segantini. Rysunek Strzemińskiego. Przesztrań rzeźbiarska. Dal. Czy piękne? O nic. Dzień; Z krajobrazem do rymu [dot. Nowej Huty]; W Żarnowcu [dot. festiwalu pieśniarskich zespołów ludowych]; Z podróży do Jugosławii; Mój Rzeszów; Droga do wsi rodzinnej. W wyd. 2 dodano szkice: T. 1: II. Trudne „Treny” [J. Kochanowskiego]; „Liryka i druk” Norwida; W sprawie języka [dot. rozróżnienia języka pisanego i języka mówionego]. — III. Mój Leśmian; Nieprzestarzałość Leśmiana; Próba nowego rodzaju [dot. koncepcji kompozycji wiersza]. — V. Wierszyki w „Elementarzu”; W Tirgu-Jiu; Posągi Henry Moore’a [dot. wystawy rzeźb w Berniej]; Plener [dot. współczesnego malarstwa]; Głód widzialności [dot. współczesnych wystaw artystycznych]; Rzeźba napowietrzna [dot. pleneru artystycznego w Osiekach]. — T. 2: VI. Łuk. (Szkic scenariusza filmowego do niezrealizowanej krótkometrażówki). — VII. W czasie długotrwałym (Moje dwudziestolecie); „Poezja polska XX wieku”. (Głos jednego z „przedmiotów badania”); Po dwudziestu latach [dot. poezji polskiej 1944-1964]; Do poetów bezprzemysłowców. (List otwarty); Radość sporu [dot. tekstów polemicznych w stosunku do szkiców: Do Młodych i Dalszy ciąg rozmowy]; Rozmowa toczy się dalej; Prawda Hordyńskiego [dot.: J. Hordyński; Głowa na pieńku]. — VIII. „Dzienniki” [K.] Irzykowskiego; „Recenzje teatralne” [K.] Irzykowskiego; Cały Schulz [dot.: B. Schulz; Teatral]; „Zapiski z martwego miasta” [A. Sandauer]. — IX. Zapiski bez daty: Pierwszy Szopen po wywołaniu. Czas wolny. Czas historyczny. Dwie chwile. Jeszcze Słowacki ... Wyobrażenie i rzecz. Fortunny błąd. Cierp bliźniego twego. Po pogorzeli Dzisiejsza wieść gminna. Poznanie węchowe. — X. Pytanie o miejsce na ziemi; O sojuszu pracy ze sztuką (Przemówienie); Słowo uwidocznione. (O teatrze poezji); Z książką na wieś; Zamiast pastorałki.

24. Nike i słowik. Kompozycja wierszy na 20-lecie dla Teatrów Poezji. [Wstęp:] W.M. Wwa: LSW 1964, 63 s.

25. Na znak. [Wiersze]. Wwa: LSW 1965, 65 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 2).

Cykle: Na znak; Głos o poezji.

26. Liryki. 1930-1964. Wstęp: A. Sandauer. Wwa: PIW 1966, 208 s. Wyd. 2 tamże 1972.

27. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. [Wwa:] LSW 1967, 140 s.

Układ w częściach: O poezji; O dzieciach; O pracy; O ojczyźnie i walce; Liryki miłosne; O całości.

28. Kwiat nieznan. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1968, 74 s. Przedr. zob. poz. 37 (t. 2).

Zawiera części: Dwa poematy: Pobojojwisko. Wierchołek imperium. — Rymowanki. — Liryki.

29. Wiosny dziejowe Juliana Przybosa. [Wiersze]. Oprac.: B. Kierc. [Wwa:] LSW 1969, 71 s.

Zawiera 27 liryków o tematyce wiosennej w udratyzowanym opracowaniu dla teatru poezji.

30. [Wybór poezji]. Post.: J. Bartnicka. Wwa: Czyt. 1969, 142 s.

Wybór utworów z wcześniejszych tomików oraz dwa pierwodruki: Spacer majowy; Wiosna 1968.

31. Wiersze i obrazki. Tekst ... Ilustr.: U. Przyboś. Wwa: Czyt. 1970, 62 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawiera 20 wierszy pisanych dla córki Uty, ilustrowanych jej dziecinnymi rysunkami.

32. Zapiski bez daty. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1970, 423 s.

Zawiera z poz. 17: Probiez liryki; O pejzażu; Przeciw farbiarzom; Przemienienie; Wracając z wystawy w Lucernie; O przekładzie; O mieszkaniu; Miejsce; Wiersze – niespodzianki; Stopa; Daphne; Piękności prozy; Rożanopalcu; Pradawny wiersz; Grabschrift des Dichters; Odpowiednie rzeczy słowo; Jak mówić wiersze, – z poz. 19: Treść a temat; Jeden to więcej niż trzy; Pierwsza rada; Ostatnia rada; Słodki słowik, srebrny księżyc; Przebudzenie; Premedytacja; Odwaga; Przywilej; Z erystyki; Pierwotne i wtórne; Pochlebstwo i uprzejmość; Loty; Morał; Godne uwagi; Wspomnienie uczuć; Ilustracje; O wersologii; Afekt i liryzm; „Burza uczuć”; Przyczynki do tez oczywistych; Ars longa; Latwe i trudne; W drugiej osobie; Zadania prozy; Rym – asonans; Aleja w Grudnie; Bajka; Wielkie formy, – z poz. 23: Dla czytelnika idealnego; Samokrytyka; Cierpienie i brzydota; Słuchając mowy dziecka; Na Monte Bré; Pół na pół; Skróć jednego manifestu; Apoiopsis; Gdyby można dowieść; Jeszcze o prozaiku i poecie; Pośpiech wyobraźni; Miara; Zabawne i uroczyście; Słowo; Szlifierz w Wenecji; Wielka wstęga orderu poezji z gwiazdą; „Die Entstehung”; Język obcy; Wodospad w Glessbach; Segantini; Rysunek Strzemzińskiego; Przeszłość rzeźbiarska; Dal; Czy piękne; O nic; Pierwszy Szopen po wyzwoleniu; Czas wolny; Czas historyczny; Dwie chwile; Jeszcze Słowacki ...; Wyobrażenie i rzecz; Fortunny błąd; Cierp bliźniego twego; Po pogorzeli; Dzisiejsza wieść gminna; Poznanie węchowe; Dzień; Język obcy, – nadto: Do milczenia!; U podstaw estetyki; Nie podobieństwa, lecz różnice; Kształt konieczny; Nuda; Szum-drum ...; Psychoanaliza; Bez orkiestry; Słowa; Druga strona księżycu; Jak mi się ten długo noszony wiersz rozkurczył ...; Dylemat; Zjawienie; Dosłowność poezji; Sztuka i sztuczność; Jak mieć natchnienie; Wiersz-poezja; Czas ulubieńców boskich; Kubacki o „Hymnie” [J. Słowackiego „Hymn o zachodzie słońca”]; Diabeł drukarski; Piękno i dobro; Pogoda; Morze; Strach i radość; Trwoga; Muza; Pisanie i robota; Poeta; Świat nie jest ...; Obyś żył wiecznie ...; Agrykola; „Genius loci”; Brugia; O naśladownictwie; Papugi; Tragiczność; Panta rhei; Przypomnienie; „Verweile ...”; „Rose, o reiner Widerspruch ...”; Klucz do poezji; Mord ptaków; Kto sprawiedliwy; Miara krzywdy; O Zychad i bogach; Dręczące; „Pałac”; „Ergo sum”; Pokusa otchłani; „Irrabile genus”; Pamiętanie obrazów; Monolog; Co istotne; Słowo i byt; Oko dziewczęce; Drobiazg; Czy pisać; „Dubitandum et non dubitandum est”; Strumień piękności; Karabin; Ręce robotnicy; Katedra; „Co” poezji; Instrumentalizm; Mitomania; Interpretacja; Wzrok; „De morte nil nisi bene”; Wyczerpane; Gniew; Spotkanie; Żaloba i radość; Zdanie; Karkołomna metafora; Granice buntu; Wszystko się spełni; O marzeniu; Sprawa wyobraźni poetyckiej; Na jakim rogu grał Wojski?; Tylko przenośnia; Wiersz o pogodzie; Trzeba mieć coś do powiedzenia; O jedno słowo; Z rozmowy; Coraz mniej autorów; Własny wiersz; Kto inny; Śpiew przy budce z piwem; Wiersze dla dzieci czy poezja dziecięca?; Temat do wiersza; Nazwanie; Ze spokojem; Zagłowiec; O grzeczności; O zrozumieniu; O rezonerstwie; O bezwładzie; Terkotka [dot.: J. Tuwim: Kwiaty polskiel; Harfa [dot.: J. Słowacki: Lilla Weneda]; Słowo o Leśmianie (Przemówienie na Wiośnie Poetyckiej w Kłodzku) [1967]; Słowa z natchnienia i wiersze z pamięci; Tradycja, rzecz osobista; Powroty; Anioł; Pod gwiazdą; Użytek z krzewu ognistego; Przedobraz; Tren; Wiosna; Na Plantach; Przyjaciel drzew; Z niepamięci; Pod górę; Sztukmistrz; Piśzę, więc współpracuję; Iryda; „Laksztिंगala niagał nie czulbeń”; Bachczysaraj [dot.: A. Mickiewicz: Sonety krymskiel; Słonecznik; Światopogląd ściśle poetycki; Jeszcze o rymie; Doraźnie i „wieczne”; Dlaczego byłem tak niegrzeczny?; Miejsce na ziemi i w poemacie; „Urywek”; Pamięć do poezji i pamięć do prozy; Świat nie-jest; Zerkadło; Przeciw „językom ostatnim”; Banał i niezwykłość; „Je suis un autre”; „Sicut dii”; Świat i poezja; Szatan psychologiczny; Abstrakcja a gotyk; „Poiein” – znaczy: robić; Strzeżniński przed śmiercią; „Świat się rozluźnia, grunt się cofa ku dolinom ...”; Pamięć; O życiu literackim; Raj i śmierć; „Miedza”; To, co cenne; Nie czytać powieści; Kamień; Odczucie piękna; Śnieg; Zaskroniec;

Plaga; O oratorstwie; Piękno jako lek; Zrebaczek; Armstrong; Zamilknięcia; Czy nie wstyd ...; Pod winogradem; Czas liryki; Czyżby suma literatury [dot.: J. Joyce: Finnegans Wake]; Widmo; Po powrocie z Litwy ...; Początek władzy; Samosąd; Porażka w naszym zwycięstwie; Serce; Wesola śmierć ...; Nie jesteś pięknością ...; Harmonia przedustawna; Uspokojenie; Uśmiech mądrości; „Trud”; „Miód niosą na paznokciach ci, którzy grzesząc tworzyli”; Poeta nastrojów [K. Wierzyński]; Jakość prostoty; „Pro domo mea” – o Sandauerze; Antyliterackość jako hasło poetyckie; Opuszczenie; Pierwsze i ostatnie pytanie; Niezadowolnienie.

33. Utwory poetyckie. Zbiór. [Wwa:] LSW 1971, 689 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawiera całość dorobku poetyckiego J.P.

34. Listy Juliana Przybosa do rodziny. 1921–1931. Oprac.: A. Przybos. Kr.: WL 1974, 113 s.

Zawiera ponadto: Inedita i wiersze z „Hiperboli” (1922).

35. Wiersze i zapiski. Wybór: A. Lam. Wwa: LSW 1974, 324 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 3, 5, 6, 8, 9, 13, 16, 17, 18, 21, 22, 25, 28, – nadto: Wiersze ostatnie. – Zapiski bez daty; z poz. 17: Probiez liryki; Miejsce; Daphne; Pradawny wiersz, – z poz. 19: Wspomnienie uczuć; Afekt i liryzm; W drugiej osobie, – z poz. 23: Cierpienie i brzydota; Gdyby można dowieść; Miara; Rysunek Strzemzińskiego; Dal; Czas historyczny; Dwie chwile; Po pogorzeli; – z poz. 32: Do milczenia!; Druga strona Księżyca; Dylemat; Sztuka i sztuczność; Ergo sum; Pokusa otchłani; Słowo i byt; Strumień piękności; Ręce robotnicy; Wzrok; O marzeniu; Jeszcze o rymie; Miejsce na ziemi i w poemacie; Zerkadło; „Je suis un autre”; Świat i poezja; Armstrong; Czas liryki; Serce; Uspokojenie.

36. Noc majowa. [Wybór wierszy]. Wyboru dokonał B. Drozdowski. Wwa: Iskry 1981, 131 s.

37. Pisma zebrane. Oprac.: R. Skręt. Kr.: WL. T. 1. Utwory poetyckie. Przedm.: J. Kwiatkowski. 1984, XXXII, 670 s.

Zawiera poz. 1, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 16, 17.

T. 2. Utwory poetyckie. Przedm.: J. Kwiatkowski. Red.: Z. i S. Górówie. 1994, 1061 s.

Zawiera poz. 18, 21, 22, 25, 28, – nadto: Utwory z planowanego tomu pt. 22 wiersze; Wiersze rozproszone i ogłoszone z rękopisów; Przekłady; Geometria pijana [poz. 2].

38. Rozblysk znaczeń. Wybór poezji. Wybór, wstęp i komentarz: J. Duk. Łódź: WŁ 1986, 322 s.

Zawiera też bibliografię podmiotową i przedmiotową J.P. lw wyborze.

39. Wiersze morskie. [Wybór wierszy]. Oprac. i wstęp: A.K. Waśkiewicz. Gdańsk: WM 1987, 79 s.

40. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: Z. Bieńkowski. Wwa: LSW [1988], 149 s.

Zawiera też: Z „Zapisków bez daty”; z poz. 23: Czas historyczny; Po pogorzeli, – z poz. 32: Pamięć; Świat i poezja; Świat nie-jest; Zerkadło.

41. Sytuacje liryczne. Wybór poezji. Wstęp napisał E. Balcerzan. Wyboru dokonali: E. Balcerzan, A. Legeżyńska. Komentarz oprac.: A. Legeżyńska. Wr.: Ossol. 1989, 382 s. *BVI*, 266.

42. Wilgna róża. Wiersze miłosne. Wybór i wstęp: A.K. Waśkiewicz. Wwa: MAW 1993, 167 s.

43. Ho! Jak wysoko. [Wybór wierszy]. Wwa: Interart 1994, 110 s.

Wydania wierszy w opracowaniu muzycznym: Czy powietrza. Cykl pieśni. [Muz.:] K. Serocki. Kr.: PWM 1959, 14 s. [słowa też w jęz. niem.]. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; Kr.: PWM; Celle: Moeck Verlag 1972. — Sen kwietny. 5 pieśni. [Muz.:] J. Łuciuk. Kr.: PWM 1962, 60 s. [słowa też w jęz. franc.]. — Narzędzie ze światła. 6 utworów. [Muz.:] J. Łuciuk. Kr.: PWM 1970, 44 s. [słowa też w jęz. franc.]. — Tre impressioni poetiche. [Muz.:] J. Tyszkowski. Wwa: ZAiKS 1972, 35 s. [słowa też w jęz. niem.].

Wybory utworów w przekł.: czes.: Prostor slovem vzklenutý. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1985, — niem.: Gedichte. [Przeł.] K. Dedecius. Ebenhausen 1963; Werkzeug aus Licht. Poesie und Poetik. [Przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1978; [Poésie]. [Przeł.] H. Olschowsky. München 1979, toż. Berlin 1979; Poesie und Poetik. [Przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1990, — s e r b.: Mesto na zemlji. [Przeł.] P. Vujičić. Kruševac 1962; Naslov večeri. [Przeł.] S. Šantić. Sarajevo 1965, — s ł o w a c.: Sestra v plamenoch. [Przeł.] P. Horov. Bratislava 1968; Minimum slov. Eseje, úvahy, konfesie. [Przeł.] P. Winczer. Bratislava 1976.

Montaże poetyckie oparte na twórczości J.P.: Milczenie. Wybór tekstów: J. Pleśniarowicz. TV 1972. — Śmieszni z gniewu, a z bólu tak bliscy. Adapt. tv: B. Kierc. TV 1973. — Kula przejrzysta. [Słuchowisko radiowe]. Oprac.: E. Łukomska i H. Rozen. Radio 1980. — Wiersze J.P. Oprac.: K. Karasek. Radio 1983. — Stroję struny ze światła. Wybór poezji. Adapt. radiowa: J. Szwedowska. Radio 1987. — Wzniosły upadek anioła. Oprac. tekstu: B. Kierc. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1991.

Prace redakcyjne

1. Literatura polska. Wypisy dla klasy X szkoły średniej. Pod red. J. Borejszy ułożyli A. Charszewski, M. Jastrun, ... Kijów, Lw.: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1940, 384 s.

2. Jabłoneczka. Antologia polskiej pieśni ludowej. Oprac. ... Wwa: PIW 1953, 511 s. Wyd. 2 przejr. tamże 1957.

Przeł. totew: Abellte. Polu tautasdziesmas. [Przeł.] K. Skujeniks. Riga 1984.

3. Wzięli diabli pana. Antologia poezji walczącej o postęp i wyzwolenie społeczne 1543-1953. [Oprac.:] ..., S. Czernik. Wwa: LSW 1955, 545 s.

4. R.M. Rilke: Poezje. Red. ... Wwa: PIW 1959, 166 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — Wywiady: Rozmowa z J.P. Rozm. H. Wielowiejska. *Odrodzenie* 1947 nr 34; Rozmowa z J.P.

Rozm. B. Drozdowski. *Życie Lit.* 1958 nr 15; Pracujące słowa. Rozm. K. Gąsiorowski. *Współczesność* 1968 nr 20; „Pracujące słowa”, czyli „sojusz pracy z twórczością”. Rozm. J. Witan. *Poezja* 1968 nr 12; Czy poeci są potrzebni? Rozm. K. Frejdlich. *Odgłosy* 1970 nr 20.

SWPP I. — PP (H. Filipkowska). — PSB (T. Klak). — LP* po 1939 (E. Balcerzan eb). — LP (S. Jaworski). — RL 1970 (J. Chudek). — Z. Sokół: Bibliografia twórczości literackiej J.P. i opracowań o jego życiu i dorobku literackim (za lata 1922-1972). W: Julian Przybóś. *Życie i dzieło poetyckie*. Rzeszów 1976. — J. Duk: *Kalendarium życia i twórczości J.P. W: Wspomnienia o Julianie Przybósie*. Wwa 1976.

K. Irzykowski: Metaphoritis i złota plomba. *Wiad. Lit.* 1928 nr 52/53, przedr. w tegoż: *Walka o treść*. Wwa 1929. — J. Kurek: Ostatni etap. Przetwarzanie rzeczywistości — idea budowy. *Linia* 1931 nr 1 [rec.: Sponad]. — K.W. Zawodziński. *Rocz. Lit.* 1932 [rec.: W głąb las]. — M. Czuchowski: W głąb awangardy. *Naprzód* 1933 nr 176 [rec.: Szraby], nr 197 [rec.: Sponad], nr 199 [rec.: W głąb las], nr 275 [rec.: Oburącz]. — S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 27 [rec.: W głąb las]. — A. Łaszowski: Horyzont J.P. (Fragment charakterystyki czytelnicy). *Gaz. Artystów* 1934 nr 14. — K. Irzykowski: Noli jurare domine Przybós, in verbo Peiperi. *Pion* 1935 nr 5. — A. Łaszowski: Liryzm przestrzenny. *Pion* 1937 nr 11 [rec.: W głąb las]. — M. Chmielowiec: Notatki o „wersyfikacji” P. *Nasz Wyraz* 1938 nr 12 [rec.: Równanie serca]. — K. Irzykowski: Mgły na Parnasie. W tegoż: *Lżejszy kaliber*. Wwa 1938, przedr. w tegoż: *Pisma*. Kr. 1976. — S. Lichański: Plon jutra. *Pion* 1938 nr 45, przedr. w tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956 [rec.: Równanie serca]. — J. Śpiewak: J.P. *Czas* 1938 nr 312, przedr. w tegoż: *Przyjaźnie i animozje*. Wwa 1965. — [Równanie serca] L. Fryde: Zagadnienia literackie. *Wiedza i Życie* 1939 nr 1/2; P. Hulka-Łaskowski. *Nowa Książ.* 1939 z. 5; A. Kawalkowski: Metafora i elipsa. *Kultura* 1939 nr 7. — A. Łaszowski: Treść rewolucji awangardowej. *Czas* 1939 nr 236. — K.W. Zawodziński: Liryka polska w dobie jej kryzysu. *Prz. Współcz.* 1939 nr 6, 7, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964. — K. Czuchowski: Literatura na przełomie. *Twórczość* 1945 z. 1 [rec.: Póki my żyjemy]. — [Miejsce na ziemi.] W. Bąk. *Życie Lit.* 1945 nr 7-8, przedr. w tegoż: *Zagadnienia i postacie*. Wr. 1947; K. Czuchowski: Zbiorowe wydanie P. *Leuy Tor* 1945 nr 1; K. Wyka: Wola wymiernego kształtu. *Odrodzenie* 1945 nr 45, przedr. w tegoż: *Rzecz wyobraźni*. Wwa 1959. O literaturze polskiej. Wwa 1976; J. Zagórski: Poezja — zamknięte koło. *Tyg. Powsz.* 1945 nr 30. — J. Zawiewski: O poezji J.P. *Odrodzenie* 1945 nr 55, przedr. w tegoż: *Proby ognia i czasu*. Pozn. 1958. — [Miejsce na ziemi.] S. Żółkiewski. *Kuźnica* 1945 nr 4/5, przedr. w tegoż: *Cetno i licho*. Wwa 1983; H. Michalski: Rozwój poetycki P. *Twórczość* 1946 z. 5; K.W. Zawodziński: Rzut oka na literaturę polską 1945 roku. W tegoż: *Rzut oka na literaturę polską 1945 roku*. Pozn. 1946. — [Czytając Mickiewicza:] H. Markiewicz: P. o Mickiewiczu. *Nowa Kult.* 1950 nr 29; M. Janion: Współczesna postępową wiedza o Mickiewiczu. *Pam. Lit.* 1951 z. 2. — A. Sandauer: Esteta czy scyta albo robotnik wyobraźni. W tegoż: *Poeci trzech pokoleń*. Wwa 1955, przedr. w tegoż: *Liryka i logika*. Wwa 1969. — L. Herdegen: Droga Mario! W tegoż: *Zadania domowe*. Kr. 1956. — M. Pankowski: Rzeczywistość widzialna. *Kultura*, Paryż 1956 nr 9 [rec.: Najmniej słów]. — J. Prokop: Wokół P. (Marginalia interpretacyjne). *Twórczość* 1958 nr 9, przedr. w tegoż: *Euklides i barbarzyńcy*. Wwa 1964. — M. Głowiński: Liryka Światowida. *Twórczość* 1959 nr 1 [rec.: Narzędzie ze światła]. — Z. Bienkowski: Rygor i jasność. *Twórczość* 1960 nr 6 [rec.: Linia i gwarł]. — J. Prokop: Budowa obrazu u P. *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — [Próba całości.] J. Kwiatkowski: Przemieniony kołodziej. *Twórczość* 1961 nr 10, przedr. pt. W głąb P., w tegoż: *Remont pegazów*. Wwa 1969; J.J. Lipski: Próba klasycyzacji. *Współczesność* 1961 nr 19, przedr. w tegoż: *Tunika Nessosa*. Wwa 1992. — A. Lam: „Z przestrzeloną światłem skronią ...”. *Współczesność* 1963 nr 13, przedr. w tegoż: *Wyobraźnia ujarzmiona*. Kr. 1967 [rec.: Więcej o manifest]. — A. Łaszowski: Krajobraz J.P. W tegoż: *Oko w oko z młodo-*

- ścią. Wwa 1963. — J.A. Szczepański: Góry w twórczości J.P. Wierchy 1963. — A. Sandauer: Stanowisko wobec P. W tegoż: Stanowiska wobec ... Kr. 1964. — J. Kwiatkowski: Wszystko jedno. *Życie Lit.* 1965 nr 51, przedr. W głab P., w tegoż: Remont pegazów. Wwa 1969 [rec.: Na znaki. — A. Okopień-Sławińska: Pomysły do teorii wiersza współczesnego. Na przykładzie poezji P. W: Styl i kompozycja. Wr. 1965. — Z. Biernkowski: J.P. „Kamień i znak”; Z. Łapiński „Zakieenny neon”. W: *Liryka polska. Interpretacje.* Kr. 1966. — Z. Biernkowski: Osłepiony własną jasnością. W tegoż: Modelunki. Wwa 1966 [rec.: Sens poetycki]. — M. Giergielewicz. *Books Abroad*, Oklahoma 1966 nr 4 [rec.: Czytając Mickiewicza]. — P. Wincer: Bąsnicka koncepcja J.P. ako výraz hl'adania pol'skej bąsnickej avantgardy. W: *Slovensko-slovenské literárne vzťahy.* Bratislava 1966. — Z. Biernkowski: Miejsce P. W tegoż: Poezja i niepoezja. Wwa 1967. — A. Lam: Strona marzeń. Niepochwytny sens poezji. W tegoż: Wyobraźnia umarżmiona. Kr. 1967. — Z. Łapiński: „Tylko oczami wierzę”. (O poezji J.P.). *Tyg. Pousz.* 1967 nr 27. — J. Łukasiewicz: „Ku miejscu nieznanemu”. *Odra* 1967 nr 6. — J. Brzękowski: P. W tegoż: W Krakowie i w Paryżu. Wwa 1968. — M. Orski: Od lotu po powietrzu wieź do żytniego dziedzictwa. *Poezja* 1968 nr 4. — J. Witan: „Nad bosą biedę do lotu wyniesiony ...”. *Poezja* 1968 nr 11 [rec.: Kwiat nieznan]. — E. Wróblewska: Cechy „przekładu” poezji P. na język potoczny. W: *Z polskich studiów slawistycznych.* Ser. 3. [Cz. 3]. Językoznawstwo. Wwa 1968. — J. Kwiatkowski: Anty-poezja i Apollinickie gniewy. W tegoż: Remont pegazów. Wwa 1969. — D. Paluchowska: Wobec Mickiewicza. (Jeden rozdział pracy doktorskiej: Tradycje romantyczne w liryce J.P.). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1969. — J. Rogoziński: J.P. *Tyg. Kult.* 1969 nr 5, przedr. w tegoż: Preteksty. Wwa 1985 [rec.: Kwiat nieznan]. — H. Zaworska: Poeta, czyli nowe doznawanie świata. *Odra* 1969 nr 7/8, przedr. w tegoż: Sztuka podrózwowania. Kr. 1980. — E. Balcerzan: „Sytuacja liryczna” — propozycja dla poetyki historycznej. W: *Studia z teorii i historii poezji.* Wr. 1970. — A. Lam: ... teraz Ty poczywaj. *Mies. Lit.* 1970 nr 12, przedr. w tegoż: Lupus in fabula. Kr. 1988. — Z. Łapiński: „Świat cały — jakże zmieścić go w żrenicy”. (O kategoriach percepcyjnych w poezji J.P.). W: *Studia z teorii i historii poezji.* Ser. 2. Wr. 1970. — J. Łobodowski: O poezji zgryźliwie. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 46. — T. Nowakowski: „Robotnik wyobraźni”. *Na Antenie*, Londyn 1970 nr 92. — A. Sandauer: „Nowa róża”, „Meta”, „Rozrachunek”. J. Rogoziński: „Kwiat nieznan”. W: *Czytamy wiersze.* Wwa 1970. — A. Sandauer: Przybós. (Zyciorys Juliana Przybosia i bibliografię oprac. I. Smolka). Wwa: Ag. Aut. „Dom Książki” 1970, 64 s. — Z. Taranienko: Myśl poetycka J.P. *Argumenty* 1970 nr 42. — D. Zamajńska: P. wobec Mickiewicza. *Rocz. Hum.* 1970 z. 1. — D. Zamajńska: „Widzę naprzód o wiek”? W: *Studia z teorii i historii poezji.* Ser. 2. Wr. 1970. — H. Zaworska: Poezja i gotyk. *Twórczość* 1970 nr 6. — Z. Biernkowski: W głab ciemność. *Twórczość* 1971 nr 6. — W. Doroszewski: Kilka uwag o poezji i leksykografii. (Pamięci J.P. 1901-1970). *Por. Jez.* 1971 nr 1. — J. Dudkówna: Katedra w Chartres w ujęciu P. i Jastruna. *Zesz. Nauk. UJ* 1971 nr 271, przedr. w teje: Poezi polscy XX wieku. T. 1. Kr. 1994. — K. Dybiak: Psychologia a badania literackie. *Twórczość* 1971 nr 10. — A. Gronczewski: „Mowa głębokooma”. *Poezja* 1971 nr 1. — A. Gronczewski: Z nakazu boga Apollina. *Mies. Lit.* 1971 nr 10, przedr. w tegoż: Inicjaty i testamenty. Wwa 1984 [rec.: Zapiski bez daty]. — R. Krynicki: W głab serca. (Notatki o ślaskim epizodzie J.P.). *Poglądy* 1971 nr 23. — A. Łaszowski: Co zostało po P. (1901-1970). *Życie i Myśl* 1971 nr 1/2. — K. Nowicki: Miejsce P. W tegoż: Pertrakcje. [Wwał 1971 [rec.: Zapiski bez daty]. — T. Nyczek: Kto widział Guskapę? *Twórczość* 1971 nr 1 [rec.: Wiersze i obrazki]. — J.B. Ozóg: Rozmowy z P.; Jeszcze o autorze „Śrub”. W tegoż: Na mojej drodze. Kr. 1971. — M. Sprusiński: Poezja — sposób życia. *Poglądy* 1971 nr 7 [rec.: Zapiski bez daty]. — A.K. Waskiewicz: Homo faber i homo ludens. *Fakty i Myśli* 1971 nr 17 [rec.: Wiersze i obrazki]. — K. Wyka: Pozagrobowa dyskusja poetycka. *Rocz. Hum.* 1971 z. 1, przedr. w tegoż: Rzecz wy-
- obraźni. Wyd. 2 rozszerz. Wwa 1977 [dot. związków niektórych wierszy J.P. z twórczością J. Słowackiego i K.K. Baczyńskiego]. — K. Wyka: P. W tegoż: Wędrując po tematach. Kr. 1971. — I. D. Zamajńska: „Znalezione piórko”. *Rocz. Hum.* 1971 z. 1 [dot. związków poezji J.P. z twórczością C.K. Norwida]. — M. Chmielowiec: Z pamięci i ku pamięci. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 39 [dot. teje T. Peipera]. — J. Kwiatkowski: Świat poetycki Juliana Przybosia. Wwa: PIW 1972, 303 s. — W. Natanson: „Myślenie zapalające uczucie”. W tegoż: *Moje przygody literackie.* Pozn. 1972, przedr. w tegoż: Hierarchie i sylwety. Wwa 1985. — J. Prokop: Bunt słowiarza przeciw słowu. W tegoż: Lekcja rzeczy Kr. 1972. — A. Sandauer: Syn ognia — syn ziemi. W tegoż: *Matecznik literacki.* Kr. 1972, przedr. w tegoż: *Poezi trzech pokoleń.* Wyd. 4 rozszerz. [Wwa] 1973. — S. Balbus: Władca królestwa wyobraźni. Wiersze J.P. W: *Lektury obowiązkowe.* Wr. 1973. — Z. Baranowicz: Grupa „A.R.” w świetle korespondencji. *Rocz. Hist. Szl.* 1973 t. 9. — S. Baranczak: Poeta — dziecko świadome. W tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973 [rec.: Wiersze i obrazki]. — M. Białoszewski: Zanim P. W tegoż: *Donosy rzeczywistości.* Wwa 1973. — H. Olschowski: Natur als Tempel und Werkstatt. (Zur romantischen Tradition des polnischen Naturgedichts im 20. Jahrhundert). *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1973 [nr] 1. — W.P. Szymański: „Żyję w podziwie”. (Poezja J.P.). W tegoż: *Outsiderzy i słowiarze.* Wr. 1973. — A.K. Waskiewicz: Wobec P.; Przybós 1968. W tegoż: Rygor i marzenie. Łódź 1973. — M. Wyka: J.P. W: *Autorzy naszych lektur.* Wr. 1973. — E. Dusza: Dwa oblicza P. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1974 nr 43 [rec.: Sens poetycki]. — T. Fredro: Wyzwolony z ziemi do-słownię. (Szkic do portretu J.P.). *Poezja* 1974 nr 4. — A. Kamińska: Lot i bunt. W teje: *O Ledmiana.* Wwa 1974. — M. Plachecki: P. prozą o poezji. *Mechanika zmiany w systemie krytycznym.* *Pam. Lit.* 1974 z. 4. — M. Sprusiński: Kraina Guskaja. (J.P.). W tegoż: *Imiona naszego czasu.* Kr. 1974 [rec.: Wiersze i obrazki]. — P. Wincer: Horovové preklady z J.P. *Slavica Slovaca*, Bratislava 1974 nr 2. — L.M. Bartelski: J.P. W tegoż: *Sylwetki polskich pisarzy współczesnych.* Wwa 1975. — [Listy Juliana Przybosia do rodziny.] Z. Biernkowski G. Traczyk: *Jeszcze o P. Twórczość* 1975 nr 4. B. Kierc: *Łożyisko. Nadodrże* 1975 nr 20. — K. Dedecus: Versuch der Ganzheit. J.P. und der poetische Sinn. W tegoż: *Polnische Profile.* Frankfurt am Main 1975. — M. Głowiński: P.; najwięcej słów. *Teksty* 1975 nr 1. — S. Jaworski: „Wzbrawsz do samych krawędzi”. (J.P.). *Poezje wybrane.* W: *Literatura polska w szkole średniej.* Wwa 1975. — T. Klak: Czechowicz i P. *Kamena* 1975 nr 20, przedr. w tegoż: *Reporter róż.* Kat. 1978. — H. Olschowski: Romantische Traditionen in der polnischen Lyrik des 20. Jahrhunderts. (J.P. und Władysław Broniewski). *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1975 [nr] 1. — J.B. Ozóg: Dalszy ciąg rozmowy milczącej z P. W tegoż: *Mój autentyzm.* Kr. 1975. — J.Z. Brudnicki: *Listy P. Poezja* 1976 nr 12 [rec.: Listy Juliana Przybosia do rodziny]. — E.L. Dusza: Dwa oblicza P. *Gwiazda Polarna.* Stevens Point 1976 nr 40. — K. Gąsiorowski: „Nie tu, gdzie jestem, lecz tam, dokąd widzę”. *Poezja* 1976 nr 5 [rec.: Ujęcie poetycki]. — Julian Przybós. *Życie i dzieło poetyckie.* Zbiór artykułów i rozpraw pod red. S. Fryciego. Rzeszów: Tow. Nauk. 1976, 368 s. [Zawartość: I. W kręgu zagadnień biograficznych: J. Duk: Czas tworzenia; J. Duk: Próba psychofizycznego portretu; T. Sokół: Pierwsze spotkanie; G. Górnicki: Rozmowa o ojcowiznie; J. Nowakowski: Powrót do „Aberdy”; S. Frycie: Wieź serdeczna z ziemią rodzinną; J.M. Gisges: Przynoszę Ci słowa od kolegów pisarzy; Z. Domino: Miejsce na ziemi. — II. O sztuce poetyckiej: J. Świeboda: Szkolny debiut; S. Zabierowski: Autentyki; S. Jaworski: Poezja — „Dynamika osobowości”; K. Filipowicz: Krajobraz P.; M. Tatar: Twórczość Słowackiego w ocenie i sztuce poetyckiej J.P.; E. Loch: J.P. jako teoretyk poezji; Cz. Szetela: W kręgu folkloru; T. Ampel: Z zagadnień składni stylizacyjnej; J. Zawora: J.P. w Rumunii po II wojnie światowej. — III. Przegląd bibliograficzny]. — B. Kierc: Przybós i Wr.: Ossol. 1976, 133 s. — T. Klak: Hiszpański wiersz J.P. *Ruch Lit.* 1976 nr 3 [dot.: Na granicy]. — A. Konstantinović: J.P. W: *Pisatel Narodnij Pol'ski.* Moskva

1976. — A. Lam: Teoria poezji J.P. W tegoż: Z teorii i praktyki awangardyżmu. Wwa 1976. — *Poezja* 1976 nr 10 (numer poświęcony J.P. zawiera: M. Dąbrowska: Poezja krystaliczna; K. Gąsiorowski: P. kłopoty z istnieniem. (Wracając do „Zapisów bez daty”); B. Kierec: Śmierć — zabijaka, przedr. w tegoż: Teatr daremny. Wr. 1980; A. Laszowski: P. w Cieszyńcu; W. Natanson: Co myślał o sprawach teatru?; Poeta i plomienie [Dyskusja]; B. Drozdowski, A. Sandauer; W.P. Szymański: „Ziemni kłania się niebom”. (O poezji P.); A.K. Waśkiewicz: „Do pierwszyny jeszcze całej, do prajedni ...”. — Z. Sokół: Twórczość J.P. w okresie okupacji hitlerowskiej. (Uwagi bibliograficzne). *Profil* 1976 nr 10. — W.P. Szymański: „Ziemia nieśmie mnie będzie w wieczność kóło słońca”. (O poezji J.P.). *Odra* 1976 nr 5. — A.K. Waśkiewicz: O poezji J.P. W: Lekture i problemy. Wwa 1976. — Wspomnienia o Julianie Przybosiu. Oprac. i wstępem poprzedził J. Sławiński. Wwa: LSW 1976, 554 s. [Zawiera: J. Sławiński: Czas wspomnień; A. Przybós-Julek; J. Kurek: Z Gwoźnicy do Gwoźnicy; J. Brzękowski: Pół wieku z P.; J. Biernacki: Wspomnienie o J.P.; J. Szczepański: Wspomnienia o J.P.; R. Matuszewski: Od Klubu „S” do tragicznego wieczoru w ZAIRS-ie; H. Blum: Aresztowanie J.P. przed gestapo; A. Urban: Moja znajomość z J.P.; A. Włodek: Sentymenty i dokumenty; J. Tchórzewski: Człowiek, który widział w nocy; I. Bar-Swiech: J.P. jako dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej; K. Wyka: P.; A. Sandauer: Korespondencje [z tekstami 12 listów J.P. z 1946, 1954-1955, 1959, 1970]; H. Vogler: Szkice do obrazu; M. Jachimowicz: P.; B. Ostromecki: Szuka, która chciała stać się duchem; B. Drozdowski: Poeta osobny; K. Dedeć: Sztuki widzenia początek i koniec; B. Kierec: Wspomnienia; J. Ratajczak: „Wujcio honoris causa”; A.K. Waśkiewicz: Spotkania z J.P.; T. Klak: W krajobrazie Nałęczowa; M. Głowiński: Spotkania i lekture; E. Balcerzan: „Kim jestem? Wygnańcem ptaków”; S. Frycie: Wież serdeczna z ziemią rodzinną; S. Grochowiak: Pan J. — J. Duk: Kalendarium życia i twórczości J.P. — B. Drozdowski: Poeta osobny. (O J.P. w trzecią rocznicę zgonu). W tegoż: O poezji. Wwa 1977. — K. Heska-Kwaśniewicz: Śląskie lata i wiersze J.P. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.* 1977 nr 162. — G. Nieduszynska: Archiwum rękopiśmienne J.P. w Muzeum Literaturnym im. A. Mickiewicza w Warszawie. *Biul. Polonist.* 1977 nr 3. — E. Rosner: Cieszyńskie lata P. *Poglądy* 1977 nr 3. — K. Rutkowski: Pozaliteracka koncepcja poezji. (Granice poezji i literatury). *Prz. Hum.* 1977 nr 9. — Z. Sokół: Debiuty J.P. Uwagi bibliograficzne. *Ruch Lit.* 1977 nr 3. — W.P. Szymański: „Z nadmiaru ziemi zostalem poetą”. (O poezji J.P.). *Ruch Lit.* 1977 nr 3. — A.K. Waśkiewicz: O poezji Juliana Przybosia. Wr.: Ossol 1977, 53 s. — Z. Żakiewicz: Ostatnie spotkanie z P. W tegoż: Dziennik intymny mego N.N. Kr. 1977. — W.L. Britaniszki: J.P. W tegoż: Polskie poety. Moskwa 1978. — E. Czajkiewicz: P. — Leśman. *Regiony* 1978 nr 3. — K. Heska-Kwaśniewicz: Śląskie archiwalia J.P. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.* 1978 nr 264. — Z. Lapiński: Ja piszę, ty malujesz”. *Teksty* 1978 nr 5, przedr. w: Pogranicza i korespondencje sztuk. Wr. 1980. — Z. Lapiński: Miejsce na ziemi i miejsce w wierszu. (O składnikach deiktycznych w liryce P.). W: Przeszłość i literatura. Wr. 1978. — M. Orski: „Co wtedy dojrzałem, odejrzalem teraz” W tegoż: Etos lumpa. Wr. 1978. — J.B. Ozóg: Portret P. W tegoż: Jak świętych obcowanie. Wwa 1978. — A. Sandauer: J.P. et la peinture. W: Poésie et peinture du symbolisme au surréalisme en France et en Pologne. Wwa 1978. — W.P. Szymański: Julian Przybós. Wwa: PIW 1978, 153 s. — J.Z. Jakubowski: J.P. W tegoż: Porozmawiamy o poezji. Wwa 1979. — E. Janczewska: Bitwa o szczyty J.P. (Poezja na tropach Boga). *Gaz. Niedz.*, Londyn 1979 nr 9. — B. Kierec: Rozmowa mistrza Polikarpa z dzieckiem. *Poezja* 1979 nr 6. — E. Loch: Postacie kobiece w twórczości literackiej J.P. i Jana Bolesława Ozoga. W: Kobiety Rzeszowszczyzny. Rzeszów 1979. — J. Nowakowski: Poetyckie „wiosny” J.P. *Pr. Hum.* 1979 nr 13. — W. Sokorski: Epitafium na śmierć poetów. W tegoż: Czas, który nie mija. Wwa 1980 [dot. też S. Grochowiaka]. — B. Carpenter: J.P. the double image. *The Polish Review*, Nowy Jork 1981 nr 2, przedr. w tegoż: The poetic avantgarde in Poland 1918-1939. London

1983. — A. Gronczewski: Obszary żalobnej pogody. *Poezja* 1981 nr 1, przedr. w tegoż: Wojna bez końca. Wwa 1992. — K. Heska-Kwaśniewicz: Poeta i dziecko. (O J.P.). *Pr. Nauk. UŚI w Katow.* 1981 nr 408. — S. Jaworski: Marzenie bez domu. *Pismo* 1981 nr 5/6. — M.G. Levine: J.P. (Undaunted optimist). W tegoż: *Contemporary Polish poetry 1925-1975*. Boston 1981. — R. Matuszewski: Spotkania z P. W tegoż: *Blińska*. Kr. 1981. — P. Winczer: Konfrontacyjne robiny w preklade poezje. (Pavol Horov — J.P.). *Slavica Slovaca*, Bratislava 1981 nr 2. — E. Balcerzan: J.P. (Wszystko). W tegoż: *Poezja polska w latach 1939-1965*. Cz. 1. Wwa 1982. — S. Dąbrowski: P., Różewicz i ... (Cz. I: W związku z konfliktem z 1967 roku). *Poezja* 1982 nr 5/6. — P. Dybel: Między słowami ku światłu. (J.P.). W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1982. — K. Heska-Kwaśniewicz: J.P. uwagi o sytuacji w polonistyce szkolnej. W: *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*. Kat. 1982. — W. Lięgza: Czasy, pamięć, pisanie. (O „Drodze powrotnej” J.P.). W: *Literatura i historia*. Wwa 1982. — Z. Turska-Seledce: Przemiany metafory we wczesnej twórczości J.P. *Pr. Hum.* 1982 nr 23. — M. Zembaty-Michalakowa: Poezja Juliana Przybosia w świetle badań statystyczno-językowych na tle porównawczym. Wr.: Wydawn. UWr. 1982, 311 s. *Acta Univ. Wratisl.* nr 467. — A. Zyg: Wokół P. miejsca na ziemi. *Pr. Hum.* 1982 nr 23. — T. Klak: O „orientacji” poezji polskiej. (Spór J.P. z Karolem Wiktoorem Zawodzińskim). W: *Problemy awangardy*. Kat. 1983, przedr. w tegoż: *Stolik Tadeusza Peipera*. Kr. 1993. — O Julianie Przybosiu. Wspomnienia, studia, szkice. Pod red. T. Bujnickiego i K. Heskiej-Kwaśniewicz. Kat.: Wydawn. UŚI. 1983, 133 s. *Pr. Nauk. UŚI w Katow.* nr 556. [Zawiera: J. Kurek: Wspomnienie o przyjacielu; A. Laszowski: Poezja jako wyraz stylu życia; T. Klak: „Siatka innej geografii”. (O cieszyńskim okresie twórczości J.P.), przedr. w tegoż: *Ptak z węgla*. Kat. 1984; A.K. Waśkiewicz: Trzy fraszki J.P. (Przyczynki do sporów literackich lat pięćdziesiątych); K. Heska-Kwaśniewicz: J.P. jako krytyk literacki; S. Jaworski: „Nadmiar świata”, przedr. w tegoż: *Odnajdywanie świata*. Kr. 1984; B. Żurkowski: Problematyka czasu w poezji J.P.; B. Zeler: Wiersze katechizmowe J.P. — U. Przybós: [Wspomnienie o ojcu]. W: *Godziny zwierzeń*. Wwa 1983. — E. Rosner: J.P. — turysta. W tegoż: *Cieszyńskie okrucy literackie*. Cieszyń 1983. — A.K. Waśkiewicz: O P. — nieco inaczej. W tegoż: *W kręgu „Zwrotnicy”*. Kr. 1983. — J. Duk: J.P. we Francji w latach 1937-39. *Pr. Polonist.* Ser. 40: 1984. — W. Michalski: Od P. do „Przebudzenia”, czyli o poezji w Lublinie w latach 1944-1976. W: *Lublin literacki 1932-1982*. Lubl. 1984. — J. Duk: „Wiersze dziecięce” J.P. Kontekst — geneza — recepcja. *Pr. Polonist.* Ser. 41: 1985. — K. Heska-Kwaśniewicz: J.P. jako interpretator Kochanowskiego. W: *Jan Kochanowski, twórczość i recepcja*. T. 2. Kat. 1985. — A. Laszowski: P., mój cieszyński profesor. W tegoż: *Literatura i styl życia*. Wwa 1985. — J. Potolokow: *Poezja J.P. 20-30-ch godów i twórczość Władimira Majakowskiego*. *Prz. Ruscystyczny* 1985 z. 1/2. — J. Rogoziński: O J.P. W tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985 [dot. Próba całości; Więcej o manifest; Kwiat nieznan; Zapiski bez daty]. — A. Cięński. *Pam. Lit.* 1986 z. 1 [rec.: Pisma zebrane. T. II]. — K. Gąsiorowski: W głąb ... P. W tegoż: *Fikcja realna*. Wwa 1986. — Z. Lenart: Młody P. i puryski. *Pr. Hum. Tow. Nauk. w Rzesz.* 1986 nr 27. — H. Olschowsky: P. i Rilke. *Przel.* A. Lam. *Mies. Lit.* 1986 nr 9. — W. Słobodnik: Droga P. W tegoż: *Jesienny dzień*. Wwa 1986. — A. Cięński: Julian Przybós. Kulturowe podstawy twórczości. Wwa: LSW 1987, 297 s. — J. Duk: Korespondencja literacka J.P. Cz. 1. Duże zeszyty opublikowane. Cz. 2. Drobne zeszyty opublikowane. *Pr. Polonist.* Ser. 43, 44: 1987, 1988. — H. Natuniewicz, J. Chromy: Muzeum Juliana Przybosia w Gwoźnicy. Katalog wystawy. Rzeszów: Muzeum Okręgowe 1987, 63 s. — M. Warneńska: J.P. „narodziezie ze świata”. W tejże: *Niegasnące ognie*. Kat. 1987. — P. Dybel: Tytan wyobraźni błyskawicznej. W tegoż: *Ziemscy, słowni, cielesni*. Wwa 1988. — A. Legeżyńska: J.P. wiersze dla Uty. *Stud. o Szt. dla Dziec.* 1988 z. 2. — J. Łukasiewicz: P. wobec liryków lozańskich [A. Mickiewicza]. S. Makowski: Aby teże w prajędnicy przedłużyć ... (P. — Stowacki); I. Urbaniakowa:

J.P. i Władysław Strzemiński w grupie „a.r.” w świetle postulatów korespondencji sztuk. *Roczn. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988. — E. Balcerzan: Liryka Juliana Przybosa. Wwa: WSIP 1989, 174 s. — A. Bichta: O lirycie miłosnej J.P. *Mies. Lit.* 1989 nr 10. — A. Gronczewski: Węzły daremne? *Mies. Lit.* 1989 nr 4 [dot. J.P. i K.K. Baczyńskiego]. — K. Heska-Kwaśniewicz: „Strzeż mnie boże Apollinie!”, J.P. wobec kultury starożytnej. W: *Staropolskie teksty i konteksty*. Kat. 1989. — W. Kubacki: P. i Słowacki. *Poezja* 1989 nr 8. — Z. Łapiński: Motoric impulse in the poetry of J.P. Przel. B. Lewandowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 21: 1989. — K. Nowosielski: Oko i cud. Poznań: świat w późnej twórczości P. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-lit.* 1989 nr 15, przedr. w teżej: *Przestrzeń oczekiwania*. Gdańsk 1993. — J.B. Ozóg: O P. W teżej: *Obrazy świata*. Kr. 1989. — E. Czaplewicz: J.P. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — M. Jentys: Ku jedności. (O poezji J.P.). W teżej: *I światłem być, i żrenicą*. Wwa 1990. — T. Klak: Wokół „Chamułów poezji” J.P. *Acta Univ. Lodz. Folia Scientiae Artium et Litterarum* 1990 z. 1, przedr. w teżej: *Stolik Tadeusza Peipera*. Kr. 1993. — A.K. Waśkiewicz: Julian Przybóś i awangarda krakowska. Wwa: *Jota* 1990, 44 s. — Juliana Przybosa najmniej się. Analizy i interpretacje. Praca zbiorowa pod red. S. Makowskiego. Wwa: WSIP 1991, 192 s. [Zawiera omówienia wierszy J.P.: A. Lam: „Inwokacja”; S. Jaworski: „Gmach”; R. Skręt: „Wieczór”; I. Urbaniak: „Deszcz”; J. Kwiatkowski: „Echo”; J. Duk: „Z Tatr”; S. Burkot: „Powrót na wieś”; J. Przybóś: „Łuk”; W. Kubacki: „Z rozłamu dwu mózr”; A. Sandauer: „Notre-Dame”; T. Mocarski: „Notre-Dame”; S. Tomala: „Nowa róża”; D. Urbańska: „Rzeczy zmierzchały”; J. Święci: „Poki mi żyjemy”; E. Czaplewicz: „Noc powrotna”; J. Duk: „Oda do turpistów”; J. Paszek: „Ów halcjyon”; E. Balcerzan: „Jedno drzewo”; B. Kierc: „Piosenka”; J. Łukasiewicz: „Powrót z Nowogródka”; S. Makowski: „Słowacki”; E. Ostrowska: „Bez wiosny”; R. Sulima: „W głąb las (II)”. — A. Przybóś: Nieznane listy i wiersze J.P. *Ruch Lit.* 1991 nr 4. — B. Sienkiewicz: Strzemiński w „Zapiskach” P. W: *Dwór mający w sobie osoby i mózgi rozmaite*. Pozn. 1991. — E. Balcerzan: P. metafizyczny. *Teksty Drugie* 1992 nr 4, przedr. w teżej: *Śmiech pokoleń — płacz pokoleń*. Kr. 1997. — M. Delaperrière: Metafora absolutu. *Teksty Drugie* 1992 nr 4. — G. Gömöri: Zmiany w organizacji lirycznej przestrzeni P. Przel. B. Zadura. *Akcent* 1992 nr 4. — A. Gronczewski: Podwieczorek z torturami. W teżej: *Obiad na ruinach*. Wwa 1992. — K. Heska-Kwaśniewicz: Jak powstał wiersz J.P. „Z Tatr”. Rozważania o genezie i tekście. W: *Szkiełce o literaturze dawnej i nowszej*. Kat. 1992. — B. Kierc: Wzniosły upadek anioła. (O Julianie Przybosiu). Wr.: *Wydawn. Dolnośl.* 1992, 153 s. — Międzynarodowa konferencja poświęcona Julianowi Przybosiu. [Chicago: VIC 1992], [20] s. [Zawiera wypowiedzi następujących autorów: E. Balcerzan, K. Braun, M. Delaperrière, G. Gömöri, H. Konicka, Z. Łapiński, O. Nedejliković, M. Nomota, R. Skręt, W.P. Szymański. — R. Skręt: Warsztat poetycki J.P. w świetle autografów poety. *Akcent* 1992 nr 4. — Z. Bienkowski: Rocznica. W teżej: *Czwierć wieku intymności*. Wwa 1993. — F. Kujawski: P. and the second avant-garde. *The Polish Review*, Nowy Jork 1993 nr 1. — W.P. Szymański: J.P. — korzenie utopii. W teżej: *Uroki dworu*. Wwa 1993. — Z. Łapiński: J.P. W: *OLP*. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993. — B. Latawiec: Zapiski o „Zapiskach bez daty”. *Kresy* 1993 nr 14, 1994 nr 14. — Z. Wawrzczak: Kim była matka J.P.? Przyczynek do biografii poety. *Roczn. Przemys.* 1993/1994 t. 29/30. — B. Bakuła: Meta-poezja P. W teżej: *Człowiek jako dzieło sztuki*. Pozn. 1994. — J. Duk: Motyw tragedii górskiej w liryce J.P. *Stud. i Mater. Polonist.* 1994 t. 1. — Z. Łapiński: Dwaj nowocześni: Leśmian i P. *Teksty Drugie* 1994 nr 5/6. — A. Nasilowska: Struktura i autorytet. J.P. i Czesław Miłosz w poezji współczesnej. W: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Wwa 1994. — M. Nowotna: Poeta wobec świata. (J.P. — „żyć”). *Ruch Lit.* 1994 nr 1/2. — J. Piesszchachowicz: „Świat, nieskończona odpowiedź”. W teżej: *Wygnaniec w labiryncie XX wieku*. Kr. 1994. — S. Wysłouch: „Ut pictura poesis”, czyli o malarstwie literatury. Od Lessinga do P.; Strzemiński — interpretator P. W tej-

że: *Literatura a sztuka wizualna*. Wwa 1994. — S. Barańczak: Wzlot w przepaść. W teżej: *Pomyślane przepaście*. Kat. 1995 [dot. wiersza. Notre-Dame]. — J. Duk: Atak P. i poetyckie repliki turpistów. (Polemika z turpizmem. Cz. 1). *Acta Univ. Lodz. Folia Scientiae Artium et Litterarum* 1995 z. 5. — J. Kryszak: Spór o kształt awangardyzmu. (Korespondencja J.P. z Marianem Czuchnowskim). W teżej: *Rzeczywistość trzecia*. Bydż. 1997. — B. Latawiec: *Zaświecił się pod powiekami*. *Kresy* 1997 nr 4. — M. Rychlewski: Różewicz i P. albo walka Jakuba z aniołem. W: *Śladami człowieka książkowego*. Pozn. 1997. — Z. Zarebianka: *Widzieć znaczy wiedzieć*. Motyw katedry w twórczości J.P. *Roczn. Hum.* 1997 z. 1. — K. Heska-Kwaśniewicz: „Miłość jak przepaść”. Julian Przybóś i góry. Kat.: Śląsk 1998, 71 s. — K. Latawiec: J.P. „Z nadmiaru Ziemi zostałem poetą”. W teżej: *Poezja polska w latach 1939-1956*. Kr. 1998. — J. Orlikowski: J.P. W teżej: *Radość i dyskoteka*. Kr. 1998.

B.D.

PRZYBYLSKI Ryszard ur. 1928

Imiona metrykalne: Ryszard Romuald.
Krypt.: R.P.
Historyk literatury, eseista, tłumacz.

Urodzony 1 kwietnia 1928 w Równem; syn Józefa Przybyskiego, zawodowego wojskowego, i Heleny z Kulisiewiczów. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 przebywał nadal w Równem, gdzie do 1941 uczęszczał do dziesięcioletniej szkoły radzieckiej. W czasie okupacji niemieckiej pracował w 1941-43 jako robotnik rolny, a później pomocnik buchaltera w majątku Tynne pod Równem. W 1943 przedostał się wraz z rodzicami do Generalnej Guberni i zamieszkał w Józefowie pod Warszawą. Uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych ss. urszulanek w Ożarowie. Po wojnie zamieszkał w Gdańsku-Wrzeszczu i tu w 1948 ukończył Liceum Humanistyczne im. W. Pniewskiego. Od tegoż roku studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutował w 1950 recenzją powieści Jurija Tymianowa „Küchla” pt. „Powieść o dekabrystach”, opublikowaną w tygodniku *Wiesć* (nr 26); ogłaszał tu prace krytyczne do 1953. Jednocześnie od 1950 był zatrudniony w Instytucie Badań Literackich (IBL); najpierw współpracował z komitetem redakcyjnym „Słownika pojęć teoretycznoliterackich” (nie wydany), a następnie jako starszy asystent (od 1952) i aspirant (od 1955) był pod opieką Działu Historii Literatury Epoki Romantyzmu. Po uzyskaniu w 1955 magisterium, pracował do 1957 jako asystent w Pracowni Literatur Wschodniosłowiańskich Komitetu Słowianoznawstwa PAN. Następnie powrócił do pracy w IBL PAN w Pracowni Literatury Okresu od 1918 r., a później w Pracowni Literatury Romantyzmu. W 1962 uzyskał na UW doktorat na podstawie rozprawy pt. „Proza Fiodora Dostojewskiego” (promotor prof. Samuel Fiszman). W 1969 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1970 habilitował się w IBL PAN na podstawie rozprawy pt. „Proza Jarosława Iwaszkiewicza 1916-1938”,

a w roku następnym otrzymał w IBL PAN stanowisko docenta. W 1972 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, w 1980 nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, w 1984 nagrodę *Odry* za twórczość eseistyczną, w 1985 nagrodę im. S. Vincenza. W 1984-85 przebywał w Rzymie na stypendium Włoskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej i Fundacji Jana Pawła II. W 1988 został profesorem nadzwyczajnym. Od tego roku należy do Polskiego PEN Clubu. W 1989 kierował Studium Doktoranckim IBL PAN. W 1990 był członkiem areopagu *Tygodnika Literackiego*. W 1991 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie historii literatury, w 1995 nagrodę Polskiego PEN Clubu w dziedzinie eseju. W 1994 został profesorem zwyczajnym, a w 1997 profesorem IBL PAN. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odrodzenie klasyczne w liryce polskiej w latach 1907-1914. W: *Pół wieku poezji polskiej*. [Wwa 1963], 21 s. powiel.

Referat wygł. na Konferencji „Pół wieku poezji polskiej”, zorganizowanej przez IBL PAN w Wwie 28-30 XI 1963.

2. Dostojewski i „przekłete problemy”. Od „Biednych ludzi” do „Zbrodni i kary”. Wwa: PIW 1964, 354 s.

3. Et in Arcadia ego. Esej o tęsknotach poetów. Wwa: Czyt. 1966, 185 s.

Zawartość: Wstęp; Rok 1919 – Odjazd na wyspy szczęśliwe [dot.: O. Mandelsztam: Wśród wzgórz Pierii]; Wygnanie z raju [dot.: T.S. Eliot: Popielec]; Rok 1961 – Zagłada Arkadii [dot.: T. Różewicz: Et in Arcadia ego]; Zakończenie.

4. Eros i Tanatos. Proza Jarosława Iwaszkiewicza 1916-1938. Wwa: Czyt. 1970, 367 s.

Zawiera części: 1. Jarosław Iwaszkiewicz i modernizm; 2. Świat heroicznego estetyzmu; 3. Jarosław Iwaszkiewicz i kryzys kultury.

5. To jest klasycyzm. Wstęp: M. Janion. Wwa: Czyt. 1978, 241 s.

Zawartość: Wprowadzenie: Klasycyzm a demuzycalizacja świata; Między śmiercią a tekstem [dot. twórczości J.M. Rymkiewicza]; Między chaosem a snem [dot. twórczości J. Hartwig]; Między Chrystusem a nocą [dot. twórczości J.S. Sity]; Między czasem poległych a groźbą spodenia [dot. twórczości A. Międzyrzeckiego]; Między cierpieniem a formą [dot. twórczości Z. Herberta]. – Zakończenie: Klasycyzm w epoce krytyki filozofii podmiotu. – Dodatek: „Odrodzenie klasyczne” w liryce polskiej w latach 1907-1914; Manifest klasyczny T.E. Hulme'a [z 1913 r.].

6. Wdzięczny gość Boga. Esej o poezji Osipa Mandelsztama. Paryż: Libella 1980, 190 s. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Wyd. inne: Kr.: ABC* 1981 [wg bibliografii: W. Frazik: nakł. skonfiskowano]. Wyd. 2 Paryż: Libella 1982.

Przekł. ang.: An essay on the poetry of Osip Mandelsztam. God's grateful guest. [Przeł.] M.G. Levine. Michigan 1987.

7. Podróż Juliusza Słowackiego na Wschód. Kr.: WL 1982, 599 s.

Zawiera rozprawę R.P.: Pielgrzymka do Króla-Ducha, s. 9-531, – nadto antologia tekstów J. Słowackiego.

8. Klasycyzm, czyli Prawdziwy koniec Królestwa Polskiego. Wwa: PIW 1983, 440 s. Wyd. 2 Gdańsk: Marabut 1996.

Zawartość: Wstęp. – Cz. 1. Klasycyzm: „Mowa bogów”; Komplex chaosu. – Cz. 2. Prawdziwy koniec Królestwa Polskiego: Wprowadzenie. (Rytualna śmierć Królestwa Polskiego); Katabaza Księcia Arcybiskupa Gnieźnieńskiego II. Krasińskiego; Rozpacz libertyna [dot. S. Trembeckiego]; Kubrak poematyczny [dot. J.P. Woronicza]; Dusza zamordowanego królestwa [dot. C. Godebskiego]; Testament zamordowanego królestwa [dot. A. Felińskiego]; Idzie nam o wszystko [dot. K. Koźmiana]; Zagroda polskość [dot.: K. Koźmian: Ziemiaństwo]; Romantyzm jako przepaść klasyka [dot. Jana Śniadeckiego]. – Zakończenie: Wieczna Polskość.

9. Wtajemniczenie w los. Szkice o dramatach. Wwa: PIW 1985, 245 s.

Zawartość: Wstęp; Tryumf miłości („Amintas” T. Tassa); Albo-albo („Jak wam się podoba” W. Szekspira); Początek naszego świata („Troilus i Kresyda” W. Szekspira); Klasyczna ciemność („Fedra” J. Racine’a); Doktryna i uczucie („Szkoła żon” Molière’a); Dwa serca na dole, u góry zaś jeden Widz („Tragedyja o bogaczu i Lazarzu” Anonimia gdańskiego); Koniec świata hedonistów („Wesele Figara” P.A. Beaumarchais’go); Spadanie poety („Torquato Tasso” J.W. Goethego); Cena wyboru („Horsztyński” J. Słowackiego); Tragizm romantycznego buntu („Lorenzaccio” A. Museta); Don Juan jako gaduła („Platonow” A. Czechowa); Dramat teatru („Czajka” A. Czechowa); Grzech niemożności („Trzy siostry” A. Czechowa); Cena czasu („Wujaszek Wania” A. Czechowa); Brama bezczasu („Mord w katedrze” T.S. Eliota); Stulecie szatana („Kochankowie piekła” J.M. Rymkiewicza); Śmierć poety („Stara kobieta wysiaduje” T. Różewicza).

10. Homilie na Ewangelię dzieciństwa. Szkice z teologii biblijnej malarzy i poetów. Paris: Éditions du Dialogue 1990, 244 s.

Zawiera części: Objawienie miłości. Cztery homilie na Zwiastowanie NMP [Najświętszej Marii Panny]; Przeistoczenie kosmosu. Trzy homilie na Boże Narodzenie; Uderzenie w świadomość. Dwie homilie na Pokłon Trzech Mędrców; Pierwsza rana Zbawiciela. Dwie homilie na Obrzezanie Pana Naszego; Spotkanie z Panem. Pięć homilii na Ofiarowanie Jezusa w Świątyni; W drodze. Trzy homilie na Ucieczkę Świętej Rodziny do Egiptu; Bóg z nami. Dwie homilie na Odnalezienie Dwunastoletniego Jezusa w Świątyni.

11. Słowa i milczenie bohatera Polaków. Studium o „Dziadach” [A. Mickiewicza]. Wwa: Wydawn. IBL 1993, 311 s.

12. Międzyrzecki. [Sylwetka]. Wwa: Ag. Aut. 1994, 59 s.

13. Pustelnicy i demony. Kr.: Znak 1994, 188 s.
Zawartość: Wprowadzenie. – Uraz do materii. Esej o nadmiarze możliwości; Uraz do ciała. Esej o myśleniu; Uraz do mowy. Esej o milczeniu; Demony powietrza. Esej o przerażeniu; Nie wódz nas na pokuszenie. Cztery homilie o św. Antonim Eremitce.
Nagroda Wielkiej Fundacji Kultury za 1994.

14. Cień jaskółki. Esej o myślach Chopina. Kr.: Znak 1995, 288 s.

15. Sprawa Stawrogina. [Autorzy:] ..., M. Janion. Pośl.: T. Komendant. Wwa: Sic! 1996, 89 s.

Tu R.P.: Stawrogina, s. 5-43.

Przekł. serb. tekstu R.P.: [Przeł.] P. Vujičić. *Izraz*, Sarajewo 1973 nr 2/3 s. 214-232.

16. Romantyzm. [Monografia]. [Autorzy:] A. Witkowska, ... Wwa: PWN 1997, 743 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1997, wyd. 4 [!] 1998.

Tu R.P.: Cz. 1. Klasyzm i sentymentalizm po trzecim rozbiore (1795-1830), s. 41-204.

17. Baśń zimowa. Esej o starości. Wwa: Sic! 1998, 125 s.

Zawartość: Wprowadzenie; W gospodzie śmierci; Stos pokruszonych obrazów; Myślący bady; W celi śmierci.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Proza Lermontowa a młodzieńcza twórczość Dostojewskiego. *Slav. Orient*. 1958 nr 2 s. 58-86. — Fiodora Dostojewskiego młodzieńcze opowiadania o marzeniu. *Slav. Orient*. 1959 nr 1 s. 3-31. — „Hans Kuchelgarten” [N. Gogola] albo ocalenie idylli. *Slav. Orient*. 1960 nr 3 s. 419-446. — Chrystologia Dostojewskiego. *Slav. Orient*. 1964 nr 1 s. 17-32. — Polska poezja klasyczna po roku 1956. *Pam. Lit.* 1964 z. 4 s. 501-538. — Muzyka rewolucji. *Poezja* 1967 nr 10 s. 18-33. — Świat jako maszyna piekielna. (O „Zamku kaniowskim” Goszczyńskiego). W: Studia z teorii i historii poezji. Wr. 1970 s. 129-149. — Pogański Rzym Mandelsztama. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 4 [cz. 2]. Nauka o literaturze. Wwa 1972 s. 195-214. — Mandelsztam i muzyka. *Res Facta* 1973 nr 7 s. 19-34. — Zmierzch rozumnego heroizmu, czyli Prolegomena do romantycznego bohaterstwa. W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 2. Wr. 1974 s. 157-192. — Poezja pierwszej wojny. Poeci młodopolscy w odrodzonej ojczyźnie; Bolesław Leśmian; Ekspresjonizm poznański; Władysław Broniewski i poezja rewolucyjna. W: Literatura polska 1918-1975. Wwa 1975 s. 225-271, 429-437. — Autor i jego sobowtór w prozie Witolda Gombrowicza. *Stud. Polonist.* 1977 s. 123-134. — Esencja i egzystencja w kosmicznej biografii Juliusza Słowackiego; Śmierć i metempsychoza w proklamacjach religijnych Słowackiego. W: Słowacki mistyczny. Wwa 1981 s. 251-262, 332-337. — Oświeceniowy rozum i romantyczna przepaść. W: Problemy polskiego romantyzmu. Ser. 3. Wr. 1981 s. 109-142. — Śmierć Antychrysta. *Znak* 1981 nr 1/2 s. 109-122 [dot.: F. Dostojewski: Biesy]; przekł. serb.: [Przeł.] P. Vujičić. *Savremenik*, Belgrad 1984 nr 10 s. 347-357. — Zejście z Kapitolu. *Twórczość* 1981 nr 12 s. 49-82 [dot. C. Godebskiego]. — Demon polskich klasyków. (Cykl napoleoński K. Koźmiana). *Twórczość* 1982 nr 7 s. 59-94. — Symbolika Powstania Listopadowego. *Znak* 1982 nr 3 s. 41-68 [dot. poetyckich wizji Orła Białe-

go]; przedr. w: Powstanie listopadowe 1830-1831. Wr. 1983. — Śmierć Saturna. *Twórczość* 1985 nr 9 s. 80-93 [dot. poezji J. Słowackiego]. — Gentelman i dandys. W: Style zachowań romantycznych. Wwa 1986 s. 337-351. — Tombeaux vides. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 22: 1990 s. 57-102. — Eros i Thanatos. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 25: 1992 s. 83-109. — W celi śmierci. *Twórczość* 1995 nr 3 s. 58-74 [dot. twórczości T. Różewicza].

Przekłady

1. A. Dostojewska: Mój biedny Fiedia. Dziennik. Przekł., wstęp i komentarz ... Wwa: PIW 1971, 419 s.

2. O. Mandelsztam: Słowo i kultura. Szkice literackie. Przekł. i komentarz ... Wwa: Czyt. 1972, 221 s.

3. A. Achmatowa: Mój Puszkina. Rozprawy i uwagi krytyczne. Przekł. i komentarz ... Wwa: Czyt. 1976, 226 s.

4. F. Dostojewski: Aforyzmy. Wybór i przekł.: ..., Z. Podgórzec. Nota wstępna: Z. Podgórzec. Wwa: PIW 1976, 56 s.

5. F. Dostojewski: Listy. Przekł. i komentarz: Z. Podgórzec, ... Wwa: PIW 1979, 653 s.

6. O. Mandelsztam: Zgiełk czasu. Przeł., pośl. i komentarzem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1994, 198 s.

Prace redakcyjne

1. A. Malczewski: Maria. Dod.: Wiersze. Listy. Dokumenty dotyczące zgonu poety. Oprac. li wstępł ... Wyd. 3 zmien. Wr.: Ossol. 1958, CXXVIII, 108 s. *BN I*, 46.

2. A. Malczewski: Maria. Powieść ukraińska. Oprac. ... Wwa: PIW 1960, 146 s. Wyd. 5 tamże 1976.

3. O. Mandelsztam: Poezje. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1971, 168 s. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. tamże 1997.

4. Ogrody romantyków. Kr.: WL 1978, 403 s. Zawiera tekst R.P. s. 7-177 oraz antologię w jego wyborze.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (uzup.). [Dostojewski i „przeklęte problemy”]. T. Burek: Horyzont Dostojewskiego. *Twórczość* 1965 nr 10; J. Kott: Dostojewski i przeklęte pytania. *Kult. i Społ.* 1965 nr 3; S. Stanuch: „Dostojewski” — Przybylskiego. *Życie Lit.* 1965 nr 18; S. Zieliński: Przykre odkrycie. *Nowe Książ.* 1965 nr 3. — [Et in Arcadia ego]. B. Kledzik: Książka o Arkadii i tęsknotach w nią wpisanych. *Nurt* 1967 nr 7; K. Mętrak: Przybylski o Arkadii. *Współczesność* 1967 nr 3; M. Sprusiński: Zródła mitu i delta poezji. *Życie Lit.* 1967 nr 31; M. Wyka: Esej o tęsknotach poetów. *Mies. Lit.* 1967 nr 12; M. Skwarnicki: Gatunek „człowiek”. *Znak* 1968 nr 1/2; A. Slucki. *Twórczość* 1968 nr 3. — H. Dubowik: Klucz do Iwaszkiewicza. *Współczesność* 1970 nr 18 [rec.: Eros i Tanatos]. — [T. Nyczek] ten.: Jej biedny Fiedia. *Twórczość* 1971 nr 12 [rec. red.: A. Dostojewska: Mój biedny

Fiedia]. — [Eros i Tanatos.] J. Prokop. *Pam. Lit.* 1972 z. 2; J.T. Baer. *The Polish Review*. Nowy Jork 1973 nr 4; A. Tchórzewski. Obydwaj zarówno. *Poezja* 1978 nr 4. — S. Beres. Klasycyzm, między egzystencją a koniecznością. *Mies. Lit.* 1979 nr 8 [rec.: To jest klasycyzm]. — B. Faron. W ogrodach romantyków. *Mies. Lit.* 1979 nr 4 [rec. red.: Ogrody romantyków]. — A. Kaliszewski. Wyrznięci z mitu. *Poezja* 1979 nr 8 [rec.: To jest klasycyzm]. — [Ogrody romantyków. Red. ...] T. Komendant. Ucieczka z ogrodów. *Twórczość* 1979 nr 5; M. Koszycka-Wyszyńska. *Pam. Lit.* 1979 z. 4; S. Makowski. Romantyczne wizje ogrodów. *Nowe Książ.* 1979 nr 1. — K. Metrak. Kwestia wiary. *Twórczość* 1979 nr 10 [rec.: To jest klasycyzm]. — A. Galster. Dwa razy Dostojewski. *Nowe Książ.* 1980 nr 7 [rec. red.: F. Dostojewski: Listy]. — M. Cieśla. Romantyczne powroty. *Pismo* 1981 nr 3 [rec. red.: Ogrody romantyków]. — [Wdzięczny gość Boga:] M. Pieczara: Szum filologicznej krwi. *Więź* 1982 nr 4/5; H. Siewierski: W gościnie u Mandelstama. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 7. — [Klasycyzm, czyli Prawdziwy koniec Królestwa Polskiego:] W. Bolecki: Okno. *Twórczość* 1984 nr 12, przedr. w tegoż: *Prawdy niemiłe*. Wwa 1993; S. Cichowicz: Katachrezy genoklasty albo opiewanie klasycyzmu. *Nowe Książ.* 1984 nr 9; T. Błażejowski: Klasycyzm albo Mądrość zamiast rozpacy. *Mies. Lit.* 1985 nr 4. — A.S. Kowalczyk: Czytanie Mandelstama. *Znak* 1985 nr 9/10 [rec.: Wdzięczny gość Boga]. — [Klasycyzm, czyli Prawdziwy koniec Królestwa Polskiego:] Z. Rejman. *Pam. Lit.* 1985 z. 2; M. Stala: Klasycyzm albo arché współczesnej Polski. *Znak* 1985 nr 3. — [Wtajemniczenie w los:] A. Fabianowski: Tekst jako wtajemniczenie. *Nowe Książ.* 1986 nr 6; B. Hussakowski: P.: siedemnaście pytań. *Dialog* 1986 nr 10; J. Popiel: Poezja i dramat. *Twórczość* 1986 nr 6; M. Klecel: Przybylski o dramacie. *Znak* 1987 nr 8/9. — [Klasycyzm, czyli Prawdziwy koniec Królestwa Polskiego:] Ł. Szaruga L. Szaruga, K. Zawrat: Lekcja mądrości. W tegoż: *W Polsce*, czyli nigdzie. Berlin 1987; M. Wyka: „Postawie sobie na biurku portret Erazma z Rotterdamu ...”. W tegoż: *Głosy różnych pokoleń*. Kł. 1989. — K. Kasztenna: O technikach literackich w tekście literaturoznawczym na przykładzie „Klasycyzmu”. *R.P. Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1991 t. 30 [rec.: Klasycyzm]. — [Homilie na Ewangelię dziesięcstwa:] K. Kasztenna: W poszukiwaniu mądrości i światła. *Odra* 1991 nr 6; J.S. Pasierb: Homilie R.P. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 27; A. Poprawa: Poszukiwanie i pewność. Esej-homilia R.P. *Kresy* 1991 nr 8; M. Urbanowski: Podróż do niebios. *Dekada Lit.* 1991 nr 26. — [Słowa i milczenie bohatera Polaków:] M. Adamec: Wtajemniczenie w lekturę. *Ex Libris* dod. *Zycia Warsz.* 1993 nr 36; A. Fabianowski: Czytanie „Dziadów”. *Nowe Książ.* 1993 nr 10; K. Rutkowski: Święto przywróconych dziadów. *Twórczość* 1993 nr 11. — [Pustelnicy i demony:] T. Jastrun: Żądło i kości. *Ex Libris* dod. *Zycia Warsz.* 1994 nr 63; T. Komendant: Abbe Ryszard. *Ex Libris* dod. *Zycia Warsz.* 1994 nr 63. — [Słowa i milczenie bohatera Polaków:] J. Łukasiewicz: Bohater „Dziadów” i czyściec. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 9; H. Markiewicz: Pamflet na książkę Hermeneuty. *Teksty Drugie* 1994 nr 3; R. Węgrzyniak: R.P. „trud trudów”. *Dialog* 1994 nr 3. — L. Bugajski: Jak zwykle bez szans. *Twórczość* 1995 nr 3 [rec.: Pustelnicy i demony]. — A. Schiller: Duch Chopina pod słuchany. *Ex Libris* dod. *Zycia Warsz.* 1995 nr 83 [rec.: Cień jaskółki]. — D. Sosnowska: Dziady metafizyczne, Dziady polityczne. *Znak* 1995 nr 10 [rec.: Słowa i milczenie bohatera Polaków]. — W. Zajączkowski: Eseista i pustelnicy. *Res Publica Nowa* 1995 nr 2 [rec.: Pustelnicy i demony]. — [Cień jaskółki:] K. Lipka: Chopin w cieniu jaskółki. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 1; K. Lisowski: Myśli Chopina według P. *Nowe Książ.* 1996 nr 2. — [Sprawa Stawrogina:] E. Morawiec: Próba Stawrogina. *Nowe Książ.* 1996 nr 11; D. Siwicka: Robaki i dusza. *Ex Libris* dod. *Zycia Warsz.* 1996 nr 99. — [Cień jaskółki:] A. Wiedermann: Cień jaskółki, cień muchy. *Znak* 1996 nr 5; H. Zaworska: „Albo to nic nie szkodzi”. *Twórczość* 1996 nr 2. — [Romantyzm:] J. Bachórz: *Teksty Drugie* 1997 nr 3; Z. Libera: Nowa synteza polskiego romantyzmu. *Sycyna* 1997 nr 10. — H. Zaworska: Pieśń myślącego badyla. *Gaz. Wyborcza* 1998 nr 74 [rec.: Baśń zimowa].

J.Z.

PRZYBYSZ Janusz ur. 1926

Krypt.: (ap); J.P.; (J.P.); JOT-PE; (p); ZET-ZET.
Prozaik, satyryk, felietonista.

Urodzony 31 maja 1926 w Poznaniu; syn Stefana Przybysza, urzędnika dyrekcji kolei, i Marty z domu Mittelstaedt. Do szkół uczęszczał w Poznaniu. W czasie II wojny światowej pracował jako robotnik w prowianturze wojskowej w Poznaniu, w 1945 brał udział w walkach o cytadelę poznańską. Po wojnie ukończył w 1946 naukę w Liceum im. K. Marcinkowskiego i studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego, który ukończył w 1950. Debiutował w 1948 humoreską pt. „Wigilijny groch z kapustą”, opublikowaną w *Głosie Wielkopolskim* (nr 354; podp. J.P.). W 1951 ożenił się z Danutą Magolewską, magistrem wychowania fizycznego. W 1951 pracował w Banku Inwestycyjnym, a następnie w 1952-78 w Zjednoczeniu Przemysłu Meblarskiego. Współpracował z tygodnikiem satyrycznym *Kaktus* (1957-60) i *Gazetą Poznańską* (1965-73; tu rubryka satyryczna pt. „Magazynek”). W 1969 został członkiem PZPR (do 1989). Od 1972 należał do ZLP (do 1990); w 1972-74 członek zarządu, w 1975 skarbnik, w 1978-81 wiceprezes Oddziału Poznańskiego. W 1973-81 pracował w redakcji magazynu ilustrowanego *Tydzień*, pełniąc kolejno funkcje kierownika działu, zastępcy sekretarza redakcji i redaktora naczelnego; publikował tu m.in. artykuły dotyczące problematyki społecznej i obyczajowej, korespondencje zagraniczne oraz w 1973 cykl pt. „Tygodnik satyryczny Lizus”, a w 1974-81 cykl felietonów satyrycznych pt. „Ha”. Współpracował także z dwutygodnikiem *Karuzela* (1978-85), publikując opowiadania satyryczne, humoreski i cykl felietonów pt. „Trzy po trzy” (m.in. podp. ZET-ZET) oraz z miesięcznikiem *Nurt* (1978-82), w którym publikował cykl satyryczny pt. „Osobiste”. Od 1978 należał do SDP (do 1982, potem do SD PRL). W 1982 był redaktorem naczelnym tygodnika *Wprost*. W 1983 wznosił współpracę z *Gazetą Poznańską* jako starszy publicysta w dziale kultury, a od 1986 kierownik jej wydania magazynowego; publikował tu m.in. cykl felietonów pt. „Na marginesie” (1983, 1985) i rubrykę satyryczną „Magazynek Szóstego Wydania. (Rok założenia 1965)” (1983). W 1985 publikował w tygodniku *Odrodzenie* cykl felietonów pt. „Z boku”. W 1987 otrzymał nagrodę literacką im. W.S. Reymonta województwa poznańskiego, a w 1988 nagrodę kulturalną m. Poznania. W kwietniu 1997 zaczął prowadzić w miesięczniku *Menu* satyryczną stronę autorską pt. „Manuskrypt”. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978). Mieszka w Poznaniu.

511

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygody dżentelmenów. Pozn.: WP 1962, 167 s.

Zawiera krótkie opowiadania satyryczne w cyklach: I. Opowieści różne i inne; II. Przygody inspektora Raglana.

2. Moi dobrzy nieznajomi. Pozn.: WP 1966, 160 s.

Zawiera krótkie opowiadania satyryczne, m.in. w cyklach: Przerwa w życiorysie autora; Kolejna przerwa w życiorysie autora; Ostatnia przerwa w życiorysie autora.

3. Dyrektor też człowiek. (Najazd na zajazd). Wodewil. Libretto i dialogi ... z piosenkami L. Konopińskiego i W. Ścisłowskiego. Muzyka: F. Nowak, M. Świącicki. Praprem. Pozn., Państw. Przedsiębiorstwo Imprez Estradowych 1968.

4. Świątek nasz kochany. Pozn.: WP 1968, 113 s.

Zawiera krótkie opowiadania satyryczne w cyklach: Chwila wspomnień; Pracowity dzwonek; Cudowny wypoczynek; Życie towarzyskie.

5. Sekrety rodzinne. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1972, 129 s.

Zawartość: Na moście; Prezent dla wujka; Ścigany; O świcie; Wejście w sferę; Teoria; Szansa; W autobusie; Spadek; Obsesja; Nuda; Rondo; W hotelu; Przy świecach; Partia brydża; List.

6. Zapiski untermenscha. [Powieść]. Pozn.: WP 1972, 206 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1988.

7. Okropnie śliczny jest ten świat. Pozn.: WP 1973, 206 s.

Zawiera krótkie opowiadania satyryczne w 3 cyklach i dodatku.

8. Trzynastego w piątek. [Opowiadania satyryczne]. Pozn.: WP 1975, 167 s.

Zawartość: W willi w gęstwinie bżów; Myślą w Wenecji i w gondolach; Na grobie Czarusia w piękny dzień wiosenny; W naszym biurze między siódmą i trzecią; Gdy przyszedł ten list od nieznajomej; W dzień przed urodzinami Maryli; Słuchając jednego, który przyszedł i siedział; Znow w zbożu z panną Krysiunią jedyną; Wtedy gdy nadeszła paczka z Kalifornii; W oknie za firaną w ciepłe popołudnie; Gdybyśmy witali przedstawiciela; W Juracie na wydmie z paniami; W czwartek w południe, w chłodny dzień grudniowy; O zmierzchu dnia przedostatniego; W pełni żniw we wsi pod gruszą

9. W zapachu migdałów i lukru. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1978, 164 s.

Zawartość: Życie pełne atrakcji: W wolno opadającym śniegu; Przegadać czas; Być człowiekiem; Poznać świat; W zapachu migdałów i lukru; Przeciąć wstęgę; Pokochać szefa; Życie pełne atrakcji. — Świat pachnący różą: Dobry pies Misiek; Słowińska była lepsza; Z bukietem o świcie; Trudna sztuka pisania listów; Park pani babci; Młoteczkim po rurce; Świat pachnący różą

10. Pies, który wysiadł w Sopocie. [Powieść]. Pozn.: WP 1980, 136 s.

11. Krótki fragment dziejów rodu. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 173 s.

II nagroda w konkursie Wielkop. Tow. Kult. w 1980.

12. Eintopfkommando. [Powieść]. Pozn.: WP 1986, 190 s.

13. Długa lekcja gimnastyki. [Powieść]. Pozn.: WP 1990, 231 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1998. — Wywiad: Czy satyra musi być zabawna. Rozm. O. Błazewicz. *Głos Wielkop.* 1985 nr 76.

J. Siewierski: Dwie książki satyryczne. *Nowe Książ.* 1966 nr 9 [rec.: Moi dobrzy nieznajomi]. — [Zapiski untermenscha.] Cz. Michniak: Zapiski szycy. *Gaz. Pozn.* 1972 nr 265; F. Fornalczyk: Okupacyjny Poznań w relacji szarego człowieka. *Poglądy* 1973 nr 23 [właśc. 22]. — T. Lewandowski: Satyra nie zawsze śmieszna. *Nowe Książ.* 1974 nr 4 [rec.: Okropnie śliczny jest ten świat]. — [Trzynastego w piątek.] Z. Kosakowska: Stół z powyłamywanymi nogami. *Nurt* 1975 nr 10; T. Lewandowski: Międzyepoka i co dalej? *Nowe Książ.* 1976 nr 14. — F. Fornalczyk: Powściągliwy optymizm. *Nurt* 1978 nr 10 [rec.: W zapachu migdałów i lukru]. — B. Pigłowska. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec.: Zapiski untermenscha]. — [Pies, który wysiadł w Sopocie.] M. Bajerowicz: Wąż z naiwnych. *Tydzień* 1980 nr 18; E. Staniewicz: Ktoś, kto wysiadł. *Nurt* 1981 nr 2. — E. Staniewicz: Komentarz do fotografii. *Nurt* 1982 nr 4 [rec.: Krótki fragment dziejów rodu]. — Z. Beryt: Szkice do portretu. *Gaz. Pozn.* 1986 nr 183. — [Eintopfkommando.] [W Nawrocki] Ł. Budny: Co można zobaczyć we własnym ogródku? *Kultura* 1987 nr 22; K. Młynarz: Ogródek zwany Polską. *Nurt* 1987 nr 10.

J.Z.

PRZYBYSZEWSKA Stanisława
1901-1935

Pseud.: Andrée Lynne.
Dramatopisarka, prozaik, malarka

Urodzona 1 października 1901 w Krakowie; córka Stanisława Przybyszewskiego, dramaturga, powieściopisarza, i Anieli Pająkówny, malarki. W dzieciństwie często zmieniała miejsce pobytu. Przebywała początkowo z matką przez rok w Myślenicach pod Krakowem, potem we Lwowie, od 1907 kolejno w Wiedniu, Monachium i w uzdrowisku w Gries pod Bolzano w Alpach Tyrolskich, a od 1908 w Paryżu. Początkowo uczyła ją w domu matka, od około 1911 dawała ją eksternistka egzaminu na pensji Institution J. Hamon. Po śmierci matki w 1912 pozostawała pod opieką małżeństwa lekarzy, Wacława i Zofii Moraczewskich, z którymi mieszkała w Zurichu. Uczęszczała tu do niemieckiej szkoły im. J.H. Pestalozziego, pobierała też prywatnie lekcje muzyki. Od 1914 mieszkała w Wiedniu z rodziną ciotki, Heleny Barlińskiej. Dzięki staraniom jej męża, Stanisława Barlińskiego, uzyskała w lutym 1914 prawne zezwolenie na używanie nazwiska Przybyszewska. Ukończyła II klasę w Privat-Bürgerschule für Mädchen im. St. Jasephinum, do III klasy uczęszczała w państwowym gimnazjum w Wiedniu. W 1915 mieszkała w miasteczku Oberhollabrunn. W 1916 przyjechała z wujostwem do Krakowa i kontynuowała naukę w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim. W 1919-20 odbyła praktykę pedagogiczną w przyklasztornej szkole ludowej ss. niepokalanek w Nowym Sączu. W 1920 zdała

maturę w IV Gimnazjum Realnym w Krakowie. Nawiązawszy bliższy kontakt z ojcem, wiosną tego roku przeniosła się do Poznania, gdzie mieszkała. Pracowała tu najpierw kilka tygodni jako urzędniczka Dyrekcji Poczty i Telegrafów, potem zarabkowała udzielając korepetycji, prowadząc dorywczo zajęcia na Państwowych Kursach Nauczycielskich, ucząc w Prywatnej Szkole Przygotowawczej im. M. Kopernika. Jednocześnie kontynuowała naukę poprzez intensywne samokształcenie; kilka miesięcy uczęszczała do Akademii i Szkoły Muzycznej, w 1921/22 studiowała przez jeden trymestr filologię na Uniwersytecie Poznańskim. Podejmowała nadal próby literackie, rozpoczęte w dzieciństwie. Nawiązała kontakty ze środowiskiem artystycznym poznańskich ekspresjonistów, skupionych wokół czasopisma *Zdrój*, na którego łamach debiutowała w 1922 przekładem z francuskiego „Myśli o malarstwie” Marcela Lenoira (t. 14). Na wiosnę 1922 przeniosła się do Warszawy i pracowała w księgarni Spółdzielni Księgarskiej „Książka”, związanej z Komunistyczną Partią Robotniczą Polski. W związku z kontaktami z osobami z tego kręgu, została na krótko aresztowana. Mieszkała następnie w Zielonce pod Warszawą i pracowała w prywatnej szkole żeńskiej Marii Turkiewiczówny. W 1923 poślubiła Jana Panieńskiego, malarza, związanego ze środowiskiem *Zdroju*, w tym czasie nauczyciela fizyki i chemii w Gimnazjum Polskim Macierzy Szkolnej w Gdańsku, gdzie zamieszkali. Zajmowała się malarstwem, próbowała komponować. Działała pewien czas w Towarzystwie Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku. Samodzielnie studiowała historię Wielkiej Rewolucji Francuskiej. Po nagłej śmierci męża w Paryżu w 1925, utrzymywała się początkowo z udzielania korepetycji z języków obcych (znała bardzo dobrze francuski, niemiecki i angielski). Później poświęciła się wyłącznie pracy literackiej (także w języku niemieckim); pisała powieści i opowiadania (niektóre nie wyszły poza stadium szkicu; poza jednym utworem nie wydane) oraz dramaty. Mimo pomocy finansowej rodziny i stypendiów Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, pozostawała w nędzy (pogłębionej przez nałóg morfinizmu). Zmarła 14 sierpnia 1935 w Gdańsku; cmentarz dla bezwyznaniowców, na którym została pochowana, uległ zniszczeniu w 1945 podczas działań wojennych.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Thermidor*. [Utwór dramatyczny w jęz. niem.]. Powst. ok. 1925.

Data powstania wg inf. R. Taborskiego we wstępie do poz. 5. Masz. w Arch. PAN Oddz. w Pozn.

Przeł. pol.: *Thermidor*. [Przeł.] S. Helsztyński. Praprem. Wr., T. Pol. 1971. Wyd. zob. poz. 5. TV 1983.

Przeł. ang.: *Thermidor*. [Przeł.] B. Taborski. Wyd. łącznie z przeł. *Sprawa Dantona* zob. poz. 4.

2. *Dziewięćdziesiąty trzeci*. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1927. Praprem. TV 1969. Wyd. zob. poz. 5. Praprem. teatr. Kr., T. im. J. Słowackiego, T. Miniatura 1977.

Przeł. ang.: *Ninety-three*. [Przeł.] E. Rothert. [Adapt.] J. Krasowski. W: *Twentieth century Polish theatre*. London 1980.

Adapt. radiowa: Adapt. K. Białek. Radio 1982.

3. *Ostatnie noce ventôse'a*. [Opowiadanie]. Powst. ok. 1927. Z rkpsu wyd., wstęp i przyp.: S. Helsztyński. Kr.: WL 1958, 177 s.

Tu studium S. Helsztyńskiego: *Życie i twórczość S.P.*, s. 7-22.

4. *Sprawa Dantona*. (Kronika sceniczna). Powst. ok. 1929. Druk fragm.: *Danton i Robespierre*. *Wiad. Lit.* 1929 nr 42 s. 4; *Robespierre*. *Wiad. Lit.* 1930 nr 51/52 s. 1. Praprem. Lw., T. Wielki 1931. Wyd. całości zob. poz. 5.

Komentarz S.P. do dramatu: Komentarz psychologiczny do „Sprawy Dantona”. *Wiad. Lit.* 1929 nr 47.

Wersja niem.: *Sache Danton*. [Przeł.] J.H. Michal, ... Powst. ok. 1931. Druk fragm. *Pologne Littéraire*, Wwa 1931 nr 61.

S.P. podp.: *Andrée Lynne*. — Masz. całości w Arch. PAN Oddz. w Pozn.

Przeł. ang.: *The Danton affair*. [Przeł.] B. Taborski. Wyst. Londyn, Royal Shakespeare Company 1986. Wyd. łącznie z przeł. poz. 1 pt. *The Danton case; Thermidor*. *Evanston*, Ill. 1989. — bulg.: [Przeł.] D. Bukovska. *Wyst. Sofia*, T. na Narodniata Armija 1978, — czes.: *Případ Danton*. [Przeł.] M. Janišová. Praha 1977, — franc.: *L'affaire Danton*. [Przeł.] D. Beauvois. [Lausanne] 1982, wyd. nast. *Lausanne*, [Paris] 1983, — maced.: *Wyst. Skopje*, *Makedonski Narod* T. 1985, — serb.-chorw.: *Zenica*, T. Lud. 1977, — szwedz.: *Wyst. Sztokholm*, *Stadsteatern* 1986, — włos.: [Przeł.] G. Pamiplione. *Wyst. Triest*, T. *Stabile del Friuli Venezia Giulia* 1982; *L'affaire Danton*. [Przeł.] P. Marchesani. Genova [1983]. Adapt. film. Scenariusz: J.C. Carrière. Ekran. [Polska-Francja] 1982 [nagrody film. w 1983; César, przyznawany przez Akademię Sztuki i Techniki Film. we Francji; Unifrance-Film, przyznawana przez dziennikarzy zagranicznych akredytowanych w Paryżu].

5. *Dramaty*. Oprac. i wstępem poprzedził R. Taborski. Postł.: J. Krasowski. Gdańsk: WM 1975, XXXVI, 466 s.

Zawartość: *Dziewięćdziesiąty trzeci* [poz. 2]; *Sprawa Dantona* [poz. 4]; *Thermidor*. Tłum. z jęz. niem. S. Helsztyński [poz. 1].

6. *Listy*. Oprac., wstępem, przyp. i aneksami opatrzył T. Lewandowski. Gdańsk: WM.

T. 1. *Grudzień 1913-wrzesień 1929*. Teksty obcojęzyczne przeł. z niem. Cz. Karolak, z franc. K. Rogalska, z ang. J. Limon. 1978, XXXIII, 678 s.

T. 2. *Październik 1929-listopad 1934*. [Teksty obcojęzyczne przeł.:] K. Lipnicka (z niem.) i in. 1983, XII, 639 s.

T. 3. *Grudzień 1927-październik 1933*. Tłum. z niem. A. Weiland [z franc. K. Rogalska, z ang. T. Zabrocki]. 1985 [właśc. 1986], XVIII, 332 s.

Przekł. ang. 104 listów S.P.: [Przeł.:] J. Kosicka, D. Gerould. W tyczce: A life of solitude. London, Melbourne, New York 1986, wyd. nast. Evanston, Ill. 1989.

Nie wydane utwory prozą w jęz. pol., niem. i ang., przechowywane w rękopisach w Arch. PAN Oddz. w Pozn., m.in.: powieści: O Thou Immortal Deity; Twórczość Gerarda Gasztowta; Asymptoty; Eine realistische Studie, — szkice powieściowe; Wybraniec losu; Pasiphae; Sterilitas, — mikropowieści: Fons Juventatis; Po omacku; I Roma przeszła.

OPRACOWANIA (wybór)

„Sprawa Dantona” Stanisławy Przybyszewskiej, córki wielkiego pisarza samowydaw. *Wiad. Lit.* 1929 nr 42.

SWPP I. — PP (M. Brykalska). — PSB (R. Taborski). — LP (E. Zuberbier). — R. Taborski: Zestawienie premier teatralnych i telewizyjnych; Bibliografia. W: S. Przybyszewska: Dramaty. Gdańsk 1975.

[Sprawa Dantona.] T. Boy-Zeleński. *Il. Kur. Codz.* 1933 nr 277, przedr. w tegoż: Reflektorem w serce. Wwa 1934, Pisma. T. 25. Wwa 1968; A. Grzymała-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1933 nr 273, przedr. w tegoż: Z teatrów warszawskich 1926-1939. Wwa 1972; K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1933, przedr. w tegoż: Pisma teatralne. T. 3. Kr. 1995; B. Miciński. *Zet* 1933 nr 15, przedr. w tegoż: Pisma. Kr. 1970; [A. Słonimski] as. *Wiad. Pol.* 1933 nr 45, przedr. w tegoż: Gwałt na Melpomene. Wwa 1982; K. Wierzyński. *Gaz. Pol.* 1933 nr 275; W. Zawistowski. *Pion* 1933 nr 2. — W. Zawistowski: S.p. S.P. *Pion* 1935 nr 35. — S. Helszyński: Citoyenne P. *Wiad. Lit.* 1936 nr 3. — [Ostatnie nocie wotów'a:] J. I. Bartnicka. *Nowe Książ.* 1959 nr 9; A. Kijowski: Nieznana powieść sprzed dwudziestu lat. *Twórczość* 1959 nr 4; Z. Żabicki: Naga dusza Robespierre'a. W tegoż: Tradycja, styl, obyczaj. Wwa 1963. — [Sprawa Dantona:] J.P. Gawlik: P. u Krasowskiego. *Życie Lit.* 1967 nr 21; J. Kelera. *Odra* 1967 nr 4, przedr. w tegoż: Pojedynki o teatr. Wr. 1969; E. Wyszyńska: Sprawa Dantona i sprawa Marata. *Dialog* 1967 nr 5; Z. Gren: Sprawa P. W tegoż: Wejście na scenę. Pozn. 1968. — K. Kolińska: Sprawa Stasi. W tejże: Tajemnice na sprzedaż. Wwa 1968. — R. Szydłowski: Sprawa P. *Widnokręgi* 1968 nr 4. — S. Helszyński: Citoyenne Przybyszewska. W tegoż: Meteory Młodej Polski. Kr. 1969. — J. Niesiołbódzki: Sprawa nie tylko Dantona. *Teatr* 1970 nr 13, przedr. w tegoż: Na scenie i poza sceną. Kr. 1978 [dot. też: M. Szatrow: Bolszewicy; G. Büchner: Śmierć Dantona]. — K. Wolicki: Odkrycie P. W: Teatr Polski. Wrocław sezon 1970/1971. Wr. 1971. — Z. Gren: „Thermidor” albo przerazenie władzą. W tegoż: Czwarta ściana. Kr. 1972. — M. Król: P. o Rewolucji Francuskiej. *Dialog* 1973 nr 1. — J. Kelera. W tegoż: Takie były zabawy, spory w one lata. Wr. 1974 [rec.: Thermidor]. — K. Kolińska: Sprawa Stasi. W tejże: Tajemnice i damy. Wwa 1975. — W. Zechenter: Uprząta szybko życie. Wyd. 2. Kr. 1975 [m.in. wspomnienie o S.P.]. — [Dramaty:] S. Meller: Rewolucja wąskotorowa. *Kultura* 1976 nr 12; T. Walas: Dramaty S.P. *Nowe Książ.* 1976 nr 7. — M. Fik: Za co Kochamy P.? W tejże: Sezony teatralne. Wwa 1977. — L. Kamiński: Dramaty S.P. *Mies. Lit.* 1977 nr 3. — J. Krawowski: P. W tegoż: Sprawa teatru. Kr. 1977. — B. Petroszolin-Skowrońska: Portret w smudze cienia. *Literatura* 1977 nr 51/52. — K. Pleśniarowicz: Ekspresjonizm w dramatach S.P. *Litteraria* 1977 nr 1. — A. Bojarska: Andrée Lynne. (Proza S.P.). *Prz. Hum.* 1978 nr 11. — K. Kolińska: Córka, matka i ojciec. Stanisława Pałkówna-Przybyszewska-Panienska. W tejże: Stachu, jego kobiety, jego dzieci. Kr. 1978. — K. Pleśniarowicz: Rodowód dramatów S.P. *Człowiek i Światopogląd* 1978 nr 2. — M. Czermińska: Listy P. pisane są także do nas; E. Graczyk: „Ton mój wzywał bezwzględność”. *Punkt* 1979 nr 8 [rec.: Listy. T. 1]. — J. Koenig: Teatr P. W tegoż: Rekolokacje teatralne. Wwa 1979. — K. Kolińska: Sprawa nie tyl-

ko Anieli. W tejże: Zamek na lewych papierach. Kat. 1979. — T. Lewandowski: S.P. i Tomasz Mann, czyli dialog pozorny. *Twórczość* 1979 nr 12, przedr. w: Der Weg zum Nachbarn. Pozn. 1982. — A. Rudnicki: Wczoraj wieczorem w Warszawie. (I). W tegoż: Zabawa ludowa; Niebieskie kartki. Wwa 1979. — J. Sochoń: Listy — eseje P. *Literatura* 1979 nr 21 [rec.: Listy. T. II. — M. Czechowski: S.P. — szkice do portretu. *Bibl. Gdań.* 1980 nr 1/2. — M. Wilk: Czy tylko „Sprawa Dantona”? *Punkt* 1981 nr 13. — E. Jankowski: *Rocz. Lit.* 1978 wyd. 1982 [rec.: Listy. T. II. — T. Lewandowski: Dramat intelektu. Biografia literacka Stanisławy Przybyszewskiej. Gdańsk: WM 1982, 269 s. — E. Morawiec: Historia jako narkotyk. W tejże: Mitologie i przeceny. Wwa 1982 [dot. Dziewięćdziesiąty trzeci]. — K. Pysiak: Danton, Robespierre i my. *Życie Lit.* 1982 nr 3. — Z. Macużanka: Gwiazda tragiczna i fascynująca. *Nowe Książ.* 1984 nr 9 [rec.: Listy. T. 2]. — Pleśń i rdza [wypowiedzi w dyskusji osób: M. Czermińska, E. Graczyk, P. Huelle, M. Janion, Z. Majchrowski, W. Maksymowicz, K. Nowosielski, M. Zielińska, K. Ziemia]; E. Graczyk: S.P. Miejsce życia; E. Graczyk: Nieśmiały zarys fantastyki egzystencjalnej S.P. W: Osoby. Gdańsk 1984. — J. Kosicka: Witkacy i P. (Problem rewolucji). *Dialog* 1985 nr 9. — J. Gromska: Osobowość S.P. na podstawie jej listów. *Psychiatria Pol.* 1986 nr 4. — J. Kosicka, D. Gerould: A life of solitude. S.P.A. biographical study with selected letters. [Tum:] J. Kosicka, D. Gerould. London, Melbourne, New York 1986, wyd. nast. Evanston, Ill. 1989. — J. Niesiołbódzki: „Dziewięćdziesiąty trzeci”: psychologia i polityka; Gorączka i chłód „Thermidora”; Sprawa Dantona i sprawa Robespierre'a. W tegoż: Aktualność i historia. Bydź. 1986. — J. Kociński: Listy S.P. *Mies. Lit.* 1987 nr 9 [dot. t. 3]. — S. Symotiuł: „Zdrada rewolucji” — jako klucz biograficzny twórczości S.P. *Prz. Hum.* 1987 nr 7/8. — K. Berwińska: Ogień na wicherze. Rzecz o Stanisławie Przybyszewskiej i twórczości dramatycznej, wyróżniony I nagrodą w konkursie T. Pol. w Wwiel; W. Zwinogrodzka: P. i polska niedojrzałość. *Dialog* 1988 nr 7. — J. Heinstein: Obrazy władzy i terronu w „teatrze rewolucji” S.P. *Prz. Hum.* 1989 nr 8/9. — K. Sauerland: Przybyszewska Dantonsdrama. Mit blick auf Georg Büchner und Romain Rolland. *Acta Univ. Nicolai Copernici. Filol. Germańska* 1993 z. 262. — E. Graczyk: Cma. O Stanisławie Przybyszewskiej. Wwa: Open 1994. 146 s. — E. Kiślak: P. na Utopii. *Teksty Drugie* 1994 nr 3. A.Sz.

PRZYŁUSKI Bronisław 1905-1980

Poeta, dramaturg.

Urodzony 9 lutego 1905 w Siemierzu (pow. Tomaszów Lubelski); syn Jana Przyłuskiego, agronoma i administratora majątku ziemskiego, i Bronisławy z Wysoczańskich. Początkowo uczęszczał do Szkoły Powszechnej im. J. Śniadeckiego w Kielcach, następnie przez rok do I Szkoły Realnej w Krakowie. W 1919 wstąpił do 1. Korpusu Kadetów we Lwowie i w 1923 zdał maturę o profilu matematyczno-przyrodniczym. Następnie w 1925 ukończył Oficerską Szkołę Artylerii i Inżynierii w Toruniu. W 1925-32 służył w 14. Dywizjonie Artylerii Konnej w Poznaniu. W 1929 ożenił się z Jadwigą Arkuszewską. W 1930 rozpoczął twórczość literacką; w tymże roku otrzymał I nagrodę w konkursie poetyckim Akademickiego Koła Miłośników Sztuki „Promethidion” w Poznaniu. Był współzałożycielem (1932) i członkiem poznańskiej grupy poetyckiej Prom; debiutował w 1932 na łamach miesięcznika poetyckiego *Prom* (nr 1) wierszami pt. „Nie-

zrozumiałe świty", „Nasze serca" i „Lilie"; później (do 1933) współpracował z redakcją tego pisma. Należał do ZZLP w Poznaniu. W 1932-35 pełnił funkcję instruktora w Oficerskiej Szkole Artylerii w Toruniu, a w 1935 został mianowany dowódcą baterii w Białymstoku w stopniu kapitana. Rozwijając twórczość literacką, ogłaszał wiersze i prozę m.in. w *Dzienniku Poznańskim* (1933-34), *Życiu Literackim* (1834), *Okolicy Poetów* (1936-38) i *Skamandrze* (1938). Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 jako dowódca baterii w 14. Dywizjonie Artylerii Konnej armii gen. Franciszka Kleeberga; za udział w bitwie pod Domanowem otrzymał Krzyż Virtuti Militari V klasy. Po bitwie pod Kockiem dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w Oflagu VII A w Murnau w górnej Bawarii. Pisał utwory sceniczne i rewie dla obozowego teatru oraz występował w nim jako aktor. Po wyzwoleniu podjął służbę w 12. Pułku Ułanów Podolskich w 2. Korpusie Polskim we Włoszech, wraz z którym w 1946 przybył do Wielkiej Brytanii. Zdemobilizowany w 1947, zamieszkał w Londynie. Do jesieni 1949 był aktorem w Teatrze Polskim im. J. Słowackiego. Następnie pracował jako tragarz w kuchni jednego z londyńskich hoteli. Wiosną 1951 zatrudnił się jako terapeuta w polskim szpitalu psychiatrycznym w Mabledon Park, gdzie pracował do 1958. Kontynuował twórczość literacką. W 1950 otrzymał nagrodę Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas”, w 1951 nagrodę w konkursie poetyckim wydawanego w Sztokholmie czasopisma *Wiadomości Polskie*, a w 1952 nagrodę w konkursie literackim Radia Wolna Europa. Wiersze, artykuły literackie, przekłady poetyckie z języka angielskiego i niemieckiego publikował w londyńskich czasopismach emigracyjnych *Życie* (1950-53), *Wiadomości* (1950-80), *Orzeł Biały* (1952, 1976-77, 1980). W 1958-70 mieszkał w Monachium i pracował w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa; pisał liczne słuchowiska o tematyce biblijnej i chrześcijańskiej. W 1963 otrzymał nagrodę w konkursie literackim Związku Artystów Scen Polskich za Granicą i Ogniska Polskiego w Londynie, a w 1969 za całokształt twórczości nagrodę im. H. Naglerowej, przyznaną przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Utwory poetyckie oraz recenzje literackie i teatralne ogłaszał m.in. w czasopismach *Na Antenie* (Monachium, od 1954) i *Tydzień Polski* (dodatek *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza*; Londyn, 1964-80, z przerwami). W 1970 powrócił do Londynu i aktywnie uczestniczył w życiu polskiego środowiska emigracyjnego i literackiego; był m.in. członkiem zarządu Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie oraz brał udział w działalności Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK). Wchodził w skład komitetu redakcyjnego wydawanego w Londynie *Pa-*

miętnika Literackiego (tu też zestawienia bibliograficzne „Przekłady dzieł pisarzy polskich stale przebywających poza krajem” 1976 t. 1, 1978 t. 2, 1980 t. 3). Artykuły i recenzje literackie publikował w *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* i jego dodatku *Tydzień Polski* (1976-79). W 1976 otrzymał nagrodę poetycką Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Był członkiem Pen Club Center for Writers in Exile. Odznaczony Orderem Polonia Restituta V klasy (1979). Zmarł 11 kwietnia 1980 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Badyle. [Wiersze]. Pozn.: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1932, 44 s.
2. Dalekie łąki. [Wiersze]. Tor.: Tow. Bibliofilów im. Lelewela 1935, 48 s.
Cykle: Niepewne toki; Odkryte ślady; Zapomniany klomb.
3. I to minie. [Rewia]. Praprem. Murnau, Zespół Oflagu VII A grudzień 1940.
Zawiera także teksty innych autorów.
4. Najukochańsza żona maharadży. Operetka. [Współaut.:] Klerykowski. Praprem. Murnau, Zespół Oflagu VII A lipiec 1940.
5. Sen. [Rewia; współaut.:] Cz. Szpakowicz. Praprem. Murnau, Zespół Oflagu VII A listopad 1940.
Zawiera także teksty innych autorów.
6. Kapryśna Afrodyta. Widowisko muzyczne. [Współaut.:] Cz. Szpakowicz, T. Kubalski. Praprem. Murnau, Zespół Oflagu VII A luty 1941.
7. Kochaj i tańcz. Widowisko muzyczne. [Współaut.:] Cz. Szpakowicz. Praprem. Murnau, Zespół Oflagu VII A grudzień 1941.
8. Hiob. Misterium według Pisma Świętego. Powst. 1944-1945. Druk *Życie*, Londyn 1952 nr 38.
Przygotowywane do realizacji scenicznej przez L. Schillera wiosną 1945, odbyło się kilka prób czytanych w Zespole Oflagu VII A.
9. Obrona mgieł. Wybór poezji. Londyn: Veritas 1949, 61 s.
Wyd. wspólnie ze Związkiem Pisarzy Pol. na Obczyźnie. Nagroda Katolickiego Ośrodka Wydawn. „Veritas” w 1950.
10. Poemat nielogiczny. *Kultura*, Paryż 1949 nr 4/5 s. 132-155. Przedr. zob. poz. 22.
Nagroda Katolickiego Ośrodka Wydawn. „Veritas” w 1950.
11. Czas pojednany. Sztuka w 5 odsłonach. Powst. 1950. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych Scena Klubowa „Ogniska Pol.” 1955. Druk fragm.: Sen Nikodema. (Część III). *Oficyna Poetów*, Londyn 1971 nr 3; Wielka Noc. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 13/14. Druk całości w: *Polski dramat emigracyjny 1939-1969*. Pozn. 1993 s. 385-466. Przedr. zob. poz. 21.
Nagroda Tow. Przyjaciół Teatru w Londynie w 1965.

12. Akord. Poezje. Tonbridge Wells, Kent: Ofic. Poetów i Malarzy 1951, 31 s.

13. Pastoralka małoszowska. Oprac. muz.: J. Markowski. Londyn: Veritas 1951 [właśc. 1950], 62 s. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych Scena Klubowa „Ogniska Pol.” 1952. Wyst. krajowe: Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1990.

Adapt. radiowa: Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa [inf.: L. Kielanowski, zob. poz. 21].

14. Strofy o malarstwie. [Poemat w 15 pieśniach]. Londyn: Studium Malarstwa Sztalugowego Społeczności Akademickiej USB w Londynie; druk. Ofic. St. Gliwy 1953, 48 s.

Druk bibliofilski.

15. Kukielki Bożonarodzeniowe. Mabledon Park: Ofic. szpitala dla nerwowo chorych] 1954. [Inf. autora]. Druk z podtytuł. Słuchowisko oparte na motywach ludowych. *Na Antenie*, Monachium 1964 nr 12.

16. Leon I. Poemat sceniczny w 5 obrazach. Powst. 1954. Druk fragm.: pt. Honoria i Velia. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 43; pt. Leon i Attyla. *Życie*, Londyn 1954 nr 44; pt. Powrót Leona. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 13. Druk całości zob. poz. 21.

Inne wersje tytułu: Leon i Attyla; Leon I i Attyla.

Nagroda w konkursie ZASP za Granicą w 1963.

17. Uprosiłem ciemności. Wiersze 1949-1956. Londyn: White Eagle Press 1957, 99 s.

Zawiera wybór wierszy z różnych tomów oraz część pt. Parafrazy [z J. Donna, ze św. Jana od Krzyża, św. Elżbiety, Psalm XCIX, z listów św. Pawła do Koryntian].

18. Listy z pustego domu. Wiersze. Southen-on-Sea, Essex: S. Gliwa 1964, 68 s.

Druk bibliofilski.

19. Wiersze. Londyn: White Eagle Press 1973, 240 s.

Nagroda Związku Pisarzy Pol. na Obczyźnie w 1972.

20. Szopka. (Na podstawie tekstów oryginalnych Glogera i Kolberga, Pastoralki małoszowskiej i wspomnień dzieciennych ułożyl ...). *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 52/53.

21. Dramaty. Wstęp: L. Kielanowski. Londyn: Veritas 1986, 362 s.

Zawartość: Czas pojednany [poz. 11]; Leon I [poz. 16].

22. Poezje wybrane. Oprac. i wstępem poprzedził A.K. Waśkiewicz. Wwa: PIW 1987, 271 s.

Wybór z tomów: poz. 1, 9, 10, 12, 13, 16, 18.

Przekłady i adaptacje

1. B. Prus: Kłopoty babuni. Adapt. ... Wyst. Murnau, Zespól Oflagu VII A październik 1941.

2. Arystofanes. Ptaki. [Komedia]. Adapt. ... Wyst. Murnau, Zespól Oflagu VII A maj 1944.

3. P. Grenville Wodehouse: Panna czy rozwódka. [Komedia]. Adapt. ... Wyst. Murnau, Zespól Oflagu VII A czerwiec 1944.

4. R.M. Rilke: Pieśń o miłości i śmierci korneta Krzysztofa Rilke. Przel. ... Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1977, 28 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1967. — B. Przyłuski: O poezji. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 30/31 [pierwodr. fragm. wywiadu z 1977, przeprowadzonego podczas pobytu B.P. w Detroit].

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (B. Dopart). — LP (uzup.). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990.

[Badye:] [Z. Grabowski] Zbig. Grab. *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 29; K.W. Zawodziński. *Rocz. Lit.* 1932; H. Michalski: Dwa tomy poezji. *Kuźnia Młoda*. 1933 nr 8 [dot. też: J. Kurek: Spiewy o Rzeczypospolitej]. — [Dalekie łąki:] J. Jankowski: Bibliofile toruńscy i poeta z „Promu”. *Pion* 1935 nr 28; W. Sebyła. *Pion* 1835 nr 30; K. Troczyński: Człowy poeta „Promu”. *Dz. Pozn.* 1935 nr 231; S. Napierski. *Kamena* 1937 nr 1. — [Obrona mgieł:] W. Trościanko: Świeży powiew. *Mysł Pol.*, Londyn 1949 nr 134; B. Kobrzyński: *Przez formę do treści*. *Orzeł Biały*, Londyn 1950 nr 4. — [Akord:] M. Bohusz-Szysko: *Plastyka. Życie*, Londyn 1952 nr 4; G. Herling-Grudziński: *Oficyna Poetów i Malarzy. Wiadomości*, Londyn 1952 nr 3. — T. Terlecki: „Pastoralka” P. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 9 [rec.: Pastoralka małoszowska]. — [Strofy o malarstwie:] J. Ostrowski: Galeria żbóżnych strof. *Orzeł Biały*, Londyn 1953 nr 39; S. Zahorska. *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 46; M. Pankowski: Mowa bez ziemi. *Kultura*, Paryż 1954 nr 9. — [Czas pojednany:] [S. Legeżyński] L.S.: „Czas pojednany” w Teatrze Sztuk Czytanych. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1955 nr 20; [J. Ostrowski] (On): Trzy manifestacje teatru zawodowego. *Orzeł Biały*, Londyn 1955 nr 19. — [Listy z pustego domu:] J. Bielawicz: O poezji P. *Na Antenie*, Monachium 1964 nr 11, przedr. w tegoż: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970; J. Rostworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 42; M. Czuchnowski: Poczta poety. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1965 nr 250. — W. Günther: O B.P. — laureacie Nagrody Związku Pisarzy. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1969 nr 187. — [S. Legeżyński] S. Leg.: Wiersze B.P. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1973 nr 29 [rec.: Wiersze]. — A. Lisiecka: Poeta szczęśliwy. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 36. — [Wiersze:] K. Sowiński: Ziarna mowy B.P. *Tydz. Pol.*, Londyn 1973 nr 33; K. Grela: „Rozstąpić się przede mną”. *Poezja* 1974 nr 10. — A. Frajlich-Zajac: Poeta siódmego klimatu. *Nowy Dz.*, Nowy Jork 1977 nr 316, przekł. ang. pt.: Poet of the seventh climate. (Recurrent images of the poetry of B.P.). [Przel.] J. Laskowski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1985 nr 1; przedr. w: *Literatura polska na obczyźnie*. T. 5. Londyn 1988. — A. Pospieszalski: B.P. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 21. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978, passim. — S. Baliński: B.P. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1980 nr 102. — [K. Grocholski] K.G.: Poeta, żołnierz, filozof. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1980 nr 27. — L. Kielanowski: B.P. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 25. — J. Łobodowski: B.P. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 30/31. — J. Łobodowski: O B.P. *Orzeł Biały*, Londyn 1980 nr 19/20. — [J. Pietkiewicz] J. Peterkiewicz: B.P. *Kultura*, Paryż 1980 nr 6. — E. Romiszewski: Prawdziwy żołnierz i prawdziwy poeta. *Orzeł Biały*, Londyn 1980 nr 19/20. — J.W. Kapuściński: Wspomnienie o „Promie”. *Nurt* 1981 nr 5. — J.S. Pasierb: B.P., poeta. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 32. — M. Pytasz: Jak jest Krzysztofe Rilke? *Lit. na Świecie* 1983 nr 5 [rec. przekł.: Pieśń o miłości i śmierci korneta Krzysztofa Rilke]. — A. Pospieszalski: B.P. W tegoż: *Wiara szukająca zrozumienia*. Londyn 1985, przedr. w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992. — H. Siewierski: Ożywić słowa i rzeczy. *Pam. Lit.*, Londyn 1986 t. 6. — [Dramaty:] M.E. Cybulska: „Krzyż nad mieczem.

Duch nad siłą". *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 15; J. Poray-Biernacki: Tryumf i porażki B.P. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 32; A. Pospieszalski: Proza i poezja. *Kultura*, Paryż 1986 nr 4. — [Poezje wybrane.] M.E. Cybulska: Przestrzenie. *Tydz. Pol.*, Londyn 1987 nr 37; M.A. Derdowski: Jeszcze jeden powrót. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1987 nr 48. — Z. Lichniak: Przybliżenie B.P.: Powrót posmiertny do Polski; Ilustracja poetycka z P. W tegoz: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — M. Kisiel: Notatki do P. *Autograf* 1990 nr 2 [rec.: Poezje wybrane]. — M.A. Derdowski: Dwa utwory dramatyczne B.P. Propozycje dla współczesnego teatru polskiego. W: Wokół współczesnego dramatu i teatru religijnego w Polsce (1979-1989). Wr. 1993 [dot.: Leon I; Czas pojednany]. — K. Wielochowska-Kedziak: O „Czasie pojednanym” B.P. W: Teatr i dramt polskiej emigracji 1939-1989. Pozn. 1994. — M.A. Derdowski: Przekleństwo mowie. O twórczości Bronisława Przyłuskiego. Bydg.: Wydawn. Uczelniane WSP 1996, 146 s.

B.D.

PRZYMANOWSKI Janusz 1922-1998

Pseud.: J.P.; J.Z.; Jerzy Znamirowski; Mieczysław Szawarski; Peleng; plut. J. Znamirowski; plut. Znamirowski; ppor. Mieczysław Szawarski; (prz.); (prz.); Prz.; rekrut Żyrafa; zn.: Znamirowski; Żyrafa.
Prozaik, publicysta, autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 20 stycznia 1922 w Warszawie; syn Stefana Przymanowskiego, urzędnika kolejowego, i Waławy z domu Rajchert. Od 1932 uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. S. Żeromskiego w Warszawie. W tym czasie należał do ZHP. Po wybuchu II wojny światowej, jako ochotnik – szeregowiec 4. Batalionu Pancernego, wziął udział w kampanii wrześniowej 1939. Internowany przez armię radziecką pod Tamopolem, przebywał w obozach w Porochni i Wołoczyskach, skąd wkrótce został zwolniony jako niepełnoletni. Następnie od listopada 1939 uczęszczał do X klasy szkoły radzieckiej w Brześciu nad Bugiem, a po jej ukończeniu pracował w 1940-41 w kopalni bazytu w Janowej Dolinie na Wołyniu, kolejno jako górnik, maszynista wyciągu, mechanik i technik normowania. W styczniu 1941 został członkiem Wszelkiego Związku Leninowskiego Związku Młodzieży Komunistycznej. Brał aktywny udział w pracy kulturalnej, m.in. zorganizował teatr amatorski i pisał dla niego teksty. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej został ewakuowany z grupą komsomolców w czerwcu 1941 do Dniepropietrowska. Pracował jako technik normowania przy budowie pieców martenowskich w Dnieprodzierżyńsku, a od sierpnia jako rachmistrz brygady traktorowej w kolchozie im. W. Czapaiewa w stancyi Karmalinowskiej (Kraj Stawropolski); pełnił też funkcję sekretarza organizacji komsomolskiej kolchozu i agitatora. W 1942 pracował jako traktorzysta w sowchozie Kamienobrodzkim, a następnie w kolchozie „Put Ilicza” w stancyi Nikołajewskiej. W styczniu 1943 wstąpił na ochotnika do armii radzieckiej. Po przeszkoleniu w 62. Brygadzie Morskiej Piechoty w Armawirze, brał udział w walkach nad Morzem

Azowskim. Ranny, leczyl się przez dwa miesiące w szpitalach, następnie pracował przy wyładunku transportu w 69. kompanii pracy w Krasnodarze i Salskich Stepach. Od listopada 1943 służył w 1. Korpusie Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Pełnił w 5. Brygadzie Artylerii ciężkiej funkcję oficera do spraw politycznych, jako zastępca dowódcy baterii, a następnie dywizjonu. W 1944 nawiązał współpracę z gazetą 1. Armii Wojska Polskiego *Zwycięzcy*, na której łamach debiutował w czerwcu notatką o wizycie delegacji Krajowej Rady Narodowej w 5. Brygadzie Artylerii, a od listopada, jako korespondent frontowy, publikował liczne reportaże, artykuły, felietony (głównie pod pseud.: rekrut Żyrafa, plut. Znamirowski, ppor. Mieczysław Szawarski, Prz.). W grudniu 1944 ożenił się z Ireną Barbarą Wyczółkowską. Od kwietnia 1945 należał do PPR (od 1948 do PZPR). W marcu 1945 objął funkcję zastępcy redaktora naczelnego, a po zakończeniu wojny redaktora naczelnego gazety *Zwycięzcy* (wydawanej do września w Katowicach). Następnie zamieszkał w Warszawie. Był redaktorem naczelnym miesięcznika *Skrzydłata Polska* (1945-48) oraz (od 1947 jako redaktor naczelny Redakcji Czasopism Lotniczych) tygodnika *Skrzydła i Motor*. Przeszedł przeszkolenie z zakresu pilotażu (1946-49); uzyskał III stopień wykształcenia szybowcowego i licencję pilota turystycznego. W 1947-51 pełnił funkcję sekretarza generalnego Aeroklubu RP, a w 1949-50 również szefa wydziału wykształcenia Ligi Lotniczej. Należał do Komisji Lotniczej Wydziału Komunikacyjnego Komitetu Centralnego PZPR. Rozwijał twórczość literacką i publicystyczną, zamieszczając artykuły, opowiadania, wiersze, felietony, recenzje oraz tłumaczenia z literatury rosyjskiej, m.in. na łamach *Żołnierza Polskiego* (1945-69, z przerwami), *Żołnierza Wolności* (1945-55), *Płomyczka* (1952-80, z przerwami), *Przyjaźni* (1952-65). W 1950 został redaktorem tygodnika *Ilustracja Wojskowa*. W 1950-52 uczęszczał na Wieczorowy Uniwersytet Marksizmu-Leninizmu w Warszawie. W 1951 awansował na podpułkownika. W 1951-52 był redaktorem działu w Wydawnictwie Ministerstwa Obrony Narodowej, w 1950 pełnił funkcję sekretarza redakcji, a w 1952-57 zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Żołnierz Polski*. Od 1954 należał do ZLP. W 1955 razem z Wojciechem Żukrowskim odbył podróż reporterską do Chin, skąd nadsyłał korespondencje do *Trybuny Ludu* i zamieszczał (napisane wspólnie z W. Żukrowskim) cykle reportaży pt. „Szlakiem wielkiego marszu” w piśmie *Świat* (1955 nr 38-45) oraz cykl reportaży w *Żołnierzu Polskim* (1955). W 1957 pracował w redakcji miesięcznika *Wojsko Ludowe*. Od 1958 studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim; w 1966 uzyskał magisterium. W 1959 ożenił się z Marią Kaliską, tu-

maczką (zmarła 1978). W 1961 awansował do stopnia pułkownika. W 1962-64 był członkiem Komitetu Warszawskiego PZPR i pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Kultury. Jako przedstawiciel Ministerstwa Obrony Narodowej (MON) w 1966-68 wchodził w skład Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. W 1966 otrzymał nagrodę literacką MON II stopnia, w 1967 I stopnia oraz nagrodę literacką Ministra Kultury i Sztuki (I stopnia). W 1969 otrzymał przyznawany przez dzieci Order Uśmiechu. W 1973 przeszedł w stan spoczynku. Kontynuował twórczość literacką, publikując zwłaszcza w *Życiu Warszawy* (1963-76; tu w 1964-76 cykl felietonów pt. „Ścisłe jawne”), *Żołnierzu Wolności* (1971-72 cykl felietonów pt. „Listy siwiejące”), *Trybunie Ludu* (1974-79, 1983-87; tu w 1976-79 cykl felietonów pt. „Parantele”), *Wiadomościach*, Wrocław (1975-80, z przerwami; tu też wiersze z nutami), *Sztandarze Młodych* (tu w 1977 cykl felietonów pt. „Kto za?”). W 1977 za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów, a w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów w dziedzinie twórczości i sztuki estradowej. W 1980-85 był posłem na Sejm PRL VIII kadencji. W 1984 ożenił się z Aleksandrą Paszkowską-Nowińską. W 1986-89 był członkiem Narodowej Rady Kultury (II kadencji). Odznaczony m.in. licznymi polskimi i radzieckimi medalami wojskowymi (1945-46), Krzyżem Grunwaldu (1946), Krzyżem Walecznych (1947), Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1965), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1978), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1987). Zmarł 4 lipca 1998 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tajemnica błękitnej koperty. [Powieść]. *Zwyczajem* 1945 nr 77-90.

Podp.: Żyrafa.

2. Na młodych skrzydłach. [Opowiadanie]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 65 s.

3. Chłopiec nad Wisłą. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1951, 94 s.

4. Nasze wojsko. [Artykuły publicystyczne]. Wwa: MON 1951, 48 s.

5. Dowódcy. [Opowiadania]. Wwa: MON 1952, 183 s. Nakł. 2 i 3 tamże 1952.

Zawartość: „Jak wielu innych”; W boju; „Pawłucha”; Gwardzista; „Czołgi naprzód!”; Myśliwiec; Inżynier żołnierskich dusz; Dowódca.

6. Koleżeństwo bojowe. [Publicystyka wojskowa]. Wwa: MON 1952, 67 s.

7. W pierwszym szeregu. Opowiadania. Wwa: MON 1952, 142 s.

Zawartość: „Semperit”; Ojciec i syn; Cekaemiści; Szczęście; „Bój to jest nasz ostatni”.

8. Bagnet z uralskiej stali. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1953, 189 s.

Zawartość: Bagnet z uralskiej stali; Czarne diabły; Warietki; Pepesza; Dziwczyna z literą „R”; Spotkanie na Goethestrasse; Ślady gąsienic; Przeciwpancerne przyjaciele; Poprawka na plan; Świat przyjaźni; Plomien.

9. Żołnierze czterech rzek. [Powieść]. Wwa: MON 1953, 438 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-2 1954, wyd. 3 1955.

Przekł. bułg.: Vojnici ot četirite reki. [Przeł.] D. Ikonomov. Sofija 1956, — czes.: Vojáci čtyř řek. [Przeł.] K. Málek. Praha 1958, — ros.: Soldaty četyrech rek. [Przeł.] J. Nemčinskij. Moskva 1955.

10. Tajemnica wzgórza 117. [Opowieść]. *Plomyczek* 1954 nr 18-25. Wyd. osob. Wwa: NK 1954, 45 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957, wyd. 4 1960, wyd. 5 1962, wyd. 6 1964, wyd. 7 1967, wyd. 8 1969, wyd. 9 1971, wyd. 10 1974. Przedr. zob. poz. 72.

Wyd. łącznie z: J. Broniewska: Filip i jego żołąga na kółkach; W. Żukrowski: Mój przyjaciel słoń. Wwa: NK 1978.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

11. Desant na Kamiennej Wyspie. [Współaut.:] W. Żukrowski. *Żoł. Wol.* 1955 nr 119-159. Wyd. osob. Wwa: MON 1955, 243 s.

Reportaż z walk Chińskiej Armii Ludowej o wyspy I-dziansan i Taczen w 1955.

Przekł. ros.: Šturm Granitnych Tverdyn. Kniga o Noa. [Przeł.] J. Nemčinskij. Moskva 1957.

12. Na celowniku T-VI. [Reportaż historyczny]. *Przyjaźń* 1958 nr 25-33. Wyd. osob. Wwa: MON 1958, 99 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 popraw. i rozszerz. 1962.

Przekł. ros.: Znamja Rodiny. Legnica 1958.

13. Rycerze Srebrnej Tarczy. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 195 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1963, tamże 1976.

II nagroda w konkursie NK w 1957.

Przekł. ros.: Rycari serebrjanogo ščita. [Przeł.] V. Saonko. Leningrad 1964.

14. Minerzy podniebnych dróg. [Współaut.:] O. Górczakow. [Reportaż historyczny]. Pierwodr. pt. Minerzy wysokich gór. *Przyjaźń* 1959 nr 31-42, 47-51/52 [druk mylnie podp. jako praca zbiorowa]; pt. Minerzy wysokich dróg. *Gaz. Pozn.* 1960 nr 163-189. Wyd. osob. pt. Minerzy podniebnych dróg. Wwa: MON 1960, 91 s.

Wyd. nast. łącznie z: O. Górczakow: Vyzvaem ogon' na sebja przerob. i uzup. (wg 2 wyd. w wersji ros. Moskva 1967, tłum. na jęz. pol. W. Bieńkowska). Wwa: KiW 1970, 308 s. Por. poz. 24.

Przekł. ros.: Minery vozdušnych dorog. Wyd. łącznie z: O. Górczakow: Vyzvaem ogon' na sebja. [Część pol. tłum.]

M. Ignatov. Moskwa: Molodaja Gwardija 1960, 237 s., wyd. 2 przerob. i uzup. tamże 1967.

15. Utarczki z dniem powszednim. [Felietony]. Wwa: MON 1961, 170 s.

Podp.: Peleng.

Zawartość: O trudnej miłości; W sprawie rachunku sumienia; O wolnych kołtunach i nieśmiałych rycerzach; Z pokolenia na pokolenie; O minutach, godzinach i latach; Krytykować? Oto jest pytanie; Uwaga! Ciepłe kluski; Kolumbowie pilnie poszukiwani; Tymczasem ...; „Śrubokręt” i „Głowa do góry”; Wzięli, zorganizowali, ukradli; Problem cukru; Służba a drużba; Czy dobry to znaczy dobry? Trzy plagi żołnierskiego żywota; O ćwiczeniu rycerskim XX wieku; Elektronowy bez pierwszej klepki; Technika, technika i „co z tego wynika”; O niekochanej „technice do spraw politycznych”; O jednodziesięciu vulgaris, czyli pospolitym; Języki ostrz!; Obyczaje w powiśkach; Karmelek i papierek, czyli reportaż z Marsa; O babkach, żonach i kobietach; O ciał oficcerskich eksploatacji.

16. Wioska mała jak Płowce. Scenariusz filmu dokumentalnego. Ekran. 1961.

Wyświetlony w 2 wersjach: 10 i 20 minut.

17. Ze 101 frontowych nocy. [Opowiadania i wspomnienia]. Wwa: KiW 1961, 318 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1963; wyd. 3 Wwa: KiW 1965, tamże: wyd. 4 1967, wyd. 5 1970, wyd. 6 1975, wyd. 7 1978; wyd. 8 1980, wyd. 9 1984. Przedr. zob. poz. 73.

Zawaność: Befszytk po polsku; Placziwy sierżant; Delikatność uczuć; Jeszcze Polska; „Pan wyglądasz?”; Scena i rzeczywistość; Brzydki fortel; Wołesław Rrus; Oficer przez zazdrość; Polityka i kuchnia; Herezja baterijnej trójcy; Noworoczny śledz; Lampa zaczarowana; Pegazy; Nalot; Żołnierska lingwistyka; Banka; Kamyczek filozoficzny; Ciało zanurzone w gniewie; Śniegowy nocleg; Oskrzydlenie; Zielony banknot; Specjalna misja; Morderca bezbronnych koni; Znak; Nie wszystko co się świeci; Sztuka cywilnego jedzenia; Obrońca z urzędu; Autorytet; Przerwana akademia; Prawie Kozielski. Powrót; Dwa słowa; Audycja; Argument; Noblesse oblige; Różyczka i ptaszek; Trafiony w zupę; Straty bojowe; Czynniki nadprzyrodzone; Artyleryjski sen; Polacy; Druk amoralny; Dobre wychowanie; Rycerski pas; Polska specyfika; Siderodromofobia; Spotkanie po latach; Paganini drużyny zwiadu; Lizak; Pech; Intermedium o cudach; Autor nieznan; „Czterdziestka piątka” wyborowa; Tak jest, obywatelu generale; Zbrodnia i kara; Podstrzelony gwiazd; Żyrafa; Ułotki; My nie cywile; Chirurg z beczi; Virtus virtutis virtuti; Literacka bitwa; Kwalifikacje zemsty; Traktat o braniu języka; Poprawka do komunikatu; Działon czerwonoskórych; Machliny; Chorąży miłujący pokój; Kraciasty szalik; Zaślubiny bez panny młodej; Reprezentacja; Dowód miewta; Hasła i kryptonimy; Niecudowne ocalenie; Artykuł protretyczny; Potęga prasy; Z miłości i na rozkaz; Dziewczyna z literą „R” [poz. 8]; Cenniki; Dobra wróżba; Krowy i żyrandol; Trzynastka; Nie chęcy; Ich bin auch Niemcy; Rendez-vous à Paris; Dama; Konie zdobyczne; Utalentowany naród; Machniom; Berlin; Obie strony medalu; Gospodarze; O oszukiwaniu dowódców; Ogolony nie w porę; Jasne z pianką; Na czele; Odpowiednia kwatery; Generalski tort; Mógł i sweter; Takich nie było.

Wyróżnienie Ministra Obrony Narodowej w 1961.

18. Żołnierski elementarz. Przeczytasz, zapamiętasz. Ilustr. M. Walentyłowicz. Wwa: MON 1961, 48 s.

Mnemonotechniczne wierszyki na temat „Regulamin Służby Wewnętrznej”.

19. Lo-sa, smok Bardzo Groźny. [Baśnie chińskie]. Kr.: WL 1963, 139 s. Przedr. zob. poz. 72.

Zawartość: Lo-sa, smok Bardzo Groźny; Spizowy Wachlarz; Ziarna ryżu; Pani Górskich Wywierzyk; Baśń z doliny Mingów.

20. [Piętnaście] 15 sekund. [Sztuka telewizyjna]. TV 1963. Druk *Żoł. Wol.* 1963 nr 149.

Przekł. ros.: [Przel.] N. Grafska. Tv (Moskwa) 1966.

21. Bitwa pod Studziankami. [Reportaż historyczny]. Wwa: MON 1964, 26 s. Zarząd Propagandy Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. Por. poz. 26, 29, 31.

22. Cztery pancerni i pies. [Powieść dla młodzieży]. Por. poz. 23, 30, 32, 34.

[T.] 1. *Gaz. Rob.* 1964 nr 157-261. Wyd. osob. Wwa: MON 1964, 331 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1966, wyd. 4 1967, wyd. 5 1967; wyd. 6 Wwa: Iskry 1968; wyd. 8 Wwa: MON 1970; wyd. 7 Wwa: Iskry 1971.

[T.] 2. *Gaz. Rob.* 1968 nr 237-308; 1969 nr 1-41. Wyd. łącznie z [t.] 1 zob. niżej. Wyd. osob.: wyd. 2 Wwa: MON 1970, 412 s.; Wwa: Iskry 1970 [właśc. 1969].

[T.] 3. *Gaz. Rob.* 1969 nr 51-217. Wyd. osob. Wwa: MON 1970, 397 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1971; Wwa: KAW 1977.

Wyd. łącznie: [T.] 1-2: wyd. 7 [!] Wwa: MON 1969, 331 + 412 s.; wyd. 5 [!] Wwa: KAW 1976, — [T.] 1 cz. 1-2 Wwa: KiW 1970, [t.] 2 cz. 1-2, [t.] 3 cz. 1-2 Wwa: KiW 1971, — wyd. całości [w 2 vol.]: Wwa: KAW 1986, 1987; [w 1 vol.]: wyd. 1 Wwa: MON 1973, 721 s., tamże wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 5 1983.

Wyróżnienie w konkursie Wydawn. MON na utwór dla młodzieży o Lud. Wojsku Pol. w 1966; nagroda w konkursie Orle Pióro ogłoszonym przez Inst. Wydawn. „Nasza Księgarnia”, *Plomyk i Świat Młod.* w 1967; nagrody w konkursie „Bliziej książki współczesnej” w 1969 i 1970.

Przekł. azerbejdż: Dörd tankçı [Przel.] V. Paşajev. [T.] 1. Baku 1976, — bułg.: Četrimata tankisti i kučeto. [T.] 1. [Przel.] I. Valev. [T.] 2. [Przel.] P. Ilčev. Plovdiv 1969, 1970, wyd. nast.: tamże 1986, 1987, — czes.: Zpět na západ. [Przel.] H. Stachová. Praha 1968; Čtyři tankisté a pes. [Przel.] H. Stachová. [T.] 1-3. Praha 1971, 1972, 1974; wyd. nast. lt. 1-2; tamże: 1974, 1982, 1988, — estoń.: Neli tankisti ja koer. [Przel.] A. Kurtna. Tallinn 1974, — gruz.: Četyre tankista i odna sobaka. [Przel.] V. Kowitzvili. S. Ravič. Tbilisi 1979, — hiszp.: Cuatro tanquistas y un perro. [Przel.] S. Mohort-Kopczyński. La Habana 1979, — litew.: Keturi tankistai ir šuo. [Przel.] A. Liobytė. Vilnius 1969, wyd. nast. [Przel.] A. Liobytė, A. Panaščiakas. [T.] 1-2. Vilnius 1971, — łotew.: Četri tankisti un suns. [Przel.] R. Lugińska. Rīgā 1972, — maced.: Četvericiata tankisti i kučeto. [Przel.] P. Nakovski. Skopje 1978, — mold.: Patru tankiști și un kynje. [Przel.] E. Romančuk. Kișineu 1973, — niem.: Vier Panzersoldaten und ein Hund. [Przel.] R. Willnow. [T.] 1-3. Berlin 1969, tamże: [T.] 2 1972, [T.] 3 1974, [T.] P 1985, — portug.: Quatro de blindados e o seu cão. [Przel.] M. da Graça Simeão da Fonseca. Lisboa 1978, — ros.: Četvero tankistov. Moskva 1967, wyd. nast.: pt. Četyre tankista i sobaka. [Przel.] O. Akimčenko i L. Kaškurevic. [T.] 1. Moskva 1970; Četyre tankista i sobaka. [wyd. skrócone; przel.] V. Kiselev. [T.] 1.

Moskwa 1970; [Przeł.] O. Akimčenko, L. Kaškurevič. Moskwa 1970, [t.] 2. [Przeł.] O. Akimčenko, L. Kaškurevič, V. Kiselev. [T.] 2 tamże 1971; wyd. łączne: Moskwa 1985, [T.] 1-2. Varšava 1985; — rum.: Patru tanchiști și un cîne. [Przeł.] A. Plăieșu. București 1973; — słowen.: Stirje tankisti in pes. [Przeł.] J. Moder. Ljubljana 1975; — słowacc.: Styria tankisti a pes. [Przeł.] V. Kalafutová. Bratislava 1969, wyd. nast.: Bratislava 1975; [T.] 1-2. [Przeł.] V. Slobodníková, [t.] 3. [Przeł.] M. András. Bratislava 1978; — szwedz.: Fyra pansarsoldater och en hund. [Przeł.] B. Larsson. Stockholm 1973; — ukr.: Čotyry tankisty i pes. [Przeł.] S. Savkov. [T.] 1. Kijów 1968. [T.] 1-2 tamże 1971, [T.] 3 tamże 1973; wyd. łączne 1987. Adapt. radiowa: Adapt.: B. Kościuszko. Radio 1968.

23. Cztery pancerni i pies. [Scenariusz serialu telewizyjnego w 8 odcinkach]. Por. poz. 22, 30, 32, 34.

Ser. I-II [Współaut.:] S. Wohl. Reż. K. Nałęcki. Ekran. 1965-1966. Druk scenopisu: K. Nałęcki: Cztery pancerni i pies. Wwa: Syrena 1965 [nr] 1-15.

Film wyróżniony w 1967 Złotą Odznaką TPPR, nagrodą Ministra Obrony Narodowej I stopnia, nagrodą literacką Ministra Kultury i Sztuki I stopnia oraz nagrodą Komitetu do Spraw Radia i Telewizji.

Ser. III [Współaut.:] M. Przymanowska i S. Wohl. Reż.: K. Nałęcki. Ekran. 1968-1969. Druk pt. Cztery pancerni i pies. Telewizyjna seria filmowa wg powieści ... Fotosy, Wybrała i oprac. M. Przymanowska. Wwa: MON 1968, 126 s.

24. Minerzy podniebnych dróg; Wyzywaem ogon na sebja. [Scenariusz telewizyjny; autorzy:] O. Górczakow, ... Tv (ZSRR) 1965. Wersja pol. TV (Wwa) 1965. Por. poz. 14.

Film wyróżniony lit. nagrodą radzieckiego Komsomolu w 1968.

25. Powrót. [Sztuka telewizyjna]. TV 1965.

26. Studzianki. [Reportaż historyczny]. Wwa: MON 1966, 571 s., tab. 104. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1971, 591 s., wyd. 3 popraw. i uzup. tamże 1979, 694 s.; t. 1-2 Wwa: KAW 1987, 365 + 253 s. Por. poz. 21, 29, 31.

Wyd. popularne (skrócone) Wwa: MON 1967, 478 s.

II nagroda Ministra Obrony Narodowej w 1966, I nagroda w konkursie „Wybieramy książkę roku 1966” w 1967, nagroda w plebiscycie „40 rocznica zwycięstwa nad faszystowskimi Niemcami” w 1985.

Przeł. ros.: Studzianki. [Przeł.] P. Kostikov, A. Oreškin, O. Akimčenko. Moskwa 1969.

27. Rozpoznania i szarże. Wybór oprac.: M. Przymanowska. Wwa: MON 1968, 423 s.

Art. druk w piśmie *Wojsk Lud* w 1959-1966 w rozdziałach: I. Jacy jesteśmy; II. Nie matura; III. Tradycje; IV. Wojsko z ludem; V. Utarczy z bzdurą; VI. Dyscyplina; VII. SIM-y.

28. Wezwany. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 170 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972. Przedr. zob. poz. 62, 71.

29. Bitwa pod Studziankami 1944. [Reportaż historyczny]. Wwa: MON 1970, 208 s. Por. poz. 21, 26, 31.

Adapt. teatr: Studzianki 44. Scenariusz widowiska poetycko-muzycznego. Wg tekstów ... i J. Zagórskiego oprac. D. Michałowska i R. Spyt. W: Studzianki 44. Materiały repertuarowe. Wwa: COK [Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury] 1972 s. 61-102 s.

30. Przygody pancernych i psa Szarika oraz innych dzielnych żołnierzy rysunkami opowiadane. [Komiks; współaut.:] Sz. Kobylński. Wwa: Horyzonty. Por. poz. 22, 23, 32, 34.

[Cz. 1]. 1970, [40] k.

[Cz. 2]. 1970, [40] k.

[Cz. 3]. 1971, [40] k.

31. Studzianki. Sierpień 1944. Wwa: MON 1970, 29 s. Por. poz. 21, 26, 29.

32. Listy siwiejące. O wyborze celu, dróg i sposobów skutecznego postępowania ku pozytywnym wchodzących w życie napisane. [Felietony]. Wwa: Iskry 1973, 261 s. Wyd. 2 tamże 1975.

33. Od tajgi do Gdańska. [Utwór dramatyczny; współaut.:] M. Przymanowska. Powst. 1973. Por. poz. 22, 23, 30, 34.

Na podstawie powieści „Cztery pancerni i pies”. Inf. o powstaniu: ZS. Now. Teatr. 1973 nr 10.

34. Pancerni i pies. Musical. [Współaut.:] M. Przymanowska. Muż.: B. Konowski. Praprem. Gdynia, T. Muż. 1973. Płyta gramofonowa Muza SXL 0965, 1974. Por. poz. 22, 23, 30, 32.

Wyd. osob. Cztery pancerni i pies. Piosenki z musicalu. Teksty ... Muż.: B. Konowski. Kr.: PWM 1974, 41 s., nuty.

35. Ścisłe jawne. Wybór i oprac.: M. Przymanowska. Wwa: MON.

[T.] 1. Obyczaj, służba, obronność. 1973, 310 s.

[T.] 2. Tradycje, historia, ludzie. 1974, 431 s.

Felietony publicystyczne ogłaszane na łamach *Życia Warsz.*

36. Zasięki. Scenariusz filmowy. Ekran. 1973. Premiera kinowa 1981.

Inf. o ekran.: E. Dolińska. *Film* 1973 nr 18 s. 7.

37. Znużony. [Powieść]. Wwa: MON 1974, 197 s. Przedr. zob. poz. 62, 71.

38. Kres postępoweg Kameleona, czyli Biedronka ocalona. [Wiersz dla dzieci]. Wwa: NK 1975, [16] k. Wyd. 2 zmien. tamże 1983, [32] s.

39. Polacy na drogach do zwycięstwa. [Album]. Tekst ... Oprac. graf.: W.H. Rudziński. Wwa: Interpress 1975, 181 s.

Przeł. ang.: Polish road to victory. [Przeł.] I. Taylor. Warsaw 1975; — franc.: Les Polonais sur les chemins de la victoire. [Przeł.] M. Cieszkowska. Varsovie 1975; — niem.: Wege der Polen zum Sieg. [Przeł.] S. Schmidt. Wwa 1975; — ros.: Poljaki na drogach победы. [Przeł.] R. Kusneš [R. Kušnierz]. Varšava 1975.

40. Siedmiu zwyczajnych. (Scenariusz filmowy). *Wiadomości*, Wr. 1975 nr 27-32. Ekran. pt. „Wszyscy i nikt” 1977. Por. poz. 43.

41. Zawzięty. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 127 s. Przedr. zob. poz. 62, 71.
42. Czaromistrze. [Utwór dramatyczny]. TV 1976.
43. Wszyscy i nikt. [Powieść]. Wwa: MON 1976, 150 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1981, Przedr. zob. poz. 71. Por. poz. 40.
Przekł. hiszp.: Todos y nadie ... [Przeł.] A. Zuazo López. La Habana 1986, — węgier.: Mindenki és senki. [Przeł.] K. Simándi. Budapest 1985, — nadto według inf. autora ukr.
44. Czy na pewno jesteś patriotą? [Gawędy dla młodzieży]. Wwa: MAW 1977, 59 s.
45. Drogi do zwycięstwa. [Współaut.:] S. Damski. [Szkic dla młodzieży]. Wwa: MON 1977, 61 s. Dot. wojny 1939-1945.
46. Fort Zerwipazura. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1977, 16 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1983. Przedr. zob. poz. 72.
47. Fortele Jonatana Koota. [Współaut.:] Z. Dąbrowski. [Słuchowisko radiowe; odcinek 1-18]. Radio 1977. Por. poz. 53, 57.
48. Jakie ładne chłopaki. (Ballady żołnierskie). Muz.: B. Konowski. Słowo poetyckie ... Wwa: MON 1977, 62 s. Por. poz. 65.
Adapt. scen.: Kolobrzeg, Festiwal Piosenki Żołnierskiej 1977 (Inagroda Ministra Obrony Narodowej w 1977).
49. Kudłaty saper. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1977, 14 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1983. Przedr. zob. poz. 72.
50. Safjan. Przeł. z rkpsu na jez. ang.: K. Cękałska. Wwa: Authors Agency; Czyt. 1977, 43 s. Dot. Zbigniewa Safjana.
51. Ułan i Ułanka. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1977, 18 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1983. Przedr. zob. poz. 72.
52. Bombowa Buki. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1978, 17 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1984. Przedr. zob. poz. 72.
53. Fortele Jonatana Koota. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1978, 214 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1981, wyd. 3 1984, wyd. 4 1987. Przedr. zob. poz. 72. Por. poz. 47, 57.
Przekł. ukr.: Vytivky Jonatana Koota. [Przeł.] J.G. Popsujenko. Kiiv 1988.
54. Kto za? [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1978, 117 s. Przedr. zob. poz. 71. Por. poz. 58.
55. Kanonier Wojciech. [Opowieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1979, 17 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1984. Przedr. zob. poz. 72.
56. Wiri z gór. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1979, 16 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1984. Przedr. zob. poz. 72.
57. Fortele Jonatana Koota. [Scenariusz serialu telewizyjnego; odcinek 1-13]. TV 1980-1981. Por. poz. 47, 53.
58. Kto za? Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1980. Por. poz. 54.
59. Lewy róg. [Opowiadanie dla młodzieży]. Pozn.: WP 1980, 18 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1985. Przedr. zob. poz. 72.
60. Rozdroże, zasieki. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1980, 166 s. Przedr. zob. poz. 71.
Zawartość: Rozdroże; Zasieki.
61. Tarcza i miecz. [Szkic dla młodzieży]. Oprac. dat i faktów: T. Twarogowski. Wwa: NK 1980, 75 s. Wyd. 2 popraw. Wwa: NK 1988.
Dot. historii wojska.
62. Trójca grzeszna. [Powieści]. Wwa: MON 1980, 293 s. Wyd. 2 tamże 1986.
Zawartość: Wezwany [poz. 28]; Znużony [poz. 37]; Zawzięty [poz. 41].
63. Grad zasłużony. [Opowieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1981, 18 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1985. Przedr. zob. poz. 72.
64. Zaprzęg ratunku. [Opowiadanie dla młodzieży]. Pozn.: WP 1981, 14 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1985. Przedr. zob. poz. 72.
65. Jakie ładne chłopaki. Na głos z fortepianem. Por. poz. 48. [Współaut.:] Z. Bystrzycka. [Muz.:] B. Konowski. Wwa: MON 1982, 230 s.
Zawiera 56 piosenek wojskowych.
66. Lotnicza omega. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1982, [24] s.
Przekł. ang.: Aviation Omega. [Przeł.] B. Lewandowski. Wwa 1983.
67. Odsiecz Europy. [Szkic historyczny]. Wwa: NK 1983, 73 s.
Dot. walk pod Wiedniem w 1638.
68. Trzy pokusy na dwoje. Musical. [Współaut.:] Z. Bystrzycka. Muz.: B. Konowski. Wwa: Inspiracje 1983, 30 s.
69. Nieślubny bukiet. [Wiersze]. Lubl.: KAW 1984, 83 s.
70. Ceglane gniazdo. [Powieść]. Powst. 1986. Druk fragm. pt. „Kara śmierci”. *Panorama* 1987 nr 3.
Powieść o l. 1925-1930 (w masz. 700 s.) miała stanowić tom 1 epickiego cyklu pt. „Pogoń za horyzontem”.
71. Siedem powieści. Wwa: KAW 1988, 428 s.
Zawartość: Rozdroże [poz. 60]; Zasieki [poz. 60]; Zawzięty [poz. 41]; Wezwany [poz. 28]; Znużony [poz. 37]; Wszyscy i nikt [poz. 43]; Kto za? [poz. 54].
72. Dzieciom. Wwa: KAW 1989, 444 s.
Zawiera poz. 19, — oraz: Tajemnica wzgórza 117 [poz. 10]; Fortele Jonatana Koota [poz. 53]; Fort Zerwipazura [poz. 46];

Utan i Ulanka [poz. 51]; Kudłaty saper [poz. 49]; Bombowa Buki [poz. 52]; Wiri z gór [poz. 56]; Kanonier Wojciech [poz. 55]; Lewy róg [poz. 59]; Grad zasłużony [poz. 63]; Zaprzęg ratunku [poz. 64].

73. Młodym. [Publicystyka dla młodzieży]. Wwa: KAW 1989, 463 s.

Zawartość: Leonarda i jej synowie [Prace redakcyjne poz. 2]; Ze 101 frontowych nocy [poz. 17]; Słowo na drogę. O wyborze celów, środków i sposobów skutecznego działania ku pożytkowi wchodzących w życie napisane.

74. Poprzez fronty i afronty. [Wspomnienia]. Bydg.: Pomorze 1989, 115 s.

Wydania osobne tekstów piosenek z nutami zob. poz. 48, 65 oraz: Na stacji pożegnań. [Muz.:] B. Konowski. [Współwyd. z:] Płynię nad nami czas. [Muz.:] M. Sart. [Słowa:] J. Zalewski. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1976, [8] k. — Miłość marszałkowska. [Muz.:] B. Konowski. [Współwyd. z:] J. Gałkowski: Gdzie piękniejsze miejsce pod słońcem. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1979, [5] k. — Walc dnia pierwszego. [Muz.:] B. Konowski. [Współwyd. z:] J. Kłeyny: Jak minął dzień. [Muz.:] W. Trzciniński. Wwa: Muz. Ag. Aut. 1979, [6] k.

Nadto wybór opowiadań w przekł. ros.: Kudlaty saper. [Przeł.:] V. Chorev, M. Ignatov. Moskwa 1985.

Przekłady

1. G. Miklaszewski: Modele latające. Tłum. z ros.: ... i A. Windholz. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 298 s.

2. A. Wołkow: Samoloty w walce. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 326 s. Wyd. 2 tamże 1950.

3. J. Gurewicz: Łowcy chmur. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 61 s.

4. W. Niemcow: Złote dno. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 101 s.

5. A. Pokryszkin: Myśliwiec. Z notatnika pilota. [Wspomnienia]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 128 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 tłum.: ... i A. Windholz 1949, wyd. 3 1950; wyd. 4 pt. Atakuje! Wwa: MON 1959, 137 s.

Wyd. osob. fragm.: Jak zostałem lotnikiem. Wybrał i oprac. A. Windholz. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 58 s.

6. W. Saparin: Tajemnicze zniknięcie inżyniera Bobrowa. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 44 s. Wyd. 2 tamże 1950.

7. A. Studzicki: Wąwóz Batorylar — Dżoł. [Opowieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 93 s. Wyd. 2 tamże 1950.

8. P. Chruszałow: Na amerykańskich lotniskach. [Reportaż]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 105 s.

9. W. Niemcow: Błękitny promień. [Opowieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 93 s.

10. S. Wiszenkow: Oblatywacze. [Reportaż]. Przedm.: I.W. Markow. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 253 s.

11. M. Groszew: Za sterem radzieckiego samolotu. [Wspomnienia]. Wwa: MON 1951, 29 s.

12. S. Ignatiew: Chcemy latać. [Opowieść]. Wwa: MON 1951, 147 s.

13. R. Kim: Zeszyt znalezione w Sunczen. [Opowieść]. Tłum. pod red. ... Wwa: MON 1951, 180 s.

14. W. Sajanow: Niebo i ziemia. Powieść. T. 1. Wwa: MON 1951, 397 s.
T. 2 w przekł. T.J. Everta. Wwa 1951.

Prace redakcyjne

1. B. Polewoj: Bohater przestworzy. Tłum. J. Wyszomirski. Wyd. 4. Wybrał i oprac. ... Wwa: KiW 1951, 144 s.

Fragm. powieści B. Polewoja „Opowieść o prawdziwym człowieku”.

2. Leonarda i jej synowie. Zapisali relacje, oprac. i uzupełn. dokumentami: M. Przymanowska i ... Kr.: WL 1980, 131 s. Przedr. zob. Twórczość poz. 73.
Dot. Leonardy Lambriandii.

3. Pamięć. [Album]. Cz. 1. Oprac.: ..., H. Prokopczuk, R. Muranyi i in. Oprac. graf.: D. Pietrow. Wwa: Interpress 1987, 183 s.

Przekł. ros.: Pamjat'. Cz. 1-2. tamże 1987, 183 + 555 s.
Medal laureata przyznany przez Ag. Prasową „Nowosti” (ZSRR) w 1987 oraz order „Drużba narodów” przyznany przez Radę Najwyższą ZSRR w 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1989. — Wywiady: Ciąg dalszy nastąpił. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1967 nr 50; „... pisarstwo musi być zawodem drugim”. Rozm. R. Pietrzak. *Zoł. Wol.* 1969 nr 115; Człowiek musi być wierny swojemu życiorysowi. Rozm. H. Przedborska. *Dz. Lud.* 1971 nr 108; Pisarstwo jest społecznym działaniem. Rozm. J. Bajdor. *Tryb. Ludu* 1977 nr 230; Do pisarstwa trzeba dorastać. Rozm. K. Gałczyńska. *Tryb. Ludu* 1977 nr 16; Mam sporo rudy nie przetopionej. Rozm. J. Wójcik. *Rzeczpospolita* 1987 nr 32.

SWPP 2 (M. Brykałska). — PP (M. Brykałska).

Z. Kwiecińska: By matka i siostra mogły spać spokojnie. *Tryb. Ludu* 1952 nr 285 [rec.: Dowódcy]. — S. Siekierski: Z pola walki. *Wies* 1952 nr 16/17 [rec.: W pierwszym szeregu]. — R. Matuszewski: Oczyma piechura i realisty. *Noua Kult.* 1953 nr 41. — [Żołnierze czterech rzek:] J. Szczawiej. Nowa powieść. *Pr. Światł.* 1953 nr 12; Z. Żabicki: Kłopoty epiki. *Zycie Lit.* 1953 nr 51. — [Bagnet z uralskiej stali:] B. Dudziński: O przyjaźni i braterskiej broni. *Zycie Warsz.* 1954 nr 24. — S. Lastik. *Twórczość* 1954 nr 5 [rec.: Bagnet z uralskiej stali; Żołnierze z czterech rzek]. — O. Terlecki: By mogła wyrosnąć sosna. *Zycie Lit.* 1955 nr 40 [rec.: Desant na Kamiennej Wyspie]. — K. Kulczkowska: Potrójny skarb Pana Twardowskiego. *Nowe Książ.* 1958 nr 14 [rec.: Rycerze Srebrnej Tarczy]. — [Ze 101 frontowych nocy:] J. Korczak: P., czyli pochwała konsekwencji. *Zycie Lit.* 1962 nr 27; T. Świeżawska: Szeherazada w zbrojnym panczeru. *Prasa Pol.* 1962 nr 1 — R. Szydłowski: Dramaturgia monologu wewnętrznego. *Radio i Telew.* 1963 nr 28 [rec.: 15 sekund]. — S. Zielński: Wojna na wysokości polsk. *Kultura* 1964 nr 37 [rec.: Cztery pancerni i pieśń]. — J. Kowalski: W sprawie „Pancernych”. *Tyg. Kult.* 1966 nr 47 [dot. serialu w TV]. — [Studzianki:] M. La-

prus: Nadwiślańskie Monte ... 132,1. *Nowe Książ.* 1966 nr 19; O. Terlecki: Od „Ryzy” do „Pierścienia”. *Życie Lit.* 1966 nr 30. — [Cztery pancerni i pies.] [K. Wyhowska] K. WYH. *Życie Warsz.* 1966 nr 159 [dot. serialu]; W. Krzemińska: Chwałę bohatera popularnego. *Zwierzędło* 1967 nr 37 [dot. powieści i serialu]. — F. Ryszka: Monografia bitwy. *Kwart. Hist.* 1967 nr 3 [dot.]. Studziński. — H. Depta: „Cztery pancerni”, czyli pedagogika wzorów. *Głos Naucz.* 1968 nr 10. — S. Gogłuska: Powieściopisarz i publicysta. *Zoł. Pol.* 1968 nr 48. — [Wezwany:] S. Zieliński: Antrakt. *Kultura* 1968 nr 30, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1976; O. Terlecki: Droga wazanego. *Dz. Pol.* 1968 nr 242; W. Żukrowski: Rozterki dowódcy. *Nowe Książ.* 1968 nr 19. — [Cztery pancerni i pies.] B. Zamczewski: Potrzeba pozytywnego bohatera. *Nowe Książ.* 1969 nr 14; R. Sulima: O herosach, rycerzach i czterech pancernych. *Spojrzenia* 1970 nr 2, przedr. w tegoż: Folklor i literatura. Wwa 1976; S. Zieliński: Człgiści, czolgiści, jakież macie myśli? *Kultura* 1970 nr 16, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1971. — A. Lisiecka: Kariera pułkownika. *Polemiki*, Londyn 1971 nr 11. — [Znużony:] Z. Irzyk: Dwa spojrzenia. *Kierunki* 1974 nr 20; K. Koźniowski: Głos siwiejącego. *Polityka* 1974 nr 49; Z. Macuzanka: Dwa spotkania. *Kultura* 1974 nr 24. — R. Nader: J.P. książki i kariera. *Wiadomości*, Wr. 1974 nr 8. — [Zawzięty:] M. Dwernicki: Spowiedź nieznanego żołnierza. *Nowe Książ.* 1976 nr 20; J. Walc: Czterech na jednego. *Polityka* 1976 nr 18 [rec.: Zawzięty]. — [Wszyscy i nikt:] E. Biela: Miodowy miesiąc. *Życie Lit.* 1977 nr 9; A. Ziembicki: Literatura w gremiach faktów. *Nowe Książ.* 1977 nr 9. — J. Maruszewski: Zwierzęta w wojsku. *Nowe Książ.* 1978 nr 9 [rec.: Fort Zerwipazura; Kudłaty saper; Ulan i Ułanka]. — C. Wiśniewski: Okowy westernu. *Kino* 1978 nr 5 [rec. filmu: Wszyscy i nikt]. — C. Błofska: *Profile* 1979 nr 3 [rec.: Kto za?]. — [Portele Jonatana Koota:] T. Kulik: Dzieciocy świat fikcji. *Zoł. Woł.* 1979 nr 127; J. Maruszewski: Jestem za. *Nowe Książ.* 1979 nr 3 [rec. tez. Kto za?]. — [Kto za?] H. Gosk: Za i przeciw. *Literatura* 1980 nr 10; K. Koźniowski: Mała książeczka prawdy. *Polityka* 1980 nr 24. — [Leonarda i jej synowie. Oprac. ...] M. Warnenska: Polegli pozostają młodzi. *Fakty* 1980 nr 27; W. Żukrowski: Bohater i jego matka. *Tryb. Ludu* 1980 nr 52. — W. Żukrowski: Sprawa dziedziczenia. *Nowe Książ.* 1980 nr 11 [rec.: Tarcza i miecz]. — D. Dilanin: Krasnoludki a światła uroda. *Nowe Książ.* 1983 nr 1 [rec.: Lotnicza omega]. — J. Lewoń: Zabawy przyjemne i pożyteczne — wersja dla maluczkich. *Nowe Książ.* 1984 nr 3 [rec.: Kres podstępów Kameleona, czyli Biedronka ocalona]. — J. Pilch: Porzućcie wszelką nadzieję. *Arka* 1984 nr 9 [rec.: Nieślubny bukiet]. — A. Frydrychowicz: Żołnierz i pisarz. *Trybuna* 1997 nr 16.

K.B.

PRZYPKOWSKI Andrzej ur. 1930

Imiona metrykalne: Andrzej Józef.

Krypt.: (A.)

Powieściopisarz, reportażysta, publicysta.

Urodzony 9 lipca 1930 w Wołominie; syn Czesława Wita Przypkowskiego, inżyniera, i Heleny ze Strzałkowskich. Do 1936 mieszkał wraz z rodziną w Gdyni, a następnie w Warszawie. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Był członkiem Szarych Szeregów. W 1943-44 uczył się na tajnych kompletach gimnazjalnych, a po wojnie w Gimnazjum i Liceum oo. Marianów w Warszawie (1946-49). Należał do OMTUR i Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. Po zdaniu matury, studiował w 1949-52 prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1950 ożenił się z Ireną Siwińską (rozwód 1975). W 1953-62 pracował

jako urzędnik w Centralnym Urzędzie Geologii. Równocześnie zaczął rozwijać twórczość literacką; w 1953 otrzymał wyróżnienie w konkursie Ministerstwa Kultury i Sztuki przy udziale ZLP za napisany wspólnie z Wiesławem Nowakowskim utwór dramatyczny pt. „Podejrzany”. Na łamach prasy debiutował w 1961, publikując w *Życiu Literackim* cykl reportaży literackich z rejsu do Indonezji, Japonii, Chin i na Malaję pt. „Listy z mórz” (nr 5, 7, 10, 13-17, 20, 25, 27). W późniejszych latach również dużo podróżował, m.in. do Izraela (1962), Stanów Zjednoczonych (1966), Afryki Zachodniej (1968), a także po Europie. W 1961 był zatrudniony jako sekretarz redakcji czasopisma *Technika Poszukiwań*. W 1960-70 działał w Klubie Marynistów Polskich, którego był współzałożycielem, pełnił też funkcję sekretarza generalnego (1968-72) i wiceprezesa (1972-75) Stowarzyszenia Marynistów Polskich. Artykuły i prozę publikował m.in. na łamach *Tygodnika Morskiego* (1966-68). W 1970 został członkiem ZLP. Od tego roku zaczął się wyłączać pracą literacką. W 1972-81 był członkiem kolegium redakcyjnego i stałym felietonistą miesięcznika *Barwy* (tu m.in. w 1975 i 1981 cykl „Z książek i nie tylko”), współpracował też z tygodnikiem *Żołnierz Polski*. W 1978 otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej II stopnia. W 1978-80 pełnił obowiązki wiceprzewodniczącego, a następnie przewodniczącego (do 1981) Komisji Współpracy z Wojskiem Zarządu Głównego ZLP. Był też sekretarzem Komisji Współpracy z Centralną Radą Związków Zawodowych. W 1981-88 przewodniczył radzie redakcyjnej miesięcznika *Nike*, w którym od 1979 publikował także prozę, artykuły, reportaże i felietony. W 1982 był współzałożycielem, od 1983 członkiem Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a następnie do 1989 członkiem Rady Krajowej. W 1983-89 współpracował z tygodnikiem *Argumenty*; zamieszczał tu reportaże i prozę. W 1983-90 należał do nowego ZLP; był współautorem jego statutu; w 1984-86 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego Związku. Od 1986 był członkiem prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Pokoju i współorganizatorem, odbywającego się w Warszawie, Światowego Kongresu Intelktualistów w Obronie Pokojowej Przyszłości Świata. W 1986-89 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1970), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Zalesiu Górnym pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podejrzany. [Utwór dramatyczny; współaut.:] W. Nowakowski. Powst. przed 1953.

Pierwotny tytuł: Sprawa personalna.

Wyróżnienie w konkursie ZLP i Min. Kultury i Sztuki na sztukę teatralną poświęconą 10-leciu Polski Ludowej w 1953.

2. Zwyczajny rejs. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1962, 189 s.

3. Gdzieś we Francji. [Powieść]. Wwa: MON 1966, 533 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1969, wyd. 3 1973, wyd. 4 1984.

4. Oni byli wszędzie. [Opowiadania]. Wwa: MON 1967, 225 s.

Zawartość: Oni byli wszędzie; Madonna ze slingu; Herr Doktor Krauss; Colette, biedne dziecko; Uśmiech; Arsenal; Nasz przyjaciel Mage; Flik; Gwiazdy świecą nocą.

5. Ulica Miłosierdzia. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 281 s.

6. Gdy wrócisz do Montpellier ... [Powieść]. Wwa: MON 1969, 257 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1977.

7. Nie ma jutra w Saint-Nazaire. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 295 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1976, wyd. 4 1980.

Przekł. ukr.: Nemaje majbutnogo v Sen-Nazeri. [Przel.] S. Savkiv, Kijów 1975, wyd. 2 tamże 1977.

8. Księżyc nad Sierra Leone. [Opowiadania]. Wwa: MON 1972, 202 s.

Zawartość: Tempi passati; Sassandra; Potiomkinowskie Stare Miasto; Tylko tombak; Komiwojażer; „Dezert”; Harmattan; Czekaj końca; Niech nikt nie będzie zapomniany; Come back; Taka sobie bajeczka.

9. Arena. [Powieść]. Wwa: MON 1973, 399 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. 2[!] Szczec.: Glob 1986.

10. Jak mewy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1976, 293 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MAW 1979, wyd. 3 tamże 1986.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 17.

11. Odwrot. [Powieść]. Wwa: MON 1976, 214 s.

Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie literackim wydawn. MON w 1974.

12. Za borem, za lasem. [Powieść]. Powst. przed 1975. Druk fragm. *Barwy* 1975 nr 10 s. 9.

Wyróżnienie w konkursie *Barwy*, Urzędu Woj. w Wwie, WRZZ i Warsz. Rady Woj. Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Pol. w 1975.

13. Przystąpić próg. [Powieść]. Wwa: Iskry 1977, 230 s.

14. Taniec marihuany. [Powieść]. Wwa: MON 1977, 365 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; wyd. 3 Szczec.: Glob 1984.

Cz. 1; cz. 2, 3 zob. poz. 15, 18.

Przekł. czes.: Tanec marihuany. [Przel.] J., Z. Markovi. Praha 1981.

15. „Palm City”. [Powieść]. Wwa: MON 1978, 322 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; wyd. 3 Szczec.: Glob 1985.

Cz. 2; cz. 1, 3 zob. poz. 14, 18.

16. Zerwane cumy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Grzymkowski. Ekran. 1979.

Nagroda w konkursie Stow. Marynistów Pol. i Nacz. Zarządu Kinematografii w 1978.

17. Bursztyn się jarzy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1980, 284 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 10.

18. Victoria. [Powieść]. Wwa: MON 1980, 343 s. Wyd. 2 Szczec.: Glob 1986.

Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 14, 15.

19. Opetani. [Powieść]. Łódź: KAW 1984, 223 s. Przekł. ros.: wyd. łącznie z Z. Safjan: Odezimnye. Ničejnaja zemlja. [Przel.] E. Nevjakina. [Leningrad] 1991.

20. Miraż. [Powieść]. Szczec.: Glob 1987, 338 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1998. — Wywiady: Optimizm mimo zagrożenia. Rozm. Z. Skuza. *Argumenty* 1983 nr 33; Patrzeć w przyszłość. Rozm. J. Babicz. *Nile* 1986 nr 2.

LP (uzup.).

J. Klimowska: Uciekać od pamiętania? *Nowe Książ.* 1970 nr 1 [rec.: Gdy wrócisz do Montpellier ...]. — W. Nawrocki: Nasz człowiek w Kriegsmarine. *Żyć Lit.* 1971 nr 42 [rec.: Nie ma jutra w Saint-Nazaire]. — S. Zieliński: Spadek, czyli do Lindy i z powrotem. *Nowe Książ.* 1974 nr 11 [rec.: Arena]. — S. Kryśka: Między młodością a dorosłością. *Sztand. Młod.* 1977 nr 226. — A. Urbański: Trochę marihuany i dla nas. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec.: Taniec marihuany]. — A. Urbański: Sensacyjne przypadki. *Nowe Książ.* 1979 nr 14 [rec.: „Palm City”]. — [W. Skalmowski] M. Broński: Nić czarna. A.P. W tegoż: Teksty i preteksty. Paryż 1981 [rec.: Arenal. — J. Kowalczykówna: Życiorys trochę nijako przyrządzone. *Nowe Książ.* 1981 nr 4 [rec.: Bursztyn się jarzył. — [Victoria:] T. Sobeczko: Przewrót społeczny czy rewolucja pałacowa? *Mies. Lit.* 1981 nr 7; A. Urbański: „Przez tży do szczęścia” albo jeszcze dalej. *Nowe Książ.* 1981 nr 7. — A. Nowak: Pisarz popularny. *Argumenty* 1984 nr 11. — J.R. Kaczyński: Relacja własna przypadku Aldo Moro. *Nowe Książ.* 1985 nr 3 [rec.: Opetani]. — G. Kozyra: Powieść — czytało? *Nowe Książ.* 1988 nr 7/8 [rec.: Miraż]. — G. Kozyra: Głuchy telefon. A może tej zarości w Polaku nie ma? *Ida* 1989 nr 37 [dot.: Taniec marihuany; „Palm City”; Victoria].

M.K.K.

PRZYSIECKI Feliks 1883-1935

Poeta.

Urodzony w 1883 w Sypniach na Litwie. Dzieciństwo i lata szkolne spędził we Lwowie, gdzie też w 1897-99 uczył się w V Gimnazjum. W okresie szkolnym pisał wiersze i zorganizował uczniowskie kółko literackie. Po zdaniu matury rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego; z powodu złych warunków materialnych przerwał naukę. Debiutował w 1905 wierszem pt. „Erotyk”, ogłoszonym w czasopiśmie *Tydzień* (nr 48); w piśmie tym publikował też w 1906. Nieliczne wiersze zamieszczał w tym czasie w *Słowie Polskim*, następnie w dodatku literackim *Kuriera Lwowskiego* pt. *Tydzień* (1905-08). W 1908-14 pracował w redakcji lwowskiego dziennika *Wiek Nowy*; prowadził kronikę miejską;

w tym czasie był też przez kilka miesięcy pracownikiem warszawskiego *Dnia*. Od września 1910 do grudnia 1911 był redaktorem odpowiedzialnym ilustrowanego tygodnika *Nasz Kraj*. Drukował wówczas wiersze także w tygodniku *Widnokręgi* (1910), a artykuły publicystyczne w warszawskim miesięczniku *Życie Polskie* (1914). Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do Legionów Polskich; na skutek choroby płuc został w 1915 odkomenderowany do biura prasowego Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN) w Piotrkowie, gdzie pracował w redakcji wydawanego tam *Dziennika Narodowego* (1915-16). Pisywał też artykuły do tygodnika NKN *Wiadomości Polskie*. W 1917 przeniósł się do Warszawy i był współpracownikiem założonego w grudniu 1916 dziennika popołudniowego *Głos Stolicy*; w piśmie tym publikował stałe sprawozdania z posiedzeń Tymczasowej Rady Stanu. Od 1918 był stałym wieloletnim sprawozdawcą *Kuriera Warszawskiego* z obrad Rady Stanu, potem Sejmu i Senatu; drukował tu także swoje wiersze. Należał do poetów skupionych w 1918-19 wokół miesięcznika *Pro arte et studio*, potem *Pro arte* i brał udział w wieczorach autorskich w kawiarni artystycznej Pod Pikadorem. Wiersze i artykuły ogłaszał w *Kurierze Polskim* (1920-21), *Nowym Przeglądzie Literatury i Sztuki* (1920), *Skamandrze* (1920-22), *Kurierze Warszawskim* (od 1927). W następnych latach, porzuciwszy twórczość poetycką, pozostał w żywych kontaktach z poetami grupy Skamandra. W 1931 był sygnatariuszem protestu pisarzy prawy, związanego z procesem brzeskim. Zmarł 20 października 1935 w sanatorium miejskim w Otwocku; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rządy rosyjskie w Galicji Wschodniej. [Szkiel. Piotrków: *Wiad. Pol.* 1915, 74 s., odb.

2. Śpiew w ciemnościach. [Wiersze]. Wwa: Ignis 1921, 51 s.

3. Wiersze. Wstęp: J. Kądziela. Zebrał i oprac.: P. Kądziela. Wwa: PIW 1989, 119 s.

Zawiera utwory z poz. 2 oraz wiersze rozproszone. — Tu też wspomnienia autorów: J. Tuwim: Pamięci F.P.; K. Wierzyński: Z „Pamiętnika poety”; S. Napierski: Wspomnienie o P.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (J. Kądziela). — PP (E. Głębička). — W. Giełżyński: F.P. *Sesz. Prasozn.* 1969 nr 2.

[Śpiew w ciemnościach:] J. Bandrowski: Poeta ulicy. *Gaz. Wiec.* 1921 nr 5866; E. Breiter. *Skamander* 1921 nr 10/13; S. Kołaczkowski. *Prz. Warsz.* 1921 nr 3. — T. Lopałewski: Zapomniany poeta. *Kur. Wil.* 1929 nr 22, 23. — A. Bugusławski: Poeta zamilkł przedwcześnie. *Kur. Warsz.* 1935 nr 289. — S. Flułowski. *Rocz. Lit.* 1935. — J. Lechoń: Felek. *Gaz. Pol.* 1935 nr 359. — J. Rembieliński: Wspomnienie o sp. F.P.

Mysl Nar. 1935 nr 45. — S. Rogowski: Poeta samotny. *Nowe Czasy* 1935 nr 30. — T. Terlecki: Zwycięstwo życia nad sercem... *Tyg. Il.* 1935 nr 48. — J. Tuwim: Pamięci F.P. *Wiad. Lit.* 1935 nr 49, przedr. w: F. Przysiecki: Wiersze. Wwa 1989. — K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1935 nr 49 (rec.: Śpiew w ciemnościach). — S. Napierski: Wspomnienie o P.; K. Wierzyński: Z „Pamiętnika poety”. *Pion* 1936 nr 10. — J. Kądziela: F.P. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979. — R. Pysiówna: Świat poetycki F.P. W: Skamander. Kat. 1978. — J. Wilmanski: F.P. *Odgłosy* 1982 nr 31. E.G.

PSZCZOŁOWSKA Lucylla
ur. 1924

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzona 9 września 1924 w Warszawie; córka Stefana Rudniańskiego, historyka filozofii, docenta Wolnej Wszechnicy Polskiej, i Justyny z Kochów, nauczycielki. Uczęszczała do gimnazjum prowadzonego przez Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej przebywała we Lwowie, zajętej przez ZSRR, gdzie uczęszczała do szkoły. Po powrocie do Warszawy jesienią 1941, kontynuowała naukę na tajnych kompletach licealnych i w 1943 zdała maturę w działającym tajnie Liceum im. B. Limanowskiego. Równocześnie od 1942 pracowała w Warszawskich Zakładach Graficznych „Społem”, początkowo jako robotnica, a następnie jako praktykantka biurowa. Jesienią 1943 podjęła studia polonistyczne na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Warszawie, następnie od marca 1944 kontynuowała je na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1948 uzyskała magisterium. Po zakończeniu wojny, od kwietnia do grudnia 1945 pracowała jako redaktorka w Polskim Radiu w Lublinie, a w 1946 w *Gazecie Lubelskiej*. W 1946 wyszła za mąż za Tadeusza Pszczołowskiego, wówczas studenta filozofii. Następnie przeniosła się do Warszawy, od stycznia 1947 do lutego 1949 pracowała jako referent w Dziale Wydawniczym „Społem”, a od marca 1949 do września 1950 jako bibliotekarka w Bibliotece Ministerstwa Oświaty. Od października 1950 do czerwca 1951 była zatrudniona na pracach zleconych w Instytucie Badań Literackich (IBL) w Pracowni Słownika Terminów Literackich. W maju 1952 uzyskała etat starszego asystenta w Zakładzie Historii Polskiego Języka Artystycznego IBL PAN, a w 1955 etat adiunkta w Dziale Zagadnień Języka Literackiego. Debiutowała w 1953 recenzją książki N.I. Gwoźdźewa „Očerki po stilistike russkogo jazyka”, ogłoszoną w *Pamiętniku Literackim* (z. 1). Studia i artykuły z dziedziny teorii literatury publikowała m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1957). W 1959-62 prowadziła na Uniwersytecie Warszawskim (UW) konwersatorium z poetyki, a w 1962-68 ćwiczenia z tegoż przedmiotu. W 1962 doktoryzowała się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Wiersz „Dziadów” i „Kordiana” na tle wiersza dramatu epoki”

(promotor prof. Maria Dłuska). W 1964 przebywała jako stypendystka w Paryżu i studiowała w tamtejszej École Pratique des Hautes Études. W 1968/69 wykładała teorię literatury na rusycystyce w Wyższej Szkole Nauczycielskiej przy UW. W 1969 objęła funkcję redaktora naczelnego wydawnictwa wielotomowego „Poetyka. Zarys encyklopedyczny”, wydawanego przez IBL. W 1971 habilitowała się w IBL na podstawie rozprawy pt. „Rym” i od 1972 pracowała na stanowisku docenta w Pracowni Historii Poetyki Teoretycznej i Języka Literackiego IBL. W 1971-80 prowadziła wykłady i seminaria magisterskie z zakresu wersyfikacji staropolskich pieśni religijnych w Studium Muzykologii Kościelnej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W 1972 została powołana na członka Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN na kadencję 1972-75 (ponownie w kadencjach 1975-77, 1984-86, 1987-89). W 1973-75 oraz 1980/81 prowadziła seminarium magisterskie na UW. W 1973-87 była członkiem Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. W 1976/77 oraz 1978/79 prowadziła seminaria i wykłady z historii literatury polskiej oraz teorii literatury na uniwersytecie w Amsterdamie. Od 1981 pełniła funkcję kierownika Pracowni Poetyki Teoretycznej i Języka Literackiego IBL. Od tegoż roku wchodziła w skład Rady Naukowej IBL. W 1982 została członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. W 1983 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1986/87 i 1987/88 ponownie wykładała na uniwersytecie w Amsterdamie. W 1991 otrzymała tytuł profesora zwyczajnego. Po przejściu na emeryturę w 1995, kontynuuje badania nad wierszem polskim oraz kieruje pracami międzynarodowego zespołu badaczy słowiańskiej metryki porównawczej. Odnaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Walka o język w literaturze staropolskiej. Art.: M.R. Mayenowa. Bibliogr.: B. Otwinowska, ..., J. Puzynina. W: *Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia*. Materiały. Oprac.: K. Budzyk, R. Pollak, S. Stupkiewicz. Wwa 1954 s. 375-458. Wyd. osob. jako wyd. 2 rozszerz. z adresem wydawn.: M.R. Mayenowa: *Walka o język w życiu i literaturze staropolskiej*. Bibliogr. oprac.: B. Otwinowska, ..., J. Puzynina. Wwa PIW 1955, 212 s. PAN IBL.

W wyd. osob. bibliogr. na s. 33-213.

2. Dlaczego wierszem? [Książka popularnonaukowa]. Wwa: Wiedza Powsz. 1963 [właśc. 1964], 122 s.

3. O wierszu romantycznym. [Autorzy:] Z. Kopczyńska, ... Wwa: PIW 1963, 256 s. IBL PAN.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Z. Kopczyńska: Z zagadnień wiersza epiki romantycznej. — L.P.: Wiersz „Dziadów” [A. Mickiewicza] i „Kordiana” [J. Słowackiego] na tle wiersza dramatu epoki, s. 113-237.

4. Wzorzec rytmiczny; Wers; Człon wersu; Członeczka. W: *Wiersz. Cz. 1. Rytmika*. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 2). Wr. 1963 s. 73-118.

5. Strofa [Współaut.:] Z. Kopczyńska; Dystych; Strofa czterowersowa. W: *Strofika*. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 6). Wr. 1964 s. 8-24, 50-78, 114-175. IBL PAN.

6. Stan badań wersologicznych w XXV-leciu PRL. W: *Komitet Nauk o Literaturze PAN. Materiały z konferencji odbytych w komisjach*. [T.] 11. Wwa 1971, 24 s.

7. Rym. [Studium monograficzne]. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 2. Cz. 2 z. 1). Wr.: Ossol. 1972, 251 s. IBL PAN.
Rozprawa habilitacyjna.

8. Instrumentacja dźwiękowa. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 2. Cz. 2 z. 2). Wr.: Ossol. 1977, 110 s. IBL PAN.

9. Wiersz nieregularny. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 7). Wr.: Ossol. 1987, 120 s. IBL PAN.

10. Wiersz polski. Zarys historyczny. [Monografia]. Wr.: Fundacja na Rzecz Nauki Pol. „Leopoldinum” 1997, 429 s.

Nagroda im. A. Brücknera w 1998.

Rozprawy i studia w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: *Tłumacze Odrodzenia o swoich przekładach*. [Współaut.:] J. Puzynina. *Por. Jęz.* 1954 nr 9 s. 14-26. — *Le rôle de l'intonation dans la versification*. [Współaut.:] Z. Kopczyńska. W: *Poetics*. Wwa 1961 s. 215-224. — *Z zagadnień składni w utworze wierszowanym*. *Pam. Lit.* 1963 z. 2 s. 479-490. — *Długość wersu a budowa zdania*. W: *Poetyka i matematyka*. Wwa 1965 s. 79-96, przekł. słowac.: [Przeł.] J. Vavro. W: *Slovo, vyznam, dielo*. Bratislava 1972 s. 359-365. — *Wiersz - styl - dialog. Wokół dwóch redakcji „Warszawianki” [S. Wyspiańskiego]*. *Pam. Lit.* 1965 z. 4 s. 440-464. — *Forma wierszowa a utwór liryczny*. W: *Wiersz i poezja*. Wr. 1966 s. 95-105, przedr. w: *Problemy teorii literatury*. Ser. 2. Wr. 1976 s. 149-159. — *Słownik języka poezji*. *Pam. Lit.* 1966 z. 1 s. 153-165. — *Strofa i neprerywnyj stich*. W: *Poetics*. Poetyka. Poëtika. T. 2. Wwa 1966 s. 333-344. — *La divisibilité du mètre et le substrat linguistique*. W: *To honour Roman Jakobson*. The Hague 1967 s. 1624-1633. — *Odejsia i powroty. O niektórych elementach regularności w wierszu współczesnym*. W: *Studia z teorii i historii poezji*. Wr. 1967 s. 72-87. — *Pri pramenoch*

istej tendencji pravidelného verša. *Slovenska Literatura*, Bratislava 1967 z. 4 s. 364-371. — Adam Ważyk: Tramwaj. (Električka). W: O interpretacji umleckého textu. Bratislava 1968 s. 17-38. — Z problematyki związków pomiędzy strukturą dźwiękową a strukturą gramatyczną klauzuli wierszowej. W: Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów, Wr. 1968 s. 18-25. — O zjawiskach parazytyka w utworze literackim. *Pam. Lit.* 1969 z. 1 s. 139-147, przekł. serb.-chorw.: O parazytycznym pojavama u književnom djelu. [Przeł.] N. Pintarić. *Umjetnost Riječi*, Zagrzeb 1974 nr 2/4 s. 279-287. — Znaczenie i wartość form wierszowych w kontekście literackim epoki. (Poezja polskiego baroku). [Współaut.:] Z. Koczyńska. *Pam. Lit.* 1969 z. 3 s. 195-210. — Harmonia i „kusy śpiew”. W: Studia z teorii i historii poezji. Ser. 2. Wr. 1970 s. 7-22. — Językowe warunki organizacji polskiego ośmiozłogowca. [Współaut.:] Z. Koczyńska. W: *Metryka słowiańska*. Wr. 1971 s. 25-37. — Badania nad teorią i historią wersyfikacji w ciągu 25-letniego istnienia IBL. *Biul. Polonist.* 1973 z. 49 s. 109-117. — Rozwój języka narodowego a rozwój form literackich w okresie Oświecenia. [Współaut.:] Z. Koczyńska. W: *Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia*. Wr. 1973 s. 213-236. — Słowiańska metryka porównawcza. (Słownik rytmiczny). [Współaut.:] M. Červenka, Z. Koczyńska, K. Sgallová, A. Slawow. *Pam. Lit.* 1973 z. 2 s. 213-233. — Słownik rytmiczny prozy polskiej i wiersza polskiego. [Współaut.:] Z. Koczyńska. W: *Semiotyka i struktura tekstu*. Wr. 1973 s. 221-231. — Metafory dźwiękowe w poezji i ich motywacja. W: *Tekst i język*. Wr. 1974 s. 165-175. — Wers; Rym. W: *Z przemian wiersza polskiego*. Wyd. 2 uzup. Kr. 1974 s. 30-51, 85-104. — Z obserwacji nad strukturą brzmieniową poezji staropolskiej. *Pam. Lit.* 1974 z. 3 s. 141-158. — Jak się przekłada onomatopeje. Przyczynek do opisu współczesnej wersyfikacji polskiej. *Teksty* 1975 nr 1 s. 23-38, nr 6 s. 87-98. — Jamb w polskiej poezji. Cechy i sposoby realizacji wzorca. *Pam. Lit.* 1975 z. 3 s. 147-170. — O rymie głębkim w poezji polskiej. W: *For Wiktor Weintraub*. The Hague 1975 s. 381-390. — Współczesne metody badania wiersza. W: *Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa*. Kr. 1976 s. 330-343. — [Hasła:] Wiersz sylabiczny nieregularny; Wiersz sylabotoniczny. W: *Słownik literatury polskiego Oświecenia*. Wr. 1977 s. 659-662, 666-668. — Instrumentacja dźwiękowa tekstów literackich. W: *Z zagadnień języka artystycznego*. Kr. 1977 s. 79-86. — Forma wierszowa a zagadnienie spójności tekstu. [Współaut.:] Z. Koczyńska. W: *Tekst – język – poetyka*. Wr. 1978 s. 119-127. — Założenia teoretyczne i metodologiczne. [Współaut.:] M. Červenka; Wiersz

polski. [Współaut.:] Z. Koczyńska; Porównania i wnioski. [Współaut.:] M. Červenka. W: *Słowiańska metryka porównawcza*. [T.] 1. Słownik rytmiczny i sposoby jego wykorzystania. Wr. 1978 s. 5-11, 95-129, 201-210. — Z zagadnień organizacji dźwiękowej w poezji Mickiewicza. W: *Mickiewicz. Sympozjum w KUL*. Lubl. 1979 s. 61-75. — O szyku wyrazów w wierszu Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1980 z. 4 s. 225-237. — Semantyka form wierszowych. *Pam. Lit.* 1981 z. 4 s. 191-203, przedr. w: *Teoretycznoliterackie tematy i problemy*. Wr. 1986 s. 193-206. — Sound texture: general problems. W: *The structure of the literary process*. Amsterdam, Philadelphia 1982 s. 17-25. — Wiersz a recytacja. [Współaut.:] T. Dobrzyńska. *Pam. Lit.* 1982 z. 3/4 s. 261-284. — Heksametr polski. (Właściwości rytmiczne i funkcje znakowe). [Współaut.:] Z. Koczyńska. *Pam. Lit.* 1983 z. 2 s. 165-173. — Polski jambicki stich (v sopostavlenii s russkim). *UCLA* [University of California, Los Angeles] *Slavic Studies*, Columbus 1983 vol. 4 s. 285-303. — Repetitions in Gombrowicz's prose. [Przeł.] A. Bartkiewicz. *Russian Literature*, Haga 1983 [nr] 13 s. 205-232. — Kochanowski jako prekursor barokowych sposobów kształtowania wiersza. W: *Jan Kochanowski i epoka renesansu*. Wwa 1984 s. 296-312. — Problematyka badań. [Współaut.:] M. Červenka; Wiersz polski. [Współaut.:] Z. Koczyńska; Rezultaty badań i próby zestawień. [Współaut.:] M. Červenka. W: *Słowiańska metryka porównawcza*. T. 2. Organizacja składniowa. Wr. 1984 s. 5-10, 63-80, 165-176. — Czy Kochanowski był sylabotonicystą? *Pam. Lit.* 1985 z. 2 s. 99-111, przedr. w: *Jan Kochanowski. Epoka – twórczość – recepcja*. T. 1. Lubl. 1989 s. 455-471. — Wiersz przekładu a wiersz literatury narodowej (na marginesie tłumaczeń z poezji rosyjskiej). *Pam. Lit.* 1985 z. 4 s. 133-152; przekł. ros. *UCLA* [University of California, Los Angeles] *Slavic Studies*, Columbus 1987 vol. 18 s. 253-274. — Funkcje semantyczne form wierszowych w poezji polskiego romantyzmu: Mickiewicz, Słowacki, Zaleski. [Współaut.:] Z. Koczyńska. *Pam. Lit.* 1986 z. 3 s. 143-156. — Teoretycy wieku XIX w walce z wierszem sylabicznym. *Pam. Lit.* 1986 z. 4 s. 149-163. — Wiersz komedii [A.] Fredry „Mąż i żona”. W: *Studia z literatury polskiej i obcej*. Lubl. 1988 s. 83-96. — Słowo i melodia w polskiej poezji średniowiecznej. W: *Pogranicza i konteksty literatury polskiego średniowiecza*. Wr. 1989 s. 169-189. — Semantic interplay in translation. W: *Semantic analysis of literary texts*. Amsterdam 1990 s. 415-423. — Wiersz polskich przekładów poezji Puszkina. W: *Słowiańska metryka porównawcza*. T. 4. Wiersz przekładu. Wwa 1992 s. 131-188. — Sonet od renesansu do Młodej Polski. W: *Słowiańska metryka porównawcza*. T. 5. Sonet. Wwa 1993 s. 7-33. — Badania nad wiersz

szem. Problematyka i obecny status w nauce o literaturze. W: Wiedza o literaturze i edukacja. Wwa 1996 s. 585-591, przekł. czes.: *Česka Literatura*, Praga 1996 z. 4 s. 395-402.

Przekłady

1. J. Mukařovský: Wśród znaków i struktur. Wybór szkiców. Wybór, red. i słowo wstępne: J. Sławiński. Wwa: PIW 1970, 391 s.

Tu w tłum. LP.: Intonacja jako rymotwórczy czynnik wiersza, s. 251-275.

2. B.M. Ejchenbaum: Szkice o prozie i poezji. Wybór i tłum.: ... i R. Zimand. Wwa: PIW 1973, 412 s.

W tłum. LP. część dotycząca poezji.

Prace redakcyjne

1. Ludzie Oświecenia o języku i stylu. Oprac.: Z. Florczak i ... pod red. M.R. Mayenowej. T. 1-3. Wwa: PIW 1957, 1958. PAN IBL.

T. 1. Teksty łac. przeł. T. Brzostowski. Recenzje pijarskie przeł. J. Domański. Wstęp: M.R. Mayenowa. 1958, 691 s.

T. 2. Teksty franc. wybrał i przeł. S. Gniadek. Teksty niem. wybrał i przeł. J. Czochralski. Teksty łac. przeł. T. Brzostowski. 1958, 726 s.

T. 3. Słownik. 1957, XII, 1253 s.

2. Metryka słowiańska. Praca zbiorowa pod red. Z. Kopczyńskiej i ... Wr.: Ossol. 1971, 298 s. IBL PAN.

3. Słowiańska metryka porównawcza. PAN IBL.

[T.] 1. Słownik rytmiczny i sposoby jego wykorzystywania. Praca zbiorowa pod red. Z. Kopczyńskiej i ... Wr.: Ossol. 1978, 212 s.

[T.] 2. Organizacja składniowa. Praca zbiorowa pod red. Z. Kopczyńskiej i ... Wr.: Ossol. 1984, 180 s.

[T.] 3. Semantyka form wierszowych. Praca zbiorowa pod red. ... Wr.: Ossol. 1988, 220 s.

[T.] 4. Wiersz przekładu. Mickiewicz i Puszkina. Praca zbiorowa pod red. ... i D. Urbańskiej. Wr.: Ossol. 1992, 222 s.

[T.] 5. Sonet. Praca zbiorowa pod red. ... i D. Urbańskiej. Wwa: Wydawn. IBL 1993, 175 s.

[T.] 6. Europejskie wzorce metryczne w literaturach słowiańskich. Praca zbiorowa pod red. M. Červenki, ... i D. Urbańskiej. Wwa: Wydawn. IBL 1995, 365 s.

[T.] 7. Wiersz wolny. Geneza i ewolucja do roku 1939. Praca zbiorowa pod red. ... i D. Urbańskiej. Wwa: Wydawn. IBL 1999, 263 s.

4. J.M. Kasjan: Polska zagadka ludowa. Pod red. ... (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 10, z. 2). Wr.: Ossol. 1983, 145 s.

Zob. też Przekłady poz. 2.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1968, 1998. — SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (M. Brykańska).

[Ludzie Oświecenia o języku i stylu. Oprac. ...:] Z. Klemensiewicz. *Jez. Pol.* 1958 nr 5; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1960 z. 2; Z. Kawyn-Kurzowa. *Por. Jez.* 1961 nr 2. — [Dlaczego wierszem?] J. Baluch: *Dlaczego wiersz? Życie Lit.* 1964 nr 20; M. Sprusiński: O problemach wiersza — popularnie. *Nowe Książ.* 1964 nr 17. — Z.J. Nowak. *Ruch Lit.* 1965 nr 1 [rec.: O wierszu romantycznym]. — M. Głowiński: Wszystko o rymie. *Literatura* 1972 nr 35 [rec.: Rym].

B.D.

PUTRAMENT Jerzy 1910-1986

Pseud.: A.P.; Ariel Pirmas; Aron Pirmas; Bruno Kramarczyk; Jerzy Baniewski; J.J.P.P.; j.p.; J.P.; Józef Cercha; Józef Pleśkiewicz; MOP; Nieznawuj Giez; Seweryn Sosnowski; Wincenty Bednarczyk.

Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 27 listopada 1910 w Mińsku na Białorusi; syn Władysława Putramenta, oficera, i Marii z Rutkowskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce, a po czterech klasach, kontynuował naukę w Gimnazjum im. K. Chodkiewicza w Lidzie. Debiutował w 1926 wierszami zamieszczonymi w ręcznie powielanym piśmie szkolnym pt. *Echo Szkolne*. Po zdaniu matury w 1929 i dwumiesięcznym szkoleniu w Podchorążówce, rozpoczął w 1930 studia polonistyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie; w 1934 uzyskał magisterium. W czasie studiów należał w 1930-31 do Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO) Koła Polonistów Słuchaczy USB, a od 1931 do skupionej przy Kole Polonistów grupy poetyckiej Żagary i był współpracownikiem jej organu, miesięcznika *Żagary* (1931-34; także w 1932, kiedy pismo ukazywało się pod nazwą *Pion*); tu wiersze, artykuły, recenzje, noty podp. też: J.P., j.p. oraz pseud. Aron Pirmas, używanym też przez innych autorów). W lutym 1932 na łamach tego pisma ogłosił wiersz pt. „Sielanka” (nr 7), który uważał za właściwy debiut poetycki. Równocześnie brał udział w studenckim życiu społeczno-politycznym, początkowo jako wiceprezes organizacji Młodzież Wszepolska, potem członek lewicowej grupy Henryka Dembińskiego, a od 1932 nadto członek nielegalnej organizacji Związek Lewicy Akademickiej „Front”, powstałej z inicjatywy KPP. W 1935-36 wchodził w skład zespołu redakcyjnego dwutygodnika o lewicowej orientacji *Poprostu*, w którym ogłaszał wiersze, artykuły i recenzje, a po jego zawieszeniu w marcu 1936, rozpoczął współpracę z czasopiśmie *Karta* (trzy numery, które podpisywał jako wydawca). W 1937 wraz z innymi członkami grupy H. Dembińskiego został oskarżony o prowadzenie na łamach tych czasopism propagandy komunistycznej. W wyniku procesu został uniewinniony. Wiersze, recenzje, artykuły i tłumaczenia publikował w wileńskich pi-

smach *Słowo* (1933-34; tu m.in. tłumaczenia z języka rosyjskiego pod pseud. Józef Pleśkiewicz) i *Srody Literackie* (1935-37), a także w lwowskich *Sygnalach* (1936-39; podp. też Seweryn Sosnowski; tu w 1938-39 cykl recenzji „Wśród nowych powieści”). W 1936 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W tymże roku ożenił się z Ireną Porębską, studentką prawa (rozwód ok. 1945?). Po wybuchu II wojny światowej w 1939, przedostał się do Lwowa, przyłączonego już do ZSRR. We wrześniu 1940 został członkiem Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy. Od początku 1941 publikował wiersze, prozę i artykuły w *Czerwonym Sztandarze*, *Nowych Widnokręgach* i *Almanachu Literackim*. W czerwcu 1941, uchodząc przed wojskami niemieckimi, ewakuował się w głąb Związku Radzieckiego, najpierw do Kijowa, a później do Ufy. W lipcu 1941 wezwany do Moskwy, jako jeden z założycieli Związku Patriotów Polskich wszedł w skład zespołu redakcyjnego pisma *Nowe Widnokregi* (tu do 1945 wiersze, opowiadania, reportaże podp. też: A.P., Bruno Kramarczyk, Wincenty Bednarczuk). W 1942 pracował w rozgłośni polskiej ukraińskiego radia w Saktowie, następnie przebywał w Kujbyszewie, dokąd przeniesiono redakcję *Nowych Widnokręgów*. Brał udział w organizowaniu 1. Armii Wojska Polskiego, a następnie po wstąpieniu w 1943 do 1. Dywizji im. Tadeusza Kościuszki, pełnił w niej funkcję oficera oświatowo-politycznego. W lutym 1944 jako wysłannik 1. Dywizji przebywał na Wołyniu. Od tegoż roku był członkiem PPR (od 1948 PZPR) i został wybrany na kandydata na posła do Krajowej Rady Narodowej. W sierpniu 1944 był jednym z głównych organizatorów prasy polskiej w Lublinie, a także wszedł w skład Zarządu Tymczasowego ZZLP. Był redaktorem naczelnym lubelskiego dziennika *Rzeczpospolita*, we wrześniu 1944 został nadto członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Odrodzenie*. Ożenił się z Zofią Bystrzycką, pisarką i publicystką (rozwód 1957). W 1945 zamieszkał w Krakowie i był redaktorem naczelnym *Dziennika Polskiego* oraz członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Twórczość*. Artykuły, reportaże, opowiadania i wiersze publikował zwłaszcza w *Odrodzeniu* (do 1950), *Żołnierzu Polskim* (1945-58, z przerwami), *Przyjaźni* (1949-62, z przerwami; tu w 1961-62 korespondencje z Mongolii pt. „Chudzi”) i w *Trybunie Ludu* (1949-70; tu w 1951 cykl reportaży „Notatnik chiński”, cykle felietonów: w 1957 „Notatki polemiczne”, w 1969-70 „Moim zdaniem”). Od września 1945 jako poseł RP przebywał w Szwajcarii. W 1947 został ambasadorem Polski w Paryżu. W 1947-48 reprezentował też Polskę w Komisji Bałkańskiej Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych w Salonikach w Grecji. W 1950 powrócił do kraju. W tymże ro-

ku został wybrany na sekretarza Zarządu Głównego ZLP (funkcję tę pełnił do 1956). Kontynuował twórczość literacką i publicystyczną, ogłaszając liczne artykuły, opowiadania, recenzje, reportaże i felietony na łamach *Nowej Kultury* (1950-62; podp. też Nieznawuj Giez; tu w 1961 cykle reportaży: „Indie na gorąco”, „Podróż do Syczuania”), *Twórczości* (1950-55; tu w 1952 cykl reportaży pt. „Notatnik chiński”), *Życia Literackiego* (1951-70; tu też przekłady z języka francuskiego), *Przeglądu Kulturalnego* (1952-63; tu cykle felietonów: w 1954 „Notatki polemiczne”, w 1958 „Kronika obyczajów”, w 1958-59 „Bruliony”, w 1961-62 „Kącik laika”, oraz reportaży: w 1959 „Fiołki w Neapolu”, w 1961 „Chińszczyzna”). W 1952-61 był posłem na Sejm PRL. W 1955 został kierownikiem literackim Zespołu Realizatorów Filmowych „Start”. W tymże roku otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia. W następnych latach nawiązał współpracę z czasopismami *Życie Warszawy* (1955-73; tu cykle reportaży: w 1965 „Trochę z Francji”, w 1966 „Podróż na Zachód”, „Podróż na Wschód”, w 1966-69 cykl felietonów „Dzień jak co dzień”), *Polityka* (1957-63; tu w 1967 cykl „Na drogach Indii”), *Współczesność* (1960-70), *Kultura* (1963-68; tu w 1963-64 cykl felietonów „Kącik laika”), *Miesięcznik Literacki* (1966-71; tu w 1967 cykl gawęd „Notatki historyczne”). Wchodził w skład zespołów redakcyjnych czasopism *Polityka* (od 1957), *Nowa Kultura* (od 1958), *Kultura* (od 1963), *Miesięcznik Literacki* (1966-72). W 1959-80 był wiceprezesem Zarządu Głównego ZLP. W 1960 został honorowym członkiem Olsztyńskiego Klubu Stowarzyszeń Twórczych. W tymże roku ożenił się z Anasztazją Legzdzing, Rosjanką, pracownikiem redakcji pisma *Inostrannaja Literatura*. Był dwukrotnie wybierany na prezesa Polskiego Związku Szachistów (1963, 1966). W 1964 wszedł w skład Komitetu Centralnego (KC) PZPR. W tym też roku za całokształt twórczości otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia. W 1972 został redaktorem naczelnym tygodnika *Literatura* (1973-86; tu cykle felietonów: w 1973 „Rapanui”, 1974-81 „W dwadzieścia lat później”, w 1981 „Nie dajmy się zwariować”, 1982-86 „Wołomin”, w 1976 cykl reportaży z Hiszpanii „Urbi et Orbis”). W 1973 został mianowany pułkownikiem. Za całokształt twórczości otrzymał w 1976 nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Odbuyał wiele podróży zagranicznych, m.in.: do ZSRR, Chin, Mongolii, Indii, Egiptu, na Cypr, do Libanu, Grecji, Tunezji i Libii. Za zasługi w propagowaniu kultury polskiej za granicą otrzymał Dyplom Ministra Spraw Zagranicznych w 1981. W tymże roku za całokształt twórczości otrzymał nagrodę Ministerstwa Obrony Narodowej I stopnia oraz Order Przyjaźni Narodów (przyznany przez Prezydium Rady Najwyższej ZSRR). W latach

P

osiemdziesiątych ogłaszał felietony w miesięczniku KC PZPR *Nowe Drogi* (1980-84; tu w 1982-84 cykl pt. „Samopas”) oraz w *Antenie* (tu w 1982-83 cykl felietonów na temat Telewizji Polskiej pt. „Łagodny środek nasenny”). W 1986 został wyróżniony przyznaną przez KC PZPR nagrodą im. L. Waryńskiego. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1945), Orderem Odrodzenia Polski (1945), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1970), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1974). Zmarł 23 czerwca 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W pogoni za biodrem. Dramat. [Współaut.]. S. Zagórski. Powst. 1932. Druk fragm. *Słowo* 1933 nr 316.

Inf.: J. Putrament: *Pół wieku*. Wwa 1962 s. 218-220.

2. Wczoraj powrót. (Wiersze z lat 1932-1934). Wil.: ZZLP 1935 [antydat. 1934], 30 s. Grupa Lit. „Żagary”.

3. Struktura nowel Prusa. Wil.: Fundusz Kultury Nar. 1936, 135 s. *Z Zag. Poetyki*, nr 2. Wyd. nowe (reprint) Würzburg, Jal 1978.

Praca magisterska.

4. Droga leśna. [Wiersze]. Wil.: Oddz. Wil. ZZLP 1938 [antydat. 1937], 38 s.

5. Opowieści wrześnieowe. Nowele. Kijów, Lw.: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1941, 150 s.

Zawartość: Ten i tamten brzeg mostu; Aleksy Biertal; Ostatnie i pierwsze. Adapt. film. opowiadania Ten i tamten brzeg mostu (łącznie z opowiadaniem G. Karskiego „Czyn”) pt. Don Gabriel. Adapt. J. Hen. Ekran. 1966.

6. Wojna i wiosna. [Wiersze]. Lubl.: ZZLP 1944, 29 s.

Zawiera m.in. cykl: Odjazd.

7. Święta kulo. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1946, 175 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. pt. Święta kulo i inne opowiadania 1965, 286 s.

Zawartość: Dwie twarze nocy; Szkoła w żółtym domu; Ten i tamten brzeg mostu (poz. 5); Święta kulo; Wielkanoc; Początek eposu. W wyd. 2 pominięto: Dwie twarze nocy; Szkoła w żółtym domu, — dodano: W budzie; Wypadek w Krasnymstawie. Adapt. film. opowiadania „Wielkanoc”: Scenariusz i reż.: W. Marczewski. Ekran. 1975.

8. Rzeczywistość. Powieść. Wwa: Czyt. 1947, 522 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 t. 1-2 1953, wyd. 4 1953; Wil.: Państw. Wydawn. Literat. Pięknej 1954; wyd. 5: Wwa: Czyt. 1955 [właśc. 1954], tamże wyd. 6 1968.

Wyd. skrócone: Rzeczywistość. Cz. 1. Czyt. 1948, 63 s.

Przekł.: bułg. Dejstvitelnost. [Przeł.] D. Ikononov. Sofija 1952 [właśc. 1953], — czes.: Skutečnost. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1949, — łotew.: Istenība. [Przeł.] C. Palkavniece. Riga

1950, — niem.: Wirklichkeit. Berlin 1953, — ros.: Dejstvitelnost. [Przeł.] M. Abkina. Moskva 1948, — rum.: Realitatea. [Przeł.] O. Zaicik. București 1950, — serb.-chorw.: Stvarnost. [Przeł.] D. Živanović. Beograd 1949, — słowac.: Skutečnost. [Przeł.] J. Sedlak. Bratislava 1954, — słoweń.: Resničnost. [Przeł.] M. Bregant. Ljubljana 1958.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Bohdziewicz. Radio 1959, — tv; Adapt.: A. Bohdziewicz. TV 1960, — film.: A. Bohdziewicz: Rzeczywistość, Scenopis. [Cz. 1-2]. Łódź: Uniwersum 1960, 174 + 344 s. Ekran. 1961.

9. Discours de l'ambassadeur chef de la délégation polonaise devant la Conférence Générale de l'Unesco, le 21 IX 49. [B.m.] 1949, 6 s., powiel.

10. Wiersze wybrane 1932-1949. Wwa: PIW 1951, 117 s.

Zawiera przedmowę autora, wiersze z poz. 2, 4, 6 oraz wiersze nowe.

11. Wrzesień. Powieść. *Życie Warsz.* 1951 nr 119-319. Wyd. osob. Wwa: MON 1952, 501 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 1 masowe t. 1-2 1953, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954, wyd. 2 masowe 1955, wyd. 6 1956; wyd. 7 Wwa: Czyt. 1963; wyd. 7[1] Wwa: MON 1964, tamże: wyd. 3 masowe t. 1-2 1965, wyd. 11[1] 1967, wyd. 12 1969; wyd. 13 t. 1-2 Wwa: PIW 1972. Przedr. zob. poz. 56 (t. 2).

Państwowa Nagroda Literacka II stopnia w 1953; nagroda Ministra Obrony Narodowej w 1962.

Przekł.: bułg.: Septemvri. [Przeł.] V. Smochovska-Petrova. Sofija 1954, — czes.: September. [Przeł.] J. Lacko. Praha 1955; pt. Zafi. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1956, — estoń.: September. [Przeł.] E. Valge. Tallinn 1967, — niem.: September. [Przeł.] K. Kelm, K. Marschke. Berlin 1957, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1969, — ros.: Sentjabr. [Przeł.] V. Borisov, J. Mirkij. Moskva 1961, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1975, wyd. 4 1981, — turec.: Eylül. Cz. 1. [Przeł.] H. Tüzün, N. Baykal; cz. 2. [Przeł.] V. Atayman. Istanbul 1973, — ukr.: Veresen. Cz. 1. [Przeł.] M. Palamarčuk, M.F. Rekun. Kijv 1955; cz. 2. [Przeł.] M. Palamarčuk. Kijv 1958; pt. Veresen. [Przeł.] U. Damašević, J. Misko. Minsk 1959, — węgier.: Szeptember. [Przeł.] G. Rado. Budapest 1960.

Adapt.: teatr.: Adapt.: M. Dembowski. Wyst. Bielsko-Biala, T. Pol. 1969, — radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1961, — tv: Ostatnie rozmowy. Adapt.: S. Magdżin. TV 1967.

12. Notatnik chiński. Wwa: MON 1952, 296 s. Reportaże z podróży do Chin w 1951; druk. w 1952 w *Twórczości*.

13. Na literackim froncie. Wwa: Czyt. 1953, 188 s.

Artykuły, referaty i felietony druk. w czasop. w l. 1944-1953. Zawartość: Od autora. — I. Na literackim froncie: Wanda Wasilewska i rewolucyjny nurt literat. polskiej; Zadania literat. w okresie planu sześciolletniego i walki o pokój. (Referat wygłoszony na sesji Zarządu Głównego ZLP w styczniu 1951); Pięć nagrodzonych debiutów [dot. J. Wilczek: Nr 16 produkuje; T. Konwicki: Na budowie; W. Zalewski: Traktory zdobywają wiosnę; M. Kowalewski: Kampania znaczy walka; B. Hamera: Na przykład Plewał, O tzw. „schematyzmie”]. (Referat wygłoszony na sesji Zarządu Głównego ZLP w czerwcu 1952); Przemysłnictwo ideologiczne w krytyce: Idea staje się życiem; O naszej dumie narodowej. — II. Wspomnienia.

14. Od Wołgi do Wisły. Wwa: MON 1953, 169 s. Por. poz. 16.

Reportaże z l. 1941-1945 o życiu pol. formacji wojskowych.

15. Rozstaje. [Powieść]. Wwa: MON 1954, 352 s. Wyd. 2 tamże 1955.
Państwowa Nagroda Literacka II stopnia w 1955.
Przekł. czes.: Rozcesti. [Przel.] H. Stachová. Praha 1962, — ukr.: Rozdorizhja. [Przel.] M. Pryhara. Kív 1956.
16. Trzy powroty. Wwa: MON 1955, 306 s.
Zawiera artykuły, reportaże i felietony z l. 1941-1945 o życiu pol. formacji wojskowych oraz opisy epizodów z pierwszych lat Polski Ludowej, m.in. z tomów: Na literackim froncie [poz. 13] i Od Wołgi do Wisły [poz. 14].
17. Dwa łyki Ameryki. [Reportaże]. Wwa: Czyt. 1956, 193 s.
Reportaże druk. w *Życiu Warsz.* i *Prz. Kult.* w l. 1955-1956.
18. Notatki polemiczne. Wwa: Czyt. 1956, 225 s.
Felietony o życiu PRL i polemiki drukowane w *Prz. Kult.* w l. 1954-1955.
19. Po tamtej stronie. Wwa: Kraj 1956, 52 s.
Publikacja radiostacji „Kraj” omawiająca sytuację pol. literatów na emigracji.
20. Wakacje. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1956, 688 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967 [właśc. 1966], wyd. 3 1970, wyd. 4 1973, wyd. 5 1976. Przedr. zob. poz. 56 (t. 3).
Przekł. czes.: Prázdniny. [Przel.] H. Stachová. Praha 1961, — ukr. (skrótowy): Četvero v jahti. [Przel.] J.S. Kazancevoj, M. Palamarčuk. Kív 1960.
Adapt. tv: Scenariusz i reż.: A. Olsen. TV 1977 [serial w 4 odcinkach].
21. Trzynasty z Wesółka. Opowiadania o rybach, ludziach i zwierzętach. Wwa: Czyt. 1957, 217 s.
Zawartość: O ludziach i zwierzętach: Bunt słabosilnych; Duch ze szwedzkiego kopca; Atlas; Walizka; Salon i życie wytworne; Palazzo Pitti; Wielki Człowiek i Stary Jeleń; Borsuki. — O ludziach i rybach: Bredzeń i Wydra; Czort!; Biedne krokodyle; Trzy lata wśród wzdreg; Dwa świnięta; „Biały ssak”; Świętopietrki; Czerwiec; Trzynasty z Wesółka; Dzień powszedni; Święto; Ferdydurke; Wrzesień.
22. Wypadek w Krasnymstawie. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1957, 444 s.
Zawiera z poz. 7: Święta kulo; Wielkanoc; Początek eposu, — nadto: W budzie; Ten i tamten brzeg mostu [poz. 5]; Wypadek w Krasnymstawie; Karasiewicz; Zwierzę.
23. Strachy w Biesalu. [Powieść]. Wwa: MON 1958, 207 s.
Przekł. niem.: Der Trauermantel. [Przel.] Ch. Eckert. Berlin 1971, wyd. nast. tamże 1974.
24. Fiolki w Neapolu. Wwa: Czyt. 1959, 178 s.
Reportaże z podróży do Egiptu, Grecji, Turcji i Włoch druk. w *Prz. Kult.* w 1959.
25. Kronika obyczajów. [Felietony]. Wwa: PIW 1959, 247 s.
26. Arka Noego. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 178 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1962, wyd. 4 1963, wyd. 5 1966.
Nagroda w konkursie Ministra Obrony Narodowej w 1960.
Przekł. słowac.: Kašmírská princezná. [Przel.] R. Turňa. Bratislava 1964, — węgier.: Noé bárkája. [Przel.] M. Bába. Budapest 1963.
27. Arkadia. Opowieści znad jezior i rzek. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1961, 245 s. Przedr. zob. poz. 56 (t. 7).
Zawiera z poz. 21: Czerwiec; Dwa świnięta; Trzynasty z Wesółka; Dzień powszedni; Święto; Ferdydurke; „Biały ssak”; Świętopietrki, — nadto: Najpiękniejsza; Arkadia; Kwiecień; Szaleństwo; Trzech zimnych ogrodników; Południowo-wschodni wiatr; Żer szczupaczy; Mgła; Wczesny ranek; Wunów garnuszek; Koniec czerwca, upał; Dziwy, zjawy, przywidzenia; „Zaczarowana dorożka, zaczarowany koń”; Ryby – wampy; Pachnie bagno; Człowiek w średnim wieku i jezioro; Wyspa Świętej Heleny; Pora odjazdu; Niesumowitość; Gruboły i wierzchopyski; Otowane jezioro.
28. Chińszczyzna. Oprac. sinologiczne: R. Sławiński. Wwa: Czyt. 1961, 203 s.
Relacje z podróży do Chińskiej Republiki Ludowej druk. w *Prz. Kult.* w 1961.
29. Pół wieku. [Cykl wspomnieniowy]. T. 1-9. Wwa: MON 1961, od wyd. 2 t. 1 Czyt. Przedr. t. 1-6 zob. poz. 56 (t. 8-13).
T. 1. Młodość. 1961, 340 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1962, wyd. 3 1964, wyd. 4 1969.
Dot. l. 1910-1939.
T. 2. Wojna. 1962, 340 s. Wyd. nast.: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 1969.
Dot. l. 1939-1945.
Przekł. bułg.: Vojnata. [Przel.] L. Račeva. Sofija 1988.
- T. 3. Zagranica. 1965, 423 s. Wyd. 2 1969.
Dot. l. 1945-1950.
Nagroda w plebiscycie „Wybieramy Książkę Roku 1965” w 1966.
- T. 4. Literaci. 1970, 319 s. Wyd. 2 1971.
Dot. l. 1950-1954.
- T. 5. Posłizg. 1980, 341 s.
Dot. l. 1956-1960.
- T. 6. Rapanui. 1975, 321 s. Wyd. nast. w nowej wersji pt. Natasza. 1978, 377 s.
Dot. l. 1960-1965.
- T. 7. Zmierzch. 1980, 313 s.
Dot. l. 1965-1970.
- T. 8. Czerwiec. 1983, 220 s.
Dot. l. 1971-1976.
- T. 9. Sierpień. 1987, 173 s.
Dot. l. 1977-1980.
Przekł. niem. (w wyborze): Ein halbes Jahrhundert. [T. 1]. Memoiren 1944-1950; [T. 2]. Memoiren 1950-1956. [Przel.] Ch. Eckert. Berlin 1982; [T. 3]. 1956-1960. [Przel.] H. Schumann. Berlin 1984; [T. 4]. 1960-1970. [Przel.] Ch. Eckert. Berlin 1984.
30. Cztery strony świata. Wwa: Iskry 1963, 217 s.
Reportaże z podróży do Algierii, Indii, Maroka, Mongolii i Skandynawii w cyklach: Lato w lutym; Na północnej olimpiadzie; Indie na gorąco; Mongolskie pastoralki.
31. Fabryka śmierci. Pośl.: R. Rosiak. Lubl.: WŁubel. 1963, 29 s.
Reportaże o obozie koncentracyjnym w Majdanku.

32. Pasierbowie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 203 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1964, wyd. 4 1970. Przedr. zob. poz. 56 (t. 4).

Przekł.: litew.: Posūniai. [Przeł.] I. Pavilavičintė. Vilnius 1970, — niem.: Die Stiefkinder. [Przeł.] K. Staemmler. Hamburg 1970, — słowac.: Navlastné deti. [Przeł.] J. Brandobur. Bratislava 1966.

Adapt.: teatr: Adapt.: K. Nastulanka. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1965, — radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1972.

33. Kącik laika. Wwa: PIW 1964, 261 s.

Wybór felietonów z l. 1958-1963 druk. w *Prz. Kult. i Kulturze*.

34. Odyniec. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 271 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1967, wyd. 4 1972, wyd. 5 1975, wyd. 6 1980, wyd. 7 1988. Przedr. zob. poz. 56 (t. 4).

Przekł.: bułg.: Gliganát. [Przeł.] M. Metodiev. Sofija 1967, — czes.: Osamělý divoček. [Przeł.] K. Málek. Praha 1971, — niem.: Der Keiler. [Przeł.] K. Staemmler. Hamburg, Düsseldorf 1971.

Adapt. film. i tv: Gorzka miłość. Scenariusz: E. Petelska. TV 1989. Ekran. 1989; Gorzka miłość. Serial w 4 odcinkach. TV 1993.

35. Czarne sosny. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1965, 155 s.

Zawiera z poz. 27: Najpiękniejsza; Arkadia; Kwiecień; Trzech zimnych ogrodników; Południowo-wschodni wiatr; Mgła; Pachnie bagno; Człowiek w średnim wieku i jezioro; Wiunów garnuszek; Koniec czerwca, upał; Ryby – wampy; Wyspa Świętej Heleny, — nadto: Anteusz; Lodowaty upał; Buki i dziki; Zmiana; Majowy poranek; Na wiosłach; Kieszonkowe tornado; Śpij szybko; Strachy dobre i złe; Noc; Czarne sosny; Wielki upał; Bezrybie; Pech; Suchodrzew; Przedjesień; Topole; Samotność; Listopad; Kilometr zero.

36. Puszcza. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 334 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 Olsztyn: Pojezierze 1974 [właśc. 1975]. Przedr. zob. poz. 56 (t. 5).

Przekł.: ros.: Pušča. [Przeł.] L. Kaškurevic, V. Kiselev. Moskva 1970.

Adapt.: film.: Azyl. Scenariusz: R. Załuski. Ekran. 1978, — tv: TV 1984.

37. Małowierni. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 398 s.

38. Na drogach Indii. [Reportaż]. Wwa: MON 1967, 202 s.

39. Puste oczy. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1967, 109 s. Przedr. zob. poz. 49 (wyd. 2).

Zawartość: Puste oczy; Początki Böldyna; Ultima Thule. Adapt. radiowa opowiadania „Puste oczy” pt. Stenogram z podróży. Adapt.: M. Komorowska. Radio 1966.

40. Być sobą. Wwa: KiW 1968, 137 s.

Szkice publicystyczne dot. zagadnień społ.-polit. i kult. Zawartość: Przyroda, podświadomość; Arkadia – Ameryka; ... Co prowadzi do „lepiej” lub choćby „inaczej” ...; Zmierzch wieku ideologii?; O polifonii; Nie prorocy; Ersatz – ośrodk; Nikt dwa razy; Ciszej nad tą starzyzną; Rewolucja „au ralenti”.

41. Z wędką przez trzy kontynenty. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1968, 141 s. Wyd. 2 [rozszerz.] pt. Z wędką przez cztery kontynenty tamże 1971.

Zawiera z poz. 21: „Biały ssak” Świętopietrki, — z poz. 27: Niesumowitość; Ołowiane jezioro; Grubolby i wierzchopyski, — nadto: Pięć miniatur rybackich; Chudziar; Trzy dni w rajku wędkarskim; Znowu Mongolia; Siliserh; W mętnej wodzie; Chmurny orcheon; Szkarłatny krzew. — W wyd. 2 dodano: W Delcie; Tariat; W dół do Assuanu. [Przeł.] K. Piętar. wyd. 2: Horgászbotlat négy földrészen át. [Przeł.] K. Piętar. Budapest 1975.

42. Böldyn. Powieść. Wwa: KiW 1969, 464 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1970, wyd. 4 1972 [właśc. 1971], wyd. 5 1974; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1977, tamże wyd. 7 1982; wyd. 7 [właśc. 8] Wwa: KiW 1987. Przedr. zob. poz. 56 (t. 6).

Przekł.: czes.: Generál Böldyn. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1975, — niem.: Der General. [Przeł.] Ch. Eckert. Berlin 1973, wyd. nast. tamże 1977, — słowac.: Pobočník generála Böldyna. Bratislava 1972.

Adapt.: radiowa: Adapt.: M. Komorowska. Radio 1972. [Nagroda w konkursie radiowym „Wybieramy premierę roku” w 1972]. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 2 s. 109-135, — teatr.: Adapt.: K. Sielicki. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1976, — film.: Scenariusz: E. i Cz. Petelscy. Ekran. 1981, — tv: Scenariusz: E. i Cz. Petelscy. TV 1984.

43. Krajobrazy. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1969, 188 s.

Zawartość: Krajobrazy; Księstwo wiosny; Księżyce i jablonie; Przed ulewą; Chłodny maj; Trzydniówka; Krótka chwila; Biała śma; Ślady olbrzyma; Balet boleni; Przejście frontu; Nieludzka pogoda; Na tratwie; Duża fala; Black out; Strumyczek; Człowiek na brzegu; Pagórki, aleja ...; Jak w życiu; Denki; Wir; Umarłe stolice; Narocz; Nosorożec; Upalny wrzesień; Vente, czyli Tantal; Ilo tempore; Niedziela; Miętaszy; Pora wstawać.

44. Szkarłatny krzew. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1969, 462 s.

Zawartość: Ten i tamten brzeg mostu [poz. 5], — z poz. 7: Święta kula; Wielkanoc; Początek eposu, — z poz. 22: W budzie; Wypadek w Krasnymstawie, — z poz. 39: Puste oczy; Ultima Thule, — Szkarłatny krzew [poz. 41].

45. W stylu dowolnym. Wybór felietonów z lat 1966-1970. Wwa: MON 1971, 234 s.

46. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1972, 86 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawartość: Święta kula [poz. 7]; Puste oczy [poz. 39]; Człowiek na brzegu [poz. 43]; Wielki Człowiek i Stary Jeleń [poz. 21]; Strachy dobre i złe [poz. 35]; Borsuki [poz. 21]; Arkadia [poz. 27].

47. [Dwudziestego] 20 lipca. (Powieść dokumentalna). Druk pt. Stauffenberg. *Expr. Pozn.* 1973 nr 270-302. Wyd. osob. Wwa: MON 1974, 128 s.

Dot. zamachu na A. Hitlera, zorganizowanego 20 VII 1944 przez grupę generałów.

Przekł. bułg.: Atentat't v'v V'ľčeto legovišće" 20 juli. [Przeł.] L. Račeva. Sofija 1975, wyd. nast. tamże 1983.

48. Balet boleni i inne opowiadania. Olsztyn: Pojezierze 1974, 257 s.

Zawiera z poz. 21: Czerwiec; Dwa świństwa; Dzień powszedni, Święto; Trzynasty z Wesolka, — z poz. 27: Kwiecień; Arkadia; Szaleństwo; Trzech zimnych ogrodników; Żer szczupaka; Mgła; Pachnie bagno; Człowiek w średnim wieku i jezioro; Wiunów garnuszek; Najpiękniejsza; Koniec czerwca, upał; Ryby – wampy; Wyspa Świętej Heleny; „Zaczarowana

drożka, zaczarowany koń ..."; Dziwy, zjawy, przywidzenia, — z poz. 35: Lodowaty upał; Majowy poranek; Na wiosłach; Kieszonkowe tornado; Śpij szybciej; Wielki upał; Bezrybie; Suchodrzew; Przedjesień; Strachy dobre i złe, — z poz. 43: Księstwo wiosny; Księżyc i jabłonie; Przed ulewą; Chłodny maj; Trzydniówka; Krótka chwila; Balet boleni; Przejście frontu; Ślady olbrzyma; Biała cma; Na tratwie; Duża fala; Black out; Strumyczek; Człowiek na brzegu; Jak w życiu; Denki; Upalny wrzesień; Umarłe stolice; Niedziela; Mięty; Pagórki, aleja ...; Pora wstawać, — nadto: Noc; Traf.

49. Początek eposu i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1974, 286 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [rozszerz.] 1976, wyd. 3 1980, wyd. 4 1984.

Zawiera z poz. 7: Święta kula; Wielkanoc; Początek eposu, — z poz. 21: Trzynasty z Wesółka; Wielki Człowiek i Stary Jeleń; Wrzesień, — z poz. 22: W budzie; Wypadek w Krasnymstawie, — Arkadia [poz. 27], — Czarne sosny [poz. 35], — Szkarłatny krzew [poz. 41], — nadto: Monk. W wyd. 2 dodano: Ten i tamten brzeg mostu [poz. 5], — poz. 39.

Przekł.: bułg.: Načaloto na eposa. [Przeł.] M. Metodiev. Sofia 1979, — czes.: Počátek eposu a jiné povídky. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1976, — słowac.: Svätá guľka. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1978.

50. Akropol. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 410 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1979.

Przekł.: niem.: Akropolis. [Przeł.] Ch. Eckert, Berlin 1977, — słowac.: Akropola. [Przeł.] J. Gerbóc, Bratislava 1979.

51. Piaski. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1975, 180 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawartość: Całe życie Helenki; Powitanie Piasków; Słońce; Opowieść Pińczuka; Druga opowieść Pińczuka; Ruch jest wszystkim; Uwaga, zle psy!; Mrówkolwica; Napad stulecia; Co slychać; Rozalia; Gniazdo w Koninie; Kukulka; Czarne kajaki; Mikropejzaże; Labędzie; Portrety; Zwierz z lasu; „Gad” robi porządek; Dziwne ptaki.

52. Hiszpańska szkoła jazdy. Olsztyn: Pojezierze 1977, 208 s.

Zawiera felietony z lat siedemdziesiątych, druk. w *Literaturze* w cyklu pt. „W dwadzieścia lat później”.

53. Urbi et „Orbis”. Olsztyn: Pojezierze 1977 [właśc. 1978], 103 s.

Reportaże z podróży do Hiszpanii druk. w 1976 w *Literaturze*.

54. Wybrańcy. [Cykl powieściowy]. Wwa: Czyt.

T. 1. Ucieczka. 1978, 336 s.

T. 2. Powrót. 1979, 528 s.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej w 1980.

T. 3. Potąd. 1983, 426 s.

Wyd. 2 łączne t. 1-3 Wwa: Czyt. 1987.

55. Mrówkolwica. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 77 s.

Zawartość: Wielkanoc [poz. 7]; Wielki Człowiek i Stary Jeleń [poz. 21]; Początki Bolidyna [poz. 39], — z poz. 51: Słońce; Opowieść Pińczuka; Mrówkolwica; Portrety.

56. Pisma. Przedm.: W. Sadkowski. Wwa: KiW.

T. 1. Nowele. 1979, 349 s.

Zawiera z poz. 7: Święta kula; Wielkanoc; Początek eposu, — z poz. 22: W budzie; Wypadek w Krasnymstawie, — Monk [poz. 49], — Szkarłatny krzew [poz. 41], — Puste oczy

[poz. 39], — Ultima Thule [poz. 39], — Całe życie Helenki [poz. 51].

T. 2. Wrzesień. 1980, 468 s. Zob. poz. 11.

T. 3. Wakacje. 1980, 381 s. Zob. poz. 20.

T. 4. Pasierbowie; Odyniec. 1980, 456 s. Zob. poz. 32, 34.

T. 5. Puszcza. 1981, 316 s. Zob. poz. 36.

T. 6. Bolidyn. 1982, 394 s. Zob. poz. 42.

T. 7. Arkadia. 1980, 269 s. Zob. poz. 27.

T. 8-13. Pół wieku. T. 1-6. 1983-1988, 364 + 340 + 412 + 308 + 335 + 366 s. Zob. poz. 29.

57. Wołomin. Felietony. Wwa: Czyt. 1989, 96 s.

Wybory utworów w przekł.: hiszp.: La mirada ausente. [Przeł.] A. Ros. La Habana 1984, — niem.: Der Hochverräter. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1961, wyd. nast. tamże: 1988, wyd. rozszerz. [Przeł.:] C. Rymarowicz, R. Dietrich, K. Kelm. 1968; An Flüssen und Seen. [Przeł.:] Ch. Eckert, R. Buschmann, C. Rymarowicz. Berlin 1975; Der Hochverräter. [Przeł.:] R. Buschmann, Ch. Eckert, K. Kelm, C. Rymarowicz. Berlin 1976, toż Frankfurt am Main 1976 — ros.: Rasskazy. [Przeł.] M. Ignatov. Moskva 1963; Rasskazy. [Przeł.:] A. Granat, M. Ignatov, A. Ermonskij, J. Mirskaja, V. Sokolovskij, A. Kusakin, I.V. Cholodova. Moskva 1977, — węgier.: A szent golyó. [Przeł.] M. Bába. Budapest 1975.

Przekłady

1. D. Furmanow: Czapajew. [Powieść]. Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1940, 297 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Prasa Wojsk. 1948, tamże: wyd. 3 1949, wyd. 4 1949, wyd. 5 Wwa 1950, wyd. 6 Wwa: MON 1951, wyd. 7 tamże 1955. Wyd. dla młodzieży: Wwa: MON 1951, 276 s.

2. A. Fadiejev: Kłęska. Powieść. Tłum.: B. Piach i ... Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1941, 212 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1950, tamże wyd. 2 1952; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1955, tamże: wyd. 4 [!] 1967, wyd. 5 1978.

Prace redakcyjne

1. K.I. Gałczyński: Dzieła w 5 tomach. Komitet red.: Z. Fedeccki, N. Gałczyńska, ..., A. Stawar, J. Śpiewak, M. Toporowski. Weryfikacja tekstu: N. Gałczyńska. Wwa: Czyt. 1956-1957, 595 + 863 + 734 + 731 + 746 s. Wyd. nast. tamże 1979.

2. W. Broniewski: Nike. Wiersze rewolucyjne. Wybór i przedm. ... Wwa: KiW 1973, 175 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiady: Pozytywny krytycyzm. Rozm. Z. Taranienko. *Argumenty* 1972 nr 37, przedr. w tegoż: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Prawda jest zawsze wartościowym. Rozm. H. Karolak. *Argumenty* 1977 nr 30; Wybraniec. Rozm. Z. Zaryczny. *Żoł. Wol.* 1980 nr 263; W roli ulubienca czy ofiary władzy? Rozm. R. Samsel. *Zycie Lit.* 1983 nr 17; Nie potrzebuję niczego wymyślać. Rozm. J. Koźbiel. *Tyg. Kult.*

1984 nr 24; Z pierwszego rzędu parteru. Rozm.: A. Borkowska, E. Górnicki, K. Karasek, K. Metrak, A. Ziembicki. *Literatura* 1985 nr 11; To, na co mam ochotę. Rozm. G. Banaszekiewicz. *Życie Lit.* 1986 nr 27.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska).

[Wczoraj powrócił.] S. Czernik. *Obojca Poetów* 1935 nr 4/5; L. Fryde. *Droga* 1935 nr 7; W. Sebyła. *Pion* 1935 nr 35. — [Struktura nowel Prusa.] S. Cywiński. *Nowa Książ.* 1936 z. 6; L. Fryde. *Pion* 1936 nr 32; Z. Kucharski: Prus jako nowelista. *Pol. Zbroj.* 1936 nr 132; M. Żeromska. *Srody Lit.* 1936 nr 5. — [Droga leśna:] S. Lichanski. Nowe poezje. *Pion* 1937 nr 49; J. Zagórski: Wspólny mianownik. *Apel*, dod. do nr 12 *Kur Porannego* 1937 nr 344; W. Jaworski. *Sygnaly* 1938 nr 37; H. Michalski: U poetów wileńskich. *Kultura* 1938 nr 6. — [Opowieści wrzesniowe:] A. Rulewicz: Opowiadania wrzesniowe. *Czer. Sztańd.* Lw. 1941 nr 99; A. Porajewicz. *Sztańd. Wol.*, Mińsk 1941 nr 111. — [Wojna i wiosna:] S. Żółkiewski. *Głos Ludu* 1944 nr 34; K. Czachowski: Literatura na przełomie. *Twórczość* 1945 nr 1; A. Sandauer: Pożegnanie z liryką. *Odrodzenie* 1945 nr 13. — [Święta kulo:] W. Mach: Ten i tamten brzeg czasu. *Odrodzenie* 1946 nr 48, przedr. w tegoż: Szkice literackie. Wwa 1971; J. Maślński: Na tropach osaczającej rzeczywistości. *Twórczość* 1946 nr 12. — [Rzeczywistość:] M. Kierczyńska. *Tryb. Wol.* 1947 nr 4; J. Maślński: Rzeczywistość i „Rzeczywistość”. *Arkona* 1947 nr 7/8; R. Matuszewski: Powieść o grupie Dembińskiego. *Kuźnica* 1947 nr 7, przedr. w tegoż: Literatura po wojnie. Wwa 1950; A. Braun: Powieść o wileńskich demokratkach. *Głos Szczec.* 1949 nr 4. — L. Herdegen. *Twórczość* 1951 nr 12 [rec.: Wiersze wybrane]. — J. Preger: Kartki z niedawnej historii. *Nowa Kult.* 1951 nr 33. — [Wrzesień:] Z. Hierowski: Powieść o wrzesniu. *Sztańd i Zycie*, dod. do *Dz. Zach.* 1952 nr 41; Z. Lichanski: Epos tragiczny. *Dziś i Jutro* 1952 nr 47, przedr. w tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955; L. Maj: „Wrzesień” lekcją historii. *Wiś* 1952 nr 40; R. Matuszewski: Powieść o kłesze wrzesniowej. *Życie Lit.* 1952 nr 22, przedr. w tegoż: Szkice krytyczne. Wwa 1954. — E. Naganowski: Od Pekinu do Tientsinu. *Nowa Kult.* 1952 nr 34 [rec.: Notatnik chiński]. — [Wrzesień:] A. Wasilewski. *Twórczość* 1952 nr 12, przedr. w: Szkice o literaturze współczesnej. Wwa 1954; B. Wojdowski: Czytajac „Wrzesień” Putramenta. *Wiś* 1952 nr 39; H. Zaworska: „Minał i nie wrócił nigdy wrzesień 1939”. *Wiś* 1952 nr 43; P. Jasińska: Realia powieści o Wrześniu. *Nowa Kult.* 1953 nr 4; H. Markiewicz: Dwie powieści o Wrześniu. *Nowe Drogi* 1953 nr 8 [dod. też: W. Zukrowski: Dni kłękli. — Cz. Miłosz: Gamma, czyli niewolnik dziejów. W tegoż: Zniewolony umysł. Paryż 1953, też w wyd. nast. m.in. Kr. 1990, polem: J. Putrament: Coś z Miłosza. *Prz. Kult.* 1956 nr 1, przedr. w tegoż: Dwa łyki Ameryki. Wwa 1956. — B. Wojdowski: Szlakami literackiego reportażu. *Życie Lit.* 1953 nr 41 [rec.: Od Wołgi do Wisły]. — S. Zaliwski: Dzieje tragicznego miesiąca. *Tyg. Demokr.* 1953 nr 13 [rec.: Wrzesień]. — B. Dudziński: Szlakiem zwycięstwa. *Życie Warsz.* 1954 nr 5 [rec.: Od Wołgi do Wisły]. — K. Kwietniewska. *Tyg. Potęs* 1954 nr 1 [rec.: Na literackim froncie]. — [Rozstaje:] J. Adamski: Nad „Rozstajami”. *Prz. Kult.* 1955 nr 28; A. Bukowska: Po lekturze „Rozstajów”. *Po Prostu* 1955 nr 23; B. Dudziński: Tak było ... *Tryb. Wol.* 1955 nr 11; A. Lam: Między demaskatorstwem a taktiką. *Twórczość* 1955 nr 12, przedr. w tegoż: Wyobrażenia ujarzmiona. Kr. 1967. — [Rozstaje:] J. Preger: Szczęście Urbana. *Życie Warsz.* 1955 nr 49; A. Wasilewski. *Życie Lit.* 1955 nr 17. — [Dwa łyki Ameryki.] W. Cygielman: O koniunkturalizmie, czyli uporządkujmy własny ogródek. *Po Prostu* 1956 nr 12, polem: J. Putrament: Trzech Filipów. *Prz. Kult.* 1956 nr 13; [W. Maciąg] W. Męg. Ameryka — na łyki. *Życie Lit.* 1956 nr 27. — [Trzynasty z Wesolka.] L.B. Grzeniewski: Opowiadania J.P. *Tryb. Ludu* 1957 nr 267; W. Maciąg: P. i jego opowiadania. *Twórczość* 1957 nr 12 [dod. też: Wypadek w Krasnymstawie]. — Z. Pędziński: Porachunki z rzeczywistością. W tegoż: Dalecy i bliscy. Pozn. 1957. — J. Preger: J.P. albo apoteoza siły. *Życie Lit.* 1957 nr 35. — K. Koźniewski: Tamten brzeg mostu. *Polityka* 1958 nr 3 [o prozie J.P.]. — [Kronika obyczajów:] W. Maciąg. *Twórczość* 1959 nr 8, przedr. pt. Kro-

nikarz i prokurator w tegoż: Opinie i wroźby. Kr. 1963; A. Mostowicz: O felietonach J.P. *Nowe Książ.* 1959 nr 13. — H. Kirchner-Ladyka: J.P. notatnik turystyczny. *Nowa Kult.* 1960 nr 15 [rec.: Fiolki w Neapolu]. — W. Sadkowski: Reportaże przekorne. *Nowe Książ.* 1960 nr 3 [rec.: Fiolki w Neapolu]. — W. Maciąg: J.P. W tegoż: 16 pytań. Kr. 1961. — [Pół wieku. T. 1:] M. Pieczyński: Prawda stylizacji. *Nowa Kult.* 1961 nr 49; S. Zabiello: W kregu P. *Kierunki* 1961 nr 30; H. Zaworska: „Refenuje tylko siebie samego ...” *Nowe Książ.* 1961 nr 13. — T. Bujnicki: J.P., *Życie Lit.* 1962 nr 42. — B. Czeszko: Przygoda zwana życiem. *Prz. Kult.* 1962 nr 27 [rec.: Pół wieku. T. 1-2]. — J. Löbman: P. w Chinach. *Nowe Książ.* 1962 nr 6 [rec.: Chińszczyzna]. — S. Mackiewicz: Wspomnienia J.P. *Kierunki* 1962 nr 45 [rec.: Pół wieku]. — J. Mietkowski: Podobizny chińszczyzny. *Nowa Kult.* 1962 nr 8 [rec.: Chińszczyzna]. — [Pół wieku. T. 2:] M. Pieczyński: Spotkanie z historią. *Nowa Kult.* 1962 nr 44; J. Preger: Odyseja współczesna. *Tyg. Kult.* 1962 nr 45 [dod. też t. 1]. — W. Sadkowski: Na wschód od Aratu. *Nowe Książ.* 1962 nr 4 [rec.: Arka Noego]. — [Pasierbowie:] A. Hamerliński: „Pasierbowie”, czyli rozterka. *Tyg. Kult.* 1963 nr 42; W. Sadkowski: Książka wułu pytań. *Kultura* 1963 nr 21; S. Zieliński: Powiatowa chwiejba. *Nowe Książ.* 1963 nr 19. — T. Burek: Pół wznajania, pół panowania. *Twórczość* 1964 nr 9, przedr. w tegoż: Zamiast powieści. Wwa 1971 [rec.: Pół wieku. T. 1-2]. — K. Koźniewski: Konflikty i pytania. *Polityka* 1964 nr 4 [rec.: Pasierbowie]. — W. Maciąg: J.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 18. — [Pasierbowie:] R. Matuszewski: Upadek „wielkiego Pociąga”. W tegoż: Doświadczenia i mity. Wwa 1964; J. Preger. *Twórczość* 1964 nr 7. — J. Preger: J.P. *Wiatrak*, dod. do *Fakty i Myśli* 1964 nr 16 [dod. twórczości J.P.]. — [Odyniec:] J. Bajdor: Don Juan znad Wisły. *Odra* 1965 nr 3; W. Billip: „Z losem trzeba umieć”. *Nowe Książ.* 1965 nr 5. — T. Bujnicki: W poszukiwaniu poetyckiej formuły radykalizmu. (Twórczość liryczna J.P.). W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Wwa 1965. — T. Bujnicki: J.P. W: Autorzy naszych lektur. Wr. 1965. — [Odyniec:] A. Hamerliński: Książka spod ludy. *Tyg. Kult.* 1965 nr 9; M. Jarochowska: Nieszczęsna Hanna. *Życie Lit.* 1965 nr 12. — W. Maciąg: Ballada o fatalnej miłości. *Twórczość* 1965 nr 7 [rec.: Odyniec]. — J. Ziomek: Powieść polityczna — powieść o polityce. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965 [rec.: Wrzesień]. — [Puszczą:] L.M. Bartelski: Piotrowski i puszcza. *Kultura* 1966 nr 11; A. Hamerliński: Nowe tomy P. *Tyg. Kult.* 1966 nr 9 [rec. też: Czarne sosny]; A. Klimowicz: Niedźwiedź litewski. *Nowe Książ.* 1966 nr 5, przedr. w: Proza, poezja. Wwa 1967; B. Kogut: Piotrowski albo Kowalski. *Życie Lit.* 1966 nr 14, przedr. w tegoż: Manowce. Pozn. 1969 [rec. też: Czarne sosny]; E. Martuszewski: Zubrówka. *Pomorze* 1966 nr 10 [rec. też: Czarne sosny]. — W. Sadkowski: „Wiek w południu”. *Nowe Książ.* 1966 nr 3 [rec.: Pół wieku. T. 3]. — W. Sadkowski: W poszukiwaniu konfliktów. *Tryb. Ludu* 1966 nr 44 [rec.: Puszczą]. — W. Szwedowicz: Zapach ziemi. *Nowe Książ.* 1966 nr 3 [rec.: Czarne sosny]. — M. Wisłowska: Putrament. Wwa: Ag. Aut. 1966, 58 s., przekł. franc. — Przel. M. Rzewuska, Varsovie 1972. — [Małowierni:] B. Czeszko: Remanent — przepaszamy. *Nowe Książ.* 1967 nr 16, przedr. w: Proza, poezja. Wwa 1968; F. Fornalczyk: Powieść o dylematach sprawowania władzy. *Tyg. Kult.* 1967 nr 39; G. Herling-Grudziński: Banda gangsterów. *Kultura*, Paryż 1967 nr 12, przedr. w tegoż: Wyjścia z milczenia. Wwa 1993; K. Koźniewski: Sedno tej sprawy. *Polityka* 1967 nr 35; Z. Lichanski: Nie tylko o „Małowiernych”. *Kierunki* 1967 nr 39; W. Maciąg. *Życie Lit.* 1967 nr 32; J. Przybosh. *Życie Warsz.* 1967 nr 202; J. Rurawski: Małowierni, czyli moralność i polityka. *Argumenty* 1967 nr 37. — R. Frelek: Pył indyjskich dróg. *Nowe Książ.* 1968 nr 7 [rec.: Na drogach Indii]. — J. Jastrzębski. *Agora* 1968 nr 24 [rec.: Być sobą]. — B. Kogut: Od sensacji do produkcyjnika. *Życie Lit.* 1968 nr 21 [rec.: Puste oczy]. — Z. Macużanka: Co znaczy „być sobą”? *Nowe Książ.* 1968 nr 21 [rec.: Być sobą]. — [Puste oczy:] Z. Macużanka: Male formy P. *Nowe Książ.* 1968 nr 3; J. Termer: P. nowelista. *Mies. Lit.* 1968 nr 9. — [Bołdyni:] W. Loranc: Partyzanci czy Legia Cudzoziemska. W. Machejek:

Idąc za myślą autora ...; W. Maciąg: Kto robi historię? *Życie Lit.* 1969 nr 43; K. Nastulanka: Böldyn albo o wiernych. *Polityka* 1969 nr 28; W. Nawrocki: Böldyn, czyli rozpad osobowości. *Nowe Książ.* 1969 nr 13, przedr. w tegoż: Klasa, ideologia, literatura. Poznań 1976; J. Niecikowski: *Współczesność* 1969 nr 13; J. Preger: Problem czy tragedia? *Fakty i Myśli* 1969 nr 24; Z. Umiński: Putrament i trzęsacz. *Życie i Myśl* 1969 nr 11/12; K. Wyka: Gdzie leży Awissa? *Twórczość* 1969 nr 11, przedr. w tegoż: Nowe i dawne wędrowki po tematach. Wwa 1978. — [Pół wieku. T. 4.] L. Kaltenberg: Poetyka wspomnień. *Argumenty* 1970 nr 35; E. Kuźma: Konrad schodzi ze sceny. *Głos Szczecin*. 1970 nr 181; Z. Macużanka: Trzy razy o P. *Nowe Książ.* 1970 nr 15. — [Krajobrazy.] J. Preger: Żywa woda. *Współczesność* 1970 nr 12; W. Żukrowski: P. od ryb. *Nowe Książ.* 1970 nr 1, przedr. w tegoż: Karambole. Wwa 1973, Rozmowy o książkach. Wwa 1989; M. Bajerowicz: Lekka książka. *Twórczość* 1971 nr 3. — J. Czyżkowski: J.P. w stylu dowolnym. *Nowe Książ.* 1971 nr 13 [rec.: W stylu dowolnym]. — [Z wędką przez cztery kontynenty.] E. Pawlak: P. i ryby. *Mies. Lit.* 1971 nr 9; A. Krzepkowski: Nie tylko dla wędkarzy. *Nowe Książ.* 1972 nr 4. — [20 lipca.] J. Bukowski: Kryminał o zamachu. *Prawo i Życie* 1974 nr 14; A.F. Grabski: Spisek J.P. *Odgłosy* 1974 nr 11; A. Hamerliński: Studium kłękki zamachu stanu. *Tyg. Kult.* 1974 nr 20; L. Herbst: Dokumentalna powieść P. *Nadodrże* 1974 nr 8; J. Roszkowski: Ratowali Niemcy ... *Nowe Książ.* 1974 nr 9; M. Sprusiński: Matnia i pustka. *Kultura* 1974 nr 25. — W. Adamiec: Taniec z wędkami. *Nowe Książ.* 1975 nr 9 [rec.: Balet boleni i inne opowiadania]. — W. Maciąg: „Piaski” — albo życie in crudo. *Nowe Książ.* 1975 nr 18 [rec.: Piaski]. — R. Matuszewski: Akropol i „Akropol”. *Literatura* 1975 nr 51/52 [rec.: Akropol]. — D. Scholze: Die Stellung von J.P. Roman „Böldyn” in der polnischen Prosa über der zweiten Weltkrieg. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1975 nr 2. — C. Błońska: *Profile* 1976 nr 1 [rec.: Piaski]. — [Akropol.] T. Krzemień: Krok naprzód, długie spojrzenie wstecz. *Kultura* 1976 nr 23; S. Melkowski: Powieść o polityce. *Argumenty* 1976 nr 48, przedr. pt. Między wyborem a koniecznością. W tegoż: Domena prozy. Wwa 1984; Z. Mikulski: Podwójna powieść. *Kamena* 1976 nr 8; M. Misiorny: Pod Akropolem. *Nowe Książ.* 1976 nr 1. — B. Rogatko: Wspomnienie i rzeczywistość. *Mies. Lit.* 1976 nr 3 [rec.: Piaski; Pół wieku. T. 6]. — J. Sokotowski: Arkadia, czarne sosny i krajobrazy. (Szkieł o twórczości J.P.). *Warm. i Mazury* 1976 nr 5; T.J. Żółciński: Tematy do eposu. *Odra* 1977 nr 5 [rec.: Początek eposu i inne opowiadania]. — J. Wiñarski: Jesienna dramaturgia „Wrzesień”. *Profile* 1977 nr 9 [rec.: Wrzesień]. — V. Vjedina: Jezi Putrament. Literaturo — kriticznij naris. *Kiiv: Naukova Dumka* 1977, 204 s. — L.B. Grzeźniowski: Buninowska przygoda ... Józefa Pleśkiewicza. *Lit. na Świecie* 1978 nr 2 [dot. twórczości poetyckiej J.P. oraz jego przekł. z lit. ros.]. — [Hiszpańska szkoła jazdy.] J.Z. Maciejewski: Szkoła jazdy. *Literatura* 1978 nr 26; Z. Macużanka: P. na olsztyńskiej wędce. *Nowe Książ.* 1978 nr 6 [rec. też: Urbi et „Orbis”]. — [Wybrańcy. T. 1.] T. Błaziejewski: Wybór i motywacja. *Literatura* 1979 nr 5; W. Maciąg: Nowy cykl P. *Życie Lit.* 1979 nr 1; Z. Macużanka: Inny P. *Nowe Książ.* 1979 nr 4; A. Myszkowski: Cienie „Zagarów” i cień Hunów. *Mies. Lit.* 1979 nr 6. — [Pół wieku:] B. Czeszko: Więcej niż pół wieku. *Nowe Książ.* 1980 nr 23 [rec. t. 7]; K. Koźniowski: Sprawiedliwy w Sodomie? *Literatura* 1980 nr 31 [rec. t. 5]. — K. Koźniowski: Pasje P. *Polityka* 1980 nr 48. — Z. Macużanka: Epika wojennej codzienności. *Nowe Książ.* 1980 nr 7 [rec.: Wybrańcy. T. 2]. — Z. Macużanka: Poślizg czy przelot? *Nowe Książ.* 1980 nr 8 [rec.: Pół wieku. T. 5]. — A. Myszkowski: Powieść o polityce z mitu. *Odra* 1980 nr 2 [rec.: Böldyn]. — B. Rogatko: „Wybrańcy”, czyli próba epiki. *Literatura* 1980 nr 7, przedr. w tegoż: Linie przerywane. Łódź 1988 [rec.: Wybrańcy. T. 1-2]. — T.J. Żółciński: Bohater na tle wojny. *Życie Lit.* 1980 nr 7 [rec.: Wybrańcy. T. 2]. — S. Beres: Antynomie postawy zaangażowanej. *Integracja* 1981 nr 13. — S. Beres: Największy poeta miasta Lidy. *Acta Univ. Wratisl.* 1981 nr 547, przedr. w tegoż: Ostatnia wileńska plejada. Wwa 1990. — M. Ristić: Polonez. Na motywach września 1939, we

wrześniu 1953. Przel. z jez. serb.-chorw. Kr.: KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981, 38 s. [dot. działalności polit. J.P. oraz powieści: Wrzesień]. — [Wybrańcy. T. 3:] T. Błaziejewski: Powieść o władzy. *Życie Lit.* 1983 nr 30; Z. Macużanka: Powroty bywają trudne. *Nowe Książ.* 1983 nr 6. — [P. Łukaszewicz] A. Płatek: P. nieznan, czyli uczelniczenie komunizmu. *Krytyka** 1984 nr 18 [dot. Pół wieku. T. 8]. — Z. Macużanka: J.P. portret wewnętrzny. *Nowe Książ.* 1984 nr 3 [rec.: Pół wieku. T. 1]. — A. Marzec: „Böldyn” J.P. *Życie Lit.* 1984 nr 16. — M. Krajewski: II Rzeczpospolita w prozie J.P. *Literatura* 1985 nr 11. — [R.K. Przybylski] J. Przybor: Zakład propagandowy — J.P. *Veto** 1985 nr 15 [dot. Pół wieku]. — J.Z. Brudnicki: *Tyg. Kult.* 1986 nr 28 [portret J.P.]. — [Wspomnienia pośmiertne:] K. Mętrak: Uczestnik i świadek. *Expr. Wiecz* 1986 nr 129; W. Sadkowski: Człowiek będący sobą. *Literatura* 1986 nr 9; A. Włostowicz: Świadek historii. *Tak i Nie* 1986 nr 27; T.J. Żółciński: Pisarz wielu pasji. *Radar* 1986 nr 27. — J. Bartnicka: Ostatnia książka P. *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Pół wieku. T. 9]. — Z. Macużanka: Światy literackie J.P. *Mies. Lit.* 1987 nr 6. — W. Wawrzyniak: Historia wielkości i upadku generała Böldyna. *Polonistyka* 1987 nr 1 [dot. Böldyn]. — Z. Macużanka: J.P. przeloty i poślizgi. *Nowe Drogi* 1988 nr 4 [dot. Pół wieku]. — K. Goldbergowa: Moje spotkania z J.P. *Literatura* 1989 nr 6. — T.J. Żółciński: Bliżej Wolomina. *Argumenty* 1989 nr 34 [rec.: Wolomin]. — D. Scholze: J.P. W: Literatur Polens 1944 bis 1985. Berlin 1990. — J. Paclawski: Stalinizm w niektórych powieściach J.P. *Kiel. Stud. Filol.* 1992 t. 6. — J. Paclawski: Dwie powieści J.P. *Kiel. Stud. Filol.* 1994 t. 8 [dot.: Odyniec; Puszcza].

K.B.

PUZDROWSKI Edmund ur. 1942

Pseud.: E.P.; ep.; Ep.; (Ep); Jacek Bity; Jan Bożychowski; L.P.; (L.P.); Leon Reszka; lit; (res); Res.
Poeta, prozaik, krytyk.

Urodzony 2 stycznia 1942 w Kartuzach; syn Leona Puzdrowskiego, robotnika, i Agaty z Reszków. W czasie II wojny światowej mieszkał w Kartuzach. W 1955-59 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. H. Derdowskiego w Kartuzach, następnie studiował fizykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W okresie studiów należał do ZHP i ZSP. W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką. Debiutował w 1961 wierszem pt. „Do robotnika”, ogłoszonym na łamach *Ilustrowanego Kuriera Polskiego* (nr 142). W następnych latach wiersze, prozę, artykuły i recenzje literackie publikował m.in. w *Literach* (1963-74; tu m.in. recenzje pod pseud.: Jan Bożychowski, Leon Reszka), *Pomeranii* (1963-86, z przerwami) i *Twórczości* (1964-86, z przerwami). W 1963 był współzałożycielem studenckiej grupy literackiej Kadyk (działała do 1965), uczestniczył w spotkaniach kręgu Orientacji Poetyckiej „Hybrydy”. Był też współorganizatorem Toruńskich Majów Poetyckich. Po uzyskaniu w 1965 magisterium, pracował jako starszy asystent w Zakładzie Fizyki Wyższej Szkoły Inżynierskiej (WSI) w Bydgoszczy. W 1966 ożenił się z Krystyną Marciniak, wówczas studentką historii. Kontynuował twórczość poetycką i krytycznoliteracką. Otrzymywał nagrody na konkursach poetyckich, m.in. w 1967 za wiersz pt. „Europa” wyróżnienie w międzynarodowym konkursie organizo-

wanym w Londynie przez International Writers Found przy Federacji PEN Clubów. W 1969 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983), w 1970 członkiem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego (w 1978-80 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Gdańskiego), a w 1974 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1973 zrezygnował z pracy w WSI i zamieszkał w Gdańsku. Kierował początkowo działem publicystyki społeczno-kulturalnej w miesięczniku *Litery*, od 1975 był członkiem kolegium redakcyjnego *Pomeranii*, a od 1976 członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Czas* (tu w 1975-80 publikował także pod pseud. Jan Bożychowski). Od 1978 do rozwiązania redakcji po ogłoszeniu stanu wojennego (grudzień 1981) pracował w kwartalniku gdańskich środowisk twórczych *Punkt*. Zaczął przekładać poezję i dramaty z języka litewskiego (m.in. poezje S. Gedy i utwory J. Grušasa, nie wydane). Zajmował się również bibliofilstwem, organizacją wystaw z tego zakresu (także z własnych zbiorów). Należał do SDP (1978-82). Przez jedną kadencję pełnił funkcję przewodniczącego Głównej Komisji Rewizyjnej Zarządu Głównego ZLP (1978-80). W 1980 był uczestnikiem strajku sierpniowego w Stoczni Gdańskiej, w tymże roku został członkiem gdyńskiego Społecznego Komitetu Budowy Pomników Ofiar Grudnia 1970 Roku. W czasie stanu wojennego współorganizował niezależne działania artystyczne, był autorem wstępów do licznych katalogów wystaw plastycznych. Przez jeden sezon pracował jako kierownik literacki Teatru Muzycznego w Gdyni (niezweryfikowany, został zwolniony ze stanowiska w 1985). W 1987 otrzymał nagrodę plastyków im. M. Sępa-Szarzyńskiego. Był w 1989 członkiem komitetu założycielskiego SPP. W 1990 utworzył własne wydawnictwo *Officina Nostra*. W 1991 został członkiem Towarzystwa im. Gutenberga w Moguncji. Jest członkiem rady programowej kartuskiej Galerii „Refektarz”. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1981). Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Koło*. [Wiersze]. Gdynia: WM 1966, 51 s.

Tom wyróżniony Medalem Stolema przyznany przez Klub Pomerania przy Zrzesz. Kaszub.-Pomor. w 1967.

2. *Niezmiennosc*. [Wiersze]. [Pozn.]: WP 1968, 90 s.

3. *Rzecz kaszubska*. [Wiersze]. Gdynia: WM 1968, 75 s.

Cykle: Ziele; *Rzecz kaszubska*.

4. *Białe są słowa miłości*. [Powieść]. Pozn.: WP 1970, 143 s. Wyd. 2 Gdańsk: WM 1980.

5. *Betonowy dom*. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1971, 45 s.

6. *Uwagi o współczesności literatury kaszubsko-pomorskiej*. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1972, 26 s.

7. *Wiersze domowe*. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1972, 16 k.

Wydano 200 egz. ręcznie numerowanych.

8. *Bursztynowe drzewo*. Baśnie kaszubskie. Gdańsk: WM 1974, 234 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zawartość: O złotym ptaku, który nie chciał śpiewać; O siedmiu krukach i ich wiernej siostrze; O leśniczym i jego cudownym piórze; O szwedzkich królowiankach w łabędzie przemienionych; O Musolfie, przyjaźni i ptaku gryfie; O głupim królewiczu i jego mądrych braciach; O chłopie, który znalazł świętojański korzeń; O tym, jak purtk przegrał z żołnierzami zakład; O jantarze i słonym morzu; O tym, jak królewicze stolema zwyciężył; Jan i Marcin – dwaj królewscy synowie; O tym, jak jeden chłop w świecie mądrości się uczył; O muzykującym koniu; O kowalu, śmierci i diable; O Bugdale i Bugdałowym koniu; O królownie, która miała zostać żoną niedźwiedzia; O tym Czorlińskim, który został zbójcą; Proście, a będzie wam dane; O bursztynowym drzewie, księżniczce i czarnym gryfie; O tym, jak Marysia została królową; O niesprawiedliwej godzinie; O tym czwartym synu królewskim i jego braciach; O mocnym Reszku, zbójcach i pięknej królownie.

9. *Sztuka podnoszenia palców*. [Wiersze]. Tor.: Studenckie Centrum Kult. „Od Nowa” 1974, [10] k.

10. *Pisarze Pomorza Gdańskiego*. Informator biograficzno-bibliograficzny. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna, Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu 1975, 116 s.

Podp.: Jan Bożychowski

11. *Antykwiariat im. Aleksandra Krawczyńskiego*. [Artykuł]. Gdańsk: [Przedsiębiorstwo Państw. „Dom Książki”] 1976, [4] k.

Druk bibliofilski.

12. *Przyszedłem wypełnić*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1976, 126 s.

Zawiera wiersz pt.: *ta twarz człowieka, którą opisuję ...*, – oraz cykle: *Przyszedłem wypełnić ...*; Dwa poematy: *kobieta i mężczyzna – śmierć*; *lodowa gwiazda Jezior Raduńskich*.

13. *Glossa w dwudziestopięciolecie Antykwiariatu Naukowego PP [Przedsiębiorstwa Państwowego] „Dom Książki” w Bydgoszczy: 1952-1977*. Tor.: Ofic. Drukarska Książ. Miejs. [1978], [4] k.

Druk bibliofilski.

14. *Rozbite lustro*. Gdańsk: ZG i Oddz. Gdańskiego Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1982, 10 s.

Odczyt o literaturze związanej z Kaszubami.

15. *Wiersze = Gedichte*. Z Adamem Mickiewiczem i Tomaszem Mannem dla niemieckich przyjaciół. Przeł. na niem. K. Dedecius. Gedania: Officina Nostra 1990, 8 s.

Druk bibliofilski. Tekst w jęz. pol. i niem.

16. *Klisze i ziarna*. [Wiersze]. Gedania: Officina Nostra 1991, 83 s.

Zawiera części: I. Komentarze do fotogramów światowej wystawy fotografii dr. Karla Pawka „Czym jest człowiek”. — II. — III. Wiersze z Adamem Mickiewiczem i Tomaszem Mannem dla niemieckich przyjaciół [poz. 15].
Gdańska Książka Roku 1990.

17. Kartuzy, serce Kaszub. [Przewodnik]. Kartuzy; Rada i Zarząd Gminy Kartuzy 1993, 51 s.

Prace redakcyjne

1. J. Trepczyk: Odecknienie. [Wiersze]. Wybór i nota biogr. ... Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1977, 139 s.

2. „Pomeranii” układ dłó dzótk. [Antologia wierszy i prozy]. [Wybór i oprac.] ... [Gdańsk] 1978, 1 s., dod. do *Pomeranii* nr 3.

3. J. Rompski: Wiérzte. Zebrał i napisał posł.: J. Trepczyk. Wybór i red. ... Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1980, 176 s.

4. Święti dzeł dësze. Antologia kaszubskiej poezji religijnej. [Zebrał, przygot. i przedm.:] J. Walkusz. Wybór i układ ... Pelplin: Kuria Biskupia 1981, 144 s.

5. J. Walkusz: Kańta nódzeje. [Wiersze]. Wybór i układ ... Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1981, 46 s.

6. A. Majkowski: Pielgrzymka wejherowska. Poemat podał do druku i posł. opatrzył ... Gdynia: Arkun 1992, 28 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1998. — E. Puzdrowski: Poznać siebie. *Mag. Pom. — Fakty i Myśli* 1973 nr 18. — Wywiad: Z pozycji mrówki. Rozm. E. Szczesiak. *Literatura* 1980 nr 29.

[Kolo] K. Nowicki: „Kolo”, czyli przypowieści. *Litery* 1966 nr 12; A. Slucki: „Kolo”, czyli nowy poeta. *Pomorze* 1966 nr 21; S. Barańczak: Dziedzictwo w słowie. *Wiatrak* 1967 nr 12. — S. Balbus: Burze, pioruny, niewypały. *Życie Lit.* 1969 nr 23 [rec.: Niezmiennność. — J. Kotlica: Świerczyzny pamięci. *Litery* 1969 nr 6 [rec.: Rzecz kaszubska]. — [Niezmiennność.] J. Kryszak: Grzech anielstwa. *Fakty i Myśli* 1969 nr 3 [dot. też: M. Aluchna-Emelianow: Wiem i nie wiem]; Z. Pruss: Wiersze E.P. *Pomorze* 1969 nr 6. — A.K. Waśkiewicz: Kolo i Niezmiennność. *Twórczość* 1970 nr 6. — J. Kryszak: E.P. *Pomorze* 1971 nr 2. — [Białe są słowa miłości.] Z. Mrozek: Opowieść o ziemi rodzinnej. *Pomorze* 1971 nr 14; W. Nawrocki: Miłość, żart i głębsze znaczenie: Powrót i rozstanie. *Życie Lit.* 1971 nr 20; K. Nowicki: Dobrodziejstwo mitu: Interes literatury. W tegoż: *Pertraktacje*. Wwa 1971. — Z. Polskiewicz: Świat widziany z dziesiątego piętra. *Pomorze* 1971 nr 22 [rec.: Betonowy dom]. — [Białe są słowa miłości.] J. Termer: Podróż do mitów dzieciństwa. *Mies. Lit.* 1971 nr 11; Z. Łukasiewicz: Ożywianie świadomości. *Nadodrże* 1972 nr 2. — [Burszynowe drzewo.] J. Samp: Baśnie z rodowodem. *Pomerania* 1975 nr 4; T. Szyma: Świat ludowych bajek i baśni. *Nowe Książ.* 1975 nr 12 [dot. też: B. Wojewódzki: Strachy na smugul. — [Przyszedłem wypełnić.] T. Skutnik: i nic o co pytam ... *Głos Wybrz.* 1976 nr 292; K. Pieńkosz: Język urzędowy to bóstwo. *Literatura* 1977 nr 1; A.K. Waśkiewicz. *Życie Lit.* 1977 nr 27; T.J. Zólciniński: Między wiarą a zwątpieniem. *Fakty* 1977 nr 6. — A.K. Waśkiewicz: Przykłady rozwiązań. P.; sprzeczności poetyki. W tegoż: *Modele i formuła*. Wr. 1978. — R. Ciemniński: Poetyckie losy — E.P. *Nowe Książ.* 1992 nr 5 [rec.: Wiersze = Gedichte].

M.K.K.

PUZYNA Konstanty 1929-1989

Pseud. wspólny z Adamem Tarnem: Robert Janowski.
Krytyk teatralny, eseista, teatrolog, poeta.

Urodzony 13 kwietnia 1929 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Władysława Puzyny i Marii z Zielińskich, pianistki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Sękem pod Włocławkiem, a następnie w 1941-44 w Warszawie. Naukę w szkole średniej, rozpoczętą na tajnych kompletach gimnazjalnych w Warszawie, kontynuował po wojnie w Gimnazjum im. M. Kopernika w Toruniu oraz w Gimnazjum i Liceum im. Bolesława Chrobrego w Sopocie, tu w 1948 zdał maturę. Debiutował w 1947 w tygodniku *Odrodzenie* artykułem w dziale pt. „Kronika kulturalna Wybrzeża” (nr 21); w 1947-48 zamieszczał w tym piśmie stałe korespondencje teatralne z Wybrzeża. W 1948 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W tymże roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Po przeniesieniu się do Warszawy, w 1948-49 był stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki, w 1950 pracował jako inspektor, a następnie pełnił obowiązki naczelnika Wydziału Teatralnego tegoż Ministerstwa. Równocześnie należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Nowa Kultura*. W 1949-50 publikował stały przegląd pt. „Wydarzenia teatralne” w miesięczniku *Twórczość*. W 1950 powrócił do Krakowa i kontynuował studia polonistyczne; w 1952 uzyskał magisterium. Od sezonu 1950/51 do 1952/53 był kierownikiem literackim w Teatrze Polskim w Bielsku-Białej i Cieszynie. W 1951 rozpoczął jako recenzent współpracę z tygodnikiem *Życie Literackie* (1951-54) i z czasopismem *Teatr* (1951-54, 1956-57, 1963, 1966-70). W sezonie 1953/54 był kierownikiem literackim Teatru Wybrzeże (Gdańsk-Gdynia-Sopot), a następnie do 1961 Teatru Dramatycznego w Warszawie. W 1956 należał do założycieli miesięcznika teatralnego *Dialog*, w którym pełnił funkcję kierownika działu krytyki, a w 1966-69 zastępcy redaktora naczelnego; publikował tu szkice i recenzje teatralne, m.in. w 1956-57 cykl artykułów pt. „Szkoła dramaturgów”. W *Roczniku Literackim 1956-1957* opracował dział „Dramat”, w *Roczniku Literackim 1961* dział „Teatralia”. W 1964-86 redagował zainicjowaną przez siebie serię pt. *Teorie Współczesnego Teatru*, wydawaną przez Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe (łącznie 15 tomów). W 1969-72 ogłaszał recenzje teatralne w *Polityce*. W 1969-71 był pracownikiem naukowym w Zakładzie Teatru Instytutu Sztuki PAN. W 1969 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Ateneum w Warszawie. W 1972 został redaktorem naczelnym miesięcznika *Dialog*. W tymże roku był kierownikiem literackim w Zespole Filmowym „X”. W 1973 otrzymał nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP.

W 1980-81 był członkiem Komisji Kultury NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze. W 1986/87 jako doktorant City University of New York przebywał przez rok w USA, przygotowując pracę o Stanisławie Ignacym Witkiewiczu (fragmenty w *Dialogu* 1990 nr 4). Odnaznony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 28 sierpnia 1989 w Augustowie; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. To, co teatralne. Szkice. Wwa: WAiF 1960, 178 s.

Zawiera szkice z l. 1949-1955: I. Goty i barok [dot. inscenizacji „Snu nocy letniej” Shakespeare’a przez B. Dąbrowskiego i W. Horzycę w 1948]; Obrachunek z Witkacym [S.I. Witkiewiczem]; Pogranicze teatru [dot. m.in. Teatru Rapsodycznego H. Kotlarczyka]; Myślenie jest złotem [dot. inscenizacji sztuki J. Drdy pt. „Igraszki z diabłem” przez L. Schillera]. – II. O krok od tapicerii [dot. scenografii O. Axera, T. Kantora, Z. Strzeleckiego i A. Pronaszki]; Hamlet, wielki Hamlet [dot. wznowienia „Hamleta” w reż. W. Horzyca w Pozn. w 1950]; Bardzo dużo postulatów [dot. krytyki teatralnej]; Horodniczy i [J.] Kurnakowicz; Teatr [B.] Brechta, czyli o prostocie. – III. Terra incognita [dot. klasyki obcej]; Pustelnia hispańska [dot. dramatu hiszp. w repertuarze teatru pol.]; Śpiące królowy [dot. „Straconych zachodów miłości” Shakespeare’a]; „Fantazy” [J. Słowackiego] Andrzeja Pronaszki; Filipika przeciw reperturom. – IV. Teatr Mały, czyli o psychologicznym opisie; Portret aktora – [I.] Iliński; Moliere nieprzeczuwany; Portret aktora – [J.] Vilar; TNP, czyli o ludowości teatru.

2. Burzliwa pogoda. Felietony teatralne. Wwa: PIW 1971, 167 s.

Zawiera felietony teatralne druk. w czasop. w 1969-1970.

3. Syntezy za trzy grosze. Wwa: PIW 1974, 190 s.

Zawartość: Guide dla cudzoziemców; Dramaturgia na zakrećcie; Jeden z teatrów widziany od wewnątrz [T. Dram. w Wwie]; Nieznośni inscenizatorzy; O wyjąłowniu teatru; Rola społeczna teatrów studenckich; Coraz dalej od filologii.

4. Półmrok. Felietony teatralne i szkice. Wwa: PIW 1982, 171 s.

Zawiera felietony i recenzje druk. w *Polityce* i *Dialogu* w 1971-1980.

5. Kamyki. [Wiersze]. Wwa: PIW 1989, 45 s.

Zawiera wiersze z l. 1977-1986. – Nagroda *Literatury* w 1989.

6. Szkoła dramaturgów i inne szkice. Wr.: *Wiedza o Kulturze* 1993, 190 s.

Zawartość: I. Szkoła dramaturgów: Stendhal – pojęcie realizmu; Bohater naszych czasów; Sprawy rodzinne; Polityka, historia i fakty; Utopia i nauka; Moda i życie praktyczne; Wokół getta liryki; Przed podwójnym portretem; Orchidea z quai d’Orsay. – II. Inne szkice: Chaplin i Brecht; Craig i zadania reżysera; Ekspresjonizm i Hasenclever; Trzy kawałki o starych filmach; Dorzwały naturalizm. – Nota edytorska. – Szkice były druk. uprzednio w mies. *Dialog*.

Przekłady i adaptacje

1. F. Goodrich, A. Hackett: Pamiętnik Anny Frank. Przekł.: M. Meller i ... Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Dram. 1957.

2. S.I. Witkiewicz: Szalona lokomotywa. Sztuka bez tezy w 2 aktach z epilogiem. Przekł. z franc. ... W: S.I. Witkiewicz: Dramaty. T. 2. Wwa 1962 s. 593-624. Wyst. Kr., T. STU 1977.

3. F. Billetdoux: Idź do panny Torpe. [Utwór sceniczny]. Przekł.: ... i A. Tarn. *Dialog* 1963 nr 6 s. 50-79.

Przekł. podop.: Robert Janowski.

4. P. Hacks: Historia o starym wdowcu z roku 1637. [Utwór dramatyczny]. Przekł.: J. Koenig, ... *Dialog* 1965 nr 8 s. 35-42. Radio 1968. Wyst. Olsztyn, Elbląg, T. im. S. Jaracza 1972. TV 1976.

5. E. Ionesco: Kubuś, czyli uległość. Komedia naturalistyczna. Przekł. J. Błoński. Wierszyki i kalambusy przekł. i oprac. ... *Dialog* 1967 nr 1 s. 54-69. Przedr. w: E. Ionesco: Teatr. T. 1. Wwa 1967 s. 127-163.

6. W. Hasenclever: Ludzie. Sztuka w 5 aktach. *Dialog* 1990 nr 4 s. 59-74.

Prace redakcyjne

1. S.I. Witkiewicz: Dramaty. Oprac. i wstępem poprzedził ... T. 1-2. Wwa: PIW 1962, s. 585 + 653. Wyd. 2 rozszerz. i popraw. tamże 1972

2. W. Horzyca: O dramacie. Wstępem poprzedził J. Iwaszkiewicz. Wyboru dokonali: L. Kuchłówna i ... Wwa: WAiF 1969, 290 s.

3. S.I. Witkiewicz: Dramaty. Wybór ... Wwa: PIW 1979, 564 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1985.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykalska). – PP (M. Brykalska). – LP (uzup.). [To, co teatralne:] W. Natanson: Fenomen teatru. *Nowe Książ.* 1961 nr 12; S. Treugutt: Na planie przedstawienia. *Teatr* 1961 nr 21; W. Kubacki: Teatralna esejistyka P. W tegoz: Na scenie. Wwa 1962; Z. Raszewski: Teatr wystraszony. *Dialog* 1962 nr 3. – [S.I. Witkiewicz: Dramaty. Oprac. ...] J. Błoński: Powrót Witkacego. *Dialog* 1963 nr 9; J. Iwaszkiewicz. *Twórczość* 1963 nr 2; R. Palester: Witkiewicz i Miciński. *Na Antenie*, Monachium 1963 nr 1; S. Treugutt. *Nowe Książ.* 1963 nr 10. – [Burzliwa pogoda:] A. Boska: Burzliwy teatr P. *Nowe Książ.* 1971 nr 18; J. Kelera: Chodzi o to, żeby go zmienić. *Dialog* 1971 nr 11; J. Klossowicz: Burzliwa pogoda i czysta teatralność. *Współczesność* 1971 nr 15; A. Tatarkiewicz: Teatr i kontestacja. *Polityka* 1971 nr 33; K. Wolicki: Tylko o teatrze. *Teatr* 1971 nr 17; M. Szpakowska: Kontestujący racjonalista. *Twórczość* 1972 nr 4. – S. Treugutt: Teatr na miarę Puzyra. *Teksty* 1972 nr 2. – [Syntezy za trzy grosze:] E. Morawiec: „Syntezy” i ... polemiki. *Życie Lit.* 1974 nr 28; Z. Sieradzka: Wstęp do syntezy. *Teatr* 1974 nr 23; L. Bugajski: Trzy grosze o dużej wartości. *Twórczość* 1975 nr 10. – M. Ruda: Krytyk i dwie burzliwe pogody. *Pam. Teatr* 1978 nr 4. – [Półmrok:] E. Baniewicz: Blisko sedna sprawy teatru. *Mies. Lit.* 1983 nr 7; M. Fik. *Twórczość* 1983 nr 11; J. Majcherek: Poptoły, diamenty, szmaty zapalone. *Teatr* 1983 nr 6; J. Sieradzki. *Pam. Teatr* 1983 z. 3. – T. Nyczek: P. jako poeta. *Twórczość* 1984 nr 2. – E. Krasinski: Z archiwum. „Kat Puzyra”. *Dialog* 1986 nr 11. – Z. Bienkowski: Dziewiąta fala. (Poezja i niepoezja). *Tyg. Kult.* 1989 nr 39. – J. Błoński: Wczoraj przyszła wieść o śmierci K.P. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 37. – M. Karpiński: Ket. *Kult. i Życie* 1989 nr 18.

— A. Koecher-Hensel: Szkoła P. *Kultura* 1989 nr 39. — J. Majcherek: Milczenie. *Teatr* 1989 nr 11/12. — T. Nyczek: Ostatnia rola Keta. *Zdanie* 1989 nr 10. — M. Ruda: „Pisać o teatrze (...), by pisać o życiu”. *Kult. Niezależna** 1989 nr 55. — J. Sieradzki: Przystąpił teatr życiu. *Polityka* 1989 nr 36. — [Kamyki:] B. Zadura: „Tu się gra wysoko”. *Twórczość* 1989 nr 7, przedr. w tegoż: Daj mu tam, gdzie go nie ma. Lubl. 1996; M. Baran: Eseje najmniejsze. *Znak* 1990 nr 2/3 — J. Ciechowicz: P. *Autograf* 1990 nr 3. — *Dialog* 1990 nr 4 [numer poświęcony K.P. zawiera: I. Boltuś: W Toruniu; J. Degler: Kłębowski zwane Witkacym; J. Gerould, D. Gerould: Amerykański student; J. Koenig: Kim był P.?; E. Krasinski: Z archiwum: książę-magister; T. Lomnicki: Tylko nienasyceń; T. Nyczek: Tylko jawa, K. Pomian: Ket, czyli szkoła krytyki; Z. Raszewski: Z raptularka; E. Wysinińska: Szukając doskonałości; D. Żmij-Zielińska: P. i [W.] Hasenclever; M. Zycka: P. znalazł od dziecka]. — Z. Dubowska: W rocznicę śmierci K.P. *Tyg. Pousz*: 1990 nr 35. — W. Majcherek: Porażki K.P. *Scena* 1990 nr 9/10. — M. Sugiera: Ostatni, co o teatrze tak pisać potrafił. *Więź* 1990 nr 1. — A. Biernacki: Ostatni ze Skepego; M. Fik: Burzliwa pogoda — z oddalenia; T. Lubieński: Spacerzy z Ketem. *Dialog* 1991 nr 5/6. — T. Nyczek: En plein jour seulement. Przeł. z pol. L. Przaszszewski. *Pol. Art Stud.* 1992 vol. 13. — M. Sugiera: K.P.: poszukiwanie prawdziwego teatru. W: *Krytycy teatralni XX wieku*. Wr. 1992. — [Szkoła dramaturgów i inne szkice:] J. Majcherek: Czy musimy poprześcić na tym, co tu nazwano rajem na ziemi. *Teatr* 1994 nr 4; A. Mencwel: Dramat niedopisany. *Dialog* 1994 nr 10; M. Szpakowska: K.P. szkoła prawdy. *Dialog* 1994 nr 1. — E. Baniewicz: K.P. — to, co najważniejsze. *Twórczość* 1995 nr 1. — J. Ciechowicz: K.P. Licealista z Sopotu w roli krytyka. *Topos* 1995 nr 5/6. — M. Graszewicz: To, co teatralne i to, co pozateatralne. K.P. *Integracje* (1994/1995) cz. 30. — T. Nyczek: Maksymalista. *Dialog* 1996 nr 5/6.

J.Z.

PYTLAKOWSKI Jerzy 1916-1988

Prozaik.

Urodzony 28 marca 1916 w Warszawie; syn Ignacego Pytlakowskiego, nauczyciela, i Marii z domu La Roppé. Uczęszczał początkowo do Gimnazjum im. S. Staszica w Lublinie, a następnie do X Gimnazjum im. H. Sienkiewicza we Lwowie i Humanistycznego Gimnazjum Państwowego w Zakopanem. W 1934 zdał maturę i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Jednocześnie w 1934-36 uczył się w Konserwatorium Muzycznym w Warszawie. W 1936 został członkiem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej, a następnie Sekcji Akademickiej PPS i Sekcji Młodych przy Związku Zawodowym Pracowników Umysłowych. Debiutował w 1938 wierszem pt. „Na pogrzeb Andrzeja Struga”, ogłoszonym na łamach lwowskich *Sygnalów* (nr 38). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, utrzymując się z doraźnych zarobków. Należał do Socjalistycznej Organizacji Bojowej, a od 1943 do Robotniczej Partii Polskich Socjalistów. W 1942 został aresztowany i przez pół roku był więziony na Pawiaku. Kontynuował studia prawnicze na tajnym Uniwersytecie Warszawskim; w 1943 uzyskał stopień magistra. Walczył w powstaniu warszawskim w szeregach AK (kompania „Granat”). Po upadku powstania został wywieziony na roboty do Niemiec, pra-

cował w cukrowni pod Hanowerem i w zakładach lotniczych w Dessau, jako pomocnik frezera i pomocnik kowala. W maju 1945 powrócił do Warszawy. Rozpoczął pracę w Polskim Radiu, początkowo jako kierownik działu reportażu, a następnie pracownik redakcji audycji literackich. W tymże roku został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Ożenił się z Sabiną Wiernik. W 1947 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; w 1957-59 członek Zarządu Głównego i Komisji Gospodarczej). W 1949-50 przebywał w Paryżu jako korespondent Polskiego Radia i redaktor tygodnika *Polska i Świat*. Od 1955 do przejścia na emeryturę w 1975 pracował ponownie w Polskim Radiu, w redakcji publicystyki kulturalnej. W 1955-57 prowadził stałą audycję „Przegląd wydarzeń kulturalnych za granicą”. W 1969 otrzymał nagrodę Złoty Mikrofon za działalność radiową. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarł 31 lipca 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powstanie mokotowskie. Reportaż. *Nowa Epoka* 1945 nr 18, 23, 25; 1946 nr 1-4, 7, 9-12. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1946, 11 s.

2. Wielki cień. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1946, 283 s.

Zawartość: Matka; Ostatnia bitwa w bohaterskim stylu; Dwadzieścia cztery godziny śmierci; Dzień, który się skończył; Sąd; Polacy także są ludźmi; Bracia; Wody ...; Strach; Złote włosy.

Przekł. czes.: Velký stín. [Przeł.] B. Bałajka. Praha 1950. Adapt. teatr. opowiadania „Bracia” w: Lenino. Montaż literacki w 2 częściach. Oprac.: N. Stanisławski i S. Nadziń, M. Żurkowski. Wwa 1949.

3. Fundamenty. Powieść. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 457 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i popraw. tamże 1950; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1954, wyd. 4 tamże 1966.

Wyd. osob. fragm.: Fundamenty. (Z powieści Jerzego Pytlakowskiego „Fundamenty” wybrała i oprac. J. Skarżyńska). Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 110 s. — Pafawag. Z powieści „Fundamenty” wybrała i oprac. M. Rękas. Wyd. 2 [!] Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 118 s. — Fundamenty. [Przedm. w jęz. ros.:] V. Arcimovič. Moskwa: Wydawn. Literatury w Jęz. Obcych 1950, 313 s.

Nagroda m. Wrocławia w 1948.

Przekł. bułg.: Fundament. [Przeł.] Ikononov, Sofia 1951. — czes.: Zaklady. [Przeł.] J. Rumler. Praha 1950. — estoń.: Vundament. [Przeł.] E. Usievič. Tallinn 1954. — niem.: Fundamente. [Przeł.] J. Bochnik. Drezno 1952. — ros.: Fundament. [Przeł.] M. Ignatov, S. Miller, Ju. Mirskoj. Moskwa 1950. — rum.: Pietre de inceput. [Przeł.] T. Dan, O. Monta. București 1951. — słowack.: Fundamenty. [Przeł.] J. Žatkuľak. Bratislava 1949. — węgier.: Az ezredik vagon. [Przeł.] I. Mézőros. Budapest 1950. — Według inf. autora nadto przekł. chiński.

P

4. Olimpijczyk. Opowiadanie. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 20 s.

III nagroda na I konkursie przedolimpijskim w 1948.

5. Życie przed śmiercią. Powieść. Wwa: KiW 1949, 194 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1957, wyd. 3 tamże 1970.

6. Listy. [Opowiadanie]. *Nowa Kult.* 1950 nr 31, 33-35. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1951, 126 s. Przedr. zob. poz. 11.

7. W Wysocicach pod Miechowem. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 30 s.

8. Listy z MDM. [Opowiadania i reportaże]. Wwa: Czyt. 1952, 139 s.

Zawartość: Technika w służbie człowieka; Sprawa Jesionka z Makowic; Awantura na budowie; Jeszcze raz o zespołach; Próba zimowego bilansu; Krótki życiorys jednego zetempowca; „Stachanowcy” z MDM; Na zetempowskim zebraniu; Nad warszawską ulicą; Budowa naszego miasta; Pierwsze mieszkania; Po roku ...; Nasza siła; Znów w brygadzie; Urlop; Kłopoty Ignacego Burunia; Nocna praca; Rozmowa; Plac. Przekł. rum.: Scrisori din MDM. [Przeł.:] A. Stefănescu, R. Ciocian. București 1954.

9. Młodość naszego wieku. Opowiadanie o F. Dzierżyńskim. Wwa: MON 1952, 118 s.

10. Nowe czasy. [Opowiadanie o budowie Nowej Huty]. Wwa: MON 1952, 110 s.

11. Pożegnanie z Fernandem Garimau i inne opowiadania francuskie. Wwa: Czyt. 1952, 227 s. Zawartość: Pożegnanie z Fernandem Garimau; I tak można żyć; Listy [poz. 6].

12. Droga Piotra Czajki. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1953, 48 s.

13. Lato w Ornuży. Powieść dla młodzieży. Wwa: Czyt. 1955, 343 s.

14. Wierność. [Powieść]. Wwa: MON 1956, 452 s.

15. Opowiadania różne. Wwa: MON 1957, 146 s. Zawartość: Powstanie mokotowskie (fragm. poz. 1), — z poz. 2: Matka; Dwadzieścia cztery godziny śmierci; Sąd; Strach; Złote włosy, — nadto: Ostatnia bitwa.

16. Rozprawa się zaczyna. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 229 s.

17. Humoreski sentymentalne. Wwa: Czyt. 1963, 216 s.

Zawartość: Przygody Macieja Gołaba: W spiżarni; Rower; Trebacze; Okulary; Solna transakcja; Akcja „Renifer”; Patriotyczna dziewczyna; Automat; Trzy cebule; Holzak; Narzeczone; Do czego służą klódkii; Pudełko z zapalkami; Pan z małątką tęczką. — Monologi starszego pana: Bridge-monstre; Krzak jaśminu; Pochwała telefonu; Eratowa żona; Wizerunek potłuczonego na schodach; Życie rodzinne; Dlaczego kołcham zajęce?

18. Martwe klawisze. [Powieść]. [Cz. 1]. Wwa: Czyt. 1963, 148 s. Wyd. nast. łącznie z cz. 2 pt. Martwe klawisze I-II tamże 1981, 444 s.

19. Upalne nocne godziny, czyli Champs Elysées de Varsovie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 177 s.

20. Zeznanie. Powieść. Wwa: Czyt. 1972, 337 s.

21. Opowiadki na zadany temat. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1977, 132 s.

Zawartość: Od autora. — Wiosna; Chopin; Morze; Wieś; Urlop; O wczasach; Annie Retmaniak; Lato; Słońce; Wisła; O jarmarku; Poprad; Duchy; O winie; Opowiadki jesienne; Gwiazdka; Warszawa; O warszawskich dziewczętach; Bielany; Bał; Zapusty; Wielkanoc; Kuchnia; Kraków; Ptaki; Gołąb; Kobieta; Buty; Księżyc; Doba; Gwiazdy; Wiatr; Satyra; O aktorze; O pocałunku; Literaci; Bajka. — Zamiast zakończenia.

Adaptacja

1. S. Żeromski; Dzienniki. Adapt. pt. Stefan i Helena. TV 1968.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957, 1978. — SWPP 1. — PP (E. Głębička).

J. Ficowski: Reportaż-paszkwil. *Warszawa* 1946 nr 7 [rec.: Powstanie mokotowskie]. — T. Drewnowski: Opowiadania o zwycięstwie. *Kuźnica* 1947 nr 49 [rec.: Wielki cień]. — J. Ficowski. *Dziś i Jutro* 1947 nr 6 [list do red. dot. Powstania mokotowskiego]. — W. Woroszyński. *Odrodzenie* 1948 nr 46 [rec.: Fundamenty]. — J.J. Lipski: Powieść nie tylko o Pawiaku. *Odrodzenie* 1949 nr 50 [rec.: Życie przed śmiercią]. — [Fundamenty:] L. Sobierajski: Czy tak o klasie robotniczej? *Wieś* 1949 nr 7; S. Krzemień: Historia książki o klasie robotniczej. *Życie Warsz.* 1951 nr 134. — A. Lam: Listy z problemem. *Nowa Kult.* 1953 nr 9 [rec.: Listy z MDM]. — [Pożegnanie z Fernandem Garimau i inne opowiadania francuskie.] J. Rurawski: Niewykorzystane możliwości. *Wieś* 1953 nr 2; W. Sadkowski: Opowiadania o dzisiejszej Francji. *Nowa Kult.* 1953 nr 9. — [Rozprawa się zaczyna.] A. Jackiewicz: Neorealizm P. *Now. Lit. i Wydaun.* 1957 nr 15 [dot. też: Życie przed śmiercią]; W. Natanson: Rozprawa pasjonująca. *Nowa Kult.* 1957 nr 33; W. Sadkowski: Zaczyna się pisarstwo. *Nowe Książ.* 1957 nr 14. — W. Natanson: P. — pisarz nie znany. *Twórczość* 1963 nr 9 [rec.: Humoreski sentymentalne]. — Z. Bienkowski: Czy bohater jest możliwy? *Twórczość* 1964 nr 3, przedr. w te goż: Modelunki. Wwa 1966 [rec.: Martwe klawisze]. — T. Burek: J.P. *Tyg. Kult.* 1964 nr 25. — A. Werner: Fikcje trzech warstw. *Nowe Książ.* 1964 nr 13 [rec.: Martwe klawisze]. — [Upalne nocne godziny, czyli Champs Elysées de Varsovie.] P. Kunczewicz: O nieumarłej nadziei. *Współczesność* 1966 nr 19; S. Zieliński: Papiernia, czyli danie w kość. *Nowe Książ.* 1966 nr 19; T. Burek. *Twórczość* 1967 nr 1; H. Floryńska: Rzecz o ludzkiej wspólnotcie. *Mies. Lit.* 1967 nr 2. — [Zeznanie.] K. Nowicki: Koncepcja bez koncepcji. *Tyg. Kult.* 1972 nr 31; T. Bienkowski: Zdrowy z urojenia. *Twórczość* 1973 nr 1; I. Furnal: Marian, Marianek, ee tam. (Z notatnika urzędni ka). *Mies. Lit.* 1973 nr 2. — W. Natanson: Prawdziwego pisarza poznajemy po pokorze. *Literatura* 1977 nr 33 [rec.: Opowiadki na zadany temat]. — W. Maciąg: Jak zapisać rze czy smutne. *Nowe Książ.* 1981 nr 19 [rec.: Martwe klawisze]. — Z. Bienkowski: Pisarz. *Tyg. Kult.* 1988 nr 34; przedr. w te goż: Czwierć wieku intymności. Wwa 1993. — W. Burek. *Więz* 1988 nr 11/12. — J. Lewandowski: Pamięci P. *Kierunki* 1988 nr 36.

J.Z.

PYTOWSKA Zofia

zob. JAREMKO-PYTOWSKA Zofia

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

(wg normy PN 68/N 01178 „Przepisy bibliograficzne. Skrótów wyrazów typowych w tytułach czasopism i wydawnictw zbiorowych”). W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

- Acad.* — *Academia, Académie*
Adm. — *Administracja*
Ag. — *Agencja*
Akad. — *Akademia, Akademicki*
Aktual. — *Aktualności, Aktualny*
Alm. — *Almanach*
Amat. — *Amatorski*
Ang. — *Angielski, Anglia*
Ann. — *Annales, Annals, Annuaire, Annual*
Apost. — *Apostolski, Apostolstwo, Apostoł*
Arch. — *Archiwum*
Archidiec. — *Archidiecezja, Archidiecezjalny*
Arg. — *Argumenty*
Ark. — *Arkusz*
Artyst. — *Artystyczny*
Aten. — *Ateneum*
Ausch. — *Auschwitz*
- Bad.* — *Badanie, Badawczy*
Balt. — *Bałtycki*
Baryk. — *Barykada*
Besk. — *Beskidzki*
Będz. — *Będziński*
Białost. — *Białostocki*
Białyst. — *Białystok*
Bibl. — *Biblioteczny, Biblioteka, Bibliotekarz*
Bibliogr. — *Bibliografia, Bibliograficzny*
Bież. — *Bieżący*
Biul. — *Biuletyn*
Bull. — *Bulletin*
Bulg. — *Bulgaria*
Bydg. — *Bydgoski, Bydgoszcz*
Byt. — *Bytom, Bytomski*
- Cent.* — *Centrala, Centralny*
Chetm. — *Chetmski*
Chlop. — *Chłopów, Chłopski*
Chrzan. — *Chrzanowski*
Chrześc. — *Chrześcijański*
Ciesz. — *Cieszyn, Cieszyński*
Codz. — *Codzienny*
Crac. — *Cracoviensis*
Czas. — *Czasopismo, Czasopiśmiennictwo*
Czech. — *Czechosłowacja*
Czer. — *Czerwony*
Czest. — *Częstochowa, Częstochowski*
Człow. — *Człowiek*
- Czyn.* — *Czynności*
Czyt. — *Czytelnictwo*
- Daw.* — *Dawny*
Dąbr. — *Dąbrowski*
Demokr. — *Demokracja, Demokratyczny*
Diar. — *Diariusz*
Diec. — *Diecezja, Diecezjalny*
Doc. — *Documents*
Dod. — *Dodatek*
Dok. — *Dokumentacja, Dokumentacyjny, Dokumenty*
Dolnośl. — *Dolnośląski*
Duszp. — *Duszpasterski*
Dydak. — *Dydaktyczny*
Dyr. — *Dyrekcja, Dyrektor*
Dz. — *Dziennik*
Dział. — *Działalność*
Dziec. — *Dziecięcy, Dziecko*
Dziej. — *Dziejów*
Dzien. — *Dziennikarski, Dziennikarz*
Dzis. — *Dzisiejszy*
- Elb.* — *Elbląg, Elbląski*
Enc. — *Encyklopedia*
Estet. — *Estetyczny*
Etnogr. — *Etnografia, Etnograficzny*
Ewang. — *Ewangelicki*
Expr. — *Express*
- Film.* — *Filmowiec, Filmowy*
Filmogr. — *Filmografia*
Filol. — *Filologia, Filologiczny*
Filoz. — *Filozofia, Filozoficzny*
Fonogr. — *Fonograficzny*
Frag. — *Fragmenta*
Franc. — *Francuski*
Fund. — *Fundamenta*
- Gaz.* — *Gazeta, Gazetka*
Gdań. — *Gdańsk, Gdański*
Gl. — *Główny*
Gnieź. — *Gnieźniński*
Gon. — *Goniec*
Gorz. — *Gorzowski*
Górnośl. — *Górnośląski*
Górs. — *Górski*
Graf. — *Graficzny*

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

- Grom. — Gromada
Grudz. — Grudziądz, Grudziądzki
Hejn. — Hejnał
Hist. — Historia, Historyczny
Hist.-lit. — Historycznoliteracki
Hist.-Lit. — Historyczno-Literacki
Hiszp. — Hiszpania
Hitler. — Hitlerowski
Horyz. — Horyzonty
Hum. — Humanistyczny, Humanistyka
- II.** — Ilustrowany
Inf. — Informacja, Informacyjny, Information, Informator
Inour. — Inouroclaw
Inst. — Instytut
Intel. — Inteligencja
Isk. — Iskierki, Iskra
Izd. — Izdanie
- Jag. — Jagielloński
Jel.-górs. — Jeleniogórski
Jezus. — Jezusowy
Jez. — Język, Językowy
Językozn. — Językoznawczy, Językoznawstwo
- Kal. — Kalendarz
Kalej. — Kalejdoskop
Kalis. — Kaliski
Kapl. — Kapłan, Kapłański
Karp. — Karpaty
Kasz. — Kaszëbskô, Kaszubski
Kat. — Katalog
Katol. — Katolicki
Katow. — Katowice, Katowicki
Kiel. — Kielce, Kielecki
Kinem. — Kinematografia
Kl. — Klasa
Klub. — Klubów
Kłodz. — Kłodzki
Kob. — Kobieta
Kol. — Kolegium
Kolob. — Kolobrzeski
Kom. — Komunikat
Komis. — Komisja
Komit. — Komitet
Konf. — Konferencja
Koszal. — Koszalin, Koszaliński
Kór. — Kórnicki
Kraj. — Krajowy
Krajozn. — Krajoznawczy
Krak. — Krakowski, Kraków
Kron. — Kronika
Kroś. — Krośnieński
Król. — Królestwo, Królowa
Kryt. — Krytyka
Książ. — Książka
Księg. — Księgarski, Księgarstwo, Księgarz
Kuj. — Kujawski, Kujawy
KUL — Katolicki Uniwersytet Lubelski
Kult. — Kultura, Kulturalny
Kup. — Kupiec, Kupiecki, Kupiectwo
Kur. — Kurier
- Kurat. — Kuratorium
Kuż. — Kuźnia, Kuźnica
Kwart. — Kwartalnik
- Leg. — Legnicki
Lek. — Lekarski, Lekarz
Lec. — Lektura
Lit. — Literacki, Literatura
Lodz. — Lodzensis
Lot. — Lotnictwo, Lotniczy
Lubel. — Lubelski
Lubus. — Lubuski
Lud. — Ludowy
Ludozn. — Ludoznawczy
Lwow. — Lwowski
- Łomż. — Łomżyński
Łow. — Łowiec, Łowiecki
Łódz. — Łódzki
ETN — Łódzkie Towarzystwo Naukowe
- M.** — Miasto
Macierz. — Macierzysty
Mag. — Magazyn
Majd. — Majdanek
Małop. — Małopolski
Mar. — Marynarka, Marynarz
Mąriac. — Mariacki
Mariaw. — Mariawita
Mater. — Materiały
Maz. — Mazowiecki, Mazowsze
Mazur. — Mazurski
Mediew. — Mediewistyczny
Merk. — Merkuriusz
Met. — Metodologiczny, Metodyczny
Mick. — Mickiewicz
Miej. — Miejski
Mies. — Miesięcznik, Miesięczny
Międzynar. — Międzynarodowy
Miloś. — Miłośnik
Min. — Ministerstwo
Młod. — Młodych
Młodz. — Młodzież, Młodzieżowy
MON — Ministerstwo Obrony Narodowej
Monit. — Monitor
Monogr. — Monografia, Monograficzny
Mor. — Morski
Muz. — Muzealnictwo, Muzealny, Muzeum
Muzycz. — Muzyczny
Muzykol. — Muzykologiczny
- Nacz. — Naczelny
Nadbałt. — Nadbałtycki
Nadmot. — Nadnotecki
Nadodrz. — Nadodrzański
Najnow. — Najnowszy
Najwyż. — Najwyższy
Nakł. — Nakład
Nar. — Narodowy, Naród
Nasz. — Naszej, Naszych
Naucz. — Nauczanie, Nauczyciel, Nauczycielski
Nauk. — Naukowy
Naukozn. — Naukoznawstwo
Neofil. — Neofilologiczny

Niedz. — *Niedzielný*
 Niem. — *Niemcy, Niemiecki*
 Niepodl. — *Niepodległy*
 Not. — *Notatki, Notatnik, Notes*
 Now. — *Nowego, Nowej, Nowiny, Nowości*

Obs. — *Obserwator, Obserwatorium*
 Occid. — *Occidentalis*
 Oddz. — *Oddział*
 Odrodz. — *Odrodzenie*
 Og. — *Ogólny*
 Ogn. — *Ognisko*
 Og.-pol. — *Ogólnopolski*
 Ojcz. — *Ojczysty, Ojczyzna*
 Okól. — *Okólnik*
 Okr. — *Okręg, Okręgowy*
 Okres. — *Okresowy*
 Olszt. — *Olsztyn, Olsztyński*
 Opol. — *Opolski*
 Opr. — *Opracowywany*
 Oręd. — *Orędownik*
 Org. — *Organizacja, Organizacyjny*
 Orient. — *Orientalis, Orientalistyczny*
 Ossol. — *Ossoliński*
 Ośr. — *Ośrodek*
 Ośw. — *Oświata, Oświatowy*
 Oświęc. — *Oświęcim, Oświęcimski*

Pam. — *Pamiętnik*
 PAN — *Polska Akademia Nauk*
 Panc. — *Pancerny*
 Państ. — *Państwo, Państwowy*
 Papies. — *Papieski*
 Part. — *Partia, Partyjny*
 Past. — *Pasterski*
 PAU — *Polska Akademia Umiejętności*
 PCK — *Polski Czerwony Krzyż*
 Pedag. — *Pedagogiczny, Pedagogika*
 Philol. — *Philologie*
 Philos. — *Philosophia, Philosophicus, Philosophie*
 Pielg. — *Pielgrzym*
 Pięk. — *Piękny*
 Piotr. — *Piotrkowski*
 Pis. — *Pismo*
 Piś. — *Piśmiennictwo*
 Plac. — *Placówka*
 Płoc. — *Płocki*
 Poch. — *Pochodnia*
 Podhal. — *Podhalański*
 Podl. — *Podlasie, Podlaski*
 Podr. — *Podróż*
 Podst. — *Podstawowy*
 Pogl. — *Poglądy*
 Pol. — *Polonia, Polska, Polski*
 Poligr. — *Poligraficzny*
 Polit. — *Polityczny*
 Polonist. — *Polonistyczny*
 Połud. — *Południowy*
 Pom. — *Pomerania, Pomorski, Pomorze*
 Pomoc. — *Pomocniczy*
 Pop. — *Popularny*
 Por. — *Poradnia, Poradnik*
 Poroz. — *Porozumienie*
 Porów. — *Porównawczy*

Pos. — *Posiedzenie*
 Posel. — *Poselstwo*
 Posł. — *Posłaniec, Posłannictwo*
 Posn. — *Posnaniensis*
 Post. — *Postęp*
 Pośw. — *Poświęcony*
 Pow. — *Powiat, Powiatowy*
 Powsz. — *Powszechny*
 Pozn. — *Poznań, Poznański*
 Poznaj. — *Poznajemy, Poznajmy*
 Pótn. — *Północ, Północny*
 Pr. — *Praca, Pracownia, Pracowniczy, Pracownik, Pracujemy*
 Pras. — *Prasowy*
 Prasozn. — *Prasoznawczy, Prasoznawstwo*
 Prawosł. — *Prawosławny*
 Prez. — *Prezydium*
 Probl. — *Problematyka, Problemowy, Problemy*
 Progr. — *Program*
 Prop. — *Propaganda, Propagandowy, Propagandysta*
 Prz. — *Przegląd*
 Przedzsk. — *Przedzskole*
 Przekł. — *Przekłady*
 Przekr. — *Przekrój*
 Przemys. — *Przemyski*
 Przeszł. — *Przeszłość*
 Przew. — *Przewodnik*
 Przod. — *Przodownik*
 Przyj. — *Przyjaciół, Przyjaciółka, Przyjaźń*
 Przyr. — *Przyroda*
 Psychol. — *Psychologia, Psychologiczny*
 PTPN — *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk*
 PTTK — *Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze*
 Publ. — *Publikacja*
 Puł. — *Puławski*
 PWSM — *Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna*

Racib. — *Raciborski*
 Radom. — *Radomski*
 Radz. — *Radziecki*
 Rec. — *Recenzyjny*
 Refor. — *Reformacja*
 Region. — *Regionalny*
 Rejon. — *Rejonowy*
 Rel. — *Religia*
 Repert. — *Repertuarowy*
 Repub. — *Republika*
 RN — *Rada Narodowa*
 Rob. — *Robota, Robotniczy, Robotnik*
 Roczn. — *Rocznica, Rocznik*
 Rodz. — *Rodzina*
 Rodzaj. — *Rodzajów*
 Rol. — *Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny*
 Ros. — *Rosyjski*
 Rozpr. — *Rozprawy*
 Rozw. — *Rozwój*
 Różań. — *Różańcowy*
 RP — *Rzeczpospolita Polska*
 Rybn. — *Rybnicki*
 Rzem. — *Rzemieślniczy, Rzemieślnik*
 Rzesz. — *Rzeszowski, Rzeszów*

Salez. — Salezjański
 Samorz. — Samorząd, Samorządowy
 Sand. — Sandomierski
 Sanoc. — Sanocki
 Sądec. — Sądecki
 SD — Stronnictwo Demokratyczne
 Sect. — Sectio
 Sekc. — Sekcja
 Semin. — Seminarium
 Ser. — Seria
 Serw. — Serwis
 Ses. — Sesja
 Skarb. — Skarbiec
 Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
 Slav. — Slavia
 Slaw. — Sławistyczny
 Sł. — Słowo
 Słow. — Słowiański
 Słup. — Słupski
 Służ. — Służba, Służbowy
 Słych. — Słychać
 Soc. — Socjalny
 Socjalis. — Socjalistyczny
 Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
 Solid. — Solidarność
 Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
 SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów
 Muzyków
 SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru
 i Filmu
 Spec. — Specjalny
 Społ. — Społeczeństwo, Społeczny
 Spół. — Spółnota
 Spółdz. — Spółdzielca, Spółdzielczość, Spółdzielnia
 Spr. — Sprawa
 Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
 Staroż. — Starożytny
 Stól. — Stolica
 Stoł. — Stołeczny
 Stow. — Stowarzyszenie
 Straż. — Strażnica
 Stron. — Stronnictwo
 Strzel. — Strzelectwo
 Stud. — Studium
 Studen. — Studencki
 Suw. — Suwalski, Suwałki
 Syg. — Sygnały
 Symp. — Sympozjum
 Synt. — Synteza
 Szczec. — Szczeciński
 Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
 Szt. — Sztuka
 Sztand. — Sztandar
 Śl. — Śląsk, Śląski
 Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
 Św. — Święty
 Świąt. — Świąteczny
 Świd. — Świdnicki
 Świerszcz. — Świerszczyk
 Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
 Świątokrzys. — Świątokrzyski

Tańcz. — Tańczymy
 Tar. — Tarnowski
 Tarnob. — Tarnobrzecki
 Tarnog. — Tarnogórski
 Tatr. — Tatrach
 Teatr. — Teatralny, Teatrów
 Telew. — Telewizja, Telewizyjny
 Tem. — Tematyczny, Tematyka
 Teol. — Teologiczny
 Teor. — Teoretyczny, Teoria
 Teraż. — Teraźniejszy
 Tłum. — Tłumaczenie
 TN — Towarzystwo Naukowe
 TNW — Towarzystwo Naukowe Warszawskie
 Tomasz. — Tomaszowski
 Tor. — Torunensis, Toruń, Toruński
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPN — Towarzystwo Przyjaciół Nauk
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 Tryb. — Trybuna
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
 TUR — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego
 Tur. — Turecki
 Turyst. — Turystyczny, Turystyka
 Tworz. — Tworzący, Tworzywo
 Twór. — Twórca, Twórczość
 Tydz. — Tydzień
 Tyg. — Tygodnik, Tygodniowy
 UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu
 Ucz. — Uczniowski, Uczmy się
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński
 UE — Uniwersytet Łódzki
 UMCS — Universitas Mariae Curie-Skłodowska,
 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
 Univ. — Universitas
 Uniw. — Uniwersytecki, Uniwersytet
 Urz. — Urząd, Urzędowy
 UŚl. — Uniwersytet Śląski
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWro. — Uniwersytet Wrocławski
 Vars. — Varsaviensis
 Walcz. — Walczmy, Walczymy
 Wałb. — Wałbrzych, Wałbrzyski
 Warm. — Warmia, Warmiak, Warmiński
 Warsz. — Warszawa, Warszawski
 Waż. — Ważniejszy
 Wczesnośr. — Wczesnośredniowieczny
 Wejh. — Wejherowski
 Wiad. — Wiadomości
 Wian. — Wianuszek
 Wic. — Wiciowy
 Widow. — Widownia
 Wiecz. — Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór
 Wiej. — Wiejski
 Wielkop. — Wielkopolska, Wielkopolski
 Wieluń. — Wieluński

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

- Wil. — Wileński
Włoc. — Włocławski
Woj. — Wojewódzki, Województwo
Woj. — Wojsko, Wojskowy
Wol. — Wolność, Wolny
WP — Wojsko Polskie
Wratisl. — Wratislaviensis
WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
Wroc. — Wrocław, Wrocławski
Wsch. — Wschód
WSNS — Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
Wspól. — Wspólny
Współcz. — Współczesny
Współpr. — Współpraca, Współpracownik
Wszechn. — Wszechnica
Wybrz. — Wybrzeże
Wychow. — Wychowanie, Wychowawczy
Wyd. — Wydanie, Wydawnictwo, Wydawniczy
Wydarz. — Wydarzenie
Wydz. — Wydział
Wygł. — Wygłoszony
Wys.-górs. — Wysokogórski
Wyzwol. — Wyzwolenie
Wyż. — Wyższy
- Zach. — Zachodni, Zachód
Zag. — Zagadnienie
Zagl. — Zagłębie, Zagłębiowski
Zagr. — Zagranica, Zagraniczny
Zap. — Zapiski
- Zapow. — Zapowiedzi
Zar. — Zaranie
Zarz. — Zarząd
Zaw. — Zawodowiec, Zawodowy
Zbior. — Zbiorowy
ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
i Demokrację
Zbroj. — Zbrojny
Zesp. — Zespół
Zest. — Zestawienie
Zesz. — Zeszyt
ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
Ziel. Góra — Zielona Góra
Ziel.-górs. — Zielonogórski
Ziem. — Ziemia
Zjed. — Zjednoczenie, Zjednoczony
Zlot. — Złotowy
ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
ZPAP — Związek Polskich Artystów Plastyków
Zrzesz. — Zrzeszenie, Zrzeszony
ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
Zuch. — Zuchowy
Zw. — Związek
Związk. — Związkowiec, Związkowy
ZWM — Związek Walki Młodych
- Źródłozn. — Źródloznawczy
Żoł. — Żołnierski, Żołnierz
Żyd. — Żydowski, Żydów

SKRÓTY INNE

- adapt. – adaptacja
ag. – agencja
Ag. Aut. – Agencja Autorska
AK – Armia Krajowa
Akad. – Akademia
AL – Armia Ludowa
albań. – albański
amer. – amerykański
ang. – angielski
ank. – ankieta
anonim. – anonimowy
antydat. – antydatowany
arch. – archiwum
art. – artykuł
artyst. – artystyczny
ATK – Akademia Teologii Katolickiej
AU – Akademia Umiejętności
autoryz. – autoryzowany
azerbejdż. – azerbejdżański
- b.d.** – bez daty
BGW – Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”
białorus. – białoruski
białost. – białostocki
bibl. – biblioteka
bibl.-czka – biblioteczka
bibliogr. – bibliograficzny
biogr. – biograficzny
b.m. – bez miejsca wydania
b.m.r. – bez miejsca i roku wydania
b.m.w. – bez miejsca wydania i wydawcy
BN – *Biblioteka Narodowa*
(seria wydawnicza)
BPP – *Biblioteka Pisarzy Polskich*
b.r. – bez roku
bułg. – bułgarski
BUP cz. 1 – Biogramy uczonych polskich. Cz. 1.
Z. 1-3. Oprac.: A. Śródka, R. Szczawiński. Wwa:
PWN 1983-1985.
b.w. – bez wydawcy
Bydg. – Bydgoszcz
- centr. – centralny
chorw. – chorwacki
CIR – Centrum Informacyjno-Reklamowe „CIR”
CPARA – Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu
Artystycznego
CRZZ – Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS – Czechoślowska Republika Socjalistyczna
cz. – część
- czasop. – czasopismo
czes. – czeski
Czyt. – Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”
- dat.** – datowany
dod. – dodatek
Dolnośl. – Dolnośląski
dot. – dotyczy
Dram. – Dramatyczny (w nazwach teatrów)
druk. – drukarnia, drukowany
duń. – duński
dyr. – dyrekcja
- egz. – egzemplarz
ekran. – ekranizacja
estoń. – estoński
- fasc.** – fasciculus, fascykuł
FAW – Filmowa Agencja Wydawnicza
film. – filmowy
filol. – filologiczny
filoz. – filozoficzny
fiń. – fiński
fot. – fotografia, fotograficzny
fotoof. – fotoofsetowy
fragm. – fragment
franc. – francuski
- gimn.** – gimnazjum
gł. – główny
graf. – graficzny
grec. – grecki
gruz. – gruziński
- hebr.** – hebrajski
hist. – historyczny
hist.-lit. – historycznoliteracki
hiszp. – hiszpański
holend. – holenderski
hum. – humanistyczny
- IBL** – Instytut Badań Literackich
IFiS – Instytut Filozofii i Socjologii
IH – Instytut Historii
i in. – i inni
ilustr. – ilustracja, ilustrował, ilustrowany
im. – imienia
inc. – incipit
inf. – informacja
Inf. KKMP – R. Marciniak, W. Wągiel: Informator
bibliograficzny KKMP (1959-1974). Wwa KKMP
przy ZG ZSMW 1974.

- insc. — inscenizacja, inscenizacyjny
 Inst. — Instytut
 IS — Instytut Sztuki
 Iskry — Państwowe Wydawnictwo „Iskry”
 IWZZ — Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych
- J**
 Jagiel. — Jagielloński
 jap. — japoński
 jęz. — język
- k** — karta
 kaszub. — kaszubski
 Kat. — Katowice
 KAW — Krajowa Agencja Wydawnicza
 kaz. — kazaski
 KiW — Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza”
 KKMP — Korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy
 klas. — klasyczny
 kom. — komitet
 konspir. — konspiracyjny
 KOR — Komitet Obrony Robotników
 koreań. — koreański
 KPP — Komunistyczna Partia Polski
 Kr. — Kraków
 krak. — krakowski
 krypt. — kryptonim
 ks. — księga
 Książ. — Książnica
 Księg. — Księgarnia, Księgarski
 kuj. — kujawski
 KUL — Katolicki Uniwersytet Lubelski
 kult. — kulturalny
 KW — Komitet Wojewódzki
- L** — lata
 lit. — literacki
 litew. — litewski
 LP — Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1-2. Wwa: PWN 1984.
 LP* po 1939 — Literatura polska po 1939. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. Wwa: PEN* 1989.
 LSW — Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
 lubel. — lubelski
 LubelSW — Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza
 Lubl. — Lublin
 lud. — ludowy
 Lw. — Lwów
- ł**
 łac. — łaciński
 łotew. — łotewski
 łódz. — łódzki
- m** — miasto
 maced. — macedoński
 masz. — maszynopis
 MAW — Młodzieżowa Agencja Wydawnicza
 mazow. — mazowiecki
 mazur. — mazurski
 miej. — miejski
 mies. — miesięcznik
 Min. — Ministerstwo
 mołd. — mołdawski
 MON — Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
 monogr. — monografia
- MRN — Miejska Rada Narodowa
 MSPPnO — Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980, Wwa: Interpress 1992.
 m.st. — miasto stołeczne
 muz. — muzyczny, muzyka
- n**
 nacz. — naczelny
 nadb. — nadbitka
 nakł. — nakład, nakładowy
 nar. — narodowy
 nast. — następny
 nauk. — naukowy
 nawiąz. — nawiązanie
 neofilol. — neofilologiczny
 niem. — niemiecki
 Niezal. — Niezależny
 NK — Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”
 norw. — norweski
 NOWA — Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Warszawa
 nr — numer
 NRD — Niemiecka Republika Demokratyczna
 NSLD — Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wyd. 2. Wwa: Wiedza Powsz. 1984.
 nt. — na temat
 NSZZ „Solidarność” — Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
 NZS — Niezależne Zrzeszenie Studentów
- o**
 objaśn. — objaśnienia, objaśnił
 odb. — odbitka
 oddz. — oddział
 ofic. — oficyna
 ogł. — ogłoszony
 ok. — około
 okł. — okładka
 OL — Oficyna Literacka, Kraków
 OLP — Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku.
 omów. — omówienie
 OMTUR — Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego
 opol. — opolski
 oprac. — opracował, opracowanie
 orm. — ormiański
 osob. — osobne
 Ossol. — Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo
 oświat. — oświatowy
- P**
 PAL — Polska Akademia Literatury
 Pallot. — „Pallottinum”. Wydawnictwo Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego
 pam. — pamiątkowa
 PAN — Polska Akademia Nauk
 państw. — państwowy
 PAP — Polska Agencja Prasowa
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 Pax — Instytut Wydawniczy „Pax”
 PBL — Polska Bibliografia Literacka
 PCK — Polski Czerwony Krzyż
 pedag. — pedagogiczny
 Pelikan — Dom Wydawniczy Pelikan
 pierwodr. — pierwodruk
 PIW — Państwowy Instytut Wydawniczy

SKRÓTY INNE

- podp. — podpisany
podtyt. — podtytuł
Pojezierze — Wydawnictwo „Pojezierze”
Pokolenie* — Oficyna Wydawnicza Pokolenie*,
Warszawa
pol. — polski
polem. — polemika
polit. — polityczny
pomor. — pomorski
popraw. — poprawiony
popul. — popularny
por. — porównaj
portug. — portugalski
posł. — posłowie
poszerz. — poszerzony
pow. — powiat
powiel. — powielone
powst. — powstał
powsz. — powszechny
poz. — pozycja
Pozn. — Poznań
PP — Pisarze polscy. Przewodnik bibliograficzny.
Masz. w IBL PAN.
PPR — Polska Partia Robotnicza
PPS — Polska Partia Socjalistyczna
praprem. — prapremiera
Prez. — Prezydium
PRL — Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRON — Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego
przedm. — przedmowa
przedr. — przedruk
Przedświt* — Wydawnictwo Przedświt*,
Warszawa
przejrz. — przejrzany
przekł. — przekład
przeł. — przełożył
przygot. — przygotował, przygotowanie
przyj. — przyjaciel
przyyp. — przypisy
PSB — Polski słownik biograficzny. T. 1-36 z. 148.
Kr.: PAU, od t. 8 Wr.: Ossol. 1935-1995.
pseud. — pseudonim
PSL — Polskie Stronnictwo Ludowe
pt. — pod tytułem
PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznaw-
cze
PUNO — Polski Uniwersytet na Obczyźnie
PWKS — Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych
PWM — Polskie Wydawnictwo Muzyczne
PWN — Państwowe Wydawnictwo Naukowe
PWRiL — Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne
PWSF — Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa
PWST — Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
PWSZ — Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa
Zawodowego
PZPR — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PZWS — Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych
r. — rok
R. — Rocznik
rec. — recenzja
red. — redagował, redakcja, redakcyjny
reż. — reżyser, reżyseria, reżyserował, reżyserki
RFN — Republika Federalna Niemiec
rkps — rękopis
RL — Rocznik Literacki
ros. — rosyjski
rozd. — rozdział
rozm. — rozmawiał
rozpr. — rozprawa
rozszerz. — rozszerzony
RP — Rzeczpospolita Polska
RSW — Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
Ruch — Biuro Wydawniczo-Propagandowe „Ruch”
rum. — rumuński
rys. — rysunki
s. — strona
SAP — Słownik artystów polskich i obcych w Polsce
działających. T. 1-4. Wr.: Ossol. 1971-1986, T. 5
Wwa: Krąg 1995.
SBDPRR — Słownik biograficzny działaczy polskiego
ruchu robotniczego. T. 1-2. Wwa: KiW 1978, 1987,
T. 3 Wwa: Muzeum Niepodległości 1992.
SBLP — Słownik badaczy literatury polskiej. Red.:
J. Starnawski. Łódź: Wydawn. UŁ 1994.
SBTP — Słownik biograficzny teatru polskiego. [T. 1].
1765-1965, T. 2 1900-1980 Wwa: PWN 1973, 1994.
scen. — sceniczna
scenogr. — scenografia
SD — Stronnictwo Demokratyczne
SDP — Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SD PRL — Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskiej Rze-
czypospolitej Ludowej
SD RP — Stowarzyszenie Dziennikarzy
Rzeczypospolitej Polskiej
ser. — seria
serb. — serbski
serb.-chorw. — serbsko-chorwacki
SGPiS — Szkoła Główna Planowania i Statystyki
SiT — Sport i Turystyka
Skł. gł. — Skład główny
Sławist. — Sławistyczny
słowac. — słowacki
słoweń. — słoweński
SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i
Filmu
spec. — specjalny
SPKP — Słownik pracowników książki polskiej. Wwa,
Łódź: PWN 1972.
społ. — społeczny
spółdz. — spółdzielnia
SPP — Stowarzyszenie Pisarzy Polskich
spraw. — sprawozdanie
sprost. — sprostowanie
SRR — Socjalistyczna Republika Radziecka
st. — stołeczny
Stow. — Stowarzyszenie
streszcz. — streszczenie
SWPP 1, 2 — Słownik współczesnych pisarzy polskich.
T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966. Seria 2. T. 1-3.
Wwa: PWN 1977-1980.
Szczec. — Szczecin, Szczeciński
szp. — szpalta
SZSP — Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
szwedz. — szwedzki

Śląsk — Wydawnictwo „Śląsk”
 ŚISB — Śląski słownik biograficzny. T. 1-3. Kat.: Śląski
 Inst. Nauk. 1977-1981.
 świat. — światowy

t. — tom
 T. — Teatr (w nazwach teatrów, także w językach
 obcych)
 tab. — tablica
 teatr. — teatralny
 tłum. — tłumaczenie, tłumaczył
 Tor. — Toruń
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich
 turec. — turecki
 tv — telewizja, telewizyjny
 TV — Telewizja Polska
 TWP — Towarzystwo Wiedzy Powszechnej
 typograf. — typograficzny

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
 UJK — Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie
 ukr. — ukraiński
 UŁ — Uniwersytet Łódzki
 UMCS — Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 w Lublinie
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
 Uniw. — Uniwersytet
 UPozn. — Uniwersytet Poznański (później Uniwersytet
 im. Adama Mickiewicza)
 ur. — urodzony
 USA — United States of America
 USB — Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
 UŚl. — Uniwersytet Śląski w Katowicach
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWrocław. — Uniwersytet Wrocławski
 uzbec. — uzbecki
 uzup. — uzupełnienie, uzupełniony

Veritas — Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”
 vol. — volumin

w. — wiek
 WAG — Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW
 „Prasa”
 WAiF — Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
 warsz. — warszawski
 węgier. — węgierski
 Wiedza Powsz. — Państwowe Wydawnictwo
 Popularnonaukowe „Wiedza Powszechna”
 wielkop. — wielkopolski
 wietn. — wietnamski
 Wil. — Wilno, Wileński
 wkł. — wkładka
 WL — Wydawnictwo Literackie
 WLubel. — Wydawnictwo Lubelskie
 WŁ — Wydawnictwo Łódzkie

właśc. — właściwie
 włos. — włoski
 WM — Wydawnictwo Morskie
 WNOPiM* — Warszawska Niezależna Oficyna Poetów
 i Malarzy*
 WNT — Wydawnictwa Naukowo-Techniczne
 woj. — województwo, wojewódzki
 wojsk. — wojskowy
 WP — Wydawnictwo Poznańskie
 Wr. — Wrocław
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 WRZZ — Wojewódzka Rada Związków Zawodowych
 WSB — Wielkopolski słownik biograficzny. Wwa,
 Pozn.: PWN 1981.
 WSiP — Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 współaut. — współautor
 współcz. — współczesny
 współwyd. — współwydane
 Wwa — Warszawa
 wyd. — wydanie, wydał, wydawca
 wydawn. — wydawnictwo, wydawniczy
 Wydawn. RTV — Wydawnictwa Radia i Telewizji
 Wydz. — Wydział
 wygł. — wygłoszony
 wyst. — wystawienie

YMCA — Young Men's Christian Association

z. — zeszyt
 Zach. — Zachodni
 ZAiKS — Stowarzyszenie Autorów „Zaiks”
 ZAKR — Związek Polskich Autorów i Kompozytorów
 Utworów Rozrywkowych „ZAKR”
 ZASP — Związek Artystów Scen Polskich
 zbior. — zbiorowy
 ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
 i Demokrację
 ZG — Zarząd Główny
 ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
 ZLP — Związek Literatów Polskich
 zmien. — zmieniony
 ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
 ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
 ZMW — Związek Młodzieży Wiejskiej
 Znak — Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”
 zniszcz. — zniszczony
 ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
 zob. — zobacz
 Zrzesz. — Zrzeszenie
 ZSL — Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
 ZSMP — Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej
 ZSMW — Związek Socjalistycznej Młodzieży
 Wiejskiej
 ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
 ZSRR — Związek Socjalistycznych Republik
 Radzieckich
 ZWM — Związek Walki Młodych
 ZZLP — Związek Zawodowy Literatów Polskich
 żyd. — żydowski

OPRACOWANIA OGÓLNE HISTORII LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884-1933*. T. 3. Ekspresjonizm i neorealizm. Wwa-Lw.: PWKS 1936, VII, 782 s. Reprint. Wwa: WAI F 1986.
2. I. Fik: *Dwadzieścia lat literatury polskiej (1918-1938)*. Cz. 2 Rodowodu społecznego literatury polskiej. Kr.: Spółdz. Wydawn. „Czytelnik” 1939, 172 s. Wyd. nast. z postł. H. Markiewicza. Kr.: Placówka 1949.
3. *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Praca zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Pod red. T. Terleckiego. T. 1-2. Londyn: B. Świdorski 1964, 606 + 797 s.
4. J. Krzyżanowski: *Dzieje literatury polskiej. Od początków do czasów najnowszych*. Bibliogr., indeks: Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Wwa: PWN 1969, 680 s. Wyd. 2 tamże 1972.
5. Cz. Miłosz: *The history of Polish literature*. New York: Macmillan 1969, 570 s. Wyd. 2 Berkeley, Los Angeles: University of California Press 1983. Przekł. pol.: *Historia literatury polskiej do roku 1939*. Przekł. M. Tarnowska. Kr.: Znak 1993, 526 s.
6. J. Kleiner, W. Maciąg: *Zarys dziejów literatury polskiej*. Cz. 1-2 (od początków do 1918 r.) napisał J. Kleiner. Cz. 3 (1918-1966) napisał W. Maciąg. Wr.: Ossol. 1972, 590 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1974.
7. *Literatura polska. 1918-1975*. Red. nauk.: A. Brodzka, T. Bujnicki (t. 3), H. Zaworska (t. 1-2), S. Żółkiewski (t. 1-2). Wwa: Wiedza Powsz. Z prac IBL PAN.
T. 1. 1918-1932. 1975, 791 s. Wyd. 2 tamże 1991.
T. 2. 1933-1944. 1993, 1091 s.
J. Stradecki: *Dokumentacja bibliograficzna 1918-1944* [dot. tomów 1-2]. 1975, 192 s. Wyd. 2 tamże 1991.
T. 3 cz. 1, 1945-1975. 1996, 432 s.
8. M. Danilewicz Zielińska: *Szkice o literaturze emigracyjnej*. Paryż: Inst. Lit. 1978, 414 s. Wyd. nast. Wr.: Ossol. 1992, 460 s.
9. J. Kwiatkowski: *Literatura Dwudziestolecia*. Noty biogr. i bibliogr. oprac. J. Wojnowski. [Pośl.: J. Ziomek] J.Z. Wwa: PWN 1990, 477 s.
10. P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*.
T. 1. *Literatura polska od 1918 [do 1939]*. Wwa: Officina 1991, 343 s. Wyd. nast. Wwa: BGW 1993.
T. 2. *Literatura polska od 1939 [do 1956]*. Wwa: BGW 1993, 465 s.
T. 3. *Poezja polska od 1956*. Wwa: BGW 1993, 592 s.
T. 4. *Proza polska od 1956*. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 405 s.
T. 5. *Proza polska od 1956*. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 338 s.
11. R. Matuszewski: *Literatura polska 1939-1991*. Wwa: WSiP 1992, 504 s.
12. J. Święch: *Literatura polska w latach II wojny światowej*. Wwa: PWN 1997, 583 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE PISARZY WSPÓŁCZESNYCH

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres dwudziestolecia międzywojennego]. Red. nauk.: W. Maciąg. Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.

2. L. Bartelski: Polscy pisarze współcześni. Leksykon 1939-1991. [Wyd. poszerz. i uzup.]. Wwa: PWN 1995, 503 s.

3. P. Kuncewicz: Leksykon polskich pisarzy współczesnych. T. 1-2. Wwa: GRAF-PUNKT 1995, 615 + 511 s.

*

4. E. Rosner: Literaci regionu beskidzkiego. Słownik biobibliograficzny. Cz. 2. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 30 s. *Kwart. Met.* 1982 nr 1/2 wkł.

5. Pisarze województwa białostockiego. Białystok 1980, 23 + 20 s. Woj. Bibl. Publiczna w Białymstoku. Dział Informacyjno-Bibliogr.

6. M. Kowalewska: Pisarze ziemi bydgoskiej. Informator. Gdynia: WM 1968, 148 s. Z inicjatywy Bydgoskiego Oddziału ZLP.

7. M. Maxelon, G. Ślizień-Kowalewska: Słownik pisarzy województwa bydgoskiego. Biobibliografia. Cz. 1. Bydg. 1993, 395 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna w Bydg.

8. M. Kowalewska: Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim. Gdynia: WM 1964, 176 s.

9. M. Misiorny: Pisarze gdańscy. Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.

10. E. Zych: Pisarze i publicyści ziemi jeleńsko-górskiej. 1945-1970. Materiały biobibliograficzne. Powst. 1970. Masz. 136 s.

Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL PAN w Wwie.

11. M. Fazan, W. Nawrocki: Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967. Kat. 1969, 304 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

12. S. Wilczek: Środowisko literackie Katowic. Kat.: Oddz. ZLP 1978, 50 s.

13. Współcześni pisarze Kielecczyny. Informator. Red.: L. Holtzer, D. Tomczyk, M. Kościńska. Radom 1973, 79 s. Wyd. Oświaty, Wychowania i Kultury Prez. MRN; Miej. Bibl. Publiczna w Radomiu.

14. S. Nyczaj, S. Rogala: Pisarze Kielecczyny. Informator. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

15. Pisarze ziemi krakowskiej. Informator. Oprac.: E. Szary, T. Szczerbińska, J. Wojciechowski, B. Zalewska. Kr.: WL 1976, 254 s.

16. Pisarze pod Wawelem. Członkowie Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Informator biobibliograficzny. Autorstwo haseł i red.: Zespół Miej. Bibl. Publicznej w Kr. Kr.: Universitas 1992, 222 s. SPP Oddz. w Kr.

17. W. Kania: Pisarze z Krupniczej. Informator bibliograficzny. Kr.: ZLP Oddz. w Kr. 1993, 199 s.

18. Z. Mrozek: Mały słownik pisarzy Kujaw i Pomorza. 1920-1991. Bydg.: Bibl. Metafory 1992, 151 s.

19. D. Stepczak: Poeci i pisarze województwa leszczyńskiego. Leszno 1977, 30 s. Kuratorium Oświaty i Wychowania, Leszczyńskie Tow. Kult., Woj. Bibl. Publiczna im. S. Grochowiaka.

20. M. Bechczyc-Rudnicka: Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1964. *Kamena* 1964 nr 17/18, 19; odb. Lubl. 1964.

21. J. Smolarz: Pisarze lubelscy. Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. Lubl.: Woj. Bibl. Publiczna 1980, 70 s. Woj. Bibl. Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lubl.

22. A.K. Waśkiewicz: Lubuskie środowisko literackie. Informator. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1970, 106 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE

23. A. Siatecki: *Pisarze lubuscy*. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1981, 101 s.
24. T. Błażejowski: *Łódzkie środowisko literackie*. Łódź: KAW na zlecenie Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Łodzi 1982, 131 s.
25. T. Błażejowski: *Współczesna Łódź literacka*. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s. Bibl. Łódź.
26. *Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego*. Red. nauk.: E. Martuszewski. Bibliogr.: S. Siemiaszko, T. Wajsbrot. Olsztyn: Pojezierze 1972, 186 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
27. *Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988*. Praca zbiorowa pod red. J. Chłosty. Olsztyn 1991, 155 s. Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
28. L. Pośpiechowa: *Pisarze Opolszczyzny*. Opole: Inst. Śląski; Wyd. Kultury Urzędu Woj. 1975, 112 s.
29. H. Jamry: *Środowisko literackie Opolszczyzny*. Informator biobibliograficzny 1945-1980. Cz. 1-2. Opole 1986, 145 + 151-229 s.
- H. Jamry: *Suplement 1981-1985*. Opole 1988, 132 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki w Opolu. Dział Informacyjno-Bibliogr.
30. J. Bożykowski: *Pisarze Pomorza Gdańskiego*. Informator biograficzno-bibliograficzny. Gdańsk 1975, 116 s. Woj. Bibl. Publiczna, Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu.
31. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: *Dorobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980*. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna w Gdańsku 1981, 238 s.
32. F. Fornalczyk, T. Matejko: *Pisarze Pomorza Środkowego*. Wyd. 2 uzup. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1988, 233 s.
33. *Pisarze Pomorza Zachodniego*. Informator. Noty biobibliograficzne: M. Kowalewska. Gdynia: WM 1967, 237 s. Wyd. z inicjatywy Oddziału Szczec. ZLP i dotacji Szczec. Tow. Kultury.
34. *Poznań literacki. Książki i ludzie*. Praca zbiorowa pod red. J. Mańkowskiego. Oprac.: F. Fornalczyk, Sz. Gąssowski, J. Mańkowski, J. Ratajczak. Poznań: Pałac Kultury 1964, 152 s.
35. S. Sterna-Wachowiak: *Informator o poznańskim środowisku pisarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich*. Poznań: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Pozn. 1990, 119 s.
36. Z. Fałtynowicz: *Środowisko literackie 1975-1990 w województwie suwalskim*. Bibliografia. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 79 s.
37. H. Lizińczyk: *Szczecin literacki. Ludzie i książki w latach 1946-1974*. Szczec. 1975, 144 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. S. Staszica.
38. *Pisarze Dolnego Śląska*. Informator. Wyd. 5 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku M. Łukasiewicz. Wr. 1977, 36 s. ZLP Oddz. we Wr.; Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr.
39. N. Chadzinikolau, J. Mańkowski: *Pisarze Wielkopolski*. Informator. Poznań: WP 1971, 221 s.
40. J. Banaszak, U. Bzdawka: *Autorzy wielkopolscy*. Informator. Poznań: Woj. Bibl. Publiczna 1991, 114 s.
- *
41. B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wyskiel: *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980*. Praca zbiorowa pod red. B. Klimaszewskiego. Wwa: Interpress 1992, 498 s. Inst. Badań Polonijnych UJ.

SPIS TREŚCI

- Hasła osobowe ... 5
- Nadolski Bronisław /M.K.-K. ... 5
- Nadzin Stanisław /K.B. ... 7
- Naganowski Egon /K.B. ... 8
- Naglerowa Herminia /B.D. ... 10
- Nagrabiecki Jan /B.M. ... 13
- Najder Zdzisław /B.D. ... 14
- Najwer Ewa /B.M. ... 17
- Nałkowska Zofia /A.Sz. ... 19
- Napierski Stefan /A.Sz. ... 27
- Napiórkowski Remigiusz /K.B. ... 28
- Narbutt Jerzy /M.K.-K. ... 30
- Natanson Jacek /M.K.-K. ... 31
- Natanson Wojciech /K.B. ... 32
- Nawrocka-Dońska Barbara /E.G. ... 36
- Nawrocki Aleksander /A.Sz. ... 38
- Nawrocki Witold /A.Sz. ... 40
- Necel Augustyn /K.B. ... 44
- Nepomucka Krystyna /E.G. ... 45
- Neumert Stanisław /B.M. ... 46
- Newerly Igor /E.G. ... 47
- Ńedza-Kubiniec Stanisław /E.G. ... 50
- Niedworok Adolf /B.M. ... 52
- Niemojowski Jerzy /B.D. ... 53
- Niemyska-Rączaszkowa Czesława /J.Z. ... 55
- Nienacki Zbigniew /K.B. ... 56
- Niewiarowicz Roman /J.Z. ... 59
- Nieznanowski Stefan /K.B. ... 61
- Niklewiczowa Maria /K.B. ... 62
- Nikorowicz Ignacy /J.Z. ... 63
- Niziurski Edmund /B.M. ... 65
- Niżyński Marian Ludwik /J.Z. ... 69
- Noskowski Witold /B.M. ... 70
- Nowacka Ewa /B.M. ... 71
- Nowak Andrzej /K.B. ... 74
- Nowak Tadeusz /E.G. ... 75
- Nowak Zbigniew /J.Z. ... 79
- Nowak Zbigniew Jerzy /B.D. ... 81
- Nowak-Dłużewski Juliusz /B.D. ... 83
- Nowak-Węklarowa Jolanta /A.Sz. ... 86
- Nowakowski Jan /J.Z. ... 87
- Nowakowski Marek /B.D. ... 89
- Nowakowski Tadeusz /A.Sz. ... 96
- Nowakowski Zygmunt /M.K.-K. ... 99
- Nowicka-Jeżowa Alina /B.M. ... 103
- Nowicki Andrzej /M.K.-K. ... 105
- Nowicki Krzysztof /B.M. ... 107
- Nowobielska Hanka /M.K.-K. ... 109
- Nowosielski Kazimierz /B.M. ... 110
- Noyszewski Stanisław /B.D. ... 111
- Nurowska Maria /M.K.-K. ... 112
- Nyczaj Stanisław /K.B. ... 114
- Nycek Tadeusz /J.Z. ... 116
- Obarski Marek /B.M. ... 118
- Obertyńska Beata /B.D. ... 119
- Obidniak Karol /A.Sz. ... 122
- Odojewski Włodzimierz /B.D. ... 123
- Odrowąż-Pieniążek Janusz /J.Z. ... 128
- Ofierski Jerzy /B.M. ... 130
- Ogrodziński Wincenty Stefan /E.G. ... 131
- Ogrodziński Władysław Stefan /K.B. ... 132
- Okęcka-Bromkowa Maryna /M.K.-K. ... 135
- Okoń Jan /J.Z. ... 136
- Okoń Longin Jan /K.B. ... 138
- Okońska Alicja /M.K.-K. ... 140
- Okopień-Sławińska Aleksandra /K.B. ... 142
- Olcha Antoni /E.G. ... 144
- Olczak Janusz /B.M. ... 146
- Olechowski Jan /B.D. ... 148
- Oleksik Klemens /B.M. ... 149
- Olędzka-Frybesowa Aleksandra /B.D. ... 150
- Olszańska Maria /M.K.-K. ... 153
- Omiljanowicz Aleksander /J.Z. ... 155
- Opacki Ireneusz /J.Z. ... 156
- Opalek Mieczysław /M.K.-K. ... 159
- Oracki Tadeusz /E.G. ... 162
- Ordan Jerzy Lesław /K.B. ... 165
- Orłof Marian /K.B. ... 166
- Orłoś Kazimierz /A.Sz. ... 167
- Orłowski Władysław /A.Sz. ... 169
- Orski Mieczysław /M.K.-K. ... 171
- Ortwin Ostap /J.Cz. ... 173
- Oryszyn Zyta /M.K.-K. ... 175
- Orzeł Stanisław /K.B. ... 176
- Osega Janusz /K.B. ... 177
- Osiecka Agnieszka /A.Sz. ... 180

- Osiński Zbigniew/*J.Z.* ... 184
 Osmańczyk Edmund Jan/*E.G.* ... 187
 Ossendowski Ferdynand Antoni/*A.Sz.* ... 191
 Ostańkiewicz Czesław/*B.M.* ... 198
 Ostaszewski Tadeusz/*M.K.-K.* ... 199
 Ostromecki Bogdan/*M.K.-K.* ... 200
 Ostrowska Eda/*B.M.* ... 202
 Ostrowska Ewa/*E.G.* ... 203
 Ostrowska Róża/*B.D.* ... 204
 Ostrowski Jerzy/*E.G.* ... 206
 Ostrowski-Naumoff Jan/*J.Cz.* ... 208
 Oszejca Waclaw/*M.K.-K.* ... 209
 Otwinowska Barbara/*B.D.* ... 211
 Otwinowski Stefan/*E.G.* ... 214
 Owczarek Bogdan/*K.B.* ... 216
 Ozga-Michalski Józef/*E.G.* ... 217
 Ozogowska Hanna/*E.G.* ... 220
 Ożóg Jan Bolesław/*E.G.* ... 224
 Pach Adam/*M.K.-K.* ... 228
 Paclawski Jan/*B.M.* ... 230
 Paczkowski Jerzy/*E.G.* ... 231
 Pagaczewski Stanisław/*B.M.* ... 233
 Pająk Henryk/*B.M.* ... 235
 Palma Kazimierz/*B.M.* ... 236
 Panas Henryk/*A.Sz.* ... 237
 Pankowski Marian/*E.G.* ... 240
 Pański Jerzy/*K.B.* ... 244
 Papée Stefan/*K.B.* ... 246
 Papier Tadeusz/*K.B.* ... 248
 Papuga Jan/*K.B.* ... 250
 Papuzińska Joanna/*B.M.* ... 251
 Parandowski Jan/*J.Z.* ... 254
 Parnicki Teodor/*J.Z.* ... 260
 Pasierb Janusz Stanisław/*B.M.* ... 264
 Pasternak Leon/*J.Z.* ... 268
 Pasternak Stanisław/*K.B.* ... 271
 Paszek Jerzy/*M.K.-K.* ... 271
 Paszkiewicz Mieczysław/*B.D.* ... 273
 Patey-Grabowska Alicja/*B.M.* ... 275
 Patkowski Maciej/*M.K.-K.* ... 277
 Pauksta Eugeniusz/*E.G.* ... 278
 Pauszer-Klonowska Gabriela/*B.M.* ... 282
 Pawlak Antoni/*B.M.* ... 284
 Pawlikowska-Jasnorzewska Maria/*A.Sz.* ... 286
 Pawlikowski Jan Gwalbert Henryk/*J.Cz.* ... 292
 Pawlikowski Michał/*J.Cz.* ... 293
 Pawlikowski Michał Kryspin/*J.Cz.* ... 295
 Pawłowicz Bohdan/*B.D.* ... 297
 Paźniewski Włodzimierz/*K.B.* ... 300
 Peiper Tadeusz/*E.G.* ... 301
 Pelc Janusz/*J.Z.* ... 305
 Pelc Władysław/*B.D.* ... 309
 Perepeczko Andrzej/*K.B.* ... 310
 Pertek Jerzy/*K.B.* ... 312
 Petecki Bohdan/*J.Z.* ... 315
 Petersowa Zofia/*K.B.* ... 316
 Petrzycka-Tomicka Jadwiga/*K.B.* ... 318
 Petrykowski Tadeusz/*A.Sz.* ... 320
 Pędziński Zbigniew/*K.B.* ... 321
 Piasecki Jan/*J.Z.* ... 322
 Piasecki Sergiusz/*B.D.* ... 323
 Piasecki Stanisław/*E.G.* ... 326
 Piasecki Zdzisław/*M.K.-K.* ... 328
 Piątkowski Jerzy/*K.B.* ... 329
 Piechal Marian/*E.G.* ... 330
 Piechowski Jerzy/*K.B.* ... 335
 Piekarski Kazimierz/*M.K.-K.* ... 337
 Piepka Jan/*M.K.-K.* ... 340
 Pierchala Jan/*M.K.-K.* ... 341
 Pieszczachowicz Jan/*M.K.-K.* ... 343
 Pieścikowski Edward/*J.Z.* ... 345
 Pietras Zdzisław Stanisław/*J.Z.* ... 347
 Pietrkiewicz Jerzy/*E.G.* ... 348
 Pietrusiewiczowa Jadwiga/*M.K.-K.* ... 352
 Pietryk Edmund/*B.M.* ... 353
 Pietrzak Włodzimierz/*B.D.* ... 355
 Pietrzycki Jan/*B.D.* ... 356
 Piętak Stanisław/*E.G.* ... 358
 Pigoń Stanisław/*A.Sz.* ... 362
 Pilot Marian/*K.B.* ... 373
 Piotrowski Andrzej/*A.Sz.* ... 375
 Piotrowski Kazimierz/*J.Z.* ... 380
 Piotrowski Mieczysław/*J.Z.* ... 384
 Piórkowski Jerzy/*B.M.* ... 385
 Pisarski Roman/*M.K.-K.* ... 386
 Piszczkowski Mieczysław/*M.K.-K.* ... 388
 Pitera Romuald/*B.M.* ... 390
 Piwińska Marta/*J.Z.* ... 391
 Piwiński Leon/*J.Z.* ... 393
 Piwowar Lech/*B.M.* ... 394
 Piwowarczyk Andrzej/*B.M.* ... 396
 Platówna Stanisława/*B.M.* ... 397
 Platt Julian/*B.M.* ... 398
 Platta Helena/*B.M.* ... 400
 Pleśniarowicz Jerzy/*J.Z.* ... 401
 Pluta Jerzy/*K.B.* ... 403
 Płażewski Leszek/*K.B.* ... 405
 Płomieński Jerzy Eugeniusz/*J.Z.* ... 406
 Płonka-Fiszler Stanisław/*J.Z.* ... 408
 Płoszewski Leon/*A.Sz.* ... 410
 Pocek Jan/*M.K.-K.* ... 414
 Podhorska-Okołów Stefania/*E.G.* ... 415
 Podhorski-Okołów Leonard/*E.G.* ... 416
 Podraza-Kwiatkowska Maria/*M.K.-K.* ... 418
 Pogan Józef/*M.K.-K.* ... 420
 Pogonowska Anna/*K.B.* ... 421
 Poklewska Krystyna/*K.B.* ... 422
 Polanowski Tadeusz/*A.Sz.* ... 424
 Polewka Adam/*M.K.-K.* ... 426
 Polkowski Jan/*K.B.* ... 429
 Pollak Roman/*M.K.-K.* ... 430
 Pollak Seweryn/*E.G.* ... 434
 Pollakówna Joanna/*A.Sz.* ... 440
 Polsakiewicz Zdzisław/*K.B.* ... 441

- Połom Stefan/**B.M.** ... 442
 Pomianowski Jerzy/**E.G.** ... 444
 Pomirowski Leon/**E.G.** ... 448
 Ponitycki Józef/**A.Sz.** ... 449
 Popowska Jadwiga/**A.Sz.** ... 450
 Porazińska Janina/**J.Z.** ... 451
 Posmysz Zofia/**A.Sz.** ... 457
 Poświatowska Halina/**A.Sz.** ... 459
 Potemkowski Anatol/**K.B.** ... 461
 Preger Janina/**A.Sz.** ... 462
 Prędzki Artur/**K.B.** ... 463
 Prokop Jan/**J.Z.** ... 464
 Promiński Marian/**E.G.** ... 467
 Prorok Leszek/**M.K.-K.** ... 469
 Pruszkowska Maria/**J.Z.** ... 474
 Pruszyński Ksawery/**A.Sz.** ... 475
 Prutkowski Józef/**E.G.** ... 480
 Przeczek Gustaw/**M.K.-K.** ... 483
 Przeczek Wilhelm/**M.K.-K.** ... 485
 Przedpeńska-Trzeciakowska Anna/**E.G.** ... 488
 Przemski Leon/**M.K.-K.** ... 490
 Przewłocka Irena/**B.M.** ... 492
 Przędziecki Jerzy/**B.M.** ... 493
- Przybora Jeremi/**A.Sz.** ... 495
 Przyboś Julian/**B.D.** ... 500
 Przybylski Ryszard/**J.Z.** ... 508
 Przybysz Janusz/**J.Z.** ... 511
 Przybyszewska Stanisława/**A.Sz.** ... 512
 Przyłuski Bronisław/**B.D.** ... 514
 Przymanowski Janusz/**K.B.** ... 517
 Przyrkowski Andrzej/**M.K.-K.** ... 523
 Przysiecki Feliks/**E.G.** ... 524
 Pszczołowska Lucylla/**B.D.** ... 525
 Putrament Jerzy/**K.B.** ... 528
 Puzdrowski Edmund/**M.K.-K.** ... 535
 Puzyna Konstanty/**J.Z.** ... 537
 Pytlakowski Jerzy/**J.Z.** ... 539
- Skróty w tytułach czasopism ... 541
 Skróty inne ... 546
 Opracowania ogólne historii
 literatury współczesnej (wybór) ... 550
 Słowniki biobibliograficzne pisarzy
 współczesnych (wybór) ... 551

Zespół autorski:

- Katarzyna Batora – **K.B.**, Jadwiga Czachowska – **J.Cz.**, Beata Dorosz – **B.D.**,
 Ewa Głębińska – **E.G.**, Maria Kotowska-Kachel – **M.K.-K.**,
 Barbara Marzęcka – **B.M.**, Alicja Szałagan – **A.Sz.**, Joanna Zawadzka – **J.Z.**

Przygotowanie do druku
Redakcja Encyklopedii WSiP S.A.

Opracowanie typograficzne i techniczne
Janusz Malinowski

Projekt graficzny obwoluty, okładki i karty tytułowej
Zygmunt Ziemka

Skład i łamanie: Key Text sp. z o.o. Warszawa,
ul. Prosta 2/14
Druk i oprawa: Olsztyńskie Zakłady Graficzne S.A.

Wyprodukowano na papierze

INTERNATIONAL PAPER

OFFSET PAPER
80 g/m²

Nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych ukazały się:

Encyklopedia szkolna. Matematyka.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Historia.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Literatura i nauka o języku.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Biologia.

Praca zbiorowa

W przygotowaniu:

Encyklopedia szkolna. Chemia.

Praca zbiorowa

Encyklopedia zawiera około 1500 haseł dotyczących chemii analitycznej, fizycznej, nieorganicznej, organicznej, przemysłowej, teoretycznej oraz biogramy chemików.

Dawni polscy pisarze.

Słownik biobibliograficzny.

Praca zbiorowa. Tom 1 (A-H).

Słownik zawiera biogramy i bibliografię pisarzy od początków literatury po okres Młodej Polski. Opracowany jest podobnie jak wydawany od 1994 roku słownik *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury*. Oba wydawnictwa łącznie stanowią całościowe ujęcie dokumentacyjne dziejów literatury polskiej.

<http://rcin.org.pl>

